Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE
12
23 S
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
6 1
4 M
Risultano mancanti le pp 657-664
28. XII 94
Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
70.2.11.

Author Damnatae memoriae

CONR. GESNERI TIGVRINI, MEDICINÆ ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS in Schola Tigurina, Historiæ Animalium Liber III. qui est de Auium natura.

NVNC DENVO RECOGNITVS AC PLVRIBVS IN locis emendatus, multisque nouis Iconibus & descriptionibus locupletatus, ac denique breuibus in margine annotationibus illustratus, sicut plenius decima pagina indicabit.

ADIECTI SVNT AD CALCEM LIBRI INDICES ALPHAbetici decem super nominibus Auium in totidem linguis diuersis: & ante illos Enumeratio Auium eo ordine quo in hoc volumine continentur.



FRANCOFVRDI

Ex officina Typographica Ioannis Wecheli,

Impensis Roberti Cambieri.

MDLXXXV.

Cum gratia & priuilegio S. Cæsareæ Maiestatis ad decennium.

ILLVSTRI ET GENEROSO VIRO D. IOANNI IACOBO FVGGERO, KIRCHBERGÆ ET VVEISSENHORNI DOMINO, &c. DOMINO ET MÆCENATI SVO

Conradus Gesnerus Tigurinus S. D.

Rationis & experientiæ ad omnes artes necessitas, earúmque inter se cōparatio.

QVICQVID literis ita prodendum ac illustrandum est, vir amplissime, ut nihil prætereà eo in genere desideretur, quantum quidem ab uno homine perfici potest, ad id duo maximè requiruntur, iudicium siue ratio, & experientia. Illud à natura, vel Deo potiùs (à quo omnis natura dependet) confertur; hæc in hominis posita arbitrio uidetur. Nam ut aliquis ratione & iudicio polleat, vel natura ingeniosus solersq́; sit, non penes ipsum est: Vt verò multa experiatur, audiat, uideat, legat, peregrinetur, obseruet, & inerti otio ignauiaque superior in usum atq; experientiam omnia uocet, hoc quisq; uel facere uel non facere potest: nisi ualetudo, aut fortuna, aut maior aliqua caussa impediat. Multi ingenio præstant, experientia destituti, qui rationem potius alijs gnauis & laboriosis, rerum scientiam acquirendi præscribere, quàm ipsi aliquid cum laude perficere possunt. Sic dialectici cum rerum cognitionem nullam profiteantur, artibus & scientijs omnibus modum, ac rationem qua constituantur, quáque commodè tum disci tum doceri possint ostendunt. Alij cum iudicio & ratione parum, utcunq; experiētia multū ualeant, sæpe neq; delectum habere, neq; modum aut ordinem in reb. seruare, non ex paruis magna, non ex manifestis seu rationi seu sensibus, obscura: non omnino alterum ex altero uenari & deprehendere, non uidere res inter sese cognatas, similes aut dissimiles: non denique alia huiusmodi, quæ uiri ingenio aeres & rationali methodo instructi præstare possunt. Rarò autem contingit ut unus homo his ambobus donis pariter excellat: eò quòd ferè uni temporis tantum detrahitur, quantum impenditur alteri. Quamuis enim ingenium multis natura datum sit, oportet tamen id quoque bonis disciplinis & artibus condiscendis à puero coli ac perfici, periturum alioqui negligentia, qua fœcundissimi interdum agri pereunt. Plato philosophos utcunque sapientes uiros, in forum & actiones publicas si prodeant, prorsus ineptos ac ridiculos uulgo se præbere ait. An quòd ingenio illi careant? Nequaquam. sed quoniam desit eis rerum ciuilium usus, & litigandi, & uarijs iudicum auditorumq́ue affectibus se accōmodandi experientia, quam illi ueluti se indignam aspernantur. Hæc duo (ratio inquam & experientia) reipsa separari non debent, neque alterum sine altero quisquam sibi optare: nisi fortè aliquis siue fortunis siue animo diues, idemq́ue otiosus & solitarius, ratione rerum ac contemplatione esse contentus, quàm ad actiones & experientias progredi malit: & contrà alius propter genus uitæ, per quod ei otioso ac solitario esse non licet aut libet, agere potius & experiri multa uel exigua cum ratione, quàm summa cum intelligentia otiari, ac sibi & Musis uiuere, optarit. Sed siue reipsa separentur, siue cogitatione solum contemplantis, ratio sanè multò nobilior, magisq́ue honoranda fuerit, experientia fortè utilior. Quamobrem illa apud paucos & sapientes, hæc multorum & uulgi iudicio præfertur. Author est Galenus hæc duo tanquam crura esse, quibus ars omnis innitatur absoluaturq́ue, in alterutro seorsim omnino

vacillatura. Sed è duobus cruribus nobilius dextrũ eſt. nam omne dextrum ferè ſiniſtro calidius validiusq́; eſſe aiunt: inq́; cruribus & manibus, motus initiũ à dextris proficiſci. Vita corporibus noſtris primum à iecore, deinde etiam corde & cerebro influit. à iecore quidem vtilior, hoc eſt, magis neceſſaria, & tempore prior. à corde verò nobilior, à cerebro nobiliſsima. Sic ſolam experientiam, licet illam aliquis magis neceſſariam, vtilioremq́;, & fortè etiam tempore priorem eſſe affirmet, (quod tamen non omnino conceditur,) per ſe ignobilem eſſe dixerim. quæ ſi cũ ratione ſuum opus peragat, iam præſtantior fuerit. præſtantiſsima verò ratio, quæ cum nihil ipſa particulare agat, animo interim cõtempletur vniuerſa, (ſiue ſimpliciter, vt primus philoſophus: ſiue quæ intra certos ſcientiarum limites concluduntur, vt architectus in ſua, alij in alijs artibus,) & cæteris quid factũ ſit opus imperare, & docendo dictandoq́; præeſſe nõrit. Ratio vniuerſalia præcepta complectitur, quibus tanquam ideis & exemplaribus, icones & particularia omnia inſunt potentia, vt loquuntur philoſophi, & ex hoc tanquam fonte ſcaturiunt. Hac inſtructus haud paulò facilius & breuiori tempore, experientiæ quantum ſatis eſt ſibi comparabit, quàm fieri contrà poſſet. Nam ab experientia & particularibus ad rationem ac vniuerſalia longè difficilior via eſt: vt ardua in aduerſum fluminis nauigatio ad fontem, deorſum à fonte facilis: & ſimiliter omnis ferè deſcenſus procliuior aſcenſu. Ratio enim ſemper à ſuperioribus ſcientijs inchoans quaſi deſcendit. à particularibus verò ad rationem aſcenſus eſt. Vt facile per vaſta maria nauigatio magnetis & nauticæ pyxidis opera dirigitur: ſine illa, ſi longius iter ſit, erratur: ad proxima verò & quæ conſpectum non effugiunt, magnete opus non eſt. Ita ad res nobis proximas, quæque noſtris ſenſibus vſurpantur, ratione non indigemus, vt neque lumine per meridiem accenſo. At ſi quid remotius eſt, ſi obſcurius, nihil abſque ratione perficitur. Hæc verò ſicut magnes ad Septentrionem ſcu polum, ad Deum, hoc eſt verè ſupremum mundi faſtigium, in quo ſolo immobili vertuntur ac mouentur omnia, ſiue ſuapte natura, ſiue diuina potius & ineffabili quadam vi influente trahenteq́ue, ſeſe conuertit. Hæc nobis in animo lucet, non quidem per ſe, ſed mutuata hanc lucem à ſuprema lucidiſsimaq́ue ſpirituali mente ac luce, vt ſuam Luna à Sole, obſcura alioqui & opaca. Sed video me iſta nimis altè repetere, ac inſtituti oblitum, neſcio qua voluptate has contemplationes promouente, longius digreſſum.

Libri de animalium hiſtoria, qua ratione, quoque ordine, & quãtis laborib. ſint conſcripti.

Ad hiſtoriam animalium venio. In hac equidem conſcribenda eadem hæc duo, quæ ad artem omnem atq; omne opus laudabile conſtituendum neceſſaria ſunt, quantum eius omni ingenio meo ſummiſque laboribus efficere potui, coniungere ſum conatus. Quòd ſi ingenium iudiciumq́ue aliquando mihi defuit, in hac rerum ſingularium infinita ferme copia ac varietate, & occupationibus meis omnino diuerſi generis, mirum non eſt: atque facilius hac parte, ni fallor, veniam merebor apud illos qui ipſi etiam homines, neq; iudicij vndequaq; abſoluti ſe eſſe meminerint. Rationis quidem & iudicij vis in ipſo eorum quæ conſcribuntur ordine, maximè elucescit. Ordo autem primum in toto, deinde per partes ſingulas conſideratur. Ego meos de Quadrupedibus & Auibus libros literarum ordine diuidere volui, doctorum tum veterum tum noſtræ memoriæ quorundam in hoc exempla ſecutus. Ne verò hic ordo cognatas animantes nimium diſtraheret, eas plerunq; pariter coniunxi, ſingulis nempe poſt commune & præcipuum vnius generis nomen deinceps commemoratis: vt hic in Auium hiſtoria poſt Accipitrem varijs accipitrum falconumq́ue differentijs: poſt Gallinaceas alites villaticas, plurimis eiuſdem generis terreſtris aut aquatici auibus. Omnia equidem per ſuas claſſes ordine magis artificioſo digerere potuiſſem, id quod feci in libris qui ſolas effigies Quadrupedum & Auium cum nomenclaturis Latinis, Italicis, Gallicis & Germanicis continent. ſed alphabeticæ ſeries cum alijs, tum præcipuè minus exercitato lectori, quiq; genera & ſpecies non ſatis diſtinguit, ad inquirendum commodior mihi viſa eſt. Cæterum in partibus ſingularum hiſtoriarum, quas primis octo alphabeti Latini literis plerunq; notaui atq; diſtinxi, obſeruati ordinis rationem reddidi cum in primum de animalibus librum præfarer. Sunt ſanè omnia in eis

eo ordi-

eo ordine partim naturali partim artificioso disposita, vt nihil vsquam extra suum & constitutum semel ab initio ordinem reperiatur, & tanquam in acie suum singula locum tueantur, ita vt si vel prius vel posterius legerentur, institutum turbaretur nostrum. Hoc etiam rationis opus fuit, ad quod genus animal quodq; pertineret videre: item quo nomine apud veteres Græcos, Latinos, Hebræos (neque enim in alijs linguis monumenta habemus vetusta) appellatum fuisset: & in multis magnisq́; scriptorum dissensionibus verum aut vero proximum deprehendere: & vbi vetera nomina non inueniebantur, solerter imponere noua. In his & alijs quæ ratione duce perficiuntur, nunquid effecerim, aliorum esto iudicium, bonorum scilicet ac eruditorum hominum. Rogo autem illos etiam ne præcipitem fortè aut temerariam de scriptis nostris sententiam ferant, antequam ea quæ in primum librum ad lectorem præfati sumus legerint atque perpenderint. His enim intellectis velim eos in ipsis libris sparsim quæ voluerint degustare, & inde non tam an optimus qui in hoc genere scribi posset hic sit liber, neque an talis qualem ipsi maximè probarent, cum sua sit cuique sententia, quàm an proposito ac promissionibus meis magna ex parte satisfaciat experiri. Sed vt iudicio parum præstiterim, diligentiæ certè, curæ & laboris non multum spero in me desideratum iri. Nam & annis hactenus multis hoc institutum exercui, ita vt si minus etiam temporis in cuiuscunq; professionis aut scientiæ studiũ collocassem, in ea iam fortè non essem postremus. Libros veterum ac recentiorum in diuersis linguis (quarum qualemcunq; notitiam Dei gratia sum consecutus) innumeros legi: & scripta authorum supra centum quinquaginta, quos post præfationem in primum librum enumero, in vnum volumen conclusi: ita vt quorundam ferè integros libros, omnium nempe qui ex professo de animalibus quicquam condiderunt, sed ordine mutato, assumserim: ex alijs passim quæ huius argumenti erant excerpserim. Literas ad homines doctos in diuersas Europæ regiones frequentissimas misi, quibus animalium effigies eorumq́; naturæ descriptiones petij, & sæpius frustra, vt semper maior est illiberaliũ numerus. Quid dicã de laboribus illis quos domi ac foris videndo subinde sciscitandoq́ue quàm plurima pertuli? Sumptibus etiam pro mea tenuitate non peperci, quos si facere maiores potuissem, vel vllus Mæcenas meis studijs contigisset propitius, multò absolutius hoc opus euasurum fuisset. quod fortassis in posterum aliquando fiet, si Deo opt. max. videbitur. Ego quidem quandiu vixero paulatim præcipuam hanc de animalibus Naturæ in hoc mundi theatro partem, & alteram quæ de stirpibus agit, ornare atq; excolere pergam, & contra nostri sæculi in hæc studia ingratitudinem & contemptũ forti animo eluctabor. Sat mihi solatij fuerit, vtcunq; paucis sed doctrina & virtute præstantibus viris, ac tibi inter illos in primis nobilissime IO. IACOBE FVGGERE, *non displicuisse. Dedi equidẽ operã vt & iucunda & vtilis tota hæc tractatio esset, nec ad vllius priuata studia eam accõmodaui, sed in vniuersum prodesse omnib. volui. Est quod hic legant philosophi, præsertim naturæ studiosi, sed etiam morum atq; virtutum disciplinæ. est vnde medici, poëtæ, grammatici, philologi & vtriusq; linguæ candidati, proficiant ac oblectentur. Ea sanè quæ circa victum & cibum ex singulis animantibus docentur, communi omniũ vtilitate legentur. Primarius quidem hæc vt conderem scopus mihi fuit, ipsa rerum notitia, & honestissima contemplatio naturæ, quæ animis ad architecti per omnia summi & nostri naturæq́; domini ac patris cognitionem ac venerationem conscendentibus, sese submittens scalarum instar præbet, & veluti per gradus in sublime prouehit. Secundus, vt hoc veluti communi commentario multa & varia quæ de animalibus extant, pulcherrima præsertim veterum scripta, interpretarer, quæ vel ex professo vel obiter de illis reliquerũt. Et quoniam in sacris quoque literis crebra diuersorum animalium mentio fit, & magna hactenus circa quàm plurima eorum nomina, alijs aliter interpretantibus, dissensio ac ignorantia apud ipsos etiam Iudæos & eorum Rabinos fuit: in Hebraicis etiam nominibus enucleandis non mediocrem diligentiam adhibui. Reliquas vtilitates taceo: hoc tantum addam, multa sanè præclara & cognitu digna in his libris extare de affectibus, moribus, varijsq́; virtutibus, vi-*

De vtilitate huius operis.

Scopus authoris.

tijs & ingenijs animalium, quæ non tantum legentem oblectare, sed hominem etiam docere & sui officij admonere possunt. De venatione & aucupio multa: item quomodo ali seruarique debeant animantes singulæ. Volui autem celsitudini tuæ, clarissime heros & Mæcenas optime, pulcherrimam huius operis partem, hoc de Auium natura volumen dicare & consecrare, vt & felicius in tui nominis auspicio publicè appareret, & meam erga te obseruantiam testaretur. Te certè vnum omnium hoc munere dignissimum iudicaui: & multis hactenus annis, quibus in eo perficiendo elaboraui, animo meo id tibi nec temere nec immeritò destinaui. Nam vt cæteras in te virtutes, quibus te Dominus Deus plenissimè ornauit, tuaq́; in quàm plurimos mortaliũ beneficia & liberalitatẽ, & quæcunq; in te laudanda sunt, ijs relinquã celebranda, qui id facere grauius locupletiusq́; possunt, & te tuaq́; propius ac familiarius norunt: quis nobilium & principum virorum, tantum in bonis literis & hominibus earum studiosis fouendis ac promouendis operæ sumptusq́; collocare dignatur? Neque tu verò in hoc solum plerosque omnes longè post te relinquis, sed doctrina etiam & penitiore literarum cognitione, in principibus viris rara, luculenter excellis. Testantur hoc multæ doctissimorum virorum lucubrationes (& inter præcipuos Hieronymi Wolfij Bibliothecæ tuæ præfecti) quas illi clarissimo nomini tuo, non tam vt splendoris aliquid illi adferrent, quàm vt authoritatem suis operibus inde mutuati compararent, inscripsere. Testatur amplissima illa quam paras omne genus librorũ BIBLIOTHECA, tanto quidẽ studio, vt plerosque etiã reges in eo iam aut æques aut superes. Ac sanè regium istud opus te liberalissimũ & regio verè animo præditũ heroem vehementer decet, maiorem tuæ famæ in omnem posteritatem gloriam propagaturũ apud omnes bonos & sapientes perennaturam, quàm si eundẽ aut multò maiorem sumptum in magnifica ædificia, vel alias res, quæ vulgo hominum admirationem pariunt, conferre voluisses. Quamobrem Deum bonorum omnium benignissimum authorem etiam atque etiam orabimus, vt & amplitudinẽ tuam, fortunasq́; omnes, & hunc in te nunquam satis laudatum animum quàm diutissimè incolumem conseruet. Vale. Tiguri Heluetiorum, idibus Martij, anno Salutis D. M. LV.

Dedicatio.

CONRA-

CONRADI GESNERI AD LECTOREM PRÆFATIO.

LIBRORVM nostrorum de animalibus prolixitatem, & ex omni genere scriptorum sed non inordinatam congeriem, quanquam copiose excusaui in primi libri ingressu, atque omnem consilij mei instituriq; rationem explicaui, non desinunt tamen quidam hæc nobis ceu vitia obijcere. quibus nunc etiam, si fortè illa non legerint, breuiter respondebo. Primum quod ad prolixitatem, fuit illa mihi sanè laboriosa, ac maluissem tantis laboribus abstinere, nisi aliud propositum nostrum fuisset. Sic enim in vniuersum mihi persuadeo, nihil vtilius, nihil magis optandum esse studiosis hominibus, quàm in omnibus artibus, scientijs, historijs & quibuscunq; rebus vtilibus quæ in libros & literas relatæ sunt, duos extare libros, Pandectas & Epitomen. Pandectas appello volumen maius, & diexodicam, hoc est plenam & copiosam tractationem, in qua omnia omnium quæ benè & vtiliter dicta scriptáve sunt, bono ordine congerantur. Epitomen verò compendium illius maioris operis, in quo omnia certius breuiusq; proponantur, & rerum explicationis maior quàm verborum habeatur cura. Sed paulò fusiùs sententiam meam exponam, quoniam ad communem studiorum rationem vtilis videtur. Pandectas igitur in quocunque argumento conscribi operæpretium foret, a viro erudito, ingenioso, diligente, laborioso, & variarum linguarum perito, vt transferre ex omnibus aliquid posset: quem vel rex aut princeps, vel diues aliquis & liberalis Mæcenas proposito honestissimi laboris præmio foueret. Antequam verò rem aggrederetur, diu secum meditari, & cum viris doctis deliberare oporteret, cum de opere vniuerso, tum eius ordine, methodo, ac locis locorumq; partibus & particulis, ita vt tota diuisio non temere, sed ex philosophiæ & dialecticæ præceptis institueretur. Deinde operis iam inchoati specimen, non multis, sed paucis & in eo genere doctissimis viris ostendendum, illorumq; consilio & consensui candide acquiescendum. Sic igitur nobis instructus Pandectarum, si contingat, futurus author, congerat ille primum & materiam operis paret, vel ex omnibus qui id argumentum ex professo, aut etiam obiter aliquam eius partem tractauerint libris: vel illis tantum qui ipsi ac doctis (quorum consilio vtitur) probati fuerint. Congesta deinde in locos & ordines quæq; suos referat, quorum tabulam seu breuem rationem ipse sibi conscripserit ab initio operis præfigendam: & ne quid absq; causa repetatur & abundet, cum multa à multis eadem dicantur: & è conuerso ne quid omittatur, caueat. Authorum nomina vbiq; adscribat: non solum vt suum cuiq; reddatur, quod homines gratos decet, cum omnes iuuandi & bene merendi animo scripserint: sed etiam propter rerum certitudinem. plus enim aut minus cuiq; creditur, prout alius alio doctrina, aut experientia, aut quo vixit sæculo prior aut posterior fuerit. Et quod plurium testimonio confirmatur, id certè fidem magis meretur. Nominentur igitur authores, nec magna interim de stilo cura sit, quanquam is inæquabilis futurus est. Satis enim laboris circa cætera insumitur. Stili verò elegantia & æqualitas ad Epitomen magis pertinet, quæ quidem scribetur vt serie continua legatur, cùm Pandectæ commentariorum potiùs loco sint. Addat etiam vocabula & sententias (si sit opus, Grecæ & Hebraicæ linguarum, quæ vt antiquissimæ inter cæteras, ita doctissimæ sunt: & sacri prophaniq; libri his linguis conscripti quàm plurimi extant. Sententias verò, id est coniuncta aliquot verba quandocunq; in his linguis citauerit, mox Latinè exprimat, propter eos qui harum linguarum imperiti sunt. Ex cæteris autem linguis nihil adferet, sed quæ ex ijs placuerint Latinè reddet. Nuda tamen rerum de quibus agitur, præsertim si physicum argumentum fuerit, in diuersis linguis poni vocabula, laudarim. Quæ ad philologiam, Grammaticam & poëticam spectant, non omittat, sed separet. Quod si res aut sententia eadem ad locos diuersos quadrare videatur, sat fuerit in vno posuisse, & à cæteris ad illum remittere. Verba & sententias authorum, in quibus aliquid dubium, obscurum, falsum aut corruptum est, quoad eius potest, explanare, conciliare, arguere, & emendare conetur, vbi res postulabit. Sæpius enim hoc facto opus non erit, cum ipsi authores inter se hoc præstant, quod vel apertè fit, vel ex collatione deprehenditur. Est autem hoc optimum genus commentariorum, cum loca authorum collatione mutua dilucidantur. quod in Pandectis facillimè fit, cum eiusdem argumenti scriptorum sententiæ in vnum omnes locum conueniant. Ita fiet vt non solum in Epitomen eiusdem operis, sed prorsus in omnes quotquot ijsdem de rebus aliquid literis mandarint authores, vnum hoc volumen absolutissimi commentarij vice sit. Postremò non aliena tantum recitet, sed summa cura omniq; studio de suis etiam obseruationibus, quicquid desiderari potest, quicquid vtile aut iucundum cognitu adinuenerit, scriptis ac inuentis veterum addat. Sic absolutæ fuerint Pandectæ seu commentarij, quorum vsus erit præcipuè doctoribus & professoribus vni alicui scientiæ peculiariter addictis: ac digni erunt vt tanquam thesauri in Bibliothecis asseruentur. Et quanquam non scripti sunt vt continua lectione euoluerentur, præsertim ab illis quibus per occupationes, aut genus diuersum studiorum, aliámve ob causam, id facere aut non libet aut non licet: erunt tamen illis etiam vtiles, si eis tanquam Dictionarijs vti voluerint, ita vt vna tantum de re de qua inquirunt in ipsis legant, quam propter ordinem eundem perpetuò seruatum reperient facile. Ex his Commentarijs postea fiet Epitome, ita vt certa tantum & vera, aut maximè probabilia accuratè deligantur, & sicut dixi, rerum duntaxat cura habeatur, non et-

Excusatur operis prolixitas.

Optandum in omnibus ijs quæ literis prodita sunt, duos extare libros, Pandectas in quas ordine omnia omnium diligenter ac curiose digesta essent & earum Epitomē, &c.

Epitome.

Epiſtola

iam verborum. Quicquid ad philologiam aut Grammaticam facit, poetica, prouerbia, ſimilia, ſabtu-
læ, ſuperſtitioſa, ſuperflua, dubia, falſa, obſcura, pugnantia, & quicquid eſt huiuſmodi ominantur. Au-
thorum nomina non citenrur. Stilus eſto purus, elegans, & æquabilis: elocutio breuis & arguta. Nihil
niſi Latinum affetatur. Græca, Hebraica, & multò magis cæterarum linguarum vocabula omittan-
rur. Ab hac Epitome Lector ad Pandectas tanquam commentarios ſe tecipiet vbi voluerit. Hæc di-
ſcentibus aptior erit, illæ docentibus. Talem quandam rationem ferè in Iuris ciuilis prudentia ſecutus
eſt Iuſtinianus cum primum Pandectas, deinde Inſtitutiones veluti earum Epitomen conſcribi impe-
rauit. Et Procopius Gazæus ſophiſta in pleroſq; veteris teſtamenti libros commentatiorum ex patribus
Pandectas primùm, deinde compendium ædidit, quod patrueles mei typographi Latinitate donatum
proximè in lucem dabunt. Idem olim Vincentius Belluacenſis, vir non malè de bonis literis meritus,
multis magniſq; de omni philoſophia, theologia & hiſtorijs voluminibus editis, præſtare conatus eſt.
Et ego nuper amico meo Hieronymo Maſſano Italo medico excellenti author fui, vt optimos vetu-
ſtiſſimoſq; rei medicæ authores in Pandectas redigeret, quod opus iam propemodum ab eo confectũ,
& breui Baſileæ excudendum ſpero. Sic certè ſtudiorum laboribus conſulitur, ne eadem toties apud
diuerſos ſint legenda, nou acquieſcente interim animo, dum aliud apud alios fortè melius inuentum
iri ſperatur. Magna hæc commoditas eſt, omnia ſemel tantum legi, & vno in loco, ne tempus ioqui-
rendo abeat. Sic etiam ſumptibus parcitur, quo minus multi codices ſint emendi. Poteram pluribus
de huius conſilij in omnibus literis vtilitate diſſerere, niſi hæc ſatisfactura viris bonis & doctis arbitra-
rer. Illis ſi hoc probabitur, & ego eandem in hiſce libris raoonẽ ſecutus ſum, quàm ad Pandectas quaſ-
cunq; condendas laudaui, eadem opera prolixitatis noſtræ & tot ſcriptorum congeſtionis excuſaoo-
nem admittent: præſertim cum agnoſcam rerum magnitudine copiaq; me ſuperatum, meo quoq; de-
ſiderio non ſatisfeciſſe, & in multis tum doceri tum reprehendi me poſſe fatear, idq; vt fiat cupiam.
Non enim tam gloriæ meæ, quàm pulcherrimi buius operis illuſtrandi auidus ſum. Cæterum Epito-
men omnium cum primum fuerit commoditas, ſi non ipſe conſcribam, per eruditum ac diligentem
aliquem virum fieri curabo. Interim hiſce tanquam Pandectis & Commentarijs ſuper animalium
natura fruantur ſtudioſi, neq; duros ſe mihi & nimium ſeueros vel operis totius æſtimatores, vel in
Excuſantur alia quædã. ſingulis ſi quæ occurrant erratis, ad veniam difficiles præbeant. In peregrinis quarundam linguarum
vocabulis lapſus ſum fortè aliquando, ſiue in orthographia tantum, ſiue quòd falſa pro veris poſuerim,
vt in Illyricis, Hiſpanicis, Italicis & alijs fortaſſe. quod ſicubi deprehendetur, culpa in illos reijcienda
fuerit à quibus ſcripta vel dictata accepi. Iam ſi animalia quædam omiſſa ſunt, poterunt illa tamen ferè
omnia ad genera aut ſpecies eorum quæ poſuimus, referri. Fateor equidem tum icooes tum hiſtorias
complures accedere potuiſſe, ſi nihil in fortuna mea & alijs quibuſdam cauſis impedimenti fuiſſet.
Sed hæc ipſa quæ præſtiti tam multa ſunt, vt facile ſperem non negandam mihi veniam propter o-
miſſa. Quòd ſi quis indices tantum, qui nomina animalium continent ordine literarum, inſpicere, &
in Latinis ac vernaculæ linguæ tantum vocabulis, quantum ex illis numerum ignorer, vel ſaltem La-
tinè nominare nequear, experiri voluerit, quanto in labore ac difficultate ſim verſatus facile intelli-
get. Figurarum ſiue iconum inæqualitatẽ, & quòd ſæpe nulla proportione ſeruata minores factæ ſunt,
quæ maiores eſſe debebant, vel contrà, in primi libri præfatione excuſaui. Culpa quidem mea non eſt:
neq; hoc impedier lectorem aut ſpectatorem, cum magnitudinis differentia plerunq; à nobis adſcri-
Tractationis de animalibus præſertim auibus difficultas: & eius cauſa Veterum huius argumenti aliquot librorum interitus. pta ſit. Auium quidem nomina naturaſq; ante nos & pauci & breuiter attigerunt, ex quibus Gyb. Lon-
golius Germanus, & Gulielmus Turnerus Anglus viri doctiſſimi præcipuam merentur laudem. Mi-
ratus ſæpe ſum (inquit Longolius) Galeni tempeſtatem, cum viris etiam magnis auium formæ cogni-
tioneſq; tam fuêre ignotæ, vt is coactus ſit alaudas ita lectoribus ſuis, citatis huc & fabulis & poetarum
teſtimonijs deſcribere, quemadmodum in ludo grammatico literatores ſolent. Idem animaduer-
tit Ariſtotelem hac in parte minus quàm in alijs hiſtorijs fuiſſe diligentem. Sanqualis & immuſ-
culi auium Plinij ſæculo nomina ſolum tenebant. Quidam (inquit) poſt Mutium augurem viſos
non eſſe Romæ confirmauere. Ego (quod veriſimilius eſt) in deſidia rerum omnium non arbitror a-
gnitos. Quod ſi olim cum libri multi de animalium natura adhuc extabant, qui iam interierunt, tam
obſcura eorum natura fuit, venia certè nos ſumus digniores qui in tanta obſcuritate & tam paucis an-
guſtiſq; veterum deſcriptionibus adiuti ſcribimus, ſi quando offendimus, ſi multa ignoramus. Fruſtra
deſideramus Trogi de animalibus libros, ex quibus decimum citat Chariſius: qui etiam Fabiani ſeu
Fauiani philoſophi de animalibus & cauſſarum naturalium libros nominat. Ptolemæum aliquot li-
bros reliquiſſe commentariorum de regia Alexandriæ & animalibus in ea nutritis, Athenæus refert.
Apud eundem liber ſecundus Alexandri Myndij de animalibus volucribus memoratur. Callimachi
Quæ extent nondum publicati. de auibus libri crebra eſt in Scholijs Ariſtophanis mentio. Ex veteribus hi omnes interierunt, & alij
complures in primi libri ingreſſu nobis enumerati. Ex recentioribus Græcis inuenio Georgij Piſidæ
quædam de diuerſis animalibus ſcripta in quibuſdam Italiæ bibliothecis latitare: quæ quidẽ non ma-
gni momẽti eſſe iudico. Mallem qui Bononiæ in cœnobio quodam occultatur Nemeſiani poetæ La-
tini de aucupio librum nobis tandem publicum fieri. Ego nullum ex ſcriptoribus nondum publicatis
hactenus conſequutus ſum, præter Græcam paraphraſin in Oppiani Ixeutica, id eſt de aucupio libel-
los,

Ad Lectorem.

los, quos quidem Latinos feci, & passim huic de auibus volumini integros inserui: & recentiorum quorundam Demetrij Constantinopolitani & alterius innominati de accipitribus eorumq́; cura libros similiter Græcè scriptos: item Æliani animaliũ historiam Græcam, quæ tamen interprete Petro Gillio iamdudum Latinè legitur. Edoardus Wottonus Anglus nuper de animalium differẽtijs libros decem ædidit, in quibus etiam si suarum obseruationum quod ad historiam nihil adferat, neq; noui aliquid doceat, laude tamen & lectione dignus est, quod pleraq; veterum de animalibus scripta ita digesserit, ac inter se conciliârit, vt ab vno ferè authore profecta videantur omnia, stylo satis æquabili & puro, scholijs etiam ac emendationibus vtilissimis adiectis: & quod priusquam ad explicandas singulorum naturas accederet, quæ communia & in genere dici poterant doctissimè exposuerit. Petri Bellonij Cenomani de auibus librum Lutetiæ hoc ipso tempore excudi audio, qui fortè iam absolutus est, ad nos quidem nondum peruenit. Io illo non dubito raras aliquot auium & icones & descriptiones haberi. Nam ille partim in Gallia, partim in remotissimis orbis regionibus, quas peregrinationibus suis ei inuisere datum est, non pauca quibus nos caremus sibi comparare potuit. Idem in libro Gallico, quem Singulares obseruationes inscripsit, passim aliquot auium meminit, vnde nos & alia quædam & meropis effigiem mutuati sumus.

Publicati quidem.

CATALOGVS DOCTORVM VIRORVM, QVI AD ABSOLVENDAM AVIVM HISTORIAM LIBERALISSIMÈ NOS ADIUUERUNT.

Ægidius Tschudus Claronensis, vir illustris.
Gulıel. Rondeletius, medicus, in Schola Monspeliensi professor regius, cuius nuper doctissimi absolutissimiq́; de piscibus libri prodierunt.
Hieronymus Zanchius Italus, theologiæ & philosophiæ interpres in Schola Argentinensi.
Hieronymus Massarius Vicentinus medicus.
Melchior Guilandinus Borussus medicus.
Ioannes Caius Anglus medicus.
Ioannes Dryander, medicus & professor in Academia Marpurgensi.
Leodegarius Grimauls Normannus.
Ludouicus Lauaterus Tigurinus, ecclesiæ minister.
Nicolaus Dalonuille diœcesis Charnotens.
Raphael Seilerus Augustanus C L. V. *Geryonis Seileri medici* F.
Thomas Erastus Heluetius medicus.
Vlysses Aldrouandus Bononiensis medicus.

¶ Et præter hos alij in primo & secundo libro à me nominati, tum ab initio librorum, tum etiam cum iconibus, descriptionibus vel historijs quas singuli communicarunt, ex diuersis Germaniæ, Galliæ, Angliæ & Italiæ regionibus ad me missis. Scio etiam in Hispanijs, in Dania & remotioribus ad Septentrionem Scandinauiæ locis, multos esse doctissimos viros ad quos fortassis nostri quoq; libri deportantur: quorum si quis liberalitate ac beneuolentia sua me prosequi, ac laboribus nostris fauere dignabitur: næ ille & mihi alacritatem & stimulum ad reliquos de aquatilibus, serpentibus & insectis libros citius absoluendos addiderit, & publicum In promouenda hac naturæ historia beneficium præstiterit. Rogo itaq; doctos omnes in remotissimis regionibus, qui in hos libros inciderint, primum vt æquos ac benignos censores se nobis exhibeant, deinde siquid ad eos emendandos, augeodos, iconibus & descriptionibus nouis, aut quoquo modo illustrandos conferre possunt, id candidè, liberaliter matureq́; vt faciant. Quod si quis non multa docere aut communicare possit, illum vtcunq; pauca, & vel vnum aut alterum quippiam duntaxat nobis præstitisse, gratissimum fuerit. Scribendi quidem mittendiq́; occasio non deerit, per mercatores præcipuè, qui magna emporia frequentant, Antuerpiam, Venetias, Lugdunum, Francfordiam & alia, ad quæ etiam maiorum Germaniæ nostræ ciuitatũ mercatores adire solent, per quos curari & transmitti ad me facile poterit quicquid acceperint. Ego quoq; eadem via ad viros doctos & liberales, quorum nomina & voluntatem cognouero, tum scribendo, tum si quid desiderarint mittendo, gratum me declarare potero.

ROBERTVS CAMBIERVS CIVIS AC BIBLIOpola Francofurtensis candido Lectori S.

CVM in animo haberem, beneuole lector, Conradi Gesneri commentarios de historia animalium rursus prelo committere, quod nulla iam ferè amplius exemplaria venalia extarent, curaui eos prius à quodam viro erudito relegi ac recognosci, vt si quid vel corrigendum, vel immutandum, vel transponendum, aut etiam ad operis ipsius illustrationem ac studiosorum vtilitatem addendum animaduerteret, id cum iudicio & bona fide exequeretur. Id autem ab ipso diligenter præstitum fuisse, non dubito quin omnes qui diligenter hanc editionem cum superioribus contulerint, agnituri sint. Atq; vt id melius à quouis animaduerti possit, quid in hac editione effectum sit, paucis explicabitur. Primùm, cum in manu haberemus quoddam exemplar, impressum quidem, sed multis in locis ab ipso D. Gesnero sua ipsius manu annotatum, emendatum & auctum, quòd ab eo tempore quo primùm illos commentarios in lucem ediderat, aliqua adhuc in diuersis authoribus obseruasset, quædam diligentius animaduertisset, de alijs etiam ab amicis viris doctis monitus fuisset: cùm etiam aliquas schedas & chartas ipsius ab hæredibus accepissemus, in quibus reperta sunt nonnulla notatu digna quæ in ipsis cõmentarijs non erant adscripta, ea omnia diligenter fuerunt expensa, ac inde multa multis in locis fuere vel correcta vel addita secundum ipsius authoris mentem & iudicium, quæ lectoribus non parum vtilitatis allatura speramus. Secundo, cum multa paralipomena in calce librorum adiecta essent, ea suo quæq; loco reposita sunt, ac in suum ordinem restituta. Tertiò, cùm in superiore editione aliquot auium icones omissæ essent, eas in hac exprimi curauimus, quantum à nobis recuperari potuerunt; ac præterea aliquot nouarum auium nouas tum icones tum descriptiones adiecimus, quas in ipsius Gesneri tum chartis tum libro de iconibus auium adiectas reperimus: ita vt multis modis auctiores iam hi commentarij prodeant. Postremò, etiamsi in prolegomenis in primum librum de historia animaliũ D. Conradus Gesnerus satis amplè moneat lectores, quem ordinem in his commentarijs teneat, quare per certos characteres vniuscuiusq; animalis historiam diuidat, & qua de re sub vnoquoq; charactere agat, tamen quia non est facile omnibus illum ordinem ita memoria tenere, vt inter legendum semper eum obseruare queat, ideo placuit annotationibus in margine totum hoc opus illustrare, vt quid quoq; in loco tractetur primo intuitu quiuis animaduertere queat, ac si quid in eo lector prompte reperire cupiat, quærendo non defatigetur, sed subitò quod cupit assequatur. Hac ratione igitur ornatum & illustratum iam hunc de Auibus librum damus, reliquos posthac etiam eadẽ ratione edituri, Deo volente. Quòd si operam in hoc libro recognoscendo & in recudendo collocatam, beneuole lector, tibi placere animaduerterimus, maiorem posthac in reliquis itidem edendis alacritatem ac studium adhibebimus. De hoc adhuc te monitum velim, quòd etiam si dedissemus operã, quantum in nobis erat, vt omnia paralipomena suo loco restituerentur, tamen aliqua remanserunt, ea tamen pauca: quia cùm hoc opus iam sub prelo esset, incidimus in quendam librum in quo reperimus aliquot auium nouas figuras vel descriptiones, quarum quæ suo loco reponi potuerunt, restitui curauimus. quæ autem non potuerunt, quòd iam operis impressio vlterius processisset, ad calcem libri adiecimus, ne te ijs fraudaremus: quod & te æqui boniq; consulturum confidimus. Quod superest, rogo omnes doctos ac studiosorum vtilitatis amantes viros, vt si quas alias aliarum auium vel icones vel descriptiones, aut quicquam aliud quod ad hoc opus ornandum, & studia aliorum promouenda conferre possit, habuerint, nobis benigne communicare dignentur; vt posthac si quando hunc eundem commentarium rursum excudi operæ pretium fuerit, adijci queant. Et quoniam reliquos eiusdem Gesneri libros de Quadrupedibus tum viuiparis tum ouiparis breui etiam rursus excudendos tradere decreui, ac spero etiam, Deo iuuante, me reliquam historiam animalium de Serpentibus & insectis ex ipsius Gesneri schedis collectã & concinnatam cum tempore in lucem editurum, si qui ad eos libros emendandos augendos aut quoquo modo illustrandos quicquã conferre possint, id candide, liberaliter & mature vt faciant, oro. In quo rem non tantum mihi, sed & omnibus viris studiosis gratissimam, ac sibi ipsis non inutilem fecerint: quandoquidem & nominis ipsorum honorifica mentio fiet, & ipsorum laborem liberalitatemq; grato animo agnoscere ac compensare paratus sum. Vale.

TENOR PRIVILEGII.

RVDOLPHVS II. diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, &c. Comes Tirolis, &c. Notum facimus tenore præſentium vniuerſis: Quod cum nobis humiliter exponendum curauerit noſter & Imperii ſacri fidelis dilectus, Robertus Cambier, ciuis ac Bibliopola Francofordienſis, ſe magnis ſumptibus obtinuiſſe à Chriſtophoro Froſchouero, ciue & typographo Tigurino, librariam negociationem, in qua inter alia, reperta fuerint opera quondam CONRADI GESNERI, de Animalibus tractantia, ab eodem ante ſuum obitum aucta, quæ pro ſtudioſorum vſu & vtilitate publica, tam Latino quàm Germanico, ac alio forte, quo ſibi videbitur, idiomate, vnà cum libro quodam de Inſectis, nec nõ Dictionarium Latino-germanicum IOANNIS FRISII TIGVRINI, eiuſdemq; Epitomen, magno ſtudio & labore reuiſa atque caſtigata, prælo committere decreuerit, vereri autem ne æmuli aliqui, priuato quæſtui intenti, ipſum ſperato laborum ac impenſorum ſuorum fructu & emolumento priuaturi ſint: demiſſe ſupplicando, vt priuilegio noſtro Cæſareo ipſum ab huiuſmodi impoſturis munire atque inſtruere clementer dignaremur. Nos ſanè, indemnitati memorati Roberti Cambier hac in parte conſultum cupientes, non ignari quippe, quantum ex eius generis æditionibus ad ſtudioſam iuuentutem vtilitatis redundare ſoleat, humilibus eiuſdem precibus deeſſe noluimus. Ideoq; omnibus ac ſingulis Chalcographis, Bibliopolis, aliisve, quamcunq; librariam negociationem exercentibus, auctoritate noſtra Cæſarea firmiter inhibemus, ne quis ſupra dicta opera, poſtquam ipſius Roberti Cambier ſtudio in lucem prodierint, per decennium à prima die æditionis numerãdum, intra ſacri Romani imperii, regnorumq; ac ditionum noſtrarum hæreditariarum fines, ſimili aut alio quopiam charactere vel forma, ſiue in toto, ſiue in parte, imitari, recudere aliove recudenda dare, vel alibi etiam recuſa adducere, vendere aut diſtrahere clàm vel palàm citra expreſſum eiuſdem, vel hæredũ ſuorum conſenſum, auſit. Si quis verò ſecus faciendo, priuilegium hoc noſtrum Imperiale tranſgredi aut violare conatus fuerit, cum non ſolum libris illis, vbicũque depræhenſis, (quos quidem dictus Bibliopola eiúsve hæredes ac mãdatarii vel propria auctoritate, vel magiſtratus loci illius ope, ſibi vendicare poterunt) priuãdum, ſed & pœna inſuper decem Marcharum auri puri, fiſco noſtro, fraudis vindici, & ſæpe fato Roberto Cambier, eiúsve hæredibus, ex æquo pendenda decernimus mulctãdum. Dummodo tamen huiuſmodi opera nihil ſcãdaloſum, aut orthodoxæ religioni Catholicæ, ſacriq; Romani Imperii conſtitutionibus aduerſum, ſiue in præfationibus, ſiue in textu, vel alias quomodolibet in ſe contineant, ipſeque Robertus Cambier quamprimum terna ad minus cuiuſlibet operis exemplaria propriis ſumptibus ad Cancellariam noſtram Imperialem tranſmittere teneatur. Quod ſi neglexerit, priuilegio hoc noſtro neutiquam vti poſſit, ſed eo ipſo priuatus & exutus cenſeatur. Quocirca vniuerſis ac ſingulis noſtris & ſacri Romani Imperii, regnorúmq; ac dominiorum noſtrorum hæreditariorum ſubditis ac fidelibus dilectis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis aut præeminentiæ exiſtant, tam Eccleſiaſticis quam ſecularibus ſtrictè mandamus, ne quenquam priuilegium & interdictum hoc noſtrum Cæſareum impune ſpernere, tranſgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, ſi quos compererint, præſcripta mulcta plecti, aliisve idoneis ac opportunis modis coerceri curent. Quatenus & ipſi eandem pœnam euitare voluerint. Harum teſtimonio literarum manu propria ſubſcriptarum ac ſigilli noſtri Cæſarei impreſſione munitarum. Datum in arce noſtra Regia Pragæ, die vigeſima menſis Martij, anno Domini milleſimo, quingenteſimo octuageſimo quinto: Regnorum noſtrorum Romani decimo, Hungarici decimotertio, & Bohemici itidem decimo.

Rudolphus.

V. S Vieheuſer. D.

Ad mandatum ſacræ Cæs^æ
Ma^tis proprium.

P. Obernburger.

DE PROVIDENTIA DEI CIRCA animalia, ex psalmo CIIII. secundum Hebræos.

DOMINVS fontes emittit in fluuios, qui inter medios montes defluunt: vt inde potet omne genus animalium quod in agris degit, & sitim extinguāt onagri. Supra fluuios quæ in aere volitant aues nidulantur, & inter arborum frondes cantillant. DOMINVS rigat montes è nubibus, & fructu operum eius satiantur quæcunque degunt in terris. Fœnum in vsum bestiarum producit, & è terra cibum homini olera ac fruges. Vinum etiam prouenire facit, quod animos hominum exhilaret: & oleum, quo niteant corpora: & panem, qui vires hominum confirmet. Ab illo incrementum capiunt arbores, & quæ in Libano eminent cedri tam excelsæ, vt ipse videri possit plantasse illas. In iis nidificant volucres, ciconiæ nidū abies sustentat. Montes altissimi capris feris incoluntur, in saxis latitāt cuniculi. Lunæ stata mutationum tempora definiuit, & Soli occasum. Ab illo sunt etiam tenebræ noctis, in quibus quæ per diem latuerāt syluestres bestiæ prorepunt. Leones tum rugiētes inhiant prædæ, vt beneficio Dei saturentur. Iterum exorto Sole in latibula & cubilia sua se recipiunt: homo autem ad perficiendum opus quisque suum progreditur vsque ad vesperam. Quot quantáque sunt opera tua Domine? quæ tu omnia sapienter fecisti. plena est terra variis possessionibus tuis. Immensi maris littora quantum inter se distant? hoc natantium & reptilium innumeras continet tum maximas tum minimas animantes. Per mare transeunt naues, & cete ac belluæ marinæ, quas vt in eo luderent creauisti. Hæc omnia te suspiciunt, & vt tempestiuè à te alantur expectant, &c.

CONRA-

CONRADI GESNERI TIGVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER III, QVI EST DE AVIBVS.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA SIVE PARTICVLARIA SIVE GENERALIA AB A. LITERA INCIPIVNT.

DE ACANTHIDE AVICVLA, QVAM *Gaza Spinum & Ligurinum vocat.*

A.



De discrimine inter Acanthidē & carduelē.

ACANTHIDEM & carduelē plerique nostro sęculo pro eadē aue accipiūt, quòd vtrique à spinis siue carduis nomē sit: diligentiores discernunt. Acanthylis auis est quę & acanthis dicitur: spinus & ligurinus a Theodoro, alia omnino ab argathyli. distat etiam à carduele, quæ *thraupis* vocatur Aristoteli, Hermolaus. Gaza quidem thraupin carcarduelē vertit. hæc, vt omnes norūt, voce & colore floridis cōmendatur. acāthides verò Aristoteli & vita & colore ignobiles sunt, sed valēt vocis amœnitate. Hinc facilè constat vulgò hodie dictam carduelem, quum varijs floridisque coloribus placeat, ab acanthide diuersam esse. Est autem acanthis, cuius figurā dedimus, colore viridi, sed obscuro non splendido: (viridem sanè colorem in chlorione etiā aue Aristoteles damnat: Vireo, inquit, totus viridis est. & mox, nec grati est coloris.) vertex nigri coloris est, & similter alarum pennæ, viridi tamen eas distinguente. quamobrem aliqui (vt Gybertus Longolius) chlorin putauerunt: quam ego potius aliam auiculam totam χλωρὰν, hoc est viridem existimo, vnde & nomen ei apud Germanos. Grapaldus grāmaticus nō indoctus, rectè acanthida aliam à carduele credit: carduelem verò passerem solitarium esse non rectè.

Quæ propriè sit acanthis.

¶ Nostra igitur, Gazę & Hermolai acanthis, Siculis *legora* dicitur: Italis *lugaro* & *lugarino*, vel *legorin* & *luganello*: vnde etiam Gaza ligurinum transtulit. Vocis origo forsan Græca fuerit, διὰ τὸ λιγυρὸν τῆς φωνῆς; a vocis argutie. Niphus Italus *leucarū* vulgò dici scribit. Gallis, vt audio, appellatur *scenicle*, alibi *serin* vel *cerisin*, alibi *cenit*. Germanis Zinsle/ vel Zeisel/ vel Zyfele/ vel Zyschen. (Germanorū Zyschen nō puto esse Achātida, quòd auis sit peregrina, & nusquā in his Europæ partibus appareat, nisi in hyeme, & nō ita inter spinas inueniatur, vt Linaria & Dystelfinca inueniuntur. Ex literis cuiusdam docti viri ad Gesnerum.) Louaniensibus Gălfogel/ Frisijs Sisgen. Polonis *czizek*. Illyrijs *czisz*. Turcis *vt lugān*

Nomina diuersa variarū linguarū.

¶ Albertus ex Auicennæ nimirum interprete vbi acanthis apud Aristotelem legitur, corrupussimas

Acanthidis duo sunt genera.

voces habet, vt *fatalyz, afflauados, amaslorochoz*. Acanthidis seu ligurini duo sunt genera, minus quod non valde dissimile cardueli colorem ex albo nigroq; mixtum habet, nos etiam Distelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Kirchfincken (potius Kirßfincken & Kernbeisser. colore vtrunq; ignobile, amœnitate vocis cõmendatur, Eberus & Peucerus. Ligurinus communia quædam habet cum cardueli auicula per excellentiam dicta, quod & colorũ elegantia & vocis amœnitate cæteris in hoc genere præferatur. itẽ cum fringilla & miliaria siue linota: quas omnes, ceu vnius generis carduelium species quatuor diuersas Albertus enumerat. Turnerus acanthidẽ facit auiculã cui a viriditate nomen apud nos, ein Grünfinck vel Grünling/ de qua nos inter chlorides dicemus. nostram verò acanthidem, chlôrin putat propter colorem viridem, etsi Gaza luteolã transtulit. Luteola (inquit Turnerus acãthida nostram intelligens) Anglis vocatur *a siskin* Germanis ein Zeysich/ quibusdã ein Engelchen: lutea (chloreo) multò minor est & colore ad viriditatẽ magis tendẽte, pectore luteo, & rostro longiusculo, tenui & acuto, auriuinis simili, duas habet maculas nigras: alterã in fronte, alterã sub mento, cantillat non insuauiter. Rara apud Anglos hæc est, nec vspiam ferè alibi quàm in caueis cernitur. Semel tamẽ in Cãtabrigianis agris vidisse recordor. Huius generis sunt quas Anglia aues CANARIAS vocat, Hæc ille. Syluaticus acalanthida (voces apud ipsum corruptæ sunt, *acardelentes & acalantta*) carduelem exponit. 10

B.

Spini magnitudine est culicilega auicula, Aristot. De colore eius præcedenti capite dictum est. Acanthis auis minima est, Plinius. Fœmella cinerea est & varia, imo ventre pallida, Eberus & Peucerus. 20

C.

Vbi reperiantur. *Volatus.* *Cantus.*

Capiuntur ligurini in Heluetia non passim, sed in montibus præcipuè, ijsq; nemorosis, in quibus etiam per æstatem nidificare ac degere solent. Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. Idem in carduelium genere præcipuè musicam esse scribit illam, quæ hoc nomen per excellentiã sibi vulgò vendicauit: ab ea zisclam, id est ligurinum. Ligurini & vita & colore ignobiles sunt, sed valent vocis amœnitate, Aristot. Spinus splendidè canorus est, Ælian. Linotaq; alcyonem resonant, & acanthida dumi, Vergilius. Ἄειδεν κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, Theocritus. ¶ In spinis viuit, Plinius: inde nomẽ, Ælianus. In spinis habitare acanthidem Aristoteles & Alexander scribunt, Cælius. Acanthophaga neq; vermem neq; vllum animal attingunt, Aristot. Hæc sunt apud nos (inquit Albertus) genera vinconũ, sicut aues ceycos (Zeißle potius) dictæ apud nos, & vinco cardui (id est carduelis, & vinco rubẽs pectore, & auis Gurse dicta, Hæc ille. Sed vinconem simpliciter appellamus fringillam quæ quidem vermibus pascitur. Spinus, carduelis & auriuittis dormiunt & pascuntur eodẽ in loco. vermẽ aut quoduis animal edere aspernantur, Aristot. Acanthis est auis minima, sed fœcunda. nam duodenos simul parit pullos, Plinius. Herbarum pabulo reficitur: & ob hoc odio habet equos, &c. Author libri de naturis rerum, acanthidem cum floro (sic transfert Gaza ἄνθον Græcè dictum) confundens Aucupes nostri nihil certi de acanthidis nostræ pullorum numero & nido referre potuerunt, quòd hæc auicula non apud nos, sed in altis montium syluis nidificet. Aues paruæ, vt philomena, alauda & sciscendula, (ligurinum intelligere videtur,) & huiusmodi, semel anno pariunt quatuor aut quinq; oua, Albertus. 30

Victus. *Fœcunditas.* *Prouidentia.*

¶ Spini aues in posterum longissimè prouidentes, hominibus ad rerum futurarum coniecturam sapientiores sunt. Etenim hyemem futuram præsentiunt, & niuem prænoscunt, & multa cautione obseruant, ne ijs opprimantur: itaq; earum acerbitates metuentes, tanquã ad perfugia, sic ad loca nemoribus frequentia confugiunt, Ælianus. 40

D.

Antipathia inter acanthidem & ægithum. *Inimicitia inter Spinum & asinũ & alaudam.*

Spinus, florus & ægithus (quem salum voco) odium inter se exercent & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Aristot. Spini & sali sanguinem (ægithali in codicibus græcis Æliani) si quis in eodem vase permisceat, coire & commisceri negat. deinde, Hunc acãthum sacrum esse aiunt genijs, qui præsunt hominibus itinera ingredientibus, Ælianus. Plinius etiam lib. 10. Acanthis (inquit) in tantum odit auem ægithum, vt non coire credant sanguinem eorum. Spinus & asinus inimici inter se sunt. victus enim spino a vepribus, quas asinus tenellas adhuc pascit, Aristot. & Plinius. Corydalis, id est alauda odit acanthylidem, Ælianus, & Philes. 50

E.

Γρύται sunt vascula parua testacea, vt aurificum αἱ μικραὶ χῦται, & potistrides, id est potoria vascula omnium auium acanthidũ, Tzetzes: in caueis scilicet inclusarum. Genera carduelium omnia cornu suspensum, rostro trahunt vt bibant, sed a potu temere delabi sinunt, Albertus. Eadem omnia quomodo capiantur in Carduele scribam ex Alberto.

H.

ὁμώνυμα. Ἀκανθυλλίς. Ἀκαλανθίς.

a. Acanthis auis eadẽ quæ acanthyllis, (malim ἀκανθυλλίς per λ simplex:) & apud Lacones ἀκαλανθὶς, Hesychius & Varinus. Ἀκανθυλλίς, genus passeris, Iidem. Ἀκανθυλλίς, apud Theocriti Scholiasten legitur, per iôta in penultima, ego per υ malim. Acalãthis, ἀκαλανθίς, auis nomẽ est, Varinus: Videtur au-

tur autem hæc vox per metathesin facta pro acanthylis. Resonant & acanthida dumi, Vergilius libro 3. Georg. sunt qui legant, —*resonant acalanthida dumi.* Aristophanes in Auibus Dianæ acalanthidis nomen fingit in auium honorem. nam acalanthis nomen est auis vt interpres admonet: item canis, παρὰ τὸ αἰκάλλειν, id est ab adulando. fortassis quòd familiaribus aduletur, peregrinos allatret. Rursus idem poëta in Pace, obscurum quoddam & fictum oraculum referens, Χ' ἡ κώδων (obstrepera, clamosa) ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. vbi Scholiastes, de solo cane memoratur in prouerbio, quòd festinãs cæcos pariat. itaq; acalanthis videtur hîc canis alicuius insignis nomen esse. quanquam & aues βασιλικαὶ (id est regiæ) vulgò dictæ acalanthides nominentur. Acanthis auis est, quam alij lusciniam, alij carduelem esse volũt, Grammaticus quidam. Ἀκανθὶς ἡ ἀκανθυλλὶς, στρουθίον ἐν ταῖς ἀκάνθαις καθήμενον, Varinus. Locus est apud Aristotelem historiæ anim. 9. 13. de acanthyli, vbi Plinius 10. 33. & Gaza melius argathylim legerunt. Est autem argathylis auis diuersa, quæ lino intexit nidum, in ripariarum genere.

De Spino.

¶ Est & apud Græcos spinus vel spinnus dicta auis, & Pollux σπινίδια auiculas nominat. Ὅτι συνείρων τοὺς σπίνους πωλεῖ κατ' ἑπτὰ τοῦ ὀβολοῦ, Hoc est fascem è septenis spinnis connexam obolo vendit. Aristophanes: vbi interpres nihil aliud quàm spinnum genus auis interpretatur, & ex eo Varinus. Idem Aristophanes in Pace τοῦ σπίνου penultima breui dixit, Scholiastes εἶδος στρουθοῦ facit. Σπῖνοι ab Oppiano in Ixeuticis numerantur inter aues quæ visco fallantur. Idem paulò pòst spinos & turtures sub arboribus capi scribit, aue sui generis demonstrata. Τίλλων τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ σπίνους. Eubulus apud Athenæum. est autem senarius iambicus, penultima in spino correpta. Idem, citante rursus Athenæo inter alias auiculas σπίνια & ἀκανθυλλίδας nominat. Hic spinus Græcorum an idem sit acanthidi, quam voce Latina Gaza spinum vertit, non facilè dixerim, sed diuersus videtur, & per nnomatopœiam sic dictus. Σπίνα δ' ὁ σπῖνος, Hesych. Gelenius spinum Illyricè vocat *pienicze*, Germanicè Graßmugg. sed hæc curruca est vt ego iudico, & docti fere consentiunt. Σπῖνος per onomatopœiam dicitur, (vt & verbum σπίζειν apud Aratum,) Varinus in Ἀσπίδας. Sed Aratus primam corripit, & acuit, καὶ σπίνος ἠῷα σπίζων. id est, Et spinus in aurora sibilans, inter signa imminentis tempestatis. Videtur autem prima semper acui debere, non circumflecti, tanquam breuis. nam Aristophanes cùm producere vellet, ν literam duplicauit. Auienus ex Arato pro spino fringillam reddidit, hoc versu: Si matutino fringilla resultat ab ore. Σπινθία, εἶδος ὀρνιθαρίου, σπῖνοι. Cæterum σπῖνος penanflexum, nomen est lapidis Aristoteli in Mirabilibus. Auis spinæ, id est auis tragumlitides, obscurus quidam, Syluaticus si bene memini. *vide* plura infra in fringilla. Bellonius acanthidem Græcorum veterum, Gallis vulgò *Serin* dictã, Græcis hodie *spinidia* vocari docet. Eustathius spinum auẽ dictam ait παρὰ τὸ σπίζειν τὸ σκλήρον. Malim ego per onomatopœiam vtrunque & verbum & auis nomen factum. *vide* Ælianum 4. 60.

¶ Acanthis picta, apud Textorem in epithetis. Sed apparet hoc epitheton acanthidi adscriptum à recentiore aliquo qui eandem carduelem putauit, vt etiam ipse Textor.

¶ Acanthidem superat cornix, ab Erasmo inter prouerbia memoratur. Ast yle credibile est, si vincat acanthida cornix, Vocalem superet si turpis aëdona bubo, Calphurnius.

¶ Auicula quædam rubente capitis vertice insignis ex parorum siue ægithalorum genere, vulgò Thannmeisle/ id est parulus abietum, (volitat enim in syluis circa abietes) appellatus, à nonnullis etiam Waldzinsle/ id est acanthis syluatica nominatur. figuram eius inter paros requires.

De Lena Acanthide dicta Propertio.

Pontani solertiam mirari licet, qui in libro de aspiratione lenam Acanthida Propertio de loquacitate nuncupatam & aurium offensaculis, prodere sibi permisit. nisi quòd apud Theocriti interpretem obseruatum est, dici acanthida auem colore variam, voce λιγυρὰν, id est stridulam (argutam potius, quod laudatur, stridulum non item) quam ex varietatis ratione pœcilida item nuncupent, Cælius. nos de pœcilide in pica dicemus. ista quidem Theocriti Scholiastæ pœcilis, omnino carduelis vulgo etiamnum dicta videtur, non ligurinus. sed nimirum veteres etiam, in diuersis regionibus præsertim & temporibus, hæc nomina confuderunt. Quòd si acalanthis auis eadem quæ acanthis est, acalanthis autem κώδων, id est tinnula, obstrepera, loquax ab Aristophane cognominatur, vt supra citaui, non ineptè dixerit Pontanus.

DE ACCIPITRE, IN CVIVS HISTORIA MVLTA *insunt communia omnibus auibus uncorum unguium quæ ad prædam auium nutriuntur & instituuntur, accipitrum, falconum, aut aquilarum generis.*

A.

Accipiter vnde dictus.

ACCIPITER auis rapax ab accipiendo nomen tulit, vel quòd in auspicijs olim accepta gratáq; esset. Est autem nomen commune, & multa auium prædæ inhiantium genera complectitur, vt falcones, nisos, buteones, &c. Astures etiam de natura accipitrum sunt, Crescentiensis. Et alibi, Accipitres quidam sunt parui, qui communi nomine vocantur accipitres: & quidam magni, qui vocantur



Astures etiam dicũtur accipitres. astures. sunt autem ita congeneres vt magnus & paruus canis. Accipiter dicitur etiam astur ab astu naturali quem habet, quia semper ferè latet, & iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. Astures, id est accipitres Theodotion ad Ptolemæum regem Ægypti scribens, in falconum generibus collocauit, accipitres & omnes aues rapaces, quarum vsus est in aucupio, falcones vocans, Idem. Astures vulgo notæ aues sunt, sic nuncupatæ Firmico Matheseos quinto, qui & falcones non reiicet, Cælius. Accipiter asterias est Aristoteli, quem nos asturem corruptè dicimus, Niphus. *Vide* infra in Capite de accipitribus diuersis. *Accipitrũ duo genera præcipua.* Accipitres ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. de hist. anim. 8.3. vnde apparet duo hæc genera præ cæteris, accipitris nomine simpliciter sciè nominari. Albertus in huius loci interpretatione palũbarium asturẽ facit: fringillarium verò, id est minorem accipitrem, nisum aut speruerium vulgò dictum. Michael Ephesius accipitrem palumbarium, falconem gentilem interpretatur, Niphus. Astorgios Pausanias ponit, quos Itali astures dicunt, Volaterranus. Ego in Pausaniæ libris hactenus hoc non legi. Torgos quidem vultures dici inuenio apud Hesychium, à Torgio Siciliæ monte, in quo nidificent. Astures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ esse Paulus Iouius scribit. sed cum accipitrum generis eos esse inter omnes harum rerum peritos conueniat, cum aquilis aut miluis eos confundi absurdũ est. *De Tertiolo cur sic dictus sit.* Tertiolus (aliqui etiam *tricellum* & *trizolum* scribũt) vocatur mas in accipitrum & falconum genere. quia simul tres in nido nascuntur, duæ feminæ, & tertius mas: qui fœmina minor est minusq; audax & fortis. fœminæ quidem simpliciter accipitres aut falcones dicuntur, Crescentiensis. Tertiolum absolutè positum pro accipitre mare accipi obseruauimus: alioqui pro aliarum etiam rapacium mare vsurpatur, quæ ternos scilicet pariunt. nam tinnunculus (inquit Aristot.) fœcundissimus in hoc genere non parit supra quatuor. Aquila, *Falcones.* Theodotion, & Symmachus omnia accipitrum genera falcones vocant: & ea quatuor generibus dirimunt, asturem primæ quantitatis ponentes in genere primo. & asturem minorem quem tercellinum vocamus in genere secundo: & nisum in genere tertio, muscetum in quarto: Quibus nullo modo consentiendum. Nam tercellinus (qui sic vocatur, quoniam pulli tres in vno nido nascuntur, duæ fœminæ & tertius mas, Tardiuus) inuenitur in nido accipitris, & muscetus in nido nisi. Sexu enim duntaxat differunt, cum tercellinus mas sit, accipiter fœmina: & similiter nisus fœmina, muscetus mas, Alber. Crescentiensis accipitres mares, qui fœminis minores & inutiliores sunt, muschetos vocauit. nos Alberti sententiam & nomina magis probamus. Hoc admonendus est lector, quòd cum falconibus & accipitribus permulta sint communia, operæ pretium fore vt qui curiosius horum vel illorum historiam cogniturus est, vtranq; perlegat. sæpe enim authores communia quædam de vno tantum genere prodiderunt. *Nomina Hebraica.* ¶ נץ, *nez*, Hebræis accipiter est. Rabbi Kimhi interpretatur auem quæ venetur, & ad dominũ suum redeat, vulgo dictam *sparuerium* similiter R. Salomon Leuit. 11. Author Chaldaici dictionarij asturem exponit. Chaldaica interpretatio Leuit. 11. habet נבא, *naba*. Arabica באזי, *basi*, Andreas Bellunẽsis *albazi* interpretatur auẽ quę falco peregrinus vulgò dicatur. Persica מרך אן בז, *mar an bas*. Septuaginta

ginta ἱέρακα. Hieronymus accipiter. Deuteronomij etiam cap. 14. pro *nez* voce Hebraica LXX. uerterunt κόρακα, id est coruus. Sed hæc vox omnino accipitrem significat, a qua forsitan etiam nisus Latina descenderit. videtur autem facta a verbo נצה, *nazah*, quod volare significat, quoniam hæc auis volatu plurimũ valeat. Iob 39. נוצה, *nozah*, vocabulum plumam significat, & nõ accipitrẽ vt quidam vertunt, Munsterus. Septuaginta relicta voce Hebraica νεσσα reddiderunt. פרס etiam, *peres*, Leuit. 11. & Deut. 14. accipiter exponitur vel haliæetos: a Iudæis vulgo בלאברו, Blafus. φήνη quidem vel φήνης aquila est venationi dedita: item φένεος, aquila apud Macedones, Varinus. Plura de Hebraica voce *peres*, deq; Græcis φήνης & πέρνης, leges infra in Capite de accipitribus diuersis. *Thachmas* Hebraica voce, auis quædam est immunda & rapax, de qua Leuit. 11. hanc quidam accipitris genus, quidam luscini-

10 niam interpretantur. Munsterus. ¶ *Albasach* est auis quæ dicitur accipiter, Bellunensis. nos supra *basi* Arabicam, *bas* Persicam vocem esse diximus. *Albaza* & *falcosachari* & *albasach*, auium rapacium nomina leguntur apud Auicennam 2. 614. vbi vetus interpres habet, accipiter & cristatela (si rectè legitur. tinnunculum quidem accipitrem Italorum aliqui tristunculum vocant) & *basich*. Vocem *albazi* Bellunensis falconem peregrinum interpretatur. *Sarsir* Hebraicam vocem Prouerb. 30. alij aliter exponunt, vt recitabimus in Aquila. quidam autẽ אשטורגל, *asturgal*, sturnum aliqui conijciunt intelligendum, ego asturem malim. Pro *schachaph* dictione Hebraica Leuit. 11. Septuaginta *hierax*, id est accipiter vertunt. nobis bubo potius videtur. *vide* in Bubone. Ægyptij accipitrem *thausth* nominant, Ælianus. Apud Libyes: βάρβαξ vocatur, Hesych. Græcè ἱέραξ: & hodie vulgò γεράκι, quod nomẽ etiã falconi attribuunt. Accipitris nomen licet, vt dixi, veteribus plura genera conuineat, apud recentiores tamen

20 pro vno ferè vsurpatur, cuius hic effigiem damus, in quo genere mas tercellinus vocatur. Alunnus tamen accipitrem Italicè simpliciter *terzolo* interpretatur, alij *sparauero* vel *sparuere*, quem vulgo nisum interpretantur. Accipiter Hispanis est *balcán*. Gallis, *austour*, mas *tercelet*. Germanis, Habch vel Habich/ vel Habicht: (mas verò qui minor est, das Häbchle) Flandris, Haffin. Anglis *hawke* vel *hobie*. Illyrijs *gestrzab*. Polonis *zastrzamp*. Nuper quidam, qui animalium nomenclaturas scripserunt, accipitrem Germanis simpliciter dictum (Habicht) subbuteonem Aristotelis interpretati sunt, quibus ego non assentior.

B.

Accipitres fortiores maioresq; fiunt in regionibus aquilonem versus, Albertus. Et alibi, Omne animal abundat vbi copia fuerit cibi quo vtitur. quare cùm huius generis aues pascantur auibus, præ-

Accipitrũ copia in septẽtrionalibus & frigidis regionib.

30 sertim aquaticis, quæ & tardiores sunt ad volatum, & carnosiores ad escam: iccirco versus septentrionem accipitrum & falconum & aquilarum abundant genera, vt in Britannia, Suecia, Liuonia, & finitimis regionibus Sclauorum, Prutenorum & Ruthenorum. Et quia frigidæ sunt istæ regiones, & in terris frigidis nascũtur corpora magna, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, vnde audacia & feritas proueniunt: ideo etiam aues rapaces in iam dictis regionibus magnæ sunt, magisque rapaces & feroces. In alijs verò locis secundum proportionem vigor, audacia & ferocitas in eis spectantur. Inueniuntur accipitres in alpibus quibusdam nidificare, qui cæteris præferuntur, vt qui nascuntur in alpibus de Brusia in Sclauonia. boni etiam reperiri dicuntur in alpibus circa Veronam & Tridentum, Grescentiensis. In Helueticis etiam alpibus multi, ijq; magni & fortes capiuntur, cum alijs plerisq; tum Galanda monte Rhætico, inde Mediolanum & in Italiam delati magno venduntur. Tappius præ cæteris

40 laudat Germanicos, præsertim in Marchia Westphaliæ captos, vnde (inquit) in Brabantiam, Galliam, Hispaniam & Angliam deferuntur, ac maioris inter cæteros væneunt. Aduentitij accipitres etiam ex Creta importantur, Budæus. Astures & nisus circa Neapolin captos, multo maiores & præstantiores nostris (Helueticis) esse audio. Astures (inquit Crescenuensis) nascuntur in alpibus & nemoribus. Sunt autem super pulcritudine & bonitate asturum indicia eadem quæ de accipitribus tradunrur. ¶ Accipitrum genera diuersa, quæ magnitudine, forma & venandi modo differunt, mox post communem accipitris historiam singillatim prosequemur. Astures (inquit Tardiuus) ex Armenia & Persia omnibus præferuntur: deinde è Græcia, tertio ex Africa. Armenijs oculi virides, sed præstant qui oculis & dorso nigricant. Persicus corpore grandi est, & bene vestito plumis, oculis claris, cauis: superciljs pendentibus. Græcus capite grandi spectatur, & raris in collo plumis. Africano dorsum nigrum, & oculi

Accipitrũ seu asturũ formæ laudatæ descriptio.

50 similiter in iuuentute. nam ætatis progressu russescunt. Cęterum forma asturis laudatur huiusmodi: Astur boni ponderis esto, vt qui ex Armenia magna adfertur. In Syria aues quæ prędæ & aucupio seruiũt, ad pondus emuntur, eoq; maioris quò plus appenderint, colorem & alias earum conditiones parum curant. Albus astur obesior est, pulcher & facilis institutioni, sed inter cæteros infirmior. gruem enim capere non potest. sed quoniam in sublimi volat, & facilius fert frigiditatem in alto aëre, ad aues quæ altius volant capiendas probatur. Astur subniger, & cui plumæ a vertice frontem versus instar capillorũ dependent, elegans est, sed parum fortis. Laudabilis forma asturis est, si caput sit modicum, facies longa & angusta sicut in vulture, & si similitudine aquilam referat: fauces & gula probantur amplæ: oculi magni, caui, cum paruo orbe nigro in eis: nares, aures, cauda & pedes ampli: rostrum longum & nigrum: collum longum, pectus crassum, caro dura, coxæ longæ carnosæ & distantes: ossa crurum & genuum breuia, vngues crassi & longi: plumæ coxarum caudam versus latæ: & similiter plu-

mæ in cauda, quæ etiam subruffæ & molles præferuntur. Color sub cauda non alius quàm in pectore, probatur: & super singulis pennis in superiore parte caudæ aliqua diuisio. Color in extremis caudæ pennis niger esse debet circa caules seu lineas pennarum. Inter colores excellit ruffus qui vergit ad nigrum aut fuscum splendidum, &c. Signa in paruis asturibus laudantur hæc: oculi clari & ampli, item capacitas aurium & oris ampla, caput paruum, collum longum, digiti longi, pennæ breues & occultæ, pedes virides, vngues ampli & excarnes, concoctio facilis, excrementi meatus amplus, & excretio longius emissa. Si quæ nigredo in extremo rostro fuerit, bonum est signum.

Forma asturũ damnata.

Damnantur tum in magnis tum paruis asturibus, caput magnum, collum breue, carnosum, molle, & plumis plenum: pennæ colli mixtæ & inuolutæ: coxæ breues & graciles, crura longa, digiti breues, color Bæticus nigricans, asperitas sub pedibus. Oculi rubentes instar sanguinis, nunquam quiescere, semper appetere pugnam, & de pertica in faciem astantis velle inuolare. improbantur & qui maciem ferre non possunt, & si obesentur, fugiunt. Timidus etiam, quòd vix possit institui, & manum aucupis fugiat. Item cui plumæ supra oculos dependent, & alba oculorum pars nimium alba est, color ruffus aut Bæticus clarus. His notis insignes plerunque mali sunt, & reuocati ad manum non redeunt. Si quando tamen huius formæ accipiter reperiatur bonus, illum planè optimum fore existimandum. Fit enim interdum, sed raro, vt improbam quoque corporis speciem bonæ conditiones & virtutes sequantur. Placet accipiter, leuis, alacris, quique nõ facilè fatigetur, & aues magnas capiat. Hæc omnia Tardiuus. Accipitrum pulcritudo cognoscitur, si sunt magni, breues, paruo (& oblongo, Tappius) capite, pectore & spatulis crassis, tibijs amplis, pedibus magnis & expansis, pennarum colore nigro. Crescentiensis. Tappius præterea requirit in probo accipitre, collum paruum & longum, nares amplas, linguam & interiora oris nigra, alas paruas & breues, modicè inflexas ferè vt gallinæ, cum pennis latis & validis; cruribus magnis, latis (seu planis) & altis, quæ versus coxas angusto interuallo distent, magno versus pedes, modicè inflexis: cauda oblonga, ruffa aut nigra: maculis in pectore fuscis, pennis dorsi puniceis quarum extrema albicent: plumis femorum giluis seu subruffis absque maculis: cauda etiam maculis quæ fulmina (forte *pectines* potius Germanicum Strál / homonymon est) picta referant insigni cum alijs diuersæ figuræ, Hæc Tappius. ¶ In accipitrum delectu primæ partes tribuuntur neanisco, id est iuueni, (inquit Demetrius Constantinopolitanus:) secundæ ophiocephalis dictis, quòd caput serpentium instar paruum & planum habeant.

In accipitrum delectu quæ obseruanda sint.

Rotundi & quadrati oblongis præponuntur. Nares simi ampla, citrinus color in naso non admodum splendeat. talis enim accipitrem breuis futurum vitæ significat. Lingua optima quæ nigra fuerit, deinde quæ dimidiam partẽ alteram nigram, alteram albã habuerit: pessima ex toto alba. Est etiã is breuis vitæ, qui vulgò ἐλαιοφόρος dicitur, (a maculis in naso quas Græci elæas vocant,) Omnis laudatus accipiter pennas tredecim in cauda gerit, & in paruis digitis χαύματα, οὓς καὶ φασὶ βαρβάρως ἀγκυμάλιστα. Et rursus, Laudabilis accipiter caput habet paruũ, & superius planũ, (ὡς ὀφθάλας χελώνιος αετὸς,) linguam nigram, elæas, id est maculas in naso nigras, pennas caudæ tredecim vel vndecim: in vnguibus veluti squamas (οἷα χαράγματα, ἤγουν εἰς τὰ χαύματα λεπίδας) instar cyprini piscis: & intrinsecus clauos habet post id quod cornu (κόρνον) vocatur tanquam perdix mas. Καλὸς δὲ ἐστὶν ἐὰν καὶ ἤγουν μακρὰν οὐκ ἐπιπολὺ λαγγίας τὴν οὐρὰν ἔχῃ. Et mox accipiter laudatur ὑλοφάγος (forte ἐλαιοφόρος, quẽ tamen supra dixit breuis vitæ esse: sed rursus laudauit elæis, id est maculis in naso nigris insignem) id est qui grana tanquã milij nigra habet, vel qui circa vnguis radicem scissuram (χάραγμα) ceu lineam habet: vel infra alam pennam acutam versus latus aut humeros: καὶ ἐὰν τὰ βασιλικάκεια μακρὰ ἔχῃ ἰσοτρεῖς πτερυγιλλάτων: καὶ ἐὰν ἔχῃ ἤγουν πλείονα τον λογχόρω τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ τὸ μέσον, Hucusque Demetrius. De accipitrum siue falconum natura, viribus, animiq́ꝫ præstantia ex pennarum colore iudicãda, in genere dicemus in Hierofalcho ex Belisario. ¶ Accipitres in Ægypto minores quam in Græcia fiunt, Aristot. Accipitres magnitudine aquilis non inferiores sunt, Gillius. Non in hoc tantum, sed omni auium rapacium genere mas minor est, fœmina maior & fortior. Ferocia accipitribus non nisi diuino ex calore inest, qui quanto est in masculo vehementior, tanto minus virium sufficit ad crementum. fœminis autem, quia remissior est, maius crescendi adiumentum præstat. Impedit enim minus id naturæ calor intemperatus, Calentius in epistolis. Aues prædatoriæ colore variant, pro ratione loci & arborum. nam quæ in frutice spinoso aut acere (opulo) habitant, ad ruffum aut nigrum colorem magis inclinant: quæ in fago, ad giluum seu pallidũ. In regionibus frigidis, & in rupibus accipitres maiores & fortiores fiunt, sed difficilius instituuntur quam qui in loco calido nati educatique fuerint, Tappius. Quædam temporis ratione mutari videntur, vt accipiter, vpupa, & similes volucres, Theophrastus & author Geoponicorum 15. 1. Donatus mihi aliquando est accipiter totus albus, captus in montibus nostris, Augustinus Niphus Suessanus.

Generalis accipitrũ forma.

Accipiter colorem oculorum mutat & rostrum, Physiologus. Accipiter totus est varius: sed primo anno fuluas & nigras habet maculas, deinceps autem maculis albis & nigris distinguitur, quæ albiores & nigriores fiunt cùm sæpius mutatus fuerit. Pedes eius crocei, vngues magni, sed non quanti aquilarum. Caput quam aquilæ rotundius: rostrum curuum, & pro eius portione breuius quàm aquilæ, & longius quam falconũ. In dorso paucas habet maculas albas, & plures nigras. Alas pro sua portione habet acutiores quam aquilarũ genera, & minus acutas quàm genera falconum, Albertus. Accipiter auis est elegans, valido corpore, dorsi colore fusco vel subnigro, capitis fusco

fusco dilutiore, pectore & ventre varius, oculis splendidis, rostro adunco, aspectu alacri, pedibus crassis, & vnguibus longis, Stumpfius. Accipiter eiusdem ferè figuræ est cum niso, qui Speruerius vocatur, licet maior eo sit. Est etiam minor aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. In asture anterior pars capitis extensa paulatim angustior fit, & terminatur in rostrum, vt etiam in capite aquilæ, Idem. In asture anterior capitis pars paulatim extensa colligitur & terminatur in rostrum, sicut & aquilæ caput. falconis verò caput naturale non extenditur nec similiter se colligit, Albertus. Vncinatis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilę, Ælianus. Ἱέραξ τὴν ἐπιγρυπίδα γαμψώνυχα ἀπὸ τὴν γένυν, Innominatus apud Suidam. Rostra accipitrum nimis magna non probantur. accipitres enim parum leues arguunt, vt in Hierofalcho recitabimus ex Belisario. Accipitri ventriculus est feruentior, Aristot. Iecori eius simul & intestino iungitur fel, Idem. Fel plerisq; toto intestino est, sicut accipitri, miluo, Plinius. Et alibi, Fel in quibusdam intestino tantum iungitur, vt columbis, accipitri. Accipitrum & aquilarum fel colore ærugineo est interdum, Galenus. Accipitris lien magnitudine deficit, Aristot. Et rursus, Accipitribus, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat. Asturis & nisi cauda dependet, Albertus. Apud Demetrium Constantinopolitanum & alia quædam partium accipitris rariora nomina leguntur, superius à nobis memorata: & hæc, Ὀβελοὶ ὀνύχων, mucrones vnguium. Ἐλάται, vel, ἐλατῆρες τῶν πτερῶν ἢ τῆς οὐρᾶς: maiores pennas intelligo, quæ in alis & cauda sunt, (Schwingfedern): vt χελύστρας (aliàs χελύπτρας) minores. Verba eius de accipitre in caueam incluso subscribam: Καὶ ὅταν γένηται λιπαρὸς πάνυ, καὶ ἄρξηται ἀφ' ἑαυτοῦ ἐκτίλλειν τὰς χελύστρας, καὶ τότε λοιπὸν μάδιζε ὅλα τὰ πτερὰ τῶν ἐλατῶν παρ' ἐξ ἢ ὀλίγον χελυστήρων τῶν ἐγγὺς τῶν ἐλατῶν. Et alibi, Πρὸς θρεψοῦν πτερὸν ἱέρακος: Τῷ δ' ἐπὶ γλυκεῖ καὶ θερμῷ συχνῶς τοὺς (τὰς potius in fœminino) ἐλάτας αὐτοῦ διάχριε. Et rursus, Ἐὰν μυωπασθῇ ὁ ἱέραξ τοὺς ἀξίωνας, μηδὲ αὐτοῦ τὰς ἐλάτας. Item, Προσέχειν ὥστε μὴ βλαβῶσιν αὐτοῦ τοὺς ἐλατῆρας τῶν πτερῶν, ἢ τῆς οὐρᾶς. Hinc & πτερυλλάται, vel potius πτερυλλάτα vox composita videtur, & ex maioribus alarum pennis primas ac longissimas significare, quas & ocyptera nominari censeo. nam, vt Scholiastes Aristophanis scribit, pennarum aliæ πτίλα, vocantur, (minores scilicet mollioresque, plumæ potius dicendæ:) aliæ πτερὰ, id est pennæ simpliciter. aliæ ὠκύπτερα, maximæ scilicet, in quibus ad pernicitatem volandi præcipua vis. Ἐπὶ τοῖς σοῖς ὠκυπτέροις γελῶ, Aristoph. in Auibus. Porrò ἀλειπταρίαν partem in orthopygio pustulæ instar eminentem interpretor, sic dictam fortassis quòd humorem album & pinguem contineat. Ἀλειπταρέα ἐστὶ τὸ ἐπάνω τῶν ὀπισθίων τὸ ἐξιστάμενον, ὃ καί τινες χελώνι κριθὴν, Demetrius. Hoc est, Aliptarea pars est supra crura (sic interpretor τὰ ὀπίσθια in auibus) quæ eminet, hordeum nonnullis dicta. Hac parte inflāmata vel tumescente aues quædam morbo acuto pereunt, nostri morbum auium vocant. ¶ Asturis & nisi cauda dependet (ob longitudinem scilicet) quod in falconibus improbatur, Albert. Accipitrum caudæ tæniis quibusdam transuersis distinguuntur, & cruribus quàm buteones breuioribus sunt.

Caput. *Rostrum.* *Ventriculus.* *Fel.* *Lien.* *Cauda.* *Penna.*

C.

Aues omnes quarum adunci sunt vngues, carnibus vescuntur, vt genera aquilarum, miluorum, accipitrum & falconum omnium, Albertus. Accipiter auidissimè & raptim cibum suum deuorat. Auium quas ceperit cor nunquam edit: idq; nonnulli in coturnice & turdo, alij in alijs obseruarunt, Aristot. Auium non edunt corda, Plinius. Accipitres nūquam auium corda, veluti religione quadam constrictos, edere accepimus. Ælianus. Albertus contrarium scribit: Si quid (inquit) de præda appetunt, cor eruunt ac deuorant, quare auem captam ad latus perforant. aliquando cerebrum è capite extractum vorant, reliquo corpore reiecto. Idem coredulum auem facit quæ venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat, de reliquo corpore parum accipiat: quasi idem planè coredulus qui accipiter sit. *Vide* infra in *a.* Sed Albertum reprehendit Niphus, cor auium ab accipitre, quas rapuerit, gustari negans. Nullum genus accipitrum aut falconum ad reliquias prædæ suæ reuertitur dum syluestre est: nec vllum ex eis insidet cadaueri, sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Accipiter nullas fruges exedit & conficit, sed & carnes vorat, & sanguinem exsorbet, iisdemq; suos alit pullos, Ælianus. Accipiter syluestris adhuc prædatur aues domesticas, vt gallinas & anâtes, quas statim deuorat. Capit etiam cornices, & huiusmodi. Quum lepores capit, sinistrum pedem terræ infigit, & dextro prædam tenentum quàm primum potest oculos eius eruit, & interficit. Cicuratus autem etiam magnas aues inuadit, audaciam acquirens ab adiutore homine: nempe gruem, anserem, ardeam, & alias huiusmodi aues. Absq; negotio quidem rapit anatem maiorem, & mergum, & fulicam: easq; etiam in satis magna copia, Albertus. Plura de accipitrum cicuratorum cibo dicemus infra capite quinto. Vescuntur etiam muribus. Accipitres nobiles aquilonares maximè delectantur cancris, quos tamen non venantur: & ideo cicurati isti melius quibusuis alijs aues magnas capiunt, & cancrorum cibum à dominis præmij loco accipiunt, Albertus. Soli sui generis aues deuorant, *vide* in *D.* ¶ In hieroglyphicis legitur accipitres aquam non bibere, sed sanguinem, Cælius. Οὐ τῆς ἀπτερυγίδος τὴν ἐπιγρυπίδα γαμψώνυχα ἀπὸ τὴν γένυν, ὅτι αὐτὸς ὁ ἱέραξ καὶ πέσσει, ἀλλὰ τι τὸ μὴ πίνοντα, Suidas in Γαμψώνυχος, vnde locum in voce Ἐπιγρυπίδα corruptum restitues. At Gillius bibentes eos facit, his verbis: Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet: neq; si vnus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: quòd sanè existimet illi vnico homini incommodare, sua nimirum potione aquam ex illius vsu auferens: Sin

Quibus vescātur accipitres. *Corda nō edunt.* *De potu accipitrū.*

plures homines irrigant, videns affluentis aquæ copiam, velut ab eis inuitatus, libenter bibit. ¶ Accipitres ad libidinem sunt inflammatissimi, Ælianus. Accipitres etiam speciе diuersi inter se coire putantur, Arist. Coëunt etiam cum aquilis & spurias aquilas gignũt, Idem. Quo tempore aues libidine accenduntur, quicquid rapacium auium est, vt falcones, sacri, & aliæ, cum asture congregantur. hinc fit vt pro diuersitate parentum audacia & fortitudine multum inter se differant, Tardiuus. Accipitrum minimo similis est cuculus magnitudine atq; volatu, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet. Vnde putauerunt aliqui cuculum ex accipitre fieri immutata figura. Sed ita fere euenit vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum vocem emisit cuculus, nisi perquam paucis diebus. Aliquando tamen vnà visi sunt & cuculus, & similis ei accipiter. Quin etiam ab accipitre interimi cuculus visus est, quod nulla auis suo in genere solet facere. Imitatur autem accipitrẽ non alio quàm colore, nisi quod hic maculis distinguitur ceu lineis: cuculus velut punctis, Aristot. Coccyx (inquit Plinius) ex accipitre videtur fieri, tempore anni figuram mutans; quoniam tunc non apparent reliqui, nisi perquam paucis diebus: ipseq; modico tempore æstatis visus non cernitur postea. Est autem neq; aduncis vnguibus solus accipitrum, nec capite similis illis, neq; alio quam colore, ac rictu (alias victu) columbi potius. Quin & absumitur ab accipitre, si quando vna apparuère, sola omnium auis a suo genere interempta. Accipitres (inquit Ælianus) ineunte vere delecti ex omnibus duo in Ægyptum ablegantur, ad speculandas insulas quasdam desertas quæ Libyæ adiacent. Ij autem vbi reuerterint, præeuntes eò, alios deducunt: quibus duobus cæteri peregrè illius profectionis festum agunt. Cùm ad eas insulas peruenerunt, quas illi duo speculati commodiores sibi indicarunt: hìc in multa quiete, & tranquillitate pariunt, & excludunt, passeresq; & columbas venantur. pullos cum magna redundantia alunt, deindeq; firmos ad volandum in Ægyptum abducunt, tanquam ad paternas sedes. Accipiter cùm ex sese tria oua peperit, vnum solum selectum alit, alia duo frangit, quod ipsum eo tempore facit, cùm vngues amisit, quòd tres pullos tum alere nequeat, Gillius. Tria aut quatuor oua parit, aut vt plurimum quinq;, Albert. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. ¶ Accipiter locis saxosis & arduis nidulatur, Aristot. Genus eorum quoddam nidos facere in petris excelsis præruptisq; assolet, Idem. Nostrates etiam obseruarunt eos nidulari in asperis & altis rupibus inter vepreta, quandoq; super arbore, acere præsertim, aut quercu, aut fago, & super abiete aliquando vel pinu. In Insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascũtur illis assueti gentibus, Plinius. ¶ ὠκύπτερος ἴρηξ. Homerus Iliad. ν. Accipiter velocissimè volat, nec nisi in primo sui motus impetu rapit, postea lentius volat: quòd si in principio frustretur, ab auis persecutione cessat, & in aliquam arborem insidet tanta nonnunquam indignatione vt ad dominum reuerti recuset, Crescentiensis. Et rursus, Quantum potest ad rapiendum prope terram volitat, ne ab auibus, quibus insidiatur, videri possit. Solus & absq; socio volat, quòd prædæ participem non admittat, Idem. Omnes accipitres volant iuxta terram, Albertus. ¶ Accipitres cæteri hyeme abeunt præter æsalona, Plinius. ¶ Sonus falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum, Albertus. Accipiter pipat, Author Philomelæ. Ῥύζειν verbum per onomatopœiam factum de accipitrum voce in Polluce legimus. Accipitres, atq; ossifragæ, mergiq; marini, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. ¶ Gallus Indicus perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi sensu viget, Gillius. Accipiter oculos habet celeriter mobiles, εὐκινήτους, Aristot. in Physiog. ¶ Accipitres pennas mutant inter solennes D. Walpurgæ, & D. Iacobi dies, Tappius. Accipitres simul in continuo vitæ tempore exuunt: aliæ quædam aues successiuè hoc faciunt, sicut pica &c. Albertus. Cum primum pennas mutarit accipiter, formosior euadit: & similiter omnes quæ ad aucupium adhibentur aues, ætatis progressu subinde pulchriores fiunt, Stumpfius. Diuus Gregorius author est, accipitrem vbi consenuit & pennis se grauatum sentit, ad Solis iubar conuerti, præsertim austro flante: tum corporis meatibus calore patefactis, alas tandiu vibrare, donec pennæ veteres defluant: sic nouas renasci, & senectam eius renouari, Tappius.

Libido & coitus. *Cuculi similitudo cum accipitre.* *Partus & educatio.* *Nidus.* *Volatus.* *Vox.* *Visus.* *Pennarum mutatio.*

Quæ ad accipitrum valetudinem, & morbos eorumq; curationem spectant, ad caput quintum referre placuit.

D.

Rapacitas. *Fortitudo*

Homines quorum oculi fuerint mobiles, præcipites (ὀξεῖς) & rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Aristot. in Physiognomicis. Accipiter eiusdem ferè consuetudinis est & rapacitatis vt aquila, Alber. Auis est iracunda, quamobrem solitariè volat præterquam tempore coitus, Idem. Isidorus accipitrem auem regiã esse scribit, & animo planè regio præditã. Est enim animosus, & magis animo quàm vnguibus armatus, ita vt animi fortitudine in eo compensetur quod corporis magnitudini deest, quod ferè etiam in paruis hominibus contingit. Quamuis enim pectus ei angustum & modicæ carnis sit, in illo vno tamen vnguibus & rostro neglectis confidit. Est & hoc fortitudinis signum, quòd in sublimi & patente longe lateq; aere prædam inuadere non dubitat, Tappius. Accipiter præ cunctis auibus fortis & intrepidus est, & omnes impugnat, etiam corpore maiores, Stumpfius. In hoc genere nobiliores, prædam non tam propter escam quàm auiditate gloriæ petunt, & ipsa crudelitate delectãtur, Albertus.

¶ Aucupes fide digni in superiori parte Germaniæ, quæ Sueuia superior nuncupatur, narrauerunt

nobis

Quædam ad mores & ingenium accipitrum pertinentia.

nobis se aliquando ingressos in penitissimũ syluæ locum vt caperent astures, inuenisse asturem magnũ, ætate valde prouecta, & præ senio ferè canum, in cuiusdam arboris ramo. & cum paulatim accedentibus ipsis non fugeret, tandem excæum esse propter senium deprehendisse. itaque latentes obseruare voluisse vnde nam viueret: vidisseq; paulò pòst accipitres duos iuniores, qui carnes ex præda allatas minutatim discerptas ei administrarint, Albert. Olores & accipitres soli aues sui generis deuorant, Eberus & Peucerus, seducti a Plinio. Plinius autem Aristotelis verba non intellexit: quibus Aristoteles probat cuculum non esse generis accipitrum, cùm ab accipitre deuoretur, id quod nulla auis facit. nulla enim sui generis aues vorat (cygnis exceptis.) Accipitres tum astures tum sparuerij (id est maiores & minores) pullos suos volantes cibant ferè mensis spatio, & postea recedunt ab eis. Et docent eas capere aues, quas viuas adferunt, & coram eis dimittunt, incitantq; pullos ad capiendum. Vbi autem perfectè iam volaces & ad capiendum idonei fuerint, relinquunt eos. Hæc quidem ita se habere non ex aucupibus tantùm accepi, sed etiam ipse expertus sum, Albert. Nisus, ac tertiolus locum deligunt, in quo aues captas quotidie deplumant, multaq; cura mundant, quandiu compares aues incubant, quibus & eas ministrant, Alexander quidam author obscurus. ¶ In insula Africæ Cerne in Oceano accipitres totius Massyliæ humi fœtificant, nec alibi nascuntur, illis assueti gentibus, Plinius. Et mox, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atque accipitres societate quadam aucupantur, &c. vt in *E.* referam. Accipitrum genus est quod escæ illecebris capitur, ijsdemq; mansuefactum, postea nunquam abscedit ab eo quem experitur in se benignum, Ælianus. Accipiter Ægyptius mitis est præter alios qui alibi sunt, Strabo lib. 17. Accipiter auem quam ei sors sub noctem offert, tota nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licèt famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur, Physiologus. *Vide* infra in *H.d.* aliqui hoc de Niso scribunt, vt Albertus refert, qui an id verum sit expertum se negat. Hierofalchum aliqui scribunt venire è locis transmarinis inter greges anserum syluestrium, & ex ijs vnũ noctu protrudere sub pedes suos vitãdi frigoris gratia, alterum interdiu vt vescatur dilaniare. ¶ Hieracium herbã accipitres scalpendo, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cùm sensêre discutiunt, Plinius.

¶ Accipitres aiunt à cordibus tanquam sacro quodam initiatis se sustinere. nunquam enim anium corda, veluti religione quadam constrictos edere, Gillius: *Vide* suprà in *C.* Hominem mortuum si inhumatum perspexerint, iniecta gleba humare dicuntur: & si illos hoc ipsum Solon, sicut Athenienses non facere instituerit, Gillius ex Plutarcho de Iside. Homini insepulto desuper puluerem inijciunt, Tzetzes 61. Accipitrem Ægyptij Soli acceptum putant, cuius totam naturam aiunt ex sanguine & spiritu constare: & hominis misericordia eum affici, & mortuum lugere, ac in oculos eius terram aggerere, in quibus scilicet Solis lumen habitasse existimet. Eundem (accipitrem) compluribus annis viuere arbitrantur, & post vitam vi quadam vaticinandi pollere, & à corpore solutum summa ratiocinandi & præsagiendi scientia præditum esse. τελῶν τε ἀγάλμα ἐστὶ καὶ ναὸς καὶ νοῦς, Porphyrius libro quarto de abstinendo ab animatis. Accipiter si corpus (hominis defuncti) attigerit, ieiunus manet. neque si vnus tantum aquam in sulcum deriuet, aquam gustat: sed tantum si plures, vt in *C.* recitaui ex Gillio.

Accipitru hostis aquila.

¶ Accipiter bellum gerit cum aquila, Textor. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit gestare lora pedum, cibi (prædæ) aliquid esse putans: quare eas capere conatur, vt conijcimus. nam in deserto (vbi hæ aues feræ sunt & sine loris) nõ inuadit eas, Albert. Noctuæ à cæteris auibus infestatæ auxiliatur accipiter collegio quodã naturæ, bellumq; partitur, Plinius. ¶ Accipiter congrediens cum aue quæ dicitur *kokye*, vincitur: ipsa tamen pugnam non incipit, Obscurus quidam ex Aristotele. Accipiter ab omnibus quibus insidiatur instinctu naturæ cognoscitur, & cùm eum vident aut sentiunt (aues,) garriunt, fugiunt, & se quantũ possunt occultant, Crescentiensis. Anseres & canes & magnas struthiones nihili faciunt, contrà accipitrem vel multò minimum formidant, Ælianus. Lepus vocem accipitris exhorret latrans, Volaterranus. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus, nosse credas suos colores, varietatemq; dispositam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; sulcare. Qua in ostentatione vt vinctæ præbentur accipitri, implicatis strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus vocatur, defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt visum vocemq; eius fugiant, Plinius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, vtiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis, &c. vt in *E.* referemus, Varro. De columbario aut potius palumbario accipitre, infrà in peculiari capite agetur. Accipitres alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex ijs pericula, visoq; considunt, vel subuolant, cõtra naturam eius auxiliantes sibi, Plinius & Ælianus. Plura vide infrà in capite de accipitribus diuersis. Distinctio generum ex auiditate: alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto, Plinius. Venandi differentia in accipitre notatur. neque enim simili modo æstate vt hyeme rapit, Aristot. Albus color in columbis à quibusdam

Quib. infestus sit accipiter.

non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clausæ cõtinentur. nam in vagis maximè est improbandus, quòd eum facillimè speculatur accipiter, Columella. Et alibi, Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. Si accipitris vocem audierint incubantes gallinæ, oua vitiantur, Plinius. Vestibulum in quo aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Omne ornithoboscion apricum eligi debet, intento supra rete, quod prohibet gallinas extra septa volare, & in eas inuolare extrinsecus accipitrem aut quid aliud, Varro. Primam coturnicum (quum vere ad nos redeunt) terræ appropinquantem accipiter rapit, Plinius. Alauda in segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit, Gybertus Longolius. Nessotrophium (id est locus vbi anates aluntur) contegitur clatris superpositis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolādi potestas sit, Columella. Accipitres crocodilorum hostes sunt, Ælianus, vt pluribus referam in *h*. Accipitres serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, vllá ve alia mala bestia latere potest, Ælianus. Buteo genus auis, qui ex eo se alit quod accipitri eripuerit, Festus. ¶ Chamæleonti vis maxima contra accipitrum genus. detrahere enim supra volantem ad se traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus, Plinius. Vite nigra si quis villā cinxerit, fugere accipitres aiunt, tutasq; fieri villaticas alites, Idem. Accipiter odit radicem syluestris asparagi, Textor. Accipitrem panis necat secundum Augustinum, Physiologus. Os tibiæ accipitrum si ad aurum admoueatur, sic ipsum illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum Heracleotem lapidem sua vi prædicant quasi prestigijs & captionibus ferrum ad se attrahere, Ælianus.

Accipitri inimica sunt Chamæleon. Vitis nigra. Radix syluestris asparagi, Panis.

E.

Aquilæ, Symmachi & Theodotionis epistolæ extant apud Ptolemæum Philometorem regem Ægypti, in quibus de moribus & remedijs auium rapacium in genere tractatur, Albertus. De struzeria, sic vocant aucupium per accipitres, multi & magni libri extant, Tortellius in Orthographia vbi de Horologio. Nos nuper Demetrij cuiusdam Constantinopolitani librum Græcum, quem ille ad Imperatorem Constantinop. scripsit, de accipitrum educatione & cura, doctissimi Augustæ Vindelicorū medici Achillis Gassari beneficio nacti sumus. Albertus Magnus libro 23. voluminis sui de animalibus, multa de accipitribus & cæteris rapacibus auibus conscripsit & ex alijs scriptoribus collegit, videlicet ex epistolis Aquilæ, Symmachi & Theodotionis: item ex Guilielmi cuiusdam libro, & altero Falconarij Friderici Imperatoris. Petrus Crescentiensis etiam in opere de agricultura quædam de hoc genere auium scripta reliquit: deinde Belisarius Aquiuiuus Aragoneus Neritinorum dux: & nostra memoriā Eberhardus Tappius Lunensis de ijsdem librum Germanicum condidit: & Guilielmus Tardiuus Gallicum ad Carolum octauum Galliç regem. Nec dubito quin aliæ etiam linguę, præsertim Italica, eiusdem argumenti libros habeant. Nos quæ apud iam dictos aliosq; authores reperimus, pleraque omnia ab eis mutuabimur, remedijs tantum ad singulos morbos pertinentibus exceptis: quòd ea persequi velle cùm ex alijs quibusdam, tum ex Demetrio maximè, nimis longum foret. Quæ tamen apud Albertum, Petrum Crescentiensem & Belisarium remedia inueniuntur, ponemus omnia.

Authores qui de accipitribus scripserunt.

¶ Empturus accipitrem certis notis sanum ab ægro discernet. Accipiter igitur ægrotans (inquit Albertus) pennis & alis quodammodo inhorrescit, alæ ei dependent, clamòsus est propter sensum doloris. cibum sæpius reijcit incoctum: Struma afficitur, & interdum repletione vt homo, quo tempore obtusius cernit, grauis ac piger ad volandum est. cibum fastidit, somni & quietis cupidus est, prædam obiectam negligit, & in terram residet: reuocatus cum esca ad manum domini non citò reuertitur, vocatus non respicit vocantem, Hæc Albertus. Columbæ bibendum infundito vinum vetus odoratum admixto asaro, (Græcè ἄσαρ scribitur:) deinde columbam accipitri obijcito, qui si æger fuerit non attinget eam, Demetrius. Vel accipitrem humi pone iuxta pedes tuos, & manum qua carnem teneas quantum potes eleuato, vocatoq; accipitrem. qui si continuò ad manum aduolârit, sanum esse iudicabis: secus, ægrotum, & non emendum, Idem. Vel, scobem ferri bene tritam accipitri obijce cum carne qua solitus est pasci. hanc si deuorârit, partes eius interiores infirmas esse conijcies. Quòd si aliquando à deglutita ferri scobe ossa eius vel articuli crepitum ediderint, interiora eius infirma fuisse conijcies, auxilium verò ex hoc ipso remedio maximum ei futurum expectabis. Vel, Pulmone ouillo adhuc calente ciba accipitrem, & si nihil incommodi inde senseris, interiora eius sana esse credito. Si verò deterius habuerit, & ægrè concoxerit, signum est cum ægrotare. & postridie inuenies cum tristiorem. Hunc ne emito: si verò tuus sit, idoneam curam ei impendito, Hucusque Demetrius. Signa sanitatis in auibus rapacibus à Tardiuo hæc referuntur: Si alui excrementum continuum fuerit, non interruptum, nec densum: Si turundos ingestos (de quibus infrà dicemus, Galli curam vocant) non humidos sed siccos, aluo reiecerit: Si super pertica tranquillè se gesserit: Si rostro alas suas repurget ab inferiore parte vsque ad summam: Si pennæ eius veluti vnctæ splendeant: Si coxas æqualiter teneat: Si venæ duæ quæ in radicibus alarum sunt motu moderato pulsauerint, Tardiuus. Et rursus, Accipitrem (aut quamuis auem rapacem) calore externo affici intelligitur, si os aperiat, lingua tremat, & anhelus sit, &c. Frigoris verò signa sunt, si oculos claudat, pedem alterum eleuet, plumis inhorrescat. Defatigatus aut æger notatur, si os clausum fuerit, alæ dependeant, & crebrò respiret per nares. Deniq;

Quomodo accipiter sanus ab ægroto discernetur.

morti

morti vicinus, si alui excrementum viride redditur, & quum in perticam ipse volatu se eleuare non potest.

Nidarius accipiter quis dicatur. Sorus. Nidularius. Ramalis. Hornotinus. Anniculus.

Accipiter qui de nido extractus fuerit, nidarium vocant, præ cæteris laudatur: & dominũ rarò deserit: similiter ramarius, hoc est qui de nido egressus de ramo in ramum matrem sequitur, optimus esse solet. Secundi meriti est sorus dictus, captus scilicet postquã nidum reliquit, antequam pennas in feritate mutaret. Qui verò post id temporis captus fuerit, rarò consueuit cum hominibus viuere vel morari. si tamen permaneat, bonus est. quia in feritate fuit solitus aucupari & quantò animosior videtur & audacior in opere ac meliorum morum, tantò ab expertis melior iudicatur, Crescentiensis. Nidularios mansuefactarij vocant, qui ex nidulo rapti sunt, & dumi adoleuerunt. Ramales qui iam ferme adulti & nido oberrantes, ramulatim volitantes capiuntur. Hos (vt arbitror) præferunt. celeritate enim nidularijs præualent. Nidularij vt obsequiosissimi, sic deterrimi. Peregrini vt in primis volucres, sic contumaces & maiore negotio curabiles, vt qui ab infantia non obduruerint. Hi tamen duorum generum: hornotini præstantissimi putantur, id est qui antequam deplumescant mansuescunt. anniculi, id est deplumes, bimi. trimi & deinceps ad obsequium redigi non possunt, Budæus in Pandect. Rob. Stephanus *ramáge* Gallicè dictum interpretatur accipitrem, qui aliquandiu liberè volârit. sed is potius sorus fuerit. In nido captum *nieds* nominat, Tardiuus eundẽ *nyais*. Illum qui nuper nido egressus pauco tempore matrem suam volando de ramo in ramum secutus est, *branchier*, id est ramarium. nam Galli ramum *branche* appellant. Tardiuus rectè accipitrem *branchier* & *ramáge* eundẽ facit: Sorum verò dictum ait à colore quem Galli *sores* nominant. Est autem sorus qui aliquãdiu liberè volauit, sed antequam pẽnas mutaret hornotinus adhuc, id est primo anno captus est. Tappius nidarium Germanicè vocat ein Nistelfing / ramariũ ein Estling, sorũ ein Wildfang. nostri nidarium ein Nestuogel / ramarium ein Astuogel.

De captura accipitrum.

¶ Accipitres, falcones & omnes aues rapaces, item auiculæ minores, quomodo capiantur retibus, tum magnis quæ parietes, tum minoribus quæ araneas vocant, Crescentiensis scribit libro decimo operis de agricultura, capitibus 21, & 23. Accipitres nondum adulti facilè capiuntur: rete sublime tenditur, & post id alligato graculo, auceps iuxta latens in tugurio sono fistulæ accipitrem vocat, donec is propior factus graculum conspiciat, in quem conspectũ mox inuolans intricatur & capitur. Sic etiam nisi & musceti capiuntur, Stumpfius. Columbæ fœtæ emissæ, propter pullos quos habent, vtique redeunt, nisi a coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ: quos columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis defixis in terrã inter se curuatis, cum inter eas posuerint obligatũ animal, quod intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur cùm se obleuerint visco, Varro. ¶ Visco (inquit Crescẽtiensis) capiuntur accipitres cæteræq; aues rapaces. In terram duæ vel tres infiguntur virgulæ inuiscatæ, parum distantes, & ad se inuicem inflexæ, in medio quarum ligatur auis aliqua, vt colũbus, vel pullus, vel caro, aut mus pro miluis & quibusdam alijs auibus rapacibus quæ talia petant, ad quæ cùm aues venerint, capiũtur cordulis. Circa principium Proponridis in alto quodam colle inuenimus aucupẽ, qui speruerios migrantes (Gal. *espreuiers passagers*) capiebat circa initium Maij, quo tempore alibi aues pleræq; circa nidos suos (& incubationem) occupantur. Aduolabant illi & milui à dextro latere maris magni, &c. *Vide* Bellonij singularia 209.*a.* ¶ Falcones & aquilæ capiuntur apud nos in nidis, per hominem fune lõgissimo de rupe submissum, Albertus. Accipitrum pullos aliqui è nidis scalis oblongis ad arbores appositis non sine periculo eximũt. Sic autem captorum enutritio periculosa simul & molesta est. Nam & tenera pullorũ corpora facilè ægrescunt: & si præter spem conseruentur, toto die miserabiles voces ædũt. est quando ne noctu quidem intermittant, & improbam istam consuetudinem perpetuò clamosæ retineant, Demetrius. Apud eundẽ alios quoq; modos diuersos, accipitres capiendi, reperies, cũ fistula, reti, visco: ex quibus ille imprimis mirabilis, quo capitur accipiter ab homine supino iacente, ita vt totus paleis aut herbis integatur, manu sinistra auẽ (gallinam aut columbam) teneat, & fistula vocet accipitrem, quẽ cùm aduolârit dextera apprehẽdat, & fascijs ritè obligatum in tugurio condat.

De ratione accipitres nutriendi.

Accipitres nidarij & ramarij (inquit Crescentiensis) nutriuntur bonis auibus & carnibus pluries & in die paulatim in hora vt magis dominũ diligant. Possunt etiã eis dari oua in paropsidibus fracta & agitata, & in aquam feruentẽ proiecta, & postea digitis simul cũstricta. Idem fit in soris à principio, sed cùm omnino iã cicures facti sunt, semel tantũ quoudie pascendi sunt post tertiã, absoluta cõcoctione scilicet, non prius: quod per gutturis vacuitatem cognoscitur ab expertis. quòd si cibus de gutture vsq; ad diem sequentẽ non descenderet, tãdiu etiã sine cibo relinquantur. Si verò de gutture descẽderit, bis die cibum offerre poteris securè: nisi velis eodem die aut sequẽte ad aucupium accedere. tunc enim accipitrem famelicũ esse oportet, vt auidius in prędã ruat, & facilius ad dominũ redeat, Hæc ille. Carnes (inquit Demetrius) accipiter edat recentes: & si necesse fuerit, intra biduum mactatas: nũquam verò ante triduum. Talis enim caro & calculum & omnem morbũ pestilẽtem & corruptionem inducit. Sint autem carnes agnorum, ouium, hircorũ, boum & porcorum. cum pilis, si animalia adhuc tenera fuerint, sin adultiora, absque pilis. Quòd si accipitres labore attenuati fuerint, per vnum aut alterũ diem tantùm prębeantur. nam si pluribus diebus eis vescantur, efferãtur animis, & calculi in eis generãtur. Dandę igitur prædictæ carnes diebus alternis. bubula enim plurib. diebus

sumpta cruditatem facit. caprina verò enneretos in ventre calculos probè dissoluit, sed stomachum aquosum reddit & appetẽtiam deijcit. Ouilla subinde data, calculos gignit. quare sanguinẽ hircinum recentem, vt primũ à mactatione coiuerit, dare oportet, vt qui calculos maximè soluat: & ab hoc vno adamantem lapidem vinci aiunt. Leporina cũ sanguine data sine ossibus & medullis, prodest. Illa verò (ossa & medullas) deuorata vermes in vẽtre auis generare aiũt, vnde illa aucupe causam ignorante intereat. Ceruina ad satiem concedi non debet. est enim difficilis concoctu. Potest etiã vrsina, si contingat, pauca & calida pręberi. Copiosius enim sumpta etiam hæc plurimum grauat. Catulorum verò seu canicularum sanguinem totum calidum vnà cum carnibus edant. conducit enim vt soluãtur qui in ventre coierint calculi vt hircinus quoque. Murina sola etiam quotidie data, aut saltem alternis diebus, iuuat, vnà cum pilis, omnibus interaneis vtilis. phlegma enim & bilẽ purgat, fluxiones pituitosas reprimit, calculos soluit, coryzam seu grauedinem instantem pellit, stomachum dissolutum corroborat: in summa, omnino salubris est accipitri. In auiũ genere vtilissima columba, alis & pedibus minutatim concisis, licet sitim ad breue tempus moueat. Corui cor, cerebrum, iecur, & perparum de pulpa pectoris conceduntur: sanguis omnino vitandus est, vtpote salsus & perniciosus accipitri, sicut omnia salsa. Idem de cornice dicimus. Ossa etiam & interiora relinquẽda. vrunt enim & nimiam ac noxiam sitim excitant. Cæterum anatis caro omnis & sanguis conducit maximè. itẽ gruis, & anseris, sed absq; multo sanguine. nam si copiosum anseris sanguinem sumpserit accipiter, corde grauatur: & sicut homines ebrij vim rationis obtundunt, & temere se gerũt, sic accipiter antequã concoxerit ad venatum ineptus est. Ardeolæ cerebrum cũ corde & iecinore edat, si opus sit. ne scilicet tristetur accipiter si nihil de suo labore præmij ceperit, & alacrior ad prædam fiat. carnes cæteras tanquam noxias relinquat. Lari etiã, si fortè capiatur, cor cũ sanguine & paucis de pectore carnibus edat. reliquę enim eius partes virosæ grauesq; sunt. De mergo ad satietatem edere potest. est enim auis hæc dulcissima & facilis concoctu. Ondis etiam & picæ caro tota vtilissima est. præterea palũbis, merulæ, & gallinæ, si tempestiuè dentur, carnes maximè iuuant. caput tamen pedes & alas adimito gallinis, ne auẽ domesticam edere se intelligat, & neglectis deinceps auib. feris circa casas volitet, Hucusq; Demetrius 1.27. Et cap. 22. Caro (inquit) non semper prodest. Suilla tũ datur accipitri cum macilentus fuerit. obesat enim omnino, præcipuè verò hyeme datur cum frigore læsa & cõsumpta fuerint accipitrum corpora. Bubula rarò conuenit. est tamẽ apta ad purgationem, pondere suo auis aluum deprimens, si astricta fuerit. datur autem bis, aut vt plurimum ter mense. Caprina & ouilla omni tempore cõueniunt. Præ omnibus quidem vtilis est cibus de pullis columbarum, si calidi edãtur, tum æstate tum hyeme. Καὶ ἡ σπλαγχνοῖς δὲ ἀποβολὴ τῶν πτερῶν τῶν ὀρνίθων, (locus est mutilus.) Cæterum corui & cornicis carnes tanquã omnino noxiæ nunquam dari debent. Anseris verò caro perutilis est. His addemus reliqua etiã ex eiusdem Demetrij præcedentibus aliquot capitibus quę ad cibũ accipitris pertinent.

De modo & quantitate alimentorum accipitru.

¶ De modo & quantitate alimentorum accipitris cap. 19. Edat accipiter lance appensam carnem, scilicet ouillæ vncias nouem, caprinæ vnc. decem, hircinæ nouem, ceruinæ octo, leporinæ quinque, de sue magna sex, de porcello septem, de catulo octo, vt sinæ sex. De auibus verò, vt grue, ansere, perdice, palumbe, turture, merula, sturno, satiari eum licet, diligẽter & subinde cauẽdo ossa, aut pilos aut pennas. Oportet autem accipitrem non prius moueri quàm excrementa illa vomitu reiecerit. Imperitus quidem auceps hoc tempore auem ægrotare suspicabitur, quòd segnior facta sit & cibum fastidiat. Cęterũ pennas, ossa & pilos vnà cum carne deuorari perutile fuerit. Nam cum asperæ & siccæ hæ partes sint, pituitã stomacho inhærentem abradunt, & secum educunt: vnde accipitrem à difficilibus morbis seruari cõtingit.

Quomodo nutriri debeat.

¶ Quomodo nutriri debeat accipiter caput 20. Nutriẽdus est accipiter hora quarta postquam gestatus fuerit, deinde ad perticam (contũ) suam religandus donec concoxerit. Pertica sit ex phillyrea (phillyra potius, id est tilia: aliqui perticam ex acere siue opulo laudant,) æqualis, neq; crassior iusto, neq; tenuior. Quod si ægrè concoquat, in offam carnis (vnam quanq;) maluę satiuæ (folium) tenerum indito, vt simul degluttiat. hoc etiam prodest accipitri qui pennas suas offendit. Tempore hyemis pridie antequam ad venationẽ exeas, dabis ei σίλεω τὸ λεγόμενον γιγνώσκω (sile vel seseli intelligo,) & aloën puram pro magnitudine auis, nempe si magna sit, instar fabæ: si minor, instar ciceris. Purgari etiã debet sumpto mure, vel oleo bono, vel melle.

De ijs quibus abstinere debet.

¶ De ijs quibus abstinere debet accipiter caput 21. Carnẽ olidam cuiuscunq; animãlis ne dederis accipitri. parit enim luẽ pestilentem, & lapides: & interanea eius putredine afficit, vnde auis subitò perit. Carnem etiam cũ sale non dabis. Sal enim in corpore accipitris dissolutus, vitalem eius spiritum extinguit. Idem sine carne per se datus, viscera accipitris perdit. Pinguedo etiam carnis de quocũq; animali, cibo accipitris nõ cõuenit, quòd facultatem concoctricem impediat, & stomachũ remittat seu laxet. Deniq; oleum accipitri contrarium est, propter admixtum salem, Hæc omnia Demetrius.

¶ Auibus rapacibus (inquit Tardiuus) præter cibũ consuetũ interdum dari debet modicum de coxa aut collo gallinæ. hic cibus enim auẽ corpulentam reddit. Intestina gallinæ cum plumis deuorata dilatant intestinum auis infimum, quo excrementũ redditur & humores reduntantes exiccant. Carnes insalubres sunt frigidę, & caro bubula, suilla, aliæq; difficiles cõcoctu, maximè verò animaliũ quæ libidine agitantur, ex quorum carne sumpta nonnũquã moritur auis aucupe causam ignorante.

Carn

Caro gallinæ non cōuenit aui. nam cùm frigida sit, ventrem eius turbat: & quoniam dulcis & lauta est, cùm gallinæ ferè vbique reperiantur, auis desiderio harum deliciarum, si inter volandum gallinam conspexerit, præda relicta ad illam se conuertet. Quòd si hoc vitio laborare auem animaduerteris, pasces eam paruis auiculis, & columbis vbi primum volare incipiunt, aut hirundinibus paruis. Columbæ adultæ & picæ (atqui Demetrius picam laudat: sed differentia fortè est respectu ætatis) caro amara & noxia est. Nocet etiam vaccina, quòd ventrem laxet, non quidem qualitate, sed pondere suo. Quòd si penuria melioris deteriore carne auem pascere oportuerit, lauetur illa aqua tepida, & parum in ea reponatur: deinde exprimatur, si hyems fuerit: sin æstas, refrigeretur. non tamen nimium exprimatur: aqua enim pondus addit carni, & vt citius per gulam descendat efficit, & intestina dilatat, & crassos
10 humores si qui insint expurgat. Non omnis autem caro, sed ea tantum quæ crassioris succi est, lauari debet, & præberi illo tēpore tantum quo auem purgare & attenuare visum fuerit. Reliquo omni tempore bonis & calidis cibis eam alemus, sine pinguedine, sine venis & neruis. Cum pasces eam, non permittes eam auiditati suæ, sed intercipies, vt per interualla modicè quiescat. sic enim suauius edet. Interdum ei subtrahes carnem antequam saturetur, & esum eius retardabis. Sed cura ne videat carnem, & auido ad eam motu fatigetur. Deniq; fac vt paruas auiculas deplumet, vt ruri facere solet. ¶ Accipitres (inquit Tappius) optime aluntur carne & minutis auiculis. Columbæ nondum adultæ, & gallinæ pectore discissæ laniatæq; in duas partes, calidæ adhuc nō parum eis sapiunt. Vidi etiam aucupes quosdam in aliarum carnium & auium inopia, catulos accipitribus in cibum mactasse. Cerebrum auium commendatur, vtpote laxum & facile concoctu. Medulla ex cruribus præfertur. Pinguedo etiam (De-
20 metrius omne pingue vituperat) ex calidis auibus sumpta conducit, & venas & ossa purgat, & pennas valde confirmat. Intestina dari non debent pro alimento, sed tantum cùm ventrem & corpus purgare libuerit. Lingua optimè quidem sapit accipitri, sed cæteris alimentis postponi debet. Cor sanè præfertur, & nihil eo suauius gustāt accipitres, quod Aristotelem, Plinium, aliosq; ignorasse miramur, qui accipitrem corde abstinere falsò scribunt. Pulmo etsi non admodum lautus sit, facilè tamen cōcoquitur, iecur difficulter. Renes & lien improbantur. Alæ de gallina calidæ abreptæ coxis præferuntur. Coxæ quidem frigidæ potius dari debent, sed in aqua calida recalfactæ: & similiter venter ac lumbi, quæ partes si absq; aqua calfiant, insalubriter alent, Hæc ille. ¶ De cibo & potu accipitris diximus nonnihil etiam supra cap. 3. Mutationis pennarum tempore quomodo nutriendus sit, inferius dicetur. ¶ Accipiter si sæpe sanguinem auium biberit, vires acquirit & audaciam ac desiderium capiendi, Albertus
30 ex Aquila, &c. Accipitri dum nutritur non debet negari aqua frigida: nec multum coniungantur alæ eius nisi pendeant, Ex eodem, &c. Ponuntur aliquando accipitres in riuulum fluentem vt lauent, quod si tum biberint, Germani suo vocabulo eum haurire dicunt, schöpffen.

¶ De mutatione pennarum in auium rapacium genere, quam nostri vocant müssen / Galli *muer*. Auiarium vel cauea cui includuntur mutationis tempore à Demetrio ἔγκλειστρα vel ἔγκλειστρον, οἴκημα, οἰκίσκος, & μοῦζα nominatur. Vnde verbum etiam μουλῶσαι, vel μουτοῦσθαι apud recentiores: pro quo Demetrius ἀποβάλλειν τὰ πτερά, μεταβάλλειν, ἀλλάττειν, ῥίπτειν, πτεροφυεῖσθαι, μουδίζειν. Accipitres anniuersaria cura plumas in auiariis amittunt, Budæus. Accipitres (inquit Crescentiensis) mutantur singulis annis. Debent autem poni mense Martio vel Aprili in gabia (cauea) magna de industria ad hoc facta, exposita ad Solem in loco calido, vt iuxta muros plagæ meridionali oppositus. Et perficitur mutatio
40 pennarum eius principio Augusti, & in pluribus in medio, & quibusdā in fine. In quibusdam verò non perficitur omnino. Ad hoc conducit, si bene pascantur bonis carnibus, præcipuè auium, & ouis, vt satis pinguescant. Sic enim optimè mutant. Quidam conferre aiunt stelliones, testudines & lacertas in cibo. Sunt qui eos deplument, vt nouæ pennæ citius subnascantur. sed multi hoc modo iam læsi & perditi sunt, Hæc ille. Cùm mutare pennas inceperit, exime eum ab omni labore & abundanter ciba. quoties enim esurierit, tot signa fracturarum vel fracturas habebit in pennis. Conducunt etiam hoc tempore glebæ (cespites) virides substratæ pedibus, & Solis calor moderatus. nimius enim æstus nocet, Albertus. Accipiter tempore mutationis pennarum (vt prolixius disserit Belisarius) cibis calidis, id est auibus viuis pascatur: idq; in loco à ventis & frigore tuto, eodemq; tranquillo, & à strepitu remoto. Iam cum eis sic inclusis exercitium negetur, ne in otio cibis nimium saturati de valetudine pericli-
50 tentur, alternis diebus modo solidioribus cibis modò fluidis alantur. quum verò alarum pennas principaliores mutauerint, solidiores dandi sunt cibi, offaq; vesperi: dummodo accipitris deinde guttur discerptis auium collis impleatur. Cæterum qui ex ipsis pinguiores euaserint, nimiumq; saturi cibo, (adeò vt cibum respuant) pipionibus non omnino pennatis pasci debent. hi enim & palato magis sapiunt, & facilius concoquuntur.

De pennarum mutatione in accipitribus.

¶ De eadem ex libro primo Demetrij. Quomodo post venationem tractandus & nutriendus sit accipiter, (tempore mutationis,) & qualibus auiariis includēdus, Caput 15. Quum iam tempus fuerit (abi... venationis auium, quando scilicet peregrinationem suam perficiunt anseres, anates, grues, & aliæ aues auceps quotidie exeat ad aucupium coruorum & cornicum, earumq; auium quæ regionem nō mutant, nec peregrinantur. Hoc autem faciat circa calendas Maias, obiter & tanquam per ludum hoc aucupio se exercens, vsq; ad tempus includendi accipitris. Deinde auiarium paret egregium

Quomodo tempore mutationis tractandus sit accipiter.

& peramplum, aut saltem mediocre & quod includendæ aui satis capax sit, cuius ostium Solem orientem spectet. Debet autem id virgis septum esse, non vitro clausum, ita vt & satis sit luminis, & nullus aui exitus pateat. Vitrum enim statim effringit, aduolans scilicet, ludens & allidens se. Vitro fracto vel auolat, vel vitri fragmentis vulneratus perit. Sit autem in medio auiarij pertica transuersa cui insistat. Aqua etiam perpetuò adsit in vase ligneo, quotidie mutanda. Vas neq; profundum esto, neq; omnino nimis exigua cauitate: sed latum amplumq; & moderatè cauum, ne dum lauat accipiter pectus offendat, aut pennas recens pullulantes peruertat. tales enim illæ manent in posterum, quales ab initio formantur. Sic inclusus vescatur carne calida: aut saltem ante diem vnum mactata. Dabis etiam alternis diebus suillam de porcello, in auiario. iuuat enim. & similiter alternis columbas, mures & catulos pro more obijce. Item senecta anguis minutatim concisa, vt fieri solet, & carnibus admixta iuuat, ac optimè promouet mutationem pennarum. Aliud. Testudinem in locis siccis captam adempto cortice supinam accipitri edendam appone. qualitas enim carnis eius & succus cõducunt, & mutationem pennarum totius corporis accelerant. Præter hæc nihil aliud tentabis in accipitre incluso. nam imperiti quidam pẽnas cum dolore euellunt, cùm longè satius sit, secundum naturam per victus rationem ac sine dolore id moliri, vt pennæ paulatim defluãt. In cauda tantum, si quæ fractæ fuerint, leniter & paulatim nec vlla vi extrahes, & ne sanguinem elicias cauebis. hic enim si fluat, vt pennæ distortæ subnascantur efficit. Quòd si accipitrem penitus mansuetum desideres, vt cùm ad venatum prodieris non multo labore opus sit, vnum & alterum diem de manu eum pascito: deinde carnem in pertica ei alligato vt inde petat, ne humi posita sordes terræ adhæreant & auem lædant. Sic nutriri solitus cicur manebit, & cùm tẽpus postulauerit promptus erit, nec multo labore ad correctionem egebit. Debet autem, cùm ab auiario eximitur, eodem modo institui ac cicurari, quo nouelli & qui primũ venari incipiunt. Mutatis iam pennis formosior fiet. Cæterum caudam primo anno magnam habent accipitres, secundo minorem, reliquis deinde semper æqualem, ita vt neq; crescat neq; decrescat.

Quomodo & qualibus caueis includendus sit.

¶ Ex alio libro Græco rudiore, quomodu includendus sit accipiter, & qualibus caueis. Vtile fuerit à septentrione simul & meridie, vel ab ortu & occasu lumina seu fenestras habere caueam, vt auis mediocri & temperatè calida aëris constitutione fruatur. Oportet etiam perfectam & amplam esse caueam, vt duas aut tres perticas (contraria) capiat, per quas accipiter transilire & vbi libuerit insidere queat. Plurimum enim hoc exercitio proficit. Porrò cùm accipitrẽ pascere volueris vt pennæ ei decidant, purgatione ad hoc præscripta (inferius cap. 25. vt conijcio, quam nos quoq; infra inter purgationes ponemus) vtere: Et in nares eius diligenter infla, vt ne minimum quidem sordium relinquatur in temporibus eius. Postquam verò purgatus fuerit, fac vt saltẽ per quinq; dies satietur perdicibus. & noctu cælo sereno sub dio ipsum colloca, ita vt nullã prorsus fumi acrimoniam percipiat. Saturato iam perdicibus dabis suillam, donec abundè corpulentus fiat & pennas alarum, quas χελυσῆρας vocant, sponte abijcere incipiat. Tum deinceps reliquas quoq; pennas detrahito, exceptis elatis, id est maioribus alarum pennis, & paucis quæ iuxta elatas sunt calypteribus. Quòd si bene pastus fuerit, sine dolore pennas remittet: Quo facto vinũ astringens ore haustum insperge in loca pennis nudata, ne sanguinis fluxus sequatur. Tum in pertica eum per vnum aut alterum diem siste: deinde in caueam dimitte, & vas rotundum suppone in quo lauetur, cuius latitudo sit trium pedum, profunditas dodrantalis, aquam autem perpaucam contineat ab initio cùm auis primũ immittitur, nempe ad duos vel tres digitos, vt bibere tantum possit, nun etiam lauare. Vbi verò pennas eius iam pulchrè subnasci videris, tum vas implebis aqua vt etiã lauet. Est autem aqua quotidie mutanda, & vas diligenter lauandum. Nam si excrementum in vas inciderit, & auis ex illa aqua vel biberit vel lauerit, statim coryza infestante interit. Auis ex manu aucupis edat in cauea carnem omnino puram, & plerunque calidam. nam si carnem sordidam ingesserit, calculi innascũtur & perit. Quòd si non ex aucupis manu, sed (vt quidam faciunt)perticæ alligatam carnem ederit, breui efferatur, & hominem accedentem videns, in cauea perturbata seipsam offendit, & planè fera redditur: & si iam pinguis fuerit, facilè in morbum incidit.

De accelerando pennarũ defluuio.

¶ De accelerando pennarum defluuio, & accipitre citius è cauea eximendo, Caput 17. Si auis inclusa caueæ tardius remiserit pennas, victus ratione adhibebis huiusmodi: Primũ cibos ei præbebis vt prædictum est: deinde aquam bibendam nullam dabis, & post septem dies lixiuium factum de cinere è sarmentis vitiũ puro, absq; alia materia admixta, aqua dilutum appones. Sunt qui marinam aquam apponant, aut eius loco salsam. Lixiuio quidem de sarmentis, vt dictum est, apposito, siue inde bibat accipiter, siue lauetur tantum, corpore eius relaxato pennas omnino facilius mutabit. Quòd si inde biberit, nunquam laborabit calculo. Pennis iam reiectis aquam puram, vt prius, iterum dato. Aliud ad idem. Semen agni seu viticis contusum macera in aqua dulci. eam colatam in potu dato columbæ, & adhuc pernoctare eam dimitte, deinde accipitri laniandam obijce. Aliud. Lacertã viridem in olla noua cum aqua probè decoquito. deinde in mortario contere, & in vase aliquo cum decocto suo permisce aquam aliam tepidam affundens. In hanc aquam demersum accipitrem laua, & citò abijciet pennas. Aliud. Opobalsamum carni quam edit frequenter permisce. Aliud. Lacertam minutatim discinde, ita vt ne possit carnem apprehendere vnguibus, sed ore tantum sumat. nam si vnguibus comprehenderit eam, emanans inde lacteus liquor vnguibus nocet constringendo eos. Aliud. Pullis hirundinum frequenter pasce accipitrem.

¶ De ca-

¶ De eadem ex lib. 2. rudiore, (quem cum Demetrij libro manuscriptum habemus Græcè,) cap. 53. Vt accipiter mutet, Priusquam ipsum in mutam, id est caueam immittas, caput eius extende, (σκτίναξον,) & cum aqua siue decocto lupinorum (hoc suprà contra pediculos faciendum præceperat) ablue, & sic demum in caueam immitte: in quam arenam iniicies & pumicem (ἵνα τρίβῃ τὴν μύτταν: fortè, vt affricet rostrum,) & mensam rotundam impones: & per dies decem pullum columbæ dabis: (singulum tumirum quotidie.) Si tardius mutet, pellem serpentis tritam & carni inditam in cibo da- aut lacedendum à potu. Augusto mense quotidie aquam appones. Cæterum antequam eum è cauea eximas diebus decem antè quotidie ingreditor prope eum, ne si subitò eum è cauea auferas, aufugiat & auolet. Varij modi ad promouendam accipitris mutationem. Lacertos virides viuos (vel μυστρῆς, vel σαῦρα) vel mures vel ciconiam, vel turturem ei in cibum dabis tertio quoq; die. Aut lacertos virides in Sole sicca, & tritas cum suilla misce, quã accipiter deuoret. Cùm verò iam mutauerit accipiter aqua marina calida pēnas eius foueto per triduum, vel eum aceto acerrimo calefacto. Et rursus cap. 80. Accipitrem de cauea exempturus, ante lucem cum ipso obambula: & antequam Sol oriatur ad perticam eum repone. Vesperi verò lucernam huc illuc (ante ipsum) mouebis, & gestabis ipsum donec illucescat.

¶ Vt auis mutet pennas super manu, inquit Tardiuus, quò melius cicuretur, nec metuat sibi ab hominibus, nutrito ipsum in manu, nunc hoc nunc alio cibi genere, subinde mutans, frequentius tamen illum cibum præbebis quem ipsa prætulerit. Mane & vesperi eam gestato. Tempore calido pone ipsam in domicilio frigido, in quo pertica sit super qua volare possit pro arbitrio. Si inquieta fuerit in manu, afflato in rostrum eius, & sub alas, & per reliquum corpus. Ferè aũt non est irrequieta, nisi cùm incipit pennas abijcere. Cùm igitur abijcere iam cœperit, include illam in domicilium iam dictum, & cespitem herbæ viridis ei substerne & sabulũ. Aquam semel ei per septimanam appones. Sic rectè mutabit, & bona euadet. Quòd si velis vt auis sine carnis esu pēnas mutet, vitellum oui duriusculè coques, tum in aqua refrigerabis, & absterges ouum. Et quando primum auem eo pascere volueris, vt facilius assuescat, miscebis vitellũ cum sanguine gallinæ aut alterius auis. Mutatio pennarum auis perfici debet in loco incluso, solitario, à puluere & fumo immuni: & quò nullus sit gallinis accessus, ne pediculis eorum decidentibus auis inuadi possit. Locus hic meridiem versus ne pateat, ventos ac pluuiam vitandi causa. Impones aũt sabulum, & tertio quoq; die herbas recentes, salicum frondes, (& huiusmodi quæ refrigerent:) & ante auem vas aqua plenum ad bibendi lauandiq; vsum. Auem in domicilium mutationis immissurus, à pediculis prius libera: Eandem cùm exemeris purgato medicamentis, vt in capite de purgatione docetur. Rostrum ei acuendum vngendumq; est. Pennas seu plumas sub collo & cauda ei demes. Tempore mutationis per dies septem pullis columbarum vnà cum sanguine cibetur, deinde per tres alios carne macerata parum in vrina. Vt bene ac citò mutet, pascatur carne erinacei sine pingui: Aut glandulas quæ in collo ouium sub auriculis sunt minutatim incisas cibo eius immisce, vt quoquo modo deglutiat, siue sponte, siue aliqua inuentione tua. Et cùm pennas iam abijcere inceperit, ne amplius dederis, ne fortè nouas etiã pennas cum veteribus amittat. Aut pro glandulis iam dictis carnem murium maiorum (rattos vocant) vel talparum butyro vnctam triduo ei dabis. Deinde frustulum de carne serpentis præbe vnà cum pelle, nempe tres paruos globulos, inter caput & caudam. Vt quælibet auis bene mutet, pascito eam catulina lardo perfusa, ex illa canis parte quam Galli *mulettam* vocãt: & postea eandem partem in frusta seu bolos dissectam præbe. nam hic cibus maximè ei secundum naturam est. Quum pennæ iam defluere inceperint, carnem qua vescitur vnge oleo sesamino. sic enim pennæ crassiores mollioresq; nascentur. nam sicciores facilè rumpuntur. Non eximes aũt eam à domicilio mutationis, donec pennas omnes probè mutauerit. Quòd si pennæ subnascantur macræ, siccæ, & breues, & auis non abundârit pingui eis alendis sufficiente, nutries eam pipionum & aliis calidis carnibus. Si quæ pennæ non exciderint, aut male natæ fuerint, vngantur oleo laurino, quod & veteres defluere facit & bonas suboriri. Si quid incommodi vel morbi ingruerit aui inter mutandum pennas, præstabit medicamenta omnia (pro mutatione instituta) differri donec conualescat. nam ea quę mutationem pennarum promouent, naturæ eius contraria sunt. ¶ Si auis (rapax fœmina, mutationis tempore) oua in ventre gignat in domicilio mutationis vel alibi, ægrotat aut mori periclitatur. Signa autem sunt hæc: Anus ei inflatur & rubescit, nares etiam & oculi inflantur. Dabis igitur ei præseruandi causa post Martium mensem auripigmentum pisi quantitate cibo eius permixtum: sic desiderium istud amittet. Et caro qua vescetur per octo aut decẽ dies abluatur liquore illo qui de vitibus recens putatis destillat. ¶ Auis à mutationis tempore corpulentior facta, si aerem & ventum frigidum sentiat, irrequieto corporis motu se calfacit. est autem periculum ne ab ascititio isto calore refrigeretur & fortè moriatur. Gestabis igitur eam placidè & extra calorem, capitio inuolutam, (capitium, id est capitis tegmen nostri in accipitre vocant haub / Galli *chapperon*.) Et quoniam obesus & ferocior factus est, ne fugiat, purgabis eum globulo è pinguedine lardi, in capite de purgatione descripto. Pasces autem pulmonis ouilli segmentis, tandiu lotis donec sanguinem & succum omnem amiserint. sic enim maciem aui conciliant. Perticam eius fimo pingui aut quauis pinguedine inunges vt lubrica fiat. sic alligata super eam auis noctu, cùm firmo gradu insistere nequeat & subinde labatur, nõ poterit somno frui, vnde macrescet & mitior fiet. Sed fac vt diligenter alliges, ne auolet. nam si nimis obesus sit, nec satis purgatus & reuocationi obediẽs,

Accipitris ægrotantis tẽpore mutationis, signa & remedia.

Ratio accipitres post mutationem tractandi.

auolabit. ¶ Auis si post mutationem cibum fastidiat, appetitum ei hoc remedio excitabis: Aloën citrinam tritam misce cum succo brassicæ rubræ, & inde infarci intestina gallinæ in imo ligata, quæ accipitri gluttienda dabis. Deinde manu gestabis vsq; ad transactam meridiem: Tum bono recentiq; cibo, postridie gallina eum pasces. Deinde aquam vt lauet appones. Hoc remedio (ex aloë) vermes etiam de corpore accipitris exiguntur, Hæc omnia Tardiuus. ¶ Astures (id est maiores accipitres,) mutantur vt accipitres, Crescentiensis.

DE RELIQVA TRACTATIONE ACCIPITRVM AVIVMQVE RAPAcium, & mansuefactione, & ipso aucupio.

¶ Aucupij genus per accipitres, hodie vbiq; gentium notum & frequentatum, mirum est priscis inauditum fuisse. neq; enim Aristoteles neq; Plinius, qui genera aquilarum accipitrumq; tradidêre vsquam eius rei meminerunt, nec alius prorsus veterum scriptorum qui extant, vt arbitror. Iulius tantum Firmicus lib. 5. cap. 8. mentionem eorum facit, qui tempore Constantini Imperatoris fuit, Constantini magni filij. Quin & Plinius lib. 10. ita inquit, In Thraciæ parte super Amphipolim homines atq; accipitres societate quadam aucupantur. hi ex syluis & harundinetis excitant aues, illi superuolantes deprimunt. Rursus captas aucupes diuidunt cum eis, Budæus in Pandectas. Addit Plinius, Traditum est missas in sublime ibi (aliâs sibi) excipere eos, & cùm tempus sit capturæ, clangore ac volatus genere inuitare ad occasionem. Mihi postrema illa verba, & cùm tempus sit capturæ, non suo loco collocata videntur: Aristoteles enim in Mirabilibus narrationibus pueros in Thracia scribit cùm auiculas aucupantur, accipitres asciscere (προσλαμβάνειν) socios, & cùm in locum capturæ commodum peruenerint, καλεῖν τοὺς ἱέρακας ὀνομαστὶ κεκραγότας, id est, accipitres nominatim clamando aduocare. Plinius verò ab ipsis accipitribus clangore suo ac volatus genere (volant enim deorsum persequentes) homines ad occasionem inuitari sentit. quod etsi verum esse videtur, non suo tamen loco & ordine à Plinio scribitur. Primum enim accipitres vocantur, deinde auiculæ exturbantur, (vel contra,) tertio auiculæ ab accipitribus homines clangore & volatus genere inuitantibus deorsum impelluntur, quarto ab hominibus capiuntur, postremò pars earum præmij loco in sublime accipitribus ibi excepturis reijcitur, quod Aristoteles in historia animalium lib. 10. cap. 36. dixit, ῥίπτουσι γὰρ τῶν ὀρνίθων αὐτοῖς, οἱ δ' ὑπολαμβάνουσι, quæ verba Gaza præteriit. Thraciæ parte (verba sunt Aristotelis ex loco iam citato, Gaza interprete) quæ olim Cedropolis vocabatur, homines societate accipitrũ per paludes aucupantur. Cùm enim ipsi lignis, quę tenent, arundines & fruteta mouerunt, quo aues euolarent, accipitres desuper insectantur: quorũ metu aues perculsæ terrã repetunt. mox homines percutiunt baculis, itaq; capiunt. tum partem earũ quas ceperint auiũ, accipitribus impartiuntur. Atqui in libro Mirabilium, non ἐν τῇ Θράκῃ τῇ καλουμένῃ ποτὲ Κεδροπόλει, sed Περὶ τὴν Θρᾴκην τὴν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως legimus. ego posteriorem lectionẽ malim. legimus enim Amphipolim Thraciæ vel Macedonię ciuitatem esse, vel inter vtranq; sitam. Cedropolim verò in Caria ponunt authores. Circa Thraciam (inquit Aristot. in Mirabilibus) quæ supra Amphipolim est rem prorsus admirandam, & ijs qui non viderint incredibilem fieri aiunt. Pueri enim è vicis & agris vicinis ad aucupiũ auicularum egressi, accipitres sibi socios assumunt. Nempe cùm ad locũ capturæ aptũ peruenerint, accipitres clamando nominatim vocant: qui audita puerorũ voce aduolant, & auiculas deturbant in fruteta, vbi pueri eas baculis percussas capiunt. Hoc quidem maximè aliquis miretur, quòd accipitres quascunq; ipsi aues ceperint, pueris aucupibus deijciant, cùm pueri ex omnibus captis parte tantum aliqua accipitribus reddita discedãt. Gillius in Æliano suo aliter: Accipitres, inquit, in Thracia accepi ad hanc rationem cum hominibus per paludes societatem aucupãdi coire: homines explicatis retibus quiescere: accipitres autem superuolantes exterrere aueis, ac intra retia cõpellere. Thraces si quas ceperint aues, cum accipitribus partiri, eosq; tum ad aucupij societatem fidos habere: Sin cum his earũ partem quas ceperint auium, non cõmunicauerint, dissociari atq; distrahi. Nota & exercita priscis Romanis & Græcis venatoria fuit: at volatile aucupium, cuius est hodie studium flagrantissimum, atq; omni organo oblectandi animi instructissimũ, antiquitas ipsa nunquam suspicata est. Quod certè mirum videri potest, quum in tantum hodie creuerit id aucupandi artificium, vt nec ardeæ nec milui intra nubes cõditi, euadere humanas manus possint: imò verò quum huiusmodi alites sublimipetæ, cum genere illo prædonum in nubium superficie tanquam in theatro commissi, spectaculum suæ necis præbere adigantur aucupantium oculis: sic vociferantibus auiariis dimicantes certamine atroci & capitali, quasi lanistis imperantibus: vsqueadeo pollet hominum artificium in auctorandis accipitribus, & ad venatum sublimem instituendis, & mansuefaciendis ad obsequium, Budæus in Philologia. Et rursus, Aucupandi disciplinam (ait) non leuiter colui & exercui: libensq; nunc ipse, sed animi tantum causa, spectare alites illos prædones in campestri & lacustri riualiq; aucupatu soleo. Qui venatus tamen quidam sublimis videtur magis esse, aut volaticus, quàm aucupium: tametsi in vtroque ludicro, non tam capturæ & prædæ studere instituimus, quàm voluptati aucupandæ aurium & oculorum. Nam vt in syluestri venatione omnes aditus ceruis liberæ fugæ pandimus: sic in illa sublimi & aërea, miluos & ardeas non humi captare, non in volatu depressiore opprimere, aut incautis anteuertere solemus:

Ratio admiranda aucupãdi per accipitres in Thracia.

Artificiũ aucupãdi per accipitres veterib. ignotum.

solemus: sed alite prius emissario generoso more vtimur: imbelli quidem illo, sed tamen eas aues anfractu inaniter infesto consectante & territante, quoad sublimes euaserint: quum interim prædones illos alites sinistro brachio gestemus, obnuptus capitulis, nec antè manu mittamus, quò sublimius sit aucupium & cælestius, Hęc Budæus. Apud priscos nullum exemplum fuit domuisse aues ad venandum. Venabantur illæ suapte natura sibi, nunc etiam nobis. quæ diligentia aut exercitatio adeò increuit, vt in artem & quidem non paruam euaserit, studium nobilium hominum ac diuitum: sicut pauperum ac tenuiorum illud, quod nec ipsum affirmem olim in vsu non fuisse, noctua, asione, vlula, alijsq; quibusdam volucribus captare alias volucres, quod propriè aucupari dicitur. nam alterum magis venari est. hoc insidiosum, illud violentum. hoc ex occulto, illud ex aperto. hoc blanda specie decipiens, illud etiam antequam noceat minans, Tortellius in Orthographia in mentione Horologij.

Ratio domandi & cicurandi accipitres.

¶ Aues rapaces cicurare primus inuenisse dicitur rex Daucus, qui diuino intellectu nouit naturam accipitrum & falconum, & quomodo cicurandi & ad prædam instruendi essent, & quibus remedijs curandi. Hunc alij multi secuti, plures ipsarum auium rapacium addiderunt, Crescentiensis. Accipiter facilè domatur, præsertim fœmina. mas enim plerunque aliquanto morosior est, Stumpfius. Caueat dominus accipitris ne quo modo lædat eum: sed cùm viderit eum paratum & volentem stare super manu vel pertica, suauiter tangat ipsum: & eleuet, si pendet. & quantum potest consideret mores & voluntatem eius, & per omnia ipsius voluntatem sequatur. Et semper in manu eum cibet, nec vlla in re ei resistat. est enim hæc auis ingenij perquam iracundi. Mœrentem ad aucupium ne emittat, nisi viderit prædæ auidum, & maximè ad graculos & garrulos. Sed neque nimis è longinquo eum emittat. nam cùm assequi auem non potest, sæpe indignans recedit, & aliquando in arborem descendit, nec ad dominum vult redire. Cauendum etiam ne dominus accipitrem nimium fatiget, neq; tam auarus sit circa coturnicum aut aliarum auium acquirendam multitudinem, vt accipitrem lędat, vel ad indignationem prouocet. sed captis ijs, quas accipitrem sponte appetere videt, sit contentus, & ex ipsa præda eum cibet, vt sibi suam venationem sentiat profuisse, & ad venandi amorem incitetur, Crescentiensis. Et rursus, Cicurantur accipitres si plurimum tenentur in manu, & maximè in aurora tempestiuè, & inter multitudinem hominum: & inter sonitus molendinorum, fabrorum, & similium. Instruuntur nidarij & ramarij (nam cæteri per se sunt in feritate instructi) hoc modo: Cibetur accipiter hora nona bono cibo, & postridie teneatur in loco perobscuro vsque ad nonam. Tum portetur ad locum venationis, & non emittatur primo aduersus picas, graculos aut perdices, quòd hæ aues robustiores sint: & si eas superare non posset, imminueretur eius audacia: sed emittatur in coturnices, turdos, merulas, & similes. Quòd si vis vt graculos capiat, habeas vnam captam, cui multas pennas de alis auferes: & in aliqua fossa absconsus, ante conspectum accipitris proijcies, & accipitrem dimittes. Capiunt autem coturnices, perdices, graculos, garrulos, picas, & alias aues, vt merulas, turdos, passeres, & his similes. Hæc omnia Crescentiensis. Accipiter syluestris citius mansuescit, si multum ieiunare permittatur. Quod si iuuenis est auis, custodiatur in loco temperato inter calidum & frigidum. & in loco in quo stat habeat semper mentam & saluiam. Et accipiter præcipuè inter rapaces, in folijs salicis, demum super lignum salicis aut abietis semper sedeat, Albertus ex Aquila, Sym. Theodot.

De institutione accipitrũ.

¶ De institutione accipitrum ex Alberti de animalibus lib. 23. cap. 22. Si cum asture vel niso aucupari volueris, curandum est prius vt probè ad manum assuetus sit accipiter. Cicurabis autem hunc in modum. Primo vincies per diem ac noctem, & tenendo eum cum zona perlonga vt sæpius ad manum aduolet facies: & quoties aduolarit, semper aliquid cibi dabis. Cùm autem volueris vt aucupetur, primo die accipe columbam cuius alis detractæ sint pennæ. hanc sæpius fac sub pedibus eius effugere, & vt iterum capiat eam (cura.) Deinde muta eam subinde in melius volantem: & pro paruis infirmisq; auibus fortiores & maiores substitue, vt in historia falconum quoq; docebimus. Hac enim in parte institutio quarumuis auium rapacium conuenit. Quotiescunq; autem ceperit auem, aliquid sanguinis ei sorbendum cõcedatur, cum prouocatione & sibilo aucupis, idq; coram canibus. sic enim reddetur audacior. Porrò accipitrem in aues syluestres dimissurus, cibato eum bubula adhuc tenera, aut lingua porcina quę in aceto vrináve parum macerata sit, & postridie summo mane aucupium aggredere, Curabis autem ne dimittas accipitrem, si fieri poterit, nisi cùm auis prope est, & è regione eius, ita vt eam videat. Sunt qui dicant, si accipiter mane pascatur carne macerata in vrina (vt prædictum est) & vesperi de eadem parum sumat, postridie verò mane de lingua porcelli, & vesperi exeas ad locũ (rapaciam) in quo sunt aues, ausurum etiam magnas aues capere. Porrò si accipiter videns venationem neglexerit, nimis obesum esse, & pennas pinguedine refertas habere cogites, quòd delicatius nutritus sit. Subtrahas ergo ei partem alimenti consueti, & cibum leuem ac facilem concoctu dabis. Nam fames naturalis excitabit in eo desiderium maiores aues capiendi. Seruabis autem illam victus rationem continenter, quam ei conuenire experiêris. Et si nimium corpulentus fuerit albeo trito (aloe trita, legerim) cum pulegio eum extenuabis, non nimium tamen, ne infirmus & pusillanimis fiat. A mense Augusto ad Nouembrem vsq; accipitrem media inter macram & obesam corporis constitutione seruari conuenit: à Nouembri vero & deinceps obesum & robustum esse præstat. Diu etiam in die manu gestandus est: & hora tertia pascendus coxa de pullo gallinæ. Postea concedendum ei vt per horæ spatiũ in aqua lauet.

Deinde dimittatur ad Solem donec pennas cõponat se perungendo. Postea ponatur in loco obscuro vsq; ad vesperam. Perticę cui insistit pannus lineus imponatur, ne vngues lędat. A vespera teneatur (gestetur) manu vsq; ad primũ somnum, tum statues eum in perticam, supposito panno vt dictũ est, & accendes coram eo lucernam per totam noctem. postridie circa diluculum vino asperges, & pones ad ignem clarum. Orto iam die ad aucupiũ progredieris: & si videris eum aues appetere, emittes: sin minus, ea quæ iam diximus repete. Si quid verò ceperit, permitte ei cibum de præda pro arbitrio.

¶ Auis rapax, nuper capta, si tam valida sit, vt pedibus se sustinere possit, statues eam super trunco ligneo, aut potius super pertica, vt cõmodius moueat & extendat alas, nec in terram offendat. Subijcies autem ei herbam ebulum, cui facultas inest calfaciendi & resistendi vitiis renum & articularis. Carne semper vel vt plurimum viua nutries. sic enim pennæ probiores nascentur. Cæterum auis tenera adhuc capta, & in locum frigidum posita, ex renibus (lumbis) laborabit, nec seipsam sostinere poterit, & mori periclitabitur, Tardiuus. ¶ De aue gestanda, aspicienda, & ad canes assuefacienda ex eodem. Auis manu dextra melius gestatur quàm sinistra. facilius enim dextra ad volatum proijcitur, & auis inde ad volatum leuior ac pernicior fertur. Inter ascendendum etiam in equũ & ab eo descendendum, auis tutior in dextra quàm sinistra erit. Quòd si super manu irrequieta fuerit & volitârit, repone eam leniter & placidè, vt cognoscere te familiariter & amare addiscat. Quum capitiũ ei demes in faciẽ eius ne inspexeris. Inter equitandum gestans auem, caueto diligenter ne alicubi, præsertim in portis & ad parietes eam offendas, quod fieret si illis in locis inquieta foret aut volitaret. Fumus & puluis ab ea arceantur. Fac vt canibus assuescat, & sequatur eos, nõ refugiat. quare curabis vt ante & circa eam sint, dum pascitur. Deniq; ad illa omnia quæ ad aucupium pertinent videnda assuefieri eam oportet. ¶ Auis interdum alas suas non bene sustinet, quãdo scilicet nuper super manu gestari aut in pertica insistere cœpit, & ex nimio irrequieto motu calefacta est, & postea refrigerata. Ligabis eam igitur super aqua, ita vt aquam ingredi cogatur, & mouendo concutiendoq́; se in aqua alas dirigat & emendet. Deinde pones eam ad Solem aut ignem, & curabis vt calida maneat neq; refrigeretur. Aut per triduũ vrinam semper in alas eius emitte, & rectè eas sustinebit. ¶ Vt auis bene assuescat reuocatorio, (sic enim vocãt recentiores quidam instrumentum, quod Galli *lorre*, nostri luder. vnde verbum *lorrer* luderen / reuocare:) & ad aucupium volatu rectè vtatur. Auem, inquit Tardiuus, non solues, donec decẽter ad manũ redire & cibũ super ea capere assueuerit. Sic demum à manu solues, & ne fugiat modicum vini in oculos eius inflabis: & cùm ad somnum te recipies, collocabis eam prope te in pertica (*sur terteau*) aut aliter cõmodè, cum candela ardente iuxta. Tum ante diem capitio obnubatur & manu imponatur. Sic eam tractabis donec reuocatorium ei familiare sit, & ab hominibus non amplius sibi timeat. Deinde docebis eam inuadere prædam, & vngues placidè à præda remittere ne rumpantur. Curabis autem ne ad manum reuertens in terram cadere consuescat, sed ad manum redeat. & cùm eam conscenderit, proijce reuocatorium in medium hominum, vt dum id persequitur, homines sequi, non fugere, consuescat. Et cùm à manu descẽderit, diligenter reuoca, vt reuocatorium amet. id enim nisi amauerit, vtcunque bona aliàs auis, non laudatur. Auis emissa iuxta flumina, aut inuia loca & vbi eam sequi nõ licet, plerunq; amittitur. Prima eius præda coturnix esto, vel perdix, deinde lepus, postremò aues magnæ. Saturetur parte prædæ, præsertim si præda magna fuerit. Ad felix aucupium requiritur venator diligẽs & peritus, auium rapacium societas egregia, & locus prædæ ferax.

Quo tẽpore aucupandum.

¶ Hyemis tempore, inquit Belisarius, cibi maior est appetentia auibus: tum etiam à coëundi ardore magis sunt alienæ. Fieri enim solet, vt si Maio mense miluos, accipitres volando persequantur, syluestrium accipitrum amore ad dominum non redeant. Nam per aera deperdi sæpius eos cõspeximus. Veris etiam principium satis accipitrum venationi aptum esse dicimus. toto enim dici spatio venari licet, propter aëris temperiem.

Accipitres quãdo capiendi & quomodo cõmodè nutriẽdi cicurãdiq́;.

¶ Accipitres quando capiendi, & quomodo commodè nutriendi cicurandiq́;, ex Demetrij lib. 1. cap. 7. Accipitres capiendi tempus primum ante octauum diem calendarum Iunij incipit, & vsq; ad finem Iulij durat: de paruis loquor, quiq; è nido eximuntur. Illorum enim qui iam à parentibus ad venationem instituti sunt, capiendi tempus vsq; ad Augustum (Augusti finem nimirum) durat. Oportet autem accipitres captos in domicilio obscoro includi, ita vt placidè insistãt perticæ, & modica diei parte manu moderatè gestentur, diluculo scilicet, & rursus vesperi, vt per frigidiores tantum diei partes in aere æstiuo ferantur. Nam qui subinde & multum in aere calido gestantur, volitantes & à manu aucupis pendentes calorem supra naturam augent, & pulmones accendunt, vnde breui omnino pereunt, exiguo ad venatum tempore vtiles, nec vllum in eis mortis futuræ signum aucupi apparet. Deinde pedibus eis lorum alligabis quindecim digitorum longitudine, colore nigro, non rubro, propter aquilas: Quæ rubro colore eminus conspecto, escam (nempe carnem recentem) ab eis ferri putantes, inuolant & abripiunt eos. Porrò gestari debent accipitres in summo carpo (brachiali) manus sinistræ, digitis introrsum spectãtibus. (Γινέσθω δὲ τὸ χειρὸν αὐτοῖς ἀνάβλημα βάσις τῷ ἱέρακι χειρός.) In summa verò manus parte aut in pollice insistere accipitri nõ permittendũ, quòd inde ad venationem nõ satis validè impelli & proijci possit, vnde fit vt minus strenuè in prędã feratur. Facilè aũt & probe cicuratur poppysmis siue sonis per labia ad fistularũ imitationẽ effictis, & manuũ palpatione, & verbis blandis. Est .n. hoc animal

exquisito

exquisito ingenij sensu præditum, nec rationis pro sua natura, nec memoriæ expers, itaq; consuetudinem, naturæ suæ oblitus, facile assumit, & per totam vitam conseruat. Fumo læduntur: quamobrem non debent nimis prope ignem vel lucernam gestari. Solet autem lucerna in tenebris splendens liberam & duram ac ferocem ipsorum ingenij vim emollire ac mitigare. Pertica cui insistunt, nec admodum crassa, nec tenuissima sit, nec inæqualis, sed commoderata, ita vt vngues aperti dum perticã complectuntur, interiorem pedis partem impleant, vt nihil cauum seu vacuum relinquatur: & vnguis posterior cum anterioribus copulari possit & concludi. Vinculũ quo pedibus religantur ad perticã paulò laxius sit, vt modicè auolantes reuolantesq; facile in ipsam redeant. nã breuiore vinculo interdũ fit vt accipitres volando impediti ad perticã se allidant & perdant. (Ἔςω δὲ ἤρεμον τὸ ξυλῖνον πέταυρον καὶ βῆλον [velum] ... εἰς τοὺς δεσμοὺς ὅπου ἐφεξῆς κεῖται, ἵνα ... μὴ διαστρέφωνται.) Porrò cũ plures accipitres in vna pertica ponuntur, interuallum inter vincula singulorum circiter digitos viginti quinq; esto, ne si se contingere possint, inter se pugnantes vnguibus se mutuò conficiant. Cum enim semel assueti sint venationi, & prædam gustarint, si esurire cœperint, ne suo quidem generi parcunt. Cibum aucupes quotidie dabunt diluculo, cumq; recentem, nec semper eundem quod fastidium parit: sed alium atq; alium quotidie, si fieri potest. Sic enim auis appetitus seruatur, & ipsa suauius vescitur, ac ideo facilius concoquit. Cæterum lauacra eis esse oportet ex aquis dulcibus, vt fontibus aut fluuijs perennibus, tertio plerunq; aut quarto die, vt sordibus alarum abstersis liberius & velocius volent. Tum paucis diebus elapsis, modicum de cibo consueto subtrahes, & vocanti adesse assuefacies. Et primum quidem de manu alicuius prope astantis, in manum vocantis ipsum aucupis & carnem tenentis transilire discat. Hoc vbi iam satis didicerit, funiculum tenuissimum viginti quinq; cubitos longum extende, & per catenulam ferream annulum cuius tenuissima sit circunferentia (ad pedem auis alligato.) Funiculi igitur extremitatem vnam accipitri liberam dimittes vt volet: alteram manu sinistra retinebis vnà cum carnis frusto. debet autem manus pellibus validis muniri propter mucrones vnguium accipitris. Et cum accipiter iam volat, eleuabis manum sinistram paulatim & carnem ei ostendes cum magno clamore, sibilo & adhortationibus ad te vocans & inuitans vt mox aduolet. Quòd si omnino auolare voluerit, facile per funiculum retrahetur. Sic diligenter institutus, deinceps etiam reuocatus rectà ad te redibit. Cum in manu iam fuerit, permitte ei bis aut ter degustare carnem: & tum, vt rursus recordetur cibi, cautè eam subtrahito ex vnguibus, ne pedes eius aut vngues lædas, aut tuam ipsius manũ. Vulnerat enim vnguibus suis tanquam gladio. Obteges igitur carnem veste circa pedes accipitris, & paulatim digitis dexteræ manus carnem trahens, pollice sinistræ eandem elides. Subtractam manu dextra in humerum tuum læuum impones. Sunt qui eminus stantes accipitrem alicubi fune alligatum ad se vocẽt: quod aui periculosum & noxium est. nam dum celeri volatu ad aucupem contendit, lapide aliquo vel arbore vel herba (frutice) supra terrã eminente intercepta & offensa, in solũ quandoq; allidit ur & perit: Aut si forte seruetur, propter malam tamẽ hanc consuetudinẽ, semper sibi tutũ huiusmodi volatum fore putans, in posterum omnino læditur. Porrò cùm iam satis assueta fuerit ad vocem aucupis promtè aduolare, feritatis suæ libertatem omnino oblita, tum demum funiculum ab aue solutum à loco aliquo sublimi vel arbore suspendimus (ἐλαύνομεν τῷ δεσμῷ τὴν χεῖρα ἐξάψαντες, &c.) & auem vt protinus voce audita aduolet consuefacimus. Postremò cum hoc etiã probè fecerit, ad venationẽ adgredimur, quã primò aduersus minores aues suscipimus, vt graculos, cornices & similes. In his. n. exercitatus ac institutus ab aucupe, & audacia sibi cõparata, maiore deinceps animo magnas etiã aues inuolabit.

¶ Ex eiusdem Demetrij lib. 1. cap. 8. quomodo oporteat instituere (χειρονίζειν) accipitres, & venationem docere, ac venantibus eis auxiliari: Tertio antequam venatum exeas die (sic enim legendũ videtur) parum alimenti præbebis accipitri, & per totum diem manu gestabis. altero (etiam) die propter collectam in eo pituitam, cibi omnino parum dabis, nempe ad nucis auellanæ quantitatem, ac similiter manu gestabis quietè per totum ferè diem. Nocte sequente somno fruatur quieto. Postridie ante Solis ortum, Deo inuocato vt venationi faueat, cum accipitre ad pugnã aduersus aues alacriter te pares. Vbi iam parum à porta progressus, accipitrem vinculo liberâris, & lora simul collecta sinistræ manus chirotheca obuelaueris, vndiq; circunspicies sicubi volantes aues appareant. Et cum locum insidijs aptũ deprehenderis, manum dextram accipitri obtendes, & aliorsum prospicere simulãs, cælansq; astutè prospectũ tuum, cautè ad locum venationis procedes: Quò cùm iam prope accesseris, cũ impetu adcurre & auium gregem excita, simulq; magna vi & contentione accipitrẽ de manu remitte, & in aues tãquam hostes audacter impetum vt faciat alta voce hortare. Tum statim etiam ipse magna celeritate accipitrẽ sequere: & priusquam graue aliquid patiatur, præsentia tua eum iuua. Quippe si solũ tuoq; auxilio destitutum aues illi quæ capta est congeneres viderint, grues grui, anseres anseri, (hæc enim duo genera præcipuè gregatim degunt) accipitrem perdunt. Et siue tu omnino non adsis, siue longius absis, opem aui congeneri laturæ adsunt magna cum promptitudine. itaq; accipitrem vulnerant, & vndiq; eum cingentes pennas ei abrodunt, & auem captam rostris apprehensam trahunt, donec vel relinquat eam accipiter, vel simul cum ea pessundetur. Tu igitur placidè propius ad accipitrem accedes, & ferarum auium genus dissipabis: tum auem captam accipies, & humi sedens pede altero pennas caudæ accipitris subleuabis, ne quid de eis frangatur. Has enim natura ei contulit, vt hisce ceu gubernaculis vtens

Quomodo instituendi sint accipitres & venationẽ docendi.

aërem in quamcunque libêret partem remigio alarum sulcaret. Deinde euaginato cultro, qui ad latus sinistrum gestandus est auium cædi paratus, fauces primum captæ auis incides, & sanguinem scaturientem calidum accipitri bibendum permittes: & de carnibus circa collum, deinde etiam de cerebro, corde, iecinore & ventre (eum pasces.) Postea pedibus apprehendens auem captam, latenter & astutè carnem subtrahes, ita vt auis dolum omnino non percipiat. Et sic ad nouam venationem reparabis, quam quidem accipiter cibo satur negligeret. Itaq; pedes etiã eius sanguine captæ auis illines, vt de alia etiam capienda promptius cogitet. Est enim accipiter memoria probè prædirus: & præsentibus rebus scitè se accommodat: & contumeliam ab adulatione pulcrè discernit. Porrò vbi tertio aut ad summum quarto ad venationem euolarit accipiter, non amplius eum emittes, vtcunque auidus & promptus ad eã videatur & è manu subinde prouolet, ne vno die nimis defatigatus, inutilis multo deinceps tempore fiat. quiete enim recreatur: continui verò laboris molestia, graui plerunque morbo implicatur. Cæterum multæ sunt caussæ vt aliquando præda frustetur & aberret accipiter: vt cum in celeri volatu repente aquilam viderit, metu fortioris se auis seipsam potius seruare quàm prædam persequi cupit. Sępe de manu imperitè emissus, & lumbis subito læsus, captura frustratur. Interdum & loris intricatur, & alias multas ob caussas impeditur & aberrat, quas paulatim studiosus venator experiendo cognoscet. Recreatum igitur accipitrem per diem vnum, aut alterum ad summum, ad pectus tuum admotũ verbis & vocibus blandis delinies, & veluti strenuam ac generosam auem alloquêris, cui per malum aliquem genium victoria impediatur. nam & laudes & contumelias hoc animal agnoscit, & hominis animum ac voluntatem è gestibus conijcit. Quòd si post dictam quietem accipiter venari pergat, nihilo propter frustrationem tristior, bene habet: sin ad volandum necessariò magis quàm voluntate segnior fuerit, propter lassitudinem quæ præcessit, mox cibo eum satiabis, & vt solus aliquandiu quiescat curabis, ac domum reuersus ita tractabis vt suo loco inter remedia accipitris explicabimus. At si statim à prædæ frustratione in arbore aliqua insideat, tanquam dolens, arte prædicta reuocetur. Quòd si vocantem tardius exaudiat, siue quòd natura durus & difficilis sit ad parendum, siue propter frustrationem, siue propter contumeliam aliquam à te illatam, (per hæc ad odium mouetur accipiter:) Si sic inquam afficiatur, & arbori insidens magna diei parte, inspiciat quidem te dum gestas carnem, non tamen descendat, tum carne in funiculum tenuem (in laqueum scilicet funiculi) innexa ab vna parte, & ab altera lapide vel ligno quod eleuare secum non possit alligato, de conspectu eius discedes. Sic enim te nusquam apparente, paulatim ad carnem aduolans retinebitur. Sed quoniam consuetudo ceu altera natura inhærere solet, abdicatus venatione accipiter iste ad sobolem tantum procreandam seruetur, quam expectare ex eo præstat, quàm tam incommoda aue tanta molestia ad venandum vti.

De tractando & pascendo accipitre.

¶ De tractando & pascendo accipitre: & quomodo vnà cum cane perdices ab eo capiantur, ex Demetrij cap. 194. & 195. Cum accipiter iam satis institutus exercitatusq;, & nutritoris sui vocem ac sibilum agnoscere assuetus fuerit, ita vt cum semel eum alloquutus fuerit, mox vel euolet, vel ad manum redeat, & inde emissus demonstratam sibi escam petat: In summa, Cum ad venationem idoneus fuerit, pasces eum die ante futuram venationem proximo carne caprina vel ouilla, vel de grillo puro, non neruosa nec pingui, eaq; recenti, nec ad satiem, sed ad dimidiũ duntaxat illius qua saturari posset. Quòd si recens (& calida a mactatione) caro defuerit, frigida vtatur, sed eiusdem diei: at si pridie mactatum sit animal, caro ne præbeatur frigida, sed recalfacta, præsertim si tempus frigidum fuerit. Hyeme igitur cibum accipitris in carnem tepidam inijce, & expurga si quid foris insederit sordium: tum extractam accipitri edendam dato. Quòd si aqua tepida desit, igne calfactam carnem digitis contrecta & celeriter circumage, vt calfiat quidem non tamen siccetur. At si aqua tepida simul & igne destituaris, sanguine puro madefactam escam sub axilla repones, ita nec carnem nudam attingat linteum quo esca inuoluitur, sed supra indusium sit, ne odore corporis humani infecta, & suam qua pollet roborandi vim amittat, & insuper accipitri noceat. Sic calefacta carne accipitrem pasces. Iam nutritum loco consueto collocabis, vbi ad octauam vsq; vel ad nonam horam maneat. Tum manu sinistra exceptum sursum atq; deorsum ages placide cum poppysmo siue sibilo oris, manu dextera interim anteriores & posteriores partes demulcens, & ita gestabis vsq; ad vesperam. Prodest hoc & excitat auem ad venationẽ, & aluum promouet (καὶ εἰς τὸ χωνεύειν) & cibi appetitum conciliat. Vesperi loco solito eum statues ad diluculum vsq;, & rursus cum surrexeris manu gestabis, idq; prope lumen siue ex cera, siue lychnium, sed fumum cauebis. Sibilo (poppysmo) etiam vteris, & demulcebis, vt familiaris tibi & cicur reddatur, & ab eo amêris. Nam gestatio in manu, assentatio & poppysmi mitem efficiũt. Debet autem canicula quoq; venatoria ei adesse, cum vescitur, & cum sursum deorsumq; agitur, vt mutua familiaritate inter se assuescant: & cùm opus fuerit, accipiter canem ceu socium respiciat, nec tanquam ab hoste refugiat. Tum in aurora venatum exibis, & circumspicies locum qui non omnino planus & supinus (ὕπτιος) sit, sed & riuo aliquo irrigetur, & fruteta habeat, non illa quidem continua, sed longiusculis interuallis dissita: & qui nõ inæqualiter partim accliuis partim decliuis sit. Hæc enim auibus, quas accipiter insectatur, conducunt, & refugia eis suppeditant: ipsi verò accipitri, continuo nunc sursum nunc deorsum volatu, & laborem augent & audaciam minuunt, & aduersus aues ignauiorẽ efficiunt, ipsius deniq; aucupis gloriam imminuunt. Porrò locum nactus idoneum, antequam perdices te conspiciant, in solum subsideto, &

Quomodo perdices ab accipitribus capiãtur.

co,& perdicū cantus auscultato. Solent enim diluculo vocem quandam placidam & clarā ædere. hanc tu secutus, locum quàm fieri potest proximè occupa, leniter interim enuntians, ἴα, ἴα, ἴα. Hæc enim vox perdicibus persuadere solet, vt capita inclinent deorsum & non turbentur prius, quàm illo qui ita placidè vocat, conspecto. Cùm verò iam propius accesseris, continuè vocē ἴα, ἴα, ἴα blandè repetito: & simul obseruato ne paulatim dilapsæ è cubilibus perdices, tibi & venatoribus negotiū inquirēdi pariant. His ritè peractis ab eo qui perdices trāquillat & cohibet, tu qui venaris vnà cum socio, canes venaticos vinctos tenebis: cumq; intellexeris perdices loco quiescere, locū fruticosum & densum circunspicies, qui ad refugiū quoq; latendi gratia aptus sit. Illic venationis socios statues, & rite diligenterq; (cum attentione) progredi eos iubebis, & voces ædere consuetas, & sibilis vti, & virgis quas pro more venatores ferunt, ramos obuios quosq; ferire, item terrā & herbas, & si quid aliud obuiam fuerit. Virgis cōfractis lapides proijciant, aut glebas terræ, vt continuo sonitu perdices exturbentur. Tu verò qui accipitrē manu læua gestas, perdices euolaturas è longinquo expecta: & cum vocem exturbātium (παγανιστῶν) audieris, vide num accipiter quoq; vt primum volantes conspexit perdices, inuolare in eas cupiat: non solues tamen ipsum, sed auertes parum ne videat donec transuolârint, tum demū emittes eum demonstratis perdicibus, vt rectè a tergo eas persequatur. Emittes autem solerter manu porrecta, cum blanditijs & adhortatione, vt animosum reddas: & vocem eò magis intendes, quo longius ille insequendo distabit. Similiter deinceps etiam singulis vicibus accipitrē solues. nam voce familiari & cōsueta auribus hausta, audacior fit & promptior ad persequendū, ita vt inter volandum vocē domini audiens ne aquilæ quidem aduentū, à qua cōficitur, extimescat. Cæterum si nondū visis perdicibus cum primo exturbatorum clamore dimittatur, aberrabit, & forte alicubi offendet, ac segnior ad venationem & inutilis erit. Hæc de emissione dixerim. Porrò vbi iam comprehenderit auē accipiter, festinabis ad eum propè & placide accedens, & blande voce consueta vtēris, nempe ἀΐ, ἀΐ, ἀΐ: & ore sibilans assidebis, manu altera contos apprehēdens, (τῶν κοντῶν ἐπιλαβόμενος) altera caudam eius complanabis, (demulcebis:) & prædam pro arbitrio gustare, eaq; satiari eum permittes. Deinde in sedem solitam (in contum) leniter & sine molestia eum collocabis: nec illic insidentem negliges, sed per diem ac noctē semper quinquies manu palpabis, & loco etiam mouebis. Hoc enim modo & cibum gula contentū concoquet, & sanus deget. Si verò neglexeris, cibū non concoquet, & is qui in gula relictus est acescet. Vnde accipiter non parū lædetur, partim cruditate, partim odore prauo cibi corrupti. Hoc igitur si acciderit, diluculo eum manu gestabis, & ad secundā vsq; horam circunferens obserua num aluus ei soluatur. deinde ad cibū inuitatus, modicè tantum de eo gustet. Postridie venatū exibis secundū modū præscriptum. Et cum ab exturbatoribus perdices inquisitæ euolarint, eminus accipitrē solues vt à tergo persequatur. Sic enim solutus nō dissipat perdices, sed vno in loco collectas vt in fruteto assequitur. Tum tu clamore vrgebis, sibilabis, & lapides (si opus sit) in perdices emittes. Sic enim cogente necessitate vna saltē (aut plures) de fruteto euolabit, & ab accipitre capietur. qua capta, noli accipitrem amplius vrgere. Interea verò dum perdicē à se captā retinet, cultro perdicis guttur aperies, & caput cum medulla (cerebro) in duas partes secabis: & accipitri permittes vt vnguibus & rostro perdicem fortiter apprehendat, & edat, te interim dextra manu eam ad os accipitris admouente. Dum autē perdix sic ab accipitre tenetur, noli perdicem quam manu tenes ad te retrahere, sed molliter remitte. Retinet enim accipiter perdicē vnguibus tam validè, vt nullo modo dimissurus esset, sed quò tu magis traxeris eò fortius apprehensurus. Te verò manum dextram, vt dixi, laxius ac mollius remittente, non poterit de capite perdicis epulari, nisi vnguibus etiam, reliquo corpore omisso, ipsam apprehēdat. Illo igitur circa caput occupato, tu reliquū suffuratus in peram conde. Festinabis autem vt cures carnosas duntaxat capitis partes & medulla refertas ab accipitre deuorari: osseas verò solerter vnguibus eius exemtas cani obijcies, vt is quoq; edat & alacris fiat. Ergo si prima venatio bene successit, aggredieris alteram. Quòd si inter volandum (ἀπὸ πτεροῦ) accipiter perdices ceperit, maior is labor est: at si in frutetū aliquod se abdiderint perdices, accipiter verò sursum euolet, aut prope eas cōsidat, canem venaticū vocabis, & solito more alloquendo hortaberis: quòd si festinare ipsum, & subinde olfacere, & caudā frequēter mouere videris, illic latere scias perdices: & quādo vna ex eis euolatura sit obserua, vt simul voces & horteris accipitrē calmando, ὗλ, ὗλ, λάλαι, λάπρυ, (vide an melius scribatur infrà, ὗλαι, λάλα, λᾶι.) (Hæ namq; voces animant accipitrē & fortē reddunt. Si verò locus humilior aut alioqui incōmodus fuerit vbi accipiter desedit, reuocatū ad te sinistra excipe, & cum cane te sequente perdices inquire: Et cum ex signis prædictis perdicū motum animaduerteris, clama τὸ τσέγχι. Cęterū accipiter subinde audiens illud ὁλαωὶ, (forte ὗλαι, ἀΐ) volatū perdicis obseruat, & ad capturā se parat. Quòd si accipiter prædā conspexerit, & inuolare in eam gestiuerit, ab aucupe verò parum vigile & negligente, semel aut iterum impeditus, nec volare permissus fuerit, ignauior fit in posterum, & prædæ negligentior. Sin verò cum attentione emissus, vnam aut alteram perdicē aut plures facile nec multo negotio comprehenderit, sexies aut octies emissio eius repeti poterit. At si propter impedimentum aliquod, duas aut tres tātum in diuersis emissionibus assecutus fuerit, idq; labore multo, fac ne amplius eum soluas, ne nimium fatigetur & fame laboret. Est quando promptè de manu auolat, sed postea (ἔχων δ' ὗν locus est corruptus) instar timidi militis, in arbore aliqua se occultat, & ad escam quoq; vocatus redire detrectat, tui prædæq; pariter oblitus. Hoc si acciderit, siue propter loci

difficultatem, siue propter stationem incommodam, siue quòd nihil adiuuetur à cane, siue quòd cibum non appetat: oportebit te subire lauibulum siue fruretum, (& catu pro more blandiri:) & si quam habes absconditam perdicem, siue viuam, siue mortuam, in accipitrem latenter inijcito: aut si perdix non sit, pullum gallinaceum vel columbam: & simul voce consueta vtitor, ἄλαι, λάλα, λά. Quòd si ad te redierit accipiter, nutries eum placidè, & non vrgebis, ne deinceps etiam in venatu frustreris. Nam accipiter, præsertim si nimium vrgeatur, venationem prorsus obliuiscitur & omnino inutilis fit, nisi aliqua arte emendetur. Dicunt autem imperiti quidam emendari eum, & ad venandi alacritatem reuocari, si cibus ei negetur: quod forte aliquid rationis habet: sed ita macrescet & extenuabitur. quamobrem non istum, sed qui subijcietur emendandi modum probarim. Sint igitur duo accipitres (sic enim transfero, locus est obscurus) alter scilicet ad venatum promptior, alter inertior, qui si venari non pergat, & in fruterum subire metuat, vt extrahat inde quam insequebatur perdicem, tu alteram perdicem accipitri promtiori obijcies, ita vt videatur illa esse quã ignauior accipiter persequebatur: & promtiorem ceu prædam nactum ad te recipies: alterum longius abesse iubebis, & canem odorum iuxta frutetum collocans, prædam in eo latentem vt prodat, & perdicem exturbet, curabis. Sic quidem accipitres ignaui celeriores fiunt, & ad diligentiorem deinceps inquisitionem præparantur, ceu qui frustra confertas frutetorum frondes extimuerint agnoscentes.

Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos.

¶ Quomodo assuefaciendi sint accipitres ad capiendos phasianos, ex Demetrij cap. 196. Aduersus phasianos etiam exercendi sunt accipitres, non tamen circa finem venationis. Postremæ enim perdices capiendæ sunt, vt postquam de eis degustarint accipitres, venandi labor desinat: non autem ex remissa & leuiore persecutione, impetus vehementia hebetetur & infirmetur. (Sed ex his verbis contrarium inferri videtur, nempe perdices prius capiendas esse.) Ceterum ad inuẽtionem phasianorum, vocibus & clamoribus nihil opus est. strepitus tantum in frondibus & ijs quæ obuia fuerint, & sibili subtiles ædantur. Nam si clamorem audierit phasianus, pedibus paulatim fugiens dilabitur, ita vt nisi à cane comprehendatur, aliter capi nequeat. At si strepitus in ramis & sibili ædantur, metu affectus euolat è fruteto vbi latet: & si auceps in propinquo fuerit, statim illo volante accipitrem soluet, qui vel illico phasianum capiet, aut saltem non procul elapsum, vt non multo labore opus sit. Plurimum autem iuuatur accipiter, si è loco sublimi in prædam emittatur. Sic enim etiã solertes accipitres minus frustrantur: & ineptiores maiorem sibi solertiam acquirunt.

De capiendis anatibus.

¶ De capiendis anatibus, ex eiusdem cap. 197 Cum accipitrem animaduerteris iam inutilem factum (ætate nimirum) nec amplius persecutioni perdicum sufficere, exercebis eum postremò aduersus anates. adsuefacies autem hunc in modum. Gestato eum manu sinistra vt moris est: & à dextro femore tuo cymbalum æreum suspendes, quod cum opus erit pulsabis. Tum anatem admodum cicurem (hæc enim syluestribus similis est) alteri cuipiam committe in loco decliui (humili) tenendam. deinde cum accipitre accede propius, & cymbalo pulsato, ex composito, emittatur anas ab eo qui retinet in sublime. tu vero accipitrem solues, qui facile capta anate satiabitur, & deinceps in reliquas quoq; anates similiter se geret. eadem enim ratio in syluestribus seruanda est. Nam cum illæ in humilibus & nemorosis locis versantur, (χθαμαλευτα, χαθίζοντα, considunt) accipiter ne ab eis videatur ad terram vsq; demitti debet. & paulatim ex improuiso accedendum, tum subito cymbali sono & clamore excitata aliqua anas in altum subuolabit: de qua capta accipiter gustet, vt ad reliquas etiam capiendas paratior sit. Capiuntur & alio modo, quando scilicet non in stagnis degunt, sed eminus in aquoso aliquo loco considentes accipiter viderit. mox .n. vt vidit persequi gestit. at auceps vlterius progreditur, ne ante tẽpus accipitre conspecto diffugiant anates. Cùm igitur quàm fieri potest accesserit proximè, accipitrem eis ostendet . & cymbalum pulsabit: postremò in euolantes immittet accipitrem. Debet autem anatarius accipiter sine tintinabulo esse.

Qua ratione accipiter ad prædam alacris reddi possit.

¶ Accipitrem prædæ non appetentem (ἄγευστον, pro ἀνόρεκτον) hoc modo auidum reddes: Gallinæ mactatæ sanguinem folio aliquo excipe, & coagulati sine. De hoc sanguine ad venationem exiturus dato accipitri aliquid in cibo, sic escæ appetentior & ad prædam alacrior fiet, vtpote sanguinis dulcedine inuitatus, Demetrius cap. 14.

De accipitre famem non sentiente, ad arbores offendente, & volare detrectante quomodo curandus sit.

¶ Si venari recuset, include eum per dies quindecim loco obscuro, ita vt lucem non videat, nisi quantum opus est ad capiendum cibum, cuius tertiam partem detrahes, demum ad venationem educes, Innominatus in Orneosophico cap. 94. A viro quodam aucupij perito audiui, si quis accipitri duo aut tria ad summum grana cocci cnidij integra dederit, illum omnino cogi ad prædam inquirẽdam, aut de morte periclitari: nimirum quòd gula nimis inflammata tam acri pharmaco, cibum, quo acrimonia temperetur & extinguatur, requirat.

¶ Si auis quæ venari debet famem nõ sentiat, dabis ei vesperi in cura sua (vt vocant) pilulam aloës cum succo brassicæ rubræ: aut tres offulas carnis, saccharo magnitudine pisi singulis incluso. Mox enim alu⁹ bis aut ter subducetur & fames sequetur, Tardiuus. ¶ Si auis in arbores offendere soleat, sine vt ter quaterve tempore nubilo, pluuio & cum ros cecidit, se offendat. Sic enim percepta molestia in posterum sibi cauebit, Idẽ ¶ Aui volare detrectanti, aquã vt lauet appones: & cibum eius aqua tepida diligẽter ablues. Aut dato ei caparotiũ de pinguedine lardi, quod in capite de purgatione auis descripsimus, Idẽ.

¶ Aberrat quandoque auis longius, ita vt tintinabula eius non amplius audiantur. Hoc accidit quoniam

quoniam aues rapaces sæpe prædam suam ad cauernas deferunt iuxta aquas, quamobrem tintinabula earum audiri nequeunt. Circunspicies igitur vbinam cæteræ aues volitent & clament. Illic enim tuam esse putabis, quæ caussa clamoris est aliarum. At si neq; videris neque audiueris quicquam, ascende in locum aliquem altum, & aurem alteram ad terram submitte occlusa superiore, & audies aues clamantes. Quòd si locus planus & apertus sit, frontem in terram inclinato, & aurẽ altera obturata, audies qua in parte auis tua tibi quærenda sit, Tardiuus.

Quomodo accipiter aberrans quærẽdus sit.

¶ Auem aduersus prædam animabis, & vt aues magnas aggrediatur, efficies, hoc pacto: Escam qua tempore venationis vtitur, vino madefacito: aut si astur sit, aceto, & magnitudine amygdali dato. Quum vis vt volet, da ei tres offulas carnis vino madentes. Aut pullo columbæ vinum rostro infundes, deinde facies eum volare donec vinum (aliàs acetum) in carnem eius distribuatur. ea auem tuam pasces in aucupio. Si auis sit audax, ne gestaueris eã manu, nisi in loco solitario. Tardiuus. ¶ Si auis aliam prædam quam debet persequatur, odium eius sic illi excitabis: Fel gallinæ tecum in promptu habeas, eoq; inungas pectus auis quam ceperit, & vt modicum inde gustet permitte. nam propter amaritudinem illam odio habebit deinceps id genus auium, Idem.

Quomodo accipiter aduersus prædã animandus.

¶ Adnectuntur eorum pedibus tintinnabula cum orbiculis argenteis indice circunscriptis, vt si amissi inuenti fuerint, ad dominos referantur. Sæpe enim euagari longissimè & vltra famam solent ij qui sublimiuagi dicuntur, Budæus in Pandectas. Accipitres venatorum vocibus altis prolixioribusq; (vt ab acuto in grauius procedant) longius assuefaciendi sunt, ad eosq; redire (quum venatores voluerint) vel fame vel consuetudine cogantur, Belisarius. ¶ Si auis rapax detrectat vel obliuiscitur reuerti, objicito ei auem aliquam. amat autem præ cæteris columbum album. Quam ob caussam columbum aut aliam auem albam semper tecum in aucupio habebis, vt auem tuam non sua sponte reuertentem ea obiecta reuoces. Caro gallinæ, vt supra dictum est in capite de cibo, hîc parum vtilis est. Recusat autem auis reuerti diuersas ob caussas, vel quia non satis assueta est portari & manu teneri: vel quia odit dominum suum, quòd durius ab eo tractetur: vel propter dolorem aliquem qui recens accidit. Nidarius quidem non tam facile fugit, quàm qui mutauit, (*le mue*, Gallicè.) Si auis morosior sit ad reditum, rostrum eius noctu inunge pinguedine de vmbilico equi magnitudine fabæ. sic amabit dominum suũ, & facile ad eum redibit. Aut glycyrrizam tritam per noctem in aqua relinque, & in ea aqua colata carnem vaccinam per segmenta incisam macera, ac inde pascito auem. Etsi enim caro vaccina in cibo accipitris improbetur, ad hoc remedium tamen conuenit. Si præ superbia non redeat, salem rubentem instar magni pisi cibo eius impone. inde enim omnia excrementa reddet, & superbia eius corrigetur, Tardiuus. ¶ In accipitrem δυσλιπτοῦντα, id est difficulter redeuntem: Misodulum (id est ocimum) herbam siue aridã, siue recẽtem, & cyminum, trita cribrataq;, & cum optimo melle subacta, per biduum dato. Aliud: Staphisagriæ albæ (ἀγριοσταφίδος λευκῆς: vide ne bryoniam intelligat, alioqui σταφίδος ἀγρίας dicturus vt alibi: & nullam nos agnoscimus staphisagriam albam) grana quindecim: aloës siliquas tres: geponi (γηπόνις, sil vel seseli accipio) grana decem, laseris siliquas tres: oui album: vini optimi quantum satis est: aphronitri albi dimidium: mellis parum, trita liquidis misce, & inunge, Demetrius. ¶ In accipitrem fugientem, (Πρὸς διασαύροντα, malim διαφεύγοντα:) Accipitrem linteolis inuolutum in balneũ parum immitte, & non amplius fugiet, Idem. ¶ In ferum & ægrè mansuescentem: Inuolutum linteolis in officina fabri (χαλκῶν, lego χαλκείῳ) suspende, & crebris illic sonis cicurari sine, Idem. ¶ In flentem & clamosum: Allium de sulco (area) acceptum tere & inunge, dicens: Aduersus fletum te inungo, Demetrius. Aliud. Vespertilionem captam pasce tribus granis staphisagriæ: deinde accipitri edendam objicito, & in contum collocato: vbi si non statim concoxerit, per biduum flebit, deinceps verò clamosus esse desinet, Demetrius. Si auis rapax nimium clamosa fuerit, accipe vespertilionem, cui piper tritum impones, & aui in cibo dabis: aut si vespertilio non sit, alia quæuis auis eodem modo cum pipere parata ad idem nõ oberit. Nimius quidem clamor vel propter morbum aliquẽ, vel debilitatem ex macie, vel propter oua in aue generata prouenit, Albertus.

De accipitrib. difficulter ad dominum redeuntibus, quomodo tractandi.

De accipitre flente & clamoso.

¶ Accipiter aues capit supinus ferè & sursum se conuertens, Albertus. Falco venationis tempore amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Idem. ¶ Si auem rapacem obesam habere volueris, pasce eam carne bouis masculi, vel porci: sin macram, gallinis nondum adultis aqua madefactis: sin temperatam, gallinis prouectæ ætatis. Quòd si voles vt expedita sit ad aucupandum, cura vt facias ei bonam vesicam gutturis, & include in tenebris, accensa ibi lucerna modica, & aucupare alternis diebus, Albertus.

¶ Sturni ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aëre, & flatu alarum coniunctarum remouent accipitrem: qui super ipsos ascendens (ascensurus) comprimitur stercoribus ipsorum, & inquin[illegible], ita vt appropinquare non possit, Albertus. ¶ Perdices, phasiani & anates quomodo per accipitrem [illegible]piantur, supra ex Demetrio docuimus. ¶ Astures, id est maiores accipitres (vt ipse interpretatur) cicurantur, instruuntur & nutriuntur sicut accipitres. Capiunt autem perdices & coturnices, phasianos & angutiones (forte agirones, id est ardeas) & multas similes aues, scilicet anates, anseres, corniculas, & ferè omnes aues in quas emittuntur: nec non cuniculos, lepores paruos & magnos: licet eos sine auxilio canum retinere nequeant. feriunt etiam capreolos paruos, & eos impediunt adeò

Sturni flatu alarum accipitrem remouent.

Quæ animalia venentur astures.

quòd canes eos capere possint, Crescentiensis. Accipiter mas rapere potest leporem qui ad dimidium corpulentiæ suæ peruenerit: fœmina verò etiam adulto lepore potitur. Vidi ipse felem satis robustam ab accipitre capi. Iucundum sanè aucupium est omne genus auium per accipitrem venandi, sed sumtuosum atq; laboriosum, Stumpfius. Accipitres vt & falcones auiū etiā maiorum genus omne capiunt, nempe grues, ardeas, anseres, tardas, & reliquas, Tappius. ¶ Si vis vt auis tua lepores aut cuniculos capiat, doce eam in iuuentute, & gyros liga in cruribus eius prope pedes interiecto spatio palmæ, quæ sit distantia cruris à crure. sic enim sine læsione capiet, Albertus. ¶ Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis cum vulpibus pugnaciter certare aiunt, & sæpenumero contra aquilas & vultures pugnare, Gillius.

¶ Accipitrum genera diuersa, siue institutione tantum, aut consuetudine, & venandi modo, siue etiam specie differentia, infra seorsim describemus.

Quomodo quiescente accipitre aues capiantur.

¶ Quiescente etiam accipitre aues capiuntur, (vt Oppianus libro 3. Ixeuticorum docet) res mira visuque iucunda. Auceps accipitrem circa aliquem arboris truncum deponit, (alligat.) Huius conspecti metu auiculæ sub frondibus se occultant, & timore astricti, tamquam homines in itinere cum subito apparuit latro, nullam in partem prouolare audēt. Tum auceps sic perturbatas & attonitas paulatim ab arbore detrahit.

¶ Germani peculiaria quædam ad aucupium per aues rapaces pertinentia vocabula habent: ex quibus quædam etsi proprie de falcone, & eius genere, cui à cæruleis pedibus nomen est, vsitata reperiam pleraque tamen in genere ad aues rapaces pertinent. nam nidos eorum vocant gestend/id est stationes. Captæ induuntur capitijs, & velamentis quibusdam, Sy werdend gehcubt mit reuschhuben: vnd wann man sy anfacht zutragen/werdend sy erst recht gehcubt. Vincula pedum calceos nominant, Jhre gfeß heißt man geschuech. Lora breuiora, wurffriemen: longiora, Das lang gfäß. Manui aut conto (perticæ) insistere, non insidere dicuntur, Sy stand vff der Hand oder Stangē/ vnd heißt nit gesessen. Institui dicuntur, non mansuefieri aut cicurari, Sy werdens bericht/heißt man/nit zam noch heimlich gemacht. Inuitantur & pascuntur in reuocatorio, Man lockt vnd ätzt sy vff dem Luder. Galli *leurre* nominant. Turundis è stupa aut alia materia ingestis vesperi interdum purgatur earum ventriculus Man gibt jnen zu zeyt gegen Abend zu werffen/ das ist vff grob Tütsch ein gwell. Hos postridie mane denuo reijciunt, Das werffent sy morgens wider/ Volantes ascendere dicunt, stygen. Cum accipiter captam à se perdicem aufert deducere dicitur, Wann der Habch ein Veldhun hinweg führt/ heißt es geleitet. Ardeas vel anates superne alternis feriunt, & rursus [illegible] ed hoc falconibus proprium est:) Sy schlahend die Reiger oder Antvögel von oben herab/ye einer vmb den andern/vnd stygend dann wider. Super præda quam ceperint pascuntur: Wann sy ichts fahen / werdend sy vff dem das sy gefangen abgericht vnd geätzt. Si verò nihil ceperint, inuitatæ & vocatæ ad reuocatorium pascuntur: So sy aber nichts gefangen/lockt vnd ätzt man sy vff dem Luder. Alas earum appellant schwingen: dorsi partem superiorem inter alas, das Tach. Cum aberrarunt, in aliam regionem feruntur, & breui quidem tempore multa miliaria emetiuntur: Wann sy jrr werdend/fallend sy ein ander Land yn/furher zeit viel Meilen. Accipiter venatori familiaris & ad venationem promtus redditur, Der Habch wird lock oder bereit. Cum aucupem volando sequitur accipiter, vel, cum ab aucupe ad volatum emittitur. hoc nostris priuatim dicitur gerihen. Accipitrem emittere ad aucupium, Den Habch werffen. Aucupium, aut venationem potius, per aues rapaces exercere, beissen. Reuocatorium vocat Albertus, quod Germani, luder. Budæus *scapum* vocauit. Galli simili voce *leurre & rapel.* Coniicio autem vocem Germanicā factam a verbo laden/ quod est inuitare. Inuitatur enim accipiter cicur cibo porrecto, & alta voce aduocatur, vt ad manum redeat instrumentum reuocatorium dictum tenentis venatoris: cui aliquando etiam alæ adduntur, vt accipiter eminus videns auem esse putet. Sed vtuntur hoc vocabulo aucupes etiam de alio instrumento, quo accipitrum genera fera ad escam propositam inuitantur, vt laqueis aut virgis visco illitis circa escam capiantur. Ponitur autem esca aliquando inter quatuor parietes, & alias de mortua, alias de viua aue, vt cum vlula vel noctua exponitur. ad noctuam sanè auidius feruntur quàm ad vlulam accipitres. Escam huiusmodi de viua aue nostri peculiariter nominant rur oder fürlaß. Mouetur enim à venatore, vt accipiter ex motu eam viuere animaduertēns, promptius ad eam descendat. mouere autem nostri rûren dicunt.

De accipitrum pennis curandis.

¶ Auem rapacem cui penna vna aut plures fractæ sunt, Galli nominant *balbrenè*, Robertus. Vt pennæ accipitris deficientes crescant, inuolue eum solerter, & caules pennarum (τοὺς καυλίσκους τῶν πτίλων) pinguedine vrsi inunge, & statim enascentur pennæ, Demetrius. Vt pennæ accipitris teneræ citò alantur, radices rubi in vino ad tertias decoque, & foramina inde madefacito, Idē. Sed remedia plurima ad pennarum vitia diuersa tradit. Demetrius à cap. 147. vsq; ad cap. 162. Multa etiam eiusdem argumenti in Gallico Tardiui libello, & alijs recentioribus leges: nempe quomodo pennæ fractæ siue ab vna parte, siue vtraque, solidentur: vel distortæ tantum aut curuæ, dirigantur: vel omnino amissæ reparentur: vel inuiscatæ, visco liberentur. ¶ Si pennam fractam sine dolore extrahere volueris, accipe sanguinem grylli (seu gliris) vel sanguinem muris, & vnge locum pennæ, & cadet. Tum melle per decoctionem valde densato, fac virgulam ad modū foraminis in quo penna inhæsit, & insere foramini, &

enascetur

enaſcetur noua penna. Item ſucco papaueris calido perunge pennas eius, & intinge cibos eius in eundem, Albertus.

De vnguibus curãdis.

¶ Vngues fracti vt reparentur, ex Tardiuo. Si vnguis in aue fractus fuerit aliqua ex parte, vngatur pinguedine ſerpentis & creſcet, ita vt eo commodè vti poſſit non minus quàm cæteris. At ſi totus fractus eſt, & ſola pars tenerior relicta, fac digitale (vt vocant) id eſt tegumentum digiti è corio, quod pinguedine gallinæ implebis, & digito cuius vnguis fractus eſt inſerto, corioq́; alligato, alternis diebus inſpicies, donec pars tenerior indurata ſit. Quod ſi propter vnguem violẽtius fractum caro ſanguine manet, impoſito ſanguine draconis trito cohibebis. Si digitus tumeat, perungatur pinguedine gallinæ, oleo roſaceo & violaceo, cum terebinthina trita & maſtiche. Cæterum quomodo reparetur vnguis amiſſus, & quomodo emendetur is qui in rectum naſcitur, non aduncus, docebimus infra in capite de vitijs pedis, Hæc Tardiuus.

De purgando & extenuãdo accipitre.

¶ De purganda & extenuanda aue. Ineunte autumno accipitrarij ſaginam auiarij medicamentis exinaniũt, (extenuare id appellant, quod noſtri exagitare dicunt,) rurſusq́; ad prædam inſtituunt, inedia perdomitant, inditis in os ſtupeis turundis auiditatem eorum ludificantes, ſimul ſic euocatis excrementis volaciores reddi affirmantes, ſimul famem irritari, atque ita ad obſequium redigi. Hyeme etiam ad gelu ſub dio nonnullos alſ ſ ſe iuuat, nonnulli ſi alſerint continuò inhorreſcunt & morte periclitantur reiecta ingluuie. In omni genere veterani difficilius extenuantur, & minus volucres ſunt, ſed ad prædam ſolertiores & minus obnoxij. terram enim volatu ſtringentes, deuolantem autem excipere nouerunt, aut anguſtiſſimis finibus latebram eius circunſcribere ne venatores aberrent. Tyrones vt volaces, ſic errones & expatiatores, Budæus in Pandectas. Noſtri turundos illos è ſtupa vel plumis factos vocant ein gewell/ a rotunditate vt conijcio. formantur enim inſtar pilulæ vel oliuæ. Solent autem eos accipitribus & falconibus ſub noctem dare, quos illi poſtridie mane aluo reddunt. quòd ſi ſiccos reddiderint, ſignum eſt ſanitatis: ſin humidos & viſcoſos, morbi. quare ſæpius hoc purgandi genus in eis repetitur, niſi nimium macri fuerint, Tappius. Pluma quæ datur falconi, fit è pedibus leporis aut cuniculi, vel è lana xylina, vel è plumis quæ reperiuntur ſuper articulo alarum gallinæ veteris, Robertus. Turundi interdum dari debent accipitri, vt ingluuies eius & inteſtina purgentur ab excrementitijs humoribus qui illic ex auibus deuoratis colliguntur: nec alius poſtea cibus detur donec turundos reiecerit. Quòd ſi nimis parum forte ſumpſerit, & nihil reiecerit, iterum aut tertio dabis: & tandem plumas ſimul omnes reddet. Si poſt mutationem pennarũ, vel poſt hyemem, vel poſtquam accipiter diu ſine exercitio manſerit, præſertim in abundantia cibi, plumæ viſcoſæ & ſordidæ reddantur, purgandus eſt hoc modo. Lardum ad quantitatem articuli extremi in digito, id eſt tertiæ partis digiti, in quatuor partes diſſectum, miſce & ſubige diu cum pipere trito, ſale vſto & modico lateris vſti: & accipitrem leniter tene donec hoc remedium in gulam ei inſeratur. Deinde manu eum excipe, & ingluuiem ac guttur eius frigida conſperge, ne ſtatim reijciat. Tum in locum purum depone, & videbis excrementa multa ab eo reddi. ſic vacuatus per horas ſex ieiunet, quibus exactis modicum carnis recentis ei dato, vel oua butyro mixta, Tappius.

¶ Rurſus ex eodem. Accipiter præter turundos, alias quoque ſex ob cauſas cibum reijcit. Prima eſt, cum ingluuies eius offenſa vel alliſa fuerit. Altera, cum vena aliqua vel neruus ex animali quod vorat, linguæ eius implicatur. Tertia, cum paſtus ante tempus datur, nimis cito ſcilicet à præcedẽte paſtu. Quarta, cum nimio cibo repletur, ita vt vincere illum & cõcoquere nequeat. Quinta, cum cibum prauum aut putridum edit. Sexta, cum ventriculus crudus & ineptus concoctioni eſt, Tappius: a quo etiam petes remedia aduerſus hæc omnia ſingillatim, ex cap. 55. libri eius de aucupio per aues rapaces.

¶ *Cura* (ſic Gallicè vocat *purgationem per turundos*) fieri debet è pluma, aut paruis auiculis cõtuſis, aut è pedibus cuniculorum leporumve fractis, ita vt vngues & oſſa demantur. E lana xylina turundus improbatur. lædit enim & vrit pulmonem, vnde auis moritur: & maximè cum lana xylina non fuerit lota. Nam ſi alia ſupradicta deſint, lana xylina vti licebit per diem vnum in aqua macerata. Tempore igitur purgationis quotidie dabis aliquem turundum, ſiue de lana xylina (vt dictum eſt,) ſiue de pluma, ſiue de carne lota, ſi nihil obſtet. Turundus ex aliquo prædictorum in aqua maceratus & lotus, inteſtinum auis egregiè dilatat, & ſiccat humorum in aue redundantium copiam. Cęterum mane reiectus ab aue, ſi ſit purus, non ſiccus tamen, & ſine malo odore, bonæ valetudinis ſignum eſt. Fimus auis debet eſſe purus, albus & clarus, & nigredo in medio eius bene nigra. Idem ſi glutinoſus ſit, & digito attactus adhæreat, bonam concoctionem & ſanitatem auis indicat. Humidus, putidus, & craſſus, phlegma & cruditatem. Auis diutius retinet turundos nec facile reijcit, cum in corpore eius cato ſuperflua fuerit, aut puſtulæ, aut humores nimij. Quòd ſi tremat ſuper manu, ſignum id eſt turundos adhuc retineri. quare non paſces eam donec reiecerit: & niſi eodem die reddat, cura ſaltem vt reddat poſtridie, hoc modo: Pinguedinem lardi aqua bis aut ter ablutam, recenti ſemper affuſa, cum pauco ſale & pipere trito, formabis in catapotium, quod auis degluciat. Tum obſerua quidnam reijciat, & niſi turundos illos reiecerit, accipe quicquid ab eo reiectum eſt, idq́; cõtuſum & panno inuolutum aui olfaciendum præbe. tunc enim turundos reddet. Vel aliter, da ei magnitudinem fabæ de duabus aut tribus fibris radicis chelidoniæ bona carne inuolutam, ad celandam eius amaritudinem. Deinde autem Soli aut igni ex-

pone,& nisi turundos reijciat, pascito eam vesperi coxa gallinæ calida & saccharo condita. Tardiuus.

¶ Si auem quolibet tempore purgare volueris, & appetitum ei excitare, & bonam aluũ reddere, sic facies: Octauo aut quintodecimo quoq; die, da ei pilulam vnam ex illis quas cõmunes vocãt, aut magnitudine fabæ: aloën citrinam inuolutam bona carne ad cælandam eius amaritudinem. Tum inducto capitio pones eam in locum calidum aut ad Solem vel prope ignem, vbi per duas horas eam relinques, vt aluus interim ei deijciatur. Et cum aloën siue pilulam reiecerit, (neque enim tam cito liquescit,) acceptam serua in aliud tempus. Auem deinde manu exceptam bono & viuo cibo nutries, vt ab infirmitate ex purgatione acquisita reficiatur. Aloë quidem hoc modo exhibita vesperi, vermes etiam de corpore auis egregiè educit. Et pilulæ iam dictæ (communes) ab aue deglutitæ initio Septembris similiter contra vermes prosunt, & contra alios auium rapacium morbos. Sed debet hoc remedium pro auium diuersitate augeri minuive. Accipitri enim minus dabis quàm cæteris rapacibus, excepto niso cui minimus modus cõuenit. Vel aliter, Pinguedinem lardi suilli per diem vnum in aqua recente macerati, aliquoties mutata, saccharum, piper tritum, aloën, & medullam, pari singulorum quantitate, vnde tres quatuórve aut plures pilulas effingas pro iudicio tuo, permisce, & inde vnã aui dato mane. Deinde Soli aut igni exponito, neq; ante duas horas pascito: quibus elapsis, in cibo ei cõuenient gallinæ, auiculæ, & mures maiores minorésve, in paruas buccellas dissecti. Tum vesperi cum ingluuies reducta seu imminuta fuerit, dabis ei quatuor aut quinque semina caryophyllorum trita & bona carne modica inuoluta. Cum vero prædictis pilulis vsus fuerit, & humores ab eis commoti, palatum & nares bono aceto cũ pipere trito semel asperges: & postea si opus sit, aqua in nares inspirata eam refrigerabis: Et Soli igni ve expones. sic enim humores capitis & omnem aliam ægritudinem eijciet, Tardiuus. ¶ Vt venter & intestinum auis amplientur, præbe ei cibum leuem qui nocte vna aceto maceratus sit, & eundem cibum saccharo condi aut melle despumato: aut aqua saccharata eam potato, Idem.

¶ Diebus xx. antequam includas accipitrem, alternis diebus hoc medicamentum ei dabis purgationis gratia: Oui vitellum cum pauco melle & æquali rosaceo oleo misce, & iniunctas in eo carnis recentis partes (buccellas) tres, edendas accipitri præbe. Deinde cum iam propè fuerit tempus vt includatur, tribus aut quatuor diebus ante, ouillum cerebrum adhuc calens quotidie ei in cibo dabis. Demetrius. Quod si accipitrem omnino laxare & (ventrem eius) soluere volueris, sume illam quæ radix vocatur, & quæ nũlla adhuc vena pullulet, & viridem scinde in tres partes ad quantitatem auricularis digiti, & acue vtrunque (singulum è tribus) ad modum grani hordei, & inuolutum butyro edendum da, & ipsum Soli expone, & laxabitur, Albertus.

Quæ necessaria sint ad cõseruãdam accipitris sanitatẽ.

¶ Ad conseruandam auis sanitatem quatuor hæc necessaria sunt, in esca trahenda exercere, humidam resiccare, purgare, & lauare. Sed de purgationibus & balneo alibi diximus. Quod ad exercitium escæ trahẽdæ, fac vt circa carnem neruosam laboret mane, & vesperi antequam pascatur, & antequam ad prædam euolet inter expectandum. Si plumæ carni inhæreãt, vide ne illas deglutiat interdiu: vesperi verò nihil est periculi. Et quanquam aliqui trahendo escam lumbos eius lædi existiment, ipsum tamen exercitium ei prodest. Porrò humectam resiccabis ad Solem vel ignem. secus enim periculũ erit morbi alicuius, vt rheumatis, asthmatis, vel alterius. Siccatam in locum siccũ & calidum pones: & perticæ, cui insistit, molle aliquid impones, vt pannum vel aliud, pedes recreandi gratia. Sæpenumero enim inter venandum pedes ei læduntur, rumpuntur, aut nimium calefiunt. Quam ob causam defluentibus in pedes humoribus generari possent qui claui aut gallæ vulgò vocantur, & podagra ac tumores: quæ quidem affectiones noxiæ & difficiles curatu sunt, Tardiuus. ¶ Vt accipiter integra semper sanitate fruatur, nec viscera eius restringantur, (exiccentur,) caules & ramos maluarum coque in aqua donec tota consumatur. Deinde siccatos contere diligenter, & in aliquo vase butyri pleno coque diu, deinde cola instar ceræ, & de pinguedine illa pasce accipitrem per interualla, quam si refutârit, admiscebis illam carni felinæ. Aliud: Rutam, ebulum, maluam, serpillum, rorem marinum, (& illum quam cætera copiosiorem, aut eius loco sauinam,) & adipem porci qui nunquam gustârit glandes, simul trita in vino coques, & exprimes tanquam ceram, dabisq; in cibo accipitri vesperi vel per noctem, Albertus.

¶ Conuenit aliquãdo etiam balneo vti auem rapacem tum sanitatis gratia, tum vt melior promptiorq; ad volatum fiat. Interdum enim potum vel aquæ vsum desiderat, vt cũ iecinore reliquóve corpore incaluit. refrigeratur autem aqua. Quin & animosior mansuetiorq; balneo redditur auis. Sæpe igitur id ei adhibebis, vel quarto quoque die. nam si sæpius balneetur, superbior & fugitiua fit. Quum balneo eam adhibes, ligno sicco impone. Aqua verò sit pura, & omnis veneni expers. A balneo pasces eam alimento viuo, vt pipione aut auiculis, cui parum sacchari aut theriacæ addes, & similiter in nares auis (theriacam indes.) Quòd si falco à balneo seipsum fricet & vngat, non sine periculo tangitur. halitus enim tunc ei venenosus est, & pedes quoque. Quamobrem gestaturus eam, manum valida chirotheca, ne lædatur, munies. Lotæ non dabis carnem madefactam. Si vis vt statim à balneo volet, asperges eam aqua pura. Quòd si auis infecta fuerit veneno ex balneo aquę venenatæ per serpentem aut aliter, theriacam admixtis tribus granis iuniperi tritis deglutiẽdam dabis, & per octo dies balneo eam abstinebis, & pasces eam carne felina cui aloen tritam insperseris, Tardiuus.

REMEDIA AD DIVERSOS ACCIPITRVM MORBOS VAGOS PRImùm vel toti corpori communes, deinde singulis partibus peculiares à capite ad pedes.

Albertus remedia asturum, accipitrum, falconum & nisorum, separatim tradit: deinde communia quædam subiungit: & vbi de cura accipitrum docet, eadem ad falcones quoq; referri posse, ipse insinuat. Græci quidem accipitrum curam & remedia in genere nobis proposuerunt, ita vt omnia facerent communia. Ego, vt reprehendi minus possim, medium quendam modum ingrediar, ita vt neque singulorum remedia seorsim conscribam, quod prolixius foret, & multa forsan repetenda: neq; tamen ita confundam, quin si quæ alicui generi magis peculiaria videbuntur, prout recentiores scriptores docuerint, admoneam. Et in illis quidem quæ de accipitre dicentur, non opus erit accipitrem nominare: falconem verò asturem, & nisum, prima saltem syllaba indicabimus. Hoc etiam non tacendum, remedia quæ apud Albertum, Crescennẽsem & Belisarium inueni, omnia hìc ad verbum ferè commemoranda: quæ verò Græci habent, & Tardiuus Gallicè, & alij alijs vulgaribus linguis conscripta, breuitatis causa omisi: nisi quòd communiora quædam, hoc est ad morborum in accipitribus curam in genere pertinentia, ex Græcis transtuli. ¶ Ad morbos accipitrum in genere & incertos, ex Demetrio Constantinop. Quibus signis deprehendatur internus accipitris morbus, & vnde proueniat, & quomodo curetur. Si accipiter in manu insistens aut pertica, crebrius respiret, & eam deferendo tardius euolet, parumq; edat & tristior videatur, & fimum nigrum crassumq; excernat, præsertim postquam carnem recentem & puram sumpserit: sciendum est hæc signa (atque symptomata) morbi alicuius nuncia esse, fieriq; à crassis humoribus in ventre nondum colliquatis, & a carnibus putidis, vel herbis nonnũquam quas accipiter rostro euulsas deuorârit. Itaq; curabitur hũc in modum: Dabis ei portulacam parũ contritam & butyro permixtam cum carne ouilla calida. Aut rutæ contritæ cũ vino vetere cochlearia tria quotidie, & liberabitur morbo, Demetrius cap. 101. ¶ De incerto morbo accipitris. Si accipiter in venatione nihil gustare velit, interno aliquo morbo affici eum nõ dubitabis. Illi medeberis dando mel ac butyrum cum carne calida. Sed optimè feceris exhibito ei pipione calido. Nam cibis calidis vti (τὸ θερμοφαγεῖν) omnibus ferè antidotis præferendum est, Idem cap. 102. ¶ Pro accipitre tristi & negligente (prædam) Butyrum recens, & arsenicum coccinum, & sandaracham, ea quãtitate quæ subtripla ad butyrum sit, commisce, & cum carne recente accipitri dato. Aliud. Si accipiter macilentus fuerit, ac tristis, plumisq; horrens, ita curabitur: Columbam pridie potabis aqua mulsa, deinde accipitri in cibum offeres, Demetrius cap. 103. ¶ Ad morbos latentes, & ictus interiorum. Styracis primarij scrupulus dimidius: butyri recentis, medullæ ceruinæ, vtriusque vncia. mellis boni & olei Hispanici quantum satis est. hæc simul ad ignem leniter calefiant permisceanturq;, tum refrigerata in cibo dentur cum carne, aut in pellem muris iniecta, & sanabitur accipiter à morbis internis. Aliud. Ouillum cerebrum cum rheo Pontico trito cribratoq; ei dabis. Aliud. Columbam defruto potatam per diem relinque, deinde accipitri viuam obijce. Aliud. Mellis & olei Hispanici ana cochlearium, & album oui liquorem, in vase aliquo permiscẽs, trita inspergito, salis Cappadocici, nitri ana scrupula duo: & carnem minutatim incisam adde, datoq; accipitri, Idem cap. 104. ¶ Astur, id est accipiter maior, ijsdem morbis obnoxius est quibus minor: eodemq; modo curatur. Est tamen validior natura, quamobrem non facile ægrotat aut moritur. & non requiritur circa eum tanta diligentia, & sic non facile accedit ad omnes, Crescentiensis. ¶ Si cauteria aui rapaci adhibenda videantur, prima inustio (vt veteres Græci docent) fiat sub lachrymali (interiore angulo) oculi. hæc enim prodest visui. Secunda in summitate oculi, vtilis capiti. Tertia supra nodum alæ, aduersus guttam. Quarta in planta pedis, contra guttam crurium. Vtiliora autem erunt omnia cauteria, si mense Martio fiant, Albertus.

De signis quibus deprehenditur morbus internus accipitris: & de eius curatione.

De cauterijs aui rapaci adhibendis.

¶ Ad vulnera vel puncturas auium. Si vulneratus sit falco, album oui cum oleo impone, & caue ne locus læsus aqua madefiat: & cum hoc epithema mutare volueris, ablue locum vino calido: & sic facere pergas donec locus læsus acquirat crustam qua vulnus claudatur. Si autem vulnus ipse falco tetigerit, impone aliquantulum aloës. Quòd si fortè vulneratus fuerit sub ala, vel in pectore, vel in costis, vel in coxa, immittatur stuppa crassa bene trita cum cultello donec mala caro corrodatur: postea misce thus, ceram, sepum & resinam, partibus singulorum æqualibus, ad ignem. Hoc vnguentum serua, & cum opus fuerit, ad ignem liquefactum inunge cum penna, donec verruca (crusta) claudatur vulnus. Quòd si caro mala excreuerit, immittatur vrtica Græca, vel viride æris (ærugo,) donec erodatur. Tum vnge locum vnguento albo, & sanabitur, Albertus & Belisarius. Cum autem caro superflua iam corrosa est, ex cerussa cum oleo rosaceo & exiguo camphoræ, vulnus inunges, Belisarius. Si mala (superflua) caro alicubi in falconis corpore creuerit, accipe calchiam (fortè cadmiam) & aloen æquis partibus, & trita impone, Albertus.

Remedia cõtra vulnera exteriora.

¶ Si os in crure vel alibi fractum fuerit, aloën calidam superilliga, & per horas 24. relinque. Vel stercus galli in aceto decoctum superliga, Idem.

Pro osse alicubi fracto.

¶ Si nascentias astur habeat, sanguisugas mitte in eas, & postridie illinc lac arboris quæ celsa siue ficus fatua dicitur: & demum accipe radices herbæ quæ brancha lupi vocatur, quas contritas impone

Cõtra nascentias.

nascentis cum lacte celsæ, & relinque per tres dies & tres noctes. Deinde accipe radicem caudæ porci, & decoque, auiq; io potu dato mane & vesperi, nouem diebus ad tres fabas, Albertus.

Contra scabiem.

¶ Si scabiosus sit accipiter: Axungiam veterem, sulfur & argentum viuum tere simul cum aliquot caryophyllis & cinnamomo. Inde perunge scabiem ad ignem vel in balneo, Idem. ¶ Si falco se pedibus pectit, & scalpit, & pennas de cauda vellit, pruritu laborat, & hunc in modum curari debet. Fimum anseris & ouis cum aloe miscebis, in acetum acre infundes in vase æreo, insolabisq; per triduum: vel si calor Solis desit, ad ignem lentum coques. Inde totus falco lauetur (balneetur,) & carne columbina pascatur cum melle & pipere, & collocetur loco obscuro, idq; fiat per nouem dies. Et cùm apparuerint pennæ meliores de cauda enascentes, lauetur aqua rosacea & sanabitur, Albertus.

Contra alarum languorẽ.

¶ Est quando alas non bene sustinet auis, quod contingit, quum nuper manu gestari aut perticæ imponi cepit, nec prohibita est irrequieto motu calfieri, vnde postea refrigerata alis languet. Tenebis eam igitur supra aquam & intrare compelles, ita vt dum luctatur super aqua, alas eo motu ad statum naturalem reducat. Postea Soli aut igni eam expones, & curabis vt loco calido maneat ne refrigeretur. Aut per triduum vrinam in alas aues emitte, & efficies vt probè sustineat, Tardiuus.

¶ Si alæ extra febrem pendulæ fuerint: sanguine anseris eas ad Solem perfrica: adipem verò anseris edendum dato. Vel potius oleo laurino, alis eleuatis, axillas ei inunge, & fel suillum alis illine: & cibum eius succo verbenæ vel saluiæ intinge, Albertus. ¶ Si alas guttosas (arthriticas) habuerit, hederæ terrestris in aqua coctæ folia bene contusa, alis eius circa latera circumliga: & cibum eius in eandem aquàm intinge, Idem.

Contra tineas.

¶ Contra tineas asturis: Millefolium tritum & fimum anseris subige cum aceto, & post tres dies succo per linteum expresso, loca tineis infestata illine, præcipuè in alis & cauda. Demum ferruginem tritam alis & caudæ asperge tribus vicibus, altero quoque die semel, Albertus. Contra tineas quæ falconum pennas consumunt, (quod cum macrescunt euenire plurimum solet, Belisarius.) Cera rubea muscata, myrobalani, salgemmæ, gummi Arabicum & grana tritici, in acri aceto per dies nouem macerentur in aliquo vase. Tum repones acetum in ampullam, & quotidie inde lauabis falconem aliamve auem rapacem, donec sanata videatur. Tum ablues aqua rosacea auem, & Soli expones. Pones autem singulorum de prædictis partes æquales, ceræ verò amplius, vt omnia continere possit. Sunt qui iubeant tineas cum acu de corio extrahi, & deinde cum aloë locum affectum lauari: demum aqua rosacea ablui. Cauebis autem ne rostro se tangat, quandiu aloe inhæret. hoc enim ei noxium foret, Idem. Rursus contra easdem. Balsamum purum, in foramine de quo penna excidit immitte, sic tinea remouebitur, & penna noua subnascetur. Aliud, Croci orientalis triti vnciam, luti, fimi anserini recentis per pannum colati cochlearia tria, & totidem aceti acerrimi permisce, & in vase æreo tandiu relinque, donec cum flore ipsius ad spissitudinem redigantur. Deinde per tres vices loca ex quibus pennæ exciderunt aceto puro diligenter lauabis, & cum illis (aliis prædictis) loca perungantur. Aliud, Pauonum pennas super fumum ignis pone, & de adhærente eis fuligine fiat puluis, æqua portione miscendus cum sanguisugis vstis super tegulas. hunc puluerem acri aceto subige, ita ne admodum liquidum fiat medicamentum. Deinde locum vnde pennæ exciderunt acri aceto laua: postea lardi segmenta intinge in medicamentum præscriptum quousque adhæreat, & locos affectos bis per hebdomadem inunge donec pennæ recreuerint, item equi pilos longos contritos tenuissimè, carni qua falconem ales insperge. Item pyretrum tritum cum raphani succo & acri aceto misce, & tineas inde perunge. Aliter, Vstum bufonem, aui edendum præbe: vel ferri scobem carni qua pascitur insperge, Albertus.

Contra pẽnarum morbos.

¶ Substitiosus accipiter in pennis varia signa defectus (morbi) producit, quæ hunc Grittal (sic habet codex impressus) Germanicè vocantur. Procedit sanè hic morbus ab interioribus corruptus: & est corruptio maximè in radice pennarum. Fiat igitur miscela de fimo humano, quod vim theriacę habet, & sale: in qua intingantur plumæ accipitris: & immittatur etiam aliquid eius in fundamentum pennarum vbi carni infiguntur, & sanabitur. Deinde aquam bibat, & caro qua cibandus est intingatur in succo semperuiui. Item maluam & satureiam cum adipe porcino diu coctas in os accipitris immitte, donec inde tria cochlearia consumas. Postea dabis ei integrum fel porci vel pulli cum calido porci pulmone, & quotidie mane ieiunum potabis aqua donec sanetur: vesperi verò cibabis cum butyro, Albertus. ¶ Ad excæcationem pennarum: Acu solerter aperies pennam excæcatam, & oleum cum butyro æqualiter mixto infundes, Demetrius. ¶ Si accipiter pennas fregerit, incide aliam pennam similem, & fracto inferas. Si autem fregerit pennam, in concauo harundinis (caulis) pone aliam accipitris pennam: vel si desit alia, cornu in illam insere cum acu ferrea vel cuprina in medio quatuor angulos habente, ita quòd ex ambabus partibus acuti fiant: Sed hæc facere visu & experientia melius quam ex scriptis discitur, Albertus.

Contra pediculos.

¶ Accipiter aliquando corruptis humoribus pediculos patitur, Albertus. Crescẽtiensis aduersus sexcupedes (pediculos intelligo) accipitris, iubet eũ inuolui panno madente succo marellæ (id est parthenij) vel absinthij: & sic relinquere in Sole ab hora matutina vsque ad tertiam. Ad pediculos in auibus rapacibus. Succo decocto ve absinthij auis plumas corpusq; totum ad Solem perfunde, Albertus. Contra pedicu-

pediculos: Mentham Romanam tritam misce vino acri, & adde saxifragam: & si aër serenus calidusq; fuerit, in hoc liquore balneetur. Si verò turbidus & frigidus, adipem gallinæ in eum impone, & relinque super fimo per noctem: & postridie vnge asturem in alis, & in dorso super caudam, Idem. Pediculi in falcone hoc remedio perimuntur: Argentum viuum saliua humana extinctum cum axungia vetere misceto. hinc inunge caput falconis, & filis intinctis collum eius circunliga. Vel piper cum granis sesami tritum coque in olla noua superinfusa aqua, & hoc decocto auem lauato. Vel coque saxifragam in aqua, & permitte eam balneari. deinde substerne ei linteamen album super gramine vel lapide. sic omnes pediculos in linteum excutiet. Et hoc remediũ conuenit omnibus auibus rapacibus, Alb. ¶ Contra aculeos siue puncturas acutas asturis. Setas porcorum minutatim incisas carni qua vescetur insperge per nouem dies. Deinde succo trifolij carnem edendam ei perfunde, Idem.

Ad maciem inducendam.

¶ Si accipitrem volueris macrum fieri, da ei allium tritum cum pulegio, vel carnem macram de perna salsa, quæ per noctem in aqua macerata sit, comedat, & postea quater aquam bibat. sed caue ne defectum & pusillanimem reddas, Albertus.

Contra maciem nimiam.

¶ Patitur aliquando maciem nimiã: & tunc humido naturali destituitur, ac pennæ eius contrahunt maculas quas famis signa appellant: & tunc etiam pennæ franguntur facile, & volatum cõtinuare non potest, & amittit audaciam. ideo non nisi parua insequitur, & vociferatur multum, & semper ad dominum redire desiderat, Albert. Ad nimiam maciem auis. Macra & languida auis fimum excernit nec album neq; nigrum, sed medij coloris & fuscum. Hanc vt restaures, veruecum, murium, rattorum, aut auicularũ carne pascito per buccellas paruas. Aut in fictili nouo circiter duas aut tres libras aquæ decoques cum cochleario mellis. & tribus aut quatuor cochlearis butyri recentis: tum in hoc decocto tepido madefac & laua carnem porcinam, quam aui bis quotidie in cibo dabis buccellis minutatim diuisam. Aut quinque vel sex limaces (qui inueniuntur in vineis, aut in herbis cùm aliis tum fœniculo) per noctem macerato in lacte vase operto ne euadant, & postridie mane perfractis testis limaces lacte recenti ablue, abstersosq; aui in cibum præbe, tum auẽ Soli igniue expone donec aluum quinquies aut sexies exonerárit: quod si calorem bene ferat, vtilis ei fuerit. A meridie verò cibo bono & minutis buccellis pascatur, & loco calido siccoq; collocetur. Vesperi quum ingluuiem remiserit, dabis ei caryophyllos aromaticos, vt scriptum est supra in Capite quod inscribitur, Si auis non bene deglutiat, &c. Tardiuus. ¶ Si accipitrem obesiorem desideras, pasce eum frequenter carne anseris & palumbium, Alb. Et rursus, Relinque eum per plures dies ociosum, & da ei lumbum porci, & carnem gallinæ pinguis: Et semper ab vno homine pascatur, & qui gestat eum ferat in equo ambulante: & sæpius pascatur cerebro veruecis vel arietis.

Contra fascinum.

¶ Si fascinatus putetur astur, accipe fungum de myrto, thus, asphaltum, & palmam benedictam, (aquifolium intelligere videtur:) Hisq; omnibus testæ impositis auem suffito, Albert. Cùm fascinatus fuerit falco, ranunculum in puluerem redige, quem edendum carni calidæ asperges, Idem.

Contra venenum.

¶ Falconem à balneo caue ne supra lignum putridũ colloces, ne veneno inficiatur. Si autem veneno infectus fuerit, theriacam cũ tribus granis piperis contritis lapide dabis ei, & per nouem dies eum custodies, tunc iterum dabis theriacam, & piperis grana combures in testa, & puluerem insperges carni qua pascetur, Alb. ¶ Si quod animal (venenatum) falconem momorderit, oportet quòd deplumetur locus, & si morsus nimis exiguus est, augeatur vulnus cum nouacula, & mox vngatur butyro calido: postea verò vnguento ex thure, resina, sepo & cera æqualiter mixtis, Idem.

Contra læsionem à Sole, vel tempestate inflictam.

¶ Si accipiter à Sole læsus sit, aquam rosaceam in nares eius immittas, & mel cum carne caprina comedat: & vinum ore contentum in faciem eius efflando expue, Alb. Quòd si dum prædam sequitur læsus fuerit à tempestate, aquam tepidam in scapulas eius effunde, apertis tamen prius pennis eius: tum aquæ tantum infundas, vt per lumbos vsq; ad pedes eius destillet. At si interiora eius pro venatione (forte, propter venationem) infirma fuerint, noctuas calentes adhuc & vespertiliones per triduum comedat: &, si non recuset, tres offas carnis porcinæ intinctas aceto edat. Hoc enim etiam fastidium eius tollit, & contra morbum capitis ac pectoris salubre est, Alb.

Contra febrim.

¶ Accipiter febriens tactu erit calidus, & videbitur tristis: quod quandoq; accidit ex solis spiritibus inflammatis nimio labore, & quandoque ex humoribus putrefactis in aliqua parte corporis eius. Tunc igitur, si macer est, parum & sæpe cibetur carnibus pullorum & paruarum auium. passeribus tamen, quòd calidiores sint, abstineat. Exhibeantur autem carnes iam dictæ cum rebus refrigerantibus, vt seminibus cucurbitarum & cucumerũ tritis, aut lento psyllij similiúmve succo: vel paulisper coquantur in syrupo violato & similibus. Accipiter ipse in loco frigido & obscuro collocetur super pertica pannis lineis inuoluta, qui plerunq; succis refrigerantibus madeant, Crescentiensis. Accipiter febriens dignoscitur ex horrore & tremore ac tristitia, Albertus. Ad febrim. Da ei ter vel quater succum artemisiæ cum carne gallinæ. Vel liga ei dextrum crus fortiter, & apparentem in medio cruris venam subtiliter incide. (Sũt enim quatuor venæ in crure istarum auium, vna anterius, altera inferius, tertia exterius magis, quarta posterius super vnguem maiorem.) Signa autem febris sunt, alæ pendulæ, caput demissum, si vomit (horret potius) quasi frigeat: si cibum absq; causa fastidiat: aut auidè quidẽ sumat, sed malè gluttiendo inducat, Idem. Falconis febriẽtis signum est, si pedes eius vltra modum caleant. Dabis igitur

ei per interualla deglutiendam aloën cum axungia gallinę in aceto forti subactam: aliàs verò edendam limacem. Hunc cibum si retinuerit, conualescet, Alb.

Contra refrigerationem. ¶ De refrigeratione accipitris, *vide* mox in Cruditate. Accipiter interdum refrigeratur, & cibum concoquere nequit: itaq; tristis est, & tactu frigidus: oculi pallidi & discolores fiunt. Sic affectum tenebis in loco calido, & leniter manu gestabis: & modice aliquando euolare permittes. In cibo carnes auium dabis, præcipuè passerum, & pullorum (gallinaceorum) masculorum & pipionum, coctas parum in rebus calidis, vt vino, vel aqua cum saluia, mentháve aut sambuco aut pulegio & similibus. inuolues easdem melle, vel tritis seminibus fœniculi aut anisi, aut cymini. Sed caue ne cibum des nouum, nisi omnis antè ingestus de ingluuie descenderit. Quòd si macer est, sæpius pascatur: sin obesus, minus & rarius: ita tamen vt in vtroq; habitu modum serues, donec sanetur. Porrò si cibum prorsus non cõcoquit, & illum omnino retinet, cor ranæ filo ligatum cum pẽna in gulam eius immitte: & postea trahas filum. sic enim pastum euciet, vt asserunt experti, Crescent.

Contra felleram. ¶ Fellera seu fel vocatur in asture, repletio quędam ex humore corrupto, hoc modo curanda. Fel vrsæ ad magnitudinem ciceris impone cordi gallinæ, & hoc eum pasce vsq; ad nouem dies antequam in mutam (mutationis caueam) eum imponas. Postea accipe sauinam, rosmarinum, satureiam, betonicam, mentham & saluiam, singula æquali portione, raphani verò paulò plus. Tritis omnibus modicum mellis admisce. Hoc remedium ieiuno dabis, deinde in mutam impones. Ad idem in quauis aue rapace: Puluerem florum gemmarúmve salicis cibo eius asperge, Albert. Contra felleram simul & tineam asturis, accipe conchas testudinum (limacũ:) & ranunculos virides de iubis (fortè rubis,) & saxifragiam, saluiam, & folia oliuarum, & spumam poledri (pulli equini) iuuenis quam proiicit de naribus cùm nascitur, & fel anguillæ. Hæc omnia mitte in ollam nouam, & ad ignem torre, donec in puluerem redigantur. Hinc mane ieiuno asturi edendam dato partem ad modum dimidiæ auellanæ cum carne pauca: & accipe rhabarbarum & pone in aqua per diem vnum, eamq; bibendam offer. Hoc ter facies, altero quoq; die semel, Idem.

Contra arthritidem. ¶ Si accip. gutta in articulis alę vel coxæ laboret, detrahe parum sanguinis de vena quæ sub ala aut coxa est, in qua laborat, Crescentiensis. Si gutta laboret astur: accipe adipes anserinum, vrsinum, & vulpinum: & eiectis de corpore felis visceribus & ossibus, carnem minutatim incide. His mixtis adde parum ceræ, ladani & xyloaloës, & fac puluerem: item succum pulicariæ maioris ac minoris. Et incide cepam albam, mixtaq; simul omnia in ventrem anseris immitte: & foramine diligenter consuto, relinque per diem. Deinde fac anserem bene assari, & pinguedinem inde defluentem excipe aliquo fictili. Hoc vnguento omnibus arthriticis animalibus vtili, locus affectus vngatur, Auicenna. Ad guttam (arthritidem) asturis. Detur ei edenda Aurea Alexandrina instar dimidię fabæ vel auellanæ: & die tertio theriaca, Alber. Quòd si guttæ acris & acutæ fluxio falconem infestat, fimum anseris vel columbæ cum cortice radicis vlmi in aqua decoques donec rubescat, tum permisceatur fimus cum aqua agitãdo, & inde lauetur falco per triduum, Idem. ¶ Morbi in renibus & arthritidis (guttæ) signum est, quum saltare aut alis extensis à manu longius se proiicere & ad manum facile redire non potest. Hanc aliqui guttã mortalem (renalem fortè) vocant. Accipe igitur grana rubea spinæ albæ, quam Germani nominant *Hagedorn*, id est spinam sæpium:) eaq; contusa & cum pilis leporinis subacta, misce cum carne cocta. & hunc cibum per dies nouem ei præbeto, quem si retinuerit, sanabitur, Alb. ¶ Est & aliud guttæ (arthritidis) genus, quæ sylera aut nullis (*sylera* a nonnullis) vocatur. quæ quum defluere incipit per corpus falconis, veneni naturam refert. Albescit enim rostrum summum, & vnguiũ mucrones. Accipies igitur serpentem nigrum qui tyrus vocatur, & abscindes à capite eius palmum, & tantundem à cauda. reliquum friges in olla noua, & eliquatam inde pinguedinem colliges, dabisq; falconi calidam cum carne pauonis paulatim per dies octo. Deinde porcellũ aqua calida deglabrato, & tenerã de pectore carnem cũ mure paruo edẽdam dato. hoc si bene concoxerit, de recuperanda eius valetudine non dubitabis, Idẽ. Quòd si falco sæpe leuato pede rostro crus percutiat, gutta salsa eum laborare intelliges: curabis autem sanguine exhausto è vena quæ est inter crus & coxam, Alb.

Ad capitis morbum. ¶ Quòd si ex capite ægrotet accipiter, raphanum, sauinam, rorem marinum, sambucũ, satureiam, mentham, rutam, saluiam, betonicam, singula trita melle excipito, & instar auellanæ edenda dato, Alb. Si caput falconis purgandum est, picem mundissimam magnitudine fabæ, digitis calefac ad ignem, & postea tandiu cum ea palatum falconis frica, donec ei adhæreat. deinde ex quatuor granis staphisagrię, & totidem albi piperis subtilissimum puluerem impone super picem palato falconis adhærentem: & id quod de puluere remanet, immitte in nares falconis: & cùm Sol bene calidus fuerit, tãdiu in Sole auem dimittas, donec omnem sui capitis malum humorem & pituitam deposuerit. tum biduo pasces eam suaui ac dulci carne, Idem.

¶ Ad capitis dolorem in falcone. Huius signum est quòd oculos claudit, & caput huc illuc mouet. Dabis igitur ei lardum cum pipere trito, & diebus alternis aliquantulum aloes cum carne pulli gallinacei. Fit enim hic capitis dolor euaporante ventriculo, qui hoc remedio purgatur. Quòd si oscitatio & pandiculatio siue crebra extensio alarum, in eo appareat, & rostro pedem percutiat, vel contra: signum id est caput malis humoribus laborare: quamobrem torquebis eum stilo argenteo vel aureo ad nares,

(vt

(vt foramina narium dilatẽtur,) vt humor effluat: qui cùm effluxerit, vngatur tortura (cicatrix) oleo vel butyro, Alb. Curandum est ne fumo accipitres, néve alia re caput eorum grauetur: quod quidem vel palpebrarum & oculorum clausura, vel lachrymarum defluxu, vel narium constrictione, pręsertim accipitre hinc inde caput mouẽte, cognoscitur. Huic morbo medeberis, (vt ex Alberto iam scriptum est.) Cęterum dilatatio narium cum stilo, etsi perutilis sit, experimento tamen videmus, accipitres quorum nares sic dilatatæ fuerint, altissimos nimium volatus auium persequi non posse. Nam vento, qui per dilatata ingredi foramina solet, ne altius ascendant prohiberi eos putamus, Belisarius. Porrò si sternutet falco & aquam è naribus fundat, cerebrum immodicè humidum esse coniicimus. Itaq; tria grana saxifragę cum totidem granis piperis contrita, & acri aceto subacta, & lana xylina excepta, in nares & palatum eius iniiciantur: & postea cibetur de pullo gallinaceo, Alber.

Ad rheuma.

¶ Ad Rheûma, id est fluxionem in capite auis. Rutam pone iuxta nares eius, & carnem qua vescetur in succum rutæ intinge. Item allium contritum cum vino per nares ei immitte, & toto die loco obscuro resideat ieiunetque, Albertus. Si pituitam (quam quidam pipiam vocant) habuerit, apprehensam eius linguam aperto ore frica cum puluere saxifragiæ melle condito. Quòd si nihil proficias, butyrum ei edendum dabis. Puluis etiam dentitare (vox apparet corrupta) caulis ad idem valet, Albertus. Si pipiat accipiter tanquam ex morbo pituitæ, & clamare voce sonora nequeat, acu ærea nares eius perforabis, Idem. Si rheuma (nostri Rühe vocant) à capite fuerit, staphisagriam cum aqua ardente naribus vtiliter inferi audio. sin eiusdem apud nostros nominis affectus in pectore natus sit, sanguinem sub lingua detrahi præsente remedio. ¶ Si ex capite, oculis præsertim, auis rapax laboret, vnge sæpius oleo communi, & præcipuè si dolor est in exterioribus oculi partibus, Albertus. Si per senectutem auis rapacis oculus caliget, argenteo vel aureo instrumento vre eam super nares, vbi sinciput in medio oculo medio rostri coniungitur, Idem. Accipitres oculorum hebetudini præ cæteris auibus ita obnoxij sunt, vt etiam curationem huius ægritudinis in promptu habeant, lactucæ scilicet (de agresti intelligo) quam medicinæ gratia rescindunt, liquorem lacteum, Oppianus. Ex lactucis sponte nascentibus rotunda folia & breuia habentem, sunt qui hieraciam vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensère discutiant, Plinius. Ad clarificandos oculos asturis, accipe dulcem herbam, aloën & cerussam, æquali singula pondere, & contunde fortiter: & trita cum oleo & axungia ad ignem liquefac, & misce cum his quæ dicta sunt, validè simul agitando. Huius vnguenti mane & sero aliquid in oculos asturis impone, Albertus. ¶ Ad dolorem oculorum: Zinziber, thus & aloen, singula pari pondere trita in peluim impone, & vino albo superinfuso per noctem relinque. deinde in oculos immitte. Item aloën & cerussam æquali portione misce cum pauco lardo veteri, quod è lardi medio raseris, & vesperi in oculos auis immitte, Idem. Accipitres aliqui oculorum grauedine laborant, ita vt palpebræ quasi coeant, Belisarius. ¶ Si astur spumam oculis emittit, melancholici humoris illic redundantis signum est. itaq; seseli montanum & semen cicutæ super carbones imponito, & carnes quibus vescetur inde suffito: & ipsum supra hunc ignem pasce, vt fumus in guttur & oculos eius subeat. postridie dabis ei in cibo aloen instar dimidiæ fabę: & viridem cicadam siue locustam, quam si viridem non inueneris, tere siccam à te repositam, & carni qua vescetur asperge, Albert. ¶ Ad maculam oculorum falconis. Piper & aloën æquis portionibus trita impone: & si per tempus anni pruna syluestria habere possis, tres guttas ex illis super maculam instilla. multum enim proderunt, Albertus. ¶ Si albugo crescit interiore parte oculi auis, iniice puluerem seminis fœniculi cum lacte mulieris masculum enixæ, Idem.

Ad oculorum hebetudinẽ.

Ad oculorum dolorem.

Ad maculam oculorum.

¶ Si clausas (obstructas) nares habuerit auis, per caulem paruæ pennæ in nares eius inspirando immitte puluerem piperis & saxifragiæ, Alb. *Vide* supra in cura rheumatis. ¶ Si quando sanies è falconis naribus fluit, & ipse cibum fastidit, & sanies mali odoris est, fistulam esse intelliges, quam sic curabis. Accipiatur posterior pilus caprę, & axungia, vel (si desit) butyrum: & vena quæ de naribus ad oculos tendit, incidatur, & cum acu ferrea calefacta inuratur vena incisa ex diuersa parte quàm sita est fistula: & locus quotidie cum butyro perungatur: & falco in loco calido collocetur per nouem dies, Alb.

Ad nariũ vitia.

¶ Humorem, qui è capite fluens in palatum decumbit, restringes, si butyrũ vetus & chelidoniam æqualiter misceas, & factum inde puluerem in calida carne des falconi, Alb.

Ad humorem qui in palatũ defluit cohibẽdum.

¶ Rostrum eius fractum quacunq; ex causa, repurgato, & si quid computruit resecato: tum inungito coronam rostri, primum serpentis pinguedine, deinde gallinæ, & iterum crescet. Deinde quintodecimo aut vigesimo postquam crescere cœperit die, frange ei rostrum superius, vt quod inferius est melius crescere possit ad modum debitum. Interea buccellis minutatim cócisis eam pasces: aliter enim pasci non posset. Porrò disiunctum rostrum recludetur, si farinam subactam & fermento mixtam imposueris, & resinam, Tardiuus.

Ad rostri fracturam.

¶ Si collum falconis infletur, signum est catarrhi calidi. Collum igitur deplumetur, & sanguis de vena auriculari detrahatur: & rana ei in cibo detur, quam si concoxerit, de prospera valetudine eius nihil dubitabis, Albert. Quum autem guttur vel arteria aspera intumuerit, & falco tanquam suffocandus respirârit, rheumatismum patitur, & hoc modo curabitur. Sanguinis pauonis, nucis moschatæ, myrobalanorum chebulorum, çaryophyllorum, cinnamomi, zinziberis, singulorum par pondus accipito: &

Ad colli morbos.

pilulas formato nouem, de quibus singulam quotidie dabis hora tertia, & nona deinde carne murina pasces, Alb. Accipitres etiam strumosi fiunt, Idem.

Contra ingluuiei morbos.

¶ Si præ nimia edendi festinatione aliquid in arteriam auis inciderit, tubum oblongum è penna factum, aut è metallo, in arteriam inseres, exugesq; donec id quod incidit sequatur. aliter enim periclitabitur auis, Tardiuus. Accipitribus ingluuiem reiecisse letiferum, quod nonnullis generibus contingit si paulò incautius curentur, Budæus.

¶ Auis non bene deglutit, vel ingluuiem nõ remittit, si bucceis maioribus pascatur: vel si nimium præda sua se ingurgitârit, vel si refrigerata fuerit. Dabis igitur ei cibum pro vna vice modicũ, & carnem leuem vino albo tepido maceratam. Vesperi dabis ei quatuor aut quinque caryophyllos tritos, & immissos lanæ xylinæ vino maceratæ. calfacient enim ei ventriculum & caput. Quòd si bucceam, quam deuorare non potest, vomitu ab eo reddi velis, vt liberetur ingluuies ei infarcta, parũ piperis triti in acri aceto macerari aliquandiu permittes: deinde palatum auis hoc aceto collues: & tres aut quatuor guttas naribus immittes. Deinde cùm reiecerit quod inhærebat, pauco vino partes dictas aceto inflammatas adsperge. Cauebis tamen ab vsu aceti in aue nimis macra. ferre enim non posset. Sed in Sole aut prope ignem sistes, vt bucceã reiiciat. Est quando auis deglutit quidem escã, sed paulò pòst reuomit. Hoc si acciderit, & quod reiicitur non puteat, dabis ei parum aloes hepaticæ, ita vt post sex demũ horas pauco & bono cibo nutriatur. At si puteat quod redditur, halitu auis corrupto, id fit si carne crassa, aut minus pura aut putẽte alatur. itaq; curabis vt caro eius munda sit, & cultro mundo secetur. auẽ quoq; loco mundo in Sole pones, cum aqua apposita ad potũ. nec pasces eam vsq; ad vesperam, tum bucceas paruas dabis de carne recente consperla vino, aut contrita scobe acici ferri siue stomomatis, aut scobe eboris: hęc enim auis cibum retinent. Quòd si ne sic quidem retinuerit, da ei auiculas, mures aut rattos donec curetur. aut in aqua tepida coriandrũ tritum dilue: & in aqua illa colata per quatuor aut quinq; dies escam aui dandam lauato. Aut folia lauri in vino ad dimidias coquito: eoq; refrigerato columbam potato donec moriatur. eius deinde coxam, aut tantundem quantitate in cibo accipitri dabis, Tardiuus.

Ad pulmonis vel arteriæ vitia.

¶ Si pulmo vel arteria falconis laboret, sume fimi passeris & muris, lanæ succidæ ana vnc. j. piperis albi grana quinq;, salis gemmei vnc. ij. His tritis admisce mellis & olei puri vtriusq; æqualiter sex guttas, & lactis fœminæ masculum lactantis ex se genitum guttas nouem: & butyri quantũ sufficit. Ex his cum lacte effinge tres pilulas ad magnitudinem auellanę, & insere in fauces falconis, tenetoq; eum per duas horas in manu, vt potionem totam reuomat. Deinde post vomitum pone eum iuxta aquam: vnde si biberit, paulò pòst pasce eum pulmone & corde lactentis agni & nondũ herbam pascentis. Debet autem caro tam calida esse quàm fieri potest. Postea alia carne suaui pasces eum assiduè, & vesperi dabis ei abunde de passere & pullo, Alber. ¶ Quòd si vulsus falco siue æger ex pulmone videatur, accipe auripigmenti triti vnciam, piperis grana nouem: & hæc permixta falconi cum carne calida prębe. Iterum autem, accipe tria lardi frusta (segmenta,) quanta falco deglutire potest, quibus melle intinctis limaturam ferri insperges, & in fauces auis immittes. Hoc facies per triduum, nec alium cibum dabis. Tum quarto die porcellum tenerum vino forti & claro inebria, & pectus inebriati ad ignem calefac: & cùm bene calefactus fuerit, nũde pectus eius vt sanguis vino infusus in pectus ascendat. Mox occide porcellum, & pectus sic calidum in calido capræ lacte intinge, & falconem per aliud triduum tali cibo pasce, & sanabitur, Idem.

Contra pectoris morbum.

¶ Quòd si accipiter frigore tactus in pectore læsus sit, granis saxifragæ contritis addes pisani (forte ptisanam) aut mel, & fricabis inde palatum accipitris, & expones eum Soli. Item semen herbę quæ radix (raphanus nimirum) vocatur, cum ruta syluestri & pipere æquali pondere teratur. hinc pilulas finges cum melle, ad modum granorum piperis, quas ei dabis per triduum. Hoc facies quodescũq; frigoris iniuriam senserit, & vel aliàs inde læsus fuerit, vel foriolus euaserit. Item succum marrubij; piper tritum, mellis modicum, & semen apij cribro excretum commisce, sic vt succi partes duæ sint, mellis vna. facilius autem sumet hoc medicamentum, si esurienti & cibum feruentius appetenti detur. Item ad pectus accipitris curandum mẽtham tritam cum melle subige, & accipitri edendam dato. Vel radicem sinapis & trifolium æquali põdere trita cum lacte & oleo hyssopino in cibo dabis accipitri. Nasturtium quoq; cum melle mixtum in carne porcina prodest, Alber.

Contra asthma.

¶ Si asthmaticus fuerit accipiter, tegulam coctam cõtritam dabis illi cum carne calida & sanguine hirci per tres dies: Et succum absinthij cum lacte asinæ infundes inter pellem & carnem coxæ gallinæ, quam ei in cibo dabis, Idem. Asturem asthmaticum sic curabimus. Caryophylli, cinnamomum, zinziber, cuminum, piper, aloë, sal, tragacantha, thus, æquali singula pondere trita commisceantur, & ponantur in tegula, & calefiant ad ignem. Et pars pulueris per fistulam iniiciatur inflando in nares asturis: Reliquum misce cum lardo claro magnitudine auellanæ, optimè trito. Hoc imposito in palatum asturis, expone eum Soli tandiu, donec reuomat. postridie edat lardum pondere vnciæ, & tertio die pullum columbinum rubeum, quarto die balneetur & curabitur, Alb. ni fallor.

Contra fastidium & siccitatem.

¶ Si fastidio laboret auis, sorices viuos edat, vel catellum recens natum antequam videat, Albertus. Contra fastidium & siccitatem falconis. Ouum cum lacte caprino sine fumo in sartagine purissima donec durescat decoquito, & aui edendum dato. id si concoxerit, liberabitur. Proficit enim contra omnem morbum, Idem. Si auis cibum fastidiat, quod fit cum vesperi nimium magnis bucellis

pasta

pasta est & immodice saturata, aut cùm corpus prauis humoribus scatet: dabis ei columbam, quam pro arbitrio occidat & sanguine fruatur, de carne edat coxam aut tantundem quantitate. Et si auis carnem columbæ nolit discerpere, dabis eam minutatim in buccellas concisam, & sacchraro aspersam vel oleo oliuarum bono, recenti ac dulci, aut amygdalino: idq; subinde facies paulatim donec sanetur. Aut, dabis ei passerculum vino maceratum, vel melle rigatum, vel puluere mastiches aspersum: aut sub diluculum dabis ei pilulam vnam ex illis quas cōmunes vocant: & capitio intectum in Sole aut iuxta ignem tenebis, finesq; vomere pro arbitrio. Quum iam per tres quatuórve dies his pilulis vsa fuerit, & iam cibum appetierit, cibum eius scobe ferri per alios totidem dies consperge, Idem.

Ad malā concoctionem.

¶ Ad malam concoctionem auis. Auem malè concoquere his signis animaduertitur: Si subinde hiat ore & respirat, si escam su m deplumat, nec edit, sed relinquit aut reuomit: si fimum crasso humore nigro & pallido infectum egerit: si rotundos curæ gr. tia (vt loquuntur) ingestos, tempestiuè non reddat: rostro eius vtraq; manu fortiter diducto odorem de gutture eius fœtidum percipias. Solet autem malè concoquere, si diluculo ante cœnam concoctam pascatur, aut vesperi nimis sero & maioribus buccis. Remedio est, ne pascatur ante concoctionem rite peractam, & antequam probè appetat. Tūc accipe fuliginem quæ sartaginis fundo adhæret, & per horam in aqua macerato, aquam deinde colatam tepefacito, & in ea macerato carnem qua pasces auem in buccellas incisam. nec alium cibum ante vesperam dato. tum carnis saccharatæ buccellas tres præbe: vel cibo eius admisce semen quod in caryophyllis aromate reperitur, contritum, Tardiuus. ¶ Contra nimiam famem falconis: Muris sanguinem, mel, & semen apij, æquis portionibus mixta in cibo da, Albertus. ¶ Si astur cibum indigestum reiecerit, cinnamomum, caryophyllos, cyminum & folia lauri, pari portione singula contrita, in olla noua cum vino albo decoque, ita vt parum vini remaneat. sed caue ne ebulliendo effundatur. Quod remanet pone in panno lineo forti, & succi expressi infunde in fauces asturis quantum sufficit: cibum quidem eam ob causam ei non negabis: postridie fœniculum contunde, & succo expresso carnē quam ei daturus es, intinge. Idem. Si cibum sæpius incoctum euomit, dabis ei scammonij quartam partem oboli & tātundem cymini, asperges autem trita carni suillæ pingui: aut si illam edere nolit, albo oui liquore excipies, & in os eius inseres. Vel oua cruda in lac caprinum euacuata, simulque decocta, ter ei in cibum dato, Albertus. Si accipiter proiicit granum siue carnem incoctam, immitte in gulam eius lixiuium cum sarmentis, mensura cochlearij: & si inde offendi videatur, syrupi violati cum aqua frigida mixti cochlearia tria in fauces eius infunde. Et postquam vomuerit & ad se redierit, balneetur in aqua, nimirum si cælum fuerit serenum. Vtile sanè fuerit salgemmam quoque tritam miscere lixiuio: purgat enim & vomitum promouet, Idem. ¶ Quando accipiter cibum per triduum in gula vel digestione (ventriculo) retinuerit, dabis ei lixiuium è sarmentis vitium bene colatum cum carne calida per biduum, & triduo sequente carnem caprinam cum butyro & mastiche trita. Quando autem cibum oblatum recusat sumere, & carnem oblatam rostro à se remouet, carnem aliam præbe, vt gruis: sed granum staphisagriæ sub lingua eius pone, & statim euomet carnes sumptas, Albertus. Est quando infusione laborat falco sicut equus: cuius signum est quòd cibum respuit, & oculos habet inflatos. Facies igitur lixiuium de sarmentis vitis, eoq; ter colato implebis guttur falconis, quem sic relinques donec egerendo se cibum quem sumpserat concoxisse demōstret. Postea dabis ei lacertam in cibo. Aut vinum calidum cum pipere trito in fauces eius infundes, relinquesque donec concoxerit cibum quo infusus fuerat, Idem.

Ad nimiā sitim.

¶ Ad nimiam sitim asturis. Radicem dulcem, rhabarbarum, betonicam, cum syrupo violato & aqua commisce, & per noctem relinque. Et quotidie mane fac vt inde bibat quantum voluerit per dies octo, & ranas in cibo præbe, Albertus. Et rursus, Si valde sitiat auis, accipe puluerem caulis libystici, & carnem (caulam) de anetho & fœniculo, & coque cum vino, admixto etiam cochlearia mellis. Hunc liquorem colatum aui bibendum da, vel in os eius iniice. Et si bibere detrectet, da ei carnem illitam melle, & altero die oleo rosacco frigido illitam. Si auis siticulosa fuerit, quòd alterata & nimis calefacta sit, dabis ei in potu aquam, in qua saccharum cum croco & spodio maduerit: sed exiguam, quanta duntaxat faucibus refrigerandis sufficit. At si ob nimiam obesitatem, vel calores internos siticulosa sit, adde prædictis terram sigillatam vt vocant. Si propter cruditatem, cuminum dulce in aqua decoques, & in os eius infundes. aut zinziber, aut pulegium in vino veteri coque, aut caryophyllos in aqua, & inde madefacito escam auis. Quòd si subinde sitire pergat, appone ei bibēdam aquam, cui inieceris drachmam boli Armeniæ cum decem granis caphuræ, Tardiuus.

Ad lapidē in ventre.

¶ Si falco carnem rostro laniatam acceperit, paulo post verò inconcoctam reiecerit: certum est durum viscosumq; humorem in eius ingluuie, ventriculo & intestinis concretum esse, quem aliqui petrā vocant. Pasces igitur eū carne passeris, inspersis caryophyllis tritis: ita vt altero quoq; die hunc cibum des, altero verò pipionē vel purgationem, (nam Guel:) sic enim curabitur. Quòd si alui excrementa longè non egerit (nō procul reiecit,) eiusdē hoc morbi signū est. itaq; dabis ei cor porcinum cum seta porcina minutatim incisa vsq; in diem tertium, & liberabitur, Albertus. Ad lapidem in ventre: Pinguedinem axungiæ edat & butyrum. Vel aloen herbam cum puluere apij inuolue cordibus paruarum auium, quibus vescatur, Albertus. Contra lapidem asturis: Cinnamomum, aloën, caryophyllos, saccharum,

saxifragiam, gerulam, forte viridem, vt etiam ad oculos (pumantes) cicadam, singula æquo pondere teres & cum syrupo rosaceo miscebis: & cum pascis asturem, carni quam edit de hoc remedio adde instar duarum fabarum, Alber. Contra lapidem asturis & renum corruptionem. Adipis galli partem j. verbenæ partes ij. tere, & de succo expresso tertiam partem cochlearis asturi ieiuno da, & sine cibo eum relinque vsq; ad meridiem. Quòd si læsus videatur, da ei cochlearia tria syrupi violari distemperati (id est aqua diluti:) vel mel rosaceum (dilutum.) Et quarto die succi centinodiæ & centineruiæ siue quinqueneruiæ, tertiam partem cochlearij, infunde in fauces asturis ieiuni, & curabitur, Idem.

Contra omne vitium iecoris.

¶ Contra omne vitium iecoris. Sumatur arboris quercus, (non exprimit quidnam de ea sumi debeat,) & Boli (Armeniæ scilicet) tantundem. Hæc trita cum carne pulli (gallinacei) calida, qui vino inebriatus sit, falconi præbeantur, Albertus.

Ad lumbricos.

¶ Ad lumbricos accipitris: Da ei cum cibo succum foliorum persici, aut santonicum tritum, & liberabitur, Crescentiensis. Si falco lombricis affligitur in ventre, & lumbrici in excrementis apparuerint, scobem (squamas, Belisarius) ferri & maximè chalybis depurati carni suillæ insperges, quam aui in cibo dabis vsq; in diem tertium, & sanabitur, Albertus. Lumbrici sæpius nascuntur ex cruditate, quamobrem studendum est plurimum vt bene concoquant: quod vt fiat, leuioribus cibis, pullis scilicet gallinaceis, non bubula carne & his similibus cibandi accipitres sunt. Si verò lumbrici iam nati sint, curetur (vt iam ex Alberto recitauimus:) Vel sume passerum stercus, piscisq; pellis crudæ, cui tinca nomen est, crematæ puluerem, eboris rasuram, & squamam ferri pari pondere. hæc trita & suillo cordi inspersa accipitribus dato, Belisarius. Si anguillæ, id est lumbrici longi infestent falconem, accipe teneri pulli intestinum aqua bene ablutum, & fac inde tres nodos ad mensuram dimidij pollicis, & vtrinq; vinciatur tenui filo, hoc oleo impletum limpido, pone in fauces falconis sicut & alia potio poni consueuit. Quòd si postridie adhuc lædatur lumbricis, sume scobis eboris & fimi passeris Indici siue solitarij, aut (si is desit) communis, ana vnc. j. Hæc trita falconi cum carne calida præbe. Et si etiamnum tertio die perseuerent, abstrahatur cruda pellis de pisce tinca: & in calida testa sine fumo & flamma super carbones comburatur, sumaturque hic cinis cum scobe eboris, & fimo passeris, partibus æqualibus: ita vt farina ex eis permixtis cum carne calida detur. Et si necesse fuerit, quarto de his iam dictis scobem ferri adiicies, Albertus.

Contra obstructionem.

¶ Accipiter aliquando patitur obstructionem, & tunc grauis manet, nec cibum nec prædam desiderans, Albertus. Intestinorum restrictione induratis recrementis interdum afficitur ita vt superueniente demum febri extinguatur, Belisarius. Si auis aluum exonerare nequeat, quod apparet si caudam fricet & aquam bibat, dabis ei carnem suillam calidam cum pauca aloe: aut intestina terræ super latere calido siccata, & trita carni calidæ & concoctu facili, quam in cibo sumat, insperges, Tardiuus. Si aluus supprimatur, fel galli edat, vel testudines albas decoctas. Si verò nimium soluta sit, modicum de succo hyoscyami bibat, & carnes eodem intinctas edat, Albertus.

Contra renum vitia.

¶ Contra omnia vitia renum falconis. Puluerem candriæ (videtur vox corrupta: fortè cardami) vel nasturtij aquatici, in corde pulli (gallinacei scilicet) in cibo da, & proderit, Alber.

Ad ficũ ani.

¶ Ad ficum in ano asturis. Pinnulis alarum siccatis & tritis carnes quibus pascitur consperge. & sic nouies cum pascito, Albertus.

Ad cruris fracturã.

¶ Quod si crus fregerit accipiter, thus, bolum (Armeniam) serpentinam, consolidam & mastichen, fortiter tere, & misce cum albo liquore oui, & super linteo extende, & dirige crus fractum & linteo illo inuolue. Tum pennam de ala vulturis scinde, & incannatum ex ea os fractum per quinque dies relinque, Albertus.

¶ De morbo articulari ex veteribus scriptum est supra in arthritidis differentiis.

Ad podagram & alia pedũ vitia.

¶ Ad podagram asturis. Tithymallum cum melle & aceto tritum, & modica calce, illiga, & postquam se mouerit, vnge aloë cum vino, & sanabitur, Albertus. Ad podagram accipitris quæ fit cùm humor descendit in articulos pedum & digitorum: Pedes eius inũges lacte herbæ quæ lactaiola (nimirum è genere tithymallorum) vocatur: & collocabis eum in pertica super panno lineo eodem lacte imbuto, donec rupta sit podagra: tunc pannus auferatur, & inungatur locus seuo donec curetur, Crescentiensis. Si pedes falconis citra vllam violentiam inflati fuerint, podagricus est, & sic curabitur. Inungatur vnguento ex butyro, oleo, & aloe, æquali portione permixtis, per tres dies, & Soli exponatur: & carne felina cibetur. Vel licinium factum de carne (de lana) bombacina (xylina,) incende, & vre plantam pedis falconis. Deinde impone eum in petram viuam, quæ inuncta sit axungia veteri, & liberabitur. Pasces autem eum interea muribus, Albert. Contra inflationem pedum falconis. Aloë & albus oui liquor simul subigantur: deinde quære cotem in qua sæpe acutum est ferrum, & in qua ferri aliquid inhæret: super qua tandiu puluerẽ (medicamentum prædictum) frica, vt omnis acutio (substantia ferri quæ in cote est,) in puluerem transeat. [illegible]um pedibus inflatis illum suppones tandiu, donec crustam faciat & pedi hęreat. Postridie optime [illegible]pone perunges, & tertio die facies vt videris expedire, Idem. Si pedes guttosi (arthriti[illegible]) [illegible]nt, vel vnceæ [illegible]us pennas erodant, carnes hircinas edat aceto madidas: & alas eius aceto calido & oleo laurin[illegible] sæpius perfrica, Albertus. Ad pedes falconis sanandos, millefolium, saxifragam, verbenam & plantaginem, singula æqualia, contere: & carni calidæ ad cibum insperge, Idem. ¶ Si falco

nascen-

nascentias in pede habuerit, medium iuniperi corticem tenuissimè tritum per nouem dies alternis diebus ei præbebis cum carne, & curabitur, Albertus. Si accipiter digiti articulum læserit, scinde murem, in cuius viscera calida pedem eius immittes, & fasciola aptè constringes. Si ita non sanetur, dextram vngulam porci frange, & exempta inde medulla pedem accipitris vnge per triduum, Idem. Quòd si falco vnguem radicitus perdidit, non recrescit: sed digitus pedis in calido mure aperto est colligandus, & cum medulla pedis & digiti porcini postea inungendus, donec sanetur, Albert. Si laboret morbo quem rampam vocant, succo artemisiæ cibus eius intingatur, & sanguine agni calido pedes eius perfrica: vel vino tepido in quo decoctæ sint vrticæ, & eodem vino cibum eius madefacito, Idem.

PARALIPOMENA QVAEDAM QVAE IN PRAECEDENTIBVS suo loco hoc in capite omissa sunt.

Si inquieta sit auis in pertica, vel super manum, myrrham in aqua decoque, & inde corpus eius asperge, ac cibum eius nouenis vicibus in eandem intinge, Albertus. ¶ Si accipiter nimis clamosus fuerit, cibetur vespertilione pleno pipere trito, Idem.

¶ Vt falco hominem non deserat: Apium, mentham nigram, & petroselinum simul trita, cum carne calida ei præbe, Albertus.

Ad pennarum mutationem.

¶ Si accipiter pennas iam aliquoties mutauerit, Calendis Ianuarij in mutam mittatur. at si pullus eiusdem anni fuerit, mittatur in mutam Calendis Iulij, & auibus viuis vescatur si inueniri poterunt. Caryophyllos etiam & semen fœniculi cum carne sumat. Domus mutæ apta & ampla sit, à qua post mutationem extrahatur. Quòd si pennas non citò proiecerit, serpentem varium, qui inter alios minus habet veneni, & Germanicè huff (forte vnc) vocatur cum tritico coque: deinde tritico illo gallinam pasces, & aquam decoctionis in potu ei dabis. Huius postea gallinæ carnibus pastus accipiter, pennas reijciet, & morbo, si quem patitur, liberabitur: solidis quoq; pennis nouis plurimum decoratus, longo tempore sanus & hilaris viuet. Triti etiam pisciculi minuti fluuiatiles, carnibus ab accipitre edendis aspergantur, & cum carnibus muris in cibo ei dentur. Sic enim proculdubio citò mutabit. Idem fiet si lumbis porci sanguine agnino intinctis & incisis vescatur. Lacerta etiam viridis vsta iuuat. Item grana sambuci mense Septembri terra obruas, & postea hordeum vel alium cibum in eis (succo eorum) madefactum gallinis obijcias, quarum carnibus accipitrem pasces. Aliqui anguisugas incisas per se, vel cum carnibus, offerunt accipitri, aut vstas tritasq; carnibus aspergunt. Prosunt & mures viui dati, & minutatim fracti, ac in fauces immissi, Albertus.

¶ Per quasuis aues rapaces aucupium nostri Weidwerck appellant, accipitres, nisos, falcones, aquilas, priuatim verò quod per accipitres & nisos fit, canum odorantium & excitantium vt plurimum auxilio, Federspiel nuncupant: in quo genere aues rapaces recta à manu prouolant, prædamq; persequuntur, non in altum statim scandunt vt superne deijciant feriantq; vt falcones. ¶ Galli sua lingua curam (*la curee*) vocant, plumas stupásve conuolutas ad oliuæ fructus formam ferè, quæ vesperi accipitribus deuorandæ exhibentur, quas postridie aluo reddant, valetudinis gratia.

F.

De alimento ex accipitribus

Accipiter in sacris literis, vt & cæteræ rapaces & vncorum vnguium aues, cibo interdicitur: vt inde coniiciatur displicere Deo eos qui alijs insidias moliuntur, & cædes meditantur, sicut accipiter, qui nullam auium infirmiorum non inuadit, Procopius. Pulli accipitrum suaues valde pinguesq; efficiuntur, Arist. Auicenna & R. Moses. Caro accipitris dulcis & leuis est, propter bonum nutrimentum quo alitur, Albertus. Assus & in cibo sumptus accipiter, morbum sacrum curat, Kiranides. Aues rapaces deteriores alijs dicuntur. duræ enim ac difficiles concoctu sunt, cùm paucum ac siccum alimentum generent: quare senibus & conualescentibus minimè conueniunt. N. Massa.

G.

Remedia ex accipitre.

Hierax potest quæcunq; & vultur, debilius tamen, Kiranid. Assa & in cibo sumpta hæc auis, morbum sacrum curat, Idem. Carnes pullorum accipitris boni saporis sunt, animum corroborant, melancholiæ & perturbationi mentis resistunt, R. Moses in Aphorismis. Magi in quartanis adalligari iubent puluerem in quo se accipiter volutauerit, lino rutilo in linteolo. Accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus ad inunctiones omnium in oculis vitiorum putatur, Plinius. Cum vnguento susino coctus oculorum hebetudini medetur, Galenus ad Pisonem & Constantinus Afer. Decoctus in oleo susino, donec caro eius resoluatur, oculis inde frequenter inunctis hypochysin (suffusionem) & caliginem discutit. Sextus & Marcellus Emp. Viui deplumati accipitris & cocti in oleo susino donec dissoluatur, iure colato inunctæ oculorum nebulæ & hebetudines sanantur, Kiranides. Adeps accipitris teritur in oleo, quo inunctis oculis caligo depellitur, Æsculapius. Accipitris seuum iuncturis vtile est, Io. Vrsinus. Accipe ventriculi accipitris excrementum (Magenschmeiß) ponatur in vino per triduum, pòst puluerisa: tum recipe succum fœniculi & mellis cochlearia tria plena, misceantur simul, ex his fiant pilulæ, quarum exhibeantur tres viro vel mulieri quando ibit dormitum. Sunt enim ad laxandam aluum nobiles. Incert.

Ex fimo accipitris. ¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aëtius. Fimum accipitris in mulso potum videtur fœcundas facere, Plinius. Si retineantur secundæ, fimi accip. scrupulum propina, aut drachmam eiusdem (in pessi forma) suppone, Symphorianus Champegius. Fimus eius cum vino dulci potus partum accelerat, Kiranides. Nisi fimum tritum, quantum duobus digitis capere poteris, ex vino aut aqua mulieri propina quæ parere non potest & parturigines non habet. Curandum est autem vt fœtus in vtero prius rectè ad exitum spectet. Similiter potum secundas promouet, Obscurus. Suffitus qui fœtum viuū vel mortuum educit, Spolium serpentis, opopanax, myrrha, galbanum, castoreum, sulfur citrinum, rubia, stercus columbinum vel accipitris: Hæc omnia, vel quædam eorum, trita felle vaccino excipiantur, & fumus inde per embotum (fistulam) in vterum recipiatur. Arnoldus in Breuiario. Accipitris fimi cinis cum Attico melle laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, Plinius. Parum fimi falconis cum vino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

Ex collo. ¶ Oculi accipitris à collo suspensi tertianam fugant, Kiranides.

Ex ventriculo. ¶ Ad quasuis malas corporis affectiones: Accipitris ventriculum tribus diebus & noctibus mero maceratum conteres, & cum tribus cochleariis succi fœniculi ac mellis permiscebis, & sub somnum propinabis, Obscurus.

Ex felle. ¶ Accipitrum & aquilarum fella valde acria sunt: quinetiam erodunt, quod vel colore suo æruginoso (viridi) testantur, qui tamen interdum niger in eis est, Galenus lib. 10. de simplic. Accipitris fel oculis prodest, Io. Vrsinus. Palam mollis asote petis, Idem.

Ex vnguibus. ¶ Accipitrū vngues tritos aduersus dysenteriam vtiliter bibi quidam affirmant, tanquam experimētis cognitum. ¶ Fimum nisi vel accipitris tenuissimè tritum, aliqui vtiliter equorum oculis caligantibus flatu immini putant.

Afflatus & morsus accipitrū venenosus. ¶ Diligenter cauere oportet afflatum, morsus & vngues accipitris ac falconis, & omnium rapacium auium, præcipuè postquam hæ aues balneatæ fuerint, & pennas rostro composuerint. Adhæret enim rostro pinguedo quædam venenosa, quam de cauda accipiunt. Habent autem tum pennas, tum pedes & anhelitum non absq; veneno, ita vt mordendo vel laniando periculum creent: & nonnullos inde iam mortuos esse constat, Albertus.

H.

Etymologia. a. Accipiter dictus videri potest ab accipiendis & rapiendis auibus, (vt scribit Textor,) vt & Germanis fortè ein Habich/ à verbo haben/ quod est habere & retinere. Sed veteres Grammatici ab auguribus factam hanc vocem volunt, vt accipiter dicatur quasi ter accepta auis. *Vide* infra in *h.* Accipiter generis est masculini, Vergilius lib. 11. *Quàm facilè accipiter saxo sacer ales ab alto.* Aut fœminini, Lucretius lib. 4. *Accipitres somno in leni, si prælia, pugnasq; Edere sunt persectantes, visaq; volantes.* ¶ Ἱέραξ ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι ῥᾷον, nempe à celeritate motus sui, cuius gratia & Soli sacer existimatur, Eustathius. Ἱέραξ παρὰ τὸ ἵεσθαι ἤγουν φέρεσθαι ἐν τῷ ἀέρι ῥαδίως, & per crasin ἱέραξ, Etymologus. Ego potius hieraca dictum existimarim tanquam hieròn sacrum alitem: ad quod Vergilius etiam alludere videtur, *Accipiter saxo sacer ales ab alto.* Vide mox inter Epitheta. Ἵρηξ Ionicè pro ἱέραξ quod per crasin ex ἱέραξ factum esse, modò dictum est. Homerus Il. π. ἴρηκι ἐοικὼς, vbi exemplaria legunt ἴρηκι. Ἵρηξ, ἱέραξ, Hesychius & Varinus. Est autem Ionicum. Nam Iones & alpha in η vertunt, & syllabam sæpe detrahunt, & pro denso spiritu tenuem ponunt, vt ἱρὼς, ἦμαρ, pro ἱερὼς, ἡμέρα. quare & ἴρηξ sine aspiratione secūdum eosdem scribendum. Scholiastes Homeri anonymus ἴρηκας genus aquilarum interpretatur, quod non probamus. inuenimus tamen aliquando ἵρηξ aspiratum, Ἱερακίσκος, vox est diminutiua ab accipitre. Κἂν λαγῷ τις ἢ χήνιον, εἶθ' ἁρπάσαι βούλησθέ τι, Ὀξὺ ἱερακίσκον εἰς τὰς χεῖρας ὑμῖν δώσομεν, Aues ad Athenien apud Aristophanem, id est ἁρπακτικὸν ὀξὺ. ἢ ταχὺς ὡς ἱέραξ ἵνα ταχέως φύγητε.

Synonyma græca. Κίρκος, accipiter, Hesychius. ὁ κωπηλάτης, ἢ ὁ ἱέραξ, Varinus, sed nos circum, peculiarem accipitris speciem, describemus infra. Accipiter communis quem cerchum dicunt, Kiranides lib. 1. in φ. lego *circum* vel *cercnon.* Κίρκος, ἱέραξ ἢ ἀλεκτρυών, Hesychius & Varinus. Κίρκαξ, accipiter, Iidem. Xiphias auis hieracos (id est accipitris, malim species accipitris) quæ vocatur *xados,* (lego *xercnos* vel *xirkos,*) Kiranides lib. 1. in Ξ. mox quidem in amuleti descriptione, pro xiphia accipitrem simpliciter nominat. Ἴσπεραξ, auis quædam, Hesychius & Varinus: videtur autem accipitrem significare, vt & ἵεραξ vel ἴρηξ. Ciris vel cirrhis vox, apud Græcos grammaticos variè scribitur, κῖρις, χειρὶς, κειρὶς, κίῤῥις, κίρραξ: & ab aliis simpliciter auis genus, ab aliis accipiter vel genus accipitris exponitur, vt copiosius infra peculiari capite prosequemur. ¶ Βέρακες, ἱέρακες: Βέρακα, ἢ ἁρπακτικὴν, Hesychius & Varinus. Σταινὶξ, ἱέραξ, Iidem. Σίττην etiam noctuā, vel picam, vel accipitrem interpretantur. Βάρβαξ, ἱέραξ παρὰ Λίβυσι, Hesychius & Varinus. Νίρτος, accipiter: alij simpliciter speciem auis exponunt. Iidem. Opinantur Ægyptij animæ conseptum esse cor: qua ratione quum accipitris nomine indicari animam putent, illum vocabulo gentilitio βαιήθ, nūcupant, quod animam signat & cor: siquidem βαί anima est, ἠθ verò cor. Hieroglyphico argumento adiiciunt, accipitrem aquam non bibere, sed sanguinem, quo & connutriatur anima, Cælius Rhod. ¶ Accipitres etiam accipenseres vocant, Albertus ridicule. Est enim accipenser in piscium genere, non volucrum. Coredulus auis sic est vocata, eo quòd venatione viuat, & corda eorum quæ venatur edat: & parum de reliquo corpore prædæ accipiat, Albertus. Videtur autem vel accipiter esse, vel aliqua eius species, cùm & rapina viuat,

uat, & cordibus auium edendis delectetur, quod & accipiter facit, vt in C. scripsimus.

¶ Epitheta. Acer, hyperboreus, ferus, prædo, apud Textorem. *Prædo fuit volucrum, famulus nunc aucupis idem Decipit & captas non sibi mæret aues*, Martialis. Videtur & sacer epitheton esse accipitris: *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto*, Vergil. 11. Æneid. vbi Seruius, Sacer ideo quia est Marti consecratus: aut auibus execrabilis, vt *Auri sacra fames*. aut quod verius est, nomen Græcum expressit. nam ἱέραξ dicitur, hoc est sacer. cur autem Græcè sic dictus sit, ratione non caret, quæ nota est sacrorum peritis. Demetrius etiam ἱέρακας, ἱρῆς ὄρνιθας vocat. *Vide* infra in *h*. Est enim Apollini & Marti sacer. alij sacrum cæteris auibus, id est execrabilem, quòd ab eo capiantur: alij magnum exponunt. ¶ Homerus accipitrem (φασσοφόνον, vt infra recitabimus) ἴρηκα tantum vocat, αἰετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Aristophanes in auibus accipitres ἱπποτοξότας cognominat: nomine composito ab equo, propter pernicem eius volatum: & ab arcu, propter vngues aduncos, vt Scholiastes monet. Ὠκυπέτης & Τανυσίπτερος, apud Hesiodum.

¶ Ἱερακιδεῖς pulli accipitrum dicuntur à recto singulari ἱερακιδῆς, sicut χηνιδεῖς, ὀρνιθιδεῖς, κορωνιδεῖς, &c. Eustath.

¶ Hieraciten gemmam Plinius à colore accipitris dictam ait. Meminit & Georg. Agricola: Hieraciten (inquit) Paulus Ægineta in lapidibus rectius numerat, quàm Plinius in gēmis. is (inquit Plinius) alternat totus miluinis nigricans veluti plumis. Inuenitur in tractu Hildesheimio qua itur versus occasum in colle vltra flumen & citra est, similis specie & colore accipitrum mollioribus pennis, quæ ipsis sunt in pectore. Hieraciten dextro femori alligatum sistere dicunt sanguinem per ora venarum profusum. Hæc Agricola. Interpretatur autem hunc lapidem Germanicè quoq; non aliter quàm accipitris lapidem vocans, confictο nimirum per imitationem vocabulo, Habichstein. Hieraciten lapidem gestans muscis infestari negatur, Hermolaus. *De Hieracite gēma.*

¶ Hieracium (vel hieracia fœminino genere, vt apud Aetium & Horum legitur, referente Hermolao) herba ab accipitribus nomen sortitur. Ex lactucis sponte nascētibus rotunda folia & breuia habentem sunt qui hieraciam vocent: quoniam accipitres scalpendo eam, succoq; oculos tingendo, obscuritatem cum sensêre discutiant, Plinius. *Vide* supra in *E*. Nos nuper ex Italia missum ab amico hieracium accepimus, quod is Creticum appellauit, ex Creta nuper in Italiam aduectum, cubitale, tenerum, lacte manans, mollibus aculeis, flore luteo diluto, qui in pappos abit, quibus semina oblonga & asperiuscula subduntur: foliis laciniatis, breuioribus quàm in plerisq; lactucis syluestribus, anteriore sui parte latioribus & rotundis, amaris: sed foliorum species ætate mutatur. Dioscoridis verba super vtroq; hieracio, ne sim prolixior, omitto. Minus quidem hieracium (quod doctorum plerią; hodie illud esse putant, quod vulgò dens leonis nominatur) Romani intybum syluestre vocant, vt inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Rustici quidam apud nos caudam milui appellant, Weyhenschwantz: alij flores suillos, Sewblumen, alij aliter. Eandem hedypnoidem putant eruditi: aut si quid interest, viribus tamen & genere proximæ sunt. Ex eodem genere picris est, id est intybum vel cichorium syluestre ab amaritudine dictum, quod Ælianus refert circum accipitrem nido suo imponere, tanquam ad custodiam pullorum aliquid cōferat. ¶ Dracunculus etiam hieracium cognominatur apud Dioscoridem, fortassis propter caulem maculis insignem, vt & accipiter suo pectore maculosus est: & lychnis syluestris hieracopodion, id est pes accipitris, nimirum à figura folij. nam lychnis coronaria alio nomine ballaria appellatur: inuenio autem apud Varinum & Hesychium, Balaris herba est triphyllos, id est triplici folio, vt ita forte vngues accipitris imitetur. Alius accipitrinus pes (inquit Hermolaus Barbarus) apud nostrum vulgus est, quæ corneola quoque dicitur (fortè quòd siliquis quasi comiculis insigniatur) folio salicis ferè pusillo, flore subluteo, cum siliquis ciceri similibus: & in iis semen inficere capillos dicitur colore rubro. Corneolam infectorum flore aureo, lysimachion veterum esse, Leonicenus in secunda editione de erroribus Plinij & aliorum medicorum, omnino defendit. sed quærendum an genistæ potius species sit. *De hieracia herba.*

¶ Medici collyria quædam siue medicamenta ad oculos *hieracia* vocitarunt, nimirum quòd oculorum aciem adeò acuant, vt ne perspicacissimo quidem accipitrum visu inferior sit futura. tale est Apollonij Phœnix apud Galenum de compos. sec. locos lib. 4. cap. Hieracium cognominatum, (hoc est ab Hierace compositum, & ab Apollonio in vsum assumptum, vt Cornario placet) & aliud ibidem Hieracis, vtrunq; ad asperitudines, &c. Fuerunt sanè variæ compositiones Hieraci inscriptæ, inquit Comarius: Plinius 34, 11. recenset vnam, his verbis: Hieracium vocatur collyrium, quod ita maximè constat. Temperatur autem idem ammoniaci vnciis quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti sutorij (quod chalcanthum vocant) totidem, misyos verò vna, croci sex. Hæc omnia trita aceto Thasio colliguntur in pilulas excellentis remedij contra glaucomatum initia & suffusionum, contra caligines & scabricias & albugines, ac genarum vitia. Aliud à Plinij & vtroq; Galeni hieracio Celsus describit lib. 6. cap. 6. ad aspritudinem. *Collyria hieracia dicta.*

¶ Est & hierax piscis, Latinè miluum & lucernam interpretantur. Hic cùm sibi à maiore pisce metuit, volitat, sed summa tantum maria attingens, vt nescias volitétne, an super aquam natet. Mil- *Hierax piscis.*

ui(aues)ex eodem accipitrum genere, magnitudine differunt, Plinius. Aues Memnonis figura corporis & forma accipitribus similes esse videntur, sed frugibus viuunt non carnibus, Ælianus.

Accipitrarius qui accipitrũ curam gerit. ¶ Accipitrarius dici potest, qui accipitrum curam gerit, (vt apiarius:) Albertus falcunarium dixit qui falcones curat. Accipitrem pecuniarum Plautus in Persa metaphoricè & per iocum vocat hominem auarum & raptorem. Accipitrinus adiectiuum. herbam quandam pedem accipitrinum dici, paulò antè ex Hermolao retuli. Accipitro, accipitras, verbum apud Næuium authore Gellio libro 19. nunc abolitum, olim iacere significabat. *Accipitrare antiquum verbum.* ¶ Magi patres appellant aquilas & accipitres: vt leones qui sacris iisdem initiantur, &c. Omnes enim metempsychosin credunt, & communem nobis cum reliquis animalibus naturam, nominum etiam communitate testantur, Porphyrius. Ἱερακοτρόφος, accipitrarius, qui accipitres alit & curat, apud Demetrium Constantinop. Γυναικοϊέρακες, mulierum sectatores, mulierosi, οἱ περὶ τὰς γυναῖκας ἐπτοημένοι. Δοκοῦσι γὰρ οἱ γυναικοϊέρακες, εἴτε ἐπὶ τῆς αἰτίας εὐειδοῦς ἰσάγεσθαι τὴν θήλειαν, Suidas ex authore innominato. Aristophanes in Auibus per iocum multa ad auium nomenclaturas accommodans, scribit, Ὦ Σουνιέρακε χαῖρ' ἄναξ πελαργικέ. Videtur autem Neptunum dicere pro Suniarato, (quòd illi in Sunio Atticæ promontorio preces & ἀρὰς funderent: & pro Pelasgieo Pelargicum, &c.

Icones accipitrum. ¶ Icones. Regis Persarum vestem purpuream & accipitribus aureis distinctam fuisse legimus alicubi apud Cælium Rhodig. In Hori monumentis adnotatum, vxorem viro præcipuè obnoxiam obedientemq́ue, ab Ægyptiis Venerem dici: obluctantem verò pugnacemq́ue non ita. quo argumento accipitrem fœmellam expingentes Venerem intelligunt, de animalis natura intellectum rei promentes, Cælius. Et alibi ex quarto Bibliothecæ Diodori, Accipiter rem denotat citò factam, quoniam hæc aliarum fermè omnium auis sit velocissima. Transfertur hæc notatio ad domesticas res quæ velociter fiant. Accipiter pictus ventos notat, &c. Orus 2. 16. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insistit accipiter serpentem impugnans: per equum demonstrantes Typhonem, per accipitrem verò vim & principatum, quo ille violenter sibi quæsito sæpe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. In Diuspoli (in Sai, Plutarchus io libro de Iside) Ægypti in vestibulo quod sacrum appellatur, imagines expressæ spectantur, puellus generationis, senex corruptionis: accipiter dei, piscis odij, crocodilus denique impudentiæ symbolum. Quæ omnia si coniungas, hunc sensum constituent: O nascentes & morientes, Deus odio habet impudentiam, Clemens libro quinto Stromatum. Et rursus ibidem, In comessationibus (κωμασίαις, inquit,) apud Ægyptios dictis, deorum aurea simulachra circunferunt, canes duos, accipitrem vnum, & ibin vnam: eaque literas quatuor appellant. Sunt autem canes symbola duorum hemisphæriorum, vt quæ circuitum & veluti custodiam peragant. Accipiter Solis. feruidæ enim naturæ est, & ad perdendum comparatus. nam ad Solem etiam morbos pestilentes referunt. Ibis denique Lunæ. tenebrosam enim lunæ faciem, nigris in hac aue pennis: lucidam albis comparant. Sunt qui per canes circulos tropicos notari velint: qui scilicet Solis Meridiem & Septentrionem versus transitum determinant & instar ianitorum obseruant. Iisdem æquinoctialem circulum sublimem & exustum, accipiter designat, vt ibis zodiacum. videtur enim Ægyptiis hæc auis præ cæteris animalibus, numeri & mensuræ initium exhibuisse, vt inter circulos zodiacus. ¶ De diis qui pingebantur accipitris forma, aut capite accipitris, dicetur infra in *h*.

Antiochus Hierax cognominatus. ¶ Antiochus quidam cognominatus est hiérax, vt in Apophthegmatis meminit Plutarchus. Hiérax vnus fuit ex legatis Amphipolitarum Athenas missorum vt ciuitatem ac regionem suam Atheniensibus traderent, Suidas. ¶ Apud Chelonophagos insulæ tres sunt deinceps, quarum vna testudinum, alia phocarum, alia accipitrum dicitur, Strabo. Meminit & Ludouicus Patritius in noui Orbis descriptione accipitrum insulæ. ¶ Accipitrum ciuitas, vbi accipiter colitur, nominatur Straboni libro 17.

¶ *b.* Demetrius Constantinop. Græcè scribens accipitrum aliquot partes Latinè nominat, vt sunt, γοῦλα, καῦδα, id est gula, cauda, quæ & ὑρραῖον & κοντία ab eo vocatur.

Laudes cuiusdam accipitris. ¶ Titus Vespasianus Stroza lib. 6. Eroticῶn Bagarini sic dicti accipitris laudes à Cosmo quodam pictore picti, hisce versibus elegantissimè expressit:

Non fuit accipitres inter formosior alter,
Nec magnis meritis carior vllus hero.
Purpureis maculis plumam insignibat & auro,
Qualis apum decorat corpora picta color.
Penna fuit dorso si non argentea, saltem
Argento similis vel speciosa magis.
At procera caput ceruix fulcibat honestum
Desuper, inq; oculis viuidus ardor erat.
Cauda nec in longi speciem temonis abibat,
Nec breuis, at potius inter vtrunq; fuit.
Acer inhærebat pugno, & formidinis expers
Horrebat nullas nocte dieq; manus.
Blanditiis gaudebat heri, placideq; mouebat
Alternos agili dexteritate pedes.
Nulla recusabat capitis velamina mitis
Accipere, & tanquam luce careret, erat.
Illo non alius pernicibus ocyor alis
In miseras tanta strage ruebat aueis.

Non

Non fuga perdici, non magni corporis ingens
Phasiacis robur profuit alitibus.
Non illum vano cuccus deceperat astu,
Dum vagus incertas itq; reditq; vias.
Non tibi se eripuit turtur Bagarine sequenti,
Non velox pennis & pede segnis anas.
Congressusq; tuos corui tremuere feroces,
Et picas leto tradere lusus eras.
Haud facile euasit, quem tu semel vnguibus hostis
Attigeras, quamuis strenuus ille foret.
Quin etiam paruas volucres placidissime rerum
Ad domini assueras ipse referre manus.
Nec minus ex altis ad sibila prima redibas
Arboribus, medium Sole tenente diem.
Teq; canum quamuis auidorum læderet error,
Præda sub hamato dum pede capta iacet,
Non tamen ingenuum tibi cor excanduit ira,
Parcebas, veniæ certaq; signa dabas.

¶ *c.* Pastus accipitris à nostris vocatur, das Ats/ hoc est esca: der Kropff/ hoc est ingluuies per synecdochen. inde verbum vberkröpffen/ nimio cibo replere. ¶ Corui & graculi cum gregatim appareant, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamant. talis enim accipitrum vox est, Scholia.) pluuiam prędicunt, Aratus. ¶ Velocitas picto accipitre repręsentatur, vt supra inter Icones scriptum est. Ἡ δ' ἴρηξ ὣς ἆλτο κατ' οὐλύμπου νιφόεντος, Homerus de Thetide. Αὐτὸς δ' ὥσθ' ἴρηξ ὠκύπτερος ὦρτο πέτεσθαι, Ὅς ῥά τ' ἀπ' αἰγίλιπος πέτρης περιμήκεος ἀρθεὶς Ὁρμήσῃ πεδίοιο διώκειν ὄρνεον ἄλλο, Homerus Iliados ν. de Neptuno discedente. Hunc locum imitatus videtur Vergilius lib. XI. Æneid. *Quàm facile accipiter saxo sacer ales ab alto Consequitur pennis sublimem in nube columbam.* Ἀλλὰ πτερά με ταχέσι καὶ κούφοις πτεροῖς Ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος, Aristoph. in Auibus. Θάσσονας ἰρήκων ἔμμεναι καλλίτριχας ἵππους, Homerus Iliad. ν. *Vide* infrà in prouerbijs.

¶ *d.* Quorum oculi instabiles, ij præcipites & rapaces habentur, quòd eiusmodi sint accipitrum oculi, Aristot. in Physiogn. *Accipiter nullis satis æquus in omnes Sæuit aues*, Ouid. 11. Metamor. *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. Δακρυόεσσα δ' ὑπαὶ θεὰ φύγεν, ὥστε πέλεια, Ἥ ῥά θ' ὑπ' ἴρηκος (scilicet διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηραμὸν, Homerus Iliad. φ. *Rapto quæ viuit & omnes Terret aues*, Ouid. 11. Metamor. *Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fuluum Cerua lupum: longeq; lacu deprensa relicto Accipitrem fluuialis anas*, Ibid. *At variæ fugiunt volucres, pennisq; repente Sollicitant diuûm nocturno tempore lucos, Accipitres somno in leni si prælia pugnasq; Edere sunt persectantes, visæq;* (accipitres in fœminino genere ponit) *volantes*, Lucret. lib. 4. ¶ Ægyptij turture in cibo abstinebant. eò quòd accipiter, vt aiũt, hanc auem deprehensam dimittere soleat, μισθὸν ἀποδιδοὺς μείζους σωτηρίας. ne quando igitur imprudentes turturem ab accipitre dimissam gustent, toto eorum genere abstinent, Porphyrius lib. 4. De abstinendo ab animatis. Huc facit quod Physiologus scribit, author obscurus. Accipiter (inquit) auem, quam sub noctem forte ceperit, tuta nocte sub pedibus tenet, tandem oriente Sole licet famelicus eam dimittit: & quamuis eandem aliàs obuiam habuerit, non persequitur.

Ægyptij cur turture in cibo abstineãt.

¶ *e.* Aucupem auibus rapacibus quibusuis vtentem Germani appellant ein Weydman: accipitribus verò priuatim ein Häbcher/ id est accipitrariũ. ¶ Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur. Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Terentius in Phorm. ¶ Accipiter potest quæcunq; vultur, debilius tamen, Kiranides. Cor accipitris gestatum, ad omnia roborat & conseruat gestantem, Idem. In xiphia lapide, id est sapphyro, sculpe accipitrem, & sub pedibus eius xiphiam piscem, & reclude sub lapide radicem herbæ (xiphij,) & gesta. hic annulus est castus, quem si habueris circa te in oraculo, videbis quicquid volueris. Et si posueris eum in animali vel idolo aliquo, oraculum dabit de omnibus rebus quas volueris scire, Idem.

Superstitiosa de accipitre.

¶ *h.* Accipiter auis sacra habetur, vnde & Græcis fortè ἱέραξ dicta, *vide* supra in Epithetis. Quisquis ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessariò morte afficitur. Ex alijs verò feris in Ægypto feris, si quis volens aliquam occiderit morte mulctatur: sin inuitus, plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint, Herodotus lib. 2. Et rursus, Mygalas & accipitres defunctos Ægyptij in vrbem Butum asportant. Colunt animalia quædam Ægyptij præter modum, tum viua, tum mortua, vt accipitres, canes, &c. Qui accipitrum curam habent, hi volantibus eis carnes incisas proijciunt, magna voce, donec carnes capiant, appellantes, Diodorus Sic. lib. 2. Biblioth. Et paulò post, Hoc mirabilius, sicubi vinum frumentumve, aut aliud quid victui accommodatum, vbi aliquod animal sacrum expirasset, inuentum esset, non amplius illo vtebantur: eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos ad Ægyptum, deficiente persæpe viatico deferebant. Et rursus, Accipitres ab Ægyptijs coluntur. prosunt enim admodum ad scorpiones, cerastasq; & parua animalia quę morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri volunt, quòd his vtantur augures, in futurorũ prędictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt, librum, Puniceis inscriptum literis, in quo continebatur, qui cultus dijs, quive honor, deberetur, Thebas, ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum filum gestant, & accipitris alam in capite. Accipitrum ciuitas in Ægypto est, vbi accipiter colitur. Est & Æthiopicus accipiter qui in Philis colitur, communi Æthiopum & Ægyptiorum habitatione. (vt mox dicetur in Capite de accipitribus diuersis,) Strabo lib. 17. Accipiter quoad viuit, cum apud Ægyptios egregiè charus deo esse existimatur, tum pòst excessum è vita, futura ostendere, ab eodemq; somniorum significationes proficisci persuasi sunt: atq; apud eosdem populos tripoda accipitris aliquando fuisse, vnde oracula consulentibus diuino instinctu afflata funderentur,

Ægyptiorum religio erga accipitres.

fama est, Ælianus. Et rursus, Accipitres Tentyritæ sanctissimè colunt & adorant, propter comparationem quam cum igne ijs esse affirmant: atq; huius rei testimonium adferunt, quòd similiter atq; ignis hi veloces & violenti sint: aquam verò simul cum igne existere posse negant. Contra Coptitę accipitres vt crocodilorum hostes sæpe in crucẽ agunt. hi quippe crocodilos ob similitudinem quam eis cum aqua esse affirmant, diuino honore afficiunt. In vestibulo ędis Mineruæ in Sai (Ægypti ciuitate) sculptura visebatur huiusmodi: primò infans, deinde senex, accipiter, piscis, & postremò equus fluuiatilis. Indicant autem symbolicè (per infantem ac senem) nascentes & morientes: per accipitrem verò deum, &c. Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. *Vide* supra inter Icones in 4. ¶ Accipiter Marti consecratus est, vnde quidam putant sacrum à Vergilio dici, Seruius. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Apollinis accipiter & coruus, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Accipitrem Apollini consecrant Ægyptij, & venerantur. Oron (ὦρον, vt & Orus in Hieroglyphicis scribit) sua lingua deum hunc appellant. Auem autem eiusmodi thaustum nominant. Cum Apolline idcirco conuenientiam habere aiunt, quòd de auibus soli accipitres semper nullo negotio aduersos solis radios intuentur, neque ioténtis oculis sursum versus iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur. ijdem ipsi serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt. nec enim ipsos serpens, nec scorpius, vllave alia mala bestia latere potest, Ælianus. Iuppiter in sceptro suo (vel super capite) aquilam habet. Minerua archegetis noctuam manu gestat: Apollo accipitrem, tanquam auem vaticinijs aptam, & tanquam ipse minister Iouis. accipiter enim aquila minor est, Scholia in aues Aristoph. Ἱέραξ ἱερὸς τῷ ἡλίῳ Ἀπόλλωνι, &c. hoc est, Accipiter sacer est Soli Apollini, tum propter motus sui velocitatem, (nam vt Sol velocissimus est, sic volatu suo pernicissimus accipiter:) tum propter cognationem ex origine sui nominis. vocatur enim ἱέραξ παρὰ τὸ ῥᾳδίως ἵεσθαι, id est à facili motu, qui quidem Soli vel maximè conuenit. Quin & cælestem sphæram Iapetum aiunt dici, παρὰ τὸ ἵεσθαι καὶ πέτεσθαι, quòd ita facilè scilicet feratur ac si volaret, Varinus & Eustathius in Homerum. Quin & propter oculorum splendorem Soli sacer videri potest. Apollinem quidem ipsum in accipitrem aliquando mutatum, & Dædalionem ab eo in eandem auem conuersum, inferius referetur. Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt, vt Solem lacertum, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrius libro 4. de abstin. Sacrilegum medicum Delphis, cum in eum incurrisset accipiter, eius caput conuellens, indicauit Ælianus. Erudiòssimi quidam Apollini attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros (fortè percnopteros) dicitur, Gyraldus. ¶ Ægyptij Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt. excellit enim hæc auis acie videndi, & vi volandi. (καὶ δοκεῖ αὐτὸς [αὐτοῖς] ἐλάχιστα τῇ τροφῇ πέφυκε.) Fertur etiam is cadauerum insepultorum oculos terram superuolando inijcere. Et cum bibendi gratia ad fluuium appulerit, alas erigit, quas cum biberit rursus demittit, vnde saluum eum esse & à crocodilo illæsum apparet: Nam si ab illo rapiatur, alæ vt erant erectæ rigidæque manent, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Horum posteriorem partem Cęlius Calcagninus ita transtulit: Descendẽtem ad flumen rectis pennis deferri tradunt: quas rursus inclinat in latus metu crocodili ad fugam paratus: quòd ne quando improuisus opprimatur, incessanter meditari solet, Sic ille. Nos vt in Græcis publicatis legitur ad verbum transtulimus. Fuisse diuinum animal, ac diuinam serpentis naturam, non *Tautus* modo (qui & *Thoth* ab Ægyptijs dicitur) in Phœnicũ Theologia testatus est: sed etiam Phœnices atq; Ægyptij, quòd in eo supra cætera quidem animantia spiritus acrior atq; amplius ignis existat. Quę res cũ ex illo celeri gressu ostenditur, sine vllis pedibus manibusq; vel alijs instrumentis, tum quòd ętatem subinde cum exuuijs renouant ac iuuenescunt. Itaq; Phœnices populi dæmonem hunc felicem, Ægyptij *Eneth* appellarunt, cui caput accipitris adijcientes, celeritatem illius pręcipuam indicabant, quod & Philon Biblius scribit, qui Sachoniati historiam ex Phœnicum lingua in Græcum sermonem conuertit. Epies verò (qui apud Ægyptios deorum maximus interpres est habitus) cum naturam accipitris & anguis referret, Diuinissimum (inquit) animal serpens, & accipitris habens caput perquam mirificum est. nam sicubi sublatis palpebris effingebant, tum omnem Ægypti regionem suo lumine complebat: sin clausis oculis fuisset, tenebras circumfundi notabatur, vt nihil dubium sit, naturam eius maximè igneam existimasse. Iidem præterea Ægyptij, totius orbis molem demonstrantes, inter circulum aëreum & igneum serpentis effigiem cum capite accipitris circunducunt, vt instar sit Græcæ literæ quæ thêta dicitur, Θ. Per circulum enim magnitudinem & formam totius orbis intelligunt: per anguem verò, qui medium intersecat, bonum dęmonẽ, cuius merito ac beneficio omnia alantur, vigeant, atq; contineãtur. Quin & Zoroastres ille Oromasi filius (qui apud Persas maximè sapientia præstitit) in sacra historia de rebus Persicis in hunc modum de re hac meminit. Deus (inquit) accipitris caput habet. Is enim inter omnia quæ labem nullam aut corruptionẽ sentiant, primus ingenitus, nec interiturus vnquam, partium expers, sibiq; ipsi simillimus, bonorum omnium auriga & author, rerum pater omnium optimus ac prudentissimus, sacrum iustitiæ lumen, absolutissima naturę perfectio, eiusq; inuentor & sapientia: quæ omnia copiose prosequitur Pamphilus Eusebius ad episcopum Theodorum, Petrus Crinitus de honesta disciplina 16. 2. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactamus illis & mulos & asinos, &c. cur non coruos, accipitres, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes.

Accipiter Marti & Apollini consecratus.

¶ Qui animaliũ vaticinijs pollentium animas in se recipere volunt, deuoratis principalibus (corporis

poris eorum) partibus, vt corde coruorum, aut talparum, aut accipitrum, animam quoque singulorum præsentem & ingredientem in ipsos accipiunt, & dei instar futura præsentientem, Porphyrius libr. 2. de abstinendo ab animatis. ¶ Ciconiã non vt grues prodigium facere dicunt: sed in augurijs non dubiam ferre concordię significationem. Proxima est accipitrum natura: præcipuum verò genus quod circum appellant altero pede claudum, quod fortunatum nuptijs & pecuariæ rei opinati sunt, Alexander ab Alexandro. Et paulo post, Dario accipitrum visio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit, quod è coniuratus sumpto supplicio, haud multo post Persarum regno potiretur. M. Æmilio, D. Bruto Coss. Didius Lælius legatus Pompeij, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conspecti, in diuersumq; lapsi: proxime Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat, in Hispania aduersus Sertorium inter palatores occisus, Iul. Obsequens. Consulo (id est optimum augurium præbeo) reliquis. In læuum vergit cum mea penna latus, Io. Vrsinus.

De augurijs ex accipitribus.

¶ Apologus de accipitre & luscinia ex lib. 1. Operum & dierum Hesiodi.

Apologus de accipitre & luscinia.

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς. Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον,
Ὕψι μάλ' ἐν νεφέεσσι φέρων ὀνύχεσσι μεμαρπώς. Ἡ δ' ἐλεὸν γναμπτοῖσι πεπαρμένη ἀμφ' ὀνύχεσσι
Μύρετο. τὴν δ' ὅγ' ἐπικρατέως πρὸς μῦθον ἔειπε· Δαιμονίη, τί λέληκας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Τῇ δ' εἶς, ᾗ σ' ἂν ἐγώ περ ἄγω καὶ ἀοιδὸν ἐοῦσαν. Δεῖπνον δ' αἴ κ' ἐθέλω, ποιήσομαι, ἠὲ μεθήσω.
Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλει πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν, Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
Ὣς ἔφατ' ὠκυπέτης ἴρηξ, τανυσίπτερος ὄρνις.

¶ Est illic in tela Arachnæ puellæ cum Minerua certantis *agrestis imagine Phœbus Vtq; modo accipitris pennas, modo terga Leonis Gesserit*, Ouidius Metamorph. 6. Dædalion Ceycis regis Trachiniæ frater, præ impatientia doloris propter Chionen filiam a Diana (cui illa se prætulerat) interfectam, in accipitrem mutatus est, vt canit Ouidius vndecimo Metamorph. *Vir fuit*, (qui nunc accipiter est) *& tanti illius est animi constantia, quantum Acer erat belloq; ferox, ad vimq; paratus. Illi fera bella placebant, Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.* Et paulo post describens quam ægrè tulerit mortem Dianæ filiæ,

Metamorphoses Apollonis & Dædalionis in accipitrem.

Effugit ergo omnes, velox q; cupidine lati
Vertice Parnasi potitur, miseratus Apollo,
Cum se Dædalion saxo misisset ab alto,
Fecit auem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oraq; adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos,
Virtutem antiquam, maiores corporis vires.
Et nunc accipiter, nulli satis æquus, in omnes
Sæuit aues, aliisq; dolens fit causa dolendi.

¶ Ocyor accipitre: admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit in [illegible], quæ est apud Homerum Iliad. ν. (de equis) Θάσσονες ἰρήκων. id est, Pernices magis accipitre. Venustius [illegible] ad famam, aut ingenium, aut nuncium, aut eiusmodi quippiam detorqueatur, Erasmus. ¶ Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δ' ὁ μύρμαξ, Ἴρηκες δ' ἴρηξιν, ἐμὶν δ' ἁ μῶσα καὶ ᾠδά, Theocritus Idyllio 9.

Prouerb. Ocyor accipitre.

DE ACCIPITRVM GENERIBVS
& differentiis.

CALLIMACHVS sex genera accipitrum facit in libro de auibus: alij verò vererum genera decem statuunt, Varinus. Etymologus quidem Callimachum ait genera accipitrum octo statuere: sed Varinus (vt iam recitaui) & Scholiastes in librum primum Argonauticorum Apollonij, sex tantum genera a Callimacho memorari docent genera accipitrum (inquit Aristoteles) non pauciora quàm decem esse aliqui prodiderunt, quæ modo quoque venandi inter se dissident. Alij enim columbam humi considentem rapiunt, volantem non appetunt, alij super arborem, aut tale quid considentem venantur: sin humi est, aut volat, non inuadunt. Alij neque humi, neque in sublimi insidentem aggrediuntur, sed volantem capere conantur. Fertur etiam a columbis quodque accipitrum genus cognosci, itaque cùm accipiter prouolat, si sublimipeta est, manent quo constiterint loco: sed si humipeta, qui prouolat, est, non manent, sed continuò auolant. Hæc ille. Quæ verò decem hæc genera sint, paulò mox ipsius Aristotelis verbis explicabitur. Accipitres campestres appellant perdicarios, leporarios, picarios: Lacustres & riuularios lacunariosque, dicunt anatarios, Budæus. Plinius genera accipitrum (inquit Guil. Budæus) sedecim meminisse se dicit, nec tamen prosequitur ne nominatim quidem, cùm Aristoteles genera tantum decem ponat, vt fortasse erratum esse in notis numeri apud Plinium suspicari debeamus. Quæcunque enim de aquila & accipitre dicit, ex Aristotele ad verbum vertisse videtur. Hodie nomina seruari (vt arbitror) vix possint, quo modo permulta in reliquis auibus piscibusque. Primam differentiam faciunt pugillarium & pinnariorum. quidam enim prætento pugno reuocantur emissi, alterum genus non nisi pinnarum scapo reuocatur. Secunda differentia est inuolantium & deprimentium, quod vnum genus inuolare prædam solet, alterum tantum deiicere ac deturbare. Est & alia differentia eorum qui sublimes prædam humi latentem circumuolitare solent, & cum canibus aut venatoribus excitata est (sic enim vocauerim potius quam aucupes) supernè sese librare, deuolantes, subuolantes, prouolantes, spectanda celeritate: sic interdum prædam lancinantes vt humi afflictam enecent elisis interaneis, quod testari oculata fide possumus, qui eius oblectamenti studiosi magis in prima & plena pubertate quam literarum fuimus, punctim subrigi casi-

Accipitres campestres & anatarij.

Pugillarij & pinnarij.

Inuolantes & deprimentes.

Arboripetæ & statarij. tareque appellant. Grauiores & qui sublimi volatu lustrare prædam atque humi latentem prodere ac circunscribere circinatu non solent, arboripetæ dicuntur & statarij: quod qui non faciunt temere trāsuolantes, errones appellantur & stationis desertores. *Sublimipetæ.* Quidam sublimepetæ (μετεωροθῆραι Aristoteles vocat) prædam non nisi volantem impetunt, quam si prouolatu assequi nequiuerunt, in fruteta cadentem subsequentibus magistris emicatu produnt, sagittæ modo sursum versus elisi. *Humipetæ.* Humipetæ (χαμαιπέται Aristoteli) ad terram cum præda deferūtur. *Sublimiuagi.* Sunt quos sublimiuagos dicant, qui neglecta interdum prēda cum differenauit, ad meridiem plærunq; apricatione delectati in nubes licentius subuehi solent, & diu ex hominum prospectu auferri quasi quidam emansores, quod prouidentes magistri receptui Stentorea voce canunt, interim scapum oblongo toro rotantes. Si verò nubilauerit, nullum est periculum, Hæc omnia Budæus. Sed de accipitribus sublimipetis, humipetis, arboripetis, dictum est nonnihil supra quoq; in *D.* vbi de accipitre in genere egimus. Videntur autem differentiæ istæ non vnius generis, sed diuersorum esse, vel Aristotele teste, qui (vt paulò ante recitauimus decem) accipitrum genera etiam ipso venandi modo inter se dissidere scribit. Cæterum accipitres dicti nidularij, ramarij, & sori vel peregrini, non genere, sed ætate differunt, vt supra in *E.* docuimus: Elæophoro nomen à forma, vt in *B.* vbi & neaniscum & ophiocephalos accipitres à capitis forma dictos ex Demetrio Constantinopolitano memorauimus. *Decem accipitrum genera ex Aristotele.* Porrò decem accipitrum genera ab Aristotele nominantur hæc: Accipitrum genus præcipuum buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus, secundum æsalo, tertium circus. Stellaris autem (ἀστερίας) palumbarius & pernix (πτέρνις) differunt. Latiores verò accipitres hypotriorchæ, id est subbuteones appellantur. Aliæ percæ (πέρκοι) & fringillarij vocantur. Alij leues & rubetarij λεῖοι καὶ φρυνολόγοι) qui abundè viuūt (εὐβιώτατοι) atq; humiuolæ sunt. Accipitrum genera sedecim inuenimus, inquit Plinius: tum adnumerat, circon, triorchen siue buteonem, & æsalonem, qui solus omni tempore apparet, cæteri hyeme abeunt: postremò nocturnum accipitrem cymindim. ¶ Asturis, id est accipitris (inquit Tardiuus in libro Gallico) species quinq; sunt: Prima & nobilior, accipiter fœmina. Altera semiastur vocatur (*demy astour qui est maistre, & peu prenant.* Tertia tercellinus, hoc est accipiter mas, qui capit perdices, grues autem capere nō potest, nominatur autem tercellinus (vulgo *tersuolo* quòd in vno nido tres pulli nascantur, duo fœminæ, tertius mas. Quarta sparuerius. Quinta *sabech*, quem Ægyptij nominant *baydach*, is similis est sparuerio, sed minor, oculis cæruleis. Ex eodem Tardiuo supra in *B.* scripsi de accipitribus Armenio, Persico, Græco, Africo, deq; albo & nigricante: & quibus signis accipitres parui commendentur.

De accipitrum libidine. Tempore quo aues in libidinem aguntur, binæque degunt generandæ sobolis causa, omne genus falconum, aliarumque auium rapacium ad asturem (accipitrem) colliguntur, Tardiuus. Nothi accipitres esse creduntur, qui censentur in genere aquilarum, Ælianus. Θωχρῖνος auis notha nominatur in Ixeuticis Oppiani lib. 2. accipitre patre, & aquila matre progenitus, amphibius. Genus quoddam accipitris (inquit) adeò in libidinem profusum est, vt verno tempore omni robore amisso, minimarum etiam auicularum morsibus obnoxia sit. Deinde adulta æstate & sub canicula viribus recuperatis, de auiculis sese vlciscitur, & quascunque assecutus fuerit deuorat. Quod si aquilæ fœminæ vocem audiuerit, aduolans cum ea miscetur. Illa quæ ex ignobiliore aue conceperit oua ne incubare quidem dignatur, & vt aquilas mares lateat procul ab eis auolat. Nam illi quam adulterio corruptam senserint omnino vlciscuntur & abigunt. Pulli tandem ouis Sole concalfactis exclusi, amphibij sunt & piscium captura victitant.

De Asteria. Accipiter ASTERIAS, id est stellaris ab Aristotele dictus, Nipho is esse videtur quem recētiores asturem corruptè dicunt, nec aliud addit. Quod si ita est, nomen hoc ei inditum videbitur à punctorum varietate, quibus eum insigniri diximus supra in *B.* Cognominantur & ardeæ & musteli pisces stellares eandem ob causam. nam & ποικίλοι iidem musteli vocantur. Est & aquila stellaris Æliano, eadem vt coniicio quæ germana & omnium maxima. Cæterum cur læues quidam accipitres (λεῖοι) ab Aristotele dicantur, non facile dixerim, nam musteli pisces læues dici videntur, quoniam aculeos dorsi vt acanthiæ in eodem genere non habent: Est & læuiraia à priuatione spinarum dicta. Coniecerim tamen læuem dici accipitrem, qui nullis punctis aut maculis distinguatur & veluti exasperetur, vt asterias & cenchris. Nam & elæophoro inter accipitres nomen à maculis nasi. Eberus & Peucerus accipitrem stellarem Germanicè interpretantur Blawfuß/ id est falconis genus cui nomen est à cæruleo pedum colore: læuem verò, Baumfalck/ id est falconem arborum, quas tamen interpretationes suas nec authoritate nec argumentis astruunt. Niphus accipitres λείους & φρυνολόγους specie diuersos facit, πέρκους verò & σπιζίας non diuersos. *πέρκος & περκνός.* Ego vocem πέρκος neque apud authores neque apud grammaticos legisse memini: quamobrem περκνὸς oxytonum & cum νι in vltima legerim: quod nigricantem vel nigris maculis distinctū significat. Percnoptero etiā aquilæ ab alarū notis vel nigritie nomen. Περκνὸς siue aquilā siue aliud quid (vt colorē) significet, verbi περκάζειν quod est nigrescere, sensum continet, Varin. Cęterū verba περκάζειν pro μελαίνεσθαι καὶ πεπαίνειν, (nam vua cùm maturescit nigrior euadit & , περκαίνειν pro διαποικίλλεσθαι, sine νι post cappa scribuntur: vt nomen etiam περκώματα, τὰ ἐπὶ τῷ προσώπῳ ποικίλματα. Sed & perca (πέρκη ἢ περκίς) piscis à colore nomen traxisse videtur. lineis enim nigricantibus variatur: vnde & γραμμοποικίλον cognominant. Scio etiam περκὸς apud Varinum legi, exponiq; κιρκηστικὸς ἀετὸς, ὁ πε-

ὁ περκνὸς χαίνει καὶ κόπτων. Sed planè deprauatam vocem existimo, legendumque περκνὸς, siue accipitrem siue aquilam ita cognominare libeat. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε τελειότατον πετεηνῶν Μόρφνον, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσι. Hom. Ιλ. ω. Vbi Scholia μορφνὸν interpretantur, φόνιον, id est cædis auidã, vel nigrã, vel rapacem: vel peculiare genus aquilæ. & mox περκνὸν, τὸν αὐτὸν τῷ προειρημένῳ. μέλανα. ἀφ' οὗ καὶ τὰ μελανιζόμενα τῶν βοτρύων περκάζειν λέγομεν. Leporis colorem epiperenon dici legimus, quòd sit perene oliuæ species, non acerbæ quidem, sed nec nigrescentis omnino, Cælius. Eratosthenes περκάδα κίχλην inter pisces nominat. Eberus & Peucerus percum putant esse illum qui Schmirlein vulgò dicitur, quem mox in Æsalone describam: vel nisum, id est sparuerium, nullis ad hoc argumentis vsi. ¶ Cæterum accipiter πέρνης, vt apud Aristotelem scribitur, a Gaza pernix transfertur. Niphus illum esse coniicit qui vulgo speruerius appellatur, & a celeritate sic dictum scribens suam in Græcis literis imperitiam prodit. Gaza enim pernicem conuertit, alludendo ad vocem Grecam, & terminationem Latinam ei asciscendo. nã πέρνης alioqui significationem nullam apud Græcos habet, ego πέρκνης potius legerim, vt eadem ratio sit nominis quæ percno iam dicto accipitri, & percæ pisci. Si quis tamen πέρνης legere malit, quòd & πέρνης κυνηγετικὸς ἀετὸς apud Varinum habeatur, per me quidem licebit: etsi quod sequitur ὁ περκνὸς χαίνει, voci percnos magis conuenit. Περνὶς, species accipitris, Hesychius & Varinus. Πέρνης accipiter, vel (vt Gaza reddit) pernix, Ebero & Peucero exponitur vulgò dictus gyrofalco, Germanicè Stoßfalck/ sed absq; authoritate & argumentis.

Μορφνὸς. *Πέρνης.*

¶ Perdicotheros accipiter Apollini sacer & minister esse dicitur, vt morphnos matri deorum, Gillius, sed fortè percnopteros legendum. neq; enim memini apud authores perdicotheron legisse. quod si à perdicum venatu tale nomen componere velis, per *as* in prima declinatione περδικοθήρας dicendum fuerit, vt μετωποθήρας; Aristoteli. Est autem percnopteros, vt morphnos quoque, aquilarum generis. Accipiter mas (tercellinus) capit perdices, grues autem capere non potest, Tardiuus. Vidimus pridem accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, visenda solertia oculis inuolutam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, stupente principe Carolo, atq; ob rei miraculum quingentis aureis emercato, Budæus.

Perdicotheros.

¶ Tanysipteros accipiter Iunoni sacer est, Gillius. Apud Hesiodum quidem τανυσίπτερος accipitris simpliciter epitheton est, ab alarum extensione factum. Apud Varinum legitur epitheton hoc commune esse auium, quæ inter volandum alas extendunt.

Tanysipteros.

¶ Accipitres chiluones a Plinio nominari, qui nunc falcones dicantur, Blondus author est in Latinis. Ego hanc vocem apud Plinium nusquam reperio.

Chiluones

¶ פרס *peres*, apud Hebræos, auis magna est & solitudinem amans, vt Dauid Kimhi interpretatur. R. Iona docet Arabicè vocari עקאב, *okab*. Augustinus Steuchus genus accipitris vel aquilæ esse suspicatur, siquidem gryphes fabulosi sunt. Deuteronomij cap. 14. Chaldæus interpretatur ער, *ar*: Arabs ערקאב, *vkab*: Persa כרמי, *fomi*: sequitur tamen עיקב, *okab*, vt nomina videantur transmutata. *Vide* infrà in Haliæeto. L x x. γρύπα, Hieronymus gryphem. Eruditus quidam apud nos haliæetum esse cõiicit. Vox quidem ipsa *peres* ad Græcam πέρνης accedit, quæ accipitris species est apud Aristotelem, nisi πέρκνης potius legendum, vt paulò ante scripsimus. Quod ad Persicam vocẽ *fomi*, inuenio apud Tardiuum secundam speciem aquilæ quæ capreolos, id est paruas capreas rapiat, *femy* appellatam. *Vide* supra in accipitre A. plura de voce peres.

¶ Paulò supra Catarrhacten Nili sitæ sunt Philæ, communis Æthiopum & Ægyptiorum habitatio. Hæc templa Ægypria habet, vbi ales colitur quẽ accipitrem vocãt, qui nec nostris simile quicquam habet, nec Ægyptiis. Nam & magnitudine excedit, & varietate longe diuersus est, dicunt enim Æthiopicum esse, & inde afferri cùm alter deficit, ac etiam multò ante: & tunc nobis ostensus est, cum iã morbo deficeret, Strabo lib. 17. De Ægyptio quidem accipitre scriptum est supra in D.

De accipitre Ægyptio.

¶ Accipitres læues & rubetarij abunde viuunt (εὐβίοτοι), id est commodè viuunt: quòd victum ingeniosè & strenuè sibi parẽt, nec pigri aut inertes sint) atq; humiuolæ (χαμαιπετεῖς) sunt, Arist. Sperueri etiam vulgò dicti vulatu humili ferũtur. Rubetarium (inquit Turnerus) esse credo accipitrem illum quem Angli *hen harroer* nominant à dilaniandis gallinis. Palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedentes aues in agris, & gallinas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda frustratus, tacitus discedit, nec vnquam secũdum facit insultum. Per humum omnium volat maximè, Hæc ille. Eundem accipitrem Eberus & Peucerus Turnerum sequuti Hünerahrn interpretantur. Nostri miluum (ni fallor) Hünerdieb, id est gallinarum furem appellant.

Rubetarij accipitres.

¶ Sabaudi genus quoddam accipitris *auberet* nuncupant.

¶ Accipitrum genera quatuor sunt. Ex iis primum grandi corpore est, & facilè cicurantr, oculis variis, perlucidis, vultu hilari, pede crasso, lõgis vnguibus, delicatum in victu: quod aues omnes inuadit, nec vllam metuit, Liber de nat. rerum. Videtur autem primum hoc genus non aliud esse quàm accipiter vel astur simpliciter dictus.

¶ Ægithalus, vt Aristophanis Scholiastes scribit, species est accipitris, sic dicta quòd vbera capræ sugat. Sed paruam auiculam propriè ægithalum dici, eam verò auem quæ caprarum vbera sugere fertur ægothelam, id est caprimulgum, suo loco docebimus.

Ægithalus.

Ocypterus. ¶ OCYPTERVS etiam de genere accipitrum videtur auis, à volandi pernicitate dicta. nam & ὠκυπέτης accipitris simpliciter epitheton est. Miluum & ὠκύπτερον μαχοφάγον, & aquilã in cibo damnat legislator, nullum cum illis commercium habendum insinuans, qui rapina victitant, Clemens Pædagogi lib. 3. Et rursus quinto Stromateωn. Moses interdixit mensis aquilã, oxypterum, (ξύπτερον. sic enim hic scribitur non ὠκύπτερον vt supra,) miluum, coruum, innuens scilicet non oportere coniungi aut similes fieri illis, qui victum sibi non labore parant, sed rapto & iniquitate viuunt. aquila enim rapinam, oxypterus iniquitatem significat.

Falcones. ¶ FALCONES accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Falconum genera plura sunt, cùm alias, tum quia specie diuersi falcones & inter se, & cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus.

¶ Accipitres quidam Claronæ, qui insignis Heluetiæ pagus est, Habspurger vel Krewelberger dicuntur, quos audio ea magnitudine & audacia esse, vt etiam leporem retineant.

Accipiter marinus. ¶ Accipitrem marinum recentiores quidam parum eruditi (vt Kiranidæ interpres) conuertunt, vbi Græcè haliæetum legi conijcio, id est, aquilam marinam. Sed accipitris pelagij Ælianus etiam meminit, scribens illum inimicum esse coruo.

DE AESALONE.



ACCIPITRVM genus præcipuum triorches est, secundum æsalo. Arist. Græcè αἰσάλων scribitur, paroxyt. Apud Varinum oxytonum, quod non placet: apud Hesychium αἰσάρων corruptè. Albertus & recentiores quidam ineptè (vt solent) *assalon* & *azalon* scribunt, & cum salo, id est ægitho auicula confundunt. Æsalona Græci vocant qui solus omni tempore apparet: cæteri accipitres hyeme abeunt, Plinius. Aristoteles similiter scopes discedere scribit, aisâlones semper apparere: inter accipitres vero buteonem tantum semper apparere. Inter minores accipitres (inquit Guilhelmus Turnerus) sola *merlina*, vt Angli vocant, siue *smerla* vt Germani, semper adparet, quamobrem eandem æsaloni esse cõiicit. *Æsalon solus omni tempore apparet.* Æsalo vulpi est inimicus. ferit enim pilosq; eius euellit, occiditq; catulos. vncis nanq; vnguibus est. *Æsalo inimicitias gerit cum Vulpe, Coruo,* Æsalonem coruus impugnat, & vulpem aduersus ipsum defendit, Aristot. Coruus cum etiam robusto æsalone decertat, Ælianus. Æsalo vocatur parua auis, oua corui frangens, cuius pulli infestantur a vulpibus. Inuicem hæc catulos eius ipsamque vellit. quod vbi viderint corui, contra auxiliantur, velut aduersus communem hostem, Plin. *Vulture.* Æsalo cũ vulture pugnat, Arist. Et rursus, Æsalo & vultur inuicem inimici sunt, vngues enim vtriq; vnci habentur. ¶ Æsalon, qui & æsalus, vt habent Grammatici quidam, sed abiq; authore.

De Smerlo. ¶ Smerla vel smerlus Germanorum, ein Smirle vel Mirle vt Albertus nominat, ab alijs *emerillon* a Sabaudis *esmerellon* vocatur, ab Italis *smerlo* vel *smerlino*. quarum prior vox [illegible] videtur conuenire, posterior minori. faciunt enim duas species siue aliter siue sexu [illegible] tum differentes, vt smerlus fœmina sit, smerillus mas. Smeriglio, haliæetus, [illegible] lum [illegible] q; auctore & absq; ratione. Capiunt smerilli easdem aues quas musceti, vt audio, nonnulli etiam perdices. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat, Ephesius illum qui fringillas

fringillas sequitur: hic puto est smerillus, Niphus. Falco arborum apud Germanos dictus, medius est quantitate & vigore inter gibbosum falconem & mirle, eodemq; modo vt mirle regitur, Albertus. Decimum & vltimum falconum genus quantitate minimum est, (inquit idem Albertus) quod *mirle* & *smirlin* vulgò vocatur. Et quamuis magnitudine cæteris inferior sit, nulli tamen animo & audacia cedit pro corporis & virium suarum portione, præcipuè si peritia & vsus accedant, spesq; auxilij à falconario propinquo. Itaque Guilhelmus Falconarius refert se harum auium opera aliquando gruem cepisse. Alioqui enim alaudas & similes aues tantum vincere potest, & ad summum perdicem & columbam, nisi (vt diximus) vires arte iuuentur. Guttas in facie habent hæ aues vt & cæteri falcones, alas longissimas respectu sui corporis, caudam mensuratam, (mediocrem intelligo:) crura & pedes planos citri- *Descriptio corporis.*
10 nos. Minores sunt nisis, æquales ferè muscetis. Dum feri sunt, cardueles ferè capiunt. sunt enim celerrimi & insidiosi, & in capiendo ascendunt ac descendunt feriendo, sicut & alia falconum genera. Sed de hoc genere hæc dixisse sufficiat, quòd omnibus ferè notum sit, Hæc Albertus de animalib. 23, 14. Et mox sequenti capite, Ex falconum ignobilium genere lanarius rubeus est, qui minor est & mirle imitatur. Rursus in eodem libro in elemento *M.* Meristiones (inquit, ego merilliones legendum puto, eosdemque esse smerillis, vel mirle) aues sunt paruæ, rapaces, & aliquid habent de falconum natura. socialiter enim volant ad prædam, (sicut accipitres & herodij, Isidorus:) & quaterni aliquando ita instituuntur, vt spe auxilij hominis cygnum prosternant: vnus scilicet capiti, bini alis insidentes. quartus collum & pectus oppugnans. sic cygnum opprimendo deijciunt vt ab aucupe capiatur. Quando autem syluestres sunt, aues paruas insequuntur. Colore & figura merulam referunt (non multò maiores me-
20 rula, Isidorus: & fieri potest vt inde etiam merilli vel merillones nominentur) nisi quòd rostrum & vngues aduncos habent. Eadem ferè omnia Isidorus, merillum appellans: Quaterni (inquit) merilli cygnum a diuersis partibus (vt iam dictum est) inuadunt: Vnde cygnus auis grauida (grauis corporis) angustijs circumsepta, mouere se non valens, ab aucupe præuenta capitur & occiditur. ¶ Ismerli sunt quasi falconelli, id est falcones parui, quos & corporis specie & colore pennarum referunt. Horum aucupium plus voluptatis quàm vtilitatis adfert. Capiunt præcipuè alaudas, quas tanto desiderio & impetu persequuntur, vt vel ad clibanum vsq; ardentem quandoque, vel in puteum, vel hominum vestes offendant. Capiunt etiam passeres & alias auiculas. Cætera quæ ad ipsorum institutionem & curam pertinent, ex accipitrum historia petentur, Crescentiensis. Merillo formam habet falconis, minor speruerio, volacior quàm vlla auis alia. Aues capit easdem quas speruerius: præcipuè verò paruas, vt *Ismerli.*
30 passerem, alaudam, & similes, quas mira animositate persequitur. Debet cicurari & institui intra octo dies: nam post id tempus inutilis redditur. ¶ עזניה, *asnya*, vocem Hebraicam, Leuit. 11. & Deuter. 14. aliqui Gallicè *esmerellon* interpretantur. *Vide* infra in Haliæeto. In Alberti commẽtarijs de animalibus pro æsalon legitur *celon* voce corrupta, quam falconem lapidum interpretatur. Haliæetus, *lo smiriglio*, à quibusdam *muschette*, Scoppa grammaticus Italus. Eberus & Peucerus æsalonem Germanicè reddunt Ahrn: percum verò smerillum vel nisum, Smirlein oder Sperber.

DE BVTEONE, DE QVO PLVRA REquires infra in Lanarijs inter Falcones.

A.

40 ACCIPITRVM genus precipuum (κράτιστοι) buteo est, triorcha à numero testium nuncupatus, Aristot. Triorchen accipitrem dictum inuenimus à numero testium: buteonem hunc appellant Romani, Plinius. Buteo genus auis, qui ex eo se alit quod accipitri eripuerit, vastitatisq; est causa (locus est corruptus) his locis quæ intrauerit, vt bubo, à quo etiam appellatur buteo, Festus. Apud Albertum & eiusdem classis authores buteus pro buteo ineptè scribitur. ¶ Hęc auis, vt conijcio, Italicè *buzza* vocatur: & fortè etiam *poyana* quasi pagana. nam & villanos has aues vocant, vt dicam in Lanarijs inter Falcones, vel *poyana* à pullorum raptu, vt fortè miluus sit. Circa lacum Verbanum *aeta*. Buteo à nonnullis putatur bucciarius: sed, vt Ephesio placet, falco est habens tres testes, Niphus. Hispanis aut Lusitanis, *gauiam*, ni fallor. Gallis, *buysard*, *buzart*, vel *bousant*, vel *bousat*, vt Sabaudis apud quos & *bose* nomẽ vsitatum est. Sunt tamen qui dicant etiam milui alterum genus *buysart* Gallicè nominari. Sabaudi quidem suum *Buteo cur triorcha dictus sit.*
50 *bousatum* quatuor generum faciunt: primum cognominant nobilem, alterum communem, tertium album aut caligatum, (*blanc ou chaulsè*,) quartum marinum. Buteo Anglorum *bushardа* est, ni fallor. nam miluo magnitudine æquiparatur, semperq; ipse cernitur, quod de buteone Aristoteles scribit, Turnerus. Aliqui Anglicè *bussard* scribunt. Germani quoq; nostri Bußhart vocitant: vel Busant/ Bußahrn/ Buse/ vel Bußhen/ inferiores Brobuyzen/ vt Albertus & Murmellius annotarũt. Saxones Rittelweyh/ à similitudine milui. Sunt qui eundem apud nos appellent Maßweyh/ id est miluum palustrem, quòd circa paludes auibus insidietur, & furte etiam piscibus: vel Maßhow/ id est bubonem palustrem, quòd corporis specie aliquatenus bubonẽ referat. Genera eius tria faciunt, magnitudine discreta. Nos alium Maßweyh aquilarum historię subiungemus. Accipitres nonnulli pigerrimi sunt, & ad volandum ignaui adeo, vt ab alijs nutriri desiderent, & serò tandem ad venationem procedant, solisq; ranis insidientur, Oppianus. Hi quidem buteones esse videntur, accipitrum ignauissimi.

B.

Descriptio buteonis. Buteo miluo æquatur magnitudine, Aristot. De genere accipitrum est, sed paulò nigrior, Obscurus. Subniger, vncis vnguibus & rostro, magnitudine fere milui, Albert. Buteonibus testes terni, Plinius. ¶ Buteo apud nos triplex habetur, magnus, mediocris, & paruus. Differunt etiam coloribus, audio album quoque reperiri.



¶ *Poiana* Italis vulgò dicta, auis est magna, similis miluo, nigrior, tardior, &c. ¶ Ego olim in Sabaudia *Buchardum* marem ad me delatum, consideraui. Is rostro erat breui, adunco, nigro: in fronte color ex viridi & flauo mixtus, (quem tamen in altero quodam non deprehendi.) Pedes flaui, ad media ferme crura innatæ plumæ. Tergum fuscum, pennæ extremæ nonnihil ruffi coloris præferebant. Interior pennarum pars quæ mutuo obtectu latet, albescebat, multis densis crispis mollissimisq; plumulis obsepta. In ventre & pectore pennæ albicantes erant, nigris pleræq; maculis per medium insignes.

Captus

Capitis quoq; pennæ fuscæ per margines albicabant. Alarum maximæ pennæ cæteris nigriores erant. sed omnes in alis pennæ altera extremitate, interiore scilicet, albidæ erant. Longitudo corporis extensi à rostro ad imum pedem, vel etiam ad imam caudam, dodrantes duo cum palmo, hoc est palmi septem. Cauda ab orrhopygio dodrantalis. Collum breuissimum, vt in omni accipitrum genere. Tota denique magnitudo & pondus videbantur mediocrem gallinam referre. Testes, cùm inciderem, nullos inueni, & fœminam fuisse puto. Rursus verò alio tempore marem incidi: Illi magnitudo per omnia æqualis erat superiori: pondus vnciarum triginta. Colore nonnihil à superiore variabat, vt in fronte & alibi. Circulus in oculis iridem nigram flauissimus ambiebat. Crura à ventre ad vngues vsq; digitos circiter nouem longa. Venter, latera & crura superius plumis albis vestiebantur, quas latiusculi circuli obscurè ruffi per transuersum distinguebant. Tota pars prona concolor erat, castanearum coloris obscuri. Plumæ in cauda magis albebant, zonis quidem eiusdem coloris (obscurè ruffis) distinctæ. Testes ad spinam dorsi inter vtrosq; renes, binos tantum (vt triorchæ nomen à ternis testibus non verè sit factum) albos ac pusillos reperi, altitudine æquali. In medio quidem particula quædam erat teste minor & flaua. Tinnunculum quidem Itali aliqui hodie tristinculum vocant, quasi a tribus testiculis. Vngues buteoni minores infirmioresq; quàm cæteris accipitribus. ¶ Obseruaui & buteonis pullum, nido exemptum recens, vndiq; cinereum, rostro tamen, pedibus oculisq; flauis. Post aliquod tempus oculi & anterior rostri pars, ad fuscum vel subcæruleum colorem mutabantur, cùm iam quinq; aut sex hebdomadas dierum vixisset.

C.

¶ Buteo semper cernitur, Aristot. quod Plinius de æsalone accipitre reddidit. ¶ Carniuorus est, Idem. Hostis est ranæ & rubetæ & anguis. rapit enim eos atq; exedit, Idem. Sed forte non aliter horum animalium hostis est, quàm cibi gratia. Mures & ranas pro cibo suo ruri inquirit, Stumpfius. Venatur ranas & mures, & auiculas pigras aut infirmas quæ volare nequeunt: & quandoque pullos auium rapit, Albertus. Ego in buteonis cuiusdam incisi ventriculo talpam integram reperi, & in alterius cuiusdam ventriculo insecta quædam nigra. Ἐρωδιὸς γὰρ ἔγχελυν μαιανδρίην Τριόρχης εὑρὼν ἐσθίοντ᾽ ἀφείλετο, Simonides apud Athenæum: Quasi triorchæ siue triorchi pisces etiam deuorent. Notatur autem ex hoc loco buteonis ignauia, qui ab ardea sibi anguillam eripi passus sit. Buteo auis est tarda & pigri volatus: præda tamen viuit, quam vel dolo ceperit, vel languore aliquo aut pigritia detentam assequutus fuerit, Obscurus. Tarditas quidem & pigritia huius auis, quam telo petitam, non ad primum aut secundum ictum, sed vix ad tertium cedere aiunt, prouerbio apud nos occasionem fecit, Du sitzest wie ein Bußhart / Buteonis instar sedes, in homines ignauos & diutius ad mensam vel alibi otiosè desidentes.

De buteonis cibo. *De eiusdē ignauia & tarditate.*

D.

Buteo vilis ac timidus est, & vel à paruis auibus nonnunquam fugatur. quamobrem Itali timidos & effœminatos prouerbio *poianas* vocant. Propter eandem timiditatem non audent vt milui prope domos & habitationes hominum prædam inuadere, sed ruri & in agris eam perquirunt, Stumpfius. Hostis est ranæ, rubetæ, & anguis. rapit enim eos atque exedit, Arist. sed hoc cibi causa forte potius facit, quàm quòd aliter oderit. nam & anguillam capit, vt supra ex Simonide recitaui. Harpæ & miluo communes inimicitiæ contra triorchin sunt, Plinius. Et rursus, Harpæ & triorches accipiter dissident. Sed forte hæc non rectè ex Aristotele transtulit, apud quem in historia animalium sic legitur: Quæ cibum à mari petunt, anas, gauia (βρένθος καὶ λάρος) inuicem dissident, buteo in alio genere hostis ranæ & rubetæ anguis est. Et rursus, Amici etiam pipex, harpa, miluus.

Buteonis timiditas

E.

Buteo capitur visco. nempe mure humi posito (ab aucupe faciem auertente) & circunquaq; illitis visco virgis erectis: quibus buteo murem rapturus implicatur, Stumpfius.

Quomodo capiatur buteo.

F.

Buteo quanquam auis rapax, à quibusdam tamen inter delicias ciborum appetitur, Stumpfius. Pinguescunt apud nos, & væneunt deplumati. In Balearibus insulis buteo etiam accipitrum generis in honore mensarum est, Plinius. Dulcissimus & boni saporis in cibo est, si assus edatur, Albertus & autor libri de nat. rerum.

De alimēto ex buteone.

G.

Qui in Venerem infirmior erit, testiculos millonis ex aqua fontana, quæ perennis est, cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, statim remediabitur. Marcellus. Cæterùm quæ nam auis sit millo, nusquam legere memini. coniicio autem triorchen esse, quæ miluo similis describitur, vt auis maximè testiculati testes, à quibus ternis etiam nomen adeptus est, ad promouendam Veneream facultatem adhibeantur.

Testiculi millonis venerem excitant.

H.

a. Millo apud Marcellum Empiricum buteo esse videtur, vt iam in *G.* scripsimus. Falco niger accedit ad formam auis quæ butorius vocatur, Albertus: lego buteus. sic enim ab Alberto & eiusdem farinæ scriptoribus buteo nominatur. Cæterum butorius iisdem auis est ex ardearum genere, quæ ab

De butorio.

authore Philomelæ butio per onomatopœian appellatur hoc versu, *Inq; paludiferis butio bubit aquis.* Triorches, phrynus & ophis pugnant, Aristot. Hunc locum Albertus ex Auicennæ translatione Græcis vocabulis turpissimè corruptis sic vertit, *Frichachyz & coronos*, id est coruus aquaticus. tyrus autē aquaticum est animal vocatum *trihane*. Τριόρχης quidem vox vsitatior est pro buteone, sed legitur etiam βιόρχης, vt supra in C. ex Simonide citaui: & in Auibus Aristophanis, Ταυτηνὶ τίς ὁ ξυλλήψεται, Ἀναπτάμενος τριόρχης; Vbi Scholia, loco nominat triorchium indicata Iride meretrice nimirum pro homine libidinoso & prono ad Venerem. Τριόρχης vel βιόρχης, species est aquilæ, Varinus & Hesychius. Sed illi aquilæ nomen ad accipitres non rectè extendunt, Κεγχρηΐς, βιόρχης, iidem. ego tinnūculum accipitrem potius, qui & κεγχρὶς & κεγχρηΐς vocatur, cenchrilen esse dixerim. Μέρμνης, τριόρχης, Hesychius & Varin. Βελλύνης, τριόρχης, apud Lacones, iidem. Germani quidem & Angli (vt in *A.* docui) buteonem Bußhardt vocant: tetracem verò siue tetraonem Angli priuatim *bustard*, alij ex eis melius *bistard*, vt & alij quidam recentiores *bistardam*. ¶ Epitheta huius auis nulla inuenio, possunt tamen hæc esse, tardus, ignauus, timidus, vilis, ignobilis, & huiusmodi.

Centaurꝭ herba triorchis dicta.

¶ Tertia est centauris cognomine triorchis, qui eam secat, rarum est vt non vulneret sese. Hæc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnariq; colligentes tradit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia (centaurij genera) & vni generi assignant, Plinius. Quibus verbis dum aliorum imperitiam arguit, suam ipse prodit. Apparet enim omnino eum esse deceptum Theophrasti verbis non intellectis, qui de hist. plant. 9. 9. sic scribit. Febrifugiam secantes accipitrem tritestigerum (sic Gaza vertit triorchen) nuncupatum cauere aiunt, vt sine vulnere possint discedere. Non igitur herba ipsa triorchis vocatur, sed ab accipitre huius nominis fodienti periculum esse aiebant homines siue superstitiosi, siue impostores verius. Gaza eo loco non rectè febrifugiam vertit, quod nomen minori non maiori centaurio conuenit. Maioris quidem radix succo sanguineo est: minoris inutilis. tertium verò genus à bonis authoribus nullum traditur. Idem Theophr. de hist. plant. 1, 19. centaurij succum amarum esse scribit, de minore intelligens, (cui pręter nomen nihil commune cum maiore,) vbi Gaza rectè fel transtulit. Rursus lib. 9, cap. 4. Centauris (inquit Theophrastus) per 12 annos durat. est autem pinguis & densa. quæ verba de centaurio maiore accipi debent, hoc est eius radice. etsi centauris formula diminutiua dicatur. Gaza hoc loco non rectè fel terrę posuit. Item eiusdem operis 3, 5. Centaurium in Eleo agro nascitur. montuosis quidem locis fœcundum: planis infœcundum & flore tantum gaudens: concauis ne floret quidem nisi improbè. Hęc etiā verba ad maius centaurium refero. Postremò initio lib. 9. Succus quorundam (inquit) sanguineus est, vt centaurię (κενταυρείᾳ) & atractylidi. Vbi omnino non ceuteria, sed centaurium legendum, intelligendumq; maius. Hæc occasione triorchis herbæ, quam somniauit Plinius, óbseruata mihi apud Theophrastum, necdum ab aliis quod sciam prodita, hoc loco adferre volui.

De familia cognominata à Buteone.

¶ Familia etiam ex buteone cognominata est, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset. Plinius. Ego (inquit Cælius) in gente Fabia id fuisse cognomentum accipio. Nam ab vrbe condita libro vigesimotertio T. Liuius M. Fabium Buteonem nominat. Meminit & in Fabio Maximo Plutarchus. Sed ibi mendum (opinor) inoleuit: nam scribitur modò Fabius Bulco. Græcus tamen codex φάβιον præfert βυλκῶνα, &c. Deniq; Buteonis oratoris mentio est Senecæ Controuersiarum lib. 2. Cælius. Et rursus, Triorchæ auis Aristophanes meminit in Vespis. Et quoniam hæc auis, vt scribit Sex. Pompeius, vastitatis est causa in his locis quæ intrauerit, ab hac eius natura videri potest Agathocles tyrannus cognomentum traxisse. nisi quis malit ab efferata libidine. Nam egressus Agathocles pubertatis annos libidinem à viris transtulit ad fœminas. Traditur item quum esset perfunctus fato, vxorem querulam flebilibus modis illud subinde ingessisse: Τί δ' οὐκ ἐγὼ σοί; Τί δ' οὐκ ἐμοὶ σύ; Quid non ego tibi? quid tu non præstitisti mihi?

Agathocles buteo dictus.

Auspicia ex buteone.

¶ *h.* Buteonem Dianæ sacrum esse dicunt, Gillius. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis immussulos, buteones, &c? Arnobius lib. 7. contra gentes. Triorchæ accipitri principatum in auguriis Phemonoë dedit. buteonem hunc appellant Romani, familia etiam ex eo cognominata cum prospero auspicio in ducis naui sedisset, Plinius. Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, &c. Festus: quod & alibi repetit, aues oscines ab illis distinguens quæ alis ac volatu auspicium faciunt. De augurio ex præpetibus auibus, vt buteone, sanquali, *vide* in Aquila *h.*

Prouerbia.

¶ Prouerbia, Timidi & effœminati Italicè *poyana*, id est buteones vocātur. Prouerbium Germanicum, Du sitzest wie ein Bußhart/ in desides ac pigros, supra in *C.* exposui.

DE SVBBVTEONE.

SVBBVTEONES appellantur in accipitrum genere, qui latiores sint, Arist. Græcè scribitur ὑποτριόρχαι. Sed quærendum est an γυποτριόρχαι potius legi debeat. nam & in generibus aquilarum codices nostri *gypaeton* habent, & rectè quidem. refert enim ea auis speciem vulturis, vt Aristoteles ibidem adscribit. An verò similiter γυποτριόρχαι legendū sit, non æquè asseruerim. coniectura tamē hæc nostra est, præsertim cùm aues istas latiores esse dicat Aristoteles, vt ad latitudinem scilicet vulturū accedant.

Turnerus

Turnerus non maius neque latius hoc genus buteone, ſed minus facit. Subbuteonem (inquit) eſſe puto, quem Angli *ringtalum* appellant, ab albo circulo qui caudã circuit. Colore eſt medio inter fuluum & nigrũ, buteone paulò minor, ſed multò agilior. Prædam eodem modo quo ſuperior captat, Hæc ille. Ego apud Græcos præpoſitionem ὑπὸ minuere interdum ſcio ſignificationem vocabulorum, ſed cum verbis tantum cõpoſitam & nominibus ab iiſdem deriuatis, & adiectiuis, cum ſubſtantiuis verò nunquam, niſi (vt dixi) verbalia ſint. Sit igitur ſiue hypotriorches, ſiue gypotriorches potius, auis ex buteonum genere, quod triplex apud nos inueniri ſupra dixi, nominibus non aliter quod ſciam, præterquam illis quæ differentiam indicent magnitudinis, diſcretum.

DE CIRCO ACCIPITRE.

A.

CIRCVS ab Ariſtotele tertiũ genus accipitris numeratur poſt triorchen & æſalonem. Apud Græcos poetas aliquando ἴρηξ κίρκος: alias κίρκος ſimpliciter nominatur. Sirenes apes diſſident cum circa: itemq; CIRCA (κίρκη) & circus non ſolum genere, ſed & natura inter ſe diuerſi ſunt, Ælianus & Euſtathius. CIRCANEA auis quæ volans circuitum facit, Feſtus. Albertus circum interpretatur genus falconis cui à cœruleis pedibus nomen: Eberus & Peucerus falconem ſimpliciter: ſed nullis argumentis, quod dicunt, probant.

B.

Ex accipitrum generibus inuenimus circon claudum altero pede, Plinius. Ariſtoteles de hiſt. 9. 15. nõ de circo, ſed de ægitho aue ſcribit, ὅτι τὸν πόδα χωλός ἐστιν, id eſt, pede claudo eſſe. Albertum χλωρὸς legiſſe video: vertit enim pedes habere citrinos.

Circus claudus altero pede.

C.

¶ Cercis, id eſt radius textorius, à ſono dictus eſt ἀπὸ τοῦ κρέκειν, vt & crex auis: & forte circus etiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν per methatheſin, vt à crico organo differret, Varinus. *Vide* infra in *a.* ¶ Volatus eſt celerrimi accipiter circus, ſecundum Homerum: quamuis idem epitheton ὠκύς accipitri etiam ſimpliciter tribuit. Volãdo, præſertim cum inſidiatur, vt & aliæ aues rapaces & milui, circuitum facere videtur: vt inde circus dictus videri poſſit, quanquam Græci auem circum appellant, circulum verò κρίκον. Itaq; circaneam Feſti eandẽ eſſe conijcio, tum à nominis ſimilitudine, tum à genere volatus. ¶ Gallina ardet ſtudio & amore pullorum: primum enim vt circum auem rapacem ſupra tectum gyros agere cognoſcit, ſtatim vehementer vociferatur, tum explicatis alis timidos pullos protegit, auemq; procacem retrocedere cogit, Gillius. κίρκος non magnis auibus, ſed paruis inſidiatur, Euſtath. Wottonus circum inquit ex ferociorum accipitrum numero eſſe, & gallinarũ domeſticarum pullis inſidiari. τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅς τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homerus Iliad. ρ. Comparat autem Æneam & Hectorem circo, Græcos auibus quæ à circo capiuntur. Clangorem quidem aquilarum aut vulturum facile columbæ ſpernunt, non item circi & marinæ aquilę, Ælianus. Et alibi, Aquilas marinas & circos horrent columbæ. Mus in Homeri Batrachomyomachia conqueritur ſe timere circum & muſtelam. ¶ Circus, larus, vultures, &c. mali Punici grano pereunt, Ælianus.

Volatus circi.

Circus gallinis inſidiatur.

D.

Circi amaraginem (πικρίδα, Philes, id eſt intybum ſylueſtre vel lactucam ſylueſtrem) ad cuſtodiam pullorum in nidos imponũt, Ælianus & Zoroaſtres in Geoponicis. Alibi tamen apud Philen reperio circum florem croci nido imponere. Eiuſdem generis herba eſt hieracium, cui accipitres nomẽ dedere, quòd eius vſu caligini oculorum medeantur, vt ſupra ſcripſimus. ¶ Cum circo accipitre vulpi inimicitiæ ſunt, Ariſtot. & Philes. circus enim, quia vnguibus eſt aduncis, & carne viuit, vulpem inuadit ac vulnerat, Ariſtot. Cum turture cotus & circus inſitas inimicitias gerunt: & turtur viciſſim hoſtili odio ab vtroq; diſſidet, Ælianus. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Idem.

Circi amarago.

Circus hoſtis eſt Vulpi. Vulturi. Cornici.

H.

a. Circus ſpecies eſt ἀετοῦ (grammatici quidam Græci accipitrum & aquilarum genus confundunt, triorchen quoq; aquilis adnumerãtes, &c. ſed hic proximè pòſt nominatur ἀετὸς, & à pręcedente diſtinguitur,) quæ accipiter vocatur. aquila enim maiora animalia occidit, Scholia in Homerũ Iliad. ρ. vbi poeta dixerat, circũ aues paruas occidere. Ἴρηξ κίρκος ab Heſiodo quoq; memoratur. Κίρκοι, κρίκοι, ἅρπαγες: & incurua omnia κίρκοι dicuntur, Heſych. quare fieri poteſt circum à roſtri & vnguium aduncitate ſic vocatũ eſſe. etſi grammatici quidã (Euſtathius & Varinus) per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ κρίζειν (quo verbo Homerus alicubi vtitur) per metatheſin, vt à crico, id eſt circulo ianuæ ferreo (qui ab eodem verbo deriuatur) differret, deriuẽt. Κίρκος, κρίκος, ἱέραξ, κωπηλάτης, καὶ τῆς αἰγείρου ἡ βλάστη, Heſych. Lupi etiã genus ſecundũ circus vocatur apud Oppianũ, nimirũ à rapacitate: vt quartũ ictinus, id eſt miluus.

Circus vnde dictus ſit.

¶ Epitheta eſſe poſſunt quæcunq; accipitris ſimpliciter, Ἐλαφρόπτερος πετηνῶν, Homerus. Ὠκυπέτης, Appollonius.

¶ *b.* Harpyiæ in Thracia habent vulturum corpora, facies circorum, (quamuis codex impressus κύρκων habet per ypsilon) Varinus in Scylla.

¶ *c.* Οὐδὲ κεν ἴρηξ Κίρκος ὁμαρτήσειεν ἐλαφρότατος πετεηνῶν, Homerus. Equis Iberis velocissimis, inquir Oppianus, sola forte aquila volando contenderit, ἢ κίρκος ταναοῖσι, τανυσσόμενος πτερύγεσσι. Apollonius Argonaut. secundo, Ἠΰτε τίς τε δ' ἴρηξ ὑψόθι κίρκος Ταρσοῖσιν φερεῖς ποιῆ φέρεται ταχὺς, οὐδὲ τινάσσει Ῥιπῇ, εὐκήλοισιν ἐνευδιόων πτερύγεσσι. Circus ὀξὺ λεληκὼς, Iliad. χ. propria enim est circo vox acuta, cum iam prædæ propinquus de ea apprehendenda anxius est, Eustathius.

¶ *d.* Circus persequitur τρήρωνα πέλειαν, id est timidam columbam alicubi apud eundẽ poëtam. Οἱ δ' ἄλλοι εὖξαντες ἐπέτρεσαν, ἠΰτε κίρκους Ὠκυπέτας ἀγεληδὸν ὑποτρέσωσι πέλειαι, Apollonius in Argonaut. Ἠΰτε κίρκοι Φῦλα πελειάων κλονέουσιν, Idem.

Circus prosperi est augurÿ.

¶ *h.* Inter accipitrum genera inuenimus circon claudum altero pede, prosperrimi augurij nuptialibus negotijs & pecuariæ rei, Plinius. Circum de genere aquilarum columbam discerpentem vnguibus felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alex. *Vide* supra in Accipitre simpliciter. ¶ Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος, Homerus. Ostensum est autem supra accipitrem etiam simpliciter dictum, Apollini sacrum esse.

DE CIRI VEL CIRRHIDE.

Cirrhis, κιῤῥὶς, per duplex *rhô*, vox oxytona, piscem significat, sic dictum *à cirrho*, id est fuluo vel pallido colore: item accipitris speciem. Chirris etiam (paroxytonum) *adonin* significat Cyprijs, (nimirum piscem adonin, cui color subfuluus subrufusve tribuitur) Laconibus verò lychnum, Varinus. Κιρὶς, (per *rhô* simplex, oxyt.) lychnus, auis, vel adonis, apud Lacones, Idem & Hesychius. Κεῖρις, auis quædam, accipiter, vel alcyon: secundum alios, Hesychius & Varinus. Κίρις nomen auis, ita scribitur vt σίρις & ζίρις, Eustathius. Κειρίδες, χηλία, ὄρνια, Iidem. Κήρυξ, genus accipitris, Iidem & Suidas. Κήρυλος, auis est, quam aliqui κήρυλον (κύρυν, Varinus per υ.) vocant. Antigonus quidem alcyonum mares κηρύλους nominat, Hesychius. Κίρυλος, piscis quidam, & species auis, Idem.

Metamorphosis Scyllæ in Cirin.

¶ Ouidius Metam. lib. 8. de Scylla scribit in cirin auem mutata: quam metamorphosin nos hîc partim ex Ouidio, partim ex Grammaticis paucis perstringemus. Nisus rex fuit Megarensium: aureos habens capillos (*cui splendidus ostro*) id est purpureus, *Inter honoratos medio de vertice canos Crinis* (πλόκαμος, Oppianus) *inhærebat magni fiducia regni*, Ouid.) cui oraculo responsum est, ipsum tam diu regno potiturum, quàm diu capillos intonsos retineret. Cùm igitur à Minoe ob interfectum dolo ab Atheniensibus & Megarensibus Androgeum filium Megara (Ouidius Alcathoen vocat) obsideretur, Scylla Nisi filia hostis (Minois) amore flagrans, vt illi magis placeret, noctu purpuream comã patri totondit, eamq; Minoi obtulit: qui dono accepto victoria potitus Nisum euersa regia occidit. Tum Nisus deorũ commiseratione conuersus est in sui nominis auem, quam & haliæetum vocant, perpetuum odium exercens in cirin auem, in quam Scylla fuit transformata, & sic dicta παρὰ τὸ κείρειν quod tondère significat. Cum enim à Minoe impietatem eius ac proditionem detestante contempta relinqueretur, illa amoris impatiens insilit vndis, *Consequiturq; rates faciente cupidine vires,*

Gnosiacaq; hæret comes inuidiosa carinæ.
Quam pater vt vidit (nam iam pendebat in auras,
Et modo factus auis fuluis haliæetus alis,)
Ibat vt hærentem rostro lacerare tadunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse leuis, ne tangeret æquora, visa est.
Pluma fuit. plumis in auem mutata vocatur
Ciris, & à tonso est hoc nomen adepta capillo,

Hæc Ouidius. Cuius interpretes quidam cîrin auem alaudam siue galeritam interpretantur, nimirum quòd existimarint nisum non alium esse quàm accipitrem minorem, (vulgò sparuerium vocitant) qui alaudis maximè insidiatur: qui tamẽ ab haliæeto plurimum differt. Ego cirin potius è genere cepphorum esse putarim, quæ quidem aues leuissimæ minimum corporis, plurimum plumæ habent, maritimæ sunt, & circa naues volitant clamosæ: videturque eis conuenire execratio ista Minois, qua Scyllam munus illud impium offerentem execratus est, *Tellusq; tibi pontusq; negetur.* item, *minio infecta rubentis crura.* Vergil. in Ciri. ¶ In Ixeuticis Oppiani cirrhis oxytonum scribitur, vbi cætera ferè similiter vt apud Ouidium legimus: hoc interest quòd cirrhin non scyllam hanc virginem vocat, aitq; illam à Minoe religatam ad nauim per mare tractam fuisse: atq; ita in auem mutatam ab omnibus auibus nunc odio haberi: & si haliæetus ipsam oberrantem viderit, mox per insidias eam adoriri & perdere. Meminit Eustathius etiã in cõmentarijs suis in Dionysium Afrum, ex Parthenij amatorijs. ¶ Cirin auẽ parẽtem suũ in capite tumulasse, (quod Galenus & alij de alauda scribũt) apud Cælium Calcagninũ legimus in libello quòd Stoici magis paradoxa scribant quàm poetæ, quẽ ad imitationẽ libri eiusdẽ tituli à Plutarcho scripti cõposuit in quo tamẽ ego nihil tale inuenio. Vergilius in Bucolicis cũ scribit, *Quid loquar aut Scyllã Nisi, quã fama secuta est Candida succinctã latrantibus inguina monstris Dulichias vexasse rates*, &c. Scyllã Phorci (& Cretæidis nymphæ filiã) dicere debuit. hæc enim vt Seruius narrat, media sui

parte

parte in feram mutata & in deam marinam conuersa dicitur. Sed hic memoriæ lapsus est, alioqui lib. 1. Georg. idem poëta inter signa serenitatis Scyllam Nisi filiam in auem mutatam agnoscit his versibus: *Apparet liquido sublimis in aere Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo. Quacunque illa leuem fugiens secat æthera pennis, Ecce inimicus atrox magno stridore per auras Insequitur Nisus. qua se fert Nisus ad auras, Illa leuem fugiens raptim secat æthera pinnis.* ¶ Fuit & Nisus Troiani cuiusdam nomen Æneid. 9.

DE ACCIPITRE FRINGILLARIO.

ACCIPITRES quidam percæ & fringillarij vocantur, (πέρκοι καὶ σπιζίαι,) Aristot. De percis seu 10 percnis supra diximus. Niphus percos & spizias pro vno genere accipit. Σπιζίας, species est accipitris Hesych. & Varin. Accipitres ambo, id est palumbarius & fringillarius, carniuori, Aristot. tanquam hæc duo genera præ cæteris accipitrum nomine vocari mereantur. habent enim alij omnes etiam alia nomina, vt triorches, æsalo, circus, asterias, pernes, percnus, læuis. hi vero duo, vt & tubetarius, simpliciter accipitres dicuntur, adiecto cognomine ab animali quod singuli præcipuè capiunt. Fringillarium accipitrem Albertus sparuerium putat: Ephesius illum qui fringillas sequitur, is puto smerillus est, Niphus. Nos supra smerillum æsalonem fecimus. In genere quidem sparuerij mas appellatur muscetus, Germanis Sprintz, quæ vox quodammodo ad spizian accedit. ¶ Fringillarium (inquit Turnerus) Anglorum hobbiam esse conijcio. Est autem hobbia accipiter minimus, coloris cæteris nigrioris. In capite duos habet nigerrimos in pallido næuos. Galeritas & fringillas plerunque captat, in excelsis arbo- 20 ribus nidulatur, & hyeme nusquam cernitur. His verbis Turnerus minimum accipitris genus, quod nostri ab arbore denominant, designare videtur, de quo infra inter falcones agetur. Accipitres palumbarius & fringillarius, multum inter se magnitudine differunt, Aristot. maior scilicet aues maiores capit, vt palumbes: minores minor, vt fringillas. ¶ Accipitrum aliqui in cassitas ruunt & hirundines, tanquam Tereo cognati, Oppianus. Accipitrum aliqui celeres sunt ad aucupium, columbis maximè & palumbis exitiales: alij aues minores captant, Demetrius. Sed aues minores à diuersis accipitribus capiuntur, vt æsalone, circo, smerillo, niso, musceto, falcone arboreo.

¶ Ego obseruaui ACCIPITREM Quaiearium, id est coturnices venantem, quatuor peperisse, nunquam tamen plures, Niphus. ¶ Eberus & Peucerus accipitrem fringillarium Germanicè interpretantur Rotelgeyer/ nescio quàm rectè. ignotum enim nobis hoc vocabulum est, nisi quòd de gene- 30 re vulturum videtur, cum Geyer vulturem significet.

Accipiter Quaiearius.

Rotelgeyer.

DE ACCIPITRE PALVMBARIO.

ACCIPITER palumbarius, stellaris, & pernes differunt, Aristoteles. De hoc quædam etiã proxime in fringillario diximus, Græci φασσοφόνον cognominant, quòd φάσσας, id est palumbes in primis persequatur. Εἶδος δὲ (addo φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Hesych. & Varinus. nos contra potius τρυγόνα speciem esse dicimus ὑπὸ τὴν περιστεράν. Palumbarius in ferociorum accipitrum numero censetur, Wottonus. φαβοτύπος, genus accipitris est, & (addo φάψ) genus columbæ syluestris frugiuoræ, Hesych. & Varianus. φαβοκτόνος, ἱερακοκτόνος, Hesychius. ego legerim, ἱέραξ ὁ τὰς φάβας κτείνων. 40 Φαλακτόνος (apud Hesychiũ φαλακτόνοιο) genus accipitris, Varinus. videtur autẽ legendũ φασσοκτόνος aut φαβοκτόνος. ¶ Accipiter palũbarius est falco tertiolus dictus (id est mas in genere falconis,) Niphus. Et alibi, Accipitrẽ palumbarium (inquit) Albertus asturem exponit (id est accipitrem maiorem. nam is quoque columbas capit. *vide* supra in *D.* in Accipitre in genere) Ephesius falconem gentilem qui palumbos insequitur. Accipitrem palumbarium ideo Anglorum sparhaucam & Germanorum speruerum (Sperwer) esse puto, quòd palumbos, columbos, perdices & grandiusculas aues insequatur, Turnerus. ¶ Homerus celeritatem visus & actionis, aliàs confert accipitri Ὠκέϊ φασσοφόνῳ, ὅστ᾽ ὤκιστος πετεηνῶν aliàs aquilæ, &c. Varinus in Παραβολή. Palumbarius accipiter omnium celerrimè volat, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Tauben- 50 falck/ id est falconem columbarium. Columbarium accipitrem alicubi legi Mercurio sacrum esse. *Qua nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouidius XI. Metam. de Dædalione mutato in auem rapacem, grammatici dicunt accipitrem.

DE SPARVERIO VEL NISO RECENTIOrum. nam *Nisus Ouidij Haliaetus est.*

A.

ACCIPITRES ambo carniuori sunt, id est palumbarius & fringillarius, qui multum inter se magnitudine differunt, Aristot. Veniunt enim hæc duo genera præ cæteris accipitrũ nomine, cum apud

veteres, vt iam supra in Fringillario docui: tum apud recentiores, qui plærique omnes accipitrem in duo genera distrahunt: magnum alio nomine asturem appellantes, paruum verò nisum, id est sparuerium. nam veterum nisus haliæetus est, id est aquila marina, de qua suo loco agemus. Ego quidem sparuerium eundem & fringillarium esse cum Alberto senrio: quanquam Turnerus palumbarium speruerium esse suspicetur. *Vide* supra in Fringillario. Mich. Ephesius minimum accipitrem sparuerium interpretatur, Niphus. Cuculus magnitudine atque volatu similis est accipitri minimo, &c. Aristot. Hic Auicennæ interpres conuertit, & est æqualis aui quæ dicitur sparaxonis. ego sparuerium intelligo, vt etiam Niphus. Accipiter minor Latinè nisus vocatur, à conatu ad prædam. quia nititur capere aues se fortiores, vt columbam, anatem, cornicul am, Albertus. Et rursus, Nisum vulgò speruerium vocant. Fieri quidem potest vt vox nisus ab Hebræis descenderit, qui *neser* aquilam vocant: & *nez* accipitrem, alij asturem, alij nisum interpretantur. *Vide* supra in Accipitre *A*. Eliota Anglus sparuerium accipitrem humipetam cognominat. Pernix accipiter, *πέρνης*, à celeritate dictus, sparuerius appellatur rusticè Niphus. Sed de voce *πέρνης*, & contra Niphi etymologiam, scripsi supra in Capite de accipitribus diuersis. Columbæ cum simul volant, nec serpens nec oxiteros (forte oxypteros vel ocypteros) id est sparuerius, eas lædere potest vel audet, Kiranides lib. 3. Sed idem lib. 1. elemento vltimo ocypteron chelidona, id est hirundinem interpretatur. *Ὠκυπέτης* apud Hesiodum accipitris epitheton est. ¶ Itali hoc genus accipitris vocant sparuiero, vel vt alij scribunt sparauier, sparauiero, sparauero: & aliqui illum distinguunt in maiorem & minorem, nimirum propter sexum magnitudine differentem. Aliqui (vt audio) *loyette* nominant, quòd alaudas venetur. Galli *esperuier* vel *esparuier*. Germani Sperber vel Sperwer. Frisij (ni fallor) Wickel / nisi is tinnunculus est per onomatopœiam. Angli *sparhauke*, Poloni *sokol*. Græci vulgò *ξυπίες*, forte corrupto nomine ab oxyptero. Eberus & Peucerus percum Aristotelis smerillum vulgò dictum, aut speruerium esse suspicantur.

Sparuerius Nisus vocatur à nisu id est conatu ad prædam.

ACCIPITER MINOR MAS, QVEM

vulgo nisum vel speruerium appellant. Sperwer.



[De] Musceto & frogello.

QVI muscetum & nisum genere distinguunt, (vt Aquila, Theodotion & Symmachus) errãt. sexu enim duntaxat differunt, (vt scripsimus in Accipitre *A*.) cum nisus fœmina sit, muscetus mas, Albert. Accipitrum genus tertium nisus est: quartum *frogellus* quem muscetum dicimus. multo quidem minor, sed colore cõsimilis, sicut nisus accipitri consimilis est in dispositione habitus & colore. Hæc auis (muscetus) citò mansuescit, & delicatè nutriri postulat. leuiter aucupatur, & velox est ad volatum, Author libri de nat. rerum. Vocem frogellum detortam puto à fringillario. Vnde & Hispani forte *francello* hanc auem vocant: nisi malis ita dici tanquam francos, id est nobiles vel ingenuos. Germani muscetum vocant Sprintz / Sprintzel / Sprintzle / vel Sprintzling: quæ itidem voces ad Græcorum *σπίζιας*, id est fringillarium accedunt, de quo superius seorsim egimus. Quinta accipitris species *sabech* vocatur, quàm Ægyptij nominaut *baydach*, similis sparuerio, minor tamen, oculis ferè cœruleis, Tardiuus. Videtur autem idẽ hic & muscetus esse. nam proximè quoque asturem marem ceu species duas diuersas numerauit. Smerillus minor est quàm nisus, magnitudine ferè nisi illius quem *muschet* vocant. Albertus. Flandri) qui multis vocabulis Gallicis vtuntur) Muschet appellant. Scoppa grammaticus Italus halizetum interpretatur smerillum, vel muscetum. Muscetum capere aiunt coturnices, alaudas, passeres, cæterasque aues paruas: ad maiusculas inutilem esse.

[De] accipitre sabech.

¶ Sparuerius accipitris naturæ proximus est: quamobrem pleraque in historia Accipitris simpliciter iam a nobis prodita, illi quoque communia erunt.

B.

Astures & speruerij quos Apulia mittit, mittit, nostris multò maiores & præstantiores sunt Accipiter est ferè eiusdẽ figuræ cũ niso, qui semper varius (lego, qui speruerius) vocatur, sed maior eo est, Alber. Nisus auis est nobilis forma & robore, minor quã herodius, (accipiter, Stumpfius) sed vnus est color

plumarum

plumarum ambobus, Author libri de nat. rerũ. Minimus & vilissimus est in genere accipitrum, Stumpfius. ¶ In regionibus Europæ ad vltimum Septentrionem sitis, sperueri albi inueniuntur, Olaus Magnus in descriptione Germanica. nã in Latina, picas pro sperueriis posuit. Sperueriј ruffi dicti, quòd maculis rubentibus eorum pectora insigniantur, nobiles existimantur ad venationem coturnicum & perdicum. Nisus in facie guttas habet, sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Ingluuies (pappam vocant indocti) in quibusdam parua est, & ferme rotunda, vt in sperueno & columba, Albertus. Asturis & nisi cauda dependet (propter longitudinem scilicet) quod in falconibus non probatur, Idem. ¶ Superioribus annis quum nisum minorem (muscetum) mortuum manibus tenerem, obseruaui in eo crura subflaua, nigris vnguibus aduncis armata, decem digitos longa. Rostrum exiguum, breue, nigrũ: cuius inferior pars c[illegible]alicular[illegible] non acuta. superior deorsum valde inflexa, acutissimaq;, vt in aue quam infra lanium appel[illegible]bimus, (Thurfreser.) Lingua exigua, nigricans, non acuta. Longitudo a capite ad finem caudæ palmi quatuor, hoc est digiti sedecim. Tota pars prona, capite, alis, dorso, cauda, eodem & simplice colore est, nigro diluto. Caudæ interioris pennæ alternis spatiјs candicant ac nigricant: & sub alis similiter. Ad principium caudæ, multæ sunt albæ plumæ. Cauda circiter duos palmos longa. Reliqua parte supina, nempe collo, pectore, ventre, plumæ sunt alternis albidæ & ruffæ, alicubi tamen nigricantes. Albicare etiam videtur extremitas pennarum caudæ.

C.

Sonus & volatus. *Pennarũ mutatio.* *Coitus & partus.*

Sonus falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens, quàm asturum vel nisorum, Albertus. Volant nisus admodum velox est. ¶ Sperucrius pennas mutar[illegible] ente Martio aut Aprili, mutationem Augusto perfecit, Tardiuus. Ex accipitre minimo, id est sparueri[illegible], veterum quidam putarunt cuculum fieri. *Vide* supra in Accipitre *C.* & infra in Cuculo. ¶ [illegible] coeunt aliquando cum falconibus, Albert. Nidificant in abietibus, & oua (vt audio) quaterna aut quina pariunt. Quasnam aues venentur, dicemus mox in *E.* nam de musceto dictum est in *A.*

D.

Animositas & alacritas. *Prædæ socios recusat.*

Nisus licet minor accipitre, æquè tamen animosus est, & alacris pro sua facultate. Ad venandum promptissimus, quamuis minimus inter aues aucupiј studiosas, Obscurus. Sola hæc auis (inquit Albertus) prædæ socios dedignatur: & expertus sum, quòd si duo nisi pariter emittantur, præda dimi[illegible] alter inuadit alterum. Aiunt etiam quòd auem hyeme viuã teneat sub pedibus caloris gratia, & nocte transacta beneficiј memor viuam auolare permittat: quod an verum sit expertus non sum, Hæc ille. Obscurus quidam non nisum, sed accipitrem simpliciter, hoc facere scribit. *Vide* in Accipitre *H.d.* Miluus audax est in paruis, timidus in magnis, fugatur à Niso, quamuis triplo sit maior illo. Author de nat. rerum. Nisum aiunt socios volatus recusare, quasi inuidia aliqua & ambitione ad victoriam moueatur, ac solus ea potiri velit: sed verisimilius est eum inhiare prædæ tantum, ne si in volatu socium habuerit, idem ad pastum quoque admittatur. Certum est enim nisum parem sui generis aspernari, cumq; tanquam alienam auem persequi, idq; contra totius auium generis naturam. Omnis e[illegible] auis in [illegible]olatu prædam capiens, Aristotele teste, parcit sui generis auibus. Solus itaq; nisus huius generositatis expe[illegible]s est: vt homo etiam solus ferè animalium terrestrium in sui generis animal insidias mol[illegible]r, Auth[illegible]r libri de nat. rerum. ¶ Nisus ac triciolus (accipiter mas) locum eligunt in quo aues captas depiumant singulis diebus, multaq; diligentia mundant quandiu cõpares aues (fœminæ) incubant, quibus eas ministrant, Obscurus. ¶ Albertus sua obseruatione & Auicennæ & quorũdam aucupum asserit accipitres, quos vocant astures & sparuerios, pullos suos volantes enutrire vno mense, postea se ab eis retrahere: docereq; illos capere aues, ferendo eis viuas aues, quas dimittentes concitant ad capiendum: & cum agnoscunt posse venari, derelinquunt, Niphus.

Pullorum educatio.

E.

Ratio capiendi & nutriẽdi.

Nisi capiuntur similiter vt accipitres, nempe reti, graculo aut auicula aliqua (nisi & musceti præcipuè illa quam *zaranto* Itali vocant è genere chloridum) iuxta rete alligata & exposita. *Vide* supra in Accipitre *E.* ¶ Cito mansuescit, & delicatè nutriri postulat, & leuiter aucupatur, Author libri de nat. rerum. Falcones & nisi bene nutriti ac instituti ad domicilium reuertuntur sicut columbæ, Albertus. De institutione & mansuefactione nisi, Alberti verba recitaui supra in Accipitre *E.* Falco amat socium venandi falconem, & diuidit cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus, Albertus. *Vide* paulo ante in *D.* ¶ Sperueríus capit omnes volucres quas & astur, maioribus tantum exceptis, Tardiuus. Columbas, & alias quascunq; assequi potest, Stumpfius. Nisus vocatur à nisu, id est conatu ad prædam, quia nititur capere aues se fortiores, sicut columbam, anatem & corniculam, Albertus. Sperueriј laudabiles capiunt anates, palumbes, perdices, coturnices, graculos, picas, alaudas, & omne genus auium minorum.

Quasnã aues venetur.

G.

Si mulieris partus differatur, & parturigines absinitem ad secundas pellendas, fimum sperueriј tritum prodest: *Vide* supra in Accipitre *G.*

H.

Nostri sorbum arborem Sperberbaum vocant, per epenthesin literæ *p* cum sperueno quidem

Nisus in haliaetũ mutatus. nihil ei commune. ¶ Nisus rex apud Ouidium in haliæetum, id est aquilam marinam mutatus celebratur, vt in Cirrhide scripsimus. De Halizeto verò inter aquilas scribetur.

DE TINNVNCVLO ACCIPITRE.

A.



CENCHRIDEM accipitrum generis Græci faciunt, Plinius. Videtur autem ignorasse eandem auem Latinis tinnunculum dici, cum Græcam vocem semper relinquat. nam tinnunculi semel tantum meminit, libro 10. cap. 37. quem locum nõ è Græcis transtulit, sed à Columella sumpsit. Loco Plinij iam citato antiqua ferè lectio tristunculus habet, quod & Theodorus quandoq; sequitur: ex maiori verò parte tinnunculus, (scilicet vertit Theodorus ex Aristotele pro cenchride voce Græca,) Hermolaus. Ego tinnunculus (per *n* duplex. nam Grãmatici quidam non rectè per *n* simplex scribunt) legere malim, vt in Columellæ etiam codicib. habetur, vnde mutuatus est Plinius. Videtur autẽ tinnunculus per onomatopœiam dici à tinnitu: tristũculus cur diceretur rationem non video, nisi forte tanquam à tribus testiculis vt apud Græcos accipiter triorches. Niphus quidem tinnunculum vulgo in quibusdam Italiæ locis tristinculum nominari scribit. Ego tristunculum in Gazæ traductione nusquam legi, sed vbiq; tinunculum per *n* simplex, quum per duplex potius (vt dixi scribendum videatur. Cenchrigem eandem puto quam Latini tinnũculum vocant, Ruellius: & Hermolaus qui per *n* duplex scribit. ¶ Ab Italis hodie canibellus vocatur, & tristinculus, & tristarellus, Niphus. Ab alijs in Italia *gauinellus*, quem duplicem faciunt, maiorem & minorem, nimirũ pro differentia sexus non speciei. Ab Hispanis *cernicalo* vel *Zernícalo*, quæ vox formata videtur à cenchride Græca. Iidem accipitris quoddam genus *gauiam* nominãt, à qua voce gauinellus ceu diminutiuum factus videtur. A Gallis *quercerela* (quasi *cenchridion*) & *cercerelle* nominatur, Ruellius. aliqui voces Gallicam scribunt, *cercerelle*. In Narbonensi Gallia vocant *fririçach*. Germani nostri Wannenwäher/ Wandwäher/ Wannweher/ Wiegweher. Videtur autem nomen Wannenwäher/ factum ab eo quòd alas extendant ventilentq; instar ventilabri, quod vannum nominant: vel Wandwäher, quòd in parietibus (turrium) nidificent. Angli *a kestrell*, (quæ vox à *quercerella* Gallorum detorta videtur) *kistrel, kastrel*, in regionibus ad austrum: ad boream verò *a steyngall*. Eborus & Peucerus Saxonica dialecto interpretantur Steingall/ Steinschmatz.

B.

Descriptio corporis. Tinnunculi in Heluetia multi reperiuntur, Stumpfius. Corpore paruo sunt, magnitudine muscæ ti, colore multò magis fuluo quàm reliqui accipitres, plumis mustelinis aut castaneis, vnguibus aduncis, rostro aquilino, pedibus flauis, Turnerus. Tinnunculo ventriculus similis est ingluuiei, minimè carnosus, Aristot.

C.

Quænam animalia venetur & quibus vescatur.

Cenchris aliter à tinnitu vocis appellatur tinnunculus, Textor. ¶ Papiliones sectatur interdum: sed & auiculas insequitur ac dilaniat, Turnerus. Mures capit, Stũpfius. Mures deuorat, Bellonius. Auceps quidam asseruit mihi tinnunculum cum pullis in picarum nido sibi inuentum, & simul paruum serpentem, ac si serpentibus quoq; vescatur. Cerchnes auis locustas deuorat Aristophani in Auibus. Edit (vt audio) reptilia: ego vespam ab eo deuorari vidi. ¶ Tinnunculus licet aduncis vnguibus sit, bibit tamen aliquãdo, sed rarò, Aristot. Et rursus, Solus ferè inter vncungues bibit. At Ælianus, Cenchris, inquit, accipiter nulla potione eget. Et Suidas, Cenchrines auis est, quæ omnino non sitire dicitur. quod & Varinus ex eo repetiit. Atqui Aristoteles præ cæteris vncunguibus hanc auem bibere aliquando, testatur. Vide in Accipitre *C.* ¶ Tinnunculus nidificat in altis vrbium turribus, Ruellius. In ædificiis ferè, Columella. In ædificiis & tectis eorum, Stumpfius. In cauis arboribus nidulatur & in templorum muris, & æditioribus turribus, vt apud Germanos Argentorati & Coloniæ, & apud Anglos Morpeti obseruaui, Turnerus. Et rursus in epistola ad me, Interdum in cauis quercubus, nõ more cornicum super fronde, sed monedularum more in latibulis semper. Ardenti in fœminas amore inflammatur, moreq; hominum amatoria leuitate flagrantium, semper sectando eas in oculis fert. Si quò clàm fœmina abscesserit, ex eo maximum capit dolorem, & clangorem fundens vastum exclamat: vtq; homines vehementer amantes ex amore vexantur, perinde amatoriis molestiis affligitur, Ælian. ¶ Tinnunculus inter vncungues fœcundissimus est. sed ne ipse quidem multa admodũ parit, verùm cùm plurimũ quatuor, Arist. de genarat. 3, 1. Sed alibi, Plurima in adunco genere parit. Iam enim quatuor, inquit, eius reperti sunt pulli. sed plures etiam procreari apertum est. Pennatorum infœcũda sunt quæ aduncos habent vngues. cenchris sola ex his supra quaterna edit oua, Plinius. ¶ Tinnunculi (cenchridis) ouum minij modo rubet, Aristot. rubri coloris est, Plinius. Cùm ex oculis laborat, syluaticam lactucam euellit, eiusq; acerrimum succum expressum suis oculis imponens, ad sanitatem restituitur. Hoc vti medicamento ad sanandos oculorum dolores medici dicuntur, vnde oculorũ medicina Hieracia, quasi Accipitraria appellatur. Vnde videre licet homines se auium discipulos profiteri, atq; etiam præ se ferre non vereri, Ælianus. *Vide* suprà in Accipitre *H. a.*

Vbi nidificet. — *Quo amore in fœminas ardeat.* — *Partus, et fœcunditas.* — *Oua rubei coloris.* — *Qua ratione oculis laborãtibus medeatur.*

D. & E.

Tinnunculus pullos diu volantes tãtisper alit, dum ipsi ex proprio venatu viuere possint, Turner. ¶ Quomodo in oculorum doloribus hieracij siue lactucæ syluestris succo vtatur, dictum est in fine præcedentis capitis. ¶ Gaudent incolere loca non remota ab hominibus, vt muros & tecta turrium, & aliorum ædificiorum. & amantur etiam ab hominibus, quibus prædando nihil nocent, sed prosunt potius captura murium quibus vescuntur, Stumpfius. ¶ Auis quæ tinnunculus vocatur cum columbis habenda est. defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum vt visum vocemq; eius fugiant. Hac de causa præcipuus columbis amor eorum, feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plinius. Ne columbæ sedes suas perosæ relinquant, vetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculum vocant rustici, qui ferè in ædificiis nidos facit: Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur (superponuntur, forte) & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur. quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne vnquam deserant, Columella. ¶ Tinnunculi auiculas captant sicut smerilli, Stumpfius: possunt enim vt audio similiter cicurari.

Sympathia tinnunculi cum columbis.

G.

Fimum cenchridis (accipitrum generis hanc Græci faciunt) albugines oculorum extenuat. Plin.

H.

Accipitris & cristatelæ (forte tristunculi) stercus, legitur apud Auicennam 2, 614. ex veteri interpretatione, vbi Bellunensis habet, Stercus *albazi* & falconis sachari. Cenchris Græcè vocatur quasi miliaria. nam milium à Græcis cenchros, à Strabone cenchrys dicitur, Hermolaus & Ruellius. Quid autem huic aui cum milio commune sit, nemo explicat: ego coniecturas meas afferam. Miliariæ quidem aues Varroni dicuntur, quæ milio pascuntur: & κεγχρῖται Oppiano ex anserum vel auium aquaticarũ genere, milio inescati capiuntur. Tinnunculus verò milium non edit, quare alia huius nominis causa inquirenda est. Cenchrines, (vel, vt alij scribũt, cenchrites,) serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, vel quòd tẽpore milij appareat, vel quòd colore vario sit instar milij, Etymologus. Aetius hanc serpentẽ colore viridi describit, maximè iuxta aluũ, vt milium colore referat, vnde & cenchrias, inquit, appellatur: aiunt etiam hunc seipso fortiorem fieri cùm miliũ floret. Est & cenchrias, id est miliaris, genus vlceris herpetis, à similitudine quam habet cum granis milij dictũ, quòd istorũ instar exiguis pustulis exasperetur. Et fortè eandem ob causam à milio nomen tum aui tum serpenti datũ est, quòd multis milij instar punctis insignes spectentur: nisi quis aliã ex prædictis rationem malit. Nominatur autem hæc auis non tantùm κεγχρὶς, sed etiã κεγχρίνης apud Suidã & Varinum. (Κεγχρίλας verò apud Hesych. πεύφεγχος est.) Item κεγχρηὶς apud Suidam in voce Γαμψώνυχες. In auiũ choro apud Aristophanem κερχνῇς nominatur, vbi in Scholiis κερχνὶς bissyllabum legitur, his verbis: *Cerchnis* auis in Callimachi libro de auibus nõ memoratur, sed κερχνή. Et quibusdã interiectis, Didymus paruum accipitrem interpretatur.

Cenchris dicta quasi similiaris. — *Ratio huius nominis.*

Vbi ego omnino cenchridem accipio, vt κερχνῆς Didymo idem quod κεγχρὶς sit. Si homines colant aues, vites eorum immunes erunt à locustis, Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος εἰς αὐτὰς καὶ κερχνῄδων ἐπιτρίψει, Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Sic (inquit) & alibi fortè κερχνῆς cum iôta legendum, non κερχνὶς. Nam alibi in eadem fabula sic scribitur, Χωρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἠγκυλωμένος Κερχνῆς, τριόρχης, γύψ. vbi κερχνῄς cum iôta subscripto legendum videtur, circumflexum ita vt est: quanquam Scholiastes supra oxytonum scripsit. Οὗτοι μὲ τὰς κερχνῇδας, Aristoph. ibidem. Et rursus, Ἀλλὰ πέμπε μοι ταχέως καὶ κύφους πλήροις ἱέρακος, ἢ κερχνῇδος. Eubulus apud Athenæū κερχνῇδας nominat inter paruas auiculas, nempe σπίνας, ἀκανθυλλίδας, βρυλλάκους. & hæ forsan miliariæ Latinorum fuerint, de quibus suo loco dicemus.

¶ Ischades (genus ficuum) κεγχρίδες apud Suidam memorantur: alioqui cenchramidas vocāt semina seu grana interiora ficuum milij seminibus similia. Κέρχνη, genus est auis, καὶ τὸ ἐκ τῆς μελαίνης ἕψημα. pro μελαίνης lego μελίνης, vt ferculum sit è panico. nam & è milio ferculum κεγχρίον dicitur: & κέγχρος semen simile melinæ, id est panico. Κερχνώματα, τραχύσματα, κυκλώματα, καὶ ὁ περὶ τὰς ἴτυς τῶν ἀσπίδων κόσμος, Hesych. & Κεγχρώματα, περιφέρειαι, καὶ τετρήματα, Idem. Et κερχνοειδῆ, ποικίλα, τραχέα, πολύτρητα, &c. Videntur autem omnes istæ voces quæ per κερχν. literas scribuntur, a cenchro, id est milio factæ, & asperitatem aliquam significare, sic & verbum κερχνοῦν, τραχύνειν, vt κέρχνη quoque auis non alia sit quàm κεγχρίς, &c.

DE CHALCIDE VEL CYMINDIDE,

quam & hybridem & ptyngem vocari putant.

Locus Aristotelis de chalcide vel hybride variè expositus.

Chalcis (inquit Aristoteles) raro apparet. montes etenim incolit, nigro colore est, magnitudine accipitris, quem palumbarium nominant, forma longa ac tenui. Iones cymindem eam appellant, cuius Homerus etiam meminit in Iliade, cùm dicit: Chalcida dij perhibent, homines dixere cymindem. Sunt qui eandem hanc auem non aliam esse ac ptyngem velint. interdiu minus apparet, quia non clarè videt, sed noctu venatur more aquilæ. pugnat verò etiam cum aquila adeò acriter, vt sæpius ambæ implexæ deferantur in terram, & viuæ à pastoribus (ὑπὸ τῶν νομέων, Varinus non rectè legit ὑπὸ τῶν νέων) capiantur. Parit hæc oua duo, & saxis speluncisq́; nidulatur, Hæc Aristoteles de hist. anim. lib. 9. cap. 12. interprete Gaza. Vbi Niphus, in annotationibus suis, scribit exemplaria omnia quæ hactenus viderit, post carmen Homeri, hybridis auis mentionem facere: Gazam verò eam omittere, idq́; sibi probari, quoniam Plinius quoque hybridis nusquam meminerit. Sed Græca Aristotelis verba perpendamus, quæ statim post versum Homericum sic sonant. Ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί. οὗτος (scilicet ὄρνις) ἡμέρας μὲν οὐ φαίνεται, &c. Hoc est, Cæterum hybris, aiunt autem aliqui hunc auem eandem esse ptyngi, interdiu quidem non apparet, &c. Varinus in voce Κύμινδις, Aristotelis verba recitans, hæc omnia (ἡ δὲ ὕβρις, φασὶ δέ τινες εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον ὄρνιθα τῷ πτυγγί) omittit, vt & Eustathius Iliad. ξ. [considerandum an hæc verba margini fortè adscripta ab aliquo, in textum à librariis inserta sint] & reliqua inter se connectit. Idem tamen hybridem auem nocturnam commemorat, in elemento υ. vt Hesych. quoq;: qui tamen hoc in loco auis istius mentionem legerit, nullus sanè alius vllius authoris occurrit. Relinquamus igitur ea quæ in omnibus exemplaribus Græcis leguntur verba, vt ὕβρις etiam (vel vt grammatici iam citati scribunt, ὑβρὶς oxytonum) auis nomen sit, diuersę nimirum à chalcide, & maioris forsitan ac fortioris, quæ aquilam aggredi audeat. nam chalcidem λεπτὸν, id est gracili ac tenui corpore auem esse scribit Aristot. & quòd raro appareat: hybridem verò siue ptyngem, non raro, sed noctu tantum apparere. Porrò si quis contendat eandem esse auem, vt hoc illi cōcedam, dicam tamen fieri posse, vt auis eadem sit, sed hoc ipsum Aristoteles ignorârit. Certè verba ista, ἡ δὲ ὕβρις, omnino de aue diuersa, (aut quam diuersam ipse putârit,) eum loqui testantur, vt vetus etiam interpres reddidit. nam & de aliis auibus diuersis ibidem scripturus, simili initio vtitur: ἡ δὲ χαλκὶς, ἡ δὲ κίττα, &c. Iam cùm sequatur, Nidulatur autem hæc quoque in petris & speluncis, intelligendum est prædictum esse de alia quoq; aue quæ similiter niduletur: atqui non reperies nisi de chalcide, quam in montibus (nimirum montium petris & speluncis) nidificare dixit. Plinius quidem (non semper laudatus interpres) hybridis & ptyngis mentionem præteriit, quem Gaza in hoc imitatus est, vt sępe solet. Nocturnus accipiter, inquit Plinius, cymindis vocatur, rarus etiam in syluis, interdiu minus cernens, bellum internecinum gerit cum aquila, cohærentesq́; sæpe prehenduntur. Hermolaus apud Plinium pro cymindi cybindin in suis codicibus legit, nec putat mutandam eam vocem, quoniam & in alijs dictionibus Græcis β. in m. transeat apud Latinos, vt proboscis in promuscide. Eadem repetit Cælius. Κύμινδις quidem in Græcorum Lexicis, & apud authores scribitur: quam vocem grammatici, vt Eustathius, aiunt tum in masculino tum fœminino genere efferri. Genitiuus casus κυμίνδιδος in Cratylo Platonis legitur. Κυμίνδιος vel κύμινδις, aquila est, Suidas & Varinus: apud quem tamen κύμινδις pro κύμινδος scribitur. Sed apud authores cymindis tantum reperitur. Non est autem aquila, vt neq; accipiter, (confundunt enim grammatici aquilæ & accipitris appellationem vt diximus,) sed propter vnguium rostriq́; aduncitatem, & quoniam ex auium præda viuit, aquilarū aut accipitrum generis esse videtur: magis autem aquilarum, quòd aquilam ipsam impugnet. Sed & ἴλλος, id est aluco accipitris species dicitur.

dicitur. Somnus apud Homerum Iliad. ξ. sopiturus Iouem, inter abietis ramos latet, Ὄρνιθι λιγυρῇ (ὀξείᾳ) ἐναλίγκιος. ἥν τ' ἐν ὄρεσσι Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Solet autem Homerus non raro διώνυμα quædam facere, quorum nomen alterum vsitatum sit hominibus, alterum dijs, ita deorum sermonem se intelligere & à Musis edoctum esse insinuans. Platoni quidem deorum vocabula maximè secundũ rationem imposita videntur: quæ verò hominibus à poëta tribuuntur, & magis quæ mulieribus, ferè barbara videntur, & nulla eorum ratio aut origo nobis constat. Grammatici (vt Varinus) chalcidem à colore dictam suspicãtur, ἀπὸ τοῦ χαλκίζειν κατὰ τὴν χροιὰν ἐν τῇ πτήσει (τῶν πτερῶν.) hoc est quod æris quendam colorem inter volandum præferat. Διὰ τὸ χαλκῶδες ἔχειν τὸ πτερὸν, Schol. in Aristoph. μέλας γάρ ἐστι, χαλκίζων τὴν χρόαν, Eustathius. nam alioqui nigra ab Aristotele describitur. Somniculosa est & caput semper condit sub ramis, Scholiastes Homeri. Cymindis dicitur quasi κρύμινδις, οἱονεὶ, κρύψις τοῦ ἰδεῖν, ab occultatione. Conueniebat aũt somnum vtpote nocturnum, aui nocturnæ & somniculosæ, capútq; inter ramos subinde abdenti, à poëta comparari, Varinus. caput enim abscondit, εἰς τὰς σκέπας τῶν δένδρων καταδύουσα. aut fortè propter vocis similitudinem sic dicta est, Etymologus. χαρεῖ δὲ πᾶς τις ὄνυχας ἀγκυλωνύχου, Κερχνῆς, τριόρχης, γὺψ, κύμινδις, ἀετὸς, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes dubitat an cimindis κύμινδις, (forte, κικυμὶς, vt sequetur ex Callimacho) potius scribẽdum sit: quoniam cymindis à Callimacho non memoretur: quasi non satis sit ab Aristotele, Homero, Platone, &c. eam nominari, & ita scribi. Idem cymindim & chalcidem eandem cum noctua, simpliciter dicta facit, imposito chalcidis nomine à colore pennarum: quæ sententia mihi minimè probatur. Et rursus, Κακκαβᾶν (inquit) vocem aiunt esse noctuarum, quas inde etiam κακκάβας nominant. alij κικυμίδας (scilicet hanc vocem ædere dicunt:) Κὰρ τ' ἀγαθὴ κικυμίς, Callimachus. Et mox, Homerus verò cymindin vocat noctuam, & ab æris colore chalcidem, Hæc Scholiastes ille. Vbi in mentem venit quòd Gaza apud Aristotelem pro nycticorace, id est coruo nocturno cicumam transtulit. & sanè nominum similitudo, κικυμὶς & κύμινδις, vnam & eandem esse auem propemodum persuadet. cùm vtraq; nocturna describatur, & nycticorax à colore corui dictus videatur, vt & cymindis niger ab Aristotele describitur. Nycticorax, inquit Strabo, aquilæ æqualis est, vocemq́; grauẽ ædit: in Ægypto verò graculi habet magnitudinem, & vocem omnino diuersam. Hîc etiam magnitudo aquilæ cymindi cõuenit, vel hybridi. nam cùm contra aquilam pugnare audeat, magnitudo etiã viresq; aquilæ ei conueniunt. Cicumę quidem vocabulum Gaza à Græcis accepisse videtur: quanquam Grammatici κικυμίδα noctuam simpliciter interpretentur. Κικυμῆς (Varinus κικυμῶς habet. neutrum placet, malim κικυμὶς) γλαὺξ, id est noctua, Hesych. Κικυμώττειν, τυφλώττειν, δυσβλέπειν, id est cæcutire, hallucinari, Iidem & Suid. Hinc nimirum cicuma à cæcutiendo dicta. Κίκυμος, λαμπτὴρ ἢ γλαυκὸς, ὅμοιος καὶ κίκυβος, Hesych. & Varinus. Nycticoracem, inquit Aristot. nonnulli vocant otum, auem scilicet illam quæ se coturnicibus hinc abeuntibus ducem præbet. Est autem otus noctuæ similis, &c. Arist. de hist. 9.12. vbi Gaza pro nycticorace vlulam & asionem transtulit. Adeò varia & confusa nominibus est nocturnarum auium historia, vt operæpretium sit diuersa nomina ad rem quæ significatur vnam, aut saltem genus vnum redigi. Sint igitur si non idem, saltem sub vno genere, Chalcis, cymindis, hybris, ptynx, cicuma, nycticorax, otus: & præterea bubo, vlula, & aluco, & scops. Sed scops minor est noctua. & otus quoq; fortassis non magnus. Cæteræ omnes magnæ, & quæ magnitudinis merito cum aquila certare possint. Nam bubo, βύας, non minor aquila fertur. Aluco, ἐλεὸς maior gallinacco, picas venatur vt ægolios quoq; gallinaceo æqualis, quam vlulam Gaza interpretatur. eam similiter saxa & speluncas colere ferunt, quaternos nunquam edere pullos, &c. Sed de singulis istis plura suis locis dicentur. Hybris sanè Græcis, & *byas*, vt bubo & vlula Latinis, & *hybou* Gallis, & Germanis Vl/ Huw/ Hurn/ ꝛc. nomina per onomatopœiam diræ & absonæ vocis facta videntur. ¶ Chalcidem piscem piscem Gaza æricam transtulit, & ipsum forsitan à colore suo dictum. ¶ Quæ ad philologiam spectant, in chalcide lacerta protulimus. Harpalycen aiunt Clymeno patri per vim mixtum, Presbonem filium coctum ei apposuisse. & deinde in auem chalcidem mutatam esse. alij fabulantur quòd cùm in Chalcide degens hæc mulier cum Ioue concubuisset, a Iunone in auem conuersa sit. Hybris etiam vel hybrida dicitur canis natus ex venatico & gregario, &c. *Vide* in Apro C. ¶ Eberus & Peucerus *cymindim* interpretãtur Germanicè ein Bergfalck/ id est falconem montanum. non probo.

Auis hæc cur chalcis dicta.

Nocturna est & somniculosa.

De oto.

Fabula de Harpalyce in chalcidem mutata.

DE ACCIPITRE AEGYPTIO, ET ALIA QVAEdam corollaria superiorum, ex Gallico opere Petri Bellonij, de rebus memorabilibus per diuersas regiones sibi obseruatis.

AVIS est in Ægypto frequens, magis quàm cæteræ aues quæ rapto & cadaueribus viuunt, corporis magnitudine coruum referẽs, capite miluũ, rostrum ei inter coruum & aquilam medium, in extremo modicè aduncũ. crura etiam & pedes, partim coruũ, partim aues rapaces imitantur. Colore ad (falconem) factum accedit. quanquam fortassis aliis etiam coloribus inueniri potest. Hæc planè videtur quam Herodotus & alij quidam veteres accipitrem Ægyptium nominant. Et alibi, Accipitres Ægyptij perquam frequentes sunt in Ægypto: nec admodum ab ea regione discedunt.

Tvrcæ quum aues rapaces, quarum opera ad venandum vtuntur, reuocant, clamare solent, *hub, hub.* Falconarij Turcæ aues manu dextra gerunt, & ouis gallinarum duris nutriunt, cùm caro recens defuerit.

DE FALCONE IN GENERE.



A.

De nomine falconis.

FALCONIS nomen pro aue non admodum vetus est. Falcones & astures nominantur à Firmico Matheseos quinto. Falcones Seruius grammaticus commemorat, quibus Guillermus, qui Rogerij regis Siciliæ auibus præfuit, librum dicauit, Volaterranus. Marchio Monterculeus librum de Falconibus condidit, Niphus. Campaniam Italiæ ciuitatem constat à Thuscis conditam viso falconis augurio, qui

rio, qui Thuſcica lingua *capys* dicitur, Seruius in decimum Æneid. Virgilij. Vbi poëta Capyn virum appellat, à quo nominata ſit Campania, (vel potius Capua.) Itaq; Capys & viri & auis nomen fuerit, vt falco etiam. Sic enim habet Suidas: φάλκων, φάλκωνος, nomen (proprium,) & ſpecies accipitris. Capuam in Campania quidam appellatam ferunt à *Capy*, quem à pede introrſus curuato nominarunt antiqui, falconẽ noſtri vocant: alij a planicie, regionis, Feſtus. Falcones accipitrũ nobile genus antiquis fuiſſe putamus, Paulus Iouius. Aquila, Theodotion & Symmachus omnia accipitrum genera, vel omnes aues rapaces quarum vſus eſt in aucupio, falcones vocant: *Vide* in Accipitre *A*. Nos pleraq; falconibus & accipitribus communia, in Accipitris hiſtoria retulimus. ſed hic etiam in falcone nonnulla referentur, quæ ad accipitres quoq; accommodari poterunt, vt operæpretium ſit ab eo qui huius vel illius hiſtoriam curioſius requirat, vtranque perlegi. ¶ Falconum quidam ſunt magni, qui falcones communi nomine dicuntur: quidam parui, qui vocantur iſmerli. Rurſus ex magnis alij nigri ſunt, alij per comparationem albi: alij rubei, qui ex horum (albi & nigri) inter ſe coitu generantur, videlicet cùm mas vnius ſpeciei amiſſa ſocia ſua, cum altera permiſcetur, Creſcentienſis. ¶ Tricellum vel trizolum (tertiolum) vulgò vocant marem in accipitrum falconumq; genere, vt in Accipitre docuimus. Accipiter palumbarius eſt falco tertiolus dictus, Niphus. Petrus Bembus in epiſtolis falconem dicit eſſe aquilam. Regio Tarnaſati Indiç vrbem aquilis, quas falcones appellamus, abundat. Accipitres *chiluones* a Plinio vocari, quos nunc falcones nominamus; ſcribit in Latinis Blondus. ego in Plinio chiluonum mentionem nuſquam reperio. ¶ ראה, daah, auis nomen Leuit. 7. per daleth: ſed Deuteronomij 14. raah ſcribitur per *r*. Hieronymus miluum interpretatur, &c. Eruditus quidam apud nos falconem eſſe ſuſpicatur. R. Salomon, כוס, kos, Deuter. 14. interpretatur פלקין, id eſt falconem, ſed bubo potius aut alia auis nocturna hac voce ſignificatur, vt in Bubone oſtendemus. Hodie in Græca appellatur τσβρίς. ¶ Falco apud pleroſq; Europæ populos idem nomen obtinet, Italis *falcon* vel *falcone* dictus, Gallis *faulcon*, Germanis Falck / Belgis Valck. Illyriis *ſokol*.

Diuerſa falconum genera.

B.

Falcones primo dicuntur veniſſe de monte Gelboë, qui non procul Babylone diſtat, in Illyriam primum ad Palum nudum: inde per alios quoſdam excelſos montes diſperſi ſunt in quibus reperiuntur, Creſcentiẽſis. (Hoc Albertus non de falconibus ſimpliciter, ſed de nigris tantum ſcribit.) Falcones quibus in locis abundent, diximus in Accipitre *B*. In mari congelato inſulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producũt, Paulus Venetus. Falconum genus maius, ferocius & præſtãtius ad Septentrionem habetur, vt è Suetia & Liuonia, quæ plus quam quinquaginta gradus ab æquinoctiali diſtant. & hi in cibo piſces carnibus præferunt, Albertus. Balaſcia regio herodios & optimos falcones habet, Idem. Aderant (in aula principis Moſchouiæ) complures falcones, alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes, Sigiſmundus Liber Baro. In Septentrionalibus locis multi falcones albi reperiuntur, Olaus Magnus. Sed de falconibus albis, nigris & rubeis, quoniam non colore tantum, verum etiam ſpecie differunt, copioſius infra ſcribetur, ſeparatim de ſingulis. Falconum, inquit Albertus, conueniens color eſt, habere maculas nigras in maxillis, & albas circa oculos vtrinq; ex vtraq; parte roſtri, & cilia habere nigra, & cinereum ſubnigrum colorem in craneo & dorſo & ſuperiore colli & exteriore alarum parte, & caudæ etiam exteriore, & in aliis partibus varium eſſe paſſim & quaſi virgulis diſtinctum, interruptis quandoq;. Et iſta varietas ſemper quidem habet nigredinem pro colore vno: ſed primo anno ſecundus color ruffus eſt remiſſæ rubedinis: albeſcit autem deinceps paulatim eò amplius ſcilicet quò ſæpius pennas mutârit. Color oculorum admodũ flauus (croceus) eſt, ita vt ad rubedinem accedat. pupilla nigricat. Color pedum optimus croceus, multum declinans ad albedinem. nam quò minus albeſcunt, eò ignobilior eſt falco. quòd ſi vergat ad colorem cæruleum, is quoque ignobilis, (vt dicemus infrà in falcone qui ab hoc pedum colore denominatur.) Quanquam autem diuerſæ falconum ſpecies iam dictis pedum & pennarum coloribus differunt: in genere tamen colores iſti falconi conueniunt. Capitis quidem color iam dictus conuenit etiam nonnullis nocturnis auibus rapacibus, quæ hactenus ad falconum generoſitatem accedunt. Sed quoniam figura (forma & ſpecies corporis) magis quàm color, ingenium (complexionem) indicat, idcirco excluduntur illæ ſimpliciter à falconum nobilitate, Hæc omnia Albertus. Niſus in facie gunas habet ſicut peregrinus & cętera falconum genera, Idem. Aquilæ & falconis corporis partes quid differant à partibus accipitris, diximus in Accipitre *B*. Quod ad corporis figuram, omnibus falconibus in genere conuenit craſſius habere caput, & collum breuius, & ſimiliter breuius roſtrum, & pectus maius cum oſſe pectoris acuto: & alas longiores, & caudam habere contractiorem: & crura breuiora ac fortiora habere proportione ſui corporis, quàm cæteræ aues rapaces. Sic & reliquarum partium poſitam à nobis deſcriptionem per comparationem ad alias aues rapaces accipi volumus. quanquam verò dixerimus caput debere eſſe craſſum, non tamen enorme caput laudamus, quòd hoc accedat ad ſpeciem auium nocturnarum, quæ omnes capita habent enormia, timidæq; ſunt, magnitudine capitis materiæ potius abundantiam quàm virtutis excellentiam indicante. Sed neque omnino rotundum caput probamus, quòd in concauo ſphærico nimis diffluant ſpiritus. Sed cùm in aſture capitis pars anterior longiuſcula ſtringatur paulatim, & terminetur in roſtrum, ſicut & aquilæ caput ſtringitur, caput naturale falconis neque oblongius

Quib. in locis abũdent falcones.

De falconum colore laudato.

Corporis figura.

est, neq; stringitur, ita vt rostrum ferme videatur sphæræ appositum, & frons eius ex rotunditate dilatatur. Superior cranei pars plana à rotunditate deficit. Maxillares partes bene rotundæ & breues sint: quę quidem species est humidi cholerici bene mobilis & bene audacis. nam & falconis inter aues propriũ est, citò moueri in prædam, & non discernere, & plus audere quàm possit. Idem dixerim de colli breuitate. In genere enim breue est collum falconis, magis quàm aquilæ & asturis & nisi. sed nimia breuitas vituperatur, phlegmaticam frigiditatem aut melancholicam siccitatem significãs, & ad proprietatem noctuarum (auium nocturnarum) accedens. ferè autem (vt in Physiognomonicis docui) quodcunq; animal speciẽ alterius refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Et licèt crura breuia esse debeant, coxæ tamen sint longæ & bene pennatæ. Pes bene patulus, digiti fortes præcipuè in nodis articulorum, & vngues validi magisq; aliquantulum curuati ad interiorem pedis partem. Similiter deniq; caudam non simpliciter breuem probamus, sed comparatione ad astures & nisos. nimium etiam breuis noctuæ & bubonis caudam referret. Sit igitur longitudo eius tanta, vt compositæ alæ se super caudam attingãt, aut ferè attingant in extremo longiorum anteriorum pennarum: & ab illa coniunctione cauda non multum descendat, nec dependeat sicut asturis vel nisi cauda. Nam cauda longa spinæ dorsi medullam nimis humidam indicat, & timiditatem arguit, Hucusque Albertus. ¶ Habet falco os acutum ac durum in pectore, quod ei natura prouidens indidit ad impulsionem prædæ, Author libri de nat. rerum. Quoniam falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum, triangulum, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiori pectoris est perquam durus & firmus: & super illum sunt vngues pedum, findit autem posteriori vngue quod percuuit. ¶ Tardiuus laudat falconem, cui caput sit rotundum, superius planum: rostrum crassum & breue: pectus amplum, carnosum, neruosum, durum & validis ossibus munitum, cui falco ipse fretus eo ad feriendum vtitur. Et quoniam inquit, coxæ (femora) ei paruæ debilesq; sunt, vnguibus venatur. Anchæ (id est coxendices) plenæ sint, alæ longæ extensæq; supra caudam, cauda breuis & agilis, femora crassa, crura breuia, &c. Talis enim falco grues & aues magnas capiet. ¶ Pulchritudo & nobilitas falconis (in quacunque falconum specie, Albertus) cognoscitur: si caput rotundum habet, & summitatem eius planam, rostrum breue & crassum, humeros (spallas vel spatulas) amplos, & pennas alarum subtiles, coxas longas, tibias breues & crassas: pedes liuidos, sparsos. Qui talis est, vt plurimum bonus erit, licèt aliqui satis deformes sæpe optimi sunt inuenti. ideoq; falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognoscitur, Crescentiensis. Albertus in quibusdam variat, Caput enim requirit mediocriter crassum, pennas alarum & coxas longas, pedes latos, sparsos & macros: & falconem ipsum probat, qui frequẽter pedes suos respicere soleat. Ignobilis autem est qui in aliquo vel pluribus istorum deficit. Fit tamen aliquando vt ignobilis nihilo inferior ad aucupium sit quàm nobilis, aut etiam superior, quod à falconario considerandum est. ¶ Falconum genus alas habet longas & acutas, vt aquilarum magnas & latas, Albertus. ¶ Falconum generi fel est in hepate, Idem.

¶ Accipitrem palumbarium Ephesius falconẽ gentilẽ, id est generosum, interpretatur, Niphus.

C.

Sonus (vox) falconum vt plurimum crassior & prolixior est, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel tisorum, Albertus. *Vide* plura de voce eorum infra in *E.* ¶ Accipiter semper ferè latet iuxta terram, contra morem falconum, Albertus. ¶ Terziolus vel tricellus vocatur mas in accipitrum & falconum genere, quia simul tres in nido nascuntur, duæ fœminæ, tertius mas qui minor est fœmina, minusq; fortis, Crescentiensis. Rubei falcones nascuntur ex albi & nigri inter se coitu, Idem.

In Heluetia capiũtur falcones.

¶ In rupibus & montibus Heluetiæ nostræ reperiuntur falcones, cùm alibi tum non procul Berna & Solodoro.

D.

Animositas & audacia falconis.

Falco perquam animosus est & nobilissimi generis, Crescentiensis. Auis est nobilissima, volatu impetuosissima, & in custodia sui minus cauta, &c. vt in *E.* referetur amplius. Falco raptu viuit, & solus pergit ad prædam, sicut omnis auis rapax, propter causam in Accipitre dictam, Crescentiensis. Falconis proprium est citò moueri in prædam, & non discernere, & plus audere quam possit, Albertus. ¶ Omnis auis rapax, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijcit è regione suæ habitationis, Albertus.

De prælio inter falcones & coruos gesto in Belgio.

¶ In Gallia Belgica non longè ab vrbe Leodio (verba sunt Æneæ Syluij in descriptione Europæ capite 53.) prælium inter falcones & coruos cõstanti fama gestum ferunt huiusmodi. Nidum siue in arbore siue in rupe falco sibi parauerat, ouaq; fouens pullos auidus expectabat. Hũc corui superuenientes loco deturbauêre, ouis eius effractis ac voratis. Postridie mirabile dictu falcones coruiq;, quasi ex toto orbe ad pugnam vocati, isti septentrionem, illi meridionalem partem tenentes, ordinatis aciebus & tanquam rationis capaces essent, aliis qui cornua obseruarent, aliis qui media ducerent agmina dispositis, atrox ac ferocissimum prælium in aëre commiserunt. In quo cùm modò corui, modò falcones cederent, & iterum resumptis viribus certamen instaurarent, totus vndique subiectus ager & pennis & cadaueribus obtectus est. Ad extremum victoria penes falcones fuit, qui non solum rostris, sed etiam vnguibus acèrrimè decertantes coruos omnes ad internecionem deleuêre. Exin paruo tempore interiecto, cùm duo de Leodiensi ecclesia contenderent, alter à Gregorio tertiodecimo, alter à Be-

nedicto

nedicto duodecimo in episcopum electus (erant enim inter illos de Romano pontifice disceptantes) ambo cum copiis in eundem locum pugnaturi venerunt. Ioannes dux Burgundiæ alterum armis iuuit, alterum Leodiensis populus sequebatur. Pugnatum est collatis signis summa vtrinq; contentione, horrendum cruentumq; prælium factum, in quo tandem victor Ioannes dux triginta millia hostium cæcidit. Memorabile eius rei fanum conditum est, quod nos illac postea transeuntes cæsorum ossibus plenum vidimus. Sed de illo falconum atq; coruorum prælio, suam cuiq; opinionem relinquimus, veri periculo penes famam dimisso, Hæc Syluius.

E.

Falcones capiuntur vt accipitres, *vide* in Accipitre *E.*

De falconum institutione.

¶ De falconum institutione, & quomodo tum ad manum assuescăt, tum audaciores ad prædam fiant. Falconum bonitas & audacia solo experimento perfectè cognosci potest: veruntamen eorū bonitatem & auiditatem aues capiendi, multum auget dominorum industria: & eosdem à probo ingenio sæpe reuocat eorundem imperitia, Crescentiensis. Falcones non nisi bene nutriti & edocti, ad domicilium reuertūtur sicut columbæ, Albertus. Et rursus, Falcones quidam adeò domiti sunt, vt sponte semper redeant ad falconarium: alij non nisi in fame redeunt. Ego quidem, inquit, iam vidi falcones, qui sine ligaturis intrabant & exibant: & nobis accumbētibus super mensam veniebant, in radiis Solis se extendentes coram nobis tanquam adblandientes. Et venationis tempore à tectis & fenestris sponte supra homines & canes in aere volando veniebant ad campum: & quum placebat falconario, redibant ad acclamationem. Quòd si non satis cicurati sunt, causa propter quam non redeunt est metus hominis. itaq; isti non sunt dimittendi nisi tempore famis. tum enim cibi desiderio redire consuescunt. Falco melior est qui paulò ante mutationem captus fuerit, Tardiuus.

Quomodo ad manū assuefaciendi sint.

¶ In falconis institutione duo spectantur, primum vt assuescat ad manum hominis: alterum vt audax & præceps in captura auium efficiatur. Assuescet autem ad manum, si super manu semper cibetur. Et cicurationis quidem initio ante lucem pileo indui (caput eius pellicula obnubi, Volater. nus hāc pelliculam capitium vocamus, Albertus alibi mitram, alibi capellum & capitegium, ein haub) & manu teneri debet vsq; ad horam tertiam. Deinde pastus coxa gallinæ ponatur supra gramen apposita aqua, (vbi riuus sit seu fons quo abluatur, si id expetat, Volater.) vt si velit balneetur. Relinques aūt eum in Sole donec satis se purgauerit, (donec siccetur, Volater.) Pòst collocetur in loco obscuro vsq; ad vesperam. Tum rursus manu teneatur vsq; ad primum somnum (vsque ad somni tempus, Volaterranus.) deinde locetur in loco obscuro (in angulo super pertica, Volater.) & accendatur ignis clarus vel lucerna ante eum per totam noctem vsq; ad diluculum. Tum inducto ei capitio aliquandiu iuxta ignem assiste manu tenens auem. Scias autem quòd falcones in nidis suis perfecti, meliores sunt, & pennas habent validiores. Quòd si è nido ante perfectionem eximatur falco, ponatur in nido facto quam fieri potest maximè ad similitudinem eius vnde sumptus est: & sæpius pascatur carne pullorum (gallinaceorum:) quoniam temperata est. interdum etiam recente vrsina. producit enim hæc & cōfirmat pennas. Quòd nisi hoc modo curetur, debilitatur alis & coxis, adeò interdum vt ala vel coxa frangatur. Curandum etiam ne manu ante perfectionem tangatur. Deinde vbi iam satis assuetus fuerit ad manum, cauendū ne vnquam aliquid duri in manu experiatur, sed semper beneficam & blandam eam sentiat, Alb. Et alibi, Quoniam falco temere appetit quicquid obuium fuerit, debet habere mitram oculos tegentem, &c. vt repetetur infrà. Ciliarem (*cillier*) vocant Galli falconem, cum ei nouello cilia consuuntur.

De voce falconum & eorum reuocatione.

¶ De voce falconum, eorumq; vocatione seu acclamatione per aucupes. Sonus vocis falconum, inquit Albertus, plerunque est crassior & prolixior, & ab acuto in grauius procedens quàm asturum vel nisorum. Vocantur autem (Albertus reclamari dicit) à falconario non sibilo, sed voce magna, sicut & canes: & simul circumducitur in chorda quiddam ex quatuor alis vel pluribus ad modum auis colligatum, cui caro recens superligatur, (reclamatorium pinnatum vocant, Belisarius instrumentum volubile auis speciem præ se ferens.) Falcones aliquando nimis clamosi sunt, quod signum est eos vel iracundos esse, vel nimis macilentos. Quòd si iracundi sint, capitio obnubantur: macilenti, reficiantur. Nam falco clamosus multum detrimenti affert aucupiu, fugientibus quæcunque clamorem audierint auibus, antequam falco satis prope sit vt emittatur. A falconario etiam quandoque reuocati non redeunt, præcipuè qui muntani cognominantur, quod ferè duas ob causas contingit, vel præ indignatione quòd præda eis euaserit: vel ob repletionem qua cibum fastidiunt. Quòd si talis falco ab ineunte ætate à bono falconario educatus est, deposita iam indignatione aut sequente esurie, domum sponte redibit. hæc enim ingenuitas falconum & nisorum est, vt bene nutriti instinctiq;, domum sicut columbæ reuertantur. Quòd si satis cicurati non sint, nec satis familiares homini, non dimittantur nisi esurientes. sic enim consuescunt redire desiderio cibi.

Quomodo audaciores ad prædam fiant.

¶ Cæterum audacior reddetur falco (inquit idem Albertus) si sæpius aues viuas accipiat & comprimat, & occidat cum clamore quo incitari solet a falconario, & sicut suprà diximus (in Accipitre, & in Lanariis falconibus) sæpius euadentes per solertiam falconarij ab vnguibus eius aues, iterum capiat, & dimittatur per se (solus) vincere aues: & caueatur ne aues eum possint lædere vnguibus vel rostro. Nam si iunior falco ab auibus læditur, pusillanimis fit: Si autem crebro illæsus vicerit & occiderit, audacior euadit cru-

liotq; in aues. Debet autem hoc exercitium semper fieri cum magna incitatione falconarij, & præsentibus canibus. aues etiam subinde mutentur, ita vt paulatim fortiores ei inuadendæ exhibeantur. Et cùm iam satis instructus est ad aucupium, statim diluculo orto iam Sole, falco cibi concoctione peracta ad aues dimittatur. Quòd si audax & promptus ad prædam fuerit, eadem victus ratione & cura, vt hactenus, curetur etiam deinceps: & pascatur auibus quas ceperit pro arbitrio (donec per se satietur:) & hoc fiat tribus vel quatuor diebus in quolibet aucupio. At si in primo aucupio fortè piger & non promptus videatur, denuo manu eum gestabis, & intermittes aucupium, & illo die non alium cibum preterquam dimidiam coxam gallinæ ei dabis: reponesq; in locum obscurum: & postridie dimidiam coxam gallinæ & tria purgatoria (guel vocant Germani vulgò, quæ fiunt è plumis, melius autem è xylo) in aqua frigida pones, & vsque ad horam tertiam relinques, tum dabis ea falconi, (coxam dimidiam dico cum tribus purgatoriis.) His deuoratis seponatur in locum obscurum vsque ad vesperam. Tum rursus cibetur cum purgatoriis, vt dictum est. Postridie ad aucupium exi: & si audax auidusq; prædæ fuerit, retine ipsum in eodem in quo tunc est corporis habitu, (in eadem maceratione.) Sin minus, intermisso rursus aucupio, non aliud eo die in cibo ei præbebis quàm tria purgatoria (vt diximus) ex aqua frigida. Quòd si postridie adhuc ignauior sit ad venationem, pascito eum coxa pulli (gallinacei) imposita in acre acetum cum tribus purgatoriis è lana xylina. Deinde ponatur loco obscuro vsq; ad vesperam, tum manu sustineatur vsq; ad primum somnum. tum balneum ei parabis in aqua calida: lotũ sub dio expones, & si pluuia non impediat, vsque ad crepusculum matutinum relinques. Tum calefacies eum ad ignem super manu tua: & ad aucupium egrediêris. Quòd si tum non promptissimè capiat, omnino infirmus & languidus est. Cæterum ratio ista purgandi curandiq; vt nunc præscripsimus, maceratio vocatur falconum: in qua nonnulli variant. Nam carnem in aceto repositam imprimunt in aridum medicamentum, quod constat pipere, mastiche & aloe contritis. Sed huiusmodi purgationes nulli aui rapaci dari debẽt, nisi quum viscera eius infercta sunt humore viscoso phlegmatico. *Vide* plura supra in Accipitre *E.* & hîc mox in verbis Petri Crescẽtiensis, qui libro 10. cap. 11. sic scribit: Cùm voles vt falco alias (plures vel maiores) aues capiat, stringe (macera) eum hoc modo: Depluma gallinã, & tria purgatoria quæ inde feceris da falconi madefacta in aqua: & positum in obscuro relinque vsq; ad auroram diei (sequentis:) postea cùm ad ignem calefeceris eum, exi aucupatum: nec amplius eum fanges quàm ei collubeat, ita vt non dimittatur in prædam nisi quandiu auiditas eius in promptu fuerit. Sic enim familiarior tibi fiet, & quocunq; auolârit ad te reuertetur. Quòd si falco tuus audax fuerit, acriq; desiderio aues ceperit, diligenter considera habitum eius quod ad maciem corporis & obesitatem: & in quo illum habitu ita alacrem inueneris, in eodem retinebis. Nam falconũ alij melius se gerunt cùm obesi sunt, pleriq; in habitu mediocri: pauci in macredine, vt rubei ferè præ cæteris. Debent autẽ primò emitti ad aues minores, deinde ad mediocres, postremò ad maiores. Si enim initio statim dimitterentur aduersus aues magnas & superarentur ab eis, deficiente adhuc potentia & industria quas vsu acquirunt, magnas & mediocres aues postea timerent, & perquam difficulter ad audaciam pristinam, imperitia moderatoris sui amissam, redirent. Plurimum etiam audaciam in falcone promouet, si eum frequenter manu sustineas, & pulli (gallinacei) coxam hora tertia præbeas: deinde aquam in qua lauet ei apponas, postea Soli exponas vt resiccetur: deinde postquam loco obscuro vsq; ad vesperam reliqueris, in manu teneas ferè vsq; ad primũ somnum. Postea per totam noctem lucerna vel candela coram eo ardeât, & cùm diluxerit, aspergatur vino, & teneatur ad ignem. Tum adhuc in aurora ad aucupium gestetur, & de præda quam obtinuerit pro arbitrio edat. At si nihil ceperit, detur ei ala gallinæ cum coxa dimidia, & in loco obscuro ponatur. Capit autem falco anates, anseres, agirones (id est ardeas) grues, starnas (perdices) & alias aues. Sed fertur quòd si ederit sanguinem agironis, omne desiderium capiendi grues amittit. si verò carnes solum sine sanguine ederit, hoc vitium incurrere non creditur, Hucusque Crescentiensis. Falconem aiunt capere ardeas, tardas siue bistardas, anates & omnes maiores aues. In ardeæ captura duo falcones pariter emittuntur, quorum vnus summa petit, alter iuxta terram inuolat: vt videlicet ille volantem ardeam impulsu præcipitet, hic verò præcipitatam excipiat, Author libri de nat. rerum. Ardeas & anates supernè feriunt alternatim, iterumq; ascendunt volando, Stumpfius.

Quomodo prædã inuadant falcones.

¶ Falconi inter aues rapaces maximè proprium est impetu ferri in prædam, in custodia sui parum cautam. Cauebit itaq; falconarius ne prædam falconi statim (in proximo) ostendat, sed aue aliquantulum remota dimittat in prædam, ne se subitò præcipitet, sed prædã impetu moderato subsequatur, Albertus & Author libri de nat. rerum. Cùm ad prædam inuadendã pergit laudabilis falco, celeri volatu ascendit, & cõpositis vnguibus ad pectus impetu in auem descendit, tam valido conatu, vt strepitũ quasi concitati venti suo descensu excitet. & tali impetu fert, non rectà aut perpendiculariter descendens, sed ex obliquo: quia tali descensu percutiens incidit vnguibus longum vulnus, ita quòd aliquando auis à capite vsque ad caudam diuisa decidit, & aliquando toto capite truncata inuenitur. Est autem boni falconis inter ascensionem & descensionem nihil aut minimum quietis interponere (alioqui enim inter duos motus duæ quietes necessariò contingunt) sed postquam descenderit, aliquando auem inferius volando præuenire & impedire, donec à socio qui ascendit feriatur. Sic enim optimum fit aucu-

fit aucupium quando duo socij falcones vel plures mutuum auxilium conferunt. Fit etiam nonnunquam quòd superior falco superius sequitur auem, donec videat eam eo interuallo distare quod percussioni conueniat. Sed diligenter cauendũ est, ne quasi alis suspensis stare assuescat: id enim signũ est timiditatis, & quòd non nisi repulsa terræ audeat inuadere. Quia verò falconis est ictu pectoris percutere, addidit ei natura anterius in pectore os latum triangulare, validum, cuius prominens & rectus angulus in superiore pectoris parte est perquam durus ac firmus, & super illum sunt vngues pedum, & posteriore vngue findit quod percutit. Subitò igitur in præceps descendens est optimus: stans autem in sublimi suspensis alis, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur, vulgò Germanicè stüssmere. Etsi autem bonus falco etiam solus venetur, melius tamen id facit cum sociis vel socio, quia in ascensu vel descensu necesse est moram fieri, & interim longius abscedit præda si socius nõ impediat. Et hanc ob caussam falco, licèt iracunda auis (vt & cæteræ rapaces omnes) & solitaria esse quærens, venationis tamen tempore socium diligit, partiturq; cum eo prædam sine pugna, quod non facit astur vel nisus. Et hæc quidem natura falconibus omnibus in genere conuenit. Quoniam verò (vt diximus) temere appetit falco quicquid obuium fuerit, oportet oculos eius mitra tegi dum manu gestatur, nec dum euolandi tẽpus est, ne nimiũ conetur euolare. nam cùm polleat alis, frequenter volare desiderat, ideoq; retardandus est à falconario. Præterea si oculos clausos habuerit, & statim mitra deposita prædam viderit, quasi per admirationem citius audaciusq; inuadit. Sic deniq; facilius & placidius cicuratur, magisq; obliuiscitur societatis alienæ, Albertus. Falco mirabili volatu vtitur in principio, medio & fine. nam sursum rotundo cõscendit, inferius (deorsum) intuitu fixo. Et si viderit anatem, anserem, aut gruem, instar sagittæ clausis alis ad auem vngue posteriore lacerandam descendit. Quòd si eam non tetigerit, persequitur fugientem. Et sæpe cùm auem in fugam cõuersam capere non potest, præ indignatione longius persequendo, nimium a domino suo remotus non redit, Crescentiensis.

Qua ratione nutriẽdi sint falcones parui.

¶ Falcones parui hircina vel pullorum (gallinaceorum) carne nutriuntur. Præcipuè verò cùm aues capere inceperit falco, permitte vt de prima quam ceperit vescatur pro libito: & similiter de secũda ac tertia, vt sic ad raptum auium & ad obediendum domino animetur, Crescentiensis.

¶ Duxi aliquando canes indagatores mecum ad aucupium: & falcones in aere volantes me sequebantur, à quibus aues quas canes fugauerant percussæ sunt. Aues verò territæ ad terram deuolarunt, seq; manibus capi permiserũt. Tum in fine venationis singulis falconibus auem vnam dedimus; quo præmio illi accepto recesserunt, Albert. ¶ Falco gibbosus non statim descendẽdo percutit sicut alia falconum genera, sed potius cùm à descensu rursus ascendere incipit, Albert. ¶ Vocabula quę de auibus rapacibus earumq; aucupio Germani peculiariter vsurpant, declarauimus in Accipitre *E*.

De victus ratione et quomodo variari debeant, remedia pro temperamẽtis.

¶ De victus ratione, & quomodo variari debeant remedia pro temperamentis ex Alberto. Falconarius non imperitus falconem pascet cibo & horis & copia, ita vt sylvestris pasci consueuit: & pręcipuè carne leui auium, & adhuc calore vitæ spirante: & ne vel obesior vel macilentior euadat curabit. macies enim nimia imminutis viribus detrahit audaciam, & pusillanimem reddit & clamosum. talis è manu dimissus residet humi iuxta falconarium & clamat. Nimia verò obesitas pigritiam & fastidium aucupij inducit. Quamobrem laudatur mediocritas, ita vt neque imbecillior fiat falco, neq; incitetur ad prædam nimia inanitione, sed tantum naturalis famis desiderio. quod optimè fit, si alter cibus non ingeratur priusquam concoxerit priorem & excrementa reiecerit. Sed hæc periti aucupis iudicio relinquimus. nam falconum aliqui melius venantur si à mediocri habitu ad obesum modicè, quam si ad macilentum declinent: alij verò contrà. Nullus tamen vel macie exhaustus, vel nimium obesus venatur. Considerandum præterea falcones temperamentis differre, præsertim specie diuersos. Nam nigri plus atræ bilis habent, & cibis qui moderatè calfaciant & humectent nutriri debent, vt sunt carnes pullorum gallinaceorum, columbarum, hœdorum, & huiusmodi. Et si remediis egeant, adhibeantur calida, vt piper, aloë, Paulinum, & similia. Albi frigidi & humidi sunt, & malis humoribus pituitosis abundant, calidis & siccis tum cibis tum remediis curandi, vt sunt carnes hircorũ, canicularum, * mulorum, picarum, passerũ, & huiusmodi: ex medicamentis piper, cinnamomũ, galanga, & similia. Qui aũt pennas habent rubeas, feruido sanguine redundant: quibus conueniunt frigida & humida (nam frigida & sicca calorem natiuum extinguunt) vt pulli gallinacei, aues aquaticæ, & interdum cancri, cassia fistula, tamarindi, & similia, quæ omnia ex aceto dari conuenit. Sunt etiam quidam falcones nobiliores in singulis generibus, quibus meritò victus ratio & cura quàm cæteris accuratior debetur, si modo vt forma excellunt, sic etiam in venatione præstent. fit enim interdum vt formosis deformes venando præstantiores sint. Cæterum quibus notis falconum nobilitas dignoscatur, iam suprà in *B.* docuimus.

De pẽnarum mutatione.

¶ Falco pennas mutat circa mediũ Februarium, Tardiuus. Hoc tempore igitur, inquit Crescentiensis, falconem in mutam (caueam, vt in Accipitre docuimus) pones, & omni genere carniũ pasces spatio mensis. postea appones ei * cunctam aquam. prius tamen eum cibabis. & si non mutârit, carnem qua vescitur melle vngito. & si ne tum quidem mutet, ranam aridam tritam carni insperge, & mutabit. Non auferes autem eum de cauea mutationis antequam pennæ eius perfectæ sint. Et postquam exemeris, non tenebis eum ad calorem, sed plerunq; manu gestabis: nec ante exactos quindecim dies cum eo aucupaberis.

Vnguium & pennarũ cura.

¶ Vnguium & pennarum cura. Falcones non sunt collocandi super ligno, sed solum super lapide tercie, id est rotundo & oblongiusculo. hoc enim natura & consuetudine magis gaudent, Crescentiensis. Vt vngues & pedes falconis custodiantur, caueat auceps ne vnquam insistat nisi supra lapidem viuum vel super murum, non tamẽ in calce aut intrita calci permixta. Non probo enim quòd quidam in perticis, alij in cratibus tenent falcones. ars enim naturam imitari debet. inueniuntur autem syluestres semper in petris vel in terra sedere. Caueat etiam ne quæ pennæ frangantur, & tertio quoq; die aqua calida eas irriget, ne nimis exiccentur. Eisdem diebus aliquantulum aloes falconi det. hæc enim stomachum & intestina roborat & purgat: & pennas confirmat. Quòd si ob nimiam humiditatem pennæ languidiores fuerint, caro qua vescetur falco per duas horas maceretur in succo expresso de raphano & lumbricis terræ cõtusis. Sic enim exiccantur & indurantur pennæ. In primis verò cauendum ne violentia vlla alarum aut caudæ pennæ lædantur, Albertus.

De morbis falconũ & eorũ curatione.

¶ Accidunt falconibus affectus & morbi omnes, quos supra diximus accipitri accidere, quorum signa & curæ eadem sunt. Omnium enim auium rapacium ferè eadem est natura. quamobrem de iisdem hic agere non opus est. Hoc non ignorandum falcones fortioris esse naturę quam accipitres. itaq; non ita facilè ægrotant aut moriuntur, si antequam cibus prius sumptus de gula descenderit alium ingerant. Falconarij quidem nonnulli multos modos curandi falcones præscribunt: & morbos diuersos eorumq; curas diuersas docent: ex quibus aliqua forsan vera sunt per longam experientiam comprobata: sed multa ab iisdem sine ratione dicuntur, nec temere fides eis est adhibenda. Quamobrem quæ hic defuerint quod ad curam falconum & auium rapacium, per viros non semel sed pluries & longo tempore expertos suppleantur, Crescentiensis.

G.

Parum fimi falconis cum vino pro antidoto datur contra morsum stellionis, Ponzettus.

H.

ὁμώνυμα.

a. Falcónes dicuntur quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis, Festus. Nostri bombardarum siue tormentorum bellicorum genus quoddam falcones appellant, eorumq; alios magnos, alios paruos. φάλκης, nomen viri Iliad. ν. φαλκωνίλλα mulieris apud Suidam. Probæ Falconiæ vxoris Adelphi proconsulis Romani Centones extant, hoc est poëma ex diuersis Vergilij versibus & hemistichiis consarcinatum, continens descriptionem vtriusq; Testamenti. Flauius Vopiscus in diui Aureliani vita meminit Falconij Probi proconsulis Asiæ. Capys Samnitum dux fuit. vocabant autem illi falconem sua lingua *capyn*. *Vide* supra in *A*.

Emblema.

¶ c. Emblema Alciati quod inscribitur *Imparilitas*.

Vt sublime volans tenuem secas aera falco, Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens, Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

Epigrāma de duobus falconibus & pica.

¶ d. Iacobus Micyllus de duobus falconibus & pica elegiam condidit, & de eisdem epigramma huiusmodi.

Falcones inter sublimis in aere pica, Dum volat, & cantu prouocat vna duos.
Illi ira accensi, quatiunt clangoribus alas, Atque hostem curuis vnguibus ambo petunt.
Sed spe dum nimia, nimiaq; cupidine cadis Ardens, & neuter præcauet ipse sibi.
Mutua collidunt alterno pectora nisu, Atque alter moritur vulnere in alterius.
Pica superstes abit, sed mox dum colligit alas, Et velut ex certo funere rapta fugit,
Ecce eadem à canibus miseranda rapina voratur, Et fato, occumbens, deteriore perit.

¶ e. Falcones cicurantur, domantur, condocefiunt, mansuescunt. Sy werdend gemüßt / vnd heissend den müsserfalcken.

Falconis auguriũ.

¶ h. Federici Georgij cuiusdam liber de falconibus extat. ¶ Falconis augurium Thuscis tam auspicatissimum fuit, vt viso eo Capuam in solo felicissimo condiderint, (*vide* supra in *A*.) Alexander ab Alexandro. Et rursus, Triorchen, cui principatum dedere augures, & falconem felicis euentus futuriq; maximi boni spem habere, augurio expertissimo compertum est.

Prouerbia.

¶ *Vnicuique vlula sua falco videtur*, Ein jeden dunckt daß sein Eul ein Falck seye: Prouerbium apud Germanos eiusdem sententiæ cum illo, *Suus rex reginæ placet*. Et aliud, *Falconem non vulnerat vlula*. Ein Eule heckt kein Falcken; hoc est, fortem & generosum virum vilis & timidus non lædit, E squilla non nascitur rosa.

DE FALCONIBVS DIVERSIS.

FALCONVM genera plura sunt, non solum propter regionum diuersitatem, vnde color moresq; variant: sed etiam quia specie differentes falcones inter se permiscentur: item cum accipitribus, tusis & aquilis, Albert. Et rursus, Quæ ad nos peruenerunt sunt decem genera falconum nobiliũ: & tria alia ignobilium: & tria sunt mixta ex nobilibus & ignobilibus: quorum genus vnum, quia non omnino ex ignobili parente nascitur, perquam strenuum ad venationem est. Galli falconem qui ardeas venetur, vocant *heronnier* (nostri Reigerfalck:) qui grues, *gruier*. *Haultain* Gallicè nominatur falco

falco qui altè volat, sublimipeta. Campestris est, qui pascitur auibus, vt cornicibus, sturnis, merulis. A pastu nomen habet apud Gallos (*de repaire*) qui solitus pasci in aliquo loco, capitur illic per escam, Robertus Stephanus.

¶ *Passager*, id est commeans, qui capitur dum transit mare, Rob. Stephanus. Hic à Tardiuo nominatur *faulcon de passage*, quod inter migrandum (dum mare transit) capiatur, vt peregrinus etiam, à quo tamen eum distinguit: item *tartaret de Barbaria*, eò quòd per regionem sic dictam volare soleat, & in eadem frequentius quàm alibi capi. Laudatur è Creta. paulò maior est (peregrino,) crassus, & rufus sub alis, probis pedibus, digitis longis, bene volans, strenuus contra omne genus auium vt & peregrinus. Vtrunque hoc genus volare (aucupari) potest per totum mensem Maium & Iunium, quòd
10 tardius mutare soleat, & quum mutare cœperit, breui pennis exuitur. *Vide* etiam inferius in Falcone sacro ex Tardiuo.

¶ Idem Tardiuus primum falconis genus nominat *alter*.

¶ Tunisius (Tunicien, inquit, Tardiuus) sic nuncupatur à Tunis ciuitate primaria in Barbaria Africæ, vbi abūdant falcones. Naturam refert lanarij, paulò minor, similibus pennis sed magis decussatis & lōgioribus: capite rotundo & crasso, satis in sublime volans, ad aues tum aquaticas tum cæteras vtilis.

¶ Pecerra regio apud Muscouitas falcones mirificos præbet, qui non modò phasianos & anates, sed cygnos & grues consectantur, Paulus Iouius.

¶ Græci hodie falconum & accipitrum genera non ita diligenter distinguunt, vt Galli nostri: sed ferè confundunt, Bellonius.

20 ¶ De falconum duobus generibus, nobili & ignobili, *vide* suprà in Ardea *E.* ex authore libri de natu. rerum.

¶ Quærendum an inter falconum genera maiores, vt sacer, girfalco, aquilis adnumerari possint. minores verò, vt smerillus, lithofalcus, dendrofalcus, accipitribus potius.

¶ Aristoteles inter aues ingluuie carentes graculum, coruum & cornicem nominat: vbi apud Albertum legimus coruum, & auem quæ *guidez* vel *gaudes* nominetur, quæ secundum quosdam, inquit, est falconum genus. sed ineptè vt apparet.

¶ Sunt qui haliæetum quoq; falconis generibus adnumerent, de quo nos inter Aquilas.

¶ Apud Gallos & Sabaudos vsitata sunt nomina *faulcon de marest*, & *faulcon de riuiere*: id est falco palustris, falco fluuiatilis: vel potius, qui supra paludes, & qui supra fluuios venatur.

30

DE FALCONE SACRO.

In Accipitrum genere præstant ij quos Græci *hiéraceas*, id est sacros vocant, Perottus. quasi verò accipiter generis nomen sit, *hiérax* speciei: cùm vtrunq; vocabulum ex æquo pateat, & idem omnino sit Græcis *hiérax*, quod Latinis accipiter. Porrò inter accipitres speciem quandam peculiarem recentiores sacrum vocitāt, Galli *sacre*, Germani Sacker vel Kuppel/ alij Sockerfalck/ alij ineptius Stocker/ (nisi aquilæ speciem Stockahrn/ hoc est truncalem, vt Albertus nominat, hac voce significent.) Primum genus nobilium falconum est, inquit Albertus, quod quidam sacrum vocant: Symmachus Britannicum, aliqui aëlium (*aelyon*) quasi aeteum falconem (aut fortè à Gallica voce qui aquilam vo-
40 cant *aigle*:) alij aëriphilum, quasi falconem amantem aeris. amat enim volatum in aere sublimem. Crura ei crassa & nodosa, (vngues & crura maxima,) vngues crudeliores quàm aquilæ, (pennæ rufæ, vel subrufæ) aspectus terribilis, oculi valde flammei ex citrino colore ad rubrum declinantes, caput magnum, rostrum quoque magnum & fortissimum, iuga siue complicationes alarum magnæ & quasi superexhibitæ, (vox barbara aut corrupta,) cauda longa, & huic quidem soli in falconum genere. Magnitudo ferè aquilæ, (vel paulò maior.) Sub ipso (in eius conspectu) nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter timorem: sed statim vt viderint sacrum cæteræ aues cum clamore ad loca arboribus condensa vel ad terram refugiunt: & manibus capi se potius permittunt, quàm in aerem patentem redeant. Volant autem bini, (hinc fortè kuppel quasi copulati falcones à nostris dicuntur,) & adeò cicurantur, vt in vna pertica bini considéant, & hominem sequantur, ac si absque eo degere eis molestum
50 sit. Nulla est auis tanta, quam non statim deijciant: nec vnam tantùm, sed quotquot habuerint obuias. Capiunt etiam capreolos & hinnulos, quorum oculos & cerebella vnguibus dilaniant. Capreolis in quos visum defixerint, insident, & cerebrum capite perforato excutiunt.) Nutriri eos delicatissimè oportet, cibo semper recente, præcipuè cordibus, cerebellis, & sanis carnibus, quæ ita recentes sint, vt ab animantis vitali calore adhuc caleant. Cibi tantundem ferè consumunt, quantum aquilæ. Hoc genus falconum regale est, & diutissimè volat & prædam sequitur, nec deserit ad duarum triúm ve aut etiam quatuor horarum spatium. Et quanquam solitarium egregiè venatur, cum socio tamen venationis præstantius est. Hominem & canes venaticos amat, ac in eorum præsentia venatur libentius, tanquam vires suas illis ostentans. Porrò conueniunt ei eadem, quæ falconibus in vniuersum conuenire diximus, quod ad guttas faciei, figuram, venandi studium modumq; & vocem. Vox eius est certifica (sic habent libri excusi,) & rarò clamat. Cùm autem reuocatur, oportet quòd auceps voce alta & sono-

Descriptio formæ falconis sacri.

Quæ animalia venentur hi falcones.

De victus ratione.

De venādi ratione.

ra vtatur. altè enim & longè volat: & reclamatorium valde magnum requiritur, quod è longinquo videri possit. Et quamuis non statim redeat, periculum non est. Solet enim sua sponte ad domicilium reuerti, Hucusque Albertus.

Volatus altissimus.

Et rursus (in eiusdem libri 23. litera *A.*) Aëriphilus (inquit) altissimè volat. nubes enim transcendere dicitur, & aues obuias interemptas deijcere: ita vt decidentes aues aliquando in terra inueniantur, nec cognoscatur vnde ceciderint, vel quomodo perierint, quòd in tam sublimi loco aëris aëriphilus videri non possit.

Nidificatio.

Nidum in montibus altissimis construit, vbi aliquando iuuenis capitur, & ita cicuratur, vt sine vinculo in parietibus & domibus maneat. Venatur cum socio sicut falco: nec à domino recedit postquam cicuratus est, prædamq; omnem illi reponit, quamobrem nobilissimus dicitur. Aëriphilos alis velocissima auis est. aëris serena inhabitat in tantum, vt vix vnquam vel parum in terra resideat aut quiescat. Cibum in aëre capit, prædantium auium more. Pullus adhuc capitur, & instituitur ad venationem, Author libri de naturis rerum.

Alario.

Aquila rex auium est, si non (forte, modo) alarionem excipias, quæ fortè aquilarum species potentissima est, Io. Saresbariensis in Polycratico. Tertium aquilæ genus, colore nigricans, minimum, &c. ab Aristotele describitur. hoc illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, credidit esse genus

Hierofalcus.

falconis, quem venatores vocant hierofalcum: cùm & montes syluasq; colat, & lepores captet, & colore nigricet, Niphus. Pernix (πέρνης Aristoteli) gyrofalco existimatur Ebero & Peucero, qui Germanicè etiam Stoßfalck interpretantur: nos de perne accipitre plura scripsimus in capite de accipitribus diuersis.

Sacri bellicosi sunt.

¶ Sacri accipitres (inquit Belisarius) qui multorum opinione aliorum omnium velocissimi sunt, aërinia quibusdam nuncupantur. quidam aerophilos vocant, quasi aerem amantes. Nam & ex pennarum colore leuitas eorum arguitur, ad ignis similitudinem pennati quum sint. bilis enim colorem in pennis præ se ferunt. Quare calidi cordis esse putandi sunt, irasciq; nimium, si præda fraudati se aliquo modo senserint, magis quàm alij solent. Vnde acres potius dicendos putamus.

Socios venationis & prædæ amant.

Volare consuescunt bini ternive, quum aliorum generum accipitres ignobiles persequuntur, vt miluos & alios similes. Nam quum manibus (vnguibus) sint paruis, hostisq; fortior ad volatumq; persistens nimium, mutuo auxilio vt alter alterum iuuet necesse est, & maximè si milui nigri eis capiendi sint. Sunt enim miluorũ genera duo, alterum tempestate nostra regale, alterum nigrum appellamus. Nigri robustiores sunt, ita vt quamuis etiam ad terram vsq; capti & à sacris falconibusq; circumacti per aera descendant, à falconũ tamen manibus quandoque euadant. Qui quoniam cauda vtuntur in cælo flexili (gubernandi artem monstrantes in profundo,) relictis in terra falconibus (qui propter aëris densitatem huius generis miluos amplius persequi nequeunt,) in aëra iterum, soluti sacrorum vnguibus falconum, ad sidera tolli videntur. Qua ex re indignari falcones dimissa præda, inter sese rixantes ac sese inuicem aduncis vnguibus ferientes sæpius vidimus: adeò quidem vt aucupandi animum abiecisse viderentur.

Ratio sacros educandi & nutriendi.

Quod ne contingat, iniuriasq; sacri obliuisci possint, omni cura studendum venatoribus est vt simul vna sacri nutriantur, simulq; sedeant ac quiescant, simul (quum à venatore ad vescendum inuitãtur instrumento volubili auis speciem præ se ferente) resideant, vt cõmuni carnis pascuo nutriri sociatim possint. Frigoribus ventóve aut imbribus, magis quàm cætera falconum genera, resistunt. Quamobrem nec mirũ est Ferdinandum olim Siciliæ regem, huic venationis generi magis deditum fuisse. quoniam & plurium generum auibus officere magis sacri videntur, & ventis ac imbribus prohiberi huiusmodi auiũ venatio non potest. Maximilianum Cæsarem nuper audiuimus, è suis quosdam ad extremas Sarmatarũ partes (Polonos nominamus) exploratum misisse, vt hoc genus falcones è propriis nidis ad se deferrent. Quos quidẽ in illis locis in arboribus, non proceris, nidificare inuenerunt: vnde facilè conijcitur non paruis sed magnis tantum auibus eos vesci & insidiari. quanquam venatores quidam nonnullas aues hanc ob causam non in sublimi nidificare existimant, quòd omnis generis cadaueribus pasci solent. Inuenti enim aliquando sunt huiusmodi accipitres sacri animalium cadaueribus quandoque vesci. Porrò sacros è nidis abductos nõ adeò volaces vt eiusdem generis cæteros experiuntur. Credimus tamen ad grues capiendas animosiores aptioresq; esse: quum longiori canum consuetudine fiat (qui eis auxilio esse solent) vt maiores aues capere atq; vnguibus detinere facilius possint. Hæc omnia Belisarius.

Tria falconum sacrorũ genera.

¶ Falco sacer (inquit Tardiuus) trium generum est: primum vocatur *seph* secundum Babylonios & Assyrios. hoc inuenitur in Ægypto & in parte occidentali, & in Babylone. capit lepores & hinnulos. Alterum genus dicitur *semy*, à quo *gazellæ* (capreæ) paruæ capiuntur. Tertium *hynaire*, & peregrinus ab Ægyptiis ac Assyriis: vel commeans, (vulgò Gallicè *de passage*) quoniam nescitur vbi nascatur: &

Vbi capiantur.

quotannis commeat Indos ad Meridiem versus. Capitur in insulis aut Orientem sitis, Cypro, Creta, Rhodo. quamuis etiam ex Russia, Tartaria, & Oceano (Septentrionali) ad nos venire dicuntur. Falco sacer post mutationem pennarum captus, volacior & melior est. Sacer dictus maior est quam peregrinus, (atqui superius tria sacri falconis genera statuit, ex quibus vnum facit peregrinum, nullum verò peculiariter sacrum nominat:) deformibus pennis, alis breuibus, audax. Præfertur is cui color rubicundus aut ruffus aut incanus (griseus) fuerit, & qui forma ac similitudine falconem refert: cui lingua crassa & pes amplius est, id quod in paucis sacris reperitur: digiti crassi, & colore ferme cæruleo diluto. Hæc auis inter rapaces & aucupio idoneas, præcipuè patiens laboris est, mansueta & tractabilis: & cibos

& cibos craſsiores facilius concoquit. Prædatur aues magnas, anſeres ſylueſtres, grues, ardeas, & in primis quadrupedes ſylueſtres, vt capreolos & alias, Hæc ille. ¶ Ad Inugros Vgolicosq; per aſperos montes peruenitur, in quorũ iugis nobiliſsimi falcones capiuntur, cùm alij tum ſacri & peregrini dicti, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit, Paulus Iouius de legatione Moſchouitarum ſcribens. ¶ Vt recentiores falconis hoc genus ſacrum nominant, quod ab omni auium genere, etiam ab aquila timetur, ſic veteres ſacrum ſerpentem nominarunt, cuius conſpectum reliqui omnes fugerent: & ſacrum piſcem qui à nullo læderetur: Niſi quis ſacrum vel Græcorum imitatione dictum malit, quaſi hiéraca, id eſt accipitrem per excellentiam, vt poëtam pro Vergilio ponimus: vel à corporis magnitudine viriumq; præſtantia. Hoc genus forte ad aquilam germanam Ariſtotelis referri debet. nam color, magnitudo, vires, & prædandi ingeniũ conueniunt. Falco ſachati nominatur ab Auicenna. lib. 2. cap. 246. de re medica, qui an idem cum ſacro ſit neſcio. Vetus quidem interpres criſtatelã vertit.

Cur hic falco ſacer dicatur.

DE HIEROFALCHO.

Hvivs auis nomen recentiorum alij aliter ſcribunt, ego hierofalchum ceu Græcæ originis vocem, cum Paulo Iouio ſcribere malui, quaſi ſacrum falconem dicas, quod nomen magnitudinis & virium ergò meretur, non minus quàm antecedens, quem ſacrum Latinè nominauimus. Aut forte hierofalco ptimum nominatus eſt, quod herodios, id eſt ardeas capiat (aut agirofalco. nam Itali ardeam agironem vocant) vnde furtaſsis etiam herodium eum vocauerunt recentiores: cùm herodius tamen (vel potius erodius ſine aſpiratione) non falconem Græcis ardearum venatorem, ſed ardeam ipſam ſignificet. Volaterranus Albertũ ſecutus gyrofalcum arbitratur dictum à gyro & circuitu quo inter volandum vtitur, vt prædam circumagat. Aliqui grifalchum vocitant. Girifalco, Latinè falco, Alunnus. ſed ſcimus falconis nomen communius eſſe. Inuenio & *Zerifalco* ſcriptum Italicè cum maioris minorisq; differentia, quæ (niſi fallor) ad ſexum duntaxat pertinet. Gallicè *gerfau*. Germanicè Gerfalck / vel Gierfalck / ein groſſer Falck / id eſt falco magnus. Moſcouiticè *Kretzet*. Polonicè *byalozor*. ¶ Triotches accipiter Latine vocatur aſtur, & capit grues & ardeas: apud nos gyrofalco dictus. Quidam Author Gloſſæ in Deuteronomion ſcribens, Herodius (inquit) vulgo *girfalco* dicitur & rapit aquilam. Et in Pſalmum 103. Herodius eſt auis rapaciſsima omnium auium maiorum, quæ & aquilam vincit. Girfalco ad nos venit è locis tranſmarinis inter greges anſerum ſylueſtrium, ex quibus vnum noctu protrudit ſub pedes ſuos vitandi frigoris gratia, & alterum interdiu vt veſcatur dilaniat, Obſcurus. *Vide* in Accipitre *D.* Paulus Venetus alium videtur herodium facere quàm grifalchum vt ipſe vocat. Balaſcia prouincia (inquit) habet herodios, & optimos falcones. Et alibi, In mari congelato inſulæ quædam grifalchos & falcones plurimos producunt. Et rurſus, (lib. 1. cap. 61.) Grifalchi qui è Chriſtianorum terris ad Tartaros portantur, non perferuntur ad magnum Cham, qui hoc genere auium abundat: ſed perueniunt ad eos Tartaros qui Armenis & Cumanis confines ſunt: Cùm paulò ante in eodem capite ſic ſcripſiſſet: A monte Alchai Aquilonem verſus venitur ad campeſtria regionis Bargu, quę dierum quadraginta itinere patent: poſtea peruenitur ad Oceanum, vbi in montibus nidificare ſolent herodij ſiue falcones peregrini, qui inde ad magni Cham curiam perferuntur. Nec inueniuntur vllæ aliæ aues in his montibus, præter herodios, & aliud auiculæ genus quo paſcuntur herodij. Hæc ille. Vnde apparet herodium falconem peregrinum ab eo exiſtimatum, ab hierofalcho diuerſum. Paulus Iouius etiã hierofalchũ ab herodio diſtinguit, in libro de legatione Moſchouitarũ, his verbis: Ad Inugros Vgolicosq; per aſperos montes peruenitur, qui fortaſſe Hyperborei antiquitus fuerunt. In eorum iugis nobiliſſimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum eſt candidum guttatis pennis, quod herodium dicunt. Sunt & hierofalchi ardearum hoſtes, & ſacri, & peregrini, quos antiquorum principum luxus in aucupijs non agnouit. Albertus herodios ait nidificare in parietibus montium altiſſimorum in alpibus ad quos vix eſt acceſſus. Hoc idem ferunt de hierifalcis, qui falcis ſunt maiores. & quod dixit Albertus de herodijs, fortaſſe intellexit de hierifalconibus. herodius enim eſt de genere aquilæ, non autem falci. nec Ariſtoteles herodios accipitres appellauit, ſed aquilas, vt alibi dicetur, Niphus. Atqui Albertus non hierifalcũ, ſed primum & præcipuum aquilarũ genus herodium vocat, tanquam heroëm auium, vt ipſe ſomniat. Niſus minor eſt quàm herodius, ſed vnus eſt color plumarum ambobus, Author libri de nat. rerum.

De Herodio & grifalcho, nũ ijdē ſint.

¶ Aderant quoq; complures falcones (inquit Sigiſmundus Baro in commentarijs rerũ Moſchouiticarũ) alij albi, alij phœnicei coloris, magnitudine excellentes. quos nos girofalcones, hos illi *Kretzet* appellant: quibus venari cygnos, grues, & alias id genus aues capere ſolent. Sunt autem *Kretzet*, aues audaciſſimæ quidẽ, at non tam atroces impetuq; horrendo, vt aliæ aues quantumuis rapaces, illarum volatu ſeu conſpectu (quemadmodum quidam de duabus Sarmatijs fabulatus eſt) decidãt extinguanturq;. Illud quidem experientia ipſa conſtat, ſi quis venatur accipitre, aut niſo, aut alijs falconibus, & interim *Kretzet* (quam longè volantem continuò ſentiunt) aduolauerit, quòd prædam vlterius nequaquã inſequuntur, ſed pauidæ ſubſiſtunt. Retulerunt nobis fide digni ac inſignes viri, *Kretzet* quando ex illis partibus vbi nidificant, afferuntur, tum aliquando quatuor, quinq; aut ſex in quodam vehiculo ad hoc præparato, ſimul includũtur: atq; eſcã quæ illis porrigitur, obſeruato certo quodã ſenij or-

De audacia & robore gyrofalconis.

dine, capere ſolent. Id autem ratione, an natura illis indita, an quo alio modo fiat, incertum eſt. Præterea quemadmodum in alias aues aduerſo impetu feruntur, rapaceſq́; exiſtunt: ita inter ſe ipſas manſuetiores, mutuis ſeſe morſibus minimè dilaniantes. Nunquam aqua ſe, vt cæteræ aues, lauant: ſed ſola arena, qua pediculos excutiunt, vtuntur. Frigiditate adeò gaudent, vt perpetuò aut ſuper glacie aut lapide ſtare ſoleant, Hæc Sigiſmundus Baro. Notat autem Matthiam à Michou canonicum Cracouienſem, cuius in Sarmatiæ Aſianæ deſcriptione capite XIIII. verba hæc ſunt. Adfertur ad nos auis quædã rapax ex locis Septentrionalibus (ex Iurrha Scythiæ, Cardanus) magnitudine aquilę, ſed alis & cauda prolixioribus quam aquila, in ſimilitudinem accipitris, & vocant eam Moſcouitæ *kuzoth*, noſtri verò (Poloni) *byalozor*, quaſi albicans ſplendor, quia ſubalba eſt ſecundum ventrem. Hanc omnes rapaces aues, accipitres, falcones, & cæteræ rapto viuentes, in tantum metuunt, quòd inſpecta ea tremunt, & cadunt, & extinguuntur.

Deſcriptio gyrofalconis.

¶ Poſt falconem ſacrum (inquit Albertus) proximum genus nobilium falconum eſt gyrofalco. Hic figura, colore & actu (moribus) & voce, omnino naturã falconis refert, maior aſture, minor aquila, gyrofalco dictus quoniam diu gyrando acriter prædam inſequitur. appetit autem aues maiores tantum, vt grues & cygnos & huiuſmodi: minores aſpernatur. Auis eſt perpulcra, cauda ei ad corporis ſui proportionem non longa: alarum iuga decora & valida: crura plana, non nodoſa: vngues ſatis fortes & præcipuè poſteriores. Solus venatur, ſed melius cum ſocio. Solet autem præ cæteris falconibus erectus & pennis bene compoſitis ſtare. In venatione diu perſequitur prædam: quare venator vt eum aſſequatur veloci equo indiget, nec non canibus velocibus, qui auxilientur ei quum prædam deijcit. Præcipuè autem docendus eſt hic falco, ne in aqua prædæ inſideat, quia frequenter (longius) diſtat à falconario, & lædi poſſet in aqua. Quamobrem non ſecundum longitudinem aquæ emittendus eſt ad prædam: ſed tenendus donec aues extra ripam in aere appareant: & tunc gyrofalco à loco aquæ verſus campum iaciendus eſt ad eas. Sic enim illæ gyrofalconis metu ad aquam redire non audebunt. Quòd ſi à campo verſus aquam emittatur, aues ad aquam fugient, ac vel euadent, vel ſi percuſſæ fuerint, in aquam decident: falco autem prædam ſequens lædetur vel mergetur. Et ſi euadit, reddetur tamen timidior propter acceptam noxam. Sub gyrofalcone alij falcones & aſtures non bene volant: ſed ne aquila quidem facile cum eo congreditur.

De ratione venãdi cum gyrofalcone.

Qua ratione paſcẽdus ſit.

Paſcendus eſt carne ſana, delicata & recenti, & quę adhuc vitali calore caleat. Delicatam voco, vt quæ cordi propinquior eſt, tanquam magis elaboratam. Nam & ſylueſtres (aues rapaces) de præda quam ceperint cor in primis edunt, deinde partes ei propinquas verſus alam dextram, rarò verſus ſiniſtram. Præcipuè verò paſci debet gyrofalco calidæ naturæ auibus, vt columbis, palumbis & ſimilibus, iiſq́; recentibus. Nam omne genus accipitrum, falcones, aſtures, niſi, recentibus tantum aluntur, nec vnquam reuertuntur ad reliquias ſuæ prædæ, dum ſunt ſylueſtres, neq; cadaueribus vt aquilæ & milui inſident. Sed poſtquã ſemel de aliqua aue guſtarint, illa deinceps relicta nouam ſemper prædam perſequuntur. Maximè verò gyrofalco recenti & etiamnum calenti carne delectatur. quamobrem de præda comedere prius incipit quàm occiderit. Itaq; non laudo quod nonnulli gallinę viuæ coxam vel alam extrahunt, & rurſus poſtridie de eadem gallina partem alteram, quam gyrofalconi in cibum exhibeant. proculdubio enim ſic ſemel laniatum gallinæ corpus, mox & calorem febrilẽ pati, & ſaniem generare incipit. Debet ſanè peritus falconarius naturam ſequi, atq; iis maximè & talibus cibis, quibus & qualibus ſylueſtres ipſi paſcuntur, falcones nutrire.

¶ Gyrfalcus auis eſt fortis & mirè audax, adeò vt inuenti ſint qui etiam aquilas aggredi non dubitarint. Capit omnes aues quantumuis magnas: eiuſdem ferè cum falconibus naturæ, quamobrem quæ ad falconum nutritionem dicta ſunt, ipſis quoq; accommodabuntur, Creſcentienſis.

Quibus in locis inueniatur.

¶ Hierifalcones (inquit Beliſarius) vt rarius inueniuntur, ita pulcriores accipitribus cæteris dicendi ſunt. Nam etiam præter corporis formam, eo ſtandi modo erecti permanent, eaq́; membrorũ compoſitione hominum oculos ita delectant, vt quandam aucupandi maieſtatẽ præ ſe ferant. Vltima Germaniæ pars ad Septentrionem vergens, quæ Noruegia nuncupatur, eorum patria eſt. Nidificant etiam in inſula quam *Hirlandiam* vulgò nominãt: quæ adeò præ cæteris frigidiſſima eſt regio, vt aliorum ibi generum accipitres non inueniantur. Eſt eadem ſteriliſſima, altiſſimiſq́; montibus & ſaxis plurimis geluq́; nimio ac frigore inhabitabilis, &c. Mercatores qui inſulam adeunt, frumenti farinęve parum ac viliſſimas ibi merces important, quæ ſiccis piſcibus commutari dicuntur. Hi quidem hierifalcones accipitres ad Maximilianum Germanorum Imperatorem deferunt. Quorum pennæ magis albæ formaq́; maiores cæteris ſunt. Nam ij qui è Noruegia tranſportãtur non albi ſunt, nec adeo magni. quamuis illos meliores putemus. In iis tamen duabus ſolum mundi partibus hierifalcones nidificare compertum eſt. Qua è re natura dicuntur (locus obſcurus eſt, & forte corruptus) adeò frigidos eorum eſſe motus pigroſq́;, vt venatorum ingenio & arte, & volandi in dies aſſuetudine exercitioq́; altiſſimos auium volatus perſequi ſoleant.

Forma hierofalconis laudati.

Quoniam verò ſatis conſtat ex pennarum coloribus accipitrum animos dignoſci, fuluum ac lucidum auroq́; ſimilem cęteris præferendum eſſe dicimus: vtpote audacem, facilem, mitem, placidum. Deinde illum qui ad albedinem tendit, tanquam fortem & robuſtum, &c. *Vide* ſupra in Accipitre in genere *B*. Quòd ad reliquam formam attinet, ſint hierifalcones roſtro adunco, eo tamen non nimis magno. Neq; enim in vniuerſo generi roſtri nimia magnitudo vnquam laudabilis

dabilis fuerit. Nam ad relíqui corporis portionem malè respondet: & verisimile est nimia nec vtili humorum abundantia, rostra & vngues crescere ac augeri. Quamobrē accipitres huiusmodi, tanquam nimijs referti humoribus minus leues existimabuntur. Sint præterea vnguibus validis, posterioribus maximè: planis cruribus, nodosis, nec longis: cauda ad sui corporis formam decenti. Alarū verò summitates ita sint fortes, vt facile iudicari, vt animaduerti inde possit in volatu eas quàm diutissimè perseuerare posse. Vidimus tempestate nostra peregrinos sacrosq; accipitres adnitentes ardeas volādo persequi: illosq; relictis tandem ardeis venatorum vocibus altis ad eos redijsse: emissumq; tandem è falconis manu hierifalconem ita citatissimo volatu vagantem per aëra in gyrum crebriori alarum percussione perspeximus, (vt filo in sublimi tractum censeres) derelictam ab alijs ad sydera ardeam vicisse cepisseq;. Assuefaciendi tamen sunt hierifalcones ac paulatim instruendi, vt si volatu cæteris præualēt, auium sanguine quotidie saginentur. nam interficiendi aues consuetudine animosiores efficiuntur: assequenturq; id si paruas etiam iugulare aues consueuerint. sic enim postea magnas etiam volatu vincere, ac audacius capere valebunt. Porrò nutriendi sunt auibus viuis ac leuibus, & etiamnum calentibus, eo præsertim tempore quò pennas mutant, Hucusq; Belisarius.

¶ Girfalco siue herodius auis inter omnes nobilissima est, parui corporis respectu alarū eius: colore cœruleo, maxima tamen parte corporis ad albedinem declinans, præterquam in pectore & alis, vbi cœlestem colorem euidentius imitatur. Carnes crudas (forte, putridas) & seruatas non gustat, sed recentes tantum. Adeò fortis ac animosus est vt aquilā capiat. Quòd si in quinq; grues, vel alias quasuis aues in aperto aere volantes emittatur, non prius persequi desinit, quàm singulas in terram deiecerit. Instruitur aūt simul canis qui deiectas ab herodio aues capiat & occidat. Cum prędam videt herodius, excutiendo se animare & an ad capiendum idoneus sit experiri videtur, Author libri de nat. rerum.

¶ Girfalcus nascitur in regionibus frigidis, vt Dacia, Noruegia, & Prussiæ parte quæ ad Russiam vergit. Capitur autem plerunq; inter migrandum in Germaniam. Probis pedibus præditus est, digitis longis, corpore valido & pulcro præsertim postquam pennas mutauerit. Strenuus item & ferox est, & magistrum benignum manumq; portantis placidam requirit: vtilis ad omne aucupium vt etiam peregrinus, Tardiuus.

DE FALCONE MONTANO.

FALCO montanarius ab Alberto nominatur, qui ab Italis *montanaro*, à Gallis *montagner*, à nostris Birgfalck. Sic autem per excellentiam vocatur, quanquam peregrinus quoq; & gibbosus, & alij falcones in montibus montiumq; rupibus nidulentur. Montanarium (inquit Albertus, nos montanum potius dicemus) genus falconum, tertiæ (post sacrum & gyrofalconem) nobilitatus est. Corpus ei breue & valde spissum, præcipuè verò cauda huiusmodi. pectus planè rotundum & magnum: crura fortia & breuia proportione corporis: pedes nodosi, vngues fortes. Solet autē pedes frequenter respicere. Dorso alisq; exterius color cinereus: qui paulatim magis magisq;, quo sæpius scilicet pennas mutauerit, clarior efficitur & pallidior, modica & fusca varietate interposita. Est autem hoc falconum genus ferum & malis præditum moribus, iracundum, inconstantis iræ. Itaq; rarus est falconarius qui mores eius satis perspectos habeat. quamobrem præceptum est Ptolemæi regis Ægypti, rarò tenendum manu, præterquam in aurora & aucupij tempore. Alijs verò temporibus includatur loco obscurissimo, vbi bis vel ter ignis clarus non fumosus accēdatur: neq; teneatur manu extra tempora iam dicta, nisi cum pascendum est. Sic enim mitescit, ad manum falconarij tanquam beneficam, & iracundiam deponit. Irascenti falconarius ne multum resistat. sic enim citius remittetur eius ira. Huic falconi crassitudo ferè eadem quæ accipitri siue asturi, sed multò breuior est. Pedes ei admodum pallent, crura squamosa sunt squamis sese prementibus. Figura eius, quum stat, ab humeris ferè pyramidem refert, si fingatur pyramis aliquantulum in dorso compressa. Si præda euaserit, præ cæteris indignatur, ita vt per iracundiam aliquando reuocantem se inuadat, & caput aut faciem falconarij, vel cui is insidet equi dilaniet. Est quando falco vnus alterum inuadit. qua in re falconarius patiens requiritur, qui non aduersetur, sed patienter dissimulet reuocationem, donec ira deposita mitescat animus falconis. Quòd si etiam reuocatus falco non rediret ad reuocatorium, non admodum curādum est, nisi vt caueat falconarius ne capiatur ab alio. Quia deposita ira sua sponte ad domum falconarij reuertetur. Cæterum propter huiusmodi mores non est abijciendum hoc genus falconis, quòd in auibus magnis inuadendis mirè sit audax. nam vel aquilam aliquando inuadit & occidit. Præcipit autem industrio falconario Ptolemæus, ne hunc falconem in fortes aues frequentius dimittat. nam si per iram immoderatè incaluerit, præcipitat se in mortem: quod accidisse iam in alpibus quidam è socijs nostris obseruarunt. Nempe cum falco montanus è rupe veniens perdicem sequeretur, & aquila forte aduolans ex aduerso illam ei præripuisset, nec falco illam aquilæ denuo extorquere posset, cum aliquandiu frustra id conatus esset, altissimè tandem conscendit, & impetu deorsum facto caput aquilę feriens, se pariter & aquilam interemit, Semper igitur ne in tantam iracundiā incidat, cauēdum est. Frequentior est quàm falcones cæteri & mirè gaudet feritate sua. Itaq; sæpe reperiuntur ex hoc genere falcones, quibus auē vnā vulnerasse & deiecisse non

Descriptio formæ corporis.

Mores huius falconis mali.

De ratione metuendi & curādi.

De iracūdia & feritate huius auis.

sufficit, sed multis deijciendis gloriari videntur: adeoq; interdum crudelitati suæ indulgent, vt occidendis auibus occupati cibi obliuiscantur. Hæc Albertus.

¶ Falco montanus coloris est betici vel fusci, (quem Galli *brunum* vocant) & si sanus sit cæteris præfertur. Magnus & strenuus est, aues magnas tantum, non paruas captat: difficulter regitur & custoditur. Amplius quàm cæteri falcones gestandus, (contrarium scribit Albertus) & in vigilia diutius retinendus est. Corporis habitu inter obesum & macilentum mediocri seruari debet. Ægrotanti aquam puram diu decoctam in olla fictili apponito, & vt bibat curato. Quòd si nõ sanetur, remedia alibi a nobis præscripta adhibeto. Quum purgare eum & macerare volueris, tres offulas de pelle gallinę ei dabis. Ad sanitatem eius tuendam facit, si chirothecam tuam moscho inunxeris. Cum ad venationem eum emittis, proijce eum ante alios, & sic, quamuis nihil capiat, cum alijs redibit, Tardiuus.

DE FALCONE PEREGRINO.

ALBAZI est auis quæ dicitur falco peregrinus, Andreas Bellunensis. Nominatur autem *albazi* ab Auicenna 2.614. vbi fimum ipsius & aliarum auium rapacium, quòd valde excrementitia sint, rarò à medicis vsurpari scribit. Leuirici cap. 11. pro Hebraica voce *nez*, (accipitrem interpretantur) Arabica interpretatio habet באזי *basi* vel *bazi*: Persica *mar an baz*. Itali *pelegrino* vocant, & marem *terzolo pelegrino*. Galli *faukon pelegrin*. Paulus Venetus falconem peregrinum herodium videtur interpretari: cùm alij herodium hierofalcum faciẽt, alij præcipuum aquilæ genus, vt in Hierofalcho docui. Vide etiã supra nonnihil de peregrino in Capite de falconibus diuersis, vbi mentio fit falconis de passagio, id est commeantis. Inueniuntur peregrini in asperis quibusdam Moschouiæ aut vicinis montibus, vbi & sacri & hierosalchi, vt suprà commemorauimus.

Cur peregrinus hic falco dicatur.

¶ Nisus in facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera, Albertus. Idem lib. 23. de animalibus cap. 8. Quartum (inquit) nobilitatis locum (post sacrum, gyrofalconem & montanum) falco peregrinus obtinet. Vocatur autem peregrinus, quia semper peregrinatur & migrat de vna regione in aliam: vel quia nescitur nidus eius, nec inuenitur à falconarijs: sed inter volandum longè à loco suæ generationis capitur. Caussam nobis retulit peritissimus quidam falconarius, qui in eremo alpium prope iuga altissima montium multis annis habitauerat. Dicebat ille hoc genus falconum in altissimis & præruptis parietibus montium nidos construere, ita vt nusquam adire sit, nisi quis à cacumine montis submittatur per funem longissimum, plerunq; centum passuum longitudine, aliàs centum quinquaginta, aliàs ducentorum vel trecentorum. Interdum verò, vel propter nimium interuallum, vel propter asperitatem scopulorũ, ne sic quidem nidum adiri posse: & hanc ob caussam vulgò locum generationis eorum ignorari. Addebat sæpius se vidisse parentes prædam pullis attulisse in specus & rimas talium montium, & pullos adultiores à parentibus loco habitationis suæ expelli, propter cibi & auium in istis locis penuriam: & pullos mox ad planiciem se conferre vbi aues abundent, & sic deinceps per regiones diuersas sine certa sede vagari. Capiuntur autem hi falcones tribus modis, quorum duos ipse vidi, tertium ab eremita iam dicto audiui. Primus & vbiq; communis modus est, vt rete disponatur patulum, ita vt facile conuertatur cum chorda super id quod intenderit auceps. Cæterum ante rete extenditur chorda, cui alligatur rubeus lanarius, quem vulgo *suuetimer* vocant, & ad chordam dependentem ad eam extensa chorda alligatur auis, vel laneum aut pilosum quippiam simile aui, ita vt quando chorda extensa trahitur & conenutitur ab aucupe, suuetimerius videatur autem insequi ad prædandum. Videns autem falco qui forte peregrinatur, hunc modum auis aut illius quod auem esse putat, chorda sæpius concussa, cum impetu descendit, vt prædam lanario præripiat, & sic deceptus irretitur. Sed alter multò melior modus est: Ligna duo instar crucis componuntur, & super extrema illorũ curuantur duo alia ad semicirculorum speciem: & extrema circulorum insiguntur extremis lignorũ. & inter illas quartas arcuum circulorum alia (ligna) curuantur ad locum intersectionis semicirculorũ, & inferius insiguntur in ligna ab angulis intersectionis crucis venientia, donec non nisi ad tres vel quatuor digitos distent inter se ligna. Tum singula ligna implentur laqueis à summo vsq; ad imum. Debet autem fieri hoc vas ad altitudinẽ septem vel octo pedum: & ad latitudinem quinq; vel sex pedũ. Tum collocetur in eo cauea sex pedes alta, ita vt pede vno distent inter se latera vasorum quum vnum est in alio. Et in interiori sint ligna trabium instar, sibi inuicem ab imo vsq; ad summum imposita, & aues in eodem sex vel septem includantur, quæ per trabes continuè ascendant descendantq;. Oportet autem hoc totum fixum & immobile esse super muro vel porta, vel in campo libere. Sic enim falco qui peregrinatur conspectas aues dum conatur prædari, capitur laqueo: & hoc modo vidi capi falcones optimos. Cæterum eremita ille cuius mentionem iam feci, reti extenso & aui ante id alligata absque lanario, hoc genus falconum quotannis se cepisse aiebat. falconem enim auidum prædæ seipsum in rete præcipitare. Est autem hic falco qui cõmuniter habetur in plerisq; regionibus minor montano, cauda breui, alis longis, capite crasso, coxa longa, cruribus breuibus, ijsdem & pedibus albicantibus. Pręfertur qui crura nodosa habet. Si bene nutriatur, bonis est moribus. Anates plerunq; capit: sed aucta per industriã falconarium eius audacia, ardeam quoq; & interdũ gruem, (quæ summa eius audacia est) inuadet.

Qua ratione capiantur hi falcones.

Forma falconis peregrini.

¶ Peregri-

¶ Peregrinorum accipitrum (inquit Belisarius) duo sunt genera, quorum forma eadem, sed alterum colore nigrius est, ut ferè gentilis (id est nobilis priuatim dictus, de quo paulò post dicetur,) appareat. Alterum penois colorē aereum præ se fert: in singulisq́ pennarū capitibus ad coronæ modū albedine singillatim distinctæ pennæ quasi picturā ostendunt. Hos omnes eodem volare modo, eodemq́ ferire videmus. Nam supra paludes altius volare ita dicuntur, ut anates anseresq́ & quandoq́ cæteras aquatiles aues aduncis vnguibus feriant: quum à sublimi in pronum velocissimè descendant, ac eo animo viribusq́, ut vnica posteriorum vnguium percussione ictuq́ eodem mortuam per aëra descendisse deuictam auem quandoq́ perspexerimus. Horum natura adeò mitissima est, ut quodammodo irasci nesciant: ad hominumq́ nutus magnitudine quadam animi, potius quàm famis maceratione inediáve, aucupentur. Quippe venatorum ingenio arteq́ instituuntur, eorumq́ vocibus atq́ nutibus adeò parent, ut (si macilentu non sint) enixissimos auium volatus altissimosq́ aggredi peregrinos posse, venatores asserant. Horum patria ignoratur, nec quomodo aut vbi nascantur sciri hucusq́ potuit: quam ob rem peregrinos nominari putamus. Nutriendi sunt delicatius, & ea corpulentia conseruandi, ut volacissimarum etiam magnarumq́ auium pugnam audacius fortiusq́ aggredi non expauescant. Sic etiam morbi, cui ferè ob macilentiam euenit falconibus solent, cauentur. Si tamen efficere venatores voluerint, ut falcones peregrini persequātur & capiant ardeas, vel alias huiusmodi aues quas sua sponte alioqui persequi non solent, fame nimia cibiq́ parcitate & abstinentia ad hoc inducēdi sunt, ne insolidis ardearum vocibus terreantur, nec ineptam (magnam & turpem) eorum formam lætalesq́ rostrorum ictus pertimescant. Hoc ut facilius consequatur venator, ter aut quater per interualla ardeæ viuæ falconum manibus attrectandæ sunt deplumandæq́. Curandumq́ est ut pasto prius leuioribus cibis falcone, bombycina offula plumeáve saltem vesperi, si postridie venandum sit, solertius offeratur.

¶ Peregrinus inter peregrinandum mense septembri capitur in Cypro & Rhodo insulis. Laudatur ex Creta. Fortis & strenuus est, capit grues, anates & anseres syluestres, mergos, & reliquas aues aquaticas, item tardas, perdices, & alias minores, Tardiuus. Peregrino similis est falco niger figura corporis per omnia, sed breuior est aliquanto & colore differt.

¶ Omnes aues rapaces, maximè tamen herodius & falco, pullos iam adultos eijciunt è regione in qua habitant: quam ob caussam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti illis in regionibus vbi nunquam nidi eorū inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. *Vide* supra in Sacto cuius speciem peregrinum Tardiuus facit: quanquam ab eo scribitur sacrum maiorem esse peregrino.

¶ Peregrinis medianos etiam dictos, & gentiles, tanquam congeneres subiungemus.

Duo peregrinorum accipitrū genera.

Vbi capiantur.

DE MEDIANIS.

Est & alterum peregrinorum accipitrum genus, quod circa Noruegiam nidificat. Colore sunt nigri, ad rubedinem tamen tendunt pennæ. In Britannia minores nigriotesq́ nasci soleot. quare medianos (fortè à media magnitudine, si maioribus peregrinis conferas) hos potius dicendos putamus. At verò qui in Belgis nidificare consuescunt, peiores alijs eiusdem generis à venatoribus iudicantur. nam perdices aucupari tantummodo solent, Belisarius.

DE FALCONIBVS QVOS GENTILES *vocant.*

Svnt quidem ferè in omni falconum genere, nobiliores & ignobiliores, qui quomodo discernantur diximus supra in Falcone simpliciter B. Hi verò, quibus de nunc agimus, absolutè nobiles siue generosi (vulgus gentiles vocat) dicuntur. De his Belisarius, Gentiles (inquit) paulò minores forma sunt peregrinis: & dubitant quandoq́ venatores iudicéntne peregrinos esse, quū eiusdem ferè formæ sint, & eodem pennarum colore distincti. Sed volatu discernuntur. nam motus alarum inter volandum spissior crebriorq́, gentiles esse demonstrat: quum peregrinorum alæ quasi triremium remorum motus esse videatur. Animosiores tamen adeò sunt ut ad omnia auium magnarum genera audacissimi iudicentur. Sed differunt à peregrinis plurimum, quòd nec adeò veloces sint, nec animi generositate aliqua, sed fame potius prædam insectari consuescunt. Eo tamen sunt animo, ijsq́ animi viribus præstāt, ut (maximè si antequam aues alias cognouerint, & adhuc ad hominum manus è nidis [non, videtur addendum] egressi peruenerint) non anseres solum, verum etiam grues capere maiores audeant: quę docti velocissimiq́ canis auxilio, donec venator aduenerit, detinendæ sunt. frequentia enim visus, falconemq́ apud canes cibandi assuetudine fit ut ab alijs auibus falconem canes discernant.

¶ De falcone nobili, & quomodo falconis nobilitas in diuersis falconum generibus intelligatur, scriptum est supra in Falcone B. Sed quoniam Tardiuus inter decem falconum genera nobile tanquam peculiare genus recēset, verba eius subijciam. Falco nobilis (inquit) ad capiendas ardeas idoneus est, siue illas supernè siue infernè, ferire opus fuerit: item ad omne aliud auium genus, in primis aqua-

De falcone nobili.

ricum, vt sunt mergi, anates syluestres, plataleæ, & garsotæ dictę (ardeolas interpretor.) Cæterum vt aduersus grues idoneus sit, è nido exemtum esse oportet. secus enim non foret adeo strenuus & audax. Vt verò audacior sit, initio statim antequam alias aues nôrit, in gruem ipsum emittes.

DE FALCONE GIBBOSO: ET ILLO QVI *semper tanquam volaturus alas extendit.*

FALCO gibbosus sic appellatus est, quòd breuitate colli & alis eminentibus insignis gibbo videatur, nostris ein Hagerfalck / vel potius Hogerfalck / Gallis *hagar*, quæ vox Germanica est & gibbū significat. nos tamen pro gibbo hoger dicimus. Sed Robertus Stephanus *hagar* interpretatur falconem veterem, iam quinq; aut sex annorum, pennis abbreuiatis aut læsis, præda proposita caprum. Quintus nobilitatis locus (inquit Albertus) falconi gibboso debetur: quem sic mihi nominauit eremita ille, de quo in Falcone peregrino dixi. Hoc genus nobilissimum quidem est & audacia ac strenuitate volandi cum prædam insequitur mirabile, sed corpore exiguo, quo parum excedit nisum, id est speruerium. In facie guttas habet sicut peregrinus & cætera falconum genera. Gibbosum autem vocatur, eò quod propter breuitatem colli eius caput vix apparet ante iuga alarum suarū quando super latera dorsi componit. Est autem caput ei magnum proportione corporis reliqui, rostrum perbreue & rotundum: alæ prælongæ & valde exorta (exertæ, id est eminentes) cauda breuis, coxæ fortes, & crura lōgiuscula proportione cæterorum membrorum, & quodammodo squamosa vt sunt squamæ serpentum & lacertorum in lateribus ventrium ipsorum. Pedes habent nodosos matriculis digitorum, præcipuè ad interiorem partem plantæ pedis, oculos flammeos ardentes, colorem falconum peregrinorū. Cranium superius bene planum est, & retro in capite non prominet, continuum ferè collo. Facile cicuratur hic falco, & bonis moribus præditus est. Nidificat in rupibus inaccessis, vt etiam peregrinus: & similiter vt idem de nido euolans capitur. Audax & strenuus est, adeò vt anseres syluestres, ardeas & grues deijciat. Velocissimus est insuper & altissimè volat, ita vt visum hominis effugiat. Non contentus est vnā auem deiecisse, sed multas vulnerat. Socios aucupij plures desiderat propter sui paruitatem & auium quas venatur magnitudinem. Cæterum falconarius (eremita) cuius mentionem iam feci, narrauit mihi, se aliquando huius generis falcones tres viro cuidam nobili vendidisse: qui statim, cum forte apparuissent anseres albi syluestres, dimisit altissimū anserum volatum superarunt, ita vt à nemine præsentium amplius conspicerentur. Et cum vir ille nobilis falcones amissos conquereretur, paulatim anseres vulneribus debilitati cadere circa eos cœperūt: inuenitq; sunt amplius quàm viginti anseres deiecti. Tandem etiam falcones reuocati ad instrumentum reuocatorium redierunt. Erant autem anseres omnes letaliter saucij, ac si cultello diuersis sui corporis partibus fissi fuissent. In caussa est, quoniam hic falco non statim descendendo percutit sicut alia falconum genera: sed potius cum à descensu rursus ascendere incipit. Tunc enim posteriore vngula ante pectus disposita ferit, & ideo longum vulnus facit & letale. & sæpe adeò fortiter ferit, quòd vnguem amputat, ac seipsum valde lædit in pectore vel occidit.

EST etiam genus falconum, quod semper quasi ad volandū alas extendit, animosius quidem illud quoq; quàm robustius. Id pascendum est cibis planè recentibus, & vitalem adhuc calorem spirantibus. sic enim plurimum proficit. Si tamen alijs interdum carnibus cibetur, curandum vt illæ leues sint, sicut carnes altilium & recentes, aut saltem non putridæ, & in aqua frigida ablutæ. Nam aues rapaces ventriculum admodum debilem & tenui pellicula contextum habent. quamobrem insalubri cibo facile afficitur. itaq; leui etiam occasione cibum crudum reuomunt, præsertim cum graui & melancholica carne vel ad putredinem disposita, pasti fuerint. Hoc genus falconis diu mane & vesperi manu gestari desiderat. nam quando assuetum fuerit manui hominis, libētissimè ei insidet, & libenter ad eam redit. Hæc de gibboso falconum genere. Hucusq; Albertus, insinuans alterum etiam illud genus quod alas semper extendit de genere gibbosorum esse.

DE FALCONE NIGRO.

FALCO niger à nostris Kolfalck / id est carbonarius falco appellatur. Sextum gradum nobilitatis (inquit Albertus) possidet falco niger, breuior quidem aliquando falcone peregrino, sed figura similis per omnia. colore enim differt. quia in dorso & exteriore alarum parte, & cauda tota fuscam habet nigredinem, & in pectore, ventre, & lateribus fuscam varietatem. In facie autem guttas falconarias habet prorsus atras, quæ circunfundunrur quodam obscuro & fusco pallore. Crura, vngues & rostrum habet sicut peregrinus. Multum accedit hic falco ad formam auis quæ butorius (buteo potius) vocatur. Hunc falconem Federicus Imperator secutus scripta Guilielmi falconarij regis Rogerij, dixit alium (aliquando) visum esse in montanis quarti climatis, quæ Gelboë vocantur: ac postea iuuenes expulsos à parentibus apparuisse in Salamine Asiæ montana: & iterum expulsos nepotes priorum ad Siciliæ montes peruenisse, & sic deriuatum esse hoc genus per Italiam: (Hæc Crescētiensis de falconibus simpliciter scribit.) Nunc quidem in alpibus & Pyrenæis montibus reperitur, & in Germaniam quoque deriuatum

deriuatum est, quamuis rari adhuc inueniantur. Ingenio & audacia peregrinos referunt, ac similiter nutriri debent. Temperamenti videntur biliosi: & materia bilis terrestris adustæ conuerti in pennas, quamobrem nigrescunt. Ætatis progressu tandem albescunt. & verisimile est in regionibus calidis nigriores esse quàm nostrates. Est autem in omnibus figura magis consideranda quàm color. nam & monedulas & coruos albos vidimus. Figuræ igitur ratione videtur hoc falconū genus persimile esse peregrinis: & insuper quoniam, sicut diximus, parentes in hoc genere filios cogunt peregrinari à loco suæ generationis, Hæc Albertus. Crescentiensis è falconibus magnis alios nigros, alios albos, alios rubeos esse scribit: ac alios ex horum inter se coitu generari. ¶ Falco niger (inquit Tardiuus) vt dicunt Alexandrini, melior est: & primus natiuusq; ei color nigredo est, quanquam illum deinde in solitudinibus 10 mutat. nascitur in insulis maris. Nutriendus est ita vt mediocris inter obesum & macilentum sit. Carnem madidam ei ne dederis, nisi superbior fuerit. Manu gestato crebrius quam alios falcones. Benigne tracta, nec vltra quàm ei gratum est fatiga. Aquilam ne videat caue. alioqui enim non amplius aucupabitur. Cura etiam ne pennæ eius contrectentur. Quum ad prædam eum proijcies, vide ne manu lædas. sic enim animum amittit.

Monedulæ & corui albi vi si ab Alberto.

DE FALCONE ALBO.

Ex falconibus magnis quidam sunt nigri, alij per comparationem albi, alij rubei, Crescentiensis. Apud Moscouitas falcones esse albos & phœniceos Sigismundus Baro refert. Ad Inugros Vgolicosq; 20 per asperos montes peruenitur, in quorum iugis nobilissimi falcones capiuntur. ex ijs genus vnum est candidum, guttatis pennis quod herodium dicunt, Paulus Iouius de legatione Moschouitarum. Sed de herodio falconum generis plura scripsi supra in Hierofalcho. ¶ Genus septimum falconum (inquit Albertus, nobiliores quosq; priore loco describens) sibi vendicat falco albus, quem mittit Septentrio & Oceanus è Noruegia, Suetia, Estouia & finitimis syluis ac montibus. Est autem ita in varietate subalbidus, sicut is de quo proximè diximus, est niger. Albedinis caussa est regio frigida & humida in qua nascitur. In dorso & alis subalbus est. alibi verò maculas siue guttas habet valde albas interpositas alijs guttis subpallidis. Maior est falcone peregrino, & multùm accedit ad similitudinem lanarij albi qui volat per campos insidiando muribus. Quamobrem falconarij quidam tradiderunt hunc falconē natum esse primum ex falcone peregrino patre, & lanaria alba matre: quod falsum esse audacia eius 30 ostendit. Est enim perquam audax & bonus, nec vsquam à natura falconis degenerat, nec mores lanarij refert. Nam cùm inter venandum ascenderit, non more lanarij alis suspensus manet, sed ferit statim vt falco. Figura etiā pedum, vnguiū, rostri, ac totius corporis, naturā falconis præ se fert: quamuis crura habeat crassiora & nodosiora quàm falco niger. quod ei accidit propter temperamentū humidius, vnde crura eius magis crassa sunt quàm illius cui temperamentum est siccum & biliosum. Quanquam autem frigidior humidiorq; sit falco albus quàm niger, non tamen idcirco minus audax est. nam cùm robustior nigro sit, virium suarum fiducia audacem quoq; ipsum reddit. Et licet non tam velox in volando sit quam niger, diutius tamen in auium persequutione durat: & hac in parte compensat quod deest velocitati. Quòd verò ad nutritionem & aucupium, nihil ab alijs distare videntur. ¶ Falco albus qui pennas habet albas, bonus & audax est. quòd si sorus (id est adultior) captus fuerit, nō emittes eum 40 ad volandum donec pennas mutauerit. his enim mutatis perfectus erit, Tardiuus. ¶ Eberus & Peucerus catarracten interpretantur falconem album, qui viuat in maritimis locis paulò minor accipitre. Crescentiensis quidem de falcone scribit, in conspectam anatem aut aliam auem, instar sagittæ clausis oculis vngue posteriore lacerandam descendere. vnde forsitan aliquis catarracten appellare posset falconē album si is priuatim id faceret. Sed nos de catarracte veterū sententiam nostrā suo loco dicemus.

DE FALCONE RVBEO.

FALCO rubeus (ein roter Falck) ex numero maiorum falconum, ferè cum macilentus est melius aucupatur: cæteri verò pleriq; in mediocri habitu: quidam verò cum obesi sunt, alacriores se præ- 50 bent, Crescentiensis. Apud Moschouitas falcones esse albos & phœniceos Sigismundus Baro refert. ¶ Octauus nobilitatis locus (inquit Albertus) tribuitur falconi qui rubeus à priscis appellatur, non quòd totus rubeat, sed quia guttæ in cæteris albæ, in hoc genere sunt rubræ: & nigræ guttæ sicut in alijs sunt (forte, non sunt) interpositæ, nec in dorso vel exteriori alarum parte. Non autem apparet rubere nisi cùm alas exerit. tunc enim fusca in eis apparet rubedo. Hoc genus falconum perperam & absurdè quidam ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt, cùm nulla in re præterquam colore cum lanario conueniat. Est autem rubedinis in eo caussa calor debilis potius infusus in superficiem corporis & inflammans fumosum humidum quod excernitur ad generationem pennarum. Et hoc facit media inter album & nigrum temperies. quamuis enim etiam alij colores medij sint & in quibusdam auibus reperiantur, vt viridis, hyacinthinus, croceus & similes, falconum tamen generi & rapaci audacique naturæ, & volatus agilitati non congruunt. Nam viridis ferè frigiditatem arguit, hyacinthinus

aëream & euanidam temperiem, croceus bilem corrumpentem. Cæterum hic falco non magnus est, paulò minor peregrino: vnguibus tamen, pedibus & rostro fortis: perquam agili volatu, sed non satis diu perseuerans. Cicur fit admodum. Melior efficitur post secundam aut tertiam pennarum mutationem. Vitæ non est tam longæ vt reliqui. quamobrem nutriri debet carnibus planè recentibus & vitalem calorem adhuc spirantibus, non nimijs tamen, neq; sæpius in die, sed mane & vesperi tantum. Et quoniam ad leues occasiones alteratur, cautius cum eo agendum ne temperamentum eius afficiatur. Ad aucupium cogi non debet supra modum. Temperies enim rubea facile vincitur & læditur labore, quamuis facile faciat impetum à principio. Ætas verò accedens & humores calidos remittens, non parum iuuat huiusmodi temperamentum, & præcipuè per mutationem pennarum. Penna etiam rubea mollior est, nec diu volandi impetum sustinet quin frangi periclitetur, Hæc Albertus. ¶ Falco rubeus inuenitur ferè in locis planis & palustribus. audax est, sed difficulter regitur. quamobrem antequam volet, ter eum purgabis offulis è pelle gallinacea quam ablueris aqua: & vbi dederis, singulis vicibus calefactum falconem in locum obscurum aliquandiu sper repones, Tardiuus. ¶ An falco rubeus sit, auis quam habuit Gesnerus, colore tota rubiginoso ex eodem nigricante in dorso: pedibus subflauis, rostro cinereo, dubitauit. Vocabatur quibusdam Müsser/ quidam ascripserat Bussart/ quod forte similis esset. Gesnerus in Scheda.

DE FALCONE CVI PEDES CÆrulei, *cyanopoda dixeris.*



PERES פרס, vocem Hebraicam Leuitici 11. & Deut. 14. accipitrem interpretantur, alij haliæetum: Iudæi vulgò בלאברו, Blafuß/ id est falconem pedis cærulei, vt Germani appellant. *Vide* supra in Accipitre *A.* & in capite de accipitribus diuersis. Illyrij hunc falconem nominãt *rarob.* Itali *zafiro*, (a sapphirino colore pedum, vt Albertus nominat) quem magnũ & paruum faciunt, nimirum pro sexus discrimine. Albertus falconem qui vulgò *pes blauus* vel *hyacinthinus* dicatur, circum facit. nos de Circo supra seorsim egimus. ¶ Nonum genus falconum (hoc est nono gradu nobilitatis æstimatum, inquit Albertus) & iam declinans ab excellentia nobilium falconum, est id cuius pedes hyacinthini siue azurini sunt, falconi peregrino æquale magnitudine & simile figura: sed hoc differt, quòd dorsum eius & exterior alarum pars minus nigredinis, & pectus plus albedinis habet, & alæ breuiores sunt, cauda verò longior aliquantulum, & vox acutior quam peregrini. est enim humidior & pituitosior, ideoq; in auibus etiam inuádendis minus audax. raro enim inuadit aues pica vel cornice maiores, cum peregrini alijq; falcones, maiores quasuis aues aggrediantur. Hinc fit vt falco pedis cærulei cum è sublimi deorsum se præcipitare & in prædam impetu ferri debet, propter metum loco maneat alisque suspendatur. Per disciplinam tamen & industriam hominis eum iuuantis, frequenter audacior fit, verum non ita vt nobilis falco. Nam vt milites quandoque etsi parum robusti, scientia tamen & vsu militandi confligendiq; instructi, & sociorum fiducia animati, sæpe claras auferunt victorias: sic falco cyanópus vsu deijcien-

Falco cyanópus ignobilis & pusillanimis.

deijciendi tenendiq; aues, & falconarij sibi propinqui fiducia melius & audacius ferit quàm per naturam faceret, vt nisus quoq; siue speruerius. Itaq; etiam fortiores se inuadũt & maiores aues. nec mirum, cùm etiam lanarij (qui natura adeò timidi tardiq; sunt vt non nisi mures aut auium pullos nondum volantes, sed forte currentes humi vel in nido iacentes, captent) eodem modo ad audaciam erudiantur instituanturq;. (Quomodo autem audacia in accipitribus excitetur, explicatum est suo loco.)

¶ Repeniuntur cyanópodes in Heluetia multis in locis. Nidificant autem in excelsis quibusdam petris iuxta aquas aut valles profundas, cùm alibi tum præcipuè, vt audio, circa oppidum quod Tribunal Cæsaris vocant. Nidis exempti mansuefiunt. Bini aucupio aptiores sunt, Stumpfius. Aiunt capi ab eis non tantum perdices, columbas, cornices, arcuatas (id est Brachvögel) anates, sed etiam phasianos & tetraones. *Vbi reperiantur.*

¶ Prouerbium Germanicum, Ein Eule hecket kein Blafuß (oder kein Falcken/) hoc est, Vlula non fauciat cyanopodem aut falconẽ, eundem sensum habet quem illud, E squilla non nascitur rosa.

¶ Eberus & Peucerus stellarem accipitrem Germanicè interpretantur Blackfuß/ nullis quidem rationibus nec authoritate adhibitis.

¶ De Merillo cui decimum & vltimũ inter falcones nobilitatis gradum Albertus tribuit, supra inter accipitres in Æsalone scripsimus. *Merillus.*

DE LITHOFALCO ET DENDROFALCO.

Figura hæc Dendrofalci est.



PRÆTER supradicta falconum genera (inquit Albertus) duo adhuc apud nos reperiuntur, falco lapidarius, (Germanis ein Steinfalck: pro quo nos lithofalci nomẽ fingimus) & arborarius, (Germanis ein Baumfalck/ vel Baumfälckle/ posterius diminutiuum est & mari potius conuenit, vt primitiuũ fœminæ. quæ differentia in lithofalco etiam & cæteris omnibus accipitrum falconumq; generibus in lingua nostra obseruari potest. Nos dendrofalcum dicere voluimus.) Lapidarius quidẽ mediæ quantitatis est & vigoris inter peregrinũ & gibbosum: & inuenitur in alpium rupibus: & est eiusdem nutritionis cũ peregrino, Albert. Celon, (æsalon forte) vocatur falco lapidũ, quòd in prætuptis petris pullificet, Idem.

¶ Arborarius verò medius est quantitate & vigore inter gibbosum & mirle (merillum) & regitur ac nutritur similiter vt mirle, Albert. Dendrofalcus auis egregia & nobilis est, specie non admodũ dissimilis sperueriо, nigrior tamen aliquãto, & minor. & quanquam propter paruitatem infirmitatemq; viriũ non admodum eius vsus est in aucupio, est tamẽ auis planè amabilis & ingenio mitis adeò vt emissa per syluas & agros ad dominum suum redeat. Iucundissimum quidem illud spectaculum est quod cõflictu suo cum monedulis exhibet, Stumpfius. Dendrofalcus, quem ipse manibus tractaui, à rostro ad caudæ finem longus erat palmos quatuor, id est digitos sedecim. pedes erant pallidi, tanquam ex subflauo & viridi colore mixto. dorsum nigrum, sed margines infimos pennarum capitis & dorsi, præsertim inferioris, semicirculi subruffi ambiebant. Pennæ alarum nigriores erant: & latus alarum illud quod versus auem est, maiusculis macu- *Descriptio Dendrofalci.*

lis ex candido ruffis distinguebatur. Pectus albidæ & nigricantes maculæ variabant. Plumæ ex albo subflauæ retro aures & in ceruice maculas quasdam constituebant. Oculi nigricabant, rostro color ferè cæruleus. Pennæ in cauda maculis distinguebantur, sicut de alis dixi, duabus tantum medijs exceptis. In ventriculo plumas reperiebam & cantharides quasdam. ¶ An accipiter fringillarius, de quo supra scripsimus, idem fortè cum Dendrofalco nostro sit, diligentiores inquirent. ¶ Itali falconem paruum *falcheto* nominant, quasi falconellum. parui autem sunt & duo iam dicti, & merillus (quem Itali smerlo vel smeriglio vocitant) & quem nostri vocant Stoßfälcklin/ hoc est falconellum ferientem, quamuis eundem smerillum esse conijcio. Eberus & Peucerus accipitrem læuem interpretantur dendrofalcum. ¶ Falco *rochier* apud Sabaudos dictus à rupibus, idem forte lithofalco fuerit.

¶ His etiam plura in diuersis locis falconum genera forte inueniuntur, sed quæ dicta sunt de natura & nutritione singulorum, ad reliqua etiam si quæ supersunt genera facile accommodari possunt.

DE LANARIIS DE QVIBVS ETIAM *supra in Buteone scripsimus inter Accipitres.*

Lanarius unde dictus.

LANARIVS apud recentiores falco ignobilis appellatur, nescio qua ratione, nisi quòd conijcio vel à laniandis auibus, vel quòd plumas multas densasq; & molles lanarum instar habeant. Italicè *lanero*, & mas in hoc genere *terzolo lanero*. Gallicè *lanier*. Sabaudicè *lanoy*. Germanicè lanete vel swemere vt Albertus & Murmellius interpretantur: alij schmeymer scribere malunt. Albertus tamen alibi non quemuis sed rubeum lanarium sweimer à Germanis vulgò dici scribit.

Tria lanariorum genera.

¶ Falconum ignobilium (inquit Albertus) genera non sunt tria, quæ vt veteres aucupes Ptolemæi Aquila, Symmachus & Theodotion tradunt, lanarij potius quàm falcones vocantur: quod vocabulum Germani quidam imitantes sua lingua lanete dicunt: alij swemere vocitant: Sunt autem butherij, (sic ipse buteones vocat) qui mures in agris venantur & pullos auium nondum volantes, sed currentes in terra vel in nido iacentes, adeò natura timidi & tardi sunt. Differunt coloribus, sunt enim albi, nigri & rubei: ex quib. duo priores ad falconis magnitudinẽ accedunt. Rubeus minor est, & refert mirle (id est merillum.) Hi omnes, in iuuentute præsertim propter humiditatem & caloris hebetudinem, nulla ferè audacia præditi sunt: vt & pueri natura sunt timidiores. Vbi verò bis vel ter pennas mutauerint, & arte industriaque aucupis animosiores facti fuerint, columbas & anates capiunt. Curandum est autem vt primo anno cum cicurantur, viuis tantum auibus pascantur, quæ cum parum deplumatæ ab eis fuerint, dimittantur è pedibus eorum euadere, non ad volatum primò, sed ad cursum. Deinde cum sæpius has insequi didicerint, dimittantur euadere, ad motum mixtũ ex volatu & cursu. Et quum sic quoq; frequenter eas persequutæ fuerint, postea tarda volatu euadentes, (curtatis scilicet alarum pennis) demum perfectè volantes insequantur. In omnibus verò his exercitijs fortissimè & alta voce prouocetur ac incitetur lanarius, & ad retinendam auem à falconario adiuuetur. sic enim reddetur audacior. Porrò secundo anno paruæ aues in grandiusculas commutentur, & tertio iterum in maiores. Omnis enim auis hoc modo peritia simul & audacia ad aues quas voluerit falconarius capiendas proficit. Quamuis enim primæ nobilitatis falcones, qui sunt octo primorum generum, hoc exercitio & inductione à minoribus auibus ad maiores capiendas non indigeant, ad omnium tamen audaciam & peritiam augendam nõ parum momenti habet, Hucusq; Albertus. Idem alibi redarguit illos qui falconem rubeum ex lanario rubeo & falcone procreari tradiderunt: & falconem album ex falcone peregrino patre & lanaria alba matre. Et alibi, Falco stans in alto suspensis alis neq; ruens in prædã, degenerat in naturam auium quæ lanarij dicuntur.

Ratio has aues educandi & ad prædã assuefaciendi.

¶ Quærendum est an lanarius rubeus recentiorum, idem sit qui tinnunculus veterum.

¶ Lanarius (inquit Tardiuus) satis communis est per omnes regiones, minor falcone nobili: pulceris pennis præditus, pedibus breuioribus quàm cæteri falcones. Præfertur cui caput grandius, & pedes magis ad cæruleum colorem inclinantes, siue is nido exemptus, siue iam adultior captus sit. Non opus habet delicato victu. Vtilis est ad aucupium tùm in terra tum super aquas, nempe ad picas, perdices, phasianos, anates, & alias aues. Et alibi, Lanarium gruibus capiendis idoneum reddes hoc modo: Impone eum in cauernam siue cellam subterraneam, vbi lucem, nisi quum pascitur, nunquam videat. Manu non gestabis præterquam noctu. Quum volueris eum volare (aucupari) ignem in loco illo excita vt calefiat, tum igne remoto, lauato auem in vino mero, & in locum eundem reponito, cerebello gallinæ pascito, & ante diem ad aucupium egreditor. Quum primum illuxerit, eminus cum in grues emittito. Nihil autem capiet primo die, nisi fortuitò id accidat: reliquis verò deinceps diebus vtilis erit, præcipuè quidem à medio mense Iulio vsq; ad Octobrem medium. Postquam pennas mutarit, præstantior erit. Tempore frigido, vt hyeme, inutilis est, Hæc Tardiuus.

Quomodo lanarius ad grues capiendas assuefaciendus sit.

Accipitres villani.

¶ Accipitres quos Belisarius ignobiles & villanos vocat, eosdem lanarijs esse conijcio. Vulgo enim Itali villanos vocant homines rusticos & in villis habitantes, aut rusticis moribus præditos, vt Galli quoq;. Villanos (inquit Belisarius) audiuimus in Gallia optimos reperiri: quod an venatorum

arte

arte industriáve aut ipsarum auium natura eueniat, non comperimus. Fieri enim posset vt quum frigidior sit Galliæ regio (frigore enim fit vt cibi appetentiores sint aues) duci (impelli) inde possint villani, vt sociatim magis ferire aucupariique aues soleant. Vnum hoc scimus, auium istarum operam apud nos proprietati nominis respondere: quum in regione nostra nec animo viribusque, nec volatu ita valeant, quin reliqua à nobis descripta accipitrum & falconum genera, longè præstantiora eis ad aucupij vsum inueniantur.

DE FALCONIBVS MIXTIS.

10 QVVM autem quodlibet ex prædictis generibus (inquit Albertus) cuilibet permisceatur, multa fiunt falconum genera, ex quibus ad nos peruenerunt quatuor. Falco enim peregrinus frequenter miscetur cum illo cui pedes cærulei. Quòd si falco nascatur ex peregrino patre & matre pedum cæruleorum, patrissat plerunque & parum declinat à nobilitate: licet parum coloris cærulei in pedibus appareat. Si verò matre nobili & patre ignobili natus fuerit, magis ad ignobilitatem patris quam maternam nobilitatem accedit. Rursus peregrini qui ad omnia loca frequenter solitarij volant, aliquando commiscentur cum lanarijs nigris, vel albis, vel rubeis. Generatur autem animal ex seminibus etiam differentium speciе animalium, si conueniant inter se temperamento & natura, & impregnationis ouorum ac incubationis tempus congruat, vt alibi copiosius explicatum à nobis est. Cæterum hæc permixtio fit quando falcones speciе diuersi, sed temperamento similes, tempore libidinis conuenerint, nec suæ 20 speciеs sexum cui permisceantur inuenerint. Et quanquam modo diximus quatuor huiusmodi genera ad nos peruenisse, ratio tamen postulat multa esse, & plura quotidie posse fieri talia falconum genera. Et hanc ob caussam tam diuersa eorum genera in diuersis regionibus inueniri conijcimus. Quamuis enim pro regionibus mores & colores animalium varient: tamen specierum tam similium diuersitatis caussa præcipua est permixtio quam diximus: vt etiam in generibus anserum, canum & equorum fieri vidimus temporibus nostris. Er nô hoc solum fieri probabile est ex falconum generibus inter se permixtis: sed etiam ex falconum cum asturibus & nisis & aquilarum generibus coitu, multas auium rapacium species diuersas nasci verisimile est. Porrò in memoratis quatuor generibus, præcipuè falconis peregrini commixtionē fieri diximus, eò quòd peregrini à parentibus statim expelluntur, & frequentet separantur propter prædam & iram. Et cum suæ speciеi coniuges non inueniunt, ad speciem alte30 ram, quam sibi simillimam inuenerint, tempore libidinis se conuertunt. Quod si cum falcone pedis cærulei peregrinus misceatur, ferè similis peregrino generatur auis. Si cum lanario nigro, ignobilis falco niger vel nigro similis procreatur: Sin cum lanario albo, similis falconi albo: Si denique cum lanario rubeo, falconi rubeo colore & figura similis gignitur. Et hi quidem mixti falcones facilius iuuantur arte, quàm hi qui omnino (ex vtroque parente) sunt ignobiles, præsertim si pater nobilis fuerit. Si contra verò, mater nobilis, pater ignobilis fuerit, ignobilior quidem generabitur auis, institutione tamē & disciplina proficiet, præcipue post vnum vel alterum annum. Hæc de falconum generibus dixerim, ex quibus reliqua etiam si quæ sunt poterunt cognosci. Hæc omnia Albertus.

DE ACREDVLA.

40

APVD Aratum quidam ololygona, ὀλολυγόνα, interpretantur auis solitariæ genus, quam Cicero acredulam vocârit, id est lusciniam vt grammaticis placet. Versus Ciceronis ex Arato hi sunt: *Et matutinis acredula vocibus instat, Instat, & assiduas vocum iacit ore querelas, Cum primum gelidos rores aurora remittit.* Acredula auis corona (inquit author innominatus libelli de animalibus & plantis à Rob. Stephano excusi cum nomenclaturis Gallicis) à quibusdam vulgò dictus *ranatinus* esse creditur: alijs noster tarinus, alijs luscinia. Ex earum genere est ex quibus futura tempestas (pluuia) prædici potest, vt scribit Aratus: Ἠ' τρίζει (aliàs τρύζει) ὀρθρινὸν ἐρημαίη ὀλολυγών. quem versum sic interpretatur Cicero lib. 1. de diuinatione, Et matutinis acredula vocibus instat. Eberus & Peucerus acredulam in50 terpretantur Germanis (Saxonibus) dictam Grynerlin / auem hoc nomine mihi incognitam. Scoppa & Alunnus Itali *calandram* vulgò dictam, quæ ex genere alaudarum est. Ἁ δ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν (τρίζειν per ι & τρύζειν per υ repetitur. sed de ololygine malim τρύζειν per υ propter onomatopœiam, quæ & ololygini nomen fecit) ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. inter voluptates ruris, & omnino pro auis nomine accepisse eum apparet ololygóna. nam alij aliter interpretantur, vt ranam marem, aut eius potius vocem qua per libidinem fœminam vocat, aut insectum lumbrico simile, vt docuimus in Rana C. Theocriti Scholiastes ololygóna interpretatur hirundinem quæ ityn deploret, vel lusciniam. Idem animalia multa (inquit) nomen à voce accepêrunt, ὀλολύζω, ὀλολυγὼν, (quod & Eustathius tradit:) σταζω, σταγὼν: πλάσσω, πλαγὼν: κοκκύζω, κόκκυξ. Intelligendum autem est vocabula σταγὼν (id est stilla) & πλαγὼν (id est calathiscus cereus, vel reticulum, aliàs per γ duplex πλαγγὼν) nequaquam animalium esse nomina, sed propter formationis tantum similitudinē proferri. Ololyga

(inquit interpres Arati) auis est quæ solitudine gaudet vt turtur. in desertis igitur locis & frigidis degẽs, matutino præsertim tempore frigus sentit & canit (τρύζει.) Secundũ alios verò ololygo animal est palustre, aquis & frigore gaudens (ἡμέριον) oblõgum, indiscretũ, lumbrico simile, sed multò tenuius, & pluuia imminente clamans. Sed Aristoteles ololygonis nomine nihil quàm masculæ ranæ tempore libidinis vocem intelligit, Hæc ille.

Vêre calente nouos componit acredula cantus, Matutinali tempore tunc mitilans, Author Philomelæ.

DE ALAVDIS.

A.

ALAVDA SINE CRISTA.



ALAVDA CRISTATA ALBICANS.



ALAVDARVM genera sunt diuersa. Sed alauda simpliciter à Græcis vocatur κόρυδος vel κορυδαλός. Ab ijsdẽ hodie vulgò *cucula*, Hermolao Barbaro teste: à quibusdã etiã (vt audio) πυρλίτης, (sed hæc dictio

dictio potius *trogliten*, id est passerem domesticũ significare videtur) in Creta, vt Bellonius scribit, chamochilados: quæ vox corrupta videtur à chamæzelos, vt infra dicetur. Cuzula vox etiam à chamæzelo per syncopen facta apparet. ab Italis *allodola* vel *allodetta*, *lodola*, *lodora*. Germanis Lerch / Flandris & Saxonibus Leewercke. Hollandis Leurick / Anglis *lerk* vel *lark*, vel *lauerock*. Illyricè *skrzvvan*. Sed ferè quæ subijciemus nomina primo generi alaudæ, hoc est cristatæ maiori attributa, alaudæ etiam simpliciter conueniunt.

Alaudarum duo genera.

Alaudarum Aristoteles genera duo tantum commemorat: vnum gregale sine crista, de quo paulò pòst: alterum terrenum cristatum. Nominat autem ipse κορυδαλλοὺς cõmuni nomine vtranque speciem: Gaza interpres cristatæ nomen peculiare facit galeritam, alaudam verò commune. Ab apice (inquit Plinius) galerita appellata quondam, postea Gallico vocabulo etiam legioni nomen dedit alauda. Alauda cristam in capite habet ad similitudinem galeri, vnde Varro galericum appellat. ¶ Alcanabiri (alias alcanabir, canaberi) est auis nota Damasci, cuius meminit Auicenna in curatione colici affectus, & creditur esse auis illa quæ Venetis *lodola* (id est alauda, aliàs capelluta, id est alauda cristata) appellatur, Bellunensis. Idem lib. 2. cap. 187. rerum medicarum Auicennæ pro cambura legit canaberi, & lodolam interpretatur. Apud Serapionem in libro de simpl. pharmacis cap. 426. *hanabroch* legitur, interpres vpupam exponit, sed ineptè: in quo errore etiam Syluaticus est: rectius Aggregator citato eodem loco *Kambrah* legit, & capellutam interpretatur. Syluaticus ex Almansoris interprete alaudam pileatam nominat. *Alcubigi* est auis quæ dicitur alauda capellata, Vetus glossographus Auicennæ. Bellunensis interpretatur auem perdici similem, (aut ipsam perdicem, secundum aliquos,) rostro & pedibus rubeis. *Vide* in Perdice. Galeritæ cristatæ *geceid* vocantur, Albertus, nimirum ex Auicenna. Idem alibi Auicennam & eius interpretem secutus pro Græca voce córydos ineptè scribit, *kocoroz*, & alibi *coratoz*, & *forodoz*. ¶ Græcis alauda est κόρυδος, κορύδων, κορυδαλλός: *vide* infra in *a*. Omnes autem hæ voces factę sunt ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea: vt & Latinis galerita. vel potius à galero: nam & milites galeis vtentes dicebantur alaudæ. Sic & cassita à casside, id est galea nominatur. Et quanquam omnia hæc nomina alaudis cristatis tantum conueniant, attribuuntur tamen abusiuè etiam minoribus quorum vertex planus & non cristatus est. Itaque Aristoteles differentiæ gratia cristatam, λόφον ἔχουσαν periphrasticè vocat. Quamobrem miramur authorem prouerbij, qui dixit corydalis omnibus cristam inesse. Author obscurus libri de nat. rerum alaudas cristatas (vt ego interpretor) gosturdos vocat, (*vide* infrà in fine capitis secundi) cuius vocabuli ratio quę sit non video, nisi quòd à similitudine coturnicum sic dictos esse ab illiteratis conijcio. Elluchasem medicus de Baldath (vel interpres) *cuzardos* vocat, quod nomen à gosturdis factum videtur. ¶ Italicè (vt diximus) *lodola capelluta* vocatur, secundum alios *chapelina*. item *couarella* aut *cipperina*, vt Niphus testatur. Gallicè *alouette*, & *cochenis*. Germanicè simpliciter Lerch: vel Heubellerch / Saxonibus præsertim, nostris Wäglerch / id est alauda viarum. nam (vt Galenus scribit) sæpe eam in viis videmus. Alauda cristata Aristotelis (inquit Turnerus) variam habet in variis regionibus cristam, alicubi semper apparentem, in aliis locis talem vt pro arbitratu suo possit erigere aut deponere. Est sanè vna eademq́ue vtriusque auis magnitudo. Angli hoc genus (galeritam maiorem) propriè *lercam* nominant. In libro Rhazæ de remediis ex 60. animalib. cap. 45. alaudæ cristatæ nominantur: & mox cap. 46. finoræ. adscribit autem his quoque remedia quæ alij authores alaudis tribuunt.

De cristata quæ Galerita, à galero dicta est.

Κόρυδος vocatur alauda ἀπὸ τῆς κόρυθος, id est à galea.

De altero alaudarũ genere gregali, et non cristato.

¶ Alaudarum alterum genus gregale est, nec singulare (ἀσυγής) more alterius: verum colore simile, quanquam magnitudine minus, & galero carens, Aristoteles. Alaudæ similis est terraneola, nisi quòd apicem nõ habet: sic dicta quoniam in terra, non in arboribus diuersatur nidificatq́ue, (quanquam alioqui altius volet quàm cristata, quam Aristoteles terrenam esse ait,) Hermolaus, Sipontinus, & Grapaldus. Apud nos (Parmenses) triuialiter regius appellatur, Grapaldus. Ego terraneulam non à quoquam veterum dictam puto, sed à recentioribus tantum Italis imitatione vulgi. Sunt qui *petronellam* *stato.* appellent. Vocatur & alauda campestris ab Italis nonnullis, *lodola champestra*. Alaudam quæ apice caret, magnitudine verò (Aristoteles minorem facit) & colore similis est cristatæ, rustici Lombardi *fartagniam* appellant, nos autem, vt puto, *calandrellam*. Sed *chalandra* seu *chalandrella*, generis quidem alaudæ, diuersi tamen esse videtur, de qua mox priuatim. Hoc etiam non probo quod Niphus suspicatur tetricem ab Aristotele hoc genus alaudæ numinari, non alio argumento quàm quòd Aristoteles alaudam & tetricem condensu frutice prolem munire scribat: quum idem Aristoteles libro nono de alaudis ex professo agens, nullum illius quæ crista caret peculiare nomen adferat. Alauda non cristata (inquit Turnerus Anglus) à nostris feta alauda *a Wilde lerc*, vel *a hethlerk*: à Germanis ein Heidlerch nominatur. Sunt & alia Germanica eius nomina, Sanglerch / id est alauda canora, quod cristatæ ferè præferatur cantu. & Hummellerch / id est alauda cælipeta. volatu enim alta petit. cum cristata, de qua diximus, & raro euolet, & euecta alis statim rursus procumbat, neque altis nec longis spatiis confectis, vt Eberus & Peucerus scribunt. Item Holtzlerch / vt Gyb. Longolius interpretatur. ¶ Haud scio an idem genus sit quæ circa Basileam Lurlen dicuntur, aut potius calandræ, de quibus nunc dicemus. alaudarum quidem generis eas quoque esse, & inter alaudas volare nobis constat. Huic similis est vox gurgulio, qua inepti quidam literatores calandram interpretantur, cùm gurgulio Latinis nunquam

pro aue, sed pro insecto frumentis infesto capiatur. Albertus gurgulum auem nominans, hanc fortè intelligit.

De Calandra.

¶ Calandris auis est parua, similis ferè alaudæ, colore fusca, plumis despecta: sed vocis modulatione audientes mirificè oblectat, ac omnes auium voces expressissimè imitatur. quinetiam capta inclusaq;, captiuitatis suę oblita vix vnam diei horam sine cantu præterit, adeoq; per diuersos auium cantus euagari gaudet, vt de cibo solicita non sit, Author libri de nat. rerum. Antonius Eparchus Corcyræus, vir eruditus, Venetiis aliquando calandram omnino Græcè κορύδαλον, id est alaudam appellari mihi asseruit, colore ferè & forma coturnicis, minorem, &c. Syluaticus quoq; galeritam kalandram interpretatur. Nominis origo forsitan Græca fuerit, ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, id est a suauitate cantus: ἢ ἀπὸ τοῦ χηλῶν καὶ τέρπειν τῇ φωνῇ τοὺς ἄνδρας. Hodie in Græcia, quæ Italis calandra, βράχολα dicitur. Non probo Alunnū Italum, qui calādram facit acredulā & aedona. aedòn enim sine dubio luscinia est. Sed minus Aggregatorē probârim, qui vocis affinitate seductus calandriā auem pro charadrio accipit. Sūt qui calandram Italicè dici conijciunt, à verbo *calare* quod eis *descendere* sonat, quoniam vox eius ascendat quidem, sed plurimum descendat. Itali ferè *chalandram* pro hac aue scribunt: Hispani similiter, vel *calandra, calandria*, Galli & Angli quoq; eandem vocem seruant Germani Kalander proferunt, alij Galander. Niphus *fartagnam* vel *calandrellam* vulgò Italicè dici putat alterum ab Aristotele memoratum alaudæ genus, non cristatum scilicet, vt paulò antè scripsi. Medici Elluchasem, qui Arabicè scripsit, interpres, calandrellas inter laudatissimi nutrimenti aues numerat. Chamæzelos, id est calandrus auis.

Chamæzelos.

Syluaticus. Est autem nomen Græcum, & humilem vel humi soliq; amantem significat χαμαίζηλος, quod alaudis conuenit. nam & primam speciem terrenam esse tradit Aristoteles, & alteram vulgò aliqui terrancolam vocāt. hinc fortè corrupta est chamochilados vox, qua alaudam vulgò in Creta nuncupari Bellonius scribit. ¶ Oppianus libro tertio Ixeuticorum χαλάνδρας & χάλανδρον auem nominat, nescio an alaudarum aut diuersi generis. sed verba paraphrastę adscribam. Chalandram (inquit) nemo facilè ceperit, nisi reti iuxta aquam extenso ab aucupe iuxtà in tugurio latitante: qui auem ad potum hauriendum accedentem funiculo retis attracto inuoluat.

De alio galeritæ genere quæ Germanis Copera dicitur.

¶ Superest aliud galeritæ genus (inquit Turnerus) Germanis Copera/ à lōgissima, vt arbitror, crista ita dictum, (Anglis a *Wodlerck*,) Aristoteli planè incognitum. nam prius Aristotelis genus esse non potest, quia minor est quàm vt illud esse possit: minus autem illud genus esse non potest, quia galerum habet, qui Aristotelis posteriori generi deest. Iam cùm Colonienses aucupes coperam (quæ mediæ est magnitudinis inter Aristotelis galeritam cristatam & nō cristatam) concordibus adfirment suffragiis, nullam habere peculiarem cantiunculam, sed ineptè aliarum quibus cum victitat auium voces referre, adducor planè vt credam hanc esse recentiorum Græcorum córydon illum cuius in adagio mentio est, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται. Et in hoc versu: Εἰ κύκνοι δ' ἐκλείπουσι κόρυδος πλεῖον ᾄδει. Nam reliqua duo alaudæ genera pulcrè & suauiter cantant, Hæc illæ. ¶ Cùm frigus intensum est, & nix agros passim tegit, in sterquiliniis & prope horrea conspiciuntur sæpe alaudæ. Et illæ ipsę quæ hyeme nobiscū viuunt, per æquinoctium auolant. Non cantillare autem eas expertus sum. sæpe enim in auiario carcere à me conclusæ & educatæ præter vocem, quam subinde iterant, & à qua Germanicum nomen habent, nihil planè loquuntur. Præterea nidos non construunt in segete, verùm in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Gyb. Longolius. Nostri hanc alaudam, hoc est cristatam minorem appellant Kobellerch/ Steinlerch/ Baumlerch: & vocem earum inconcinnam esse aiunt, tanquam lil lil sæpius repetitum. scribo autem il. pro u. Gallico.

De syluestri alaudæ genere.

¶ Est postremò aliud syluestre genus alaudæ cristatum, albicātius proximè dicto, præsertim parte prona, id est vētre, & circa collum & oculos, vt pictura à perito aucupe eodemq; pictore nobis communicata indicat. nam auem ipsam nondum vidi. nomen ei Germanicum Waldlerch/ id est alauda syluatica: quod Angli etiam proximè dictæ tribuunt.

B.

De figura corporis alaudæ.

Alaudæ magnitudine est lutea dicta auis, Aristot. Alaudæ coturnicibus similes sunt, Suidas & Varinus. Aues paruæ, Galenus & Dioscorides apice eminente in vertice, vt in pauone, Dioscorid. Passer qui syluestris & maior cognominatur, colore & magnitudine alaudam refert, Actuarius. Alauda, vt ait Galenus (& Aetius) adsimilis est passerculis qui pyrgitæ & troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extrà quam galero quo illi carent, Hermolaus. Alauda non cristata colore similis est cristatæ, sed magnitudine minor, (duplo ferè minor, & rostro tenui, Turnerus,) Aristot. vt in *A.* recitaui, vbi & alia quædam de colore, magnitudine & crista in diuersis alaudarum generibus dicta, hic reperi superuacaneum foret. Color κεραμεοῦς, id est testaceus, communis est ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Longolius.

Ἐπιτυμβίδιον.

Ἐπιτυμβίδιας alaudas aliqui à colore dictas cōijciunt, à verbo τύφω, quod est vro, quòd ad flammeum colorem accedant. φλογοειδεῖς γὰρ εἰσι. Sed magis placet huius nominis causam referri ad fabulam, quam referemus in *h.* Gosturdi (*vide* supra in *A.* inter nomina alaudæ cristatæ) aues sunt admodum paruæ, coloris terrei, cristam paruam ex plumis habentes in capite, Author libri de natu. rerum, & partim Albertus: sed lectio apud hunc corrupta est. Alauda est coloris cinerei (lego terrei) paulo maior passere, & in posteriore digito pedis longissimum habet

habet vnguem, Albertus. Alaudæ pedem vidi, in quo vnguis posterior, qui pro calce est, circiter duos pollices longus erat, Gesn.

C.

Alauda (prima cristata) in agris habitat, non in syluis, Albertus. in segetibus nidulatur, Gellius. In viis sæpe obuia est, Galenus. inde nostri Wägklerch vocitant. Circa vias, hyemis præsertim tempore, Aetius. Eæ verò quæ cristam non habent, in planis & locis erica consitis, & ad ripas lacuum magna ex parte degunt, Turnerus. inter iuniperos & vepres præsertim vbi frequens myrica (erica) est, gregatim cursitant, Longolius. nam cristatæ, vt diximus non sunt gregatiæ. ¶ Alaudæ vescuntur granis (id est frumento & seminibus cerealibus) & vermibus, Albertus. Quæ crista carent ad ripas lacuum, vermiũ causa quibus victitāt, sæpe obuersantur, Turnerus. Alaudæ attelaborum (locustarum generis) oua perquirunt & conficiunt (κόνιδες,) Plutarchus in lib. de Iside. ¶ Alauda nunquam in arbore consistit, sed humi, Aristoteles. Cristata, vt supra diximus, rarò euolat, & si quando euolârit, mox rursus procumbit. Gosturdi non volant aliarum auium more, sed vento cogente nunc alta nunc ima petunt, Author libri de nat. rerum. Non altè nec depressè gregatim volant, Albertus. ¶ Cantus. Alauda ingenio est ad cantum docili, Hermolaus. Ambæ (cristata maior, & non cristata) suauissimè cantillant caueis inclusæ, Grapaldus. Galerita maior pulchrè & suauiter cantat, & minorem cantu non minus valere tradunt aucupes, Turnerus. Alauda mira alacritate pennis exertis in aëre, vocis modulatione lætæ serenitati temporis quasi applaudit, (tum gestu alarum, ijs expansis, tum voce.) nam nubilo pluuióve cælo vix aut nunquam canit: vt neque humi, sed inter ascendendum. ascendit autem paulatim, subitò verò & instar lapidis descendens cantillat, Author libri de nat. rerum. Mas in hoc genere valde musicus est, & multæ modulationis. æstatem primus inter aues prænuntiat, & cantu suo diem antelucano prænuntiat. pluuias & tempestates abhorret, Albertus. Et rursus, Cantat ascendendo per circuitum volans: & cùm descendit, primo quidem paulatim id facit, & tandem alas ad se conuertens (contrahens) in modum lapidis subitò decidit, & in illo casu cantum emittit. Cicurata verò in cauea inter cantillãdum alas mouet, hoc veluti gestu ad liberum aërem redire deposcens. quòd si diu captiua teneatur, vt plurimum alterius oculi cæcitate afficitur: id quod nono ferè anno eis accidere aliquoties sum expertus, Albertus. Alauda cristata in caueis oblectamenti gratia, quod cantu suo suauissimo præbet, alitur. De suaui calandræ cantu & cristatæ minoris (cui vox inepta) supra in *A.* scriptum est. ¶ Alauda sese in puluere volutat vtpote non altiuola, Aristot. ¶ Alauda in condenso frutice, non nido, prolem parit, nidumq; auræ patentem habet. minus enim volat, Aristot. In segetibus artificio magno, quo pueros & accipitres fallat, nidum constituit: Longolius, de cristata maiore loquens. Alaudæ in nido cuculus aliquando parit, Aristot. & Ælianus. *vide* in Cuculo. Alaudæ hyemales, id est cristatæ minores, nidos non constituunt in segete, verùm in fossis senticosis, non aliter ac passeres maiores, Longolius. De gosturdis fertur vulgò, quòd earum oua in terra posita à bufone foueantur: & pullos demum exclusos à parentibus curari, & cibo allato nutriri donec volatus tentare possint, Author libri de nat. rerum. Oua dicuntur in terra edere & rarò fouere, propter quod vulgus mẽtitur hæc à bufonibus foueri. Verum est quidem calorem modicum cum Sole fouendis eis sufficere. Exclusi autem pulli à matre colligũtur & solicitè procurantur in pastu, quæ de ouis ante minus videbatur esse solicita, Albertus. Aiunt eas gramen in nidum amuleti causa inferre, vt in prouerbiis referemus in *b.* Alauda & aliæ paruæ aues, semel anno quatuor aut quinque oua pariunt, Albertus.

Vbi versetur alauda.
Qualis earum cibus.
Volatus.
Cantus.
Nidus.
Incubitus ouorum.

¶ Alaudæ etiam epilepsia affici traduntur, Aloisius Mondella: contra quàm Plinius scripsit, qui præter hominem solas coturnices comitiali corripi scribit. Sed dici potest ad defendendum Plinium, nõ solas quidem coturnices post hominem, sed illas potissimum huic morbo obnoxias esse. Alaudam sinapis semen conficit, Ælianus. ¶ Alauda hyeme latet, Aristot. & Agricola. Wottonus exemplar Aristotelis mendosum hoc loco esse suspicatur, cùm Aëtius dicat hyemis maximè tempore galeritas inueniri. Sed fortè aliqua parte hyemis latent, reliqua verò conspiciuntur, & quidem propius domos & semitas cibi gratia inquirendi.

Morbi.
Latet hyeme.

D.

Alaudas aiunt peculiari quadam industria & amore pullos suos curare & alere. ¶ Lauri folia edit alauda, Philes: nescio an valetudinis aliamve ob causam. In nidum etiam illa fertur amuleti gratia gramen imponere, Ælianus. Contra fascinationis metum folia quercus comedit, Philes. ¶ Alauda & iunco amicæ sunt, Aristot. Alaudis dissident variæ (ποικιλίδες nimirum picarum generis) dictæ aues, Idem. Oua enim inuicem exedunt, Wottonus. Corydalis odit acanthylidem, Philes & Ælianus. quærendum an acanthylis eorum eadem sit quæ pœcilis Aristoteli. *Vide* in Acanthide vel Carduele. Apud nos coruus aliquando deuorauit alaudam iuuenem, cuius rei ipse spectator fui, Albertus. Alauda ardeolæ oua diripit, Aristot. Accipitres quidam in cassitas & hirundines ruunt, Oppianus. Alauda accipitrem adeò timet, vt in hominum sinus confugiat, & loco manens vel in terra sedens capi se permittat, Albertus.

Quibus cum amicitiã vel inimicitias gerat alauda.

E.

Alauda hyeme capitur, & præcipuè tempore niuis, Obscurus. Ismerlos accipitres Galli *loyettas*

De tẽpore & ratione capiẽdi alaudas.

vocitant, id est alaudarios, quòd alaudæ ab eis præcipuè capiantur. Oppianus in Ixeuticis visco eas capi scribit. Et rursus in Ixeuticis, Auceps, inquit, noctua exposita in apside aliqua ærea subinde funiculum attrahit, & virgulas vndiq; circumpositas visco illinit. Tum alaudæ ad noctuam capiendam properantes inuiscantur. Alaudæ, columbæ, corui, &c. quomodo capiãtur reti, docet Crescentiensis lib. 10. c. 20. Chalandra auis quomodo capiatur, ex Oppiano supra in *A.* præscripsi. ¶ De cantu alaudarum quæ captæ & caueis inclusæ sunt, scripsi supra in *C.* Retis genus quo ad corydalos capiendos, & eas auiculas quas peregrinas appellant, vtuntur, Guil. Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Genus est (inquit) retis bimembre, quod duabus alis constat, humiq; expansum deuolãtibus auibus adducto fune in se complicatur ad eas obruẽdas: nec semel vt illud simplarium genus, (pantheron,) sed identidem contrahitur expanditurq;. Alaudæ, perdices, rusticulæ, & aues aquaticæ capiũtur noctu ad ignem, tintinabulo, & retis genere quodam, (sic enim interpretor quod Gallicè legitur *aurcel ou couuertoir.*) Ignis hoc modo fit: Ellychnium facito de linteis veteribus siccis in seuo liquato madefactis: eaq; contorqueto ad crassitudinem brachij, & longitudinem pedis, accenditoq;, Rob. Stephanus.

¶ Obseruationes circa temporis constitutionem eiusq; mutationes ex cantu alaudæ, retuli suprà in *C.* Hoc adde. Cassita est monitrix duarum rerum, scilicet agricolarum operum. operæ enim rusticæ inchoãtur, quando primum venit cassita in vere. Deinde est monitrix laudationum Dei. quia quotidie hoc facit ter, mane paulo ante ortum, meridie & vesperi. Docet nos illa tempora tribuere precationi & gratiarum actioni. Phil. Melan.

F.

De alimẽto ex alauda.

Alaudæ genus non cristatum cibo idoneum est, Aristot. Carne est longè suauissima, Turnerus. Odorata, vt quibusdam videtur. Cuzardi magis conueniunt medicinæ quàm cibo, Elluchasem. Alauda carne & iure non inutilis homini est, Platina. Cuzardi (alaudę, Baptista Fiera) sistunt ventrem, & ius eorum colicis salubre est, Elluchasem. Caro alaudæ cristatæ ventrem constringit: ius autem eius eundem fluxum reddit, vt aliqui citant ex opere Rasis ad Almansorem. Idem in libro de 60. animalibus: Alaudæ cristatæ, inquit, in cibo calfaciunt & astringunt. quòd si quis vtetur eis, cõdimentum addat ex aceto, coriandro & succo sinapis. Et mox, Finoræ (inquit: hic etiam alaudas intelligo) calidiores & sicciores sunt quàm passeres domestici. Alauda (inquit Mich. Sauonarola) est calidi & sicci temperamẽti. caro quidem siccior est, & in fine secundi gradus calida siccaq; videtur. Hanc Galenus scribit ventrem astringere, ius verò eius soluere. Eligi debent iuuenes & pingues. Præferuntur carnibus cuzardon tin, Elluchasem. Rursus inter aues syluestres præfert calandrellas (id est alaudas non cristatas) & sachar (alias sathur) pingues. Secundum locum tribuit sturnis, phasianis, perdicibus, &c. tertium coturnicibus & cuzardis, Elluchasem. Cambura (Auicenna 2. 187. Bellunensis legit canaberi vel camberi) quum cõcoquitur, nutrit plurimum, sed tardè concoquitur.

G.

Remedia ex alauda contra colicos morbos.

Alauda cristata assa & in cibo sumpta cæliacos adiuuat. Dioscorides vt vulgati codices habent & Ruellius transtulit: sed melius Marcellus Vergilius, pro cæliacis colicos restituit. Sic verò omnino legendum esse, facilè ex plurimis quæ subijciemus authorum testimonijs cõstabit. Finoræ decoctæ cum aqua soluunt ventrem, (vide supra in *F.*) & colo medentur, Rasis. Mande galeritam volucrem, quam nomine dicunt, Serenus inter coli remedia. Elixa in iure (ἐν ζωμῷ. Æginetà & Aetius habent σὺν λιτῷ ζωμῷ, id est cum simplici iure, hoc est non operoso, nec rebus aliis nimirum præterquam modico sale condito. λιτὸν enim interpretantur, ψιλὸν, ἁπλῆς, ἀποίκιλον, ἀπλοῦν) colicos iuuat. edenda est autem subinde & frequenter vnà cum iure. Ego quidem hanc facultatem verè ei attribui experimento cognoui, Galenus. Quinetiam corydalis (κορυδαλὶς) appellata herba colicis vtilis est, Idem. Cęterum Ægineta post corydi, id est alaudę ad colicam declaratum vsum, subijcit coronopodis quoq; radicem aduersus colicum affectum valere. sed ita ferebat ordo literarum vt mox de coronopode agendum illi esset: cuius tamen radicem astringere, & ea gratia non colicis sed cæliacis prodesse Dioscorides & Galenus scribunt. Nos apud Dioscoridem (inter nomenclaturas ei adscriptas) legimus *capnon*, id est fumariam herbam, à quibusdam corydalion vel corydalion agrion, vel cution appellari. Et quanquam non memini fumarię à quoquam vim colicis auxiliarem attribui. non dubito tamen quin vtilis eis esse possit, illis præsertim qui propter excrementa alui indurata & flatus hac ipsa de causa collectos in hunc affectum inciderint. soluit enim aluum succus fumariæ, qua soluta flatibus etiam via patet. Cõueniunt autem colicis non vehementia, sed leuia tantum medicamenta quę aluum modicè ducant. Quid verò cum alaudis fumarię commune sit non video, nisi quod florum veluti calcaria longiuscula alaudarum forte digitis pedum, aut posteriori saltem longiori (similiter vt in alaudis) cõparari possunt. Alauda assa in cibo sumpta, mirabiliter sæpe colicos sanauit, Galenus ad Pisonem. Coli vitiũ efficacissimè sanatur ab aue galerita assa in cibo sumpta. Quidam in vase nouo cum plumis exuri iubent in cinerem, conteriq; (diligentissimè, Marcellus,) bibiq; ex aqua (calida, Marcellus) cochlearibus ternis per quatriduũ (triduum, Marcellus,) Plinius & Alexand. Trallianus Hoc iam præscriptum remedium, inquit Marcellus, colo & omnibus intestinorũ doloribus, & tam hominibus quàm iumentis ex hac re laborantibus efficacissimè subuenit. Et rursus, Alauda cum sua pluma in vase fictili gypsato in furno posito, ita combu-

ritur

ritur vt teri possit. cõtritæ autem tenuissimus puluis reponitur, & cùm opus fuerit ex eo cochlearia duo vel tria cum aqua calida per triduum aut quatriduum dantur. incredibile hoc colicis remedium, quod adeò prodest, vt omnia medicamenta meritò superare videatur, Hæc ille. Porrò cinerem auium vel aliorum animalium desideratum sic fieri oportet. in ollam nouam mittitur auis, aut quodlibet aliud animal quod putaueris exurendum, quod addito operculo, circunlitoq́; argilla, in furno feruenti torrebitur, spiramento permodico facto, Plinius Secundus in epistola de medicina, quæ Marcelli Empirici volumini præposita est. Quidam cor alaudæ (aduersus colicum affectum) adalligari femini iubent. alij recens tepensq́; adhuc deuorari. Consularis Asprenatum domus est, in qua alter è fratribus colo liberatus est aue hac in cibo sumpta, & corde eius armilla aurea incluso. alter sacrificio quodam facto crudis laterculis (forte incluso corde) ad formam camini, atq; vt sacrum peractum erat obstructo sacello, Plinius. Ad colum: Thraces viuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori sinistro ipsum circundantes, Alex. Trallianus.

H.

Philologica & grammatica.

a. Κόρυδος apud Galenum, Æginetam, Theocritum, & alios proparoxytonom scribitur. In Auibus verò Aristophanis in textu & in scholiis oxytonum duobus in locis, vt apud Varinum quoq;. Apud Athenæum εὐκράτης ὁ κορύδος, paroxytonum habetur, perperam vt cõijcio. Aristophanes in Auibus κορυδὸν genere fœminino dixit, Plato comicus autem masculino, Varinus & Scholiastes Aristophanis. Aristoteli κορύδων nominatur, nisi alia ea auis est, Aristophanis Scholiastes & Varinus. mihi quidem non alia videtur, quanquam terminatio variet. Pugnant inter se ποικαλίδες & κορυδῶνες, Aristo. voce penanflexa. ego κορύδωνες proparoxytonum potius legerim. Κόρυδος auis est, κορύδαλος verò (proparoxyt.) vicus Atticæ in quo templum erat σωτῆρος χάρης, Ammonius in differentiis vocum. Sed Aristoteles, Oppianus, Dioscorides, Aristophanis interpres, Varinus, & alij κορυδαλὸς oxytonum protulerunt. Corydalus auis, id est quæ alauda vocatur, quæ animos hominum dulcedine vocis oblectat, Marcellus. Κορυδαλλὶς auis & vicus Atticæ, Hesychius & Varinus. sed per lambda duplex poeticè scribitur, quanquam & apud Æginetã sic scriptum reperio. Ἄρχεσθαι δ’ ἀμῶντας ἐγειρομένω κορυδαλλῶ, Καὶ λήγειν εὕδοντος, ἐλινῦσαι δὲ τὸ καῦμα, Theocritus Idyl. 10. Hoc est, Incipienda messis est cùm expergiscitur alauda, & rursus ea dormiẽte cessandum, cuitare autem æstum oportet. Κορυδαλλίδες αἱ, Oppianus in Ixeuticis. Κορυδαλλίδες Theocritus per λ duplex. Galeritam Græci corydon & scordalon (lego corydalon) & corydalida appellant, omnes à galero siue galea, Hermolaus. Κορύφαλος genus auis, Suidas & Varinus. sed quoniam apud alios authores nusqoam (quod equidem sciam) hæc vox reperitur, κορύδαλος fortè legendum fuerit: nisi quis pro eodem κορυφὴν & κόρυδα accipiat, & ab hoc corydalon, ab illo corypbalon deriuet. Πίφιγξ, alauda, Hesych. sed Varino πίφιξ auis est sic dicta παρὰ τὸ πίω, id est à potu, quòd aquis gaudeat. Πιφαλλις, πίφιγξ, Iidem. nos auem, quam Barbari *vanellum* appellamus, Gyfitz per onomatopœiam. gaudet autem hæc quoq; aquis. Piphex harpa & miluus, amici sunt, Aristoteles lib. 9. de hist. anim. vbi Græcè πίφηξ scribitur. ¶ Alauda olim etiam legionis cuiusdam Romanæ nomen fuit. Huc accedunt alaudæ cæteriq́; veterani, Cicero 13. in Anton. Alaudam auem Plinius & Tranquillus aiunt, vt referũt grammatici, legioni dedisse nomen, quæ alauda vocabatur: de qua Cicero ad Anicum, Antonius (inquit) cum legione alaodarum ad vrbem pergere, pecunias municipiis comparare. Videntur autem & milites ipsi alaudæ dicti, & legio alauda. & quoniam alauda vocabulum Gallicum fuisse perhibetur, nostram super eo coniecturam qualemcunque explicabo. Veteres Gallos magna ex parte lingua Germanica vsos esse constat: & cùm Cicero (vt modò recitaui) alaudas cæterosq́; veteranos dicat, alaudas quoque de veteranorũ conditione fuisse conijcio, præsertim ex natione Germanica siue Gallica oriundos. nam veteranos & homines quosuis ætate progressos, lingua nostra vocamus die alten vel alden. nam inferiores Germani olden pronunciant. Recentiorum quidam scribunt milites qui galeis vterentur dictos fuisse alaudas, ita scilicet vt aues ipsæ alaudæ galeatæ sunt. Hodie quidem alaudæ dici possent milites illi, qui vt excellentiores videantur, struthionum aliisve pennis pileos aut galeas suas fastigiare solent. Alaudium (inquit Budæus appellatum esse videtur à laudando, id est nominando authore, & *a* priuatiuo: quòd qui prædia eo iure habeant, laudare authorem suum nemini tenentur, vt qui nullum soli dominum cognoscant, nec patronum. Robertus Stephanus alaudium etiam Gallicè interpretatur, *vng franc aleu.* Sed forsan ab alaudis, id est veteranis militibus hæc quoque dicta fuerint: quòd illis huiusmodi prædia ab initio tanquam bene meritis diuisa & donata sint. Sanè *a* priuatiuum in huiusmodi compositionibus inusitatum est Latinis. Sed hanc quæstionem Grammaticis & Iureconsultis relinquo. Recentiores verò illos (Albertum & similes scriptores) qui alaudam auem à laude nominatam aiunt, eò quòd mira alacritate pennis in aëre sereno exertis musicam & canoram se declaret (à laudato cantu sic dictam insinuantes) non possum non ridere. quomodo enim Gallicè aut Germanicè voci origo Latina quadraret? Rideo & Syluaticum qui alaudam interpretatur vpupam, quasi verò omnem auem cristatam vpupam esse oporteret. Differt ab alauda parcus, etiamsi quidam negant. est autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, subtus candida, cætera pauoni similis, & crista quoque, Hermolaus. Hanc auem recentiores *vanellum* vocitant, vt in litera *V.* docebimus.

Alauda legionis Romanæ nomen.

Alaudiũ unde dictum.

Parcus ab alauda differt.

¶ Alaudarium accipitrem, hoc est alaudas captantem, Galli vocant, sua lingua *loyette*, quam etiam

Caßita. S. Martini auem vocari audio, colore fusco, à speruerio diuersam. ¶ Cassitam, pro alauda, media producta dicunt. *Nec sua luctificis caßita funera plangunt Vocibus*, Eobanus Hessus in translatione Theocriti. *Caßida vero, pro galea, media breui ponitur. Aurea cui postquam nudauit caßida frontem*, Propertius. *Aurea vati Caßida*, Virgilius 11. Æneid. vbi Seruius, Ex accusatiuo (inquit) Græco facit nominatiuum Latinum.

Corydelis piscis. ¶ Corydelis salsamentarius piscis est, quem nos cordyllam vocamus, &c.

Corydalis herba. ¶ De herba quæ corydalis vel corydalion vocetur, in *G.* dictum est. Nostri alaudarum flosculos appellant qui nascuntur cærulei pratis humidioribus quibusdam, ex genere paruo herbæ arthriticæ quam & primulam veris nominant, rari inuentu, cùm lutei passim vulgares sint.

¶ Epitheta. Κορυδαλλίδες ἐπιτυμβίδιοι, Theocritus Idyl. 7. aliqui sic dictas volunt, quasi circa sepulchra versari soleant. alij à colore φλογοειδεῖς interpretantur παρὰ τὸ τῦφος. Sed magis placet causam huius epitheti ad fabulam referri recitandam in *h.* Καὶ παῖδας εἶχε λαλιὰν κόμην φέρειν λοφῶντας, καὶ πτεροῖσιν ἀκμαίοις, de alauda author innominatus apud Suidam. ¶ Alauda galeata, Bapt. Fiera.

Nomina propria ab hac aue desumpta. ¶ Homines olim (inquit Aristophanes in Auibus) auium cognomina vsurparunt: & Philocles corydus nominabatur. vbi Scholiastes, nimirum quod capite superius acutiore esset, καὶ ὀρθιώδης τὴν κεφαλήν. nam deformem illum fuisse hominem in Thesmophoriazusis etiam indicat poeta. Κορυδεὺς (Κορυδὸς legendū puto) & filij eius tanquam deformes in comœdiis traducuntur, Hesych. & Varinus. Corydeo deformior, prouerbium apud Apostolium, quòd Corydeus iste admodū deformis fuisse perhibeatur. Corydos apud Athenæum insignis cuiusdam parasiti nomen est. Εὐκράτης ὁ κορυδός, apud eundem legitur. Corydon nomen proprium est pastoris apud Theocritum Idyllio 4. & in Eclogis Vergilij. ¶ Perdices Athenis ab altera parte Corydali quæ vrbem respicit, aliam quàm in vlteriore vocem ędunt, Theophrastus vt citat Æthenæus. Corydalum autem vicum esse Atticæ supra diximus. Stephanus Corydallum hunc vicum per λ duplex nominans in tribu Hippothoontide collocat: à quo tribulis dicatur Κορυδαλλεύς. Apud eundem Corydalla vrbs Rhodiorum est, gentile Κορυδαλλεῦς. Chelidoniæ insulæ contra Tauri promontorium pestiferæ nauigantibus duæ sunt: quarum vna Corydela (Κορύδελα) altera Menalipea dicitur, Idem. ¶ Κορυδαλλία Ἄρτεμις apud Athenæum memoratur.

Hortulanus auis alaudæ similis. ¶ *b.* Hortulanum auem quandam audio Bononiæ vulgò appellari, alaudæ magnitudine & colore, lautam & pinguissimam.

¶ *c.* Ἄειδον κόρυδοι, καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών: Theocrit. Idyl. 7. Vulgò quidam apud nos de Februario dicunt, ante meridiem dies adeò frigidos esse, vt plaustrum per gelu in orbita transeat, à meridie verò in eadem alauda lauet.

¶ *e.* *Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas*, &c. Alciatus in Emblem. ¶ Alexander Trallianus inter remedia ad colum, annuli ferrei circulum octangulum fieri iubet, & in octangulum inscribi, φεῦγε φεῦγε ἰοῦ χολὴ ἡ κορυδαλὸς ἐζήτει.

¶ *h.* Plinius quum fabulosa quædam à veteribus tradita scripsisset, subdit: Qui credit ista, etiam Democrito credet quum alia (fabulosa,) tum quæ de aue galerita priuatim commemorat, etiam sine his immensa vitæ ambage circa auguria. ¶ Lemnij corydos colunt propter vtilitatem quam ex eis percipiunt. eò quòd attelaborum (bruchorum de genere locustarum) oua perquirant & deuorent, τὰ τῶν ἀττελάβων ᾠὰ ἀνιχνεύοντες καὶ κόπτοντες, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. ¶ Οὐδ᾽ ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες ἠλαίνοντι, (ἐρημοῦνται, ἐπὶ τῆς αὐλῆς πλανῶνται) Theocritus Idyl. 7. de tempore meridiano loquens.

Fabula de alauda, similem fabulam aliqui de vpupa referunt. Habet alauda (inquit Galenus libro vndecimo Simplicium pharmacorum in capite cristam è plumis innatam, (λόφον ἐκ τῶν πτερῶν αὐτοφυῆ,) vnde occasio data est fabulæ quam Aristophanes Comicus describit, his verbis:

> Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων, οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας·
> Ὃς ἔφασκε λέγων κορυδὸν πάντων πρώτην ὄρνιθα γενέσθαι,
> Προτέραν τῆς γῆς, κἄπειτα νόσῳ τὸν πατέρ᾽ αὐτῆς ἀποθνήσκειν,
> Γῆν δ᾽ οὐκ εἶναι, τὸν δὲ προκεῖσθαι πεμπταῖον. Τὴν δ᾽ ἀποροῦσαν
> Ὑπ᾽ ἀμηχανίας, τὸν πατέρ᾽ αὑτῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατορύξαι.

Adscripsi aūt hos versus eò libentius, quòd apud Galenum nonnihil corrupti essent. Sensus est, Alaudam auem priorem terra enatam: vnde mortuo patre, quum vbi sepeliretur nō extaret, nondum producta terra, illum in capite contumulârit. tumuli signum seu vestigium adhuc in ea spectari surrectum capitis apicem. Et hoc etiam Theocritum insinuasse aiunt (inquit Galenus) ἐπιτυμβιδίους κορυδαλλίδας scribendo, quasi parentis tumulū in capite gestantes, (etsi aliqui, vt in *a.* retuli, hanc vocem aliter interpretentur.) Hæc eadem memini alicubi in Lexico Varini legere. Corydo igitur tanquam antiquissimæ auium in Auibus Aristophanis regnum decernitur. Cirin etiam auem, de qua inter accipitres scripsimus, parentem suū in capite tumulasse quidam scribunt. ¶ Colænus quidam cōdidit Colonidas vrbē colonia deducta Athenis, corydo auicula duce vsus ex oraculo, Pausanias in Messenicis.

Prouerbia ex hac aue desumpta. ¶ Prouerbia. Corydalis (vel Galeritis) omnibus cristam inesse oportet, Πάσῃσι κορυδαλλοῖσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι. citatur ex Simonide & vsurpatur aliquoties a Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: Nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perinde

secundum

ſecundum hominis naturam ſit non carere vitio, vt galeritæ naturale eſt habere criſtam. Plutarchi verba ſubſcribam: Ἐπεὶ δὲ χρὴ, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πᾶσι κορυδαλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, hoc eſt, *Quoniam autem oportet, vt videtur, non ſolum omnibus galeritis criſtam ineſſe, quemadmodum dixit Simonides: verum etiam omni democratiæ ſycophantam.* Congruit huic dictum Crateris, quod refertur apud Laertium, vix eſſe quenquam qui prorſus omni vitio careat, ſed omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre, Hæc Eraſmus. Nos quidem ſupra oſtendimus genus gregale alaudarum non eſſe criſtatum. itaq; de illis non verum erit hoc prouerbium. ¶ Credebatur laurus efficax aduerſus venena, inde iactatum vt qui ſe tutum approbare vellet, δαφνίνην diceret φορῶ βακτηρίαν, id eſt, Laureum geſto baculum. cui ferè conſimile prouerbium eſt de corydo aue nido gramen inſerente aduerſus animalium noxia, Ἐν κορύδου κοίτῃ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις, Cælius ex Geoponicis Græcis 1, 15. authore Zoroaſtre. In corydi nido intorta occultatur agroſtis: adagij vſus eſt (vt inquit Alexander Braſſicanus,) ſi quando ſignificamus nobis non deeſſe tacita quædam & paucis cognita præſidia: quemadmodum corydus auicula agroſti occulto quodam aduerſus ea quæ nocere poſſint amuleto vtitur. Simillimum illi quod Germani vulgò iactitant: Er iſt jhm wie ein Spieß hinder der Thür / Eberh. Tappius. ¶ Inter indoctos (amuſos) etiam corydus ſonat, Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται: quadrabit in quoſdam qui apud idiotas audent ſeſe velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorſus elingues. id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato: Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. Corydus viliſſimum auiculæ genus, minimeq; canorum, ſtrepit tamen vtcunq; inter aues mutas, apud luſciniam canens ferri nequaquam poſſet. Corydum autem minimè canoram eſſe teſtatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Corydalis omnibus criſtam ineſſe oportet.

In corydi nido intorta occultatur agroſtis.

Inter indoctos corydus ſonat.

Εἰ κίσσαι δυνάμαται κόρυδος παρὰ πλησίον ᾄδειν, Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδόσιν·
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐρεῖ λιγυρώτερος εἶναι, Ἴσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι, Eraſmus.

Nos primum & ſecundum alaudæ genus ſupra à ſuaui vocis modulatione commendari, tertium verò ἀμούσου & ineptæ vocis eſſe docuimus. Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta: Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης: de viuida viridiq; ſenecta, quæ præſtantior ſit aliquorum iuuenta. nam anus aquila præſtat corydo auiculæ etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache: Πολλῶν νέων γὰρ κἂν γέρων εὐψυχεῖ ἢ Κρείσσων, Eraſmus. nam aquila vtcunq; annoſa, quauis tamen aue præſtantior eſt, Suidas.

Corydi iuuenta.

¶ Apologus. Caſſita auicula eſt (inquit Grapaldus) quæ in ſegetibus diuerſatur & nidulum ſtruit, id fermè temporis cùm meſſis inſtat, pullos habẽs iamiam plumantes. De qua Æſopus Phryx ille egregius fabulator luſit apologum, quem hic noſtris inſerere operæpretium duximus. Caſſita itura cibum pullis quæſitum, monet eos, vt ſi quid audiant, id cùm redierit, ſibi referant. Interim aduentat dominus ſegetis illius: & filio, matura inquit, hæc operas poſtulant. ideirco in craſtinum amicos adibis, & roga, veniant operam mutuam datum, vt meſſis peragatur. Vbi rediit mater, renunciant omnia, & trepidi orant, vt ſeſe auferat. Iubet illos caſſita bono animo eſſe. nam ſi dominus (ait) ad amicos meſſem reiicit, craſtino ſeges non metetur. Die igitur poſtero caſſita ad pabula euolat, dominus fruſtra amicos præſtolatur. Tum ille rurſum ad filium: Amici nulli veniunt, quin potius imus & cognatos affineſque noſtros oramus, vt adſint diluculo ad metendum. Nunciant hoc itidem pulli pauidi caſſitæ. Ea hortatur ſint à metu ocioſi, futurum vt neceſſarij fermè nulli obſequiales ſint, aduertant modo ſi quid denuo dicetur. Orta luce proxima, & auicula in paſtum profecta, affines opellam non præſtant. Hinc dominus filio, Valeant (inquit) beneuoli cum propinquis, noſmetipſi cras metemus. Id quod vbi a pullis mater accepit: hora (inquit) iam eſt abeundi, nunc dubio procul meſſis peragetur. in ipſo enim iam vertitur cuium eſt negotium, non in alio à quo petitur. Atque ita caſſita cum pullis ſeceſſit, & ſeges demetitur. Et hic eſt Æſopi apologus de amicorum & propinquorum, vt Gellius (lib. 2. cap. 29.) notat, leui plerunque & inani fiducia. Vnde audenter dicere poſſumus, O amici, amicus nemo: ò affines, nulli affines: & illud ex oraculo quaſi Delphico exiiſſe, Ne quid expectes amicos, ne quid cognatos, quod tu per te agere poſſis.

Apologus.

DE ALCYONE.

A.

ALCYON auis eſt marina, quanquam & amnes ſubit, Ariſtotele teſte. nomen ei παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quòd in mari panat, vt Scholiaſtes Theocriti & Varinus ſcribunt, qua ratione aſpirari debebat: & ſanè cùm veteres quidam Latini, vt Varro in opere de lingua Latina, & Seruius in primum Georgicorum Vergilij, huic auis nomini ab initio aſpirant, tum ex recentioribus eruditi quidam. Iuuenalis halcyonem nominat Satyr. 7. Non recipere flatilem in prima verbum alcyonas, auctor Euſtathius eſt, etiam canone ſubiecto: quoniam *A* ante *L*, ſi ſequatur *K*, flatilem non admittat, Cælius. Halcyonem cum aſpiratione ſcribendum, ex Theocrito apparet, Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα. nam ſi non aſpiraretur, non opus fuiſſet cappa, id eſt primam literam coniunctionis καὶ in χ, denſam mutari, Io. Tortellius. Alcyon (inquit Io. Iouianus Pontanus lib. 1. de aſpiratione) pro aue Græci non aſpirant, licet fiat ab

Alcyon an aſpirari debeat.

eo quod est ἅλς. illi enim vt Grammaticis placet, nunquam aspirant *a* ante *l*, sequente cappa. Chœrobosci grămatici, qui Græcè de aspirandis vocalibus scripsit, verba hæc sunt: Alcyon verò etsi ab eo quod est ἅλς deriuatur, tamen quia sequitur cappa, tenuatur: & similiter præteritum ἄλτο, licet fiat à verbo ἅλλομαι (& ἀλτῆρες ab eodem verbo. *Vide* Etymologum.) Nam *a* ante *l*, sequente consonante semper tenuatur, nisi fortasse statim sequatur liquida. Nihilominus (inquit Pontanus) apud Theocritum est videre Græcos veteres huic nomini aspirasse: ac licet ipse viderim in vetustissimis codicibus nostris huic nomini aspirationem esse prænotatam, hodie tamen aspirat nemo, & similiter dictionibus alcedo, alcedonia, (de quibus plura suo loco,) Hæc ille. Varro quidem etiam halcedinem cum aspiratione dixit: *Vide* infra in *a*. Est autem alcedo Latinis, eadem quæ Græcis alcyon auis. ¶ Alcyon Arabicè secundum Auicennam vocatur *cheren*, Albertus. Alicubi tamen vbi apud Aristotelem alcyon legitur, Auicennæ translatio (quod Albertus fatetur,) habet *alchorab*, quæ vox coruum significat. res ipsa quidem, hoc est per hyemem quatuordecim diebus operam dare (nido &) excludendis ouis, ad alcyonem pertinet, non ad coruum. Et mox, Alcyon (inquit Albertus) est auis nigra, non admodum magna: & forte hanc vocauit Auicenna coruum marinum propter coloris similitudinem. sed nigram esse alcyonem, falsò & sine authore scribit. Et rursus eodem capite, Alcyon est eadem cum alchorab marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis, rarò apparēs, &c. Sed de auibus Diomedeis toto genere diuersis, nos suo loco priuatim agemus. Alcyonem ignorauit Albertus dicens eam coruum marinum esse, Niphus. Apud Auicennę interpretē alcyonis ceu Græcum nomen in publicatis codicibus absurdissimè legitur. Albertus cum alcyonis scripsisset historiam ex Aristotele vel Auicenna, mox subiungit: Alia autem auis est, quę vocatur Græcè *fastorath*, quæ est picus marinus & agrestis, maior aliquantulum passere, &c. cùm & hæc & quæ sequuntur omnia non minus quàm quæ prius de alcyone expressè scripserat, alcyoni soli conueniant, & eadem fermè repetantur. Idem Aristotelis de alcyone verba recitans, cum cinnamomo aue eam confundit.

Alcedo eadem quæ alcyon.

Diuersa autorum sententia de alcyone qua auis sit.

Fui ego aliquando in ea opinione, vt auem quæ à barbaris ispida nominatur, alcyonem esse coniicerem. quam sententiam meam etiam doctissimus vir Guil. Turnerus Anglus tunc approbatam in suo de auibus libro publicauit, & illum nuper secuti Georg. Agricola, Eberus & Peucerus, idem tradiderūt, sed cum distinctione, ac si hæc auis alcyon fluuiatilis esset, non autem marina: cùm veteres huius differentiæ non meminerint. nam Aristoteles scribit alcyonem auem marinam fluuios etiam subire: non autem diuersam fluuiatilem à marina esse. Verum hæc scribo non vt coniecturam, cuius autor ipse fui, refutem: neq; vt viris longè doctissimis aduerser: sed vt diligentius inquirendi occasionem harum rerum studiosis excitem. Hæc iam scripseram cum Petrum Bellonium etiam diligentissimum virum in Græcia nuper alijsq; remotissimis regionibus peregrinatum, similiter ispidam, quam ipse vocat *martinet peschеur*, id est apodem vel hirundinem piscatricem, pro alcyone accipere cognoui. Idē iyngem auem in Athomonte Græciæ vulgò alcion nominari scribit. Alcyonem habemus in inferiori Germania in littoribus maris, & ad Hauelam flumen, vbi ab incolis vulgò impropriè Wasserhünle dicitur, & aliquo modo propriè Eißvogel / quia glaciosa hyeme nidificat & excludit pullos. illo tamen nomine dicitur & alia auis, nempe quæ ispida est, Christophorus Encelius. Puto & anaris oceani genus rostro mirabile, ab aliquibus vocari Eißvogel. ¶ Arist. de hist. anim. 8, 3. aues quasdam degere scribit circa fluuios & lacus, alias circa mare. Ex parydris & iuxta aquas dulces degentibus præter cæteras numerare etiam τὸ τῶν ἀηδόνων γένος, vt in exemplaribus nostris habetur, Gaza & Niphus vertunt alcedonum, cum Græci luscinias ἀηδόνας vocent: sed illæ non degunt iuxta aquas. quare cùm vox corrupta sit, apparet illos diuinasse legendum ἀλκυόνων. Albertus ex Auicenna hoc in loco habet seoralion, corruptissimam vocem. Alcyonum sanè hoc loco nō rectè legi etiam quæ proximè sequuntur philosophi verba indicant: Circa mare verò versantur (inquit) alcyon (Gaza de suo inserit, quoq; nimirum ad excusandum quòd proximè etiam alcedones inter παρύδρους nominarit) & carulus, (sic Gaza κήρυλον reddit.) Absurdum autem foret cùm prius alcyones nominasset inter eas quæ degunt circa dulces aquas: mox easdem primas nominare inter maritimas. quanquam enim (vt diximus) fluuios quoque subeat alcyon: primum tamen & præcipuè maritima est, & à veteribus omnibus maritima nominatur. Kiranides eā in littoribus maris degere scribit. Suidas in voce Ἡμερόν inter aues maritimas numerat, his verbis: Θαλάσσια δὲ ἀλκυὼν, ἀηδὼν, κηύξ, αἴθυια, &c. vbi rursus mireris, quomodo aedō maritima sit, cùm in Aristotelis codice circa aquas dulces degētibus (vt iam dictum est) adnumeretur. Nos sanè Aristotelis locum deprauatum esse coniicimus: Suidæ falsum imitatione librariorum. Obiiciat aliquis Plinium quoq; lib. 10, cap. 32. vbi & reliquam alcyonis historiam ex Aristotele transfert, hæc verba interserere. sed forsan Plinij quoq; codex corruptus fuerit. Quod si quis ispidam recentiorum pleraq; cum alcyone paria facere, vel omnino speciem quandam alcyonis esse contenderit, hoc equidem illi concessero. ¶ Sig. Gelenius alcyonem auem in mari, eiusdem generis esse putat cuius est auis circa aquas dulces vulgo Gyfyz dicta, de qua in Vanello dicemus, sed hæc passere longe maior est. ¶ Cælius Calcagninus auem quæ à nautico vulgo (circa Italiam) hodie hirundo marina dicatur, alcyonem esse condicit: passere (inquit) haud multò ampliorem, colore tum cœruleo, tum viridi, nam etiam leniter purpureo insignem, eoq; non partiliter ita distincto, sed ex indiscreto variè toto corpore & alis & collo refulgentem, rostro subuiridi & longo & gracili, querula admodum voce peruolantē maria, & in præruptis scopu-

Ispida an alcyon sit.

Gyfyz.

De hirundine marina.

scopulorum nidificantē, cui prætereapisces in cibo sunt, Hæc ille. Nostri ab hac diuersam hirundinem marinam vocant Seeschwalb/quam ego meropem aut meropi congenerem esse puto, vt in illius historia dicam. Sed veram alcyonem paucissimis, præsertim mediterraneis, notam esse, mirum non est: quoniam(vt Aristoteles scribit) omnium rarissimum vidisse alcyonem est: ferè enim circa Vergiliarum occasum brumamq; ipsam apparet: & vbi primum per portum non plus quàm nauem circunuolárit, statim abit, vt nusquam prætetea videatur. quomodo Stesichorum quoq; eius meminisse notum est. Chærephon etiam apud Lucianum alcyonis cantum tanquam inauditum sibi hactenus & peregrinæ auis miratur. Audio tamen in Græcia hodieq; agnosci alcyonem, vulgari nomine φασιδόνις.

Alcedon rara auis quando appareat.

¶ Cerylus, κήρυλος, non alia est auis quam alcyon mas, vt Antigonus, citante Varino, scribit, & alij authores: qui & ceyx appellabatur. *Vide* infra in *A*. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum senescentes alcyonas vocari cerylos, Cælius: sed perperam. dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eosdemq; in senecta a fœmininis gestari. Κήρυλος, auis est fœmina, libidini dedita: aliqui alcyonem interpretantur, Hesychius. Alcedo apud mare versatur, & carulus, Aristoteles de hist. anim. 8, 3. non quòd aliter quam sexu has aues differre existimaret, sed vt nomina vulgo vsitata non omitteret: sic in eodem capite ficedulam & atricapillam pariter nominat, & alibi erithacum & phœnicurū, cum istas aues non specie sed affectione tantum aliqua (colore) differre fateatur. Albertus eo in loco ex Auicenna corruptissimis nominibus pro alcyone habet *tharaglyon*, pro cerylo *kydeloz*. Niphus carulū putat esse auem, quæ rusticè apud Italos *ciurlus* appelletur, quæ autem qualisq; illa sit, non explicat. Petrus Bellonius carulum Gallicè *cauard* interpretatur, nec aliud addit, nisi quod delphini venationem sequantur, & pisces deuorent, qui fugientes delphinū supra mare exiliunt. Sed Galli vulgò anatē marem *canard* nominant. Carulum marē alcyonem esse Ælianus quoq; agnoscit: quanquam alibi alcedonem & carulum mutuo inter se amore teneri scribit: vbi diuersarū speciē auium amicitias & discordias mutuas recēset.

Cerylus eadem auis quæ Alcyon.

B.

Alcedo non multo amplior passere est, colore tum cœruleo, tum viridi, tum etiam leuiter purpureo insignis, videlicet non particulatim colore ita distincta, sed ex indiscreto variè refulgens corpore toto, & alis, & collo. rostrum subuiride, longum & tenue. Talis species eius est, Arist. Quod ad colorem, illum pro diuerso ad lucem aut Solem conuersione variare coniicio, & iridis colores quodammodo imitari, sicut sericigenus ab ista colorum variatione apud nos denominatum. Similem colorem in vanello aue & coruo syluatico obseruaui, & aliis quibusdam. Agnoscit autem hunc in alcyone colorem, quæ vulgo Italis quibusdam nautis *hirundo marina* dicatur, Cælius Calcagninus quoq; vt in *A*. recitaui. quamobrem miror ab eo defendi Plinium, quem Aristotelis sensum hac parte non assequutum, ex ipsius (quæ huc subiicimus) verbis apparet. Alcyon (inquit) auis paulò amplior passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & candidis admixtis pennis, collo rostro, Arist. quod magis placet gracili ac procero. Et mox, Alterum genus earum magnitudine distinguitur, minores in harundinetis canunt: Calcagninus sentit codices nostros minus quam Plinij emendatos esse, potius credendum quam Plinium malè transtulisse: Ego verò contra sentio. iudicabunt eruditi. Albertus quidem ea quæ ad colorem & rostrum alcyonis pertinent, non vt Plinius, sed vt codices nostri habent, ex interprete Auicennæ repetit. *Plerumq; querelæ Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro*, Ouidius 11. Metam. Ξουθαὶ ἀλκυόνες, id est fuluæ alcyones a colore in Epigrammatis cognominantur. sed poetę non raro colorum nominibus impropriè vtuntur. Kiranides alcyonem auem valde speciosam esse scribit, subcœruleam vel viridem, variam colore. Venetiis aues duas vidi vulgo *galberie* dictas, magnitudine vulturum, plumis eleganti varietate aspectu iucundissimis, omninoq; similibus huic aui quam Turnerus facit alcedinem, Fauconerus. Cætera leguntur supra in *A*.

Descriptio formæ corporis.

C.

Alcyon auis est marina, Suidas & alij, (vt supra in *A*. dictum est,) maris adeò amans, vt prope fluctus nidificet, pectus aquis aspergat, caudā in terra sicca imponat, Oppianus in Ixeut. Athen. lib. 8. Clearchū autorem adfert, piscē adonidem siue exocœtum in littus aliquando vna cum fluctu extra aquā se recipere, atq; inibi super saxis quiescere, & si vigilet aues παρανδρίας cauere, ne ab eis deuoretur. sic autē vocat τοὺς ἐν ταῖς εὐδίαις [illegible] νεμομένους, hoc est aues illas quę sereno & tranquillo cœlo iuxta littus pascuntur. vt cerylū, trochilum, & creci similē elorium. Viuit ex venatione pisciū maris, Alber. subit & in amnes, Plin. in amnes longius ascendit, Arist. Iupiter alcyones noctu pasci voluit, & circa stagnorum fluuiorumq; maxime solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, Oppianus. [illegible], Lycophron. [illegible] Ξουθαὶ ἀφύσσονται χείλεσιν ἀλκυόνες, In Epigrammatis. ¶ Iupiter Ceyci & Alcyonæ eius vxori iratus, mutauit eos in aues singularē & disiunctam vitā degentes, εἰς ὄρνεα χωρὶς ἀλλήλων βιοῦντα, Varinus. ¶ Halcyonē videre rarissimū est (vt in *A*. etiā retuli ex Arist.) nec nisi Vergiliarum occasu, (cū occasu heliaco occidunt Pleiades, hoc est a quarto nonas Apr[illegible] ere, Alber. & circa solstitia brumamve, naue aliquando circunuolata statim in latebras ab[illegible]. ¶ Piscibus pusculis (paruis) viuit, Aristoteles & Kiranides. Ex alto in mare se immitti[illegible], Op[illegible] [illegible] vt catarractes & aliæ quædam pisciuoræ aues. Carulum quidem deuorare pisc[illegible] & παρανδρίας esse, paulò ante ex

Alcyon amans maris.

Quando appareant alcyones.

Victus.

Cantus. Athenæo repetij. ¶Scimus musicas esse alcedines, Ælian. Aues quæ suauius quàm alcyones cantillẽt, nemo vllas dixerit, Oppianus. Chærephôn apud Lucianũ suauem alcyonis vocẽ admiratur. *Litteraq; halcyonẽ resonant, & acanthida dumi*, Vergil. in Georg. Lugubrem reuera sonũ ab ea ædi testatur Chærephôn apud Luc. Alcedines à maritorũ obitu multo tẽpore lugent & se disperdunt. destitutæ canere, *ceyx ceyx* aliquoties repetunt, atq; ita cessant. Porrò ceycis (maris alcyonis) vocem nunquã vel mihi vel alijs audiendã optârim. curas enim & mortes, & infortunia significat. quãobrem Iupiter eas nocte pasci voluit, & locis circa aquas maximè desertis ne quid hominibus molestę forent, Oppianus. Alcyonũ genus vnũ vocale est, alterũ mutum, vt ex Aristotele Gaza transtulit: *vide* supra in *A*. ¶Cerylũ aliqui auẽ masculum & libidinosum, alij alcyonẽ interpretãtur, Hesych. Ceryli, id est alcyones mares in coitu immoriuntur, Aristophanis Scholiastes: iã senes in coitu extinguuntur, Isacius Tzetzes. Fœtificat alcedo toto *Coitus.* suæ ætatis tẽpore, parere nata menses quatuor incipit, Arist. Coniugis amans adeo est, vt non vno quopiam sed quolibet anni tempore cohæreat, congressusq; huius admittat, non per libidinem, quippe quę alteri nulli prorsus miscetur, sed beneuolentiæ quæ nuptam decet & amicitiæ studio, Plutarchus.

Nidificatio. ¶Nidificatio. Nidus (inquit Arist.) marinæ similis pilæ, & ijs quæ à flore maris halosachne dicantur, (de halosachne dicemus infra in *G*.) sed colore leuiter ruffo, figura proxima cucurbitis medicinalibus ijs, quibus collũ porrectius est. magnitudo maximis amplior quàm spongię, (hoc est, vt ego interpretor, maximus alcyonis nidus maximam spongiam excedit.) sunt enim alij maiores, alij minores, conseptus, stipatusq; vndiq; est, & crebro tum inani, tum solido constat. renititur ferramento acuto, vt vix possit discindi. Sed si vnà & ferro tundis, & manu collidis, facile perinde vt flos aridus maris (*holosachnẽ* dico) confrangitur. Os eius angustũ, quoad sit exiguus aditus, vt etiã si vertatur mare, influere nequeat. habet sua inania proxima cauis spongiarum. Ambigitur ex quanam materia cõponatur. Videtur tamen è spinis potius acus piscis constitui. piscibus enim alcedo viuit, Hæc ille. Nidi eius figura assimilatur figuræ pineali, aut ventosæ quæ habet collum longũ, Alb. Et rursus, Propter artificiosam compositionẽ materiæ, non facile ferro secatur, vt nux pinea, quæ ex lignis inuicẽ consertis componitur, quę facilius manu disiunguntur, quàm ferro scindantur. Sed Aristoteles aliter sentit, nempe nidum hunc si simul ferro cędatur, & manu atteratur & cõsrietur, (θραύειν enim & διαθραύεσθαι dicit,) facile dissipari. Cæterum mare non intrat in nidum alcyonis (inquit Albertus,) quoniam introitus fit è materia per aquam intumescẽte instar spongiæ, & tumore suo claudente viam ne aqua ingredi possit: quæ tamen materia ab aue ingressura comprimitur, & aquam exudans aditum illi præbet. Et rursus, Nidum facit cauum instar cannę, ex materiæ simili ossi sepiæ (halosachnæ, Arist.) prędura, quę facile friabilis est, difficulter verò secabilis aut fissilis. Nidi alcyonum (inquit Plinius, admirationem habent, pilæ figura (nos pilam vel ballam vt vulgo vocant marinam vidimus, orbiculatam, & veluti ex festucis coalitam) paulum eminenti ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine. ferro intercidi non queunt, franguntúrq; ictu valido, vt spuma arida maris. nec vnde confingantur inuenitur. purãt ex spinis aculeatis, (lego aculeati, id est acus vel belonę piscis.) piscibus enim viuunt. Hęc ille. Rostro suo, nec alio instrumento, nidum fingit alcedo, imò nauis instar fabricat, opus euerti mergiq; fluctibus nescium. componit quippe deuincitq; conserẽs inuicem acus piscieuli spinas, ac rectis alijs ceu stamini, transuersas alias veluti subtegmẽ implicat, mox cõsertum recuruat, & in orbem reducit: ac sic coaptat deniq;, vt opus nauigij specie turbinatu, ac qualo (κύρτῳ) propemodum piscatorio oblongiusculo simile euadat. perfectũ littori quò fluctus extremi pertingunt applicat. hic vnda molliter feriens, nondum firma satis hiantiaq; procellarum verbere deprehensa, sarcire docet: solida verò & iam cohęrentia constringit figitq; adeo, vt nec saxo nec ferro dissolui diffringiue facile queant. Qua quidem in re magna comprimis admiratione dignum ostiolum est, sic modificatum figuratumq;, vt hanc vnam subeuntem recipiat, cæcum cæteris & abditũ, ac aliud prorsus nihil admittens, ne vndarum quidem. Equidem arbitror nidum huius neminem non vidisse. mihi certe quoties vidi terigive, (vidi autem persæpe) istuc in animum subit dicere canereq; : *Talem quondam oculis Phœbea vidimus arce Deli*, corneam illam aram, inter septem, quæ vocant, mundi miracula celebratam: quæ quidam citra glutinum omne vinculumq; dextris tãtum cornibus coaptata ac commissa fuit, Plutarchus in libro Vtra animalium prudentiora, & Ælianus: Et eadem ferme rursus Plutarchus in libro de amore in prolem: & post cętera, Nidi orificium (inquit) ea commoderatione ad alcyonis magnitudinem factum est, vt aliud nullum animal neq; maius neq; minus id subire possit, sed aqua etiam (vt ferunt) ne minima quidem admittatur. Iam nido suo perfecto, circunlata in eo vndis, pullos nutrit, Gillius ex Æliano. dum nido vehitur, fœtificat, Volaterranus ex eodem. At non est verisimile nidum alcyonis in mari huc illuc iactari: quin potius saxo alicui proximè aquam (ita vt aquæ ἐποχεῖσθαι videatur) agglutinari. *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis*, Ouidius. Alcyones supra aquam marinam oua sua in ipso mari (ἐν τῷ βυθῷ) posita incubant & fouent. alij verò dicũt in extremo margine maris, in arena oua ab eis foueri, Scholiastes Aristophanis in Ranas. De alcyonio medicamento quod ex nidis alcyonum & ceycum peti quidam existimarunt, dicemus infra in *G*. Nidos vt sibi struant alcyones, non vt cæteræ aues festucas è terra colligunt, sed marinas aliquot herbas, quales sunt fuci, algæ, ampelides, bostryches, otacides & aliæ, Oppianus. Halcyon in littoribus fœtus suos ædere solet. nam in arenis oua sua deponit, medio ferè hyemis, Ambrosius.

¶Parit

¶ Parit alcyon circiter quinq; oua, Aristot. Et alibi, Partus huic ouis maximè quinq; consumitur. *Partus.* Pariunt oua quina, Plinius.

¶ Alcyonei dies. Alcyon (inquit Arist.) circa brumam parere solita est. quamobrem quoties bruma serena exstitit, dies alcyonei appellantur, septem ante brumam, & septem à bruma, vt Simonides quoq; suo carmine tradidit: vt, Cùm per mensem hybernum Iupiter bis septem molitur dies teporis, clementiam hanc temporis, nutricem sacram variæ, & pictæ alcyonis mortales dixère. tranquillum verò tantisper tempus efficitur, si ita euenerit, vt bruma austrina Vergiliis aquiloniis (τῆς Πλειάδος βορείου γενομένης) fiat. Septem primis diebus nidum conficere auem hanc fertur, reliquis septem patere, educareq; pullos. Dies alcyoneos fieri circa brumam, non semper nostris locis contingit: at in Siculo mari pe- *De diebus Alcyoneis*
10 nè semper id euenit, Hæc ille. Sed libet etiam Græca Simonidis verba adscribere: Ὡς ὁπόταν χειμέριον κατὰ μῆνα πινύσκῃ (temperat, castigat, πινυτὸν ποιῇ, σωφρονίζῃ) Ζεὺς ἤματα τεσσαρακαίδεκα, λαθάνεμόν τέ μιν ὥραν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι, ἱερὰν παιδοτρόφον ποικίλας ἀλκυόνος. Solstitio (brumali) maximè sunt insignes halcyones. dies earum partus maria quiq; nauigant nouère, Plinius. Et rursus, Fœtificat bruma, qui dies halcyonides vocantur, placido mari per eos & nauigabili, Siculo maximè. In reliquis partibus est quidem mitius pelagus, Siculum vtriq; tractabile. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Fouent oua septem diebus, tunc pullos educunt quos alij septem diebus enutriunt, Ambrosius. Ante brumam septem diebus totidemq; postea, sternitur mare halcyonum fœturæ, vnde nomē hi dies traxère, Plinius. Et rursus, Circa brumam plerisq; bis septem diebus halcyonum fœtura ventorum quiete mollius cælum : sed & in his & in aliis omnibus ex euentu significationum in-
20 telligi sydera debebunt, non ad dies vtiq; præfinitos expectari tempestatum vadimonia, Plinius. Sunt & sui in naturæ historiis felices in mari dies, à ventis qui consilescunt omnino alcyonides nuncupati, de quorum numero mira inter Græcos disceptatio cooritur, quinq; modo eos statuète Simonide, cui calculum adiicit Aristoteles, (sic apud Vatinum quidem legitur, & Eustathiū quoq;, sed falsò. idem locus apud Suidam corruptus est,) qui Simonidem in Pentathlis, & Aristotelem in libro de animalibus, hos dies vndecim facere scribit. Sed Aristoteles ipse quatuordecim facit, & Simonides totidem vt supra recitauimus, & rectè à Plinio cōuersum est:) Samio verò Demagora septem, nouem autem Philochoro: aliis demiq; quatuordecim. Nec me fallit esse inter classicos (de Columella puto intelligit, cuius verba inferius recitabo) qui tradant, octauo calendas Martias esse alcyonios dies, quibus in Atlantico quidem mari summa notetur tranquillitas, Cælius. Ἀλκυονίδες καὶ ἀλκυόνειοι ἡμέραι, αἱ εὔδιοι, γαλήνας ἔχουσαι ἡμέραι καὶ γαλή-
30 νην ἔχουσαι, Suidas. Iouem dicunt quindecim dies, vel (vt aliis placet) quatuordecim, tranquillos fecisse, vt alcyonii iuxta littora pariēdi opportunitas esset: Vel alcyonides dies vocantur, septem ante huius auis partum & septem illum sequentes, Varinus. Ἀλκυονίδας τ' ἄγειν ἤματ' ἐκ ἀεί, Aristoph. in Auibus: hoc est, & perpetuo alcyonios dies ageretis, ac totam hyemem placidā, non septem solum, vt nunc quidam esse dicunt, dies brumales tranquillos, Scholiastes. Alcyones pariunt septem ordine diebus, & educant fœtum. Fertur autem beneficium hoc (vt mare eis parientibus tranquilleretur) Nereides in eas cōtulisse, propter insignem in maritum pietatem, (de qua dicemus in *a*) Oppianus in Ixeut. Alcyone pariente circa solstitia mare totū tranquillum placidumq; sternitur, ita vt septem perpetuos dies ac noctes totidem media hyeme liberè nauigetur, omni tum per maria profectione longè quam per continentem tutiore, Plutarchus. De hac maris admirabili per hoc tempus tranquillitate, si cui otium suppetit, Alcyonem et-
40 iam Luciani dialogum perlegat, quanquam nihil ferè quod non ex aliis authoribus hic à nobis perscriptum sit ab illo tradatur. Οὐχ ὁρᾷς (inquit illic Socrates ad Chærephontem) ὡς αἰθρία μὲν τὰ ἄνωθεν, ἀκύμαντον δὲ καὶ γαλήνιον ἅπαν τὸ πέλαγος, ὅμοιον (ὡς εἰπεῖν) κατόπτρῳ; Similia de huius temporis tranquillitate Ælianus prodit. Halcyonei dies sunt à Virgiliarum occasu circa solstitia brumam ve. Octauo calēdas Martij Sagitta crepusculo incipit oriri, variæ tempestates, halcyonei dies vocantur, Columella lib. XI. Varro hebdomadon I. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme in aqua nidulātur, eos quoq; septem esse dixit, Non. Marcellus. *Vide* infra in *H.h.* prouerbium Alcyonij dies. Albertus cur alcyones bruma nidificent, causam adfert raritatem corporis earum quod vehementer terreum sit, & æstate vehementer exiccetur, adeò vt semen habere non possit. in maximo verò frigore clausis vndiq; poris humidum induci ait: & non esse credibile alcyonem viuere posse in regione quæ excedat latitudinem quinti climatis propter nimium frigus.
50

D.

Plutarchus alcyonem sapientissimum diuinissimumque marinorum omnium animal appellat. Quas enim luscinias (inquit) circa musicæ studium, quas hirundines circa indulgentiam (τῷ φιλοτέκνῳ, nisi quis malit φιλοτίκνῳ, vt proximè de columbis φιλάνδρῳ potius quàm φιλανθρώπῳ) quas columbas circa mariti amorem, quas apes summæ alcyonum industriæ conferemus? Miram earum circa nidificandum solertiam in C. exposuimus. ¶ Mariti amans est adeò, vt non vno quodam, sed quolibet anni tempore coniugem & congressūsque huius admittat, non per libidinem, vt quæ alteri nulli prorsus misceatur, sed beneuolentiæ coniugalis & amicitiæ studio: Eundem grauem iam annis & ægrè sequentem, suscepta cura fert souetque senem, (γηροφορῶ καὶ γηροβοσκῶ,) nusquam destituens, nusquam post se relinquens. Nam & humeris impositum (τοῖς ὤμοις,) in durso gestantes, Gillius ex Æliano. τοῖς πτεροῖς βα- *Alcyonis sapientia.* *Mirus erga maritū amor.*

ςάζουσι, Isacius Tzetzes, id est alis ferentes. sed melius dorso aut humeris ne alarum motus impediatur) circunferri vbilibet curatque, & adest in mortem vsque, Plutarchus. Theocriti interpres tradit ab Antigono proditum senescentes alcyones vocari cerylos. Cælius: sed ineptè, dicendum enim, alcyones mares vocari cerylos, eosdemque in senecta à fœminis gestari, vt ex Antigono citatur in Scholiis in Aues Aristophanis, & Varinus etiam scribit ex authoritate Pausaniæ. ¶ Si maritus obierit, fœminæ cibo ac potu omni abstinentes, multo tempore lugent & se disperdunt, &c. vt in *C.* relatum est.

E.

Ceyx infausta alcyonis vox.

Alcedines à morte mariti lugubriter canunt, & delituræ canere, ceyx ceyx, aliquoties repetunt, atque ita cessant. Porrò ceycis vocem nunquam vel mihi vel aliis audiendam optárim. curas enim & mortes & infortunia significat, Oppianus in Ixeut. an verò ceycis, id est alcyonis maris vocem infaustam esse dicat, aut fœminæ luctuosum illum cantum quo ceyx ceyx aliquoties repetit, dubitari potest.

G.

Alcyonij quinq; genera.

Alcyonij (inquit Dioscorides) quinq; cognoscuntur genera, primum quod densum, sapore acerbo, spongiosumque aspectu est: virosum identidem, ponderosum, piscoso (piscium putrium, Galenus) odore, quod copiosum in littoribus inuenitur. Secundum (oblongius, Galenus) concreti in hominis oculo vnguis (sic vertit Marcellus Verg. πτερύγιν ὀφθαλμικοῦ, malim penicilli ocularis, Galenus omittit,) aut spongiæ figuram habet, sine pondere, fistulosum, odore penè algoso. Tertium vermiculorum speciem ostendit, colore magis purpureo, (consistentia molle, Galenus.) quod quidam Milesium dicitur. Quartum succidis lanis simile, fistulosum, nec ponderosum est. Quintum fungorum figuram habet, sine odore & asperum: intus pumicis similitudinem aliquam, foris læuorem habet & acre est: quod plurimum in Bembico (Besbico, habet Græcus codex, & Stephanus) Propontidis insula nascitur, & [illegible]ntis eius vocabulo maris spuma (ἁλὸς ἄχνη) appellatur. Primi & secundi ad smegmata muliebria (ad ex[illegible]erendum & inducendū læuorem, Marcellus,) vsus est, cōtra lentigines, impetigines, (scabies, G[illegible] lepras, vitiligines, nigredines, vultusq; & reliqui corporis maculas omnes. Vtile tertium vrinæ an[illegible] est, & concrescentibus in vesica arenis: præterea nephriticis, cutem subeuntibus aquis & lieni. Idem [illegible]tum ex vino (fuluo & tenui, Galenus) vtiliter cataplasmatis modo contra capilli defluuia, quas alopec[ias] dicunt imponitur, eas explens. Vltimum dentifriciis accommodatum candorem dentibus affert. Miscetur & ad alia smegmata & psilothra addito sale. Si cremare aliquod eorum volueris, cum sale in crudum fictile cōiicito: lutoq; circunlito ore eius, in fornacem ponito: cumq; coctum fictile penitus fuerit, ablatum ex fictili alcyonium reponito & vtere. Lauatur autem cadmiæ modo, Hucusq; Dioscorides. Auicenna lib. 2. cap. 613. spumā maris nominat, Arabicè *zebd albhar*. Calfacit (inquit) & siccat abscessu tertio: abstergit & adurit. Duo spongiosa adhibentur ad abluendum, (abstergendum) & inter remedia bothor lactei & panni, & vestigiorum (maculatum) in facie: cætera in psilothris. Planum (quod fungi speciem refert) medetur abscessibus qui clauis similes sunt: purpureum scrophulis, & podagræ cū cera & oleo rosaceo, &c. vt Dioscorides. ¶ Galenus lib. xi. de simplicib. med. alcyonia (ἀλκυόνια) omnia abstergere & discutere scribit, acri & calida facultate prædita. Tertium præ cæteris tenuissimarum esse partium: quartum simile illi facultate sed non paulò imbecillius. quintum calidissimū omnium, ita vt pilos deurere, & cutim vlcerare possit. Hoc Dioscorides (vt retuli) in Propontide halòs achnen vocari ait: cuius tamen Ga-

Halos achne, spuma maris.

lenus in alcyonio non meminit, sed postea priuatim, Halòs achne (inquit) ceu spuma quædā est salis efflorescens, multò quàm sal tenuiorum partiū. itaq; & attenuare & discutere eo multò validius potest. reliqua verò eius substantia ita vt sal astringere non potest. (Hę propemodū vires sunt salis petræ hodie dicti, vt in locū eius rectè substitui posse videatur.) Interpretes Latini *salis spumā* transferūt: non *florem maris*, vt Gaza, vbi Aristoteles ei alcyonis nidum cōparat, nec maris spumam, vt hodie quidam. etsi [illegible] etiam Græci quidā Grammatici maris spumam interpretentur. Alioqui hęc vox significat minimas festucas (quas nostri similiter vocant Aglen) quisquilias, sordes, aceres, ἄχυρα. & metaphoricè minimas guttulas roris aut vini, inde apud poetas ὑγρὰν ἄχνην, & οἰνωπὸν ἄχνην legimus, guttas scilicet dispersas minutatim: & κύματος ἄχνην apud Homerum, tenuissimam fluctuū partem, siue spumam, siue cōspersionem guttarum. Et quoniam mare salsum est, quod ex aqua marina ad scopulos conspersa spumeo aspectu in eis concrescit, ἁλὸς ἄχνη vocatur, maris asperginem dixeris. Spumosa maris salis lanugo halos achne est (inquit Dioscorid. lib. 5. ἐπήνθισμα ἁλὸς ἀφρῶδες.) inuenitur in saxis. easdem sali vires habet. Videtur autē hæc tum viribus tum descriptione diuersa à quinto alcyonio, quod Dioscorides nō vbiq; sed in Propontide tantum ab indigenis halosachnen vocari scribit. id enim corpus solidū est fungorum figura. propriè verò dicta halosachne spumam & asperginem referre debet, consistentia nimirū nitrosę illi parietum lanugini quam vulgò salem petræ vocamus, similis, εἴλυτο δὲ πάνθ' ἁλὸς ἄχνῃ, Odyss. ε.
¶ Fit in mari & halcyoneum appellatum (inquit Plin.) ex nidis, vt aliqui existimant, halcyonum & ceycum: vt alii è sordibus spumarum crassescentibus: alij è limo vel quadam maris lanugine. Quatuor eius genera: Cinereum spissum, odoris asperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ. Tertium candidioris vermiculi. Quartum pumicosius, spongiæq; putri simile, penè purpureum. Quod optimum, id est Milesium

lesium vocatur. Quò candidius autem, hoc minus probabile est. Vis eorum, vt exulcerẽt, purgent. Vsus tostis & sine oleo, mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & sulphuris duobus obolis. Halcyoneo vtuntur & ad oculorum cicatrices, Hæc ille. ¶ Apud Galenum in opere de medicamẽtorum compositione sec. loc. diuersos alcyonij vsus à me obseruatos, hîc subiiciam. Alcyonium inter abstergentia pharmaca quibus attenuãtur pili censetur, lib. 1. cap. 5. Idem miscetur remediis quæ ad alopecias faciunt. præstat autem (inquit) in hunc vsum quod durius & asperius est: & rursus, vstum non vsto præstantius fuerit. Ibidem Soranus alcyonium medicamento ad alopeciam composito adiiciens, id aqua coctum vna cum ficcis læuigari iubet. Crito etiam duobus ad achôras medicamentis hoc addit: & aliis ad lichenes inscriptis tum simpliciter tum vstum. Alcyonium tum simpliciter tum torrefactum (in eodem opere 4, 7.) medicamentis liquidis ocularibus Asclepiadæ ad ficosas eminentias ac omnem extuberantiam carnis seu callum admiscetur. ¶ Ad dentium dolores ex causa frigida: Suffito canis mortui dentem ita vt fumus inde progressus ore excipiatur. pòst verò ipsum dentem vstum & modico aceto tritum, calidum ore retinendum præbe, & dolore liber erit, poteris & alcyonium suffire, Aetius 8, 28. Celsus alcyonio rodendi & exedendi vires adscribit.

Medicamenta ex alcyonio.

¶ Nonnulli pharmacopolæ (inquit Antonius Musa Brasauolus) pro spongia re quadam vtuntur intus lanosa, quam aliqui maris spumam arbitrantur, quoniam apud Dioscoridem halòs achne, id est maris spuma, spumosa maris lanugo dicatur. At reuera non est maris spuma quam pro illa sumunt. Suspicatus sum aliquando vrticam marinam esse, quoniã si aperiatur internæ partes manum vrunt veluti in vrtica herba, quod in vetustiore obscurius, in recenti vehementius fit, sicut & in herba vrtica. Facile est autem spumam maris habere circa scopulos collisam. Sed re accuratius perpensa, inueni hoc quod spumam maris vocatis, spongiæ figuram habens prædura, aut pumicosum, veterum alcyonium esse. Habent verò aliqui primam speciem spongię similem: alij quintã, quę pumicosa est. debebant autẽ seorsim haberi propter vires diuersas. Serapio cap. 388. alcyonium zebethalbahar nominat, interpres spumã maris reddidit: vnde forsitan factum vt vulgò etiam à pharmacopolis sic nominaretur: reuera quidem ex spumæ collisu fit. Cæterum salis spuma aut maris spuma, & alcyonium, quanquam res sunt diuersæ, tamen ab eodem principio nasci, & viribus quodammodo conuenire certum est, Hæc ille. Alcyonium omne hodie spumam maris appellant, excepto subrotundo (primo genere) quod ex figura pilam marinam solemus nominare, (de qua nos plura inferius.) Theophrastus alcyonium pumicem nominat, Georg. Agricola. Dioscorides quidem quinto generi intus pumicis similitudinem aliquam esse refert.

Vrtica marina.

Lanuginosam illam pilam (inquit Cælius Calcagninus epistolarum libr. 12. in epistola ad Vincentium Caprilem) quam ad me misisti, planè video non esse opus halcyonum, esse tamen halcyonæum (sic ille scribit per æ diphth. in penultima) tecum sentio: vel quòd ex eo halcyones nidum struant: vel, quod magis reor, quoniam eadem sit vtriusq; materia, & propè par opificium, sed hoc naturæ sponte cõcretum. Nam quomodo in hoc nidulari possint halcyones? cui neq; aditus sit, neq; conceptaculum in quo pulli ædantur, vel æditi alantur: præsertim quum Plinius, & ante Plinium Aristoteles, nidis halcyonum os paulum eminentius, sed perquàm angustum tribuat. abest præterea huic durities ferro impenetrabilis, abest rigor ille à spinis belones siue acus, ex quibus constant, contractus. Ad hęc nihil habet simile ad medicorũ cucurbitulis quibus est collum porrectius. Ergo hoc halcyonæũ existimabimus, nõ illud auicularum opera confectum, sed quod intra fornacem excoctũ deliciis fœminarum paratur, de quo lepidus poeta meminit, *Ore fugant maculas, halcyonea vocant*, (ἀλκυόνεια per ει diphth. in penult.) Hæc Calcagninus. Vidi ego frustum illius quam seplasiarij spumam maris appellãt, & eruditi alcyonium esse coniiciunt. id erat mali magnitudine (puto autem multò maiora reperiri) rarum, spongiosum, leue, friabile, tenui quadam crusta albicante, qua integrum erat, obductum: colore intus ad ruffum & fuscum declinante, gustu subsalsum, mandenti arenosum. Inerant intus corpuscula quædã oblonga, paulò solidiora, albicantia. accensum nõ ardet, sed pessimè olet. Videtur autem hoc primũ esse alcyonij genus cum alias tum fœtoris ratione. quanquã Georg. Agric. pilam marinam vulgo dictã, vt supra recitaui, primum alcyonij genus faciat, subrotundum id esse scribens, quod veteres non exprimunt, nisi quis Dioscoridis verba καὶ τῇ ὄψει σπογγώδης, id est aspectu spongiosum, ita accipiat, pręsertim quum Galenus genus alterum oblongius esse scribat. Sed demus esse rotundum, non tamen satis erit figura ad conuincendum quòd res eadem sit. Pallæ (sic vulgò pilas nominant Itali & Germani) siue pilæ potius marinæ, exiccant, & eundem ferè vsum, quem spongiæ, pręstant. Mentionem earum apud antiquos non reperi. (atqui Aristoteles, vt supra citauimus in C. alcyonum nidos sphæris, id est pilis marinis comparat.) Ego in spongiarum genere eas repono, quamuis zoophyta non sint, id est plantanimalia, vt spongiæ. Nam ex maris spuma ad littora collisa & cuiusdam herbæ minutissimæ festucis fiunt. Nonnulli ex fractis spongiis & spuma, alij arte faciunt ex glutino & taurinis pilis, ignaros pharmacopolas decipiẽtes. Cùm æstus & impetus maris herbam in minimas festucas diuisam ad littora detrudit: conglobãtur illæ immixta spuma, & ob motum supra littus ex fluctu collidente in gyrum tendunt & pilæ formam, Brasauolus. Idem verò alcyonij primam & vltimam speciem apud pharmacopolas reperiri ait, vt recitauimus, spumæ maris nomine. Pila marina, quam inter scribẽdum manibus tractabam, ex mediterraneo mari Gallico mihi allatam, magnitudine malum æquabat, mole laxa & rara, exilibus pilorum instar & breuibus festucis

Halcyonæum.

Pila marina.

Qua ratione fiat pila marina.

(nescio cuius marinæ herbæ) mutuò intricatis conferta, omnibus ferè vnius generis, fuscis, inodora, aut suo potius quodā odore non ingrato, insipidis ferè. festucæ illæ dentibus facile franguntur aut scinduntur, vt hac & aliis notis facile discernere sit à pilis animantium. nullum intus cauum, omnia vndiq; sibi similia, nec spumam nec aliam præter festucas illas substantiam reperi. Quòd si aliæ quædam præter has pilæ marinæ reperiantur, quas ipse nondum viderim (quãuis alias reperiri non puto) de illis mihi sermo non est. Nicolaus Myrepsus vnguento 78. contra lumbricos inscripto, admiscet pilam marinam vstam, vbi Græcè scribitur πάλι μαρίνα. reperitur autem (inquit) in mari rotunda, vt lana congesta. Et rursus in vnguento sequente, maris lanam rotundam eam vocari ait, vbi Leonhardus Fuchsius scholiastes: In hodiernam vsq; diem (inquit) deprauata voce ballam marinam vocãt pro pila marina. sic enim vocat Galenus lib. 1. de compos. medic. localiū cap. 2. inquiens, σφαῖραν θαλασσίαν κεκαυμένην, vbi Cornarius quid sphæra marina esset ignorare se fassus, spōgiam transtulit. miscetur autem cum aliis quibusdam in vnguento Critonis ad capillorum defluuia. ¶ Sed locum obscurum apud Dioscoridem ferè præterieram. Alcyonium secundum (inquit) κατὰ μὲν τὸ σχῆμα πτερυγίῳ ὀφθαλμικῷ ἢ σπόγγῳ ἔοικεν, &c. vbi Marcellus vertit, cohereti in oculo vnguis (vt & vetus interpres apud Serapionem, Galenus hæc verba prorsus omisit) aut spongiæ figuram habere, id quod mihi ridiculum videtur. quid enim spongiæ vel alcyonio cum vngue oculorū vitio, quem Græci pterygion vocant? Ego quanquā authorem non habeo, tamen re ipsa admonitus pterygion ophthalmicum hīc penicillum ocularem interpretor. nam & spongiæ genus mollissimum, è quo fiũt penicilli, vt docent Grammatici, penicillus dicitur. Penicillus igitur ocularis siue ex spongia, siue ex alia materia mollissima fuerit, aptus erit ad gramias & lippitudines abstergendas: in quem vsum etiam leporis pilo vel cauda vtebantur, vt docui in Lepore *E.* Quin & penicilla fiebant ex linteolis concerptis, vel medulla sambuci, vel spongia, vulneribus inserenda ne clauderentur, &c. ¶ Alcyonio nomen alcyones marinæ aues fecerunt, haud sanè quia ex earum nidis alcyonium mari innaret, sed quia ex eo mari innatãti & fluitanti halcyones nidos sibi ad fœturã faciant, Marcellus Vergilius. Alcyonium igitur aut mari innatat, aut in littoribus ciectum reperitur, vt de primo genere Dioscorides exprimit: quemadmodum & pila marina. alcyonum verò nidi, vt diximus, saxis adhærent. Grammatici Grȩci quidam, vt Hesychius & Varinus, alcyonium ineptè herbam quandam esse scribunt, vt etiam adarcen. Est autem adarce, vt Dioscorides prodit, veluti palustre quoddam alcyoniũ: nempe materia quædam concreta & subsalsa, in palustribus locis arundinibus & plantis quibusdam (χορταίοις) circunadnascens, dum paludes resiccantur, Asij lapidis flori colore similis, tota verò specie alcyonio molli & inani. Acre est admodum, & calidum abscessu quarto, viribus etiam alcyonio præcipuè quinto respondens. Quinta alcyonei species, cuius Dioscorides meminit, in littoribus maris eiecta reperitur, quam incolæ Samothraciæ, Imbri & Lemni vulgò *arkeilli* nominant, abundat in Besbico Proponudis insula non procul sub Marmara, adeò vt naues inde onerari possent. venditur tamen satis magno pretio, propter mercatores & seplasiarios coëmentes: à quibus iam veteri nomine relicto propter leuitatem & similitudinem spumæ, vulgò spuma maris appellatur, Petrus Bellonius.

Cur Alcyonium dicatur. *Adarce.*

H.

Alcyon auis. *Alcyone nomen mulieris.* *Alcedo.* *Cerylus.*

a. Cùm de muliere dicimus, hæc Halcyone (*vide* inferius in propriis) facit: cùm de auibus, hic & hȩc halcyon, hi & hæ halcyones, Seruius. Alcyon auis, Alcyone verò cognomen Cleopatræ, Eustathius. sed Ouidius alcyone in recto singulari etiam de aue dixit: *Incubat alcyone pendentibus æquore nidis.* Alcyonum meminit Seneca in Agamemnone. τὰς ἀμούσας ἀλκυόνας, Isacius Tzetzes dixit. Ἀλκυονὶς diminutiuum est pro parua alcedine, Varinus. Halcyonis ritu littus peruolgans furor, (forte, feror,) Pacuuius. hæc enim auis nunc Græcè dicitur ἀλκυὼν, à nostris halcedo, Varro. Et alibi, Halcedo quòd ea (Græcè) halcyone. Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone, Festus. Alcedonas nostri vocãt quasi algedonas ab algore, Hermolaus. Grammaticis quibusdam alcedo dicta videtur quasi algedo quòd frigidissimis temporibus nidificet: sed longè probabilius est à Græcorum alcyone descendisse hanc vocem. Sed absurdissimè author libri de nat. rerum, alcyon (inquit) quasi ales oceani: eò quòd hyeme in stagnis Oceani nidos facit & pullos educat. Nos Græcam originem ἀπὸ τοῦ ἐν ἁλὶ κύειν retulimus in *A.* Alcyoneus, id est vespertilio, Syluaticus & obscurus quidam barbarus in Synonymis nescio qua ratione. Ἀλχμὰν, ὄρνεον θρηνητικὸν, id est auis lugubris, Varinus: videtur autem vox esse corrupta pro ἀλκυὼν. ¶ Cerylus, id est alcyon mas, penultima correpta, per ypsilon in medio scribitur, accentus autem variat. Apud Comicum Aristophanem κηρύλος paroxytonum scribitur, & per lambda simplex in plerisque exemplaribus: Pausanias proparoxytonum facit & lambda duplicat, Eustathius & Varinus. Κηρύλος paroxytonum per η, in prima syllaba Doricum est: per ει verò diphthongum in prima & proparoxytonum, Atticum, vt ait Euphronius (in scholiis in Aues Aristophanis) sed verius est Æolicum esse hoc secundo modo scriptum: priore verò Doricam, Atticam & communem linguam pariter vti, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Didymus quidem putat (vt ibidem refert Scholiastes Aristophanis) nomen hoc secũdum naturam (id est ex proprietate etymologiæ) debere scribi κείρυλος. Iocatur autem poëta, & Sporgilum quendam tonsorem (κουρία Græci ἀπὸ τοῦ κείρειν dicunt) κηρύλον cognominat. Euphronius ait dictum hoc apud Dores vulgatum esse, βάλλε δὴ βάλλε, κηρύλος εἴην: quod & Suidas repetit: quo quid sibi voluerint non facile est coniicere: nisi forte idem quod perdiuissimus ille poeta in ipsa libidine mor-

tem

rem sibi contingere optarint, vt quoniam semel moriendum esset, Epicuri de grege porci morte etiam Epicurea fruerentur. Cerylum enim, id est alcyonem marem in ipso coitu extingui in C. recitauimus Κήρυλος propatoxyt. scribitur apud Athenæum, & κήρυλοι apud Varinum. Κηρύλος, oxytonum, apud Theocritum & Lycophronem. Κίρυλος (in prima per iôta.) piscis quidã, & genus auis, Hesychius. apud Varinum per rhô duplex habetur κήρρυλος, quod minus placet. quãuis apud Hesychium quoq; sic scribi ordo literarum postularet. Κείρυλος auis quam aliqui κήρουν (Varinus habet κήρυν. ego κῆρυν legerim,) Hesychius. *Vide* etiam supra in *A*. Κῆρις auis est, accipiter vel alcyon, Hesychius & Varin. *Vide* supra inter Accipitres diuersos. ¶ Ceyx etiam, κῆϋξ, alcyon mas nominatur. lege infra vbi Alcyones in auem transformatione scribetur inter propria. Halcyoneum appellatum (inquit Plinius) in mari fit ex nidis, vt aliqui existimant, alcyonum & ceycum. Aliqui cæyx per *æ* diphthongũ scribunt. Porrò κῆξ vel καύηξ alia auis est, nempe larus vel cepphus. ¶ In halcyonum genere fœmina nuncupatur δάμαρ, id est vxor. vt est apud Lycophronem & exposuit interpres, Cælius.

Κίρυλος.

Ceyx Alcyon mas.

¶ Epitheta. Alcyones, mœstæ, dilectæ Thetidi, Ceycis (scilicet coniuges.) Nunc ego desertas alloquor alcyonas, Propertius. ¶ Ceyx, Trachinius, Oetæus. Εἰναλίη κῆϋξ. Homerus. ¶ Κηρύλος δύπτης, (id est κολυμβός,) Lycophroni. ¶ Ἀλκυὼν, θρηνῳδὸς μελῳδὸς, πολύθρηνος, πολυδάκρυς, Luciano. Ξουθαί, in Epigrammatis. Ποικίλα, Simonidi apud Aristotelem: Gaza variam & pictam reddit. Πολυπενθὴς, Homero Iliad. 9. Σφίλω πελάγος, Plutarchus de alcyone. Στονόεντα τὰ φῦλα Ἀλκυόνων, Oppianus. Τανυσίπτεροι, Ibyco apud Athenæum.

¶ Deriuata. Ab alcedine, alcedonia, id est dies alcedonios dicimus. Ἀλκυονὶς, parua alcedo est: item adiectiuum fœminum. Græcis alcyonei dies ἀλκυονίδες ἡμέραι dicuntur, vt Luciano: & ἀλκυονίτιδες, vt Scholiastæ Aristophanis in Ranas: & ἀλκυόνειοι apud Suidam.

Alcedonia.

¶ Propria. Ἀλκυονὶς & Ἀλκυονίτης, mater Alcyonis, Suidas. ¶ Ceyx Trachiniorum rex Luciferi stellæ filius, cùm Alcyonem Æoli filiam (vel Neptuni & Alcyones Pleiadis) vxorem duxisset, præ nimia superbia inter deos censeri, seq; Iouem, illam verò Iunonem vocari voluit. Deinde cùm ad Clarium oraculum de statu regni consulendum vxore prohibente nauigaret, indignatus ei Iupiter, nauim & ipsum in Ægeo mari perdidit. Tum Alcyone vxor viso mariti cadauere in littus eiecto, miserabiliter illum defleuit (περὶ τῷ τύμβῳ, aliàs σπηλαίῳ): Iupiter verò eam (sic lugentem, alij præ impatientia doloris in mare se submersisse addunt) miseratus in auem eiusdem nominis mutauit: & Ceycem quoq; in eiusdem generis auem masculam quam cerylum nominant, alij adhuc Ceycem. Sunt qui scribant eos à Ioue irato necdum miserto in aues mutatos: auctaque pœna, vt hyeme tantum & circa littus maris parerent constituisse Iouem: demum verò cum fluctibus marinis oua sua confringi, nec vllam sobolis spem esse alcyon lugeret, tranquillos dies quatuordecim Iouis (Thetidis & Luciferi, Seruius) commiseratione, quibus illa & nidi structuræ & excludendis incubitu ouis operam daret institutos: qui hanc ob causam alcyonei dicantur, Hæc Scholiastes Aristophanis in Ranas, Varinus in voce Ἀλκυὼν & rursus in Εὐκαίρ: & in Ixeuticis Oppianus, & Scholiastes Homeri in nonum Iliados. Copiosius autem hæc omnia describit Ouidius libro x i. Metamorph. *Vide* Cæyx in Onomastico nostro. ¶ Sed alij aliter, vt subiiciemus. Probus Grammaticus primum Georgicorum Vergilij interpretans, Varia est (inquit) opinio harum volucrum originis, itaq; in altera sequitur Ouidius Nicandrum, in altera Theodorum. Putatur enim Ceyx Luciferi filius cum halcyone Æoli filia mutatus in has volucres. Idem refert halcyonem Scironis filiam latronis Attici Polyphemonis filij, quum pater ei præciperet vt quæreret maritum, arbitratam permissum sibi vt concumberet cum quibus vellet, ab irato patre deiectam in mare mutatam in hanc volucrem. Iccirco autem dilectas Thetidi poëta dicit has aues, quòd per septem dies quibus excludunt fœtus, in mari tranquillitas est vt tuta sit nauigatio, Hæc ille. Fuisse Alcyonei gigantis filias Alcyones Pausanias prodit, ac est ab Apostolio in Ionia repertum, Phthoniam, aliàs Phosthoniam, Φωσθονίας, Suidas in Φ.) Anthen, Methonẽ, Alcippam, Pallenen, Drimò, (aliàs Drymò,) Asterien: quæ à patris obitu ex Pallenæ (non Pellenæ vt Suidas habet) promontorio Canastræo (vel Canastro, apud Varinum non rectè scribitur Caistro) quod etiamnum sic appellatur, in mare se præcipites dederint: verum ab Amphitrite in auiriam gentem fint cooptatæ, ita vt mares ceryli dicantur, fœminæ verò à patris nomine alcyones, Cælius: & Eustathius, & Suidas qui testem huius fabulæ citat Hegesandrum. Alcyoneum (Ἀλκυονέα, vel vt poeta habet Ἀλκυονῆ) gigantem terribilem Hercules circa Isthmum Corinthi interemit, cum illac cùm bubus ex Erythea abductis transiret, vt canit Pindarus in Nemeis Carmine 4. Hunc ipsum Alcyoneum septem Alcyonum patrem, & Porphyrionis gigantis fratrem ab Hercule telis confossum Grammatici quidam tradunt. Ἀλκυόνος δ' ὃ τοσσονὶπ' ἀλγεσινῄχετο κῆϋξ, Theocritus Idyl. 19. Hercules occiso Cygno, Trachinen ad Ceycem venit, Cygni socerum, qui filiam suam Themistonomen ei locauerat, vt legimus in Periocha in Scutum Herculis Hesiodi.

De Ceycis & Alcyonis vxoris in aues transformatione.

Alcyoneus gigas ab Hercule interemptus.

¶ Dialogus Luciani extat de metamorphosi alcyonis, Alcyon inscriptus. Apud Varinum in voce Κήρυλοι, legitur Pausaniam condidisse Alcyones, huius inscriptionis librum. Proclus Diadochus Alcyonen numerat inter septem Atlantis filias Pleiadas: & quum alias alijs sphæris cœlestibus attribuat, vt Celæno Saturni, &c. Alcyonem ad Veneris sphæram refert, Cælius. Alcyone vna Pleiadum ex qua

Neptunus Irea sustulit, Gyraldus. Glaucum dæmonem marinum aliqui filium faciunt Anthedonis καὶ Ἀλκυόνης, Athenæus.

Historia de Cleopatra Marpissæ filia, quæ Alcyone cognominata fuit. ¶ Fuit & Cleopatra Marpissæ filia Alcyone cognominata a parentibus, ad memoriam luctus quo mater affecta fuit Idæ mariti desiderio, cùm ab Apolline rapta esset, vt meminit Hom. lib. 9 Iliados, vbi Marpissam Eueninen, id est Eueni filiam cognominat. Κούρη Μαρπήσσης καλλισφύρου Εὐηνίνης, Ἴδεώ τ', &c. de Cleopatra, quæ διώνυμος, id est binominis fuit, vt & Hectoris filius & alij duubus nominibus vocati, alterum quidem amicis tantum & intimis domi vsurpantibus, alterum verò cæteris communiter, Varinus & Eustathius. Ἴδεω genitiuus Ionicus est pro Ἴδου, a recto Idas: quod non animaduerterunt indoctiores quidam, Ideum non Idam cum appellantes: quos Pontanus etiam vir alioqui doctus in libro de aspiratione secutus Ideum Marpissæ maritum non rectè vocat, & Marpissam ipsam Alcyonen cognominatam fuisse non verè scribit: & an eadem fuerit Marpissa Eueni filia, Idæq; vxor dubitat, quum eandem fuisse constet. Sed illis in quibus errauit Pontanus omissis, ea duntaxat quæ rectè ab eo prodita sunt recitemus: ita vt quæ illi desunt ex aliis authoribus suppleamus. Euenus igitur Martis filius, Ætoliæ rex, cum Marpissa eius filia propter formæ tantatem à multis peteretur, hanc procis conditionem proposuit, vt curuli certamine inito præmium illa victori cederet, victus verò capite plecteretur, quod domus suæ fastigio affixum penderet. Itaque pluribus interfectis Idas Neptuni filius, frater Lyncei, licet à multis Apharei filius haberetur, equis velocissimis a Neptuno patre acceptis puellam rapuit, conspicatus eam Dianæ festo die cum aliis virginibus choreis indulgere, (& in Pleuroniem abduxit, Plutarch.) Quo cognito Euenus dolore atq; ira percitus, equos ascendit, Idam insequitur, quem vbi assequi posse desperat, equis confossis, in Lycorman se fluuium, qui post Euenus ab ipso appellatus est, deturbauit, cuius rei etiam Plutarchus meminit in libro de fluuiis. Idam autem voti compotem non passus est Apollo, (vt refert Lycophron) & ipse Marpissæ forma captus, quam etiam rapere conatus esset, securum abire: sed obuiam factus in itinere illum aggressus est. Sed nec Idas certamen detrectauit, sagittis eum impetere conatus: erat enim sagittandi peritissimus. Et cum diu pugnatum esset, inquit Pontanus: ex Scholiaste Homeri, cum prius tamen alios secutos autores, Marpissam ab Apolline raptam abductamq; & compressam fuisse scripsisset,) Iupiter ægre id ferens Mercurium misit qui prælium dirimeret, potestate facta Marpissæ, vt eius optio esset vtrum sequi ipsa vellet, quæ rem hanc animo voluens reputansq; sese mortalem esse, Apollinem vero deum, ac timens ne vbi vetula facta esset repudiaretur ab eo, decreuit potius Idam sequi mortalis mortalem. Et quoniam in magno luctu fuerat Ida marito suo charissimo formosissimoq; priuata, cum a Phœbo rapta esset, filiç postea supra legitimum nomen Cleopatrę, cognomen Alcyonæ adiecit, luctus sui memoriam in filiæ cognomine reponens, ab alcyone aue quæ & ipsa maximo luctu propter Ceycis mariti calamitatem affecta fertur. Nupsit autem Alcyone postea Meleagro, &c. Hæc ferè Pōtanus ex Scholiis in nonum Iliados, & alij. Quod autē Apollo olim Marpissæ amore captus perhibetur, admirandæ eius pulchritudinis significatio est, quasi forma heroidi isti solaris, hoc est Sole digna & maximè spectabilis fuerit, Varinus in Εὐηνίνη: vbi Μάρπισσα in medio per η scribitur, vt apud Plutarchum quoq;, sed perperā. debet enim per ἰῶτα scribi cùm heroinam significat: Μάρπησσα verò per η mons est Pari insulæ a quo lapides excinduntur, Stephano: vnde Marpesiam cautem poeta dixit. Alcyon de aue dicitur, Alcyone de Cleopatra, Cælius & Varinus. ¶ Apud Athenæum lib. 13. legimus Demo mulierem ab Antigono amatam esse, ex qua filium susceperit Alcyoneum, Ἀλκυονέα. ¶ Ἀλκυών, vicus quidam, δῆμός τις, Hesychius. Pausanias in Corinthiacis scribit se (prope Lernam in Argiuo vel Mycenæo agro) vidisse Alcyoniam paludem: per quam (inquit) vt Argiui memorat, Bacchus Semelen ab inferis ducturus, descendit. Polymnus ei descensum hunc ostendit. Alcyoniæ infinitæ est profunditatis: nec homo vllus reperitur qui ad fundum potuerit vlla machina penetrare. Vnde & Nero multorum stadiorum funes connexuit, & plumbo appenso aliisq; instrumentis paratis, demisit, fundum tamen inuenire nullum potuit, &c. Transtulit hunc locum etiam Leonicenus in Varia historia. Mare ab Anurrhio (quod in Ætolorum Locrorumque finibus locatum est) adusque Isthmum. Alcyonium vocatur, Crissæi sinus portio, ab Isthmo ad Araxum stadia x x x. supra distans, Strabo libro 8.

Alcyoneus filius Antigoni ex Demo.

Alcyonia palus.

Alcyoniū mare.

¶ Vespasianus Augustus vtebatur etiam versibus Græcis tempestiuè satis, vt de Cerulo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ingenuum se & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, Ὦ Λάχης Λάχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὖ τις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ σὺ Κηρυλος, Suetonius.

¶ c. Ἀλκυόνες, αἳ παρ' ἀενάοις θαλάσσης κύμασι στωμύλλετε Τέγγουσαι ... Aristoph. in Ranis. Ὄρνιθες ... Πόντον ... Chorus in Iphigenia Euripidis. Ἀλκυόνας δ' ... Sibylla in Sardiniam insulam. Ὁ ... Theocritus Idyllio 19. Ἡ τοῖς ἀλκυόνων ... Hodyle poetria de muneribus quæ Glaucus deus marinus Scyllæ quam amabat, attulerit.

Superstitiosa de hac aue. ¶ e. Alcyonis caput vel pennam vel ventrem si piscator gestant, non ... bitur piscatione, Kiranides. Auis ipsa in domo posita, sedi... & ... auxit, Idem. Si quis gestarit eius oculus nauigans in mari, non timebit tempestatem aut h... aut qualemcunque necessitatem. Gubernator quoq; si gestant eos, secure & absq; h... gubernabit nauim, Kiranides. Cor alcyonis gestantem gratio-

gratiosum, amabilem, pacificum omnibus & formosum reddit: ita vt vel in medio hostium tutus sit, & neq; tempestate neq; fulmine lædatur. debet autem consui in pelle eiusdem auis & in thalamum aureum imponi, Idem.

¶ *g.* Alcyon tota assa & comesta, dæmoniacos sanat, Kiranides. Alcyonis oculos linteo inclusos si quis capiti nimium dormientis apponat, depellet ab eo somnum, Idem.

¶ *h.* Hymnus in alcyonem sub Socratis persona à Luciano scriptus est in Alcyone dialogo.

¶ Prouerbium. Quod dixit in Cassina Plautus, Tranquillum est, Halcedonia sunt circa forum, prouerbij speciem gerit, inquit Erasmus. significatur hac voce tranquillitas & silentium. Idē in Pœnulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis, Quam mare est olim, quum alcedo pullos educit suos. Extat etiam in Græcorum commentariis huiusmodi prouerbium, Ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις. id est, Halcyonios agis dies, id est tranquillam & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auibus, Ἀλκυονίδας τ' ἦγεθ' ἡμέρας ἀεί. Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq; refert: *Non tepidum ad Solem pēnas dies. in littore pandunt Dilectæ Thetidi alcyones.* Meminit harum & Theocritus Idyllio 7.

Prouerbium. Halcedonia sunt.

Alcyones

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν, Τόν τε νότον, τόν τ' εὗρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς Νηρηΐσι, ταί τε μάλιστα Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τε περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα.

¶ Alcyonios dies discedentibus à se mari, aut eodem elemento reuersuris coniugibus & amoribus suis, amicæ & vxores precabantur, apud antiquos Græcorum & Latinorum poëtas, Marcellus Vergilius. Alcyonitides dies dicuntur, cum oua sua fouent alcyones, quod tempus ventorum vndarumq; tranquillitate celebratur, Scholia in Ranas Aristophanis. *Perq; dies placidos hyberno tempore septem Incubat alcyone pendentibus æquore nidis: Tum via tuta maris, ventos custodit & arcet Aeolus egressu, præstatq; nepotibus æquor.* Ouidius Metam. xi. Alcedonia dicuntur ab alcedine, sicut ab halcyone halcyonides, hoc est tranquilli dies quibus nidificant halcyones, Varro. Propertius tempestate vexatus lib. 1. alcyones alloquitur & inuocat. Halcedo hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos dies halcyonios appellant, Varro. Sed copiosè de his diebus scriptum est supra in C.

¶ Emblema Alciati, cuius lemma, *Ex pace vbertas.*

Grandibus ex spicis tenues contexe corollas, Quas circum alterno palmite vitis eat.
His compta halcyones tranquillis in marmoris vnda Nidificant, pullos inuolucresq; fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoq; fertilis annus, Aequoreis si rex alitis instar erit.

Emblema Alciati.

DE ALVCONE.

ALVCO auis est nocturna, vt Gaza ex Aristotele reddidit pro Græca voce ἐλεός. Vnguibus aduncis, maior gallinaceo, picas venatur vt etiam vlula: cui & asioni specie quoq; similis est. Ἐλεός, auis quædam, & mensa coqui seu lanij, τράπεζα μαγειρική, Suidas. Videtur autem acui vltima ad differētiam vocis ἔλεος, quæ misericordiam significat. Ἐλειός (per ει diphthongum in penult.) accipitris genus, Hesych. & Varinus. Sed alias etiam nocturnas aues grammatici quidam cum accipitrum & aquilarum genere ineptè confundunt, vt docuimus in Chalcide supra. Vbi apud Aristotelem lib. 8, cap. 3. de anim. histor. ἐλεὸς legitur, Albertus (nimirum ex Auicēna) habet aquila aleni. Sed glis etiam animal quadrupes ἐλειὸς vocatur. Est & ἐλαιὰς per αι auis nomen, de qua dicam inter paros. Item ἐλία, aut forte ἐλέα, parua est auis, quæ ἕλη, id est paludes inspectat ab arundinibus, voce proba, Aristoteli. Et forte aluco etiam Græcè ἕλεος cum aspiratione quasi ἐλειος, id est palustris dictus fuerit. nam vlulæ quoddam genus à paludibus, Germani etiam Maßhuw appellant: quod nomen aliqui etiam buteoni tribuunt, quòd is corporis specie aliquatenus vlulam aut bubonem referat. Italicè hæc auis nocturna vulgo nominatur *alocho*, vnde Gaza videtur formasse vocem aluco, quę apud veteres Latinos non reperitur: hanc auem aiunt magnam & ruffam esse: & aliam eiusdem nominis minorem cornutam, id est plumis vtrinq; ad aures cornuum instar eminētibus. Talis quidem est bubo, cuius iconem suo loco ponemus. Ololigus, id est lucalis auis, Syluaticus. apparet autem illum *lucalem* pro *alocho* vel *alucone* dixisse. sed ololygon apud Gręcos variis modis accipitur, à nullo tamen pro aue nocturna, vt in Rana scripsimus, (nam Aristoteles ranarum marium vocem qua fœminas ad coitum alliciunt, ololygóna nūcupat, (etsi onomatopœia ipsa ad vlulam auem accedat. Aluco, vulgò *lucarus*, Niphus Italus. Λόχαλος legitur apud Aristotelem circa finem lib. 2. hist. anim. vbi Gaza vertit ciconia: quasi legerit πελαργός. sed apparet hoc nomen Italicum esse auis nocturnæ, ab aliquo forte adscriptum vt vocem *ascalaphon* interpretaretur, & à librariis postea perperam insertum. Illyricè, *lelek*, Gelenius. Aliqui Germanicè interpretantur ein Eul/ quod vocabulum vlulæ conuenit, quæ auis aluconi similis est specie naturaq;, & magnitudine æqualis.

Ololigus. Lucalis.

Λόχαλος

DE AMPELIDE.

AMPELIDES, ἀμπελίδες, aues sunt quas nunc ampelionas, ἀμπελίωνας vocant, inquit Pollux. numerat autē eas inter aues cibo appetitas. Ἀμπελὶς nominatur etiā Aristophani in Auibus in Choro auium: meminit & Callimachus. Germani aues quasdam vocant Weinvöglein/ hoc est vinearum aui-

culas, de quibus in Rubeculis scribam. Iidem turdorum genus minimum vinearum aues, Weingartvogel/ nominant, nostri Winßlen. Hos forte Arnoldus Villanouanus frigellos nominat, cùm scribit: Frigelli sturnis similes in vineis reperiuntur, & racemis inebriantur. Ficedula quoq; auis non ficis tantum, sed & vuis vescitur, teste Martiali. Wottonus an eadem sit ampelis, dubitat. Κρεπὶς (inquit Pollux) placenta fiebat ex farina & melle, in qua impositæ erant aues ampelides aut ficedulæ assę, quibus in cibo consumptis, placentam etiam ipsam in ius auium intritam (ζωμῷ ὀρνιθείῳ ἐνθρύψαντες) edebant. Oppianus in Ixeuticis ampeliones leuissimas aues visco capi ait, ἀμπελίωνας scribens cum acuto in antepen. id quod magis placet quàm si ω circumflectatur, vt apud Pollucem. In eodem opere Oppianus ampelides nominat herbas quasdam marinas cum fucis & algis, ex quibus alcyones nidificent.

DE ANATE CICVRE, ET IN GENERE.

A.



Descriptio anatis domesticæ.

ANAS apud Auicennam *bath* per t aspiratum, & sine aspiratione *bat* apud Serapionem nominatur: à qua voce corruptæ mihi videntur istæ, *bar*, *barar*, *baltat*, *har*,: apud Syluaticum: apud quem etiam anax pro anas aliquoties legitur. Idem *burachet*, & *sengarion* & *ascebete* anatem interpretatur. *Besceher*, id est anas, vetus glossographus Auicennæ. *Adduata* pro anate apud Albertum legitur vbi boscas comparatur anati ex Aristotele. Anas Græcè νῆσσα dicitur, νῆσσα χερσοικίδιος de cicure apud Scholiastē Arati. Χῆνα recentioribus Græcis, vt audio, aliis παπίτζα vel pappos, de qua voce plura leges in ansere A. Italis *anatre*, *anadre*, *anitra*. Hispanis *anáde*. Lusitanis *aden*. Galli marem appellant *canard*, fœmellam *cane*, *canon* & *caneschon* diminutiua sunt iísdē. Germani Endt/ Ent/ Ant/ Antvogel: marem priuatim Entrich vel Entrach/ (aliqui Retschen/ à voce quæ rauca est, fœminarum argutior. Vocantur tamen & anates feræ maiores Retschendten à nostris,) & Saxones eundem Erpell. Flandri anatem vocitant Aente vel Aende. Angli *duck*: cuius vocabuli origo Germanica est, & mergis potius conuenit. Illyrij *Kaczier*, Poloni *Kaczka*.

B.

Anas est auis (lato dorso, minor ansere, & maior pullo aquatico, [fulicam forte intelligit,] Alber.) aliquantulum maior (minor potius, Kiran. gallinæ magnitudinem ei adscribit) gallo. mas caput & collum viridis coloris habet, rostrum verò latum: & alas albo viridi nigroq; distinctas: torquem albū circa collum, pedes ruffos & latos ad natandum aptos, Author lib. de nat. rerum. Anatū omnium rostri pars siue lamina inferior, per medium vacua est, & oras tantum habet. medium tenui cute obtensa repletur, vt & aliæ aues forte, Gesn. Anas domestica & alba inuenitur, & cinerea, & compositi coloris ex vtrisq; dictis, vt etiam anser, Albertus. Alexander Myndius marem maiorem esse scribit, magisque varium, Athenæus: & eidem quod cæsium in oculis est paulò minus quàm fœminæ esse, vt Gillius ex Æliano reddit, sed ineptè. nam Athenæus lib. 9. non colore oculorum marem à fœmina distinguit, sed auem aquaticam quæ γλαυκίον ab oculorum colore dicatur, anate paulò minorem esse scribit. Masculis omnia membra præstantiora & colorata pulchrius tum in cicure tum in fero genere. Anatum circa superficiem corporis separati sunt musculi, quorum interiores albiores sunt: quod si exteriores liueant, quod vi frigoris fieri videtur, bonam æstatem secuturam rustici apud nos coniiciunt: quæ coniectura forte ex syluestri anatum genere certior habetur. Anates quædam candida tanquam zona cinguntur, ex pennis albis, vt Scholiastes in Aues Aristophanis refert: vnde iocus poetæ, Καὶ τὴ Δί' αἱ νῆτται γε περιεζωσμέναι Ἐπλινθοφόρουν. Sed talem in medio collo circulum anas fera maior habet, vt infra dicemus. ¶ Lingua in plerisq; anatibus propriè dictis vtrinq; videtur quasi plumas habere, & interius dētata esse asperiusculis vtrinq; eminentiis, vt in feris quibusdam anatibus obseruatū nobis est. ¶ Anati gula tota ampla est & lata, Arist. Quà intestinū desinit appendices paucas habet, & palmipes est, Idem. Auium palmipedum aliæ habent rostra lata, vt anas & anser, & omnia eorum genera. est enim rostri latitudo apta ad fodiendum & quasi cribellandum (euentilandum) lutum. aliæ acutum & longum, &c. Albertus.

C.

Anates in aquis versantur.

Anas circa lacus & amnes versatur, Aristot. qui & marinam eam alibi facit. Amphibiam vitam degit, sed in aquis quàm terra libentius. Aquis fluminum gaudet, difficileque sine his viuere potest, maximè

maximè cum cibos siccos ingurgitat, Author libri de nat. rerum. Alites quædam quæ inclusæ aluntur non sunt contentæ terra, sed etiam aquam requirunt, vt anates, &c. Varro. ¶ In fluuijsq; natans forte terminit anas, Author Philomelæ. Nostri per onomatopœiam de anatum gregatim vociferantium clamore verbum rätschen in vsu habent. aliqui anates mares peculiariter eodē vocabulo appellant, quorum vox rauca & grauis est, fœminarum argutior, vt quidam putant. sed Albertus contrarium scribit: In omni (inquit) anatum genere, vox fœminæ crassior est, maris acutior. ¶ Anates rostro fodiunt cœnum in aquis, vbi reperiūt radices herbarum, & semina plantarum aquaticarum, & vermes, & oua animalium aquaticorum, & alia huiusmodi quę sunt cibus anatum, Albertus. Anates domesticæ auena aut herbarum radicibus aluntur. Anates Ponticas edendis vulgò venenis victitare tradit Aul. Gellius: nostræ vermibus, pisciculis, lumbricis, gramine, herbis, limo, sordibusq; aquarū victitant, & venenata etiam quædam attingunt, vt araneam, lacertam, ranam rubetam, Georg. Fab. Delectantur in cibo herba anatina, quæ in superficie aquæ stagnantis ex Solis adustione nascitur: quæuis etiā reptilia & vermes & fœda quæcunq; deuorare gaudet, Crescentiensis. ¶ Anates solæ, quæque sunt eiusdem generis, in sublime sese protinus tollunt, atq; è vestigio cælum petunt, & hoc etiam ex aqua. itaq; in foueas, quibus feras venamur, delapsę solę euadunt, Plinius. ¶ Mares aliquando cum plures fuerint simul, tanta libidinis insania feruntur, vt fœminam solam coëundo vicissim ac certatim occidant, Author libri de nat. rerum. Anas non ouat neq; pullificat nisi semel in anno, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem, Albert. ¶ Anatum oua gallinis sępe supponimus: è quibus pulli orti, primum aluntur ab ijs a quibus exclusi fotiq; sunt. deinde eas (pulli matres) relinquunt, & effugiunt sequētes, cum primum aquam quasi naturalem domum videre potuerūt, Cicero de nat. deorum 2. Super omnia est anatum ouis subditis gallinę atq; exclusis admiratio, primò non planè agnoscentis fœtum, mox incertos incubitus sollicitè conuocantis: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis natura duce, Plin. Qui cupiunt anates mansuetiores habere, magisq; domesticas, ij quidem si circa stagna inuestigauerint oua, gallinisq; subiecerint, enutriuerintq;, cicures habebūt eas, Didymus in Geoponicis. *Vide* etiam infra in E. ex Columella. Anas quasi conscia infirmitatis, quòd neq; terræ neq; aquæ suos fœtus credat, iuxta paludes & rigua parit, & statim à partu aquas petit, Volaterranus. ¶ Primū vt anas peperit (parit autem in terra extra aquam) propè aut stagnum aut paludem, alium ve aquosum locum, statim eius fœtus recondita quadam natura & propria aquam prosequitur, Ælianus. Et alibi, Anaticulatum pulli primum vt lucem aspiciunt, continuò à partu natāt. Hoc apud eundem lib. 10. variæ historiæ Græcè sic legimus, Τὰ δὲ τῶν νηττῶν νεόττια, ὅταν ἴδῃ φῶς, ὅσον ἐκ τῶν ᾠῶν ἐξέλθῃ, νήχεται. Anatum pulli mox vt ouū exeunt, tanta agilitate vigent, vt etiam si matrem mori vel alienari eōtigerit, sine nutrice viuant, Author lib. de nat. rerum. ¶ Palumbes, &c. annuum fastidium purgant lauri folio: anates, anseres cęteræq; aquaticę herba siderite, Plinius. sed sideritis incertum & vagum nomen est, & diuersis herbis quarum vis esset ad vulnera ferro facta glutinandum attributum. Dioscorides triplicem facit, vnam marrubij, alteram filicis, tertiam coriandri folio. Plin. præterea latissimo folio sideritidis genus, quod & scopa regia nominetur, commemorat. Chamæpitys quoq; in Eubœa, vt refert Dioscorides, sideritis appellatur. Apud eundem inter nomenclaturas Achillei, helxinæ, & verbenacæ alterius sideritidem legimus. Ex his omnibus quænam aquaticis auibus conueniat sideritis, loco etiam aquoso nascens quærenda est. Infestantur anates, vt & anseres, pediculo sui generis.

Anates in aquis versantur. *Anatum vox.* *Cibus.* *Volatus.* *Libido & coitus.* *Oua gallinis supposita.* *Partus.* *Pulli.* *Morbi & remedia.* *Sideritis.*

D.

Aues quædam imitantur ciuilitatem gregaria conuersatione & defensione communi. itaq; facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, aut auium imaginibus iuxta retia, mox cum ad illas conuersandi gratia accesserint, retibus includuntur, vt grus, anas, & sturnus, & huiusmodi. Eædem defendunt se mutuò aduersus accipitres & aquilas. Nam anates & cæteras palmipedes aquaticas, videmus visa aquila congregari simul in aqua, & cum illa impetum fecerit ad rapiendum, demerso capite aquam spargentes in faciem aquilæ, accessum eius prohibere, Albertus. Cum aquila in anates (aut earum pullos) rapiendos inuolat, se intra aquam submersione abdunt, atq; infra quam natando, ex alio loco extra aquam eminent. Quòd si aquila illuc quoq; incumbat, & instet, ij iterum demerguntur, atq; tandiu sursum deorsum commeant, dum aquila fuerit submersione suffocata, aut discesserit in aliam prædam. tum enim hæ deposito hostis suæ metu, ad summam aquam elatæ turgidæ fusi natant, Ælianus. *Visa fugit nymphe veluti perterrita fuluum Cerua lupum, longeq; lacu deprensa relicto sidens. Accipitrem fluuialis anas*, Ouidius Metam. 11. Anas, gauia (larus) & harpa inuicem dissident. quoniam omnes cibum à mari petunt, Aristot. sed Plinius hunc locum transferens, aliter: Aquaticæ (inquit) anates & gauiæ dissident: Harpe & triorches accipiter (etiam dissident.) Vulpes cum alias aues tum anates rapiunt.

Mutua aliarum symparthia. *Quarationeanates aquilæ impetum effugiant.* *Anas & gauia dissident.* *Vulpes anates rapiunt.*

E.

Quæ de anatibus capiēdis apud authores legimus, ad syluestres referre placuit. cicures enim capi non opus est. Ex syluestrium autem ouis cicures nasci, si gallinis fouenda subijciantur, scriptum est in C. ¶ Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur vt anseres, Crescētiensis. ¶ Nessotrophei cura similis (vt anserum, inquit Columel. 8. 15.) sed maior impensa est. nam clausę pascūtur ana-

Quaratione cicurentur & nutriantur anates.

F.

¶ Carnes anserum & anatū plurimum sunt in vsu, quoniam inter se parum distant, substantia, complexione & virtute. Humidæ valde, temperatè calidæ, duræ coctionis, mali succi, plurimarū superfluitatū, & humores corruptioni paratos generant. Nic. Massa in epist. Caro anatis calidior est omnibus carnib⁹ auium domesticarū, Auic. & Serap. (hoc & alia quædā similiter de carne anseris apud authores scribuntur: nēpe de vtraq; quòd sit calida, humida, crassa, dura, concoctu difficilis, excrementitia. Et quandoquidē quidā interpretes Arabum anatem cū ansere aliquando confundant: videntur hæc tamen ex æquo ferè vtriq; aui conuenire.) Anatis caro non multum differt ab anserina, sed calidior est, Platina & Bapt. Fiera. Anates excrementitiæ sunt, Psellus. Anatum caro durior est quàm gallinę, columbæ, &c. Galenus lib. 3. de alim. Refrigeratū calfacit, vt quidam dicunt, & aliquando febrim inducit, Auicenna. Calida est valde. nā comedi de ipsa & calefacit me: & dedi de ea calefacto, & incaluit amplius: & rursus refrigerato, & calefacit cū, Galen. de compos. catà génn, vt citat Serapio. ego locū hunc apud Galenum nūquā puto extare. Anates & anseres aues sunt calidæ & humidæ abscessu secundo, (quod & Auicenna scribit in fine secundi, Mich. Sauonarola) humidiores cæteris domesticis auibus (aliàs aquatilibus, Elluchasem.) Caro anatis calidior est, (& multū nutrit) non tamen plus quàm caro gallinæ, Rasis. Frigida est & melancholica, Alb. Caro anatis & aquaticarum auium nimium humida est, Hippocrates vt quidā citant: & in eo similis ouillæ, Auic. fastidium inducit, Mich. Sauon. Crassior quauis auiū domesticarum carne, Serapio. Durior quàm turdorum merularúm ve aut paruarum auium caro. Wotronus. Minus dura quàm caro anseris, Alb. Humores auget excrementitios, Rasis & Elluchasem. Fastidium inducit, Rasis. febres breui tempore generat, Elluchasem. Alexander Benedictus in lib. de peste anatem damnat in cibo & earum pullos, quos Galenus (inquit) in primis coarguit. Carne etiam anatum & pullorum vtimur, quanquā difficili concoctu & tenaci, Crescent. Anates & fulicæ magis per autumnum conueniunt. sed corporibus temperatis nunquā expedit his vel illis vti, Arnol. de Villanoua in lib. de sanitate tuenda. Archigenes apud Gal. in opere de compos. medic. sec. locos 8, 4. inter cętera quæ stomachicis in cibo conueniant, anates quoq; numerat. Et M. Caro Censorius (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio macerari prohibens, ali iubebat oleribus & modica carne (σαρκιδίοις) anatis aut palumbi aut leporis. Atqui Elluchasem & alij medici pleriq;, carnes earum, eò quòd duræ & cōcoctu difficiles sunt, stomacho conuenire negant. Caro anatis admodū humida est ac difficilis concoctu: colorem tamen & vocē clarificat, & flatus tollit. mollis (dura secūdum alios) & pinguis est, stomacho gratis, corpus roborat, Serapio ex Aben Mesuai. Auicenna anatis carnem obesare, flatus frangere, & vocē clarificare scribit: adipem verò coloris claritatem facere. Tarde à ventriculo descendit, & grauat illum, in primis verò anserina. Si tamen concoquantur harum auium caro plus nutrit quàm cæterarum, & impinguat, Auicenna. Coitum promouet ac genituram auget, Idem & Serapio. Plurimum nutrimētum confert, sed non tam laudabile quàm gallinarum & similium auium, Auicenna. Torminosis in cibo prodest, Marcellus. Pręferuntur anates & anseres in nido remanentes, (id est pulli harum auium, vt ego interpretor.) Corpus macrum obesant: sed excrementitio humore id replent. Noxa quæ ab eis in cibo sumptis fieri posset, emendatur inflatione boracis (nitri forte) in gulam earum priusquam occidantur. Succum gignunt phlegmaticū: prosunt calidis & iuuenibus: & hyeme magis & ad Septentrionē regionibus quam cōtrariis conueniunt, Elluchasem. Eligi debent iuuenes. Erunt autē meliores, si ante interfectionem insufflentur: itē si assentur vnganturq; oleo, & aromatibus condiantur, vt zinzibere rusticorū, Mich. Sauon. Mediam inter iuuentutē & senectutem ætatē habeant, domesticæ tamen aquaticis & paludosis meliores sunt. Massa in epist. *Præstantior alis Est cibus. hæ prosunt moribus & Veneri*, Bapt. Fiera de anate. *Tota quidem ponatur anas: sed pectore tantum Et ceruice sapit, cætera redde coco*, Martialis. Anatem ceruice sapere Germani non iudicant, qui demisso in colla auiū suffocatarum sanguine, vt Itali & Hispani, non delectantur, Georg. Fab. Auicenna alas tanquā leuiorem & meliorē in anate partem cōmendat. Idem, ventres earū (inquit) suaues sunt: & hepata bona sitauiaq; in cibo & boni succi. sed hoc anseribus potius cōuenire videtur. Adeps anatis impinguat, Auicenna. Anatis adipē Brudus Lusitanus addit decoctioni pullastræ in febri, nimirum humectandi gratia. Ventriculus eius plurimum nutrit, Idem.

¶ Ex anatum genere quædam Germaniæ dicuntur, quòd plus cæteris nutriant, Calepinus sine autore. De ouis anatū, dicā in Anserinis ouis ex Tacuinis medici Elluchasem. ¶ Macrob. 3, 13. cœnam quam Lentulus flamen Martialis exhibuit describēs, inter cætera anates nominat, & querquedulas elixas. Anates & anseres eligūtur cùm assantur (id est asse præferūtur hæ aues) & inunguntur oleo ad abolendum ingratū odorem ipsarum. debent autē addi aromata, tū propter odoris gratiam, tum vt crassities harum auium emēdetur, Elluchasem. Anas elixari debet, Platina. Anas condimentis quibusdam farcta instar porcelli assari potest, vt docet Platina de honesta voluptate 6, 15. cuius verba recitaui in Sue G.

De alimento ex carnibus anatis, quale sit.

¶ Ex Apicij de arte coquinaria lib. 6, cap. 2. In grue vel anate. Gruem vel anatem lauas, ornas & includis in olla: adiicies aquam, salem, anethum: dimidia coctura decoques dum obduretur: leuas, lauas, & iterum in caccabum mittis cum oleo & liquamine, cum fasciculo origani & coriandri: prope defrutum modicè mittis, vt coloret. Teres piper, ligusticum, cuminum, coriandrum, laseris radicem, rutam, caræнum, mel, suffundis ius de suo sibi, aceto temperas, in caccabum reexinanies vt calefiat:

De apparatu & cōdimento anatū.

ticio. Autumnali tempore interficias anatem sylueſtrem, collige ſanguinem & eundem in B. M. deſtilla. Huius aquæ manè & veſperi diebus quinq; continuis bibe pro vice tres vncias, & miraberis effectum in calculo. Ex manuſcript. incerto. *Vide* infra in Anatibus feris *G.* Sanguinem à cerebro profluentem anſeris ſanguis aut anatis infuſus ſiſtit, Plinius. Sanguis anatum, fel anſerinum contuſis oculis laudantur, ita vt poſtea hyſſopo (lego œſypo) & melle inungantur, Plin. Siſtit & anatum maſcularum ſanguis, Idem mox à remedio pro iis præſcripto qui cibos non conficiunt. *Mulcet adeps neruos & ſanguis viſcera ſiſtit*, Vrſinus de anate. ¶ Anatum iecinora iuuant hepaticos, (præſertim calidum & ſiccum iecur) Alex. Benedict. *Ex iecinore.*

¶ Anatis adeps præſtantior eſt quouis adipe: nō enim vllum inueni qui vel ſubtilior ſit, vel emolliat reſoluatve magis, Serapio ex Galeni opere de compoſ. medic. ſec. genera: vbi ego nihil tale reperio. coniicio autem interpretem anatis adipem pro anſerino ineptè reddidiſſe. Pinguedo anatis calida & ſubtilis eſt, Serapio. Mordicationes interiores (in profundo) corporis & dolores maximè ſedat, Idem & Auicenna & Galenus iuxta Serapionem, inter auium pinguia principatum tenet, Auicenna. ſed Galenus hunc anſerino attribuit. Coloris claritatem conciliat, Auicenna. Quidam ad ſplendorem faciei inducendum, putamina ouorum trita & ſemina melopeponum purgata pinguedine anatis excipiunt, illinuntq́;. Idem pingue apud Nic. Myrepſum emplaſtro ad pleuritidem immiſcetur. Anatis adeps cum aliis in anſere exenterato aſſatur, &c. vt adeps defluens ad paralyſin vtilis colligatur. *vide* in Anſere *G.* Cum roſaceo coctus ſanguinem à cerebro profluentem ſiſtit, Plin. Adipes anatis, anſeris, gallinarum & alij quomodo debeāt curari & reponi, docetur in vulgatis Nicolai Præpoſiti codicibus, his ferè verbis: *Ex adipe.*

Animalium recens mactatorum adipes diligenter purga à pelliculis, & pone in olla noua figlina, quæ non ſupra dimidium impleatur. hanc opertam in aliud vas calidiſſimum (vel aqua feruida plenum ſecundum alios) impone, & ſubinde id quod liquatum fuerit in aliud vas defunde, donec nihil amplius liquetur, & colatum in loco frigido repone. Sunt qui repoſituri modicum ſalis adiiciant. ¶ Antidotus Ecloge dicta, vtilis cæliacis & ſanguinem ſpuentibus, numero 330. apud Nicolaum Myrepſum, inter cætera anatis vuluam recipit. ¶ Morſibus venenatis vtiliter imponitur ſtercus columbinum vel anatinum, Arnoldus de Villanoua. *Ex vulua.* *Ex ſtercore.*

H.

a. Anas Græcè νῆσσα dicitur, Atticè νῆττα, Heſychius. à verbo νήχεσθαι, quod eſt natare, Scholiaſtes Ariſtophanis & Varinus. Vel παρὰ τὸ νεῖν, νέω, τὸ κολυμβῶ: ἢ ἐκ τοῦ νήχειν καὶ ναῦς, Euſtathius & Varinus. *Etymologia.*

Νήσσας & κολυμβάδας aues, à quibus verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deſcēdunt, Ariſtophanes in Acharnenſibus, Athenæo teſte. Τί φέρεις; ὅσ' ἔς' ἐν Βοιωτοῖς ἀγαθὰ ἁπλῶς, Νάσσας, κολοιούς, &c. Ariſtophanes vt iā citauimus. Anates Græci neſſas & necta vocant: quanquam necta magis eſt vt ſepta anataria ſignificēt, quàm anates ipſas, Hermolaus. Τὰ νηττοτρόφεια χωλὰ νῆσσας, Didymus in Geoponicis. Apud Nicoſtratum quidam ad cibum emi iubet νηττάρια, id eſt anaticulas. Νηττοτροφεῖον Varro & Columella dixerunt pro ſepto anatario. Glaucium auis eſt νησσώδης, id eſt anatiformis, Euſtathius. Eſt & adiectiuū νηττεῖος, hoc eſt anatarius. Aratus νοταίης ὄρνιθας dixit. ¶ Anas à natando, Varro. Recentiores quidam Albertus & alij, anatem maſculino genere protulerunt, quod non probo. Apud Creſcentienſem ineptè aliquando annates per *n* duplicatū ſcribuntur: ineptius etiam annetæ & annatæ. Anaticula diminutiuum apud Ciceronem de Finibus bonorum, recentiores grammatici interpretantur paruam anatem, aut potius aquatilem auiculam vulgò notam, anati forma perſimilem, ſed multò minorem. ego ſimpliciter pro anate parua aut pullo anatis accipio. nam & anguiculos, id eſt angues paruos ibidem nominat Cicero. Anaticulus etiam maſculinum legitur in Calepini dictionario, ſed ſine authore. Quod ad proſodiam, prima corripitur, *Totatibi ponatur anas*, Martialis in hexametro. De ſecūda ex verſibus poëtarum certi nihil habeo. *Et anatis habeas vropygium macra*, Martialis lib. 3. in ſenario iambico. *Aut anates aut coturnices dantur quis cum luſitent*, Plautus in Captiuis in Trochaico tetrametro. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer*, Idem in Rud. ſenario iambico. Sed in omnibus iſtis quod ad carminis rationem ſecunda ſyllaba producatur an corripiatur nihil refert. mihi quidē longa videtur. ¶ Anatem morbum annuum, id eſt vetularum veteres dicebant, ſicut ſenium morbum ſenum, Feſtus. Anatarius quod ex anate eſt, vel quod ad anates pertinet, vt anatariæ plumæ: & anataria aquila Plinio, quæ anates venatur, Græci νησσοφόνον dicunt. Lacuſtres & riuularios quoſdam accipitres dicunt anatarios, Budæus. Similiter anatarium aucupem dixeris, qui anates aucupat. Poteſt & anatum cuſtos anatarius appellari, Anatinus. *Vtinam fortuna nunc ego anatina vterer. Vt ſi poſtquam exiſſem ex aqua, arerem tamen*, Plautus in Rud. ſunt autem verba lenonis naufragi. Chirurgi apud nos vulgò roſtrum anatis vocitant, à ſimilitudine figuræ, inſtrumentum quo ſpinæ, aut ſi quæ faucibus inhæſerunt, extrahuntur. *Anas morbus annuum, id eſt vetularum.*

¶ Epitheta. Νῆσσαι οἰνόχροι, Aratus ad differentiam τῶν ἀγριάδων. Fluuialis anas, Ouidius Metam. 11. *Non velox pennis, & pede ſegnis anas*, T. Veſpaſianus Stroza. Claudus, Vrſinus. Item ingluuioſus, pinguis, tumidus, mollis, latipes, apud Textorem.

¶ Anatina herba, *vide* ſupra in *C.*

¶ Νῆττα etiam nomen proprium eſt, Suidas.

¶ *b.* Anatibus ſimiles ſunt ad aues ſed minores, quas glaucia Græci vocant ab oculorum colore,

Boscas. Athenæus. Inuenitur & boscadis vnum genus maius anate, sed minus chenalopece. huc & phascades pertinent paulò grandiores quàm colymbi, cætero similes anatibus, Hermolaus. sed de anatibus feris *Fulica.* diuersis mox singillatim agemus. Fulicæ sunt aues anatibus paulò minores, sed corporis forma consimiles, Seruius.

¶ c. *Buffones gigno* (anas loquitur apud Io. Vrsinum) *putrida tellure sepultus.* (melius, *sepulta*) *Humores pluuijforte quod ambo sumus. Humet is & friget, mea sic vis humet & alget, Cùm perit in terra qui prius ignis erat.* Glancam citharistriam alij ferunt canem, alij anatem, (κριὸν, id est arietem) alij anserem amasse, Ælianus in Variis.

¶ e. Aut anates, aut coturnices dantur (patriciis pueris) quibus eùm lusitent, Plautus Cap.

¶ f. In conuiuio Attico apud Athenæum erant tredecim νῆσσαι e Salamine, λίμνης ἐξ ἱερῆς μελαπίονς.

Anas Neptuno sacra. ¶ h. Anas Neptuno sacra est, Athenæus: deo humoris scilicet auis quæ humore & natatione gaudet, Eustathius & Varinus. Si quis hactenus Neptuno suem sacrificauit, posthac anati triticum immolet, Aristoph. in Auibus. ¶ Anates domesticas circa annum à nato Christo M. L X X X V I I. cum gallinis, anseribus, pauonibus, & aliis auibus hominum vsibus subiectis, domesticæ mansuedinis oblitas, vt & subitò efferatas, syluas petiisse, in Vindelicis Annalibus legitur. Secuta infelix promiscuæ multitudinis in Syriam nauigatio, domi fames & pestis. Quod etiam in canibus, equis, asinis, bobus ante bellum sociale in Lario accidisse, D. Augustinus testatur. *Anates domestica subito efferata, futuras calamitates portendunt.*

Emblema. ¶ Emblema Alciati sub lemmate *Dolus in suos.*

Altilis allectator anas, & cærula pennis	*Adsueta ad dominos ire redire suos,*
Congeneres cernens volitare per aera turmas	*Garrit, in illarum se recipitq́; gregem:*
Prætensa incautas donec sub retia ducat.	*Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.*
Perfida cognato se sanguine polluit ales,	*Officiosa aliis, exitiosa suis.*

DE ANATIBVS FERIS, ET primum in genere.

A.

ANATES feras, syluestres siue mansuetas, quæ vagantur liberè, Aratus νήσσας ἀγριάδας vocat, Scholiastes ἀγρίας & ἀπτέρους νήσσας: interpretatur autem aues marinas quę in insulis degant, quasi νήσσας ἀπὸ τῶν νήσων, id est ab insulis dictæ videri possint. Cæterum in sequentibus etiam νησαίους ὄρνιθας vocat Aratus, non quidem insulares aues, (sic enim per σ simplex scribi oporteret) sed anatini generis, hoc est νησσώδεις, vt sit adiectiuum à νῆσσα. Germani vocant wilde Enten: & cæteræ nimirum linguæ omnes similiter: id est anates sua quæque dialecto, syluestrium differentia adiecta. In harum descriptione, præsertim syluestrium, vir longè doctissimus diligentissimusq; Georgius Fabricius, plurimum me adiuuit, & in reliqua etiam vniuersa animalium historia multa communicauit. Ego pro consuetudine mea, vt hominem gratum decet, vbicunque aliquid eorum quæ ad me scripsit commemorabo, nomen eius semper adiiciam.

B.

Descriptio anatis feræ. Heluetia nostra plurimis aquaticarum auium & anatum generibus abundat, propter lacuum & fluuiorum copiam. Anatum syluestrium (inquit Albertus) apud nos multæ differentiæ sunt, sed omnes conueniunt rostri ac pedum figura. rostrum omnibus latum, serratile, non nimis longum, & valde apertum (patulum) ad cribrandum lutum. pedes ruffi, digiti membranis iuncti ad natandum aptis. ¶ Ego cùm nuper querquedulam dissecarem, appendices intestinorum binas reperi, eo situ vt interuallum inter anum & initium appendicum (quæ retrorsum vertebantur quinq; digitos longæ) quatuor digitorum esset.

¶ Quæ sequuntur omnia ex obseruationibus Georg. Fabricij sunt. Anates omnes palmipedes sunt & latirostræ, exceptis generibus tribus, quæ palmipedes quidem sunt, sed rostra acuta habent, quæ inter mergos referemus. Latirostris omnibus in extremitate corneus quasi vnguis est, quo cibos apprehendunt. Dentium loco circa rostrum striæ asperiusculę. Membranæ pedum in extremo omnibus serratæ. *Diuersæ anatum ferarum species.* ¶ Differunt inter se coloribus, qui speciatim deinceps explicabuntur in singulis. Aut corporis quantitate, vnde magnæ, mediocres, & paruæ, tam propriis nominibus, quam communi quæq; appellari potest, excepto mergulo, qui est minimus. Aut grauitate aut leuitate corporis, quod discrimen ex superiore oritur, & ab Aristotele non est prætermissum. Aut etiam partium singularum diuersitate, vt rostris, capite, alis, pedibus, cauda. Rostris, vnde latirostra & longirostra, item mustelaris, clangula, fuligula, fistularis. Capite, propter cristas, vt longirostra, mustelari., raucedula: propter colorem, vt mustelaris, & mergus ruber: propter magnitudinem, vt anas, magna, clangula, mergus ruber. Alarum firmitate, vt clangula: longitudine, vt altiérura: breuitate, vt mergulus. Colorum in alis vt pulchritudo maxima, ita & diuersitas maxima. Pedibus vniformes sunt, præter mergulum. Croceos pedes habent, anas magna

magna & latiroſtra & longiroſtra:luteos,mediocris & ſtrepera:flauos,clangula, iuncea, & vterq; mergus:albos,alticrura.Caudis æquales ſunt,præter eam quæ ab acuta cauda nomen traxit, & mergulum.

C.

Anates differunt inter ſe vocibus: vt fiſtularis,ſtrepera,raucedula,cercia,muſcaria. à cæteris item volatu. nam aliæ in ſublime feruntur tardius: aliæ celerius.mergulus ob alarum breuitatem potius ſalit quàm volat,Georg.Fabricius. ¶ Anatum ferarum & mergorum genera apud nos hyeme tantum reperiũtur:quæ in Italia, vt Ferrariæ & Venetiis,æſtate etiam & autumno vidi.Anates(feræ ſcilicet)quotannis diſcedunt,Demetrius Conſtantinop. Aquatiles volucres temporibus hybernis ſe conferunt ad lacus & fluuios in auſtri partibus ſitos,qui frigore non cõgelant:aut ad aliquam fluminum partem cui aqua non conglaciat:vt ardeolæ,mergi,anates immanſuetæ,querquedulæ,&c.Georg.Agricola.Hyemis tempore,aut in ripis fluuiorum,aut piſcinarum aggeribus,aut paludũ frutetis latêre : aut ſyluarum propinquitates,hortorũmve vicina prædia petere deprehenſum eſt : aliqui migrate eas perſuaſi ſunt, Georg.Fabricius.Anates anſeresq; feri quomodo cum ciconiis migrẽt in Lyciam,atq; illic circa Xanthum fluuium aduerſus coruos,cornices,vultures aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia *C*.ex Kiranide recitaui. ¶ Graminis genus anguſtis perpetuò foliis virens ſtagnantibus aquis innatat.paſcuntur eo anates ſylueſtres,Tragus.hanc herbam anatinam Creſcentienſis vocat:*vide* ſupra in Anate *C*.Anates Ponticas veneno viuere autumant.Anatum ſylueſtrium oua ſi incubantibus gallinis excluſa fuerint,anates inde cicures naſcuntur,hoc eſt quæ facile manſueſcant.

Quo tempore reperiantur anates feræ.

Vbi degãt hyeme.

Quibus veſcãtur.

D.

Anates feræ noſtri lacus noctu ſæpe tranſuolant ad vicinum fluuium Silum,tanquam tutiores illic à vulpibus & lutris futuræ,vt audio.

E.

Canes aquatici non quadrupedes tantum,vt caſtores,lutras, ſed aues quoq; aquaticas & anates venantur,vt ſcripſi in Caſtore *E*.Quomodo accipitris opera capiendæ ſint anates, ex Demetrio Conſtantinopolitano docui in Accipitre *E*.Lanarij omnes primo timidi ſunt, ſed poſtea ad columbas & anates capiendas inſtituuntur, Albertus. Anates falconum & aſturum præda ſunt, Creſcentienſis. Idem lib.10.cap.17.docet quomodo anatum ſylueſtrium ſæpe ingens copia per cicures allecta irretiatur,ita vt vna hora mille quandoq; capiantur, pantheræ dicti retis opera:& rurſus per aliud retis genus,ibidem cap.20.*Vide* etiam Alciati Emblema ſuperius in fine hiſtoriæ Anatis manſuetæ. Anates aliæq; aues gregariæ quomodo decipiantur ab aucupibus,ſuæ ſpeciei auibus vel auium imaginibus iuxta retia poſitis, dictum eſt in Anate cicure *D*. Non omnes eodem tempore capiuntur:quędam ſtatim ſe dant fluminibus:quædam,cùm iam fluuij gelu incipiunt conſiſtere,è latebris ſuis aduentant, vt clangula, raucedula,fuligula:quæ cùm capiuntur,aucupium ſcitur non eſſe diuturnius,Georg.Fabricius. Aues quæ gregatim incedunt(inquit Cardanus)gregatim etiam capiuntur,vt perdices: magis his anſeres,omnium maximè anates.Cicuratas enim ex ſuo genere præciſis alis iuxta aquas vallo circunducto alere oportet copioſo iucundiſſimoq́ue illic cibo. id anatibus inter reliqua eſt ſorgum incoctum aquæ. nocte dum cicures clamant,agreſtes deſcendunt ad cibum. Nam animalia omnia conſenſum habent in quatuor vocibus,cibi,Venereorum,pugnæ ac timoris,ſeq́ue mutuò intelligunt.Retibus igitur quæ coopertoria vocant contractis(hærent enim palis inuoluta)clauduntur: vt quandoque mille vno impetu anates captas referant. Et quanquam mirum videatur,certum tamen eſt nullum eſſe felicius aucupium.eliguntur verò è cicuribus quæ colore agreſtibus ſint ſimillimæ,Hæc ille. Anates illaqueantur, παγίσι καὶ βρόχοις θηρῶνται,Oppianus in Ixeut. Anates cæteræq́ue aues aquaticæ etiam viſco capiuntur,cum viſco inuoluitur funis longus ex paueris quibus ſcona fiunt(locus videtur corruptus) compoſitus, & præcipuè ſerò in lacu vel alibi, vbi aues iſtæ ſæpius morari conſueuerunt Nam aues per aquam natantes noctu incidunt in funem ſuper aquam extenſum, & capiuntur, & poſtridie captæ inueniuntur. Sed oportet hunc viſcum ita eſſe temperatum vt aqua non corrumpatur, Creſcenuienſis. Viſcum quoddam eſt aquæ aptum,arte paratum,ex melle videlicet,aut oleo nucum,aut oleo oliuarum. quo vtuntur aucupes ad irretiendas aues tempore pluuio, vel etiam ad piſces ipſos capiendos, Braſauolus. Capiuntur & eſcis quibuſdam obiectis anates aliæq́ue aues, tanquam inebriatæ, quales ſunt lappæ(hoc nomen, Kletten/ad perſonatiam & alia lapparum genera apud Germanos refertur :) ſemina ſparge in locum quem anates frequentant,quo illæ ingeſto ita afficiuntur vertigine, vt manibus capi poſſint. Alia eſca. Tormentilla in vino bono coquatur, tum in eodem cocta frumenti aut hordei ſemina proĳcito in ſpatium auibus capiendis deſtinatum:ſic enim tormentillæ fruſtula ſimul cum ſeminibus deuorabunt,& inebriatæ cùm volare nequeant,capientur manibus. Hoc autem commodius fiet cum cælum præfrigidum & nix profunda fuerit. Alia.Per locum auibus frequentatũ ſolidum hordei grana diſperge.deinde ex farina hordeacea,felle bubulo & ſeminibus hyoſcyami,medicamentum inſtar pultis parato,quod in tabella eis expones.eo guſtato aues adeò grauantur vt volare nequeant & manibus capiantur. Alia. Hordeum,fungos quos à muſcis denominant,cum ſeminibus hyoſcyami miſce, & pulticulam inde factã in tabella expone vt ſupra,Hæc de eſcis ex authore innominato Germano,& quibuſ-

Qua ratione capiantur.

dam manuſcriptis. Si quis locum ex quo anates bibunt cognitum habens, exhauſta ab eo aqua vinum nigrum infuderit, vbi biberint ſtatim concident atque capientur. Idem etiam & fex vini molietur, Didymus in Geoponicis.

Prognoſtica tempeſtatis. ¶ Neſſæas aues (Scholiaſtes interpretatur neſſas, id eſt anates) ſi frequentes & conglobatas ferri animaduerteris, quanquam cælo æſtiuo & ſereno, imminentem pluuiam expectabis, Aratus. *Vide* ſupra in Anate manſueta *E*. Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concuſſis, ventum inſtare monent, Aratus. Aquaticæ aues, vt anates, aliæq́;, ſi principio gelu quærant aquas magnas incongelabiles iuxta mare, ſignum longæ durationis gelu præbent, Gratarolus.

F.

De apparatu in cibum. Anates feræ ad cibum parari poterunt non aliter quàm de cicuribus ſcriptum eſt. Caro ex animalibus habẽtibus duras carnes, vt turtures, grues, anates ſyluestres, &c. comedi debet à nece earum duodecim horis in hyeme, Auenzoar. vel ponus 24 horis pòſt, vt Iſaac ſcribit. Ant. Gazius. Anatibus feris in paſtillo coquendis addito lardum, & caryophyllos tritos cum zinzibere. Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex anate fera. Gualtherus Ryffius anatum ferarum ſanguinem aduerſus venena commendat, vt ſcripſimus in Anate cicure *G*. Veteres quidem ſimpliciter anatum ſanguinem laudant: niſi quis Ponticas (quarum ſanguis contra venena præfertur) ſyluestres eſſe dicat: quod facile conceſſero. ſyluestres enim quàm domeſticas veneno paſci (quod de Ponticis ſcribunt) veriſimilius eſt. quanquam & anſerum ſanguis eundem in vſum pollere ſcribitur, non ſyluestrium, ſed ſimpliciter.

DE BOSCADE DVPLICI: ET de PHASCADE.

Bosca palmipes eſt, ſimilis anati, ſed minor. circa lacus & amnes verſatur, Ariſt. de hiſt. 8, 3. interprete Gaza. In Græcò legitur βόσκας paroxytonum & maſculinum, Βόσκας ὅμοιος μὲν νήττῃ, &c. Albertus eo in loco (nimirum ex Auicennæ interprete, corrupta voce Græca *bauchen* habet. Apud Grammaticos oxytonum ſcribitur Βοσκάς: ſunt autem huiuſmodi vocabula fœminina. Vt à verbo Βόσκω deriuatur Βοσκὰς, quæ auis eſt anate minor: ſic à φέρβω, φορβάς, Euſtathius. Et alibi, Ἐκ δὲ τοῦ βόσκω γίνεται ὄρνεον ἡ βοσκὰς, ὅτι καὶ περιβόσκεται ἐλέφαντα, &c. Βοσκαί, φασκίας, Libyes, Heſychius. Apud eũdẽ legitur Βάσκας, auis nomen. Καὶ ἐλεᾷ, καὶ βάσκᾳ, καὶ ἐλασᾷ, Ariſtoph. in Auibus, vbi Scholiaſtes, Baſca auis (inquit) etiam à Callimacho nominatur. Auium quæ boſcades (βοσκάδες) nominantur, mas magis varius cernitur, Athenæus. vt tranſtulit Wottonus. Græcè legitur, ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος νήττης, vbi Wottonus μᾶλλον adiicit, νήττης omittit. ego ὁ μὲν ἄῤῥην κατάγραφος, ἐλάττων νήττης. hoc eſt, mas varius eſt, anate minor. melius autem ſimpliciter κατάγραφος dicetur mas, quàm fœminæ comparatione: cum omni anatum generi, & aliis etiam pluribus commune ſit, vt mas fœminam colorum tum varietate tum pulchritudine vincat. Habent etiam mares in hoc genere roſtra ſima & minora proportione, Athenæus. Apud Columellam boſchides pro *boſchades* legitur, quæ quomodo incluſæ nutriantur ſcripſimus ſupra in Anate manſueta *E*. Cæterum cum Columella querquedulas, boſchides & phalerides ſimul nominet, Varro querquedulas, phalarides & perdices coniungit, mox ſubiciens: quæ, vt Archelaus ſcribit, voce maris audita concipiunt. Quę vt ſuperiores (anates) neq; propter fœcunditatẽ, neq; propter ſuauitatẽ ſaginantur, ſed ſic paſcendo fiunt pingues. atqui perdices cum aquaticis auibus numerari, eodemq́; modo nutriri, & fœcundas ſuauesq́; in cibo eſſe negare, non conuenit. quamobrem mendũ ſubeſſe reor, ac pro perdices legendum boſchides vt apud Columellam. Boſca ruſticè puto *ſartella* dicitur, Niphus Italus.

Cercelle. accedit autem hoc nomẽ apud Gallicum *cercelle* vel *cercerelle*, quam auem Latinis querquedulam dici putant eruditi quidam. Eberus & Peucerus boſcades interpretantur anates ſyluestres, quibus roſtra latiuſcula & ſima, color cinereus nigredine variatus, Germanicè dictas Mittelendten / id eſt mediæ magnitudinis anates. Querquedulam quidem Latinè & boſcaden Græcè dictam auẽ eandem exiſtimare nihil prohibet, cum vtraque anatum generis, & cætera ſimilis ſit, magnitudine tantum inferior. ſed de querquedula priuatim ſcribam inferius. Boſca) inquit Turnerus Anglus) auis eſt aquatica anati ſimilis, ſed minor. Quum verò multæ ſint aues aquaticæ anati ſimiles, ſed minores, vt ſunt *tele* vocatæ ab Anglis, *wigene* & *pocharde*: eam puto boſcam eſſe, quæ proximè ad magnitudinem & ſimilitudinem anatis accedit. hoc quum pocharda faciat, illam Ariſtotelis eſſe boſcam iudico, Hæc ille. Videtur autem di-

Pocharde. cta *pocharda*, quod roſtrum eius ad cochlearis figuram aliquo modo accedat. nam Galli, quorum linguam Angli in plurimis imitantur, cochleare *pocham* vocitant. Βοσκάδα νηδὺν Nicander dixit ventrem magnum & prominulum. Βοσκαδίης χηνὸς νεὸν ἢ σιταλῆα, id eſt anſeris altilis pullum, Idem in remediis contra toxicum.

¶ Eſt & alterum boſcadum genus maius anate, ſed minus chenalopece, Athenæus. Noſtri has aut ſimiles anates cognominant magnas, & cœruleas ſyluestres, Groſzendten / Wild blawendten: *Vide* infra in Anate fera maiore.

¶ Cæterum

¶ Cæterum quæ PHASCADES, φασκάδες dicuntur, paulò maiores sunt quàm parui colymbi, (paruæ colymbides,) cætero similes anatibus, Athenæus & Hermolaus Barb. Hæ si non querquedulæ sunt (quas paulò ante boscades minores esse coniiciebam,) congeneres saltem ac simillimæ, paulò tantum minores fuerint. Phascades anatibus syluestribus fœmellis (quas varias esse dixerunt, nempe cinereas, & nigris albisq; maculis distinctas) simillimæ, sed minores sunt, Varroni querquedulæ, Germanis Kriegenten/Eberus & Peucerus. φασκάδες, aues quædam, Hesychius & Varinus. Βοσκὰς, φασκίας, Libyes, Hesychius. Fieri quidem potest vt vulgus φασκάδας corruptè pro βοσκάδας dixerit, cum vtræque anati similes & minores describantur: & phascadum nomen neq; apud vetustiores reperiatur, neque certam eius etymologiam agnoscamus.

Phascades.

10

DE QVERQVEDVLA, ET SIMILIBVS AVIbus, *hoc est anati similibus, sed minoribus.*

20

30

40

50



Oculorũ pupillam nigram ambit cæruleus è fusco & subrusso mixtus. Inferiore colli parte anterius atris & rotundis (ferè instar lẽtis) maculis splendentibus (ceu speculis pauonum caudæ) distinguitur. In ventriculo nihil ferè quàm glarium, id est, sabulum reperi, Ges.

ALITES quædam quæ inclusæ aluntur, non sunt contentę terra solum, sed etiam aquam requirunt, vt sunt anseres, querquedulæ, anates. Varro de re rust. Idem in opere de lingua Latina, cùm de anate & mergo dixisset, subdit. Item aliæ in hoc genere à Græcis: vt querquedula, cercuris: halcedo, quòd

De querquedula.

AMARELLVS nominatur in Regimine Salernitano inter aues cibo idoneas. Arnoldus de Villanoua aquaticam esse dicit, anati similem, sed minorem.

Amarellus.

Ad querquedulas siue anates minores, illam quoq; pertinere puto, quæ circa Argentoratum Kernell vocatur, nomine ad Gallicum *cercella* alludente. Color ei varius. rostrum indici ferè coloris est circa caput (syncipite) ruffa est, sed punctis albis aspergitur. vertex niger. gula alba, vt pars etiam ventris superior. duæ lineæ albæ longiusculæ ab oculis retro ex latus in angustias tendunt. dorsum nigrum, vt & cauda. colli latera ad ruffum colorem albis aspersa punctis, alæ cinctæ, transuersis duabus lineis albis distinctæ, superiore latiuscula, angusta inferiore, quarum interuallum nigricat, vt & inferior pars alarum (in alis fuscum, nigrum, candidum & viridem colorem discretos videas.) Pectus ruffum nigris maculis magnitudine figuraq; diuersis, tanquam cymatilis ductu quibus & venter albicans variat distinguitur. Crura fusca vel cinerea ferè. Sed hæc omnia ad auis depictæ inspectionem scripta mihi sunt. In Germania inferiore alicubi Krackasona vocatur, ni fallor.

Kernell qu... quer... varia ... potest.

HAEC AVIS MAGNITVDINE EST INTER ANATEM ET QVERQVEDVlam. Capus cirratum habet, cirro dependente retro. Croceus est in oculo circulus, rostrum latum & dentatum. Straußendt vocari potest.



DE GLAVCIO.

Glaucium, γλαυκίον, dicta auis ab oculorum colore, paulò minor est anate, Athenæus: & Hermolaus, apud quem maiores pro minores mendosè legitur. Idem ab Eustathio repetitur in commentarijs in secundum Odysseæ, vbi glaucium auem esse νησσώδη, id est anati similem scribit, minorem. Videtur itaque à querquedula vel phascade aut boscade minore, non aliter differre quàm oculorum colore, quod authores expresserint. Γλαύκιον, glaucium, herbæ nomen est, proparoxytonum: non paroxytonum vt γλαυκίον auis.

DE PENELOPE.

Penelops circa lacus & amnes versatur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. numerat autem eum cum ansere & chenelopace, congenerem illis & palmipedē esse insinuans. Græcè in codicibus nostris πηνελόψ oxytonum scribitur: sed scribendum πηνέλοψ paroxytonum, vt Eustathius, Hesychius, & cæteri omnes habent. Auibus olim adeò delectati sunt homines, vt plerunq; decantarent carmina in quibus mentio fieret hirūdinis, anseris, columbæ aut penelopis, Aristoph. in Auibus: vbi Scholiastes, Penelops auis est, similis anati, magnitudine columbę, cuius mentionem fecère Stesichorus & Ibycus, (quę verba ex eo Varinus repetit.) vel, vt alijs placet, ὁ πηνέλοψ μείζων μὲν (nisi fortè legendum μείων, id est minor, Wottonus) ἢ κατ' νῆτταν, ὅμοιος δὲ, hoc est, maior est anate, sed similis. Anserum genus sunt penelopes, & quibus lautiores epulas non nouit Britannia, chenalopeces fero (aliàs ferè) ansere minores, Plin. 10, 22. Sed vetus lectio, inquit Hermolaus, pro penelopes habet *chenalopeces*: & posteriore loco pro chenalopeces, *ceramides*. significat autem ceramides colorem figlini, qualem in plumis quorundam anserum aspicimus, vnde nomen quoq; gemmarum vni ceramites, Hæc ille. verum codices quidam posteriore loco neq; chenalopeces neq; ceramides legunt, sed chenerotes. Sed cum Plinius omnia ferè sua è Græcis transtulerit, & vocabula hæc omnia Græca esse appareat, ea potissimum ad hanc lectionem vsurpârim quę apud Græcos reperiuntur, & anserum generis esse vocabula ipsa testātur, vt chenelopes & chenalopeces: quāquam Hesych. duo hæc nomina χηνέλοψ & πηνέλοψ ab aliquibus pro aue vna eadēq; accipi scribit: ex quo & Varinus repetijt. Ceramides pro auibus nusquam legi. sed fortè anseres aliquos hoc colore descriptos Plinius legerat, (si modo sic scripsit,) & non intellecto vocabulo huius nominis aues fecit. Color quidē κεραμεοῦς, id est testaceus, cōmunis est ferè puluerat ricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, Lōgolius. Vria, de qua inter mergos loquemur, colore est ῥυπαροκεράμεος, Athen. Mnesias Africę locum (fortę lacum) Sicyonem, & Cratin amnem appellat, in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas meleagrides & penelopas vocat, viuere tradit, Plin. 37, 2. Ion poeta penelopem auem φοινικόλαιμον cognominat. habet enim penelops collum planè phœnicei, id est punicei coloris. vox autem λαιμὸν in compositione abundat, Hesychius & Varinus. sed forte λαῖμα vox non abundat. λαιμάδας enim interpretantur ποικίλας, id est varias. Varius autem est in penelope color, si non aliàs, propter collum puniceum saltem. aut quia, λέγνας fimbrias vocant, & λαῖμα extrema, nomen forte fuerit inde factum quod partes extremas hæc auis puniceas habeat. Sed hac de re iudicabunt qui viderint auem. nobis enim ignota est, nisi ea sit anas fera quam Germani appellant Rothalß/ à collo rubicundo aut potius puniceo castaneæve colore quanquam non solum collum eius, sed etiam caput eo colore sit: rostrum fuscum, latum. pectus nigricat, item cauda & extremæ alarum pennæ, venter albicat, (nisi pictura nos fallit, ex qua hæc describimus, & partim ad fuscum vergit: pedes fusci. pupillam oculorum nigram circulus ambit ex flauo rutilus. nota est circa Argentoratum. Nos aliam cōgenerem & similem illi describemus infra, nempe anatem fuscam maiorem, simili colli & capitis colore. Sunt & mergi quidam collo capiteq; puniceo siue castaneæ colore, de quibus infra scribemus, vt quæ vocantur lingua nostra Merch/ & Eyßendtle/ non adeò tamen quàm anates Rothälse & fusca vera: ęquè tamen aut magis rubet circa collum plumis ruffis iubatus mergus rostro angusto, ein Tauchel. ¶ Τῶν μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, Ibycus apud Athenæum. Ὦ' κεανῶ γὰρ ἀπὸ περάτων ἦλθον πανέλοπες ποικιλόδειροι τανυσίπτεροι, Alcæus in Scholijs Aristophanis.

Penelope filia Icarij & Peribœa. ¶ Penelope filia Icarij & Peribœæ, à parentibus in mare proiecta, per aues penelopes in littus exportata seruataq; est, & à parentibus suis iterum educata, Isacius Tzetzes in Lycophronem. Penelopen Didymus ait Ἀμειράκην & Ἀρνακίαν (Arnæā, quòd à parētibus abiecta repudiataq; esset, Hermolaus) propriè vocatam esse: cùm verò Nauplius eam in mare proiecisset, vt propter filium Palamedem se vlcisceretur, nomen mutasse. *Vnde Penelope sic dicta sit.* Sed potuit etiam Penelope dici παρὰ τὸ πένεσθαι περὶ λώπος, ἤτοι ὕφασμα λεπτόν: ἢ παρὰ τὸ πηνίον ἤτοι μίτον ἑλεῖν, quòd huiusmodi nomen texturæ studiosæ mulieri conueniat, Eustathius. Hermolaus & Volaterranus Penelopen ab auibus istis cùm in mare proiecta esset, non exportatam ad littus, sed simpliciter educatam scribunt, sine authore. *Vide* in Agno in Philologia inter propria. *Penelope ludus.* Penelope dictus ludus describitur ab Athenæo lib. 1. in quo calculos (ψήφους, ludum ipsum πεττείας vocat. ludebant autem stantes) vtrinque per vices aut sortes ad calculum in medio positum, quem

Pene-

Penelopen vocabant, emittere solebant, donec aliquis Penelopen de suo loco depulisset, quo facto oportebat illum ex eo loco in quo calculus à primo iactu remanserat denuo Penelopen petere: quam si cæteris globis omnibus intactis assecutus esset, victor habebatur. Hunc ludum procos Penelopes exercuisse ait Appion, calculis quinquaginta quatuor vtrinque dispositis. erant enim proci omnes numero centum & octo, veluti ominis captandi gratia. nam qui vicisset, de nuptiis iungendæ sibi Penelopes bene sperabat. Nō dissimilis puerorum nostrorum ludus videtur, quo nuces proijciunt per vices, ad quaternarios nucum cumulos, vt euertant, &c.

DE CAPELLA AVE.

10 CAPELLA auis (vt Gaza vertit αἶξ Græcè legitur, id est capra) penelops & vulpanser, circa lacus & amnes versantur, Aristot. de hist. anim. 8.3. nec alibi vſquam eius mentionem inuenio. Videtur autem illis congener quibus cum numeratur, hoc est anatibus, & similiter palmipes. Vnde verò capræ nomen ei contigerit, cùm auis nobis incognita sit, non facile est diuinare. nam vel voce, vel aliqua corporis parte vt capite, quemadmodum & capriceps auis: vel oculorum colore, quem caprinum (αἰγωπὸν vocant) ad capram quadrupedem fortè accesserit. Sic & glaucium anaticula ab oculorum colore nominatur. Bellonius vanellum auem (ein Gyfitz) vulgò hodie in Græcia αἶξ, id est capram vocari ait, nimirum a voce. *Vide* plura in Vanello.

DE BRENTHO ANATIS AVT MERGI
20 *specie: & alia eiusdem nominis aue montana.*

BRENTHVS (βρένθος) larus & harpa dissident: quoniam omnes è mari victum petunt, Aristot. de hist. anim. 9.1. vbi Plinius pro laro, gauiam vertit, pro brentho, anatem: quem & Theodorus secutus est. Albertus (nimirum ex interprete Auicennæ, *bathyos* habet pro brentho, & merguli pisces venantis speciem interpretatur. Et sanè videtur mergi potius quam anatis genus esse: & quoniam similiter vt larus & harpe piscibus viuat, id quod mergi, non anates faciunt, idcirco eis inimicus esse. Cæterum eiusdem lib. cap. 11. Aristoteles brinthum (βρίνθον, vt in Græcis nostris codicibus legitur. Theodori verò translatio hic etiam brenthum habet, legi autem βρύνθον etiam per υ. in codicibus quibusdam Græcis testatur Niphus) diuersam auem, quæ montes & sylvas colat, victu probo & voce sonora: vel si Græcè mauis,
30 εὐβίοτος καὶ ὠδικός. Vbi Niphus, Auis est monticola, generis vnci apud nonnullos (authorem non adfert) sed nō cognoscitur in regione nostra. alibi verò, inquit, interpretatur anas, quod hic nō licet, cùm monticola dicatur. Βρενθὸς, fundus, tumulus, & auis quæ etiam Βρένθος dicitur, Suidas. iisdem duobus modis apud Varinum scribitur, & cossyphos, id est merula exponitur. Βρένθος auis quam aliqui cossyphum dicunt, Hesychius. Sed brenthum de quo priore loco diximus anatis aut mergi genus esse coniicio, eùm aliàs, tum quia adhuc Angli anates quasdam brantas appellant, de quibus paulo mox scribetur: & Galli anatis paruæ genus, alebrandam, querquedulam nimirum aut congenerem.

¶ Βρένθος pro superbia apud Comicum legitur, vnde βρένθειον vnguentum celebre: & verbū βρενθύεσθαι quod est χλιδᾶν ἀλαζονικῶς, superbe & procaciter se gerere, Eustathius. proxima huic vox Germanica est eiusdem ferè significationis prangen / superbire & aliquam nobilitatis ostentationem
40 vultu ac gestibus ad id compositis præ se ferre. Διὰ τὸν βρένθον ... τὸ πολύ, Athenæus circa finem lib. 13. Plura de his vocibus lege apud Grammaticos: vbi hoc annotādum occurrit, quod apud Hesychium etiā τύμβον, id est tumulum dici, errore forsan librariorū pro τῦφον, id est fastum & superbiam, legitur.

DE BRANTA VEL BERNICLA.

PLINIVS, inquit Turnerus Anglus, duo præcipua anserum genera facit, Penelopes (aliàs chenalopeces. *vide* supra in Penelope) & quibus lautiores epulas Britannia non nouit chenalopeces (aliàs chenerotes, ansere ferè (aliàs fero) minores. Posterior lectio, vt chenalopeces prius, deinde chenero-
50 tes legantur, mihi (inquit Turnerus) magis approbatur. nam & nos vna aue locupletat, & penelopes anatiū potius quàm anserini generis eruditis esse videntur. Deinde cùm chenalopecem descripsisset: Chenerotes verò, inquit, quænam aues sint, puto paucissimos hodie esse qui nouerunt. Neque ego, licet Britannus, chenerotes nostros satis noui. nam præter duo Aristotelis genera, (anserem scilicet domitum & ferum,) anserum adhuc duo genera noui in Britannia, ad quorum neutrum si chenerotes pertineant, illos mihi penitus ignotos esse ingenuè fatebor. Prior anser à nostris hodie *branta* & *bernicla* vocatur, & fero ansere minor est, pectore aliquousq; nigro, cætero cinereo, anserum ferorū more volat, strepit, paludes frequentat, & segetem depopulatur. Caro huius paulò insuauior est, & diuitibus minus appetita. Nidum berniclæ, aut ouum nemo vidit: nec mirum, quum sine parentis opera berniclæ ad hunc modum spontaneam habeant generationem. Quum ad certum tempus, malus nauis in mari cōputruit, aut tabulæ, aut antennæ abiegnæ, inde in principio veluti fungi erumpunt: in quibus tēporis

Chenerotes.

Brāta & anserū genus apud Britānos.



Qua ratione berniclæ generetur ex ligno.

progreſſu, manifeſtas auium figuras cernere licebit, deinde pluma veſtitas, poſtremò viuas & volantes. Hoc, ne cui fabuloſum eſſe videatur, præter communem omninm gentium littoralium, Angliæ, Hiberniæ & Scotiæ teſtimonium, Gyraldus ille præclarus hiſtoriographus, qui multò felicius quam pro ſuo tempore Hiberniæ hiſtoriam conſcripſit, non aliam eſſe berniclarum generationem teſtatur. Sed, quum vulgò non ſatis tutum videretur fidere, & Gyraldo ob rei raritatem non ſatis crederem: dum hęc quæ nunc ſcribo, meditarer, virum quendam, cuius mihi perſpectiſſima integritas fidem merebatur, profeſſione Theologum, natione Hibernum, nomine Octauianum, conſului num Gyraldum hac in re fide dignum cenſeret: qui per ipſum iurans, quòd profitebatur Euangelium, reſpondit veriſſimum eſſe, quod de generatione huius auis Gyraldus tradidit, ſeq; rudes adhuc aues oculis vidiſſe, & manibus contrectaſſe: breuiq; ſi Londini menſem vnum aut alterum manerem, aliquot rudes auiculas mihi aduectas curaturum. Porrò hæc berniclæ generatio non vſqueadeo prodigioſa illis videbitur (inquit) qui quod Ariſtoteles de volucre ephemero ſcripſit, legerint, quòd in Hypani fluuio ex folliculis quibuſdã erumpat, &c. Alter anſer (ex duobus quos ſolos mihi in Britannia notos dixi vltra duo anſeris Ariſtoteli memorata genera) marina auis eſt, vulgò dicta à Solendguſe/in mari Scotico circa inſulam Baſſi, ex venatu piſcium victitãs, (&c. *vide* inferius in Anſere Scotico poſt caput de Anſeribus diuerſis.) Iam quum anſerum genera, licet diligentiſſimè inquirens, apud Britannos plura inuenire non poſſim, chenerotes (qui ab amore mihi nomen habere videtur) aut berniclę aut Baſſani anſeres ſunt, aut mihi prorſus ignoti, Huc vſq; Turnerus. Idem poſt librũ ſuum de auibus publicatum, in epiſtola ad me data, Berniclas ſiue brãtas (inquit) ex putridis nauis malis fungorum more naſci, minimè fabuloſum eſſe doctorum & honeſtorũ virorum oculata fides mihi perſuaſit.

Solendguſe Baſſanus anſer.

Quod ſit diſcrimẽ brantæ cũ anſere paluſtri.

Branta anſerem paluſtrem valde refert: his tamen notis ab eo differt. Branta breuior eſt, à collo quod rubeſcit nonnihil, ad medium vſque ventrem, qui candicat, nigra eſt. anſerum more ſegetes populatur. In Wallia (quæ pars eſt Angliæ) in Hibernia & Scotia aues iſtæ adhuc rudes & implumes in littore, ſed non ſine forma certa & propria auis, paſſim inueniuntur. Et rurſus, Præter brantam aut berniclam eſt alia auis, quæ originem ſuam arbori refert acceptam. Arbores ſunt in Scotia ad littus maris creſcentes, è quibus prodeunt veluti fungi parui, primum informes, poſtea paulatim integram auis formam acquirunt, perfectæ tandem magnitudinis illæ, roſtro aliquantiſper pendent, paulò pòſt in aquã decidũt, & tum demũ viuunt. Hoc tot tantęq; integritatis viri affirmauerunt vt credere audeam, & aliis credere ſuadeã, Hæc ille. Ioannes Caius in epiſtola ad me, de eadẽ aue ſic ſcribit. Anſerem brendinum, alij Bernaclũ, ego bernclacũ rectius nominandũ cenſeo. nam veteres Britanni, & moderni Scoti, *clake*, anſerem ferũ nominabãt atq; nominant. vnde adhuc retinetur nomen corruptum apud nos, *lake*, vt *fenlake*, id eſt, paluſtris anſer, pro *fenclake*: ſæpiſſimeq; noſtrates tranſmutant literas, & dicunt pro bren/ bern: & contra. Auis eſt palmipes, figura anſeris, ſed magnitudine paulò infra, capite albo, vertice nigro (quanquam per iuuẽtutem caput eiuſdem cum

De alia aue quæ ab arbore originem ducit.

collo

collo coloris est, fuscū videlicet) nigro item rostro, exiguo atque curto, à quo linea nigra ad oculum vtrinque ducitur, collo fusco, corpore a pectore ad caudam ex dimidio inferiori, albo, ex superiori ad collum & caudam fusco, medio inter vtrunque, murrino. alis item murrinis, cum cauda longitudine paribus, sed pennis ad extremum obfuscatis: coxendice murrino, vt est columbæ vulgaris, aut gruis. cauda nigra est, ex albo enata, pede nigro & palmato. Gregalis auis est & garrula, in littore, palude, & campo degens, in cibis non ingrata. Eliota Anglus aues quas Angli *barnaclas* vocitent, Chenalopeces esse conijcit. Meminit harum auium (brantæ siue berniclæ dico) Olaus Magnus quoque in descriptione Septentrionalium Europæ regionum, ex fructu arboris cuiusdam nasci scribens in paruis insulis circa Scotiam. In Scotia (inquit Seb. Munst.) inueniuntur arbores quæ producunt fructum foliis cōglomeratum: qui cum opportuno tempore decidit in subiectam aquam, reuiuiscit, conuertiturq́; in auem viuam, quam vocant *anserem arboreum*. Crescit eadem arbor in insula Pomonia, quæ haud procul abest à Scotia versus Aquilonem. Veteres quoque cosmographi, præsertim Saxo Grammaticus, mentionem faciunt huius arboris, ne quis putet esse figmentum a nouis scriptoribus excogitatum. Æneas Syluius quidem de hac arbore in hunc modum scribit: Audiueramus nos olim arborem esse in Scotia, quæ supra ripam fluminis enata fructus produceret anatum forma: hos maturitati proximos sponte sua decidere, alios in terram, alios in aquam: & in terram deiectos putrescere, in aquam verò demersos, mox animatos enatare sub aquis, & in aere plumis pennisq́; euolare. De qua re cum auidius inuestigaremus dum essemus in Scotia apud Iacobum regem hominem quadratum, didicimus miracula semper remotius fugere, famosamq́; arborem non in Scotia, sed apud Orchades insulas inueniri. ¶ Iunius Dentatus Parthenopæus, vir apprime nobilis & eruditus, referre solebat pleraque prodigiosa & admirabilia, inter quæ miraculum ingens in penitissimis oris Britanniæ & sinu intimo, vbi æstus effusi Oceani, secundi & reciproci ad Lunæ augmenta & damna, ac frequentes fluxus maris & refluxus, haud secus quam tempestas statis vicibus littora infestant, ab authoribus memorati existunt: sæpe malos & nauium carinas vetustate tabescentes, ad littora expositos, & diutina aqua madefactos, quosdam veluti fungos breui pediculo, iuxta aquas gignere, paulatimq́; adolescere inter fluctus, lapsisq́; diebus etiam moueri, sed tamen à truneo minime diuelli. Interiecto deinde tempore velut ad iustam magnitudinem peruenerint, mirum dictu tradit, quod omnem superat fidem, fungos eiusmodi ita genitos, à truneo sponte euelli, mox alis emissis & penniculis enatis euolare, & marinas aues existere, vesciq́; pisciculis littoralibus, perq́; maria passim enatare, pariterq́; apud incolas mirum non haberi: sed quia passim id euenire soleat, quotidiano vsu miraculū esse desinere, Alexander ab Alexandro dierū genialium 4. 9. ¶ Genus testarum quoddā nauigiis putrescente fæce spumosa adnasci apud Aristotelem legimus. ¶ *Barliatæ* (vox corrupta videtur, malim brātæ vel berniclæ dictę aues è ligno crescunt. Fertur enim abiegnum lignum in aqua marina relictum, cùm paulatim putruerit, humorem crassum emittere, quo densato paruæ species auiū formentur ad magnitudinem alaudarum, quæ nudæ primum, paulatim deinde plumis vestiantur, & rostro interim a ligno suspensæ per mare fluitent vsque ad maturitatem, donec se commouentes abrumpantur, & ita demum ad iustum incrementum perueniant (&, vt Iacobus Athonensis episcopus in Oriētali historia scribit, sicut aues cæteræ volare incipiant,) Isidorus. De his certum est quòd in orbe nostro circa Germaniam nec per coitum gene-



Barliatæ, aues è ligno crescentes.

rant, nec generantur, Bartholomæus Anglicus. Berneca (Bernicla) quæ ex arbore nascitur, in q[illegible] dam quoque Flandriæ partibus inuenitur. Hæc auis superfluitatem non habet, sicut nec arbores, [illegible] scurus. Barbates (loquit Albert lib. 23. de hist. anim. malim brantæ vel barnclæ) aues falso qui[illegible] cunt, idcirco nominari vulgo Baumgenß / id est anseres arborum) eò quòd ex arboribus nascan[illegible] caudice & ramis dependentes, & succo qui inter corticem est nutriantur. dicunt etiam aliquando ex putridis lignis hæc animalia in mari generari, præcipuè ex abietum putredine, asseuerantes a nemine v[illegible] quam has aues visas coire vel oua parere. Sed hoc omnino absurdum est. ego enim & alij compl[illegible] mecum vidimus eas coire, & oua fouere & pullos alere. Auis hæc aliquanto minor ansere est, & [r]ostrum anseris habet: caput quasi pauonis (alias, colorem capitis vt pauo, sed nullam è penois cr[illegible]. pedes nigros vt cygnus, digitos membrana coniunctos ad natandum. color in dorso cine[r]eus ad n[igre]dinem declinat. struma (collum parte supina) nigra est, venter cinereus vel subalbidus, Hucusque Albertus. ❡ Diuersus ab hoc videtur anser arboreus, Germanicè vulgò dictus, Baumganß [illegible] ca Argentinam coloribus præcipuè differens, cuius iconem egregius pictor & auceps Argentoratensis ad [illegible] uum (vt ait, auem enim ipse non vidi) expressit, quam hic adiecimus præcedente pagina. An[se]re p[a]ulò minor est, & in salicibus moratur infra supraq; aquam. Rostrum ei nigrum vt pictura indic[at] qui color etiam capitis est, colliq; proni, dorsi, caudæ & alarum, circa oculos & gula tota siue c[illegible] supi[illegible] albicat, vbi & maculis quibusdam cinereis aut fuscis notatur, quæ in pectore fusco magis nigr[ic]an[t] in ventre tum albæ tum nigricantes apparent. crura fusca.

Baumgenß.

Descriptio auis dictæ Baumganß.

ITERVM DE EISDEM EX DESCRIPTIOne regni Scotiæ Hectoris Boethij.

Has figuras auium, quas Scoti Clakis *appellant, vt & alias quasdam Scotici maris, quas infra memorabimus, doctißimus Io. Ferrerius Pedemontanus ad nos misit, præstantissimi apud Scotos viri Henrici a S. Claro liberalitate. Mas huius generis rostrum acutius, fœmina obtusius est, vt gemina icones ostendunt.*





RESTAT iam de anseribus (inquit Hector Boëthius) quos Clakis appellant, quosq; vulgo perperam in arboribus nasci in his insulis (Hebridibus) credunt, ea quæ huius rei cognoscendæ mul[illegible] tempore studiosi re diligenter explorata perspectaq; cognouimus, disserere. Mari enim illis [illegible] mihi magis eorum procreandi vis quædam inesse videtur quam alicui alij rei. Varijs enim mo[illegible] in mari semper, prouenire cõspeximus. Etenim si lignum in id mare proijcias, tempor[illegible] in eo vermes excauato ligno nascuntur, qui sensim enatis capite pedibusq; atq; alis plumas po[illegible] edunt. demum anseribus magnitudine æquales, cum ad iust[am] perueneriint quantitatem, [illegible] tunt auium reliquarum more remigio alarum per aera del[at]u. Id quod luce clarius anno a partu [illegible] neo millesimo quadringentesimo oonagesimo plur[i]mis spectantibus in Buthquhania visum est. N[illegible] quum in eam ad *Petbslege* castellum fluctibus huiuscemodi lignum quoddam ingens delatum e[illegible] nouitatem, qui primi conspexerant admirantibus, ad loci illius dominũ accurrentes rem nouam n[illegible] ciant. Is adueniens trabem serra diuidi iubet, quo facto ingens cõfestim apparet multitudo partim vermium, aliis adhuc rudibus, aliis membra quædã formata habentibus, partim etiam formatarũ perf[illegible]

De anseribus quæ Clakis à Scotis dicuntur. Quibus modis nascantur.

aut [illegible]

auium: inter quas quædam plumas habebant, aliæ implumes erant. Itaq; rei miraculo stupentes iubente domino in templum D. Andreæ Teræ (aliàs, Tyræ, & melius. id pago cuidam nomen est) lignũ comportant, vbi & hodie manet vndique, sicuti erat, à vermibus perforatum. Huius simile duobus subinde annis in Taum æstu appulsum ad Bruthe castellum multis accurrentibus ostensum est. Nec diuersum est quod exinde duobus rursum annis Lethe portu Edimburgensi vniuersum populum spectare contigit. Ingens enim nauis, cui insigne ac nomen Christophori erat, vbi tres perpetuos annos ad vnam Hebridum in anchoris constitisset, huc reducta atque in terram subducta, plena omnia excesis trabibus qua mari semper mersa fuerat, vermium huiuscemodi rudium partim aut persectam nõdum auis formam habentium, partim iam absolutorum, ostendit. Cæterum cauillari id quispiam possit arborum truncis ac ramis, illis in insulis natarum, virtutem hanc inesse. Christophorum quoq; illam ex trabibus Hebridianis contextam asserens. Itaq; quod ipse quoq; abhinc septem annis vidi haud grauabor in medium adducere. Alexander Galloudianus Kilkendensis ecclesiæ pastor (vir præter insignem probitatem rerum admirandarum studio incomparabili) cum extracta alga marina inter caulem & ramos a radice statim pariter & vsq; ad cacumen enatos qua coniunguntur conchas adnatas videret, rei nouitate attonitus, mox cognoscendi studio eas aperit, vbi magis multò quàm antea obstupefactus constitit. Non enim piscem in testis conclusum comperit, sed (dictu mirabile) auem, ac pro illius magnitudine testas quoq; inauctas. quibus enim paruæ inerant, & ipsæ quoq; apertæ eas pro quantitate complectebantur. Itaq; ad me extẽplo, quem eiusmodi rerum cognoscendarum iam olim magna cupiditate detentũ nouerat, celeriter accurrit, remq; omnem monstrat, non magis rei miraculo obstupefacto, quàm re tanta ac tam inaudita conspecta, læto. hac enim re satis constare arbitror, non hæc procreandarum auium semina aut truncis, aut arborum inesse fructibus, sed ipsi Oceano: quem Maro, vt Homerus, patrem rerum haud temere appellauit. Verùm quoniam id fieri videbant cadentibus in aquam arborum ad littus positarum pomis, vt temporis tractu ex illis eæ apparerẽt volucres alites, in eam sententiam abducti sunt, vt poma illa in ipsas cõmutari opinarentur, sed falsò. Nam tempore adnatis ex vi maris primũ vermibus, atque ijs sensim excrescentibus, vicissimq; pomis illis ex humiditate corruptis, disparentibusq; non satis accurate perspicientibus ex illis in has transmutari formas visæ sunt, Hector Boethius.

DE PVFFINO ANGLICO.

AVIS quædam aquatica, anati similis colore (licet viridem colorem circa caput & collum non habeat) & rostro, magnitudine minor, plumosa apud Anglos (vt audio) *puffin* vocatur. sale conditur, & in deliciis habetur. editur etiam quadragesimæ tempore, quòd videatur quodammodo piscibus affinis, cùm sanguinem frigidiorem habeat. In mari degit, & volat, vbi etiã capitur, vt Anglus quidam nobis narrauit. Et rursus alius quidam Anglus eandem auem his verbis nobis descripsit: Marina est, consimili penè forma cum aue quam Angli *cotam* appellant (aut fulicæ nostræ fluuiatili) nisi quòd exilior est, & colore magis subfusca, (quam nigra:) pennis caret, plumis tantum ceu lanugine quadam vestitur. itaq; subuolare non potest. suburinans alga & cochleis victitat. Si quando vel metu vel aliam ob causam locum ocyus mutare instituit, alarum pedumq; extremitate nitens, aquas celeriter quasi prorepẽs prætērlegit. Retibus gregatim capiuntur, vasisq; sale conditæ in quadragesimam reponũtur, Hæc ille. Turnerus tertium vrinatricis genus, quod anserculo nuper ab ouo excluso simile facit, rostro tãtum exiliore, pro pennis lanuginem quandam habere scribit, nec in mari sed stagnis aut fluuiis nõ rapidis degere. Veteres Græci in gripho auem nõ auem pro vespertilione dicebant, Angli *puffinum* suum quem auem natura fecit, non solũ nomine, sed re ipsa etiam & licentia cibi, auem nõ auem vel auem piscem faciunt.

Puffinus auis quadragesimæ tẽpore editur.

Cota auis.

DE ANATIBVS FERIS IN HELVETIA COMMVnibus, *quarum nomina Latina nobis incerta sunt: & primum de duabus Anatibus feris torquatis.*

ANAS FERA TORQVATA MINOR.

ANAS fera torquata, quæ magnitudine, forma & voce inter cæteras proximè ad cicures accedit, (aut magnitudine etiã superat,) à nostris appellatur Groſsent / id est anas magna, & à voce Retſchent. ad Constantiensem lacum à capitis alarumq; coloribus Blaſſent / Spiegelent. Circa Verbanum lacum Italicè vocant *ceson*: cygnum autem *ceseno*. Caput ei viride, rostrum subflauum. collum superius viride est, infra castaneæ coloris, in medio circulus albus, vnde torquatam appellauimus: vt videri possint anates illæ quas Aristophanes περιζωμάδας vocat, & Scholiastes pennis candidis tanquam zona ambiri scribit. In mediis alis transuerso situ cæruleus color est, (inde nomen apud aliquos, Wild blaw enten /) qui tamen pro diuerso ad Solem obiectu variat: paucis infra supraq; pennis candidis. Pars dorsi caudam versus & in caudæ principio ex cæruleo ferè ad viridem & nigrũ inclinat. inferior autem cau-



dæ pars pennis atri vel Indici coloris conspicua est, ambientibus per medium fuscis quarum aliquæ in acutum extenuantur. Venter ex albo cinereus & variè maculosus, vel (vt Græcè dicam,) στικτός. quæ quidem varietas ex macularum punctis per pennas quasi guttatim dispersis in aquaticis auibus nō paucis spectatur. Cruribus ruber. ¶ Idem genus Eberus & Peucerus describunt, his verbis: Anates syluestres maiores, quas Germani Großenten/ Mertzenten vocant, (id est anates maiores vel Martias à Martio mense,) ima supremaq́; corporis parte cæsiæ sunt. pennas alarum & aliis aspersas coloribus, præcipuè tamen purpureo nitentes habent. collo capiteq́; viredo ad nigredinem tendens inest, medium collum candidus ambit circulus. Fœmellæ variæ, sed cinereæ & nigris albisq; maculis distinctæ, Hæc illi. Non alias equidem boscades maiores Athenæi esse dixerim, quarum supra memini. ¶ Easdem anates a nonnullis in nostra regione puto appellari Hagenten / id est anates sepium. nimirum quòd circa sæpes in fluuiorum ripis (quanquam illæ de quibus superius scripsi in lacubus frequentes sunt) obuersentur. aiunt illas magnitudine cicures æquare, coloribus insignin pulchris, viridi, spadice, vel castaneæ, vario: in mediis alis virere, pedibus rubere. Anas syluestris vera (id est domesticæ maximè similis, inquit Albertus) dorso & ventre grisea (cinerea) est. mas in collo quasi pauonis radiantes habet pennas, colore composito ex viridi & cæruleo, torquem album circa collum, & in alis versus ventrem maculam virôre splendentem. sed fœmina magis declinat ad nigrum colorem cum cinereo mixtum. Est autem vox fœminæ crassior, maris acutior, vt in omni anatum genere. Cæterum hoc genus anatis duplex est, nempe maius & minus, vtrunq; notum apud nos, Hæc ille.

Vox anatis fœminæ crassior, maris acutior.

DE ANATE FERA TORQVATA MAIORE.

VNIVS generis, vt ex Alberto recitaui, anatum torquatarum duæ sunt species: de minore iam dictū est. maior apud nos vulgò nominatur Stortzent vel Storent/ hoc est anas scrutatrix, quòd rostro fodiens fundum, arenam & herbas, victum sibi perscruetur, quod & reliquæ propriè dictæ anates faciunt: sed hæc fortè magis aut frequentius, cùm corpore etiam maior sit. Glandes etiam amat & auenam, & in agros auena cōsitos aliquando inuolat. Coloribus cum præcedente magna ex parte conuenit, præsertim rostri, capitis & colli, &c. Qui venantur eas apud nos in lacubus, tandiu persequuntur donec fatigatas capiant. *vide* infra etiam in Anate muscaria.

Anas magna.

ANAS magna, ein grosse Ente. Rostrum eius in medio nigrum, à lateribus flauescens: tergum in nigro flauicante maculosum. Venter reliquo corpore dilutior. Alæ cinereæ, in quibus pennæ quædam lineis duabus trāsuersis albæ, quædam insigni fulgore sic radiantes, vt aliter in opaco, aliter in sole gemmare videātur. In mare omnes propemodū partes insigniores. Rostrū flauum, caput colluḿq; gemmanus



mantis viriditatis, medium collum circulus ambit albus: pars altera ſpadicis colore eſt. Venter magis varius atq; denſus, plumas perdicum habens ſimiles. Cauda in nigro viridans, quæ in fœmella, tergo æqualis eſt: pedes crocei, qui in eadem fœmella, lutei, Georg. Fabricius.

Anas graminea vel iuncea.

ANAS graminea vel iuncea, ein Schmilente / nomen habet apud Miſenos, quòd certo graminis iuncive genere (cui a foliorum anguſtia nomen vulgare ſchmalen. *Vide* ſupra in Anate C.) paſcatur, inq; eo frequens verſetur. roſtro & pedibus nigris, reliqua cum anate magna illi ſunt æqualia, color tantum corporis eſt dilutior, Idem.

DE ANATE FERA FVSCA VEL MEDIA,
id est mediæ magnitudinis.



ANAS syluestris fusca à colore dicta apud nos, ein wilte grauwe Ent / (alij vocant ein Rotent) magnitudine & figura ad vrbanam accedit. Rostrum ei latum, inferius omnino nigrum: superior verò rostri pars ante & retro tantum nigricat, per medium ex fusco vel subcæruleo, albicat. Caput totum & maxima colli pars colore * ruffo vel castaneæ splendent nitentq́;. Inferior verò colli pars iuxta dorsum & pectus vndique nigricat, vt dorsi etiam finis & cauda. Reliqua dorsi pars cum alis, mustelinum colorem refert vt mures pontici seu varij dicti. insunt autem pennæ vario colore distinctæ: ex albis nigrisq́ue lineis cymatili ductu perquam elegantes. Idem in ventre color, sed obscurior: à quo præcipuè ventris colore nomen anatis fuscæ à nostris impositum videtur. Interior alarum pars pennis albis constat. Crurum color glaucus. digiti quoq; pedum glauci vel subalbi, sed nigris membranis coniuncti. oculorum circulus rubet. Idem aut omnino proximum genus est, quod supra in Penelope à colore nominauimus Rothalß / (quo nomine circa Argentoratum viuntur) & an penelops dici posset dubitauimus, cum similiter φοινικόλαιμος & ποικιλόδειρος sit, hoc est collo puniceo & vario, & anatum generi adscribatur.

*Fœmina in hoc genere capite non rubet, sed maculas aliquas subflauas habet.

50

ſcribatur. nã de magnitudine nihil habemus: cum Scholiaſtes Ariſtophanis & magnitudine colũbæ, & rurſus anate maiorẽ penelopẽ deſcribat. Eſto igitur nobis tum rothalſa tum anas fuſca (ſiue vna planè ſpecies eſt, ſiue generis vnius proximi duæ ſpecies minimũ differentes) non aliud quam penelops veterum, donec alius aliquid certius adferat. Eadẽ etiã aut omnino proxima eſt anas quam Bellonius (Gallicè *morillon* appellat, & veteru glaucion, eſſe putat. Eberus & Peucerus anates quaſdã Germanicè vocant Mittelenten/ hoc eſt mediç magnitudinis, vt ego interpretor,) lauiuſculis & ſimis roſtris cinereum, colore nigredine in eis variante, & veterum boſcades eſſe ſuſpicantur. Sunt autem hæ vel eædem cum illis quas hic deſcripſimus: aut ſaltem magnitudinis ratione idem vocabulum Germanicũ eis cõuenit.

ANAS mediocris inquit Georg. Fabritius (ein Mittelente/ a magna differt quantitate & forma: Mittelente.
10 minor enim eſt, minusq; colorata, in alis præſertim atq; pedibus: nam & horũ membranæ nigræ ſunt, quç in anate magna flaueſcunt: & venter quoq; candidior, ac minus varius. Alæ in maſculis partim nigræ, partim albæ ſunt, & pauculis pennis rubris tinctæ.

DE ANATE MVSCARIA.

20



30

40

50

ANAS muſcaria, Muggent / ſic vocatur à noſtris, quòd muſcas ſupra aquam volantes captet. Huic quoq; vt ſuperiori magnitudo & figura ferè vt domeſticæ anati. Roſtrum latum & ſimum, cuius lamina ſuperior per medium nigricat, vtrinq; flauet: inferior planè crocea eſt. longum, quatenus extra plumas eminet, digitos duos. Dentes vtrinq; ſerrati, latiuſculi, & quodammodo membranacei, flexiles, eminentes. inferioris tamen laminæ dentes minimum eminent, & ſtrias oblongas ducunt. Color plumarum per totum ferè corpus varius eſt, ex nigricante, charopo, albo & muſtelino alicubi mixtus: vel, vt breuiter dicam, qualis perdicum ferè, hoc eſt κεγχρινῶς, vt pulueratricum plerarumq;, ſed diſtinctus. Ventris plumæ albent, interius fuſcæ. Pedes flauent: digiti nigricantibus membranis cohærent. collum tam ſupina quam prona parte στικτὸν eſt, hoc eſt varium quibus ſupra dixi coloribus. Vertex magis nigricat quàm cæteræ partes: qui color etiam in alis habetur. eædem & cauda breues ſunt. Huic congener videtur anas ſtrepera, quam infra deſcribemus Georg. Fabricij verbis. Sed in Podanco lacu circa Conſtantiam aliud etiam anatis feræ genus muſcarium appellari audio, quod alibi a[...]no paluſtri etiam Murent (vt querquedulæ diminutiua voce Murentle) & Moſſent dicatur, corpo[re] magno & coloribus elegantiſſimis inſigni, vnde eandem quam ſupra torquatam maiorem nominaui eſſe conijcio. Sed cæteras etiam anates pleraſq; muſcas ſectari aiunt.

DE ANATIBVS PLATYRHYNCHIS,

id eſt latiroſtris.



Figura hæc ſchellariæ noſtræ roſtri latitudinem non exprimit: quod emendabit pictor, ſiquis colores addet.

Schellaria.

ANATEM platyrhynchum appello à roſtri latitudine. rhynchos enim nō de ſuibus tantum dicitur, vt quidam putant, ſed etiā de auibus, non rhámphos modo, vt annotauit Euſtathius. Noſtri ſchellariam vocant, Schellent à roſtri figura, vt conijcio. imitatur enim quodammodo genus quoddam crepitaculorum ex ære, quæ Germani *ſchellas* nuncupant: vel potius, quoniam inter volandum (vt audio) alis ſuis ita perſtrepat, vt crepitaculorum huiuſmodi ſonum repræſentet. *Deſcriptio.* Roſtrum ei nigrum, breue, medio palmo (id eſt duobus digitis) longum, & eiuſdem ferè latitudinis: non planum aut ſimum vt muſcariæ, ſed conuexum inſtar clypeorum, quare aliqui Schiltent/ id eſt clypeatam appellant. Hæc etiam anatis vrbanæ magnitudinem non excedit, vt & muſcaria: & pedes ſimiliter flauos habet, ſed maiores, longiores: & digitos itidem nigris iunctos membranis. Pennæ vbiq; nigræ ſunt, ſed in collo nigricant ex albo: in alis inferioribus albæ. Capitis color qui caſtaneæ obſcurus, vel ruffus admixto nigro. Prona (anterior, puto) pars colli & venter albent. Dentes in ſuperiore roſtri parte vndiquaq; conduntur interius, nec eminent: inferiores verò oblongas ſtrias ducunt vt in muſcaria anate. Lingua nigricat. Audio eam piſcibus quoq; veſci. *Clangula.* Eadem vel omnino congener eſt, quam clangulam Georg. Fabricius nominauit. nam & Miſeni (vt ſcribit) appellant ein Klinger/ ab alarum clangore, quæ firmiſſimæ ſunt, nec ſine ſono in volatu mouentur. Roſtrum ei latum, ſed breue ac obtuſum, & nigrum, caput magnum & in nigro viridans. ſecundum oculos, qui in hoc genere pulcri ſunt, vtrinq; macula alba eſt. in fœmella nec vitor ille, neq; hæc macula apparet, (figurā ſchellariæ noſtræ ex fœmina factam arbitror, quoniam macula caret.) Tergum & cauda nigra: alæ partim nigræ, partim candidæ: gula cum ventre tota candida. in fœmella gula nonnihil in cinereo maculoſa. Pedes in ambabus flaui, Hæc ille. Sed capitis etiam quam miſit iconem apponemus, vt & roſtri latitudo (non expreſſa a pictore noſtro) & macula ſecundum oculos, appareant. Habui ſimilem è lacu noſtro, capite è viridi nigro, denticulis modice eminentibus è ſuperiore lamina, cruribus fere croceis, oculorum circulo flauo, pondere xxx. vnciarum.

CAPVT CLANGVLÆ.



RVRSVS idē vel maximè congener platyrhynchi anatis gen⁹ eſt, quod audio vocari à Germanis (circa Argentoratū) weiſſer Drittvogel/ (neſcio qua nominis ratione, cuius generis etiam fuſcam ſpeciem inueniri aiunt, illam nimitum quam ſupra deſcripſimus: niſi forte Drittvogel / dicatur quaſi tertia auis, quod inter alias duas, forte mediç inter vtranque ſimilitudinis ſit: ſic Galli genus quoddam mergi vocant *vn tiers*, inter anatem & morillonum vt ipſi vocant: Bellonius glaucium eſſe putat) ab Anglis *ſcheldrake*, quæ vox ad Germanicam Schellent accedit, Roſtrum ei ſimiliter breue & bene latum (vt in pictura ad me miſſa conſpicor) & nigrum. vt caput etiam ac dorſum & alæ: quarum tamen in medio magna pars alba eſt, & rurſus in ſuperiore parte. colli etiam pars inferior, pectus & venter albent. inter roſtrum quoque & oculos albæ ſunt maculæ, reliqua circa oculos pars maculis è cæruleo viridibus ambitur. Crura & pedes è ruffo flaueſcunt. Sed alij aliter deſcribunt *ſcheledracum* Anglorum: *vide* infra inter Mergos magnos.

Platyrhynchus ctenodus vel Macroplatyrhynchus.

ALTERVM apud nos genus platyrhynchi anatis, ſimiliter vt primum Schiltent/ id eſt clypeatam nuncupant: aliqui priuatim Taſchenmul / ob inſignem roſtri latitudinem, quæ ad duos pollices accedit. taſcham enim appellant noſtri marſupij genus latiuſculum quod a zona ſuſpenditur. Roſtrum ei nigrum, latum & in fine quadam cochlearis ſpecie. mediæ extremitati breuis quidam & paruus vncus adiungitur. (inferior roſtri pars ſiue lamina ſuperiorē ita ſubit vt intra eam tota includatur.) Dentes ab vtraq; roſtri parte molles, flexiles, recti, pectinum inſtar è ſuperiori lamina prominentes (a qua dentium ſpecie pectinata, ſi libet, appelletur platyrhynchus ctenodus) in hoc anatum genere (quod ſciam) omnium longiſſimi, ad dimidij digiti longitudinem. aut forte etiam cæteris anatibus dentes æquè longi, ſed roſtro magis adhærent, non ita prominent. Caput nigricat, ſed occipiuum & pars poſterior vſq; ad medium colli viriditatem præ ſe fert. Collum duos palmos longum. Reliquum corpus vt anatis communis, vel aliquanto minus. Pedes & crura crocei coloris. plumæ ventris ruffæ (quæ in ſuperiore genere albæ ſunt.) Superior alarum pars ex cinereo cærulea. reliquæ pennæ partim fuſcæ, partim ſubuirides. Hanc quoq; piſces captare aiunt. Vidi etiam alias per omnia ſimilem, ſed colore diuerſo, ſiue quòd ſexu ſeu ſpecie differret: roſtro quali dictum eſt, quatuor digitos longo, pondere vnciarum octodecim, collo pro proportione corporis longo: per caput & collum fuſco colore maculoſo: Linea alba in medijs alis, infra quam virides pennæ, ſuperius verò cæruleæ ſunt. Maiores alarum pennæ longores ſunt quàm in pleriſq; anatibus, & vltra caudam extenduntur. Circulus in oculis ſubflauus.

CAPVT FVLIGVLÆ.



Anas fuligula. ANAS fuligula (sic vocat Georg. Fabricius imitatione Germanicè vocis apud Misenos ein Rußgen) à fuligineo totius corporis colore. rostrum vt in clangula breue est, vt in latirostra (maiore, mox describenda) latum. vnde & latirostra minor vocari potest. In alis vna linea transuersim alba. venter albus pedes vt anatis paruæ (querquedulæ) à qua etiam non differt magnitudine.

CAPVT LATIROSTRÆ MAIORIS.



Latirostra maior. ANAS latirostra maior, ein Breitschnabel. Huic rostrum duplo ferè, quàm in cæteris latius, idq; in mare nigrum, in fœmella modò flauescens, modò maculis varium. Striæ quoq; longæ, & frequentes magis, quàm in vllo alio genere. Collum in albo cinereoq; maculosum, gulæ pars inferior alba. Alæ in parte superiore isatidis colore sunt, mediæ albæ, postrema in nigro viridantes, reliqua cinereæ. Venter spadicei colore, in fœmella mediocri anati ferè similis, in albo flauescens. pedes cum primo genere conueniunt, in vtroq; sexu, Georg. Fabricius.

DE ANATE FERA MARINA.

Anas fera marina. ¶ HIS aliam speciem addo quam peregrinam esse aiunt, & Seevogel / id est auem marinam cognominant: rostro itidem breui, latoq; & conuexo, ad cæruleum colorem dilutum inclinante: pars media tamen nigricat, vt & caput & cauda extrema, & longiores alarum pennæ: quæ tamen duabus Zonis distinguuntur, inferiore alba: & superiore similiter, sed quam per medium linea ruffa diuidat. Collum breue, album inferius. dorsum fuscum. pectus ruffum: vt etiam pedes, sed hi dilutius. Latera cinerea, fuscis & breuibus punctis lineisve distincta. Oculos puncta obscurè viridia ambiunt. Sed hanc quoque descriptionē picturæ tantum intuitu confecimus. Quærendum an hæc sit Flub dicta apud Frisios, auis aquatica anate minor, sed rostro latiore.



De anate cirrhata. ANATEM quandam cirrhatam nostri à corpulentia Bollenten appellant: cui itidem rostrum latiusculum, corpus gallinæ magnitudine, plenum & obesum: quamobrem in cibo cæteris plerisque præfer-

præfertur. Totum rostrum superius in hac glauco colore est: inferius nigrum. Caput etiam & collum vndequaq; nigra. mas apicem in vertice gerit nigris pennarum cirrhis conditum: prope quem pennæ vtrinq; ex nigro virent. Dorsum est fuscum punctis albicantibus tanquam puluere inæqualiter aspersum, quæ tam parua sunt vt lateant nisi penitus aspexeris. Fuscis alarum pennis candida subsunt, quarum extremitas iterum nigrescit. Cauda breuis, vt anatum generibus, vndiq; fusca. Venter & supinæ partes alarum albent. Pedum digitos glaucos nigræ coniungunt membranæ.

DE ALIIS QVIBVSDAM ANATIBVS QVAS *Georg. Fabricius apud Misenos nobis descripsit.*

Anas fistularis, ein Pfeifente, à sono acutiore, quem fistulæ modo emittit, denominata, aëris meatus in rostro babet lanores: rostrum colore isatidis, circa vnguem ductus nigros quasi fila. Collum rubro nigroq; varium, tergum partim plumeum (forte plumbeum) vt venter anatis magnæ, partim rubris nigrisq; pennis temperatum. Alæ parte superiore cum tergo conueniunt, media maximaq; albæ sunt, ima cinereæ. In fœmella verò nec rostrum, nec tergum, nec alæ eodem sunt ornatu: solus venter in vtrisq; candidus. *Anas fistularis.*

Anas strepera, ein Leiner / à vocis strepitu grauiore. Rostrum nigrum, collum in nigro albo que quasi squamosum, dorsum in cinereo flauicans, sub alæ quasi perdicum pennæ. Alæ rubras, nigras, albas pennas permixtas habent. Venter supernè candidus, cauda nigra, & in extremo cinerea. Pedes lutei, membranæ nigræ. Hæc muscariæ nostris appellatæ, quam supra descripsimus, congener videtur. *Anas strepera.*

Anas caudacuta, ein Spitzschwantz / nomen à cauda longiuscula accepit. Rostrum supernè nigrum, à lateribus isatidis dilutæ imitatur colorē: in fœmella cum maculis nigris cinereum. In alis pennæ infimæ transuersim albæ: mediæ in nigro gemmantes viridi & damasceno: extremæ nonnullæ flauicantes. Hæc in fœmella varietas non est: sed lineæ tantum duæ transuersim albæ. Capite cum anate mediocri, dorso cum strepera conuenit, pedes membranæq; cinereæ. *Anas caudacuta.*

Anas quadrupes, magnitudine anatis paruæ. Rostrū latum, & in latitudine tenue, figura à nostratibus omnib. aliquantum differens, priore parte nigrum, extrema flauum. Capitis summa pars ad collum vsq; nigra, circa oculos cinerea. Niger circulus collum ambit, nigrum tergum, nigræ alæ, nigra cauda. Venter albus. Pedes flaui, & inter se non procul distantes, vt pictura indicat. Hanc anatem mortuam vidi. nam duæ asseruantur Torgæ in armamētario illustrissimi Electoris Saxoniæ. Audiui à quibusdam circa Merseburgum ad Salam eius generis captas esse, Hæc Fabricius. qui imaginem quoq; anatis quadrupedis sibi visæ ad nos misit, quam hoc loco apposui. *Anas quadrupes.*



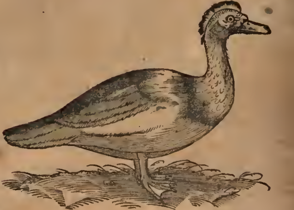
Vidi ego columbæ etiam quadrupedis effigiem typis excusam & publicatam, de qua suo loco scribetur. Alæ & crura auium ex oui luteo fiunt, indicio est quod pulli qui ex ouo cuius lutea duo sunt, absq; sepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus nascuntur, arbitranturque prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus libro 12. de Subtilitate. Atqui anas hæc, vt & columba cuius memini, tetrapodes tantum fuerunt, non etiam tetrapteri. Sed de ouis geminum vitellum habentibus, plura adferam in Gallina C.

Anates longirostra, mustelaris, raucedula & altricrura, sic dictæ à Georg. Fabricio imitatione vernaculæ linguæ, quoniam piscibus victitare mihi videntur, quod vel ex rostri figura conijcio, inter mergos infra à nobis referentur. *De diuersis anatū generib.*

Acronivs lacus, quem Constantiensem vocamus, multa anatum genera alit: & inter alias, quæ ab accolis vocantur Krautenten / id est herbiuoræ: Mooren vel Murenten / quas puto ab anate torquata maiore non differre: Trübvögel / Räßle / de quibus nihil hactenus certum resciui. Bellonius *morillons* Gallicè dictas aues in anatum genere numerat.

Hispani in Hispaniola insula & vicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo, Petrus Martyr. Sed aliter Christophorus Columbus, In Hispana insula (inquit) turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresque oloribus candidiores, capite tantum rubeo. Hæ forsan anates Indicæ fuerint.

DE ANATE INDICA MARE.



10

20

Est apud nos (inquit Io. Caius, qui figuram huius auis & descriptionem ex Anglia ad nos misit) ex India anas, eadem planè corporis figura, eodem rostro & pede, quo vulgaris, sed ex dimidio maior ea & grauior. Caput illi rubescit vt sanguis, & bona pars coniuncti colli à posteriore parte. Id totum callosa caro est & incisuris distincta: quaq; ad nares finit, caruncula demittit à reliqua carne figura separatam, qualis cygnis est, rostro coniunctam. Nudum plumis caput est, & ea colli pars quæ rubescit, 30 nisi quòd in summo capite crista est plumea atq; candida per totam capitis longitudinem: quam, cum excandescit, erigit. Sub oculis ad rostri initium per inferna, inordinatæ maculæ nigræ carni sunt inductæ: & vna atq; altera à summo oculo ad superna eleuatæ. Oculus flauescit, separatus à reliquo capite circulo nigro. Sub extremo oculo in auersum macula est singularis, separata à cæteris. Rostrum totum est cæruleum, nisi quòd in extremo macula nigrescit vna. Pluma illi per totum colli processum reliquum, alba. Qua corpori collum iungitur, circulus est plumeus, niger, rara pluma alba maculosus & inæqualis, per ima angustior, per summa latior. Post eum per totum imum ventrem pluma alba est: per summum corpus, fusca: sed ab circulo illo nigro pluma alba in summo diuisa. Extremæ alæ atque cauda cum splendore virescunt, vt cantharides. Tibiarum cutis fusca est, in cisuris leuibus per circuitus ducta. Membrana per interualla digitorum pedis pallescit magis, vna atq; altera respersa macula 40 fusca, incerta lege disposita, nisi in interuallo sinistri pedis, vbi sex per digiti extremi longitudinem ordine disponuntur. Tardo gradu incedit propter corporis grauitatem. Vox illi non qualis cæteris anatibus, sed rauca, qualis faucibus humanis catarrho obsessis. Maior mas est fœmina. Ea similis mari est, nisi quòd non ita variegato corporis colore est. Viuit ex cœnosis aquis & alijs quibus cætera vulgaris anas gaudet. ¶ De hoc anatum genere forsan intellexit Christophorus Columbus vbi scribit, In Hispana insula turtures syluestres & anates nostris proceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo.

DE ANATIBVS QVIBVSDAM GERMANIAE *inferioris & maritimæ, Meanca, Tela & Slupo, &c. anate fera minoribus.*

50

Meancæ anates.

In Germania inferiori & maritima apud Frisios audio inueniri auium aquaticarum & anatibus ferè similium diuersa genera, & nominatim ista, Smeant/ Teling/ Slup/ Griffvogel/ Wildenten: Primum ex his minimum esse, secundum maius primo, tertium secundo, quartum tertio, quintum omnium maximum. Meancæ aues (Murmelius Germanicè vocat Meanck) ab imitatione vocis sic dictæ, anatibus maiores (lego minores) sunt breui collo, breuibus pedibus, coloris cinerei, oculis glaucis, rostro partim croceo, partim rubeo. semper clamant meanca, cadauerum cupidissimæ, & præcipuè hominũ: itaq; gaudent tempestatibus, insidiantur tamen etiã paruis animalibus. Ab his auibus

De fulica.

bus etiam multas alias aues maritimi meancas (nimirum quas vulgò Mew dicunt) vocant, Albertus. Scribit autem eadem quoq; de fulica: nempe auem aquaticam esse, de genere mergorum, anate minorem, cadaueribus vesci & tempestatibus gaudere: colore tamen distinguit nigram esse docens. Vnde apparet has aues congeneres esse: & generis quidem larorum, vel (vt Plinius vocat) gauiarum, quæ aues subinde circa aquas volitant columbarum ferè magnitudine, clamosæ, famelicæ, pisciuoræ, plumosæ & leues: rostro collo & pedibus omnino tales, quales meancas Albertus describit, palmipedes, &c. vt pluribus dicetur in Lari historia. Fulicam etiã Albertus nidificare scribit in petris circa aquas, & laros Aristoteles in petris maritimis. sed Aristoteles cinerei tantum lari meminit, qui circa lacus & fluuios victitet: quem meancam Albertus vocat, nostri Mewb / & Holbrot / &c. & alibi, qui e mari victum quærat, ein wysser Mewb. nos verò alias etiam differentias coloris eorum suo loco adscremus. Alberti quidem fulica de qua nunc diximus, alia est quàm fulica hodie Italis appellata. *Vide* in Fulica. Ex Frisio quodam accepi meancam anati syluestri ferè similem esse, minorem, quæ in sublime volatu efferatur imminente serenitate, alba circum latera. vocabat autem ipse Germanicè Schmeant. Sed hæ aues cùm volaces sint, & rarò natent, anatum generi non debent adscribi.

¶ De tela & vuigena, *vide* supra in Querquedula.

Schlub.

¶ Slvb vel Schlub Frisiorum lingua genus anatis est, minus quàm anas fera propriè dicta, sed rostro latiore. Hæc fortè fuerit species vna ex anatibus platyrhynchis, quas supra descripsimus.

Non dubito quin & alia complura anatum genera comperiantur, alia in alijs regionibus: quanquam veteres pauca nominarunt, vt ardearum quoq; tria tantum genera, quæ tamen innumera reperiri Oppianus in Ixeuticis author est. ego verò non plura ardearum quàm anatum genera extare puto, multoq; magis si quis mergorum etiam genera anatibus adnumeret. sunt enim mergi nonnulli anatib. non cætero tantum corpore, sed etiam rostro ferme similes, vt anates primo intuitu existimari possint.

DE MERGIS IN GENERE, QVIDQVE AB *anatibus differant, & seorsim de Mergo apud Latinos veteres, & Æthyia apud Græcos.*

Quibus in rebus differant mergi ab anatibus.

De dentibus anatũ & mergorum quibus inter se hæ aues differunt.

Mergvs non tam species auis est, quàm genus multas sub se species continens. aues tamen, quæ vt plurimum mergi (Merch apud Germanos) vocantur, variæ sunt vt picæ, &c. (vt infra dicemus inter diuersos mergos, quorum vulgaria tantum nomina tenemus) Albertus. Veteres nõ fecerunt plura mergorum genera, fortè quòd cum anatibus ea confuderint. Nos cum aliàs distinguimus, tum dentibus, qui anatibus omnibus molliores, flexiles transuersiq; per rostrum pertingunt: mergorum, illis quibus rostrum latiusculum (minus tamẽ latum quàm anatibus) duri ac rigidi, vtrinq; tantum in marginibus rostri: cæteris, quibus rostrum latum non est, sed in acutum desinit, nulli. Veteres quidem nullius auis, quod sciam, dentatæ meminerũt, præterquam Diomedeæ, quam Iuba catarractam vocat: vt hæc quoque mergorum generis existimari possit, vt suo loco dicemus. Mergi præterea magis aquatici sunt quàm anates: ideoque semper ferè in aquis manent, non æquè in terram & ripas egrediuntur vt anates. Et crura vel non æquè absoluta habent, vel breuiora, vel non eodem situ sed posterius: quamobrem incommodè ingrediuntur. Piscibus magna ex parte viuunt: & diutius quam anates vrinari possunt: & natando celerius insequi. Plerisque eorum ceruix procerior. in fame etiam herbis & alijs quibus anates vescuntur.

Mergi sunt magis aquatici quam anates.

Mergus vnde dictus sit.

Mergus an idem sit Latinis quod æthyia Græcis.

Mergum Varro ait dictum esse quòd mergendo se in aquam captet escam: sed hoc cum diuersarum specierum aues aquaticæ faciant, (omnes quidem palmipedes & quodammodo anatiformes, magnitudine tamen, coloribus, rostriq; figura differentes) de vna tantum specie mergi vocabulum vsurpasse veteres Latini videntur, eadem scilicet quam Græci *æthyiam* vocant. Obijci quidem potest, æthyiam apud Græcos marinam tantum nos legere, & quæ in saxis maritimis oua pariat Aristoteli: mergum verò à Plinio non marinum tantum, sed etiam stagnorum incolam poni: non in saxis sed in arboribus nidificantem: vnde doctissimus Wottonus mergum ab æthyia auem diuersam esse suspicatur. Sed cùm eruditi hactenus omnes eandem esse auem tradiderint, & pleraque de æthyia à Græcis tradita, Plinius de mergo interpretatus sit, nihil eas inter se differre præterquam nomine credimus. Idem enim animal & marinum aut maritimum esse, & circa fluuios stagnave aut in ipsis morari, cùm in auium tum in piscium genere, nihil prohibet: siue quòd à mari quædam ascendant, vt alcyones aues, lupi pisces: siue quòd vtrobiq; nascantur, idq; vel nullo discrimine corporis & naturæ, vel aliquo illo discretæ, vt percæ marinæ à fluuiatilibus. Quin & easdem aues in arboribus nidificare, aut si arbores desint, in nudis scopulis, nihil erit absurdi: vt apes alias in arborum alias in terræ cauis nidificant. Transtulit sane locum suum Plinius ex Aristotelis de animalibus historia 5.9. vbi nulla arborum mentio: sed tum larirum æthyiæ saxis maritimis oua parere scribuntur. Quòd si æthyiam mergum esse negemus, nullum aliud quo appellari Græcè possit vocabulum nobis relinquitur. nam *dypten, poyngem,* & *bungem* poëtica esse legimus, & idem cum æthyia significare. Hæc nostra quidem est sententia: vt pluribus tamen per nos satisfieret, seorsim quæcunque apud veteres Latinos de mer-

go prodita inuenimus, seorsim etiam quæ apud Græcos de æthyia, conscripsi, vt conferenti vtriusque historiam vnam eandemq; auem aut diuersas iudicandi libertas relinqueretur. His iam perscriptis incidi in Turneri Angli de mergo scripta. Mergus (inquit) Anglicè *a cormorant*, Germanicè ein Ducher/ (sed alibi vrinatricis quoque primum genus Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè *douckera* vel *louna.*) Et rursus, Mergus auis est magnitudine ferè anseris, pulla, rostro longo, & in fine adunco, palmipes, corpore graui: forma corporis aui sedenti, erecta est. Plinius in arboribus nidulari scribit, at Aristoteles in saxis maritimis. Quod vterque aut vidit, aut à referentibus aucupibus didicit, scripto mandauit. Et ego vtrunq; obseruaui. nam in rupibus marinis iuxta hostium Tinæ fluuij mergos nidulantes vidi, & in Northfolcia cum ardeis in excelsis arboribus. Qui in rupibus maritimis nidificant, ex præda marina ferè viuunt: qui verò in arboribus, amnes, lacus & fluuios victus gratia petunt, Hæc Turnerus. Apparet autem ex descriptione, quòd mergum auem intelligat, quam nostri Scharb nominant, Angli (vt audio) *cormorant.* quanquam Galli etiam aliam auem *cormorant* vocāt, nempe phalacrocoracem, quem inferiores Germani Schwemmerganß/ appellant. De mergo magno nigro (sic enim Albertus vocat, & carbonem aquaticum) qui & simpliciter mergus veteribus dictus videtur per excellentiam scilicet, plura leges infra inter mergos magnos. Mergum aquarum dulcium audio vulgò Græcè hodie *βυτταχίδι* nominari.

Quid Turnerus de mergo scribat.

Nomina diuersa mergorū. Hebraica. ¶ קאת, *kaath*, & שלך, *schalac*, Hebraicas voces ferè confundi, & pro eadem aue accipi video, cum Deut. 14. vtraq; seorsim nominetur inter immundas aues: vbi Munsterus pro *kaath*, vpupam vertit. L X X. catarrhacten, Hieronymus mergulum: aliqui ardeam: vt *schalac* etiam Leuitici 11. Hieron. & L X X. nycticoracem, aliqui mergulum, alij ardeam. Dauid Kimhi *schalac* ex magistrorum sententia השולה, *heschula*, auem quandam marinam exponit piscium captatricem: *Onkelos* שלינונא, *schalenuna*, mergulum. Abraham Esre Leuit. 11. auem (inquit) dicunt esse, quæ natura ea est prædita vt abijciat fœtus suos. Is nimirum (vt iudicat eruditus quidam apud nos) est cuculus. Arabica translatio Deut. 14. habet זמג, *semag*: Persica vocem retinet Hebraicam. קאת, *kaath*, Dauid Kimhi à vomendo dictam putat. Rabi Ionas auem vocatam dicit קאה, *kaah*, & *than* radicalem putat literam, vt Psalmo 102. לקאתמדבר. Porrò in Thalmud magistri vocant קיק, *kik*, vel *hakik*, quam auem cuculum Iudæi putant. adstipulatur R. Abraham Psalmo 102. & Leuitici 11. auis est, inquit, solitudinem amans à vomendo dicta, cuius vox ceu בהי, *cohi*, id est ploratus, in Thalmud *kik* dicta Deuter. 14. Chaldæus קתא, *katha*, Arabs קוק, *kuk*, reddit, Persa vocem Hebraicam seruat. L X X. Leuitici 11. & Psalmo 102. pelecâna vertunt. Deuter. 14. (vt dixi) catarrhacten: Esaiæ 34. ὄρνεα. Sophoniæ 2. chamæleontes, (sed *koah*, vel *koach* chamæleon est, non *kaath.* (Hieronymus Psalmo 102. L X X. imitatus pelicanum, alibi onocrotalum. Sunt quidem aues istæ, mergus, catarrhactes, pelicanus & onocrotalus, omnes pisciuoræ, & onocrotalum video à quibusdam cum pelicano confundi: alioqui pelicano magis conuenit vomitus. aiunt enim illum conchas deuoratas postquam concoctionis calore apertæ fuerint reuomere, vt carnem à testis seligat. vox verò lamentabilis (aut potius terribilis, instar rudentis asini) onocrotali est. Pagninus & Oecolampadius *kaath* Esa. 34. pro onocrotalo accipiunt קאת, *kaath*, Iudæi nostri dicunt esse Widhopff/ id est vpupam, Munsterus.

Græca. Itala. ¶ Græci hodie mergum marinum, vt audio vocant *χαλκετζ*. Mergum alij mergonem vocant, Ambrosius Calepinus. sed *mergón*, vox apud Italos vulgaris est, non Latina. faciunt autem mergones diuersos & magnitudine differentes. Mergi ab impento vulgo *smergi* dicūtur. Erythræus Italus. Mergi sunt nonnulli quos ceruos aquaticos vocant, Seruius: ego pro ceruis coruos reposuerim. nam & Hispani (vt eruditus quidam ex illa gente nos docuit) mergum coruum marinum vocant, cuoruo marino: corui nimirum nomine indito à colore nigro. Albertus catarrhacten (ipse peperam carthates scribit) mergum nigrum interpretatur, qui forte scharbus noster fuerit, & coruus aquaticus Aristotelis potius quàm catarrhactes. Scio quidem mergos quosdam cornutos vocari, quod plumas instar cornuum habeant, vt Seuerus Sulpitius scripsit, si rectè citat author libri de natur. rerum. sed hoc nihil ad ceruos. cristæ potius quàm cornua dici debent: & si cornibus conferri possent, non tamen ceruinis & ramosis. sed de his infra pluribus, adiecta etiam figura. Mergum Galli vulgò interpretantur *vng plongeon* vel *plonget*: quæ vox ad Græcorum *πλύγγας* & *βύγγας* accedit. ¶ Germani mergum Ducher interpretantur, aliqui Teucher scribunt, Tucher/ Duchent. sed alij alias aues his nominibus designant. illam quæ propriè Ducher appelletur, aiunt columba minorem esse, &c. *Vide* in Vrinatrice. Flandri voce diminutiua Dücken.

Hispanica. Gallica. Germanica.

B.

Descriptio mergi. Substricta crura gerentem, & spatiosum in guttura, Ouidius mergum cognominat. *Longa internodia crurum, Longa manet ceruix, caput est à corpore longè*, Idem. Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt in terra stantes instar hominis pectus erectum præferant, Author libri de natur. rerum. Insatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto intestino transeunt cibi, vt lupis ceruarijs, & inter aues mergis, Plinius. Aristoteles animalia illa quibus intestina recta sunt, ciborum auida esse scribit.

Mergus

C.

Mergus tum in aquis dulcibus degit, tum in mari, vt supra docuimus. Mergi maria aut stagna fugientes ventum præsagiunt, Plin. Idem alibi mergos marinos nominat. Mergum mare carpentem, Ouidius dixit. *Æquor amat: nomenq; manet, quia mergitur illi,* Idem. Mergus flumina stagnaq; innatat, sic dictus quòd in aquis se mergat. diutius tamen sub aquis morari non valet, quòd aeris respiratione indigeat. quum percuti metuit, in aqua mergitur, & pisces persequitur, Author libri de nat. rerum. Inter aquaticas mergi soliti sunt deuorare quæ cæteræ reddunt, Plin. In aquam se cibum captans assiduè mergit, Varro. Mergos apricos, Verg. 5. Æneid. Celeres, Georg. 1. ¶ Mergi etiam vocem mutant, vt canit Lucretius: *Accipitres atq; ossifraga, mergiq; marinis Fluctibus in salso victum vitamq; petentes, Longè alias alio iaciunt in tempore voces:* ¶ Mergi in arboribus nidificant, Plinius. sed quoniam æthyia eadem mergo esse videtur, æthyiam vero Aristoteles in saxis maritimis oua parere scribat: Io. Claymondus, ne Plinius ab Aristotele dissentire videatur, hunc locum sic legit: Gauiæ in petris nidificant, mergi etiam in arboribus. Verum codices omnes, quos quidem viderim, inquit Wottonus in altera litera consentiunt. ¶ Oua pariunt mergi incipiente vere, plurimum terna, Plin. ¶ Mergorum pulli vt primum ab ouis exclusi fuerint, si matrem eos perdere contigerit, adeò validi sunt, vt ipsi sese nutrire possint, Albertus & Author libri de nat. rerum.

Mergus tã in mari quàm in aquis dulcibus degit. — Mergi vox. — Nidus. — Ouorum partus. — Pulli.

E.

Mergos plerosq; capi puto similiter vt anates, visco, defatigatione, bombarda, pisciculis in hamum aut hamum affixis funiculo insertum. In ciuitate quadam ad magnum fluuium sita in Oriente, hospitem piscaturum comitatus vidi in nauiculis eius mergos super perticas alligatos, quibus ille guttur filo ligauit, ne pisces captos deuorare possent. Posuit autem ad singulas naues tres magnas cistas, vnam in medio, & ab vtroq; extremo singulas. Tum mergos solutos dimisit; qui mox pisces quàm plurimos cepere, & ipsimet in cistas illas imposuêre, ita vt breui tempore omnes repleuerint. Tum hospes filis a gutture eorum solutis, eos iam sibi ipsis piscari & piscibus pasci permisit. Hi pasti ad loca propria reuertuntur, iterumq; perticis alligantur, Odoricus de Foro Iulij.

Ratio mergorũ capiendorum.

Mergi anatesq; pennas rostro purgantes, ventum præsagiunt: cæteræq; aquaticæ aues concursantes: item mergi maria aut stagna fugientes, Plin. *Iam sibi tum curuis male temperat vnda carinis, Cum medio celeres reuolant ex æquore mergi, Clamoremq; ferunt ad littora,* Verg. 1. Georg. Huius auis natura est, vt sæpe mergens aurarum signa colligat, & præuidens tempestatem futuram, propere medio reuolet ex æquore, & ad littorum tuta cum clamore contendat, Ambrosius Calepin.

Prognostica tempestatis.

F.

Si quis tunc mergos suaueis edixerit assos, Parebit praui docilis Romana iuuentus, Horat. 2. Serm. Hyeme obesiores sunt propter pauciorem tum temporis motum. omne enim animal sereno aere gaudet, & in eo amplius vagatur, Obscurus.

De esu & apparatu mergorũ.

G.

Remedia quæ Latini ex mergo tradiderunt, & ex æthyia Græci, coniungere volui, (non sine distinctione tamen nominum,) quòd authores ipsi vnam & eandem auem his nominibus intellexisse videantur. ¶ Æthyia tota assata & in cibo sumpta elephantiasin sanat, & spleni medetur, Kiranides. ¶ Æthyiæ sanguis antipharmacum est, & feris venenatis resistit, Idem. ¶ Magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini sine ferro exemptum, inueteratumq; conteri, & in calida aqua bibi, Plinius. Fama est crudæ æthyiæ (quidam transtulit *fulicæ*, cor comesum comitialem morbum discutere, ipse quidem periculum non feci, Aretæus. ¶ Æthyiæ venter aridus potus (codex manuscriptus habet, & portatus & potatus) concoctionem perfectam ac bonum stomachum præstat, Kiranid. Serenus etiam scribit ventriculum mergi raptum (id est in cibo sumptum) stomacho mederi. Ventrem mergi aliqui commendant tanquam medicamen pepticũ, id est concoquens, siue protinus elixum, siue arefactum (σκελετεύων) comedas. At nos id experti vanam esse promissionem comperimus. sicut sanè etiam quod de interna tunica gallinarum memoriæ est proditum, Galenus de simplic. lib. x i. Atqui nec ipse mergi ventriculus facile concoquitur, neq; quicquam ad aliorum concoctionem iuuat, Wottonus è Galeno. Crediderunt forte aliqui, mergi vẽtriculum in cibo, quod ea auis voracissima est & plurimũ concoquit, nostram quoq; concoctionem roborare posse: quemadmodum nostro tempore multi putant pellem mergi maioris nigri (scharbum vocant nostri) vna cum plumis interioribus paratam à pellifice, & ventriculo nostro applicatam, vim concoctricem eius promouere, non calore tantum suo, sed peculiari proprietate. Æthyiæ venter aut in eo contenta, Esdræ antidoto miscentur. *Vide* Fuchsij antidotarium 164. f. ¶ Inueteratum sale (σκελετωθὲν, id est simpliciter exiccatum) æthyiæ iecur, ex hydromelite duobus cochlearijs potum, secundas pellit, Dioscor. Æthyiæ iecur assatum cum oleo & modico sale datum, mirificè conferre affirmant à rabido cane morsis; ita enim præsentaneum esse remedium, vt æger protinus aquam flagitet, Aetius. ¶ Æthyiæ fel cum cedria inunctum, euulsos palpebris pilos non sinit renasci, Kiranides. Æthyiæ oua dysenteriam & renes & stomachum sanant, Idem.

Remedia ex mergo & Æthyia. — Ex sanguine — Ex corde. — Ex vẽtre, iecore, felle, & ouis.

H.

a. Mergus etiam genus propagationis in vite dicitur. Nonnullos tamen in vineis characatis ani-

Mergus gen⁹ propagationis in vite.

maduerti (& maximè eluenaci generis) prolixos palmites quasi propagines summo solo adobruere: deinde rursus ad arundines erigere, & in fructum submittere, quos nostri agricolæ mergos, Galli condosoccos vocant, eosq; adobruunt simplici ex caussa, quòd existiment plus alimenti terram præbere fructuarijs flagellis, Columella lib. 5. cap. 5. Et rursus 4. 15. mergum esse ait, vbi supra terram iuxta suum adminiculum vitis curuatur, atq; ex alto scrobe submersa, perducitur (aliàs producitur) ad vacantem palum. rum ex arcu vehementer citat materiem, quæ protinus applicata suo pedamento ad iugum euocatur. Item Palladius, 2. 21. Mergum (inquit) dicimus, quoties velut arcus supra terram relinquitur, alia parte vitis infossa. Mergi post biennium reciduntur in ea parte quæ supra est, & in loco iustas vites relinquunt. Veteres vineas mergis propagare potius quàm totas sternere Atticus præcipit, quòd mergi mox facile radicantur, ita vt quæq; vitis suis radicibus tanquam proprijs fundamentis innitatur, Columella 4. 2. Galli hodie vulgò mergum in vinea appellant *marquotte*, quasi *mergottam* per diminutionem, alij *courson, brin*, Carolus Stephanus.

Mergi ferramenta idonea metendis frugibus.

¶ Metendi genera complura sunt, multi mergis, alij pectinibus spicam ipsam legunt, Columella 2. 21. Videntur mergi (inquit Beroaldus) esse ferramenta idonea metendis frugibus, quæ à Plinio mergites appellantur, sic scribente: Stipulæ alibi mediæ falce præciduntur, atq; inter duos mergites spica distringitur. Notum est illud Maronianum, Aut fœtu pecorum, aut cerealis mergite culmi. Exponunt Grammatici mergites dici manipulos spicarum, (vt Seruius) quo intellectu an hic & apud Plinium mergi mergitesq; accipi possint, æstiment eruditi, Beroaldus.

Merga furcula aceruandis frugibus apta.

Mergæ, furculæ quibus aceirui frugum fiunt: dictæ à mergis volucribus. vt enim illi se in aqua mergunt, dum pisces persequuntur: sic messores eas in fruges demergunt, vt eleuare possint manipulos, Festus. Palas vendundas sibi mergas datas, Vt hortum fodiat atque vt frumentum metat, Plautus in Pœn. Si attigeris ostium, Iam hercle tibi messis in ore fiet mergis pugnis probis, Idem Rudente. Hinc est conijcere mergitem apud Vergilium accipi posse pro manipulo vel aceruo, quantus scilicet vel semel instrumento messorio (quod mergum Beroaldus vocat, masc. g. à plurali ablatiuo mergis apud Columellam, quià singulari etiam fœminino merga formari posset: Plinius mergitem) meti potest, vel quantus mergite furca simul tolli.

Mergus pro situla.

¶ Mergus aliàs mergur, mergoris, genus vasis quod nonnulli situlam appellant, quòd hauriendæ aquæ mergatur, Calepinus sine authore. Mergulus, instrumentum quo lampadis lychnus continetur, Idem sine authore. ¶ Mergi aues in aqua mersant vel mersitant, vel (vt veteres dixêre) mertant.

¶ Epitheta. Celeres, Vergilius. *Tranquillo silet, immotaq; attollitur vnda Campus, & apricis statio gratissima mergis*, Idem Æneid. 5. Marini, piscantes, edaces, turpes, incolæ aquæ, apud Textorem.

¶ Smilax aspera à Romanis mergina vocatur, vt inter nomenclaturas apud Dioscoridem comperimus.

Fabula de Æsaco in mergum transformato.

¶ *h.* Æsacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympham Hesperien quam amabat insequitur, *Ecce latens herba coluber fugientis adunco Dente pedem strinxit, virusq; in corpore liquit*, Ouid. 11. Metam. Et mox, *Vulnus ab angue, à me caussa data est*, Æsacus loquitur. Tum propter dolorem è scopulo in mare se præcipitans, à Thety in mergum conuersus est, & optatæ non est data copia mortis. *Indignatur amans se inuitum viuere cogi Obstariq; animæ miseræ de sede volenti Exire, vtq; nouas humeris assumpserat alas Subuolat, atque iterum corpus super æquora mittit. Pluma leuat casus, furit Æsacus, inq; profundum Pronus abit, letiq; viam sine fine retentat. Fecit amor maciem, longa internodia crurum, Longa manet ceruix*, &c. id est in mergum mutatur. ¶ Est & Æsacus fluuius Troianos ad Idam montem.

¶ Mergos diuus Martinus diuina virtute coëgit aquam contra naturam suam deserere, & arida loca desertáque petere, Author libri de natur. rerum, ex vita puto diui Martini per Seuerum Sulpitium condita.

Prouerb. Mergus prius vitabit aquas.

¶ Mergus prius vitabit aquas, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas, Quàm malè se præstet veteri Græcinus amico.*

DE ÆTHYIA.

A.

Æthyia Græcorum non aliam auem quàm mergum Latinorum esse, supra dixi: sed quoniam aliqui super hoc dubitant, de vtraq; seorsim agere placuit: remedia tamen quæ ex æthyia sunt supra in Mergo commemoraui.

Num æthyia & cornix marina eadē sint.

¶ Αἴθυια (quæ & ἄαθυια apud Demetrium Constantinopolitanum recentem admodum scriptorem nominatur.) Eustathio, Hesychio, Suidæ, Etymologo & Varino, eadem est quæ κορώνη θαλάσσιος (vel θαλασσία, vel ἁλία, vel ἐναλία) id est cornix marina. Atqui Arrianus in Pontici maris nauigatione cornicem marinā vnà cum æthyia, tanquam aues diuersas, enumerat. Eadem fortassis apud illū est quæ coruus marinus vocatur, Wottonus. In Pontica insula (inquit Arrianus) quæ Achillis insula vel cursus dicitur, multæ sunt aues, lari, æthyiæ, & cornices marinę innumeræ. hæ colūt

Achillis

Achilis fanum. mane enim quotidie aduolant ad mare: inde madefactis pennis ad templum studiosè redeunt & aspergunt: & cùm bene habet, rursus pauimentum alis exiccant, Hæc ille. Appion corónen ait eandem esse auem quæ & larus & æthyia dicatur, Etymol. Nos de alia cornice aquatica quæ hodie in quibusdam Angliæ locis sic appellatur, aue eiusdem ferè naturæ cuius ispida, infra dicemus post Cornicem, & plura ibidem de Cornice marina. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat: mergi verò Græci ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius: sed erodios ardeas esse, æthyias verò mergos veterum scripta ostendunt. Apud Aristotelem de hist. anim. 1.1. vbi Græcè αἴθυια καὶ κολυμβὶς legitur, Albertus habet anser salicis. ¶ Mergum æthyiam Græci vocant, & poetæ dypten. alioqui nihil est aliud dyptes verbū ex verbo, quàm mergus. poetæ Græci etiam *boyngas* & *bungas* dicunt aues eas, Phocion author, Hermolaus. Πόϋγξες, αἱ αἴθυιαι, κλωδοῦσαι βῦγξες, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἠχήν, (melius ἰυγήν, vt Varinus habet,) Etymologus. Ad poyngem quidem Græcam vocem Gallica *plongeon* accedit. sic enim Galli mergum vocant. Τὰς δ' εἶα δύπτην χηρύλον ἀμφὶ τοῦ Αὐλῶνος οἴσει κῦμα γυμνὴν φάγων, Lycophron. vbi δύπτης caruli, id est alcyonis maris epitheton est: Scholiastes κολυμβῶν interpretatur. Δύπτης, αἴθυια, κολυμβητής, δύτης, Hesychius & Varinus. hoc est, homo vrinator vel natator, vel mergus auis. Δύπται δ' ἐξ ἁλὸς ἐρχόμενοι, Apollonius Argonaut. lib. 1. Νῆσσαι, τὰς αἰθυίας, Hesychius & Varinus. Κῆξ, auis est marina, hirundini similis, quam alij larum, alij mergum interpretantur, Eustathius: & Varinus idem in Κῆξ εἰναλίη. Peculiaris quædam species mergi marini est in Creta, vrinari solita, diuersa à phalacrocorace (cormorant) & reliquis mergis, quam Aristoteles æthyiam vocauit. qui littora Cretæ habitant, vutamaria nominant & calicatzu magnitudine est querquedulæ (*d'vne sarcelle*,) albo ventre, capite & dorso nigra, itemq; alis & cauda. digito pedum posteriore caret sola palmipedum. Pluma ei instar lanuginis, validè inhærens cuti. Rostrum marginibus acutis, cauum & planum ferè, lanuginosis plumis bona sui parte obducitur, nigrum superiore, albu inferiore parte: vertice lato, Petrus Bellonius in libro Gallico Obseruationum, &c.

Δύπτης.

Πόϋγξες.

Κῆξ.

C.

¶ Suidas in voce Ἠμερινὰ æthyias marinas facit. ¶ Mergi (æthyiæ inquit Oppianus in Ixeuticis 2.6.) insatiabiles sunt & maximè voraces. pisces ingestos mox aluo reddunt, atque etiam viuos nonnunquam. Soli inter amphibias aues volitando piscantur, ita vt simul vtrunque faciant (κατὰ ταυτὸν θηρῶσι καὶ ἵπτανται. Congros, anguillas, & alios lubricos leuesq; pisces degluciunt. Vrinantur & sub aqua manent diutissimè. (merguntur autem toto corpore, non collo tantum vt pelecani.) Alios quoque pisces delphinorum & canicularum instar persequuntur. Non in pelago solum, sed paludibus etiam versantur, tum maximè cùm vis aliqua ventorum mare infestat. tunc enim immorati in eo non solent. Has in auium genere solas vocem emittere aut percipere negant, Hæc ille. Apparet autem ex his Oppiani verbis, æthyiam oportere magnam aliquam auem esse, quæ congros & anguillas deuorare possit, & delphinorum canicularumq; instar venari, quod morficem (*vide* infra inter mergos magnos) facere Albertus scribit. Itaque nostri merguli parui nigri, & alij anatibus non maiores, æthyiæ dici non poterunt. Æthyia apud mare victitat, Aristotel. Auis est marina, insatiabilis, omnibus nota, Kiranides. Æthyiæ & aliæ quædam volucres degunt quidem in fluido, victumq; inde emoliuntur, sed aërem non humorem recipiunt, & foris parere solent, Aristoteles. Mergi & gauiæ saxis maritimis oua bina ternáve pariunt: sed gauiæ æstate, mergi à bruma ineunte vere. & incubant cæterarum auium more, sed neutra earum auium conditur, (latet,) Aristoteles de hist. 5. 9. quem locum transferens Plinius, mergos in arboribus nidificare reddidit, quod Aristoteles nusquam scribit.

Descriptio æthyiæ.

D.

Æthyis perquam inimicæ sunt ciconiæ & creces, Philes.

E.

Sæpe anates feræ aut æthyiæ marinæ alis in continente concussis, ventum imminere præmonēt, Aratus. Æthyia si obuia fuerit naui velificanti, & volans submerserit se in mari, tempestatem minatur: si verò peruolans (præteruolans) supra petram resederit, (aliàs, si verò peruolauerit, aut supra petram consederit,) felicem nauigationem promittit, Kiranides. Æthyias cùm frequentius in mare sese immergunt, tempestates nauigantibus futuras præsagire ferunt. huius causam reddunt, quòd tranquillo mari progredi non audet æthyia marinarum belluarum metu: at cùm tempestatem præsenserit, audacter progreditur, quòd tunc temporis marinæ illæ beluę in altum abierunt. Verum Aratus, Æthyiæ (inquit) maria aut stagna fugientes, pennasq; in terra rostro purgantes, ventum præsagiunt, Wottonus. ego nihil huiusmodi apud Aratum legisse memini; nisi Wottonus fortè putat Plinium pro τινάσσονται πτέρυγας, pennas rostro purgare, ex Arato vertisse.

Prognostica tempestatis.

F.

Æthyia ad saturitatem vsq; ab accipitre in cibo sumi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu, Demetrius Constantinopolitanus.

G.

Vide supra in Mergo G.

H.

Vnde sit dicta æthyia. ¶ *a.* Æthyam aliqui Latinè per y tantum scribunt: Græci verò semper η diphthongum in penultima. Dicta quidem æthyia videri potest, quasi *edyna*, ἀπὸ τοῦ αὖ δυώειν καὶ δύνειν: vel ἀπὸ τοῦ αἴθειν propter nigrum colorem, vt etiam Æthiopes. Αἰθύσσειν καὶ ἀναθύσσειν, ῥιπίζειν, πλεῖν, φέρεσθαι: ἀπὸ τῆς αἰθυίας τῆς θαλασσίας κορώνης, Etymologus. Æthyiam Græci etiam pro *thya*, id est pila vel mortario dicunt: fortè quòd pistillus in eo mersetur emergatq; subinde.

Epitheta. Æthyas Aratus vocat δίνας, quoniam (vt inquit Theon) dum mersantur mari fiat δῖνος, id est vortex, siue κυκλοτερὴς τοῦ ὕδατος φορά; Cælius. Ὁ τόδε ναίεις Εὐστιβὲς αἰθυίαις ἰχθυβόλοισι λέπας, in Epigrammatis vt citat Suidas, id est, Qui habitas in hoc promontorio mergis piscatoribus frequentato.

¶ Αἰθυίας ἄνθος, genus est herbæ, Hesychius & Varinus.

¶ Erysichthonem quendam inuenio αἴθωνα (αἴθυιαν potius) cognominatum, quod cibo inexplebilis esset.

¶ *c.* Ἀλλ' ἐμὸς αἰὼν Κύμασιν αἰθυίης μᾶλλον ἐσεικόσατο, piscator quidam apud Callimachum. Ἠύτ' αἰθυίαι κατ' βένθος ἁλίγκιαι αἰθύσσοντο Δυῶσι, Apollonius lib. 4. Τῆς δ' αἴθυιαι, ὁ δὲ κραιπνὸς κέβληξ, Euphorion apud Suidam in Κέβληξ: quæ vox larum significat. est autem vtraq; auis perquam vorax.

¶ *h.* Æthyiæ epitaphium legimus Anthologij Græci lib. 3. sectione 24. in fine. ¶ Leucothea apud Homerum Odysseæ E. æthyiæ comparatur. Αἰθυίῃ δ' εἰκυῖα ποτῇ (volatu) ἀνεδύσετο λίμνης. Et rursus, Αὐτὴ δ' ἂψ ἐς πόντον ἐδύσετο κυμαίνοντα, Αἰθυίῃ εἰκυῖα. μέλαν δέ ἑ κῦμα κάλυψεν. ¶ Ἀθηνᾶ αἴθυια ἐπὶ πυρὸς ἐπιφορομένη, τὸ αἴθω, vt videtur apud Lycophronem, Eustathius. Pallas æthyia cognominatur, quoniam humana prudentia (quæ per Palladem innuitur) inuenta est nauigatio mergi quadam imagine, Cælius.

Μυθῶδες de Martino mergos ex aqua in aridā compellante. ¶ Diuus Martinus aliquando mergos in flumine cōspicatus piscium prædam sequi, & rapacem ingluuiem assiduis vrgēre capturis: Forma (inquit) hæc dæmonum est, insidiantur incautis, capiunt nescientes: captos deuorant, exaturariq; non queunt deuoratis. Imperat deinde potēti virtute verborum, vt eum cui innatabant gurgitem relinquentes, aridas peterent desertasq; regiones: eo nimirum circa aues illas vsus imperio, quo dæmones fugare consueuerat. Ita grege facto, omnes in vnum illæ volucres congregatæ, relicto flumine, montes syluasq; petierunt, Seuerus Sulpitius in vita D. Martini.

DE MERGIS DIVERSIS.

Fulica. ¶ FVLICA auis est aquatica, quæ mergus niger vocatur, anate minor, Albertus. sed de fulica suo loco dicemus in *F.* litera.

Brēthus. ¶ BRENTHVS merguli species est pisces venātis, Albertus. quanquam *bathyos* apud illum corruptè scribitur. *Vide* supra in Brentho inter anates feras.

Mergus cornutus. ¶ Seuerus Sulpitius tradit mergorum quandam speciemè re cornutam vocari, eò quòd rubeas plumas in capite instar cornuum habeat, Author lib. de nat. rerum.

DE COLYMBO ET COLYMBIDE, VEL VRInatrice. *item de Thracibus & Dytinis.*

COLYMBIDEM, colymbadem & colymbum apud authores inuenio inter aues aquaticas: apud Aristotelem etiam colymbris legitur, sed corruptè. Gaza apud Aristotelem transtulit vrinatricem. Vrinatrix auis ex aqua sibi victum emolitur. circa lacus & amnes versatur, ex palmipedum numero, sed foris parit, Arist. Colymbi & colymbades ab vrinandi voluptate appellātur, inter omnes (aquaticas aues) minimæ, atri ac sordidi coloris, (ῥυπαρομέλανες,) acuto rostro. soli earum spectantur oculi, cætero merguntur, Hermolaus ex Athenæo. ἐπιβλέπεται τὰ ὄμματα, τὰ δὲ πολλὰ (λοιπὰ) καταδύεται, Athenæus. Idem non colymbos neq; colymbadas, vt Hermolaus vertit, sed colymbida bis nominat, vtrobiq; adijciens paruum: quasi colymbum alium maiorem esse insinuet. Nos quidem infra mergi genus describemus, quod colymbus maior rectè appellari posse videtur. Κολυμβίς, auis quædam est, Hesychius & Varin. Κόλυμβοι, αἱ κολυμβάδες, τὰ ὄρνεα ἢ ζῶα ἐν ταῖς κολυμβήθραις, Iidem: hoc est, aues vel animalcula in piscinis. Phascades dictæ paulò maiores sunt quàm paruæ colymbides, cætero similes anatibus, Athenæus. Κολυμβὶς nominatur in Auium choro apud Aristophanem. Νήττης καὶ κολυμβάδος, (id est, anatis & vrinatricis,) Callimachus meminit in lib. de auibus: item Aristophanes in Acharnensibus pariter nominans, ἐλεᾶς, φαλαρίδας, τροχίλους, κολυμβούς (cum acuto in vltima,) &c. Athenæus. Numerat autem has aues inter lautitias Bœotorum. Nostri codices Aristophanis, κολύμβους paroxytonum habent, quod placet. Κόλυμβοι (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) semper natant, & ne somni quidem aut cibi gratia in continentem exeunt: ne noctu quidem, neq; tempestatis metu aut frigoris: sed solo partus tempore. Ventis aduersi natant, nec illorum vi aliquando inuiti in terram extrudantur. quod THRACES etiam ac DYTINI (Θρᾶκες καὶ Δυτῖνοι) faciunt. Quanquam autem tria hæc auium aquaticarum genera (inquit idem lib. 3. Ixeut.) omni tempore (πανημέριοι) natare soleant, non tamen effugiunt venatores, qui

cum

cùm tranquillum est mare, nauiculam ingressi aliquousq; nauigant, quatenus aues remigij strepitu nõ terrentur. Tum is qui rete fert, puppi insistit: alter verò proræ, paulatim nauiculam temone promouens. qui & lucernam in testa gerit, (alius fortè tertius hoc facit, aut idem qui rete gerit,) quam auibus ostendit cùm iam prope fuerint. Aues stellam videre se putantes, nauiculam propius accedere patiuntur. Tum auceps lucerna in naui occultata ne aues dolum intelligant, rete extensum eis inijcit.

Qua ratione capiantur hæ aues.

¶ Vrinatrices aues quæ natando in aquam demerguntur & rursus emergunt, sunt innumeræ, magnæ & paruæ, inter quas gainæ & id genus sunt, Niphus. ¶ Vrinatrix minima mergorum & reliquarum auium quę victum ex aquis petunt, μελανόχρους tota, pręterquam in ventre vbi albet, mergit sese & conspectos pisces diu sub aquis prosequẽs huc illuc fertur, priusquam reuertitur, vnde & nomen inuenit Germanicè Schwartzteücherlin / hoc est mergulus niger: & Wasseramsel / hoc est merula aquatica, Eberus & Peucerus. Sed nos aliam vocamus merulam aquaticam, quæ piscibus quidem viuit, ni fallor, palmipes tamen non est. Aristoteles vrinatricis vnum tantum genus (inquit Turnerus) commemorat: ego tamen tria vrinatricum genera vidi. Horum primum totum nigrum est: & si cirrhum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minor est, cætera quod ad corporis attinet effigiem, non dissimile est. & hoc genus nautæ nostrates *lounam* nominant, alij *doukeram* (Angli *a dowker*, Germani ein Ducher. sed alibi mergum quoq; Germanicè Ducher interpretatur, Anglicè verò *cormorant*.) Secundum genus turdo non maius est, anati colore & corporis effigie simile: & hoc Angli mediam vrinatricem nuncupant. Tertium genus adeo nuper ab ouo exclusum refert anserculum, vt nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, sed lanuginem quandam (quod nos supra de *puffino* Anglorum scripsimus) earum loco obtinet. Degunt hæc plerunq; tria genera in aquis stagnantibus, aut fluuiis non admodum rapidis, in quorum ripis arundines & carices nascuntur, Hæc Turnerus. Audio & COOTTE dictam apud Anglos auem esse in fluuiis ac stagnis, quæ subinde ad fundum vsq; vrinetur, non piscibus tamen, sed alga, limo, gramine, paruisq; cochleis victitet: forma & colore fulicæ nostræ similis, paulò minor: in cuius rostro paruum tuberculum rubeum emineat. Ad volandum ineptam esse aiunt: quare vulgò fertur non posse illam diutius volare quàm pedis cauo arreptam (priusquam volat) aquam retineat. Auem, quæ Ducher appellatur, in nostris lacubus & Acronio, minorem columba esse audio, fuscam & latiusculo rostro. Eandem puto Albertus mergulum nigrum vocat.

Gainæ aues. *Tria vrinatricum genera.* *Cootte auis aquatica apud Anglos.*

H.

a. Græci verba νήχεσθαι & κολυμβᾶν deriuarunt ἀπὸ τῆς νήττης καὶ κολυμβάδος, (κολυμβίδος, Eustath.) Athen. Κολυμβᾶν verbũ natare significat, pro quo Dôres significantius dicunt κολυμφᾶν, ἀπὸ τοῦ κόλυς φαίνεσθαι τοὺς ἐν ὕδασι, quod natantiũ in aquis corpora mutila & non integra appareant, Etymol. Matres planus Alexãdrinus iocosa quædam problemata quasi ad Aristotelis imitationem confinxit, quale est: Διατί ὁ ἥλιος δύνει μὲν, κολυμβᾶ δ' οὔ. hoc est, Cur Sol mergatur quidem (nam δύνειν Græcis mergi significat, idemq; verbum de Solis occasu vsitatum est) non natet tamen. Cæterum *vrinari* verbum apud Latinos, vel vrinare etiam (vt Grammatici scribunt) & inurinare apud Columellam in aquàm mergi, & natando (rursus) emergere significat. Eadem est causa quare sub aqua diu ranæ & phocæ vrinentur. Hinc vrinator dictus qui sub aqua natat. Callistratus Iureconsul. Ad legem Rhodiam, vrinatores appellat eos, qui merces è mari extrahunt, nauigij gratia iactatas. Sed in rem emendabilem visus lapsus esse, quod per vrinatores omne ferme extractum est, &c. Liuius 4. Dec. lib. 5. Quæ verò huius vocis origo sit, non memini hactenus legere: quare coniecturam meam adscribere non grauabor. Vrinatorem Græci ἀρνευτῆρα vocant. ὁ δ' ἀρνευτῆρι ἐοικώς. Κάππεσ' ἀφ' ὑψηλοῦ πύργου, Homerus Iliad. μ. vbi Scholia ἀρνευτῆρ interpretantur κυβιστητῆρι ἢ δύτῃ, id est vrinatori. nam hi quoque in caput seipsos proijciunt. quemadmodum ἄρνες, id est agni petulci & lasciui in caput saltare & quasi in aërem cornibus impetere solent. Aut igitur vrinare Latini ab hac voce Græca dixerunt: aut ab vria aue vrinatrice, de qua nunc scribemus. Sunt & oliuæ colymbades apud Athenæum. Est columbarium vas quasi colymbarium, à verbo κολυμβᾶν: *vide* in Columba.

Κολυμβᾶν. *Vrinari.* *Vrinatores.* *Quæ sit huius vocis origo.*

DE VRIA.

VRIA, οὐρία, dicta (auis aquatica) non multò minor est anate. rostro longiore ac tenui, colore sordido figlinæ, (figlino, Wottonus,) Hermolaus ex Athenæo. Τῷ χρώματι ῥυπαροκέραμος (ῥυπαροκεραμίδος, Eustath.) ἔχει τὸ δὲ ῥύγχος μακρόν τι (forte μακρὸν, Wottonus. sed Eustathius etiam μακρὸν habet) καὶ στενὸν ἔχει, Athenæus. Videri quidem potest hoc nomen non origine Græcum esse, sed ab vrinari verbo Latino deriuatum: & vrinatrix siue colymbis, de qua proximè dictum, ferè non aliud ab hac vria differre, quàm quòd minor est. Vriæ plus cæteris (anatibus feris) nigricant, Eberus & Peucerus, sine authore. interpretantur autem Meerenten / hoc est anates marinas. Ego vrias esse dixerim quas nos appellamus Dücchele: de quibus infra seorsim, & colore magnitudineq; tantum à colymbide prædicta differre. quamuis dycchelina nostra, anate multò minor est, sed inueniũtur eiusdem generis anati pares, & quædam maiores, de quibus in Colymbo maiore scribam.

DE PHALARIDE.

ANGVSTVM & phalaris rostrum obtinet, caput rotundius, ventrem subcinericeo colore [...] gus nigricat, Hermolaus ex Athenæo: apud quem tamen nos legimus, ἀντιφρος τὴν γαστέρα καὶ [...] Apud eundem phalaris proparoxytonum scribitur, apud alios φαλαρὶς aut φαληρὶς, oxytonum. Ari[sto]phanes in Acharnensibus ἀτταγᾶς, φαλαρίδας inter Bœotorum delicias nominat, vbi Scholiastes p[ha]larides genus auium interpretatur, quæ secundum quosdam in Phaleride nascantur: quod & Var[inus] reperit. Est autē Phaleris vel Phaleros, portus Athenis celeber, à quo Demetrio Phalereo cogno[men]. Aristophanes in auibus ludens, & auium quasi apotheosin conscribens: Veneri, inquit, immolat[o] aui phalendi (prius) triticum immolet: siue hanc auem tritico vesci innuens, (quanquam laro, qua[m a]uem pisciuoram esse constat, paulò pòst placentas mellitas sacrificari iubet,) seu aliam ob causam. M[o]net autem eo in loco Scholiastes phaleridem auem esse palustrem siue lacustrem, & pulchram: hic [ve]rò iocosè eam attribui Veneri, διὰ τὸν φαλλόν. hoc est propter nominis allusionem ad membrum v[i]rile. vnde corruptus Suidæ locus emendari potest. *Vide* plura apud Varinum in φαληρίς. Phaleris auis sacra habetur Veneri non modò propter phallos & ithyphallos quos Comici introducunt, sed etiā p[ro]pter album genituræ colorem. φάλον enim album est, Eustathius. Aristoteli phalaris nominatur inter palmipedes quę circa lacus & amnes versantur. Aristoteles ait, citante Athenæo, passeres mares hyeme perire, fœminas superare, coniecturam faciens è colore. mutari enim pro diuersis anni partibus colorem passerum, vt merularum etiam & phalaridum quæ aliquando albescunt. quem locum ego cor[ru]ptum arbitror, ex Arist. de anim. hist. lib. 8. cap. vlt. vbi legitur merulas pisces & turdos & candem [...] phalaridem) colorem mutare, vt & aues quasdam. Vere enim eas nigrescere, post ver denuo albescer[e]. Non ignoro tamen merulas etiam aues colorem mutare. Legimus præterea apud Athenæum ἀ[θληί]δας ταριχηρὰς, μυελίας, τυλάδας καὶ χένια ἤτοι ὀρτύγια ταριχηρά. vbi pro ἀθληίδας suspicor φαληρίδας legendū. Possunt autem etiam aquaticæ aues sale cōdiri, vt puffini in Anglia. Αἱ φαλαρίδες, vt & aliæ am[]phibiæ volucres, laqueis capiuntur, ad quos alliciūtur sparsis ad stagnorum fluminúmve margines frugibus, hordeo, siligine aut milio, Oppianus Ixeut. 3. Phalerides in Seleucia Parthorum, & in Asia aquaticarum laudatissimæ habentur, & iam in Italia quoq;, Plinius. Phalerides, & querquedulæ quomodo inclusæ nutriantur, scripsimus supra in Anate E. ex Columella & Varrone. Apud Varronem non [p]halerides sed phalarides legimus. qui cùm de anatibus scripsisset, subdit: Sunt item non dissimilia alia genera, vt querquedulæ, phalarides, &c. ¶ Phalaris anatum syluestrium fœmellarum colore, qui ente[]phros (subcinericeus) est, conspicitur, rostro angusto & oblongo, rotundo capite, Germanicè Mutt[=]uogel/Reck/ Eberus & Peucerus. Aggregator phalaridem auē apud Kiraniden *folegam* (id est fulicam) interpretatur. Phalaris auis est (vt Kiranidæ interpres transtulit) quæ dicitur alba frons. Nam tota nigra est, & frontem solum albam habet. Inuenitur autem in fluminibus & stagnis. Huius cerebrum cum veteri oleo permixtum omnes passiones ani curat. Auis ipsa in cibo sumpta venenis aduersatur, Hæc ille. Et sanè huiusmodi auis est quæ hodie à nobis Bölch vel Böſſhenel ab Italis *folega* dicitur, tota nigra, macula tantum frontis alba, &c. vt in fulica copiosius dicetur: ac fieri potest vt phalaris Græcè, à macula illa alba nominata primum sit. φάλον enim album & splendidum significat, vnde & phaleræ dictæ.

DE MERGIS ALIQVOT, QVORVM NOMINA

vulgaria tantum nobis cognita sunt: primum in genere, deinde de mergis varijs, hoc est albo nigroque distinctis: ex quibus vnum anatem Rheni vocant, cuius figuram hîc apposuimus: cui aliæ quædam congeneres sunt, magnitudine quidem & coloribus diuersæ, collum omnibus quàm in anate procerius.

DE mergis in genere iam suprà scripsimus. hic pauca addam, quæ ad illos tantum mergos pertinent, quorum sola vulgaria nomina mihi cognita sunt. Nostri igitur cùm anates à mergis non rectè distinguant, auem illam aquaticam, quam mergum Rheni dicere debebant, & alteram quæ mergus glaciei vel brumalis vocanda erat, anate Rheni, & anatem glaciei vocitant. Rhynenten / Yßenten / Duchsenten. quod nomen postremum ex mergo & anate compositum videri potest. Sunt autem hæc duo genera collo longiore inter illos mergos de quibus deinceps hic agemus: qui omnes anatibus sim[il]es sunt, cùm alias, tum magnitudine ferè & rostri latiusculi figura. rostrum tamen eis aliquanto angustius quàm anatibus est, & aliter dentatum, vt supra dixi: & omnibus in fine magis aduncum, vt commodius pisces retineant. Mergus Rheni maior est cæteris: nam cæteri ferè anati paulò minores sunt, i[l]le par. Quidam ex e[i]s apud alios Germanos appellantur merchi, (Merch/) hoc est mergi corrupto nomine, alij nonnæ, (Nunnen/) id est moniales, à colorum varietate, albi & nigri præsertim. Kerne[l]æ nomen vnde Germ[a]ni quidam imposuerint nescio, quæ sola etiam in hoc mergorum genere, albo & nigro non similiter vt cæteri distinguitur. hanc supra descripsi post querquedulas, id est anates minores, an ex earum genere esset addubitans.



50

De mergo Rhenano.

¶ Sed dicam primò de mergo Rhenano, qui in hoc genere mergorum anatiformi maximus eſt. Corpus huic vndiq; albo & atro colore diſtinctum. Roſtrum & pars circa oculos nigrũ eſt. in occipitio maculæ vtrinq; atræ. Reliquum caput partim album, partim fuſcum aut cinereum. Prona colli & pectoris pars cum vẽtre candidi coloris ſunt, ſed qui paſſim cinereis punctis aut maculis diſtinguatur: quæ quidem inferiore ventris & laterum parte cymatili ductu delectant intuentẽ. Crura circa imum ventrem prominent. Pedes digitiq; fuſci, membranæ interſunt nigræ. cauda nigra, alæ dorſumq; totũ nigris & candidis aliquot ſpatijs viciſſim diſtinguuntur. Sunt qui nonnam (id eſt monialem) albam (Wyſſe Nonn) appellent: vt fuſcam monialem alteram, quæ infra deſcribetur. aliqui Yßenten / id eſt anatem glacialem. Et hic eſt mergus euius appoſita hic figura eſt.

De alio mergi genere quod superiori est ferè simile.

¶ Eiusdem planè generis est, nec aliud ferè differt mergus alter, nisi quod magnitudine inferior est, & caput, collumq́; exterius candidius habet, ac dorsum totum nigrum, non albis spatijs distinctum. Puto etiam ore differre, quod huic cum lingua & dentibus interius rubeat: illi non item, sed potius nigricet. Hunc aliqui mihi mergum albũ vocauerunt, ein Wisse Tuchent. Italicè *morgon* quasi mergum: Lucarni & Bellinzonæ, *gyuen*: in alijs quibusdam Italiæ lacubus *polono*: (quod ad Gallicum *plongeon* accedit.) quidam *garganellum*, nescio quam rectè. nam & alijs anatibus hoc nomen ab Italis tribui video. sed alium quoque mergum maiorem cirrhatum circa Bellinzonam Itali *garganey* vocant: vt *garganello* diminutiuum sit. Hic mihi circa brumam ex Vrsa Heluetiæ fluuio allatus est, paulò minor anate fera communi. pisces adhuc faucibus continebat. Longitudo ab extremo rostro ad caudam extremam dodrantes duos cum palmo. caput album erat: sed maculæ nigræ cingebant oculos. quales & occipitium vtrinque insigniebant, medio interuallo albo relicto. Pectus, collum & venter tota alba. In dorso supremo egregiæ quædam plumæ alternatim albæ nigræq́;. inde etiam ad latera versus pectus tæniæ similiter discolores vtrinque procedebant. Rostrum vt anatis, denticulatum, angustius, è fusco ad cæruleum dilutum vergens: extremitate deorsum incuruata, crura diginiq́; vt præcedentis. Alæ nigræ candido spatio maiusculo distinctæ: & inferius alijs duabus lineis candidis, vt in præcedente etiam. Dorsum planè nigrum, cauda fusca palmum longa. Ventris plumæ minimæ interiores, fuscæ erant: exteriores & quæ apparent, vt dixi, albæ. ¶ Piscibus tantum vescuntur, cùm alijs, tum gobijs fluuiatilibus, & interdum troctis. lapides etiam subuertunt, vt gobios captent. Hæc etsi de priore tantum genere audiui: de vtroque tamen verè dici puto.

Mergus varius.

¶ Hoc genus Albertus *mergum varium* appellat. Et lib. 23. in Mergo, Aues (inquit) qui vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, anatibus alioqui magnitudine rostro & pedibus non dissimiles. (Ex diuersis sanè quos hic describimus mergis varijs, primum & secundum genus colorum albi nigriq; distinctione ad picam magis accedit quàm sequentia.) Et rursus in Anate, Anatis tertium genus varium est ex albis maculis & dicto colore (sed de nullo certo colore prius dixerat. quamobrem lego, & nigro colore) compositum: & est genus mergi, cuius duæ sunt species magnitudine tantum diuersæ. Ego pro duabus istius mergi varij speciebus, duas quas iam descripsimus acceperim. quanquã enim ea quę sequitur quoq; mergus varius minor appellari possit, non tamen nigro tantum & albo coloribus vt præcedentes distinguitur, sed alijs insuper (capite & collo præsertim) vt dicemus. Idem Albertus alibi trochilum Aristotelis, authoritate Auicennæ, asserit esse auem similem picæ, sed aquaticam & variam, rostro anatino. Eberus & Peucerus hanc auem Germanicè Daucher vocant. varia est (inquiunt) candida quibusdam partibus, quibusdam nigra, palmipes.

De altero mergi vary genere.

¶ Tertium mergi varij siue glacialis (nam nostri vocant Ysentle) genus est, simile superioribus, sed capite & superiore colli externi parte ruffo spadicéve aut puniceo, (id est ruffo obscurè) collo inferiore versus pectus fusco vel cinereo ferè. eminentibus modicè plumis capitis, magis quidem in mare, in quo etiam rostrum anterius qua incuruatur, rubere puto: in fœmina albere. Dorsum vndique nigrum est. Alæ etiam nigræ, sed albo distinctæ vt præcedentium: hoc est primum spatio ampliore albo, deinde alijs duabus lineis inferius. constant autem lineæ istæ albæ, extremis pennarum albentibus. Venter etiam albus est & supina (interna) pars colli superius. Crura vt præcedentium, breuia, fusca, membranis inter digitos nigris. Rostrum ex cæruleo nigricat: angustius & breuius quàm anatis, dentatum. Magnitudo totius auis querquedulæ par, hoc est anate minor. Collum digitos circiter octonos longum. corpus reliquum ferè septenos, cauda quaternos. In ventriculo eius pisces inueni. Per summa frigora tantum, vnde & nomen ei à gelu. apud nos capitur in lacubus, & fluminibus etiam puto. Aiunt hoc genus aliquando ferè totum album reperiri, sed raró, primum fortè genus, id est maius (supra nobis descriptum) intelligentes, quòd passim toto corpore multò plus albi habet. In cibum apud nos per hyemem veniunt hi mergi, non minus quàm anates feræ vulgò laudati.



Mustelaris.

¶ Non alia est, ni fallor, quàm Georg. Fabricius *mustelarem* vocauit (vulgò ein Wiselgen) à similitudine mustelæ, quam (inquit) refert capitis rubore. Rostrum cæsium, non latum est, sed vngue (vnco) corneo acuminatum, vt in longirostra. Collum in cinereo album, gula & venter candida, tergum nigrũ, alæ nigræ, in initio, medio, atq; extremo albis pennis transuersim distinctæ. Pedes cinerei, membranæ nigræ. Eiusdem cum longirostra magnitudinis. Capitis eius figura hæc est.

ALII

ALII EIVSDEM GENERIS MERGI, OMNES *ex Georg. Fabricij descriptione.*



¶ ANAS longirostra, ein Langschnabel oder Schluchtente / primum nomen à rostro, alterum à gemitu vocis traxit. Rostrum nonnihil rotundum, digiti longitudine, colore in nigro flauicante. Caput cristatum, collum subrubrum, corpus totum nigrum, præter alas, in quibus paucæ tantum pennæ candidæ. Venter magnæ & patuæ anan fœmellæ similis. Pedes crocei, membranæ lutre, (fortè luteæ.) Mediocri anate paulò est minor. Caput ei huiusmodi.

De anate longirostra.

Longirostram maiorem paulò inferius describemus.

¶ Anas raucedula, ein Rogis / a raucedine vocis originem nominis apud nos sortita. Caput cristatum: rostrum cum longirostra conuenit, nisi quòd colore est nigrius. Corpus & alæ cinereæ, gula & venter alba. Pedes nigri, & vt in mergulo, recta extantes.

Anas raucedula.

¶ Mergus ruber, ein roter Teucher / a parte superiore capitis & colli rubra denominatur. Huic gula in nigro flauescens. Corpus alæq; plumis variegatis, anatis streperæ fibalis, & ventri anatis magnę respodent. Alarum extremitas nigra: cauda itidem nigra. Capitis magnitudine anatem magnam æquat, latitudine pedum reliqua genera omnia superat.

Mergus ruber.

¶ Mergus niger, ein schwartzer Teucher / omnia anati membra paria & æqualia habet. Rostrum ei nigrum, collum spadicis colore, corpus vt in fuligula: alæ nigræ, cum linea transuersa alba. Venter in nigro alboq; flauescens. Pedes & membranæ nigræ. ¶ Albertus mergi nigri anate minoris meminit, quæ alio nomine fulica dicatur. Nos etiam infra mergulum nigrum rostro acuto describemus.

Mergus niger.

¶ Anas alticrura, huius nomen lingua nobis vernacula scire ex aucupibus non potui. hoc imposui differentiæ gratia, dubitans tamen, an inter anates numerari debeat. Rostro acuto est, partim nigro, partim rubeo. Collum albus ambit circulus, tergum in cinereo album, venter candidus. Alæ latissimæ, in quibus pennæ quatuor, extremæ vtrinq; nigræ, in medio candidæ, reliquæ nigræ cum candidis apicibus. Cauda tota candida, in extremitate suprema parumper nigra. Crura quam in dictis generibus exiliora & altiora, pedes candidi, & candidæ membranæ. Hucusq; Georg. Fabricius. Volui autem alticruram quoq; anatem ab eo dictam, mergis adnumerare, quòd rostrum acutum ei tribuat. quamuis hoc in loco illos tantum mergos quibus rostrum latiusculum & anatiforme est, describere institueram.

Anas alticrura.

DE CÆTERIS MERGIS EIVSDEM GENERIS, HOC *est anatiformibus, rostro latiusculo anterius adunco, & albo nigroque distinctis: sed collo breuiore multò.*

EST & varius ille mergus, (sed collo breui, vt sequentia etiam tria genera, quantum ex picturis conijcio. ipsas enim aues nondum vidi,) quem circa Argentoratum Germani monialem fuscam (Grawe Nunn: vt primum genus supra descriptum monialem albam) appellant. Huic si collum breuius non esset, per omnia ferè cum mergo illo quem tertio loco supra descripsimus conueniret.

De mergo vario, qui monialis fusca dicitur.

Ab hoc ferè coloribus tantum differt, qui ijsdem in locis (circa Argentoratum) Merch / hoc est mergus simpliciter vocatur. rostrum ei ruffum, vnco extremo albo, caput collumq; ruffo colore claro spectantur, cirrhis retro exiguis eminentibus: Crura subflaua: pectus & venter albent. Dorsum nigrum est, vt etiam cauda & longiores alarum pennæ. superior alarum pars ad fuscum vel cinereum vergit, media candicat.

Mergus Argentinensis.

¶ Huic rursus congener est, sed maiori alarum parte albus, quem circa Argentoratum mergum album vocitat vulgus, (wysse Merch:) Hollandi, ni fallor, Pylstert. Rostrum huic quoque ruffum: sed caput cum collo nigrum, viridibus aliquot (vel è cæruleo virentibus) punctis respersum. Crura rubicunda, dorsum nigrum, macula inferius alba adiuncta.

Mergus albus.



DE MERGO CIRRHATO SIVE LONGIROSTRA

maiore, & illo qui à thymallis piscibus vorandis nomen apud Germanos habet.

MERGI cirrhati quanquam & alij quidam sunt, sed cirrhis cristisve plumarum breuioribus, illum cuius capitis figura hic adiecta est, priuatim sic nuncupare libuit. Circa lacum Acronium (Constantiensem nos dicimus) vocatur ein Gann vel Ganner / nescio quam ob causam: nisi fortè quòd maior anate cùm sit, ad *ganse*, id est anseris ferè magnitudinem accedat. Aliqui vocant Merg vel Merrach / nominibus à mergo corruptis. Sed alius etiam hoc maior mergus & anseri magnitudine propior, de quo proximè dicetur, Merrach à nostris appellatur: Bellinzonæ & circa lacum Verbanum Italicè *garganey*: à quo diminutiuum est *garganello* supra memoratum. Capitur aliquando in lacu nostro circa brumam, maximi frigoris indicium. Rostrum ei angustius quàm anati, minimi digiti longitudine, extremitate superiore vncata. vnde & *longirostra maior* appellari poterit. nam minorem longirostram, similiter cirrhatam, &c. superius Georg. Fabricij verbis descripsimus. cutis ad latera rostri superioris rubicunda vel punicea est, in medio nigricat. dentes duri, firmi, serrati, retrorsum flexi, vt in merrachio maiore. Caput russum vel testacei coloris est, cirrho retrorsum eminente. Eiusdem coloris & collum est aliquantisper: cætero extrinsecus cinereum, vt & dorsum cum cauda alisq́; Sed maiores alarum pennæ fuscæ sunt: macula in eis media parte inferiore alba. Crura & digiti pedum rubent, interiectis membranis ex ruffo fuscis. Collum paulò breuius dodrante. dorsum quoque dodrantale est, cauda digitorum quinque. Corpus in latitudinem quodammodo compressum. Plumæ ventris ex albo luteæ vel ruffæ, Huius generis mergus ad me allatus, visco captus fuerat. Ad incedendum ineptum esse aiunt: semper in aquis manere, nidulari inter harundines. sub aqua diutissimè omnium se continere, & vrinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedere. caput inter natandum sublime attollere. ¶ Hippárion auem chenalopeci similem esse Grammatici Græci tradunt, nec aliud. Nos ita dictam conijcimus, quòd equi instar iubata sit, iuba scilicet ruffa vel pili vulpini ferè colore: quod mergo cirrhato pulchrè conuenit: vt magnitudo quoque chenalopecis, quæ infra anserem est, anatem superat. Si quis tamen colymbum maiorem, de quo paulò pòst scribetur, hipparion à iuba eiusdem coloris appellare malit, per me licebit. quanquam ille magnitudine ad chenalopecem non accedit, & iubam non extrinsecus tantum vt equi, sed in circuitu totius colli supremi habet.

Margin notes: Merrach. *Hippariō auis.*

¶ In lacu Acronio mergi quoddam genus, collo procero, pedibus nigris, anate communi maius, audio nominari Aeschenten/hoc est anates thymallorum, quòd thymallis piscibus victitent.

Margin note: *Anates thymallorum.*

DE MER-

DE MERGIS MAGNIS, MERGANSERE, MERGO *marino, Gulone, Scheledraco, & Morfice.*



MERGVS anferi fimilis magnitudine figuraq;, vnde nos merganferem appellauimus, Merrach di-ctus à noftris, (quanquam fuperius quoque defcriptum mergum cirrhatum aliqui fimiliter nomi-nant,) per hyemem aliquando in lacu noftro capitur, fed rarò. Caput ei cum tertia colli parte ex viridi nigricat. Collum reliquum album eft cum aliquo pallore. infima colli pars nigrefcit, itidemq; dorfum. cauda cinereo colore eft. alæ dorfum verfus nigræ. mox albæ cum pallore quodam, dein iterum nigri-

De merganfere.

tant sed remissius, mox iterum albæ sunt, idq; intensius. extremæ pennæ nigricant. Sub alis prima pa[rs] albet, posterior ex albo nigroq; mixta resplendet. Plumæ ventris & supinæ caudæ, giluæ sunt, id est e[x] albo & flauo. Palmipes est vt anser, crura & pedes cum membranis inter digitos minij colorem habe[nt.] femorum plumæ in prona parte variæ sunt, subalbidæ & nigricantes per interualla cymatili specie. rostrum eius, mergi cirrhati rostro simile est, ab extremitate ad oculum vsque si metiaris digiti medij, id est longissimi, longitudine. Color eiusdem per mediam partem pronam niger, vtrinq; ruffus vel p[u]niceus. dentes habet serratos, asperos, retrorsum inflexos: & alium ordinem dentium minorum paul[o] interius, sed id tantum in superiori rostro, cuius etiam extrema portio adunca est. Cutis & caro eu[m] ul[la] plumis, pallido seu luteo colore sunt. Aliqui apud nos hoc genus mergi anatem Italicam vocant, in ci[bo] laudant: & pondere aiunt interdum ad libras duodecim accedere: ventriculum ei corneum esse, [...] missimum puto intelligentes & omnia concoquentem.

De mergo marino. ¶ MERGVS marinus Venetijs vulgò dictus *mergo di mare*, magnitudine anserem syluest[rem] æquat, palmipes, tergo plumis tecto cinereis, cum maculis nigris inspersis: ventre candido: rostro [...] gitos longo & tenui, vt amicus quidam ad nos scripsit.

¶ In Acronio lacu eadem vel cognata auis, ansere maior, inepta ingredi, Seefluder nominatu[r.]

¶ GVLO nobis appelletur propter voracitatem, auis marina, quam Angli (vt audio) *gul* indigetant. Vorax est piscium, magnitudine anseris, colore giluo (aut ex fusco flauente,) gregaria, mensis lautioribus contempta.

De scheledraco. ¶ SCHELEDRACVS (Scheldrack) ab ijsdem vocitatur auis fluuiatilis, genere mergi quod cormorantum appellant, minor, (vel si mauis, ansere minor,) anate maior. rostro lato, extremitate acuminata (vnco fortassis), & dẽtibus acutissimis pleno: ex giluo subruffo, vt pedibus quoq;, pectore albo cęteræ partes variæ sunt. Piscium voracissimum hoc genus auium est: quos mira industria quasi constipatæ, & ordine dispositæ insectantur, donec ex alto in angustias minus profundas compulerint. quo coactos deuorant. Caro eorum minus lauta. ¶ Sed alij diuersam auem, quam supra inter anates platyrhyncos tertio loco descripsimus, Anglorum scheledracum esse aiunt: de quo Angli ipsi iudicent. nos hæc ex auditu tantum prodimus.

De Morfice. ¶ Eadem vel proxima est quæ MORFEX nominatur Alberto, auis aquatica, magna, vulgò apud inferiores Germanos Scolucheret (vel vt Murmellius scribit Scholucheren) dicta. nigra est. rostrum ei serratum & validum, vngues fortes. Sub aqua mergitur, & pisces magnos capit, præcipuè anguillas. Gregatim nidificat in arboribus iuxta aquam, & pullos piscibus pascit. Voraces sunt hæ aues, & a nido auolaturæ, si cibis recens ingestis nimium grauari se senserint, euomũt eos, vt leuiores ad fugam sint. quæ verò non euomunt, aliquando pereunt. Fimus earum siccat arborum ramos in quos inciderit. Saturatæ alas ad Solem expandunt vt siccentur, palis & arboribus insidentes. Volatura vix eleuatur, & caudam diu in aqua trahit, vnde & à quibusdam humidus culus Buchtarß / vt Murmel[lius sc]ribit: nos potius scriberemus Feuchtarß) vocatur. Hæc Albertus lib. 23. historiæ anim. Cæterum [li]b. 5. cap. 3. de eadem sic scribit: In nostris regionibus auis est aquatica nigra, quæ pisces in fluminib[us] & maribus venatur, ac plurimum detrimenti infert: pectore & ventre cinereo, tardi volatus. Cum mergit[u]r, diu manet sub aqua. Rostrum ei dentatum instar falcis messorum, quo retinet pisces lubricos, vt anguillas. Rami ventris eius eluuie infecti arescunt, vt ardeæ etiam & fere omnium aquaticaru[m] fimo. hanc quidam vocant coruum aquaticum, Germani Schaluchorn (fortassis a voraci[ta]te [qu]asi eun Schlucker. *Vide* plura mox in Carbone aquatic[o. P]ullos vere educat, vt cæteræ aues. ni[d]ificat in arbore alta & magna iuxta aquam piscosam. *Vide* mox etiam in Carbone aquatico. Sed de coruo aquatico, quoniam diuersæ sunt sententiæ, dicam infra post Corui historiam. Quærendum an hæc sit auis,

Anser anguillarũ. quam audio quibusdam inferioris Germaniæ locis vocari Aelgänß / quasi anserem anguillarum, qu[o]d illas deuoret. magnam & totam nigram esse aiunt. Sed alij aliquam mihi narrant accipitrum generis esse, magnam, & apud nos quoque capi: piscibus & anguillis victitare, in quos ab alto conspectos rectà deferatur. Quærendum etiam an eadem sit quam à Gallis audio *cormarin*, id est coruum marinum appellari, anate maiorem, rostro anatis rubente.

DE CARBONE AQVATICO, ET MAGNALIBVS.

ARISTOTELES de animalibus 7. 3. Corui aquatici, (inquit, vt Gaza vertit, Græcè κόρακ tantum legitur,) magnitudo est quanta ciconiæ, sed crura breuiora, palmipes, natansq; est, colore niger, insidet arboribus & nidulatur in ijs hic vnus ex hoc (palmipedum) genere. Vbi Albertus, Hunc (inquit) vocamus carbonem aquaticum, vulgò Scalueren (Stettini Schulueren.) Scalucheren vel Scholucheren / idem coruum aquaticum in duobus alijs locis interpretatur. quem tamen ab hoc diuersum existimo, quòd rostrum ei serratum tribuat, pectus & ventrem cinereũ. quę nostr[i] schar bo[...] quam vulgò Scharb & Neßscharb vocamus) nõ conueniunt. Vtriq; tamen vt v[i]ctus idem, sic magnitudo ni fallor eadem tribuitur. vtræq; merguntur, & diu sub aquis manent. Vtra[e]q; in arboribus nidific[ant]. Vtranq; coruum a colore dixeris: vt confundi eas aliquando mirum non sit. Audio & apud nos scharbos d[...]s, alios

De differentia inter carbonem & coruũ aquaticum.

10



20

30

40

50

alios ventre albo esse, alios alterius coloris, cætera similes. Scharbi quidem nomen vel à coruo factum coniicias, qui Italis corbo & coruo dicitur: vel ab atro carbonis colore. nam vicini nobis Galli carbonē vocant *scharbon*, ipsi *charbon* scribunt. in qua sententia etiam Albertus fuisse videtur carbonem aquaticum hanc auem nominans, vel ab acumine marginum rostri eius. nostri enim acutum dicunt scharff. Turnerus hanc auem simpliciter mergum appellat, Angliçè *cormorant*, Germanicè ein Ducher: & tum circa mare in rupibus maritimis, tum circa amnes, lacus & fluuios in arboribus nidificare testatur, vt supra recitaui in Mergo. Aues palmipedes sunt mergus varius: & mergus magnus niger, qui à quibusdam carbo aquaticus vocatur, Albertus 7.3. Scharbus, quem hæc dum conderem manibus tractabam, longus erat dodrantes quatuor cum palmo, à summo rostro ad extremam caudam extensus. rostrum ei acutum & peculiare, superiori parte instar Latinæ literæ sigma ſ. inflexum vnco descen-

Cormorant.

dente, piscibus attrahendis apto, sex digitos longum. idem superius nigricans, vtrinq; albebat. Cutis ... ferion rostro & vtrinq; sub oculis obtendebatur crocea. Plumæ ventris albæ. Crura octo digitorũ l... gitudine. digiti pedum quaterni, nigri, amplis nigrisq; membranis iuncti. Pennæ dorsi in ambitu co... ex viridi nigroq; mixtum præ se ferebant, per medium ex cinereo lucido ac rufo. Collum supinum pl... mæ partim albæ partim nigricantes tegebant. Capitis colliq; prona parte color ex viridi & nigro permixtus mihi videbatur. Alę ad sedecim digitorum lõgitudinem extendebãtur: eodem colore quo dorsum, nisi quòd amplius subruffi coloris ex subruffo lucido ac cinereo mixti. Cæterũ Schulucr magnitudine est anseris, alioqui nigra, clamore horrido, pedibus flauis, palmipes, perdit, corrumpit, & putre... acit arbores, pisciuora, sedens in arbuto obseruat.

De catarrhacte.

¶ *Carthates* (inquit Albertus lib. 23. scribendum *Catarrhactes*) de genere est mergorum, auis nigra, quæ submersa aquis continet spiritum ad spatium quo homo velox potest ambulando geometricum miliare conficere. Piscibus multum nocet & vorax est. Videtur autem eundem carbonem aquaticum esse insinuare, nigri coloris esse scribendo, cùm Oppianus catarrhacten album faciat. Aristoteles nihil aliud de catarrhacte scribit, quàm victitare eum mari, & cùm se in altum immerserit, manere non minus temporis quam quo spatium transieris iugeri. minorem esse accipitre, gula tota ampla & lata. Cæterum in prædicti ex Aristotele loci interpretatione, catarrhacten Albertus Latinè *mergum magnum* vocari scribit, nulla de colore eius mentione facta. Nos gauiarum potius siue larorum gene... quàm mergorũ catarrhacten arbitramur. *Vide* infra in Catarrhacte. Sabaudi auem quandã cui rostrum sit instar anatis, *corbeau crocher eyx* vocãt: nimirum ab anterioris partis aduncitate. Galli enim *crochu* vocant aduncum vel hamatum. quod scharbo nostro conuenit: similitudo verò ad anatis rostrum non conuenit. quare inquirendum an auis ea Alberti potius morfex sit. Itali auem aquaticam totã nigram *magun* appellant: vt & homines vrinatores: vel mergum minorem nigrũ, vel potius magnum (de quo hîc scribimus) intelligentes. nam eundem quoque alij *morgon* appellant, vel *mergon*.

Prognosticon ex scharbo in Rheno apparẽte.

¶ Cùm in Rheno apud nos scharbi apparent, signum aiunt esse magni frigoris, & periculum ne vites frigore pereant. memini tamen in lacu nostro etiam Septembri mense in fine alterius decadis aliquando captos, cælo quidem frigido. Porrò quanquam hæ aues totæ nigræ appareant, si quis tamen penitius inspiciat colores deprehendet diuersos, nempe in alis nonnihil rufi splendentis admixtum, & in cæteris plerisq; pennis aliquid subuiride, vt in coruo quem syluaticum vocamus. Fieri tamen potest, vt pro sexus ætatisq; differentia colores quoque varient. Memini ego me scharbum vidisse cui in collo supremo & in vertice, multæ plumæ albæ inerant, nescio senectutis ne, an alia ratione. Certum est hanc auem longo spatio vrinari posse. non admodum in aqua natat, sed frequentius alicubi insidens, palis præsertim aut perticis aquæ fundo infixis, pisces speculatur. Per autumnum ferè ad lacus nostros aduentat. In magno frigore subinde alas extendit. Pisces nantem sequi & passim adnatare ferunt, quasi odore eius illectos. Pellifices nõnulli pellem eius præparant, vt pro tegumento imponatur ventriculo, tanquam vim cõcoquendi promoueat. nam & auis ipsa validissimo ventriculo & alimentum omne celeriter consumente esse creditur. vnde vulgò dicunt, de homine vorace vel multi cibi, scharbi ventriculum ei esse. *Vide* supra in Mergo G. Sic apud Aristophanem legimus galli ventrem habere, qui omnia concoquat.

Prouerbium de vorace. Scharbi ventriculũ habet.

¶ MAGNALES aues sunt Orientis, valde magnæ, pedibus nigris & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus, & stagnis, & aliis aquis insidiantes vt deuorent, Alber. ex epist. Alex. ad Aristot.

DE COLYMBIS MAIORIBVS.

Mergorũ genus qd in lacu Lemãno inuenitur.

MERGORVM genus cui rostrum angustum est & in acutum desinit anate vel maius, vel par, (nam de minimo dicemus mox priuatim,) nostri Düchel vocãt, vnius scilicet literæ mutatione à mergo quem vocant Ducher. Inuenitur in nostro lacu & vicinis quibusdam, & Lemanno seu Geneuensi. Is quem in Lemanno captum vidi paulò minor ansere erat, collo oblongo: rostro duos digitos longo cum dimidio, angusto & in mucronem desinente: dorso nigro, collo inferiore & ventre albo plumis ferè niueis. Digiti pedum terni, lati, adhærentibus membranis, sed aliquousq; diuisi, nõ vt in cæteris aquaticis coniuncti. Venetiis hanc aut simillimã auem *spergam* vocant (quasi *smergam* nimirum. nam & mergi vulgò illic *smergi* dicuntur) rostro & pedibus vt dixi, colore è fusco nigricantem, collo ferè castaneæ colore, &c.

Aliud mergorũ genus qd in lacu Tigurino reperitur.

Inuenitur apud nos aliud genus, cætera quidem simile, sed cristatum plumis circa verticem & collum supremum eminentibus, superius nigris, ad latera ruffis, instar pilorum vulpis. Vngues omnibus in hoc genere latiusculi, præsertim medius, non vt in cæteris auibus omnibus teretes & in mucronem attenuati: vt non solus homo, sicut Plato eius definitioni contra cauillantem Diogenem addebat, πλατώνυχος dici debeat. Crura etiam omnibus iuxta aluum ferè retrorsum porriguntur, natationi potius quàm ingressui apta, femoribus in ventre conditis. quamobrem in terram si quando egrediantur, facilè capiuntur, propter incommodum ingressum. Vidi in vno aliquando inæqualem tibiarum situm, altera antrorsum, altera retrorsum porrecta. Quidam eos nunquam in terram egredi putant, & in ipsa aqua (in arundinibus nimirum) nidificare. Alta voce clamant, pisciculis viuunt. Appellatur hic

mergus

10

20

30

40

50



mergus circa lacum Verbannm *iur ár*: à Sabaudis (ni fallor) *loere*: quo nomine etiam pigram & ſegnem mulierem vocant: à nota huius auis ad inceſſum tarditate. Seuerus Sulpitius tradit quandam mergorum ſpeciem eſſe, quæ à re cornutá vocetur, eò quòd rubeas plumas in capite inſtar cornuum habeat, Author libri de nat. rerum. ſed mergus cirrhatus quoq; , de quo iam ſcripſimus, criſtatus eſt cirrhis retrorſum verſis, inſtar iubæ potius, quàm ſurſum & cornuum inſtar vt mergus hic de quo in præſentia agimus. & quoniam hipparion Græci auẽ chenalopeci ſimilem faciũt, eundẽ mergũ cirrhatum, quòd ferè equi inſtar iubatus ſit & ad chenalópecis magnitudinem propius accedat, potius quàm hunc præſentem, hipparion facere placuit. Vocetur ergo mergi, de quo agimus, genus criſtatum, cornutũ, in vniuerſum verò colymbus maior, ſiue criſtatũ ſiue abſq; criſta fuerit, quòd vt colymbis parua (ſuperius de-

Mergus cornutus ſeu criſtatus.

Colymbus maior. ſcripta) minima ferè in volucrum aquaticarum genere, perpetuò in aquis natet, roſtro ſimiliter an[illegible]ſto & acuto. Athenęus ſanè colymbidem paruam nominat, & rurſus deſcribens phaſcades, maiores eſſe dicit quàm paruas colymbides, innuēs ſcilicet eiuſdē generis etiā maiores inueniri. quod ipſa quoq; nominū forma oſtendit, quæ colymbo primitiua eſt, colymbidi diminuta. Nos tamen quæcunq; vel de colymbo, vel de colymbide colymbadéve apud veteres ſcripta extant, ſuprà in vnū caput coniunximus. Quòd ſi cui etiam vriam maiorem appellare libuerit, non repugnabo, quoniam & roſtri figura conuenit, & vrinandi conſuetudo: & minimum in genere mergorum de quibus hîc ſcribimus, ſupra vriam ſimpliciter dictam eſſe coniecimus. ¶ Mergi contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita vt cum in terra ſtant, gestu pectoris ſicut homo erigantur, Author libri de natur. rerum. *Mergi pedes in cauda habent.* Conuenit autem hic pedum ſitus, & corporis erectio, præſenti mergorum generi magis quàm vlli cæterorum: niſi ſorte carboni etiam aquatico, id eſt ſcharbo noſtro conueniat.

Aliud colymbi cornuti genus. ¶ Colymbi maioris cornuti vidi etiam aliorum genus plumis, quæ circa caput eminent, minus ruffis alboq; permixtis, breuioribus, collo circiter duos palmos longo, &c.

De quadā aue his cōgenere quæ in Acronio lacu reperitur. ¶ In Acronio lacu auem quandam nunc dictis congenerem, ſed anſere maiorem, raro capi audio, Fluder appellatam, nimirum ab inepto eius per aquæ ſuperficiem motu, cum neq; volare poſſit rectè, neq; ingredi commodè, niſi ſimul pedibus aliſq; tutatur, vt cæteri etiam colymbi, propter crura retrorſum verſa: roſtrum ei oblongum eſſe, anguſtum, acutum. Vocem altam ſui cuiuſdam generis edere. vrinari quàm profundiſſimè, ita vt orgyarum viginti ſpatio quandoq; ſub aqua capiatur, reti videlicet aut mucrone ferreo cui infixus piſcis fuerit. Singulas duabus drachmis & dimidia argenteis ferè venire. Hanc ego colymbum maximum appellauerim.

De colymbis qui in agro Tigurino, certo anni tempore capiūtur. ¶ Colymborum genera in agro Tigurino circa medium Auguſti menſis plerunq;, lacu Gryphio dicto, retibus magna copia publicè capiuntur: & diem illum inde colymborum nominant accolæ, den Tücchel tag. eo enim tempore volare omnino non poſſunt propter pennarum mutationem. Merguntur quidem ſemper celerrimè, vt auditum etiam bombardæ ictum effugiant.

DE TRAPAZOROLIS VEL MERGVLIS.

TRAPAZOROLAM Ferrariæ in Italia vocant (alibi *arzauolam*: circa Verbanum lacum *piombin*, id eſt plumbinam, quòd nomē alij iſpidæ aui melius, vt puto, attribuunt) mergi genus exiguum, quòd etſi vriam Athenęi eſſe coniicio, aut congenerem maximè, de qua ſupra egi: quemadmodum & colymbidi, id eſt colymbo minori: (Videntur enim colymbis & vria magnitudine tantum differre) vt ſuum tamen cuiq; iudicium liberū relinquam, peculiariter quæ de *trapazorola* Italis dicta cognoui, hic conſcribam. Trapazorola igitur omnino à colymbo maiore, quem deſcripſi proximè, nihil aliud quàm magnitudine differt, quum longè minor ſit: & inſuper quòd trapazorolæ nullæ criſtam iubámve habēt, colymbi verò maiores aliqui habent.



Noſtri hunc mergulū vocant Dücchelin/ quę vox diminutiua eſt à voce Dücchel/ id eſt colymbo maiore. aliqui Hürchele. aliqui Duchentle/ ſed minus propriè. nam cùm roſtrum ei anguſtum ſit, non debet ab anate denominari. Sunt alia Germanica nomina de eadem hac aue (ni fallor) vſurpata: Ruchen vel Ruggelen/ Tüchterli/ Pfurzi/ apud Heluetios: & Käferentle apud Sueuos aut Rhętos quoſdam, quaſi anaticulas ſcarabeorum dicas, quos forte perſequuntur. minimas & pinguiſſimas eſſe aiunt. Angli, vt audiu, *dob chekin*, hoc eſt mergum pullum à paruitate. Hollandi Arſevoet/ (nos ſcriberemus Arßfuß) eò quòd podici pedes ſint adiuncti (vnde *pygoſcelis* Gręcè vocari poſſet, Πυγοσκελὶς, ζῶον, καὶ ὁ βέγχος, Heſychius & Varinus. etſi idem ſitus crurum in maiore etiam colymbo eſt.) Luſitani *adem* vel *gaterhas*. Magnitudo ei ferè columbæ, roſtrum tanquam turdi aut merulæ. digiti pedum lati, adhærentibus membranis fuſcis, non continuis tamen ſed trifariam diſſectis, vt in colymbo maiore quoq;: vnguibus ſimiliter latiuſculis. Pectoris & ventris plumæ argenteæ ſunt, ſed in imo ventre coloris fuſci. Roſtrum ſuperius nigricat, vtrinq; rube

inferior

inferior rostri pars ferè tota r[illegible] sanguineo colore. Capitis colli ventrisq; plumæ fuscæ sunt, admixto perpauco ruffo. alæ nigricant, [illegible]ent tamen etiam albentes pennas, sed non sine fuscis maculis. Supina alarum pars, vt venter, albet. Collum vtrinque rufum est: & in supina quoque parte, sed remissius. Capitis supina pars alba est. Ad dorsi extremi latera partim rufæ, partim nigrantes pennulæ habentur. cauda nulla. Pupillam nigram circulus ambit spadicis coloris obscuri, si bene memini. Odor quidem grauis, sed in cibo commendantur. carne ferè teneriore pinguioreque quàm cæteræ palmipedes auium. Multa tenuia officulam in femoribus habent ab vna tantùm parte circa articulum agglutinata, dimidia ossis femoris longitudine. In dissectis imam gulæ partem amplam & capacē reperi: in ventriculo pisces concoctos & lapillos. Pedibus incedere non queunt, nisi pariter etiam alis nitantur. Primæ inter palmipedes feras ad vrbem nostram in lacu, vt audio, adueniunt.

Eiusdem auis descriptio ex Georg. Fabricio.

¶ His ita perscriptis, eiusdem auis descriptionem a Georg. Fabricio accepi huiusmodi. Mergulus, ein Mirgigeln / rostro acuto est quale turdorum. corpus nigrum: gula excepta, quæ in mare rubra, in fœmella est candida. Venter in nigro alboq; maculosus. Pennæ alarum nigræ & cæsiæ siue glaucæ, & albo conspersæ. Pedes fissi, nec acutis vnguibus incurui, sed planis recti: & adeò recta extantes, vt in tergum queat reijcere. Crura plumis densissimis vestita. Quatuor igitur ab alijs insignes differentias habet. Rostri, vt dixi, quod acuminatur, non hebescit: alarum, quæ sunt breuissimæ: pedum, qui à cæteris fissione aliquantum: digitorum autem latitudine, & rectitudine vnguium planè sunt differentes. Caudæ deniq;, quæ teres est, & vix articuli longitudine. Hæc auis ob alarum breuitatem salir potius quàm volar: neque innatare aquis, sed globi instar inuolui videtur.

Alterum merguli genus maius nigrius.

¶ Vidi etiam alterum genus, aliquanto maius & nigrius, per caput scilicet, col[lum] & dorsum, rostro etiam nigro. Ventre albo: circa clunes & femora pennis quibusdam albis, alijs ruffis: ad latera etiam capitis post oculos vtrinq; ruffis paucis. Circulo in oculis pulcro & croceo: genas etiam linea eiusdem coloris ambiente. longitudine à rostro ad extremos pedes extensos retro, dodrantum duorum, si bene memini. hoc mihi Turca quidam *karabatak* vocabat. Huius capitis icon hæc est. Merguli nigri Albertus meminit, haud scio hanc an diuersam auem intelligens. Sunt ex hoc genere mergulorum alij dorso fusco, alij ad ruffum inclinante: & alis alij nigris. alij non item, &c. Præterea alij in fluuijs tantùm degunt, alij in medijs aquis gregatim ferè. ¶ *Puffinum* apud Anglos dictum audio huic generi non dissimilem esse, cùm alias tum quod plumas instar lanuginis potius quàm pennas habeat, id quod Turnerus de tertio vrinatricis genere scribit, quod anserculum nuper ouo exclusum (inquit) adeò refert, vt nisi rostrum huius paulò tenuius esset, ægrè alterum ab altero discerneres.



Puffinus Anglicus.

Mergulus Gallis fluuiatilis.

¶ In Gallia mergus paruus fluuiatilis est, vulgò *vn castagneux*, (fortè quòd colorem castaneæ referat, vt ex suprascriptis quidam capite præsertim,) ignotus in Græcia, Petrus Bellonius.

DE ANSERE DOMESTICO: ET DE *Anseribus quædam in genere.*



A.

Nomina diuersa quib. varijs linguis anser appellatur.

ANSER lingua Arabica aut finitimis dicitur אוז, *anaz*, si rectè scribitur, fortè legēdum *anas* [illegible] alioqui anatem & anserem qui libros Arabicos superiore sæculo Latinè reddidere, conf[illegible] aut קקי, *kaki*, vt legimus apud Munsterum in Lexico trilingui. In Hebraicis quidem Lexicis n[illegible] inuenio. Græcè χὴν dicitur, hodie vulgò χῆνα: quanquam & anas (vt quidam scribit) vulgò hodie [illegible] nominetur. Italicè *la papara, ocho*, vt Scoppa scribit. vulgò *paparum* vel *paparus*, Monachi Itali in Me[illegible]. Aliqui *papero* Italicam vocem, pullum anseris interpretantur. Recentiores Græci quidam anatem vocant *pappon* vel *papitzan*. Euphronius Grammaticus in Auibus Aristop. πάππον genus auis interpretatur. alij negant, & Callimachum inter aues pappi non meminisse aiunt. Verbum quidem [illegible] etiam veteres Græci de anserum voce dicunt, teste Polluce. Anseres & ocæ siue aucæ à Græcis χῆνες appellantur, Hermolaus Barbarus Venetus. Rasis interpres & alij recentiores barbari Italicæ linguæ vulgaris imitatione *aucam* pro ansere scripserunt. Ocha nomen est à Græco deductū, ac à nostris compositum ex illorum masculino articulo, & χὴν id est anser, vltima litera abiecta. aliqui *o* in *au* diphthongum commutantes dixerunt *aucha*. Io. Tortellius. Aut fortè a Saracenis. scribit enim quidam anserem marem Saracenis *ocke* nominari, fœminam *Wözhe*. Hispanicè *ansaron*. Gallicè *oye* vel *iars*. *oyard* priuatim de mare. *Oyon* & *oyson* diminutiua sunt. Germanicè Ganß. Frisij Guß proferunt, vt vulgus nostrum Gauß. Mas priuatim Ganser vel Ganserich. Plinius tradit à Morinis Belgicæ populis *ganzas* appellari: (aliàs *gantas*, vt Rhenano placet) anseres quosdam, (candidos, verum minores:) & hoc nobis compertum in Morinis est, ita tamen vt omne genus anserum *ganzas* ferè nominent, Hermolaus. Anglicè *a gose* vel [illegible] Illyricè *hus* vel *gensy*.

B.

Duo anserū genera. Quib. in locis anseres optimi reperiantur. Varia anserum genera in Africa & India.

Aristoteles de hist. anim. 8.3. duo anseris genera facit, maius & minus quod gregarile sit: Plinius domitum & ferum. quare aliqui minorem Aristotelis anserem, eundem & ferum existimant. Anseres hodie optimos habet, vt audio, Turingia. abundāt ijsdem circa Norlingam in Germania regio, & Gallis finitima Mediomatricum. Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam assurgens, aues omnis generis habet præter anseres ac gallinas, Strabo. ¶ In regno Senegæ Nigritarum anseres sunt non vt nostræ, sed colore & pennis multiiugis variatæ, Aloysius Cadamustus. Hispana insula anseres habet oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christophorus Columbus. In prouincia Manzi vel India superiore præcipua ciuitas est Censcalan: in hac anseres habentur pulcri, duplò maiores nostris, toti albi cum osse supra caput vnius breui (forte oui) quantitate, colore sanguineo. sub gula pellis per semissem pendet pinguissimi sunt, Odoricus de foro Iulij. Sed hi anseres forte syluestres sunt.

Anseris magnitudo. Color.

Anser est auis aquilæ magnitudinis, Author lib. de nat. rerum. Anser domesticus ferè cuiuslibet coloris inuenitur qui in ansere syluestri est. nempe albus, & cinereus, & vtroq; varians, (vt etiam anas cicur) sed non niger, nec viridis, nec alterius quam dictum est coloris, Albertus. Anseres maximos & candidissimos eligere oportet, Anatolius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus, quia de agresti genere ad domesticum transierunt, Palladius.

Rostrum. Gula. Testes. Pedes.

¶ Anser rostrum latum habet vt anas, Albert. Gula ei tota ampla & lata, Aristot. Aues quæ anterius in collo pappam siue strumam (ingluuiē) habent: hæc in quibusdam maxima est, ascendens in collo vsq; ad linguæ radicem, sicut in ansere, Albertus. Appendices quasdam paucas habet infra qua desinit intestinum, Albert. Testes lumbis innexi sunt infra septum transuersum omnibus ouiparis · de singulis singuli meatus pertinent, eodemq; coeunt supra ostium excremēti, vt in piscibus. isq; meatus qui in coitu amborum consistit genitale est. quod in minoribus latet, in ansere verò & similibus euidentius est cum recens inierint, Aristot. Anser palmipes est, Aristoteles & Plinius.

C.

Anser amphibius. Clamosus. De voce anseris. Parum dormit. Leuiter audit. Odorem hominis sentit. De eius cibo & voracitate.

Anser tum maior tum minor circa lacus & amnes versatur, Aristot. Non terra solum contentus est, sed etiam aquam requirit, Varro. ¶ Omnis anser clamosus est, & vix vnquam tacet, Albert. Gratitat improbus anser, Author Philomelæ. Græci παππάζειν dicūt de voce anseris, authore Polluce: & [illegible]n-ferem Itali *paparam*. Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de anserum voce vtitur. Argutus anser, Martia[illegible]is. Anserum clangorē Plin. dixit. Anser nocturnas excubias celebrat, & vigilias suas cātus assidui[illegible]ate[illegible]statur. Gallos in limine adesse canebat, Vergil. 8. Æneid. de ansere. vbi Seruius, *quasi prædiuinabat*. nam ca[illegible]ere & dicere & diuinare significat. Omnis anser parum dormit, Albertus. Leuiter audit, Idem. Natura est ad sensus & strepitus ales acuta & solicita, Grapaldus. Nullum animal ita odorem hominis sentit, Plinius. *Humanum longè præsentit odorem Romulidarum arcis seruator candidus anser*, Lucretius. *Canibus've sagacior anser*, Ouidius 11. Metamorph. Adnotatum est in apris præcipuum esse auditum: vel [illegible]t Græcus præfert codex in anseribus, Cælius. ¶ Anser natura vorax est, ventriculo calidissimo. gaudet herbis, riguis & frigidis. laurum non attingit. Cibarijs summè humidis, quibus interius refrigeretur, delectatur, Ælianus. Improbum anserem apud Vergilium aliqui insatiabilem interpretantur. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quam frumento pastus, Festus. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι σῖτον (πυρὸν, apud Athenæum) ἔδουσιν Ἐξ ὕδατος, Homerus. De cibo & saginat[illegible]ne anser[illegible]

anserum, *vide* plura in *E.* Herbam in Varrone pabulo anserum seri solitam, non hierin, vt habent exemplaria, sed serin scribẽdum monemus, authore Columella. serunt eam cùm est aqua tacta, & cùm est arida, quasi renouellari viridemq́; fieri, Hermolaus. ¶ Mirum in hac alite à Morinis vsq; Romam pedibus venêre. fessi proferuntur ad primos, ita cæteri stipatione naturali propellunt eos, Plinius. Sunt autem Morini Belgicæ, quos Plinius vltimos hominum dicit, & ita vocantur hodie, Hermolaus. Volant extento collo omnes anseres, ardea contracto, Albertus. Anseres feri maximè volaces sunt, & vix à volatu cessant, nisi necessitate cibi: domesticis contra, volatus est grauis, pascere officiosissimum, quiescere ac dormire præcipuum, Author libri de nat. rerum. Quòd natura calidissimi sunt, idcirco lauationum cupidissimi existunt. etenim natare gaudent, Ælianus.

De gressu & volatu.

¶ Anseres in aqua coëunt, (*vide* etiam in *E.*) pariunt vêre: aut si bruma coiuêre, post solstitiũ, quadraginta prope diebus. bis anno, si priorẽ fœtum gallinæ excludant: aliàs (videtur abundarẽ vox alias. fortè *al* in margine scriptum fuit. non enim bis, sed ter anno pariunt, ad summum quater, *vide* in *E.*) plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, &c. (*Vide* in *E.*) Plinius. A partu sese aquis ingurgitant, Aristot. Aliquando hypenemia oua pariunt, Idem & Plinius. quæ quidem reliquias esse prægressi coitus (vt quidam dicunt) falsum est. satis enim conspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristot. Anseres domestici non ouant, neq; pullificant nisi simel in anno, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem, Albertus. Coëunt, non subinde, nec quouis anni tempore vt gallinæ & anates ferè, (vt audio) sed vêre tantum. itaq; magis propter plumas apud nos, quam propter oua nutriuntur. Varios, albo & cinereo coloribus, apud nos & in Sueuia albis præferri aiunt: quòd & firmioris sint valetudinis, & fœcundiores, nec deteriore pluma.

De coitu & partu.

Chychelinches apud Auicennam sunt aues compositæ ex ansere & struthione, quæ pullos æstate educunt, Albertus. mihi hic locus ex Aristotele de hist. anim. 6. 2. translatus corruptusq́; videtur, & pro chychelinches legendum chenalopeces, id est vulpanseres.

Chychelinches aues compositæ ex ansere & struthione.

Anserum fœminæ tantum incubant, quæ vt cœperunt, nunquam intermittunt, sed perpetuo fouent incubitu, Idem. Anser tricenis diebus incubat, Aristot. vigintiocto, Columella. ad vicesimam nonam vsque diem, Florentinus. tricenis diebus: si verò tepidiores sint, vigintiquinq;, Plinius.

¶ Anates, anseres, cæteræq́; aquaticæ annuũ fastidiũ purgant herba siderite, Plin. Anser vnus ex pedestribus morsus à cane rabido, nec rapit, nec moritur ex morsu. quare apud Aristotelem libro 8. cap. 22. de historia anim. vbi legitur, animalia à cane rabido morsa omnia rabiunt excepto homine, (πλὴν ἀνθρώπου. vbi aliqui legunt πρὶν ἀνθρώπου, id est prius vel citius quàm homo) quidam medicus legit πλὴν χηνός, id est excepto ansere. quod licet verum sit, non temere tamen mutandus est Aristotelis locus, Niphus. Anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius. Lauri folia etiam in fame non attingunt, vt neq; rhododaphnen vllo modo. præclarè enim intelligunt, si quid tale comederint, se vita priuatum iri, Ælianus. Infestantur sui generis pediculo. Pimpinella maiore quæ in pratis nascitur mulieres quædam ad pituitam anserum vtuntur, Tragus.

De morbis anserũ & eorum curatione.

¶ Anseris vita perlonga est. vidimus anserem dumesticum, qui annos sexaginta excessit, Albertus.

Vita anseris lõga.

D.

Anseres verecundi & cauti sunt, Aristot. Ab authoribus non gloriosum tantum animal pauo traditur, sed & maleuolum, sicut anser verecundum. quoniam has quoq; quidam addiderunt notas in his, haud probatas mihi, Plinius. Anser & catus imitãtur verecundiam, Albertus. Tribuitur autem anseri verecundia fortè, quòd non frequenter vt gallinæ & anates, nec quouis anni tempore coeat, & in aqua tantum. Χὴν Græcis nomen tulit παρὰ τὸ χαίνειν, id est ab hiando. quoniam & vorax animal est, & solet plerunq; cùm vel superbia aliqua vel metu ducitur, (ὅτε ἢ θρασύνεται ἢ δειλιᾷ) hiare, Varinus. Anseres feri etiam mitigantur, vt in *B.* diximus.

Anseres verecũdi & cauti.

¶ Anserum historias qui homines amauerunt, differam ad Philologiam *d.* ¶ Anseres nihili faciunt canes & magnas struthiones, accipitrem verò vel minimum formidant, Ælianus. Aquila anseres ex cohorte rapit, Idem. Ὡς ὅδε χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus de aquila. Et rursus, Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν παρὰ βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων. Inimicitia est inter pennas aquilæ & anseris: & vna aquilæ penna coniuncta multis pennis anseris, consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & forte idem accidit etiam in alijs earundẽ auium pennis, Alber. *vide* in Oue *D.* Anseres à lupis & vulpibus rapiuntur, & ideo ab eis custodiendæ sunt, Crescentiensis.

Canes & struthiones contemnunt. Reformidant verè Accipitrem Aquilam, Lupos & vulpes.

E.

Anseres quomodo capiantur, quæ ab authoribus tradita sunt, omnia ad feros tantum capiendos pertinere videntur. quamobrem eousq; differemus.

Amphibij generis sunt quæ non terrestria tantum, sed aquatilia quoq; desiderant pabula, nec magis humo quàm stagno cõsueuerunt: cuius generis anser præcipuè rusticis gratus est, quòd nec maximam curã poscit, & solertiorẽ custodiã præbet quàm canis, Columella. Idem anserem nutriendum censet, non quia magni fructus, sed quia minimi oneris. Anates sunt naturæ anserum, & eodem modo nutriuntur, Crescentiensis. Genus auium quod philogræci vocant amphibion, non est vlla villa ac terra contentum, sed requirit piscinas: quas, quia ibi anseres aluntur, nomine χηνοβοσκεῖον appellatis.

De ratione nutriendi anseres.

Horum greges Scipio, Metellus, & M. Seius habent magnos aliquot. Merula, Seius(inquit)ita greges comparauit anserum, vt hos quinq; gradus obseruaret, quos in gallinis dixi. Hi sunt de genere, de fœtura, de ouis, de pullis, de sagina. Primum iubebat seruum in legendo obseruare, vt essent ampli, & albi, quod plerunq; pullos similes sui faciunt. Est enim alterum genus varium, quod ferum vocatur, nec cum his libenter congregatur, nec æque fit mansuetum, Varro. Curandum est vt mares, fœminæq; quàm amplissimi corporis, & albi coloris eligantur. nam est aliud genus varium, quod à fero mitigatum domesticum factum est: id neq; æque fœcundum est, nec tam preciosum, propter quod minime nutriendum est, Columella. Et rursus, Qui greges namium possidere student, chenobοscia constituant, quæ tum demum vigebunt, si fuerint ordinata ratione tali. Cohors ab omni cætero pecore secreta, clauditur, alta nouem pedum maceria, porticibusq; circumdata, ita, vt in aliqua parte sit cella custodis: sub porticibus deinde quadratæ haræ cæmentis, vel etiam laterculis extruuntur: quas singulas satis est habere quoquouersus pedes ternos, & aditus singulos firmis ostiolis munitos, quia per fœturam diligenter claudi debent, & extra villā: deinde non longe ab ædificio si est stagnum, vel flumen, alia nō quæratur aqua: sin aliter, lacus, piscinaq, manu fiant, vt sint quibus inurinare possint aues. nam sine isto præsidio, non magis quam sine terreno rectè viuere queunt. Anser non vbiq; haberi potest, vt existimat verissimè Celsus, qui sic ait: Anser neq; sine aqua, nec sine multa herba (sine herba, Palladius) facilè sustinetur, neq; vtilis est locis consitis: quia quicquid tenerum contingere potest, carpit, sata & morsu lædit & stercore. Sicubi verò flumen aut lacus est, herbæq; copia, nec nimis iuxta satæ fruges, id quoq; genus nutriendum est, Columella & Palladius. Si desit fluuius, lacuna formetur, Palladius.

Anseres albi alijs præferendi.

Qua ratione chenoboscia construi debeant.

Quibus pasci debeant.

¶ Anseribus pascendis destinetur ager palustris, sed herbidus, Colum. & Quintilij. atq; alia pabula conserantur, (si herba non suppetit, Palladius) vt vicia, trifolium, fœnumgræcum, agrestia intyba, (sed præcipuè genus intubi quod serin Græci appellant, Colum.) lactucæ quoq; in hunc vsum semina vel maximè serenda sunt. quoniam & mollissimum est olus, & libentissimè ab his auibus appetitur. Tum etiam pullis vtilissima est esca, Colum. Palladius, Quintilij. Cæterum cauendum est ne edant gramen, (agrostin) quod eis caussa cruditatis existit, Quintilij. Anseres pascunt in humidis locis, vbi pabulum serunt, quòd aliquem fructum ferat: seruntq; his herbam, quæ vocatur seris, quòd ea aqua tacta etiam cum est arida, fit viridis. Folia eius decerpentes dant, ne si comederint vbi nascitur, aut obterendo perdant, aut ipsi cruditate pereant. Voraces enim sunt natura. Quo temperandum ijs, qui propter cupiditatem sæpe in pascendo si radicem prenderint, quam educere velint è terra, abrumpunt collum. (Columella & Plinius hoc non anseri, sed tenero tantum pullo accidere scribunt.) Perimbecillum etim id, vt caput molle. Si hæc herba non est, dandum ordium, aut frumentum aliud. Cum est tempus farraginis, dandum vt in satu seris dixi. Cum incubant, ordeum his intritum in aqua apponendum, Varro. Inter anserum cibaria legumen omne porrigi potest excepto eruo, Palladius & Quintilij. De saginatione anserum inferius dicetur.

Vbi, & quo tempore coeant, pariãt & incubent, ac quomodo tunc curãdi sint.

¶ Saliunt (coeunt, Plinius) ferè in aqua, dum se mergunt in flumen aut piscinam, Varro. Ineunt non vt priores aues (cohortales terrestres) de quibus diximus, insistentes humi. nam ferè in flumine aut piscinis id faciunt, Colum. Anseribus ad admittendum tempus aptissimum est a bruma: mox ad pariendum & ad incubandū à Calendis Martij vsq; ad solstitium æstiuum, quòd fit vltima parte Mensis Iunij, Colum. Varro, Palladius. Si permittit locorum conditio, anseres vel paucos vtiq; oportet educare: singulisq; maribus ternas fœminas destinare. nam propter grauitatem plures inire non possunt, Colum. & Palladius. Albi fœcundiores sunt: varij vel fusci minus. quia de agresti genere ad domesticū transierunt, Palladius. Germani varios, ni fallor, albis præferunt, ceu firmioris valetudinis, nec minus fœcundos, nec pluma deteriore. Singulæ ter (non plus quater, Varro) anno pariunt, Colum. & Quintilij: si prohibeantur fœtus suos excludere, quod magis expedit, quàm quod ipsæ suos fouent. nam & à gallinis melius enutriuntur, & longè maior grex efficitur, Colum. Plus parient, si gallinis oua illarum supponantur, Palladius. Bis anno pariunt, si priorem fœtum gallinæ excludant: plurima oua sedecim, paucissima septem. Si quis surripiat, pariunt donec rumpantur, Plinius. Pariunt vsq, ad duodecim, interdum tamen & plura: ex quibus sanè aliqua ipsi aui (ταῖς ὄρνισι, Comarius vertit gallinis, quod nō probat Andreas à Lacuna) sunt supponēda, Quintilij. Minimè autem concedendum est fœminis extra septum parere: sed cùm videbuntur sedem quærere, comprimendæ sunt, atq; tentandæ: nam si appropinquant partus, digito tanguntur oua, quæ sunt in prima parte locorum genitalium. quam ob rem perduci ad haram debent, includiq; vt fœtum edant: idq; singulis semel fecisse satis est, quoniam vnaquæque recurrit eodem, vbi primo peperit, Columella. Sed nouissimo fœtu eum volumus ipsas incubare notandi erunt (aliquo signo) vniuscuiusque partus, vt suis matribus subijciantur. quoniam negatur anser aliena excudere oua, nisi subiecta sua quoq; habuerit, Idem: sed Plinius, Varro & Quintilij simpliciter scribunt, oua aliena ab eis non excludi. Pariunt singulis fœtibus oua, primo quina, sequenti quaterna, nouissimo terna. quem partum nonnulli permittunt ipsis matribus educare. quia reliquo tempore anni vacaturæ sunt à fœtu, Columella. Extremum partum matribus iam vacaturis educare permittimus. pariturae ad haram perducantur. Cùm semel hoc feceris, consuetudinem sponte retinebunt. Gallinis sicut pauonina, etiam anseris oua supponas. Sed anserina oua ne noceant suppositis, sub-

ris, subiiciatur vrtica, Palladius. Custodiri debet vt ouis subiiciantur radices vrticarum, quo quasi remedio medicantur ne noceri possit excussis anserculis, quos enecant vrticæ, si teneros pupugerint, Columella. *Vide* inferius etiam de vrtica, in cura pullorum. Intra cohortem vt protecti sunt, secretis angulis haras facere oportet, in quibus cubitent & fœtus ędant, Columella. Singulis vbi pariunt faciundum haras quadratas circum binos pedes & semipedem. Eis substernendum paleas, Varro. Cellas, in quibus incubitant, siccissimas esse oportet, substratasq; habere paleas: vel si eæ non sunt, gratissimum quodq; fœnum: cætera eadem quæ in aliis generibus pullorum seruanda sunt, ne coluber, ne vipera, felesq;, aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè pernicies ad internecionem prosternunt teneros, Columella. Oportet oua subiicere vsq, ad nouem, Quintilij. Ad incubandum plerunq; supponunt nouem aut vndecim, Varro & Plinius. qui hoc minus, septem: qui hoc plus, quindecim, Varro & Columella. Supponuntur etiam gallinis anserum oua (sicut pauonina) plurima quinq;, paucissima tria, Columella. Incubant fœminæ tantum tricenis diebus: si verò tepidiores sint, vigintiquinq;, Plinius. tempestatibus (cùm sunt frigora) dies triginta, tepidioribus vigintiquinq;. & Columella similiter: sæpius tamen (inquit) anser trigesimo die nascitur. Vt plurimum incubant dies vndetriginta, sed frigore inualescente triginta integrus, Quintilij. Sunt qui hordeum maceratum (aqua) incubantibus apponant, nec patiantur matrices sæpius nidum relinquere, Columella & Quintilij.

Quomodo pulli anserum tractandi sint.

¶ Anserem recens excussum quinq; diebus primis patiuntur in hara clausum esse cum matre, deinde quotidie cùm serenitas permittit producunt in prata iuxta piscinas aut paludes, vt pastu saturatus etiam potu fruatur, Varro, Colum. Quint. Faciunt autem eis haras supra terram aut subtus: easq; cellas prouident ne habeant in solo humorem: sed habeant molle substramen è palea, aliáve qua re, néve eò accedere possint mustelæ, aliæ ve bestiæ quæ noceant, Varro. Pullos quidem non expedit plures in singulas haras quàm vicenos adiici: nec rursus omnino cum maioribus includi, quoniam validior enecat infirmum, Idem & Columella. Porrò cauendum est ne teneri anserculi aculeis vrticæ compungantur, vnde (interdum) enecantur, Idem & Palladius. Pullis anserum vrtica contactu mortifera. remedium contra eam est, stramento ab incubatu subdita radix earum, Plinius. *Vide* supra vbi de incubatione anserum scripsimus. Prospiciendum igitur ne vel ab vrtica, vel spina aliqua exasperentur: & ne hœdinos porcinósve pilos deuorent, (ne setas deuorent, Palladius,) quibus deuoratis intereunt, Quintilij. Prętereà ne esuriens anserculus mittatur in pascuum: sed ante cōcisis intubis, vel lactucæ foliis saturetur. nam si adhuc parum firmus & indigens ciborum peruenit in pascuum, fruticibus aut solidioribus herbis obluctatur ita pertinaciter, vt collum abrumpat, Columella. Mortifera pullis anserum etiam auiditas, nūc satietate nimia, nunc suamet vi: quando apprehensa radice morsu sæpe conantes auellere, ante colla sua abrumpunt, Plin. Varro quidem non pullo sed anseri simpliciter collum hac vi aliquando abrumpi refert. Milium, aut etiam triticum, mistum cum aqua pullo rectè præbetur: atq; vbi se paulum cōfirmauit in gregem coæqualium compellitur, & ordeo alitur, quod & matricibus præbere non inutile est, Columella. Pullis exclusis (primis quinq; diebus, Colum.) polentam vel maceratum far, (ἄλφιτα καὶ σῖτον διαβεβρεγμένον, id est polentam vel frumentum maceratum, Quintilij,) sicut pauonibus obiiciunt. nonnulli etiam viride nasturtium confectum minutatim cum aqua præbent, eaq; eis est esca iucundissima. Pullis primum biduo polenta, aut ordeum apponitur: tribus proximis nasturtium viride cōfectum minutatim ex aqua in vas aliquod. Cùm autem sunt inclusi in haras, aut speluncas, vt dixi, victui obiiciunt his polentam ordeaceam, aut farraginem, herbámve teneram aliquam concisam, Varro. Semine papaueris primis decem diebus pascendi sunt, Crescentiensis, Lactuca circa chenoboscium seri debet, olus anseribus gratissimum, & pullis etiam eorum vtilissima esca, Colum.

Qua ratione saginādi sint.

¶ Mox vbi quatuor mensium sunt, farturæ maximus quisq; destinatur. (Quatuor mensibus bene saginantur, Pallad. sed Varro ad saginandum eligi inquit pullos circiter sesquimense qui nati sint, eos includi in saginario.) quoniam tenera ætas præcipuè habetur ad hanc rem aptissima: & est facilis harum auium sagina. nam præter polentam & pollinem ter die nihil sanè aliud dari necesse est, (polentam & pollinem aqua madefacta dant cibum, ita vt perinde se saturent, Varro. Polenta dabitur in die ter, Palladius:) dummodo secundum cibum largè bibendi potestas fiat. Ne vagandi facultas detur: sintq; calido & tenebroso loco inclusi, quæ res ad creandas adipes multum conferunt. Hoc modo duobus mensibus pinguescūt: & ea propter etiam tenerrima pullities sæpe quadraginta diebus redditur opima, Columella. (nam paruuli sæpe die trigesimo moriuntur, Palladius: apparet autem vocem, moriuntur, corruptam esse pro saginantur.) Locus (saginarium) solet purgari: quòd ipsi amant locum purum, neq; ipsi vllum, vbi fuerint, relinquunt purum. M. Cato de re rust. cap. 89. gallinas quæ primum parierint, conclusas farcire docet cū turundis factis è polline vel farina ordeacea consperſa, quæ in os indantur. paulatim (inquit) quotidie addas, & ex gula consideres quod satis fiet. bis in die sarcias, & meridie bibere dato, nec plus aquam ante (anseri in vase appositam) sinas quàm horam vnam. Eodem modo anserem alito nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam. Græci saginandis anseribus polentæ duas partes, & furfuris quatuor aqua calida temperant, & ingerunt pro appetentis voluptate sumenda: tribus per diē vicibus potu adiuuant: media quoq; nocte aquam ministrant. peractis verò 30 diebus, si vt iecur his tenerescat, optabis, tunsas caricas, & aqua maceratas in offas volutabis exiguas, & per dies viginti continuos

ministrabis anseribus, Palladius. Impinguantur anseres domi delitescentes (in domibus calidis, vt addit Cornarius) si primis duobus diebus duabus partibus polentæ & furfurum quatuor aqua calida subactis pascantur, vel ad saturitatem vsq;, (vt vertit Cornarius, cuius translationem paulò ante recitata Palladij verba confirmant. Andreæ à Lacuna translationem hîc non probo.) Edunt autem ter in die ac circa noctem mediam: sed largius bibunt. Vbi iam adoleuerint ischades aridas in tenues partes comminuẽs, & cum aqua læuigans curriculo viginti dierum in potu exhibe, Quintilij. Et mox, Exactis triginta diebus, si quis velit hepata eorum distendere, ischadas aridas comminuens & aqua subigens, eas curriculo viginti dierum, aut ad minus decem & septem illis per os iniicito. Nonnulli ad saginandum anserem, augendumq; hepar illius, vbi ipsum anserem incluserunt, triticum madefactum proiiciũt & hordeum. Triticum siquidem pinguefacit celeriter. At hordeum carnem candidam reddit. Vescatur itaq; dies vigintiquinq;, speciebus nutrimentorum iam dictis, aut per se altera aut vtraq; simul. Secundo autem collyria apponenda sunt, nimirum ex eis confecta, septẽ quidem quotidie singulis, idq; quinq; dierum spacio. Dein verò paulatim augendus est numerus, perseuerandumq; dies x x v. vt sint ex toto triginta. Quibus expletis, elixans ischadas, fermentumq; earum decocto subigens, humectansq;, porrigito, sic dies quatuor perseuerando. Quibus etiam diebus melicratum offerendum est. Cæterum ter in die idipsum mutabis, & non eadem vtêris. Atq; in hunc modum reliquis sex (sexaginta, Cornarius) diebus sequentibus cum fermento dicto caricas nindens, proiicito. Qua solicitudine post dies septem (sexaginta, Cornarius) fruêris tum ansere ipso, tum iecinore ipsius & tenero & cãdido. Quod quidem vbi primum extractum est, iniicere oportet in vas aliquod latum, cui sit aqua tepida infusa. Ipsam autem aquam secundo & tertio mutare conuenit. Pręstant autem fœminarum tum corpora tum iocinera. Sint verò anseres non anniculi, sed duorum annorum vsq; ad quatuor, Hæc illi. Saginantur verò melius si ad satietatem milium præbeamus infusum, Pallad. Anserem vnum aiunt saginari posse modio (quẽ nostri quartariam vocant) auenæ, ea tantum & aqua subinde appositis. Sunt apud nos qui hoc modo saginent. Anserem loco angusto includunt, in quo conuerti non possit, sed sedere tantum aut stare, aliqui etiam oculos ei effodiunt, vt audio. tum pascunt eum insertis offis è milio, in sartagine frixis, deinde lacte madefactis, potum nullum apponunt. Sic pinguescere aiunt, & iecur ad mirificam magnitudinem excrescere. Sed plura de iecore anseris, & quomodo in ansere augeatur, leges infra in *F*.

De anserũ pennis. ¶ Anserum pennæ duræ (hoc est maiores in alis) scriptoribus conueniunt & sagittis, Crescentiensis. Molliores, quæ plumæ potius dicuntur, culcitras farciunt. hæ quibusdam in locis bis anno vellũtur, vt delicatorum ceruices mollius recumbant, Platina. Anser plumas pręstat, quas & autumno vellamus & vêre, Pallad. & Colum. Nostri vellunt vêre, æstate media, & autumno quoq; si hyems nõ sit præpropera. Sunt qui albam præferunt plumam, alij coloris differentiam non curant. Mollissimarum pretium in libras quæ sedecim vnciarum sunt, duo denarij, id est didrachmum: cæterarum fere sesquidrachma. Pluma non modo culcitras & ceruicalia, sed & totos lectos facimus, vt mollius cubemus, Humelbergius. Candidorum alterum vectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rursus plumigeri vestiuntur, molliorq; quæ corpori quamproxima, & è Germania laudatissima. Candidi ibi, verum minores, ganzæ vocantur. Precium plumæ eorum, in libras denarij quini. Et inde crimina plerunq; auxiliorum præfectis, à vigili statione ad hæc aucupia dimissis cohortibus totis. Eoq; delitiæ processere, vt sine hoc instrumento durare iam ne virorum quidem ceruices possint, Plinius.

Tempestatis prognosticon anseris clangor. ¶ Tempestatis signum imminentis præbent anseres κλαγγηδὸν ἐπειγόμεναι βρωμοῖο, Aratus: hoc est maiore solito clangore ad pascua exeuntes. Ex quo loco Plinius vertit, Anseres continuo clangore intempestiui. Auienus verò, Gramina si carpit semesa petacius anser, clangoris mentione omissa, quod non placet. Mulierculæ quædam in festo D. Martini cùm anser apponi solet, ex osse dorsi (*Carr* vulgo nominant) qualis quantaq; imminens hyems futura sit præsagiunt. nam si candidius sit, minorem: si nigrum, aliquibusq; maculis, grauiorem futuram putant: idq; vel prima vel vltima sui parte, &c.

Ad custodiam prosunt anseres. ¶ Anser etiam custodia nobis est vsui. Horas, noctes, & fures clangore prodit, Author libri de nat. rerum. Clangore prodit insidiantem, sicut etiam memoria prodidit in obsidione Capitolij cum aduentu Gallorum vociferatus est canibus silentibus, Colum. nos eam historiam referemus infra in *h*. Sunt qui acerrimos ac sagacissimos canes in turribus enutriant, qui aduentum hostium odore præsentiant, latratuq; testentur. anseres quoq; non minore solertia nocturnos superuentus clamoribus indicant, Vegetius.

¶ Anserum lætamen satis omnibus inimicum est.

F.

De alimẽto ex carnibus anserinis. Anseris & struthocameli caro excrementitia est & difficulter concoquitur, Galenus 3. de alim. & Symeon Sethi. A Celso numeratur anser inter cibos valentissimæ materiæ & plurimi alimenti. Anserinæ partes, alis exceptis, duræ & excrementosæ sunt, nec facile concoctionem admittunt, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Domesticis cunctis auibus crassiorem, calidiorem humidioremq; carnem habent, Symeon Sethi & Elluchasem. Anseres natura humidiores sunt omnibus auibus & duriores concoctu. Rasis. Anserum caro crassa est, Auicenna. calida & humida abscessu secundo, Elluchasem. Anserum caro abunde calida est, sed minus quàm anatum, & humidissima inter cicurum auium carnes,

carnes, crassæ substantiæ: & propter nimiam humiditatem febres generat. corrigitur autem vt in anatibus dictũ est, Mich. Sauonarola. Propter frigiditatem & crassitiẽ insalubris est anserina caro, Albert. Anser tempore pestilentiæ ab Alexand. Benedicto mensis damnatur. *Vide* plura in Anate *G.* in plerisq; enim anatina & anserina conueniunt. Anatis caro non multũ differt ab anserina, sed calidior est, Platina. Carnes pullorũ anserum, si pingues fuerint, & quatuor mensium ætatem non excesserint, à pluribus appetũtur, Crescentiensis. Caro anseris frigida, sicca, dura, atrabiliaria, & cõcoctu difficilis est, Albertus: quod & de anate scripsit, quum medici iam citati vtranq; auem calidam & humidam faciant. Anserina minus dura est quàm anatina, Idem. Inter grues & anseres caro otidum, (id est tardarũ) media est, Galenus. Anseres veteres noxios esse ijs quos hæmorrhoides frequenter vexãt, Arnoldus de Villanoua monuit. Anseris caro in cibo conuenit accipitri, sed absq; multo sanguine. nam si eo copiosiore vtatur accipiter, corde grauatur: & ad venationem donec concoxerit ineptus fit, instar hominis ebrij, Demetrius Constantin. ¶ Anseris carnẽ & recentẽ & salitã comedimus, Platina. Anserinas carnes Iudæi hodie, vt audio, saliunt, & fumo exiccant. vnde pulchrè rubescunt. Anser iuuenis assus præfertur, Tragus.

De apparatu Anserum.

Quæ partes in ansere melioris sint nutrimenti.

¶ Anserem & cæteras terra & aqua viuentes aues, mali nutrimenti crediderim. tutius quidem & alis & pectore vescemur, Platina. Anserina & gallinacea colla quam cæterarum volatilium meliora putantur, si sanguine intercutaneo caruerint, Idem. Anserum caro quidem est qualem diximus. alæ verò non sunt cæterarum auium alis deteriores, Galenus. Anseres ad cibum hyeme probiores sunt, Arnoldus de Villanoua in libro de conseruanda sanitate. Et rursus, Pulli gallinarum & anserum quandiu pipticantur, (pipiunt) magis conueniunt æstate & autumno. Atqui Plinius, Anserem coruumq; (inquit) ab æstate in autumnum morbo conflictari dicunt. Anglos in cœna nunquam anseribus vesci audio. *Vide* in *F.* de Anate plura ex Nicol. Massæ epistolis. ¶ Ventriculus volatiliũ si concoquatur vberrimè nutrit. gallinæ quidem & anseris præstantissimus est, Galenus. præfertur ventriculus anseris pinguis, deinde gallinæ pinguis, Elluchasẽ. ¶ Testes & lingua anseris quidnam iuuent in cibo, quære in *G.*

De apparatu & condimẽto anserinarum carnium.

¶ Anser diebus festis ad conuiuium veniebat Alexandro Seuero, Lampridius. Ægyptij anseres tum elixos tum assos apponunt quotidie, Diodorus Siculus. Anser elixari debet, Platina. De porcello lactente condimentis quibudam farciendo assandoq; Platinæ verba recitaui in Sue *G.* Idem autem (inquit) ex ansere, anate, &c. Ius candidum in ansere elixo: Piper, careum, cuminũ, apij semen, thymum, cepam, laseris radicem, nucleos tostos: mel, acetum, liquamẽ & oleum, Apicius 6.5. In ansere: Anserem elixum calidum è iure frigido Apiciano. Teres piper, ligusticum, coriandrum, mentham, rutam, refundis liquamen & oleum modicè temperas. Anserem elixum feruentem sabano mundo exiccabis, ius perfundis & inseres, Idem 6.8. Anseres iuuenes minutatim concisi in pastillo per duas horas coquuntur. Possunt etiam integri coqui in massa farinæ secalis cum aqua calida subactæ, quemadmodum pastilli de carne ceruina coquuntur, & tantundem temporis. Anseres σιτευτοὶ, id est altiles & saginati dipnosophistis apponuntur in conuiuio quod Athenæus descripsit: qui & coqui cuiusdam apud Diphilum hæc verba citat: Ἐγὼ δ' ὑμῖν χοιρίδιον ἀδελφὸν ὄρνεα κρομμύοις ὅλα. Δύρμενον ἐπάγω χῆνα τῷ φυσήματι. videtur autem dicere anserẽ in porcello assum se apponere. Vocabant autem Troianum siue Durum porcellum, in cuius ventre aues & condimenta diuersa coquebant, vt expositum est in Sue *G.*

Porcellus Troianus seu Durus.

De anserũ iecore

¶ Nostri sapientiores (ex teris, inquit Plinius) qui anseres iecoris bonitate nouêre. Fartilibus in magnã amplitudinem crescit, exemptum quoq; lacte mulso augetur. Nec sine causa in quæstione est, quis primus tantum bonũ inuenerit, Scipio Metellus vir consularis, an M. Sestius eadem ætate eques Rom. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi, Horatius Serm. 2.8. vbi Acron, ex parte (inquit) totum (scilicet anserem) denotauit. Anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par, Altilis, Iuuenalis Sat. 5. In omni iecinorum genere præstat anserinũ, tanquam humidius, tenerius, & suauius: deinde iecora gallinarum, Rasis citans Galenum. Adhibetur & ars iecori suum, sicut anserum, inuentum M. Apicij, fico carica saginatis, à satietate (aliâs, ac satie) necatis repente mulsi potu dato, Plinius. Aspice quàm tumeat magno iecur ansere maius. Miratus dices, hoc rogo, creuit vbi? Martialis. Hepar συκωτὸν, (id est ficatum, ficubus saginatum, vnde Itali hodieque vulgò iecur simpliciter ficatum nominant) præsertim suum ficis siccis multis nutritorum, est præstantissimum: sic (ficis) pastum iecur anseris albi, seu iecur anseris nutriti alimentis lacte imbutis suauius, coctu facilius, melioris succi, Syluius. Χήνεια ἥπατα, id est anserina iecinora memorat Pollux: item Athenæus, qui hæc Romæ in magno pretio fuisse scribit. Idem hunc Eupolidis versiculum citat, Εἰ μὴ σοῦ χηνὸς ἧπαρ ἢ ψυχὴν ἔχεις. hoc est Nisi anseris forte hepar, aut sensus habes: quod ego interpretor, nisi parũ sapis, aut non amplius ansere. nam & mulierculæ nostræ hominem parum sapientem vocant ein witzige Ganß, id est anserem prudentem. *Nec defensa iuuant Capitolia, quo minus anser Det iecur in lances Inache laute tuas,* Ouidius 1. Fastorum. Ansere occiso iecur scitè exime, in frigidam impone, vt solidius sit. deinde in adipe anserino in sartagine frige, & aromatibus condi. Cibus est principum, vt quidam celebrant. Plura de iecore anserino augendo scripsimus præcedenti capite in saginatione anseris.

De eorundẽ adipe.

¶ Anseres commendantur apud nos & adipe: liquamine etiam inde excogitato, quo præcipuè Hebræi condimentis vtuntur, Grapaldus. Hoc adipe plura cibaria condiri Platina scribit. Liquamen quomodo fiat ex adipe porcino vel anserino, docet Platina de honesta voluptate 2.21. cuius verba reci-

Alis. taui in Sue *F.* ¶ Alæ gallinarum & anſerum in cibo laudantur: & colla quoq; ſi ſanguine intercutaneo caruerint, Platina. *Lacte.* Anſeris lac vocamus lingua vernacula, anſerinum pingue lacti incoctum, ſaccharo vuisq; paſſis adiectis: hoc inter lautelas recenſetur. *Pedibus.* ¶ Meſſalinus Cotta Meſſalæ oratoris filius, palmas pedum ex anſeribus torrere, atq; patinis cum gallinaceorum criſtis condire reperit, Plinius.

Ouis. ¶ Gallinarum ac phaſianorum oua præſtantiora ſunt, deteriora verò anſerum ac ſtruthocamelorum, Galenus. Oua anſerum deterrima, Pſellus. Apud nos pauperiores ſoli anſerum & anatum ouis veſcuntur, frixis aut iuri permixtis. Oua anſerum, anatum, & ſtruthionum craſſa ſunt, & difficilia concoctu. quòd ſi quis ijs vti in cibo velit, vitellis tantum vtatur. Anſerum oua malum ſuccum pariunt, Symeon Sethi: & mox ſubijcit: Dicuntur proprietate quadam peculiari euphyian, hoc eſt ingenij bonitatem præſtare ijs qui cum melle & butyro aſſiduè ea eſitauerint. quæ verba de anſerinisne priuatim an de ouis in genere prolata ſint, incertum.

G.

Remedia ex anſerum iure. Gallinæ & ſimiliter anſeris ius poſt vomitum dari contra ſumpta venena, memini legiſſe. Si neq; qui exugat (venenum morſu ſerpentis inflictum,) neq; cucurbitula eſt, ſorbere oportet ius anſerinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere, Celſus 5.29. & Nicander contra cantharides. Iis qui coriandrum hauſerunt poſt vomitionem irino oleo concitatam, auxiliatur ius ſalſum ex gallina & anſere, Dioſcorides. Ius de pullo anſeris in aqua elixi contra toxicum dat Nicander. Heraclides medicus eryngen herbam in iure anſeris decoctam, remediis omnibus contra toxica & aconita efficaciorem arbitratur, Plinius. Ius anſeris potum cum vino, prodeſt eis qui biberint vinum multum, aut aconitum vel dorycnium, id eſt herbã Apollinarem. *Viſcerib.* proſunt & viſcera anſeris aſſa & in cibo ſumpta, Kiranides. ¶ Cygni auis loco ponitur anſer, Syluaticus. ¶ Antonius Guainerius inter remedia arthritidis vnguentum ex anſere deſcribit quo innumeri homines reſtituti ſint. ſed ipſos quos recitat innominato authore verſus vtcunq; barbaros, adſcribam. *Pinguedine.* Anſer ſumatur veteranus qui videatur, Mox deplumetur, vitali[illegible]us euacuetur. Intus ponantur quæ ſuperius numerantur. Trita caro tota triti, (locum apparet mutilum & deprauatum eſſe. legi poteſt, Trita caro catti parui) mox pelle remota, Vnctum porcinum, thus, cera, ſagimen ouinum. Pondere ſint æquo ſal, mel, faba, ſitq; ſiligo. Poſt hoc aſſetur: tamen aſſus non comedetur. Vas ſupponatur, ſic vt liquor accipiatur. Quo membris vnctis, gutta diſſoluitur omnis. Certe hoc vnguentum præſtat ſuper omne talentum. Io. Gœurotus in libro Gallico de curandis morbis vnguentũ ad arthritin deſcribit huiuſmodi. Anſerem pinguem deplumatum exenteratumq; felibus paruis bene habitis minutatim inciſis farcito, adiecto etiam ſale, & ad ignem lentum aſſato: & quod deſtillauerit, reſeruato. Aduerſus ſpaſmum (inquit M. Gatinaria) extat experimentum egregium, quod Nic. Florentinus ex Thadæo refert: conuenit autem poſt diuerſiones & euacuationes, reſoluens ac remittens dolorem huiuſmodi. In anſeris pinguis exenterati ventre cattus minutim inciſus cum lardo, myrrha & thure (ventre ſcilicet à farctura conſuto) aſſetur in veru: & ſupponatur vas aceto albo medium, (ex dimidio plenum.) Defluentem hinc pinguedinem, poſt primum ſuccum qui minus vtilis eſt, colligito ſupernatantem aceto, & in aliquo vaſe recondito. Deinde bulliat anſer in dicto aceto, & pinguedo quæ copioſè ab eo ſeparabitur, aceto ſupernatans, ſimiliter colligatur & miſceatur cum prima. Hac inungetur membrum ſpaſmo affectum. Ipſe noui quendam ſimili vnguento feliciter vſum ad tendines in ceruice induratos atq; obtortos. Anſerem exenteratũ farcimus carnibus felis annoſæ, & herbis quæ neruos iuuent, vt inde eliquatus adeps ſit medicamentoſior, Syluius. Leonellus Fauentinus reſolutionis curam præſcribens, anſerem veterem deplumari exenteraríq; iubet, & in ventrem eius imponi, pinguedinis anatis, lupi, vulpis, taxi, felis ſylueſtris, ana ℥.2. ſaluiæ viridis, iuæ, primulæ veris, herbæ paralyſis vel arthriticæ ana manip. ſemis. Herbæ virides (inquit) cum adipibus validè tundantur. his farctus anſer in veru aſſetur, & pingui quod deſtillauerit collecto, ſpina dorſi membrumq; paralyticum inungatur.

Sanguine. ¶ Sanguis anſeris vtiliſſimè in antidota miſcetur, Dioſcor. *Vide* ſupra in Anate *G.* Ad deleteria letaliave mirabile: Sanguinem anſerinum cum aceto bibendum dato: aut anatis ſanguinem cum vino, Nicolaus Myrepſus. Anſeris ſanguis calidus bibitur contra leporis marini venenum, Dioſcorid. Auicenna calidum bibendum eſſe non exprimit. Aetius adhuc calentem cum paſſo bibi iubet. Sanguis anſerinus contra lepores marinos valet cum olei æqua portione. item contra medicamenta mala omnia aſſeruatur cum Lemnia rubrica, & ſpinæ albæ ſucco, paſtillorum drachmis quinq; qui in cyathis ternis aquæ bibantur, Plin. Idẽ ſanguis ſiccus miſcetur medicamento ad febres chronicas in libro qui Galeno adſcribitur de remedijs experimento probatis inter Azariconis medicinas. Sanguinem à cerebro profluentem anſeris ſanguis aut anatis infuſus ſiſtit, Plinius. Ad coryzam equi: Anſerem album per dies XXVIII. hordeo ſolo paſces, & vino potabis. deinde decollati ſanguinem colliges, & folle exceptum in nares equi immittes, Innominatus.

Plumis. ¶ Plumas de ventre anſerum tritas & inſperſas, ſanguinem ſiſtere aiunt, Innominatus. Ad ſanguinem è naribus profluentem ſiſtendum: Pinnam anſeris quàm maximam, vel calami ſcriptorij fiſtulam modicè pleniorẽ, aptare oportebit ad longitudinẽ naſi, atq; ita præcidere vt ex vtraque parte perforata ſit, atq; inuoluere eã faſciola tenui lintea quaſi inſtita, & explere circuitũ eius, donec videatur in narem

cum

eum cunctatione quadam recipi posse: atq; ita vt est circumuoluta immergere eam naso aceto acri infectam: & per eam iniicere interdum acetum acre, vel succum supradictorum medicamẽtorum. Hoc autem remedio magis vti oportebit cum per vtrasq; nares fluxerit sanguinis abundantia. nam qui sine instrumento temere acetum aliaq; acria medicamenta infundunt, sæpe nares ipsas lædunt, vnde respiratorius ad fauces meatus quandoq; obturatur, Marcellus. Vt sanguinem è naribus elicias, pennæ anserinæ caulem crassiorem sumito, eiusq; neruosam partem denticulatim instar serræ incisam in narem vsq; ad ossa ethmoide immittito.

Medulla.

¶ Subdititium purgatorium: Medullam anseris aut cerui magnitudine fabæ affuso vnguento rosaceo & lacte muliebri terito, velut pharmacum teri solet, & cum hoc os vteri illinito, Hippocrates lib. 1. de morb. mulieb. Et mox, Aliud subdititiũ molle: Medullã anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ aut terebinthinæ magnitudinẽ fabæ: Hæc cũ rosaceo vnguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito. deinde ex hoc tepido os vteri illinito, & pectinẽ irrigato.

DE ADIPIS ANSERINI REMEDIIS EXTRA CORPVS, SVMITVR & intra corpus aliquando, sed rarò: quod vbi fit, asteriscum apponemus.

Qua ratione adeps anserinus parari debeat ad medicamenta.

Anserum quoq; & omnium auium adeps præparatur, exemptisq; venis omnibus patina noua fictili operta in sole, subdita aqua feruenti liquatur: Saccaturq; lineis saccis & in fictili nouo repositus loco frigido minus putrescit addito melle, Plinius. Recens exemptis membranis in fictilem ollam demissus, quæ altero tantopere capacior sit, quantus sit modus adipis, quem curare institueris, obstructo diligenter vase, flagrantissimo soli exponitur. eliquescens inde humor in fictile alterũ excolatur, donec adeps omnis absumatur. mox loco vehementer frigido reconditur, & ad vsus digeritur. Alij fictile fulciunt super aquam calidam, aut tenuem & elanguidam prunam, quæ solis vicem pẽset. Est & alia curandi ratio: Exemptis membranis teritur, coniectusque in ollam eliquatur, adiecto minuti salis momentó. Mox lineo colo transfusus reponitur. Vtiliter in medicamenta additur, quæ lassitudines & fatigationes leuant, Dioscorides. *Vide* etiam supra in Anate G. Gallinaceus anserinusq; sic odoribus imbui solẽt: Cuiusuis eorum percurati sextarij duo fictili olla excipiuntur. erysisceptri, xylobalsami, palmæ elatæ, & calami planè contusi, singulorum sesuncia admiscetur, vini Lesbij veteris cyathus vnus adiicitur. ea ter efferuescunt prunis. mox vase sublato ab igne, die noctuq; refrigerantur postridie liquata per linteũ crassum, mundum in vas excolantur. vbi verò adeps coierit, concha excipitur, fictiliq; nouo densius operto perfrigidis locis reponitur. Hyberno tempore id instituere oportet. æstate siquidem pinguia non coguntur. Nec desunt qui Tyrrhenicæ ceræ momentum adiiciant, quò facilius in vnum corpus omnia coalescant. (*Vide* infra in Comageni vnguenti descriptione ex Plinio.) Eadem ratione suillus adeps & vrsinus cæteriq; id genus, odoramentis imbuuntur. Verum sampsuchi odorem adeps ipse repræsentabit hoc modo: Curati quàm optimè adipis, præsertim taurini, mina vna, tempestiuiq; sampsuchi exquisitè confracti sesquimina miscentur, & insperso largiore vino digeruntur in offas, quæ in vase cooperto nocte quiescunt. matutinis in fictili olla leuiusculo igni, affusa aqua, leuiter coquuntur. dumque suum adeps odorem exuerit, defæcatus ac bene opertus, nocte tota permanet. postero die detersa sorde quæ pessum ierat, sampsuchi, vt dictum est, contusi iterum sesquimina priori pastillo adiicitur, eodemque modo in offas cogitur. aliis quæ diximus peractis, decoquitur & colatur: & si qua fundo hæsit spurcitia, deraditur, & frigido loco reconditur. Si quis tamen incuratum adipem anserinum, gallinaceum, aut vitulinum, à putredine tueri velit, ita faciundum est: Quemuis adipem diligenter elotum & siccatum in vmbra super cribrum, per lintea munda manibus vehementer exprimat, linoq; consutum vmbroso in loco suspendat. & post multos dies noua charta inuolutum, frigido loco recondat. Pinguia autem indito melle vindicãtur à putredinis vitio. vis omnium est excalfacere, mollire, rarefacere. Hæc omnia Dioscorides.

Quomodo odoribus imbui debeat.

Quibus morbis medeatur adeps anserinus.

¶ Anserinus adeps calidior est suillo, & morsus in alto corporum magis obtundit, Galenus. Idem in opere de compos. med. sec. genera medicamentum ex liquabilibus describens, adipem iniici iubet tenuium partium: qualis est (inquit) leoninus, pardalinus, hiænæ, vrsi. nam de anserino quid attinet dicere? præsertim si anseres rustici (ἐξ ἀγροικίας, hoc est ruri degentes non inclusi,) fuerint. Anserinus maximè tenuium partium est, gallinaceus illi proximus, Syluius. Citra molestiam resiccat, Galenus sec. loc. in medicamentis Apollonij ad capitis dolorem. ¶ Pro medulla cerui adeps anserinus substitui potest, Hippocrates in libro de sterilibus. Heras (inquit Galenus sec. loc. 9.6.) pro œsypo adipem ans. pari pondere coniecit: est autem locus inter medicamenta ad ani vitia. Seuum struthocamelinum efficacioris est ad omnia vsus, quàm adeps anserinus, Plinius. Cucurbita tosta in argilla ac trita cum adipe anseris vulneribus medetur, Idem. Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare, Plin. Anserinus (videtur cinis repetendum ex præcedentibus: sed de adipe anserino intelligendum ex Marcello hunc locum recitante patet) cum cerebro & alumine & œsypo, attritis medetur, Plinius. Adeps anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus sanguinem sistit, Idem. Marcellus adipem

anserinum cum pari butyro infusum naribus sanguinem inde manantem sistere scribit. & Plinius alibi adipem anseris aut anatis infusum sanguinem à cerebro profluentem cohibere. ¶ Anseris adeps cum oleo rosaceo phlegmonis medetur, Galenus ad Pisonem. Anseris pingui in phymate curando vsus, bene habui, Amatus Lusitanus. Anserinus adeps maximè tenuium partium est, ob id in volucrum genere præstat ad scirrhi curationem, Syluius. Tubera & quæcunq; molliri opus sit, efficacissimè anserino adipe curantur, Plinius. Adeps ans. omnes durities soluit, Æsculap. & Constantinus. Emollit etiã vteri durities & collectiones, vt infra dicetur. Igni sacro medetur, Plinius. Sinapi illinitur liuoribus sugillatisq; cum melle & adipe anserino, vt cera Cypria, Idem. Post venena sumpta vomitus est prouocandus cum aqua calida mixto butyro, cui rectè additur etiam parum adipis anseris: vel adeps ipsa cum vino dulci decocta bibitur, Gainerius. Adeps ans. vtilis est in acopis ac malagmatis, Kiranides. ¶ Honorem debemus Comagenorum clarissimæ rei, (inquit Plinius 29,3.) Fit ex adipe anserum, alioquin celeberrimi vsus est, ad hoc in Comagene Syriæ parte cum cinnamo, casia, pipere albo, herba quæ comagene vocatur, obrutis niue vasis, odore iucundo, vtilissimum ad perfrictiones, conuulsiones, cæcos ac subitos dolores, omniaq; quæ acopis curantur, vnguentumq; pariter & medicamentum est. Fit & in Syria alio modo, adipe auium (anserum) curato vt diximus, additis erysisceptro, xylobalsamo, phœnice elate, item calamo, singulorum põdere qui sit adipis, cum vino bis aut ter subferuefactis. Fit autẽ hyeme, quoniam æstate non glaciat, nisi accepta cera. Et lib. 10. cap. 22. Aliud (inquit) reperit Syriæ pars quæ Comagene vocatur: adipem eorum in vase æreo cum cinnamomo niue multa obrutum, ac rigore gelido maceratum, ad vsum præclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. *Vide* etiam supra ex Dioscoride, vbi eius verba retuli de odoribus imbuendo gallinaceo anseonoq; adipe. sed Comageni nomen Dioscorides non habet: quod tamen apud Nicolaum Myrepsum alicubi legisse memini. ¶ Adeps anseris & phasianorum recipitur in emplastrum diapyranu apud Æginetam 7,17. tribuit autem huic emplastro vim discutiendi.

¶ Apollonius apud Galenum sec. loc. medicamenta quædam ad capitis & temporum dolorem ex adipe ans. illinire iubet. ¶ Sanguinem à cerebro profluentem anseris aut anatis adeps cum rosaceo coctus (& infusus) sistit, Plinius. videtur autem sanguinem è naribus fluentem intelligere. ¶ Somnos allicit œsypum cum adipe anserino & vino myrtite, Plinius. ¶ Cutem in facie adeps anseris vel gallinæ custodit, Plinius. vtilis est εἰς ἐπιμέλειαν προσώπων, Diosc. hoc est, ad conseruationem faciei, ne scilicet tempestatibus aut Sole lædatur. Ruellius vertit, *ad mangonizandam faciem*: Marcellus Vergilius, ad nitorem vultus. ¶ Si vulnus (ἕλκωσις) acciderit in oculo equi, & gramiæ (lemæ) crassæ emanant, cum periculo ne oculi substantia effluat, medullam ouillam tritam illines, & manu aliquãdiu cohibebis bis die. præstat autem medulla recens. quod si ad manum illa non fuerit, adipe ans. gallinaceóve vtêris. iuuat etiam medulla cum adipe ans. permixta, Absyrtus & Hierocles hippiatri. Commẽdatur etiam ab Hierocle sepiæ ostracum ad equorum leucomata, cum aliis quibusdam & adipe anseris permixtũ. Seuum vituli cum anseris adipe & ocimi succo, genarum vitiis aptissimum est, Plinius. ¶ Adeps ans. alopeciæ medetur, Auicenna. Infantum alopeciarum vitia anserinæ adipis perfrictione supplentur, Marcellus. Galenus de compos. med. sec. loc. inter remedia alopeciæ, Vrsæ adeps (inquit) præstat si vetustior extet: quanquam etiam hyænæ, leonisq; ac pardalis ac anseris adipes conueniunt, & quicunq; tenuium partium substantiam habent, quo promptè in cutis profundum penetrare queant, atq; ad radices vsq; capillorum pertingant. Et rursus ad eundem affectum, Quæ ex adipibus (inquit) componuntur modica item thapsia ammixta, similiter prosunt: præsertim si euphorbij & adarcij addatur pars duodecima. sit autem adeps trium generum, leonini, pardalij & hyænæ, cuiusq; pars vna. Si verò hyęnæ adeps non adsit, sufficit præsentibus reliquis duobus vti, anserino ammixto: si verò omnes quatuor habeas, simul omnes miscebis, addito insuper (si adsit) vrsino, &c. ¶ Porriginem & vlcera capitis nasturtij semẽ emendat cum adipe ans. authore Sestio, Plinius. Nasturtij semen mixtum adipi anserinæ tritumq;, furfures capitis assidua lauatione depellit, Marcellus.

¶ Ad aurium vitia diuersa. Adipem anserinum, gallinaceum, suillum, vulpinum, auricularibus medicamentis multis admisceri apud Nicolaum Myrepsum obseruauimus. Si auricula aliquo pacto vitiata fuerit, anserina adipe infusa diligenter expurgabitur, sanitatiq; reddetur, Marcellus. *Vide* inferius ad aures percussas aut fractas. Si terreni vermes cum adipe anseris decocti infundantur auribus, cõstat deplorata vitia eo remedio sanari, Plinius & Marcel. ¶ Adeps ans. instillatus dolorem aurium lenit, Dioscor. Auicenna & Symeon Sethi. Anserinum aut gallinaceum adipem liquefactum sensim instilla, Apollonius ad aurium dolores apud Galenum de compos. sec. locos, vbi Galenus: Gallinaceus (inquit) & anserinus adeps, siquidem euacuatum corpus inuenerint, & humorem qui inflammatam affectionem excitat non amplius influentem, duabus rationibus tum mitigandi tum curandi profuerint. Si verò influẽte adhuc causa adhibeantur, affectioni quidem nihil auxiliantur, leniunt tamen doloris accessionem siue symptoma, quemadmodum etiam si ob humorum acredinem mordacitas contingat. Ocimum auribus vtilissimum infantium, præcipuè cum adipe anserino, Plin. Adeps ans. cum ocimi succo tepefacta instillataq;, dolores auricularum infantilium leuat, Marcellus. Aures mirificè iuuat adeps ans. cum ocimi succo impositus, Plinius. Seuum vitulinum adipe ans. mixtum adiecto ocimi succo,

succo, tepidum auribus dolentibus infusum optimè sanat, Marcellus. ¶ Ad contusas & fractas aures: Adipem anserinum & lac muliebre mixta instilla. aut adipem bubulum ac anserinum æquis partibus liquefactos instilla. aut myrrham & adipem ans. vel butyrum, vel resinam, & conchylij partem internam æquis partibus trita super aurem & propinqua tempora impone, Asclepiades apud Galenum. Lac muliebre aurium vitiis medetur modicè admixto oleo: aut si ab ictu dolēt, anserino adipe tepefactum, Plin. Cùm auris percussa & rupta fuerit, seuum anatis (lego anseris: anserem enim & anatem interpretes Arabum nonnunquam confundunt:) coletur guttatim, & apponatur cum eo lac muliebris. hæc tepida cum succo basilici cuius semen est rubeum, apponantur, (instillentur,) Rasis ex Galeno in Ansere in libro de 60. animalibus. Si ex ictu alióve casu auricula vitiata fuerit, tum per se anserina adeps sola diligenter expurgata, leuiq; igne liquefacta, infusa auriculæ, & dolorem tollit, & vitium persanat, Marcellus. Ad aurium inflammationes in superficie cutis ex humorum impressione aut plaga obortas: item tumores ac rubores, adipem anserinum & lac muliebre mixta instilla: aut adipem bubulum ac anserinum æquis partibus liquefactos instilla, Apollonius apud Galenum. Apud eūdem Andromachus medicamento ad aurium vlcerationes siccas non humentes inscripto, miscet adipem anserinum, &c.

¶ Terreni vermes cum anseris adipe vel cum oleo decocti, sine dubio medentur auribus purulentis, Marcellus. ¶ *Si verò obtusa sensus remoretur in aure, Lumbricos terræ, seuumq; ex ansere rauco, Excoque, sic veterem poteris depellere morbum*, Serenus. Grauitatem aurium emendat adeps anserinus: quidam adiiciunt succum cepæ & allij pari modo, Plin. Auricularum sonitum ac grauitatem emendant succo ceparum cum adipe ans. aut cum melle instillato, Idem. Et alibi, Allij succus auribus instillatur cum adipe ans. Adeps ans. cum cepæ succo mixtus bene, auriculæ infusus, surdis auditum reuocat, Sextus. Adipem ans. & fel bouis, ac laurinum pari mensura mixta instillato ad auditus grauitatem, Apollonius apud Galenum. Si maior sit dolor aut grauitas aurium, seuum bubulum cum adipe ans. tepefactum infundunt, Plinius. Et rursus, Prodest & seuum vituli cum anseris adipe & ocimi succo. Adeps anserinus miscetur croci succo, & allij contusi succo, quæ infusa auribus incommodos sonitus tinnitusq; earum propriè & vnicè tollūt, Marcellus. Ad sonitus & inflationes aurium, Nitrum & resinam & adipem ans. æquis partibus cum oleo ammixto dissoluta instilla, Apollonius apud Galenum. Et rursus, Cepas & allium & adipem ans. pari mensura trita & excolata infunde. Sonitum ac grauitatem in auriculis emendant cum adipe anserino aut cum melle instillantes ceparum succum, Plinius. ¶ Si aqua auditorium meatum intrauerit, plurimum prodest adeps anserinus, (atq; item vulpinus, & gallinaceus,) mediocriter calidus infusus, Galenus sec. loc. & Euporist. 1, 16. Adeps ans. cum croci succo mixta & tepefacta ac sic infusa, aquam & omnem humorem de auriculis euocat & persanat, Marcellus. *Si aqua aurem subierit, anseris aptus Immittetur adeps ceparum non sine succo, Qui grauis est oculis, sensum tamen auribus auget*, Serenus. Idem planè remedium legi apud Plinium, Sextum, Æsculapium, & Galenum, qui tepefactum instillari iubet: Sextus bene misceri.

¶ Adeps de anseribus cum butyro pari pondere infusus profluuium narium sistit, Marcellus. Vbi crustæ vlceri narium obductæ exciderint (vi sternutatoriorū,) adipe anserino aut butyro cum rosaceo cerato curantur, Lampon ad ozænas apud Galen. sec. loc. Eodem in opere medicamento cuidā Asclepiadis ad ozænas adeps ans. adiicitur. ¶ Adeps ans. labiorum rimas illitus sanat, Dioscor. Symeon Sethi, Plinius & Marcellus. fissuras faciei & labiorum, Auicenna. Profundiores in labiis fissuras, adipe caprino aut anserino curabis, Nicolaus Myrepsus. Hirci seuum efficax est labrorum fissuris cūm adipe anserino ac medulla ceruina, resinaq; & calce, Plinius. Sed paulò aliter Sextus, Sepum capræ (inquit, & adipem anserinum, & medullam cerui, & cepe cum resina simul & calce viua, fac vt malagma, mirè sanant labiorum fissuras. Vlcera oris ac rimas (scissuras) seuum vituli vel bouis cum adipe anserino optimè iungit, Marcellus: Plinius etiam ocimi succum addit. Ad *aphthas*, id est vlcera oris, adipem suillum aut anserinum manna inspersa illinito, Archigenes apud Galen. de compos. sec. loc. vbi Crito etiam ad aphthas medicamentum componit ex alumine & malicorio punici dulcis: quod (inquit Galenus) nisi adipem anserinum miscuisset ad putrefactiones fortes congrueret.

¶ Rigor ceruicis adipe anserina, vel potius gruina perunctus, velocissimè mollietur, Marcel. Ad ceruicum tumores sedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anserino illitiuntur, felle caprino æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Idem. Anethi sicci veteris puluerem, & resinę pityinæ puluerem cum adipe vetere anserino aut gallinaceo, * edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & vespere tantundem dabis, mirè subuenies, Marcellus. Idem medicamento è cācris marinis, &c. pro phthisico, * adipem ans. addit. ¶ Hydropicis œsypum ex vino addita myrrha modicè * potui datur, nucis auellanæ magnitudine. aliqui addunt & anserinum adipem, & oleum myrteum, Plin. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro & butyro & alumine & œsypo impositus ad ceroti modum efficaciter renibus prodest, Marcellus. Adeps anserinus cum eiusdem cerebro & œsypo & alumine subigitur, & imponitur ani omnibus causis, Idem. Adeps anserinus aliique diuersi apud Galenum de compos. sec. locos miscetur medicamentis ad sedem. Sedis vitiis prodest butyrum cum adipe ans. ac rosaceo. modum ipsæ res statuunt, vt sint illitu faciles, Plin. Argimonia trita cum adipe ans. imposita cōdylomatis medetur, Marcel. Condylomatis priuatim araneus dēpto capite pedibusq; infricatur. ne acria

perurant adeps anſ. cum cera Punica, ceruſſa, roſaceo infricatur. item adeps cygni. hæc & hæmorrhoidas ſanare dicuntur, Plinius. cuius verba, ne acria perurant, contra acres & calidos ſedis dolores interpretor. Nam & apud Galenum Euporiſton. 1, 16. ſic legimus: Ad ſedis ex ardore dolores recentem anſ. adipem inungito & emplaſtri in modum imponito. Heras in medicamẽtum quoddam ſedis, pro œſypo (inquit Galenus) adipem anſerinum pari pondere conijcit. ¶ Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admixto anſeris adipe, taurorumq́; ſeuo & œſypo, Plinius. Lac muliebre podagris illini iubent aliqui cum œſypo & adipe anſerino, Idem.

¶ OEſypum ſanat vlcera genitalium cum anſerino adipe, Dioſcor. ¶ Inhiberi Venerem pugnatoris galli teſticulis anſerino adipe illitis adalligatisq́; pelle arietina tradunt, Plinius. Vrinæ incontinentiam cohibent leporis teſticuli toſti, vel coagulum cum anſerino adipe in polenta, Plin.

¶ Adeps anſerinus matrici vtilis eſt, Auicenna. Adeps anſ. aut gallinaceus recens & ſine ſale conditus, ad vuluæ vitia proficit: ſale inueteratus, & qui temporis ſpacio acrimoniam concepit, vuluę inimicus eſt, Dioſcor. Et alibi, Adeps anſerinus & gallinaceus conueniunt muliebribus malis. Lac muliebre cum œſypo & adipe anſerino, vuluarum doloribus impoſitus, Plin. Hippocrates hunc adipem mollitoriis vteri medicamẽtis crebro admiſcet. Vuluarum duritias & collectiones (locorum durities & concretiones, Sextus) adeps anſerinus aut cygni illitus emollit, Plinius: quin & cæteras durities vbiuis, vt ſupra dictum eſt. Adeps anſerinus vtilis eſt in peſſariis, Kiranides. Si menſes non prodeant, adipem anſeris & netopum, ac reſinam permixta ac lana excepta apponito, Hippocrates de morb. mulieb. 1. Si aqua ex vteris fluat, ſulfur & anſeris adipem* delingat, Hippocr. de morb. mulieb. Olympias Thebana maluas cum adipe anſerino abortiuas eſſe dicit, Plin. Subdititium ad eiiciendum fœtum immortuum, Teſtam recentem & adipem anſ. terat ac apponat, Hippoc. de morbis mulieb. lib. 1. Medicamẽta quædam cum adipe anſ. aut ouilla* bibenda conſulit mulieribus abortui obnoxiis Hippocrates in libro de ſterilibus. Ibium cineres cum adipe anſeris & irino perunctis, ſi conceptus ſit, partus continere tradunt, Plin. Adipem anſ. calentem adhuc à recenti ex ventre anſeris exemptione, illini iubent ventri & coxis puerperæ ſtatim à partu, & eadem loca mox faſciis lineis aſtringi, quæ per dies nouem relinquantur, ita ventrem ſine rugis & læuem permanſurum, And. Furnerius. ¶ Vt caſtigentur (conſtringantur) papillæ, Anſeris ſeuum illine cum lacte tepente, Serenus. Mammas à partu cuſtodit adeps anſeris cum roſaceo & araneo, Plinius. Cum anſerino adipe perunctis mammis dolores minuere putant, molas vteri rumpere, ſcabiem vuluarum ſedare ſi cum cimice trito illinantur, Idem.

DE REMEDIIS EX CAETERIS PARTIBVS, ET EXCREmentis anſ. & primum ex cerebro.

Remedia ex cerebro anſeris.

¶ Anſerinus (addendum, adeps, ex Marcello) cum cerebro & alumine, & œſypo, attritis medetur, Plin. Adeps anſ. cum eiuſdem cerebro & œſypo & alumine ſubigitur, & imponitur ani omnibus cauſis, Marcellus. Adeps anſ. cũ eiuſdem cerebro & butyro & alumine & œſypo impoſitus ad ceroti modum efficaciter renibus prodeſt, Idem. Cerebrum anſ. (inquit Kiranid.) cum proprio adipe & melle lotum, & decoctione vel iure ſuperpoſitũ, rhagades & hæmorrhoides, omnemq́; tumorẽ ani curat. cum roſeo (roſaceo oleo) verò & adipe, & aſiſguſis (ſic habet codex noſter manuſcriptus) vel teſtis ouorũ ſolutum, ad tumores matricis facit. cum medulla ceruina ad ſciſſuras labiorum & chimetla conuenit. ad athas (lego aphthas) vtile cum ſucco ſtringit. cum melle quoq; ea quæ circa linguam ſunt ſanat. cum nardo ad rheumatizantes aures facit & antiquas, (*Vide* inferius in remediis ex iecore) cum paſſulis vero purgatis carbunculos curat. cum liliaceo oleo immiſſum mortuos fœtus educit, Hæc omnia Kiranides.

Ex lingua.

¶ Lingua. Ad eos qui inuoluntariè vrinam reddunt: Anſerinas linguas per triduum, quoq; die vnam, edẽdas apponito, Galenus Europiſt. 2, 76. Idem apud Plinium & Marcellum legimus: ſed linguas inaſſatas illi in cibo ſumi iubent. authorem Plinius citat Anaxilaum. Lingua anſ. peculiari proprietate ad ſtranguriam, hoc eſt vrinæ difficultatem facit, Symeon Sethi. Apud Marcellum inuenio, anſerum ſyluestrium linguas aſſatas a calculoſis in cibo efficaciter ſumi. Anſeris linguã in cibo vel potione ſumptam, mulierum libidinem mouere aiunt.

Ex ſtomacho, inteſtinis, corde & pulmone.

¶ Stomachus anſ. prodeſt ſtomachicis, inteſtina cœliacis, cor & pulmo phthiſicis, Kiranides.

Ex iecore.

¶ Iecur anſ. iuuat hepaticos, Kiranides. Salſum cum nardo eliquato, & repurgans in aurem indito, magnum aurium dolorem remittit, Galen. Euporiſt. 2, 4. Nos ſupra adipem anſ. ad aurium dolores commendari ſcripſimus: & adeps ſanè cum nardo, (id eſt oleo nardino) permiſceri eliquariq́; poteſt, iecur non item. Verum Kiranides neq; iecur neq; adipem, ſed cerebrum anſ. cum nardo ad rheumatizantes aures commendat.

Ex felle.

¶ Fel anſ. contuſis oculis laudatur, ita vt poſtea hyſſopo (lego, œſypo, & melle inungantur. Plin. Fel anſeris cum felle bubulo & ſucco daphnæ, ſurdos ſanat, Kiranides. Anginis felle anſ. cum elaterio & melle citiſſime ſuccurritur, Plinius, & Conſtantinus Monachus apud quem corrupta eſt lectio. Fel anſeris, maximè quidem ſylueſtris, cum ſucco praſi aut polygoni, in peſſario poſitum, conceptionem præbet, virisq́; intenſionem, Kiranides.

¶ Teſtes

Ex testib. ¶ Testes anserum si comedantur, dicuntur multum ad sobolem creandã facere, Symeon Sethi.

Ex cinere plumarũ. ¶ Recentiores quidam cinerem plumarum anseris aduersus calculum commendant, Alexander Benedictus.

Ex stercore. ¶ Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulantur, inutilia esse experimento compertum est, Aetius. Excrementum ans. ob nimiam acrimoniam inutile est, Galenus de simplic. lib. 10. Nostri anserem ruri persequi iubent, & stercus quod in fuga concalfactus emiserit collectum, inflammationibus quibusdam (Gebrüt vel griggelen vulgò vocant) in manibus puerorum imponunt, vt eas maturet rumpatq;. Laurentius Rusius medicamento acri contra morpheam serpiginem vel impetiginem in equis inscripto, fimum ans. admiscet. Recentiores quidam medici medicamentis ad anginam hoc fel adijciunt. Stercus ans. potum tusses mitigat, Kiranides. Facilius enituntur, quæ fimum ans. cum aquæ cyathis duobus sorbuêre, Plinius. Stercus anserum decoque vel cum nitro vel aqua ad tres haustus, & dato mane & sero ad tres dies, Theophil. Contra adustionem ignis & aliorum liquorum vnguentum cito sanans. Recipe butyri recentis extracti a lacte non saliti ad placitum, decoquatur bene cum stercore anseris, post coletur super aquam frigidam, mundam, claram, dulcem: post iterum dissoluatur, & iterum fundatur supra aquam frigidam vt prius. hoc quo sæpius fiat, hoc melius. vltimo lauetur cum aqua rosacea optima, & liniatur locus eo cum penna: statim sedat dolorem & curat vlcera profunda, antiqua, causata à combustione, Ex manuscripto.

Ex ouis. ¶ Oua anserina & pauonina, idẽ faciunt quod gallinarũ, Kiranid. Cocti anserini oui putamẽ minutissimè tritũ dimidia drachmæ quãtitate ex vino propinato, Galen. Euporist. 1. 114. Dicitur quòd oua anserũ miscẽtur cum oleo, & destillantur tepida in matricẽ: prouocãt menstrua post 4. dies, Auicenna.

H.

a. Volucrum pleræq; a suis vocibus nominantur, vt hæc, vpupa, cuculus: item hæc, anser, gallina, &c. Varro. Recentiores quidam anserem fœminino genere proferũt, quod non laudo. veteres enim semper masc. gen. dixerunt, extra quod rei rust. scriptores, cum de fœminis anseribus earumq; partu loquuntur, genere vtuntur fœm. vt Varro & Columella, Singulæ (inquiunt) non plus quater in anno pariunt. Columella anserculum voce diminutiua dixit. Χὴν, id est anser à Græcis sic dicitur à verbo χαίνειν & χανδὸν ἐσθίειν. hoc est ab oris hiatu & voracitate. nã & vorax est animal, & insuper hiare solet subinde cum vel audaciam vel timorem præ se fert, Eustathius & Varinus. Χῆνες communiter masculino genere dicuntur, Ionicè fœminino. apud Homerum in vtroq; genere reperimus, Eustathius & Varinus in Φρλεώ. Χηνὸς ἐπιτηδέιδου, Aratus genere fœm. Α'ετὸς ἄρτιν (legendum, ἀργὴν) Χῆνα φέρων, Homerus. Et alibi, Ὡ'ς ὅδε (αἰετὸς) χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένην ἐνὶ οἴκῳ, Homerus ο. Odyssеæ, citat Athenæus. Χὴν generis communis est. ἔστι δὲ καὶ εὐθηχόν. & deriuatur à voce ἠχῆ, quæ clamorem significat. est enim animal clamosum & vocale, Etymologus & Varinus. Ganß, id est anser, vox Germanica, facta videri potest ex Dorica Χάν.

Etymologia vocis χὴν.

¶ Χηνία ὀπτὰ, anserculi assi, Menippus Cynicus apud Athenæum. Χὴν, τὸ χηνάριον, Suidas. Θερμὰ χηνίσκων μέλη, Eubulus apud Athenæum. Χηνίδης, pullus anseris, Varinus in Λαγωός: vnde χηνιδεῦς in plurali apud Eustathium. Porrò χήνια non anserculos, sed coturnices paruas interpretantur.

¶ Epitetha. Argenteus anser, Verg. 8. Æneid. à colore. de ansere illo albo, qui clangore suo Gallos Capitolium inuaturos prodidit, quem Lucretius quoq; candidum cognominat. Homerus etiam ἀργὴν χῆνα, id est album anserem dixit, Odyss. ο. sed hæc epitheta proprie non sunt dicenda, quæ non omnibus in eadem specie indiuiduis conueniunt. Argutus anser, Martialis. Herbilis anser, herba pastus, qui gracilior est quàm frumẽto pastus, Festus. Improbus anser, Verg. id est, insatiabilis, nulli probandus, Seruius. Plumigeri, Plinius & Cicero pro S. Roscio. Canibúsve sagacior anser, Ouidius xi. Metam. Raucus, Q. Serenus. Et apud Textorem, palmipes, planipes, laripes, clangens, garrulus, gratitans, saginatus, stridulus, aquaticus, canorus, palustris. ¶ Α'ργὴν χῆνα ἥμερον, Homerus Odyss. ο. Βοσκαδίης χηνὸς νέον ὀρταλιχῆα, Nicander in Alex. Καὶ πολλῶν χηνῶν ζεῦγος ἀνυδροβίων, in Epigrammate vt Suidas citat. Πλατύποδες, Scholiastes Aristoph. in Auibus.

Anserariũ hara anserum. ¶ Deriuata. Ansennus, quod ad anserem pertinet, vel ex ansere sumptus, Plinio & Columellæ. Oua ædit fœtus ansenni similia, Marcellinus de crocodilo. Anserarium, hara anserum, vt legitur apud Columellam lib. 8. in capitis 14. inscriptione: in textu verò ipso chenoboscium tantum & hara.

Χηνίσκος pars nauis. ¶ Χηνὸς vel χήνεια oua, id est anseris vel anserina, nominantur ab Athenæo. Χηνίσκος, pars nauis, Suidas. Ὡ'ς δὲ ἡ πρύμνη μὲν ἐπανέστηκεν ἠρέμα καμπύλη χρυσοῦν χηνίσκον ἐπικειμένη, Lucianus in dialogo qui Πλοῖον ἢ εὐχαὶ inscribitur. id est, Vt vero ipsa puppis sensim assurgit inflexa aureo anserculo ornata, Lazaro Baysio interprete. Quod nos anserculũ (inquit) vertimus, intellige formam anserculi effictam ad puppis ornamentum, vt vidimus in antiquis nauibus depictis, (quarum mox iconem apponit.) Ὁ' τε γὰρ ἐν τῇ πρύμνῃ χηνίσκος ἄφνω ἐπτερύξατο καὶ ἀνεβόησε, Lucianus in veris narrationibus. id est, Anserculus enim qui ad puppim erat, repente alas promere cœpit & clangorẽ fundere. Grammatici Græci cheniscũ scribunt lignũ esse in puppi seu prora, ex quo anchoræ suspendãtur. Cheniscus (inquit Phauorinus) pars est proræ cui appendũtur anchoræ, quæ & carinæ nauis est principiũ. Sũt & qui puppis potius principium dicant, ad quam epotides nauis connectuntur. Sed vtcunq; sit, cheniscus dictus est,

quoniam nauium artifices eam partem in anserini capitis formam effingunt, ponuntq; in summo nauis, fortè quòd vel nauigium in eius speciem & similitudinem formant: vel potius boni augurij caussa, tanquam immersibilis nauis sit, vt auis illa quæ fluctus enatet, Hæc fermè ille ex Varino, qui ex Etymologo transcripsit, & Eustathio in Iliados septimũ. Chenisci meminit Artemidorus etiã lib. 2. Onirocriticorũ, vbi cheniscon ait in somnis significare nauis gubernatorẽ. Meminit & Lucianus (locis superius recitatis.) Vt mirũ sit Cælium Rhodiginum (inquit Lil. Greg. Gyraldus) virũ multæ lectionis, planè hoc ipsum ignorasse, vt qui nauem esse cheniscũ putàrit, nõ nauis partẽ. Sunt & qui in Apuleio x 1. libro parum scitè ita legant: Puppis intorta cerucho: cùm antea rectè legeretur, puppis intorta chenisco, Hęc L. Greg. Gyraldus. Τὰ κοῖλα τοῦ ζυγοῦ ὑφ' ἃ ὑπάγονται οἱ ἵπποι, ζεῦγλαι· ἂν τὰ ἄκρα, ἀκροχηνίσκοι, Iulius Pollux lib. 1. vnde acrocheniscos intelligimus extremas iugorum (quibus equi iunguntur) partes nominari, nimirũ à similitudine quadam figuræ ad anserina rostra. Chenisci, cuiusmodi sunt in lyra, excogitati sunt ad axes continendos. vbi enim fibulæ non sint, quid poterit aliud vtilius inueniri? quod ad vsum igitur vsum habent fibularum: decoris autem caussa insculpta habent anserina capita lignea, Oribasius in libro de machinis cap. 4.

Χηνίζειν, tibia sonare. ¶ Χηνίζειν verbum ad Musicos pertinet, quasi tibiarum sonũ præsentans, Hermolaus. Et alibi, Gingrinas tibias ab anserina voce dictas putãt. nã & Græci χηνιάζειν, pro eo quod est tibia sonare, dicunt. De gingrijs tibijs *vide* infra in C. Χηνίζειν δὲ εἴρηται ἐπὶ τῶν αὐλούντων. Diphilus Synoride, Ἐχηνίασας, ποῦ σοι τοῦτο πάντοσε ... Τιμόθεε, Athenæus. ¶ Χήνισμα, καταμώκημα, id est irrisio, illusio, χηνῶσαι, deridere, Hesych. Χηνίστρα, oscitatio, καὶ τὸ στραγγεύεσθαι (lego στραγγεύεσθαι, id est pigritari & segniter agere.) Hesych.

Χηνοστραγεύεσθαι. Χηνοτρόφοι. Χηνοβοσκοί. Χηνοστραγεύεσθαι, χασμᾶσθαι. Χηνοστροῦς, βοῆς, κέκραγας. ὅπως στραγγεύῃ, Hesych. & Varin. Χηνοτρόφοι, qui nutriunt, pascunt vel saginant anseres, χηνοβοσκοὶ dicti à Cratino apud Athenęũ. Χηνοβοσία, χηνοβοσκία, Hesych. Plato in Ciuili circa campos Thessalicos χηνοβοτίας esse scribit. sed forte Χηνοβοσίας legendum per σ. Extra vrbem sunt συβόσια: fortè & γερανοβοσίαι & χηνοβοσίαι secundum Platonem, Pollux lib. 9. Χηνοβοσκεῖον, locus vbi aluntur anseres, Hermolaus. vtitur hac voce Varro. Quintilij in Geoponicis χηνοβόσκιον proparoxytonum scribunt, nisi mẽdum est. Legimus & χηνοτροφεῖον apud Columellam. ¶ Gänßlachtig / ac si dicas χηνώδη, nostri vocãt cutim perfrigeratam & in poros surgentem, (φρικώδη,) cum scilicet pororum veluti margines perfrictione eriguntur & inhorrescunt: qualis anserum plumis euulsis spectatur pellis. Conuenticulum mulierum de rebus inutilibus blaterantium vulgus nostrum deridens, forum anserinum, ein Gänßmerckt / appellat.

¶ Icones. Boethi statuarij infans ex ære eximiè anserem strangulat, Plin. In vaccam æream circa Pyrenen bos conscendit, & anseris picturæ anser accessit & insilijt, Athenæus lib. 13. Οὐδ' ὁ μαλακὸς ὄρχεις ἐκλελυμένος, Εἰς τὸ πλάτος χηνὶ συγγεγραμμένῳ, id est, anseri vilissimè picto, Aristoph. in Auibus. De chenisco nauigij paulò ante scriptum est.

Chenopus herba. ¶ Plantæ. Nostri Gänßfüssel / hoc est chenopodem appellant herbam à foliorum figura. Est autem fortè eadem chenopus illa, cuius flores, vt etiam rumicis, apibus attingi Plinius negat, lib. 11. cap. 8. nostri eam suibus veneno esse obseruarunt: vt copiosius scripsi in Sue C. Rursus apud Plinium 21. 15. vbi *cynops* legitur, codices quidam manuscripti (vt Hermolaus annotauit) *chenopus* habet: quod non probo, cùm locus ille totus ex Theophrasto translatus sit, apud quem nulla chenopus legitur. Hermolaus ibidem promittit se de chenopode dicturum in Corollario, in quo tamen ego nullam eius mentionem reperio. Aspalathus nomen seruat in Creta, & alia planta persimilis ei ibidem achinopodia vocatur, Pet. Bellonius.

Vitis genus quod Gänßfüssel dicitur. Chenosiris. Anserina herba. Vocant & vitis genus Gänßfüssel in Palatinatu regione Germaniæ. ¶ Nyctegreton herbam Democritus *chenomychon* etiam vocari author est: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant, Plin. 21. 11. ¶ Hederam (inquit Calcagninus, ex Plutarcho nimirum) Dionysio consecrarunt, quam Ægyptij *chenosirin*, id est Osiridis plantam vocitant. Chenoseris quidem vocari posse videtur herbæ quam *serin* vocant genus, anseribus præcipuè gratum, vnde & Gänßdistel / id est carduus anserinus a nostris vocatur. sonchi asperi & syluestris species. *Seri* autem herba anseres delectari, supra in C. docuimus. Hieronymus Tragus intybum hortense etiam Germanicè inquit dici posse Gänßzungen. Anserina herba nominatur in Breuiario Arnoldi, capite de ramice: & fortè non aliam intelligit quam Germanicè similiter ab ansere dictam Gänßerich vel Gänßkraut / quòd anseres eius pabulo gaudeant: & Gallicè *bec d' oye*, id est rostrum anseris. potest autem illa videri argemone altera Dioscoridis, quanquam scio illud caput, vt Marcellus Vergilius monet, in vetustissimis codicibus non extare. Recentiores quidam eandem herbam à colore argentariam vocant, vt & aliam quandam ab hac diuersam. Vis ei astringendi, glutinandi, siccandi sine morsu.

Flos anserinus. Bellis maior, flos anserinus vulgò (Gänßblum) multis Germaniæ locis appellatur. Maluam syluestrem minorem aliqui vocant Gänßbappeln / id est, anserinam maluam: & sedi genus tertium, Gänßelkraut: & vlmariam à recentioribus quibusdam herbarijs sic dictam Gänßleuterle: & auriculam muris (quam vulgò *morsum gallinæ* vocãt) Gänßkraut / id est anserũ herbam, ab eo scilicet quòd eius cibo delectentur. Nostri anserinum vinum Gänßwyn, per iocum de aqua dicunt.

Anser poeta. ¶ Propria. Anser poeta quidam fuit Vergilij obtrectator, cuius meminit Seruius Bucolica enarrans Eclog. 7. Et rursus Eclog. 9. vbi poeta scripserat, *Argutos inter strepere anser olores*, alludit (inquit Seruius) ad Anserem quendam Antonij poëtam, qui eius laudes scribebat, quem ob hoc per transi-

tum

rum carpsit. De hoc etiam Cicero in Philippicis dicit: Ex agro Falerno anseres depellantur. ipsum enim agrum ei donârat Antonius. Idem Cicero in oratione pro Roscio Amerino Brutium aduersarium irridens, ac cæteros qui accusationes factitabant oratores, anseres eos appellat. *Χηνίας*, nomen proprium est, Suidas. Est & *Χηνίδας* viri nomen ab ansere factum in meretriciis dialogis Luciani: sicut Genseri-cus Germanicæ originis. Chena, *Χῆνα*, vrbs Laconicæ, ciuis *Χηνεύς*. Cheneus vel Chenensis fuit Myson, meminit Laertius. Chenæ vicus memoratur à Pausania alicubi, in Messenicis ni fallor. Chenoboscia, *Χηνοβοσκία*, vrbs Ægypti è regione Diospolis, quasi ab anserum pasturis dicta, quæ tamen nullæ illic apparent: circa crocodilos autem occupantur Chenobosciatæ, Stephanus.

Χηνίας, viri. Χηνοβοσκία vrbs Ægypti.

¶ *b.* Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Ælianus. In maris Caspij insulis autem nasci ferunt quæ magnitudine vel egregium anserem superet, & vocem ranis (aliàs catelli, aliàs capræ) similem ædat, &c. Idem alibi verò hanc auem Caspiam Indicámve nominans, anseri magnitudine æquat. Alhalbari est auis magna sicut anser, non multum volans, & est nota apud venatores Damasci, Andr. Bellunen. *Μνοῦς* est lana vel lanugo tenerrima, quæ in agnis & pullis equorum prima nascitur: vel pennæ tenuissimæ, anserum præsertim, Varinus. Visæ sunt etiam serpentes anserinis pedibus, Plin. *Οἱ χῆνες ὑποτύπτοντες* (forte *ὑποψήττοντες*) *ὥσπερ ταῖς ἄμαις Ἐς τὰς λεκάνας ἐνέβαλον αὐτοῖς τοῖν ποδοῖν*, Aristophanes in Auibus: vbi Scholiastes addit, *διὰ τὸ πλατύποδας τῶν ἄλλων μᾶλλον εἶναι τοὺς χῆνας.*

Perdices in India anserum magnitudine. Serpentes visa anserinis pedibus.

¶ *c.* De voce anserum Germani quidam, ni fallor, vtuntur verbo schnätteren / quod etiam ad muliebres blaterationes transferunt. Gingrire, anserum vocis proprium est. vnde genus quoddam tibiarum exiguarum gingriæ, Festus. hinc & gingritor tibicen appellatur, Perottus. *Γίγγρας* parua quædam tibia lugubrem & flebilem vocem emittit, Phœnicum inuentum, & Musæ Caricæ congruens. Porrò Phœnicum lingua Adonia *Gingran* vocat, vnde & tibiæ nomē, Pollux, 4, 10. Et rursus cap. 14. Gingras (inquit) erat etiam saltatio ad tibiam, ab ipsa tibia sic dicta: *ὄρχημα πρὸς αὐλὸν, ἐπώνυμον τοῦ αὐλήματος.* Gingriæ tibiæ dicebantur, quæ licet breuiores essent, subtilioribus tamen modis insonabant, Perottus. Gingrinas tibias ab anserina voce dictas putant. nam & Græci *χηνιάζειν*, pro eo quod est tibia sonare dicunt. ego à Ginge, qui sit Adonis, Hermolaus. *Ἡ χῆνα πλαταγίζοντα καὶ κεχηνότας*, Eubulus apud Athenæum. *Τῶν δ'* (Græcorum in aciem euntium) *ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται, ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών*, Homerus Iliad. β. ¶ *Κηρίων πᾶσι χοροῖς, Λαχάνοισιν ὥσπερ χῆνες ἐξενισμένοι*, Theopompus apud Athenæum. *Χῆνας Πυρὸν ἐρεπτομένους παρὰ πύελον*, Homerus Odyss. τ. *In crassa satur vrinare lacuna Anser amet*, Politianus.

Gingrire anserum propriū. Gingrina tibiæ.

¶ *d.* *Εἰ μὴ σὺ χηνὸς ἧπαρ, ἢ ψυχὴν ἔχεις*, Eubolis apud Athenæum: dictum videtur in stolidum. *vide supra in F.* *Ὡς δ' ὁπότ' ἔρκεος ἐντὸς ἀεργμένοι ἀθρήσωσιν Ἤμενοι ἀγρίει χῆνες, ὅς τις σφίσιν εἴδατα βάλλοι, Σαίνουσιν, τοῦ τ' ἦτορ ἰαίνεται εἰσορόωντος· Ὣς ἄρα τρώιοι υἷες ἐγήθεον*, Q. Calaber lib. 6. ¶ Cum Lacyden (aliàs Lycaden) peripateticum altorem suum anser tantopere amaret, vt & cum ipso simul ambularet, & cum ille sederet, hic quoq; ab ambulando quiesceret, & ipsum nunquam relinqueret, eum ipsum Lacydes mortuum non minus ambitiosè, quàm aut fratrem aut filium sepulturę honore affecit, Ælianus. Potest & sapientiæ videri intellectus anseribus esse: ita comes perpetuò adhæsisse Lacydi philosopho dicitur, nusquam ab eo, non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digressus, Plinius. Hermeas Samius anserem scribit *ἐρασθῆναι Λακύδους τοῦ φιλοσόφου*, Athenæus. Quin & fama amoris, in Glaucen Ptolemæo regi cithara canētem, quam eodem tempore & aries amasse proditur, Plin. Glaucam citharœdam à cane amatam fuisse audio: alij dicunt non à cane, sed ab ariete: alij ab ansere, Ælianus interprete Gillio. Et alibi, Nihil mirum in Chio Glaucen citharœdam homines, cùm ea esset pulchritudine eximia, adamasse: siquidem ab ariete & ansere etiam eandem audio amatam fuisse. ¶ Anseri Argis dilecta fertur forma pueri nomine Oleni, Plinius: qui locus corruptus aut ab autore non rectè scriptus, ex sequentibus Æliani & Athenæi verbis emendari potest. In Ægio (legendum enim *Αἰγίῳ*, non *Ἀγυιᾷ*) puerum amauit anser: vt Clearchus prodit Eroticorum primo: quem Theophrastus in Erotico Amphilochum appellatum, & genere Olenium fuisse scribit, Athenæus & Eustathius. In Ægio Achaiæ vrbe (cuius etiam Stephanus meminit) præstantem forma puerum nomine Amphilochum, sicut Theophrastus refert, anser amauit. Nam cùm in Ægiensi custodia is puer cum perfugis ab Olenio (si rectè transtulit Gillius: malim, ab Oleno, vrbe scilicet Achaiæ, vel Ætoliæ, vel Bœotiæ) teneretur, ei anser dona afferebat, Ælianus. Emendandus igitur & Plutarchi locus, apud quem in libro Vtra animalium, &c. non in Ægio, sed in Ægypto, hic anser fuisse legitur.

De ansere Lacyden philosophum perpetuo comitante. De Glauca ab ansere adamata. De puero ab ansere item adamato.

¶ *e.* Anseres *σιτευτοὺς* apud Athenæum lego. nos fartiles & altiles dicere possumus. ¶ Anseris viuentis si quis absciderit linguam, posueritq; super pectus viri aut mulieris dormiētis, cōfitebitur omnia quæcunq; fecit, Kiranides. ¶ *Parte alia bis cero plumosam corpore messem Nutrit*, Politianus de ansere. ¶ Agris & segetibus nocent, *improbus anser, Strymoniæq; grues*, Vergilius 1. Georg.

Anseris lingua dormiēti omnia cōfiteri cogit.

¶ *f.* Sacerdotibus Ægyptiis quotidie carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque est, Herodotus. *Χηνία ὀπτὰ*, id est anserculi assi, nominantur à Menippo apud Athenæum inter delicias. *Ὡς καὶ σιτευτοῦ χηνὸς ὁμοῦ σκευάζει νεοττὸν ὀπτὸν ἁπλῶς καὶ τοῦτο*, Archestratus apud Athenæum. Heliogabalus canes ieci-

noribus anserum pauit, Lampridius. Χόνδρον αὐτῷ δώσετε Γάλακτη χηνός, Eubulus in Procride. de lacte autem anseris dicto scripsi supra in *F.* *Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis, &c.* Persius Sat. 6.

Historia de Capitolio anseru clangore seruato. ¶ *h.* Extat Germanicum carmen de anseris laudibus non illepidè scriptum. Est & anseri vigil cura, Capitolio testata defenso, per id tempus canum silentio proditis rebus. quamobrem cibaria anserum censores in primis locant. Eadem de causa supplicia annua canes pendunt, inter ædem Iuuentutis & Summani, viri in furcas sambucea arbore fixi, Plin. Hanc historiam describunt T. Liuius ab vrbe condita lib. 5. & Plutarchus in Camillo, & Io. Tzetzes Chiliade 3, cap. 102. *Atq; hic auratis volitans argenteus anser Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.* Vergilius 8 Æneid. vbi Seruius, Historia (inquit) talis est: Brenno duce Senones Galli venerunt ad vrbem, & circa Alliam fluuium occurrentem sibi deleuerunt exercitum omnem populi Romani. Alia quoq; die quum vellent ingredi ciuitatem, primò cunctati sunt timentes insidias, quia & patentes portas, & nullum in muris videbant. Postea paulatim ingressi, cuncta vastarunt octo integris mensibus, adeò vt ea quæ incendere non poterant, militari manu diruerent, solo remanente Capitolio, ad quod cum vtensilibus reliqui confugerant ciues: qui tamen à Gallis obsidebantur, etiam id penetrare cupientibus: quos alij per dumeta & saxa aspera, alij per cuniculos dicunt conatos esse ascendere. Tunc Manlius custos Capitolij Gallos detrusit ex arce, clangore anseris excitatus, quem priuatus quidam Iunoni dederat dono. Nanq; secundum Plinium, nullum animal ita odorem hominis sentit: quod Ouidius in Metamorph. intelligens dixit, *Nec seruatoris vigili Capitolia voce Cederet anseribus.* Et paulò pòst, Et satis prudenter argenteum anserem dixit. nam quasi epitheton est coloris, & significauit rem veram: nam in Capitolio in honorem illius anseris, qui Gallorum nunciârat aduentum, positus fuerat anser argenteus. Galli (inquit Ælianus) victis Romanis in vrbem irruperunt, Romamq; præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis ascensus erat, ceperût: quam etiam fidei suæ permissam custodiebat M. Manlius consul (qui filium suum, etsi rebus præclarè gestis, & pugna strenuè pugnata, tamen quòd iniussu imperatoris pugnasset, morte mulctauit:) Eã Galli vndique sibi inaccessam videntes, & noctem intempestam ad inuadendos ex insidiis arctissimè dormientes, accommodatam rati, qua non custodiebatur, ac silentium à custodibus erat, non arbitrantibus inde Gallos inuasuros esse, aggrediuntur: ac tum capta arx fuisset, nisi anseres interfuissent. Nam canes obiectum cibum silentio edebant. At enim anseres, cùm ex eorum natura sit ad obiecta cibaria clamores tollere, & minimè ab strepitu conquiescere, editis clangoribus, M. Manlium & circunfusas custodias è somno excitarunt. Ex quo factum est, vt nunc iam quotannis canes suæ fraudis pœnas Romanis dent, ad memoriam veteris eorum proditionis. Anser verò certis diebus in honore est apud Romanos, & magna pompa in foro incedit, Hæc ille. Censores magistratu assumpto cur primum anserum cibaria locare soliti fuerint, inquirit Plutarchus in problematis rerum Romanarum 49. Faciunt hoc, inquit, in memoriam Capitolij anserum clangore seruati. ante omnia autem id faciunt, siue vt rem minimi sumptus primum perficiant: siue quòd cum custodes ipsi rerum maximarum futuri sint, & rerum publicarum tum sacrarum tum ciuilium inspectores, ab animali in primis cauto & prouido boni scilicet ominis & significationis gratia, initium sui muneris & curam auspicantes. *Romulidarum arcis seruator candidus anser,* Lucretius. *Hac seruauit auis Tarpei templa Tonantis. Miraris? nondum fecerat illa Deus,* Martialis.

De ansere bicorpore. ¶ Vidimus aliquando anserem bicorpotem: & nusquam erant connexa corpora nisi in dorso: bicipitem, alis quaternis ac totidem pedibus. & ibat ad quamcunq; partem conuertebatur: fuit autẽ breuis vitæ, Albertus de anim. 18. 6. ¶ Eriphus poeta (Athenæo teste) ex ouo anserino Ledam (imò Helenam) natam ait. alij simpliciter ex ouo. *Vide* in aquila *h.* in metamorphosi Iouis in aquilam.

De more iurandi per anserem. ¶ Per anserem & huiusmodi iurare mos erat veteribus, Hesych. & Varinus. Οἱ δὲ κατὰ κυνὸς καὶ χηνὸς καὶ πλατάνου ἐπώμνυντο, Lucianus. Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆνα, ὅταν ἐξαπατᾷ τι, Aristoph. in Auibus. id est, Lampon etiam nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo. vbi Scholiastes: Primi (inquit) Socratici hoc iuramentum vsurparunt. Nam Socrates libro 12. Creticorum sic scribit: Rhadamanthus cùm regnum administraret, videtur omnium hominum iustissimus fuisse: & ferunt de illo quòd iuramẽtis per deos interdictis, iurare iusserit anserem, canem & arietem & similia. Fuit autem Lampon sacrificus, diuinator (oraculorum autor) & vates, cui etiam Atheniensium coloniam in Sybarim deductam aliqui attribuunt, ipsum cùm Atheniensis esset cum aliis nouem ducem eius fuisse dicentes. Iurabat autem per anserem tanquam auem vaticinam, (μαντικὴν augutalem, Erasmus.) consecutus est etiam cibum honoranum in Prytaneo, Hæc ille: & eadem Suidas, qui insuper addit hunc Aristophanis versum conuenire in illos qui iuramento adhibito quempiam decipiunt. Hinc & Erasmus in Chiliadibus, Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id est, Lampon iurat per anserem, inter prouerbia recenset. ita autem loquebantur (inquit) vbi quis decipere tentaret iureiurando. Per anserem quidem iurare

Lampon iurat per anserem. Prouerb. Socrati apud Platonem familiare est. Socrates quidam Atheniensis (sic loquentem inducit Thespesionem gymnosophistam, Philostratus in vita Apollonij) senex fatuus, vt vos putabatis, canem, anserem, platanum deos putans, per eos iurare consueuit. Minimè verò fatuus habitus est, inquit Apollonius, sed diuinus quidam vir & verè sapiens. iurabat autem per ea quæ dixisti, non tanquam deos, sed ne per deos iuraret. Ne deorum nomina cuiuis sermoni adhiberentur, Rhadamanthus per anserem & arietem

rem iurare iussit, non Socrates vt quidam volunt, Suidas in Χῆνα. Socrates per animalia quædam, vt canem & anserem iurabat, & ante ipsum Rhadamanthus, Porphyrius libr. 4. de abstinendo ab animatis. Et mox, Lex apud Cretenses erat authore Rhadamantho, omne genus animalium iuramentis adhibere. Conijciat autem aliquis per χῆνα & κύνα frequentius quàm alia animalia quosdam iurasse, quòd hæc vocabula quodammodo alludant ad Ζῆνα, id est Iouem. sic enim & nostrum vulgus in iuramentis Dei nomen declinans, ferè vna litera immutata id effert.

¶ Telemachο patris reditum optanti & de procis vindictam, Odysseæ ο. αἰετὸς ἔπτατο δεξιὸς ὄρνις Ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ἥμερον ἐξ αὐλῆς. hoc est, aquila ad dextram volans apparuit, magnum & candidum anserem domesticum ex corte raptum vnguibus ferens. *vide* in Aquila *h*. Somnium Penelopæ de anseribus viginti ab aquila interemptis, referam in Aquila *h*.

Auguria ex anseribus.

¶ Iuxta Lebadiam ciuitatem Phocensibus finitimam nemus est Trophonij. Ferunt ibi Hercynnam vnà cum Proserpina ludẽtem, anserem, quem tenebat, inuitam dimisisse. Atqui in cauam speluncam auis cùm deuolaret, & subter lapidem sese occultaret, ingressa Proserpina, cepit sub lapide sedentem. Aquam itaq; profluxisse aiunt, quo loco lapidem amouerat Proserpina, & hac de causa fluuium dictum fuisse Hercynnam, Pausanias in Bœoticis. ¶ Martialis lib. 9. Velium Domitiani comitem inducit Marti anserem vouere: qua de re eius pulchrum legimus epigramma, *Dum comes Arctos*, &c. Petronius Arbiter anseres Priapo sacros facit, cuius verba adnumerabo. Itaq; ad casæ (inquit) ostiolum processi, & ecce anseres sacri impetum in me faciunt, fœdoque ac veluti rabioso stridore circumsistunt trepidantem. atq; alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum resoluit ac trahit: vnus etiam dux ac magister sæuitiæ non dubitauit crus meum serrato vexare morsu. Oblitus itaq; nugarum pedem mensulæ extorsi, cœpiq; pugnacissimum animal armata elidere manu. nec satiatus defunctorio ictu morte me anseris vindicaui. Cùm protuli anserem, anus vt vidit tam magnũ æque sustulit clamorem, vt putares iterum anseres limen intrasse: & complosis manibus, Scelerate, inquit, occidisti Priapi delitias, anserem omnibus matronis acceptissimum, &c. Hæc ille. Mulierculæ quidem nostræ in pueris membrum virile vulgò & iocantes anserem nominant. Iunoni etiam anser dicatus est, vt T. Liuius in Capitolina obsidione indicat. Iside deæ Ægyptiorum, (quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres,) anser mactabatur, iecurq; illi apponebatur, vt Herodotus & Ouidius testãtur, Gyraldus. Ægyptijs quibusdam nullam pecudem fas est immolare præter sues, & boues mares & vitulos, dummodo mundos, & anseres, Herodotus lib. 2. De sacrificijs ex animalium sex generibus, inter quæ etiam anser numeratur, apud veteres vsitatis, diximus in Oue *h*.

De Hercynna fluuio, cur sic dictus sit.

Anser Marti & Priapo sacer.

Anser itẽ Iunoni & Isidi sacer.

¶ Tota vrbe in hostium potestatem redacta, solus collis Capitolinus remãserat, qui etiam ipse caperetur, nisi saltem anseres dijs dormientibus vigilarent. Vnde penè in superstitionem Ægyptiorum, bestias auesq; colentium, Roma deciderat, cum anseri solennia celebraret, Augustinus de ciuitate Dei, 2, 22. Minus mirum autem anseri hunc honorem habuisse gentiles, cum Christiani contra gentiles profecturi, diuinum penè honorem anseri tribuerint. Hæc enim verba in vita Henrici quarti imperatoris in Saxonum Chronicis leguntur: Vrbanus Pontifex habito in Hispania concilio, crucem contra gentiles, prædicari tum primum decreuit. Collecta magna hominũ multitudo, duce Godeschalco presbytero Hierosolymam nauigare instituit, quæ vniuersa perijt naufragio. nã Godeschalcum impostorem fuisse sermonibus ferebatur. Secuta alia multitudo, quæ petro Monacho duce, inter vias Iudæos omnes vbicunq; locorum inuentos occidit: & quò voluit, peruenit incolumis. Fuerunt in eadem expeditione Godefridus & Balduinus comites Lotharingiæ, Robertus Flandriæ, Raimundus S. Egidij, Boemundus Siciliæ, & nepos eius Tancredus, & quidam Italus episcopus. Tantus autem erat hominum concursus, vt ab aratro agricolæ, pastores à gregibus, matres à cunis, monachi & vestales è claustris aduolarent. Secum vehebant anserem, quem publicè alebant, & spiritum ei sanctum inesse erant persuasi. Carolum quoq; magnum reuixisse, & tanti itineris comitem credebant, & prouincias inter se distribuebant, antequam eas caperent, Hæc ex Chronicis Saxonicis ad verbum excerpsimus.

De ansere non tantũ à Romanis sed & à Christianis culto.

¶ Anseres vicinis vel familiaribus furtim auferre, pro furto ferè apud nos non habetur: sed etiam familiaritatis indicium, si illi quorum anser fuerat, ad conuiuium in quo anser subreptus apponatur, inuitentur. itaq; sæpe è culina dum assatur, aufertur. Celebratur à nostris prouerbij instar conuiuale hoc dictum, Esset was jr habt/ vnd last den Leuten die Gänß gehen/ id est vescimini præsentibus, & anseres alienos relinquite. cuius originẽ ferunt huiusmodi. Vir quidam parum astutus, cui anser subreptus erat, passim de illo inquirens circumibat: & cum forte cœnantes quosdã obseruasset, suspicatus anserem suum, (id quod res erat,) ab illis consumi, stans foris pone fenestram, sermonibus illorum auscultabat. Tum quendam intus (qui nimirum foris stantem illum animaduerterat) cæteros hortantem audiens, vt cibis præsentibus vescerentur, relictis anseribus alienis, suspicione deposita, discessit.

Anseres vicinis auferre, familiaritatis indicium apud Germanos.

¶ De prouerbio, Lampon iurat per anserem, paulò ante scriptum est. ¶ *Cælum non animum mutant qui trans mare currunt*, Horatius. eiusdem sententiæ prouerbium celebrant Germani, Ein Ganß fleügt über Meer/ ein Ganß wider her. hoc est, *Anser etiam mari traiecto redit anser*. Quidam sic efferunt, Es flog ein Ganß über Rhein/ Vnd kam ein Gagag wider hein. nam *gága* de voce anseris per onomatopœiam dicimus. Anserem autem pro stolido dici vulgò scriptum est supra in *F*. in mentione recitoris

De prouerbijs sumptis.

anserini. ¶ Omissa hypera pedem insequeris, prouerbium affine illi Hollandorum, Du siifst nae then-nen ay/ende lest tgansen ay varen. id est, Gallinarum oua conquiris, & anserina negligis.

DE ANSERIBVS FERIS IN GENERE.

Figura subsequens anseris syluestris est, ex illis qui sub initium hyemis sublimi volatu migrant.



A.

ANSER ferus, syluestris vel immansuetus, quomodo appelletur in diuersis linguis, nihil est opus recensere, cùm nullum ei peculiare nomen sit, sed cum adiectione syluestris in omnibus (quod sciam) linguis nominetur: vt ab Italis *ocha saluatscha*: ab Hispanis *ansár bráuo*, à nostris Wilde Ganß: & à quibusdam Schneeganß/hoc est *niuis anser*. quòd sub initium hyemis imminentibus iam niuibus apud

apud nos migrare soleat. Anseres indomiti & propriæ libertatis, volacissimi sunt: domestici contrà, Author libri de nat. rerum. Aristoteles anserum duo geuera facit, maius & minus. recentiores aliqui minus idem quod ferum esse putant, quoniam Plinius non aliter quàm in domitum & ferum partitur.

¶ Anser sylvestris (inquit Albertus) apud nos quatuor generum inuenitur. Est enim anser cinereus maior, qui a colore vulgò Grawgans dicitur: (Huius generis esse puto illum cuius figuram apposui,) & eiusdem coloris ac figuræ minor, qui propter corporis leuitatem altius ac longius volat. Tertium genus totum album est, præter alarum extremas quatuor vel quinq; pennas, quæ nigerrimæ sunt. vulgò *anseres grandinis* siue *niuis* vocantur, (Hagelgans / Schnegans / sed nostri alios etiam feros primi & secundi generis niuis anseres vocitant, vt dixi.) sunt autem hi quoq; parui, & altè ac longè lateq; volãt. Sed minores sunt quarti generis anseres, quibus rostrum anserinum est, color capitis vt pauoni, absque crista tamen. in dorso cinerei sunt, ad nigrum declinantes, in struma (collo) nigri, & in ventre cinerei, anseres arborum dicti, quòd vulgus eos ex arboribus nasci credat. (Hos alibi scribit maculas nigras in vultu habere, & cinereos esse. Sed de ansere arborum plura leges supra in *Branta* vel *Bernicla* inter anates feras.) Cygnus etiam videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuque: & sibilo tempore pugnæ simili. sed magnitudine excedit. Quidam deniq; anserum generi addunt auem quæ post struthionem maxima sit, & in alpibus ac locis ad aquilonem desertis degat: quam nos nunquam vidimus. nisi fortè sit auis illa quam *volinare* vocamus, cygno maior, Hæc omnia Albertus. Est autem auis, quam volinare nominat, onocrotalus, diuersa ab illa quam Plinius tetraonis genus alterum facit, maximam auium post struthocamelum. ¶ Anserum ferorum genera dicta miscẽtur inter se. apud nos enim anser ferus, qui colore capitis pauonẽ refert dempta crista, cum domestico coiuit: vnde prognati pulli omnes patris colorem repræsentarunt, magnitudine verò excesserunt, Albertus. Inter anseres (domesticos) genus varium ferum vocatur, & cum albis nec libenter congregatur, nec æquè fit mansuetum, Varro: nec tam fœcundum nec tam pretiosum est, eoq; non nutriendum, Columella.

Anserum sylvestriũ genera quatuor.

Cygnus.

Trappgans.

B.

Anseres feri niuales dicti, multi reperiuntur in alpibus Helueticis, Stumpfius. Anserum generis sunt chenalopeces (aliàs chenerotes, aliàs ceramides) ansere fero minores, Plinius. Anseres indomiti glauci coloris sunt, Author libri de nat. rerum. sed quomodo diuersa eorum genera tum magnitudine tum coloribus differant, dictum est præcedenti capite. Anser ferus, quem ego vidi, tota forma parum à domestico differebat, longus dodrantes circiter quatuor, aut paulò minus: extensus scilicet à summo rostro ad imos pedes, magnitudine domestici. rostro nigro vtrinque, per medium croceo: palmipes, crura pedesque toti, id est digiti cum membranis ex croceo rubebant. capitis collique color fuscus erat, supra magis nigricans & fortè nonnihil ruffi habens: inferius verò plus cinerei. Venter totus cinereus. inferior pars caudæ, & in tergo etiam vtrinque pars à cauda alas versus, plumis vestiebatur albissimis. Caput ferè anatinum magis quàm anserinum, aliquanto minus quàm anseris. Dorsum & alæ nigricabant, admixto modicè castaneæ colore, præsertim in minoribus & superioribus pennis. margines tamen extremi in nonnullis albicabant, in aliis cinerei erant. in extrema verò dorsi parte caudam versus purè nigricabant. in media cauda albæ quædam erant, subcinericiæ tamen pennæ eminebant: inde rursus nigræ. vltima pennarum caudæ postremitas albicabat. Alis bene extensis vna aut altera series pennarum in extremo albentium apparebat. vltimæ maximæq; alarum pennæ omnium præcipue nigræ erant, altera earum extremitate, quæ in conspicuo erat, in angustam lineam albentem degenerante. in eisdem alis pennæ ab externo angulo cinereæ descendebant, & paruulæ quædam eiusdem coloris ab interno.

Anseres ferun Alpibus reperiuntur.

Descriptio anseris feri.

C.

Reperiuntur, vt dixi, in alpibus. Omnes (inquit Albertus) nutriuntur ad Aquilonem in paludibus. ¶ Anseres, similiter vt grues, tum volandi duces, tum somni custodes habent, nunquam sine clamore. Vox eis absurda, silentium rarum: quod vbi necessarium videtur lapillo ori immisso vocem continent, tanquam non aliter sibi temperaturi. Hoc autem faciunt ob metum aquilarum. nam Taurum montem superaturi, vbi aquilas timent, lapillos (vide eadem de re paulò pòst) rostris ferunt, ad coercendam linguã. Cæterum pascua locorum, etiãsi lætissima nacti fuerint, facile obliuiscuntur, ideoq; semper oberrant & vagantur. sed lucri nonnihil ex hoc malo eis accedit, quòd non facile capiantur ab aucupibus, qui familiares auibus locos obseruant, & quò ire illæ redireque solent semina ad illiciendum proiiciunt. anseres verò propter obliuionis vitium locos eosdem non repetunt, Oppianus Ixeuticorum 2. Anseres, grues & anates quotannis discedunt, Demetrius Constantinop. Plutarchus anseres Cilices in Tauri montis traiectu (vt modo ex Oppiano Cilice poeta retuli) calculis satis magnis ora obstruere scribit, vt obstreperam naturæ suæ garrulitatem tantisper compescant, dum hostem clam prætervecti fallant. Ælianus & Marcellinus anseres simpliciter Taurum montem transmittentes hoc facere scribunt. sed forsan hoc præcipuè faciunt qui circa Ciliciam sunt anseres feri, quòd iis vicinus mons Taurus necessario transuolandus sit. Sed grues quoq; in sua migratione arenã ore, alij pedibus lapillos gestare tradunt: vt minores quoq; aues inter migrandũ, contra vim ventorũ, vt Plinius refert: & coturnices etiã. Silentij bonum vel cassa ratione animantia præmonstrant. nam æstu oriente digressi anseres, & syderis

Anser auis clamosa.

Lapillo ori immisso vocem continet, ne ab aquilis exaudiatur.

De migratione anserum & eorum volatu.

vapore coacti nimio, ac occidua petentes, vbi Taurum superaturi montem sunt aquilis abundantem, rostra lapillis occludunt, ne clangorē eliciat vel vltima necessitas, quos volatu pernici collibus eiectent transmissis, Cælius. Anseres quoque & olores simili ratione (vt grues & ciconiæ) commeant. sed horum volatus cernitur, (hoc est, vt ego interpretor, magis in conspicuo est quàm gruum, quòd minus in sublimi volent.) Liburnicarum more rostrato impetu feruntur, facilius ita findentes aëra, quàm si recta fronte impellerent, à tergo sensim dilatante se cuneo porrigitur agmen, largeque impellenti præbetur auræ. Colla imponunt præcedentibus, fessos duces ad terga recipiunt, Plinius. Et mox de minoribus quoq; auibus, quæ migrare solent, dicturus, Verum hæc (inquit) commeantium per maria terrasq; peregrinatio, non patitur differri minores quoque, quibus est natura similis. Vtcunque enim supradictas magnitudo & vires corporum inuitare videri possunt. Io. Tzetzes Chiliade tertia migrationem & volatum in sublimi gruum describens, gruibus planè eundem modum seruare etiam anseres ait. Syluestres anseres omnes gregatim volando, ordinem seruant literatum, sicut & grues: & quò facilius volent, flatui se committunt ventorum. quamobrem multi prædicunt ventos, frigora & imbres ad volatum ipsorum. Altè autem volant (vt grues, Stumpfius) superiorem ventum præualere inferiori cognoscentes. Vix vnquam verò expectant hominem: & de loco ad locum sicut grues se mutant, sed non latent. Volando defessi dolent & vociferantur, Albertus. Et alibi, Anseres feri omnes (quorum genera quatuor esse diximus) recedunt à terra nostra quæ est latitudinis 47 graduum, & in Sclauiam (Illyriam) ad loca aquosa, palustria & arundinibus referta, vbi foeturæ operam dant, se recipiunt. In principio autem hyemis reuertuntur ad nos propter pascua & aerem magis temperatum: & tunc volant in gregibus maximis, ita quòd milleni vel amplius videntur. Volant autem, cùm ventus spirat à septentrione ad meridiem: quum à meridie, ad aquilonem. itaque volantes semper flatu venti sustinentur. vnde vulgò dicunt volatum anseris indicare ventum. Similiter scribit Auicenna, obseruatum sibi in regione sua, quòd aues quædam aquaticæ tempore veris ad mare mortuum (salsum) veniant, quod propriè dicto mari salsius & calidius est: & inde recedant ad intus qui de more vocantur, (forte, ad Indos qui Mauri vocantur. sed Auicennæ de animalibus codex impressus, habet: & inde recedunt ad locum de caurisiue) ac inde traiecto Nilo ad lacum de cantesme, (de traulustem) dictum, quædam verò vsque ad lacum deterrabesten dictum, & alios in iis regionibus lacus, perueniunt. Et paulò post, Aues quædam ante hyemem recessuræ, vociferantur altè volando, ne qua earum remaneat, & vt augeatur societas recedentium, vt scribit Auicenna. Ambrosius addit, quòd etiam debiliores quasque & tardiores fulciunt aduentatione (sustentatione) alarum: & expectant se inuicem quò minus obnoxiæ sint insidiis auium, à quibus perirent, nisi se mutuù & expectarent & iuuarent, Hæc omnia Albertus. Aues aquaticas, vt ciconias, hyeme in Ægypto degere, in quam è Septentrione auolarint, Pet. Bellonius obseruauit. Anates anseresque feri quomodo cum ciconiis migrent in Lyciam, atque illic circa Xanthum fluuium aduersus coruos, cornices, vultures, aliasque carniuoras aues pugnent, in Ciconia *C.* ex Kiranide recitabitur. Anseres in domiu aëris alta petunt: volantque, vt grues, ordine literato, volatu secundum flatus ventorum directo. Aquilone flante petunt austrum, frigidam aëris constitutionem imminere præsentientes. Vix autem à volatu cessant, nisi esurie coacti. in tantum enim volatu delectantur vt rarò dormiant: cum domestici contrà ad volandum propter grauitatem ignaui sint, Author libri de nat. rerum. Girfalco venit à regionibus transmarinis in cohorte multarum aucarum syluestrium, Obscurus. Audio grues citius migrare, nempe Septembri mense. obseruaui ego circa decimum eius mensis diem auolantes, tum die, tum nocte, quod ex clangore ipsorum intelligitur. anseres autem feros tardius, nempe in fine Septembris, & Octobris initio. Vidi enim aliquando sexto Octobris die permultas auolantium turmas, quæ ab Oriente Galliam & Occidentem versus per turmas triangulas (trianguli specie sine basi, duabus tantum productis costis) volabant. hoc enim ordine forsan commodius omnes ventum recipiunt, quo sustinetur volatus, nec vllus impedit alterum. sic etiam omnes facile ducem suum quem sequantur prospiciunt. Volant ferè silentes, nisi turbatus sit ordo. tum enim clamant, defessos ac procul sequentes expectant & clangore vocant. Expectando videntur se humilius terram versus demittere, quod quidem facilius faciunt quàm ascendere, cùm nec prorsus loco manere possint, nec pergere velint.

De eorum coitu & partu.

¶ Anseres feri incipiunt coire post hyemale solstitium. deinde initio veris pariunt oua, ad summum sedecim. Aiunt autem si oua subinde subtrahantur, parituram anserem vsq; ad defectum, Albertus. sed Plinius hæc de numero ouorum, & partu si surripiantur, donec rumpatur, de ansere domestico tãtum scribit. fieri tamen potest, vt idem de vtrisq; verum sit. Quæ ex feris mitigentur, non concipere tradunt, vt anseres, Plin. ¶ Anser syluestris captus fuit apud nos, qui per elixationem trium dierum naturalium emolliri non potuit, & tandem induratus fuit, ita quòd cultello scindi non potuit, nec vllum animal de ipso voluit gustare, Alber. Nostri sanè anserem syluestrem siue niualem, longè viuacissimum esse putant, ita vt ætatem maximè longæuam significaturi, vulgò dicant also alt als ein Schneganß/ hoc est, tam prouectæ ætatis quàm anser niualis.

Anser syluestris longæuus.

D.

Anseres feri tam cauti sunt, vt in Tauri montis transitu propter metum ab aquilis lapillis ora impleant

pleant, ne clangant, teſte Ammiano Marcellino, vt ſupra dictum eſt copioſè in *C.* Eorundem volatus quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non caret.

De anſerum prudentia.

E.

Anſeres capiuntur à falconibus & aſturibus, Creſcentienſis. Girfalco venit à regionibus tranſmarinis in cohorte multarum aucarum ſylueſtrium, quarum vnam nocte propter frigus pellens ſub pedibus ſuis, aliam interdiu capit in cibum, Obſcurus. Anſeres, cygni, & aliæ aues quædam quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Creſcentienſis deſcribit lib. 10, cap. 18. & mox alium anſeres irretiendi modum cap. 19. Quomodo anſeres & aliæ magnę aues baliſtis & ſagittis capiantur, ibidem cap. 28. Anſeres quomodo gregatim reti capiantur, lege ſupra in Anatibus feris *E.*

De ratione capiendi anſeres feros.

F.

Anſer ferus quem vidi, deplumatus exenteratusque, crudus adhuc ſuauiter olebat, inſtar leporis aſſi quodammodo.

G.

Anſerum ſylueſtrium linguæ aſſatæ efficaciter ſumuntur in cibo à calculoſis, Marcellus. Fel anſeris, maximè quidem ſylueſtris, cum ſucco praſi (porri) aut polygoni in peſſario poſitum, conceptionem promouet, & in viris intenſionem, Kiranides. Anſeris feri fimus ſuffitus dæmonia eiicit, & lethargum ſanat, & ſuffocationem matricis, Idem.

Remedia ex anſere fero.

DE VVLPANSERE.

A.

CHENALOPEX, Latinè *vulpanſer* dici poteſt, vt Gaza ex Ariſtotele tranſtulit, Plinius nomen Græcum reliquit. Χηνάλωπες aues quæ & χηναλώπεκες dicuntur, Heſychius & Varinus. Chenelopem aliqui eandem penelopi auem exiſtimant: *vide* ſupra in Penelopis hiſtoria inter Anates feras. Anſerum generis ſunt chenalopeces (aliàs penelopes,) & quibus lautiores epulas non nouit Britannia chenerotes (aliàs *chenalopeces*, aliàs *ceramides*,) fero anſere minores, Plinius. Chenalopex (inquit Turnerus Anglus) ab anſere & vulpe nomen habet. Noſtrates hodie vocant *bergandrum* (fortè quaſi montanam anatem, Bergendten/) anate longior & grandior vulpanſer eſt, pectore ruffeſcente. in aquis degit & in cuniculorum foueis. interdum & in excelſarum rupium cauernis (vnde fortè nomen ab Angloſaxonibus, noſtris patribus, ſortitus eſt) nidificat. Nuſquam aliàs vulpanſerem vidi, niſi in Tamiſi fluuio. Aiunt tamen frequentem eſſe in inſula Tenia vocata, & illic in ſerobibus cuniculorum nidulari. Moribus admodum vulpinis eſt. nam dum teneri adhuc pulli ſunt, ſi quis eos capere tentet, prouoluit ſeſe vulpanſer ante pedes captantis, quaſi iam capi poſſit: atq; ita allicit ad ſe capiendam hominem, euſq; dum pulli effugiant: tum ipſe auolat & reuocat prolem, (idem refertur de perdicibus & vanellis dictis,) Hæc ille. an verò amorem illum in ſobolem, & in ea tuenda aſturiam tanquam de aue quam bergandrum ipſi vocant, obſeruatum tradiderit: an potius quod Ælianus de chenalopece prodit, repetierit, incertum eſt. Et rurſus in epiſtola ad me, Vulpanſerē Angli vocant *a bergander*. nidulatur in cuniculorum foueis more vulpium, anate maior, minor anſere, alis ruffis. Elioata Anglus chenalopecem ſuſpicatur eſſe auem quam Angli nominent *barnaclam*, de qua ſcriptum eſt nobis inter Anates feras. Infra deſcribetur anſer ſtellatus vulgo dictus, de quo inquirēt eruditi an fortè chenalopex ſit veterum. Petrus Bellonius in Singularibus ſcribit ſe menſe Septembri in Ægypto vidiſſe vulpanſerem pullos recenter excluſos in Nilum deducentem: atq; eam eſſe auem fluuiatilem, quæ à Gallis *bieure*, id eſt fiber dicatur, eò quod ſimiliter vt fiber viuariis noxius ſit, deuorandis ſcilicet piſcibus. Eſt autem noſtri quam Tduchel vel groß Tduchel appellant.

Bergander.

Vulpanſer moribus eſt vulpinis.

B.

Boſcadum genus alterum anate maius eſt, chenalopece minus, Athenæus. Anſeris ſpeciem habet vulpanſer, Ælianus. De ſpecie bergandri, quam Turnerus chenalopecem facit, *vide* in *A.*

C.

Vulpanſerem Ariſtoteles numerat inter aues palmipedes quæ circa lacus & amnes verſantur, de hiſt. anim. 8, 3. Et alibi oua hypenemia quandoq; ab ea pari ſcribit, quod & Plinius ex eo repetiit.

Oua hypenemia.

D.

Rectè vulpanſeri nomen inductum eſt, inquit Ælianus, quod ex ingenitis naturæ ſuæ rebus trahit. Cùm enim anſeris ſpeciem habet, tum probe cum vulpe callida improbitate comparari poteſt. atque etiam ſi corpore quàm anſer inferior ſit, animi tamen robore ſuperior, & ad inuadendum præſtantior habetur. ab aquilæ & felis & cæterorum hoſtium ſuorum iniuriis ſe defendit, & propulſat. Pullos ſuos vehementer amat, eandemq; operam quam perdix in eis tuendis ponit. nam ante ſuos fœtus ſeſe prouoluens, aucupi ſpem ſui capiendi oſtendit. hi verò interea cùm venator illuditur, elabuntur: quibus fuga elapſis, is ſeſe alis alleuans diſcedit, ac ſæpe vt pulli facilius elabantur, capiendum ſe venatoribus præbet. Hinc eſt, quòd Ægyptij in hieroglyphicis (vt refert Orus) pro filio deſignando anſerem pingunt.

De vulpanſeris calliditate cum vulpina improbitate comparanda.

F.

De ouis vulpanseris.

Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanseris, tertio gallinarum, Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum.

G.

Medicamenta ex adipe chenalopecis.

Faciei tumoribus sarmentorum cinerem alicui ferarum adipi admiscens illinito, leonis videlicet, aut pantheræ, aut vrsi: sin his careas, animalis quod Græci chenalópeca vocant, Aretæus ad Elephantiasin.

H.

Cynalopex canis Laconicus. *Chenalopex homo versutus.*

a. Χηναλώπηξ auis est quam diximus. χηναλώπηξ verò canis Laconicus ex vulpe & cane natus. Celuchez pro chenalopece vox est corrupta apud Auicennam de animalibus: in Alberti opere chychelinches scribitur. ¶ Χηναλωπέκεια ᾠά, id est vulpanserina oua apud Athenæum legimus. ¶ Theagenes quidam in Auibus Aristophanis Χηναλώπηξ nominatur, vbi Scholiastes hominem illum improbum & versutum fuisse interpretatur. Didymus verò (eodem citante) hunc simul & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse scribit, hoc est capite superius acuminato. Plura de hac voce dicemus mox in *h*. Lysistratus etiam, qui tanquam mollis, & alibi tanquam pauper & aleator traducebatur, Χηναλώπηξ appellabatur, Scholiastes Aristophanis in Acharnensibus & Suidas.

Chenalopex Aegyptiis sacer. *De Theagene chenalopece dicta.*

¶ *b.* Ι'ωπάεσιν auis quædam est chenalopeci similis, Hesychius & Varinus.

¶ *h.* Ægyptij ex volucribus vulpanseres sacros esse aiunt, Herod. lib. 2. Ægyptij vulpanseribus honorem habent, quia sunt pullorum suorum amantes, Ælianus. ¶ Χηναλώπηξ tanquam vocabulum prouerbiale ab Erasmo in Chiliadibus ponitur. Theagenes (inquit) quòd esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est χηναλώπηξ, voce composita ex ansere & vulpe. quanquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quòd auitio ac præsertim anserinis supra modũ delectaretur, videlicet vulpium more, Hæc Erasmus: sed ineptè. neq; enim tale quicquam apud Didymum legitur, verum ea tantum verba quæ nos paulò ante ex Scholiis in Aues Aristophanis citauimus, vbi ὀρνιθώδη conuertimus, non illum qui auitiis & anserinis carnibus delectaretur, vt Erasmus vertit: sed hominem capite superius acuminato. Nam eodem in loco Scholiastes rationem inquirens cur Philocles Corydus nominatus sit, sic scribit: Μιχαννι ἐξυκέφαλος ἦν ὥσπερ τῷ εἴδει καὶ ὀρνιθώδης τὴν κεφαλήν. & mox subiungit quòd Didymus scribat, Theagenem quoq; & Philoclem ὀρνιθώδεις fuisse. Οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν λεπτὴν ἔχοντες, ὀρνιθώδεις, Aristoteles in Physiognom. hoc est, qui summum nasum tenuem habent, aues hac parte referunt. Sed aliter Adamantius, Ρ'ὶς μακρὰ καὶ λεπτὴ πάνυ ὀρνιθώδης. τοιαῦτα ἦν καὶ τὰ ἤθη προσδόκα. Et in præfatione, Γίνεται δὲ ἐν ἀνθρώποις εἴδη ὀρνιθώδη, καὶ θηριώδη, οὐ πάντα λῖς, ἀλλὰ πρόποις ἐξεικασμένα.

DE ANSERVM GENERIBVS DIVERSIS.

Linurgi. Cenchritæ. Phelini. Phalarides.

LAQVEIS & retibus (παγίσι καὶ βρόχοις) anates capiuntur, & linurgi (λινεργοί) & cenchritæ (κεγχρῖται) & alia genera anserum, & celeres phelini, (φήλινοι) & phalarides, & plurimæ aliæ aues amphibiæ cibo deceptæ. nam ad ripas lacuum aut fluuiorum hordeum, siliginem, aut milium spargunt, Oppianus lib. 3. de aucupio. Videntur autem ex his linurgi & cenchritæ anserum generi annumerari: dictiq; cenchritæ, quòd cenchro, id est milio inescentur.

Anseres agrestes. *Anser aquosus.*

¶ Gulæ partem inferiorem amplam habent bubo, anseres agrestes, & aquosus anser similiter, Albertus: vbi Aristoteles ægocephalum, noctuam, anatem, anserem, larum & catarracten nominat, &c.

Chenerotes (sic enim aliqui apud Plinium legunt, vbi alij chenalopeces, alij ceramides) fero ansere minores, Eberus & Peucerus Germanicè interpretantur Seegänse / id est anseres marinos. *Vide* supra in Branta.

Anseres marini. *Quartũ genus anserum ex Alberto.* *De auibus ex putrescentibus lignis in Normannia ad mare nascentibus.*

¶ Anserum genera fera tria ex Alberto memorauimus supra. Est præterea quartum genus (inquit idem) minimum inter cætera, cui rostrũ anseris, color in capite qui pauoni, sed crista nulla, color dorsi cinereus ad nigredinem vergens, in struma (colli parte anteriore) niger, in ventre cinereus. hoc vulgus de arbore nasci ait. Cæterum alibi faciem eius maculis distingui scribit. Sed de ansere cui vulgare nomen ab arboribus factum est, plura leges supra in Branta: vbi cùm multa recitassem de generatione auium quæ in mari ex putredine nascantur, hæc etiam addenda fuerãt: Audisse me nuper ex hominibus non indignis fide, in Normannia putrescentibus lignis ad mare auiculas quasdam gigni. & rursum ex alio quodam homine literato, Circa Normanniam in Oceano (præcipuè in insula cui nomen *Re*) nasci testas quasdam biualues, rubicundas, quæ singulæ adhæreant ad nexum quendam communem enascentem è foraminibus earum ceu vmbilicis, eiusdẽ substantiæ, & reperiri aliquando circiter octoginta cohærentes. ex his testis auiculas nasci, lautas, magnitudine coturnicis, quæ in mari viuant. Kiranides sanè author est (non satis grauis) è thynnis piscibus in littore putrescentibus vermiculos quosdam nasci, qui paulatim crescente magnitudine, quæ muscas initio non excedat, in aues coturnices conuertãtur.

Ascalaphus

Ascalaphus aliquibus putatur esse genus anseris, Niphus. sed nos ascalaphum bubonem esse credimus, aut congenerem auem nocturnam. *Vide* infra in Bubone.

Est in alpium montibus anserum genus inter aues maximum præter struthionem, sed tanti ponderis vt manu capiatur immobile super terra, Author libri de nat. rerum ex Plinio, vt apparet: qui tamen non anserum, sed alterum tetraonum genus hoc appellat. Videtur autem cõgener esse auis quam Germani *anserem trappam* (Trappganß) appellant. *vide* Tetraonem post Gallinæ historiam. Oudes stardas (vulgò) vocant, quasi tardos anseres, Budæus in Pandectas annotans.

Anserum genus maximum quod in alpibus reperitur.

Trappganß.

Anseris genus quoddam ferum Itali *ciccun*, vel *ocham* sternam vocant, vt audio: Germani Sternganß / hoc est anserem stellatũ. Hunc Ferrariæ in Italia vidi in insula Padi. leuis est pondere, dorso & alis cinereis, reliquo corpore albo. palmipes, vt anser, pedibus tamen non rubris, pectore maculis asperso, vt inde stellatus forte sit appellatus. ciccun quidẽ à voce dictum putârim. rostrum minus latum est quàm anseris, magnitudo inter anatem & anserem. Quærendum an hic veterum vulpanser sit.

Anser stellatus.

Sunt & alia ferarum anserini generis auium Italica nomina: *ocha marina*, id est anser marinus. *ocha grossa*, id est anser magnus, *ocha baletta*, quæ piscibus viuit. & *ocharella*, quæ forma diminutiua ab *ocha*, id est ansere est. hanc deplumatam & calidam ventri impositam colicam sanare promittunt aliqui, vt Venetiis audiui.

Ocha marina. *Ocha grossa.* *Ocha baletta.* *Ocharella*

Phalacrocoraces in Germania inferiori vulgò vocant Schwemmergänß: hoc est anseres natantes, si rectè interpretor. maculam habent in medio capite.

Schwẽmergänß

Anserũ etiam generis sunt aues quædam supra nobis inter mergos magnos descriptę, vt quę apud nos *merrachi* vocãtur: & qui apud Anglos *gulones marini* & *scheldraki*, pisciuoræ omnes: duæ priores anseri pares, postremæ minores. Sunt & anguillarũ deuoratores anseres, vulgò Germanis Aelgänß / id est anguillarũ anseres, in Frisia) dicti, toti nigri. de his quoq; leges supra inter Mergos magnos in Morfice.

Anserini etiam generis sunt Merrachi Gulones marini & Scheldraki.

Aelgänß id est anguillarum anseres.

¶In insula Hispana turtures syluestres & anates nostris prouceriores inuenimus, anseresq; oloribus candidiores, capite tantum rubeo, Christoph. Columbus. Hispani in Hispaniola insula & vicinis inuenerunt anseres syluestres, turtures, anates nostris grandiores & cygneo candore, capite purpureo. Petrus Martyr.

Anseres Indici.

DE ANSERE BASSANO SIVE SCOTICO,

cuius figuram, vt & sequentium duarum auium, è Scotia accepimus C L. V. Henrici à S. Claro liberalitate.

De ansere Bassano.



ANSER Bassanus marina auis est, inquit Turnerus, vulgò dicta *a solendguse* prædicto ansere (*bernicla*, de qua supra scripsimus inter anates feras: & in eodem capite de ansere arboreo Baumganß / vulgò dicto) paulò minor, anserem tamen voce & forma per omnia refert, nidulatur in mari Scotico, in rupibus excelsis insulæ Bassi, per antiphrasim, opinor, dictæ: nec alias vspiam in tota Britannia. Hic tanto amore suos pullos prosequitur, vt cum pueris per funes in corbibus ad auferendos eos dimissis, acerrimè non sine vitæ periculo confligatur. Nec silentio prætereundum est, ex adipe huius anseris (est enim insigniter adiposus) vnguentum à Scotis ad multos morbos vtilissimum fieri, quod cum Comageno à Plinio celebrato, meritò bonitate & remediorum numero potest certare, Hæc Turnerus. Ego nuper ex erudito homine Scoto accepi, hos anseres Solendgänß dictos, longiores domesticis esse, sed minus latos: in rupibus oua parere: & superposito pede altero (vnde nomen fortassis à solea, id est planta pedis, quã & Germani sic nominant) tandem excludere. magnã eorum copiam capi ad insulam *Baß* iuxta *Feurt* fluuium, qui præterlabitur Edeburgum in Scotia: nec alibi vsquam reperiri. digredi procul, vel ad sex circiter miliaria a littore, eius naturæ esse, vt cùm nouum piscem viderint, priorem euomant, idq; sæpissime faciant, & vltimum demum pullis suis afferant. tot autem pisces euomere, vt qui in præsidio arcis sunt, pisces eiectos ad cibum colligant. facile capi, nec refugere capturos.

Vbi niduletur. *De storge ipsius erga pullos suos* *De adipis eius præstantia.* *Alia eiusdem anseris descriptio.* *Magna copia ad insulam Baß reperitur.*

Alia rursus eiusdē descriptio ex Hectore Boëthio.

Aquilæ aquatiles.

¶ In æstu Scotici maris circa Hebrides insulas (inquit Hector Boëthius in descriptione regni Scotiæ) præter alias insulas nobilis est Maia diui Hadriani ac eius sodalium martyrio pro Christi nomine coronatorum reliquiis. Altissimo hic scopulo fons aquæ dulcis largissimus, admirando naturæ miraculo, medio mari scaturit. Omnia exuperans rerum in se nouitate Bas castellum viribus humanis propè inexpugnabile. In hoc quoq; æstuario situs est scopulus angusto aditu vix piscariam nauem recipiens, qui non in sese ædificia exstructa habet, sed excauatus non incommodiora domicilia intus præbet quàm si magnis operibus extructus esset: cæterum longè hac re munitiora. Quicquid autem in eo est, portentosæ plenum est nouitatis. Auium enim quas vernacula lingua Solandis (**ane solend gwyß**) appellamus, haud absimilium iis quas Aquilas Plinius aquatiles vocat, in eo ingens copia inhabitat, nec in vllo ferè alio loco. Eę quum primum adueniunt incipiente vere construendis nidis tantam lignorum vim comportant, vt auferentibus qui illic inhabitant (nec enim id ægrè ferunt) satis in annum ex ea parte prospectum sit. Pullos suos piscibus alunt iisq; delicatissimis. Nam si quempiam ante ceperint auolantesque meliorem fundo maris nantem conspiciant, abiecto illo, magno sese impetu præcipitantes immergentesq; prædam persequuntur illam: vbi vero ad nidum escam pullis adportarunt auferentibus rursus hominibus haud grauatæ concedunt, continuò pro aliis auolantes. Pullos quoque nec repugnantibus deprædantur, vnde ingens commodum ad Castelli dominum redit. Nam cutem detrahentes cum pingui, oleum inde magni precij conficiunt: habent quoq; intestinum quoddam paruum oleo singularis virtutis refertum. Coxendicem enim arthritimque & id genus morbos sanare consueuit, vt appareat hanc auem, cum alioqui omnibus modis hominum vsibus inseruiat, quòd rarior sit hoc solo se esse inferiorem, Hæc ille. Et rursus, Est & Aliza vna Hebridum, iis auibus quas solandis nominatas diximus abundans.

DE GVSTARDA AVE SCOTICA.



HANC etiam auis aquaticæ, vt apparet, & anserum ferorum generis iconem è Scotia accepi, absque alia descriptione. nam quæ gustardæ auis in Historia Scotica Hectoris Boethij nobis demonstrata est, non ad auem quæ hîc pingitur, sed ad otidem pertinet, (vt in historia eius recitabimus,) (quæ *tarda* & *starda* hodie in multis Europæ regionibus vulgò vocatur, nostris *trappa*. itaq; cùm in nomine huius ad nos missæ iconis erratum suspicer, nihil aliud addam donec rem certius cognouero.

DE CAPRICALCA, QVAM SCOTI *vulgò appellant* ane capricalze.



CAPERCALZE, id est syluestres equi appellati, aues marinæ solius pinus arboris extremis flagellis victitant, Hector Boethius in Historia Scotica. Audio hanc auem coruo paulò maiorem esse, ac in deliciis haberi. Tæniis transuersis fuscis per collum, pectus, & ventrem distinguitur: cauda ferè nulla, &c. vt pictura ostendit.

DE ANTHO.

ANTHVS auis est magnitudine fringillæ, Aristot. Pulcher ei color, Idem. hinc nimirum & nomen factum, vt ἄνθος, quasi floridus diceretur. Gaza ex Aristotele florum transtulit. Pedes habet fissos. vermiculis vescitur, Aristot. de hist. anim. 8, 3. nec iis solum, sed herbis quoq; pascitur, Wottonus: quod tamen ego apud Aristotelem nusquam reperio. Circa aquas (amnes) & paludes degit, victus facilis, (εὐβίοτος, Aristot. Florus, spinus & ægithus odium inter se exercent: & nimirum sanguinem ægithi & flori misceri non posse dicitur, Idem. Ægithum anthus odit in tantum, vt sanguinem eorum non credant coire, multisq; ob id veneficiis infament, Plinius. Florus odio equum habet. pellitur enim ab equo pabulo herbæ qua vescitur. nubeculans (ἐπάργεμος) hic, nec valens acie oculorum est: quippe qui vocem quidem equi imitetur, atq; aduolans equum fuget: sed interdum excipiatur, occidaturq; ab equo, Aristot. Est quæ equorum hinnitus, anthus nomine, herbæ pabulo aduentu eorum pulsa, imitatur. ad hunc modum se vlciscens, Plin. Equus & piscis anthias inimici sunt, Philes: sed ineptè, cùm anthum auem dicere debuisset. ¶ Elorus, φλόρος, auis est per o breue: φλῶρος verò per ω longum, nomen proprium viri, Suidas, per linguæ Latinæ scilicet imperitiam. debet enim prima, etiam cum auem significat, produci, cùm verbum floreo primam semper producat. apparet autem recentiores Græcos Latinorum imitatione florum dixisse. nam & anthos Græcè flos est. Flori quidem nomen de hac aue Græci hodieq; retinent, Gallis *bruant* dicitur, vt Bellonius annotat. Eberus & Peucerus Germani Saxones Tyrolt interpretantur. sed aliæ sunt meropes aues quæ φλῶροι quoq; dicuntur, teste Varino. ¶ Auem illã quæ hinnitum equi imitetur, ipsumq; fuget, nostris regionibus ignotam esse Albertus scribit. Apud eundem & Auicennam hæc auis corruptè *ybos, ibis, ydos, hyz, acoutis* & *accurtis*, nominatur. duo posteriora nomina corrupta apparet ab anthos, cætera ab Hippo, id est equo, quoniam equi vocem imitatur. Albertus alicubi stultè eandem facit ciconiam, vbi *ybos* vel *ibis* legerat, nimirum quia *ibis* Ægyptia ciconiæ similis est. Sed alia est auis Aristoteli de hist. anim. 9, 21. dicta ἴπνος, vbi Gaza piponem vertit: vt alibi πίπρας, piçum auem intelligens.

Anthus seu florus inimicitias gerit cũ Spino, Ægitho, Equo.

DE APODE.



A.

Cypseli. APODES apud Aristotelem leguntur, Gaza apedes seu depedes reddit, à paruitate pedum sic dictæ aues. Eædem ab aliis cypseli vocantur. Aristot. & Plinius. Κύψελος auis similis hirundini, Hesychius & Varinus. Aliqui hanc vocem per *l* duplex scribunt, cypsellus, quod non placet: facta est autem a specie nidi, vt in *C.* ostendam. Cypselos Psellus in libro de victus ratione *trogletas* nuncupat, quia in foraminibus & cauis ferè latitent, Cælius. Sed Cælium ex translatione Ge. Vallæ deceptum suspicor. nam hoc interprete, Psellus laudat in cibo passeres & troglatas, (legerim passeres trogletas, hæc quidem verba, quæ hirundinibus similes sunt, pedibus curtis, G. Vallam de suo adiecisse coniicio,) qui foraminibus turrium solum se committunt, (vnde nimirum etiam pyrgitæ hi passeres appellantur, inter attenuantes cibos cum merulis, perdicibus, &c. circa finem lib. 1. de victus ratione a Psello memorati. *Hirundines marinæ.* Eberus & Peucerus Germani χελιδόνας θαλασσίας, id est hirundines marinas etiam nominant, sine authore: nisi fortè ex Plinio ita nominādas putauerunt, qui scribit: Apodes hirundinum specie toto mari cernuntur. Sunt qui alcyonem alicubi hodie vulgò hirundinem marinam vocent: Germani verò meropem aut meropi congenerem auem. Albertus lib. 1. de animalibus, cùm scripsisset de apodibus, quorum pedes mali sint, sed alæ bonæ, subdit: Dicit autem Auicenna auem minorem quàm sit vespertilio, (hirundo potius, vt vitium sit interpretis, sed apus hirundine maior est. Itaq; legerim, Dicit Auicenna apodem auem maiorem esse quàm sit hirundo) & est (inquit) de genere vespertulionis, (hirundinis,) quæ in terram cadens super alas cadit, & Arabicè vocatur *abasic*, (voce forsan corrupta ab apode,) & vacillat in motu ac si careat pedibus, &c. Aristoteles quidem illo in loco nullam vespertilionis, sed apodis tantum & hirundinum mentionem facit. Apedes dicuntur hirundines saxatiles & speluncariæ, Niphus. Πετροχελιδόνος meminit Stephanus Atheniensis in litera Γ. Apodhia (apodes, melius) vocantur aues similes hirundinibus, maiores tamen, plurimum volantes, sic dictæ quia vsu pedum carent, apud plures dardani vocantur vulgò, Syluaticus Italus. *Dardanus.* Sed Itali quidam meropem quoq; *dardanum* aut simili nomine vocant. Scoppa Italus cypselum auem Italicè interpretatur *la rendena*: sed ea vox hirundinem simpliciter significat, & ipse alibi *chelidóna*, id est hirundinem sic reddit. Apodes aues sunt hirundinum specie, quas & cypsellos vocamus hodie in Venetia prouincia, Hermolaus. Hispanis *apus vencéio* dicitur, aliis *arrexáquo*. Gallis *martinet*, vel *martelet*, & *la grande arondelle*, id est hirundo maior. Georg. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, & Germanicè interpretatur Spyrschwalben/ nostri Spyren nominant, & Mawerspyren.) sed hoc nomen puto rectius conuenire iis quas Turnerus apodes minores nominat, den Münsterschwalben/) alij Gerschwalb/ vel Geyrschwalb. sunt autem istæ hirundinibus maiores. has Turnerus Anglus vel hirundines rusticas appellandas putat, vel apodes maiores, Anglicè dictas *the great swallowes*, hoc est hirundines magnas, (vel *martlettes*, vt Eliota Anglus habet.) Minores verò apodes, quæ hirundine minores sint, in templis & turribus nidulari solitas, vnde & nomen habent apud Anglos à turribus, apud Germanos à templis, (Kirchenspyren / Rhemschwalben/) quas ego potius hirundines rusticas fecerim. In præsentia quidem de maioribus tantum agam. *Falcula seu riparia auis.* Idem Turnerus diuersam ab vtraq; iam dicta auem facit falculam siue ripanam, quam Germanicè interpretatur ein überschwalbe vel Speiren. sed nostri apodes maiores, vt dixi, Spyren nominant, quæ vox per onomatopœiam fortè facta fuerit. Illyrij (ni fallor) apodem vocant *rorayz*, vel *rorescz*. De riparia hirundine scribemus suo loco in elemento *H.* & de argathyli quoq; inter hirundines: quam Plinius etiam ripariarum generi adnumerat, alij parrarum legunt. *Argathylus.* Eberus quidem & Peucerus argathylin hirundinum generis faciunt, & Germanicè Spirschwalben interpretantur,

Apodes

B.

Apodes similes sunt hirundinum, Arist. & Plinius. haud enim discerni ab hirundine possunt, nisi quòd tibijs sunt hirsutis, Arist. Apus maior (cuius figuram dedimus) hirundinũ maxima & nigerrima est, Turnerus. Apodes à paruitate pedum dictæ specie hirundini & falculę proximæ sunt, Gaza ex Aristotele. Apodes dicuntur, non quod sine pedibus sint, sed eorum careant vsu, (vt Plinius quoq; scribit:) hoc autem differunt ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Georg. Agricola. Qui negant volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus legit nycterin ex Aristotelis primo de animal.) & drepanin in eis quæ rarissime apparent, Plin. Alas habet longas & latas, pedes pilosos & adeò minutos, vt his carere putentur, Eberus & Peucerus. Digiti pedum duo antrorsum, & totidem retrorsum tendunt, quod in icone quam damus, expressum non est. *Descriptio apodis.*

C.

Apes auis apparet omnibus anni temporibus, Arist. Apud nos, vt audio, primæ auium discedunt, vltimæ redeunt. *Quo anni tempore appareat.* Plurimum volant apodes. hæ sunt quæ toto mari cernuntur, nec vnquam tam longo naues tamq; continuo cursu recedunt à terra, vt non circumuolitent eas apodes. Cætera genera residũt & insistunt: his quies, nisi in nido, nulla. aut pendent aut iacent, Plinius. Gregatim plerunq; volant & altius cæteris: & in arbore more hirundinum aliarũ nunquam consistunt, Turnerus. Pennis plurimum valent. *Decens volatu.* moribus, volatu & specie hirundini ac falculæ proximè sunt, Arist. Apodes plures numero hybernis mensibus inter se nexæ latent in ripis fluminum, lacuum, paludum, & in littoribus ac scopulis maris. vnde accidit vt piscatores interdum ita inter se iunctas ex aquis extrahant. dictæ autem sunt ripariæ, quòd soleant ripas excauare, & in eis nidos construere ac latere, Georg. Agricola. Nidificant in scopulis, Plin. *Vbi nidificet.* Apodes nidum specie cistellæ productæ longius, fictæ ex luto, (νοττεύουσιν ἐν κυψελίοις ἐκ πηλοῦ) vno aditu dato arctissimo faciunt. idq; locis angustis intra saxa & specus, vt & belluas deuitare possint & homines, Arist. & hyeme à frigoribus tutæ esse, Georg. Agricola. Hirundo quam Galli *martinetam* vocant, nidificant in terra, & in ripis fluuiorum, Bellonius. Circa turres degit, in terram delapsa se erigere nequit. Nidulatur in crepidinibus fluuiorum altissimè, vel in terra, vel in glarea. Pedibus dependens somnum capit.

E.

Pueri in Creta apodes & meropes capiunt cicadis, vt in Merope dicetur.

G.

Apodes ex vino tormina sanant, Plinius.

H.

a. Apodes, genere masc. apud Arist. de hist. anim. 9.30. Plinius fœm. gen protulit. Scoppa vocem cypselos fœmininam facit, ego masculinam malim.

¶ Κυψέλη & κυψελὶς sordes aurium significant. *Cypselis aurium sordes & vasa frumentaria.* Κυψέλαι καὶ κυψελίδες, ὁ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀποσωρευόμενος, (lego ῥύπος συνιστάμενος,) Hesych. & Varin. item vasa frumentaria, καὶ τὰ κενὰ σκεῦη (lego σκεύη:) & auris foraminis pars caua, & pars quædam camini, Idem. Κυψελόβυστον, sordibus obduratum, Suid. & Varin. Κυψέλη, alueare, πλεκτὸν ἀγγεῖον μελισσῶν, Hesych. Κύψελον, κύβερτον μελισσῶν, Idem. Κυψέλη, κυβέρτιον μελισσῶν. λέγεται δὲ καὶ ἡ κόπλη τοῦ ὠτός, αἱ δὲ μέλιτται ἐκπεφωλευκέναι ὥσπερ ἐν κυψέλῃ τῷ φωλεῷ. τὸ μέλι δὲ ἐλείβετο κατὰ τῆς κεφαλῆς, Suidas & Varin. Κυψέλικες, μελισσοφάγοι, Hesych. & Varin. malim κυψελίδες. *Κυψέλη alueare.* Κυψέλη, genus mensuræ sex medimnos capiens, quo triticũ vel hordeum metiebantur: sic dictum διὰ τὸ κεκρύφθαι αὐτοῦ τὴν ἅλω. ἔστι γὰρ σκοτεινόν. erant autẽ cypselæ non solum ex viminibus contextæ, (πλεκταί) sed etiam figlinæ, Varinus ex Scholijs in Pacem Aristoph. Cypselidas in auribus apud Hippocratẽ memini legisse. has Latini (inquit Aretæi interpres Iunius Paulus Crassus) aurium marmorata seu cerumina vocant. Cypseli aues nomen habent quoniam nidulantur ἐν κυψελίοις ἐκ πηλοῦ πεπλασμένας, vt Aristoteles loquitur. hoc est cistellis ex luto fictis, vt Gaza reddit. *Cur Cypseli aues sic dicantur.* Suidas cypselen etiam vas vinariũ fuisse scribit, citans hęc innominati authoris verba: Ἅμα τῷ σιδήρῳ καὶ ταῖς οἰνηραῖς κυψέλαις συσκομιζόμενος. Parisiis qui collegia inhabitant literarũ studiosi, cæteros *martinetos* nominare solent. Sunt qui Indicam auẽ pedibus omnino destitutam, (quam auis Paradisi nomine describemus in P. elemẽto,) apodem appellent: quibus ad vitandam nominum confusionem non assentior, nisi Indica aliúdve cognomen adijciatur. Galli & Itali quidam ispidam auẽ vulgò vocãt *martinet pescheur*, id est apodem piscatricem. ¶ Vnni populi apodes cognominati sunt, quòd nunquam ferè pedites sed semper equites iter facerent, vt meminit Suidas in voce Ἀκροσφαλεῖς. *Vnni populi apodes dicti.* ¶ Cypselus Corinthiorũ tyrannus fuit. vnde patronymicum Cypselidæ. Cypselidarum anathematis in Phædro meminit Plato. *Vide* Suidam, & Ælianum in Varijs 6.13. Athenæus lib. 14. Niciam teste adfert, qui in Arcadicis scribat Cypselum vrbem condidisse iuxta Alpheum in campo, & Cereri ædem construxisse cum ara: & in eius festo certamen de pulchritudine mulierum instituisse, in quo vxor eius Herodice prima vicerit. *De Cypselo Corinthiorum tyranno.* Cypsela locus munitus est in Arcadia, cuius apud Thucydidem mentio fit historia quinta. Est & in Thracia nominis eiusdem adiacens Hebro ciuitas, Cælius. ¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino, Erasmus non memorat. *Prou. Cypselus non parit aquilam.*

DE AQVILA GERMANA, (QVAM HERODIUM Albertus & alij quidam vocant: Ælianus chrysaëton & stellarem:) & de Aquilis in genere.

Figura subsequens aquila est, quæ in montibus Rhætiæ & Heluetiæ capitur.



A.

Aquila auium regina. EX his quas nouimus aquilæ maximus honos, maxima & vis, Plinius. Aquila mas rex est omnium auium, Kiranides. Aquilam auium reginam esse volunt, Acron. Herodius rex dicitur auium non quòd regem verè imitetur, sed potius a violentia tyrannidis, quòd omnibus vim inferat, Albert. vocat autem

autem herodium, primum & præcipuum aquilæ genus. Omnis aquila (inquit) viget acie visus, maximè verò illa quæ nobilis aquila vocatur, quæ herodius Latinè (suo scilicet sæculo, non apud eruditos) dicitur, Hæc ille. Sed alij herodium interpretantur hierofalcbum, alij diuersam auem. *Vide* supra in Hierofalcho inter falcones. Nos vbicunq; hoc in capite herodium nominabimus ex Alberto, primam & præcipuam aquilam intelligemus. Aquila rex auium est, si non alarionem excipias, quæ forte aquilarum species potentissima est, Ioannes Saresbariensis in Polycratico. ego pro his verbis, si non alarionem, malim legere, si modo aërophilon excipias. legimus enim falconem sacrum siue Britannicum à quibusdam aërophilum (corrupta forsan voce pro hierosalco, quanquam hierosalcum & falconem sacrum diuersos faciunt) vocari, sub quo nec aquila nec vlla auis rapax ausit volare. Videtur sanè falco sacer vel aeriphilus, colore magnitudine, fortitudine, & prædandi ingenio, ad aquilã germanã Aristotelis accedere. ¶ Petrus Bembus in epistolis falconem dicit esse aquilam. nos aquilam a falcone genus esse diuersum docuimus in Accipitre *B.* Regio circa Tarnasari Indiæ vrbem eius generis aquilis, quas falcones appellamus, abundat, Ludouicus Patricius. Aristoteles sextũ aquilarum genus *gnesium*, id est verum germanumq; appellari scribit. Vnum hoc (inquit) ex omni auium genere esse veri incorruptiq; ortus creditur, cætera enim genera & aquilarum, & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant. Sed aliter Plinius, Percnopteros (inquit) imbellis & degener, sola aquilarum exanima fert corpora, cęteræ cum occidère considunt, (sic habent codices impressi: sensus est, aquilas cæteras non vesci cadaueribus, sed ijs tantum animalibus quæ ipsæ occiderint. Hermolaus, Gelenius, Wottonus, nihil hîc mutant) hæc facit vt quintum genus *gnesion* vocetur, velut verum, solumq; incorruptæ originis, &c. quasi ad percnopteron tantum (quæ degener est & cadaueribus vescitur, & gypæetos dicitur, quasi ex vulture & aquila composita) comparata gnesios dicatur, non vt Aristoteles vult (ex quo tamen transtulit) ad totum aquilarũ accipitrumq;, imò omnium auium genus. Recentiores quidam barbari, ea quæ Aristoteles aquilæ, omnia ferè vulturi adscribunt. Aristoteles & alij quidam, inquit Albertus, aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, (nos hoc neq; apud Aristotelem, neq; alium veterem legimus. decepit eum forte gypæeti descriptio, quæ aquila vulturina specie est: aut potius Auicennæ & Arabum interpretes, qui pro aquila aliquando vulturem reddunt.) hinc est quòd aliqui vulturem nobilissimum genus auis esse scribunt, quod non est in vsu nostro. nam vultur apud nos permagna quidem auis, sed pigra & ignobilis est. aquilarum verò apud nos magna valde est diuersitas in colore, quantitate & moribus, Hæc Albertus. vnde apparet verba eius non rectè intellecta a Nipho, qui scribit: Albertus maximam & legitimam aquilam propriè putat esse vulturem, quod exploratum mihi non est. nisi forte alium Alberti locum legerit. Ælianus maximum genus aquilarum *chrysaeton*, (id est auream aquilam, à colore ruffo fortassis) ab alijs stellarem (nimirum propter notas macularum, vt etiam ardeæ genus) appellari scribit, & non sæpe apparere. hoc (inquit) Aristoteles ait venari hinnulos, lepores, grues, anseres ex cohorte. Describit autem eius pugnam aduersus taurum, vt recitabimus infra in *D.* eandem enim cum Aristotelis aquila germana esse apparet. Est & accipiter asterias, de quo supra dictum.

Aquila à falcone differt.

De sexto aquilarũ genere gnesio dicto.

Chrysaetos i. aquila aurea.

Hæc auis extensa à rostro ad extremos vngues, quinq; dodrantum longitudinem habet: ad caudam verò extremam, quinq; dodrantum & palmi vnius. Alæ sunt ingentes, in quibus longissima penna longa est dodrantes tres. Collum cùm rostro duos habet dodrantes. Colorem non vnum habet, sed plumas, alibi fuscas, nigricantes, alibi charopas rufas: quemadmodum & in alis: pennæ in alis quo maiores sunt, eò magis nigricant: quo minores, eo plus rufi habent. pedes densi sunt plumis ad digitos vsq; pedum, qui perquã crassi, squamosi, & flauo colore sunt. Vngulæ aduncæ, robustæ, nigræ, digitus crassior, alioqui breuior, sed vngue longissimo, instar pollicis tribus reliquis opponitur, qui longiores quidem sed minus crassi sunt, & breuioribus vnguibus. Callũ in medio manus carnosum & amplũ veluti volam habet. Medius digitus humani medij longitudine est. Rostrum tribus aut quatuor digitis longum, aduncum, nigrum: inferius, quod cauum, canaliculatum & rectum ferè est, subit cauitatem superioris. In collo prono pennulæ sunt vario colore rufo & albido splendentes, veluti in gallinaceo.

¶ Aquila Hebraicè נשר, *neser* dicitur, vt & inter Iudęos conuenit, & interpretes Veteris testamẽti Christianos. pro hac voce Deuter. 14. Chaldæus habet נישרא, *nisra.* Arabs נסר, *neser.* samech litera pro *schin* posita. Persa, אן סי מורג, *ansimureg.* LXX. ἀετὸς, Hieronymus aquila. Psalmo 103. vbi *alneser* legitur in Arabica translatione, Abraham testis est lingua Ismaëlitica ita vocari aquilam. Ab hac voce Latini fortasse nisum accipitris speciem dixerunt. ¶ זרזיר, *sarsir*, vt Dauid Kimhi docet, quidam canem leporarium interpretantur cursu velocem. alij *nemer*, id est pardum. alij speciem auis immundæ. alij gallum, vt Hieronymus Prouerb. 30. secutus Septuaginta interpretes, qui ἀλέκτορα reddiderũt. nam R. Ioseph dicit esse nomen animantis ambulantis inter gallinas, Munsterus. Dauid Kimhi præterea *sarsir* secundum aliquos interpretatur, אשטורגל, *asturgol*: qua voce aliqui sturnum denotari putant, ego potius asturem siue astorgium, id est accipitrem maiorem. Leui ben Gerson exponit טבסו, *taaphus*, (forte טרפותא, *tarphuta*, id est vulturem intelligens:) vel רבירים, id est apiculam: vel *neser*, id est aquilã. Author commentarij cui titulus *Cabnenaki*: canem leporarium. ¶ Deuteron. 14. Chaldæus pro Hebraica voce פרס, *phares* vel *peres* reddit ער, *ar*: vbi Augustinus Steuchus accipitris vel aquilæ

Nomina Hebraica aquilæ.

genus esse suspicatur. Germani quidem aquilam Ar/ vel Arn vocant. sed de voce *peres* dixi in Accipitre *A*. & in capite de Accipitribus diuersis. *Aridam* vel *aradam* Alberto ex Auicenna vultur est: quo in loco Aristoteles vulturis tantum mentionem facit, Albertus etiam aquilarum genera addit. alibi verò vulturem, vel vulturem & bubonem, vbi Aristoteles aquilam habet, ineptè ponit, Auicennæ nimirum interpretem secutus. Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zamiech*, vel *zummach*, Tardiuus. Et rursus, Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Syriacè *napam*, Græcè *philadelphe*, Latinè milion. Sed ex his Græcum & Latinum aquilæ nomen apud nullum idoneum authorem reperias. Barbara nomina, *achal, gagila* & *haukeb*, Syluaticus aquilam interpretatur: vt *hager achthamach*, aliàs *athamach*, lapidem aquilæ Serapionis interpres.

Græca. ¶ Aquila Græcis est ἀετὸς, & hodie vulgo similiter, vel ἀιτός. Cyprijs ἀγὴς, vt Hesych. & Varinus scribunt.

Italica. Italis *aquila* vel *aguglia*: mas priuatim *terzolo d' aquila*. Hispanis *águila*.

Gallica. Gallis *aigle*. quo nomine Sabaudos puto etiam de miluis vti: vt Germani quoq; voce Aar de aquila propriè, sed etiam de miluo.

Germanica. alij scribunt Ar vel Arn/ vel Art: vnde composita nomina, Stockar/Stoßart/Fischarn/Busart: hoc est, aquila truncorum, aquila feriens (quam maximam & germanam esse puto, cuius etiam supra figuram posui,) haliæetus, buteo. Flandri Arnt vel Arent proferunt. Heluetijs & alijs plerisq; Germanis vox Adler vsitatior est: quæ vox mihi composita videtur, quasi Adelar/ id est aquila nobilis, ein edel Arn/ vt priuatim & per excellentiam de vero & nobiliore genere dicatur. Sunt qui Arn scribant, vel Ern pro aquila, sed audio apud Frisios & Anglos *ernam* peculiare genus aquilæ dici de quo nos infra in pygargo. Vox quidem Ar/ deriuata videri potest à Chaldæis. nam Deuteron. 14. pro Hebraica voce *peres*, quæ accipitrem significat, Chaldæus reddit ער, *ar*: vbi August. Steuchus accipitris vel aquilæ genus esse suspicatur.

Anglica. Postremò Anglis aquila est *an egle*. aquila germana, *aright egle*. Illyrijs *orel* vel *orzel*.

B.

Vbi abundet aquila. Aquilæ quibus in locis abundent, dictum est in Accipitre *B*. Multæ sunt in Tauro monte, Cælius: & in Caucaso, Philostratus. Rhodus aquilã non habet, Plinius. quare pro ostento habitum, quòd aquila in culmine domus Tiberij in hac insula consedisset, vt Suetonius annotauit. Scythia & Sarmatia aquilam non gignunt, Strabo lib. 7.

De earum magnitudine. ¶ Aquila germana aquilarum omnium maxima est, maior etiam quàm ossifraga, sed cæteras aquilas vel sesquialtera portione excedit, Aristot. media magnitudine est, Plinius: sed locus videtur mihi corruptus: malim, cæteras media magnitudine excedens. Aquila magnitudine est anseris, Liber de natur. rerum. Volantium apud nos maxima, ansere multò est maior, maximè alis & cauda potius quàm corpore ipso ac pondere, Cardanus. Accipitres magnitudine non inferiores aquilis habentur, Ælianus. Falco sacer magnitudine est aquilæ vel paulò maior, Albert. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem æquat, Albert.

Colore. ¶ Aquila germano colore est ruffa, (ξανθὴ, Vergilius aquilam fuluam dixit) Aristot. colore subrutilo, Plin. Rubeus vel ruffus color laudatur in aquila, Tardiuus. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, Festus: de aquilo colore *vide* plura in *A*.

Vnguib. ¶ Aquila aduncis est vnguibus, Aristot. Vncis vnguibus sunt quibus incuruum est rostrum, vt accipitres, aquilæ, Ælianus. Ὀξυ τὴν ζόαν τὴν ὀπισθιγγίδα, γαμψώνυχα τῶν τὴν γένυν, οἷα ἐστὶ ἀετὸς, ἱέραξ, καὶ κεγχρηίς, ἄλλα τε μυρία. Suidas in Ἐπισγγίς.

Oculis. Oculi profundi laudantur in aquila, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Albedo in capite aut dorso aquilæ, signum est aquilæ melioris, quæ Arabicè vocatur *zummach*, Idem. Quorum oculi non glauci sed charopi sunt, animosi habentur, per coniecturam à similitudine ad leonem & aquilam, Aristot. quales autem sint oculi charopi, docui in Leone *B*.

Naso. Quorum nasus est aduncus (ἐπίγρυπον) & à fronte bene discretus (διηρθρωμένην) magnanimi conijciuntur, exemplo aquilarum, Idem. Huiusmodi nasum quidem etiam in homine aquilinum vocant, & regium quiddam præ se ferre existimant. quoniam aquila quoque rex auium habetur.

Cauda. Genus aquilæ vniuersum cauda breui præditũ est,

Alis. alis magnis & latis potius quàm longis & acutis, sicut sunt alæ generis falconum.

Rostro. Rostrum etiam aquilæ magnum, oblongum & paruum (vncum, potius) habent,

Pedibus. pedes magnos & flauos, Albertus. In asture anterior capitis pars porrecta paulatim arctatur & terminatur in rostrum,

Capite. sicut & aquilæ caput, falconis non item, Idem. Quomodo accipitres sui corporis partibus ab aquilis & falconibus differant, expositum est in Accipitre *B*.

Herodij descriptio. ¶ Herodius oculos habet supra modum ardentes, croceos: ita quòd alba oculi pars topazium ferè exprimit, & pupilla ad sapphirum nigrum perlucidum conculcatæ nigredinis accedit: & loca ciliorum (superciliorum forte) eius sunt os eminens aliquantulum super (supra) oculos, ita quòd membra (palpebras puto intelligit) eius visum colligere videntur, Albertus. videtur autem nihil aliud dicere quam oculos eius cauos & profundos esse, & videndi aciem in eis ita melius colligi. Et rursus, Herodius est aquila prægrãdis, tota nigra, licet in senecta color in dorso & super alas ad cinereum vertatur. pedes ei admodum crocei, vngues longi ac validi: rostrum magnum cinereum ad nigredinem declinans: alæ magnæ & planæ, pennæ rectæ, quæ in fine alarum nonnihil diuaricatæ & sursum recuruæ sunt. Aquilæ maxima vis, quocirca ossa ijs natura tribuit durissima crassissimaq;, quibus & medullæ minimum inest, Wottonus. Fel earum peracre est, colore æruginco, interdum nigro, Galenus.

¶ Aquilæ

¶ Aquilæ pullum ante paucos annos in agro Tigurino captum & in vrbem allatum vidi huiusmodi: Alarum pennæ maximæ in contrarium extensæ interuallum relinquebant dodrantum nouem & dimidij. Longitudo à principio rostri ad finem caudæ, dodrantes quinq;. Proceritas stantis pro more, non extenso collo, dodrantes tres, palmo minus. Pedes erant crocei, & crura à pedibus ad palmi mensuram sine plumis. digiti pedum medij, longitudine & crassitudine humani medij in viro mediocre, aut paulò maior. pars dorsi superior inter alas cucullum quodammodo sua figura referebat, nempe triangula, mucrone deorsum verso. Ventris plumarum color ruffus ferè aut castaneæ, maculis albis aspersus. rostrum posterius subflauum, anterius nigricabat Indico propè colore. longitudo rostri superioris ad tres digitos ferè, vnco præterea ad digiti mensuram descendente. A media lingua vnci duo hamorum instar retrorsum spectabãt. ¶ In agro etiam Heluetiæ Solodorensi quinto priusquam hæc scriberem anno, iuxta pagum Hofestettam, Iulio mense, capti sunt duo pulli aquilæ, descriptioni præmissæ conuenientes. pennæ ceruicis rigebant & longiusculè distabant. qui aquilam adultam viderant, colorem cum ætate mutari aiebant, & pennas albas in capite, pectore & alis, omnes ad fuluum colorem conuerti. Hoc genus aquilæ audio etiam circa Geneuam sæpe capi, prægrande, ita vt cùm volare nititur aquila, licet nondum adulta, fune alligata ad crus hominis robusti, ægrè ab eo retineri possit: Cicuratas per vrbem volare aiunt, & feles aliquando super tectis arripere ac dilaniare. In Hispania audio aquilarum pullos prius albos esse, deinde nigrescere.

Descriptio cuiusdã aquilæ in agro Tigurino captæ.

Aquilæ circa Geneuam sæpe capiuntur.

C.

Aquilæ locis æditioribus considunt, Aristot. Montium vertices æditos & conspicuos incolunt, siue cùm à venatu ad quietem se recipiunt, siue soboli nidos parant: & rarò sanè ad campos rupibus relictis descendunt: sed vt plurimum è speculis suis cælum prospectant, Oppianus in Ixeuticis. Montes magnos sæpius quàm paruos frequentant, Xenophon. De nidis eorum, ac quibus eos in locis collocent, dicetur inferius. Dicunt quidam herodium, vt alias quoq; rapaces aues rostrum nimis aduncum & vngues, ad lapidem acuendo atterere, quum hæc instrumenta ad prædam hebetata fuerint: & hoc quidem compertum est esse verum. alio autem tempore non facilè nec diu sedent aues rapaces in saxis, ne acies vnguium retundatur. apud nos tamen herodius semper in præruptis silicibus sedens & nidificans inuenitur: sed semper substratum habet cespitem, vel puluerem, vel linum, vel animalium prædando comparatorum pelles, Albertus. ¶ Aquila germana conspectu rara est, Aristot. & Plinius: more eius quam cymindem vocari diximus, Aristot. ¶ De aquilarum voce κλάζειν dicimus, vt κλαγγάζειν de gruibus, κλαγγὴ de vtrisq;, Pollux & Varinus. Αἰετὸς ὀξὺ κεκληγώς, Q. Calaber. Clangunt aquilæ, Author Philomelæ. Melanæetus aquila sola est sine clangore, sine murmuratione, Plinius. Clangorem aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, Gillius ex Æliano. Εὔφημός ἐστιν· οὐ γὰρ μινυρίζει οὐδὲ λέληκεν. Aristoteles de melanæëto. vbi Theodorus transfert, modesta neque petulans est. quippe quæ non clangat, neq; lippiat aut murmuret. sed verbum lippire apud Latinos non aliter quàm pro ὀφθαλμιᾶν, id est lippitudine oculorum laborare inuenio: & forsan a Gaza primum per onomatopœiam confictum est.

Vbi versentur aquilæ.

Herodius rostrũ & vngues ad lapidẽ acuit.

De aquilarũ voce.

¶ Cælius Rhodiginus adnotauit in aquila visum esse præcipuum, in cane vim odorandi, &c. Aphrodiensis etiam in problemaus scribit, aquilas inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi vendicare. Ex sensibus ante cætera homini tactus, deinde gustus: reliquis superatur à multis, aquilæ clarius cernunt, &c. Plinius. Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm, Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? Horatius Serm. 1.3. Αἰετὸς ὄρνις δοξερκτικὸς (lego ὀξερκτικὸς vel διοξερκτικός,) καὶ ὀξὺς ἐν τῷ ὁρᾶν καὶ ἵπτασθαι, &c. id est, Aquila auis est in primis perspicax, & plurimum tum visu tum volatu valet. ait enim Aristoteles, pullos eius ad Solis radios opponi à parente, & non conniuentem pro genuino agnoscere, alterum ejcere ex quo haliæetus fiat, Scholia in Iliados ρ. Aquila ex auibus maximè acres & acutos oculos habet, in quam Homerus hoc consentit & testimonio est, in morte Patrocli similem huic aui inducens Menelaum, cùm requireret, quem ad Achillem mitteret nuntium de morte amici, Ælianus. Omnis aquila viget acie visus, maximè verò illa quæ herodius & nobilis aquila vocatur, Albertus. Et rursus, Aquila cicurata prædam videt leporum inter fruteta latentem, antequam ab homine vel canibus obseruari possit. Aquila ab acumine oculorũ nominatur. est enim tanti obtutus, vt cum super maria immobili penna feratur, nec humanis pateat obtutibus, de tanta sublimitate pisciculos natare videat, & instar tormenti descendens raptam prædam pennis (pedibus) ad littus pertrahat. nam & contra radios Solis fertur obtutum non flectere. Vnde & pullos suos vngue suspensos radijs Solis objicit, & quos viderit, ceu dignos & genere cõseruat. qui verò flexerint obtutũ, quasi degeneres abijcit, Isidorus: sed horũ vel vtrunq;, vel saltem quod priore loco refertur, ad haliæetũ, id est aquilam marinam potius pertinet. Aquila hoc indice suorum pullorum ingenuitatem legitimam experitur, eos adhuc implumeis ac ex ætate infirmos solem intueri aduersum cogit: ac si quis illorum solis radios ægre intuens, nictatione oculos obnubat, nido expellit, & velut adulterinum abdicat. Sin autem solem sine nictatione respiciat, extra suspitionem est, atq; idcirco inter legitimos adscribitur, quòd cælestis ignis est generis incorruptus index, Ælianus & Io. Tzetzes 12.438. Maximè curant aquilæ vt generosos fœtus alant: quare pullos volatu aduersus solem probãt: & nimio splendori cedentem, aut oculis conniuentem pro

Visu.

Quomodo aquila ingenuitatẽ pullorũ suorum experiatur.

ſpurio reijciunt, nidoq́; pellunt, Oppianus in Ixeuticis. Herodius acutiſſimè videt, ita vt ſolem in rota poſſit intueri. itaq; pullos dicitur ſuſpendere, & illos eijcere qui ſolem in rota ſine lacrymis aſpicere nequeant, Albertus. Idem ſcribit Ambroſius lib. 5. Hexam. at Plinius non aquilam, ſed haliæetum, id eſt aquilã marinã pullos ſuos cogere aduerſos intueri ſolis radios refert, loco vt apparet trãſlato ex Ariſtotele de hiſtoria anim. 9. 34. vbi tamen Græcus Ariſtotelis codex noſter ἀετὸν, id eſt aquilam ſimpliciter pro haliæeto habet. Wottonus totum Ariſtotelis caput iam citatum mendoſum ſuſpicatur. mihi quidem ſi pro æeto haliæetum reſtituas, mendi nihil ſupereſſe videtur. Haliæetum autem legendum eſſe cùm ſequentia probant, vbi hanc aquilam per mare & littora vagari, & auium marinarum venatu viuere tradit: & haliæetum Gaza ex hoc loco tranſtulit, Plinium ſcilicet ſecutus: ſed Albertus quoq; haliæetum legit, nimirum ex Auicenna. 10

De aquilarũ eſca. ¶ Aquilarum genera omnia carniuora ſunt, Ariſtot. Delectantur aquilæ agnina, hinnulorum & leporum pulpis, Oppianus in Ixeut. Aquila violentum animal non modo in aſſequendis ad viuendum neceſſarijs rapinas facit, ſed etiam vſu carnium delectatur. nam ad ſe explendam lepores, hinnulos, anſeres ex cohorte, & alia pleraq; rapit. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, ſed ad victum ei herba ſatis eſt, Ælianus. *Vide* etiam infra in *D.* quænam animalia *Prædandi ratione.* venetur aquila: & rurſus in *E.* cicurata quibus cibis alatur. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt ſatietur indiget. determinant ergo ſpatia, nec in proximo prædantur, Plinius. Cymindis noctu venatur more aquilæ, Ariſt. Videtur autẽ ſentire, non quidem aquilã noctu venari, ſed cymindẽ ita venari noctu vt aquila interdiu. Et alibi, Tempus aquilæ operandi volandiq́; à prandio ad meridianum. mane enim quieſcit vſq; dum forum frequens, & prandendum iam ſit. Idem ex Ariſtotele 20 repetijt Plinius. Cadauer aquilæ nullum attingunt, niſi forte ab ipſis relicti animalis, Oppianus in Ixeuticis. Io. Tzetzes in Varijs 5. 9. Leones (inquit) & aquilæ cadauera non deguſtant, ſiue propter fœtorem, ſiue per ſuperbiam quandam, cùm in ſuo vterque genere regiam dignitatem obtineat. de feris loquor. nam de captis incluſisq́; tum leonibus tum aquilis, non habeo quod dicam. putarim enim illos non mortua ſolum corpora vorare, ſed etiam ex melle placentas, & huiuſmodi. Aquilæ & vultures vltra maria cadauera ſentiunt, &c. Niphus in libro de augurijs ni fallor. Nullum genus falconum aut accipitrum ad reliquias prædæ ſuæ reuertitur quando ſylueſtre eſt: nec vllum ex eis inſidet cadaueri ſicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albertus. Aquilæ (vt quidam his in rebus exercitatiſſimus mihi narrauit) in regionibus ad Septentrionem, vt in Suecia & Liuonia, vt plurimum piſces edunt, & in nidis ac circa nidos earum, inueniuntur anguillæ & piſces, Idem. In vetere Teſtamento 30 quoque in hiſtoria Iobi legimus de *neſer*, id eſt aquila: Vbi fuerint cadauera, illic adeſt: & in nouo, Vbi fuerit corpus (σῶμα, cadauer) illuc congregabuntur & aquilæ, Matthæi cap. 24. & Lucæ 17. Ariſtoteles gypæetum tantum ex aquilis cadaueribus veſci ſcribit. Aquila multis diebus ieiunat, Author libri de natur. rerum.

Potu. ¶ Aquila, vt aduncæ (& carniuoræ) aues prope omnes, ſine vllo potu viuit: quod Heſiodus neſciuit. facit enim in narratione obſeſſionis Nini, aquilam augurij præſidem bibentem, Ariſtot. Aquila nunquam fontium ad potionem eget, nec puluerulentas volutationes quærit, ſed & contra ſitim ſuperior eſt, & laboris alleuationem extrinſecus obiectam non expectat: verum & aquas & requietem præclarè contemnens, ſublime fertur, ſurſumq́; in cæleſtem locum volans, maxime procul ex alto æthere acutiſſimè inferiora videt, Ælianus. & Piſides apud Suidam cuius & hoc carmen citat: Ἀλλ' 40 αἰεὶ δίψης καὶ χρύσης ἀνώτεροι. Suidas etiam in voce Ἐπιγυχὲς aquilam inter aues aduncas non bibentes numerat. Quod ad potum, ſanguis animalium quæ ceperint, eis ſufficit: aquam verò non guſtant, Oppianus in Ixeut. Ægyptij aquilam non aquam ſed ſanguinem teſtantur bibere, Gillius. Aquilæ pulli ſanguinem lambunt, Iob 39.

Aſpectu. ¶ Herodius hoc commune habet cum cæteris rapacibus, quòd niſi eſcam prædámve, aut illum à quo tenetur aſpiciat, ſemper ferè pedes reſpicit, quum ſcilicet ſibi relinquitur, Albertus.

Volatu. ¶ Herodius cur altiſſimè volet, dicam in *D.* ex Alberto. Aquilæ aërem volatu ſuperant, & ſublimius euadunt, Oppianus Ixeut. Aquila ſola auium directo volatu ſurſum aut deorſum fertur, cæteræ flexionibus vtuntur, Ælianus. Aquilo ventus à vehementiſſimo volatu adinſtar aquilæ appellatur, Feſtus. 50

Renouatione iuuentutis. ¶ Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, Pſalm. 103. ſentit autem Pſaltes vires ſuas quæ debilitatæ & propè fractæ ſint, ſic redintegrandas vt aquilæ iuuentutis robori & vigori pares eſſe queant. Quomodo autem renouetur vel ad iuuentam redeat aquila, alij aliter interpretantur, vt oſtendã: mihi quidam vix alia ratio huius mutationis tam probabilis videtur, quàm quæ à mutatione pennarũ intelligitur. videntur enim aues quæ pennas mutarit, quod in rapacibus præcipuè animaduertitur, vt aquilis & accipitribus, quodammodo renouari. Meminit autem pennarum abiectionis in aquila Micheas propheta, Caluitium tuum (inquit) ſicut aquila, capite primo. Sic & ſerpentes iuueneſcere dicuntur quotannis cum leberidem, id eſt pellem veterem exuerint. Super aquilæ ſenio duo ſcientiſſimi ac ſanctiſſimi viri ſic ſcribunt: Aquilæ (inquit Hieronymus) vbi conſenuerit, grauantur pennæ (& oculi) quærit illa fontem, erigitq́; pennas, calorem in ſe colligit, eo modo ſanantur oculi, in fontem ſe ter mergit,

atq; ad iuuentutem redit. Vnde in Psalmo, Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. Quo in loco Augustinus quoq;: Dicitur (inquit) aquila dum senio grauatur, rostri immodicè crescentis vnco non posse os aperire, (*vide* infra ad finem huius capitis C.) nec cibum capere, vnde languescens naturæ vi collidit rostrum ad petram, cuius attritu excusso quod redundabat, ad cibum redit, atq; ita reparatur vt iuuenescat omnino, Cælius. Quòd autem nimiam rostri & vnguium aduncitatem acuendo ad lapidem emendet aquila, verum & compertum esse scribit Albertus. Rabi Sahadias, vt testatur R. Dauid (in commentario in caput Esaiæ 40. ni fallor) ait aquilam ante omnes aues esse maximi volatus, & quolibet decennio, donec ad centum annos perueniat, petere ignem elementarem, atq; eius calore supra modum accensam in mare se præcipitem dare, & sic renouari, plumasque ei nouas repullulare: at cum 10 centesimo anno id facere tentet, destitui viribus, ita vt è mari cum se in illud præcipitauerit, resurgere nequeat, atque ita emori. Aquila cum senecta grauatur, nubes omnes volatu sublimi superat: vnde calore solis oculorum eius caligo consumitur: & mox impetu cum ipso caloris æstu descendens aquis frigidissimis tertio immergitur, indeq; resurgens statim nidum petit: & inter pullos iam validos ad prædandum in qualitate (sic legitur) frigoris & caloris, quasi quadam febri correpta, cum sudore quodam plumas exuit, & à pullis suis fouetur ac pascitur, donec pennas plumasq; recuperans innouetur, Obscurus. Quòd autem dicit Iorach & Adelinus (inquit Albertus) de herodio, non sum expertus. Dicunt enim hanc aquilam, quum senuerit tempore quo pulli iam adulti venari possunt, sicubi deprehendat fontem clarum & latè scaturientem, rectà supra illum in sublime efferri, vsq; ad tertium aeris locum, quem in Meteoris æstum vocauimus, vbi cùm incaluerit ita vt ferè exuri videatur, subitò demissis re- 20 tractisq; alis in fontem frigidum illabi, vt à frigiditate forinsecus astringente calor internus augeatur: tum fonte relicto ad nidum suum non procul distantem aduolare, & inter alas pullorum tectam resolui in sudorem: & sic cum veteribus pennis senectam exuere, induiq; nouis: interea verò donec renatæ fuerint, nutriri præda pullorum. Ad hoc non habeo quod dicam, nisi mirabilia naturæ esse multa. in duobus quidem herodijs qui apud nos alebantur, nihil huiusmodi obseruaui. erant enim illi cicures & ad modum aliarum auium rapacium mutabantur, Hæc Albertus.

¶ Aliorum animalium non semper maribus fœminæ ad coitum obediunt: aquilæ coitum nunquam recusant. nam & ter & decies quamuis initæ sint, si tamen mares præterea eas appetant, parent, Gillius. Falconum genera plura sunt, cùm propter regionum diuersitatem, tum quia cum accipitribus, nisis & aquilis permiscentur, Albertus. Sextum aquilæ genus (de quo nos hîc præcipuè agimus) gnesium, id est verum germanumq; appellant. vnum hoc ex omni auium genere esse veri incorruptiq; ortus creditur. cætera enim genera & aquilarum & accipitrum, & minutarum etiam auium, promiscua adulterinaq; inuicem procreant, Aristot. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius. video autem eum hæc transtulisse ex mirabilibus Aristotelis, cuius loci verba quoniam aliqua ex parte obscura sunt, Græcè adscribam: Ἐκ (τοῦ ζεύγους) τῶν ἀετῶν (θάτερον τῶν ἀγόνων) ἁλιάετος γίνεται (παρ᾽ ἐναλλάξ, ἕως ἂν σύζυγα γένηται:) ἐκ δὲ ἁλιαέτων φήνη γίνεται, ἐκ δὲ τούτων (οἱ περκνοὶ) καὶ γῦπες. οὗτοι δὲ (οὐκέτι διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, ἀλλὰ) γεννῶσι τοὺς μεγάλους γῦπας. οὗτοι δὲ εἰσιν ἄγονοι. Ex his quæcunq; parenthesi inclusimus Plinius non attigit: nisi forte ab initio pro his verbis, ἐκ τῶν ἀετῶν θάτερον τῶν ἀγόνων, legit ἐκ τῶν ἀετῶν ἑτερογόνων, 40 vertitq;: ex diuerso (hoc est, diuersi generis) aquilarum coitu, quod non displicet: quamquam magis inclinat animus vt legatur, θάτερον τῶν ἐκγόνων, quasi hoc sensu, Ex coitu aquilarũ pullus alter fit haliæetus, (idq; vicissim, nũc mas scilicet, nũc fœmina) donec vtriusq; sexus haliæeti pgnati fuerint. ex his deinde ossifraga nascitur, ex ossifragis percni aquilarũ generis & vultures. hi tandẽ ecsi vultures gignant maiores, quoniam tamen ij steriles sunt, οὐ διορίζουσι περὶ τοὺς γῦπας, non dicuntur peculiarẽ speciem gignere. speciem enim illam appello quæ possit sibi simile procreare. Hæc interpretatio nostra si cui non placet, doceat meliorem. ¶ Theocronos accipitris quodam genere ignauo patre, & aquila matre nascitur. *Vide* supra in Capite de accipitribus diuersis. ex tali quidem parente conceptum ouum enixa fouere negatur.

Coitu & partu, tum germano tum promiscuo.

¶ Nidificant in petris & arboribus, Plinius. *Vide* supra ab initio huius capitis C. Nidulantur locis 50 non planis, sed celsis, præcipuè quidem arduis saxis & præcipitibus, sed arboribus etiam, Aristoteles. An propter imperium tuum eleuat se aquila, atq; exaltat nidum suum? in petra habitat, & moratur in prærupto saxo veluti in munito loco: inde explorat escam: in longinquum prospiciunt oculi eius, Iob 39. Aliæ ab alijs longissimè nidificant, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant, Ælianus. Vnam sedem & vnum nidum semper habent, Iorath. Nidum aquilæ magnæ difficile est adire propter altitudines montium in quibus nidificat. qui pullos inde eximere volunt, à rupe demittuntur longissimo fune, vt etiam ad falconum nidos, Albertus.

Nidificatione.

¶ Aquilæ oua pariunt terna, sed pullos binos excludunt, vt ex versu, quem ad Musæum referunt autorem constat, Excludit binos, ædit terna, educat vnum. Sed quamuis magna ex parte sic fiat, tamen & tres visi aliquando sunt pulli, Aristot. & Plinius. Plutarchus in Mario scribit aquilam geminos tantum pullos parere, Textor Rauisius. Herodius apud nos rarò supra vnum pullum inuenitur habere,

Ouis & pullis.

quamuis duo oua pariat. Et hoc iam comperimus per sex annos continuos inspecto nido aquilæ cuiusdam, idq; magna difficultate. non enim potuimus experiri, nisi ab alta rupe submisso homine per longissimum funem, Albertus. Et alibi, Herodius vnum tantum ouum parit, & si duo pepererit, plerunque alterum corruptum inuenitur: & hoc experti sunt aucupes terræ nostræ, quæ est superior Germania, per octo continuos annos, nec vnquam in nido herodij supra vnum pullum inuenerunt. Sunt enim hę aues (rapaces & aduncæ) calidissimæ naturæ: quare oua incubantibus illis calescunt ac si ebulliant. Et rursus lib. 23. Dicunt aliqui (inquit) herodium duos aut tres pullos excludere, oua tantum bina parere: ex quorum altero vnicus pullus, ex altero bini enascantur, quod ego falsum esse arbitror. quin potius hæc aquila cùm magno sit corpore, parum ad semen confert: eoq; non supra vnum aut duo oua parit, aut ad summum tria si iuuenis fuerit, ita vt ex singulis ouis pulli singuli procreentur, nisi quid forte cõtra naturam nouetur. Cùm verò plures duobus enati fuerint, alterum ferè abijcit propter nutriẽdi difficultatem: id quod sæpe in multis auibus obseruatum est. Ego tamẽ, vt supra dixi, non inueni vnquam plus vno pullo in nido aquilæ. indiget enim pullus copioso nutrimento, quod à parentib. procul requirendum est. quòd si quando duo inueniantur, id erit in Septentrionalibus regionibus iuxta syluas & mare, vbi cum è mari piscium, tum auium & quadrupedum minorum è syluis præda copiosa habeatur. ¶ Pullum alterum in educando expellunt tædio nutriendi. nam & degenerare ac hebetescere aquila dicitur, eo tempore, vt fœtus ferarum rapere non queat: nomenq; hinc exaëti, hoc est degenerantis aquilæ accipit. vngues etiam eius inuertuntur diebus paucis, & pennæ albescunt, vt merito suos oderit partus. sed pullum eiectum ossifraga excipit, atq; educat, Aristot. Alterum inquit (Plinius) expellunt tædio nutriendi. Quippe eo tempore ipsis cibum negauit natura, prospiciens, ne omnium ferarum fœtus raperentur. Vngues quoq; earum inuertuntur diebus ijs, albescunt inedia pennæ, vt merito partus suos oderint. Sed eiectos ab his cognatum genus ossifragæ excipiunt, & educant cum suis. Verum adultos quoque persequitur parens, & longè fugat, æmulos scilicet rapinæ. Aquilæ in regionibus nostris non alunt pullos suos nisi in nido: & postea educunt ad prædam, & cùm per se iam prædari possunt, longissimè à nido suo eos abducunt, ita vt circa nidum ipsorum rarissimè appareant. ipsi verò retinent habitationem, vt retulit mihi falconarius peritus: qui aiebat quòd ne in eadem quidem regione parens pullum iam adultum & ad acquirendam prædam idoneum secum esse pateretur, Albertus. ¶ Incubat aquila tricenis diebus, & ferè maiores alites, Aristot. & Plinius. Mittit (expellit) pullos suos aquila antequam tempus sit, adhuc parentis operam desiderantes, nec volandi adeptos facultatem: quod per inuidiam ita facere creditur. natura enim inuida & famelica est, nec copiosa venationis. magnum tamen quid nanciscitur, cùm venatur. inuidet igitur suis liberis iam maiusculis, atque edaciusculis, & ob eam rem vnguibus secat. Pulli etiam ipsi inter se pugnare incipiunt de sede, ac pastu. Itaq; à parente eijciuntur, & pulsantur. deiecti vociferantur, periclitanturq;. Sed ossifraga recipit eos benigne, & tuetur, & alit dum quantum satis sit adolescant, Aristoteles. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo vna, cui nomen pygargo. benignior quæ tota nigricat colore, Idem. Caussam eiectionis (inquit Albertus lib. 23.) alij aliam assignant. dicunt enim quidam ideo abijci pullum, quòd spurium & ignobilem esse parens suspicetur. hi enim aiunt aquilam fœminam cum alio genere quàm herodij aliquando coire, quod nos improbamus. Alij verò aquilam diuersi generis oua sua fractis herodij ouis supponere aiunt: & ideo alienum aliquando esse pullum aquilæ, & propter hoc probatione indigere. Sed quia herodius ferocissima auis est, cui etiam inesse dicitur præscientiæ quiddam, quo absens quoq; si quid aduersum nido appropinquet, præsentit: videtur nullum genus auis tantæ audaciæ, quod ad nidum eius ausit appropinquare: præcipuè cum ponere oua in alieno nido non sit nisi vilissimarum auium & ignobilium: quæ ouis suis fouendis non sufficiunt: & huiusmodi aues ad nidum herodij nunquam accesserint. Alij denique dicunt herodium ipsum sua oua alterius generis aquilæ supponere, permiscendo inter oua illius: ouis verò iam exclusis herodium naturæ instinctu reuerti, & pullos suos, quos ab alienis ad inspectionem radiorum Solis dignouerit, alere: alienos abijcere: hos verò colligi & nutriri ab aquila, cui ab initio herodius oua sua supposuerat. Et hoc ego, si experientia non deesset, probabilius iudicarem. Nam incubatio ouorum, occupatio est & maceratio per abstinentiam, quam herodius propter naturæ suæ mobilitatem & cibi copiam, qua vti consueuit, non facile sustinet. Dici etiam potest pullum aliquem ab herodio, non tanquam spurium & adulterinum, sed simpliciter tanquam viliorem & minus generosum abijci, Hucusq; Albert. Iniquissima circa pullorum educationẽ aquila est: alterũ enim è duobus quos excluserit in terram eiectum pulsu alarum allidit: & alterum tantum educat: fœtu proprio dum laborem nutricationis fugit abalienato. Huiusmodi scilicet parentes illi sunt, qui paupertatis prætextu infantes exponunt, quiq; in distribuenda hæreditate erga liberos nimium iniquales se exhibent, Author Græcus incertus apud Antonium Monachum Melissæ 2. 10.

¶ Tribus primis aquilarum generibus (hoc est *melanaeto, pygargo, morphno*) & quinto (hoc est, gnesio) inædificatur nido lapis aëtites, quem aliqui dixêre *gagaten*, Plinius. Nos de nominibus, descriptione, natura & remedijs huius lapidis, plura scribemus infra in G. vbi & gagaten diuersum esse lapidem ostendemus. In præsentia sat fuerit caussas annotasse, cur hunc lapidem aquilæ nidis inferant, in quibus

Pullorum educatione.

Cur aquila alterũ ex pullis suis de nido eijciat.

De lapide aëtite quẽ aquilæ nidis suis inferunt.

quibus tradendis authores diſſentiunt. Aquilæ aëtiten gentilem ſuum lapidem in nidum imponunt tanquam aduerſus faſcinationis iniuriam amuletum, Ælianus vt ex Gillij interpretatione apparet. E mari vel terra ſublatum lapidem inſerunt in nidũ quo tutior ſit & firmior, Orus: depreſſus ſcilicet pondere, Gillius. Cùm parturiunt, lapidem quendam nidis imponunt vt tempeſtiuè pariant, neq; per vim pulſo fœtu immaturo abortiant. Non conſtat autem de hoc lapide: ſunt qui de montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, Oppianus in Ixeuticis: Aquila per naturam nimij eſt caloris, adeo vt & oua quibus superſedet poſſit coquere, (percoquere, Cælius,) niſi admoueat gagatem lapidem frigidiſſimum, vt teſtatur Lucanus, Fœta tepefacta ſub alite ſaxa, Seruius. Sunt qui aetiten in nido aquilæ prodeſſe dicunt ad mitigandum calorem ouorũ vel corporis aquilæ, id quod eſt probabile. alij vt formentur aut viuificentur oua. alij ne frangantur, quod falſum eſt. nam citius ad lapidem, quàm ad ſeipſa colliſa franguntur, Albert. Aquilæ & ciconiæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant: aquila *aetiten*, ciconia *lychniten* dictum: propterea quòd facem adhibent, vt oua fœtũ producant, & serpentes nidis non appropinquent, Philoſtratus in vita Apollonij. Sunt qui tradant duos lapides aquilam in nido ponere, (nomine Indes, ſine quibus parere non poſſit, Author lib. de nat. rerum,) ſine quorum præſentia oua viuificari nequeant. ſed an verum ſit ignoratur. hoc certũ eſt, aues quaſdam interponere ouis lapides, vt grues, Albert. Plinius, vt Salueldenſis citat, aëtitas ſcribit in aquilarum nidis reperiri binos, vnà marem & fœminam, & ſine his parere aquilas non poſſe. exclusis verò pullis (inquit Salueldenſis) achaten ſupponunt, qui eos à venenatorũ morſu cuſtodiat. Sed achatę in aquilæ nido nullus author probus mentionem facit. veriſimile eſt aëtiten indoctos in echiten & achaten mutaſſe. Eſt autem gagatæ potius quàm achatæ vis ſerpẽtibus contraria. Quærendum an vt gallinæ libentius & cõmodius pariunt, cùm ouum (aut lapidem colore figuraq; ouo ſimilem) in nido habent, ſic aquilæ lapidẽ ouiformem in nidum ſuũ deferant, cui fortè inter pariendum innixæ enitantur cõmodius. Oua à corruptione præſeruat aquila lapide in nidum impoſito, Author vetus cuius nominis non recordor. In Geoponicis Græcis 1.15. aquilam callitrichum (non expreſſa cauſa) nido imponere legi, authore Zoroaſtre.

¶ Vt aquilarum pulli teneras adhuc pennas ſoniri, & à parentibus volatus edocti, non longè ab ipſis primò diſcedunt: deinde robuſtiores facti ipſos etiam parentes ſuperuolant, præſertim cùm guloſos ſentiant, ac nidoris gratia terram volando radentes: ſic Apollonius paruus adhuc Euxeno præceptori voluptuario obtemperabat, &c. Philoſtratus ex quo deſcripſit Suidas in Εὔξενος. Aquilæ pulli ſine clangore ſunt, & ſine murmuratione, Author libri de nat. rerum. Aquilæ parentes quomodo pullos ſuos intuitu aduerſus ſolem probent, dictum eſt ſupra in mentione aciei oculorum huius alitis. Pullis, quorum excrementi locum ligârit aliquis vt cibum faſtidientes prædam relinquant, multiplicem prædam afferunt, quam colligit qui ligauit, vt referetur infra in *E.* *De aquilarum pul lis.*

¶ Scythiæ terræ incola auis eſt, magnitudine otidis, hoc eſt auis tardæ, quæ duos procreat pullos. & quæ peperit oua non incubitu fouet, ſed condita in leporina, aut vulpina pelle relinquit, atq; ita obuoluta in ſumma arbore collocat. cumq; à venatione vacat, cuſtodit. & ſi quis ſcandit, impugnat, & verberat alis, perinde vt aquilæ faciunt, Ariſtot. 9.33. In Scythis auis magnitudine otidis, binos parit, in leporina pelle ſemper in cacuminibus ramorũ ſuſpenſa, Plinius. Niphus dubitat an auis hæc Scythica otidis genus ſit, ſed ab otide, id eſt tarda nobis cognita diuerſum. quoniam Grecè legitur, Ἐν δὲ Σκυθίᾳ ὀρνίθων γένος ἐστὶ καὶ ὠτίδες. ſed Gaza legit ὡς ὠτίδες, vt ex tranſlatione conijcio, Plinium ſcilicet ſecutus: & rectè mea quidem ſententia. neque enim otidem ſiue noſtram ſiue alterius generis hanc eſſe putârim, ſed de genere aquilarum. Eſt aquila grandis in Septentrione, quæ duo oua ſemper parit, vt ſcribit Plinius (imò Ariſtoteles,) eaq; in leporis aut vulpis pelle in cacuminibus ramorum ſuſpendit vt calore Solis foueantur, Author libri de nat. rerum. Eadem Albertus tanquam ex Plinio recitat: ſed neq; Plinius nec Ariſtoteles hanc auem aquilam eſſe ſcribunt, vt facilè conſtat ex verbis eorum paulò ante citatis. Omne genus aquilarum (inquit Albertus) partes vulpinæ pellis ſiue a vulpe quam raptam dilaniârit, ſiue caſu inuẽtas, colligere ſolet, vt oua in eis reponat, vel in alio quopiam molli & calido pilo. Quòd aũt Plinius prodit aquilam aquilonarem oua in pelle vulpis inuoluta a ramis arborum ſuſpendere, donec Solis calore perficiantur, (& excludantur pulli) tum ad eos redire, expertus ſum eſſe falſiſſimum. quoniam in Liuonia vbi aquilæ aquilonares & perquam feroces magnæq; ſunt, nihil planè huiuſmodi experimur: ſed potius fouent oua aquilæ, & piſcibus, auibus, quadrupedibusq; nutriunt pullos ſuos, Hæc ille. Circa Scricfinniam regionem Septentrionalem remotiſſimam aquila grãdis detracta leporis pelle oua ſua inuoluit, cuius fœtifico calore pulli educuntur, Olaus Magnus: ex cuius Regionum Septentrionalium Tabula hanc figuram adiecimus. *De aue Scythica quam aquilã quidam eſſe volũt qua oua ſua in leporina ſeu vulpina pelle fouet.*

¶ Viuit tempore longo, quod diuturnitate nidi eiuſdem declaratur, Ariſtot. ¶ Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta. *vnde* ſupra inter prouerbia ex Alauda. Senectam quomodo deponat, & iuuentutem recuperet, *lege* ſupra in mutatione pennarum eius. ¶ Teſtudines pro medicamento vorant aquilæ, Oppianus in Ixeut. ¶ Oppetunt non ſenio, nec ægritudine, ſed fame, in tantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aduncitas aperiri non queat, Plinius. Seneſcentibus aquilis roſtrum ſuperius accreſcit, incuruaturq; ſubinde magis magiſq;, vt demum fame intereant, Ariſt. Senem qui fame perierit volentes monſtrare Ægyptij, aquilam pingunt adunco roſtro. huic enim ſeneſcenti aduncum fit roſtrum, itaq; *De aquilarũ vita & ſenectute. Nõ ſenio nec morbo, ſed fame pereũt aquilæ.*



inedia perit, Orus. Symphyto interimitur aquila, Ælianus & Philes. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Ioui consuetudo iudicauit, Plinius.

D.

De aquilarũ animositate & superbia.

Qui aquilarum modo oculos charopos vel nasum aduneum habent, animosi esse conijciuntur, εὔψυχοι καὶ μεγαλόψυχοι, Aristot. Herodius perquam iracundus est & superbus sicut & aliæ rapaces, & ideo solus volat præterquam tempore generationis & educationis pullorum. tum enim super pullos volitat docens eos volare & prædari, Albertus.

Charitate admirabili in nutritios suos.

Vnum genus aquilarum est, quod in nutricios suos admirabilem charitatem retinet, cuius rei exemplum est aquila Pyrrhi, quam ab omni cibo se prorsus abstinentem, mortuo domino suo immortuam fuisse ferunt, Ælianus. Aquilam Pyrrhus honorabat, Io. Tzetzes. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus: *Vide* infra inter Propria in *a.* Pyrrhus Epiri rex habuit aquilam, ἀετὸν, ὃς ἔχαιρεν ἀκούων, Εἴ τις ποτὲ προσφθέγξαιτο, Πύῤῥος ὁ ἠπειρώτης, Io. Tzetzes 3. 134. reliqua vt Ælianus. Quod idem alũna viri priuati fecisse dicitur, sese nimirũ in medios rogos, cùm dominus cremaretur, immisisse: sunt qui dicant non viri, sed mulieris alumnã fuisse, Ælianus. De eadem Plinius, Est (inquit) perecelebris apud Seston vrbem aquilæ gloria: educatam à virgine retulisse gratiam aues primò, mox deinde venatus (feras scilicet à se captas) aggerentem. Defuncta postremo, in rogum accensum eius iniecisse sese, & simul conflagrasse. Quam ob causam incolæ, quod vocant Heroum in eo loco fecêre, appellatum Iouis & virginis, quoniam illi deo ales ascribitur. *Vide* plura in [illegible]rius in *H.d.*

Gratitudine in seruatorẽ. Cõmunicatione prædæ.

De gratitudine aquilæ cuiusdam a serpente seruatæ in seruatorem suum, historia refertur infra in mentione pugnæ aquilæ contra serpentes. Herodius prædam cum alijs auibus liberaliter communicat: si tamen præda non suffecerit, proximam sibi quanq; deplumat & deuorat. Non facilè etiam prouocatur ab æmulis auibus, sed patientiam simulat donec prouocatrix tanquam cõfidens appropinquet, quam illa mox captam dilaniat, Albertus.

Studio & cura erga fœtus suos.

¶ Aquila si quem deprehenderit violantem nidum, verberat suis alis & vnguibus lacerat, Arist. Ex omnibus animalibus maximo studio in fœtus suos existit: quare acerrimo odio eum persequitur, quem in nidum inuasisse conspexerit, non inultum impunitumq; dimittit, nec ad repetendam pœnarum moderationem quandam rostro vtitur, sed illum alis verberat, & vnguibus lacerat, Ælianus. Aquila altissimis arboribus nidificat, quò mala bestia non accedat: pullosq; cautè custodiens non deserit, donec ipsi sese defendere sciant ac possint. Itaq; contra draconem vel hominẽ aliúdve animal quod eos turbare vel rapere voluerit, mira animositate pugnat, seq; mortis periculo pro eis exponit. eosdem humeris suis tollit, vt ad volatum prouocet, & sanguinem lambere docet, Author libri de natu. rerum. Aquila prouocans ad volandum pullos suos & super eos volitans, expandit alas suas, & portat in humeris suis: sic Deus Israelem, Deuteron. 32. ¶ Pullum alterum tædio nutriendi expellit. hunc excipit & educat cum suis ossifraga, vt dictum est supra in *C.* Adultos pullos (pullum potius: nam vnum tantum educare fertur, *vide* in *C.*) persequitur longè fugans, æmulos scilicet rapinæ, Author libri de nat. rerum. (Hoc idem faciunt omnes aues rapaces, maximè verò herodius & falco: propter quod etiam falcones & herodij eiecti à parentibus, retibus aucupum capti in regionibus vbi nunquam nidi eorũ inueniuntur, peregrini vocantur, Albertus. Alunt suos pullos donec potestas volandi fiat: tum nido eos expellunt: pòst regione quam ipsi genitores incolunt, tota exterminant. Tenent enim singula aquilarum paria longum tractum. vnde fit ne vllo pacto vicinos habere patiantur, Aristotel. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ tota nigricat colore, Aristoteles. hanc & Plinius scribit solam aquilarum fœtus suos alere. Aquila quomodo pullos legitimos probet ac dignoscat aduerso in Solem intuitu, scripsimus supra in *C.*

De pullorum gratitudine erga parentes.

¶ Pulli aquilarum & ciconiarum adulti, parentes suos alunt, & volatum ipsorum promouent, Io. Tzetzes in Chiliad. Aquila aliquando, vt refert Auicenna, visa est deuorare aquilam. sed hoc non facit nisi præ nimia ira, in colluctatione nimirum propter prædam. in hac enim tandem quæ vicerat

deuorat

deuorat victam, si præda ab ea extorta non suffecerit, Albertus & Niphus.

¶ Apes non sunt solitaria natura vt aquilæ, sed vt homines, Varro.

De earundem solitudine, solertia & prouidentia.

¶ Fiunt multa solerter & prouidè ab aquilis, quorum hic aliquot exempla subijciam. In Septentrione quòd frigidius illic cælum est, in vulpis aut leporis pellem detractam & ab arbore suspensam oua ponit, vt in C. scriptum est. A meridiano tempore operantur & volant: prioribus horis diei, donec impleantur hominum conuentu fora, ignauæ sedent, Aristot. & Plinius. Vnum par aquilarum magno ad populandum tractu vt satietur indiget. determinant ergo spatia, nec in proximo prædantur, Plinius: sentiens, vt apparet, aquilas diuersorum parium non in propinquis inuicem, sed multum distantibus locis prædari, quod quidem verum esse videtur: sed Aristoteles (vnde hunc locum transtulit Plinius) alio sensu dixit, aquilas (eiusdem paris) non venari locis suo nido propinquis, sed longè distantibus. quod quidem non temere facere videntur, sed vt ita minus nidum prodant, qui ex longinquo obseruari non facilè potest: vel vt prædam quæ in proximo capi posset, ad vsum magis necessarium reseruent, cùm illa semper ferè potiri possint: remotior verò citius aut euaderet aut ab aliis rapacibus auibus comprehenderetur. Ælianus eas hoc facere scribit, ne mutua ex loci propinquitate inopes prædæ pereant. Rapta non protinus ferunt, sed primò deponunt, expertæque pondus tunc demum abeunt, Plinius. Gaza ex Aristotele paulò aliter: Rapta (inquit) non protinus ferunt: sed cùm corripuerint & sustulerint, deponunt, expertæque iam pondus requiescunt. (Græcè legitur, Ὅταν δὲ χειρώσηται καὶ ἄρῃ, τίθησι· καὶ οὐκ εὐθὺς φέρει, ἀλλὰ ἀποπειραθεὶς τοῦ βάρους ἀφίησι.) leporem etiam non statim rapiunt, sed expectant dum prodeat in plana. nec protinus de alto in terram ruunt, sed paulatim descendunt. quæ ideo faciunt, vt tutiores ab insidiis sint. considunt etiam locis æditioribus, quia difficulter à terra tolluntur. volant sublimes, vt perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilã esse diuinam perhibent. Omnes (aues) profectò quibus vngues adunci, minimè in saxis consistunt, quoniã saxi durities impedimento curuaturæ vnguiũ est, Hæc Arist. Frequenter herodius vngues pedum rostro acuit, vt firmius retineat prædam, Albert. Et rursus, Herodium aiunt, sicut & alias aues rapaces rostrũ & vngues nimis aduncos ad lapidem atterendo acuere, quãdo hæc ad prædam hebetata fuerint instrumenta, & hoc quidem verum esse constat. Condunt reseruantque suo in nido quantum cibi pullis superfit. quòd enim die quaque facultas venandi non datur, fit interdum ne quod portent extrinsecus habeant, Aristot. Aetiten lapidem nidis imponunt, vel ad confirmandos illos pondere, vel aliam ob causam, vt copiosè scriptum est capite præcedenti. Zoroastres solus, quod sciam, callitrichon herbam eas in nidum inferre meminit. Aquilæ testudines pro medicamento vorant, Oppianus in Ixeut.

Cur aquilæ in locis longè à nido suo distantibus venentur.

De earundem venatione.

¶ Aquila violentum animal & tyrannicum non modò in assequendis ad viuendum necessariis rapinas facit, sed etiam vsu carnium delectatur. nam ad se explendam lepores, hinnulos, anseres ex cohorte, & alia pleraque rapit, Ælianus. Falcones & accipitres prædam digitis apprehensam capiunt: aquilæ verò (vt audio) posteriore digito pedis prius feriunt: vnde & à feriendo aquilæ nomen Stoßart apud nos impositum. Venatur aquila lepores, hinnulos, vulpes & reliqua quæ vincere valeat, Aristot. Aquila absolutè dicta capit leporem, vulpem, capreolum. aquila autem dicta zimiech, capit gruem & aues minores, Tardiuus. Lepores, præsertim anniculi, rapiuntur ab aquilis, *vide* in Lepore D. Cyro aduersus Armenium proficiscenti, continuò in primo agro exurgit lepus: aquila autem volãs dextera, leporem despiciens fugientem, & irruit & percussit illum, extulitque correptum, eoque ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda, Xenophon 2. de Pædia. Et alibi, Lepores (inquit) plures sunt in insulis, quòd illic nec à vulpibus occidantur, nec ab aquilis. nam aquilę montes magnos potius frequentãt quàm paruos cuiusmodi in insulis sunt. In leporario oportet esse latebras, vbi interdiu lepores delitescant in virgultis atque herbis, & arbores patulis ramis quæ aquilæ impediant conatus, Varro. Melanæetus aquila priuatim à præda leporum λαγωφόνος cognominatur: de qua infra priuatim.

Aquilæ venantur lepores.

Vulpes. ¶ Vulpes supina aquilæ impetum excipit, vt ex Pindari Pythiis scripsi in Vulpe D. Sed aquila quoque, referente Æliano, quum in pugna (nescio contra quæ animalia) vicinam se ad succumbendum sentit, sese supinam ad terram abijcit, & in hostem vngues dirigit, quod ipsum cùm hostis præstare non possit, in fugam facilè impellitur. Aquilæ quædam cicuratæ in Tartaria etiam in lupos insilire, eosque in tantum diuexare non dubitant, vt ab hominibus sine labore capi possint, Paulus Venetus.

Lupos.

De antipathia aquilæ cũ reliquis auibus.

¶ Herodius rex dicitur auium, non quòd verum regendi modum imitetur, sed potius à violentia tyrannidis, quia omnibus dominatur dum omnes vincit ac deuorat: quamobrẽ & aues omnes hostes habet, Albert. ¶ Aquilarum pennę mixtas reliquarum alitum pennas deuorant, Plin. Non modò præsentem & viuentem reginam auium aquilam cæteræ omnes volucres extimescunt, atque eius conspectum exhorrent: sed & pennæ eiusdem si quis cum aliarũ pennis commiscuerit, incorruptæ atque integræ manent: aliæ cum illis cõmunitatem non ferentes, putrescunt, Ælianus. Pennæ aquilarum alias consumunt. est enim aquila auis fœtidissima & σηπεδονώδης, hoc est putrefactioni inferendæ idonea. Vnde ab eo exesas animalium reliquias nullum aliud attingit, Theophylactus Simucatus. Vna penna aquilæ coniuncta multis pennis anseris consumit eas: id quod expertus sum in pennis alarum: & fortè similiter res se habet in cæteris quoque harum auium pennis, Albertus. *Vide* plura in Oue D.

Pennæ aquilarum alias aliarũ auium mixtas cõsumunt.

Cũ aquila pugnat accipiter.

¶ Accipiter eiusdem ferè consuetudinis & rapacitatis est vt aquila, Albertus. Aquila capit accipitrem & quamuis aliam auem rapacem, quum eas viderit gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans: ac ideo eas capere conatur, vt conijcimus. nam in deserto, vbi hæ aues feræ sunt & sine loris, non inuadit eas. hoc periculum vt euitetur, aquilam aliámve auem rapacem cicuratam non nisi ademptis loris in prædam emittes, Tardiuus. Accipitres iustæ magnitudinis & integræ ætatis, sæpenumero contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Herodius, qui vulgo *gerfalco* dicitur, aquilam quoq; vincit, Glossa Biblica. Falco montanus miræ est audaciæ, ita vt aliquando aquilam inuadat, vt in eius historia diximus.

Cymindis siue chalcis.

¶ Cymindis siue Chalcis, qui accipiter nocturnus est, bellum internecinũ gerit cum aquila, cohærentesq; sæpe prehenduntur, Plinius & Aristoteles.

Olores.

¶ Dissident olores & aquilæ, Plin. Aquilæ pugnat olor, vincitq; eam sæpius, Aristot. Et alibi, Aquilam si pugnam inceperit repugnantes vincunt. ipsi autem nunquam nisi prouocati inferunt pugnam. quod & Athenæus ex eo repetit, sed in singulari numero, cùm Aristoteles (hoc quidem in loco, lib. 9. cap. 12. nam superius cap. 1. aquilam à cygno vinci scribit) in multitudinis numero cygnos aquilam vincere scribat. quod verisimile est, si cygni plures, cùm sit auis gregaria, aquilam vnam aggrediantur. sin aliquando singularem cygnum inuenerit aquila, aut ab aliis eum auerterit, non mirum est si vincit. Cygnus ab aquila sæpe hostiliter appetitur, nunquam tamen vincitur. sed eam prouocantem animi non solum robore, sed iure etiam optimo vincit, Ælianus. Si qua auium rapacium (inquit Albertus) vt vultur vel aquila inceperit pugnam cum cygnis, defendunt se fortiter, ipsi tamen pugnam non incipiunt: & aliàs vincunt, aliàs vincuntur. Tempore enim nostro multis videntibus ex sociis nostris pugnauit aquila cum cygno: & euolabant simul in aerem adeo sublimem vt visum nostrum effugerent: demum post duas fere horas deciderunt. erat autem aquila victrix & superior cygno. tum accurrente ministro nostro vt cygnum caperet, aquila fugit. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergilius 9. Æneid.

Ardeola.

Aquila etiam cum ardeola pugnat. vnguibus etenim valens aggreditur. hæc autem repugnando emoritur, Aristot.

Grues.

Grues cùm se ab aquila impeti perspiciunt, in orbem cõsistunt, & contractæ in sinum falcatæq;, ac tanquam in aciem structæ, speciem pugnæ ostendunt: quare aquila regreditur, Ælianus. ¶ Ammianus Marcellinus anseres dicit in Tauri montis transitu propter aquilarum pauorem lapillis ora implere ne clangant. *vide* supra in Anseribus feris *C*. Ὡς ὅτι χῆν' ἥρπαξ' ἀτιταλλομένω ἐνὶ οἴκῳ, Homerus. ¶ Nessotrophium contegitur clatris superpositis vel grandi macula retibus, ne aquilis aut accipitribus inuolandi potestas sit, Columella. Anates ab aquila quomodo se defendant, *lege* supra in Anate *D*. quanquam anates feras in aquis marinis haliæetus potius, id est aquila marina inuadit: morphnus verò, quæ & nessophónos, id est anataria ab anatum cæde nuncupatur, in dulcibus vt conijcio. ¶ Vestibulum in quo cohortales aues aluntur, retibus munitum sit, ne aquila vel accipiter inuolet, Columella. Albæ gallinæ propter insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur, Columella.

Cornices.

¶ Clangorem aut aquilarum aut vulturum facilè columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. Et si aquilas conflictationibus cornices eludere student, has tamen illæ præclarè contemnunt, & deorsum ferri sinunt: ipsæ verò sursum subuolãtes, æthereum locum secant, quod quidem ipsum nõ cornicum timore agunt. (Quisnam hoc dicat, qui planè sciat aquilarum vim?) sed potius propria quadam animi magnitudine earum infra se volantium lapsus facilè patiuntur, Ælianus.

Pica. Monedula.

Apud nos pugnant cum aquila cornix & pica & monedula & huiusmodi aues, eò quòd aquila deuorat eas. Vidimus enim aliquando cornices & picas deplumantes aquilam, quæ residens in arbore patienter iniuriam dissimulabat: propter quam dissimulationem cornicula quædam propius accedens rapta est ab aquila & deuorata, Albertus.

Chenalopex.

¶ Chenalopex audax est in felem & aquilam à quibus infestatur, Ælianus. ¶ De aquilæ pugna cum cygnis sæpe vincentibus, superius dixi.

Ciconia.

¶ Aquila & ciconia causam pugnæ habent quòd vna comedit oua alterius, Albertus. Et alibi, Ciconia aquilas etiam insequitur tempore pullorum, & cætera rapacia. & si sola non sufficit, aduocat alias. ¶ Herodius altissimè volat vt de præda circunspiciat, & propter auium æmulationem. nam aliquando aues quædam leues super eam euectæ deplumant eam. Aues etiam magnæ si sublimitate eam excederent, vt grues & ciconiæ rostrorum mucrone interimerent eam, Albertus.

Falco sacer.

¶ Falco sacer aquilam ferè magnitudine æquat: & sub ipso nec aquila volat, nec vlla auis rapax propter metum: sed statim hoc viso cæteræ aues cum clamore fugiunt, Idem.

Sitta. Trochilus.

¶ Aquilæ hostes sunt sitta & trochilus. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Aristot. Apud Nigidium subis appellatur auis quæ aquilarum oua frangat, Plinius. Aquila cum auicula trochilo, cui & senatoris & regis nomen, pugnare fertur, Aristot. Aquila & trochilus dissident, si credimus, quoniam rex appellatur auium, Plin.

Vultures.

¶ Vultures & aquilæ hostes inter se sunt, Ælianus. Aquilam vultur timet, Philes.

De aquilarũ dissidio & pugna cũ serpentibus.

¶ Dissidet aquila cum dracone. vescitur enim aquila anguibus, Aristot. Aquilę alatum crepitum vbi primum draco auribus perceperit, in latebras statim abditur, Ælianus. Aquilæ non vnus hostis satis est, inquit Plinius, (dixerat autem proximè de primi & secundi generis, hoc est melanæeti & pygargi aduersus ceruum pugna. sed quæ hic aduersus draconem describitur pugna aquilæ simpliciter tribuenda est, quod & alij authores faciunt:) acrior est cum dracone pugna, multoq; magis anceps, etiamsi in aere

in aere. Oua hic cōſectatur aquilæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicunq; viſum. Ille multiplici nexu alas ligat, i a ſe implicās, vt ſimul decidat. Aquila infeſto animo contra draconem pugnat: draco quidem ex fruticibus prodiens, facilè aut ouem aut leporem eximit ex vnguibus aquilæ. Et interea dum hic cum aquila pugnat, lepus ſeſe in fugam dat: & draco fruſtra oculos in aquilam retorquens, eam perſequitur, quòd in ſublime elatam attingere non poſſit, Gillius ex Nicandro. Aquilam ferunt vbicunq; viderit ex alto ſerpētem, magno mox ſtridore oppreſſum laniare: & poſtquam extracta de viſceribus venena decerpſerit, adhuc (fortè, ſuctu) ſaucium deuorare, & virus quod inerat extinguere, veneno calore decocto, Iorath. Ariſtoteles videtur dicere vulturem cum dracone pugnare, quod non eſt verum: nuſquam hoc ſcribit Ariſtoteles. ſed Auicenna aut eius interpres vulturem cum aquila ſæpe confundit:) ſed neq; aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus eſt paruum, quod venatur ſerpentem quendam qui draco generali vocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (vipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus. *Vtq; volans altè raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq; pedes, atque vnguibus hæſit: Saucius at ſerpens ſinuoſa volumina verſat, Arrectiſq; horret ſquammis, & ſibilat ore, Arduus inſurgens: illa haud minus vrget adunco Luctantem roſtro: ſimul æthera verberat alis*, Vergilius Æneid. x i.
His addam ex Æliano hiſtoriam prolixiorem quidem, ſed memorabilem: Decem (inquit) & ſex viri frumentum in area baculis excutientes, vaſtiſſimis ſolis ardoribus cùm ardentiſſimè ſitirent, vnum ex ſuis vt aquam de proximo hauriret fonte, miſerunt: Is meſſoriam falcem in manibus habebat, & in humeris ſitulam geſtabat: vbi verò ad fontem venit, aquilam extricatiſſimè offendit ſerpente circumplicatam, iam iam proximam vt ſtrangularetur. in eam, vt ſæpe ſolet, inuolauerat: veruntamen nō ſuarum fraudum compos in ea ipſa expugnanda euaſerat: at enim ſpiris illius circumuenta, vicina erat ad pereundum. Agricola vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepiſſet aquilam Iouis nuntiam & miniſtram eſſe, & item quòd egregiè teneret feram beſtiam eſſe, falce ſerpentem ab aquila abſcidit, & vinculis eam, vnde effugere non poterat, exſoluit. Cumq; his obiter geſtis reuertiſſet, atq; hauſta aqua vinum temperatū omnibus miniſtraſſet, ij quidem auidiſſimè bibere ingrediuntur: is autem qui aquam hauſiſſet, iam poſt illos bibiturus erat (nam tum famulus non compotor erat) ad labra poculum cùm admouiſſet, ſeruata aquila circum locum illum etiam nunc verſans, ſic in poculum inuolauit, vt potio effunderetur (vt ſcyphus frangeretur, Io. Tzetzes 3.134.) Ille quod grauiter ſitiret indignatus ait: Hanc ne gratiam, cùm (is illa nam auem recognoſcebat) tuo conſeruatori refers? itáne Iouem gratiarum inſpectorem & præfectum vereris? Cùm hæc elocutus ſe ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes, extremum ſpiritum efflare. Serpens, vt conijcere licebat, ſuo veneno fontem imbuerat. (Aquila ſerpentem ſcilicet viderat venenum euomentem in vas [quo aqua hauſta fuerat, vel è quo bibebant] Tzetzes.) Itaq; redemptionis præmium ei qui ſe conſeruaſſet, aquila cum pari ſalute compenſauit. Hæc dicit Crates Pergamenus, & Steſichorus in quodam poemate graui & antiquo, & in vulgus haudquaquam peruulgato, Hæc omnia Ælianus.

¶ Idem Ælianus polypi cum aquila pugnam his verbis deſcribit: Quum in ſaxū (inquit) non admodum è mari eminens polypus aliquando correpens aſcendiſſet, ibiq; explicatis alis ſumma cum voluptate, quòd frigida tempeſtas eſſet, à tepore ſolis caleſceret, neq; ſanè ſe in ſaxi colorem vertiſſet, quod quidem ipſum cùm ad declinandas, tum magis ad moliendas piſcibus inſidias facere ſolet, aquila acris & acuta in videndo, prædam, ſi non ſibi futuram bonam, attamen paratā & promptam ſibi & ſuis pullis perſpicuè cernens, quāto potuit maximo alarū impetu in polypum inſiluit: Sed & piſcis hic circumplicantibus aquilam & pertinaciter adhæreſcentibus cirrhis, in profundum detraxit, hoſtem capitaliſſimā, ſimul & interfecit: quæ quidē Lupus hians (vt eſt in prouerbio) inani ſpe illuſa, deinde in mari mortua fluitabat. Legitur in eandē rem Antipatri Theſſali epigramma lib.1. Epigrammatū Græcorum, titulo in piſces inſcripto. In Creta vi tauros inuadi ab aquila chryſaëto ſiue ſtellari dicta ſolere in hūc modum narrant. Interea taurus ſe cùm abijcit ad paſtum, ex inſidiis aquila in ceruicem inuolans, crebras illi ac acerrimas plagas roſtro infligit. Ille tanquam aſilo excitatus, primum incenditur ad curſum, deinde quà poteſt ſe in fugam confert. Quandiu in plano & ſtabili loco fertur, ab aquilę moleſtia requieſcit, ea nimirum quoad in planiciem excurrit, nihil ei negotij exhibet, at quieta volans illum acerrimè obſeruat, quacunq; ingreditur. Cùm illum proximè ad præcipitem locum ac decliuem acceſſiſſe videt, explicatis in orbem alis, illius oculos quatit, & ea quæ ante pedes ſunt, nihil illum prouidentem, magna vi præcipitem agit, laniatuq; ventrem appetens, quantum eius cupiditas fert, nullo deinde negotio prę da potitur. Ab aliena præda ſe continet. nihil enim tale etſi humi iacet attingit, ſed ex ſuis laboribus gaudet, atq; a communicando cum aliis ſe ſuſtinet. Poſteaquam expleta atq; exſaturata eſt, ſua aſpiratione graui & tetra reliquias imbutas relinquit, aliis iam ad vſum ineptas, Ælianus.

De pugna polypi cū aquila.

De aquila pugna cū tauro.

E.

Accipitrum vel aquilarum pullos fune longiſſimo ab excelſis montium rupibus in ſportis demiſſi auferunt è nidis, Albertus. Aquilas quicunque Caucaſum habitant inimicas habent: quamobrem illarum nidos vbicunq; apparent, igniferis ſagittis incendunt, laqueos inſuper ad eas capiendas tendūt, Prometheū vlciſci dictitantes, Philoſtratus in vita Apollonij. Falcones & herodij eiecti à parentibus,

De ratione capiendarum aquilarū.

De eisdem cicurandis & ad venationem instituendis.

& retibus au[illegible]pum capi in region[illegible] vbi nunquam nidi eorum inueniuntur, peregrini vocan[illegible] Albertus. ¶ Plu[illegible] aqui[illegible]arum esse genera satis notum est, quorum ad venationem nonnullis vtim[illegible] Grapaldus. Aqui[illegible] capi debet ad[illegible]uc parua. solet enim audacia & ingenio per ætatem proficere. q[illegible]re difficilius adul[illegible]a capitur. Tardiuus. Aquilæ cicurantur, quæ paruæ scilicet nidis exemptæ fu[illegible] nam illas quæ in [illegible]entate ad[illegible]leuerunt non tuto cicurauens. quoniam facile propter audaciam suam [illegible] robur instruentis faciem aliásve partes grauiter læderc[illegible]t. Mansuefiunt autem vt hominibus ve[illegible] acquirant quasi[illegible]bet aues magnas: præcipuè vero vt ca[illegible]um auxilio capiant lepores, cuniculos & ca-preolos. Qui aquilam ad venationem effert, debet esse robustus, vt pondus eius sustinere possit. Et [illegible]um cùm viderit prædam à cane deprehensam, aquilam consuetam & instructam dimittet, quę semper super canes volabit, & cùm leporem viderit subito descendet & capiet eam, Crescentiensis. Herodius cicur super manu sedens gestari nō potest, sed potius brachio toto sustineri debet ab humero vltra manum pelle ceruina munito. & cum volare conatur, dimittenda est ne brachium gestantis lædat. itaque aut coopertis fertur oculis, aut cùm volare cupit dimittitur. Reuocata, redit ad brachium aucupis vt vel prædam adepta vel frustrata, quiescat, Albertus. ¶ Rubeus color laudatur in aquila & oculi [illegible]fundi, præsertim si nata sit in montibus occidentalibus, Tardiuus. Plura leges quod ad electionem aquilæ, supra in *B.* ¶ Quum aquila volans caudam extendit, & se circa illam cōuertit, & versus pl[illegible] aliquam ascendit, signum est meditantis fugam: Item si nō descenderit ad sonum pastus offerendi forte nimis satura est, aut nimium obesa. Ne igitur fu[illegible]iat consue pennas caudæ ipsius ne extēdere [illegible]sit, nec ad volatum eis vti: aut depluma ambitum po[illegible]cis, ita vt podex nudus appareat. sic enim pr[illegible] frigiditatem aeris sublimis, nō conabitur tam alte volare. Verum tunc timendum est illi a cæte[illegible]lis. quas propter caudam consutam euitare non poterit, Tardiuus. Quum aquila pugno rel[illegible]cto [illegible]lum volat, aut in terra, signum est fugitiuæ. quòd si periculum sit, ne tempore illo quo aues libidine incensæ genera[illegible]ni operam dant, aquila aufugiat, dabis ei in cibo arsenicum siue auripigmen[illegible]um [illegible]beum, quod [illegible]bidinem eius extinguet, Idem. Quum aquila dominum suum circumuolat, sic vt non longe ab eo recedat, signum est fugitiuam non futurā, Idem. Aquila ([illegible] capit accipitrem, & quam uis aliam auem rapac[illegible]m, aquilam quoq; cicurem, quum viderit eas gestare lora pedum, cibi id aliquid esse putans. hoc periculum igitur euitandi causa lora pedum aquilæ cicuri, aut cuiuis aui rapaci volaturæ, adimito, Tardiuus. Aquilæ quædam cicuratæ in [illegible]artaria eo[illegible]am in lupos mittere, eosq; in tantum di[illegible]uexare non dubitant, vt ab hominibus sine labore & periculo capi possint, Paulus Venetus. Lepores & vulpes (inquit Ælianus) ad hunc modum Indi venantur, neque enim ad capturam eorum canibus e-gent: aquilarum & coruorum & miluorum pullos educunt ad venationemq; instituunt. Instituendi ratio hæc est: Primum vt ad leporem & vulpem mansuefactos carnem appenderunt, eos de manibus dimittunt, ad quos à tergo insequendos auibus emissis fruendæ carnis ad eos ipsos alligatæ potestatem venatores concedunt. Aues autem acriter insequuntur, & simul vt vel hanc, vel illam ceperint præmium pro captura carnem consequuntur. Hæc nimirum apud eos prosequendi has bestias maxime lecebra est. Postea vero quam eas exactè ad venandi scientiam erudierunt, in montanos lepores, ac [illegible]ras vulpes emittunt. aues consueti prandij spe quæ ex obiecta præda eis ostenditur, & insequ[illegible]ntu[illegible] & celeriter comprehendunt: atq; vt Ctesias ait, quod ceperunt, dominis rep[illegible]ant, non planè [illegible] carne illa prædę domesticæ antea appensa, sed ex fera præda nunc viscera lia[illegible]ras esse. Nut[illegible]a[illegible] omni genere carnium, nec facile morbo corripitur. cum leporem ceperit, pascatur eo sæpi[illegible]t[illegible] libentius persequatur, Crescentiensis. Plura de cibo aquilæ *vide* supra in *C.*

Aquilarū pullis captis & ad palū alligatis parantes omnis generis prædam adferunt quæ ab accolis aufertur & colligitur.

¶ Qui prope nidum aquilæ habitant, vnum ex pul[illegible]s e[illegible]us ac[illegible]cedentes ad nidum armati, [illegible] capitibus, timore aquilæ. auferunt, & ad palum alicubi al[illegible]gant. [illegible]um illi vociferant, paren[illegible]es [illegible]runt lepores & cuniculos, si in locis illis reperiantur, & gallinas & anseres, quæ accolæ [illegible]bi[illegible]unt. [illegible]terdum feles ac vulpes. nuper quidam pullo sic alligato gallinā attulerunt cum pullis aliqu[illegible]nas matris, qui sine vlla læsione ab accolis collecti & nutriti sunt, Crescentiensis. Aquilæ ma[illegible] roces in Liuonia regione Septentrionali (inquit Albertus) piscibus, auibus, & quadrupedi[illegible] suos nutriunt. Incolæ autem nidis exemptos sub arboribus ponunt aluo ligata vel consuta, vt cibi[illegible] tium amittant. Parentes verò nihilominus auium pisciumq; prædam apportant, quam incolæ [illegible]gunt vt se & familias pascant. interdum tamen soluunt pullis anum ne moriantur, quo præda frua[illegible] diutius. Et aliquando quidam, vt ab illo ipso homine fidedigno accepi, in vno nido aquilarum an[illegible]e quam pulli complerentur, plus quam trecentas anates, & supra centum anseres, lepores circiter q[illegible] draginta & [illegible]urimos ma[illegible]nos pisces collegit.

¶ A[illegible]x, [illegible]bet vastæ altis pinnis quæ rigorem habent, aluearia emundentur qua[illegible] emun[illegible]tu[illegible]t, Columella. Scythæ, & inprimis Androphagi ex eis & Melanchlæ[illegible] maspi aquilarum [illegible] ulturu ossibus ad tibias vtuntur, [illegible] μελιῶν, [illegible]

F.

Aquila in cibo interdicta est a Deo.

Aquila D[illegible].14. [illegible] eut. 11. inter aues immundas recensetur. Aquilæ cibum nobis interxit [illegible]ot, vt [illegible]pa[illegible]um, insinuans nullo commercio illi[illegible] hominibus qui per rapinam v[illegible]ungi n[illegible]p[illegible]e[illegible] C[illegible]enens lib. 3. Pædagogi & Stromateon 5. Aquilam, haliæetum, vulturem

& huiusmo-

& huiuſmodi ſublimiperas ac rapaces aues, Moſes in cibo prohibuit, faſtum ſcilicet ſupra alios ſe extollentem & rapacitatem damnans, Procopius.

G.

Remedia ex aquila

Vultur eadem omnia poteſt quæ aquila, ſed infirmius. pro vulture etiam abſente accipiter ſubſtituetur, ſed minore efficacia, Kiranides. Aquila quomodo mactari, & vt ſingulæ eius partes ad remedia valeant, adiurari debeat, idem author lib. 3. ſuperſtitioſiſſimè deſcribit. ¶ Pellis aquilæ curata *pelle.* diligenter cum plumis ſuis, & ventri ſtomachoq́; pro faſcia appoſita, colicos magnificè adiuuat & ſtomachicos: & eos qui colicam (vitio) ſtomachi patiuntur, liberat, & concoctionem iuuat, Kiranides. *Penna.* ¶ Aquilæ pennam vel alam ſi quis ponat ſub pedibus mulieri in partu laboranti, mox pariet. vbi verò primum pepererit, tolles pennam, Kiranides. ¶ Ad cephalalgiam magnum miraculum: Os capitis a- *Capite.* quilæ alligatum patienti in corio ceruino verticem ſanat. tempora verò aquilæ hemicraniam curant, dextrum dextro alligatum, ſiniſtrum ſiniſtro, Kiranid. Ad dolorem hemicranij: Aquilæ capitis os, aut vulturis, dextrum dextro lateri dolenti, ſiniſtrum ſiniſtro appende, Galenus Euporiſt. 3.34. ¶ Cere- *Cerebro.* brum aquilæ cum oleo & modica cedria inunctum, ſcotomaticos & omnem capitis effectum ſanat, Kiranid. Cerebrum perdicis aut aquilæ in vini cyathis tribus morbo regio reſiſtit, Plinius. Oculis aquilæ cerebro aut felle inunctis claritatem viſus reſtitui dicunt, Idem. his quidam verba eodem in loco ſequentia, cum melle Attico, adiungunt: alij ad ſequens medicamentum referunt. Et alibi, Aquilæ cerebro vel felle viſus claritatem reſtitui & ſuffuſiones curari dicunt. Hepar aquilæ ſiccum & tritum, eum proprio ſanguine ac oxymelite per dies decem (potum) epilepticos ſanat, Kiranides. ¶ Fel omne *Hepate.* acre eſt & calfacit, ſed aliud alio magis aut minus: aquilinum inter efficaciſſima numeratur, Dioſcor. *Felle.* Accipitrum & aquilarum fella nimis acria ſunt, quin etiam exedunt, quod vel colore ſuo æruginco teſtantur, qui tamen interdum niger reperitur, Galenus de ſimplicibus to. 13. Apud eundem de compoſit. ſec. locos 4.7. fel aquilæ miſcetur ocularibus compoſitionibus ad ficoſas aliasq́; eminentias, & oculorum ſuffuſiones, &c. De vſu huius fellis ad oculorum claritatem reſtituendam, & emendandas ſuffuſiones, Plinij verba recitaui paulò ante inter remedia ex cerebro aquilæ. Aquilæ quam diximus pullos ad contuendum ſolem experiri, mixto felle cum melle Attico inunguntur oculorum nubeculæ & caligationes & ſuffuſiones, Plinius. ſcripſerat autem hoc facere haliæetum. ſed alij hanc facultatem ſimpliciter aquilino felli adſcribunt. Oculis hebeſcentibus felle aquilæ cum melle Attico inunctis, viſus præſtatur acutiſſimus: vt non ſibi tantum, ſed hominibus quoq; acutū cernant aquilæ, Ælianus. Idem remedium Sextus ad ſuffuſionem oculorum cōmendat. ſed quidam (inquit) illud magis prodeſſe credūt, qui his medicamentum hellebori ℔.j. aut dimidiam myrrhæ, tantundem mellis Attici, obtemperatam faciunt inunctionem, (ſed vidētur hæc verba corrupta.) compoſitio fortè talis eſt, vt fellis & hellebori ana ℥.j. myrrhæ & mellis Attici ana ℥.ſ. ad inunctionem miſceantur. Fel aquilæ cum ſucco praſij herbæ myrrhaq́; & melle fumum non experto, inunctū oculis, omnem obſcuritatem & hebetudinem tollit, nec vllum in eis vitium fieri ſinit, Kiranides.

¶ Tuſſi medetur lingua aquilæ collo ſuſpenſa, Galenus Euporiſt. 3.37. *Lingua.*

¶ Ad lumborum dolorem, aquilæ pedes euellunt in aduerſum à ſuffragine, ita vt dexter dexteræ *Pedibus.* partis doloribus adalligetur, ſiniſter læuæ, Plinius.

¶ Stercus anſerinum præ nimia acrimonia inutile eſt. conijcio autem ita eſſe & accipitrum & a- *Stercore.* quilarū. Verùm fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt, Galenus. Verrucas & myrmecias fimus aquilæ illitus curat, Kiranides. Florentinus in Geoponicis confirmat illuc nunquam acceſſurum ſerpentem, vbi aquilæ aut milui fimus cum ſtyrace in ſuffimentum fuerit adhibitus. Aquilæ fœminæ ſtercus cum melle ſynanchicos ſanat, & quaſuis paſſiones circa collum, & ad tuſſes prodeſt, Kiranides. Fimus aquilæ ſuffitus, in partu laborantes adiuuat mulieres, & corruptos fœtus educit, & ſecundas extrahit, Idem.

¶ De aetite lapide quem Latinè aquilinum dixeris, aut aquilæ lapidem, vt Sextus. Quòd aquilæ *De aetite lapide.* hunc lapidem, & quam ob cauſam, in nidos imponant, ſupra in C. docuimus. Tribus primis aquilarum generibus, (hoc eſt *melanæeto, pygargo, morphno*) & quinto (hoc eſt, gneſio) inædificatur (fortè non ſimpliciter imponi, ſed cum reliqua materia intertexi & implicari ſentit) nido lapis aetites, nihil igne deperdens, Plinius. Eſt autem lapis iſte prægnans, intus cùm quatias alio velut in vtero ſonante, Idem & Dioſcorides. Aquilæ lapis in ventre eius aut in nido inuenitur, Sextus. Aetites lapis gignitur in Euphrate fluuio Parthiæ, Chryſermus apud Stobæum. De aetite non conſtat: ſunt qui è montibus Caucaſeis, alij ab Oceani littore peti tradunt, colore cādidiſſimo, ſpiritu grauidum, qui etiam ex agitatione ſonum edat: ita potentem vt aquæ bullientis in lebete feruorem extinguat, Oppianus in Ixeuticis. Aetites duas naturas habet. alter rarus & inanis eſt, alter denſus ac ſolidus, Zoroaſtres in Geopon. 15.1. Aetites lapis (inquit Plinius 36.21.) ex argumento nominis magnam famam habet. Reperitur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo volumine diximus. Aiunt binos inueniri, marem & fœminam: nec ſine ijs pare- *Quatuor aetitæ huius lapidis genera.* re quas diximus aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorum quatuor. In Africa naſcentem puſillum & mollem, intra ſe ac veluti in aluo habentem argillam ſuauem, candidam, ipſum friabilem, quem fœminei ſexus putant. Marem autem, qui in Arabia naſcitur, durum, gallæ ſimilem, aut ſubrutilum, in

aluo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro inuenitur, colore illis in Africa nascentibus simil[is] amplior tamen atq; dilatatus: cæteris enim globosa facies. habet in aluo harenam iucundam & lap[il]los, ipse tam mollis vt etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiusius appellatur, nascens iuxta Leucadem in Thaphiusa (oppido Cephaleniæ,) qui locus est dextra nauigantibus ex hac ad Leucadem, inuenitur in fluminibus, candidus & rotundus. huic est in aluo lapis qui vocatur callimus, nec quicquam tenerius, Hæc Plinius. Apud nos (inquit Ant. Brasauolus Ferrariensis medicus) duo genera sunt, alterum album marmoris colore & effigie: alterum nigrum, subnigrum, vel cinereum. Vocant & lapidem prægnantem quòd intus alterum lapidem album contineat, qui sonat si quatiatur. In aquilarum nidis inueniri scribunt veteres, quod nos nunquam fieri putamus. Frequens est in Apulia monte Gargano, & variis Apennini locis. Albus in fluminibus inuenitur, (præcipuè circa initia riuorum & fluminum.) Ex Armenia alioqui Alexandriam vehitur, inde Venetias. Abutuntur eo quidam ad multas superstitiones & vanitates. hoc volunt furta detegi, hoc non possunt etiam optima cibaria edi, hoc futura prædicere tentant, hoc deprehenduntur vxorum furta, Hæc Brasauolus. Lapis aquilæ inuenitur in India inter Chimonas & Sarãdin, (aliàs Chimoas & Sarandi.) Græci antarron (vox apparet corrupta, fortè a Græca apud Dioscoridem χετόχιον, nisi potius χετόχιον legendum est. est enim (inquit) aetites χετόχιον ἐμβρύων, hoc est amuletum retinens fœtus) id est alleuiantem partus. Repetta est autem huius lapidis facultas ab ipsa aquila. nam cùm aquila fœmina paritura est oua, mas ei hunc lapidem ex India allatum supponit, vt facile & minori dolore pariat, Serapio. Hic lapis ex India adfertur, similis castaneæ, nisi quòd habet colorem nebulæ vel pulueris, (aliàs, colorem vellereum, fortè cinereum) & cùm agitatur, lapillus alius interior auditur, qui fracto exteriore apparet sicut auellana, ad albedinem declinans, Rasis apud Serapionem. idem alibi (inquit Serapio) hunc lapidem ouo similem facit. Multa eruditè de aetitis eorumq; differentiis scribit Georg. Agricola lib. 5. de natura fossilium. Vt belemnites (inquit) aut terram aut arenam aut lapidem in se continet, ita geodes amplectitur terram: aetites lapidem vel arenam, enhydros liquorem. sed hi differunt à belemnite figura. nam pleriq; omnes in speciem orbis globati sunt, sed modò absoluti, modò compressi. eum certè qui complectitur terram Plinius aliàs in aetitis numerat, aliàs geoden vocans separatim persequitur. Dioscorides geoden ab aetite distinguit: quòd ille terram, vnde ipsi nomen impositum, hic lapidem contineat. adeò certè magnam cognationem inter se habent, vt ex eadem constent materia, non aliter ac belemnitę diuersas res etiam ipsi continentes, vt ferè in eodem loco gignantur. gignũtur autem in Saxonibus ad Hildesheimum: in Misenorũ montibus ad Salam, & non longè ab Aldebergo, ac verò etiam sub arce Motestha, inueniuntur verò cùm torrentes ex magnis & assiduis imbribus terram eluunt. Dictus est aetites vel à colore aquilæ candicãte cauda, vt sentit Plinius: vel quòd in aquilæ nidis reperiatur. Misenus non longè ab Aldebergo repertus in rutilo niger est, (&c. omitto enim differentias eorum quas adfert mox à colore, odore, figura, magnitudine, duritie, asperitate, & contrariis, postremò à contentis.) Quidam cùm quatiuntur, sonum nõ ædunt, quòd calculi intus adhæreant: sonant verò in quibus illi liberi ac solui intus iacent. Nec verò pæantides, gemonides etiam vocatæ, quæ in Macedonia inueniuntur iuxta monumentum Tiresiæ: nec cissites qui nascitur in Ægypto circa Copton: nec gasidane, quam Medi & Arbelitæ mittunt, alij sunt lapides quàm aetitæ candidi. quia enim ipsi medentur parturientibus, pæantides vocantur: quia prægnantes quasi fiunt & pariunt alterum lapidem, appellantur gemonides: quia cõcipiunt, cissitæ (sed ita cyssitæ potius per y. dici deberent) nomen inuenerunt. Gasidanæ vocabulum peregrinum est, tamen quia cõcipere dicitur, & intra se partum fateri concussa, satis intelligimus etiam aetiten esse. Verùm de his lapidibus quisq; quod sibi videbitur verius sentiat. Omnino autem iam dicti lapides sunt hi, quos Theophrastus & Mutianus parere crediderunt. Enhydros quoq; ad aetitas pertinet, Hęc Georg. Agric. Aëtitæ genus vnum (inquit Christoph. Encelius) prægnans est arena & lapillis. aliud chelonitide (sic vocat impropriè lapidem cui species sit conchæ, pectinis aut strombi.) aliud silicem candidum continet. talem ego ad Albim inueni, candidum, subrotundum, durissimum, in cuius superficie cellulæ erãt tanquam in fauis apum: cuius speciem alteram aliquando extra matricem (lapidem continentem) inueni solam, pilei quadã forma. ¶ Vidi ego aetiten magnitudine & forma paruæ pilæ lusoriæ, planè rotundum, ex russo albicantem. & alterũ oblongiusculũ, angulosum (tribus aut quatuor angulis) spadiceum ferè vel magis fuscum. longitudine pollicis transuersi, crassitudine minimi digiti ferè. vterq; lapillu continebat. item alium ex Palæstina allatũ, asperum sabulo, nigricantem, latum qui arenam continebat. alium deniq; oui figura. Aëtites siue geodes quem aperui dum hæc scriberem, russus erat, magnitudine pruni, terra siue argilla prægnans albicante, glutinosa, terræ sigillatæ vulgaris colore saporeq;. crustam quoq; ambientem ex eadẽ substantia induruisse gustus prodebat. crusta quidem potentius quàm argilla siccare & astringere videbatur. Eadẽ, vt conijcio, generatur cum argillæ exiguæ massæ (possunt aũt in aquis & fluuiis volutatione offensioneq; tum diuidi in exiguas partes, tum in figuram rotũdam redigi) per superficiem frigore indurantur: aut forsitan etiam calore, siue Solis, siue ex terra subeunte, vel temporis diuturnitate. Exiccatis autem exterioribus & in crustam conuersis, tanquam in oui generatione, interiora molliota manent & humiditatem suam conseruant, vt quæ per crustam nimis densam euaporare non possit. Quòd si fortuitò massula non mera argilla constet, sed lapillum arenásve contineat,

Lapis prægnans.

Georg. Agricolæ de eodem lapide sententia.

Descriptio aetitarũ quos vidit hic author.

Qua ratione generetur hic lapis.

neat, ea quoq; in medio relinquuntur, crusta ambiente propter exiccationem se contrahente, minusq; loci occupante. quare spacium aliquod inane relinquitur. vnde sonitus. Hęc quidem de generatione & differentiis aetitæ obseruaui. & vt naturam quoq; eius experirer, bis vnum huius generis igne candefeci, qui nihil inde lædi aut mutari visus est, ne colore quidem: vt conijciam eandem ferè eius substantiā esse, quæ argillæ illius ex qua vascula fusoria aurifabrorum fiunt. ¶ Vultures quum cœperunt oua ædere, aliquid adferunt ex Indico tractu, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumq; subinde reddat. Quod vbi sæpe apposuerunt, multos fœtus producunt: sed vnus tantum remanet qui immusulus vocatur, Textor. ¶ Chymistæ aëtiten pro chrysolito, & porphyrite, & chrysochromo cognomine Macedonico, & polychromo accipiunt, Hermolaus in Corollario. Ocytocius lapis est minor aetite, planus tactu & resonans, Kiranides 1, 24. Et alibi, Aëtites lapis rubeus est colore vt cera. gestatus seruat in vtero fœtus, & abortus prohibet. est enim ocytocius, (fortè χετόκιον, vt Dioscorides habet.) ¶ Lapis echites (corrupta vox pro aëtite) id est aquileus, gemmarum optima est, coloris punicei, & vocatur ab aliquibus herodialis (ab indoctis scilicet, qui herodium vt dixi in A. pro aquila maxima & nobilissima accipiunt) eò quòd aquilæ eum in nido ouis suis apponant, Albertus. Aëtiten aliqui dixere gagaten, (alias gagiten,) Plinius. Seruius quoq; aëtiten nominat gagaten. sed gagaten scimus esse longè diuersum lapidem, qui cùm vritur odorem sulphureum reddat, vt Plin. alibi scribit: aut bituminosum resinæve, vt Dioscorides & Orpheus. itaq; non potest nihil igne amittere, neq; frigidissimus esse, quæ duo aetitæ attribuuntur. quanquam de gagate Plinius refert, vti eo magos in ea quam axinomantiam vocant, & peruri (inquit) negant, si euenturum sit quod aliquis optet. sed magicum hoc, non naturale est. Strabo gangiten in Armenia repertum scribit quo serpentes fugentur, hunc (gagiten seu aetiten Plinij) an alium accipiat, nondum liquet, Hermolaus. Mihi vero dubium non est, quin gagaten intellexerit Strabo. hoc enim tantum serpentes fugari authores scribunt, non etiam aetite. Alius ab aetite est gagates vel gangites lapis, quem Nicander ἐγγαγίδα πέτρην dixit, medicis notus, Cælius. Cæterū cùm aetites igni resistere possit, teste Plinio: & aquæ bullientis in lebete feruorem extinguere, vt Oppianus scribit, (alij idem de iaspide tradunt) eo quidem nomine pyrimachus dici posset. Sed alius est lapis pyrimachus cuius meminit Aristoteles lib. 4. de Meteoris, scribens illum quoq; vt ferrum igne vehementer liquari: & quod ab eo igne soluto fluat, rursus concrescere & durari. Eiusdem & Theophrastus meminit in lib. de lapidibus. Interpretes Aristotelis qui nam hic lapis sit, non docent, aliqui recentiorum pyritem esse suspicantur. Pyrimachum aliqui alabastrum esse dicunt, quod non credo: alij lapidem è quo ignis ferro excutitur, Niphus. Bellonius in Memorabilibus suis cap. 53. lapidem quendam describit, quem Græci vulgò *arbeston*, alij *varoutnicon* nominent, &c. qui an sit pyrimachus, inquirēdum est. Est & amiantus lapis alumini similis qui nihil igne deperdit vt scribit Plinius. sed hunc non puto liquari, vt neq; aetiten. liquari enim & nihil deperdere, fortè solius auri est.

De gagate an idem sit cum aetite.

Lapis pyrimachus.

¶ Aetites ad multa remedia vtilis est sed vis illa medica non nisi in nido direptis, Plinius. Et alibi, Lapis aetites in aquilæ repertus nido, custodit partus contra omnes abortuum insidias. Aetitæ omnes grauidis adalligati mulieribus vel quadrupedibus, in pelliculis scarificaó, vteri animalium continent partus, non nisi parturiant, remouendi, alioqui vuluæ excidunt. Sed nisi parturientibus auferantur, omnino non pariunt, Idem 36. 20. est autem obscurum quid sibi velit per hæc verba scarificati vteri: & fortè corruptus est locus: malim ego, lubrici vteri animalium, ex Dioscoride. Aetites mulieribus commodus abortibus aduersatur, Ælianus. Phylacterium est prægnanti, & præstat vt mulier partum perferat, Sextus. Aetites alter densus est & solidus, qui mulieribus alligatus perficit fœtus: alter rarus & inanis intus, (videtur hìc aliquid deesse, tum quia de facultate posterioris nihil dixit, tum quia Græcè legitur: ἀλλ' ὁ μὲν πυκνὸς τελεσφόρος, &c. & sequi debebat, ὁ δ' ἀραιὸς, &c.) Zoroastres in Geoponicis 15. 1. Collo appensus aetites amolitur abortum, Author incertus. Vt fœtus retineatur, lapis aetites appendatur, Galenus Euporist. 2. 57. Aetites sinistro brachio adalligatus contra muliebrium locorum lubricitatem fœtus in vtero retinet. parturientibus verò à brachio sublatus femori alligandus est, vt sine dolore fœtus excludatur, Dioscorides. Collo mulieris suspensus conceptum impedit, Constantinus: per errorem fortassis, quòd apud Dioscoridem vel ipse vel alius quem sequutus est, ἀτόκιον pro χετόκιον legerit. Non igitur pugnant authores si alij appenso hoc lapide fœtum retineri, alij promoueri partum & facilem reddi tradunt: quoniam diuersis corporis locis alligatus diuersum præstet: nempe supra vterum retineat, infra vterum verò detrahat partum. quanquam Chrysermus apud Stobæum aetiten ait obstetrices difficulter parientibus super vteros (ἐπὶ ταῖς γαστέρας) imponere: & sic illas confestim ac sine dolore eniti. Aetius verò 16, 21. aetites (inquit) super ventre gestatus, prægnantes fœtusq; conseruat, nec sinit vuluam emollescere. Mulieribus & cæteris animalibus si supponatur hora partus, facile minoriq; dolore parient, Serapio. habetur autem (inquit) apud nos à quam pluribus, & persæpe hanc vim ei verè attributam esse experimento cognoui. Hoc idem Rasis (Serapione citante expertum se ait. Nos superioribus diebus periculūm aetitæ in parturiente facientes, nihil iuuamenti obtinuimus, Amatus Lusitanus. Iac. Syluius in Gallia vsu quotidiano huius lapidis vim probatam ait, vt supra quidem alligatus partum contineat, ad femina verò attrahat. Apud nos aliqui in hunc vsum hoc genus lapidum vel rude vel crusta superiore dempta complanatum, argento includunt, vt ad quanque corporis partem alli-

De remediis ex aetite.

ligari commodè possit: quasi verò vis certa huic lapidi insit fœtum ad sese attrahendi vt magneti ferrum. Atqui experimentis etiam hac in re non videtur fides habenda. quicquid enim appenderis parturienti, instantibus iam doloribus partus & vtero nitente, naturaq; mouente fœtum, vt plurimum paulò post pariet mulier: non minus fortè, quàm aliud quodcunq; à natura excernitur, si iam maturum sit ac nisus partis excernentis accedat, vt plurimum procedet, nisi nimium infirma & debilitata sit natura. Scio animum & fiduciam nonnihil præstare: sed hic verbis potius spe & consolatione plenis & religione confirmari, atq; in Deum dirigi debet, non in phylacterijs & amuletis hærere, ne per simplicitatem in illa fiduciam idololatria committatur. Conatur enim dæmon vt per alios innumeros dolos, sic præcipuè per magiam quæ verbis & amuletis vires mirificas tribuit, mentes hominũ à Deo abstrahere, hanc interim non magiam sed creatæ à Deo naturæ vim esse asserens. Scio etiam occultas rerum esse facultates, qualis est magnetis in attrahẽdo ferro. sed in illis, cùm ex primis aut secundis qualitatibus (vt physici & medici vocant) causas cur quidque fiat reddere nequeamus, vnam habemus communissimam, nempe totius substantiæ similitudinem aut dissimilitudinem. ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει φύσις εἰς τὸν ὁμοῖον. Quænam verò substantiæ similitudo, quæ vera sympathia lapidis ad fœtũ in vtero fuerit? An quòd similiter aliquid inclusum intra se gestat, quod concepisse, quoq; veluti grauidus lapis videtur, sicut vterũ fœtus? Sed ficta huiusmodi inter se rerum similitudo innumeras nobis superstitiones peperit. atqui magis ferme ridiculum est hanc facere similitudinem secundum substantiam, atq; animal pictum eiusdem substantiæ cum viuo asserere. Sed his omissis veniã ad reliqua quæ de facultatibus aetitæ authores tradunt. Omnes aetitæ exiccant: quidam insuper astringunt: ex quibus *geodes* ea quæ obscurant oculos, purgat: & cum aqua illitus, sedat inflammationes mammarũ & testium, Georg. Agricola. Verrucas & myrmecias aetites applicatus sanat, Kiranides. Prohibet casum epilepticorum, Euax & Albertus. hunc est fortè quòd Serapio scribit poni cum loco paroniæ. Tritus & exceptus ceroto parato cum cyprino (vnguento) aut gleucino alióve calfaciente, comitialibus magnopere prodest, Dioscorid. Adalligatus vna cum pisce aquila ossa contracta restaurat, Kiranides. Prodest cùm ad alia plurima, tum ad rigores qui per circuitus reuertuntur, & præsertim ad quotidianas facit si corpori alligetur, Trallianus. Aetiten lapidem cum ouo ac modico rosaceo podagris illini iubet Ætius 12.44. ¶ Κλεπτέλεγχος est, hoc est furta detegit, si quis eum imposuerit in panem qui edendus sit. nam fur panem illum quamuis commansum dentibus suis deglutire non poterit. eodem modo cum cibariis coctum, furem prodere aiunt, cùm cibaria illa deuorare nequeat, Dioscorid. Hunc morem sic deprehendendi furem in Græcia etiamnum durantem pluribus describit Bellonius in Memorabilibus cap. 23. Si quis de cibo aliquo tanquam venenato suspicionem conceperit, aetites in cibum impositus prohibet ne degluriri possit si venenum sit mixtũ: lapide verò subtracto nihil prohibebit quin cibus deglutiatur, Euax & Albertus qui hoc a Chaldæis prodi scribit. Kiranides videtur aetitæ lapidis facultates quasdam superstitiosas non satis distinguere a facultatibus attributis lapidi, quem ait reperiri in capite piscis aquilæ.

Superstitiosæ facultates huic lapidi tributa.

H.

Aquila vnde dicta sit.

a. Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur: quamuis etiam ab acutè volando dictam volunt, Festus. Aquila ab acumine oculorum vocata est, Isidorus. ab acumine: habet etiam tria acuta, visum, iram, & instrumenta venandi, quæ sunt vngues & rostrum, Albertus. Iouis ales, & Iouis armiger per antonomasiã absolutè pro aquila apud Vergilium ponuntur. *Vide* infra in *h.* Flammiger ales, pro aquila quæ Iouis fulminibus seruit, vt exponit Lactantius, Statius 8. Thebaid. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, pro aquila Iliad. ω.

Α'ετὸς vnde.

¶ Ἀετὸς, Atticum est: αἰετὸς commune. vtroq; modo apud Aristotelem scriptum inuenio. Attici vt pro κλαίω, κλάω: sic ἀετὸς sine iota proferunt, idq; aptius, vt videtur, quoniam παρὰ τὸ ἀΐσσειν (hoc est ab impetu volandi) hæc auis denominatur, Orion apud Etymologũ. Aetòs dicitur à verbo ἀΐσσω quod est impetũ facio, quasi ἀιτός. vel παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι. fertur enim illam à Ioue semper veri euentus nuntiam emitti, Etymologus. vel ab α particula intendẽte & nomine ἐτεὸς, ὡς λίαν ἀληθὴς καὶ αἴσιος ἐν τοῖς οἰωνίσμασι. vel quoniam Ioui, qui allegoricè aerem denotat, sacra est, eadem origine qua aer, à verbo ἄω (id est spiro) deriuatur, Eustathius. ¶ Αἰβετὸς, aquila, Pergæis, Etymologus & Varinus. locus apud Hesychium deprauatus est. Ἴβυος, aquila, Varinus. Παραὸς, aquila Macedonibus, Idem & Hesychius. Alibi tamen apud eosdem inuenio, quòd aquila Macedonũ lingua ἀργιόπους dicatur: & rursus eadem lingua αἰγίποψ, apud Etymologũ & Varinum. Φλέγμας, aquila est fulua & vehemẽs: aut si Græcè mauis, ἀετὸς ξανθὸς, ὀξὺς, Hesychius & Varinus. sed pro Φλέγμας repono Φλεγύας, quam vocem Suidas quoq; pro aquila interpretatur. Φλεγύας est aquila, dicta ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ λαμπρὸς εἶναι, aliqui autem vulturi similẽ interpretantur. Μορφνῷ φλεγύᾳ, Hesiod. in Aspide. Varinus aquilæ nigræ interpretatur: & potest sanè à verbo φλέγω, φλεγύας pro nigro accipi, vt αἴθων ab αἴθω. sed de morphno aquila dicam infra priuatim. φλεγυὰν quidem & φλεγυρὸν Grãmatici βίαιον & λῃστρικὸν, id est violentũ & prædonem vel rapacem exponunt, quod aquilæ conuenit. Ἄρξιφος, aquila apud Persas, Hesychius & Varin. Ἀκυλεὺς, aquila, Hesychius. apparet aũt vocem esse corruptam à Latina. *Escos*, id est aquila auis, Syluaticus, corrupta forsitan voce à Græca aetos. Hyperionis auis est aquila fœmina, similis aquilę mari, Kiranides. Καταρράκτης, aquila, Sophocli in Laocoõte: harpyias etiã in Phineo catarrhactas vocat. sed catarractes vel cataractes

Varia aquilæ nomina.

propriè

propriè & priuatim vocatur non aquila ipsa, sed aquilæ similis quædam auis rapax, ὄρνεόν τι ἀετῶδες, vt Eustathius in Dionysium scribit: in parecbolis Homericis simpliciter genus auis rapacis interpretatur.

Epitheta aquilæ.

¶ Epitheta. Iouis ales, Iouis armiger (Æneid. 9.) quibus & per antonomasiam absolutè pro aquila vtuntur. Ferox, Horatius. Fulua, Æneid. 12. Et apud Textorem, Alitum regina, altiuolās, astriuolans, bellatrix, corusca, flammigera, grata Ioui, nubiuaga, nuncius Iouis, prædatrix, præpes Vergilio. (Vide Festum in dictione *præpetere*. Vergilius etiam præpetes pennas dixit: *Nec respirandi fit copia præpete ferro.* Ennius de pugna Cæcilij, ingruentibus in eum veluti imbre, telis.) rapax, regalis, regia, sublimis, venatrix. ¶ Αἰετὸς αἴθων, Iliad. ο. licet autem αἴθωνα interpretari vel à colore nigrum, fuluum, ruffum: vel ab animi feruore, aut ab impetu & vehementia volandi. Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. 17. Μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης, Odysseæ τ. Ἀγκυλοχείλην interpretantur vel qui χεῖλος, id est rostrum aduncum habeat, vel chelas, id est vngues vncos. Cleonem Aristophanes traducens, tanquam corrarium & pecunias publicas suffurantem βυρσαίετον ἀγκυλοχείλην cognominauit, quasi aduncas & rapaces manus habentem. Sed de huius vocis etymologia & interpretatione plura leges apud Varinum in elemento *Α*. Βασιλήιος ὄρνις αἰετὸς, Nicander. Accipitrem Homerus ὤκιστον tantum vocat, ἀετὸν verò κράτιστον simul & ὤκιστον. Ὀξὺς, in Epigram. Οἰωνὸς ταχὺς ἄγγελος, absolutè pro aquila, Iliad. ω. Αἰετὸς τανύπτερος, Hesiodus in Theogoniis. Τανυσίπτερος ὄρνις, ibidem de aquila. Τελειότατος πετεηνῶν, Homerus Iliad. θ. vbi Scholia exponunt aquilam auium maximam, vel auspicia perfecta præbentem, ἀποτελεστικώτατον. Ἀετὸς ὑψιπέτης, Aristoph. in Auibus. Ὑψιπέτης, Iliad. μ, & ν. Ὑψιπετήεις, Iliad. χ. Οἰωνῶν βασιλεὺς per antonomasiam, Pindarus. Ὠμηστὴς, Apollon. Argon.

De aquilo colore.

¶ Aquilus color est fuscus & subniger, à quo aquila dicta esse videtur, quamuis eam ab acutè volando dictam esse volunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. qui color incertus est inter album & nigrum, Festus. Aquila quidem germana colore ruffo & subrutilo describitur, melanæetus autem & anataria seu morphnus nigricant. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro est dictum, Idem. Corpore aquilo, Plautus Pœn. Colorem inter aquilum candidumq́;, Suetonius in Augusto. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod aquilæ est simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus, id est rapacibus. Aquilo ventus à vehementissimo volatu ad instar aquilæ appellatur, Festus. Vt aquilifero motanti cuspide sit comminatus, Tranquillus in Cæsare. sed legendum aquilifer casu recto, ex Plutarcho, Cælius. *Vide inferius inter icones.*

Aquilonus.

Aquilo ventus.

Αἰτοὶ καὶ ἀετώματα, templorū tecta dicta sunt.

¶ Legimus in templis etiam vocari ἀετοὺς, id non aliud indicat, quàm tecta, quæ item pterà vocant, sed & aetómata, sicut in Agamemnone auctor est Ion, (ex Scholiaste Aristophanis.) Corinthiorum autem fuisse inuentum id cecinit Pindarus, quum in Olympiis ita scribit de Corinthiis, Τίς γὰρ θεῶν ναοῖσιν οἰωνῶν βασιλῆα δίδυμον ἔθηκε; Antè verò retroq́; aetómata concinnari solita, prodidit auctor Didymus, Cælius. Corinthij inuenerunt τὰ ἐπάνω τῶν ναῶν διπλᾶ ἀετώματα, Scholiastes in Olympia Pindari Carmine 13. Sed alij videntur aquilæ effigiem interpretari apud Pindarum, quæ templis imponi solita sit, vt ex hisce Scholiastæ verbis colligo: Ὁ ἀετὸς οἰωνῶν βασιλεύς ἐστιν, ὁ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τιθέμενος. Πτερὰ καὶ πτέρυγας, καὶ ἀετώματα, καὶ ἀετοὺς, id est pinnas & aquilas vocant tecta templorum, Varinus & Suidas. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον, Galenus in Glossis & Suidas. hoc est tectū quod vtrinq; in altum tendit figura triangulari. neq; enim omnia tecta hac specie constituuntur. apparet autem non modò templorum, sed quarumuis ædium tecta in hāc formam constructa sic dicta fuisse. Solent autē ditiores huiusmodi tectis ante & retro muros triangulari figura per interualla scansilia se colligentes in mucronem, pinnarum extensarum similitudine, adiungere qui ipsi muri vel pinnæ murorum an similiter aeti vel aetómata dici possint, iudicēt alij. Ἀετὸς, vel αἰετὸς, τὸ ὀρόφωμα τὸ κατὰ τὸν ὄροφον ὅπερ τινὲς ἀέτωμα χελῶνα, ἀπὸ τοῦ ἔχειν ἐμφερὲς τῇ πτήσει τοῦ ζώου, Suidas & Etymologus. Eustathius simpliciter aetòn & aétoma partem templi esse scribit, sic dictam à similitudine alarum aquilæ. Galenus libro 3. commentariorum in Hippocratem de articulis, Ἀέτωμα οἴκου (inquit) vocat culmen seu supremam domus partem triangulari forma. nam si solarium (ἡλιαστήριον) quispiam facere velit, loco tegularum aream planam constituet. at si tegulas imponat, ea forma tectū erigit, qua facilè pluuialis aqua defluere queat. vnde in altum medio culmine à posteriore in anteriorem partem per lungitudinem porrecto hinc & inde supra laterales parietes tectum humiliter deducitur, vt geminarum demissarum alarum speciem præferat. ex qua similitudine veteres huiusmodi tecto aetomatis nomen indidisse videntur: quod & ἀετὸν appellarunt cùm alij, tum Diocles Carystius hunc locum paraphrasticè reddens, Hæc ferè Galenus. Græcus quidem codex admodum deprauatus est. Interpres Latinus vertit *lacunar*, & *testudinatum*, quàm rectè viderit ipse. Ἀετὸν quidem dictum apparet, quòd in tali contignatione tecti, trabes inter se oppositæ, colligatæ videantur & connexæ. Aquilas templi Tegeatarum Pausanias in Arcadicis dixit. Τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετὸν, Aristophanes in Auibus. Ἀετὸς, τὸ ἐφ᾽ ἑκάστῃ κνήμῃ τοῦ τροχοῦ σιδήριον, id est ferramentum iuxta singulos rotæ radios, Pollux, Etymologus, Hesiodus & Varinus. καὶ κυμάτιον τὸ ἐν τοῖς γείσοις, Hesiodus & Varinus. ¶ Ἀετιδεῖς, pulli aquilarum Æliano, Suidas. ¶ Ἀέτειον πτερὸν καὶ κρέας, id est aquilinam pennam & carnem Græci dicunt, Suidas. ¶ Ὄρνεον, ἀετῶδες, auis aquilæ similis, vt de catarrhacte & harpe auibus apud Grammaticos legimus.

Ἀετὸς ἵππος. ¶ Ἀετὸς ἵππος, equus celerrimus, in epigrammate Archiæ, Anthologij 1. 33. pro equo omnium pernicissimo, quando aquila inter aues velocissima est. Oppianus Iberos equos tantæ celeritatis esse scribit, vt solæ cum eis aquilæ certare possent. *Ἀετογνώμονες equi.* Ἀετογνώμονες dicti equi à genitiua quadam nota, quam habent circa armos, à Sarmatis probantur tanquam ad cursus aptissimi: improbãtur qui eadem circa caudam & clunes habuerint, Absyrtus 115. Conuenit sanè à pernicissima auium aquila equos etiam velocissimos sic appellari, etsi nulla huiusmodi corporis nota foret. *Exaetus.* ¶ Exaetus dicitur aquila dum nutrit pullitiem à fortitudine sua degenerans, adeo vt fœtus ferarum rapere non queat, vt in G. docuimus. *Aquila piscis.* ¶ Est & aquila piscis, ἀετὸς apud Athenæum. Καρχαρόδοντα dicuntur, quorum rotundi & alternatim (vel pectinatim) inuicem inserti dentes sunt, vt leo, canis, pardalis, ἀετίδες & pisces carniuori, Scholia in Aristophanis Equites. ¶ Aetites lapis descriptus est in G.

Ἀετὸς herba Libyca. ¶ Ἀετὸς herba quædam in Libya nascens, Varinus & Etymologus. sed ἀίρος etiam tanquam herbæ nomen apud Varinum legitur, voce nimirum corrupta. Galenus lib. 6. de simplicibus medicamentis refert Pamphilum quendam in opere suo de herbis grammatico & magico potius quàm medico, ἀετοῦ, id est aquilæ herbæ meminisse, cuius apud neminem Græcorum mentionem se inuenisse scribat sed tantum in libro quodam qui Hermæ Ægyptio tribuatur de 36 sacris herbis horoscoporum, quas omnes (inquit Galenus) nihil quàm nugas & figmenta esse constat. Hæc fortè fuerit Prometheum dicta herba Apollonio in Argonauticis, quam fingit natam è sanguine Promethei aquila iecur eius depascente, vnde & radix sanguinolenta appareat: flore croceo cubitali, (vel cubitum distante à terra,) caule gemino. Scholiastes ait poetam hæc fingere. à nullo enim rhizotomo talem stirpem describi. Nos centaurij maioris tantum radicem succo manare sanguineo apud veteres legimus, cui tamen reliqua descriptio non conuenit. *Ἀετώνυχες herba.* Ἀετώνυχες, herba, Hesychius & Varin. Dioscorides (aut quisquis nomenclaturas ei adiecit) leontopodium dictam herbam, aetonychon etiam nominari prodit. Ægineta verò lithospermum aetonychi semen esse ait. Sed lithospermon ea est herba quàm vulgò milium solis vocitant, longè à Dioscoridis leontopodio diuersa. *Lignum aquilæ aromaticũ.* Lignum aquilæ quoddam dictum peregrinum & aromaticum hodie in nostrum orbem afferri audio. Herba quam Galli *ancholiam* vocant, nostri aquilegiam, aliqui angelicam, Matthæolus Senensis *aquilinam* nominat: aliqui amorem perfectum.

Aquila signum legionũ Romanarũ. ¶ Icones. In sceptris regum aquila erat, Scholiastes Aristophanis. ¶ Aquila fuit signum singularum legionum Romanarum: vnde aquilifer dicebatur signifer in Romana militia. Aquilam Romanis legionibus C. Marius in secundo consulatu suo propriè dicauit. Erat & antea prima cum quatuor aliis: lupi, minotauri, equi aprique singulos ordines anteibant. Paucis ante annis sola in aciem portari cœpta erat, reliqua in castris relinquebantur. Marius in totum ea abdicauit. Ex eo notatum, non ferè legionis vnquam hybernasse castra, vbi aquilarum nõ sit iugum, Plinius. Ex quibus L. Petrosidius aquilifer, quum magna multitudine hostium premeretur, aquilam intra vallum proiecit, Cæsar 5. belli Gall. Quum signa militaria, quum aquilam illam argenteam (cui etiam sacrarium scelerum domi suæ fecerat) scirem esse præmissam. Cic. 2. in Catil. *Signa decus belli Parthus Romana tenebat, Romanaque aquila signifer hostis erat*, Ouid. 5. Fast. *Infestisque obuia signis, Signa, pares aquilas*, Lucan. lib. 1. *Vt notæ fulsère aquilæ, Romanaque signa*, Ibid. Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonij, Galba ad Cicer. lib. 10. Iupiter egrediens ad bellum contra patrem Saturnum, aquilæ vidit augurium: cuius cùm vicisset auspicio, fictum est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam a felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur, Seruius. Primum signum totius legionis est aquila, quam aquilifer portat, Vegetius de re milit. 2. 13. C. Cæsare, M. Lepido Coss. decimæ legionis Aquilæ Cn. Pompeij filio, quæ fulmina tenebant, visæ dimittere, & in sublime auolare: ipse adolescens Pompeius victus, & fugiens occisus, Iul. Obsequens. Traditur primam aquilam, quæ in exercitu Crassi ferebatur, sua sponte cogente nemine, esse conuersam, aduersus Parthos proficiscentis, Plutarchus in vita Crassi. Ἀετοφόρων λεγεώνων, lib. 8. Sibyllinorum. *Aquila biceps signum imperij Romani.* Aquila etiamnum signum est imperij Romani, cui bina capita affinxerunt postquam imperium in Orientale & Occidentale diuidi cœpit. sed pictores dum elegantius quàm verius repræsentare aliquam student, iconem eius paulatim omnino corruperunt. Ὡ' ἴδεος, ὢ χρυσός, ὢ ἐκ λευκῶ ἐλέφαντος. Αἰετὸν οἰνοχόον Κρονίδᾳ Διὶ παῖδα φέροντας, Theocritus Idyl. 15. *De variis aquilarum imaginib. & insignibus.* De aquilis aureis in templo Delphico, leges infra in *h*. Aquila aurea in porta templi Hierosolymitani ab Herode consecrata, à Iudæis aliquibus postea deiecta est: quorum aliqui comprehensi iussu Herodis viui combusti sunt, vt tradit Iosephus Antiquitatum Iud. lib. 17. cap. 8. De aquila super tumulo Aristomenis, *vide* in *h*. mox post prouerbia. In carcerum Olympici certaminis embolo, id est rostro, delphis æreus in canone erectus visitur, & in medio ara quæ aquilam ex ære alis longè extensis sustinet. Est autem machina huiusmodi, vt ea commota delphinus in terram cadat, aquila verò sursum prosiliat, Idem Eliacorum 2. Leocras (lego *Leochares*, ex Tatiano) statuarius aquilam fecit, sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per vestem, Plinius 34. 8. Diuus Augustus in Curia quam in comitio consecrabat, duas tabulas (pictas) impressit parieti: quarum alterius admiratio est, puberem filium seni patri similem esse, salua ætatis differentia, superuolante aquila draconem complexa, Idem. Memini cùm Romæ ætatem tererem, ad Palatij radices ponè Anastasiæ templũ, sacellum effossum fuisse, quod tum plerique Consi putarunt, propter frequentes cõchas marinas ibi repertas. vbi & effigies albæ aquilæ cum

cum crista rubra in sacelli fornice seu testudine, quod tum pleriq; consilij symbolum interpretabantur, Lil. Greg. Gyraldus. Apis Ægyptiorum in tergore effigiem aquilæ habet, Herodotus. Vt hominem significent Ægyptij qui tutò vrbem habitat, aquilam pingunt quæ lapidem gestet. hæc enim è mari vel terra sublatum lapidem in suum infert nidum quò tutior sit, ac firmior, Orus 2. 50. Regem qui solitudine gaudeat, quiq; errata non condonet si velint significare, aquilam pingunt. hæc enim desertis in locis nidum sibi construit, sublimiusq; cæteris volucribus volat, Idem 2. 57. Cum suis sacris literis Ægyptij victoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis cęteras aues superare solet, Lil. Greg. Gyraldus. Aquilæ pullus masculum & orbicularum (ἀρρενογόνον καὶ κυκλοειδὲς) quippiam, vel semen hominis connotat, Orus 2. 3. Emblemata quædam Alciati de aquila, infra in *h.* referam. ¶ Est & aquila sydus, de qua Higinus: Hæc est (inquit) quæ dicitur Ganymedem rapuisse, & amanti Ioui tradidisse. hanc etiam Iupiter primus ex auium genere delegisse sibi existimatur: quæ sola tradita est memoriæ, contra solis exorientis radios contendere valere. itaq; super aquarium volare videtur. Hunc enim complures Ganymedem esse fixerunt. Nonnulli etiam dixerunt Meropem quendam fuisse, qui Coon insulam tenuerit regno, & à filiæ nomine Coon, & homines ipsos à se Meropas appellarit. hunc autem habuisse vxorem nomine Ethemeam, genere Nympharum procreatam: quæ cùm desierit colere Dianam, ab ea sagittis figi cœpit, tandemq; à Proserpina viua ad inferos arrepta est: Meropem autem desiderio vxoris permotum, mortem sibi consciscere voluisse: Iunonem autem misertam eius, in aquilam corpus eius conuertisse: & inter sidera constituisse: ne si hominis effigie eum collocaret, nihilominus memoriam tenens coniugis desiderio moueretur. Aglaosthenes autem qui Naxica scripsit, ait Iouem Cretæ surreptum, Naxum delatum, & ibi esse nutritum: qui postquam peruenerit ad virilem ætatem, & voluerit bello lacessere Titanas, sacrificanti ei aquilam auspicatam: quo auspicio vsum esse, & eam inter astra collocasse. Nonnulli etiam dixerunt Mercurium, alij autem Anapladem pulcritudine Veneris inductum in amorem incidisse: & cùm ei copia non fieret, animum vt contumelia accepta defecisse: Iouem autem misertum eius, cum Venus in Acheloo flumine corpus ablueret, misisse aquilam, qui soccum eius in Amythaoniam Ægyptiorum delatũ Mercurio traderet: quem persequens Venus ad cupientem sui peruenit: qui copia facta, pro beneficio aquilam in mundo collocauit, Hæc omnia Higinus. Aquila occidit 13. Kalẽd. Augusti, Plinius. Exorto Leone occidit, exoritur autem cum capricorno, &c. Vide astronomos: vt Higinum de sagitta qua Hercules aquilam interfecit. Gripbus est apud Athenæum, quæ nam eadẽ in cœlo, terra, & mari habeantur: ad quẽ respondetur, Vrsus, serpens, aquila, & canis, addo & leporẽ. ¶ De spectro tricipiti, capitibus aquilę, leonis & bufonis, quod Marcomiro Troianorũ circa Mæotin regi apparuit, ex Munstero historiam scripsi in Bufone *a*.

Hieroglyphica.

De sydere aquila dicto.

¶ Propria. Ægyptus dicta est olim Aeria, & Aëtia (Ἀετία) ab Aëto quodam Indo, Eustathius in Dionysium. Aquila vrbs Brutiorum ex ruinis Furconij antiquissimi oppidi à Longobardis ædificata, vt scribit Volaterranus. Aquileia vrbs Carnorum metropolis, à legendis aquis dicta existimatur. Aetos fluuij nomen est in Scythia, aliqui Nilum etiam olim Aquilam dictum volunt, *vide* in *h.* in fabula Promethei. ¶ Aquilam Iudæum Ponticum & Priscillam vxorem eius inuenit Corinthi. Actor. 18. Pontij Aquilæ tribuni meminit Suetonius in C. Iulij Cæsaris vita. Aquilius prænomen (cognomen) ab aquilo colore, id est nigro, est dictum, Festus. Huic simile est apud Græcos Aëtius. Εὐρυμέδων, ὁ Περσεὺς, ὁ Ποσειδῶν, ὁ ἀετὸς, καὶ Ἑρμῆς, Hesychius & Varinus. Eurymedon quidem fluuius est Pamphyliæ. fuit & hoc nomine autiga Eurycreontis regis, & Nestoris minister, vt Varinus scribere videtur: item Fauni filius apud Statium in Thebaide. Aiax Telamone natus primum Aëtos dictus est, propter auspicium aquilæ prætereuolantis cùm Hercules in Telamonis gratiam sacrificaret eo nomine vt filius ei nasceretur, vt copiosius scripsi in Leone *b.* in leonis Nemeæi mentione. Pyrrhus rex aquila appellari gaudebat, Plutarchus. Ab rerum gestarum excellentia præsigni Pyrrhum esse aquilam cognominatum, id est aetòn, prodit historia, Cælius. Πύῤῥος τῶν στρατιωτῶν ἀετὸν αὐτὸν προσαγορευόντων, Τί γὰρ (εἶπεν) οὐ μέλλω τοῖς ὑμετέροις (nisi ἡμετέροις per υ legendum est) ὅπλοις ὥσπερ ὠκυπτέροις αἰρόμενος. Plutarchus in Apoph. Aëtius viri nomen, hæretici ex Antiochia Syriæ, de quo multa Suidas: item scriptoris rei medicæ. Huic Latinè respondet Aquilius. Magi hominum ad animalia bruta affinitatem insinuãtes, brutorum etiam nominibus eos appellãt: vt leones, ijsdem sacris initiatos, mulieres hyænas, ministros coruos, patres aquilas & accipitres, Porphyrius in libro de abstinendo ab animatis.

Nomina propria ab hac aue desumpta.

¶ *b.* Quòd si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi videntur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Diuus Ioannes in Apocalypsi scribit se vidisse quatuor animalia plena oculis ante & retro, quorum quartum simile fuerit aquilæ volanti, &c, *vide* in leone *H.a.* Similem visionem legimus in prophetia Ezechielis cap. 1. Inter bestias quatuor a Daniele visas, (vt legimus cap. 4. historiæ eius) prima erat sicut leo, erantq; ei alæ sicut aquilæ. Aquilæ inter aues aspectu sunt masculo, ἀῤῥενωποί, perdix fœmineo, Adamantius. Ctesias scribit gryphes aquilino ore esse, Ælianus.

De animalibus aquilæ similibus.

¶ *c.* Ὃν (Eteoclem) ἐφ᾽ ἁμετέρᾳ γᾷ Πολυνείκης ἀρθεὶς νεικέων ἐξ ἀμφιλόγων ὀξέα κλάζων αἰετὸς εἰς γᾶν ὣς ὑπερέπτα, λευκῆς χιόνος πτέρυγι στεγανός, Sophocles in Antigone. Ὡς ἄρα φάτο κοῦρος, ὁ δ᾽ ὑψόθεν ἔκλαγξεν φωνᾷ Ἐς τρὶς ἀπὸ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις. Theocrit. Idyllio 17. Reperitur etiã de homine κλάζειν. Ὀξέα κεκληγὼς, Home. de Thersite. ¶ Vt in cane vulturina sagacitas, sic acies aquilina in vena-

Comparationes sumta ab aquila.

tore requiritur, Budæus. Aquila de rupibus displcit escam, & è longinquo prospiciũt oculi eius, Iob 39. Sic fatus Menelaus abiuit, Πάντοσε παπταίνων, ὥς τ' αἰετὸς, ὅν ῥά τέ φασιν Ὀξύτατον δέρκεσθαι ὑπουρανίων πετεηνῶν Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ Θάμνῳ ὑπ' ἀμφικόμῳ κατακείμενος. ἀλλά τ' ἐπ' αὐτῷ Ἔσσυτο, καί τέ μιν ὦκα λαβὼν ἐξείλετο θυμὸν, Iliad. ρ. Homerus cernendi agendiq; celeritatem aliàs accipitri palumbario comparat: aliàs aquilæ, Ὅν τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτὼξ. indicat enim aciem visus, quòd è sublimi cernat: pernicitatem verò quoniam velocissimum animal capiat, Varinus in Παρεμβολῇ. Κελτοῖσιν (equis Iberis velocissimis) τάχα μῆνος ἐναντίον ἰσοφαρίζοι Αἰετὸς αἰθερίοισιν ἐπιθύων γυάλοισιν, Oppianus. Excitabit Dominus contra te gentem è longinquo, quæ vt aquila aduolabit, Deuter. 28. Aquilis velociores, leonibus fortiores Saul & Ionathas, 2. Regum 1. Velociores aquilis equi illius, Hieremias 4. Sicut aquila volabit (hostis) & expandet alas suas super Moab, Idem 48. Aquilis cæli velociores sunt persecutores nostri, super montes persecuti sunt, in deserto insidiati sunt nobis, Idem in Threnis 4. Venient equites eius è longinquo, & aduolabunt vt aquila festinans ad vorandum, Abacuc 1. Diuitiæ faciunt sibi alas, & veluti aquila subuolant in cælum, Prouer. 23. Tria sunt mirabilia apud me, imò quatuor quæ nõ cognoui: Via aquilæ (pro quauis aue hoc loco, Munsterus) in cælo, &c. Prouer. 30. Dies mei transierunt instar aquilæ quæ volat ad escam, Iob 9. Aquila in petris manet, in saxis præruptis atq; inaccessis rupibus commoratur, Iob 39. Aquila nunquid ad tuum præceptũ eleuabitur, & in arduis ponet nidum suum? Ibidem. Si eleuaueris quasi aquila nidum tuum, inde detraham te dicit Dominus, Hieremias 49. & Abdias similiter. Sustinentes Dominum mutabunt vires: renascentur (eis) pennæ in modum aquilarum, Esai. 40. Lais meretrix videtur mihi ταυτὸ πεπονθέναι Τοῖς ἀετοῖς. οὗτοι γὰρ ὅταν ὦσι νέοι Ἐκ τῶν ὀρῶν πρόβατ' ἐσθίουσι καὶ λαγὼς, Μετέωρ' ἀναρπάζοντες ἀπὸ τῆς ἰσχύος, Ὅταν δὲ γηράσκωσιν, ἤδη τότε Ἐπὶ τοὺς ναοὺς ἵζουσι πεινῶντες κακῶς, Κἄπειτα τοῦτ' εἶναι νομίζεται τέρας. Sic & Lais nunc (inquit) otiosa est & bibula, nihil aliud quærens quàm vt in diem cibo ac potu saturetur, Epicrates apud Athenæum. *Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demisit hostem viuidus impetus. Nunc in reluctantes dracones Egit amor dapis atq; pugna*, Horatius in Odis 4. 4. Oculum qui subsannat patrem, & contemnit doctrinam matris, corui eruent, & pulli aquilæ deuorabunt, Prouerb. 30. *Qualis vbi aut leporem, aut candenti corpore cygnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, Vergil. 9. Æneid. imitatus illud Homeri, Iliad. χ. Οἴμησεν δ' ἀλεὶς ὥς τ' αἰετὸς ὑψιπετήεις, Ὅς τ' εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων ἐρεβεννῶν, Ἁρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν, ἢ πτῶκα λαγωὸν, vt Seruius obseruauit. Ὥς τε χελῶν' ἥρπαξ' ἀπταλλομένην εἰς οἶκον, Homerus alicubi de aquila. Testudines terrestres fœminæ in coitu supinæ iacent: quo peracto cum se conuertere nequeant, præda tum alijs animalibus tum aquilæ relinquuntur, Ælianus. ¶ *Est in iuuencis, est in equis patrum Virtus: nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, Horatius in Odis 4. 4. ¶ Massurius apud Plinium immussulum auem dicit esse pullum aquilæ priusquã albicet cauda: *Vide* infra in Capite de aquilis diuersis. ¶ Acutus clangoris sonus τὸ κατὰ κλαγγὴν λεγόμενον ἴδιον ἐστὶ τῶν ἀετιδῶν. Eustat.

Aquila pullos in alis portat præter morem aliarum auium quæ pedibus portant. De mira inter puerũ quendã & aquilã sympathia.

¶ *d.* Portaui vos super alas aquilarum, Exodi 19. vbi Munsterus in Scholijs, Portaui vos quasi in humeris, sicut aquila pullos suos portat in alis præter morem aliarum auium, quæ pullos pedibus, quo volunt, portant. Est etiam aquilæ natura (inquit Paulus Fagius) vt sensim pullos suos ad volandum excitare & prouocare soleat. Sic Deus populum suum excitauit, quando ex Ægypto eduxit. R. Salomon hunc locum explicans, Omnes cæteræ aues (inquit) pullos suos ponunt inter pedes suos, eò quòd timeant sibi ab auibus quæ altius volitant, aquila verò non timet sibi, cùm vna omnium altissimè volet: quia verò ab homine timet, ne forte iaculo impetatur, pullos super alis gestat: quasi malit seipsam iaculo perire quàm pullos suos. ¶ Puerum auium studiosissimum, Philarchus memoriæ prodidit, aquilæ pullum quem dono accepisset, vario & multiplici cibo aluisse, & studiose diligenterq; curasse, (& ægrotantem aliquando curasse, Io. Tzetzes 3. 134.) Nam cum ipsum non tanquam rem ludicram alebat, sed tanquam vel amores suos & delicias, vel natu minorem germanum fratrem, sic sanè is aquilam magna cum cura & diligentia tuebatur. Cùm autem progressu ætatis in mutuam inter se amicitiam vehementer exarsissent, atq; accidisset ex morbo vt puer laboraret, tum ei aquila assiduitate officij assidebat. Cùm enim is quietem caperet, ipsa quoq; quieti se dabat: cùm vigilaret, eadem assistebat: cùm non ederet, ipsa pariter cibum non admittebat. Postea verò quàm è vita excessisset, atq; efferretur ad monumentũ sepulcri, eũ prosecuta est: postq; vbi cremaretur, in medios rogos se immisit, Ælianus. *Sed carmina tantum Nostra valent Lycida tela inter Martia, quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas*, Vergilius Ecl. 9. *Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis. Ἀλλ' ὥς τ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homerus Iliad. ω. Τῷ μὲν (draconi) ἔκπαγλον κοτέων βασιλήϊος ὄρνις Αἰετὸς ἐκ παλάχης (alias ἐξ αἰθέρος) ἐπαΐξεται, &c. draco enim auium omnium nidos inuadit, & si aquila recens agnum aut leporem rapuerit, is illi è fruteto aliquo prosiliens abripit, Nicander.

Pythagoras aquilã incantationibus mitem reddidit.

¶ *e.* Proditur memoriæ, Pythagoram, quum superuolantem susurraminibus magicis excantasset aquilam, ita deduxisse, vt mitem redderet ac prorsus cicurem. Propterea Ammianus: Pythagoras (inquit) femur suum apud Olympiam aureum ostentabat, & cùm aquila colloquens subinde videbatur, Cælius. Apollonidæ epigramma extat lib. 1. epigrammatum Græcorum titulo εἰς ὄρνις, in aquilam

quæ

quæ in Rhodum venerit, vbi alioqui aquilæ insunt, quum Nero Imperator illic ageret, eiq; vltro mansuetam se præbuerit. ¶ Πληγεῖσ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν ἀετὸν, Æschylus: hoc est, aquilam sagitta ictam. ¶ Aetites lapis suspensus in sinistro brachio conciliat amorem, & diuitias auget vbi fertur, Fiuax, & Albertus. Quæcunq; facit aquila (in remedijs & amuletis) hæc & vultur, Kiranid. Idē superstitiosas quasdam & vanas facultates aetitæ lapidi si cum alijs quibusdam gestetur, attribuit, indignas adscribi. iubet quidem in eo sculpi aquilam &c. Et rursus, In hyęnio lapide sculpe aquilam dilaniantem piscem, &c. locus est corruptus.

Superstitiosa de aetite lapide & de aquila.

¶ Ad gratiam & fortunam. Dexter oculus aquilæ in panno mundo ligatus, & in sinistra manu retentus, in collocutionibus magnam gratiam & amicitiā pręstabit. Sinister autē oculus in corio ceruino appensus nunquam sinit ophthalmiam pati gestantē, Kiranides. Supra oculos aquilæ in superciliis inueniuntur duo lapides, vnus in vnoquoq; supercilio: qui ligati in pelle lupi aut phocæ aut hyęnæ, aut aquilæ, ad collū gestantem conseruant ab omni iniuria, & contra noxas ferarū, & dęmonū hominumq; insidias arcent, & omne bonum conciliant, Idem. Si quis cubitum se conferens os vel rostrū aquilæ ad caput ponat, videbit in somnis quod voluerit, Idem. Cor aquilæ impositum vino cum melle & aromatibus, & ita smyrnizatum per dies septem, deinde in corio lupino gestatum, omne malū, morbos & feras amolitur: ita vt gestans semper prosper, beatus ac diues futurus sit. Kiranides. Ad amorem: Aquilæ renunculi & testiculi sicci infusi & superspersi condito, in potu vel cibo dati, siue viro siue mulieri, concupiscentiam & amorem magnum excitant, Idem. De aquila dextræ alæ penna retenta, diuitem & amabilem facit gerentem, Idem. Vngues aquilæ a pueris & à perfectis gestatæ, ab omni malo ac phantasmate iniquo, & ab omni nocumento liberant gestantem, Kiranides. ¶ Elleborum nigrum effossuros circumscribere iubent, spectando exortū precandoq; (vt id liceat sibi concedentibus dijs facere, Plinius) cauereq; aquilam tam à dextra quam à sinistra. periculum enim secantibus imminere aiunt: & si aquila prope aduolauerit, moriturum illo anno qui succidit, augurium esse, Theophrast de hist. 9. 9.

¶ *g.* Nerui de collo & dorso aquilæ ad collum & spondylos ligati, dextri ad dextrum, & sinistri ad sinistrum latus, chiragricis prosunt. Similiter & nerui pedum, podagram pedum, & genuum dolores sanant, Kiranides. Aquilæ lingua appensa in panno lineo, arthriticos, cionidas, & tussientes magnificè sanat, Idem. Sinistræ alæ pennam si quis tenuerit, & in oleo tinxerit, & a loco tenente vsq; ad sacram spinam (os sacrum) mulierem in partu laborantem vnxerit, ilico pariet, Idem.

¶ *h.* Historiæ & fabulæ. Aristomenem quomodo aquila sustinuerit, & vulpecula è Ceada liberarit, ex Pausania narraui in Vulpe *h.* ab initio ferè. ¶ Ptolemæum Soterem Arsinoæ filiū ferunt Macedones expositum & ab aquila nutritum esse, quæ sublimis supra infantem alis extensis & æstum Solis nimium & pluuiam auerterit, & aues gregales depulerit, & laniatarum coturnicum sanguine tanquā lacte ipsum aluerit, Suidas in Lago. Ganymedes Trois filius fuit, iuuenis speciosissimus, quem aquila (vt fabulantur) dum venaretur in Ida monte Troadis, rapuit, mensæq; Iouis ad præministranda eidem pocula adhibuit, cōtempta Hebe Iunonis filia (quæ prima caussa fuit inuidiæ Iunonis erga Troianos) postea in Zodiaco positus. Xenophon in Symposio nō ob formā corporis, sed ob præstans ingeniū à Ioue raptum esse ait. *Et genus inuisum, & rapti Ganymedis honores,* Vergil. 1. Æneid. *Raptus alite sacra Miscet amatori pocula grata suo,* Author Priapei carminis. Nam Ioui ad pocula stare finxerunt. Non enim ambrosia deos aut nectare, aut Iuuentute pocula administrante lætari arbitror: Nec Homerū audio, qui Ganymedem a dijs raptum ait, propter formam, vt Ioui pocula administraret, non iusta caussa, quur Laomedonti tanta fieret iniuria. Fingebat hæc Homerus, & humana ad deos transferebat: diuina mallem ad nos. Aquilam quæ rapuit Ganymedem, quem aquarium in Zodiaco aliqui esse finxerunt, inter sydera collocatam nugantur, vt supra inter icones retuli ex Gigino, Leocras (Leochares, ex Tatiano) statuarius aquilam fecit, sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus, etiam per vestem, Plin. *Æthereas aquila puerum portante per auras Illæsum timidis vnguibus hæsit onus,* &c. Martialis. Alciati emblema sub lemmate *Deus,* siue *Religio, In Deo lætandum:*

Ptolemæus Soter ab aquila nutritus.

Ganymedes ab aquila raptus.

Aspice vt egregius puerum Iouis alite pector	*Fecerit Iliacum summa per astra vehi.*
Quis ne Iouem tactum puerili credat amore?	*Dic hæc Mæonius finxerit vnde senex?*
Consilium, mens atq; Dei cui gaudia præstant,	*Creditur is summo raptus adesse Ioui.*

Emblema Alciati. Deus, siue religio.

¶ Cùm Prometheus post factos a se homines Solis ignem furatus esset, irati dij febres & morbos immiserunt terris: & ipsum Prometheum in monte Caucaso per Mercurium religauerunt ad saxum, adhibita aquila quæ eius cor exederet. Hæc autem omnia non sine ratione finguntur. Nam Prometheus vir prudentissimus & à prouidentia sic dictus, primus astrologiam Assyrijs indicauit: quam residens in monte altissimo Caucaso, nimia cura & solicitudine deprehenderat. Dicitur autem aquila cor eius exedere, quod ἄχος est solicitudo, qua ille affectus syderum omnes deprehenderat motus, &c. Seruius enarrans illud Vergilij sextæ Eclogæ, *Caucaseasq; refert volucres furtumq; Promethei.* Iupiter (vt canit in Theogonia Hesiodus) Prometheum ligauit, & aquilam ei immisit quę hepar eius immortale exederet; cuius tantundem noctu reparabatur, quantum interdiu aquila cōsumsisset, hanc deinde Hercules interemit. Higinus in sagitta sydere sic scribit: Hanc vnam de Herculis telis esse demonstrant, qua aquilam dicitur interfecisse, quæ Promethei iocinora dicitur exedisse. Et paulò post, Iupiter Prometheo

Promethei cor siue iecur ab aquila exesum.

vincto aquilam admisit, quæ assidue noctu renascentia iocinora exesset. Hanc autem aquilam nonnulli ex Typhone & Echidna natam, alij ex Terra & Tartaro, complures Vulcani factam manibus demonstrant, animamq; ei ab Ioue traditam dicunt, &c. Agrœtas tertio & decimo rerum Scythicarum scribit, aquilam Promethei iecur depasci solitam, inde videri receptum vulgò, quòd is perfœcunda potiretur regione, sed quam tamen fluuius Aetos, id est aquila, maximè infestaret. Scimus autem hepatis aut vberis appellatione fertilitatem plerunq; significari. Quum illuc accessisset Hercules re perspecta, fluminis impetum & copiam alueorum crebritate exinanisse, atq; inde iudicatum, aquilā peremisse, & à vinculis soluisse mox Prometheum, Cælius. Et paulò pòst, Herodotus adijcit Prometheū Scytharum regem fuisse: quumq; eius imperio obnoxa regio summa necessariorum laboraret inopia, nec succurri ab rege posset, quod Aquila fluuius excrescens nimio plus agros dilueret, ibi coortos homines in vincula Prometheum coniecisse. Herculem verò illum liberasse, & fluuium corriuasse in mare. Ad Nilum qui diceretur Aquila, rem deducit Siculus Diodorus. Aquilas quicunq; Caucasum habitat, inimicas habet. propterea illarum nidos, vbicunque enatæ fuerint, igniferis sagittis incendunt, laqueos insuper ad eas capiendas tendunt, Prometheum vlcisci dictitantes, eò vsq; fabulis fidem adhibuere. Philostratus lib. 2. in vita Apollonij, vbi plura etiam de Prometheo eiusq; vinculis scribit. *Vide* Apolloniū in Argonauticis lib. 2. & eius Scholiasten Græcum ad numerum 56. Alciati Emblema inscriptum, *Quæ supra nos, nihil ad nos:*

Alciati Emblema Quæ supra nos, nihil ad nos.

Caucasia æternum pendens in rupe Prometheus / *Diripitur sacri præpetis vngue iecur:*
Et nollet fecisse hominem figulosq; perosus / *Accensam rapto damnat ab igne facem.*
Roduntur varijs prudentum pectora curis, / *Qui cœli affectant scire, deûmq; vices.*

Fulgentius in Mythologico (vt Gyraldus recitat) non ab aquila Promethei iecur corrodi, sed à vulture tradit, idq; perbelle interpretatus est, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq; fibras, Non est, quem lepidi vocant poetæ, Sed cordis mala, liuor atque luxus. Vide* Macrob. 1. 10. De Prometheo herba nata è sanguine Promethei aquila eius iecur depascente, vnde & radix sanguinea sit, supra in A. scriptum est. ¶ Senescentibus aquilis rostrum superius accrescit, incuruaturq; subinde magis magisq;, cui rei data est fabula, vt hoc ita accidat aquilæ, quoniam cùm olim homo esset, hospiti iniuriam intulerit, Aristot. ¶ Fertur aquilam aliquando sagitta ictam, cùm pennam sagittæ adaptatam vidisset, dixisse, Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ' ἄλλων πάσχομεν ταῦτ', ἀλλὰ τῶν ἑαυτῶν γνωμῶν. Æschylus hanc parœmiam Libysticam vocat. ¶ Apud Aristophanem Comicum in Auibus homines quidam interrogant ab auibus, quomodo viuere cum eis queant implumes ipsi & volandi nescij. Epops auis respondet commodè id fieri posse, Pisthetærus verò dubitat: quoniam & apud Æsopum fabula feratur de vulpe, quòd infeliciter aliquando commercium cum aquila habuerit. Scholiastes monet hanc fabulam apud Archilochum esse Æsopo antiquiorem. ¶ Scarabeus contra aquilā. *Vide* infra inter prouerbia. ¶ Καὶ δόμους Ἀμφίονος Καταιθαλώσω πυρφόροισιν αἰετοῖς, Aristoph. in Auibus. ¶ Vaticinium Esdræ de aquila gerente typum ecclesiæ Romanæ, doctissimus vir Theodorus Bibliander præceptor noster exposuit, libro typis publicato.

Aquila gerens typum ecclesiæ Romanæ.

¶ Aquila Ioui sacra. Armigerum Iouis pro aquila dixit Vergilius 9. Æneid. & Ouidius Metam. 13. Negant vnquam solam hanc alitem fulmine exanimatam, ideo armigeram Iouis consuetudo iudicauit, Plinius. Aliqui eò quòd altissimè volet, à poetis armigeram Iouis fingi aiunt, & alitum reginam dici. Regia ales pro aquila Ioui sacra, Ouidius 4. Metam. *Namq; volans rubra fuluus Iouis ales in æthra,* Vergil. 12. Æneid. Tutelæ Iouis deputata dicitur, quia prosperum auspicium eius aduersum Titanas pugnaturus accepit, Acron in Horatium. Aquilam fingunt in bello Giganteo Ioui arma ministrasse. Quoniam Iupiter & Saturnus reges fuerunt. sed dum Iupiter cum patre Saturno haberet de agris contentionem, ortum bellum est: ad quod egrediens Iupiter aquilæ vidit augurium: cuius quum vicisset auspicio, fictū est quòd ei pugnanti tela ministrasset: vnde etiam à felice augurio natum est, vt aquilæ militum signa comitentur, Seruius in 9. Æneid. Et alibi, Aquila (inquit) in tutela Iouis est, quia dicitur dimicanti ei contra gigantes fulmina ministrasse: quod ideo fingitur quia per naturam nimij est caloris, adeò vt & oua, quibus supersedet, posset coquere, nisi admoueat gagatē lapidem frigidissimū. Auium præstantissimæ sunt aquilæ, quæ Iouis etiam sceptris proximè fulmina insidere creduntur. Oppianus in Ixeuticis. Ὁ Ζεὺς γὰρ αἰετὸν ἕστηκ' ὄρνιν ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, Aristophanes in Auibus: vbi Scholiastes, Debuit dicere in sceptro, vt etiam Pindarus: Εὕδει γ' ἐν σκήπτρῳ Διός, aut dixit in capite, quoniam solebant aues vnicuiq; deo sacras in capite imaginis cuiusque collocare. Iouis imago continebat læua sceptrum: dextra verò nūc aquilam protendere videbatur, nunc victoriam. Et quidem aquilam, quod Iupiter ita superioribus & cœlestibus imperet, vt aquila cæteris auibus: Victoriam verò, quoniam omnia ei subiecta atque deuicta sint, Lilius Greg. Gyraldus. Iupiter aquilam delegit, Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο: prouerbium vsitatum vbi qui asciscit sibi præclaros, suisq; rebus accommodos, Erasmus. Aquila Ioui sacra est, & Græcis à verbo ἄω quod est spiro videtur ἀετὸς dici, à quo verbo etiam ἀήρ, id est aer (quem Iouis nomine allegoricè innuunt) deriuetur. Huic igitur consecratur tanquam & nomine affinis, & tanquam deo perfecto auis perfecta, & cælesti altiuolans, Eustathius in primum Iliados. Fabula est,

Aquila cur Ioui sacra & eius armigera dicatur.

quod

quòd cùm Rhea parturiret Iouem, aquila apparuerit, (vel etiam eodem die nata sit, vt habet Scholiastes Homeri Iliad. θ. & in pugna aduersus gigantes præteruolarit, Idem.) ideoq; Iouem hanc alitem sibi delegisse in auium distributione cùm res inter se diuiderent Titanes, Κατὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τῶν πτηνῶν, Idem in octauum Iliados. Aquila Ioui gratissima auis esse fertur, siue tanquam rex regi, siue quia secundum fabulam eodem die nata est quo Iupiter. vel quoniam ei regnum occupaturo, felicis faustiq; euentus augurium præbuit. vel quia natum Iouem in cælum deportauit. Fabulantur aliqui Meropem Coum, cùm vxorem mortuam deflere non desineret, & in luctu hospitio Rheam suscepisset, in aquilam mutatum semper adesse Ioui. Ælianus verò latronem quendam fuisse scribit, qui deinde in aquilam mutatus, vncis vnguibus videatur, & in senecta rostro eius nimia aduncitate reddito inutili, hanc pœnam (famem scilicet in senectute) vitę dum homo esset nimium belluinæ luat, & insuper odium scarabeorum. Cæterum Byzantia Mœro poetria scribit, vt refert Athenæus in libro XI. de poculis, quòd Iupiter in Creta nutritus sit, Νέκταρ δ' ἐκ πέτρης μέγας αἰετὸς αἰὲν ἀφύσσων Γαμφηλῇς, φορέεσκε πετρὸν (forte ποτὸν) Διὶ μητιόεντι. Τῶ καὶ νικήσας πατέρα Κρόνον εὐρύοπα Ζεὺς Ἀθάνατον ποίησε καὶ οὐρανῷ ἐγκατένασσε. Vocat autem Hecuba aquilam Ioui carissimum οἰωνῶν, id est auium vel simpliciter, vel illatum potius ex quibus auspicia sumuntur, Hæc omnia Eustathius in Iliad. ω. Iupiter aquilæ imperat, & tanquam ministro vtitur erga homines quibus aliquid significare voluerit, Scholiastes Homeri. Aues hominibus deorum sententiam nuntiant, aquila Iouis, ciconia Iunonis, &c. Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Ἐκ Διὸς αἰγιόχω τιμὰν ἔχει αἰετὸς οὗτος, Theocritus Idyl. 33. Ὣς ἄρα νᾶσος ἔειπεν, ὁ δ' ὑψόθ' ἔκλαγξεν φωνᾷ. Ἐς τρὶς ὑπαὶ νεφέων Διὸς αἴσιος αἰετὸς ὄρνις, Theocritus Idyl. lib. 17. Vna tantum ex aquilarum genere, quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victũ ei herba satis est, Ælianus. ¶ Νυκλάετος, auis sacra Iunoni, quæ & Erodius. Hesych.

Fabula de Merope Coo in aquilam mutato.

¶ Aquilæ sublimes volant, vt perquam maximè procul aspiciant. quapropter homines solam auium omnium aquilam esse diuinam perhibent, Aristoteles. Aquilã Thebani colunt, Strabo libro 17. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia videtur auis, tum Ioue digna, Diodorus Siculus lib. 2. de fabulosis antiquorum gestis.

Aquila diuinis honoribus culta.

¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis vulturios, aquilas &c. Arnobius lib. 7. contra gentes. Si hecatombe imperatorio sacrificio fiat, non centum pecora, sed centum leones, centum aquilæ, & cætera huiusmodi animalia centena feriuntur, Iul. Capitolinus.

De sacrificandis aquilis.

¶ Cùm Lacedæmonij peste vexarentur, acceperunt oraculũ desituram illam si quotannis virginem nobilem immolarent. Et cùm sors aliquando in Helenam incidisset, & ea pro more ornata ad sacrificium produceretur, aquila repente deuolans abreptum ensem ad armenta detulit & in iuuencam demisit, quare Lacedæmonij deinceps à virginibus mactandis abstinuerunt. Historiam refert Plutarchus in Parallelis minoribus: & mox alteram subiungit de Valeria Luperca apud Valerios similiter seruata, hoc est ense per aquilam rapto & in iuuencam demisso. Est autẽ locus is mutilus, & idem apud Varinum quoq; Lexici scriptorem in Neoptolemo corruptus: vterq; collatione alterius emendari potest. Transcripsit ex Plutarcho etiam Cælius 13. 20. sed loca obscuriora non attigit. His verò comparent fidem (inquit Cælius) quæ de prisco Tarquinio T. Liuius perscribit.

De ense ab aquila abrepto ac in iuuencam demisso.

¶ Delphi in medio vniuersæ quodammodo Græciæ & intra & extra Isthmum, imò & totius orbis consistere videbantur, vnde & telluris vmbilicum appellabãt. fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Ioue duas dimissas aquilas in hoc coisse loco, vnam ab ortu, alteram ab occásu. quidam autem dixere coruos, Strabo lib. 9. Pindarus in Pythijs carmine quarto Pythiam siue Sibyllam Χρυσέων Διὸς αἰετῶν πάρεδρον cognominat: Vbi Scholiastes, Ferunt Iouem cùm vellet maximè mediam orbis habitabilis partem certa mensura deprehendere, duas pari velocitate aquilas, vnam ab oriente, alteram ab occidente emisisse: illas verò conuenisse Delphis seu Pythone. itaq; Iouem in memoriam rei ad designandum terræ habitabilis medium in templo Apollinis aquilas aureas consecrasse aiunt, quæ postea in bello Phocico, cuius author Eumelus fuit, sublatæ sint.

Aquilæ duæ à Ioue dimissæ Delphis conuenisse dicuntur, vnde is locus media orbis pars existimatur.

¶ Metamorphoses. Iouem transformatũ in aquilam vt raperet Ganymedam describit Ouidius lib. 10. Metam. Idem lib. 6. de Arachne puella telã contexente, Fecit & Asterien aquila (id est Ioue in aquilam mutato) luctante teneri. *vide* in Coturnice *h.* Idem lib. 12. Metamorphoseon fabulator Periclymenum in aquilam versum, ab Hercule, quem plurimum vnguibus vncis infestabat, sagitta in sublimi confossum, quum inquit: *Mira Periclymeni mors est, cui posse figuras Sumere quas vellet, rursusq́; reponere sumptas,* &c. De Merope qui Coon insulam tenuerit in aquilam conuerso, fabulam ex Higino retuli supra mox post icones: & ex Eustathio paulò superius in Aquila Ioui sacra. Ælianus verò latronem quendam in aquilam mutatum scribit, quæ sceleris sui pœnam luat rostro per senectam adeò incuruato, vt cibum capere non possit, & scarabeos infestos patiatur. Venus in aquilam mutata Iouem in olorem mutatum sequitur: & vterq; demum inter sydera locatur. *vide* in Cygno *h.* ex Higino: & Cælium Rhodiginum 11. 19. Vt apud Mœrò poetriam aquila: sic apud Homerum Peleiades vel Pleiades Ioui ambrosiam adferunt, Eustathius: Corrupta forsan lectione: nam Ioui infanti aquilam nectar attulisse, Peleiades verò ambrosiam Mœrò canit, vt recitat Athenæus, ex quo sua Eustathius mutuatur. Vtrisq; (aquilæ & Peleiadibus) vt gratiam referret Iupiter, inter sydera eas retulit.

De ijs qui in aquilã transformati sunt. Iupiter. Periclymenus. Merops Cous. Latro. Venus.

¶ Auspicia. Aquila alis & volatu auspicium facit, Festus. Octauius Augustus cùm lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet, aquila eum sæpius circumuolauit, transgressaq; in vicinam ædem, super nomen Agrippæ ad primam literam sedit, &c. Suetonius in vita Augusti. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio Octauij Augusti super sedens, duos coruos hinc & inde insestantes afflixit, & ad terram dedit, notãte omni exercitu, futuram quandoq; inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Ibidem. Auspicia quædam ex aquila, retulimus etiam paulò antè in Aquila Ioui sacra. Arabes audiunt (ἀκούουσι, intelligunt) coruos, Tyrrheni aquilas, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Α᾿ετὸν Grammatici Græci dictum aiunt, ab α particula intendente & ἐτεός, quod valde & semper vera sit ales ac fatalis in auspicijs. Troianis feliciter pugnantibus apud Homerum, & iam fossam ac vallum Græcorum transituris aquila sinistra apparet, non tanquam infausta auis (vt Scholiastes interpretatur) cùm alioqui aues sinistræ infortunatæ sint, sed ad decipiendos Græcos quo minus illi sibi cauerent, tanquam Troianorum desiderio non successuro. Sed poetæ versus adscribam. Ο῎ρνις γὰρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Ζωὸν ἔτ' ἀσπαίροντα· καὶ οὔπω λήθετο χάρμης. Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα (κρατοῦντα) κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ιδνωθεὶς (καμφθεὶς) ὀπίσω. ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε Α᾿λγήσας ὀδύνῃσι, μέσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ. Α᾿υτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇς ἀνέμοιο. Τρῶες δ' ἐρρίγησαν ὅπως ἴδον αἰόλον ὄφιν Κείμενον ἐν μέσσοισι, Διὸς τέρας αἰγιόχοιο, Home. Ili. μ. Ω῾ς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις· Αἰετὸς ὑψιπέτης. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς Α᾿χαιῶν Θάρσυνος οἰωνῷ, Iliad. ν. Αὐτίκα δ' αἰετὸν ἧκε (Agamemnoni oranti Iupiter) τελειότατον πετεηνῶν Νεβρὸν ἔχοντ' ὀνύχεσσι, τέκος ἐλάφοιο ταχείης Πὰρ δὲ Διὸς βωμῷ περικαλλέϊ κάββαλε νεβρὸν, Iliad. θ. Et mox, Οἱ δ' ὡς οὖν εἴδονθ' ὅ τ' ἄρ ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις. Hic Scholiastes τελειότατον πετεηνῶν, id est, perfectissimam auium interpretatur maximam, vel signa perfecta ædentem, & maxime perficientem ea quæ significat: vel præcipuam & nobilissimam auium, vt Eustathius docet. Ω῾ς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Αἰετὸς ἀργὴν χῆνα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον Η῞μερον ἐξ αὐλῆς, &c. Odyss. ο. Χῆνές μοι κατὰ οἶκον ἐείκοσι πυρὸν ἔδουσιν Ε᾿ξ ὕδατος, καί τέ σφιν ἰαίνομαι εἰσορόωσα. Ε᾿λθὼν δ' ἐξ ὄρεος μέγας αἰετὸς ἀγκυλοχείλης Πᾶσι κατ' αὐχένας ἦξε καὶ ἔκτανεν. οἱ δ' ἐκέχυντο Α᾿θρόοι ἐν μεγάροις. ὁ δ' ἐς αἰθέρα δῖαν ἀέρθη. Αὐτὰρ ἐγὼ κλαῖον ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας Α᾿ψ δ' ἐλθὼν κατ' ἄρ' ἕζετ' ἐπὶ προὔχοντι μελάθρῳ, Φωνῇ δὲ βροτέῃ κατερήτυε φώνησέν τε· Θάρσει Ικαρίου κούρη τηλεκλειτοῖο, Οὐκ ὄναρ, ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν, ὅ τοι τετελεσμένον ἔσται. Χῆνες μὲν μνηστῆρες, ἐγὼ δέ τοι αἰετὸς ὄρνις Η῍α πάρος νῦν αὖτε τεὸς πόσις εἰλήλουθα· Ο῞ς πᾶσι μνηστῆρσιν ἀεικέα πότμον ἐφήσω, Somnium Penelopes quod illa Vlyssi nondum agnito recenset Odysseæ τ. Priamo Iouem oranti αἰετὸς ὀξὺ κεκληγὼς Η῎δη ἀποπνείουσαν ἔχων ὀνύχεσσι πέλειαν Ε᾿σσυμένως οἴμησεν ἀριστερὸς, Quintus Calaber lib. 1. ¶ Mirum & rarum prodigiũ aquilæ & cygnorum ex Æneidos Vergilij duodecimo recitabitur in Cygno *h*. Auspicium aquilæ præteruolantis fecit vt Aiax Telamonis filius primum Aetos diceretur, vt scripsimus in Leone *h*. & supra in *a*. inter nomina propria ab aquila ducta. Scribit Plutarchus (in Parallelis minoribus cap. 6.) aquilam quandoq; cùm duces manipulorum epularentur cum Polynice Amphiarai hastam abreptam sustulisse in altum, moxq; demisisse: eam verò terræ impactam lauri speciem præbuisse veram: insequenti die hostibus acri prælio ibidem congredientibus, terræ hiatu repentino haustum cum curru, quod hàrma dicunt Græci, Amphiaraum perijsse: cõditam ibi postea vrbem, hármatis cognomine fuisse insignem. Cuius rei auctor sit in tertio Κτίσεων Trisimachus. Fuit verò præcellens vates Amphiaraus, &c. Cælius. Aquila correptum à satellite iaculum, in sublime detulit: dehinc in profundum abiecit, Plutarchus in vita Dionis inter portenta Dionysio tyranno exhibita, quibus illi exilium & regni amissio funestaq; calamitates prædicebãtur. Xanthias seruus in Vespis Aristophanis narrat somnium suum, Ε᾿δόκουν αἰετὸν Καταπτάμενον ἐς τὴν ἀγορὰν μέγαν πάνυ Α᾿ναρπάσαντα τοῖς ὄνυξιν ἀσπίδα Φέρειν ἐπίχαλκον ἀνεκὰς εἰς τὸν οὐρανὸν, Κἄπειτα ταύτην ἀποβαλεῖν Κλεώνυμον. Traducit autem Cleonymũ ceu ῥίψασπιδα. Strabo lib. 17. de pyramide tertia in Ægypto, quæ primis duabus minor sit, sed maiore impensa structa, sic scribit: Hæc dicitur meretricis sepultura ab amantibus effecta: quam Sappho poetria Doricham vocat. alij eam Rhodopem nominant, atq; fabulam quandam narrant, quod ea dum lauaretur, aquila alterum ex calceis è manu ancillæ correptum Memphim deportarit, & in sublime supra regis verticem iura dantis elata, calceum in illius gremium demiserit: & quod ille calcei concinnitate & rei miraculo permotus, per totam regionem misit ad eam inquirendam quæ huiusmodi calceum ferret, & quod ea in vrbe Naucratitarum inuenta atq; adducta, & regis vxor fuerit, post mortem verò hanc sepulturam habuerit, Hæc Strabo. Eandem historiam recitat Ælianus lib. 13. Variæ historiæ, regẽ Ægypti in cuius gremiũ iniectus sit calceus Psammetichum nominans. De aquila quæ Augustæ ex alto abiecit in gremiũ conspicui candoris gallinam, scribemus in Gallina *h*. inter auguria. Pro virginibus immolatas legimus iuuencas in quas aquilæ ereptos sacrificis enses, quos iam virginibus intentabant, demiserant, referente Plutarcho in Parallelis Græcarum & Romanarum historiarum. fuit autem virgo altera apud Lacedæmonios nomine Helena, altera apud Valerios nomine Valeria Luperca. in quas sors ceciderat vt immolarentur, cùm deus propter pestem virginem aliquam quotannis sacrificandam respondisset. *Vide* etiam Varinum in Neoptolemo. ¶ Aquila partem extorum immolante Hecuba in Ilio, ad Græcos portat, apud Dictyn Cretensem, libro 4. Et rursus libro 5. sacrificantibus

Aquila Amphiarai hastã in altum ferens, moxq; dimittens, eiusdem interitũ præsignificans.

Aquila calceum meretricis in regis Ægyptij gremium demisit.

Exta de sacrificãtium manibus ab aquilis rapta.

bus Troianis aquila ſtridore magno immittens ſeſe, extorum partem ereptam ad naues Græcorum deponit. Galbæ Cæſaris auo procuranti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferam quercum contuliſſet, ſummum, ſed ſerum imperium portẽdi familię, reſponſum eſt. Atq; ille irridens: Sanè inquit, cùm mula pepererit, vt pluribus retuli in Mulo *h*. Exta de ſacrificantis manu ab aquila rapta, tam efficaci auſpicio fuêre, vt nullum præſentius aut felicius fuerit, Alexander ab Alex. Cyro aduerſus Armenium proficiſcenti continuo in primo agro exurgit lepus: Aquila autem volans dextera, leporem deſpiciens fugientem: & irruit, & percuſſit illum, exultitq; correptum, eoq; ablato in collem proximum, pro libidine vtebatur præda. Auguriũ igitur Cyrus intuitus, eùm lætatus eſt, tum Iouem regem adorauit, dixitq; ad pręſentes: Venatio quidem pulcra eſt futura, ſi Deo libuerit, Xenophon 2. de Pędia Cyri. Aquila, vt aduncæ aues propè omnes, ſine vllo potu viuit, quod Heſiodus neſciuit. facit enim in narratione obſeſſionis Nini, aquilam augurij præſidem bibentem, Ariſtoteles. Ex aquilæ ſignificatione filium ſuum nomine Midam, Gordias regem fore coniecit: cùm ſupra huius caput arantis primo volaſſet, deinde totum diem in iugo ſeſſitare non prius deſtitiſſet, quam is ad veſperam arationem dimiſiſſet, Ælian. Galeotes & Telmiſſus fratres, filij Apollinis, & Themiſtûs filiæ Zabij regis Hyperboreorum, oraculo in Dodona accepto, vt hic orientem, ille occidentem verſus nauigaret, & vbicunq; de ſacrificijs ipſorum femora rapuiſſet aquila, aram ibi conderent: Galeotes in Siciliam, Telmiſſus in Cariam, vbi Apollinis Telmiſſij ædem condidit, Stephanus. Ante vltimam Bruti (aduerſus Cæſarem & Antonium pugnam) vt P. Volumnius prodidit, aquila prima (vexillum) apum plena conſpecta eſt: & duæ aquilæ in medio vtriuſq; exercitus ſpacio ante pręlium congreſſæ ſimul pugnarunt: quarum pugnam dum ambo caſtra vtrinq; intuentur, ſilentium incredibile tenuerunt: ceſſit verò atq; fugit aquila è partibus Bruti profecta, Plutarchus in vita M. Bruti, & Val. Maximus 1. 4. Deiotaro verò regi omnia ferè auſpicata regenti, ſalutaris aquilæ conſpectus fuit: qua viſa abſtinuit ſe ab eius tecti vſu: quod nocte inſequenti, ruina ſolo æquatum eſt, Val. Max. ibidem. C. Panſa, Hircio Coſſ. in caſtris Cæſaris luce prima, in culmine prætorij ſuper linteum conſedit aquila: inde circumuolantibus minoribus auibus excita: de conſpectu abijt, Iul. Obſequens. Tranquillus in Tiberio cap. 24. Ante paucos (inquit) quàm reuocaretur dies, aquila nunquam antea Rhodi conſpecta, in culmine domus eius aſſedit. Extat & epigramma ſuper hac re Apollonidæ Gręcum, Anthologij lib. 1. ſectione in Aues inſcripta. Prępetes aues dicuntur (inquit Alexander ab Alexandro) quę volatu auguria faciunt & futura prędicunt. Ex his autem, aquila, vulture, & buteone, ſanquali & immuſſulo lætantur, eaſq; felicis euentus eſſe (aiunt) cum ingentibus alis patulæ & porrectę volant. Et mox, Aquila ſi dextra ex parte venit, felix omẽ facit, & magnarum rerum auſpicia: quas quidẽ volatu augurium facere, pręcipuè ſi ſtridentibus alis euolare videant, omen futuri maximi boni, ac læta & magna portendere dixerunt. Vultures aquilarum fœtus implumes occidiſſe, nidoſq; euertiſſe, ipſoſq; à paſtu pedibus & roſtro abegiſſe, Tarquinio Superbo exilium & regni amiſſionem, quę mox ſecuta ſunt, portenderunt. Aquilam Tarquinio Priſco pileum detraxiſſe in ſublimi, deinde capiti repoſuiſſe, regnum ominatam ferunt: Sicut Ariſtander aquilę augurio victorem Alexandrum prędiuinauit, Idem. Et rurſus, Si vultures, corui, & aquilę in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur. Obſeruatum eſt vt minora auſpicia ſemper maioribus cedant, licet priora ſint. ſiquidem cornicis aut columbarum auſpicia, aquila ſuperueniente, irrita ſiunt: aquilarum verò augurium, fulmine adueniente, nullum eſt, Alexander ab Alex. Si cor victimę raptum ab aquila aut auibus fuiſſet, nimium propicios deos oſtenderunt, Idem. Et mox, Galbæ fulgur procuranti, cùm aquila exta rapuiſſet, & in ſublimem quercum detuliſſet, imperium portendit. C. Marius Syllam fugiens iam fermè omni ſpe deſtitutus, hortabatur tamen ſocios, ne in vltima ſpe, ad quam ſeruari ſe antiquorum augurum reſponſo credebat, desererent. Nam cùm valde adoleſcens eſſet & in agris verſaretur, nidum aquilæ ſeptem pullos habentem domum retulit. Parentes hoc magna cum admiratione intuentes, augures conſuluerunt. Illi reſponderunt, Marium clariſſimum virum futurum, maximum principatum atq; imperium ſepties habiturum. Sed hoc aliqui fabuloſum putant, quòd aquila geminos tantummodo pullos pariat, Plutarchus in Marij vita.

Auſpicia aquilarũ quæ acciderunt. Cyro. Midæ. Galeoti & Telmiſſo. Bruto. Deiotaro. Octauio Cæſari. Tiberio. Tarquinio Superbo. Alexandro. Galbæ. Mario.

¶ De Cypſelo Corinthi tyranno adhuc priuato oraculum Pythia huiuſmodi reddidit. Concipit in petris aquila enixura leonem, &c. vt ex Herodoto recitaui in Leone *h*. proximè ante prouerbia a leone facta.

¶ Aquila grandis magnarum alarum, plena plumis & varietate, venit ad Libanum, tulit Cedri medullam, tranſportauit in negotiatorum vrbem, Ezech. 17. Aquila grandis tulit de ſemine terræ, poſuit illud in terræ ſuperficiem pro ſemine, vt radicem firmaret ſuper aquas multas, quod creuit in vineam latam, fructificauit in palmites, & emiſit propagines, Ibidem. Aquila altera grandis magnis alis, multis plumis, & vinea iſta mittit radices ſuas ad eam, & palmites ſuos vt irrigaret eam de areolis germinis ſui, Ezech. 17. Aquila nónne radices vineæ grandis euellet, fructus eius diſtringet, ſiccabit omnes palmites germinis eius, & areſcet, & non in brachio grandi, vt euellat eam radicitus, Ibidem. Quaſi aquila ſuper domum Domini, clama velut tuba in gutture, eò quòd tranſgreſſi ſunt fœdus meum, Oſeæ 8. Aquilæ cum duodecim ſuis alis, & octo ſubalaribus, & tribus capitibus myſterium exponitur 4. Eſdræ 12. Aquilæ ſomnium, duodecim alarum & trium capitum, regnantium ſuper totam terrã, ha-

Ænigma duarum aquilarũ ab Ezechiele vſurpatũ.

bens octo contrarias pennas, cui venit finis primo, secundo & tertio 4. Esd. 11. Aquilæ vnius volantis audita vox magna, Væ uæ uæ inhabitantibus terram, Apocalypsis octauo.

PROVERBIA.

Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ. *Aquilam cornix prouocat.* *Cypselus non parit aquilam.* *Iupiter elegit aquilam.* *Lupus aquilam fugit.* *Aquila nõ captat muscas.* *Aquila venatur muscas.* *Aquilam noctuæ cõparas.* *Aquila in nubibus.*

E squilla non nascitur rosa, prouerbiali figura dixit Theognis, innuens è probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis, *Neq; imbellem feroces progenerant aquilæ columbam*, Erasmus. *Tam dispar aquilæ columba non est, Nec dorcas rigido fugax leoni*, Martialis. ¶ Aquilam cornix prouocat, Ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖ. Tradunt peculiare cornicibus esse irritare aquilam. verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neq; prodesse queat, neq; lædere, maximis viris oblatrat, Erasmus. ¶ Cypselus non parit aquilam, prouerbium citatum à G. Heldelino. ¶ Iupiter aquilam delegit, vbi quis asciscit sibi prælatos suisq; rebus accommodos, *vide* supra in Aquila Ioui sacra. ¶ Ioan. Tzetzes Chiliade 8. cap. 243. cùm recitasset prouerbium, Πῦ γὰρ ἐστὶ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας: mox subijcit, Huic simile est illud nostrum Πῦ γὰρ φροντὶς τοῖς ἀετοῖς τῶν Πλάτωνος δογμάτων, καὶ νόμων τούτων περιττῶν, &c. ¶ Lupus aquilam fugit, *Vide* in Lupo *h.* vbi periculum imminens euitari non potest. ¶ Aquila non captat muscas, Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus res humiles despicit: aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotijs ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagium, Ἀετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est quod habet Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxium rhetorem, Μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν κολοιοῖς ἀετός. id est, Non sustineas tenere primas inter graculos aquila, Erasmus. Pindarus etiam graculos cum aquilis confert, vt paulò post in prouerbio Aquila in nubibus, recitabimus. ¶ Aquilam noctuæ comparas, Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Martialis in Scazonte, Aquilasq; similes facere noctuis quæris. Aquila visus acerrimi, adeò vt ἀσκαρδαμύκτως, id est, non conniuens aduersus solem intueatur. contra noctua solis lumen modis omnibus refugit, Erasmus. ¶ Aquila in nubibus, pleriq; interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de ijs, qui longè reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus: ὦ φίλτατ' ἥδομαι, ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι. Gaudeo isthoc nomine Quòd aquila fiam in nubibus videlicet. Verba sunt populi Atheniensis, promittentis sibi futurum vt orbi vniuerso imperet. Et paulò inferius in eadẽ comœdia tanquam oraculum pronunciatur, Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύεις. Quippe aquila es, terræq; omnem dominatis in orbem. Dicuntur & hæc de populo Atheniensi: nisi forte placet allusio ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, Αἰετὸς ἐν νεφέλῃσι γενήσεαι. id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet alludere poetam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, vt Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, se vocat aquilã, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quòd illum immenso vinceret interuallo. Αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς, Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος Δαφοινὸν ἄγραν ποσί. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται: Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentã prædam: Loquaces autẽ graculi humi pascuntur, Erasmus: Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, ἐπὶ τῶν δυσαλώτων, παρόσον ἀετὸς ἐν νεφέλαις ὢν δυσαλίσκεται, Suidas & Varin.

Scarabeus aquilam quærit, vel aquilæ obstetricatur.

¶ Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, id est, Scarabeus aquilã quærit: cum imbecillior atq; impotẽtior, mali quippiã molitur, struitq; insidias inimico longè potẽtiori. Est & altera lectio, atq; ea meo quidẽ iudicio verior, Ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, id est, Scarabeus aquilę obstetricatur. Sensus, vtrumuis legas, fermè idẽ est. competit n in humilẽ & imbecillũ, qui viribus longè præpolleti, maliciosis insidijs & clancularijs dolis perniciẽ machinatur. Aristophanes in Lysistrata, Ὑπερχολῶ γάρ, αἰετὸν τίκτοντά σε κάνθαρος σε Μαιεύσομαι, id est: Supra modum irascor ubi. scarabeus aquilã ego te, Quando oua paries obstetrix iuuabo. Super hac refertur apologus quidã apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æsopicum esse, cùm ait in Icaromenippo, fabulatum fuisse Æsopum, quemadmodũ aliquando scarabei & cameli cęlũ conscenderint. Meminit eiusdẽ fabulæ etiam comicus Aristophanes in Pace, &c. Erasmus. Aquila vtpote regia auis, quamuis cætera parua animalcula contemnit, scarabeũ tamen odio prosequitur, quoniã oua eius à scarabeis perduntur. Hinc & fabula conficta est, scarabeum reptando aut euolando (vt hippocantharus apud Comicum in aquilę nidum, oua eius perdidisse. itaq; aquilam inopem consilij, supplicem in Iouis gremio oua deposuisse: scarabeum verò illuc quoq; peruenisse, & Iouem vt eum excuteret surgentem, simul etiam oua effusa fregisse, id quod optabat scarabeus. Inde ortum prouerbiũ, Ἀετὸν κάνθαρος μαιεύσομαι, Eustathius in Iliados vltimum. Suidas hoc prouerbium vsum habere scribit, si qui potentiores qui priores iniuriam fecerint vlciscantur. fertur enim scarabeum aquilæ oua perdere, ἀφανίζειν.

Emblema Alciati. *A minimis quoq; timendũ.*

Emblema Alciati, inscriptum *A minimis quoque timendum:*

Bella gerit scarabæus, & hostem prouocat vltro — *Robore & inferior, consilio superat.*
Nam plumis aquilæ clàm se neq; cognitus abdit, — *Hostilem vt nidum summa per astra petat.*
Ouaq; confodiens, prohibet spem crescere prolis. — *Hocq; modo illatum dedecus vlius abit.*

Aquilæ senecta.

¶ Aquilæ senecta, corydi iuuenta, *Vide* in alauda *h.* ¶ Ἅπας μὲν ἀὴρ ἀετῷ περάσιμος, Ἅπασα δὲ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς, Euripides. hoc est, Nullus non aer patet aquilæ, & nulla non terra viro forti patria est.

est. ¶ Aquilam testudo vincit. *Vide* supra in Testudine terrestri *h*. ¶ Aquila thripas aspiciens, Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν: de magnis qui pusilla negligunt. Est thrips auicula quædam (imò vermiculus) minutissima, quã aquila cùm videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vtpote prædam vnguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum (inquit Erasmus) inuenio in commentarijs Græcorum, verum haud scio an mendosè. nam thripas reperio vermiculi genus esse. ¶ Aquilam volare doces, Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις: eiusdem sententiæ est prouerbium cuius illud, Delphinum natare doces. Quod enim delphini inter pisces, id aquila inter volucres. Allusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxum rhetorem: Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς τὴν τῶν ἀετῶν δοκιμάζοντας: Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent, Erasmus. Meminit Suidas, & ait conuenire in illos qui alios docere conantur ea quæ ipsi melius callent. ¶ Fertur (inquit Æschylus, qui parœmiam hanc Libysticam vocat, Πληγέντ' ἀτράκτῳ τοξικῷ τὸν αἰετὸν Εἰπεῖν ἰδόντα μηχανὴν πτερώματος. Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς Ἁλισκόμεσθα. Ita hic etiam Euelpis inquit, Οὐχ ὑπ' ἄλλων πάσχομεν ταῦτ', ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν γνώμῃ.

Aquilam testudo vincit. Aquila thripas aspiciens. Aquilam volare doces.

¶ Emblema Alciaticum lemmate *Fortitudo* vel *Signa fortium*, per dialogismum.

Quæ te caussa mouet volucris Saturnia, magni | *Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?*
Hoc moneo: quantum inter aues ego robore præsto, | *Tantum semideos inter Aristomenes.*
Insideant timidæ timidorum busta columbæ, | *Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.*

Emblema Alciati. Fortitudo.

DE AQVILIS DIVERSIS, QVARVM VETERES *meminerunt, ac primùm de ijs quæ perperam aquilarum generi ascribuntur.*

ARISTOTELES & Plinius sex aquilarum genere fecerunt, in quibus enumerandis neque magnitudinis neq; nobilitátis, neq; alius ordo ab eis obseruatur. nos quidem literarum ordine singula deinceps recensebimus. Sed priùs dicendum de illis, de quibus vel dubitatur, vel quæ ineptè à quibusdam aquilarum generi adscribuntur. Postremò aquilini generis aues a recentioribus memoratas adijciemus. ¶ Diuersæ sunt species aquilarum, permagnæ, mediocres, paruæ. Rursus'quædam nobiliores sunt, nec appetunt nisi aues & animalia terrestria viua. aliæ ferè ignobiles & degeneres, quæ non solum carnes viuas, sed etiam cadauera (vt asinorum & alia) & pisces exanimatos petunt: & hæ accedunt ad naturam & ignobilitatem miluorum, Crescentiensis.

Diuersæ species aquilarũ.

¶ ACCIPITRES, ἱέρακες, genus est aquilarum, Scholiastes Homeri. Sed accipitrinũ genus cum aquilino imperitè confundi, scripsi in Accipitre *a*. Nothi accipitres esse creduntur qui censentur in genere aquilarum, Ælianus.

Accipitres, genus aquilarum.

¶ ACMON, ἄκμων, genus aquilę est, Hesychius & Varinus. Forte autẽ duo luporum genera apud Oppianum ab hoc aquilæ genere sic dicta sunt, vt circus etiam & ictinus lupi ab eiusdem nominis auibus rapacibus. *Alrachme* aquilam Syriacè dictam in gypæeto describemus: cui voci si literam initialem demas (nam *al* articulus est) omnino cum acmone conuenit.

Acmon. Alrachme.

¶ Αἰγυπιὸν, alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν, Hesychius, Varinus, & alij. nimirum quasi ἀΐσσοντα γῦπα. Suidas priscos non γῦπας, sed αἰγυπιοὺς tantum protulisse scribit: & αἰγυπιῶν pro γυπῶν apud Herodotum quoq; legi. Sed nos Iliados σ. legimus, Πολλοὶ δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων. in quo loco penultimam vocis γῦπας produci monet Eustathius. Cæterum Iliad. π. vbi hi versus Homeri leguntur, Οἱ δ' ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Πέτρῃ ἐφ' ὑψηλῇ μεγάλα κλάζοντε μάχωνται, (Hi duo versus leguntur etiam in aspide Hesiodi,) Ὣς οἳ (Patroclus & Sarpedon) κεκλήγοντες ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν: Eustathius αἰγυπιοὺς aquilarum generis esse scribit: & aquilis maximè proprium esse vt petris insistant: quod arborum rami eas non ita capiant, & in terra propter vnguium aduncitatẽ incedere non possint. Mihi quidem αἰγυπιὸς, si aquila est, vt Grammaticis placet, gypæetus esse videtur, cui sententiæ nominis etiam ratio astipulatur, & Ælianus, vt videtur. *lege* infra in Vulture *H.a.* inter deriuata. Ἑζέσθην ὄρνισιν ἐοικότες αἰγυπιοῖσι Φηγῷ ἐφ' ὑψηλῇ, Iliad. η. de Minerua & Apolline. Μνηστῆρσιν δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος αἰγυπιὸς ὥς, Iliad. ν. Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἤ τ' οἰωνοί Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio cum agnoscente. Οἱ δ' (Vlysses cum suis) ὥς τ' αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες ἀγκυλοχεῖλαι Ἐξ ὀρέων ἐλθόντες ἐπ' ὀρνίθεσσι θόρωσι. Ταὶ μέν τ' ἐν πεδίῳ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται· Οἱ δέ τε τὰς ὀλέκουσιν ἐπάλμενοι, οὐδέ τις ἀλκὴ Γίγνεται, οὐδὲ φυγή. χαίρουσι δέ τ' ἀνέρες ἄγρῃ, Odyss. χ. Παταγοῦσιν, ἅτε πτηνῶν ἀγέλαι, μέγαν αἰγυπιὸν ὑποδείσαντες, Sophocles in Aiace. Nulla auis tangit cadauer animalis à basilisco mortui, non Αἰγυπιοὶ γῦπές τε, κόραξ τ' ὀμβρήρεα κρώζων, Nicander. ¶ Auium nomina in ιος, quæ tres syllabas excedunt acuunt vltimam, vt αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, &c. Etymologus. ¶ Αἴγιποψ etiam aquilam significat Macedonibus, Hesychius, Varinus & Etymologus. Ὡς αἰγυπιὸς τοῖς πτεροῖς τὰς ἐμπίδας (νικᾷ) Philes. id est, quantum aquila volatu culices vincit. Melampus vates ex ægypio volucre quædam cognouisse traditur, vt in Nelei historia refert Scholiastes Homeri in Odyss. λ.

Αἰγυπιός. Αἴγιποψ.



50

lingua, Plin. Nos in auium genere nullas dentatas nouimus præter anates quasdam aut mergos quosdam maiores: cuius generis etiam catarrhactæ esse videntur, quas aues accipitre minores esse dicunt, aliqui aquilæ similes, & longissimo tempore sub aqua manere, de quibus Plinius, Diomedeas aues (inquit) Iuba catarrhactas vocat, & eis esse dentes oculosq; igneo colore tradit, cætero candidis. (*Vide Aquila* plura infra in Catarrhactæ historia de auibus dentatis.) Sed morphnos nigro colore non candido est, vt nomen ipsum ostendit. μόρφνον enim Grammatici nigrum & obscurum interpretantur, παρὰ τὴν ὄρφνην, id est, à tenebris & caligine. Νύκτα δι' ὀρφναίην, Homerus. περκνὸν quoq; nigrum interpretantur, & vnam nigram περκάζουσαν dicunt. sed ea nigredo non sine quodam cœruleo colore est, qualem ferè indicum dicunt. μόρφνον verò simpliciter pro nigro aut fusco dixerim. Sunt qui μόρφνον exponant non à colore, sed a cæde quasi μοροφόνον per syncopen, tanquam auicidam: hoc est cædis aliarũ auium

hæc morphnus & percnus à colore nigro dicitur.

authorem, τὸ μεμορφωμένον ἐπὶ φόνον, ἢ μόνον φέροντα. alij εὔμορφον, id est formosum. alij rapacem, παρὰ τὸ μάρπτειν, τὸ συλλαμβάνειν, vnde præteritum μέμαρφα, alpha in o breue conuerso, & ni abundante, Eustathius & Varinus. Phemonoe morphnon aquilarũ nigerrimam esse prodidit, (huic color melanæeto potius aut æquè conueniret) prominentiore cauda. consentit & Boethius. Ingenium est ei, testudines raptas frangere è sublimi iaciendo: quæ sors interemit poetam Æschylum, prædictam fans (vt ferunt) eius diei ruinam, secura cœli fide cauentem, Plinius. *Vide* supra in Testudine terrestri *D*. Μόρφνος, εἶδος ἀετοῦ, καὶ ξανθός, Hesychius. Aquila illa (inquit Plinius) quam tertiam fecimus, circa stagna aquaticas aues appetit, mergentes sese subinde, donec sopitas lassatasq; rapiat, (donec vel strāguletur in humore vel per summa corripiat, Aristot qui hæc de haliæeto refert, Plinius ad morphnum transtulit & nimirum vtræq; circa venatum auium aquaticarum, quibus victitant, eodem ingenio vtuntur) Spectanda dimicatio, aue ad perfugia littorũ tendente, maximè si condensa harundo sit: aquila inde ictu abigente alæ, & cum appetit in lacus cadente, vmbramq; suā nanti sub aqua à littore ostendente: rursus aue in diuersa, & vbi minimè se credat expectari, emergente. Hæc caussa gregatim auib. natandi, quia plures simul non infestantur, respersu pinnarum hostem obcæcantes. Sæpe & aquilæ ipsæ non tolerantes pondus appensum, vna mergũtur. Hæc Plin. *Vide* supra in Aquila *D*. Anates contra aquilā simpliciter, quomodo se defendant, *vide* in Anate *D*. ¶ Iliados ω. cum Priamus Ioui supplicaret, Iupiter ei aquilam misit, τελειότατον πετεηνῶν, Μόρφνον, θηρητῆρ', ὃν καὶ περκνὸν καλέουσιν: cuius alæ tantum patebant, quantũ ianua (valuæ ianuæ) thalami diuitis alicuius viri. Hac ad dexterā volante per vrbem plurimum lætati sunt Troiani. Vbi Eustathius interpres, Morphnos, inquit, scribitur cũ acuto in penultima, περκνὸς verò vltimam acuit, quanquam Aristarchus hāc quoq; vocem barytonam scripserit. Porrò auspicium (inquit) veteres sic interpretantur, tanquam auis nigro colore clam adeundum esse Achillem Priamo indicarit, & spē petitionis ratæ futura ei fecerit quod esset θηρητήρ, id est venationis & capturæ studiosa. Præterea quia prædam nullam tenebat, Achillem quoq; (qui tanquam vir regius per alitem regiam designetur) placidum & mitem ipsi futurum, & quæ desideret perfecturum, Hęc Eustathius, ex quo Etymologus etiā & Varinus transcripserunt. Κορφνὸς genus aquilæ, Varinus in κί-ρκος, voce (vt apparet corrupta pro μόρφνος: vt & τορμὸς pro τορνὸς, ibide Diuersum a perceno aquilæ genus est percnopterum, de quo infra. φλεγύας aquila eadem mihi videtur quæ morphnus, vel potius morphni epitheton. legimus enim in Aspide Hesiodi, Μορφνοῖο φλεγύαο, vbi Grammatici exponunt, μέλανος ἀετοῦ. vt habet Varinus: quasi phlegyam substantiuũ faciant, morphnũ adiectiuum, cùm mihi contrà faciēdum videatur. Plura de voce phlegyas *vide* supra in Aquila *a*. Scribit autē Hesiodus Herculē sagittas habuisse. quæ pennis aquilæ morphni alatæ fuerint. Ex haliæetis ossifragæ nascuntur, ex his vero perceni & vultures, Aristoteles in Mirabilibus. Morphni & aliæ quædam aquilæ nidis inædificant aetiten lapidem vt refert Plinius, de quo plura scripsimus in Aquila *C*. & *G*. Anataria aquila Auicennæ interpreti dibachi nominatur ¶ Morphnos matri deorum sacer est, Gil.

Plinius anatariæ circa stagna eadē tribuit quæ haliæeto Aristoteles.

φλεγύας eadē quæ morphnus.

Dibachi.

¶ Omnia (inquit Turnerus) quæ Aristoteles & Plinius perceno hactenus tribuerunt, Anglorum *balbusbardo* (busbardum enim buteonem accipitrem vocant) conueniunt, si solam magnitudinē exceperis, quæ si alia adfuerint, hic fortassis non oberit. est autem illa, quam anatariam esse conijcio, auis buteone maior & longior, næuo albo in capite, colore fusco proximo, ad ripas fluminũ. stagnorum & paludium semper degens. viuit ex venatu anatum & gallinarum nigrarum, quas Angli *coutas* nominant. Venationem hanc, cuius meminit Plinius, inter aquilam istam (si aquila dicenda sit) & aues aquaticas, non solùm ego sæpissime vidi, sed infiniti apud Anglos quotidie vident. Si qua terræ portiuncula super aquas inter arundineta emineat, in hac solet nidum facere, vt quoniam volatu non admodum valet, a præda non procul absit. Aues subitò adoritur, & sic capit. Cuniculos ista interdum etiam dilaniat. Nunc an ista anataria sit, nec ne, doctis viris iudicandum propono, Hæc Turnerus.

Descriptio auis Anglicæ balbusbardo quā percnum existimat esse Turnerus.

Est autem eadem auis quæ a nostris nominatur Maßwy (quod tamen nomen puto aliquos etiam buteonibus tribuere. hoc est miluus palustris: quòd circa paludes & lacus anates aliasq; aues palustres venetur. ab alijs Fischer / id est piscator, quòd pisces etiam capiet quandoq;. fertur enim à nostris recta in aquam se præcipitare ad piscium capturā (vt haliæetus quoq; apud veteres, quare hoc nomine etiam alias aues appellant quæ similiter piscantur. In lacubus & viuarijs voracitate sua admodum noxius est: ita vt in quibusdam locis homini qui hanc auem ceperit aut occiderit tres drachmæ donentur è publico. Circa Acroniũ siue Constantiensem lacũ Entenstössel ab anatũ cæde nuncupatur. persequitur enim vt audio anates volantes, & si quæ in aquam inciderit, rapit; vel gregatim siue volantes siue natantes, tandiu persequitur, donec fatigatam aliquā rapiat. solent autem illæ fugientes in gregem se colligere Gallicè, ni fallor, appellatur *huard*, in quibusdā locis. Turcis *schahán*: Italis *aquilastro*, vt conijcio aiunt enim hoc nomine auem piscibus viuere. Aquila truncalis etiam vulgò dicta, cinerei coloris, anates rapit, *vide* infra circa finē historiæ Melanæeti. ¶ Hæc scripseram quum a viro quodam Acronij lacus accola, audiui auem circa lacum illum Entenstössel, id est anaticidam dictam vnguibus esse aduncis, miluo colore & rostro similem, maiorem: quæ anates rapiat, in quas toties præceps feratur, donec defatigatas tandem capiat: quod aliquando ad duos aut tres horæ quadrantes in anate vna capienda differtur. ¶ Græci harpen describunt auem aquilæ similem, quæ facile in quem voluerit

Maßwy

Fischer.

Entenstössel.

Huard.

Aquila truncalis.

locum

locum recto impetu deuolet, ὄρνεον ἀετῶδες αἰχερὸς ὅπῃ θέλει κατ[illegible], Varinus. Hęc autē vel miluo, vel aquilę anatariæ nostræ cognata fuerit.

DE ANOPÆA HOMERI.

ANOPÆ apud Homerum Odyss. α. de Minerua (ὄρνις δ᾽ ὡς ἀνόπαια διέπτατο) genus auis exponitur de genere aquilarū, ossifragæ similis. alij vocem ἀνόπαια interpretātur pro ἀφανὴς, quod est inuisibilis: vel pro ἀναφερὴς, quod est sursum euecta, vt Empedocles de igne scribit, Καρπαλίμως δ᾽ ἀνόπαιον, id est, celeriter verò sursum. & sic Herodianus apud Homerū accipit, ἀνοπαῖα penanflexum scribēs, 10 neutrū plurale loco aduerbij, vt πυκνὰ pro πυκνῶς. Alij ἀνόπαια interpretantur, ἀνὰ τὴν ὀπὴν, id est per foramen in medio tecti, quod κάπνην & καπνοδόχην (infumibulum) nominant. ἢ διὰ τὸ ὀπαίας κεραμίδος, ἤτοι τῆς καπνοδόχης τῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς. Sunt postremò qui πανόπαια scribant, & hirundinē intelligant: quòd Panope ciuitas in Phocide sit. finguntur autē in Aulide Phocidis contigisse quæ poetæ fabulantur de Tereo, Varinus ex Eustathio. Est & montis nomen Anopæa Herodoto, & vię iuxta Locridem.

DE AQVILA ALBA SIVE CYGNEA.

AQVILAS cygneas (vt vocant) albedine cygno planè similes, in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, videre memini, Pausanias in Arcadicis. Album genus aquilæ rarū est, inuenitur tamen 20 aliquādo in alpibus & rupibus circa Rhenum, vt sæpe experti sumus. Est autem hæc aquila tota alba niuei candoris, magnitudine fermè herodij, id est aquilæ germanæ, ignobilior tamen minusq; velox. Viuit venatu leporum, cuniculorum & huiusmodi paruorū animalium. nam aliquando catulos, vulpeculas, & porcellos rapit: & quandoq; pisces in summa aqua natantes, Albertus.

DE AQVILA QVAM PERCNOPTERVM ET *oripelargum & gypaetum vocant.*

30



40

50

AQVILÆ genus quod percnopterum vocant (Gaza addit ab alarū notis. sed quoniam notas ferè maculas appellamus, malim simpliciter transferre, ab alarū colore. περκνὸν enim tum simpliciter

nigrum,tum nigro colore distinctum Grammatici interpretantur. *vide* in Lepore *B.* alia est autem aquila percnus,quę& anataria,superius descripta. alia de qua hîc agimus percnopterus,illa scilicet eodem per totum corpus colore,quo hæc in alis tantum insignis,(capite est albicante, corpore maiore quàm cæteræ adhuc dictæ hæc est: sed breuioribus alis,cauda longiore,vulturis speciem hæc refert.

Subaquila & montana ciconia.

subaquila,& montana ciconia cognominatur. incolit lucos degener: nec vitijs cæterarũ caret,& bonorũ quæ illæ obtinẽt,expers est: quippe quæ à coruo cæterisq; id genus alitibus verberetur,fugetur, capiatur. grauis est enim, victu iners, exanimata fert corpora. famelica semper est, & querula,clamitat & clangit, Aristoteles interprete Gaza. Percnopterus in aquilarum genere,eadẽ oripelargus, vul-

Oripelargus.

turina specie,alis minimis,reliqua magnitudine antecellens, sed imbellis & degener, vt quã verberet coruus. eadẽ ieiunæ semper auiditatis,& querulæ murmurationis. sola aquilarum exanima fert corpora,cæteræ cùm occidẽre considunt. Hæc facit vt quintum genus gnesion vocetur,velut verum solumq; incorruptæ originis, Plinius. Sunt qui aquilas simpliciter cadaueribus vesci scripserint: *vide* supra in Aquila C. Gillius accipitrum & aquilarum genera enumerans perdicotheron Apollinis mini-

Perdicotheros.

strum esse scribit, vbi fortè *percnopteros* legẽdum. Porrò cùm apud Aristotelem γυπαίετος legatur, voce

Gypaetus.

composita à vulture & aquila (quod etsi aquilæ genus sit, vulturem tamen & corporis specie ignobilitate præ se fert, vt Aristoteles ipse interpretatur) Gaza ὑπαίετος legit, vertit enim *subaquila*. Est & bu-

Gypotriorcha.

teonis genus quod ad vulturem accedere videtur, vnde gypotriorcha dicendum sit. sed codices nostri hypotriorchen habent, & Gaza vertit subbuteonem. *Vide* supra inter accipitres de Subbuteone. Vultures qui medij sunt inter vulturum genus & aquilarum, esse tum mares tum nigros colore audio, & nidos extruere, in quibus non oua sed pullos statim pariant, Ælianus. Subaquilum pro subfusco Plautus in Rud. dixit. Eia corpus cuiusmodi, Subuolturium? illud quidem subaquilum volui dicere.

Grypaetus.

Subuulturium interpretantur rapiens ad se homines, quemadmodum solent vultures. Gypæeto vocí vicina est vox grypæetus Γρυπαιέτους χαλκηλάτους, καὶ ῥήμαθ' ἱππόκρημνα, Aristopha. in Ranis. Scho-

Ægypios.

lia γρυπαιέτους interpretantur, insignia scutorum peregrina (ὅπλ οικολ:) quòd aquilas in scutis pingere solerent. Sunt quidem aquilæ omnes γρυποὶ, id est rostris recuruis, vnde & gryphes dictæ videntur. & nasum aquilinum plerique nominant, quem Græci γρυπόν. Ægypiòs, de quo copiosius scripsi suprà inter Aquilas diuersas veterũ, ex ipsa nominis compositione partim ad vulturum partim ad aquilarum genus pertinere videtur, vt eadem cum gypæeto existimari possit. Circa Gazaram vr-

Mures à percnopteris in Ægypto deuorantur.

bem Ægypti murium tanta copia est, vt nisi abundarent illic aues percnopteri dictæ Aristoteli, a Gallis *boudrées*, à quibus deuorantur, periculum foret ne fruges omnes ab ijs cõsumerentur, Bellonius in Singularibus.

Alrachme & rachame.

¶ Alrachme est auis magna sicut miluus, plumis corporis albis,& pẽnis alarum nigris. edit carnes putridas & similia. in Syria abundat, And. Bellunensis. Vocatur autem *rachame* (vulgaris lectio habet *rachamat*) apud Auicennam lib. 2. cap. 589. vbi remedia aliquot ex eius felle describit, his verbis: Auis *rachame* fel destillatur cum oleo violaceo in aurem oppositam aduersus hemicraneam & aurium

Remedia ex hac aue.

dolorem. Fit ex eodem caputpurgium medicamentum pro infantibus,(pueris,) aut infunditur in nares eorum vt flatus (inclusi) dissoluantur. Fit etiam ex eo *alcohol* ad albedinem (leucoma) oculi cum aqua frigida. Filius Alpatrich docet, fel huius auis exiccari in vase vitreo in vmbra, fieriq; inde alcohol in latere morsus viperæ, quod non est verisimile. Aliqui experimentum eius prædicarũt ad venenum scorpij & serpentis,& viperę maioris, per illitionem vt videtur. Fimum eius insuffiatur fœtum expelle-

Rocham.

re traditur, Hæc Auicenna. Fimus rocham suffitus fœtum expellit, Serapio ex Dioscoride, qui fimum *gypòs*, id est vulturis, hoc facere dicit. Syluaticus & vetus glossographus Auicẽnæ, *alrachame*,(etsi apud illos corruptè legitur *arathamati, aracamati,* & *akakamati*) exponunt autem quæ dicitur frangens ossa, id est ossifragam. Sed *alrachame* gypæetus potius mihi videtur, auis inter vulturis & aquilæ naturam ambigens, quæ & oripelargus, id est ciconia montana dici possit, propter pennarum colorem in alis

Acmon.

nigrum, reliquo corpore albicantem. *Vide* infra in ossifraga. Acmon ἄκμων, genus aquilæ apud Varinum exponitur, quæ vox ab Hebraica *rachame* vel *rocham* facta videri potest. Plura de Hebraica voce *racham*, *lege* infra in Cygno *A.* Aquila percnopterus, quasi vermicularia, aut vermiculata ab alarum notis & coloris pennarum varietate. & fortè non imperitè Albertus conijcit hoc genus aquilæ esse miluum, Niphus. ego neque Niphi sententiam de huius alitis colore probo, & minus Alberti qui miluo eandem suspicatur.

De aue illa cuius figura superiore pagina posita est.

¶ Auis illa cuius figuram damus a præclaro typographo Io. Heruagio ad nos missam, si non est gypæetus vel oripelargus, ex altero parente saltem huius generis aquilæ nata videri potest. nam rostro vulturem, colore ciconiam ferme refert, ignobilis & ignaua. Nostris aucupibus ignota est, nunquam apud nos quod sciam capta. Sed anno salutis nostræ 1551. Septembris die 29. cùm nix insolita caderet, huius generis auis, alis grauatis madidisq;, in locum sub dio angustum ciuis cuiusdam ædibus adiunctum incidit. Magnitudo eius (vt Heruagius ad nos scripsit) per omnia referebat ciconiã forma & coloribus. Carniuora erat, pisces nõ attingebat, frigoris impatiens, corpore intenso calore, ita vt tangentiũ manus frigidæ mox incalescerent. Quatuor aut quinq; horis vno loco immota sedebat, & Solem aliquando splendentem intuebatur. Gallinæ & aues innocuam oderant. Illam plus mense domi alui,

cibum

cibum manibus præbui, è quibus bolos deuorauit, frusta vnguibus decerpsit, & cùm non biberet ex rostro stillas aqueas emittebat. Tandem inter falcones ad magistrum equitum Galliæ deportata est, Hæc Heruagius.

DE HALIÆETO, ID EST AQVILA MARINA.

HALIÆETVS, ἁλιαίετος, aquila est marina, quanquam etiam lacus adit, vt Aristoteles testatur. Varinus ἁλιάετος scribit quatuor syllabis, & spiritu tenui ab initio, quod equidem non probo, in *A.* elemento, & in voce πέλαργος. Α'λιαίετος genus aquilæ est in mari victum quærentis, Scholia Aristophanis. Nisum fabulantur in auem mutatum, quæ apud Latinos nomen retinuerit, (etsi multi vulgò accipitrem minorem, nisum appellent,) Græcè verò *haliæetos* dicatur. *Et modo factus auis fuluis haliæetus alis.* Nisum ha... quanquam impressi codices habent, *halyætus in alis. Vide* supra in Accipitre *a.* item in Cirrhide, vbi fabulam Nisi ex Ouidio, Vergilio, aliisq; descripsi. *Apparet liquido sublimis in aere nisus.* Vergil. 1. Georg. inter serenitatis signa. Fuit & alius Nisus Hyrtaci filius, indissolubili amicitiæ vinculo coniunctus Euryalo, quorum historiam copiosè describit Vergilius 9. Æneid. *Thyr* vel *thyrna* auis est, similis accipitri marino, Kiranides. videtur autem accipitris marini nomine haliæetum intelligere. *Linachos* apud authorem libri de nat. rerum, & Albertum Magnum pro haliæeto scribitur. Aquilæ quintum genus est quod Haliæetus, hoc est marina vocatur, ceruice magna & crassa, alis curuantibus, cauda lata. moratur hæc in littoribus & oris. accidit huic sæpius, vt cùm ferre quod ceperit nequeat, in gurgitem demergatur, Aristot. Et rursus, Aquila marina clarissima oculorum acie est, ac pullos adhuc implumes cogit aduersos intueri solem. percutit eum qui recuset, & vertit ad solem. Tum cuius oculi prius lachrymarint, hunc occidit, reliquum educat. Vagatur hæc per mare & littora, vnde nomen accepit: viuitq; auium marinarum venatu, vt dictum est. Aggreditur singulas. cùm emergentem obseruarit, refugit auis vt euolans vidit aquilam, & metu perculsa se rursus ingurgitat, vt in diuersa prolapsa emergat. Sed hęc acie oculorum valens, sedulò aduolat donec vel strangulet in humore, vel per summa corripiat. Vniuersas nunquam inuadit. arcent enim frequentes, respergentesq; suis alis repellunt, Hæc Aristot. sed eadem ferè omnia Plinius transtulit ad morphnon siue anatariam aquilam. potest autem fieri vt cum vtraque auibus aquaticis victitet, simili in venatu earum ingenio vtatur.

Fabula de Nisom haliaetum transformato.

Thyr, vel thyrna.

Linachos.

Descriptio corporis & ingenij.

¶ Haliæetus clarissima oculorum acie, librans ex alto sese, viso in mari pisce, præceps in mare ruit, & discussis pectore aquis rapit, Plin. fertur autem de catarracta quoq;, & aquila anataria nostra, quam miluum palustrem vocamus, & ispida, & cepphi quodam genere, quæ similiter piscibus viuunt, pręcipites eas in aquam delabi. vnde & nomen cararrhactæ apud Græcos: & ispidam Galli *plumbinam* vocant, quòd plumbi instar recta in aquam cadat: & Itali eodẽ nomine haliæeton, *l'aquila piombina*, quam in maiorem minoremq; diuidunt, nescio à sexúne tantum an specie diuersa, magnitudine distinguentes. ¶ Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. Id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni, qui omnino non generant, Plinius ex Mirabilibus Aristotelis. *vide* supra in Aquila *C.* ¶ Haliæetus tantum (id est solus inter aquilas. sed alij hoc de aquila simpliciter scribunt, vt etiam quòd acutissimo omnium visu sit, alij de haliæeto, vt docuimus in Aquila *C.*) implumes etiamnum pullos suos pereuntiens, subinde cogit aduersos intueri Solis radios: & si conniuentem humectantemq; animaduertit, præcipitat è nido, velut adulterinum & degenerem. illum, cuius acies firma contrà steterit, educat, Plinius. Aristoteles scribit aquilam pullos cogere oculos aduersus Solem aperire, & illum qui intueri solem sustineat, pro genuino agnoscere: alterum eijcere, qui haliæetus fiat, Scholiastes in Iliad. *p. Vide* in Aquila *C.* ¶ Aquila marina (inquit Oppianus lib. 2. Ixeuticorum) inter amphibias aues præstantissima est: specie quidem terrestribus aquilis non dissimilis: sed è mari victitat, & piscium præda, illorum maximè qui sublimius & in superficie aquæ natant, ita vt corporis ipsorum pars aliqua sub conspectum veniat. At non perpetuus eis successus est. Interdum enim cùm in maiores pisces aduncos vnguium mucrones infixẽre, nec in altum leuare possunt, pondere victi vnà cum piscibus pessum eunt, & perduntur magis quàm perdant ad imum pelagi fundum, quo pisces vrgente dolore se recipiunt. Hos aiunt spurium esse fœtum terrestrium aquilarum, ideoq; à paternis nidis repelli, deinde per alios quosdam alites educatos, neglecta terra maritimum victum amplecti. quamobrem conspectus ipsorum exoptatus boniq; indicij (nimirum copiæ piscium) apud piscatores habetur, Hæc Oppianus. Est & theocronus eidem aquilæ genus spurium, quod similiter piscibus insidiatur. ¶ Columbæ sibi timent ab aquilis marinis, Ælianus duobus in locis. Haliæetus rapina pascitur, sed quia viribus destituitur, minoribus tantum auibus, quibus præualet, infestus est, Rodolphus in Leuiticum.

De haliæeti oculorum acie clarissima, præcipiti in aquas impetu.

Haliæetus ex diuerso aquilarũ coitu generatur.

Qua ratione pullos suos genuinos ab adulterinis secernat.

Haliæetus spurius est terrestrium aquilarũ fœtus.

Theocronus.

¶ Secundum genus accipitris, quod haliæetum dicere possumus, priore minus est, alis crassis pro sui corporis magnitudine breuibus, vnguibus crassis, oculis magnis & obscuris, (Aristoteles ossifragæ obscuros oculos tribuit, haliæeto perspicacissimos.) Non citò mansuescit, quamobrem à multis odio habetur. Anno primo cicurationis parum valet, secundo magis placet, tertio demum satis bene aucupatur, Author libri de nat. rerum, cuius nulla apud me authoritas: & hîc quoq; haliæetum imperitè inter accipitres adnumerat.

Haliæet⁹ accipitris genus à quibusdã perperam dicitur.

¶ Halizetus cur in vetere testamento mensis interdictus sit, dictum est supra in Aquila *F.*

Remedia. ¶ Aquilæ quam diximus pullos ad cõtuendum Solem experiri (id autem dixerat haliæetum facere) mixto felle cum melle Attico, inunguntur nubeculæ & caligationes & suffusiones oculorũ, Plinius. alij aquilæ felli simpliciter hanc vim adscribunt.

¶ Βαθὺ δ' εἰσέδραμε φᾶσιν Αἰετὸς, ὡς μέγα λαῖτμα, ἀφ' ὅ τόκα χειράδις ἵζαι, Theocritus Idyllio de naue Argo. videtur autem per αἰετὸν, intelligere ἁλιαίετον. ¶ Κερχνηοί τ' ἁλιαίετοι ἁρπακτῆρες, Oppianus lib. 1. de piscatione, numerans eos inter aues qui piscibus viuunt. ¶ Ἐπὶ τοῖσιν ἰκτῖνοι χ' ἁλιαιέτους καὶ γῦπας; οὐχ ὁρᾷς, ὅτι Ἴκτινος ὢς ἂν τοῦτον χρὴ ἁρπάσας; Aristophanes in Auibus, haliæetos & vultures multò maiores miluis esse insinuãs, maioriq; epulo indigere. Si cirrhidem (quæ ex puella in auem mutata fertur, &c. *vide* in Cirrhide supra) auem haliæetus oberrantem viderit, mox eam per in... captam perdit, Oppianus lib. 2. Ixeut.

Nomina Hebraica. ¶ Hebraicam vocem עזניה *asnya*, qua auis immunda significatur Leuit. 11. & Deut. 14. Septuaginta interpretes haliæetum vertunt: Iudæi quidam gryphem. aliqui Gallicè *esmerellon*, id est accipitrem vulgò dictum *smerillum*: nomen ei impositum est a multo robore & fortitudine, vt Kimhi scribit. In ijsdem locis veteris Testamenti aliqui etiam פרס, *peres*, haliæetum interpretantur, alij aliter: *Vide* in Accipitre *A.* & in Capite de accipitribus diuersis. In Auicennæ interpretatione pro haliæeto *alcholim* redditum obseruaui.

Germanica. ¶ Haliæetum Turnerus Germanicè interpretatur ein Vischarn / nostri scriberent Fischarn / id est piscium aquilam. *Aquila piscium.* Est in terra nostra (inquit Albertus libro 2. de animalibus, & alibi) genus aquilæ paruum, quod aquila piscium vocatur. pisces enim tantum venatur. huius pes alter digitos membranis iunctos habet vt palmipedes, ad natandum idoneus: alter fissos, vnguibus vncis & acutis, aquilæ instar, ad capiendum aptus. Idem ab eo repetitur libro 23. vbi hoc quartum genus aquilæ facit. est autem (inquit) varium, in ventre album, & nigrum in dorso: & in struma etiam nigras habet maculas. insidet *Anglica.* arboribus super flumina & stagna piscibus insidians. Haliæetus Anglicè vocatur *an ofprey* (inquit Turnerus) Anglis hodie notior quam multi velint, qui in viuariis pisces alunt. nam pisces omnes breui tempore aufert. Piscatores nostrates escis fallendis piscibus destinatis, haliæeti adipem illinunt aut immiscent, putantes hoc argumento escam efficaciorem futuram, quòd haliæeto sese in aere librante, pisces quotquot subsunt (natura aquilæ ad hoc cogente, vt creditur) se resupinent, & ventres albicantes, ceu optionem eligendi illi facientes, exhibeant, Hæc ille. Quidam haliæetum Germanicè Sofer interpretatur, Illyricè *ostrzass*. quæ vox cum Anglica *ofrey* conuenit. *Aurifrigius auis.* Aurifrigius est auis sic dicta quasi auram Phrygiam sequens (ridicula etymologia:) habet autem pedem alterum vncis vnguibus ad prædam instructum, alterum latum ad natandum. Gyro multiplici vtitur in aere, nunc more ludentis, nunc more insidiantis, donec præda in aquis visa impetuosè descendit, altero pede prædam rapiens, altero natante rapientem adiuuans, Obscurus & Vincentius Belluac. *Ofpreius Anglicus.* Audiui & ipse ab Anglis ofpreium ipsorum pedem vnum anseris habere, alterum milui: quem & magnitudine referat, pectore albo esse, pisces maximos capere, oleum (adipem) in cauda pretiosum continere: volitare per aerem, & in eo velut pendere *Gallica.* videri interdum, tum demittere adipis aliquid in aquam, vnde statim pisces attoniti vertantur supini: illum mox rectà præcipitẽ ferri instar lapidis, & vnum ex illis altero pede adunco suo arripere. Burgundi *Coruus piscator apud Burgundos.* etiam auis, quã *crotpescherot*, id est coruum piscatorem appellant. pedes similes & eundem piscandi morem esse ferunt: qui cùm piscem pede altero aquilino in aqua corripuerit, & propter pondus ex aqua euolare nequeat, altero quo palmipes est ad ripam vsque remiget. Cæterum aurifrigij nomen corruptum coniecerim à porphyrione: de quo similiter a Vincentio & Alberto scriptum inuenio, pedem alterum ei tanquam anseris esse, alterum digitis fissis: quod quidem veteres neque de porphyrione, neque de haliæeto, neque de vlla omnino aue, quod sciam prodiderunt. Aut fortè aurifrigij nomen confictum est ad imitationem Gallicæ vocis *orfraye*, *Orfraye.* quæ rursus corrupta videtur ab ossifrago Latinorum. quanquam Galli non ossifragum hoc nomine, sed haliæetum intelligunt, Bellonio teste. qui in Singularibus suis, *Orphraye* (inquit) Gallicè dicta auis haliæetus est, qui super fluuios & stagna plerunq; cernitur. Is in conspectos pisces rectà lapidis instar ex aere descendit. & quanquam Gallicum eius nomen *orfraye* ad Latinum ossifragus accedat, diuersum tamen hoc aquilæ genus est. Sed rursus in libro de piscibus in Aquilæ marinæ piscis historia haliæetum Græcorum cum Latinorum ossifraga cõtundit, auem vnam & eandem faciens. Itali (inquit ibidem) lacum Lemanum incolentes (fortè, Larium accolentes) *Agnistam piumbinam* vocant, Galli *offraye*.

¶ Haliæetum aliqui e recentioribus falconem, alij accipitrem, alij nisum interpretantur, omnes *Aygle de mer.* ineptè. Apud Sabaudos audio nominari *aygle de mer*, id est aquilam marinam, (non aliam puto quam haliæetum auem: & aliam *Bousat de mer.* *bousat de mer*, id est buteonem marinum, de quibus certi nihil scribere possum. Scoppa Grammaticus Italus haliæetum facit smerillum vulgò dictum, aut illum qui vulgò *mo...tus* dicantur: ex quorum historiis (quas inter accipitres collocauimus, facilè quiuis quantum ab haliæeto differant, iudicârit. Accipiter (absolutè dictus) minor est aquila truncali vulgò nominata, & maior quam aquila quæ pisces rapit, Albertus. ¶ Accipitris marini Kiranides & Ælianus meminerunt, qui inimicus sit coruo.

DE ME-

DE MELANAEETO SEV VALERIA AQVILA.

Tertivm genus aquilæ, inquit Aristoteles, colore nigricat, vnde & melanæetus (vel melanaëtus. nam melænaëtum scribi per diphthongum in secunda syllaba, vt impressi codices Aristotelis habent, quos etiam Hermolaus sequitur, non probo. Apud Eustathium rectè μελαναίετος scribitur. Gaza pullam & fuluiam reddidit, sed fuluus color nihil cum pullo aut nigro commune habet) vocatur. magnitudine minima, sed viribus omnium præstantissima hæc est. Colit montes ac syluas, & leporaria cognominatur. vna hæc fœtus suos alit atque educit. pernix, concinna, polita, apta, intrepida, strenua, liberalis, non inuida est: modesta etiam, nec petulans, quippe quæ non clangat, neque lippiat, aut murmuret. De verbo *lippire*, *vide* supra in Aquila *C.* Est autem non hæc tantum aquila nigra, sed etiam morphnos, id est anataria, quam Phemonoë (vt Plinius scribit) aquilarum nigerrimam esse prodidit. Albertus etiam herodium, sic aquilam germanam vocat, totum nigrum esse author est, cui tamen Plinius & Aristoteles ruffum aut subrutilum colorem tribuunt. Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt, sed pygargus præcipuè in alendo difficilis est, benignior quæ toto nigricat colore, Aristoteles & Auicenna. Melanæetos à Græcis dicta, eademq; valeria, minima magnitudine, viribus præcipua, colore nigricans: sola aquilarum fœtus suos alit: cæteræ, vt dicemus, fugant, sola sine clangore, sine murmuratione. conuersatur autem in montibus, Plinius. Valeria Hermolao dicta videtur, quòd viribus præcipuè valeat: nisi (inquit) inularia legendum est. sed Aristoteles aliud aquilæ genus, nempe pygargum, νεβροφόνον, id est inulariam cognominat. melanaëtus verò aquila leporaria Latinè dici poterit, vt Gaza reddit pro Græca voce λαγωφόνος. Λαγωθήρας, aquilæ species, Hesychius & Varinus. Captant autem etiam germanæ aquilæ lepores. Apud Varinum in voce Τρίορχος, ineptè scribitur μελανοδέτης pro μελαναίετος. Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή, Αἰετοῦ οἴματ' (aliàs ὄμματα, sed Eustathius mauult οἴματα) ἔχων μέλανος τοῦ θηρητῆρος, Ὅς τ' ἅμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν, Homerus Iliad. φ. comparat autem aquilæ nigræ Achillem, quem similiter vt illam fortissimum & celerrimum facit. Eustathius hunc locum enarrans melanæetum aquilam scribit phassophonon etiam, id est palumbariam nominari, vbi lagophónon legendum est. sic enim ab Aristotele nominatur. meritò autem si aquila hæc fortissima est à leporum potius quàm palumbium præda denominabitur. descripsisse autem locum ex Aristotele Eustathium apparet, quoniam hoc etiam addit, esse hanc aquilam paruo corpore, sed cæteris robustiorem. Phassophonon quidem nos ex Aristotele inter accipitres descripsimus. Porrò pro μέλανος τοῦ θηρητ. aliqui legunt μέλανός του, id est nigri alicuius venatici alitis. alij μελανόπτου, nigros oculos habentis. alij denique μελανόστου, nigra ossa habentis, (quod contra naturam videtur.) Sed omnes videntur reprehendendi, scribendumq; μέλανος τοῦ (per articulum, non pronomen encliticum) θηρητ. vt Eustathius annotauit. Melanæeti & aliarum quarundam aquilarum nido inædificatur lapis aëtites, teste Plinio, de quo plura scripsimus in Aquila *C.* & *G.* Primo & secundo generi aquilarum, non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum, insidens cornibus excutit in oculos, pennis ora verberans, donec præcipitet in rupem, Plinius. ¶ Illustris Marchio Montherculeus in eo libro quem scripsit de falconibus, melanæetum esse credit genus falconis quod venatores vocant hierofalcum: quòd & nigro colore sit, & montes syluasq; colat ac lepores captet, Niphus. Albertus Magnus tertium aquilæ genus (quod melanaëtus Aristoteli est) interpretatur aquilam quæ vulgò truncalis dicatur, Stockarn/ quòd arboribus (fortè truncis arborum) insidere soleat. Hoc (inquit) rapit animalia parua si quæ occurrunt, & etiam anates & aliquando anseres & huiusmodi. minus primo & secundo genere, cinerei coloris. sed color melanæeti niger non cinereus proditur. Audio in Gallia vel Sabaudia cinerei ferè coloris aquilas sæpe conspici, quæ non solæ sed quaternæ aut quinæ simul volitent. Accipiter minor est aquila truncali, sed maior quàm aquila quæ pisces rapit, Albertus. *Erna* vulgò dictum genus aquilæ nigrum, per hyemem apud Frisios circa Oceanum Germanicum cernitur. hanc genus quoddam cornicum sequitur, & prædæ ipsius reliquiis inhiat.

Melanaëtus cur sic dicatur.

Cur Valeria dicatur.

Inularia.

Aquilarũ cũ ceruis certamẽ.

Aquila truncalis.

Erna.

DE OSSIFRAGA.

Ossifragvs siue phinis, & vt Aristoteles appellat phine, alienos fœtus cum suis alit, quos aquilæ nutriendi tædio eiecerint, Hermolaus Barb. Et rursus, Differt ossifragus ab ossifraga, etiamsi cõfundunt aliqui, quòd ossifraga septimum est aquilæ genus, quæ barbata dicitur (harpe auis ab Oppiano sola barbata memoratur, & vel eadem cum ossifraga est, vel saltem cum ea confunditur. *vide* in Harpe) & sanqualis, ossifragus verò qualem indicaui, &c. Ego nullam huiusmodi apud authores differentiam inuenio. Plinius masculino genere ossifragum profert: Lucretius ossifragam fœminino, Marcellus Empiricus vtroq;. Gaza ex Aristotele φήνην ossifragam reddere solet. Ego vtro genere efferatur nihil interesse & eandem auem significari dixerim. Phinis (vt Hermolaus & Cælius scribunt) φήνης, vt χελώνης, casu recto non inueniri puto, sed φήνη tantum vt μύλη. Φήνη, auis est aquilæ similis, ἀετώδης, Eustathius. εἶδος ὀρνίθων ἀετοῦ, Suidas. Ossifraga vulgò appellatur auis quę ossa ab alto dimittit & frãgit,

Phine.

Aquila barbata.

Ossifraga unde nomen acceperit.

vnde & hoc nomen accepit, Isidorus. Aristoteles sex aquilarum genera facit, quibus ossifragam nõ adnumerat, nimirum tanquam degenerem, & ex haliæetis nascentem vt mox dicemus. Aquila germana (inquit idem) maxima aquilarum omnium est, mihi etiam ossifraga, μεἰζων ἢ φλώνη. Sex aquilarum generibus quidam adijciunt genus aquilæ quam barbatam vocant, Thusci verò ossifragam, Plinius.

¶ Cabarum (inquit Auicennæ interpres in historia animalium) id est ossifraga, lingua Arabica dicitur *belez*, & Persicè, vt puto, *hamoni*. *Arathamsti*, id est frangens ossa, Syluaticus. apparet autem vox corrupta pro *alrachame*: quam vocem pro vulture positam reperio apud Auicennæ interpretem in historia animalium. *Raham* vel *racham*, רחם, auis quædam sic dicta quòd sit benigna in pullos suos, quam Iudæi nostrates picam interpretantur. translatio nostra habet Porphyrio, Leuitici cap. 11. Munsterus. Scio Hebræis vocem *raham* significare misericordem & benignum: & cùm ossifragæ benignitas in alendis tum suis tum aquilæ (quos è nido parentis eiectos suscipit) pullis celebretur, eandem esse auem credi potest. Aut fortè latius patet vocabulum *racham*, ita vt vulturem, ossifragam & gypæetum comprehendat. *Vide* supra in Gypæeto. Auis quæ Græcè *kym* (corrupta vox à φλώη) Arabicè *cekar* vocatur, quam Auicenna vocat *kabin*, eiectum aquilæ pullum recipit & nutrit. Et hoc apud nos (quanquam in montibus nostris plurima sunt genera aquilarum) nunquam licuit experiri, nisi quòd fama vulgaris est quòd aquila quosdam pullos eijciat: & alia quædam parua aquila & nigra eiectos quum inuenerit nutriat. qui cùm adoleuerint ita vt iam volare queant, deuorent nutritores suos, Albertus. Et alibi, Pullos ab aquila eiectos dicunt aliam auem colligere quam Græci *fehis*, (vox corrupta pro φλώη) Latini fulicam dicunt, vt quidam interpretantur, sed falsò. nam quæ *fehis* vocatur auis consubæ (sic habet) species est, quæ aquilam non nutrit. fulica autem est mergus niger vocatus, & anate minor, quæ similiter aquilam nullo modo nutrit, Hæc ille. D. Ambrosius etiam & alij quidam recentiores φλώη fulicam non rectè interpretantur. Auis quam *cuni* Græci quidam vocant, reuera est illa quam alij cyfred vocauerunt, & Latinè vocatur ossifragus. deijcit enim ossa ex alto super saxa, vt eis confractis medullam edat, Albertus. Idem libro 23. vbi aues singulas ordine literarum describit, ossifragam vocat *kyrij*, vel vt alij legunt, *kynium*, supra *kym* scripsimus: quæ vox pro *kym* fortè corrupta est, aut contra. nam *m* litera & *ni* syllaba, facile inter se permutantur, in dictionibus barbaris præsertim: ego *kym* duabus syllabis potius legerim, sicut etiam cuni alibi scribatur: quæ forsitan vox à Græca φλώη corrupta est, vt aliæ pleræq; à scriptoribus Arabicis ita detortæ sunt à Græcis vt origo vix agnoscatur. ¶ *Chym* vel *kym* auis est aquila (aliàs vulture) maior: & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus: qui alibi etiam nomen *kym* pro vulture ponit.

Racham à raham benignitate in pullos.

Ossifraga pullos àrelictis aquilis eiectos, recipit & nutrit, qui postea nutritores suos deuorant.

Chym.

Descriptio corporis & ingenij ossifragæ.

¶ Ossifragæ magnitudo maior quàm aquilæ, color ex cinere albicans, Aristot.

¶ Parum oculis valet. nubecula enim oculos habet læsos, Aristot. Carniuora est, Idem. Accipitres, ossifragæ, mergi, Longè alias alio iaciunt in tempore voces, Lucretius. Ossifraga probè & fœlicat & viuit. cœnæ gerula & benigna est. nutricat bene & suos pullos & aquilæ. cùm enim illa suos nido eiecerit, hæc recipit eos ac educat, Aristot. Plura *lege* in Aquila C. de hac alite excipiente & alente eiectos aquilæ pullos. Haliæeti suum genus non habent, sed ex diuerso aquilarum coitu nascuntur. id quidem quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet, è quibus vultures progenerantur minores: & ex ijs magni qui omnino non generant, Plinius. *vide* in aquila C. Phene auis non solùm carnes sed etiam ossa rodit & frangit, Kiranides.

¶ Κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον, ἤ τ' οἰωνοί, Φῆναι, ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες, οἷσί τε τέκνα Ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι, Homerus Odyss. π. de Vlysse & Telemacho filio eum agnoscente, huius generis alitum erga sobolem suam amorem celebrans. Quem locum imitatus est Oppianus libro 1. de piscatione: Καὶ μὲν τις φήνης ἀδινώτερον ἔκλυεν ἀνὴρ Ὄρφνιον, ἀμφὶ τέκεσσιν, &c.

Remedia ex ossifraga.

¶ *G.* Ossifragi venter arefactus & potus (madefactus & appositus, in codice Marcelli empirici, quod non placet,) ijs qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneant capiẽtes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent. maciem enim facit, Plinius. Vnum est ossifrago intestinum mirabili natura omnia deuorata conficienti. huius partem extremam adalligatam prodesse contra colum constat, Idem. huius pars extrema colligitur & reponitur, & cùm opus fuerit, ventri laborantis alligatur. remedio miro omnes intestinorum dolores citissimè sanat, Marcellus empiricus. Auis ossifragæ pariem crematam potu morbum comitialem tollere quidam referunt, Trallianus ex Archigene. Ossifragi ventrem arefactum contra calculos & alias difficultates vesicæ commendant, Plinius. Ossifragi auis venter particulatim potus calculos cum lotio pellere proditur, Dioscorid. Idem remedium Kiranides scribit de ventre harpyiæ auis. Auis ossifragæ ventriculus salitus vt seruari possit, aut exustus & in puluerem redactus, cum vini potione datus, vrinam efficaciter prouocat, Marcellus. Eadem ferè remedia etiam harpæ aui attribuuntur, vt suo loco referam. ¶ Phenes os ad coxam suspensum, erissos, id est varices in pedibus curat, Kiranides. Fel eius cum melle albedinem (leucen) & lepram sanat, Idem. Stercus aridum tritum si quis biberit vel gustauerit, concoctionem perfectam reddet: & calculosæ affectioni & dysuriæ medebitur, Idem.

Ὀνόματα.

¶ *H. a.* Ossifragus, qui ossium fractura debilitat quempiam, Cassius Seuerus apud Senecam lib. 6. controuersiarum. ¶ Φήνεον, mons ita dictus, Suid. Φήνεα, oppidum in Arcadia Stephano.

¶ Ossifra-

¶ Ossifragam & harpam aues Mineruæ attribuunt, Gillius. Minerua è Pylo abiit φήνῃ εἰδομένη, id est ossifragæ similis, apud Homerum Odysseæ γ. vbi interpretes phenen auem aquilæ similem faciunt. Honestior autem (inquit Eustathius) hæc comparatio Mineruæ ad ossifragam est, quàm illa, Ὄρνις δ' ὡς ἀνόπαια διέπτατο. nam φήνη videtur denominata παρὰ τὸ φαίνειν. est autem Minerua φωσφόρος, id est lucifera. Cæterum anopæam auem aliqui genus aquilæ simile ossifragæ esse tradunt: *Vide* supra in capite de aquilis diuersis.

¶ Sanqualem auē atq; immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrātur esse, (*vide* supra in Aquilis diuersis plura de immussulo:) & sanqualem ossifragæ. Massurius sanqualem ossifragam dicit esse. Quidam post Mutium augurem visos non esse Romæ confirmauēre. ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos, Plin. Sanqualis auis est quæ ossifraga dicitur, Festus. Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur, buteo, sanqualis, immusculus, &c. Idem. quod & alibi repetit, quē locum munĺum supra sub immussuli mentione inter aquilas diuersas expleuimus. Fuit diu quæstioni an sanqualis & immussulus inter aquilas censendi forent: quorum volatus licet æuo priore incognitus, secundissimos habere euentus censebatur, Alexander ab Alex. De augurio ex præpetibus auibus vt buteone, sanquali, &c. *vide* in Aquila *h*. Sanqualis porta appellatur proxima ædis Anci, Festus. ¶ Immusculus (legerim, *immussulus*) auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt, Festus.

Sanqualis.

¶ Quintum aquilarum genus (inquit Albertus) apud nos est perparuū & varium, & à quibusdam vocatur fraogēs os, eò quod quando carnes ossium comedit, ossa in altum subuecta super lapidem deiicit, & ex fractis ossibus medullam sugit, Hæc ille. sed cùm paruulam admodum hāc aquilam esse scribat, non potest esse ossifraga aut φήνη, quam Aristoteles omnibus aquilis, excepta tantum germana, maiorem facit. Audio in montibus Heluetiæ nostræ auem aquilini generis nominari Beinbrecher / hoc est ossifragam: ab aliis Steinbrüchel / quasi dicas saxifragam: quoniam ossa (vt ex Alberto retuli) saxis iniecta confringat: de hac olim amicus quidam ex Clarona insigni Heluetiæ pago sic ad nos scripsit. Ossifraga quam vidi annicula erat, capite nudo & flauo colore, rostro incurno, plumis albis: alæ hinc inde nigras habebant peonas veluti ciconia. affirmabat auceps eas crescere ferè in magnitudinem vulturis, & omnino flauescere: & ex interioribus eius plumis, quæ teneriores sunt, pelliculas pretiosas fieri, vt ex vulturibus quoq;, ad fouendum nimirum debilem ac frigidum ventriculum, Hæc ille. Rursus ab aliis accepi, hanc auem aliquanto minorem vulture esse, eiusq; genus quoddam videri: colore fusco, cùm vultur pectore, collo & capite magis flauescat: rarò capi: & si quandu à montibus propius ad domos & pagos aduolant, hyemem propinquam, & asperam expectari. Itē ab alio, auem esse tantam, vt spatium ab ala extrema extensa ad alteram, orgyiam siue vlnam excedat: varia animantium genera inuadere, mures alpinos, rupicapras paruulas: nidificare in rupibus: singulas & solitarias agere, colore ex eo qui castaneæ est nigricante. Sed hæc forsitan aquilæ veræ descriptio fuerit. ego nihil affirmo. ¶ Sabaudi aquilæ quoddam genus nominant *aigle courte*, id est aquilam breuem: & auem diuersam *freynno*: quam fortè Aristotelis φήνην esse, non alio quàm ex nominis collusione parum firmo argumēto ductus, amicus quidam ad nos scripsit. ¶ *Orfraye* auis Gallicè dicta, propriè ossifragus est: etsi quidam hoc nomen caprimulgo impropriè tribuant, qui ab aliis rectius vocatur *fresaye* vel *effraye*, Bellonius in Singularibus. Et rursus, Græci suam phenen scribunt præcipuè benignæ esse naturæ, & tum suos tum eiectos aquilæ pullos bene nutricare, &c. hinc factum & nomen (vt coniicimus) & figmentum de phœtuce aue apud recentiores, quæ auis super nido pingitur pectus suum dilanians, vt cruore proprio pullos pascat. quanquam verò Galli *ophraye* (alias *orfraye*) auem appellant, quæ ex hoc vocabuli vicinitate ossifragus videri posset, non ossifragus tamen, sed haliæetus est, & circa aquas præda piscium viuit.

De ossifraga in Heluetia visa & capta.

Aquila breuis.

Orfraye.

DE PYGARGO.

Pygargvs, πύγαργος, genus aquilæ sic dictum ab eo quod caudam habeat albam, παρὰ τὸ τὴν πυγὴν ἔχειν ἀργὴν καὶ λευκὴν, Hesychius & Varinus. Pygargus (ab albicante cauda dicitur, ac si albicillam nomines, vt Gaza de suo addit) aquila, gaudet planis, & lucis & oppidis. hinnularia (νεβροφόνος) à nonnullis vocata cognomine. montes etiam syluasq; suis freta viribus petit. reliqua genera rarò plana & lucos adeunt, Aristot. Et rursus, Genera aquilarum non æquè omnia prolem fastidiunt: sed difficilior in alendo pygargus. Multæ aues quibus nutrimentum non sufficit pro omnibus pullis eiiciunt aliquos, & in primis genus illud (scilicet aquilæ) quod dicitur barbaium, Auicenna. Pygargus in oppidis mansitat & in campis, albicante cauda, Plinius. Pygargus & alia quædam aquilarum genera inædificant nido lapidem aetiten, Plinius. Aetites nomen habet à colore aquilæ candicante cauda, Idem. Pygargus Aristoteli maior est morphno, & melanæeto quæ minima est aquilarum: minor autem percnoptero & germana aquila quæ magnitudine omnes excedit, etiam ossifragam. Pygargo & melanæeto aquilis non minorum tantum quadrupedum rapina, sed etiam cum ceruis prælia. multum puluerem volutatu collectum insidens cornibus (hęc vel illa) excutit in oculos, pennis ora verberans donec præcipitet in rupes, Plinius.

Pygargus ab albicā-te cauda dictus.

Aquila regalis.

¶ Pygargum aliqui putant esse aquilam illam quam venatores regalem vocant, Niphus. Belisarius meminit milui regalis, qui minus valeat viribus quàm miluus niger. Post herodium (sic vocat aquilam germanam) apud nos nobilior aquila est quæ anseres rapit, & cygnos & huiusmodi aues magnas, & etiam lepores & cuniculos, præcipuè quando pullos habent. hæc minor est herodio, varia ex albis & cinereis pennis intermixtis. sed in cauda penultimæ extremæ pennæ videntur esse albæ. & alba est in pennis ani, & est breuis admodum caudæ, Alb. videtur autem hæc mihi veterum pygargus. Pygargum (inquit Turnerus) literatores quidam ineptè trappum a Germanis dictum (tardam, vel bistardam) interpretantur. Sed pygargus Anglorum lingua, nisi fallor, erna vocatur, *an erne*. Ego ernam audio dici genus aquilæ quod apud Frisios ad Oceanum Germanicum per hyemem degat, colore nigro, quod cornices quædam vt ex escatum eius reliquiis victitent sequantur. Pygargus est fortè quam Anglicè dicimus *ringetayle*, Eliota. Sed Turnerus ringtalum Anglis dictum ab albo circulo caudam circumeunte, buteone minorem, subbuteonem Aristotelis esse suspicatur. Quòd si minor est buteone, nō poterit esse pygargus. ¶ Eustathius in commētariis suis in Homerum Iliad. decimo, pygargum (authore Zopyro) ardearum genus illud facit, cui in coitu oculi sanguine manent. sed Aristoteles pellon ardeam difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantum recenset. sed Zopyri pygargus ardea, fortè stellaris Aristotelis fuerit, quæ & ocnos, id est ignaua dicitur. nam argos & ocnos synonyma sunt. Pygargum (inquit Cælius Rhodiginus) esse aquilæ speciem sciunt omnes: inde Græcis rapacem quoq; indicat vox ea. Sed & in Venerea procliuior sic item dicitur (per antiphrasin, Varinus) veluti cui minimè sit pyga ociosa. nam ἀεργὸν vocant Græci cessantem. Quin & timidum rectè pygargum dixeris, quòd albicans ei sit pyga: cui diuersum est prouerbium, Melampygo needum occurristi. Hic enim vti Hercules robore intelligitur insignis: proinde leucopygi imbellia infames concipi ferè valent, Hæc ille ex Varini Lexico vt videtur: vbi pro ἰὼ γὰρ οἱ μελάμπυγοι, χαθάπερ Ἡρακλῆς: lego, ἀνδρεῖοι γὰρ οἱ μελάμπυγοι, &c.

Ringtalus · *Trappus.* · *Erna.* · *Alia nominis Pygargi deriuatio, nēpe à pyga ociosa.* · *Pygargus pro timido.*

DE AQVILIS DIVERSIS APVD RECENTIORES.

Astur.

ASTVRES ex genere infimo aquilarum vel miluorum: falcones verò accipitrum nobile genus antiquis fuisse putamus, Paulus Iouius. Nos asturem vulgò dictum, accipitrem maiorem esse docuimus. Cæterum ex falconum generibus maiores, vt sacrum & hierofalcum aquilis, (sacer quidem ad aquilam germanam proximè accedit:) minores verò, vt smerillum & lapidarem, &c. accipitribus adnumerandos iudico.

Zimiech vel Zumach.

¶ Aquilæ duo genera sunt, aquila absolutè, & altera dicta *zimiech* vel *zumach*, Tardiuus.

Catul.

¶ Aquilæ an accipitris genus sit ignoro, quod apud Germanos inferiores circa Oceanum CATVL appellari audio, accipitre maius, corpore vario cum maculis aut punctis asperso, à quo gallinæ & anseres rapiantur.

Stockarn.

¶ De aquila truncali Alberti, quæ vulgò Stockarn dicitur, lege supra circa finem historiæ Melanæeti.

Aquila Scandinauiæ.

¶ Incolæ partis cuiusdam Scandinauiæ aquilæ (*coruum* ipsi vocant) quodam genere occiso, quod agnos & alia animalia prædatur, rostra præfecto regionis adferunt, vt testentur noxiam auem se occidisse, Olaus Magnus.

Lammerzig.

¶ IN alpibus quibusdam Heluetiæ, vt circa curiam Rhetię oppidum, & circa Lucernam, auis rapacis genus (aquilæ nimirum) ab agnorum raptu Lammerzig nominant.

Auis Indica rapax, aquila maior.

¶ IN regione circa Tarnasari vrbem Indiæ, complura auium genera sunt, raptu pręsertim viuentia, longè aquilis proceriora. nam ex superiore rostri parte ensium capuli fabricantur. id rostri fuluum est phœniceo (cœruleo seu phœniceo, Cardanus) colore distinctū. nihil sanè visu pulchrius, nihil amœnius, aliti verò colos est niger, & item purpureus, intercursantibus pennis nonnullis, Ludouic. Patritius.

De aue miræ magnitudinis, super trium arborum ramis nidificante.

¶ INTER Misenam & Bresam Germaniæ oppida, cum rustici multa pecora, vitulos & sues amissa in syluis perquirerent, inuentus est nidus ingens, per tres quercus extensus, tanto spacio vt currus sub illo conuerti potuisset, ex magnis arborum ramis & baculis vel palis constructus. Quare in vrbe nunciata, homines multi ad nidum missi cùm ascendissent, pullos tres maximos inuenerunt, & in vrbem asportarunt. è quibus mox vnus mortuus est, cuius alæ per transuersum extensæ, septem vlnarum mensuram æquarunt. vngues viri magni & corpulenti digitis nihilo erant inferiores, crura leoninis maiora. In nido multa vitulorum & ouium coria reperta, & hinnulus recens, & capita animantium varia, vt vir doctissimus & fide dignus Georgius Fabricius ad me perscripsit, anno Salutis quingentesimo supra sesquimillesimum, quo ipso hic nidus æstiuo tempore inuentus est. Talem auem super trium arborum ramis nidificantem Olaus Magnus in Tabula septentrionali depinxit in B.h. in explicatione verò tabulæ nullam eius mentionem facit.

DE AQVILA HETEROPODE.



AQVILAE istius picturam ab Argentinensi quodam ciue pictore accepi, homine diligentissimo & auium præcipuè naturæ studioso, qui tamen nihil certi super hac aquila referre potuit. hoc tãtum dicebat ab alijs quibusdam pictoribus hanc picturam ceu veram se accepisse. Nos heteropodẽ appellare voluimus, quòd in vna hac auiũ (si vera est pictura) crura coloribus diuersis insigniantur, sinistrũ cœruleo, vt rostrum quoq; dextrum fusco albicãte. Venter fuscus est & punctis nigricantibus maculosus, vt pectus etiam & collum. reliquum corpus magis nigricat, oculi subrubent. pars etiam alarum fusca est, & punctis notatur nigris vt venter. capitis & ceruicis pennæ summæ rigere videntur: & dorsi initium circa alarum summitates in gibbum attolli.

HISTORIA DE ARDEA IN GENERE VBI CVM

cæteris ardearum generibus, tum pellæ in primis siue cinereæ vulgo dictæ pleraque conueniunt.

A.

ARDEA diuersorum generum est, apud nos quidem pellam siue cineream, simpliciter ardeã vocamus, & Aristoteles pugnam aduersus aquilam aliàs ardeæ simpliciter tribuit, aliàs pellę cognomento. Idem de historia animalium 8, 3. leucerodion erodio minorẽ esse tradit, per erodium procul dubio *pellon* non asteriam intelligens, quæ tantũ tria genera ab eo numerantur. Saxones tamẽ ardeam simpliciter sua lingua nominantes, de alba intelligunt. Ardeola quanquã diminutiuum est, pro ardea tamen simpliciter à Plinio & alijs accipitur. ¶ שלך, *Schalac*, Deut. 14. & Leuitici 11. nomen auis impuræ, quã Iudæi interpretantur Reiger/id est ardeam, Munsterus: aliqui mergulũ: *Vide* supra in Mergo post anates statim. Ibidem leges de voce קאת, *Kaath*, vel *kaas*, quam alij ardeam, alij mergulum, alij aliter interpretãtur. Huic finitima videtur vox כוס, *kos*, quam exponunt herodium, falconem, nycti-

Nomina hebraica.

coracem,&c.*vide* infra in Bubone. sed herodium an pro ardea accipiant, vt Græci faciunt, an pro genere aquilæ, vt recentiores quidā indocti, dubitari potest. Ardea *schalach* Hebræis à proijciendo, quod se ad capiendū pisces in mare proijciat. nam & Hebræi pisces eam è mari prædari scribunt. Chaldeus *schalenuna* vertit, voce composita a *schalal*, quod est prædari, & *nuna* quod piscē significat, à præda piscium. Aben Ezra aliā adfert causam, nempe quod abijciat pullos suos, P. Fagius. אנפה, *Anapha*, Dauid Kimhi auem dicit, quam magistri vocant דיה רגרגיה, *daiah ragasinith*, id est vulturē ferocissimū & vehementissimm. Ita quidem R. Salomon interpretatur Leuit. 11. & addit, sibi videri auem quam vulgus appellat הירון (*heron*:) Sanctes exponit ardeā. nam *heron* Gallis ardea est. Abraham a celeriter spirando nomen tulisse notat. Septuaginta & Hieronymus Deut. 14. *charadrium* interpretantur: Chaldæus אבו, *ibu*. sed vidētur Chaldæi anapha potius accipere pro vpupa. Persa *ankoh*, אן כה. Arabs בבגאה, *babgach*. Anapha (inquit Munsterus) aliqui picum alij miluum esse volunt. putant autem auem illam sic vocatam, quod facile irritetur & ad iram concitetur. quā quidā שראה, Trapp vulgo (Germanicè) vocant, Hæc ille. Idem graculum interpretatur, Leuit. 11. & Deut. 14. apparet sanè auem esse quæ species aliquot similes contineat, quoniam additur iuxta genus suum. חסידה, *Chasida*, Zachar. 5. Aquila, Symmachus & Theodotion erodium transferunt, & LXX Leuit. 11. alij aliter. sed magis placet ciconiam verti. *vide* in Ciconia *A*.

Græca. ¶ Græcè ἐρωδιὸς oxytonum & sine aspiratione scribitur, recentiores quidam Latini (barbari potius) non rectè aspirant, & per aphæresin etiam ῥωδιὸς apud Hes[ychium] & Varinū. Ἀρδιόλη (ardeola) quam & λάχρλω aliqui vulgo (in Græca lingua vulgari, vide ne a lar[o cor]ruptum sit nomen. nam & Lycophronis interpres erodium larum esse putat) vocitant, veteres a[utem] Græci ἐρωδιὸν, Demetrius Constantinop. A Græca voce erodios apud Albertum deprauatæ leg[u]ntur

Vulgaria. *anydion, artadaton*, & *mothyos*. ¶ Ardea Italis *garza* dicitur, alijs *airone* vt Scoppa grammaticus docet: hinc est corrupta vox Latina apud Crescentiensem *agiron*: sunt qui *anghiron* efferāt. Hispanis similiter *garza*, præsertim Lusitanis: aliquibus *grou* quasi grus, propter corporis similitudinē. Gallis *heron*, quæ vox videri potest deducta à Græca erodius. Sabaudis *airon* vel *heyron*: (quanquā & lari genus sic ab eis vocari puto.) Anglis similiter *an heron*. Germanis quibusdam ein Heergansz voce detorta ab erodio, vel a Gallica *heron*. sed vsitatius ein Reiger/ nostris Reigel/ alijs Reiher vel Raver/ Frisis Rarg/ Flādris Riegher. Illyriis *czaepie*: Poloni ardeæ genus *zoraw* appellant. Turcis *balakzil*. ¶ Albertus Magnus ardeam tantalum quoq; dici scribit, ab Isidoro mutuatus.

Erodius. ¶ Erodium aliqui putarunt esse auem ex ijs quas Romani Diomedeas vocant. *Vide* infra in Elemento *D*. Suidas ciconiam esse suspicatur ineptè: sed mox tanquā emendans subdit, aut ciconię similem longè alius est herodius recentiorum. nam Albertus Magnus aquilam maximam & Germanam sic vocat: alij Hierosalcum vt in eius historia ostēdi.

Αἴθυια. *Fulica.* Αἴθυια, id est mergus, memoratur ab Arist. de hist. anim. 5. 8. vbi Albertus habet *aby*, & quidam (inquit) putant esse ardeam: sed ineptè. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias vocat. mergi Græcè ab Arato ἐρωδιοὶ appellantur, Ioach. Perionius. Fortè etiam Plinius fulicam pro ardea è Græco alicubi reddidit. nam & cirrhum fulicis tribuit, qui ardearum est: & Diomedeas aues fulicarum similes facit. quas alij (vt Stephanus & Seruius) ardearum generi attribuunt. Gaza in libro de communi animaliū gressu, pro Græco ἐρωδιοὶ, vertit fulicæ, addēs vel potius ardeolæ. Fulicā quidem pro erodio transtulit Augustinus quoq;, & Lycophronis interpres larum esse arbitratur: Ambrosius etiam sturnum, quem tamen Græci non erodiòn sed psâra dicunt, Cælius. Auem quam Aratus κέπφοι dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

Cepphus. Sed ardeā a mergo, fulica & cepho prorsus diuersam esse auem, qui historias singulatum inter se contulerit, manif[e]stissime deprehendet.

B.

Ardeæ in Heluetia frequētes. Ardeæ apud Heluetios abundant, propter multos & magnos fluuios & lacus piscosos, vnde victum petunt Aristotele teste.

Descriptio ardearum. Ardeolis omnibus communis videtur longitudo rostri, colli & c[ru]rum, quibus ciconias referunt. sed collum ardeis magis inuolutum. digiti pedum terni, longi, membranis modicè iuncti, & quartus retro pro calce similiter longus. corpus pro sua magnitudine non amplum, sed leue & exile. Ardea coloris est cinerei (nos de hoc genere infra priuatim scribemus) minor grue, lōgi colli, & sicut reliquæ etiā aues aquaticæ rostro nō multū inuoluto, Albertus. Erodius auis in capite gerit cumulum pennatum veluti comam (aliàs coronam) oblongam, Kiranides. sed hoc non de omnibus ardeis verum est. aliæ enim apicem illum è pennis retro extensis conditum habent, aliæ non habent. Porphyrioni & ardeæ inutile est vropygiū, (cauda,) vt & alijs aquatilibus, Aristot. in lib. de ingressu animalium.

C.

Ardea circa aquas degunt. Ardeæ circa aquas & lacus piscosos degūt. quare in Heluetia nostra abundant. & grammaticis (Suidæ & Eustathio) erodios Græcè quasi helodios dici videtur, a lacubus & paludib[us], quas Græci ἕλη nominant. Sed in mari (circa mare) etiam degūt, vt ex Arati prognosticis apparet.

Erodius a quibusdā inter aues tenebrarum amicas numeratur. Erodius auis in templis & ædificijs ciuitatum nidificat, Kiranides, nescio quam vere. ¶ Procopius Gazæus sophista Pentateuchum Mosis enarrans, erodiū cum noctua & vespertilione, &c. aues noctis & tenebrarū amicas esse scribit, quod nō probo. Aristoteles sanè de pella, quæ & absolute ferè ardea dicitur, disertè scribit,

vena-

venationi(piscium)eam interdum operam dare. Eustathius verò in decimum Iliados ardeam noctu in aquis rapinæ operam dare. ¶ Ardea licet in aquis cibum suum quærat, in syluis tamen & altis arboribus nidum collocat, in abietibus, Stumpfius, Author libri de nat. rer. Piscibus insidiatur: & dum per aquam ingreditur pisces pedibus eius non sine desiderio adnatantes, vt audio, deuorat. Erodius ostreorum voracissimus est. & quemadmodum conchas pelecanes exsorbēt, sic is ostrea testis obducta vorat, & ingluuie sua concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi dissoluuntur. Pòst vbi is ipse diductas [illegible] testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet: Ælianus, Philes, & Plutarchus. Cochleis etiam seu limacibus vescitur, vt in D. referam ex Æliano: nec minores tantum pisces, sed anguillas quoq; deuorat Ardea, vt & mergus, cibum ferè crudum excernit, (excrementum scilicet liquidum [illegible] semper est vorax hæc auis, Albert [illegible], id est clangere, de voce ardeæ legimus apud Homerum Iliad. κ.

De ardearum nidificatione. Cibo. Voce.

¶ Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius: qui & hoc Lucani c lib. 5. citat, *Quod ausa volare Ardea sublimis pennæ confisa natanti.* Ardeola dicitur quasi ardua propter arduos volatus. cum altius volauerit, tempestatem significat, Isidorus & Albertus. Volatus ei sublimis & vehemens, Stumpfius. Anseres omnes extento collo volant, ardea contracto, Albert. Vropygium ei mutile, vt & aliis aquatilibus: proinde volat pedibus retro extensis, Aristoteles de anim. ingressu. Ardeæ in grege sui generis nidificant: gregatim verò non volant, eò quòd pullis earum insidiantur accipitres & aliæ aues rapaces, a quibus defendi non possent nisi complures semper ardeæ circa nidos versarentur, Albert. ¶ Ardeas dicunt aliqui tanto dolore coire, vt lachrymas sanguineas oculis emittant: quod ego falsum puto. Vidi enim ipse (inquit Albertus) sæpe coire ardeas & oua parere, nec quicquā tale experiri potui. sed sicut reliquæ aues quarum longa sunt crura, similiter & ardea coit cruribus super dorsum fœminæ flexis, ita vt pedes maris ad caput fœminæ sint, & genua versus excremēti sedem super dorsum: & tunc motu alarum se sustinens locum conceptionis fœminæ contingit ac semen infundit, Hæc ille. Aristoteles priuatim hoc de ardea pella scribit. pellæ (inquit) coitus difficilis est. vociferatur enim & sanguinem ex oculis, vt aiunt, emittit cum coit. parit etiam ęgrè summoq; cum dolore. Idem ex eo Plinius repetit. Grammatici verò (Eustathius & Etymologus) ῥωδιὸν, id est ardeam simpliciter, dictam coniiciūt, ὅτι ἐρωδιοῖ, id est ab eo quòd sanguinem exudet in coitu. In animalibus quædam vi vel contra naturam eueniunt, vt ardeę coitus, & ephemeri vita, Theophrastus in Metaphysicis. debet autem de ardea mare coeunte intelligi. nam Græcè legitur, ὥσπερ ὁ ἐρωδιὸς ὀχεύει. Ardea auis est Venerea. vnde aliqui ἐρωδιὸν dictum putāt quasi ἐρωτιδιον, hoc est auem amori & Veneri propriam. *vide infra in h.* ¶ Nidificant ardeæ, vt iam diximus, in excelsis arboribus, & gregatim. Licet omnes ex mari viuant, in terra tamen nidificant, Oppianus in Ixeut.

Volatu. Coitu.

D.

Ciconiæ cum aliunde pullis alendis cibum comparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt: & ad volandum pullis imperitis duces sunt. erodios & pelecanos similiter facere audio, Ælianus. Quomodo pullos aduersus accipitrem defendant ardeæ, paulò inferius dicetur. Ardeolę contra fascinationis amuletum vt pullos defendant, nidis cancrum imponunt, Ælianus, Philes & Zoroastres in Geoponicis. Pisces captant industriè sanè & dolosè, nempe Solis radios ita excipiunt, ne pisces visa ipsarum vmbra refugiant, Oppianus in Ixeut. Ostrea quomodo deuorent, & calore ventriculi dehiscentia reuomant, vt pulpam interiorem à testis seligant, supra in C. recitaui.

De cura ardearū in educandis fœtibus, eisq; conseruandis. Ostrea quomodo dis.

¶ Ardeola & cornix amicæ sunt, Aristot. Ælianus & Plinius.

¶ Dissident sorices & ardeolæ inuicem fœnbus insidiantes, Plinius. Ardeolam aquila, vtpote valens vnguibus, aggreditur. ipsa autem repugnando emoritur, Arist. alibi verò de pella priuatim scribit, infestam ei aquilam esse. Harpa & erodius inimici sunt, Ælianus. Ardea seipsam aut pullos suos aduersus accipitrem prædonem defendens, excrementi fœdem illi opponit, & stercus putridum emittit: quod si accipitrem tetigerit, pennas eius putrefacit, Albertus & Author libri de nat. rerum. De falconibus qui ardeas capiunt, leges in E. Ardea odit albos laros, Philes. Pipo/pipra, sed Græcè legitur hippos in codicibus impressis inimica ardeolę est. oua enim & pulli ardeolæ violantur à pipone, Arist. Πιπώ, ὄρνεον πολεμούμενον, [illegible] Hesych. lego ἐρωδιῷ, hoc sensu: Pipo auis est inimica ardeę, vt aiunt. Perdices & erodios idcirco defugiunt cochleæ, quòd eos pernoscunt penitus hostes sibi esse: nec cernere est limaces ibi [illegible] vbi illi ipsi versentur: eos tamen naturali quadam astutia cochleæ quædam præstātiores decipiunt, & [illegible] inueniunt. Siquidem ex natiuis testis egressæ, in magna securitate pascuntur. Aues autem, quæ [illegible], in testas inanes, tanquam in easdem illas inuolant: vt verò nihil inuenerint, eas vt sibi inut[illegible] abiciunt, atq; discedunt. Illæ verò singulæ ex saturatæ pastu, atq; ex aberratione qua hostes fefellerunt seruatæ, [illegible] in testas tanquam suam propriam domum reuertuntur, Ælianus.

De earundem industria in piscibus capiendis ostreisq; aperiendis. Cum ardea dissident Sorices, Aquila, Accipitres, Falcones, Laros, Pipo, Cochleæ, Limaces.

E.

Ardea cum accipitrem fugit in altum euolat, Albertus. Falcones capiunt ardeas, grues, &c. Crescentiensis. Hierosalchi ardearum hostes sunt, Paulus Iouius. Nostri falcones ardearum venatores, vocant Reigerfalcken/Galli [illegible]eronniers. In ardeæ captura duo falcones pariter relaxantur, quorum vnus

De ardearum capiendarum ratione.

summa petit, alius iuxta terram inuolat, vt videlicet iste volantem ardeam impulsu præcipitet, hic præcipitatam arripiat. Author libri de natur. rerum. Et rursus, Falconum genera duo sunt: alterum nobile, quod auem vsu paruo naturaliter capit: alterum ignobile ac vile, quod non nisi multo labore & maceratione assuefactum hoc facit. hoc posterius genus cùm ardeam ad terram impulerit, & iam prope fuerit vt eam capiat, ardea anguillam vel alium piscem quem recens vorauerit euomit: & tunc falco liberè eam volare permittens, piscem ceu minus fœtidum cibum sibi oblatum præferens, ocyus apprehendit. at falco nobilis piscem eiectum vilipendens, ardeam ipsam aggreditur, Hæc ille. Fertur falcones si sanguinem ardeæ gustarint, omne desiderium capiendi grues amittere: si verò carnes solum sine sanguine ederint, hoc vitium incurrere non creduntur, Crescentiensis. ¶ Ardeæ sæpe oculos pet[u]nt, Turnerus. ¶ Nauta nunquam occiderit ardeam. nam quod accipitres in terra venatoribus, hoc in mari piscatoribus ardeæ significare creduntur, Oppianus in Ixeuticis.

Ardea piscatoribus vtiles.

Tempestates præsagiunt.

¶ Ardeæ hominibus charissimæ sunt, & æstatis hyemisq; tẽpus præsagiunt. capita scilicet pectori imponunt, eoq; maximè inclinant, vnde concitatissimus ventus expectan debet, Oppianus in Ixeut. Ardea cùm altius volauerit, tempestatem significat, Seruius & Isidorus. *Quod ausa volare* *Ardea sublimis penna confisa natantis*, Lucanus lib. 5. Ardea, quasi ardua, eò quòd altè volat. nam cùm tempestatem præsenut, altè supra nubes volare dicitur, Albertus. Ardea obstrepero clangore (& inconcinno volatu, vt interpres Theon adiicit) è mari ad terram auolans, ventum & tempestatem imminere p[r]æsagit, Aratus. Et rursus inter pluuiæ signa hanc auem ponit, cum terra relicta ad mare multo cum clangore [vola]nat. Quem locum Auienus sic reddidit, Cum procera salum repetit languore (lego, clangor[e]) freq[uens] Ardea. Triste (κνεφαῖος, id est in crepusculo scilicet matutino, vt habet Theophrastus in libris de a[quis], licet Ælianus hunc librum quasi Aristotelis citet) sonans ardea tempestatem denunciat: eademq[ue] [s]ic ad mare rectà proficiscens, pluuiam portendit, Gillius ex Æliano. apparet autem Ælianum ex A[rat]o mutuatum. *Notasq́ paludes Deserit atq; altam supra volat ardea nubem*, Verg. libr. 1. Georg. inter signa te[mpe]statis futuræ, qua non sit tutum nauigare. Ardea in mediis arenis tristis hyemem indicat, Plinius.

Ardea quasi ardua, quòd altè volet.

Ardea ab ardẽdo, quod stercore ramos arborum adurat.

¶ Ardeas aliqui dictas suspicantur ab ardendo: nam quarumuis arborum rami i[n] quibus nidificant, proluuie ventris earum infecti, aduruntur & exiccantur, vt omnium ferè auium aqua[t]icarum fimo, qui piscibus viuunt, Albertus.

Ardearũ adeps aptus ad inescãdos pisces.

¶ In libro quodã Germanico manuscripto hæc verba reperi: Si pedes (die Füß / nisi potius legendum fuerit die Feißte / id est pinguedo) ardearum destillentur per descensum, & oleo inde collecto inungantur manus, pisces sponte adnabunt vt comprehendi possint. Pharmacopolæ apud nos ardeę adipem vendunt pisciũ inescatoribus. audio autẽ escas piscibus capiendis fieri ex adipe & ossibus ardeæ.

F.

De ardearum esu & apparatu.

Ardeam legimus carnis esse fœtidæ & non salubris. Pullorum caro præfertur. nam adultioru[m] caro grauiter olet. Ardeæ pro ętate diuius assari debent: possunt autem pastillis includi, eo modo qu[o] in Gallina F. præscribemus. Quicunq; hæmorrhoides crebrò experiuntur, præsertim pul[s]ante[s], [h]ę alia grues & agrones (id est ardeas) præcipuè caueant, Arnoldus de Villanoua.

G.

Remedia ex ardea.

Somnos allicit ardeolæ rostrum in pelle asinina fronti adalligatum. putant & per se rostrum e[un]dem effectus esse vino collutum, Plinius. Erodij ramphũ (ramphos, id est rostrum, interpres ineptè [in] gulam transfert) cum cancri felle in corio asinino si suspenderis ad collum vigilantis, dormiabit. [Si] quis in conuiuio pannum in quo est ramphos (id est rostrum ardeæ) cum vino deponat, bibentes obdormient, Kiranides. Hippiatri quidam Germani equorum oculos illini & lauari iubent coturnicum vel ardearum adipe vt sani & clari fiant.

H.

Etymologia vocis ardea & erodij.

a. Ardea per antiphrasin dicitur, quòd breuitate pennarum altius non volet, Seruius. vel quasi ardua, quòd altę volet. nam cum tempestatem pręsentit altè supra nubes volare dicitur: item cum accipitrem fugit. vel ab ardendo, quia fimus eius exurit id quod contingit, vt & aliarum auium aquaticarum quæ piscibus viuunt, Albertus. Ego ardeam vocem Latinam à Gręca ἐρωδιὸς per syncopen factam coniecerim. ¶ Ἐρωδιὸς vel deriuatur à voce ἔαρ quæ sanguinem significat, vt apud Cyrenæum: & verbo ἰδίειν, quod est sudare. quoniam hæc auis in coitu, vt ferunt, sanguinem exudat. vel sic dicitur quasi ἑλωδιὸς, ἀπὸ τοῦ ἕλους καὶ τοῦ ἴδιον, (forte ᾄδειν.) φιλοχωρεῖ γὰρ τοῖς ἑλώδεσι τόποις, quòd locis palustribus delectetur. vel quasi ἐρωτίδιος, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τὸ ἴδιον, id est amori propria & sacra auis. est enim Venerea, vt aiunt. Sed Claudius philosophus Veneream esse negans, Mineruę potius sacram esse ait, iuxta poetam Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Cui respondere licet, ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruæ sacra esse, alia Veneri. Sed Herodianus scribit, ἀπὸ τοῦ ῥοίζειν (quæ vox sibilum significat) fieri ῥοίδιος, vt ab ἁρμὸς, ἁρμόδιος, & abundante ep[silo]n, & omicro in ω magnum mutato ἐρωδιὸς, iota adscripto manente. Acuit autem vltimã, vt & cætera auium nomina in ος, quæ syllabas plures tribus habent, αἰγυπιὸς, χαραδριὸς, βομβυλιός. Apud Hipponactẽ scribitur etiam ῥωδιός· Κνεφαῖος ἐλθὼν ῥωδιῷ κατηυλίσθην: quod per aphæresin factum dixeris, si vsum communẽ spectes: perfectũ verò si formationẽ, Etymologus. Ἀέρωος, ἐρωδιὸς, id est ardea, Hesychio & Varino.

50

rino. Ἐρωγαὶ quoq; & κεραιθαλλὶς pro ardea exponũtur iisdẽ. ¶ Herodij domus dux est eorũ, Psal. 104. è vulgata trãslatione. Hebraicè *chasida* legitur. Munsterus vertit, Ciconia pro mãsione sua habet abietes.

¶ Epitheta. Ardea procera, Auienus. Ἐρωδιοί τε πολλοὶ μακροκαμπυλαύχενες, Epicharmus in Nuptiis Hebæ apud Athenæum lib. 2.

¶ Xiphiam, id est gladium piscem, Galli sua lingua ardeam maris vocitant, Pet. Bellonius. Ἐρωδιὸς, ἅμαξα, Hesychius & Varinus. Erodialis lapidis meminit Albertus Magnus, eiusdem puto cum aëtite. nam aquilam germanam erodium vocat. Ardelio, est homo inquietus, huc atq; illuc semper volitans: & ab ardeola deducitur, sicut a stella stellio, Sipontinus. *Nil bene quum facias, facis attamen omnia bellè. Vis dicam qui sis? Magnus es ardelio*, Martialis lib. 2.

Xiphias. *Ardelio ab ardeola.*

¶ Propria. Ardea, Ἀρδέα, Vlyssis & Circes filius fuit, vt Stephanus memorat in Antea. Ab hoc etiam Ardeã ciuitatem in Latio dictã aliqui putant, decem & octo miliaria (170 stadiis in monte) ab vrbe positã: alij a feruore regionis dictam malunt, alij a Danae Persei matre, vel à Dauno Pilumni filio qui eã condidit, vt quidã existimant. Alij conditã scribunt à Pilũno Iouis filio & Turni abauo. Hæc olim Turni & Rutulorũ regia fuit. *Locus ardea quondam Dictus auis, & nunc magnum tenet Ardea nomen*, Verg. lib. 7 Æneid. vbi Seruius, Bene alludit. nam Ardea quasi ardua dicta est, id est magna & nobilis. quãquam Higinus in Italicis vrbibus ab augurio auis ardeæ Ardeã dictam velit. illud nanq; Ouidij in Metam. lib. 14. fabulosum est, incensam ab Ænea Ardeã, & in hanc auẽ esse conuersam. Hinc ciues Ardeates dicti: vt ab Ardia Illyriæ ciuitate, *Ardiæi*, Stephano. Est & Ardea vrbs Persidis Ammiano Marcellino lib. 23.

Ardea Vlyssis & Circes filius. *Ardea ciuitas.*

¶ *b.* Ardeæ, vt inquit Ouidius, *Et sonus, & macies, & pallor, & omnia captam Quæ deceant vrbem nomen quoq; mansit in illa Vrbis.* Clitarchus in India scribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine horionem, nasci, magnitudine herodio similem, &c.

Horio Indicus.

¶ *c.* Ἐρωδιὸς φωνῇ περὶ πολλὰ λελῃκὼς, Aratus. Ῥωδιὸν aliqui à sono vocis dictũ volunt, ἀπὸ τοῦ ῥοίζου, vide supra in *a.* Ἐρωδιὸς γὰρ ἐπ' ἐχέλυν Μαιανδρίην Τέρπαρχον εὑρὼν ἐσθίοντ' ἀφείλετο, Simonides apud Athen.

Fabula de natandi arte à Neptuno irato ardeis adempta.

¶ *h.* Ab ardeis victum ex aquis primum inuẽtum aiunt, reliquas ab eis didicisse, cùm victus vnus initio omnibus esset auibus: deinde cùm gloriarentur hoc inuento, & ne ipsum quidem Neptunum natando cum eis contendere posse iactarent, hanc artem irato deo amisisse, quod etiã Thamyridi superbo cantori ex Musis contigisse aiunt. Hinc adeò reliquæ omnes aues captãdis piscibus merguntur in aquã: ardeę natandi facultatis expertes in littore stantes venantur, Oppianus in Ixeut. At nos ardeis & trochilis & coruis deum ad futura enuncianda vti putamus, Plutarchus in libello Cur Pythia nõ amplius carmine respõdeat. Aliqui ardeam Veneream auem esse dicunt: alij negant, & Mineruæ potius quàm Veneri eam consecrãt: quoniam Homerus Iliad. 10. à Minerua Vlyssi & Diomedi ardeam immitti canat. Sed respondere licet ardearum secundum Aristotelem multa esse genera, ex quibus nihil prohibet alia Mineruę sacra esse, alia Veneri, Etymologus. Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos Minerua ardeam (ἐρωδιὸν) dextram in via misit, quam illi quidem propter tenebras non viderunt, sed clangentem audierunt. Gauisus est autem (inquit Eustathius) hac aue Vlysses, vir scilicet prudentia celebris aue præsaga. nam quod ardea insidiantibus lætum auspicium faciat Hermon testatur. Cæterum quòd illi auem audierunt tantum, non etiam viderunt, significabat, ipsos quoq; non venturos in hostium aspectum, sed facinus tale designaturos quod hostes omnino auditu cognituri essent. Quòd nisi sapiens fuisset Vlysses, deterreri hac aue potuisset, quasi periclitarentur deprehendi & nõ latere, sicut nec ardeæ clangor ipsos latuit. Venatur autem ardea noctu (Aristoteles interdiu hoc eam facere scribit) in aquis & paludibus, & rapax est. quamobrem Minerua, non noctuam sibi sacram, sed ardeam eis immittit, palustribus scilicet circa Scamãdrum locis conuenientem. Porrò Zopyrus pro voce Παλλὰς scribit πελλὸν, vt rapina significantius designetur, (quasi hoc genus ardeæ cæteris rapacius sit,) Eustathius.

Auspicia.

¶ Ἐρωδιοὶ ἐπηλοφόροι λαχάνωνυν, apud Aristoph. cùm aues vrbem conderẽt. vbi Schol. ἐρωδιὸς nomẽ finitimum est τῇ ἔρᾳ, id est terræ. constat autẽ lutum quoq; ex terra. itaq; lutum gestare eas poëta finxit.

Erodii cur lutum ferre finguntur ab Aristophane.

DE ARDEA PVLLA SIVE CINEREA.

ARDEAM pellam (cuius figura in sequenti pagina posita est) nos simpliciter ardeam vocamus: quoniam ea apud nos magis abundat. *Vide* supra in Ardea simpliciter *A.* Sed alia etiam multa superius in Ardea simpliciter dicta, cæteris quoq; ardearum generibus conueniunt: quædam verò pellæ peculiariter, ni fallor, vt pugna aduersus aquilam, &c. Ardea pella igitur iisdẽ nominibus quibus ardea simpliciter nominatur in diuersis linguis, aut cinereæ cœruleæve cognomen adiicitur: vt apud Germanos ein blauwer (vel grauwer) Reiger: apud Anglos *the blue heron.* Itali *airon negro*, (sic & falcinellum aliqui vocant) id est ardeam nigram nisi aliam forte intelligant ardeæ speciem. hæc enim nostra dorso cinereo magis ad cœruleũ vergente quàm nigro est. Aristoteli & Plinio Grecè pellos dicitur, πελλὸς oxytonũ, similiter a colore. nã πελλὸν Grãmatici colorem fuscũ interpretantur, φαιὸν χρῶμα ἐμφερὲς τῷ πελιδνῷ, liuido colori similẽ. & πελιοί, μέλανες, ὠχροί. Ex ardeis genera duo sunt cinerei coloris, magnũ videlicet & paruũ, Alb. Et rursus, Genus ardeæ vnum est cinereum, acuti rostri & longi colli. Zopyrus apud Eustathium pellòn ardeam rapacem facit. scripserat autem de ardea simpliciter paulò ante Eustathius, noctu

Pellos. *Duo genera ardearum cinerei coloris.*



eam in aquis prædari pisces, cùm Aristoteles contrà, interdiu eam operari (id est prædæ operam dare) 50 scribat. *Vide* supra in Ardea C. Pella colore est prauo, & aluo humida: sed sagax & cœnæ gerula est, & operosa, (ἔπαγρος, id est industria circa cibum & prædam,) Aristoteles. Pellæ coitus difficilis est. vociferatur enim & sanguinem ex oculis, vt aiunt, emittit cum coit. parit etiã ægrè summoq; cum dolore, Idem & Plinius. At Zopyrus apud Eustathium in decimum Iliados, non pellon sed pygargon ardeam, difficulter coire, & ex oculis in coitu sanguinẽ fundere scribit. *Vide* supra in Ardea simpliciter C. Pella apud Anglos, (inquit Turnerus) in excelsis arboribus non procul à ripis fluminum crescentibus nidum facit. Superior pars corporis cyanea est, inferior autem nonnihil candicat. Ventris excrementis liquidioribus, inuadentes se subitò aquilas aut accipitres abigit, & se ita defendit. Vidi & huius generis, licet raras, albas, quę neq; corporis magnitudine, neq; figura, sed solo colore a superiore distulerunt. Visa est etiam alba cum cyanea apud Anglos nidulari, & prolem gignere. Quare eiusdem esse speciei, satis constat,

Pellæ descriptio.

Eiusdem coitus difficilis.

Pella Anglica.

xc

Hæc ille. Pella prælium cum iis init, à quibus læditur, hoc est cum aquila, à qua rapitur: cum vulpe, à qua noctu capitur: cum alauda, a qua oua eius diripiuntur, Aristot. ¶ Iliad. 10. legimus Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθήναιη. vbi aliqui pro Παλλὰς legunt πελλὸν: quasi Minerua illis (Vlyssi & Diomedi noctu euntibus aduersus Troianos) non simpliciter ardeam, sed pullam siue cineream immiserit, quæ scilicet aliis rapacior est, ipsos etiam rapina & præda sperata potituros significans, Eustathius. *Vide* supra in Ardea simpliciter *h*.

DE ARDEA ALBA.



Tria ardearum genera

ARDEARVM genus albũ Græcè ἐρῳδιὸς λευκὸς, vel λευκερῳδιὸς dicitur (apud Aristot. de hist. animalium 8,3. oxytonum est.) Aristoteli & alijs. Ardeolarum tria genera, *leucos, asterias, pellos*, Plinius ex Aristotele. Theodorus Gaza in historia animalium ex Aristotele trãslata lib. 8, cap. 3. albiculam numerat inter eas aues quæ circa lacus & fluuios victum quærũt, vbi in Græcis nostris codicibus excusis nihil quod huic vocabulo respondeat inuenio. Niphus Scholiastes albã vel albiculam auem, in margine editionis suæ & in Scholiis, Græcè λευκὸν dici scribit, quasi ita legerit in codice suo Græco: & esse ex ardeolarum genere, quod equidem non laudo. nam cum paulò ante leuceródion nominârit Aristoteles, quid attineret inutiliter repeti? Nihil autem præterea illic de leuco, (vt hoc vocabulũ pro quacunq; aue nostris exẽplaribus addendum concedam) philosophus tradit, quàm quòd caudam motitet similiter vt cinclus & aliæ ibidem nominatæ aues. Albardeola minor est quàm ardeola (pellos scilicet, rostro lato porrectoq;) itidem vt illa lacus & fluuios petit, Aristot. Et rursus, Ardea candida colore est pulchro, & coit facile, (εὐοχεύς. nam ardea pella difficulter coit:) & nidulatur ac parit probè. pascitur paludibus, lacu, campis & pratis. Ardeę quædam breues (paruę) & albæ sunt, alię maiores colore vario, Oppianus in Ixeut. Inter aues ardeolarum genere quos leucos vocant, altero oculo carere tradunt, (& ideo facilius capi à venatore in latere cæco insidiãte, vt Albertus addit citans Plinium: sed hoc, inquit, præter naturã esse videtur & falsum:) optimi augurij, cùm ad austrum volant, septentrionẽm ve. solui enim pericula & metus narrant, Plinius. Cum aues albæ frequentes cõueniunt, multã tempestatem demonstrant, Ælianus. an verò ardeas albas intelligat, incertum nobis est. Albæ aues cùm congregantur, Plinius inter signa hyemis. Insula heroum è regione Borysthenis fluuij sita, vocatur etiã Leuce. ἔνθα οἱ τὰ πέρεσι κινώπετα λευκὰ τιτύσκει, Dionysius. vbi Eustathius κινώπετα interpretatur aues, ἀπὸ κίνησις ἐν τῷ πέτεσθαι. ἀσυνήθης δὲ ἡ λέξις. intelligit autẽ fortè, inquit, laros (albos,) vel secundũ alios ciconias. Ab ardea alba creditur Alba insula in Ponto nuncupata. quòd inibi visatur plurimũ: ac proinde Pindaro per metalepsin dici Phaenna. quippe φαεινὸν signare τὸ λευκὸν, Cælius. Zopyrus apud Eustathium in decimum Iliados tria ardearum genera facit, pellòn rapacem, pygargũ cui in coitu oculi sanguine manẽt, (quòd alij authores de pello scribunt, hic solus de pygargo:) & aphrodision, id est Veneream. quæ forsitan albardeola fuerit. ea enim Veneri sacra præ cæteris æstimari poterit, ὅτι ὀχεὺς ἀοιδὸς, hoc est quoniam facile coeat, Aristotele teste, non difficulter vt pellós. Hæc ex veteribus de ardeola alba.

Albardeola minor pella.

Aues albæ

Leuce seu alba insula ab ardea alba dicta.

Apud recentiores duplex ardea alba obseruata est.

¶ Nos ardeam albã duplicem obseruauimus, vnã fusca seu cœrulea maiorem, Itali *girono* vocitant: minorem alterã quæ ijsdem *garzetto* vel *garietto* vel *gargea* nominatur. Germani sine differentia magnitudinis ardeam albam periphrasticè dicunt, ein weisser Reiger: Saxones Reiger simpliciter. *vide* supra in Ardea simpliciter. & Itali similiter, *garza bianca*. Angli *a white herow*, Ardeę genus tertiũ album est niuis instar, maius cinereis, Albertus. Sed de maiori genere albardeolæ Turneri verba recitaui superius in Cinerea. *Garzettum*, id est minorem albardeolam in Italia vidi Ferrariæ, cuius iconem hic damus. auis est albissima & iuxta maris paludes inuenitur, magnitudine ardeæ. sed quam ego illic vidi calendis Augusti adhuc parua erat: & per omnia, colore excepto, cũ vulgari (cinerea) ardea congruebat. cristam ex plumis in capite gerebat: (cristatas quidem esse ardeas quasdã Oppianus etiam in Ixeuticis annotauit,) rostrum erat longum, acutũ, pedes nigricabant, inferius tamen (subirò in medio cruris niger color desinebat, & viridis è glauco suberat ad extremos vsq; vngues. minimus pedis digitus binis articulis constabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, vltimus quinis. In crista capitis dorsum versus pẽnæ oblõgæ ad duos cũ dimidio dodrantes (si bene memini) nascebãtur circiter sex. eas aiebant rusticos Ferrarienses cogi ad suum principem deportare: aliquando tamẽ clam ab eis magno pretio vendi, circiter 36. denario aureo. Guil. Turnerus albardeolam Anglicè interpretatur *a cryel heron, or a dwarf heron: à myre dremble.* Hanc (inquit) semel tantũ in Italia vidi, pella multò minor est, & hominis conspectũ non perinde atq; cœrulea fugit. Hanc si non vidissem, Anglorum *shouelardam* albardeolam esse indicassem, Hæc ille. Ardeæ genus alterum vndiquaq; album est, per omnia simile cinereę, melius pennatum, collo longiore, & rostro anterius rotundo. tanquam duobus circulis vno alteri incumbente, vnde cochleari nomen illi datum, Albertus. Nos hanc tertiam albardeolæ speciem statuimus: ita vt duæ sint rostris acutis, supra memoratæ: & hæc tertia rostro ãterius lato, quã alio nomine plateam & pelecanum dici puto: de quo plura in Elemento *P*.

Atqui ea quæ hic d atur icõ sine crista est.

Cristatã maiorem vide pag. 219.

Tertia albardeolæ species.

Platea & pelecanus

DE ARDEA STELLARI MINORE, QVAM BO-
taurum vel butorium recentiores vocant.

Asterias.

Fabula de seruo in hãc auem mutato.

ARDEA stellaris Aristoteli & Plinio memoratur, ἀστερίας Græcè cognominata, quòd punctis tanquam stellis elegãter picta distinctaq; sit. Ardea stellaris piger (ocnus) cognominata, in fabula est, vt olim è seruo in auem transierit, atq; (vt cognomen sonat,) iners otiosaq; est. talis ardeolarũ vita est, Arist. ¶ Italicè *trumbono* appellatur, à voce tubæ opinor: vt & salpinx auis, siue hęc siue alia apud Gręcos. ab alijs *tarabuso*, vel *terrabusa*, præsertim Ferrariæ, quasi terrã perforans. rostro enim inserto palustri terræ vocem edit horribilem. Eadem puto est quam diminutiua voce *aigeron* appellant, id est ardeolam.



50

deolam.nam & ruffam eſſe aiunt. Hiſpanicè apud Luſitanos *gazola*, fortè quaſi *garzola*, voce diminuti-
ua à *garza*, id eſt ardeola. Gallicè *butorius, boutor*. Vlulæ (vt habet vetus gloſſematarius in Eſaiam) ſunt *Vlula.*
aues magnitudinis coruinæ, maculis reſperſæ, quæ roſtro in palude fixo horrendè ſtrident voce lupo-
rum vlulatui ſimili, vnde per onomatopœiam Gallicè vocantur *buhors*, (lego *buttor*,) Author obſcurus. *Hac auis*
Recentiores quidam butorium imperitè cum onocrotalo confundunt, quoniam vterque abſonam & *vocem bo-*
horribilem vocem emittit. Emittunt & olores interdum bombos ruditui aſinino non diſſimiles: ſed *uis mugi-*
breu es, & quæ longè audiri non poſſunt, Turnerus. ſed onocrotalus potius quàm ardea ſtellaris vocem *entiu re-*
ædit quam aſininæ compares. Germanicè, Vrrind / Meerrind / Maßfuh / quæ voces omnes à boue *ferre dicu-*
factæ ſunt, eò quòd eius vocem mugientis imitetur, & ab arundinibus, Rortrumm / Rordump / Ror: *tur.*

reigel. ex quibus duo priora nomina ab arundinibus & tuba composita sunt, quòd inter arũdines degere soleat & tubæ sonum reddere: vt Moßkuh vel Moßochs / a paludibus, ac si bouem palustrem dicas. Rorreigel / ardeam arundinum significat: vt Moßreiger / (nam sic quoq; apud Wirtenbergenses vocatur, ardeam palustrem. Aliqui non Rordump / sed Rordumpff scribunt, alij Rordummel / Frisij Reidommel / alij corruptius Roßdam. Sunt qui retineant Gallicum nomen *pittoner*. Aliqui Egrrind potius apud nos quàm Urrind appellant, id est mugientem bouem, à verbo löuwen / (quasi ein löuwend Rind.) Saxones ein Wasserochß / id est bos aquaticus. Et aliqui à colore (vt amicus quidam nuper ad nos scripsit, qui hæc nomina pleraq; onocrotalo tribuebat) ein Mohr / id est Æthiopem: quòd colore nigro sit, inspersis pennis rubentibus, vt in gallo fero. In Germania inferiore alicubi audio vocari Domphorn vel Dompoborn / à sonitu tubicinis vel cornicinis. in Austria Erdbüll / quòd rostro terræ (in cauo aliquo terræ) inserto sonet. quanquam alij arundini, alij aquæ rostrum cùm mugit inserere putant. Sunt qui aquam rostro haurire dicant, & rursus emittere. Augustæ Vindelicorum Hortybel / fortè à sono qui nimium grauis & absonus audiatur, quasi ἄνοφμος. quidam deniq; Pickart / (à pungendo fortassis. nam & oculos appetit,) vt Eberus & Peucerus Saxones scribunt. Anglicè etiam *buttour* vel *bittour* vel *pittour* vocant. Polonicè *bunk*. Illyricè *bukacz*, Turcicè *gelue*.

Descriptio ardeæ stellaris. ¶ Collum botauro vt & cæteris ardeis longum est, quod contrahere & extendere solet. hoc aquæ immittere dicitur, & in aquæ fundo maximè strepitum ciere, voce contenta instar tauri, quæ ad dimidium ferè miliare Germanicum (id est horæ vnius itinere) exaudiatur, idq; pluuiæ prognosticon esse. Lacus nostri Tigurini accolæ audita huius auis voce lætantur, & annum fertiliorem sibi promittunt. Auis est, inquit Turnerus, toto corporis habitu ardeis reliquis similis, ex piscium venatu ad ripas paludum & amnium viuens, pigerrima & stolidissima, vt quæ in retia ab equo factitio agi potest facillimè. Colore est ferè, quantum memini, phasiani, rostro limo indito, asininos ronchos voce refert: oculos hominum auidissimè omnium auium appetit. Quare si quid impediat quo minus stellaris esse possit, (quod mihi nondum cernere datum est,) phoica esse oportebit, quam Aristoteles oculos maximè appetere testatur. quanquam & cæteræ ardeæ idem facere sæpe visæ sunt, Hæc ille. *Phoica.* Et rursus, Buttora (inquit) quam multi etiam docti onocrotalum esse putant, auis est tota corporis figura ardeæ similis, longis cruribus, sed ardeæ breuioribus. longo collo, & mirè plumoso, & rostro nec breui nec obtuso. caput pennæ tegunt nigerrimæ. reliquum verò corpus fuscæ & pallidæ maculis nigris densissimè respersæ. Pedes habet longissimos. nam inter extremos vngues medij digiti pedis vnius & calcis eiusdem, spithamis longitudo intercedit. Vngues habet longissimos. nam ille qui calcis vicem in auibus gerit, longitudine sesquiunciam superat. quare ad fricandos dentes nostrates vtuntur, & argento inserunt. Medius digitus vtriusque pedis, qui cæteris longior est, vnguem habet portentosum, nempe dentatum & serratum, non secus atque pectunculorum testæ serratæ sunt, ad lubricas anguillas, quas ceperit retinendas, proculdubio à natura ordinatum. Cauda illi breuissima est, & stomachus capacissimus, quo ingluuiei loco vtitur. Ventriculum non cæterarum auium ventriculis, sed canino similem habet, eumque grandem & capacem. (atqui Aristoteles caninum ventriculum angustum & intestino ferè parem esse scribit.) (Ad ripas lacuum & paludium desidet, vbi rostrum in aquas inserens, tantos edit bombos, vt ad miliarium Italicum facilè possit audiri. Pisces & præsertim anguillas vorat auidissimè, nec vlla auis est, excepto mergo, quæ ista voracior est. Porrò præter cætera quæ superius attigi, Aristoteles in fabula fuisse ostendens, ardeam stellarem ex seruo auem fuisse factam, opinioni meæ (buttoram esse ardeam stellarem) multum patrocinatur. Vt fugitiuorum enim seruorum post fugam deprehensorum, cutis loris, flagris, virgis & scorpionibus icta, verberum vibicibus, tota maculosa redditur: ita huius auis plumæ nigris vbique maculis, sed potissimum in tergo, distinctæ & velut picturatæ, serui flagris cæsi cutem proximè referunt: quam rem fabulæ occasionem dedisse ex hoc colligo, quod fabularum variarum author Aristophanes, de attagene aue, quod ad plumarum colores attinet, huic simillima, ad hunc modum scribat: Si quis ex vobis erit fugitiuus atque vstis notis, Attagen is sanè apud nos varius appellabitur, Hæc omnia Turnerus.

Ratio fabulæ de seruo in hãc auem mutato.

Botaurus quasi bootaurus, quòd tauri boatum referat. ¶ Botaurus quasi bootaurus dicitur, eò quòd tauri boatum, id est mugitum imitari videtur. rostrum enim in terra palustri defigit, & ad modum tauri clamores ædit. Exclusos pullos mater mox sub alis fouet, singulum sub singula: & sic pullis materno corpori adhærentibus incedit, prominentibus eorum rostris cibum benignè ministrans, Physiologus author obscurus. ¶ Butorius auis sic dicta à voce, crura habet longa, collum extensum, rostrumque longum & acutum sicut ardea: (cui & figura & magnitudine similis est, Albertus.) sed colore differt. est enim terræ simillima. Versatur circa stagna. piscium auida. ranas etiam & animalia venenata edit. Hæc sola veris tempore pro cantu vocem horrificam reddit. In littore ardente Sole, eo loco vbi pisces frequentes nouit, adeo quieta stat, vt mortua appareat, & incautis piscibus minus suspecta sit. Sed cùm collum longum habeat, breue id incuruando facit, vt cùm pisces incautius ei quasi nihil præmeditanti adnatârint, collo extenso illos arripiat, Author libri de nat. rerum. ¶ Butorius auis collum oblongum contrahit curuando, & (mox subitò) producit extendendo, sicut ardea. cruribus quoq; longis prædita est, vt circa ripas & littora venari pisces possit. Stat autem cùm venatur adeo immobilis, vt mortua vel res inanimata putetur. Similiter cùm illaqueatam se sentit, stat immobilis, & venatorem apprehensu-

rum

rum roftro (quo multum valet, vt ardea) incautum vulnerat. Hæc auis miri odoris eft cùm affatur: Sanguis eius prodeft arthriticis. Tempore veris cum libidine accenditur horribilem fonum tanquam cornu ædit, roftrum cœno paludis inmittens, vt vox in ipfo rumpatur ad modum tonitrui, Albert. Onocrotalus, id eft butorius, (nifi fallor certum eft eum falli, cùm onocrotalus longè alius fit) fixo in palude roftro horrendè clamat. putatur autem cibum trahere de profunditate terræ vel aquæ, Obfcurus. Pigra eft auis, & non facile refugit hominem: vt aliquando ad nidum vfq; accedentem expectet. Apollonius per epiftolam Tarfenfes reprehendit, quòd iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues federent. exiftimo autem cum cæteras fidipedes aues pifciuoras, tum ftellarem præcipuè, dum pifces adnantes expectant quibus infidiantur, quietas & otiofas longo interdum tempore manere.

¶ His perfcriptis amici cuiufdam hominis docti epiftolam accepi, qua ille mihi onocrotalum defcribit, fed à botauro non diftinguit. videntur autem mihi hæc etiam eius quæ fubfcribam verba, ad botaurum omnia, non ad onocrotalum pertinere. Faucibus (inquit) eft hæc auis in tenuitate adeò laxis, vt collo fuo anguillas duplo craffiores deuoret. Vocem autem cùm emittere vult, roftrum, quod oblongum habet, vel aquis immergit, vel in ripam infigit: idq; facit poft Solis occafum, & boatum fępe totam noctem continuat, ad ortum Solis vel paulò pòft conticefcens. Reliquo diei tempore, quafi lateat, non exauditur. latère autem vel inde colligo, quòd auditus multis fit, vifus perpaucis, apud nos (Mifenos) præfertim, vbi rarior inuenitur. Infidias tendentem vfq; adeo non metuit, vt fe loco non moueat, nifi proximè ventum fit, tum fe aut iuncis abdit, aut in aquas immergit. Verfatur circa paludes, & maximè pifcinas: & ad loca maritima quoq;, vt in Saxonia ad Wifmariam & Stralefundam, Hæc ille.

Taurus auis.

¶ Est auis quæ boum mugitus imitetur, in Arelatenfi agro TAVRVS appellata, alioqui parua, Plinius. Eadem forte ardea ftellaris eft, quando & botauri nomen conuenit, & vox mugiens. magnitudo tantum obfiftit. Sed fi ad tantam vocem cōfetatur tanta auis, parua dicetur: & eadem in ardearum genere ferè minima eft. Hæc fcripferam cum Pet. Bellonium quoq; idem fentire reperi: Butorius (inquit) Latinè à Plinio bos taurus dicitur à voce tauri, ab Ariftotele ardea ftellaris. ¶ Ardea ftellaris quam ipfe vidi, minor & breuior erat altera, cuius defcriptionem fubiiciemus cum figura. coloribus per totū corpus iifdem, variis & eleganubus, perdicis rufticæ aut attagenis inftar, ruffis vel fubflauis, nigris maculis afperfis, fplendentibus, per dorfum præfertim. cruribus ex viridi luteis, vertice nigro, collo tres palmos cum tribus digitis longo: reliquo corpore tres palmos tantum. Vnguis maximus ab altera parte ferratus erat. digitus medius medium humanum longitudine fuperabat fefquidigito tranfuerfo. Corpus tenue tanquam pulli gallinacei ferè: alæ etiam ferè vt gallinarum. Ægrè euolat nifi prius falierit. Oua parit ad vndecim vel duodecim, & pauciora. Nidum eius arundinibus intertextum vidi in lacu quodam, cum ouis duodecim. Ipfa quidem colore ita ad arundineum accedit, vt inter arundines latens vix deprehendatur. In Hollandia etiam criftatam reperiri audio.

Defcriptio ardeæ ftellaris quam ipfe author vidit.

Afterias.

¶ Eft & accipiter afterias, vnde afturem corruptè vulgò dici putant. item in muftelorum pifcium genere, vtriq; fcilicet (vt & ardeæ) ftellaris, à pūctorum aut macularum varietate impofito nomine. Sed chryfaëton quoq;, quam nos aquilam germanam interpretamur, ftellarē cognominat Ælianus. Apud eundem auis fimpliciter ASTERIAS dicta defcribitur. Hæc (inquit) manfuefcit in Ægypto, atq; adeo præclarè humanam vocem intelligit, vt fi quis huic conuicium fecerit vel appellauerit feruam, ex ea contumelia irafcatur: vel eandem ipfam vocauerit pigram, ea fic dolenter tanquam ignobilitatis & focniciæ arguta indignetur. Mihi fanè hæc auis non alia quàm ardea ftellaris videtur, cui feruæ & pigræ conuicia conueniunt. nam ex feruo mutatam eam fabulantur, & ocnon quoq;, id eft pigram cognominant. Sed & cicurari facile puto, vt cæteras quoq; ardeas, & ad iracundiam moueri facile, cùm præ cæteris ardeis vt dictum eft, hominum oculos appetat. ¶ Butorio aui vulgo dictæ prorfus videtur eadem quæ ab authore Philomelæ butio nominatur, hoc verfu: *Inq; paludiferis butio bubit aquis.* Sed Albertus alicubi butorium ineptè nominat pro buteone accipitrum generis, vt quum falconem nigrum ei comparat. Pygargus etiam ardea quibufdam dicta, eadem cum ftellari fiue ocno videtur: *vide* mox in Ardeis diuerfis.

Butio.

Βόμυκοι foni.

¶ Ad ardeam ftellarem fiue botaurum tum nominis tum foni fimilitudine pertinent foni qui βόμυκοι Græcè appellantur Ariftoteli in Problematis 25, 2. *bomugi* Gazæ, *bubices* interpreti veteri. Et quoniā eadem ratio videtur fonitus etiam harum auium, nec alia reddi poffe, philofophi verba adfcribam. Cur paludibus iuxta fluuios pofitis fieri foleant qui bomugi appellātur. quos tauros numinis religiofos fabulæ narrant? Eft id fane fremitus mugitui tauri adeò fimilis, vt boues cùm audiunt nō fecus afficiantur, quam fi taurum fenferint mugientem, (ὥστε αἱ βόες οὕτω διατίθενται ἀκούουσαι, ὥσπερ μυκωμένου ταύρου. Gaza videtur legiffe, αἱ βόες ἀκούουσαι ego nihil mutandum cenfeo. nam & vetus interpres fic reddit: voces ita difponuntur audientibus: id eft, tales videntur audientibus quibufcunq; animalibus.) An cùm aut fluuij in paludes fe fundunt, aut paludes reftagnant, & vel a mari offenfæ retorquentur, vel flatum vniuerfum emittunt, tum fremitus ille excitatur? Caufa verò, q. terræ cauernæ infodiūtur, in quas aqua interrumpens, quoniam fluctus in eiufmodi redundatione mouet aerē per anguftias, (διὰ στενῶν εἰς εὐρυτέρας κοιλίας) ceu fi quis in amphoram inanem ftrepitum per ofculum mouent, mugimento fimilis fonus exultabit. mugitus etenim bobus per id ipfum figurę genus profertur. Multas autem mirasq; voces infor-

mare figuræ cauernarum variæ (inæquales) possunt. nam & amphoræ fundum si quis detracto lo vicissim modo intus attrahens modo extra depellens perterat, sonum per intercapedinem genuum reddet, vt belluæ pertimescant & fugiant, quod pomariorum custodes (oporophylaces) liri consueuère, Hæc ille. ¶ Pausanias in Phocicis describens imagines quæ Delphis spectantur Vlyssis socios (inquit) vir quidã sedens conspicitur. inscriptio Ocnũ esse testatur. funiculum aũt Astat asina, quæ quicquid est nexum, deuorat. Ocnum hunc hominem fuisse laboriosum memor sed vxorem habuisse sumptuosam: à qua, quicquid is laboribus collegerat, non ita multò pòst fuisse lapidatum. Hæc per Ocni vxorem obscure tradidisse Polygnutum putant. Scio item ab Ionibus quem laboribus intentum conspicerent, ex quibus nihil ipse commodi caperet: Hic vir Ocni funiculum contexit. Angures præterea & auem ocnum appellant, quæ inter ardeolas & maxima est & pulcherrima, & auium si qua alia hæc certe rara est. *Plura* vide in Asino *h.* in prouerbio Torquet piger funiculum, quanquam nihil illic quod ad hanc auem pertineat, affertur. ¶ Alciati Emblema inscriptum *Ignaui:*

Ocnus vir laboriosus. Prouerb. Ocni funiculum cõtexere. Ocnus auis.

Ignaui ardeolam stellarem effingere serus — *Et studia, & mores fabula prisca fuit.*
Qua famulum Asteriam volucris sumpsisse figuram — *Est commenta: fides sit penes historicos.*
Degener hic veluti qui canet in aere falco est, — *Dictus ab antiquis vatibus ardelio.*

Alciati emblema inscriptũ Ignaui.

DE ARDEA STELLARI MAIORE.

Russey.

HOc genus ardeæ cuius figuram seorsim apponimus, compositum videtur ex ardea pella si & stellari. libuit autem nobis stellarem maiorem appellare. Itali quidam circa lacum Ver *russey* appellant, fortè à colore ruffo colli & ventris. Auis, quam manibus ipse tractaui, longa erat drantes, extenso corpore à summo capite mortuæ ad vsque pedes imos. pedes longi duos d nempe a clunibus ad extremos pedum digitos. rostrum octo vel decem digitos longum. Iri ocu flaua. collum perangustum, paulò breuius duobus dodrantibus. Pennæ in collo ex ruffo, al & coloribus mixtę. cauda non quatuor aut quinq; digitis longior. rostri pedumq; color fla & digitis fuscus. summa femora rubræ tegebant plumæ. Dorsum & alæ colore fusc eran a in superiore ambitu rufæ erant pennæ, sub rostro & oculis albæ: vertex niger. Venter alba In collo imo iuxta scapulas longiusculæ pennæ, partim albæ, parum fuscæ visebantur.

Quaiottus. ¶ Congenerem huic *quaiottum* Italicè dictum, mox inter ardeas diuersas de cribemus.

DE ARDEIS DIVERSIS.

GENERA ardearum infinita sunt, Oppianus in Ixeuticis. Ardeæ quædam breues & albæ sunt aliæ maiores, colore vario: aliæ mediocres. Sunt quibus à capite ceu crista quædam nutet: aliæ cristatæ non sunt, Ibidem. Ardearum genera apud nos duo sunt cinerei coloris, magnum scilicet & paruum, alba vtrisq; maior, Niphus. ¶ Tria (inquit Zopyrus apud Eustathium in Iliados decimum) ardea genera sunt, pella quæ rapax est. pygargus, cui in coitu oculi sanguine manant. Aristoteles pellam deã difficulter coire scribit, pygargum verò inter aquilas tantũ recenset.) & tertia, Venerea, ὁ ἀφροδ Fuerit autem hęc forte alba ardea Aristotelis, vt supra in eius historia docui: pygargus verò stellaris, q & ocnus dicitur. quoniam argos & ocnos synonyma sunt vocabula. vtrunq; enim pigrum signifi

Tria ardearum genera.

Pelecanus. ¶ Pelecanus etiam ardearum generis videtur. nam ardeę albæ Aristoteles rostrum latum & reliqua ferè natura pelecano & ardeæ communis traditur circa victum. *Vide* infra in Element

Totanus. Limosa. ¶ Ardeolas marinas Totanum & Limosam ab Italis ad mare Adriaticum dictas, describam inter Gallinas palustres.

Garzeta. ¶ Ardeolæ genus cristatum similiter ferè vt vanellus auis, Itali *garzetam*, voce diminutiua, nominant. Sed quærendum an hæc forte eadem sit cum stellari. est enim stellaris alia cristata, alia sine cri

Quaiottus. ¶ QVAIOTTI circa Adriaticum mare dicuntur ardeæ quædam similes stellari maio irid culorum similiter flaua: quæ cùm ad ætatem peruenerunt cirros e capite retro oblongos tendunt bos, in extremitate nigros, alæ infra pectus albent, si bene memini. vel, partim albæ sunt, partim perius) ex fusco rubent, qui color in alijs corporis partibus reperitur, dorso color simplex, (fuscus put collo varius.

Onschwal. Vtenschwalb. ¶ AVEM quandam ciconiæ per omnia similem, rostro subflauo, Danico sermone audio v Onschwal / & in delitijs haberi. Rursum alius mihi narrauit in aula ducis Bauariæ ali auem nomine Vtenschwalb / magnitudine & rostro ardeæ, longo, acuto, collo forte breuiore aliquanto, albo & colore distinctam, cruribus altis & rubris, vertice modicè cristato vt co umbæ, vescentem omnibus ferè quæ è culina reiiciuntur, quadrupedum scilicet ac piscium intestinis, &c.

Diomedea aues. ¶ DIOMEDEAS aues aliqui ardearum generis esse volunt. *Vide* in Elemento *D.*

Figura hæc eſt ardeæ ſtellaris maioris, cuius deſcriptionem præcedens pagina continet.



DE ALIA QVADAM ARDEA.

¶ VIDI nuper captum apud nos ardeæ genus magnum, roſtro ſubflaui ferè coloris, longo digitos octo ab oculis ad extremum mucronem, marginibus acutis & parte anteriore leuiter dentium loco exaſperatis ſerratiſve. Caput & collum candida, criſta capitis è plumis nigris retrorſum tendebat. Dorſum & alæ cinereæ, ſed maiores alarum pennæ nigricantes, &c. Pupillam oculorum circulus ambiebat lucidus ex flauo ruffus. palpebræ ex viridi flauæ. Longitudo colli ad duos dodrantes aut ſupra: in quo articuli vel ſphondyli tredecim, omnes eodem inflexu, præter vnum, quartum ni fallor à primo, qui in



contrarium flectitur. Crura fusca ferè, quinque palmos longa. Vnguis medij digiti ab altera parte denticulatus. Colli superior pars ad cinereum inclinabat colorem, prona candidior nigris maculis pulchrè distincta, plumis versus pectus oblongis.

DE FALCINELLO.



AVIUM rostra alia recta sunt: alia adunca vt accipitrum: alia falcata, idq; vel sursum, vt *auosetta* dictę apud Italos, vel deorsum vt *arquata & falcinelli* similiter Italicè dictarum auium, quod arcus aut falcis speciem rostro imitentur. Libuit autem falcinellum ardeis statim subijcere, quod & magnitudine ferè & tota corporis specie ardeã referat, rostro tantum excepto. Hanc viuam æstate aliquando Ferrarię in Italia vidi. Corpus ei maius columba, elegãti colore viridi ferè, alicubi etiam puniceo admixto, vt in vanello aue, variante scilicet colore pro diuersa ad lucem obuersione. capite & collo fusco: sed superior pars colli anterius albicat maculis nigris interuenientibus. rostrum oblongũ, tenue & anterius falcatum sicut arquatæ (cuius figuram paulò post subiungimus) & coruo syluatico. Crura oblonga, pedes fissi. Aliqui ardeã nigram Italicè, *ayron negro*, vocitãt. Sed hæc quam vidi non erat adulta, maiorem fieri aiunt: & forsitã in colore etiã aliquid mutat per ætatẽ. ¶ Inter omnes quidẽ quas mihi videre contigit aues, nulla magis ad ibidẽ mihi accedere videtur. sed color obstat, quo minus ibis existimari possit.

Ibis.

ARGATHYLIS ex ripariarum genere inter hirundines dicetur.

Argathylis.

DE ARQVATA SIVE NVMENIO.

ARQVATAM hãc auem Latinè vocare volui, quòd rostrum eius inflectatur instar arcus. nam Itali quoq; eandem (vt conijcio) ob causam *arcase* nominant. aliqui verò (Veneujs & in Apulia) siue *terlinum* per onomatopœiam à sono vocis. alij *torquatum*, quia rostrum intortum habet. alij *charlot*, vt Angli *kurlu*, Galli *corlu*.) alij *spinzago* circa lacum Verbanum: vbi diuersam quoq; auem *spinzago d'aqua* vocant, quam nos infra Auosettam nominabimus. Germani (circa Oppenhemium) Brachuogel/ à mense Iunio quo aduentare solent. sed alia quoq; eiusdem nominis est minor, quam inter gallinas aquaticas describam. alij Regenuogel/ (circa Argentoratum) id est auẽ pluuiæ: alij Windvogel, id est ventorum auem, vel Wetteruogel/ quòd tempestatis futuræ & imminentium ventorum prognosticon ex ea sumatur. sed rursus aliam quoq; minorem auem pluuiæ vulgò dictam inter gallinulas syluestres ponemus. Circa lacum Acronium ein Grüy. Frisij ein Schrye/Schryck a Germanis dicitur, quã *crecem* esse conijcit Turnerus,) vtriq; nimirum per onomatopœiam facto vocabulo. Hollandi Hanikens. Angli, ni fallor, *a kurlew*, quam auem aiunt lautissimam esse. ¶ Marianus Sanctus Barolitanus in libro de lapide renum & vesicæ rostrũ arcuatũ appellat instrumentum quod inseritur in meatum vrinarium colis, vt vrina retenta eliciatur: à similitudine rostri animalis quod Veneti *arcuatum* nominant nos autẽ (inquit) *terlinum* ab ipso vocis sonitu. ¶ Auis arquata quam manibus tractaui ab extremo rostro ad pedes vltimos extensa circiter septem palmos æquabat longitudine. Corporis longitudo à pectoris seu dorsi initio vsq; ad finem caudæ alarum ve, sesquidodrans. pondus accedebat ad vncias triginta crura erant oblõga, colore subfusco vel cinereo. digitorum extrema pars magis nigrescit. sunt autem fissi, sed aliquatenus membrana coniuncti: quæ etiam vtrinq; iuxta singulos digitos descendit, & inferiorem digitorum partem dilatat. Vngues nigerrimi. Rostrum circiter octo digitos longum, aliquando etiam dodrantem æquat. idẽ post tres digitos flecti incipit deorsum, colore nigrum. Pennarum color fuscus ferè, sed varius & maculosus est. ex eis maximè fulgẽt instar serici villosi, quæ inter alas & dorsum sunt: in medio nigræ, in circuitu per interstitia subrufæ. Collũ sex digitos longũ. color ei obscurior, & plus cinerei habet quam albi, pluma mollissima. Pennæ in cauda quinq; digitos longa nigris & albicãtibus interuallis distinguuntur. In pectore circa nigricantes maculas plumæ subrubẽt. in alis extremitas pennarum nigrescit. Venter pars sub alis albicant. Alæ ipsæ maiusculæ sunt, ex egregijs pennis partim nigris, partim albis & fuscis discolores. Occisa erat ictu bombardæ in prato quodam.

Arquata à rostro inflexo.

tarlinum dicitur à rostro instar arcus inflexo.

¶ In ventriculo dissectæ vermiculos quosdam & lapillos inueni Oua parit, vt audio, ferè quanta gallinæ, quaterna, pallida, mense Aprili. ¶ Laudantur in cibis, & gallinis etiam præferuntur: singulæ denario argenteo ferè væneunt. mihi semel gustanti caro solida, sicca & leporinæ ferè similis visa est, fortè quòd ætate prouectior fuerat auis.

Laudatur in cibis.

An hæc sit veterũ numenius.

¶ Quærendum an hæc sit veterum numenius, νουμήνιος, (apud Varinum non rectè νουμηνῶς scribitur) quam auem esse attageni similẽ Hesychius docet, quę & trochilus dicatur, (nimirum a celeritate cursus, qua attagen quoq; valet.) Legimus autem attagenem fuisse pteropœcilon, id est varietate pennarum insignem, quod arquatæ etiam pulchrè cõuenit. Hinc factum est prouerbium, Attagás, numenius, si quando duo improbi conuenissent visitanim. Improbos enim seruos & multis stigmatibus notatos, attagênas vocabant. Poterit autem, vt ego quidem conijciu, numenius auis dicta videri a neomenia, id est nouilunio, quòd rostri figura arcum Lunæ recens à nouilunio crescentis in cornua repræsenter. Quòd si quis non approbata hac coniectura nostra scolópacem (gallinaginem Gaza vertit) potius numenium esse velit, quòd Aristoteles illi attagenæ colorem tribuat, non multum illi contendero: etsi figura rostri gallinaginis nouæ Lunæ, id est nouiter apparenti nõ conueniat. Quantum ad sensum quidem prouerbij, nihil refert quancunq; auem variam & attagenæ similẽ ei coniungas. Porrò trochilum auem (quem Hesychius eundem numenio facit) Clearchus apud Athen. lib. 8. cum carulo & elorio inter παρωδιτὰς nominat. sic autem vocat aues τὰς ἐν ταῖς εὐδίαις περὶ τὸ ξηρὸν νεμομένας, hoc est quæ cælo sereno in littore pasci soleant, piscibus scilicet in littore aut vado insidiantes. Sed plura de trochilo in

Prouerb.

Attagas, numenius.

Numenius à neomenia, quòd rostri figura arcũ lunæ crescentis repræsentet.

Trochilus



Carulus. Elemento *T.* requires. Iam cùm carulum quoq; *κάρυλον*, Clearchus inter aues pareudistas conum-
facile cõijcio illũ differre à carulo alcyonis mare, qui & ceyx appellatur. neq; enim hæc alcyonũ n
ra est. itaq; trochilo ipsum congenerẽ esse arbitror: & forsitã vt carulus corporis specie trochilo si
Corlis, est, ita trochilus simili nomine *curlu* ab Anglis, *corlis* à Gallis appellatur. *Corlis* Gallorũ, auis est qu
macrimito. Græci vulgo hodie a longitudine nasi (id est rostri) *macrimito* nuncupant, Bellonius. Idẽ alibi crece
corporis magnitudine mediam esse scribit inter aues à Gallis dictas *corlis* & *chevallier*, rostro etiam
Crex. cruribus inter vtranq;. & mox ibidem nigram (quam ipse sic appellandam conijcit. videtur autem
uus syluaticus noster esse) crassitie corporis ad auem corlis accedere, vel paulo inferiorem esse a

DE ASILO.

Asilus, vt Theodorus Gaza vertit, vbi Græcè οἶστρος legitur, inter aues quæ vermiculis victitãt numeratur ab Aristot. de hist. anim. 8. 3. Niphus insectum esse putat quod vulgò tabanus dicatur à sono, & inter aues numerari miratur. Sed idē insecto & aui nomen esse non mirũ, cùm & alia non pauca animalia in diuersis generib. sæpe nomen vnum homónymon obtineant propter communem aliquam in vtrisq; similitudinem, coloris, ingenij, vocis, aut quamuis aliam.

DE ASIONE.

Asio auis est quam Græci σκῶπα vocant, vt Gaza ex Aristotele transfert. nos infra ostendemus asionem potius otũ esse. Asiones (σκῶπες) aliqui omnibus anni temporibus patent, & ob eam rem perennes, & semper asiones (ἀείσκωπες) vocabulo composito appellantur: qui esui non sunt propter vitium carnis. Aliqui autumno interdum apparent, nec plus vno aut altero die immorantur: qui & esui sunt, & valde probantur. differunt hi nullo fere alio à perennibus illis, nisi corpulentia pingui: & quod vox his deest, illis non deest. de generatione eorum, quænam sit, nihil adhuc exploratum habemus, nisi quod fauonijs flatibus apparent. certum enim hoc est, Arist. Callimachus ait duo genera esse σκωπῶν, καὶ τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. (Videtur hic addendum, καὶ τοὺς μὲν ἀεὶ φαίνεσθαι, τοὺς δὲ οὔ. quanquã Eustathius etiam sic citat vt hic habetur: sed causalem coniunctionem διὸ, quę proximè sequitur, omittit. Ælianus etiam ex Callimacho habet, τῶν σκωπῶν τοὺς μὲν φθέγγεσθαι, τοὺς δὲ συγκεκλῆσθαι σιωπῇ.) διὸ καὶ καλεῖσθαι τοὺς μὲν σκῶπας αὐτῶν, τοὺς δ᾽ ἀείσκωπας. sunt autem colore glauco, Athenæus. Asio (Scops) minor quàm noctua est, Aristot. Sed Plinius lib. 10. cap. 23. inter aues migrantes otidem & cychramum nominat: vbi in Aristotelis historia anim. 8. 12. otus non otis legitur. Rursus in eodem capite apud Plinium vbi legitur, otis bubone minor est, manuscripti quidam codices otus habent, & similiter Aristoteles. Otus bubone minor est, noctuis maior: auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant: imitatrix alias auis ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter, vt noctuę, intenta in aliquo circũeunte alio, Plinius ex Aristot. lib. 10. & rursus lib. 11. buboni & oto plumę sunt velut aures. Otus noctuæ similis est, pinnulis circiter aures eminẽtibus præditus, vnde nomen accepit, quasi auritum dicas. nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem, (Græcè nihil aliud legitur, quàm, alij eum nycticoracẽ nominant, (Tyrannio σκῶπας esse nycticoraces dixit, Wottonus. Apud Auicennæ interpretẽ hic bubo & *golochiz* legitur.) blatero hic est & hallucinator (ἔστι δὲ κόβαλος, lego κόβαλος, καὶ μιμητής:) & planipes (id est saltator.) saltantes enim imitatur. capitur intẽtus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua, Aristoteles interprete Gaza. Aristoteles libro secundo animalium historiæ (legendũ libro 8.) otum scribit κόβαλον καὶ μιμητὴν ὄντα ἀντορχούμενον ἁλίσκεσθαι, Suidas in voce Κόβαλος, quam per βωμολόχος interpretatur. *bomolóchon* autem esse ait qui ludendo aliquem decipiat. item illiberalem, malignum. κόβαλα γὰρ τὰ κακά. κακότεχνον, ληστὴν ἀπὸ τῆς κοπίδος, quasi κοπίβαλον, Etymologus. sed κόβαλος etiam λῃστὴς exponitur apud Suidã. item κοβαλίας vel κόβαλον τὴν μετὰ ἀπάτης παιδιὰν, ἢ τὴν πονηροῦ ἀνθρώπου κολακείαν. cæterum ludendo aliquem decipere, etsi accipi potest etiã simpliciter, tanquam per ludum & iocũ aliquem decipere. (nã Etymologus κοβαλίας interpretatur τὴν πανουργίαν καὶ μετὰ ἀπάτης καὶ μίμησιν παιδιάν.) videtur tamen ad ludos qui pecunia deposita fiunt, vt in alea, propriè pertinere. vt κόβαλος sit aleator astutus vel improbus, ὁ κοβὼν ἤτοι νοῶν καὶ ἰδὼς ἐν τῷ βάλλειν καὶ παίζειν τοῖς πεσσοῖς ἢ ἀστραγάλοις: vel quasi κακόβαλος, ὁ κακῶς ἔχων περὶ τὸ βάλλειν, vt ipse cõijcio. nam veteres Grammatici aliter deriuãt, vt ἀπὸ τοῦ κέπφου, quod pro blaterare accipiatur, vnde κέπφος pro blaterone, & δημοκόπος. Aristoteles quidem mihi videtur, vt κόβαλον vocem interpretaretur, per epexegesin addidisse καὶ μιμητήν. nam blateronem dicere auem noctuarum generis, parũ conuenit: vt forte nec parasitã. Cæterum βωμολόχοι propriè dicebantur homines aris assidentes & assentãdo aliquid de sacrificijs petentes. deinde tibicines & vates, qui sacrificijs adhibebantur. tertiò per metaphorã homines leues & abiecti, & nihil non sui lucri causa ludendo assentandoq; facere sustinentes, Suidas. Graculi etiã genus vnũ ab ingenio scilicet βωμολόχος Aristoteli cognominatur. A nomine κόβαλος fit verbũ κοβαλεύειν, τὸ μεταφέρειν (alias μεταφέρειν) τὰ ἀλλότρια μισθοῦ κατ᾽ ὀλίγον, Suidas. in Etymologico nõ rectè κολεύειν legitur. Porrò quũ Gaza μιμητὴν verterit hallucinatorem, quæ vox Græca imitatorem significat, suspicor illum aliter in Græco codice suo legisse, nempe μύωπα, aut tale aliquod vocabulum vitij oculorum.

¶ Vt oti saltatione capiuntur, sic & scopes. Gaudent sanè scopes imitatione, (σκῶπες μιμηταί:) & ab eis verbum σκώπτειν deductum est, τὸ σωματίζειν καὶ χλευάζειν τὴν σκωπτομένην, (alias τοὺς σκωπτομένους,) διὰ τὸ τὴν ὄρνιν ἐπιτηδεύειν τοιαῦτα: Athenæus, ex quo etiam Eustathius & Varinus repetierunt. Apud nos qui [illegible] Græco verbo σκώπτειν simile est & eiusdem significationis spotten. Scops, vt inquit Alexander Myndius, minor est noctua, & in colore plumbeo (μολυβδοφανεῖ) albicantia puncta habet, & ab vtrisq; temporibus duas pinnas subrigit, Iidem & Ælianus & Eustathius.

¶ Eberus & Peucerus asionem siue scopem illam quæ semper conspiciatur, Käutzlin interpretantur Germanicè, hoc est noctuam paruam. alteram verò quæ autumno tantum appareat vno atque

Scopes. — *Duo σκωπῶν genera.* — *Otis & otus quæ confunduntur.* — *Otus noctuæ similis plumas habet velut aures.* — *Κόβαλος* — *Βωμολόχος.* — *Μιμητής* — *Oti & scopes gaudẽt saltatione & imitatione.*

altero die, ein Steinkeul/(id est noctuam vel vlulam saxatilem:) illi (inquiunt) ἄφωνοι sunt, hi clamant sub crepusculum. Atqui auis quam nostri noctuã saxatilem nominant, Steinkautz/ auriculas nullas erigit, noctuis potius adnumeranda, cum quib. à nobis describetur: quare scops, qui auritus est, esse non potest: nisi huius etiam generis, vt audio, auritæ quædam inueniantur. Quærendum igitur an scôpes sint minimæ, in noctuarum genere auritæ, vt ego conijcio, quas nostri paruas noctuas Italicas vocãt, (kleine frembde oder welsche Käutzle / Köpple / Itali vel *zus* vel *chio*, in agro Parauino. harũ caudas maculis varias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod vocant vulgo Tschauytle/ exiguum, Italicis *albius*, cauda longiore, auriculis altioribus. ¶ Scopes esse videntur, inquit Eustathius, quas Romani cucubas vocãt, ἃς κουκούβας οἱ Ῥωμαῖοι φασίν. vel potius, vt Varinus habet, ἃς κύφους ἢ γύφους οἱ Ῥωμαῖοι φασί. hodie *guuo* vocitant, & *locala*, quæ vox (λόκαλος) legitur apud Aristotelem in fine libri 2. de hist. anim. videtur autem ab aliquo in margine adscripta fuisse vt proximam vocem nycticorax aut ascalaphus interpretaretur. Gaza nycticorax & localos vocibus omissis, ciconia vertit. Alij bubonem Italicè *guuo* vocant.

Cucuba.

¶ Vlula, alio & aluco simili specie constant, & carne viuunt, Aristot.

Copes.

¶ Alexander Myndius ait apud Homerũ aliquos κῶπας legere absq; sigma initiali (quod Eustathius etiam annotat in quintum Odysseæ) & Aristotelem quoq; sic eos nominasse, & hos semper videri, nec admitti in cibum. illos verò qui per autumnum visantur vno aut altero die, edendo esse. differũt verò ab ijs quos aiscôpas vocant (τῷ τάχει, legendũ πάχει) corpulentia, & similes sunt turturi ac palumbi. Speusippus quoq; & Metrodorus κῶπας dixerunt: item Epicharmus qui ait: τοὺς κῶπας ἀπεσχισμένους ἀλισκέσθαι, Athenęus & Ælian. Sunt ex Græcis qui scûpas bubones (βύφους forte pro κύφους legit) interpretentur. Alexander, sicuti Theocriti interpres inquit, τοὺς σκῶπας scribit, οὐκ ἐπιτερπεῖς εἶναι τῇ φωνῇ: quod est, scôpas esse voce inamœna insuauiq;, Cælius. Scôpes dicuntur (inquit Eustathius) vel à voce inepta, παρὰ τὸ σκαιὰν ὄπα ἔχειν. χαλκόφωνοι γάρ. vel quod vocem noctu emittant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ, ὅ ἐστι νυκτὶ ἀφιέναι ὄπα. vel quòd noctu maximè cernant, παρὰ τὸ ἐν σκιᾷ ὦπα ἔχειν ἐνεργόν. vel deniq; quod varietate gesticulationum suarum quibus naturaliter vtũtur, homines σκώπτοντας, id est illos qui alios irridere & deludere solẽt, referant. Ab hac aue, vt scribit Athenęus, saltationis quoddam genus σκὼψ nominatur, varietate motuũ insignis similiter vt hæc auis. Ab eadem verò etiam σκωπαῖοι fortassis denominantur apud Timonem, in Laconia non infrequentes, homunculi scilicet parui, σίλπωνες ab alijs dicti: qualis etiã Πίθων Pindaricus fuisse videtur, ὃν καλὸν ἐκεῖνος ἐπονομάζει κατά τινα ὁμοιότητα σίλπωνος. Ex Athenæo quidẽ apparet, quòd σκώψ, & σκώπευμα quoq; forsitan, saltationis quædã figura (siue gestus inter saltandũ) fueri. nam σκὼψ (inquit) gestus quidam est prospicientium, extrema manu supra faciẽ inclinata, τῶν ἀποσκοπούντων τι σχῆμα ἄκραν τὴν χεῖρα ὑπὲρ τοῦ μετώπου κεκυρτωκότων. Καὶ μὴν παλαιῶν τῶν δὲ σεὶ σκωπευμάτων, Æschylus. Solent quidẽ manũ oculis hoc modo ad frontem imam opponere spectaturi aliquid ne offendantur luce, vt oculorum imbecillitati consulatur. Et forte qui scôpem saltant, hoc modo simulant imbecillibus se scopum aut noctuarum instar oculis esse, qui lucem ferre apertam nequeant. quanquam scriptores prisci, vt Athenæus, saltationem quandam scopem dictam velint, nõ ab hac oculorum prætectione, sed à motuum & gesticulationum varietate: quòd auis hæc imitatrix similiter varijs gesticulari motibus soleat. Sed decentior aptiorq; forsan hæc saltatio fuerit, tum corporis gestibus, tum visus infirmitate pariter scopem auem imitãdo. In scope saltatione, quæ & σκωπίας (forte σκώπευμα) dicebatur, collum quodammodo circumagebãt ad imitationẽ auis eiusdem nominis, quæ, dum saltantem admiratur hominem, capitur, Pollux. ¶ Σκῶπες, aues quædam, vel gracculi, Hesych.

Vocem habent insuauem.

Σκὼψ saltationis genus ab hac aue dictum.

Scops auis nocturna.

¶ Scops genus est auis nocturnæ, Suidas. Σκῶπες, ὄρνεα νυκτινόμα, χαυνόμα, χαλκόφωνα, οἱονεὶ σκώπτοντές τινες, Scholiastes Homeri. Scops omnes aues oris expressione, & articulata voce longè superat, & quemadmodum psittacus & pica, sic hominum & aliarum auiũ voces exprimit, Gillius tanquam ex Æliano. nos non apud Ælianum, sed apud Athenæum lib. 9. hæc verba legimus: Πάντα δὲ τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα ἐστὶ τὴν φωνήν, καὶ μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους. quo in loco etsi Athenæus tũ prius tum pòst de scôpe aue scribat, non videntur tamen hæc verba mihi ad scôpem pertinere, sed in genere ad aues quorũ lingua liberior (latiuscula) & vox articulatior est, vt illas & hominis sermonem & aliarũ auium voces imitari dicamus. quod quidem non solum scôpem non facere puto, sed neq; vllam aliam nocturnam auem. scops enim gestu corporis & colli circumactione tantum, non etiam voce, ad imitationem idonea videtur. ¶ Scopes aues, (quarum Homerus in Odissea mentionem facit, cum eas circum Calypsus antrum versari scribit,) viri saltandi bene periti tradunt cum saltatione comprehendi, tum genus quoddam saltationis esse, quę (si adhibenda ijs fides sit,) scops appellatur. nam quòd ijs auibus iucundissimum sit quosdam ridiculè imitari, ex eo profectum est verbum σκώπτειν, id est, effingere, & non aberrare ab eis imitandis, quos ludicra assimulatione imitantur, Ælianus. Turturem quoq; saltatione capi author est in Hieroglyphicis Orus. ¶ Scôpes mali punici grano pereunt, Ælianus.

Saltatione capitur.

¶ *G.* Glaucomata dicũt magi cerebro catuli septem dierum emendari, specillo dimisso in dextram partem, si dexter oculus curetur: in sinistram, si sinister: aut felle recenti asionis. Noctuarum est id genus maximum, quibus pluma aurium modo micat, Plinius.

¶ Ex his Plinij verbis asionem aliam esse auem quàm scôpem apparet. Scops enim, vt sup. ex Aristo-

Aristotele & Athenæo Alexandrum Myndium citante, Eustathioq; retulimus, minor est noctua. asio vero secundum Plinium maximum genus noctuarum, quod mihi sanè non aliud quàm Græcorum otus videtur, quod Plinius etiam asserit, & noctua maiorem esse scribit. id quod a Gaza non animaduersum miror. Asio quidem ab auribus dicta videtur quasi aurio, vel a Græca voce ὦς, vel Hebraica אזן *asen* vel *osen*. Sic enim Græci & Hebræi aurem vocant. Nominatur ab Homero scôpes auium genus: neque harum satyricus motus cùm insident, plerisque memoratos facile conceperim mente: neque ipsæ iam aues nascuntur, Plinius. Asio auis aurita seruat hodie quoque nomen apud Marsos, Hermolaus. Cæterum vt recentiores otum & asionem cum scope confundunt, quoniam vtraque auis imitatrix est, & saltationibus capitur, vtraque similis noctuæ: sic veterum quidam vicinitate vocabulorum decepti, otum & otidem, vt suo loco dicemus in Oti historia. Apud Hesychium & Varinum memoratur etiam ἄσις pro aue.

Asionem otum esse potius quàm scopem, contra Gazā. Asio vnde dicta. Asis.

¶ Thopios (*Thops* legendum puto, vt auis eadem sit quæ scops) auis est nocturna, huius oculi & cor si in ductu gestentur, metum exterminant, audaciam conferunt, & noxam omnem ab oculis auertunt. Eadem in cibo sumpta prosperitatem (sanitatem,) & bonum stomachum facit, Kiranides libro 3. in Elemento Θ.

Thopios vel thops.

DE ATTAGENE.

A.

ATTAGAS, ἀτταγᾶς Atticè (apud Aristophanem in Acharnésibus) vltima circunflexa, auis quam nos ἀτταγῆνα vocamus, Varin. Athenæus attagas non attagenas dicit, etiamsi Varro & Gellius ita nominent. Atagenus (melius, *attagenus* per *t* duplex, ἀτταγῆνος Athenæo lib. 7.) certè piscium è numero est, Hermolaus. Aristoteles quoque cùm bis tantùm huius auis mentionem faciat, nempe lib. 9. cap. 26. & rursus cap. 49. vtrobique ἀτταγῆνα nominat. Attici non rectè circunflectunt ἀτταγᾶς nam quæ in ας desinunt plus quàm dissyllaba, barytona sunt, vt ἀδάμας, ἀχάμας. Dicēdi igitur ἀττάγαν (à recto ἀττάγας, non vt quidam nuper scripsit ἀττάγα) & non ἀτταγῆνας, Athenæus. Quæ in ας desinunt plus quàm dissyllaba, & α in penultima habentia, barytona sunt, vt Α᾽θάμας, Πολυδάμας. quare nō rectè Attici vocem ἀτταγᾶς circunflectunt. est autem nomen auis, quæ communius dicitur ἀτταγὴν, vnde gignendi casus ἀτταγῆνος. hinc pluralis numerus, Atticè ἀτταγαῖ, communiter ἀτταγῆνες, Eustathius. Α᾽τταγαῖ quidem etiam à Polluce nominantur. Inuenio & ἀταγᾶς (& ἀταγὴν aliquoties etiam apud Galenum) aliquando per *t* simplex scriptum, quod non placet. Attagàs autem dictus est per onomatopœiam, vt Ælianus docet. Α᾽τταγᾶς, auis est, quam nos ἀτταγῆνα dicimus, Scholiastes Aristophanis in Vespis & Varinus. Suidas vulgò etiam tagenarium, Ταγηνάριον vocari refert. Apud eundem ταγὴν legitur auis nomen, quæ sanè nō alia quàm ἀτταγὴν videtur. Α᾽τταβυγᾶς, εἶδος ὀρνέου καὶ τὸ ἀτταγᾶς, Hesychius & Varin. malim ego ὁ καὶ ἀτταγᾶς. Conijcio enim omnino eandem esse auem. ¶ Attagen Ionicus apud Horatium legitur, apud Martialem verò attagena fœminino genere: vt Gaza etiam ex Aristot. transtulit. ¶ Alduragi sunt aues quæ dicuntur francolini Latinè, Andreas Bellunensis in glossis Auicennæ. meminit autem Auicenna 2, 221. vbi vetus translatio habebat *duraz*. ¶ Docti plerique in Italia attagênem interpretantur auem quæ vulgò dicatur *francolinus* vel *francolina*: vt Laurentius Valla in libro in Raudensem, Augustinus Niphus, & Amatus Lusitanus medicus: item Robertus Stephanus Gallus. etsi non puto Gallis vsitatam esse hanc vocem. Videtur autem *francolinus* dictus voce diminutiua à *franco*, id est nobili, quòd in cibo auium nobilissima delicatissimaque sit auis. Bononiæ, vt audio, vulgo *franguelli* nominantur. Est autem eadem Germanorum Haselhun / id est corylorum gallina, (sic dicta puto quòd inter corylos versari soleat,) quod & in Italia ipse audiui, & ex icone francolini Venetijs dicti, quam doctissimus medicus Aloisius Mundella ad me misit, citra vllam dubitationem cognoui. Sed quoniam alij alium quendam francolinum faciunt, cruribus rubris, piscibus viuentem, Ferrariæ vt audio notum: Neapoli verò auem rostro, collo & pedibus longis, gallina crassiorem: & de gallina etiam corylorum nostra non planè constet an attagen sit, cùm non palustribus locis, vt attagen veterum, sed syluis & nemoribus tantùm gaudeat: consultius visum est, vt primum de attagêne veterum duntaxat dicta conscriberem: & mox de francolino, deinde etiam de gallina corylorum siue *bonosa* (nam hac tanquam Latina voce Albertus & alij quidam recentiores vtuntur) seorsim agerem: vt siue eadem auis est, siue diuersæ, suum cuique iudicium relinquatur. Gybertus Longolius attagenem esse putabat gallinam syluestrem illam quæ vulgò Germanis Birckhun / à betulis appellatur, de qua inter Gallinulas rusticas scribemus mox post Vrogalli historiam. neque enim attagenem esse puto, cum fœmina tantum in eo genere maculosa sit instar perdicis vulgaris. mas enim (vt quidam p...) totus niger est ex viridi ferè. *Vide* infra in capite de Gallinis syluestribus in genere, & in Grygallo minore. Videtur sanè grygallus noster attagen alpinus nominari posse. Bellonius alicubi in Singularibus attagenem speciem facit lagopodis: & auem quoque Gallicè dictam *cannepetiere*, ternis tantum digitis insistentem, lagopodis speciem attageni simillimam. ¶ Si attagenem auem palustrem & varijs maculis distinctam esse ab Erasmo Roterod. verè scribitur (palustrem esse Ati-

Tagenarius & Tagen. Α᾽ττβυγᾶς. Alduragi. Francolinus. Haselhun. Birckhun. Grygallus Attagen auis & varijs maculis distincta.

ſtophanis Scholiaſtes ſcribit, ſed dubitari poteſt. *vide* infrà in C.) Anglorum *godwittam* ſiue *fedoam*, attagenam eſſe, indubitanter auderem affirmare. eſt autem ipſa gallinagini ita ſimilis, vt niſi paulò maior eſſet, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter poſſet diſtingui. Viuit in locis paluſtribus, & ad ripas fluminum. roſtrum habet longum. ſed capta triticum (veteres attagenam captam cibum detrectare ſcribunt) non ſecus atque columbi, comedit. Triplo pluris quàm *gallinago* apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Guil. Turnerus. gallinaginem auem intelligit auem illam paluſtrem & maculis diſtinctam quæ vulgò nobis Schnepff/ Gallis *beccaſſa* nominatur, Anglis *Wodcoccus*, de qua rurſus idem Turnerus: Falluntur, inquit, Britannici ludimagiſtri, qui ſuum *Wodcoccum* attagenem faciunt, qui ſolis veſcitur vermibus, & grana nunqoam attingit. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit. Sunt qui has *ſtarnas* hodie vocatas putent, manifeſto errore, quum ipſarum cantus minimè commendetur. hæ potius aues externæ vocantur, Volaterranus. *Vide* infrà in C. de voce attagenis. ¶ Actago, attago, atage, atehemigi, & atacuigi voces corruptæ ab attagêne apud Syluaticum leguntur. Attagena, id eſt coturnix, Idem. Sunt autem quædam (inquit alibi) coturnices magnæ, ſimiles columbis, & hæ ſunt attagenes. alię verò paruæ, quæ vulgò dicuntur qualeæ. Attagen auis optimæ carnis inuenitur abundanter in Rhodo: de qua Hieronymus epiſtola 15. ad Aſſellam de fictis amicis ait: Tu attagenem eructas, & de comeſto anſere gloriaris. aliqui phaſianum, alij perdicem interpretantur, ſed neutri bene, cùm Galenus ab vtriſque diſtinguat. reuera autem eſt auis quæ ab aliquibus vocatur francolino, magnitudine phaſiani, ſed cauda diſſimilis: pennis vario modo coloratis, ſicut gallina Indica: interdum tamen colore viridi & cæleſti conſpicitur. ſapore quidem delicato aues omnes ſuperat, Syluaticus: ex quibus verbis francolinum auem in Rhodo frequentem diuerſam eſſe à noſtra corylorum gallina deprehenditur: quòd ea neq; peregrina ſit, nec vnquam viridi cæruleóve colore ſpectetur.

Attagenes duplices, magna quæ coturnices, & paruæ quæ qualeæ vulgò dicuntur.

B.

Quibus in locis capiantur attagenes.

Attagen auis Aſiatica, ex Ionia olim præcipuè laudata eſt authore Gellio, Textor. Attagen maximè Ionius celebratur, quondam exiſtimatus inter raras aues, & in Gallia Hiſpaniaq; capitur, & per alpes etiam, Plinius. Mirabile in Creta ceruos non eſſe (præterquam in Cydoniatarum regione), item apros & attagenas, Idem. Attagénes in Cypro inſula hodie domi aluntur, Alexander Benedictus. Attagâs Ægyptias à guloſis celebrari Clemens in Pædagogo refert. ¶ Attagen (inquit Alexander Myndius apud Athenæum libro nono,) paulò maior eſt perdice, totus circa dorſum κερατόγραφος, id eſt verſicoloribus pictus maculis, figulinæ teſtæ colore, ſed magis ruffus: corpore graui, alis breuibus. Ariſtophanes attageni epitheton πτεροποίκιλος tribuit à pennarum varietate. *vide* infrà in prouerbio Attagen, in ſeruum fugitiuum & ſtigmatiam. Ariſtoteles aſcalopan (Gaza gallinaginem interpretatur) attagenis colore deſcribit. Differunt genera auium, quòd alia ſunt βραχέα (malim βραχύπτερα, id eſt alis breuibus,) & non volacia, vt attagen, perdix, phaſianus, gallus: eademq; εὐθὺς βαδιστικὰ καὶ δασέα: hoc eſt ſtatim nata & ingredi poſſunt & plumis veſtiuntur, Theophraſtus apud Athenæum.

Deſcriptio attagenis.

Πτεροποίκιλος.

C.

Attagen auis eſt paluſtris.

Ariſtophanes in Auibus attagân nominat poſt aues paluſtres, & poſt illas quæ locis riguis (εὐύδροις) & Marathonijs prauis gaudeant. vbi Scholiaſtes hanc auem in locis lacuſtribus & paluſtribus paſci ſcribit, τὰ λιμνώδη καὶ ἕλη (apud Suidam λῶα legitur, non rectè. vnde decepti quidam locis campeſtribus verterunt) χωρία καταβόσκεσθαι. Rurſus idem poeta in Veſpis, Τὸν πηλὸν ὥσπερ ἀτταγᾶς (quanquam codex impreſſus, ἀτταγὰς habet, oxytonum) τυρβάσεις βαδίζων. vbi Scholia, Attagâs auis in paludibus reperitur & locis cœnoſis gaudet. Cæterum miretur aliquis quòd aliorum ſcriptorum nullus paluſtrem hanc auem eſſe ſcripſerit. Ariſtoteles quidem libro 9. cap. 49. hiſtoriæ anim. aues quæ circa fluuios, paludes aut mare degant, lotrices eſſe ſcribit: cùm proximè antè inter puluératrices attagenam cum perdice, gallina, phaſiano & alauda nominaſſet. ¶ Attagen puluératrix eſt (quod & Alexander Myndius teſtatur) vt reliquæ aues non altiuolæ, ſed terræ propinquæ, Ariſtoteles. ¶ Fœcundus eſt, πολύτοκος, Alexander Myndius. ¶ Attagen, vocalis aliàs, captus obmuteſcit, Plinius. Attagân Ariſtophanes in Auibus dulce canere dicit, Volaterranus. ego neque apud Ariſtophanem neque vllum alium authorem dulcem attagênis cantum memoratum legi, & planè ſomniare videtur Volaterranus. Ἀτταγᾶς dictum per onomatopœiam à voce ſua ex Æliano conſtat, qui ipſum nomen proprium loqui & canere ſcribit. Socrates in libro de igne & lapidibos, vt Athenæus citat, ſcribit attagenes Pylas (Thermopylas Nicol. Leonicus ex eodem authore transferens. in Ægyptum, Gillius ex Æliano) è Lydia aduectas (in ſiluamq; dimiſſas, Ælianus) ad tempus aliquod coturnicis vocem ædidiſſe: deinde cùm ex Cælij fluuij inundatione (τοῦ ποταμοῦ καὶ λιμνῶν?) fames (λιμός: ſed Gillius & Leonicus, legerunt λοιμὸς per οι, id eſt peſtis) ſuperueniſſet. & multi in regione perirent, deinde mutata voce expreſſius dearticulatiusque quam quiuis expeditioris etiam linguæ puer, loquutas ſubitò fuiſſe, neque poſtea ceſſaſſe iſthuc identidem (ad noſtra vſque tempora) blaterantes, Τρὶς τοῖς κακούργοις κακά: id eſt, Ter malis mala. (ſed κακοῦργος vox Græca ſignificantior eſt, & videntur Pylæi ab attagenibus cacurgi, id eſt non mali tantùm, ſed malefici appellati, quòd ipſos nimirum in fame

Puluératrix.

Fœcunda.

Vocalis.

De attagenibus apud Pylas articulatè locutis.

in fame & rerum omnium [illegible]ritate [illegible]ptos in cibis consumerent.) Aiunt autem eos captos neq; mansuescere, neque idcirco am[illegible]ius p[illegible]nas voces ædere, quod seruitute conticescunt & obmutescunt: Quòd si ex potesta[illegible] in libertat[illegible]m v[illegible]landi dimittantur, & in suas sedes perueniant, rursum loqui, pariterq; cum libertate vocem recipere, Hæc [illegible]le & Ælianus. Luscinia quoq; capta obmutescit, nec fert seruitutem, Oppiano: & venatrix auis (ἄγρως) Æliano. ¶ Auis est spermológos, (id est, frugibus & granis vescens,) Alexander Myndius: sicut gallinacei, quod G[illegible]llius & Leonicus de suo addiderunt. Wottonus dubitat an σπερμολόγος vertendum sit frugibus vi[illegible]itans, (quod nobis placet:) an potius, seminibus frugibusve erutis atq; effossis, v[illegible] spermologus auis dicta: quam ex Athenæo scribit ab eruendis seminibus nomen habere. Sed hoc parum interest, siue effoss[illegible] in [illegible]gro antequam prouenerint, siue aliter reper[illegible] seminibus vescatur.

Attagenes capti obmutescunt nec mansuescunt.

Auis est spermologos.

D.

A[illegible]agenes ceruo[illegible] & in dorso eorum saliunt, Gi[illegible]us ex Oppiano. Attagâs & gallinaceus mutua exercent odia, Æ[illegible]. ¶ Capti non solum non mansuescunt, sed ne vocem quidem amplius ædunt, nisi denuo liberi d[illegible]ur, Alexander Myndius. Atqui Alexander Benedictus scribit attagênes in Cypro insula hodie d[illegible]ali.

Ceruos amãt, gallinaceum verò oderunt.

E.

Attagênas pedum celeritate magis quam volatu fretos venator canibus immissis tanquam lepores capiet, Oppianus in Ixeuticis. Propter corporis grauitatem ac breuitatem alarum a canibus venaticis (ὑπὸ τῆς κυνηγίας) capiuntur, Alexander Myndius. ¶ Quomodo nutriendæ & educandæ sint hæ aues, in Phasiano leges ex Varrone.

Qua ratione capiantur.

F.

Inter sapores fertur alitum primus Ioniearum gustus at[illegible]agenarum, Martialis. Phœnicides apud Athenæum libro 14. inquit se var[illegible]as delicias gustasse, myrta, mel, propylæa, (quam vocem pro cibo nusquam inuenio,) ischadas: sed horum nihil confe[illegible] posse cum attagêne. χονδρὸν τοῦτον ὅλως Πρὸς τὴν (malim τὸν, sed sic ἀτταγῆνα vox quę sequitur rectè per *t* simplex legetur carminis gratia, cum alioqui per *t* duplex scribi soleat) ἀτταγῆνα συμβαλῶ τῶν βρωμάτων. Vbi Athenæus addit, Ἐν τούτοις τηρητέον τὸ τῶν ἀτταγῆνος μόριον: similiter per *t* simplex. Ἀττάγας ἥδιστον ἐσθίειν ἐν ἐπινικίοις χρέας, Aristophanes in Ciconiis apud Athenæum. Attagen auis Asiatica inter cibos electiles quondam numerata est, maximè quæ in Ionia nascitur, authore Gellio, Io. Textor. ¶ In alimenti ratione coniunguntur ferè attagenæ cum perdicibus apud Galenum, & Oribasium & cęteros medicos, Wottonus. Caro earum facillimè excoquitur & probum creat succum, Idem ex Galeno de alimentorum facultatibus & de cibis boni & mali suc. dicit autem Galenus succum ex attagenum carne laudabilem, neq; tenuem neq; crassum gigni. Idem libro 6. de sanit tuenda attagenum carnes quibus conueniant docet: & quòd stomachicis conueniant libro 8. de compositione secundum locos. Pr[illegible] nephriticis etiam laudantur in libro de renum affectibus, qui Galeno adscribitur. Alexander Benedictus victus rationem pro [illegible]alculosis des[illegible]bens, Laudatissimus (inquit) in cibo est attagen, si domi non educatus fuerit. nam in Cypro insula hodie domi aluntur. ¶ *Durac* auis (inquit Auicenna lib. 2, cap. 221. ex emendatione Bellunensis) præfertur carni *cuburg* (coturnicem interpretatur Bellunen. vulgò Venetiis dictam, hoc est perdicem cuius rostrum & pedes rubent) & *alfuachut* hoc genus turturum est vel palumbium colore camelino aut cinereo, Bellunensis:) eadem temperatior, tenuiórque ac siccior est carne *altedarugi*, (hoc est pasiani, vel perdicis, vel auis coturnici similis, Bellunen.) & minus calida. Cerebrum & intellectum ac genituram auget, libidinemque promouet, Hæc Auicenna. Et alibi, Inter aues melior est caro *alduragi*, & gallinarum est subtilior ea, & non sunt cum nutrimento carnium *alchabagi*, & *altatugi* & *altedarugi*, qui locus obscurus est, & [illegible]aud scio an deprauatus. Secundo loco sunt post atagenas gallinarum pulli quo ad bonum succum, sed magis præpingues. tales enim corpus humectant, & ociosos (eos qui non valde exercentur) iuuant, e[illegible]oremque bonum comparant, & genitali semini adiciunt, & cerebri substantiam augent, & in p[illegible]mis horum medu[illegible]la. cerebrum quippe abunde [illegible]trit: & idcirco aiunt quod his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Symeon Sethi ex interpretatione Gyraldi per nos emendata.
¶ Trallianus purulentis in cibo concedit phasianos non pingues, attagenas, &c. Oua alduragi sequuntur naturam ouorum gallinaceorum, Auicenna. ¶ In perdice & attagena & in turture, (scilicet condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen: liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius 6, 3.

Attagenarũ caro sapedissima.

Saluberrima.

Concoctu facilis.

Boni succi.

Condimentum attagenis.

H.

a. Epitheta. Ionius, Horatio. ¶ Ἀτταγεῖς piscis nomen est apud Athenæum, qui & scepinos. Est & Attag[illegible] p[illegible]oprium lib. 9. Herodoti.

¶ *f.* [illegible] σιλαγας (forte λαγος) ἀτταγηνάγων, Hipponax apud Athenæum. Meminit eorum & A[illegible]a[illegible] Acharnensibus, v[illegible] qui in Megarica abundent, Athenæus.

Attaginus nomẽ piscis & viri.

¶ *h.* PRO[illegible]ERBIA. A[illegible]agen, Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali ioco dici solere in seruos [illegible]gmaticos, quod hæc auis plumas habeat variis colorum notis distinctas. Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος, Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. Si quis

Prouerb. Attagen, in seruos.

è vobis erit fugitiuus atq; vstis notis, Attagen is sanè apud nos varius appellabitur. Ad eundem modum Ταῶς, id est pauones appellant Græci nitidius cultos & versiculoribus amictos, Erasmus Roter. Idem in prouerbio Attagenæ nouilunium, sic scribit. Refertur hoc adagium è Suida, nec explicatur, (Ἀτταγᾶ νουμηνία, ἐπὶ τῶν, Suidas: nec plura. apparet autem locum esse mutilum. Apostolius qui reliqua Suidæ prouerbia transcripsit, hoc prorsus omisit:) nisi quòd è diuersis locis haud difficile cõiectura colligi potest dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidē attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta, vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis esset picturatum attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam (sic enim Græci vocant initium mensis cùm calendas non habeant) & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur, (vt Suidas scribit in voce Νουμηνία,) Hæc ille. sed nesciebat numenium auem esse attagenı similem, de quo plura leges supra in fine historiæ Arquatæ auis. Itaq; quadrabit prouerbium si duo inter se similiter improbi, & variis dolis referti (vt aues istæ maculis) cõuenerint. Nesciebat etiam idem planè prouerbium esse quod alibi retulit, Conuenerunt Attabas & Numenius. Συνῆλθον ἀτταβαῖ τι (legendum ἀτταγᾶ τι) καὶ νουμήνιος. Quidam (inquit) legunt attagas: (& sanè omnino sic legēdum est.) Dici sotiorum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensibus esse credendum, quum ipse nec rationi nec sensibus assentiēdum putaret. Simillimum illi, quod alibi dictum est, Cum Bitho Bacchius, Hęc Erasmus. decepnis (vt apparet) à Diogeniano, qui auium nomina, hominum fuisse nomina putauit. Attagenæ macularum varietate similis est etiam ardea stellaris, quam ex seruo (nimirum stigmatia) in auem mutatam fabulantur, eadem scilicet ratione qua seruus improbus, vibicibus & liuoribus aut etiam cauteriis notatus, attagen dicitur.

Attagena nouilunium.

DE FRANCOLINO.

QVONIAM *francolinum* vulgò apud Italos dictam auem alij aliam facere videntur, & rursus alij attagenem francolinum esse aiunt, alij aliam quandam auem, vt supra in Attagêne diximus in *A.* visum est ea quæ recentiores de francolino tradiderunt, seorsim conscribere, iis tamen quæ iam in Attagêne *A.* dicta sunt cùm aliis tum ex Syluatici descriptione nō repetitis. Caro perdicis & francolini apud nobiles pretiosa est: & est temperata, declinans ad aliquam siccitatem. Videtur sanè francolinus non multum à perdice distare. visi sunt mihi eiusdem saporis, & odoris etiam fere. sed francolini leuiores calidioresq; & sicciores perdicibus sunt, vtpote magis syluestres. nam in locis altis ac montibus degunt: & maioris sunt apud nos pretij & rariores, Mich. Sauonarola. ¶ Attagenes, id est frangolinos aues Romę cardinalium cibum appellant, Amatus Lusitanus. *Lagopis*, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. Frangolini columbarum syluestrium species, post perdices & coturnices in vsu sunt. si iuuenes & pingues fuerint, optimum sanguinem generant, Nic. Massa. sed gallinarum potius quàm columbarum eos genus esse dicere debuerat.

Laudatur in cibo. *Cardinaliū cibus.* *Lagopi.*

DE GALLINA CORYLORVM SEV *Bonosa Alberto dicta.*

A.

AVIS cuius effigiem hic posuimus, Italis vocatur *pernis alpedica*, vel *perdice alpestre*, id est perdix alpina, in locis scilicet qui non procul alpibus distant, vt circa lacum Verbanum, ab aliis *fasanella*, et Bellinzonæ: aliis *francolino*. Gallis, *gelinette*, vel *gelinette sauuage*, id est gallina syluestris, in Burgundia & Lotharingia: vel *perdris de montaigne*, id est perdix montana: item *geline* vel *gelinote de boys*. Illyriis *gerezabek* vel *tzerzabek*. Venetis *tschasarmadar*, id est Cæsaris auis. Anglis *a moreben*, vt quidam mihi interpretatus est. sed hoc nomine potius gallina quædam palustris significari videtur. Turcis *tabantau*. Germanis ein Haselhun. Græcè & Latinè attagen, vt doctorum plerique sentiunt, & mihi quoque videtur. Solus Gybertus Longolius otidem esse putauit, cui minimè assentior. *Vide* supra in Attagêne *A.* Visum est enim de attagene, francolino, & gallo seu gallina corylorum, distinctè agere, hoc est de singulis separatim, quòd alij eandem tribus his nominibus, alij diuersas aues indicari existiment, vt suum cuique iudicium relinquatur. facilius enim fuerit, si vna est auis, coniungere hæc omnia: quam, si diuersæ, confusa seligere. ¶ Oryx genus est pulli (galli) syluaticum, perdice maius, eodem ferè colore, & vocatur a Germanis Haselhun id est pullus coryli: Albertus, vbi Aristotelis locum ex historia animalium 8, 12 interpretatur. nulla est autem vox Græca eo in loco quæ huic respondeat. Eandem auem Albertus & author libri de naturis rerum *bonosam* appellant, nescio qua ratione, nisi forte origo est [illegible]lica, quasi [illegible]næ auis, quod in cibo lautissima sit. Francolinum (inquit Aloisius Mundella in epistola

Oryx. *Bonosa.*



ex Italia ad nos miſſa vnà cum auis francolini icone (Venetiis ad me deferri curaui, vt ita & ſapor illius & temperamentum guſtanti mihi magis ac magis innoteſceret: quæ profectò ambo mihi viſa fuerunt optima. In noſtris regionibus (circa Brixiam Venetorum) ea auis capi non conſueuit, licèt auceps quidam mihi procul dubio affirmauerit, ſe plurimas per anteactam hyemem venando cepiſſe: eaſq; per montes tantum arboribus conſitos & ſyluas videri, non per campeſtria, vt quæ rapacium volucrum inſidias magis timeant quàm hominum aſtus: ac quandoq; in arborum ramis humilioribus inſidêre: & velociter, vt coturnices quoque aſſoleut, currere. Palato ſanè quàm gratiſſima eſt, ac magis quàm perdix, aut etiam coturnix ſuauior: probeq; ac multum nutrit, Hæc Mundella. Erat autem, quam miſit auis, omnino eadem cum noſtra corylorum gallina.

Deſcriptio huius auis.

B.

Bonoſa in Germania abundat, perdice maior eſt, (phaſiani magnitudine,) colore perdicis, carne foris nigra, interius alba, Albertus. Otis (inquit Gyb. Longolius, intelligit autem gallum coryli) plumas circa aures non erigit vt ôtus, ſed demittit, vt palearum quandam ſpeciem repræſentet (potius quàm auricularum. Perdici autem adeò ſimilis eſt, vt præter hoc indicium, & quòd roſtro paulò longior eſt, ab illa parum diſt[illegible] corpulentior tamen, & cruribus plumoſioribus currit, vt fortaſſis ob hoc ab Alexandro Myndio lagodias dictus ſit, ob id quòd ceu villis leporinis hirta videatur, Hæc ille. Gallus coryli quem ipſe conſideraui, talis erat: paulò minor gallina, roſtro perbreui nigro. palpebra ſuperior croceo aut ferè cocci colore ſplendebat, (puto autem in maribus hunc colorem intenſiorem eſſe, in fœminis

Lagodias.

remiſſum.) Pennæ vndiq; variæ, ſic vt color glaucus ſiue cinereus, niger, caſtaneus, & albus in eis ſpectarentur. deniq; tota erat varia & elegans auis. (Alarum pennæ longiores cinerei ferè coloris ſunt, nigro ammixto, caput fuſcum, Srumpfius.) Cauda quàm perdici longior: in extremitate coloris glauci: paulò interius verò linea latiuſcula nigra erat. In ſupina etiam capitis parte plumę nigræ. Pedes omnino hirſuti plumis ad principium vſq; digitorum pertingentibus, quæ villos leporinos ferè referebant. Digiti pedum corticoſi, ſquamoſi, glauci, multis lineis articulati, vt in gallo ſylueſtri illo quem gallum frondium (Laubhan) noſtri vocant.

C.

Quibus in locis degãt.

In ſyluis condenſis & opacis degere ſolent, & plurimæ reperiuntur in ſyluis montanis circa radices alpium, præſertim vbi coryli & rubi abundant: nimirum vt & alantur ijs in locis & ab auium rapacium inſidiis tutiores ſint. Hyeme etiam in ſyluis manent, Georgius Agricola. Amant arbuſculas, quas aliqui ſambucos aquaticas (Germani Schwelken) vocant, Tragus. Inſidere corylis frequenter inueniuntur, quarum iulis ſeu nucamentis, quæ piper longum ſpecie referunt, veſcuntur, Albertus. hinc & nomen eis Germanicum factum apparet. Negant eas coire inſtar aliorum animantium: ſed tempore libidinis marem hiante ore diſcurrere donec ſpuat ſeu ſpumam eijciat, quam fœmina mox deuoret & concipiat, Author libri de nat. rerum. Sed hoc falſum eſſe Albertus ait. nam quod ore (inquit) accipitur, in ventrem fertur, vbi alteratum nutrit, & quod ſuperfluum eſt aluo redditur. Ferme omnes gallinæ ſylueſtres (inquit Chriſtophorus Encelius in opere de Re metallica) coeunt ore, diuerſo tamen modo. Hæ ſpecies gallinarum ſylueſtrium, quæ à corylis & vitibus nomen habent, (dicuntur enim Haſelhůner & Rábhåner/) item quæ ab agris requieſcentibus nomen inuenêre in Marchia, Brachhůner/ Brachuógel/) coloris cyanei, optimi ſaporis, boni chymi, coeũt ore circa æquinoctium vernum, oſculatione facta vt ſolent columbæ. gallus enim iſtarum ſpecierum roſtrum inſerit in os fœmellæ, & ita ſperma infundit, more viperarum, in fœmellam. Hinc credibile eſt quod ſeruτit aucupes & venatores, gallos de ſylueſtribus gallinis, quæ à corylis nomen inuenêre (quas aliàs, neſcio an bene, bonoſas vocãt) ſenio confectos oua more fœmellæ ponere, quæ excludant buffones, & ex illis naſci baſiliſcos ſylueſtres, (die Haſelwûrm:) ſicuti ex ouo galli gallinacei domeſtici poſt nouem annos excluditur baſiliſcus per rubetam domeſticus: id quod teſtatur experientia. Sunt enim iſti ſerpentes (die Haſelwûrm) verè baſiliſci ſylueſtres deſcriptione Nicandri, qui baſiliſcum ſylueſtrem deſcribit. Neque eſt genus per ſe, & rariſſimè reperitur. In Marchia & in ditione abbatis Zinnenſis, prope vrbem Luckenwaldam contigit mihi videre talem ſerpentem interfectum à paſtore. & profectò magna in ſyluis ibi eſt copia talium gallinarum, (der Haſelhůner.) Serpens erat capitis acuminati, flaui coloris & ferme crocei, longitudine ad tres palmas & vltra, immenſæ craſſitudinis, cauda turbinata in latus, multis notulis candidis aluo inſignitus, tergore tendẽte ad colorem cyaneum, oris immenſi pro portione corporis. Paſtor qui eum interfecerat acuminata ſecuri, narrabat mihi illum veſci ranis, ſerpentibus, & omnium generum animalculis, præter bonoſis, vt de quarum proſapia ſit genitus habitationem eius eſſe ad paludes, præcipuè vbi coryli ſint. mirum in modum delectari lacte. propterea interficere eum vaccas venenato ictu, & propterea ipſum quoque eò magis peti à paſtoribus & interfici. Retulit idem mihi paſtor eius vocem eſſe veluti anſeris defendentis pullos, & hanc vocem Nicander vocat *rygen*, Hæc ille. Fides autem eorum penes authorem eſto. mihi quidem nunquam perſuadebit aliquis animalia vlla ore coire aut concipere, aut ex auium ouis ſerpentes generari. refert autem mox ſimilem hiſtoriam de vrogallorum cõceptione, & ſerpentium quorundam ex ſpermate eorum in terram effuſo generatione. Baſiliſcos etiam aliquos ſylueſtres, alios domeſticos eſſe, & illos à Nicandro deſcribi, nullo authore aut teſte, ne ipſo quidem quo nititur Nicandro defenderit. quamobrem ad accuratiorem de hiſce ſerpentibus inquiſitionem, hoc ſcripto noſtro, ſi fortè inciderit, excitari ipſum velim, ita quidem ne vulgo & paſtoribus temere fidem adhibeat.

Quarum tione coeant.

Ex ouo galli naſcitur baſiliſcus.

Deſcriptio baſiliſci ſylueſtris.

D.

De pullorum educatione.

Pullos vbi educauerunt vt iam volare poſſint, aliò eos abducunt extra locum educationis ipſorum. illi verò bini, mas & fœmina, alij aliorſum ſe conferunt, Stumpfius. Gyb. Longolius, qui noſtram coryli gallinam otidem veterum facit, illam quoq; equis (quod veteres de otide ſcribunt) gaudere tradit, neſcio ex propria ne obſeruatione, an inde tantum quòd auem eandem eſſe perſuaſum habebat. Verba eius in dialogo hæc ſunt. LONGOLIVS, En tibi otin (otidem potius) vt equo delectatur, caudam illius vt vellicat, vt aſſilit ſternutãti. PAMPHILVS, Nidum parat. quamobrem ſetas equinas colligit. LONGOL. Nihil minus. naturalis eſt amor is. quamobrem qui vel viſco vel retibus vel ar[illegible] illam fallunt, equum adducunt, ſed eum aucuparium, qui bombardæ vel ſcorpionis fragorem non exhorreſcit. Nam fictis equis, quibus perdices illaqueant, rarò prehenditur.

Equis gaudere dicitur.

E.

Quando & quomodo hazelinæ capiantur.

Gallinæ corylorum bis anno capiuntur, menſe Martio & autumno. Auceps vocem earum diligenter obſeruatam fiſtula imitatur in ſylua. illæ ſi præſentes fuerint, reſpondent. tum auceps in tugurio aliquo humili ſe abſcondit, & rete erectum aliquot paſſuũ longitudine ante tugurium extẽdit. tum auẽ fiſtula vocat. aduolat illa, & per terram iuxta tugurium huc illuc diſcurrens, reti implicatur & capitur, Stumpfius.

Stumphius. Si gallus tantum huius generis capiatur, gallina relicta, gallum alterum adducet: ita vt plures galli vnam semper fœminam sequentes deinceps aliquando capiantur. Gallina verò capta, gallus alteram sequitur gallinam, nec amplius ad pristinæ habitationis locũ reuertitur, Idem. Capras audio non diu ali posse, sed breui emori. Sed nuper auceps quidam mihi narrauit, se captæ cuiusdam ingluuiem & ventriculum rescidisse, & cibo quo alerentur in eis animaduerso, aliam quandam, deinde multo tempore pauisse.

F.

Bonosæ caro foris nigra est, intus alba, tenera & gratissimi saporis, Albertus. delicata, & perdicis ferè sapore, Author libri de nat. rerum. Nostri cibum prorsus nobilem & ferarum auium omniũ laudatissimam hanc auem prædicant: ita vt principibus etiam interdum postridie quàm cocta est apponatur sola auium, aut omnino animalium fonassis. Sunt qui colores quatuor diuersos in eius carne inueniri dicant. Aloisius Mondella in probitate succi perdici eam comparat, sapore etiam præfert, vt suprà in Francolino retuli. Bonosa capta per excrementi locum exenterari & saliri condiriq; potest, vt cum plumis etiam diu seruari aut procul deferri possit, Stumphius.

Hac auis laudatissima in cibo.

G.

Epilepticis salubrem esse aiunt bonosam in cibo, Stumphius. Harum auium pennis mulieres audio vti aduersus vteri suffocationem certo tempore (superstitiosè forsitan) deceptus: nescio suffitûne, vt perdicum etiam pauonumq; pennis, an aliter. ¶ Ventriculos bonosarum tres quatuórve vnà cum cibo in eis contento equis asthmaticis deuorandos dari præcipiunt hippiatri quidam recentiores.

Remedia.

DE GALLO PALVSTRI.



AVIS quam Scoti (& Angli quoque vt coniicio) vocant gallum palustrem, *anemvvyrcok*, Germanicè scripserim ein Murhan) attagenis historiæ subiicienda videtur. nam & in summis delicijs habetur, & in locis palustribus (vnde nomen) pascitur, & corpus ei subruffum aut subflauum vndiq; punctis nigricantibus distinguitur. Supercilia & barbulę è membrana rubēte, vt in reliquis ferè gallis syluestribus nulla. Effigiem eius ad nos è Scotia mitti doctissimus vir Io. Ferrerius Pedemontanus curauit. Haud scio an eædem sint aues de quibus Hector Boethius in Scotiæ descriptione sic prodidit: Sunt in Scotia Galli gallinæq; syluestres vocati, qui frumēto abstinent, & enascentibus tantum minuuisq; cytisi folijs vescũtur, humanæ gulæ perquã suaues. Gybertus Longolius gallinæ syluestris quoddam genus vocat Kurhenn, quasi Murhenn: quam meleagridem seu Africanam gallinam interpretatur: quæ iudē in palustribus locis versatur: sed Athenæi descriptio meleagridum, Scoticis palustribus iam dictis non conuenit.

DE AVOSETTA RECVRVIROSTRA.

AVIS hęc, cuius iconem in sequenti pagina damus, apud Italos Ferrariæ *auosetta* (ni fallor) nominatur, nescio qua ratione: & à rostri sursum inflexi figura *beccostorta* & *beccoroella*. Lucarni circa lacum Verbanũ *spinzago d' aqua*: nam & arquata auis iam supra nobis descripta *spinzago* simpliciter eis nominatur. hæc verò aquatica est, & palmipes. Turcis *zeluk*. Germanicum nomen nondum discere potui: quanquam apud nos etiam interdum capiatur, sed rarissime. Ea quam Ferrariæ vidi crura habebat dodrantalia, rostrum nigrum & sursum tendens in extremo acutum, quinque digitorum ferè longitudine. pedes colore cyaneo diluto, digitos membranis iunctos. corpus supinum totum albũ erat, pronũ ex albo nigroq; alternis distinguebatur. caput & ceruix superius ex fusco nigricabant. magnitudo totius corporis ferè columbæ aut paulò gracilior. longitudo ab extremo rostro ad extremam caudam dodrantes duo.

Figura hæc est Auosetta, cuius descriptionem præcedens pagina continet.



DE AVRIVITTI.

AVRIVITTIS (vt Gaza vertit ex Aristotele, pro Græca voce χρυσομήτρις, quidā codices perperā habēt ῥυσομήτρις) in spinis victitat, vermē & quoduis aliud animal aspernatur. dormit & pascitur eodē in loco, vt & cæteræ quæ spinā appetunt, nempe spinus & carduelis, (*thraupis*) Aristoteles. Guil. Turnerus auem carduelem vulgò dictam interpretatur, Germanis ein Distelfinck / vel ein Stigelitz. Auriuittis (inquit) vna est ex auiculis, quæ carduorum semine victitant, & vermes etiam oblatos non attingunt. Alij *goldfincam* aut *distelfincam*, spinum: alij carduelem esse volunt. Sed si quis ex spiniuoris præter hanc

hanc aliam aurea vitta redimitam ostenderit, cui magis auriuittis nomen competat, quàm huic. opinionem meam facilè patiar explodi: alioqui non video, quin digna sit quæ probetur, Hæc Turnerus. Eberus verò & Peucerus auriuittem aliam auē faciunt, quę Germanicè dicatur Goldfinck/ Lobfinck/ Thumbpfaff/ & Gümpel (Heluetijs Güger:) vertice tota nigra, ima parte punicea, superiore cinerea nigricans. Sed de hac aue plura dicemus in elemento *R.* inter eas quibus nomen à colore rubro factum est vulgò.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A B. ELEMENTO INCIPIVNT.

DE BARITIS.

BARITÆ, Βαρῖται, aues memorātur Oppiano lib. 3. de aucupio inter illas quæ visco capiuntur.

DE BETHYLO.

EST & auicula quæ vocatur betylus, olim dicta *detylus*, Hermolaus. sed *th.* aspiratum scribi debet. Βίθυλος, εἶδος ὀρνέου, δίθυλος ἦν. mutatur enim delta in bêta, vt Belphi pro *Delphi*, Etymologus & Varinus.

BITTACOS Βιττάκους, auiculas Eubulus apud Athenæum nominat.

DE BVBONE.

A.

Nomina diuersa.

BVBO auis est de genere noctuæ, Albertus. videtur autem noctuam genus ad aues nocturnas facere, cùm veteres id nomen tantum pro specie vna posuerint. *Kos* כוס, nomen auis Hebraicum alij aliter interpretantur: Dauid Kimhi auem immundam ignotā nobis: vel auem quæ locis desertis degat, & vocem ædat similē בכי ploratui. Rabi Salomon, פלקון. id est falconem. Hieronymus Psalmo 102. nycticoracem, vt & LXX. Munsterus bubonem. Idem in Lexico linguæ Hebraicæ, *Kos* (inquit) est nomen volucris vlulantis & clamantis de nocte, nycticorax, vulgò קוץ, Kutz/ (sic Germani noctuam vocant: & sanè Hebraica vox pulcrè alludit: sed bubonem quoq; & alias aues nocturnas noctuarum generis esse dici potest,) Hæc ille. Verba Psalmi sunt, Similis factus sum pelecano (*kaat*) deserti, factus sum vt bubo (*kos*) est qui in solitudinibus. Aquila & Theodotion, & quinta editio nycticoracē reddūt: sexta editio noctuam. Symmachus vpupam. Rabi Salomon Leuitici 11. auem ait esse remotam ab hominum conspectu, (quidam sanè Hebraicè ab abscondendo dictam rentur) nocte vociferantem, cui similis alia sit quam vocant יבין, *ibin*: fortè *hibou*. sic enim Galli bubonem vocant. & solet R. Salomon Hebraica nomina Gallicè interpretari. Nominatur sanè Leuit. 11. *kos* auis inter impuras. vbi interpres Chaldæus vertit קדיא, *kadia*. Arabs כוס, *kus*: Persa *hakus* הכוס quæ voces magis etiā quàm Hebraica *kos* ad Germanicam Kutz/ accedunt.) LXX. nycticorax, Hieronymus bubo. Et Deuter. 14. vbi LXX. & Hieronymus herodium vertunt. Psalmo 102. Chaldæus habet קיפופא, *kiphupha* (noctuam quidam interpretatur. accedit quidem hæc vox ad nomen *cicuma*, quo Gaza nycticoracem reddit. Eustathius scôpas ait esse aues quas Romani cucubas nominent: Plura de Chaldaica voce *kiphupha* leges in vpupa.) Arabs עצפור, *azphur*. Pagninus ex R. Salomone exponit noctuam, quæ vernacula (Gallica) lingua *ciuetta* nominetur, ac noctu clamet. Mihi quidē inter tam diuersas interpretationes animus magis ad bubonem inclinat. *Schachaph*, שחף, Leuitici 11. & Deut. 14. exponitur bubo, à Munstero. LXX. & Hieronymus larum aut fulicam interpretantur. Chaldæus reddit *schachepha* Persa etiam vocem eam retinet, Arabs שאף, *schaph*, Dauid Kimhi interpretatur auem quæ laboret morbo *schachefet* Hebræis dicto, quo corpus attenuetur & deficiat (phthisi nimirū:) Sed Rabi Salomon sic vocat morbū in quo nascantur in carne ampullæ instar pomorum, (bubones fortè, sic dicta apostemata Græcis. translatio communis Deut. 28 pro hoc morbo vertit febrim, egestatem.) Iudæi recentiores cuculum auem interpretantur. quod si bubonem significat, deriuatū inde (vel ab Arabico *schaph*) videri poterit Germanicū bubonis nomē Schüffel/ & noctuæ generis Tschafytle/ & apud Græcos *ascalaphi*. Sed si auis est corpore macro & tenui, & tanquam phthisi consumto, larum potius esse dicemus, quæ auis admodū tenuis leuisq;, & semper famelica est. Vicina huic apud Hebræos vox est *schanaph*. שנף, quam interpretantur noctuam. אי, *y*, apud Hebræos aliqui bubonem intelligunt, Esaiæ cap. 13. Septuaginta onocentauros verterūt, &c. *Vide* in Onocentauris inter Quadrupedes. *Aduduc* est nycticorax, & secundum alios est auis quę dicitur bubo, Vetus glossographus Auicēnæ. Et alibi, *Hudubub*, est auis quæ clamat de nocte. *Hudud* est auis quæ clamat nocte, Syluaticus. Ex hisce nominibus quodnā rectius scribatur haud scio: primum quidem ad Sabaudicum accedit. vocant enim illi bubonem *vng duc*. *Alharbe* est animal venenosum, & est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicēnæ. Et rursus, *Harbe*, id est bubete auis. Sed nos *harbe* Arabica voce chamæleontē significari, in historia eius docuimus.



Βύας. ¶ Bubo Græcè βύας appellatur, per onomatopœiã ſcilicet, vt & apud Latinos. Gaza ex Ariſtotele pro *bya* bubonẽ reddere ſolet. Videtur autem nomen eſſe primæ declinationis, quod alpha in genitiuo & datiuo retineat. inde nominatiuus pluralis βύαι. nam in Lexico Varini βυαὶ (oxytonũ, malim paroxytonum) ἄφθηααι legitur. In eodem ſolo βοίας reperio per οι diphthongum, nec probo. Butalis, Βύταλις. βύταλις, in Æſopi fabulis, non alia auis mihi quàm bubo videtur. quòd & noctu tantùm canat, & ſimiliter nomen (vt *byas* & bubo) à ſono *bu* inditum habeat. Fingit autem eius cum veſpertilione colloquium Æſopus reddentis cauſam cur noctu tantùm canat, quoniam interdiu aliquãdo canens capta fuerit. Sunt ex Gręcis qui ſcôpas bubones interpretẽtur, Cęlius. *Vide* ſupra in Aſione. Audio in Gręcia hodie bubonem dici σκλόπα. Buffus apud Kiraniden libro 3. nocturna auis, vt Gerardi Cremonenſis tranſla-

translatio habet, bubo est. conijcio autem Græcè βύφος scriptum fuisse nam & apud Symeonẽ Sethi βῦφοι noctuæ sunt: & in quibusdam Italiæ locis bubo vulgari lingua *lo buso* dicitur. Recentiores quidam nycticoracem, id est coruum nocturnum, eundem cum bubone faciunt. sed aues esse diuersas, collatis vtriusq; historijs, facile deprehendetur.

¶ Bubo Italicè nominatur *guo*, vel *gufo* potius. hanc enim noctuarum maximam esse aiunt. Varinus scôpas esse scribit aues, quas Romani κύφυς ἢ γύφυς (vel cucubas, vt Eustathius habet) appellent. In alijs Italiæ locis bubonem *duco* vel *dugo* vocitant, auem scilicet cornutam, duorum generum, quæ magnitudine distinguantur. Bubo auis, id est *lo buso*, Syluaticus. Bubo magnitudine est aquilæ, & corruptè vulgò *buso* dicitur, Niphus. Alibi verò *barbaián*, de maiori tantum bubone, in vsu est nomen. quanquam Scoppâ Grammaticus *ciuettam*, id est noctuam & barbaianum vnam auem faciat, vt Alunnus bubonem & ciuettam. Et quanquam vulgus nimium in diuersis regionibus hæc nomina confundit, docti tamen distinguere debebãt. Barbaianum alij nuncupant genus vlulæ quod flammeatum Germani cognominant.

¶ Bubo Hispanis *búho* est, Lusitanis *búfo* vel *mócho* ¶ Gallis *chat huant*, *chahuhan*, *hibou*. Sahaudis *vnz duc*, id est dux, quasi princeps auium: quòd cæteris dominari videatur, ceu virib. superior, & cornibus in capite ceu corona insignis sit. & *chassetont*, id est venatrix, quia aucupes hanc auem adiutricem aucupij habent: & alibi ni fallor) *lucherant*. ¶ Germanis Vhu/ vel groß Huhu/ vt Georg. Agricola interpretatur, ein Schuffauß vel Schuffauß ein Schüffel vel Schuffeul) ein Kautz/ vt Turnerus. sed vltimum nomen, noctuæ magis conuenit. Nominum Schuffauß & Schuffeul etymologia, ad Hebræos referri potest, quod ad primam syllabam, qui bubonem *schachsph*, vt Arabes *schaph*, appellant. Alijs, vt in Saxonia, Vho: in Carinthia, Steinauff. Heluetijs Huw/ Berghuw/ Hůru vel Hůruw/ quasi Oruw/ (ein grosser üwel mit Oren) vel per onomatopœiam a voce: aliquibus Hertzog. Anglis, *alyke foule*, vt Turnerus exponit: vel *ashriche oule*, vt Eliota. Illyrijs *Wyr*. Turcis *vgú*.

¶ Glauces, id est noctuæ & nycticoraces nominantur Aristoteli historiæ animalium 9.34. vbi Albertus sic habet, Auis quæ *hein* vocatur, & ea quæ glauces, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum. Rursus eiusdem lib. cap. 22. Alberti translatio bubonem habet pro glauce, & alibi etiam similiter, vt pluribus dicetur in *D*. Item libri octaui cap. 12. vbi ab Aristotele nominatur otus, quem aliqui nycticoracem appellent, Auicennæ interpres habet bubo & *golothiz*. Adeò auium nocturnarum præcipuè nomina confunduntur.

Glauces.

¶ Bubonis apud nos genus alterum reperiri puto, cætera quidem illi, cuius effigiem damus, simile, sed cruribus non æquè hirsutis. ¶ Buteonem aliqui apud nos vocant, Maßhuw, id est bubonem palustrem, quòd corporis specie aliquatenus bubonem referat.

Buteo à quibusdã bubo palustris dicitur.

B.

Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, & graue canit: in Ægypto verò alius est, magnitudine graculi, & voce diuersa, Strabo libro 17. Byas magnitudine non minor quàm aquila est, specie similis noctuæ, Aristot. Bubonem semel Venetijs iusta aquilæ magnitudine vidi, sed crura erant paulò breuiora quàm aquilæ crura solẽt esse. cætera aquilæ similis erat, Turnerus. Otis (aliàs otus, quod magis placet) bubone minor est, noctuis maior, &c. Plin. Pennatorum animalium buboni tãtum & oto, plumæ velut aures, cæteris cauernæ ad auditum, Idem. Byas vnguibus aduncis est, Aristot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo vlulæ, Plinius. Bubo est auis curuorum vnguium, & acuti curuiq; rostri, sicut sunt vngues & rostra ferè omnium auium rapaciũ. plumis varia est (sicut accipitres & aquilæ quædam (& magnitudine nocturnas omnes excedit, Albertus. Fuluas alas, caput magnum, grandia lumina, longos & adũcos vngues, buboni Ouidius in Metamorphosi tribuit. Nulli auium oculi maiores, Albertus. *Zuetis* (id est noctuis (& bubonibus collum) pro sua magnitudine) perbreue, Idem. Bubo (vt & genera picorum) binos digitos ante, & totidem retro habet. Flectit enim bubo digitum vnum retro, & super binis vtrinq; digitis reliquum corporis eius quiescit, sicut quiescit serpens comprimendo se super ventrem & pectus suum. Vngues habet magnos, similes vnguibus aquilæ, Albertus. Atqui id genus bubonis quod nos hîc pictum dedimus, digitos (vt pleræque aues cæteræ) anterius ternos habet, posterius vnum. illud verò genus nocturnæ auis, quod Germani vocant Schleiereul/ vlulam esse puto, digitos vtrinque binos gerit. Stomachi inferiorem partem amplam habent, bubo & anser agrestis secundũ omne genus suum, Albertus: sed eo loco (lib. 2. cap. vltimo historiæ anim.) ab Aristotele nominãtur, capriceps, noctua, anser, anas, &c. aues, non bubo, mox tamen in fine eiusdem capitis ascalapho etiam, quem aliqui bubonem putant, talis gula tribuitur, vt & alijs nocturnis, noctuæ, nycticoraci, localo. ¶ Bubo quem ipse vidi, cuius icon adiecta est, magnitudine vincebat anserem, aut saltẽ æquabat reliquo corpore: alis verò magnis erat, & longis ad tres dodrantes, cùm ab initio alarum ad finem vsq; maximæ pennæ ad eandem rectam lineam deflexæ extendebantur. à supremo osse alarum ad infimam extremitatem recta, dodrans vnus cum palmo erat. Caput tum forma tum magnitudine, felinum referebat pennæ supra vtranque autem nigricantes subrigebantur, trium digitorum altitudine. oculi magni, plumæ circa, orrhopygium densæ & mollissimæ, digito extenso (palmo, si bene memini) longiores. Longitudo ab extremo rostro ad vltimos pedes, siue

Descriptio bubonis. *Magnitudo.* *Aures.* *Vngues.* *Rostrum.* *Pennæ.* *Oculi.* *Collum.* *Digiti.* *Stomachus.*

Descriptio eius bubonis cuius icon hic adiecta est.

vltimam caudam quoq;, dodrantes cum palmo æquabat. iris oculorum croceo colore splendebat rostrum breue, nigrum & aduncum erat. pennis remotis aurium meatus magni & patentes apparebant. Vtrinq; ad nares pili barbularum instar ex pennulis rigebant. pennis per totum corpus color varius, ex albicantibus maculis, nigricantibus & subruffis. Cruris longitudo, dodrans cum palmo. eius pars supra genu, perquam crassa & torosa erat. vngues nigri, adunci, acutissimi. pes ad extremos vsq; digitos pilosus, plumis ex albicante colore subruffis. ¶ Bubonem etiam aliquando viuum habui, qui maior erat ansere, iracundus & accedente ad ipsum aliquo, cùm reliquo corpore inflabatur, tum ore spiritũ emittebat Collum, vt noctuæ, flexibile tamen & instar iyngis circumducebat, vel etiam magis iynge. Vocem lugubrem & horribilem aliquando (mane præsertim, fortè propter famem) emittebat, quasi *u* litera per duas syllabas protensa *vhu* vel *puhu*, prima circumflexa, & altera acuta: hanc raris interuallis quater aut quinquies repetebat, vt obseruaui in eo quem dies aliquot domi alui, crure altero vinctum: consumebat in diem circiter viij. vncias carnis, vel *rattos* duos: Leporis caput vorauit, ne ossibus quidem relictis. Si aptè tractaretur, facile patiebatur nihil reluctans, & in dorsum etiam posita diu iacebat immobilis.

C.

Bubo auis est nocturna. Byas auis est nocturna, Aristoteles & Suidas. idem dicere videtur Albertus, cùm inquit bubonem esse de genere noctuæ. Bubo, vt & vespertilio, victum sibi noctu parat, Aristoteles, vt recentiores quidam citant. Bûphum aiunt amare vigilias. nam interdiu non apparet. Kiranides. Hebetes buboni, vt & cæteris nocturnis, interdiu oculi, Plinius. Die minus quàm noctuam videre aiunt. ¶ *Deserta incolit.* In cauernis locisq; desertis commoratur, noctu volitat solus, Io. Rauisius. Interdiu antra quærit tenebrosa, vt in cauis arborum, aut in cauernis (petrosis) montium, aut vmbraculis ædificiorum quæ homines non frequentant. & si quandoque de die apparet, ab auibus in luce volantibus deplumatur, Albertus. Deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum. Plinius. Reperitur iuxta horrea aliquando propter mures, Albertus. *In ecclesiis oleum de lampadib. bibit.* In ecclesijs habitat, & oleum de lampadibus bibit, quas stercoribus defœdat, Author libri de natur. rerum Germani quidam & Flandri nun bubonem, sed vlulam, ni fallor. Kircheul appellant ab ecclesijs. Plinius cũ meminisset remedij cuiusdam ex ouo bubonis, subdit: Quis quæso ouum bubonis vnquam videre potuit, cùm tam auem ipsam vidisse prodigium sit? ¶ *Quibus vescatur.* Byas carnibus viuit, Aristoteles. Bubo viuit præda animalium nocte ambulantium, vt murium & aliquando leporum & huiusmodi paruorum animalium, Albertus. Qui ad me allatus est bubo, anatem raptam deuorauerat. Oleum de lampadibus in ecclesijs bibit, & oua columbarum exorbet, Author libri de natura rerum. *De voce ipsius.* Vulueres pleræque a suis vocibus nominantur, vt bubo, vlula, &c. Varro, Bubo nomen habet à vocis sono, Albertus & Author libri de natura rerum, *Bubulat horrendum ferali carmine bubo*, Author Philumelæ. Non cantu aliquo, sed gemitu vocalis est, Plinius. Nocte emittit voces magnas, & boat, Kiranides. Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet & graue canit: in Ægypto verò aliusmodi est, nempe graculi magnitudine & voce diuersa, Strabo libro 17. cognationem habet cum vlula & noctua: sed differunt voce. Georg. Agricol. ¶ *Volatu.* Bubo debilis est ad volatum, Rauisius. *Vixq; mouet natas per inertia brachia pennas*, Ouidius de Ascalapho in bubonem mutato. Volat nunquam quo libuit, sed transuersus aufertur, Plinius. ¶ *Partu.* Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. à cauda de ouo exire, quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendã matri applicent, Plinius. De bubone Plinius scribit, licet probabile non sit, quòd posterius ab ouo egrediatur. quod si verum est, caussa eius esse non potest alia quàm capitis grauitas, propter quam caput diu declinat & immobile manet: posterius (pars posterior) autem paruum est & breue, ac si auis ipsa sit decurtata, Albertus.

D.

Inuisa est cæteris auibus. Indoctiores quidam, vt qui ex Arabico sermone de animalibus scripta quædam transtulerunt, quique illorum interpretationes sequuntur Albertus & alij, cùm sæpe bubonem pro noctua verterint, vt apparet conferenti cum scriptis Aristotelis (ex quo tanquam fonte pleraque hauserunt Arabes) multa buboni tribuunt quæ noctuæ sunt: vt inimicitias cum coruo. quanquam in hoc duplex error est. non enim cum coruo noctuam, sed cum cornice dissidere Aristoteles tradidit. Item cùm Aristoteles scribat, cæteras Auiculas omnes interdiu noctuam circumuolare, quod mirari vocetur, eamq; percutere: quamobrem (inquit) aucupes ea constituta auicularum genera multa & varia capiunt: illi ijsdem ferè verbis de bubone agunt. Bubo (inquiunt) si quando de die apparet ab auibus in luce volantibus deplumatur: & ideo ab aucupibus ponitur iuxta retia, vt per eum aues cæteræ capiantur. Sed hic error bene cecidit: nam bubo similiter vt noctua ab auiculis odio habetur. similisque eius ad aucupium vsus est. *Incẽdula quæ auis sit.* Bubo cùm ab illis auibus quæ in luce habitant impugnatur, resupina pedum vnguibus se defendit, Author libri de natura rerum. Incendula auis coruini generis pugnat cum bubone, Albertus. sed monedulam forte scripsit, non incendulam. monedulam enim alij hostem bubonis ex Aristotele citant, quanquam falso. noctuam enim cum cornice pugnare Aristoteles author est. *Incendiaria.* Sunt autem & cornix & monedulæ graculive coruini generis. Incendulæ verò nomen nusquam

nusquam legimus. Plinius semel incendiariæ meminit, (quæ suo tempore ignoretur) qua visa sæpenumero vrbs lustrata sit. vt & bubone viso.

Incendiaria.

E.

Bubonis ad aucupium idem qui noctuæ vsus est, vt iam in *D.* diximus: & Sabaudi hanc ob caussam bubonem sua lingua venatorem appellant, *chasseront.* Aliquando ad me allatus est bubo, captus in fouea quales ad capiendos lupos parari solent. ¶ Buteo vastitatis est caussa his locis, quæ intrauerit, vt bubo, a quo etiam appellatur buteo, Festus.

Bubonis ad aucupiũ vsus.

F.

Bubonem maiorem siue montanum cum præpinguis est, à quibusdam edi audio. Sed in vetere testamento apparet hanc auem & nocturnas omnes impuras habitas.

De eiusdem vsu.

G.

Ex bubone remedia quanquam omnia nobis aut vana & inutilia, aut superstitiosa, aut certè superflua videntur, referemus tamen vt proposito nostro satisfiat. ¶ Interfice bubonem abiectis capite & intestinis atque item plumis, purgetur diligenter. dein muscis repleto ventrem rursus consuendo ne euolent, tum assetur in veru, pinguedinem verò distillatam serua: huius guttæ tres auribus surdis instillentur pro vice, ea auditum recuperabis, Ex manuscr. ¶ Sanguis bubonis, aut ius, aut caro eius, asthmaticis vtilissima sunt, Auicenna libro 2. in capite de sanguine. Sanguine pulli bubonis crispari capillum promittunt, Plinius. ¶ Alienis dolore liberat cinis è capite bubonis cum vnguento, Plinius. Eundem cinerem alibi commendat ad neruorum dolores & nodos, cum lilij radice potum, si Magis (inquit) credimus. ¶ Bubonis cerebrum cum adipe anserino mirè vulnera dicitur glutinare, Plinius. Scabiem bubonis cerebrum cum aphronitro sedat, Idem. ¶ Bubonis oculorum cinis collyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur, Plinius. Idem inter phreniticorum remedia, Bubonis certè (inquit) oculorum cinerem, inter ea quibus prodigiosè vitam ludificantur, accepenim. ¶ Bubonis pedes vsti cum plumbagine (aliàs plantagine) contra serpentes auxiliantur, Plinius. ¶ Quartanis magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent, & ne recidant, non remoueri septeno circuitu. Quis hoc quæso inuenire potuit? quæve est ista mixtura? cur digitus bubonis potissimum electus est? Plinius. Catæ stercus cũ vngula bubonis in collo vel brachio suspensum, post septimam accessionem discutit quartanam, Sextus. ¶ Bubonis ouo ad capillos remedia demonstrant magi. Quis quæso ouum bubonis vnquam videre potuit, cum tam ipsam auem vidisse prodigium sit, quis vtiq; experiri, & præcipuè in capillo? Plinius.

Remedia ex bubone.

H.

a. Bubo generis fœminini. Vergilius Æneid. 4. *Seraq; culminibus ferali carmine bubo.* Genere masculino Agellius historiarum lib. 4. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Nonius Marcellus. *Solaq;* (aliàs *Seraq;* vt Nonius citat) *culminibus ferali carmine bubo.* Virgil. vbi Seruius, Sola bubo contra genus posuit referens ad auẽ. plerunq; enim genus à generali sumimus relicta specialitate. Lucanus, *Et lætæ iurantur aues bubone sinistro.* Grammatici quidam recentiores bubonem dictum coniiciunt à bouis quodam mugitu, quem non vocali cãtu sed gemitu potius reddat. Sed nobis potius placet per onomatopœiam quàm à boue sic dictum.

Bubo generis masc. & fœmin.

Bubo vnde dictus sit.

¶ Epitheta. Sinister, trepidus. *Quod trepidus bubo, quod Strix nocturna queruntur,* Lucano: infandus Ouidio: ignauus, dirum mortalibus omen, Eidem Metam. funereus Metam. 10. Stygius, Metamorph. 15. raucus, in Tristibus. Luctifer, Senecæ in Hercule. Infestus, Claudiano in Eutrop. Commemorantur & hæc Ioanni Rauisio, trepidus, fœdus, profanus, damna canens, dirus, mœstus, nocticanus, ater, feralis.

Epitheta.

¶ Βουβών, bubo vocabulum Græcum est, quo & Latini vtũtur, de abscessu, siue tumore simplici potius, circa inguen maximè. nam & inguina ipsa Græci bubones vocant. vulgò quoq; nostri collectiones & inflammationes (vel inflationes potius) eius partis, inguinarias appellant, Hermolaus Barb. nostri appellant schwinten/bülen. Huic tumori nihil commune cum aue eiusdem nominis quod Latinum est a sono fictum, illud Græcum, à verbo βαίνω & βου particula intendente. ὁ μεγάλως βαίνων. nam articulus inguinis maximè necessarius est ad incessum, δι' οὗ μεγάλως βαίνομεν. Vel tumor ipse sic nominatur eo in loco, quoniam valde & in altum attollitur, aliqui βουβῶνα nuncupant. Βουβὼν ἐπήρθη τῷ γέροντι, Menander. hinc & verbum βουβωνιᾷ apud eundem, Etymologus. Aster (herba) ab aliquibus bubonium appellatur. quoniam inguinum præsentaneum remedium est, Plinius Sedum maius, bubophtalmus a quibusdam dicitur, vt legitur inter nomenclaturas apud Dioscoridem: Plinius quidem zoophtalmon aliter dici, meminit, quod magis placet.

Bubo pro tumore inguinis.

Bubonium herba.

bubophthalmus.

¶ Buccones appellatos credunt (Pompeio Festo tradente) à buccarum magnitudine: sed alij, bubones scribere malunt, Cælius. Bubo, Βουβὼν, Lyciæ oppidum est, à bubone latrone conditum, Stephanus. Nascitur & in Lycia creta circa Bubonem, Plinius. Grammaticus quidam recentior, Lydiæ oppidum esse scribit: sed omnino Lyciæ legendum conijcio ex Plinio & Strabone. apud Etymologum Lycaoniæ ciuitatem esse legimus. vnde βουβωνεὺς gentile fiat, cum Βουβώνιος dici deberet.

Bubo Lyciæ oppidum.

Magicum ex bubone.

¶ *e*. Non omittam in bubone exemplum magicæ vanitatis. quippe præter reliqua portentosa mendacia, cor eius impositum mammę mulieris dormientis sinistrę, tradunt, efficere vt omnia secreta pronũtiet. præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri, Plinius. ¶ Buphi vngula fortunata est, & non fallens, & phylacterium appensa homini, Kiranides.

Bubo mali ominis esse putabatur.

¶ *h*. Bubonem cùm apparuit mali ominis esse, & bellum aut famem portendere vetus persuasio est, & ad nostrum vsque seculum deriuata. Bubo funebris (inquit Plinius) & maximè abominatus, publicis præcipuè auspicijs. deserta incolit: nec tantum desolata, sed dira etiam & inaccessa, noctis monstrum: nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in vrbibus, aut omnino in luce visus, dirum ostentum est. Priuatorum domibus insidentem plurimis scio non fuisse feralem. Capitolij cellam ipsam intrauit Sex. Papellio Istro, L. Pedanio coss. propter quod nonis Martijs vrbs lustrata est eo anno, Hæc ille. Et rursus, L. Crasso, C. Mario coss. bubone viso vrbs lustrata est. Et quòd bubo in columna ædis Iouis sedens conspectus est, Agellius libro 1. histor. apud Non. Marcellum. C. Claudio, M. Perpenna coss. bubo in æde Fortunæ equestris comprehensus inter manus expirauit, Iul. Obsequens. Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo, Ouidius Metamorph. 15. Inter prodigia quæ Cæsaris mortem portenderint.

Agrippæ & regnũ & mortẽ bubo visus portendit.

Cùm imperante Tiberio iuxta palatium Agrippa in vinculis ad arborem teneretur, insigni amictus veste, vt eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in vinculis etiam tenebatur, cùm supra Agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonem vidisset, ad colloquium eius admissus, affirmauit illum præsentem vinculorum iniuriam euasurum, ac Iudæorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum. sed si in posterum capiti suo iterum eiusmodi auem impendere vidisset, sciret morti se propinquum (intra quinque dies moriturum) fore. quæ paulò post omnia, vt augur prædixerat, euenerunt, vt refert Baptista Fulgosus Memorabilium libro 8. cap. 11. transcripsit autem ex Iosephi Antiquitatum Iudaicarum libro 18. cap. 13. & rursus eiusdem operis lib. 19. cap. 7. Bubulat horrendum ferali carmine bubo, Humano generi tristia fata ferens. Author Philomelæ. *Solaq́ue* (aliàs *Seraq́ue*) *culminibus* (scilicet templi) *ferali carmine bubo. Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces*, Virgilius quarto Æneid. inter portenta mortis Didûs. Byas apparens calamitatem imminentem significat: vnde apud historicos non rarò legitur, βύας ὤφθη, & βύαι ὤφθησαν. Dion sanè in historijs Romanorum has aues visas inter portenta (τέρατα) sæpe numerare solet, Suidas & Varinus. *Ignauus bubo, dirum mortalibus omen*, Ouidius 5 Metam. Hinc infœlicia epitheta, quę supra recensui, funereus, Stygius, infandus, dirus, ater, feralis, &c. Hic vultur, hic luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Aues nigræ, inauspicatæ, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa: qui hoc tanquam prouerbiale recenset, Auibus nigris huc accessisti & ego candidis. Bubo cantans vel gemens potius per 12. signa, Luna in singulis existente, quid significet, Augustinus Niphus explicat libro 1. de augurijs tabula sexta. Maximè verò abominatus est bubo, tristis & dira auis, voce funesta gemitu. qui formidolosa, dirasq́ue necessitates, & magnas moles instare portendit. ipsum tamen cantu & stridore querulo, dirum facere auspicium putant: tacens non semper malus fuit. quippe bubonis aspectus Agrippæ captiuo Iudæorum regnum portendisse fertur, Alexander ab Alex. Die natali Ibidis. quod nomen inimici sui fingit Ouidius, *Sedit in aduerso nocturnus culmine bubo, Funereoq́ue graues edidit ore sonos.*

Historia de bubonis augurio.

¶ De bubonis augurio historiam memoratu dignam refert Nicolaus Clemangius, Baiocensis ecclesiæ in Gallia aliquando Archidiaconus, qui Pisani Concilij improbitate offensus, in quandam de Concilijs disputationem incidit. Agens autem de Concilio Romano, quod Ioannes XXIIII. Pontifex, in Esquilino monte æde D. Martini celebrauit, tale narrat prodigium. Conuocauerat (inquit) ante quatuor annos Romæ Concilium, maxima quorundam impulsus contentione, Baltazar Cossa perfidissimus, nuper è Petri sede, quam turpissimè fœdabat, eiectus: in quo paucissimis extraneis præsentibus, ex aliquibus qui aderant Italicis (Italis) & aulicis suis, sessiones aliquot tenuit, de rebus superuacaneis, nihilque ad Ecclesiæ vtilitatem pertinentibus. Cùm autem ante primam Concilij congressionem pro inuocatione spiritus sancti, sacra de more fuissent facta, vt patres assederunt, & Baltazar sublimi in loco præsedit: ecce dirus ac feralis bubo, funeris aut alterius, vt ferunt, calamitatis semper nuncius, è latebris erumpens, voce illa sua horrifica continuò aduolat, superq́ue trabem templi mediam, oculis in Baltazarem intentis, astitit. Vniuersis mirantibus, quod nocturna auis & lucifuga, in turbam diurna luce aduenisset, malumque ex prodigio ominantibus, Baltazar in quem fixa acie oculos intendebat, angi, sudare, atque intra semetipsum æstuare cœpit, & dimissis patribus ac soluto conuentu, discessit. Aliqui prodigium in risum verterunt, dicentes, Specie bubonis in congregationem improborum spiritum sanctum aduenisse. Secuta altera deinceps sessio, in quam eodem modo rursus bubo aduenit, verso semper in Baltazarem contuitu, qui maiore pudore quàm prius perturbatus, auem ominosam clamoribus abigi, & supplosione manuum terreri præcepit: Sed illa non prius amota fuit, quàm fustium ictibus pulsata, in conspectu omnium exanimis decideret. In hanc sententiam Clemangius. Hic autem bubonis aduentus, augurio suo non caruit. nam & Concilium cum dedecore Pontificis dissolutum, & Baltazar paulò post Constantiæ exauctoratus est, & Monhemij in oppido principis Palatini in vinculis detentus. Suam autem fortunam in carcere his versibus,

versibus, deplorauit: qui quamuis ad hanc historiam nihil faciant, vtilem tamen de fortunæ mutabilitate admonitionem comprehendunt.

Qui modo summus eram lætatus nomine præsul,	*Tristis & abiectus nunc mea fata gemo.*
Excelsus solio nuper versabar in alto,	*Cunctaq́ gens pedibus oscula prona dabat.*
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,	*Vultum deformem, pallidaq́ ora gero.*
Omnibus è terris aurum mihi sponte ferebant:	*Sed nec gaza iuuat, nec quis amicus adest.*
Sic varians fortuna vices, aduersa secundis	*Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.*
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit,	*Vertice de summo mox ego Papa cado.*

¶ Accidit aliquando vt Changius Can imperator Tartarorum victus ab hostibus inter arbusta lateret: inter quæ cùm forte bubo insideret, victores dum perquirunt victos passim occultatos, neminem latere putarunt, quasi aue minime illic mansura si hominum quisquam adesset. itaque factum est vt silentio noctis securæ imperator ad suos euaserit & salutis suæ caussam exposuerit. Ab hoc igitur tempore Tartari bubonem ceu auem felicem & sacram reuerentur, & plumas eius ceu amuletum & prosperitatis caussam in capitibus gestant, ac quicunq; illas habere possunt se felices existimant, Haithonus in libro de Tartaris.

Bubo apud Tartaros auis sacra & felix cur habeatur.

¶ Ascalaphi in bubonem metamorphosis describitur ab Ouidio libro 5. Metamorph. Ascalaphus (vt tradunt Grammatici) Acherontis & Orphnes (vel Stygis, secundum Seruium in Georgica) infernalis nymphæ filius fuit. Hunc aiunt rapta Proserpina à Plutone, cùm quæreretur, num aliquid gustasset apud inferos, eam accusasse, atque dixisse, septem grana mali Punici ex viridario Ditis gustasse: ex quo factum est vt non in totum restitueretur Proserpina. Ob hanc caussam Ceres irata eundem mutauit in bubonem. Alius fuit Ascalaphus Martis ex Asiocha filius, Ialmani frater, cuius à Deiphobo occisi Homerus meminit Iliad. ν. Eustathius in quartum Odysseæ Ascalaphum virum dictum putat, quasi Acalaphum, pleonasmo literæ sigma, per antiphrasin, eò quòd minimè mollis aut facilis tactu esset, ἀλλ' ἀπεσκληφαυγος καὶ ἀπίναφος δι' ἀνδρείαν: qua ratione etiam vrtica Græcis ἀκαλήφη dicatur, quòd tactus earum minimè ἀκαλὸς, id est lenis, tener, aut mollis sit. Idem ab eo scribitur in Iliados ο. vbi, Ascalaphum (inquit) Martis filium, aiunt in Hebræam (Iudæam) translatum, in Samaria sepultum esse, vnde & Samaria dicta sit, quòd Mars illic filio sepulcrum fecerit, διὰ τὸ ἐκεῖ σῶμα τὸν Ἄρην, τουτέστι σῆμα, ποιῆσαι τῷ υἱῷ. (Ascalaphi Martis filij Iliad. ι ota etiam meminit Homerus.) Verum Etymologus & Scholiastes Homeri innominatus Iliad. ν. Ἀσκάλαφον dictum interpretantur παρὰ τὸ ἀσκαλὲς τῆς ἁφῆς, τὸν λίαν σκληρόν. Sed ἀσκελὲς per ε potius quàm per α scribi debet, cùm durum significatur, *vide* Varini Lexicon. nimirum à verbo σκέλλω quod est tesicco, induro: & α litera intendente: vel, vt α priuatiuum sit, rigidum & inflexile, quod σκέλη, id est crura flexusque non habet. Cæterum ἀσκάλαβος siue ἀσκαλαβώτης, stellio est, quadrupes ouipara, παρὰ τὸ ἀκαλῶς βαίνειν sic dicta, hoc est à molli lenique ingressu. ASCALAPHVS ἀσκάλαφος, ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristoteles in fin. lib. 2. historiæ anim. cùm alibi nusquam hoc nomen apud eum reperiatur. itaque ascalaphum à bya (quem Gaza ex eo bubonem vertit) diuersum facit. Niphus ascalaphum genus anseris esse putauit, deceptus fortassis quòd anseris simpliciter & agrestis hoc in loco reddendo Albertus (ex Auicennæ nimirum interprete) meminit. Ego omnino bubonem, aut similem & congenerem buboni auem esse dixerim. Hebraicam vocem *schahaph* שחף, Deuteron. 14. aliqui bubonem verterunt. videri autem potest ab ea Græcis deductum esse ascalaphi nomen, vt supra in *A.* scripsimus. ¶ Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipua aliqua eorum parte deuorata, animas quos illorum præsentes habent, vt corde coruorum, ἀσπαλάκων & accipitrum, easq; Dei instar futurorum præscias, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Et quanquam scio ἀσπάλακα Græcis talpam esse, & hoc ipsum de corde talpæ à Plinio scribi, dubito tamen an ἀσκαλάφων melius legatur, hoc est bubonum. quoniam bubonibus, vt dictum est, præcipua fides in augurijs habetur: & bubones tanquam aues cum alijs auibus, vt coruis & accipitribus, aptius quàm talpæ numerantur. Iam cùm talpæ Græcis ἀσπάλακες & ἀσφάλακες dicantur, facile factum est vt ἀσκαλάφων pro ἀσφαλάκων poneretur. Eadem nimirum fuerit etiam ἀσφαλὶς auis, quę alio nomine etiam ἐνθύσκος, enthyscus appellatur, Hesychio & Varino testibus.

Fabula de Ascalaphi in bubonem metamorphosi.

Samaria vnde dicta videatur Eustathio.

Ascalaphus à bya diuersus à quibusdam censetur.

Prouerbia.

¶ Bubo canit lusciniæ, inter prouerbia recensetur ab Erasmo Rot. cùm infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum. Authorem citat Theocritum in Thyrside, vbi hic versus legitur, Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο, hoc est, vt ipse vertit, *Buboq́ montanus philomenis occinat ipsis.* Etsi verò scops alia auis quàm bubo sit, licet recentiores quidam videantur confundere, quod ad sensum tamen prouerbij nihil interest, cùm vox vtriq; absurda sit. Et similiter Calphurnius etiam Ecloga sexta ex Theocrito vertisse videtur, hoc carmine, *Vocalem superet si turpis aedona bubo*, quod Erasmus citat in prouerbio Acanthida vincit cornix.

Bubo canit lusciniæ.

Vocalem superet si turpis aedona bubo.

¶ Emblema Alciati, sub lemmate, *Senex puellam amans:*

Dum Sophocles, quamuis affecta ætate, puellam	*A quæstu Archippen ad sua vota trahit,*
Allicit & precio, tulit ægrè insana iuuentus	*Ob Zelum, & tali carmine vtrunq́ notat.*
Noctua vt in tumulis, super vtq́ cadauera bubo,	*Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.*

Emblema Alciati.

DE BVDYTIS.

Bvdytæ, βύδυται, aues imbecilles visco capiuntur, Oppianus Ixeuticorum tertio. videntur autem de passerum, id est paruarum auicularum genere esse, & ita dictæ quod circa boues volitare, easque subire soleant. imbecillitas quidem paruitatis nota est. Conieccrim equidem has esse auiculas quæ inter boues & armenta versari & caudas motitare solent, nostri vocant Rinderschysser / & Kyserle.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A C. LITERA.

DE CACA.

Caca, κακκὰ, Græcis nomen est auis, & idem quod κακία, id est malitia significat, Hesychius & Varinus. Videtur sanè cuiuscunque auis hoc nomen est per onomatopœiam ei impositum.

Calamodytes. ¶ Calamodytes, quem cedri folio perire Ælianus author est, ad passeres pertinere videtur. nam vulgò etiam passeris genus quod inter calamos degit, nostri Rorspatz / id est arundinarium passerem nuncupant.

DE CALIDRI.

Calidris, χαλίδρις oxytonum, lacus & fluuios petit. color ei cinereus, distinctus variè. Aristoteles. Græce legitur, Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ποικιλίας ἔχον, τὸ δὲ ὅλον σποδοειδές, libro 8. cap. 3. de histor. anim.) Eberus & Peucerus *calidrin* interpretantur auiculam minimam, quæ per arbores reptat picorum more, quam Germani vocant Baumkletterlin / de qua inferius in Certhia copiosius scribam. [...] cum auicula hæc aquatica non sit, non placet *calidrin* appellare. quin potius inter gallinagines aquaticas eam collocarim, quarum quædam cinereo colore inueniuntur, pleræque etiam στικταί, id est variæ maculosæ in eo genere sunt.

DE CANARIA.

Canaria auis est viridis. Canariam auiculam è Canarijs insulis mercatores adferunt, & vulgò *auiculam sacchari* vocitant, Zuckervögele. Auis est vulgaris pari magnitudine, rostro albo, paruo, & in acutum tendente: alarum & caudæ pennis totis viridi colore: exiguo sanè discrimine ab auiculis illis quas nostri citrinas nuncupant. aut ijs quas *zaselas* nostri, Itali *lugarinos*. nisi quòd paulò maior est quàm [...]traque illarum, huic aspectu similior, illa nonnihil viridior. Cibis hæ omnes ijsdem vescuntur, [...] scilicet aut papaueris semine, vel etiam interdum milio. Canaria priuatim sacchara eiusque a[...] *Seminib. lini & papaueris vescitur.* ne summopere gaudet: vt & auricula muris herba, quam vulgò *morsum gallinæ* vocant. hac [...] ad cantum statim excitatur. Concentu valde amœno est & acuto, quem spiritu diu non interrupto, *Sacchero gaudet: concentu valde amœno est.* nunc in longum, nunc in altum, varia vocis inflexione, & musica prope, sanè lepida & artificiosa melodia extendit. Sonus emissus omnino gracilis, tamque vibrans est, vt cum paruos faucium aliquando neruos intenderit, auscultantium aures, tereti quasi clangore percellat & obtundat. Ob hanc ipsam delicatam cantus suauitatem, & quòd è remotissimis locis, per mare procul, deinde terra quoque longè, summa cura & diligentia non nisi rara asportantur, magnatum ædibus alitur. Nam & ipsa per se peregrina raritate, & tanta gutturis dulcedine homines delectari stupendum non est, præsertim quum ab Homero, Dionysio Afro, Strabone, Ptolemæo, μακάρων νῆσοι (Latinis Fortunatæ num[...] quinque, Plinio, Melæ) istæ insulæ dicantur, ex quarum vna, hæc auis nomen apud nos adepta est, [...] captam negotiatores adferunt. Solet autem magna in eius dignotione fraus exerceri, ita vt non pauci in ea agnoscenda decipiantur. Hæc omnia super hac aue doctrina & genere præclarus iuuenis Raphael Seilerus Augustanus Geryonis Seileri nobilissimi medici filius ad nos perscripsit, & suum [...] in eandem epigramma adiecit.

Quid miror digitis quando rudis organa pulso — *Suaue tot è cannis ire redire melos?*
Plures vna sonos auis hac nil passere maior — *Gramineis herbis aqua colore, dedit.*
Illa tonos aptè medios quos maxima moles, — *Nec calami poterant mille sonare, canit.*
Ergo chelys, citharaque, fides vos, dicite nostram — *Vel mutam si fas est, vel ἄμουσον auem.*

DE CAPRA.

Capella, αἴξ auis circa lacus & amnes versatur, Aristot. histor. anim. 8. 3. Bellonius [...]

gularibus 1. 10. auem quæ vulgò *vanellus* dicatur Aristotelis æga esse coniicit, quod illa hodieq; apud Græcos *æx* nominatur. de quo plura leges in Vanello. Audio circa Francofordiam ad Mœnum auem quandam à vulgo Himmelgeiß appellari, id est cælestem capram. Hieronymus Tragus nescio quas aues (videntur autem de gallinaginum genere) Germanicè Bruchschnepfflin vel Habergeißlin vocitari scribit, quasi capellas auenæ dicas, quòd hæ gallinulę syluestres fortè in agris auena consitis reperiantur, & vocem caprinæ similem ædant.

DE CAPRICIPITE.

Capriceps auis, αἰγοκέφαλος, liene omnino caret. gulæ eius pars inferior paulò latior est, & eius iecori simul ac ventri fel iungitur, Aristot. Ægocephalo aui lienem non esse constat, Aristot. Auis cuius caput simile est caprino, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albert. de animalib. 2. 2. 1.

DE CAPRIMVLGO.

Caprimulgus, αἰγοθήλας, auis montana est, magnitudine paulò maior quàm merula, minor quàm cuculus, moribus mollior, (audax est, Ælian.) parit oua duo, aut tria cum plurima. fugit caprarum vbera aduolans, vnde nomen accepit. Cùm suxerit, vber exungui, (resiccari Ælianus) capramq; excæcari aiunt. Parum clarè interdiu videt, sed noctu perspicax est, Aristoteles & Ælianus. Paruas aues aspernatur, & caprarum vberibus aduolat vt exugat, (ἐπιτίθεται ταῖς αἰξὶ κατὰ τὸ καρτερὸν,) Ælianus. Caprimulgi appellantur grandioris merulæ aspectu, fures nocturni: interdiu enim visu carent. intrant pastorum stabula, caprarumq; vberibus aduolant, suctum propter lactis: qua iniuria vber emoritur, caprisq; cæcitas quas ita mulsêre oboritur, Plinius. Vetus interpres Aristotelis, vt quidam citant, addit hanc auē interdiu inter lapides degere. & pro Græca voce βλακικὸς (Gaza vertit mollior, Wottonus segnior & mollior) reddidit moris (ingenij) astuti, quod non probo. nam βλὰξ & βλακικὸς, vt Grammatici docent, contrarium potius indicant, μωρὸς, εὐήθης, ἀνόητος, βραδὺς, μαλακὸς, ἐκλελυμένος. nam qui ἀλαζόνα interpretantur, errant. Sunt autem & aliæ quædam nocturnæ aues, stolidæ, vt otus & scops. Diuersa ab hac auis ægithalus est, quam Latinè parum dicimus. aliqui tamen nominis vicinitate decepti cum ægothela confundunt. nam Aristophanis Scholiastes in Auibus, Ægithalus (inquit) accipitris species est, sic dicta παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τεθηλακέναι, quòd capram suxerit. Oppianus etiam libro 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipit: cuius verba inferius in Paro *b.* quomodo capiatur à nobis recitata, hoc potius in loco recitari debuerant.

Caprimulgus capra-rū vbera mulget.

¶ Caprimulgos aues Romæ cognosci, & sæpe à pastoribus deprehendi, Petrus Gillius Venetijs aliquando mihi narrauit. Cùm essem apud Heluetios (inquit Turnerus) senem quendam conspicatus, capras pascentem in mõtibus, quos herbas quærendi gratia ascenderam, rogabam num auem nouisset merulæ magnitudine, interdiu cæcam, noctu perspicacem, quæ caprarũ vbera noctu sugere soleat, vnde capræ postea cæcæ euadunt? qui respondit, se in Heluetiorũ montibus ante 14. annos multos vidisse, & multas iniurias ab ipsis passum, vt qui semel sex capellas à caprimulgo occæcatas habuerat. cæterum nunc omnes ad vnũ ab Heluetiis vsq; ad inferiores Germanos, vbi hodie non solùm capras lacte priuãt & occæcant, sed & oues insuper occidunt, auolasse. Nomen auis quærenti, paphum (Pfaff) id est sacerdotem dici respondit. Sed vetulus ille mecum fortè iocatus est. Ego verò, siue iocatus fuerit, siue seriò locutus, aliud Germanicum caprimulgi nomen quàm quod me docuit iste, non teneo. Si qui sint, qui melius & aptius nomen in promptu habeant, proferant, Hæc Turnerus in lib. de Auibus. Idem postea in literis ad me missis, caprimulgum se vidisse scribit prope Bonnam (Germanię ciuitatem ad ripã Rheni, supra Coloniam) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id est coruus nocturnus. Nos auis illius quæ Argentinæ vocatur Nachtram / corrupto forsan nomine, alibi Nachtrap / effigiem infra ponemus cum historia nycticoracis. nam caprimulgum esse nondum ausim asserere, præsertim cùm iuxta aquas & inter arundines eam versari audiam, vbi noctu clamet voce absona, & tanquam vomiturientis.

¶ Isidorus & Albertus ægothelan (agothiles in eorum codicibus imperitè scribitur) auem peregrinam faciunt, quę in Oriente reperiatur, magna, rostro lato: cętera verò addunt ex Aristotele aut Plinio. ¶ Æsalon vulgò caprimulgus vocatur, Niphus: cuius ego sententiam non probo.

Ægothela.

Æsalos.

¶ Caprimulgus in Creta vulgò cognoscitur. is à Gallis, quoniam noctu per vrbes volat, & clamorem perquam horribilem ædit, (*vn cry moult effrayant,*) *fresaye* vel *effraye* nominatur: ab alijs parum rectè *orfraye*, quod nomen ossifrago conuenit. Hic interdiu non videt, non magis quàm noctua aut bubo. Colore & magnitudine fermè cuculum repræsentat. Nidificat in altis turribus & cauis templorum. in Creta verò inter rupes montium circa mare, vbi capras nocturno suctu infestat. neque enim stabulis noctu includuntur illic. Meminit harum auium etiam Ouidius striges appellans, his versibus: *Carpere dicuntur lactentia viscera rostris. Est illis strigibus nomen. sed nominis huius Causa, quòd horrenda stridere nocte solent*, Bellonius. Normanni *fresaiam* auem dicunt volare pedibus ad cælum conuersis: speciem esse bubonis, non maiorem vlula, fusci coloris.

Caprimulgi in Creta frequẽtes.

Interdiu nõ videt.

Striges ab Ouidio appellantur.



GER. Mag ein Milchſauger / oder Geißmelcher genennt werden/ den Teutſchen (ſo viel wir jetzt zu wiſſen) vnbekant: wirdt etwan in Franckreich gefunden.

CAPRIMVLGVS, Ægothelas, depictus ad ſceleton à Petro Bellonio nobis donatum, magnitudine ferè merulæ, hoc eſt dupla quàm hîc exprimitur. Roſtrum ei breue, exiguum, tenue, ſuperiori eius parte leuiter adunca. extremitas acuta & anguſta eſt, ad caput valde latum. fauces amplæ. Crura ad pedes vſque hirſuta. Digiti pro portione perparui & tenues. Vnguiculi illius qui medium digitum prçlongum armat, ſquamæ ab altera parte ſerratæ ſunt. Cauda, vt apparet, longa. Color toto corpore varius, partim fuſcus, partim maculis ruffis diſtinctus: in cauda dorſoq́;, & minoribus alarum pennis admodum varians & punctis notatus. Species tota nonnihil ad Apodem vel Cypſelum accedere videtur. In libro quidem de auibus Gallicè edito, aliam auem vlularum opinor generis, pro caprimulgo exhibuit Bellonius. poſtea verò illum, quem hic damus, ceu veriorem agnitum ad me miſit: cuius antea etiam pennas, Caprimulgi nomine à doctiſſimo Turnero acceperam. Horũ ego auctoritati facile acquieſco.

DE CARDVELE.

A.



Carduelis & acanthis num eadẽ auis ſit.

CARDVELIS dicitur eò quòd ſpinis & carduis paſcitur, vnde apud Grçcos acanthis dicitur à ſpinis quibus alitur, Iſidorus. Recentiorum quidem Græcorum acanthis, eadem carduelli videri poteſt. ſcribit enim Theocriti interpres acanthidem auem eſſe variam & argutam, & à coloris varietate etiam ποικιλίδα dici. Ariſtotelis verò ac veterum acanthis, diuerſa fuerit, vt Gazæ & Hermolao quoque viſum eſt, vtpote auis colore ignobili. *Vide* ſupra in Acanthide *A*. Auis Ariſtoteli thraupis, θραυπὶς, dicta, à Gaza carduelis conuertitur: quod & Hermolao probatur. Turnero quidem non aſſenſerim, qui chloridem noſtram (Grünling vulgò vocant) thraupin eſſe conijcit.

Θραυπίς.

Zena.

Zena, id eſt auis Iouis, quam Græci vocant aſtragalinum, nos verò carduelem: in capite pennas rubeas habet, in alis aureas, & omnino tota eſt varia colore, Kiranides. Aſtrolinum & aſtrogallum Matthæus Syluaticus *cardellam* vel *carduellum* auem interpretatur. apparet autem voces eſſe corruptas pro aſtragalino vel aſtragalo. Carduelis olim ποικιλὶς Græcis, in Creta vulgò *guardelli*, vel *ſtragalino* dicitur, Bellonius. Sed alij viderint aſtragalini Oppiani lib. 3. de aucupio vbi celeres aſtragalinos (τοὺς ταχῦς ἀστραγαλίνους) viſco capi legimus. & nimirum illi paſſeribus adnumerandi ſunt, vt & ampeliones, budytæ, baritæ, ſôdes & ſpini, quas ibidem nominat & ſimiliter inuiſcari ſcribit. Nomen eis à magnitudine aſtragali inditum videtur, tanquam minimis auiculis. Solent enim aliquando authores veteres (medici) aſtragali magnitudinem nominare, quaſi notam vulgò, vt nos ferè nucis. Polybus in opere de affectibus corporis, medicamentum quoddam inſtar tali ouis accipi iubet. Cæterum aſteres (ἀστέρες) Oppiani, quas ibidem inuiſcari ſcribit, carduelcs fortitan fuerint, quibus (inquit) rubicundus circulus ſtellæ inſtar in capite fulget. quanquam & alia apud nos auicula canora inuenitur, & ipſa (ni fallor) è ſpinis ſeu carduis victitans, Schöſſerle/ vocant noſtri, rubente in vertice circulo. ¶ Thraupis, acanthis & auriuittis, auiculæ diuerſæ, carduorum ſemine omnes veſcuntur, vt difficile mihi dictu videatur, quamnam è tribus Plinius carduelem fecerit, Turnerus. Putat autem auriuittem eam eſſe, quam nos hîc pro carduele ſimpliciter dicta pingimus. (*Vide* ſupra in Auriuitti.) Quanquam enim & aliæ

Aſtragalinus.

Ποικιλίς.

Aſteres.

aliæ aues carduorum seminibus pascantur, hæc tamen per excellentiam sic dici videtur, quod & aliarum pulcerrima sit, & cæteris (Alberto teste) cantu præferatur. ¶ Carduelis etiam apud Græcos hodie vulgò γαρδέλι vocitatur. Italis *gardello* & *gardellin*, vt Nic. Erythræus scribit, etsi is acanthidem sic interpretatur. alij aliter scribunt, *gardelino, cardellino, carzerino*. Carduelis (inquit Niphus Suessanus Italus) vulgo etiam *raparinus* dicitur. Sed alibi *rauarinum* sonant, vt circa lacum Verbanum. Acanthida aliam a carduele crediderim, vt sit quæ spinus dicitur: carduelis autem passer solitarius, suauiter cantillans, Crapaldus. Sed passerem solitarium a carduele & thraupide longè diuersam esse auem, facilè ex eius historia constabit. Hispani carduelem appellant *sirguerito, sielecolore*: & ni fallor aliqui etiam *pintacilgo*. Galli *chardonneret*. quanquam & alias aues quæ spinas & carduos appetunt, eodem nomine vocent. Sabaudis, *charderaulat*. Carduelis auicula apud Germanos Distelfinck (vel Distelvogel) dicitur, quod carduis insideat: apud quosdam vero Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Carduelis multorum generum est, sed tria apud nos notiora sunt. Primum genus dorso cinereo est, à lateribus croceum, & ante rostrum in capite rubet minij instar, & hoc nobilius habetur. Alterum est croceum paruum, quod vulgò Zisich (Zinßle) vocatur (de quo in Acanthide scripsi.) Tertium vulgò nominatur Finck (vide in fringilla) cui pectus omnino flammeum rubet. Sunt qui quartum genus adijciant, lino insidens: quare auis lini (Schößle) vocatur. id in dorso ferè cinereum est vt primum, & in pectore ad croceum colorem cinereo dilutum vergit, Idem. Carduelem Rostochij vocant Rotfögelken / Frisij ein Kletter, a *klet*, quæ illorum lingua Lappam significat, quam auis illa multum expetit. Rhæti qui Germanicè loquuntur, Truns / ni fallor. Illyrij vel Bohemi *steglick*. Poloni, *szygil*. Eberus & Peucerus Germanis lignunni duo genera faciunt, minus quod non valde dissimile cardueli colorem ex albo nigroque mixtum habeat. nos etiam (inquiunt) Distelfincken vocamus. maius, quod fringillam duplo excedat, cætera ferè simile, Kirchfinck (forte Kirßfinck) & Kernbeisser: colore vtrunque genus ignobile, sed laudatum amœnitate vocis, Hæc illi. nos de posteriore hoc genere, quod neque paruum est, neque voce admodum placet, in *Coccothrauste* dicemus. Apud nos quidem carduelis genera duo haberi audio, alterum vertice fusco, alterum rubente. Turnerus auiculam cui nomen apud nos a viriditate (Grünfinck / alijs eidem Kirßfinck) acanthidem esse conijcit. nam hæc quoque carduorum maiorum & lapparum semine vescitur. ego illam inter chlorides posui. Monuit tamen vir quidam doctus sub nomine *Grunfinca* eam auem intelligi non posse, quam Germani a viridi colore *Grunfincam* vocant. nam *Grunfinca* nostra, inquit, cum *acanthophaga* sit, & nullo pacto pugnam cum pico Martio sustinere possit, (quatuor enim partibus minor est) & chloris apud Aristotelem, non in numero spiniuorarum, sed inter culicum venatores recitetur, & cum pico Martio pugnans tradatur, grunfinca nostra chloris esse nequit. ¶ *Acardelentes, acalantia & actalantia*, nomina corrupta ab acanthis & acalanthis, Syluaticus cardellam, id est carduelem interpretatur. Lisinia, id est auis cardella, Idem. Thraupis nominatur Aristoteli historiæ anim. 8.3. vbi Albertus (ex Auicenna nimirum) *azamicoz* habet.

Raparinus. De diuersis carduelium generibus. Acardelentes & acalentia. Lisinia.

B.

Cardueles aues minimas esse Plinius scribit. Totas albas in Rhætia aliquando reperiri audio. Carduelis est auis parua, croceo in corpore, (alis) rubeo in capite colore decorata, Author libri de nat. rerum. Carduelibus dorsum cinereum & fuscum, alæ croceo colore nigroq; mixtim & alternatim variatæ, albisq; notatæ maculis, vertex nigricans: rostrum niger ambitus, hunc in interius, miniatum cæsius circundat, Eberus & Peucerus.

C.

Carduelis (thraupis) spinam appetit. dormit & pascitur eodem in loco. Vermem & quoduis aliud animal edere aspernatur, vt & reliquæ spinam appetentes, scilicet spinus & aurinittis, Aristoteles. Mirum videtur quod hæc auicula carduorum acutis aculeis pascitur, Author libri de natur. rerum. Quod carduelis dicitur pasci acutis spinarum & aculeis, experimento nouimus falsum esse Pascitur enim seminibus carduorum, lapparum, & virgæ pastoris (dipsaci) & similium. Edit etiam semen papaueris, & rutæ & cannabis. & quæcunque semina edit, rostro decorticat, vt pura medulla vescatur, Albertus. Et alibi, Genera vinconum, inquit, ex spinis victitant, vt auis Zeyßle Germanis dicta, & vinco cardui id est carduelis, & vinco rubens pectore, & auis Gurse dicta. Virgæ pastoris, id est dipsaci, semina & vermiculos quæ sunt in carduis super radices siccatis, quærunt auiculæ, & cantant cum datur eis, Crescentiens. ¶ Cardueles valent amœnitate vocis, Eberus & Peucerus. Carduelis auicula Germanis Distelfinck dicitur, quòd carduis insideat: apud quosdam verò Stigelitz ab imitatione vocis, Albertus. Et alibi, Carduelis omnia genera (quaterna enumerauimus in A.) musica, sed præcipue primum: deinde secundum, eoque minus tertium, & minimè quartum. ¶ Carduelium genera omnia gregatim volant, Albertus. ¶ In caueis inclusas aliquando epilepsia laborare obseruauimus. ¶ Carduelis auicula etiam vltra vigesimum annum viuit. Moguntiæ enim puer carduelem vidi, egressam vigintitres annos, cui singulis septimanis rostrum ac vngues præcidebantur, vt papauer cibum potumque capere, & suo loco consistere posset. Cauea verò & cat-

De carduelis cibo. Cantu. Volatu, morbo. Vitæ longitudine.

cenbus suis exuta, quo locabatur, vel prona vel supina iacebat immota prorsus præ ætate, & ad volandum inepta, & iamiam propemodum pennis genuinis immutatis cana effecta, Iustinus Goblerus in epistola ad me.

D.

Carduelis imperata faciunt. *Cibum ac potũ suspensum pedibus ad se attrahunt.*

Carduelesimperata faciunt, nec voce tantum, sed pedibus & ore pro manibus, Plinius … Nollem carduelés deuorari. plus enim voce quàm patina hominem delectant. imperata etiam faciunt, & pedibus atque ore pro manibus vtuntur: vt is quem in cubiculo Francisci Gon… cardinalis, cibum ac potum duobus vasculis æquilibribus funiculo ad se trahentem, cum voluptate pa… & admiratione cernimus, Platina. Carduelis ergastulo clausa suppositam aquam ab imo pe… um vasculo suspenso, ad se rostro trahit, pedique filo interdum supposito cum attigerit vasculum sitim potu sedat, Author libri de natur. rerum. Carduelium genera cornu (vasculum) a caueis, vbi … duntur, dependens, rostro trahunt vt bibant, sed cùm biberint temere decidere sinunt, Albertus. Non vna solum ex auium genere quæ carduorum seminibus vescuntur, imperata facit, & rostro ac pedibus pro manibus vtitur, sed diuersæ spiniuoræ, nempe auriuittis (hanc ipse interpretatur vulgo … dictam carduelem, & nobis ein Distelfinck) & alia colore viridi (a quo & nomen ei Germanicum, ein Grünling:) & miliaria, quam linotam nostrates appellant. hæ omnes è duabus situlis vicissim ascendentibus & descendentibus, cibum ex vna, & potum ex altera desumunt, (sumere assuescunt) Turnerus.

In caueis diu aluntur. *In hypocaustis nidificant.*

¶ Carduelés domi in caueis aluntur multis annis propter cantum, nouem interdum aut amplius annis, donec iam senecta deficiant: & in mensas aliquando emissæ cicures admodum se præbe… od si vterq; sexus coniunctus fuerit, præsertim si spatium volandi eis negatum non sit, prolem proc… ean nidificantq; in ipsis zetis siue hypocaustis apud nos, & pullitiem educunt, quanquam rariuscule. pariunt autem oua septem vel plura.

E.

Laqueo capiũtur.

Carduelium genera omnia, cùm carduis insident adeò sunt stulta, vt frequentes vna post alteram laqueo in virgæ extremitate ligato per collum attrahantur, per foramen parietis post quem auceps lateat, non fugientibus cæteris. Similiter quando fisso ligno (amite) capiuntur, vna hærente o… ultæ conueniunt iuuandi animo, & capiuntur, Albertus.

F.

In cibo laudãtur.

Ficedularum, carduelium, & reliquarum auium minutarum caro, si pingues sint, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina.

G.

Zena, id est carduelis, assa & in cibo sumpta, iliacos & colicos perfectè curat, Ki…an…des.

H.

a. Γεράπη, genus auis, Hesychius & Varinus: corrupto forte nomine pro ἱεράκιον.

Carystiæ aues.

CARYSTIÆ aues sunt, quæ impune flammas inuolant, ita vt nec plumæ nec carnes … flammis ignium aliquatenus cedant, Albertus Solinum citans, perperam vt video: neque enim a… sed lanæ potius, aut lapidis, qui lanæ instar pecti texiq; aptus erat. genus est quod Carystium ab op… do Eubœæ Carysto appellabatur, ex quo etiam mantilia fiebant, quæ igni iniecta à sordibus expu… bantur ac si abluta fuissent, vt Varinus refert. Plinius etiam (lib. 19. cap. 1.) meminit lini viui siue asbesti, quod ignibus non absumatur, in India nascentis. Plura huiusmodi leges in Salamandra.

DE CARYOCATACTE.

Nucifraga.

CARYOCATACTEN appellare libuit genus graculi alpinum siue montanum, quod in sequenti pagina depictum ponimus, vt vocis Germanicæ Nußbrecher significationem exprimerem Græcè. Latinè nucifragam dixeris. quanquam non ignoro caryocatacten apud Athenæum libro 2. nominari vel instrumentum quo nuces franguntur, vel hominem qui nuces confringat. vt & muceropaton, μυκηριβάτον, τὸν ἀμυγδαλοκατάκτην. muceros enim (μυκήρυς) Lacones amygdala vocitant vt ex Pamphilo Athenæus retulit. Et paulò antè. Seleucus (inquit) in glossis tradit, nuces magnas m…e ros (μυκήρυς) appellari. Amerias verò μύκηρον scribit amygdalam dici. Μυκηρόβαι, τα … νοχετα …, Hesychius & Varinus.

Nucifrangibulum pro dente.

Nucifrangibulum ioco appellat Plautus dentem, in Bacch. Mihi cautio e… Nucifrangibula excussit ex malis meis. Sed redeo ad auem. Hæc igitur Germanis vocatur, vt dixi, Nußbrecher / vel Nußbretscher / Nussʒbicker / Nussʒhäher. Gallis cassenoix, eadem significatione … auem quam nos inferius coccothrausten appellabimus, Gallis quibusdam sic dici audiam. It…is cu… pe… lacum Verbanum, merle alpadic, id est merula alpina (quod nomen merulæ Al…næ suo loc… … bendæ potius conuenit) sed graculorum potius quam merularum gener… e… in esse … pparet. T… cis garg…

¶ Præter tria graculorum genera ab Aristotele descripta (inquit Turneru… noni & quartum genus quod in alpibus Rhæticis vidi, Aristotelis lupo (monedula communi, m…nus, nigrum, & albis maculis per totum corpus, more sturni, distinctum, garrulitate reliqua graculorum genera multum superans,



perans, semper in syluis & montibus degens: cui Rhæti nucifragæ nomen, à nucibus, quas rostro frangit & comedit, indiderunt, Hæc ille. Amicus quidam noster cum ex Curia Rhætorum oppido hanc auem ad nos misisset, hæc simul scripsit: Nucifraga auis similis est per omnia monedulæ in turribus nidulanti, sed minor, maculis vndique candidis. alæ etiam extremæ candicant, & sub cauda plumæ quædam prorsus albæ visuntur. Abundat maximè circa Curiam, & omnino graculorum generis videtur, similiterque obstrepera est. ¶ Est & alia auis quæ nuces rostro non frangit, sed perforat, vt nucleos comedat, vnde Germanis Nussʒhäcker / id est nucifora, nominatur, alijs Chlän: alijs Nussʒbicker / de qua nobis inter picos dicetur. Quænam verò auis sit ea quam Miseni vocant Nussʒhäher / Lusatij Gabich / nondum cognoui.

DE AVE CASPIA SIVE INDICA.

FAMA quædam venit in sermonem hominum apud Caspios auem procreari ma[illegible] maximi gallinacei, versicolore varietate florentem: atque auditione accepi eam supinam [illegible] sub collum extensis cruribus subleuare, (ὑποτείνειν τῷ τραχήλῳ τὰ σκέλη, καὶ οἱονεὶ ἀγκὼν αὐτὸς [illegible] tum catelli vocem mittere, neque in sublime, sed circum terram idcirco volare, quòd in al[illegible] queat sese attollere, Ælianus. Et alibi, In maris Caspij insulis cum alias aues nasci ferunt, [illegible] xime vnam ea vi & natura affectam, vt magnitudine quidem vel egregium ansetem superet, [illegible] autem habeat grui persimiles, dorso sit vehementer rubro, ventre viridi, collo albo, & dist[illegible] maculis croceis distincto, non minus quàm duo cubita longo, capite item tenui & long[illegible] gro vocem ranis similem mittat. Item alibi, Auis Caspia, vel potius Indica (nam in India etiam [illegible] tur) anseris magnitudine, & lato quidem, sed tenui capite, cruribus paruis forte longis, n[illegible] & μακρὰ, id est parua & longa apud Græcos sæpe peruertuntur a librarijs) est. vario colore d[illegible] tur: nam eius dorsum purpureum est, venter maxime coccineus, caput & cutis (δέρμα, me[illegible] id est, collum, vt supra) exalbescunt, vocem caprinam mittit. Hæc Ælianus, tanquam tres [illegible] sint Caspiæ aues: mihi vna videtur. Sed ab alijs authoribus aliter descripta. Omnibus en[illegible] a patria, vna magnitudo nempe anseris, vel maximi gallinacei, quare nec in altum volare possun[illegible] dæ & tertiæ colores varij (qui in prima descriptione omittuntur prorsus) ijdem, nisi quod [illegible] ter viridis dicitur, tertiæ coccineus, errore forsan aliquo, vt πράσινα pro πορφυρᾶ positum [illegible] δέρμα pro δέρη. collum & crura omnibus longa. Rostrum secundæ tenue & longum, tertiæ [illegible] tum & tenue. Vox etiam in prima catelli, in altera ranæ, in tertia capræ, videtur aliquomodo ad eundem sonum quadrare posse.

DE CATARRHACTE.

A.

Catarrhactes larorum generis.

CATARRHACTAS aues Callimachus memorauit, Aristophanis interpres. Video catarrhacte[illegible] per ρ simplex rectè scribi: cum scilicet deriuatur à præpositione κατ' & verbo ἀρά[illegible]ω. & rursus [illegible] duplex ρ à verbo eiusdem significationis ῥάσσω. vt σφάγες quoque & Attice ἄσφαγες [illegible] & ἀσφαρίσι [illegible] significant. geminatur autem ρ in compositione, si præcedentis qua cum compo[illegible]ur præpositi[illegible] vocalem sequatur. sic à ῥέω, ῥήγνυμι, composita extant καταρρ[illegible]ω, & κατα[illegible] & [illegible] Videtur a[illegible] mihi catarrhactes auis esse larorum seu gauiarum generis, quæ apud Frisios vocatur [illegible] larus marinus, miluo ferè æqualis, cadaueribus vescens, & in fame etiam anates r[illegible]pie[illegible]is. C[illegible]nu[illegible] enim victus, & prædandi modus, & (ni fallor) etiam corporis figura. Aristoteles quidem vtriq[illegible]e [illegible] totam amplam & latam tribuit. Et Oppianus, Catarrhactes (inquit) auis est instar lari minori[illegible] diuersi generis aues quæ Diomedeæ & a Iuba catarrhactæ dicuntur, fulicarum similes es[illegible] a[illegible] ceptus forsitan, ita vt pro laris, id est gauijs fulicas reddiderit: nam Græci quoque nonnulli [illegible] (fulicam interpretantur) & larum confundunt: & Diomedeæ non fulicis sed cygnis apud [illegible] thores comparantur: nisi fulicam veterum pro lari genere nigro accipias, de quo [illegible]uo loco [illegible]

Mergus magnus hoc nomine à quibusdam vocatur.

Recentiores quidam obscuri fulicam c[illegible]m Diomedea & hei odio prorsus confundunt. Scio [illegible] catarrhacten Latinè mergum magnum exponere. sed mergorum natura nō ea est, vt simili[illegible] ab alto in præceps ruant: quanquam catarrhactes similiter vt mergi & piscibus viuat, & diu sub aqu[illegible] se contineat.

Aliud catarrhactæ genus.

Aliud catarrhactæ genus est, de quo E[illegible]stathius in Dionysium, Catarr[illegible]ctes (inquit[illegible] [illegible]ocatur auis aquilæ similis, è sublimi cū impetu recta aues inuadens, [illegible] Harpe, miluus est vel auis alia aquilæ similis, quæ in sublime euecta, facile quo[illegible] be[illegible] cum impetu rectà se demittit, [illegible] Varinus, *vide* in Harpe. Suphocles in Laocoonte aquilam ipsam catarrhacten vocauit, & in Phineo harpyias, Hesychius & Varinus.

Aquila catarrhactes dicta.

Sic & aues Diomedeæ.

Iuba Diomedeas etiam aues, vt Plinius refert, catarrhactas nominauit, quæ quidem ardearum generis videntur: eò quòd in barbarorum capita, qui in Diomedeam insulam aduenerint, rostro ferientes & vulnerantes καταρράττειν, id est cum impetu se demittere soleant: de quibus priuatim suo loco dic[illegible] ¶ Diuus Hieronymus in Biblijs Leuitici cap. 11. vbi LXX. pro Hebraica voce *schalac* carar[illegible] vertunt, mergulum reddit. *Vide* supra in Mergo in genere. Iidem LXX. Deuteron. 14. He[illegible] *kaath*, קאת, catarrhacten vertunt, Hieronymus mergulum, alij aliter. *Vide* rursus supra in Me[illegible] in genere. Eberus & Peucerus catarrhacten falconem album interpretantur. *Vide* in Falcone [illegible] circa finem.

B.

Catarrh[illegible]tes auis instar lari minoris est, robustior & colore candido (Albertus mergorum gen[illegible]

tis hanc auem [illegible] vt [illegible] xi, colore nigro, sed absq; authore,) accipitri palumbario similis(φασσοφόνος,) Oppianus. Catarac[illegible] auis minor quam accipiter est, gula tota ampla & lata, Aristot.

C.

Catarrhacta mari vi[illegible]at, Aristot. Scopulis & littoribus & petris, quas chœrades vocant, supra aquam eminentibus insidet, Oppianus. Suidas etiam in voce Ἡμέρα catarrhacten marinis animalibus adnumerat. ¶ In [illegible]u marina aqua, non vt cæteræ aues fluuiatili aut fontana vtitur, Idem. scribit autem laros quoq; marinam aquam bibere. Catarrhactæ adhuc teneri pisciculos tantum capiũt, adultiores deinde maiores inuadunt. Morsibus grauior quàm vl[illegible] ambiguę vnguium contingit. acies enim oculorum semio cõfectis obtusa, in tanta est vt in mare se præcipites ferri ad piscium prædam arbitrantes, scopulis ac præcipitiis illidantur & pereant, Oppianus. Catarrhactes vbi pisces aliquot natantes viderit (perspicacissimus enim est vel ad fundum vsq; maris) altius volat, & pennis omnibus contractis, in mare tanquam delapsus per medium aeris interuallũ quouis telo celerius fertur. & ad vlnæ seu passus (ὀργυιᾶς) spatium immergitur, donec comprehensum piscem extraxerit, quem mox euolans palpitantem adhuc deuorat, Idem. Cum se alto ingurgitant, manet nõ minus temporis, quàm quo spacium transieris iugeri. Aristot. Piscium vorax est, Procopius. Catarrhactę fucum aut algam ouis super petram [illegible], nec aliter fouẽt, sed ventis semper exposita relinquunt. præterea [illegible] etiam tractant oua sua: ma[illegible] vnde marem procreandum [illegible], fœmina vnde fœminam, in sublime ferunt vnguibus cõprehen[illegible], inde m[illegible] in pelagus, atque hoc subinde repetunt per dies aliquot. Hoc motu cõcalefactis ouis p[illegible] exclu[illegible], Oppianus. (*De catarractæ cibo & potu.* *Veneneatione.* *Ouorum incubitu.* *Pullorum exclusione.*)

D.

Pulli catarrhactæ mox vt lucem aspexerint, nulla in nidis mora, parentes volatu sequi contendũt. à parentibus autem suscepti in mare demittuntur, & rursus [illegible]ico extrahuntur, vt sic facilius auxilio parentum hoc genus exercitij ipsis reddatur. Itaq; nõ inepte comparaueris eos filiis agricolæ alicuius grauem annis patrem sequentibus: quorum alter imposi[illegible] bubos aratro terram proscindit, præit alter & sulcis semina committit, operantibus pater docens simul & gaudens assistit, Oppianus. (*Eorundẽ educatione.*)

E.

Catarrhactas imaginibus piscium super tabulas pictis capiunt. nam dum impetu in illas ceu viuos pisces feruntur, illisi pereunt, Oppianus. Gauiarum genus in Rheno etiam sic decipi audio, vt ad tabulam in qua imago gauiæ est, aduolantes capiantur. (*De harũ auium capiendarũ ratione.*)

F.

Catarrhactes interdi[illegible]us est cibis, in translatione LXX. interpretum Leuitici 11. & Deuter. 14. Catarrhactes, ibis, &c. mensis prohibentur, eo quod aues sint piscium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius. (*Catarrhactes cibis interdictus.*)

H.

a. Cataractes vel catarrhactes dici potest, *vide* supra in *A.* item cataracta, vt Gaza ex Aristotele transtulit. ¶ A verbo ῥῶ fit ῥάσσω & ῥαίνω, eiusdem significationis. item ἀράσσω, quod est cum impetu decido, ἐφορμάω, ος καταπίπτω. vnde & catarrhactes dicitur ἐπὶ τὸ ὁρμᾶν καὶ ἐπὶ πέτρας ποταμῶν, μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ πᾶν ἄλλον καταρρα[illegible]ων, Eustathius in Odysseæ Υ. Καταρράσσειν ἢ καταράσσειν, κατακλάσαι, videtur vox corrupta,) [illegible], καταβαλεῖν, καταστῆσαι, καταρρῆξαι, καταψῆσαι, aliàs καταψῆσαι, Hesychius & Suidas. Halιæetus librat ex alto sese, visoq; in mari pisce præceps in mare ruit, Plinius. quod Græce dixerim εἰς τὴν θάλατταν καταράσσει. Καταρράκτης, ὁρμητικός, Varinus: lego καταρράκτης. ¶ Catarrhactæ propriè dicuntur loca petrosa, vbi fluuij cursu impedito, & aqua copiosa collecta, ex alto cum impetu decidunt, τῷ πλημμύρᾳ καταρράσσοντες, ἤτοι ἄνωθεν βιαίως καταπίπτοντες, vnde & cæli catarrhactas dicimus, Eustathius in Dionysium Afrum. Catarrhactes amnis est Pamphyliæ, multus & torrentis more impetuosus, ab alta petra descendens, adeo vt longissime strepitus exaudiatur, Strabo. meminit eius & Mela. Catarrhactas Danubij, id est partes quasdã in quibus præceps decurrit, apud Strabonem legimus lib. 7. Sunt autem petræ quædam, & veluti mons, per quas ingẽte cum strepitu & vorticibus vertiginibusq; multus deuoluitur, vt describit Suidas in voce Καταρράκτης. Nili catarrhactas legimus apud Plinium lib. 5. cap. 9. & Strabo lib. vltimo. Dionysius Afer poeta Blemyum κολώνας dicit, τοὺς δύο καταρράκτας ἤτοι πετρώδεις καὶ κρημνούς, id est duo illa præcipitia per quæ Nilus labitur, Eustathius. sunt autem duo (vtrinque singuli) montes, per quos defluit. Sunt & Rheni in Heluetia paulo infra Scaphusiam, Lauffen appellant locum a decursu aquarum: deinde aliæ ad oppidum Lauffenberg. Cataractæ appellantur etiam è terra exeuntes aquæ, & ita ex alto defluentes, vt ruere potius quàm defluere videantur: qualem Tyburi cernimus Anienem. Item loca ipsa è quibus exeunt aquæ, cataractæ dicuntur, vnde in maximis imbribus apertas esse cæli cataractas dicere solemus. Reperitur autem hæc catara[illegible] à fœminino genere, & hic cataractes masculino. a Græcis καταρράκτης masculino genere dicitur, Sipontinus. Cataractas quidam cæli fenestras, aliqui nubes, & alij subterraneos specus vocant, Io. Tortellius. In sacris legimus, Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cæli apertæ sunt. hoc est, fenestræ aerei cæ[illegible] in quo generantur nubes & pluuia. Sicut cataractis ex asseribus temperantur aquarũ cursus, nunc aperiendo, nunc occludendo, in fossis plerunq; manufactis, quarum præcipia (*Etymologia nominis.* *Catarrhacta propriè quid sint.* *Nili cataracta.* *Cæli cataracta.*)

x 4

lateritio muniuntur pariete. hinc & a Diodoro Nili celebrantur cataractæ. Quoniam ... bus Græcorum Lexicis comperi, cataractas ea gens riuos intelligit, ac (vt apertius agam ... (Καταρράκτης, ὀχετὸς ῥύαξ, Hesych.) Cælius. Cataractæ dicuntur fores pendulæ in ... ra portas aduersus irruptionem hostium, ex ligno ferróve, quæ demittunt ac tolli pro voluntate custodum ... Germani vocant ſchußgatter. Οἱ ... innominato post vocem Η'μῶος. Porta cataracta deiecta clausa erat: eam partim vectibus ... tim funibus subducunt in tantum altitudinis, vt subire recti possint, Liuius 7. belli Pun. Dictæ ... ctæ, quòd ex alto defluere videantur. Græci enim ... defluere dicunt: (vt Sipontinus ... terpretatur. catarractæ enim a verbo ..., quod supra expositum est, dicuntur. Dicuntur ... ratione etiam obices, quibus aquæ cursus temperatur & sustinetur, ait Budæus. Pataui ... dicuntur, Germanis loßladen / vel potius laßladen / id est tabulæ dimissoriæ: quod vel eleuatis illis aqua in præceps dimittatur, vel depressis cohibeantur.

Catarractæ porta.

DE CATREO.

CATREVS, κατρεύς, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Catreum autem (inquit Ælianus) ita nuncupatam, cùm ex nimia formæ pulchritudine ... tum pennarum eius extremitates smaragdi similitudinem gerere: ac si alios intuetur quod ... intueatur) eius oculi nescias quo colore sint: sin te aspiciat, purpureos dices (vel, cinnabarinos ...) eius oculis diceres: excepta pupilla cui color melinus & acies acuta. Quod in aliorum oculis album ... illius pallidum est. Capitis plumæ glaucæ, guttis quibusdam croceis sparsis distinctę sunt. Pedes ... sandaracæ, & vox canora, & sicut luscinia sic eadem acuta & arguta est. Indi sane suas delicias ... auibus habent, & earum aspectu etiam oculos pascunt. Sunt inter cæteras quædam vndiquaque ... reæ & purissimæ flammæ similes, quæ gregatim tantopere volant, vt nubes esse videantur. Cantus ... suauitas & oris expressio tanta est, vt comparationem nullam habeat, vt crassum sit, Sirenes quasdam alatas eas dicere, Hæc ille.

DE AVE ALCATRAZ.

CATREO aui peregrinæ alteram similiter peregrinam & nomine etiam finitimam subiecimus, de qua Hier. Cardanus: Genus auium, inquit, piscosum (lego *piscosum*, quòd rostro magno longoq; sit, vt pici) est, rostri magnitudine & corporis celebre, in occidentali India *alcatraz* dictum, cinerea crocea ... pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tendente, à qua tamen magnitudine parum abest rostrum tum ciconiæ tum gruis.

Caucalias. CAVCALIAS, Καυχαλίας, auis quædam, Hesych. & Vari. Καυκιάλης, herba similis coriandro ... & auis, lidem. sed cum herbæ nomen est, caucalis potius scribitur. Graucalus, auis cinerea, Hesychius ... hæc fortè pardalus Aristotelis est.

Ceblepyris. CEBLEPYRIS, Κεβληπυρις, auis apud Aristophanem nominatur in Choro auium. vbi Scholiastes: Fortè non vna vox est, sed duæ. nam & a Callimacho CEBLE, κέβλη, auis nominatur. ... ruptus,) vt vel hic (apud Aristophanem) vel illic (apud Hermippum) aliquid in scribendo peccatum. Aliter, Ceblepyrin vocem in duas diuidi non conuenit, propter numerum viginti quatuor auium, quo constituitur chorus. abundaret enim vna. Κέβλη Grammaticis Græcis alioqui caput significat.

Cebriones. CEBRIONES auis nomen apud Aristophanem in Auibus, vbi Epops ciuitatem ab auibus conditam vides, exclamat: Ὦ κεβριόνα καὶ πορφυρίων, ὡς σμερδαλέον τὸ πόλισμα. Pulchrè autem (inquit Scholiastes) cebrionæ porphyrionem coniunxit, quoniam gigantes etiam duo qui contra deos pugnarunt, iisdem nominibus fuere: præsertim cùm aues quoq; pugnam aduersus deos instituerent. Memoratur autem Cebriones gigas a Venere captus. Cebriones etiam filius Priami nothus fuit, qui a Patroclo saxo ictus interiit, apud Homerum Iliad. π.

DE CELA.

AVEM in India nasci accepi, magnitudine triplo maiorem otide, ore permagno & longis cruribus, absonum quiddam sonare, eiusq; summas alas pallidas, cæteras verò pennas cinericias esse, Æliano interprete Gillio. nam Volaterranus ex Æliano camelam hanc auem vocat. sed Græcus codex noster manuscriptus ... habet, id est celam: & (quod Gillius omisit) ingluuiem ei tribuit maximam, coryco, id est peræ similem. vnde & nomen illi forsitan factum est. cela enim Græcis herniam & in ... ture tumorem significat. Itaq; auem onocrotalo hac præcipuè parte & absona voce similem esse coniecerim, maiorem tantum nostro & colore differentem: nec onocrotalum Indicum appellare du... ... Reperitur & CILLA, κίλλα, ζωοπλάνη, id est animal volucre, ex auiumne an insectorum genere nescio ... Κίλλαι, ἀστράγαλοι ἢ ὄνοι, Hesychius.

Camela.

DE C-

DE CELEO.

CELEVS auis, κελεὸς, semel & iterum Aristoteli memoratur. hanc enim & libyum pugnare scribit, lib. 9. cap. 1. de historia anim. vbi Gaza vertit galgulum cum libyo pugnare. Sed de galgulo non [illegible] priuatim agemus suo loco. Et rursus eodem capite Aristoteles: κελεὸν & λιβυὸν galgulum & lædum habet translatio Gazæ) aues inter se amicas esse tradit. colere enim celeon fruteta & nemora (vt Gaza vertit: nos Græce legimus, [illegible] ποταμοὺς [illegible], id est *iuxta amnes & fruteta*, quod placet, & vetus quoque interpres sic legit) libyum verò saxa & montes, suisque locis vtrunque contentum degere pacificè. Sed ne Aristoteles ipse sibi aduersetur, celeum & libyum, nunc amicas nunc inimicas inuicem aues esse scri-
10 bens, priore loco non celeum κελεὸν sed κολιὸν per o breue in prima syllaba legerim, quæ auis vel galgulus est, vt Gaza vertit, vel potius picus viridis vulgo dictus. Quare in pico. posteriore verò celeòs, quæ vt mihi videtur auis aquatica est, cum Aristoteles scribat degere eam iuxta fluuios: Puto esse genus gallinulæ aquaticæ: Κελεὸς auis est celerrima, vnde & κελλαν verbum, celeriter pergere, Suidas & Varinus. apud Hesychium κελαιός scribitur. Sunt autem aquaticæ aliquot aues, cruribus longiusculis, admodum celeres cursu, vt quæ trochili etiam inde nominantur. Est Κελεὸς etiam nomen herois Athenis, Hesych. Aristophanes in Acharnensibus memorat aut fingit Celeum quendam Κελεὸν filium Amphithei. Α [illegible] ht abundante vocali epitheto, vt & [illegible], & fortè κελεὸς ὡς ἀπὸ τῶ κέλω, Eustathius in Iliad. β. Καὶ τὸν [illegible] γλατάσῃ μύθοι, Etymologus.

20

DE CEPPHO.

A.

CEPPHVM Theodorus Gaza ex Aristotele fulicam interpretatur. sed quoniam an rectè id ab eo factum sit, non satis mihi constat, & quæ hodie fulica a plerisque populis qui Latinæ linguæ vestigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, visum est priuatim de singulis, quæ apud authores obseruata nobis sunt, conscribere. Cepphus ea est auis quæ communiter larus dicitur, Scholiastes in Plutum Aristophanis, ex quo Suidas etiam & Varinus repetierunt. Cex, κὴξ, vel cauex, καυὴξ, ab alijs larus, ab alijs cepphus exponitur, Hesych. sed plura de hac voce in Laro.
30 Ego illorum potius sententiam sequor, qui cepphum non larum, sed λαροειδῆ, id est laro similem esse scribunt, vt Nicandri interpres & sequutus eum Varinus. Nam & Aristoteles vir hac in re omnium diligentissimus diuersas has aues facit, congeneres tamen esse conijcio, cùm locus vbi degunt, victus ratio, ingenium, & corporis species conueniant. Sed lari nomen latius patère dixerim, quando & marini & fluuiatiles lari sint: cepphi verò & cataractæ (quos supra quoque larorum generis esse ex mea coniectura docui) marina duntaxat esse larorum genera, colore & magnitudine discreta.

Cepphus an fulica sit dubium est.

Larus.

Cex vel cauex.

Cepphus nõ larus, sed laro similis, vel lari species videtur.

¶ Recentiores Græci (inquit Turnerus) qui post Aristotelem scripserunt, larum & cepphum eandem auem fecerunt, vt Erasmus in adagio λάρος κέπφος, ex Aristophane & eius interprete ostendit, (ex eo quidem quod hæc nomina in prouerbio coniunguntur, non est necesse vnam esse auem. quin magis quadrat, duas sed eiusdem naturæ leuitatis scilicet & stoliditatis aues simul nominari, ad hominem [illegible] stolidum ac leuem & clamosum designandum: vt de improbis & mastigijs seruis similiter duæ
40 aues diuersæ quidem, sed [illegible] atque variè punctis distincta, attagen & numenius in prouerbio iunguntur. Verum ab Erasmo tanquam [illegible] unctas has voces in vnum prouerbium puto, nõ a veterum quoquam.) Sed Aristoteles distinguit lib. 8. de hist. anim. his verbis, Ἐπὶ δὲ λάρος ὁ λευκὸς καὶ κέπφος. Iam qua nam ratione autores istos confundunt, nescio, nisi dicam poetas rerum peculiares & proprias notas ac discrimina, philosophos multo [illegible] obseruantes, aues corporis figura, natalibus & victus ratione similes, licet manifestus [illegible] rentes, easdem aues fecisse, quas seueriores philosophi ad amussim omnia expendentes, in diuersas species distinxerunt. Atqui ego non poetas, sed grammaticos quosdam recentiores cepphum & larum confundere video, quod & ipsum facilè excusatur, si larus, vt ipse sentio, genus ad cepphum sit. Post hæc quoniam Gaza cepphum interpretatur fulicam: recentiores aũt
50 alij fulicam vanellum auem interpretantur, quam vermani kyuittam vocant, alij gallinæ aquaticæ nigræ [illegible] cui alba in fronte macula, de qua nos in Fulica recentiorum scribemus, reprehensis vtrisque, subd[illegible] restat, vt quam auem fulicam (seu cepphum. ipse enim non distinguit) esse iudicẽ, ostendam. [illegible] marina (inquit) magnitudine monedulæ, sed alis acutioribus & longioribus, colore tota albo, [illegible] ro quem in capite gerit cirro, rostro etiã & pedibus puniceis. Hãc ego sæpe in mari nauigans [illegible] m præsertim quando ve deficiente vento vel flante cõtrano, emissa anchora, ventum [illegible] escentes expectauimus. Hæc statim soluta anchora, gauisis commutata aduolat, ex purgam[illegible] nõ nihil sibi promittens, diutino clangore defatigata tandẽ *keph* profert, vt *lars cob*. vnde a n[illegible] manni cobb dicuntur, Hæc Turne. qui hanc auem Germanicè ait vocari ein wyß meuw/ Anglicè *a rubbie semau ruth*, vel *a blak cop*. vocant aũt Angli laros quoque *seecob*, id est cobbos marinos vt iam recitauimus. Gauiam albam (inquit idem) à fulica (*cephho*) parum differre arbitror,

Descriptio cepphi ex Turnero.

solo nimirum cirro & rostro. Turneri de cepphо sententiam Eberus etiam & Peucerus confirmant. & sanè mihi quoq; placet hanc auem cepphum esse, & eandem fortassis Plinij fulicam propter capitis c[illegible]ros. fulica verò recentiorum alia demonstrabitur suo loco. in laro etiam genera eius aliquot Germanicè nominabo, ex quibus num aliqua cum ceppho aut cataracta conueniant, diligentiores qui loca m[illegible]ritima habitant adeuntve, obseruabunt. ¶ Auicennæ interpres in historia animalium castu alicubi habet pro ceppho, vt Albertus alicubi *fokocol*. Hispanus quidam cepphum seu fulicam sua lingua *cercetam* mihi interpretatus est, quod nomen ego quęrquedulæ magis conuenire suspicor. Auis quam Aratus cepphon dicit, ardeam Vergilius nominat, Perionius.

B.

Alteracelescriptio per partes. Cepphus laro similis est, Scholiastes Nicandri. Plumis abundat, carne exigua præditus, Scholiastes Aristophanis. Gracilis est auis, (ἰσχνός,) carne nulla fere, cum tota prope ossibus & plumis constet. Leuissima est, vnde facilè vento impellitur, Hesychius: & fluctibus innatat, Scholiastes in Plutum Aristophanis & Suid. & ab ipsa leuitate nomen tulit, vt cepphos [illegible] κουφότητ[illegible] dicatur, Oppianus. Currit per summam aquam, Idem. Reliqua *vide* in *A*.

C.

Auis marina est. Cepphus apud mare victitat, Aristot. Auis marina est, Scholiastes Nicandri. Circa mare degit, Hesychius. Circa aquas semper morantur, Scholiastes Arati. Ve[illegible] spuma maris, qua etiam [illegible]capitur, Nicander. *Vide* in *E*. Maris spumam edit, vnde Aratus [illegible] ἀφροῖο [illegible], Scholiastes. ¶ Auis est vilissima & obstrepera. λάλος, Scholia in Plutum Aristophanis. [illegible] cepphi per summam aquam, & prosperum piscatoribus succe[illegible]m promi[illegible]unt. versari [illegible] cis gaudent, in quibus meliores piscium greges fuerint. thunnos maxime comitantur: quod [illegible] culorum, quos dentibus suis discerpunt, carunculæ aliquot in aquis relinquuntur, quas ce[illegible] ingurgitant. sequuntur etiam delphinos, & piscium ab illis occisorum sanguine pa[illegible] quoque spumam ingerunt. Nunquam sanè otiosos aut dormientes cepphos terra mariv[illegible] deprehenderit. semper aut venantur, aut volitant. Ad tonitrua adeò timidi sunt, vt eorum sonitu exaudito ex aere in mare decidant. Generatio quidem eorum ex mari ne an ex aere sit, (locus hic in Græco codice nostro mutilus videtur.) non constat. nam terra etiam cùm tonuerit fructus quosdam (vt de tuberibus legimus) sponte emittit, Oppianus. ¶ Δωσαί τε πέτρας κέπφος αἷς [illegible], Lycophron. Nicander cepphum celerem cognominat. ¶ Cepphum parturientem in primis clamare aiunt. *vide* infra prouerbium, Cepphus parturit.

Maris spuma edit. Obstreperacit. Piscosis locis gaudet. Thunnos & delphinos sequitur. nunquam otiosa. Tonitrua pertimescit.

D.

Stolida est. Cepphus auis est stolida, εὐήθης, Scholiastes Aristophanis. nam facilè decipitur, vt dicemus in [illegible] vnde homines stolidi & deceptu faciles prouerbio etiam cepphi dicuntur.

E.

Ratio cepphos capiendi. Cepphi spuma capiuntur. appetunt enim eam auidius. quocirca spuma inspersa eos venari in[illegible] sui est, Aristot. Vescitur cepphus spuma maris, & eadem per piscatores (mare turbantes vt spumam colligant) obiecta capiuntur, Scholiastes Nicandri. Τῷ γάρ (ἀφρῷ) δὴ ζωὸν τε σαοῖ, καὶ πότμον ἐπιάσπει, Nicander. Piscatores marinam spumam cepphis eminus primum obijciunt, deinde propius subinde, nec paulatim ad manum vsq; illiciant, (aut manu ipsa spumam porrigant,) & ita facilè capiunt, Scholia in Plutum Aristophanis & Suidas. ¶ Cepphi cùm ventum imminentem sentiunt, aduersi v[illegible] pisces quoque contra ventum niti solent. sic enim vnda à capite eis defluens caudam versus, [illegible] eorum quo minus inhorrescant componit, (complanat.) Sic & cepphi gregatim cõtra ven[illegible] volantes, ne illum sequentibus pennæ ac plumæ peruertantur & rigeant, venti imminentis ind[illegible] præbent, Scholiastes Arati. Cepphi cum relicto mari gregatim in terram aduerso vento reuolant, ventum prænunciant, Wottonus ex Arato. Nostri etiam fluuiatiles & lacustres lari Holbroten, instante vento, in aere sublimes volitant, & vento se obuertunt.

Cepphi aduerso vento volant.

F.

Carne sũt probi odoris præter partem. Caro cepphorum probi odoris est, excepta parte posteriore vltima, quæ sola lituum (lego limum. Græcè legitur [illegible], malim θινὸς, id est littus, & sic quoq; legi potest, non limum. quanquam eodem sensu, in Gazæ translatione. Vetus interpres, quæ sola fœtet) olet. pinguescunt satis, & esui sunt, Aristot. Niphus lituum herbam exponit, sine authoritate.

G.

Cepphus quasi κοῦφος. a. Cepphi auis præter alios Callimachus in Hymnis meminit, Scholiastes Aristophanis. Cepphus quidem dictus videtur quasi κοῦφος, à leuitate, cum leuissima auium sit pro magnitudinis ratione, aut per onomatopœiam. Inuenio & κέμφος, apud Varinum, pro eadem aue. Ciris etiam vel cirrhus a[illegible] de qua priuatim inter Accipitres scripsimus, e genere cepphorum forsitan fuerit, propter causas illic assignatas. Ἀλιάπολα, τὸν κέμφον, ἢ θαλάττιον ὄρνιν, Hesychius & Varin.

Epitheton cepphi θοὸς, id est celer, apud Nicandrum.

Κεπφωθεὶς, ἐπαρθεὶς, ἐρεθισθεὶς, ξένος, ἐλαφρὸς, ἀπατηθεὶς, Hesych. & Varinus. de homine nimirum leui, inconstante, aut stolido & facili deceptu. nam & cepphus auis leuissima est, & huc illuc vento im pelli-

impellitur, & decipitur facile. legitur etiam κεμφωθεὶς apud Varinum eadem significatione. item Κεκεπφωμένας, ἐπηρμένας, apud vtrosque. Κεπφωθεὶς, κατασεγλαωθεὶς. εἴρηται δὲ ἐπὶ τῶν ἀλόγω δίκλω ἀνοήτως συναπαγομένων, Hesychius non suo loco, nempe post Κίφαλον.

Prouerb. Cepphus larus.

¶ *h.* Prouerbia. Cepphus larus, Κέπφος λάρος, in garrulum ac vecordem dicebatur, præcipuè qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere & capi aiunt, (*vide* supra in *E.*) Aristophanes vtitur in Pluto, interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem larum vocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello de mercede seruientibus, Σαυτὸν δὲ παραχαλέσας θαῤῥεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ θέλεις, καθάπερ ὁ λάρος ὅλον παρακαταπιὼν τὸ δέλεαρ. id est, Sumpta verò fiducia venatum aggredere, si videtur, lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus indicat autem hanc (larum) Herculi attributam à priscis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque itidem βουφάγον esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus: quo magis mirum est hodie religionis causa vulgus piscibus vesci. proinde congruet & in obsonatores, quòd larus auis piscium sit appetens, Erasmus. Sed veterum nullus hoc prouerbio vtriusque auis nomine in ipsum coniuncto, quod sciam, vsus est: *vide* supra in *A.* Laros vocamus homines stolidos, εὐήθεις: eosdemq́; cepphos, à leui huius nominis auicula vt veteres docent, ἀπὸ κούφου τινὸς καὶ εὐμεταχειρίστου ὀρνιθαρίου, Eustathius. videtur autem εὐμεταχείριστον ei idem quod κοῦφον significare, quòd vt vnumquodq́; leuius est, ita manibus geritur & tractatur facilius. Κέπφος, τάττεται ἡ παροιμία ἐπὶ ἀλογίστων καὶ ἀνοήτων ἀνδρῶν, Scholiastes Aristophanis. Καὶ κέπφοι τέτρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πίπεσθε, Aristophanes in Pace, vbi Scholiastes: Τέτρωνες οὐκ ἐπὶ τοῦ κέπφου, ἀλλὰ καθ' αὑτό. κέμφοι (κέπφοι hic legit Varinus, quòd placet) γλαροὶ κοῦφοι ἀπὸ τῶν ὀρνίων. ὅθεν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς ταῖς φρεσὶ κούφους (forte κέπφους) καλοῦμεν. A cepphoaue quæ leuissima est, ac facile vento impellitur, homo etiam leuis ingenij, (ὀξὺς καὶ κοῦφος, vt inconstantes & ardeliones) cepphus cognominatur, Hesych. Cepphus prouerbialiter dicitur pro homine vili & loquace, Suidas. Κεμπὸς, κοῦφος, ἐλαφρὸς ἄνθρωπος, Idem & Varinus. Conijcio autem hanc quoque vocem deprauatam esse à ceppho, etsi literarum ordo in Lexicis obstet.

Cepphus parturit.

¶ Cepphus (etsi Erasmus larum vertit, quod non probo) parturit, Κέπφος ὠδίνει, antiquitus dicebatur in eos qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberēt. aiunt enim cepphum auiculam cùm parturit vociferari. hinc natum prouerbium, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus, Hæc ferme scribit interpres Aristophanis in Comœdiam Pacem, Erasmus Chiliad. primæ Cent. 9. repetit autem idem Chiliad. 2. Cent. 2. vbi addit, Confine est illi, *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

Cercis.

Cercis, Κερκὶς, à Varino & Hesychio exponitur genus auis, radius textorius: stirps quædam, & piceæ aut populi (αἰγείρου) arboris cacumen. Est & erex auis, de qua infra, eadem fortè quæ κερκίς. nam & Κερκαὶ apud Hesychium non alia quàm erex est, per onomatopœiam dicta. & Cercion apud Ælianum, de qua dicemus inter Motacillas.

Cercion.

DE CERTHIA.

Certhius Turneri.



NOvimvs auiculam quandam exiguam, nomine certhiam, cui mores audaces, domicilium apud arbores, (καὶ οἰκεῖ περὶ τὰ δένδρα, victus ex cossis, (καὶ ἐστι θριπτοφάγος,) ingeniū sagax in vitæ officijs, vox clara, Aristot. historiæ anim. 9. 17. Græcè legitur huius auiculæ nomen κέρθιος, certhius. Albertus in sua translatione legit *rarychens*, vbi & alia quædam ineptè scribit, & pro thripophago, deuorare eam aliam quandam auiculam canoram, nempe *vinconem* Germanis dictum, (id est fringillam,) vocari autem Germanicè Barchengel / de qua scribemus in Lanio, ficto à nobis nomine.

Crepera.

¶ Auis est quædam, inquit Turnerus, quam Angli *creperam*, id est reptitatricem nominant, quòd super arbores semper repat, quam certhiam esse credo. Ea regulo paulo maior, pectore pallido (nos tota parte supina alba vidimus) cætera fusca & maculis nigris distincta est: voce acuta, & rostro tenui (oblongo instar vpupæ ferè) & leuiter in fine adunco: nunquam quiescit, sed semper per arbores picorum modo scandit, & cossos è corticibus eruens comedit, Hæc ille. Eberus & Peucerus certhiam auiculam carduele minorem esse scribunt, variam, pulcram, audacem, voce clara, thripophágon, & Germanicè

[illegible] ... tur. [illegible] ... neq; [illegible] ... impleentur, quoniam [illegible] ... madatur. Vocatur autem [illegible] ... *bulus* & secundum aliquos *reg*[illegible] ... charadrium in Kyranide regulum conuenit. autem [illegible] ... quod a regibus ad [illegible] morbi curationem [illegible] ... rum recentiorumq; scripta [illegible] ... obis con[illegible] ... galbulam La[illegible] ... m, qui hodieq; nomen in[illegible] ... charadrium An[illegible] ... currentes facillimè [illegible] ... infra [illegible] ... ulo. ¶ [illegible] ... coniicio eam esse autem, [illegible] ... Italis *corus*. Hanc [illegible] ... nonnihil ad [illegible] ... nec [illegible] ... habet [illegible] ... accipiter aut [illegible] ... emq; par[illegible] ... ex luteo [illegible] ... maculas [illegible] ... quæ galli[illegible] ... aut [illegible] ... vngues breu[illegible] ... anterius [illegible] ... quod [illegible] ... *pvdeme* [illegible] ... charadrium putat [illegible] ... mede[illegible] ... & Ste[illegible] ... nec [illegible] ... pra [illegible] ... stolida & [illegible]pida, vnde homines etiam [illegible] ... inde obambulat, aliquando [illegible] ... quando [illegible] ... & si quid impedimento [illegible] ... potius quam a via re[illegible] ... et oculos, [illegible] ... lineas, non claudit [illegible] ... etiam nunc libera [illegible] ... Aquatica est, & in prata [illegible] ... paludes degit. audiui aliquando [illegible] ... etiam in domibus, mures captat. In [illegible] ... tanquam fistulæ ædere. Videtur [illegible] & morbus arq[illegible] ... rostrum & iris oculorum flau[illegible] ... colore in ea spectet [illegible] ... corpo[illegible] ... ex [illegible] colore pallescat. Hic igitur, nisi [illegible], charadrius Aristotelis [illegible].

[illegible] ... auem quę vulgò a Germanis quibusdam [illegible] Confluentiam [illegible] Brecher [illegible] pell[illegible] mures captare [illegible] etiam mustela nominatur a Carolo Fi[illegible], quod inui[illegible] ... murib[illegible] ... quæ an eadem sit charadrio nostro non possum asserere. ¶ Charadrius no[illegible] ... imminente tempestate perquam inquietus erat.

B.

[illegible] ... & voce [illegible] est, Aristot.

C.

Vox [illegible] ... et, dicatur [illegible], Aristot. A Procopio [illegible] etiam inter aues noctis & [illegible] ... vpupa & vespertilione [illegible]. ¶ Apud mare victitat, Aristot. [illegible] ... Atqui Aristophanes charadrium [illegible] ... fluuiatiles ad ciuitatem au[illegible] ... & charadræ, [illegible] quibus [illegible] nomen, vt grammatici quoq; testantur, fluuiorum [illegible] ... dicuntur, prærupta [illegible] ... circa [illegible] ... pas loca prærupta [illegible] ... Nihil igitur prohibet [illegible] ... mare & [illegible] aquas charadrium degere. ¶ Charadrius sulfure interimitur, Ælianus in[illegible] ... ex Æliano transcripsit, charadrium titano poto perire docet. *τίτανος* [illegible] ... interdum [illegible] ... plum significat.

An[illegible] est nocturna. *Aquatica.* *Sulfure ne[illegible]tur*

F.

[illegible] ... in aspectu, sed in cibo sumptum ab ictero liberare putant. *vide* mox in *G.* In [illegible] ... hæc auis menti [illegible] ... pura pronun[illegible] ... causam adfert Procopius interpre[illegible] ... Hebrarum amica [illegible] ... noctua & vespertilio.

In cibis interdicta.

G.

[illegible] ... m[illegible] ... si ab ægro vel conspici duntaxat [illegible] ... dicatur quam [illegible] ... et, & [illegible] ... Anc[illegible] ... non [illegible] ... author est, [illegible] ... Aristot[illegible] ... Charadrium [illegible] ... icteris

A[illegible] ... detur.

medetur.& si ictericus eum intueatur, refugit ille & auersatur oculis conniuens, non propt[illegible] remedij (vt quidam putant) sed quia contagione se affici sentit, transeunte in ipsum per o[illegible] rius affectionis ceu fluxu quodam, Heliodorus libro 3. Æthiopicæ historiæ & Simocatus. [illegible] auis eximio naturæ beneficio affecta est, nam si quis ictericus in eam acerrimè intueatur, illa [illegible] ne nictatione ex animo respiciat, sic affectum hominem suo obtutu ad sanitatem reducit, Ælianus. [illegible] betam aliquis aspiciens vtcunq; optimè coloratus, pallore tanquam ictericus afficitur: & rursus [illegible] drium intuens (χαραδριὸν τῶ γαλωῶ) liberatur, Philes.

H.

a. Χαραδριὸς quando auem significat, acuit vltimam. εἶδος ὄρνιθος μεταβαλλομένου εἰς τὰ προκείμενα, hoc est auis colorem rerũ obiectarum in se recipiens, (quanquam alij authores icteric[orum dunta]xat colorem ab eo recipi tradiderunt) pro charadra vero barytonũ est, χαράδριος (Erasmus legit [χαρά]δριον gen. neutro, forma diminutiua) Scholiastes in Aristophanem. Auium nomina in ος, quæ [syllabas] plures tribus habent, vltimam acuunt, vt χαραδριὸς, αἰγυπιὸς, Etymol. Χαράδρα, locus est i[n]qu[...] concauus, φαραγγώδης, a verbo χαράσσειν: [illegible] χαράδρα στοματοποιεῖται [illegible] stath. Concitant & charadræ melodiam quandam fluctibus suis, Scholiast. Aristoph. Χα[...] ὀνοματοποιεῖται [illegible] τὸ ἐν ταῖς χαράδραις διαγ[...]ειν, Idem. ¶ Varonum ac rupicum squ[...] dita rostra, Lucilius apud Festum: vbi an rupices charadrios intelligat, non constat.

Charadra locus concauus.

Charadrius auis vnde dicatur.

¶ Proverbium. Charadrium imitans, Χαραδριὸν μιμούμενος, dici solitum de dissi[mulante] rem vtilem occultante. Suidas refert hunc senarium scazontem ex Hipponacte, Καὶ μὴν [...] χαραδριὸν πιπράσκ, id est, Et num charadrion quasi venditor celat. (nos aliter distinximus [...]æ per[sonæ] in hoc versu loquantur.) Item Aristophanes in Auibus: Ἄλλως ἄρ᾽ οὗτος, ὡς ἔοικ[ε] Ἐμβὰς ἐκτώζει χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Alioqui vpupa, vt videtur, saltum ingressa abd[it] [se] c[hara]drion imitans. Quo loco interpres narrat huius auis vim medicam (&c. vide supra in [illegible] [E]rasmus. commodius videtur, vt charadrium imitans accipiatur pro latente vel occultato [in]star charad[rij] no[n] pro occultante. nam & charadrius ipse interdiu (vt diximus) latêre in cauernis, noctu prodire so[let].& cùm venduntur latent, occultanturq; a vendentibus. Ἐφρόνησεν τῷ χαραδριῷ μιμούμενος ἀξιοῖ δὲ [...] ἀποκρυπτόμενος, Scholiastes Aristophanis.

Prouerbiũ charadriũ imitans.

Socrates apud Platonem in Gorgia, quum Callinicen eò pellexisset, vt fateretur beatam vitam n[on] esse sitam in copia rerũ, sed in perpetuo influxu. nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec molestiam sentit, nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quam hominis: ita subijcit, Χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ λέγεις, ἀλλ᾽ οὐ νεκροῦ, οὐδὲ λίθου. id est, Rursus tu charadrij quandam narras vitam, non mort[ui] lapidisve. Marsilius vertit auem, quum Socrates videatur sentire de voragine, in quam quum pe[r]petuo decurrat aqua, nunquam tamen expletur. nisi forte charadrius auis est de numero voracium, quemadmodum & larus, vt hinc nomen inuenerit a charadra ductum, Erasmus in prouerbio iam recitato [Chara]drion imitans.

Charadrij vitã narras.

¶ Ab his quæ apud veteres de hac aue leguntur, recentiorum quorundam & obscuror[um] [scri]pta de eadẽ separatim proponere volui, quòd quædam sine authore & nugacia ab ijs tradantur. ¶ [Cha]radrius est auis garrula, Rodolphus in Leuiticum. Auis est tota alba, vt quidam ferũt, quæ in I[ndia] reperitur, (inuenta in Perside ab Alexandro,) sed illic quoq; rara, & atrijs regum requi[si]ta, [...] muli et capiendæ, insidientur propter augurium auxilium) quod ictericis ex ea præstatur, A[...] Charadrios auis regia est futuri præscia. nam si infirmum intueri recuset, mortis signũ est. si v[...] oculorum in faciem eius direxent, omnem ab eo morbum aufert, & volans aduersus Solem [...] morbum: ita vt & ipsa & æger seruentur, Kiranides & Physiologus, & Albertus fere similiter. Charadrius omne hominis ægroti malum intra se colligit, & in aere volans illic comburit atq; d[issipat], Author libri de nat. rerum. Infirmum moriturum non respicit: sed si valetudinis restituendæ spes [fue]r[it], aspectu suo omnem ab eo morbum ad se trahit, ita vt æger liberetur, auis ægrotet, & sæpe pro illo moriatur, Obscurus quidam Aristotelem falso citans: qui hoc etiam addit, Hæc auis habet os cr[ur]um in crure, cuius medulla oculos caligantes si quis illeuerit visus claritatem in eis promouet. Pars [int]erior femoris caliginem aufert ab oculis, Author libri de nat. rerum, & Albertus.

Recentiorum quorundam sententia de charadrio.

¶ Charadrij cor & caput gestatum, illæsum & innocuum ab omni infirmitate facit gestantem per omne tempus vitæ suæ, Kiranides. 50

DE CHLORIDE

A.

CHLORIS [dic]itur apud Aristotelem historiæ anim. lib. 9. cap. 13. vbi Gaza luteam vertit, c[...] (semel scilicet lib. 8. cap. 3. vbi chloris in numero earum est quæ vermibus pascuntur. nequ[e] alibi ab Aristotele memoratur) chlorida luteolam vertat, d[imi]nutiua vo[c]e Latina Græcã eiu[sd]em [for]mæ: chloreũ verò luteam vel luteum, vtrunq; historiæ anim. lib. 9. c. 1. Hinc decepti quidam re[c]en[tio]res chloridem & chloreum vel confuderunt, vel non rectè distinxerunt. Chloridem mirum est G[...] [...] vo[...]

Chloris et chloreus an eadem sit auis.

Chloris à viriditate dicta.



vertisse luteam, cùm vulgò nota auis sit & à viriditate vocetur Græcè, Volaterranus & Niphus Itali. quibus & ipse assentior. primum enim non probo quod Gaza luteam aut luteolam verterit, cùm chlorionem tamen reddat vireonem. quanquam scio χλωρὸν apud Græcos non de viridi tantùm, sed luteo etiam colore dici: & vitellum siue luteum oui eodem nomine vocari. deinde non aliquam lutei coloris auiculam, sed illam quæ a viriditate apud Germanos etiam denominatur, chloridem esse iudico: non ligurinum quam Germani ciselam vocant, vt Gyb. Longolius & Guil. Turnerus putauerunt, quòd illi acanthidis apud Aristotelem historia magis conuenire videatur. Vtrisq; obijci potest, quòd & acanthis & nostra à viriditate dicta seminibus vescantur, chloris vero Aristotelis vermibus. Sed nos aliam chlorin non inuenimus in præsentia: itaque distinguendi gratia moneo lectorem, ea quæ sequuntur omnia de nostra chloride intelligenda esse, quam & viridiam vocare libuit, vbi Aristotelis nomen non subijcitur. ¶ Nostra igitur chloris Italis appellatur *verdon* aut *verderro* aut *verdmontan*, alijs (ni fallor *zaranto*, *caranto*, aut *taranto*) alibi *frinson*, vt circa Tridentum. Lusitanis *verdelham*. Sabaudis *verdeyre*. Germanis Grünling / Grünfinck / alibi Kuttuogel / & circa Francfordiam ad Mœnum Tutter: alibi Rappsfinck / quia semen raporum edit. Illyris (ni fallor) *zeglolka*. Turnerus acanthidem hanc auem facit, & Germanicè interpretatur, Kirßfincke / melius puto scripturus Hirßfinck / id est miliariam. non enim cerasis, sed milio vescitur, vnde apud aliquos Hirßuogel appellatur. Idem Turnerus in epistola ad me scripta *kirßfincam* istam (id est chloridem nostram) putat esse thraupin. Anglicè *a grenefinche*. Auis quę Gallicè *verdier* dicitur, & Græcè chloris, vulgo hodie a Græcis assarandos vocatur, vt in quibusdam Gallię locis *serrant*, Bellonius.

Chloris à viriditate dicta.

Viridia.

B.

Chloris a colore partis suæ inferioris pallido (ochro) dicta, Aristot. atqui nostra chloris vt & ligurinus, quam alij chlorin putant, nõ infra tantum sed supra quoq; virent, nisi quòd pennas aliquot nigras in alis & cauda habent, ligurinus etiam in capite. Magnitudine alaudæ est, Idem. hæc magnitudo ligurino non conuenit, sed viridiæ. Videntur sanè hæ duæ aues tum natura tum corporis specie similes, magnitudine tantum differre. Grenefinca (viridia) nostra magnitudine passerem æquat. tota viridis est, præsertim mas in hoc genere, fœmina pallida est, Turner. Auicula quàm Itali *zaranto* vocant, (eadem, ni fallor, viridiæ nostræ) ligurino similis est, sed paulò maior, rostro lanusculo, minus viridis per dorsum, in pectore & sub alis egregiè crocea. nuces edit. vsus eius in aucupio nisorum.

Descriptio figuræ.

C.

Chloris vermiculis vescitur, Aristot. Viridia nostra inter spinas plurimum degit, & ex herbarum seminibus victitat, præcipuè carduorum maiorum & lapparum, vt auriuittis minorum, Turner. Raporum etiam semen edit, vnde a Germanis quibusdam Rappfinck appellatur. Chloris nidum sibi ex symphyto (quod magna difficultate & reperitur & effoditur, Ælianus) stirpitus euulso facit: sed stragulum subijcit ex lana & villo. parit autem quatuor aut quinq;, Aristot. Chloris nidulatur in arboribus, Wottonus. Chloridis in nido cuculus aliquando parit, Idem. *Vide* in Cuculo. Viridia nidulatur in arboribus ramis salicum aut prunorum siluestrium. Cantat amœne, Turnerus. Cantu & volatu libero est, Volater.

Cibus.

Nidificatio.

Cantus et volatus.

Mansuetudo.

D.

Viridia præ cæteris mansuescit Volaterranus. Cibum & potum è situlis haurire non recusat, Turnerus: attrahendo scilicet è cauea suspensas, vt in Carduele diximus.

H.

Luscinia apud Homerum χλωρηῒς cognominatur, quòd in locis viridibus versari soleat, vel quòd simul cum virescentibus plantis, id est vere appareat, vel propter colorem, Eustathius. ¶ Chlorites gemma herbacei coloris, quam dicunt magi inueniri in scyllæ auis ventre, Plinius.

¶ Est & Χλῶρις apud Homer. Odyss. λ. filia Amphionis (qui filius fuit Iasi regis Orchomeni & Pylij & Persephones filiæ Mij), mater Nestoris, Eustath. & Innominatus Scholiastes. hãc a Diana occisam

Χλωρηῒς luscinia dicta.

Chlorites gemma.

Chloris dicta est

filia Amphionis. Arcturi filia. Niobes filia. Nympha à Zephyro dilecta.

ferunt ob matris superbiam. Chloris Amphionis filia cursus certamine vicit in Elide ad Iunonis templum, Pausanias. Fuit & Chloris Arcturi filia, cuius meminit Plutarchus in libro de fluuiis. Item Chloris vna ex filiabus Niobes apud Io. Tzetzen. Apud Argiuos Latonæ simulacrum est: cui appositam virginis imaginem à pallore Chlorin appellant, Niobes filiam fuisse, & Meliboeam initio nominatam asserentes, Pausanias in Corinthiacis. Chloris nympha apud Textorem, cuius epitheta, Zephyritis, candida, verna, florigera. fingitur hæc à Zephyro dilecta & in vxorem ducta, cui ille in munus amoris ac violatæ pudicitiæ, omne ius in flores concesserit, & pro Chloride Floram vocauerit. itaq; dea florum habetur. Lampsacida: flores candida Chloris ubi, Claudianus. Est etiam Chloris mœcha vetula apud Horatium Carm. 3, 15.

Mœcha vetula. Grünlinger. Greßling.

¶ Viridiæ quam Germani Grünling vocant, similis est alia auis iisdem dicta Grünlinger, eadem (ni fallor) magnitudine, sed rostro vnco & viridior.

¶ Alia præterea Greßling, quasi graminea vocatur, dorso viridi, rostro albicante, magnitudine fringillæ, ventre albicante & fusco, cantu satis suaui.

DE CITRINELLA.



Tarin.

CITRINELLA in quibusdam Italiæ locis, vt Tridenti, nominatur auicula chloridi nostræ vel ligurino congener, pectore luteo seu citrino, capite cinereo. in caueis alitur propter cantū quo mirè excellit, præ omnibus huius generis ferino tantum excepto. papaueris nigri seminibus vescitur. Galli vocant *tarin*, & alibi (vt circa Auinionem) *tirin*, Neapolitani *lequila*, Turci *saré*, nostri Zitronle. Hanc si quis chloridem esse malit à flauo citrinóve colore partis inferioris, concedam. ¶ Capitur in altis Heluetiæ montib. & alpibus, vt retro thermas Fabarias.

Canaria.

¶ Similis huic est, vt audio, Canaria dicta auicula, quæ è Canariis insulis sacchari feracibus aduehitur, suauissimi cantus.

Auicula aurea. Gyrola.

¶ Auicula aurea, *vccello d'oro*, ab Italis dicitur, auicula parua instar citrinellæ, & admodum canora, aureo pectoris colore, vnde & aureola dici posset Latinè, ex Italia ad Germanos adfertur.

¶ Citrinellis etiam comparatur, aut ligurinis magnitudine & parum colore, auicula in quibusdam Germaniæ regionibus, vt Alsatia, *gyrola* (Gyrle) nomine. per onomatopœiam vt conijcio, cantu laudatissima. Serinus etiam auis de qua nunc scribam, alicubi Girlitz vocatur.

DE SERINO.



AVICULA cuius hæc icon est, cantu egregiè musico omnibus huius generis (etiam citrinellæ) prælata, Italicè, vt audio, *serin* vocatur, vnde nos etiam serinum diximus: Gallicè *cedrin*, haud scio an à colore citrino. nam ligurinum auiculam refert, & magnitudine & colore partim, pectore ac ventre scilicet ex viridi fuluescens: parte superiore partim eiusdem coloris, partim fusca. In primis mansuescit, & ad multos annos (tredecim aut quatuordecim) caueis inclusa alitur. Væneunt apud nos quæ cantu præstant, singulæ statêre duplici, aliæ sesquistatêre aut tetradrachmo. Germanicum eius nomen est Fädemle: & in Heluetia alicubi Schwederle (quamuis aliqui diuersam hanc esse auiculam volunt:) circa Francfordiam ad Mœnum Girlitz: vt alia quædam parua auicula huius generis in Alsatia *gyrola*. ¶ Non aliæ sunt, vt audio, *scartzerini* dictæ auiculæ, circa Tridentum capi, & ad Germanos deferri solitæ, a quibus Hirngrillen appellantur. suauiter cantillant: & fortitan nomen eis à continuo cantu factum. nam vt grylli in agris apricis & circa balnea ac fornaces cantu suo continenter vtuntur. aut fortè quòd vocem mirè flectant & varient ad suauitatem modulationis, quasi

Scartzerini.

quasi vi quadam intellectus & phantasiæ id faciant. nam & homines εὐφαντασιώτους, hoc est qui phantasia valent, gryllos cerebro continere vulgus dicit. est autem Hirn / Germanis cerebrum. aut potius quòd summa & argutissima vocis acutie cerebrum penetrare videantur. circa Francfordiam simpliciter Gryllen appellant. Itaque Latinè etiam gryllum aut gryllodum, & Græcè similiter γρύλλον ἢ γρυλλώδην, hanc auem appellemus licet. Capiuntur & in Germania apud Carinthios. Augustæ Vindelicorum simul vterq; sexus (canit enim vterque) trium staterum siue drachmarum duodecim pretio vænit, vt audio. Magnitudine sunt qua ligurini, vel paulò minores, sed minus lutei. Capiuntur etiã in Helvetiæ nostræ montibus ac syluis quibusdam, & circa Vocetium mõtem, & circa Bellinzonam. Auceps quidam apud nos cùm vtrunq; sexũ domi inclusum aleret, ita vt aliqua volandi libertas esset, pullos etiam ex eis habuit. sed aliquando cùm pro mare gryllo matem ligurinum adhibuisset, oua quidem nata sunt, sed ex quibus fotis nihil prouenit.

Gryllus vel gryllodus.

DE CHLORIONE SEV CHLOREO.

CHLOREVS, quem Theodorus quandoq; luteum, quandoq; luteam vocat, mea quidem sententia longè alia auis est, & maior quàm chloris. nam turtur & chloreus pugnant Aristoteli, & occiditur à chloreo turtur. Ad hæc chloreus & pipra dissident. oua enim inuicem exedunt, apud eundem Et coruus & chloreus pugnant, vt refert Plinius: nisi fortè exemplaria hoc in loco sint mendosa. In hoc genere lutearum nonnulli vireonem marem esse opinantur, Ælianus. Mihi sanè chloreos & chlorion Aristotelis vna eademq; auis videtur: quod inde etiam conijcimus, quoniam à chloreo turtur vincitur, chlorioni turturis magnitudo tribuitur. frequentius autem quatum magnitudo conuenit pugnant & committuntur. Plinium etiam video non distinxisse: Pugnant (inquit) coruus & chloreo, noctu inuicem oua exquirentes: qui locus translatus est ex Aristotelis historiæ anim. lib. 9. cap. 1. vbi Græcè legitur πίπρα καὶ χλωρεύς. Iam vt chloreum à chlorione recentiores quidam non rectè, vt ipse conijcio, separant: sic chloridem & chloreum confundunt, vt supra ostendi in Chloride A. Guil. Budæus, Gyb. Longolius, & Guil. Turnerus & alij quidam recentiores chlorionem auem interpretantur illam quæ vulgò *oriolus* dicitur, Gallis *lorion*, nobis Widewal: de quo nos inter picos agemus. Iidem Longolius & Turnerus diuersum à chlorione chloreum rati, Germanicè interpretantur Gälgorß / quem ego passerem spermologũ esse suspicor, & à Saxonibus vulgò Wonitz nominari. sic enim chloreum Eberus & Peucerus interpretantur, Turnerum scilicet sequuti vt in alijs plerisq;. ¶ Habent Itali auem quæ circa Bononiam *regalbulo* & *rigey* vocatur, quam in Galbula describam: & Germani habent quam à rostri figura cruciatam indigetant, nos Loxiam diximus: quarum alterutram potius chlorionẽ esse conijecerim quàm vel oriolum vel passerem spermologum nostrum: sed animus magis ad galbulam inclinat. ¶ ALSECRAH est auis viridis nota Damasci, Andr. Bellunen. hæc chloris ne an chlorion sit, inquirant quibus occasio fuerit.

Chlorus cum turture & coruo pugnat.

Chloreus & chlorion eadẽ est auis.

Galbula.

Loxia.

Alsecrah.

¶ Vireo (chlorionem sic Gaza reddit, nescio quàm rectè, cùm Plinius non viridem, sed totam esse luteam scribat hanc auem, & Gaza alibi chlûrin auiculã luteam & luteolam verterit, & similiter chloreum quem nos eundem chlorioni esse sentimus luteum luteámve) docilis & ad vitæ munera ingeniosus notatur, sed malè volat, nec grati coloris est, Aristot. non mirum autem si χλωρὸν siue viridem siue luteum colorem in hac aue ingratum dixerit, cùm eundem in chloride etiam improbarit. Et rursus, Vireo totus viridans (χλωρίων δὲ χλωρὸς ὅλος) ex obscuro est, (hoc Gaza de suo addidit.) Hyeme hic non videtur, sed æstiuo solstitio potissimum venit in conspectũ, discedit ex ortu arcturi syderis, Idem, Plinius & Ælianus. Magnitudine turturis est, Aristot. Vireo in luteæ genere mas, vitæ munerũ sciens est, simul & aptus ad quiduis discendum, ideoq; & laboris in discendo patiens, Ælianus. Chloreus, vulgò etiam gloreus siue grallus, de genere milui parui est, vt dicunt, Niphus ineptam Alberti sententiam secutus. nam pro chlorione Albertus habet glaro, & imperitissimè exponit genus milui parui, qui turturis pullos è nido rapere conetur, & impugnando parentem etiam aliquando interimat. Idem Albertus ex loco Aristotelis de hist. anim. 9. 15. pro chlorione habet florietus. hanc auem Auicenna (inquit) vocat *haudon* (aliàs *halydon*) imitatricem esse scribens gestuum humanorum sicut simia, & canitũ exercere persuauem: linguam extremam non habere acutã, praui coloris esse qui aliquantulum ad nigredinem pallidam declinet. Chlorioni hostis est crex. nocet enim & ipsi & pullis. ex flagratione (incẽdio) procreatam hanc auem fabulantur quidam, Aristot. ¶ Χλωρεύς, ἐρυθάκιον χλωρὸν, Hesych. & Varinus. Χωρεῖον, ἀγγεῖον κόπρου, id est matula vel receptaculum stercoris, & auis quædam, Hesychius. apud Varinum χωρεῖον per ω magnum in vltima scribitur. ego pro aue χλωρεῖον scribendum puto, pro matula (vel latrina fortassis) χωρίον. Χλωρεῖον, genus animalis, Suidas. ego potius χλωρεῖον legerim, genus auis. Φωχίων, auis quædam, Hesych. suspicor autem hîc quoq; χλωρεῖον legendum.

Vireo.

Descriptio chlorionis.

Crex hostis chlorioni.

CHYRRHABVS, χύῤῥαβος, auis quædam est, Hesychius & Varinus. Sigismundus Gelenius propter nominis similitudinem, eandem auem esse conijcit quam Germani *scarbum* vocant, quem inter mergos magnos descripsimus. Sed vbi descriptiones ipsæ desunt, nihil momenti adfert nominum similitudo.

Chyrrhabus.

DE CICONIA.



A.

Ciconia ab Hebræis chasida dicta est à pietate & benignitate.

CICONIAM Hebræi vocant chasida, חסידה, vt recentiores Iudæi ferè interpretantur, & Munsterus in Leuitico & Deuteron. & Iob 8. & Hierim. 8. transtulit. accedit etymologia pietate & benignitate insignem auem indicans, qualis ciconia apprime est. quio etiam certo tempore abit reditq́; quod Hieremias propheta illi tribuit. Quamobrem diuersas interpretũ opiniones miramur. nam Dauid Kimhi ex magistrorum sententia vulturem albũ interpretatur: *daiah lebana*, id est miluum album, vt P. Fagius interpretatur. hunc verò aiunt (inquit) *hasida* dictum, quòd faciat gratiam vel pietatem cum

cum sodalibus suis, distribuendo eis cibos suos. R. Salomon Leuitici 11. ea repetit quæ D. Kimhi transcripsit:additq; vulgò dici צרגוניא, ciconia: idem sentit Abraham Esra. Aquila, Symmachus, & Theodotion Zachariæ quinto (ubi alas mulierum quas Propheta per visionem vidit, alis comparat auis chasida, Munsterus miluum vertit) herodium verterunt. Hieremiæ octauo Symmachus & Theodotion vocem Hebraicam posuerunt, Aquila herodium vertit. Rursus septuaginta Leuitici vndecimo & Psalmo 104. herodium, Deutero. verò 14. pelecana, Zachariæ quinto epopa, id est vpupā: Hieremiæ 8. Hebraicum relinquunt (Hieronymo teste) ἀσιδὰ enim transtulerunt, vt & Iob 39. Hieronymus in Leuitico & Psalmo 104. herodium conuertit, in Deuteron. onocrotalum & Hieremiæ 8. miluum pro chasida, pro agur vero (עגור, de qua voce plura dicā in Grue A.) ibidem ciconiam. Symmachus 10 & Sexta æditio Psalmo 104. ἰκτῖνον id est miluum. Rabi Salamon Zachariæ 5. vulturem putat. Deuteronomij 14. Chaldæus interpres pro chasida habet *charadita* א חוריתא, quæ vox ad Græcam herodius alludit, (alias *cherata*, חורתא forte à candore, Fagius.) Arabs *zakid*, זקד, Persa Hebraicam vocem relinquit. Arnobius & Augustinus Psalmo 104. fulicam reddiderunt. Chasida (inquit Munsterus) auis est, quam translator noster vocat miluum & porphyrionem. Rabi verò Dauid & Abraham, dicunt esse auem magnā quæ nidificet in sublimioribus domibus & abietibus ac per singulas hyemes & æstates locum mutet. ¶ Vires quas fimo ciconiæ Dioscorides tribuit, Serapio illum locum transferens auis lacalic fimo adscribit, Albertus pro ciconia lalath habet. nimirum ex Auicenna, vbi transtulit locum ex Aristotelis historia animalium 9.13. quanquam ipse ciconiā hac voce significari nesciuit. Alibi etiam apud eundem (ex Aristotelis hist. animal. 9. 6.) *lacalach* pro ciconia scriptum inuenio. Sebastia-20 nus Munsterus in Lexico trilingui post Hebraicum ciconiæ nomen chasida, hæc etiam subiungit: *deuta* א דיותא: *chauartha*, א חורתא: *machuautha*, מחוותא & forte *machuata*, א מחותא: quæ ego omnia Chaldaica esse puto. *Alocolobri*, id est ciconia, Syluaticus.

¶ Græcis πελαργὸς dicitur, quod nomen etiam hodie seruant. Italis *cigogna* vel *zigognia*. Hispanis *ciguenna*. Gallis & Sabaudis *cicogne* vel *cigogne*. Germanis ein Storch vel Storck. Saxonicè ein Ebeher/ vt Turnerus refert. Rostochij & alibi in Germania Adebar vel Odeboer. Flandris Houare. Anglis *a storke*. Illyrijs *czsap*. Polonis *boczan*. Turcis *leglek*.

B.

Ciconiæ in Heluetia abundant, præsertim ijs in locis à quibus paludes aut lacus non procul distant. Transpadana Italia iuxta alpes Larium locum appellat, amœnum arbusto agrum, ad quem ciconiæ nō permeant sicuti nec octauum citra lapidem ab eo, Plin. In Fidenate agro nec pullos nec nidum faciunt, Idem. In Germania auis est notissima, Britannis verò plerisq; omnibus tam ignota est, quam *gans*. quæ omnium ignotissima. nec mirum, cum nusquā in insula nostra nisi captiua ciconia videatur. Auis est mediæ magnitudinis inter gruem & ardeam, pennis albis & nigris distincta: crura longa habet, rostrum gruinum, sed rubrum & crassum, Turnerus. Ciconia alas habet nigras, & caudam aliasq; partes albas, Albertus. Sunt qui ciconiis non inesse linguas confirment, Plinius. Hoc & Germani in grypho quodam insinuant, Ein Vogel ohn Zungen/ Der ander faugt seine Jungen/ rc. ¶ Ciconiæ cur habeat rostrum magnum & collum oblongum, meminit Galenus lib. 11. de vsu partium. Ciconia δολιχόδειρος est, (id est collo prælongo.) Rostrum ei rubicolor, rectum & orthogono acuto persimile. Linguam habet quidem, sed breuissimam. Pedes etiam vt rostrum rutilescunt. In pullis verò rostra simul ac pedes 40 fusco colore cernuntur, Gaspar Heldelinus. Crura ei procera & excelsa, Idem. Est Antuerpiæ ciconia Indica, rostro gibboso, alis rubris, pedibus anserinis: quæ vtrum Phœnicopterus sit dubitari potest. Ex literis cuiusdam ad Gesnerum.

Ciconia quibus in locis desit.

Anglis ignota.

Descriptio eius.

C.

Glotorat immensō de turre ciconia rostro, Author Philomelæ. Ciconias ferunt linguas non habere, verum sonum quo crepitant, oris potius quam vocis esse, Solinus. Ciconiæ quasi *cicaniæ* à sono quo crepitant dictæ sunt, quē rostro quatiente faciunt, Isidorus. Idem de voce ciconiæ clangere dixit. In Pythonos comæ congregatæ, inter se commurmurant, Plin. Extat Philostrati epistolium ad Epictetum huiusmodi: Εἰ κρότῳ ἀγάπης χαίρεις, καὶ τοῖς πελαργοῖς ἐπειδὰν παρόντες (forte παρόντας) ἡμᾶς κροτῶσιν, ἐγὼ δῆμον (δήμῳ) ποσῷ τῷ σωφρονιστέρῳ (scilicet κροτεῖν, aut lege σωφρονεστέρως) τῷ Ἀθηναίων, ὅσῳ μηδὲ αἰτῶ 50 σὺ μηδὲν ὑπὲρ τὸν κρότον. Hoc est, Si plausu remerario delectaris, ciconias etiam cum prætereuntibus nobis applaudunt modestius Atheniensium populo id facere putabis, quòd gratis & absq; mercede plaudant. Ciconiæ pulli vocem gauiis (vanellos puto intelligit) pressiorem parentum desiderio emittunt. porrò sono illō, qui siue arteriæ interioris vehementiore impulsu, siue (quod magis videtur) modulata linguæ rostriq; cōplosione æditur, certè vix est alius vel gratior, vel plausibilior. Hoc crepero sono ver prænunciat, coniugem salutat, gratias Deo factori eglottorat. Videtur autem hoc verbum (glottorate) ἀπὸ τῆς γλώττης factum, Gaspar Heldelinus.

De ciconiæ voce.

Glottorat ciconia.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium vim prouenire, vt nisi à ciconijs cōficerentur, incolas pellerent, Aristot. in Mirabil. Circa Alexandriā in sinistra Nili parte, fertili & herbosa, aues aquaticæ per hyemem collectæ videntur, quarum copijs campi & prata albent, præsertim ciconijs, quas Ægyptij meritò amant, eùm propter ranas quas illic nimis abundè nascentes ciconiæ consumunt,

Serpentibus, ranis, aliisq; venenatis animalib. vescitur.

rum quia ſerpentes etiam integros deuorant, Bellonius. Ciconia duo maximè loca victus quærendi gratia infrequentat, ſtagna ſcilicet & prata. E ſtagnis lacubusq́;, adde etiam paludibus, varia quidem & multa animalcula, ſed præcipuè omnis generis ranas mira celeritate comprendit, comprenſa ſtatim iactu quopiam non fallente in fauces deijcit, deiectas ſtomacho recondit. Verum eas modo ranas infenſius inſectatur, quæ regni ſui (aquarum) terminos egrediuntur. Cæterum prata ea potiſſimum frequentare inſueuit, quæ in conuallibus aut locis irriguis iacent, quod genus Græci βαθυλειμῶνας (ſic habet liber impreſſus) vocãt: inde lacertas, cherſydros aliosq́; ſerpentes, ranas calamitas, aliasq́; pratorum peſtes capit, maximè autem cicinias (cæcilias, id eſt cæcos ſerpentes) quibus vnicè delectatur, ſectari ſolet, Gaſp. Heldelinus. *Serpente ciconia pullos Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta*, Iuuenalis: qui arguẽs Romanos quorum liberi tales euadebant, quales a parentibus inſtituebãtur memorat naturã ciconiæ eiusq́; pullorum. Ii enim à teneris aſſuefacti colubris veſcuntur. Ciconia circa lacus & paludes degit, ranas, bufones, angues & piſces comedens, Turnerus. Multifariam ſerpentibus inſidiatur, eosq́; deuorat & alia venenata animalia, nec inde perit: bufonẽ verò non niſi in magna fame guſtat, tanquã præ cæteris venenoſum, Author libri de nat. rerum.

De eiuſdẽ greſſu. ¶ Quædã in ingreſſu ante ſe pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plin.

Volatu. ¶ Ciconia volans pedibus tanquã gubernaculo nauta, curſum moderatur: porrectisq́; in caudam quæ breuior illi contigit, pedibus per magnũ aera contendit, Gaſp. Heldelinus.

Dormiẽdi ratione. ¶ Cur grus, ciconia, & aliæ quædã aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieron. Garimbertus quærit quæſtione 51.

Nidificatione. ¶ Neq́; enim hirundines & ciconiæ, quæ in Italia pariunt, in omnibus terris pariunt, Varro. Apud Germanos in ſummis tectis, aliquando in ipſis ſummis fumarijs nidulantur, Turnerus. Nunquam nidos extruunt, quin lychniten dictum lapidem imponãt, quaſi facem adhibentes vt oua fœtum producant, & ſerpentes nidis non appropinquent, vt aquilæ aëtiten, Philoſtratus in vita Apollonij. Turdi vt non aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, &c. Varro. Ciconia primo protinus aduentu veterem nidum repetit, quem ſi quidem ſaluum & incolumem inuenit, collectis hyberno ſitu ſordibus ſtatim repurgat, inſtauratq́;. ſin ſæuiore aliqua ventorum tempeſtate deiectum cernit, ramentis illico vndiq́; ex agris paluſtriq́; vlua comportatis, poſſeſſionem ſedis nouo nido occupat. Pomeria primum rotunda ſciotherico (quod vulgus Mathematicorum concauum vocat) valde ſimilia figit, mox ædificat, deinde conſtabilit. Poſtremò ſi quid diſtortius horret, admirabili quadam roſtri induſtria in ordinem componit. Nidificat autem in æditioribus ædium faſtigijs, aut aridis proximè, idq́; rarius, arboribus, Gaſp. Heldelinus.

Coitu. ¶ Veneri non alibi indulgent quàm in nido.

Partu. Incubitu. Oua triginta non amplius diebus fœmina, quatuor, anſerinorum tum magnitudine tum colore ponit: quæ quamprimum, variatis quidem vterq́; vicibus, plumis fouent. Obit autem pater incubandi munus tantiſper, dum illa ſibi per ouum cibum quærat. Incubitum, niſi aſperior tempeſtas impediat, ſpatio menſis, vt plurimum abſoluunt, Gaſp. Heldelinus.

Migratione & locorum mutatione. ¶ Ciconię quo nam è loco veniant, aut quo ſe referant, incompertum adhuc eſt. E longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo: illas hyemis, has æſtatis aduenas. Abituræ congregantur in loco certo: comitatæq́; ſic, vt nulla ſui generis relinquatur, niſi captiua & ſerua, ceu lege prædicta die recedunt. Nemo vidit agmen diſcedenuum, cùm diſceſſurum appareat. nec venire, ſed veniſſe cernimus: vtrunq́; nocturnis fit temporibus. Et quamuis vltra citráve peruolent, nunquã tamen aduenisse vſquam, niſi noctu exiſtimantur. Pythonos *comen* vocant in Aſia patentibus campis, vbi congregatæ inter ſe cõmurmurant, (vbi primo aduentus ſui tempore ciconiæ aduolant, Solinus:) eam quę nouiſſimo aduenit lacerant, atq́; ita abeunt. Notatum, poſt idus Auguſtas non temere viſas ibi, Plin. Simulatq́; ciconiolæ in pennas integras excreuere, iamq́; alarum firmiore ope leniter ſpirante aura, nido ſe tullere, mox proxima nido tecta circumuolare audent: deinde libero etiam cælo ſublimes ludere ſuſtinent. Poſtremò cùm finitimas ciconiarum ædes obuolitantes, ad alarum facienda pericula euocant: id quod idibus Iunij faciunt (eo enim tempore nidos primum egredientes deſerunt, euolantq́; ac reuolant. accedit quòd è pratis ipſę quod ſumant ductu inſtinctuq́; parentum venantur) tum inquam, ſolertiſſima quadam ingenij perſpicacitate profectionis tempus obſeruant. eſt autem ſub æſtatis exitum circiter idus Auguſti, (circiter diem aſcenſionis Mariæ) Gaſp. Heldelinus. Et rurſus, Idibus Auguſti ciconiæ iuuenesq́; ſenesq́;, collecto agmine pulcerrimo, iter laborioſum illud pernocte luna ingrediuntur. Priuſquam verò mare traijciunt, omnes quas quidem agri noſtri enutrere, Atheſim Galliæ flumen, non ita procul ab Sextinianis aquis, ſeu (vt alijs placet) Seſtianis aris, nimirum vbi Marius Cimbros ferro fudit, congregantur. Illic habitis inter ſe publicis cõcionibus commurmurant, exercitũ luſtrant, cognitionibus diem vnum aut alterum traducunt, iudicia grauiter exercent: & ſi quam tardatior ſegnities morata eſt, aut adulterij crimen conuicit, eam communibus ſententijs diſpungunt occiduntq́;. Cæterum abitutę aquilonis ſecundum flatum prudenter expectant. qui ſimulatq́; pronior incidit, tum ceu legẽ prædicta die abitum maturant. Auium multa genera locum ita mutant, vt certum ſit vnde & quò ſe recipiant: ciconiæ verò vnde veniant, quò reuertantur, non ſatis conſtat. Quidam ex Lycia volare aiunt, alij ex Æthiopia, quo loco inchoata exundatione Nili fœcundatur Ægyptus, Oppianus in Ixeut. Ciconiæ hyeme latent, Ariſtot. hyeme ſub aquis conduntur, Fulgoſus. nidos eoſdem repetunt, Plinius. Audio ciconias cum gruibus (non ſimul ſed diuerſis temporibus) iniurias frigoris fugientes,

mutatione

mutatione cæli solum vertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cùm illas, tum has, sicut homines, domum, probè nidos suos recognoscere, Gillius ex Æliano. Vulgus agreste & rapa post ciconiæ discessum malè seri putat: nos omnino post Vulcanalia, & præcocia cum panico, Plinius. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, Albertus. In Heluetiam ad nos aduentare solent circa octauum calend. Martij. Ciconiæ quæ æstate in Europa sunt, magna hyemis parte vt in Ægypto, sic etiam circa Antiochiam (iuxta Amanum montem) degunt, Bellonius. Et rursus, Cùm circa Abydum essem vicesimo quarto die Augusti, ingentem ciconiarum vim conspexi, quæ ad tria vel quatuor millia accedere videbatur. Volabant illæ a Russia & Tartaria, & Hellespontum agmine decussato tranuersum trajciebant. Et cùm supra Tenedum insulam essent, longo per anfractus tractu se conuertebant, donec in circulum omnes colligerentur. inde priusquam longius à faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas supra viginti se distribuebant, & se inuicem versus meridiem sequebantur. Haud equidem adfirmare ausim, quòd quidam authores sunt hybernis in Africa ciconias diebus delitescere, perinde vt apud nos gauias (vanellos, vt conijcio, sic vocat) hirundinesq; factitare ferunt: & cùm has tum illas (id est gauias & hirundines) aspera hyemis tempestate, in cauas se ad mare stipites cõdere, folijs aridis muscoq; obtectas velut demortuas latere vulgò aiunt. Sed hoc ne modo, an in longinquioribus Aphricæ terræ montium recessibus ciconiæ lateant, tanquam incompertum in medio relinquimus, Gasp. Heldelinus. Ciconias ex Africa vsq; ad nos proficisci, multorum non incerta opinio persuadet, Idem. Circiter x. calend. Martias ciconia mas aduentare consueuit, Idem. Et rursus, Ciconia mas verno aduentu coniugem suam ad summum decem dies anteuertit. Tum nido, si forte violatum inuenerit, reparato, coniugem solicitus expectat. ea aliàs prius, alias decima demum nocte, perluni scilicet, aduentat. Huius ille aduentui mirè gratulatur & alis applaudit. Vbi autem nido etiam accepit, dij boni, quæ dulcissima salutatio? quanta ob felicem aduentum gratulatio? quos applausus? quos complexus? quam mellita cernas oscula? Atq; interim lenes quoq; susurri quidam audiuntur. Ciconiæ aduentus cum aliis omnibus gratissimus est, quòd dura hyemis tempestate sint leuati, tum maximè illis qui angusta contractaq; paupertate premuntur. is certè qui primus ciconiam venisse aduertit, in quemcunq; incidit pleno ore Homeri illud decãtat, Δός μοι εὐαγγέλιον ὅτι ἔαρος ἦλθε πελαργός, Idem. ¶ Mox primo vere pelargi (id est ciconiæ) simul gregatim pergunt: vt & aliæ aues, anseres feri, anates, aliæq;: quæ ab Ægypto, Libya & Syria aduolant, & in Lyciam ad flumen Xanthum perueniunt. vbi prælium committunt cum coruis, cornicibus, colis (κολοιοὺς, id est graculos intelligo) vulturibus & quibuscunq; carniuoris. Nam hæ quoq; præsciunt tempus, & eodem adueniunt omnes. Tum pelecanorum (lego pelargorum, vel pelargorum & pelecanorum, vt inferius quoq; legitur) exercitus in altera ripa fluminis aciem instruit: corui autem & vultures aliæq; carniuoræ in altera consident. Totum verò sextum (videtur locus corruptus) mensem in pugna expectant. sciunt enim dies in quibus aggressio futura est: qua facta clamor ad cælum vsq; auditur, & in flumine sanguis vulneratarum auium apparet, ac pennæ plurimæ euulsæ decidunt, quibus Lycij lectos suos farciunt. Finito iam conflictu dilaniatas reperiunt innumeras aues, cornices aliasq; carniuoras, & ab altera parte non paucos pelargos & pelecanos. Quòd si (pelargi &) pelecani vicerint, conijcitur inde tanquam ex certo signo, abundantiam omne genus frugum futuram: sin carniuoræ, ouium & boum & aliarum quadrupedum fœcundus prouentus expectatur, Kiranides. Sed cornices ciconiis inimicas esse parum est verisimile, si verè ab aliis scribitur non aliter quàm iisdem ducibus eas migrare, vt in *D.* referam. *Pugna cũ alijs auibus carniuorũ.*

¶ Videtur ciconia caput perquam rheumaticum habere. nam de rostro eius aqua subinde extillat, & magis hyeme, Author libri de nat. rerum.

D.

In ciconia admiramur ingenium & prudentiam, iustitiam, gratitudinem, temperantiam, & naturale in alias quasdam aues odium. Primò igitur de ingenio ac prudentia ipsarum, de reliquis deinceps dicendum.

¶ Quòd certis temporibus vno in loco congregatæ discedant ac reuertantur ciconiæ, vtrunque clam & noctu, & alia quædam ad ingenij earum admirationem pertinentia, in *C.* retulimus. Ambrosius & Magnus Basilius tradunt ciconias iamiam commigraturas non aliter quam collecto proficisci agmine: ac velut per tesserarios, militiæ quadam imagine, tempore pronũciato, pariter moueri omnes, mirè seruatis ordinibus, ceu nec agminis coactor desit. Cæterum ducendi functionem cornices subire, quæ illas & dirigant, & turmis quodammodo stipatricibus consectentur eatenus, vti vel aduersus inimicas aues munimento haudquaquam contemnendo esse credantur, ac periculis subire propriis non suam bellandi aleam, Cælius. Cornices eas (ciconias) duces præcedunt, & ipsæ quasi exercitus consequuntur, Isidorus. *De ciconiæ ingenio & prudentia.* *Cornices ciconias ducũt.*

Ciconiæ cæteræq; aues cum vulnus per pugnam acceperint, origanum (Gaza *cunilam* vertit) plagæ imponunt, Arist. Græcè legitur, Οἱ δὲ πελαργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ὀρνίθων: atqui Ælianus non quasuis aues hoc facere scribit, sed præter ciconias perdices tantum & palumbos: Plinius ciconiam tantum. Ciconiæ in vrbes vastatas non veniunt, vt in Philostrati epistolis legimus, his verbis: Οἱ πελαργοὶ ταῖς πεπορθημέναις πόλεσι οὐκ ἐποικοῦσι, χειλῶν πεπαυμένων φεύγοντες. ¶ Ciconias audio cùm primũ adueniunt nidũ aliquoties lustrare & circumuolare antequã ingrediantur. Ciconiæ nidos suos quotan- *Ciconiæ vulneri accepto origanum imponũt.*

Vnum ex pullis deiicunt domino loci ubi nidificant de eorum. nis repetunt, & vnum è fœtibus suis domino loci, sub quo fœtificant, deplumatum quasi tributum, vt fertur, deijciunt: sed fortè caussa magis est tædium nutriendi. Quinimò, vt vulgò dicitur, pro decimis deijciunt deo ius suum seruantes. In cuius signum Thuringiam, vbi decimæ non dantur, non intrant, neq; inhabitant, vt experientia docet, Author libri de nat. rerum.

De earundem gratitudine & pietate erga parentes. ¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etsi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, sed sola bonitate naturæ ad id impellantur. Iidem parentes amanter suos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendus cibum cōparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandus fœtus conuertunt, & ad volandum pullis imperitis duces sunt. Herodios & pelecanos similiter facere audio, Ælianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Erasmus Rot. in prouerbijs) apud Græcos est mutuam officij vicem rependere, maximè nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut institutus: vt si liberi parentes ætate fessos vicissim alant foueantq;: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconia nanira sumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, vt liberi parentes alant aut vinciantur. ad id respexisse videtur Homerus Iliad. δ. cùm ait, οὐδὲ τοκεῦσι Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν, id est, Nec nutricandi officium genitoribus vnquam Persoluit charis, breueat illi contigit æuum. Animantium reliqua tantisper amant agnoscuntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera. vna ciconia parentes senecta defectos vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. quorum posterius laudatur in Ænea, cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur puella, quæ matrem captiuam complureis dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt author est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum est ac violentum, atq; adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho. Diuus Basilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem allusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cùm pollicetur sibi curæ futurum, illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi, Significat igitur puerū fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Aristophanes in Auibus. Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est, Nobis quidem auibus peruetusta lex viget, Ciconiarum inscripta tabulis, vt simul Ciconia parens educauerit suos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci vocabuli,) & iam volucres euaserint, Pulli vicissim nutriant patrem suum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profectò venustius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate. Καὶ θαῦμα. Εἴγε ἐστὶν χαὶ ἀντιπελαργεῖν, id est, si nos Latini olim Græcorū literis educati, nunc Græciam velut anum atq; effœtam vicissim suas doceamus literas. Porrò huiusmodi officium quòd vicissim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν seu γηροτρέφειν & γηροκομεῖν. Extat in hanc sententiam huiusmodi senarius, Γέροντας βίωσεις γηροβοσκεῖν τοὺς γονεῖς, id est, *Viuax eris senes parentes confouens*, Hæc omnia Erasmus. Ciconias genitorum senectutem inuicem educare inuulgatum est, (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς,) Aristot. vnde apparet Aristophanis Scholiasten & Suidam nō recte habere, Aristotelem simpliciter hoc verum esse asserere. Genitricum senectam inuicem educant, Plin. Eximia illis inest pietas. etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ a pullis suis inuicem aluntur Ita enim impensè nidos fouent, vt incubitus assiduitate plumas exuāt, Solinus. Pelargici nomi ab Aristophane dicti sunt quasi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubētur. id quod in iure quoq; cautum est. Ideo in sceptris regijs antiqui ciconiam sculpere solebant in summo, in infimo autem hippopotamum animal improbissimum, significare volentes iustitiæ obnoxiam esse (ἀσεβὲς τι πᾶν) violentiam: cuius iustitiæ symbolum est ciconia, quæ parentes senio confectos alere, humerisq; gestare in volatu creditur, Budæus ex Aristophanis Scholiaste vt apparet. Ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀποδιδόντων. ἀντιπελαργώσις, Suidas & Varinus. A ciconiæ pietate ductum est verbum antipelargeῖν. hoc est promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia huiusmodi gratiarū relatio, Budæus in Pandectis. Apud Æsopum pelargus ab agricola captus dimissionem orans, Sum (inquit pelargus auis pientissima, quæ meis parentubus obsequi soleo. eosq; non deseruo vnquam. Quæ causa est vt Ægyptij hieroglyphica litera pietatem scribentes, ciconiam pingerent. Petronio Arbitro pietati cultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambrosius auem piam appellat. Erat apud Baetus Io. Baptista Pius è libro 5. Hexameron hæc recitat. Aues non erubescunt reuerendi senis membra portare. est enim vectura pietatis. quod eousq; frequenti testificatione percrebuit, vt cōgruæ mercedem remunerationis muneretur. nam Romanorum vsu auis pia vocatur. Quodq; vix vnum perat consulto senatus delatum dicitur, istæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum oportuit in iudicio prædicari. Habent etiam vniuersorum suffragia. Habent etiam retributio beneficiorum ἀντιπελαργώσις nominatur. Pelargos enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomen accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ vocabulo nuncupetur, Hæc ex Ambrosio Bapt. Pius, qui idem ἀντιπελαργεῖν

Antipelargia.

Pietatis symbolū erat apud Ægyptios ciconia.

Lati

Latinè interpretatur redhostire. Æneam pium à Vergilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniã patrem succollauit, vt ciconiæ patrem seris annis inuolucrem succollare solent, Franc. Syluius in epistolas Polinani. Parentes senes & ad volatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant vt nutriantur. & si cæci fuerint, cibum eis ingerunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt βαδίζουσι Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur & incessu volatuq; ab eis iuuantur, Io. Tzetzes: vel si Græcè mauis, Πελαργοὺς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ οἰκεῖα, καὶ τῇ βαδίσει [illegible] σιμαργοῦσι. Ciconia dicitur auis pia. cũ enim seniores pennis amissis victum sibi quærere neq[illegible]eunt, iuniores rigida genitorum membra refouentes cibum eis procurant, donec pennæ validiores subnascantur, Author [illegible]bri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt, [illegible]berus & Peuc[illegible]s. Ferunt autem *lalath* (id est ciconiam) parentes autumno nutrire, vt vêre nutrita est ab eis. al[illegible] eos non prius quam senecta c[illegible]hausti sint a prole nutriri sentiunt, Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quod [illegible]n in senectutem parentes alere differt, sed statim vt per ætatem volare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Ælianus. Ægyptiorum sapientes vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantũ & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commẽtarijs Iudæorũ. Genitores pullos, si forte spurca tempestas, aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant, obtegunt. Simul ac parẽs progeniem paruam reuisens ad dulcẽ nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciũt. atq; interim etiã λαρυγγίζοντες glotteraturiunt, colla porrigunt, hiãt. tum parens quicquid immenso labore illo suo animalculorum venata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo viua omnia condiderat, egerit: egesta pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans, cuiusq; in os velut præmansum inserit: eumq; laborem piũ tantisper sibi sumit, dum pulli per se cibu ore collatũ capere possunt. Gasp. Heldel.

Merops statim vt volare potest parẽtes alit.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Ælianus) ipsæ etiam bestiæ retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & ceteris in rebus ex maximè rato fœminarum genere fuit. & verò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quę vt viuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è vita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, vrbanas commorationes, & domum, in qua mortuum vidisset maritum, adeò malè odit, vt præ mœrore ad sepulchri monumentum, vbi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum volatum experientibus, vnus & infirmissima ætate & alarum, debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordẽ pullo præbuit. nam & vulnus obligauit & medicamentis & cibo potioneq; adlubitus cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atque iam ad volatum confirmatum, è manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ vitæ præmium mulieri debere, anno post cum ad vernum soleni fortè apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atque humili volatu proxime ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde in tecto subsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid istuc esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & radiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit. vbi vero ciconiam comprehendisset, & vulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset, Hactenus Ælianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expressit: Mirabilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis ædendum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confregisset, eaq; in nidum transuersa, vt poterat, se reciperet, a mulieribus quæ claudicantem viderant, restituta est & cum cæteris auolauit. Sequenti deinde anni vêre cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exh[illegible]lar[illegible]set: mox e rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ab pedes mulierum euomuit, quodquidem illę gratitudinis ergo fieri intellexerunt, Huic plane similis est historia, quam doctissimus vir Iu[illegible] Goblerus I. [illegible] ad nos perscripsit, his verbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium vicemq; ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim nõ procul a patria mea (*Sanctgoarinum* vulgus appellat) in ciuitate quõdam imperij libera Wesalia superiore, quod sæpe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, vt ciconia nidum in cuiusdam ciuis tecto haberet, in quo per multos annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, vt quæ a nemine domesticorum (pio patrefamilias ita cauente) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq; nidum repetere solebat. Habuit autem in more præter cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq;, siue (quod verisimilius est) natura ad hoc ipsum inuitante, vt bis quotannis, nimirum sub veris & autumni tempus pridie ferè antequam auo-

De grata accepti beneficij memoria, quæ in eadem aue obseruata est.

Aliud exemplum gratitudinis earundem.

Vnum ex pullis domino loci vbi nidificant deijciunt.

nis repetunt, & vnum è fœtibus suis domino loci, sub quo fœtificant, deplumatum quasi tributum, vt fertur, deijciunt: sed fortè caussa magis est tædium nutriendi. Quinimò, vt vulgo dicitur, pro decimis deijciunt deo ius suum seruantes. In cuius signum Thuringiam, vbi decimæ non dantur, neq; intrant, neq; inhabitant, vt experientia docet, Author libri de nat. rerum.

De earundem gratitudine & pietate erga parentes.

¶ Magna cura ciconiæ exacta ætate parentes alunt, etsi humanis hoc facere legibus nullis iubentur, sed sola bonitate naturæ ad id impellantur. Iidem parentes amanter suos fœtus curare dicuntur: Cuius rei hoc testimonium est, quòd pullos qui per ætatem è nido nondum euolare queunt, cum aliunde ad eos alendos cibum cõparare nequeunt, esculenta quæ prius ederant, euomunt, atq; in educandos fœtus conuertunt, & ad volandum pullis imperitis duces sunt. Herodios & pelecanos similiter facere audio, Ælianus. Ἀντιπελαργεῖν (inquit Erasmus Rot. in prouerbiis) apud Græcos est mutuam officij vicem rependere, maximè nutricandi fouendiq; eos, à quibus aliquando fueris enutritus aut institutus: vt si liberi parentes ætate fessos vicissim alant foueantq;: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptum quæ Græcè pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciantur. ad id respexisse videtur Homerus Iliad. δ. cùm ait, οὐδὲ τοκεῦσι Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰὼν, id est, Nec nutricandi officium genitoribus vnquam Persoluit charis, breue at illi contigit æuum. Animantium reliqua tantisper amant agnoscuntq; parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera. vna ciconia parentes senecta defectos vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. quorum posterius laudauit in Ænea, cui inde pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuam compluteis dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt author est Suidas, antiquitus in regum summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentiam cohibere. nam hippopotamus animal efferum est ac violentum, atq; adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho. Diuus Basilius etiam ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem allusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cùm pollicetur sibi curæ futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi, Significat igitur puerũ fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuò foueat. De ciconiarum pietate meminit & Aristophanes in Auibus. Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος Παλαιὸς, ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν. Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων, Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est, Nobis quidem auibus peruetusta lex viget, Ciconiarum inscripta tabulis, vt simul Ciconia parens educauerit suos Ciconiadas, (pullos, imitatione Græci vocabuli,) & iam volucres euaserint, Pulli vicissim nutriant patrem suum. Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profectò venustius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate. Κἄν ποτε θαῦμα Φίγεινοι τὴν χάριν ἀντιπελαργήσωμεν, id est, si nos Latini olim Græcorũ literis educati, nunc Græciam velut anum atq; effœtam vicissim suas doceamus literas. Porrò huiusmodi officium quòd liberi vicissim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicunt, γηροβοσκεῖν seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc sententiam huiusmodi senarius, Ἔχων γυναῖκα, βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς, id est, *Vinax eris senes parentes confouens*, Hæc omnia Erasmus. Ciconias genitorum senectutem inuicem educare inuulgatum est, (θρυλλεῖται παρὰ πολλοῖς) Aristot. vnde apparet Aristophanis Scholiasten & Suidam nõ rectè scribere, Aristotelem simpliciter hoc verum esse asserere. Genitricum senectam inuicem educant, Plin. Eximia illis inest pietas. etenim quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ a pullis suis inuicem aluntur Ita enim impensè nidos fouent, vt incubitus assiduitate plumas exuãt, Solinus. Pelargici nomi ab Aristophane dicti sunt quasi ciconiariæ leges, quibus liberi parentes alere iubẽtur. id quod in iure quoq; cautum est. Ideo in sceptris regijs antiqui ciconiam sculpere solebant in summo, in infimo autem hippopotamum animal improbissimum, significare volentes iustitiæ obnoxiam esse (ὑποτάττεσθαι) violentiam: cuius iustitiæ symbolum est ciconia, quæ parentes senio confectos alere, humerisq; gestare in volatu creditur, Budæus ex Aristophanis Scholiaste vt apparet. Ἀντιπελαργεῖν, παροιμία ἐπὶ τῶν τὰς χάριτας ἀντιδιδόντων: καὶ ἀντιπελάργωσις, Suidas & Varinus. A ciconiæ pietate ductum est verbum antipelargẽin. hoc est promerentibus gratiam in tempore referre, & antipelargia, huiusmodi gratiarũ relatio, Budæus in Pandectas. Apud Æsopum pelargus ab agricola captus dimitti orans, Sum (inquit) pelargus auis pientissima, quæ meis parentibus obsequi soleo. eosq; non desero vnquam. Quæ causa est vt Ægyptij hieroglyphica litera pietatem scribentes, ciconiam pingerent. Petroniu Arbitro pietati cultrix epitheto decoratur. Diuus quoq; Ambrosius auem piam appellat. Et verba eius Io. Baptista Pius è libro 5. Hexameron hæc recitat. Aues non erubescunt reuerendi senis membra portare. est enim vectura pietatis. quod eousq; frequenti testificatione percrebuit, vt cõgruæ mercedem remunerationis inuenerit. nam Romanorum vsu auis pia vocatur. Quodq; vix vni imperatori consulto senatus delatum dicitur, istæ hoc aues in commune meruerunt. pios enim filios patrum prius oportuit in iudicio prædicari. Habent etiam vniuersorum suffragia. nam retributio beneficiorum ἀντιπελάργωσις nominatur. Pelargos enim ciconia dicitur. Virtus itaq; ab his nomen accepit, cum relatio gratiarum ciconiæ vocabulo nuncupetur, Hæc ex Ambrosio Bapt. Pius, qui idem ἀντιπελαργεῖν

Antipelargẽin.

Pietatis symbolũ erat apud Ægyptios ciconia.

Latine

Latinè interpretatur redhostire. Æneam pium à Vergilio appellari ideo scribit idem Baptista, quoniã patrem succollauit, vt ciconiæ patrem seris annis inuolucrem succollare solent, Franc. Syluius in epistolas Polinani. Parentes senes & ad volatum inualidos, filij suis alis huc illuc gestant vt nutriantur: & si cæci fuerint, cibum e[illegible]erunt, Kiranides. Ciconiæ aues piæ parentes senio affectos suis alis gestantes incedunt βαδί ζον., Scholiastes Aristophanis, Suidas & Varinus. Ciconiæ à sua prole aluntur & i[n]cessu volatuq; ab[illegible]uantur, Io. Tzetzes: vel si Græce mauis, Πελαργὸς τρέφουσι τὰ τέκνα τὰ [illegible] βαδίσ[illegible]. Ciconia dicitur auis pia. cũ enim seniores pennis amissis victum sibi quærere nequeunt, iuniores frigida genitorum membra refouentes cibum eis procurant, donec pennæ validior[es] [re]nascantur, Author libri de nat. rerum. Parentes senes alunt & pastum educunt, Eberus & Peucerus. Ferunt autem *lalath* (id est ciconiam) parentes autumno nutrire, vt vêre nutrita est ab eis. alij eos non prius quam senecta exhausti sint a prole nutriri sentiunt, Albertus. Merops eò iustior ciconijs existimanda est, quod non in senectutem parentes alere differt, sed statim vt per ætatem volare potest, hoc ipsum exequitur. iustitia enim & pietate omnibus auibus præstat, Ælianus. Ægyptiorum sapientes vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis, verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus. Quantum temporis ciconiæ impenderint fœtibus educandis, tantũ & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur, Paulus Fagius è commẽtarijs Iudæorũ. Genitores pullos, si forte spurca tempestas, aut ingentibus procellis imber effundatur, explicatis alis, ceu fomentis quibusdam amicis, ne algeant, obtegunt. Simul ac parẽs progeniem paruam reuisens ad dulcẽ nidum appulit, ciconiolæ suaui quodam sibilo aduentum congratulantur, escamq; rostulis, tanquam osculis eliciũt. atq; interim etiã [illegible] glottcraturiunt, colla porrigunt, hiãt. tum parens quicquid immenso labore illo suo an[i]culorum venata est, torto retortoq; gutture, è stomacho, quo viua omnia condiderat, egerit: ege[stum] pulchro certoq; ordine singulis suum dimensum dispensans, cuiusq; in os velut præmansum inferit: eumq; laborem piũ tantisper sibi sumit, dum pulli per se cibũ ore collatũ capere possunt. Gasp. Heldel.

Merops statim vt volare potest parẽtes alit.

¶ Gratam accepti beneficij memoriam (inquit Ælianus) ipsæ etiam bestiæ retinent. Tarentina mulier, nomine Heracleis, & ceteris in rebus ex maximè raro fœminarum genere fuit. & verò ab omni stupro integram castamq; se marito conseruauit: quippe quæ vt viuentem eum studiosè & diligenter coluisset, sic posteaquam è vita excessisset, se fidissimam & ab omni libidine continentem humato coniugi præstans, vrbanas commorationes, & domum, in qua mortuum vidisset maritum, adeò malè [o]dit, vt præ mœrore ad sepulchri monumentum, vbi sepultura affectus ille esset, miserrimè commoraretur. Hæc igitur fœmina cum æstiuo anni tempore ciconijs pullorum suorum volatum experientibus, vnus & infirmissima ætate & alarum, debilitate delapsus, alterum crus fregisset, eiusmodi casum intuita, se cognito morbo, misericordẽ pullo præbuit. nam & vulnus obligauit & medicamentis & cibo potioneq; adhibitis cicatricem obduxit, & ad incolumitatem perduxit, atque iam ad volatum confirmatum, e manibus dimisit. Hic admirabili quadam naturæ intelligentia non ignorans se conseruatæ vitæ præmium mulieri debere, anno post cum ad vernum solent fortè apricantem eam, quæ sibi benignè fecerat, perspexisset, demisso atque humili volatu proximè ad ipsam profecta, in eius sinum lapidem euomuit, deinde i[n] tecto subsedit. Cuius facti admiratione commota Heracleis, dubitabat quid [ho]c esset. Cum igitur lapidem intus alicubi deposuisset, nocte insequenti somno soluta, eum fulgere, & [r]adiatam domum tanquam immissis facibus ex eo splendere perspexit. vbi vero ciconiam comprehendisset, & vulneris cicatricem percepisset, hanc agnouit eam esse quam miseratione commota curauisset, Hactenus Ælianus. Eandem historiam breuius & paulò aliter Oppiani in Ixeuticis paraphrastes hoc modo expressit: Mirabilis omnino & solertis ingenij sunt, siue iniuria cauenda, siue gratitudinis ædendum aliquod signum fuerit. Nam & hoc accidisse fertur: Cum quidam ciconiæ crus lapide confregisset, eaq; in nidum transuersa, vt poterat, se reciperet, a mulieribus quæ claudicantem viderant, restituta est & cum cæteris auolauit. Sequentis deinde anni vêre cum redijsset ad eundem locum (agnoscebatur autem ex claudicationis signo) & mulieres conspectu sui, ceu quæ libenter apud ipsas diuerteret, exhilarasset: mox è rostro oblongo egregiam & pretiosam gemmam ab pedes mulierum euomuit, quod quidem illę gratitudinis ergo fieri intellexerunt. Huic plane similis est historia, quam doctissimus vir Iustinus Goblerus I. C. ad nos perscripsit, his verbis: Præter pietatis erga parentes laudem Gesnere, quam ciconijs & natura & historia ab antiquo tribuit, etiam re ipsa compertum est, hospitalitatis officium vicemq; ciconias agnoscere beneficio suo, & compensare. Contigit enim no procul à patria mea (*Sanctogoarinum* vulgus appellat) in ciuitate quõdam imperij libera Wesalia superiore, quod sæpe audiui auos & maiores meos mihi commemorare, vt ciconia nidum in cuiusdam ciuis tect[o] haberet, in quo per multo[s] annos ex more oua excluderet, & pullos nutricaret. Tanto autem tempore eadem auis benigni hospitis clementiam experta, vt quæ a nemine domesticorum (pio patre [illegible] ita cauente) infestaretur, quotannis suo tempore & auolare & redire, eundemq; nidum repetere solebat. Habuit autem in more præte[r] cæteras sui generis aues hæc bestia, siue hospitis frugi & modesti humanitate ducta, siue commoditate loci ædiumq;, siue (quod verisimilius est) natura ad [i]d ipsum inuitante, vt bis quotannis, nimirum sub veris & autumni tempus pridie ferè antequam auo-

De grata accepti beneficij memoria, quæ in eadem aue obseruata est.

Aliud exemplum gratitudinis earundem.

laret, & postridie cùm rediret circum limen ac porticum domus hospitis sui volitaret, & stridenti rostro se præsentem velut indicaret, semper lætabundo ac ceu applaudente gestu voceq; a patref[amilias] [illegible] hâs accepta ac rursus dimissa. Hac cùm iam multis annis inter auem & hospitem consuetudo [illegible] tandem aliquando ex more sub autumnum auolatura ante ad porticum domus obstrepero im[petu] ferretur, ac crepitanti rostro ceu hospiti valedictura insolentius aliquanto gestire visa est, cui bene [illegible] tus herus amico ore auem quasi alloquens iubet vt salua & incolumis redeat. Sub ver ig[it]ur [illegible] dum reuersa bestia ex more hospitem in foribus ædium rostri crepitu salutat, ac mox ante ped[es] radicem magnam recentis zinziberis è gutture exerens tanquam gratulabunda collocat, ro[str]o plurimum obstrepero, in symbolum hospitalitatis. Admiratus hospes peregrinum & inform[e] quodammodo munus accipit, & vicinis videndum præbet, certo cognoscentibus gustando veram ac viridem zinziberis esse radicem. Et quandoquidem hactenus apud multos dubium fuit, & quodam modo incompertum (inter quos etiam Plinius est) quonam è loco veniant, aut quo se referant cic[oniæ], vel ex hoc facto constabit, calidas eas terras & vltramarinas, vbi zinziber hodie nasci dicitur, cùm [a] nobis auolant, petere. Verum & hoc exemplo qualicunq;, si non aliud certe nos admoneri arbitrarer inter homines etiam cùm pietatem tum hospitalitatem plurimi fieri oportere.

Aliud itē exemplū eiusdē gratitudinis.

¶ Extat & aliud luculentum super ciconiarum mirifica gratitudine exemplum in Ixeuti[cis Op]piani: In Italia (inquit) vt fertur, cum serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni fœturam similiter perdidisset, ciconiæ tertio demum an[no r]euersæ, nouam quandam auem & prius non visam, (quæ breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum [lon]gnum & acutum ensis instar a capite exerebat) secum adduxere, indicata nimirum et fœtus calamitate sui, siue pollicitationibus vllis siue verbis vt opem ferret instigatam. Nam vtrum aues & anima[lia] aliæ, suum inter se colloquium nobis ignotum misceant, in dubium vocari potest. Auis hæc, non d[el] absoluto ciconiarum fœtu, coniuncta eis non erat: pullis verò iam exclusis cùm parentes ad com[pa]randum pullis au[t] q; custodi victum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, vt serpenti obsi[steret]. Serpens igitur paulò pòst progressus è latibulo, pullos aggreditur: & licet ab aue custode rostro im[pe]teretur, non statim recessit, sed erectus corpore, caudæq; innitens, se opponebat: & secundo iam [...] spiris inuoluere custodem frustra moliebatur, vtcunq; plurimis se flexibus insinuaret. nam facile eua[de]bat auis in sublime se recipiens. Sic dum ille perdere, hæc seruare pullos annituntur, plurimis ta[n]dem ille vulneribus confossus iacuit: at non impune. auem enim in conflictu dentibus venenatis ad[f]læsit, vt omnes ei pennæ defluerent. Cum verò reuertendi tempus appetijsset, ac reliquæ ciconiæ ia[m] auolassent parentes cum pullis seruatis, vt beneficij memores se declararent, tantisper mansere, donec nouis ei pennis renatis simul auolarent. Hæc Oppianus.

De earundem castitate & temperantia.

¶ Ciconia riuali inuidia laborare fertur: Nam cum in Cranone Thessaliæ eximia forma mul[ier] cui nomen esset Alcinoë, a coniuge peregre profecto domi relicta, stupri consuetudinem cum seruo quodam fecisset, hoc quidem ipsum ciconia intelligens seruiles iniurias in dominum non f[erens] quo minus quàm mox facto impetu eum sensu oculorum orbans, iniuriam in dominum illa[tam] vlcisceretur, Ælianus. Ego hanc virtutem potius castitatis quam riualem inuidiam in hac aue [...] rim. Nam vt Author libri de natur. rerum scribit. non dubium est cic[o]n[iæ]s castitatis sectatri[ces] fœdusq; coniugij inuicem seruare. Fertur enim quod in eminentiori loco domus cuiusda par ci[conia]rum habitarit: vnde mare ad pastum recedente, freque[n]ter alius mas adueniens fœminam ad coitu polluebat. At illa statim eminus in fonte se mergebat, sic scelus adulterij per aquæ lauacrum [tol]lens, maritum proprium deludebat. huiusmodi factum dominus habitationis frequenter ad[uertens] quadam die post adulterium eam a fonte ne lauaretur prohibuit: nec mora, masculus à pastu [rediens] in fœmina sua scelus adulterij deprehendit, & in præsentia [di]ssimulans abijt. Reuersusq; secu[m] maximam multitudinem secum adduxit quæ fugnæ [...] teram aggressæ miseram crudeli [...] runt morte.

Tempestatē præsentit ciconia.

¶ Ciconia tempestatem præs[enti]unt, quæ sicubi [...] imminet, tum ante se medium [...] ambobus pedibus [...] nam alternis alias insistens quiescit [...] confestim sistit, pennas intus dis[...] strum in pectus condit, vnde & plumas, ceu barbam prominent, vultum demissum eo obu[...] se tempestas ventus aut imber ingruit. quod si in angulis aut marginibus nidi temere insiste[ret] vi tempestatis præcipitaretur, Gasp. Heldelinus.

De naturali eiusdē odio in creces. Aquilas. Vespertiliones.

¶ Ciconia & crex, aues sunt inimicæ, Gillius ex Æliano, nescio quam rectè. nam Philes qu[i] omnia ex Æliano mu[tu]atur, vt scribit: Ἔχθος γε μὴν ἐς κοινὸν [...] ας μέγα Μακροῖ πελαργ[οῖ] [...] φοινικόρις (lego χρ[...]) id est, Ciconiæ & creces mergis admodum infensæ sunt aues. Sed fieri pot[est] eandem ob caussam propter quam mergos oderunt, (tanquam eodē victu piscibus scilicet, viuentes coniycio) ipsæ etiam inter se inimicæ sint. Ciconia aquilas etiā insequitur tempore quo pullos nutri[t] alias rapaces aues: quibus obsistere si sola nō valeat, aduocat alias, Albertus. Aquila & ciconia ca[usam] pugnæ habent quòd vn[a] comedit oua alterius, Idem. sed Aristoteles sittam scribit aquilæ hostē esse eius oua frangere. Herodius (sic vocat aquilam germanam) altissimè volat, ita vt aues omnes fu[giant] nam si magnæ aue[s, u]t grues & ciconiæ, sublimius ea volarent, rostrorum acie eam conficerent, [Al]bertus. Ciconia non modo magno vespertilionis odio tenetur, sed hæc etiam illius, Ælianus.

Ciconi[a]

Ciconiæ ouis suis perniciem molientes, vespertiliones sapientissime vindicant. Cùm hæ itaq; solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio vtuntur ciconiæ: Platani folia in nidos suos inferunt, (quod & Zoroastres in Geoponicis confirmat) ad quæ accedẽtes vespertiliones, torpore comprehẽsæ, perniciem afferre non queunt. Ciconiæ serpentum hostes sunt, Isidorus. *Serpẽtes.*

E.

Aduenæ aues sunt, quæ certo anni tempore à nobis auolant, certo redeũt, quas cùm in auiario amputatis pẽnis longioribus cludimus, inter mãsuetas & domesticas viuere discunt, feritatemq; exuũt, vt grues & ciconiæ, Gyb. Longolius. ¶ Qui sibi meruit, noctu præsertim dormiens, à venenosis animalibus, nutriat circa se grues, pauones, cygnos, Auicẽna: sed Bellunẽsis pro cygnis ciconias reponit, quod probo. ¶ Ciconia aduentus sui testimonio veris initium denotat, D. Ambrosius. ¶ Ex ciconiarum cũ carniuoris auibus conflictu in Lycia, si ciconiæ cum suis vicerint, frugum fertilitas futura præsagitur: sin carniuoræ, pecorum prouentus abundans speratur, vt supra in *C.* ex Kiranide recitauimus.

F.

Ciconia in vetere Testamento inter aues mensis impuras censetur: quanquam illic Hebraicam vocem *chasida* alij aliter interpretantur, nos omnino ciconiam esse credimus, vt in *A.* docuimus. Cornelius Nepos scripsit ciconias magis placere quàm grues, cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit attigisse, Plinius. Ciconiæ pullos apponere mensis instituit Rufus Prætorius, vt apud Porphyrionem legimus, Grapaldus. Ciconia etiam pietati cultrix Nequitiæ nidum in caccabo fecit meo, Petronius Arbiter. Ciconiam pauci nunc velint tangere, nedum esse, ob pastum credo quem è serpentibus & luridis bestiolis colligunt. caro eius eadem ferè quæ gruis est, Planna. Idem hanc auem elixari iubet. Mihi aliquando ciconiæ pullum gustanti caro mollis & humida visa est, Ibidem. ciconiam & gruem Baptista Fiera in cœna sua, tanquam graues cibos improbat. Ibis (inquit) in antiquos redeatq; ciconia luxus, &c. remedij quidem causa ciconias aliqui esitabant, vt dicetur in *G.* Ciconiæ in cibo nõ laudantur, Tragus. Caro ciconiæ neruosa, grossa, & ad digerendum dura, sed tamen bene digesta, multum nutritiua Ant. Gazius. melancholicum generat succum, Auicen. *De Ciconiarum esu.*

G.

Ciconia assa elixave si semel anno edatur, vêre incipiente antequam aduolet (auolet) ad bellum, innocuum & illæsum seruabit quod ad neruos & articulos eũ qui comederit. Fugient enim ab eo podagra, chiragra, gonagra, ischias, arthritis, opisthotonus, & quæcunq; neruorũ passiones sunt & articulorum, Kiranides. ¶ Ciconiæ pullum (elixatum, Marcell.) qui ederit, negatur annis (multis, Marcell.) continuis lippiturus, Plinius & Marcellus. Si pullum ciconiæ in olla rudi clausa vsseris, habebis cinerẽ illum pro collyrio ad nebulam oculorum, & lachrymarum epiphoram & trichiasin. Quod si collyriũ liquidum malueris, mellis acapni quantum sufficit, vt inungi possit, addito, Kiranides. Pelagonius aduersus omnes morbos (aduersus pestem) efficacissimum puluerem credit esse, si pullũ ciconiæ nondum adhuc stantẽ, (volantem,) sed iam plumas habentem viuum in cacabũ (ollam testaceam) mittas, & gypses (gypso illinas.) perustumq; vapore furni, in puluerẽ redigas, & tritum vitreo vase custodias: (& cum opus fuerit) grande cumulatumq; cochleanum cum vini sextario (cum vino) animalis faucibus infundas, donec recipiat sanitatem, Vegetius de art. Vet. 1. 17. & Hippiatrica Græca cap. 4. In ventrem pulli ciconiæ exenterati necdum volantis imponito vnciam camphoræ cum drachma ambræ optimæ: & extillantem chymico artificio liquorem colliges, ita vt pro coloris mutatione vasa quibus liquor excipitur ter mutes. Hi faciem purgant & nitidam reddunt, sed postremus præcipuè, Andreas Furnerius in Gallico libello de decoratione naturæ humanæ. Oleum ex ciconijs vtilissimum ad inungenda membra paralytica, à Leonello Fauentino his verbis describitur: Ciconia exenterata & deplumata in sufficiente modo olei communis discoquatur donec carnes ab ossibus separentur. Tum carnes per se contritę ac denuo in eodem oleo coctæ exprimantur. hoc oleum adseruato. habet enim eundem vsum cum viperino oleo ad paralysin, Leonellus Fauentinus. Aliud ad idem: Pullum ciconiæ rostro sub alam inclinato suffocabis puluino imposito: deinde (incisum nimirũ minutatim) in alembico rosario stillatitium ex eo liquorem colliges: & primum membra paralytica decocto cancrorum absq; sale ablue, deinde liquore è ciconia collecto inunges: atq; hoc alternis facere aliquandiu perges. Aiunt quosdam omnino resolutos, contractos & claudos huius remedij vi egregiè restitutos esse. neruos enim extendit & dirigit, Innominatus in libro manuscripto. *Remedia ex ciconia integra.*

¶ Ciconiæ viuæ neruos de pedibus, cruribus & alis aufer: qui podagricos & chiragricos, similes similibus alligati, sanant, Kiranides. Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & à multis comprobatum: Neruos onagri, & apri, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus, sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorem leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit, non amplius alligabis, sed vbi rursus dolorem senserit: ac miraberis, quòd neq; dolor, neq; aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodũ multos attonitos fieri cõspicimus, vbi pedes fluxionibus tentari desierint. Nonnulli verò ciconiæ neruos alijs non cõplicant, verũ retinẽt, mittuntq; in phocæ pellẽ, ac illigant chordis seorsim absq; neruis ciconiæ plicatis. pedibus *Ex neruis.*

ægri ſimiliter illigant dextros dextris, ſiniſtros ſiniſtris, cùm Luna eſt in occaſu, vel in ſigno ſterili, & Saturnum ingreditur, Trallianus lib. 11.

Ex ventriculo. ¶ Contra venena omnia ciconiarum ventriculus valet, Plinius. Echinus (id eſt interior membrana) de ventriculo cicotiæ, lotus in vino & in vmbra ſiccatus tritusq́;, bibitur cum vino diluto aqua marina aduerſus venena mortifera, Kiranid. Tradunt aliqui ventriculum ciconiæ vel eius cerebrum cum vino diluto ſumptum, additis duobus granis ſpicæ nardi curare venenum cuiuſcunque naturæ, Ferdinandus Ponzettus. Nec capræ nec oues peſte inficientur, ſi ex ciconiæ ventriculo aqua intrito ſingulis cochleare vnum infuderis, Quintilij Geop. Canem à peſtilentia ſeruat puluis ventriculi ciconiæ, ſolutus in aqua, inq́; canis os iniectus. idem facit ius elixi eiuſdem ventriculi canis ori infuſus, Blondus. Furunculis mederi dicitur ventriculus ciconiæ ex vino decoctus (& impoſitus,) Plinius. *Ex inteſtinis, felle, fimo.* ¶ Inteſtina eius in cibo ſumpta colicos ſanant & nephriticos, Kiranides. ¶ Fel inunctum viſum acuit, Idem. ¶ Ciconiæ fimum ſi ex aqua hauriatur, comitialibus prodeſſe credunt, Dioſcor. Nonnulli ciconiarum fimum potum orthopnoicis auxiliari aſſerunt, Ægineta. Fugienda eſt materia omnis eiuſmodi quæ difficulter comparari poteſt. qua occaſione complures validiſſimas vires talibus materiis teſtimonio adſcribunt ſuo, ceu non facile redarguendi. velut qui ciconiarum ſtercus comitiali morbo mederi ſcriptitant. Verum quanquam hoc multis aliis quæ ſcribunt, longè ſit parabilius, curioſum tamen eſt, vt taceam falſum eſſe, quod de illo eſt proditum. Nam quidam iis qui talia memorant, credulus, epoto hoc ſtercore nihil adiutus eſt. Nam & antequam experiare promiſſorum prauitatem ac falſitatem ipſi qui talia ſcribunt, detegunt. Nam cum multis modis difficulter homines ſpirent, nec quòd omnibus conferant adſcribunt, nec quòd his aut huic. Tametſi ſunt inter eos qui talia ſcriptitant, qui nõ ſimpliciter dyſpnϾ, hoc eſt difficilis ſpirationis, ſed orthopnϾ talia eſſe remedia dicunt, nempe ciconiæ ſtercus, noctuæ ſanguinem, vrinam humanam & alia his abſurdiora, &c. Galenus lib. 10, cap. 27. de medic. facul. Vnguentum multa experientia cognitum, inueteratæ etiam podagræ accommodatum: Stercoris ciconiæ quadrantem cum pari axungia tritam illinito. Vtere, nec cuiquam patefacito. multos enim ſeruauit, Aetius 12, 44. Idem à Nicolao Myrepſo præſcribitur, hiſce verbis: Emplaſtrum ciconiæ omnino podagricos ſanans, habet ſtercoris ciconiæ, adipis ſuilli veteris, ſingulorum ſelibram. Fimum ciconiarum, ſed de nido ipſo dum ciconiæ pullos habent, ſumes, & cum axungia vetuſtiſſima permiſcebis & conteres, atq; emplaſtri modo pedibus appones, efficaciter podagram ſanabis, Marcellus empiricus. Ciconiæ fimum cum hyoſcyami foliis & lactucæ ſylueſtris, podagricis prodeſt, Kiranides. *Ouis.* ¶ Oua ciconiæ cum vino ſoluta, denigrant capillos. oportet autem cum paſta (farina ſubacta) frontem & oculos operire, ne liquor defluens has partes tingat. Capilli iam tincti, ablui debent, & oleo irino inungi, aut omphacio in quo ſolutus ſit adeps vrſinus vel aprinus, Kiranides. Auicenna oua auis *alhabari* (tardam Bellunenſis exponit) item oua *alocloa* (aliàs *aloclach*: ciconiam intelligo, quæ aliàs *lalath* & *lacalit* dicitur Arabicè) capillos denigrare ſcribit.

H.

Etymologia. a. Ciconiæ quaſi *cicaniæ* à ſono quo crepitant dictæ ſunt, Iſidorus. Κικώνια, auis ſic dicta memoratur in Lexico Varini, non alia nimirum quàm ciconia Latinorum. Ciconias Germanis Storcken dictas, παρὰ τὴν στοργὴν, hoc eſt à mirabili illo affectu & amore quo parentes prolem proſequuntur, & proles illos viciſſim, Gaſp. Heldelinus pulchrè diuinat. *Homonyma.* ¶ Sed huic operi exigendo quaſi quandam machinam commenti maiores noſtri regulam fabricauerunt, in cuius latere virgula prominens ad eam altitudinem, qua deprimi ſulcum oportet, contingit ſummam ripæ partem. id genus menſuræ ciconiam vocant ruſtici, Columella lib. 3. *Ciconia genus menſuræ.* Telonem hortulani vocant lignum longum, quo hauriunt aquas (è puteis.) hoc inſtrumentum Hiſpani ciconiam vocant, eò quòd imitetur eiuſdem nominis auem, leuãtem ac deponentem roſtrum dum clangit, Iſidorus. *Item inſtrumentum quo hauritur aqua è puteis.* Organon quo ex puteo hauritur aqua celonium inuenio appellatum: ciconiam quidam Latinè dicunt, Cælius. Κηλώνειον, τὸ γεράνιον, Suidas, cum ει diphthongo in penultima, idem rurſus eandem vocem cum iòta ſimplici in penultima, equum admiſſarium, ἵππον ἐπιβατήριον, interpretatur. Sed Heſychio κήλων admiſſarius eſt, ὀχευτὴς ſimpliciter: Celonium verò tum per diphthongum, tum per iòta ſimpliciter, lignum quo aqua hauritur, ἀντλητήριον ξύλινον, & κήλων quoq; ἄντλημα. Et ſanè videtur κήλων vox primitiua eſſe, κηλώνιον diminutiua, vt melius per iòta tantum ſcribatur. etſi Varinus cum diphthongo ſcribat, & antepenultimam per ο breue, deriuans à κάλον, quod eſt lignum, & verbo νεύειν, τὸ ἀνανεῦον καὶ κατανεῦον ξύλον. interim tamen geranium, id eſt inſtrumentum hauſtorium paruum interpretatur, quaſi vocem diminutiuam agnoſcẽs. Κηλώνιον equum admiſſarium idem dictum ait παρὰ τὸ κήλον, quod eſt calidum, ego παρὰ τὸ κήλων legerim, quod poëtis feruidum ſignificat, & ignis epithetõ eſt. Euſtathio κήλων aſinus admiſſarius eſt, & per metaphoram etiam homo libidinoſus, a verbo κηλῶ quod demulcere & delectere ſignificat: & κηλωνεῖον lupanar, à verbo κηλόω κηλώσω, cuius turpis ſignificatio ſit. Et forte tum κήλων pro libidinoſo, proq́; admiſſario iumento, tum verbum κηλῶν pro συνουσιάζειν, (vt videtur,) metaphoricè à ſordida plebe ſic dicta ſunt, διὰ τὴν ὁμοίαν κήλωνι ἀντλητηρίῳ κίνησιν περὶ τὸ συνουσιάζειν, vt κηλῶν ſit Græcis quod ceuere Latinis. Nos lignum illud oblongum, quod alteri in terram infixo tranſuerſum imponitur, vt anteriore ſui parte (cui funis cum vrna appenditur) ceu roſtro gruis ciconiæve inſtar nutans, in puteum demittat, vrnam, renuensq́;

nuensq; extrahat, vocamus ein Brunnenschwenckel. Aliqui simpliciter perticę oblongæ absolutę, funē cum vase appendunt, & perticam manibus demittunt in puteum: quam ipsam quoq; aliquis celonem vel celonium dixerit, vt & perticam illam qua per canalem in puteo inserta (instrumēto quasi sentina nauium exhauritur) aqua per eundem canalem regurgitat: Et forte hoc est quod Hesychius scribit, κύλων ὁ ἐν τῇ ... λεγόμενος. Isidori verba qui hoc instrumentum telonem vocat, Siponnnus etiam repetit: Sed eruditi quidam tollonem potius vel tollenonem vocandum coniiciunt. Nam tolleno, genus est machinæ, vt ait Festus, à tollendo dictum, quo trahitur aqua in alteram partem prægrauante pondere, à tollendo dictum. Collectis rursus animis in arietes tollonibus libramenta plumbi aut saxorum, stipitésve robustos incutiebat, Liuius 8. belli Maced. Vel tollenonum haustu rigandos, Plinius lib. 19. Heus sic tolloni gratia? cape hanc vrnam tibi, Plautus Rud. Tolleno describitur a Vegetio 4. 21.

Tollo vel tolleno genus machinæ quo trahitur aqua.

¶ Πελαργὸς ciconia Græcis dicitur, vocabulo composito ex contrarijs. nam πελὸν (oxytonum) nigrum seu liuidum significat (vt & πελιδνὸν, vel πελιὸν: vnde πελιώματα, liuores, vibices, sugillata,) & ἀργὸν album, Eustathius, Suidas, Etymologus. Διὰ τὸ ἴχειν πτερὰ μελάντερα ἢ λευκά, Suid. lego, μέλανα καὶ λευκά, vt & Eustathius habet in Iliad. λ. & Etymologus. Πελαργὸς pro πελαργὸς poeticum est, *rho* litera omissa, Etymologus. Κίκωψ, ciconia, vt Gelenius in Lexico symphono scribit. ego hanc vocem nusquam reperio. Proxima quidem huic vox est cucupha, κουκουφά. scribit autem in Hieroglyphicis Orus Ægyptios gratitudinē significantes, cucupham pingere. vbi Mercerus interpres in Obseruationibus suis cucupham, ciconiam esse coniicit. sed quærendum an forte vpupa sit, quæ ipsa quoq; à pietate in parētes celebratur, eoq; nomine apud Ægyptios in honore est, vt Ælianus refert. Erodium auem, ἐρωδιὸν Suidas ciconiam esse putat, aut ciconiæ similem: nos omnino ardeam esse suo loco ostendimus. Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur: qui eam stultè eandem ciconiæ facit. sed & recentiores quidam ibidem cum ciconia confundūt. Insula Heroum è regione Borysthenis fluuij sita vocatur etiam Leuce, ab auibus albis. nam πελαργοὺς λευκὰς aues albas Eustathius illic interpretatur. intelligit autem fortè (inquit) laros albos, vel secundum alios ciconias.

Πελαργὸς vnde dicta ciconia.
Κίκωψ.
Cucupha.
Ibis à quibusdam cum ciconia confunditur.

¶ Epitheta. *Candida pennis ciconia*, Ouidius 6. Metam. Glotorans, apud Textorem. Ciconia etiā grata peregrina hospita, Pietati cultrix, gracilipes, è tota Istria (Crinitus & alij legunt chotalistria, quod placet,) Auis exul hyemis, titulus tepidi tēporis, Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo, Petronius Arbiter. ¶ Μακροὶ πελαργ., Philes. Ζάρκας, epitheton ciconiarum, Hesychius. sed videtur potius peculiare in aliqua lingua ciconiæ hoc nomen substantiuum esse. ad Germanicum sanè Storch alludit.

¶ Derisum aliquem digitis dextræ manus in vnitatem collectis veluti ciconiæ rostrum effingunt, & manum post tergum eius motitantes derident. Persius, *O Iane à tergo quem nulla ciconia pinsit.* Vnde paulò post posticam sannam appellat: *Posticæ occurrite sannæ*, hoc est derisioni quæ post tergum fit, Perottus. A ciconia fit ciconinus, vt ciconinum rostrum, Idem.

De derisione quæ post tergū fit ciconiæ rostro digitis efficto.

¶ Πελαργιδεῦς Aristophani & Æliano dicuntur, ciconiarum pulli: vt ἀετιδεῦς aquilarum. Suid. Videtur autem forma patronymica. Πελαργιδεὺς, ὁ τοῦ πελάργου (malim πελαργοῦ, cùm rectum πελαργὸς oxytonum ferè semper ab eruditis scribi inueniam) γόνος, Varinus in Λαγωός. ¶ Πελαργὸς, genus vasis fictile, Hesychius: nimirum à figura rostri prominentis. vnde & alembica vulgò dicta, hoc est vasa rostrata, in quibus vapores per halitum vi ignis euecti è vasis subiectis (cucurbitas vocāt) in liquorem densantur, & cauo limbo excepti per rostrum destillant, non ineptè pelargos aut ciconias nominaris. Λάϊνον, λίθινον, πελαργόν, Hesychius: denotans fortè eiusdem figuræ vasis genus lapideum. Varinus nihil tale habet. ¶ Ὀρειπέλαργος, id est ciconia montana inter aquilas dicta est. ¶ Pelarginis herba, πελαργῖτις, ac si ciconiariam dicas, nominatur apud Galenum de comp. med. sec. locos lib. 9. cap. 2. sect. 3. inter remedia splenicorum ex Asclepiade. propinantur eius tritæ cochlearia duo cum aceto mulso. Cornarius fatetur se ignorare quæ herba sit: quod & ipse fateor, coniicio tamen geranium primum esse, quod inter nomenclaturas Dioscoridi adscriptas pelonitis etiam nominatur. quanquam nulla ei ad lienem vis attribuitur. Vasorum quidem quæ semina includunt figura, vt gruis rostro confertur, vnde gruinaria dicitur, ciconiæ etiam rostro rectè conferri potest. quare & à Germanis ab vtriusq; auis rostri similitudine appellatur, Storchenschnabel/Kranichschnabel. Πελαργᾶν Pythagoras significabat τὸ νουθετεῖν consulere & admonere, Suidas & Varinus. Πελαργοχρῶτες νῆες apud Lycophronem dicuntur naues ciconiarū coloribus tinctæ, hoc est atro & cādido discretis, Eustathius & Varinus in Μίλτος. A Lycophrone naues ciconias appellari crediderim, quòd vt hę superiore corporis parte albis, inferiore nigris sint pennis: ita naues albo velo vtantur, cætera parte propter picem, qua oblinuntur, nigra, Gasp. Heldelinus. Pelargicæ, id est ciconiariæ leges, πελαργικοὶ νόμοι, ab Aristophane dicuntur, quæ parentes à liberis nutriri, ἀντιπελαργεῖσθαι, sanciunt, Suidas: vt supra in D. recitauimus.

Πελαργὸς genus vasis.
Pelargitis herba.
Πελαργᾶν.
Naues ciconiæ cur dictæ.
Pelargici nomi.

¶ Icones. Ciconia super sceptris regum antiquitus sculpebatur, hippopotamus in imo, vt violentiam & impietatem iustitiæ pietatique apud reges præsertim cedere & subiici debere innueretur: vt supra in D. docuimus. ¶ Apollonius Tyaneus olim cùm ciconias marmoreas pinxisset, e Byzantio vetas expulit, Ioan. Tzetzes 2, 60. Non ciconiam, vt Grammatici quidam putarunt, sed cornicem concordiæ symbolum esse Politianus in Miscellaneis ostendit. *vide* in Cornice. Ægyptij vt parentis amatorem significent, ciconiam pingunt. hæc enim à parentibus enutrita non separatur ab illis,

Icones.

Ciconius. verum ad vltimam vsque senectutem permanens parentibus victum sufficit, Orus.

Cicones populi. Pelargus dictus à forma nasi. Pelargicus Neptunus. Pelargicus murus.

¶ Propria. Ciconius nomen eius qui Brixiam condidit, vt quidam tradunt. Cicones Homero populi Thraciç sunt iuxta Hebrum. sed his nihil commune cum ciconia aue, cùm eius appellatio hęc Latina sit. ¶ Varus Pergæus sophistes à forma nasi Pelargus cognominabatur, id est ciconia, Cælius. Pelarga Potnei filia Pausaniæ memoratur. Πελαργικὸς apud Aristophanem in Auibus Neptuni cognomē est, pro *Pelasgico*, vt ad pelargum, id est ciconiam alluderetur, quemadmodū & Sunieracus ibidem pro *Suniarato* cognominatur, vt allusio fieret ad accipitrem, quoniam in auium rep. sermo est: vel pro pelagio, quoniam pelagi præses est Neptunus, vt Scholiastes monet. In eadem fabula memoratur pelargicus murus, Πελαργικὸν τεῖχος, qui Athenis in arce fuit: cuius & Callimachus meminit, Τυρσηνῶν τείχισμα Πελαργικόν. vocat autem murum Tyrrhenum, quòd à Tyrrhenis suffossus & ditutus sit: quos qui viderant pelargos nominabant, propter sindones quas gestabant, Etymologus. Erāt nimirum sindones illæ albo & atro coloribus distinctæ, à quibus etiam monachorum & monialium nescio quæ genera hodie pelargos & pelargas dicere possis. Didymus Pelargicum murum in petris situm fuisse scribit. Coniecerim ego ita dictum quòd super eo fortè ciconiæ nidificarent: vt & Pelargicum collem album in Iouis Dodonæi luco, cuius mentionem facit Eustathius Iliad. π. vbi Iupiter Pelasgicus cognominatur: alia lectio Pelargicus habet, inquit Eustathius, à colle prędicto. Πελαργοὶ fabula sic inscripta ab Aristophane citatur ab Athenæo.

Phœnicopterus.

¶ *b. Ciconia candida pennis*, Ouidius 6. Metam. Gracilipes, Petronius Arbiter. Auis quam Galli vulgò *flambant* vocant, Bellonius phœnicopterū interpretatur, ciconiæ similis esse fertur, sed rostro recuruo, breuiore, tota est alba: partes verò alarum rubent, quæ in ciconiis nigræ sunt.

¶ *c.* Ciconia (*chasida*) pro mansione sua habet abietes, Psalm. 103. interprete Munstero. Ciconia (*chasida*) in cœlo cognouit tempus suum, Hieremiæ 8. Choralistria, epitheton ciconiæ apud Petronium Arbitrum à vocis aut soni potius crepitatione. quærendum an legi possit crotalistria. est enim crotalum instrumentum quod manu pulsatur, laminis quibusdam ex ære rotundis, sonum ex collisione reddentibus. Auis exul hyemis apud eundem. Quum Pompeius Magnus animi releuandi gratia ad ædes Luculli in Tusculano forte se contulisset, Lucullum culpauit, quòd ædes magnis quidem ęstatis caloribus adpositas, cæterum sæuiente hyemis rigore incommodissimas eduxisset. Cui subridens Lucullus, prudenter, vt solitus, respondit: An verò, ô Pompei, minus tibi nos quàm ciconiæ mentis habere videmur, vt non cum ipso pariter tempore sedem quoq; permutemus?

Magicum

¶ *e.* Pelargi victoris cor in accipitris aut vulturis victi pelle ligetur, scribaturq; in corde, Quoniam vici aduersarios, hoc amuletum dextro brachio alligatum quicunq; gestārit, inuictus erit & admirabilis in bello & certaminibus omnibus, potieturq; indubia victoria & magna, Kiranides.

¶ *h.* Gaspar Heldelinus Lindauiensis ciconiæ encomium doctissima declamatione nostra memoria condidit. Quis dedit ciconiæ (chasida) pennas & plumas? Iob 39.

Ciconiæ honore affectæ ac occidi prohibitæ. Auguria ciconiarū.

¶ Circa Thessaliam aiunt tantam serpentium vim prouenire, vt nisi à ciconiis conficerentur, incolas pellerent. Quāobrem ciconias honore afficiunt, & ne quis occidat lege sanxerunt, eadē in eum qui occiderit pœna decreta qua homicidas puniūt, Arist. in Mirab. & Plinius. Noceri eis omnibus quidem locis nefas ducunt, sed in Thessalia vel maximè, vbi serpentiū immanis copia est: quos dum escādi gratia insectantur, regionibus Thessalicis plurimum mali detrahunt, Solinus. Thessali ciconias colunt, eò quòd serpentium magnam multitudinem in regione (aliquando) perdiderint. quare lege sanxerunt, vt exilio mulctetur quisquis ciconiam occiderit, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ciconiæ apud Ægyptios eò venerationem habent, quòd senectute affectos parētes alunt, Ælianus. ¶ Ciconiam non vt grues prodigium facere dicunt: sed in auguriis haud dubiam ferre concordiæ significationem, Alexander ab Alex. Anno à Christi natiuitate 454. cum Attila Aquileiam obsideret, ciconias animaduertit quæ in turribus ciuitatis nidificauerant, vno impetu ex vrbe migrare atq; fœtus suos exportare: vnde magnam in vrbe famem esse coniecit, & milites hoc auspicio exhortatus tāquam vrbem interitui proximam ciconiæ desererent, vrbem cepit. Aues hominibus deorum voluntatem nunciant, Iunonis ciconia, Mineruæ erex & noctua, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis vulturios, ciconias, &c? Arnobius lib 7. contra gentes.

¶ In Germania quidam, vt fertur, stultitiam simulans propter paupertatem, liberos suos in ciconiarum nidum imposuit tanquam ab illis alendos: quo animaduerso annona a magistratu donatus est.

Fabula de Antigone in Ciconiā transmutata.

¶ Pallas apud Ouid. Metam. 6. cum Arachne contendens, in tela sua *Antigonen pinxit ausam contendere quondam Cum magni consorte Iouis: quam regia Iuno In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi, Laomedónve pater, sumptis quin candida pennis Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.* Alexander Myndius ciconias scribit exacta ætate decursaque circum Oceanitidas insulas volantes, hoc præmium pro pietate, quam gesserint aduersus parentes, assequi, vt ex auibus conuertantur in homines: quod existimo confictum, ob pietatem & sanctitatem hominum illarum insularum, Ælianus. De ciconia rege dato ranis à Ioue fabulam inter Æsopicas legimus, quam G. Heldelinus in Ciconiæ encomio elegantissimè describit.

¶ Prouerbium ἀντιπελαργεῖν, ac si *reciconiare* dicas, vt retaliare, explicatum est supra in *D. O Iane à tergo cui* (aliqui legunt, *quem*) *nulla ciconia pinsit, Nec manus auriculas imitata est mobilis albas*, Persius Sat. 1.

Sat. 1. id est, quem nemo digitis dextræ manus in vnum collectis ad instar rostri ciconiarum ridet. Verbi pinsere (quod à Græco πτίσσειν factum videtur) nota est significatio, vnde & pistillum & pistrinũ dicimus ac pistorem. Pinsebantur enim in pilis olim fruges, pistillo subinde alternis immisso eleuatoq́; vnde hordeum sic suis corticibus exutum ptisanam vocant, cum prius ἄπτισον, hoc est integrum nec decorticatum esset.

¶ Alciati emblema, inscriptum, *Gratiam referendam.* *Alciat. emblema.*

Aerio insignis pietate ciconia nido,
Inuestes pullos pignora grata fouet.
Taliaq́; expectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus.
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

DE AVIBVS CICONIÆ SIMILIBVS.

Trincos auis nominatur Monspessuli in Gallia, vt audio, auis ciconiæ persimilis, minor tantum: quæ serpentibus similiter vescitur, sed regionem non mutat. *Trincos.* ¶ Est & circa Oceanum Germanicum, vt in Dania, auis magna ciconiæ similis, paucæ carnis, quam Onschval Germanicè vocitant. *Onschwal.* ¶ Oppianus in Ixeuticis meminit auis innominatæ, quæ ciconijs similis sit, sed minor, rostro magno & acuto ensis instar, serpentium hoste, &c. vt recitauimus suprà in Ciconia *D.*

¶ De ibide, quam aliqui ferè colore tantũ & rostri aduncitate à ciconijs differre putant, suo loco dicetur. Strabo eam magnitudine & figura ciconiæ persimilẽ esse scribit: item de Phœnicoptero alibi.

DE CICONIA NIGRA.



Invenitvr etiam genus ciconiæ dorso omnino nigrum, ventre subalbum, quod non in locis habitatis ab hominibus, sed in paludibus desertis nidificat, Alber. Idẽ ex Aristotele de hist. anim. 9. 6. pro

ichneumone(quanquam eam vocem ex Auicenna corruptè legit *anschycomon* & *thyamon*(ibidem interpretatur,quæ sit auis Ægyptia,nempe ciconia tota nigra in dorso, & inuenitur etiam fusca,(grisea,) inquit. Nos hanc ciconiam nigram appellamus,ein schwartzer Storck: quæ sępe reperitur in montanis & syluosis Heluetiæ locis,vt circa Eremum D. virginis,circa Lucernam oppidum,circa Tosam fluuium,& alibi Forma & magnitudine à ciconijs propriè dictis non differt. Nidulatur in arboribus,præcipuè abietibus.quod si rostrum aduncum haberet, ibidum generi adnumerassem. nunc cùm id ei re-

Descriptio ciconia nigra

ctum sit,ciconijs subiũgere placuit. Ciconia nigra quam ipse vidi Septembris initio captam cis Alpium montem non procul ab vrbe nostra dissitum,huiusmodi erat:Dorsum colore eminus totum nigrum apparebat: sed si propius inspiceres vanelli vel corui syluatici colorem referebat, in quibus color niger, si propius cõsideres, cum viridi vel subcœruleo & pauco purpureo mixtus videtur. Ventri & lateribus sub alis color albus. Auis tota à principio rostri ad extremos pedes extensa,dodrantes quinq; cum dimidio excedebat. Rosttum magnum & validum erat, colore puniceo,vt crura etiam ac pedes. Longitudo rostri supernè à mucrone extremo modicè deorsum inflexo, vsq; ad initium plumatum capitis,digiti octo. Oculos pellicula rubra ambiebat,orbicularis , nisi ante & retro in angulos desineret. Collum pedem ferè vel digitos quatuordecim longum: Ala dodrantes quatuor,si ad finem longissimæ pennæ in rectum quoad fieri potest extensæ mensura procedat: cauda dodrantem:& similiter cruris pars supra genu ad coxam:inferior verò pars à genu ad pedem paulò breuior erat. Corpus item inter collum & caudam dodrantale. Dorsum & pectus latiuscula, vt in ansere ferè. Digiti pedum diuisi, apparebat tamen initium quoddam membranæ palmipedum, præsertim inter duos longiores digitos. digitus medius quinque digitos longitudine æquabat. Lingua breuissima. Pondus,libræ medicinales septem cum dimidia. Longiores in alis pennæ magis quàm cæteræ nigricabant. Qua parte alæ iunguntur corpori,oblonga cauitas retrorsum extensa cernebatur. Anterior pars pennarum intra posteriores condebatur. Intestina erant inuoluta. In femore dissecto neruos quatuordecim inueni magnitudine differentes,quorum duo latissimi in genu partem cartilagineam se inserebant vtrinq;,sex alij minores erant, tres minimi. Postremò tres planiori parti incumbentes minimis aliquanto maiores. Fel viride erat. In ventre apparebant quisquiliæ quædam stercorosæ ceu fimi bubuli,& inter eas reliquiæ quædam scarabeorum vel locustarum,nempe capita & vaginæ,quarum quædam erant discretæ ceu cortex in hippuri: Vnde conijcio eam tum herbis tum crusta tectis insectis vesci. Sono eam crepitare aiunt similiter alijs ciconijs. ¶ In cibo ferini admodum odoris est,& ferè piscosi. Videtur prius elixari debere,tum assari & aromatibus condiri. caro eius paulò minus rubet quàm troctæ vel salmonis. adeps etiam nonnihil rubet. Caro mihi gustanti sat bona & dulcis visa est. sed pellis tenacior est,& grauiter olet, vt eam detrahi præstet. & forsan ea detracta,præcedente elixatione nihil opus fuerit. Pediculis infestatur.

DE CINAMOMO AVE.

Cinnamolgus. Cynamulgus. Cinnamomus. Cinnamologus.

CINNAMOLGVS (apud Plinium,aliâs cynamulgus) auis Aristoteli cinnamomus vocatur. nisi quis κιννάμολγον,non κιννάμωμον,in eo quoq; scribendum censeat , Hermolaus in Plinium. Ego omnino cinamomum duntaxat scripserim , à cinamomo aromate, vt ex sequentibus apparebit, idque per n simplex. nam apud Græcos semper κιννάμωμον scribi reperio pro aromate simul & aue apud medicos, Theophrastum, Ælianum, Philem, Dionysium & eius interpretem Eustathium. Ὄρνιθες δ' ἑτέρωθεν ἀοικήτων ἀπὸ νήσων Ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίου κινναμώμου, Dionysius in Periegesi. Nestor etiã Grammaticus contendit cinamomum prima syllaba correpta scribendum,quanquam poetę aliquando carminis gratia produxerint. Atqui cinnamum eadem significatione,apud Martialem, Ouidium, Claudianum poetas n duplici scribitur,& Plinium quoq; lib. 10. & Solinum, vnde & cinnamologus dici posset hæc auis, quã vocem in Plitiano indice reperimus, vt spermologum & cnipologum aues dicimus. nã cur cinnamolgus aut cynamulgus scribatur, nulla planè ratio est. Plinius in fine libro 12. Historię naturalis,diuersi etiam cinnami meminit: quod (inquit) caryopon appellãt. Hic est succus nuci expressus, multum à surculo veri cinnami differens, vicina tamen gratia,(vnde nomen quoq; idem conijcimus impositum,)in Syria nascens. Id fortè carpesium fuerit, cum & nomen alludat,& pro cinnamomo substituatur,& in Cilicia Syriæ vicina nasci dicatur: quanquam fructus cubebæ , quæ carpesium creditur, acinus vel bacca potius quàm nux est. *Zibibas* quidem vuas puto Arabica aut vicina lingua vocari. Videtur sanè mihi Hebraica vel Arabica huius vocis origo esse, siue à *Ken*, קן, id est nido,quod in Arabia ex nido auis eodem nomine dictæ sagittis decuteretur: siue à *Kaneh*, קנה, quæ vox cannam & arundinem significat. est enim cinamomum cortex fruticis figura cannæ seu canalis instar: vnde & Galli hodie vulgo *canellam* vocitant.

Hæc auis nidum ex surculis cinnamo-

¶ In Arabia cinnamomus(τὸ κιννάμωμον, genere neutro) auis appellatur, quã surculos cinnamomi portare,ac nidum ex his conficere aiunt. (N)idificat excelsis arboribus & ramis: sed incolæ sagittis plumbatis nidum petunt, atq; ita discusso in terram cinnamomum legunt, Aristoteles, Ælianus & Philes. In Arabia *cynamolgus* (alias *cinamomus*) auis appellatur, cinami surculis nidificat. Plumbatis eos sagittis

gittis decutiunt indigenæ, mercis gratia, Plinius. Phœnix rogos suos struit cinnamis, Solinus. Et mox, *mi confi-* Cinnamolgus perinde Arabiæ auis, in excellentissimis lucis texit nidos è fruticibus cinnamorum: ad *cit.* quos quoniam nō est peruenire propter ramorum altitudinem & fragilitatem, accolæ illas congeries plumbatis petunt iaculis, deiectásq; pretijs vendunt amplioribus, quòd hoc cinnamum magis quàm aliud mercatores probent. Dionysius Afer cinamomū canens ex insulis inhabitatis ab auibus eiusdem nominis afferri, terram quæ cinamomum ferat ignotam esse insinuat, quod & Herodotus scribit. conijcimus tamen insulas aliquas circa mare rubrum intelligi. Apud Aristot. tum surculos ipsos, tum aues ex illis nidum struentes (κινάμωμα τὰ) cinamoma (genere neutro plurali, quod apud Græcos commodius fit, apud quos ὄρνεα etiam generale auium nomen, neutrum est. ego nullum præterea neq; apud
10 Græcos neq; Latinos auis nomen neutri generis noui) dici apparet, Eustathius. Cinamomum Arabes mirabilius quàm thus aut casiam legunt. nam aut quo modo, aut qua in terra gignatur, illud nequeunt dicere: nisi quòd probabili ratione vtuntur quòd quidam volunt id gigni in his regionibus, vbi Dionysius educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grandibus quibusdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis montiū & homini inaccessis. Cōtra quas hoc Arabes excogitauerunt: Boum asinorumq; defectorum, & aliorum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca portant: & vbi iuxta nidos posuēre, procul abscedunt. Ad hæc frusta delapsæ volucres, ad nidos suos carnē comportant: cui sustinendæ impares nidi, ad terrā discissi labuntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt, Herodotus lib. 3. Cinnamomum fabulosa narrauit antiquitas, princépsve Herodotus, auium nidis, & priuatim Phœnicis, in quo situ Liber pater educatus esset, ex inuijs rupibus arboribusque decuti,
20 carnis quam ipsæ inferrēt pondere, aut plumbatis sagittis, Plinius. Et mox, Omnia falsa: siquidem cinnamomum, idemq; cinnamum, nascitur in Æthiopia, &c. ¶ Cynamulgos auicula in Æthiopia de cinamomo nobiliore nidū texit, &c. hæc auicula cum suis interaneis non euisceratа comeditur, propter aromaticum odorem eorum quibus nutritur, Albertus sine autore. Nos apud Plutarchū rhynthacen *Rhyntaces.* auiculam legimus apud Persas nasci, in qua nihil inueniatur excrementi, sed interna omnia adipe plena sint: vnde eam aere atq; rore solum nutriri arbitrantur. ¶ Idem Albertus, Aristotelis ex hist. anim. 9. 14. de alcyone locum transferens, alcyonem cum cinamomo a ue imprudenter confundit: vt & alij eum secuti ineptissimi scriptores.

CINDAPSVS, Κίνδαψός, auis quædam, Suidas, Hesychius & Varinus. Est & musicum instru- *Cindamentū* eiusdem nominis, ὄργανον κιθαρῳδικόν: (pro quo etiam σκινδαψὸς legitur in Lexico vulgari, nescio *psus.*
30 quàm rectè,) eadem voce Indus significatur, Hesychius.

CINOPEON, Κινώπεον, ὄρνεον, Varinus: tanquam certa quædam auis species hoc nomine indice- *Cinopeon* tur: vel potius auis in genere. Ego κινώπετον legendum suspicor: quæ vox aliquando auem in genere significat. Nam apud Dionysium Afrum κινώπετα λευκὰ Eustathius aues albas interpretatur, vt scripsimus in Ciconia *H. a.*

CINNYRIDES, Κιννυρίδες, auiculæ paruæ, τὰ μικρὰ ὀρνιθάρια, Hesych. & Varinus: per onoma- *Cinnyri-* topœiam fortè sic dictæ, siue quis in genere (propter τὰ articulum adiectum) quasuis paruas auiculas *des.* hac voce designari putet: siue certam aliquam speciem. Nam & κίγκλος, & κίσσιρις, species auis, apud eosdem legitur.

40

DE CNIPOLOGO, QVEM CVLICILEgam Gaza interpretatur.

ARISTOTELES hist. anim. 9. 3. picorum genera enumerans, post dryocalapten siue pipram, id est picum Martium maiorem minoremq;, & coliōn (*galgulum* interpretantur) siue picum viridem, qui omnes non alio magis viuunt quàm venatu vermiculorum circa arbores lignáve nascentiū, quos Græci κνῖπας vel σκνῖπας vocant: In ijs (inquit) est & auis quæ proprio nomine κνιπολόγος dicitur: magnitudine parua, quanta est acanthylis. colore cinereus, distinctus maculis, voce parua. hic etiam lignipeta est. Gaza pro cnipologo culicilegam vertit, quod non placet. Etsi enim cnips vel scnips apud Græ-
50 cos aliquando pro culice aut insecto volucri accipiatur, tamen cùm certum sit cossos, id est vermes qui ligna erodunt σκνῖπας dici, & pici (inter quos hic minimus est) cossis vermiculisq; magis quàm culicibus victitent, vnde & dryocopi & xylocopi, id est lignipetæ dicuntur, cùm culices venandi gratia, ligna rostro impetere nihil opus sit, cnipologon Græcum vocabulum, potius relinquere, quàm culicilegam cum Gaza Latinè dicere visum est. CVLICILEGA verò alia auis fuerit κωνωποθήρας à venatu culicum Hesychio & Varino dicta. Albertus cnipologi descriptione ex Aristotele posita, vt iam recitauimus, in picorum genere: hæc etiam auis (inquit) vocatur apud nos picus generali nomine.

¶ Guil. Turnerus in libro de auibus cnipologon facit motacillæ genus albo nigroq; variè distinctum, deceptus nimirum translatione: vt Eberus & Peucerus quoq;, qui cnipológon Germanicè interpretantur Fliegenstecher / id est muscipetam. hæc (inquiunt) à motacilla differt, quanquam & ipsa caudā moueat, muscas venatur & culices, colore cinereo maculis distincto, voce parua, magnitudine spini.

Sed Turnerus postea re melius perpensa, in familiari ad nos epistola: Culicilegam Aristotelis (inquit) in terra Bergensi (in Britannia) vidi. tota cinerei ferè coloris est, & speciem habet pici Martij.

Certhius. ¶ Est apud nos auicula minima in syluis lignipeta, variè distincta, per arbores repẽs & cossos disquirens, quam Turnerus certhium vel certhiam Aristotelis esse conijcit, cuius figuram & descriptionem supra dedimus in Certhia, vbi plura de hac auicula leges. cui si color cinereus conueniret, omnino cnipologon faceremus. nunc cum colore differant, natura tamen & genere aues proximas esse dicemus. Vtriq; natura pici, hoc est circa arbores versari, & cossis viuere. nam certhiam θριποφάγον Aristoteles facit, vt cnipologon κνιποφάγον. vtriq; magnitudo exigua. Sed cnipologo vox parua, φωνὴ μικρὸν, Aristoteles. certhiæ clara, φωνὴ λαμπρά. ¶ Culicilega, hoc est cnipologos veterum Græcorum, hodie à Græcis *susurada* vocatur, à Gallis *bergeronette*, similis aui, cui apud Gallos nomen *lauandiere*, (id est motacillæ vel culicilegæ cinereæ) Bellonius, qui in Auium historia, susurada nomen culicilegæ non huic, sed cinereæ tribuit.

Cliuina. CLIVINAM quoq; auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidam clamatoriã dicunt, Labeo prohibitoriam, Plinius. Ego non certam aliquam auem, sed quęcũq; in auspicijs aliquid suo clamore fieri prohiberet, sic dictã ex verbis Festi conijcio. Is enim, Cliuia (inquit) auspicia dicebãt antiqui, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia, cliuia vocabãt. vnde & cliua, loca ardua.

DE COCCOTHRAVSTE.



A.

COCCOTHRAVSTES, κοκκοθραύστης auis quædam est, Hesychius & Varinus. Nos hoc nomine appellare voluimus auem cuius effigiem hoc loco damus, quod rostro suo coccos & interiora grana siue ossicula cerasorum confringere soleat, vt nucleis vescatur. Italicè *frison* vel *frusone* nominatur, vel *grison*: & circa Verbanum lacum *franguel montagno*, id est fringilla montana. Gallicè *choche pierre*: & alibi (vt audio) *cassenoix*, id est nucifraga, quod nomen Caryocatactæ aui supra descriptæ magis conuenire videtur. Germanicè Steinbysser / Klepper / apud Heluetios: Kernbeiß / in Austria Kirschfinck / circa Francofordiam ad Mœnum: & aliqui Kirschenschneller. Eberus & Peucer. acanthidis duo genera faciunt: minus (inquiunt) quod non valde dissimile carduelis colorem ex albo nigroq; mixtum habet: nos etiam Distelfincken vocamus. Maius fringillam duplo excedit, cætera ferè simile, Germanicè dictum Kirchfincken / (lego Kirschfincken, & Kernbeisser, colore vtrunq; genus ignobile, sed valet & commendatur amœnitate vocis, Hæc illi. Audio etiam Bollebick alicubi vocari, hoc est gemmiuoram, quòd gemmas arborũ comedat, sicut illa quæ per onomatopœiam a nostris Gügger dicitur. Auem etiam cui à viriditate nomen apud nos, vt Turnerus scribit, aliqui Kirschfinck appellant, sed legendum arbitror Hirßfinck, à milio quo in cibo vtitur. Est & alia auis Steinbysser dicta, quòd calculos puto in ripis fluminum rostro feriat dum muscas petit, de qua in Motacilla dicemus. hanc enim Turnerus cinclum esse coniicit. Coccothraustes noster lingua Turcica, vt audio *gie̋gen* vocatur.

Magni-

B.

Descriptio.

Magnitudo ei alaudæ aut loxiæ nostri. Rostrum durum, validum, breue, latum, simile fere rostro auis quam Gilgger vocamus, maius, fuscum. Color capitis (in fœmina) charopus vel ex flauo ruffus, in pectore & ventre ex cinereo rubicundus. Pennæ alarũ superius nigricant, in medio albent, in imo coloris ferè cœrulei vel indici sunt. item minores aliæ superinnatæ partim albicant, partim charopæ sunt. Pennis nigris rostrum inferius ambitur, & similiter oculi. Collum pronum & vtrinq; ad latera plumis vestitur cinereis. dorsum ex ruffo nigricat. propius caudam charopæ sunt pennę, extremæ in cauda albicant.

C. D.

Cibus. Cantus.

Capitur in syluis, & in cibum venit. Cerasorum ossa frangit & nucleis vescitur. Cantu peculiari nec insuaui vtitur, cymbalorũ (vt audio) ferè æmulo. caueis tamen includi non solet, nisi raro forte, vbi si ossa cerasorum desint, seminibus cannabis ali potest. Nam nuper auceps quidam, vt rem ridiculam ostentaret, turdi genus Bohemicũ (vt Germani appellant) in cauea inclusit, idq; cerasis aridis pasci assuefecit. quæ cùm turdus integra deuoraret, ossicula cerasorum quæ subinde excernebat, in subiectam caueam cui inclusus erat coccothraustes delapsa, illum alebant. ¶ Nidificat, vt audio, in arborum cauis. æstate rarius, hyeme frequentius apud nos visitur. ¶ Itali hominem crassi ingenij, & deceptu persuasuque facilem significantes, coccothrausten crassi rostri appellant, *Tu sei vn frisone da l' becco grosso*. Est enim sanè hæc auis stolida, & vt capitis, ita ingenij crassi. Vidi aliquando caueæ inclusam os cerasi rostro tenentẽ, si quis aspiceret, ita hiantem diutissimè perseuerare.

Nidificatio.

DE CÆRVLEO.

NOVIMVS & saxatilẽ auiculam quandam, cui nomen cœruleus (cyanos, *κύανος* proparoxyt. quamuis apud Hesychium oxytonum legitur.) quæ maxime in Scyro colit, saxa amans, magnitudine minor quàm merula. maior paulò quàm fringilla. pede magno est, scanditq; saxa. colore tota cœruleo, rostro tenui (*ῥύγχος χαλεπὸν*, Gaza legit *λεπτὸν*, cui adstipulatur etiam Alberti translatio quæ habet gracile: vetus interpres, angustum) & lõgo crure breui similiter vt pipo (*ἵππος*. Gaza videtur *πίπρα* legisse, pro qua voce etiam alibi pipo transtulit) est, Aristoteles. Turnerus cœruleum coniicit esse auem quæ Anglicè vocetur *a clotburd, a smatche, an arlyng, a steinchek* & Germanicè ein Brechvogel. Hanc inquit in cuniculorum foueis & sub lapidibus in Anglia nidulari, & hyeme non apparere. Sed Brachvogel apud Germanos aliarum etiam auium nomen est, vt Arquatę supra descriptæ, & auis cuiusdã circa aquas degentis proceris cruribus, quarum neutra cœruleus esse potest. Ego Turneri cœruleũ non agnosco: vt neque Eberi & Peuceri qui cœruleum interpretantur klein Zimmer, id est turdũ minorem. nullum enim turdum cœruleum nouimus. Est apud nos pici genus paulò maius fringilla, dorso cœruleo, & rostro tenui longoq;, vulgò Chlán appellant: quod an cœruleus sit, inquirendum. Huic similem colore aiunt esse auem quæ Steinrötele appellatur, in Austria & alibi, à saxis imposito nomine, dorso cœruleo. ventre rubicundo suauiter canora: muris adhærens, & in eis nidificans. Omnino sanè cœruleum de genere picorum esse coniecerim: cum & crure similiter breui vt pipra sit: (pipra autẽ (vel, vt Gaza vertit, pipo) Aristoteli non alia auis quàm picus est) & eo ad scandendum apto: & rostro etiam vt picorum genus oblongo. Auis, cui cyanus nomẽ est, natura sua ab hominũ consuetudine abhorret, vrbanas cõmorationes odio persequitur, locorum agrestium vbi homines versari soleant, insolens est. eis locis in quibus est ab hominibus solitudo, & montiũ iugis, & pręcipitijs delectatur. Epirum & insulas hominum frequentia habitabiles, haud sanè in amore habet: Scyro, & si qua est eiusmodi alia sterilis, & ab hominibus inops, delectatur, Ælianus.

¶ Auis quam cyanon Aristoteles, Plinius cœruleum vocat, quoniam in rupibus altorum montium versatur & merulæ similis est nomine mutato nunc vulgo Græcis *petrocossypho* vocitatur, hoc est merula saxatilis. est autem merula minor, vndiquaq; cærulea, & in magno pretio propter cantum vt caueis includatur. vox ei eadem quæ merulæ, Gallicum nomen nullum: quoniam in Gallia non reperitur, vt neq; in Italia. nisi in caueis apportetur. quandoque enim nido eximitur vt sermonem humanum edoceatur, Bellonius. Eadẽ prorsus mihi videtur auis illa de qua nuper genere & doctrina supra ætatẽ suam ornatissimus iuuenis Augustanus Raphael Seilerus nobilissimi medici Geryonis Seileri filius his ferè verbis ad me perscripsit. Auis quam à cœruleo colore Germani Blawvogel nominant, sturni magnitudine est: pectore, lumbis & ceruice pulchrè cyanea, obscurius tamen quam ispida: dorso & alis nonnihil nigricat obscurè interim glaucis vel subcœruleis. Rostrum ei sesquidigiti longitudine, subter nares fuscum, in imo aculeatum, superiori parte adunca inferiorem vt plurimum contegente. pedes fissi vt in cæteris auibus. Degit in altissimis alpibus, neq; cacumine montiũ contenta, in scopulis maximè, & pręruptis & niuosis locis viuit. nec alibi eam reperiri constat quàm in montibus circa Athesim fl. præcipuè circa Ænipontem vrbem. Hanc ob causam apud ipsos inquilinos in magno pretio habetur, aliturque quibuscunq; cibis mẽsæ hominũ familiaribus, istisq; qui merulis turdisq; aucupio destinatis præbẽtur.

Petrocossypho. Blawvogel. Vbi degat & nidificet.

De eius voce, cantu, & colore.

Voce articulata, amœna admodum & varia est: ipsa tam docilis, tamq; diligẽter res obseruat, vt pleraq; vocis articulo aliquo significet & indicet. Media & intempesta nocte expergefacta, ad astantis prouocationem, quasi iussa, claro spiritu canit, imperata quæ sibi putat iniungi, probè suo officio executura, quod versiculis aliquando vtcunque delineaui. *Cæsia auis glauca* (glaucum colorem intelligit cœruleum) *verè sacrata Mineruæ, Præ te cui seruit noctua nulla magis. Quid sibi vult? quis te docuit parere monenti? Instinctu proprio num facis ista tuo? Non puto: sed deus est qui te ciet, vsque monenti: Scilicet vt morem sic homo quisque gerat.* Oculos hominum aliorum alitum more appetit, quòd imaginem in iis suam velut in speculo intuens, cognati desiderio trahitur, ipsiusque consuetudinem desiderat. Ante tempus autumni quo cæteræ aues incubant, prolique dant operam, cum colore etiam vocem mutat, ac alis expansis nouos cantus excogitat, secum ipsa continuò murmurans, nec veteris tamen quem olim didicit, obliuiscitur. Color sub hyemem è cœruleo nigrior euadit, quem mox circa veris initium, in proprium rursus commutat. Adulta vel è nido materno semel egressa, volatuiq; paulum adsuefacta, non amplius vllis (quod omnes aucupes affirmant) blandimentis vel astutiis ob innatam solertiam capitur. Nidum in præaltas deuiasque solitudines desuper in specus congerit, quando locum securitati idoneum nacta est, cui tutò se fœtumque suum credere ausit, eumque sua quoque fraude altissimis iugis ab hominum accessu non solum abdit, sed à rupicapris etiam alisque feris, in cauernas deorsum condit, ibique pullos binos aut quaternos vermibus nutrit, dum eos extra nidum productos exponat. Tum prius venatores siue aucupes, vel fortuitò vel ex insidiis loco animaduerso, gralla seu sparo longo, tereti, læui, cuius singulare & rarum inuentu lignum est (qualis rupium scansoribus rupicaprasque præcipitantibus sæpe vitæ periculo, semper in scendendis scopulis adiumento esse solet) arrepto, ibi etiam ascendunt vbi vni plantæ vestigium non crederes. Et ne quid prætercam, faciem hi, non totam, sed qua in transuersum prospiciunt, ac inde caput illis vertigine afficitur, fasciolis obtegunt, partim aduersus ipsos pullorum parentes, partim & veriore causa, ne quoquam latius oculorum radiis aciéve pertingant, quàm quò solo pede innitendum, vel manus implicanda est. Sic illi tandem ad nidum, non absque extremo periculo & defatigatione permeant, quem prælonga illa quam diximus sude sursum è profundo ad sese attrahentes auferunt, domique fouent & alunt, deinde vel carè vendunt, vel proceribus notis mares distribuunt. Hæc omnia ad nos Raphael Seilerus. suspicor autem eandem hanc auem quæ Blawvogel ab ipso nominatur, aut certè congenerem, à Rhætis circa Curiam alibique, Steinrötele nuncupari.

Qua ratione à venatoribus capiatur.

DE COLARI.

Colarem (τὸν κόλαιον) vlula cæteriq; adunci rapiunt: vnde his oritur bellum, Aristoteles de hist. anim. 9, 1. vbi Alberti translatio sic habet, *Colyeuz* (pro *agolio*, id est vlula) genus parui accipitris, comedit auem quæ vocatur *bolarcheon*, id est speciem quandam passeris. Niphus etiam de colari scribit, quod passeris species videatur. Sed certi nihil habemus. Ipse quidem suspicor eundem fortassis collyrionem esse, de quo nunc agemus, facili librariorum lapsu.

DE COLLVRIONE.

Collvrio eisdem quibus merula vescitur. magnitudo eius eadem quæ superioribus est, (pardalo scilicet, & mollicipiti cui magnitudo paulo infra turdum.) Capitur hiberno potius tempore, Aristoteles. Apud Hesychium & Varinum κολλυρίων & κορυλλίων legitur, vtrunque pro genere auis. Sed magis placet vt collyrio legatur. nam & collyram legimus panis genus quod pueris daretur, vel panem subcinericium dictum. ¶ Guil. Turnerus in libro quem de auibus ædidit, collurionem esse putabat auem quæ Germanis Kranetvogel dicitur, id est iuniperi auis, Anglis *a feldfare*. Sed postea datis ad me literis, iuniperi auem vulgò dictã, secundam potius turdi speciem nunc sibi videri scripsit, (quę & nostra iam prius sententia erat:) collyrionem verò auem quæ vulgò Germanis Durstel (Drostel nostris, id est turdela) dicatur. Eberus etiam & Peucerus collurionem turdorum generis faciunt, quæ Germanis Brachvogel (sed hoc nomen vagum est, & aliis etiam commune) dicatur. Capitur (inquiunt) sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merulæ, colore fusco terreo obscuro, vt humi sedens vix agnosci & à terræ colore discerni possit. Ego hanc esse coniicio quæ à nostris Wynsel appellatur. ¶ Quærendum an etiam colaris auis semel tantum ab Aristotele nominata, vbi ab vlula & cæteris aduncis eam rapi scribit, non alia quàm collurio sit, librariorum forte lapsu.

DE COLVMBA DOMESTICA, ET IN GENEre quæ ad columbaceum genus pertinent.

COLVMBA VVLGARIS.

10



20

COLVMBA ANGLICA VEL RVSSICA.

30



40

A.

50

COLVMBACEVM genus appello, quod Aristoteles περιστεροειδὲς, quo & domesticæ siue cellares, vt Columella nominat, & feræ columbæ comprehenduntur, vt palumbes, œnades, liuiæ, turtures. Nos de domesticis primum agemus, quarum historiæ illa etiam quę columbaceo generi in vniuersum communia occurrent, adiungemus. ¶ Hebræis *ion*, יון, columbus est, in plurali *ionim*, Ezechielis 7. In fœminino *ionah*, יונה, columba, Genes. 8. Cæterum Ieremiæ cap. 26. & 46. vbi translatio nostra habet, columba: Hebræi legunt mœror vel tristitia, vt sit deriuatum à verbo *ianah*, ינה, quod est mœrore affecit, afflixit, Munsterus. *Ion* quidem masculinum pro columbo, in scriptis Rabinorum frequẽtius est. Geneseos 8. Chaldæus interpres Hebraicam vocem *ionah* relinquit, pro qua Arabs habet *atlekcha*, אטלקחא, & *hamamah* vel *chamamah*, חמאמה: Persa *kaphtar*, כבתר. Rursus Psal. 55. Chaldæus habet *ionetah*, יונתא, Arabs *dazamah*, דזאמה. Charmiono & Taera præfectæ erant curæ capillorum & vn- *Nomina.*

guium Cleopatrę. significat autē Hebræorum & Syrorū lingua *charmi*(χαρμὶ) vitem, νὼ verò colūbam illam quā Gręci οἰνάδα vocant. *Taera* verò, τάξεη, Ismaelitarū lingua, columba est, Io. Tzetzes Chiliad. 6. cap. 44. *Hamam* Auicennæ columba est. Quidam *hemame* Saracenis columbā esse scripsit. *Demen chame*, sanguis columbæ, Syluaticus: & pro eodem *dem alcamer*, apud veterē Glossographum Auicennæ. *Hara hamen*, stercus columbinū, Syluaticus: pro qua etiā alibi apud eundem *laaman* & *caficium* legitur.

Columba domestica.

¶ Columba Græcè περιστερὰ dicitur, Atticè etiā περιστερός: & vulgò hodieq; similiter, vel περιστερί. columba domestica, περιστερὰ οἰκιδία Galeno. Columbarum genus vnum Galeno (de compos. simpl. phar. lib. 10.) χειροηθικὸν est, hoc est domesticum, alterū νομαδικὸν, hoc est pascuum & syluestre, Hermolaus. Italicè *columbo*, columba, *colomba puntono*, & *palumbo* etiam apud Scoppā Grammaticū. Sed Hispani quoq; columbam *palóma* vocant: quæ tamen nomina à palumbo, id est columbo syluestri facta apparet. quamquā & palumbotū alij cicures dicuntur, aut dici possunt, (vt audio,) alij feri. Gallicè *coulon*, *colombe*, *colombe priuee*. Germanicè, Tub/ Taube/ zame Taube/ Hußtube. Saxonicè & Flādricè Duue. Nostri columbum, id est marem priuatim appellant ein Kuuter/ per onomatopœiam. Sunt & palumbi cicures, nostris zam Schlagtuben/ quos & Italicos puto aliqui vocant, Welschtuben/ pedibus plumis induti: quos alij Russicos appellant, ghößlet Tuben/ hoc est dasypodes columbas, vt Galli *pigeon pase*. sed has Anglicas potius dicendas audio, & cristas etiā è plumis in capitibus habere. ¶ Anglicè *a culuer*, vel *doue*, *a house doue*, *a tyme doue*. Illyricè, *golub*. Turcicè, *iugargen*.

Columba saxatilis seu agrestis.

¶ Columba saxatilis Varroni inter altiles nominatur, (alia, ni fallor, quàm quæ Rhætis vulgò Steintube/ id est saxatilis dicitur, quæ prorsus fera est.) hęc scilicet est quæ Galeno νομὰς & βοσκὰς dicitur, quòd liberius in agris & campis pascatur. (Sic & equas nomades dicunt, quæ in armento liberæ pascuntur, tanquam pascuas aut pascales:) & πυργῖτις quibusdam, vt Wottonus docet. nam Varro saxatiles columbos agrestes dicit. Sed adscribam ipsa Varronis verba de triplici columbarū genere: In villā intrò inuolant columbæ, de quibus Merula: Axi, si vnquam περιστεροτροφεῖον constituisses, has tuas esse putares, quamuis feræ essent. Duo enim genera earū in περιστεροτροφείῳ esse solent: Vnū agreste, vt alij dicunt saxatile, quod habetur in turribus, ac columinibus villæ. à quo appellatæ columbæ, quæ propter timorem naturalem summa loca in tectis captant. Quo fit, vt maximè agrestes sequātur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte, ac remeant. Alterum genus columbarum est clementius, quòd cibo domestico contentum intra limina ianuæ solet pasci. Hoc genus maximè est colore albo. Illud alterum agreste sine albo, vario. Ex his duabus stirpibus fit miscellum tertium genus fructus caussa, atque incedunt in locum vnū, quòd alij vocant περιστερεῶνα, alij περιστεροβοσκεῖον, Hæc Varro. Ex columbo agresti & columba domestica, siue ex domestico masculo & agresti fœmina, dū simul coeunt, nascitur genus tertium columbarum, quæ magnitudine inter vtranq; columbā sunt, natura ad blandiendū natæ, pronæq; ad lasciuiam. Corrumpunt quippe alias, furtoq; comitatiores domum reuertuntur, (sed hoc Plinius simpliciter de columbis scribit. Vnde publico edicto vetantur ali. Miscellæ à nostris ob duorum generū cōmistionem appellātur, Perottus. Columbi quidā vulgò *saxaroli* dicūtur: (& alij à pennarū colore turgni.) hi in colūbarijs melius durant quàm cæteri. albi omnino vitētur. Crescētiensis. Hoc genus Gallis & Sabaudis est *colombe passagiere* aut *rocheray*. Germanis Veldböck/ Veldtuben bey den Häusern.

De triplici columbarum genere.

Pipiones.

¶ Pipiones pulli columbarum dicuntur, *vide* in *H. a.* Cicero pullos columbinos dixit: recentiores quidam minus Latinè columbinos absolute. Hebræi *gosal*, גוזל, vocitant pullum auis, præcipuè columbæ. Dauid Kimhi *gosal* auiculam paruam interpretatur: Chaldæus in vetere Testamento *bar ionah*, id est pullum columbæ. Arabs *pherak hamas*, פרך חמים, melius *hamam*. Persa *kebuhar* (fortè *kaphtar* legendum vt supra, vel contra) *bezar*, בבוהר בצר. Septuaginta περιστερά, Hieronymus columbam. Rabi Abraham quoq; & Salomon & Iosephus, pullum columbæ exponunt. Rursus Septuaginta Deuter. 32. νεοσσοί, Hieronymus pulli. *Alfrach* est nomen commune ad omnes pullos: & aliquando vsurpatur pro gallina iuuene quæ nondū oua peperit: absolutè verò pro pullo columbino, imperfectis adhuc pennis necdū volante, And. Bellunens. *Alnuaheb*, vt scribunt Arabes, sunt columbi qui iam pennis perfectis volate incipiunt, Idem. Περιστερίδιον & περιστέριον Græcè diminutiua sunt, vt columbulus apud Latinos: περιστεριδεὺς etiā, vel περιστερίδης patronymica forma, de pipione dici potest. *vide* infrà in *H. a.* Περιστερόπουλον apud recentiores Gręcos, vt Demetriū Constantinopolitanū, legitur. Gallis pipio appellatur *pigeon*. Italis *piccione*. Nos circumscribimus, ein junge Tub: vel diminutiuo vtimur ein Tüble.

Liuia columba.

¶ Columbæ agrestes, quæ & saxatiles Varroni dicuntur, maximè sequuntur turres, in quas ex agro euolant suapte sponte ac remeant. Hoc genus Græci πελειάδας nominant à liuore. varij enim sunt coloris, ac liuidi: propter quòd è nostris quidam (Gazam videtur intelligere) eas liuias appellauere, οἰνάς καὶ οἴνας (melius οἰνὰς) ἡ ἀγρία περιστερά, Pollux. Paucæ inter eas albæ sunt, colore improbato. Pedes plumis nudos habent, rubidos & scabrosos, Perottus. Sed nos liuias omnes, syluestres esse ostendemus, in quo vnius omnes coloris sunt, nec ali solent, nisi allectatrix forte ex eo genere. Perottus quidem eius quam liuiam puto omnino non meminit. Color albus (inquit idem Perottus) in domesticarum genere non improbatur, (sed agrestium duntaxat) quòd hæ scilicet accipitrum iniurijs minus obnoxiæ sint. nam intra limina ianuæ solent depasci. Domesticæ magnitudine superant agrestes, pedibusq; sunt ita plumatis, vt vix aliquando ingredi possint, Perottus.

B.

Vbi nobiliores columbæ reperiãtur.

Columbæ etiam patriam nobilitauêre, in Campania grandissimæ prouenire existimatæ, Plinius. Alexandrinæ & Campanæ columbæ, tanquam peculiare quiddam habeant, à Columella nominãtur. In Campania grandissimæ nascuntur, & in Therapne, cum alioqui Spoleti sint perexiguę: mirum inter duodecim millia passuum tantam esse differentiam, Perottus. Siculas columbas olim laudatas fuisse Athenæus refert, qui hæc Alexidis verba citat: Περιστερὰς ἔνδον τρέφω τῶν Σικελικῶν τύπων πάνυ κομψάς. Et ex Georgicis Nicandri, qui Siculas columbas ali iubet. Insulæ Veneri antiquitus consecratæ, vt Paphus, Cythera, & Sicilia circa Erycem, præcipuè columbis abundabant: nam hæ quoq; Veneri sacræ erant. Theophrastus tradit inuectitias esse in Asia etiam columbas, Plin.

De columbarũ magnitudine & varietate tum generis tũ coloris.

¶ Columba palũbe & œnade minor est, maior turture, Arist. Columbæ variæ sunt, hoc est coloribus inter se differentes, Aristot. Columbæ genus alterum clementius est, & colore maximè albo: agreste verò siue saxatile, sine albo, vario, Varro. In Noruegia columbæ totæ albæ habẽtur, Gyb. Longolius. Indiam dicunt habere columbas colore melinas, (*giluas*, Gillius,) Ælianus in Variis. Athenæus Dęmachum (Daimachum) huius rei authorem adducit. Eo tempore primum quo exercitus Persicus circa Athon montem interiit, columbæ albæ in Græcia visæ sunt, ignotæ prius, Athenæus. Reperiuntur apud nos columbæ aliæ candidissimæ, aliæ atræ totæ, aliæ reliquo corpore præter caput & pedes: aliæ cœruleæ ferè. aliæ præterea capitibus cristatis modicè, Cyprias nuncupant, quæ ceu nobiliores pręferuntur. aliæ cruribus totis hirsutis ad extremos vsq; pedum digitos, quas dasypodes vel hirsipedes dixeris. à regione vulgò *Rußicas* vel melius *Anglicas* nominant, magnitudine circiter alaudæ, rostellis exiguis. tales Venetiis pretiosissimas haberi audio. gehößlet oder Reussisch Tauben. Nuper etiam genus nouum allatum est Augustam Rhæticorum, rostris paruis ceu fringillarum. Nostri columbas vulgares & viles colore Feldböck vocitant, omnes ferè præter Cyprias: & vel vnam pennam aliquando viuum coloris facere aiunt. Plumæ versicolores columbis a natura ad ornatum datæ, Cic. lib. 3. de finibus.

De coloris varietate in pennis ceruicis.

¶ De coloris varietate in pennis ceruicis columbarum ita cecinit Lucretius libr. 2. *Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris, Lumine qui mutatur in ipso? propterea quod Recta aut obliqua percussus luce refulget. Pluma columbarum quo pacto in Sole videtur, Quæ sita ceruices circùm, collumq́; coronat. Namq; alias fit, vti claro sit rubra pyropo: Interdum quodam sensu fit, vti videatur Inter cæruleum virideis miscere smaragdos.* In Solis deliquio (inquit Cælius Rhodig.) colorata omnia, insita priuantur venustate. Liquet id amplius in columbarum mire splendicantibus pennulis, quas in earum collo conuisimus. nanq; etiamsi vnius sint coloris, variis tamen aspectibus variè illustratæ sub differenti specie oculis exhibent sese. cuius ratio est, quia mouendi vim à luce color suscipit, quò verò amplius ab illa mouetur, amplius & ipse mouet. imbecilliores autem colores esse in intensioribus, sicuti imperfectum in eo quod perfectum est. Sunt qui existiment diuersos re ipsa esse inibi colores, diuersasque superficies ex diuersarum portionibus pennularum radiantes. Columbini quidem colli submutantis colores meminit Hieronymus aduersus Ioannem Origenis consectatorem: Columbarum (inquit) colla ad singulas conuersiones colorem mutant. Sed & Martianus de nuptiis Philologiæ: Arcesilas (inquit) collum intuens columbinum dubitabat, siquidem hac permotus varietatis incertitudine, amplius astruere ἀκαταληψίαν cœpit, id est incomprehensibilitatem. Sed & Nero Cæsar disertissimè, vt primo Naturalium quæstionum Seneca tradit: *Colla Tiberiacæ splendent agitata columbæ*, (sed *Cytheriacæ* potius legendum, cuius vocis primã alias produci, aliàs corripi inuenimus, *Armigerumq́; Iouis Cythereiadasq́; columbas*. Tiberiacæ quidem legi syllabæ mensus non patitur.) Meminit & Academicorum secundo M. Tullius. Hæc Cælius iudicans ipse in collo columbæ plures videri colores, nec esse plus vno. Ceruices columbarum ad lucem refractam auricolores fermè se offerunt, χρυσοειδεῖς, Aristot. in libro de coloribus.

Descriptio singularũ partium columbæ.

¶ Columbę & similia vtraq; palpebra conniuent, Arist. & Plin. Ingluuies eis præposita ventriculo est, Idem. Aues quoq; geminus sinus habent: quædam vnum in quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. Ingluuies in quibusdam parua est, & fermè rotunda, vt in sperūerio & columba, Alber. Columbo ventriculus est feruentior, & lien eius magnitudine deficit, Aristot. Columbis, vt magnæ parti auium, lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Idem. Sexum dignosci haud facile est, nisi interiorum aspectu, Idem. Columbis aliis ventri, aliis intestino fel iungitur, Aristot. Intestino tantum fel iungitur in columbis, Plin. Columbam felle carere traditor, Orus in Hieroglyphicis & Beda. Sed Galenus in libro de atra bile, ridiculos illos esse ait qui columbam felle carere putant, quoniam vesicam eius non habeant. Idem Orus alibi columbæ bilem in dorso esse scribit.

C.

Columbi semper visuntur, & hyemem etiam nobiscum agunt, Aristot. & Plinius qui columbas propter hoc inter aues perennes ponit.

De colum

¶ Volucres pleræque à suis vocibus nominantur, vt gallina, columba, &c. M. T. Varro. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ. *Non murmura vestra columbæ, Brachia non hederæ, non vincant oscula conchæ*, Gallienus imperator in Epithalamio. Γογγύζειν per iôta in penultima, vel γογγύζειν voce.

per ypsilon,) de voce columbæ dicitur, (authore Polluce) τονθορύζειν, Varinus. Γογγύζειν verò & γογγυσμὸς,

Cibo. de voce suum apud Hesychium legitur. Et apud eundem βομβύσιον de columbina voce. ¶ Columbi frugibus viuunt, Aristot. Granis (Cerealibus) vescuntur, vel his quæ ex granis conficiuntur, nec alio cibo, Albertus. Cadauere nullo pascuntur, sed puro grano, Author libri de nat. rerum. Cætera quæ ad cibum eorum pertinent leges infra in *E.*

Potu. ¶ Proprium columbarum & palumbium & turturum esse videtur, ne collum cùm bibunt, resupinent (*eleuent*, vetus interpres) nisi satis hauserint, (*biberint*,) Aristot. Videtur autem hic locus Wottono suspectus: fortassis quod apud Athenæum aliter legatur, hoc modo: Ὁ δὲ Μύνδιος Ἀλέξανδρος οὐ πίνειν φησὶ τὴν φάσσαν ἀνακύπτουσαν, lego ἀνακύπτουσαν ex Aristotele, ὥσπερ τὴν τρυγόνα. Ego Athenæi locum corruptum, Aristotelis integrum esse iudico. vt melius legatur, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τρυγόνα. nam Plinius quoque sic transtulit, Proprium generis eius, & turturum, cùm bibant colla non resupinare, largè bibere iumentorum modo. *Vide* infra in *H.c.* Columba iuxta aquas quiescere gaudet, vt litum sedet, Author libri de nat. rerum. ¶ Columba auis est multiuaga, Plinius.

Nido. ¶ *Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues,* Ouidius. Columbi (præsertim agrestes) à columinibus ædificiorum dicti sunt. nidificant enim propter timorem in summis locis, Varro. In alto nidificat, quò nocens bestia nulla perueniat, Author libri de nat. rer. D. Iulius apud Mundam cùm syluam cæderet, arborem palmæ repertam, cõseruari vt omen victoriæ iussit. ex ea continuò enata soboles, adeò in paucis diebus adoleuit, vt non æquipararet modo matricem (arborem primum consitam) verumetiam obtegeret, frequentareturque columbarum nidis: quamuis id auium genus duram & asperam frondem maximè vitet, Suetonius in Augusto. Columbæ debilem nidum faciunt, eò quòd calida habent corpora, & non multum indigent calore nidi, Alber.

Coitu. ¶ Coeunt intra annum columbæ, quippe quæ semestres nosse incipiant Venerem, Aristot. Pullos quinquemestres fœtificare, author est Plinius. Peculiare columbis illud etiam est, vt in coitu, nisi ante

Osculatione. mutuò osculentur, mas non ascendat. sed iunior sit, an senior, interest: senior enim primum coitum osculo exorditur: sequẽtem & sine osculo agit. At iunior quoties libet coire, toties osculatur, Arist. & partim Plinius. Fœmina marem non admittit, nisi præosculatus ante coitum fuerit, Ælianus in Varijs Aristotelem citans & Athenæus. Atqui Oppianus Ixeuticorum primo de turturibus scribens: Oscula (inquit) antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idque inter eas quæ prouectiores ætate sunt perpetuum est. iuniores non rarò absque osculis id faciunt. Columba senex coire non potest, sed tantum osculatur, Obscurus quidam ex Aristotele, apud quem nos nihil tale legimus. Coruorum exosculationem illam quę sępe cernitur, qualis in columbis esse ab Aristotele traditur, Plinius. Rostrorum coniunctio coruis & id genus auibus solita est. quod in monedulis quas mansuetes alimus, planum est. genus etiam columbinum hoc idem facit, Aristot. Amorem mutuum querulo gutture ictuque rostri ostendunt columbæ. in Venerem crebro ruunt, frequenti pedum orbe tacta adulatione, Platina. Columbæ quæ calidiores sunt tempore libidinis caudam flectunt ad terram, & trahunt eam super terra, & sic ad Venerem mouentur mas & fœmina, Albertus. ¶ Hoc etiam columbis proprium est, vt fœminæ saliant, ac supergressu mutuo agant, si mas non sit, & cum osculo, vt mares. & quamuis nihil altera emittat in alteram, tamen plura sic oua, quàm ex maris coitu pariunt. Verum nullus his enascitur pullus, sed sunt omnia irrita, (hypenemia Græci vocant, Plinius,) Aristot. Columba cùm peperit, postridie marem [illegible] tit & concipit, inquit Athenæus & Eustathius. Excludunt die XVIII, statimque concipiunt, Plinius. Columbi cum pluribus adolescere, aut coire nõ patiuntur, neque coniugium iam inde a primo ort[illegible] deserunt, nisi cœlebs, aut vidua. Quinetiam fœminæ parturienti mas adest, & cultu, omnique officio fungitur. sæpe etiam fœminam pigrius euntem ad nidum propter partus laborem mas percutit, cogitque intrare. Exclusis iam pullis terram salsuginosam potissimum præmanducatam in eorum os inserẽs, suum ingerit, atque ita præparat ad cibum recipiendum. adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido est, mas subigit. Ita magna ex parte columbæ mutuo degunt amore: sed interdum nonnullæ etiam ex maritatis cum alijs coeunt, Aristot. cuius verba ferè etiam Plinius transtulit, de amore mutuo scilicet & coniugio columbarum, deque mariti circa coniugem cura & pullos, quæ infra in *D.* recitabimus. plura etiam de coniugio columbarum ibidem allaturi. Cæterum inter verba Aristotelis iam recitata, vbi Græce legitur, φροντίζει τῆς ἁρμοττούσης τροφῆς, id est de cibo eis conueniente curam gerit. Gaza legit τῆς ἁλμυριζούσης γῆς: quæ lectio mihi quoque probatur, & Athenæus Aristotelem citans similiter legit: etsi codex noster deprauatus λαμυριζούσης habet. Salsis quidem columbas delectari, docebimus infra capite 5. Paulò supra verò Athenæus Aristotelis verba hoc modo refert, καὶ γενομένων τῶν νεοττῶν ὁ ἄῤῥην ἐμπτύει ὡς μὴ βασκανθῶσι. cùm Aristoteles non tanquam remedium aduersus fascinationem marem in os pullorum inspuere dicat, sed vt appetitionem cibi in eis excitet, ad quam rem aptus est sapor salsus. sed Athenæus in verbis hisce vltimis simpliciter marem inspuere dicit. Albertus etiam in sua translatione substantia[m] terrestrem salsam in os pullorum a patre infundi scribit. Plinius, Pullis (inquit) primo salsiorem terram collectam gutture in ora inspuunt, præparantes tempestiuitatem cibo: vbi inspuit fortassis, & pręparans legendum, vt de mare duntaxat intelligatur.

¶ Columbæ soboli procreandæ plærunque indulgent, vnde sacræ Veneri creduntur. Vel decies anno

anno pariunt, Aristot. omnibus anni partibus, Ælianus. Tota æstate fœtant, Aristot. Et rursus: Pariunt *Fœcunditate.* columbæ omnibus anni temporibus, pullosq́; educant, si locum apricum habeant, & cibum. sin minus, æstate tantummodo fœtant. Sed proles præstantior vêre, quam autumno est: deterrima æstate, & omnibus tempore calidiore. Et alibi, Decies anno pariunt: nonnullæ etiam vndecies. Ægyptiæ verò & duodecies. in Ægypto etiam brumali mense, Plin. Columbæ ouum citius perficitur quam gallinæ. huius enim ouum decem à coitu diebus magna ex parte consistit, columbæ paucioribus, Aristot. Albertus ouum columbinum in vtero septem diebus perfici scribit. A coitu decem diebus oua maturescunt in vtero: vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulsa, aliave simili iniuria, diutius, (id est tardius,) Plin. Et rursus, Pariunt à coitu quinto die. Facultas columbis retinendi oui, etiam tempore parturiendi est. 10 Nam si ab aliquo vexetur, aut penna in nido euulsa, vel quauis alia simili re infestetur, aut etiam sponte *Oui.* morosius habeat, ouum per tristitiam retinet, partumq́; differt, Aristot. Columbarum oua candida sunt, Idem & Plinius. Columbarium genus, vt palumbes & turtur, pariunt magna ex parte bina oua. sed complurimum terna palumbes & turtur, Aristot. Columbacei generis aues rarò tria oua pariunt: quod etiam cum contingit, tertium ferè corrumpitur, Albertus. Columbæ pariunt ferè bina oua, ita natura moderante, vt aliis crebrior sit fœtus, aliis numerosior, Plinius. Columbarium genus pauca parit, vtpote volax, sicut & aues vncæ. materia enim volatu consumitur, & in alas pennasq́; conuertitur. sępe autem parit, vtpote corporis magno & ventris calore, & facultate concoquendi maxima præditū, & quòd cibum facile sibi acquirat, Aristot. De columbarum fœcunditate plura leges infra in E. Co- *Partu.* lumbæ magna ex parte marem & fœminam generant: priorem marem, posteriorem fœminam. & 20 cum pepererint primum ouum, vno interposito die, secundum pariunt, Aristot. Marem semper & fœminam pariunt, priorem marem, postridie (vel citius, Albertus) fœminam, Plin. Natura fœcundissimum est animal. quippe singulis quadragenis diebus concipit, parit, fouet, ac denique enutrit pullos: idq́; ferè totius anni curriculo facit. nam si ab hyemali solstitio vsq; ad æquinoctium vernum excludas tempus, reliqua parte anni fœturam ædit. licet etiam videre columbas ipsas nondum integrè educatis pullis oua ædere atq; incubare, Florentinus. A partu caudam distendunt, Aristoteles. Columba citra dies triginta (quadraginta Florentinus, vt iam recitaui) prole expedita superiore, parit, Aristot. Æstate quidem interdum binis mensibus terna ædunt paria. nanque octauo decimo (paulò ante scripserat, vicesimo) die excludunt, statimq́; concipiunt. quare inter pullos sæpe oua inueniuntur, & alii prouolāt, alii erumpunt, Plinius. ¶ Pariunt aliquando oua hypenemia, Aristot. Et rursus, In columbis maximè *Ouis hypenemys.* 30 notatum est, quod oua quandoq; infœcūda pariant, vel ex iis ipsis quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis in cubitu foueantur. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, (vt supra quoq; de columbis scriptum est,) aut puluere: nec columbæ tantum, sed & gallinæ, &c. Plinius.

¶ Incubant ambo & mas & fœmina, Aristot. & Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. In- *Incubitu.* cubat vicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristotele, & Ælianus in Varijs. Fœminæ parturienti mas adest, & cultu omniq́; officio fungitur. sæpe etiam fœminam errantem & vagantem *Cultu maris circa coniugem parturientē & incubantem.* ad nidum cōpellit: & cùm pepererit oua, cogit vt incubet, Ælianus ex Aristot. Sic & Porphyrius, καὶ τὴν θήλειαν, ἂν πλείονα χρόνον ἀποπλανηθῇ, κόπτων ὁ ἄρρην εἰσελαύνει πρὸς τὰ ᾠὰ καὶ τοὺς νεοττούς. vbi Aristoteles habet, ἐὰν ἀπομαλακίζηται πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς νεοττιᾶς, διά τι τὴν λοχείαν, τύπτει καὶ ἀναγκάζει εἰσιέναι, 40 sed sensu eodem. Incubant ambo vicissim, interdiu mas, (in Gręco codice nostro additur, ἐν τῇ ἡμέρᾳ, quod Gaza rectè omisisse videtur, cùm aliorū nemo addiderit,) noctu fœmina, Aristot. & Plin. qui addit, in eo genere, quasi palumbes etiam & turtures idem faciant. Excludunt vicesimo die, Plinius: mox verò subiungit, Æstate interdum binis mensibus terna ædunt paria. nanq; octauodecimo die excludūt. *Ouorum exclusione.* Et nimirum æstate celerior fit exclusio. Oua columbarum propter caliditatē quindecim (tantum) diebus fouentur & excluduntur. alijs autem quindecim diebus complentur ad volandum, Albert. sed Aristoteles de hist. anim. 6. 4. de palumbis & turturibus hoc scribit, nempe oua harum auium diebus quatuordecim (non quindecim) in vtero gestari, totidem incubari, totidem deniq; exclusa perfici ad volatum. Columbarum verò oua ante dies decem, in vtero perfici, vt supra scripsimus. Concoquunt atq; aperiunt columbæ citra diem vicesimum ouum quod prius ædiderint, (masculum scilicet, quod ferè 50 die vnó prius quàm fœmineum ædunt.) perforant (τιτράσκει, in singulari, nimirum vt de fœmina intelligatur) ouum pridie eius diei quo pullum excludunt, Aristot. Gręcè legitur, τιτράσκει δὲ τὸ ᾠὸν τῇ προτεραίᾳ (scilicet ἡμέρᾳ) ἢ ἐκλέπει. Alberti translatio sic habet: In fissura oui primò columba paruula in ouo existens penetrat testam anteriore (parte) rostri sui, ita vt testa eleuetur ad magnitudinem grani tritici: & postea diuidit eam in duas partes & exit pullus. Idem alibi, Ouum columbæ in vtero cōpletur septem diebus: deinde fouetur per quatuordecim, postea fisso ouo exit pullus.

¶ Fouent prolem ambo (inquit Aristoteles) ad certum tempus, eodem modo quo oua. fœmina *Cura circa pullos.* in opere sobolis acerbior mare est, vt cęteris quoq; à partu euenit animalibus. Mares pullis exclusis primi cibum in os ingerunt, ψωμίζουσι πρότεροι τὰ νεόττια, Porphyrius. Terram salsuginosam præmansam ori eorum inserit, præparans eos ad cibum capiendum, vt supra hoc in capite ex Aristotele scriptū est. Pulli ab vtroq; parente alternis cibantur, Albertus. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariūt pullos,

vt quæ paruæ corpore multos progenerant: & quæ in pauciparo genere copiam alimenti parere vná cum prole non solent, vt palumbes, turtur, columba, Aristot. In pullos exclusos masculum inspuere aiunt, repellentem ab ipsis omnem inuidiam, ne quo pacto fascinari possint, Ælianus in Varijs lib. 1. Adultos iam, cùm tempus prodeundi ex nido est, mas subigit, Aristot. Non exeuntes (tempestiuè) de nido pullos alis percutiunt, & aliquando mas coit cum eis, & eijcit, Albertus. Pulli vt primum absoluti sunt, mox cum suis matribus parere incipiunt, Florentinus. Si vêre nati tempestiuè fuerint, ante hyemem autumno eiusdem anni pullos habebunt, Albertus. Hominum dentibus quoddam inest virus: quod & columborum fœtus implumes necat, Plinius. & fortitan id senlit Martialis in disticho, Ne violes teneras præduro dente columbas: Tradita sic Gnidiæ sint ubi sacra deæ. ¶ Pulli columbarum in nido manent, donec mater alia oua pariat, nisi alium nidum illa habeat. expellit autẽ pater pullos è nido ascendens super eos tanquam coiturus cum ipsis, Albert.

¶ Columbus tum lauare tum puluerare solet, Aristot. Gyb. Longolius tamen columbas inter aues pulueratrices rectè numerari non putat. ¶ Gregatim degunt, Aristot.

Visu. ¶ Visum nouies recuperant, Author libri de nat. rerum.

Calore. ¶ Columbæ calidissimæ sunt, & lapillos propter (calidam) stomachi temperiem deuorant, Author libri de nat. rerum, Fimum etiam feruidum habent, Idem. Columbo ventriculus est ferueutior Aristot. ¶ Columbæ & turtures annis octonis viuunt, Plinius. In columbarijs non inueniuntur vltra octo annos durare, Crescentiensis. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Compertum est apud nos columbam viuere per viginti annos, & rarò supra, Albertus. Columbæ, turtures & gallinacei herba quæ vocatur *helxine* annuum fastidium purgant, Plinius.

Vita diuturnitate.

Morbis. ¶ Columbas perimunt fabæ aut frumentum, macerata in aqua, in qua elleborus albus infusus fuerit, Serapio. Hominum dentibus inesse virus columbis implumibus letale Plinius author est.

D.

Columbi gregales sunt. Columbi gregales sunt, Aristot. Columbam errantem cùm viderint sibi aggregant, Author libri de nat. rer. Ars illis est inter se blandiri, & corrumpere alias, furtoq; comitatiores reuerti, Pun. Per otius quidem priuatim de columbis miscellis hoc scribit. *Vide* infra ab initio capitis quinti de verbo πελειάς. Cum hominibus degere solent, Aristot. In vrbibus columbæ cum hominibus frequentes habitant, seq; ad pedes horum huc & illuc magna mansuetudine & facilitate versant. In locis autem, vbi ab hominum frequentia solitudo est, propinquitatem hominum minime expectantes, aufugiunt. In multitudine hominum confidentiores sunt, seq; nihil ibi graue passuras planè sciunt: vbi aucupes venatoriaq; instrumenta versari vident, non amplius sine summa ibi formidine habitant, Ælianus. Aloisius Cadamustus in historia nauigationum suarum cap. 40. scribit se in Oceani quadam insula innominata & incognita prius, dierum aliquot vltra Canarias nauigatione, incolas nullos inuenisse: sed columbos duntaxat & varia genera auium. Columbi (inquit) capiebantur pro libito manu hominis. non enim pauebant ad viri conspectum, vtpote ad rem sibi hactenus inuisam. Cepere igitur ex his quam plurimos, quos scipionibus occiderant, nobisq; attulêre. Columba auis innocens est, nec rostro nec vnguibus lædens, Albertus. ¶ Ecce ego emitto vos velut oues in medio luporum. estote igitur prudentes veluti serpentes, & simplices sicut columbæ, Christus ad discipulos Matthæi x. Vbi Erasmus paraphrastes, Columbina (inquit) simplicitas præstabit, vt de omnibus bene mereri cupientes, neminem lædatis, ne prouocati quidem. serpentina prudentia, ne quam antam illis præbeatis calumniandi doctrinam. Ioannes Tzetzes Chiliade 9. cap. 263. hoc sensu hæc verba a Domino prolata ait, Seruate capita vestra quemadmodũ serpens, qui insidijs petitus vapulansq; ad mortem, omni modo caput suum abscondit: sic vos à tyrannis & impijs cruciati, caput seruate mihi, fidem vestram, & ne Deum negetis vsq; ad ipsam mortem. Simplices autem sitis sicut columbæ, ac prudentes (pariter) sicut columba Noe, quæ diluuij tempore dimissa ad arcam reuersa est. Omnis sanè columba si nata fuerit domi, non redit inde, nisi fuerit spuria, & non genita ibi sed aliunde adducta. Poterit præterea aliquis rhetoricè hoc dictum illustrando, seruanda iubere capita hoc est authores (αἰτίους) & dominos nostros, nec illos decipere aut fallere dolis sacrilegis, Hæc Tzetzes. ¶ Nihil timidius columba, Varro. Fimum columbæ & ipsæ rudo eijciunt, & pullos eijcere docent, Author libri de nat. rerum. Columbis inest quidam & gloriæ intellectus. nosse credas suos colores varietatemq; dispositam. quin etiam ex volatu creduntur (alias quæritur) plaudere in cœlo, varieq; sulcare, Plinius. Aliquando sola sedens auri splendores in pennis colli sui intuens delectatur, & volando sibi congratulatur, Albertus: colores varios circa collum admirans, alarum plausu rostroq; plumas fulcit, & ad volatum cultius pennas disponit. Author libri de nat. rerum. Animantes quædam magis valent memoria, vt quibus pur[illegible] nor & absoluior imaginatio est, vt apes, columbæ, Themistius. Columbi pudicitia aues omnes antecellunt. Plures enim in eodem columbario mixtim degunt, neq; tamẽ quis alterius connubia violat, Platina. A perdicibus (inquit Plinius) columbarũ gesta spectantur maximè simili ratione: mores ijdem, sed pudicitia illis prima, & neutri nota adulteria. Coniug[ij] fide non violant, communemq; seruant domum. Nisi cælebs aut vidua, nidũ non relinquit. Et imperiosos mares, subinde etiã iniquos ferunt: quippe suspicio est adulterij, quamuis

Columbi gregales sunt. *Matth. x.* *Estote simplices sicut columba.* *De columbarum timiditate.* *Mũditie.* *Gloria intellectu.* *Memoria.* *Pudicitia.* *Coniugij fide.*

tis natura non sit. Tunc plenum querela guttur, sæuiq; rostro ictus, mox in satisfactione exosculatio, & circa Veneris preces crebris pedum orbibus adulatio. Amor vtriq; sobolis æqualis: sæpe & ex hac caussa castigatio, pigrius intrante fœmina ad pullos. Parturienti solatia & ministeria ex mare, Hæc Plinius ex Aristotele translata: cuius eadem de re verba, nempe de amore mutuo & coniugio columbarum, itemq; de cura & cultu mariti tum circa coniugem parturientem & incubantem, tum fœtum exclusum, iam supra in C. recitaui. Columbas ab adulterio castissimas esse percepi, nunquam enim ex societate inter se instituta, neq; mas nisi morte ipsa vxoris distrahitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vidua fuerit, Ælianus. Idem rursus de palumbis scribens: Ex auibus (inquit) castissimi sunt ab omni stupro. Mas enim & fœmina in hoc genere tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo ad stabile & certum connubium per summam castimoniam adhærescunt, vt neuter alienum cubile attingat. si autem impudico amore capti ad alienam Venerem libidinis oculos adiecerint, eos reliqui circumsedentes marem quidem mares discerpunt, fœminas verò fœminæ disperdunt. Huiusce etiam modi lex castitatis ad turtures pertinet, sanctaq; & syncera permanet: tum etiam ad columbas albas manat, præterquam quòd non vtranq; occidunt. nam marem duntaxat perimunt, fœminam verò illius misericordia permoti impunitam atq; inultam in viduitate reliquam ætatem ducere permittunt. Ægyptij mulierem viduã, quæ ad mortẽ vsq; permanserit in eo vitæ statu volentes significare, nigrã columbam (περιστερὰν μέλαιναν) pingunt. Hæc enim quandiu vidua est, alteri viro non miscetur, Orus in Hieroglyphicis. Mas & fœmina (inquit Albertus) postquam semel coiuerunt, non facile deserunt coniugium. Antequam verò coiuerint, mares qui carent coniugibus, suas alijs abstrahere conãtur, vnde acerrima pugna oritur. Auicenna refert se vidisse duos columbos pro fœmina pugnantes: accessisse autem fœminã ad victorem. deinde pugna repetita cùm vinceret qui antea victus erat, ad eundem relicto altero fœminã rediisse. Hic sanè mos est columborum, vt si mas sine vxore, fœminã marito carentẽ viderit, mox cùm ea coeat: hæc statim à coitu illum sequatur & obediat, Hucusq; Albert. Ægyptij hominẽ ingratum ac infestum ijs à quibus beneficio affectus est significantes, columbã pingunt. Mas enim vbi robustior euaserit, ex consortio matris patrẽ expellit, itaq; ei cõnubio iungitur, Orus in Hieroglyphicis, quod & Ælianus ex eo repetijt. ¶ Columbæ fascinationis amuletum laurinos ramulos tenues primum colligunt, deinde ad custodiam pullorum in nidos imponunt, Ælianus. Zoroastres in Geoponicis palumbes nidis laurum imponere scribit, nec causam addit, nisi quis propter blattas id eas facere cõijciat: quoniam proximè de hirundinibus dixerat, ea causa apium ab eis nido imponi.

Amore sobolis. — Castitate. — Adulterij pœna. — Pugna pro coniugibus. — Ingratitudine erga parentes. — Laurum nidis imponunt.

¶ Columbæ propter genuinum timorẽ nidificant in summis locis, Varro. Pugnax hoc animal est. alter alterum infestat, nidumq; alter alterius subit, sed raró. nam etsi ex longinquo minus, tamen apud ipsum nidũ summo certamine dimicatur, Aristot. Quũ plures colũbæ nidos inuicẽ propinquos habẽt, pugnãt inter se pro nidis & vxoribus tota die, Albert. Pennis eleuatis pugnant, Author libri de nat. rer.

De eorundem pugnacitate.

¶ Cum turture amicitia columbæ intercedit, Ælianus. Amici pauones & columbæ, Plinius. ¶ Vulpes communis est hostis pauonum, columbarum & omnium ferè auium, Stumpfius. Accipitres quidã celeres ad aucupiũ sunt, columbis maximè & palumbis exitiales, Demetrius Constantinop. Distinctio accipitrum ex auiditate. alij non nisi ex terra rapiunt auem: alij non nisi circa arbores volitantem: alij sedentem sublimi: aliqui volantem in aperto. Itaq; & columbæ nouêre ex ijs pericula, visoq; considunt, vel subuolant, contra naturam eius auxiliantes sibi, Plin. Ælianus, & Albertus. Columbas nosse credas suos colores varietatemq; dispositam. quinetiam ex volatu creduntur plaudere in cœlo, varieq; sulcare. Qua in ostentatione vt vinctæ præbentur accipitri (niso Author libri de nat. rerum) implicans strepitu pennis, qui non nisi ipsis alarum humeris eliditur, alioquin soluto volatu in multum velociores. Speculatur occultus fronde latro, & gaudentem in ipsa gloria rapit. Ob id cum ijs habenda est auis quæ tinnunculus vocatur. Defendit enim illas, terretq; accipitres naturali potentia, in tantum, vt visum vocemq; eius fugiant. Hac de caussa præcipuus columbis amor eorum. Feruntq;, si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas, Plin. Columba accipitris venientis vmbram in aquis prospicit, Author libri de nat. rerum. Clangorem quidem aut aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus. Bubo oua columbarum exorbet, Author libri de nat. rerum. Cornix ouis columbæ insidiatur, vt ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rerum. Gallinas etiam columbis infestas esse audio.

Sympathia cum turture, & pauone. — Antipathia cum Vulpe. — Accipitre. — Bubone. — Cornice. — Gallinis.

E.

Columba sedens, ἡμένη πελειάς, à Suida prouerbij titulo commemoratur, qui hoc dici solitum indicat de supra modum mansuetis ac simplicibus, (ἐπὶ τῶν ἁπλουστάτων, διὰ τὸ εὔηθες τοῦ ζώου, Eustathius) comparatione ad paleutriam columbam, sensu scilicet contrario. nam columbæ, inquit, quæ euolant, fallunt cæteras, παλεύτριαι dictæ, à verbo παλεῦσαι, quod est fallere, Hæc Suidas. Erasmus verò, Columbæ (inquit) cùm auolant, fallunt cæteras pernicitate motus: cùm sedent, nihil mitius aut simplicius. neq; quicquam habent quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Mihi videtur dici posse & in eos qui simplicitatem simulant, quò magis imponant: propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans cæteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur, παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus

De columbis allectricib. quæ παλεύτριαι dicuntur.

de columbis loquens, Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id est, Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti. (Et rursus, δεδεμένοι παλεύσητε: vbi Scholiastes, Aues excæcatæ, præsertim columbæ & palumbi, in retibus locantur vt voce alliciant alias sui generis, quod glossæmatici παλεύειν dicunt.) Vide lector num legendum sit νημένη, id est illaqueata. id enim patitur quo fallat alias, Hæc Erasmus. Sed apud Suidam vt ἠμμένη per μ duplex legatur, ratio ordinis literarum non admittit. Deinde Suidas non eandem facit τὴν ἡμμένην, & τὴν παλεύτριαν, vt Erasmus. sed illam sedentem & simplicem: hanc euolantem astutam, cuius comparatione etiam contrario sensu (hoc enim est quod dicit κατ' ἀντιπαρεξέτασιν) columba sedens, pro homine simplici accipiatur. Euolantes quidem columbas arte blandiri alijs, easq; corrumpere, furtoq; comitatiores reuerti, Plinius author est: vt hoc nimirum Suidas παλεύειν dixerit. Cæteri verò scriptores non item, vt mox patebit. quamobrem non aliter reprehendo Erasmum, quàm quòd Suidæ verba quæ interpretabatur, non assecutus mihi videatur. Idem Erasmus in prouerbio, Pulcrè fallit vulpem, Παλεύει χηνὸς τὴν ἀλώπεκα, dictum, inquit, apparet in eum qui dolis captaret astutum. nam παλεύειν est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quò subsultantes reliquas deceptas alliciant, paleutriæ dicuntur: & qui feris tendunt casses παλευταὶ vocantur. Turtures & columbæ vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices (παλεύτριαι) aluntur, Aristot. Et mox de palumbis ac turturibus scribens, Et cùm mares (inquit) in totum diuturniores quam fœminæ sint, in his marem prius quam fœminam mori nonnulli aiunt, videlicet documēto earum, quæ domi allectatrices aluntur. Vbi Niphus Italus, Apud nos etiā (inquit) allectatrix siue hallucinatrix (hoc forte dicit, quoniā excæcari solent. sed aliud est cæcū esse, aliud hallucinari) fit palumbes è syluestribus. Nostri etiam liuias, id est minimas columbas syluestres, allectatrices faciunt, **Lockauben**, vt sui generis aues in rete pelliciant. Παλεύτρια περιστερὰ, πλάνος: & verbum παλεῦσαι, ἐξαπατῆσαι, ὑπαγαγέσθαι, θηρεύειν, προσκαλεῖσθαι. solent enim aues aliquas excæcatas in reti collocare, Suidas & Varin. Παλεύεται, θηρεύεται, ἀγρεύεται. Παράσιμον γάμον παλεύσας, ἀντὶ τοῦ ὑπαγαγόμενος, per metaphorā. sunt.n. paleutriæ columbæ, quæ alias decipiunt & alliciunt, αἱ ἐξαπατῶσαι καὶ ὑπάγουσαι πρὸς ἑαυτὰς, ἤγουν ἐνεδρεύουσαι. Παλευταὶ, οἱ τὰ λίνα ἱστῶντες οἷς τὰ θηρία παλεύεται, Hesych. Παλεύειν pro decipere apud Lycophronem legitur hoc versu, Ἥν παλεύσει δυσλύτοις οἴστρου βρόχοις. Παλεύτριαι, αἱ πλάνοι καὶ οἷον εἰπεῖν ἀνδραποδίστριαι περιστεραί, Scholiastes Lycophronis. Eubulus apud Athenæum lib. 13. meretrices paleutrias appellauit, τὰς φειδωλοὺς χρημάτων παλεύτριας, πώλους Κύπριδος ἐξησκημένας. Fuerint autem paleutriæ columbæ forsitan dictæ quasi veteranæ quædam. sunt enim veteres, id est olim captæ, πάλαι ἡρημένου, vt paraphrastes Oppiani de aucupio scribit. *Vide* etiam infra in Coturnice *E*. Lanarij omnes primo timidi sunt, sed postea ad columbas & anates capiendas instituuntur, Albert. Columbi & aliæ aues quomodo capiantur reti, docet Crescentiensis lib. 10. capitibus 20. & 21. & rursus cap. 26. quomodo laqueis è pilis caudæ equinæ capiantur, & alijs quibusdam. & cap. 28. quomodo feriantur sagittarum illo genere quod caput crassum habet, pulzones vocat. Columbæ retibus capiūtur vt palumbi, (*vide* in Palumbo *E*. sed facilius laqueis, Oppianus tertio Ixeuticorum. Diuus Basilius in epistola ad Iulittam, columbas agrestes & αὐτονόμους a quibusdam capi scribit allectas per mansuetam, quam aliquandiu domi familiariter aluerint. hanc alis vnguento suauiter fragrante inunctis emittunt ad externas, quæ postea ipsam domum reuolantem suauitate odoris inuitatæ comitentur. Serapio scribit columbas perimi deuoratis frugibus aut fabis madefactis aqua, in qua elleborus albus maceratus fuerit.

Quomodo colūbi retibus capiantur.

De earum fæcunditate & pretio.

De quæstu & vtilitate qua ex columbarum educatione redit.

¶ Nihil columbis fœcundius. Itaq; diebus quadragenis concipit, & parit, & incubat, & éducat, & hoc ferè totū annum faciunt. Tantummodo interuallū faciunt à bruma ad æquinoctium vernum. Pulli nascuntur bini, qui simulac creuerunt, & habent robur, cum matribus pariunt, Varro. Nos plura de columbarū fœcunditate scripsimus supra in C. Fœcunditas columbarū (inquit Columella) quamuis longè minor sit, quàm est gallinarū, maiorem tamen refert quæstum. Nam & octies anno pullos educat, si est bona matrix, & precijs eorū domini cōplent arcam, sicut eximius autor M. Varro nobis affirmat, qui prodidit etiā illis seuerioribus suis temporibus paria singula, millibus singulis sextertiorū solita venire. Nā nostri pudet sęculi, si credere volumus, inueniri qui quaternis millibus numûm binas aues mercentur. Quanquam vel hos magis tolerabiles putem, qui oblectamenta deliciarum possidendi, habendiq; caussa graui ære & argento pensent, quam illos, qui Ponticū phasim, & Scythica stagna Mœotidis eluant. Iam nunc Gangeticas, & Ægyptias aues temulenter eructant, Hæc ille. Paria singula vulgo vęneunt ducenis nummis, necnon eximia singulis millibus numûm (hoc est denarijs 250. Gallico verò nomismate libris quinquaginta Turonensibus, Rob. Cenalis) quas nuper cum mercator tanti emere vellet à L. Axio equite Romano, minoris quadringentis denarijs (hoc est libris Turonicis octoginta, Rob. Cenalis) daturū negauit. Axius, Si possem, inquit, emere περιστερεῶνα factū, quemadmodum in ædibus cùm habere vellē, fictilia columbaria, iam ijssem emtum, & misissem ad villam. Quasi verò (inquit Pica) nō in vrbe quoq; sint multi, colūbaria qui in tegulis habent. An tibi nō videntur habere περιστερεῶνας, cum aliquot supra centū millium sextertium habeant instrumentū? e queis alicuius totū emas censeo, & antequam ædifices rure, magnum condiscas hic in vrbe quondie lucrum ex asse semissem condere in loculos. Qui nostro tempore in nostris regionibus (in Italia circa Bononiam) rem experti sunt, columbas dicunt post sex menses parere, & non prius: & quamdiu viuunt quater aut quinquies,

quies, aut sexies, aut etiam amplius per annum parere, si alimentum abunde contingat: sin minus, ter saltem parere, videlicet per æstatem, Crescentiensis. Agricolturæ studiosis vtilissima est columbarum possessio, cum ob alias causas, tum vel maximè ob cõmoditatem stercoris atq; pullorum, qui ægris conualescentibus admodum necessarij sunt. Reddunt enim columbæ vectigal magnum suis possessoribus: & quum duos tantum menses hyemis nutriantur sub tecto, reliquo anni tempore sua industria ex agris sibi quæritant pabulum, Florentinus. Columbarum amore insaniunt multi, ac super tecta exædificant turres ijs, nobilitatemq; singularum & origines narrant, vetere iam exemplo. L. Axius eques Romanus ante bellum ciuile Pompeianũ denarijs quadringentis singula paria venditauit, vt M. Varro tradit. Columbas redire solere ad locum licet animaduertere, quod multi in theatro è sinu missas faciunt, atq; ad locum redeunt, quæ nisi reuerterentur, non emitterentur, Varro.

¶ De columbario seu peristereône. Vulgo columbariũ vocant stabulum columbarum, ipsum ædificium & locum columbis alendis accõmodatum: & ita Palladius quoq; appellat: Verum Columella & M. Varro columbaria capiunt pro nidis & loculamentis & cellis, in quibus singula paria fœtificant, Phil. Beroaldus. Columborum etiam possessio non abhorret a cura boni rustici. Sed id genus minore tutela pascitur longinquis regionibus, vbi liber egressus auibus permittitur, quoniam vel summis turribus, vel æditissimis ædificijs assignatas sedes frequentant patentibus fenestris, per quas ad requirendos cibos euolitant. In peristereône (inquit Varro) vno sæpe vel quinque millia sunt inclusæ. περιστερεὼν fit, vt testudo, magna camera tectus, vno ostio angusto, fenestris punicanis aut latioribus, reticulatis vtrinq;, vt locus omnis sit illustris. Neue serpens, aliudve quod animal maleficum introire queat, intrinsecus quam leuissimo marmorato toti parietes ac cameræ obliniuntur, & extrinsecus circum fenestras, ne mus, aut lacerta qua adrepere ad columbaria possit. Nihil enim timidius columba. Singulis paribus columbaria fiunt rotunda in ordine crebra. Ordines quàm plurimi possunt à terra vsq; ad cameram. Columbaria singula esse oportet, vt os habeant, quo introire & exire possint. intus ternorum palmorum ex omnibus partibus sub ordines singulos tabulæ fictæ (factæ,) vt sint bipalmes, quo vtantur vestibulo, ac prodeant. Aquam puram esse oportet, quæ influat, vnde & bibere, & vbi se lauare possint. Permundæ sunt enim hæ volucres Itaq; pastorẽ columbaria quotquot mensibus crebro oportet euerrere. Est enim quod eum inquinat locum, appositum ad agriculturam, ita vt hoc optimum esse scripserint aliquot. siue si columbã quid offenderit, vt medeatur. si qua perierit, vt efferatur. Si qui pulli idonei sunt ad vendendum, promat. Item quæ fœtæ sunt, vt certum locum disclusum ab alijs rete habeant, quo transferantur, è quo foras euocare possint matres. Quod quidem faciunt duabus de causis. Vna, si fastidiunt aut inclusæ consenescunt, quo libero aere cum exierint in agros redintegrentur. Altera de causa propter illicium. Ipsæ enim propter pullos, quos habent, vtiq; redeunt, nisi à coruo occisæ, aut ab accipitre interceptæ, Hęc Varro. Nec in plano villæ loco, (inquit Columella) nec in frigido, sed in ædito fieri tabulatum oportet, quod aspiciat hybernum meridiem. Eiusq; parietes, vt ornithone pręcepimus, continuis cubilibus excauentur: vel si ita non competit, paxillis adactis tabulæ superponantur, quæ vel loculamenta, quibus nidificent aues, vel fictilia columbaria (nidi seu loculamenta, quæ è viminibus etiã non improbantur, Grapaldus) recipiant, præpositis vestibulis, per quæ ad cubilia peruenian. Totus autẽ locus, & ipsæ columbarum cellæ poliri debent albo tectorio, quoniam eo colore præcipuè delectatur hoc genus auium. Nec minus extrinsecus læuigari parietes maxime circa fenestram, & ea sit ita posita, vt maiore parte hyberni diei solem admittat, habeatq; appositam satis amplam caueam retibus emunitam, quæ excludat accipitres, & recipiat egredientes ad apricationem columbas, nec minus in agros emittant matrices, quæ ouis, vel pullis incubant, ne quasi graui perpetuæ custodiæ seruitio contristatæ senescant. Nam cum paulum circa ædificia volitauerint, exhilaratæ recreantur, & ad fœtus suos vegetiores redeunt, propter quos ne longius quidem euagari, aut fugere conantur, Hæc ille. Columbarium potest accipere sublimis vna turricula in prætorio constituta læuigatis ac dealbatis parietibus, in quibus à quatuor partibus (sicut mos est) fenestellæ breuissimæ fient, vt columbas solas ad introitum, exitumq; permittãt, Nidi figurentur interius, Palladius. Extruere domum conuenit (vt docent Quintilij in Geoponicis Gręcis) temporibus (locis) claris & lucidis, tutam ab accessu serpentium, eamq; illinire accuratè. In ipsius autem columbarij muris, à pauimento vsque ad summum fastigium, nidi faciendi sunt, quos nonnulli quidem ὀπὰς appellant, ac si dicas loculamenta, nos verò κρυβῖνας (nullam huiusmodi vocem in Lexicis reperio) dicimus: in quibus sanè & pullos ædere, & degere coniugatæ debent columbæ. Singulis porrò nidis asseres inserendæ sunt, vt per eas ipsis transitus fiant. In ipsa autem domo latiorem peluim expedit collocare, in qua & bibere & ablui possint columbæ, nec ipsius aquæ occasione humo assiduè perturbet eas, id quod certe maxime incommodat. Non tamen prorsus damnandus hominum est ingressus. Necessarium quippe est interdum verrere columbarium, fimumque legere. & si quid intus sinistre habeat, id corrigere, & instaurare, ne serpens aut alia reptilia columbas vastent atque deturbent. Ego quidem accessui reptilium volens obsistere, vbi elegi locum selectum remotumque à contubernio domorum, columnas transtuli illuc pro ratione magnitudinis operis fabricandi. Quibus quidem minimè ad rectam lineam, sed ordine circulari dispositis, imponens capita, ac in ipsis postea capitibus insidentibus dictis columnis admodum generosas trabes (ἐπιστύλια) confirmans tandem su-

pra columnas in formam orbis domunculas duas extruxi altitudine cubitorum septem. In earum autem parietibus ab occasu quidem gratia splendoris, fenestram vnam aperiens, ab ortu verò aliam in hac per quam sunt egressuræ ad pasturam, posui dictum cathectem (nempe quod retinendi columbas vim possidet) vnde columbas ad pascua exire oportet. Cæterum à latere meridionali ianuam constitui vt per eam pateat ingressus ei, qui curandarum auium prouinciam subijt. Hoc enim modo ipsas volucres hactenus illęsas seruaui. Siquidem nec reptilia possunt ascendere per columnas, vtpote bitumine accurate inductas & læuigatas, neq; item catus, nec aliud animal in eas grassari poterit quum domus haud quidem consistant prope è quibus insidiari queant. Columbaria (vt scribit Crescentiensis) duobus pręcipuè possunt fieri modis, aut super columnis & parietibus ligneis muro circundatis lapideo, aut super turri è crassis muris constructa, & vtrunq; nidos seu nidorum foramina potest habere. Sed præstat in turri lapidea quàm lignea fieri: & nidos interius construi: qui si exterius sint, fimus perditur, qui maximè vtilis est, & pulli facilius a rapacibus auibus capiũtur. Excitetur ergò turris lapidea ampla angustave pro domini arbitrio, non admodum alta, parietibus lęuigatis & dealbatis cęmento (tectorio) albo, habēs à singulis quatuor partibus breuissimas fenestellas seu foramina, quæ columbis solum ad introitum exitumq; sufficiant: sub quibus quam proximè circuitus lapideus emineat circumquaq;, quo mustelæ aliæq; nocentes feræ ascendere prohibeantur. Super tectum etiam fenestra sit, per quam ingrediantur & exeant columbi, qui ad Solem super tecto morari gaudent. Sit autem cancellata lapidibus aut lignis, ne per ipsam rapaces volucres alis apertis intrare queant. Nidi formantur interius, quos quidam faciunt rectos & mediocriter angustos, alij obliquos, quibus incubantes columbæ se contineant. Quidam præterea prouidè faciunt fenestellas latas & modicè concauas seu longas. Sunt qui cultellos paruos circa parietes & tectum affigunt, asserentes in his columbas libentius incubare: Ego experimento didici, columbas quasdā in muro libentius quàm cistellis nidificare, quasdā è diuerso: & rursus alias libentius esse in aperto, & super quacunq; re cum nido vel sine nido incubare, alias gaudere occultari. Quamobrem non inutile puto in columbario cuiuscunq; generis nidos habere, vt diuersis columbarum affectibus satis fiat. quamuis qui in muro sunt a fimo & pediculis purgentur facilius, quod crebrò fieri expedit, eò quòd ab eis cum augentur, plurimum incubantes columbæ lædantur. Est etiam opportunum quòd intra columbarium ponantur trabes in pluribus partibus, & præcipuè in circuitu, & assides (asseres) super quibus tempore pluuiarum & niuium & superflui æstus, columbæ in magna multitudine morari ac quiescere possint. Sic enim à loco proprio non facile recedent. Purgetur etiam crebrò ipsarum locus, & vndiq; sit decorus. nam in pulcra domo, sicut & homines, morantur auidius. Hoc animaduertendum, quòd vnumquodq; par tres vel saltem duos nidos requirit, licet aliquando augeantur in tantum vt nidos omnes & solarium atq; trabes, & cætera loca omnia repleant, Hactenus Crescentiensis. Colore albicante præsertim delectantur columbi, vnde Ouidius: Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ, Accipiat nullas sordida turris aues.

Quales columbæ & quomodo alendæ sint.

¶ Aluntur in peristereône columbæ tum clementiores, tum agrestes & saxatiles: ex quibus fit miscellum tertium genus fructus causa, Varro. Qui erigere columbarium vult, is à tenellis columbis auspicari non debet, sed ab eis quæ iam ędere pullos cœperunt. Quod si in ipsis primis auspicijs, columbarum decem paria iungantur, citò quidem multiplicabuntur, Quintilij. Seligendæ verò sunt ad educationem neque vetulæ, nec nimium nouellæ, sed corporis maximi. Curandum si fieri possit, vt pulli, quemadmodum exclusi sunt, nunquam separentur Nam ferè, si sic maritatæ sunt, plures educant fœtus. Sin aliter, certe nec alieni generis coniunguntur, vt Alexandrinæ, & Campanę. minus enim impares suas diligunt, & ideo nec multum ineunt, nec sæpius fœtant. Plumæ color non semper, nec omnibus idem probatus est: atq; ideo qui sit optimus, non facile dictu est. Albus, qui vbiq; vulgo conspicitur, à quibusdam non nimium laudatur, nec tamen vitari debet in ijs quæ clauso continentur. Nam in vagis maxime est improbandus, quod cum facilime speculatur accipiter, Columella. Item feras has in turribus, ac summis villis, qui habent agrestes columbas, quo ad possunt inmittunt in περιστερῶνας ætate bona, parantq; vt nec pullos, neq; vetulas, totidemq; mares quot fœminas habeant, Varro. In columbarijs nouis columbi prouectiores ętate (inquit Crescentiensis) ponendi non sunt quòd ij recedere & ad sedes pristinas reuerti soleant, sed iuuenes cum pennas perfectas aut ferè perfectas habent. Præferuntur autem saxatiles, secundo loco qui à pennarum colore vulgò *turgni* dicuntur. hi enim in columbarijs melius durant quam cæteri. albi vitandi, quòd neq; durare possint, & ab auibus rapacibus etiam è longinquo conspiciantur. Quanto plures quidem initio ponentur, tanto ocyus implebitur locus. Id faciendum est pręcipuè Augusto & Septembri mense, vel etiam Iulio: quo tempore facilius cibum in agris vicinis inueniunt: vnde fit ne longius à columbario recedant nec perdantur. Mense quidem Martio, Aprili vel Maio ponendi non sunt propter contrariam rationem. Dies circiter quindecim vt minimum includēdi sunt. sic enim pinguescent (postea,) & ad reuertendum peritiores erunt. nam primis quindecim diebus emaciantur. Postea verò per dies aliquot præbeatur eis in columbario (etiamnum inclusis) bonus & copiosus cibus & aqua. Demum emittantur cœlo nubilo vel sereno. sed præstat pluuio emitti. tūc enim egressi reuertuntur, nec subitò euolant ad remota, Hæc ille. Cæterum cibos iuxta parietem conueniet spargi, quoniam ferè partes eæ columbarij carent stercore. Commodissima cibaria putantur vi-

cia,

cia, vel eruum, tum etiam lenticula, miliumq́;, & lolium, nec minus excreta tritici, & si qua sunt alia legumina, quibus etiam gallinæ aluntur, Columella. Cibus apponitur circum parietes in canalibus quas extrinsecus per fistulas supplent. Delectantur milio, tritico, ordeo, piso, faseolis, eruo, Varro. Gratus eis cibus est cicercula, fœnogræcum, eruum, pisum, lens, frumentum, & quæ ex eo zizania (lolium nimirum) dicitur, Florentinus. Fœtus frequentant, si ordeum torrefactum, vel fabam, vel herbum sæpe consumant. Triginta autem columbis volantibus diurni tres sextarij tritici sufficient, aut creturæ, ita vt herbum fœtus gratia mensibus præbeamus hybernis, Palladius. Pastor columbarum sæpe locum purgato, & fimum agriculturæ vtilem reponat: & si quem saucium inuenerit, curet: si quem extinctum, eijciat: si qui nimis feri ac pugnaces alijs molesti sunt, remoueat & alibi reponat: pullos vendi idoneos depromat, cibum denique & potum cum opus erit affatim præbeat, Crescentiensis. Glans fagi turdis & columbis conuenit, & eorum carnes concoctu faciles facit, Crescentien. Duobus aut tribus mensibus acceptant conditiua cibaria, cæteris se ipsas pascunt seminibus agrestibus. Sed hoc suburbanis locis facere non possunt, quoniam intercipiuntur varijs aucupum insidijs: itaq; clausæ intra tectum pascidebent, Columella. Plura de columbarum cibo scripsi supra in C. Cauendum ne euulent columbæ, ne scilicet nidificent alibi, neue distrahantur egressæ: quare in fame sunt exercendæ, sic transfert Andreas à Lacuna quod Græcè legitur, ἀλλὰ περὶ τὸ περιστερεῶνα ἀσχολῶνται: vbi Coruarius vertit, circa columbarium exerceantur. Vide an pro verbo περιστερεῶνα commodius legatur γονῶν. Sensus quidem hic mihi videtur, cibum columbis affatim suppeditandum, vt ipsæ soboli tantum incubandæ, & pullis postquã exclusi fuerint alendis, operam dare possint, neq; alimentum foris quærendo diutius ab ouis aut pullis absint. Si verò tanta alimenti copia non suppetit, matribus tantum educantibus pullos exitus permittendus est: quod vbi famem illæ expleuerint, citius redeant, pullisq; nutrimentum apportent, Florentinus.

¶ Qui saginare solent pullos columbinos, quo pluris vendant, secludunt eos, cum iam pluma sunt tecti. Deinde manducato (mollificato & masticato, vel molli. Crescentien.) candido farciunt pane: hyeme hoc bis, æstate ter, mane, meridie, vesperi. hyeme demunt cibum medium. Qui iam pinnas (pennas magnas, Crescentien.) habere incipiunt, in nido relinquunt illisis fractis, Crescentien.) cruribus, & matribus, vberius vt cibo vti possint, obijciunt. Eo enim totũ diem se, & pullos pascunt. Qui ita educantur, celerius pinguiores quàm alij fiunt, & candidiores: parentes eorum Romæ, si sunt formosi, bono colore integri, boni seminis, Varro. Eadem ratione qua gallinas, palumbos etiam columbosq́; cellares, pinguissimos facere cõtingit. neque est tamen in columbis farciendis tantus reditus, quantus in educandis. Sed potest in hoc etiam auiario (columbario) sagina exerceri. Nam si quæ steriles, aut sordidi coloris interueniunt, similiter vt gallinæ farciuntur. Pulli vero facilius sub matribus pinguescunt, si iam firmis, prius quam subuolent, paucas subtralias pinnas, (alterius alæ, Crescentiensis,) & obteras crura, vt vno loco quiescant, præbeasq́; copiosum cibum parientibus, quo & se, & eos abundantius alant. Quidam leuiter obligant crura, quoniam si frangantur, dolorem & ex eo maciem fieri putent. Sed nihil ista res pinguitudinis efficit. Nam dum vincula exercere (exerere, excutere) conantur, non conquiescunt, & hac quasi exercitatione corpori nihil adijciunt. Fracta crura non plus quam bidui aut summum tridui dolorem afferunt, & spem tollunt euagandi, Columella.

Quomodo saginandi sint pulli columbini.

¶ Columbis vtile esse aiunt lutum rubrum, quod appetitum in eis excitet, & pullis statim dari debeat. Hoc Aristoteles de terra salsa scribit, eamq́; a parente mare pullis recens natis in os inseri.

¶ Columbi qui nascuntur in columbario, vel parui in eo ponuntur, non facile recedunt, etsi quãdoq; ad alia colũbaria se conferũt in quibus cibũ inueniunt, quum non præbetur eis in suo nec in agris inueniunt. sed omnes fere postea tempore quo non egẽt cibo reuertũtur ad locum proprium: ad quod maximè refert vt columbarium pulcrum & bonum sit. Si temporibus quibus non inueniunt escam copiosè eis præbeatur domi, vt cum nix vel gelu magnũ obtinet, & mense Aprili & Maio aratis stipulis, non recedunt, & plurimos fœtus ædunt. Cibus quidem eis conueniens est frumentum, faba, vicia melica, & alia genera quibus vesci gaudent. Pro centum autem paribus columbarum detur granorũ pars corbis octaua diebus singulis, & duplum cum nihil omnino per se inueniunt. Potus etiam in colũbario adsit sufficiens, quoties aquam nisi valde remotam propter æstum vel gelu inuenire non possunt. vel in aliquo vase prope columbaria ponatur, quò descendere possint. Præcipuum sanè & ferè necessarium eis est, quòd sedes ipsorũ sit prope locum in quẽ aqua influat, vnde & bibere & vbi lauari possint. Laudatur etiam vt omne genus granorum eis exhibeatur, vt sunt frumenta, faba minuta, cicercula, vicia, orobus, melica, hordeum, spelta, lolium, & alia, vt quodnam præcipuè appetant obseruetur, & id præcipuè detur eis vt auidius ibi morentur & pluries pariant. Palladius probat vt æstate quæ maximè pinguescunt triticum vel milium mulsa maceratũ semper accipiant. Quibuscunq; enim granis mulsa remollitis pastæ non recedent, & alias secũ adducent, quod non pauci asserunt. Alij verò dicunt non referre an sit mellita esca nec ne, cùm eis datur esca vesperi potius quàm mane, vt interdiu escã sibi quęrere curent, & qui non inueniũt, intus inueniant. nã si daretur mane, nõ curarent alibi inuenire. Sed tempore niuis mane dari oportet, ne exeant ad loca in quib. capiuntur, cùm certum sit alibi non posse inuenire, Crescentiensis. Columbas abigit graueolentia, Basilius. Debet custos sępe ad columbas accedere: & quoties in columbarium intrat aliquam escam modicam secum portare tempestiuè, easq́; semper

Quid columbas in columbario retineat vel ab eo abigat.

aliquo certo & consueto modo vocare, vt magis mansuescant. Idem tegulam figlinam pro aqua in columbario collocare, quæ assidem (asserem) habeat supra se aliquantulum eleuatam, habentem multos & spissos pedes incisos atq; adhærentes, inter quos possunt caput ponere & aquam haurire, nec in vas intrare, vt aqua munda permaneat, Crescennensis. Vasa, quib. aqua præbeatur, similia esse debent gallinarijs, quæ colla bibentium admittant, & cupientes lauari, propter angustias non recipiant. Nam id facere eas nec ouis nec pullis, quibus plerunq; incubant, expedit, Columella. ¶ Oppianus libro 1. de venatione author est colores in columbis artificiales fieri posse. nam cùm columbæ, inquit, Veneris desiderio mouentur, & oscula iam maritis miscent, colũbarius pulcherrimas varias, pręsertim purpureas vestes in conspectum earum exponit, quibus illæ delectatæ pullos etiam eiusdem coloris ædunt.

Quo artificio colores in columbis fieri possint.

¶ Locus autem subinde conuerri, & emundari debet. Nam quanto est cultior, tanto lætior auis conspicitur, eaq; tam fastidiosa est, vt sępe sedes suas perosa, si detur euolandi potestas, relinquat, quod frequenter in his regionibus, vbi liberos habent egressus, accidere solet. Id ne fiat vetus est Democriti præceptum. Genus accipitris tinnunculũ vocant rustici, qui ferè in ædificijs nidos facit. Eius pulli singuli fictilibus ollis conduntur, stipatisq; opercula supponuntur, & gypso lita vasa in angulis columbarij suspenduntur, quæ res auibus amorem loci sic conciliat, ne vnquam deserant, Columella. Columbæ tinnunculos præcipuè amant, à quibus contra accipitres defenduntur, feruntq; si in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare sedem columbas: Quod auro insectis alarum articulis quæsiêre aliqui, non aliter innoxijs vulneribus, multiuaga alioquin aue, Plinius. Tradunt veteres quòd si columbarum alæ annulo aureo argenteoue inurantur, cito & libenter eas ad columbarium semper suum redituras, nec deserturas vnquam, Serapio. Non pereunt, & neq; locum deserunt, si per omnes fenestras aliquid de strangulati hominis loro, aut vinculo, aut fune suspendas. Inducunt alias, si cumino pascantur assidue, vel setosi hirci alarum balsami liquore (ladanum videtur intelligere) tangantur, Palladius. Columbæ persistent, & alias peregrinas perducent secum, si fragranti vnguento eas vnxeris: vel si cyminum vorandum dederis abeuntibus ad pastum. Quòd si *lygi* (id est viticis) semen triduo in vetere vino maceràris, ac postea orobos eodem vino madefactos columbis obtuleris, & mox eas abegeris, vt primum columbæ exterę halitum senserint, continuo omnes festinabunt ad columbarium. Citius reuocabis columbas elelisphaco (id est saliua) vna cum thure intra columbarium combusto. Perseuerabunt etiam columbæ si caput vespertilionis posueris in columbarij fastigio: aut etiam viticis agrestis ramum quo florescit tempore decerptum in columbario reposueris, Didymus. Et rursus, Ianuas atq; fenestras nec non angulos columbarij oleo opobalsami inungito, & sic manebunt. Nec etiam fugient si cyminũ lentemq; melicrato infusa sparseris. Si melicratũ dederis illis in potum, ac lentibus per se pas[so] incoctis eas cibàtis, prolẽ non deserent. Non recedent & alias secum adducent, si granis quibuscunq; mulsa maceratis pascantur, vt supra recitaui ex Crescentiensi. Præparant aliqui retinendis columbis hocce pharmacum amatorium. Testulam (ostracum) cribratam & costum, cum veteri odoratoq; vino miscentes simul, eis porrigunt exeuntibus ad pasturam: Sunt qui hordeaceam farinam vnà cum caricis (ficubus siccis) coquentes & læuigantes, mellis aliqua portione adiecta, columbis offerant. Alij ad pastũ prodeuntibus dant cyminum, Didymus. Graeca ex leguminibus degenerat, in tantum columbis grata vt pastas ea negent fugitiuas illius loci fieri, Plinius. Rex Cypri in Papho inter cœnandum columbarũ circumuolantium alis nec alio flabro ventilabatur, Vngebatur enim vnguento quodam Syriaco, cui admixtus erat copiosè fructus quidam cuius cibo colũbas delectari aiunt. Itaq; aduolantes odore allectæ tanquam in caput regis insessuræ, cum proximè erant à pueris repellebantur: vnde parum auolantes mox reuolabant, ita vt subinde regem mediocri & commodo flatu refrigerarent, Athenæus lib. 6. Peristereon vocatur herba, caule alto, foliato, cacumine in alios caules se spargens, columbis admodũ familiaris, vnde & nomen, Plinius. Sunt qui hanc in columbario spargi, & circa nidos suspendi suadeant. Salsa adeò appetere dicuntur, vt nec hospitia commutent si argillam parietum sale condiueris: & iure caseorum delectari, quod à salsis demanat caseis. Sunt qui pro retinendis columbis in fenestra columbarij ponant argillam de furno admixta vicia. Columbæ alliciuntur hoc pastillo: *Maiza* seu *sorgi* lib. 1 x. cymini libræ v 1. mellis x. costi lib. 1. seminis viticis libræ v. coquuntur omnia in aqua ad illius consumtionem. inde additur vini odorati optimi quantum sufficit cum libris quindecim cæmenti vetusti: & fit tumulus in columbarij medio. Columbæ aliæ cùm odorem senserint ad locũ veniunt. sentiunt autem cum ipsis commiscentur indigenis columbis. cùm semel adierint locum relinquere nequeũt, suauitate cibi allectæ, Hier. Cardanus. Herba carlina vulgò dicta, quæ chamæleontis species est, columbis obijcitur alijs quibusdam mixta, vt euolantes alias secum adducant, escam columbarũ quo multas alias venentur, è radice carlinæ conficiunt hac ratione: Radici adiungunt lutum adustũ de clibano, mel, vrinam, muriamq; qua haleces (*harenga*) conditæ fuerint, (Häringlack) & massam inde f[or]matam columbarijs imponunt, Hieron. Tragus interprete Dauide Kybero. Sunt qui radicem carl[inæ] in aqua coquant, cui adijciunt lutum ruffum de furno in vrina remollitũ simul cum salis manipulo in eadẽ dissoluti, & modicũ mellis. Alij carlinã cum pisis albis melle excipiunt: ad cuius massæ odorẽ columbæ alliciũtur. Sunt qui in vnum subigant carlinã, cannabis semina, coriandrum, & lutum fornacis veteris cum vrina. Nonnulli sanguinem humanum (vt audio) cum pisis integris in vase figlino per quadrantem

Quomodo tractanda sint columbæ tũ vt in suo columbario remaneãt, tum vt alias secum adducant.

quadrantem horæ circumagunt. deinde sanguinem manu columbis illinunt & pisa edenda obijciunt, vt hoc remedio adhibito tum ipsæ maneant, tũ alias alliciant. Cumino quidem (quod medici & pharmacopolæ Romanum vulgo cognominant) mirificè columbas delectari asseritur, itaq; hæc semina cũ terra figlina miscent, addũtq; legumina quędã & salẽ forte. aliqui linteola, quibus inclusa hæc semina fuerint sub alis columbarum alligant. hunc enim odorem columbæ alienæ sequũtur. rem aiunt certam esse, ac lege prohibita in aliquibus Italię locis, vbi sacerdotes etiam qui confidẽtes audiunt inter genera furti super hoc inquirant. Columbę amabunt locum, & alias etiam adducent, vt quidam mihi asseruit, si caput caprę excoriatum in aqua coquatur, cum copioso (libræ pondere fortassis) cumino Romano, & multo sale, (quatuor vnciarum forte,) quod deinde in columbario ponatur. Vasculum vitreum impleto lacte mulieris puellam lactantis & in columbario suspendito. sic enim augebuntur & allicientur aliæ, eruntq; mansuetiores, Ex libro Germanico manuscripto. In Africæ parte quadam, sic columbas peregrinas venantur. Habent reticulum quoddã summitati cannarũ oblongarũ affixũ, quo in dumus tecto latitantes vicini columbas captare solent. Author descript. Africæ lib. 3.

Contra animalia columbis noxia.

¶ Contra animalia columbis noxia. Aduersus serpentes & alias animantes noxias quomodo strui possit columbarium super columnis, recitatum est supra ex Quintilijs. Ne mus aut lacerta adrepat, parietes columbarij circa fenestras læuissimo marmorato oblinuntur: ac similiter toti parietes & cameræ intrinsecus, ne serpens aliudve quod animal maleficum introire queat, Varro. Rutæ ramulos in colũbarijs pluribus locis oportet contra animalia inimica suspendere, Palladius. Auicenna quidem mustelas etiã ruta fugari scribit, id quod mireris, cum eandem impugnaturæ serpentes gustare dicantur. *vide* in Cato E. Didymus etiã ad feles (æluros) abigendas rutã poni suspendiq; iubet passim in columbario, pręcipuè circa fenestras atque aditus omnes. Ruta enim (inquit) vim possidet feris aduersantem. A mustelis tutæ fient, si inter eas frutex virgosus sine folijs asper, vel vetus spartea projiciatur, qua animalia calciantur, vt eam secretò non videntibus alijs vous attulerit, Palladius. Mustelæ cinis pullis columbinis datus in offa, tuetur eas à mustelis, Plin. Caput lupi in columbario suspensum, ne catus vel furo, vel aliud animal columbis nocens accedat, efficit, Rasis & Albertus. Læduntur columbæ à faginis (mustelis rusticis quas vulgò *foynas* vocant, à fago, nostri Martes fagorum) mustelis & catis, & cæteris pluribus animalibus quæ de raptu auium viuunt, contra quæ debet custos hostium & omnia loca vnde intrare possunt diligenter claudere, & stafas circunquaque eminentes procurare, ne quid sursum per parietem repere possit, Crescentiensis. Columbarium habeat appositam satis amplam caueam, retibus emunitam, quæ excludat accipitres, &c. Columella, vt supra recitatum est. Coruos aut accipitres qui columbas intercipiunt columbarij interficere solent, duabus virgis viscatis defixis in terram inter se curuatis, cùm inter eas posuerint obligatum animal, quòd intercipere soleant accipitres, qui ita decipiuntur, cùm se obleuerint visco, Varro. Læduntur columbæ ab auibus rapacibus tam diurnis quàm nocturnis: contra quas (nocturnas) claudat custos de nocte fenestram: vel si ea aperta intrauerit auis rapax, & ipse perturbationem ac strepitum columbarum audierit, intret audacter cum lumine, auemque captam occidat, nec curet de exitu columbarum. Aues autem diurnas visco vel paruo reticulo capiat & occidat. Fenestram de subsellis cancellet & claudat, vt columbi intrare valeant & exire, non autem auis rapax quæ non nisi alis apertis intrat, Crescentiensis. Serpens non ingreditur columbarium, si in quatuor angulis eius hanc vocem Ἀδὰμ inscripseris, fenestræque (hostio, Florentinus) etiam si illam habeat. Abiges autem ipsos ex peucedano suffimentum molitus, Democritus & Florentinus. Sed de remedijs quibus serpentes pellantur, copiosè scribemus in Serpente in genere.

Morbi quibus infestantur.

¶ Molestantur pulli plerunque etiam pediculis, quos custos inquiret, & nido abiecto alium mundum reponet. Item nascuntur eis varioli circa oculos qui excæcant eos, maximè mense Augusto. Vendendi sunt aut comedendi cum solo capite sunt infecti, Crescentiensis.

Qua ratione moschus & margarita adulterentur.

¶ Impostores quidam aromatibus sanguine columbino exceptis siccatisq; ad Solem, rursusq; tritis & aqua rosacea moschata aliquoties rigatis siccatisque, quarta vel tertia parte moschi veri admixta, moschum adulterant. ¶ Margaritas aliqui sic mentiuntur: Conchas palustres in forti lixiuio coquunt, donec cortices nigri separari possint. reliquum album contundunt, & rore inter Pentecosten & Augustum collecto destillatoq; excipiunt, subigunt, & globulos minutos formãt, quos acicula pertusos filoq; insertos ad Solem indurant. tum columbis deuorandos obijciunt, ita vt cibi aliud nihil præbeant, in loco puro, & per aluum redditos seligunt in cribro, abluunt, & aliquandiu coquunt in aqua calcis clara & forti: demum Soli per dies octo exponunt, vt perfectè dealbentur. Alij conchas in forti aceto ad Solem vel iuxta fornacem macerant, vt à crusta nigra purgari possint.

Antidotorũ vim in columbis quidã experiuntur.

¶ Sunt qui antidotorũ vim in columbis experiuntur. nam postquam duabus columbis venenum (arsenicum ferè) dederint, alteri mox antidotum præbẽt, alterã relinquunt: quòd si hæc moriatur, illa superuiuat, antidotũ ceu rectè paratam & hominibus etiam aduersus venena auxiliarem prædicãt. Aliqui vt verum monocerotis cornu, quod in superandis venenis nulli antidoto cedat, se vendere declarent, aquam in qua illud iniectum fuerit, columbę alteri a veneno superbibendum dant: alteram sinunt, vt dictum est. Sed homines impostores, nisi diligentissimè caueatur, hic quoq; fraudem facere possunt. nihil enim non comminiscitur auaritia.

¶ De columbis quæ epiſtolas pertulerunt, dicetur in Philologia e. ¶ Homerus Iliados penultimo celebrationem funeris Patrocli deſcribens inter reliqua aliorum certamina, ſagittarios columbam (πε- λε)funiculo ſuſpenſam à malo nauis, eminus eam impetentes facit.

De fimo colũbino.

¶ Fimum columbarum ad agriculturam appoſitum eſt, ita vt hoc optimum eſſe ſcripſerint aliquot, Varro. Et rurſus, Stercus optimum ſcribit, Caſſius eſſe volucrum præter paluſtrium ac nannum. de hiſce præſtare columbinum, quod ſit calidiſſimum ac fermentare poſſit terram. id vt ſemen aſpergi in agro oportere, non vt de pecore aceruatim poni. Ego arbitror præſtare ex auiarijs turdorum ac merulatum. Caſſius ſecundum poſt columbinum ſcribit eſſe hominis: tertiò caprinum, &c. Proximũ turdorum fimo Columella colũbarijs, mox gallinatijs facit. Aliqui columbaria præferũt, proximum deinde capratum eſt, &c. Plinius. Columbinũ feruidiſſimum, ceterarumq; auium ſatis vtile eſt, excepto paluſtrium, Palladius. Stercus colũbinum ſpargere oportet in pratum, vel in hortũ, vel in ſegetem, Cato. Fimus columbarum optimus eſt omnibus plantis & ſeminibus, & poteſt ſpargi quocunq; tempore anni quoties aliquid ſeritur cum ipſo ſemine, ac etiam poſtea quandocunq;. & vnaquæq; corbis huius fimi æquiualet fimi ouium quadrupedum plauſtro. nam ex viginti corbibus ſatis commodè, ex vigintiquinque benè, ex triginta optimè impinguatur iugerum frumenti, ſi manibus per agrum ſpargatur æqualiter, & cum ipſo grano tunc ſato vertatur. Tria quidem paria columbarum in anno faciunt ... bem fimi, ſi columbaria nidos intrinſecos habeant. & quò magis cibantur in columbario, tanto plus fimi recipitur ab eis. ſic enim diutius in eo morantur, nec ſemper coguntur extra quærere victum, Creſcentienſis.

In quem vſum ſtercus columbarũ Samariatã carè venditum ſit.

¶ Facta eſt fames magna in Samaria, & tandiu obſeſſa eſt, donec venundaretur caput aſini octo argenteis, & quarta capi ſtercoris columbarum quinq; argenteis, vt legitur 4. Reg. 6. æquat autẽ quarta pars ſextarium Atticum, argenteus numus (qui idem ſtater & ſiclus dicatur) quatuordecim ſolidos Gallicos valebat, vt Robertus Cenalis computat. Mirari verò aliquis meritò poteſt (inquit idem Robertus) in quem vſum tanti emeretur fex illa columbina. Sunt qui dicant ad ignem conſtruendum: quod minimè credibile eſt, cùm nec huiuſcemodi materia ignem foueat, nec tam abundans eſſe potuerit vt ciuitati ſatis eſſe poſſet. Exiſtimant alij in ſtrumis columbinis recondita granula nondũ digeſta empta fuiſſe ab his qui inediã patiebantur. At nec id quidem fidẽ meretur. nam vnde illis tanta copia, vt colbos alerent, cùm deeſſet pabulum tribus aut quatuor equis alendis? Rectius ergo ſentit Ioſephus, quod fece illa columbarum vtebantur obſeſſi vice ſalis. quæ ſanè miſera conditio ſummæ calamitatis ſpecimen dabat.

¶ Columbino ac ſuillo fimo plagis quoq; arborum medentur, Plinius.

De igne ex ſtercore columbino accenſo.

¶ In ea Myſia quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratione conflagrauit. Erat proiectum columbinum ſtercus, cuiuſm putri & excalfacto ac vaporem edenti & tangentibus admodum calido, in propinqua feneſtra fuerat ita, vt iam contingeret eius ligna, quæ large nuper illita reſina fuerant. media igitur æſtate cùm Sol plurimus incidiſſet, accẽdit tum reſinam tum ligna. hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerant, & feneſtræ nuper etiam reſina illitæ facile ignem conceperant, atq; ad tectum vſq; ſummiſerant, Galenus lib. 3. de temperamentis. meminit etiam primo de differentiis feb... & in libro de cauſis morb. & libro ſexto de medicamentis ſimplicibus columbarum agreſtium ſtercus maiori tempore perfectè accendi ſcribit, & ignem ex illo diutius durare.

Prognoſticõ pluuiæ.

¶ Columbæ veſperi tardius ſolito ad columbarium reuolantes, ſignum faciunt pluuiæ, Incertus.

F.

De alimẽto ex colũbis percipiendo.

Auium caro minus nutrit quàm quadrupedum, ſed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, Galenus lib. 3. de alim. Idem in libro de cibis boni & mali ſucci, inter alimenta laudata, & neq; tenuem neq; craſſum ſuccum gignentia, columbas adnumerat. In libro de victu atten. turricolas domeſticis ad tenuantem victum præfert. eaſdem Pſellus inter attenuantia recenſet. Gregales in turri nidificantes conueniunt ſiccis, Galenus libro 6. de ſanitate tuenda. Idem in libro de attenuante victu, columbas modicè edendas conſulit ijs qui otioſe viuunt. Pſellus columborum & palumbiũ meminit inter ea quæ humores excrementitios pariant. Rurſus Galenus in libro de victus ratione in morbis acutis columbas olim languentibus dari conſuetas refert: & in libro de renũ affectu columbas ceu cibũ laudabilem commendat. Columbæ nimium calidæ ſunt, & ſanguinẽ accendunt, & corpus obnoxium febribus reddunt. quamobrem ſalubrius in paſtillis ſumentur cum vuis acerbis quam aſſæ. ſic enim minus calfacient ſanguinem. Veteres quidem columbæ (vt & nouellæ priuſquam euolarint) propter caliditatem nimiam & ſiccitatẽ & concoctionis difficultatem, (& quia craſſum ... lumq; ſuccum generant, Mich. Sauonarola) vitari debent, Arnold. Villanou. Veteres durioris alimenti ſunt & improbandi, Platina.

Columbæ veſcentes ab aere peſtilenti immunes ſeruantur.

Purum autem hoc animal eſſe videtur. ſiquidem cum aeris conſtitutio peſtilens eſt, omniaq; tam animata quàm inanima, ea afficiuntur, quotquot hoc veſcũtur animali, ſoli ab hac lue immunes ſeruantur. ideoq; hoc tempore regi in cibo ſumendo nihil aliud præter columbas apponitur: idemq; ijs, qui quòd dijs miniſtrent puri caſtiq; permanent, Orus in Hieroglyphicis. Ex v... criũ genere gallinæ altiles omnibus præſtant: deinde perdices & palũbi debilis nutrimenti gratia ex... bẽdi, turtureſq; altiles & columbæ, Aëtius 9, 30. in cura colici affectus frigidi & phlegmatici. Inter aues laudantur

laudantur palumbus, columbus, & aliæ quæcunq; haud ita multum pingues sunt, Aretæus in cura Cephalæç. Hippocrates in libro de internis affectionibus diætam præscribens in morbo hepatico quodã columbas edi iubet.

Pulli colũbini in cibo quibus salubres sint.

¶ Pulli columbarum admodum necessarij ægris conualescentibus existunt, Florentinus. Columbarum pulli sunt boni chymi & subtilis, Galenus in libro de dissol. contin. Sanguinem generãt calidiorem & crassiorem temperato, Ibid. Ab eodem libro 8. methodi medendi columbæ iuuenes laudantur pro calidis & siccis. Pulli columb. calidi & humidi, crassiq; succi sunt, quod animaduertitur ex grauitate motus eorum, & quoniam calidi actu sunt, & cibos celeriter percoquunt, Auerrois. quare veteres cum frigidis sumi præcipiunt, vt cum aceto (liquore) vuæ acerbæ, pomi citrini (citrij) portulaca, lactu-
10 ca, scariola, coriandro & similibus. qui verò iam volare incipiunt, minus iam graues & concoctu leuiores sunt. Conueniunt phlegmaticis non cholericis, Auicenna & Rasis. Columbulorũ caro vel pullorum columbarum calida est & humida & superuacanea, hoc est superfluitatis multæ, & præcipue domesticorum, & sanguinem crassiorem calidioremq; mediocri gignit, atq; ideo nonnunquam febres facit, & frigiditate dolentes renes iuuat, seminiq; genitali & sanguini adijcit, caput verò & oculos lædit. Feruntetiam, si nimium vsurpetur, lepram gigni, Symeon Sethi. Pulli columbarum qui iam volare incipiunt, in cibo vires augent, Nic. Massa. His rite paratis medici vesci consulunt ijs qui parum sanguinis habent, & quos vires ac calor innatus destituunt, præsertim ex longo morbo. Conferunt autem proprietate quadam dolori renum, sperma & sanguinem augent, Rasis. Sunt ex Arabum schola qui tradant corpora pullorum columborum esse tardæ digestionis (concoctionis) & longæ moræ in sto-
20 macho. Rasis tamen, Columbus (inquit) leuis est cibus & subtilis. Et rursus, Est cibus mirabilis (si rite paretur) ad caliditatem declinans. Pulli columbini numerantur à Rufo in secundo ordine auium laudabilium cum perdicibus, &c. nam in primo ordine calandrellas & fachar (aliàs fadiur pingues) ponit. Pulli columbini, turtures & filacotonæ, natura inter se proximæ sunt. Sed pulli columbini nocent cerebro & oculis, præsertim assi: & multos superfluos humores generant. Sanguis eorum facile corrumpitur, (*putrescit*, Haliabbas,) & morbos sanguineos producit: & cibi cum succo ab his pullis destillante parati. quibus si adderetur pingue ex ijsdem columbis, augerent coitum & renibus prodessent, Elluchasem ex Galeno, Theodosio & Hippocrate si rectè citat. Pipiones nondum volantes calidæ & humidæ plus quàm satis est naturæ sunt, & ob hanc rem tardæ concoctionis habentur, Auicenna. Multum alimenti ac plus sanguinis generant, vnde inflammationes & febres oriuntur, Platina Synanchen
30 eam ob causam aliquando inducunt: & propter cibum eorum perijt quidam Cassifa nomine, qui die vno comederat ter de assa columba, Rasis. Crassos humores generant propter nimiam humiditatem, Auicenna & Arnoldus. ¶ Qui tentare iam volatum incipiunt, leuius concoquuntur, & succum meliorem præstant. debent autem ab hominibus calidi temperamenti edi cum omphacio & coriandro & medulla citroli, (mali citrij nimirum: nam & Bapt. Fiera in magno calore labrusca condiri iubet, & acribus pomis, quanquam Albertus ex Auicenna legit citrulli, quod est genus cucumeris,) Auicenna. Salubriores sunt, maximè si cocti ex agresta fuerint, ne biliosis ob caliditatem obsint. Hic cibus (columbarum iuuenum iam volucrium) pituita laborantibus non incongruit, Platina. Volantes propter motum minus humidæ sunt, & meliores, Albertus. Caro columbarum iuuenum calida est vsque ad secundum gradum, & humida amplius, Mich. Sauonarola. Coitum promouent, R. Moses in Aphoris.
40 ¶ Columbarum proles præstantior vère quàm autumno est: deterrima æstate, & omnino tempore calidiore, Aristot. Per ver & autumnum meliores sunt columbuli, (quoniam his temporibus granis maximè vescuntur, Albertus) quàm qui per æstatem & hyemem nascuntur, Symeon Sethi. ¶ Columbarum pulli dantur his quibus dolet caput, apud Galenum in opere de composit. sec. locos. Aretæus elephantiacos perdicibus & columbis vesci iubet. Morsus à cane rabido, postquam mala symptomata sedata fuerint, post triduum cibetur pullis auium præter columborum, Arnoldus. Pipionis coxam præ cæteris partibus ganeones laudant.

Sanguis columbinus in cibo noxi⁹.

¶ Columbino sanguine aliquos vesci, nec esse illum suillo inferiorem, leporino verò multò peiorem, Galenus author est lib. 3. de alim. facult. Sanguis pullorum columbinorum facile corrumpitur, & morbos sanguineos producit, Elluchasem.

Oua item noxia.

50 ¶ Oua columbarum percalida habentur, & mali saporis, Auicenna. nec facile indurantur per assationem, Albertus. In cibo sumpta intensionem (colis) præstant, Kiranides.

Quomodo columbi ad cibũ apparandi sint.

¶ Apparatus ad cibum. occidi debent columbi antequam assentur, ita vt fere calidi verubus infigantur. Columbi elixantur aliquando, sed vt plurimum assi vel in sartagine cocti comeduntur, Nic. Massa. Sunt qui sub alis compressos digitis circa cor suffocent: alij in collo superius venam incidunt vt sanguis omnis effluat, qui etiam salubrius facere videntur. Aut relinquendi sunt, aut assandi desiccandiq; cum frigidis & siccis condimentis. syluestrium autem vel eorum qui in turribus degunt nõ admodum pinguium caro, melius elixabitur Ant. Gazius. Obseruandum vt capita eorum abscindantur cũ

Capita columborũ abscindẽda, quare.

præparantur: quoniam habent vim quandam morbũ capitis chronicum generandi, teste Rasi Aphorism. 4. Auenzoar etiam in Teisir 9.10. capita eorum & colla abscindi iubet, cuius rei causam alibi candem assignat. (*Messos, Almosos*, Syluaticus) genus est cibarij, vt cum colũba in aceto, vel rhu, vel om-

phacio, vel ſucco limonum aut granatorum acidorum coquitur, cuius ventri imponitur menta vel gelatina, vt legitur apud Auicennam cap. 7. de victu hecticorum, Vetus gloſſographus Auicennæ & Syluaticus. In palumbis & columbis altilibus: Piper liguſticum, coriandrum, careum, cepam ſiccã, mentham, oui vitellum, caryotam: mel, acetum, liquamen, oleum & vinum. Aliter in elixis: Piper, careum, apij ſemen, petroſelinum, condimenta moretaria caryotam: mel, acetum, vinum, oleum, & ſinape. Aliter: Piper, liguſticum, petroſelinum, apij ſemen, rutam, nucleos, caryotam: mel, acetum, liquamen, ſinape & oleum modicè. Aliter: Piper liguſticum, laſer, vinum, ſuffundis liquamen, vino & liquamine temperabis: & fundis ſuper columbum vel palumbum, pipere aſperſum inferes, Apicius 6. 4. ¶ Columba iuuenis quomodo in paſtillo ad cibum paretur: docebitur in Gallina *F.* Innominatus qui Gallicè Magirica ſcripſit, in paſtillum è pipionibus addi iubet lardum minutatim inciſum, & gingiberis aliquid. Ex pipionibus ius conſumptum, *vide* in Capo *F.* ex Platina. Si cruſtam voles ex pipionibus & quauis aue, primum facito ebulliant. vbi ad cocturam ferè ventum erit, ex lebete eximito: exemptaq; in fruſta conciſa, in ſartagine cum abundanti larido frigito. Inde in patellam vel teſtam bene vnctam, cruſtaq; inſtratam, deuoluito. Huic pulmento non iniuria pruna & ceraſa vel auſtera addes. Agreſtam deinde & oua octo, ſi plures conuiuas habebis: vel pauciora, ſi paucos, cum modico iure tudicula agitato. Huic petroſelinum, amaracum, mentham, gladio minutatim, quoad fieri poteſt, conciſam admiſceto, ad ignemq; ponito, longè tamen à flamma. Lente enim ebulliat neceſſe eſt. Cochleari interim tandiu miſceri debet, donec cochleare ob craſſitudinem integat. Fundito poſtremò hoc iuſculum in cruſtam, ad ignemq;, ac ſi artocrea eſſet, ponito: coctam, conuiuis apponito. Multum alet, tardè concoquetur, pauca recrementa relinquet, bilem reprimet, corpus exaſperabit, Platina 6. 10. Idem mox capite XIII. Mirauſe Catellonicum ex capis aut pipionibus parare docet: vt recitabimus in Capo *F.* & quomodo fiat ius conſumptum ex pipionibus, Ibidem. In pipionem exoſſatum: Pipionem exinanitum & bene lotum, per diem ac noctem in aceto acri ſines: lotum deinde, ac repletum aromatibus & herbis, elixum pro libidine aut aſſum facies. Vtrouis modo ſine oſſibus inuenies, Platina 9. 39. Et mox ſequenti capite, quomodo ex vno pipione duo fiant docens, Pipionem (inquit) ſine aqua ita appoſitè deplumato, ne pellem frangas. Exenterato deinde cutem integram auertes ac diriges: directam, optimo farcimine replebis. integer tum omnino videbitur. Verũ pipionem hoc modo aſſum frictum, elixum facies. Aſſum ſemicoctum, ſale ac trito pane aſperges, inungeſq; leniter vitello oui, vt cruſtam pro cute faciat. Vbi incoctus omnino fuerit, vehementi igne ſtatim torreto, quò coloratior fiat. inde conuiuis appones. ¶ Iudebot eſt cibus qui vocatur rui: ſunt autem micæ panis quibus ſuperfunditur pingue de pullis columbinis dum aſſantur, Syluaticus.

G.

Remedia ex columbis.

Columbæ turtium proſunt paralyticis, & partibus torpidis trementibusq;, Odor etiam columbarum in aerem reſolutus, ab affectibus iam dictis præſeruat, Filius Zor apud R. Moſen. Columbarum aer proprietate occulta paralyticis confert, ſi in cubiculo vbi dormiunt, verſentur columbæ, Ex manuſcripto. Pulli columb. in cibo ſumpti membra reſoluta roborãt, & tremorẽ vniuerſi corporis ſanant, relaxata crura & minimè incedere potentia, ac ſenſu motuq; ferè priuata reparant, Nic. Maſſa. Aliqui catulum viuum aut columbum diſſectum per ſpinam melancholicorum aut deſipientium capiti affecto admouent, quod faciendum conſulit Amatus Luſitanus Curatione 34. Columbarum caro recens concerpta contra ſerpentes auxiliatur, Plinius. Columba inciſa (per ventrem, Arnoldus Villanou.) & impoſita calida morſui ſerpentium, venena omnia rapere & ſanare creditur, Sextus. Sin autem ſubitò replicantur (id eſt contrahuntur) corpora morbo, Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ, Serenus.

¶ Columbæ ſanguis in oculis cruore ſuffuſis & recentibus eorum vulneribus illinitur, Dioſcorides. Si ictus oculum lædit vt ſanguis in eo ſuffundatur, nihil commodius eſt quam ſanguine vel columbæ vel palumbi vel hirundinis inungere. neq; id ſine cauſa fit, cum horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celeberrimèq; (forte celerrimeq;) hirundinis. Eorum ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè tuetur, hoc ordine, vt ſit hirundinis optimus deinde palumbi, minimè efficax columbæ, & illi ipſi & nobis, Celſ. lib. 6. vbi rurſus inter ea quæ purgant vlcera harum trium auium ſanguinem commemorat, neſcio quàm rectè. Columbarũ, turturum palumbium, perdicum ſanguis, oculis cruore ſuffuſis, eximiè prodeſt. in columbis maſculæ efficaciorem putant. Vena autem ſub ala ad hunc vſum inciditur, quoniam ſuo calore vtilior eſt. ſuperimponi oportet ſplenium è melle decoctum, lanamq; ſuccidam ex oleo aut vino, Plinius. Ad ſanguinem in oculis ex ictu: Columbæ ſanguis reciſus, deinde infuſus, optime facit. Debebit autem vena aperiri quæ in aſcella eius eſt: imponitur & ſanguis in lanula & melle decocto mixto ſupra oculos, optime facit, Sextus.

Ex ſanguine.

Sanguis columbarum de loco pinnarum, eo momento quo pinna auellitur, oculis dum adhuc tepet, debet infundi, qui ictu aliquo vulnerati aut ſanguine ſuffuſi fuerint. album quoq; oui incocti cum croco trito oculis ſuperpoſitum & lana alba ſuccida inuolutum medetur, Marcellus. Ad purgandum oculum à ſanguine propter contuſionem. Rec. Columbum pro viro & columbam pro fœmina, & pro dextro dextram, & pro ſiniſtro ſiniſtram abſcinde alam, & fac vt ſanguis illc ita ex ala decidat intra

affectum

affectũ locum, poſtea ſerico ope[illegible]r panno, & poſtridie [illegible]odus erit. Sanguis columbæ oculis calidus infuſus, ſanat lipp[illegible]inem & [illegible]lnerã & vlcera oculorũ, Kiranides. Sanguine col. (inquit Galenus de ſimpl. medic. l. 10. 3.) ad hypoſphagmata, id eſt ſugillata in oculis con[illegible]ſtentia, quidam vtuntur, protinus videlicet ſumentes qui ex animante mactata effluit. Hunc calidum in hypoſphagmata affundebat quidam, venis ad alarum exortus inciſis, quo videlicet ad multos vſus idem animal ſufficeret. (vt iterum ſcilicet & ſæpius ex eadem columba ſanguinem oculo ſugillato infundere poſſet. nam ex mactata ſemel tantum vti licet.) Alter pullorum tenerorum extractis pennis (ſunt autem hæ molles, & fiſtulas humore plenas obtinent) cum ipſum humorem exprimebat, oculis inſtillans. At alijs medicis controuerſia fuit, pulli ne ſanguinem, an colũbæ adultæ meningi affundere oporteret: & an maris an fœminæ. Sed collyria ſunt plurima quæ medeantur hypoſphagmatis: & maximè quod plurimam recipit myrrham, quale eſt quod a Democrate compoſitum diaſmyrnon vocant. Secundo ſunt quæ habent multum thuris: poſt quæ ſunt quæ ex croco conſtant. Quin & fœnigræci ſuccus ſanguine columbino in hoc vtiq; præſtat. Quid ergo moramur aut columbos, aut palumbos aut turtures, cum omnium medicamentorum paratu facillimum habeamus fœnumgræcum? tum memorata collyria in promptu ſerue[illegible]us? Idem libro 4. capite 8. de compoſ. ſec. locos, Archigenis hæc verba recitat: Ad hæmalopas & hypoſphagmata, id eſt, ad cruentatos oculos & ſugillatos: Cum plagæ oculis illatæ ſunt & oboriuntur ex eis cruentæ ſuffuſiones, ſtatim in principio tum ad inflammationem, tum ad dolorem compeſcendũ, facit columbinus ſanguis inſtillatus, & præſertim is qui ex teneris pennis exprimitur: Qui locus mihi ſuſpectus eſt: neq; enim ſanguis ex pennis exprimitur ſed humor quidam, vt iam ex opere Galeni de ſimplicibus medicamentis recitatum eſt. vtebantur autem alij ſanguine ex venis, alij humore pennis teneris expreſſo. Idem remedium apud Galenum in libro de medicamentis parabilibus legitur. Item quòd peuiam (ſic habet interpres barbarus) oculi emendet, & oculorum tumores, in libro de oculis notho. Quocunq; ictu læſus oculus, ſi ſanguinolentus videbitur, palumbinus ei, vel perdicis vel turturis ſanguis: aut ſi hæc animalia non erunt, columbinus de pinna ſublatus ſtatim, id eſt adhuc calens infundatur, Marcellus. Col. ſang. luſcioſis (nyctalopſi) illinitur, vt turturum etiam & palumbium, Dioſcor. & Plinius. Inſtillatus nyctalopa, (id eſt nocturnam oculorum cæcitatem) iuuat, Galenus Euporiſt. 1. 46. Idem legitur ex Archigene in opere Galeni de compoſ. ſec. locos. Sanguis col. miſcetur medicamento ad leucoma equi compoſito, in Hippiatricis Græcis. Peculiariter col. ſang. cruorem membranis cerebri erumpentem inhibet, Dioſcor. Abſcindit fluxum ſanguinis narium qui eſt ex velamine cerebri, Auicenna. E naribus fluentem ſanguinem ſiſtit columbinus ſanguis, ob id ſeruatus concretuſq;, Plinius & Marcellus & Serenus. Columbæ ſanguinem (inquit Galenus de facultat. ſimpli. l[illegible]x.) Pergameni noſtri atq; adeò per totam ferè Aſiam qui capitis oſſa confracta perforant, in craſſum cerebri inuolucrum effundere aſſolent. Poſtea quidam cum haberet palumbum, nec eſſet ad manum columba, vſus eſt palumbi ſanguine, & tamen ſeruatus eſt homo ille. Et alius turturem eundem ad v[illegible]m applicans, nihil hominem læſit. Quippe ſimilia efficere poſſe ſimilia conſtat. Et paulò poſt, Ego verò ſexcentos noui eorum quibus Romæ perforata fuere capitis oſſa, nec quicquam ab vſu roſacei citra columbi ſanguinem offenſos. Verum id calidum ſit æquè atq; columbæ ſanguis neceſſe eſt. ac fortaſſis ipſa tantum caliditatis in contactu moderatione eſt vtilis, haudquaquam eximia & incognita facultate. Adeſt illi quoq; bona, facultatis temperantia. Sed quid hoc? nam & hæc roſaceo ineſt, præterquã quòd leuiter aſtringat. Itaq; melius inuenire nihil poſſis in capite perforato, quam vt roſaceo probo vtaris, Hæc Galenus ex quo & Auicenna repetijt. Hierocles medicamento cuidam ad ſtranguriam equi ſanguinem columbæ admiſcet. Sanguis columbæ prodeſt podagræ, Auicenna.

¶ Adipem columbinum ad dyſuriam cõmedat Alexan. Benedictus, inunctũ ſcilicet. *Ex adipe* ¶ Columbinæ pinnæ maxime primũ naſcentes vſtæ cum vrtica atq; impoſitæ podagræ dolores leuant, Marcell. *Pinnis.*

¶ Cerebella columbarum recentiores quidam medicamentis Venerem promouentibus miſcent oſtentatione magis, vt videtur, quam vtiliter. nam cibi ratione & copioſius ſumpta magis ad hanc rem nimirum contulerint, quam cum medicamentis parcè admixta. *Cerebro.* ¶ Columbarum ventriculi internam membranam adijciunt aliqui dyſſentericis medicamentis, vt apud Nicolaum Myrepſum medicamento 79. & 80. obſeruauimus: quanquam illic Fuchſius echinos non internas membranas ventriculi ſimpliciter vertit, ſed adijcit erinaceorum terreſtrium, & pro ἐσωτερῶν legit χερσαίων: vt apud Aetium quoque libro. 9. capite. 48. vbi Cornarius ſimiliter vertit vt in Nicolao Myrepſo Fuchſius. [illegible]olcius quidem nihil in eum locum animaduertit. *Ventriculo.* ¶ Celſus 4. 8. ad hepaticum morbum int[illegible] columbæ iecur recens & crudum commendat.

¶ Columbarum oua cum thure aut hordei decocto proſunt contra ceruſſæ venenum, Dioſcorides. *Iecore* Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum ſi admixto adipis ſuilli denarij pondere ex m[illegible]rbeantur. Plinius. *Ouis.* Ad rhagadia, Columbina oua coquenda ſunt, & vbi indurucrunt purganda: deinde alterum iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic vt inuicem vtroque aliquis vtatur, Celſus lib. 6. Et mox de cond[illegible]lomate tuberculo, Iiſdem etiam ouis rectè tuberculum id fouetur. ſed deſidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus. Paulò poſt etiam hæmo[illegible]hoidum vinum ouis foueri iubet, ſed ſimpliciter, vt gallinacea intelligamus.

Fimo. ¶ Columbinum fimum vehementius & excalfacit & vrit, Dioſcorides. Gallinaceum om[illegible] dem ſed inefficacius præſtat, Idem. Galenus etiam acre eſſe & valde attrahere ſcribit. Idem lib. 5. de [illegible] dio. ſimpl. Columbino ſtercori (inquit) ſi manum inferas, manifeſtam ſenties caliditatem. In agro [illegible] columbinum ſtercus feruidiſſimum eſſe Palladius ſcribit: & nos ſupra in E. retulimus quomodo aliquando hoc fimo arido per Solem accenſo domus conflagrarint. Columbæ ſtercus euocat & [illegible], Celſus. In columbis, quarum ſtercoris nobis creber eſt vſus, multò ſemper inferius ac imbe[illegible] ex pertus ſum earum ſtercus quæ in domibus degebant: quàm earum quæ in montibus, quas [illegible] nuncupant, Galenus. Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, ſed inefficacius præſta[illegible] minus calidum eſt columbino, Galen. Pro fimo palumbi fimum columbæ ad remedia ad[illegible] ſe, & rurſus pro gruis fimo columbinum, in Antiballomenis quæ Galeni & Æginetæ op[illegible] ſolent, legitur. Fimo columbarum agreſtium (nomadum inquit Galenus lib. [illegible] de ſimpl. [illegible] vtor ad multa ceu calfaciente pharmaco. & cum naſturtij ſemine tuſum incter[illegible] mq; ar[illegible] pi in ijs quæ phœnigmo (rubificatione) indigent, adhibeo, vt ſunt inueterati affectus, h[illegible] xendix, ſcotomata, vertigines, & cephalæa: & in lateribus, ſcapulis, ceruice, lumbis dol[illegible] item nephritides & affectus cœliaci, & podagricæ arthritides, quando videlicet in articulis [illegible] dum conſtiterint tophi ſiue pori. Atque hoc ſter[illegible]us plane fœtidum non eſt, max[illegible] circa & in vrbibusco[illegible] varie vtimur, alias aliis miſcentes medicamentis. Et rurſus lib. 3. de co[illegible] dic. ſec. genera, Columbarum (inquit) in turribus ruſticorum agentium ſtercus acre eſt, qu[illegible] ruri vſus ſum in adoleſcente neruí vulnere affecto, atque hoc agricola loco illi pra[illegible] ſtu cu[illegible] (erat enim non imprudens) imitatus ſemper vſurpat, & neruis vulneratis medetur. Por[illegible] com[illegible] & vſus ſimiliter ſe habet vt in medicamine ex euphorbio, ſic vt cætera nihil diſcrepét, ſed euph[illegible] co ſtercus indatur. Verùm ſtercus hoc ſubtilitate euphorbio cedit, eoq; duris corporibus ruti ex[illegible] Temperaui idem aliquádo cum metallicis, experiundi gratia, ſtatim a principio cum eis terens [illegible] to ad Solem, ſicut ſupra docui, multoq; acrius medicamentum euaſit, quemadmodum & c[illegible] nem non vſtam acceperit, Hæc ille. ¶ Stercus columbæ omnes dolores ſoluit & humores d[illegible] Æſculapius. ¶ Morſibus venenatis vtiliter imponitur ſtercus columbinum vel anatinum, Arn[illegible] Villanou. Ad paſtinacas marinas, Columbinum ſtercus perfundens aqua, id ex ſimilag[illegible] eleu[illegible] imponito,) Tarentinus. Ad nigras cicatrices inalbandas, columbinum ſtercus ex aq[illegible]nito ipſ[illegible] cito abluito ne exulceret: aut aliis medicamentis id miſceto, vt thuri, ſaponi, cimoliæ, a[illegible], cum [illegible] ceto, Oribaſius apud Aetium 13. 129. Cataplaſma è fimo columbarum cum farina ho[illegible] & aceto, aliqui ad omnem tumorem commendant. Panos aperit fimum columbarum per ſe le[illegible] cum farina hordeacea aut auenacea illitum, Plin. Fimus col. cum farina [illegible] u prodeſt aduer[illegible] um panículas, Marcellus. Ad vomicam, id eſt tumorem ſuppuratum aut ſimilem: Sunt ſice reſina miſcebimus hordea tuſa, Et mulſos amnes & purgamenta columbæ, His bene decoctis languentia mem bra [illegible] tur, Serenus. Stercus col. vtile eſt ad impetigines, Æſculapius. miſcetur medicamentis ad im[illegible]es apud Aetium. Cum cedria mixtum leſros (leucas) & alphos, & lichênas & lepras perfectè cura[illegible] nides. Fimus colum. cum lacte caprino mixtus & potus putredinem vulnerum in viſcerib[illegible] appoſitus mitè ſanat, & apoſtematibus & fiſtulis maximè prodeſt, Arnoldus lib. 4. Breuiarii. Car[illegible] culos emarginat, tritum cum melle (oxymelite, Plinius & Serenus) lini ſemine & oleo, Dioſco[illegible] d. C[illegible] bunculus fimo columb. aboletur per ſe illito, vel cum lini ſemine ex aceto mulſo, Plinius. Ca[illegible] dendo, *Dulcacidum laticemq; cumini* (lego, *Dulcacidum laticem cum lini*, Ex Plinio & Dio[illegible] *iunge, Atque fimum pariter Paphiæ compone columbæ, Hinc line diruptas partes, & clauſa [illegible]* nus. Cum farina hordeacea & æra (id eſt e lolio) & viſco ac adipe ſuperpoſitum, gan[illegible] cauat & ſcrophulas diſrumpit: cum aceto autem illitum lenticulas & maculas faciei & punct[illegible] Kiranides. Cum farina hordeacea mixtum ſtrumas ex aceto diſcutit, Dioſcor. Aduerſus [illegible] deſt fimum col. illinire per ſe, vel cum farina hordeacea auenaceáve ex aceto, Plin us. A[illegible] medetur, Dioſcorid. Hordeum cum fimo columbarum ad duritias commendant, Pl[illegible] ſter[illegible] omnes duritias diſcutit, & humores exiccat cum oleo aut melle calefacto diſtemperatum & [illegible] per[illegible] ritias ligatum, Sextus. Stercus columb. medicamentis contra myrmecias in equis miſce[illegible] ferocles. Clauos pedum ſanat fimum columb. decoctum ex aceto, Fimum colum. ex melle cicatrices ad colorem reducit, item vitiligines albas ex vino, Plinius. Cum aceto tritum cicatrices omnes ſanab[illegible], Marcellus. Liuentia & ſuggillata extenuat, Plinius. Stigmata (faciei) delet ex aceto, Idem: ita vt aſſid[illegible] dicamen ſuperducatur, Marcel. Attritus medetur cum melle, Plin. Reperio & vſum eius ad [illegible] qui i[illegible] Hippiatricis [illegible]æcis.

¶ Stercus colum. vel ſolum vel cum ouo tritum, dolentibus articulis illitum prodeſt, Mar[illegible] Conuenit doloribu[illegible] artic[illegible]lorum, Auicenn[illegible]. Coxendicem, & podagram in qua tofi nondum [illegible] terint hoc fimo [illegible], ſup[illegible] a ex Galeno ret[illegible]limus. ¶ Si caluefcat m[illegible]lier ex defluuio capi[illegible] cus columbinum impone, H[illegible]ppocrates. Cum a[illegible] tritum capiti impoſitum, Alopecias & cic[illegible] omnes ſanat, Marcellus. Ad al[illegible]peciam Archigenis medicamentum probatum, quod Nic[illegible] Myre[illegible] refert: Fimum columb. bene tritum cum aceto irrigato, & nitro prius fricato loco illine. poſtea [illegible]

linteum imposito: quod vbi abstuleris, locum prius irrigato. Commēdat Galenus huius fimi vsum ad inueteratos capitis affectus, hemicraneam, scotomata, vertigines, cephalæam. In apoplexia quidam columbum dissectum syncipiti admouet, & canthahdes spatulis. Author Additionū in Breuiario Arnoldi de Villan. antidoto cuidā contra epilepsiam stercus col. miscet. Cū epilepsia fit ex bile atra, stercus columb. tritū cum ouis coruorum misce & ceu cataplasma spleni impone, appositis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit à capite ad splenem & generat febrim. & sic epilepticū liberat, idq; maximè si fiat per autumnum, Arnoldus. ¶ Stercus col. miscetur medicamento oculari ad cicatrices, vt videtur, in iumentis apud Vegetium Veterinariæ 2, 22. Ex aceto (coctum & illitum, Marcell.) laudatur ad ægilopas similiter ad albugines & cicatrices (oculorum, Marcel.) Plinius. Ad ægilopas probè facit thus cum ster. columb. recenti impositum, Archigenes apud Galenū de compos. sec. loc. Ad ægilopas, hoc est fistulas oculorum, Fimi col. aridi drachmas quatuor cum masculo thure tere & insperge, certum est, Galenus Euporiston 3, 14. Fimum col. adhibetur etiam ad pilorum ablationem in oculis, in lib. de oculis qui Galeno adscribitur. ¶ Fimum col. fomentis ad aurium dolorem adhibendis, miscendum aliquando scribit Apollonius (si bene memini) apud Galenum de compos. sec. loc. Parotidas comprimit col. stercus vel per se, vel cum farina hordeacea aut auenacea, Plinius. Tritum cum farina hordeacea & melle subactum calideq; appositum nascentes parotides comprimit, Marcellus. ¶ Inflammatas tonsillas Nic. Myrepsus illini consulit stercore col. Fimum col. cum passo gargarizatum tonsillas & fauces adiuuat. etiam cum fico arida ac nitro impositum extra, Plinius. Marcellus, qui sua ex Plinio transcribit, posterius hoc remedium asperitatem faucium mollire destillationemq; castigare tradit: quæ verba apud Plinium mox subiecta ad sequens ex cochleis remedium pertinent. ¶ Ad anginā & colli dolorem, fimum ex melle instar cataplasmatis imponito, Galenus Eupor. lib. 3. cap. 265. & ibidem cap. 69. Plinius vino & oleo permixtum, anginis illitum remedio esse tradi docet. ¶ Galenus, vt supra recitaui, huius fimi vsum prædicat ad veteres dolores in ceruice, scapulis, lateribus & lumbis. ¶ Fimum col. tostum potumq;, cœliacorum, (vide ne potius colicorum) dolores mulcet, Plinius. Commēdatur & Galeno ad cœliacos affectus veteres, sed foris adhibitum. Tritum ex melle ventri illitum, alui incontinentiam stringit, Marcellus. Medicus quidam magni nominis stercus columbinum album (vel partem eius albam) modicè addi iubet medicamentis pituitam purgantibus, efficaciter acuere affirmans. Equi strophosi collyrijs in anum indendis Hippiatri cum alia tum stercus col. miscent. Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum col aut gallinaceum quantum manus capit in vino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem iniecimus, &c. Absyrtus & Hierocles. Ad hydropicos Archigenis remedium apud Galenum de compos. sec. locos. Æris vsti, stercoris col. ana drachmam vnam, rutæ ramulos tres, salis communis parum, cum vino Ephesio & aqua, ita vt tota mixtura heminæ dimidiæ sit præbeto. Col. stercus adijcitur emplastro cuidam ad lienosos hydropicos & cachecticos, apud Nic. Myrepsum, numero 71. Fimum col. cum melle illitum ileo resistit, Plinius. Dolorem colicæ curat in clystere, Auicenna. ¶ Galenus hoc fimum laudat ad veteres lumborum dolores: item ad nephritidē. ¶ Cum oleo & vino potum Venerem inhibet, Plinius. Col. stercus tritū cum hordei farina, & adipe suilla & ouorum albo permixtum & coctum, emplastri more rectissimè renibus (dolentibus) imponitur, Marcellus. Ad vrinæ difficultatē in equo, Aliqui columbinum stercus cum vini duabus heminis infundunt, Theomnestus in Geoponicis. Si vrina retineatur propter calculum à renibus delapsum & in lotij meatu hærentem, nostrum electuariū vel puluerem eius dabis, cuius hæc est descriptio: Stercoris murium, columborum (scilicet stercoris) porcellionum, (id est asellorum integrorum) singulorum vnciam miscebis cum sesquilibra mellis despumati, & facies electuarium, de quo exhibebis semunciam cum iure vel vino. Vel loco mellis accipe tantūdem sacchari optimi, & morsellos inde para: de quibus itidem semunciam præbeas cum iure gallinacco vel vino. Hoc remedium si exhibere pergas, intra triduum vrinam promouebit, quamuis etiam prima statim die vtilitas eius sentietur. nam lapidem renum comminuet. Quòd si puluere vti mâlis, dentur inde scrupuli duo cum iure vel vino, Marianus Sanctus Barolitanus. Cōstat aquam fieri posse quæ lapidem vesicæ per catheterem immissa illico confringat. ad quod duo sunt necessaria vt & lapidem atterat, & vesicæ sit necessaria. primum præstabit modus & materia. nam extremos vapores è scorpionum cinere, vel Macedonici petroselini, vel tecolitho aut lapidibus cancrorum excipiemus. Sic enim aqua fiet quæ etiam porphyritem comminuat. Porrò innocentiam præstat, si materia ex qua aqua excipitur, omnis salsedinis expers fuerit. non igitur è salis genere aliquo, aut alumine vel chalcantho aut vini fæce: sed ex aliquo eorum quæ nuper retulimus aquam excipere oportebit. Equidem scio stercus columbinum ac parietariam, hoc vel illud hac arte in aquam deductū, lapides vesicæ durissimos frangere posse. Quodnam aūt [illegible] id sit quod id facturum sit & absq; noxá, experientia declarari oportet, &c. Hæc ille libro 2. de subtilitate. Fimum col. in aceto per diem ac noctem macerabis & colando separabis acetum, propinabisq; calculoso. In hoc aceto iniectum lapidem frangi aiunt, Ex libro m[illegible]scripto. Aliqui septem diebus in vase vitreato macerari in aceto volunt, deinde acetum colatum b[illegible]. Alij fimum col. purgari diligenter iubent, & postquam in aceti modo qui sufficere videtur (sextarijs [illegible]bus aut amplius) diebus septē maceratus fuerit, destillant in alembico instar aquæ [illegible] ex. hoc liquore poto calculum vesicæ & re-

Ad calculum frangendum vel expellendum.

nium pelli aiunt, idq; experimentis constare. Galenus Euporiston 3. 273. calculosis turturis stercus [illegible] ex mulsa propinat, vt lapides per vrinam exturbentur. Ad calculum vesicæ, *Siue palumborum capitur fimum acre ferorum, Dulcacidis sparsum succis, tritumque solutum*, Serenus. ¶ Ad discutiendas ge[illegible]m fluxiones, Salem columbinumq; fimum terens ex oleo inungito, Galenus Euporiston. 3. 131. ¶ Clauos pedum sanat fimum col. decoctum ex aceto, Plin. ¶ Stercus col. suffitum (Symphorianus Champegius ad secundas educendas radicem aristolochiæ rotundæ addit) per infundibulum secundas educit, Arnoldus Villanou. Idem in Breuiario fœtum viuum aut mortuum & molam quoq; expell[it] tradit, si fimum col. per se vel cum alijs vt castoreo, opopanace, myrrha) felle vaccino exceptum suffiatur. Suffitum huius fimi aiunt fœtum extrahere, Aspasias apud Aetium.

¶ Remedia ex fimo col. vsto. Incussi articuli fimi col. cinere cum polenta & vino albo curantur Plinius. Ambustis fimi col. cinis medetur ex oleo illitus, Idem. Fimi col. cinis cum arsenic[o] & melle [illegible] quæ erodenda sunt (in vlceribus) aufert, Plin. Col. fimi cinis ex oleo vlcera om[nia] pedum [illegible] & Marcellus. Emplastrum de fimo col. vsto cum aceto forti, imponitur super ficus vel h[illegible] ani, &c. vt legimus in Additionibus Breuiarij Arnoldi Villanou. Fimum turturis (cu[illegible] pares obtinere facultates videtur) vstum ex mulsa propinatur calculosis, vt lapides per v[rin]am [illegible] bentur, Galenus in Euporistis.

¶ Andreas Furnerius in libro de decoratione, liquorem quendam stillatitium, qui faciem n[illegible] & teneram reddat, præscribit, cui inter cætera (oua recentia, caseum musteum pinguissimum, vinum Maluaticum, poma arantia, oleum tartari & cerussam, diuersis ponderibus mixta) pipionem ad[illegible]

H.

a. Columbus masc. gen. & columba fœminini apud authores legitur: qui tamen in pl[ur]ali numero fœminino magis vtuntur, vt obseruant grammatici. Columbæ appellatæ sunt a colu[mi]nibus (culminibus) villæ, (in quibus degere solent,) Varro. Nonnulli a voce primis syllabis correspo[nden]te dictas putant, Grapaldus. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, eandem pa[illegible] quoque nominis rationem esse conijciemus. Columba dicta quod lumbos colat mu[illegible] a [illegible], Albertus. Columbæ à Græco verbo κολυμβᾶν (quod vrinare significat, inde forsan [illegible] rostrum aquæ diutius immergant) appellantur, Hermolaus in Corollario. Ser[uius] in Bucol[icis] [illegible] cro titos scribit dici columbos non Latine quidem, sed multorum auctoritat[e] [illegible] nam Lati[ne]. T[itos] vero palumbes dici arbitror ex passerum salacitate qui solent [illegible], id est, [illegible] quanq[uam] [illegible] τριζίζειν de voce eorum vsurpantur. hinc fortè titis deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ spe[cie] [illegible] tiam auis quælibet minutior, Cælius. Palumbes, vt Seruius inquit, non dicuntur Latin[e] [illegible] multorum auctoritas Latinum fecit, vt Ciceronis in elegia, quæ Thalemastus inscribitur, & Vir[gilius] [in] [B]ucoli[cis] Palumbes vulgus titas vocat: ita enim apud Seruium legendum (vt doctissimus Ge. F[illegible] nos ad monuit) vt ex Cornuto Persij interprete apparet, qui titos, columbos agrestes interp[retatur] [illegible] pri-ma Satyra. Ascensius in eundem locum, Titos, inquit, esse pullos columbinos, [illegible] v[illegible] Flandrico, quo sic pulli gallinacei vocantur, & de iuuenibus ignauis per irrisionem di[illegible] [illegible]nt pulc[illegible] titi.

Etymon nominis columbæ.

Titi pulli columbini.

¶ Περιστερὰ apud Græcos dicta videtur à duro & laborioso volatu, [illegible] vel a nimio amoris affectu, [illegible] ἐρᾶν. est enim feruidissima ad Venere[m] [illegible] & Varinus. Attici masculino genere περιστερὸς efferunt, vt Alexis & Pherecrates, citante Athena[eo] [illegible] nit & [Eu]stathius. [illegible], Pherecrates. Π[έλειαι] [illegible], auis, vo[illegible] [illegible] a prim[illegible] πέλεια, non simpliciter columba est, sed genus columbæ nig[illegible], vt dic[illegible] [illegible] natu[illegible] πελιὸς (oxytona) nigrum significant, etsi nonnihil à nigro differant, [illegible] potius [illegible] color nigricās cæruleo dilutus videtur, vnde & Gaza liuias h[oc] genus columbarum ex Ari[st]ot[ele] [illegible] ferens nominauit,) Eust. in Iliad. λ. Dores πελειάδα pro columba ponūt, vt Sophron Athen. [illegible] [illegible] πέλεια, H' ῥὰ θ' ὑπ' ἴρηκος (διωκομένη) κοίλην εἰσέπτατο πέτρην Χηρα[μόν] [illegible] vbi Scholiastes simpliciter columbam reddit. Καί τ' οὐ γὰρ [illegible] δρακοντώδεας διπτεχευσας [illegible] μεγάρων πελειάδας, Nicander in Georgicis apud Athenæum. Videtur aūt per διπτεχευσας palum[bes] [a]ut turtures intelligere, quæ bis anno pariunt. Aristotele teste: columbæ vero si[illegible] [illegible] nimium frigidis. quare nō placet quod apud Hesychium & Varinum legitur, [illegible] περιστερὰ. Chaoniæ (Vergilio) dictæ sunt columbæ ab Epiri parte, pro epiroticæ. nam olim in Dodona silua [E]piri oracula reddebant. Quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peliades & columb[æ] & [v]aticinatri[c]es vocantur, Seruius. Sic & Hesychius, Π[έλειαι], columbæ, & vaticinat[ri]ces in Dodona. Plura v[ide] infra in *h.* ex Herodoto. Π[έλειαι], περιστεραὶ, (lego περιστερά.) Helych. & V[ari]n[u]s. Peleiades poetis etiam Pleiades sydus significare, ostendemus in Peleia, id est Liuia columba *H.a.* T[ρήρων] epitheton est omnis generis columbarum proprium, Eustathius. Homerus hoc epitheton col[um]bis [illegible] propter timiditatem Varin. [illegible], Scholiastes Homeri. Et simplici[ter] [illegible] pro columba ponitur. hinc dictio cōposita apud poetam πολυτρήρωνα, Iliad. β. sic aūt Thisben Bœoticam cognominat à copia columbarum, vt Grammatici interpretantur. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ' ὁμοῖαι, Homerus. id est, [ti]midis columbis, Suidas. Δειλαί τοι δειλοῖσι ἐφεζόμεναι πέλειαι, [illegible] ἀνδράσι [illegible] a aqu[illegible] la loqui-

Περιστερὰ unde dicta.

Πέλεια.

Chaoniæ cur dictæ sint columbæ.

Τρήρων.

la loquitur vt Suidas citat in Πλειάδες. Πλειῶνες ὡς οὐμῖ πελείας τεφόβημαι. est enim perquam timidum animal, Ibidem. Τρήρων, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, ὅ ἐστι φοβεῖσθαι. δειλὸν γάρ τὸ ζῶον ἐστιν, Hesychius. Τρηρὸν, ἐλαφρὸν, δειλὸν, πλείονμαχον, Idem. Porrò peleias etsi pro columba simpliciter à poetis poni videtur, aliquot tamen nominatim testimonia infra in Columbæ liuiæ historia ponemus. ❡ Columbulus, diminutiuum. Tu pullis tuis & columbulis nostris inter aquilas vestras dabis pennas, Plin. epistola 202. Vt albulus colũbulus Dionæus, Catullus epigrammate 27. de Cæsare, cuius molliciem notat. Περιστέριον diminutiuum apud Athenæum legitur, qui hæc Pherecratis verba citat: Ἀλλ᾽ ὦ περιστέριον ὅμοιον Καλλιστοῦ... τοῦ, χόμισον... Κύπρον. Ab hoc etiam alterum fit diminutiuum περιστερίδιον, apud eundem Athenæum. ❡ Pipio, id est columbæ pullus, apud Lampridium. videtur autem per onomatopœiam sic dictus. Περιστεριδεῖς, id est pulli colũbini, Aristophanis Scholiastes, Suidas & Eustath. a nominatiuo singulari περιστερίδης, sicut περδικιδεῖς, ἱερακιδεῖς, ... &c. Eustath. ❡ Apud Germanos quodam Taub epicœni generis nomen est, Tauber masculini, Täubin feminini.

Columbulus. *Pipio.*

❡ Epitheta. Agriæ columbæ, Ouidius, id est alte volantes. Blanda, Idem 2. Amorum. Chaoniæ, Vergilio, a Chaonia Epiri parte, vt paulo ante docuimus. *Non me Chaoniæ vincent in amore columbæ*, Propertius lib. 1. Molles, Horat. 1. Carm. *Molles vbi reddunt oua columbæ*, Iuuenalis Sat. 3. de loco sub tecto. Thisbeæ. *Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas*, Ouid. 11. Metamorph. de Dædalione mutato in auem rapacem, hoc est accipitrem secundum Grammaticos. Est autem Thisbe in Bœotia vrbs, & portus Thisbeorum & nauale columbis plenum, vnde πολυτρήρωνα Thisben Homerus cognominauit. Teneræ. *Ne violes teneras praeduro dente columbas*, Martialis. sed de pullis intelligere videtur, quibus dens hominis venenum est. Volucris, Vergilio 5. Æneid. Veneri eas consecrauit antiquitas, vnde Epitheta, Cythereiades Ouidio 13. Metamorph. *Colla Cytheriacæ splendent agitata columbæ.* Nero vt citat Seneca libro 1. Nat. quæst. Ales Cythereia pro columba, Silius Italicus lib. 3. per antonomasiam. Paphia, Q. Sereno. Dionææ, Statio libro 3. Præterea, Imbellis, Horatio 4. Carm. Pauidæ, Valerio lib. 8. Argonaut. Placida, Ouidio 7. Metamor. Plaudens alis, Vergilio 5. Æneid. Præcipites, Festinæ, 2. Æneid. *Totas sine labe columbas* dixit Ouidius 2. Metamorph. ❡ Περιστερὰ vox versibus hexametris non commode admittitur: quamobrem poetæ Græci πέλειαν & πελειάδα, quod genus columbæ peculiare & ferum esse dicemus, simpliciter pro columba ponunt: vt & τρήρωνα aliquando per antonomasiam, quod nomen Eustathius omnis columbacei generis proprium epitheton esse scribit. Πέλειαι δειλαὶ, apud Suidam. Circus apud Homerum τρήρωνα πέλειαν persequitur, id est pauidam columbam, Iliad. χ. Ῥηϊδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν, Ἡ δέ θ᾽ ὕπαιθα φοβεῖται, id est ante ipsum fugit. Αἱ δὲ βάτην τρήρωσι πελειάσιν ἴθμαθ᾽ ὁμοῖαι, Iliad. ε. de Iunone & Minerua. Rursus Iliad. ψ. τρήρωνα πέλεια sagittis in certamine ferienda proponitur. Θοαὶ τρήρωνες, Oppianus. Epitheton quidem τρήρωνες pro pauidis, etiam aliis auibus fortè attributum inuenias, sed rarissime. Καὶ κέπφοι τρήρωνες ἀλωπεκιδεῦσι πιθεῖσθε, Aristophan. in Pace. vbi tamen Scholiastes hanc vocem non cepphis attribuendam, sed per se accipiendam docet: ac si dicat poeta, Vos cepphi (id est stolidi ac leues) & timidi fidem habetis hominibus astutis.

Epitheta.

❡ Columba in sacris literis pro spõsa vel coniuge charissima accipitur: quòd in columbaceo genere præcipue coniugij lex firmissima, & mutus inter coniuges amor spectetur. Columba mea, formosa mea, Canticorum 2. Columba mea vna, perfecta mea, Ibid. 6. Et cap. 5. Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, integra mea. Et cap. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, oculi tui (similes sunt oculis) columbarum. Væ prouocatrix & redempta ciuitas, columba, Sophoniæ 3. ab initio capitis: vt Hieronymi translatio habet. Sed Munsterus sic reddit, Væ sordidæ & pollutæ vrbi molestatrici העיר היונה. Audiui de viro docto, cum diceret carinam propriè esse id quod vulgò Venetis dicitur *la columba*. sed eam columbam puto esse quod δρύοχον a Polybio dicitur. Latinum nomen (quod sciam) non habet. Verba Polybij sunt in primo, Αὖθις ἐγίνοντο ἐκ δρυόχων εἴκοσι καὶ διακόσια ναυπηγεῖσθαι σκάφη. Id est, Rursus decreuerunt a fundamentis ducentas & viginti ædificare naues. Quod enim est fundamentum in domo, id est δρύοχον in naui. sic dictum opinor, quòd omnem δρῦν, id est materiam nauis contineat, Lazarus Bayfius. Columbarium accipitrem Mercurio aiunt sacrũm esse, Gillius. ego anthores phassophoni tantum accipitris, id est palumbarij meminisse reperio. Columbanus Varroni lib. 3. de re rust. custos & pastor columbarum est. Columbarium neutri generis & columbaria fœminini (vt celsi intelligas) locus dicitur, vbi habitant columbæ agrestes. nam domesticarum peristereônas vocamus, Perottus. ego nihil interesse puto, & omnino idem columbarium Latinis significare, quod peristereon Græcis. Qualia columbaria tectis superponuntur, Columella libro 9. An ubi columbaria qui in regulis habent non videntur habere peristereônas? Varro libro 3. de re rust. Hic locus Italicè hodie vulgo *la palumbara*, vel *la colũmbara* vocatur. Porro columbarium aliàs pro ipso ædificio, nempe stabulo columbarum capitur: alias pro nidis seu loculamentis in quibus singula paria fœtificant, vt suprà in E. apparet. ❡ Columbaris, quod est columbi. Columbinus, idem, vel quod ad columbas pertinet. Columella columbare stercus dixit. Pulli columbini Varro & Cicero. Gaza Aristotelis interpres per columbarium genus, & aues quæ specie columbacea continentur intelligit columbas, palumbes, œnada & turturem. ❡ Cionion siue cion vasculi genus est, quo nomine in hodiernum vsque diem vtuntur

Columba pro sponsa & coniuge charissima. *Columbarium.* *Cionion vas cur columbarium dictum sit.*

cauponæ, (Germanis puto ein stüb;c.) hoc columbas à nostris ex interpretatione Græca vocitatum putes. vnde apud Iurisperitos columnarium. quanquam non columnarium, sed columbarium fortè pronunciandum sit. instrumenti genus ita nominatur Vitruuio, ad aquam hauriendam per tympana etiamsi à colluuie colluuiarium sunt qui legant. In quo illud mihi occurrit, columbarium non à columbis, sed à Græco verbo quasi colymbarium venisse: quando Græci κολυμβᾷν & colymbisas vocãt, quod nos vrinare & vrinatores dicimus. Vrinatorium ergo vas quo videlicet aut vinum promitur, aut aqua, columbarium à veteribus dictum existimare possumus. alioqui & columbæ ab hoc ipso verbi Græci significatu appellãtur. Quid si columnarium apud Iurisperitos pro mensa lapidea, quæ cartibum & cartibulum quoq; dicebatur, accipias? de qua M. Varro: Altera (inquit) vinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga vna columella, (&) vocabatur cartibulũ, in qua vasa ponerẽtur ænea. Hæc omnia Hermolaus in corollario. Columnarium esse videtur Pomponio Digestis De argento legato, ad bibendi vsum vas comparatum, etiam si minus fallor plausibilius visum in plerisq;, si colum legas vinarium, Cælius. Ego columbaria in tympanis siue rotis haustoriis vasa eadem esse dixerim, quę & haustra dicuntur ab vsu: & columbaria a figura dicta conijcio, qua referant loculamenta seu nidos quę pro columbis in cellis columbariis fiunt. nisi hoc interest, vt videtur quòd haustra illa quæ columbaria propriè dicũtur, caua sunt & in ipso tympano: alia verò, vt modioli quadrati foras prominent: vt etiam figuræ Vitruuio adiectæ declarant. is enim lib. 10. cap. 9. tympanum ad aquam hauriendam describe[ns,] Secũdum axem (inquit) columbaria fiunt excauata in singulis spatiis ex vna parte, &c. vbi Io. Iocundus hoc scholion margini adiecit: Colũbaria, id est caua & canales fiunt in singulis octantibus axis, per quæ aqua concepta in tympanũ educitur. Opàs Græci vocant tignorum & asserum cubilia, nostri caua & columbaria, Cælius. Sunt & in organis (chirurgicis & mechanicis) quædam columbaria insculpta ad similitudinem columbarũ, quæ ornandi causa facta sunt: atq; ad id etiam, vt aliud ferant epipegma, Oribasius in lib. de machinamẽtis c. 4. Columbar apud Plautum in Rud. genus vinculi est, teste Prisciano. Illic in columbam, (columbar, credo, leno vortitur. Nam in columbari collum haud multò pòst erit. Et alibi, vt Sextus Pompeius citat: Non ego te nuui naualis scriba columbari impudens? siue quod columbaria (inquit) in naue appellabãtur ea, quibus remigent, siue quod columbariorum quæstus temerarius, incertusq;, Hæc Festus. Sed fortè hic etiam columbar genus vinculi accipiendum: quod a col[lo] denominatum aliquis coniecerit. ¶ Cn. Manius in Mimiambis, Sinuq; amicam recipere frigidam calido, columbatim labra conferens labris, vt Perottus citat.

¶ Περιστεροειδῶν, hoc est auium columbarij generis plures sunt species, Aristot. Περιστερεῶνα πέτηλα Nicander in Ther. dixit folia verbenæ. Extra vrbem sunt stabula, haræ, & περιστερεὼν Platoni in Theæ[te]to dictus, Pollux lib. 9. Græca voce περιστερεὼν, quæ columbarium significat, (*vide* supra inter Deriuata Latina,) vtitur etiam Varro in præfat. lib. 2. de re rust. & lib. 3. cap. 7. eundem locum περιστεροτροφεῖον appellat, quòd in eo columbæ alantur. Villaticæ pastionis genus in villa est, quod appellant Græci ὀρ[νιθῶ]νας ϰ̀ περιστερεῶνας, Columella 8. 1.

Icones. ¶ Icones. De Archyta Pythagorico plerique nobilium Græcorum & Phauorinus philosophus affirmatissimè scripserunt, simulacrũ columbæ è ligno ab Archyta Pythagorico ratione quadam disciplinaq; mechanica factum volasse. ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Libet herclè super re tam abhorrenti a fide ipsius Phauorini verba ponere. Ἀρχύτας Ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα ϰαὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστερὰν ξυλίνην πετομένην· ἥτις εἴποτε καθίσειεν, πάλιν οὐκ ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου. id est, Archytas Tarentinus philosophus pariter & mechanicus vir columbam ligneam fecit volantem: quæ sicubi subsedisset, præterea non exurgebat. hactenus enim (nimirum moueri poterat,) Hæc Gellius 10. 12. At Cælius Calcagninus in libro de perenni motu terræ, Columbam (inquit) illam Archytæ ligneam certis machinis ac põdusculis instructam fuisse legimus: vt quum moueri semel cœpisset, semper moueretur, neq; desineret: vt illa scilicet pristina quæ motus principium dederat, nunquam deserente impulsam, structura præterea & artificio adiuuante. De hoc Archyta Pythagorico Diogenes Laertius libro 8. scribit, primum ipsum mechanica mechanicis principiis vsum exposuisse, primumq; mótum organicum descriptioni geometricæ admouisse, &c. Huic non dissimilem artificem Cassiodorus in varijs Boëthium prædicat. nam ad eundem Boëthium scribens, vt recitat Crinitus: Tibi (inquit) ardua cognosse, & miracula monstrare propositum est. Tuæ artis ingenio metalla mugiunt, Diumedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis insibilat: aues simulatæ sunt, & quæ vocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. Parua de illo [refe]rimus, cui cælum imitari fas est, Hæc Cassiodorus. Ad imaginem columbæ circa Pyrenen pictæ (tanquam viuæ) columba aduolauit, Athenæus lib. 3. In poculo Nestoris Iliad. λ. quatuor aures vel ansæ erant, δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον Χρύσειαι νεμέθοντο. Athenęus ex eo loco peleiádas simpliciter columbas exponit, vel Pleiadas sydus. Περιστερία, κόσμιά τινα ποιά, Helych. hoc est, ornamenta quædam exigua, quasi columbulos dicas, columbarum fortassis imagunculę ex auro argentóve aut alia re pretiosa. nam peristerion diminutiuum est a peristera. quare non probo penultimam apud Varinum per ει diphthongum scribi. Phi[ga]lenses in antro quodam Cereris simulacrum consecrarunt, quod manu altera delphinum, altera columbam sustinebat, &c. Cælius 15. 31. De columbis adoratis, *leges* infra in *h*. Humanem

De colũba lignea volante.

qui

qui suapte natura bile careat, sed eam ab altero suscipiat notantes Ægyptij, columbam pingunt dorso erecto. illic enum [illegible] habet, Orus in Hieroglyphicis. Iidem columbam pingunt pro homine ingrato & infesto his, quibus beneficia accepit. columba enim talem se in parentes præstat. quippe qui robustior factus, patrem pugnando a matre fugat, [illegible], Cælius. item columbam nigram pro vidua, quæ ad mortem [illegible] permanserit in eo viduitatis statu, Idem. Spiritus sanctus super dominum Iesum columbæ specie [illegible] descendens visus, vt legimus Matthæi 3. Marci 1. Lucæ 3. Ioannis 1.

Columba dorso erecto picta quid significet.

Columba hominis ingrati symbolū.

¶ Columbinam [illegible] vel margam [illegible] Galliæ [illegible] nomine *eglecopalam* appellat. glebis excitatur lapidum modo. Sole & gelatione ita soluitur, vt tenuissimas bracteas faciat, Plin. Eadem aut similis fuerit argilla nigricans, qua agros alicubi stercorari audio: ex qua etiam optima vasa figlina & ignis tolerantissima fieri puto, qualibus aurifabri vtuntur. Et ex eadem nimirum materia, sed magis indurata, etiam lapidem [illegible] gerint tenuissimas laminas scissilis, quo ad pugillares & ædium tecta vtuntur. Io. Augustinus Pantheus alchymista lapidem lebetum vocat fuscum illum, qui Plurij prope Clauennam in Rhetia non procul a Lario lacu ex montibus deportantur, & ferro tornatur in vasa ignis apprime patientia: videtur autem eundem nominare petram columbinam. Argillam crustaceam aliquando inueniri Ge. Agricola refert.

Columbina argilla.

¶ Stirpes. Peristereon, Περιστερεὼν, vocatur herba columbis admodum familiaris, vnde & nomen, Plin. Aliqui recentiores Latinè columbinam herbam, vel columbariam, vel columbarem appellant. Nicander in Theriacis περιστερεῶνα πέταλα vocat verbenæ folia. Scholiastes peristereon [illegible] ci scribit, ex Crateia, quòd folia diuisa habeat & pedibus columbinis similia. Est & inter fumariæ nomenclaturas apud Dioscoridem peristereon, a florum scilicet specie, quæ columbarum ingluuiē quodammodo repræsentat, vnde a nostris quoq; nominatur **tubenkröpfle**: vel ad differentiam generis cuiusdam loti syluestris inodori, cui similes sed lutei flores, quæ similiter **tubenkröpfle** apud nos vocitatur) **rote tubenkröpfle**. Audio & chamæbatum ruribus nostris alicubi **tuben kröpfle** appellari, vel ipsum vel fructum eius. Lithospermon a Romanis columbam appellari, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas legitur. Columbinæ viuæ acinosissimæ, Plinius. Columbinum cicer alij Venereum vocant, candidum, rotundum, leue, arietino minus, Plinius. hoc fortè est quod vulgò pisum album nominatur, interius flauescens, foris læue, rotundum: quod & pisis alijs in cibo ferè præfertur: de quo plura leges apud Ruelliū lib. 2. cap. 36. qui id orobiæum & otobiam Græcis vocari docet, sub quo genere etiam syluestre continetur, eruo simile, subamarum, secundum alios dulcissimum. *Rhus alhaman*, hoc est pastus columbarum, (alias additur & camelorum, vt scribit Auicenna 2.565.) est herba quæ fert granum simile grano myrti, sed magis cinereum: cuius medulla colore & gustu refert lentem excorticatam cum exigua dulcedine. Calida gradu primo, & humida secundo. Carnem in vulneribus generat: & cum aceto imposita vlcera perniciosa & serpentia sedat. resoluit abscessus pituitosos. tenuium partium est, [illegible] nocet camelis in cibo. Vermibus venenosis aduersatur. decoctio eius capillos denigrat, Hæc ille. apparet autem leguminis quoddam genus esse, & vires easdem ferè habere quas cicer. *Kuza-kenden* (inquit Auicenna 2. cap. 386.) est res leuis sicut asne lutea: & in Rakia nominatur stercus columbarum, & in Baldach & Ægypto nominatur *kenden*, (vel, vt Bellunensis legit, in Bagaded nominatur *nux handem*, vel *nux gendem*:) ex qua concussa cum aqua & melle fit vinum, &c. calida & humida est abscessu primo. sanguinem incidit secundum aliquos & coitum promouet. Geranij genus cui folia maluæ, rotunda, sed multipliciter dissecta, quidam vulgo *pedem columbinū* nominant, præsertim in Gallijs, teste Ruellio. *Seukar*, id est pes columbinus, quo ungitur oculus vel cera, Vetus Glossographus Auicennæ. Hispunis in quibusdā Germaniæ locis **tubenrock** appellatur, (a columbis,) Adamus Lonicer.

Peristereō herba.

Lithosper mos columba dicta.

Columbinæ vuæ.

Columbinū cicer.

Pastus columbarū herba.

Stercus columbarū.

Pes columbinus genus geraniæ.

¶ [illegible] C. Cæsar Caligula Colūbo (mirmilloni) victori, leuiter tamen saucio, venenū in plagam addidit, quod ex eo Columbinum appellauit. sic certe inter alia venena scriptum ab eo repertum est, Suetonius. Columbarienses nominantur à Io. Baptista Egnatio in historia principum Romanorum. Est autem Columbaria insula in mari Thusco. Peristere, Περιστερή, vrbs Phœnicum: gentile Peristerites, Stephanus. Peristerides, insulæ iuxta Smyrnam, Plinius 5. 31.

Colūbus mirmillo.

Colūbarienses.

Colūbaria insula.

Peristere vrbs.

Peristerides insulæ.

¶ *b.* Rhyndace & lagopus aues columbæ magnitudine describuntur. Oculi tui veluti columbarum sunt, absq; eo quod intrinsecus latet, Canticorum primo & quarto. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam, Psalmo 54. Si iacueritis inter ollas fuligine infectas: eritis sicut) alæ columbæ, quæ tegitur argenteis (pennis) & sunt plumæ eius similes auro fuluo, Psalmo 68. interprete Munstero. ¶ Anno a Christo nato 155[illegible]. prope Lindauiam oppidum situm in ripa Acronij lacus, in pago Rikkenhouio nata est columba quadrupes ano duplici. nos quam ob causam aues quandoque quadrupedes nascantur, in [illegible] anates diximus.

Similitudines à columbis sumptæ.

Columba quadrupes cū ano duplici.

¶ [illegible] *Sonantq; turres plausibus columbarum*, Martialis libro tertio. Relinquite ciuitates & habitate in petra habitatores Moab: & estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis, Hieremiæ 48. Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Esaiæ 60. Columba mea in foraminibus petræ in cauerna maceriæ, Canticorum 2. ¶ Meditabor vt columba, Esaiæ 38. Vociferamur nos omnes quasi vrsi, & meditando meditamur quasi columbæ, Esaiæ 59. vbi Munsterus, Meditatio columbæ, inquit, gemitus est. Meditabar sicut colūba, Ezechias moribundus Esaiæ c. 38. Et ancillę eius

minabantur gementes vt columbæ, murmurantes in cordibus suis, Naum 2. ¶ Helioscopion quartum genus tithymali circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo, Plin. Nost hominem qui affatim vno haustu bibat, haustum columbinum trahere dicunt, ein tauben schluck thun: ἐ... Græci. ¶ *Tollunt se celeres: liquidumq; per aera lapsæ, Sedibus optatis gemina super arbore sidunt*, V... 6. Æn. de columbis. Et rursus., *Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, Et ... sedêre solo.* Et libro 5. *Qualis spelunca subito commota columba Cui domus & dulces latebroso in pumi... Fertur in arua volans: plausumq; exterrita pennis Dat tecto ingentem: mox aere lapsa quieto Radit iter liq... celeres neq; commouet alas. Sic Mnestheus, sic ipsa fuga secat vltima pristis Æquora.* Et alibi, eodem ... *Et alis Plaudentem nigra figit, sub nube columbam.* ¶ *Nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam*, H... rat. in Odis. 4. 4. *Murmur apricantes niuea dant turre columbi: Expanduntq; alas, & amicam blandæ ... tes Oscula circumeunt, insertantq; oribus ora. Iam vicibus nido incubitant, genitrixq; paterq;: Iamq; ora excudunt: natisq; implumibus escam Commansam alternant, rostellaq; hiantia complent*, Politianus in Rus...

Haustus columbinus.

¶ *d.* Terra eorum facta est in desolationem a facie iræ columbæ, & a facie iræ furoris dom... Hieremiæ 25. Et rursus cap. 50. Disperdite satorem de Babylone, & tenentem falcem in tempore messis à facie gladij columbæ. Sed vtrobique Hebraicè legitur *ionah*, יונה, Munsterus sæuitiam interpretatur vel gladium sæuientem secundum Kimhi: Ionathan viuum inebrians. Columba seducta Ephraim, non habens cor, Oseę septimo. *Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ*, Propertius li... primo. *Ipsa est purior osculo c... lumbæ*, Martialis libro primo. *Hic Hecuba, & natæ nequicquam altaria cir... Præcipites atra ceu tempestate columbæ Condensæ, & diuûm amplexæ simulacra tenebant*, Vergilius secun... Æneid. ¶ *Accipiter velut molles columbas*, Horatius. *Quam facilè accipiter saxo sacer ales ab alto Con... quitur pennis, sublimem in nube columbam: Comprensamq; tenet, pedibusq; euiscerat vncis: Tum cruor, ... labuntur ab æthere plumæ*, Vergilius xi. Æneidos. ¶ Peridexion (fortè peristereon, *hyperdixin* ... Albertus) arbor est in India, cuius fructus dulcis est & gratus columbis, cuius gratia in hac arbore ... uersari solent. Hanc serpentes timent, adeò vt etiam vmbram eius fugiant. Nam si vmbra ar... ris ad Orientem vertatur, serpentes ad Occidentem recedunt, & è diuerso. itaque vi huius arbo... serpentes columbis nocere non possunt. Si quæ autem fortè aberrauerit, serpentis flatu attracta deu... ratur. Nam si gregatim degant aut volitent, nec serpens nec ocypteros, id est sparauerius eas lædere potest vel audet. Huius arboris folia aut cortex suffitu omne malum (bestias venenatas) auertunt, Kiranides & Albertus.

Peridexiō seu fortè peristereō arbor Indica.

¶ *e.* In Medera insula olim ignota, quam Lusitani nunc obtinent, copia maxima columborum fuit, quibus capiendis non alia arte v... sunt aucupes, quam alligato perticæ vncino ex arboribus, quibus insidebant, aues admirabundas (vt quæ in insula deserta hominem prius non vidissent) & nihil pauentes detrahendo, Aloisius Cadamustus. Idem etiam in alia quadam insula noui orbis columbos ab hominibus nihil pauentes, scipionibus cæsos refert. Heroes apud Homerum ne aerem quidem volucribus liberum permittebant, sed laqueos & retia (παγίδας καὶ νεφέλας) turdis & columbis (κίχλαις καὶ πελειάσι) tendebant, Athenæus. ¶ Polyphemus apud Ouidium Metam. 13. Galateæ canens, *Munera tibi* (inquit) *erunt, Damæ, leporesq;, capræq;, Parq; columbarum, demptúsve cacumine nidus.* Æneas 6. Æn... tamina suis proponens, inter cætera malum nauis *Erigit, & volucrem traiecto in fune columbam. ... dant ferrum*, (sagittas,) *malo suspendit ab alto*. quam Eurytion deijcit, *& alis Plaudentem nigra ... columbam.* Videtur autem Vergilius in hoc imitatus Homerum, qui & ipse Iliados pen... ... tamine funebri τρήρωνα πέλειαν sagittis feriendam in malo nauis proponit.

De columbis noui orbis.

¶ Columbæ etiam internunciæ in rebus magnis f... epistolas annexas earum p...bus obsidione Mutinensi in castra consulum D. Bruto mittente. Quid vallum & vigil obsidio, atq; ...am retia amne prætenta profuêre Antonio, per cælum eunte nuncio? Plinius. Frontinus scribit ... co... o columbæ seta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obsessum ab Antonio misisse. ... per columbas missionem Iuuenalis innuit, cum scri...: *Tanquam à diuersis partibus orbis Anxia præ... pete venisset epistola penna*, Grapaldus. Vno codemq; die vi...oria ...aurosthenis ex Olympia Æ... nunciata est ipsius patenti, vt alij affirmant, per spectrum. Alij vero dicunt Taurosthenem ... à suis pullis madidis adhuc & inuolucribus abstractam secum deportasse: cumq; vicisse ... mictam eam remisisse, eamq; summa cum ... natione ad pullos properantem eodem die ex ... Æginam aduolasse, Ælianus Variorum libro nono. Iacobus tradit trans mare versus Orient... lumbas esse quæ nunciorum fungentes officio literas dominorum suorum sub alis breui tem... longè deportent, in primis necessarias cum per a... ros inimicorum alijs nuncijs via non p...tet, ... libri de natura rerum.

Columbæ internunciæ epistolas ferentes.

¶ Columbini testiculi mulieri a viro dati, amoris poculum sunt: ...c & matrix columbæ vi... a ... liere data, Kiranides. ¶ Nostri vulgaribus metris, ...i qui domum ... & puram seruare volu... sacerdotes & ...lumbas non admittere consulunt. Wiltu dein Hauß ...lten ...uber / So hüt d... Pfaffen vnd für Tauben. ...re enim vbi columbæ aluntur, pedi... c...ices oriuntur, & m...re qu... ...um al... ...ntur ¶ *Surrentina vafer qui miscet fæ... Falerna Vina, columbino limum ...* c... A... ... in hunc loc... *bene ...ollit ouo. Quatenus ima petit, voluens aliena ...*

Horatius Serm. 2.4. Ouorum quidem gallinaceorum ad potiones crassas & turbidas purificandum pharmacopolis hodie vsus est: vt in ipsorum historia copiosius exponetur.

¶ *h.* Columba Carnos & Illyricos in bellum commisit, Ælia. ¶ Nota est historia sacra de columba à Noe ex arca diluuij tempore emissa, quæ primū vacua reuersa est: iterum verò post septē dies, emissa vesperi rediit cum oliuæ ramo: & rursus post 7. dies, non rediit. Hanc Græci etiā poetæ ad suas fabulas mutuati sunt. nam columbam (vt refert Plutarchus in libro de comparatione terrestrium & aquatilium animantium) Deucalioni scribunt arca emissam quantisper remearet, & eôdem continuò se reciperet, tempestatis: postquam auolasset, serenitatis argumentum dedisse. Cum diluuij aqua paulum cessasset. Noe ex arca coruum primum emisit, qui quidem non est reuersus iterum, cadaueribus se pascens multorum quæ interierant. Deinde columbā emisit, quæ arrepto ramo oliuæ reuersa est: id quod indicium erat manifestum aquas subsedisse, Io. Tzetzes 6. 81. *Qualis & ipse fuit, quo præcipiente columba Est data Palladiæ prænia duxq; rati,* Ouidius in Ibin. ¶ Dercetûs deæ Syriæ filia Semiramis à columbis fuit educata, quæ aues ideo Syris sacræ sunt, Diodorus libro 3. qui eodem loco subdit, Venerem aliquando obuiam factam Dercetò, amorem cuiusdam adolescentis sibi sacrificantis iniecisse: ex quo cum filiam dea suscepisset, sui erroris pudore affectam, adolescentem ab se amouisse, & filiam in deserta & saxosa loca, vbi columbarum erant ingentes turmæ, exposuisse: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Mammes vir sanctus columbam habuit, Io. Rauisius Textor.

De colūba à Noe ex arca emissa.

Semiramis Dercetus filia à columbis educata.

¶ Auguria. *Sed carmina tantum Nostra valent Lycida tela inter Martia, Quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas,* Vergilius 9. Ecloga. vbi Seruius, Minora enim inquit auguria maioribus cedunt, nec vllarum sunt virium licet priora sint. Quod & Alexander ab Alexandro ex eo repetit: Et insuper, Siquidem cornicis (inquit) aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt. Columba si comitata est, (principibus vel regibus, videtur addendum, vt mox ex Seruij verbis patebit) prosperos successus auguratur, cæteris autem nullius auspicij credita est, Alex. ab Alexandro. Geminæ columbæ Æneidos Sexto, Æneæ duces sunt ad inueniendum ramum aureum in nemore latentem. Geminæ tum forte columbæ Ipsa sub ora viri cælo venêre volantes, *Et viridi sedêre solo.* Et mox, *Pascentes illæ tantum prodire volando, Quantum acie possent oculi seruare sequentum.* Est autem boni ominis (vt fertur) in augurio videre pascentes aues. Bene autem à columbis (inquit Seruius) Æneæ datur augurium, & Veneris filio, & regi. nam ad reges pertinet columbarum augurium, quia nunquam solæ sunt, sicut nec reges quidem. Animæ alas, quas ei Plato attribuit, contemplatiuam intelligamus virtutem, atq; item moralem, &c. Columbas sanè geminas ad aureum ramum inueniendum Æneæ duces, non aliud quàm hasce alas esse contēderim, quibus connitentibus erigitur mens ad sapientiā, auri nomine sæpius significatam. Sed & à Venere mittuntur, quia amor diuinorum eximius alis præstat alimenta, quibus surrigimur, mox & in deum transimus. Quam rem illa significant, *Tollunt se celeres, liquidumq; per aera lapsæ Sedibus optatis gemina super arbore sidunt,* Cælius. Telemacho locuto ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις Κίρκος Ἀπόλλωνος ταχὺς ἄγγελος· ἐν δὲ πόδεσσι Τίλλε πέλειαν ἔχων, κατὰ δὲ πτερὰ χεῦεν ἔραζε, Odysseæ Θ. Circum de genere aquilarum (accipitrum) columbam discerpentem vnguibus, felix nuncium attulisse Homerus voluit, Alexander ab Alexandro. ¶ De columba Aretullæ Martialis carmen libro octauo, numero 32.

Auguria ex columbis.

Aera per tacitum delapsa sedentis in ipsos
Fluxit Aretullæ blanda columba sinus.
Luserat hoc casus, nisi inobseruata maneret,
Permissaq; diu nollet abire fuga.
Si meliora piæ fas est sperare sorori,
Et dominum mundi flectere vota valent:
Hæc à Sardois tibi forsitan exulis oris
Fratre reuersuro nuncia venit auis.

¶ Charon Lampsacenus in Persicis de Mardonio scribens, & exercitus Persici interitu circa Athon montem (cum triremes Persarum Athon præterlegentes perirent, Ælianus in varijs,) Tum (inquit) primum columbæ albæ in Græcia visæ sunt, cum prius non fuissent, Athenæus.

Colūba alba quādo primū in Græcia visa.

¶ Somnia. Περιστερὰς βλέπειν τι προξενεῖ βλάβην, Senarius apud Suidam. hoc est, Columbas videre malum aliquod præsagit. Aspasia Hermotimi filia Phocensis viri pauperis, cum mentum ei maximo formæ detrimento intumuisset, nec haberet vnde sumptum in medicos faceret, in somno columbam vidit: quæ in mulierem mutata bono animo ipsam esse iussit, & rosea serta Veneris iam arida contrita tuberi imponere: quod cum fecisset, tumor euanuit: ipsaq; rursus inter formosissimas puellas numerata est aut potius omnibus prælata. Tandem inuita relicto patre ad Cyrum Darij filium adducta, vna omnium concubinarum charissima illi fuit. Vnde Aspasia insomnij memor, Veneri sacrificia gratificatoria peregit: & ingens idolum in honorem eius faciendum curauit, iuxta quod gemmis picturatam columbam statuit: Deinde Cyro in prælio contra fratrem occiso, ab Artaxerxe quoq; similiter amata & in honore fuit, vt multis scribit Ælianus ab initio lib. 12. Variæ hist.

Somniū Aspasiæ de columba eam monente de quodā remedio.

¶ Columbæ Syris sacræ fuerunt, quòd Dercetûs deæ Syriæ filiam Semiramidem aluisse crederentur, vt suprà ex Diodoro Sic. recitauimus. Assyrij columbam coluerunt, Gyraldus. Et rursus, Syri pisces & columbas deos sibi consecrarunt. (quamobrem iniuria affici non patiebantur, Xenophon Anabaseos primo.) Chaoniæ Vergilio dictæ sunt columbæ ab Epiri parte. nam olim in Dodona sylua Epiri oracula reddebant. quod ideo fingitur, quia lingua Thessala Peleiades & columbæ & vaticina-

De columbarū cultu & veneratione.

Vaticinatrices Dodonææ cur columbæ dictæ sint.

trices vocantur, Seruius. Πέλειαι, columbæ & vaticinatrices in Dodona, Hesych. Mulieres Dodonæi oraculi antistites (vt scribit Herodotus lib. 2.) aiunt geminas ex Ægypto columbas aduolauisse, vtranque nigram, vnam quidem in Africam, alteram in Dodonam: quæ fago, insidens humana voce elocuta sit, eo loci Iouis oraculum condi debere, & se interpretes esse. Eam verò quæ ad Afros abisset columbam, iussisse Afris vt Ammonis oraculum conderent, quod oraculum & ipsum Iouis est. Sic illæ referebant, quarum antiquissimæ nomen erat Promeneæ, proximæ Timaretæ, minimæ natu Nicandræ: De quibus ita mea fert opinio. Si reuera Phœnices ablegauerunt feminas sacerdotes, & earum alteram in Africa, alteram in Græcia vendiderunt: hanc quæ in Græcia illa quæ Pelasgia vocabatur, vęniit, eam esse quæ apud Thesprotos væniit. atque deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat Thebis ministrare in Iouis templo. Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fuisset) vænundatam. Quòd autem mulieres à Dodonæis columbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum, quia barbaræ essent: quòd videlicet simile quiddam auibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam humana voce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier locuta est, tandiu volucris modo sonare visa, quandiu barbarè loquebatur. Nam columba quodammodo humanam vocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Ægyptiam feminam significant. Sunt itaque simillima inter se oracula, & illud apud Thebas Ægyptias, & hoc apud Dodonam, &c. Hæc omnia Herodotus. Palæstæ locus Epiri est apud Oricum, vt Lucanus in quinto Pharsaliæ innuit. Eum verò locum Palęstæ dictum aliqui putant, quoniam geminę columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt, quæ Palęstinæ sunt appellatæ. In illis quoque fuisse inferorum ostium ferunt, item Acherusiam, Gyraldus. aliqui verò (ait) Palęstinas deas in Fastis Ouidij pro Furiis accipiunt. ¶ Persæ columbas albas abigunt propter leucę affectionis odium, Cæl. ex Herod.

Columbæ Veneri sacræ cur dicantur.

¶ Græci rectè dicunt & sentiunt columbam Veneri sacram esse, Plutarchus in lib. de Iside & Osirid. Etymologus causam addit, quoniam maximè serueant ad coitũ, & sæpius anno pariant, quod aliæ aues non faciunt. Hinc epitheta apud poetas, Cythereiades, Cytheriacæ, Dionæę. Vt albulus columbulus Dionęus, Catullus in epigrammate Cæsaris mollitiem notans. Αὐτὸς Ἀφροδίτης εἰμὶ γὰρ περιστερός, Alexis apud Athenæum. Venerem curru vectam aliquando legimus, columbis tracto, vt in sexto facit Apuleius: quod & Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & castitatem, propterq́; oscula, vt in Peristeræ puellæ fabula, in hanc auem conuersæ Lactantius Grammaticus retulit, Gyrald. Et alibi, Veneri albas columbas dicabant veteres, & ideo Æneas apud poetam maternas appellat au[illegible] Athenæus author est in Sicilia ad Erycis montem statis quibusdam diebus, quas loci illius accolæ profectorios (ἀναγώγια) appellant, quoniam Venerem inde in Libyam quotannis id temporis proficisci (ἀνάγεσθαι, quod verbum propriè dicitur de naui soluente) constantissimè credant, nullas eo tractu columbas videri, (reliquo verò tempore ingentem earundem auium copiam, super deæ templo superuolare constat, Ælianus in Varijs:) veluti quæ abeuntem venerantes deam cum illa peregrè sint profectæ. Quæ postea nonam post diem (ἐν τοῖς λεγομένοις καταγωγίοις, hoc est in festo reuersorio. nam κατάγεσθαι, de naui ad littus appellente dicitur) vna præueniente, quæ ex mari in Veneris templũ volare percipitur, omnes vno turmatim agmine illico adesse visuntur. Quamobrem incolarũ profusissimo gaudio, quod magnificis epulis locupletes testantur, cæteri qua possunt hilaritate & applausu, festũ cõcelebratur hoc tempus: vniuersusq́; regio vis illius tractus butyrum olere dicitur, quod aduentantis deę certissimum esse indicium perhibent, Nicolaus Leonicenus in Varijs ex Athenæo 3. 64. meminit etiam Ælianus in Varijs. & in Animalium historia post reliqua, Nouem (inquit) diebus lapsis, vnam forma insignem ex pelago Libyco spectari aiunt reuolantem, quæ non sit quemadmodum reliquæ gregales liuiæ columbæ (sic habet Gillij translatio) sed rubra, qualem nobis Anacreon canit esse Venerem: quum eam quodam loco purpuream & auro similem canit. Hanc cæterarum greges sequuntur, & rursus Erycini reuersionis dies celebrant.

De sacrificijs columbarum.

¶ Sacrificia. Geneseos 15. columbam legimus adhibitam fœderi pangendo. Columbæ pulli quomodo sacrificandi, *vide* Leuitici 1, & 14. Turtur aut columba quomodo offerendi, Leuitici 5. Turtures duos vel duos pullos columbarum non potens offerre, offerat decimam ephi similæ, sine oleo & thure, Leuitici 5. Cùm expleti fuerint dies purgationis, &c. pullus columbæ siue turt. pro peccato offeratur, Ibid. 12. Par turturum aut duos pullos columbarum, Lucæ 2. Columbas vendentibus dixit: Auferte ista hinc, &c. Ioan. 2. Math. 21. Marci 11. ¶ *Ergo sæpe suo coniunx abducta marito Vritur in calidis alba columba focis*, Ouidius libro 1. Fastor. de sacrificio auium loquens.

Metamorphosis Semiramis in columbam.

¶ Metamorphoses. Semiramis in columbam mutata memoratur Ouidio, lib. 4. Metamorph. his versibus: *Vt sumptis illius* (Derceudis) *filia pennis Extremos albis in turribus* (aliàs montibus) quod magis placet) *egerit annos.* Grammatici Græci, vt Varinus, Semiramin, columbam montanam interpretantur.

Item Cææ.

Transit (Medea in aere vecta) *& antiquæ Carthæa mœnia Ceæ, Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ Miraturus erat nasci potuisse columbam*, Ouidius libro 7. Metamorph. Idem libro 15. Metamorph.

Anij filiarum.

Anij filiarum, quæ omnia suo tactu in frumentum, vinum, oleumve conuertebant, in columbas mutationem memorat.

Iouis.

Achiui commemorant (Autocrates scribit, Athenæus) Iouem ipsum in figuram

guram columbæ versum esse cum amaret Phthiam virginem habitantem in Ægio, Ælianus in Varijs & Athenæus, cuius verba mutila ex Æliano restitui possunt. Peristeram puellam in columbam conuersam Lactantius Grammaticus refert, Gyraldus.

Peristera.

¶ Prouerbia. Aquilæ columbam non generant: *Vide* in Aquila *h.* ¶ Mitior (vel Mansuetior) columba, πραότερος περιστερᾶς. Columbina simplicitas ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis literis. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam: nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quàm à celeritate volandi. Adagij meminit Diogenianus, Erasmus. ¶ Palumbem pro columba, φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, subaudi verbum ad sententiam accommodatum: In epistola Mormiæ nescio cuius ad Chremetem, (in epistolis Æliani:) Αὐλητρίδα δὲ λυσάμενος ἧς ἐπεχείρων, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπαίησα, ἵνα μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης. id est, Redemptam tibicinam quam fortè amabat, sponsæq; stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbam, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto, λαβὼν φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς. id est, Si velut accipiat palumbem pro columba. Error est in re non in ipsa scientia. Palumbes autem columbis sunt adsimiles. Conueniet, vbi quod deterius est & adulterinum, pro eo quod est præstantius ac legitimum supponitur, Eras. ¶ Columba sedens: *Vide* supra in *E.* ¶ Columbæ prius vitabunt turres, de re incredibili dixit Ouidius 1. de Ponto. *Nam prius incipient turres vitare columbæ, Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas: Quàm malè se præstet veteri Gracinus amico.* ¶ Non tam ouum ouo simile, quàm illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem Sat. 2. *Dat veniam coruis vexat censura columbas.* Pœna legum exercetur in humiles quospiam, & à quibus ob ingenij mansuetudinem aliquid emolumenti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptum est ab apophtegmate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodum refert Plutarchus in vita Solonis. Leges (inquit) aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quòd in illas si quid leuius aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam quod in Phormione ait Terentius: *Quia non rete accipitri tenditur neque miluio, Qui malè faciunt nobis, illis qui nihil faciunt, tenditur.* Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur, Erasmus. Hoc sensu Germani proferunt, Die grossen dieben henckend die kleinen. Et, Die kleinen diebe henckt man an den galgen/ die grossen in seckel: Vel, die grossen laßt man lauffen. ¶ Socrates ad Theodotam lib. 3. Apomnemoneumatum apud Xenophontem, Verum (inquit) forminæ permittis, num quis amicus ad te vt musca volet, (pro quo nostri dicunt, Expectare columbam assam ori hianti inuolaturam, Warten ob einem ein gebratne tuben in das maul fliege:) an verò tu etiam aliquid machinationis confers? ¶ Quos de re leui & vili contendere significamus de fimo columbino certare dicimus, Vmb ein tauben dreck hadern.

Prouerbia. Aquilæ columbam non generant. Mitior columba. Palumbē pro columba. Columba sedens. Columba prius vitabūt turres. Vexat cēsura colūbas. Expectare columbā assam ori hianti inuolaturam. De fimo colūbino certare.

COMMVNIA QVÆDAM OMNI COlumbaceo generi.

QVANQVAM in historia columbæ mansuetæ iam perscripta, plurima omni columbaceo generi (quod complectitur mansuetas, agrestes, palumbes, liuias, œnadas & turtures) communia dicta sint: visum est tamen hîc seorsim breuiter ea conscribere quę authores communia esse expresse docuerunt, quæ cum pauca sint, facilius sic inuenientur.

C.

Proprium columbis & palumbis & turturibus esse videtur, ne collum cum bibunt resupinent, nisi satis hauserint, Aristot. Omnes vno tractu bibunt demisso capite, & non erigunt in potu sæpe capita sicut aliæ aues. nam collū earum breue & amplū est & multæ aquę capax, in alijs auibus non item, Albert. ¶ Cantus omnibus similis atq; idem trino conficitur versu, præterq; in clausula gemitu, hyeme mutis, vêre vocalibus, Plinius 10.35. videntur autem hæc verba non ad palumbes tantum pertinere, vt quidam putauit, sed ad omne genus columbarum. A sono vocis turtur vocatur, & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. ¶ Columbæ (& huius generis aues) coniugium munium ad mortem vsq; non deserunt. & altero coniugum extincto alter viduus manet, Aristot. apud Athenæum. ¶ Columbæ vel decies anno, aliæ (vt palumbes, turtur, vinago,) semel anno & parcius generant, Aristot. ¶ Pariunt magna ex parte bina oua quæ specie columbacea continentur omnia, vt palumbes, vt turtur: sed complurimum terna, palumbes, & turtur, Aristot. Columbarium genus cur multoties pariat, sed pauca, bina plerunq; oua: *Vide in Columba C.* Mare vno contenta, & turtur & palumbes viuit, (vt & columbæ,) nec alterum recipit, Aristot. Incubat vicissim omne columbaceum genus, Athenæus ex Aristot. *Vide supra in Columba C.* vbi etiam ex Aristotele causam scripsi, cur palumbes, turtures & columbæ imperfectos & cæcos pariant pullos. ¶ In omni columbaceo genere mares quam fœminæ minus viuaces videntur. *vide in Palumbe C.*

De bibēdi ratione. De cantu & voce. De coniugio, Fertilitate, Partu, Coitu, Incubitu.

¶ Sanguine columbæ, palumbi aut turturis ad remedia vtare parum interest, vt ex Galeno docuimus in Columba *G.*

DE COLVMBIS FERIS IN GENERE.

SEMIRAMIS columba montana est, Hesychius & Varinus. *Vide supra in Columba h.* inter Metamorphoses. ¶ Indi ad regem suum afferunt columbas quas negant mansuefieri posse, Ælianus. ¶ Erunt in montibus quasi columbæ conualliũ, Ezechielis 7. ¶ In Italiæ quibusdam locis mustelis domesticis, vt audio, vtuntur, vt extrahant colũbas è cauernis vel nidis suis. ¶ Columbæ feræ, quæ autumno auolant, verno ante cæteras aues ad nos reuertuntur, vt audio. Sed Aristoteles, Veniunt (inquit, columbæ feræ) ad nostra loca cum iam fecerint prolem. cætera verò omnia quæ æstate accedunt, nidulantur apud nos, & carne magna ex parte suos enutriunt pullos, excepto columbaceo genere.

F.

Ius consumptum quomodo fiat ex capo aut columbis syluaticis &c. in Capo monstrabimus ex Platina.

G.

Remedia ex columbis feris.

Columbos mares syluestres in cibo membris trementibus ac resolutis, & linguæ ad loquendum impeditæ prodesse constat, Arnoldus Villanou. in Antid. Columbarum syluestrium fimum priuatim contra argenti viui potum valet, Plinius: Dioscorides ad eundem vsum aridum bibi suadet cum nardo & vino.

DE COLVMBIS FERIS QVIBVSDAM,
porcellana, saxatili, œnade.

Porcellana columba.

PORCELLANAE Venetijs dicuntur columbæ quædam maritimæ, rostro pedibusq; rubris, cætero nigræ.

Frangolini.

¶ FRANGOLINI, columbarum (gallinarum potius, *vide* in Attagene) syluestrium species est, post perdices & coturnices in vsu, Nic. Massa.

Saxatiles columbæ.

SAXATILES columbas, Steintuben / in quibusdam Rhætiæ locis vocari audio maiores mansuetis, colore cinereo, quæ in saxis nidulantur. has frequentes apparere aiunt eo tempore quo prata demessa sunt, quòd tum locustas persequantur. Eadem, ni fallor, colombo *sassarello* dicitur. Columba saxatilis Varroni inter aliles nominatur, &c. *vide* in columba simpliciter *A.* Liuia etiam aliquando in templorum muris & montium rupibus nidificat, sed ea minor est quam columba.

De œnade.

OENAS (*Vinago* vt Gaza vertit) autumno potissimum & conspicitur & capitur; (vnde & nomen a vino, seu vindemiæ tempore ei inditum coniectura est:) cui magnitudo maior columbo, minor quam palumbi est, quod & Ælianus repetit. Modus maximè capiendi eam dum se in aquam bibendo propendit, Aristot. Frugibus quoq; viuit vt columba, & bina parit oua, Arist. 6. 1. hist. anim. vbi Gaza de suo addit semel tantum anno eam parere. id quod de œnade verum mihi videtur. turturem verò de qua simul ibidem agit, bis anno parere constat. Veniunt ad nostra loca cum iam fecerint prolem, Arist. hist. 8. 3. videtur autem de turture simul & œnade ea verba protulisse, Eustathius œnadem maiorem colũba esse scribit, colore quem Græci οἰνωπὸν appellant, (qualis scilicet vini nigri est, vel qualis in vuis nigris maturis apparet: vt ab eo ne colore, an vindemiæ tempore quo capitur, œnàs dicta sit dubitemus. Οἰνὰς, genus corui, aut columba fera, (aliàs, columbæ feræ species,) Hesych. & Varin. Οἰνὰξ, species corui, Iidem. Οἰνὼ Hebraicè & Syriacè significat columbam illam, quam Græci vocant οἰνάδα, Tzetzes. *Vide in Columba A.* Quidam Gallicè interpretatur œnadem, *grand columb*, id est columbam magnã, vel *biset*: Rob Steph. *colombo biset* OEnáda etiã interpretantur aliqui locum vitibus consitum. Οἰνάδες, ἀμπελώδεις τόποι, Hesych. Οἰνάδας ἀχίλας, ἀντὶ τῦ Οἰνομαΐδας, Idem. Οἰνὰς autem significat, non (vt quidã putant) vitem. in Sparta quidẽ etiam οἰναδοθῆραι quidam vocantur ab huius auis aucupio, Ælia. Viscũ nasci aiunt ab excremento œnadis, cum illa visci deuorato semine super arbore aliqua excreuerit, Athenæus. Plin. pro œnade palumbem reddidisse videtur: Viscũ, inquit, satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluũ auium redditũ, maximè palumbis & turdi. ¶ Alia est OENANTHE auis, Οἰνάνθη, Aristot. & Plinio, (vitifloram Gaza reddit,) quæ statos latebræ dies habet, exoriẽte Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodit: quod miremur, ipsis (eisdẽ) diebus vtrunq;. Vitat enim interdum frigora, aliàs æstum. Plin. sanè lib. 18. c. 30. eadem de parra & vireone scribit, quæ lib. 10. c. 29. de œnanthe & chlorione, vt œnanthen parram eum transtulisse appareat. Niphus œnanthen à colore simili germinantibus vuis dictam conijcit. Est & vua œnanthe quam vites syluestres ferunt, quæ cum flore colligitur, suauissimo odore cùm floret, vt & satiuæ vitis: qualis puto & tiliæ & fabarũ florenuum est. hinc œnantharia medicis dicta. Plura de œnanthe aue leges infra in Elemento *O.* ¶ OEnas (inquit Guil. Turnerus Anglus) mihi nunquam hactenus visa est: nec quid habeat nominis apud nostros aut apud Germanos, compertum habeo. Vidi tamen Venetiis columbos his nostratibus sesquialtera proportione maio-

Viscus ab excremẽto œnadis nascitur.

De œnanthe aue.

ne maiores. sed bos non vinagines fuisse credo, sed columbos è Campania ad Venetos aduectos, vbi Plinius columbos scribit esse grandissimos. Niphus ex Aristotele de hist. anim. 8. 3. dubitat an vinago sit genus illud columbæ, quod in Italia habeatur ex columbo cellari & palumbo nascens. & quoniam Aristoteles hoc in loco columbarum genera numerans peleiadem omittit, vt lib. quinto œnadem, dubitat an œnàs & peleias eadem auis sit. Sed œnadem Aristoteles columbam maiorem facit, peleiadem minorem. OEnas etiam canis nomen est apud Xenophontem, si bene memini.

DE OENADE, CVIVS ICONEM EX MONTE *pessulo Guil. Rondeletius ad nos misit.*



OENAS, columbacei generis est, columbo maior, palumbe minor ἰλάττων φαβὸς, Aristot. est autem phaps palumbus minor, phatta palumbus maior, scribitur autem Græcè οἰνὰς apud Aristotelem, Athenæum & Eustathium. Rondeletius tamen vir doctrina & iudicio præstantissimus ἰνὰς per iota [illegible]tum in prima legendum censet, vt ita dicatur hæc auis ἀπὸ τῶν ἰνῶν, hoc est a fibris carnis. ita enim fibrosa & dura est, vt neque edi neq; ad cibum parari nisi detracto tergore commodè possit. Auis est gregalis, & circa Monspessulum vulgò angelus (*vn angel*) vocatur: simillima perdici, sed rostro & pedibus nigris. plumis ex fusco colore in nigrum vergentibus, & luteis in rufum. cætera, magnitudine præsertim, perdici persimilis, vt Io. Culmannus noster pereruditus ac diligens iuuenis ad nos perscripsit. ¶ Ego eandem auem esse conijcio, quæ apud Arabes scriptores alchata, vel alfuachat, & filacotona nominatur (*vide* infra in Capite de Palumbe *A.* circa finem. hoc vnum fortè obstiterit quòd pedes alchatæ perbreues tribuit Bellunensis. hoc tamen non impediet quin saltem eiusdem generis proximi species sint diuersæ. & sanè angelo etiam Monspessuli dicto, vt pictura ostendit, pes propriè dictus, hoc est inferior & digitatus, breuis est proportione, & postremus digitus minimus. ¶ Cognata omnino auis est etiam quæ a Bellonio perdix Damasci vocatur, & describitur ab eo in Singularibus obseruationibus quas Gallicè ædidit, lib. 2. cap. 93. nisi quòd minor est & cauda breuiore. Perdix Damasci, inquit, minor est tum maiore tum minore perdice nostrarum regionum. Color ei in dorso & collo superiùs qui becassæ, id est gallinaginio. Alarum pars propior corpori pennas habet albas, fuscas & fuluas: pennæ verò maiores decem cinereæ sunt. Venter & alarum pars interior albent. circulus pectus ambit sicut in merula torquata (vel in aue quam Galli vulgò *canne petiere* vocitant) coloris mixti ex rubeo, flauo & fuluo. Et sane credidissem hanc auem esse de genere pluuialis, vel illius quam *rasle de genet* Galli vulgò appellant, nisi crura ei plumis integerentur vt perdici albæ Sabaudicæ, (*lagopodi*,) vel columbæ dasypodi.

DE LIVIA COLVMBA.

COLVMBACEI generis est liuia (πελειὰς, a liuore dicta,) minor quam columba, & minus patiens mansuescere. liuet etiam plumis & pene nigricat (Græcè simpliciter, nigra est,) & pedibus rubidis scabrosisq; est: quas ob res nullus id genus cellare alit, Aristot. Gaza interprete: ex quo etiam Athenæus re[illegible]t. & Ælianus in Varijs lib. 1. Appares sane πελειάδα poetæ etiam πέλειαν dicunt,) à colore liuido [illegible]am, quem Græci πελ[illegible] & πελιὸν & πελιδνὸν vocant. *Vide* in Columba *H.a.* vbi etiam ostendi πελειά[illegible] Dorice & poetice simpliciter pro columba accipi. A πέλεια fit πελειὰς, vt à μέγα μεγάς. Etymologus. [illegible]a non simpliciter [illegible]lumba est, sed species columbæ nigrioris, vt dictio ipsa subindicat, Eustathius in Homerum. Πέλεια, genus columbæ simile palumbi, Varinus. Πέλειαι, columbæ nigræ, φάσσαι, Hesych. legendum autem φάσσαι, id est palumbes. quanquam palumbium genus diuersum sit, & maius. Liuiæ discedunt & palumbes, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot.



¶ Columbæ cauernarum nigræ sunt aliquantulum, & in arboribus habitant, Albertus. Et rursus, Columbæ *belez* (vox corrupta a Græca πελειάδες) domesticis griseis (fuscis) similes sunt, minores: & vocantur apud nos columbæ cauernarum (Lochtuben vulgo kleine wilde Tuben: & alicubi Turnerus scribit, Holtaube) & insident arboribus. volant gregatim, nec cicurantur. & si reunean[tur] non pullificant. Nidificant non in lapidibus aut muris, sed potius in cauernis arborum, aut in arbo[ri]bus. pedes eis asperi, valde rubei, Hæc ille. Columbæ syluestres in turribus & monumentorum ripis n[idifi]cant, domesticis minores, a nonnullis liuiæ quasi liuidæ dictæ. harum fimus ad Sinapismum req[uiri]tur, Monachi in Mesuen. Niphus Italice vulgò *palumbellas* dici scribit. & sanè Latine etiam palum[bus] minor rectè appellabitur. nam maior est qui simpliciter palumbus dicitur, vel ad minoris differenti[am] torquatus. A Gallis liuia *croiseau* appellatur, Brabandis *crosi*. Anglice *stocdoue*, vt Turnerus docet.

Columba cauernarũ seu syluestres.

Palũbus minor.

B.

¶ Vidi ego apud nos liuias captas cum alias, tum Februario etiam & Augusto mensibus. A[ni]ca columbæ domesticæ specie persimilis est paulo minor. pedibus rubet. rostrum albicat, circa na[res] tamen purpurei parum habet. Plumæ vbiq; cinereæ, sed in cauda extrema pennæ nigrescunt, in[...] subruffum aliquid habent. Collum pronum & ad latera parum purpureas, parum subuirides plumas habet, pro diuerso ad lucem positu hoc vel illo colore splendentes. Collum supinum ex cinereo [...]reum est. Alarum pennæ quatuor longiores nigricant cum aliquo subruffo colore: minimæ cinereæ sunt: mediæ parum cinereæ, partim ad extrema [ni]gricant, & earundẽ vltimæ dorsum versus subruffæ sunt. Longitudo à rostro ad extremam caudam dodrans & digiti quinq; fere. Differt a palumbe q[...] & multo minor est, & maculas albas circa collum & in alis vt illa non habet. ¶ In India liuiæ [colum]bæ virides pennas habent, vt primo aspectu, si quis [...] auium cognitione rudis sit, psittacum [non co]lumbam dicat. Rostrũ [...] & crura Græciæ perdicibus sunt similia, Ælianus.

Descriptio liuiarum.

Liuiæ Indicæ virides pẽnas habent.

C.

Columbæ cauernales glandibus & granis vescuntur, Albert. Semper catervatim noctu prope pagos in aliquam arborem aduolant, & eandem singulis noctibus repetunt, vt Brabandus quidam [no]bis narrauit. Nidificant liuiæ in cauis aliquando arboribus & templorum muris, Turner. Perd[ix] in vita amplius quàm ad sedecim annos extenditur, Aristotel. histor. anim. 6.4. sed cum eo in loco de [co]lumbaceo genere agat, suspecta est dictio πέρδικες: & tradunt aliqui (vt Niphus annotauit) in vet[usti]bus codicibus legi πέλειαι.

Quibus vescãtur.

Vbi nidificent.

D.

Liuiæ, vt audio, cicurari non solent. De celeritate πελειάδος lege Eustathium in Odyss. μ.

F.

Quod ad cibum attinet, liuijs conuenire videntur omnia fere quæ in palumbe afferuntur. *Adior si te delectat forte columba Liuia, turrita quæ [...] ab arce cadit: Non sapiat torquata minus mihi cara [pa]lumbes, Si modo fert molles non diuturna* (non annosa) *dapes*, Bapt. Fiera. Liuiæ apud nos vt audio [pa]lumbis, tanquam teneriores in cibo præferuntur.

H.

¶ Π[έλει]α columbæ genus est [...] primis timidum, quare & τρήρων dicitur, Eustathius. Sed id[em] docet [pe]leiada Doribus ac poetis, qui & *peleian* efferũt) colũbam simpliciter sonare. & [τρή]ρων comm[une] esse epitheton columbarũ omnium: quandoq; etiã per antonomasiam τρήρων simpliciter pro col[umba] [...]

Τρήρων.

vsurpatur. Apud Homerum Odyssex 12.legitur supra Planctas petras marinas nullas aues transire posse, sed ne peleias quidem, quæ Ioui patri ambrosiam afferant, quo nomine scilicet maior reuerentia eis deberetur. Non modò (inquit Eustathius enarrator) poeta ne peleias quidem supra Planctas transire posse canit, propter pernicitatem harum auium in volatu: sed etiam vt impudentiam earum argueret, quæ ne ijs quidem auibus pateant, quæ Ioui ambrosiam adferant, Eustathius. Alexander Paphius tradit Homerum Ægyptiis parentibus Dmasagora patre & Æthra matre natum, nutricem habuisse prophêtin quandam, filiam Ori sacerdotis Isidis: ex cuius mamillis mel aliquando in os infantis manauerit, vnde is noctu voces nouem diuersas ediderit, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ: & puerum inuentum esse cum nouem columbis colludentem in lecto, & aliquando Sibyllam in conuiuio apud parentes pueri insania captam carmen effudisse, cuius initium, Δμασαγόρα πολυνικε. in quo Dmasagoram etiam μεγακλῆ & στεφανίτην appellârit, & templum nouem Pegridarum, hoc est Musarum, condere iusserit. Hoc illum fecisse & postea iam adulto rem omnem aperuisse. Itaq; poetam in honorem anium quibus cum infans collusisset, finxisse eas ipsas Ioui ambrosiam aduehentes, Idem. Et rursus, Poetę Pleiades sydus Peleiades nominant per epêthesin. nam Simonides eas πελειάδας ὀρείας (& Atlantis filias, Athenæus) vocat, & τρήρωνας cognominat, vnde quidam decepti aues intellexerunt. Pindarus ὀρείας πελειάδας dicens, tanquam ὀρείας, situm earum ἐπὶ τῇ οὐρᾷ, id est in cauda tauri innuit: Æschylus easdem ἀπτῆνας πελειάδας, (id est inuolucres, vt vitaret homonymiam cum auibus, Athenæus.) & Lamprocles, Αἳ ποταναῖς (pro πτηναῖς) ὁμώνυμοι πελειάσιν ἐν αἰθέρι κεῖνται. Item Euripides, Ἑπτάπορος δρόμημα πελειάδος. & Theocritus (Idyl.13.) Ἀντέλλοντι πελειάδες. Homerus certè Pleiades inter stellas fixas tanquam celeberrimas agnouit: nam in Aspidopœia ante cæteras earum meminit. De ijsdem Mœro Byzantia sic cecinit, Ζεὺς τρήρωσι πελειάσιν ὅπασε τιμήν, Αἳ δή τοι θέρεος καὶ χείματος ἄγγελοι εἰσι. Conuenit autem his quoq; (non tantùm πελειάσιν, id est huius columbis propriè dictis) epitheton τρήρωνες, quòd Orionem fugiant, vt in fabulis est, persequentem matrem ipsarum Pleionen, Πληιόνην, à qua secundum aliquos Pleiades denominantur, Hæc omnia Eustathius ex vndecimo Dipnosophistarum Athenæi mutuatus. Mœro (aliàs Myro) etiã Byzantia, inquit Athenæus) non peleiades, sed Pleiades, in poemate Mnemosyne, Ioui ambrosiam ferre canit. nec abs re id fingitur à poetis: quoniam hominibus quoq; ortu occasuq; partium anni discrimina & arationis messisq; tempus) id est generationis frugum & perfectionis, significant: vnde Hesiodus, Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων, Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσομενάων. Et Aratus, Iupiter, inquit, Pleiadibus θέρεος καὶ χείματος ἀρχομένοιο Σημαίνειν ἐπένευσεν ἐπερχομένου τ' ἀρότοιο. Et sanè multò augustius fuerit stellas Ioui ambrosiam ferre, quam columbas confingi. Cęterum figmentum Mœrûs, cuius etiam carmina recitat Athenæus, huiusmodi est: Cùm Iupiter in specu quodam Cretæ nutriretur, Peleiades τρήρωνες ambrosiam ei ex Oceano afferebant, nectar verò è saxo quodam rostro hauriens aquila. Has aues postea Iupiter victo patre Saturno, vt gratiam referret, inter sydera collocauit, quæ aquilam vocant & Pleiades. Author etiam astronomiæ quæ in Hesiodum refertur Peleiades semper pro Pleiades dicit. Itaq; Homerum quoq; verisimile est in Nestoris poculo sydus sic appellasse: quod eòm aures siue ansas geminas haberet, vtraq; scilicet in binas partes versus poculum rursus coeuntes diuisa, vt eòm binæ sint aures, & circa vtranq; (περὶ ἑκάτερον) binæ Peleiades spectentur, & rursus aliæ duæ sub fundo poculi in vniuersum sex habeantur, quot scilicet in cælo etiam conspiciuntur. Sed eòm poeta περὶ ἕκαστον dixerit, geminæ columbæ circa vnamquamq; binarum aurium diuisionem, quæ quatuor sunt numero, non debent accipi: sic enim octo fierent. Potuit autem ἕκαστον pro ἑκάτερον dicere, quoniam ad vnum principium binæ diuisiones aurium rursus conueniunt. Sed præstat illum qui plura super hoc Nestoris poculo & allegorica eius ad cælum relatione, nosse voluerit, ad ipsa Athenæi verba remittere. Quod ad imaginem vel sculpturam attinet, potuerunt, inquit Athenæus, Pleiades in illo vel auibus vel virginibus similes fuisse, sed stellis exornatæ. Extat super eodem poculo elegans Alciati emblema, *Scyphus Nestoris inscriptum.* Δοιαὶ δὲ πελειάδες ἀμφὶς ἕκαστον (scilicet οὖας τῶ ποτηρίω) Χρύσειαι νεμέθοντο. Iliad.λ. vbi Scholiastes: Pascebantur, id est pascentibus & viuis similes erant columbæ seu liuiæ columbæ.

¶ Πελειάδες, columbæ epitheta, habes supra in Columba simpliciter. sunt enim ferè communia, &c. ¶ Ἴθματα πελειάσιν ὅμοιαι, Homerus Iliad.ε.de Iunone & Minerua. id est progressu suo similes columbis, quarum vestigia occulta (ἀφανῆ) esse scribunt antiqui, & non pro ratione magnitudinis discreta, Varinus. ¶ Πελειάς μέλαινα, vide supra in Columba E.ab initio. ¶ Οἱ δ' ἄλλοι ὕπαρτες ὑπὸ τρεσσαι, ἠύτε κίρκος Οὐχοῦντας ἀγελήδον ἐπὶ σκιόωσι πελειάς, Apollonius in Argonaut. Et alibi, Ἠύτε κίρκοι φῦλα πελειάων κλονέουσι. Idem lib.2. Phineum fingit Argonautis suadere, ne per Symplegades petras nauigêt, nisi prius eminus emissa columba, Οἰωνῷ δὲ πρόσθε πελειάδι πειρήσασθε, vt si illam viderint incolumem euadere per ipsas sequantur: sin minus, retrorsum nauigent tanquam prohibentibus dijs. vbi Scholiastes, Veteres (inquit) nauigaturos vsos esse columba (præmissa scilicet supra mare tanquam duce nauigationi) Asclepiades etiam testator in Tragodumenis. Αὐτίκα δὲ πελειάδες ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς, Theocritus in Epitaphio Bionis Idyl.19. Αὐτὸς ὀξὺ κεκληγὼς Ἦλθ' ἐπὶ ... πέλειας ..., Q. Calaber lib.1. auspicio hoc referens Priamo Iouem orante visum. Ἡ Κύπρος ... πελειάς ..., id est Cyprus præstantissimas habet columbas, Antiphanes apud Athenæum. Celebrantur

Peleia se se non ambrosiam ferre fingitur.

Homerus infans cũ nouẽ columbis colludens inuentus.

Pleiades sydus Peleiades dicta.

Peleiades inter sydera collocatæ à Ioue.

Auspicia ex liuia columba.

Veteres nauigaturi præmissa vtebantur.

sanè hodieq; à nostris etiam columbæ Cypriæ. Πελειάδα χειρὶ μεμαρπώς, & πλειοθρέμμονα νῆσον, Vannus citat ex poeta quopiã. Idem in voce Κίχλαις, Turdis (inquit) & columbis (πελείαις) Hom. Odyss. χ. cõparat ancillas Penelopes turdis forte, à cichlismo, vel κιχλισμῷ, id est inconcinno & lasciuo risu, quo vtebantur vt se mutuò exhilararent. columbis verò propter libidinem, ad quam hę aues procliues sunt: ἀν τὸ πάμβοφον διὰ τὸ ἀεὶ μίγνυσθαι. Cùm Phineus ab Iasone consilium petente, deberétne eum Argonautis inter Symplegadas petras nauim transmittere, nauis eam quæ columbæ (πελειάδος) celeritatem esse audiuisset, columbam præmitti iussit: quæ si salua euaderet, ipsis etiam tutam fore eam nauigationem. Præmissæ igitur columbæ postrema tantum caudæ parte resecta, Argonautę illam sequuti sunt, & nauis similiter Symplegadum concursu extremæ tantum proræ confractę damnum passa est, Eustathius in Odysseæ μ. Meminit etiam Ouidius in Ibin, vt retuli in Columba *h*. 10

DE PALVMBE.

COLVMBACEI GENERIS SVNT:

I.	PHATTA maxima, palumbus maior	IIII.	COLVMBA.
II.	Inde PHAPS, palumbus minor.	V.	LIVIA, peleiás.
III.	OENAS, vinago.	VI.	TVRTVR omnium minima.



PALVMBVS & palumba apud authores leguntur, vt columbus & colũba. sed palumbes frequentius est, idq; in vtroq; genere. Plinius etiam palumbum ferum dixit. nam & domesticus siue cellaris palumbus est, pedibus pennatis: nostri vocãt zame Schlagtauben / Welschtauben. Palumbes antiqui cellares habebant, quas pascendo saginabant: nostris tẽporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Niphus colũbę genus quoddam ex palumbo & columba cellari nasci testatur. Idem & Perottus palumbos esse docent, qui vulgò Italis torquati dicãtur, à torque siue circulo albo collum ambiente: vnde Martialis etiam hoc epitheton eis tribuit. Et mihi quoq; videtur palumbus cùm absolutè dicitur, pro torquato accipiendus tanquam maiore. nam alterius generis Aristoteles meminit φάβα nominans, vt inferius referam: cuius Latinum nomen peculiare non habemus, sed palumbum minorem appellare licebit. Palumborum genus vnum cuius fimo viscum nascatur, Athenæus œnadem appellari tradit, Hermolaus & Perottus. atqui veterum nemo phattis aut phapsi œnadem adnumerauit, sed columbaceo generi simpliciter. Si tamen palumbum genus ad hanc quoq; extendere placet, fuerit sanè genus. sub quo columbæ syluestres omnes continebuntur, excepto turture: nempe phatta, id est palumbus maior, qui & torquatus ab authoribus cognominatur, *phaps*, id est palumbus minor, œnas & peleias, id est vinago & liuia. ¶ *Alursan* seu *alurasen* est species columborum syluestrium, qui sunt alijs maiores & n[illegible] in Syria, Bellunensis. Et rursus, *Aluers* sunt columbi magni syluestres, Sanguis columbæ, *guarascen* (*alursan* Bellunensis) & turturis memorantur ab Auicenna lib. 2. cap. 61c. ex Galeno, qui sanguinem columbi palumbi ac turturis nominat. & eiusdem libri capite 299. sanguis *guarescen* ad vulnus oculi commendatur, Bellunensis *vresan* legit. Sed alia etiam quæ Græci phattis, id est palumbis tribuunt, Arabes aui *guarescen* nominatæ adscribunt. Conijcio autem Arabes huius vocis initium per *ain* literam scribere, cuius vim aliqui gamma præposito efferunt, alii omittunt. Apud Hebræus hoc nomen non inuenio. Apud Syluaticum & alios Arabes indoctiores variè scribitur. *Guarascen* id est turtur vel palumbus syluestris, Syluaticus. *Guarascen*, genus columbæ, Idem. *Alguarischen*, genus columbæ, Vetus Auicennæ glossematarius. apud quem etiam *guarisdem* legitur. *Alguesim*, genus columbarum quæ semel anno pariunt, Syluaticus. ¶ Græcis palumbus φάσσα, Attice φάττα dicitur. hodie vulgo φασσ... A phatta voce Albertus, vel Auicennæ interpretes quos sequitur, *fehita* & *vehica* detorserunt. ¶ Palumbes Italicè vulgò torquati dicuntur, Niphus. Seruant & palumbi nomen, *lopalumbo*: sed de columba cellari potius quam syluestri id efferunt, vt & Hispani *paloma*. Palumbes domesticis maiores aliqui glandiphagas nominant, à glandibus quibus libenter pascuntur: alii torquatas, Monachi Itali qui annotationes in Mesuen dederunt. Circa lacum Verbanum *tudon* appellari audiui: quæ vox à Germanica *tauben* forsan detorta est. Circa Ferrariam *colombo fauaro*, ac si fabarium dicas, quod fabis vescatur, vt audio. Græci quidem phaba palumbum minorem appellant. Arnoldus in libro de sanitate tuenda cadones nominans post turtures, videtur mihi palumbes intelligere. ¶ Hispanicè, *paloma torcaz*. id est columba torquata, Gallicè *ramier*, fortè quod inter ramus arborum nidificet, Græcè quidem

Nomina. 10 30 40

quidem semiramis columba syluestris exponitur, cuius dictionis posterior pars cum Gallica congruit. Robert. Stephanus palumbem interpretatur *coulon au pigeon ramier, vng mansart*. Vocem *mansau* Brabandis vsitatam audio ¶ Germanicè Ringeltaub/ à circulo siue torque circa collum. Alijs, vt in Heluetia, Schlagtaub/ groß/ Holtztaub. Alijs Plochtaub/ nomine forsan a palũbe facto. Flandris Kriecks duue. Albertus alicubi non rectè pro phatta Aristotelis columbam cauernalem vertit: quam liuiam esse supra docuimus, & Germanicè dici Lochtaub. ¶ Anglicè, *a cowshot, a ringged doue*, vt G. Turnerus interpretatur: vel, vt Eliota, *a Woodculuer*, id est columba syluestris. vt alij, *a blokdoue, a stokdoue*. ¶ Illyricè, *drwoky*.

¶ Aristoteles (lib.8.hist.anim.) columbarum species quinque facit, quæ sunt: Πελειάς, οἰνάς, φάψ, φάσσα, τρυγών. Libro autem quinto de partibus animal. φάβα non nominat Athenæus. Gaza pro duabus vocibus phaps & phassa, vnam Latinam posuit, palumbes. Eberus & Peucerus sexu tantum differre putant, vt phatta fœmina sit, phaps mas: sed sine authore. Phaps (inquit Eustathius Homeri interpres) media est magnitudine inter columbam & œnadem. phatta verò magnitudine gallinacei, colore cinereo, vt Athenæus etiam ex Aristotele citat. OEnas maior est columbo, minor palumbe, Aristot. interprete Gaza. Græcè est, ἐλάττων φαβός, vt Athenæus quoque legit: Alberti translatio habet, minor quam *kyloz* vel *kaloz*. Σιτουμένην δύστανον ἀθλίαν φάβα Μέσακτα πλευρὰ πρὸς στύποις πεπληγμένην, Æschylus in Proteo. idem in Philoctete φαβῶν dixit in genitiuo plurali, vt Athenæus citat. Quanquam autem phaps & phassa, vt scripsi, differunt, idem tamen accipiter à priore voce phabotypos appellatur & phaboctónos, quasi palumbicida: à posteriore phassophónos: Latinè palumbarium reddunt. Φαβοτύπος, εἶδος ἱέρακος, καὶ περιστερᾶς (lego, καὶ φὰψ εἶδος περιστερᾶς) ἀγρίας σιτοφάγος, Hesychius & Varin. Φασσοφόνῳ, τῷ τὰς φάσσας φονεύοντι. ἔστι δὲ (addo, ἡ φάσσα) εἶδος περιστερᾶς ὑπὸ τὴν τρυγόνα, Iidem. id est, phassa autem species est columbæ sub turture: cùm contrà verius turtur sub columba sit. quærendum an rectius legatur κατὰ τὴν τρυγόνα. Aquitani Galli *phiba* (genus à phatta diuersum, quod cæteri Galli, nescio an ipsi quoque, *ramier* nominant) sermonis Græci vestigium retinentes, *phauier* appellant, Author libelli de nomenclaturis animalium & stirpium Latinis, Græcis & Gallicis innominatus. sed quærendum diligentius, diuersam ne auem Aquitani *phauier* appellẽt, an potius eandem quam cæteri Galli *ramier*, vt ego puto. nam Itali quoque palumbem communem, id est torquatam fabariam vocitant. Phassa æstate apparet, hyeme latet: phaps verò & columba semper apparent, Athenæus Aristotelem citans, apud quem nihil tale inuenio.

Columbarũ species quinque.
Phatta & phaps qua inre differant.

¶ ALCHATA est genus columborum syluestrium, quorum alæ oblongæ sunt, pennæ & plumæ coloris coturnicũ, & cutis extrema prædura. quamobrem medici in regionibus ad Orientem præcipiunt huiusmodi columbos excoriari, vt cutis remoueatur. Vulgo noti sunt in Syria, pedibus nigris & valde breuibus, Andreas Bellunens. Caro palumbi & alcatha dura est, Auicenna 2.146. Et rursus ibidem, Caro alcatha salubris est illis quorum iecur obstructum est & infirmum, & quorum corruptum est temperamentum (cachecticis) & hydropicis. Eadem auis alias alfuachat vel alfuachet vocatur. nam de hac quoque Bellunensis scribit, speciem esse turturum coloris camelini vel cinerei. alij (inquit) dicunt speciem esse columborum syluestrium paruorum, coloris vt dictum est, notam in Syria. Caro auis *duraz* (id est francolini) præfertur carni auis cubugi (id est perdicis, cuius rostrum & pedes rubent) & *alfuachat*, (vetus lectio, *alfaguakit*, Auicenna 2.221. FILACOTONÆ apud Elluchasem qui Tacuinos Arabicè scripsit, cum columbis & turturibus numerantur: vnde palumbium generis esse conijcio, & easdem fortè quas Auicenna *alfuachat* nominat. Paulò ante quidem idem Elluchasem palumbes syluestres & filacotonas simul commemorat.

Alchata genus columborũ syluestriũ.
Alfuachat.
Filacotona.

B.

In agrum Volaterranum palumbium vis è mari quotannis aduolat, Plinius. ¶ Πέλεια, id est liuia columbæ genus est simile palumbi, phattæ, Varinus. ¶ In columbaceo genere maximo corpore sunt palumbes, φάτται: inde φάσσαι, vt in *A*. ostẽdi. OEnas maior est columba, minor palumbe, ἐλάττων φαβός. phassa verò (id est palumbus maior) magnitudine est gallinacei, colore cinereo, Athenæus Aristotelem citans: & Eustathius. haud multò minor paruis gallinaceis, Nic. Leonicenus. nonnullis lucis gallinaceum æquat, Wottonus. Ego tantas ferè columbas memini videre Venetiis aducctas, quæ forsan huius generis palumbes cicuratæ erant. Palumbi feri ad cæruleum colorem inclinant: cellarium pedes plumis vestiuntur. Palumbes maior est culumba communi, & magis ad albedinem declinans, cùm tamen sit coloris grisei, (cinerei,) Albertus. Torquati cognominantur à torque siue circulo albo ex plumis collum coronante. ¶ Palumbo ingluuies præposita ventriculo est, Aristot. Caput habet subcæruleum purpureum ve, & nigrum oculi rotundissimum, Wottonus. Aues quædam sinum vnum habent quo merguntur recentia, vt guttur: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, palumbes, columbæ, Plinius. ¶ Palumbis dum Venerem exercent testes insigniter augentur, cum hybernis mensibus ne vllos quidem testes in ijs haberi nonnulli arbitrentur, Aristot. ¶ Palumbus torquatus, quem manibus tractaui dum hęc scriberem, longus erat circiter duos dodrantes, à rostro ad pedes retro extensos. pondere vnciarum sedecim cum dimidia. circulus albus in collo imperfectus, supina colli parte desinens, duorum digitorum interuallo. is in minoribus ætate non percipitur. Candidæ aliquot pennæ in medijs alis apparent, in liuiis non item, vt neque circulus colli. Externa pars alarum,

De phassa seu palũbi magnitudine.
Colore,
Ingluuie,
Capite,
Oculis,
Testibus.
Particularis descriptio palũbi torquati.

quæ longioribus pennis constat, colore nigricat. interior magna ex parte fusca est, vt etiam dorsi superior pars. reliquum dorsum & cauda cinerei planè coloris sunt. In collo præcipuè prono & ad latera, pennæ (præter albas) variæ, & pro alio atq; alio ad lucem positu, purpureæ, virides, cœruleæ, cinereæ. Collum pronum cum aliqua parte pectoris purpurei coloris plumas habet, cui cinerei etiam non nihil confusum est. Cauda extrema nigra, pedes rubicundi: rostrum subflauum, cute vtrinq; purpurea inductum. Ventris plumæ partim albæ, partim cinereæ. Aliàs etiam mihi inspicienti torquatu venter magis ruffus visus est quam liuiæ.

De palumbis Indicis. ¶ Petrus Martyr Oceaneæ Decadis primæ lib. 10. refert Hispanos in quadam insula noui Orbis inuenisse palumbes nostris grandiores, sapore & gustu perdicibus nostris meliores, aromaticum quendam odorem spirantes: quorum ingluuies cum diffecuissent, odoratis floribus plenas deprehenderunt.

C.

De voce & gemitu palumbarum. Camporũ incola palumbes est, Arist. Degit & in filuis. Palumbes hyeme nõn gemit, nisi quod aliquando ex asperrima hyeme placidum tempus successisset, gemuerit: quod apud peritos in admiratione habitum est. cæterum incunte vere gemere incipit, Aristot. Cantus omnibus (omni columbaceo generi, vt ego accipio: etsi Wottonus ad palumbes tantum referat) similis atq; idem, trino conficitur versu, præterq; in clausula gemitu, (aliàs, præterquam in clausulæ gemitu,) hyeme mutis, vere vocalibus, Plinius 10.35. Audiuimus torquatos palumbes hyeme serena & tranquilla multis diebus, gemere, qui aduenientibus imbribus statim silent. Rustici quidem dicunt gemitum palumbium esse signũ veris præsentis, Niphus. Alexander Myndius palumbes (phassas) negat vocem ædere hyeme, nisi serenitas (αἰθρία) fuerit, Athenæus. Solstitij tempus indubitatis notis signauit natura. palumbium vtiq; exaudito gemitus, Plin. *Plausitat arbores clamans de fronde palumbes*, Author Philomelæ. Palumbes minurriunt Æl. Spartianus in Antonino Geta. Dum sua torquati recinunt dictata palumbes, Politianus in Rustico.

Cibo. ¶ Cibus. Palumbes frugibus viuit, Aristoteles. Glandes & grana comedunt palumbi & columbæ cauernales (id est liuiæ, Albertus. Palumbos sunt qui a glandibus quibus libenter vescuntur, glandip hagas nominant: & hyemali tempore cum non inueniunt semina & fructus, fame coactæ pascuntur herbis, Monachi in Mesuen. Fabarias Itali quidam vulgo vocant, eò quòd fabis vescantur, vt audio. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maxime palumbis & turdi, Plin. Athenæus de cœnade columba scribit, si deuorato vi... semine super arbore aliqua excreuerit, viscum nasci.

Potu. ¶ Alexander Myndius tradit palumbem (phassan) non bibere collum resupinantem: *vide* supra in columba C.

Migratione. ¶ Palumbes & columba toto anno visuntur, Aristotel. & Athenæus. Græcè legitur phàps, quæ est palumbes minor Palumbes (φάτται, quæ maximæ sunt) discedunt, & liuiæ, nec hybernare apud nos patiuntur, Aristot. Et rursus, Palumborum aliqui latent: aliqui non latent, seu cum hirũdinibus abeunt. Abeunt & palumbes, quõnam & in ijs incertum, Plin. Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristot. Palumbium vis quotannis in agrũ Volaterranum (Blondus legit Veliternum) ex mari volitat, Plin. Turtures, vt audio, in genere columbaceo primæ auolant, deinde liuiæ: postremò palumbi torquati, quorum tamen aliqui remanent. ego nuper medio Septembri torquatos vidi Tiguri: & aliàs circa medium Februarij torquatum & liuiam videre memini. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ: sicut merulæ, palumbes, &c. Georg. Agricola. Et rursus, Palumbes aliquando in angustis montium locis latere consueuerunt. Apud Epiphanium Theologum legimus palumbas quadraginta diebus latitare quasi mortuos, inde reuiuiscere.

Coniugij fide. ¶ Mare vno contenta & turtur & palumbes viuit, nec alterum recipit (vt & columbæ, Aristot. Palumbus amisso consorte, nec viridi quicquam in quo requiescat petit, nec alios amores requirit, Liber de nat. rerum. *vide* in columba D. ¶ Columbæ amorem mutuũ querulo gutture ictuq; rostri ostendũt. In Venerẽ crebrò ruunt, frequẽ... pedum orbe facta adulatione. Idem faciunt & palumbes: verum quia semiferi sunt, rarius fœdant... latina. palumbes & turtures trimestres coire, fœtificareq; aliqui referunt, argumento quod larga eorum copia est. Gerunt vterum decem & quatuor diebus, ac totidem alijs incubant, & totidem alijs fœtus ita

Coitu.

Partu. volucer fit atq; perficitur, vt vix possit apprehendi, Aristot. Palumbes gemina ædit oua, idq; semel duntaxat anno, Idem. In locis frigidis semel, in calidis bis, Albertus. *Alij* (*non* palumbes) genus est columbarum quæ semel anno pariunt, Sylnaticus. Columbacei generis aues omnes bina oua pariunt. sed columba vel decies anno: aliæ semel anno & parcius generant, Aristoteles. Et rursus, Turtur & palumbes pariunt verè, nec plus quam bis: atque ita, si prior fœtus corruptus est. frangunt enim oua mares auium complures, sed quamuis tria interdum pepererint oua, nunquam plus duobus pullis educunt. nõnunquam etiam vnum tantum. reliquum ouum semper irritum est, quod vrinum vocant. Palumbes & turtures plurimum terna oua, nec plus quam bis ferè pariunt: atq; ita, si prior fœtus corruptus ... & quamuis tria pepererint, nunquam plus duobus educant. Tertium quod irritum est, vrinum vocant, Plinius. Turtures & palumbes bis verè pariunt. & si oua fecunda auferri aut corrumpi contingat, tertio aliquando pariunt, Albertus. Palumbi & turtures bis anno pariunt, cæteræ aues fere semel, Plinius. Columbacei generis aues magna ex parte bina oua pariunt, vt palumbes & turtur. sed complurimum terna, palumbes & turtur, Aristot. Palumbes & turtur imperfectos & cæcos pariunt pullos, vt in Columba

lumba C. dictum est. Transisse solstitium caueto putes, nisi cum incubantem videris palumbum, Plinius. Et alibi, Pariunt post solstitia. Palumbium fœmina incubat à pomeridiano incipiens, totáque nocte, & vsque ad tempus ientaculi (post meridianam in matutinum, Plinius) perseuerans: reliquo tempore munus idem mas subit, Aristoteles. Nigidius putat cum oua incubat sub tecto nominatam palumbem relinquere nidos, Plinius. Mas palumbium sugit terram salsam & humidam, ac ponit in os pulli vt assuescat cibo, Liber de natura rerum. sed hoc veteres de columbis tantum scribunt. ¶ Palumbis siccitas cœli prodest, tum ad cęteram sanitatem, tum ad partum. Quamuis enim huiusmodi constitutio auibus omnibus conueniat, præcipuè tamen palumbis idonea est, Aristot. ¶ Nidificant in arboribus, Monachi in Meluen: & sæpius, Textor & Perottus. Ante ver frigore adhuc præualente nidificant, Alciatus. Palumbes in condensa hedera nidulatur, aut super ramum arboris ex pauculis ligniculis transuersim positis tenuissimum nidum construit, Turnerus: sed latum vt audio. Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. In palumbium (φαβῶν) nido maximè aliquando) cuculus parit, quorum oua esu absumens, sua relinquit, Idem. Cuculus semper in alienis nidis parit, maxime palumbium, Plinius. ¶ Vita palumbibus longa. nam ad vigesimum quintum (πεντεκαίδεκα in nostris codicibus, id est quintum decimum) & ad trigesimum annum protrahitur. nõnullas quadraginta etiam annos cõpleuisse exploratum habetur. ætate aût prouectis vngues accrescunt, quos recidere solent, qui alunt. nihil, quo lædantur apertè, aliud his senescentibus accidit, Arist. Viuere palumbes ad tricesimum annum, aliquos ad quadragesimum, Aristoteles author est. vno tantum incommodo vnguium, eodem & argumento senectæ, qui citra perniciem reciduntur, Plinius. Et cum mares in totum diuturniores quam fœminę sint, in his (de palumbis & turturibus proximè scripserat: sed videtur de toto columbaceo genere hoc intelligendum, quod id omne ad libidinem sit profusum: cuiusquidem causa (vt ibidem Aristoteles scribit, libro 9. cap. 7. histo. anim.) passerum etiam mares breuioris vitæ sunt quàm fœminæ) marem prius quàm fœminã mori nonnulli aiunt, videlicet documento earum quæ domi allectatrices aluntur, Aristot.

Incubitu.

Nidificatione.

Vitæ longitudine.

D.

Palumbes semiferi sunt, Platina. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani verba recitaui in Columba D. Palumbes consorte suo amisso, amplius non coit. extra nidum stercus eijciunt, & pullos crescentes ad idem faciendum erudiunt, Liber de natura rerum. Mira est palumbium in coniugio castitas, (σωφροσύνη περὶ τὰς συνοίκους:) quæ etiã adulterio corruptæ, interimunt corruptorem si assequi possint, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animaus. Palumbes ante ver magno adhuc frigore nidificans, plumas sibi euellit, vt pulli calidiore nido fruantur: quibus ipsa nudata frigore aliquando perit, Alciatus. ¶ Perdices aiunt, & ciconias, & palumbos vulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Ælianus. ¶ Palumbes lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. Laurum nido imponunt, Zoroastres. *vide* in Columba *D.* Laurum edunt contra fascinationem, Philes. Palumbes vbi morbo laborat, folium lauri in nidum suum inferens conualescit, Orus. Palumbes & perdices bene inter se sentiunt, Ælianus.

De castitate palumbium & cura circa pullos.

Quæratione vulnerib. & morbis suis medeantur.

E.

Palumbi difficilimè capiuntur. statim enim visis aucupibus procul auolant. Vincuntur tamen & ipsæ dolo. Nam auceps arbori insidentes conspicatus, rete in solo extendit, ac tenues paleas inspergit, vt lateat: & palumbos alios olim captos excæcatósque imponit, & pedibus funiculos illigat, quo commoto sese concutere & strepitum edere palumbos cogit: eo percepto cæteri pascuis & arbustis relictis aduolant. Auceps in attegia conditus, quantum potest retium funem attrahit, & perdicis simul omnibus euersis, palumbos retium finibus intricatos capit. Eiusmodi retibus (ἐπίσπαστρα vocant) columbæ etiam comprehenduntur, sed multò facilius laqueis, Oppianus. Palumbes antiqui cellares habebant quas pascendo saginabant: nostris temporibus aucupij duntaxat gratia aluntur, Perottus. Apud nos etiam allectatrix siue hallucinatrix fit palumbes ex syluestribus, Nyphus Italus. In Antiate agro Italiæ palumbium aucupium est per autumnum. Palumbæ cum mari transuolato Italiam relicturæ sunt, aliquandiu in nemoribus Antiatum commorantur. quare peritissimi Neptunienses retia quam maxima in id aucupij magno parata impendio suspendunt. Exinde palumbes quascunque longo actu viderint congregatas in arboribus considere, iactu lapidis & clamore territas in aera volare compellunt: dumque aues in magnum coactas numerum aduolando, tensis retium insidijs viderint supereminere, contorta funda paruum lapidem vel naturaliter album, vel gypso delinitũ maximo emittunt impetu. quo territæ bombo palumbes, vt accipitres chiluones à Plinio appellatos, quibus nunc falconibus est nomen, quos in lapide bomboque fundę timẽt, declinando seruentur, terræ quam possunt volatu rapidius appropinquãt, sicque amentes in retia se præcipitant, Blondus in Launis.

Quomodo capiantur.

¶ Offæ panis vino madefactæ, hyeme turtures, sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi, Columella. Eiusdem verba quomodo pinguissimi reddantur palumbi, scripsi in Columba D. Palumbes eodem modo farciuntur ac reddunt pingues, quo gallinas, Varro: cuius de gallinis saginandis verba suo loco referemus. Palumbum recentem sic farcito. Vbi prehensus erit, ei fabam coctam tostam primum dato: ex ore in eius os inflato item aquam. Hoc dies vii. facito. Postea fabam fresam

De saginãdis palumbis.

puram, & far purum facito, & fabæ tertia pars vt inferuescat: cum feruere incipiet, puriter facito, & coquito bene: id vbi excoxeris, deponito. bene oleo manū vngito. depsitoq; primum pusillum, postea magis depses, oleo tangito, depsitoq;, dum poteris facere turundas, & eas ex aqua dato, & escam temperato, M. Cato cap. 92.

F.

De alimento ex palumbis.

Ruffus auium tres ordines statuit: & præfert ex auibus syluestribus alaudas non cristatas & *sathar*, (forte turdos:) deinde sturnos, phasianos, perdices, turtures, pipiones, palumbes syluestres & filacotonas, &c. Elluchasem. Auium caro minus nutrit quam quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè, perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ, & galli. his verò durior est caro turturis, palumbi, & anatis, &c. Galenus lib. 3. de alimentis. Itaq; cōcoctu difficilis est, Auicenna teste) & excrementosa, Wottonus. Palumbus & alchata (quod est genus palumbi) duræ sunt carnis, Auicenna. Columbi & palumbes inter excrementosa numerantur a Psello lib. 1. Pulli columbini, (columbæ,) turtures & filacotonæ proximæ inter se naturæ sunt, Elluchasem de alimentis. Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates. Idem lib. 1. de morbis muliebribus, mulieri, cui menses pituitosi fluunt, palumbæ & similibus vesci consulit. Palumbus aluum astringit, Celsus & Auicenna: magisq; si in posca decoctus est Celsus. Palumbi hyeme salubriores sunt, Arnoldus de conseru. sanitate. Nostri liuias torquatis in cibo præferunt. Ex aucupio palumbarum Romanus nostri temporis populus nuptias & conuiuia maiori ex parte parat. melioris quidem saporis & nutrimenti paruæ (liuiæ nimirum) quàm aliæ sunt palumbes, Blondus. Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. palumbes stomachis in cibo conuenire scribit, Trallianus tympanicis. M. Cato Censorius iubebat ne ægrotis imponeretur ieiunium: sed potius alerentur oleribus & modica carne anatis, aut palumbi aut leporis, Plutarchus in vita eius. Turtures ac palumbes tempore pestilētiæ in cibo laudātur ab Alexandro Benedicto. Aretæus elephantico victum præscribens, perdices, palumbes & columbos probat: & rursus palumbum torquatum in cibo eius qui cephalæam patitur. In colico affectu frigido & phlegmatico, gallinæ altiles ad cibum præferuntur: deinde perdices & palumbi debilis nutrimenti gratia exhibendi, turturesq; altiles & columbæ, Aetius. *Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi, Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ *Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes*, Horatius Sermon. 2.8. vbi Acron Scholiastes, Quia in clunibus (inquit) aliquid habetur tetri odoris & saporis minus iucundi. Sunt qui priusquam coquant palumbum, in aqua frigida aliquandiu relinquant. Apicij verba de condimento in coctura columbi altilis & palumbi recitauimus in Columba *F.* Ad pastillos è palumbis parandos, vteris salsa (iure intinctorio) calida, vt pro bubula carne, & speciebus aromaticis eisdem, nisi quòd cepa requiritur in liquamine suilla frixa, Coquus Gallicus.

G.

Remedia ex palumbe.

Caro *alcatha* (quæ est species palumbi) vtilis est ijs qui ex obstructo aut infirmo hepate laborant, & corruptione temperamenti (cachexia) & hydrope, Auicenna. ¶ Palumbes siccat in cibo & ventrem astringit, Hippocrates & Auicenna. Aluum astringit palumbus, magisq; si in posca decoctus est, Celsus. Palumbum fetum ex passo concoque, atq; inde potiones singulas cœliaco per triduum da bibendas, Marcellus. Caro palumbi in aceto decocta dysentericis & cœliacis medetur, Plinius. Palumbus ferus ex posca decoctus tormina sanat, Idem. Palumbi torminosis in cibo prosunt, Marcellus. Palumbus ferus & è posca decoctus ilio resistit, Idem. In contractione neruorum caro palumbina in cibis prodest & inueterata, Plinius. Si mulier concepit & periculum fit effluxionis, vescatur palumbe, Hippocrates libro 1. de morbis mul. Torquati palumbi caro ob glandium esum traditur Venerem hebetare, cum columbæ potius stimulent, Perottus. *Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax*, Martialis. ¶ Iumentorum verminatio finitur ter circumlato verendis palumbo: mirum dictu, palumbus emissus moritur, iumentum liberatur confestim, Plinius.

Sanguine.

¶ Palumbi, turturis & columbæ, necnon sanguis perdicis, oculis cruore suffusis, & recentibus eorum vulneribus, lusciosisq; illinuntur, Dioscorides. Plura de vsu palumbini columbiniue sanguinis ad oculos sanguinolentos, seu sanguine suffusos, & sistendum sanguinem qui è membranis cerebri fluit (præsertim cùm ossa capitis à chirurgis perforantur) leges in Columba *G.* Palumbi sanguis vtilis est vulneribus oculi, Auicenna. Vulnera purgat, Celsus. *vide* in columba *G.* Vrtica trita cum sanguine miluino aut palumborum permixta, pedes illiti efficaciter sanantur, Marcellus: ad podagram ni fallor.

Cinere.

¶ Cinis plumarū aut interaneorum palumbis in mulso ad cochlearia tria potus morbo regio resistit, Plinius. ¶ Cinis plumarum palumbium ferarū ex aceto multo contra calculos & alias vesicæ difficultates sumitur: item intestinorum ex his cinis cochlearibus tribus è nido hirundinum, Idem.

Fimo.

¶ Pro fimo palumbi columbino ad remedia vti licebit, vt legimus in Annbal lomenis quæ Æginetæ libris adiiciuntur. Palumbi stercus adurit, Celsus. Vires quas Dioscorides columbarum fimo adscripsit, recentiores quidam indocti palumbino attribuerunt. etsi enim palumbium fimus eadem possit quæ columbinus, efficacior etiam, conseruanda tamen sunt bona fide authorum verba. Ad calculum vesicæ: *Siue palumborum capitur fimus* (g. n. vt videtur. nam fimū hic legi nō potest, cum prima huius dictionis alibi semper ab eo corripiatur,) *acre ferorum Dulcacidis sparsum succis trusumq; solutum*, Serenus. id est, ex oxymelite bibitur. De columbini quidem fimi vsu aduersus calculum, multa

multa diximus in columba. Fimum palumbium in faba sumitur contra calculos & alias difficultates vesicæ, Plinius. Fimus palumb. in sorbitione sumptus ex faba facta (forte, fracta) admirabile stranguriosis præsentat auxilium, Marcellus. ¶ Lapilli in palumbium ventriculo inuenti, contriti potioni inspergunt contra calculos, Plinius.

Lapillis in ventriculo inuētis.

H.

a. Palumbus. m. g. passim apud authores legitur: palumba fœmininum apud Propertium. Palumbi (lego, Palumbes) fœm. g. *Nec tamen interea raucæ tua cura palumbes*, Verg. Bucol. Aliquando masc. *Macrosq; palumbes*, Lucanus lib. 4. masc. g. Qui enim intelligo duæ vnum expetitis palumbem, Plautus Bacchid. Quo palumbem vnum ex ore tollit, Pomponius de Vite, vt Nonius citat. Palumbium ferorum Plinius dixit, sed alia lectio habet ferarum. Palumba & colūba syluana, videlicet auis casta ex moribus appellata. est enim comes castitatis: cum amisso corporali consortio solitaria incedat, nec carnalem vltra copulam requirat, Isidorus. Hoc alij quidam recentiores nullius doctrinæ homines clarius exprimendo, Palumbus (inquiunt) castus putatur, quasi parcens lumbis: vt contrà columbus, quasi colens lumbos. Quòd si columbus per onomatopœiam dictus fuerit, vt Grapaldus suspicatur, eandem in palumbo quoq; nominis rationem esse conijciemus. Palumbula diminutiuum legitur in Cornu copiæ Perotti, authore non citato. Vulgo quidem apud Italos hodie *palumbella* dicitur, palumbis genus alterum & minus, quod liuiam Nyphus interpretatur. ¶ Titos palumbos dici arbitrantur quidam, &c. *vide* in Columba *H. a.* ¶ Φάττιον, id est palumbulus, (nam & colūbulus dicitur,) diminutiuum à φάττα, Antiphani nominatur apud Athenæum. Φάψ, auis genus apud Lycophronem. Ταὶ οἰνοτρόπες; λέγομεν, αἳ κατ' (ὅτι) τοῦ Ἀγαμέμνονος τῶν Ἑλλήνων λιμῷ συνεχομένων, μετεπέμψατο ταὶ οἰνοτρόπες διὰ Παλαμήδους, αἳ ἐλθοῦσαι εἰς τὸ Ῥοίτειον ἔτρεφον αὐτούς, Varinus. quasi phabes columbarū genus sit, quod alias οἰνοτρόποι dicatur, à quo Græci sub Agamemnone fame laborātes in Rhœtio nutriti sint. Idem Varin. alibi Οἰνοτρόπες interpretatur OEneæ filias. Rhœtium vel Rhœteium promontorium Troiæ fuit. Οἰνιάδαι populus dicebantur, & eodem nomine Acarnaniæ vrbs quam habitabat, iuxta Acheloum.

Palūbus quasi parcens lumbis.

Titi.

Φάττιον.

¶ Epitheta. Aeriæ, Vergil. Buc. Cana, Alciatus. Macri, Lucanus. Plausitantes, Textor. Raucæ, Vergilius Bucol. Torquata vel torquatus epitheton proprium & distinguendi causa adiectum, magis quàm poeticum videtur. *Sed cape torquatæ Venus ô regina columbæ*, (alij codices *palumbæ* habent, quod minus placet. facit enim poeta hanc auem Veneri sacram. existimatur aut columba Veneri, palumbes Proserpinæ sacra,) Propert. *Inguina torquati tardant hebetantq; palumbi*, Martial. ¶ Τρήρωνες apud Græcos commune epitheton est omni columbaceo generi.

Epitheta.

¶ Palumbina caro, Plinius. Palumbarius accipiter est, vt Gaza transfert ex Aristot. quem Græci φαβοτύπον, φαβοκτόνον, & φασσοφόνον, cognominant, vt supra in *A.* ostendi. Apud Eustathium Homeri interpretem & Varinum, melanæetum, id est aquilam nigram, legimus etiam phassophónon dici: sed legendum est lagophónon, id est leporariam, vt Aristoteles habet. ¶ Phassachates gemma de genere achatis, apud Plinium: à palumbo sic dicta, quem aliquando venarum & macularum discursu exprimit, vt Georg. Agricola annotauit. ¶ Caniculam mustelorum generis in quibusdam Galliæ locis vulgò *palumbum* vocari audio.

Deriuata.

Phassachates gēma.

¶ Icon. Hominem qui se ipse ex oraculo pristinæ sanitati restituerit volentes innuere Ægyptij, palumbum (*phassam*) pingunt lauri folium tenentem. hic enim vbi morbo laborat, lauri foliū in nidum suum inferens, conualescit, Orus. ¶ T. Manlius summo loco natus, dictus est Torquatus, quòd Gallum quendam immani corpore, qui se ad singulare certamen prouocauerat, occidit, cic; caput præcidit, torquem detraxit, eamq; sanguinolentam sibi in collum imposuit, Perottus.

Torquatus cur dictus sit T. Manlius.

¶ *b.* Scôpes turturibus & palumbis similes sunt, Ælianus.

¶ *e.* Præterea tenerum leporem geminasq; palumbes. Nuper, quæ potui syluarum præmia misi, Nemesianus. Apud Theocritum Idyllio quinto pastor puellæ suæ palumbem dono se daturum promittit, Κἠγὼ μὲν δωσῶ τᾷ παρθένῳ αὐτίκα φάσσαν Ἐκ τᾶς ἀρκεύθω καθελών. τηνεὶ γὰρ ἐφίσδει.

Auguria.

¶ *h.* De gallinis & palumbibus auguria non accipiuntur præterquam ex ouis. Liuia enim Augusta ex Nerone grauida cum parere virilem sexum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, &c. vt referetur in Gallina *H. h.* ¶ Pherephattæ, id est Proserpinæ nomen multi ex Græcis Theologis factum putant παρὰ τὸ φέρβειν τὴν φάτταν, id est à pascenda palumbe. est enim hæc auis Proserpinæ sacra. quamobrem etiam mulieres Maiæ sacerdotes eam ipsi immolant. Maia vero eadem est quæ Proserpina, tanquam mœa quædam, id est obstetrix & nutrix. est enim dea terrestris, & eadem Ceres, Porphyrius lib. 4. de abstinentia ab animalis. ¶ Dum iter facimus prope vrbem Mecham (in Arabia) cælū inumbrabant palumbes innumeri. Aiunt autem incolæ has aues traxisse genus ab illa palumbe quæ Mahumeti in aurem loquebatur sub velamento sacri pneumatis. Inerant dicti palumbes vicis, ædibus, tabernisq; ipsis frumentarijs milij ac orizæ: vixq; licet eos abigere. occidere quidem aut capere huiusmodi palumbes propè capitale censetur. Arbitrantur enim incolæ, si hę aues vapularent, orbem ruiturum, ob id impensa (publica) aluntur in templo medio, Ludouicus Romanus. ¶ Palumbem pro columba prouerbium explicauimus in Columba *h.*

Palumbes Proserpinæ sacra.

De palūbis Arabicis quas capere aut occidere capitale sit.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur, *Amor filiorum.*

Ante diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet.
Mollius & pulli vt iaceant sibi vellicat alas.
Queis nuda hyberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Procne improba? mortem
Cum volucris propria prolis amore subit?

DE TVRTVRE.



A.

TVRTVR plerunque masculini generis, rarò fœminini reperitur. Hebraicè dicitur *tor* תר vel תור, vt legitur Canticorum 2. in multitudinis numero *torim*, Leuitici 1. Geneseos 15. Chaldæus pro *tor*, habet שפנינא, *saphnina*, & similiter Arabs. Persa תתרו, *tetaru*. Septuaginta τρυγόνα & Hieronymus tur-

Nomina. turem transtulit. Apud Auicennam articulo præposito *alfasanin* dicitur, interprete Andrea Bellunensi. Inuenio & צוצלתא, *zuzeltha*, nescio cuius linguæ vocabulum pro turture, in Lexico trilingui Seb. Munsteri. *Duram*, id est turtur auis, Syluaticus. Sed Andreas Bellunensis apud Auicennā 2, 221. vocem *duraz* (ipse *duragi* legit) interpretatur francolinum: qui nobis attagen videtur. certum est aliam à turture auem hoc nomine designari ex ijs quæ de ipsa scribuntur ab Auicenna. *Guarascen*, id est turtur vel palumbus syluestris, Syluaticus. sed omnino palumbem hoc nomine indicari in palumbe *A.* docuimus. In Alberti historia animalium semel & iterum *targula* legitur, vbi Græcè apud Aristotelem habetur τρυγών. quidam (inquit) dicunt targulam esse sturnum. Sed omnino turtur est. & alibi *thagoren* pro turture apud eundem. ¶ Græcè τρυγὼν vocatur, & hodie vulgò τρυγόνι vel τρυγόνα. ¶ Italicè *tortore, tortole, tortora, turtura.* ¶ Hispanicè *tórtola.* ¶ Gallicè *tourte, tourterelle, tortorelle.* ¶ Germanicè Turteltaub/ Turtel. ¶ Angli & Saxones communi vocabulo Turtelduue nominant, Turnerus. Vsurpatur & *turtell* nomen in Anglia. ¶ Illyricè *hrdlicze.*

¶ *Alfuachet* est genus turturum vel palumbium in Syria, colore camelino vel cinereo, *Vide* in Palumbe *A.* circa finem. ¶ Henrico Galliarum regi nostro tempore coronando, Turcarum Imperatorem inter cætera munera audio misisse par turturum rari cuiusdam & peculiaris generis.

B.

Descriptio turturis. Turtures in Germania sunt multò frequentiores quàm in Anglia, Turnerus. ¶ Turtur in columbaceo genere minima est, Aristot. colore cinereo, Eustathius & Athenæus Aristotelem citans. Cinerei coloris est, sed in dorso color rufus superinspergitur in superficie pennarum, Albert. Turtures albas sæpe apparere audiuimus, Ælianus. Menstrua fœtura albæ inter illas commendantur, Grapaldus. In Germania etiā albæ in pretio & raræ sunt. Turtur (τρυγὼν) inter omnes volucres sola dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. ego omnino vespertilionem (quæ νυκτερὶς Græcè dicitur) hoc loco pro turture reposuerim.

C.

Quibus in locis degant turtures. ¶ Degunt æstate turtures locis frigidis, hyeme tepidis, Aristot. Loca sabulosa libenter frequentant, Planna. Turtur tum campestris tum monticola est, Aloisius Mundella. Semper in iugis montium & arborum verticibus commoratur, vt scribit Origenes Homilia 2. interprete Hieronymo: vnde Vergilius *aeriam* cognominare videtur, Cælius. Loca tutissima & amœnissima incolit, Author lib. de nat. rerum. In montium iugis, syluis & locis desertis commoratur. tecta enim hominum & conuersatio-

De turturum cibo, Potu, Voce & gemitu. nem fugit, Isidorus. ¶ Turtur frugibus viuit, Aristoteles. Glandes & grana edit: vt palumbi etiam & columbæ cauernales dictæ, Albertus. Plura de cibo earum & saginatione scribemus in *E.* ¶ Columbacei generis & turturum proprium est, cùm bibunt colla non resupinare, largè bibere, iumentorum modo, Plinius. *Vide* in Columba *C.* ¶ A sono vocis turtur vocatur, Albertus & Isidorus. & gemit pro cantu, sicut & cætera genera columbarum, Albertus. Græci etiam eas στένειν, id est gemere dicunt. *Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo*, Vergilius. *Et castus turtur atque columba gemunt*, Author Philomelæ. Τρυγὼν dicitur à verbo τρύζειν, quod proprium est vocis turturum, vt τρίζειν (per iôta) vespertilionum, Eustathius & Varinus. Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde & inflectitur try[gon], Cælius.

Cælius. Et rursus, Τρύζειν, hoc est tryssare ab Græcis dicitur de inani obstreperaq; verborum multitudine, vnde corriuatur etiam trygon, id est turtur. Ὄρτυγας χυλίζειν, apud Pollucem legimus. Turturi & alijs nonnullis auium proprium est crepitus alui. pars etiam nouissima alui earundem vehementer citatur cum vocem reddunt, Aristot. Turturem loquaciorem dicunt, quòd non modò oris inexhausta assiduitate vocalis sit, verum etiam ex posterioribus sui partibus quam plurimum, vt ferunt, loquatur. Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia quæ inscribitur Plotius: atq; eandem etiam Demetrius in Dramaneo opere, quod Siciliam inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, Ælianus. Turture loquacior, τρυγόνος λαλίστερος, prouerbium in garrulos & impendio loquaces homines dici solitum, Erasmus. quoniam turtures non ore tantum, sed & posterioribus partibus loquuntur, Suidas. Scomma est in loquaces, Varin. Turturem loquacissimam agnoscit parœmia, quemadmodum & cercópen, κερκώπην, genus cicadę, aut simile cicadæ animal, Eustathius & Varin. Ἔστι δὲ ἡ κερκώπη ζῷον ὅμοιον τέττιγι καὶ ψυχρίῳ, Athenæus lib. 3. sed nimirum non alia re cercope turturi similis est quàm obstrepera garrulitate. Τρυγόνων ἀναφαίνονται λαλίστεροι, Clemens Stromat. 1. Theocritus in Syracusanis mulieres quasdam loquaculas turtures appellat. Παύσασθ᾽ ὦ δύστανοι ἀνάνυτα κωτίλλοισαι, Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα. ¶ Turtures & cursu & peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finibus. Multum valent volatu, & pedibus etiam, Albertus. ¶ Nidulantur & palumbes & turtures semper locis eisdem, Aristot. Turtur in nido suo ponit folia squillæ, ne lupus pullos eius infestet, Ambrosius. sed vulpem hoc facere, non turturem, Zoroastres tradit in Geopon. 15. Cuculos in Helice aiunt parturos non construere nidum, sed in palumbium aut turturum nidis parere, Aristot. in Mirabilibus. ¶ De coitu, vteri gestatione, partu, incubitu fœtuq; turturis, scripsimus non pauca in Palumbe C. quòd ea cũ palumbe communia habeat. Turtures oscula antequam procreandæ soboli indulgeant, permiscent: idq; inter eas quæ prouectiores ætate sunt, perpetuum est: iuniores non raro absq; osculis id faciunt. quod si fœmina desit, mares præter communem auium legem se inuicem conscendunt: & oua, sed infœcunda, progenerant, Oppianus lib. 1. de aucupio. sed legendum potius fœminas se inuicem conscendere si mas desit. Aristoteles hoc columbis attribuit, & aliter. *vide* in Columba *C.* Turtur bis anno parit. apud Aristotelem quidem historiæ animalium 6. 1. Gaza interpres de suo adiecit, eam semel anno parere. Menstrua fœtura albæ inter turtures commendantur, Grapaldus.

Loquacitate.

Volatu & cursu.

Nidulatione.

Coitu.

Partu.

¶ Turtures non patiuntur apud nos hyemare, sed discedunt: nisi paucæ locis apricis remanserint, Aristot. Turtures ac coturnices immani numero, suo tempore trans mare in Italiam aduolant, & alio tempore reuolant, Varro. 3. 5. de re rust. Turtures peregrinatione lætantur, Cicero 2. de Finib. Hæ in genere columbaceo apud nos primæ auolant, deinde liuiæ à cauernis vulgò dictæ, postremò palumbi torquati. Turtur æstate tantum apparet, hyeme se condit. latitat enim suo tempore, Aristot. Et rursus, Turturem hyeme latêre maximè omnium constat. nemo enim propè dixerim vidisse per hyemem vspiam turturem dicitur. latêre autem incipit præpinguis: & quanquam pennas in latebra dimittit, tamen pinguedinem seruat. Vêre turtur occultatur, pennasq; amittit, Plinius & Platina. Sunt qui dicant eam hyeme deplumem iacere in concauis rimarum, (tota hyeme in concauis arboribus latere, vere demum prodire, Liber de nat. rerum.) & idem aiunt de cæteris auibus, quod nondum exploratũ est. nam quod huius signum afferunt, aues latentes non inueniri pennas mutare, non satisfacit. aues enim duobus modis pennas mutant: quædam scilicet vno eodemq; tempore pennas omnes exuunt, sicut accipiter: quædam paulatim, vt pica & coruus, Albert. Turtures multæ terras calidas hyeme petunt, multæ etiam remanent, si locum habeant Soli expositum & quieti aptum, Author libri de nat. rerum. Sæpe manent, quum montem habuerint contrà Boream, & ab altera parte locum liberum & patentem, in quo se Soli exponant, & regio temperata fuerit, Albertus. Turtures aliquando in angustis montium locis (aut in arboribus) latêre consueuerunt: qua de causa verno tẽpore deplumes conspiciuntur, Geor. Agricola. Aduentu suo vernum tempus prænunciant, Albertus. Veniunt ad nostra loca cum iam fecerint prolem, Aristot. hist. animal. 8. 3. videntur enim mihi hæc verba de turture & œnade tantum accipienda. Plinius turtures trimestres esse scribit (hoc est tribus mensibus nobiscum degere) colũbas perennes. ¶ Volant gregatim tum palumbes tum turtures, cum accedunt, & cum suo tempore abeũt, Aristot. ¶ Columbæ & turt. octonis annis viuunt, Plinius vel ad annum octauum viuunt, scilicet quæ excæcatæ allectatrices aluntur, Aristoteles. Mares quidem fœminis minus viuaces videntur. *Vide* in Palumbe *C.* Columbæ & turt. herba quæ vocatur helxine annuum fastidium purgant, Plin. Aliquando ita debiles sunt vt manu capi possint, Liber de nat. rerum. Turtur & aliæ quædam aues, mali punici grano pereunt, Ælianus.

Peregrinatione.

Vita longitudine.

Morbis & remedijs.

D.

Volant gregatim turtures & palumbes, cum accedunt, & cum suo tempore abeunt, Aristoteles. Turtur paulo plus lupo cicuratur, Albertus. Nulli auium est infesta, & ad omnium infestationes pauentissima, Liber de nat. rerum, & Albertus. ¶ De coniugali castitate palumbium & turturum Æliani verba recitaui in Columba *D.* Mare vno contenta & turtur & palũbes viuit: nec alterum recipit, Arist. idem de columbis fertur. Post primum coniugem secundum nescit, vt fertur, Albertus. Mortuo vel capto marito solitaria siccis arborum ramis gemens ac tristis insidet, Liber de nat. rerum. Illud scitu &

De turturum moribus & ingenijs.

Coniugij castitate.

admiratione dignum est, quod traditur turturem amisso viduam marito, arborem viridem non petere: sed siccis ramalibus & truncis semper insidere, ac fluenta limpida ad potum turbidare, Grapaldus.

Cum quibus amicitiam colat, vel inimicitias gerat.

¶ Turtures gladiolum (iridis fructum) nidis imponunt, tanquam fascinationis amuletũ, & ad pullorum custodiam, Ælian. irim comedit, Philes. ¶ Turturem amat merula, Aristot. Cum turture amicitia columbæ intercedit, Ælianus. Turtures & psittaci amici sunt, Plinius. ¶ Turtur cum pyralide (Gaza ignariam vertit) pugnat. locus enim pascendi victusq; idem earum est, Aristot. & Plinius. Turtur odit pyrallidem (πυραλλίδα,) Philes: nam quod apud eundem proxime antè legitur, Turtur odit pyrrham (πύῤῥαν) deprauate legi apparet. Turtur & luteus (chloréus, id est chlorion) pugnant. occiditur a luteo turtur, Aristot. Cum turture coruus & circus insitas inimicitias gerunt: & turtur vicissim hostili odio ab vtroq; dissidet, Ælianus. Magna est naturarum familiaritas inter psittacum & turturem. nam hunc de omnibus amat ille: & contra. Quod mihi & item multis exploratum sæpe fuit. Sed Ouidij testimonium huc adferre pulchrum erit, ex epistola Sapphûs: *Et varijs albæ iunguntur sæpe columbæ. Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ant. Mizaldus.

E.

Qua ratione capiantur turtures.

Turtures aliquando ita debiles sunt naturaliter, vt manu capi possint, Liber de nat. rerum. Turtures etiam exeæcatæ allectatrices aluntur, Aristot. Ad hanc rationem aucupantur turtures, qui absolutè perfecteq; earum aucupium tenent, nec longissimè ab experimento aberrant, vt saltent, valdeq; suauiter præclareque canant: quorum auditu hæ delectantur, saltationisq; conspectu permulcentur, acceduntq; propius. aucupes sensim & pedetentim cò secedunt, vbi retium explicatorum positæ sunt insidiæ, in quas incidentes, capiuntur, captæ primum saltatione & cantiunculis, Ælian. Turtur tibia ac saltatione capitur, Orus 2.54. ¶ Turtures visco capiuntur: & sub arbore cuius ramis turturem alteram (allectatricem) insidêre viderint, Oppianus lib.3. de aucupio. Et rursus, Turtures capiuntur cum siticulosæ ad fontem accesserint, prope quem venator arundinem erigit, pennis ad summum alligatis, quarum motus turtures admodum terret fugatq;. Sed alia turtur iampridem capta, in propinquo punitur, qua conspecta cæteræ aduolitant, & retis tractu obteguntur. Turtures columbæ & aliæ aues quomodo capiantur retibus, Crescentiensis docet lib.10. cap.21. & rursus cap.26. quomodo intricentur laqueis è pilis caudæ equinæ & alijs quibusdam.

Qua ratione tractanda & nutriendæ sint.

¶ In septis villæ affixis nutriri possunt turtures, &c. Varro. Et rursus Merula apud eundem lib.3 cap.8. Turturibus, inquit, locum constituendum proinde magnum ac multitudinem alere velis. Eumq; item, vt de columbis dictum est, vt habeat ostium, ac fenestras, & aquam puram ac parietes, ac cameras munitas tectorio. Sed pro columbarijs in pariete mutulos, aut palos in ordine, supra quos tegeticulæ canabinæ sint impositæ. Infimum ordinem oportet abesse à terra non minus tres pedes, inter reliquos dodrantes, à summo ad cameram ad semipedem, æque late mutuli à pariete extare possunt, in quibus dies noctesq; pascuntur. Cibatui quod sit, obijciunt triticum siccum in centenos vicenos turtures fere semodium, quotidie euerrentes eorum stabula, à stercore ne offendantur. Ad saginandum appositissimum tempus circiter messem. Etenim matres eorum tũc optimæ sunt, cum pulli plurimi gignuntur qui ad farturam meliores. Itaq; eorum fructus id temporis maxime consistit, Hæc ille. Turturum educatio superuacua est, quoniam id genus in ornithone nec parit, nec excludit. A volatura ita vt capitur farturę destinatur: eaq; leuiore cura, quàm cæterę aues saginatur. Verum non omnibus temporibus. Per hyemem, quamuis adhibeatur opera, difficulter glissit. Et tamen quia maior est turdi copia, pretiu 40 turturum minuitur. Rursus æstate vel sua sponte, dummodo sit facultas cibi, pinguescit: nihil enim aliud, quàm obijcitur esca, sed præcipuè milium: nec quia tritico vel alijs frumentis minus crassescant, verum quòd semine huius maxime delectantur. Hyeme tamen offæ panis vino madefactæ: sicut etiam palumbos, celerius opimant quàm cæteri cibi. Receptacula non tanquam columbis, loculamenta: vel cellulæ cauatę efficiuntur, sed ad lineam mutuli per parietem defixi, tegeticulas cannabinas accipiunt prætentis retibus, quibus prohibeantur volare, quoniam si id faciant, corpori detrahunt. In his autem assidue pascuntur milio, aut tritico. sed ea semina dari nisi sicca non oportet. Satiatq; semodius cibi in diebus singulis vicenos & centenos turtures. Aqua semper recens & quam mundissima vasculis, qualibus columbis atq; gallinis præbetur. Tegeticulæq; mundentur, ne stercus vrat pedes, quod tamen & id ipsum diligenter reponi debet ad cultus agrorum, arborumq;, sicut & omnium auium, pręterquam 50 nantium. Huius auis ætas ad saginam non tam vetus est idonea, quàm nouella. Itaq; circa messem, cum iam confirmata est pullities, eligitur, Columella. Columbarij cellæ duo subiecta cubicula fiant. Vnum breue, & propè obscurum, quo turtures claudi possint, quos nutrire facillimum est. Nam nihil experũt, nisi vt æstate, qua sola maxime pinguescunt, triticum, vel milium mulsa maceratum semper accipiant, Palladius. Turtures impinguantur tum milio tum panico, atq; potu largiore, vt anates, oblectantur, Didymus. Aucupes Lombardiæ, præcipuè Cremonæ, tota æstate turtures feras retibus capiunt, & in domunculam quæ lumen habeat includunt: eisq; datu continuè aquam puram, & milij quantum sumere voluerint: & ferè vsq; ad hyemem vel partem (maiorem) autumni exactam seruant. atq; ita quingentas & mille quandoq; congregant: quæ mirificè impinguantur. sic saginatas optimè vendunt, Crescentiensis.

¶ Turtu-

¶ Turturum quę domi saginantur stercus seruatur ad agrum colendum, Varro.
¶ Turtur aduentu suo vernum tempus prænunciat, Albertus.

F.

¶ Turtur pinguior in elbis probatur, Grapaldus. *Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca valebit, Et cocleas tibi habe: perdere nolo famem*, Martialis. Turtures autumno magis conueniunt in cibo, quòd eo tempore solum reperiantur, Arnoldus Villanou. Edi debent postridie quam occisæ fuerint, & antequam annum ætatis transegerint, Elluchasem. Comedi debent à nece ipsarum duodecim horis hyeme vt scribit Auenzoar: vel potius horis 24. pòst, vt Isaac, Ant. Gazius. Turtur carnes habet siccas & calidas, Albertus. Caro eius calida est vsq; ad tertium (aliàs secundum) gradum, & sicca: licet habeat humiditatem quandam superfluam. veteres difficulter concoquuntur, & crassum ac melancholicum sanguinem generant, Mich. Sauonarola. Turtures calidæ sunt, & siccę admodum. quare non probantur nisi pulli, & qui iam prope sunt vt euolent, Elluchasem. Turtur bene alit & bonum succum generat, Arnoldus. Ex turture alimentū laudabile est, & neq; tenuius quam par sit neq; crassius, Galenus. Auicenna laudauit carnes turturum præ cæteris, siue quòd respexit vim illam qua ingeniū confirmare creduntur: siue quia in regione ipsius meliores quàm alibi reperiuntur, Recentior quidam cuius nomē nobis excidit. Sed Auicenna hæc scribit de aue *duraz* vel *durasgi*, quā Francolinum vulgò dictum Bellunensis interpretatur, nō turturem vt alij quidam indoctiores: a quibus & Fiera Mantuanus in poemate de alimentis ea tribuit turturi, quæ aui *durags* Auicenna adscripsit, vt intellectum confirmare, genituram augere. De turture quædam quod ad nutrimenti rationem, ex Galeno & Elluchasem medicis recitauimus in Columba & Palumbe. Alexander Benedictus tempore pestilentiæ turtures ac palumbes in cibo laudat. Psellus turturem damnat. Archigenes apud Galenum in libro de comp. sec. loc. inter cibos stomachicis vtiles numerat. Arnoldus in lib. de conseru. sanit. ijs quos hæmorrhoides vexāt interdicit. Turtur, vt docet Isaac in v. d. c. x v i. domi per aliquos dies ali & (modicè) saginari debet, priusquam in cibum veniat, vt sic nimia eius siccitas temperetur. & sic tutius poterunt assari. si verò macrę fuerint elixas edere præstabit, Ant. Gazius. Turtures & palumbes tympanicis apud Trallianum permittuntur: item colicis apud Aetium palumbi, & turtures altiles. ¶ In perdice & attagena & in turture (condimentum:) Piper, ligusticum, mentham, rutæ semen, liquamen, merum & oleum calefacies, Apicius.

De alimento ex turture.

G.

Dysentericis in cibo turtures mirè prodesse dicuntur. vtpote ventrem sistentes: sed efficacior ad hoc ipsarum sanguis habetur, Grapaldus. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum sanguis oculis cruore suffusis eximiè prodest, &c. Plinius. *Vide* plura in Columba *G.* cum de hoc remedio, tum ad sistendum sanguinem qui ex cerebri membranis erumpit. Sanguis turturis calidus destillatur super autē contritam & dolentem, Auicenna. ¶ Adeps galli cum adipe turturis, si detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmę occidet & tineas, Rhasis. ¶ Turturis fimum albugines extenuat, Plinius. cū melle albulam curat, Kiranides. Ad summam leuitatem tritum & cum melle Attico aut etiam alterius generis, dummodo optimo & despumato inunctus, leucomata oculorum potenter extenuat, Marcellus. Ex mulso coctum, & ceroti modo ventri ac renibus laborantis impositum, efficaciter prodest, Idem. Difficulter mingentibus auxilium admodum probatum. Turturis stercoris drachmā tritam da ieiuno bibendam cum melle, tribus diebus, Nic. Myrepsus. Cum roseo solutum & inunctum matricem sanat, Kiranides. Turturis stercus vstum ex mulsa præbeto calculosis. lapides enim per vrinam exturbat, Galenus Euporiston 3.273. Idem vsus ex columbæ stercore à quibusdam mirè prædicatur. Turturis fimum in mulso decoctum, vel ipsius decoctę ius prodest contra calculos & alias difficultates vesicæ, Plinius. Stercus *zezar*, id est sturni (Latinus interpres malè vertit *turturis*) oryza pasti, impetigines abstergit, Serapio. *Vide* in Sturno.

Remedia ex turture.

Sanguine.

Adipe, fimo.

H.

¶ *a.* Turtur a voce nominatur, Isidorus. Albertus vbi ex Aristotele turdorum speciem tertiam memorat, turturis eam speciem esse scribit, cum turdi scribere debuisset. Sed Auicennæ etiam interpres pro turdo turturem habet, vt citat Aggregator. ¶ Τρυγὼν Gręcis etiam per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ τρύζειν, à sono dicitur. Est autē τρύζειν secundum Grammaticos γογγύζειν, ψιθυρίζειν, λογοποιεῖν, πολυλογεῖν, ἀσήμως λαλεῖν, & propriè de voce turturum vsurpatur, (metaphoricè vero in iam dictis significationibus, Scholiastes Homeri:) *Vide* suprà in *C.* Τρύζειν, hoc est *Tryssare* ab Græcis dicitur ad inani obstreperaq; verborum multitudine: vnde corriuatur etiam *trygon*, id est turtur, Cælius. Et rursus, Τρύζειν vocem exprimit asperiusculam, vnde inflectitur trygon, ex Eustathio. Cæterum τρυγὼν piscis marinus radio in cauda venenato, quem pastinacam Latinè dicimus, etsi recentiores quidam (vt Diuus Ambrosius) turturem verterunt: non à voce, sed forsan παρὰ τὸ τρύειν ἢ τρύχειν dictus fuerit, quæ verba βλάπτειν καὶ τρύχειν, hoc est nocere & affligere interpretantur. Apud authores semper fœmininū inuenio τρυγὼν, vt apud Etymologum etiam in verbo τρύζειν, quamuis ibidem τοῦ τρυγόνος masculinum legitur, mendosè vt iudico. Τρυγὼς, (malim τρυγὼς oxytonum,) τρυγόνας, Hesych. & Varinus. Τρυγὸς, τρυγών, Hesychius. Ἡδύτονοι αἱ τρυγόνες, Hesychius & Varinus. Τρυγητὴρ, ὁ τρυγών, Varinus: sed legendum τρυγῶν vltima circunflexa,

Etymon.

vt sit participium à verbo τρυγάω, quod vindemiare significat. Κερκώπη animal est simile cicadæ & trygonio, (τρυγονίῳ) Athenæus lib. 3.

¶ Epitetha. Turtur aëria Vergilio, sicut & palumbes eidē. Castus, Authon Philomelæ. Cereus Martial. lib. 5. (Cereos puto turtures appellari à Martiale, qui deplumati, cutem pinguedine flauam habent: in plumis enim nihil apparet cereum, Ioannes Sturmius in quadam epistola.) Niger, Ouidio ... 21. Item Raucus & Pudicus apud Textorem.

¶ Τρυγὼν piscis mannus aculeo venenato: χωρὶ τῆς ... μίξις, ἢ σύντροφος, Hesych. & Varinus. Turturem piscem Robertus Stephanus *trutam (troctam)* interpretatur, sed authorem non adfert.

¶ Turturis appellatione sanctus intelligitur spiritus, vbi de magnis & occultioribus mysteriis agitur, quæ capere haud possunt multi, Origenes Homilia 2. interprete D. Hieronymo. Τρυγόνος ... Aristoph. ... Suidas.

Icones. ¶ Mulierem lactantem ac bene nutrientem pictura expressuri Ægyptij turturem pingebant. sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus. sed hoc de vespertilione verum est, non de turture. Iidem hominem saltatione tibiarumq; cantu gaudentem notantes, turturem pingunt. hæc siquidem tibia & saltatione capitur, Idem.

Trygon nutrix Æsculapij. ¶ Ladon relicta æde Erinnyos, ad dextram præterfluit Æsculapij pueri templū, vbi monumentum extat Trygonis: quam nutricem Æsculapij fuisse perhibent, Pausanias in Arcadicis.

¶ *b.* Scopes turturibus & palumbis similes sunt, Ælian. Ortygometram Alexander Myndius ait magnitudine turturis esse, Gillius ex Athenæo nimirum. Genæ suæ sicut turturis, Cant. 1.

¶ *c.* Vox turturis audita est, Cant. 2. Α᾽δὲ ... τρυγών, Theocritus Idyl. 7. Et turtur nidum vbi ponat, Psalm. 83. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium Domini, Hierem. 8.

Ægyptij cur à turture abstineant. ¶ *f.* Ægyptij (vt scribit Porphyrius lib. 4. de abstinendo ab animatis) multa curiosè obseruabant, & inter cætera a turture etiam abstinebāt. ἱέραξ γὰρ φασι πολλάκις τὸ ζῶον ... μεθεὶς ... σωτηρίαν. Itaq; ne in talem (ab accipitre dimissum) turturem imprudentes inciderent, genus eorum vniuersum in cibo vetuerunt.

De oblatione turturum. ¶ *h.* Turtur aut columba in vetere Testamento quomodo offerri iussæ sint, *vide* in Columba *h.* Turtures quomodo offerendæ Domino, Leuitici 1. Si pauper est, olei sexi. duosq; turtures, Leuit. 14. Qui patitur fluxum seminis, &c. die octauo offerat duos turt. Ibid. 15. Octaua autem die offeret duos turtures, Num. 6. Turtur adhibita est fœderi pangendo, Geneseos 15. Moloch fuit imago concaua, habens septem concauia. vnum aperiebant simile offerendæ, alterum turturibus, &c. Munsterus in Triplici. ¶ Auditum est albas turtures sæpe apparere, easdemq; cum Veneri & Cereri, tum vero Parcis & Furijs sacras esse, Ælianus. Sed placet Vrsidio lex Iulia: *tollere dulcem Cogitat hæredem, cariturus turture magno, Mullorumq; iubis, & captatore Macello,* Iuuenalis Sat. 6. id est, non vult esse adulter & sine vxore, vt hæreditatem eius alij donis ambiant.

Prouerbia. Turture loquacior. Turturē psallere. ¶ Prouerbium Turture loquacior, (cuius meminit Eustathius) iam supra expositum est in C. Turturē psallere, Τρυγὼν ᾄδει, de ijs vsitata parœmia qui malè & ineptè canerent: ... (forte ...) nimirum à verbo τρύζειν, quod de turturum voce in vsu est, (& ad indecoram aut nimiam in homine loquacitatem transfertur,) vt in illo, Μὴ μοι τρύζετε, Suidas. Erasmus huius prouerbij non meminit.

40

DE CONTILO, CORAPHO, CORCORA, ET CORINTA.

Contilus. Coccus. CONTILVS, κόντιλος, genus auis, vel coturnix: item serpentis nomen, Hesych. & Varinus. Si pro serpente accipias iaculum significare videtur, qui Græcis etiā acontias dicitur, quod iaculi instar in hominem se vibret. Est & κοντὸς auis, quæ aliàs sycalis, id est ficedula dicitur. Apud Eustathium in Odyssea ρ. scribitur contylus per y. Colaphum (inquit) Attici *condylum* vocant: contylus verò genus est auis.

Coraphos. ¶ CORAPHOS, κόραφος, auis quædam, Hesych. & Varinus.

Corcora. CORCORA, auis (quædam) Pergæis sic dicta. Κόρκορα, ὄρνις, Περγαῖοι, Hesych. & Varinus.

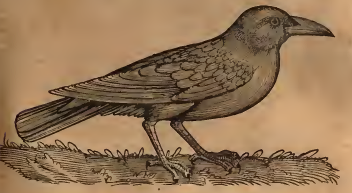
Corinta vel Cornica. CORINTA, (aliàs Cornica) auis maxima est in Oriente, quæ ferè ad magnitudinem pulmonis vaccæ (pulmonē) habet mollē, & multo infusum sanguine, ideoq; multò plus quam aliæ aues bibit, paucas & paruas habet plumas & pennas, Albertus Plinium citans, apud quem nihil tale inuenitur.

DE CORNICE.

A.

Cornix coruini generis species. CORNIX auis est generis coruini, Albertus & Theon in Aratum Aristoteles etiam coruini generis aues nominans, videtur intelligere coruum, cornicem, graculos & huiusmodi. *Oreb* Hebraicē coruus est: quæ vox cum coruis etiam cornices & genus omne cornicinum comprehendere videtur. *Monchar algorab*, id est rostrum cornicis, Bellunen. *vide* in coruo *A.* In trilingui Dictionario Seb. Munsteri

Munsteri *kurka* כירכא, Chaldaica (vt coniicio) vox pro cornice scribitur. *Kaath*, קאת, Septuaginta pelecanum vertunt, vulgata æditio onocrotalū: in Thalmud hæc auis (teste R. Dauid Kimhi) alio nomine קיק, *kik*, vocatur, quæ auis sit solitaria & loca maritima incolat. Iudæi vulgò *kra* (id est cornicem) interpretantur, P. Fagius. Auicennæ interpres *algadem* & bubonem pugnare scribit, vbi in Aristotelis historia anim. legimus cornicem & noctuam pugnare. Albertus etiam alicubi pro cornice *gudez* vel *gaudes*, nimirum ex Auicennæ interprete, reddere videtur. Aues quædam ingluuiem non habent, vt κολοιὸς, κόραξ καὶ κορώνη, Aristoteles. vbi Albertus, Coruus (inquit) & auis quæ *gudez* vel *gaudes* vocatur, quæ secundum quosdam est falconum genus. Ego non falconum generis auem hac voce significari, sed cornicem aut graculū hoc in loco ex collatione contextus Græci animaduerto. magis tamen ad cornicem animus inclinat, vt graculi nomen omissum sit. Cornix in Libro de nat. rerum etiam *kokis* dicitur. Rur-



sus Albertus in Aristotelis historiæ anim. 6, 6: scribens, pro cornice ponit *hachoac*: & alibi *karyme* (quam vocem apparet à Græca κορώνη corruptam. nam eo loco Aristoteles scribit cornicem deuorare eiecta à mari) inquit animal est quod quidam vocant *hacham*. Idem alibi vbi Aristoteles cornicem habet, monedulam ponit: & alibi cum coruo eandem (cornicem) confundit. Borosiris, id est auis corone, cornix, Kiranides. *Xercula*, id est cornix auis, Syluaticus. ¶ Græcum nomen κορώνη est, & vulgare hodie κουρούνα vel κουρῦνα. ¶ Italica, *cornice, cornacchia, cornachio, gracchia*. Hispanicum, *cornéia*. ¶ Gallica, *corneille, graille, graillat*. ¶ Germanicum Krä vel Kräye/ Krahe/ Haußkrä/ Schwartzkrä/ Winterkrä. ¶ Anglicum *a crouu*. Illyricum *Wrana*.

B.

Cornices in Britannia abundant, Cardanus. Cornicum atq; coruorum infinita copia est, in quodam monte Africæ à coruis nomen habente, qui patrio nomine *Cunaigel, Gherben* appellatur. Author descriptionis Africæ lib. 3. Totæ nigræ sunt, media magnitudine inter monedulam & coruum, Turnerus. Erat in vrbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix è Bætica, colore mira admodum nigro, Plinius. ¶ Solent Rhodigini mei (inquit Ludouicus Cælius) perelegans vsurpare prouerbium, vbi rarenter quid admodum & ferè nunquam obtingere volunt significare. dicunt enim perinde esse infrequens, ac sit alba cornix. ceu ferè non visatur auitij id genus albicās. Nam & M. Tullius Familiarium epistolarum septimo, ipsum hoc innuisse videri potest: Quòd, inquit, quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre. Cæterum scitu condignum est, visam temporibus meis, dum ista proderem, duorum ferè stadiorum spacio à patriæ (Rhodigij) mœnibus, cornicem albam, capite nigricante sicuti cæteris, alarum apicibus in rubedinem vergentibus. nec erat expressius candor, sed liuens aliquo modo. Fuit ea mensibus aliquot omnibus conspicua, non parum multis ad insolentem speciem ad spectaculum confluentibus. Quin & nonnullis abiit res ea in prodigium: quòd post eam visam, loco nunquam fuisset pax: tumentibus tunc perniciosissimis bellorum procellis, ac latius grassante ferri licentia, &c. Hæc ille. In domo Ludouici Patauini Cardinalis cornix alba visa est, Niphus. Perottus quoque cornicem albam à se visam testatur. Peculiare Hispaniæ esse Posidonius asserit, vt nigræ ibi sint cornices, Strabo.

Quæ regiones cornicibus abundēt.

Cornices totæ nigræ.

De cornicibus albis visis.

¶ Cornix pro ingluuie gulam habet patentiorem propius ventriculum, Arist. & Plinius. Est hæc auis, vt obseruaui, rostro, cruribus & toto corpore vndiquaq; nigerrima, ita vt præ nigredine splendeat, & ad lucem obuersa quasi Indicum colorem, id est nigrum subcœruleum referat. Superiore rostri parte barbulas quasdam veluti setas emittit circa palpebras, aliquando etiam inferius, nigra quædam veluti granula minima habet.

Descriptio cornicis.

C.

De cornicum cibo. Cornices circa vrbes præcipuè versantur, Wottonus: item circa domos & sterquilinia. Omniuoræ sunt, littora petunt, & quæ vnda eiecerit animalia tangunt, Aristot. Carnes, pisces & grana interdum vorant, circa littora maris & ripas fluminum multum versantur, vt ea animalia quæ vnda eiecit, tangant, Turnerus. In Britannia ingens copia est cornicum. quoniam in pabulo humido illic vermes multi abundant. vbi enim pabulum, ibidem animalia sunt quę eo vescuntur. atq; immodicè tunc multiplicantur, cùm vbiq; abundauerit, Cardanus. Cornix nucibus in cibo gaudet, Liber de nat. rerum. Baccis oliuarum vescitur, Io. Vrsinus. ¶ *Incessu.* Aues quædam ambulant (non currunt, nec saliunt,) vt cornices, Plinius. ¶ *Voce.* Cornix vel coruus κράζειν vel κρώζειν dicuntur, à vocis asperitate, Varinus in Ἔκλαγξα. Et alibi, Κρώζειν de coruo, de cornice κράζειν dicitur. Sed contra forte legendum, vt κρώζειν cornicum sit, & κράζειν coruorum. nam Pollux τὰς κορώνας κρώζειν scribit: & Euphorion apud Athenæum, Ὑετόμαντις ὅτε κρώζεσκε κορώνη. & Aratus, πολλὰ κρώζουσα, de cornice. & Hesiodus, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *Ne forte insideat cornicans garrula cornix*, vt Erasmus Roterod. interpretatur. Φθονεραὶ γὰρ ἐπικρώζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitibus. *Crocitúq; graui pluuiam increpat vsq; morantem*, Politianus in Rustico. Cornix & ipsa voces humanas imitatur. Papinius in Syluis, *Quæ refert iungens iterata vocabula cornix*. Omnes tamen ferè codices *perdix* habent: quod etiamnum legi posse ipse crediderim propter perdicis fabulam Ouidianam. Adde quòd Serenus illam *garrulam* appellat, id est canoram. Cornicem verò vocalem inueniri & nos liquidò scimus, & Plinius locupletissimus testis accedit in decimo sic scribens: Nunc quoq; erat in vrbe Roma, hæc prodente me, equitis Romani cornix è Bætica, primum colore mira admodum nigro, deinde plura contexta verba exprimens, & alia atq; alia crebro addiscēs, Grapaldus. Cornices præter carnem etiam alio pabulo vtuntur: atq; duritiem nucis rostro repugnantem, volantes in altum in saxa tegulasve iaciunt, iterum ac sæpius, donec quassatā perfringere queant, Plinius. Super frondibus arborum nidulantur, Turnerus. ¶ *Coitu.* Cornices eodem secum inuicem modo naturaliter coëunt, quo homines, Orus. Palam non coëunt, Volaterranus ex Æliano: vbi Politianus vertit, Cornices non videat quispiam licenter misceri ac temere. Gillius verò, Societatem non temere instituūt, quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuam seruant amanter. Ego Politiani translationem præfero. nam Græcè legitur: Οὐκ ἂν ἴδοι τις μιγνύμενα ταῦτα τὰ ζῷα ἀνέδην καὶ ὡς ἔτυχε: nec aliud ad hanc sententiam pertinens additur. ¶ Fœtus earum post solstitium accidit, Plin. *Partu.* Cornix gemina solet oua (oua picta, Albertus, vt picæ & passeres) parere, ex quibus mas & fœmina plerunq; gignuntur, *Incubitu.* rarius ex vtroq; mas aut fœmina nascitur, Orus. Cornicum fœminæ tantum incubant, assiduéq; in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntq; incubantes, Aristot. Idem corui faciunt, vt generis hoc potius proprium sit quàm speciei, Albertus. *Fœtu.* Cornicum pulli ouis non ad caput rupis, vt cæterarum auium, sed retrorsum, pedibus primum prolatis, excluduntur, Oppianus. Hylas tradit cornices à cauda de ouo exire, (& alias quasdam aues quarum grandiora sunt capita,) quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. *Cura circa pullos.* Cornix cæcos pullos excludit, Aristot. ex quo caussam retuli in Columba C. Cùm pullos pascit, assiduè cursitat, Gillius. Pullos quidem, vt audio, non prius solent pascere, quàm plumis vestiri incipiant, vt & aliæ pleræq; aues, quæ volaces magis quàm pulueratrices sunt. hæ enim per se edunt. Cornices fœtum etiam iam volantem, diu sequuntur & pascunt, Albertus. Non cuculum modo in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi (accipitri) similem, in nido corniculæ, Albertus: vbi exponit locum Aristotelis de hist. anim. 9.29. nihil autem tale Aristoteles habet. sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum. ¶ *Peregrinatione.* Cornices & corui toto anno manent, Demetrius Constantinop. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur cornicē in Mineruæ lucis templisq; rarò, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Cornix vulgo à Germanis quibusdam *hyberna* cognominatur, Winterkrä/ quòd hyemis nuncia sit. nam æstate ingruente auolat, Tappius. Ego apud nos cornices simpliciter dictas, vel domesticas audio non migrare: sed genus earū cinereum: cui a nebulis nomen apud nostros. Cornicum ductu quomodo migrent ciconiæ quum maria transuolant, & in Asiā collecto agmine pergunt, recitauimus in Ciconia D. ¶ Cornix natura est calida, Theon in Aratum.

Vitæ longitudine. ¶ Cornicis vita longissima: vt pote cui nouem nostras ætates dedit Hesiodus. Hinc Iuuenalis de Nestore ætate polychronia longæuo, *Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ*. Hinc ἐννεάγηρως κορώνη apud Aratū, quòd nouem ætatum annos viuat. vel nouem pro multis accipiendum poeticè, vt sit πολύγηρως, vti Theon interpretatur. Et cornicibus omnibus superstes, Martialis. est autem hyperbole prouerbialis de vehementer annosis, ab auis huius prodigiosa viuacitate sumpta. *Seruatura diu parem Cornicis vetula temporibus Lycen*, Horatius 1. Carm. Cornix centum iuxta Ægyptiorum morem computatis annis viuit. cōstat autem Ægyptiacus annus quatuor vsitatis & cōmunibus annis, Orus. Viuit vsq; ad annos quingentos Kiranides. Hesiodi versus de ætatibus cornicis, cerui, corui & phœnicis, & veteris cuiusdam innominati authoris interpretationem (quæ inter poëmaria Maronis circunfertur) recitaui in Ceruo C. Hesiodus cornici nouē (Pisthetęrus in Auibus Aristophanis quinq; tantū) nostras tribuit ætates, (γενεὰς) quadruplū eius ceruis, id triplicatum coruis, Plin. coruus verè (vt canit Hesiodus) nouies excedit phœnix, phœnicem decies Nymphæ. Sed quid per γενεὰν Hesiodus intellexerit, annum ne tantum, vt

Cleom-

Cleombroto Lacedæmonio placet apud Plutarchum in libro de oraculorum defectu: an, vt Heraclitus vult, annos triginta: an octo & centum, vt alij quidam, (qui non ἡβώντων, sed γηράντων apud Hesiodum legunt,) an nonaginta sex, vt vetus Hesiodi carminum interpres sensit, ambigitur, vt Plutarchus pluribus disserit: sed magis inclinat animus γενεὰν pro anno vno accipi, quòd intra id spacium generētur & perficiantur) nō omnia tantū quę terra profert, sed etiā homo in vtero: & vt annus vnus dicatur γενεά, id est ætas, quo tota deinceps hominis vita & ætas mēsuratur: ita vt vnitas etiā numerus appellatur, qui numerus propriè non est, sed aliorū numerorū mensura prima. Quòd si ætatem pro anno vno accipias, cornicis vitam nouem annorū faciemus: cerui, triginta sex: corui, cētum & octo: phœnicis, nongentorum & septuaginta duorum: nympharum deniq; nouies mille septingentorum & viginti. Cornicibus viuacior, Τρὶς ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, prouerbium ab Erasmo recensetur de vehementer annosis. Huc pertinet (inquit) quòd philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longęuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistola quadam, Εἰκὸς δὲ τὸ κορώνης ἐνιαυτοὺς ἄρξαι παρ' ἡμῖν τὸν δικαιότατον. id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis imperaturum esse. Corui ante solstitium generant: ijdem ægrescunt sexagenis diebus, siti maximè, antequam fici coquantur autumno. cornix ab eo tempore corripitur morbo. Cornix in solstitio morbo corripitur, Author libri de nat. rer. Scabiem & lepram patitur, Porphyrius libro 3. de abstinentia ab animatis. Cornix si inciderit in comesæ a lupo carnis reliquias, moritur, Ælianus & Philes.

Morbus.

D.

Cornices nucum duritiam si rostro perfringere nequeant, in altum volantes, in saxa & tegulas iaciunt iterum ac sæpius, donec quassatas perfringere valeant, Plinius. Imitantur etiam sermonem humanum, vt in C. scripsimus. ¶ Cornicum fœminæ tantum incubant, assidueque in opere perseuerant. mares his cibum suggerunt, pascuntque incubantes, Aristot. & Plinius: vt & corui, Albertus. Cornix aliquandiu pullis suis prouidet: & iam volantes pascens ipsa comitatur: cùm cæteræ postquam enutriuerunt pullos, nihil amplius curent, Aristoteles & Albertus. Sola cornix volantes pullos aliquandiu pascit, Plinius. Author libri de natur. rerum. idem scribit de aue *kokis*, quam iccirco non aliam à cornice esse coniJcimus. Cornix etiam volans (malim, volantes) pullos suos pascit, Orus. ¶ Palumbes (vt turtures etiam & columbæ) coniugium seruant, nec mas à fœmina, neque hæc à mare relinquitur ad exitum vsque vitæ: quod corui etiam, cornices & graculi faciunt, Athenæus ex Aristotele. Coróne siue fœmina siue mas si moriatur, coniux alter viduus permanet, Kiranides & Athenæus. Cornices inter se fidissimæ sunt, mira his castitatis & matrimonij cura, haud palàm coeuntibus (Amanter mutuam inter se fidem seruant, cùm semel societatem inter se coierunt, quam non temere ac licenter inter se instituunt, Gillius ex Æliano. *vide* in C.) extincta consorte, alteri viduitas impolluta. quare & inter hymenæos (post Hymenæum, Politianus) pro concordiæ pudicitiæque felici auspicio inuocatur. In augurijs quoque vna ex his visa fortunatissimum putant, Volaterranus ex Æliano. Ego fortunatum hoc auspicium esse apud Ælianum non legi: & si legeretur apud eum, non approbarem. nam Orus in Hieroglyphicis ita scribit: Cùm vni cornici occurrerint homines, augurantur præsagium sibi hoc esse viduæ vitæ, quòd scilicet animali viduam agenti vitam obuij facti fuerint. Cælius hunc locum transferens simpliciter reddit, Cornix solitaria visa ostentum veteribus faciebat. Sed melius Politianus, Qui sedes auium (inquit) & volatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, vnius tantum cornicis obsequium. Plura leges infra in *H.a.* Cornix gemina solet oua parere, ex quibus mas & fœmina gignuntur. vbi verò, quod rarò tamen accidit, vel duo mascula, vel duo fœminea oua pepererit, mares fœminis connubio iuncti nunquam ad alteram diuertunt cornicē: ac ne ipsa quidem fœmina, quoad viuit, ad alterum marem. sed disiuncti, soli deinceps semper degunt, Orus in Hieroglyphicis. magis autem conueniret, vt cum ex duobus ouis alter mas, altera fœmina gignitur, genitæ cornices connubio inter se iungerentur, quàm cùm vterque mas aut vtraque fœmina generatur, sed Græcus etiam codex sic habet, vt Mercerus interpres Latinus transtulit. Græci quidem (inquit idem Orus) in hunc vsque diem, ob tantam harum auium concordiam, in nuptijs ignorantes verbum illud vsurpare solent ἐκκορεῖ, nimirum κορεῖ cornicem appellantes. Memini ego audire ex amico quodam qui ruri habitabat, se per annos decem aut amplius cornicum coniugium, id est marem & fœminam, certo anni tempore aliquandiu quotidie ad domum suam aduolantes, vt cibum ipsis expositum caperent, obseruasse. ¶ Cornices verbenacam supinam nidis imponunt vt blattas abigant, Zoroastres in Geoponicis contra fascinum nidis suis imponunt aristereona, Ælianus.

De cornicum moribus & ingenio.

Cura circa fœtus.

Coniugij fide & castitate.

¶ Cornix dux est auium, Io. Vrsinus. Ciconijs cum maria transuolant, & in Asiam collecto agmine pergunt, duces se præbent, vt scriptum est in Ciconia *D.* In eiusdem Ciconiæ historia capite tertio, pugnam ciconiarum & pelecanorum aduersus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras aues descripsimus ex Kiranide. Amicæ sunt aues cornix & ardeola, Aristot. Plinius & Ælianus. Mustela cornicis oua pullosq; violat, Aristoteles: nidos sæpe diripit, Perottus. Cornix valde infesta est auibus rapacibus: & ideo interdum dilaceratur ab eis, Albert. Horribiles (rapaces nimirum) aues tanquam suos hostes impugnant: sed illæ frequenter cum impugnantibus multum detulerint, tandem impatientia victę lacerant importunas, Author libri de nat. rerum. Cornix, pica, monedula & huiusmodi aues, apud

De Sympathia vel antipathia cornicū cum reliquis animalib.

nos cum aquila pugnant, quoniam aquila comedit eas, Albert. Cornices quomodo eludant aquilas & aliquando deplument, *vide* in Aquila *D.* ex Æliano. Inimicitiæ intercedunt cornici cum circo, Ælianus. Cornix ouis columbæ insidiatur, vt ea dissipet & exugat, Author libri de nat. rer. A cornice (auis) tympanus nomine occiditur, Arist. In morte Kokis auis, aues omnes cum dolore suauiter vociferantur, Author de nat. rer. Cornix cum noctua dissidet. cornix enim meridie oua surripiens noctuæ absumit, cùm non clarè interdiu noctua videat. noctua contra oua cornicis noctu exedit. estq; altera interdiu, altera noctu potentior, Arist. & Ælianus. Cornices & noctua dissident, Plinius: in expiabili bello, Ælian. Interpretes barbari quidam bubonem (vel noctuam) & monedulam, vel bubonem & coruum, pro noctua & cornice ex Aristotele reddiderunt: vel incendulam & bubonem, corrupto incendulæ nomine pro monedula. Aliud noctua sonat, aliud cornix: Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, prouerbium de iis qui inter se non consentiunt, ἐπὶ τῶν ἀλλήλοις οὐ συμφωνούντων, Suidas: Apostolius addit, καὶ ἐριζόντων τοῖς χρείττοσι. Accommodari potest) inquit Erasmus) vel ad eos qui decertant cum longè præstantioribus: vel ad illos inter quos ob morem ingeniiq; pugnantiam, minimè conuenit. Siue cùm est alius alio longè facundior. Quemadmodum enim auem etiamsi non videas, tamen è cantu licet dignoscere: ita stilus diuersus prodit pseudepigraphiam. Nullum enim est autorum genus, vbi non reperies notha quædam & subdititia τοῖς γνησίοις admixta, Erasmus. Noctuam inter cornices esse vulgò Germani dicunt, Ein Eule vnder einem Hauffen Krähen / quum stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos: quale Latinum illud prouerbium est, *Asinus inter simias.*

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

E.

De ratione capiendarũ cornicum.

Multę magnæ aues capiuntur magnis virgulis inuiscatis, præcipuè corui & cornices, cũ auxilio gũmi (*gimmi*, id est noctuæ) hoc modo. In ijs locis quos frequentare solent aues, truncatur ramis arbor aliqua, quæ ab alijs arboribus multũ distet. sed aliqui rami frondibus nudari relinquũtur in ea. vel perticę aliquę super eã ponuntur. his leuiter infiguntur virgulæ magnæ visco illitæ. gimmus in terra ponitur, in loco parum eminente, vt facilius ab auibus volantibus videatur: quem cum aues viderint circunuolitant, & volando defessæ in arborem visco litam se recipiunt, vnde in terram decidunt. Eas auceps pertica persequatur & occidat. nam si manibus caperet, læderetur ab eis, Crescentiensis 10,27. Et rursus cap. 28. Capitur (inquit) cornix delectabili quodam modo. Cornix capta duobus perbreuibus palazolis (lignis, bacillis) ad principium alarum annexis, suprema in terram firmatur. clamat illa & fugere conatur. aduolant aliæ iuuandi animo, ex quibus illa proximam rostro & vnguibus correptam detinet, quæ sic detenta facile capitur. Eodem modo aiunt aregazas (picas) capi posse. Memini me aliquando cornices manu cepisse, cùm inter carnes nucem vomicam tritam miscuissem, Cardanus. Sunt qui vt cornices & graculos alliciant, cum viuis allectatricibus carent, pelles occisarum materia aliqua farctas, vt viuentium speciem referant, exponant.

Prognostica tempestatum ex cornicibus.

¶ *Mutant cum tempestatibus vnà Raucisonos cantus cornicum secla vetusta, Coruorumq́; greges, vbi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum ventos aurasq́; vocare*, Lucretius. Ὑετόμαντις ὅτε χρώζει κορώνη, Euphorion apud Scholiasten Nicandri. id est, *Cum pluuiæ vates cornix crocitauerit. Antequam stantes repetat paludes Imbrium diuina* (præscia) *auis* (cornix, Acron) *imminentum*, Horatius Carminum 3,27. Domum ædificans imperfectam ne relinquito, ne insidens illi garrula cornix crocitet, Hesiodus. hoc est ne tempestas & pluuia ingruens sic imperfectæ noceat. vox enim cornicis tempestatis signum est, Moschopulus. sed alij aliter interpretãtur. *vide* infra in *h.* inter prouerbia. Magnum tempestatis signum est cornix noctu canens, Aratus: vbi Theon Scholiastes, Vox eius noctu acuta signum est tempestatis. Si nocturna tibi cornix canit, Auienus Arati interpres. Si coruus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Ælianus. Tum vespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Quum terrestres volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese, sed maximè cornix, signum est hyemis, Plinius. Garrula cornix terrestris sub initium tempestatis (χείματος) littus eminens subit.) iuxta mare apparet, vt quæ aquis gaudeat, Theon:) aliquando & in fluuij aquam à capite vsq; ad summos humeros se immergit, aut etiam tota innatat: aut frequenter versatur iuxta aquam (ἢ πολλὴ στρέφεται παρ' ὕδωρ, in aquis fluuiorũ aut marinis, Theon (crassa voce crocitans, Aratus. vbi Theon Scholiastes, Cornix (inquit) & coruus (sunt enim eiusdem generis) cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cùm igitur initium hyemis (χειμῶνος) senserint, & aër corpora earum humectãrit, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valde gaudeant. Cæterum aqua ipsa fluuiatilis aut marina parum eas iuuat, nisi aër quoq; humidus fuerit. Et rursus, Immergit autem se cornix refrigerandi gratia, siue quòd aëre ambiente refrigerato, animalia ipsa calore intus collecto magis caleant, siue propter externum calorem. Vt plurimum enim ante pluuias aër terram ambiens calidior fit. Vel illud πολλὴ στρέφεται, accipi potest, quasi multum gaudeat cornix & saliat, frigiditatis amans. est enim ipsius natura calida. *Fuscaq; nonnunquam cursans per littora cornix Demersit caput, & fluctum ceruice recepit*, Cicero ex Arato. *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce, Et sola in sicca secum spatiatur arena*, Vergilius. vbi Seruius, *Plena voce*, id est *rauca* (forte potius *crassa*. cùm & Aratus dicat, παχέα κρώζουσα) contra naturam suam, pluuiam vocat, id est *denunciat*. Corui verò contra, non solitarij, sed plures, nec rauca, sed tenui & purissima voce contra naturam suam, pluuiæ signum faciunt. Cornix in litore caput made-

madefaciens, aut tota natans & noctu vehementius vociferans pluuias annunciat. Geop. Lat. 1. 3. Aratus inter serenitatis (εὐδίας) signa cornicem ponit, vesperi voce placida & varia vtentem, his verbis: καὶ ἥσυχα ποικίλλουσα Ὠ'ρη ἑσπερίη κρώζει πολύφωνα κορώνη. Vbi Theon in Scholijs, Corui (inquit) & cornices per initia tēpestatis (χειμῶνος) gaudēt: in progressu verò crescente frigore nō amplius gaudent. incipiē e deinde æstate rursus gaudēt. excessus enim temporū non ferunt. itaq; cornix cū placida (nō aspera) variaq; voce lætitiā suam testatur, signū est serenitatis. Et mox, Apud Archilochū legitur, ὑφ' ἡδονῆς σαλευομένη κορώνη. id est, pennas concutiens præ gaudio, quod facere solet signū serenitatis exhibēs. Noctua continenter canens per noctem, & cornix leniter in die vociferans, & corui plures gregatim velut gaudentes & clamantes serenitatem significant, Geop. Lat. 1. 2.

¶ In Britannia abundant cornices, vt ob frugum damna nuper publico consilio cornices perdentibus proposita præmia sint, Cardanus.

F.

Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putant, Plin. Demetrius Constantinop. coruinam aut cornicis carnem accipitri dari prohibet, quòd valde noceat. Et rursus, Accipiter (inquit) de coruo edat cor & cerebrum & iecur, & perparum de pulpa pectoris. sanguine verò eius omnino abstineat. est enim salsus & perniciosus accipitri, vt omnia salsa. Idem in cornice cauendus est. Vtriusque etiam ossa & interiora vitabit. vrunt enim ac nimiam sitim & noxiam inducunt. *De alimēto ex cornice.*

G.

Cornicis carnes esse, & nidum illi oere, in longissimis morbis vtilissimum putant, Plinius 30. 11. Cornicis cerebrum coctum in cibo sumptum, capitis doloribus (grauibus & inueteratis, Marcellus) remedio est, Plinius: effectu mirabili, Marcellus. Io cibo sumptum palpebras gignere dicitur, Plin. Fimus in vino potus dysenteriam sanat, Kiranid. Vt pili fiant albi: vermes (ventres, forte) coruorum seu cornicum iugulatarum & positarum sub fimo recenti tribus diebus, ponantur in cacula, & affuso oleo bulliant donec liquefiant. inde pilos quater inunges, Elluchasem. *Remedia ex eadem.*

H.

a. Cornicem à coruo quidam existimant appellatam, Perottus. Cornicula, diminutiuum apud Horatium. ¶ Κορώνη dicitur quasi κρώνη, à verbo κρώζω. ἢ παρὰ τὸ κακῶ ποιεῖν ἢ γαῦρον, ὅ ἐστι σημαίνει τὸ χείριν, Etymologus. Κολοιοί, μικραὶ κορῶναι, Varinus & Hesychius. quasi κορωνία diminutiuum sit à κορώνη, quod non probo. potius enim κορωνίς dicendum fuerit. & sic legitur apud Io. Tzetzen 8. 2 25. κολοιοὺς, ἢ μικροτέρας κορωνίς. Κορωνιδεύς, pullus cornicis, Hesychius & Varinus. hinc pluralis numerus κορωνιδεῖς, apud Eustathium. Græci in nuptijs ignorantes verbum ἐκκόρει vsurpant, nimirum κόρει cornicem appellantes, Orus. ¶ Κορώνη non solùm pro terrestri cornice accipitur, sed etiam pro marina apud poëtas: vt hoc carmine, Οἱ δὲ κορώνῃσιν ἴκελοι κύμασιν ἐφορέοντο. dicit autem Apion eandem esse auem, quæ & larus & æthyia, (id est mergus) dicatur, Etymologus & Eustathius. Κορῶναι, ἁλίαι αἴθυιαι, (malim pòst ἁλίαι distinguere, nō ante,) κολυμβίδες, Hesych. & Varin. sunt autē colymbides etiā de mergorū genere, colore nigro nimirū, atq; inde cornices dictæ, vt etiā lari forte. Æthyiā eandē esse cum cornice marina, authores sunt Hesych. & Suidas. Coruus aquaticus Aristoteli dictus Wottono videtur esse κορώνη θαλάσσης Arriani in Ponti Euxini nauigatione, & alia ab æthyia. Sunt & marinæ cornices, de quibus Homerus, τανύγλωσσοί τε κορῶναι, Theon in Aratum. Plura de cornice marina, *vide* infra inter cornices diuersas. *Etymon.* *De cornice marina.*

¶ Κόμβα, κορώνη, ° πολυείνιοι Hesych. lego Πολυρρήνιοι: vt Polyrrhenij populi Cretæ, cornicē combam appellent. est enim Polyrrhenium Plinio, Πολύρρην Stephano, vrbs Cretæ. Combe etiā dicta fuit mater Curetum, Varin. Κίρκος, cornix, Hesychius & Varin. huic proxima est vox Germanica, Krae. Δαυλίας κορώνην, ἀντὶ τῦ δῶνα (legerim ἀηδόνα) ὅ τως δὲ ἀηδὼν ἐλέχθη, Hesych. Δαυλία κορώνη, luscinia, παρὰ τῷ ἰνδυσεῖα, Suidas. Δαῦλος penanflexum, δασύ, id est densum significat. Δαυλός verò oxytonū substantiuè, τὸ δάσος. vnde & Daulis vel Daulia ciuitas Phocidis dicta videtur, quod in loco denso, id est nemoroso, vel fruticibus & arbustis pleno sita fuerit, vt Eustathius scribit. huiusmodi autē locos lusciniæ etiā frequentant. Δαυλίαν κορώνην, id est Dauliam cornicem lusciniā vocant poetæ, (Lycophron fortassis, qui multa huiusmodi inusitata & ferè absurda habet,) siue quòd Tereus in Daulide Phocidis cum ea vixerit, siue quòd illic Philomela mutata sit in auem. Non video quid sibi velit adagium, nisi fortè dictum est in garrulos aut canoros. Magis autem suspicor Zenodotum siue Zenobium, siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quò locum faceret narrandæ fabulæ: quod idem in nonnullis alijs ab eo factum conijcio, Erasmus Rot. Mihi etiam nullus prouerbij sensus subesse videtur. Geographus scribit Daulidem oppidulum esse in mediterranea (Phocide) post Delphos, vbi Tereū Thracem regnasse, & ea quæ de Philomela ac Procne feruntur, accidisse fama sit. Δαυλία cornix & luscinia, Varinus. sed apparet hic error ab eo commissus. non enim Daulia vox aues diuersas significat, cornicem & lusciniam: sed Daulia cornix periphrasticè, lusciniam tantum. Iuxta fluuium Tanaim & Volham, nascitur Rhaponticum, quod Tartari nominant *contrenent* nomine Persico, & *cucilabuca*, vel vt alii efferunt *kilcabuba*, quod Latinè sonat *oculus cornicis*, naturæ perquam calidæ, Math. à Michou. *Κόμβα.* *Κίρκος.* *De cornice Daulia.* *Rhaponticum, Oculus cornicis dictum.*

¶ Epitheta. Cornix annosa, Horatius 3. Carm. Fusca, Cicero ex Arato. Garrula Ouid. 2. Metam. *quem garrula motis Consequitur pennis scitetur vt omnia cornix.* Improba, Vergil. 1. Georg. ab importuna *Epitheta cornicis.*

& assidua garrulitate. Longæua, Auienus. Rauca, Lucret. lib. 6. sed forte tempestatem tantum præsagiens rauca est. *vide* supra in *E*. Sinistra, Vergil. 9. Eclog. Vaga, Horat. 3. Carm. Vetula, Idem 4. Carm. Leguntur præterea apud Textorem, Ingrata, Inuisa Mineruæ, Longæua, Sedula, Viuax. ¶ Ἐννεάγηρα, Arato. Λακέρυζα, Hesiodo, Arato & Apollonio. Grammatici interpretantur κορώνη, κράκτρια, μεγάλα κράζουσα, λοίδορος, φλύαρος, λάλος, Hesychius & Varinus. Etymologus deriuat à λα particula intendente, & verbo κρώζω, κρώζω, ἢ μεγάλως κράζουσα· ἐξ οὗ καὶ ῥῆμα λακερύζω. Πολιαὶ κορῶναι, Aristophanes, id est canæ cornices, ab ætate scilicet, quæ his auibus in primis longæua est. Υ᾿ετόμαντις, Euphorion.

Cornicari. ¶ Cornicari, tanquam prouerbialis vox ab Erasmo recensetur. Quin & Græci, inquit, prouerbio κρώζειν dicunt, pro eo quod est inhiare prædæ, aut ineptè garrire, Aristophanes in Pluto, Σὺ μὲν ὁ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος Ζητεῖς μεταλαβεῖν id est, Quid crocites scio, nempe si quicquam rei Furtiui uolarim, vt hinc tibi partem feras. Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui cornicum more frustra cornicantur. Persius Satyra quinta, *Nescio quid tecum graue cornicaris ineptè.* Vsus est & D. Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum. Galli hoc verbum *gazouiller* interpretantur, à *gaza* aue, vt conijcio. sic enim Itali picam vocant. Diaphragma, id est septum transuersum, in pecoribus coqui apud nos lingua nostra cornicem appellant, die kräen oder lysten.

ὁμώνυμα.

Corone pro summo arcus cornu, & pro alicuius rei fine. ¶ Coronen (Κορώνην) dicimus in arcu, hoc est summum cornu & incisionem vbi neruus sedet. Vnde, inquit Eustathius, bonum rerum finem, auream coronen prouerbium dici, Cælius. Locus Eustathij est in Commentarijs in Iliad. α. his verbis: Ὅθεν καὶ τὸ ἀγαθὸν τέλος τῶν πράξεων χρυσῆν κορώνην ἡ παροιμία καλεῖ, ὡς ὅτι τις εἴποι χρυσίαν ἐπιτιθέναι κορωνίδα ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς λόγοις, ἤτοι συμπέρασμα καὶ τέλος, &c. coronen vel coronidem auream factis dictisve imponi dicemus, finem vel exitum felicem intelligentes, ducta translatione à corone quæ in arcu est, aut forte à coronide nauium, aut corone illa quæ ianuam claudit, Hæc ille. Suidas κορώνην interpretatur πλήρωσιν, hoc est perfectionem. Κορώνεια,

Coronea vrbs Bœotiæ. vrbs Bœotiæ, ἀκρόπολις, τέλος, Hesychius. sed significationes duæ posteriores, magis pertinent ad vocem Κορωνὶς, vt Varinus habet. Κορώνη significat etiam speciem coronæ (στεφάνου εἶδος καὶ χρυσέων πλοκάμων, Eustathius. κορωνίς, στεφανίς, Hesych.) & figuram rotundatam (σχῆμα περιφερές, Hesychius & Varin.) Cælius.

Κορώνη. Species coronæ. Est autem coronis etiam è capitis ornamentis vt Latini appellant, figura rotunda: vt hæc etiam Latinorũ vox Græcæ originis videri debeat. Priuatim verò de violis contextæ corollæ, κορωνίδες dicuntur, vt Varinus annotat & Cælius obseruauit. Scoppa quoq; Grammaticus nostri sæculi, coronã Latinè dictam interpretatur Italice, *la cornice de la porta, muro.*

Coronis in ædificijs quid sit. Sic & κορωνὶς infra, quod supremum & vltimum ædificio imponitur. Coronæ (inquit Budæus) sunt prominentiæ & veluti supercilia quædam parietum, arcendis stillicidijs inuenta, siue structura siue intestino opere constent: quod minutiariam lingua vernacula dicimus. Vitruuius libro secundo, Summis parietibus structura testacea sub tegula subijciatur, altitudine circiter sesquipedali, habeatq; proiecturas coronarum, ita vetari poterunt quæ solent in ijs fieri vitia. A corone, id est cornice aue, cuius collum flexibile est, (εὐλύγιστον,) res alias diuersas, inflexas aut flecti faciles eodem nomine appellamus, vt coronen in ianua & in arcu, & in naui coronidem. Est autem corone in arcu extremitas, (incisio in extremitate vtraq;, quam *crenam* vocamus, voce fortassis deducta à corone per syncopen: Germani similiter krinnen) cui neruus immittitur, Eustathius. habet enim cornix auis collum flexibile & ferè incuruum, τράχηλον εὐλύγιστον καὶ εἰς ἐπικαμπῆ, Etymologus. Idem coronen in arcu τὴν τοῦ τόξου ἐγκοπὴν interpretatur, id est incisionem in summo cornu arcus, & summitatem arcus inflexam. & hunc Homeri versum citat, Πᾶν δ᾽ εὖ λειήνας χρυσέην ἐπέθηκε κορώνην. à quo fortassis etiam prouerbium tractum est, κορώνην χρυσῆν ἐπιθεῖναι, paulò ante memoratum. Αὐτὴ δ᾽ ἀπὸ βέλος χαλκῷ προσαίκε κορώνη, Odysseæ φ. Δὴ τότε τόξον ἑλὼν στρεπτῇ ἐπὶ λαοῖσι κορώνῃ Νεοφρόνῃ, Theocritus Idyllius 32.

Corone in aratro. ¶ Histoboe vel histobœus, lignum est in aratro ad iugum vsq; protensum inter bouem vtrunq;, cuius apicem vocant coronen, Cælius. τὸ τέλος τοῦ ἱστοβοέως τὸ μετὰ τὸν ζυγὸν, κορώνη, Pollux. Κόραν (lego κορώνην,) τὸ ἐπικεχαμμένον τοῦ ῥυμοῦ, Hesychius. Apollonio lib. 3. annulum iugi significare videtur, vt quidam in Lexicon retulit.

Κορώνη summa pars penis. ¶ Κορώνη significat etiam summam partem penis, quæ glans Latinis dicitur, Cælius. Et rursus, Eadem pars (inquit) quinto Therapeutices à Galeno balanus, à nobis etiam glans per similitudinem vocatur. Κορώνη, τὸ ἄκρον τοῦ αἰδοίου. Ἔδοξέ τις τὸ αἰδοῖον αἰεὶ τοῦ ἄχρι τῆς κορώνης περιβεβρῶσθαι, Suidas.

Coronides naues. ¶ A corone, id est cornice aue, fortassis etiam naues κορωνίδες dicuntur, non solùm quòd cornicis instar nigræ sint, sed etiam quòd ἄφλαστα (ligna vel tabulas, de qua voce plura Varinus) in prora & puppi per curuaturam inflexa habeant. nam & cornicis collum flexibile est. Videntur autem naues nigræ κορωνίδες dici, ad differentiam τῶν μιλτοπαρῄων id est minio rubentiũ, quarum in Bœotia Homerus meminit, Eustathius in Iliad α. Idem alibi coronen partem puppis in naui interpretatur.

Κορώνη ianuæ annulus. ¶ A cornice aue, cui collum flexibile, in ianuis quoq; κορώνη per translationem dicta est, quæ & a coruo córax siue corácion appellatur, qua ianua clauditur, Eustathius. Et rursus, Κορώνη τὸ κοράκιον ἢ μᾶλλον κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ κρίκος, ᾧ ἐστι τὴν θύραν ἐπισπᾶν: id est, annulus quo ianua attrahi potest. Quod rursus alibi alijs verbis effert, Κορώνη τὸ κρικίον ᾧ ἐπισπᾶταί τις τὴν θύραν. Item, Τὸ κοράκιον, ὁ κρίκος, ᾧ ἐστι τὴν θύραν ἑλκύσαι. Item, Τὸ τῆς θύρας ἐπίσπαστρον, quod & *rhoptron* vocatur. Córaca (id est coruum) appellatum Homerus corónen nominat, Pollux. Et alibi, Quem nũc ῥόπτρα vocant in ianua, Homerus κορώνην dixit. Κόρακι κλείουσι θύρα, Posidippus apud eundem. Αὐτίκ᾽ ἄρ᾽ ἐκ᾽ ἱμάντα θοῶς ἀπέλυσε

λυσι κορώνης, Homerus de Penelope aperiente ianuam: vbi Scholiastes κορώνης interpretatur χεῖλος κόραξ. Vide expositionem Eustathij in eum locum. Χρυσέη δ' ἐπέρτο κορώνη. Idem de annulo ianuę vt Etymologus citat. Κορώνη, annulus hostij quo pulsatur, vel ob figuram, vel ob garrulitatem sic dictus, vt quidam in Lexico vulgari annotauit. Simplicius Theocriti glossematarius citatur ab illo qui Epigrammata Græca exposuit, & hæc eius verba referuntur: Ἐπὶ δὲ κόραξ ἐπὶ θύραις μετὰ ῥόπτρον εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ ἀποκρούει τὴν θύραν. videtur autem non aliud sentire, quam coracem esse annulum aut alterius figuræ ferrū, quo feriente ianua media pulsetur. ¶ Κορώνη pars est cubiti, vt Philoxenum aiunt scripsisse in libro de dialecto Romanorum, per metaphoram a flexibili cornicis collo, ἐκ τοῦ ζώου τῆς κορώνης λυγιζομένης αὐχένα, καὶ τοὺς πτερυγας, Eustathius. nimirum quod circa exortum illum siue processum in vlna rotundum, quem κορώνην & κορώνιον vocari legimus, brachij inflexus fiat. Radij & cubiti in brachio excessus ambos quidem coronas a rotunditate nominant: priuatim magnum posteriorem Attici olecranum, Hippocrates anconem, Theophilus. Κορῶναι dicuntur duæ eminentiæ in imo occipitio, vel sub parencephalide, quę in duas cauitates laterum primi spondyli insident, Pollux.

Item pars cubiti.

¶ Coronis vocabulum deriuatum, κορωνίς, videtur quædam eadem quę κορώνη primitiuum significare, vt in præcedentibus annotatum est. Κορωνίδες propriè dicuntur βλαστήματα, id est germina, Cęrondis Suidas & Varin. nimirum vt & coronę pro summa & extrema parte in alijs etiā rebus accipitur. sunt enim germina partes summæ, & quibus stirpes ceu coronantur. Κορωνίς, quod supremum & vltimū ædificio imponitur, τὸ ἄκρον ἢ τὸ τελευταῖον τῆς οἰκοδομῆς ἐπίθημα: propriè verò cacumē mōtis, ἢ ἀκρώρεια, Suidas & Varinus. Coronida imposuisse (inquit Cælius) adagium est, significans vltimam rei manum admotam, nec affectū opus, sed prorsus completum finitumq́. liquidè coronis est quandoq; montis vertex, aut structuræ summū: quādoq; verò quod in fine libri ponitur: vnde est adagionis origo. Quod in libro de Alexandri fortuna manifestum Plutarchus facit: Dionysius, inquit, Philoxenum poëtā in Latomias coniecit: quod quum illi tragœdiam a se concinnatā recoquendam emendandamq; tradidisset, totā is ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν. id est ab initio ad coronidem vsq; circumscripsit: quod est expunxit deleuitq́. nam περιγράψαι est etiam ἀπαλεῖψαι, Hæc ille. Et paulò post, Hinc est illud Plutarchi elegantissimum, in sermone qui est An seni administranda respublica: Qui verò, inquit, ciuilibus actionibus & certaminibus innutritum non permittit ad facē & vitæ coronidem progredi, prorsum ingratus est. *Vide* plura mox in prouerbio *Ad coronidem*, ex Erasmo Rot. Κορωνὶς summa pars nauis est: & in genere pro summo accipitur: οἷον, ἡ κορωνὶς τῆς σοφίας, id est summa vel perfectio sapientiæ, Etymologus.

Varia significata.

¶ Κορωνὶς diminutiuum est à κορώνη, de puppe nauis, Etymologus. Κορωνίδες νῆες apud Homerum leguntur Iliad. β. & λ. Grammatici κυρτοπρύμνους interpretātur, id est quarum extremitates & puppes incuruæ sunt. *Vide* etiam supra in Κορώνη. Κορώνη, omne quod incuruatum est, vnde & naues coronides, Eustathius. Sunt qui Coronida nauis puppim interpretantur, quòd sit in eius apice curuatum rostrum. Quidam rostratas exponunt. Ouidius libro 15. naues coronatas dixit. *Torta coronata soluunt retinacula naues.* Etymologus nihil quidem rostro simile in puppi nauis poni scribit, vt quidā ineptè tradunt: sed ita τίθεται ἡ κορωνὶς ἐπὶ τῆς πρύμνης τῆς νεώς, hoc est coronis dictio ponitur pro puppi nauis, eò quòd puppis in summa naui sit. Ad coronidem vsque Μέχρι τῆς κορωνίδος, prouerbium (apud Erasmum Rot.) quum extremum finem rei significamus. A nauibus (inquit) translatum putant literatores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Corone Græcis vocatur quicquid velut ornamenti gratia rebus perfectis additur. Plutarchus aduersus Stoicos, Ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio vsque ad coronidem, (ducta metaphora vt apparet à chori parodo, id est ingressu in fabulis.) Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat vt egregiè cœptus auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ auream iubeat imponi coronidem, hoc est mortem piam, Hæc Erasmus. ¶ Coronis in libri calce apponi solita (inquit Cælius) ferè hanc præfert figuram ⅃. (ego non erectam sed iacentem lineam pinxerim cum vnco deorsum vergente ¬) Nam Aristophanis interpretes scribunt, esse lineā breuē vnq; sed ab inferiori parte flexam. Ex ijs verò amplius Martialis carmen illustratur ex libro decimo, *Si nimius videor, ferāq; coronide longus Esse liber, legito pauca, libellus ero.* Cæterum quod Græci coronida impingere dicūt, Latinè ad vmbilicum perducere non minus rectè dicitur. Nam poetæ elegantissimi quum exactum opus significāt, ad vmbilicos se venisse scribūt. *Promissum carmen iambos Ad vmbilicum adducerem*, Horatius in Epodo. Quem locum dum exponit Porphyrio, ita scribit: Ad vmbilicum adducere, pro finire & consummare opus posuit Horatius. quia in libri fine ex ligno aut osse vmbilici solent apponi. Plura de vmbilico libris addi solito eundem in locum libro 15. cap. 20. Cælius congessit, quæ nos præterimus. Κορωνὶς, τὸ παρασημειοῦν, τὸ ἐπιτιθέμενον ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου, Etymologus. Corotis nota est corniculatæ lunæ figuram exprimens, in fine librorum pingi solita, vt Aristophanis Scholia exponunt. Sic quidam in Lexico vulgari nescio quàm rectè. Coronis hac nota —ȝ. (est autem quasi zēta paruum, cuius apex supremus in rectam lineam extenditur longiusculè sinistrorsum) in fine vniuscuiusq; epodi poni' apud Pindarum, vt in fine totius carminis Asteriscus, Hephæstion. Est autem idem signum quod in vetere comœdia, vt passim apud Aristophanem habetur: de quo Aristophanis Scholiastes in Pluto, Cùm carmina generis diuersi non sunt, sed ijsdem versibus quibus ab initio actores vtuntur, coronis vocatur,

Prouerb. Ad coronidē vsq;

Coronidē auream addere vel imponere.

Ad vmbilicum adducere.

quoniam ijs finitis coronidis signum adijci soleat. id verò est linea breuis deorsum inflexa. Alia [illegible] est coronis quæ in fine librorum quorumuis addebatur, & alia nimirum figura: alia quæ pin[illegible] fine carminum quorundam in fabulis poetarum. Quando autem hæ coronides appingi solerent, [illegible]ribus ex Hephæstione docet Cælius 15.19.20. & Varinus in Κο.

Deriuata. Κόρωνος.

¶ Κόρωνος proparoxytonum, montis nomen. oxytonum verò κορωνὸς angulum significat, C[illegible]lus. Οἳ γε μὲν ἤμων Αἰχμῆς ὀξείῃσι κορωνιόωντα πέτηλα Βριθόμενα σταχύων, Hesiodus in Aspide. I[illegible] Metebāt illi falcib. acutis culmos supremos vel coronatos, spicis grauidos. Sed alia lectio habet [illegible]ντα, id est capitatos. spica enim in culmo instar corynæ vel clauę est, κορυμόωντας apud Varinū ger[illegible] est, & κορυμβώδης ramosum. Paraphrasis Ioannis Pediasimi sic habet. οἱ μὲν ἐκεῖνοι ἐν δρεπάναις ξύοντες ἐκζον τὰ πέτηλα, ἤγουν τὰς καλάμας τὰς ἀποπυρηνωθείσας (verbum obscurū vel corruptū) διὰ τ[illegible]. Et paulò pòst, Scribitur etiā κορωνιόωντα, id est nigros. nā spicarū aliæ sunt albæ, aliæ ruffæ, aliæ nigræ, quę & maximè probātur. Κορωνιῶντα verò interpretatur ῥαβδώδη, καὶ δι' εὐκαρπίαν κυρτά. ¶ Κορωνὸς oxytonū, superbus, elatus, ὁ γαῦρος καὶ ὑψαύχην. Κορωνᾶν, γαυριᾶν. καὶ κορωνά, γαυρά, Hesychius & Varin.

Κορώνης. Τιτρακόρωνος ceruus.

[illegible]νης, proparoxytonū, improbus, & taurus ὑψίκερως, id est cornib. excelsis vel erectis, Idē. Et rursus Κ[illegible]νος, bos cornua lunata habēs. ¶ Ceruus τετρακόρωνος Hesiodo & Oppiano cognominatur, quòd cornicis vitā quater superet. ¶ Aristodemum tyrannū apud Cumas μαλακὸν cognominatū aliqui tradun[t] barbaris hostibus, quo verbo intelligatur ἀντίπαις, id est puber. quonia id ætatis cum coætaneis etiamnum comantibus, quos inde corunistas vocant in bello aduersum barbaros manu promptus apparuerit, &c. Cælius ex Dionysij Romanis antiquitatibus.

Coronista.

¶ Apud Rhodios festū siue ludus celebrabatur, in quo cornici aggregatio quædam hordei & id genus rerum aliarū fiebat: vnde id, Καὶ τῇ κορώνῃ παρθένος φέρει σῦκα. id est, Cornici virgo fert ficos. Qui verò eiusmodi precessent curę, dici coronistas inuenio: sicuti in libro de nominibus Alexandrinis commeminit Pamphilus. Quæ ab eisdem præcinerentur, id est τὰ ᾀδόμενα, vel vt in alijs reperio τὰ διδόμενα, id est quæ dabantur, (melius ᾀδόμενα, vt Athenæus & Eustathius habent, quàm διδόμενα vt Varinus & Hesychius) coronismata vocabant, Cælius ex Athenæo.

Coronismata.

Τὸ μέλος Τὸ τῆς κορώνης αἴσειν δυνησόμεθα, Antiphanes apud Athenæum: vbi Plutarchus Rho[illegible] quandam historiam esse ait, cuius iam olim sibi lectæ non amplius meminerit: scire verò se Phœnicem Colophonium mentionem facere ἀνθρώπων τινῶν ὡς ἀγειρόντων τῇ κορώνῃ, καὶ λεγόντων ταῦτα· Ἐσθλοὶ κορώνῃ χεῖρα (manum plenam) προδότε κριθῶν, Τῇ παιδὶ τῇ Ἀπόλλωνος ἢ λέκος πυρῶν, & reliqua. neq; enim versus omnes recitare libet, quòd plures sint, & vt videtur corrupti. Eodem modo apud Rhodios verno tempore pro hirundine colligebant, χελιδονίζειν id vocantes, vt suo loco narrabimus.

Κοράνεος.

¶ Κοράνεος, ficus arbor fructus nigros proferens. Τὴν κορωνέαν γὰρ μὲν ἐξίκοψαν, Aristoph. in Pace. [V]bi Scholiastes docet κοράκιον etiam dici, quod fructus eius colore coruū referat. quod Suidas etiam & Varinus repetunt. Apud Varinum scribitur, Κοράνεος σῦκα, τὸ καὶ κοράκιον. Ischádes (ficus) quædam vocabantur βασίλειαι aliæ κορωνίαι, Pollux.

Rostrum cornicis. Coronion. Coronopus. Coronopodion.

¶ *Monchar algorab*, id est rostrum cornicis, Andreas Bellunensis. Coronium, sesamoides paruum, inter nomenclaturas Dioscoridi adiectas. Dioscorides quidem olia coronopodis ei tribuit. Est autem κορωνόπους herba a Dioscoride & medicis memorata, a folioru[m] similitudine ad cornicis pedem dicta, quam & κορακόποδα vocant, id est coruinum pedem. Κορωνοπόδιον herba a Tarentino ad inescationem piscium additur. Fuchsius Germanicè Krăenfuß interpretatur, Tragus Rappenfuß. Coronopus herba inter aculeatas a Theophrasto ponitur, spinicę; nascentes interim & teritur medicinæ ad vsum. Silago aut stilago dicitur a nostris, a Græcis etiā coronopodion, vt Galeno. Sunt Arabes qui hanc *coruinum* (pedem) vocent. nec prohibeo, dum res constet, quibus cuiq; libet vocibus vtatur. Illud monendi sunt, herbam, quæ modo pes coruinus ab officinis & herbicidis appellatur nō tam coronopoda videri quam ranuculi genus, quod polyanthemō cognominatur. quandoquidem aculeata & oblonga esse coronopus herba traditur, & aluinis prodesse: coruinus autem pes, auis eius & ranunculi similitudine conspicitur, plurimis foliorum diuisuris, cuius vel tactu solo pustulæ ambusti modo corporibus attolluntur, flore aureo copiosóq;: quibus notis ranunculum polyanthemon vocatum coniiciunt, Hermolaus. Plura de coronopode scripsimus in *Boue H. C.* Fico folia sunt laciniosa & cruciformia, hoc est, vt Theophrastus inquit, σχολοπώδη. nisi quis κορωνοπώδη magis l[egen]dum putet. nam Hippocrates verè inquit, folia sunt fico pedibus cornicis similia, Hermolaus. In Germania inferiore alicubi genus allij syluestris, folijs latiusculis geminis circa syluas & sepes proueniens, nescio quam ob caussam cornicum porrum vocitant, Kråel aug.

Icones cornicū.

¶ Icones. Corone ciuitas in Peloponneso (*vide* mox inter propria nomina) quibusdam dicta creditur, quod mœnium fundamenta, defodientibus ænea sit inuenta cornix. cuius fortè argumen[to] in Acropoli æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicē manu tenens, Cælius. Heron in pneumaticis inter automata opera cornicem confingit, quæ se ad anicula stidem fictas conuertat αὐτομάτως, Politianus in Miscellaneis cap. 97. ¶ Ægyptij in Hieroglyphicis Martem & Venerem sc[r]ib[entes] duas pingunt cornices, vt mar[e]m ac fœminam: & similiter cum nuptias innuunt: item ad del[ineandum] virum qui cum vxore consuetudinem Veneream habeat, Orus. Eum qui iustam hominis ac l[illegible] vixerit ætatem volentes monstrare, cornicem mortuam pingunt, propter longæuā eius ætatem, I[de]m. Eum qui in coniunuo motu & animi intentione vsque adeò versetur, vt ne vescens quidem [illegible],

significantes Ægyptij cornicis pullos pingunt. hæc enim etiam volans pullos pascit, Idem. Cornice, non ciconia, vt quidam putant, prisci concordiæ effigiem repræsentabant: quod vel Æliano authore cõstat, qui cornices inter se fidissimas esse, & cum societatem coierint maximo se opere diligere testatur, Politianus. *Vide* in Ciconia *a*. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinæ Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit, cum titulo ipso Concordiæ, Idem. De Concordia dea Iuuenalis ita meminit: *Quæq́; salutato crepitat Concordia nido.* Quo in loco (inquit Lilius Greg. Gyraldus) diuersa sentiunt. Et Probus quidem vetus interpres: In nidula, inquit, Concordiæ ciconia est. Templum Concordiæ vetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipse multa affert, vt hoc astrueret, & cum secutus Britannicus, item Valla Geor. Politianus verò in Miscellaneis cornicem, non ciconiam intelligit: idq́; tum Æliano auctore de animalibus, tum quibusdam antiquis nomismatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conspexi, Hæc ille. Mineruæ simulacrũ quoddam legimus quod cornicem præferebat, Lil. Gr. Gyraldus.

Cornix concordiæ symbolũ.

¶ Propria. Corónc dicta, Κορώνη, quædam mulier Delijs ostendit locum in quo natus esset Apollo, vt refert Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Meretrix quædam Callisto nomine, cui mater Κορώνη fuerit, memoratur apud Athenæum lib. 13. Et rursus in eodem, Ἡ δὲ Κορώνη τῆς Νάννιος θυγάτηρ τὸ τῆς τήθης ἀνεφέρετο ἐκ τῆς πορνείας ὄνομα. hoc est, Corone scortum fuit Nannij scorti filia, neptis Coronæ similiter scorti. Coronus, Κορωνὸς, filius Thersandri. *vide* mox in Corone a ciuitate. Orthopolidis filia fuit Chrysorthe. hanc, vt putant, Apollo cõpressit, & ex ea natus puer Coronus est appellatus. Coroni filius Corax fuit, Pausanias in Corinthiacis. Fuit & Coronus quidam Lapithæ filius, cuius meminit Stephanus in Philaida. ¶ Coronen, id est cornicem, filiam Apollinis, legimus in Coronismatis dictis carminibus apud Athenæum. sed qui hæc cantillabant auem ipsam cornicem, per iocum forte, Apollinis filiam fecisse videntur. ¶ Coronis, Κορωνὶς, vna Hyadum apud Hesiodum. Obseruatũ in Pausaniæ monumentis (in Corinthiacis) deam in Sicyonia Coronidem coli, cuius tamen simulacrum peculiare templum habeat nullum: sed cum sacrificij appetit tempus, id in Palladis transferunt sacraria, honoreq́; prosequuntur, Cælius. Coronis, alio nomine Arsinoe, nympha fuit, Phlegyæ, vel (vt alij tradunt) Leucippi filia: quæ ex Apolline Æsculapium peperit. Postea coruus auis sacra Apollini quũ eam deprehendisset cum iuuene quodam Æmonio (Elati filio, cui Ischys nomen erat,) rem habentem, ad Apollinem detulit. Quare Apollo iratus, eam (maturo iam partu, Seruius in septimum Æneid.) sagittis interemit: factiq́; tandem pœnitens, quum illam ab inferis nequiret reuocare, secto eius vtero conceptum ex se eduxit infantem, cumq́; Æsculapium appellauit, & Chironi centauro tradidit educandum, vt Grammatici annotarunt. Coronides (inquit Gyraldus) cognominatus est Æsculapius a matre, qua de re lege fabulam apud Ouidium lib. 2. Metam. quæ ita incipit: *Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis, Non fuit Æmonia, placuit tibi Delphice certè*, &c. quo loco Coronis Larissæa abomnibus legitur, ab vrbe Larissa. Ego verò ex tertio hymno Pyth. Pindari, *Lacerea* legendum puto, ab vrbe, cuius post Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminere: Hæc ille, pluribus etiam subiunctis de eadem hac Coronide ex Pindaro & eius Scholiaste, quæ breuitatis studio relinquimus. Homerus, inquit, & Hesiodus Χορωνὶν vocant. ego nunquam à bonis authoribus per χ scribi opinor.

Propria virorum & mulierũ nomina.

¶ Corone, Κορώνη, vrbs Messeniæ, quæ à Strabone etiam Coronea, κορώνεια dici videtur. scribit enim Coroneam ciuitatem esse prope Heliconem in alto conditam, quam Cuarius fluuius alluat, vbi Pambœotia celebrata fuerit: cuius ciues Coronij (Κορώνιοι, Varinus per ει scribit penultimam) dicantur, vt alterius Messeniacæ Coronenses, Κορωνεῖς, Eustathius in Iliad. β. Addit Bœoticam Coroneam à Corono Thersandri filio (Sisyphi nepote, Pausanias in Bœoticis) nominatã. Et alibi Coronen Messeniæ olim Pedasum dictã docet. *Vide* plura in Stephani Ethnicis & Onomastico nostro, de his & alijs etiam eiusdem nominis vrbibus. In Peloponneso ad Pamisi fluuij dextram (ad mare, sub monte Temathia, Pausanias Corone ciuitas fuit, a Bœotiæ Coronia (ex qua conditor eius oriundus fuit) sic appellatione ducta: vel quod mœnium fundamenta defodientibus ænea sit inuenta cornix, cuius forte argumento rei in Acropoli (arce) æneum stabat Pallados simulacrum sub dio, cornicem manu tenens, Cælius ex Messenicis Pausaniæ. ¶ Coronus, Κόρωνος proparoxytonum, Cyrillo montis nomen est.

Propria vrbiũ nomina.

¶ *b.* Γαστραίαν δὲ, λοιμώδης ῥῖγος ἀραχνίων πλῆθη περιδήλουν, καὶ θρίοις ἐαρινοῖς, ὅταν κορώνης ποδὶ εἰκελα γένηται, Plutarchus in libro de oraculorum defectu. Θρία quidem folia fici dicuntur, quæ figura ac diuisione cornicis pedem referunt, vt diximus supra in coronopedis herbæ mentione. Hesiodus lib. 2. Operum, nauigationem vernam cum folia summæ ficus tantum apparent, turgentia scilicet primo vẽre, quantum cornicis vestigium, terræ imprimitur, ὅσσον τ' ἐπιβᾶσα κορώνη ἴχνος ἐποίησεν. Videtur autẽ hæc comparatio folij ficulni turgentis ad cornicis vestigium, quod ad magnitudinem, eò elegantior, quoniam figura etiam comparantur, vt ibidem in Scholijs Proclus testatur.

¶ *c.* Corniculæ in medio cœli, Baruch. 6. Ab arcturi sydere ad hirundinum aduentum notatur eam in Mineruæ lucis templisque raro, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis, Plin. Κρώζειν verbum, & nomen κρωγμὸς (a Moschopulo) de cornicis voce vsurpantur. Κρώζειν Aratus etiam de pullis gallinaceis dixit. Tum vespertinum cornix longæua resultat, Auienus. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea

Κρώζειν etiam de pullis gallinaceis dicitur.

nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, porphyrionis, sturni, lusciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio. ¶ Φυλόμαχον τὸν πάντα φαγὼν βόρον, οἷα κορώνη Παμφαλῶν αὐτῇ ῥωγὰς ἔχει χέπετος, Posidippus in Phylomachum gulonem. Κίχιμες, τῆς κορώνης τὸ κόπριον, id est excrementum cornicis, Hesych. & Varin.

Κίχιμες excrementum cornicis.

¶ e. Ad nuncupatum lacum Mœrida (Myridis, Cælius qui & Græca Æliani verba recitat 25.28.) in Ægypto, vbi Crocodilon oppidum est, Cornicis sepulchrum ostenditur: cuius causam Ægyptij eam afferunt, quòd cum eorum rex, cui Marrhes nomen esset, cornicem valde cicurem haberet, quæ postquam audisset quò volatus dirigendus, & quænam regio transeunda, & vbi terrarum requiescendum esset, eò regis literas ocyus quam quiuis nuncius perferret, eam mortuam & sepulchri honore affecit, & cippo ornauit, Ælianus.

De cornicis sepulcro.

¶ Cornicem occisam tandiu relinques donec puteat. cadauer iam fœtidū expones in locum vbi mures aranei sunt. conuenient illi ad hanc escam consumendam qui in domo fuerint omnes: & ita congregati vel scopis vel aliter occidi capi ve poterunt, vt nuper ex homine quodam polyistore cognouimus. ¶ Ad amorem coniugalem, Si vir gestauerit cornicis masculæ cor, mulier fœminæ, mutuo inter se amore pariter per omnem vitam concordes degent, Kiranides. Cornicis interiora assa si mulieri ignoranti dederis, valde te diliget, Idem.

Mira & superstitiosa.

¶ g. Si cui pedes dolent, cornicem capias illæsam, & posteriorem digitum dextri pedis cornicis abscinde à pede iuxta crus per puerum incorruptum: & ligans filum suspende vel circumnecte. cornicem verò terebinthino vnguento vel oleo totam vnge, & dimitte eam viuam volare. Digitum verò eius (illigatum pelli ceruinæ) circumliga patienti pedi, &c. Kiranides: qui etiam verba quædam concepta simul effari iubet.

¶ h. Coronidis in cornicem mutatæ fabulam prosequitur Ouidius Metam. 2. Leucippe, Aristippe & Alcithoe sorores, dictæ Minyades, mutatæ sunt, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus Variorum lib. 3. Socrates Platonis inuidiam & improbitatem notans, narrauit amicis in somnis sibi visum Platonem in cornicem mutatum, caput suum inuadere & lancinare caluitium, Athenæus lib. 12.

Metamorphoses in cornicem.

¶ Cornix auis est augurijs & incantationibus apta, Albertus. Cornicem aiunt augures hominum curas significationibus agere, insidiarum vias monstrare, futura prædicere. Magnum nefas hoc credere, Deum consilia sua cornicibus mandare, Isidorus. Obseruatum est, vt minora auspicia semper maioribus cedant, licet priora sint: siquidem cornicis aut columbarum auspicia, aquila superueniente irrita fiunt, Alexander ab Alex. Auium voces vsq; adeò variç sunt pro diuersis earum affectibus, vt earū varietatis differentias omnes obseruare difficillimum foret. itaq; cornicis & corui varietatem augures aliquatenus obseruarunt, cæteris tanquam supra hominis captum differentijs relictis, Porphyrius lib. 3. de abstinētia ab animatis. Oscinum tripudium (augurium) est quod oris cantu significat quid portendi cùm cecinit coruus, cornix, &c. Festus. Et rursus, Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, &c. Quid augur? cur a dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuinatione. Φθεγγοῦ γάρ ἐπικράζουσι κορῶναι, Aristoph. in Equitib. Coruus vel cornix crocitans, vel quæuis auis augurifica, quid significet per duodecim signa Luna in eis existente, docet Augustinus Niphus libro primo de augurijs, tabula sexta. Vlpij Traiani imperium adueniens pleraque mirifica denuntiauerunt. in queis præcipuum, cornix è fastigio Capitolij Atticis sermonibus effata, Καλῶς ἔσται, S. Aurelius Victor. Aues nigræ inauspicatæ habebantur, vt cornix, coruus, bubo, Scoppa. Cornix ales est inauspicatæ garrulitatis, a quibusdam tamen laudata, Plin. Inauspicatissima est fœtus tempore, qui accidit post solstitium, Idem. *Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix*, Verg. Eclog 9. Vbi Seruius, Augures, inquit, designāt spatia lituo, & eis dant nomina, vt prima pars dicatur antica, posterior postica: idem dextra & sinistra. Modo ergo cornicem ab amica ad sinistram partem volasse dicit, & in caua ilice consedisse, quæ res agrorum damnum significabat per milites clamore gaudentes & litibus, sicut cornix etiam. Nā hæc auis & clamore lætatur & alias frequenter inuadit, Sic ille. A dextra coruus, & à sinistra cornix vel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecêre, Alexander ab Alex. ex hoc Plauti nimirum in Asinaria, Picus & cornix est ab læua, coruus porrò ab dextra. Teq; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix, Hor. Car. 3.27. Cornicis per Iunonem immissæ augurium, cùm Iason & Medea amantes conuenturi essent, Apollonius describit lib. 3. Argonaut. De augurio ex cornice solitaria apparente, *vide* supra in *D*. Extat epigramma Ouidij, quo suū narrat somniū (de tauro, vacca, & cornice) quo sibi visum erat tauro & vacca niuea simul dormientibus, cornicem pectus vaccæ fodisse, vnde illa ad aliud armentū tauro relicto discesserit, liuidis in pectore vbi cornix foderat notis relictis. Cornicem augur interpretatur anum, quæ puellæ amantis animū dimoueat &c. ¶ Cornix non placuit Mineruæ: *An quia garritu pluuiosæ nuncia lucis Dicar, & infelix omen habere putor? Siue quod excerpam baccas pallentis oliuæ*, Io. Vrsinus. Cornix inuisa Mineruæ dicitur, quòd prodidisset ei tres filias Cecropis quæ Erichthonium in cista inclusum eis seruandum dederat, & ne inspicerent prohibuerat, vt prosequitur Ouidius lib. 2. Metam. In arce Coronæ vrbis Messeniæ Palladis simulacrum erat sub dio cornicem manu gestans, Pausanias. Corniscarum diuarum locus trans Tyberim

Auguria ex cornice.

Oscinum tripudiū.

Oscines aues.

Cornices Mineruæ inuisæ, Iunoni verò sacræ.

berim erat cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur, Perottus. Rex Calechut cum cibum sumere desierit, mox sacerdotes quicquid dapum superfluit, in locum quendam transferunt, inq; nuda humo collocant: quo facto rursus & iterum manibus complosis excitant corniculas aues nigricantes, quæ ad hoc vnum alũtur. hæc enim signo huiusmodi assueuêre, propterea veluti tessera data ilico aduolant, regiasq; reliquias depascuntur. Has volucres nefas est lædere. ob eam rem tutò volitant quocunq; libuerit, Ludouicus Romanus 5.3.

Cornices in Calechut dapibus regia aluntur.

¶ *Ne si forte suas repetitum venerit olim Grex auiũ plumas, moneat cornicula risum, Furtiuis nudata colorib.* Horatius in epist. 1. 3. ex apologo Æsopi. *Vide* in Graculo *h.* in prouerbio Æsopicus graculus.

¶ PROVERBIA. Cornicari, *vide* supra in *a.* ¶ Acanthida vincit cornix, prouerbium vsurpatum Calphurnio in Bucolicis Eclog. 6. *Nyctilon vt cantu rudis exuperauerit Alcon Astyle, credibile est vt hic vincat acanthida cornix, Vocalem superet si dirus aedona bubo.* ¶ Prouerbium, Tam rarum ac alba cornix, dictum est supra in *B.* ¶ Aquilam cornix prouocat. *Vide* in aquila *h.* ¶ Domum cum facis ne relinquas impolitam, Ne fonè insideat cornicans garrula cornix, Hesiodus in Operibus. Græci versus hi sunt, Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν, Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. Proclus interpres (inquit Erasmus) admonet locum hunc bifariam accipi. quibusdam videri monere poetam vti quisque domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum non habeat quo depellat frigoris molestiam. hyemem enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Alij putant significatum ædificium semel institutum non oportere imperfectum relinquere, ne vulgo risui sis: & qui prætererint obloquantur carpantq; leuitatem tuam, qui quòd cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluit indicare poeta, nempe auem garrulam & obstreperam, vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit κρώζειν. At ipsi Proculo magis probatur, vt καθολικῶς accipiamus, vtcuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbique contendendum ad perfectionem. Id quò longius auocabitur à simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale. Veluti si quis adhortetur aliquem, ne literarũ studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quòd à bene cœptis destiterit, Hæc omnia Erasm. Nos hoc insuper obseruauimus pro ἀνεπίξεστον alias legi ἀνεπίρρεκτον, quod Scholia exponunt ἀθυμίαστον ἢ ἀτελείωτον. ¶ Aliud noctua, aliud cornix sonat. *Vide* supra in Cornice *D.*

Prouerbium Cornicari. Acanthida vincit cornix. Tam rarum ac alba cornix. Aquilam cornix prouocat. Domum imperfectam ne relinquas ne insideat cornix. Aliud noctua, aliud cornix sonat.

¶ Cornicum oculos configere, prouerbium de quo non satis liquet vnde sit natum, ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora sumptum. Videtur autem perinde valere quasi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obscurare, efficereq; vt superiores nihil scisse, nihil vidisse videantur. Effertur autem per ironiam. Fieri quidem potest vt cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit: vt is videatur cornicum oculos velle cõfigere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac rescindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere, qui perspicacissimis oculatissimisque visum adimat offundatq; tenebras: aut qui rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus videlicet artifex, vt non solùm scopum aut auem, verùm & ipsos oculos iaculo feriat, Sic Erasmus. apud quem pluribus leges quomodo Tullius & D. Hieronymus hoc prouerbio vsi sint. Nec admodum diuersè, inquit, vsurpauit Macrobius lib. Saturnalium septimo, his verbis. Et quia his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Eustathium, vt recepta contraria dispositione, quicquid pro vario cibo dici potest, velit communicare nobiscum: vt suis telis lingua violenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Prouerbium in M. Tullij oratione positum, Cornicum oculos configere, non tam enarrat Valla, quàm implicat, Cælius Rhodig. 25. 28. vbi ne ipse quidem huius prouerbij vim explicat, quamuis id se fecisse insinuet.

Cornicũ oculos cõfigere.

¶ Cornix scorpium, subaudi *rapuit*: Quadrat in hos qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit lethale, perijtq;. de qua re extat Græcum epigramma Archiæ, quod Erasmus recitat, & carmine etiam Latino reddit. Atque id (inquit idem Erasmus) in rebus humanis frequenter vsu venire solet, vt qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius, Græcia capta ferum victorem cepit. Cornix scorpium, parœmia in eos qui tum grauia, tum nocumenti inferentia plurimum toto petunt conatu, Cælius ex Suida & Hesychio. *Vide* Emblema Alciati in fine historiæ Corui. Huic affine est illud, Coruus serpentem.

Cornix scorpium.

¶ Cornicibus viuacior, prouerbium explicatum suprà in *C.*

Cornicib. viuacior.

¶ Habent & Germani sua à cornice prouerbia, qualia sunt: **Die Krde gehet jres hupfens nit ab.** id est, Cornix suam claudicationem nõ deserit: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Eiusdem sententiæ est illud, Æthiops non dealbescit. **Ein Krde beisset der andern kein Aug auß.** id est, Cornix vna alterius oculos morsu non excæcat. quo sensu illud effertur, Bestia nouit bestiam.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *in simulacrum Spei.*

Emblema Alciati.

Quæ tibi adest volucris? cornix fidissimus oscen, *Est bene cùm nequeat dicere: dicit, Erit, &c.*

¶ Aliud eiusdem sub titulo, *Prudens magis quàm loquax.*

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis, *Inter aues sani noctua consilij.*

Armifer a merito obsequijs sacrata Minerua est, *Garrula quo cornix cesserat ante loco.*

¶ Aliud *Concordia* inscriptum, vel *Concordiæ symbolum.*

Cornicum mira inter se concordia vitæ est, *Inq; vicem nunquam contaminata fides.*
Hinc volucres hæc sceptra gerunt, quòd scilicet omnes *Consensu populi stantq; caduntq; duces:*
Quem si de medio tollas, discordia præceps *Aduolat, & secum regia fata trahit.*

Eiusdem Emblema quod inscribitur, *Iusta vltio*, de coruo scorpium rapiente, referam in Coruo *h*. quanquam prouerbium cornici eam historiam tribuat, vt suprà dictum est.

DE CORNICIBVS DIVERSIS: ET PRIMVM de Cornice frugiuora.

Cocix. COCIX Latinè vocatur auis, cornice maior, rostro magno & albo iuxta caput vbi sunt nares, ea carnes non gustat, & à quibusdam graculus vocatur, Germanicè touch (lego ruch) Albertus. Sed quòd Latinè cocix vocetur, sine authore scribit. omnino enim inusitata est hæc vox Latinis scriptoribus. coccyx quidem Græcis cuculum sonat. *Vide* in Cornice *A*. Graculum etiam non esse, ex graculorum historia facile conuincetur. Σπερμολόγος. Cornix quædam graniuora est, rostro albo, cætera nigra. hanc σπερμολόγον, id est frugilegam Aristotelis, Longolius esse coniecit, Turnerus. Spermologus, vulgò ein Rocck / Longolius. Apud Anglos etiam, vt audio *rook* vocatur hæc auis, rostro non planè nigro, sed posterius albicante, eodemq; scabriore, vnde nomen fortassis à Germanis impositum ab asperitate: in agris degens, non vt cornices propriè dictæ, quæ & carniuoræ sunt, circa domos & sterquilinia: in arborib. nidificans. Σπερμολόγος, κολοιῶδες ζῶον, Hesych. Σπερμολόγος μικρὸν ὀρνίθιον κολοιῶδες, Suid.

¶ Cornix fera & syluestris, vulgò Germanis Holkrae / maior reliquis. color ei partim cinereus ad albedinem vergens: partim fuscus, vt in capite & collo. alæ varijs mixtim coloribus tinctæ. degit in syluis, Eberus & Peucerus.

DE CORNICE VARIA.

CORNIX VARIA, MARINA, HYBERNA: Nabelkrae.



CORNIX varia, quæ partim cinerea est, partim (nigra,) à Germania inferiore recedit æstate, & reuertens autumno manet per hyemem. sed à superiore Germania versus Meridiem nunquam recedit. Caussa est, quia in inferiori parte Germaniç sunt loca aquosa, ex quorum vaporibus aer hyeme temperatur. in superiori verò est aer purissimus, & loca perquàm alta, ad quæ æstate accedunt, Albertus. Cornix cinerea, σποδιάς, Germanis Schiltkrae / Nabelkrae / Eberus & Peucerus. Est & marina quædam cornix, quam aliqui hybernã cornicem vocant, capite, cauda & alis nigris, cætera cinerea. an hanc aliquando viderint Aristoteles & Plinius dubito. nam de ea nusquam mentionem fecerunt, Turnerus. Cornices istæ in Heluetia nunquam nidificant, vt audio. migrant enim aliò. Ab Italis, ni fallor, *mulacchia* vel *munacchia* dicuntur. aues enim è cornicum genere sic vocari Alunnus author est. In huius nido reperiri

reperiri fabulantur herbam vel radicem, quæ gestantem inuisibilem reddat: quod alij de corui nido nugantur. *Vide* in Coruo *H.d.* Audio hanc cornicem in Germania inferiori Bundtefrde/ vel Pundterfrde vocari & in cibum admitti: aduenire hyeme, ideoq; pueros eis imprecari, Pandterfrde Gott gebe dir den range/ Du bringst den kalten Winter ins Lande. Gallicè cornicem siluestrem dici, *corneille sauage.* Eine Bundtefrde macket gheinen Winter. id est, *Cornix vna hyemem non facit*, prouerbium apud Westphalos celebratum: cu[illegible] d Græcorum respondet, *Vna hirundo non facit ver.* Est autem cornix (varia) hyemis nuncia, & æst[ate] ingruente auolat, Tappius.

¶ Cornix varia (captā Decembri mense apud nos nuper obseruaui) dorso, ventre & collo cinereis est, (sed dorsum in medio etiā nigricantibus maculis distinguitur: à quibus fortè punctis & reliqua etiam colorum varietate, Pundterfrde/ Germanis inferioribus appellatur,) cæteris partibus nigris, alis scilicet, cauda, capite, cruribus & colli parte inferiore. Sed hę pleræq; ita nigræ sunt, vt ad cœruleum siue Indicum colorem vergant. Mentum (hoc est, [illegible] a oculos & rostrum) præ cæteris atrū est. Plumæ quædam sui generis, setiformes ferè, bonam [illegible] superioris partē vltra nares vsq; tegunt. In ventre dissectæ reperi quisquilias quasdam & cortices granorum quorundā, & substantiam quandam albam pinguem ex ijsdem fortè granis concretam, & lapillos. in iecore fel nullum, siue quòd non habeat, siue quòd globo bombardæ (quo interempta erat) viscera essent confracta.

DE CORNICE AQVATICA ET MARINA.

MORPETENSES in Anglia cornicem aquaticam vocant auem, quæ sturno paulò minor est, corpore toto nigro, excepto ventre albo. Caudā habet breuiusculam, rostrum alcedone, (alcedo ei est ispida vulgò dicta) paulò breuius. Ante volatū alcedonis (ispidæ) more crebrò nutat, & in volatu gemit. voce alcedonem ita refert, vt, nisi videas, alcedonem esse iurares. Hanc apud Morpetenses in ripis fluminum, non procul à mari, vidi, alias nusquam. Pisciculis victitat vt alcedones, Turnerus. Audio hanc auem apud nos quoq; reperiri circa Limagum fluuium.

Eadem forte aut cognata est auis quæ merula aquatica dicitur.

CORNIX Marina, κορώνη θαλάσσιος, vel ἁλία & εἰναλία, Homero etiam simpliciter κορώνη dicta, & alibi τανύγλωσσος, id est linguam exerens cognominata, Eustathio, Suidæ & Hesychio nō alia quam æthyia est. Arrianus distinguit. *Vide* supra in Æthyia statim post Mergum, & in Cornice *H.a.* Circa speluncam Calypsûs erat nemus, in quo & aliæ aues nidificant, τανύγλωσσοί τε (πλατύγλωσσοι, Schol.) κορῶναι Εἰνάλιαι, τῇσίν τε θαλάσσια ἔργα μέμηλε, Homerus Odyss. *E.* id est cornices marinæ, piscari & pisces deuorare (hoc enim per marina opera intelligit poëta Eustathio) solitæ. Oceani Germanici accolæ Schyrkron forte quasi clamosas cornices, vel nomine per onomatopœiā facto) cornices quasdam appellant, quæ aquilam marinam (Ern dictam ab eis) sequuntur, & reliquias eius deuorant. Fulicæ quædam marinæ apud Frisios Marcol dictæ (nescio a mari ne an à mergo) cadaueribus vescuntur, & coruorum instar odio habentur: de quibus, num phalacrocoraces, aut potius cornices marinæ sint, inquirendum.

CORNIX COERVLEA, CVIVS ICONEM *Jo. Kentmannus, historiam verò Ge. Fabricius miserunt è Misnia.*



HÆc auis planè syluestris & immansueta à Misenis ein wilde Holtzkrae/ ab alijs Galgenregel/ vel Halckregel appellatur. Trās Albim in saltu Luchouiano & in syluis fin[it]imis reperitur. vet[illegible] in

locis non frequentatis. Nidum vt vpupa ex oleto construit: & præter cætera à proiectis cada[illegible] [illegible]ditat. A colore quidam eam nominant ein Teutschen Pappagey/ id est Psittacum Germani[illegible] [illegible]portatur hinc in alias nationes, nulla alia commendatione nisi coloris. Hæc G. Fabricius. Ro[illegible] pictura ostendit, nigrum est: crura fusca & pro portione corporis parua. Cœruleo colore passim [illegible] in capite, alis, cauda, circa orrhopygium & tota parte supina: alibi synceriore, alibi admixto [illegible] & colli proni color fuscus est, maiores alarum pennæ nigræ. ❡ Quærendum an hæc sit pica illa [illegible]stris quam Eberus & Peucerus Germanicè vocant Heidenelster / Krigelster. *vide* infra in Pica *A*.

Pyrrhocorax. ❡ Pyrrhocoracem, circa Athesin Germani vocant Steinkråe/ id est cornicem rupium, [illegible] rupibus degat & nidificet, eãdem Anglus Eliota cornicem Cornubiæ appellat: nisi hoc gen[illegible] li potius est, rostro & pedibus rutilis. pyrrhocoraci enim rostrum luteũ est. ❡ In Lotharingia [illegible] syluaticum quem post Corui historiam describemus, cornicem marinam, *corneille de mer*, [illegible] audio. Multa enim rara & peregrina, vulgus marina vocitat.

CORVINO GENERI COMMVNIA QVÆDAM.

Corvini generis aues (ὄρνια κορακώδη) appello coruorum, cornicum, graculorum, & [illegible]iusmodi species. Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrum est, Aristot. Minus Venere valent, & rarò solent coire, Idem. Ex his corui & cornices coniugia seruant. Gregatim degunt fere. Corui & cæteræ omnes coruini generis aues, præter cornices, pellunt nidis pullos ac volare cogunt, P[illegible] rant pullos diu etiam postquam euolauerint è nidis. comitantur enim volantes & pascunt, præ[illegible] cornix: deinde cocix (sic ipse vocat ineptè) quæ maior est cornice, rostro albicante, vulgò ein Ruch & monedula, & plura alia auium genera his similia, Albertus in Arist. de hist. anim. 6. 6.

DE CORVO.



A.

Coruini genus, cuius plures species sunt. Corvus est auis maior & perfectior in suo genere, Albert. Complectimur autem coruini gen[illegible] appellatione (vt Aristoteles nominat) coruum, cornicem, & monedulam siue gracul[illegible] & coruus congeneres sunt, Theon Scholiastes Arati. Coruus & graculus e[illegible]

[illegible]cantien. ¶ Hebræis coruus *oreb*, עורב, dicitur: pro qua voce Deuter. 14. Chaldæus transtulit [illegible]. Arabs [illegible], *gerabibi* Persa, [illegible], *calak*. Septuaginta κόρακα: Hieronymus, coruus. Videtur autem doctis quidam apud nos coniicere omne genus coruinum hoc vocabulo indicari, vt præter coruum, cornix, graculus, [illegible] hoc [illegible], &c. nam Deuteron 14. legitur, Omnis coruus iuxta genus suum. [illegible] *bim*, id est corui, numero plurali, Leuit. [illegible] Psalmo etiam 147. & Esaiæ 34. pro *oreb* coruus a Græcis & Latinis redditur. *Rexgelalgorab* pes coruinus, herbæ nomen apud Auicennam 2.568 Sed Bellunensis in Glossis Auicennæ [illegible] *algorab*, rostrum cornicis transfert. Syluaticus *gorab* coruum vertit. conciliari possunt, si *gorab* [illegible] *oreb*, generis vocabulum esse dicamus. *Alchorab*, id est coruus, initio hyemis parit quatuor decim [illegible], &c. Albertus ex Auicenna. Verum Aristoteles id de alcyone scribit, quod & Albertus agnoscit: [illegible] ... [illegible], inquit, Aristoteles de coruo marino sensit, vt alcyon a coloris similitudine hoc nomen tulerit. Sed in hoc etiam errat, neque enim alcyon nigra est auis. Ru[illegible]fus alibi idem Albertus, [illegible] *abk*[illegible] [illegible] est coruus communis magnus: hunc miluum interimere scribit. vbi Aristoteles habet non coruum, sed cornicem occidere rapyrium, de hist. anim. 9, 1. *Pes alucona*, id est pes coruus italicus. ¶ Coruus apud veteres Græcos κόραξ, hodie vulgo [illegible] dicitur. Italice *coruo* vel *corbo*. Hispanice *cueruo*. Gallice *corbeau*. Germanice Rapp vel Rab, quæ vox ab Hebraica *oreb* vel *gorab* fa[illegible] deri potest per aphæresin. Flandris Raue. Anglice *a rauen*, vel *crowe*, quanquam & cornicem sic [illegible] etiam. Eliota. Illyrice, *hawran*.

¶ Albertus cornicem alibi cum coruo, alibi cum monedula confundit, Auicennæ interpretem [illegible] secutus. Idem coronen id est cornicem, Græcæ linguæ ignarus coruum interpretatur.

¶ Corui veri & maiores Germanice Saxonice) dicuntur Roldraben a sono vocis, qui pullos per [illegible] ragesimam excludunt. altera species corui a Saxonibus dicitur Gerracken quæ æstate circa solstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: *Coruus maturis frugibus oua refert*, Christoph. [illegible]lius.

Duo genera coruorum apud Saxones.

B.

Theophrastus tradit in Asia inuectitios esse coruos, Plinius. In Cranone Thessaliæ duos tantum coruos in ciuitate esse dicunt: qui cùm pullos ædiderint, discedant, & alios duos ex se genitos relinquât, Aristotel. in Mirabilibus & Plinius. Hæc apud Eustathium Crannon *m* dupliei scribitur, ciuitas quæ alias Ephyre. Crannon in Thessalia, vt Hecatæus inquit, oppidum iuxta Tempe, vbi nunquam plures duobus coruis fuerunt. Fuit & in Epiro Cranon, &c. Hermolaus in Plinium. ¶ Coruus maior est cornice, Turnerus. In Ægypto minores quam in Græcia fiunt, Aristot. ¶ Coruus auis est nigerrima, Perottus. Totus est niger, rostro & corpore validis, Albertus. Corui pennæ per magna sit[illegible] gora interdum albicant. Aristot. Et alibi, Iam perdix visa est alba, & coruus, &c. Arcesilao regnante apud Cyrenæos coruus albus apparuit, de quo triste oraculum ferebatur, & c Heraclides in republica Cyrenæorum. Coruus albus de[illegible] inuentu dixit Iuuenalis hoc hemistichio, Coruo quoq; rarior albo. Ammianus in Epigrammate, [illegible] λευκοὺς τάχιον κόρακας [illegible]. Id est, Aut albus coruus prius, aut testudo volucris Inueni[illegible]. Galenus lib. o de naturalibus facultatibus primo, Itaq; Lycus(inquit) dum palam est eum neq; vera loqui, neq; eadem cum Erasistrato, similis videtur albo coruo qui nec ipsis c[illegible]nis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conuenit in hominem sui ingenij & alie[illegible] sensu communi. Sunt enim quos pudet vnquam cum quoquam consentire, quasi nihil verum

Corui in Asia & Thessalia rari sunt.

De corui magnitudine, colore.

De coruis albis.

40 sit, nisi diuersum sit, Hæc Erasmus in Prouerbijs. Phœnices in Rhodo ciuitatem Achæam obtinebant duce Phalantho e[illegible] m cum Iphiclus Græcorum dux obsideret, obsessi negligentiores erant, quòd nun[illegible] [illegible] furorum sperarent se expugnatum iri, propter oraculum quo eis promittebatur ciuitatem tan[illegible] diu in eorum potestate futuram, donec corui albi & in crateribus pisces apparerent. Hoc cognito Iphiclus, capto euidam Phalanthi [illegible] in illati qui ex vrbe aquatum prodierat, persuadet vt pisciculos ex proximo [illegible] fonte capt[illegible] in [illegible] secum deferret, & eos in craterem è quo vinum Phalantho miscebatur, immitteret. [illegible] ta fa[illegible] est, eodemque tempore Iphiclus coruos aliquot gypso illitos dimisit. His visis Phalanthus [illegible] & [illegible] aculo iam satisf[illegible]tum existimans, conditionibus ab Iphiclo acceptis vrbem tradidit, &c. Athenæus lib. 8. In veteribus memorijs obseruatum, Bœotia Thracum impetu, & [illegible] co futore deuastata, re[illegible]ditum ijs, qui [illegible] agr[illegible]s superfuerant, ex intimo specu oraculum. Ibi sedem firmaturos, vbi coruos albentes co[illegible] picati forent. Id vero in Thessalia mox factum ad Pagæaucum s[illegible] [illegible]m. Illorum nanque oblati aspectibus sunt, Soli qui dicebantur sacri corui, quos vino madentes pueri [illegible] [illegible]ol[illegible] os emiserant, Celius. Eadem h[illegible] [illegible] copiosius ex Erasmi Chiliadibus recitabitur infra in Prouerbio, *Ad coruos*. Fabula coruiex candido in nigrum mutati, describitur ab Ouidio Metamor. lib. 2. Fingit autem ab irato Apolline colore in atrum e[illegible] mut[illegible]tum, quòd in causa fuisset vt Coronidem (quæ Æsculapium ex eo conceperat) nunciato ipsius cum iuuene Æmonio concubitu, subita ira commotus sagitta conficeret. *Vide* Higinum in Hydra. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli [illegible] Call[illegible] [illegible] ponti[illegible] c[illegible] essemus, vidimus coruum ei a rege Britanniæ missum, miro candore conspi[illegible] c[illegible], Perottus. Olaus Magnus [illegible] bit in regionibus Septentrionalibus quibusdá coruos albos abunde [illegible] [illegible] Morsedul[illegible] iam [illegible] dimus propter [illegible] igus regionis nasci albas, & similiter coruos: figura quidem [illegible] cante eas vere esse de specie monedularum & coruorum, Albertus. Coruum album in Noruegia

Stratagema Iphicli gypso illitis coruis.

Fabula coruus ex candido in nigrum mutati.

videre raritas nulla est, Gybertus Longolius. Io. Carus qui cum Hispanis in nouum o[illegible] albos coruos & merulas istic se vidisse adseruit, Idē. Coruus dealbabitur vt quidam (nug[illegible]) nobis retulit, si ouum corui pinguedine vel cerebro felis illitum gallinæ albæ loco frigid[illegible] supponatur. ¶ Coruum viridem ex India aduectum Monaci (quod oppidum est Ba[illegible]) visum quidam nobis retulit. Coruus ętatis initio minus nigricans est, quum cœlesti rore [illegible], [illegible] bit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cælius.

De coruo viride.

Descriptio corui. ¶ Coruini generis auibus robustum & prædurum rostrū est, Aristot. aptum scilicet ad fr[illegible] cibum & ad pugnandum, Albertus. Qui nasum habent aduncum à fronte statim, ([illegible]), impudentes sunt, instar coruorum, Aristot. in Physiog. Quibus ocu[illegible] luci[illegible] [illegible] (πλαστοί, [illegible] libidinosi [illegible]) habentur, ceu qui gallos & coruos hac parte referant, I[illegible]. ¶ C[illegible] uus pro ingluuie gul[illegible] habet patentiorem propius ventriculum, Aristot. Aues quędam ca[illegible] inquem ex gutture demittunt concoctione maturata, sed gula patentiore vtuntur, vt gracu[illegible] nius. ¶ Coruis, alijs ventri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Fel renibus, & parte tantum al[illegible] tur intestino, in coruis, coturnicibus, &c. Plinius.

C.

Coruus aquis oblectatur. Cornix ac coruus insigniter aquis oblectantur, vt Theon Arati interpres scribit. nam cum earum alitum corpora admodū sicca sint, humentia expetunt. quin & solitudinis amicū animal coruu[illegible] prouerbio suffragāte, [illegible], Cælius. ¶ Corui carniuori sunt. Frequenter cibos venantur sed carne morticina, hoc est animalis per se mortui vescuntur, vt vultures & aquilarum genera, [illegible] Cadauenbus vescuntur, Scholiastes Aristophanis & Author de nat. r. Hinc prouerbium B[illegible] [illegible] & illud Horatij epistola 7. *Non pasces in cruce coruos.* id est, non suspenderis. Delphini cùm p[illegible] lum gustauerunt, inefficaces stupidiq; redditi fluctu in littora eijciuntur, vbi à coruis gauijsq; cæ[illegible] marinis auibus exeduntur, Ælianus. Terra tenera est (vt Cato vocat colore pulla, temperatæ v[illegible] us, mollis facilisq; cultura, &c. quam recentem exquirunt improbæ alites vomerem comitantes, c[illegible] uiq;, aratoris vestigia ipsa rodentes, Plinius. Corui & cornices multiplici cibo vtuntur, omnibus cadaueribus inhi[illegible] nr, vnuersisq; seminibus insidiantur, fructus arborum persequuntu[illegible], Macrobius. Coruus ætatis initio mi[illegible] us n[illegible] icans est, quum cælesti rore pascitur, vt scribit Cassiodorus & propheticus perdocet psalmus, Cęlius. Nos corui pullum aliquando nutriuimus carne cruda, pisciculis, & pane ex aqua madido.

Solitudine gaudet.

Quibus vescatur.

Æstiuo tempore ventris profluuio laborat, & propterea à potu abstinet. ¶ Coruus quòd æstiuo tempore alui relaxatione se laborare planè sciat, idcirco ab humi[illegible] cibis se continet, Ælianus. at Simocatt[illegible] s non ab humidis cibis, sed à potu coruum æstate abstinere tra[illegible] dit propter ventris profluuium. Apud Ouidium secundo Fastorum Phœbus coruo minatur: *At[illegible] dum lacteus hærebit in arbore ficus, De nulla gelida fonte bibantur aqua.* Siti ægrescit antequam fici coq[illegible] tur autumno. Quandiu ficus concoquuntur negatur bibere posse, quòd guttur habeat pertusum [illegible] diebus, Higinus. Ægrescunt sexagenis diebus, siu maxime, &c. Nisi forte [illegible] gendum sit, *Ii decrescunt sexagenis diebus [illegible] maxime, antequam fici coquantur autumno.* Ebrietatem [illegible] sentit, vt dicam in E. ¶ Me[illegible] das albas corniorum Horatius dixit Serm. 1. 8.

De corui voce & loquacitate. ¶ Coruus auis est valde clamosa, Albertus. Alitum pleraq; a suis vocibus nominantur, vt [illegible] lus, coruus, Varro. Coruus crocitat, Author Philomelæ. A corui voce fit factitium verbum croc[illegible] crocito. Inde verò crocatio & crocitatio deducuntur. item crocio, a quo crocitus quatiq; decl[illegible] Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Plautus. Nonius eundem Plauti locum ex [illegible] 4 laria citans, pro crocitabat, legit crocibat. Crocitum (inquit idem) proprium coruorum vocem [illegible] esse volucrum: F[illegible] rursus, Crocite cum sit corniorum, Plautus Au ularia cantare eos dixit. C[illegible] coruorum vocis appellatio. Pompeius lib. [illegible]. Mutant cum tempestatibus vna rauci [illegible] onos cantus [illegible] ces, coruorūq; greges, Lucretius. Coruus auis clamosa nihil aliud sunare nouit quam cras, cras: diuer sas tamen v[illegible] format, scilicet sexaginta quatuor vt dicit Fu[illegible] entiu[illegible], Author libri de nat. r. Maxim[illegible] mnium auiu[illegible] altos clangores & [illegible] arias voces fu[illegible] nam [illegible] humanam vocem [illegible] tum eius locu[illegible] quædam est lude[illegible] s, alia long[illegible] age[illegible]. Si e[illegible]m quod pertineat ad deu[illegible] git. hic tibi sacrum quippiam & diuinationis plen[illegible] loquitur, Æ[illegible]. Cicuratus aliquand[illegible] Albertus. E[illegible] voces hominum imitatur, & [illegible] tus auium domesticarum. *Vide* infra [illegible] ex Plutarcho Co[illegible] loqui & salutare addiscunt, vt pluribus [illegible] mox in *D. Ouantes* [illegible] Vergilius 1. Geog. Corui [illegible] u quodam latrantes, seque concutientes, si continuabunt, vent[illegible] tendunt. [illegible] verba apud [illegible] cos dicūtur de voce cornicis aut corui (per onomato[illegible]) propter asperitatem vocis quam ædunt, Varinus in E [illegible]. [illegible]

Pennarū mutatione. *Vide* supra in cornice C. ¶ Cur animalia quædam mutantur, alia non? vt coruus qui semper [illegible] mutabilis perstitit. An quoniam natura [illegible] incere perdomareq; humorem non potest, vrauium, [illegible] ficam quoq; nullam ob eam rem ob[illegible] ent, hæc nusquam mutari possunt? Aristoteles proble[illegible] 1[illegible] 8. Coruus & pica pennas suas paulatim mutant, accipitres verò vno tempore pariter, Albe[illegible] [illegible] orui([illegible], sed ideo erratum esse ac legendū *nycticoraces*) interdiu non vident, Athenæus li[illegible] uam ex Arist[illegible] tele in epistola Epicuri ¶ Coruus ant[illegible] empus vernum semper Mar[illegible] se oua parit & souet, ante tonit[illegible] ua, Albertus. Et rursus, Coruus eoit, parit & nidifi[illegible] at mense [illegible]

[illegible] oitu.

mens, vt dicunt experti, tonitruum. hoc enim aiunt oua eius perdere. Corui ante Solstitium generant, Plin. Corui mares non coëunt cum fœminis, priusquam cantu quodam ceu nuptiali & hymenæo eas demulserint. hæ verò maribus ita conciliatæ, admittunt, Oppianus lib. 1. de aucupio. Coruinæ speciei aues minus Venere valent, & rarò solent coire, Aristoteles. Albertus hoc de gracocenderon aue scribit, nempe omnium minimè eam coire, & semel tantùm anno. sed apparet eam vocem corruptam à Græca κορακοειδὴς, quæ coruinum genus significat, non vnam aliquam auem. Coruum vulgus, vt Plin. scribit, ore parere & coire arbitratur: ideoq; grauidas si ederint coruinum ouum per os partū reddere, atq; in totum difficulter parere si tecto inferatur. Aristoteles negat, sed exosculationem illam in ijs esse, qualem in columbis sæpe cernimus. Sunt qui coruos & ibin (inquit Aristot. de generat. anim. 3.6.) ore coire opinentur: inter quadrupedes etiam mustelam ore parere. Hæc enim & Anaxagoras, & alij quidam naturales authores scribunt simpliciter valde & inconsideratè: qui in auium genere ratiocinatione illa falluntur, quòd rarò coruorum coitus cernatur, rostrorum coniunctio sæpenumero, quæ omnibus id genus auibus solita est. quod in monedulis, quas mansues alimus, planum est. genus etiam columbinū hoc idem facit. Verùm hæc quoniam coire quoq; visuntur, ea fama caruerunt. coruinum genus libidinosum non est, quippe quod parum fœcundum sit. coire tamen id quoq; visum est. Sed enim non cogitasse quemadmodum semen per vuluam deueniat ad ventriculū, qui semper quod ingestum est concoquat, vt patet in cibo perficiendo, absurdum omnino est. Vuluas aūt id quoq; auium genus, & oua habere cernitur iuxta septum, Hæc Aristot. Albertus hunc locum enarrans, Auicenna (inquit) diligenius considerans, scribit se vidisse coire duos coruos non aliter quàm aliæ aues coëūt. rarò autem in hominum conspectu coëunt corui. itaq; multi cùm vident eos oscula inter se conferre, coire putant. Mihi verò videtur has aues fortè ante lucem vel in crepusculo coire: quo tempore ab hominibus non videntur, nec obseruatur eorum coitus, Sic ille. Corui pariunt cum plurimum quinos, Plin. Multæ aues ore cōcipiunt & coëunt, vt corui exosculatione facta, vt fit in columbis: licet hoc negat Aristoteles, nec ego multum adfirmo, quia non vidi coeuntes. coëunt enim corui circa æquinoctium vernum, loquor de veris & magnis coruis, qui à sono vocis Kolckraben dicuntur, & per quadragesimam excludunt pullos & fouent. nam ipse aliquoties in Saxonia circa festum paschatis illorum pullos vidi & habui. Altera verò species corui, quæ dicitur à Saxonibus Corracken / æstate circa sulstitium excludit pullos, de quibus loquitur hoc carmen: Coruus maturis frugibus oua refert. Et potest fieri vt corui isti veri ore coëant in frigore. nam si vulgari modo auium coirent, frigus semen vnà incidens in matriculam corrumperet. & profectò ea species quæ templa incolit, monedula dicta, ore coit tempore verno, Christophorus Encel. qui & bonosas & vrogallos (vt in illarum auium historia recitaui) & omnes ferè gallinas syluestres ore coire scribit: cui fidem habeat qui voluerit, mihi sanè non persuasent. & friuola est ratio, quòd coruos in frigore ore coire scribit, ne cum semine irrumpens in matriculam frigus id corrumpat. cur enim non eandem ob caussam cæteræ etiam animantes quæcunq; hyeme coëunt ore coëunt? vel quomodo frigus nō etiam per os irrumpere æquè ac in matricem posset, cùm multò amplior hic meatus sit? Sed his in rebus vbi an sint affirmare non possumus, cur sint, inquirere stultum est. Coruum ore coire & parere vulgus arbitratur, ad quod respiciens Epigrammatarius poeta in Apophoretis scriptum reliquit: *Corue salutator, quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuū*, Grapald. Parit coruus quatuor & (aut) quinq;, Aristot. Et alibi, Non modò bina, vt aliqui volūt, parit, verùm etiam plura. Incubat aūt viginti diebus, & pullos nido expellit. quod idem & aliæ complures volucres faciunt. quibus enim partus numerosior est, vnum sæpe eijciunt, Arist. tædio nutriendi, Albert. Quinos aliquando parit coruus, Plin. Fœminæ coruorum oua solæ incubant, & mares eis escas administrant, Author libri de nat. rer. Coruus turres incolit, in quibus etiam nidificat, Idem. Pulli coruorum, septem diebus absq; vlla cibi alimonia degere feruntur. septima verò die nigrescunt, Idem. Pulli coruorum, vt fertur, antequam nigrescant à parentibus vtcunq; neglecti, inedia affecti, huc illucq; vagantur in nido, & ciborum expectant aperto ore subsidium. Vnde etiam scriptum est, Iob trigesimo octauo. Quis præparat coruo escam? &c. Sed cùm nigrescere illi cœperint, tanto eis alimenta præbenda coruus ardentius requirit, quanto illos alere diutius distulit, Gregorius in Moralibus. Sunt qui non à matribus pullos coruorum nuper natos sed à muscis prætervolantibus ali putent. Plinius dicit coruos obliuiosos esse, & plerunque minimè ad suos reuerti: sed quadam ratione naturæ congerunt ad suos nidos quæ vermes possint creare, ex quibus relicti eorum pulli aluntur interdum. Horum obliuionem probat etiam ex rebus, quas quum absconderint, derelinquunt, Seruius in primum Georg. Vbi D. Matthæus in genere ponit Deum pascere volatilia cœli, ibi D. Lucas coruos nominatim ponit. fortasse respexit Dominus ad illud Psalm. 14 Dat iumento panem suum, filijs corui clamantibus. Nam quædam coruorum species est, qui pullos suos exclusos negligunt, quos Deus miraculo implumes & omni creaturæ ope destitutos enutrit. quidam arbitrantur rore, vt alij enatis in nido vermiculis. Sunt qui credunt prorsus absque cibo eos sustentari. nisi hoc de coruis sit ideò à vate sic positum, quòd corui locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, eoq; duo tantùm incolunt, qui & pullos suos cùm iam potestas volandi est nido eijciunt; deinde regione tota expellunt. Hæc enim Aristot. lib. 9. de animal. cap. 30. de coruis scribit. Martinus Bucerus in 6. cap. Matthæi. ¶ Aues quæ in vrbibus solent præcipuè viuere, semper apparent, nec loca

An corui ore coeant vt quidā existimarunt.

De coruorum partu.

Incubitū.

Pulli quomodo à parentibus neglecti nutriantur.

mutant aut latent, vt coruus & cornix, Aristot. Corui toto anno manent, Demetrius Constantinopol.

Vita diuturnitate.

¶ De diuturnitate vitæ corui, leges quę scripsimus in cornice C. Retulit mihi quidam fide dignus, coruos à temporibus quorum non extat memoria, hoc est amplius annis centum, in turri quadam mansisse apud ciuitatem Galliæ quæ Coruatum vocatur: & quotannis pullos nutriuisse: & quanquam subtraherētur, illi locum eam ob causam non mutasse, Albert.

Morbis & mortiferis.

¶ Coruus ab æstate in autumnum morbo conflictari dicitur, Plin. Æstiuo tempore potu abstinet, quòd tū scilicet alui profluuio obnoxius sit, vt superius hoc in Capite scripsimus. Sitiægrescunt, antequam fici coquantur, autumno. ¶ Coruus erucæ semine occiditur, Ælian. Eruca coruum interimit, Philes.

D.

De moribus & ingenio coruorum. Obliuione. Furtiuitate. Mansuetudine. Sensu futuri. Sagacitate.

Moses Iudæis coruum in cibo prohibuit, improba ingenia & animos tenebrosos hoc interdicto traducens, Procopius. Coruos obliuiosos esse, ex Plinio & Seruio scripsi supra in *D.* Coruus cicuratus furatur multum aliquando coartata per comminationem, (apparet locum esse corruptum,) Albertus. Coruus natura procliuis est ad furtum, vt experientia Erfordiæ docuit, vbi coruus cicur paulatim de mensa in qua pecuniæ iacere consueuerant, in hortum vicinum sub lapidem numos aliquot, qui pretio quinq; vel sex florenos æquabant, abdidit, Obscurus.

¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, Author libri de nat. rerum. Ægyptij corui, Nilum accolentes, nauigantibus quasi supplices esse videntur, sibi quippiā largiri efflagitantes, quòd eis si quid dono detur, petere cessantes, nihil molesti amplius sunt: sin autem horum quæ postularint nihil impetrauerint, in nauis rostro insidentes, insequuntur nautas, funes arrodunt, ac vincula conscindunt, Ælianus. ¶ Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periēre, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significarent & mouerentur, Aristot. Scientissimus est mutationum aeris nuncius, &c. vt in *E.* dicetur. Quantum cum sterili ferax ager differat, planè noscunt: in vberrimo enim gregatim ferūtur, per sterilem agrum & infructuosum bini volare assolent, Ælianus. Locis arctioribus, & vbi non satis cibi pluribus sit, duo tantum incolunt:

Pullorum expulsione.

& suos pullos, cum iam potestas volandi est, primum rudo eijciunt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Corui robustos fœtus suos fugant longius. itaque paruis in vicis non plus bina coniugia sunt: circa Cranonem quidem Thessaliæ singula perpetuò: genitores soboli loco cedunt, Plinius. Tradendum putauêre memoriæ quidam, visum coruum per sitim lapides congerentem in situlam monumenti, in qua pluuia aqua durabat, sed quæ attingi non posset: ita descendere pauentem, expressisse tali congerie quantum poturo sufficeret, Plin. Corui Libyci sese inclinantes rostrorum aduncitatem quo ad possunt

Solertia in aqua ex vasis fundo alleuāda.

in vasa intrudunt, atque inserunt, quæ homines sitis metu aquæ compleuerant, ac (ne rumperentur) supra tecta ad seruandum aëris beneficio aquam posuerant. itaq; potione fruuntur. Cum aquam deficere vident, calculos ore & vnguibus apportantes, in vasa inserunt: atque calculi quidem in fundum detruduntur, ac desident, aqua verò de vasis fundo ex subsidentium occupatione calculorum alleuata, superiorem vasis vacuitatem replet: qua solerti machinatione corui aquam contingentes, potione refercientur: non ignorantes, quæ sunt penitius in media philosophia recondita atq; abdita, vnū & eundem locum duo corpora capere non posse, Ælian. Idem hoc coruos in Africa faciētes visos sibi Aristotimus refert apud Plutarchū in libro Vtra animalium, &c.

Historia de coruo loquente, cui⁹ mors à populo Rom. vindicata est.

Reddatur & coruis sua gratia, indignatione quoq; populi Romani testata, non solum conscientia. Tiberio principe ex fœtu supra Castorum ædem genitus pullus, in oppositam sutrinam deuolauit, etiam religione commendatus officinæ domino. Is mature sermoni assuefactus, omnibus matutinis euolans in rostra, in forum versus, Tiberium, deinde Germanicum & Drusum cæsares nominatim, mox transeuntem populum Rom. salutabat, postea ad tabernam remeans, plurium annorum assiduo officio mirus. Hunc siue ęmulatione incitatus manceps proximæ sutrinæ, siue iracundia subita, vt voluit videri, excrementis eius imposita calceis macula, exanimauit, tanta plebei consternatione, vt primo pulsus ex ea regione, mox & interemptus sit, funusq; innumeris alitis celebratum exequijs, constratum lectum super Æthiopum duorum humeros præcedente tibicine, & coronis omnium generum, ad rogum vsq;: qui constructus dextra viæ Appiæ ad secundum lapidem, in campo Rediculi appellato fuit. Adeo satis iusta causa populo Romano visa est exequiarum ingenium auis, aut supplicij de ciue Romano in ea vrbe, in qua multorum principum nemo deduxerat funus: Scipionis verò Æmiliani post Carthaginem Numantiamque deletas ab eo, nemo vindicauerat mortem. Hoc gestum M. Seruilio C. Cestio Consulibus ad quintum kalendas Aprilis, Plinius.

Altera historia de coruis Augustū salutantib.

Exprimit coruus sermonem humanum miro modo. cum ex Actiaca victoria reuerteretur Augustus, occurrit ei inter gratulanteis quidam coruum tenens, quem instituerat proferre hæc verba: Aue Cæsar victor imperator. Miratus Cæsar tam officiosam auem, viginti millibus eam emit, (hoc est quingentis aureis solatis, Robertus Cenalis) multasque præterea simileis comparauit. Quo exemplo motus pauper sutor instituere ipse quoque aggressus est coruum ad parem salutationem sed impendio exhaustus ad auem non respondentem dicere: solebat, Opera & impensa perijt. Cœpit tamen aliquando coruus optatam salutationem exprimere, ac forte audita, dum transiret Augustus, respondissetque, Satis talium salutatorum habeo domi, superfuit coruo memoria, vt & illa, quibus dominum querentem solebat audire, verba subiungeret, Opera & impensa perijt.

perijt. Ad quod subridens Cæsar, emi auem iussit quanti nullam aliam emerat, Perottus. Vide Macrobium libro 2. Saturn. cap. 4. Corui loqui & salutare discunt: *Vide* supra in *C.* ¶ Columbæ coniugium inter se mutuum seruant fidum ad mortem vsq;: & altero defuncto coniux alter viduus permanet. quod idem corui etiam faciunt, Athenæus ex Aristotele. Fœtus suos nutritos, & ætate procedente firmos, acriter insectantur nidoq; expellunt. Quamobrem filij coruiculi deinde ea quæ sunt ad viuendum necessaria inquirunt, genitoresq; suos minime alunt, Ælianus interprete Gillio. Corui pullos suos cum iam potestas volandi est, primum nido eijciũt, deinde regione tota expellunt, Aristot. Coruus iam ætate affecta cum pullos alere non potest, seipsum eis cibum præstat, hi autem comedunt patrem: vnde prouerbium esse natum ferunt, Mali corui malum ouum, Ælianus. alij aliam huius prouerbij originem adferunt, vt in *h.* referemus. ¶ Corui nidis suis (agnum, id est) amerinam (ἄγνον ἔγκαρπον Philes) imponunt amuleti gratia, Ælianus.

De cornorum coniugy fide.
Pullorum educatione.

¶ Coruus tauro & asino aduersarius est: quippe qui aduolans feriat, & eorum oculos laceret, Aristot. & Ælianus. Coruus vulpi amicus est. pugnat enim cum æsalone. vnde fit, vt huic cum ab illo percutitur, auxilietur, Aristot. Æsalon parua auis, oua corui frangit, cuius pulli infestantur à vulpibus. inuicem hæc catulos eius ipsamq; vellit. quod vbi viderint corui, contrà auxiliãtur velut aduersus communem hostem, Plinius. Si quod animal coruus contra vulpem pugnare animaduerterit, subsidio ei venit, amicitia adductus quæ illi cum vulpe intercedit, atq; vlciscitur, Ælianus. Sed non veram amicitiã inter coruum & vulpem intercedere, ex Alberto & Auicenna recitauimus in Vulpe *D.* Lepus coruorum & aquilarum vocem metuit, & aduersus harum auium insidias in dumeta se abdit, Ælianus. In regione quadam ad Septentrionem remota capita coruorum (liber Germanicus habet aquilarum, quod placet) præsidi regionis pro tributo adferuntur, in signũ occisæ auis noxiæ quæ illic agnos & oues interimit, Olaus Magnus. Coruus occiso (a se & gustato, Solinus) chamæleonte, qui etiam victori nocet, lauro infestũ virus extinguit, Plinius. ¶ Miluus & coruus hostes sunt, Ælianus. Miluo est quoddã bellum quasi naturale cum coruis, Cicero 1. de Nat. Coruum miluus impugnat. eripit enim miluus à coruo quicquid tenet, vt qui & vnguibus sit prẹstantior & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Aristot. Coruus & miluus dissidẽt, illo prẹripiẽte huic cibos, Plin. ac si coruus miluo prẹripiat, vt Perottus etiam scripsit, his verbis, Coruus miluo volanti præripit escas. Ego cum Aristotele & interprete eius Gaza, potius dixerim miluum coruo præripere. Ictinos (inquit Albertus, quanquam codex eius impressus perperam habet *acrinoz* & *lartinoz*) paruum genus est milui, quod vocatur apud nos miluus risus, non rapit oua vel pullos coruorum, sed potius quod inuenit de cibo præparatum, coruo extorquet, eoq; pugnat cum ipso. nam robore vnguium & volatu pernice coruo præstantior est. Præteritis temporibus (inquit Niphus) apud Apuliam ingens bellum annotatum est inter coruos & miluos, quod tribus diebus noctu diuq; vt fuit narratum perdurauit: vbi tandem milui superati fuerunt. Et non multo tempore pòst in eadem regione non defuit bellum acerrimum inter Hispanos & Gallos: vbi Gallis superatis, interficitur prorex Gallorum. ¶ Mutuo vterq; in alterum odio pelagius accipiter & coruus flagrant, Ælianus. ¶ Falconum & coruorum prælium ex Ænea Syluio descripsi in Falcone *D.* ¶ Percnopterus aquila degener est, & à coruo etiam verberatur, Aristot. & Plinius ¶ Pugnam ciconiarum & pelecanorum, aduersus cornices, coruos, vultures, aliasq; carniuoras, descripsimus in Ciconia *C.* ex Kiranide. ¶ Pugnant coruus & chlorio (aliàs chloreus) noctu inuicẽ oua exquirentes, Plinius ex Aristotele de hist. anim. 9. 1, vbi Græcè legitur, πίπρα καὶ χλωρεύς, Gaza vertit pipo & lutea. pipram autem Aristoteles alibi dryocolapten, id est picũ nominat. Choretes (vox corrupta pro chloreus) cõtra coruos pugnat, Albert. Turturem chloreus odit, chloreum coruus, Philes: qui in omnibus Ælianum sequitur. atqui Gillius ex Æliano aliter, Cum turture coruus & circus inimicitias gerunt, & turtur vicissim hostili odio ab vtroque dissidet. ¶ Coruum aliquando alaudam iuuenem deuorasse obseruauimus, Albertus. ¶ Coruus interdiu præualet, bubo nocte, & vicissim alter alterius oua vorat, Author libri de nat. rerũ. sed Aristoteles hoc de cornice & noctua scribit. *vide* in cornice *D.*

Cum quibus amicitiã vel inimicitiã gerat.
De bello inter coruos & miluos commisso.

¶ Apud Celtas aiunt pharmacum (herbam venenosam) esse xenicum dictũ, quo citissima mors inferatur. eo sagittas inficiunt. aduersus hoc inuentum ferunt remedium corticem quercus (Dioscorides hoc remedium contra toxicum commendat.) alij folium quoddã (herbam quandam) diuersum, quod coracium (κοράκιον) nominent. eò quòd corax, id est coruus ab eis obseruatus sit, qui cum xenico gustato periclitaretur, quæsito hoc folio deuoratoq; conualuerit, Aristot. in Mirabilibus. Videtur autem mihi xenicum illud non aliud esse quàm venenosissima herba, *tora* hodie dicta: & coracium quę antitora nominatur, de quibus copiosè docui in Lupo *A.* ¶ Cadente fulmine corui ex sua natura lumen ferre (forte, fugere) videntur, Hermolaus Barbarus.

Coracion herba qua tanquam antidoto vtuntur corui.

E.

Corui quomodo reti capiantur, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 20. Item corui & cornices quomodo inuiscentur, eiusdem libri cap. 27. vt iam supra in Cornice scripsimus. Vidi ego canem spatio horæ interiisse, qui carnes nucis vomicæ puluere aspersas deuorârat. corui etiam eiusmodi carnes comedẽtes, per breue spatium volãtes decidũt, Brasauolus. Corui & canes herba œnutra deuorata inebriãtur.

Quomodo capiantur corui.

& sic inebriati corui etiam capiuntur, Athenæus ex Aristotele libro de ebrietate.

¶ Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, vbi exercitum vultures insequantur. coruos equidem ipsum hoc quandoq; factitasse compertum est, Cælius.

Tempestates præsentiunt & præsagiunt.

¶ Coruus scientissimus est mutationis aëris nuncius: & alia crocitationis voce præsagit auram tranquillam, alia tempestatem, Author libri de nat. rer. *Mutant cum tempestatibus vna Raucisonos cantus cornicum secla vetusta, Coruorumq́, greges, vbi aquam dicuntur & imbres Poscere, & interdum ventos aurasq́, vocare*, Lucretius. Κόραξ ὀμβρήρια κρώζων, Nicander. id est, Coruus pluuiam crocitando præsagiens. Cornix & coruus, eiusdem generis aues, cum corpore admodum sicco sint, plurimum gaudent humectantibus. cum igitur initium tempestatis (χειμῶνος) senserint, & aer corpora earum humectant, tunc etiam innatant aquis, ceu quibus valde gaudeant, Theon Arati Scholiastes. Corui & graculi cũ gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt (id est acuta voce clamitant. talis enim accipitrum vox est, Scholia) pluuiam prædicunt. Corui præterea imminente pluuia magnas pluuiæ stillas voce imitantes, & proferentes (subinde κλάξ. vel cum confusam habent vocem instar stillarum, pluuiam significant. vel grauem (magnam) vocem ingeminant, (subinde repetunt,) & pennis omnibus concussis vehementer perstrepunt, Ex Arato & Theone Scholiaste. Imbrium guttas coruus effingere conatur, Ælianus. Auienus priorem partem loci ex Arato iam recitati, sic transfert: Agmine cum denso circunuolitare videtur Graculus, & tenui cum stridunt gutture corui. Coruus excitato & volubili sono crocitans, & alarum plausu se concutiens, tempestates præmonstrat. Rursus si coruus, cornix, graculus, crepusculo vespertino vocales sint, tempestatis aduentum prædicunt, Ælianus. Notandum cornicem rauca voce & solam, (iuxta carmen Vergilij, *Tum cornix plena pluuiam vocat improba voce*,) pluuiã prædicere: coruos verò & plures, & voce tenui & purissima contra naturam suam, *Tum liquidas corui presso ter gutture voces*, Seruius. atqui Vergilius primo Georgicorũ hoc de coruis carmẽ inter serenitatis signa ponit vt paulò post recitabimus. Coruus si in serenitate non consuetam vocem ædiderit & nimium clamosus fuerit, aquam significat: item si pediculos sibi eximat super oliuam, Obscurus. Corui singultu quodam latrantes, seq; concutientes, si continuabunt, ventos: si carptim vocem resorbebunt, ventosum imbrem præsagiunt, Plinius. *Et è pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis*, Vergilius primo Georg. inter pluuiæ signa: ex Arato, vt apparet, qui tamen non coruorum habet, sed κολοιῶν, id est graculorum. ¶ Corui stantes aduersus Solem, si rostra aperiant, calorem significant, Obscurus. Corui & cornices per inina tempestatis (χειμῶνος) gaudent, in progressu verò crescente frigore non amplius gaudent. incipiente deinde æstate rursus gaudent. excessus enim temporum non ferunt. Itaq; cornix cum placida (non aspera) variaq; voce lętitiam suam testatur, signum est serenitatis, Theon Arati Scholiastes. Aratus inter prognostica, Καὶ κόρακες μὲν τοι μὲν ἐρημαῖοι βοόωντες Δισσάκις &c. id est, Sereni & tranquilli cœli signum faciunt etiam corui, quando primum quidem seorsim clamant & geminant vocem: deinde vniuersi (μεταθρόα κεκλήγοντες: vbi Scholiastes, λαμπροτέρᾳ τῇ φωνῇ χρώμενοι) & plures gregatim collecti, cum multo (pleniore) clamore, (φωνῆς ἔμπλειοι: vbi Scholia, μετὰ γλυκυτέρας φωνῆς) gaudentibus similes (vt ex placida & remissa voce conijci potest, somnum ineunt, (κοίτοιο μέδοντες: vbi Scholia, περὶ τὴν τοῦ ὕπνου ὥραν σπουδάζοντες., Multi etiam corui Scholiastes addit, circa matutinum tempus) super cortice (trunco) arboris, vel ramis eius considentes, & volatu eam repetentes, (qui motus gaudentium est, crocitantes interim cantantesq;) pennas concutiũt, (vel arbori insidentes laxant & remittunt alas,) Hæc ex Arato & Scholijs. Hunc Arati locum Vergilius primo Georgicorum sic reddidit, inter signa serenitatis:

Tum liquidas corui presso ter gutture voces — *Aut quater ingeminant, & sæpe cubilibus altis*
Nescio qua præter solitum dulcedine læti, — *Inter se folijs strepitant: iuuat imbribus actis*
Progeniem paruam, dulcesq́, reuisere nidos. — *Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis*
Ingenium, aut rerum fato prudentia maior. — *Verum vbi tempestas, & cœli mobilis humor*
Mutauere vias, & Iupiter humidus austris — *Denset, erant quæ rara modo: & quæ densa, relaxat.*
Vertuntur species animorum, & pectora (aliàs *pectore*) *motus* — *Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat,* *Concipiunt hinc ille auium concentus in agris:* *Et lætæ pecudes, & ouantes gutture corui*, Hæc Vergilius.

Seruius addit, ex ventura propinquitate serenitatis coruos lætari.

De coruis venaticis.

¶ Coruus longæuus citissimè fit domesticus, coruosq; syluestres inuitos retinet ac seducit, Author libri de nat. r. Vidi aliquando coruum venaticum, qui perdicem cepit & alios coruos syluestres: sed coruos non capiebat nisi fretus auxilio hominis propinqui, Albertus. Ipsi apud Alphonsum Siciliæ regem, dum Neapoli sub Callisto pontifice essemus, coruum vidimus missum a rege Scytharum, aucupio mirabilem: siquidem alios coruos & phasianas cum eo capere solebat, Perottus. Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo cicurentur & instituantur ad prædam hominibus adferendam, scripsi in Aquila E. ex Æliano. Recens est fama Crateri Monocerotis cognomine, in Erizena regione Asiæ, coruorum opera venantis, eo quod deuehebat in syluas eos considentes corniculis humeri q[illegible] illi vestigabant agebantq;, eo perducta consuetudine vt exeuntem sic comitarentur & feri Pli[illegible]us. Perottus aliter legit, In Troccena regione Asiæ Craterus coruorum opera venari solitus prod[illegible], q[illegible]os deuehebat in syluas insidentes humeris, illi vero coruiculos vestigabant agebantq;, &c.

¶ S[illegible]ple-

¶ Scripserunt quidam, porcos sequi eos a quibus cerebrum corui acceperint in offa, Plin. Cerebellum corui de pane collectum scrofæ si dederis comedere, sequetur te quocunq; ieris, Sextus.

F.

Coruus iuxta genus suum, id est quæuis coruini generis auis, in cibis damnatur Leuitici 11. & Deuteron. 14. Reprobat legislator, inquit Procopius Gazæus, maligni ingenij & tenebrosi (atri) homines, qui per eiusmodi aues qualis coruus est, indicãtur. Coruo in lege prohibito auaritia (πλεονεξία) prohibetur, Clemens Stromat. ¶ Corui aut cornicis carnem nunquam dabis accipitri. valde enim nocet, &c. *vide* supra in Cornice F.

Coruus in cibo prohibitus.

G.

Multa remedia ex ansere, quod miror æquè quàm in capris, (alias coruis.) nanq; anser coruusq; ab æstate in autumnum morbo conflictari dicuntur, Plinius lib. 29. in fine capitis 3. Gelenius in annotationibus suis docet vetustos codices non in coruis, sed in capris habere, quod & ipse probat, &c. Coruus viuus sepultus in fimo equino, & per dies quadraginta putrefactus, deinde combustus & in cerout formam redactus, podagricos sanat perfecte, Kiranides. Medicus quidam celebris nostra ætate, coruos duos mense Martio è nido combustos in læuissimum pollinem redactos, epilepticis propinabat, bis vel ter in die drachmæ pondere exhibito cum aqua decoctionis castorei. Aliqui coruum exeoquunt, & nocte concubia in plumbeum vas condunt, ad denigrandos capillos, Plinius. ¶ Sanguis coruorum subtiles reddit capillos, Rasis. ¶ Seuum corui nigri & rutam recentem cum oleo misce, quo inuncti capilli nigrescent, Rasis. ¶ Quidam sanguine & cerebro corui vtũtur cum vino nigro ad denigrandos capillos, Plinius. Cerebrum corui cum stillatitio liquore verbenæ haustum epilepticis prodesse nuper amicus quidam ad nos scripsit tanquã experimentis probatum remedium. ¶ Fel corui mixtum cum oleo de aliuiule & corpori toti illitum, soluit hominem ligatum ne côeat, Rasis. Oportet aliquando hominum cogitationes fallere medicum, & persuasioni eorum etiam falsæ se accõmodare, & remedia quædam etiam contra rationem permittere in quibus illi confidant. Memini ego quendam virum nobilissimum iurasse, se esse ligatum ne cum mulieribus coiret. quem cum ab hac persuasione nulla arte reuocare possem: finxi me quoq; omnino credere ipsum esse ligatum: & remedium ostendi ex libro Cleopatræ de insurmanda fœminarum speciositate: in quo promittitur, si ita ligatus fel coruinum cum sesamelæo misceat, ac corpus totum inungat, adiutum iri. Hoc ille audiens confisus est libri verbis, & cum id fecisset, liberatus coeundi libidinem recepit, Constantinus in libro de incantatione. Quidam sufficiebat se (felle coruino, ni fallor, de hoc enim proximè dixerat) vt redderet capillos albos, quod quidem consequutus est, Rasis. ¶ Si pes corui ad collum tussientis pueri suspendatur, multum prodest, Rasis. ¶ Corui fimus suffitus alphos albos & albam lepram sanat, Kiranides. Dentium dolorem statim abire tradunt fimo corui lana adalligato, Plinius. Fimus corui lanula obuolutus denti cauo infulcitur minutatim, ac sine dolore eum dicutiet, Marcellus. Cauo denti fimum corui si imposueris, dentem rumpit & tollit dolorem, Sextus. Constantinus Afr. in libro de anim. de cerebro corui hoc scribit. Fimũ corui lana adalligatum infantium tussi medetur, Plin.

Remedia ex coruis. *Ex sanguine,* *Seuo,* *Cerebro,* *Felle,* *Pede,* *Fimo,*

¶ Ouum corui grauidis cauendum constat, quoniam transgressus abortus asperos facit, Plin. Oua eius denigrant capillos, Kiranides. si pilis rasis a capite illinantur, Rasis. Corui ouum (coruini oui interiora, Marcellus) in æreo (Cyprio, Sextus) vase permixtum, (& diu coagitatum, Marcellus. donec mutet colorem, Sextus) illitumq; deraso capite (in vmbra per peniculum pictoris, Marcellus. donec ouum consumatur, Sextus) nigritiam capillis affert. sed donec inarescat (siccetur infectio, Marcellus) oleum in ore habendum est, ne & dentes simul nigrescant. (tanta enim solet esse vis eius, vt etiam dentes dum siccatur inficiat. Et seuo ceruino faciem perungi oportet, ne distillantibus guttis maculetur, Marcellus. idq; in vmbra faciendum, neq; ante triduum abluendum, Plinius. vel, vt Sextus, medicamento illito caput ligabis, & post diem quartum solues. & hoc efficit vt nec cani vnquam exeant. Quarto die (inquit Marcellus) caput lauari oportet post medicamen impositum. Eadem ferè Ælianus & Constantinus in libro de animalibus scribunt. Oua etiam auis tardæ, (*albabari*,) & *alocloæ* (*alochloch*, ciconiam intellige) apud Auicennam capillos denigrare legimus. Oua coruorum ab Arnoldo Villanouano ad epilepsiam commendantur. Cum epilepsia fit ex melancholia, stercus columbinum tritum, cum ouis coruorum misce, & ceu cataplasma spleni impone, apposítis prius sanguisugis. hoc enim cataplasma materiam trahit a capite ad splenem, & generat febrem, & sic epilepticum liberat, & maxime si fiat in autumno, Arnoldus Villanou. Tres guttæ sanguinis de spatulis patientis epileptici per scoriationem (scarificationem) extractæ cum ouo corui, pauente adhuc existente stupido, in potu datæ multum prosunt, Idem. ¶ Vt pili fiant albi: Vermes coruorum vel cornicum iugulatarum & pullitarum sub fimo, &c. *vide in Cornice G.*

Ouo, *Vermib.*

H.

a. Coruus dicitur à Græco κόραξ, Perottus. Κόρακας Romani vocant quos Græci κόρακας, fortassis a verbo κρώζειν, Suidas. Corax vox Græca pro coruo noue ponitur a Cicerone lib. 2. de Oratore, citante Nonio: Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excudere in nido, qui euolent clamatores odiosi ac molesti. Phœbeius ales pro coruo, Ouid. 2. Metam. Coruum satyram

Etymon corui. *Synonyma.* *Phœbeius ales.*

Satyra auis. auem dixit in Valerij Coruini historia L. Florus: cuius nominis causam sunt qui ad fellationē ref[erunt] de qua Martialis, *Corue salutator quare fellator haberis? In caput intrauit mentula nulla tuum.* Et Plin. lib. coruos inquit ore parere aut coire vulgus credit: Aristot. negat. Quid si ad Saturam paludem seu S[atu]ram relatum malis? ea vero Pontina est, viginti quatuor olim vrbium locus capax, cuius meminit V[er]gilius Æneid. 7. in agro autem Pontino rem gestam auctor idem Florus est, nec non A. Gellius ac Liuius, etiamsi apud hunc Pomptino legitur, Cælius. Alij apud Florum non Satyram, sed Sa[...] (quatuor syllabis) auem legunt. Coruiculus, diminutiuum à coruo, si rectè Perottus sic apud Plinium legit. *vide* supra in fine capitis 5.

Etymon vocis κόραξ. Synonyma Græca. Ὁμώνυμα. ¶ Coruus Græcè κόραξ a colore nigro dicitur. κορὸν enim nigrum est, Cælius ex Oppiani Scholiaste. Κόραξ, παρὰ τὸν (τὸ) κόρον (paroxytonum. Cælius vltimam acuit, quod placet vt differat a substantiuo κόρος, quod est saties: præsertim cum & alia colorum nomina in ος oxytona sint,) id est à nigro colore. vel a magnitudine capitis, παρὰ τὸ κάραν μεγάλην ἔχειν. Alectoridas Persæ etiam coruos vocant, Hermolaus. *vide* in Gallo B. Σαβαρίχην, τὸ σάβυρος, σάβυος, κόραξ, Hesychius. Coruus Celtice λ[...] dicitur, Plutarchus in libro de fluuijs. Phalangia, ligna rotunda, (nostri wellen vocant, quòd ad voluendum apta sint, cylindri forma:) στρογγύλα ξύλα καὶ σύμμετρα: Ἀττικοὶ δὲ κόρακας, Hesych. Phalan[x] & phalangium, araneus est. καὶ οἱ κόρακες δὲ παρὰ Ἀττικοῖς φαλάγγια, Etymologus & Suidas. O[...] nomen est generale ad omnes alites carniuoras, vt vultures, coruos, vt poetarum interpretes doc[ent]. *Aligerus*, id est coruus auis, Kiranides 1. 12. Γοιτίς, corui, Hesychius & Varinus. Οἰὰς, genus [...], aut columba fera, Idem. Οἰνάξ, genus corui, Idem. sed posterior hæc vox corrupta videtur. de œnade aue inter columbas scripsimus.

Epitheta corui. ¶ Epitheta. Loquax coruus, Ouidius 2. Metamorph. Oscen, Horatius 3. Carm. Salutator Martialis. Phœbea ales, Silius. Phœbeius ales per antonomasian Ouidio 2. Metam. Præterea ap[u]d Textorem, latrans, niger, nigrans, vocalis, crocitans, garrulus, querulus, viuidus, increpitans, Delphicus, vilis, feralis.

Ministrantes sacris corui dicuntur. Coruorū mēsis Februarius. Caput corui apud Chymistas. ¶ Ægilops malum est in angulis oculorum, quod Auicenna *garab* vocat, Haliabas coruum, Manardus. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modo cygnus erat*, Martialis. Magi eos qui sacris ijsdem initiati sunt, leones appellant: ministrantes verò coruos, Porphyrius. Germani quidam Februarium coruorū mēsem vocitant, Hadrianus Iunius. Fieri nequit vt ex albo in nigrum mutatio fiat, nisi per medios colores, imò & per medias substantias. norunt hoc Chymici, per multitudinem colorum ad desideratum illud, quod caput corui vocant, peruenientes, quum tamen in re[m] simpliciter albam non operentur, sed cui sit croceum aliquod admixtum, Manardus. ¶ Corui[nus] adiectiuum, quod ad coruum pertinet.

Coruus pro annulo ianuæ et aliis instrumētis sumitur. ¶ Corone vocatur annulus quo ianua attrahitur, qui & rhoptrum, & corax, id est coruus. *V[ide] plura in Cornice a.* A cornice aue cui collum flexibile, coróne in foribus per translationem dicta [...] quemadmodum etiam à coruo córax, ὁ κόραξ δηλαδὴ τὸ κοράκιον, Eustathius. Ἐπισάτης lignum est córacas, id est coruos habens, a quo instrumenta coquinaria suspendunt, Scholiastes in Aues Aristophanis. alij aliter interpretantur. Artemidorus mulieres quasdam Hispanicas monilia ferrea co[...]cundata gestare refert, quæ coruos (κόρακας) supra verticem incuruatos habeant, & ante frontem lon[...]gius se extendant, hos ad coruos velum cum velint attrahere, vt extentum faciei præbeant vm[bracu]lum: hocq; magnum ducere ornamentum, Strabo lib. 3. ¶ Lupi instrumenta sunt vncinata [q]ui[bus] vasa quæ in puteos forte inciderunt, extrahuntur: quæ Græco vocabulo etiā harpages & harpagæ [v]ocantur: vt scripsimus in Lupo & Onagro. Sunt & in belli vsibus harpagæ (inquit Cælius) ab A[gri]ppa excogitatæ, capiendis oblaqueandisq; nauibus. Ea verò sunt cubitorum quinq; ligna, ferro circūplexa, fibulasq; ab capite vtroq; præfixas continentia, vni falx ferro curuata inhæret, alteri funes de[...]nantur plurimi, falces machinis attrahentes, vbi in tendiculam incidit hostica nauis: cui intercipiēdæ machi[...]

Coruus instrumētū pugnæ naualis. nula præstò & altera est: córaca vocant, id est coruum. Diades suis scriptis ostendit se inuenisse coruum demolitorem quem nonnulli gruem appellant, Vitruuius 10. 29. Et rursus circa finem eiusdem capitis, De corace nihil putauit scribendum, quod animaduerteret eam machinam nullam habere virtutem. Hunc locum enarrans Gulielmus Philander Castilionius, Quòd dicat (inquit) coruum a nonnullis gruem vocari, venire quis possit in suspicionem, eo vsos esse capiendis aduersariorum machinis [...] transferendisq; in muros, cuiusmodi machina vsum fuisse scribit Vitruuius capite vltimo Calliam architectum Rhodi, cum accedentem ad mœnia helepolim correptam transtulit in muros. hoc vt[...] dam facit quòd apud Iulium Pollucem legatur lib. 4. geranon, id est gruem, in theatro machinam [...] se, quæ ex sublimi ferebatur ad rapienda corpora, ea vsam Auroram cum Memnonis rapuit corpus. Sed quod demolitorem adiecisset Vitruuius, aliud esse suspicatus sum. interea cogitanti se offer[t] [...] Polybij locus ex lib. 1. quem ad hunc modum vertit Nic. Perottus (cui nos ex codice Græco Vaticanæ Bibliothecæ cum Aldinum mutilum reperissemus, versus amplius tres addidimus: Lignea (inq[uit] coruum describens) columna proris inerat, longitudinis quatuor vlnarū, latitudinis palmorum tr[iu]m, in eius apice rotam constituerant, huic præterea tabulæ inhærentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex vlnæ. foramen autem tabulæ erat oblongū & circumambibat

columnam

[illegible]am post prima[illegible] m [illegible]alæ du[illegible]s vlnas. habebat autem veluti sepem ad vtrumq; oblongum latus genu tenus altā [illegible] extrem[illegible]rum erat instar mallei peracutum. præterea anoulus sunc alligatus, ita vt hæc ma[illegible] h[illegible]s frumentarijs simillima videretur. Igitur simul ac oauis hostium aduentabat, laxat[illegible] demittebantur, ferrum po[illegible]dere ac vi ligni super hostium nauim delapium fi[illegible]ebatur. si adu[illegible] mi[illegible]tes per scalas descendebant, duo primi præferentes scuta, reliqui latera sc[illegible] obliqua [illegible] nauis, in eam ex[illegible]ota pariter naui desiliebatur. Ha[illegible]nus Po[illegible] Coruorū mentio est apud Q. Curtium libro [illegible] Ha[illegible] inquit [illegible] Anacharsis excogitauit primus, & man[illegible] A[illegible] est [illegible] Viris illustribus Nepos Cornelius, hisce vsum ex Roma[illegible] p[illegible] [illegible]atorem Dui[illegible], Cælius. Coruis & manibus ferreis hostes arripiebant ex propugnacu[illegible] us Siculus de ge[illegible] Alexandri. Circa Hieronis nauim córaces erant ferrei, qui organis em[illegible] host[illegible] scaphas tenebant, [illegible] τὰς πλησίον, Athenæus. Nominatur & [illegible]d Appian[illegible]m corax cum ferreis man[illegible]us, [illegible] et instrumenta pugnæ naualis. ¶ Κόραξ, gallinaceorum summa rostra [illegible], id est nigro colore sic dicta, Hesych. & Varinus. ¶ Κοράκινος, proparoxyt. in Lexico Græcolatino vulgari *coruinus* exponitur, sed absque authore. ¶ Κορακῖνος quidem penanflexum piscis nomen est, cuius mentio apud Palladium in remedijs aduersus arborū formicas. non enim coracina pix illic, vt vulgati codices habent, sed coracinus piscis legendum, quod constat ex Geoponicis Græcis. Coracinus color memoratur Vitruuio lib. 8. cap. 3. his verbis, Ex potu fluminum quorundam pecora quamuis sint alba procreantur, aliji locis Leucophæa, alijs pulla, alijs co[illegible]ino colore. Hunc locum enarrans Guil. Philand. Strab[illegible] inquit) lib. 12. de Laodicensium pecori[illegible] loquens, τὴν κο[illegible] vocat, cuiusmodi scilicet in coruis conspicitur, id est nigerrimum. (Her[illegible]olaus vertit, coracino colore. Eum locum Georgius T[illegible]ernas non rectè interpretatus est. Tali[illegible] [illegible]est, si quid intelligo, serici villosi, quod villutum vulgo di[illegible]tur. Coraxorum lanitium omnium pul[illegible]errimum ex Turditania Hispaniæ venit, Strabo lib. 3. A corui colore lanæ coraxiæ dicuntur, Her[illegible]us. Corybas lapis quidā colore κορακῶς (id est nigredine saturata splendens) in Inacho fluuio na[illegible], Plutarchus in [illegible]bro de fluuijs. Λίθοι κοράκοι τῇ χρόᾳ, Idem in Strymone fluuio: vbi similiter for[illegible] legendum. & apud Strabonem, loco iam citato a Hulandro, considerandum, an rectius τὴν [illegible] [illegible]ueretur, quam κόρακα per iota in vltima. Est colorū vnus coraxis nomine, cuius Stra[illegible] [illegible]cminit, in Laodicensis lanæ præconio. nec præterijt lib. 8. Plin. Cælius. Sed Plin. lib. 8. c. 48. [illegible] d flecentias, Laodiceæ [illegible] non coraxi, meminit, ne quis fallatur. Κορακοί, genus [illegible]m, & pudendum muliebre, Hesych. & Varin. Κορακιον emplastrum describitur a medicis, Paulo & Nicol. Myrepso, a colore atro, vt apparet, dictum. recipit enim gallas & chalcitidem.

¶ [illegible] sacra legimus apud Ambros. in Pauli epistola ad Roma. quæ Coraci præstarentur, sine is coruus, seu eius nomēclaturæ deorum mutorum (multorum forte) vnus, Cælius. ¶ Os [illegible]est scapulæ processum ad summum humerum, Galenus κορακοειδῆ nominauit: Arabes *pi bsore* vel [illegible] id est rostrū porcinum [illegible] legendū, coruinum,) Vesalius. Est & in scoptulo vtroq; in [illegible] capitis eius parte exiguus acutusq; processus: qui cum anchoræ aut coruini rostri similitudinem referat, γκυροειδὴς scilicet [illegible]) a nonnullis, ab alijs κορακοειδὴς nuncupatur. quandoquidē ex[illegible]ema eius pars vti coruinū rostrum extenditur, Wott. Destructum id est rostrū corui, & est quoddam [illegible] itamentum, Syluat. ¶ Σκορακίζειν verbum, & inde composita reperies infra in Prouer. Ad coruos. Σ[illegible] ¶ Κ[illegible], Hesych. & Varin. ¶ Κορακεύειν, ἢ κορακεῦσαι, [illegible] id est improbe & pertinaciter quippiam flagitare. ducta translatione a coruis [illegible] bu[illegible] nec discedentibus, Suid. Hesych. & Varin. Κορακεύς, ἀρχεύτης, (est & κορακίζειν [illegible]) [illegible] Suid. [illegible], Hesych. Κορακῆσαι, κορακιάσαι, Idem. Κορακ[illegible] Va[illegible] ¶ [illegible]rbeau) appellant partem lapidis è muro protninentis sustinendæ trabis gra[illegible]a, Lan[illegible] puto Kragstein.) Rob. Steph. Scapum in botro seu vua, ramosum illud a quo a[illegible] depe[illegible]dent, q[illegible]m appellāt, nostri Trapp/Rapp/oder Kamm: Galli *grappe*. hinc & vini ge[illegible] ind[illegible] quidē sc[illegible] *raspatitiū* nominarūt, Nic. Myrepsi raspe antidoto 500 & alibi nostri rappis.

¶ Coronopus, id est Cor[illegible] pes, herba est quam & κορακόποδα vocant, Hesychius. *Vide plura* [illegible] *ornice a.* Auicenna lib. 2. cap. 568. vocat *regel algerab*, id est pedem coruinum, vt reddit inter[illegible] autem *gerab* Ar[illegible]bice nomen com[illegible]e ad cornicem & coruum. ¶ Coracion, Κοράκιον, no[illegible] [illegible] siue herbæ Aristoteli in Mirandis narrationibus, vt supra in D. [illegible]tedi. Coronopodem [illegible] [illegible]ermanice Krädenfuß, id est cornicis pedem interpretatur, Tragus Rappenfuß, id est corui pe[illegible] [illegible]n in monte Atho frequentem herbam vulgo nominant *coracobotano*, hoc est corui [illegible]. Be[illegible]nus. Rostrum coruinum herba est, quam multi conf[illegible]dæ speciem [illegible]unt, sed falsò. [illegible] [illegible]cr[illegible] medicè pilosa, odore boraginis, vi conglutinandi pollens, Syluat[illegible]us. Hæc forte pul[illegible] [illegible]erit, quæ c[illegible]dæ species dici potest, & boraginem redolet, [illegible] hirsutus: rustrum co[illegible]utem dici potuit a floribus præsertim minorum figura, vt conijcio. ¶ Corui oculum ali[illegible] q[illegible] vul[illegible] vocant *nucem vomicam*, nostri Kronaugle, quæ v[illegible]x po[illegible] cornicis oculum sonare videtur. ¶ Ko[illegible] ficus arboris species Aristophani in Pace: vbi Scholiastes docet κο[illegible] etiam dici, quod

Derivata. / Coracin[illegible]. / color. / Coraxus color. / Coraxorū lanis suin. / Coraxi genus Syrbica. / Coracina sacra. / Os [illegible] / [illegible]. / Coruus lapis e muro prominens. / [illegible] / Corono[illegible] / Coracion. / Rostrum coruinū. / Corui oculus. / Coroneos.

Radix corui. fructus eius colore coruum referat. Κορακίου σύκων meminit Hermippus, hoc [illegible] ἐν τῇ Ξ κορακίου, Athenæus. Rhætu alpini gentianam omnium minimam, sed flore ma[illegible] formi, in altissimis montibus nascentem, sua lingua Rüschcorff / id est radicem corui appe[illegible] amaritudine Bitterwurtz.

Coracias auis. ¶ Phalacrocorax, pyrrhocorax, & nycticorax aues suis locis describentur. Cora[illegible] Aristoteli graculus est, ut Theodorus vertit, e monedularum genere ab atro colore co[illegible] κόλοιὸ μέλας, ἢ κολοιὸς Hesychius. Κορακίας μέλας, Suidas. ego utrumque locum [illegible] & lego Κορακίας, [illegible] κολοιός. Κορακῖνοι, genus auis, Hesychius & Varinus. Corax [illegible]

Coraxpiscis. lius ab eo coracinus: utrique a coruo vel nigro colore nomen. etsi coracinum quidam [illegible] ment ab assiduo pupillarum motu, διὰ τὸ δινεῖν τὰς κόρας κινεῖν. Theodorus modo cor[illegible]

Coraceus. graculum reddit. Κορακέος, genus piscis, Hesychius & Varinus. Speusippus κορακίνους inter mala[illegible] ca numerat apud Athenæum.

Coruinus lapis. ¶ Coruina lapis apud recentiores quosdam qui parum Latine scripserunt, in capite [illegible] scis reperitur. ¶ Nugatores quidam coruinum lapidem quendam memorant, Rappenstei[illegible] scribam mox in *d*.

Icones corui. ¶ Coruus inter sydera nominatur Proclo in libro de Sphæra, & Vitruuio 9. 7. [illegible] Apolline inter sydera relatus: *vide* infra in Prouerbio Coruus aqua[illegible]. Pausa[illegible] N[illegible] ronam gestare, in qua corui & fortunæ parua insignia continerentur: [illegible] rei ratione [illegible] retur. Relatu dignum ex [illegible] græcorum thesauris: Metellum nepotem cu[illegible] P[illegible] exstruentem, lapideum apposuisse coruum. id quum foret intuitus Cicero, in ci[illegible] tatem [illegible] Hoc, inquit, sapientius a te factum: Πέτασαι γὰρ σὺ μᾶλλον ἢ λέγειν ἔμαθες: Volate magis te docuit dicere, Cælius.

De Valerio qui Coruinus cognominatus est. ¶ Propria. Coruinus nomen viri apud Horatium Carminum 3. 21. L. Valerius in P[illegible] insidente galeæ satyria alite (id est coruo) adiutus est, Florus. Lucius cognominatus est [illegible] ὡς ἐκλήθη Λούκιος) ab euentu, cò quòd in monomachia aduersus Gallum coru[illegible] Suidam in Κορβῖνος & in Ἀρμόνιος, & copiosius in Κελτοί. Describitur historia a T. Li[illegible] & A. G[illegible] bro 9. cap. 11. Valerius Coruinus tribunus militum, sub duce Camillo reliquias Sen[illegible] te, aduersus Gallum prouocatorem solus processit. Coruus ab ortu Solis galeæ e[illegible] gnandum ora oculosq; Galli reuerberauit: & hoste victo Valerius Coruinus d[illegible] cus quidam annotauit. Idem Messala cognominatus est, quia Messanam vrbem [illegible] a v[illegible] in *l* mutata. Tiberius Cæsar in oratione Latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem ado[illegible] scens obseruauerat, Suetonius. Valerij Coruini historiam persequuntur Plinius Secundus d[illegible] viris [illegible] stribus cap. 29. Liuius lib. 7. dec. 1. Florus lib. 1. cap. 13. Plinius 7. 48. Valerius Max. 8. 14. Gel[illegible] rosius 3. 6. Eutropius 3. 1. Gellius Maximum Valerium vocat, Florus Lucium, alij quidam [illegible] Quis ignorat diremptos gradibus ætatis floruisse hoc tempore Ciceronem, Hortensi[illegible] & mum Ciceroni Cæsarem, eorumq; velut alumnos Coruinum ac Pollionem Asinium Vell[illegible]

Vrbs Gallica Cornua sic dicta. culus. ¶ Retulit mihi quidam fide dignus, quòd corui a temporibus quorum non ext[illegible] hoc est plus quàm per centum annos, in turri quadam manserunt apud ci[illegible] tatem Galliæ q[illegible] tum vocatur, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9. 20.

De quibusdam qui coraces dicti sunt. ¶ Opuntius quidam luscus κόραξ cognominabatur. erat enim homo rapax & defo[illegible] rostrum (os) magnum habebat, Scholiastes in Aues Aristophanis. Vlysses ab Lycophrone [illegible] tur, hoc est coruus, διὰ τὸ πανοῦργον. quoniã ætate iam fessus interijt, ab Telegono inter[illegible] ex Circe susceperat, cuius rei vel Oppianus cõmeminit, Cælius ex Isacio Tzetze Scholia[illegible] nis. Orthopolidis filiam Chrysorthen, vt puto Apollo cõpressit: & ex ea natus puer Coroni[illegible] appel latus. Coroni filius Corax fuit, sine liberis mortuus, Pausanias in Corinthiacis. Coracis au[illegible] meminit Ammianus Marcellinus libr. 24. Corax Ithacus quidam fuit, a quo denominata e[illegible] Corac petra, vt mox dicemus.

Corax Rhetor Siculus. ¶ Corax & T[illegible]as Siculi dicendi præcepta condiderunt, Cælius. E[illegible] Corax rhetoricæ initia propagauit, (quod & Suidas testatur,) hic præpotens fuerat apud tyrann[illegible] Hieronem. quo vita functo, quum eandem requireret potentiam Corax, videretq; populum [illegible] [illegible], nec tyrannidem vlterius pati, in concione orationis artificiosæ rudimenta depromp[illegible] lum habuit Tisiam, Perottus. *Vide* plura in Onomastico nostro. Ab hoc natum ferunt a[illegible] corui malum ouum, quod infra explicabitur in *h*. Cic. etiam 3. de Oratore [illegible] quend[illegible]

Coruus Rhetor stupidus. cem cognominat, sed metaphoricè, vt suprà citauimus ab initio Philologiæ. Corui [illegible] minit Seneca in secunda Suasoria. Hic est Coruus, inquit, qui [illegible] tentaret scholam R[illegible] li, qui Iudæos subegerat, declamauit controuersiã, de eaq; apud matronas d[illegible] lerebat [illegible] lendos.

Calondas Corax qui Archilochũ interemit. ¶ Calondas (Callondes a Plutarcho vocari videtur, in libro de ijs qui a [illegible] eo sero p[illegible] Gyraldus) quidam Corax cognominatus, Archilochum in bello occidit, Cælius. Arch[illegible]ochum tam quidam nomine Corax, interfecit: quem, cum oraculum ei dixisset E[illegible]: id est, Exi de [illegible] ferunt respõdisse, At innocens sum rex. Ἐκ χειρῶν γὰρ [illegible] id est, cominus eum occidi quemad modum lex iubet, Heraclides in Repub. Pariorum Iusto [illegible] eio interprete. sed quum obscurum [illegible] sit

illud Coracis responsum, locum corruptum esse suspicamur: & forte legendum, Εἰ πολλὰ μωρὰ (vel tale quid,) νόμῳ ἔχθεια. Quòd autem in bello a Calonda, Corace cognominato, interemptus sit Archilochus, Suidas etiam refert: & pluribus Gyraldus in historia poetarum. ¶ Corax dictus fuit frater Tyburti, a quo oppidũ Volscorum cognominatum est, Perottus. Hic cum fratre Carillo oppidum Tybur in Italia constituit, authore Seruio apud Vergilium in illud Æneid. 7. *Tum gemini fratres Tyburtia*, &c. sed codices emendatiores habent *Coras*. ¶ Author incertus in Anthologio Græcorum Epigrammatum iocatur in hominem deformem, quem magnam simiam & Coraca cognominat, ex quo Hermione Hermolyci filia, similes scilicet parenti filios complures ἰσομοπιθηκιάδας & μεγάλῳ, sic vocat a multitudine, quasi gregem simiolarum, filiorum Hermionæ, & nepotum Hermolyci pepererit. neq; id mirum ait, deformes & nigros è Corace natos, cum Iupiter in Cygnu candidissimam alitem mutatus, Helenam & Dioscuros è Leda pulcherrimam sobolem susceperit.

Corax frater Tybur tis.

¶ Corax nomen fuit vnius ex equis Cleosthenis Epidamnij, vt scripsimus inter propria equorum nomina. nostri etiam equum colore nigrum Rapp, id est coruum vulgo vocitant. Corax vnus è canibus Actæonis apud Æschylum, Pollux.

Corax equus & canis dicti.

¶ Loca Laodiceæ proxima oues optimas ferunt, ex quarum lana Coraces (Græcè est, lanæ sunt præstantes, non solum mollitie, verum etiam εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, id est colore atro) maximum prouentum capiunt, Strabo lib. 12. ¶ Coraxi, Κόραξοι, genus Scytharum, Hesych. & Varinus. Plinius 6. 5. & Pomponius lib. 1. Colchidis regionis populos esse scribunt: Stephanus gentem esse Colchorum, πλησίον κόλχων, (sic habet codex impressus,) authore Hecatæo in Asia: vnde Coraxicus murus & Coraxica regio dicatur. Iuxta eosdem pars Tauri montis Corax (alias *Coraxis*) appellatur: Plinio Coraxicus lib. 5. cap. 27. Coraxis apud alios memoratur mons, qui a Septentrione Colchidem claudit: & Corax fluuius qui ex eodem (vel ex Caucaseis montibus) oritur. Corax montis nomen in Sarmatia Europæ apud Ptolemæum: Stephano mons est inter Callipolim & Naupactum, cuius meminit Polybius lib. 20. gentile Coracius. Ætoli latus Parnasi incolunt iuxta Coruum. sic enim montem Ætolium appellant, Strabo lib. 9. ¶ Coracij regio appellatur in mediterraneis Arabiæ, vbi maxima Indicarum arundinũ copia nascitur, Strabo lib. 16. ¶ Corax vocabatur locus supplicij in Thessalia, vt dicemus infrà in Prouerbio, Ad coruos. ¶ Κόρακος πάγος mons Europæ in Nicandri Theriacis. ¶ De coruorum portu in Oceani Germanici vel Britannici littoribus, sito, infra inter auspicia scribemus. ¶ Coraconnesus, Κορακόννησος, insula quædam Stephano, cuius meminisse ait Alexandrum tertio Lybicorum. Vbi Ladon Arcadiæ fluuius prorumpit in Alpheum, Coruorũ insula locus appellatur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Πὰρ Κόρακος πέτρῃ in fine Odysseæ ν. vbi Scholiastes innominatus docet, hunc locum in Ithaca sic dictum esse, quòd ibi Corax inter venandum à petra delapsus obierit, propter quem casum mater eius Arethusa seipsam strangularit, & fonti in Ithaca nomen dederit, vt filius saxo. sed huius nominis fontes etiam alibi sunt, in Syracusis, in Smyrna, in Chalcide, & Argis. Eadem ferè apud Hesychium legimus. Κορακοσπέτρα, vox enuncianda ὑφ' ἕν, ὅ ἐστι τῆς συμπλοκῆς, vnde gentile, Κορακοπετρίτης voce composita, vel κορακοπετραῖος, vt Stephanus habet) sic dictus est locus in Ithaca (quod & Stephanus scribit) ab incola quodam Corace, qui inter venandum leporem persequens, ab eo loco præceps delapsus est, Eustathius. ¶ Coracesium, Κορακήσιον, locus in Cilicia, cuius incolarum improbitas notatur, Eustathius. sunt qui partem Tauri montis esse doceant. Primum Ciliciæ castellum est Coracesium, in petra prærupta positum, Strabo.

Lanæ Coraces. *Coraxi Scythæ.* *Coraxis mons.* *Corax fluuius & mons.* *Coracij regio.* *Coracis pagus.* *Coruorũ portus.* *Coraconnesus insula.* *Coracos petra.* *Coracesium.*

¶ *b.* Cincinni eius condensi & nigri veluti coruus, Canticorum 5. Apud Apuleium de deo Socratis, vulpes astutè coruum laudat his verbis: Quantum ad decorem pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. iam ipse oculis perspicax, vnguibus tenax, &c.

¶ *c.* Coruus in superliminari, Sophoniæ 2. interprete Hieronymo. sed melius Munsterus, Desolatio erit in poste eius. Hebraicè enim non *oreb*, id est coruus legitur, sed *horeb*, id est vastitas & desolatio. Noctua & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. hoc est, desolata reddetur. Coruorum pullis dat escam inuocantibus eum Deus, Psalm. 147. Coruo Deus præparat escam suam dum pulli clamant ad Deum, vagantes, eo quòd non habeant cibos, Iob 38. Considerate coruos, qui non serunt neq; metunt: quibus non est penuarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos præstatis volucribus? Lucæ 12. Oculum qui subsannat patrem, & vilipendit doctrinam matris, hunc eruent corui torrentis, (orebe nahal) deuorabuntq; ipsum pulli aquilæ, Prouerb. 30. Ἐκκρημαστοὶ κόρακι δεῖπνον, Aristoph. in Thesmophoriaz. *Mentior at si quid, merdis caput inquiner albis Coruorum*, Horat. Serm 1. 8.

¶ *d.* Corui & picæ homines (voce) imitantur, tenentq; memoriam eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis. Nugantur quidam coruinum quendam lapidem appellari (Rappenstein vulgo) qui gestatus inuisibiles faciat, & ab ignium aquarumq; nocumentis præseruet. reperiri illum in nido corui: si quis subrepta inde oua elixaq; in eundem reponat, hoc enim animaduerso coruum parentem auolare, & lapidem (vel radicem) adferre, qui suo contactu ouis pristinum vigorem & cruditatem restituat. Sunt qui cornicem variam nido suo herbam vel radicem imponere nugentur, cuius beneficio non videantur, & gestantes quoq; homines reddantur inuisibiles.

Magica & superstitiosa.

¶ *g.* Cor corui gestatum ad inhibendũ somnum aliqui efficax esse putant, vt Fernelius annotauit.

De coruo à Noacho emisso ex arca. ¶ *h.* A Noe diluuij tempore coruus primum emissus est, & reuersus: deinde columba, vt Geneseos octauo legimus: & recitatum est supra *in Columba h.* ex Io. Tzetze. Succurrit in hac volucre (coruo) fabulas poetarum cum sacra historia conuenire, apud illos a Phœbo, apud nostros à Noco ex arca aquæ gratia dimissa, ac eius contumacia vtrobiq; accusata, Volater. ¶ Dion in Pompeij rebus scribit populi clamore dissono superuolantem coruum grauius ictum decidisse ὥσπερ ἐμβρόντητον, Cælius. *De coruis qui vi clamoris aere diuiso volantes in terram deciderint.* Titus Imperator cùm in Isthmijs aliquot Græcorum ciuitatibus libertatem donasset, ea per præconem promulgata, præ immensa vocis gaudentium magnitudine accidit, vt corui qui forte superuolabant in ipsum deciderent stadium, aere diuiso. Nam cùm vox permagna æditur, ipsius vi disiunctus aer nullam volantibus firmitatem exhibet: vnde aues tanquam ad inane peruenerint delabuntur: aut certe clamoris ictu, tanquam sagitta quadam sauciæ, exanimes concidunt. Potest & quidam aeris, sicut & pelagi vortex esse, qui violento circumagat impetu, Plutarchus in vita T. Quintij Flaminij. ¶ L. Valerius in singulari pugna aduersus Gallum prouocatorem a coruo galeæ eius insidente adiutus, victor a potitus est, & ab euentu Coruinus cognominatus. *Vide* supra inter propria. ¶ *De coruis pijs ministrãtibus.* Corui deferebant panem & carnes Eliæ prophetæ mane ac vesperi, & de torrente Carith bibebat, Reg. 3.17. Paulus primus anachoreta ministros sibi & familiares coruos in eremo habuit, Textor. Meginradum quendam eremitam apud Heluetios eo in loco qui etiamnum Eremus appellatur, circa tempora Caroli Magni, duo latrones occiderunt. eos Tigurum vsq; a coruis persequentibus infestatos, eoq; argumento deprehensos pœnam dedisse è vulgo aliqui credunt, & inde adhuc durare insigne domus in quam diuerterant. Historias quasdam de coruis, infra etiam inter auspicia reperies.

¶ Coruos duos (vel aquilas, secundum alios) à Ioue dimissos, vnum ab ortu, alterum ab occasu, Delphis conuenisse fabulantur. quare illic medium totius orbis constituunt, & telluris vmbilicum appellant, Strabo lib. 9. refert autem fabulam Pindarus. ¶ Coruum ex albo in nigrum abirato ei Apolline mutatum fabulantur, vt supra *in B.* retuli. In pugna gigantum contra deos, Apollo in coruum mutatur apud Ouid. 5. Metam. ¶ Οὔπω κόρακ' εἶδον ἐμπεφορβειωμένον, Aristophanes in Auibus. irridet autem tibicinem quendam tanquam nigrum, qui coruum nimirum repræsentabat. Habebant autem tibicines phorbia, id est pelliculas quasdam circa os, ne labia eorum læderentur.

Auspicia ex coruis. ¶ Auspicia ex coruorũ aliquo facto, aut volatu, aut voce. ¶ Qui animalium vaticinorũ animas sibi adsciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda coruorum aut accipitrum: & sic animam eorundem in se recipiunt, quæ dei instar futura eis præsagit, Porphyrius lib. 2. de abstinendo ab animatis. Aues nigræ inauspicatæ sunt, vt cornix, coruus, Scoppa. ¶ Artemidorus portum quendam in Oceani (Germanici vel Britannici) littoribus esse scribit, quem duorum coruorum vulgò nominant, in eo quidem duos apparere coruos, dextris albicantibus alis. Qui igitur vlla de re controuersantur, illuc accedere, in sublimi loco posita tabella, vtrinq; seorsum in ipsa lagana collocare. ipsas dehinc aduolantes alites pani m commanducare, partim dissipare. cuius autem lagana dissipentur, illum victorem euadere. Hæc quidem fabulosius memorat, Strabo libro 4. ¶ Coruos aurum corrosisse velut dirum malúq; ponenti procuratum fuit, Alexander ab Alex. Si vultures, corui & aquilæ coirent in vnum, cædem haud dubiam interpretabantur, Idem. At nos ardeis & trochilis & coruis Deum ad futura denuncianda vti putamus. Plut. in libello, cur Pithya non amplius carmine, &c. Clitodemus in Attica historia inquit, cùm Athenienses classem iam Siciliam versus instruxissent, infinitam coruorũ multitudinem prouolasse Delphos, & mutilasse quasdam simulacri (Mineruæ aurati) partes, aurumq; ab eo rostris deraxisse. Addit idem, hastã fregisse coruos, & noctuas, & quicquid ad imitationem fructuũ autumnalium erat ad palmam (æneam ab Atheniensibus dedicatam, vt & Mineruæ simulacrũ) effictum, Pausanias in Phocicis. Inter cætera portenta quæ expeditionem Atheniensium in Siciliam præcesserunt hoc etiam accidit. In Delphis Palladis aureum simulacrũ æneæ palmæ superpositum stabat, quod Athenienses pro re bene ac feliciter aduersus Medos gesta constituerant. Hoc diebus plurimis corui rostro vnguibusq; petentes quodammodo lacerare conabantur, ac palmæ fructus qui ex auro fabricati erant, partim vorantes absumpsere, partim vi conuulsos deiecerunt, Plut. in Nicia. Idem in lib. De eo quod Pythia non amplius carmine respondeat, Quo tempore (inquit) Athenienses cladem a Siculis acceperunt, Palladij (id est Palladis) simulacri scutum corui tundebant, (περιέκοπτον, mutilabant.) Alexander Magnus Babylonem ingressurus, contemptis Chaldæorũ monitis, propinquus iam vrbi complures altercantes, seq; mutuo ferientes coruos aspexit, ex quibus nonnulli penes ipsum delapsi sunt. Ipse paulò pòst in vrbe vita defunctus est, Plut. in eius vita. Cùm Marius Romæ perniciosissimam seditionem (qua plurimo sanguine pugnatum est inter ipsum & Syllam) moliretur, inter cætera diuinitus ædita signa, tres corui pullos in viam productos deuorarunt, eorumq; reliquias intra nidum retulerunt, Idem in vita Syllæ. Marco Ciceroni mors imminens auspicio prædicta est. cùm enim in villa Caietana esset, coruus in conspectu eius horologij ferrum loco motum excussit: & protinus ad ipsum tetendit, ac laciniam togæ eò vsque morsu tenuit, donec seruus ad occidendum eum milites venisse nunciaret, Valerius. Iuxta Ararim flumen situs est mons Lugdunus. in eo Momorus & Atepomarus imperio pulsi a Sesironeo ciuitatem condituri dum fundamenta fodiunt, derepente corui apparuerunt, & circumuolitãdo arbores circumquaq; repleuerunt. Quamobrem Momorus auspiciorum peritus vrbem Lugdolũ nominauit.

Lũgos

Lûgos enim Celtica lingua coruum sonat. *dûlon* verò (fortè *dunum*, quæ vox aliarum etiam ciuitatum quarundam nominibus adijcitur) excellentem, vt tradit Clitophon lib. 13. Ctiscon, Plutarchus in libro de fluuijs. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt, Iul. Obsequens. Contractis ad Bononiam triumuirorum copijs, aquila tentorio eius supersedens, duos coruos hinc & inde infestantes afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsagiente, Suetonius in Octauio Augusto. Constat illis diebus quibus bellum contra Baiazetem parabatur in Apulia coruos vulturesq; tanta ex aere vi, tantisq; agminibus inter se conflixisse, vt curri duodecim eorum cadaueribus explerentur, Bembus initio libri quinti.

¶ Cum Metellus pontifex Maximus, Thusculanum petens iret, corui duo in os eius aduersum veluti iter impedientes aduolauerunt: vixq; extuderunt vt domû rediret. insequente nocte ædes Vestæ arsit, quo incendio Metellus inter ipsos ignes raptum Palladium incolume seruauit, Valerius. Alexandro Magno Hammonis oraculum per deserta & arenosa loca adeunte, quum ductores iam errare cœpissent, dispersis ex ignoratione cominibus, coruos (duos, Strabo libro 17.) qui præuolantes eis iter monstrarent, & tardius subsequentes præstolarentur, apparuisse constat. Quod verò longè mirabilius est tradit Callisthenes, noctu palantes cantu ac vocibus ad sequenda comitu vestigia reuocasse, Plutarchus in vita Alexandri. Tempore quo apud Pharsala hospites Mediæ periere, corui locis Athenarum Peloponnesiq; defuerunt, quasi sensum haberent aliquem, quo inter se rerum euenta significarent, & mouerentur, Aristoteles. Ex quo Plinius sic transtulit, Corui in auspicijs soli videntur intellectum habere significationum suarum. nam cum Mediæ hospites occisi sunt, omnes è Peloponneso & Attica regione volauerunt.

¶ Arabes coruos audiunt, (vel intelligunt: κοράκων ἀκούουσι,) Porphyrius de abstinendo ab anim. lib. 3. Auium voces vsq; adeò variæ sunt pro diuersis earum affectibus, vt earum varietatis differentias omnes obseruare difficilimum foret. itaq; cornicis & corui vocum differentias aliquot augures obseruarunt, reliquas tanquam supra hominis captum reliquerunt, Ibidem. Oscines aues Appius Claudius esse, ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, cornix, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cum cecinit coruus, cornix, &c. Idem. *Oscinem coruum prece suscitabo Solis ab ortu*, Horatius Carm. 3. 27. Ab ortu enim Solis, inquit Aeron, prospera corui omnia sunt, aduersa ab occasu. Si ab ortu clara voce occinuerint, præsentem felicitatem: contrà verò ab occasu exitium apportant, Alexander ab Alex. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, miluorum, aquilarum, cornicum, Niphus. Apud Indos quædam regio est, quæ dicitur nunc *Pharcelos*, vbi coruorû magna multitudo perijt: ad quam quum postea redijsset lõgè maior multitudo, desolationẽ regionis, & incolarum interitum significauit, Idem. Vt vulturum & aquilarum, sic & coruini generis vnû in locum congregatio, mortes significat & vastitates futuras. Retulerunt quidem nobis multi fide digni aliquando multos coruos apparuisse in castro superioris Sueuiæ, quod Ruffum castrum vocatur, ita vt numerus coruorum muros & tecta domorum operire videretur: & subito mortuum fuisse comitem, qui princeps castri erat, coruosq; recessisse: vnde vulgò dicebatur coruos animam eius abduxisse, Albertus in Aristotel. de hist. anim. 9. 36. Pessima coruorum significatio, cum glutiunt vocem velut strangulati, Plin. Coruus vel cornix glocitans (crocitans) per 12. signa Zodiaci, Luna in eis existente, quid significẽt, explicat Niphus libro 1. de augurijs tabula sexta. Tiberius Gracchus cum ad res nouas pararetur, auspicia domi prima luce petijt: quæ illi perquam tristia responderunt. & ianua egressus, ita pedem offendit, vt digitus ei decuteretur. tres deinde corui in eum aduersum occinentes, partem tegulæ decussam ante ipsum protulerũt. quibus omnibus contemptis à Scipione Nasica pontifice Maximo decussus Capitolio, fragmento subsellij ictus procubuit, Valerius. Picus & cornix est ab læua, cnruos porrò ab dextra, Plautus Asin. Non temere est, quòd coruos cantat mihi nunc ab læua manu, Simul radebat pedibus terram, & voce crocitabat sua, Euclio apud eundem in Aulularia. Quid augur? cur à dextra coruus, à sinistra cornix faciat ratum? Cicero 1. de Diuin.

Arabes coruos intelligunt.

¶ In ditione Carthaginensium aiunt duos coruos circa Iouis templum perpetuò manere, nec vsquam aliò volare, & alterum ex eis anteriorem colli partem habere albam, Aristoteles iti mirabilibus.

¶ Corui Romæ publicè sepulti historiam recitaui supra in *D*.

¶ Coruum sacrum & Apollinis pedissequum esse dicunt: idcirco diuinationibus præditum fatentur, eiusq; clamori dant operam, qui auium sedes, & clangores, & volatus ipsarum à dextra ac sinistra cognoscunt, Ælianus. Græci coruum Apollini sacrum esse dicunt, Plutarchus in libro de Iside & Osir. est enim auis nigra, qui color tenebrosæ nocti conuenit: nã & cygnus eidem deo sacer est ob diei candorem, vt scribit Eustathius, & Varinus iti Λυκαυγής. Cum duo præstabiles colores piceus ac niueus forent, quibus inter se nox cum die differunt, vtrunq; colorem suis Apollo alitibus condonauit, coruo nigrum, cygno autem album, Apuleius de Socratis dæmonio. Coruus & accipiter hominibus Apollinis sententiam nunciant, Porphyr. lib. 3. de abstinentia ab animatis. Corui apud veteres futura significare putabantur cantu & volatu, inde Phœbo aues dicatę deo diuinationis: ex eoq; à Silio Italico

Coruus Apollini sacer.

Phœbea ales coruus nuncupatur, Grapaldus. Coruus ab Ausonio *Phœbeius oscen* dicitur. At Phu[illegible] coruum à Phœbo ait alienum esse, quod vel ipso colore profanus ac impurus sit habitus, id est μιαρὸ[illegible] illiq́; potius cycnum auem attribuit, quod is auium maxime sit musicus & candidissimus, Gyraldus. Apollo cum gigantes dijs bellum inferrent, in coruum mutari voluit, tanquam in auem scilicet sibi sacram.

Corui Soli sacri.

¶ In Thessalia ad Pagæaticum sinum corui erant Soli sacri, vt meminit Scholiastes Aristophanis in Plutum. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, coruos, &c? Arnobius contra gentes.

¶ Apologum corui & vulpis Apuleius describit in libro de deo Socratis. *Vide infra* in prouerbio, Si coruus posset tacitus pasci: & alium apologum in prouerbio, Coruus serpentem.

Prouerbia. Coruus albus. Coruus aquat.

¶ PROVERBIA. Coruus albus: *Vide supra in B.* ¶ Coruus aquat (Κόραξ ὑδρεύει, παροιμία ἐπὶ τῶν δυσχερῶς τοῖς τυγχανόντων, Suidas, Hesychius, & Varinus:) dici solitum vbi quis non citra negotium, citraq́; ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo quum sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante. quod Plinius vt rem gestam memorat lib. 10. cap. 43. Sed probabilius videtur, vt adagium referatur ad eam fabulam quam Fastorum lib. 2. narrat Ouidius ad hunc modum,

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,	*Non faciet longas fabula nostra moras:*
I mea, dixit, auis, ne quid pia sacra moretur,	*Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.*
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis	*Tollit, & aereum peruolat altus iter.*
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis:	*Tentat eam rostro, non erat apta legi.*
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,	*Dum fierent tarda dulcia poma mora.*
Iamq́; satur, nigris longum capit vnguibus hydrū:	*Ad dominumq́; redit, fictaq́; verba refert.*
Hic mihi causa moræ viuarum obsessor aquarum,	*Hic tenuit fonteis officiumq́; meum.*
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes	*Fatidicum verbis fallere velle deum?*
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,	*De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.*

Proinde prouerbium mihi magis videtur conuenire in cessatorem, Erasmus. Ego non *aquat*, sed *aquatur* potius verbo deponente dixerim. Coruus Apollinis tutela vsus (inquit Higinus in Hydra) eo sacrificante missus ad fontem aquam puram petitum vidit arbores complures ficorum immaturas: eas expectans dum maturescerent, in arbore quadam earum consedit. Itaq; post aliquot dies coctis ficis & a coruo compluribus earum comesis, expectans Apollo coruum, vidit eum cum cratere pleno volare festinantem. Pro quo admisso eius dicitur (quòd diu moratus sit Apollo, qui coactus mora corui, alia aqua est vsus) hac ignominia eum affecisse, vt quandiu ficus concoquerentur, coruus bibere non possit, ideo quòd guttur habeat pertusum illis diebus. Itaq; cum vellet significare sitim corui, inter sidera constituit crateram, & supposuit hydram quæ coruū sitientem moraretur. Videtur enim rostro caudam eius extremam verberare, vt tanquam non sinat se ad crateram transire. Per æstatem coruus exarescit siti confectus, eum clamore vltionem testari fama est, cuius causam afferunt, quòd cum ad aquationem eum famulū suum Apollo misisset, ille magna segete inuenta adhuc viridi, inuestigare volens granum frumenti, expectās vt maturuisset, mandatum domini neglexit: quam ob rem siccissimo anni tempore siti affectus, suæ moræ dat pœnas. Hoc fabulæ simile videtur, Ælianus. Corui auium sol[illegible] pullis suis potum ministrant (forte, non ministrant,) mento (gutture) eis stanm a coitu dehiscente. quod veteris cuiusdam peccati culpa eis accidere fama est. nam cum Coronis in Tricca Æsculapiū pareret, Corax aquari iussus re neglecta, libidini indulgebat, (ἐλαγνεύετο. malim ἐτραγεύετο, id est nimiam moram trahebat.) Quamobrem iratus Apollo conuertit eum in auem atram, & absq; potu rostrum δι[illegible]τοῦ ταῖς φίναις ei excrescere fecit: quę res pullis est molestissima, Paraphrastes Oppiani lib. 1. de aucupio.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

¶ *Dat veniam coruis, vexat censura columbas*, Iuuenal. Satyr. 2. *vide in Columba h.*

Coruum delusit hiantem.

¶ *Coruum delusit hiantem*, dictū est ab Horatio (2. Serm. Sat. 5.) in eum qui captatorem suum arte frustratus fuerat. *Plerunque* (inquit) *recoctus Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.* Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur aūt hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorū, λύκος ἔχανεν: id est Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, *Lupum delusit hiantem* & Κόραξ ἔχανεν, id est Coruus inhiabat, Erasmus.

Corui luscinijs honoratiores.

¶ Corui luscinijs honoratiores, Κόρακες ἀηδόνων αἰδοιμώτεροι: Cùm indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cùm plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac sapientiæ, Erasmus.

Inter Ledæos ridetur coruus olores.

¶ Inter Ledæos ridetur coruus olores, Martialis lib. 1.

Mali corui malum ouum.

¶ Mali corui malū ouu[m], Κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν: aptè vsurpabitur quoties a malo præceptore discipulus malus proficiscitur ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: deniq; facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si [illegible]te non pascant illos ad satietatem, (*vide ex Æliano, supra in D.*) & hinc ductum adagium. Alij (vt Suidas & Varinus) malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidem primus Syracusis, de quo supra inter propria nomina diximus post mortem Hieronis, instituit artē rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adolescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedē persolueret, vbi iam artem perdidi-

perdidicisset. Dein vbi iam arte cognita præmium reddere cunctaretur, Corax in [illegible] vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset persuadere dicendo: Age, inquit, si persuadeo iudicibus me nihil debere, non reddam quia vici causam: sin minus persuadeo, [illegible]dam, quia non perdidici artem. Atqui Corax Tisiæ dilemma tanquam vitiosum & an[illegible] strepb[illegible] um retorsit ad hunc modum. Imo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & de[illegible] ex p[illegible] minus, dabis quia sententia iudicum [illegible]. Quod commentum tam vafrum, [illegible] vbi iudices audiuissent, ad[illegible] versutiam adolescentis, succlamarūt, Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sic quoque arrent, hoc fuccesu [illegible] a cornua circum [illegible], cum alter alteri litem intenderet, [illegible] Hermogenis Rhetoricen, Hæc Erasmus. adijcit idem ex A. Gellio simile [illegible] per [illegible] Pr[illegible] agora Rhetore & Enathlo eius discipulo, quam [illegible] Ap[illegible] F[illegible] ait. Tap[illegible] idem prouerbium tanquam Germanis quoque [illegible] böse Raben/ böse Eyer: & eiusdem sententiæ hoc, Wie der Vogel ist/ so legt er Eyer. ¶ Vo[illegible], apud Aristotelem lib. 3. [illegible] de vehementer [illegible] & quæ [illegible] peruestigare. Cui nō dissimile est illud, *Aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum? An passim coruos sequeris testa luteoq́;* de ijs qui nullū certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore viuunt, ad quamuis [illegible] occasionem mutabiles, Erasmus. [illegible] in Euthyphrone, [illegible], id est, Quid autem volens quempiam insectaris? Eundem sensum habet prouerbium Aues quæris. ¶ Si coruus posset tacitus pasci. Si breuis apologus autore [illegible] abio parœmiæ genus est, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius: *Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæq́;*. Quidam existimant [illegible] tuo sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo prædam nacto, [illegible] vulpes ita intercepit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid bonæ [illegible] nacti sunt, conuiuio tacito [illegible] ostentant, atque ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quò minus eiusmodi plura commoda nanciscātur, tum quæ nacti fuerant, [illegible] fuerant, Erasmus. ¶ Coruus serpentem, Κόραξ τὸν ὄφιν, vbi quis suo ipsius inuento perit. sumptum ex apologo quodam Æsopi. Coruus [illegible] ens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Cognatum ei quod [illegible] retulimus, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus comeso polypo crudo periit, Erasmus. ¶ Ad coruos, Βάλλ' ἐς κόρακας: id est, Abi ad coruos, perinde valet quasi dicas, abi in malam rem atque in exitium. Βάλλ' ἐς κόρακας, πῦς ἐσθ' ὁ κόψας τὰς [illegible] id est, Apage ad coruos, quis est qui pepulit hostium? Aristophanes in Nubibus. Rursum in Pluto, [illegible] κόρακας; id est, An non ad coruos? Iterum in eadem fabula, Ἐς' ἐς κόρακας [illegible]. id est, Oc vus hinc in coruos abeas. Reperitur apud bunc poetam & alios plerisque locis. Plutarch. in commentario [illegible] scripsit aduersus Herodotum taxat eum, quod Pythagoram ad Cares, velut ad coruos relegauerit, [illegible] quod eum Carem fecerit. Zenodotus scribit in Thessalia locum esse quendam, cui nomen [illegible] Κόρακες, vt recentior quidam annotauit, in quem nocentes præcipites dabantur. atque [illegible] Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam [illegible] Bœotis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum esset, futurum vt e finibus ex[illegible], [illegible] ulatque corui albi apparuissent. Euenit deinde vt adolescentes aliquot pet [illegible] iam & [illegible] nuam coruos, quos ceperant, gypso oblitos rursum emitterent. Quos [illegible] vidissent volantes Bœoti, [illegible] oraculum, arbitrati adesse tempus, quo forent suis e sedibus eijciendi, summa per [illegible]. Cæterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locū quendam [illegible], cui nomen *Coracon*, id est Coruorum. Contigit aliquanto post vt Æoles eiectis Bœotis Arnam [illegible] uparent, apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat Coruus. (*Vide* supra in *B.* & in Lexico Vannii in Βάλλε.) Aristophanis interpres paulo diuer[illegible] historiam: nempe Bœotijs aliquando à Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum [illegible] sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent. coospexisse aūt in Thessalia iuxta sinum [illegible] emulantes coruos quosdam Soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserant. Bœotij vero iam iam perfectum oraculi symbolū, ibi sedem constituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum v[illegible] atum referant, quod in desertis fere locis voltare consueuerint, (& obseruare eadaue[illegible], Scholiastes in [illegible] Aristophanis.) Vt prouerbium conueniat cum illo, in extremas solitudines publicis [illegible] deportandum. [illegible]pides in Hecuba, Οὐχ [illegible] Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. detorquet in cantorem (psalten) quendam. is quum ei nequ[illegible] mol[illegible], inquit, ἐς κόρακας, deprauata per iocum voce [illegible] pro βάλλε. Hæc omnia Erasmus. [illegible] κόρακας, [illegible] ὄλεθρον, Apostolius. Οὐκ ἐς κόρακας φθερεῖσθαι σκοπεῖ [illegible] ὁ Alciphron. [illegible], Hipparchus apud Athenæum. Παῖ ἐς κόρακας. [illegible] Aristophanes in Acharnensibus. Eiusdem Scholiastes in Ranas, cum Bacchus dixisset [illegible] ait Athenis [illegible] hoc nomine, in quem aliqui supplicij causa abijcerentur. [illegible] κόρακας [illegible], Aristoph. apud Pollucem lib. 8. Σκορακίζειν verbū compositum est, pro [illegible], hoc est ἐς κόρακας [illegible], vnde etiā nomen σκορακισμὸς fit, Suid. Etymologus sic [illegible] pro [illegible], &c. initiali abiecto, & Eustathius. Μὴ ἀποσκορακίσῃς [illegible]

ἢ ἀποδοκιμάσῃς, hoc est, ne me reijcias aut detesteris, Varinus. [illegible] ἐς κόρακας ζεῖν, ἀποδιώκειν, [illegible] etiam malum & exitium imprecantur per coruos: Daß dich die Raben frässen: hoc est, [illegible] rent. ¶ Eleganter dictum est à Diogene Cynico, κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἢ ἐς κόλακας [illegible] tius esse ad coruos deuenire quàm ad adulatores, qui [illegible] & viuos & bonos etiam viros deu[illegible] thenæus: ex quo Erasmus transtulit in prouerbio, Ad coruos. Οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων [illegible] ὀφθαλμοὺς λυμαίνονται, ὅταν αὐτῶν οὐδὲν ὄφελος [illegible] οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς ψυχὰς διαφθείρουσι [illegible] τὰ ὄμματα τυφλώττουσι, Epictetus. Est autem scita collusio vocum κόραξ & κόλαξ: & quoniam [illegible] al[illegible] nentes pro littera rhô, lambda pronunciare solent, Sosias seruus apud Aristophanem in Vespis [illegible] somnium suum, inter cætera ait se vidisse θεωρὸν κεφαλὴν κόρακος [illegible] la: (vbi Scholiastes, Tr[illegible] duci[illegible] quit, Cleonem tanquam rapacem, & improbum, & adulterum. [illegible] Ἀλκιβιάδης εἶπε πρός [illegible] σας, Ὁλᾷς θέωλος τὴν κεφαλὴν κόλακος [illegible] u. & mox subdit, conijciendum esse, ὅτι ἀποβῆναι ἐφ' [illegible] ἐς κόρακας οἰχήσεται. Similis allusio etiam inter κόλαξ & σκώληξ est, qua vtitur Anaxilas apud Athenæum, his verbis: Γίνονται κόλακες τοῖς ἔχουσιν οὐσίας Σκώληκες, &c.

¶ Cùm vir opimus (opulentus) obit, inquit in Emblemate Alciatus, *Maxima rixa oritur [illegible] n- dem sed transigit heres, Et coruis aliquid vulturibusque sinit.* ¶ Eiusdem Emblema quod inscribitur *In [illegible] ulto. Raptabat volucris captum pede coruus in auras Scorpion, audaci præmia parta gulæ. Ast ille [illegible] fim per membra veneno, Raptorem in stygias compulit vltor aquas. O risu res digna. alijs qui fata parabat, Ipse perit proprijs succubuitque dolis.* Atqui prouerbium, Cornix scorpium, non coruo sed cor[illegible] eam historiam tribuit.

DE CORVIS AQVATICIS.

Emblemata Alciati.

DE CORVO aquarico multa iam scripsimus supra inter Mergos maiores. Mergi sunt nonnu[illegible] quos ceruos, (lego *coruos*) aquaticos vocant, Seruius. Hispanis hodieque mergus *cueruo marino* [illegible]. Georg. Agricola coruum aquaticum Germanicè ad verbum interpretatur Wasserrabe. Id[illegible] a- quatici (inquit) hybernis temporibus se conferunt ad lacus aut fluuios qui frigore non [illegible] t. Coruus aquæ, id est *macha*, Auicenna de animalibus libro 8. Aristoteles coruum aquaticu[illegible] u[illegible] ne ciconiæ esse scribit, crurib. breuioribus, palmipedem, natantem, colore nigrum: arbo[illegible] bu[illegible] dere & nidulari in iis vnum ex hoc (palmipedum) genere. Hæc descriptio conuenit aui, quam nost[illegible] *harbunu* appellant, cuius historiam & figuram inter Mergos requires. Vbi & Morfex auis aqua[illegible] nigra palmipes, &c. à nobis describitur, eiusdem cum scharbo generis vt apparet. vtraque in arboribus [illegible] dificat. Córax, auis est palmipes, Varinus. Niphus hunc Aristotelis coruum aquaticum, vulgò [illegible] uum marinum dici scribit. ¶ Plinius coruos aquaticos naturaliter caluere, & inde nomen eis apu[illegible] Græcos esse docet. vnde apparet phalacrocoracem Græcorum posteriorum Aristotele (nam apud Aristotelem hoc nomen non inuenitur. conijcimus autem eum quem coruum vocat aqua[illegible] m vel palmipedem eundem phalacrocoraci esse) à Plinio coruum aquaticum transferri. Robert. [illegible] anus phalacrocoracem Gallicè interpretatur, *vng corbeau d'eau, vng cormorant, corbeau pescheres*. I[illegible] rgundia vocari audio auem quandam *crot pescherot*, id est coruũ piscatorem, cui pedes diuersi [illegible] vnguibus vncis ad rapinam comparatus, alter palmipes ad natandum. nam cum piscem arr[illegible] a, nec facilè propter pondus ex aqua euolare potest, piscem altero pede retinens, altero rem[illegible] que ad ripam. Idem Angli de aquilæ marinæ quodam genere narrant, quam *ospfrey* appellant, & [illegible] res de porphyrione & auriphrygio. Fulicæ genus duplex fecerim, alterum minus apud no[illegible] ne per hyemem præsertim in lacubus, alba frontis macula insigne. alterum maius, quod in Ital[illegible] iun & in arboribus nidificare, pisces magnos vorare [illegible] quod an phalacrocorax & coruus [illegible] Ari[illegible] o- telis [illegible] it nondum comperi. *Vide* supra in fine historiæ Cornicis marinæ. Gelenius phalac[illegible] racem I[illegible] n[illegible] *lysks* interpretatur, sed fulicam sic nominari Illyrijs puto. Coruum aqua[illegible] cum A[illegible] Wottonus suspicatur eandem esse cum cornice marina, cuius in Ponti Euxini nauigatione Arrianus meminit, ab æthyia eam distinguens: nam Hesychius & Suidas non distinguunt. Pugnant inter [illegible] *hy* & *coronos*, id est coruus aquaticus, Albertus, absurdissime. nam apud Aristotelem eo in [illegible] ur Triorches, phrynus & ophis pugnant. Plura de Phalacrocorace leges in Elemento *P*.

Descriptio corui aquatici ex Aristotele.

Phalacrocorax.

¶ Auicennæ translatio ex Aristotele pro alcyone alicubi habet *alchorab*, quæ vox [illegible] um si[illegible] ficat. vbi Albertus, Alcyon (inquit) est auis nigra non admodum magna. & fortè hanc [illegible] cau[illegible] cenna coruum marinum propter coloris similitudinem. Et rursus, Alcyon est eadem [illegible] marino, & secundum Ouidium & Homerum auis est Diomedis. Sed alcyonem aue[illegible] falsum est.

Alcyon an sit coruus marinus.

¶ Coruus rubro rostro apud Anglos inuenitur, cuius meminit Plinius, Lon[illegible] ol us. ap[illegible] eum sentire de pyrrhocorace, qui in Cornubia Angliæ & in alpibus reperitur. vnde vul[illegible] n Alprapp, id est coruus alpinus nominatur. cui tamen rostrum luteum, non rubrum. Se[illegible] nuper etiam alteram pyrrhocoracis vidi, quam in Bauariæ quibusdam locis Steintahen, id est graculum [illegible] tilem vocant, rostro longiusculo, rubro, &c.

Pyrrhocorax.

¶ Recen-

¶ Incendula auis coruini generis cum bubone pugnat, Albertus. legendum monedula. *vide in Bubone* in fine capitis quarti.

DE CORVIS MARINIS EX LIB. III. CAP. XXXIX. NAVIgationum in Indiam Occidentalem.

In mari *Sur* dicto tanta eſt coruorum marinorum multitudo, vt incredibile videatur, qui tamen à noſtris forma nihil differunt. Hi tanta copia & multitudine aduolant aliquando, vt penitus mare obtegant, ſicq; contigui & ſtipati ſunt, vt mare vniuerſum ac ſi holoſerico tectum eſſet, nuſpiam appareat.

DE CORVO SYLVATICO.



AVIS, cuius hic effigies habetur, à noſtris nominatur vulgò ein Waldtrapp/ id eſt coruus ſylüaticus, quòd locis ſyluoſis, montanis & deſertis degere ſoleat: vbi in rupibus, aut turribus deſertis nidificat. quare etiam Steinrapp vocatur, & alibi (in Bauaria & Stiria) ein Claußrapp: à petris ſeu rupibus, & pylis (nam *pylas*, id eſt anguſtias inter duos montes Germani Clauſen appellant, hoc eſt loca clauſa) in quibus nidos ſtruit. Lotharingi, vt audio, *corneille de mer*, id eſt cornix marina: quam & in iuglandibus aliquando nidificare ferunt. ſed fortè ea alia auis eſt. Circa lacum Verbanum coruus marinus dicitur. alibi in Italia coruus ſyluaticus, vt in Iſtria circa promontorium Polæ, vbi homine per funem demiſſo per rupes nidis eximuntur, & inter menſarum delicias habentur, vt apud nos quoque in montium quorundam rupibus. ſic enim Fabarias thermas repertas aiunt, cùm auceps quidam per altiſſimas rupes propter has aues ſe demiſiſſet. Multi reperiuntur ad Danubium in vtraq; ripa vbicunque ſaxa & rupes attolluntur: vt non procul à Paſſauio & ſupra Kelheymium in petræis faucibus. Expetuntur regũ venationibus & menſis. Alibi in Italia *coruo ſpilato* appellatur, id eſt coruus depilis, quoniam ſeneſcens caluescat. Germanicè quidam nuper conficto à ſe a ſono vocis eius nomine Scheller vocabat. ¶ Sunt qui phalacrocoracem hanc auem interpretentur, quoniã & magnitudine & colore ferè coruum refert: &

caluescit, vt vidi, cum adultior est. Turnerus Aristotelis coruum aquaticum & Plinij phalacrocoracem & coruum syluaticum nostrum auem vnam esse arbitratur, tertium genus graculi. Coruus syluaticus Heluetiorum, inquit, auis est corpore longo & ciconia paulò minore, cruribus breuibus sed crassis: rostro rutilo parum adunco (curuo) & sex pollices longo: alba in capite macula, & ea nuda, si bene memini. Quòd si palmipes esset & interdum nataret, indubitanter tertium graculorum genus esse adfirmarem. verum licet auem in manibus habuerim, an palmipes fuerit, nec ne, & calua, non bene memini, Sic ille. Sed cum nos certò sciamus, palmipedem non esse coruum syluaticum nostrum, non poterit esse coruus aquaticus Aristotelis, sed neq; Plinij, qui (vt diximus) phalacrocoracẽ, id est coruum caluum, eundem & aquaticum facit, Noster verò syluaticus non est aquaticus, neq; in aquis degit: sed in pratis, & locis palustribus victum sibi quæritat. Iam cum Aristoteles tertium gracculi genus palmipes faciat, id quoq; coruus syluaticus noster esse nnn potest.

Ibis nigra. ¶ Avis quam prius hæmatopodem esse putabam (inquit Bellonius) nunc potius ibin nigram esse conijcio: cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt. Ea corporis mole auem à Gallis vulgo *corlis* (arquatam maiorem nostram esse arbitror) dictam refert, vel paulò minor est, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro iuxta caput plus quam pollicari crassitudine, inflexo modicè in arcum & in acutum desinente, rubicundo, qui crurum etiam color est. Proceritas crurum ea ferè quæ in ardea stellari. colli longitudo quæ in aue quam Galli vocant *aigrette*, ita vt primo visa à me hæc auis ardeam stellarem quodammodo referre videretur corporis ferè specie, Hæc ille in Gallico libro Singularium obseruationum suarum.

Descriptio corui syluatici. ¶ Coruo syluatico nostro magnitudo est gallinæ, color niger toto corpore, si eminus videas: sin propius, ad solem præsertim, cum viridi permixtus videtur, pedes ferè vt gallinæ, longiores, digiti fissi, cauda non longa, a capite retro crista tendit, cum adultiores sunt: in iunioribus non apparet. rostrum rubicundum, oblongum & aptum inseri angustis terræ, arborum & murorum aut petrarum foraminibus, vt latitantia in eis insecta & vermes, quibus pascitur, extrahat. Crura oblonga, obscurè rubentia. Locustis, gryllis, pisciculis, & ranunculis eos vesci audio. Vt plurimum nidificat in altis arcium destructarum muris, qui in Helueticis montium regionibus frequentes sunt. In ventriculo dissecti aliquando præter alia insecta, reperi plurima illa quæ radices frugum populantur, milij præsertim, Galli *curtillas* vocant, nostri transuersas (twären) a pedum situ vt conijcio è gryllorum genere. Edunt & vermes è quibus scarabei à Maio mense dicti nascuntur. Volant altissimè. Bina aut terna oua pariunt. Primæ omnium, quod sciam auolant, circa initium Iunij, vel, vt ab alijs mihi relatum est, circa D. Iacobi diem. aduentant autem initio veris eodem tempore quo ciconiæ. Gregatim volare solent. Vocem nec frequentem nec claram ædunt, sed ferè *ka ka*, vel *ka ka*, præsertim cùm pulli eis adimuntur, quod fieri apud nos solet quinq; ferè post Pentecosten diebus. Pulli eorum diebus aliquot antequam volare possint nidis exempti, nutriri & facile cicurari possunt, ita vt in agros euolent, & subinde reuertantur. Laudantur ijdem pulli in cibis, & in delicijs etiam habentur, suaui carne ossibus mollibus. Qui è nidis eos auferunt, in singulis singulos relinquere solent, vt anno sequente libentius redeant.

Corythus. Corythvs, κόρυθος, auis est, vna è genere trochilorum, Hesych. Sunt autem trochili gallinæ syluestres quædam, pedibus longis, corpore gracili, cursu celeres, vt conijcio.

DE COTVRNICE.

A.

Coturnicem eam esse auem, cuius hic figura cernitur, vt homines docti nostra ætate omnes consentiunt, & copiosè in epistolis suis Aloisius Mundella medicus approbauit: ita literatores quidam repugnant, eam quæ hodieq; vulgò *coturnix* apud Italos dicatur verè nim quoq; coturnicem esse putantes. sed horum error crassior est, quam vt nos in eo refellendo tempus collocare conueniat, & iam a doctissimo viro Mundella satis est reprehensus. Nos hoc in loco de coturnice veterum agemus, de altera, quam Itali vulgò sic vocant, post Perdicem. *Nomina.* ¶ *Schelau*, שלו, apud Hebræos coturnix est, vnde pluralis numerus *schaluim*. Dauid Kimhi interpretatur auem præpinguẽ, quæ dicatur vulgò קוליא, *qualea*: & similiter R. Salomon. adstipulantur Iosephus & Hieronymus. Septuaginta *ortygometram*, id est coturnicum matricem verterunt. Exod. 16. Chaldæus interpres habet סליו, *selau* Arabs סלוי, *salua*. Persa מורג צח, *moreg zag*, & Numeri 11. Arabs similiter, Chaldæus שליו, *schaliu*: Persa מורג צחה, *moreg zeha*. Psalmo 105. Chaldæus פסיונין, *phasiani*: Arabs אלשלוי, *elschalui*, cum articulo *el*, Munsterus in Lexico trilingui pro coturnice habet שלו, *schalau*: שלוא, *schiluah*. סלוא, *salua*, & כבלי, *kakli*. Bellunensis apud Auicennam lib. 2. *seman*, coturnicem vel qualeam interpretatur: *altedarugi* verò alias *altarugi* phasianum, vel perdicem, vel auem coturnici similem. *Dorache*, id est coturnices. Interpres Auicennæ ex Aristotele de hist. anim. 8. 12. ¶ Coturnicem Græci ortyga vocant, Isidorus. à recto ὄρτυξ. hodie vulgò ὀρτύκι, vel [illegible]. ¶ Itali *quaglia*, vt Alunnus & Scoppa scribunt: vel *quallia*. vnde & barbari quidam authores *qualeam* ceu Latinam vocem scribunt. Coturnices vulgò *quaquile* dicuntur vel *qualea*,



qualea Ant. Gazius. *Quiscula*, id est coturnix, nomen à sono fictum, Arnoldus Villano. Calepinus querquedulã quoque (ea anas fera est, parua) qualiã vulgò à voce dici meminit. Hispani *cuadernix*. ¶ Galli *caille*. ¶ Germani Wachtel: Flandri Quackel. hinc fortè Albertus, Coturnix (inquit) auis, quam vulgò *quisculam* vocamus. ¶ Angli *quayll*. ¶ Illyrij *krzsepelka*, vel *krzepelka*. ¶ Coturnicem vulgò *currelium* dicimus, à currendo, Comestor. hinc & Ortygiam dictam putant, quod harum auium greges è mari in eam prouolent, Athenæus.

B.

Vbi frequentes reperiantur coturnices.

In Delo primum visæ coturnices, Solinus. In sinu Arabico præcipuè nutriuntur, Comestor. In conuallibus alpium Helueticarum apud Rhætos, Sedunos & Leopontios, non pauciores quàm alibi capiuntur, alioqui copiosæ per Heluetiam præsertim circa Auenticum, vbi canes ad earum aucupium egregiè institutos alunt, Stumpfius. ¶ Perdicibus similes sunt, sed multis partibus minores, Turnerus. Theophrastus forte illas perdices nanas dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Longolius. Coturnix parua auis est, Plinius. ¶ Color κεραμεοῦς, id est testaceus, communis est ferè pulueratricibus, vt alaudæ, coturnici, perdici, &c. Longolius. Coturnix aliquando alba visa est, Aristot. in lib. de Coloribus. nam μέλας illic pro λευκὸς non rectè legitur. *vide in Ceruo B.* ¶ Coturnicibus & gallinaceis pennæ sunt duræ, Aristot. in Physiognomon. Coturnicum ossa difficulter afficiuntur aut patiuntur quicquam (δυσπαθῆ sunt, dura nimirum ac solidiora,) Orus. ¶ Coturnici proprium est præ cæteris auibus, vt & ingluuiem, & gulam infrà prope ventriculum amplam & latam habeat, Aristot. Et alibi, Gula eis amplior est infrà. ¶ Coturnicibus alijs ventri, alijs intestino fel iungitur, Aristot. Plinius aliter. Fel (inquit) renibus, & parte tantum altera iungitur intestino in coruis, coturnicibus, phasianis. Pedibus fissis sunt, Athenæus ex Aristot. ¶ Alexan. Mynd. apud Athenæũ, coturnicem inquit fœminam graciliore collo quàm marem esse, neq; nigras partes sub mentum subiectas possidere, ingluuiem (ζίβολον, lego πρόλοβον cum Gillio) in aue dissecta non magnam spectari: cor magnum & tricuspidatum, (ζίβολον.) Iecur etiam habere, & fel intestinis adnexum: splenem paruum & qui vix conspiciatur: testes sub iecinore contineri vt in gallinaceis.

Descriptio coturnicis. Magnitudo, Color, Pennæ, Ossa, Gula, Fel, Pedes, Collum, Ingluuies, Cor, iecur, fel, testes.

C.

De voce coturnicis.

Coturnix appellatur à sono vocis, Festus. Blondus etiam à recentioribus qualeam à voce dictam scribit. Si iterarim sones co tur nix, ita vt singulas syllabas toni tractu pronuncies, auis vocem te liquidò imitatum cognoscas, Gyb. Longolius. Coturnicibus maribus tantum cantus datus est, Aristot. & Albert. Coturnix mas vocem ædit exilem, ferè sicut gryllus: fœmina crassam, Albert. Coturnicibus vox est in pugna, Aristot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: alijs ante pugnam, vt perdicibus, &c. Plinius.

Nidulatione.

¶ Coturnix humi nidulatur, nec vnquam in arbore consistit, sed humi, Aristoteles. Cum ad nos ve-

nit, terrestris potius quàm sublimis est, Plinius. puluératrices sunt, Gyb. Longolius. ¶ Coturni[illegible] vulgò cutrelium dicimus a currendo, Comestor. Currit satis velociter, Albertus.

Cursu. ¶ Coturnix est auis miliaris, hoc est milio vt plurimum vescitur, Aloisius Mundel. Coturnices

Cibo. milio & tritico, & præterea pura aqua pinguescunt, Didymus in Geopnnicis. Coturnicibus veratrum (alias, *veneni*) semen gratissimus cibus, Plin. Et rursus, Veneris capreæ & coturnices (vt diximus) pinguescunt, placidissima animalia. Quod alijs cibus est, alijs est acre venenum, Lucret. Et mox, Præterea nobis veratrum est acre venenum, At capris, (capreis, ex Plinio) adipes & coturnicibus auget. Cicuta sturnos nutrit, nos verò interimit: & elleborus coturnici pro cibo est, homini venenum, Galenus ad Pisonem. Elleborus homini venenum est, alimentum coturnicibus, Aristot. lib. 1. de plantis, & Aphrodisiensis in Problem. Orobus coturnicum apud Arnoldum Villanou. in lib. de venenis, A[illegible] næ *napellus* est. *Vide* in Lupo *a*.

Volatu & peregrinatione. ¶ Coturnices cum ceciderint ὅταν πέσωσι, malim ὅταν πέτωνται: quod verbum in sequentib[us] etiam bis ponitur: id est cum volauerint, si serenum sit aut aq[uilon]ium tempus, [illegible]antur, & prosperè degunt. [illegible], id est quietè [illegible]. Gaza videtur legisse [illegible], sed si au[str]inum, molesti; propterea quod [illegible] volant. humidus enim grauisq; auster est. Quam ob rem qui aucupantur, austrum, non aquilonem [o]bseruant. omnino ægre propter sui corporis pondus volant. sunt enim corpore grandiore, quam [vt] [illegible] penitus deferri possint, vociferantesq; ob eam rem volant. laborant enim quasi oppressæ onere. cum hæc adeunt loca, sine ducibus pergunt. at cum hinc abeunt, ducibus lingulaca, oto, otide Plinius & matrice orty[g]ometra; proficiscuntur, atq; etiam cynchramo, a quo etiam reuocantur noctu, cuius vocem cum [s]enserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristot. Aduolant coturnices non sine periculo nauigantium, cum appropinquauêre terris. Quippe velis sæpe insidunt, & hoc semper noctu, mer[gu]ntq; nauigia, Plin. Blondus ex Plinio legit, velis incidũt, non insidunt: quam lectionem Solinus quoq; secutus est, & ex Oppiano eadem approbari potest. Iter est his per hospitia certa. austro non volant, humido scilicet & grauiore vento. A[ur]a tamen vehi volunt, propter pondus corporum viresq; paruas. Hinc volantium illa conquestio labore [ex]pressa. Aquilone ergo maximè volant ortygometra duce. Primam earum terræ appropinquantem accipiter rapit. Semper hinc remeantes comitatum sollicitant, abeuntq; vna persuasæ glottis & oti (alias otus, vt & Aristoteles habet) [&] cenchramus (aliàs *cynchramus*.) Quod si ventus agmen aduerso flatu cœperit inhibere, pondusculis [q]uodam apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ volant, *vide in D.* Plinius. Eadem f[ere] Solinus, cuius tamen verba non omittam, ne quid ad maiorem claritatem desiderari possit. Adu[e]niendi [q]uique habent tempora æstate depulsa. Cum maria tranant, impetus differunt, & metu [illegible] longioris vires suas nutriunt tarditate. Vbi terram persentiscunt, coeunt cateruatim: deinde [illegible] vehementius properant: quæ festinatio plerunq; exitium port[a]t nauigantibus. Acc[idit] enim pl[erumque] noctibus vt vela incidant, & præponderatis sinibus alueos inuertant. Austro nunquam exeunt. [Nam] metuũt vim flatus tumidioris. plurimum se Aquilonibus credunt, vt corpora pinguiuscula atq; [ideo] tarda facilius prouehat siccior & vehemẽtior spiritus. Ortygometra dicitur quæ gregẽ ductitat. eandẽ (primam, scilicet ex coturnicib. non ortygometrã, Plin.) terræ proximantem accipiter speculatus rapit. ac propterea opera est vniuersis, vt sollicitẽt ducẽ generis externi, per quem frustentur prima discrimina, Hæc ille. Coturnices pascuis prioribus relictis gregatim volitant, & maris spaciũ volatu nõ intermisso, (sunt qui in De[l]um insulam è mari eas deferri scribant, vt non vno continoo volatu mare traijciant,) [illegible] centauriũ celerrimæ, superant. tam timidæ interim, vt maris aspectũ exhorreant, & oculis conniueant. vnde aliquando velis illisæ nauium à nautis capiuntur, Oppia. in Ixeut. Redeunt sine ducibus, Eberus & Peucer. Co[tur]nices quoq; discedunt, nisi paocæ locis apricis remanserint: quod & turtures faciunt, Aristot. S[e]mpe[r] ante adueniunt quam grues, Plin. Prius abeunt quam grues. hi enim Septembri mense, illæ A[ug]ust[o] inc[i]piunt, Aristot. Ciconiæ prius recedunt quam hirondines, & hæ quam coturnices, Albert. C[oturnices] ad nos, vt audio, medio ferè Aprili veniunt, & abeunt cũ prima pruina ingruit: ita vt si pridie plurimæ appa[r]uerint, & postridie pruina subsequatur, ne vna quidẽ amplius reliqua cõspiciatur. Coturnicum [illegible]do ex Italia volantiũ, in Capreis insulis prope Neapolim capiebatur principio autumni. Ad [illegible]nam regionem circa Pisaurum ingens coturnic[um] copia aduentare cõsueuit, & mille insidijs capitur potissimum sub extremũ verni temporis illarum aduentu obseruato, Alois. Mundel. Turdi quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctiũ vernum, & alio tempore turtures ac coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in insulis propinquis Pontia, Palmaria, Pandataria. Ibi enim in prima volatura cum veniunt, morantur dies paucos requiescendi causa. Idemq; faciunt cùm ex Italia trans mare remeant, Varro. Coturnicem multi credunt trans mare auolare, quod falsum esse conuincitur. quoniam trans mare per hyemem non inuenitur. latet ergo, sicut aues cæteræ quibus superflui lentique humores concoquendi sunt, Albertus. Cùm è Rhodo Alexandriam Ægypti nauigaremus, plurimæ coturnices a Septentrione Meridiem versus v[ol]antes, in naui nostra captæ sunt. vnde certo persuasus sum coturnices cœlum mu[ta]re. etiam prius etiam cum e Zacyntho insula in Moream seu Nigropõtum nauigarem verno tempore, coturnices contraria profectione a Meridie ad Septentrionem volantes obseruaram, vt s[i]c per totam

per totam æstatem degerent: quo tempore etiam permultæ in naui nostra captæ sunt, cum diuersis alijs migrantium auium generibus, Petrus Bellonius.

De earundem libidine & coitu.

¶ Vsq; adeò tum perdices, tum etiam coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. & Athenæus ex Alexandro Myndio, vbi pro χαθίζοντας ἐπὶ τῆς κεράμων, legendū est ex Aristotele, καθίζειν ἐπὶ τὰς κεφαλάς. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices & gallos gallinaceos, non modo cum vident fœminas semen emittere, sed etiam cum earum vocem audiunt: causam esse in animo impressionem. quod ipsum coitus tempore cognosces, si contra eos speculum posueris, & ante hoc ipsū tendicularum insidias. nam ad imaginem suam quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrentes, capiuntur, & semen emittunt: gallinaceis exceptis, quos imago conspecta ad pugnam tantum excitat, Athenæus & Eustath. Proprium hoc coturnicum generi, vt rara inter eas fœmina sit, & mares multi fœminam vnam quærant, Albert. Aristoteles cum perdicum pugnam pro fœminis descripsisset, & mariū in hoc genere salacitatem, & quòd cum fœminæ ad incubandum aliquo diffugientes clam pariunt, ne oua à maribus propter salacitatē frangantur, mares interim cœlibes inter se pugnent, victusq; victoris venerem patiatur, nec ab alio nisi suo victore subigatur: idq; non semper, sed certo tempore anni fieri. demum subdit: Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus. Idem ferè Plin. scribit, ex Aristot. (vt apparet) mutuatus. Coturnicibus vox est in pugna, Aristot. & Plin. Testudines montanæ vento implentur quemadmodum coturnices, Scholiast. Nicandri. Athenæus refert ex Phanodemo Delum insulam ab Achæis Ortygiam dictam. quòd obseruati sint coturnicū greges è mari volantes (φερομένας ἐκ τοῦ πελάγους, quasi in mari etiam generentur. Phanodemum enim hæc de generatione coturnicum referre scribit) in hanc insulam considere, eò quòd portus habeat cōmodos. Cùm hyemes (tempestates) fiunt magnæ in partib. desertę Libyę, mare magnos producit thynnos in littore (projicit in littus:) ex, quibus putrescētibus vermes enascuntur intra dies 14. primum muscarum instar, deinde locustarum magnitudine, donec paulatim coturnicum magnitudinem acquirant. Demum notho, id est austro flante, vel libonoto, auctæ adultęq; maria transeunt in Pamphiliam vel Ciliciā & Hyberniam: & consequenter borea flante pergunt ad maritima loca & reliqua Melanitidis terrę. Ceterū indocti sophistæ ignorantes earum naturā, pudicas (castas, cum ex putredine non ex coitu nascantur,) esse dicunt, Kiranid. lib. 1.

Coturnices ex putredine nasci quidam existimant.

¶ Aues grauiores nidos sibi non faciunt, vt coturnices, vt perdices, & reliquæ generis eiusdem. quibus enim volandi facultas deest, ijs nidus non prodest, sed facta in aprico area (alibi enim nusquā ponunt) atq; materia, vt vepribus quibusdam congestis, quoad accipitrum & aquilarum iniuriam deuitare possint, oua ædunt, & incubāt. Mox cum excluserint, protinus pullos educunt, propterea quod nequeunt suo volatu ijs cibum administrare, Aristot. Et rursus, Coturnix non nido, sed condenso frutice prolem munit, minus enim volat. Nidulantur humi, vt dixi, coturnices, quæ etiam nunquam in arbore consistunt, sed humi, Idem. Ὄρτυξ νοττιὰν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ κονίστρας, καὶ ταύτην σκεπάζει φρυγάνοις, Athenæus ex Aristotele. ¶ Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum & coturnices & perdices. nec eodē in loco & pariunt & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. ¶ Coturnicum pulli, mox vt exclusi sunt, per se comedunt, Albertus: vt & perdicum & omniū pulueratricum ni fallor. ¶ Coturnicibus veratri (aliàs, *veneni*,) semen gratissimus cibus. quam ob causam eas damnauêre mensę, simulq; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plin. & Solinus. Coturnices comitiali morbo corripi non pauci nostro tempore obseruarunt. Sed quanquam Plin. solas illas pręter hominem hunc morbum sentire scribat, constat tamen alia quoq; animalia eodem malo affici, vt cattos, quod nos sæpe vidimus: & vt ab alijs accepimus, capos gallinaceos, alaudas, equos, picas. Dici tamen potest ad defendendū Plinium non solas quidem coturnices post hominem; sed illas potissimū huic morbo obnoxias esse, Alois. Mundel.

De earum nidis. *Cura circa pullos.* *Morbis.*

D.

Aues quibus duræ sunt pennę, fortes (& pugnaces) habentur, vt coturnices & gallinacei, Aristot. in Physiognom. Pugnant inter se pro fœminis, & inter cœlibes etiam mas victus victoris venerem sustinet, vt in *C.* scriptum est: & mansueti inter se spectaculi gratia certaturæ committuntur, vt referemus in *E.* ¶ Cum mare transuolant, vt intelligant superatúmne iam ipsis mare sit, nec ne, singulæ ternos ore lapillos ferunt, quorum singulos per interualla demittunt: & diligenter obseruant, verū in mare lapillus quisq; deciderit, vlteriusq; volandum sit: an in terram, & tempus iam adsit quiescendi, Oppianus in Ixeut. Si ventus agmen (trajicientium mare) aduerso flatu cœperit inhibere, ponduscul is lapidum apprehensis, aut gutture harena repleto, stabilitæ volant, Plin. Hoc & grues similiter factitare aliqui prodiderunt. ¶ Ex coturnicum grege (postquam mare traiecit) primam terræ proximantē accipiter specularius rapit. ac propterea opera est vniuersis vt solicitent ducem generis externi, per quem frustentur prima discrimina, Solinus. Author lib. de nat. rerum sic legit, Idcirco cura est vniuersis, vt externi generis ducem solicitent, scilicet cornicem, per quam prima discrimina caueant. Sed dicendū potius ortygometram, aut cenchramum, aut aliam ex illis quas Aristot. & Plin. memorant, duces coturnicum esse. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat: rursus coturnix ab ea vehementer dissentit, Ælianus & Philes. ¶ Astures capiunt coturnices, &c. Crescentiensis.

Coturnix pugnax est. *Mare trajiciendo quomodo sese muniat.* *Pelecanus coturnici infestus.*

E.

De coturnicũ aucupio.

Qui coturnices aucupantur, austrum non aquilonem obseruant: causam retuli in C. ex Aristotele. Capiuntur imitatione vocis fœminæ, Albertus. Instituuntur ad aucupium earum canes apud nos vulgò, qui priuatim etiam à coturnicibus denominantur. Reti quod expegatorium vulgò vocatur, satis magno, capiuntur perdices, coturnices & phasiani, & aliæ quædam aues cum auxilio catuli ad hoc instructi, qui aues inquirit, quas cum viderit, subsistit, nec ad eas progreditur ne depellat. sed ad aucupẽ dominum suum respiciens retro caudam mouet, vnde auceps cognoscit aues esse prope canem: & tunc ipse ac socius rete trahunt, quo aues vnà cum catulo operiunt. Est & aliud paruum rete in capite perticæ præparatum, vt apertum existat, quo vnus solus vtitur auceps, & ad coturnices solum cum quasilatorio (instrumento) cuius sonus est per omnia similis voci coturnicis fœminæ, ad quem mares 10 ardenter accedunt, & sic irretiuntur, Crescentiensis lib. 10. cap. 25. Et rursus cap. 26. Item fiunt laquei multi de pilis caudæ equinæ, in funiculo eiusdem materiæ texti, qui tenduntur in sulcis s[illegible]mentu niculo à terra eleuato vltra altitudinem auis, parum decliuis laqueis & apertis, vt auis tra[n]siens ca[pite] immisso capiatur collo: & hoc modo capiuntur perdices in agris, & coturnices ac phasiani in semitis nemorum per quas transeunt. Coturnices (inquit Oppianus in Ixeuticis lib. 3.) noctu retibus, quæ nubes vocant, capiuntur, clamantibus alijs natu maioribus, (παλαιοτέρων, iam olim captis, vnde forsan verbum παλεύειν factum:) ad quarum vocem dum accurrunt, in sagenas incidunt. Interdiu etiam in terra hoc modo capiuntur: Reti extenso aliquis tunicam supra caput erectã calamis vtrinq; sustinens mouet, paulatim progrediens: metuũt illæ sibi, & dum vestis huc illuc nutantis vmbrã fugiunt, re[t]i[u]m laqueis inuoluuntur. Capiuntur ab auibus rapacibus, asture & accipitre, (& nisis prçcipuè rubris, vt quidam scribit,) Crescent. Circa Neptuniũ Italiæ oppidũ (inquit Blõdus in Latinis) aucupiũ est coturnicum. Nam quum ad prima veris signa hirundines & simul cum ipsis coturnices, transmisso mari infero in Italiam redeunt, omnia Antiatũ quondam littorũ supercilia passus quinq; milia Neptunienses contiguis retibus complent, sedensq; vnusquisq; in fundi proprij & magno pretio comparati loco, ad particulam retiũ propriam venientes noctu coturnices fistula illectat. & quum turmatim illæ retib. intricentur, si aliqua de longissimo volatu fessã extra rete in sabulũ ceciderit, eam auceps manu percipit. fuisseq; audiuimus intra mensem vnum, quo id continuatur aucupium dies aliquot, in quorum singulo centies huiusmodi auicularum mille sit captum, Hæc ille. Coturnices, perdices & passeres, quomodo coitus tempore speculo proposito capiantur, recitaui in Coturnice C. ex Athenæo.

De coturnicibus impinguandis.

¶ Quidam in ornithone præter turdos ac merulas alias quoq; includunt, quæ pingues vęne[unt] carè, vt miliariæ ac coturnices, Varro. Petrus Crescentiensis libro 9. capite 93. quomodo co[turnices] & aliæ aues inclusæ pinguescant præscribit. *Vide* infra in Turdis.

De coturnicum certamine & ludo.

¶ Pergami & Athenis fuit pugna gallinaceorum & coturnicũ, tanti decoris, vt ad illud tanquam gladiatorum munus effusissimo studio omnes conuenirent, Alexan. ab Alexandro. Ludus quidam in quo coturnices in gyrum (γῦρον Pollux simpliciter κύκλον περιγραπτὸν dicit hunc ludum describens. alioqui gyros Græcis scrobem significat) collocant, quas feriunt in caput. & is qui coturnicem in gyro comprehenderit, luctatur sibi deinceps quotquot potest. sin frustretur, alteri coturnices ferire permittit, idq; alternis fit. Meminit Plato in Alcibiade. item in Phædone: Non (inquit) cum hominibus abiectæ sortis nobis certamen est, sed cum præstantissimis. quare non negligẽda nobis res est, neq; tanquam feriendis coturnicibus ludamus agendum, Suidas. Qui ita ludunt ὀρτυγοκόποι dicuntur. Plato 40 etiam verbum ὀρτυγοκοπεῖν vsurpat. Pergami certamen gallorum omnibus annis publice ædi so[l]itum, Plinius scribit. id & Athenis factitari cœptum, auctor est Ælianus est, à Themistocle superatis Persis. Adijcit & in sermone qui Anacharsis, seu de gymnasijs inscribitur Lucianus, coturnicum magno studio, non gallorũ modo certamina ibidem spectari consueuisse. Seueri quoq; filios Herodianus scribit, dissidere solitos puerili primum certamine, ædendis coturnicum pugnis, gallinaceorumq; conflictibus, Cęlius Rhodiginus. Aristoph. Carcini poetæ filios, quòd domi inter se contentiosi essent, ὄρτυγας οἰκογενεῖς vocabat, quasi dicas domigenitas & altiles coturnices. scimus enim quòd huiusmodi genus auiũ inter se certantiũ, passim ludo hoc tempore habetur, & ab antiquis etiam habebatur: id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarch. & Ouid. alijsq; in Obseruatis meis ostendi, Gyrald. In præscripto circulo coturnicem statuebant, tum alter eam digito percutiebat: alter in aduersum nitebatur illam intra circulum continere. quod ni fecisset, coturnicis dominus succumbebat, Cælius Calcagninus ex Polluce vt apparet. Sed Pollux simplicius sic scribit, vt nos venimus: Coturnicem in circul[o] circunscripto positam aliquis digito feriebat. quòd si illa ictui cedens extra circulum se reciperet, (ἀναχάπιζεν ἔξω τοῦ κύκλου,) iam victus erat coturnicis dominus Hæc Pollux: qui etiam hæc Eupolidis verba citat, Οἰκοῦν περιγράψεις ἐστιν εἰς ἀριστον κύκλον ἀποκρίνεσθαι Τί δεῖ; ἀμιλλᾶσθαι· χριστήσομαι. ἢ κόψομαί τῳ μάζαν, ὥσπερ ὄρτυγα, libro 9. capite de ludis. vbi etiam paulo post vocabula aliquot ad hoc certamen pertinentia recenset, vt sunt, ὀρτυγοκοπεῖν, ὀρτυγοκοπία, ὀρτυγοκόποι, qui & τυμφοκόποι dicebantur, (*vide* plura infra in *H.a.*) καὶ τὸ κόπτειν τοὺς ὄρτυγας, καὶ ἀπαλλάττειν, καὶ ἀπορίζειν, ἀγείρειν, παροξύνειν. Et hæc (inqui[t]) vocabula sunt ὀρτυγοκοπικά. Et rursus ibidem, Circulũ, inquit, describebant in area aliqua (τηλίᾳ) [illegible]s pistorum est, vel eorum qui panes vendunt, in quo coturnices (duas pariter) sistebant inter se ce[r]tar[e]s

quo[d]

quod si altera e circulo [illegible] et retrò conuersa, vincebatur & ipsa & dominus ipsius. præmium victori [illegible] pro quo certabant, alias ipsa coturnix, alias argentum. Interdum verò alter (hominum sic certantium) coturnicem [illegible]: alter [illegible] o indice feriebat, e plumas e capite vellebat (ἀπέτιλλε. lego ἀπέτιλλε. nam & paulò post sequitur τίλλει) quod si coturnix sustineret, victoria penes illum stabat cuius erat alumna: sin cederet & refugeret, penes ferientem aut vellentem. Sic victis coturnicibus remedium adhibebant [illegible] clamando in aurem, quod [illegible] vel [illegible], nominabant, vide ne [illegible] legendum [illegible] & [illegible] a verbo [illegible]. nam & Varinus [illegible] fortassis ab eo verbo primitiuo deriuari [illegible] [illegible]icatur vt coturnicis quæ victrix extiterat vox quàm citissime e memoria eius tolleretur. Huc vsq; Pollux. vnde apparet nõ rectè scripsisse Calcagninum, alterum ex ijs qui concertabant ferisse coturnicem, alterum vero in aduersum intra circulum eam continere conatum. neque enim alter alterius conatus impediebat: sed coturnix [illegible] sibi permittebatur, vt vel maneret intra circulum, vel excederet. ¶ Adiantum facit gallos coturnicesq; perdices, Plinius (non coturnices) pugnaciores, cibariis eorum admixtum, Dioscorides & Auicenna. Κωδωνίζω verbum probare & experiri significat, dictum [illegible] allusione vel à vasis figlinis, quæ sono experimur [illegible] sint: vel a tintinabulis [illegible] Græci codones vocant quæ a [illegible] [illegible] probantur: Vel ab equis aut auibus quibusdam, vt coturnicibus solent enim equi & coturnices [illegible] fortes sint, sonitu tintinabulorum [illegible]: animosiores vero facile fiunt, Varinus. *Vide plura super hoc verbo in equo H. b.*

F.

Coturnix est auis regia, Comestor. ¶ *In pretio sum nunc, olim damnata coturnix, Vox, nomen, precium dat sapor ipse mihi*, Grapaldus. Autumno quàm vere pinguior est, Aristot. Nostris temporibus [illegible] in pretio est. vere cum redit insipida & mali alimenti habetur. in littore Antiaci captas edi [illegible] insipidius, Platina. Pulli perdicum autumno conueniunt, quo quidem tempore etiam solum [illegible] tiuntur, sicut & pulli coturnicum (iuuenes coturnices) & turtures, Arnoldus Villanou. de conseru. sanit. Quandoquidem coturnices quæ pascuntur elleboro, eos a quibus comestæ fuerint, in [illegible] vitæ discrimen agunt, vt distendantur, conuellanturq; ceu correpti vertigine, cum illis milium [illegible] elixandum est. Quod si aliquis prius quàm sic prospexerit sibi, ex eis comedens, tali corripitur affectu, is milium decoctum hauriat. Idem etiam faciunt myrti baccæ. Milium quidem naturali quadam facultate venenis resistit. nam si ex milio panem confectum prius comederit quispiam, à [illegible] deleterio lædetur, Didymus in Geoponicis. Coturnicibus veratri (alias veneni) semen gratissimus cibus, quam ob causam eas damnauêre mensæ, simul q; comitialem propter morbum despui suetum, quem solæ animalium sentiunt præter hominem, Plin. *Vide plura supra in C.* Ex coturnicum cibo timetur tetanus & spasmus. non quia comedant elleborum tantum, sed quia in substantia earum hosce producendi affectus facultas inest, Auicenna. Coturnices improbantur assæ, quia siccæ sunt: & maxime quæ pastæ fuerint elleboro, Elluchasem. Et rursus, Rufus auium tres ordines statuit: præcipue laudans calandrellas & [illegible]athur: inde sturnos (turdos) phasianos, perdices, &c. postremũ coturnices & cuzardos.

¶ *Sint autumnales croceo tibi pabula lumbo,* *Siue coturnices, siue vocas qualeas.*
Sensibus hæc mala sunt, tenebrisq; replentia fuscis, *Ventri innixa, malis febribus exitium.*
Si tamen vlla tuos circumuoluta ueriti orbes, *Cœna tibi non sit, sed leue prandiolum.*

Bapt. Fiera. *Quaglia* id est coturnix, ab authore carminum Salernitanorum inter cibos laudabiles numeratur: vbi Arnold. Villanou. in commentarijs; Huius auis (inquit) caro secundum aliquos est subtilis substantiæ, & bonum chylum generat, vtilissima sanis conualescentibus. Secundum Isaac tamen coturnices cæteris auibus deteriores sunt, nec nutrimento nec concoctione laudabiles: quòd ijs in cibo sumptis timeatur spasmus & tetanus, vt Auicenna etiam scripsit. Hinc est quod Galli comedunt coturnices cum molli & pingui caseo, & inde faciunt pastillos. Sed potest per coturnicem intelligi etiam [illegible]ia auis quæ Italis vulgo [illegible] dicta est: cuius carnem Rasis tertio ad Almansorem auium omnium carnibus præfert post carnes starnæ [illegible] perdicis minoris, Hæc Arnold. Sed Michael Sauonarola ea quæ Arnold. de quiscula scribit tanquam laudabilis alimenti aue, de *coturnice* vulgò Italis dicta tradit: de veterum vero coturnice, quam ipse qualeam vocat, eadem fere quæ Baptista Fiera, his verbis: Caro qualearum calida est in fine primi gradus, aut potius vsq; ad secundum, vt videtur, excrementitia admodum (vel, vt ipse loquitur, [illegible] humiditatis, quare cito corrumpitur, & neq; temperatis hominibus conuenit, neq; [illegible] bus difficilis concoctu, præparans corpora ad febres, & iam factas au[illegible]. Auicenna recte mea [illegible] a coturnicum vsu abstinendum suadet, veluti tetanum & spasmum inducentium, Amatus Lusitanus. Rasis in c. 42. libri 2. se vidisse scribit homines spasmum patientes propter has aues in cibo [illegible]ptas. Pro hecticis laudantur qualeæ Septembri captæ, mediæ pinguedinis [illegible]. Alexander Benedict. [illegible] pestilenti constitutione coturnicem damnat. Coturnicis carnes non probo, non solum quo [illegible] nostris improbari inuenio, sed etiam quia veris & æstatis tempore siccæ admodum [illegible], & ad [illegible]m potius bilem quàm bonum sanguinem generandum idoneæ. autumno & hyeme pinguedine nimia uberes, vt palato gratiores, ita ventriculo & concoctioni ineptissimæ, exigui nutrimenti, nauseamq; & fastidium pariunt, & quibusdam etiam in aquilonari ora

extremam perniciem, vt à fide dignis intellexi, attulerunt, Manardus in epistolis 18. 1. Aristot[illegible] quit Aloisius Mundella) de coturnicibus & perdicibus in eodem capite tradit, quasi vtræq; natura [illegible]ter se non multum differant. quamobrem cum eiusdem generis esse videantur, manifestum relinquitur coturnicem non ita vt vulgò fertur praui succi esse, neq; à mensis ablegandam, nisi pauperum fortasse, vt qui minoris impensæ cibis vesci consueuerint. Neq; etiam quòd morbo comitiali corripiatur quodq; veneno pascatur ab huius esu abstinendũ esse censuerim. nõnulla enim nouimus animalia, q[illegible] licet venenis quandoq; nutriantur, boni tamen succi sunt, quemadmodum sturni qui cicuta vescu[illegible] Quod si elleboro vescitur coturnix, quod nobis nondum constat, (milio quidem eam vesci, & [illegible] aruis milio consitis vt plurimum eam inueniri scimus,) eo cibo iuuari eam probabilius est qua[illegible] [illegible] hoc quidem concedi potest Mundellæ. sed non ideo hominem quoq; coturnicis elleboro p[illegible]stæ c[illegible]iuuari magis quàm lædi probabile est: constat enim venenis pastas animantes homini etiam venenosas esse.) Quare coturnicis nutrimentum, quòd non ingrati etiam saporis sit, laudandum potiu[illegible] quàm damnandum censeo. nam & Auerroes mirificè coturnicum carnem laudat, tanquam bonum generantem succum. Et licet veneno interdum vescantur, & interdum comitiali morbo vexentur, non tamen semper, nec omnes existimo, sed illas fortasse quæ in auiarijs captæ reseruantur. nam & hac ratione capi gallinacei, quòd nonnulli eorum quandoq; comitiali morbo corripiantur, improbandi essent. Id quoq; non prætermiserim Dominum Deum nostrum Israelis populum, quem ardentissim[illegible] [illegible]gebat, dum per deserta illa transiret loca, ad satietatem vsq; coturnicibus non pasturum fuisse, n[illegible] p[illegible]obati illæ fuissent alimenti & salutaris. Ex methodis quidem a Galeno traditis, quibus facile q[illegible]æ [illegible]t alimenta bona & mala cognoscere possimus, satis manifestum fieri posse puto, coturnicem, p[illegible] assam, quòd boni & grati odoris sit & saporis, omisso etiam ipsius condimento: quodq; n[illegible] non displiceat, sed optimè respondeat, atque oblectet, boni esse alimenti. Psellum q[illegible]dem i[illegible]ter quæ boni succi non sunt coturnicem connumerare non me latet, nullis tamen rationibus a[illegible]s. Sed esto quòd non multum laudabilis succi sit coturnicis caro, at certè concedetur, non omnin[illegible] ca[illegible] nostris mensis ablegandam, quoniam comedẽtes multum delectet ac iuuet. nam c[illegible]bus qu[illegible] cum [illegible]o[illegible]ptate sumitur, Galeno teste, quamuis paulò deterior, non modò non manet deterior, sed quandoq; redditur melior, Hæc ille. ¶ Coturnices aiunt vim concoquendi roborare, Rasis. Coturnices id est qualeæ, eiusdem temperamenti sunt cuius perdices, sed paulò siccioris. probè nutriunt, Nic. Massa. ego hæc verius dici putàrim de coturnice vulgo dicta Italis. Paulò post quidem de quale[illegible] Qual[illegible] (inquit) vulgo dictæ, & sturni & passeres non laudantur in cibo, quòd vel nimis siccæ [illegible]t & p[illegible] [illegible] nutriant: vel nimis humidæ & succum ad putredinem paratum generent.

¶ De coturnicis coctura aliquid leges in Pauone. Phasiani & coturnices & pe[illegible] [illegible]tur plurimum assæ, & aliquando elixæ aspersæ aromatibus temperatis, Nic. Massa. Coturn[illegible] assabi[illegible] & si elixetur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina.

G.

Remedia ex coturnice.

Coturnicis ius ventrem emollit, ipsa in cibo sumpta renes curat, Kiranides. Ant. Gaine[illegible] aduersus napellum puluerem coturnicis vel turdi vtiliter dari posse suspicatur, deceptus (v[illegible] appar[illegible] ab Arabibus quibusdam aut interpretibus eorum, qui coturnices napello pasci scripserunt. atq[illegible] [illegible] coturnices elleboro, sturnos verò (non turdos) cicuta vesci tradiderunt. Arabes & auium & venenorum nomina confuderunt. ¶ Ad morbum comitialem remedium valde efficax: Cotur[illegible]m c[illegible]rebrum ex vnguento myrteo tritum stanneo vase reponito: & cum quempiam morbo comiti[illegible] pr[illegible]lapsum videris, eo faciem illinito. admiraberis enim huiusce naturalis auxilij efficaciam. nam statim ægrotus exurget, Galenus Paratu facilium 3. 155. ¶ Coturnicis oculi suspensi ophthalmiam sanant, & tertianam & quartanam, Kiranides. ¶ Io. Kuefnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim veneris excitandam membro pudendo inungit. Pessus ad conceptum promouendum apud Aetium lib. 16. cap. 34. Radicis altheæ expurgatæ & lotæ vncias iij. diligenter contusas i[illegible] olei sextario torrefacito: deinde abiectis radicibus adipis coturnicis vncias sex, ceræ vncias duas adm[illegible] e[illegible]go verò vncias iiij. admisceo. Vnguentum præclarum ad tunicas vel cicatrices, vngues & d[illegible] uo[illegible] sa v[illegible]na oculorũ, ex libro manuscripto: Mellis vnciam, adipis coturnicis semunciã, myrrhæ, c[illegible]can[illegible]i ([illegible]bi) vtriusq; drachmam, misce, cola, fiat vnguentũ: quo dormiturus bis singulo mense oculos i[illegible]at, & nunquam opus habebit alio remedio aduersus varios oculorũ affectus. Sunt qui equ[illegible] tu[illegible]is aduersus eadẽ vitia zinziber tritum cum adipe coturnicis subactum inungãt, vel adipe per se inuncto oculos incolumes seruari promittant. ¶ Oua coturnicis inuncta testibus voluptatem inducunt, & pora libidinem augent, amorem faciunt,) Kiranides.

H.

a. Coturnix fœm. generis meminit Plautus Capt. Primam producit, vt in hoc versu Lucretij, At capris (*capreis*, Plinius) adipes & coturnicibus auget. sed magis probo Iuuenalem qui corripuit Sat. [illegible] Verum hæc nimia est impẽsa, coturnix, &c. Aut anates aut cothurnices sic habe[illegible] codex impressu[illegible] per

Etymon.

th.) dãtur quiscum lusitent, Plautus in Capt. versus est trochaicus tetrameter. Videtur sane hæc d[illegible] à Græca ortyx facta per metathesin, vel vtraq; potius per onomatopœiam: vt & qualea apud rec[illegible]o[illegible]res sicut Blondo videtur: cuius sententiæ & ego potius accesserim quam amici cuiusdã nost[illegible] q[illegible]eas

a[illegible]pellari

pellari suspicantis à qualis, in quibus tanquam in viuariis captæ mensis reseruentur. ¶ Coturnices apud Albertum vocibus deprauatis dicuntur *antogos* (pro ortyges) & *hakalokyrmi* & *harkoyz*. alij, inquit idem, *quisquilas* (forte *qualeas*) vocant. Ortyga Attici dicunt media producta, vt & χήνυχα, Athenæus. sed aliquando propter carmen corripitur, Scholiastes Aristophanis & Eustath. Ὄρτυγας (media correpta) ... Aristophanes in Pace. Ὄρτυξ, κόκκυξ, declinantur per γος. nam nomina in υξ masculina simplicia bissyllaba, si consonantem aliquam immutabilem initio secundæ syllabæ habent, declinantur per κος, vt κήρυξ, excipe ὄνυξ: eliqua per γος, vt ὄρτυξ, Athenæus. Ὀρτύγιον nomen est diminutiuum, Eustathius. ac si coturnicul... d.cas. Eupolis ὄρτυγα μικρὰ dixit. ... (Τίς ἂν [lego, Τί σὺ δ'] ...) ... Eustathius) ... Antiphanes, in timidum vt videtur, & pusillanimem. ... Galenus ad Pisonem. Χέννιον, id est coturnix parua nominatur à Cleomene, qui scripsit Χέννια ... Hipparchus quoq; χέννια dixit, ... Athenæus. Χέννιον auicula quædam quæ apud Ægyptios sale asseruari (...) solebat, & genus piscis, Varinus & Hesych. Est & Chennis insula in Ægypto, alias Chemmis, &c. Κίχρος, coturnix, Hesych. & Varin. Κερ...λος, auis genus, aut coturnix, est & serpens, (iaculus nimirum, quasi acontilus.) Iidem. Τόρτυξ, coturnix, Varinus.

¶ Epitheta. Pia, peregrina, apud Textorem. Ἀδήφαγος, apud Athenæum.

¶ Dic igitur meum passerculum, gallinam, coturnicem, Agnellum, hœdillum, Plautus in Asin. Carcinus poeta tragicus fuit, cuius filij tres memorantur a Scholiaste Aristophanis in Pace, ipsi quoque ... poetæ, a paruitate corporis ortyges cognominati, aut fortè quòd contentiosi & pugnaces essent, sicut coturnices mares sunt. Corpore minutuli perbreuesq; orty... es dicuntur, Cælius. ¶ Οἱ ... sic legendum, non ... Aristoteles Problem. 10, 14. Gaza vertit, *turnices*. in caucolis. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æschines dixit in Antiocho: vnde nos etiam fortè ὀρτυγοφόρον dicere poterimus, (eum fortassis qui circumferat coturnices ad ludos vel certamina, in quibus etiam gallinaceorum vsus erat, vel ad vendendum.) nam ὀρτυγοκόπος vsitatum non est. Potest & ὀρτυγοπώλης dici, qui coturnices vendit. Τυμφοκύς (συμφοκόπους lego) etiam Comici nominant (scilicet τοὺς ὀρτυγοκόπους.) Sunt & hæc ortygocopica vocabula, ... τοὺς ὄρτυγας, ... (... forte ...) *vnde supra in E.*) Pollux. Apud Aristophanem in Auibus Midias quidam Ortyx cognominatur. Καὶ γὰρ ἧκε (ἧκει pro ἔοικε), vt Suidas interpretatur) ὄρτυγι ... Vbi Scholiastes, Ammonius, inquit, Midiam putauit ortyga cognominatum esse, ... (forte γυρῶ) τοὺς ὄρτυγας κόπτειν. Nam & alibi Μειδίαν ὀρτυγοκόπον appellat: & alibi etiā gallinaceorum studiosum eum fuisse scribit. Traducitur alioqui tanquam vir improbus & fur pecuniæ publicæ, & ... Habent autem plerique codices συφοκόμπης, dictione obscura: quam aliqui interpretantur coturnicem pugnacem, ... fictonomine auis ... χολάζεο ... κεφαλήν ... τοῖς ὄρτυξι. Dionysius Zopyrus ὀρτυγοκόμπης legit, & μ literam (propter carmen, aut fortè de industria, vt simul κόμπον, id est fastum, hominis notaret) insertam ait, Hæc ille. Mihi quidem in mentem venit posse etiam τυφοκόμπης legi apta significatione & hominis qui notatur moribus conuenientæ. sunt enim τῦφος & κόμπος vocabula synonyma quibus fastum & superbiam Græci appellant. erat aūt Midias homo fastuosus, & inde ...etiam cognominatus. Vt sensus sit, Midias vocabatur ortyx, eò quòd præ nimio fastu coturnicem capite ictam referret. Videntur enim coturnices in ludo ab hominibus, vel ipsæ inter se certantes percussæ, præsertim pugnaciores, vt & gallinacei, caput & ceruicem magis erigere. ¶ Niphus accipitrem qualearium nominat qui coturnices capiat.

¶ Plantaginem aliqui ortyga vocant, Plinius. Ὄρτυξ, herba quædam, Hesych. & Varinus.

¶ Coturnicis osse picto stabile ac tutum quippiam indicabant Ægyptij, quòd difficilc huius animalis os afficiatur ac patiatur quicquam, Orus in Hieroglyphicis 2, 11.

¶ Prop... Ortyges, Ὀρτύγης, viri nomen apud Athenæum lib. 6.

¶ Delus olim Ortygia dicebatur, Strabo. Phanodemus scribit insulā Delum ab Achæis idcirco Ortygiam nuncupatam, quòd eiusmodi volucres gregatim ex mari proficiscātur in hanc insulam portuosam, (ὕφορμον,) Ælianus & Athenæus. In Delo primum visæ coturnices aues quas ortygas Græci vocant, Solinus. hinc & Ortygiam hanc insulam dictam aiunt, Perotus. Lycophron Delum insulam ὀρτυγαθήραν dixit, propter Asteriam. hæc enim (vt scribit Isacius Tzetzes Scholiastes) Iouis concubitum fugiens, mutauit seipsām in coturnicem, & in mare prosiliens facta est insula, quæ ab ipsa Ortygia & Asteria dicta est. Lycophronis Scholiastæ Delum Ortygiam dictam putant παρὰ ... ὄρτυγι ... coturnicem illam intelligo, in quam mutata fertur Asterie,) vel à coturnicibus in eam aduolantibus, Eustathius in Odysseam. Meminit Ortygiæ Homerus Odyss. Latona ex Ioue in coturnicem mutato Dianam & Apollinem concepit, quos peperit in Delo quæ prius inde Ortygia vocabatur, Scholiastes Pindari in argumento Pythiorum. Aliqui, vt Nicander, Delum sic dictam putant ab Ortygia oppido. *Linquimus Ortygiæ portus*, Verg. Fuit & Ortygia alia circa Siciliam ex opposito Plemmyrij Siciliæ amnis, quæ ponte iungitur Syracusis, & fontem habet Arethusam, cuius meminit Verg. Æneid. 3. ¶ Ephesus etiam Ioniæ vrbs olim Ortygia dicta est, vt scribunt Eustath. & Stephanus.

¶ *b.* Capreæ insula vltra Surentum Campaniæ, Tiberij principis arce quondam nobilis, nunc

Homonymia.

Homines corpore breues dicti.

Οἱ τῶν ... (sunt eo ... turnices.

Ὀρτυγοφόρος.

Midias Ortyx dictus.

Accipiter qualearius.

Icon.

Ortygia Delus cur dicta sit.

Fabula de Asteria et Ioue in coturnicem mutatis.

coturnicum multitudine, Perottus. Plura de hac insula in Caprea diximus. In Medera insula [illegible] abundant, Aloisius Cadamustus. ¶ Lagopus altera a coturnicibus magnitudine tantum differt [illegible] Chrysantheron auis magnitudine coturnicis, Kiranides. Otus est colore coturnicis, (secundum [illegible] perdicis, Athenæus. Corydi, id est alaudæ, aues sunt coturnicibus similes, Suidas & Varin. *Alchata* [illegible] species columbarum, quæ coturnices colore pennarum referunt, And. Bellunen. ¶ Quibus di[illegible] dum connexi sunt [illegible] ἀγλμένοι, atque comuncti umidi iudicantur, ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ὄρτυγας τὰ φυσιποδας τῇ λιμναίῳ, Aristot. in Physiog. sed ortyx auis palustris non est. legendum conijcio ὀρνίθας nō ὄρτυγας. sunt enim aues palustres multæ digitis pedum angustius iunctis & timidæ.

¶ . Pratinas coturnicem peculiariter ἀδύφωνον vocat, πλὴν εἰ μὴ [illegible] Φλιασίοις [illegible] Λακωνικοφωναισ[illegible], ὡς καὶ [illegible] σίκας, Athenæus. Attagênes Lydia [illegible] Pylas, aliquandiu coturnicis vocem ædebant, &c Socrates in libro de igne & lapidib. apud Athenæum. ¶ *[illegible] coturnices inter [illegible] prælia viuunt*, Ouid. 2. Amorum.

¶ *e.* Quasi patrueis pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur quibus [illegible] Plautus Capt. Potius ego mihi amicum probum optarim, quam optimam (si [illegible] ssimam in [illegible] nes coturnicem aut gallinaceum, Plato in Lyside. ¶ Tarentinus in Geoponicis coturnic[illegible] inueteratam, misceri ad escam porcorum piscium.

Κεχ' ίζειν. ¶ *f.* Κεχ[illegible]ειν, coturnices pingues edere, vel immodestius ridere, Suidas. Dominus Deus [illegible] Israel non mannam solum dedit, sed aliquando etiam coturnices abundè. sic enim legitur Ex[illegible] 16 [illegible] a- ... (*Historia de coturnicib. datis à Deo Israelitis.*) cto vespere ascendit coturnix, operuitq; castra. Et Numeri 11. Et profectus ventus a Domino coturnices de mari proiecit in castra, vt vndique circa ea itinere diei omnia plena coturnicibus essent [illegible] cubitis supra terram. Et surgens populus tota illa die noctéq; & postridie etiam collegerunt [illegible]. Coturnix vobis in signo fuit, castra ad tutelam. 4. Esdræ 1.

¶ *g.* Oculi coturnicis cum radice œnotheræ (alias *althææ*) alligati rigorem typ[illegible] quo[illegible] & quartanum mitigant in diminutione Lunæ, Kiranides.

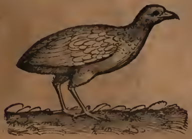
Coturnix nulla vnquam pro patre cadet. ¶ *h.* Coturnix nulla vnquam pro patre cadet, Iuuenalis Sat. 12. traducens eos, qui [illegible] pro amicorum vel parentum ægrotantium salute ne minimum quidem sumptum facerent, p[illegible] quorum hæreditatem expectabant, magnifice impendebant. ¶ Iupiter in coturnicem mutatus cum Latona concubuit, Scholiastes in Pindarum in argumento Pythiorum sed aliter Perottus, Iupiter, inquit, cùm Latonam compressisset, sororem quoque eius nomine Asterien vitiare conatus est, quę [illegible] rum miseratione in auem conuersa est, quam nos coturnicem vocamus. at Iupiter sese in a[illegible] eam raperet, vertit. Illa vero rursus deorum miseratione in lapidem transmutata est, qui d[illegible] latuit. Tandem verò precibus Latonæ a Ioue in summas aquas deductus est. *Vide supra in a.* (*Metamorphosis Ieus in Asteria in coturnices.*) ptia. ¶ Coturnices in Lat[illegible] næ totela existimant constitutas, Solinus. Persica b[illegible] reges & [illegible] nicum &c. præmiserat, partim vt ex vnoquoq; genere sacrificaret hecatomben, partim populo [illegible] pararentur epulæ, Heliodorus.

Prouerbia, Seruauit Herculem coturnix strennũ. ¶ Prouerbia. Ὄρτυξ σῴσει Ἡρακλῆ τὸν καρτερόν. id est, Seruauit Herculem coturnix strenuum. Senarius est Græcis prouerbij vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud v[illegible] scriptorum inueniri. cæterum dictus solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his a quibus [illegible] sperarant. Adagionis originem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Her[illegible] delicijs fuisse, cuius nidore cum viua incenderetur, ille mortuus sit in vitam restitutus. Memi[illegible] 40 fabulæ Athenæus quoq; libro 9. scribens, Herculem Iouis & Asteriæ filium, in Libyam p[illegible] tem a Typhone fuisse interemptum: reuocatum autem in vitam odore coturnicis, illi [illegible] admotæ, & eam ob causam Phœni[illegible] es Herculi coturnice sacrificare, Erasmus. Athenæus Eudoxum Cnidium huius fabulæ authorem citat: Reuixit inquit cum olfecisset coturnicem. nam ea aue etiam

Κεχ' ίζειν. viuens delectabatur, Meminit & Eusthatius. ¶ Κε[illegible] tanquam prouerbiale verbum Erasmus in Adagijs coturnissare transtulit. cum eichla Græcis turdum non coturnicem significet. *Vide in Turdo h.* (*Aliarum ce psittacus, alia coturnix loquitur.*) ¶ Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur: prouerbiali schemate dixit Martialis in clancularium quendam poetam, qui corniculam Æsopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis [illegible] vulgus spargebat, ratus futurum vt tum [illegible] deciperet lectores, Martialis esse crederent. *Credis hoc Pr[illegible] Voce ut loquatur psittacus coturnicis.* Conuenict in musicos aut poetas longe dispari stylo, longéq; [illegible] mili facultate, Erasmus.

DE ORTYGOMETRA.

Ortygometra, ὀρτυγομήτρα, Gaza simpliciter matricem vertit, forma perinde ac aues [illegible] stres est, & coturnicibus auolantibus ducem se præbet, Aristoteles. *Vide supra in coturnice* [illegible] Alexander Myndius apud Athenæum hanc auem ait esse magnitudine turturis, cruribus longis [illegible] (δυσβαλὴς καὶ [illegible]). Vox δυσβαλὴς forte gracilem ac tenuem corpore [illegible] significat. Nuper [illegible] quidam, qui de animalium nominibus Latinis & Gallicis libellum ædidit, hanc [illegible] colore inter [illegible] dem & cr[illegible] ceum mediu esse tradidit, tan[illegible] quam eodem Alexandro M[illegible] authore: quod q[illegible] apud



apud Athenæum non legitur. Ithaceſiæ ortygometræ Crates meminit, Athenæus. Ortygometra dicitur quod gregem coturnicum ducit, Iſidorus.

Nomina. ¶ Ortygometram vulgò Itali coturnicum regem appellant, (*el re de quaie*,) maiorem aliquanto, ac nigriorem, Perottus. Quidam Gallicè interpretatur, aut potius circumloquitur, *le roy & mere des cailes*, proprij nominis ignoratione, vt etiam Germanicè quidam Der Wachteln König.

Deſcriptio. ¶ Ortygometra vt in Italia, ſic per totam Græciam reperitur, in Creta rarior. Refert hæc auis coturnicem quibuſdam notis, & quum volatu non admodum valeat, curſus celeritatem à natura accepit. Galli nominant *vn raſle*, Itali *roy des cailles*. Refert autem gallinam aquaticam, quam Itali fulicam appellant, quoniam & nigra colore eſt, & aquam quotidie frequentat. Sed longè minor eſt, & non omnino ſic nigra, cum ſub alis colore albo variet, & vtrinq; ad latera. Cauda eius ruffa eſt inferius, & breuis vt in omnibus auibus aquaticis. roſtrum duos digitos longum, quod tamē ſi ruſticulæ aut gallinaginis roſtro conferas, breue dixeris, Petrus Bellonius in Memorabilibus Græciæ. Quanquam verò ſcribat eandem auem quam Itali *regem coturnicum* vocant, Gallorum *raſle* vel *rallam* eſſe, mihi tamen alius videtur rex coturnicum Italis dictus, vt conijcio ex figura, quam clariſſimus medicus Aloiſius Mundella ad nos miſit, cui color fuſcus potius quam niger, & roſtrum breuius quàm a Bellonio ſcribitur. Memini ego a Gallis audire *rallam* vulgo Gallice dictam auē corpore gracili eſſe, magnitudine merulæ, quæ in pratis velociter currat, rarò vel nunquam volet, altis cruribus, voce *kr. kr. kr.* frequenti, colore ſubruffo: ſatis lautam in cibis, carne colore æruginoſi æris, quæ contra morbum regium in cibo commendetur, vt etiam ius decoctæ. *Ralle deſcriptio.* Sed de *rala* aquatica & terreſtri plura ſcribam inter Gallinulas. Angli perdicem ruſticam ſiue gallinaginem *ralam* appellant, vt audio. Ariſtot. quidem aquaticis auibus eam forma, id eſt corporis ſpecie, ſimilem eſſe ſcribit, non colore aut aquæ frequentatione. Eſt autem hæc ferè ſpecies aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, digitum qui pro calce eſt perbreuem, corpus gracile, & plumas plerunq; varias, ventrem albicantem, & caudam breuem, roſtrum longiuſculum, modicè flexum. Idem Bellonius in memorabilibus Syriæ inter aues nominat *raſle* (aliàs *ralle de genet*,) nec explicat quæ aut qualis ea ſit. Non probo illos qui ortygometram interpretati ſunt ein Schnepff / id eſt ruſticulam. hanc enim gallinaginem vel ſcolopacem Ariſt. eſſe docebimus. certum eſt eam cum coturnicibus non diſcedere. In hac ſententia video Arnoldum Villanouanum fuiſſe, qui pro ortygometra, ethigometram ſcribit, & auem interpretatur lautam, perdici ſimilem, longo roſtro.

¶ Ortygometram (inquit Turnerus) aliqui eandem eſſe auem cum *crece* & *cychramo* (*cenchramo*) volunt. ſed Ariſtoteles omnino diſtinguit. Et rurſus, Aliqui ortygometrā eſſe volunt germanorū *ſcricam*, & Anglorum *dakerhennam*, quæ nobis crex non ortygometra videtur. *Vide* mox plura in Crece. *Scrica. Cynchramus.* Ego planè ſcricam Germanorum, vel ortygometram, vel cynchramum, vel alterutri prorſus congenerem auem eſſe ſentio. nam crex ibidis eſt magnitudine, pedibus gruinis. Ortygometra, id eſt ſcrica noſtra, ein Schreck / (inquit Gybertus Longolius,) duplo maior eſt. Vocem mirificam inſtar coaxantium ranarum clamoris ædit, ſed ſubtiliorem multò & acutiorem: ita vt rubetam aſſereres, ni vnico ſpiritu ſæpius ingeminaret. Roſtrum ei quàm coturnici longius eſt & acutius. crura pedeſq; ſatis etiam pro corporis ſpatio longos, longiora coturnice) obtinet, colore inter croceum & viridem medio, quin etiam frugilega eſt: & aduena, antequam coturnices haud vſpiam audias: & cum illa non auditur, neq; coturnices te ſperes amplius tum viſurum. Græci quoq; cenchramum appellant, vt nos Germani ſcreccū. Neq; etiam aliter ac coturnices retibus fallitur, niſi quòd his fiſtula imponitur: ſcreccos verò imitatione vocis, ſerrata coſta, quam ſerrea lamina, aut cultro ſerratim leuiter percutiunt, in perniciem agunt, Hæc ille. Et alibi, Scricæ noſtræ primæ diſcedunt, & primæ veniunt.

Brachuogel. ¶ Heluetij auem quandam Brachuogel appellant, à menſe Iunio quo capitur vel in quaſdā regiones aduentat: alij Brachamnipfel / quod magnitudine corporis merulā referat forte & colore partis pronæ: reperiri eā audio in pratis paluſtribus plerunque roſtro oblongo, cruribus longis, auolare autumno, deinde verno tempore cum coturnicibus redire. hæc quidem ortygometra an cenchramus ſit

(alterutram enim esse suspicor) nondum mihi constat. Sed cenchramum potius esse cõijcio, quòd differat ab ea, quam ex Italia accepi, ortygometræ effigie. figuram eius infra dabimus inter gallinagines aquaticas. ¶ Ortygometram Perottus scribit sic dictam, quòd dux sit ac moderatrix coturnicum, ab ortyx & metron quod est mensura. sed ineptè. producit penultimam hæc vox, & Græcè per η scribitur, non per ε, vt μέτρον. sic & tettigometra, & eiusdem originis reliqua, composita scilicet ab ortyx & μήτηρ (malim μήτρα) id est mater, vt sit ortygometra coturnicum mater seu matrix. sic metropolis dicta est vrbs matrix, ex qua coloniæ deductæ, vt pluribus docet Budæus in Annotationibus prioribus in Pandectas. Μήτρα sane vox Græca in compositione magnitudinem & in suo genere principatum significare videtur, vt in Leone dixi initio capitis secundi. ¶ Ο᾽ρτυγομήτρα, coturnix prægrandis, Hesychius. Ο᾽ρτυγομήτρα, παρὰ τὸ ὄρω τὸ διεγείρω, Etymologus & Varin. sed locus videtur corruptus. ortyx enim potius dictio simplex est, & à verbo ὄρω, quod est excito, denuari poterat: fortè quòd facilè ad pugnam animo concitetur. Sed magis placet per onomatopœiam sic dici.

Etymon nominis.

¶ Hebraicam vocem *schelau*, aliqui ortygometram interpretantur: sed coturnicem simpliciter ea voce significari magis probamus. *Vide in Coturnice A.* Albertus lib. 23. ortygometram & ortygem confundit. Idem alibi ortygometram facit genus galli syluestris maximum, quod vulgò **Urhan** vocetur. quam eius interpretationem ineptissimam Niphus etiam referens non improbat.

DE CRECE.

Crecis descriptio.

CREX moribus pugnacibus est, ingenio valens ad victum, sed cætera infelix. crura habet longa, ac ideo posteriorem digitum, qui pro calce est, minutum. pugnat cum galgulo, & merula, & vireone. nocet enim his & eorum pullis, Aristot. Auis est marina, ibidi similis, Varinus. Ibis nigra in Ægypto, pedibus est gruinis, &c. eadem qua crex magnitudine, Herodotus. Creci similis traditur elorius, Athenæus. Crex & ciconia inimicæ sunt, Ælian. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant innumeræ grues, θεμελίους καταπεπτωκυῖαι λίθους. Τύκους δ᾽ ἐτύκιζον αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. in Auibus. vbi Scholia, Crex genus est auis rostro admodum acuto & serrato, (idem Suidas & Varinus repetunt.) Τύκος verò instrumentum est quoddam, quo lapides poliunt, (λαξευτήριον, καὶ ξέστρον.) is verò labor non ineptè auibus longum rostrum habentibus tribuitur. Βραδύπτεροι κρέκες, Philes. sunt enim aues aquaticæ tardioris volatus. *Vide in Ciconia* ad finem quarti capitis. ¶ Κρὲξ auis nomen fictum per onomatopœiam, vt & κερκίς, id est radius textorius, à verbo κρέκω, quod est ἠχεῖν, Eustathius. Κέρκας, auis eadem quæ crex, Hesych. & Varin. Eadem fortè etiam cercis fuerit. *Vide supra in Cercis.* Crex auis est inauspicata nuptiis, ὄρνεα δυσοιώνιστα τοῖς γαμοῦσι, Suidas. Ο᾽ρνιν τὸ τοῖς γαμοῦσιν οἰωνίζεται, Hesych. id est, auis a qua auspicia petebant pro nuptiis. Κρὲξ, κορυφαία, (κερκὶς quidem exponitur Varino ἡ τῶν τῆς κορυφῆς, ἢ αἰγύρου: κοχλίδα etiam αἴγειρον interpretantur Grammatici:) τάσσεται δὲ καὶ ἐπὶ τροχοῦ, (fortè de rota currus, propter sonum quem reddit dum voluitur, Hesych. & Varin. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, Mineruæ crex & noctua, Porphyr. lib. 3. de abstinendo ab animatis.

Crex Mineruæ sacra.

¶ Est auis quædam apud Anglos, longis cruribus, cætera coturnici, nisi quod maior est, similis, quæ in segete & lino, vere & in principio æstatis non aliam habet vocem, quam *crex, crex*: hanc enim vocem semper ingeminat, quam ego Aristotelis crecem esse puto. Angli auem illam vocant *a daker-hen*, Germani **ein Schryck**. audio à Frisijs vocari **ein Schrye**, auem quam nos arquatam appellauimus) nusquam in Anglia nisi in sola Northumbria vidi & audiui, Turnerus. *Vide infra inter Gallinulas terrestres.* Quærendum an hæc à Turnero descripta auis, ortygometra sit. aut an eadem fortè quam circa Argentoratum **Matkern** appellant, cuius figuram inter gallinas syluestres dabimus. Ortygometram aliqui eandem esse auem cum crece & cynchramo volunt, sed Aristoteles planè distinguit, Turnerus. ¶ Albertus pro crex habet *cratoz*, quam coruini generis auem esse imperitè scribit. ¶ Poetæ κρέκα etiam pro capillo dicunt, vt innominatus quidam apud Suidam in hoc hemistichio, Πορφυρέω ἤμησε ἀπὸ κεφα(λῆς) κρέκα. Κρέκειν & ἀνακρέκειν verba vsurpantur de concentu citharæ, Cælius.

De aue quadam Anglica, quæ crex à quibusdam esse putatur.

DE CVCVLO.

A.

Nomina.

KAATH, קאת, Hebraicam vocem, aliqui קיק, *kik* vel *hakik* (vt vocant magistri in Thalmud) id est cuculum, interpretantur: alij onocrotalum, pelecanum, cataracten, mergulum, &c. *Vide supra in Mergorum genere.* Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabit in superliminaribus eius cuculus, (*kaath*,) Sophoniæ 2. interprete Munstero. Idem in Lexico trilingui cuculum nominat *kik*, קיק: & *kakata*: קקתא. *Schalac* etiam Hebraicè quidam cuculum dici putant: alij mergulum, alij nycticoracem. *Vide* itidem suprà, in Mergo in genere. Larus auis Hebraicè *schachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum sic vocant, quòd hæc præ cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. Quidam *kore*



kore Hebraicum nomen interpretatur cuculum. *Vide in Perdice A.* In Auicennæ animalium historia typis excusa, modò *banchem*, modò *euchem* pro cuculo legitur. ¶ Græcè, coccyx, κόκκυξ, vocatur: vnde *karkalix* vox corrupta apud Albertum lib. 23. In Creta hodie *decocto*, Bellonius. ¶ Latinè, cuculus, cucullus, cuccus: *Vide infra in A.* ¶ Italicè, *cucculo, cucco, cuco, cucho.* ¶ Hispanice, *cuclillo.* ¶ Gallicè, *coou, coqun.* Germanicè, Gucker / Guggauch / Kuckuck / Guackuser. Flandricè, Kockock / vel Kockúút. ¶ Anglicè, *a cukkow*, & *a gouke.* ¶ Illyricè, *Zezgule.*

B.

Cuculus quidam componitur ex columba & niso siue speruerio: alius ex columba & asture. mores etiam habet ex vtroque compositos. ex columba enim habet quòd non prædatur alias aues: ex niso autem & asture habet, quòd insidiatur nidis auium aliarum debilium. & ideo aues pugnant cum cuculis tempore quo oua pariunt, Albertus libro 23. Et vbi librum sextum Aristotelis de historia animalium interpretatur, cap. 7. Cuculus (inquit) duplex est, (etiam ex Auicennæ sententia,) maior & minor. Maior ex asture & columba componitur. quoniam rostrum & vngues & pedes habet similes palumbo: reliquũ corpus simile est asturi, nisi quod varietas pennarum in cuculo habet maculas nigras ferè rotundas, in asture verò sunt lineæ nigræ: volatu etiam asturem refert. hæc auis Græcè *kakakoz* dicitur (pro coccyx voce corrupta. aliquando enim quando coniungit voces triplicat eas, & profert sonũ *kakakoz.* Minor autem cuculus componitur ex columba & speruerio, habens rostrum & pedes columbæ: & cætera corporis membra & volatũ similia speruerio: vnde falsa vulgi opinio nata est cuculũ maiorẽ aliquando esse asturem, & econuerso. Magnitudine quidem & volatu cuculus maior magnum accipitrem refert, minor paruum. Et fortè plures sunt differentiæ huiusmodi cuculorum, Hæc ille. Maiorem cuculum (inquit Niphus) nonnulli putant petere saxa & domicilia in quibus columba nidificat, vt illius oua foret, & sua imponat. Secundum verò cuculum, petere nidos auium minorum, in quibus pariat. Sed, pace Alberti dixerim, non inuenitur cuculus maior. Non cuculum modò in alienis nidis parere quidam putant, sed etiam auem rapacem asturi similem in nido cornicul[illegible]. Albert. vbi exponit locum Aristot. de hist. anim. 9. 2. 9 nihil autem tale Aristoteles habet, sed alibi docet cuculum à quibusdam accipitrem existimatum, vt in C. referemus. Vnde apparet Albertum parum sibi constare: nec tanquam suam de duobus cuculi generibus opinionem, sed alienã referre. ¶ Vnguibus non est aduncis cuculus, sed iis & capite ac rostro rictuq; columbam potius (vetus lectio habet victu columbi potius, vt intelligamus eum & leguminibus vesci præter reliquorum accipitrum morem. ad hoc rictum vix puto inueniri de vllis auibus nedum de colum[illegible]s, Gelenius in Plinium: mihi placet *rictu* legi ex Aristotele) quam accipitrem refert. colore tantum accipitrem imitatur: nisi quòd accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut p[illegible]nctis. m[illegible] ni[illegible] atque volatus similis accipitrum minimo, Arist[illegible]teles & Plinius. T[illegible]urtur[illegible] [illegible]cipitris, fere colorem habet, Author libri de natur. rerum. Immutatur co[illegible]ore cu[illegible] [illegible]e abditurus e[illegible], A. [illegible]. Inspexi aliquando cuculum iuuenem, qui ventre & adiacentibus partibus simil[illegible] erat speruerio. colore totus nigricans, sed maculis subruffis per alas aspersus. for[illegible]a na[illegible]m

De duob. cuculi generib. Alberti sententia.

Descriptio cuculi.

in rostro multum eminebant. oris pars interior flaui coloris erat. Digiti eius bini antrorsum tendebant, bini alij retrorsum vt in pico.

C.

De voce cuculi. Cuculus à sua voce nominatur, Varro & Isidorus. non apud Latinos tantum, sed apud Græcos quoq;, & alijs plerisq; linguis, vt vix alia auis sit quæ similiter in tot linguis vnam aut similē habeat nomenclaturam. Cretenses cuculum hodie *decocto* vocant, vocis ipsius imitatione, Bellonius. Ὁ κόκκυξ ἐπὶ δύσφωνος, Varinus. Cuculus est auis improba quæ vocem suam in cantando non mutat, sed semper eandem replicat, Lib. de nat. rer. Abditurus se vocem mutat, Aristot. & Plinius. *Et cuculi cuculant, fritinnit rauca cicada,* Author Philomelæ. Cucculat & frigulat voce, Alunnus. nos frigulare de cuculi voce nusquam legimus. Græci κοκκύζειν verbum cum de cuculi tum de galli voce vsurpant. *vide infra in a.* Plinius cuculi cantum dixit. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vsq; ad diem D. Ioannis.

De eiusdē volatu instabili. ¶ Auis pigerrima est, & loco non stabilis, Author de nat. rer. Breues & paruos volatus facit, Isidorus. *Nisillum* (accipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat astu Dum vagus incertas itq́, reditq́, vias,* Vespasianus Stroza. ¶ *Cibo.* Vermibus & insectis quibusdam, vt muscis, erucis, cuculos vesci audio.

Nido. Cuculus in nidis parit alienis, ouaq́, sua alijs incubāda & excludēda, pullosq́, nutriendos tradit. ¶ Cuculus saxa & domicilia petit in quibus nidificet, Aristot. sed cum idem alibi cuculū alienos tantum nidos petere scribat, conciliari potest, dicendo cuculū per se perrarò nidificare: in nidis verò alienis frequenter, Niphus. Vide ne pro κόκκυξ apud Aristotelem legendum sit κόσσυφος. Locus est historiæ anim. 6. 1. vbi Albert. non cuculum sed cygnum habet. Cuculus non nidificat, sed in nidis parit alienis, & præcipue in palumbium, & curucæ, & alaudæ humi, atq; etiam in nido luteolæ appellatæ super arborem. parit hic vnum ouum, nec ipse incubat. Sed auis in cuius nido pepererit, ea incubat, excludit atq; enutrit. quæ cum ipse alienigena pullus accreuerit, suos eijcere dicitur, ita vt pereant. Alij eos à genitrice occîdi, & dari in cibo cuculi pullo aiunt, videlicet improbatos propter speciem cuculi elegantiorem. sed quanquam plurima ex ijs vidisse nonnulli confirmant, tamen de pullorum interitu non conuenit inter omnes. Alij enim cuculum ipsum repetere nidum, cui suum ouum mandarit, pullosq; deuorare nutricis volunt. alij pullum cuculi, quod magnitudine præstet, posse percipere cibum omnem oblatum, atq; ita cæteros fame perire autumant. alij ipsum vt fortiorem, cæteros pastus consortes occidere authores sunt. Sed prudenter sanè prolis suæ procreationē moliri videtur cuculus. Cum enim se ignauum, minimeq; opitulandi potentē nouerit, facit quasi suppositios suos pullos, quo seruari possint. timiditate enim hæc auis excedit, quippe quæ ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. *Causa subijciendi pullos quæ sit.* Causa subijciendi pullos putatur, quod sciat se inuisam cunctis auibus. Nam minuta quoque infestant. ita non fore tutam generi suo stirpem opinatur, ni fefellerit: quare nullum facit nidum, alioquin trepidum animal. Educat ergo subditū adulterato fœta nido. Ille auidus ex natura, præripit cibos reliquis pullis, itaq; pinguescit, & nitidus in se nutricem conuertit. illa gaudet eius specie, miraturq; sese ipsam, quòd talem peperit. Suos comparatione eius damnat vt alienos, absumiq; etiam se inspectante patitur, donec corripit ipsam quoq; iam volandi potēs, Plin. pullos cuculi nemo se ait vidisse, Aristot. ferè nemo, Wott. nemo se ait vidisse in nido proprio, Albert. Parit cuculus, verū non in nido quem ipse fecerit, sed interdum in nidis minorum auiū: & oua quæ aliena repererit, edit. maximè vero nidos palumbium petit, quorum & ipsorum oua esu absumens, sua relinquit. parit maiore ex parte singula oua, raro bina, Aristot. & Plin. Propter naturæ suæ frigiditatem, vt quidam conijciunt. Curucæ quoq; in nido parit fouet illa, & excludit, & educat, Aristot. Cuculos in Helice aiunt parituros, non construere nidum, sed in palumbiū aut turturum nidis parere, nec incubare, neq; excludere, neq; nutrire eos: sed pullum educatum ab aliena matre cęteros pullos de nido eijcere, quos tanquam maior & validior facile superat. Quin & matrem aiunt eius forma delectatam, in pullis proprijs expellendis eum iuuare, Aristot. in Mirab. Cuculus (inquit Ælianus) sibi conscius est, se neq; incubare, neq; ex ouis pullos excludere posse, ob frigidam corporis constitutionem. itaq; in alieno nido parit, non tamen cuiuslibet auis, sed alaudæ & luteolæ: quòd non ignoret ab ijs oua suis persimilia pari solere. si autem illarum nidos ouorum inanes & vacuos repererit, non cò diuertit, sed in eos vbi oua intus sint, atq; ad ea ipsa admiscet sua: si autem illarum oua complura offenderit, ex ijs quædam perdit, ac in eorum locum sua (totidem, ne dum numero superflua inuenerit auis incubatura, quasi aliena repudiet, (Author libri de natu. rer.) supponit, quæ non ab illarum ouis internosci possunt, ob similitudinem. Iam verò aues quas dixi aliena oua excludunt: pulli vero cuculi cum ætate procedenti ad volatum firmi paululum existūt, sibi conscij se esse illegitimos fœtus, ad parentem suum euolant. iam enim succrescentibus pennis (ab aue quæ eos exclusit) alieni deprehenduntur, atq; acerrime verberantur, Hæc ille. Nidum non facit ipse, aliarum verò auium deuoratis ouis, & suis suppositis, discedit. fouentur ea per alienam matrem donec exclusis pullis fraus detegatur: qua cognita eos relinquit, & alium nidū struit, & ita demū cuculus accedens pullos nutricatur, Oppianus Ixeut. 1. Cuculi genus non extaret, nisi sua oua alieno nido supponeret, Theophrastus in hist. Plant. Cuculus ouis quæ in palumbi nido inuenerit clam confractis, sua reponit, Albertus. Auis quæ exclusit pullum cuculi, nutrit eum, & specie eius delectatur adeò, vt ipsa nutriendo illum famem ferat, Idem. De pulllo cuculi (inquit Niphus) sententiæ sunt diuersæ. dicunt enim nonnulli nutricem incubare ouum cuculi, & simul etiam sua. sed quoniam ouum

cuculi

cuculi citius excluditur, ideo viso pullo cuculi, auis nutrix non amplius excludit oua sua. Alij dicunt cuculum oua auis, in cuius nido parit, vorare & proprium relinquere incubandum. quam opinionem Albertus & Auicenna magis probarunt, & Aristoteles nonnunquam. Alij dicunt cuculum patrem repetere nidum, & vorare pullos auis nutricis, ac suum relinquere. Nonnulli verò asserunt pullum cuculi suis motionibus propter suum pondus opprimere pullos nutricis auis, præsertim in prima teneritate. cum videlicet primum excluduntur, Hæc Niphus. Cuculi oua in passeris nido reperta comedunt, & sua obijciunt, quæ ille inuenta souet ac nutrit, Isidorus. Vulgò fertur quòd non cuculus tantum, sed etiam alia quædam auis rapax similis ferè asturi (quam etiam aliqui falsò asturem vocant in terra nostra) in nido alieno pariat, hæc quidem in nido corniculæ parere creditur: cuculus verò præcipuè parit in nido auiculæ grasemuschæ (id est currucæ) dictæ, aut alterius paruæ illi similis. Cuculum autem nunc simpliciter voco quem alibi minorem cuculum appellaui. is & in currucæ nido parit, & alterius citrinæ cuiusdam auis, quam alij gursam, alij ameringam vocant. interdum etiam in nido auiculæ, quæ iuxta ripas aquarum cauda oblonga & valde mobili insignis est, vnde & nomen ei apud Germanos. Fertur autem ouum cuculi citius excludi, eoq; excluso auiculam non amplius incubare alia oua, sed nutrire pullum cuculi, qui deinde paulatim crescendo reliqua oua incubet & excludat. Ouum enim cuculi ferè semper est in medio ouorum aliorũ. Alij dicunt oua omnia simul excludi, & cæteros pullos à matrice interimi, dariq; in cibum pullis cuculi, quòd illos propter formam & magnitudinem mater pullorum præferat. & hoc rustici quidam & aucupes se vidisse testantur. Verum hoc apud nos non de cuculo, sed de cornicula fertur, in cuius nido auis asturi similis parit, Albertus. Et alibi, Maioris cuculi mos est, parere in nido palumbi: minoris verò in nido currucæ aut motacillæ. & Auicenna scribit se cuculum minorem in vtriusq; auis nido inuenisse aliquando in ripa fluminis, & semel in arbore: & auiculas illas cuculum vermiculis nutrientes obseruasse. Sed cuculi genus simplex esse, nec maioris & minoris differentia distingui, ostendimus supra in *B.* Ego ab aucupibus nostris audiui cuculum in diuersarum auicularum nidis reperiri, à quibus alatur: nempe rubeculæ, (quam Hußrötele vocant,) lusciniæ, motacillæ albæ, & brunellæ vulgò dictæ. Acron apud Horatiũ Satyr. 1. 7. cucullum esse scribit auem abiectam, quæ hoc vitio naturali laboret, vt oua vbi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed currucam potius aut similem aliam auem non cuculum hoc facere scribendum fuerat. Cuculus parum generat, quanquam aduncus non est, quia naturæ frigidæ est, Aristot. Nulla auis vnum parit, excepto cuculo, qui & ipse duo interdum parit. nec multa parit, sed sæpe bina, aut terna cum plurimum, bina quidem magna ex parte, Idem.

Acron cucullum oua aliena calefacere scribit: sed male.

¶ Cuculus (inquir Aristot.) ex accipitre fieri immutata figura à nonnullis putatur: quoniam quo tempore is apparet, accipiter ille cui similis est, non aspicitur. sed ita ferè euenit, vt ne cæteri quidem accipitres item cernantur, cum primum vocem emisit cuculus, nisi per quam paucis diebus. Ipse autem breui tempore æstatis visus, hyeme non cernitur. est hic neque aduncis vnguibus, vt accipiter, neque capite accipitri similis: sed ea vtraque parte columbum potius, quàm accipitrem repræsentat. nec alio, quàm colore imitatur accipitrem, nisi quod accipiter maculis distinguitur, ceu lineis: cuculus velut punctis. magnitudo atque volatus similis accipitrum minimo, qui magna ex parte per id tempus non cernitur, quo cuculus apparet: nam vel ambo vnà visi aliquando sunt. Quinetiam ab accipitre interimi cuculus visus est, quod nulla auis suo in genere solet facere, Aristot. *Vide etiam in Accipitre C.* Cuculus apparere incipit Martio, quo tempore nullus accipiter (nec astur, nec sparuerius) apparet, nisi paucis diebus vltimis Martij, Niphus.

Non apparent accipitres quo tempore apparet cuculus.

¶ Cuculus immutatur colore, & vocem minus explanat, cum se abditurus est, quod facere exortu caniculę solet. apparere autem incipit ab ineunte vêre ad eius syderis ortum, Aristot. Procedit vêre, occultatur caniculæ ortu, Plinius: pòst rarissimè cernitur, Ælian. Æstate volat & lasciuit: hyeme iacet languens & deplumatus, ac buboni similis apparet, Obscurus. Hyeme latet in cauis arboribus, Georg. Agricola. Hyeme plumas amittere dicitur, intratq; terræ latibulum, vel concauitates arborum: illuc æstate congerit, vnde hyeme viuat, Author libri de nat. rerum. Certum est cuculum hyeme latêre in concauis arborum & lapidum. Comportari autem æstate ab eo cibum quo hyeme nutriatur, falsum esse constat. sed hyeme pennas amittit & mutat, Albert. Fabulantur quidam apud nos rusticum quendam cum truncum fornaci calfaciendæ hyeme immisisset, cuculi in eo vocem audiuisse. Cuculus auis est verna, Etymologus. Amphisbæna sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Cuculi certo tempore adueniunt, miluorum scapulis suscepti propter breues & paruos volatus, ne per longa aeris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Cuculus in Phœnice ante messem apparet, Scholiastes Aristophanis. *Vide infra in H.a.* ¶ Nostri hominem valde scabiosum vulgò dicere solent tam scabrum esse quam cuculus. forte quòd per hyemem cum latet ac pennas mutat, hæc auis corpore scabro videatur. ¶ Cuculi saliuæ cicadas gignunt, Isidorus. Creditur enim vulgo saliuam quandam expuere: vnde & herbæ nomen, de qua mox in *a.* dicemus. Mihi autem vllam spuere verisimile non fit: & qui cuculum domi vermiculis aluêre, spuentem nunquam obseruarunt.

Quando appareat cuculus & quãdo lateat incertum.

Vbi lateat hyeme.

Cuculi saliuæ cicadas gignunt.

D.

De cuculi timiditate.

Cuculus auis est timidissima, vt inquit Anacreon, Etymologus. Pertimida est auis, quippe quæ

ab auiculis vellatur, & præ metu earum fugiat, Aristot. Et alibi, Frigidæ est naturæ, quod ipsius pauore iudicatur. nam ab omnibus auibus fugatur, & in alienis parit nidis. Διὰ δειλίαν ὑπὸ συνανδιζεται τῶν ὀρνίθων ὀρνίθων, Varinus. ¶ Coccyge astutior: *Vide infra inter Prouerbia.* *Non illum* (ac cipitrem quem celebrat) *vano cuccus deceperat astu Dum vagus incertas it, redit, vias*, T. Vespasianus Stroza. ¶ Solum cuculum inter aues à suo genere interimi Plinius scribit, non rectè intellectis, vt apparet, Aristotelis verbis. Aristoteles enim hoc non scribit, sed vt contra vulgi opinionem cuculum non esse de genere accipitris doceret, illum etiam ab accipitre deuorari ait, quòd non fieret si eiusdem generis esset, vel mutata tantum figura ab eis differret. ¶ Quòd nidum proprium non faciat, neq; oua sua foueat, neque pullos excludat, &c. sat copiosè præcedenti capite explicatum est. ¶ Aues (minores) pugnant cum cuculis eo tempore quo oua pariunt, Albertus. Et rursus, Aues ferè omnes impugnant cuculos, sed occultè accedunt ad eos.

Astutia. *Aues minores cũ cuculis pugnant.*

E.

Miraculum fertur de cuculo, quo quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur, ac vestigium id defodiatur, non gigni pulices vbicunq; spargatur, Plinius. Cuculus primus auium verni temporis nuncius est, Oppianus. Cum propius ciuitatem accesserit, magis verò si intrarit, pluuiæ vel tempestatis prognosticum esse audio. Quidam annonæ caritatem timendam existimant cum propius domos hæc auis accesserit, quod cœlo frigido facere solet. Audiuntur apud nos cuculi plerunq; vsq; ad diem diuo Ioanni sacrum: quod si etiam ab eo tempore audiantur, vinum acerbius futurum metuitur.

Prognostica tempestatum ex cuculo.

F.

Pullus cuculi dum in nido educatur (ab aliena matre,) eo tempore præcipuè & pinguis & grati saporis est, Aristot. Cuculi pullo qui iam volare potest, nulla auium suauitate carnis comparatur, Plinius. postquam per se viuit mutat saporem, Perottus. Hodie nusquam puto in cibum admitti cuculum. nam quia spuit (vt vulgò credunt) auis impura & excrementitia iudicatur. Quod si *kaath* Hebræis cuculum significat, vt quidam interpretantur, (alij aliter,) lege etiam Mosis interdictus fuerit Deuter. 14.

De alimẽto ex cuculo.

G.

Auis cuculus leporina pelle adalligatus, somnos allicit, Plinius. Ad canis rabidi morsum aliqui fimum cuculi laudant decoctum (in vino, vt obscurus quidam addit) & potum, Idem.

Remedia ex eodem.

H.

¶ a. Cuculus dicitur tribus syllabis breuibus: vt apud Authorem Philomelæ, *Et cuculi cuculant, fritinit rauca cicada.* Horatius cucullum, dixit *l* consonante duplicata, *Cui sæpe viator Cessisset, magna compellans voce cucullum*, in Satyris 1.7. Quod quidam ex cuculo faciunt cucullum apud Horatium, ex aui vestem, nihil est necesse, quum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine Trochaico, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Et mox, Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit, Trochaicus est, Erasmus. Alberto ineptè etiam gugulus scribitur. Coccyx apud Romanos cuccus (κοῦκκος) vocatur, Suidas & Varin. ὁ ὑπὸ Ῥωμαίοις κοῦκκος, Isacius Tzetzes in Lycophronem, vt codex impressus habet: Cælius verò *cucus* legit (non *cuculus*) per c simplex. *Non illum vano cuccus deceperat astu*, T. Vespasianus Stroza. ¶ Coccyx Græcum est nomen, quo etiam Plinius vtitur. Ὄρτυξ & κόκκυξ declinantur per υγος, vt in Coturnice a. docuimus.

Cuccus.

Epitheta. Vagus, Vespasiano Strozæ. Πρόσθε ἔαρος τῆμος (alias κόκκυγος) ἐαρτήν, Nicander in Theriacis. id est, initio veris. Κόκκυξ, ὄρνεον ἐαρινὸν δηλωτικόν, ὥς φησιν Ἀ γαχρίων, Etymologus.

Epitheta cuculi.

¶ Cuculum maritum vocat mulier apud Plautum, qui cum alienis vxoribus dormiebat: quòd cucullus auis cum tempus suę partitudinis appetit, nidum auiculæ, cui curruca nomen est, animaduertit, in eiusq; nido, exclusis illius ouis, oua sua eniutur. In Asinaria, At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Plura *vide* infra inter Prouerbia. Magna compellans voce cucullum, Horatius in Sat. 1.7. vbi Acron, Cucullus auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblita, sępe aliena calefaciat. Vnde rustici sibi obijciunt, quasi alieni curam sustinentes. Sed hoc alij de curruca potius scribunt, etsi non similiter. ¶ Cucullus, capitis tegmen. *Sumere nocturnos meretrix augusta cucullos*, Iuuenalis Sat. 6. *Illinc cuculo prospexit caput tectus*, Mart. lib. 5. *Contentusq; illic Veneto duroq; cucullo*, Iuuenal. Sat. 3. Mulieres nostrates (inquit Budæus) cappam vocant. *Tempora Santonico velas adoperta cucullo*, Idem Sat. 8. Saga cucullata, id est cucullos habentia, Columellæ. Cuculio (vt Iulius Capitolinus docet) est genus pilei viatorum, quo capite obtecto vagari nocte solent. Cuculionem pro cuculo videtur accipere Cato cap. 2. Funes veteres sarciri nouosq; fieri: centones, cuculiones familiam oportuisse sibi sarcire, Idem cap. 13. Videtur esse à cuculus, forma Græca diminut. sicut ab homine homuncio. Penulę Gallicæ genus si cucullum nõ habet, Bardiacus dicitur: idem cum cucullo bardocucullus vocatur: vtriusq; Martialis meminit. Habet autem nomen à Bardis Galliæ gente, quòd hæc eo genere vestis præcipuè vterentur, Perottus. Cucullus papyraceum tegmentum quo pigmentarij vtuntur. Vel thuris piperisq; sis cucullus, Martialis lib. 3. de libro suo loquens. ¶ Cuculare, apud Authorem Philomelæ de voce cuculi.

Cuculus maritus qui cum alienis vxoribus dormit. *Cucullus capitis tegmen.* *Cuculio.* *Cucullus papyraceũ tegmentum.* *Cuculare.*

¶ Cóccyges in Acharnensibus Aristophanis, vt Scholiastes exponit, dicuntur homines inepti ac imperiti, ἀπαιδευτοι καὶ ἀπαίδευτοι. nam & coccyx auis (inquit) voce inepta canit, ἄμουσόν τι φθέγγεται.

Coccyges quinã appellentur.

Eos

Eos qui facile decipiantur [illegible] Græci ab oti stolidæ auis natura otos appellabant: nostri similiter homines stolidos cuculos [illegible] nare solent. Lycophron Aiacem cóccyga vocauit, siue (vt Scholiastes explicat) διὰ τὸ μονήρη, id est ab ingenio minimè ciuili aut sociali, sed solitario: siue propter loquacitatem διὰ τὸ φλύαρον. [illegible] abundæ quidem eius & impiæ loquacitatis Homerus meminit. Plerisque attrisit Battum cóccyga [illegible] nuncupatum, de loquutionis pontificio præpedito, Cælius. Nos apud Pindari Scholiasten in Pyth. Carmine quarto legimus Battum regem cóccyga dictum, διὰ τὸ μὴ γεγωνῶς (γεγωνῶς potius per ω in vltima & penultima.) id est, quod non elata voce vteretur. erat enim ἰσχνόφωνος) φθέγγεσθαι. Κο[illegible] id est cuculi (prouerbialiter vt videtur) dicebantur, si qui numero pauci, complures viderentur, Hesych. & Varin. Os sacrū a lato incipiens in angustum desinit, vbi coccyx est, qui & sphondylion [illegible], Pollux & orrhopygium nominatur, Cælius ex Polluce. Τισὶ δὲ καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ πρωτὸς κόκκυξ [illegible] ταῦ καὶ [illegible], Pollux. Κόκκυξ ὁ [illegible] ὀς τοῦ ἱεροῦ ἐπὶ τοῦ [illegible] χίοις, Hesych. & Varinus: quanquam corruptus apud illos locus est. sicut & κόκκυς pro κόκκυξ, quod interpretātur λόφον καὶ περικεφαλαίαν. id est, cristam & galeam. videtur autem etiam appendix illa ossis sacri sic dicta esse, quod instar cristæ emineat, non quod cum aue quicquam commune ei sit. Vocatur & coccyx in iumentis pars quædam humeri vel inter humeros. *vide* in Equo *B*.

Coccyx pro osse sacro.

¶ Κοκκύζειν verbū de gallinaceorum voce Gaza ex Aristotele cucurrire transtulit. Coccyssare, id est κοκκύζειν verbum habent Græci fictitium ex gallinacei voce ac coccygis, Cælius. Ἀδειν galli proprium est, κοκκύζειν cuculi, Pollux & Scholiastes Aristophanis. Et alibi cum poeta de gallinaceo dixisset [illegible] μόνον ὄρθριον ᾆσαν, Scholiastes addit: Κοκκύζειν enim tum proprie dicitur gallus cum parta victoria canit. Ὁ δ' ὀρ[illegible] ἀλεκτωρ Κο[illegible] (ἤγγειλ' ἄρα[illegible]) &c. Theocritus. hinc nimirum etiam composita voce gallus ὀρθοκόκκυξ dicitur, Varinus. Κοκκύσω, instar gallinacei clamabo, [illegible] dabo, [illegible], apud Aristophanem, Idem. Ἀποπυδαρίσω, μόθωνα [illegible] κόκκυσα, Aristoph. in Equi[illegible]. vbi interpres [illegible] exponit contemnere, ludibriū habere, [illegible], [illegible], est autem cordax saltationis genus. Κοκκύζειν, ταράσσειν, φωνεῖν ὀξέως, ᾄδειν, vnde cóccyx dictus apud Hesiodum. & κοκκοβόας ὄρνις, & ὀρθοκόκκυξ, pro gallinaceo, Hesych & Varinus. Σὲ δὲ κοκκύζων ἀλεκτωρ [illegible], Comicus apud Varinum. Ἦμος κόκκυξ κοκκύζει, Hesiodus. id est initio veris. Κόκκυξ λήγοντος τοῦ χειμῶνος κατάρχεται κοκκύζειν Ἀπρόσβης πάντας τι[illegible] δ'. τὸ γὰρ ἀρ[illegible], Io. Tzetzes. Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι, Theocritus Idyllio 7. vbi κοκκύζειν pro eo quod est stolidè & inepte blaterare posuit, vt huiusmodi poetæ merito coccyges dicantur. Ægypti quondā & totius Phœnices Cóccyx rex erat, Et cum primum cuculus dixisset κόκκυ, tum Phœnices omnes Triticum & hordeum in agris metebant, Pisthetærus in Auibus Aristophanis. Respondet Epops, Τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖν' ἦν τοὔπος ἀληθῶς, Κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε. Eo in loco Scholiastes, Multi, inquit) Ægyptiorum recutiti erant, & cuculo canente κόκκυ, recutiti omnes in agros conueniebant. Aliter Parœmia est, Κόκκυ [illegible] οἱ πεδίονδε, αὐτὶ τοῦ κόκκυγος κράζοντος τὰ πεδία θερί[illegible]. Et rursus, Κόκκυ vox est quędam, vel accipitur pro minimo. apparet autē coccyx in Phœnicia ante messem. Κόκκυ, Atticè τὸ ταχύ, (ἀντὶ τοῦ ὀλίγου, [illegible]) Hesych. & Varin. Κοκκῷ (cum iota subscripto, Suidas absque iota habet, ego κόκκυ legendum conijcio) Atticè pro celeriter. Κόκκυ, acclamatio opilionis, Hesych. & Varin. forte hic quoque κόκκυ legendum. ¶ Νεφελοκοκκυγίαν ciuitatem à se in aere condendā, composito à nubibus & cuculis nomine, vocant aues apud Aristophanem. ¶ Κοκκυγίαι, ἄτιμοι οἱ Κροτωνιᾶται, Hesych. & Varin.

Coccyx rex Ægypti.

Κόκκυ.

40 ¶ Stirpes. Nicander in Theriacis olynthos, id est grossos caprifici coccygas vocat, quòd cum cuculis simul verno tempore prodeant. Κεκοκκυγωμένον, colore coccygino, id est purpureo tinctum, a coccygea arbore, Hesych. & Varin. Adrachne arbor similis est vnedoni, arbuto, folio tantum minore. Similis & cogyggria folio, magnitudine minor. proprietatē habet fructum amittēdi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arbori euenit, Plinius 13. 22. Gaza ex Theophrasto coggygriam non rectè prunum alicubi vertit. Arbor quæ ab Italis hodiè vulgò *cotonum* vel *scotonum* dicitur, folio breuiore & rotundiore quàm vnedonis, nec secto aut serrato, pappos habet ferè vt vitis syluestris caustica, vt obseruaui in collibus non procul Tridento. eam esse puto quam Plinius barbam Iouis appellat lib. 16. cap. 18. nimirum quod pappis suis barbam imitari videatur. Aquas odit (inquit) & quæ appellatur Iouis barba in opere topiario tonsilis, & in rotunditatem spissa, argenteo folio. nec alibi eius meminit. Coggygriæ folium (inquit Theophrastus) arbuto simile est, idque non magnum. Vnde apparet hanc arborē, & eam quæ Iouis barba dicitur, eandem, aut certe congeneres esse. an vero coccygiæ (vel coccygeę) vsus aliquis sit ad vestes purpureo colore tingendas, alius præter Hesychium nemo quod sciam tradidit: nec puto barbæ Iouis aut scotoni talem aliquem vsum esse. Græci prunum κοκκύμηλον vocant, quasi malū. nam & per diuisionē vocabuli κόκκυγος μῆλον dicitur, Eustathio teste. Μῆλον ὁ κόκκυγος [illegible]οι, Nicander vt citat Athenæus. Κοκκύμηλον fructus qui apud nos βρ[illegible]κοκκα, Suid. & Varinus. sed [illegible] vox corrupta est a Latina præcox vel præcoquum. sic enim Armeniacum malum appellant quod tamen pernici non pruni species est. Non probo Grammaticos qui κοκκύμηλα per ει in penultima scribunt, nec illos qui in antepenultima. ¶ Coccyx herba nominatur ab Hesychio & Varino [illegible] aliud addunt. Lenticula quæ in aqua nascitur quam tenerrima comedita, & antequam cubitum eat ei qui dolet pedes imposita, deinde interpositó tempore sublata, & herba cuculus trita in reli-

Coccyges grossi caprifici.

Coggygria arbor.

Coccyx herba.

quam partem noctis imposita, mirè dolores podagræ sedat, Marcellus. suspicor autem cuculum [illegible] solanum intelligi. nam inter medicamenta simplicia ad Paternianum (qui liber Galeno adt[illegible] cap. 83. vua lupina, hoc est solanum hortense, cuculus etiam nominatur. quod & cacubalum a[illegible] dicitur, quod nomen etiam apud Dioscoridem inter solani hortensis nomenclaturas leg[illegible] caucalis (lego cuculus) vua lupina, Syluaticus. ¶ Panem cuculi quidam nominant trifolij gen[illegible] acetosum, à quo sapore Plinius oxyn appellauit. Vulgò etiã a Germanis *cuculi flos* (gauchblům) appel[illegible]tur, flos quidam herbæ syluestris, caryophylli syluestris (quam aliqui lychnidem putant) flori similis, sed in partes plurimas dissectus & laciniatus. cuius caulem vulgò aiunt cuculi saliua aspergi. apparet enim in eo spuma alba, circa genicula maximè, vt Tragus scribit. ego in his saliuis locustas gigni arbitror. P[illegible]chus in libro de fluuijs in Apæsanto monte iuxta Inachum fl. herbam selenen gigni scribit, a qua de[illegible] spumam, pastores niuo vẽris pedibus illinere aut vt à serpentibus tuti sint. Hæc forte aut sal[illegible]am cuculi habet, aut forte chondrilla est, in qua succus mastichæ similis concrescens è vino contra [illegible]ras bibitur. Luna quidem absurda vulgi persuasione spumam quandam demittere creditur [illegible]de & specularis lapis aphroselenos cognominatus, quasi ex lunæ spuma concretus, & comitialem morbum lunaticum appellant, quo correpti ore spumant.

Panis cuculi. Cuculi flos.

Coccyx piscis.

¶ Coccyx piscis similiter atq; auis vnde nomen traxit, vocem emittit, Ælianus.

Coccygiũ mons. De Ioue in cuculũ mutato.

¶ Coccygium mons est Græciæ iuxta Inachum fluuium, Dyccium prius appellatus. postea *coccygium*, eò quod Iupiter eo in monte cum Iunone sorore concubuerit, (in cuculum mutatus ne agnosceretur.) nascitur in eodem paliurus arbor: cui omne animal quod insederit, hæret tanquam [illegible]seo retinente, excepto cuculo, Plutarchus in libro de fluuijs. Pausanias in Corinthiacis hunc montem prius Thornacem non Dyceium vocatum insinuat, in Corinthiacis scribens: Ad Halicen itur & alia quada[illegible] via inter Pronem & Thornacem, vt veteres appellarunt. Quia vero Iupiter ibi dicitur in cuculum [illegible]e permutasse, montis quoq; nomen mutatum aiunt. In eius vertice Iouis templum fuit. Stephano [illegible] mons est Laconiæ. Quindecim stadijs Heræum seu Iunonium templum ad læuam Mycenis distat, & in eo Iunonis simulacrum altera manu malum Punicum gerit, altera sceptrum. Sceptro cuculus insidet. quoniam Iupiter, vt aiunt, cum Iunonis virginis amore captus esset, in hanc se auem permuta[illegible] eamq; Iuno, vt ludicrum quoddam venata, comprehendit, Pausanias in Corinthiacis. Theocri[illegible] Scholiastes enarrans hoc carmen poetæ Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν: hoc est, Omnia n[illegible]uerunt fœminæ, etiam vt Iupiter Iunonem duxerit, cuius vsus ad prouerbij instar haberi posse videt[illegible] Aristoteles (inquit) in libro de Hermiones templo, Iouem fabulatur, cum Iunonis ab alı[illegible]d[illegible]s separatæ concubitum insidiosè quæreret, in cuculi forma latêre voluisse, & consedisse in monte qui [illegible]us Thronax (Θρόναξ) dicebatur, nunc verò Coccyx. & cum Iuno sola proficiscens ad eundem mon[illegible]m peruenisset, Iouem nimia tempestate excitata, ad Iunonem quiescentem eo in loco vbi nunc Iunoni[illegible] τελ[illegible]ας (id est pronubæ vel nuptiarum præsidis) ædes est deuolasse frigenti rigentiq; similem, & in Iunonis genibus insedisse: misertam eam auis veste obtexisse. tum illum pristinam formam resumpsisse, & cum Iuno copiam sui negaret, quòd matrem timeret, Iouem se illi maritum fore promisisse. vnde præcipui etiam Argiuorum deam hanc colunt, cuius simulacrum in templo insidens solio sceptrum insidente cuculo manu tenet.

¶ c. Κόκκυξ ὄρνεον λάλον, Io. Tzetzes. Θορυβητικὸν καὶ φλύαρον, Isacius Tzetzes. & ἄμουσον apud alios. Πρώαθι βοῆς τέττιγας (alias κόκκυγος) ἰαχήσας, Nicander.

¶ d. De cuculi ingratitudine extat Philippi Melanchthonis Declamatio.

¶ e. Aues in paliuro arbore coccygij montis insidentes, retinentur tanquã visco, cuculo tantum excepto, Plutarchus in libro de fluuijs.

Ludus cuculus appellatus.

¶ h. Iupiter in cuculum mutatus, *Vide* supra in Coccygio monte. Luditur à pueris nostris ludus quem cuculum appellant. hoc modo: Vnus occlusis oculis manet in loco quem solium vel tribunal appellant, numeros interim ab vnitate deinceps clara voce paulatim proferens, dum alij diffugientes passim se occultant: occultatis omnibus vnus cuculi voce clamat. tum ille a solio discedit & passim inquirit si quem abditum deprehendat. Deprehenso aliquo tribunal celerrime repetit, ne cursu a deprehenso alioue præueniatur. Vltimus enim inquisitoris laborem subit. Hunc ludum Pollux libro 9. a[illegible] didrascindam appellat.

Prouerbia. Cuculi dicuntur qui in re parũ honesta deprehensi fuerint.

¶ Qui cuculum rurì canentem audiunt, petunt ab eo per ludum, aut ex veteri aliqua superstitione, vt voce numerum annorum quos adhuc superstites victuri sint ipsis præsagiat. numerant ver[illegible] totidem annos, quoties ille suum, κόκκυ per interualla post quæstionem factam repetiuerit.

¶ Prouerbia. Olim qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari prob[illegible]o cuculi dicebantur. Id ortum a vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita [illegible]linius libro 18 cap. 26. In hoc t[illegible]mporis interuallo inquit) quindecim diebus primis agric[illegible]æ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum [illegible]ind[illegible] natam exprobrat[illegible]onem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarij [illegible] cuculum [illegible]oca[illegible] Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre [illegible]e depre-

deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam in primo vére ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adcò minima quæq; in agro sanitalibus trahuntur argumentis. Porrò quos Plinius (inquit Erasmus) petulātiæ sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus quum auditur coccyx, coniugati mutui salibus inter sese ludunt, dicentes: Tibi canit hæc auis: significantes vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculū vxor ex lustris rapit. Ex Plinij verbis supra recitatis, intelligi possunt Horatiani versus Sermonum 1. 7. *Tum Prænestinus salso multumq; fluenti Expressa arbusto regerit conuitia durus Vindemiator & inuictus, cui sæpe viator Cessisset magna compellans voce cucullum.* Quem locum Porphyrio explicans: Nam solent (inquit) leuia (forte pro leuia legendum *lenti*, vt Erasmo videtur) rustici circa viam arbusta vindemiantes à viatoribus cuculi appellari: quum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundunt, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atq; iterum appellare. Acron viatores cuculos appellari ait, quasi *pigros*. Cùm his conuenit illud Plautinum, Etiam cubat cuculus, quòd grauatim surgeret assessor puellæ. Quin arbitror in conuicio cuculi allusum ad vocem cubandi. In Pseudolo pro generali conuitio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte lacrymantem ac singultientem amatorem cuculū appellat, quasi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Isthęc filio non credam qui obsequitur patri, huic non, vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, Hæc omnia Erasmus. ¶ Asturior coccyce (melius per g coccyge) dicebatur, qui astu sibi consuleret. sumtum ab auis ingenio, oua subijcientis in nidos alienos, Erasmus. ¶ Cuculi, Κόκκυγες, de ijs qui cum pauci sint, multi numero esse videbantur, Hesych. & Varin. Cuculi nimirum dici possunt qui strepitum, clamorem, aut ostentationem magnam exercent, cùm re ipsa parum aut nihil sint aut præstare possint. ¶ Coccygis cantus dicitur de ijs qui eadem ingerunt semper, Cælius. Cantilenam eandem canere, prouerbiale dictum est apud Latinos, quod & Germani vsurpant: Du singest jmmer ein gsang wie der Guckguck. Cantilenam semper eandem repetis instar cuculi. ¶ Ipse semet canit: huic affine est illud Germanicum, Der Guckguck muß jm selbst ein orsgycht außruffen. ¶ Aries nutricationis mercedem persoluit, de homine beneficijs ingrato. impetit enim aries cornibus. Eiusdem apud Germanos sententiæ est illud: Du lonest mir wie der Guckguck dem Gorsen. Mercedem mihi rependis qualem currucæ cuculus. nisi gorsæ nomine Germanico alia auis accipienda sit, passer spermologus forte, ein Emmeritz. Gurgulum (Cuculum, forte) & grasmuggam (id est currucam) pugnare Albertus scribit. ¶ Cuculus semper in alio nido parit, nunquam bis in eodem: Der Guckguck legt stäts in ein ander Nest: videtur torqueri posse in hominem improbum & astutum, sed cuius doli facile deprehendantur, vt nemo iterum ab eo decipiatur. Quanquam & aliter interpretari licet, cuculum semper in alio (id est simpliciter alieno) nido parere.

Tibi canit cuculus.
Etiam cubat cuculus.
Astutior coccyge.
Cuculi de ijs qui cū pauci sint multi esse videbantur.
Ipse semet canit.
Coccygis cantus.
Mercedē mihi rependis qualē currucæ cuculus.
Cuculus semper in alio nido parit, nūquam bis in eodem.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Cuculi.*

Rurricolas, agreste genus, plerīq; cucullos	*Cur vocitent, quænam prodita caussa fuit?*
Vére nouo cantat coccyx, quo tempore vites	*Qui non absoluit, iure notatur iners.*
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille	*Cui thalamum prodit vxor adulterio.*

Emblema Alciati.

Cvrevs, Κυρεὺς, auis quædam est sic dicta à voce, qua sonum imitatur forficis tonsorum panni. ἀπὸ τοῦ φθέγγεσθαι ἐμφερὲς ἦχον γναφαλῷ μαχαιρίῳ, Hesych. & Varinus. Κυρεὺς alioqui tonsorem significat. Γναφαλὸν μαχαίριον, forficem interpretor, qua tonsores panni vtuntur. γνάφαλον quidem tomentum est, hoc est lanugo quæ tondetur à pannis laneis. μάχαιρα verò non modò gladium aut cultrum, sed etiam forficem significare videtur: vnde & Germanica vox schær per aphæresin facta sit. nam qui ψαλίδα hoc instrumentum Græcè vocant, authorem non adferunt. Aristoteles in libello de mundo ad Alexandrum, deum comparat τοῖς ἐν ταῖς ψαλίσι λίθοις τοῖς ὀμφαλοῖς λεγομένοις, hoc est medijs lapidibus fornicum qui vmbilici dicuntur, &c. fornicis quidem figura lapidibus in ea eminentibus per decussim, forficem apertam vel χ literam refert.

Cureus auis.

DE CVRRVCA.

Cvrrvca, parua auis, quæ alienos pullos, proprios putans, nutrit, maximè cuculi, vt Grammatici docent. *Tu tibi nunc curruca places, fletumq; labellis Exorbes*, Iuuenalis Sat. 6. de viro stolido, fictas improbæ vxoris lacrymas miseranti. Codices quidam pro *curruca* habent *eruca*, quod non placet. Meritò enim maritus stultus qui mœchæ vxoris filios pro suis & legitimis educat, vt cuculi pullos curruca & aliæ quædam aues, sed illa præcipuè, currucæ nomine appellatur. Talem Galli vulgò hodie nominant *mary coqun*, id est maritum cuculum, impropriè vt videtur. non enim educat fœtus illegitimos cuculus, sed illegitimus ipse educatur. Acron quidem Grammaticus omnino errauit, vbi illud Horatij interpretatur, *Magna cōpellans voce cucullum.* Cucullus enim auis (inquit) hoc vitio naturali laborat, vt oua vbi posuerit oblita, sæpe aliena calefaciat. vnde rustici sibi obijciunt quasi alieni curam sustinentes. Atqui nos cuculum non aliena oua fouere, sed ipsum potius ab aliena matre foueri, satis in Cuculi historia probauimus. Quòd si quis tamen adhuc talem maritum cuculum appellare velit, concedi hoc

Curruca pro marito stulto qui mœchæ vxoris filios pro suis educat.



illi poterit,ea ratione qua cuculum ſimpliciter hominem nullius ingenij & inertem vulgò etiam vocamus.curruca,vulgò Italicè *lo cornuto*,vxoris & ſimilium,Scoppa in Dictionario obſcurius quàm oportebat.Currucula nomen adhuc in vſu Italiæ eſſe audio, cum aliquis de ſtoliditate notatur.nomen quoque *cornuto* detortum à curuca videtur. ¶ Curuca (vt Gaza vertit per ſimplex rhô. Græcè legitur ἐπιλαΐς(lib.8.cap.3.de hiſt.anim.)aliàs ὑπολαΐς,quod magis placet)vermes paſcitur,Ariſtot.Et alibi,Curucæ (ὑπολαΐδος) in nido cuculus aliquando parit,fouet illa, & excludit,& educat: quo quidem præcipuè tempore & pinguis,& grati ſaporis pullus cuculi eſt. Cuculi genus non extaret,niſi curuca eſſet, εἰ μὴ ἦν ἡ ὑπολαΐς,Theophraſtus de cauſis 2.24.Gaza vertit, niſi ſua oua alieno in nido ſupponeret. Ὑπολαῗς (penanflexum Heſychio, paroxytonum Varino : malim oxytonum vt Ariſtoteles & Theophraſtus habent) auis quæ vermiculis victitat. Ὑπολῆις,ſpecies auis,ἡ λάϊς, (locus videtur corruptus,) Iidem. Forſitan autem hypolaïs dicta fuerit,quòd ὑπὸ τοὺς λᾶας,id eſt ſub lapidibus vermiculos inquirat.Curucæ verò apud Latinos nomẽ per onomatopœiā factũ conijcimus.Eſt & HYPOTHYMIS, ὑποθυμὶς,auis nomen in Auibus Ariſtophanis,quæ à Callimacho quoq; memoratur.

Nomina Græca.

¶ Curucam auem paruam,in cuius nido cuculus pariat ,aliqui auiculam interpretantur, quæ imitetur cantu & magnitudine philomelam,alij caudatremulam,vtrunq; Albertus Auicennæ authoritate probat:alij alaudam.ſed hi conuincuntur verbo Græco quod eſt hyppolaïs.quoniam eſt auis fiſſipes,quæ quia nidificat in oculi concauitate,quæ eſt capitis equi mortui,dicta eſt hippolaïs.hæc ruſticè *ſartagnta* vocatur, Niphus Italus.quod ad etymologiam attinet,ridicula videtur & ex imperitia linguæ Græcæ ab eo conficta.non enim hippolaïs Græcè ſcribitur,tanquam ab equo compoſito nomine,ſed hypolaïs,à præpoſitione hypo,&c.Deinde quanquam aliqui ſcribant, in alaudæ,chlorıdis, motacillæ aliarumq́; auium nidis cuculum parere: non eaſdem tamen omnes curucas appellant , vt Niphus ſomniat.Sic & Gallicè quidam currucam interpretantur *vng verdon*,quæ vox chloridẽ auiculam potius ſignificat,in cuius ſimiliter nido cuculus parit.

Diuerſa authorum ſententiæ de aue Curruca.

¶ Auis quæ Græcè dicitur andothia(vox eſt corrupta)in Germania vocatur Graſemuſch, philomelæ ſimilis.hæc excludit aliquando oua aliarum auium,præcipuè cuculi. & docet pullos aliarum auium quos nutrit,voces ſuas proprias, Albert.in Ariſtot.de hiſt. anim.4.9.Et alibi in lib.7.c.7. Cuculus parit in nido auiculæ , quæ philomelā cantu & magnitudine refert ac parit in roſarijs : Germanicè dicta Graſemuck. Pugnant inter ſe gurgulus(cuculus,quem alibi gugulũ vocat)& auis muſica Graſemuſch dicta,quòd vna deuoret oua alterius, Albert. Vſitatum eſt apud Germanos quoſdam prouerbium , Du loneſt mir wie dem kuckkuck die gorſt.hoc eſt,Eam mihi gratiā refers quam curuca cuculo,cum contrà potius dicendum videatur,quam cuculus curucæ.*vide* in cuculo *h*.circa finem. ¶ Curucam (hypolaida) Ariſtotelis ſuſpicor Anglorum *titlingam* eſſe.nam nullam auem in vita frequentius cuculi pullũ ſequentem,& pro ſuo educantem,quàm illam obſeruaui. Eſt autem illa luſcinia minor , ſed eadem corporis figura , colore ſubuiridi.culices & vermiculos in ramis arborum ſectatur.rarò humi conſiſtit. hyeme non cernitur, Turnerus.Et alibi,Ineunte ſtatim hyeme diſcedit. Alibi *lingettam* vocat , & a Germanis paſſerem gramineum vocari ſcribit. Ficedula auicula eſt Germanorum graſmuſcho ſimilis. Idem.Coloniæ etiam paſſerem troglodyten aliqui vulgò *graſmuſchum* appellant.ſed impropriè.nam peritiores quiq; aucupes ein Koelmuſch,hoc eſt paſſerem in foraminibus & cauernis degentem nuncupant.

Deſcriptio curruca.

cupant. ¶ Germanicum nomen Graßmuck fortè à Latino curruca per metathesin factum est. vel Graßmuck quasi passerem graminis dicas. Germani enim inferiores passerem Musch appellant, ni fallor. Pronunciant autem nostri & superiores Germani Graßmuck, inferiores & Flandri Grasmüsche. Species huius generis plures sunt, nempe quatuor aut quinq;, vt aucupes nostri obseruarunt. Vermiculos autem edunt omnes. Quædã enim ex eis maiores sunt, colore fusco, præ cæteris canoræ. has Lucarni & circa lacum Verbanum *piccafigas*, id est ficedulas nominant, quarum figura in præcedenti pagina expressa est. ¶ Aliæ atricapillæ dicuntur, nostris Schwartzköpff, Italis *capi neri*, vel *teste nere*. His audio caput in prima ætate rubere, deinde nigrescere, maribus duntaxat: fœminis verò semper rubere. auolare eas hyeme. Græcè, ni fallor, hodie vulgo *χαζογείτζα* vocitant. Atricapillam (inquit Turnerus) in Anglia nunquam vidi, neq; sæpius in vita quàm semel, Ferrariæ in Italia mihi demonstratam. Anglorum *lingetta* (supra *titlingam* dixit) & Germanorum grasmuco, quod ad corporis magnitudinem attinet, similis erat. sed atrum habebat caput, & reliquum corpus colorem magis ad cinereum vergentem. Forte hæc potius ficedula dicenda erit quam prima, quum atricapilla à ficedula Aristoteli tempore tantum differat, quo capitis colorem mutat. Sed de ficedula iterum suo loco dicemus. ¶ Tertia species pectore albo conspicitur, capite cinereo, eadem magnitudine qua prima. hanc nidum aiunt ex lino struere, hinc fortè *lingetta* Anglis dicta. ¶ Quarta corpore minore est, ventre albo, oculis etiam albicantibus, inter sæpes ferè degit, & hyeme discedit: vt lusciniæ etiam & fringillæ, præsertim fœminæ. nam aliquando hyeme mares tantum complures simul apparent sine vlla fœmina. ¶ Ad currucarum genus aut ficedularum, hanc quoq; auem pertinere puto quæ circa Argentoratum Germanicè Bürstner appellatur, cuius iconem inter passeres dabimus. nam & specie & magnitudine conuenit, vt ex pictura conijcio, & vuis eam pinguescere audio, vt ficedulas. ¶ Italis *pizamosche* (quasi *myiocopos*, id est muscas & culices rostro pungens ac deuorans) dicitur illa ex prædictis auibus, in cuius præcipuè nido cuculus reperitur: quam tertiam speciem supradictam esse conijcio.

Graßmuck. De pluribus grasmuschi speciebus. Bürstner. Pizamosche.

¶ Eliota Anglus curucam in cuius nido cuculus parit, suspicatur esse eam auem quæ Anglicè passer sæpium appelletur, *an hedge sparowe*: quo nomine dictam apud Anglos auiculam Turnerus passerem troglodyten interpretatur: cui apud Germanos etiã nomẽ a sæpibus Zaunschlipfle. ¶ Grasmuschi (sic prima species simpliciter & per excellentiam vocatur Germanis, ni fallor) nidum humi in frutето spinoso vuæ crispę, vt vocant, reperi apud nos circa initium Iunij: in quo oua erant quaterna, auellanæ magnitudine. Fertur & inter harundines nidificare. ¶ Illyrij grasmuschium nostrum vocant *pienige*. Gyb. Longolius eundem Græcè ægithum dici suspicatur.

Cvrrvcæ quoddam genus inueniri audio capite (vertice) flauo vel croceo.

DE CYGNO.

A.

Cygnvs, *Κύκνος*, auis nomen est Græcum vetus, quam Græci hodie *cyprinum* appellant. Latini etiam Græco nomine cycnum, vel potius cygnum *c* in *g* mutato, frequentius quam suo olorem dicunt. Vergilius tum olorem tum cygnum nominauit.

¶ De Hebraico vocabulo non constat. *Racham*, רחם, Leuitici 11. inter aues impuras numeratur, (aliàs רחמה, *rachama* scribitur,) vbi LXX. interpretes cycnum reddiderunt. sed cycnus impuris & cibo negatis auibus, meo quidem iudicio, adscribi non debet. Iidem LXX. pro eadem voce in Deuteronomio verterunt epopa, id est vpupam: vbi Complutensis codex, non epops, sed porphyrio habet, & similiter Hieronymi tanslatio. Chaldæus interpres pro *racham* transfert *ierakreka*, ירקריקא, (forte à croceo siue flauo colore, quem illis vox *ierakrek* significat, P. Fagius) in Deut. & Leuitico. Arabs *rakam*, רכם, *beth* litera versa in *kaph*. Per sa vocẽ Hebraicam retinet. Dauid Kimhi *racham* docet esse auẽ quæ valde afficiatur in suam prolem: vt & R. Abraham simul indicans doctissimum *Saadiam* eandẽ auem Arabica lingua *rakam* (vt diximus) appellari asserere. *Racham* auem sic dictam à misericordia (pietate) qua in pullos afficitur, Iudæi nostrates Aglaster & Atzel Germanicè, id est picam interpretantur, Munsterus in dictionario linguæ Hebrææ, & sic etiam ipse reddidit Leuit. 11. Sed *racham* (vt nos supra docuimus in Gypæeto) omnino auis rapacis nomen est quæ cadaueribus vescitur: siue gypæetus ea sit, siue ossifraga secundum alios. Ossifragæ quidem, vt & vulturis, mirus in prolem affectus celebratur. Fimus vulturis suffitus fœtum ex vtero pellit, Dioscorides. Serapio interpres pro vulture *racham* transtulit. Constat igitur *racham* omnino neque cygnum, neque aliam, vt alij interpretati sunt, auem esse præterquam de aquilarum aut vulturum genere, vel inter vtrunque ambigente, vnde gypæeto nomen. *Tinschemet*, תנשמת, Leuitici XI. Chaldæus interptes vertit בותא, *baueta* vel *bota*, id est cygnũ, (in Trilingui Dictionario Munsteri *kaueta* (vel *chauetha*) legitur, facili transitu a litera ב in כ) Rabi Salomon interpretatur צואיטא, *zuettam* vel *ciuetam*. sic Galli noctuam vocant. Alij aliter. *vide* in Talpa *A*. *Tinschemet* quidam Hebræorum sic dictam volunt, quòd non sine horrore & stupore videri possit. *schom* (שום) enim Hebræis stupere significãt. R. Salomon dicit esse similem muri noctu volanti, hoc est vespertilio: & ita Iudæi vulgò exponunt. Septuaginta Porphyrio verterunt. sed magis arri-

Nomina.



det Hebræorũ sententia. Vulgata æditio cygnum habet, Paulus Fagius. *Ianschuph*, ינשות, Leuitici xi. 50
Abram Esra exponit auem noctu volantem, Chaldæus *kipopha*, vt etiam Deut. x i i i i. קיפופא. Arabs
baschak, באשק. Persa vocem Hebraicam seruat. L x x. ibis transferunt in Leuitico: in Deuteronomio,
cycnus: & similiter Hieronymus. ita enim permutant (confundunt) interpretationem duarum vocum
tanschuph & *tinschemet*, vt etiam aliarum quarundam Sed doctioribus videtur vox *ianschuph* omnino
auem nocturnam, nempe noctuam vel strygem significare, quæ a crepusculo denominetur.

Cygnus Italicè dicitur *lo cino*, *cigno*, Scoppa. Tusci hodie vulgo *cigno* pronuntiant. nam apud Petrarcham homœoteleuta sunt *cigno* & *maligno*. *cesano* Veneti, (quæ vox ad Germanicam accedit. puto autem etiam anatis ferè genus ab Italis quibusdã *cesano* vocari,) Nicolaus Erythræus. Hispanicè *cisne*. Gallicè *cyne* vel *cygne*. Germanicè Schwan. Saxonib. & nostris vocatur etiam ölb/Elbs/ vel (vt alij scribunt) Elps/ölbsch. Anglicè *a swan*. Illyricè *labut*. Polonicè *labesc*.

Hispania

B.

Hispania producit cygnos, & eius generis aues plurimas, Strabo lib. 3. Supra Auernũ Italiæ lacum iuxta Cumam auem nullam peruolare, falsum est. nam qui illic fuerunt, cygnorum copiam in eo esse narrant, Aristot. in Mirabilibus. Circa fluuios Caicum, Caystrum & Mæandrum abundare eos legimus. In Eridano apparere interdum cygnos, sed paucos, Lucianus ex nautis se audiuisse refert. Circa Strymonem fluuium abundant cygni, Bellonius. In Britannia, vt audio, abundant, rarissimi apud nos, nec nisi hyeme aliquando sæuissima cùm lacus toti gelu conglaciant capiuntur. In Polonia cygni sunt diuersi generis: sunt enim alij feri, pari magnitudine, alij domestici, quorum quidam Tubicines dicuntur, qui rostro sunt rubeo flauescente, macula nigra in fine. quorum vox suauis est, & tubã refert. communes verò aut vulgo dicti cygni, rostro sunt toto nigro. ¶ Cygnus videtur generis anserini esse tum rostri figura, tum pedum, victuq́. tempore pugnæ etiã sibilat vt anser, Albertus. Forma victuq́; anseri similis, sed multo maior, totus candidus, pedibus nigris, Turnerus. Primo anno cinerei coloris est, post annum vero albissimus euadit, Albertus. Plumæ ei albæ, sed carnes nigræ, Author libri de nat. rerum. Caro cygni nigra est, (præcipue pedes,) & dura sicut omnium aquaticarum auium maiorum, Albert. Olores purpureos Horatius dixit, vt niuem purpuream Albinouanus. ¶ Pondus oloris, quem nos *elbum* dicimus (nihil enim differre puto. quamuis nuper quidam rostri colore & corporis magnitudine, ita vt *elbus* minor esset, rostro nigricante, differre putabat) ad libras (vnciarum duodecim) viginti quatuor accedit. Cygnus rostro est parum turbinato, colore rutilo (ruffo,) in cuius summa parte qua capiti committitur, nigerrimum tuberculum, atq; id rotundum, & in rostrum sese inflectens, existit, Turnerus. Cygno rostrum est sicut anseri, serratum, & falcis instar dentatum, Albertus. Dentes habet in rostro minutissimos, Author libri de nat. rerum. *Collumq́, a pectore longè Porrigitur, digitosq́, ligat iunctura rubentes. Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum*, Ouidius 2. Metam. Κύκνων δολιχοδείρων, Homerus Iliad. 2. Poeta cycnos per excellentiam δολιχοδείρους cognominat, quod collum ei pro sua portione longissimum sit, & veluti lineæ piscatoriæ vsum in aquam porrectum præbeat, Eustathius & Varin. ¶ Olor palmipes est, & ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot.

Quibus in locis abundent.

Descriptio cygni.

¶ Cygni, quem *elbum* vocamus, descriptionem ex inspectione propria olim confeci huiusmodi: In longitudinem extensus mediocrem viri staturam æquat, totus vndiquaq; candidus. Rostro lato vt anas, croceo, macula anterius nigra ad spatium vnguis humani. Ab oculis versus rostrum pellis apparet nigricans. Crura nigra. Digiti pedum membranis nigris iunguntur. Plumæ desinunt paulù supra genu. inde ad extremos digitos tres palmi restant longitudinis. Alarum ambitus superior quatuor palmorum est. longissimæ alarum pennæ palmos septem cum dimidio æquant. Cauda circiter tres palmos longa est: collum circiter octo.

C.

Cygni circa lacus, amnes, paludesq; viuunt, Aristot. In locis amœnis circa fluuios, Textor. In stagnis magis quàm fluuijs, Albert. In pratis, littoribus & stagnis aluntur, Oppianus. Fontes, lacus, paludes aliaue loca aquis redundantia incolere solent: vt stagna & fluuios perennes, quorum confluens moderatè & sedate fertur, Ælian. In mari Africo à nauigantibus aliquando conspecti sunt, &c. Aristot. Olor grauius habet corpus, *nec se cæloq́, Iouiq́, Credit, sed Stagna petit patulosq́, lacus: ignemq́, perosus, Quæ colat elegit contraria flumina flammis*, Ouid. ¶ Victu eodem quo anser vtitur, Albert. & Turnerus. Aristoteles eum εὐβίοτον vocat, quòd circa parandum sibi victum non segnis neq; iners sit. Herbis vescitur, Athenæus ex Aristotele. Herbis & vermibus & ouis piscium, & huiusmodi, & granis segetum, Albertus. Rostro cribrat cœnum, vt cibum inueniat: & dentibus secat inuentum, Idem. Cycnus Græcè dicitur, vt Grammatici quidam conijciunt, eò quòd cibi inueniendi caussa cœnum præ cæteris animalibus scrutari & turbare soleat, ἀπὸ τοῦ κυκᾶν τὴν ἰλύν, Varinus. Olores mutua carne vescuntur inter se, (alter alterum deuorant,) maximè in volucrum genere, Aristot. & Plinius. hoc quidem in pugna per nimiam iracundiam facere videntur. aliquoi enim carniuori non sunt: & ne piscibus quidem vtuntur, vt qui cicures alunt, obseruarunt.

Quibus in locis versentur cygni.

De eorum cibo.

¶ *Grus gruit, inq́, glomis cycni prope flumina drensant*, Author Philomelæ. Cygnus tempore pugnæ sibilat sicut anser, Albert. Κύκνος ᾄδει author est Pollux, vbi vocis animalium differentias explicat. Olores interdũ bombos emittunt ruditui asinino non dissimiles: sed breues, & qui longè audiri non possunt, Turnerus. Inter omnes aues suauissimè occinunt: vox tamen, vt sæpius audiens consideraui, anserina est Cardanus. Iam quidam cum in mari Africo nauigarent, multos canentes, voce flebili, & morientes nonnullos conspexere, Aristoteles & qui ex eo repetijt Ælianus. Ego huiusmodi voces lugubres, inquit Albertus, non sub mortem tantum,) sed in qualibet tristitia ab eis edi animaduerti. Cygnis canentibus scopuli & valles respondent. omnium sanè auium in primis musici feruntur, quo nomine Apollini consecrantur. Canunt autem, non lugubri vt alcedines, sed suaui & mellito cantu, veluti tibijs aut citharis adhibitis, Oppianus in Ixeuticis. Et rursus, Diluculo canunt ante Solis ortum tanquam in aere vacuo per id tempus audiendi clarius. Canunt etiam in maris littoribus, nisi tempestas & procellarum [illegible] cantum dissuadeant. Hoc enim vigente ne suis quidem ipsi cantilenis satis perfrui possent.

Voce, & cantu.

Sed ne in senecta quidem morti vicina cantus obliuiscuntur, qui tamen eis in illa ætate remissior est quàm in iuuenta: quum neq; ceruicem amplius erigere, neq; pennas extendere queant, Fauonium tñc ad canendi suauitatem obseruant, ignauiam cruribus & membrorum viribus defecti. Moriturus secedit aliquò, vbi nulla auis canentem audiat, nec olores alij luctuosè interpellent si qui forte adessent, similem vitæ exitum sibi imminere intelligerent. Ægyptij senem musicum volentes demonstrare, cygnum pingunt, quòd hic senescens suauissimum edat concentum, Orus. *Sic vbi fata vocant vdis abiectus in herbis Ad vada Mæandri concinit albus olor*, Ouidius. *Dulcia defecta modulatur carmina lingua Cantator cygnus funeris ipse sui*, Martialis lib. 13. Moriturus flebilem cantum emittit, fixa prius in cerebro penna: quod miror Aristotelem ac Plinium vel ignorasse: vel si sciuerunt, non tradidisse, Perottus. In senecta leniter cum melodia vita soluitur, penna capiti traiecta. *Veluti canentis dura Traiectus penna tempora cantat olor*, Ouidius. Cantant enim, vt ait Plato, non ex tristitia, sed potius lætitia propinquante fato, quod immortales se sentiant, & ad Apollinem suum remigraturos. Nam Pythagoræ erat opinio immortalem eos habere animam. Cicero Apollini sacros eos dicit ob vaticinium funeris eorum. Cygnus itaq; allegoricè animæ probi viri comparari potest qui lætus mortem obit, Volaterranus. Olori tanta animi est tranquillitas in extremo vitæ spiritu, vt sibi tanquam næniam canat. Quod autem non ægre atq; molestia implicatus cum extremum cãtum edat, Socrates testatur: sed potius alacri animo affectus. Neq; enim qui animo dolorem capit, bilem (vide an Græcè non χολὴν, id est bilem legatur, sed χολὴν ἄγει, id est ocium & occasionem canendi non habet qui animo dolet) ducit cantum, Ælianus. Cygni canori (ᾠδικοὶ) sunt, præcipue circa obitum. Cæterum Alexander Myndius ait se complures cygnos morientes secutum, nec vnquam eorum cantum audisse, Athenæus. Cygnus inter magnas & aquaticas aues sola musica est. & fertur in Hyperboreis regionibus præcinentibus cantoribus vel citharœdis, concinere cygnos. sed experientia constat apud nos quòd non canant nisi tempore doloris ac mortis. quamobrem lamentari potius quàm canere dicendi sunt, Albertus. Plato quidẽ scribit, Eustathius citante in Iliados Π, animal nullum per tristitiam canere. Olorum morte narratur flebilis cantus, falsò vt arbitror, aliquot experimentis, Plinius. Lucianus in libello de Electro vel Cygnis, se cum per Eridanum nauigaret, cygnos vllos vidisse negat. & à nautis audiuisse paucos quidem illos apparere interdum in paludibus fluuij, vocem vero omnino debilem, inconcinnam absurdamq; ædere (κρώζειν ... ἀμούσον καὶ ἀσθενές) vt corui & graculi præ illis sirénes existimari possint. Cygnũ canentẽ paucissimi, audiuerunt, etiamsi vulgatior fama tenet, ingruẽte fatali momẽto ... ᾠδικώτατον ... 50 id est voce cantuq; præcipuè præstare cycnum. Auctor tamen primo Variæ narrationis Ælianus est audisse quandoq; se canentem cycnum, Cælius: quem vel memoria lapsum, vel corrupto codice Græco vsum video. nam codex impressus, Iusto Vulteio interprete, sic habet: *Ego vero cycnum nunquam audiui canere, fortasse neq; alius*. Eustathius tamen in Iliad. β experientia inquit constare cycnos egregie canoros esse, τὸ ᾠδικὸς ... κύκνους.

De corundem robore. ¶ Robustæ sunt aues adeò vt etiam aquilas impugnent, Oppianus. Vim suam in alis habent, temperamenti biliosi aues, & ob hoc iracundæ, Author libri de nat. rerum. ¶ Anser, anas & cygnus domesticæ, semel anno tantum pariunt, initio veris, propter sui temperamenti frigiditatem & crassitiem, Albertus ni fallor. Tempore libidinis blandientes inter se mas & fœmina, alternatim capita cum

Coitu. suis collis inflectunt velut amplexandi gratia, (colla mares applicant fœminis: deinde mas fœminam conscendit, Albertus.) Nec mora, vbi coierint, mas consciùs læsam à se fœminam fugit. at illa irapatiens fugientem insequitur. non diuturna tamen hæc eis discordia est: sed noxa cessante reconciliantur. 40 & fœmina maris persecutione relicta post coitum frequenti caudæ motu & rostri se aquis ... purificat, Author libri de nat. r. Post coitum, sicut & cæteræ aues aquaticæ, immergũt se aquis ... quam fœmina, Albertus. Falsum est autem quod dicitur cum dolore fœmina seruari ... ideo post coitum marem fugere. non prius enim fugit, quam coeundi libido cessat, Idem. ¶ Super aquis nidificat cygnus, de pullis educandis sollicitus, Author libri de nat. rerum. Cum domesticus est in do-

Nidificatione. mibus nidificat, & in lapidibus iuxta aquas: apud nos vero in paludibus inter herbas, sicut fere omnis auis aquatica, Albert. sed Aristoteles eo in loco quem illic Albertus enarrat, non cygnum, sed ... tum in domibus tum in petris nidificare ait. ¶ Tertio anno parit, Albertus. Cycnus ab Aristotele vocatur

Partu. χαλλίπαις & πολύπαις, quia plures producat & speciosos fœtus, Cælius ex Æliani Varijs. sed Aristoteles voce εὔτεκνος tantum vtitur. Gaza vertit, non carere eum probitate prolis. ¶ ... oxytonum potius ... Athenæus ex Aristotele. Traijciunt pelagus & per mare volant indefesso ala... Ælianus in Varijs. Sed apud Aristotelem hist. anim. 9.12. legitur ...

Migratione. ... πέλαγος. Volant ... pelagus longius, Gaza interpres. Plinius quum de gruum migratione scripsisset, subdit: Anseres quoq; & olores simili ratione commeant. sed horum volatus cernitur,

Natatione & volatu. &c. vide in Anseribus sens C. ¶ Cygnus probè natat, non probè ingreditur, volat mediocriter, Albertus. Omnium ... patiens est, ... in stagnis quiescere quàm volare mauult. Pede altero natat, altero se regit vel ... modo, ... alterum ... rsum versus caudã extendit, vt illo se regat ad ventum, Author de natur. rerum & Albertus. ... longius profici ... instituit, gregatim natat aut volat, & tum posteriores caput dorsis imponunt anteriorum, Albertus. Cygni natationem tam facilem esse au... vt ...

in ripa expeditè progrediens vix illam æquet. ¶ Cygnus ab Aristotele εὔγηρως dicitur, quod ad senectutem satis commodè & non grauem sibi perueniat, quod & Ælianus scribit. Vitam ei longissimam esse audio: ita vt vulgò vel trecentesimum annum attingere credatur, quod mihi verisimile non est ¶ Oloribus cicuta perniciem infert, Ælianus.

Vitæ diuturnitate.

Cignis cicuta perniciosa.

D.

Olores gregales sunt, Aristot. Cicurantur præciso alæ interioris articulo, Albertus. Εὐήθεις dicuntur ab Aristotele, hoc est probitate morum insignes, histor. anim. 9.12. quamuis enim Græci εὐήθη stolidum, simplicem & ineptum vocant, hoc loco tamen inter cygni laudes ab Aristotele ponitur, vt hæc etiam adiuncta, εὐειδεῖς, εὔγηρως, εὔτεκνος. Hinc est nimirum quòd Ælianus scribit eos suapte natura mites & pacatos esse. nam si prouocentur & infestentur vel inter se, vel ab alio quouis, admodum iracundi & pugnaces sunt. Cygnus temperamenti biliosi est atq; ideo iracundus, Author libri de nat. rerum. Oloribus vt alter alterum deuoret, in more est, maximè in volucrum genere. ἀλληλοφάγοι εἰσὶ μάλιστα τῶν ἄλλων Aristot. Mutua carne vescuntur inter se, Plinius. Μάχιμός ἐστι. ἀλληλοκτονεῖ γοῦν ὁ μάχιμος, (ἐν μάχῃ potius,) Athenæus ex Aristotele non inuicem se deuorare, sed occidere tantum scribens. Cygnus mirè amat pullos, pro quibus etiam acriter pugnat. sibilat autem pugnando sicut anser, Albertus. Lygon lygeamq; Græci vocant & arborem & quoddam herbæ genus, quod vt inquit Athenæus, in nidos suos parituri cygni ferant (authore Bœo,) Hermolaus. ¶ Cygnus non facile secum esse patitur anseres, vel alterius generis aues quę eodem cum ipso cibo vescantur, Albertus. Dissident olores & aquilę, Plinius. Cygnus impugnat aquilam, vincitq; sæpius, Aristot. Et rursus, Aquilam (indocti quidam hîc pro aquila *accipitrem* scribunt) si pugnam cœperit, repugnantes vincunt. ipsi autem nunquam nisi prouocati inferunt pugnam. Sæpe aliàs volando euecti, aquilas impugnant si quid illæ in ipsos aut pullos eorum mali moliantur. non tamen incipiunt pugnam, sed pacem quo ad licet conseruant, & placidam vitam alimentis etiam anteponunt, Oppianus. Plura & ab his diuersa, leges supra *in Aquila D.* ex Alberto. ¶ Cygni & dracones hostes inter se sunt, Ælianus & Philes.

De moribus & ingenio cygnorum.

De antipathia ipsorū cum quibusdā alijs auib.

E.

Cygni, anseres, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, Crescentiensis docet lib. 10. cap. 18. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. ¶ Qui sibi metuit à venenosis animalibus, noctu præsertim dormiens, is nutriat grues, pauones, cygnos, (Bellunensis pro cygnis *ciconias* reponit. est sanè vtraq; auis serpentibus inimica,) &c. ab his enim terrentur & morsu impetuntur animalia venenata, Auicenna. ¶ Cygnus ferus nuper apud nos denarijs siue drachmis argenteis quinq; cū triente vænundatus est. ¶ *Lassus Amyclæa poteris requiescere pluma, Interior cygni quam tibi lana dedit*, Martialis lib. 14. Pellis vna cum plumis paratur pro operimento pectoris & ventriculi, tanquam vim concoctricem iuuandi peculiari aliqua vi prædita. ¶ Gratius describens retis genus quod pinnatum vocant, quòd auium pennæ ei imponantur ad terrendas feras. *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerpta vulture pluma, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niues iungantur vellera* (id est pennæ) *cygni.* &c. ¶ *Cuius olorinæ surgunt de vertice pennæ*, Vergilius libro 10. Æneid. de Cupauone filio Cycni Ligurum ducis. dicit autem illum cycni pennas in galea habuisse, ad memoriam scilicet patris in cycnum mutati. Galea cristis adornatur, inquit Nicolaus Erythræus, quo terribilior hosti fiat, & miles cristatus procerior appareat. has autem ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, & ex equinis setis, quum hodie ex struthiocamelo plurimum petantur. Laudant aliqui cygnorum pennas ad calamorum scriptoriorum vsum.

De cygnorum aucupio.

Vsus varij ex cygno.

¶ Cygno apud nos hyeme in lacu aliquo apparente, quod perraro fit, frigus ingens imminere timetur. Nautæ sibi hanc auem lætum prognosticon facere dicunt, sicut Æmilius ait: *Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales. Hunc optant nautæ quia non se mergit in vndis*, Isidorus: & Cælius Calcagninus, qui hoc etiam addit, hanc auem lubricis pennis adiantum herbam imitari: videlicet quòd pennæ eius humore similiter non madescant.

Prognostica tempestatū ex cygno.

¶ *Strymoneamq; gruem, aut album deiecit olorem* (funda scilicet,) Vergilius x1. Æneid. de filia Metabi.

F.

Cygni mensis apud nos non admodum laudantur, forte quòd nimis annosi tantum ad nos perueniant. capiuntur enim rarissimè. Apud Athenæum quidem dipnosophistis apponuntur. Ad patinas veniunt eadem ferè ratione qua anseres, Platina. Elixari debent, Idem. Sigismundus Baro in libro de rebus Moschouiticis, Cygnos assos (inquit) in aula principis pro primo ferculo fere hospitibus, quoties carne vescuntur, apponere solent, vnà cum *embammate*, hoc est aceto sale & pipere condito. In Frisia cygnos saginari & saliri audio, vt in diuersas regiones euehantur. Cygni caro nigra est (præcipuè pedes) & dura, sicut omnium auium aquaticarum magnarum, Albertus. De carne ciconiarum & cygnorum & similium, quæ vt plurimum in paludibus & lacubus versantur, dicendum est cum Isaac in libro p.d. quòd minus probentur quàm aues terrestres, Ant. Gazius. Et rursus, Caro cygnonis (inquit Almansor) & aliarum auium syluestrium, quo plus rubedinis vel nigredinis habet, tanto sanguini melancholico propinquior fuerit.

De alimēto ex cygno.

G.

Cycni loco ad remedia anser ponitur, Syluaticus. Cycni tenellus pullus in oleo decoctus, admirabile neruorum medicamentum est, Aetius 2.179. ¶ Præcipuè faciē purgat atq; erugat cygni adeps, Plin. Ad lentiginem, Cygnæos adipes hilari misceto Lyæo, Omne malum propere maculoso ex ore fugabis, Serenus. Sedis vitijs efficax est cygni adeps, Plinius. Ne acria perurant (Contra ardores sedis) adeps cygni illinitur, contra hęmorrhoides etiam vtilis, Idem. Adeps cygni hæmorrhoidas comprimit, si aut potui detur, aut loca inde tangantur, Marcellus. Vuluarum duritias & collectiones adeps anserinus aut cygni emollit, Plinius Videtur autem nobis ad eadem omnia profuturus cygneus adeps, ad quę anserinus prodest. ¶ Ad ignem sacrum, *Vel oloris facibus ova, Sed non cocta dabis, sic torrida membra souebis*, Serenus.

H.

Etymon.

a. Cygnus Gręcè, Latinè olor dicitur, sed etymo Græco à colore, quòd totus sit albus. *holon* enim Græcè totum dicitur, Isidorus & Albertus. Ab eodem scilicet etymo Scoppa grammaticus nostri sæculi cum aspiratione *holor* scribit, quod non placet. Olor secundum aliquos dicitur quasi ὅλος ὡραῖος, id est *totus candidus*. (totus pulcher potius,) Perottus. Vergilius & alij primam huius vocis corripiunt, *Sed argutos inter strepere anser olores*, Vergil. 5. Ecl. ¶ Κύκνος Græcis paroxytonum est. inueni & perispomenon librariorum, vt puto, errore. penultima enim communis est syllaba, nec natura sed positione producitur. Horatius 4. Carminum corripuit, *Donatura cygni, si libeat, sonum*. & Theocritus Idyll. 16. ἢ ὅπλῳ ἀπὸ χειρός Κύκνον ἔγνω. Cycnus dicitur, quòd cœnum, dum quærit alimentum, κυκᾷ, id est fodere & turbare, præ cæteris aquaticis auibus soleat, Varinus. Sunt qui aliter forment: à verbo κλῶ (inquiunt) quod est φωνῶ, vocem ædo, clamo, fit κλύω: vnde κύκνος quasi κλύκνος. est enim auis clamosa sicut anser quoq;, Etymologus. vel à terete collo, ὁ κυκλοτερῆ ἔχων τὸν τράχηλον, παρὰ δὲ τὸ κύκλος, Varinus. sed quærendum an potius per onomatopœiam sic appelletur. Cinnaria, id est cinnus (cygnus) auis, Syluaticus. Κύδνος, cycnus, Hesychius & Varinus. Et nimirum fluuius Ciliciæ Cydnus & Cycnus appellabatur. Syri quicquid candidum est cydnum vocant, (*cygnum* legit Isidorus, vnde Cygno fl. nomen,) authore Prisciano: & Solinus scribit amnem Cydnum à candore Syrorum lingua nomen sortitum. Ἄγλα (Hesychius in fine vpsilon scribit) cycnus apud Scythas, Varinus.

Epitheta.

¶ Epitheta. Albus olor, Vergilius, Æneid. 11. & Ouid. epist. 7. Amans flumina cycnus, Ouid. 2. Metam. Amycleos ad frena citauit olores, Statius 1. Sylu. *vide* mox in Ledæi. Argutus, Verg. 5. Eclog. Candenti corpore cycnus, Idem 9. Eclog. Canorus ales pro cygno, Horat. 2. Carm. Canus, Politianus. Innocui latè pascuntur olores, Ouidius 2. Amorum. Ledæi, Martialis lib. 1. dicuntur autem Ledæi: quia Iupiter in forma cygni cum Leda concubuit: & eadem ratione Amyclæi, hoc est Lacones. Niuei, Vergil. 2. Geor. & Valerius 6. Argonaut. Purpurei (id est elegantes, vel splendidi. nam & niuem purpuream dixit Albinouanus,) Horatius 4. Carm. Rauci, Verg. 11. Æneid. ¶ Sunt & alia apud Textorem partim in Cygno, partim in Olore posita. Ales, Aonius, Apollineus, Apricus, Argenteus, Blandus, Candidus, Cantor, Caystrius, Dulcis, Flumineus, Imbellis, Lacteus, Mollis, Multisonus, Neptunius, Nitidus, Paphius, Phœbeius, Plumeus, Resonus, Sonorus, Therapnæus, Vagus, Vocalis. ¶ Κύκνοι δουλιχόδειροι, Homerus. Στρυμόνιοι, Theocritus.

Calchas cur cygnus dictus sit.

¶ Lycophron in Cassandra Calchantem cycnū nominat, eò quòd (vt interpres Isacius Tzetzes docet) ætate admodum prouectus & vates fuerit. Præsentiunt enim obitum suum cycni, & tum argutissimè canunt, vt Æschylus etiam testatur his verbis: Κύκνου δίκην τὸν ὕστατον μέλψασα θανάσιμον γόον. est enim hæc auis deo (Apollini) sacra. *Dircæum leuat aura cygnum*, Horatius lib. 4 Carminum, Ode 2. de

Pindarus cygno cōparatus.

Pindaro, quem cygno comparat, se verò api. Κύκνον τ Μουσῶν ἄξια μεμψάμενον, Suidas ex Epigrammate Erasmus eleganter cygni & poetæ comparationem senarijs conscripsit, qui ante translationem eius Hecubæ vel Iphigeniæ Euripidis habentur. *Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis, Tam subitò coruus, qui modo cygnus eras*, Martialis. *Nanum cuiusdam Atlanta vocamus, Æthyopē Cygnum*, Iuuenalis Sat. 8.

Cygnus inter cataplasmata oculorum.

¶ Cygnum Galenus nominat inter cataplasmata oculorum lib. 4. cap. 7. de compos. sec. locos. Appellantur (inquit) talia à medicis collyria Libiana. & Cygni ob colorē album qualem etiam cygni habent, præualente in ipsis amylo & terra Samia ac cerusa Rhodiaca. Cygnum collyrium describit etiam Trallianus 2.5. ¶ De cygno genere nauis, *vide* inferius inter Icones.

¶ Olorinus adiectiuum, quod oloris est, vt pennæ olorinæ apud Vergiliū. & color olorinus, qui & cygneus, testante Thylesio, pro candido. Gasidanen gemmam Medi mittunt, coloris olorini, Plin.

Cygneus color.

Cygneus adiectiuum a Gręcis sumtum est. Illa tanquam cygnea fuit diuini hominis vox & oratio, Cicero 3. de Oratore. Κύκνειον, (absolutè apud Athenæum. subauditur μέλος) τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas.

¶ Aquilas cygneas (vt vocant) albedine olori planè similes videre me memini in Sipylo circa paludem Tantali, vt nominant, Pausanias in Arcadicis. ¶ Olorum similitudinem onocrotali habent, nec distare existimarentur omnino, nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus, Plin.

Icones.

¶ Icones. Cycnus genus est nauis sic dictæ quod in prora cycnorum effigies haberet, Etymologus Ἡ ναῦς δὲ πότερον εἰκόσορός ἐστιν, ἢ κύκνος ἢ κάνθαρος, Nicostratus apud Athenæum. ¶ De cygno sydere dicemus in Metamorphosi Iouis in Cygnum infra in *h*.

¶ Olor

¶ Olor teste Herodoto lib. 6. Thraciæ rex fuit. ¶ Hercules occiso Cygno, & Marte eius patre vulnerato, Trachinem ad Ceycem venit. erat autem Cycnus gener Ceycis, filiæ eius Themistonomæ maritus, vt legimus in Aspide Herculis apud Hesiodum, & apud Pausaniam alicubi. Cygnum, inquit, Hercules occidit, Pindarus in Olympijs carmine 2. vbi Scholiastes, Cygnum Martis filium infestantem Thessaliam (Varinus Θεσσαλίαν habet, non Θεσσαλίας) Hercules occidit. Rursus etiam in alijs Scholijs, in idem Carmen *Thessaliam* legimus. Et rursus in Carmen decimum Olympiorum, vbi Pindari verba sunt Τρέψε δὲ κυκνεία μάχα καὶ ὑπέρβιον Ἡρακλέα. Cygnus (inquit) malè afficiebat hospites, & cùm in via qua transeundum erat iuxta mare habitaret, (ἐν τῇ ὁδῷ τῇ θαλάσσῃ παροικῶν,) transeuntibus capita amputabat, eo proposito vt Apollini templum è capitibus strueret. Et Herculem etiam aliquando transeuntem adortus Martis parentis auxilio ipsum fugauit. Sed postea tamen ab Hercule occisus est, vt Stesichorus in Cycno tradit. Cygnum Martis filium Hercules equestri certamine vicit, adiutus equo Arione quem Neptunus in faciem equi transformatus ex Erinny genuerat, vt Grammatici quidam tradunt. ¶ Cycnum filium Neptuni & Scamandrodices, vel Harpales secundum alios, Troianis in bello socium Achilles occidit, Scholiastes Pindari in Olympijs Carmine 2. Et rursus alius Scholiastes, Hunc, inquit, cum classe Troianos iuuaret, & in angustia quadam maris Græcos appellere (ἀποβαίνειν) prohiberet, Achilles interemit. Meminit eius & Q. Calaber lib. 4. & Ouidius Metamorph. libro 12. Plura de eo, & an reuera inuulnerabilis fuerit, &c. leges in Dictionario Varini, primum in Κύκνος ἄτρωτος ἦν, deinde in Κύκνος ὁ Σκαμανδροδίκης. Cycnum Troianum (socium Troianorum,) à natiuitate canum fuisse ferunt, (vt & Tarconem qui 12. ciuitates condidit in Thuscia sub Tyrrheno,) sed propter sapientiam qua à puero claruit, Eustathius in Dionysium. Τιθωνὸν ἀπὸ γενεᾶς Κύκνον ἔγνω, Theocritus Idyl. 16. De Cygno Colonense (idem est Cygnus Neptuni filius. is enim Colonis imperauit teste Pausania. Colone ciuitas supra Lampsacum in mediterraneo sita, quæ & Batiea dicebatur, patria fuit Cygni, Hermolaus) fertur, illum inuulnerabilem fuisse, quòd cùm pugnator scientiæque bellicæ peritissimus esset, & in bello Troiano ab Achille lapide percussus fuisset, minimè vulneratum eius cadauer inspicientes homines, inuulnerabile dixerint, Palæphatus. Thrax quidam à cygno enutritus, nomen à nutritore habuit, Varinus ni fallor. Hegesianax author est Cycnum illum qui singulare certamen cum Achille subiuit, in Leucophrye ab aue eiusdem nominis nutritum esse. Cæterum Bœus scribit Cygnum (nescio an eundem, Neptuni scilicet filium, an potius regem Ligurum, vt alijs placet) in auem conuersum esse, &c. Athenæus. Cycnum ferunt vxoris calumnia inductum, filium Tenum (aliàs Tenen, vt habet Eustathius in Dionysium. alias Tennen, Τέννην, vt habet Varinus, & Heraclides in Tenediorum republ. & Pausanias in Phocicis) arcæ inclusum in mare deiecisse: quæ tempestate acta in Tenedum appulerit, vbi ille seruatus insulæ postea imperauerit, Diodorus Siculus.

Olor rex Thraciæ.

Cygnus ab Hercule occisus.

Cygnus filius Neptuni ab Achille occisus.

¶ Cygnus rex Ligurum Phaethontis amator post illius interitum diurino fletu in auem nomine seruato mutatus esse dicitur in fabulis, vt scribit Ouidius Metamorph. 2. *Namque ferunt luctu Cycnum rex Ligurum Phaethontis amati, Populeas inter frondes, vmbramq; sororum Dum canit, & mœstum Musa solatur amorem: Canentem molli pluma duxisse senectam, Linquentem terras, & sydera voce sequentem*, Vergilius 10. Æneidos. Meminit & Pausanias in Atticis. Apud Ligures, inquit, vltra Eridanum Cycnum Musicæ deditum regnasse aiunt, & post obitum ex Apollinis sententia in auem transmutatum esse. Sed Bœus apud Athenæum (ex quo etiam Eustathius repetit) Cygnum quendam à Marte in auem sui nominis conuersum scribit: quæ cùm ad Sybarin fluuium peruenisset, cum grue coierit. Gruem verò idem Bœus mulierem fuisse ait, &c. Virum hunc ego perimam impurissimum, Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum patre, Plautus in Menæchmis. ¶ Cygnus equi nomen a candore, Statio lib. 6. Thebaidos.

Cygnus rex Ligurum in auem eiusdem nominis mutatus.

¶ Cycnitis, Κυκνῖτις, regio in qua Cycnus imperauit, Stephanus. ¶ Cycnus oppidum fuit in ripa Phasidis, Plinius 6. 4. ¶ Cycneia Tempe nominantur ab Ouidio lib. 7. Metamorph. in quibus puer Phyllio amatus à saxo desiliens, *Cuncti cecidisse putabant, Factus olor niueis pendebat in aere pennis*, vt pluribus in Tauro recitaui ex Ouidio. Mihi videntur poetis duo maximè celebrari Tempe, Thessala: & Bœotia, quæ Teumessia dicuntur à monte Teumesso, & ab Ouidio Cygneia, Hermolaus Barb. ¶ Cygnum Syri vocãt quicquid candidum est: hinc & Cygno fluuio nomen, Isidorus. sed alij melius legunt *cydnum* pro candido & pro fluuio, vt suprà ostendimus, prima huius capitis parte.

Cycnitis regio.

Cygnus oppidum.

Cycneia Tempe.

¶ *b.* Κύκνῳ τε πολιώτερος δὴ ἀλλ' ἐπανθοῦσι τρίχες, Aristoph. in Vespis. Sic & Vergil. 10. Æneid. de Cygno in auem mutato, *Canentem molli pluma duxisse senectam*. Diomedearum auium forma cygnis est proxima, Ouidius.

¶ *c. Et qualem infelix amisit Mantua campum, Pascentem niueos herboso flumine cycnos*, Vergil. 2. Georg.

¶ Cycnus est auis quæ cantu delectatur, ὄρνεον φιλῳδόν, Suidas. Si difficilior mœstiorque in præsentia essem (inquit Socrates in Phædone Platonis) quàm in superiore fuerim vita, deterior equidem cygnis viden deberem. Illi enim quando se breui præsentiunt morituros, tunc magis admodum dulciusque canunt, quam antea consueuerint, congratulantes quòd ad deum sint, cuius erant famuli, iam migraturi. Homines verò cùm ipsi mortem expauescant, cygnos quoque falsò criminantur quòd lu-

De cygno mortem præsagiente, atque ob ea suauiter canente.

gentes mortem ob dolorem cantum emittant. Profectò haud animaduertunt nullam esse auem quæ cantet, quando esuriat aut rigeat, aut quouis alio afficiatur incommodo. non ipsa philomela, nec vpupa, quas ferunt per querimoniam cantare lugentes. At mihi neque hæ aues præ dolore videntur canere, neq; cygni. sed quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona: ideoque cantant alacrius, gestiuntque ea die quàm superiori tempore. Equidem & ego arbitror me cygnorum esse conseruum, eidemque deo sacrum, neque deterius vaticinium ab eodem domino habere quam illos, neque ignauius è vita decedere, Hæc ille. Indi & Ægyptij dicunt phœnicem auem in nido tabescentem propempticos hymnos sibi ipsi decantare etiam. Hoc ipsum cygnos facere perhibent, qui sapientissimi inter ipsos habentur, Philostratus in vita Apollonij libro tertio. *Hic vndique clamor Dissensu magnus variosè tollit in auras. Haud secus, atque alto in luco cum fortè catervæ Consedere auium, piscosove amne Padusa Dant sonitum rauci per stagna loquacia cycni* Vergilius XI. Æneid. *Ibant æquati numero, regemque canebant: Ceu quondam niuei liquida inter nubila cycni: Cum sese è pastu referunt, & longa canoros Dant per colla modos: sonat amnis, & Asia longè Pulsa palus.* Idem 7. Æneid. imitatus locum Homeri, quem recitaui in Ansere *H. c.* confert autem ille Græcorum in aciem euntium copias agminibus anserum, vel gruum, vel olorum in Asio (sic dicto loco circa Lydiæ fluuium Caystrum. vel asio, id est palustri) prato, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών. *Vare tuum nomen Cantantes sublime ferent ad sydera cycni*, Idem in Bucol. *Cum tuba depresso grauiter sub murmure mugit. Et gelida cycni nocte tortis ex antro Heliconis, Cum liquidam tollunt lugubri voce querelam*, Lucretius libro 4. Quòd in cygni formam sit transiturus, cantuque repleturus orbem, Horatius de seipso Carm. 2. 20. *O mutis quoque piscibus Donatura cygni, si libeat sonum*, Idem ad Melpomenen libro 4. Carm. Στρυμόνιοι μύρονται παρ' ὕδασιν αἰόλα κύκνοι, Theocritu Id. 19. Ὡς δ' ὅτε καλὰ νάοντος ἐπ' ὀφρύσι Πακτωλοῖο Κύκνοι κινήσωσιν ἑὸν μέλος, ἀμφὶ δὲ λειμὼν Ἑρσήεις βρέμεται, ποταμοῖό τε καλὰ ῥέεθρα, Apollonius 4. Argonaut. Τοιὰ δὲ κύκνοι, Τιοτιοτιοτιοτιγξ, Συμμιγῆ βοὴν ὁμοῦ Πτεροῖσι κρέκοντες, ἴακχον Ἀπόλλω, Τιοτιοτιοτιγξ, Ὄχθῳ ἐφεζόμενοι παρ' Ἕβρον ποταμόν. Τιοτιοτιοτιγξ. Διὰ δ' αἰθέριον νέφος ἦλθε βοά. Πτῆξε δὲ ποικίλα τε φῦλα θηρῶν, Κύματά τ' ἔσβεσε νήνεμος αἴθρα, Τοτοτοτοτοτοτοτοτοτιγξ. Πᾶς δ' ἐπεκτύπησ' Ὄλυμπος, Εἷλε δὲ θάμβος ἄνακτας. Ὀλυμπιάδες δὲ μέλος χάριτες, Μοῦσαί τ' ἐπωλόλυξαν Τιοτιοτιοτιγξ. Κύκνειον ᾆσμα, id est Cygnea cantio vel cantilena, refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Æliano in opere de naturis animalium prouerbij vice. Conuenit in eos, inquit Erasmus, qui supremo vitæ tempore facundè disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, vt postrema quæque minimè sint acerba maximéque mellita, videlicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus ædere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Ælianus negat eos canere, nisi flante zephyro vento, quem Latini Fauonium dicunt. Nec desunt philosophi, qui huius rei caussam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. D. Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum vicina morte cecinerunt. Idem in Epitaphio Nepotiani, Vbi est ille ἐργοδιώκτης noster, & cygneo canore vox dulcior? Nos item in epigrammate quodam, quod olim ex tempore lusimus ad Gulielmum Archiepiscopum Cantuariensem: *Vates videbis exoriri candidos Adeò canoros atque vocales, vti In alta fundant astra cygneum melos, Quod ipsa & ætas posterorum excandiat.* Meminit adagij & Athenæus libro Dipnosoph. 14. ex authore Chrysippo, referens quendam adeò impensè delectatum fuisse dicterijs (φιλοσκώμμων) vt cùm esset à carnifice trucidandus, dixerit se velle mori decantata cygnea cantione, (ὥσπερ τὸ κύκνειον ᾄσας,) sentiens dictum aliquod salsum, quod simulatque proloquutus esset, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum de Oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur: Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum veniebamus in curiam, vt vestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset contueremur, Hucusque Erasmus. Κύκνειον, τὸ τοῦ κύκνου μέλος, Suidas. Ἐμὸν ἐμὸν ὁ Βρόμιος, ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ παταγεῖν, οἷά τε κύκνον ἄγοντα ποικιλόπτερον μέλος τὰν ἀοιδάν, Pratinas apud Athenæum lib. 14. Theocritus Idyllio 5. prouerbij specie dixit, Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίζειν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι, Erasmus Roterod. transtulit, *Haud fas est Lacon philomelam vt prouocet vnquam, Pica nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.* Simile est in eodem Idyllio, Σφὶξ βομβεῦν τέττιγος ἐναντίον, Scilicet obstrepitans argutæ vespa cicadæ, & in eum qui certat longè impar cum superiore, aut qui negotium facessit longè se præstantioribus. Tum canent cygni cùm tacuerint graculi. hoc est, Tum loquentur eruditi, cùm garrulis non erit loquendi locus. aut inter garrulos & obstreperos non est eruditus dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus in epistola, ad Celeusium præsidem. Παῦσαι καὶ σὺ φλυαρῶν ἡμῖν τῆς σιωπῆς, ἢ σοι παροιμίαν ἐρῶ, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silētio, aut tibi referam prouerbiū vt verissimum, ita breuissimum, Tunc canent cygni, cùm tacebunt graculi. Et nunc loquuntur Cicero, Verg. Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Mæuius, qui viuis illis obstrepebant, tanto loquaciores quanto indoctiores, Erasm. Eodem prouerbio vsus est Antipater in Epigrammate quod in Erinnam

Tum canent Cygni cùm tacuerint graculi. Prouerb.

nam poëtriam celebrat, Λωΐτερος κύκνω μικρὸς [illegible] Κρωγμὸς, ἐν εἰαρινοῖς [illegible] νεφέλαις. *Suauius [illegible] potius quàm multis versibus edam, Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quàm Clamor in ætherijs dispersus nubibus austri*, Lucretius lib. 4. *Inter Ledæos videtur coruus olores*, Martialis lib. 1. *Sed argutos inter strepere anser olores*, Verg. 5. Eclog. Ioannis Lelandi Angli liber Cygnea cantio inscriptus extat. Α᾽ [illegible] κυκνείῳ φθεγξαμένη στόματι, Incertus in Epigrammate in Erinnam poëtriam. In Pactoli fluuij Lydiæ ripis tempore verno Κύκνοι [illegible] λιγυρὴν ὄπα, [illegible] ὕδωρ [illegible], Dionysius Af[illegible] [illegible] τοῖς αἰθέρος, καὶ [illegible] τὸ σύντομα: Greg. Nazianzenus.

[illegible] *[Q]ualis vbi aut leporem, aut candenti corpore [cy]gnum Sustulit alta petens pedibus Iouis armiger vncis*, & [illegible] 9. Æn. videtur autem imitatus Hom[erum] illud Iliad o. Α᾽λλ᾽ ὥς τ᾽ [illegible] [illegible] [illegible] δουλιχοδείρων.

[illegible] fundam teretes circum caput egit habenas, [illegible] [illegible] gruem, aut album deiecit olorem, Verg. Æ[n.] [illegible] regis A[ng]liæ aula multos semper cygnos [illegible].

In Coty[o]s Thracum regis conuiuio apud Ath[enæum], inter cæteras aues cygni apponuntur.

Eubuli poetæ Π[illegible] Κύκνοι Athenæus cit[at]. [illegible] [illegible] Aristophanes, [ut] Varinus [cit]at in Κύκνος. Fabulam elegantem de hirundinibus & cycnis Greg[ori]us Nazianzenus in epistola ad Celeusium præsidem recitat. Hirundines (inq[uit]) [c]ygnis obijci[eb]ant quòd hominum conuersationem recusarent, neq; musicam publicè exercerent, sed prata, fluuios & solitudinem amarent: & parum admodum cantillarent, idq; inter se tantum quasi eos musicæ puderet: Nostræ verò (aiebant) ciuitates sunt, & homines, & thalami: nos hominibus canimus, & fortunas nostras ei[s] narramus: nempe vetera illa & Attica, Pandionem, Athenas, [Tere]cum, Thraciam, peregrinationem, nuptias, [illegible] stuprum, linguæ exectionem, literas, & po[stremo I]tyn, & quod [illegible] [illegible]us in aues transformatæ simus. At cygni loquacitate illarũ offensi vix respon[sione] eas dignati sunt: [respo]nderunt tamen, Atqui nostri gratia vel in solitudinem exire nõ desunt qui [illegible] vt musicam no[st]ram audiant, quum zephyro alas pandimus vt suauem & concinnum [illegible] Quod si non multum nec inter multos canimus, hoc ipsum tamen præcipuè in nobis lau[dandum est], quod cantum mediocritate temperamus [illegible] nec tumultuosam musicã [illegible] [v]os verò etiam in contubernio hominum molest[æ] estis, ita vt meritò illi vos auersentur, quæ n[e] [qu]idem exectis silere possitis. Et cum de hac calamitate vestra, ceu vocis priuatione conque[ramini], tamen vocales & musicas aues loquacitate non superatis.

Fabula de hirundinibus & cygnis.

[M]etamorphoses. Fabulan[tu]r poetæ homines quosdam Apollini familiares ([illegible]) iuxta Erida[num] in cygnos mutatos esse, eosq; etiamnum canere non oblitos pristinæ musicæ, Lucianus. nos hoc [de] cygno tantum Ligurum rege Stheneli filio, circa Eridanum, legimus. *Vide* supra inter propria. [illegible] pueri in auem transformatio, describitur ab Ouidio Metam. lib. 12. item Hyries filij in cygnũ lib. [illegible] [illegible] Fandem alitem Iouis lib. 6. in tela Arachnes. Arachne puella (inquit) cum Pallade certans, in tela [illegible] *[f]ecit olorinis Ledam recubare sub alis*. Olorem inter sydera ([i]nquit Higinus) Græci cygnum appellant: quem complures propter ignotam illis historiam, communi genere auium ὄρνιν appellauerũt: de quo hæc memoriæ prodita est caussa, Iupiter cum amore inductus Nemesin diligere cœpisset, neq; ab ea vt secum concumberet impetrare potuisset, hac cogitatione amore est liberatus. Iubet enim Venerem aquilæ similatam se sequi, seseq; ipse in olorem conuertit, & vt aquilam fugiens ad Nemesin confugit, & in eius gremio se collocauit: quem Nemesis non aspernata, amplexum tenens, somno est [s]opita. quam dormientem Iupiter compressit, ipse autem auolauit: & quòd ab hominibus altè v[olans] cælo videbatur, inter sidera dictus est esse constitutus. quod ne falsum diceretur, Iupiter è facto eum [v]olantem, & aquilam consequentem, collocauit in mundo. Nemesis autem, vt quæ auium generi [con]iuncta, mensibus actis, ouum procreauit: quod Mercurius auferens detulit Spartam, & Ledæ sedenti in gr[emium] proiecit, ex quo nascitur Helena, cæteri[s co]rporis specie præstans, quam Leda suã filiam nominauit. Alij [a]utem cum Leda Iouem concubuisse in olorem conuersum, dixerunt: de quo in m[edi]o relinquemus, Hæc [Higin]us. H[y]per[ω]a, id est tabulata seu cœnacula domuum superiora Græci pri[illegible] ὠὰ vocabant (inquit Clea[rchus in] Amatorijs, Helenam scribens in hisce locis nutritã, vulgò ex ouo prognatam fuisse creditum. Non re[ct]e autem Neocles Crotoniates dixit, ouum è quo nata sit Helena, à Luna decidisse. mulieres enim [l]unares (Seleniudas) Herodoro Heracleote authore, oua parere, ex quibus geniti quindecies magnitudine nos excedant. Ibycus etiam de filijs Molioni scribit, Α᾽ [illegible] ὠέῳ ἀργυρέῳ. Cæterum [T]riphus poeta Ledam anserina oua enixam ait, Athenæu[s li]b. 2. Fabula de metamorphosi Iouis in Cygnum, eleganter describitur a Cælio Rhodigino libro 11 [lectio]num antiquarum cap. 19. In Laconica templum est Hilairæ & Phœbes Leucippidum, vbi à [tecto] dependet ouum fascijs comprehensum, quod Ledæ partum esse aiunt, Pausanias in Laconicis. [Gall]inaceus in somnio Luciani ait se tempore belli Troiani Euphorbum fuisse, nouisseq; Helenam [illegible] adeò formosam vt fabulantur, sed corpore candido & collo procero, vt eatenus rectè cygni filia [illegible] fuerit, &c.

Metamorphoses quorundã in cygnos.

[C]ygni Apollini ob præsagium finis sacri habentur, &c. *Vide* supra in Coruo *h*. & hoc ipso in

Cygni Apollini sacri cur dicantur.

capite *H. c.* ex Phædone Platonis. Itaq; commemorat vt cygni, qui non sine caussa Apollini dicati sunt, sed quòd ab eo diuinationem habere videantur, qua prouidentes quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur, Cicero 1. Tuscul. Cygnus Apollini seu Soli consecratur, ob candorem diei, vt coruus è nigredine noctis, Varinus & Eustathius. Apollini sacer est cygnus, non solùm tanquam auis canora & vaticina, sed etiam propter leucum, id est album colorem. deriuatur enim eius nomen apud Græcos à verbo λεύσσειν, quod videre significat. videndi autem facultatis author est Apollo, vnde & Delius nominatur, ceu qui omnia δῆλα, id est conspicua & visui exposita reddat, Iidem. ¶ Venerem aliqui cygnis vehi dixêre, vt Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in Epithalamio dicens, *Amycleos ad frena citauit olores:* ille in Metam. *Medias Cytherea per auras Cypron olorinis nondum peruenerat alis*, Gyraldus. *Cycnis discedere tempus, Duxerunt collo qui iuga nostra suo*, Ouidius in fine libri 3. de Arteam.

Venus cygnis vecta dicitur.

¶ Athenis non procul ab Academia monumentũ Platonis spectatur, quem in philosophia summum fore hoc præsagio deus significauit. Socrates nocte priore, quàm Plato discipulus eius erat futurus, cygnum sibi in sinum inuolasse per somnum vidit, Pausanias. ¶ Apud Vergilium libro 1. Æneid. ex aquilis & cygnis augurium describitur huiusmodi. alloquitur autem Venus Æneam. *Namq; tibi reduces socios, classemq; relatam Nuncio, & in tutum versis Aquilonibus actam: Ni frustra augurium vani docuere parentes. Aspice bis senos lætantes* (post periculum, securos iam ab aquila) *agmine cygnos, Ætherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto Turbabat cælo: nunc terras ordine longo Aut capere, aut captas iam despectare videntur. Vt reduces illi ludunt stridentibus alis,* (signum augurij est, inquit Seruius,) *Et cœtu cinxere polum cantusq; dedere: Haud aliter puppesq; tuæ, pubesq; tuorum Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.* Hoc est vt cygni isti post aquilæ perturbationem, qua dispersi fuerant, vt naues tempestatibus constabat esse turbatas, hilaritate omni lætitiaq; recepta, ordine soluto securi volitant: sic & naues tuæ & omnes tui, securi degunt ac tuti, Donatus. Cygnos (inquit Seruius) nauibus comparat, aquilam tempestati. In augurijs autem consideranda sunt, non solùm aues, sed etiam volatus, vt in præpetibus: & cantus, vt in oscinibus. Quia nec omnes, nec omnibus dant auguria: vt columbæ non nisi regibus dant, quia nunquam singulæ volant, sicut rex nunquam solus incedit. vnde in Sexto, Maternas agnoscit aues: per transitum ostendit regis augurium. Item cygni nullis dant nisi nautis, sicut lectum in Ornithogonia, Cygnus in augurijs nautis gratissimus ales: Hunc optant semper, quia nunquam mergitur vndis. Quum cygnus neque in præpetibus, neque in oscinibus nominetur, cur ab illo sumitur [illegible] tum. soluitur, quòd augurium ad aquilam poeta retulit: sed docet Vergil. bonum omen ad naues factum de cygni volatu, Hæc Seruius, omen non augurium ex cygno factum scribens. Isidorus carmen quod Seruius ex ornithogonia citat, ad Æmilium authorem refert, & sic legit: Cygnus in auspicijs semper lætissimus ales, &c. Cygnus nautis & his qui freto agi volũt prosperos cursus denunciat, reliquis inauspicatus, Alexander ab Alex.

Auspicia ex cygnis.

¶ Prouerbia. Cygnea cantio, Vpupæ cum cygnis certant, & Cygni canent tacentibus graculis, explicata sunt supra in *H. c.* ¶ Cygno nigro rarior, tam vsurpari prouerbialiter potest, quam illud *Coruo rarior albo. Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno,* Iuuenalis Sat. 6. de muliere formosa, diuite & pudica. ¶ Anser inter olores, *vide* in Graculo prouerbium Graculus inter Musas.

¶ Alciati emblema, quod inscripsit *Insignia poetarum:*

Gentiles clypeos sunt qui in Iouis alite gestant, Sunt quibus aut serpens, aut leo signa ferunt.
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras, Doctaq; sustineat stemmata pulcer olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus, Rex olim veteres seruat adhuc titulos.

Prouerbia. Cygnea cantio. Vpupa cum cygnis certant. Cygno nigro rarior. Anser inter olores. Alciati emblema.

DE CYNCHRAMO.

CYNCHRAMVS, κύγχραμος, nomen est auis, Gaza legit apud Aristot. de hist. anim. 8. 12. codex Græcus impressus habet cychramus, κύχραμος. Sunt qui *cenchranum* legant apud Plinium, alij *cechramus*. Apud Hesychium κυγχράμος legitur per γχ, quanquam in eo ordine vbi sine gamma scribi debuisset. Varinus absq; gamma in suum Lexicon transcripsit. Inuenio & κυγκράμας apud eosdem. Vtcunq; est, nomen per onomatopœiam factũ videtur. Cynchramus discedentibus coturnicibus ducẽ se præbet, vt lingulaca quoq;, ortygometra, & otus. A cynchramo coturnices etiam noctu reuocantur, (Græcè est, ὅταν ἡ αὐτὰς καὶ ἀνακαλῆται νύκτωρ) cuius vocem cùm senserint aucupes, intelligunt parari discessum, Aristot. Cychramus perseuerantior (quàm glottis, quæ nunquam plus vno die cum coturnicibus pergit, & in proximo hospitio eas deserit) festinat etiam peruenire ad expetitas sibi terras. itaq; noctu is eas excitat, admonetq; itineris, Plin. ¶ Cynchramus auis est quæ noctu diluculum versus primo clamat, quasi vocans aues ad iter, Niphus. Gyb. Longolius cenchranum & ortygometram pro vna aue accipit, (quod non probamus,) quæ scrica à Germanis vocetur ein screcke. ea verò ortygometrá ne potius an cynchramus sit, quoniam alterutram esse non dubito, iudicent diligentiores. Nam crecem non esse, vt Turnerus putabat, ex crecis historia confirmari potest. *Vide* plura in Ortygometra, mox post Coturnicem. Miliaria an eadem sit auis cum cenchramo consideret lector, Wottonus.

Pro

Pro cynchramo, Albertus deprauatam habet vocem *fababonx*, & gallinā vibicis interpretatur, (Birckhůn) de qua plura scribemus inter gallinas syluestres. ¶ Est apud nos auis Brachuogel dicta, cruribus proceris, & rostro quoque, eodemq́; inflexo modicè, altera maior, quam Latinè arquatam nominaui: altera minor, inter gallinulas aquaticas descripta, quarum alterutra an cynchramus esse possit inquirendum.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA D.

DE DACNADE.

DACNADES sunt auium genus, quas Ægyptij inter potandum cum coronis deuincere soliti sunt, quæ vellicando morsicandoq; & canturiendo (cantitando, Gillius) assiduè, non patiuntur dormire potantes, Pompeius Festus. Δακνὶς, auis quædā, Hesych. & Varin. Δάκνα (per iôta in penultima melius forte per epsilon) auiculæ syluestres, ὀρνιθάρια ἄγρια, Iidem. Ῥᾳδιας, δάκνας, Iidem. an verò hoc postremum etiam aues aliquas significat, incertū est mihi. Inuenio & ῥοιλιαῖς, δάκναις apud Hesych.

Δακνίς. Δάκνα.

DE DICÆRIS INDICIS AVICVLIS.

PARVVLARVM quarundam auium Indicarum natio in excelsis rupibus nidificat, quarum magnitudo accedit ad ouum perdicum, sandaricino colore est: Indi sua lingua *Dicaeron* solent nominare: Græci, sicut audio *Dicaeum*. Eius stercus si quis milij magnitudine sumserit in potionem dissolutum, ad vesperam morietur. mors suaui somno similis est, & nullum omnino sensum doloris habet. Quamobrem summopere Indi id assequi student. ipsum enim malorum obliuionem existimant inducere. Quod quidem ex India muneri missum rex Persarum omnibus rebus antefert, & asseruat, insanabilium malorum remedium, si sumere sit necesse: neque apud Persas quisquam alius quàm rex id habet, Ælianus. Eædem fortè sunt aues, quæ ab Hesychio & Varino nominantur δρυκαί.

Stercus harum auium suauem mortem adfert.

DE DIOMEDEIS AVIBVS.

IN Diomedea insula sita in Adriatico mari, templum Diomedis esse aiunt mirabile & sacrum, id vndiq; circunsideri auibus insigni magnitudine, quarum magna & dura sint rostra. eas si Græci homines aduenerint, quiescere: si vero ex vicinis locis barbari aliqui, subuolare & è sublimi præcipites (κατὰ πρόσωπον) capita eorum ferire, & rostris ad mortem vsq; vulnerare. Fabulantur autem Diomedis socios tum Ipse ab Ænea regionum illarum rege dolo occisus esset, naufragio circa insulam facto, in has aues mutatos esse, Aristoteles in libro mirabilium narrationum. ¶ Diomedeas aues Iuba cataractas vocat, eis esse dentes oculosq; igneo colore, cætero candidis tradens. duos semper (super, Solinus) ijs duces, alterum ducere agmen, alterum cogere, (congreges enim volitant.) Scrobes excauare rostro, inde crate consternere, (surculis in versum superpositis imitari texta cratium, & sic contegere subtercauata,) & operire terra quæ antè fuerit egesta: in his fœtificare. Fores binas omnium scrobibus: orientem spectare quibus exeant in pascua, occasum quibus redeant, (vt lux & moranteis excitet, & receptui non denegetur, Solinus.) Aluum exoneraturas subuolare semper, & contrario flatu: (quo proluuies longius auferatur, Solinus.) Vno hæ in loco totius orbis visuntur, in insula quam diximus nobilem Diomedis tumulo atq; delubro, contra Apuliæ oram, fulicarum similes, (forma illis penè quæ fulicis, Solinus. malim, ardeis.) Aduenas barbaros clangore infestant, Græcis tantum adulantur, miro discrimine, velut generi Diomedis hoc tribuentes: ædemq; eius quotidie pleno gutture madentibus pennis perluunt atq; purificant: vnde origo fabulæ Diomedis socios in earum effigies mutatos, Plinius. Diomedeæ insulæ duæ sunt (è regione Gargani, vt quidam scribunt. Vide Horatium lib. 1. Serm. *Qui locus à forti Diomede conditus olim*, &c.) quarum altera habitatur: in altera deserta Diomedem disparuisse quidam fabulantur, comitesq́; in aues conuersos esse. Eas etiam hac ætate mansuescere, & humanam quodammodo vitam agere, & viuendi ordine, & erga benignos mansuetudine: à malignis autem & sceleratis fuga & euitatione, Strabo lib. 7. Diomedem à Dauno interfectum lugentes socij in aues cygnis similes conuersi sunt: quæ barbaros refugiunt, accedunt verò ad Græcos, ita vt ex manibus eorum cibos auferant, & sinus eorum subeant. degunt autem illæ in insula cui à Diomede nomen, quæ sita est circa Adriaticum mare & Ionium sinum, Varinus in Diomede. Insula quædam nomine Diomedea, auibus Diomedeis abundat. hæ hominibus natione barbaris neq; quippiam nocent, neq; eos adeunt: Sin Græcus aduena eò diuerterit, diuino quodam munere ab his auibus adinit, alis explicatis, tanquam manibus, ad prensationem & complexum. Græcos se pertrectantes non refugientes, intrepide se palpari sustinent: in accumbentium sinus aduolant, velut ad mensas hospitales inuitatæ. Vulgò socij Diomedis esse iactantur, qui vnà cum eo contra Ilium arma tulerunt. prima eorum natura in auium speciem immutata, etiam nunc se esse Græcos & Græcorum studiosos perseuerare, Ælianus. *Si volucrum*

Fabula de Diomedis socijs in aues mutatis.

Græcis adulatur, barbaros infestant.

quæ sit dubiarum forma requiris Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis: Magna pedis digitos pars occupat, oraq́; cornu Indurata rigent, finemq́; in acumine ponunt, Ouid. lib. 14. Metam. vbi Diomedis sociorum in aues transformationem describit. *Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur, Et socij amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusq́; vagantur aues (heu dira meorum Supplicia) & scopulos lachrymosis vocibus implent*, Diomedes vndecimo Æneidos. Vbi Seruius, Hoc loco nullus dubitat fabulæ huius ordinem a Vergilio esse conuersum. nam Diomedis socios constat in aues esse conuersos post ducis sui interitum, quem extinctum impatienter dolebant. Hinc eæ aues hodieq; Latinè Diomedeæ vocantur, quas Græci ἐρωδιοὺς dicunt. cuius generis auem auspicio dixit Homerus Diomedi & Vlyssi speculatoribus apparuisse: Τοῖσι δὲ δεξιὸν ἧκεν ἐρωδιὸν ἐγγὺς ὁδοῖο Παλλὰς Ἀθηναίη. Habitabant autem in insula quæ est haud longè à Calabria in conspectu Tarentinæ ciuitatis. Quin etiam de his auib. dicitur, quòd Græcis nauibus lætæ occurrant Romam venientibus, Latinas vehementer fugiant, memores originis suæ, & quòd Diomedes ab Illyrijs interemptus est, Hæc ille. Has aues aiunt, si barbarus quispiam illuc accessisset, ocyus aduolantes, vnguibusq; & rostro oculos & caput petentes, consauciasse & fœdè lacerasse, neque prius destitisse, quàm ibi illum crudeliter interemissent. fuisse enim illas (rostro) vnco, & incuruis præterea

An rostro & vnguibus aduncis sint.

armatas vnguibus, Nic. Leonicenus in Varia hist. 1.84. sed authorem non adfert, nec nos vsquam legimus rostro & vnguibus vncis has aues fuisse. nam & Ouidius rostra earum acuta esse scribit: & Albertus, Rostris acutis (inquit) cauant molliora rupium in quibus nidificent: & tecta desuper ex regulis (surculis) & puluere componunt ad modum magni cyphi. Et rostri figura acuta, non adunca ardearum generi conuenit. Ardearum autem generis has aues esse & Seruius sentit, cuius verba iam recitauimus:

Ardearũ generis esse has aues.

& Stephanus Grammaticus testatur. Diomedea (inquit) vrbs Dauniorũ est, in qua ardeæ cicures (ἐρωδιοὶ χειροήθεις) aduolitant (ad homines, Græcos quidem, non barbaros,) & sinum subeunt, in quas Diomedis socios mutatos aiunt. Cæterum cataractę dictæ sunt ἀπὸ τοῦ καταῤῥάσσειν, vt supra ex Aristotele citauimus. quòd in hominum capita barbarorum præcipites ruant, eaq; rostris feriant. Alias ab his

Catarrhactas dictas esse.

catarrhactas, hoc est laros mannos albos & paruos, descripsimus supra, quæ & ipsæ è sublimi præcipites ruunt ad piscium prædam. & hæ forsitan fulicis conferri possunt, non Diomedeæ catarrhactæ, quæ cygnis ab Ouidio comparantur, & insigni magnitudine præditæ ab Aristotele dicuntur. Aut igitur errasse, duasq; diuersas aues nominis similitudine deceptum confudisse Plinium iudico: aut ex Græco aliquo scriptore fulicas pro ardeis reddidisse. nam & alibi cirrhos fulicis esse scribit, quod ardeis magis conuenire videtur: vt & color albus. sunt enim albæ quædam ardeæ etiam majores cæteris. sed & cataractæ lari, albi traduntur. Rostris ferire & vulnerare, caputq; & oculos hominum petere, ardeæ solent. Oculi quoq; ignei coloris ab ardearum genere alieni non sunt. tales enim vidisse memini & ardeę pellæ, id est fuscæ, oculos coitus tempore sanguine suffundi quidam tradunt. Cæterum, dentes an in vlla aue reperiantur præter aquatilium, vt anserum, anatum & mergorum genere, non facile dixerim. nam vespertilio, quæ dentes habet, auis est non auis vt in grypho legimus. Sunt qui morphno etiam, id est anatariæ aquilæ dentes tribuant. *Tau* est auis habens dentes in palato Vetus Glossographus Auicennæ. Sed habent & ardearum rostra summa partes marginum exiguas serratas & asperas dentium instar ¶ Diomedeæ aues magnitudine sunt cygnorum, colore candido, duris & grandibus rostris circa Apuliam in insula Diomedea inter scopulos littorum & saxa volitantes, Isidorus. Obscurus quidam inter recentiores fulicam à Diomedea prorsus non distinguit. ¶ Diomedis aues hyeme incubant, forte propter vitanda tonitrua, quæ ouis noxia dicuntur, Albertus.

In illis Diomedeis insulis, quæ hodie *Tremiti* vocantur, sub imperio Venetorum in Adriatico mari, Canonici regulares sunt diui Augustini Lateranensis institutionis. In eisdem aues quasdam raras vulgò artenas dictas (tanquam ardeas) quæ nec alibi reperiuntur amicus quidam, qui in illis aliquandiu habitauit, quantum meminisse poterat, nobis per literas significauit. Fatebatur autem

Descriptio vera auium illarũ quæ hodie Diomedeas insulas incolunt.

non omnium exactè se meminisse. Magnitudine (inquit) sunt qua gallinæ satis corpulentæ: sed collo & cruribus longiusculis. Color eis fuscus vel cinereus obscurus, & (nisi fallor) non nihil albi habent sub ventre, vt columbi syluestres quandoq;. Rostrum prædurum, & aduncum vt aquilæ ferè, non adeò tamen: colore egregiè rubrum, si bene memini. Oculi formosi, igneo colore, non admodum magni. Vidi enim aliquando vnam, quæ virga percussa in capite oculos aperiebat, & clamabat: sed mox recludebat, cum lucem Solis ferre non posset. Piscibus viuunt, quos noctibus tantum venantur. Digitos habent vncos, ferè vt accipiter minor. nón longè à scopulis insularum Diomedis prouolant. Incolæ in cauernis scopulorum & in terra eas nidificare affirmabant. Fœcundissimas equidem esse scio. In cauis autem degunt vt lucem Solis declinent: qua ne offendantur, interdiu latent: noctu verò circa scopulos non longè supra aquam volitant. Carnes earum in cibum nõ veniunt, propter virus piscium quod resipiunt. Euadunt autem immodicè pingues, ita vt visa à me sit huius generis auis quæ præ pinguedine pedibus se sustinere nõ poterat. Ex hoc pingui vnguentum fit, colore cro. eum, odore grauissimo, neruorum morbis salubre, conuulsioni, arthritidi, ischiadi, defluxionibus frigidis, & multis alijs malis quæ humores frigidi crearint, quod experientia mihi constat. Egregiè enim calfacit: & omnino lædit affectus calidos, in vulneribus, rupturis, aut alijs morbis calidis. Canonicum quendam eius loci olim quotidie hoc vnguento ventriculum sibi inungere solitum audiui, vt melius concoqueret & plura appeteret.

teret. Deplumatas exenteratasq; aues in Sole suspendunt, & adipem destillantem colligunt. Vocem ædunt similem vagitui infantium. Et aiunt olim ducem Vrbini Franciscum Mariam Guidonis Vbaldi nostro tempore ducis patrem, cùm fortè ad illas insulas appulisset, ac noctu harum auium vocem audiuisset, infantium esse vagitus putauisse, & canonicos scortatores: donec aue ab illis allata & præsentis audito clamore se deceptum intellexit. Falsum est quod Plinius & sequutus eum Augustinus in libris de ciuitate Dei referunt, aduenas barbaros has aues clangore infestare, Græcis adulari. Nec illud verum, quod ab eodem Plinio traditur, ædem Diomedis (cuius adhuc vestigia extant, sacello ibidem extructo) quotidie eas pleno gutture & madentibus pennis perluere atq; purificare. Color quoq; earum non simpliciter albus est, vt Plinius scribit, sed ad cinereum vergens, vt in fulicis (larorum generis) etiam, quibus eas comparat. Dentatæ an sint, non obseruaui. rostrum sanè habent validum & longiusculum, (supra etiam aduncum dixit, quod ardearum generi non conuenit.) Scrobes eas rostro cauare, inq; eis fœtificare, incolæ testantur. Verè etiam scriptum puto, omnium scrobibus fores binas esse, vnas orientem versus, quibus exeant in pascua: alteras ad occasum, quibus redeant. Mordent crudeliter, & vnguibus aduncis quod volunt sicut accipitres arripiunt, Hæc ille.

DE DRYOPE.

Dryops, δρύοψ, auis vna est de choro auium apud Aristophanem, Scholiastes quæ sit non explicat. Hesychius autem à dryocolapte, id est pico martio, diuersam esse docet. ¶ Dryopes, Δρύοπες, populi fuerunt iniusti circa Parnassum, quos Hercules superatos bello in Peloponnesum transtulit. sic autem dicti sunt à Dryope Lycaonis & Diæ Lycaoniæ filio, Varinus. Horum meminit Verg. 4. Æn. *Cretesq́, Dryopesq́, fremunt. Tamq́, cadat domitus, quâm quisquis ad arma vocantem Iussit inhumanum Theodomanta Dryops*, Ouidius in Ibin. *vide* plura in Onomastico nostro.

De Avibus quarum nomina incipiunt ab E. litera.

DE EDOLIO.

Edolius, Ἐδώλιος, auis quædam, Hesychius & Varin. sic dicta forte ab aliqua corporis aut rostri figura: nam ἑδώλια dicuntur transtra nauium in quibus remiges sedent: & per metaphoram sedilia in domibus. Apud eosdem eidalis quoq; auis, Εἰδαλίς, memoratur, à pulcritudine forsan dicta. εἰδάλιμον enim formosum & speciosum interpretantur. Sed magis puto corruptas esse has voces. nam apud Aristophanem in Auibus vbi textus habet, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ, carmine trimetro dactylico, Scholiastes pro ἐρωδιῷ legit ἐδωλιῷ: & Callimachum pro edolio ait αἰδώλιον per αι diphthongum inter aues numerare. *Eidalis.*

DE ELAPHIDE.

Elaphis, ἐλαφίς, pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore similes habet, (vnde nomen apud Græcos. Latinè ceruinam aut ceruiam aut ceruariam dixeris.) Pascitur autem hæc in aquis, sicut iynges in terra. linguam nempe longissimam, lineæ aut funiculi instar in aquam procul extendit, & sensim ad fauces deceptum aliquem piscem, qui ad conspectam adnatauerit linguam, allicit. Ad huius imitationem nimirum piscatores olim, ad longam arundinem ex pilis equinis lineam suspenderunt, Oppianus in Ixeuticis 2.12. Forte hæc auis pennas varias & maculosas habuerit hinnulorum instar. nam & lupus ceruarius ab iisdem maculis sic dictus videtur, & in mustelorum piscium genere nebrias. Iam cum & aquatica auis sit, & linguã prælongam exerat, cogitandum est an eadem vel certe cognata sit Aristotelis glottis, id est lingulaca auis, cui a linguę longitudine nomen: & corporis forma auibus aquaticis similis. ¶ Ceruinæ aues Diodoro Siculo lib. 4. de fabulosis antiquorum gestis, non aliæ quàm struthiocameli sunt, magni cerui magnitudine, &c. *Glottis seu lingulaca auis. Ceruinæ aues.*

DE ELEA ET ELASA.

Eleas & elasas auium nomina sunt Aristophani in fabula quæ Aues inscribitur: quænam verò aut quales sint à Scholiaste non explicatur. Nominatur autẽ in duobus versib. proximis (dactylicis trimetris) vtraq; auis a Comico, Καὶ ἐλεᾷ καὶ βάσκᾳ, Καὶ ἐλασᾶ καὶ ἐρωδιῷ. Eleàs forte ea auis est quæ ἐλέα à Callimacho nominatur, qui sic scribit: Ἔλεα (proparoxytonum) μικρὸν (ὄρνεον) φωνῇ ἀγαθὸν, Scholiastes Aristophanis. hoc est, Elea auis est parua, voce proba. Apparet aũt Callimachũ ab Aristotele mutuatũ, qui hist. anim. 9.16. Helea, ἐλέα (inquit) vitæ commoditate nota. εὐβίοτος, si qua alia auis. consistit æstate in vmbra & aura, hyeme in Sole & apricis. inspectat paludes ab arundinibus summis: paruo corpore est, sed voce proba. (quæ ferè etiam de alcyone Plinius scribit, *vide* in Alcyone A.) Gaza veliam interpretatur, aspiratione in *u* consonantem versa, vt pro hespero vesperum dicimus. sed sequentia quæ ad diuersam auem gnaphalum Aristoteli dictam pertinent, Gaza aut librarij, omissa gnaphali *Helea descripta ex Aristotele.*

mentione, non rectè ad veliam (heleam) omnia referunt. Erroris occasionem video, quoniã bis legitur φωνὴν ἔχει ἀγαθὴν, primum de heléa, deinde de gnaphalo. Ἐλέας, paroxytonũ, auis quædam, Hesych. & Varin. Ego ex diuersis istis modis quinq;, quibus huius auis nomen scribi reperio, (cum prima syllaba aliàs denso aliàs tenui spiritu scribatur, media aliàs per epsilon tantum, alias per ει diphthongum: vltima per α nudè finale, vel per ας, deniq; accentu variet, nunc acuto primam nunc mediã occupante, nunc vltimam circunflexo) eum præ cæteris probo, qui apud Aristotelem habetur: nempe ἑλέα, vt vox sit generis fœminini (nam in ας masculini generis foret) paroxytona, prima aspirata. innuit enim Aristoteles nomen ei factum à paludibus quas inspectat, eas Græci vocant ἕλη. Est & *Teleas* auis secundum quosdam. *vide* in *T*. Alexander Myndius apud Athenæum scribit ægithalũ (id est pari) genus alterum à quibusdam vocari ἐλαιὸν, ab alijs pirian (si rectè scribitur,) & quo tempore maturæ sunt ficus sycalida, id est ficedulam, cuius alterum genus melancoryphus appelletur. Sed hæc auicula ab Aristotelis heléa & eleâ Aristophanis, planè diuersa mihi videtur. *Vide* mox in Ficedula *A*. ¶ Eleã seu veliam Eberus & Peucerus auem inquiunt esse paruam, colore pulcro, inferne croceo valentem voce: quæ æstate vmbrosa, hyeme aprica loca petat: & Germanicè interpretantur Zigelhempfling. Scio Germanos aliquos linariam nostram Hempfling vocare: cuius ego nullam speciem veliam esse, aut circa paludes versari arbitror.

ENTHYSCVS, auis quædam, ὁ ἄσφαλος, Hesych. & Varin. ásphalos verò quæ sit non docent. Videtur autem eadem ascalapho. *vide* in Bubone supra.

EPIMACHOS pulcerrimos, psittacos & struthiones grandes prouincia Abasiæ fert, Paulus Venetus 3.45. Io. Rausius ophiomachum auem esse scribit quæ serpentes impugnet.

DE ERYTHROPODE.

ERYTHROPVS, ἐρυθρόπους, genus est auis, Varinus. Memoratur in Choro Auium apud Aristophanem. Scholiastes ait Callimachum quoq; eius meminisse, nec aliud addit. Apud Plinium libro 10. cap. 47. hæmatopodis auis (à sanguineo pedum colore dictę) mẽtio fit. sed Hermolaus himantopodam legere mauult. Etiamsi (inquit) & auis genus sit Aristophani, quam dicat erythropoda. hæc autem sit an diuersa, non statuo. Eberus & Peucerus hæmatópodem & erythrópodẽ pro vna aue accipiunt, quam Germanicè interpretantur Rotfinck / id est fringillam rubram: cum rursus fringillam etiam simpliciter dictam sic interpreterntur. Sed cùm nullam huius auis descriptionem veterem habeamus, & ex solo nomine coniectare oporteat quod ei à rubente pedum colore impositum est, rubent autem illi permultis diuersæ naturæ & magnitudinis auibus: rem pro incerta potius relinquere quàm diuinare hominis docti fuerit. Est inter aues aquaticas, quas gallinellas (seu gallinagines) aquaticas vocamus, quod victum circa aquas quæritent, cruribus omnes proceris, & rostris pleræq; oblongis, genus vnum quod circa Argentoratum Rotbein / id est erythropus, vt verbum verbo reddam, appellatur: cuius figuram dabimus inter Gallinulas aquaticas. sed hoc cruribus tantum rubet: *Rala* verò Anglorum, quam inter easdem Gallinulas duplicem describemus tum rostro tum cruribus.

Hæmatopus auis. — Rotfinck — Rotbein *circa Argentoratum.*

ἝΡΜΑΚΟΝ, ὄρνεον Hesychius & Varinus.

Ermacõ.

ERYTHROTAON apud Plinium legitur, alij tetraonem, alij aliter legunt. ea auis inter gallinas montanas (alpinas) maxima nobis videtur, quam vulgò *gallum vrum* appellamus, etsi quidam gallum Indicum esse suspicentur. nos de vtroq; inter Gallos & gallinas agemus.

Erythrotaon.

EXTERNÆ aues apud Plin. doctis videntur eæ, quæ hodieq; in Italia *starne* vulgò nominantur, & apud Germanos aliosq; simpliciter veterũ perdices (Feldhüner / Rebhüner) hactenus creditæ sunt.

Externæ aues. Starna.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA A LITERA F INCIPIVNT.

FATATOR (facator, Albertus) est auis in Oriente, quæ sobolis procreandæ naturaliter cupida, tempus veris quo aues cæteræ conceptioni dant operã, anticipat. vnde fit vt oua, quæ tum parit, (hyeme, mense Ianuario, post solstitium brumale, Albertus) frigore corrumpantur. quare denuo, calidiore tempore subsequuto parit, & pullos excludit, (sed hoc Aristoteles de merula scribit,) cum cæteræ aues agrestes ferè omnes semel tantum anno pariant, Author libri de nat. r. FETIX etiã secundum Albertum, bis parit æstate, & sobolem numerosam habet, corpore parua, (parua plerunq; fœcundiora sunt,) & breuis vitæ.

Fatator & Facator. — *Fetix.*

DE FICEDVLA ET ATRICAPILLA.

FICEDVLÆ aui nomen à ficu, vt & συκαλὶς apud Græcos, quod ea (vt Varro ait) pinguis fiat, vel quòd ficuum tempore capiatur. Italis hodie *becquefigo* (*piccafyga* circa lacum Verbanum) id est συκοκόπος, dicitur, auicula lusciniæ simillima tum colore tum magnitudine ferè. Gallis similiter *becquefigue*. Germanis Grasmugg / vel Grasmusch, id est passer gramineus, vt Turnerus interpretatur. sed quærendum an a colore potius, quasi Graumusch, id est passer fuscus sic appelletur. nam cum quatuor ferè genera auium (vt pluribus in Curruca docui) grasmuschi nostris vocentur, genus fuscum inter cætera præcipuè videtur ficedula esse. Ficedula auicula est Germanorum grasmuscho similis, Turnerus.

Phœni-

Phœnicurus, cui nomen à rubente cauda, differt à ficedula quę cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus.

¶ Ficedulæ & atricapillæ vicibus commutantur. fit enim ineunte autumno ficedula: ab autumno protinus atricapilla. nec inter eas discrimẽ aliquod nisi coloris & vocis est. Auem autem esse eandem constat: quia dum immutaretur, hoc genus vtrunq; conspectum est, nondum absolute mutatum: nec alterutrum adhuc proprium vllum habens appellationis, Aristoteles & Zoroastres in Geoponicis 15. Alia ratio ficedulis, quàm luscinijs nam formam (vocem Aristot.) simul coloremq́; mutant. hoc nomen non nisi autumno habent, postea melancoryphi vocantur, Plinius. ¶ Melancoryphi, genus auium, quæ Latinè vocantur *atricapillæ*. eò quòd summa earum capita nigra sint, Festus. Plinius etiam Græcum melancoryphi nomen retinuit. Atricapilla vulgò Italis *caprifuscula* dicitur, Niphus. Et alibi, Atricapillam (inquit) aliqui duplicem esse volunt, alteram paruam, quæ non mutatur in ficedulam: nam & hæc tempore ficedulæ visa est. alterã paululum maiorẽ, quæ conuertitur in ficedulam, & hæc nunquam videtur apparente ficedula. Atricapilla circa Ferrariam Italiæ *capo nero* nominatur, quanquam & parum maiorem alibi *capo negro* vocari audio. Gallicè *pruonne*. hæc maximè (inquit Petrus Bellonius) in Creta abundat per fruteta volitans. & quoniam huius auiculæ caput caudaq́; & pars corporis nigricant, à multis vulgò *asprocolos*) id est albicilla, leucopygos) per antiphrasin nominatur, (melam[illegible]ygus potius dicenda.) nam alia quædam auis, propriè leucopygos (Bellonius Gallicè tantum scribit *cul blanc*) appellatur, quæ veterum Græcorum œnanthe est. alij in Creta magis propriè atricapillam melanocephalum, eadem qua Latina vox est significatione, nominant. est autem eadem quæ fice[illegible], Gallis *papafigho* vel *becafigo* dicta, Hæc ille. Atricapilla Germanis, vt creditur, est ein Graßmuckle, [illegible]erus. Hanc in Anglia (inquit idem) nunquam vidi, neq; aliàs quàm semel Ferrariæ in Italia, &c. [illegible] supra in Curuca *A*. Nostri appellant Schwartzkopff / die Graßmuck mit dem schwartzen Kopff. [illegible] enim vt audio, prima ætate eis rubet, deinde nigrescit, maribus duntaxat: fœminis vero semper [illegible] Eber. & Peucerus Germanicè (Saxonicè) interpretantur Münchlein / id est, paruũ monachum, [illegible] à macula illa capitis rotunda. curucę (inquiunt) simillima est, cinerea, vertice nigerrimo qua[illegible]tis habet. aunuitem vocant auem quam nostri Güger alij Gümpel / Goldfinck. ¶ Feceto[illegible] auis quædam parua boni saporis, quam nominat Dioscorides (in capite de hirundinibus. [illegible] interpres eum locum transferens pro sycalide habet sophlidas, & apud Syluaticum *sofadas*, [illegible]a: Auicenna omisit,) Syluaticus. *Alchangi*, id est ficedula auis, Idem. Ficedulam Græci sy[illegible]ant, ac ampelida vel ampeliona quoq; vt tradit Pollux, Hermolaus & Cælius. Ampelis & [illegible]n sit ne eadem quæ ficedula, nondum constat, Wottonus. Nos plura de Ampelide priuatim [illegible]imus in Elemento *A*.

Ficedulæ & atricapillæ eidem, [illegible] autem.

Melancoryphi.

¶ *Beccafigas* Itali quidam etiam alias quasdam aues nominant præter hanc de qua agimus luscinię [illegible]rucæ similem, cui præcipuè hoc nomen debetur: vt alias, & galbulam, quam aliter *galbedro* & *[illegible]bulo* vocitant, Græci hodie vulgo [illegible], de qua suo loco dicemus.

¶ Alter ex ægithalis (id est paris auibus) à nonnullis [illegible] vocatur, ab alijs [illegible] legit Wottonus, qui locum hunc Athenæi mendosum suspicatur. vide num [illegible] legi possit. est enim *spizites* ægithali species Aristoteli à magnitudine fringillæ dicta, vt accipiter spizias eidem qui fringillas venatur,) & sycalis eo tempore quo ficus maturæ sunt: cuius alterum genus melancoryphum dicitur, Athenæus. Videtur autem pari & ficedulæ genus confundere, ea (vt conijcio) erroris occasione: quoniã vt ficedulæ species atricapilla est, sic & pari genus paruũ atro vertice insigne cõspicitur, vnde ei & nomẽ apud nos Kolmeiß: & apud Italos quosdã parus maior ab eodẽ capitis colore *capo negro* vocatur.

¶ Falluntur qui Albertum Magnum secuti, *gallinaginem*, id est *beccassam* Gallorum, ficedulam vocant: vt illi etiam (Gyb. Longolius) qui auem rubente pectore Güger à nostris dictam, quoniam & capite atro sit atricapillam faciunt. Eberus & Peucerus ficedulam interpretantur auem phœnicuro ad[illegible] similem, vt nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix possent dignosci, Germanicè Schnepfli, Wüstling. prioris nominis causa est, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas & culices captet. Ego vero hanc potius erithaco cognatam quàm ficedulam existumârim.

Gallinago & ficedula eadem sit.

B.

Ficedula auis paruula est, Platinæ, Grapaldo & alijs. *vide* in *A*. Celsus lib. 2. c. 18. Ex his (inquit) quę volatu fidũt, firmiores sunt (in alimenti ratione) quæ grãdiores aues quàm quæ minutæ sunt, vt ficedula & turdus. ¶ Proprium atricapillæ & lusciniæ præter cæteras aues, vt linguæ summæ acumine careant, Aristot. Eodem caret etiam rubro pectore auis quam dixi à nostris Güger appellari. Reliqua dicta sunt supra in *A*.

Descriptio ficedulæ.

C.

Ficedulam & atricapillam vermiculis nutriri Aristoteles prodidit. qui victus etiam nostris atricapillis vulgo dictis & currucis conuenit. sed autumni tempore ficubus etiã pinguescit ficedula, & tum potissimum capi solet, vt Athenæus & Eustathius referunt. Ficuum esu pinguis fit, Varro de lingua Lat. Vuis quoq; vescitur teste Val. Martiali, hoc disticho: *Cum me ficus alat, cum pascar dulcibus vuis, Cur potius nomẽ non dedit vua mihi?* hinc & ampelidẽ eandem à vineis nominatã Cælius conijcit. ¶ Atrica-

De ficedularum cibo.

Nido. pilla in arboribus nidificat, Aristot. in cauis arborum sicut apud nos parix, Niphus. Atrica [illegible] plurima ædere aliqui referunt, sed post Africam struthionem. Iam vel decem & septem oua atrica [illegible] repertasunt. Sed plura etiam quam viginti parit, & numero impari semper, vt narrant, A[illegible]teles & *Partu.* Plini. Melancoryphus pullos tam diligenter alit, vt statim in nidis pinguissimi sint. eum è n[illegible] *Cura circa pullos.* matrem turmatim sequuntur, nec deseruntur ab ea donec sibi alendis sufficiant, Albert. ¶ [illegible] flore atricapilla perit, Ælian.

E.

Quando & quomodo capiantur. Ficedulæ capiuntur tempore ficuum, Athenæus & Eustathius. Κυνίδας Græci quid [illegible] nominan[illegible], & retia quibus capiuntur κυνίδια, Hesych. & Varin.

F.

De alimento ex ficedulis. Ficedulæ pinguissimæ fiunt, & in Italia (vt audio) in magno pretio habentur. Apicius turd[illegible] & ficedulas bis vel ter simul nominat, tanquam aues ex æquo delicatas. Negant vllam auē præter [illegible] totam comesse oport[e]re, Gellius libro 19. Ficedularum, carduelium, reliquarumq́ue auiū minutarum [illegible] ro, si pingues su[n]t, modo non nidificent, boni alimenti est, Platina. [F]icedula optima est [illegible] pter alimentum eis tunc abundans, Galenus in Hippocrat. de victu acut. ex auibus quæ v[illegible] *De apparatu & condimentis earum.* mioris sunt nutrimēti quæ grandiores, quam quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celsus [illegible] (id est pinguis) *quæ patulo lucet ficedula lumbo* *Cum tibi forte datur [...]apis adde piper* Martial. *calida arescit ficedula. quæris* *Cur piper? vt melius sibibus, inde coqua* [...] pusta [illegible] [...]rudines in cibo (similiter scilicet paratæ, non quod ficedulæ etiam oculos iuuen[illegible] m[illegible] præbent, Dioscorides. Ficedulas implumes ac nul[li]bi comm[i]nutas aut exent[er]atas, in folio modico salis, fœniculi ac laridi inuolues: inuolutasq́ue cinere calido & carbonibus integes. A[illegible] um horæ coquentur. assas si voles, quaternas simul deuincies circa veru capi[te] & pedibus: ne [illegible] fixę fuerint, nil habeas quod comedas. Sunt qui in extrema coctura laridū his in[illegible] las assabis, sed etsi elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbūtur, Idē. Apicius [illegible] ius pro coquendis & condiendis auibus diuersis, turdis ficedulis, &c. *vide* infra in Pauone [illegible] coctura. Athenæus lib. 4. in opiparo quodam conuiuio porcum assum appositum [illegible] dulis fartum. qualis etiam Apicij porcus hortulanus est.

H.

a. Ficedula antepenultima longa Martiali, *Carea quæ patulo lucet ficedula lumbo.* [illegible] tius corripuit Sat. 14. *Mergere ficedulas didicit nebulone parente.* Συκαλλίδας E[illegible] d[illegible] duplicato propter versum: cōmuniter melius scribitur simplici, Athenæus. Co[illegible] ficed[illegible] Syluaticus: voce corrupta (vt apparet) à Græca sycalide. Κυνίδες ficedulæ sunt, & κυνίδια [illegible] capiuntur, Hesychius & Varinus.

Epitheta. ¶ Epitheta. Ἀγλααὶ συκαλλίδες, Epicharmus. est autem ἀγλαὸν splendidum cum [illegible] tu[illegible] guedine lucens: vnde Martialis, *Carea quæ patulo lucet fic. lum.* ¶ Μελαγκόρυφοι, [illegible] δὴ παῖσι ἄνθρωποι. Μελαγκορύφους, μοιχοὺς, τοὺς γυναικὸς [illegible], Hesych. & Varinus. videtur aut[em] eta aliquis melancoryphos, id est atricipites appellasse homines libidini & scortationibus d[illegible] noctibus fortassis laruati, vel capita obuelati, aut facie alieno colore picti, ne facile posse[nt] a[illegible] garentur. ¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti.

Prouerbium. ¶ *c.* Prouerbium illud Græcis vsurpatum, Συκα φιλ[ουσι] ορνιθες, φυτ[ευειν δ'ουκ] [ἐθέλουσι] [illegible] tæ auibus ficus sunt, sed plantare recusant. a ficedulis auiculis præcipuè ductum videtur, [illegible] *Grata auibus ficus sunt, sed plantare recusant.* aliæ quædam aues, (vt dixi in *A.*) ficubus vescuntur. E[i]usdem sens[us] est hoc [a]pud Germ[anos] *Felis amat pisces, sed aquas intrare recusat:* Die katz hat die fisch lieb/sy wil aber nit ins wasser.

¶ *f.* *Et eodem iure natantes Mergere ficedulas didicit nebulone parente,* Iuuenalis Sat. 1[illegible] centa ex farina & melle, in qua positæ erant aues ampelides aut ficedulæ assæ: quibus com[illegible] quoq; (crustam) iuri intritam edebant, [P]ollux. Quo die Lentulus flamen Martialis inau[illegible] cedulæ, turdi, &c. ante cœnam apposita sunt, Macrobius. [T]iberius Cæsar Asellio Sabin[o] [illegible] duc[illegible] *Κρατίς.* ta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ, & ostreæ & turdi certamēn induxerat, Sueto[nius]. ¶ Augusto aues omnes ficedulæ sunt[,] quia tum temporis plerǽque pinguescunt vuis & ficubus, a[illegible] Italos prouerbiali sensu dicitur, & ad varias sententias accommodatur.

¶ h. Emblema Alciati, sub lemmate *Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere.*

Emblema Alciati. *In tenui spes nulla lucri est. vnoq; resident* *Arbusto gemina non bene ficedula.*

DE FRINGILLA SIVE SPIZA, ET PHRYGILO

Fringilla auis dicta est quòd frigore cantet & vigeat, Festus. Sunt qui frigillam scribant [illegible] recentioribus, *n* litera omissa. sed melius videtur cum *n* [sc]ribi. nam Itali [h]odieq; in vulgari lin[gua] [illegible] scribunt. Quoniam vero de fringilla apud veteres Latinos aliud nihil [l]egimus: & pauca adm[illegible] spiza Græcorum, quam Gaza ex Aristotele fringillam interpretatur [illegible] & dubium mihi est a[n] [illegible] nostra eadem quæ *spiza* Aristotelis sit, vt amplius dicam mox in mentione de [fri]ngillis diuers[is] [illegible]

ca

ea seorsim conscribere, & subiongere quæ de fringilla hodie plerisque omnibus dicta, obseruauimus. Auienus ex Arato spinum, σπίνον, fringillam reddit inter signa tempestatis, hoc versu: *Si matutino fringilla resultat abore*, vbi Aratus habet, Καὶ σπίνος ἠῶα σπίζων. Acanthis veterum Græcorum, auis est quæ Gallis *serin* dicitur (Germanis Zinßle) & recentioribus Græcis vulgò spinidia, Petrus Bellonius. *Vide* plura de spinis (vel spinijs, spinthijs, spinidijs Græcorum,) suprà in Acanthide *H*. Fieri quidem potest vt [illegible]na au[illegible] tum spinos tum spiza dicatur Græcis, per onomatopœiam scilicet à verbo σπίζω: præsertim A[illegible]ato etiam scribente, Καὶ σπίνος ἠῶα σπίζων. quanquam verbum σπίζειν etiam extendere significat, vnde σπιθαμὴ dicta extentio digitorum, & aspis scutum rotundum, non extensum in longitudinem apud Eustathium. Σπίζια dicuntur quælibet aues, Hesychius: nimirum minores duntaxat: vt passeres apud Latinos, Σπίζα sanè Aristoteli speciem certam significat, pro qua Gaza fringillam reddit. Hæc, inquit Aristoteles, vermiculos petit: æstate tepidis, hyeme frigidis locis degit, contra quàm turtur. magnitudine est fringilla æqualis aui floro: orospizæ, id est friogillæ montanæ non admodum dissimilis, magnitu[illegible]e quoque, qua & spiziten ægithali, id est pari speciem refert. ¶ Spiza auicula est passeri similis, He[illegible] & Varin. ¶ Σπιζίτης, εἶδος αἰγιθαλοῦ (lego αἰγιθαλοῦ. Varinus etiam corruptius habet αἰγιαλοῦ) [illegible]sychius. id est Spizites (Gaza fringillaginem vertit,) ægithali auis species est. De accipitre spizia, [illegible]gillario, dictum est inter Accipitres.

Spinus.

Spizia.

Spiza.

¶ Est & phrygilus seu phregilus auis, cuius in Auibus Aristophanes meminit. Si quis (inquit Cho[illegible]auium) fugitiuus & stigmatias è vobis est, attagâs apud nos vocabitur: sin Phryx barbarus non mi[illegible]pintharo phregilus (φρηγίλος. malim φρυγίλος vt infra etiam. & sic magis fiet allusio ad Phrygem. & [illegible] quoq; hoc loco φρυγίλος legit. Varinus in Sabazio phrygilos oxytonum legit, cum Scholiastes Aristophanis, è quo transcripsit, paroxytonum habeat) auis apud nos erit, de genere Philemonis. nam [illegible]on etiam (inquit Suidas) tanquam Phryx & peregrinus notabatur. Καὶ φρυγίλῳ σαβαζίῳ. Idem [illegible] paulò pòst. vbi Scholiastes iterum monet phrygilum auem esse, & Sabazium, id est Bacchum io[illegible] cognominari, quoniam Phrygum deus esset. Frigellus auis nominatur in versibus Salernitanis [illegible]eas quæ in cibo laudantur. Arnoldus Villanouanus auem interpretatur quæ vuis vescatur, & in[illegible] etiam. velocis volatus, sturno similis, sed melioris nutrimenti. circa vineas frequens, initio [illegible]embris præferenda.

Phrygilus seu phregilus.

Frigellus.

QVAE DE FRINGILLA RECENTIO-
res scripserunt.



A.

FRINGILLA Italicè *franguello* dicitur, vel *frangueglio*. Friogilla Græcis veteribus spiza dicta, hodie in Græcia *fringilaro* vocatur, Italis *fringuello* (*frenguelo*,) Gallis *pinson*, Petrus Bellonius. Audio autem [illegible]*n on* Gallicè dici hanc auem à pungendo, quòd rostro pungens etiam vulneret interdum. aliqui [illegible]*nson* appellant. Sabaudi *quinson*. nec scio an eadem sit, quæ nisi, fallor, alicubi *frinson* dicitur. quidam [illegible]*r* e interpretatur. Eberus & Peucerus Germanicè Finck / Rotfinck: nostri plerunq; Buchfinck vo[illegible]tant. Tertium carduelis genus Vinche vulgò dicitur, Albertus. Anglicè *schaffinche*, (vel *finch*, vt alij,) [illegible] *eld appel*, *a spink*, Turner. Eliota interpretatur *ruddocke*, *robin*, *redbrest*, quæ nomina Turnerus rubeculæ siue erithaco tribuit. Illyrijs *pinkawa* vel *pienkawa*. Polonis *slowick*.

B.

Vinchæ aui pectus omnino rubet instar flammæ, Albertus. colore obscuro & nigricante rubet, [illegible]berus & Peucerus. Fringilla passerem magnitudine æquat: varijs coloribus, albo nempe, viridi & ruffo [illegible]stincta est. maris pectus rubescit, fœminæ pallescit, (pallidius & dilutius est,) Turnerus. Fringilla toto [illegible]rpore candida aliquando visa est.

Descriptio auis.

C.

Hyeme frequẽter apparẽt. *Vbi & quomodo nidificẽt.* *Visus quomodo ijs restaurentur.*

Fringillas puto apud Latinos nomen accepisse, quòd in frigore plures conuolantes cerna[ntur] quàm æstate, Turnerus Anglus. In Heluetia nostra per hyemem recedunt, fœminæ præsertim. m[ares] enim aliquando complures simul apparent sine vlla fœmina. Gregatim volant vt & reliqua [carduelium] genera, Albertus. ¶ De cibo earum dicam mox in mentione vinconum diuersorum. ¶ N[idu]lantur in summis fruticum ramis, aut arborum infimis, nidumq́; intus ex lana, forisq́; ex musco faci[unt] Turnerus. Vtuntur ad nidum suum etiam aranearum filis. ¶ De cantu earum *vide* mox in *E.* ¶ C[um] visum caueis inclusæ amiserint, aucupes eis nescio quomodo herba beta mederi audio.

D. & E.

De ratione capiendarũ fringillarum.

Fringillas non facile capi audio. quomodo capiantur leges supra in Carduele *E.* ex Alberto. ¶ Fringillæ (vt Rob. Stephanus Gallicè scripsit) hunc ferè in modum capiuntur. In loco plano, vbi [frin]gillæ præteruolare solent, tres arbores resectæ eriguntur, parum inter se distantes (*en trepied*) hæ [fron]dibus infra cinguntur instar attegiæ. per medium funis extenditur, perticæ alligatus, ab altera parte [de]tinetur furca, & è longinquo tenetur ab aliquo homine. Funi duæ aut tres fringillæ annexæ sun[t.] V[ir]gulæ etiam visco illitæ per arbores disponuntur, & non procul inde duabus vel tribus caueis in[clusæ] fringillæ collocantur, quæ præteruolantes voce alliciant. Illectæ illæ dum curiosius fringillas a fu[ne] pendentes vel caueis inclusas inspiciunt, visco capiuntur. ¶ Cantat mas primo vêre, Turnerus. Car-

De earum cantu.

dueles aues omnes canoræ sunt, sed præcipuè quæ per excellentiam sic vocantur, deinde spini, tertio fringillæ, postremo linariæ. Omnes caueolis inclusæ cornu suspensum rostro trahunt vt bibant, sed à potu temere delabi sinunt, Albert. Aucupes aliqui fringillas æstate tota loco obscuro includunt, aliũtq́; sub hyemem verò vel autumno, extrahunt canoras. canere autem incipiunt cum lucem reuisunt alioqui id temporis mutæ sunt) vtunturq́; ita ad retia pro reliquis auibus illiciendis.

DE FRINGILLIS SEV VINCONIBVS DIVERSIS.

Fringilla Italica.

AVCVPES nostri fringillam Italicam quandam nominant, nescio quid a communi nostra [dif]ferentem. Vt carduelis nomen Albertus commune facit tribus aut quatuor auicularũ generibus. [quæ] omnes canoræ sunt, & carduorum alijsq́; seminibus vescũtur: ita & Germanicam vocem vinco (Finck proferunt) de ijsdem ferè omnibus vsurpat. nam carduelem, quæ hoc nomen per excellen[tiam]

Distelvinche. *Vinco carduorum.* *Zeisle.* *Spinus.* *Rotfinck* *Vinco fagorũ, vel rubeus vinco.*

sibi vendicat, vinconem carduorum appellat, Distelvinche/ vt vulgò etiam hodie Germani. & *zeselam* nostram, id est spinum, qui minimus carduelium est, aliàs in vinconum genere numerat, (Genera, inquit, vinconum apud nos sunt, aues *ceycos* [lego Zeisle] dictæ apud nos: & vinco cardui, &c.) alias simpliciter vinconem nominat, Germanicè *sichendulam* (nisi corrupta vox est à librarijs) per onomatopœiam. Rubeum verò vinconẽ a colore pectoris (Rotfinck) eum vocat, quem nos vinconem simpliciter, aut vinconem fagorum. Omnia hæc genera, inquit, edunt semina spinarum albarum, & rosarũ, & herbarũ: & maximè semen papaueris & lappæ & huiusmodi. Iam cùm Aristoteles acanthophagas, id est carduorum seminibus victitantes aues, neque vermem neque animal vllum attingere scribat, *spizan* verò inter vermiuoras numeret, dubitari potest, an fringilla nostra Aristotelis spiza sit. quamobrem quę Græci de spiza prodiderunt, separatim suprà conscribere volui. Audiui tamen & fringillam vermiculis vesci. Auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, lingua sine acumine, Gügger a nostris dictam, aliqui Germanicè Goldfinck & Lobfinck nominãt, alij Blutfinck: inferiores Germani quidam Goutfinck. Galli quidam chlondis auiculæ genus, quam nos suprà *citrinellam, quinson, verdier* nominant, vt audio, id est fringillam viridem.

DE FRINGILLA MONTANA.



MONTIFRINGILLA, ὀρεσπίζης, nomen accepit à montibus in quibus degit, fringillæ similis & magnitudine proxima, sed collum habet cæruleum. in mõtibus degit, vesciturq́; vermiculis, Ari-

st

ſtot. Fringillæ, id eſt veterum Græcorum ſpizæ, à recentioribus Græcis fringillari vocantur: & ſimiliter oroſpizæ, id eſt fringillæ montanæ, quæ Gallis vulgò dicuntur *montans* vel *pinſons d' Ardane*, Petrus Bellonius. Montifringilla (inquit Turnerus) Anglis appellatur *a bramling*: Germanicè ein Rowert (vel Schneefinck / Winterfinck / id eſt fringilla hyberna aut niualis, Eberus & Peucerus) hæc auis fringillæ magnitudine & corporis figura ſimilis eſt: ſed mas in collo plumas habet cęruleas, quas nõ æquè prompte in fœmina deprehendas. Roſtrum luteũ eſt, & alæ variis coloribus, albo, nigro & luteo diſtinguuntur, vt auriuittis (ſic vocat carduelem vulgò dictam.) Vox illi inſuauis & ſtridula. Noſtri eandem aut proximam auem vocant Waldfinck / i. fringillam montanam: & Thannfinck / id eſt fringillam abietum, cuius figura eſt quam damus. alæ ei duabus tranſuerſis lineis ex ruffo flaueſcentibus diſtinguuntur media linea nigra interiecta: ſunt & lineę duæ anguſtiores albæ, ſub luteis ſtatim. Magnitudine fringillam excedit: color in capite, dorſo & cauda nigrior quàm fringillæ. ſupina pars albicat. pectus cum gutture nonnihil ruboris habet, &c. ¶ Itali quidam etiam *coccothrauſten* noſtrum *franguel montagno*, id eſt fringillam montanam vocitant: vel, vt alij proferunt *frenguelo montanino*: vt ex eiſdem nonnulli auem cui caput atrum, pectus omnium maximè rubrum, linguæ acumen nullum.

Coccothrauſte à quibuſdam fringilla montana dicitur.

DE FVLICA VETERVM.

A.

FVLICA, quæ & fulix dicitur, marina vel ſtagnenſis auis eſt, vt Grammatici quidam ſcribunt, paulò ſupra magnitudinem columbæ: dicta à furuo, id eſt nigro. *Chaſida* Hebraicam vocem aliqui fulicam interpretantur. *vide in Ciconia.* Cepphum Theodorus Gaza Latinè fulicam reddidit. ſed quonam an rectè id ab eo factum ſit, non ſatis mihi conſtat, & quæ hodie fulica à pleriſque populis, qui Latinæ linguæ veſtigia retinuerunt appellatur, nihil cum laris aut cepphis commune habere videtur, priuatim de ſingulis quæ apud authores obſeruata mihi ſunt, tradere volui. Larius lacus eſt Galliæ ciſalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi ſunt multitudine appellatus. Græci enim *láron* fulicam vocant, Perottus. *Schachaph* Hebraicam vocem Deuter. 14. Septuaginta *láron* interpretantur, Hieronymus fulicam. *Vide* in Bubone *A.* Ego larum & cepphum aues congeneres eſſe puto, & cepphum lari ſpeciem e... *vide* ſupra in Ceppho. Phalaris auis, vt ſcribit Kiranidæ interpres, quæ dicitur alba frons. nam tota nigra eſt, & frontem ſolum albam habet. inuenitur autem in fluminibus & ſtagnis. Aggregator ſolegam interpretatur, id eſt fulicam. Sed plura de phalaride ſcripſi ſupra inter Mergorum genera poſt anates. Vergilius fulicas appellat aues, quas Aratus æthyias, Ioach. Perionius. ſed nos æthyias omnino mergos eſſe ſuo loco docuimus. Gaza in libro Ariſtotelis de communi animalium greſſu pro Græco ἐρωδιοὶ vertit, fulicæ vel potius ardeolæ, quaſi dubitans vtro modo rectius verteret. Ἐρωδιὸν fulicam transfert Auguſtinus: & Lycophronis interpres larum eſſe ſcribit: Ambroſius etiam ſturnum, quem tamen Græci non erodion, ſed *psâra* dicunt, Cælius. Nos erodiòn ardeam eſſe ſine dubitatione aſſerimus. Diomedeas aues fulicarum ſimiles eſſe Plinius tradit, & ſecutus illum Solinus. ego fulicas illos pro eródiis ex Græco aliquo ſcriptore vertiſſe ſuſpicor, vt ſupra in Diomedeis dixi. Sunt etiam qui phenen, id eſt oſſifragam pro fulica accipiant imperitiſſimè, (*vide* ſupra in Oſſifraga,) quos etiam Albertus reprehendit. Denique interpres Galeni Euporiſton tertio, ducenteſimi octuageſimi ſecundi, pro *neſſa* hoc eſt anate, fulicam vertit.

Nomina. Fulix. Cepphus. Larius. Phalaris. Erodius.

B.

Fulicæ ſunt aues aquaticæ, anatibus paulò minores, ſed corporis forma conſimiles, Seruius. Sic & Albertus, Fulica eſt qui mergus niger vocatur, anate minor. Auis eſt nigra, aquatica, vulgò nota, paulò ſupra magnitudinem columbæ, Perottus. Fulicæ leues & paruæ, vt Textor citat, à poetis quibuſdam cognominantur. A furuo, id eſt nigro, dicitur fulica, Perottus. *Cana fulix*, Vergilius. ¶ Fulicarum generi natura (in capite) cirros dedit, Plinius. ſed hoc fortè de ardeis potius intelligendum eſt. videtur enim Plinius (vt in *A.* oſtendi) pro erodiis Græcorum quandoque fulicas tranſtuliſſe. Plinius vbi ex authoritate Iubæ Diomedeas aues fulicis ſimiles albas eſſe tradit, videtur fulicas omnes albas facere. nam non de eo quod rarius, ſed frequentius accidit, in genere loquuntur claſſici ſcriptores, Turnerus.

Deſcriptio.

C.

Paluſtres fulicæ, Ouidius octauo Metamorphoſeos. Vergilius marinas fulicas dixit ad diſcretionem fluuialium, Seruius. Nidulantur & lari & fulicæ in eiſdem locis, in excelſis nempe petris & marinis rupibus, Turnerus.

Vbi verſentur & nidulentur.

E.

Fulicæ matutino clangore tempeſtatis ſigna ſunt, Plinius. *Cana fulix itidem fugiens è gurgite Ponti, Nunciat horribiles clamans inſtare procellas*, Cicero primo de diuinat. Marinæ In ſicco ludunt fulicę, Vergilius ſecũdo Georgicorum inter ſigna tempeſtatis. Follatæ ſiue ſollegæ & anates tam ſylueſtres quam domeſticæ, quatientes alas, aquam ſignificant: ſubmergentes verò ſe & alas quatientes, ventum præ ſe ferunt, Obſcurus.

Prognoſtica tempeſtatis ex fulicis.

G.

Remedia ex ijsdem. Ad araneorum morsus: Renes leporis & fulicæ eius bestiæ, qui ab araneis laborat si crudos de[...]tiat, sanabitur: morsis etiam cocti dentur, Sextus. Aiunt quidam cor crudæ æthyiæ (fulicæ vertit Crassus) ad comitialem prodesse, Aretæus.

¶ *H. a.* Epitheta. Leues, Marinæ, Palustres, Paruæ, Vagæ, apud Textor. *Cana fulix*, Verg.

DE FVLICA RECENTIORVM.



A.

Nomina vulgaria fulicæ apud varias nationes. FVLICA quæ hodie apud Italos, Gallos & alios quosdam hoc nomen habet, etsi à nonnullis corruptum, siue eadem est quæ veterum fulica, vt ego existimo: siue diuersa, vt quidam suspicantur separatim hîc nobis describetur. A Græcis hodie λ[...]φα per metathesin dicitur. Italis *folega*, vnde etiam indocti quidam, Aggregator & alij, in Latinis libris folega, follega & follata scribunt: Arnoldus Villanouanus fulsa vel fulca. Sed audio duas esse aues apud Italos *folega* nomine, minorem de qua hic agim[us] & maiorem, quæ in arboribus nidificet ac pisces tantos ferè deuoret quanta ipsa est: quam ego ph[ala]crocoracem vel coruum aquaticum Aristotelis esse conijcio. ¶ Galli nominant *foulque*, (Monspessuli hoc nomine marinas tantùm quasdam aues vocari audio diuersas à nostris) alij *foucque* aut *foulcre*: Parisiis etiam diabolum à colore nigro. albi *poulle d' eau*, id est pullum aquaticum, vt Itali etiam circa Verbanum lacum *polon* vel *pullon*, & rursus Galli quidam *gelinette*, quod nomen alij attagenæ nostræ tribuunt, vt hæc melius cum additione dicatur *gelinette d' eau*. Bellonius Gallus fulicam Italis dictam, gallin[a]m aquaticam esse ait, totam nigram. alij *iodelle* vel *toudarde*. Neocomi *belleque*. ¶ Heluetij ein Bölhinen/ vel Belchinen. circa lacum Acronium ein Belch: quæ nomina facta videntur, vel ab It[a]licis *folega*, *pullon*: vel Gallicis, *poulle d' eau*, *belleque*. alij Florn/ circa Francfordiam ad Mœnum: alij à macula alba frontis quæ rasum sacerdotis verticem refert, Pfaff: Sueui Bleß/ Bleßing. Georgius Agricola interpretatur Wasserhun/ id est gallinam aquaticam, quòd corporis magnitudine ad gallinam accedat, vnde & Rorhennle alicubi appellatur, id est gallina harundinum. Albert. Magno pullus aquæ. In capitibus quarundam auium (inquit) est substantia dura, media inter carnem & cartilaginem, vt in capite galli & gallinæ. in capite etiam pulli aquatici auis nigræ, tale quiddam est album, quod non erigitur, sed super [v]erticem

ucem capitis eius iacet instar galeæ albæ. Et alibi, Anas maior est pullo aquatico. Sunt qui fulicam Germanicè reddant Hagelganß, id est anserem grandinis, nescio qua ratione. alij Taucher, id est mergum, nimis communi vocabulo. alij Schwartztaucher / id est mergum nigrum. Fulica est qui mergus niger vocatur, anate minor, Albert. lib. 23. in Aquila. Et rursus in Fulica, Est (inquit) de genere mergorum, in mari & circa stagna degens, nec vagatur per diuersa volitans, sed in loco generationis suæ manet. cadaueribus vescitur, & tempestate gaudere videtur. Tunc enim in profundum maris natat & ludit. nidificat in petris quas aqua circumfluit: vbi & ciborum thesauros recondit, vnde etiam extraneis auibus liberaliter impartitur, Albert. & partim Physiologus. Fulica stagnis gaudet, esca & pace contenta, nec locum in quo hæc suppetant, deserit, Physiologus. Ego Albertum mergi nigri & fulicæ nomine non fulicam nostram de qua scribimus, sed larum nigrum accipere arbitror, de quo suo loco agetur. Rursus fulicam nostram Rostochij vocant Zapp. Hollandi ein Meercoot. lacum illi sua lingua meer / id est mare appellant. Sed dubito an hæc sit fulica maior potius, vel phalacrocorax. nam à Frisijs genus fulicę maius & marinum, audio nominari Marcol. has ferunt coruorum instar exosas esse, quòd cadaueribus pascantur. inter arundines parere. nidum ab accolis perforari, oua eximi vno tantum relicto in absentia matris. illam reuersam oua per foramen decidisse suspicari: & alia parere: ijsq; rursus ademptis alia, donec effœta tandem exhauriatur, emoriaturq;, nisi maturè oua quę pepererit in nido ei relinquantur. alij oua eius nido eximi aiunt vno tantum relicto, secus enim non redire eam. De aue simili nostræ fulicæ quæ Anglis dicitur *a coote*, mox priuatim mentio fiet. Eliota Anglus phalacrocoracem interpretatur *a Water crowe*, (id est cornicem aquaticam,) vel *a coote* per coniecturam. Sunt qui fulicam interpretentur Germanorum *kywittam* (Gyfitz / vanellum) quæ cùm nec marina sit nec aquatica, fulica esse nequit. Non desunt qui fulicam (gallinam illam nigram aquaticam, alba in fronte macula esse volunt. sed isti Vergilij & Aristotelis autoritate facile erroris conuincuntur: quorum ille auem facit marinam, hic lib. 8. hist. anim. apud mare viuere testatur. Quare quum palustris illa gallina neq; auis sit marina, neq; apud mare victũ petat, sed in stagnis, paludibus & recentibus aquis perpetuo degat, nec Vergilij fulica, nec Aristotelis *cépphos* esse poterit, Turnerus. Atqui an Gaza pro *cepphο* rectè fulicam verterit, non constat. & fulicam duplicem esse nihil fortassis prohibet, aliam marinam, aliam dulcium aquarum, vt & larus apud Græcos. Certum est eam quæ fulica hodie ab Italis dicitur, in aquis dulcibus agere. Fulica (inquit Niphus Italus) est auis stagnensis vel lacustris, paulò supra magnitudinem columbæ, à furuo, id est nigro colore. Seruius quoq; fulicas aliquas fluuiales esse testatur. & Vergilium æthyias ex Arato fulicas transtulisse obseruatum est. ¶ Fulica nostra Illyrijs, vt audio *lyska* dicitur: etsi quidam phalacrocoracem interpretentur, vel coruum aquaticum. Polonis *kacza* vel *dzska*. ¶ Obscuri quidam authores fulicas cum Diomedeis auibus confundunt.

De fulicibus marinis quæ apud Frisios sunt.

B.

Fulica nostra, quam dum hæc consignarem manibus tractaui, magnitudine est gallinæ, colore nigro per totũ corpus, in collo quidem & capite atro, id est nigerrimo. rostrum ex albo subrubescit: syncipüt glabrum est, figura ouali, alba pellicula intectum, caluitij specie. Ventris plumæ molles & confertæ sunt, colore cinereo. alarum superior ambitus per angustam lineam albicat. Digitis pedum membranæ nigræ latæ adhærent, non (vt in reliquo ferè palmipedum genere) continuę, sed diuulsæ, vt in colymbis magnis ac paruis: sed hoc peculiare habent, quod secantur vtrinq;, aut saltem ab altera parte, iuxta digitorum articulos, præsertim in medio. internodia membranarum semicirculos ferè cõstituunt. Color pedum pullus, supra genu verò vbi desinunt plumæ, pars femoris in ambitu ex viridi flauescit. Collum oblongum, cauda breuissima. *Reliqua leges in A.*

Descriptio fulicæ nostræ.

C.

Fulicæ (maiores puto & marinæ tantum, quæ fortè phalacrocoraces fuerint) demordent arundines, donec paululum adhuc extent supra aquas, & super stipitibus nidos construunt, vt audio.

F.

Anates & fulcæ (fulicæ) magis per autumnum conueniunt: sed corporibus temperatis nunquam expedit anatibus aut fulcis vti, Arnold. Villanou. Fulicæ nostræ nescio quid graue & palustre olent plerunq;. quamobrem à peritioribus elixantur primo in olla aperta, vt odoris virus exhalet, deinde assantur condiunturq;.

De edẽdis fulicis.

DE SIMILIBVS FVLICÆ NOSTRÆ AVIBVS, PRI- *mum Cotta Anglorum, deinde Rallo Italorum, cuius hæc icon est.*

FVLICAS nostras in Anglia nullas esse audio: sed similem eis forma & colore auem quæ vulgò *cotte* vel *kut* appelletur, in fluuijs & stagnis reperiri, magnitudine paulò minorem: cuius rostrum tuberculo quodam rubeo insigniatur, crura etiã rubeant, nulla syncipitis macula. hanc negant diutius posse volare, quàm pedis cauo hausta (priusquã volet) aqua retineatur. vrinando ad aquę fundum vsq;, alga, limo, gramine, paruisq; cochleis se nutrit, piscibus abstinet. Cæterum auis qoam Hollandi nominant ein Meercoot phalacrocorax vel fulica maior videtur. *Vide supra in Fulica recentiorum A.*

¶ Misit ad me nuper Georg. Fabricius pictam auem fulicæ nostræ persimilem, vndiquaq; nigram, nisi quod infra oculos vtrinq; alba macula rotunda apparet, caluitium in syncipite nullum, rostrum quoque & crura nigra sunt: cùm illud in nostra albicet, hæc fusca sint. Apud Misenos nimium communi nomine ein Wasserhun/ id est gallina aquatilis appellatur.

DE RALLO ITALORVM.



RALLVS magis aquatica est auis quàm terrestris, ac Mæstris, (rure Venetijs non multum distante magnis capitur expensis, falconum scilicet, accipitrumve, ac famulorum cateruæ, qui venaticorum ca-

rum canum vice, cothurnis induti per aquas illas modo hac, modo illac errantes, volucres illas quibusdam fustibus exturbent, nonnullos frutices, & arbusculas quas incolunt, concutientes, quò ita postmodum præda sint falconum insidijs. Celeberrima quidem est hæc auis inter proceres illius ciuitatis: verum, iudicio meo, multò, & turdo, & coturnice gustu inferior, Aloisius Mundella archiater Brixiensis in suis ad me literis, à quo iconem quoque accepi. Differt hæc à nostra fulica quòd in alis & circa oculos plus albi coloris habet, rostrum nigrum, crura subuiridia, membranas inter digitos non ita distectas, caluitium nullum, quantū ex pictura assequor. Hęc forte ortygometra est Bellonij. *Vide supra pagina 346. linea 54.*

De avibvs, qvarvm nominvm initialis *litera est G.*

DE GALBVLA VEL GALGVLO.

De Galbula galguloue aue, (vnam enim vtroq; nomine appellari arbitror, vt postea docebo,) quoniam recentiores non parum dissentiunt: primum quæ apud veteres tradita inuenio: seorsim conscribam. ¶ Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, sanari id malū tradunt, & auem mori. hanc puto Latinè vocari galgulum, Plin. Et alibi cum pici meminisset illius, qui in surculo arboris nidum suspendit cyathi modo subdit: Galgulos quidem ipsos dependētes pedibus somnum capere confirmant, quia tutiores ita se sperant, (nos alias etiam aues, caueis inclusas hoc facere vidimus, vt thraupides, non tamen perpetuo:) vnde apparet galgulum Plinij aliam esse auem quam genus illud pici quod nidum suspendit, cum recentiores quidam confundant. *Galbula decipitur calamis & retibus ales, Turget adhuc viridi cum rudis oua mero,* Martial. lib. 13. Idem separatim eodem libro de ficedula scribit, vnde erroris conuincuntur illi qui galbulam cum ficedula confundunt.

Icterus an galgulus sit.

¶ Gaza ex Aristot. aliàs *celeon*, galgulum vertit, de quo supra scripsi in Auium nominibus quę à C. incipiunt. videtur autem gallinaginis aquaticę genus. aliàs χολιὸν, quem omnino picum viridem vulgo dictum existimo, de quo inter picos agemus. Sed nominum similitudo illum, vt conijcio, decepit.

Celeos.

¶ Sunt qui oriolum auem vt barbari nominant, id est *videuallum* Germanorum, galgulum esse putent. sed videuallus pici genus est, nidos à surculis arborum suspendens, quod Plinius, vt paulò antè scripsi, à galgulo separat. ¶ Galgulum quidam à galbula differre putant, vt galbula vel galbulus sit icterus, Eberus & Peucerus. Ego sanè differre non puto. nam quæ vulgò *regalbulus* hodie Italis dicitur, quod nomen à galbula factum est, galguli etiam siue icteri colorem pallidum & luridum refert. Plinius enim luridum hanc alitem vocat. Icterias gemma (inquit) aliti lurido similis, ideo existimatur salubris contra regios morbos. facit autem huius gemmæ genera quatuor. Luridum Grammatici interpretantur quod supra modum pallidum est, quasi loridum & loro percussum. *Lurida præterea fiunt, quæcunq; tuentur Arquati,* Lucretius libro 4. Sunt qui icterum morbum non ab aue ictero nominatum velint, (quam aliqui charadrium interpretantur, mihi quidem non placet: *vide supra in Charadrio A.*) sed à quadrupedibus feris quas Græci ictidas (Latini viuerras vel martes, vt interpres addit) appellant, Aretæus. Ἰκτερὶς à multis oxytonum scribi reperio, sed Oppiani codex noster in Ixeuticis proparoxytonum facit. Icterus (inquit) auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integrè a morbo liberabitur.

Videuallus.

An galbula à galgulo differat.

¶ Charadrium galbulam aliqui Germanicè interpretantur Gelbling / quo nomine auem coloris fere lutei de genere passerum, spermologum, (ein Emmeritz/) aut similem appellari puto, vt illam quæ Gaulammer/ dicitur alibi: Geor. Agricola Hemmerling appellat, & galgulum interpretatur. Quidam nuper auem, quam mihi loxian appellare placuit, veterum galgulum esse conijciebat.

Charadrius.

¶ Ego omnino galgulum galbulamve nullam ex hactenus dictis auibus, sed peregrinam Germaniæ auem esse dixerim, quæ Italicè circa Bergomum *galber* (galberius, authore Calepino) vocatur: Venetijs etiam *becquefigo* à quibusdam, sed impropriè, vt & oriolus auis pici genus, (cui similis est:) cum ficedula tantum lusciniæ similis propriè sic appelletur: (sed quidam etiam Latinè, vt dixi, galbulam cum ficedula confundunt: & Græcos hodie Galbulam συκοφάγον nominare audio. nam ficubus etiam vescitur, non vermibus tantum & muscis.) alibi *rigey* & *reigalbulo*, vel *reigalbero*, vt circa Bononiā, alibi *galbedro*. circa Ferrariā *galbedro* vel *melesiozallo*. Galbula quam Bononiæ vidi circa initium Augusti mensis, magnitudine erat turturis ferè, aut turdi & forma simili, colore partim luteo per dorsum, partim luteo cum viridi mixto constabat, præsertim circa caudæ initium. alæ superius nonnihil obscuræ, inferius fuscæ & nigricantes. pedes fusci. idem color in collo prono, & pectore, venter albicans lineis per medium nigris distinguebatur. pennæ sub alis minores, luteæ maiores inferioresq; fuscæ erant. cauda quatuor aut quinq; digitos longa. Hanc fœminam fuisse puto. vidi enim postea alias colore eleganriore magisque luteo, qui mari conuenit. Rursus aliàs cum viderem galbulum, videbatur mihi oriolo pico similis, sed minus flauus, & colore potius mixto ex viridi, fusco flauoq; constare Niphus Italus galgulum apud Aristotelem ex interpretatione Gazæ, à rusticis vulgò *grallum* vocari docet. sed alibi meropem quoq;

Galgulus peregrina Germaniæ auis.

Descriptio galbulæ.

Galgulus Græcè chlorion. grallum vocari scribit. ¶ Cæterum de Græco apud veteres galguli nomine non satis mihi constat. conijcio tamen chlorionem esse, cum & color & turturis magnitudo conueniant. Sit ne aliqua naturæ affinitas inter galgulum & oriolum picum, ac forte etiam meropem vt conijcio, considerandum alijs relinquo.

¶ Auium quædam trimestres sunt (id est tres menses tantum nobiscum manent) vt turtures, & quæ cum fœtum eduxêre abeunt, vt galguli, Plinius. ¶ Galgulum (χολιὸς) crex impugnat. nocet enim tum ipsi tum pullis, Aristoteles.

¶ C. Iulij Cæsaris futura cædes euidentibus prodigijs denunciata est. Pridie Martias idus auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varij generis ex proximo nemore persecutæ, ibidem discerpserunt, Sueto. Regaliolus auis est, quam Plinius scribit appellari *regem auium* in Italia. alij putant galgulum, quæ auis Græcè dicitur ἴκτερος à colore, Calepinus. ego apud Suetonium pro regulo potius acceperim, vt in Cæsarem ac regem auis etiam regiæ omen magis conueniat. & forte regalioli nomen vulgus fecit, ceu diminutiuum à regulo, quod rursus à rege diminutiuum est. auicula enim omnium minima tale nomen meretur. Qui galbulum putant, coniecturam fecêre nimirum à vulgari hodie apud Italos nomine, quo hanc auem hodie aliqui *regalbulo* vocant. Gerardus Cremonensis quidem in Kiranide pro charadrio transfert regulum. auem enim regiam charadrium esse Kiranides scribit, nimirum quòd à regibus ad huius morbi curationem requireretur. Sed certè galgulus non est charadrius Aristotelis. *vide in* Charadrio *A.*

Gelfinc Frisiorum. ¶ Frisij auiculam fringilla minorem, pectore luteo, cauda oblonga, iuxta aquas degentem sua lingua nominant Gelfincke, hoc est fringillam luteam. hanc Christo oculos in cruce eruisse nugantur aniculæ.

DE GALLO GALLINACEO, ET IIS OMNIBUS, *quæ ad Gallinaceum genus in genere pertinent, quorum aliqua interdum sub gallinæ nomine apud authores proferuntur.*

A.

Gallinaceorũ nomẽ vt & gallinarũ pro toto genere aliquando sumitur. GALLVM simpliciter & cum adiunctione gallum gallinaceum, & gallinaceum quoque simpliciter pro eadem aue apud veteres & probatos authores legimus, Plautum, Vartonem, Ciceronem, Plinium, Lampridium, alios. Plinius etiam gallinaceum genus dixit, pro gallis, gallinis, earumq́; pullis, cùm ait: Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis. Gallinaceos vocant totum hoc genus auium, quod de gallinario deuolat, Gybertus Longolius. sed nos gallinarum quàm gallinaceorum nomen frequentius ab authoribus pro genere toto vsurpari animaduertimus: vt cùm dicunt gallinarum multa esse genera, villaticas, Tanagræas, Rhodias, Africanas, &c. nimirum quòd in hoc genere fœminæ semper plures propter partum alantur, mares perpauci, quòd vnus fœminis multis sufficiat. Gallum gallinaceum Albertus & alij linguæ Latinæ imperitiores, capum hoc est gallum castratum interpretantur: Isidorus etiam gallum simpliciter. nam gallos (inquit) veteres castratos vocabant. Ad quod alludit etiam Martialis, gallum à castratione scribens propriè gallum vocatum iri. sed is iocatur. Constat sanè idoneos scriptores omnes, galli & gallinacei nominibus siue iunctim siue seorsim, de gallis maribus, id est non castratis vsurpasse. Gallinarum sunt ge-

Gallinarũ tria genera. nerum, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ. è queis tribus generibus proprio nomine vocantur fœminæ, quæ sunt villaticæ, gallinæ, mares galli: capi semimares, quòd sunt castrati, Varro & Columella. Et alibi Varro, Canterij appellantur in equis, quòd semine carent: in suibus maiales, in gallis gallinaceis capi.

Capi galli castrati. Nomina. ¶ *Barbur*, ברבור, 3. Regum 4. Dauid Kimhi ex magistrorum sententia ait esse aues quæ afferantur ex Barbaria, R. Salomon gallos pingues, Kimhi addit castratos, Iosephus volatilia vertit, Hieronymus auium altilium, Septuaginta ἐκλεκτῶν, (quasi legerint *barur*, id est electus:) Chaldæus auem saginatam vel altilem. *Gaber* vel *geber*, גבר, Esaiæ vigesimo secundo, (Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, interprete Hieronymo.) Septuaginta & plerique Hebræorum virum interpretati sunt, (quidam תרנגולא, *tarnegula*, id est gallinaceum, teste Dauid Kimhi in Commentariis,) Chaldæus *gabera*, גברא, id est virum. *Sarsir*, זרזיר, Prouerbiorum 30. variè exponunt, Hieronymus gallum. *vide in Aquila A.* Quis posuit in renibus sapientiam, aut quis dedit cordi (vt Munsterus vertit Iob trigesimo octauo. Hebraicè legitur שכוי, *sekui*) intelligentiam? Sunt (inquit Munsterus) apud Hebræos, qui vocem *sekui tarnegul* (תרנגול, vocem Chaldaicam esse conijcio, cuius vltima syllaba Germanicę galli nomenclaturæ congruit) id est gallum interpretantur. Dauid Kimhi, Abraham Esre, Chaldaicum Thargum vtrunque, R. Symeon *ben Lakis* in Talmud, & R. Moses



Moses in Commentarijs in Iob gallum reddunt: Hieronymus itidem. Septuaginta ποικιλτικεύ. Eruditus quidam apud nos mauult cum R. Leui animæ potentiam imaginariuam intelligere. Munsterus in Lexico trilingui pro gallo scribit etiam סכוי, *sikui*: & pro gallina סכויא, *sakuia*. & rursus pro gallo *nergal*, נרגל: & *habur*, הבור: quarum vocum prior ad *tarnegul* accedit, posterior ad *gaber*. Gallum hodie Saracenis *dic* appellari quidam literis prodidit. Auicennæ caput 296. libro secundo inscribitur *Gauzundeuch*, interpres Latinus vertit de gallinis & gallo. *Gigeg*, gallina vel gallus, Syluaticus. *Adicasugeg*, (*Aduzarnzegi*, Vetus Glossographus Auicennæ) gallus vel gallina, Idem. *Furogi* vel *furogigi*, gallus, Idem.

¶ Gallus apud veteres Græcos ἀλέκτωρ vel ἀλεκτρυὼν dicebatur: & hodie etiamnum ἀλέκτωρ vel ἀλέκτορας. Italicè *gallo*. Gallicè *vn cocq, gau, geau, gal, coq*. Hispanicè *gállo*. Germanicè, Han / Hauß-han / Gul / Güggel. Nam vocabulum Hun etsi pro gallina ferè vsurpatur, tamen communius est ad omne gallinaceum genus. Anglicè *cok*. Illyricè *kokot*.

B.

De Gallis siue Gallinis quæ à regionibus & locis denominantur, nec aliter à villaticis communibus differunt quàm magnitudine, aut etiam pugnacitate.

Hadrianæ gallinæ (Ἀδριανικαὶ), nimirum a regione, non vt Niphus suspicatur, quòd forte

De Hadrianis & pumilis gallinis.

ab Adriano Imperatore obseruatę sint. vixit enim Adrianus multò post Aristotelis tempora) paruo quidem sunt corpore, sed quotidie pariunt. ferociunt tamen, & pullos sæpe interimunt. color his varius, Aristoteles. Et alibi, Multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem sumptitetur. Hadrianis laus maxima (circa fœcunditatem,) Plinius. Adrianas siue Adriaticas gallinas (τοὺς Ἀδριατικὰς ὄρνιθας) Athenienses alere student, quanquam nostris inutiliores, vtpote multo minores. Adriatici verò contrà nostras accersunt, Chrysippus apud Athenæum libro septimo. Gallinæ quædam Adriani regis vocantur, quæ apud nos dicuntur gallinæ magnæ, & sunt magni & oblongi corporis. abundant apud Selandos & Hollandos, & vbiq; in Germania inferiore. Pariunt quotidie, minimè benignæ in pullos suos, quos sæpe interficiunt. Colores earum sunt diuersi, sed apud nos frequentius sunt albæ, aliæ aliorum colorum. Pulli earum diu iacent sine pennis, Albertus. sed hæ forsitan Medicæ potius vel Patauinæ gallinæ fuerint. Gallinæ Adrianæ non magno & oblongo corpore sunt, vt somniauit Albertus, sed contrà vt Aristoteles & Ephesius tradiderunt, Niphus. Gybert. Longolius Germanicè interpretatur Leghennen/ Variæ sunt (inquit) rostro candidiusculo. pulli earum columbarum pipiones colore referunt. Ab Adriaticis mercatoribus primum in Græciam aduectæ videntur, & inde nomen tulisse. Quòd autem ferocire Aristoteles eas scribit, factum esse puto ob patriæ mutationem, cum in calidiores regiones deuectæ & feruentioris ingenij redditæ sunt, Hæc ille. Varro Africanas, quas non alias esse constat quam Hadrianas, varias & grandes facit, Turnerus. Ego Africanas ab Adrianis multum differre puto, cum Numidicis verò easdem esse. Hispanus quidam amicus noster gallinam Adrianam, Hispanicè gallina *enàna* nominat. nimirum quod corpore nana & pumila sit, quale genus in Heluetia apud nos audio nominari Schotthannen/ alibi Erdhennle/ alibi Däschänle. Sed Gyb. Longolius gallinas plumilas Germanicè vocat Kriel. Vulgares sunt (inquit) & passim extant. per terram reptant claudicando potius quàm incedendo. Licebit autem gallinaceos huius generis pumiliones, gallinas pumilas cum Columella nominare. sunt enim in omni animantium genere nati, vt dixit Theophrastus. Pumiliones, aliàs pumilas, aues, nisi quem humilitas earum delectat, nec propter fœcunditatem, nec propter alium reditum nimium probo, Columel. Est & pumilionum genus non sterile in ijs, quod non in alio genere alitum, sed quibus certa fœcunditas rara & incubatio ouis noxia, Plinius.

Medica vel Patauina gallina.

Africana gallina.

Galli Tanagrici.

Lyda gallina.

¶ Apud TANAGRÆOS duo genera gallorum sunt. hi machimi, (id est pugnaces, vel prçliares, vt Hermolaus) vocantur, alij cossyphi. Cossyphi magnitudine LYDAS gallinas æquant, colore similes coruis (coracino. hinc cossyphi nimirum dicti quòd merularum instar atri coloris sint:) barbam & cristam habent instar anemones, (calcaria & apex anemonæ floris macula modo rubent, Hermol.) Candida item signa exigua in rostro supremo & caudæ extremitate, Pausanias in Bœoticis interprete Lœschero. Ad pugillatum atq; prælia, Gręci è Bœotia Tanagricas, item RHODIAS, (vt Athenæus, Columella, Martial. nec minus CHALCIDICAS & MEDICAS probauere. quidam ALEXANDRINAS in Ægypto, Hermolaus. Tanagrici, Medici & Chalcidici, sine dubio sunt pulchri, & ad prœliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Tangarici plerunque Rhodijs & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici, Columella: cum paulò antè dixisset Rhodij generis aut Medici propter grauitatem neque gallos nimis salaces, nec fœcundas esse gallinas. Et rursus, Deliaci (scriptores) quoniam procera corpora & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus & Rhodium probabant, nec minus Chalcidicum & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur. Ex gallinaceis quidam ad bella tantum & prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt Rhodum ac Tanagram. Secundus est honos, habitus Melicis ac Chalcidicis, vt planè dignæ alitu tantum honoris præbeat Romana purpura, Plinius. Κολοίφρυξ (Varinus habet κολοιβρυξ per β.) gallus Tanagręus, & mons Bœotiæ, Hesychius. Κολοκβύαι, ἀπὸ τοῦ κολοιοῦ ἀλεκτρυόνος μεγάλου γέγονεν, Ijdem. Κολεκβυὰν, γένος τι Περσικὸν ἀλεκτρυόσιν ὅμοιον ἐστι, Suidas. Sed videntur in hisce Græcis quædā corrupta. Ταναγραῖοι ἀλεκτορίσκοι, id est Tanagræi gallinacei, pugnaces & animosi (θυμικοὶ) sunt instar hominum, Suidas: qui & hæc Babrij verba citat, Ἀλεκτορίδων ἦν μάχη Ταναγραίων, οἷς φασὶν εἶναι θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις: & hoc prouerbium, Ἀλεκτρύονα καὶ ἀθλητὴν ταναγραῖον. celebrantur autem (inquit) tanquam generosi. *Vide* infra inter prouerbia. Χαλκιδικὸς, genus gallinacei, Hesych. & Varin. Rhodiæ aues fœtus suos nō commode nutriunt, Columel. ¶ Antiqui vt Thetin *Thelin* dicebant, sic Medicam Melicam vocabant. Hæ primò dicebantur, quia ex Media propter magnitudinem erant allatæ, quęq; ex his generatæ postea propter similitudinem. Var. & Festus. Turner. Gallum Medicum interpretatur Anglicè *a baucock*, vel *a cock of kynde*. Medicæ, generi villatico adscribuntur, propter magnitudinem in Italiam translatæ. cuiusmodi Patauinæ modo sunt, Pulueratiæ cognominatæ a vico, vbi grandissimæ ac spectabiles maximè nascuntur: quas Turcarum rex, is qui Constantinopolim ætate nostra cepit vi, muneris magni loco à senatu missas habuit, Hermolaus. Patauinæ saginatæ libras sedecim pondere exuperāt, Grapald. Quidam Germanicè circumscribentes interpretantur, groß Welsch Hennen/ id est grandes Italicas gallinas. Nos tales habemus gallinaceos, altis cruribus, absq; cauda. Grande genus gallinaceorum, quod pedibus ad pectus vsq; sublatis incedit, plumis ex auro fuluis, patrum memoria in Germaniam

Rhodia, Chalcidica, Alexandrina, Medica.

Melica.

Pulueraria.

Patauina.

ex proximis prouincijs aduectum est. Videntur autem Medici, quanquam non Media modò, verùm Bœotiæ ciuitas Tanagra & Rhodus Chalcisq; insulę insignes corpore sufficerunt. vnde istos vel Medicos vel Tanagricos vel Rhodios vel Chalcidicos appellare licebit. Vulgus Longobardicos nuncupat. pauci a villicis educãtur quòd parum fœcundi sint, Gyb. Longolius. Gallinaceos (ἀλεκτρυόνας, pro toto genere) aiunt in Perside primum natos, atq; inde aliò deportatos esse, Menodotus Samius apud Athenæum. Aues Persicas vocabant aues Ecbatanis (aduectas) propter raritatem, Scholiastes Aristophanis in Aues. dubitat autem an auis vlla propriè Μῆδος dicatur. nam poëta illic auem quandam (cristatam) peregrinã Μῆδον nominarat. Et rursus in eadem fabula, sub Epopis persona, Οὗτος ἀφ' ἡμῶν τῶ γένους τῶ Περσικοῦ, Οὗτος περ λέγεται δεινότατος ὢν παντα χοῦ Α᾽ρεως νεοττὸς, de gallinaceo vt plerique interpretantur. Varinus etiam auem Persicam gallum exponit: Suidas auem Medicam, pauonem. Quin & gallum aliquando Persis imperasse Comicus fabulatur. Sunt autem Medi Persis finitimi, vt eadem auis ab vtrisq; denominata sit.

Lógobardica. Persica aues.

¶ Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallos gallinasq; prōceriores vidisse memini quàm vsquã alibi, Ludouicus Patritius. ¶ In Alexandria quæ ad Ægyptum spectat, gallinæ quædam habentur monositæ, (ex quibus pugnaces oriuntur galli,) bis ac ter anno incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, Florentinus. ¶ Arabiæ pars austrum versus contra Æthiopiam assurgens, autium omnium copia abundat præter anseres ac gallinas, Strabo.

Indicæ. Ægyptiacæ.

¶ Gallinaceo generi soli fidipedum alnlium colores diuersi. nam & aliæ huius generis alites alijs coloribus visuntur, & in singulis vel color vnus per omne corpus, vel varij. A gallo candido abstineas. *vide* inter prouerbia in *h.* ¶ Gallinacei habent ossium consistentiam laxam, cauam & leuem, Galenus vndecimo de vsu panium. Quæcunq; aues pennas duras habent, fortes sunt, vt coturnices, galli, Aristoteles in Physiognom.

De gallorum coloribus. Ossibus. Pennis.

¶ In rationis expertibus mari prærogatiuum honorem atq; pręstantiam quandam natura largita est. serpens cristatus est: gallus ite m forma excellentia illustratur, Ælian. Gallus est auis saucibus & capite cristata, Obscurus de nat. rerum. Solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, sic institutam vt nec caro sit, nec à natura carnis omnino aliena, Aristot. Spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum: nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum peculiare, Plinius. Gallinæ plicabilis crista per medium caput, gallinaceo erecta, Perottus. Magi in febrium medicina vtuntur gallinaceorum cristis, auribus, vnguibus, & radijs (alias *rasis*) barbis eorum, vt Plinius prodidit. Gallinaceus cristam habet rubram: carnem quæ rostrum cingit vndique, mentum quidam vocant, Columel. etiam genam. Membranosa cutis quæ sub mento & collo dependet vtrinq; paleæ (tanquã palearia, Beroaldus in Columellam) dicuntur. at plumæ longiores quæ collum & ceruicem vndiq; cingunt, quasq; pugnaturi & irati etiam explicant, iubas Columellã nuncupasse video. Sub his prominet ceu aqualiculus, omnibus tamen auibus communis: id primum ciborum receptaculum est, quod a Græcis stómachos dicitur, Gybertus Longolius. Pauo Indicus neq; paleis neq; genis præditus est, Idem. Mentum vocant quæ gallinarum rostris adiacet carnem, Cælius. Grammatici quidam paleam exponunt cartilaginem defluam à collo galli gallinacei. Paleę ex rutilo albicantes, quæ velut incanę barbæ dependent, Columella de gallinaceo. Galea pro palea apud Columellam in Meleagridis mentione legi conijcio. Similiter & in bobus palearia dicimus, quæ à collo & pectore dependent. Gaza apud Aristotelem κάλλαιον, τὸ, cristam vertit: melius barbam reddituros vel paleas. Videntur autem callæa dicta ob purpureum colorem & floridum. nam κάλλη Græci appellant floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, vt Ammonius de differentijs vocũ interpretatur: & ibidẽ κάλλαια τὰς τῶν ἀλεκτρυόνων πώγωνας. Et fortsitan Latina vox paleæ à Græcis deducta est, κ in π mutato, & lambda vno exempto. Plura de hac voce leges infra in *H. b.* item de partibus gallinacei in *E.* vbi ex rei rusticæ scriptoribus de huius alitis electione agetur. Οἱ τὴν ῥῖνα ἔγκοιλον ἔχοντες τὰ περὶ τὸ μέτωπον περιφερῆ, τὴν δὲ περιφέρειαν ἄνω ἀνεστηκυῖαν, λάγνοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας, Aristot. in Physiognom. hoc est, vt innominatus quidam transfert: Quicunq; nasum concauum habent, & frontem rotundam, & sursum eminens rotundum, luxuriosi, referuntur ad gallos. Adamantius nihil tale habet. ¶ Qui oculos splendidos habent, libidinosi sunt, gallinaceorum instar, Ibidem. ¶ Gallinaceorum testes tempore coitus, grandiores fiunt quàm aliarum auium, ob salacitatem, Aristot. Coturnix testes sub iecore habet vt gallinacei, Alexander Myndius apud Athenæum. ¶ Gallinaceo ingluuies præposita ventriculo est, Aristot. Aues quædam geminos sinus habent: vnum quo merguntur recentia, vt gutturi: alterum in quem ex eo dimittunt concoctione maturata, vt gallinæ, columbæ, &c. Plinius. Cato cap. 29. gulam pro *ingluuie* dixit. Πρόλοβος auiũ est ingluuies, quæ ab aliquibus φύσαι dicitur, & inest omnibus gallinaceis, Suidas. ¶ Iecur gallinæ fissum est ab vno extremo in alterum, Albertus. Ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. ¶ Aues non volaces, vt pauones, gallinæ, vropygium (id est caudam pennis conditam) ineptum habent, (non aptum flecti qua parte cum cute coalescit,) Aristot. Gallus pennas in cauda instar semicirculi curuat, & similiter in collo & dorso, Albert. In sublime caudam falcatam erigit, Plinius. ¶ Calcar cum habeant mares, fœminæ magna ex parte non habent, Aristoteles. Et rursus, Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt. crista etiam eis caudaq; erigitur, ita,

Crista. Paleis. Oculis. Testibus. Ingluuie. Iecore. Cauda. Calcaribus.

ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua ijs enascuntur. Galli spiculis aduersis in cruribus armantur. habent & quandoq; spicula gallinæ: sed hoc errore potius quàm operæ naturæ, Obscurus de nat. rerum. Natura calcar addidit in auium genere ijs, quæ ob corporis molem sint ad volandum minus idoneæ, cuiusmodi sunt galli, Aristoteles.

De Alectorio lapide quem in vẽtre gallis reperiri aiunt.

¶ Alectorias vocant gemmas in ventriculis gallinaceorum inuentas crystallina specie, magnitudine fabarum: quibus Milonem Crotoniensem vsum in certaminibus inuictum fuisse volunt, Plinius 37.10. Ferunt in ventre galli alectorium, id est gallinaceum lapidem. Sed is sarda vel achate fingitur, in quo flammea macula appareat, nam de alectorio vero nihil comperti habeo, Cardanus. Plinius alibi inter remedia calculi, lapillorum meminit qui in gallorum vesica (quasi auis vesicã habeat) reperiantur. Recentiores quidam non ex gallo mare, sed castrato (quem gallinacei nomine imperitè intelligunt) hunc lapidem haberi putant: & quidam lingua vernacula interpretantur **Kapunen stein**, id est caponis lapidem. Gallus aliquando trimus castratur: tum quinto vel septimo à castratione anno, in iecore eius lapis inuenitur alectorius nomine, quem vbi conceperit, non amplius bibit. quare homo etiam lapidem hunc gestans non sitire dicitur, Author de nat. rerum, & Albertus in hist. animalium. *Radaim* lapidem & donatidem eundem aiunt, qui niger sit & luceat. ferunt autem cum capita gallorum formicis permittuntur, aliquando post multa tempora in capite maris galli hunc lapidem inueniri. Conferre pollicentur ad rem quamuis impetrandam, Albertus de metallicis 2.17. Lapis alectorius Dioscoride teste (nihil huiusmodi in nostris exemplaribus Dioscoridis reperitur) inuenitur in ventribus gallorum gallinaceorum crystallo similis vel aquæ limpidæ. Albertus scribit lapidem esse nitentem, crystallo obscuro similem. extrahitur autem ex ventriculo galli gallinacei, postquam castratur supra quartum annum. quidam post nonum extrahi dicunt. melior est de gallo decrepito. maximus in hoc genere fabam æquat. Ore gestantes reges & gladiatores inuictos reddit, ac sitim tollit. mulieres viris conciliat, Syluaticus c. 408. Et rursus capite 470. Alberti hæc verba recitat: Vidi sapphirum & lapidem galli oculum intrare sine vlla oculi noxa. politus enim lapis ac tenuis non lædit oculum, nisi pupillam attigerit. Hic oratorem verbis facit esse disertum. Constantem reddens cunctisque per omnia gratum. Hic circa veneris facit incentiua vigentes. Commodus vxori quæ vult fore grata marito, Vt bona tot præstet clausus portetur in ore, Author obscurus de lapidibus. Alectoriæ, quanquam raro in gallorum gallinaceorum & caponum etiam, ventriculo & iecore gignuntur. sed in iecore plerunque maiores, nam nuper in capo inuentus est longus vnciam, latus digitum, altus sescunciam: inferior pars, quæ latior, humiles habet cauernas. superior, quæ strictior, ad dextram exuberat: ad læuam humilis est & fusca, cum reliquum eius corpus in fusca candidum sit. At in ventriculo reperti, non raro ferè figura sunt lupini, magnitudine eiusdem aut fabæ, modo in cinereo candidi: modo fusci coloris, sed diluti: nunc verò crystallina specie, sed coloris obscuri, quæ fibras interdum habent subrubras. Crystalli similis si politus inter oculum & palpebram inferiorem interponitur, & ex vna parte ad alterum transfertur, oculum non lædit. quod idem facit sapphirus, vel onyx, vel alia gemma polita interposita, modo parua sit, Georg. Agricola.

C.

De gallorum volatu.

Gallina est tardi volatus, Albertus. Non volax est, & vropygium, quo volatus dirigitur, ineptum habet, *vt in B. retuli* ¶ Puluere impendio delectatur, in quo sese volutando quodammodo scabit, Grapaldus. Gallina pulueratrix est vt reliquæ aues non altiuolæ, Aristot. Dixit Ephesius Heraclitus sues cœno lauari, velut cortales aues puluere aut cinere, siquidem hisce rebus plumã pinnasq; emundari. ¶ Solum hoc volucrum genus cælum crebro aspicit, Plinius.

Pulueratione.

Cãtu, quo diei noctisq; tempora distinguit.

¶ Gallinaceis maribus tantum cantus datus est, Aristot. Sed & gallinæ interdum cum gallos vicẽre cucurire solent, Idem. Gallos gallinaceos in eo loco sic assiduè canere cœpisse, Cicero 1. de Diuinat. Canorum animal gallus gallinaceus, Ibid. Cantant ante lucem galli, Ibid. Græci autem ᾄδειν, id est canere, de gallinaceis dicunt: & quandoq; κοκκύζειν (cui simile est apud Latinos verbum cucurrire) de quo plura scripsi in Cuculo *a. Vide infra in H.C.* *Cucurrire solet gallus, gallina gracillat*, Author Philomelæ. Elisa vox in illum sonum erumpit, cui Græci κλωγμὸν nomen ab inmaturo gallorum (forte pullorum gallinaceorum) cantu dederunt, Quintilianus. est & κλωγμὸς sonus quidam. Quin etiam gallum nocte explaudentibus alis Auroram clara consuetum voce vocare, Lucretius. Gallos vigiles nostros excitandis in opera mortalibus, rumpendoq; somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia (id est hora tertia post mediam noctem, Vegetius libro tertio) ad curas laboremq; reuocant. nec Solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemq; venientem nunciant cantu, ipsum verò cantum plausu laterum, Plinius. Gallus diei nuncius, horas noctis discutit, & demum vocem exhortationis emittit. cumq; cantus edere parat, prius alas excuit, ac seipsum feriens vigilantiorem reddit, Gregorius in Moralibus. Ex gallis qui animosi sunt, vocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiogn. Nocte profunda cantat validius, & matutino leuius. cantus enim cum vento fertur, & antequam æstimari possit longius auditur, Obscurus de nat. rerum. Amant & hunc cantorem milites. quia in castris illis vice horarij gnomonici est. Nam cum statis noctis horis vigilias commutare coguntur, hoc indice noctis interualla discriminant.

Crepuscu-

Crepusculo cubitum euntu, tribus ante noctis statum (id est ante mediam noctem) horis cantant. medio eiusdem spatio vocem iterant. tribus itidem ab intempesta nocte horis, iterum cantillāt: quod tempus ob id gallicinium appellatur. Itaq; bellicis curribus aliquando singulis singulos gallos alligant, Gyb. Longolius. Sigismundus Liber Baro in descriptione itineris sui per Moschouiam, Gallum (inquit) Moschuuiticum more Germanorum super currum sedentem, frigoreq; iam iam morientem, famulus cristā, quæ gelu concreta erat, subitò abscissa, non solùm hoc modo seruauit, verùm etiam vt erecto statim collo cantaret, nobis admirantibus, effecit. Scribit in Diuinationibus M. Cicero, Democritum hisce fermè caussam adortum explicare, cur ante lucem concinant galli. Depulso (inquit) & in omne corpus diuiso ac modificato cibo, cantus ædunt quiete satiati. Qui quidem, vt ait Ennius, silentio noctis fauent faucibus, rursum cantu plausúq; premunt alas. Sunt vero qui huius sententiæ est Ambrosius Leo Nolanus, cuius verba copiosius recitat Erasmus in prouerbio, Priusquam gallus iterum cecinerit) salacissimæ auitij eius naturæ acceptum referri astruant oportere euentum eiusmodi. Nam cantu significari Veneris appetentiam, inde est argumentum euidens, quòd antequam vsui Venereo sufficiāt, conticescunt. Esse porrò in more auibus nonnullis, vt proclinitatem & lubentiam ad initium quolibet præeant cantu, quum alibi comprobat Plinius, tum vbi ait, Perdices fœminas concipere superuolantium afflatu, sæpe voce tantùm audita masculi. Contingere autem gallinaceis, quod ferè cæteris vsu venire compertum est, vt peracto cibo, refecto per quietem corpore, ac inde maximè vegeto, libidinis titillentur pruritu. Interuulsus autem somnus, ac identidem repetitus, cantus frequentiæ caussam facile suggesserit, Cælius. Gallus si rarum esset animal, non solùm forma, sed cantu admiratione dignissimum esset. Exultat voce, proculq; ea exauditur: & nocte etiam ad mille atq; amplius passus. Cùm expergiscitur a cibo canit, plerunq; tamen Sole meridiante mediaq; nocte, ac cùm radij primum auroram effingere incipiunt. Robur igitur Solis sequitur, & in octo partes totum diuidit diem naturalem, non tamen oriente Sole, sed cum accedit ad auroræ terminos, sic & ante meridiem, Cardanus lib. 10 de Subtilitate. Galli antelucano tempore canunt, siue vt fertur, naturali quodam sensu Solis ad nos se cōuertentis ceu Deum salutantes impulsi, siue caliditate suæ naturæ & motus cibiq; sumendi desiderio, Heliodorus lib. 1. Æthiopicorum. Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium, credidit Pythagoras. In locis vbi cæli status vuidus est, gallos non cantare Theophrastus inquit, Ælianus. Gallinaceis vox est cum vicêre, Aristot. Aliis in pugna vox, vt coturnicibus: aliis ante pugnam, vt perdicibus: aliis cum vicere, vt gallinaceis. ijsdem sua maribus, Plinius.

Gallicinium.

De gallo moribundo & crista abscissa sanato.

Ratio cur galli nocte cantant.

¶ Gallina vnguibus scalpendo victum quærit, ad quem inuentum pullos vocat, Albert. *Chondros*, (id est alica vel far) dabatur in cibo gallinaceis, Athenæus circa finem lib. 3. Piscibus etiam in cibo gaudent. Canes & gallinæ humano stercore vescunrur, Brasauolus. Plura de cibis quibus ali ac saginari genus gallinaceum solet, *leges in gallina E. item in Capo.* Veterum sententia frequens fuisse videtur, gallo vim omnia quæ deglutierit conficiendi adesse. Propterea in Vespis Aristoph. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν. id est, Galli me ventrem habere dictitabat. Id verò enarrantes Grammatici, Galli (inquiūt) calore ventris feruentissimo cuncta percoquunt, Cælius. Gallinæ calida natura præditæ sunt. nam & venena conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt. & nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie sua deuoratos dissoluunt, Dioscorid. ¶ Galli quidam pugnaces sunt nimium & rixosæ libidinis: qui & cæteros infestant, nec patiuntur inire fœminas, cùm ipsi pluribus sufficere non queant. horum procacitas quomodo cohiberi debeat, ex Columel. scribemus infrà in *E.* Plura etiam de pugna gallinaceorum, qui ad certamina ab hominibus cōmittuntur, ibidem leges. In gallorū pugna qui superat, coit cum gallinis, & erigit caput ac caudam. victus tabescit ob seruitutem, Albert. *Vide* plura mox in *D.* Galli præ omnibus auibus pugnaces & libidinosi sunt, Oppian. in Ixeuticis. Gallinaceorum genus copia libidinis gaudet, Aristoteles. Clearchus scribit perdices, passeres, coturnices & gallos gallinaceos non modò cùm vidēt fœminas, semen emittere, sed etiam cùm earum vocem audiunt: caussam esse in animo impressionem. quod ipsum coitus tempore cognosces, si cōtra eos speculum posueris: Nam ad imaginem suam, quæ inaniter in speculo repræsentatur accurrētes, semen emitturu: excepis gallinaceis, quos imago conspecta ad pugnam tantùm prouocat, Athenæus. Gallinaceus alteri mari cum gallina coitum absque pugna non permittit, Athenæus. Idem ex Theophrasto refert gallos agrestes domesticis libidinosiores esse: & mares statim à cubili velle coire, fœminas autem magis procedente die: quod & Ælianus repetijt. Gallus auis salax ad vnum ouum fœcundandum multotiens cum eadem coit gallina. quòd si multi sint galli, enecant gallinas nimio coitu, Albertus. Vnicus gallus sufficit multis gallinis, Io. Textor. Gallinaceus vnus pro sex gallinis destinari solet, Florentin. Canes Indici ex bellua quadam simili & cane generantur: nec non in auibus salacioribus idem fieri visum est, vt perdicibus & gallinis, Aristot. Quę non vnigena coeunt, primos partus similes sibi edunt, communi generis vtriusq; speciè. quales ex vulpe & cane generantur, aut ex perdice & gallinaceo: sed tempore procedente ex diuersis prognata parentibus soboles, forma fœminæ instituta euadit, Alex. Benedictus. Si fœminarum facultas non sit, omnes subigunt in cohortem suam recentem venientem, Ælianus. Perdices maritos suos fallunt, (occultantes se dum incubant.) tunc inter se dimicant mares desiderio fœminarum. victum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus & gallinaceos aliquando, Plinius. Gallinacei

De gallinaceis generis cibo.

De gallorum pugnacitate.

Libidine.

Coitu.

etiam idem interdum quod perdices faciunt. in templis enim vbi sine fœminis munetarij dicanq; versantur, non temere eum qui nuper dicatus accesserit, omnes subigunt, Aristoteles. Nouissimè sacratum priores accedentes subigunt donec alius quispiam offeratur: quòd si nullus oblatus fuerit, pugnant inter se victumq; semper subigit victor, Athenæus ex Aristotele. In regione quæ vocatur *Leylythynu* omnes galli iuniores, nec dum prouecti ætate, inter se pugnant: & victor cum victo coit, quum gallinæ defuerint, Albertus. ¶ Gallus exertam semper habet cristam atque rubentem, nisi malè valeat.

Morbis & remediis. Gallinacei herba quæ vocatur helxine (*alsine* potius, de qua dicam in *H.a.*) annuum fastidium purgant, Plinius. Galli cùm sanguinis immoderati copia grauantur, per cristam sese purgare solent, vnguibus scilicet scalpentes, vt cruorem proliciant. Carnem quæ rostrum cingit vndique, mentum quidam vocant, Columella etiam genam. hac vulnerata cùm pituita laborant, quicquid abscessit, exprimitur, atque ita animal liberatur, Gybertus Longolius. Gallinacei generis pituitas fumo sabinæ sanari tradunt, Plin. Ligustri acini gallinaceorum pituitas sanant, Idem. Allia & cæpe gallinaceos pituita tentatos sanant, Galenus 2. Methodi. Allium contra pituitam & gallinis gallinaceis prodest mixtum farre in cibo, Plinius. Plura *vide* infrà in Gallina *E*. Gallinacei casus ex tumore scirrhoso in tunica cordis describitur à Galeno libro quinto de Locis affectis. De gallo qui per Moschouiam super curru vectus præ nimio frigore iam morti vicinus erat, crista quæ iam gelu concreta erat subitò abscissa restitutus est, superius hoc in capite mentionem fecimus.

Letiferis. ¶ Taxi fructus edentes in Italia gallinæ nigrescunt, Dioscorides. Sparti etiam semine depasto moriuntur. Audio & aquam vitæ (vt vocant) eis lethalem esse. Stercus hominis qui bibit elleborum album, necat gallinas, Auicenna. Auro superlato vis venefica est, gallinarum quoque & pecorum fœturis. Remedium est abluere illatum, & spargere eos quibus mederi velis, Plinius. fortè & gallinæ vicissim auro venenum sunt: id enim dum simul coquuntur in se attrahunt, vt alibi docet Plinius nescio quàm verè. Salamandra si in aceruo tritici reperiatur, totum infici audio, adeò vt & gallinæ inde vescentes pereant. Cimicis natura contra serpentium morsus & præcipuè aspidum valere dicitur: item contra venena omnia, argumentum, quòd dicunt gallinas quo die id ederint, non interfici ab aspide, Plinius.

D.

De gallorum moribus & ingenio: ac primùm de eorum amore & cura erga coniuges & pullos. Gallus gallinis aliquando mortuis tabescit, Albertus. Contra serpentes & miluos pro gallinis dimicat, Textor. Gallinas diligenter custodiunt, & alienos à grege abigunt, pro illis dimicantes, Humelbergius. Mares visi nonnulli sunt, qui cùm fortè fœmina interisset, ipsi officio matris fungerentur, in pullos ductando, fouendo, educando, ita, vt de cætero vel cucurire, vel coire appeterent, Aristoteles. Narrantur & mortua gallina mariti earum visi succedentes in vicem, & reliqua fœtæ more facientes, abstinentesq; se à cantu, Plinius. Quin & iam inde à primo ortu naturæ, ita nonnulli mares effœminati proueniunt, vt neque cucuriant, neq; per coitum agere velint, & Venerem eorum qui tentent superuenire patiantur, Aristoteles. Matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouis excludit, ac tum silentio vtitur, quòd sanè sibi conscius sit se muliebre munus obire, & parum viriliter facere, Ælianus. Galli partus gallinarum leuare, & doloris participatione solari videntur, dum placida & exili voce eis accinunt, Oppianus in Ixeut. Maritus etiam inter bruta partus dolores intelligit, & plurimi ex eis parientibus fœminis condolent, συνωδίνει, vt gallinacei: quidam etiam excudendo iuuant, vt columbi, Porphyrius 3. de abstinendo ab animatis. Recentiores quidam de gallo castrato scribunt, si pectore & ventre deplumatus vrticis perfricetur, pullos fouendos admittere, quòd eo fotu pruritum quem vrticæ excitarunt mitigari sentiat, atq; ita delectatum, in posterum etiam pullos amare, ducere, pascere: quod se obseruasse & miratum esse Albertus tradit.

Animositate & gloria cupidine. ¶ E gallinaceis animosi (οἱ εὔψυχοι) vocem ædunt grauiorem, Aristot. in Physiognom. Proximè (post pauones) gloriam sentiunt etiam galli gallinacei, Plin. Imperitant suo generi, & regnum in quacunq; sunt domo exercent. Dimicatione paritur hoc quoq; inter ipsos, velut ideo tela agnata cruribus suis intelligentes: nec finis sæpe commorientibus. Quod si palma contingit, statim in victoria canunt, seq; ipsi principes testantur. Victus occultatur silens, ægreq; seruiuum patitur. Et plebs tamen æquè superba graditur ardua ceruice, cristis celsa: cælumque sola volucrum aspicit crebrò, in sublime caudam quoque falcatam erigens, Plinius. Gallus victus victorem sequitur, Aristophanis interpres. Gallinacei volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro sola victoria contendentes, Galenus 5. de decretis Hippocr. De certamine eorum cùm ab hominibus committuntur, scribemus sequenti capite. Sunt sanè natura pugnaces cùm aliàs, tum propter fœminas coitus gratia, vt in *C.* dictum est. Illud item in eo mirificum, cùm limen intrat, tametsi superum altissimũ existit, is tamen sese inclinat, (ὑποκλίνει τὸν λόφον, id est cristam inclinat, Athenæus & Eustathius:) quod quidem ipsum superbia inductus facere videtur, ne videlicet crista vspiam offendatur, Ælianus.

Sympathia cum Luna. ¶ Gallinaceum exoriente luna quasi diuino quodam spiritu afflatũ bacchari atq; exultare ferunt. Oriens quidem Sol ipsum nunquam fallit, tum vehementissimè vocem contendens, semet magis magisque cantando vincere conatur, Ælianus.

Pincerna Bithyniæ. ¶ Philon dicit eum qui Nicomedi Bithyniæ regi pocula administraret, à gallinaceo adamatum fuisse, Ælianus & Eustathius. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius.

¶ Porphy-

¶ Porphyrionem autem & gallum in eodem versantes domicilio mirificè inter se coniunctos & inuicem amantes animaduerti. tandem gallo propter epulas occiso, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi vt inedia mortem consciceret, Ælian. ¶ Galli gallinacei terrori sunt etiam leonibus generosissimis ferarum, Plinius. *Vide* plura in Leone *D. Stat ceruix ardua, qualem Præfert Marmarei metuenda leonibus ales, Ales quæ vigili lucem vocat ore morantem,* Politianus in Rustico. Leo & basiliscus gallinacei tum aspectum tum vocem extimescunt, Ælianus. Iure gallinacei perunctos pantheræ leonesq; non attingunt, præcipuè si & allium fuerit incoctum, Plinius. Gallinaceorum cantus leones terrent, Solinus. Leonem dicunt gallum album fugere, Rasis 8. 8. Sed hæc ipsa ales quæ leunes exterret, metu basiliscos exanimat, miluos extimescit, Ælianus. Basiliscus & ad visum galli contremiscit, & ad vocem conuulsus moritur. quare qui per Lybiam iter faciunt, aduersus hoc malum comitem itineris gallum sibi assumunt, Idem. Aues cicures & domesticæ audacter cõtemnunt equos, asinos, boues: ac si cum mansuefactis elephantis aluntur, non modo eos non timent, verum per eos etiam ipsos gradiuntur. Et gallinacei vt in eorundem dorsis considêre audent: sic magnum eis metum mustela vel præteriens inijcit. & qui vocem vel mugientium vel rudentium præclarè contemnunt, illius clamorem vehementer horrent, Idem. Gallus & attagen inimici sunt, Ælianus. Columbas etiam gallinaceo generi inuisas esse aiunt. Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus: *Vide* in Prouerbijs -ra. De animalibus quæ gallinaceum genus infestant leges plura in Gallina *E.*

Porphyrione. Antipathia cum leonibus. Basilisco. Pantheris. Miluis. Mustelis. Attagene. Colũbis. Vespis.

¶ Gallinaceis circulo è sarmento addito collo non canunt, Plinius.

E.

Gallus facile sentit auræ mutationes ex motibus Solis contingentes. & ideo cantu horas distinguit: & nocte canens se erigit, & alis percutit, excutitq; vt vigilantius cantet, Albertus. Hic præter familiarem vsum, quem in villam fert, dum gallinas plenas facit, & culinam dapibus opulentat, magno adiumento patrifamiliâs esse consueuit cantu suo, quo ad opera familiam reuocat moneto; vt abstersso ab oculis somno, expergiscantur, & viuere discant. ob id a Græcis ἀλέκτωρ, veluti ἀπὸ λέκτρων, hoc est, a lectis mortales reuocans, Gyb. Longolius. Lege etiam supra in *C.* quomodo cantu suo ad opera mortales excitet, & diei noctisq; tempora distinguat. ¶ Si galli noctu canant citius quam solent, mutatio aeris aut ventus ostenditur, Gratarolus. Gallinacei, ceteręq; domesticæ aues, alatũ percussione concrepantes, gestientes, exultantes, strepentes, tempestatem nunciant, Ælianus. Nostri gallum tempestatis (ein Wetterhan/) appellant, qui peculiari quadam facultate ad indicandum aeris suo cantu mutationes præditus videatur. Gallum tempore pluuio canentem, serenitatem instantem polliceri plerię; credunt. Gallinæ domesticæ pediculos inquirentes, & maiori voce crocitantes, eo sono qui guttas aquarum crebras imitetur, pluuiæ signum faciunt, Aratus. Græca eius verba sunt, καὶ ποτὶ (αἱ ἥμεροι ἢ ἀλκαῖαι) ὄρνιθες, ταὶ ἀλέκτορος ἐξεγένοντο, Εὖ ἐφθειρίσαντο, καὶ ἔκρωξαν μάλα φωνῇ, Οἷόν τε σταλάον ψοφέει ἐπὶ ὕδατι ὕδωρ. ¶ De saginando gallinaceo genere dicetur in Capo & in Gallina *E.* Cum gallina altilis antiquis cœnarum interdictis excepta esset, inuentum diuerticulum est gallinaceos pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plinius. ¶ Gallinaceos non attingi a vulpibus, qui iecur animalis eius aridum ederint: vel si pellicula ex eo collo inducta, galli inierint. similia in felle mustelæ legimus, Plinius.

Vsus galli ad tẽpora distinguẽda, mortales'q; ad opera excitandos. Prognostica tempestatũ ex gallo. De saginãdis gallis.

¶ Electio. Ex gallis eligendi sunt pugnacissimi. tales autem discernes quũ vsu atq; experimento, tum signis etiam quibusdam, Florent. Gallinaceos mares nisi salacissimos habere non expedit. atq; in his quoq; sicut in fœminis, idem color, idemq; numerus vnguium: status altior quęritur, Colum. Galli probantur lacertosi, Varro. συνεστραμμένοι τοὺς ὄγκους, id est mole corporis contorta, Florentinus. Cristæ sunto sublimes, sanguineæ (rubentes, Varro. φοινικόλοφοι, Florent.) nec obliquę. Oculi rauidi vel nigrantes, Colum. raui vel nigri, Varro. Galli sint εὐχάροποι τοὺς ὄψεις καὶ [malim ἢ] μελανόφθαλμοι, Flor. Cornarius vertit, aspectũ pulchrum habeant, pro εὐχάρ. τοὺς ὄψ. Andr. à Lacuna, aspectu venusto splendicent. Ego vocẽ εὐχάροποι Græcam esse non puto, sed χαροποὶ tantum quæ rauum significat: de qua multis egimus in Leone. Rostrum breue, acutum, Varro. breue & aduncum, Columella. Palea rubra subalbicans, Varro. Paleæ ex rutilo albicantes, quæ velut incanæ barbæ dependent, Columel. barba [illegible]sea, γένειον ἰνδίζον, Flor. Aures maximæ candidissimæq;, Columel. collum variũ aut aureolum, Var. bene cõpactum & coloribus varium, (Τραχήλους ἔχοντες εὐπαγεῖς, καὶ ποικίλοι [lego ποικίλους] τοῖς χρώμασι) Florent. Iubæ variæ vel ex auro flauæ, per colla ceruicesq; in humeros diffusæ. tum lata & musculosa pectora, lacertos æque (forte lacertosaq;) similes brachijs alæ, tum procerissimæ caudæ duplici ordine, singulis vtrinq; prominentibus pinnis inflexæ, Col. caudæ magnæ, frequentibus pinnis, Var. magnæ & densæ, Florent. Femina vasta, & frequenter horrentibus plumis hirta, (pilosa,) Var.) Crura r bu ta, nec longa, (*breuia*, Var.) sed infestis velut sudibus (spiculis solidis & bene mucronatis, Florent.) nocenter armata, Columel. crura squamosa, crassa magis quàm longa, Florent. Vngues longi, Varro. Praeterea laudantur qui elati sunt, ac vociferantur sæpe, in certamine pertinaces, Varro. qui pugnam ipsi non suspicentur, sed aggredientibus alijs fortiter repugnent, & acriter de illis se vlciscantur, Florent. & qui animalia quæ nocent gallinis non modo non pertimescant, sed etiam pro gallinis propugnent, Var. Mores autem quamuis non ad pugnam neq; ad victoriæ laudem præparentur, maxime tamen

Electio gallorum qualis esse debeat.

generosi probantur, vt sint elati, alacres, vigilaces, & ad sæpius canendum prompti, nec qui facile terreantur. Nam interdum resistere debent, & protegere coniugalem gregem: quin attollentē minas serpentem vel aliud noxium animal interficere, Colum. Et rursus, Non probo pugnacem, nec rixosæ libidinis marem. Nam plerunq; cæteros infestat, & non patitur inire fœminas, cum ipse pluribus sufficere non queat. impediēda est itaq; procacitas eius ampullaceo corio, quod cum in orbiculum formatum est, media pars eius rescinditur, & per excisam partem galli pes inseritur: eaq; quasi compede cohibentur feri mores. Talibus autem maribus (gallinaceis vulgaribus) quinæ singulis fœminæ comparantur. Nam Rhodij generis, aut Medici propter grauitatem, neque patres nimis salaces, nec fœcundæ matres, quæ tamen ternæ singulis maritantur: & cum pauca oua posuerunt, inertes ad incubandum, multoq; magis ad excudendum raro fœtus suos educant. Itaq; quibus cordi est ea genera propter corporum speciem possidere, cum exceperunt oua generosarum, vulgaribus gallinis subijciunt, & ab his exclusi pulli nutriuntur. Tanagrici plerunq; Rhodijs, & Medicis amplitudine pares, non multum moribus à vernaculis distant, sicut & Chalcidici. Omnium tamen horum generum nothi sunt optimi pulli, quos cōceptos ex peregrinis maribus, nostrates ediderunt. Nam & paternam speciem gerunt, & salacitatem fœcunditatemq; vernaculā retinent, Idem Columel. Huius igitur villatici generis nō spernendus est reditus, si adhibeatur educādi scientia, quam pleriq; Græcorū, & præcipue celebrauere Deliaci. sed & ij, quoniam procera corpora, & animos ad prælia pertinaceis requirebant, præcipuè Tanagricum genus, & Rhodiū probabant, nec minus Chalcidicum, & Medicum, quod ab imperito vulgo litera mutata Melicum appellatur. nobis nostrum vernaculū maximè placet, omisso tamen illo studio Græcorum, qui ferocissimum quenq; alitem certaminibus & pugnæ pręparabant. nos enim censemus instituere vectigal industrij patrisfamilias, non rixosarū auium lanistæ, cuius plerunq; totum patrimonium pignus aleę victor gallinaceus pyctes abstulit, Idem. Nec tamen sequendum in seminio legendo Tanagricos ac Medicos & Chalcidicos: qui sine dubio sunt pulchri, & ad præliandum inter se maximè idonei, sed ad partus sunt steriliores, Varro. Gallinarum pennæ culcitris imponuntur, Crescennensis. Maio mēse caseum coagulabimus sincero lacte, coagulis vel agni, vel hœdi, vel pellicula quæ solet pullorum (gallinaceorū scilicet) ventribus adhærere, Pallad. Cauendum est ne ad præsepia boum gallina perrepat. nam hoc quod decidit immistū pabulo bubus affert necem, Columel. Auienus Arati interpres Latinus inter pluuiæ signa ponit, *Pectora cum curuo purgat gallinula rostro.* Gallinæ si vltra solitū se concutiant in arena: vel segregentur plures earum in vno loco simul, & in pluuiæ principio quærant locum opertum vbi à pluuia protegantur, signum est magnæ futuræ pluuiæ, Gratarolus.

¶ De certaminibus gallorum. Galli alij, nempe ferociores, quorum vsus ad certamina futurus sit eliguntur: alij, nempe salaciores, ad implendas gallinas, vt paulò superius dictum est ex Columel. qui auium lanistas aliquando totum patrimonium hoc certamine perdere ait. Maximè pugnaces esse Tanagricos, Rhodios, Chalcidicos & Medicos, dictum est & paulò antè, & supra in *B.* Victi galli silere solent, canere victores, Cicero. Si gallus cum altero pugnans vincatur, idcirco non canit, quòd ex illa mala pugna spiritus fracti illi vocem supprimant. Cuius offensionis verecundia confusus, in primam quanque latebram sese occultat. Is autem qui ex certamine victoriam reportârit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis est, Ælianus. Lego apud Alexandriam aues haberi monosiros, vnde pugnaces subnascantur gallinacei, si bis aut ter ouis incubârint, Cælius. Perdices & gallinaceos (gallos & coturnices, Dioscorid.) pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis adianti ramulis, Plinius. Gallinaceis mox compugnaturis allium in cibis obijcere solebant, quo acrius decertarent. Ex quo facetissimè in veteri comœdia, *ἐσκοροδισμένος*, id est allio pastus, pro vehementi ac nimis in pugnam procliui dicitur quandoq;, Cælius. Pergami omnibus annis spectaculum gallorum publicè æditur ceu gladiatorum, Plinius. De hoc & coturnicū certamine Pergami Athenisq; celebrari solitis, plura retuli supra *in Coturnice E.* Athenienses post victoriam eius belli, quod cum Persis gesserunt, legem constituerunt, quotannis vt certo die galli in theatro publicè certarent: vnde verò initium lex duxerit, dicam. Contra Barbaros cùm Themistocles exercitum duceret, & gallos non ignauiter pugnantes animaduertisset, exercitum cōfirmauit, his verbis ad milites vsus: At hi neq; pro patria, neq; pro penatibus, neq; pro sepulchris maioru, atq; libertate, neq; pro pueris mala sustinent: sed vt ne vincantur, neuter cedit alteri. Quæ cùm dixisset, Atheniensibus animum auxit. Itaq; id factum, quòd eis fuisset significatio (incitamentum) ad virtutem, ad similium factorum monumentum seruari voluerunt, Gillius ex Ælia. lib. 2. Variorum. Gallinacei volunt vincere, vt aliæ animantes innumeræ pro sola victoria cōtendentes, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. *Vide etiam supra in D.* Auium lanistæ à Columel. dicuntur, qui gallinas (gallos) parant, instruuntq; ad certamen, qui mos hodieq; durat apud Boemos: vbi primores præparant gallos gallinaceos pugnæ quasi gladiatoriæ, fiuntq; sponsiones pretij non parui, dum vnusquisq; pecuniam largam deponit, quam aufert dominus victoris gallinacei, Beroaldus. Circa Tarnasari vrbem Indiæ gallinaceos procerissimos videre memini: ex quorum sanè acerrimis conflictibus summam voluptatem cepi. nam quotidie huic ludo per medios vicos Mahumetanorum animi causa opera dabatur, mirumq; est Mahumetanorum pro hac re certamen. habent priui priuos gallos gallinaceos, eosq; committunt aliis, expositis

Athenienses solenne gallorum quotānis certamen lege constituerūt.

Auium lanistæ.

positis quandoq; pro alitum futura victoria vtrinque aureis centenis singulo congressu. Conspicati sumus senis horis concertantes alites, nec prius illæ modum prælio faciebant, quàm occubuissent, Ludouicus Romanus.

Vsus fimi gallinacei generis.

¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum fimo ex auiarijs. proximum Columella columbarijs, mox gallinarijs facit, Plin. Gallinaceum fimum mulieres nostræ laudāt pro betonica altili, quæ in vasis colitur: non item ad alia, quod multæ inutiles herbæ ex eo nascantur. ¶ Qui piscandi scientiam in Macedonia tenent, vt pisces quosdam fluuiatiles varijs distinctos coloribus, (*percilias* puto Græcè legi sic dictos pisces) qui muscis in fluuio volitantibus vescuntur, capiant: purpurascente lana hamum circumuestiunt, & ad eandem lanam gallinacei pennas duas cerei coloris speciem gerentes accōmodant & conglutinant, &c. Ælianus. Lac coagulatur etiam à domesticæ gallinæ pellicula, quæ intra ventriculum stercori destinata est, echinus ab aspritudine Græcis appellata, ceu cortex quidam, Berytius apud Constantinum. ¶ Esca ad capiendos pisces magnos, omniaq; marina, velut glaucos, orphos, & quæcunq; sunt huiusmodi: Galli testiculi cum nucibus pineis torrefactis ac tritis committuntur, ita vt sint testiculorum drachmæ octo, nucum pinearum drachmæ sedecim, teruntur autem in farinæ speciem, fiuntq; collyria, quorum esca pisces illectantur, Tarentinus in Geoponicis Græcis. ¶ Cur gallus, simia, serpens, canis, culeo parricidæ inserantur, ex Hier. Cardano scriptum est *in Simia E.* ad finem. ¶ Seminarium munitum sit ad incursum gallinacei generis, Plin. ¶ Vuæ florem in cibis si edêre gallinacei, vuas non attingunt, Plinius. *Vide in Gallina E.*

Vsus pennarum et testiculorum gallorum ad capiendos pisces.

F.

DE GALLINACEI GENERIS TOTIVS IN CIBIS VSV, APPARATV, ET SAlubritate gallorum, gallinarum, & pullorum. De ouis tantum separatim dicetur in Gallina F. item de Capo priuatim quædam.

Quomodo veteres gallinis in cibis vsi sint.

In Alexandri Seueri conuiuijs esse solebant gallinæ, oua, &c. adhibebatur & anser diebus festis. maioribus autem festis diebus fasianus: ita vt aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus, Lampridius. Pertinax imperator nimium illiberalis, amicis si quando de prandio suo mittere voluit, misit offulas binas, aut omasi partem, aliquando lumbos gallinaceos, Iulius Capitolinus. Hoc primum antiquis cœnarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannij consulis vndecim annis ante tertium Punicum bellum, ne quid volucrū poneretur præter vnam gallinam, quæ non esset altilis: Quod deinde caput translatum, per omnes leges ambulauit. Inuentumq; diuerticulum est in fraude earum, gallinaceos quoq; pascendi lacte madidis cibis. multò ita gratiores approbantur, Plin. Et mox cùm de saginatione gallinarum dixisset, Nec tamen (inquit) in hoc mangonio quicquam totum placet, hîc clune, alibi pectore tantum laudatis. Constat Messalinum Cottam Messalæ oratoris filium palmas pedum ex anseribus torrere, atque patinis cum gallinaceorum cristis condire reperisse, Plinius. Heliogabalus sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, linguas pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius.

Apparatus varij gallinacei generis.

¶ Apparatus varij. Apicius lib. 5. Artis coquinariæ, cùm Conchiclas quasdam (sic dicta edulia à faba conchide, vt puto) cum faba & cum pisa descripsisset: Aliter (inquit) conchiclam sic facies: Pullum lauas, exossas, concidis minutatim cepam, coriandrum, cerebella eneruata: mittis in eundem pullum: liquamine, oleo & vino ferueat. cùm coctus fuerit, concidis minutatim cepam & coriandrum. colas ibi pisam coctam non conditam, accipies conchiclam pro modo, componis variè: deinde teres piper, cuminum: suffundis ius de suo sibi. item in mortario oua duo dissolues, temperas, ius de suo sibi suffundis pisæ integræ elixæ, vel nucleis adornabis, & lento igni feruere facies, & inferes. Aliter conchicla farsilis, siue conchiclatus pullus vel porcellus: Exossas pullum à pectore, femora eius iungis in porrectum, surculo alligas, & impensam paras, & facies alternis pisam lotam, cerebella, lucanicas, & cætera. teres piper, ligusticum, origanum & zingiber. liquamen suffundis, passo & vino temperabis. facies vt ferueat. & cùm ferbuerit, mittis modicè & pisam cùm condieris, alternis in pullo componis, omento tegis, & in operculo deponis, & in furnum mittis vt coquantur paulatim, & inferes.

EX EIVSDEM AVTHORIS LIB. VI. CAP. IX.

In pullo elixo ius crudum. Adijcies in mortariū anethi semen, mentham siccam, laseris radicem: suffundis acetum: adijcies caryotam: refundis liquamen, sinapis modicum & oleum: defruto temperas, & sic mittis in pullum, anetharum. Aliter pullus. Mellis modice, liquamine temperabis. Lauas pullum coctum, & sabano mundo siccas. charaxas, & ius scissuris infundis, vt combibat: & cùm combiberit, assabis, & suo sibi iure pertangis, piper asperges, & inferes. Pullus Parthicus. Pullum aperies à naui (pectore forte. nam infra pullum farsilem à pectore aperiri iubet. Sed Humelbergius partem posteriorem ventris accipit) & in quadrato ornas: teres piper, ligusticum, carei modicum: suffundes liquamen: vino temperas: componis in cumana pullum, & condituram super pullum facies, laser & vinum inter illas dissolues, & in pullum mittis simul & coques, piper asperges & inferes. Pullus oxyzomus. Olci ace-

tabulum maiorem satis modicè, liquaminis acetabulum minorem, aceti acetabulum perquam mi rem, piperis scrupulos sex, petroselinum, porri fasciculū. Pullus Numidicus, (qualis apud Numidas cōdiri solebat, aut potius ex pullis gallinæ Numidicæ.) Pullum curas, elixas, lauas, lasere & pipere aspersum assas: teres piper, cuminum, coriandri semen, laseris radicem, rutam, caryotam, nucleos: suffundis acetum, mel, liquamen: & oleo temperabis. Cum ferbuerit, amylo obligas: pullum perfundis: piper asperges & inferes. Pullus laseratus. Aperies à naui: lauabis, ornabis & in cumana ponis: teres piper, ligusticum, laser, vinum: suffundis liquamen: vino & liquamine temperabis, & mittis pullum: coctus si fuerit, pipere aspersum inferes. Pullus paropius. Laseris modicum, piperis scrupulos sex, olei acetabulum, liquaminis acetabulum, petroselini modicum. Pullus elixus ex iure suo. Teres piper, cuminum, thymi modicum, fœniculi semen, mentham, rutam, laseris radicem: suffundis acetum: adijcies caryotam & teres: melle, aceto, liquamine & oleo temperabis: pullum refrigeratum & siccatum mittis, quem perfusum inferes. Pullus elixus cum cucurbitis elixis. Iure suprascripto addito sinape perfundis & inferes. Pullus elixus cum colocasijs elixis. Suprascripto iure perfundis & inferes. Facit & in elixum cum oliuis colymbadibus non valde (impletum,) ita vt laxamentum habeat, ne dissiliat dum coquitur in olla: submissum in sportellam cum bullierit, frequenter lauas & ponis ne dissiliat. Pullus Varianus, (à Vario Heliogabalo fortassis, aliàs Vardanus.) Pullum coques iure hoc: liquamine, oleo, vino: fasciculum porri, coriandri, satureiæ: cum coctus fuerit, teres piper, nucleos cyathos duos, & ius de suo sibi suffundis, & fasciculos proijcies, lacte temperas, & reexinanies in mortarium supra pullum vt ferueat: obligas cum albamentis ouorum tritis: ponis in lance, & iure suprascripto perfūdis. Hoc ius candidum appellatur. Pullus Frontonianus. Pullum præduta, condies liquamine, oleo mixto, cui mittis fasciculum anethi, porri, satureiæ, & coriandri viridis & coques: vbi coctus fuerit, leuabis eum, in lance defruto perfundes, piper asperges & inferes. Pullus tractogalatus, (à tracta & lacte quibus condiebatur, Humelbergius.) Pullum coques liquamine, oleo, vino: cui mittis fasciculum coriandri, cepam: deinde cum coctus fuerit, leuabis cum de iure suo, & mittis in cacabum nouum lac & salem modicum: mel & aquæ minimum, id est tertiam partem, ponis ad ignem lentum vt tepescat: tractum confringis & mittis paulatim, assiduè agitas ne vratur, pullum illic mittis integrum vel carptum, versabis in lance, quem perfundes iure tali. Piper ligusticum, origanum: suffundis mel, & defrutum modicum: & ius de suo sibi temperas in cacabulo: facies vt bulliat: cum bullierit, amylo obligas & inferes. Pullus farsilis. Pullum sic ne aliquid in eo remaneat, a ceruice expedies: teres piper, ligusticum, zingaber, pulpam cæsam, alicam elixam, teres cerebellum ex iure coctum: oua confringis & commisces vt vnum corpus efficias: liquamine temperas, & oleum modicè mittis, piper integrum, nucleos abundantes, fac impensam, & imples pullum, vel porcellum ita vt laxamentum habeat. Similiter & in capo facies. Accipies pullum & ornas vt supra: aperies illum à pectore, & omnibus eiectis, coques. Pullus leucozomus. Accipias aquam & oleum Hispanum abundans, agitatur vt ex se ambulet & humorem consumat: postea cum coctus fuerit, quodcunq; olei remanserit, inde leuas: piper asperges, & inferes.

¶ In isicia de pullo. Olei floris libr. I. liquaminis quartarium, piperis semuncia. Aliter de pullo. Piperis grana xxxI. conteres, mittis liquaminis optimi calicem, carœni tantundem, aquæ xI. mittes: & ad vaporem ignis pones. Isicia de pauo primum locum habent. ita si fricta fuerint vt callum vincant. secundum isicia de phasianis, tertium de cuniculis, quartum de pullis. Aliter, (Isicium amylatum.) Officula de pullis exproma. deinde mittis in cacabum porros, anethum, salem: cum cocta fuerint, addes piper, apij semen: deinde orindam (forte oryzam, cuius & paulò ante meminerat in simili isicio amylato. sed Humelbergius ex Hesychio orindam interpretatur semen simile sesamæ, &c.) infusam teres: addes liquamen & passum vel defrutum, omnia misces & cum isicijs inferes, Apicius. 2.

¶ Gallus cum oxyliparo apponitur Dipnosophistis apud Athenæum lib. 8. Γαλεοὺς καὶ βατίδας ὅσα τε τὴν γεῶν ἐν ὀξυλιπάρῳ τρίμματι σκευάζεται, Timocles Comicus. Est autē forte oxyliparum trimma seu condimentū, idem aut simile quale supra in pollo oxyzomo Apicius descripsit, quod conficitur aceto, liquamine & oleo quæ liparà, id est pinguia sunt, &c. Inuenio oxyliparon genus esse iuris in quo raiæ ac cæteri eius naturæ pisces mandi soleant, Hermola. ¶ Qui morbo regio æstiuo vel icteri prima specie laborat, obsonium edat pullum gallinaceum percoctum, probè conditum cum cepa, coriandro, caseo, sale, sesamo, & vua passa alba, Hippoc. in lib. de internis affectionib. Egregia quędam cōdimenta pro pullis coctis describit Ant. Gainerius in c. de restaurando appetitu. ¶ Pullus in agresta. Pullum cum salita carne decoquito. vbi semicoctus fuerit, grana vuæ sublatis è medio vinaceis, in cacabum feruentem indito: petroselinum & mentham minutatim concidito, piper & crocum in puluerem contérito. Hæc omnia in cacabum, vbi pullastra cocta fuerit, conijcito, ac patinam statim facito. Hoc obsonio nil salubrius. admodum enim alit, facile concoquitur. stomacho, cordi, hepati, renibus conuenit, ac bilem reprimit, Platina. lib. 6. c. 16. Et mox c. 17. Pullus assus. Pullū bene depilatum, exinanitū & lotum assabis. asso. atq; in patinam imposito, antequā refrigeat, aut succum mali medici, aut agrestam cum aqua rosacea, saccaro ac cinnamo bene trito infundes, conuiuisq; appones. Hoc Bitino non displicet, qui acria (acida) simul ac dulcia appetit, vt bilem reprimat & corpus obeset. Idem 6. 9. præscribit quomodo paretur pastillus ex quauis carne animantis cicuris, vt vituli, capi, gallinæ & similium.

Eiusdem

Eiusdem è lib. 6. cap. 15. de porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́;, verba recitaui in Sue G. Idem autem (inquit) fieri potest ex anate, capo, pullastra. ¶ Ex capis aut pullastris Mirause Cattellonicum, Platinæ verbis describemus *in Capo F.* ¶ E pullastris pastilli, ex libro Germanico Baltasaris Stendelij. Pastillo cõfecto pullastras ritè paratas membris confractis impone: & pro magnitudine pastilli tria aut quatuor oua addito, salem, & zinziber satis abunde. per æstatem conuenit etiam vuas passas Corinthiacas addi, vt caponibus quoq́;, & aliquid butyri recentis. operculum etiam facies quale pro pastillo è capone præscribitur, & ouis illines. horis duabus coques. Quòd si frigidum habere malis, ius per foramen superius effundito, & pingui separato flatu, idem rursus affundito. Cum pulli in olla operta coquuntur, vel assantur potius in butyro, affuso etiam vino modico cum semiassi sunt, nostri hoc genus copturæ vocant verdempffen. Latinè forsan suffocare dixeris, quemadmodum oua *pnictà*, id est suffocata Græci efferunt. Sunt qui vuarum acinos cum pullo in olla operta coquant. deinde conterunt, exprimunt, & rursus ad pullum affundunt cum butyro, Baltasar Stendelius. Et rursus ad idem, Pullos ritè paratos in ollam inde, vinum & ius carnium affunde, cum modico salis & aromatici pollinis crocei. quod si iusculum crassius desideras, segmenta duo panis albi tosta bullienti iuri injicito, cum ferbuerint, extractis vnà cum iecore triis exprimito succum colando per aromaticum pollinem, & rursus affundito, & perfectè coqui sinito. Sunt qui limonum (quæ poma sunt de genere citreorum) segmenta cum pullis elixant, quæ deinde ijs cum inferuntur imponunt, &c. ¶ Pullos elixos vel suffocatos, vt diximus, nostri aliquando cum pisis recentibus seorsim coctis inferre solent.

Pastilli ex pullis quomodo cõficiendi.

¶ Gelu cum expresso succo carnis gallinacei pulli, in Gallia vsitatum pro febrientibus & alijs ad vires restaurandas. Carnem pulli & pedes vituli aut veruecis discoques donec caro incipiat dissolui, tum percolabis & exprimes succum, cui adijcies bonam partem sacchari ac pollinis cinnamomi: purificabis cum albuminibus & testis ouorum, colabis denuo, addesq́; crocum, aut aliud quippiam pro colorequem desideras, viride, rubrum, &c. si acidum placuerit, aceti aliud, vel *rob*, id est defrutum aliquod eius saporis, vt de ribes aut berberis addi potest.

Gelu ex carne pullorum.

¶ Cibarium contusum: Gallinam vel caponem percoquito donec carnes bene mollescant, & in pila pulpam vnà cum ossibus contunde. quod si parum carnis fuerit, licebit etiam segmenta albissimi panis simul conterere. tum vnà cum iure omnia per æneum vas colatorium exprimes, modicum generosi vini, & croci aromatumq́; quantum satis videbitur adijcies, & coques aliquandiu, cum inferre volueris, panem tostum subijcies, interdum oua extra testam in aqua cocta impones. Reliquias etiam gallinarum & caponum à mensa, carnes scilicet cum ossibus aliqui tundunt, & ferculum parant: cui nonnulli elixum hepar agninum contusum adijciunt. Hic cibus puerperis, & ijs qui venam secuerint conuenit, Baltasar Stendelius.

Cibariũ cõtusum.

¶ *Si vespertinus subito te oppresserit hospes, Ne gallina malum responset dura palato, Doctus eris viuam misto mersare Falerno: Hoc teneram faciet*, Horatius 2. Serm. Nux pullo inclusa illum longè celerius coqui facit, Cornelius Agrippa.

Ratio gallinam teneram faciendi.

¶ In pastillum gallinaceum. Cristas pullorum trifariam, iecuscula quadrifariam diuidito: testiculos integros relinquito, laridum tessellatim concidito nec tundito. duas aut tres vncias vitulinæ adipis minutatim concidito, aut loco adipis medullam bubulam aut vitulinam addito. Gingiberis, cinnami, saccari quantum satis erit sumito. Hæcq́; omnia cũ cerasis acribus (acidis) ac siccis ad quadraginta misceto, inditoq́; in pastillum ad id aptè ex farina subacta factum. In furno aut sub textu in foco decoqui potest. Semicoctum vbi fuerit, duo vitella ouorum disfracta, modicũ croci & agrestæ superinfundes, Plat. 6. 38.

Pastillus gallinaceus.

¶ Eduliũ in asthmate & alijs affectionibus pectoris, cum ægri infirmi sunt admodum. Pullum vel gallinã iuuenem pinguem cum ordeo puro discoquito donec liquefiat. tum tere pullũ cum pulpa & ossibus, & parum ptisanæ infunde, exprime, cola. præstabit quidem pullo dum teritur aquã rosaceam affundere, & diligenter miscere, Arnold. in lib. de aquis. Idẽ in lib. de conseruanda sanit. Album ferculũ (inquit) de pullis gallinarum frequẽter sumi poterit, modo ne fiat de pulpis effilatis, (sic loquitur,) sed ex transuerso subtiliter incisis: & postea contritis ac ligatis cum lacte amygdalarum, paucóue amylo aut pollinæ orizæ.

Edulium ægris aptũ & vtile.

¶ Ius gallinaceum cum amygdalis: Cape tibi selibram amygdalarum, tres ouorum vitellos exiguos, iecuscula gallinarum, panis è simila modum duorum ouorum, cremæ lactis quantum semiobulo emitur, ius gallinæ veteris perfectè coctum. Tum amygdalas contusas cum iure percolando exprime, & da. Vel pone prius in hoc iure sic parato pullum prius coctum, & modicè simul efferuere sinito, vt densiusculum fiat: & modicum cinnamomi, caryophyllorum salisq́; addito, Baltasar Stendelius.

Ius gallinaceum cum amygdalis.

Ex eodem ius viride pro gallina (aut pullo:) Pyretro, sampsucho, petroselino minutatim dissectis vinum affunde, simul agita, saccarum & aromatis aliquid adde, & affunde iuri in quo gallina cocta est: nec amplius coquito ne color viridis euanescat.

Ius viride pro gallina.

Conditura pro gallinis elixis: Gallinam elixam integram, vel in partes diuisam, bene purgatam in ollam inde, permodicum aquæ affunde cum pauco vino dulci, & butyri modicum adde & pollinis aromatici nonnihil de macere, cinnamomo, caryophyllis. Cura diligenter ne diutius ad ignem maneat hoc ferculũ. fit enim prorsus inutile. Tolles cum ad ruffum colorẽ gallina vergit, & ius mediocre habet. Si dulce placuerit, saccarum per se vel cum aromatibus adijcies.

Condimẽta varia pro gallinis elixis vel assis.

Aliud edulium de pullis vel capis cum pane tosto, &c. ex eodem. ipse Germanicè vocat Plüste hüner. Pullos aut capos assos frustatim dissectos saccaro cum aromatibus condies, ac vino dulci perfundes, imponesq́; segmentis è pane albo tostis eodem vino

dulci madentibus. frigidum pones. Condimentum quo gallina vel pullus farcitur: iecur & ventriculum è gallina manu diligenter eximes, ita ne quid frangas. hæc minutatim concisa cum ouo permisce, & croceum colorem adde si placet. addes & olus viride concisum, vel vuas passas minores: his immissis pollinem aromaticum affundes & ventrem gallinæ religabis, eamq; in olla coques eo genere quod suffocationem vocant, (verdempffen) Cæterum pro gallina assanda, condimentum hoc in patella mixtum cũ ouo subiges, & in ventrem immittes, Idem. Præscribit & alios quosdam modos, (ein angeleyte Hen/ Knödle von Hennen/ quos breuitatis gratia relinquo. ¶ Aliqui gallinã pullam in optimo vino albo decoquunt, & dissolutam coctione diutina exprimunt, colantq; ius, & cum oui vitello ad ignem miscent, hac sorbitione prostratas ægrorum vires mirificè restaurari aiunt. ¶ Liquamen quomodo fiat ex adipe gallinaceo & anserino, *vide in Sue F.* ex Platina. ¶ Porcelli dimidia parte assi & dimidia elixi, fartique turdis ac ventriculis gallinaceis, Athenæus meminit libro 9. ¶ *Mutagenas*, est cibus qui fit in aliquo vase cum lacte seminum communium, (cucurbitarum generis,) iure gallinæ & vitellis ouorum. conditur autem saccaro & polline qui constat cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur ad ignem, & apposita super vas testa calida, Syluaticus.

De salubritate carnium gallinacei generis.

¶ Ex volucrium genere gallinæ (gallinaceum genus) omnibus præstant. sint autem altiles, Aetius in cura colici affectus. Auium caro minus nutrit quam quadrupedum, sed facilius concoquitur, præcipuè perdicis, attagenis, columbæ, gallinæ & galli, Galenus 3. de alimentis. Idem in libro de cibis boni & mali succi enumerans cibaria laudata, & neq; tenuem neq; crassum succum (aut sanguinẽ) gignentia, adnumerat ex auibus gallos & gallinas, &c. quod & in alijs libris ab eo repetitur, & secutis eum autoribus alijs. Temperatum bonumq; sanguinem *ornithopula* (id est pulli gallinacei) gignunt nec tenuem nec crassum plus iusto, Symeon Sethi. Gallinæ (& pullorum gallinaceorum, Sethi) caro facile concoquitur, Galenus in libro de diff. continui. Minus suauis est quam phasiani, sed similis ei in coctione & nutrimento, Ibidem. Gallinæ caro accommoda est siccis, Galenus sext. de sanitate tuenda. Gallinacei vtiles sunt calidis & siccis, Idem 8. Methodi. Gallinæ cortales non edendæ sunt homini qui otiosè viuat, sed montanæ potius, Idem in libro de attenu. victu. Gallinacei pulli prosunt ijs qui minus se exercent & otiosis, (hoc Galenus non concedit, cuius hæc sunt verba: Gallinaceæ carnis vsum, ijs quibus ratione victus tenui opus est, exercitatis quidem non prohibeo, præsertim earum quæ in montibus fuerint educatæ. at qui se nõ exercent, ijs gallinacea carne minus vtendum est. alis tamen gallinarum vel in tenui victus ratione vesci licebit. quanquam neq; viscera, neq; gallinaceorum testes huic diætæ sunt idonea.) & his simul quibus facile obstruuntur meatus. his insuper qui stomachum calidum habent, vnaq; aluum promouent, Symeon Sethi. Gallinarum (vel gallinaceorum pullorum) caro secundo loco est quo ad bonum succum generandum post attagenas, præsertim si pinguis fuerit. talis etiam corpus humectat & otiosos iuuat, coloremq; bonum comparat, & genitali semini adijcit, & cerebri substantiam auget. & in primis earum (vel pullorum) medulla. hæc enim cerebrum abunde nutrit. & idcirco aiunt, quòd his qui leuiori ingenio ac mente sunt, prodest, Idem. Caro pullorum gallinaceorum (gallinarum alsethi) intellectum auget. vocem clariorem reddit, & genituram in iuuenibus auget, Auicenna. Gallorum veterum caro astringit, ius soluit. (*vide* infra in *G.*) gallinarum verò ius astringit, Galenus in opere de simplicibus, & ad Pisonem. Galli excipiuntur à cibis ictericorum, nisi moderatè carnosi fuerint, in libello de cura icteri qui Galeno adscribitur. Pullus cohortalis quo tenerior est, eò minus alimenti præstat, Celsus. Inter aues melior est caro alduragi, (id est francolini, Bellunensis) & gallinarum est subtilior ea. & non sunt cum nutrimẽto carnium alchabugi, & altaraigi & altedangi, Auicenna. Gallinæ succum gignunt temperatum. nam neq; calidæ sunt, vt facile in bilem abeant: nec frigidæ, vt pituitam augeant. Itaq; nescimus qua ratione vulgus & medici quidam podagricis eas interdicant ceu podagrã generantes. quod si fieret, nullam certam ob causam, sed occulta quadã proprietate contingeret. ab authoribus quidem nihil huiusmodi proditum est. (Putauit Aristot. eum qui aliquandiu gallinas pingues esitauerit, inducere hęreditatẽ hęmorrhoidum & podagrę, Rasis.) Coloris bonitatem faciunt: & cerebella earum substantiam cerebri augent, ac sensus acuunt. Ipsæ in cibo cõueniunt conualescentibus & otiosis, pręcipuè pulli & antequam coierint, Elluchasem. Idem in tabulis laudat eas quæ pascantur viridi & libero campo: genituram augere scribit & cerebrum exercitio vtentibus conuenire, præsertim cum bono vino odorato: temperatis, pueris vere. calidas esse temperatè, vel in secundo abscessu. gallos verò calidos & siccos in secundo. præferri ex eis qui vocis temperatæ sunt, stomachum roborare. conuenire frigidis, decrepitis, hyeme: nutrimentũ ex eis non laudari. ¶ Gallina est tẽperatę carnis & leuis, Albert. ¶ Galli caro durior quam gallinæ est, Idem. Decrepiti galli carnes teneriores sunt quã iuniotis, & si quid inest viscosum decoctione cõsumitur, Idem.

¶ Caro gallinarum iuuenum est calida & humida, licet parum: vnde Galenus temperatam esse scripsit. pulchrum colorem efficit, quamobrem à mulieribus appetitur. Sed nimis annosarum caro frigida est & sicca, difficilis concoctu, sicut & gallorum & caponum decrepitorum. Auicen. tertia primi: Pręstant (inquit) gallinæ quæ in ventre agni aut hœdi assantur. earum enim humiditates conseruantur. Pullorum marium caro est temperata, ad humiditatem declinans quod ad nos. facile cõcoquitur, sanguinem laudabilem gignit, appetitum roborat, omnibus ferè temperamentis conueniens. ius eorũ humores

mores

mores æquat & ventrem soluit Auicennæ. ius verò gallinarum magis nutrit. Pullastrarũ verò caro humidior & minus calida est, non æquè sanis conueniens, sed magis intemperatis quibusdam. ex his earum quæ nondum peperêre caro, mediocriter pinguis, proba & temperata est Auicennæ. Gallina siccior est quàm pulli, & ventrem nonnihil astringit, quem pulli humectant. quare elixæ magis quàm assæ gallinæ sunt comedendæ, Isaac.

Quales in cibis eligendi sint.

¶ Electio. Galli gallinæq; veteres improbantur. eliguntur pulli mediocriter pingues, Sauonarola. Mares antequam canant aut coëant: fœminæ antequam pariant, (cum parere incipiunt, Arnold. Villanou.) Idem, Sym. Sethi, Auicen. Rasis, Elluchasem. Capos præpingues assos medios inter maciem & pinguedinem comedes. idem fiet de gallina & pullastra, Platina. His tanquam saluberrimis vesci debent quotidie vel maiori ex parte, quicunque sanitatis rationem habent, Elluchasem. Gallinæ meliores sunt hyeme. quia tum minus fœtu exhauriuntur. Pulli verò æstate dum tritura fit, dumq; adhuc de vite omphacium pendet, esui meliores habentur: masculi tamen magis quàm fœmellę, Platina. Galli ante interfectionem fatigari debent, Elluchasem. Gallinæ (parum iuuenes scilicet, quo minus duræ sint) statim occisæ euiscerari debent, & suspendi à matutino tempore vsq; ad vespertinum, contrà, Arnoldus de Villanou. Vulgò experimento cognitum est pullos albos in ventriculo non facile coqui, vt Gilb. Anglicus scribit. Marsilius tamen præfert albos pro hecticis, tanquam minus calidos, Gaynerius. Gallinas albas nigris aliqui suauiores esse tradunt, Chrysippus apud Athenæum. Gallorum & gallinarum caro alimenti est inter aues optimi. quia facile in sanguinem vertitur, & parum excrementosa est. Caro autem gallinarum est melior quàm gallorum, nisi sint castrati: nigrarum quoq; & quæ nondum pepererunt caro est melior & leuior. Veterum autem, præcipuè gallorum, caro nitrosa est & salsa, cibo inepta, Syluius. Gallinas autem carnem tunc habere suauissimam, cum non alimento abunde eis exhibito, ipsæ suis pedibus scalpentes non sine labore cibum inueniunt, Clemens secund. Stromat.

Quibus ægrotis carnes gallinaceæ cõducant.

¶ Hippocrates in lib. de internis affectionibus, à pituita (inquit) maximè in aquam intercutem transitus fit, &c. in hac qui curabilis est, obsonium edat carnem galli assatam & calidam, &c. Et rursus, Qui pituita alba laborat, &c. in cœna vtatur galli carnibus & suis tritis. In morbo crasso etiam à pituita putrefacta obsonium è gallinaceo pullo cocto commendat. Et alibi in eodem lib. Ab hepate laborans aqua intercute, &c. galli carnem assatam calidam habeat. ¶ Aretæus in curatione cephalææ carnes nuper interfecti galli laudat. Morsus a cane rabido pullorum ius sorbeat, Arnold. de Villan. ¶ Qui gallinaceam carnem esitauerint, non statim lac acidum (oxygala sumant: quoniam obseruatum est colicos morbos inde fieri, Sym. Sethi

Alimentũ ex iure gallinarũ.

¶ Gallinarum ius astringit, gallorum verò veterum ventrem soluit, vt scribit Galenus lib. 11. de simplicib. & in lib. de attenu. victu. *Vide mox in G.*

Sãguine.

¶ Gallinarum sanguis non est inferior sanguine suum, sed multò peior leporino. sunt qui eo vescantur, Galen. lib. 3. de alimentis. Et rursus lib. 10. de simplic. c. 4. Non pauci (inquit) pro alimento habent sanguinem leporis & gallinarum, & ex ijs etiam qui vrbes incolunt complures.

Capitibus & interaneis.

¶ Patina ex capitibus & interaneis caponum & gallinarum: Gallinarum atq; auium iecuscula, pulmones, pedes, capita & colla, bene lauabis. Lota & elixa in patinam sine iure transferes. Indes acetũ, mentham, petroselinum, inspergesq; piper aut cinnamum, ac statim conuiuis appones, Platina.

Paleis & cristis.

¶ Gallinaceorum cristæ & paleæ nec probandæ nec improbandæ sunt, Galenus libro tertio de alimentis.

Ventre et hepate.

¶ Ventres & hepata anserum pinguium, deinde gallinarum pinguium omnibus præferuntur, Elluchasem. Ventriculus volatilium si concoquatur, vbertimè nutrit. gallinæ quidem & anseris præstantissimus est, Galenus in libro de cibis boni & mali succi. Ventriculi in cibo laudantur præ intestinis, præsertim altilium gallinarum, magisq; etiam anserum. sunt enim perquam suaues: cæterum crassi duriq;, eoq; ad concoquendum difficiles: sed quibus semel coctis multum alimenti insit, Galen. si benememini. Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter ventriculum gallinarum, aut anserum, aut gruis, Arnoldus Villanou.

Alis.

¶ Gallinarum alæ bene coquuntur, & bene nutriunt. conueniuntq; balneis redeunti. item in victu attenuante, Galenus in diuersis locis. Alæ auium in cibum sumptæ, saluberrimi sunt alimenti, pręcipuè autem gallinarum. sunt qui & anserinas his addant. frequenti enim motu si quid mali succi inest, purgatur. Similiter quoq; anserina & gallinacea colla (quàm) cæterarum volatilium meliora putantur, si sanguine intercutaneo caruerint, Platina. Gallinaceorum lacte nutritorum alæ & testes in siccitatibus conueniunt, Galenus 7. Methodi. ¶ Inter hepata primatus anserino: quod vt humidius & tenerius est, ita sapore suauius: secunda laus hepati gallinaceo, Rasis ex Galeno.

Intestinis.

¶ Gigeria, intestina gallinarum cum his & ita (forte, cum gallinis ita) cocta, Lucilius lib. 8. Gigeria sunt siue adeò hepetia, (hepatia, Nonius. Quidam sic citant, *Gigeria sine oleo, his vescamur alacriter*. Intestina gallinarum cum rebus alijs incocta, veteres gigleria vocabant, Hermolaus.

Testibus.

¶ Gallinacei testes & viscera non conueniunt in victu attenuante, Galenus. ¶ Gallinaceorum renes, testes & iecur, præsertim altilium, boni succi sunt, Galenus. Testes eorum suauissimi sunt, & probum alimentum corpori conferunt, Idem tertio

de alimentis. Et rursus, Per omnia optimi sunt. In siccitatibus(affectibus & constitutionibus siccis)cõueniunt, Idem 7. Methodi. Gallorum lacte altorum testes vtiles sunt in syncope ex succis tenuibus, Idem 12. Methodi. Cur gallinaceorum testes, quos lacte saginant, amplissimi & concoctu faciles fiant, causam adfert Alexander Aphrodisiensis in Problematibus 2. 73. interprete Gaza. Testes galli(aliàs *galli castrati*. qui scilicet à castrando eximuntur (laudabiles sunt & faciles concoctu, Auicenna. Languentibus dari consueuerunt, Galenus in Commentario in librum de victus ratione in morb. ac dandi in tertiana, Idem ad Glauconem. Ijs qui ex syncope marasmo contabescunt, testiculos gallorum, quos Græci orchis & parastatas appellant, dare oportet. perpetuò enim omnibus hectica laborantibus commodi existunt, cum abundè nutrire & vires augere possint, vbi probè concocti fuerint. quapropter id alimenti semper exhibendum est, vbi, vires nondũ ad extremum collapsæ fuerint. quod enim præsidium deinceps esse potest, si natura alimentum concoquere non possit? Alex. Trallianus. Gallinaceos præparamus (in vsum præcipuè hecticorum & phthisicorum) pane in lac acidum & serosum merso si ante nutrimus quàm iugulemus, vt testes habeant gratissimos & præstantissimos: idq; ante coitum, ne virus ex semine oleant. sic enim boni sunt succi, validè nutriunt, facilè coquentur, Syluius citans Galeni librum 3. de aliment. ¶ Gallinaceorum testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicuntur, Plinius.

G.

DE REMEDIIS EX OMNI GALLINACEO GENERE, GALLIS, GALlinis, pullis, eorumq; partibus & excrementis. De ouis tantum seorsim agetur in Gallina G.

Remedia ex gallo vel gallina integris.

Morbo regio resistit gallina, si sit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis vino quod bibatur, Plinius. Gallus natus in Martio, si viuus ponatur in olla obturata optimè & ponatur in furno vt desiccetur totaliter, & puluerisetur, & hic puluis misceatur cum aliquo liquore, vel re ad propositum faciente, est mirabile medicamentum contra paralysin, Incert. Gallinaceum pinguem verno tempore dempta cute & interaneis, sale fartum in vmbra suspendito, donec arefiat: mox illum exossato, atque vnà cum sale conterito, in vitrea hamula ad vsus seruato, obolis duobus si bibitur, mirè Venerem concitare dicitur, Alexand. Benedictus. ¶ Mirabile remediũ in arthritide à muliere quadam, & adhibetur in quouis loco vbi iuncturæ exeunt (fortè existunt.) Gallina bene habita quadrima, absinthio referta, coquatur in tribus situlis aquæ ad duarum partium consumptionem. hinc æger foueatur (vaporetur, fiat stuffa,) bis quotidie donec liberetur, fricando semper ad inferiora, Additiones ad practicam Varignanæ. ¶ Pullas & capos iure & carne viperarum cum pane subactis nutriuit Matthæus Gradi ad vsq; deplumationem, curaturus horum esu elephanticos, Syluius. Serpentem varium, qui inter alios minimum habet veneni, & Germanicè vocatur ein Huf(vocem à librariis corruptam cõijcio)cum tritico coque. deinde sic cocto tritico gallinam pasce, & idem ius pro potu præbe. Huius gallinæ carnibus accipiter pastus pennas mutabit, & morbum, si quem habet, expellet, Albertus. ¶ Ex gallo vulturino viuo remedium ad elephantiasin Aetius præscribit, vt recitabimus *in Vulture G.* qualis autem hic gallus sit non docet. idem quidem remedium ex vulture etiam fieri ait.

Ex iure gallinaceo.

¶ Ius. Ad vteros: Gallinam iugulato & festucam lineo panniculo inuolutam intra auem conde, eamq; consuito, elixato, & ius potui dato, Author Euporistorum quæ Galeno tribuuntur 3. 237. Gallinarum ius simplex aluum retinere, veterum autem gallorum eandem subducere experti sumus, Galenus lib. 11. de simplicibus, & in libro de theriaca ad Pisonem. Gallinarum iuniorum ius simplex ad temperanda humorum vitia datur, & in ardoribus stomachi vtile est, Dioscorides. Græcè legitur, δίδοται ἐπικεράσεως χάριν τῆς φαυλοτήτων. cùm Galenus de eodem scribat, ὅτι ἐπικρατητικῆς ἐστι δυνάμεως, hoc est facultatem cohibendi & astringendi habere. videtur autem vtrunque verè dici, vt & ἐπικρατητικὸν hoc ius sit, id est fluxiones reprimat: & ἐπικεραστικὸν, hoc est humorum acrimoniam temperet. Marcel. Vergilius Dioscoridis interpres, hæc verba δίδοται ἐπικεράσεως χάριν φαυλοτήτων, sic reddidit in annotationibus: Datur ad emendanda in homine tẽperamenti sui vitia, quod minimè probo, quum & verba Græca repugnent, & temperamenti vitia etiam contraria esse possint. Idem ostendit se hunc locum de galli iunioris iure, in Græcis codicibus Dioscoridis plerisque omnibus vno excepto non reperisse, in vetere tamen Latina translatione, & apud Serapionem quoque extare. Ad sensum quidem necessarius est perficiendum, & sententiam veram continet. Ius gallinarum, si æstate in eo grana vuæ immaturæ decoquantur, bilem extinguit, Nic. Massa. Aluum cit & gallinaceorum decoctum ius, & acria mollit, Plinius. Sed acria mollire, id est mordaces humores temperare, gallinarum iuri magis conuenire iudico, earumq; iuniorum: gallinaceorum minus, & minimè quidem veterum, cui ipsi tamen aluum ciendi facultas maior. Ius gallinæ iuuenis & pinguis temperat complexionem, & est optima medicina leprosis, Auerrois. Ius è gallinaceo dysentericis medetur, sed veteris gallinacei vehementius. salsum ius aluum cit, Plinius. hic quoque vt galli iunioris ius in dysenteria prodesse facile concesserim, ita an veteris quoq; gallinacei ius ei conueniat, addubito: & verbũ vehementius ita interpretati malim, quasi hoc ius vehementius magisq; medicamentosum sit, quàm vt dysentericos iuuet: nõ aũt quasi vehementius

aut effi-

aut efficacius illis medeatur. Itaq; galli iunioris ius dysenterijs vtile dixerim, veteris inutile, falsum insuper noxium. Si torminosi vel cœliaci propter frequentes desurrectiones viribus deficientur, dandum erit eis ius gallinæ pinguis excoctæ cum butyro, Marcellus. In iliaco affectu (inquit Aretæus, Iunio Paulo Crasso Patau. interprete) alimenta aluum ducentia exhibeantur, vt iuscula gallinarum. Ad inflammationes tõsillarum & anginas gallinæ hœdive iusculo vtere, Galenus Euporiston 2. 15. Caua iecoris purgat galli veteris ius, Trallianus. Ius è vetere gallinaceo aluum deijcit. abiectis itaq; interraneis salem conijci oportet, & consuto ventre decoqui in viginti sextarijs aquæ, donec ad treis heminas (Marcellus Vergilius suspicatur sextariorum & heminarum numeros, pro rei necessitate maiores, vitiumq; in eorum notis forte esse. Plinius quidem in tribus congijs, id est octodecim heminis coqui iubet) redigantur: totum id refrigeratum sub diuo, datur. Aliqui incoquunt brassicam marinam, mercurialem, cnicum, aut filiculam. Crudos humores crassosq;, atram bilem, & strigmenta elicit. prodest longis febribus, suspirijs, articularijs morbis, & inflationibus stomachi, Dioscor. Ius è gallinacco aluum soluit. Validius è vetere gallinaceo. Prodest & contra longinquas febres, & torpentibus mẽbris tremulisq;, & articularijs morbis, & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidijs, incipienti tenesmo, iocineri, renibus, vesicæ: contra cruditates, suspiria. Itaq; etiam faciendi eius extant præcepta. Efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio (cnico forte, vt Dioscorides) aut cappari, aut apio, aut herba mercuriali, aut polypodio, aut anetho: vtilissime autem in congijs tribus aquæ ad tres heminas (id est libras ferè) cum supradictis herbis, & refrigeratum sub diuo dari tempestiuis antecedente vomitione, Plinius. Ius è gallo vetere (inquit Auicenna 2. 296.) ex Galeni præscripto sic fit. Gallus nutritus cursu fatigetur donec cadat, tum decolletur & exenteratus impleatur sale, consuaturq; filo, & coquatur in viginti sextarijs aquę vsq; ad tres cotylas, & id omne semel bibatur. quod si polypodium & anethum adijciantur, vtile erit aduersus articulorum dolorem ac tremorem, &c. vt Dioscor. Et rursus, Ius galli veteris cum polypodio & anetho in colico affectu saluberrimum est. *Febribus aut longis galli noua iura vetusti Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris*, Serenus. Decrepitorum gallorum caro (inquit Io. Mesue lib. 2. de purgantibus cap. 23. Iacobo Sylnio paraphraste) nitrosa & salsa, cibo inepta, medicamentosa est, iure suo maximè. potissimum verò gallorum rusorum, qui ad motum sint alacres, ad coitum ardentes, ad dimicandum fortes, obesorum & macrorum medij: quoq; vetustiores, eò magis sunt medicamentosi Galeno. Id ius ob nitrosam & salsam substantiam calidum est, lauat, terget, tenuat, flatus dissipat, cum semine anethi vel dauci & polypodio & sale gemmæ coctum: & dolorem ventriculi, coli, ilium, renum, à flatibus ortum sedat, obstructa aperit. Purgat pituitam quidem cum turbit & cnico, ob id confert arthriticis doloribus ex hac natis. melancholiam verò cum epithymo & polypodio: & cum ijsdem, atq; thymo, hyssopo, anetho & sale gemmæ, arthriticis confert. Gallus autem furfure à Galeno nutritus, alijs etiam melle & pauco sale, plurimum fatigetur vel à nobis venantibus, vel potius dimicando, decapitatus, & exenteratus cum sale, aut sale gemmæ, igne lento, aqua sufficiente coquatur ad duarum aquæ partium consumptionem: alijs atq; alijs simul incoctis pro varijs medicorum scopis. Potatur eius decoctũ ad libras duas, Hæc ille. Hieroc. in Hippiatricis curationem equi anhelosi præscribens, inter cætera oleum laurinum, rosaceũ, crocum, vinum vetus, &c. simul decoqui iubet vnà cum gallinaceo, & hoc decoctũ vna cum hydromelite & ouo per dies sex in equi nares infundi. Veteris galli iure vsi sunt frequenter prisci pro medicamento aluum molliente, & ad ichores educendos. aluum mirè proritat, si satis copiosè sumatur, hoc est ad tres vel quatuor cõmunes pateras. (nam vna patera nihil efficit. alibi à libra vna ad duas bibi iubet.) in qua copia potum etiam capi ius ventrem emollit. gallinacei verò pulli ius etiãsi multò copiosius hauriatur, nihil omnino educet. Sed plura de his iuribus scripsi in Cõmentarijs nostris in librum de ratione victus in morbis acut. Ant. Musa Brassau. Et rursus, Ius è vetere gallo atram bilem educere, vt Serapio scribit, cùm experirer verum esse non reperi. Lenit enim & ea solum educit quę in ventriculo & intestinis continentur. Senam quandoq; miscui, & atram bilem eduxit: aliàs turbit, pro pituita detrahẽda: aliàs myrobalanos citrinos pro bile flaua. Medicamentum purgans ex iure veteris galli compositum. Interiora abijcienda sunt & sal inijciendus ita vt gallus impleatur, & consuendus est, multaq; aqua in qua parum olei sit, multumq; anethi & porri, incoquendus: [illegible] colliquatis ius suaue & stomacho aptum magisq; accõmodatum ad purgandum redditur: eius [illegible] dentur ad minus heminæ duæ. Summè facit ad inueteratas ad somnũ propensiones, καταφορὰς, Oribas. Synops. 3. Iura decrepitorũ gallorum prosunt asthmati & defectum cordis patientibus, Albert. Amatus Lusitanus pro muliere quadragenaria, quæ maximo dolore ab ore ventriculi ad imum pectinem cruciabatur, febricitabat, vomebat, nec quicquam aluo reddebat, post cætera remedia, ius galli præscripsit huiusmodi. Gallum veterem, 4. ad minimum annorum, defatigatum interfice, & exẽterato immitte, salis gemmæ drachmas 3. seminis cnici, polypodij de quercu recentis & contusi, ana vnciam 1. seminis dauci, anethi, ameos, ana semunciam. turbith drachmas 3. misce & in libris 12. aquę fiat decoctio ad medias. Huius decoctionis (inquit) vncias 6. ieiuna bibebat: & ex eadem interdum clyster parabatur, quibus aluus secessit, ac dolor ex toto leuatus est. Alypon ad purgationem datur è gallinaceo iure, Plin. Lathyridis grana stomachum lædunt. itaq; inuentum est, vt cum pisce aut iure gallinacei sumerentur, Idem. Aluo soluendæ Mercurialis decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aquæ ad

Ex iure Galli veteris.

dimidias, bibitur sale & melle admixto, nec non cum vngula suis aut gallinaceo decoctum salubrius, Plinius. Heliotropij tricocci illitum semen, & potum in iure gallinacei decoctum, aut cum beta & lente, spinæ ac lumborum sanguinem corruptum trahit, Idem. Clyster ad omnem colicam ex descriptione Io. Gœuroti medici regis Galliarum. Gallus quem vetustissimum inueneris, virgis verberatus defessus, & in situlam aquæ inijciatur. deplumati exenteratiq; ventri immittantur hæc medicamenta: Anisi, fœniculi, cumini, polypodij, seminis cnici, singulorum semuncia. turpeti, senæ, agarici in subtili linteo ligati, de singulis drachmæ binæ. florum chamæmali manipulus. decoquantur vsq; ad ossium separationem. Huius decocti libra cum oleis de anetho & de chamæmalo (duabus vel tribus vncijs vtriusq;) & duobus oui vitellis misceatur, fiatq; clyster, qui tepidus vētriculo vacuo exhibeatur. ¶ Chiron Centaurus pro remedio malidis siue pestilentiæ iumentorum, præcipit catulum lactentem viuum in aqua feruenti missum ac depilatum ita decoqui, vt ossa separentur à carne: quibus diligenter ablatis, eius caro cum aqua in qua decocta fuerit, liquamine optimo, vino veteri & oleo & pipere cum melle condita, vsq; ad sextarium debere seruari, ac singulis animalibus binas corylas tepefactas donec ad sanitatem perueniant, diebus singulis dari per fauces. De gallo quoq; gallinaceo albo eadem quæ de catulo obseruanda demonstrat, Vegetius 1. 17. Idem remedium Absyrtus in Hippiatricis describit capite 128. enchymatismum catharticum, id est infusionem purgatoriam appellans, nec aliud admiscens, sed solum catulū aut gallum in aqua discoquens. Contra malidem humidam equo infunditur per os ptisana ex auena, percolata, cui incoctus sit canis κιτάζιος (malim γαλαθηνὸς, id est lactens, vt supra) bene purgatus & depilatus: sin minus gallina, Hierocles. Gallina alba cocta cum decem cepis albis, & cum manipulo de aluiule, donec bene cocta sit & comedatur, & bibatur aqua, addit in appetitu coitus, Rasis ni fallor. ¶ Ius ex gallinaceis potum præclarè medetur contra morsus serpentium, Plinius. Ius gallinaceorum coquitur aliquando cum remedijs astringentibus ad dysenteriam, & cum lacte ad vlcera vesicæ, Auicen. Plinius etiam simpliciter ius è gallinaceo (iuniore nimirum, vt supra monuimus,) dysentericis mederi scribit. In febri hepiala, in qua exteriora calent & frigent interiora, ijs cibis vtere qui hemitritæo phlegmaticæ conueniunt. Gallus antiquus post longam cum altero dimicationem occidatur: coquaturq; cum hordeo, passulis enucleatis, pulegio, hyssopo, thymo & violis: temperetur q; cum oxymelite acri. propinato quantum vno haustu sorbere possit æger, Brudus Lusitanus. Et rursus pro eadem febri cum a simplici pituita dependet, præsertim in homine frigidæ naturæ: Senescentem gallū (inquit) prædicto modo defatigatum, parato ad hunc modum: Chamæmeli manipulum sesqui: ficuum aridarum, passularum enucleatarū, singulorum manipulum: hordei ab vno cortice exuti manipulos tres, coquito sufficienter & colato. Cum libra huius iuris misceto adipis anatis recentis vncias tres, aceti albi è pulegio vnciam, salis parum. bulliant iterum donec permisceantur. Dato calidum, quantum vno haustu sorbere possit. efficacissimum est ad crassos humores & lentos febrem generantes. Idem cum capo & pulla efficere possis, sed inefficacius. Dicatur hæc sorbitio ex adipe anatis. Idem Brudus passim in opere suo de victu febricitantium, diuersa remedia cum gallinis aut pullis coquenda præcipit, febribus diuersis salubria, vt cucurbitam, pruna, vuam acerbam &c. quæ propter prolixitatem omittimus. ¶ Gallinacea iura salubriter bibuntur, vbi sumpti veneni suspicio est. nam aluum subducunt, & stomachum resoluentia proniorem ipsum ad vomitionem reddunt. & venenorum acrimonias hebetant: atq; meatus obstruentia, celerem virium (veneni) penetrationem inhibent, Dioscorides: cum ad hunc vsum non tantum hæc iura nominasset, sed etiam pisces præpingues, vetustas carnes pinguesq;, & quæ adipe aut recenti butyro parantur. ¶ His qui toxicum biberint, iusculum pulli gallinacei pinguis absorbendum dato postquam vomuerint, Aetius. ¶ Veneficijs ex mustela syluestri factis, contrarium est ius gallinacei veteris largè haustum: peculiariter contra aconitum, addi parum salis oportet, Plinius: Pinguis gallinæ ius contra aconitum bibitur, Galenus libro 2. de antidotis & Nicander. Dioscorides aduersus idem malum lixiuiam laudat cum vino & gallina decoctam. Ius salsum ex gallina vel ansere auxiliatur illis qui coriandrum sumpserint post vomitionem irino oleo concitatam, Dioscor. Gallinæ pinguis de pectore caro cocta, vel iusculum inde potum, remedio est contra dorycnium, Nicander & Dioscorides.

¶ Caro gallinarum claritatem vocis efficit, Auicenna. Aduersus exitum ani (resolutionem vel tenesmum) pullam gallinaceam assam edito, Obscurus. Cimicum natura contra serpentium morsus & præcipuè aspidum valere dicitur: item contra venena omnia argumentum, quod dicunt gall[...] quo die cimices ederint, non interfici ab aspide: carnes quoq; earū percussis plurimum prodesse, Plin.

Ex dissectis gallinis.

¶ Dissectæ gallinæ (gallinarum pulli, Ægineta) & adhuc calentes appositæ, serpentium morsibus auxiliantur. sed identidem alias sufficere oportet (deinde folia oliuæ viridia trita cum oleo & sale supponere vulneri, Kiranid.) Dioscor. Et alibi, Dissecti gallinarum pulli, cùm maximè tepent, percusso loco applicentur. Nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus vtantur. verum huius rationem inire facillimū fuerit. Gallinę enim calida natura præditæ sunt: argumento, quòd deuoratum insigne virus conficiunt, & aridissima quæq; semina consumunt. item nonnunquam arenas lapillosq; ingluuie sua deuoratos, dissoluunt. Itaq; animantis admoti calore adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens exiliensq; secum venenum exigit. Carnes gallinæ nouiter occisæ, si morsibus

ſibus imponatur, obſiſtunt omnibus venenoſis & curant, præter aſpidis morſum, Galenus Euporiſton 2. 145. Viuum gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum ſuper vulnus (à ſerpente inflictum) imponere oportet, ſic vt pars interior corpori iungatur, Celſus. facit idetiam hœdus agnúſve diſciſſus, &c. Idem. Ad morſus venenatos: Optimè auxiliantur ſi ſtatim poſt cucurbitas plagæ imponantur animalia parua diſcerpta, &c. *vide in Hœdo G.* Carnibus gallinaceorum, ita vt tepeant, appoſitis, venena ſerpentium domantur, Plinius. Ad viperæ morſum: Primum ſcarificato: aut gallinam diſſecato, & internè adhuc calentem morſui imponito, atq; hoc frequẽter repetito, Aetius. Obſcurus quidam aduerſus virulentos morſus in viro gallum diſcerptum calẽtemq; adhuc imponi iubet, in muliere gallinam: & ſtatim cor (cerebrum potius) è vino bibi. Epilepſia quandoq; contingit ex morſu animalis ve-
10 nenoſi. in quo caſu quamuis auem, vt gallinã, pullum, aut pipionem columbamve, per dorſũ ſcindes & loco morſus calidam impones. nam ſua caliditate venenũ ad ſe trahit. Vel ſic, Gallus gallináue deplumetur circa anum, & ponatur anus ſupra locũ morſionis, & attrahet ad ſe, Leonel. Fauentin. ¶ Si bubo ortus ſit in peſte, gallus depiletur circa anũ, & apponatur loco per horam, & in alia hora apponatur alter, & ſic fiat per totum diẽ. Sic venenum attrahitur à corde galli, & gallus ſubito moritur, Petrus de Tuſignano, ſed locum prius ſcarificari iubet. ¶ Amatus Luſitan. catulum vel columbum viuum diſſectum per ſpinam ſupra caput mulieris melancholicæ vel deſipientis imponi conſulit. Similiter ego quoſdam gallinam nigram diſſectam in eodem caſu admouere audio.

¶ Attactio dicitur, cum neruus pedis anterioris in iumento, à poſteriore crure (vt fit aliquando præ feſtinatione) læditur. hoc malum ſi recens ſit, prima vel ſecunda die iunctura & locus ſcarifice-
20 tur, vt per ſcarificationem ſanguis exeat: poſtea gallus per medium ſciſſus ſuperponatur calidus cum omnibus inteſtinis, Ruſius.

¶ Sunt qui ſcribant ſanguinem galli & gallinæ ad meningum, id eſt membranarum cerebri ſanguinis profluuium prodeſſe, quem ego cum nihil egregium præſtiturum ſperarem, experimentum de eo ſumere nolui, ne vel curioſus vel ſtolidus eſſe iudicarer, ſi multis probatisq; remedijs ad hũc vſum neglectis, maiorem è ſanguine iſtarum alitum non compertam hactenus vtilitatem expectarem, præſertim cum ſanguinis ab hac parte profluuium valde periculoſum ſit. Eſt enim omnino experiẽtia huiuſmodi periculoſa, & à ſolis regibus circa facinoroſos homines vſurpanda, Galenus lib. 10. de ſimplicibus. Atqui Dioſcorides & alij hoc remedium è gallinæ cerebro, vt infra dicetur, non è ſanguine prodiderunt. Sanguis galli leucomata oculorum & cicatrices cum aqua inunctus ſanat, Conſtantinus.
30 Paucus gallinæ ſanguis cum oleo ex ouis permixtus, ſcabiem cholericam curat, Arnoldus Villanou. Sanguis gallinarum nigrarũ aufert maculas fœtidas, & lentigines à facie & huiuſmodi, maximè ſi miſceatur ei lapis vaccinus tritus cum baurach rubeo. & reddit faciem formoſam, abſtergit, & bonum colorem facit. Raſis. Galli ſanguis eryſipelata & chimetla ſanat, & ijs qui marinum leporem comederint auxiliatur. Si quis allium contriuerit, & biberit calidum ſanguinem cum vino, nullum reptile timebit. pultibus verò aſperſus, & ſumptus ad magnitudinem nucis circiter dies decem in cibo ab his qui ſurſum (per arteriam forte) educunt ſanguinem, prodeſt, Kiranides. Pullinum (de gallinaceo genere intelligo. *vide* infrà in Gallina, *H. a*) ſanguinem tepidum in eam aurem quæ obtuſior erit vel dolebit. infundes, Marcellus.

Ex ſanguine.

¶ Gallinaceum adipem intra corpus empyicis tantum dari legimus, apud Marcellum Empiri-
40 cum, cuius hæc ſunt verba: Anethi ſicci veteris puluerem, & reſinæ pityinæ puluerem, cum adipe vetere anſerino aut gallinaceo, edendum mane ieiuno empyico cochlearia tria, & veſpere tantũdem dabis, mire ſubuenies. Adeps galli cum adipe turturis ſi detur in cibo alicui pondere quadrantis drachmæ, infeſtabitur à tinea, (achoribus, puto,) Raſis.

Ex adipe.

¶ De facultatibus eiuſdem extra corpus. Gallinaceus adeps ad quæ proſit, & quomodo curetur, leges in Anſerino ex Dioſcoride: & ibidem quomodo odoribus imbui ſoleant, & qua ratione etiam incurati à putredine præſeruentur. In Anate quoq; ex Nicolao Myrepſo, quomodo reponendi ſint adipes anatinus, anſerinus & gallinaceus recitauimus. ¶ Gallinaceus adeps medius eſt inter anſerinum & ſuillum. anſerinus ex his valentior eſt. Subſtituuntur aliquando gallinaceus, anſerinus, ſuillus, caprinus adipes, quiuis in alterius abſentis vicem. Gallinaceus tamẽ calidior & ſiccior eſt quàm ſuum, & tenuior, ac minimum terreſtris, idq; magis etiam ſi è gallinis ſylueſtribus fuerit: & tenuitatis ratione profundius penetrat, Galenus 11. de ſimplicibus, & de compoſitione medic. ſec. genera, & Methodi lib. 14. Induratæ iuuat, Idem. Anſerinus adeps maximè tenuium partium eſt, ob id in volucrum genere præſtat ad ſcirrhi curationem, gallinaceus illi proximus, Iac. Syluius. Galenus lib. 3. de compoſit. ſec. loc. cum Apollonij ad aurium dolores verba hæc recitaſſet, Anſerinum aut gallinaceum adipem liquefactum ſenſim inſtilla, ſubdit: Adeps harum alitum maximè mitigat omnes affectiones dolores inducentes, ſimulq; ipſarum aliquibus magnificè auxiliatur, &c. vt in Anſerino ſcripſi cum quo hic pleraq; communia habet. Adeps pullorum calidior eſt quàm adultarum gallinarum: & galli quàm gallinæ, Obſcurus. ¶ Myricæ ſemen cum altilium (gallinarum, vt conijcio) pingui furunculis imponitur, Plin. Ad ambuſta: Lardum & adipem gallinaceum adhibito candelæ lumine ſuper aquam liqua, & collectum ex aquæ ſuperficie pingue inungito, Innominatus. Varos (Varices, Marcellus) adeps

gallinaceus cum cæpa tritus & subactus (impositus vel perductus assiduè, Marcel.) sanat, Plin. Idem remedium maculas rubeas delere Rasis annotauit. ¶ Cutem in facie adeps anseris vel gallinæ custodit, Plinius. Adeps anseris & gallinaceus vtilis est ad nitorem vultus, *εἰς προσώπου ἐπιμέλειαν*, Dioscorides, vt Marcellus vertit: *ad mangonizandam faciem*: vt Ruellius. ego cum Plinio potius verterim *ad faciei custodiam*, aduersus ventos scilicet, frigora & Solem. Fissuras in facie sanat, & faciem reddit lucidam, Rasis. ¶ Adiuuat adeps gallinæ mirificè ruptas oculorum tuniculas admixtis schisto & hæmatite lapidibus, Plinius. Eundem præcipuè laudant contra pustulas oculorum in pupillis. Has (gallinas) scilicet eius rei gratia saginant, Idem. Gallinarum adeps pustulas oculorũ reprimit, Æsculap. & Constantinus. Si oculus iumenti dissectus sit, adeps anseris vel gallinæ prodest, vt scripsi in Ansere.

¶ Gallinæ adeps liquefacta & tepide instillata, quodlibet vitium aurium sanat, Marcellus. Adipem anserinum & alios auricularibus medicamentis Nicol. Myrepsus admiscet. Gliris pingue & gallinæ adeps, & medulla bubula liquefacta tepensq; infusa auribus plurimum prodest, Marcellus. Apollonius (vt & Rasis) anserinum aut gallinaceum adipem liquefactũ dolentibus auribus sensim instillari iubet, vt superius retuli. Adeps gall. cum nardo liquefacta ad dolorem aurium vtilis est, & contra neruorum passiones, Kiranides. Eundem instillatum tepidum etiam aduersus difficultatem auditus proficere obscurus quidam scripsit. Gallinarum adeps auribus purulentis calida infunditur, Plinius. Ad auriũ nocumenta ex aqua confert adeps tum anserinus tum vulpinus, tum gallinaceus, Galen. Euporiston t. 16. ¶ Adeps ans. aut gall. rimas labiorum egregiè curat impositus, Plinius & Marcellus. ¶ Adeps gallinæ asperitati linguæ confert, Obscurus. ¶ Dentientium puerorum gingiuas gallinaceorum pingui molliendas Ægineta consulit. ¶ Laudant & gallinarum adipem contra pustulas in papillis: has scilicet eius rei gratia saginant, Wottonus. ¶ Adeps anserin. aut gallin. recens & sine sale conditus, ad vuluæ vitia proficit, (vel, vt alibi, muliebribus malis conuenit:) sale inueteratus, & qui temporis spatio acrimoniam concepit, vuluæ inimicus est, Dioscor. Anserini vel gall. adipis vsum ad fœtum pellendum in Ansere diximus. Recens laudatur ad dolorem matricis: & in eiusdem apostemate instar emplastri imponitur, Rasis. Cum nardo liquefacta ad muliebria pessariũ facit, Kiranides.

Ex crista. ¶ Galli cristam contritam morsibus canis rabidi efficaciter imponi aiunt, Plinius & Kiranides. Gallinæ cristam aridam da in cibo ei qui mingit in lecto nescienti: curabitur, Rasis. alij hoc remedium ex gula & larynge galli promittunt. Capitis doloribus remedio est gallinaceus, si inclusus abstineatur die ac nocte, pari inedia eius qui doleat, euulsis collo plumis circunligatisq;, vel cristis, Plinius & Marcellus, sed paulò aliter. *Ex officulis.* ¶ Officulis gallinarum in pariete seruatis, fistula salua, adacto dente, vel gingiua scarificata, proiectoq; officulo, statim dolorem abire tradunt, Plinius. Inguinibus mirabile exuberremedium, ex gallinacea ala officulum extremum, cochleario terebratum, nodisq; septem licio ligatum, atq; ita brachio vel cruri eius partis quæ inguina habet suspensum, Marcellus. *Tibijs.* ¶ Gallinæ tibiæ cum pedibus coctæ, & cum sale, oleo acetoq; comestæ, coli (alias *colli*) sedant dolorem, Constantinus & Æsculapius. Ego *coli* legendum puto ex Marcello Empirico, cuius hæc sunt verba: Gallinam per totum diem à cibo abstineto. dein postero die cum eam occideris, crura eius cum sale & oleo inassato, & ieiuno colico qui se pridie cibo abstinuerit manducanda dato, mirificè profueris.

Cerebro. ¶ Gallinacei cerebellum recentibus plagis prodest, Plin. Dioscorides animalia theriaca, id est quæ vim morsibus venenatis contrariam habeant enumerans, gallinaceorum etiam cerebella in cibo commendat. Gallinarum cerebellum in vino bibendum datur contra serpentium morsus, Idem. Æsculapius & Constantinus. contra scorpionum ictus, Kiranides. Idem galli cerebrum cum aceto (aliàs condito) aduersus serpentium morsus bibendum consulit. Venena serpentium domantur gallinaceorum cerebro in vino poto: Parthi gallinæ malunt cerebrum plagis (morsibus serpentium) imponere, Plinius. Gallinacea cerebella cum vino pota medentur viperarum morsibus, Dioscorid. ex Erasistrato & Ægineta. Ἠὲ σύ γ' ἐγκέφαλον πλέξας μιγάδην ἀρουραίης Ὄρνιθος λάζοιο κατοικίδος, Nicander. Petrichus etiam, vt Nicandri Scholiastes refert, contra serpentium morsus gallinæ cerebrum commendat. Ad viperæ morsum: Galli cerebrum cum posca adiecto pipere, his qui à vipera percussi sunt vel morsi, potui dabis, auxilium maximũ experiêris, Sextus. Contra omnium phalangiorum (aranearum, Rasis) morsus remedium est gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca, Plinius. Ad cunctos autem morsus ictusq; minorum, Exiguo piperis cerebrum conspergito galli, Quo lita (alij authores *bibi*, non *lini* volunt) sanescunt depulso membra dolore, Serenus. Gallinarum cerebellum sanguinem à cerebri membrana profluentem (per nares à cerebri velaminibus, Auicenna) sistit, Dioscorides & Plinius. naribus sanguine fluentibus prodest, Marcellus. contra fluxum sanguinis à cerebro, Rasis. Ad sanguinem è naribus sistendum: Aut galli cerebro, vel sanguine tinge columbæ, Quod nisi supprimitur sanguis, potandus & ipse est, Serenus. Atqui Galenus in libro de simplicibus hoc remedium non tanquam è cerebello, sed è sanguine gallinæ à quibusdam memoratum reprobat, vt superius recitaui. Cerebrum gallinarum in cibo sumptum acuit intellectum. quare caput assentur cassare (sic habet codex impressus) cæcitatem, Arnoldus in Breuiaio. Cerebrum gallinarum contra tremorem cerebri commendatur à Rasi. Gingiuis puerorum infricatur vt dentes absque dolore nascantur, Kiranides.

¶ Quæ

Ex membrana quæ in interiore ventriculo galli sinu residet.

¶ Quæ interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secti in laminas cornus specie similis, quæ inter coquendum abijci solet, siccatur, (& reponitur ad remedia,) Dioscor. Pellicula ceu cortex quidam intra ventriculum gallinæ stercori destinata, echinus ab asperitudine Græcis appellatur, & lactis coagulandi vim habet, Berytius apud Constantinum. hæc vis alioqui propria tribuitur ruminantium adhuc lactentium ventriculis, quos & coagula nominant. *Vide* plura in Echino terrestri *G.* ab initio de nomine huius particulæ. Magna fraude medicamentarij institores nobis imponunt, qui ex ventriculo, quo nihil in alitibus istis carnosius est, panniculos detractos & siccatos pro ingluuie vendunt. & hæc est causa cur nemo hodie mihi cognoscatur, qui se feliciter in ventriculo roborando, pelliculis istis vsum profiteatur: Gybertus Longolius, non ex ventriculo, sed ex primo cibi in gallinis receptaculo, quod stomachum & ingluuiem vocat, hanc membranam decerpendam sentiens. Atqui ego veteres hanc vim non ingluuiei aut stomacho, id est ori ventriculi galli gallinæve, sed ipsius ventriculi, quem κοιλίαν propriè vocant, interiori membranæ, tribuisse asseruerim. Nam & Dioscorides κοιλίαν nominat de hac membrana agens lib. 2. cap. 43. tum ab initio, tum in fine eius capitis. quanquã adiecta in fine à quibusdam adulterina existimantur. Et Galenus libro 11. de simplicibus post cœlian, id est ventriculum mergi statim huius membranæ meminit, intus aduerbium ponens pro eo quod est in ventriculo. Vno tantũ in loco (lib. 3. Parabiliũ, qui Galeno falsò adscribitur) galli gulã vnà cum larynge (scribitur autẽ Græcè etiã γύλαν) ijs auxiliari qui strata permingunt, legimus. Tunica interior gallinarũ lixiuio calido hora vna maceratur, ter lauatur, deinde vino ter maceratur, & ter lauatur: iterũ lixiuio. post vino, & siccatur clibano ex quo panis extract⁹ est, Syluius ex Bartholomęo Mõtagnana. Vẽtris gallinaceorũ mẽbrana quæ abijci solet, inueterata & in vino trita aurib. purulẽtis calida infunditur, Plin. Galli gallinacei ex ventriculo interiore mẽbrana, quę proijci solet, arefacta tritaq; ex vino, adiecto paululo opij, medicamen aurib. vtilissimum facit, quod calefactum infusum suppurationem eius (earum) expurgat & sanat, Marcellus. Pellis interior de ventriculo galli trita cum vino auribus prodest, & sputum (pus forte) mouet, Constantinus. ¶ Gallinaceorum ventris membrana inueterata & inspersa potioni, destillationes pectoris & humidam tussim vel recens tosta lenit, Plinius. Ventriculi gallinacei membranam, qua sordes aqualiculi continentur, arefactam terito diligenter, & cum vino potui dato, humidam tussim sedabis, Marcellus. ¶ Trita in vino conuenienter stomachicis datur in potu. Dioscorides. Ant. Gaynerius has membranas præparatas miscet medicamento cuidam ad confortandum ventriculum: item Leonellus medicamento ad stomachi dolorem. Tunicam interiorem ventriculi secundi gallinarum miro quodam modo lotam & siccatam, & potam, stomachicis augere coquendi facultatem, falsum esse expertus est Galenus (de medic. simplicib. lib. 11.) Vnde subit admirari in ea hæresi falsa medicos omnes etiam hodie permanere. Putant, opinor, eam vim illi esse, quòd ea similis sit tunicæ internæ ventriculi nostri, sed vi tanta coquendi prædita, vt lapillos conficiat. sed æquius fuerit, eam tunicam ex struthiocamelo sumere, quippe cui mira sit natura coquendi, quæ sine delectu deuorárit, (vt refert Plinius 10.1.) vt ferrum & ossa veruecum integra. Vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. An non vident harum pellicularum temperamentum vitiari siccatione: & vim illam coquendi viuis inesse, non superesse mortuis: nec fortasse pellibus illis insitam, sed potius à carne multa crassa densaq; pelliculam hanc vndiq; ambiente? Iac. Syluius. Si hordeo malo aut nimio iumentum læditur, remedium est pelliculam de ventre pulli siccatam fumo deterere, additisq; octo scrupulis piperis, & quatuor cochlearibus mellis, & vncia pollinis ex thure, cum sextario vini veteris tepefacto per os dare, Vegetius. ¶ De vsu eiusdem pelliculæ ad ileon, *vide* infra in remedio ex iecore. ¶ Hanc pelliculam de gallina nigra quidam è vulgo aduersus regium morbum edendam suadent, bis aut ter. Aliqui priuatim de capo nigro cuius pedes sint flaui accipiunt, eius quidem vsu ictericum quendam conualuisse mihi affirmatum est. ¶ Pellis interior de ventriculo galli trita & cum vino pota ventrem astringit, Constantinus. Gallorum ventriculus (Marcellus Vergilius interpres addit, in senectute, quoniam proximè de veterum gallinaceorum iure dixerat author) inueteratus (κοιλία τεταριχευμένη, & in vmbra siccatus pondere trium vnciarum (ὅσον γ'. sic habet codex noster impressus, corrupta vt apparet ponderis nota, drachmæ fortassis, quæ designatur alibi in Dioscoride instar maiusculi lambda iacentis, hoc modo <.) sumptus, præsenti remedio est contra nimias purgationes, quæ à deijcientibus aluum medicamentis fiunt quamprimum enim purgationes eas sistit. in quem vsum terendus est & cum aqua bibendus. (Δεῖ δὲ ξίσμα ποιεῖν καὶ ἑνοῦν μετὰ ὕδατος καὶ διδόναι. malim ita reddere, in quem vsum contritus & cum aqua permixtus, [instar trimmatis aut moreti,] exhibendus est,) Dioscorides: cuius interprès Marcellus Vergilius, Hunc locum (inquit) Serapio non habet, neq; antiqua interpretatio, neq; probatissimus mihi codex Launæ translationis. vnde fit vt suspicemur accreuisse eum Dioscoridi, præsertim quum alienus etiam Dioscoridis sermonis in ea re ductus nobis videatur. Membrana gallinarum tosta et data in oleo ac sale, cœliacorum dolores mulcet. abstinere autem frugibus ante & gallinam & hominem oportet, Plinius. Membrana quæ est in ventriculo gallinę siccata & trita, & cũ vino austero potui ieiuno cœliaco data, medetur: ita vt ipsa gallina prius vel biduo abstineatur a cibo, & qui potionem accepturus est, antè diem frugi sit, & non cœnet, Marcellus. Nicolaus Myrepsus dysentericam quandam potionem laudatam describit, in qua membrana

hæc cum cæteris miscetur. Membranam è ventriculo gallinacei aridam: vel, si recens sit, tostam, vtiliter contra calculos bibi traditur, Plinius. Dum vino pota calculos frangit & per vrinam eijcit, Constantinus. Celebrant quidam inter calculi remedia gallinacei ventris interiorem membranam, Alex. Benedictus. Fieri quidem potest vt aliqui huic membranæ vim calculos dissoluendi inesse sibi persuaserint, ex eo quòd gallinæ etiam lapillos concoquere vulgò credantur, vt Dioscorides etiam credidit. Ego quoniam experientiam huius effectus hactenus nullam audiui, nec rationem aliquam qua id effici possit video, assensionem meam adhuc cohibeo. De ventriculo galli interior pellicula in vino missa & siccata ac trita cum sale, posita (*pota*) cum vino vel condito, nephriticos perfectè sanat, Kiranides. ¶ Ad sistendam exuberantiam mictionis: Accipe pelliculas quæ sunt in ventre gallinarum: de quibus in Sole siccatis drachmam miscebis cum thure masculo, glande sicca, balaustijs, galla, ana ʒ.iij. Trita omnia melle rosato excipies, & ex frigida propinabis ieiuno, Galenus Euporiston 2.133. Ad inuoluntarium mictum in stratis: Galli guttur vstum ligulæ mensura ieiuno ex aqua propinato, Galenus Euporiston 2.76. Et rursus, Gallinæ gulam (γύλαν) pariter cum gutture, vre, & tere diligentissime, ac ex vino vetere propina, Euporiston 3.238. Idem remedium Rasis è crista galli promittit. In Germanico quodã codice manuscripto inuenio hasce membranas tritas vtiliter bibi cõtra stranguriã. ¶ Aduersus abortũ: Suffiatur primò mulier cum filato primo cocto: deinde accipiat grassilũ gallinæ, & pelliculã ventriculi qua cibus continetur discutiat lauetq́, & modicè coctã in prunis comedat, vel pollinem tritarũ bibat, idq́ faciat per plures dies: experimento constat, Author additionũ Breuiarij Arnoldi Villanou. apparet autem verba quædam inter hæc aut corrupta aut barbara esse. ¶ In libro quodam manuscripto inuenio hanc pelliculam de ventriculo capi vtiliter tritam fistulis prius mortificatis inspergi.

Ex iecore. ¶ Ileo resistit gallinaceorum iecur assum cum ventriculi membrana, quæ abijci solet, inueterata, admixto papaueris succo. alij recentem torrent ex vino bibendam. Hepar gallinæ tritum, & cum hordei farina & aqua emplastri modo impositum, podagricis prodest, Kiranides.

Felle. ¶ Gallinarum & perdicum fella ad medicinæ vsum cæteris præstant, Galenus. Fel efficacissimum creditur scorpij & callionymi piscium, marinæq́ testudinis & hyænæ: perdicis item & aquilæ, gallinæq́ albæ, Dioscorides. ¶ Fel gallinæ maculas in corpore illitum aufert, Rasis. Apud Galenum de composit. sec. locos, miscetur medicamentis liquidis ocularibus Æsclepiadæ, ad sicosas eminentias, ac omnem extuberantiam carnis seu callum. Fel quorundam animalium laudatur à medicis ad visum acuendum, & principium suffusionis discutiendum, vt callionymi & scorpij piscium, gallinæ, &c. Idẽ de simplic. 10. Galli gallinacei, maximè albi, fel ex aqua dilutum, & inunctione adhibitum, leucomata oculorum & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Galenus libro 4. de compos. sec. loc. medicamento liquido cuidam ad oculos suffusos, alios galli fel, alios aliud adiecisse scribit. Ad suffusionem admirabile quod ilico visum restituit: Muris sanguinem, & galli fel, & muliebre lac æquis ponderibus misce, & bene subactis vtere. probatum est enim, & magnificè profuit, Idem Euporiston 3.16. Vlcera oculorum & albugines felle galli inungito, Idem Euporiston 2.99. *Fel quoq; de gallo mollitum simplice lympha Exacuit puros dempta caligine visus*, Serenus. Fel galli cum succo chelidoniæ herbæ & melle illitum, visum acuit perfectè, Kiranides. Gallinaceo felli vis alligato (malim, illito: vel, ad caligationes, vt & aquilino sicut proximè dixerat) ad argema, & ad albugines ex aqua diluto, (aut supra forsan rectè, hic vero pro *diluto* legendum aut saltem subintelligendum *illito*.) item ad suffusiones oculorum, maximè candidi gallinacei, Plinius. Et rursus cum fimum russum gallinæ lusciosis illini dixisset, subdit: Laudant & gallinæ fel sed præcipuè adipem contra pustulas in pupillis. Fellis gallinacei, vel vulturini, quod longè magis prodest, scrupulum, & mellis optimi vnciam, bene trita coniunges, atq́ in pyxide cuprea habebis, & opportunè ad inungendum vtêris. hoc nihil potentius caliginem releuat, Marcellus. ¶ In manuscripto quodam libro Germanico remedium hoc ad epilepsiam traditur. Fel gallinacei cum aqua mixtum bibat æger, & diebus decem abstemius esto.

Testiculis. ¶ Aetius illos qui re Venerea vti non possunt inter cetera gallorũ testiculos esitare consulit. Galli testes cum vino poti Venerẽ irritant, & bonã habitudinẽ præstant, Kiran. Gallinaceorũ testes subinde si à conceptu edat mulier, mares in vtero fieri dicũtur, Plin. Galli albi testiculi à muliere degluriti à conceptu statim antequã aliud quicquam degustet, Dioscorus Euporiston 2.78. est autẽ locus mutilus. Ad inuoluntarium vrinæ exitũ in stratis: Galli testem vstum edendũ apponito, Galenus Euporiston 3.257. ¶ Ad caducos: Galli testiculos contritos cum aqua ieiuno dabis bibere. abstineant autem à vino diebus decem, caducis remedium est. Debebunt autem testiculi sicci seruari, vt cùm fuerint necessarij, continuò sumantur, Sextus & Constantinus. Ad comitiales: Gallinacei testes ex aqua & lacte quidam bibendos censent, antecedente quinq́ dierum abstinentia vini, ob id inueteratos, Plin. Galli gallinacei testiculos in puluerem tritos ex aqua & lacte ieiuno propinato, idq́ diebus quinq́ facito, vino autem abstinendum est, Trallianus hoc se ex Gallia accepisse scribens. Serapion pro epilepticis probat medicamen confectum è testibus galli gallinacei: Cælius Aurelianus, improbans ipse vt videtur.

Ex fimo. ¶ Gallinaceum fimum omnia quæ columbinum, sed inefficacius, præstat, Dioscor. minus calidum est columbino, Galen. Et rursus, Cæterum vt in alijs omnibus animalũ partibus aut excremẽtis plurimum refert, montanisne locis, an in pratis, paludibus, lacubus & ædibus versentur. Semper enim

quæ

quæ exercẽtur, ijs quæ non exercẽtur sunt ficciora: & quæ cibis vtũtur calidioribus ficcioribusq́; ijs quę humidis frigidisq́;. Itaq; vt columbarũ stercus semper imbecillius expertus sum quæ in domib. degunt quàm nomadũ & montanarũ: sic gallinarũ quoq; inueni multò infirmius earũ quæ conclusæ seruantur & furfurib. aluntur, non paulò autẽ valentius earum quæ in agris, atrijs aut foris pascũtur. Stercoris gallinacei pulli drachmæ duæ dissolutæ in multa aqua calida, & potæ, vomitum mouent, Arnoldus de Villan. Stercus galli cũ succo prasij datũ, mox vomitũ prouitat, Idẽ. Certo educit per vomitũ. quare cõtra venena propinatur, Ferdinand. Ponzettus. Idem Gaynerius scribit, sed misceri iubet cum lini vrticæve semine in aqua decocto, aut aqua & butyro, &c. Ad felis morsum galli stercus liquidum cum adipe gallinaceo subigito & imponito, Aetius. Idem ex aceto impositum morsibus canis rabidi, salutare traditur, Kiranides. Gallinaceum fimum priuatim contra venena fungorum bibitur ex aceto aut vino, (vel oxymelite, Rasis,) Dioscor. Nicander contra idem venenum commendat πίτυν γρίβοιο χαμαιζήλοις (πτίν.) Galenus etiam aduersus strangulationem à deuoratis fungis gallinarum domesticarũ fimum cum oxymelite bibi consulit, in Euporistis 1.131. nimirum vt vomitus subsequatur. Cum medicum quendam in Mysia gallinaceo vtentem stercore conspexissem, in eis qui ab esu fungorũ suffocabantur: & ipse quoq; sum vsus in quibusdam vrbem inhabitantibus, qui & ipsi fungos esitarant, ipsum videlicet ad læuorem contritum tribus quatuorve oxycrati aut oxymelitis inspargens cyathis. & palàm adiuti sunt, idq; celeriter: nam qui præfocabantur, paulò pòst vomebant pituitosum humorem omnino crassissimum, & exinde planè liberati sunt symptomate, Galenus lib. 10. de simplicibus. Dioscorides in euporistis remedia contra opium describens, hæc verba ponit, ἢ χόνδρους ὄρνις λῶος σὺν ὄξει ἢ σὺν ὀξυμέλιτι. vbi ego pro ὄρνις legendum conijcio ὄρνιθος. *Vide* etiam inferius inter remedia ex candida parte huius fimi. ¶ Gallinarum fimum, cum agrimonia, bismalua, betonica in aqua decoquatur, & fumus quotidie mane recipiatur per horam & vesperi similiter, confert scabiosis affectibus membrorũ, extrahit omnes excremẽtitios humores, & curat Theophrastus, Stercus gallinæ cũ melle despumato & farina fabarũ excorticatarum in modũ vnguenti mixtũ, faciei pustulis illinitur, Incertus. Gallinarũ fimũ recens illitũ alopecias celerrimè explet, Plin. Gallinaceorũ stercus cũ oleo vtroq; (nõ explicat quibusnam) permixtũ, alopecijs vtile est, Marcell. cum aceto alopecijs impositũ prodest, Rasis & Kiranides. Si prius fricetur locus cum panno & cepe donec rubeat, Rasis. Aridum quoque tritum cum nitro & atido (vox corrupta) vnguento alopeciam inspissat, Kiranid. Recens adpositum podagris, plurimum iuuat, Marcellus & Plinius. Perniones quæ nascuntur in manibus impositum sanat, & omnes morsus, Constantinus. *Est qui gallina perducat stercore corpus*, Serenus inter carbonis (carbunculi) remedia. De vsu huius stercoris ad fistulam curandam, scripsimus in Rubeta *G*. Phlegmonas quę nascuntur in naribus impositum sanat, Æsculapius. Furunculo medicãdo: *Præterea\& fimum, ex gallo quod legeris albo Imbribus ex acidis fidens appone dolenti*, Serenus. *Vide* etiam infra inter remedia ex rufa parte huius fimi. Fimum gallinaceum cum oleo & nitro clauos pedum sanat, Plinius. Marcellus pulli gallinacei fimum rubrum clauellis frequenter illinendum consulit. Fimum gallinaceum recens inunctum, contusiones ex calciamentis sanat. aufert etiam myrmecias, Kiranides. Si fiat ex eo cataplasma cum melle, id illitum crustam ignis Persici rumpit, Rasis. ¶ Mactatæ recens gallinæ ventrem vna cum stercore inuoluito melle, & iumento adhuc calentem in fauces immittito, Pelagonius aduersus tussim iumenti è faucibus vel gutture prouenientem. ¶ Gallinaceum fimum contra coli cruciatus ex aceto aut vino bibitur, Dioscor. cum aqua calida & melle, Rasis. Medicus quidam Mysus hoc fimum bibendum dabat ijs qui diutino coli dolore fuissent vexati ex œnomelite: vel si id non aderat, ex aceto, aut vino aqua diluto, Galenus lib. 10. de simplic. Et rursus in opere de compos. sec. loc. ex Asclepiade: Gallinarum interanea omnia exempta, & in vas fictile coniecta assato, ac trita reponito. vsus verò tempore cochlearium vnum & dimidium, & seminis dauci Cretici tusi & cribrati tantundem ex aquæ mulsæ calidæ cyathis tribus exhibeto. In libro quodam Germanico manuscripto albam tantum huius fimi partem aduersus colicum affectum è vini cochleario, salubriter bibi legimus. Rustici nostri recens hoc fimum è lacte aut iure pingui contra colum vel matricem propinant. ¶ Stercus gallinæ suffitum secundas educit, Arnoldus Villanou. In iure casei dissolutum stercus gallinæ album & potum prodest ex vtero suffocatis, Ex manuscript. ¶ Ad iumentorum remedia. Si equus pennam vorãrit, primo vratur in vmbilico, deinde in os eius stercus bouis tepidum inferatur: tum fiat phlebotomia, demum omnia interiora gallinæ sanæ in os eius immittes. Et si ne ita quidem liberatur, minue diligenter ipsum, Rusius. Equo ex pituita per nares laboranti, fimum gallinaceum in nares inflabis, Obscurus. Si equa marem non patitur, gallinaceo fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linuntur. ea res accendit libidinem, Anatolius. Sunt qui ad vlcera iumentorum vtantur fimo gallinac. arido trito cribratoq́;, inspergentes mane, & vesperi succum sambuci immittentes per dies aliquot: vbi vlcera primum abluerint vino in quo sambuci folia decocta sint cum modico sale: Ad inflationem ilium & ventris equi: Fimum columbinum aut gallinaceum, quantum manus capit, in vino dissoluimus cum nitro, & inde clysterem inijcimus, &c. Absyrtus & Hierocles. ¶ Rabies canum sirio ardente homini pestifera. quapropter obuiam itur per triginta eos dies, gallinaceo maximè fimo mixto cibis. aut si præuenerit morbus, veratro. Plin.

Ex fimo candido. ¶ Gallinacei fimi candidi vires. Ad vitiligines quidam illini iubent gallinarum fimum candidum seruatum in oleo vetere cornea pyxide, Plin. Idem cum oleo vetere tenuissimè tritum & adpositum, leucomata & hypochyses sanat, & aciem luminum confirmat, Marcellus. Aduersus fungos noxios: Philagrius, gallinaceum stercus album (inquit) tritum exhibemus ex posca aut aceto mulso. huius enim manifestum habemus experimentum, quòd ad fungorum strangulationes auxilietur, Aetius. Plinius in hyssopo decoctum aut mulso, venena fungorum boletorumq; astringere dicit. Item inflammationes ac strangulationes. quod miremur (inquit) cum si aliud animal gustauerit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. *Vide* supra in viribus Gallinacei fimi simpliciter. Illitio ad oculi[illegible] as anginas: Galli stercus album, & cerussam colore referens, exiccatum habeto, & vsu postulante subige cum aqua aut melicrato, propinato cochlearium. Desperatos enim sanat. Quod si bibere nequeant, cum melle subactum infimis partibus illinito, Nic. Myrepsus. Fimum gallinarum duntaxat candidum, oleo in vetere corneisq; pyxidibus adseruant, ad pupillarum albugines, Plin. Sunt qui[illegible] fimi parte alba duntaxat intra corpus sumpta, sanguinem concretum diseuti referunt. Fimum gallinac. album & frictum (φρύξας) tere ac potui confidenter exhibeto aduersus colicam, Aetius 9.31. *Vide* supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter.

Ex fimo ruffo. ¶ Galli stercus ruffum, vel vt Plinius habet, ex gallinac. fimo quod est ruffum. Impositum furunculos rumpit, & dolorem tollit, Sextus. *vide* supra inter remedia ex hoc fimo simpliciter. cum aceto recens illitum furunculos & canis rabidi morsus curat, Plin. & Constantinus. Ex fimo pulli gallinacei quod rubrum fuerit colliges, & impones clauellis, atq; inde eos sæpius lines, vehementer medebitur, Marcellus. Stercus galli citrinum cataplasmatis instar impositum, cum oui vitello & exiguo croco, quemuis abscessum purulentum aperit, Rasis. Fimum gallinaceorum duntaxat rubrum lusciosis illinendum monstrant, Plinius.

Ex cinere fimi. ¶ Cinis fimi gallinarum. Prodest ad ictus scorpionum, Plin. Gallinarum vel columbini fimi cinis ex oleo impositus vlcera pedum curat, Marcellus. Fimi gallinacei cinis pedum exulcerationes sanat. columbini fimi cinis ex oleo, Plin.

Ex lapillis vesicæ. ¶ Lapillos qui in gallinaceorum vesica inueniantur, conteri & potioni inspergi aduersus calculos iubent, Plin. Alexander Benedictus lapides in gallinaceo ventre repertos, contra calculum à quibusdam commendari scribit, ex hoc Plinij loco fortassis, memoria lapsus. Nos de lapillis qui in ventribus gallinaceorum reperiantur, plura scripsimus supra in *B*.

¶ Veneficia quædam fiunt ab his quæ eduntur excrementis corruptis, vt sanguine vel vrina leprosorum, cum in his frumentum maduerit, gallinæq; frumento depastæ fuerint, Hier. Cardan.

De fimo gallinacea equis & bubus periculoso. ¶ A præsepibus equorum remouebuntur aues domesticæ atq; aliles, quæ ea propter reliquias pabuli sectari solent: & in his non solum pinnulas excutiunt, sed etiam stercora deijciunt: atque illæ cũ gutturis, hæc cum alui periculo ab equis deglutiuntur, Ioach. Camerarius. De fimo gallinaceo a bobus aut equis deuorato, & remedijs contra eum, plura in Quadrupedum uastarum historijs scripsimus. Hierocles equo aduersus hunc fimum deuoratum auxiliari docet ipsum fimum gallinæ album & solidum: quem conteri iubet cum drachma leui, (σίλφιος) & cum duobus polentę chœnicibus vinoq; nigro austero in mazas redigi, & equo edendas dari. Gallinarum fimum, duntaxat candidum, in hyssopo decoctum aut mulso, venena fungorum boletorumq; astringit: item inflammationes ac strãgulationes: quod miremur, cũ si aliud animal gustauerit id fimũ, torminibus & inflationibus afficiatur, Plin.

¶ Quidam à gallo gallinaceo pugnante leuiter læsus in rabiem venisse dicitur, Cælius Aurelianus de morb. acut. 3.9.

H.

a. Vt ornis apud Græcos, sic apud Latinos auis etiam aliquando pro *gallo gallinave* absolutè ponitur. Rhodias aues pro *gallinis Rhodijs* Columella dixit. & Græcè Ταναγραίους ὄρνιθας genere masc. legimus, id est alites Tanagræos, pro *gallinaceis Tanagræis*. Gallinaceos mares pro *gallis gallinaceis* Columella dixit. Gallos à contrario sensu appellatos quidam existimant. nam Galli sacerdotes matris deûm castrati erant. hinc Martialis, *Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes, nunc mihi gallus erit.* Et rursus, *Succumbit sterilis frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem.* Cristatus ales, pro gallo, Ouidius 1. Fastorum.

Etymon vocis ἀλέκτωρ ¶ Ἀλέκτωρ Græcè dicitur à priuatiua particula & lecto: ἐκ τοῦ α καὶ τοῦ λέκτρου, διὰ τὸ ἐκ λέκτρου ἡμᾶς ἐγείρειν, Eustathius & Athenæus. A tertia persona præteriti passiui verbi λέγω, quod est dormio, fit λέλεκται, ἀλέκτωρ: & forte Ἠλέκτρα & ἀλεκτρυών, (oxytonum,) Idem. Ἀλεκτρυὼν nomen viri Iliados ρ seruat ο magnum (non seruat: *Vide* mox inter Propria) in genitiuo, pro aue vero Homeri seculum hanc vocem non agnouit, Varinus. Vtebantur nimirum antiquitus tantum voce ὄρνις de gallo in genere masc. de gallina in fœminino. Gallos gallinaceos alectryónas & aléctoras Græci vocant, quia nos lecto exuscitent: gallinas verò alectoridas & ornithas. Aristophanes alectoras qui mares sint, alectoridas quæ fœminæ, alectryónas vtrunq; continere, ludens in comœdia monstrauit Inuenias & pro maribus alectoridas acceptos, vt inquit Athenæus, Hermolaus. Socrates sanè in Nebulis Aristophanis Strepsiadem docens, reprehendere videtur quod ἀλεκτρυόνα in vtroq; sexu proferat, itaque iubet eum fœminam

fœminam ἀλεκτρύαιναν vocare, ficto vocabulo & poëtico, vt à λέων scilicet fit λέαινα: marem verò ἀλέκτορα. Apparet autē (inquit Scholiastes) vulgarem hanc consuetudinem tum fuisse, fœminā quoq; ἀλεκτρυόνα nominandi, vt patet ex hisce (Aristophanis) in Amphiarao verbis: Γυναι, Τί τὸ ψόφῃ σου; Ἡ ἀλεκτρυὼν Τὴν κύλικα κατεβέβληκε. Οἰμώξεσθαί γε. Et in Platonis (Aristophanis, Athenæus. positum est καὶ πλάτων pro καὶ πάλιν à librarijs) Dædalo, Ἐπειτα πολλαὶ τῶν ἀλεκτρυόνων τ' πλεῖστα ὑπηνέμια τίκτουσι πολλάκις. Ο δὲ παῖς ἔοικε τὰς ἀλεκτρυόνας σοβεῖν. Attici quidem etiam gallinas sic vocabāt. Et Theopompus, Vocant verò gallinam etiam etiam ἀλεκτρύαιναν. Hęc Scholiastes. sed locus, quod ad authorum citationes, nō rectè distinctus emendari potest ex Athenæo, cuius verba subieci. Cratinus (inquit) ἀλεκτρυόνα in fœm. genere dixit. item Strattis, Αἱ δ' ἀλεκτρυόνες ἅπασαι, καὶ τὰ χοιρίδια τέθνηκεν. Et Anaxandrides Rhodius Comicus, Ὁ χειρομάνας τὰς ἀλεκτρυόνας θεωροῦσιν ἄσμενοι. Et Theopompus in Pace, Ἀχθομαι δ' ἀπολωλεκὼς ἀλεκτρυόνα τίκτουσαν ᾠὰ πάγκαλα. Et Aristophanes in Dædalo, Ὠὸν μέγιστον τέτοκεν ὡς ἀλεκτρυών. Dicitur & ἀλέκτωρ. Ὡσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus. Veteres ἀλεκτρυόνας vocabant etiam gallinas, Hesych. Ab ἀλέκτωρ masculino, fœmininū ἀλεκτορὶς deriuatur. Ἀλεκτορὶς poeticum est, ὡς τὸ ἀλέκτωρ ἑλληνικὸν (lego ἀδόκιμον) ὅλως, Varin. Thomas Magister quoq; annotat, vocem ἀλεκτρυὼν significare marē & fœminam: ἀλεκτορὶς aūt esse vocem planè poeticam, ἀλέκτωρ verò vocabulum esse ἀδόκιμον. Atqui ἀλεκτορίδα Aristoteles etiam dixit lib. 6 de historia anim. & Galenus in opere de simplicibus medic. ἀλεκτρυόνος, καὶ ἀλεκτορίδος αἷμα. itaq; ego vocem ἀλεκτρύαινα prorsus ἀδόκιμον dixerim, ἀλέκτωρ verò poëticam tantùm contra Varinum & Thomam Magistrum: qui cùm ἀλεκτορὶς poeticum faciant, poetæ nullius testimoniū proferunt, & ego quoq; nullum ex poëtis hac voce vsum memini. ἀλέκτορα verò in prosa nemo dixit, sed poetæ aliquot, Aristophanes, Theocritus, Cratinus. item Septuaginta Prou. 30. & Kiran. Vsus nostro tempore obtinuit vt gallinæ ὄρνιθες dicantur, galli verò ἀλεκτρυόνες & ἀλεκτορίδες, Athenæus. Ὄρνις genere cōmuni priuatim de (auibus) domesticis (id est gallinis) dicitur, Eustathius. Ὄρνιθες σιτοκάδιοι & κατοικίδιοι, pro gallinaceo genere, in scriptis Porphyrij. Ὄρνιθας βοσίμους Suidas in Melito dixit, siue pro gallinacei generis, siue pro alijs etiam altilibus auibus. Ἀλεκτορίδης, pullus gallinaceus, forma patronymica, Suidas, & Varinus in Ἀλεκτορίδης. Ἀλεκτρυόνιον & περδίκιον ab Antiphane nominātur forma diminutiua: qua etiam ἀλεκτορίσκοι dicuntur. sed Suidas alectoriscos Tanagræos nominat, qui grandes sunt gallinacei.

Ὄρνιθες dicuntur gallinæ.

¶ His subiungam rariora quædam gallinacei generis nomina, quæ partim poëtica sunt, partim glossis & dialectis differunt, partim fortassis etiam barbara. & quoniam ea non pauca sunt, ordinem alphabeticum ijs recensendis adhibebo. Βριττὸς, gallus anniculus, Hesych. & Varin. Ἠϊχεύς, gallinaceus, Iidem. ¶ Κίρκος, accipiter vel gallinaceus, Hesych. & Varinus. Σέρκος, gallus, & gallinæ σέρκες, Iidem. Κίρκος, accipitris genus & gallinaceus, Suidas & Varin. Κίκιρρος, gallinaceus, Hesych. & Varin. Κοκκὸς oxytonum, gallinaceus: paroxytonum verò, parua cicada, ὁ νέος τέττιξ, & κίκκα (paroxytonum) gallina Iidem. vox per onomatopœiam facta videtur, vt Germanica Güggel. Κοκκοβόας ὄρνις, de gallinaceo accipiendum videtur apud Sophoclem, Eustathius. à voce nimirum, de qua verbum κοκκύζειν vsurpant Græci. Κορίδων, ἀλεκτρυὼν, οἱ νεανίδες, Hesych. & Varinus. forte autem sic nominatus fuerit gallus quòd corytha, id est cristam gerat. & eadem ratione fortassis etiā κορυδοὺς apud eosdem, quæ vox eis etiam cophinū & calathum significat. Κόσκολοι, οἱ κατοικίδιοι ὄρνιθες, Hesychius & Varin. Κοττοὶ, gallinacei à cristæ capitis sic dicti, Iidem in Προκόττα quod est κεφαλῆς βίχωμα. Κόττος, ὄρνις: sed equum quoq; aliqui sic vocabant, Iidem. Et rursus, Κοττοβολεῖν, τὸ ἀλεκτρυονεῖν τινὰ ὄρνιν. Κοττυλοιοι (κοττυλνοί, per iota in penultima, Varinus) κατοικίδιοι ὄρνεις, Hesychius. Κόττιχας, gallus, Hesych. & Varinus. ¶ Μηδικοί, aues Medicæ, gallinacei, Iidem. Aristophanes in Auibus Medum (μῆδον) auem facere videtur. Scholiastes gallinaceum accipiēdum suspicatur. alibi quidem dubitat an vlla auis rectè μῆδος appelletur. Sed cùm gallinaceus ab eodem Comico etiam Persica auis dicatur, medum quoq; vel medicam auem pro gallinaceo accipi ab eo probabile est. De Medicis gallinaceis magnis & pugnacibus, scriptum est supra in B. Ὥσπερ ὁ περσικὸς ὥραν πᾶσαν καναχῶν ὀλόφωνος ἀλέκτωρ, Cratinus apud Athenæum. Ὀλόφωνος, gallinaceus, sic dictus, vel à lophio, id est crista, vel ab eo quod inter canendum in sublime se erigat, ἀπὸ τοῦ ἐν ἄλλοις αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι. Hesych. Alexarchus Cassandri Macedonum regis frater, gallum gallinaceum orthoboam (ὀρθοβόαν, nimirum quod inter canendum se erigat, vnde & ὀλόφωνον dictum quidam conijciunt, vt iam diximus: nisi quasi ὀρθροβόαν potius, à matutino cantu, sic appellatum placeat,) vocabat, Hermolaus ex Athenæo. Ὀρτάλιχοι, gallinacei, Eustathius. item pulli gallinacei, Vide infra in Pullo. Ὀρτάλιχοι pulli sunt qui nondum volare possunt, volare tamen gestiunt & conantur, ὀργᾷ τὸ γλίχεσθαι τοῦ ἱπτᾶσθαι καὶ πέτεσθαι, Etymologus & Varin. Bœoticè etiam ipsi gallinacei sic vocantur, vt apud Aristophanem in Acharnensibus, Scholiastes & Varin. Thebani rerū nomina innouare gaudent. itaq; sepiā vocāt ὀπισθοτίλαν, ἀλεκτρυόνα ὀρτάλιχον, &c. Athenæus lib. 13. & Varin. in Λεξάνδρου. Ὀρταλὶς αἰχμητῇσιν ὑποκνηθεῖσα νεοσσοῖς, Nicander de gallina. Ὀρταλίχοισι χελιδόσιν Oppianus dixit.

Rariora quædam gallinacei generis nomina. Βριττὸς. Ἠϊχεύς. Κίρκος. Σέρκος. Κήρυξ. Κίκιρρος. Κοκκός. Κοκκοβόας ὄρνις. Κορίδων. Κόσκολοι. Κοττοί. Κόττιχας. Μηδικοί. Ὀλόφωνος. Ὀρθοβόας. Ὀρτάλιχοι. Ὀρταλὶς. Περσικὸς ὄρνις.

¶ Gallinaceus Persica auis (περσικὸς ὄρνις) dicitur propter cristam. Multos pueros deceperūt amatores, alius coturnice, alius Persica aue aliave donata, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Pretiota (inquit) omnia, quibus solus rex (Persarum) vtebatur, Persica vocabantur. & hoc in loco auis Persica, non certam aliquam auem designat. sunt tamen qui gallinaceum, & qui pauonem interpretentur. Vide su-

Σίρκος. Κλυτὸς ὄρνις. Κρόκος. Κόχχελον. Χελώνις. Ψήληκες. Ωἰδὸς ὄρνις.

perius paulò in Medo. ¶ Σίρκος, gallinaceus, (scribitur etiã κέρκινος, vt supra:) & gallinæ σίλλαι, Hesych. & Varinus. Κλυτὸς ὄρνις, gallinaceus, Iidem: forte quòd procul exaudiatur. κλύειν enim audire est. ¶ Κρόκος, τὸ κροτὸν, (mendum est forte:) & gallinacei qui collum habent eiusmodi, (croceis vel aureis iubis scilicet ornatũ,) κρόκη, Hesych. & Varin. Gallus κροκίας Hermanubidi immolabatur, Plutarch. Κόχχελον, genus quoddam gallinacei, Iidem. Χελῶνες, gallinacei quidam, Iidem. Ψήληκες, τῶν ἀλεκτρυόνων οἱ νοθαγένται, Suidas & Hesych. Ωἰδὸς ὄρνις, pro gallinaceo apud Pullucem.

Epitheta.

¶ Epitheta. *Nocte deæ noctis cristatus caditur ales*, Ouid. 1. Fast. *Cristataq́; sonant vndiq; lucis aues*, Martialis. *Excubitorq́; diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. Apud Textorem galli epitheta sunt hæc, Gallinaceus, Metuendus leonibus, Nuncius lucis, Salax, Volucris Titania. ¶ Ὀρταλὶς αἰχμητὴς σὺν ὑπεκθῶσι νεοσσοῖς, Nicander. dixit autem *neossos*, id est pullos, pro gallinaceis adultis. Κοκκοβόας ὄρνις de gallo dici videtur apud Sophoclem, Eustathios. Ὁ λόφωνος ὁ λέκτωρ, Cratinus. *Vide* paulò superius plura de hac voce. Ὀξύφωνος, apud Lucianum. Ὀρθροκόκκυξ ἀλεκτρυὼν, Diphilus apud Eustathium. Varinus nõ rectè habet ὀρθισκόκκυξ. Ὄρθριος ἀλέκτωρ, Theocritus Idyl. 7. Ὀρθροβόας, *vide* superius inter nomenclaturas varias huius alitis. Ὄρνιχες φοινικόλοφοι, Theocritus Idyl. 27.

Deriuata. Gallina. Gallinaceus. Gallinarium.

¶ Deriuata. A gallo fit gallina. a gallina gallinaceus, quæ vox & pro gallo simpliciter ponitur, & tanquam epitheton ei adiungitur, differentiæ forsan gratia. nam & Galli populi sunt, & sacerdotes Cybeles sic vocabantur. Dicitur etiam adiectiuè gallinaceum quod ex gallis vel gallinis est, vt pullus gallinaceus & oua gallinacea Varroni, & fel gallinaceum Ciceroni 2. de Diuinat. ¶ Gallinarium, locus in quo gallinæ nutriuntur, Columellæ. Idem pro gallinario officinam dixit. Gallinarium est quod & cohors dicitur, vnde aues cohortales. Ædicula verò altera, cuius parietibus corbes affiguntur, in iisq; gallinæ incubant, officina cohortalis (aliàs *cortalis*, das Nästhauß) ob id appellatur, quòd non aliter ac in officinis nostris cuncta parantur, quæ in vsum humanũ veniunt, ita istic oua & pulli, quæ in cibum, Gyb. Longolius. ¶ Gallinarius Plinio & Ciceroni 4. Academ. custos est gallinarum qui Varroni & Columellæ gallinarius curator dicitur. ¶ Gallicinium pars noctis appellata est, in qua galli cantant. Primum tempus diei dicitur mediæ noctis inclinatio. deinde gallicinium: inde conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt, Macrobius Satur. 1. 3. Noctis gallicinio venit quidam iuuenis è proxima ciuitate, Apuleius lib. 2. de Asino. Tempus qua galli cantant, tribus ab intempesta nocte horis, gallicinium appellatur, Gyb. Longolius. ¶ Gallulo, pubem emitto. vnde gallulasco, pubesco, quòd pubescentes vocẽ grandiorem ad galli gallinacei similitudinẽ faciant. Cuius vox gallulascit, Næuius. Aristot. hoc τραγᾷν dixit. *Vide* in Hirco *H. a.* ¶ Gallus fortunã corporis significat, vt inquit Quintilianus: id est castratum. nam tales erant Galli sacerdotes Cybeles: de quib. extat prouerbiũ, Γάλλους τέμνεις, Gallos quid execas? id est, Cur affligis afflictum? quid actum agis? Gallum matris deûm sacerdotem Iul. Firmicus archigallum vocat, Brodæus. Matris deûm Cybeles sacerdotum antistites archigalli nominabantur, vt in antiquis elogijs aduenimus. Epithaphium est Romæ in S. Martino in montibus, huiusmodi. *D. M. C. Camerius Crescens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro.* &c. vt recitat Gyraldus: qui Tertulliani etiam verba de archigallo quodã repetit, Syntagmate quarto de dijs. Archigallum etiam puto eunuchorum genus esse. Quo sydere prodeant hermaphroditi, eunuchi, viragines, archigalli, vbertim scribit Matheseos tertio Firmicus, Cælius. Parasius pinxit Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps, Plinius. ¶ Gallipedem quidam in Suetonij Tiberio ineptè pro Callipide legunt. ¶ Cares à Persis vocantur galli, eò quòd cristam in galeis habeant, Plutarchus in Artaxerxe.

Gallinarium. Gallicinium. Gallulare & gallulascere. Gallus pro castrato. Archigallus. Gallipes. Cares galli dicti.

Ἀλέκτωρ pro vxore. Tibia ἀλέκτωρ. Ἱππαλεκτρυών. Ἀλεκτρυοφόρος. Alectoria pillula. Ἀλεκτρυοφωνία. Ὀρνιθών.

¶ Ἀλέκτωρ poëtis vxorem significat, ἡ ὁμόλεκτρος, Eustathius: vt & ἄλοχος. item virginem lectum siue coniugium non expertam. sic Mineruam ἀλέκτορα legimus, Idem. Pompeianus sophista cum Panathenæa festa celebrarẽtur Athenis, in quibus iudicia cessant, dixit: Γενέθλιός ἐστι τῆς ἀλέκτορος Ἀθηνᾶς, καὶ ἄδικος ἡ τήμερον ἡμέρα, Athenæus libro 3. Ion Tragicus tibiam quoq; ἀλέκτορα dixit, quod propter sonũ eius suauitatẽ auditores λέκτρα φεύγειν, id est dormire nolint, Eustathius. Eadem ratione Sol etiã ἠλέκτωρ cognominatur, quòd homines in lectis cubare non sinat, vel (potius) quòd ipse nunquam cubet aut quiescat, Eustathius. ¶ Diitrephes prius pauper, nunc ditatus, ξουθὸς ἐστὶν ἱππαλεκτρυών, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Nunc (inquit) facta est ales magna & non vulgaris. gallus enim plerisq; auibus præstat. Plura de hac voce leges in Equo *a.* vbi animalia ab equo denominata memorantur. Iubas etiam & capillum Græci alectoridas appellant, Hermolaus. ¶ Ἀλεκτρυοφόρον Æschines dixit in Axiocho: vnde eos eõdem forte ὀρτυγοφόρον dicere poterimus. nam ὀρτυγοκόπος non est in vsu, Pollux. videtur autem significare eos qui has aues venales gestant: vel ad ludos potius. nam ὀρτυγοκόπος dicitur, qui in ludo coturnicẽ digito ferit, &c. Phrynichus ἀλεκτρυοπωλητήριον dixit: ὥστε καὶ ἀλεκτρυονοπώλην ἄν εἴποις, Pollux. ¶ Pilulæ alectoriæ quædam aluum purgantes à Nicolao Myrepso describuntur: quas sic dictas apparet, eò quòd vi sua purgandi eos qui sumserint, a lecto excitent. ¶ Ἀλεκτρυοφωνία, gallicinium, vt quidam in Lexicon vulgare Græcolatinum retulit. sed apud Marcum Euangelistam cap. 13. ἀλεκτοροφωνία scribitur. ¶ Gallinarium Græcè ὀρνιθῶνα vocarim, ad verbum *auiarium* dixeris. sed illi cum omnem auem, tum gallum gallinamq; per excellentiam ornin nominant. Itali hodie vulgò *pullarum* appellant, Calepinus. In villa est pastionis genus, quod appellant Græci Ὀρνιθῶνας, καὶ περιστερῶνας

ρνιθῶνας, Varro. Ὀρνιθοτροφεῖον, τὸ τὰς ὄρνιθας ἔχον οἴκημα, Suidas. Latinè etiam auiaria appellantur, vbi cicures atq; omnia genera auium segregata farcitentur. Hoc & ὀρνιθοβοσκεῖον Varroni dicitur. Μέταυλος, ἡ μέση θύρα μεταξὺ τῆς ἀνδρωνῖτιδος καὶ γυναικωνῖτιδος, ἢ ἡ κατωμένη αὐλή, οὗ ὄρνιθες ἦσαν, apud Aristophanem, Varinus. Πέταυρον Grapaldus ex Polluce interpretatur caueam, in quam se cortis alites cubitum iturae recipiunt. Πέταυρον Aristophanes nominat ὅ τις ἐν αὐλαῖς ὄρνιθας ἐγχελεύειν συμβέβηκε, Pollux libro 10. Verum, vt ego conijcio, non gallinarium totum petaurum nominari debet, sed tabula vel asser (σανίς, Varinus) quasi πέτευλον, παρὰ τὸ ἰῦ ἤγουν ἐν αὐτῷ πετασθαι. dicuntur etiam πέταυρα, asserculi (σανίδια, nimirum quas Latinè scandulas dicimus) quibus aedium tecta teguntur, ἐν οἷς στεγάζομεν τὰ . . . quibus hospitia, voce à Latinis sumta, teguntur,) quod propter leuitatem facile ad auras & flatus volitent. Scribitur & πέτευροι Varino, & exponi-

10 tur tabella tenuis & oblonga, qualis aedium tectis pro lateribus adhibetur. Αἰθαλόεν πέταυρον aliqui trabem interpretantur, &c. Οὐδ' ὁπότ' ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν Σεισαμένας πτερὰ ματρὸς ἐπ' αἰθαλόεντι πετεύρῳ, Theocritus Idyl. 13. Ταρσὸς, μετέωρον πήγνιον, ἐφ' ᾧ ἀλεκτορίδες κοιμῶνται, Varinus. Κοτταβεῖον, ἐν ᾧ αἱ ὄρνιθες κοιμῶνται, Hesych. Κοτθὸν supra gallinaceum interpretati sumus. ¶ Ratio cohortalis, quam Graeci vocant ὀρνιθοτροφίαν, Columella.

¶ Ὠὰ ἀλεκτόρεια, id est gallinacea oua, Synesius in epistolis. Ὀρνίθεια κρέα, id est gallinaceae carnes, Xenophon lib. 4. Anabas. *Ἀλεκτόρεια ᾠά.*

¶ Stirpes. Cunila gallinacea, non alia herba est quàm quae origanum Heracleoticum Graecis vocatur, Plinio teste. Ruellius sic dictã putat quòd à gallinis pascatur. In Ponto (inquit Plautus) absinthiũ fit & cunila gallinacea. ¶ Alectorolophos, quae apud nos crista dicitur, folia habet similia gal-

20 linacei cristae, Plin. Syluaticus *gallitricum* vel *centrum galli* vulgò dictum interpretatur, cuius semen (inquit, oculis immissum) caliginem ad se trahit. Eandem alibi *scarleam* vocat, (vt nostri scharlach) quod visus claritatē renouet. Et alibi, Eraclea (Heraclea) est (inquit) quae Lannē ferraria nigra vocatur: quam recentiores centrum galli, & gallitricum syluestre, vocant. Videtur autem de sideritide Heraclea sentire, quam hodie eruditi quidam herbam Iudaicam vel tetrahit Arabicè & vulgo herbariorum dictam esse putant. quibus ego quoque potius assenserim. etsi illa etiam quam *polemonium* Ruellius facit, pulcrè cum Dioscoridis descriptione facere videtur. Vulgare quidem gallitrici nomen, à galli crista corruptum videtur. Inter verbenacae etiam nomenclaturas apud Dioscoridem crista gallinacea legitur. Τρίστωγάλον nominatur apud Nic. Myrepsum vnguento 62. ¶ Gallitricus (lego *Galli crus*) id est sanguinaria, eò quòd naribus imposita, sanguinē suauiter fluere facit. nascitur circa vias & saxosis locis. haber

30 in summitate velut pedes galli, Syluaticus. Plura leges de hac herba in Boue *H. c.* & in Cornice *a*. Capnos siue capnion, hoc est fumus, duplex. alia Dioscoridi descripta, nascēs in hortis & segetibus hordeaceis: alia & nomine & effectu similis, quā pedes gallinaceos vocant (teste Plinio) in parietibus & sepib. genitā, ramis tenuissimis sparsisq;, flore purpureo, vt inquit Plinius: quam nonnulli modo cymbalarē vulgò dictam, nescio quam rectè interpretantur, folio hederae, praetenui, vt in cotyledone commonuimus, Hermolaus Corollario 714. vbi etiam mox et assiduum illorum errorem reprehendit, qui ex eo quòd capnon Plinius Latinè pedes gallinaceos vocari scribit, capnon etiã à Dioscoride monstratũ, non aliud genus esse putant, quam quae vulgò sanguinaria & galli crus dicitur. quae gramini (inquit) tam similis est, vt ab eo fortè non admodum felicius (?) possit: nisi quòd folio minore cernitur, & fibris potius quam radice nititur. id autem quod in vtroq; summo frutice trifariũ (trifarium) gallinacei pedis imita-

40 tionem habet, candidius in hac quàm in gramine conspicitur. Et alibi, Cotyledon non est, vt quidam rentur, quae vulgò *cymbalaris* appellatur, etiamsi cymbalion à Dioscoride vocetur. est autem cymbalaris herba folio tenus angulosò, hederaceo, flore paruo, purpureo, in muris terrae nascens, quam quidem nonnulli genus alterũ capni dictae faciunt, Haec ille. Vulgaris quidem apud nos haec herba est, & lactis etiam nonnihil habet, flosculo calathiformi ex purpureo ad caeruleum inclinante, radice alba dulci, vt rapulo syluestri congener videatur. oculis à quibusdam vtilis creditur, nimirum vt capnos quoq;, vt ab eodem effectu nomen idem contigerit. foliorum species per aetatem mutatur, ex rotundiori in longam. quae verò eius pars pedes gallinaceos referat, nō facile dixerim, nisi fortè mucrones illi in quos diuiditur calyx qui florem sustinet, eos repraesentare dicantur. praesertim cum flos deciderit aut aruerit. tunc enim in diuersa tensi rigentesq; magis apparent. ¶ Apud Dioscoridē inter thlaspeos etiam no-

50 menclaturas pes gallinaceus legitur. Item caucalis (apud eundem) tum eodem nomine, tum pes pulli vocatur: nimirum quòd extremum folium in gallinae pedem conformetur, vt Ruellius scribit. Portulaca Maero etiam pes pulli dicitur, Syluaticus. Adamus Lonicerus tertiam *aizoi* speciem Germanicè interpretatur, Hünerbeer, Hünertruben. ¶ Herba quã pro aristolochia rotunda pharmacopolae Germani hactenus fallò acceperunt, à quibusdam Germanicè Hanensporn, idest calcar gallinaceũ, à floris figura, nominatur. ¶ Alsine herba Graecis dicta, vulgò morsus gallinae & passerina a quibusdam nominatur, Germanis Hünerdarm, Hünerserb, Vogelkraut, ea cum caeteris auibus tum gallinis grata & salubris, et fastidij remedium existimatur: vt helxine etiam, qua Plin. gallinaceos scribit annuum fastidium purgare, si modo non errore aliquo factum est vt helxine pro alsine scriberetur.

¶ Animalia. Κόραλος, vetustum, & species gallinacei, Hesych. & Varinus. Κόραλος etiam nomen proprium est, Varin. Persae etiam coruos alectoridas vocant, Hermolaus nescio quo authore.

Marginalia: Stirpes. — Gallinacea cunila. — Alectorolophos. — Gallitricum. — Centrum galli. — Crista gallinacea. — Galli crus. — Pedes gallinacei. — Cymbalaris. — Pes pulli. — Calcar gallinaceum. — Morsus gallinae. — Corui alectorides dicti.

Vpupa ἀλεκτρυὼν dicta. *Gallus marinus.* *Gallus matricis.*

Pausanias quidem in Bœotia gallinaceos quosdam coraxos, id est atro coruorum colore esse scribit. Vpupam etiam ἀλεκτρυόνα & γέλασον vocant, Hesych. & Varin. Cancer Heracleoticus vulgò apud Italos gallus marinus, *gallo de mare*, nominatur. quòd eius chelæ cristã galli referant, Pet. Bellonius. Piscis quidam ad Oceanum Germanicum, gobijs congener, vt ex pictura conijcio, vulgò Seehan, id est gallus marinus vocitatur. ¶ Gallus matricis, id est mola matricis, Syluaticus. Amatus Lusitanus lib. 1. Curationum Medicinaliũ meminit mulieris quæ geminos vtero gestans quinto mense abortiuit, & tertio à primo abortu die, frustum quoddam carnis emisit, galli cristæ cum rostro gallinaceo simile.

Icones.

¶ Icones. Asis (regio puto sic dicta) puerum delphino insidentem numis insculpebat, Dardanis gallorum pugnam, Pollux lib. 9. & Cælius. Persarum rex Artaxerxes Cyri iunioris percussori ex Cara, virtutis præmium contribuit, vti in prima acie gallum aureum in hastæ gestaret apice. Nam *Càras* omnes Persæ ἀλεκτρυόνας dicunt, id est gallos, propter cristas quas in galeis surrectas habent, Cælius. ¶ In Apollinis Delphici templo chirotechnæ (id est opifices manuarij) frigida quædam & curiosa fecerunt, vt qui manui Apollinis gallinaceum imposuit, vt horam matutinam & tempus instantis ortus designaret, Plutarchus in libro Cur Pythia non amplius carmine respondeat. ¶ Lapis Eislebanus aliquando galli effigiem refert, Georg. Agricola. In arce Eleorum Mineruæ simulacrum est, cuius galeę gallinaceus insidet, Pausanias. *vide* infra in *h*. ¶ Athenienses Anterous aram constituerunt, in qua pueri nudi & formosi signum inerat, in vlnis geminos sustinentis generosos gallos, & se in caput impellentis, quibus Timagoram & Meletum, seu Melitum (vtrunq; enim legimus) qui amore perierunt, significabant. Historia nobissima apud Pausaniam & Suidam: quanquam nonnihil inter se euarient, ille in Attica, hic in dictione Melitus, Gyraldus. Gestat autem puer gallinaceos: quòd vnà cum duobus gallis, quos à Melito sibi dono datos vlnis gestabat, ex arce Athenis se præcipitasset. Pausanias aliter hanc historiam referens, gallinaceorum quoq; non meminit. ¶ In excelsarum turrium apicibus gallinacei icon ex orichalco conflata, & inaurata plerunq; imponi solet, lamina ad ventum versatili. Vide Emblema Aleiati quod in fine historiæ galli recitabitur.

Nomina propria virorum quæ ab hac aue deducuntur.

¶ Propria. Auctor Nicander est, Secundum, qui pincerna regius fuit in Bithynia, à gallo amatum eximiè cui nomen foret Centaurus, Cælius. ¶ Alectryon nomen proprium viri Iliados ρ. non seruat ο magnum in obliquis, ἀλεκτρυών verò paroxytonum seruat, Eustathius. Υἱὸν Ἀλεκτρυόνος μεγαθύμου, Homerus. ¶ Electryon memoratur Amphitryonis pater & filius Alcei, vt testis est Hesiodus in Aspide. ¶ Alector filius fuit Argeæ filij Pelopis & Hegesandræ filiæ Amyclæ τῆς (Ἀμύκλα,) cuius filia Iphiloche vel Echemelus (Ἐχέμηλος) Megapenthi filio Menelai nupta fuit, Eustathius. Fuit & alius Alector filius Epei regis Elidis, &c. Eustathius in secundum Iliados. ¶ Adæus quidam Philippi militum peregrinorum dux ἀλεκτρυὼν cognominabatur. Meminit eius Heraclides Comicus his versibus: Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου συλλαβὼν Ἀωρὶ κοκκύζοντα, καὶ πλανώμενον Κατέκοψεν. οὐ γὰρ εἶχεν οὐδέπω λόφον. Ἕνα κατακόψας μάλα συχνοὺς ἐδείπνισε Χάρης Ἀθηναίους, vt Athenæus citat libro 12. nam hic Chares (inquit Eustathius) Athenienses in foro epulis excepit, cum sacrificaret epinicia propter pugnam prosperè cõtra Philippi peregrinos milites gestam. dicit autem illum intempestiuè cecinisse (ἀωρὶ κοκκύσαι) eò quòd pugnam intempestiuè aggressus sit: & nondum cristam habuisse, hoc est inermẽ adhuc periculo se exposuisse. *Vide* infra in prouerbio *Philippi gallus*.

Fabula de alectryone in auẽ mutato.

¶ Alectryon quidam adolescens Marti acceptus fuit, quem Mars aliquando cum Venere concubiturus in domo Vulcani pro vigile secum ducebat, vt si quis appareret, Sol oriens præsertim, indicaret. ille verò somno victus cum Solis ortum non indicasset, Mars a Vulcano deprehensus & irretitus est. qui postea dimissus, Alectryoni iratus in auem eum mutauit vnà cum armis quæ prius gerebat, ita vt pro galea cristam haberet. Itaq; memor deinceps huius rei alectryon, etiam nunc ales, id tempus quo Sol prope ortum est, quo scilicet Vulcanus domum reuerti solebat, cantu designat. Fabulam memorant Lucianus, & ex eo interpretatus Cælius Rhodiginus, & Aristophanis Scholiastes, & Eustathius in octauum Odysseæ, & Varinus. Alectryonem aliquando Martis ministrum & militem fuisse etiamnum testantur, crista, animositas, calcaria, vt rhetor quidam scripsit. ἀλλὰ τοῦτο τῆς ὕστερον μυθοποιητικῆς ὑστερον ἐστὶ πλάσμα, Eustathius.

De Alectryone Persarum rege à quo videtur gallus auis Persica nomen accepisse.

Alectryon olim tyrannidem gessit, & Persis primus imperauit, etiam ante Darium & Megabyzum: vnde etiamnum ab illo imperio Persica auis appellatur, Pisthetærus apud Aristoph. in Auibus. Vbi Scholiastes, Forte etiam in præcedentibus (inquit) alectryóna vocat Medum auem. nam Persas quoque Medos vocabant. Mox autem subdit Epops, Hinc est nimirum quòd adhuc instar magni regis incedit, cyrbasiam (tiaram) in capite solus auium rectam gerens. Quanquam enim (inquit Scholiastes) Persæ omnes tiaram ferrent, solis tamen regibus erectam ferre fas erat: cæteris complicata erat vel in frontem prona vergebat, vt Clitarchus tradit. Adeo verò præpotens (inquit Cælius) & formidolosum fuisse illud imperium aiunt, vt nunc quoq; auibus id genus diluculo præcinentibus, prosiliant ad opera omnes ceu mulctam veriti.

Propria nomina fluuiorum & regionum.

¶ Cornelius Gallus, poetæ veteris nomen. ¶ Gallus gentile à Gallia. ¶ Est & Gallus fluuius Phrygiæ, cuius aqua furorem inducit. Amnis it insana nomine Gallus aqua, Ouidius. Ab hoc, auctore Festo, Galli dicebantur sacerdotes Cybeles, qui postquam ex eo bibissent se castrabant, & inter sacrificandum furiose segerebant. *Crinémque rotantes Sanguinei populis vlularunt tristia Galli*, Lucanus lib. 1. Quidam Gallum puerum putauére, qui contracta offensa deæ se execuerit, & simul

fluuio

fluuio nomen dederit, Gyraldus. ¶ Gallinaria insula est à gallinis feris sic dicta: *vide* infra in Capite de gallinis feris. ¶ *Et Pontina palus & Gallinaria pinus*, Iuuenalis Sat. 3.

¶ b. *Formosæ regi, cui vertice purpurat alto Fastigatus apex, dulciꝗ errore corusca Splendescunt cervice iubæ, perꝗ aurea colla, Perꝗ humeros it pulcer honos, palea ampla decenter Albicat ex rutilo, atꝗ torosa pectora pendet Barbarum in morem. stat adunca cuspide rostrum, Exiguum spatij rostrum. flagrantiꝗ tremendum Rauis oculi, niueasꝗ caput late explicat aureis. Crura pilis hirsuta rigent, iuncturaꝗ nodo Vix distante sedet, durus vestigia mucro Armat: in immensum pinnæꝗ, hirtiꝗ lacerti Protenti excurrunt, dupliciꝗ horrentia vallo Falcata ad cælum tolluntur acumina caudæ*, Politianus in Rustico. ¶ Crista in gallinaceo, vocatur etiam apex à Politiano. Cristas tollere vel detrahere prouerbium referetur infra. Gallorum cristas aliqui barbare *russas* nominant. *Asculi*, id est crista galli, Syluaticus. Græci λόφον appellant, vt Eustathius. Aristophanes in Auibus κυρβασίαν: quanquam Varinus Cyrbasiam & Cybarsiam quoque caput gallinacei interpretatur, κεφαλὴν ἀλέκτορος: Hesychius κορυφὴν ἀλέκτορος, id est verticem vel cristam galli. Hippocrates cyrbasicam pileum acutum vt videtur, qui & tiara. alij cyrbasiam, alij tiaram erectam, qua soli Persarum reges vtebantur. Ὁ Περσικὸς ὄρνις ὁ ἀλέκτωρ λέγεται διὰ τὴν λοφίαν, Suidas. ¶ Rostrum, vulgus Italicum *becco* vocat, vocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, author Tranquillus in Vitellio. Κόρακες, corui, & summa gallinaceorum rostra, à colore nigro quem Græci κόρακα dicunt, Hesychius & Varinus. Κάλλαια (lego κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in cauda earum secundum Ælium Dionysium, Varinus in voce Θρόνα. Κάλλαια (lego κάλλαια) gallinaceorum barbæ, & omnis color purpureus, vel secundum alios varius. πᾶν πορφυροειδὲς χρῶμα. ἄλλοι δὲ τὰ ποικίλα. καὶ παρ' Ἀττικοῖς χρῶμα καλλάϊνον. Ponitur etiam pro vnguento, & κάλλαι (malim κάλλη, vt Ammonius de differentijs vocum habet.) τὰ βαπτὰ ἔρια, Hesych. Καλλιάνθη πορφυρᾶ, Hesych. & Varin. legendũ forte, Κάλλη, ἄνθη πορφυρᾶ. nã κάλλη vocãt floridos colores, τὰ ἄνθη τῶν βαμμάτων, Hesych. Καὶ ἀπὸ τῶν ὤτων ἐκατέρωθεν ἄχρι κρεμάμενα, ὥσπερ οἱ ἀλεκτρυόνες τὰ κάλλαια, Athenæus de tetrace magna. Hermolaus cristas vtrinq; ex auribus pendentes reddidit, quod non probo. Sed plura de hac voce scripsi supra in *B.* Αἰκάλλειν verbum dicitur de cane blandiente auribus & cauda: & per translationem a gallinaceis. κάλλαια eorum barbæ (τὰ γένεια) vocantur, Varinus. Quemadmodum barbæ appendiculas quasdam gallinacei possident, sic aries bellua marina fœmina, cirros ex imo collo pendentes habet, Ælianus. ¶ In pullo partem quandam nauim vocat Apicius lib. 6. cap. vlt. pullum à naui aperiri iubens: pectus forte intelligens. nam mox pullum farsilem à pectore aperiri iubet. sed Humelbergius partem posteriorem ventris interpretatur: qui vt nauis cauus, & figuræ eius non dissimilis sit. ¶ Intestina gallinarum cum rebus alijs incocta veteres gigleria vocabant, Hermolaus. alij gigeria legunt. Gigeria pullorum coques Apicius 4. t. ¶ *Actralstigi*, fasianum (imò attagenem) significat, non vt quidam putant testiculos gallorum, Syluaticus. Ὄρρα, gallinacei cauda, Hesych. & Varinus. Κάλλαια (malim κάλλαια) barbæ gallinaceorum, & pennæ in caudis eorum secundum Ælium Dionysium, Varinus in Θρόνα. ¶ Πλῆκτρα Atticis sunt calcaria gallorum quibus pugnãt, quæ communiter κέντρα vocantur, Varinus. Πλᾶκτρον Doricum est, vt & πλακτὴρ apud eosdem. Κέντρα, κνῆστρα, Iidem. Calcar tollere prouerbium referetur in *b.* ¶ Boccarius gallinaceos pedes Sirenibus attribuit ex Albrico ignobili authore, Gyraldus. ¶ Plumas sub cauda quæ gallinis aut capis fagināndis euelli solent, aliqui priuatim nominant Maſtfederen.

Descriptio galli poetica. *De crista gallinacei.* *De rostro.* *De barbis.* *De naui.* *De intestinis.* *De cauda.* *De calcaribus.* *De plumis sub cauda.*

¶ c. De voce & cantu gallinacei. *Miratur vocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quo mordetur gallina marito*, Iuuenalis Sat. 3. de adulatore. Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν (ἀλέκτωρ legi potest, vt versiculus constet) ἐφθέγξατο. Prius atq; gallus cantet iterum cristiger. Prouerbium est à prisca consuetudine sumtum, qua noctis deliquium & accessum diei Galli cantu metiebantur, gnomonibus horarijs nondum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuntians diem. Veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant: quòd id temporis lucem multò ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartum diluculum, cùm incipit dignosci dies. Quintum mane, cùm clarus iam dies exorto Sole. Itaq; secundus gallorum cantus, multò Solis exortum antecuenit. Hinc Iuuenalis, *Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi, Proximus ante diem caupo sciet.* Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus, Οὐδ' ἐμοὶ Δία τότ' ἦλθες, ὅτε τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, Erasmus. Gallus antequam in hac nocte cantet (bis cantet, Marcus) ter me negabis, Matthæus Euangelista. Gallus statim cantauit vt Petrus negauit, Lucas & Ioannes. ¶ *Excubitorꝗ diem cantu patefecerat ales*, Vergilius. *Cristatus ales, Qui tepidum vigili prouocas ore diem*, Ouidius in Fastis. *Surgite, iam vendit pueris ientacula pistor, Cristatæꝗ sonant vndique lucis aues*, Martialis. *Sub galli cantum consultor vbi hostia pulsat*, Horatius in Sermonibus 1. 1. *Auroram gallus vocat applaudentibus alis*, Politianus. ¶ Ipse semet canit, Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, ipse suimet tibicen est: prouerbium conueniens cùm alias tum in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam quum è pugna se proripuerint. Plato in Theæteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id est, Videmur mihi ignaui galli in morem, quum ante victoriam à sermone resilierimus canere, Erasmus.

De voce & cantu. *Distributio diei à galli cãtu.* *Ipse semet canit, prouerb.*

Cur dicatur magis canora buccina facta ex sambuco ibi cæsa ubi gallorum cantus non sit auditus.

¶ Ex sambuco magis canoram buccinam tubamq; credit pastor ibi cæsa, vbi gallorum cantum frutex ille non exaudiat, Plinius. Hoc cur fiat, si modo verum est, (inquit Cælius Calcagninus in epistolicis quæstionibus libro 2.) nemo facile dixerit. Sunt qui hoc non simpliciter, sed συμβολικῶς traditum putent, more Pythagorico, vt multum diuersum quàm dicitur, intelligatur. Sicut proditum est, non ex omni ligno Mercurium debere fieri: Deum non populari ritu, sed electo ac religioso colendum esse: sic non vulgari, sed remotiori Musicæ incumbendum esse admonentes, non ex obuia quaq; sambuco tibiam sambucenq; coagmentari oportere dixerunt, & expedire vt remotiora petantur, atque inde decerpatur vbi cantus galli non obstrepat. Nam sic hodie quoque locum longè sepositum ad quem nemo adeat significantes, dicunt in eo ne gallum quidem vnquam exauditum. Aut certe stridula illa atq; admodum obstrepera vox galli hebetare, & stridore suo quodammodo diffindere & conuellere potest penetrabilem ac fungosam sambuci materiem: vtpote qua leo etiam tantæ animal constantiæ consternetur. Alij sunt qui eo dicto nil præterea ostendi putent, quàm syluestrem sambucum satiuæ multò esse præferendam: quòd ea procul locisq; abditis, hæc propè inter nostra septa adolescat, Hæc ille. Materies quidem sambuci mire firma traditur. constat enim ex cute & ossibus. quare venabula ex ea facta præferunt omnibus. Quoniam verò loca syluestria (qualia sunt in quibus gallorum cantus non auditur) sicciora sunt, ligna etiam illic sicciora solidioraq; fiunt, & ex tali materia tibiam magis canoram tornari credibile est, cum vnumquodq; corpus eò magis sonorum sit quo siccius simul solidiusq;. ¶ Ἀλεκτοροφωνία, id est gallicinium, apud Marcum Euangelistam. Περὶ ἀλεκτρυόνων ᾠδὰς, ἀλεκτρυόνων ᾀδόντων, ὑπὸ τὴν ᾠδὴν ὄρθρια, Pollux. Κῆρυξ ὁ ἀλεκτρυὼν, τρίτον δὲ ᾖδε, Suidas. Τῆς νυκτὸς ἤδη περὶ δευτέραν ὥρας ὀρνίθων ᾠδαί, Synesius in epistola. Ὄρνιθες τρίτον ἄρτι τὸν ἔσχατον ὄρθρον ἄειδον, Theocritus Idyl. 31. Καθ' ὃν χρόνον ἀλεκτρυόνες ᾄδουσι, τοὺς συνοικοῦντας ἰδίῳ χαρίσματι ἐπὶ ἔργον ἐγείροντες, Heliodorus in Æthiopicis. Διαπρύσιόν τι καὶ γεγωνὸς ἀναβοήσας, Lucianus de gallinaceo quem & εὔφωνον cognominat. Ἕως ἐβόησεν ἀλέκτωρ, Homerus in Batrachomyomachia. Ἄδειν verbum de gallinaceorum voce priuatim vsurpatur, Pollux & Eustathius. vt κοκκύζειν de cuculis, Pollux & Aristophanis Scholiastes. sed Hyperides & Demosthenes de gallinaceis etiam κοκκύζειν dixerunt, Pollux. Gaza Aristotelis interpres pro hoc verbo cucurrire reddidit. *Vide* plura in Cuculo *a*. Κοκκύζειν τὸν ἀλεκτρυόνα (ἤγουν ᾄδειν ὡς αὐτῷ ἔθος) οὐκ ἀνίενται, Craonus apud Eustathium. qui & hoc Platonis Comici citat, Σὺ δὲ κοκκύζων ἀλέκτωρ προσεκαλοῦ τινα.

De Niba gallis nunquam canentibus.

Prouerb. Cùm Nibas coccyssauerit.

Cùm Nibas coccyssauerit, Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ prouerbium simillimum illi ad Græcas calendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli nunquam vocem ædant, (vt Nibas per synecdochen dicatur pro gallinaceis qui in eo vico sunt.) Hesychius addit (ait) nibades dici capras cristatas, vt ab ijs expectetur τὸ κοκκύζειν, quod est gallinaceorum, Erasmus. Νιβάδες, αἱ τοὺς λόφους ἔχουσαι αἶγες, Hesychius & Varin. ego capras feras quæ montium iuga niuosa incolunt, interpretarer, non vt Erasmus cristatas. nam & νίβα niuem exponunt: & νιφοβόλον, ὑψηλόν. Amator quidam apud Theocritum Idyl. 7. ne expectemus (inquit) amplius, ὁ δ' ὄρθριος ἄλλον ἀλέκτωρ Κοκκύσδων νάρκαισιν (ἀταραξίαις) ἀνιηροῖσι διδοίη. Gallinacei nomina vel epitheta à cantu eius sumpta ὀρθροβόας, κοκκοβόας, ὀρθροκόκκυξ & ὠλόφωνος, supra in *H. a.* memorata sunt. Ὅ τ' ἀωρὶ προπετὸς ἄρτι πᾶσιν κεκραγὼς ὀλόφωνος ἀλέκτωρ. Apodus, vox galli immatura & intempestiua, Scoppa grãmaticus. est autem Græca vox ἀπῳδὸς, id est absonus. Ἀλεκτρυόνα τὸν τοῦ Φιλίππου παραλαβὼν ἀεὶ κοκκύζοντα καὶ πλανώμενον, Heraclides apud Athenæum.

De Galli pugnacitate.

¶ Ἐνδομάχας ἀλέκτωρ, Pindarus in Olympijs Carmine 12. id est, gallinaceus intestina & domestica prælia pugnans. Φιλονεικότεροι ἀλεκτρυόνων, id est gallinaceis pugnaciores, Erasmus ex Luciano.

Adde gregem cortis, cristatarumq; volucrum
Induperatores, laterum quæ sidera pulsu
Explaudunt, vigilesq; citant Titâna canore,
Et regnum sibi Marte parant. quippe obuia rostris
Rostra ferunt, crebrisq; acuunt assultibus iras.
Ignescunt animis, & calcem calce repulsant
Infesto, aduersumq; affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam testatur, & hosti
Insultans victo, pandum pede calcat iniquo.
Ille silet, latebrasq; petit, dominumq; superbum
Ferre gemit, comes it merito plebs cætera regi,

Politianus in Rustico. Gallus gallinaceus Vbi erat hæc (olla) defossa, occepit ibi scalpurire vngulis Circum circa, Plautus. *Ipse salax totam fœcundo semine gentem Implet, & oblongo nunc terram scalpurit vngui Rimaturq; cibos, nunc adita nubila voce Explorat cantu*, Politianus in Rustico.

De verbena qua à gallo gustata coitu prohibeat.

¶ Verbena quoquo modo applicata prohibet τὴν τοῦ αἰδοίου ἔντασιν, ita vt si gallus eam gustauerit, gallinas superuenire nequeat, Kiranidæ interpres vt gallus gallinam non calcet. (saliat nimirum,) edendam ei verbenam dari iubet cum furfure & polenta: Idem si cinædius lapis gallo detur cum polenta, cinædum futurum scribit.

De ouo galli ex quo basiliscus gigni dicitur.

Dicunt quidam decrepitum gallum, ouum ex se generare, idq; in fimo ponere absq; testa, sed pelle tam dura vt ictibus validissimis resistat atq; hoc ouum fimi calore fœcundari ita vt basiliscus ex eo gignatur: qui serpens sit per omnia gallo similis, sed cauda longa serpentina. ego hoc verum esse non puto, quanquam ab Hermete proditum, scriptore apud multos fide digno, Albertus. Et rursus, Basiliscos aliquando dicunt gigni de ouo galli, quòd plane falsum est & impossibile. nam quod Hermes docet basiliscum generare in vtero (generari in fimo) non intelligit de vero basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico, quo metalla conuertuntur.

¶ *d.* Quis dedit gallo (*sekui*, Hebraicè. alij transferunt cordi, vel facultati imaginatiuæ) intelligentiam?

gendam? Iob 38. *Non illum squamea tutò Aggreditur serpens, non raptor ab æthere miluus*, Politianus de gallo. ¶ Si vis vt non cantet gallus, vnge frontem eius oleo, Rasis.

¶ *e.* Tu istum gallũ si sapis Glabriorem reddes mihi quàm volsus ludius est, Plautus Aul. ¶ Proditur memoriæ Socratem Iphicrati duci animos adiecisse, quum ei præmonstrasset gallinaceos coram Callia pennis ac rostro dimicantes. Chrysippus etiam in libro de iustitia (vt refert Stobæus) gallorum æmulatione inijci nobis ad fortitudinem stimulos & subijci calcaria prodidit, Cælius. Gallinaceorum calcaribus in pugna plectra quædam siue embola ærea apponebant, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Cleomenes Cleombroti cum quidam ei gallinaceos pugnaces offerret, quos pugnando pro victoria etiam emori dicebat: Quin de illis potius (dixit) mihi dato à quibus occiduntur. illi enim præstabunt, Plutarchus in Laconicis. Malim ego mihi amicum bonum obtingere, quàm optimum (pugnacissimum, ἄριστον) gallinaceum aut coturnicem, Plato in Lyside.

¶ Si contra aduersarium tuum caussam obtinere volueris, calcar galli de crure dextro tecum feras & vinces, Rasis. Fel gallinæ si quis illinat virgæ & mox cũ vxore sua rem habeat, non diliget alium, Idem. ¶ Crista capitis galli cum grano thuris & pauco cornu cerui gestata, omnem timorem nocturnum & omnem occursum malum aufert, & intrepidum reddit gestantem, Kiranid. ¶ Testiculi gallinacei aridi miscentur escæ cuidam ad pisces omnes magnos in mari capiendos, in Geoponicis Græcis à Tarentino. ¶ Gallus contra orobanchen herbam in aruis nascentem (quæ & leo dicitur) circunfertur, vel semina terræ mandanda gallinaceo sanguine rigantur, vt recitaui in Leone *H.a.* tanquam & herba leo non minus quàm animal, a gallo abhorreat. ¶ Sybaritæ adeò molles erant, vt neq; gallinaceos neq; artifices qui strepitum vllum mouerent, in vrbe ali paterentur, ne somni tranquillitas interciperetur, Athenæus. Gallinaceus in Somnio apud Lucianum, prædicat se hoc muneris à Mercurio obtinuisse, vt cuicunq; dedisset caudæ suæ dexteram pennam longissimam, quæ præ mollitie incuruatur, is fores omnes aperire posset & inspicere omnia, inuisibilis ipse interim. ¶ Illud incredibile, quòd calcaneus (*calcar* potius) pedis dextri galli victores faciat, Cardanus. ¶ Ἀλέκτωρ πίνει καὶ οὐκ οὐρεῖ. μύξος (forte μυωξ) δ' οὐ πίνει καὶ οὐρεῖ, incantatio in dysuriam asini apud Suidam.

Magica & superstitiosa.

¶ *g.* Antidoti Adriani (inquit Nicolaus Myrepsus) vim experientia plurimi inuenerunt. narrant enim si gallo a serpente iaculante venenum demorso aliquid huius antidoti cum aqua tepida in os immiseris, confestim hunc restitui ac liberari. ¶ Cor gallinæ ea adhuc palpitante, coxæ alligatum, partum accelerat optimè, Kiranid. *Vide in h.* in Gallo Latonæ sacro. ¶ Gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus, Venerem concitat, Plin. Et alibi, Magi tradunt inhiberi Venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina. item cuiuscunq; galli gallinacei, si cum sanguine gallinacei lecto subijciantur. Sed alter Sextus, Galli testiculi (inquit) cum adipe anſ. in arietis pelle brachio suspensi, concubitum excitant. suppositi lecto cum ipsius sanguine, efficiunt ne concumbant qui iacent. ¶ Cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum cremans tritisq; cum oleo perungi iubent febrientes, cum Geminos transit Sol. Si luna, rasis barbis eorum, Plin.

¶ *h.* Gallinas (id est genus gallinaceum) primi feruntur habuisse Persæ, Hermolaus. ¶ Gallus succinctus lumbos suos, & aries, nec est qui ei resistat, Prouerb. 30. ¶ Pescenninus Niger ob vnius gallinacei direptionem decem commanipulares, qui raptum ab vno comederant, securi percuti iussit, Ambrosius Calepinus ex authore innominato. Platonem legimus hominem definiuisse animal bipes, sine plumis: & cùm Diogenes Cynicus irridendi gratia in academiam eius gallinaceum deplumatum immisisset, hunc hominem Platonis esse clamitans, illum postea πλατυώνυχον, id est latis vnguib. præditum, differentiæ caussa addidisse. Epitaphium Anytes in gallinaceum, Epigrammatum Græcorum lib. 3. sect. 24. Οὐκ ἔτι μ' ὡς τὸ πάρος πυκιναῖς πτερύγεσσιν ἐρείσας Ὄρσεις ἐξ εὐνῆς, ὄρθριος ἐγρόμενος. Ἠ γάρ σ' ὑπνώοντα σίνις λαθρηδὸν ἐπελθὼν Ἔκτεινεν λαιμῷ ῥίμφα καθεὶς ὄνυχα.

Historia de decem commanipularib. ob raptum vnius gallinacei à Nigro interemtis.

¶ Gallus in Somnio Luciani fingit se olim Euphorbum, deinde Pythagoram fuisse. ¶ De Alectryone iuuene Marti deo familiari in auem eiusdem nominis mutato, scriptum est supra inter Propria nomina.

¶ Gallinaceum in Syria cultum pro deo, Lucianus refert in libello de dea Syria. Ἀλλ' ἔστιν ἀλεκτρυὼν ἱερὸς, οἰκέει δ' ἐπὶ λίμνῃ. ¶ Veteribus monumentis traditur, gallinaceorum fibras maximè dijs gratas videri, Alexander ab Alexandro. Fuit quidem priscis opinio, vt ex hœdis potius & agnis hostiæ fierint, quia hæ mites & cicures essent. nam gallinacei, sues & tauri animo magis abundare videntur, Gyr. Anubis apud Ægyptios vocatur (vocabulo Græcæ originis) ὁ ἀναφαίνων τὰ ὑπέρα καὶ τῶν ἄνω λόγος: hoc est ratio superiorum & cœlestia declarans. & idem interdum Hermanubis, quod nomen rebus inferioribus conuenit, vt illud superioribus. sacrificant autem vtrique gallum, illi album, quòd cœlestia syncera & lucida existiment: huic κροκίαν, (hoc est pennis & iubis croceis præditum, Gyraldus etiam croceum transtulit,) inferiora omnia mixta & varia esse rati, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. Pyrrhus rex cum splene laborantib. mederetur, albo gallo sacrum peragebat, Lilius Gr. Gyrald. In opertaneis sacris gallinæ nigræ non videbantur puræ, Idem. Gallũ nutrito quidẽ, ne tamen sacrificato: est enim Soli & Lunæ dicatus. Hoc (inquit Lilius Gr. Gyraldus) ab aliquibus inter symbola repositu est. Sunt qui dimidiatum tantum efferant, Gallos enutrias. Nonnulli præceptum hoc non symbolu

Gallinaceus à quibusdam pro Deo cultus. Ab alijs, Dijs consecratus.

Symbolica gallorũ interpretatio.

faciunt, nec aliud quàm gallum ipsum intelligunt. Sed licet etiam symbolicè interpretari: vel vt Picus, vt diuinam animæ nostræ partem, diuinarum rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus: Vel simplicius, gallos, id est milites ac bellatores homines in ciuitate habendos esse, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ caussa. seu vrbis vigiles & custodes intelligas, quando ij per gallos significari videntur: & Soli ac Lunæ dicati, quoniam tempori hoc hominum genus inseruiunt, quod per Solem & Lunam intelligitur: vel quòd nos gallus suo cantu admoneat. Alius aliam comminisci poterit expositionem, vt gloriosos & stolidos homines, nimiumq; sibi arrogantes, habendos illos quidem, & non penitus eijciendos: non tamen ad sacra, id est arcana admittendos, minusq; in serijs & grauioribus sermonibus habendos. Scribit Pausanias in Lacon. (lege, *Corinthiacis*) Methanam vrbem ad Isthmum, in qua ciues contra Africum vineis florescentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis (alas omnino candidas habentis, Lœscherus Pausaniæ interpres,) remedio vsos fuisse: quem gallum homines in diuersa trahentes, discerpebant, per vineas discurrentes, demum in eundem locum redeuntes, vbi discerpserant, gallum sepeliebant. Adeò hi diuersi fuêre à Pythagoræ institutis, quem tradunt gallum album adeò amasse, vt si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, (*Vide* infra inter prouerbia, Gallo albo abstineas) suis verò sectatoribus, qui ciuiles id est politici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, vt gallum, agnum, & alia quædam paulò antè nata, præter vitulum, ritè sacrificarent. Idem scribit Suidas. Sed & Laertius, Sacrificijs (inquit) vtebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gallis gallinaceis, & hœdis etiam lacteolis quos teneros dicunt, agnis autem minimè. Cæterum Aristoxenus apud Gellium, cuncta illum animata in cibum permisisse ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem scribit Suidas: qui & illud ait, à Theoclea sorore, vel potius (vt est apud Laertium) Themistoclea, hæc placida illum sumpsisse. At verò Christiani theologi nonnulli, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui nobis verba salutis enuntiant: quiq; iacentibus in tenebris & vmbra mortis, lucem, qui Deus est, prænuntiant, & à nobis mentis nostræ veternum ac torporem suo cantu excutiunt. Hæc omnia Gyraldus. Socrates in Phædone ad mortem se præparans, Æsculapio (inquit) ô Crito gallum debemus, quem reddite neque negligatis. Hoc votum tanquam hominis minimè sapientis Lactantius libro tertio Diuinarum Institutionũ, & in Apologetico Tertullianus reprehendunt: defendit Cælius Rhodiginus in Antiquis lectionibus 16. 12. his ferè verbis. Oblitus est (inquit) Lactantius sententiæ illius, Nunquam futurum Platonicum, qui allegoricè Platonem nõ putet intelligendum. Quid verò illis inuolucris sibi Plato voluerit, iam nunc ex Platonicorũ sententia promere adoriar. Prisci Æsculapio medico, Phœbi filio gallum sacrificabant, diei Solisq; nuncium, id est diurnæ beneficentiæ morborum omnium curatrici, quæ diuinæ prouidentiæ filia nominatur, cui diem id est vitæ lumen se debere fatebantur. Eiusmodi medicum in superioribus Socrates perquiri iusserat, morborum animi curatorem. præterea priscorum oracula tradunt, animas remeantes in cœlum pæana, id est triumphalem cantilenam Phœbo canere. Reddit ergò Deo votum, vt alacer pæana canens cœlestem repetat patriam, Hæc Rhodiginus. Socrates gallum Æsculapio sacrificandum testamento cauit, cuius rei ex Platone etiam Eusebius, Tertullianus & Lactantius meminêre. Artemidorus quoq; in libro Onirocriticôn quinto, somnium cuiusdam narrat, qui gallum Æsculapio vouit, si sanus foret, Gyraldus. Et rursus in libro de Symbolis Pythagoræ, Æsculapio gallus immolabatur. sunt qui gallinas scribant, & has quidem rostro nigro, nigrisq; pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo essent rostro, vel pedibus, impuræ putabantur ab aruspicib. Ἀφῖκοι τῷ Ἀσκληπιῷ ἀνάθημά τι καὶ ἄθυρμα, οἷον δὲ ἐγώ ποτε καὶ οἰκέτην ... τὸν ὄρνιν, ὁ Ἀσκληπιὸς ἱκέτειος, Suidas ex innominato, in Ἀλεκτρύονα. ¶ Maiæ, quam & Proserpinam & Cererem vocant, gallinaceum consecrarunt. quamobrem initiati huic deæ auibus cortalibus abstinent, nam & Eleusin e abstinentia ab his alitibus, & piscibus fabisq; præcipitur, Porphyrius lib. 4. de abstinẽdo ab animatis. ¶ Gallus etiam Cybeli dicatus fuit, Gyraldus. ¶ Sunt qui tradant Pythagoram præter sua instituta, bouem quandoq; Musis, & Ioui gallum album immolasse: quod vix crediderim, propter ea quæ de eo in Symbolis retuli, Idem. ¶ *Pecudem spondere sacello Balantem, & laribus cristam promittere galli. Non audent,* Iuuenalis Satyr. 8. Gallum Latonæ in amore esse aiunt, & quòd ei affuerit parienti, & quòd etiam nunc parientibus adsit, & faciles partus efficiat, Ælianus. Kiranides quidem gallinæ cor ea adhuc palpitante exemtum, & coxæ adalligatum, partum egregiè accelerare scribit. ¶ Gallus sacer erat Marti, & in templis dedicabatur, Eustathius. Hinc forte Aristophanes in Auibus gallum Ἄρεως νεοττὸν, hoc est Martis pullum cognominat. Scholiastes quidem sic vocari ait, tanquam fortem & pugnacem. Romani Marti interdum gallum appingebant, ob militum videlicet vigilantiam: vel propter Alectryonis fabulam, Martis satellitis, in eam auem conuersi, vt in eius nominis Festiuo libello Lucianus scribit, & Ausonius poeta vno penè versu attigit: *Ter clara instantis Eoi, Signa canit serus deprenso Marte satelles,* Lilius Gr. Gyraldus. Lacedæmonij cum aliquo stratagemate victoria potiti essent, Marti bouem immolabant: si verò aperto Marte vicissent, gallum. id quod ab eis non sine ratione fiebat, quod pluris æstimabant incruentam victoriã, quam cruentam, Lilius Gr. Gyraldus: vt duces suos exercerent, nõ bellicosos tantum esse, sed etiam στρατηγικοὺς, (lego στρατηγηματικοὺς;) Plutarchus in Laconicis. ¶ Mercurio gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum videlicet vigilantiam, Gyraldus. Gallinaceus Ἑρμοῦ πάρεδρος

περίδρομος memoratur in Somnio Luciani. In arce Eleorum Pallados galeæ insidet gallus, ex pugnacis naturæ argumēto. Sed, inquit Pausanias (in Eliacis) Mineruæ sacrū arbitrari, (existimari posse,) quam ἐργάνην vocant, possumus autem hanc, Cælius. forte quod ad ἔργα, id est opera, gallus excitet. ¶ Nocti deæ (inquit Gyraldus) gallus sacrificabatur, & nocturno tempore. *Nocte dea noctis cristatus caditur ales, Quòd tepidum vigili prouocat ore diem*, Ouidius in Fastis. ¶ Sacri sunt Soli, cui venienti assurgunt, quo cùm eunt dormitum, Textor. Soli & Lunæ sacrū esse gallum, supra etiam scripsimus in Symbolo Gallum nutrias, &c. Scribunt Laertius & Suidas gallum album non attingendum, inter symbola esse: hoc est ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: quòd Ioui, inquit, sacer est & Lunæ, atq; horarum nuncius & diei. Meminit & Plutarchus quarto Symposiacôn, sed causam non adfert, Gyraldus. Gallum album mensi sacrum, vtpote horarum nuncium credidit Pythagoras, (quare & abstinere eo iussit, Laertius,) Gyraldus. ¶ Mnaseas in libro de amoribus Iouis, scribit esse templum quoddā Herculis, & vxoris eius, quam ceu Iouis filiam poetæ celebrant. In huius templi ambitu, cicures aues multas nutriri ait, nempe gallos & gallinas. Compascuntur autem & gregarim pro sui generis sexu degunt, & sumtu aluntur publico, dijs (quos diximus) consecrati. Gallinæ in ęde Hebæ, Gallinacei in Herculis pascuntur. Fluit autē in medio riuus perennis & lympidæ aquæ. Gallinarum nulla ad Herculis templum accedit: neq; vllus gallorum ad Hebæ. At suo tempore mares stimulati libidine, riuum transuolant: & postquam impleuerint fœminas, ad Deum suum & suas redeunt sedes, lustrati purgatiq; interfluēte riuo, quo sexus vterq; dispescitur. Deinde natis tempestiuè ouis & excusis incubitu pullis, fœminæ nouellæ matribus, mares genitoribus accedunt & aluntur. ¶ Volucris Titania, pro gallinaceo, apud Textorem. ¶ Ludouicus Romanus author est cacodæmonis sacerdotes sanguine gallinacei, cultello argenteo iugulati, carbonib. ignitis aspersi, ei sacrum peragere.

Auguria ex gallinaceo genere.

¶ Auguria. Inter diuinationū genera aliqui etiam alectryomantiā numerant, Gyrald. Præposteros aut vespertinos gallorū cantus optimi euentus multi notauêre. Themistocli pridie quàm in Xerxē duceret, auditus gallorum cantus, victoriæ mox futuræ prænuntium fecit: idq; ideo, quòd victus nequaquam canit: victor verò obstrepit & murmurat. contrà verò gallinarū. nam diri aliquid imminêre, aut futurū incommodū illarum cantus designauit, Alexander ab Alex. Cecinêre galli nocte tota qua magnus Matthæus vicecomes primum suscepit filium: vnde Galleacio nomen inditū, portento quodam magnę successiones, Volaterranus. Gallinaceorum sunt tripudia solistima. hi magistratus nostros quotidie regunt, domosq; ipsis suas claudunt aut reserant. Hi fasces Romanos impellunt aut retinent: iubēt acies aut prohibēt, victoriarū omniū toto orbe partarū auspices. Hi maximè terrarū imperio imperant. extis etiam fibrisq; haud aliter quàm optimæ victimæ dijs gratæ: Habent ostenta & præposteri eorum vespertini cātus. Namq; totis noctib. canendo Bœotijs nobilē illā aduersus Lacedęmonios præsagiuere victoriam, ita coniecta interpretatione, quoniā victa ales illa non caneret, Plin. Puls potissimū dabatur pullis in auspicijs, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret: id est terripuuiū. puuire enim ferire est. Bonum enim auguriū esse putabant, si pulli per quos auspicabātur, comedissent: præsertim si eis edentib. aliquid ab ore decidisset. Sin aūt omnino non edissent, arbitrabantur periculum imminere, Festus. Moris fuit Romanis ducib. pugnā inituris aduocare pullarium, vt offas gallis obijceret ad auguriū captandū. si vescerentur, ratum erat auspicium, cùm aliquid ore excidisset, terripudium dicebatur solistimum, mox tripudium dictū, quoniā scilicet esca in solo cadebat, Grapald. Cum terripudio Flaminius auspicaretur, pullarius diem prælij cōmittendi differebat, M. Tullius lib. 2. de Diuinat. Non solùm augures Romani ad auspicia primum pararunt pullos, sed etiā patres familiæ rure, Varro. Pullarius dicitur qui pullorum curam habet, & qui è pastu pullorum captat auspicia, Ciceroni ad Plancum lib. 10. & Liuio 8. ab Vrbe. Attulit in cauea pullos, is qui ex eo nominatur pullarius, Cic. 2. de Diuinat. P. Claudius bello Punico primo cùm prælium nauale committere vellet, auspiciaq; more maiorum petijsset, & pullarios non exire pullos cauea nunciasset, abijci eos in mare iussit, dicens: Quia esse nolunt, bibant, Val. Maxim. ¶ Inuenitur in annalib. in Ariminensi agro M. Lepido, Q. Catulo Coss. in villa Galerij locutum gallinaceum, semel quod equidem sciam, Plin. ¶ Galenus alicubi in Commentario in primum Epidemiorum, insomnij de cristis gallinaceorum meminit.

Gallinaceus semel locutus.

Prouerbia.

¶ Prouerbia. Gallo albo abstineas, Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ: hoc est, Candido gallo ne manū admoliaris, quòd mensi sacer sit, vtpote horarum nuncius, Erasmus in Chiliadibus inter Symbola Pythagorica. Gallo albo abstinendum, id est saluti cuiusq; purissimè (fortè legēdum *purissime*, vt clarior sit interpretatio. albus enim color puritatē significat) fauendū, Plutarch. in Symbolis Pythag. interprete Gyraldo. Pythagoram ferunt gallum album adeò amasse, vt si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet, Gyrald. ¶ Tolle calcar, Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, Tolle calcar vltorium. extat adagium in Aristophanis Auibus, Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχῃ, Tolle calcar si pugnas. In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuò sumta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligati solent, quo se tueantur inter certandum, Erasmus ex Suida & Scholiaste Aristophanis. Prouerbia, Galli cātus ante victoriam, & Priusquam gallus iterum cecinerit, memorata sunt supra in *H.c.* Tollere cristas, (vt, Tollere cornua,) pro eo quod est animo efferri. Iuuenalis, Quid apertius? & tamen illi Surgebant cristæ. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristæ

Gallo albo abstineas.

Galli cantus ante victoriā.

Priusquā gallus iterum cecinerit.

Tollere cristas.

erectiores alacritatis atq; animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sanè hominū genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἥτις ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε. Id est, quæ nobis cristas detraxit. videlicet reddita pace. Cōtra submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem vltro ad priuatam mediocritatem demittunt, &c. Erasmus.

Detrahere cristas.

¶ Gallus insilit, Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ. vbi quis semel victus redintegrat certamen. à gallorū certaminibus sumtū. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quò magis lædat calcarib. suis in hunc vsum à natura affixis, Erasmus. ¶ Philippi gallus, Φιλίππου ἀλεκτρυών. hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq; insolenter apud populum Atheniensem verba facere solitum, vt hinc vulgò sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum, Erasmus. *Vide* etiam supra inter Propria. Φιλίππου ἀλεκτρυὼν, ἐπὶ τῶν ἐν μικροῖς κατορθώμασιν ἀλαζονευομένων. ¶ Domi pugnans more galli, Ἐνδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, vel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Ita quidem interpretes Pindari: sed addubito tamen an scriptū sit ἐνδομύχας, id est domi abditus. (ego ἐνδομάχας, ab intestinis pugnis rectè scribi non dubito.) ἐνδομάχας dictio nouè cōposita ab ἐντὸς & μάχομαι. Hærebit in istos qui domi perpetuò rixantur, quum foris sint placidissimis morib. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones, Erasmus. *Vide* supra inter Propria.

Gallus insilit. Philippi gallus. Domi pugnās more galli.

¶ Socratis gallus, aut *callus*, Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallū in significationē caluitiæ: inuenisse se, quum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis gallus, esse factū ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur, se quum tret cubitum fuisse læui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. in somno transformatum in ericium qui totus hirsutus est, & suum more proboscidē habet. Scio locum esse mendosum. Aldina æditio pro gallo legit *caluum*. ego *callum* malim, &c. Adagiū conueniet in nudos & inopes, Erasmus. Nostra æditio Varronis verba sic citat, Inuenisse se cùm dormire cœpisset tam glaber quam Socrates, caluum esse factum ericium è pilis albis, &c. ¶ Quod scriptū est in ludicro Senecæ, Gallus in suo sterquilinio plurimum potest, prouerbij speciem habet. Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illicq; non habere se idem gratiæ: Gallum in suo sterquilinio plurimū posse. Allusit ad Claudiū imperatorē Lugduni natum. hodieq; de cane vulgò dicūt, eū in suo sterquilinio plurimū audere. In alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq; regno ferocior est & animosior, Eras. Tappius idē adagium Germanicè vsitatum recitat. Ein Han ist auff seinem Mist sehr kühne. ¶ Superatus es à gallo quopiam, Ἥττησαι τινὸς ἀλεκτρυόνος, iocus prouerbialis in seruos qui dominos a tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. nam hæc auis in pugna superata silet, & vltro sequitur victorem. Sumptum est ex Aristophane nisi me fallit memoria. Refertur ab Eudemo, Erasmus. ¶ Ἀλεκτρυόνα ἀθλητὴν Ταναγραῖον. celebrātur enim isti à generositate, Suidas. sed magis probo copulatiuā coniunctionem interseri, vt alibi apud eundem habetur, Ἀλεκτρυόνα καὶ ἀθλητὴν Ταναγραῖον, vbi etiā prouerbialiter vsurpari scribit. vt siue gallinaceū Tanagræū, siue athletā Tanagræū dicas, animosum & strenuum intelligas. elegantius autē fuerit, si hominē & athletā pugnacē ac fortē, gallinaceū Tanagræum, cognominės: quàm si athletā Tanagræū simpliciter non enim athletas a Tanagra laudatos legere memini, sed gallos tantū. ¶ Gallinacei in morem trepidat, Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ. in malè affect[illegible] & cōmotum, aut etiam pauitantē opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq; expauescere. peculiariter aūt de auibus dicitur. Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ. fuit hic Phrynichus poeta Tragicus, quē Athenienses mille drachmis mulctarunt, quòd Milesiorū excidiū tragœdia cōplexus esset. Quod quidem ego non adscripturus erā inter adagia, nisi cōmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cùm antea fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat aūt hunc senarium è poeta quopiam, Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ δοῦλος ὣς κλίνας πτερόν. Pauidus refugit more gallinacei, Quum victus alas ille summittit suas. Meminit huius & in vita Pelopidæ. Cæteru quanquam gallus natura pugnax est, vbi tamē se imparem in conflictu sentit, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus, Eras. *Vide* paulò inferius, Vesparum examen metuit Phrynichus.

Socratis gallus. Gallus in suo sterquilinio plurimū potest. Superatus es à gallo quopiam. Gallinaceus Tanagræus. Gallinacei in morem trepidas.

¶ Gallorum incusare ventres, Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν. de edacibus, ac luxu multū absumentib. facultatum. Huic enim animāti venter mirificè calidus, ita vt omnia statim concoquat. Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν, Ταχὺ γοῦν καθεψεῖν τἀργύριον, Aristophanes in Vespis. hoc est, Mihi dixerat ventrem esse gallinacei, Velociterq; concocturū argentulū. Hoc genus homines Græci dicunt καταπίνειν τὴν οὐσίαν, id est deuorare substātiam. id enim est atrocius quàm καταφαγεῖν. Eras. Quòd si quis gulosus naturā accusaret, quòd calidiorem ventriculū gallis tribuisset & omnia concoquentem, in hunc apto sensu adagium cōueniret, Gallorū ventres ab eo incusari. nostri ventriculum huiusmodi, mergi ventriculum appellant, ein scharben Magen/ qualem homini voraci inesse aiunt. ¶ Vesparum examē metuit Phrynichus velut gallinaceus: prouerbium conuenit in eos, qui damnum patiuntur. eum enim Phrynichus tragicus Mileti captiuitatem ageret, Athenienses metuentem perhorrescentemq; lachrymantes eiecerunt, Ælianus in Varijs 13.17. sed

Gallorum incusare ventres. Vesparum examen metuit Phrynichus velut gallinaceus.

alij

alij aliter. *Vide* paulò superius in Prouerbio, Gallinacei in morē trepidat, Πτήσσει Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. Plura etiam ad Æliani verba clarè intelligenda leges in Gyraldi historia poetarum, & apud Suidam: quæ quia nihil ad gallum, omitto. ¶ Gallinaceos amantibus ficum ne serito, Hermolaus Corollario 194. veluti prouerbiale recenset. ego Græcum carmen, Σῦκα φιλ' ὀρνίθεσσι, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν: hoc est, Aues amant ficus, sed plantare recusant: perperam aut lectum ab eo, aut malè intellectum suspicor.

Gallinaceos amantibus ficū ne serito.

¶ Sunt & peculiaria quædam Germanorum prouerbia à gallo sumta, vt, Weñ die Hüner für sich kratzend / Cùm gallinæ antrorsum scalpent, de eo quod ad calendas Græcas vel nunquam futurum sit. Es wirt kein Han darnach kräyen / Nullus gallinaceus super hac re cucurriet, id est, Nemo curabit. Et quæ Eberhardo Tappio memorantur in Collatione Latinorū adagiorum cum Germanicis. Er dun-cket jm der beste Hane im Korbe seyn / Præcipuus gallus in corbe (vel auiario) sibi videtur, hoc est stultè sibi placet, Accissat. Es stehet wol da ein Hane im Hauß ist / Res bene habet in domo in qua gallus est, eodem sensu quo apud Latinos, Oculus domini: &, Frons occipitio prior. Er laufft darüber als ein Hane über die heissen Kolen / Percurrit tanquam gallus carbones ignitos, id est summa celeritate transit, ne minimum quidem immoratur, Vt canis è Nilo. Zween Hanen auff einem Mist vertragen sich nit. Zween Narren tügen nit in einem Hauß. Duobus gallis in vno sterquilinio, duobus stultis in vna domo non conuenit. Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Vnstäter dann ein Wetterhane / Inconstantior gallo qui cantum pro tempestate variat, Cothurno versatilior.

Prouerbia Germanica.

¶ Emblema Alciati sub titulo, *Vigilantia & custodia.*

Emblema Alciati.

Instantis quòd signa canens det gallus eôi,	*Et reuocet famulas ad noua pensa manus,*
Turribus in sacris effingitur, area mentem	*Ad superos peluis quod reuocet vigilem.*
Est leo sed custos, oculis quia dormit apertis,	*Templorum idcirco ponitur ante fores.*

DE CAPO.



A.

IN gallinaceo genere villatico capi semimares dicuntur, quòd sunt castrati, Varro. En tibi capones, vt curati neque vocem ædunt, neq; gallinis molesti sunt, Pamphilus in dialogo Gyb. Longolij de Aui-

Nomina.

bus. vbi mox ipse Longolius, Ego illos non capones, sed cum Varrone & Columella libentius capos vocauerim. Atqui Martialis quoq; caponem dixit. Cantherius hoc distat ab equo, quod capus à gallo, Festus. Gallinaceum veteres *paponem*, (*capum* potius,) recentiores verò caponem vocauerunt, Albertus. Sed ille gallinaceum pro castrato tantum accipit, non pro mare: *vide* in Gallo *A.* & *H. a.* Capi (vt Grammatici quidam scribunt) galli sunt quibus testes auelluntur, vnde meritò galli à similitudine sacerdotum Matris deûm dici posse viderentur. itaque a contrario sensu gallos appellatos quidam existimant. Gallus à castratione vocatus est. nam inter aues cæteras huic soli testiculi adimuntur. veteres autem abscissos vocabant gallos, Isidorus. *Ne nimis exhausto macresceret inguine gallus, Amisit testes: nunc mihi gallus erit*, Martialis lib. 13. sub lemmate Capo. Et mox de eodem, *Succumbit sterilis frustra gallina marito, Hanc matris Cybeles esse decebat auem*. id est, hæc potius & propriè debebat vocari gallus. Capus videri posset dictus quasi captus testibus, vt captum oculis & auribus dicimus, pro visu & auditu priuatum. vt caper etiam dicitur propriè de hœdo vel hirco castrato. sed syllabæ primæ quantitas prohibet, quæ producitur. Alius coactos non amare capones, Martialis lib. 3. est autem senarius scazon. Ex recentioribus quidam capum gallinaceum dixit per pleonasmum. capum enim dixisse sat est. Gallus spado pro capone, apud Petronium Arbitrum. ¶ *Barbur* vocem Hebraicam aliqui capum interpretantur. *vide* in Gallinaceo *A.* Italicè nominatur *capon* vel *capone*. Gallicè *chappon*. Germanicè Kappun/ Kappaun/Kaphan. Anglicè *capon*.

B.

De alectoria lapide, leges in Gallinaceo *B.* circa finem.

C.

Capi epileptici. Capi etiam epilepsiæ obnoxij feruntur, Aloisius Mundella. Plura quæ partim huc referri poterant, partim ad *D.* leges mox in *E.*

E.

Quæ sit ratio gallos castrandi. Castrantur gallinacei parte nouissima suæ alui, quæ cùm coëunt, concidit. hanc enim si duobus aut tribus ferramentis adusseris capos facies. quòd si perfectus est qui castratur, crista pallescit, & cucurire desinit, neque coitum venereum repetit. sed si adhuc pullus est, ne inchoari quidem ex ijs quicquam potest, cùm accrescit, Aristoteles. Desinunt canere castrati: Quod duobus fit modis, lumbis adustis candente ferro, aut imis cruribus, mox vlcere oblito figulina creta. Facilius ita pinguescunt, Plinius. Gallos castrant vt sint capi, candenti ferro inurentes calcaria ad infima crura, vsque dum rumpantur (ignea vi consumantur, Columel.) atque extet vlcus, quod obliniunt figlina creta, (dum consanescant, Columel.) Varro. E gallis apud nos euulsis testiculis per posteriora modico vulnere capones fiunt, Grapaldus. Vulnus quidem tantum fit quantum digito immittendo & testibus singulis extrahendis sufficit, quo testes lumbis superius adhærentes inquiruntur sub intestinis galli supini, inuentiq; digiti summitate reuelluntur. ijs extractis vulnus filo consuitur, & cinis infricatur, tum etiam crista resecatur, vt virilitas omnis absit. Sunt qui in cristæ abscissæ locum calcar è crure exectum inserant, quod coalito vulnere etiam crescere solet. Galli castrati forma quidem maris sunt, sed animo fœmineo prædiri. pinguescunt ita citius, etiamsi fartura non obesantur. videasq; quosdam in eam plenitudinem corporis perductos vt de magnitudine cum ansere facile certent, Gybertus Longolius. Cum gallinis pascuntur: sed non defendunt eas, non cantant, nec horam diei vel noctis discernunt, ad nihil præter cibum vtiles, Author libri de natur. rerum. ¶ Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Pinguescunt capi milij farina cum melle, præsertim & turundis in cibo datis. nam Plinius eo nomine vocat bucceas, quibus farcire saginareq; gallinas, anseres & capones solemus, Grapaldus. Sunt apud nos qui capos saginant hoc modo. Includunt eos loco angusto, & è farina milij turundos faciunt, magnitudine fere & longitudine articuli digiti mediocris: è quibus ab initio circiter denos eis in fauces inserunt: & per aliquot deinceps dies quotidie plures paulatim aucto numero. qui postea minuitur etiam paulatim. dandum est autem eis plus minus pro concoctione, quæ tactu explorata ingluuie animaduertitur. Debent autem turundi mox inserendi, prius in aquam aut lac immitti vt facilius descendant, & leniter digitis per collum premendo deduci. In defectu milij, furfur cum pauca de frumento farina & milij etiam pauca, in turundos redigitur. Sic ferè viginti diebus obesantur, mero quidem milio quatuordecim. Sunt qui gallinas & capones breui pinguescere scribant, si cereuisia eis bibenda apponatur pro aqua. Capus gliscens, *lo capone impastato, nutrito de pasta*, Scoppa in Dictionario Latinoitalico. videtur autem pastæ nomine turundos intelligere. De gallina farcienda priuatim scribemus infrà in Gallina *E.* Videtur autem ratio eadem farciendis vtrisque conuenire.

De capis oua incubantibus & pullos fouentib. ¶ Capus ventre & pectore deplumatus & perfricatus vrticis, pullos fouere & pascere solet, &c. vt recitauimus in Gallo *D.* Sunt qui hoc modo affectum, non pullos modò curare, sed oua etiam incubare dicant: præsertim si pane vino madente inebrietur, & mox ebrius in loco obscuro ouis imponatur. sic enim cum ad se redierit, oua propria existimantem, perficere aiunt. ¶ Fabæ semina Græci asserunt capi sanguine macerata aduersantibus herbis liberari, Ruellius. Ego in Geoponicis adhuc nihil tale reperi.

F.

De vsu caporum in cibo.

In Gallinaceo *F* permulta à nobis recitata sunt, quæ omni gallinaceo generi tum salubritatis in cibo tum apparatus ratione communia sunt: hic ea quæ ad capos priuatim pertinent afferemus. Omniũ auium laudes, quantum ad obsonia pertinet, vna caro gallinacea comprehendit. Quid enim popinis afferunt reliquæ altiles, quod non vnus capus in se habeat, siue elixũ, siue assum velis? Huius auis parina stomachum iuuat, pectus lenit, vocem sonoram facit, corpus obesat, Platina. Capi in cibis gratiores sunt, vtpote remoto Veneris vsu facti pinguiores, & salubrioris nutrimenti, Grapaldus. Phasiani caro medium quoddam inter perdicem & caponem obtinet: licet Auerroes eum, quantum ad obsonia pertinet, cæteris auibus anteferat, Platina. Caporum iuuenum in locis altis degentium caro mediocriter pinguis, cæteris omnibus (gallinacei generis, vel quibusuis auibus potius) præstat, substantiæ & qualitatum, & proinde etiam nutrimenti ratione, quod ad homines sanos, Mich. Sauonarola ex Isaaco. Ioannes Mesue (inquit idem) huiusmodi capos (cæteris auibus) meliores & læuiores esse addit. Capus in quatuor qualitatibus temperatus est, quare multum alit, & Venerem auget, Isaac. qui alibi etiam capum auibus omnibus præfert, vt qui melius nutrimentum & perfectum generet sanguinem. Gallinacei (capi) caro bona est, & solidior quàm gallinæ, Albert. Capo laudatur in cibo circa ætatem sex vel octo vel septem mensium, Arnoldus Villan.

Varij caponis apparatus.

¶ Pullum farsilem ex Apicio descripsimus in Gallo *F.* ait autem in capo etiam similiter fieri. De porcello lactente condimentis quibusdam farciendo assandoq́;, Platinæ verba recitaui in Sue *F.* Idem autem (inquit) fieri potest ex ansere, anate, grue, capo, pullastra. ¶ Apicius lib. 4. cap. 3. in minutal Apicianum testiculos caponum adijcit, gallis nimirum dum castrarentur exemptos. ¶ Fieri ius consumtum, aut ex phasiano, aut ex perdice, aut ex capreolo, aut ex pipionibus, aut ex colũbis syluaticis potest. Si ex capo voles, cacabum sumes, qui aquæ metretas quatuor contineat: Huic capum fractis ac comminutis ossibus indes cum vncia succidiæ macræ, piperis granis triginta, cinnamo pauco nec nimium tuniso, tribus vel quatuor caryophyllis, saluiæ laceræ trifariam folijs quinque, lauri duobus. Sinito hæc efferueant horis septem, vel donec ad duas scutulas vel minus redigantur. Caue salem indas aut salita, si ægrotantium causa fiet. parum aromatum nil vetabit quo minus ægroto etiam apponatur. Senibus hoc & valetudinarijs detur, Platina. ¶ Ius caponis cum caseo. Ius capi affundito segmentis panis albissimi, & caseum optimum tritum in tyrocnestide inspergito cum pauco polline aromatico dul- i, hoc ferculum in lance obtectum apponito, Baltasar Stendelius scriptor Magiricæ Germanicus. Idem docet quomodo pastillus è capone fiat. de quo leges etiam *in Gallo F.* Artocreas de carne vituli hœdi aut capi elixa, ex Platina recitauimus in Vitulo *F.* ¶ Mirause Catellanicum: Catellani gens quidem lauta, & quæ ingenio ac corpore Italicæ solertiæ haud multum dissimilis habetur, obsonium, quod mirause illi vocant, sic condiunt: Capos aut pullastras aut pipiones bene exenteratos & lotos, in veru collocant: voluuntq́; ad focum tantisper, quoad semicocti fuerint. inde exemptos, ac tessellatim diuisos, in ollam indunt. Amygdalas deinde tostas sub cinere calido, abstersasq́; lineo panno, terunt. His buccellas aliquot panis subtosti addunt, mixtaq́; cum aceto & iure, per cribrum setaceum transmittunt. Posita in ollam hæc omnia, inspersaq́; cinnamo, gingiberi ac saccaro multo, tandiu efferuere simul in carnibus procul à flamma lento igne permittunt, quoad ad iustam cocturam peruenerint, miscendo semper cũ cochleari, ne seriæ adhæreant. Hoc nihil suauius edisse memini. Multi est alimenti, tardè concoquitur hepar & renes concalefacit, corpus obesat, ventrẽ ciet, Platina. Idem lib. 6. cap. 41. & 42. cibaria alba, siue leucophaga, delicatissima, ex pectore capi parare docet. & rursus lib 7. cap. 84 cibarium croceum ex eodem. Eiusdem libri cap. 49. esitium quoddam ex carne describens, Sunt etiam (inquit) qui pectus capi tunsi non incommodè addant. Esitium ex pelle caporum ab eodem præscribitur lib. 7. cap. 55. ¶ Aloisius Mundella Dialogo 3. scribit se ægroto cuidam febri continua maligna laboranti, cum iam signa concoctionis apparerent, modo turdum, modo vnum aut alterũ oui vitellum, modo caponis carnem contusam concessisse, potius quàm vituli. Idem Dialogo 1. describens historiam iuuenis cuiusdã biliosi febricitantis continuè à se curati, Victus ratio (inquit) fuit caro caponis iuuenis, per diem ante mactati, cum seminibus melonum contusa: nec non panis in eiusdem iure optimè incoctus, ad vitium (quæ debiles in eo valde erant) robur conseruandum.

G.

Remedia ex capone.

Obscuri quidam authores caponi attribuunt vires medicas ex Dioscoride & alijs authoribus, quas illi gallinaceis adscripserant: quoniam per imperitiam linguæ Latinæ gallinaceum interpretantur caponem. ¶ Leonellus Fauentinus electuarium quoddam phthisicis præscribens, quod valde prædicat, immiscet in id pulpam caponis pinguis & bene cocti, incisam contusamq; in mortario lapideo, &c. Medici quidam quoties deiectas vires ægrotantium excitare volunt, medicamentum dant quod ex carnibus caponum & perdicum conficitur, quod facile corrumpitur, si aliquo notabili tẽpore moretur, neq; etiam ita ægrotos alit, neq; vt quæ prius diximus, (vinum, oua sorbilia, testes gallinacei,) Aloisius Mũdella Dialogo 3. Ad ethicos, asthmaticos, cardiacos & ischiadicos, aut alia quauis de causa consumtos: Recipe caponem aut pullũ & assa cum speciebus cordialibus, caryophyll. floris muscati, triumsandalor. croci ana, intusq; ponantur, tunc recipe aquam rosarum, lauendulæ, quę supra caponem fun-

datur vel pullum, tantisper dum assabuntur, post capiatur & exprimatur per torcular, succus ab ægro potetur, Incert. Ius caponis mirè restaurans vires. si vel cochleariũ paruum inde ægrotus sorbeat. Capum veterẽ para, exentera: totum cum ossibus comminue. Tum in vase bene obturato vitreo aut stanneo per sex horas bulliat, adiecto etiam auro, vt annulis vel nomismatis aureis, Obscurus. Capo generosus in aqua pura discoquitur cum folijs boraginis & buglossi, ana manip. j. conseruarum de violis, rosis, boragine & buglosso, ana vnc. ij. adijciatur etiam nonnihil de illis quæ cordialia vocant contritum. destillatum inde liquorem in diplomate (balneo Mariæ) cum puluere diasantalon mixto propter odoris gratiam, propinabis crebertimè, And. à Lacuna circa finem libri de peste. Sunt qui in quibusuis morbis, capitis præsertim, & frigidis & cum virium imbecillitate destillatas huiusmodi caponum aquas laudant. & nos colicis affectibus aliquando prodesse experti sumus, ijs maximè qui flatuosi fuerint. a- 10 qua enim destillata aphysos redditur, vt non amplius inflet, si rectè parata fuerit, adijcientur autẽ medicamenta alia atq; alia à perito medico pro affectuum varietate. Plura leges in Thesauro Euonymi Philiatri. ¶ Vir nobilis quidam in colico affectu post multa remedia frustra tentata, liberatus est tandem epoto cyatho (duarum aut trium vnciarum) pinguedinis capi pinguis decocti in aqua (vt fieri solet ad cibum) absq; sale. oportet autem pinguedinem iuri innatantem separatam bibere quàm calidissimam, Ex libro manuscripto. Ei qui patitur varices, seui hircini selibram, & adipis de capone libram, simul permisce, & in linteo die Iouis ceroti more adpone. potenter subuenies, Marcellus. Ad fistulam cum emortua est, (hoc est vt mihi videtur, cùm nullus in ea doloris sensus superest,) pelliculam interiorem de ventriculo capi quæ abijci solet, in Sole arefactã tere & insperge, Obscurus. ¶ Sunt qui ossa 20 crurum capi compositis ad alba mulierum profluuia medicamentis admisceant.

DE GALLINA, ITEM DE OVIS TVM GALlinaceis, *tum in genere in C.E.F.G.& H.c.&c.*



30

40

50

A.

Nomina. GALLINÆ propriè dicuntur fœminæ in gallinaceo genere villatico, sed interdum pro genere toto nominantur, vt ὄρνιθες etiã vel ὄρνις, id est aues, apud Græcos. *Vide* in Gallinaceo *A.* Domesticæ vel vernaculæ gallinæ sunt, quas Varro villaticas nũcupat, Gyb. Longolius. Plinius, villares. Cohortalis est auis

auis quæ vulgò per omnes ferè villas conspicitur, Columella. ¶ Hebraica nomina תרנגלת, *tarnegolet*, & סכויא, *sikua*, pro gallina, ponuntur à Munstero in dictionario trilingui. *Vide* supra in Gallinaceo. *Gigeg* gallina vel gallus, Syluaticus. Alibi apud eundem legitur *digegi*, vt apud Serapionis interpretem *digedi*. *Tesese*, gallina Saracenis, vt alicubi legimus. Gallinæ *alfethi*, secundum expositores Arabes, sunt gallinæ quæ nondum pepererunt oua, Andreas Bellunen. Galli & gallinæ apud vetustissimos Græcos nomen nullum peculiare inuenimus, sed communi ὄρνιθος vocabulo significasse hanc speciem lentur. Aristoteles verò & alij ὄρνιθα de auibus in genere proferunt, gallum ἀλεκτρυόνα vel ἀλέκτορα vocant, gallinam ἀλεκτορίδα: rursus recentiores Græci ὄρνιν vel ὄρνιθα in genere communi, de gallo gallinaq; dicunt, vt scripsimus in Gallo *H.a.* Ὄρνιθα etiam hodie Græcis vulgò gallina est casu recto. Italicè *gallina*. Hispanicè similiter. Ἀλεκτορίδες οἰκογενεῖς, id est gallinæ domesticæ, Aristot. Gallicè *geline* vel *poulle*. Sabaudis similiter, vel *genillete*. Anglicè *hen*. Germanicè Hen/Hun. ¶ Gallinas graciles & plumis contractioribus, neq; vt aliæ garrulas, Germani nouellas (Mertzhennen vocãt, quòd anniculæ sunt, neq; ouum hactenus peperêre. Quæ verò glocientes strepitu suo molestæ sunt, & agmen pullorum ducũt, veteranæ sunt, (Kluckhennen/Gluggeren/) at omnes quòd pullis educandis custodiantur, vno nomine matrices, (Brůthennen,) a Columella dici video, Gyb. Longolius. Gallinas iuuencas & veteres Plinius dixit & Gaza, (ex Aristotele,) eum secutus. Gallinas teneras quæ primum parierint apud Catonem legimus.

B.

Gallinæ crista ferè carent, Gyb. Longolius. Gallina plicabilem cristam per medium caput habet, gallinaceus erectam, Perottus. Sunt quædam pedibus per totum hirsutis Gehößlete Hüner. Reliqua leges in Gallo *B.* supra. & quædam infra in *E.* de electione gallinarum.

Descriptio.

C.

Quæ de gallinis hoc in loco dici poterãt, pleraque omnia iam supra in Galli historia exposita sunt. Infra etiam in *E.* de cibo & pulueratione earum, deq; alijs quibusdam, authorum verba referemus. ¶ Pipare propriè gallinæ dicuntur, Nonius. Bos mugit, gallina pipat, Varro Aborigitubus citante Nonio. Varro pullos *pipare* dixit, Nonius. Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei & huiusmodi Columellæ. Pipatio Oscorum lingua clamor plorantis appellatur, Festus. Glocientes rustici appellant aues eas quæ volunt incubare, Columella. Gallina cecinit, Terentius Phormione. *Cucurrire solet gallus, gallina gracillat*, Author philomelæ. Glocire & glocidare gallinarium proprium est cum ouis incubituræ sunt, Festus. ¶ Ex dialogo Gyberti Longolij de auibus. Pamphilus, Qua de causa hæc gallina canturit, officinam cortalem petens? Longolius, Non canturit, sed singultit. hoc enim verbo Varro vocem gallinarum fractam, & intra rostrum formatam imitatur. Rusticorum gens Columellæ tempore glocire maluit dicere. Pamphilus, Gallus etiam subinde singultit. Longolius, Rectè. sed cum cantat cucurrire dicitur Latinè, Græcè autem κοκκύζειν. ¶ De morbis gallinacei generis supra in Gallo *C.* dictum est, diceturq; etiam infra in *E.* Gallinarum nonnullæ cum adeò valde peperissent, vt etiam bis die parerent, mox a tanto partu interiêre. hyperinæ enim, id est exhaustæ effœtæq; & aues & plantæ fiunt, Aristot. Et rursus, Nonnullæ è cortalibus bis die pariunt, iam aliquæ in tantũ copiæ prouenerunt, vt effœtæ breui morerentur. ¶ Ex gallinis quæ veneris appetentior est, noctu iuxta Gallum proximius consi-dit, Albert. Gallinæ & perdices complura oua pariunt, non quidem multa simul, sed sæpe, Aristot. Oua plurima pariunt gallinæ, perdices, Plin. Coitus auibus duobus modis: fœmina humi considente, vt in gallinis: aut stante, vt in gruibus, Idem. Gallina cum clamore accedit ad nidum, & cum clamore ab eodem recedit. quod si impediatur, mox tamen sibi relicta cantum absoluit, Albertus. Gallinas in Illyria aiunt non vt alibi semel parere, sed bis aut ter die, Aristot. in Mirabilibus. Gallinæ pumilæ minus fœcundæ sunt, Columella. Gallinæ Hadrianæ multa admodum pariunt. fit enim propter corporis exiguitatem, vt alimentum ad partionem sumptitetur. Vulgares etiam gallinæ fœcundiores sunt generosis. corpora enim alteris humidiora, alteris grandiora & sicciora. Animus generosus in eiusmodi corporibus potius consistit, Aristoteles de generatione 3.1. Gallinæ coeunt & pariunt omnibus anni temporibus exceptis brumalibus diebus, (præterquam duobus mensibus brumalibus, Plinius, & Aristoteles alibi.) magna etiam generosarum nonnullis fœcunditas, quando vel sexaginta ædunt ante incubitum. quanquam ipsæ minus fœcundæ, quàm ignobiles sunt, Aristoteles. Est autem tanta fœcunditas, vt aliquæ & sexagena pariant, aliquæ quotidie, aliquæ bis die, aliquæ in tantum vt effœtæ moriantur. Hadrianis laus maxima, Plin. Pariunt in loculamentis dispositis, ab ipsismet electis loco abditiore, Grapaldus. Gallinæ veteres pariunt initio vêris, iuuenes æstate. Sed autumno quoq; pariunt, Albert. Gallinarum iuuencæ pariunt primæ, statim vêre ineunte: & plura quàm veteres, sed minora, Aristot. & Plinius. & in eodem fœtu prima & nouissima, (scilicet minora pariunt,) Plin. Gallinæ iuuenes pariunt æstate, quum superfluus humor exiccatur in eis: & autumno quoq;. Veteres autem magis principio veris: quòd tum calido humido frigiditas naturæ earum temperatur, Albert. Aues, (gallinę,) nisi pariant, laborant morbo, atque intereunt, Aristoteles. Gallina multa pariens, & non incubans ouis, frequenter ægrotat, & moritur eò quòd non abstrahitur à partu. exhauritur etiim vis eius omnis. Ea verò quæ incubat, ægrotat quidem propter affectũ erga pullos, quem vox acutior indicat: sa-

De voce gallinarum. Pipare. Glocire. Gracillare. Glocidare. Canturire. Singultire. Cucurrire.

De morbis earũ.

Fœcunditate.

Partu.

natur tamen humore vitali in ea reparato interim dum non parit, Albert. Inhorrescunt à coitu, ac se excutiunt. sæpe etiam festuca aliqua sese lustrant, quod idem & ædito ouo interdum faciunt, Aristot. Facilius pariunt si festucam è terra ore apprehensam dorso imposuerint, Oppianus in Ixeuticis. Gallinæ, vt Theophrastus refert, ouo ædito, religione quadam excutiunt se, & circumactæ purificant, aut festuca aliqua sese & oua lustrant, pericarplusmum Plutarchus vocauit, Cælius. Gallina post coitum se excutit eò scilicet quòd per libidinem incitatur in ea vapor, faciens extensionem, in ea sicut & in homine pandiculatio fit quando languet desiderio coitus. & tum confricando se aliquoties festucam ore apprehendit tanquam nidum componens. In nido etiam sedens sæpe rostro conuertit paleas vt & aliæ aues, Albert. ¶ Gallinæ etiã ex phasianis concipiunt, vt copiosè scribetur in *E*. ¶ Gallinæ auesq; reliquæ, sicut Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locũ, & cubilia sibi nidosq; construunt, eosq; quàm possunt mollissimè substernunt. Fabas si comedant gallinæ intercipitur eis generatio ouorum, Auicenna & Crescentiensis. Gallinas aiunt ex assiduo fabarum esu sterilescere, Didymus. Si frequenter edant cortices fabarum, steriles fiunt: quæ etiam arboribus nouellis ad radices appositæ eas exiccant, Clemens 3. Stromat. Quo tempore arbores florent, gallinas potissimum pinguescere audio, floribus vescentes: sed tum oua earum etiam præcipuè ciro corrumpi & putrescere.

Fabarum esus gallinas steriles facit.

DE OVIS: ET PRIMVM DE IPSORVM FORMATIONE, PARTIBVS, NAtura, sexu. deinde de geminis, & de subuentaneis, alijsq; corruptis aut monstrosis. Item de incubatione eorum, & pulli generatione exclusioneq́.

Quæ de O V I S eorumq; natura deinceps afferemus, pleraq; omnia non ad gallinas modo, sed genus auium vniuersum pertinent, & ad quadrupedes quoq; Ouiparas aliqua ex parte: sed quoniam ea omnia in gallina magis cõspicua sunt, familiari præ cæteris nobis alite, ad eius potissimum historiam referre libuit. Dicentur etiam nonnulla de auium generatione ex ouis, in communi auium historia: sed paucissima aut nihil fortassis, quod hic quoq; annotatum à nobis non sit.

¶ Oui formatio. Ouum est animal potentia, ex ouificantis productum superfluo, Aggregator. Ouum gallinę consistit à coitu, & perficitur decem diebus magna ex parte, Aristor. A coitu decem diebus oua maturescunt in vtero. vexatæ autem gallinæ & columbę penna euulsa, aliave simili iniuria diutius, (tardius,) Plinius. Ouum è semine galli conceptum, vt plurimum vndecimo die paritur. citius quidem in iuuenca, & regione calida, & nutrimento calido vtente, quàm in contrarijs. Alius autem est conceptus, quando semen galli in matrice inuenit materiam oui venti, aliqua ex parte aut omnino, propter pellem & testam, completam. huic enim coniungitur, & fœcundat totum ouum: & prout materia in matrice magis minus ve præparata fuerit, tardius citius ve eandem perficit, Albert. Incœpta oua si adhuc paruis desierit coitus, non accrescunt. sed si continuetur, celeri incremento augentur, iustamq́; magnitudinem implent, Aristot. & Albertus. Huius rei caussam inquirit Aristot. de generat. anim. lib. 3. cap. 1. Concipit fœmina quæ coierit ouum superius ad septum transuersum: quod ouum primò minutum & candidum cernitur: mox rubrum cruentumq́; deinde increscens luteum & flauum efficitur totum. Iam amplius auctum discernitur, ita vt intus pars lutea sit, foris candida ambiat. Vbi perfectum est, absoluitur atq; exit putamine, dum paritur, molli, sed protinus durescẽte, quibuscunq; emergit portionibus, nisi vitio vuluæ defecerit, Aristot. Auis hypenemia gerens oua, si cocat nondum mutato ouo ex luteo in album, fœcunda ex subuentitijs redduntur. item si conceperit ex coitu oua, si eis adhuc luteis existentibus cum alio mare coiuit, simile eius quo cum postea coiuit, prouenit omne genus pullorum, Aristot. in libris de hist. & de gener. anim. Gallinæ parere a bruma incipiunt. optima fœtura ante vernum æquinoctium. post solstitium nata, nõ implẽt magnitudinem iustam, tantoq; minus quanto serius prouenêre, Plin. Confecta bruma parere ferè id genus auium consueuit: atq; earum quę sunt fœcundissimæ, locis tepidioribus, circa Calen. Ian. oua edere incipiunt: frigidis autem regionibus eodẽ mense post Idus, Columella. In ouo pelliculæ ex vmbilico tentæ sunt: & reliqua quæ de puero dicta sunt, sic se habere in ouo volucris reperies ab initio ad finem, Hippocrates in libro de natura pueri. Et rursus, Volucris ex oui luteo nascitur, hoc modo. Incubante matre ouum calescit, & quod in ouo incita matre mouetur: calescens autem id quod in ouo inest, spiritum habet, & alterum frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeò rarum est, vt spiritum qui attrahitur sufficientem ei quod intus est transmittat: & augescit volucris in ouo, & coarticulatur modo eodem ac consimili velut puer. Nascitur autem ex luteo oui volucris: (hoc dicitur contra omniũ sententiam. Græcè legitur, Γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ᾠοῦ τὸ ὄρνεον. Τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ ᾠῷ. Τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νοῦν. Et paulò ante, τὸ ὄρνεον γίνεται ἐκ τοῦ ᾠοῦ τοῦ χλωροῦ.) alimentũ verò & augmentũ habet ex albo, quod in ouo est. Vbi autem deficit alimentum pullo ex ouo, non habens id sufficiens vnde viuat, fortiter mouetur in ouo, vberius alimentum quærens: & pelliculæ circum dirumpũtur. & vbi mater sentit pullum vehementer motum, putamen excalpens ipsum excludit, atq; hæc fieri solent in viginti diebus. Vbi enim exclusa est volucris, nullus humor in oui testis inest. qui sanè memorabilis existat. expensus est enim in pullum, Hæc ille. Aristoteles de generatione anim. lib. 3. cap. 2. pullũ ait non ex luteo,

De ouorũ formatione in vtero.

De formatione pulli in ouo.

ex luteo, sed ex albumine generari: & non albumen, (vt Alcmæon Crotoniates & alij pleriq; putarint, coloris affinitate decepti) sed luteum pulli in ouo veluti lac & nutrimentum esse. Candidum membranæ subiectum in ouo principium est, (Ὠῷ ἀποδίδοται ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ λευκοῦ.) in hoc enim semen continetur, & non in eo qui neottòs, id est pullus vocatur. sic autem vulgò vocant luteum, quod superfluitas est seminis. decepti sunt enim qui huius opinionis authores fuerunt, Suidas in Νεοττὸν. *Et genus omne auium medijs è partibus oui, Nesciret fieri, quis nasci posse putaret?* Ouid. 15. Metam. Oua inter animal & non animal velut ambigere videntur, Cælius. Oua è quibus mares nascentur, gallina gerit in parte ventris dextra, è quibus fœminæ, in sinistra, Physiologus. Quonam modo oua in vtero increscant, & quomodo adhæreant, explicat Arist. lib. 3. cap. 2. de gener. anim. Gallinis porrò tertia die ac nocte postquã cœpere incubare, indiciũ præstare incipiunt, (*Vide* etiam infrà vbi de incubatione seorsim agetur.) At maiorum auium generi plus prætereat temporis necesse est, minori autem minus sufficit. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, qua principium oui est: atque ouum detegitur ea parte, & cor quasi punctum sanguineum in candido liquore consistit: quod punctum salit iam & mouetur, vt animal. Tendunt ex eo meatus venales sanguigeri duo tortuosi ad tunicam ambientem vtranq;, dum augetur. Membrana etiam fibris distincta sanguineis, iam album liquorem per id tempus circundat, à meatibus illis venarum oriens. Paulò autem pòst, & corpus iam pulli discernitur, exiguum admodum primum & candidum, cõspicuum capite & maximè oculis inflatis, quibus ita permanet diu. sero enim decrescunt oculi, & se ad ratam contrahunt proportionem. Pars autem inferior corporis, nullo membro a superiore distingui, inter initia cernitur. Meatuum, quos ex corde tendere diximus, alter ad ambiendum album liquorem fertur, alter ad luteum velut vmbilicus. Origo itaq; pulli in albumine est, cibus per vmbilicum ex luteo petitur. Die iam decimo pullus totus perspicuus est, & membra omnia patent. Caput grandius toto corpore est. oculi capite grandiores hærent. quippe qui fabis maiores per id tempus emineant nigri, nondum cum pupilla. quibus si cutem detrahas, nihil solidi videris, sed humorem candidum rigidumq; admodum refulgentem ad lucem, nec quicquam aliud. ita oculi & caput. [illegible] verò & viscera eo tempore patent: & alui intestinorumq; natura perspicua est. Venæ etiam illæ à corde proficiscentes, iam sese iuxta vmbilicum constituunt. Ab ipso autem vmbilico vena oritur duplex. altera tendens ad membranam ambientem vitellum, qui eo tempore humet, & largior, quàm secundum naturam est. altera permeans ad membranam ambientem eam, qua pullus operitur, & eam quæ vitellum, humoremq; interiectum continet. dum enim pullus paulatim increscit, vitellus seorsim in duas partes secatur, quarum altera locũ tenet superiorem, altera inferiorem, & medius humor candidus continetur. nec partem inferiorem à vitello liquor deserit albus, qualis antè habebatur. Decimo die albumen exiguum iam, & lentum: crassum, pallidulum nouissimè inest. Sunt enim quæque locata hoc ordine. prima, postremaq; ad testam oui membrana posita est, non testæ ipsius natiua, sed altera illi subiecta. liquor in ea candidus est, deinde pullus continetur obuolutus membrana: ne in humore maneat. mox pullo vitellus subiacet, in quem alteram ex venis prorepere dictum est, cùm altera albumen ambiens petat. Cuncta aũt ambit membrana cum humore, specie saniei. Tum verò membrana alia circa ipsum fœtum, vt dictum est, ducitur, arcens humorem. sub qua vitellus alia obuolutus membrana, in quem vmbilicus à corde, ac vena maiore oriens pertinet: atq; ita efficitur, ne fœtus alterutro humore attingatur. Vicesimo die iam pullus si quis putamine secto solicitet, mouet intus sese, pipitque aliquantulum: & iam ab eodem die plumescit, quoties vltra vicesimum exclusio protelatur. ita positus est, vt caput super crus dextrum admotum ilibus, alam super caput positam habeat. quinetiam membrana, quæ pro secundis habetur, post vltimam testæ membranam, ad quam alter vmbilicus pertendit, euidens per id tempus est, pullusq; in eadem iam totus locatur. & altera quoq; membrana, quæ & ipsa vicem secundarum præstat, vitellumq; ambit, ad quem alter vmbilicus procedit, latius patet. Oritur vmbilicus vterque à corde, & vena maiore, vt dictum est. Fit autem per id tempus, vt vmbilicus alter, qui in secundas exteriores fertur, compresso iam animante absoluatur: alter, qui adit vitellum, ad pulli tenue intestinum annectatur. Iam & pullum ipsum multum humoris lutei subit: atque in eius aluo fecis aliquid subsidit luteum. excrementum etiam album eodem tẽpore pullus emittit, & in aluo quiddam album consistit. Demum vitellus paulatim absumitur totus membrorum haustu, ita vt si pullo decimo die pòst excluso rescindas aluum, nonnihil adhuc vitelli comperias. Vmbilico verò absoluitur pullus, nec quicquam præterea haurit. totus enim humor, qui in medio continebatur, absumtus iam est. Tempore autem supradicto pullus dormit quidem, sed non perpetuò, quippe qui excitetur interdum, & mouens sese respiciat, atq; pipiat. Cor enim eius cum vmbilico, vt spirantis reflat & palpitat. Sed auium ortus ad hunc modum ex ouo agitur, Hæc omnia Aristot. de hist. anim. 6. 3. quæ etiam Albert. in suis de animalibus libris paraphrasi reddidit, quam in præsentia relinquo. Omnibus ouis medio vitelli parua inest velut sanguinea gutta, quod esse cor auium existimant, primum in omni corpore id gigni opinantes: in ouo certè gutta salit, palpitatq;. Ipsum animal ex albo liquore oui corporatur. Cibus eius in luteo est. Omnibus intus caput maius toto corpore: oculi compressi capite maiores. Increscente pullo, candor in medium vertitur, luteũ circunfunditur. Vicesimo die, si moueatur ouum, iam viuentis intra putamen vox auditur. Ab eodem tẽpore plumescit ita positus, vt caput supra dextrum pedem

habeat, dexteram verò alam supra caput. Vitellus paulatim deficit. Aues omnes in pedes nascuntur, contrà quàm reliqua animalia, Plinius. Principiò (inquit Aristot. de generat. anim. 3. 2.) corde constituto, & vena maiore ab eo distincta, vmbilici duo de vena eadem pertendunt, alter ad membranam quæ luteum continet: alter ad membranam cui secundarum species est, qua animal obuolutum continetur: quæ circa testæ membranam est. Altero igitur vmbilico cibum ex luteo assumit: quod quidem calescens humidius redditur: cibum enim humidum esse oportet, qualis plantæ suppeditatur. Viuunt autem principio & quæ in ouis, & quæ in animalibus gignuntur vita plantæ: adhærendo enim capiunt primum & alimentum & incrementum. Alter vmbilicus ad secũdas tendit, (vt alimentum ex eo hauriat,) ita enim pullum auis vti luteo existimandum, vt fœtus viuipari sua parente vtitur, &c. Membrana verò exteriore nouissima sanguinolenta hic perinde, vt ille vtero, vtitur, &c. Crescentibus vmbilicus 10 primum considet, qui secundis adiungitur. hac enim pullum excludi conuenit. reliquum lutei, & vmbilicus ad luteum pertinens pòst collabitur. cibum enim habeat statim oportet, quod exclusum est. nec enim à parente nutritur, & per seipsum statim capere cibum nõ potest. quapropter luteum subit cum vmbilico, & caro adnascitur. Vidi ego nuper ouum, in quo caruncula eminebat pulli rudimentum, ita vt rostrum & species oculorum prominerent & mouerentur, posterior pars crassa informis & inanis erat instar sacculi, quo vulnerato sanies quædam emanabat è nutrimento. Vitellus adhuc integer erat. ¶ Oua quædam si aperias diffluunt, vitello præsertim, quod signum est vetustatis. quòd si vitellus ouo aperto integer manserit, ac in medio eius gutta rubicunda & veluti sanguinea apparuerit (ex qua corda pullorum initio constitui solent) signum est oua esse ad cibum adhuc laudabilia, Tragus. Ego aliquoties in ouis euacuatis semen (das Hünle) obseruaui, & in semine venulam crispam albissimam, quam 20 vmbilici loco esse puto, vitello insertam.

De ouis partibus. ¶ Partes oui. Ouum ipsum in se suum habet discrimen, quippe quod parte sui acutum, parte latius sit. parte latiore exit cùm gignitur, Aristot. Quòd oui pars acutior principium sit, vt quæ vtero adhæserit: quodq; durior sit parte obtusa, & posterior exeat: & quòd oua quasi in pedes conuersa animalia verò in caput prodeant, Aristoteles docet libro tertio de generat. anim. cap. 2. Vmbilicus ouis a cacumine inest, ceu gutta eminens in putamine, Plinius. Ouum æquè omnium volucrum duro putamine constat: si modò non deprauetur, sed lege consummetur naturæ. Gallinæ enim nonnulla pariunt mollia vitio. Et bicolor quoq; ouum auium intus est, luteum interius, album exterius. Semen genitale volucrum omnium album, vt cæterorum animalium est, Aristot. Semen maris perficit ouum vsque ad exitum, quod inde patet: Si frangatur ouum perfectum, inuenitur semen galli in ouo, triplici differen- 30 tia distinctum. colore enim albius est, vtpote purioris substantiæ. & substantia densius, quam reliquum albumen, quo firmius retineat calorem formantem ne facile exhalet. quod ad situm, pertingit per albumen totum vsq; ad vitellum, cui versus partem acutiorem oui infigitur. nam pulli substantia ex albumine est, nutritur autem è vitello, Albertus. Albedo oui apud Arabes intelligitur pars albuminis oui viscosa crassa. Pars verò eiusdem albuminis quæ est subtilis, apud eos appellatur *alzenbach* oui seu *alrachich* oui, And. Bellunensis. Nostri genituram quæ in albumine crassiuscula apparet, nec facile dissolui potest, auem appellant, den Vogel: quòd pullus ex ea nascatur. Oua albificat semen, Galen. in Anatome viuorum. In animalib. calidioribus candidum & luteum in ouo distincta sunt: & semper eis (auibus calidioribus & siccioribus) plus candidi synceriq; est, quàm lutei & terreni, minus verò calidis & humidioribus contrà, plus lutei, idq; humidius est, vt in palustribus auibus, Aristot. de generat. anim. 3. 1. 40 Albertus in palustrium ouis duplo plus lutei quàm candidi haberi scribit. Grandines dictæ, quæ initio vitelli adhærent, nil ad generationem cõferunt, quanquam aliqui ita non existimant. has duas esse certum est, alteram parti superiori iunctam, alteram inferiori. Χάλαζαι in ouo Aristot. dixit, pro ea quam mulieres vocant gallaturam, id est genituram. hæ duæ sunt: altera maior quæ parti inferiori iungitur, & ad Solem obtegente manu apparet intra putamen. quæ verò parti superiori hæret non cernitur, nisi fracto putamine, & inspecta parte lutei infera. est pars superior cacumen. inferior verò pars rotũda huic opposita est, Niphus. Kiranides oui pelliculam hymena nominat. Oui tunicæ tres sunt. vna vitellum continet: secunda albumen, quæ est tanquam pia mater: tertia testæ adhæret tanquam dura meninx, Albertus. Et rursus, Prima tunica intra testam oui substantiam à testa defendit. sub hac alia mollior continet albumen, quæ in pulli generatione secundarum loco est, & pullum complectitur. inter has tuni- 50 cas est humor crudus qui excernitur dum formatur pullus. Vitellus sub albumine tunica propria ambitur, versus partes naturales pulli situs, à spiritualibus eius remotus.

De oui eiusq; partium natura. ¶ Oui & partium eius natura: Oua integra in aqua dulci merguntur, corrupta innatant, vt dicetur pluribus infra in tractatione de ouis corruptis. Tostum ouum dissilit facile, non dissilit aqua concoctum: ignea siquidem vi, quodam ferrumine copulatur quod inest, humectum ampliusq; calefactum exustumq;, plures parit spiritus: qui loca nacti perangusta, exitũ molientes testam prærũpunt, demumq; euaporant. *De ouis tostis.* Præterea flammæ vis tunicam circunliniens putaminosam, amburendo distringit: quod & fictilibus euenire dum torrentur euidens est. Quamobrem perfundi prius frigida solent oua. calida siquidem aqua mollicie statim humorem effundit, & raritatem relaxat, Cælius. *Vide* Aphrodisiensem problem. 1. 102. ¶ Oua aceto macerata intantum emolliuntur, vt per annulos transeant, Plin. Acetum mollit

mollit oui corticem, vt in angustum vrceum (phialam vitream angusti colli) immitti possit, me hoc experto. sed nigrior paulò euadit, aqua verò durescit, Cardanus. Dissoluuntur aceto forti, præsertim destillato, vel succo limonum, margaritæ, testæ ouorum, Syluius. ¶ Firmitas ouorum putaminibus tanta est vt recta nec vi nec pondere vllo frangantur, nec nisi paululum inflexa rotunditate, Plinius. hoc verò ita se habere quotidianis & vulgaribus experimentis constat. Cur ouum pressum vtroque extremo ambabus manibus frangi nequeat: pressum latere facile frangitur? Quoniam per angulos tantummodo suos manibus renititur opprimentibus. est enim angulus quod quaque in structura validius consistet. adde quod pressum per extrema, parte minima sentit. pressum per latera parte ampla conflictatur vt facile possit destrui, Aphrodisiensis problematum 2.45. Cur vertigo surgenti potius accidat quàm sedenti? An quoniam quiescenti humor vniuersus vnum in membrum se colligit: ex quo cruda etiam oua nequeunt circumuerti, sed protinus decidunt. mouenti autem humor se æquè expandit, &c. Aristot. in problemat. 6.4. Si ouum filo circunligatum super igne aut cādela accensa teneas, filum nō comburetur, nisi forte post multum temporis. exudat enim humor, qui lineum filum humectat. Idem linteo aridis vini fecibus circunuoluto accidit.

De ouis aceto maceratis & emollitis.

Cur ouum pressum vtroq; extremo frangi nequeat.

Naturam vitellus oui, & albumen habent contrariam, non tantum colore, verum etiam virtute. Vitellus enim spissatur frigore, (idem Niphus asserit:) albumen non, sed amplius humet. contrà albumen spissatur igne, vitellus non, sed mollis persistit, nisi peruratur. magisque in aqua feruente, quàm ad ignem cogitur, atque induratur. Membrana hæc inter se discernuntur, Aristot. Sic & Albertus, Vitellus oui cum assatur, nisi comburatur, non durescit, sed mollitur potius sicut cera. Et quoniam mollescit dum calefit, corrumpitur facile collecto superfluo humore temporis vel loci, si aliquandiu immoretur. Albumen verò non facile congelatur frigore: sed humidius efficitur potius, & cum assatur durius, & in generatione pulli densatur in substantiam membrorum. Et rursus eadem Aristoteles de generatione anim. 3.2. his verbis: Naturam candidum & luteum contrariam habent. luteum nanque gelu duratur & coit, calore contra humescit. quapropter cum vel in terra vel per incubitum concoquitur, humescit. atque ita pro cibo animalibus nascentibus est. Nec verò cum ignitur assaturque, quoniam naturæ terrenæ est, vt cera. ideoque cum plus iusto calescunt, nisi ex recremēto humido sint, saniescunt redduntur que vrina. ad candidum gelu non concrescit, sed magis humescit. ignitum solidescit. quamobrem cum ad generationem animalium concoquitur, crassescit. ex hoc enim consistit animal. ¶ Si quis rupto putamine oua plura in patinam conijcit excreta, & coquit igne molli & continente, vitelli omnes in medium coëunt: albumina autem circundant, & se in oras constituunt, Aristoteles. ¶ Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis vero tanta est (oui candido, Hermol.) vt lignum perfusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur, Plinius. Galenus in opere de simplicibus medic. ouorum albumen magis terrenum oleo esse scribit, & similem ei esse secundum humorem oculi. Albumen mixtum est è substantia aerea, terrea & aquea simul, sicut oleum: sed magis terrestre est quàm oleum dulce, quare ægrè concoquitur, Ant. Gazius.

De natura cōtraria albuminis & vitelli.

De mira albuminis vi & natura.

¶ Sexus ouorum. Quæ oblonga sunt oua, & fastigio cacuminata, fœminam ædunt, quæ autem rotundiora & parte sui acutiore obtusa, orbiculum habent, marem gignunt, Aristoteles. eandem sententiam Albertus approbat: reprehendit verò translationem sui temporis tanquam contrariam ijs verbis quæ nunc recitauimus. Nostri quidem codices Græci & Gazæ translatio eam sententiam habent, quam nunc retuli & Albertus comprobat. Auicenna scribit ex orbiculari ouo breuique progigni marem: ex oblongis acutisve fœminam. ipsum hoc comprobat experimentum & suffragatur ratio. siquidē virtutis perfectio in masculinis ouis ambit æqualiter, & continet extrema. at in fœmininis, à centro longius abit materia in quo est vitalis calor. hoc verò planè imperfectionis argumentum est, Albertus vt citat Cælius. In ouis tam difficile saporum & sexus discrimen est, vt nihil gulæ proceribus æquè incertum sit, Marcellus Vergilius. qui cum Columellæ & Aristotelis de sexu ouorum discernendo sententias contrarias recitasset: Est sanè (inquit) in natura grauis author Aristoteles: Columella tamen villaticam pastionem ex quotidiana obseruatione & experientia docebat. nec nostrum est inter tam graues scriptores tantas componere lites. Video Plinium quoque cum Columella & Flacco sensisse. Quę oblonga sint (inquit) oua, gratioris saporis putat Horatius Flaccus. Fœminam ædunt quæ rotundiora gignuntur, reliqua marem. *Longa quibus facies ouis erit, illa memento, Vt succi melioris, & vt magis alba rotundis Ponere. nanq; marem cohibent callosa vitellum,* Horatius lib. 2. Serm. Cum quis volet quàm plurimos mares excludere, longissima quæq; & acutissima oua subijciet. & rursum cum fœminas, quàm rotundissima, Columella. Ex ouis præsertim in plenilunio natis, si plenilunij tempore subijciantur incubanda, & ita obseruetur temporis ratio vt in plenilunio etiam pulli excludantur, omnibus fœminas non mares nasci, quidam apud nos arbitrantur.

De ouorū sexu.

DE OVIS MONSTROSIS, VT GEMINIS ET MOLLIBVS, &c. DE IRRITIS vel sterilibus, vt subuentaneis. de corruptis, vt vrinis, &c.

¶ Oua gemina binis constant vitellis. qui ne inuicem confundantur, facit in nonnullis prætenue

De ouis geminis.

quoddam septum albuminis medium. alijs vitelli contactu mutuo sine illo discrimine iunguntur. Sunt in genere gallinarum, quæ pariant gemina omnia, in quibus animaduersum est, quod de vitello exposui. quædam enim duodeuiginti peperit gemina, exclusitq́ue, præterquam, si qua essent (vt fit) irrita. Cæteris itaq; fœtus prodijt, sed ita gemini excluduntur, vt alter sit maior, alter minor: & tandem in monstrum degeneret, qui minor nouissime prouenit, Aristot. Quædam gallinæ omnia gemina oua pariut, & geminos interdum excludunt, vt Cor. Celsus autor est: alterum maiorem, alioquin negant omnino geminos excludi, Plin. Vetus quoq; Aristotelis interpres (inquit Wottonus) ad eundem sensum vertit ex Arabico ita: Et in quolibet inueniuntur gemelli, & vnus gemellorum paruus est, & alter magnus: & multoties est paruus monstrosus. Græca verò Aristotelis exemplaria (nisi mendam subesse iudicemus) ita habēt: Τὰ μὲν οὖν ἄλλα γόνιμα, πλὴν ὅσοι τὸ μὲν μεῖζον, τὸ δ᾽ ἔλαττον γίνεται τῶν διδύμων, τὸ δὲ τελευταῖον τερατῶδες. hoc est, vt ego arbitror: E cæteris itaq; gemina fœcunda sunt, nisi quib. hoc cōtingit, vt alter maior fuerit, alter minor. in ijs enim tandē in monstrū degenerat qui minor nouissimè prouenit. Vtra aūt sentētia fuerit verior, indicabit experiētia. Videtur certe Plinius vel ex professo cum Aristot. hac in re minimè conuenire, quando Celsum authorem non Aristotelem citet. In quibusdam exemplaribus Plinianis habetur (vti rectè annotauit Claymundus) non alioqui, sed aliqui negāt omnino geminos excludi, Hæc ille. Quærendum an legendum in Aristotelis verbis non πλὴν ὅσοι, sed πλὴν ὅτι: & γίνεται præsens loco præteriti ἐγένετο accipiendum sit, vt non simpliciter hic de ouis geminis scribat Aristoteles, sed de illius tantum gallinæ geminis quorum historiam hoc in loco recitat hoc sensu, Ex ouis octodecim gallinæ cuiusdam omnibus geminis, pauca quædam irrita fuerunt: cætera verò omnia (rite) fœcunda: nisi quòd è geminis pullus alter semper minor fuit, & vltimus (alter scilicet minor de ouo postremo excluso vel parto) monstrosus. In ouis quibusdam gemelli sunt. sed alter geminorū comprimit alium: & aliquando ruptis telis (tunicis) bicorporeus generatur, Albert. Calor fouens gallinæ semen illud in fistulas (sic habet codex impressus) paulatim oui candidum vertit, tum verò & lutei aliquid. nā alæ & crura ex luteo fiunt. indicio est quòd pulli, qui ex ouo cuius lutea duo sunt absq; sepiente membrana quatuor alis & totidem pedibus nascuntur, arbitranturq; prodigium, quale olim Mediolani contigit, Cardanus. Atqui nos alibi de anate scripsimus, & rursus de columba, quæ tetrapodes tantū, non etiam tetrapteri fuerunt. Monstra (inquit Aristot. de generat. anim. 4. 4.) sæpius gignuntur in ijs, quorum partus numerosus est, & præcipuè in auium genere, earumq́; potissimum in gallinis. ijs enim partus numerosus, non modo quòd sæpe pariant vt columbæ, verum etiam quòd multos simul conceptus intra se continent, & temporibus omnibus coeunt: hinc gemina etiam pariunt plura. cohærent enim conceptus, quoniam in propinquo alter alteri est, quomodo interdum fructus arborum complures. quòd si vitella distinguuntur membrana, gemini pulli discreti sine vlla superuacua parte generantur. sed si vitella continuantur nec vlla interiecta membrana disterminantur, pulli ex ijs monstrifici prodeunt, corpore & capite vno, cruribus quaternis, alis totidem. quoniam superiora ex albumine generentur, & prius: vitellum enim cibo ijs est. pars autem inferior postea instituitur, quanquam cibus idem discretusq́; suppeditatur. in ouis quibusdam gemelli sunt. sed alter geminorū comprimit alium: & aliquando ruptis telis (inuolucris) bicorporeus generatur, Alber. Iam quale certo tempore est ouū in gallina, tale aliquando prodijt luteū totū, qualis postea pullus est. Gallina etiam discissa talia sub septo, quo loco fœminis oua adhærent, inuenta sunt colore luteo tota magnitudine oui perfecti: quod pro ostento augures capiunt, Aristot. Audio & *trilecutha*, id est triplicis vitelli oua interdum reperiri: frequentius verò *dilecutha*, eaq; in medio testæ plerunq; cauitatem habere. Magis nutriunt & subtiliora sunt oua quæ duos vitellos habent, Elluchasem. ¶ Fiunt & tota lutea quæ vocant *schista*, cum triduo incubata tolluntur, Plin. ¶ Ego me aliquando ouum videre memini cuius testa ab altera parte extrema in angustum veluti collum instar cucurbitæ se colligebat. ¶ Gallinæ nonnulla pariunt oua mollia vitio, Aristot. Albertus oua sine testa exteriore inter subuētanea numerat, vt infra recitabimus. Qui ixiā biberūt sumtis remedijs vomentes, tales ferè humores reddunt, qualia sunt oua gallinarū altilium, quæ sine putamine reddūt propter ictū aut aliā vim quampiā, διά τινα πληγὴν ἢ ἐκθλίψιν, Scholiast. Nicandri. Et rursus, Oua sine putamine parit (ἀπέλυε, eijcit) gallina. ἢ διὰ πληγὴν, ἢ διὰ πλῆθος ἐναποκειμένων αὐτῇ. hoc est, vel propter ictū aliquē, vel propter multitudinem (ouorum nimirum se inuicem comprimentium) in ea. Poetæ quidem versus hi sunt, Ἄλλοτε μὲν πληγῇσιν ὑποβρασθεῖσα χαρεῖς Μαρραδίη (scilicet gallina (δύσκελον ὑπὸ ζύγον ἔκχει γονήν. ¶ Pariunt autem oua nonnulla infœcunda, vel ex ijs ipsis, quæ conceperint coitu. nullus enim prouenit fœtus, quamuis incubitu foueantur. quod maxime in columbis notatum est. Sterilitas ouis accidit, vel quia subuentanea sunt, de quibus infra dicetur: vel alijs ex causis. corrumpuntur enim ferè quatuor modis. Primò, albumine corrupto, ex quo partes pulli formari debuerant. Secundo, propter corruptionem vitelli, vnde alimentum suppeditandum erat. itaq; formatur pullus imperfectè, & partes quædam in ipso non absolutæ inueniuntur & non coniunctæ, sicut in abortu animalis viuipari ante perfectionem lineamentorum fœtus. Albumine autem corrupto n[on] omnino per incubationem formatur, sed ouum totum turbatur & corrumpitur sicut corrumpitur humor (sanies) in apostemate. quamobrem per quam fœtida redduntur talia oua. Hæc esse conijcio quæ Aristoteles & alij vrina vocant, de quibus infra copiosius scribetur. nostri putrida oua, fulc Eyer quanquam

De monstrosis pullis.

De ouis mollibus.

De sterilib. & infœcundis.

Quot modis oua corrumpantur.

quam Aristoteles vrina non albumine, sed vitello corrupto fieri ait.) Tertio contingit ouum corrumpi, membranarum & fibrarum quæ per albumen tendunt, vitio. nam corrupta tunica quæ continet vitellum, humor vitellinus effluit, & confunditur cum albumine. itaque impeditur oui fœcunditas. Corruptis autem fibris, corrumpuntur venæ & nerui pulli, & chordæ: & impeditur nutritio, & compago ligamentis destructis dissoluitur, & læsis neruis sensus amittitur. Quartò, per vetustatem, exhalante spiritu in quo est virtus formatiua: vnde vitellus pondere suo penetrat albumen, & ad testam fertur in eam partem cui incumbit ouum. His quatuor modis oua infœcunda fieri contingit. In secundo quidem modo aliquando accidit, quòd humoribus corruptis partes igneæ combustæ feruntur ad testam oui, eamq; aspergunt: vnde ouum in tenebris lucet quemadmodum quercus putrefacta. Et huiusmodi ouum sibi visum in regione Corascena testatur Auicen. Sūt & alij fortè plures corruptionis ouorum modi, qui sub iam dictis facile comprehendi possunt. Hæc omnia Albertus.

¶ Subuentanea. Ouorum quæ subuentanea vel *zephyria* nominant Galenus meminit lib. 2. de semine, Oua facientes, inquit, sine mare aues & pisces sunt siccæ temperaturæ,)& lib. 14. de vsu partium, vbi causam adfert cur nihil tale gressilia faciant. In Lusitania ad Oceanum monte Tagro, quædam è vento certo tempore concipiunt equæ: vt hic gallinæ quoq; solent, quarum oua hypenemia appellant, Varro. Sunt qui *hypenemia*, hoc est subuentaneos illos partus, *zephyria* nominent: eò quòd verno tempore aues flatus illos fœcundos ex fauonio recipere videantur. sed idem faciunt etiam si digito in genitale palpetur, (τῇ χειρὶ πως ψηλαφώμεναι,) Aristot. Nouimus altiles gallinas sine maris opera, mulierum manibus tantum confotas, oua peperisse, Oppian. in Ixeut. Oua subuentitia (etsi partes videantur habere omnes) principio carent, quod à maris semine affertur. quapropter animata non sunt, &c. Arist. de generat. anim. 2. 3. Et eiusdem lib. cap. 1. Perdices fœminæ (inquit) tum quæ coierint, tum quæ nondum coierint, quarum vsus est in aucupijs, cum olfaciunt marem, vocemq; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. nam vt in homine & quadrupede fit, quorum corpora accensa libidine turgent ad coitum. alia enim cum primum viderunt, alia cum leuiter tetigerunt, semen emittunt. sic & perdices sua natura libidinosæ, leui egent motu cum turgent, citoq; secernunt, (semen emittunt,) vt in ijs quæ non coierunt, subuentanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur. Et rursus in eodem capite: Subuentanei conceptus in ijs fiunt auibus quæ non volaces sunt vt vncæ, sed multiparæ, quoniam excremento ipsæ abundant. vncis in alas & pennas id vertitur, corpusq; exiguum siccum & calidum habetur. decessus autem menstruorum & genitura, excrementum sunt. Et paulò pòst, Fiunt subuentanea oua, quoniam materia seminalis in fœmina est, nec menstruorum decessio fit auibus vt viuiparis sanguine præditis. Volacibus subuentanea non gignuntur, scilicet eadem causa, qua neq; multa ab ijs ipsis generantur. Vncunguibus enim parum excrementi inest, & marem desiderant ad excrementi commotionem. Gignūtur subuentanea oua plura numero quàm quæ fœcūda sunt, sed minora, ob vnam eandemq; causam. quòd enim imperfecta sunt, minus augentur: quòd minus augentur, plura numero existunt. minus etiam suauia sunt, quoniam minus cōcocta. concoctum enim in quouis genere dulcius est. Sed auium aut piscium oua non perfici ad generationem sine mare, satis exploratum habemus. Et rursus, Auium etiam subuentanea oua colorem duplicem obtinent. habent enim ex quo vtrunq; fit, & vnde principium, & vnde cibus. Sed hæc imperfecta sunt & maris indiga. fiunt enim fœcunda, si quo tempore ineuntur a mare. Subuentanea oua sine coitu gignuntur. & falsum est quod quidā dicunt ea reliquias esse prægressi coitus. satis enim conspectum est in nouella tum gallina tum ansere, gigni sine coitu, Aristoteles. Et rursus, Non audiendi sunt qui oua hypenemia dicta à vento, quasi subuentanea dixeris, reliquias esse partus, quem coitus fecerit, arbitrantur. Iam enim aliquas gallinarum & anserum iuuencas, expertes adhuc coitus parere hypenemia visum sæpius est. Sunt hæc sterilia & minora, ac minus iucundi saporis, & magis humida (vt Plin. quoq; scribit) quam ea quæ fœcunda gignuntur, sed plura numero. humor eorum crassescere incubatione auis non potest: sed tam candida, quàm lutea pars similis sibi perseuerat. Pariunt genus id oui plures aues, vt gallinæ, perdices, colūbæ, pauones, anseres, (vt Plin. quoq; transtulit) & quæ ab ansere, & ipse compositio nomine chenalopeces, id est, vulpanseres dictæ sunt. Oua huiusmodi omnia sunt infœcunda, nec aliud quam ouum, nisi quo alio modo maris opera contingat, Idem. Et alibi, Redditur certe ouum subuentaneum illud fœcundum: & quod iam conceptum per coitum est, transit in genus diuersum, si prius coëat, quæ vel subuentaneum, vel semine maris diuersi conceptum fert, quam ouum ipsum a lutea in candidam ambientem partem proficiat. Ita enim fit, vt subuentanea oua fœcunda reddentur: & quæ inchoata à mare priore sunt, specie posterioris proueniant. At si iam cādidum acceperunt humorem, fieri non potest, vt vel subuentanea in fœcunda mutentur, vel quæ per coitū concepta gestantur, transeāt in genus maris, qui secundus coierit. Græcè legitur subuentanea oua fœcunda futura, si gallina ineatur, πρὶν μεταβαλεῖν (τὸ ᾠὸν) ἐκ τοῦ ὠχροῦ εἰς τὸ λευκόν. Niphus vertit, priusquā candidum integat luteum. prius enim oua lutea tantum apparent in vtero: postea etiam albumen in eis discernitur. Vbi autem scribitur oua ex semine maris qui prius coierit concepta, degenerare si alius inierit postea, & posterioris speciem referre: Albert. non rectè habet, alterari ea ad sterilitatem ouorum venti. Auis quæ ouum coitu conceptum gerit, si cum alio mare coierit, simile eius quo cum postea coiuit, ex-

O

De ouis subuentaneis vel zephyrijs & hypenemijs.

cluder omne genus pullorum. quapropter nõnulli ex ijs, qui vt gallinæ generosæ p
dant, ita mutatis admissariis faciunt, tanquam semen maris sua facultate materiam
mina qualitate tantum quadam afficiat, non etiam misceatur constitutionemq́; subeat, A
nerat. anim. 1. 2. Irrita oua, quæ hypenemia diximus, aut mutua fœminæ inter se libidinis
ne concipiunt, aut puluere, Plinius: qui hæc ex authore aliquo Græco mutuatus videri po
quidem ἁφὴν tum puluerem vocant, tum tactum siue contrectationem. concipiunt autem ga
iusmodi oua etiam manu contrectatæ, ψηλαφώμεναι, vt Aristot. scribit. Contrà afferri potest, ἁφ
simpliciter puluerem, sed illum quo palæstritæ, post vnctionem inspergebantur significare, vt
annotauit: & cùm pulueratrices sint gallinæ, & puluerario quoq; contrectatio quædam & affri
hoc quoq; modo sterilia huiusmodi oua ab eis concipi posse.

¶ De eisdem subuentaneis ouis quæ apud Albertum obseruaui adijciam. Oua ven inq
auibus concipiuntur ex vento maximè. rara enim corpora habent, & aerea, & locum ani, per
concipiunt, vento expositum. itaque vento ad libidinem mouentur, sicut etiam mulie austro ma-
tricem aperientes delectantur, vnde menstruus sanguis attrahitur. Fit autem hoc freq nter
bus propter volatum & continuum caudæ motum, propter quem etiam attrahitur semen ad m
ces earum. Fœminæ enim auium testiculos habent super caudam & exteriori parte orporis ma-
res verò interius, vbi alijs animalibus siti sunt renes. Et rursus, Zephyria oua concipiunt autumn flan-
te austrino vento. hic enim aperit corpora auium, & humectat, & fœcundat. Autumno autem abun-
dat in eis sicca ventositas. Aliæ verò oua venti concipiunt vêre, receptione venti austrini. item ad ta-
ctum manus supra anum, & per confricationem. Et alibi, Oua venti dicuntur, eò quòd or (in cu-
bantis auis) resoluere quidem ipsa potest in ventum: sed non formare in pullum. hæc tamen oua coa-
gulabilia sunt hepsesi & optesi, sed non formabilia, proprio formante destituta ita enim se habent vt
seminis fœminæ permixtio cum sanguine menstruo, sine semine viri,) vnde nihil generari potest
Si oua subuentanea gallinæ subijcias incubanda, nec albugo nec vitellus immutabuntur. sed vtrum
colorem suum seruabit. vnde apparet errasse Galenum cum dixit, semen fœminæ quoque
gulare in generatione & formare: etsi minus id efficiat quam semen maris. Inueniũtur quędã oua v
absq; albumine (absq; vitello, forte) qualia fiunt quando in materia coitus abundant gallinæ ex aliq o
cibo singulariter materiam co itus superante. tunc enim absq; vitello testa albumini circũducitur. & fi-
gura oui datur & producitur. Vidi ego ouum prorsus sphęricum, duabus testis intectum, vna int
rã, cum albumine aquoso tenui inter vtranq; absq; vllo vitello, & altero etiam albumine in
rem testã. quod vero vitellum solum haberet subuentaneum ouũ visum nullum adhuc e . hic
pro alimento duntaxat est, membrana discretus ab albumine, quod est sperma fœminæ vi mat
testium attractum ad oui substantiã. Inueniuntur pręterea quędam oua venti, quæ non habent te
exteriorem, sed membranã tantum quæ testę subijci solet. quod fit, quoniam talia oua humida sun &
aquosa: & non habent calorem satis validũ. pręserum si cibo humido sperma augente alãtur al æ,
Hucusq; Albert. ¶ Auctor est in Hexaemero Magnus Basilius, subuentanea oua in cæteris irrita e eac
noua, (*vana*,) nec ex illis fouendo quicquam excuti: at vultures subuentanea ferè citra coitum
gnere fertilitate insignia. Intelligi verò subuẽtanea seu hypenemia debent, citra coitum conc idi-
nis imaginatione. quæ ratio mulam in fœminis quoq; producere creditur, vitę ineptam. q
principium ex maris seminio non affuerit, Cælius. Ouum venti est ouum super quod non dit m
pore coitus ros & virtus de semine maris: & vulgò dicitur ouum venti, quòd sterile sit & in m,
Bellunensis. Gallinæ nouellæ, quas a Martio mense Germani denominant, pariunt nonnun ua
subuentanea, Eberus & Peucerus. Πλήθουσι γάρ τοι καὶ ἀνεμιαῖα ... ,
Plutarchus Sympos. 8.

De ouis canicularibus, vrinis & corruptis.

¶ Oua quę canicularia & vrina (κυνόσουρα καὶ οὔρια) à nonnullis vocantur, ęstate magis consistunt
Aristoteles interprete Gaza. forte autem ab eo dicta fuerint cynosura, quod æstate & sub Cane mag
vrana fiunt. alioqui sydus etiam cynosura vocatur, nempe vrsa minor. Deprauantur oua (inquit Aristot.
de generatione animalium. 3. 2.) & fiunt quæ vrina appellantur, tempore potius calido, idq; ratione. V
enim vina temporibus calidis coacescunt, fæce subuersa. hoc enim causa est vt deprauentur. a
pereunt vitello corrupto. id enim in vtrisq; terrena portio est, quamobrem & vinũ obturbatur fę
mista, & ouum vitello diffuso. Multiparis igitur hoc accidit merito, cum non facile omn or
ueniens reddi possit, sed alijs deficiat, alijs superet, & quasi putrefaciendo obturbet. Vncun
tiam quamuis parum fœcundis, nihilominus tamen idem euenit. sæpe enim vel alte ex duo
rinum fit, sed tertium semper ferè. Cum enim calida sua natura sint, faciunt, vt quasi ferueat pr
dum humor ouorum. Cum autem plus iusto calescunt, nisi ex recremento humido sint, lan
dunturq; vrina. Columbas inquit idem de hist. 6. 4. vt plurimum bina tantum oua parere. & q
tria pepererint, binos tantum pullos perfici, ouum tertium vrinum relinqui. Vrina fiunt incu
derelicta, quæ al cynosura dixêre, Plin. Oua generationi inepta οὔρια quasi fluctuosa di
οὖρον dicunt ventum, quo argumento etiamnum ab Homero ulos dici conijectant pen &
censet Eustathius: ... , id est ob insitam non gignendi proprietatem, quòd eorum

[illegible] ad est spiritosum [illegible] & proinde fœcundi [illegible] nescium, Cælius. Vnde fit vt τὰ ἀφροδίσια [illegible] [illegible], hoc est corrupta & vrina oua, fluitent. Integra enim [illegible], confestim sidere, manifestum est. [illegible] ratio quidem eruitur [illegible] potest, quod aquescant, ac spiritus cōtabescentia concipiant plurimum. [illegible] ratione colligitur & illud, cur in aqua pereuntes, primo quidem ima petere: mox vbi computrescere cœperint, emergere ac fluitare soleant, &c. Idem. Ab exhausto ouo facile plenum discernes, si ea in aquam demiseris. hoc siquidem descendet & delabetur: illud verò natabit in superficie, Leonicenus. O[illegible] recens positum in aqua salsa supernatat: in dulci vero submergitur, vt Aponensis in problema[illegible]. Aquam marinæ similiter salsam reddituri, tandiu salem iniiciunt, donec ouum non subsidat. De [illegible] quorum albumen corruptum est, sicut humor in apostemate: vnde & infœcunda & omnino [illegible] redduntur, Albertus verba [illegible] supra. Videntur autem eadem vrina Aristotelis esse: quanquam is vrinorum non albumen sed [illegible] corruptum esse scribit. ¶ Si incubante gallina tonitru [illegible] pereunt, Aristoteles. Incubatio [illegible] oua pereunt & ac [illegible] audita voce vitiantur. remedium [illegible] contra tonitrua, clauus ferreus [illegible] ex aratro, Plinius. To[illegible] incubationis tempore oua e[illegible] puntur, & præcipue si iam in eis forma[illegible] [illegible] li. sed aliarum auium ouis hæc [illegible] maximè. itaque vi[illegible] [illegible] orui partu suo & incubitu tempus [illegible] & pullos [illegible] educare, Albertus. To[illegible] [illegible] antur oua, pulliq; semiformes inter[illegible] tur an equam toti pari bu[illegible] suis consumentur, Co[illegible].

De ouis tonitru corruptis.

¶ Incubatio & Exclusio. De incubatione nonnihil superius scriptum est, & scribetur in E. co[illegible]. Gallinæ cum incubant, non cum pepererint, furiunt, ratione mediæ, Aristoteles in Problem. [illegible]. Ouis triduo incubatis puncti magnitudine apparent viscera, Aristot. Et rursus, Oua gallinarum [illegible] die ac nocte postquam cœpere incubari, indicium præstare incipiunt. maiori quidem auium ge[illegible] plus temporis prætereat necesse est, minori minus sufficit. *Schistaoua* Plinius appellat tota lutea, [illegible] triduo incubata tolluntur. Causa nominis, vt arbitror, quia diuiduntur, & discedat vitellus à can[illegible] Hermolaus. In ouo primum apparet caput pulli, Galenus in Anatome viuorum. sed de formatione pulli in ouo plura superius scripta sunt. ¶ Excludunt celerius incubantes æstate, quàm hyeme. ideo æstate gallinæ duodeuigesimo (vndeuigesimo, Plinius) die fœtum excludunt: hyeme aliquando vigesimoquinto. Discrimen tamen & auium est, quòd aliæ magis aliis fungi officio incubandi possunt, Aristot. Æstate locis calidis decimonono die exeunt oua, hyeme vicesimonono, Albertus. Caput pulli ad acumen oui conuertitur, & totum corpus ad residuum: & pullus nascitur supra pedes, sicut & cæteri [illegible] auium, Idem. Et rursus, Exit autem in partu prius pars latior, quæ extrorsum in aue vertitur: po[illegible] us acuta, quæ diaphragma respicit. quare etiam durior est eadem & ex calore nonnihil corrugata [illegible] ouis gallinarum. Exeunt oua à rotundissima sui parte, dum pariuntur, molli putamine, sed protinus [illegible] escente, quibuscunq; emergunt portionibus, Plinius.

De incubatione et exclusione.

D.

Gallinæ cum mares vicerint, cucuriunt, & exemplo marium tentant superuentu coire: crista etiam caudaq; erigitur, ita, ne facile præterea sit, an fœminæ sint cognoscere. nonnunquam etiam calcaria parua iis enascuntur, Arist. ¶ Villaribus gallinis & religio inest. inhorrescit edito ouo, excutiunt [illegible] sese, & circumactu purificant, & festuca aliqua sese & oua lustrant, Plinius. De hoc gallinarum pe[illegible] carp[illegible]o, plura leges in [illegible] [illegible] ὄρνις [illegible] Μάσαξ [illegible]. Accehil. Iliad. 1. suos [illegible] pro Græcis subierat labores & pericula præ [illegible] cos bene[illegible] len[illegible], [illegible]ferens matricis auis (gallinæ nimirum per excellentiam) in pullos affectum, quos [illegible] dum pa[illegible] fe[illegible]t, & cibos subinde collectos ore porrigit, se suamq; famē negligit. Citat hæc verba Plutar[illegible] de *cura circa* am[illegible] parentū erga prolem. Vbi etiā eius hæc verba leguntur, [illegible] Ὁμηρικὴ ὄρνις [illegible] [illegible] [illegible] τῶ στόματι, μὴ λάθη [illegible]. Gyb. Lon[illegible] transtulit, Homerica auis sua fame paruulos natos pascit: & nutrimentum quod ventri suo de[illegible]t, ore retinet, ne eo in ventre delapso in obliuionem ipsa adducatur. Sed lector cōsiderabit, an [illegible] reddi debeant verba posteriora: Ventris sui alimentum ore tenens, abstinet tamen, & ne for[illegible] etiam deglutiat, mordicus premit. Et paulò pòst in eodem libro: Quid verò gallinæ, (inquit [illegible] us,) quas obuersari nostris oculis quotidie domi conspicamur, quanta cura & sedulitate pullos [illegible] & gubernant? aliis alas, [illegible] beant, remittunt: aliis dorsum, vt scandant, reclinant. neq; [illegible] corporis est, qua non fouere illos, si possent, cupiant: neq; id sine gaudio & alacritate, quod & [illegible] testari videntur. Canes & [illegible] [illegible] δρακοντίας, forte [illegible] [illegible] de se [illegible]; solis metuunt fugiunt tum quidem. si vero pullorum agmini ab his periculum verentur, [illegible] care illud ab iniuria nituntur, & supra quam vires patiuntur sæpe dimicant. Gallinæ aute[illegible] reli[illegible] Cicero ait, & quietum requirunt ad pariendum locum, & cu[illegible] nidosq; constituunt, [illegible] m possunt mollissime substernunt, vt quam facilime oua seruentur. ex ouis pullos cum exclu[illegible]tuentur, vt & pennis foueant, ne frigore lædantur: & si est [illegible] Sole, se opponant. Cum au[illegible] pennulis vti possunt, tum volatus eorum matres prosequu[illegible]. Super omnia est a[illegible] subditis atq; exclusis, admiratio primo non planè agnoscentium fœtum: mox incertos incu[illegible]

De gallinarum pu[illegible]

[illegible] maribus.

Affectu et cura circa pullos.

[illegible] 2

bitus folicitè conuocarius: postremò lamenta circa piscinæ stagna, mergentibus se pullis [illegible], Plinius. Excuntes pullos gallina sub alas congregat, defenditq́; eos a miluo & alijs periculis, [illegible] Gallina supra modum diligit fœtum suæ speciei, adeò vt præ voce nimis acuta qua suum in [illegible] amorem testatur, ægrescat. Oua quidem quæ incubat, vnde sint non curat, circa alienum [illegible] tum solicita, Idem. Gallina ardet studio & amore pullorum: primum enim vt circum auem [illegible] supra tectum gyros agere cognoscit, statim vehementer vociferatur, & ceruicem iactans, atq [illegible] rum contorquens, caput [illegible] tollit, ac omnibus plumis inhorrescit, tum explicatis alis [illegible] los, & sub alato tegmine pipientes protegit, auemq́; procacem retrocedere cogit: Deinde [illegible] bulo plumeo prodeuntes [illegible] pascit, Gillius. Nostri miluum aut accipitris genus a gallina [illegible] da vocant **den Hünerdieb**, id est gallinarum furem. Rubetarium esse credo accipitrem ill[illegible] Turnerus) quem Angli *hen harroer* nominant. Porro ille apud nostros a dilaniandis gallinis [illegible] habet, palumbarium magnitudine superat, & coloris est cinerei. Humi sedentes aues in agris [illegible] linas in oppidis & pagis repente adoritur. Præda frustratus, tacitus discedit, nec vnquam [illegible] facit insultum. hic per humum omnium (accipitrum) volat maximè. Vnicarum genera q[illegible] fera pullis, gallina rostro iuuitur euellere: in quo conatu tantum aliquando laborat, vt rumpa[illegible] rius, Albertus.

De accipitre rubetario gallinas diripiente.

¶ Quę nam animalia gallinis infesta sint, dictum est paulò ante, & supra etiam *in Gal*[illegible] q́; amplius infra in E. Gallinam ferunt eo die quo ouum peperit, à serpente lædi non posse, & [illegible] nem quoq; eius à serpente morsis remedio esse, Albert. Qui serpentium canis ve dente [illegible] quan[illegible] fuerint, eorum superuenientus gallinarum incubitus, pecorum [illegible]tus abortu vitiant, Plinius.

Gallinare uentre ouum enixa à serpente lædi nō potest.

E.

Electio. Mercari porrò nisi fœcundissimas aues nō expedit, eæ sint rubicundæ vel fuscæ p[illegible] nigrisq́; pennis, ac si fieri poterit, omnes huius, & ab hoc proximi coloris eligantur: sin aliter, [illegible] albæ, quæ fere cum sint molles, ac minus viuaces, tum ne fœcundæ quidem facile reperiūtur, a[illegible] conspicuæ. propter quod insigne candoris ab accipitribus & aquilis sæpius abripiuntur. Sint erg[illegible] ces probi coloris, robusti corporis, quadratæ, pectorosæ, magnis capitibus, rectis rutilisq́; eristulis, [illegible] auribus: & sub hac specie quam amplissimæ, nec paribus vngulis, generosissimæq́; creduntur, quæ [illegible] nos habent digitos, sed ita ne cruribus emineant transuersa calcaria. nam quæ hoc virile gerit in[illegible] contumax ad concubitum dedignatur admittere marem, raroq́; fœcunda, etiam cum incubat, [illegible] aculeis oua perfringit, Columella. Sint præcipuè nigræ aut flaui coloris, Palladius. Gallin[illegible] nerositas spectatur, crista erecta, interdum & gemina, pennis nigris, ore rubicundo, digitis im[illegible] aliquando & super quatuor digitos transuerso vno, Plinius. Qui villaticas gallinas parat, eligat [illegible] das, plerunque rubicunda pluma, nigris pennis, imparibus digitis, magnis capitibus, crista ere[illegible] pla. hæ enim ad partiones sunt aptiores, Varro. Gallinas educaturus eligat fœcundissimas: qu[illegible] rum ex vsu rerum & experientia dignoscet: imò verò ex pluribus alijs indicijs. In vniuersum enim [illegible] colore flauescunt, & fortiuntur digitos impares, quæque magna possident capita (τὰς ὄψεις [illegible] oculos magnos, Cornarius) cristamq́; erigunt: nec nō nigriores & corpulentiores. Ex omn[illegible] facile mares ferent: multò erunt præstantiores ad partum, oua maxima ædent: ac breuiter, [illegible] excludent pullos, Florentinus. Mox quoque sicut in cæteris pecoribus eligenda quæque [illegible], & deteriora vendenda: seruetur etiam in hoc genere, vt per autumni tempus omnibus annis [illegible] fructus earum cessat, numerus quoque minuatur. Summouebimus autem veteres, id est quæ [illegible] excesserunt. Item quæ aut parum fœcundæ, aut parum bonæ nutrices sunt, & præcipue quæ [illegible] vel sua, vel aliena consumunt. Nec minus, quę velut mares cantare, atq; etiam calcare cœperunt. [illegible] rotini pulli, qui ab solstitio nati capere iustum incrementum non poterunt. In masculis aute[illegible] eadem ratio seruabitur, sed tandiu custodiemus generosos, quandiu fœminam implere potu[illegible] rarior est in his auibus mariti bonitas, Columella.

Quales eligendæ sint gallinæ.

¶ Gallinarium. Ædicu[illegible]a ista cuius parieti bis [illegible] orbes (quos Varro gallinarum cubilia [illegible]) affixos vides, in ijsq́; gallinas incubantes, offici[illegible] cohortalis ob id appellatur, quo[illegible] non aliter [illegible] cinis nostris cuncta parantur, quæ in vsum humanum veniunt, ita istic oua & p[illegible] quæ in ci[illegible] qui in gallinarium scandit, & oua manibus versat, gallinarius curator vel custos rectè dicetur [illegible] Longolius in dialogo de Auibus. ¶ Non sunt plures quam quinquaginta in vno auiario nutri[illegible] befactantur siquidem in angusto arctatæ. porro numeri gallinarum pars sexta sint gallinacei [illegible] rentinus. Parandi matrices modus est ducentorum capitum, quæ pastoris vnius curam di[illegible] dum tamen anus sedula vel puer adhibeatur custos vagantium, ne obsidijs hominum aut insi[illegible] animalium diripiantur, Columella. Si ducentas alere velis, locus septus attribuendus, in quo [illegible] ueæ coniunctæ magnæ constituendæ, quæ spectent ad exorientem versus, vtrq; in longitudin[illegible] citer decem pedes, latitudine dimidi[illegible] minores (lati[illegible]dine paulò minus, Crescenti.) & altitudine [illegible] humiliores. Vtriusq; fenestræ latitudine tripedali, & eo (vno pede altiores, e viminibus fact[illegible] vt lumen præbeant multum, neq; per eas quicquam ire intro possit quod nocere solet [illegible] duas ostio sit, qua gallinarius curator earum ire possit. In caueis crebræ perticę traiectę [illegible]

ſuſtinere poſſint gallinas. Contra ſingulas perticas in pariete exculpta ſint cubilia earum. Ante ſit, (vt dixi) veſtibulum ſeptum, in quo diurno tempore eſſe poſſint, atq; in puluere volutari. Præterea ſit cella grandis, in qua curator habitet, ita vt in parietibus circum omnia poſita ſint cubilia gallinarum, aut exculpta, aut affixa firmiter. Motus enim cum incubant nocet, Varro. Gallinaria conſtitui debent parte villæ, quæ hybernum ſpectat orientem: iuncta ſint ea furno, vel culinæ, vt ad auem perueniat fumus, qui eſt huic generi præcipuè ſalutaris. Totius autem officinæ, id eſt ornithonis, tres continuæ extruuntur cellæ, quarum, ſicuti dixi, perpetua frons orienti ſit obuerſa. In ea deinde fronte exiguus detur vnus omnino aditus mediæ cellæ, quæ ipſa tribus minima eſſe debet in altitudinem, & quoquouerſus pedes ſeptem: in ea ſinguli dextro læuoq; pariete aditus ad vtranque cellã faciendi ſunt, iuncti parieti, qui eſt intrantibus aduerſus. Huic autem focus applicetur tam longus, vt nec impediat prædictos aditus, & ab eo fumus perueniat in vtranq; cellam: eæq; longitudinis & altitudinis duodenos pedes habeant, nec plus latitudinis quàm media ſublimitas: diuidantur tabulatis, quæ ſupra ſe quaternos, & infra ſeptenos liberos pedes habeant, quoniam ipſa ſingulos occupant. vtraq; tabulata gallinis ſeruire debent, & ea paruis ab oriente ſingulis illuminari feneſtellis, quæ & ipſæ matutinum exitum præbeant auibus ad cohortem, nec minus ad veſpertinum introitum, ſed curandum erit, vt ſemper noctibus claudantur, quo tutius aues maneant. Intra tabulata maiores feneſtræ aperiantur: & ex clatris muniantur, ne poſſint noxia irrepere animalia. Sic tamen, vt illuſtria ſint loca, quo commodius habitent, auiariusq; ſubinde debet ſpeculari aut incubantis, aut parturientis fœtus. Nam etiam in iis ipſis locis ita craſſos parietes ædificare conuenit, vt exciſa per ordinem gallinarum cubilia recipiant: in quibus aut oua ædantur, aut excludantur pulli. hoc enim & ſalubrius, & elegantius eſt, quam illud, quod quidam faciunt, vt palis in parietes vehementer actis, vimineos qualos ſuperimponant. Siue autem parietibus, ita, vt diximus, cauatis, aut qualis vimineis, præponenda erunt veſtibula, per quæ matrices ad cubilia vel pariendi, vel incubandi cauſa perueniant. neq; enim debent ipſis nidis inuolare, ne dum adſiliunt, pedibus oua confringant. Aſcenſus deinde auibus ad tabulata per vtranq; cellam datur iunctis parieti modicis aſſerculis, qui paulum formatis gradibus aſperantur, ne ſint aduolantibus lubrici. Sed ab cohorte foriņſecus prædictis feneſtellis ſcandulæ ſimiliter iniungantur, quibus irrepant aues ad requiem nocturnam. Maximè autem curabimus, vt & hæc auiaria, & cætera, de quibus mox dicturi ſumus, intrinſecus, & extrinſecus poliantur opere tectorio, ne ad aues feles habeãt aut coluber acceſſum, & æquè noxiæ prohibeantur peſtes. Tabulatis inſiſtere dormientem auem non expedit, ne ſuo lædatur ſtercore, quod cum pedibus vncis adhæſit, podagram creat. ea pernicies vt euitetur, perticæ dolantur in quadrum, ne teres leuitas earum ſuperſilientem volucrem non recipiat: coaquadratæ deinde foratis duobus aduerſis parietibus induntur, ita vt à tabulato pedalis altitudinis, & inter ſe bipedalis latitudinis ſpatio diſtent. hæc erit cohortalis officinæ diſpoſitio. Cæterum cohors ipſa, per quam vagantur, non tam ſtercore, quam vligine careat. nam plurimum refert aquam non eſſe in ea niſi vno loco, quam bibant, eamq; mundiſſimam: nam ſtercoroſa pituitam concitat. puram tamen ſeruare non poſſis, niſi clauſam vaſis in hunc vſum fabricatis. ſint autem, qui aut aqua replentur, aut cibo, plumbei canales, quos magis vtiles eſſe (quàm) ligneos, aut fictiles compertum eſt. hi ſuperpoſitis operculis clauduntur, & à lateribus ſuper mediam partem altitudinis per ſpatia palmaria modicis forantur cauis, ita vt auium capita poſſint admittere. nam niſi operculis muniantur, quantulumcunque aquæ, vel ciborum ineſt, pedibus euertitur. ſunt qui à ſuperiore parte foramina ipſis operculis imponant, quod fieri non oportet: nam ſuperſiliens auis proluuie ventris cibos, & aquam conſpurcat, Columella. Cors ad meridiem pateat, & obiecta ſit ſoli, quò facilius hyeme aliquem tepotem concipiat, propter ea, quæ inſunt animalia, quibus etiam ad æſtatis temperandum calorem porticus furcis, aſſeribus, & fronde formari debent, quæ vel ſcandulis, vel (ſi copia ſuppetit) tegulis, vel (ſi facilius, & ſine impenſa placuerit) tegentur caricibus aut geniſtis, Palladius. Gallinæ domeſticæ in calidioribus & bene munitis ab aeris & frigoris aditu locis ſunt educandæ, in quibus fumus quidam exurgit. In parietibus autem ipſis manſiunculas facere expedit, vt in eis pariant. Intra quas etiã adapta odi ſunt aſſeres paleæq; ſimiliter ſubſternendæ: ne videlicet delatum ouum in durum incidens dirumpatur. perticæ etiam figendæ ſunt, in quibus aues pernoctant, Florentinus. Gallinas educare nulla mulier neſcit, quæ modo videatur induſtria. Hoc de his præcepiſſe ſufficiat, vt fumo, puluere vtantur, & cinere, Pallad. Siccus etiam puluis, & cinis vbicunq; cohortẽ porticus, vel tectum protegit, iuxta parietes reponendus eſt, vt ſit, quo aues ſe perfundant. nam his rebus plumam, pinnasq; emundant: ſi modo credimus Epheſio Heracleto, qui ait ſues cœno, cohortales aues puluere, vel cinere lauari, Columel. Gallina poſt primam emitti, & ante horam diei vndecimam claudi debet: cuius vagæ cultus hic quem diximus, erit. nec tamen alius clauſæ, niſi quod ea non emittitur, ſed intra ornithonem ter die paſcitur maiore menſura. nam ſingulis capitibus quaterni cyathi diurna cibaria ſunt, cum vagis terni vel bini præbeantur. Habere etiam clauſam oportet amplum veſtibulum, quò prodeat, & vbi apricetur: idq; ſit retibus munitum ne aquila, vel accipiter inuolet: quas impenſas, & curas niſi locis, quibus harum rerum vigent precia, non expedit adhiberi. Antiquiſſima eſt autem cum in omnibus pecoribus, tum in hoc fides paſtoris, qui niſi eam domino ſeruat, nullus ornithonis quæſtus vincet impenſas, Idem.

De gallinarũ partu.

¶ Gallinæ ad ouorum partionem à villico, à nobis verò in mensam ali solent, Gyb. Longolius. Gallinarum fructus sunt oua & pulli, Varro. item priuatim capus & gallus, Humelbergius. ¶ Libentius ferè & commodius pariunt gallinæ, cum iam prius ouum in nido conspiciunt: quamobrem aliqui marmor ad oui similitudinem formatum imponunt.

Quænam fœcunditatẽ earũ augeant.

¶ Gallinæ vt oua multa & magna pariant. Vinaceę cibo sterilescunt. Hordeo semicocto & parere sæpe coguntur, & reddent oua maiora. Duobus cyathis ordei bene pascitur vna gallina quæ sit vaga, Palladius. Fabæ etiam vel earum cortices sterilitatem gallinis inducere putantur: *Vide supra in C.* Nasturtij semina trita cum furfure subacta vino, gallinis cibum exhibita, efficiunt vt oua magna pariant, Rasis. Ad idem, Comminutam Laconicam testam ac furfuri mistam lęuigatamq́; vino eis propone. aut ipsius testæ contritæ acetabulum vnum duobus chœnicibus furfuris miscens, edendum dato. Sunt qui ad eundem effectum alimento minium (μίλτον, rubricam, Cornarius) permisceant, Leontin. Gralegæ (Rutæ caprarię) semen dicunt mirabiliter fœcunditatem gallinarum augere, Crescen. Gallinis quæ oua parere nequeunt, girh dato, Obscur. Gallinæ semine cannabis pastæ, per totam hyemem oua pariunt, quod & vrticę semen facere certum est, Brasauola. Atqui Sym. Sethi, cannabis semen in homine genituram exiccare scribit instar caphuræ. Vrticæ siccantur, atteruntur manibus, seruantur in hyemem, & in aqua feruefiunt pro gallinarum cibo per hyemem, vt inde fœcundiores reddantur. Sunt qui furfuribus coctis tanta crassitie, quanta sumi a gallinis poterunt, matura vrticæ semina immiscent: & sic eas per hyemem incalescere & fœcundiores fieri aiunt. Sed de alimentis quę horum alitum fœcunditatem augent, inferius etiam in mentione de cibis earum dicetur. Aliqui viscum etiam pro gallinis coquunt. Visci quidem pabulo fœcunditatem dari cuicunq; animali sterili arbitrari nonnullos, author est Plin. Gallinarum quę absinthium edunt, oua, amaruscula fiunt, Matthæolus.

DE INCVBATIONE: ET PRIMVM QVÆNAM OVA SVBIICIENDA, ET *quot numero: & quibus gallinis, & quando. Deinde quæ cura parientibus & incubantibus adhibenda. De ouis diuersarum auium, quæ gallinis subyci possunt. De ijs quæ oua propria edunt, &c.*

Quæ oua gallinis ad incubationem subijcienda sint.

Oua quæ incubanda subijcies, potius è vetulis sunto, quàm è pullastris, Varro. Aptissima sunt ad excludendum recẽtissima quæq;. possunt tamen etiam requieta supponi, dũ ne vetustiora sint, quàm dierum decem, columel. Oua incubari infra decem dies ædita vtilissimum. vetera aut recentiora infœcunda, Plin. Oua decem dierum bene fouentur, & pauciorum vsq; ad oua quatriduana. quæ infra aut supra hoc tempus sunt, minus valere probantur, Albert. Oua plena sint, atq; vtilia, (*fœcunda*, Albertus) nec ne, animaduerti aiunt posse, si demiseris in aquam: quod inane natat, plenum desidit. Qui, vt hoc intelligant, concutiunt, errare, quod in eis vitales venas confundunt. In ijs idem aiunt, cum ad lumen sustuleris, quod perlucet, id esse obinane, Varro. Florentinus & Plin. *Plura vide supra in C.* vbi de ouis vrinis dictum est. & inferius vbi de incubatione scribetur. Oua ad incubationem eliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem dierum incubitu iterum inspiciuntur: & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, eijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Albert. Sed alij (vt infra recitabimus, vbi de cura incubantium sermo erit) versus Solem an semen galli appareat contemplari solent, non in ijs ouis quæ ad incubationem initio deliguntur, sed quæ per aliquot dies incubitum iam pertulerunt. Cum quis volet quamplurimos mares excludi, longissima quæq; & acutissima oua subijciet: & rursus cum fœminas, quam rotundissima, Columel. *Vide supra in C.* In supponendo oua obseruant, vt sint numero imparia, Varro, Plin. Pallad. & Florentinus.

Quot numero subijcienda.

¶ Quæ velis incubet, negant plus viginti quinq; oportere oua incubare, quamuis propter fœcunditatem pepererit plura, Varro & Plinius. Mulieres nostræ vltra septendecim vel nouendecim oua non supponunt, Crescentiensis. Numerus ouorum quæ subijciuntur, impar obseruatur, nec semper idem: nam primo tempore, id est mense Ianuario quindecim, nec vnquam plura subijci debent, Martio x i x. nec his pauciora. vnum & viginti Aprili. tota deinde æstate vsq; in calendas Octobris totidem. Postea superuacua est huius rei cura, quod frigoribus exclusi pulli plerunq; intereant, Columel. A calendis Nouembris gallinis oua supponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem terna dena subijcito, ęstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra nouena, Plinius. Supponantur gallinæ, fœcundæ quidem non plura quàm viginti tria oua, pauciora verò non tali: scilicet pro vniuscuiusq; natura, Flor. Ferè autem, cum primũ partum consummauerint, gallinæ incubare cupiunt ab Idibus Ianuarijs, quod facere non omnibus permittendum est, quoniam quidem nouellæ magis edendis, quàm excubandis ouis vtiliores sunt.

Quibus gallinis incubare permittẽdum sit.

Inhibeturq; cupiditas incubandi pinnula per nares traiecta. Veteranas igitur aues ad hanc rem eligi oportebit, quæ iam sæpius id fecerint, moresq́; earum maxime pernosci, quoniã aliæ melius excubant, aliæ editos pullos commodius educant. At è contrario quædam & sua & aliena oua comminuunt, atq; consumunt, quod facientem protinus submouere conueniet, Col. Oua subijciantur, non quidem ijs quæ florent ætate, aut parere possunt, gallinis, sed prouectioribus. vigent enim atq; florescunt anniculæ ad emissiones (partiones) ouorum, potissimum autem bimæ sed minus quæ sunt seniores, Florentinus.

tinus. Appositissimæ ad partum sunt anniculæ aut bimæ, Varro. Gallinæ incubationi destinandę, rostra aut vngues non habeant acutos. tales enim debent potius in concipiendo occupatæ esse, quàm incubando, Idem. Quæ non secus quàm gallinacei calcaribus spiculatis armantur, cauendum est ne eæ incubent. pertundunt enim oua, Florentinus. Oportet qua die subditurus es oua, non vnam tantum gallinam, sed tres superponere aut quatuor, Idem.

Quo tempore incubare debeant.

¶ Frigoribus exclusi pulli plerunq; intereunt. Pleriq; tamen & ab æstiuo solstitio non putant bonam pullationem, quod ab eo tempore etiam si facilem educationem habent, iustum tamen non capiunt incrementum. Verum suburbanis locis, vbi à matre pulli non exiguis preciis væneunt, nec plerunq; intereunt, probanda est æstiua educatio, Columella. Aiunt optimum esse partum æquinoctio verno, aut autumnali. Itaq; quæ ante, aut postea nata sunt, & etiam prima eo tempore, non supponenda, Varro. Oua gallinæ subdenda ab eo potissimum tempore ædi etiam debent, quo spirat Zephyrus, vsq; ad Autumnale æquinoctium. Nempe à 7. Februarij, vsque ad vigesimam secundam Septembris. Quare dum emittuntur hoc tempore, separatim seruentur, vt ex eis pullorum exclusio fiat. Quæ enim ante id temporis æduntur oua, aut etiam eo transacto, quæq; etiam ædidit primò gallina, eorum certè nullum est subijciendum. Infœcunda siquidem fiunt, imperfectaq;. Est autem præstantissimum tempus æquinoctium vernum ad incubandum, hoc est à vigesima quarta Martij vsq; ad nonas Maias, Florentin. Oua Luna noua supponito, Plin. Incubare oportet incipere secundum (post) nouam Lunam. quod ferè quę ante (prius inchoata) non succedunt, (non proueniunt,) Varro & Plin. Semper cùm supponuntur oua, considerari debet, vt Luna crescente à decima vsq; ad quintamdecimam (quod & Palladius repetit, & Tragus hodie à mulieribus in Germania obseruari scribit) id fiat. nam & ipsa suppositio per hos ferè dies est commodissima: & sic administrandum est, vt rursus cùm excluduntur pulli, Luna crescat, diebus quibus animantur oua, & in speciem volucrum conformantur, Columel. Oportet subijci oua Luna increscente: hoc est, à pr[illegible]nilunio vsq; ad quartamdecimam diem. nam quæ ante nouilunium subiecta sunt, tabescunt & corrumpuntur, Florentinus. Ex ouis natis in defectu Lunæ (non generantur pulli.) sed plurimum sunt generantia (horum verborum sensum nō assequor: & ni fallor, omitti possunt.) eò quòd oua à nouilunio vsque ad plenilunium & replentur & humectantur, & sunt laudabilia ad generationem. & econuerso, quæ generantur à plenilunio vsque ad nouilunium, Elluchasem. Audio hanc apud nos quorundam persuasionem esse, vt ex ouis suppositis omnibus fœminę generentur, subijci oportere plenilunio, & ea quoque ad hoc præferunt quæ in plenilunio nata fuerint: & ita obseruandam temporis rationem, vt in plenilunio etiam excludantur pulli.

Quæ cura parientib. & incubantib. adhibenda sit.

¶ Parientium & incubantium cura. Gallinas includere oportet, vt diem & noctem incubent, præter quàm mane & vespere, dum cibus ac potio his detur. Curator oportet circumeat diebus interpositis aliquot, ac vertat oua, vt æquabiliter concalefiant, Varro & Florentinus. Recludere autem hostium est opus, tum diluculo, tum crepusculo vespertino, illisq; pro consuetudine offerre & nutrimentum & potum. ac postea rursus occludere. quòd si aliquæ non ascenderint vltrò, cogendæ sunt, Florentinus. Supponendi consuetudo tradita est ab ijs, qui religiosius hæc administrant eiusmodi. Primum quàm secretissima cubilia eligunt, ne incubantes matrices ab aliis auibus inquietentur: deinde antequam consternant ea, diligenter emundant, paleasq;, quas substraturi sunt, sulfure, & bitumine, atque ardente tæda perlustrant, & expiatas cubilibus inijciunt. ita factis concauatis nidis, ne ab aduolantibus, aut etiam desilientibus euoluta decidant oua. Plurimi etiam infra cubilium stramenta graminis aliquid, & ramulos lauri, nec minus allij capita cum clauis ferreis subijciunt: quæ cuncta remedia creduntur esse aduersus tonitrua, quibus vitiantur oua, pulliq; semiformes interimuntur ante, quàm toti partibus suis consumentur. Seruat autem qui subijcit, ne singula oua in cubili manu componat, sed totum ouorum numerum in alueolum ligneum conferat: deinde vniuersum leniter in præparatum nidum transfundat. Incubantibus autem gallitis iuxta ponendus est cibus, vt saturæ studiosius nidis immorentur, néve longius euagatæ refrigerent oua: quæ quamuis pedibus ipsæ conuertant, auiarius tamen, cùm desilierint matres, circumire debet, ac manu versare, vt æqualiter calore concepto facile animentur. Quin etiā si qua vnguibus læsa, vel fracta sunt, vt remoueat. Idq; cùm fecerit, die vndeuigesimo animaduertat, an pulli rostellis oua percuderint, & auscultetur, si pipiant. nam sæpe propter crassitudinem putaminū erumpere non queunt. Itaq; hærentes pullos manu eximere oportebit, & matri fouendos subijcere, idq; non amplius triduo facere. nam post vnum & vigesimū diem silentia oua carent animalibus: eaq; remouenda sunt, ne incubans inani spe diutius detineatur effœta, Colum. In cubilib. cùm parturient, acus substernendū: cùm pepererint, tollere substramen, & recens aliud subijcere, quòd pulices & cætera nasci solent, quæ gallinā conquiescere non patiuntur, ob quam rem oua aut inæquabiliter maturescunt, aut consenescunt, Varro. Curę aūt debebit esse custodi, cùm parturient aues, vt habeant quàm mundissimis paleis constrata cubilia, eaq; subinde cōuerrat. & alia stramenta quàm recentissima reponat: nam pulicibus, aliisq; similibus animalibus replentur, quæ secum affert auis, cùm ad idem cubile reuertitur. Assiduus autem debet esse custos, & speculari parietes, quod se facere gallinæ testātur crebris singultibus interiecta voce acuta. Obseruare itaq;, dum edant oua, & cōfestim circumire oportebit cubilia, vt quæ nata sint recolligātur, noenturq; quæ quoq; die sint edita, vt quàm recen-

tissima supponantur glocienubus: sic enim rustici appellant aues eas, quæ volunt incubare. Cætera vel reponantur, vel ære mutentur, Columella. Cum volumus vt ouis gallinæ incubent, stramen nitidum est substernendum, in eoq; imponendus ferreus clauus: quòd is videatur habere vim vitium quoduis propulsandi, Florentinus. Oua quæ incubantur, si habeant in se semen pulli, curator quatriduo postquam incubari cœperint, intelligere potest: si contra lumen tenuit, & purum vniusmodi esse animaduerterit, putant eijciendum, & aliud subijciendum, Varro. Quarto die postquam cœpere incubari, si contra lumen cacumine ouorum appræhenso vna manu, purus & vniusmodi perluceat col[or], sterilia existimantur esse, proq; eis alia substituenda, Plin. Oua incubationi idonea, quarto die sanguineas habent venas. quo tempore si quæ ad radios Solis clara apparuerint in acutiore parte, reijcian[tur], Alber[tus]. Discernitur an id quod latet in ouis vitale sit, & prolificum, si post quartam diem quam foueri [c]œperit, nulla facta commotione vehementi sensim contra splendorem Solis & lumen ea quispiam spe[ct]etur. Nam si fibrosum aliquid cruentumq; videatur discurrere, prolificum est quod inest: sin con[tra] perspicuum maneat, ceu infœcundum est reijciendum, in reiectorumq; locum substituenda alia. Nec nobis verendum est ne corrumpantur oua, vel si ab aliquo sæpius sensim & commodè permuten[tur, F]lorentinus. Multum refert ne moueantur manu. nam venæ & humores inuersione corrumpuntur. quod vel inde constat: quod cum gallina in occulto excubat, oua omnia fœcunda fiunt. manibus verò hominum tractata plura corrumpuntur, Albertus. Oua incubanda deliguntur, in quibus Soli obtentis semen galli apparet. tum à septem (quatuor, vt Varro & alij) dierum incubitu iterum inspiciuntur. & si quod est quod Soli obtentum non appareat alteratum, abijcitur tanquam subuentaneum & inutile, Idem. *Vide* supra vbi dictum est de ouorum ante incubationem delectu. Et in aqua experimentum est, (de hoc etiam tanquam ante incubationem potius adhibēdo superius scriptum est,) inane fluitat. itaq; sidentia, hoc est plena, subijci volunt. Concuti verò experimento vetant, quoniā non gignant confusis vitalibus venis, Plin. ¶ Pulli exclusi a singulis gallinarum statim subtrahendi sunt, subijciendiq; illi quæ paucis incubat: quæ tamen sub ea sunt oua vel nondum concreta & formata, distribuere conuenit inter alias quæ adhuc souent tepôre suo, vt vna cum alijs & ipsa calefacta animentur, Florentinus. ¶ Sunt in Alexandria illa quæ ad Ægyptum spectat, gallinæ quædam *Monosiræ* (ex quibus pugnaces oriuntur galli) bis ac ter incubantes, post absolutionem scilicet pullis ipsis subtractis, seorsumq; enutritis, sic vt contingat gallinam vnam quadraginta duos, aut etiam sexaginta pullos excludere, Flor.

De ouis diuersarum auiū quæ gallinis subijciuntur.

¶ De ouis diuersarum auium quæ gallinis subijciuntur. Diuersi generis oua aliqui gallinis supponunt, Florent. Anatum oua gallinis sæpe supponimus, &c. Cicero. *vide in Anate C.* Anatum etiam syluestrium oua, vt ibidem scripsimus, si incubantibus gallinis exclusa fuerint, anates inde cicures nascuntur. Anserum oua quomodo gallinis supponantur, *vide supra in Ansere E.* item pauonina quomodo, infra in Pauone, & Phasiani in Phasiano.

Quot diebus excludantur.

¶ Exclusio. Diebus ferè viginti excludunt, Varro. Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad vicesimam primam diem excluduntur, Florentinus.

Qua ratione gallinæ ab ouis cœdendis dissuefaciendæ sint.

¶ Quæ gal[li]næ propria comedunt oua, eas sic dissuefacere oportet. Ex ouo enim albumine [ef]fuso, in luteum ipsum humidum gypsum inijcito, vt testæ duritiem contrahat. Volentes quippe g[alli]næ in subiecto ouo gulam explere, nec in eo amplius inuenientes quid succi, citò quidem destiterint vastare oua, Florentinus.

Quomodo phasiani ex phasiano & gallinis procreentur.

¶ Ex phasiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phasiani procreētur, ex dialogo Gyb. Longolij de Auibus, in quo author & Pamphilus colloquuntur. LONG. Noui quosdam, qui singulari artificio ingentem apud nostrates educatione & seminio phasianorum quæstum faciebant, quorum sanè ædes rectius officinam, quam viuarium phasianorum quispiam appellauerit. PAMP. Quæso rationem istam explices. LONG. Phasianum marem, qua poterat di[l]igentia, curabat (quidam in) domuncula decem pedibus longa lataq;, viminibus & luto vndiq; bene ab aëre tuta, in ea fenestellę omnes in meridiem spectantes, de summo tecto copio[s]e [s]atis lumen administrabant, in medio crates vimineæ domunculam diuidebant. interuallum cratium tantum er[at a]pertum, quantum satis fuit auis capiti colloq; transmittendo. In altero maceriæ later[e] pha[si]anus solus regnabat. PAMP. Quid verò altera pars, carebatne habitatore? LONGOL. Audies. Sub initium veris, villaticas aliquot gallinas sibi comparabat, sed [f]œcunditatis cognitæ, plumisq; varijs, vt propemodum fœminam phasianum mentiri possent. has aliquot diebus comm[u]ni pabulo alebat, verùm ita obiecto cibo, vt phasianus in gallinarum conuiuio, traiecto per craticul[am] collo, lurcaretur. PAMP. Qua de causa obsecro non admittebatur? LONGOL. Principio hac ratione consuescere cum g[all]inis discunt, deinde molesti esse nequeunt, cum veluti carcere ab iniuria inferenda prohibeantur. Alioqui ita ferociunt capi, vt ne pauoni quidem p[ar]cant, quin m[ordicus] ote [l]acerent. At vbi iam [a]liquot dies consuetudine gallinarum mitior factus est [...], quam cognouit [...] reliquas ma[gi]s familiarem, intromittitur, pabulumq; copiosius [...]tur. PAM[P. Quid] de reliq[uis] fiet? [LONGO]L. Plerunq; primā iugulare solet: ne gallinarius itaq; [...] omni spe sua de[...] [reliq]uas in [s]ub[s]idium alit. PAMP. Quid si res ad triarios redeat, solaq; [...] superest spes gregis [...] Tum lat[r]one comprehenso candente ferro rostrū illius tangunt, & vino Chymico nates illius [...] PAMP. O Apitianam diligentiam. LONG. Vbi cognouerint gallinas [...]llo, [...]enas

[illegible] diuortium statim procuratur, admittiturq; noua pellex, quam cupiunt vxoris more ab il- [illegible] tracta. Vxorem autem ad ouorum partionem alunt. Oua autem quotquot posuit, incubantibus a- [illegible] supponuntur. PAMPH. Ea fortè ab gallinaccis reliquis nihil distant. LONG. Imò punctis nigris vndique sunt maculata, & longè maiora speciosioraq;. Vbi autem post animationem exclusa sunt, à gallina seorsim educantur: maximè polenta illius frumenti triangularis, quod vulgò non ineptè fagotriticum vocant, quod semen fago, (id est fagi semini,) farina triticea perquam similis sit: idipsum aqua ex lacubus [illegible] orum hausta subigunt, apij folia recentia cultellis domita, immiscent: obijciunt etiam baccas, quæ ex hyeme superfuêre. hijs enim maximè delectantur, & ad incrementa proficiunt. PAMPH. Non tamen fieri credo, vt per omnia patri similes sint. LONG. Non sunt: verum qui fucum istum non nouê[illegible]dem non faci[illegible] sentiunt. Porrò fœminæ ex hoc seminio procreatæ, cùm ad patrem admittuntur, [illegible]mo aut secundo partu, genus ad vnguem propagant. PAMPH. Mirum ergo mihi, non omnia a[illegible] phasianis esse plena. LONG. Non dubito magnum prouentum cuiuis etiam polliceri, modò neq[illegible]boris sit impatiens, & sumptus magnos ferre possit. Cogitur enim paupertinos aliquot alere, q[illegible] baccis quotidie in [illegible]luam excurrant. Nam sine hijs nihil ab illis boni sperare licet, Hęc omnia Longo[illegible] Phasiani non modo e Media accersebantur: sed villaticæ quoq; gal[illegible]æ ouis è phasiano mare conceptis copiam illorum præbebant, Ptolemæus apud Athenæum.

De ouis excludendis absque incubatione gallinarum.

¶ Exclusio ouorum absq; incubatione. Si aut tempus sit bene temperatum, aut locus, in quo oua manent, tepidus, concoquuntur & auium oua, & quadrupedum ouiparorum sine parentis incubitu. hæc enim omnia in terra pariunt, concoquunturq; oua tepore terræ. nam si quæ quadrupedes ouiparæ frequentantes fouent quæ ædiderint oua, custodię gratia potius id faciunt, Aristoteles. Et alibi, Incubitu auium oua excludi naturæ ratio est: non tamen ita solum oua aperiuntur, sed etiam sponte in terra, vt in Ægypto obruta fimo pullitiem procreant. Et Syracusis potator quidã, ouis sub storea in terra positis, tandiu potabat, donec oua æderent fœtum. Iam verò & cum in vasis quibusdam tepidis (ἀλεεινοῖς) essent coniecta, sponte oua pullos prompsere. Cæterum Albertus pro recitatis iam postremis philosophi verbis, ita habet: Ouis positis in vasis calidis, superposita stupa calida, leni calore fouente & nõ adurente extrahuntur pulli. & præcipuè calore vitali alicuius animalis, vt si in sinu hominis teneantur: aut si forte sub fimo calido ponantur, aut sub cineribus lente calefactis, aut aliquo huiusmodi. Oua quędam & citra incubitum sponte naturæ gignunt, vt in Ægypti fimetis. Scitum de quodam potore reperitur, Syracusis tandiu potare solitum, donec cooperta terra fœtum æderent oua. Quin & ab homine perficiuntur, Plin. Et rursus, Liuia Augusta ouum in sinu fouendo exclusit, (vt referetur infra in *h.*) inde fortasse nuper inuentum vt oua in calido loco imposita paleis igne modico fouerentur, homine versante pariter, vt stato tempore illinc erumperet fœtus. Si gallina non incubet, hac industria complures habebis pullos. qua die incubanti gallinæ oua subijcis, eadem stercus gallinaceum accipiens id ipsum contere, cribraq; ac deniq; in vasa inijce ventricosa, pennas illi gallinarum circumpone. posthæc autem, figura recta imponito oua, sic vt pars mucronata supernè tendat, ac dein rursus ex eodem fimo tandiu illis inspergito, donec vndiq; inducta videantur. At, vbi duos aut tres dies primos sic intacta esse oua permiseris, singulis postea diebus illa conuertito, cauens ne contingantur mutuò, vt videlicet ex æquo incalescant. post vigesimam autem diem, dum sub gallina oua excludi incipiunt, inuenies ea quæ in alueis sunt circumfracta. Ob quam nimirum caussam etiam inscribunt diem qua supponuntur, ne dierum numerus ignoretur. Vigesima igitur die putamen extrahens, pullos in cophinum conijcito, eos alens delicatissimè. Ascisce etiam gallinam, quæ moderabitur omnia, Democritus in Geoponicis, Andrea à Lacuna interprete, qui Græcam vocem γάστρας, vasa ventricosa interpretatur, Cornarius ventriculos. Hieronymus Cardanus qui hunc locum in libros de Subtilitate transcripsit, puluinaria, his verbis: Puluinaria duo reple stercore gallinarum tenuissime trito, inde plumas gallinarum annecte consuendo vtrique molles ac densas. oua verò capite tenuiore suprà extante, colloca super alterum puluinar. deinde reliquum superpone in loco calido. permitteq; immota duobus diebus. pòst verò ad vigesimam vsq; diem illa sic verte, vt vndique æqualiter foueantur. inde stata die, quæ iuxta vigesimam primam est, pipillantes iam ex ouo sensim educito. Ego etsi hoc etiam modò oua excludi posse existimem: video tamen aliud sensisse Democritum verbis eius Græcis perpensis. & placet gastran vas ventricosum verti, vt primum in tale vas intelligamus fimum inijciendum, tum super fimo imponendas plumas, (vt ἐπιβάλλε potius quàm περιβάλλε legatur:) in plumis oua: postremò rursus fimum addendum donec cõtegantur oua. Erat & gaster vas, & gastra fictilis Dioscoridi. sed & gasterium vocat Aristophanes, seruat [illegible]adhuc nomen, Cælius. huiusmodi est quod corrupta voce *guiscardum* appellant Itali, vt quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Scaphos cauitatem nauis vocat Thucydides, quam, inquit interpre[illegible] *stéra* dicimus, Cælius. Τὸ [illegible] ἔδαφος τ̃ πλοίου κύτος, καὶ γάστρα καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται, Pollux. Eustathius gastra vocem factam ait ab accusatiuo gastéra per syncopen: & vulgò ab idiotis sic vocari fundum nauis. Idem apud Homerum gastram tripodis interpretatur cauitatem tripodis aut fundum eius. Hesychio gástra, posterior pars femoris est. Γάστρα, ἡ τῆς κύτος γεννῶσα τῶ λαιμῶ, Varinus. est autem locus, vt suspicor corruptus. Fertur in quadam regione inueniri homines, qui furnos ita temperatè calefaciant, vt eorum calor par sit calori gallinæ incubantis, & in furno seu clibano ponere quàm plurimas

huic [illegible] quæ commode seruantur per hyemem, si paleis obruas, æstate si furfuribus. Quidam prius [illegible] ex [illegible] loris adoperiunt: deinde eluunt, atq; ita paleis, aut furfuribus obruunt. nonnulli solida, [illegible] m[illegible] fresa faba coaggerant: alij [illegible] bus integris adoperiunt. Alij muria tepefacta durant. Sed o[illegible] quemadmodum non patitur putrescere, ita minuit oua, nec sinit plena permanere, quæ res e[illegible] deterret. Itaq; ne in iniuriam quidem qui dimittunt, integritatem ouorum conseruant, Colum[illegible] Sale exinaniri [illegible] eduntur, Plin. Oua recentiora quidam seruari aiunt frumenti genere qu[illegible] le vocant. nostri roggen: vel cinere. ita vt acutior pars oui inferior sit, nam rursus fecale aut ci[illegible] superinfundunt. Oua seruantur ad multos dies vt recentia videantur, si imponantur in ollam [illegible] igida.

¶ [illegible] nnulli purgant domunculas gallinarũ & nid[illegible] ipsasq; aues sulphure, asphalto, picea, [illegible] [illegible] ferri laminam aut clauorum capita atq; lauri [illegible] imponũt nidis, vt quæ ad arcẽda pro[illegible] tempestat[illegible] [illegible] magnam vim habere videantur, Leont. ¶ Ius de carne salsa galli[illegible] [illegible] existim[illegible] [illegible] liquore vini aut eo[illegible] tempor[illegible] [illegible] collectus, ni fallor. ¶ [illegible] e vestigi[illegible] [illegible], O[illegible] σκοπεσαι. F[illegible] mac[illegible] atum lasere & melle mixtis, [illegible] vtius. videtur [illegible] hoc fieri, non tantum ad [illegible] nas, sed [illegible] etiam aues, feras præsertim, [illegible] quanquam hæc [illegible] ea quæ de gallinis scribu[illegible] in G[illegible] ponicis Græcis legantur: Andreas [illegible] c fieri ait, vt [illegible] vertiginosæ non fiant. quod ego probare non possum, cum neq; verba [illegible] habeant: neq; [illegible] aliqua lasens vis legatur apud [illegible] riptores, sed potius plerisq; animalibus [illegible] venenosa. Pecora enim tradu[illegible] eo sumpto cum ægrotant, aut sanari pronnus, quod ferè conse[illegible] ut emori. si quando inciderit pecus in spem nascentis, hoc deprehendi signo: oue, cum come[illegible] rotinus dormiente, capra sternutante. serpentes [illegible] dissimas vini admistum rumpere. præcipi[illegible] quendam ex alto cum in dentium dolore [illegible] auis addidisset inclusum cera.

De ijs [illegible] gallinis noxia sun[t]

¶ Contra morbos gallinarum. Pullis iam validioribus factis, atq; ipsis matribus etiam vitanda pi[illegible] rnicies ent. quæ ne fiat, mundissimis vasi[illegible], & quam purissimã præbebimus aquã. nam in cohor[illegible] æstatem consistens, immunda, stercorosa, pituitam ([illegible] oryzam, nostri vocant das Pfipfe) eis con[illegible] olum. & Paxam. Nec minus gallinaria semper fumigabimus, & emũdata stercore liberabimus, [illegible] m. Inimicissima gallinaceo generi pituita, maximeq; inter messis & vindemiæ tempus, Plinius. Id [illegible] maxime nascitur cum frigore & penuria cibi laborant aues. item cum ficus aut vua immatura [illegible] r menda) ad satietatem permissa est, quibus scilicet cibis abstinendæ sunt aues: eosq; vt fa[illegible] t vua labrusca de vepribus immatura lecta, quæ cum farre [illegible] triticeo minuto cocta (Plin. sim[illegible] ter [illegible] incoctam dari iubet, alibi cum farre miscendam) obijcitur esurientibus: eiusq; sapore of[illegible] ensæ aues omnem aspernantur vuam, Columel. Vuæ florẽ in cibis si edere gallinacei, vuas non attin[illegible] unt Plin. alibi: fortassis autem œnanthen è Græco vuæ florem transtulit. A Dioscoride quidem me[illegible] moratur genus vitis syluestris sterile, quod fructũ non profert, sed florem tantũ quẽ œnanthen vocant. Similis ratio est etiam caprifici, quæ decocta cum cibo præbetur auibus, & ita fici fastidium creat, Col. Præseruans contra cor[illegible] am seu granedinem remedium: Origanum humectan[illegible] (in aqua macerans) da bibendum, Leont. ¶ Gallinacei generis pituitæ medicina in fame: & [illegible] ubatus in fumo, si vtiq; ex lauro & herba [illegible] auina fiat, [illegible] sauinæ herbæ fumi aduersus hũc morbum vis alibi etiam ab eo celebratur. pe[illegible] per transuersas inserta nares, & per omnes dies mota. cibus allium cum farre: aut aqua perfusus, in [illegible] a lauerit noctua: aut cum semine vitis albæ coctus, & quędã alia, Plin. Idem ligustri acinos alibi hoc mal[illegible] re docet, [illegible] rum in cibo. Pituita gallinis nasci solet, quæ alba pellicula linguã vestit extre[illegible] niam. hæc leuiter vnguibus vellitur, & locus cinere tangitur, & allio trito plaga mũdata conspergitur, Pal[illegible]. Sunt qui spic[illegible] a[illegible] tepido m[illegible] defactas oleo faucibus earum inferant, (inferant, Columel. Allij mica lego, *spica*) trita cum oleo faucibus inseritur, Pallad. Allia minutim scissa in calidum oleum inij[illegible] ciens, il[illegible] vbi refrixe[illegible] int, ora [illegible] allinarum colluito. quod si illa etiam vorauerint, efficacius restituentur, Paxam. Al[illegible] rostr[illegible] foramina imun[illegible]: aut in aquam ipsum allium conijciens, potandum dato, Leont. [illegible] i in l[illegible] to hu[illegible] oc [illegible] nres al[illegible] ia, rostrum gallinæ fouent: verum circumspectè, ne scilicet ponio [illegible] qua in oculos illabatur, Paxam. Lotio ablue, [illegible] ostra nimirum & ora,) Leont. Quidam hominis vri[illegible] na tepida [illegible] ngant ora, & tandiu comprimunt, dum eas amaritudo cogat per nares emolin pituitæ nau[illegible] Columel. Vua quoq; quam Græci ἀγρίαν σταφυλὴν vocãt, (*staphisagria*, Pallad.) cum cibo (assiduè, Pallad. sola, aut mista orobo, Paxam.) mista prodest. vel eadem pertrita, & cum aqua potui data, Colu[illegible] mell. Munda etiam scilla, macerataq; ex aqua, atq; exhibita cum sanna, idem præstat, Paxamus. Sunt [illegible] ex origano, hyssopo & thymo suffimenium molientes, caput gallinæ exponant vt [illegible] umum excipiat, [illegible] perfricent eius rostrum, Paxamus. Atq; hæc remedia mediocriter laborantibus adhibentur. nam [illegible] pituita circumuenit oculos, & iam cibos auis respuit, ferro rescinduntur genæ, scalpello aperiun[illegible] tur quæ [illegible] b [illegible] ena consistunt partes, Paxamus,) & coacta sub oculis sanies omnis exprimitur. atque ita pau[illegible] [illegible] subtilissime, Paxamus, salis vulneribus infriatur, Columella. *Vide supra etiam in C.*

Contra morbos gallinarum.

Contra pituitam.

¶ [illegible] tuita & sanies circumuenit oculos, &c. lege quæ proxime retrò ex Columella recitauimus. Si a[illegible] lupinum comedant, sub oculis illis grana ipsa procedunt, quæ nisi acu leniter apertis pelli[illegible] cu[illegible] antur, extinguunt oculos, Crescentiensis. qui hæc ita recitat, ac si remedia quæ sequuntur,

Contra saniem e[illegible] culorum

ex portulacæ ſucco,&c. ad hunc ipſum affectum pertineant, quod mihi non proba[illegible] Paxamus tiam aliter habet,) Columel. Oculos portulacæ ſucco forinſecus, & mulieris lacte curemus: vel Ammoniaco ſale, cum mel & cyminum æquale miſcentur, (particulas affectas fouendo. cæterum ad vmbram ducendæ ſunt, Paxamus,) Idem.

Cõtra pediculos. ¶ Pediculos gallinarum (quibus plurimum infeſtantur, præcipuè cum incubant, Creſcent.) perimit ſtaphiſagria, & torrefactum cyminum pari pondere, & pariter tunſa cum vino: & amari lupini aqua, (ſylueſtris lupini decoctum in aqua, Paxamus,) ſi penetret ſecreta pennarũ, Pallad. & Paxa.

Cõtra diarrhœam. ¶ Diarrhœa correptas curabis, ſi farinæ (ἀλφίτων, polentæ, Comanus) quantum manu apprehendi poſſit tantundemq́; ex cera vino læuigans, atq; paſtam conficiens, ante alium cibum obtuleris deuorandũ: aut pomorum etiam, cydoniorumve decoctum bibendum. Quæ mala, etiam ſub cineribus cocta, auxiliantur, Paxamus.

De podagra. ¶ Suo læduntur ſtercore, quod cum ped[illegible]us vncis adhæſit podagram creat, Columel.

Contra abortum: ¶ Gallinæ abortum non facient, ſi oui luteum, alias album aſſatum cum vuæ paſſæ (toſtæ) pari portione contuſum, ante alium cibum porrexeris, Leontinus & Pamphilus.

De animalibus gallinaceo generi infeſtis, & remedijs cõtra eadẽ. ¶ De animalibus gallinaceo generi infeſtis, leges etiam *ſupra in Gallo D.* Ne gallinæ a cati lędantur: Catus non inuadit gallinam, ſi ruta agreſtis ſub eius (gallinę) ala appendatur, Africanus. Idem remedium etiam aduerſus vulpes & alias animantes gallinis noxias valere legimus: & mul[t]o efficacius fore (contra feles nimirum & vulpes) ſi vulpis aut felis fel cibo admiſtum exhibueris, vt etiam Democritus confirmat. Vulpes gallinis inſidiatur, Albert. & idcirco forte mutui hoſtes ſunt miluus & vulpes, quoniam vtriq; gallinas rapiunt, Stumpfius. Circa caueas gallinarum incendendum eſt cornu, ne ſerpens accedat, cuius odore ſolent interire. Multas a vulpibus & quibuſdam aliis animalibus noxiis patiuntur inſidias, ideoq; circ[a] loca in quibus verſantur extirpanda & remouenda ſunt omnia in quibus vulpes latere poſſunt. Noctu claudantur in caueis diligenter circumquaq; & ſeptis, nec permittantur foris cubare. fertur enim vulpem ſubdolam inniceri eas, quantumcunque in alto remotas loco, ita vt videant oculos eius lucentes tanquam faculas: & cauda quaſi baculo quodam minari eis, vt ſic præ metu delapſas rapiat. Patiuntur etiam inſidias miluorum & aliarum rapacium auium, præcipue aquilarum. contra quas tendantur funes vel vites ſeu vitalbæ (audio vitem ſylueſtrem cauſticam in Italia alicu[bi] vitalbam vocari) ſupra loca in quibus interdiu morantur. Capiantur etiam vulpes taliolis, vel ali[is] art[ib]us & milui retibus, fiſco vel laqueis, Creſcentienſis. *Putory & martari* (viuerræ ſeu muſtelæ ſylueſtres) omnes infeſti ſunt gallinis quibus captis primò caput & cerebrum auferunt ne[c] [illegible] mare poſſint, Albert. Muſtela etiam gallinis infeſta, oua earum exorbet, & ipſas interficit, Albert. oua tantum rapit, nec aliter nocet, Stumpfius. Ἀλεκτορίσι γαλῆ δεῖμα τοῖς, Philes. Vite nigra aiunt ſi quis villam cinxerit (vt modò de vitalba ex Creſcentienſi retuli) fugere accipitres, tutasq́; fieri villaticas alites, Plin.

De cibo gallinarũ, qualis & quomodo diſtribuendus. ¶ Cibi. Eo tempore quo parere deſinent aues, id eſt ab idibus Nouembris, pretioſiores cibi ſubtrahendi ſunt, & vinacea præbenda, quæ ſatis commodè paſcunt adiectis interdum tritici excrementis, Columella. Maxime obſeruandum ne vinaceos acinos vorent, vt qui fœcunditatem (Andreas à Lacuna vertit *firmitudinem*. legit enim μόνιμα, non γόνιμα, quod non probo) earum cohibeant, Florentinus. Vinacea quamuis tolerabiliter paſcant, dari non debent, niſi quibus temporibus anni auis fœtus non edit. nam & partus rarò, & oua faciunt exigua. Sed cùm planè poſt autumnum ceſſant a fœtu, poſſunt hoc cibo ſuſtineri, attamen quæcunq; dabitur eſca per cohortem vagantibus die incipiente, & iam in veſperum declinante bis diuidenda eſt, vt & mane non protinus à cubili latius euagentur, & ante crepuſculum propter cibi ſpem temporius ad officinam redeant, poſſitq́; numerus capitum ſæpius recognoſci. nam volatile pecus facile paſtoris cuſtodiam decipit, Columella. Gallinas aiunt illas ſuauioris eſſe carnis, quæ cibo non abundè eis appoſito, ſed quem ipſæ pedibus fodientes eruant non abſq; labore paſtæ fuerint, Clemens Stromatéωn ſecundo. Chondro, id eſt alica aut farre paſcebantur etiam gallinæ. [Greek illegible] χόνδρῳ χορτάζεσθαι, Æmilianus apud Athenæum circa finem libri tertij. Cibaria gallinis præbentur optima, pinſitum ordeum, & vicia, nec m[in]us cicercula, tum etiam milium, aut panicum. ſed hæc vbi vilitas annonæ permittit. vbi vero ea eſt [c]arior, excreta tritici minutè cõmodè dantur. nam per ſe id frumentum, etiam quibus locis viliſſimum eſt, non vtil[i]ter præbetur, quia obeſt auibus. poteſt etiam lolium decoctum obijci, nec minus furfures modicè a farina excreti, qui ſi nihil habent farris, non ſunt idonei, nec tantum appetuntur (apperuntur,) Columella. Cibus illis eſt offerendus, elixum hordeum, aut milium aut frumenti furfur, aut zizania vocata lolium, quæ quidem ad nutritionem eſt commodiſſima: ac humida folia cytiſi. Hæc enim eas maximè durabiles & firmas reddunt, (fœcundiores potius. γονιμώτερα, non μονιμώτερα,) Flor. Cibis idoneis fœcunditas earum elicienda eſt, quò maturius partum edant. Optime præbetur ad ſatietatem ordeum ſemicoctum. nam & maius facit ouorum incrementum, & frequentiores partus. Sed is cibus quaſi condiendus e[ſt] interiectis cytiſi foliis ac ſemine eiuſdem, quæ vtraq; maxime putantur augere fœcunditatem auium. Modus aũt cibariorum ſit, vt dixi, vagis binorum cyathorum ordei, aliquid tamen admiſcendum erit cytiſi, vel [ſi] id non fuerit, [v]iciæ, aut [mil]ij, Columella. Sed quinam cibi ſimul & nutriant & fœcundas reddant, ſupra [qu]am h[æc] in capite d[ict]um eſt, non procul initio. Ieiunis cy[ti]ſi fol[i]a, ſeminaq́; maxime probantur, & ſunt huic generi gratiſſima: neque eſt vlla regio, in qua non poſſit huius arbuſculæ copia eſſe vel

esse vel maxima, Columella. Cytisum in agro esse quamplurimum refert, quòd gallinis & omni generi pecudum vtilissimus est, quod ex eo citò pinguescit, Idem. Aristomachus viridem cytisum gallinis dari iubet, aut si aruerit madefactum, Plin. Gallis cytisi semen foliaq; (arida) perfusa aqua, offerenda sunt, quippe quæ non minus quam vindia eos nutriant, Florentinus. Cannabis semen in homine genituram extinguit, gallinis auget. nam quæ in hyeme hoc semine pascuntur gallinæ oua pariunt, cæteræ non item, Amatus Lusitanus.

De saginandis gallinis.

¶ Saginatio. Vides & hîc propè villæ culinam quasdam caueis inclusas. has villica copiosiore cibo pascit, vt quàm mox plenas factas, carius mercatori vendat. has *farctas* & altiles nuncupant, (Germani Mastkennen,) Gyb. Longolius. Altiles dictæ quòd sagina altæ & enutritæ sint, Platina. *Pascitur lenis & dulci facilis gallina farina, Pascitur & tenebris. ingeniosa gula est*, Martialis sub lemmate, *Gallina altilis.* Interdictum est lege C. Fannij consulis, ne quid volucrum poneretur, præter vnam gallinam quæ non esset altilis, Plin. Capos & gallinas saginare liguritores ipsi inuenêre, quò vnctius ac lautius deuorarent, Platina. Gallinas saginare Deliaci cœpere: vnde pestis exorta, opimas aues & suopte corpore vnctas deuorandi. Fœminæ quidem ad saginam non omnes eliguntur, nec nisi in ceruice pingui cute. Postea culinarum artes, vt clunes spectentur, vt diuidantur in tergora, vt à pede vno dilatatæ repositoria occupent. Dedêre & Parthi cocis suos mores, Plinius. Hyeme melius quam æstate saginatio fiet, probabiliorq; erit fartura, Platina. Gallinæ & capi impinguantur citò si cereuisia eis in potu apponatur pro aqua. *Vide plura superius in Capo E.* Pinguem quoq; facere gallinam, quamuis fartoris, non rustici sit officium, tamen quia non ægre contingit, præcipiendum putaui. Locus ad hanc rem desideratur calidus maxime, & minimi luminis, in quo singulæ caueis angustioribus, vel sportis inclusæ pendeant aues, sed ita coarctatæ, ne versari possint. Verum habeant ex vtraq; parte foramina. Vnum, quo caput exeratur: alterum, quo cauda, clunesq;, vt & cibos capere possint, & eos digestos sic edere, ne stercore coinquinentur. Substernatur autem mundissima palea, vel molle fœnum, id est cordum. Nam si durè cubant, non facile pinguescunt. Pluma omnis è capite, & sub alis atque clunibus detergetur. Illic ne pediculum creet, hic ne stercore loca naturalia exulceret. Cibus autem præbetur ordacea farina, quæ cum est aqua consperfa & subacta, formantur offæ, quibus aues saginantur. Eæ tamen primis diebus da[illegible] parcius debent, dum plus concoquere consuescant. Nam cruditas vitanda est maximè, tantumq; præbendum, quantum digerere possint. neq; ante recens admouenda est, quàm tentato gutture appa[illegible]it nihil veteris escæ remansisse. Cum deinde satiata est auis, paululum deposita cauea dimittitur, [illegible] ne vagetur: sed potius, si quid est, quod eam stimulet aut mordeat, rostro persequatur. Hæc [illegible]erè communis est cura farcientium. Nam illi, qui volunt non solum opimas, sed etiam teneras aueis efficere, mulsa recente aqua prædicti generis farinam conspergunt, & ita farciunt. nonnulli tri[illegible] aquæ partibus vnam boni vini miscent, madefactoq; triticeo pane obesant auem, quæ prima luna (quoniam id quoq; custodiendum est) saginari cœpta, vigesima pergliscit, Columella. Gallinæ saginantur maximè villaticæ. Eas includunt in locum tepidum, & angustum, & tenebrosum, quòd motus earum, & lux pinguitudini inimica, electis ad hanc rem maximis gallinis, nec continuo his, quas Melicas appellant, cum Medicas deberent, Varro. Antiquissimum est maximam quanque autem lautioribus epulis destinare. Sic enim digna merces sequitur operam & impensam, Columella. Amplas omnes è villaticis, euulsis (*pennis extremis*, Florent.) ex alis pinnis, & cauda, farciunt turundis hordeaceis partim admistis ex farina loliacea, aut semine lini ex aqua dulci. (Alij tritici pollinem miscent. Sunt qui his omnibus infundant vinum, Flor.) Bis die cibum dant, obseruantes ex quibusdam signis, vt prior sit concoctus, quàm secundum dent. Dato cibo, tum perpurgant caput, ne quos habeant pedes, & rursus eas concludunt. Hoc faciunt vsq; ad dies viginti quinque. Tum deniq; pingues fiunt. Quidam ex triticeo pane intrito in aquam, misto vino bono & odorato farciunt, ita vt diebus viginti pingues reddant ac teneras. Si in farciendo nimio cibo fastidiunt, remittendum in datione pro portione, sic vt decem primis processit. in posterioribus vt diminuat eadem ratione, vt vigesimus dies & primus sit par, Varro. Si fastidiet cibum, totidem diebus minuere oportebit, quot iam farturæ processerint: ita tamen, ne tempus omne opimandi quintam & vigesimam lunam superueniat, Colum. Cæterum maior pars milio alunt gallinas, Flor. Gallinas & anseres sic farcito: Gallinas teneras, quæ primum parierint, concludas, polline vel farina ordeacea consperfa, turundas facias: eas in aquã intinguat, & in os indat: paulatim quotidie addat, & ex gula consyderet, quod satis fiet. Bis in die farciat, & meridie bibere dato, nec [illegible]s aquam ante (in vase appositam) sinas quam horam j. Eodem modo anserem alito, nisi prius dato bibere bis in die, & bis escam, Cato.

De gallinis castratis.

¶ Febrientibus magis conueniunt gallinæ castratæ, quanquam veteres castrationis earum non meminerunt. ego castratas domi alo, quarum caro albior, melior & friabilior est. Facile & citò coquuntur, & teneræ fiunt & gratæ palato, Mich. Sauonarola.

¶ [illegible] cibus deesse sentiatur apibus, ad fores earum posuisse conueniet crudas gallinarum carnes, & vuas passas, &c. Plinius.

De vsu albuminis oui.

¶ Albuminis vsus. Aurum marmori & ijs quæ candefieri non possunt, oui candido illinitur, Plin. Candidum ex ouis admixtum calci viuæ glutinat vitri fragmenta. vis verò tanta est, vt lignum per-

fusum ouo non ardeat, ac ne vestis quidem contacta aduratur, Plinius. Aurum ouatum ex [illegible] ticis quidam dictum volunt, quoniam oui albo antea illito, æra ac marmora aur & argenti [illegible] corarentur. Papauer candidum panis rustici crustæ inspergitur affuso ouo inhærens, &c. Plin. [illegible] macopolæ vt serapia & alias potiones [illegible] nores reddant, oui albumine, aliquando etiam testis [illegible] tuntur, decocto interim agitando inijcientes. Oui albumen ex aqua frigida scopulis agita[illegible] spumâ abeat, quam particulatim syrupo, vel alteri decocto feruenti inspergas: & vbi nigruerit, c[illegible] ri foraminulento deradas, nouam inspergas: id fac donec erit syrupus clarior. Alij vbi ex bull[illegible] decoctum vi ignis factum animaduertunt in id tepidum (nam calidius decoctum albumen coque[illegible] in frigidiore minus prompte & parcior spuma elicitur) albumina singulis libris singula, sed etiam plu[illegible] bus pauciora inijciunt, scopulis agitant, vt spumescat, saccharum in particulas confractum conj[illegible] recoquunt: vbi spuma subsedit, igni aufertur, calidum, si crassum est & vix colatur. [illegible] facile colatur, sed turbidum, tepidum vel frigidum colatur, per manicam Hippocratis, melius autem per pannum [illegible] uis quatuor, angulis quatuor firmatum. Colatur autem ter quater si non satis clarueri[illegible] si ne sic quidem albumen separatum in aqua agitatum, scopulis inspergitur decocto igni reddito, spuma [illegible] alia inijcitur, idq; toties donec bullæ clarum satis produnt. tunc colatur quoties est necesse, Iac. Sy[illegible]

Ratio vinum clarificandi & purificandi. *Surrentina vafer qui miscet fæce Falerna Vina, columbino limum* (id est fæcem) *bene colligit ouo. Quatenus ima petit voluens aliena vitellus*, Horatius Serm. 2. 4. Vinum vt pellucidum confestim fiat: Al[illegible] ouorum conijce in vas quotquot suffecerint, & vinum quoad spumat concutiatur. cum vino & modicum salis albi tenuis, & fit album, &c. Nicolaus Myrepsus. Quoniam vitellum oui naturam habet cog[illegible] tam eum fæce vini & albugo cum vino: ideo fit quod cùm oua inmittuntur vino (turbato per[illegible] tem propter calorem austr[illegible]) cum harena & calce clarificatur vinum. nam harena & calx perforant (penetrant) vini substantiam, & vitellus attrahit fæcem, Albertus in Aristotelem de gene[illegible] animalium 3. 2.

Vitelli vsus. ¶ Vitelli vsus. Cum aqua decoquitur in salem, non constat sal, qui terrestris est naturæ [illegible] oua vel sanguinem. quia sanguis, & vit[illegible] us [illegible] ouis, eiusdem sunt naturæ, Albertus. De vsu v[illegible] num fæculentum purificandum, iam proxime dictum est. quoniam idem ferè albuminis etiam [illegible] ritatem medicatis potionibus conciliandam vsus esse videtur. Vitellus oui in plenilunio excl[illegible] des panni abstergit. si verò alio tempore exclusum sit, id efficere non potest. huius causam dicunt quidam esse, quia media saginata (sic habet codex impressus) sone sanguinea gutta in vitello, primo q[illegible] dem generatione existens, calorem penetrantem & diuidentem maculas ex multo lumine lunæ, hu[illegible] dum mouente tunc concipit, quod alio tempore facere nequit, Albertus.

F.

DE OVORVM APPARATV AD CIBVM ET SALVBRITATE,

Tractatio septem partium.

PARS I. *De ouorum diuersis nominibus secundum coctura differentiam.*
2 *De ouorum salubritate simpliciter.*
3 *De eadem pro diuersa coctura ratione.*
4 *Electio ad cibum.*
5 *De vitello & albumine seorsim quod ad salubritatem, &c.*
6 *Apparatus diuersi.*
7 *Promóne an vltimo loco mensæ sumenda.*

De ipsius gallinæ in cibo vsu, satis dictum est supra *in Gallo F.* h[illegible] de ouis tantum agemus, quæ e[illegible] ex alijs etiam nonnullis auibus in cibum venia[illegible]t, de[illegible] nac[illegible] is tamen maximè & præcipu[illegible] quæ[illegible] hic adferemus accipi debent.

Oua diuersis modis coquūtur. ¶ Oua diuersis modis coqui & ad [illegible]bum parari solent, aut simpliciter: aut cum ali[illegible] mista [illegible] præcipuo ipsa loco, siue condimenti duntaxat. Par est autem vt de ijs quæ parantur simpliciter p[illegible] dicat[illegible]r. Coquuntur autem hæc vel in aqua, vel sub [illegible]neribus calidis, vel in sartagine. Et q[illegible]anquam quouis horum modo magis minúsve liquida & dura fiant pro coctionis modo. de ijs tamen [illegible] qua elixant[illegible]r maxime sentiunt authores cùm sorbilia, mollia duráve aut similibus oua nom[illegible] appellant. licebit autem horum proportione com[illegible]arati[illegible] neq; de ijs etiam quæ alio coquendi [illegible] gis minusve cocta fueri[illegible] quid sentiendum [illegible] iudicare.

Diuersa ouorum coctorū nomina. ¶ Pars 1. *De ouorum diuersis nominibus* [illegible]*ecundum coctura differentiam.* Sorbilia, Græ[illegible] ua dicuntur, quæ d[illegible] [illegible]oq[illegible]ntur excalfi[illegible] [illegible]calefcunt tantum, Galenus lib. 3. de al[illegible] cult. Et in libro de al[illegible] & [illegible] sorbilia prodesse scribit guttur exaspera[illegible] coctione adhibeatur, [illegible] adhuc coactumq; non sit. Brasauolus [illegible]

Sorbilia. terpretatur, quæ vix d[illegible] [illegible]ura. [illegible] qu[illegible] non vtimur, nisi cùm oua [illegible] naturalem ga[illegible] [illegible]alorem ad[illegible] T[illegible] hæc Germanicè interpretatur ga[illegible] [illegible] sots ten oder gebraten. Sed el[illegible]xa in aqua apud auth[illegible]es f[illegible] alia vocantur, potius quàm ab[illegible]r[illegible] eur[illegible]q;

turq; etiam ea potius intelligi quæ è testis suis sorbentur, non autem è testis euacuata. etsi quod consi- [illegible] modum attinet idem fere in vtrisq; fortan obseruari posset. ¶ Oua quæ coquuntur in aqua, [illegible]oq; absq; testa, quandoq; cum testa imponuntur, & ἐξαφητὰ à Græcis dicuntur, Brasauolus in A- [illegible]os. Hermolaus in Corollario *exapheta* eadem facit quæ *pnicta*. Ego apud Græcos scriptores [illegible] teperit: hoc nomen non puto. Lexicorum quidem scriptores qui vocabula vel Græce vel La- [illegible] voluerunt, non ponunt. Videntur autem mihi ἐξαφητὰ (syll. vltima acuta) oua appellari, quæ è [illegible] effusa coquuntur integra, siue in aquam calidam, vt sorbilia vel mollia coquenda, siue aliter [illegible] quidam putant. Nam non integra, sed fracta mistaq; liquoribus addendis coquuntur [illegible], vt mihi quidem videtur, & explicabo inferius, non putarim exapheta vocanda. Quod ad vocabuli originem etc. nihil habeo. His scriptis locũ Symeonis Sethi inueni, quem alijs errandi occasionem dedisse video. sunt aũt verba hæc Ἐπαινεῖται [illegible] τὰ πνικτὰ, ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν ὕδατι ζεόμενα ἐξαφετὰ [illegible] aldus legit [illegible]φθα, quasi [illegible] insinuans. sed hoc nomen apud alios authores non extat. malim ego ἐξαφετὰ legere, hoc est emissa & effusa, à verbo ἀφίημι. talia aũt vocabula non [illegible] a veteribus Græcis, nec analogicè composita nõ pauca recentiores habent a vulgo sumpta,) τὰ ἐπὶ [illegible]δας σκευαζόμενα, hoc est, laudãtur quæ pnicta dicũtur, & exapheta, quæ in aqua calida coquuntur. quòd aũt intelligat de ijs quæ in aquam calidam è testa sua effunduntur, vel hinc patet, quoniam de [illegible]iam supra egerat, & quòd hæc oua ab alijs etiam, præcipue Arabibus, quos Symeon in multis sequi [illegible]et, probantur: & quod Galen. quoq; eorum meminit post pnictà, periphrasticè nominans τὰ ἐπιχεό-[illegible] ταῖς λοπάσι, hoc est patellis (calidam scilicet continentibus) infundi solita. infundi aũt nisi [illegible] testa non possunt. Symeon autem cùm cætera ex Galeno (lib. 3. de alim. cap. de ouis) mutuatus sit, [illegible] etiam partem non omissam ab eo esse credendum est. Nostri hæc vocant in Wasser gefellt / in [illegible]er geschlagen: & vel per se edenda, ægris præsertim afferre solent, vel coctis panis segmentis im- [illegible] In his parandis (inquit Galen.) similiter vt in pnictis curandũ est, ne supra mediocrem consisten- [illegible]rassentur: sed cum adhuc succum suum retinent, vas ab igne submouendum. Symeon Sethi e- [illegible]αὐγοχύλια oua nominat, quam vocem Gyraldus interpres relinquit. ea fortè fuerint quæ non vt [illegible] extra testam effusa coquuntur, sed in ipsa testa, siue parum siue multum coquantur. Græcus [illegible] Symeonis textus corruptus videtur: nam post nominata simpliciter sorbilia, mollia, & dura, [illegible]ox subijcitur: καὶ κοινῶς δὲ τὰ τῶν αὐγοχύλια, nulla idonea cõstructione. Græci quidem hodie vul- [illegible] vocant αὐγά. culica testas intelligo. nam & culleolam & guliocam (vt Calepinus scribit) nucis [illegible]andis summum & viride putamen dici inuenio. ¶ Ad mediocrem vsq; consistentiam cocta τρο-[illegible] id est tremula nuncupantur, Galenus & Symeon Sethi. Quod Dioscorides ἁπαλὸν, id est tene- [illegible] ouum dixit, nos ex Celso molle vertimus, Marcel. Vergil. Τρομητὰ tremula interpretantur non- [illegible], vt sint eadem cum ijs quæ liquida seu mollia, vel hapalà etiam dicuntur. quanquam hoc nomine dicuntur Neapolitanis, quæ sine testa enascuntur, Cælius. Tenerum, siue liquidum, [illegible] Corne- [illegible]us *molle*, ἁπαλὸν Græci vocant, quod recentiores elixum & semicoctum interpretantur, Hermolaus. Et rursus [illegible] & quæ τρομητὰ, hoc est tremula dicantur. sed hæc alij aliter cognominant. & quantum conijcio, tenera & tremula sunt eadem. Ego liquida, non vt Cælius & Hermolaus tremula aut mollia dixerim, sed [illegible] *sorbilia*, quæ cùm tota adhuc liquida sint, tota etiam exorberi possint. mollibus panis [illegible]gi solet, d[illegible] ducuntur dentibus. Sorbile, ῥοφητὸν, ouũ vocat Dioscor. quod in [illegible]octura concepto [illegible] calore vi[illegible] d[illegible] neccperit, & liquidum adhuc caleat potius quam coctũ sit. Tenerum deinde [illegible]c, quod vlteriore coctura, densatum quidem, non tamen duratum penitus fuerit, Marcellus Vergilius. *Hapala*, [illegible] vel liquida dicuntur oua cocta, vt albumen in coagulati lactis speciem [illegible], [illegible]entes [illegible] a interpretantur & elixa, sed an bene, iudicium ferre nolo. sunt autem fortè [illegible] quæ Celso cap. 2. lib. 2. mollia dicuntur. Quod si adhuc magis coquantur, vt ad mediocrem vsq; consistentiam veniant, & fiant vt cùm è putamine educuntur, tremere videantur, τρομητὰ, id est *tremula* dicuntur. Sunt qui velint hæc illa esse quæ Celsus mollia vocauit. Sed & tremula, & mollia, & [illegible]a, ac si idem [illegible] accipimus, nec vllam differentiam quæ digna notatu sit, facimus. quamuis Galenus sentiat tremula omnium optimè nutrire: sorbilia minus, sed expeditius descẽdere, Brasauolus. Tra- [illegible] mollia vel tremula, interpretatur Germanicè Lotter weyche Eyer. ¶ Ἑφθὰ & ἐψηθέντα absolutè à Galeno & Symeoni Sethi dicuntur, non simpliciter elixa, sed ad duritatem aliquam. Ouum σκλη- [illegible] est durum, quod ita sit coctum vt indurescat, videtur autem idem ἑφθὸν, Hermolaus. Ἑ[illegible] vo- [illegible] perfectè cocta, quæ vulgò oua apta vt ex pane comedantur, nuncupamus. at si adhuc magis co- [illegible] dura, (σκληρὰ) fiunt. Galenus tamen hephtha & dura pro ijsdem sumere videtur, Brasauolus. [illegible]ue igne duratum ouum, quod extrema coctura ad eam duritiem peruenerit, vt commandu- [illegible] dentibus opus sit, Marcellus Vergilius. Nostri huiusmodi oua testis suis exuunt, & in partes [illegible]nt [illegible] alternis vitelli ac albuminis segmentis lances acetariorum coronent. Easdem etiam [illegible]tasque, minutim dissectas, duobus in lance interuallis distinguunt, & tertium addunt [illegible]ta rubente, donec alternis lanx repleatur, quam sacro die paschali qui ecclesiæ Roma- [illegible]uuntur, in templum sacerdoti consecrandum afferunt. ¶ Assa vel tosta, ὀπτὰ ἢ ὀπτηθέντα, [illegible] calidis coquuntur, vel assantur, Galeno & alijs. Tostum ouum dissilit facile, non dis-

Exapheta.

Τρομητὰ *seu Tremula.*

Ἑφθά. Σκληρά.

Assa vel tosta.

filit aqua concoq[illegible] C. explicatur [illegible] quamobrem perfundi [illegible] oua, [illegible]

¶ De Græco penu [illegible] Babylonios venanbus [illegible] ibi in solitudine dep[illegible]derentur, nec [illegible] percoquendi esset [illegible], cruda oua fundæ imposita, vertigine assidua [illegible] rotare consue[illegible] nec coquerentur, Cælius. ¶ Postremò τηγανιστὰ dicuntur oua in sartagine spissata, oleo [illegible] butyro fricta. nam teganon Græcis patellam vel sartaginem significat. nostri vulgo oua in[illegible] minant, Eyer in Ancken. His vesci quidam solent, præcipue in iejunio, ebriosi etiam [illegible] messatione, Tragus. *Albanæ* ex vitellis ouorum est cibus, factus in sartagine ex ouis conquassa[illegible] Veneti *frittaleam* appellant, Andreas Bellunensis.

Τηγανιστὰ, id est in sartagine spissata.

Pnicta id est suffocata.

¶ Oua quæ *pnicta*, id est suffocata appellant, elixis (*hephthis*, id est duris) & assis sunt me[illegible] rantur autem ad hunc modum. vbi ipsa oleo & garo & pauco vino [illegible] conspersa fuerint vas, quo con[illegible] tur, cacabo aquam calidam habenti indunt. deinde vbi ipsum totum superne o[illegible] iurarint, ignem [illegible] struunt, quoad oua mediocrem habeant consistentiam. Quæ enim supra modum fiunt crassa, el[illegible] assis fiunt simi[illegible]ia. quæ vero ad mediocrem crassitiem peruenerunt, & melius [illegible] dura con[illegible] tur, & alimentum corpori dant præstantius, Galen lib. 3. de alim. facult. [illegible] sustulit. [illegible] Græcum ἀναδώσαντες, quo Galen. & Ægineta vtuntur, non conspergere, sed [illegible] bigere & permi[illegible] gnificat: quod miror nec Hermolaum, nec alios (quod sciam) præter Cornarium animaduertisse. [illegible] nim in annotationib. suis in Galeni libros de compos. medic. sec. locos, hæc Æginetæ verba super[illegible] uis, Ἀναδεύσαντα ᾠὰ μετὰ γάρου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἐν διπλώματι συμμίξας σηγνύναι: sic [illegible], Cruda cum garo vinoq; ac oleo subacta, (Albanus irrigata vertit, & diplomata inepte vasa ænea testaceave [illegible] duplici vase coquuntur donec mediocriter condensentur. Galenus lib. 11. de simplic. med. de ouis a[illegible] gens, vtiliter ouum crudum ambustis imponi scribit, siue albumen tantum imp[illegible] ptum: siue ouum totum vna cum vitello conquassatum, ἀναδεύσας. Ἀναδεύω [illegible] μαλα[illegible] chius. Δεύειν, βρέχειν, Varinus: id est rigare, madefacere. Videtur autem verbum compo[illegible] δεύειν, permixtionem quæ per totum fiat, præsertim in humido vel liquido, (quasi [illegible] πάντας γεγονέναι) significare. hanc enim vim præpositio ἀνὰ in compositione quandoque [illegible] verbis ἀναφύρειν, ἀναμιγνύειν, ἀναχέειν, ἀναθ[illegible]. nam & extra compositionem [illegible] significat. [illegible] ἀνὰ τόπον, ἀνὰ στρατόν. itaque oua cum oleo & [illegible] vino ἀναδεύσας, permixta & a[illegible] tale ferè hoc ferculum fuisse videatur, (sed densius tamen) quale apud nos [illegible] cal[illegible] do nomen. neque enim oua integra permanent, sed franguntur agitanturq;. H[illegible] rectè exapheta & pnicta confundit. deinde pnicta interpretatur, quæ in aquam [illegible] merguntur, q; cum garo, &c. hoc quoq; perperam: vt ex Galeni & Æginetæ ve[illegible] percipitur. Pnicta Galenus vocat quòd præfocari videantur d[illegible] [illegible] qui nec ipse verbi ἀναδεύειν vim animaduertit. Pnicton voc[illegible] quodd[illegible] obsonium [illegible] nus quod equidem to[illegible] haud multum distare ab eo quod ab[illegible] [illegible], Hermo[illegible] Nos[illegible] modi genus cocturæ appellamus verdempffen / quoniam vase ope[illegible] [illegible] focari videatur quod [illegible] coquitur. vnde etiam oua pnicta n[illegible] inepte [illegible] dempffte Eyer. Ad oua pnicta coquenda Galenus oleo [illegible], nos [illegible], Br[illegible] edulio non aliud ab ipso intelligi, quam in quo oua integra [illegible] pa[illegible] rari, ita vt eis in vas (stanneum plerunq;) euacuati, super[illegible] vt oua integantur. coquunt autem donec albumen de[illegible] supra [illegible] & albe[illegible] pnicta Græcorum non esse ex prædictis patet.

De ouorum salubritate.

¶ Pars II. *De ouorum salubritate simpliciter.* C[illegible] modis [illegible] no[illegible] est. N[illegible] est alius cibus qui in ægritudine alat neq; oneret, sim[illegible] habeat, Plin. Recentia alimentum sunt sangui[illegible] ni proximum, R. Moses. Temperame[illegible] nus hoc non de ouo, sed de albumine scribi[illegible] albumen quidem mole sua vitel[illegible] tum ouum e[illegible] poris temperati respectu frigidius ex[illegible] an possit [illegible] Aggregator ab lo[illegible] ciat) frigidius est corpore temperato. refrigerat enim temperate, & sine mor[illegible] perata sunt oua: sed albumen ad frigiditatem declinat, vt [illegible]us ad caliditatem [illegible] cipuè tamen albumen, Auicenna. ¶ Oua, vt author est Galen. [illegible] brodeptisana. Multum nut[illegible] in Methodi 8. V[illegible] um ple[illegible] in Aphorismos. V[illegible] triunt propter suæ substantiæ subtilitatem. Oua e[illegible] mrecena & nu[illegible] necesse est vt validissimi & mul[illegible] ouorum enim assimilatur sanguini, & Isaac [illegible] do vim carnis retinent, vt scribit Rasis. N[illegible] ex eis nulla ferè pars excrementitia fit. N[illegible] enim naturæ temperatæ & [illegible] generant [illegible] & [illegible] dicinis cordialibus. com[illegible] phasiano, starn[illegible] cuntur, album[illegible] ad frigidum incli[illegible] Anton. Gazius. [illegible] sunt, De cuponstis. Cr[illegible] & boni succi, & humo[illegible] niam infrænant, De victu in[illegible]

Non dura bene p[illegible]ata & cocta [illegible]nerant bonum humorem, medium inter crass[illegible] & tenuem, De [illegible]tione continui. A[illegible]ibus d[illegible]iculter [illegible]guntur, Libro primo de locis affectis. Ab ouorum [illegible] o semicauendum, L[illegible] de uirtute [illegible]da. Languen[illegible]bus dari consueuerunt, De vi[illegible]is ac. [illegible] ex te[illegible] succ[illegible] [illegible] ouorum vitellos) dedit ante [illegible] diem, & post ou[illegible] Method. 12. P[illegible]aus [illegible] exhibentur, In præsagio expe[illegible]rm. Hæ o[illegible] ¶ Co[illegible]quid habent, vt oua, acrocolia, cochleę, [illegible] prohiben[illegible] quod [illegible] ventriculo immorentur, & in[illegible]ndo h[illegible]more [illegible] Athenæus. *Sunt bona, sed facile & subito tamen oua putrescunt, Sicut h[illegible] omni parte [illegible]*, [illegible] De ouorum vsu in tenui victu & q[illegible]nando [illegible] non qui[illegible] sed qui[illegible] nutriant, pulchrè disserit Aloi[illegible]us M[illegible]ella dialogo [illegible]undo Med[illegible].

¶ PARS III. *De ouorum salubri[illegible] pro di[illegible] co[illegible]ctura ratione.* Coctura ouorum quæ in aqua fit, [illegible]est cæteris. & quæ [illegible] cineribus [illegible] quæ in sartagine, nempe si eiusdem ge[illegible]nper inter se conferas, dura duri[illegible] molli[illegible]. nam mollia in cineribus, duris in aqua co[illegible]ere oportet, Brasauol. Ouum m[illegible] sorbili, & durum plus molli, Dioscorides. [illegible]un sine ouo [illegible]cturæ accesserit, [illegible] fiet, hoc est [illegible] in nutriendo virium [illegible]scet, Marcel. Vergil. ¶ Ouum sorbile [illegible], Galenus de dynamidijs. Boni suc[illegible]n calefac[illegible] vires potest reficere [illegible] gutturis a[illegible]s, Galen. [illegible] de compos. sec. locos. & al[illegible]. Ouum sorbile boni succi est pituitam crassiorem [illegible] materia est [illegible] est minimum al[illegible] durum valentissimæ [illegible] ouum molle vel sorbi[illegible], Celsus. [illegible] sapidiora sint & [illegible] ventriculo descendant, modicum quid [illegible]dendum est, Nic. Massa. Mult[illegible] mollio[illegible]em ventrē habuère: & non[illegible] qui vno exhaur[illegible] vel [illegible] Brasauolus. Oua mollia omnium præstantiss[illegible]unt ad nutriendum. [illegible] ducuntur, & gutturis leniunt aspe[illegible], Galen. & Symeon Sethi. Salu[illegible] fracto[illegible]um (effusorum) in aquam [illegible]tem) & mollium, Elluch[illegible] A[illegible] de Villanoua, & [illegible]meon Sethi. Oua elixa in aqua [illegible] testis suis, peiora [illegible] quam [illegible] testa cohibet. vnde ex [illegible]uente eorum esu inflatio oritur, & st[illegible] Isaac. [illegible]sus, Oua in aqua fra[illegible] meliora sunt elixis in testa. quia calor aquæ te[illegible] oui partes subtiliat, & gra[illegible]tem odoris aufert. Et alibi, Oua in aq[illegible] humiditatem seruant, & [illegible]do[illegible] grauitatem exuunt. Sed aliqu[illegible] cocta quam effusa, ex quorum nu[illegible] etiam fuisse scribit Ant. Gazius. V[illegible] sunt oua cocta in ve[illegible]ibus gallinarum, & inuoluta [illegible] quid (ibi velit hæc vox) & *frixa*, Arnoldus de Villanoua. Crassi succi sunt oua, quæ vel elixa vel [illegible] penitus densata sint. frixa etiam mali succi [illegible] in stomacho cocturæ sunt, secum etiam ad[illegible] corrumpentis. quapropter inter deterrimas ca[illegible] rerum habentur, quæ concoqui neque[illegible] M[illegible]ter vero cocta, quæ ide[illegible] tremula a[illegible] ad[illegible]nem, di[illegible]ionem nutrito[illegible]nem, [illegible] succi generationem præstantiora, [illegible] mali succi. Oua non obdurata m[illegible] alunt, Psellus. Molle ouum stoma[illegible] aptum est, Celsus. Oua dura [illegible], [illegible] dura tum [illegible]xa tum assa) & ad coquendum sunt d[illegible] & tard[illegible], (descensus crassinsq; [illegible]entium co[illegible]unt. Galenus & Symeon [illegible] & pau[illegible]atim nutriunt, Galenus. Valentissi[illegible] materiæ [illegible] est plurimum alunt, si concoquantur,) Celsus. Crassum & viscosum alimentum præbent, R. Mo[illegible] [illegible]urata, assa & frixa, difficulter concoquuntur, Psellus. Duris in aqua co[illegible]cta ha[illegible] calidis indurverint nam si quid habent humidi exiccatum est. [illegible] his quoq; pe[illegible] quæ in sartagine cocta induruere, Brasauolus. Oua dura vel fastidium mo[illegible], vel non [illegible]em. Oua in aqua durata sunt fugienda in epilepsia, Galenus [illegible] puero epilept. M[illegible] Francisçanus c[illegible]m in festo paschatis collecta a se oua ad duri[illegible] cocta, all[illegible] & [illegible]ellos: [illegible] enim eo tempore incisæ minutatim vtraq; hæ par[illegible]In patinis dige[illegible] et [illegible] ven[illegible] vt neque [illegible]ysteribus neq; medicamentis ce[illegible] obijt, Brasauolus. [illegible] aq[illegible] permie[illegible]. & crassio[illegible] sunt succi quæ in calidis [illegible] assantur, [illegible], Galenus. [illegible]ua assata sub cinere abi[illegible]rem suscipiunt, [illegible] quoque & [illegible]dorem. itaque [illegible] siccan[illegible] q; refri[illegible] m elixa in aqua, [illegible] Isaac [illegible]nere assantur [illegible] quon[illegible] calo[illegible] prohibet [illegible] Ant. Gaz[illegible] cocta, [illegible]assata,) [illegible]abent omnibu[illegible] alimentum. [illegible] & non [illegible] crassum [illegible]m, [illegible] m, [illegible]. Et alibi Galen[illegible], Oua frixa tar[illegible] & co[illegible]mpuntur [illegible] cibos & [illegible] carum rer[illegible]m haben[illegible] quæ [illegible] nequeunt. Mox in [illegible] putredinem [illegible] causæ, Isaac.

¶ [illegible] duris in aqua coctis [illegible] Galenus, vt supra [illegible]citatum est.

Videntur quidem pnict[illegible] in d[illegible] lom[illegible] cum [illegible]pid[illegible] esse, i[illegible] que ratione, tum magis l[illegible] ac m[illegible]gare, qu[illegible]m quæ in [illegible] æstat[illegible] [illegible] lius empyreuma aliquod r[illegible]unt.

De electione ouorũ ad cibum.

¶ PARS IIII. *De electione ouorum ad cibum.* Oua [illegible] um præ cæteris [illegible] autem aliorum quoque ouorum facultates enumerare [illegible] quod natura eorum [illegible] nat, Serapio. Gallinarum ac phasianorum oua [illegible] [illegible] deteriora [illegible] an[illegible] camelorum, Galenus. Inter oua principatum tenent pauonina, deinde vulpanseris, tertia [illegible] Epænetus & Heraclides Syracusanus apud Athenæum. S[illegible]ndum a gallinac[illegible] [illegible]rum m[illegible] na auium quæ cursu gallinæ procedunt, quæ affinitatem [illegible] habent, [illegible] *al*[illegible] *duragi* & *alchabegi*, & *al*[illegible]*beiugi*, Auicenna. Gallinæ & perdi[illegible] oua laudan[illegible] temperata, deinde anans[illegible] forte, *anser* [illegible] quamuis malum [illegible] Al[illegible] paruarum auium aut magnarum, comedenda non [illegible] nnæ cau[illegible] [illegible] otonibus præferun[illegible] [illegible] ue[illegible]taneam iuora[illegible], & minus [illegible] undi [illegible] [illegible] quæ fœcunda gignuntur, Aristot. & Plinius. O[illegible] ma sunt recentissima, vetu[illegible]ma autem p[illegible]na. [illegible] sus ab extremis, bon[illegible] prauitate [illegible] de [illegible] recentia, plena sunt vetustiora vt plurim[illegible] Sunt [illegible] vel refringuntur, diffluant [illegible]ello præfer[illegible] [illegible] O[illegible] integer manserit, & i[illegible] [illegible]io eius [illegible] lorum initio const[illegible]t, [illegible] oua quæ ex gallinis progni[illegible]s, non [illegible] panicum, potius quam herbas, Platina. [illegible] das habuerint, in cibo laud[illegible] [illegible] raq; rotundis, ab alijs vero rotunda [illegible] ga, parua, tenuia, vt Tragus citat. [illegible] ad cibum ceu durabiliora, tum v[illegible] gallo[illegible] [illegible] De ou[illegible] tur Auicennæ, & oua ipsa potius [illegible], qu[illegible] admista, vt quidam citant. M[illegible] triunt & subtilio[illegible] sint oua, quæ d[illegible] [illegible].

De eorundẽ virtute ad Venerem excitandã.

¶ Omnia oua, præcipue [illegible] Auicenna. [illegible] & pe[illegible] oua geniturant [illegible], & ad co[illegible] [illegible] & similia, tamen au[illegible] tur, non tollenda v[illegible] de [illegible])eo quod habeant [illegible] principium cognatum [illegible] fa- cultates easdem semini, Heraclid. apud Athen. apud quem Alexis poeta quoq; oua inter [illegible] rem incitantes [illegible]merat. Oua prom[illegible] & maxime cum cepis & rapis, R. Moses. ¶ [illegible] in libro de viribus cordis, [illegible] quoq; [illegible] roborat [illegible] potentiam adscribit. Galenus quidem [illegible] bile vires defectas aceruatim [illegible] restaurare [illegible] & in febri cum syncope ex tenuibus [illegible] (ouorum vitellos ante quartum diem exhibuit, Methodi 12. Vitella, maximè sorbilia, c[illegible] membra nutriunt. Platina.

De albuminis & vitelli facultatibus alimentarys.

¶ PARS V. *De albuminis & vitelli facultatibus alimentar*[illegible]*m.* Oua temperata su[illegible] men ad frigiditatem declinat vitellus ad [illegible]iditatem [illegible] q; [illegible]m est, præ [illegible] cenna, & Isaac. quanquam Galenus Ou[illegible] bume[illegible] [illegible] molli[illegible], v[illegible] agitatum, vtiliter imponitur ambustis q[illegible] & sine [illegible]. Sed tum album tum luteum alimenti qu[illegible]em [illegible] c[illegible] [illegible] nonnihil siccare. Ouorum album [illegible] M[illegible] Vitellitac[illegible] albumina, Idem ad [illegible] Aph[illegible] (inquit) c[illegible]dus, albumen [illegible] & [illegible], Vitellus [illegible] ha- bet. Dandi sunt in syncope ex [illegible] Methodi [illegible] quod cum [illegible] quantur, sub[illegible] & multum & pr[illegible] Albumen [illegible] nec probum [illegible] generat & [illegible] [illegible] & [illegible] nis vitij [illegible] ut Med[illegible] ab autumni [illegible] ad medium ver[illegible] relinqu[illegible] al[illegible] sumere licet. Arnoldus d[illegible] Vitelli, maxim[illegible] [illegible] in sanguinem [illegible] mac[illegible], quod fac[illegible] laudat[illegible] maxime [illegible], Isaac.

Apparatus diuersi ex ouis.

¶ PAR[illegible] [illegible] gine, de[illegible] [illegible] v[illegible]gar[illegible] ve[illegible] mentar[illegible] est g[illegible]rum, [illegible] aut m[illegible]

[illegible] pauci) aqu[illegible] myristicæ. sal quidem perpetuum est condimen- [illegible].

¶ O[illegible] frixa [illegible] &c. Apic. [illegible] 17. Humelbergius sic legit. Oua frixa [illegible] oleo, mero: vel ex liquamine, pipere, lasere. [illegible] liquamine temperabis. Oua hapala (inquit Hu- [illegible] quæq; fine corice & putamine cocta sunt in aqua: qualia [illegible] Scribonius Largo Compositione medicinali [illegible] 4. Sed Scribonius [illegible] nec dicit ea sine putamine in aqua coqui: & Dio- [illegible] medium inter sorbile & durum, vt ipse interpretatur: & [illegible] Tyropatina. Accipies lac, aduersus quod patinam [illegible] id est lactaria, Humelbergius) oua quinq; ad [illegible] corpus facias in cumana colas, [illegible] piper [illegible] & inferes. Oua sphongia ex [illegible]: Oua quatuor, [illegible] corpus facias in patell[illegible] lem adijcies olei [illegible] mixtionem [illegible] ex ouis, lacte [illegible] melle per[illegible]dis: piper aspergis & in- [illegible] quod ouorum formam [illegible] Nostri hoc vel si- [illegible] Græce Lat[illegible] potest. quanquam Cælius, Pultem [illegible] ex ouis & lacte [illegible] oogala dicunt medicæ rei studiosi. Laudatur hoc inter cibos dy- [illegible] rum ab Actio, si bene memini. Oua decoquuntur [illegible] iam in aqua, vel iure carnis, integra sine [illegible] quæ sapida & optima sunt, præsertim si cum saccharo & cinnamomo condiantur. Sunt & [illegible] sartagine primo modo pauxilla oua primũ pertractata, in aqua simplici, iuncto pauxillo saccha- [illegible] aqua rosacea percoquunt, quæ ego non vitupero. Fit etiam ex eis laudatissimum ferculũ, si con- [illegible] iure carnium comedantur, cum quibus conducit modicum aceti, vel succi vuæ acerbæ ponere. [illegible] tamen in febribus & conualescentibus vini aromatici aut Maluatici optimi portionem aliquã cum [illegible] & cinnamomo libentissimè porrigo. Vtcunq; parentur, semper portiunculam salis addere o- [illegible] sic facilius & digerantur, & a stomacho etiam descendant, Nic. Massa in epistolis.

¶ [illegible] Platina. Ouorum albore [illegible] timur in conditurus quorundam eduliorum ac bellariorũ. Iuscu- [illegible] cum è vitellis ouorum cum agresta, iure vituli aut capi, pauco croci, &c. describitur à Platina [illegible] 44 [illegible] lla quomodo fiat ex albamento ouorum, polline & caseo recenti, leges apud eundem lib. [illegible]. ¶ Quæ sequuntur ab eodem authore omnia sunt, lib. 9. cap. 19. & deinceps prodita. De ouis [illegible] confractis: Oua cum modico aquæ & lactis bene agitata, & confracta aut tudicula aut co- [illegible] caseo trito cõmiscebis. Mixta, ex butyro vel oleo coques. Suauiora erunt, si & parum cocta, & [illegible] nunquam voluta fuerint. Herbacei coloris si voles, his betæ ac petroselini pluseulum, [illegible] menthæ, amaraci, saluiæ parũ addes. Aliter: Easdem herbas concisas, & frictas modicum [illegible] superiori impensæ admiscebis, ac coques. Nutriunt hæc, tarde concoquuntur, hepar [illegible] & calculum generant. Oua frictellata: In patellam feruentem ole[illegible] aut butyro, [illegible] abiecto putamine, indes: lentog; igne decoques, oleo semper, præsertim cochlea- [illegible] Vbi alba esse cœperint, cocta scito. Duriora cone[illegible] propter [illegible] hæc putant [illegible] xa: In feruentem aquam oua recentia, abiecto folliculo indes. concreta [illegible] statim ex[illegible] esse debet, ac saccharo, aqua rosacea, aromatibus dulcibus, agresta aut [illegible] & tritum caseum inspergas: quod nec [illegible] nec Phosphoro pla- [illegible] caseo enim optimum ac [illegible]. Aliter. Oua in lacte [illegible] Verum de caseo nulla fiat mētio. plus alit hoc: etsi ad phle- [illegible] Oua recentia diu coquendo dura facies. ablatis deinde putami- [illegible] oua ipsa ita p[illegible] albamentum c[illegible] minuatur. Exempta vitella, partim cũ [illegible] caseo tum vete[illegible] passa contundes, partim reseruabis ad pulmentum coloran- [illegible] Parum item pet[illegible] minutatum concisæ, addes. Sunt qui & duos albores o- [illegible] aut plures cum aroma[illegible]. Hac impensa albamenta ouorũ repleta & conclusa, lento i- [illegible] friges. Frictis, in[illegible] vitellis & vua passa simul tunsis, ac ex agresta & sapa dis- [illegible] addito zingibere, ca[illegible] momo, infundes: efferueantq; paululum [illegible] a- [illegible] O[illegible] in craticula: Oua tunsa in patellam extedes & coques, [illegible] hæc in quadræ modum redacta, in [illegible] ulam ad [illegible] focum [illegible] Oua [illegible] putaminibus, huic indes: [illegible] & [illegible] inspergés. [illegible] appo[illegible]. Oua in veru. Veru bene [illegible] per longum [illegible] & ad ignem, [illegible]. Calida sunt edenda. [illegible] & coquo- [illegible] ac ludi. A[illegible] in cinere calido [illegible] volues, vt æquali- [illegible] r. Exudare vt co[illegible] & cocta [illegible] Optima hæc [illegible] s apponi percommo[illegible] ter: Oua [illegible] ollam cum [illegible] aqua imposita,

Ouafrixa. Hapala. Tyropatina. Sphongia. Fricitella. Oua agitata & confracta. Oua frictellata. Elixa. Fricta. Oua in craticula. In veru. In cinere calido.

vbi parum ebullierint eximito atq; edito. Optima enim sunt & bene alunt. Oua fricta Florentinorum more: In feruentem ex oleo patellam, oua recentia, ablatis putaminibus singulatim indes, tudiculaq; aut cochleari circumquaque restringes, in rotundum redigens. Coloratiora vbi esse cœperint, cocta scito. tenella intus sint necesse est. Coqui difficilius hæc, quam quæ supra, consueuerunt. Aliter: Oua integra in carbones ardentes conijcito, ac calida donec frangantur, fuste percutito. Cocta & exempta, petroselino & aceto suffundito. Oua fricta: Caseum pinguem & tritum, parum menthæ ac petroselini concisi, vuæ passæ minimum, modicum piperis tunsi, duo vitell. ouorum cruda simul misceb. mixta, in oua more Florentino fricta, vbi inde per tenue foramen vitellum exemeris, indito: ac iterum frigito, donec farcimen coquatur. Conuoluenda sæpius sunt, & cocta agresta aut succo malarancij cum gingiberi suffundenda sunt. Oua in pastilli morem: [illegible] fubactam, tenuem admodum facies: extensæ per tabulam, oua recentia distincta spatijs addes, inspergendo semper vnicuiq; parum sacchari, aromatum, minimum salis. Inuoluta deinde, vt pastillos solemus, aut elixabis aut friges. Fricta tamen laudabiliora sunt. Dura fiant caueto. Hucusq; Platina. Idem capite vigesimo nono septimi libri iusculum verzusum describit: quod recipit ouorum vitella quatuor, sacchari vnc. quatuor, succi mali arancij tantundem, semunciam cinnami, aquæ rosaceæ vnc. duas. Iubet autem eo modo coqui, quo iusculum croceum coquitur. & quo magis placeat, etiam croci addere. Hoc [illegible] cibari (inquit) æstate præcipue salubre habetur. multum enim ac bene alit, parum refrigerat, & bilem rep[illegible].

Oua in pastilli morem.

Kroßeyer.

¶ Germani Kroßeyer vocant oua cum putamine suo in cinere assa, vel in butyro, [illegible] quibus in mucrone apen is aliquid salis & aromatum, vt cinnamomi, macis, & nucis myristicæ iniectur, & omnibus intus ligello inserto diligenter permixtis, foramen iterum clauditur crustula testæ cum albumine apposita, vt in Magirico quodam libro Germanice scripto reperimus. Ex quo etiam sequentem apparatum transcribere volui. Oua farcta: (author anonymus globosa vocat, kugelecht Eyer:) Vitellos ouorum agita & misce cum pane de simila friato, nuce moschara & sale. hac impensa testas ouorum reple per foramen, quod crustula testæ albumine illita rursus claudes. & oua coques pro libito, elixabis, assabis, aut friges in butyro. Placentam quæ ex ouis fit nos frictatã vocamus, quæ & tardi & nidorosi nutrimenti causa est, Brasauolus. *Mutagenas*, id est cibus qui fit in aliquo vase cum lacte feminum communium & iure gallinæ & vitellis ouorum cum saccaro & miscella aromatica è cinnamomo, spica, cubebis, calamo aromatico & cari semine. coquitur autem in igne & apposita super vas testa calida, Syluaticus. Farinam quidam ex ouis aut lacte subigunt, Plinius. Idem mulieres nostræ faciunt, & phyramata sic subacta cylindro extendunt in tabula, substrata inspersaq; farina, in fascias oblongas, quas deinde per partes quadratas diuidunt, quantas capere sartago potest, in qua oleo aut butyro frigi debent (Eyerörle / Milchörle. Sed alia quoq; innumera panum, placentarum, laganorum, eduliorumq; diuersorum genera ex ouis, aut eis admixtis, fiunt, vulgò cognita, (Pfannenkuchen / verbrütne Küchle / Eyermüser / sussel / Eyerzueger / gebratne Milch / &c. quæ omnia persequi infinitum foret. Sat fuerit ea quæ authores de his tradiderunt collegisse.

Oua farcta.

Farina ex ouis subacta.

De ordine ouorũ in cibo.

¶ Pars VII. *Ordo ouorum in cibo.* Oua bina mensæ inferri secundæ apud priores solita scribit Athenæus, cum turdis, &c. Apud Romanos cœnæ initia habebant oua, attestante Porphyrio quoque. Vnde Horatius, *Ab ouo vsq; ad mala citaret*, Sermonum I. Integram famem ad ouum affero, imq; vsq; ad assum vitulinum (alias vitellinum) opera ista perducitur, Cicero in epistola ad Pætum. [illegible] integram famem ad ouum adferre (inquit Cælius) non aliud esse videtur quam ad secundam [illegible] mensam cibi appetentiam producere. Quod si sanitatis rationem spectes, oua qu[illegible] modo parata tum a sanis rum ab ægris priore loco sumenda videntur. a sanis, quoniam fac[illegible] sorbilia præsertim & mollia, concoquuntur. liquidiora enim & faciliora concoctu, quæque facile corrumpuntur, priore sumi loco debent. à duris quidem sanos pariter & ægros, & hos [illegible] magis abstinere prorsus conuenit, nisi cum aluus solutior est, quam si durius coctis ouis coercere [illegible] fuerit, ea quoque ante alios cibos esitari conuenit: vt contrà etiam si mollire aluum sorbilius exhauriendis stameris, id quoque initio mensæ faciendum.

De Remediis ex ouis, partes.

Remedia ex ouis integris in genere.

¶ Pars I *De remedijs ex ouis totis, in genere.* Anserina & pauonina oua idem quod gallinacea præstant, Kiranides. Ouum gallinaceum maximè nobis in vsu est, vtpote facillimum paratu. quare non indigemus alijs, [illegible] eadem facultate præditis. est autem temperamento frigidius symmetris, Galenus

[illegible] simplicia. Posse tamen a quis hæc omnia ad album duntaxat oui liquorem referre, cum & [illegible] post hæc verba de [illegible] ipso Galenus agat. sed ipsum quoq; integrum ouum aliqui ad frigiditatem [illegible] referunt, eò quod albuminis [illegible] eo quam vitelli copia maior sit. Et ipse Galenus mox in eodem cap. Oui (inquit) vel [illegible] en, vel id [illegible] cum vitello impositum ambustis, mestis, mediocriter refrigerat. [illegible] est sæpe pharmaca illa quæ vim eximiam nullam obtinent, vehementioribus materiæ misceri. vnde fit vt polychresta, hoc multiplici vsu celebria habeantur, & potentioribus diuersi [illegible] ituant. Huiusmodi etiam ouum est, quod diuerso insuper elixationis aut assationis accedente modo magis etiam varium de se præbet vsum. nam siccantibus humores pharmacis, elixando duratum, vel [illegible] um vel frixum miscetur: [illegible] ero quæ extento in thorace & pulmone humores incidunt, sorbile [illegible] est leuiter elixum in aqua dum incalescat tantum, Galen. Idem in libro de boni & mali succi cibis, [illegible] rum vires prope ad alicam accedere [illegible].

¶ [illegible] eisdem particulatim. Oua medentur apostemat[illegible] us circa anum & pectinem: & supponitur [illegible] infusum in eis & in oleo rosarum, propter abscessus ani & percussionem eius, Auicenna. Et [illegible] Emplastris apostemata prohibentibus miscentur oua. item clysteribus propter vlcera & apostemata: & erysipelata eisdem vtiliter illinuntur cum oleo. Oua confracta confusa [illegible]) super tumorem [illegible] stem [illegible], prohibent ea augeri, & oleum rosarum cum eis mixtum, Petrus Aponensis in Problemata Aristot. Carpelles recenter detractæ, maximeq; anetum, verberum vulneribus & vibicibus [illegible] & oua super confracta (ἐπικατεαγνύμενα) prohibent vlcera, ne consistant, Aristoteles quærit in [illegible] 9.1. *Vide in Ariete G.* quod autem ad oua, inquit ea viscositate sua [illegible] tim velut agglutinare [illegible] ohibere ne vlcerum calore nimio humores attrahi possint. ¶ Recentia illita adustiones ignis [illegible] nant, Kiranides. Ambusta aquis statim ouo occupentur, pustulas non sentiunt. quidam admiscent farinam hordaceam, & salis parum, Plinius. Oua medentur adustioni ignis. vtêris autem eis cum [illegible], & prohibent vlcerationem. ac similiter adustioni aquæ etiam, Auicenna. Plura leges inferius in [illegible] facultates albuminis. Oua cum oleo trita ignes sacros leniunt, betæ folijs super illigatis, Plinius. ¶ [illegible] umorem mamillæ repelles agitato ouo cum vino quinquies copiosiore, eo liquore madefactum [illegible] ceum imponens, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ouo gallinaceo caput illinito, postea aqua [illegible] succo herbæ cyclaminis caput lauato: hoc pacto lendes necati vltra non renascuntur, Marcellus. Galenus alicubi in opere de medic. compon. sec. locos, oua extergere negat. ¶ Dioscorides inter aconiti remedia numerat oua in oleum euacuata, ita vt totum h[illegible] cum muria misceatur & sorbeatur tepidum. Verba Græca sunt, Ὠὰ ἐπικενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ [illegible] Marcellus legit [illegible], quanquam vertit trita) συνάλμη καὶ ῥοφούμενα: Ægineta habet, Ὠὰ ἐπικενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, λεαινόμενα, συναλμυρισμένα. apparet autem vox λεαινόμενα, corrupta à χλιαινόμενα. Cæterum hæc verba ἐπὶ αὐτὸ vel ἐπὶ τὸ αὐτὸ, Ruellius interpretatur *in idem*, scilicet oleum, quoniam impressi codices Græci, proximè ante o[illegible] um [illegible] minant. tanquā id tum per se, tum cum absinthio potū prosit, Ægineta & Aetius nun oleum eo loco sed vinum meracum vel per se vel cum absinthio potum auxiliari scribunt, & sic quoq; Marcel. Vergil. [illegible] vertit, nec in annotationibus quicquam admonet. tanquam omnino in codice suo Græco sic [illegible] Cornar. ex Aetio lib. 13. c. 61. sic reddit, Oua in vnum fasciculum euacuata, conquassata & tepefacta [illegible] muriaq; absorpta. Rursum Marcel. ἐκκενωθέντα ouorum putamina vertit, quod ea tantum ouis d[illegible] & euacuatis supersint, & quod apud Æginetam legatur λεαινόμενα, quam vocem ipse exponit [illegible] & [illegible] acta. Nicandri versus quoq; citat ceu qui pro sua opinione faciant: Πολλάκι δ' [illegible] [illegible] A' φρῷ ἐπικελάσαις [illegible]. Mihi quidem Nicander nequaquam de putaminibus ouorum sentire videtur, sed de ipsis ouis synechdochice dico, pro albumine & vit[illegible] tantum euacuatis, ita vt tota oui interna substantia in vase aliquo vna cum muria cōquassetur & misceatur, bibaturq;. nam pro *muria* (*hálmen* Dioscor. vocat) Nicander spumam marinā dixit, qua scilicet pasci & inescari solent cepphi marinæ aues. Sic & Nicandri Scholiast. sensisse videtur, scribens: Oua deplere præcipit & cum spuma marina miscere. Et Hermola. ex Dioscoride, Oua in patinam deplteri & subigi cum salsugine iubet.

¶ Lac cum o[illegible] rosaceo valet ad oculorum phlegmonas, Galenus lib 10. de simplicib. Ad oculorum dolores & vigilias: Mulsam instillato, & oui præmaceratum (nimirum in mulsa) ac putamine [illegible] undatum, in duas portiones secato, & super oculum deligato, & somno occupabitur. Idem Euporist. [illegible] 18. ¶ Cibo quot modis iuuent, notum est, cum transmeent faucium tumorem, calfactuq; obiter foueant, Plin. Dantur & tussientibus cocta ad duritiem nimirum. hæc enim Græci ἑφθὰ absolutè vo[illegible] & hæc etiam propriè teri possunt. quanquā & sorbilia per se ad tussim prodesse non est negan[illegible] & [illegible] ta cum melle, Idem. Ad tussim, Ouum melle teres domitum feruentibus vndis, & sumes, [illegible] n. *Vide infra in Ouo duro* ¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringe, & vt simul cum putaminibus [illegible] tur cur[illegible], Anatolius. Oua gallin. numero quatuor adijciūtur cerato cuidam podagrico apud Aet[illegible] 2.34. ¶ Infunduntur & virilitatis vitijs singula, cum ternis passi cyathis amylique semun[illegible] balne[illegible] Plinius.

¶ PARS II. *De oleo ouorum.* Oleum de ouis experientia plurima probatum est cutim expurgare, impetiginem, serpiginem, & alia cuos vitia persanare, capillos regignere, vlcera maligna & fistulosa

De [illegible] Et parti[illegible] tim.

Reme[illegible] ex ouo oleo c[illegible] quomodo fiat.

curare. Vitelli ouorum elixando duratorum triginta, aut circiter, manibus friati, in sartagi[illegible] plumbata (sartagine lapidea, Monachi in Mesuen) frigantur igni mediocri, mouendo cochleari [illegible]co aut ferreo, donec rubescant, & oleum ab his resoluatur, quod pressi cochleari largius remittent. Vel ijdem vitelli elixando indurati mola frangantur, deinde in offas tundantur, & torculari exprimantur, quale in oleo amygdalino explicuimus, & oleum destillabit. Vel ipsi vitelli corpulento vasi (cucurbitæ destillatoriæ) oleumque in capitellum (alembicum) ignis [illegible]olenti a'attollatur, qualiter oleum philosophorum pòst dicendum, Io. Mesues paraphraste Iacobo Syluio. Cuius fœditatem mirè aufert, (inquit Syluius,) ac cicatrices, præcipue in ambustis relictas. ferè autem grauiter olet: minus tamen postremum sublimando destillatum. Pilos auget Serapioni in Antidot. aurium, dentium, sedis doloribus: & alijs plerisque sedis affectibus (vtile) Rasi in Antidotario. Oleum ouorum Nicolai. Vitellos ouorum elixorum frige igni lento prunarum in patella ferrea, semper mouendo rude ferrea, donec probe as[illegible]r, calidissimos linteo forti, oleo amygd. dulc. madefacto exprime. Satius est vitellos crudos frigere cochleari assiduè moueri, donec assati & cochleari pressi, vase inclinato reddant oleum: quod phiala conditum etiam diu integrum seruatur. Ex viginti vitellis extrahes hons duabus vnc. quatuor aut circiter, Hæc Syluius. In codice quidem Nicolai Myrepsi quem Leonhardus Fuchsius nobis Latinum e Græco reddidit, nullam olei de ouis descriptionem reperio. Oleum ouorum salubre & experimentis cognitum est aduersus impetiginem aliosque morbos. admixto pauco sanguine gallinæ curat scabiem cholericam. iniectum tepidum sedat statim vehementiam doloris in abscessibus aur[illegible], & accelerat concoctionem eorum, aperitque ipsos: & facit nasci capillos. confert etiam aduers[illegible] & vlcera melancholica. mitigat dolorem ambustorum & ardorem. cicatricem subtilem reddit & denuum dolores aniq; eliminat, si illinatur cum pinguedine anseris, per diem curat ægrum vehementer affectum dolore hepatis propter flatus contracto. colorem corruptum restituit, præsertim in albedine oculorum, Arnoldus de Villanou. Hoc oleum ipse hoc modo fieri obseruaui: Vitelli ouis ad duritiem elixis exempti, in sartagine assentur, vertendo subinde voluendoq; paulatim cochleari, donec incipiant ita liquescere, vt iam in chylum æquabilem & pulti similem conuertantur. manet autem materia adhuc flaui coloris. eam mox infundes in linteum, quod vtrinq; torquens ac circumuoluens oleum subflauum exprimes. Alij cum vitelli sic in patella assi ad chylum illum peruenerunt, amplius adhuc coquunt, donec materia tota siccari ac denigrari incipiat: quæ paulò pòst iterum liquescet, & multum humorem nigrum & ex adustione graueolentem remittet. Tum cochleari materiã in sartagine crassiusculam comprimunt, vt oleum & humor omnis vase in alterum latus inclinato defluat & colligatur. Et hoc tanquam maiore desiccandi vi præditum superiori præferunt.

Ex ouis putidis

¶ Præsentaneũ colicis remediũ sic: Oua putidissima in Sole ponito vt persiccentur, cum aruerint conteres, & minutissimè percribrabis, & ad præsidiũ in doliolo vitreo condes. cumq; in aliquo auspicabitur coli dolor, in hemina aquæ calidæ dabis bibẽda cochlearia tria, Marcel. ¶ Si oui albumen cum vitello ponatur in matula alicuius, quem veneno infectũ esse suspicio fuerit, intra aliquot horas locus veneni in hepate demonstrabitur. nam si id in venis fuerit vltra gibba hepatis, aut in vijs vrinalibus, ouum nigrescet ac fœtebit. Sin citra cõcaua hepatis, vt in orobo (colo, vel alterius intestini nom[illegible] legendum apparet) ouum rugas & colorem citrinũ contrahet, absq; fœtore. Hoc annotatũ reperi in margine codicis cuiusdam Serapionis iuxta caput de vrina, Obscurus. Ad exustionem: Ouorum assorum vitellos in sartagine combure, & in modum emplastri impone, Galenus Euporist. 3.198. In præcipitatione matricis. Ouum putridũ frangas sub pedibus mulieris, dein bombace excipias & in forma licinij matrici imponas, reducet eam ad locum suum naturalem. cauebis tamen ne fœtor ad nares mulieris perueniat, Nicolaus Florentinus.

Ex ouis sorbilib.

¶ PARS III. *Remedia ex ouis sorbilibus.* Oua sorbilia, in quibus liquidum (id est albumen coactum adhuc densatumque non est, ad leniendas læuigandas) gutturis (pharyngis) asperitates idonea sunt, Galenus in libro de alimentis boni & mali succi, & alibi. In inflammationum arteriæ principijs lenissima sunt (remedia,) Idem libro septimo de compos. secundum loc. Symeon Sethi scribit oua anserum proprietate quadam εὐφυΐαν, hoc est bonum ingenium facere, ijs qui eum melle & butyro ea adsiduè esitarint. sed verisimilius est, oua cum anserina tum non minus gallinacea sorbilia, siue per se, siue [illegible]agis etiam cum melle ac butyro sumpta, non εὐφυΐαν, sed εὐφωνίαν, id est vocis bonitatem, repurgata læuigataq; arteria, præstare. Oua sorbilia vocem clarificant, Elluchasem. Ouum sorbile miscetur ijs quæ contentos in thorace & pulmone humores incidunt, & vsurpatur in illis quorum guttur exasperatum est clamore, vel acrimonia humoris. tenacitate enim sua partibus affectis inhæret & immoratur cataplasmatis instar: & pariter substantiæ suæ lenitate omnis morsus experti easdem mitigat curatq;: qua ratione asperitates etiam circa stomachum, ventrem, intestina & vesicã obortas curat, Galen. Prodest nimium calidis œsophago [illegible] stomacho, vesicæ, [illegible]lluchasem. *Acrochliaron*, id est leuiter calefactum sorptumq; prodest vesicæ [illegible], [illegible] ulcerationibus, gutturis scabritiæ, reiectionibus sanguinis, destillat[illegible]nibus, & th[illegible]tac[illegible], Dioscorides tanquam de albumine priuatim: sed videntur de toto ouo sorbili re[illegible] eadem prædicari posse. Vule est tussi, pleuritidi, phthisi, raucedini vocis a causa calida, dyspnœæ: & sput[illegible] sanguinis, idq; in primis cum vitellus tepidus sorbetur, Auicenna. Sanguinem [illegible]

[illegible] entibus salutare est ouum [illegible], Eluchasem. Oua semicocta commendantur ad tormina (d[illegible] etiam) sine febre, Galenus de vi[illegible] in morbis acutis commen. quarto. Semicocta stomachum roborant, & vires restaurant, vt alibi inter Notha Galeno adscripta legimus. Repeniuntur qui ex sorbili ouu[illegible] quaterq; excernant* [illegible] rasauolus. Ouorum trium aut quatuor candidum in aquę congio concussum [illegible] ibat febriens. hoc [illegible] alde frigefacit, & ægrum ad aluum exonerandam conturbat, Hippocrat. libro 3. de morbis. ¶ De ouis quæ cum remedijs efficacioribus miscentur, inferius etiam dicetur in genere, & particulatim: in præsentia verò de sorb[illegible] bus tantum quæ alijs ammiscentur. In ouum sorbile mastic[illegible] æ puluerem mittes, sed opus est [illegible] mox coagitatum statim sorbeas, ne dilatione fiat crusta: q[illegible] sto facile tussem sedabis, [illegible] id sæp[illegible] feceris, Marcel. Amylon datur cum ouo his qui sanguine reic[illegible] in vesicæ vero dol[illegible] c, [illegible] nun[illegible] cum ouo & passi [illegible] bus ouis ([illegible] nimirum passi men[illegible] q[illegible] tres ouorum testæ [illegible] a, a balineo, Plin. Ad vomitum nimium reprimend[illegible] m [illegible] lpbu[illegible] viui pu[illegible] llum, & ramenti d[illegible] c[illegible] nu cerui [illegible] tundem, in ouo sorbili tritum & permi[illegible] le est, Marc[illegible] los. Sultur cum ou[illegible] m expurgat in ictetis, v[illegible] legitur in libello de cura [illegible] o tribuitur. Tussem quamuis grauem maiorum natu intra quinque dies, paruulorum etiam [illegible] a[illegible] duum sanat, qui sulphuris triti quãtum tribus digitis capere potest, in ouo semicocto sorb[illegible] per triduum ieiuno, aut per quinq; dies dederit, Marcell. In ouo sorbili cimicem vnum contritum ieiunus ignorans qui [illegible] rbuerit, desinet vomere. hoc sæpe expertum est, Idem. Medici liquida resina [illegible] o vtuntur, & in ouo [illegible] e larice, propter tussim vlceraq; viscerum, Plin. Eadem ratione sunt qui e[illegible] uam catapotia ex ouo sorbili deglutiant, quod ita facile commodeq; deuorentur: sed hic ouum aliud nihil confert, ad tussim ver[illegible] ceraq; viscerum ipsum quoque per se nonnihil iuuat.

¶ PARS IIII. *Remedia [illegible] rudis integris* idest cum albumine & vitello) absorptis, primum per se extra & intra corpus: d[illegible] admixtis: Ouum crudum vtiliter mox imponitur ambustis, si [illegible] albumen tantum imponas [illegible] ana moll[illegible] exceptum, siue totum vna cum vitello agitatum, [illegible] refrigerat enim moderate & sine morsu siccat, Galen. Ad ignem sacrum: Ouo crudo linies cor[illegible] feruor fuerit, & desuper folium betæ impones: mirabe[illegible] sanitatem, Sext. Ad epiphoras oculo[illegible] sedandas: Limaces complures tere in mo[illegible] ouo ve[illegible] tidu, & adijce ibi ouum gallinaceum incoctum, & tinge illic lanam succidam, & fron[illegible] impune, Marcel. Sæpe boum languor & nausea dis[illegible] si integrum gallinaceũ crudum ouum ie[illegible] unis faucibus inseras, ac postero die spicas Vlpici vel [illegible] cum vino conteras, & in naribus infundas, Columel. Ouum si sorbeatur c[illegible] udum, prodest contra [illegible] guinis fluxum, eiusdemq; mictum, Auicen. Alexan. Trallianus oua cruda in renum inflammatione sorberi consulit. Ouum crudum si sorbeatur, sistit fluxum muliebrem, & reiectionem sanguinis superiorem, & arteriam attenuat, & clarificat. Fac[illegible] etiam ad inflammationem ani, & rupturas, & ad omnem dolorem perfecte, Kiranid. Ouum crudũ sitim prohibet, & raucedinem emendat. vt in nothis G[illegible] len[illegible] ibutis legimus. Raucus si oua incocta recentia singula p[illegible] triduum ieiunus hauserit, statim [illegible] r Marcel. Cæterum toto ouo crudo vtimur, admixt[illegible] aceto ad inflammationes circa p[illegible] a[illegible] re & mamillas, quæ ex ictu istarum partium v[illegible] o[illegible] oriuntur [illegible] ite[illegible] circa corpora neru[illegible] h[illegible] dines digitorum, ve[illegible] articulos in mani[illegible] pe[illegible] u isq;, Gal[illegible] n Androma[illegible] his apud G[illegible] e de compos. med. sec. locos, oua cruda integra d[illegible] immittit medicamento [illegible] o ad [illegible] eden. Oua cruda cum passo oleiq; pari mo[illegible] tu[illegible] ien[illegible] bus dantur, Plin. Si quis [illegible] d[illegible] ur[illegible] & sanguinis excreationem, Plin.) ou[illegible] c[illegible] u[illegible] m cum pa[illegible] mensura succi [illegible] pr[illegible] t[illegible] tundemq; optimi mellis (Græci, P[illegible] pe[illegible] mixtum, calefactum ieiunus sor[illegible] Ad p[illegible] sicos: Oua cruda duo in calicem verguntur, eò adijciuntur olei optimi, gari flor[illegible] C[illegible] cici, s[illegible] orum vnciæ quinq;, cumq; hæc in calicem conieceris, axungiæ vetustissimę tant[illegible] den[illegible] v[illegible] se igne dissolues, eundemq; liquorem calidum cæteris rebus adijcies: omniaq; pariter super a[illegible] entem temittes, & calida phthisicis bibenda præbebis, Marcel. Oua in aceto macerata [illegible] putamen, cum farina in pane subigunt: quibus cæliaci recreantur. quidam ita resoluta acet[illegible] m[illegible] p[illegible] rreri vtilius putant. quo genere non aluos tantũ, sed & menses fœminarum [illegible] aut[illegible] hi[illegible] impetus, cruda præmolli[illegible] aceto) cum farina ex aqua hauriuntur, Plin. Oua ex aceto decoc[illegible] a ardores vrinæ, renum vlcera ac vesicæ mirifice tollunt: & multo magis, si nuper nata & [illegible] excusso albumi[illegible] deglueris, Plat[illegible] na. *vide* etiam in Vitelli remedijs infra. Oua cruda dysente[illegible] m qui ardorem sentiunt clysteribus adduntur, cum vino modico ac largo rosaceo conquassata, [illegible] us. Qui præcordiorum ardore vexantur, si etiam febres & lumbricos habeant, hoc remedio sana[illegible]: [illegible] uum crudum summiter apertũ exinanies, idq; implebis oleo viridi, & defundes: & lotio vir[illegible] implebis, & defundes: tum adijcies parum mellis, & in vnum cum oui ipsius interioribus [illegible] s, & potandum [illegible] uno dabis. hoc & stercus vetustissimum & lumbricos noxios pellit, & fe[illegible] ussimam releuat Marcel. Ad secundas mulieris morantes: Sapæ cyathos duos, ouum cru[illegible], & aquæ cal[illegible] quod satis est, simul mixta bibenda præbeto. E[illegible] sequitur quidem, confestim [illegible] subuertet, eaq; [illegible] oinente statim secunda eijcietur. Si vero non exc[illegible] derit, fœnugræcum cum a[illegible] coquito ad tertias. præbe bibendum. est enim probatum, Nic. Myrepsus.

Ex ouis crudis integris.

¶ [illegible] ARS V. *Remedia ex ouis duris & vstis.* Oua elixãdo indurata, assa & frixa, miscẽtur medicamẽtis

Ex ouis duris & vstis.

ijs quæ humores(fluxiones)exiccare possunt, Galenus. In ouis est astrictio, & propriè in vitello eorum assato, Auicenna. Aluum astringunt dura oua, magisq́; si assa sunt, Celsus. Oua assata in cinere sine fumo, medentur solutioni ventris & dysenteriæ, (quod & in nothis quibusdam Galeno adscriptis legitur) cùm sumuntur cum aliquibus astringentibus & aqua agrestæ: item asperitati (vlcerationi) intestinorum ac vesicæ, Auicenna. Galenus hoc scribit de ouis in aceto coctis, vt inferius referetur. Oua tota sistunt & menses mulierum cocta & ex vino pota, (dura intelligo,) Plinius vt quidam citat. Si quæ mulier menses ordinato tempore non habuerit, tria oua recentia ad duritiem cocta, putamine separato, & minutatim concisa lateri ignito infundat, & vaporem (quod per canalem aut infundibulum fieri poterit) vtero concipiat: sic fiet vt paulatim hoc vitium emendetur, Ex libro Germanico manuscripto. videtur autem hoc remedium, nõ prouocandis mensibus, sed coërcendis illis qui intempestiuè fluunt destinatum esse. Oua cocta & cum melle trita tussientibus dantur, Plinius. videtur autem de duris intelligere, vt supra exposui. Ex ouo duro interius quod est (albumen nimirum vnà cum vitello) passo intritum, adiectis aquæ calidæ cyathis duobus, si antequam cubitum eas biberis, quietiorem à tussi maiorem partem noctis habebis, & eius potionis assiduitate sanabere, Marcel. Putant aliqui oua diutissimè elixa & indurata immodicè, homini venenum fieri.

¶ Albumen & totum combustum ouum, & cum vino vel aceto potum vel impositum, omnes fluxus stringit, Constantinus. alij ex Æsculapio, nulla albuminis mentione facta, sic legunt, Ouum totum combustum, &c. Ad sanguinis reiectionem è pectore, Ouorum cinis prodesse putatur, Serenus. Ad profluuium mulieris: Gallinæ ouum totum comburas & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit, Sextus. *vide in Testa oui vsta infertus.*

Ex ouis cũ aceto coctis vel maceratis.

¶ Pars VI. Remedia ex ouis cum aceto coctis, aut solum in eo maceratis & emollitis. Si aceto coctom edatur ouum, exiccat fluxiones ventris, Galenus & Symeon Sethi. quòd si etiam admiscueris aliquid eorum quæ dysentericis & cœliacis prosunt, deinde super igne mediocri & minimè fumoso, qualis carbonum est, frixeris, & exhibueris ægris, non parum eos adiuueris. Conuenienter autem addetur huic remedio omphacium & rhûs, tum ruber dictus qui obsoniis aspergitur, tum succus ipsius: & galla, & sidia, & cinis cochlearum quæ integræ tostæ fuerint: nec non vinacea, & fructus myrti, mespili, corni. his medicatiora sunt balaustia, & hypocistis, & cytini, Galenus. Oua cocta sicut sunt (in testa sua nimirum) cum aceto, prohibent effusionem humorum ad stomachum & intestina, & fluxum ventris & dysenteriam: & medentur asperitati gulæ & ventriculi, Auicenna. Ex aceto decocta ardores vrinæ, renum vlcera ac vesicæ mirificè tollunt: & multò magis si nuper nata & cruda excusso albamento deglutieris, Platina. Maceratorum in aceto putamen mollitur. talibus cum farina in pane subactis, cœliaci recreantur. Quidam ita resoluta (aceto mollita) in patinis torreri vtilius putant. Quo genere non aluos tantum, sed & menses fœminarum sistunt: aut si maior sit impetus, cruda (præmollita tamen aceto) cum farina ex aqua hauriuntur: Et per se lutea ex ijs decocta in aceto donec indurescant: iterumq́; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plinius. Cœliacos recreabis pane, *Quem madido farre efficies ac mollibus ouis, Quorum testa fero prius emollescat aceto*, Serenus. Oua in aceto cum testis suis macerata, & alio die in patella infusa ibiq́; tosta, cœliacis in cibo data plurimũ prosunt, Marcellus. Oua decoquuntur ex aceto donec indurescant, & vitelli eorum tosti cum pipere esui cœliaco dantur, citò medentur, Marcellus. Tussis in equo (inquit Theomnestus in Hippiatricis Græ[illegible]) quam æstus aut puluis excitauit, ijs remediis abigitur. Oua quinque cum suis putaminibus in aceto [illegible]cri cum aduesperascere cœperit, macerabis. diluculo deprehendes exteriorem callum intabuisse, sic vt ea prorsus emollescant: qualia videri solent quæ intempestiuè ponuntur & præcoci partu gallinarum eduntur: quorum folliculus tactui non renitens, in vesicæ modum liquoris capax remanet. Vbi os diduxeris, linguam educens, integra singillatim faucibus impelles: singula auripigmento conuolues. sed caput sublime teneatur, dum singula deuorãrit. Sub hæc autem fœnigræci aut ptisanæ cremor melle dilutus infunditur. ea triduo data virium extenuabunt, Hæc ille. Ad ruborem faciei cum pustulis rubeis. Ouum recens aceto forti per triduum aut quatriduum macerabis, ad corticis plenam emollitionem, tum extractum simul totum in mortario bene contunde ac vtere, Incert. Oua in forti aceto triduo remollita, torre. tunc album cum vitello ex tertia parte aceti misceantur. his adde puluerem thuris, vnge faciem & in crastino ablue: confert ijs qui sunt quasi leprosi, Theophrastus. Ad lentigines faciei, Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tamdiu dimitte ibi donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis vncias quatuor, & simul tere & in faciem inunge frequenter, Trotula. Ad scabiem pruritumq́;: Oua gallinæ integra in acetum acerrimum demitte per diem noctemq́;: quæ sic trita fuerint, ipsis cum putaminibus in eodem aceto contritis adijce sulphuris ignem non experti, arsenici scissilis, vuæ taminiæ, cerussæ, spumæ argenti, nerij succi, singulorum vnciam vnam, olei veteris quantum satis est, omnibus contritis obline in balneo, Galenus Euporist. 3. 77. Oua decem in aceto acerrimo macerato, quoad omnis ipsorum testa marcescat & mollescat. Dein coquito oua cum aceto, & luteis ipsorum cum rosaceo & aceto læuiga[illegible]s, a[illegible]ce lithargyri vnciam semis. Mixta & subacta bene, redige ad glutinis crassitudinem & illine, Nic[illegible]us Myrepsus.

¶ Pars

¶ *PARS VII. Remedia aliquot ex ouis permixtis cum alys diuersis remedys efficacioribus.* Etsi in præ- [illegible]bus etiam remedia aliquot ex ouis memorauimus, vbi ea cum alijs quibusdam miscentur. sunt [illegible] oua, vt ab initio huius capitis dictum est ex Galeno) veluti materia plurimis alijs medicamentis. v[illegible]um est tamen hoc in loco separatim quædam recensere, huiusmodi præsertim vbi longè potentio- [illegible]ibus remedijs oua adduntur, ita vt propè materiæ solum instar eis sint, nec aliud quicquam suapte vi [illegible] minimum conferant. Cum balsamitis (vox videtur corrupta, legerim *diuersis*) rebus mixta oua, mulris subueniunt ægritudinibus, Constantinus. Aduersus ictus serpentium cocta oua tritaq; adiecto nasturtio illinuntur, Plin. Contra fungos gallinarum oua cum posca pota prosunt, addita aristolochię drachma, Dioscorides. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria mixtis tollunt: vlcera quoq; humida in capite cyclamino admixta, Plin. *Ouaq; cum betis prosunt sæpe illita tritis*, Serenus inter ignis sacri remedia. Oua lacti commista (*oogala* vocant) dysentericis prosunt, Aetius 9.45. Torminibus quoq; multi medentur, oua bina cum alijs piscis (cum allij spicis) quatuor vna atterendo, viniq; hemina calefaciendo, atq; ita potui dando, Plin. Fit & dysentericis remedium singulare, ouo effuso in fictili nouo, eiusdemq; oui mensura, vt paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confusis crebroq; permixtis. Quo fuerint ea excellentiora, hoc præsentius remedium erit. Alij eadem mensura pro oleo & aceto resinam adijciunt rubentem, vinumq;: & alio modo temperant, olei tantum mensura pari, pineiq; corticis duabus sexagesimis denariorum, vna eius quod *rhus* diximus, mellis obolis quinque simul decoctis, ita vt cibus alius post quatuor horas sumatur, Idem. Probatissima paralyticorum cura est ad omnes corporis partes. Primo accipiatur olla terrea & noua, & accipiantur tria oua recentia & ponantur in ollam prædictam, & post accipiatur semen synapi & ponatur super oua, ita vt oua sint cooperta cum synapi. & post pone super semen & oua acetum album & fortissimum, & imple ollam totam, & cooperi eam cum panno lineo forti peroptimè, & pone tegulam super pannum & claude, & fac foueam in terram & impone ollã, & cooperiatur cum terra fortiter & sic mitte stare per quinque dies & noctes, & tunc extrahe ollam de terra: & illud quod intus est accipe & tere bene, & misce totum in simul, & inuenies quòd factum est vnguentum optimum. Et vbicunq; paralyticus sentit dolorem, sedeat ad ignẽ vngendo se cum huiusmodi vnguento, & liberabitur in vna nocte, & si habeat grauissimam para[illegible]in in viii diebus liberabitur. Tota oua adiuuant partum cum ruta & anetho & cumino pota ex vino, Plin. Oua gallinarum imparia in vrina asini elixata & esa, nephriticos & colicos sanabunt mirificè, Kiranides.

Ex ouis permixtis cum alys diuersis remedys.

¶ Oui testa aliquando mensuræ vsum præbet medicamentis quibusdam, quibus ferè etiam ipsum ouum (hoc est interiora, albumen & vitellus) adijcitur. Marrubij succum Castor in ouum inane conijcit, ipsumq; ouum infundit melle æquis portionibus tepefactum, vomicas rumpere, purgare, persanare promittens, Plinius. Ad vomicam aut similem tumorem, *Ouum defundes in fictile, deinde putamen Marruby succo implebis, pòst melle liquenti Omnia consociata tepenti prospera potu Sumuntur, reserantq; malum, purgantq; leuantq;*, Serenus. Sed clarius idem medicamentum a Marcello traditur, his verbis: Ouum incoctum (crudum) in calicem defunditur, & testa eius succo marrubij impletur, & in ipsum eundem scilicet in quem ouum depletum est) calicem defunditur: & mellis optimi despumati tantundem. omnia hæc in se permiscentur, ac tepefacta hauriuntur, miro modo vomicas rumpunt, & ad sanitatem laborantem stomachum perducunt. Ouum recentissimum aperies, & in calicem vacuabis, ac testam eius implebis melle optimo despumato, nec non oleo viridi bono, & in ipsum (eundem in quem defusum est ouum,) ac simul omnia permiscebis, & diu agitabis: ac postea in calida aqua ipsu calicem tepefacies. & sic dabis dysenterico cui medendum erit, mirè proderit, Idem Marcellus. Pastillus cœliacis & dysentericis: Ouum crudum recens perforato, & in vasculum euacuato, & cũ testa subscripta mensurato: Olei omphacini testam oui vnam, piperis albi tenuissime triti tantundem, gallarum omphacitidum tantundem, farinæ tritici tantundem. Omnia (nimirum cum ouo, id est interioribus oui euacuatis) subacta & mollita in pastillos redigito, & in sartagine fricta ante cibum dato, Asclepiades apud Galenum in opere de Compos. medic. sec. locos. In eodem Galenus ex Archigene describens fomentum, cuius vapor intra os recipiendus est, ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Origanum (inquit) aut hyssopum, cum sufficienti aceto diligenter in olla feruefacito obturata. operculum autem circa medium habeat foramen. deinde harundinem ad foramen operculi ac os ægri adaptato, ac fomentum admittito. Si verò os à feruore harundinis comburatur, ouum vacuum vtrinque perforatũ ægri in ore contineant, & per ipsum harundo inseratur.

¶ *PARS VIII. De remedys ex albumine oui.* Petrus Aponensis problem. 69. quærit an albumẽ [illegible] sit calidum, & vitellus frigidus: contrà scilicet quàm communis & recepta medicorum opinio est. [illegible]m quæstionem nos ceu superuacaneam omittimus. Candidum oui crudum refrigerat, spiramenta [illegible] occludit, Dioscorid. Læuat exasperata, Celsus. Acrimoniæ expers est, colliuit, & mitigat acres [illegible] c[illegible]tiones, obstruit, Galenus in diuersis locis. Glutinat vulnera, Celsus. Aiunt & vulnera candido glutinari, Plinius. Albore oui vtimur in purgandis vulneribus, & in constringendis quæ laxa sunt, Platina. Ambusta si statim coperunganrur pustulas non sentiunt, Dioscor. Oui crudi albumen lana molli exceptum, vel totum (id est albumen simul cum vitello) agitatum, Galenus vtiliter imponi scribit

De remedys ex albumine oui.

ambuſtis, quòd ea moderatè refrigeret: & ſine morſu ſiccet. Auicenna (ſi bene memini) vitellum pariter & albumen humectantis naturæ facit, nutrimenti nimirum magis quàm medicamenti ratione. *At verò ambuſtum flammis qui candidus oui Succus ineſt, penna inductus ſanare valebit*, Serenus. Lana albumine madens vtiliter imponitur locis igne aut aqua feruida aduſtis, Serapio. Miſcetur vtiliter medicamentis profluuium ſanguinis ex cerebri inuolucris ſupprimentibus, quæ citra morſum obſtruere & aſtringere poſſunt, Galenus, Auicenna, & Serapio. Ad ſanguinem fluentem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere, & vermiculato gummi ex oui candido linamento in nares conijciunt, Plinius ſi bene memini. In Andromachi quadam potione pro hæmoptoicis apud Aetium lib. 8. alijs quibuſdam aſtringentibus candidum ouorum duorum adijcitur. Vtendum eſt hoc liquore non ſolum in oculis, ſed etiam cæteris omnibus partibus quæcunq; remedijs minimè mordacibus indigent, vt vlcera maligna (rebellia) omnia circa ſedem & pudenda, quæ ſcilicet exiccare ea abſq; morſu poſſunt, quale pharmacum eſt pompholyx lotus, & metallica quædam abluta, Galenus & Serapio. Faciem à Solis aduſtione tuetur, Dioſcor. & Plin. Epithema ex albumine prohibet corruptionem coloris à Sole & remouet eam, Auicenna. Vtiliter contra hæmorrhoidis ſerpentis morſus crudum ſorbetur, Dioſcorid. quam vim Plinius luteo adſcribit. Sunt qui ægrotos pleroſque iam deſperatos intra duos ignes ouorum albuminibus conquaſſatis perfricatos, diebus aliquot, ſemel quotidie, reſtitutum iri polliceantur.

¶ Oua cõferunt coryzæ, Auicenna: qui forte hoc intelligit de albumine præſertim, quod fronti (vt mox dicetur) applicatum, fluxiones à capite deſcendere prohibet. Lac muliebre mixto ouorum candido liquore, madidaq; lana frontibus impoſitum, fluxiones oculorum ſuſpendit, Plinius. Lanæ habẽt & cũ ouis ſocietatẽ, ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras. non opus eſt eas in hoc vſu radicula eſſe curatas: neq; aliud quàm candidum ex ouo infundi ac pollinem thuris, Idem. Eſt & vnum de collyrijs mixtum cum thuris manna, vt id lana colligas, & circa tempora imponas. hoc fluentes oculorum lachrymas ſtringit: & facit ſomnum, ſi exiguum oleum adijcias, Sextus. Infantes apud nos à matribus vel nutricibus poſt balneum ſtatim quotidie toto corpore illinuntur albumine oui conquaſſato cũ modico vini tepido. Ouo (albo eius potiſſimum) tanquam ſine morſu exiccante, vtimur ad anacollemata quæ fronti imponuntur. & palpebrarum etiam pilos (quorum ortus non eſt directus, Serap.) eodem reflectimus (ἀνακολλῶμεν,) idoneo aliquo admixto, quale etiam thus eſt, præſertim pingue, & non vetus aut aridũ. Verũ in his nõ oui tẽperies, ſed lentor ipſe vtilis eſt: quẽ forte aliquis etiã ideo vtiliorem eſſe dixerit, quod remedio cui miſcetur, aduerſus non fit. nã alia quædam lenta & viſcoſa aduerſantur, vt viſcũ quod acre & calidũ eſt, Galenus & Serapio. Candido ouorũ in oculis & pili reclinãtur, ammoniaco trito admixtoq;, Plin. Agglutinatorũ ad fluxionem oculorum, Oui tenuis vitellum cum thure fronti imponito. Aut cochleam cum teſta ſua & oui candido ad ſtrigmentitiam formam redactam in ſplenio altero ad alterum extendendo imponito, ſua ſponte decidit vbi reſtiterit fluxus, Archigenes apud Galenum de compoſ. ſec. locos. Candidum oui fronti impoſitum cum thure fluxiones arcet, auertitq;, Dioſcorides: proculius verbis Græcis Ἀνακόλλημα ἐπὶ ῥευματιζομένων σὺν λιβανωτῷ κατὰ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενον: Barbari tranſlationem cum thuris polline, frontibus perunctis, rheumatiſmos reclinat, Marcellus Vergilius reprehendit. Ex Plinio enim (inquit) accepto reclinandi verbo, voluiſſe videtur eadem Plinio, non Dioſcoridi, hoc loco docere: & de reclinandis palpebrarum pilis in hoc ſcriptore præcipere, cum non de palpebris reclinandis, compeſcendis, firmandiſve Dioſcorides hic præcipiat, niſi nos fallimur: ſed de compeſcenda omni à ſuperiore parte in oculos deſtillatione, ſeu rheumatiſmo. quam ob cauſam iubet fronti imponi. Verbum quidem anacollema, manifeſtè indicat vim remedij lentore ſuo glutinantis, aut naturæ ſuæ vi fluentia firmantis ac retinentis. Verum non eam ob cauſam, vt videtur, ex ouorum candido fieri anacollema Dioſcorides ait: ſed quoniam glutinoſo lentore fronti hæreret, Hæc ille. Et ipſius tranſlationem hoc in loco nos etiam potius quam Hermolai probamus. ſed reclinandi verbũ cum de palpebris ſermo eſt cõpeſcere aut firmare, vt ipſe interpretatur, non ſignificat. neq; enim veteres Græci medici ἀνακολλᾶσθαι dicunt palpebras (nam de his quoq; hoc verbo vtũtur æquè, quàm de fluxione retinenda) quæ effluant, ſed quę retortæ in oculum pungendo moleſtæ ſunt, cum ad ſitum & rigorem naturalem illitis quibuſdam (glutinantibus & rigorem cum aruerint præſtantibus) reducuntur. quos pilos aliqui forfice euellunt. Hæc quod ad propriam vocum ſignificationem, quod verò ad rem ipſam, ipſaq; remedia, pleraq; quæ pilos reclinare poſſunt glutinoſo humore ſuo eadem ſi fronti illinantur, catarrhum etiam ad oculos ſiſtere poſſe videntur. ¶ De anacollemate fronti apponendo ex albumine ouorum thuriſq; polline, ne fluxus (lachrymæ & epiphoræ) in oculos decumbant, & de pilis palpebrarum retortis albumine per ſe vel cum ammoniaco reclinandis, paulò ante ſcripſimus. Oua per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibẽt, vrenteſq; refrigerant, Plinius. Inter ocularia pharmaca mordacitatis maximè expertia ſunt quæ dixi, ſuntq; acrimoniæ omnis expertes tres præcipuè liquores: primus fœnigræci decoctum, alter lac, tertius tenuis ouorum liquor. In hoc genere eſſe exiſtimandum eſt tum gummi, tum tragacantham. & niſi prædicta tria copiaq; & vſu prompta & expedita eſſent, liceret parum gummi aut tragacanthæ in multa aqua maceratum in eundem vſum velut illa aſſumere, &c. Galenus in opere de compoſ. med. ſec. loc. Et rurſus, Eiuſdem generis cum prædictis pharmacis, ſubtenuis ouorum liquor exiſtit, ex redundanti potens humiditates abluere,

lucre, & exasperata oblinere. verum obturandi meatus vim cum illis æqualiter non habet, sicut neq; vim resiccandi. Atqui fœnigræci succus quod ad viscositatem attinet, similis est albo ouorum liquori, &c. Et iterum, Lenitiuos liquores dico oui candidum & fœnigræci decoctum, & lac. Vt plurimum verò albus oui liquor cum accommodatis pharmacis lippitudines curare sufficit: per collyria videlicet *Monohemera*, hoc est vnius diei appellata, &c. Albus & tenuis ouorum liquor, quo ad ophthalmias etiam vtimur, è numero pharmacorum ab omni morsu & acrimonia alienissimorum est, nec ita fallit vt lac non raro fallere solet, emulsū scilicet ab animalibus, quæ cruditate, aut labore nimio, aut siti affecta fuerunt, aut malis vsa cibarijs, quod in mulieribus sæpe accidit, vnde lac intemperatum efficitur. Oua verò vnum duntaxat, ex vetustate scilicet, vitium habent, quod facile est cauere recentibus vtentem, Galenus de simplic. lib. 11. Albumen oui sedat dolores acres, magis quam vlla alia eiusdem facultatis: quoniā agglutinatur & remanet, nec facile recedit vt lac, Auicenna. Gallinæ ouum notissimum est omnibus habere vim ad omnium oculorum dolorem. album infusum in oculos sedat punctiones, Se‑tus: omnesq; feruores & prurigines, Constantinus. Oui candido ad lippitudines vtimur, Galenus. Oua per se infuso candido oculis epiphoras cohibent, vrentesq; refrigerant. quidam cum croco præferunt, & pro aqua miscent collyrijs. infantibus verò contra lippitudines vix aliud remedium est, butyro ammixto recenti, Plinius. Candidum oui inflammationes oculorum infusum lenit, Dioscor. Et rursus, Inflammationes oculorum lana exceptum, addito rosaceo, melle & vino, mitigat. Ad cruentos & suggillatos oculos candidum oui instillatum prodest, atq; amplius pura lana exceptum & supernè impositum, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. ¶ Ad auris dolorem à calore, Oui album instillato meatui auris, Nicolaus Myrepsus. Dolores aurium leniuntur oui candido, Galenus de compos. sec. loc. Et rursus, Ad dolorem auris ex inflammatione obortum, Miscetur opium muliebri lacti & oui candido, quæ ipsa etiam per se sæpe aurium inflammationibus profuêre. Ad aurium nocumenta ex aqua, Oui aquato, modo eodem quo in oculorum inflammationibus vti ipso consueuimus. præparato vtitor, Galenus Euporiston 1.16. ¶ Summè tepidum (ἀκροχλίαρον) prodest vesicæ rosionibus, renum exulcerationibus, gutturis scabritiæ, reiectionibus sanguinis, destillationibus, & thoracis rheumatismis, Dioscorides: tanquam de candido oui tantum hæc remedia accipienda sint. ego de toto ouo acrochliaro, id est non cocto, sed leuiter calefacto sorptoq; hæc verè scribi putarim. Aiunt & calculos pelli candido oui, Plin. Ex albumine fit clyster cum meliloto propter vlcera intestinorum & putrefactionem eorum, Auicenna. Dioscorides quidem vitellum cum meliloto vtilem esse scribit ad inflammationes sedis & condylomata. Ex albumine fit pessarium cum oleo de alcanna, quod vlceribus vuluæ salubre est, & vuluam lenit, Auicenna. Ouorum quinq; candida adijciuntur cerato cuidam podagrico refrigeranti apud Aetium 12.43.

¶ Est quando albumen oui alijs & potentioribus ferè medicamentis admiscetur. ex quibus nonnulla priuatim hic conscribere libuit. Vlceribus ex ambusto cum candido ouorum tostum hurdeum & suillo adipe, mirè prodest. Eadem curatione ad sedis vitia vtuntur. infantibus quidem etiam si quid ibi procidat, Plin. Ad combusta igne, *Ordea vel franges atq; oui candida iunges: Adsit adeps, (mira est nam potentis formæ medela,) Iunge chelidonias, ac sic line vulnera succis*, Serenus. Ad ignem sacrum candido ouorum trito cum amylo vtuntur, Plinius. Sunt qui sex aut septem albumina cum thure albo permisceant, & emplastrum inde paratum ossibus fractis imponant, Obscurus. Ad sanguinem sistendum, Cum oui candido mistæ & pilis leporis exceptæ aloes pars dimidia & thuris pars vna, medicamentū sunt optimum, Galenus quinto Methodi, & in libro de curandi ratione per phlebot. Felle tauri cū oui albo collyria fiūt (ad oculos,) aquaq; dissoluta inunguntur per quatriduum, Plin. Aetius lib. 15. cap. 28. describit emplastrū ex ouis optimum quod accipit spumæ argenti, cerussæ, ana vnc. 4. cadmiæ vnc. ij. ceræ ℔. j. rosacei ℔. ij. ouorum albumina decem. Metallica (inquit) ex aqua & vino tererito, deinde cum ouorum albuminibus subigito. postea liquatis quæ liquari oportet admisceto, vnito & vtere. Vsum ipse non exprimit, videtur autem ad vlcera maligna facere, quæq; circa sedem sunt, quæ citra morsum siccari conuenit. Describitur & apud Galenum alicubi in opere de comp. sec. genera (ni fallor) ceratum quoddam ex ouis. Vt splendescat facies: Farinam fabarum misce cum albuminibus oui, & inunge, Furnerius Gallus. Candido ouorum in oculis & pili reclinantur, ammoniaco trito admixtoq;: & vari in facie cum pineis nucleis ac melle modico. Plin. Asclepiades apud Galenum in opere de compos. sec. loc. ad catapotij adipsi, id est sitim extinguentis compositionem, seminum cucumeris & portulacæ ana partes duas capit: & tragacanthæ partem vnam ouorum crudorum recentium candido dissoluit, & probe tritis alijs addit, & catapotia inde facta in vmbra siccat, atq; vnum sub lingua teneri iubet, vt liquor inde solutus deuoretur. Ramicosis cochlearum cinis cum thure ex oui albi succo illitus per dies xxx. medetur, Plin. Ad pedum rimas ouorum candido decocto cum cerussæ denariorum duorum pondere, pari spumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde vino vtuntur, Plinius. ¶ Sunt qui ad vulnera quædam sananda, oui albumen cum sale subactum in olla noua vrant donec soluatur & clarum fiat, hoc deinde lapide calido in puluerem atterunt, vt in libro quodam Germanico manuscripto reperi. ¶ Liquor de albumine instrumentis chymicis destillatus, oculos refrigerat & confortat: & vtiliter miscetur collyrijs alijsq; oculorū remedijs. Facies & manus eo ablutæ nitore & claritate proficiunt. Cicatrices etiam fœdas, cum-

Ex eodem albumine cum alijs potentioribus medicamentis admixto.

bustionis aliarumq; noxarum cutis vestigia emendat frequenti illitu, Ryffius ex Brunsuicensi ni fallor. Odor ex albuminib. ouorũ, dũ putrefiũt, si postea destillẽtur sublatus venenosus & admodũ noxius est.

Remedia ex vitello.

¶ *PARS IX. De remedijs vitelli.* Vitellus ouorum eandem albumini vim obtinet, (hoc est similiter conuenit ijs quæ remedia minimè mordacia postulant:) quamobrem miscetur cerotis lenientibus (ἀ-δήκτοις) ouis elixis vel assis exemptus. interest autem paruum aliquid, eò quòd oua assa, paulò magis exiccent, eodemq; nomine minus leniant aut mitigent. Miscet & cataplasmatis aduersus inflammationes, vt in ijs quæ circa sedem fiunt, cataplasmatis è meliloto, Galenus & Serapio. Oui vitellus extrinsecus illitus paregoricus vel stypticus inuenitur, Inter notha de simplicibus Galeno adscripta. In ouis est astrictio, & propriè in vitello eorum assato, Auicenna. Corn. Celsus scribit vitellum crudum mollire, discutere quæ in aliqua parte corporis coierunt, & vulnera purgare. Vitelli ouorum incoctorum (id est crudorum) coagitati & inliti, liuores qui ex tumore aut collisione aliqua facti erunt, etiam veteres, extenuant, Marcellus. Ad liuentia luteis ouorum vtuntur: si vetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plinius. Vitellus assatus & tritus cum melle, vtiliter imponitur panno & nigredini, (suggillatis & liu[illegible]is,) Auicenna: sed hoc de suggillatis oculorum apud Galenum legitur, vt inferius recitabo. ¶ Vit[illegible]s oui prius coctus, deinde in sartagine probe frixus, ac per lineum pannum expressus fortiter liq[illegible], medicina est admodum vtilis membro virili dolenti, Incertus. ¶ Vitellus assatus miscetur medicamento cuidam ad sedem ex Andromacho apud Galenum in opere de comp. sec. loc. Sedis etiam vitijs vtilia sunt ouorum lutea, durata igni, vt calore quoq; prosint, Plin. Extalem (id est anum) nimis prominentem reprimit gallinaceus vitellus si coctus integer ab ipso ægro illic calidus adsiduè contineatur, Marcellus. Ouorum lutea vtilia sunt & ceruicis doloribus cum anserino adipe & rosaceo, & condylomatis cum rosaceo. item ambustis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exustis, tum lutea ex rosaceo illinuntur, Plin. Prodest & tussientibus per se luteum deuoratum liquidum, ita vt dentibus non attingatur. thoracis distillationibus, faucium scabriciæ, priuatim contra hæmorrhoidum morsum ill[illegible]r, sorbeturq; crudum, (Dioscorides hanc vim albumini tribuit.) Prodest & renibus, vesicæ rosio[illegible] ulcerationibusq;, & cruenta excreantibus, Idem. Oua sorbilia prosunt tussi & pleuritidi, & ph[illegible] & raucedini vocis ex caliditate, & stricturæ anhelitus, & sputo sanguinis, præsertim cum sorbetur vite[illegible]us eorum tepidus, Auicenna. Et rursus, Vitellus confert vlceri renum & vesicæ, præcipue si sorbeatur crudus, (hoc Platina de integro ouo scribit.) Vitelli ouorum crudi quinque cum vini tribus cyathis hæmoptoicis prosunt, Constantinus & Æsculapius. Cũ vini veteris aut mulsi cyathis tribus permixti, & calidè per triduum poti, excreationes cruentas emendant, Marcellus. Suggillata in oculis oui vitellus impositus discutit: sunt qui mel misceant, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 5. 1. Oui assi vitellus miscetur cataplasmatis ad oculos lippientes, inter Asclepiadis medicamenta in eodem opere 4. [illegible]. item ad fluxiones cohibendas. Agglutinatorium ad fluxionem oculorum. Oui tenuis vitellu[illegible] cum thure fronti imponito, (ὠοῦ λεπτῶ ?νευθὸν, vide an legendum ὠοῦ λεπτὸν [vel λευκὸν] ἢ λέκυθον. nam & al[illegible]umen & luteum oui conuenit,) Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 8. Ad hæmalopes & hyposphagmata, id est cruentos & suggillatos oculus, statim à principio tum ad inflammationem tum ad dolorem compescendum prodest oui assi luteum cum vino impositum, Ibidem. ¶ Vitellus apostemati calido in aure medetur, Auicenna. ¶ Dolores stomachi lenit oui vitellus tostus, & in farina comminutus, cum polenta potus, Archigenes apud Galenum de compos. sec. loc. & Euporiston 1. 97. Ouorum vitelli cum vino vel oleo cocti, adiecta polenta, mane sumpti, medentur his qui cibos non continent, Constantinus. In patinis frigitur vitellus vt cibo aluos sistat, per se vel admixta galla aut fructu rhois, Dioscorid. Sistunt & menses mulierum cocta ouorum lutea, & ex vino pota: inflationes quoq; vuluæ cruda cum oleo ac vino illita curant, Plinius.

Ex eodem vitello cũ alijs medicamẽtis admixto extra corpus.

¶ De remedijs ex eodem cum alijs medicamentis admixto: primum extra corpus, deinde intra. Ad liuentia ouorum luteis vtuntur: si vetustiora sint, cum bulbis ac melle, Plin. Contra adustionem ignis. vnguentum laudatur ex vitellis ouorum recentium, oleo rosacco, cera alba & sepo arietino, Galenus vt quidam citant. Vitelli cum oleo rosaceo & croco inuocti medentur dolori podagricorum: & si valde doluerint, misceatur modicum opij, Idem vt quidam citant. Ouorum assatorum lutea quinq; apud Aetium 12. 44. adduntur vnguento cuidam arthritico anodyno. Ad exanthemata curanda oui cocti vitellus cum melle & psimmytho tritus rectissime adhibetur, Marcellus. Si quæ maligna pustula in facie, vel brachijs vel pedibus, non frangat eam ne forte de vita periclitetur. sed vitellum oui cum [illegible] sale ad spissitudinem subactum imponat & leniter fricet, vel in ouium albumine eiecto salem iniectum diligenter misce, & cum linteo impone & illiga pustulæ, Obscurus. Vitellum oui coctione induratum misce cum axungia vel cæpe & fermẽto & est maturatiuum optimum, Theoph. Vitellus induratus oui recentis cum butyro mixtus inungitur opportunè capitis scabiei malignæ, Incert. ¶ Oui vitellus tostus cum rosaceo & croco vtilis est oculorum doloribus, (?), Dioscorid. Lutea ouorum cocta vt indurescant, admixto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum m[illegible]gant. vel cum rosaceo & mulso lana oculis imposita, vel cum trito apij semine ac polenta in mulso illita, Plinius. Si *chemosis* (id est vtriusq; palpebræ distortio ex inflammatione) fortis contigerit, oui l[illegible]m cum muscæ (μυίας), sed in hoc remedio caro muris non muscæ adhibenda legitur apud Galenum [illegible]poriston

riston t. 31.)carne terito, atq; vbi ad cerati formam deducta fuerint, linteolo excepta impone, confestim sedant, Archigenes apud Galenum de compos. med. sec. loc. 4.8. Et mox: Oblitiones oculorum, Oui assi luteum cum modico croco ac vino tritum imponito. Vitellus cum croco & oleo rosaceo vtilissimus est ictibus (magnis doloribus, Dioscor.) oculorum: & cum ex eo fit cataplasma cum farina hordei auertit fluxionem ab oculis: & cum thure fronti illinitur eandem ob causam, Auicenna. Vitellum oui (eodem die positi) aliqui cum sale subigunt: & vstum inde puluerem oculis equorum lunaticis inspergunt: quo remedio cicatrices etiam aboleri aiunt. ¶ Ad ceruicum tumores sedandos, ouorum vitelli cocti cum adipe anserina illiniuntur, felle caprino, æquis ponderibus permixto, atq; inde ceruices fricantur, Marcellus. ¶ Ad mamillas Ægineta 3.35. ouorum luteis crudis cum cerato vtitur. ¶ Fissuras ac rimas pudendorum iuuat resina fricta cum rosaceo trita ad strigmentitiam crassitudinem, ammixto etiam oui assati vitello, Asclepiades apud Galenum lib. 9. de comp. sec. loc. ¶ Luteum oui inassatum cum meliloto sedis inflammationibus prodest & condylomatis, Dioscor. Cum vitello, sale & melle, sunt qui & crocum addant, balani ad aluum prorritandam componuntur. Nonnulli cum celeritate opus est, vel alia desunt, vitellum copioso sale mixtū linteolo illigant. Cum propter hæmorrhoides locus inflammatur, maximè vbi dura aluus eum locum læsit: tum in aqua dulci desidendū est, & vitium fouendum ouis, imponendi vitelli cum rosæ folijs ex passo subacti, Celsus. ¶ Ouorum vitellum (vt alibi etiam candidum) Hippocrates mollitorijs vteri medicamentis admiscet.

¶ Intra corpus cum alijs remedijs. Gallinacei oui vitellum semicoctum oleoq; permistum si quis sorbeat, sitire desinet, Marcellus. ¶ Cum vua fruticis eius quem rhoa dicunt, aut galla in patinis *Intra corpus.* frigitur vitellus, vt cibo aluos sistat: qui per se etiam offerri solet, Dioscor. Damus & ouorum assatorum lutea dysentericis cum modico aceto ac rhoe, pauculissimo oleo admixto, Aetius. Quinque ouorum lutea in vini hemina cruda sorbentur dysentericis, cum iure putaminis sui, & papaueris succo ac vino, Plin. Vitelli tosti cum pipere esui cœliaco dantur, cito medentur, Marcellus. Lutea ouorum per se decoquuntur in aceto donec indurescant, iterumq; cum trito pipere torrentur ad cohibendas aluos, Plin. Et rursus, Ouorum lutea dantur cœliacis cum vuæ passæ pinguis pari pondere, & malicorio, per triduum æquis portionibus. Et alio modo, lutea ouorum trium, cum lardi veteris & mellis quadrantibus, vini veteris cyathis tribus trita ad crassitudinē mellis, & cum opus sit auellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ouis pridie maceratis in aceto. Sic & lienicis. Sanguinem autem reijcientibus cum tribus cyathis musti.

¶ Ad eminentias expertum valde probatum: Ouum elixato donec durum fiat, & repurgato: quod in eo testaceum est, abijcito. interiorem autem eius partem cum albo ipsius in carbones conijcito, & tantisper assato, donec totum albescat. dein vitellum eius conijce in mortarium plumbeum, cum cerussa & oleo rosaceo sufficienti: & omnia simul diligenter subigito, quo ad gluinis crassitudinē nanciscantur. Dein chamæmelon coquito in aqua ad tertias, & foueto cum spongia sæpius locū. Post vnctionem desuper cum penna illinito, & sic curato bis die assiduè obseruando, Nicolaus Myrepsus.

¶ Aqua de vitellis destillata vestigia combustionis & ex alijs læsionibus cutis relicta sanat (vt etiam de albumine destillata) & omnem scabiem cutis: sed multò efficacius ad hæc est oleum de vitellis, (de quo supra scripsimus,) Ryffius. *Aqua ex vitellis destillata.*

¶ *PARS X. De remedijs ex pellicula oui interiore, & ex pullis ouorum*, id est, nondum exclusis. Membrana putaminis detracta ouo siue crudo, siue decocto, labiorum fissuris medetur, Plinius. In oui testa membrana quæ latet, ruptis labijs rectè adponitur, Marcellus. Labiorum fissorum cura mirabilis. Oui internam pelliculam fissuris eorum agglutina, Nic. Myrepsus. Hymen, id est pellicula oui, ad labra terere & scissa & aurium fractionem facit, & ad asperam linguam. item ad cruris fracturam, Kiranid. Vestem (id est tunicam) oui delicatam interiorem siccatam, contere, vino misce, & cola, & ex aqua calida dysenterico da bibendam, Marcellus. Ad paronychiam, testam subtilem interiorem oui circumuolue digito vel vngui vbi dolor est, & in nocte liberaberis, Theoph. ¶ Stomachum dissolutum confirmant pulli ouorum cum gallæ dimidio, ita vt ne ante duas horas alius cibus sumatur. Dant & dysentericis pullos in ipso ouo decoctos, admixta vini austeri hemina, & pari modo olei polentæq;, Plin. *Remedia ex pellicula oui interiore & ex pullis nondum exclusis.*

¶ *PARS XI. De remedijs ex testis ouorum*: primum simpliciter, deinde vstis, tertio de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Amiantum Syluaticus interpretatur testas ouorum è quibus pulli in nido excluduntur, manifesto errore, cum amiantus genus lapidis sit. hoc forsan fieri potest, vt ad medicinam amianti loco testæ ouorum vsurpari possint. ¶ Crito apud Galenum lib. 5. de compos. med sec. loc. præscripto ad lichênas medicamento, Forinsecus (inquit) conseruandi pharmaci gratia vesicæ pelliculam, aut oui testam, aut viridia folia quantum satis est impone. ¶ Vnguentum ad splendorem faciei: Putaminum ouorum puluis, semina melonū mundata, misceantur cum pinguedine anatis lota, Fumerius. ¶ Oui testa tosta cum mirro (myrto) attritiones pedum ex calceamentis sanat. omnemq; tumorem & rheumatismum constringit. Vtilis est etiam in pessarijs, & in his quæ sunt circa sedem, hoc est ad matricis passiones, & dolores sedis: maximè verò tumores erysipelatum & nascentiarum, Kiranid. ¶ Ad sanguinis narium eruptiones: Putaminis oui partem vnam, gallæ omphacitidis partem vnam trita linamento torto aqua aut aceto madefacto, excipito & indito. frontem verò aut nasum gypso aut luto *Ex testis ouorum.*

figulino integito. aures autem contentè obturare iubeto, Asclepiades apud Galenum de comp. med. sec. loc. Sunt qui ad hoc remedium oui putamine vsto vti malint: *Vide* inferius. Ad sanguinem sistendum: Cortices ouorum in aceto acri donec molliantur maceratos, in Sole siccabis, conteres, & insperges vbicunque sanguis fluit. Vel, puluerem ex ouorum corticibus cum fuligine pistoria mistum, insperge, & mox sistetur, Ex libro Germanico manuscripto. ¶ Ad dolorem dentium: Ouorum putamina, sepiam & oleum misceto & coquito, donec tertia pars relinquatur, & tepidum ore contineto, Galenus Euporiston 3.187. ¶ Si alius fluat, Torridus ex vino cortex potabitur oui, Serenus. ¶ Recentiores authores inter calculi remedia celebrant oui testas, Alex. Benedictus. Ad eliciendam vrinam: Ex ouo recente interiora (album & vitellum) effundas: & testam digitis in calicem vinum continentem confricato: & mox pariter ebibito, vrina statim sequetur, Obscurus. Sunt qui ad hoc remedium testa oui ex quo pullus exclusus sit, vtantur. ¶ Ad penis dolorem & inflammationem: Cuminum & ouorum putamina bene decoquito, & foueto: effectum miraberis, Galenus Euporiston 3.279.

¶ Equo strophoso oua quatuor in os confringito, & vt simul cum putaminibus deglutiat, curato, Anatolius.

Ex ysdem vstis. ¶ E testis vstis remedia. De corticibus ouorum vrendis scribit Bulcasis tractatu tertio. Comburi putamina sine membrana oportet, Plinius. Puluis ad vlcus antiquum in crure siccandum. Cortices ouorum & soleas calciamentorum veterum vre, quibus addes fimum bubulum de mense Maio arefactum & tritum. De his mistis puluerem insperge vlceri, & lanuginem typhæ superinsperge. Calx alba de testis ouorum in furno vstis, chirurgis erodens præstat medicamentum, Tragus. ¶ Oui putaminis cinis in vino potus, sanguinis eruptionibus medetur, Plinius. Si sanguis ex vulnere immodicè fluat, fimi caballini cum putaminibus ouorum cremati cinis impositus mirè sistit, Idem. *Si vero infrenus manat de vulnere sanguis*, fimus manni (equi) cum testis vritur oui, *Et reprimit fluidos miro medicamine cursus*, Serenus. Cortex oui vstus tritusq; inflatur naribus ad sistendum sanguinem, Kiranides. alij etiam non vsto vtuntur vt supra dictum est. Ad sanguinis è naribus profusionem: Oui putamen integrum comburito, & liquorem ex eo extractum cum fissili arsenico permisceto, in naresq; patientis immittito. si arsenicum præstò non fuerit, solus oui liquor sufficiet, Galenus Euporiston 3.97. Ad sanguinem fluētem è naribus, aliqui thuris farinam cum calicis oui cinere & vermiculato gummi, ex oui candido, linamento in nares conijciunt, Incertus. Putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus medetur, sic fit & dentifricium, Plin. Dentrificium præstat cinis ex ouis, sed non sine vino, Serenus. atqui Plinius in verbis iam recitatis scribens, Sic fit & dentrificiū, intelligere videtur, non quasi id quoq; cum vino fiat, vt medicamentum proximè ab eo memoratum in vino bibendum contra sanguinis eruptiones: sed vsto similiter putamine, & absq; membrana vt de proximo remedio dixerat. Cortex oui vstus collutus (sone *affrictus*: nisi cum vino colluendum dicas, vt Serenus sentire videtur) dentes purgat, Kiranides. ¶ Ventris dolori: *Praeterea niuei sterilis testa vritur oui, Quæ postquam in terram fuerit conuersa farinam, Ex calidis potatur aquis, & pota medetur*, Serenus. ¶ Recentiores ad geniture profluuium corticis oui cinerem laudant, Alex. Benedictus. ¶ Si ramex in scrotum descenderit, vtiliter illinitur cinere de testis ouorum mixto cum vino. sic enim intestina in locum suum redeunt, Obscurus. ¶ Idem cinis mulierum menses cum myrrha illitus sistit, Plinius. Ad profluuium mulieris, Gallinæ ouum totum (cum testa scilicet) comburas, & conteras, & in vino mixtum illinies, restringit, Sextus. Ad alba mulierum profluuia, cineris corticis oui, cineris cornus cerui, farinæ succini, seminis anethi, singulorum drachmas duas misce, cribra, fiat puluis, vtatur cum aqua.

¶ Remedia de testis ouorum vnde pulli exclusi sunt. Nicolaus Florentinus in difficultate vrinæ mirificè commendat corticē oui è quo pullus exclusus est, cuius à pellicula sua repurgati drachmam propinat. ego eundē cum nobili cuidam fœminæ exhibuissem, emisit duodecim (vasa) vitrea vrina plena. est enim hoc summū remedium, Gatinaria. Alij simpliciter testam oui è vino propinant. Eosdem cortices, a quibus pullus exierit, & eodem pondere Leonellus cum aqua saxifragæ bibi consulit ad prouocandam vrinam. Idem remedium bestijs etiam & pecoribus prodesse reperio. ¶ Si mulieri matrix procident, abluat eam aqua, & linteo abstergat, & vngat vnguento quod Martiatū appellant, & postremò inspergat testas ouorum tritas è quibus pulli exclusi fuerint, Obscurus.

H.

Etyma, synonyma, & homonyma gallinarū. a. Volucrum pleraq; à suis vocibus dictæ sunt, vt anser, gallina, Varro. Gallinula diminutiuum, apud Auienum Arati interpretem. Thrax est gallina Syro par, Horatius Serm. 2. 6. Cortis aues pro gallinis dixit Martialis. Oua pullina, id est gallinarum, Lampridius. Myricæ semen cum altilium pingui furunculis imponitur, (gallinarum intelligo,) Plinius. Pumiliones aues (id est gallinas, vt & Græci pro gallinis simpliciter aues dicunt) non nimiū probo, Columella. Auitia oua pro gallinaceis Cælius Rhodig. dixit, vt Græci ὀρνίθεια. ¶ Α᾿λεκτρὶς, θρὶξ ἡ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τριφομένη, καὶ ὄρνις ἡ θήλεια. id est, capillus & gallina, Varinus. sed melius legetur ἀλεκτορὶς, vt Hesychius habet. Alectoridas Persæ etiam coruos vocant, Hermolaus. mihi quidem mendum subesse videtur. Ο᾿ρνις, ὄρνιθος communiter (Doricè ὄρνιξ ὄρνιχος. quanquam Alcman in recto ὄρνις dixit) masc. & fœm. genere apud veteres dicebantur de quauis aue non de gallina tantum vt recentiores vulgò vtuntur. Menander tamen ὄρνιθας & ὄρνεις, τὰς, dixit

dixit pro gallinis, & Antiphanes ὀρνιθίλειαι pro gallina. Ὄρνιθας & ὀρνίθια (Cratinus etiam ὀρνίθια dixit) consuetudo nunc solum gallinas vocat, gallos verò ἀλεκτρυόνας & ἀλεκτορίδας. Reperitur & ἀλεκτρυὼν & ἀλεκτρύαινα quoq; apud Comicum pro gallina: & apud Nicandrum ὄρνιθες, per excellentiam scilicet. non enim de passere modo, sed de quauis aue ὄρνιθα Græci dicunt. Βοσκὰς ὀρταλὶς, gallina domestica vel altilis Nicandro: qui etiam gallinarum oua ὀρταλίχων ἀπαλὰ ὠὰ appellauit. Κύμβαι, ὄρνιθες, Hesych. & Varinus. videntur autem aues simpliciter intelligendæ: quoniam cymbateutæ etiam aucupes Varino sunt. Κόρκορα, ὄρνις, Pergæis, Iidem. Κικκα, gallina, Iidem. κικκὸς etiam gallus est Hesychio. Gallinas Comici aliquando mylacridas vocant. quanquam Aristophanes ita appellat bestiolam inter molas nascentem, Hermolaus. Σὺ δὲ δεῦρ' ἡ κιθαρῳδὸς (Scholiastes gallinam interpretatur) ἔξιθι, Πολλάκις ἀναστήσασα μ' εἰς ἐκκλησίαν Ἀεὶ νυκτὸς ἄδειν ὀρθρεύουσα, Vir quidam in Ecclesiazusis Aristophanis. Plura de Græcis gallinæ nominibus leges in Gallo *a.* ¶ עיש, *aysch*, vel עש, Hebraicum nomen syderis est, quod a[lij] draconis sydus, alij Pleiades seu gallinam (Germani vocant die Glugghenn) interpretan[tu]r, Munster[us]. Dic me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, Plautus Asin. ¶ Gallinarius, gallinaceus, & alia deriuata a Gallina in vtraq; lingua reperies in Gallo *a.* & stirpium quoque nomina ab hac alite facta.

¶ Epitheta. Ὀρταλὶς βοσκὰς Nicandro, gallina altilis. Legitur & ὄρνις κατοικὶς, id est gallina domestica, & ὄρνις φιαρὰ, id est gallina pinguis apud eundem. ¶ Tenera, cohortalis, glociens, glocitans, querula, apud Textorem. *Epitheta gallinæ.*

DE OVO ET SI IN PRAECEDENTIBVS IN A.B. ET D. NIHIL DICTVM *sit: visum est tamen hic in Philologia, eodem de ouo ordine pertractare, quem in ipsis alioqui animalibus seruamus: vt in a. conferantur, quæ ad nomina & denominationes pertinent, in b. partes, &c.*

OVA Hebraicè *bezah* dici inuenio, Arabicè *beid* vel *baid* apud Auicennam. non probo enim quod apud Serapionem *maid* legitur. Syluaticus *basdh* scribit pro Arabica voce. Idem *barch* & *elbair* nescio cuius linguæ vocabula, (Arabica & corrupta conijcio) oua interpretatur. Munsterus in Lexico trilingui *beza* & *bea* scribit, ביעא, ביצא. Ouum Latini a Græco ὠὸν dixerunt, interposita *u* litera euphoniæ caussa. Græci verò ὠὸν quasi οἶον, hoc est solitarium, singula enim pariuntur, Etymologus. Hodie vulgò αὐγὸ nominant. Itali *ouo*. Galli *oeuf*. Germani Ey. Angli *an egge*. Ouum ex poëtis aliqui ὤιον vocat, vel ὤεον, si rectè scribitur. Eustathius hoc omittit ὤεον & ὤιον tantum ponit, &c.) Alexis ἡμίτομα ὠῶν dixit. Ὤιω πολὺ λευκότερον, Sappho. alij ὤεον Athenæus. Alij ὠάριον diminutiua forma, Idē & Eustath. Κτίλα τ' ὤεα βρύχων, Nicand. id est mansuetarū ouiū oua comedēs. Ὠβεα, τὰ ὠὰ, Ἀργεῖοι, ἢ τὰ ὑπερῷα, Hesych. Ὠβεσπόλας, serpentes nimirum ab ouis deuorandis. ... id est ouum, & nux vel lignum Persici, τῶν ... τὸ ἐντὸς, Idem. Ἄρχηλα, ouum. sed Crêtes hystrichem sic vocant, Hesych. & Varin. Cyami nomine non aliud intellexisse videtur Pythagoras quàm ouum, quòd sit in eo animaliū κύησις, id est foetura. *Vide in f.* infra. Ouatus in similitudinem oui factus. Alijs turbinacio pyri, alijs ouata species (Cælius oualem figuram dixit) ceu malorum aliquibus, Plin. lib. 15. Aurum ouatum, [o]uo illitum. quoniam oui albo aurea illito, æra ac marmora auri & argenti laminis decorarentur. *Hinc illud subijt, auro sacras quòd ouato Perducis facies*, Persius Sat. 2. nec obstat quòd ouum habeat primam longam. pleraq; enim deriuatiua primitiuorum naturam non seruant. Hoc Plinius lib. 35. de marmoribus loquens innuere videtur: quum inquit Claudij principatu inuentum, (Neronis verò) maculas quæ non essent in crustis inserendo, vnitatem variare, vt ouatus esset Numidicus, vt purpura distingueretur Sinnadicus. Nonnulli ouatum aurum dici aiunt, ouatione victoriaq; quæsitum: vel ingens & copiosum, quantum ouationibus comparatur. Ouatio, tempus quo gallinæ oua faciunt, Plin. lib. 29. Certa luna capiendum censent, tanquam congruere ouationem etiam (aliàs, operationem eam) serpentium humani sit arbitrij. Ouare, per onomatopœiam, vt & Græcis ὤζειν, quod Hesychius interpretatur βοᾶν, ἢ λέγειν ὢ ὤ, καὶ θαυμάζειν. Ouatio dicebatur etiam paruus triumphus, ab ouo: vel potius ab o he interiectione gaudentium, quasi ohatio. Vel à voce militum, quæ fiebat geminato *o o* litera, per interpositionem *u.* euphoniæ caussa. Ὦα (penanflexum) μηλωτὴ, διφθέρα, & fimbria vestis siue inferior siue superior circa collum, quam & περισόμιον & περιτραχήλιον vocant, & στόμα ἐνδύματος. alij ὠάν ἀκλασον ἐνδύματος interpretantur, in Psalmo ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, Suidas. Apud Hesychium scribitur ὤα paroxytonum, τοῦ προβάτου ἡ μηλωτὴ, &c. Ὦα, id est fimbria vestis, ab oue dicta est. quoniam veteres solebant pellem ouillam extremis vestibus assuere quo minus atererentur, Eustathius. Dicitur etiam ὤιον (in plurali ὦα) tabulatū in domo superius apud Lacedæmonios, quod & ὑπερῷον vocatur, Idem. Ὦα pro ὀΐα, per ectasin & synæresin. est enim pellis ouilla. ὄϊς autem ouis. sed ὄα per *o* breue, fimbriam vestis significat secundum Æl. Dionysium, Varinus. Ὄα etiam sorbum arborem significat & fructum ipsius, id est sorba, non mespila vt quidam scripsit. Sunt & quæ vulgo dici solent ὠὰ τάριχα, id est oua salsa inueterataq;, abdicandi vsus. Nunc oua piscium salita in offas, aut in pastillos durata, inclusaq; membranulis *oa taricha* dicuntur, inter lautissimos recepta cibos, Hermolaus.

Denominationes variæ ouorum.

Synonyma oui.

Deriuata.

Ouatus.

Ouatio.

Ouare.

Ὦα vestis fimbria.

Ὦον superius domus tabulatum.

Ὄα sorbus arbor.

Ὠὰ τάριχα.

Homonyma.

¶ Epitheta. Κτίλα ὤεα, id est mansuetarum auium oua, Nicander. Ouum leue, teres, tractabile,

Epitheta oui.

apud Textorem.niueum,Sereno. ¶ Ouum pro arborum fructu apud Empedoclem lector accuratus inueniet, Cælius. Recentiores quidam barbari scriptores cephalæam, id est grauem capitis dolorem, qui vnam duntaxat in partem & spatium quantum ab ouo occuparetur incumbit, ouum appellant. Ὠὸν etiam genus est poculi. item ὠοκύφιον poculum duplici fundo (διπύθμενον) ab ouo poculi genere & scypho dictum, Eustathius: & Athenæus lib. 11. apud quem legimus pocula quædam vno & simplici esse fundo, vt phialas & similia eius pocula. alia verò duplici quòd præter fundum proprium τὸ κατ' τοῦτος συγχαλκευόμενον ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ, aliud extrinsecus ab acuiore figura in latiorem desinens, pedis & basis loco appositum habeant, cuiusmodi sunt oosc yphia, cantharia, &c. Οἶνος κεχραμένος ὠῶ χρυσῷ, οὗ αὐτὸς βασιλεὺς πίνει, Dinon in Persicis citante Athenæo. ¶ Ὠοτόκα ζῷα, animalia ouipara Aristoteli. vnde verbum ὠοτοκεῖν fit, hoc est oua parere. & nomen substantiuum ὠοτοκία. Ὠοφυλακεῖν custodire oua, In Lexico vulgari. Ἐπῳάζειν verbum dicitur de auibus quæ ouis incubantes clamant, Aristophanis interpres. sed videtur potius simpliciter incubare significare, factum per syncopen a verbo ἐπιῳάζειν, quo Aristophanes & Athenæus vtuntur. Hinc nomen ἐπῳασμὸς incubatio: & ἐπῳαστικαὶ ἀλεκτορίδες, gallinæ in incubando assiduæ, apud Aristotelem. Ὠοειδής, ouatus, oui formis.

Ὠοτοκεῖν. Ὠοφυλακεῖν. Ἐπῳάζειν.

¶ Propria. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim. &c. *vide* infra inter Auguria. Abinsula Baltia non longè Oonæ separantur, quas qui habent viuunt ouis auium marinarum & auenis vulgò nascentibus, Solinus ex Xenophonte, Lampsaceno, & Mela. Oonæ locus Septentrionalis ab auibus copiosis dictus, quarum oua rapta incolæ sale condiunt, & seruant in multum tempus ad cibum, Zieglerus in Schondia sua.

Propria nomina à gallinis vel ouis desumta.

¶ *b.* Kembergi vno à Wittenberga miliario nata est gallina quadrupes, quæ anteriores pedibus posterioribus oppositos & inuersos habuit, anno Salutis 1522. vt amicus fide dignus ad nos scripsit. C. Claudio, M. Perpenna Coss. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iul. Obsequens.

De gallina quadrupede.

¶ Oua decumana, id est magna, Festus. *Galedragon* Xenocrates herbam spinosam, caule ferulaceo, cui summo capite inhæreat simile ouo, &c. Plinius. ea non alia quàm dipsacos est. Sed & ipsum cœlum à veteribus ouum dici solitum, & hominem quoque ceu quandam cœli paruam imaginē comperias, Hermolaus. Democritus & Pythagoras primi videntur oui nomine cœlum appellasse. Sed & Plato ex Ciceronis interpretamento: Deus (inquit) cœlum ita tornauit, vt vel nihil, vel parum asperitatis haberet, nihil offensionis, vt in volucrum cernimus ouis. Quin hominem quoque cœlum esse dictum comperimus: quia sit cœli simulacrum quoddam, etsi paruum, Cælius. Mirum est in re tam parua, mundi permixtionem intelligi quandam. Ouum quippe elementis consurgere ac compingi quatuor, veterum medicorum assensione traditum scimus. Nam crustæ modo circuniectum obductumque putamen, terræ imagine quadam arescentis in frigore vim naturæ præfert. Humor autem frigens humectusque, aquam exhibet planè. Sicuti aerem quod inest spiritosum, calens humensque. At in meditullio luteum fixum, mediocritatem caloris obtinens, & ardioris naturæ, igni compar facile colligitur. cui calculum adiecerit & color: si quid tamen eiusmodi adesse igni creditur. An non & globata suffragatur figura? Quid, quod inest ouo vitalis vis, veluti & mundo? Idem ex libro secundo problematum Aphrodisiensis. Sed hic paulò aliter quædam: Vitellus (inquit) ignem repræsentat. plus enim calidus, minus siccus, quasi vitellus etiam, (non calidissimus quidem vt ignis: sed calidior quàm siccior sit.) Denique orbis vniuersi, quem mundum vocamus, speciem in ouo dixeris demonstrari. nam & ex quatuor constat elementis, & in sphæræ faciem conglobatur, & vitalem potentiam obtinet, Hæc illi. Nec importunè elementis de quibus sunt omnia, ouum comparauerim. omni enim genere animantium, quæ ex coitione nascuntur, inuenies ouum aliquorum esse principium instar elementi. In gradientibus enim, lacertæ & similia ex ouo creantur. Quæ serpunt, oui nascuntur exordio. Volantia vniuersa de ouis prodeunt, excepto vno quod incertæ naturæ est, (vespenilione.) Natantia penè omnia de ouis oriuntur generis sui, crocodilus verò etiam de testeis qualia sunt volantium. Et ne videar plus nimio extulisse ouum elementi vocabulo, consule initiatos sacris Liberi patris: in quibus hac veneratione ouum colitur, vt ex forma tereti ac penè sphærali, atque vndique versum clausa, & includente intra se vitam, mundi simulacrum vocetur, Disarius apud Macrobium Saturn. 7. 16.

Ona decumana. Cœlum à veterib. & ouum dici solitum.

¶ Στόλος ὀμφαλώδης dicitur, id est vmbilicaris appendicula, in ouis imperfectis adhuc, in parte acuta: quæ ouo amplius increscente, obtenditur latius atque minuitur, perfectoque, mucro exitum complet, Cælius.

Vmbilicaris appendicula oui.

¶ Oui album nominatur à Celso, oui candidum & albumen (vt quidam citant, ego plerunque semper oui candidum abeo nominari inuenio) à Plinio, albus liquor Columellæ, albor oui Palladio. Apicius albamenia ouorum dixit. *Candida si croceos circumfluit vnda vitellos,* Martialis. Recentiores quidam è Græcis transferentes oui aquatum, & tenuem oui liquorem nominarunt. Indoctiores *albuginem*, cum albugo propriè sit in oculo macula siue cicatrix altiuscula, sicut vtique in summo nubecula, vt probi authores docent. Legimus & oui albi (lego album) succum apud Plinium in ramicosi infantis remedio: vt apud Serenum quoque candidum oui succum. Germani vocant das klar oder wyss im Ey. Gallis *le blanc d'vng oeuf, aubin d'oeuf.* Itali *volume de lovo.* Aristoteli dicitur τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ. Sunt qui hunc liquorem lac gallinæ appellarint.

Diuersæ albuminis oui appellationes. Lac gallinæ.

¶ Vitellus

¶ Vitellus & luteum oui (vt Plinius vocat) interior eius lutei coloris liquor est. Recentiores quidam vitellum etiam genere neutro efferunt, vt & Gaza quandoq;, contra veterum authoritatem. Vitellus vita dictus est, pars oui rubra, quòd ex ea viuat pullus. Nihil ne, inquit, de vitello? Id enim ex ouo videbatur aurum declarasse, reliquum argentum, Cicero 2. de Diuinat. Hinc vitellinus. integram famem ad ouum affero. itaq; vsq; ad assum vitellinum opera perducitur, Cicero. quidam deductum hoc adiectiuum esse volunt a vitulo, vt sit genus edulij, quo veteres mensas claudebant. nam ab ouis eas incipere certum est. Vetus exemplar habet vitulinum, quod placet. *Candida si croceos circumfluit vnda vitellos*, Martialis. Itali vitellum appellant *turlo de l'ouo*: Galli *le moyen d'un oeuf, le iaulne*: Germani Toder vel Tutter: forte quia mamillam Tutten appellant. alitur autem pullus vitello in ouo, succo eius attracto, vt infans in lucem editus lacte mamillæ. Ozonab, id est vitellus oui, Syluaticus. ¶ Est etiam vitellus a vitulo diminutiuum, vnde & assum vitellinum fortè apud Ciceronem. Varro, M. Herenio Coss. maris vituli quum exta demererentur, gemini vitelli in aluo eius inuenti, sequens. ¶ Vitellum oui Græci modo lecythion, modo chryson vocant, Hippocrates etiam chloron, (τὸ χλωρὸν τοῦ ᾠοῦ, in libro de natura pueri,) Hermolaus. Aristoteles ὠχρὸν vocat: & alibi fœminino genere vt & Dioscorides. Τὰ ᾠῶν τὰ χρυσᾶ, apud Athenæũ inuenio. & ᾠοῦ τὸ πυῤῥὸν apud Suidam in Νεοττόν. Veteres oui luteum etiam νεοττὸν vocabant, id est pullum: nimirum quòd ex illo nasci formarique existimarent. καὶ τεττάρων ᾠῶν μετὰ τοῦτο φιλτάτη τὸν νεοττὸν, Menander. Clearchus pulli genituram esse scribit ἐν τῷ λευκῷ, καὶ οὐκ ἐν τῷ χαλαζώδει νεοττῷ. διαφωνοῦντες ... τοῦτο φήσαντες, καὶ ... τὸ ὠχρὸν ... μα τοῦ σπέρματος. Chrysippus in libro de oraculis scribit, quendam somnium suum, quo oua à lecto suo pendentia viderat, ad diuinatorem retulisse: atq; illo, inuenturum se vbi foderet thesaurum. Et cum vase in quo aurum argentumq; erat inuento, ad vatem argenti nonnihil attulisset: dixisse illum, Τοῦ δὲ νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως; hoc est, De vitello verò nihil ne mihi dabis? Suidas in Νεοττόν. Lusit autem is pulcrè circa somnium ouorum, in quibus candidum & luteum continetur, illud ad argentum, hoc ad aurum referens, eum in somnij interpretatione, tum magis argenti tantum parte muneri oblata. Demetrius Constantinopolitanus ᾠοῦ τὸ χρύσεον dixit, Eustathius τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς χρυσοειδές. Λέκιθος (per iôta in penult. malim per ypsilon) propriè τὸ ... διὰ τὸ λεπτὸν κεῦθεσθαι, Scholiastes Aristophanis. Vitellum oui lecithon dici à Græcis scio, & approbat ad Glauconem primo Galenus. Cæterum λέκιθος masc. gen. (Eustathio teste) leguminis genus est, quod pisum (πίσον, Scholiastes Aristophanis. apud Suidam πισὸς oxytonum duplici *s* scriptum non probo) aliàs nuncupant, quod in Pisa Elidis abunde nascatur: refert autem colore luteum oui, vnde ei nomen. Λεκιθόπωλης masc. gen. paroxytonum verò cum iôta in vltima, λεκιθόπωλις, fœminini, mulier quæ lecithon, id est pisum, & synecdochicè quæuis legumina vendit, ὀσπριόπωλις, Suidas. aut vilissima omnino tanquam nugiuendula, vt Plauti verbo vtamur, Cælius. sunt qui etiam oua vendentem interpretentur, vt Suidas habet, quod minus placet. Sed Cornarius libro quinto Commentariorum in Galeni libros de compos. sec. loc. Lecythopolæ (inquit Græcis appellantur, non qui pisa aut oua vendunt, sed pulmentaria è farinis leguminum elixatis & pinguedine aliqua conditis. nam edulium ex cicere & reliquis leguminibus fractis ἔτνος appellatur, sicut ex farina eorundem pulmentarium quod in aqua coquitur pingui adiecto, λέκιθος (malim per iôta in penultima in hac significatione. vt in Galeni etiam Glossis legimus, Λέκιθον φακῶν, τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. id est lentium pars interior, intra corticem, vel a cortice separata) velut in libro de boni & mali succi cibis Galenus ipse declarat. quare κυάμινη λέκιθος, nihil aliud est quàm fabæ lomentum elixatum. Ad clauos & callos facit λέκιθος κυάμινη μετ' ὄξους ἐμπλασθεῖσα, Paulo lib. 3. cap. 80. Idem ἐρεβίνθου λέκιθον, id est erui farinam siue lomentum habet lib. 3. cap. 25. & Hippocrates in Spurijs ad primũ De muliebribus adiectis, Πιπίσκεις (inquit) λέκιθον ... χλιαροῦ ὕδατος, ... Cæterum Artemidorus lib. 5. somnio 85. λέκιθον ouis restâ appellat, nisi corrupta est lectio, & κέλυφος (aut λέπυρον) fortasse legendũ. Verba eius hæc sunt: ... τῆς διαιτώσης ᾠὸν λαβὼν ἐφθὸν, καὶ τὸν μὲν λέκιθον ἀποῤῥίψαι, τῷ δὲ ᾠῷ καταχρήσασθαι, Hæc fere Cornarius. Etymologia quidem tum interiori leguminum parti ex qua farina fit, tum oui luteo ferè conuenire videtur, quoniã vtrunq; intra suum corticem continetur, quanquã vitellus non immediatè, διὰ τὸ λεπτὸν κεῦθεσθαι. Legumen omne tribus modis manditur, inquit Athenæus. aut enim ex eo fit quod etnos dicitur, vt ex faba & piso. aut lecithos, vt ex araco aut phace. aut ex aphaca & lente, Hermolaus. Meleager Græcus author volumen singulare scripsit, lecithi & phaces comparationem continens, Idem: vbi lecithus absolutè pro sui generis legumine accipiendus videtur: aut pro lente molita vel saltem a corticibus separata. nam φακὸν lentem crudam interpretantur, φακῆν coctam: potest autem coqui vel cum corticibus suis, vt sic cocta φακῆ dicatur: vel absq; illis, λέκιθος. Nec illud tacuerim lecython pro guttto oleario & ampulla falso a quibusdam cœpisse lenticulã vocari: nescio quam peritè, cum lenticula vasculum non sit magis quam id quod Græci discum vocant, &c. In summa lecithos pro legumine, aliquando pro putamine, per iôta scribitur: pro vitello per *y*, pro ampulla per *u* potius quam per *y*, Hermolaus. Verum pro ampulla nõ per *u*, vt Hermolaus putat, sed per *y* penultima scribitur, prima verò per *e* longũ, λήκυθος, cum in alijs significationibus per *ε* scribatur, id est *e* breue. Eustathius in sextũ Odysseæ λήκυθον oleatium vas dictum scribit παρὰ τὸ ἔλαιον κεύθειν, quod & ὄλπη vocetur,

διὰ τὸ ἔλαιον πεπᾶσθαι, ἤγουν κεκῆπθαι. e pretiosa materia fieri solitum. non solum enim ad [illegible] simplex, sed etiam ad vnguenta eius vsus erat. Hinc forte verbum ληκυθίζειν apud Strabonem [illegible] quo quidam inepte in Lexicon Græcolatinum vulgare retulit [illegible] φιλοσο[illegible] ἀλλὰ θεοῖς ληκυθίζειν: quod quidam exponit themata & argumenta fictitia elaborare. Varinus interpretatur τὸ μεῖζον βοᾶν καὶ ψοφεῖν, ληκυθισμὸν verò non τὸν μέγα βοᾶν, sed contrà [illegible] cenia ληκυθίτης dicebatur, cui admixtus erat vitellus oui, Eustathius. Theophrastus loti [illegible] cem decoctam, lecithodem fieri ciboq; gratam scribit: hoc est araci leguminis alterius [illegible] quanquam Theodorus albumen oui, quemadmodum in ea voce luteum intellexerit, vehe[illegible] miror. cum lecythos vitellum oui potius quàm candidum significare videatur. hoc primi vid[illegible] rectè seu perperam: certe si erraui mus, vtilis & eruditus error futurus est, Hermolaus. vide [illegible] aliquid in his verbis esse corruptum, & sic legendum: Quanq[illegible] tam Theodorus albumen oui cur[illegible] in ea voce quam luteū intellexerit, &c. Locus est apud Theophrastum de hist. plant. 4. [illegible] Theophrasti verba sunt, φλοιὸς περὶ αὐτὴν μέλας. τὸ δὲ ἐντὸς λευκόν. [illegible] καὶ [illegible] γίνεται [illegible] νῶδες δὲ ἐν τῇ προσφορᾷ. Vbi Gaza vertit, elixum assumęq; in speciē albuminis verti, sed inepte, [illegible] Hermolao etiam videtur. Verum is quoq; errat, lecithum hoc loco aracum legumen interpretatus: cum Dioscorides, qui totum ferè caput de hac stirpe ex Theophrasto transcripsit, coctam eius radicem scribat τῇ ποιότητι παραλογίζειν λεκύθῳ ὠοῦ. hoc est qualitate referre luteū oui. Marcellus pari saporis qualitate esse transfert. Sed forte ad substantiam potius coloremq; referri conuenit. cùm Theophrastus doceat partem internam aliàs quidem albam esse, coctam verò λεκυθώδη fieri. sic enim bilem quoq; λεκυθώδη, id est vitellinam dictam a coloris & crassitiei similitudine apud veteres medicos nouimus.

Diuersa testarum oui appellationes. ¶ Oui testam Serenus, aliqui putamen, Plinius calicem quoque vocant. *Vide in Cochleis in genere H. f.* in lib. de aquatilibus, de calicis vocabulo. [illegible] Græci κέλυφος, quod Suidas interpretatur τὸ λέπυρον τῶν ὠῶν. item [illegible], vt Anatolius, & λέμμα Aristophanes. Oui putamen celyphanon dixit in Alexandra Lycophron. quanquā eo nomine quilibet censeri cortex valeat, Cælius. Hippocrates in libro de nat. pueri τὰ [illegible] dixit: Arist. [illegible]. Nicandri Scholiastes oua ἀνόστρακα nominat quæ sine putamine redduntur. *Ostracoderma* oua dicuntur putamine contecta testaceo, oua testea Macrobius dixit:) *malacoderma* vero quæ molli obducuntur cute, Cælius. Ἀλλ' [illegible] Ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ λέμμα [illegible], Aristophanes in Auibus de formosa muliere vel meretrice, quæ larvata (personata) in scenam prodierat, quam quidam osculari se cupere dixerat. Lecythion, id est vitellum oui quidam sic dictum conijciunt, διὰ τὸ λίπει κεχρῆσθαι. Videtur & pro putamine lecythos accipi Artemidoro, nisi potius corrupta est lectio, vt superius dictū est. Annara (alibi Amiantus) id est testa ouorum vnde pulli excluduntur, Syluaticus.

Algarichi. ¶ Algarichi sunt cortices (membranæ potius) subtiles interiores ouorum & arundinum, Andr. Bellunensis. Hippocrates [illegible] vocat in libro de nat. pueri.

De ouis testatorū animaliū. ¶ c. Ouum in testatis, (vt ostreis, echinis, pectinibus) impropriè vocatur. tale enim quid est, quale est pingue in sanguineo genere cùm vigent, Aristot. de partib. 4. 5. ¶ Incubare ouis vel pullis gallina dicitur plerunque cum datiuo: Plinius libro 9. cum accusatiuo etiam dixit incubare oua. Græcè *Incubare ouis & oua.* ἐπῴζειν Aristophanes, Athenæus ἐπάζειν, Porphyrius θάλπειν. Ἐπῴαζε μὲν τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ὠὸν, Hippocrates in libro de nat. pueri. Ἠχ' ἀφανεῖ [illegible] Nicander. ¶ Exeunt oua a rotundissima sui parte dum pariuntur, Plin. Idem gallinas incubantes dixit oua excludere, & [illegible] educere. Aues ex ouis excudunt pullos, Cic. 2. de nat. Varro etiā & Columella oua excudere dixerunt, & anserculum excussum. *Excludere oua. Excudere pullos.* Καὶ σχίζεται ὄρνις [illegible], Hippocrates. [illegible], Porphyrius libro 3. de abstinendo ab animatis. [illegible], legimus apud Varinum in Alcyone. & in eadem significatione [illegible] verbum in Lexico Græcolatino vulgari: & nomen [illegible]. ¶ Italis *chioccia* vocatur gallina quæ pullos alit, hoc est glociens vel glocitans. nostris ein Gluggere eadem origine: incubans verò ein Brüterē. Illam Latinè *matricem* dixeris, Matricem glocitatricem Grapaldus nominat. Gallina gracillat, Author Philomelæ. Gybertus Longolius gallinas crocitantes dixit. Κακκαβίζειν verbum est Atticum de gallinis vocem ædentibus circa partum, Hesychius & Varin. huic simile est illud nostrum, Gagagen. Vocibus crebrum singultat acutis parturiens, Politianus de gallina. Pollux hoc verbum de Meleagridum voce in vsu esse scribit. Ἀ[illegible] Plutarc[illegible] Sunt qui hoc dictum inter Germanos instar parœmię vsurpent. So mancher Schrey/so manches [illegible] thut vnsere Henne legen. hoc est, Gallina nostra toties parit, quoties clamant. Τὰς ἀλεκτορίδας [illegible], Suidas ex innominato. Vinum in [illegible] trigle viua suffocata fuerit, [illegible] is impotentiam ad Venerem, mulieribus vt gallinis (?) quoq; [illegible] tatem adfert, Athenæus. ¶ Ouum [illegible], id est subuentaneum, aliqui ἀνεμιαῖον vocant, vt Plat[illegible] Theæt[illegible], Schol[illegible] Aristophanis. Eadem & ὑπηνέμια vocabāt, Athenæus. Amorē siue Cupi[illegible] Aristophanes in Auibus [illegible] fingit ex ouo hypenemio a Nocte ædito. ¶ Semina omnia aliquid alimen[illegible] con[illegible], quod [illegible] cum generandi principio natura profundit, sicut in ouis. Qua de caussa non

Ouum hypenemiū siue subuentaneū.

non ineptè Empedocles, Oua solent excelsis gignere ramis, inquit. (ᾠοτοκεῖ μακρὰ δένδρα.) Enimuero natura seminum ouis proxima est, Theophrastus.

¶ *d.* Gallinæ instar volui congregare filios tuos ô Ierusalem, vt pullos sub alas, & noluisti, Matthæi 23. Vt gallina pullos suos sub alas suas, sic vos ego collegi ingratos, Esdræ 4. 1. ¶ Serpentes pinguescunt ouis, Plinius.

¶ *e.* Qui gallinas alere permultas quæstus caussa solerent, Cicero Academicarum libro 3. Gallinam altilem nominat Macrobius 3.13. Pascales, id est pascuales, & oues & gallinæ appellantur, quòd passim pascantur, Festus. Græcè nomades dixeris. Ὄρνιθες σιτευτοὶ vel σιτιστοὶ nominantur ab Athenæo libro 14. quæ etiam fœm. g. efferuntur, σιτευταὶ, σιτισταὶ. Plumulæ saginandis gallinis vel capis sub cauda & clu[n]ibus detrahendæ, vulgò dicuntur Mastfädern.

Vocibus interea crebrum singultat acutis
Parturiens coniunx: quæ scilicet oua subinde
Tollit anus, signatq́; dies, vigilemq́; lucernam
Consulit: & Lunæ crescentis tempora seruans,
Vt primum gallina glocit, numero impare subdit
Versatiq́; diu, solers auscultat an intus
Pipi[e]t inuolucer pullus, tenerumq́; putamen Pertuderit molli rostro, atq́; erumpere tentet, Politianus in Rustico. ¶ Vt equi ferocitatem deponant, pennam gallinæ quo volueris modo eis degluttiendam præbe, Eumelus. Græcè legitur, Πτερὸν ὀρνιθείου (lego ποίῳ) βούλει τρόπῳ δίδου καταπιεῖν. ¶ Σχιμαλίζειν, tactu minimi digiti experiri an gallinæ oua gerant. *Vide* Varinum, ex Scholiaste Aristoph. in Acharnenses, & Cælium 9.37. Aristophanes vtitur pro contemnere, ἐξουθενίζειν, χλευάζειν. ¶ Supponere oua gallinis, Cicero. ¶ Gallinarum pullos eo colore enasci aiunt, quo oua incubanda tincta fuerint, vt in [libr]o quodam Germanico manuscripto legimus. Sunt qui ouo inscribunt quæcunq; velint intus, [qu]od cortex sit peruius & admittat colores. Gallas cum alumine tritas aceto subige. inde inscribe hoc [li]quore quod velis cortici: & siccatum impone muriæ. vel cera obline ouum, & inscriptis literis stylo, [vbi] cera dehiscat maneantq; lituræ, in quibus humor imponatur, siccum ouum coquito, donec durescat. inde acri aceto infunde. sic enim literæ fiunt penetrabiles, quas cortice detracto videbis in ouo, Cardanus ex Africano in Geoponicis Græcis. ¶ Ad lithostrota cõficienda (qualia vulgò Musaica vocãt opera) ex frustulis lapidũ diuersorũ colorum glutino tenaci inuicem iunctis, fit *maltha* (glutinũ) perpetua ex calce & suillo adipe, vel pice, aut oui candido, Cardanus. Qui colores picturarum illustrant, oui candidum spongia frangunt, donec prorsus tenue & aqueum fiat: quod ita fractum coloribus suis admiscent, vt vulgares etiam pictores. Olim ad ornandos crispandosq; capillos albi liquoris oui vsus erat etiam pro iuuenibus, qui nunc puellis relinquitur, Tragus. In fornacibus laterum calx de testis ouorum vritur alchymistis vtilis, Idem. ¶ In libro quodam Germanico manuscripto rationem traditam inuenio, qua ebur fictitium è testis ouorum fiat. ¶ Non prætertibo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: si auro liquescenti gallinarum membra misceãtur, consumunt illud in se. ita hoc venenum auri est, Plinius.

Pulli mittu[ntur] colorem [q]uo oua tincta fu[e]rint.

Glutinũ confect[um] ex ouo candido & alijs.

Gallina auri [v]enenum.

¶ *f. Nec minimo sanè discrimine refert, Quo gestu lepores & quo gallina secetur*, Iuuenalis Sat. 5. Si [fer]rugini lacertæ, halinitro cyminoq; farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ adeo pinguefaciunt homines, vt disrumpantur, Cardanus. ¶ Coqui ad fercula quædam oua cochleari conquassare vel agitare solent, vt vndiquaq; misceantur, Germani dicunt klopffen / hoc est pulsare. Ex lacte inquit Apicius 7.10.) lauas pulmones, & colas quod capere possunt, & infringis oua duo cruda. Oua quæ non sint recentia veteres appellabant requieta, Hermolaus. Oua vetera vulgò *euanida* dicuntur, Ferrarix *flantia*, Latinis *requieta*, Brasauolus. Oua incocta pro crudis Marcellus dixit. Flos arbuti concauus est tanquam ouum exscalptum ore aperto, Theoph. de hist. 3. 16. Gaza interprete. Græcè legitur ἄνθος κοῖλον ὥσπερ ᾠὸν ἐγκεκολαμμένον (forte ἐκκεκολαμμένον) τὸ στόμα δ' ἀνεῳγμένον. Iudæos aiunt oua aperire parte acutiore, (vt si qua illic gutta sanguinis apparuerit, abstineant:) Italos obtusiore. nostri in latere aperiunt. *Grandia præterea tortóque calentia fœno Oua adsunt ipsis cum matribus*, Iuuenalis Sat. 11. Οὐδὲ ὠὰ γὰρ κατελιπόντος μοι πατρὸς, Οὕτω συνεστρογγύλικα, κἀξεκόκκισα, (id est veluti nucleos è nuce pinea euacuaui,) Ἐν μησὶν ὀλίγοις, ὥσπερ ᾠὸν τις ῥοφῶν, Nicomachus apud Athenæum. Ματτύα κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν πολυτελῶν ἡδυσμάτων, vt docet Artemidorus sic scribens de gallina mattya, (εἴ τις, lego τὰς, ὄρνιθας ματτύης:) Ἐσφάχθω μὲν διὰ τοῦ στόματος εἰς τὴν κεφαλὴν, ἔστω δὲ ἕωλος καθάπερ ὁ πέρδιξ. ἐὰν δὲ θέλῃς, ὡς ἔχει τοῖς πτεροῖς ἐᾶν τεταριχευμένην. Et rursus, Καὶ νομάδα παχεῖαν ἕψε, καὶ νεοττοὺς τοὺς ἤδη κοκκύζοντας. id est, Pascalem (liberè pascentem) pinguem coque, & pullos iam cucurientes. Quòd si libuerit inter pocula (παρὰ πότον) vti, olera (cocta) in catillum exime, & minutatim concisis gallinæ carnes impone, labrusca cum suis acinis æstate aceti loco iuri adiecta, dum coquitur gallina. quam rursus eximes tempestiuè, priusquam vinacea remittat. hæc quidem mattya suauissima fuerit. Naucratitarum nuptialibus cœnis cauebatur, ne quis ouum intulisse vellet, aut μελίπηκτα, id est mellita, Cælius ex Athenæo, qui Hermeam citat authorem. Ægyptij purificationis tempore animatis omnibus & ouis quoque abstinebant, Porphyrius. Pythagoras interdicto illo quo à fabis abstinere (κυάμων ἀπέχεσθαι) iussit, per fabas oua intellexit. à quibus nimirum non alia ratione abstineri voluit quàm à quorumuis animaliũ carnibus, par homini fure scelus existimans in aue aut auis ouo peccanti. Itaque eius discipuli quotidianum illud iactabant, Ἴσόν τι (τοι) κυάμους ἐσθίειν, κεφαλάς τε τοκήων quod est non differre comedisse

De apparatu gallinarum & ouorũ.

Oua requieta.

Incoct[a].

Ex[...]

Quæ e[...]

Mattya parte ap[...]rantur oua.

Ægyptij & Pythagorici ouis abstinebant.

oua, & parentum capita. Vocauit autem ouum cyamon, quod quasi κύησις, id est fœtura animalis esset, & conceptum eius intra se clauderet, Marcellus Vergilius. Pythagoras abstinere iussit ouis, & quæ ex ouis nascuntur animalibus, Laertius. Cyami nomine nō aliud intellexisse videtur Pythagoras, quam ouum, quòd sit in eo animalium κύησις, id est fœtura, Cælius. Plura leges apud Erasmum in Chiliadibus, in symbolo Fabis abstineto. ¶ Huc (ad superstitionem) pertinet, ouorum vt exorbuerit quisq; calices cochlearumq́;, protinus frangi, aut eosdem cochlearibus perforari. Plin. Idem hodie circa oua in Bauaria obseruari Bauarus quidam mihi narrauit. ¶ Ouo filum circumductum in igne non ardet Cardanus de Subt.

¶ *h.* An obsecro hercle habent quoq; gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit, Plautus in Pseudolo. ¶ Quæstio ouúm ne prius fuerit an gallina, mouetur à Macrobio, & à Plutarcho in Symposiacis 2.3. ¶ Traditur quædam ars gallinarij cuiusdam, dicentis quod ouum ex quaq; gallina. Plin. Quum ouum inspexerant, quæ gallina peperisset dicere (aliàs *discernere*) solebant, Cicero Academicarum. ¶ Extat Niciæ cuiusdam perelegans tetrastichon, quo ridetur quidam ungendi capilli affectator: qui dum ei rei nimium studet, vitiata cute amiserit capillos omnes, hunc turpiter nudato capite ouum esse factum totum, facetissimè Nicias cauillatur: Καὶ δοκοῦς ὤν [illegible] γέγονε, Cælius.

Fabula de Helena ex ouo nata unde sumta sit.

¶ Scribit Neocles Crotoniata, ouum ex quo prognata credatur Helena, ex luna delapsum. quippe oua parere Selenetidas mulieres, indeq; nascentes homines quinquies decies esse nobis ampliore quod approbat Herodorus quoq; Heracleotes, Cęlius ex Athenæi lib. 2. Superiora ædium tabulata, quæ ὑπερῷα nunc vocant, olim ὠὰ (vel ὤα) vocabant. & Helena in istis domus partibus nata, ex ouo genita existimata est, vt Clearchus in Eroticis tradit. *Vide* plura infra in Prouerbijs, Ex ouo prodi[illegible], &, Ouo prognatus eodem.

¶ Oui somnio thesaurus indicatus, vt supra retuli in *b.* ex Cælio Rhodigino. Ὠὰ χρυσᾶ [illegible] σημαίνει λύπας, Suidas.

Auguria ex ouis & gallinis.

¶ Liuia Augusta prima sua iuuenta, Tiberio Cæsare ex Nerone grauida, cum parere virilem sexum admodum cuperet, hoc vsa est puellari augurio, ouum in sinu fouendo, atq; cum deponendum haberet, nutrici per sinum tradendo, ne intermitteretur tepor. Nec falsò augurata proditur, Plin. Gallinam cum lauri ramulo cecidisse ferunt in sinum Liuiæ Drusillæ, &c. Niphus. Ad Gallinam villa Cæsarum fuit ad Tyberim, via Flaminia. quæ ab eo dicta est, quòd Augustæ ex alto abiecit in gremium aquila conspicui candoris gallinam, lauri ramum suis baccis fœtum rostro tenentem, quam seruari iusserant aruspices, ramum verò inseri diligenter: quod ad villam factum est, quæ hac de caussa Ad gallinam dicta fuit. *Vide* etiam infra in Prouerbio, Albæ gallinæ filius. Alia quædam leges in Gallo *h.* Orpheus scripsit Ooscopica, Ὠοσκοπικά, Suidas. hoc est de diuinatione ex ouis. Ouorum quondam purgandis piaculis, lustrationibusq; quotidianus erat vsus: & in Bacchi Orgijs aliorumq; deorum sacrificijs, vbi pro homine soluendum aliquid deo esset, adhibebantur. Omittimus quæ in Orphicis & Bacchi Orgijs, in hac ipsa re obseruata ab antiquis traduntur. id solum ex eis repetemus, ideo religioni oua inseruisse, & in tanto honore cunctis gentibus fuisse, quòd capientte omni mundo tot animalium naturas & genera, nullum ferè est in quo non ex oui species aliqua nascatur. Volucres passim ouum gignūt. aquatilia in mari penè infinita in terrestribus lacertæ. in ambiguis & quibus in terra æquè quam in aqua victus est, crocodili. in bipedibus aues. in carentibus pedibus, angues. in multipedibus att[illegible]abi: & ne longiores simus, in pluribus generibus alijs plura alia. Ob quæ totam referre naturam credita fuerunt: & in religione ad placanda exorandaq; numina gratiorem habere potestatem: Marcellus Vergilius, nimirum ex Saturnalibus Macrobij 7.16. cuius verba superius retuli. Καὶ εἴ που ἴδοι ἐν τῇ [illegible] δεῖπνον κείμενον, ἢ ὠὸν ἐκ καθαρσίων, Lucianus in dialogis mortuorum id est, Sicubi cōperiat in triuijs Hecates cœnam iacentem, aut ex catharsio ouum. Catharsium in Græcorum doctrina videtur purificatio quædam dici. Morem quippe Athenis fuisse produnt, conciones expurgandi, atq; theatra, & omnino quemlibet populi conuentum. id verò minutis fiebat porcellis, quos nominabant catharsia. eiusmodi obibant munus, qui dicebantur à collustratione peristiarchi. Oua expiationibus apta monstrat Iuuenalis illud, *Nisi se centum lustrauerit ouis.* Sed & in arte Ouidius, oua hæc lustralia indicat illis versibus *Et veniat quæ lustret anus, lectumq́; locumq́; Præferat, & tremula, sulphur & oua manu* Eius aūt ab recentionb[illegible] ratio promitur, quod ex animalium generibus adeò multiformibus, plurima ædantur ouis, quæ v[illegible] media sint inter animal & non animal. proinde pergrata dijs censuêre veteres, Cælius. In purgatio[illegible] prætetea notamus oua adhiberi solita, & sulphura, tædas, lauros & similia, vt ex Plinio, Iuuenale, [illegible]dio, Apuleio poetis cæteris colligimus, Gyrald. Oui quod in cereali pompa solitum fuerit esse [illegible]muin, meminit Varro de re rust. 1.2. Gallinæ luteo rostro pedibusq́;, ad rem diuinam puræ non [illegible]dentur: ad opertanea sacra, nigræ, Plin. De Termini sacrificio Prudentius contra Symmachum ita [illegible]nit: *Et lapis illic Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error Fasciolis, vel gallinæ pulmone rogare, Fra[illegible]tur, & nullis violatur Terminus extis,* Æsculapio gallinæ immolabantur, Festus. *vide in gallo h. L[illegible]et expectare quis ægram Et claudentem oculos gallinam impendat amico Tam sterili,* pauperi Iuuenalis Sat. 2. immolabant enim, nimirum dijs, præsertum Æsculapio, pro salute & sanitate donanda gallinas. Magi

Zoroastren

Zoroastren secuti canes, gallinas (ὄρνιθας) & terrestres echinos bono deo attribuunt, aquaticos autem malo, Plutarchus in libro de Iside & Osiride. Ex animatis olim sex sacrificia in vsu erant, de oue, sue, boue, capra, gallina & ansere, Suidas. *Vide* in Oue *h*. Orpheus scripsit Oothytica, Ὠοθυτικὰ, Suidas. id est de sacrificijs ex ouis. Ouorum hecatombe, Ὠῶν ἑκατόμβη, ab Ephippo nominatur, (per iocum.) Athenæus.

¶ PROVERBIA à gallina. Feliciter natum, Albæ gallinæ filium dicimus. *Quia tu gallinæ filius albæ*, Iuuenalis Sat. 13. Vel quod læta atq; auspicata Latini alba vocant, vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, præteruolans aquila gallinam albam, ramulum laureum in rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa Ad gallinas vocetur. Tale verò lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est, sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat, interijt. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate successuq; rerum vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalē, *Nati infelicibus ouis*. non abhorret huic quod scribit M. Tullius libro Epistolarum familiarium septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Alburij sententias, quòd inaffectatę essent & apertæ, solitus est albos appellare. Quin & Gręcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur, qui clarius rem explicat, Erasmus. Idem alibi in Prouerbio Alba auis, λευκὸς ὄρνις, eadem quæ nunc recitauimus Ciceronis verba repetit. interpretatur autem pro re noua atq; auspicata. Quadrabit etiam (inquit) in rem admodum raram & inusitatam, quòd aues perpaucæ sint hoc colore. Ita Iuuenalis, *Coruo quoque rarior albo*. ¶ Lac gallinaceum Ὀρνίθων γάλα, id est gallinarum lac. dicitur in opulentos & quib. quiduis rerū suppeditat, vt illud Copiæ cornu. Aut de raris inuentu, atq; ob id pretiosis: vt sit hyperbole significās nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridēs Græcorū deliciolas quasdā & magnificas inscriptiones: Cerió (inquit) inscripsēre, quod volebāt intelligi fauū: alij κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, velut lactis gallinacei sperare possis in volumine haustū. Ἐγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἂν οὗ με νῦν ἀποστερεῖς, Aristophanes in Vespis, (in Acharnensibus,) id est, Non lac hercle gallinaceum, Hacce pro vita capiam, quam mi adimis in præsentia, Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus Ὠά (decipitur Erasmus, aut Eustathius ex quo citat: lege, ex Anaxagoræ Physicis.) Rursum Aristophanes Comicus in Auibus, Δώσομεν ὑμῖν Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισίν Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν, Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα, χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων. Ὥστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est, Dabimus vobis ipsis, filijs, filiorum filijs, opulentiam bonę valetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuentam, risum, choros, festa, lac gallinarum, vt sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quòd essent omnium rerum adeo feraces, illud vulgò iactatum esse, quod lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus lib. 9. Dipnosoph. ex mediæ comœdiæ scriptore quodam Mnesimacho senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον, Σπανιώτερον παρέστιν ὀρνίθων γάλα, Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς; id est, Et quod dicitur prouerbio, Lac suppetit res rara gallinaceum, ac Plumis reuulsis phasianus adprobè, Rursum lib. 9. adducit ex Numenio, Ἢ δ' ὅπερ ὀρνίθων καλεῖται γάλα. id est, *Atque quod gallinæ dicitur lac*, Erasmus. Anaxagoras in Physicis scribit id quod gallinæ lac vocatur, albu in ouis liquorē esse. Animalibus viuiparis cib. qui lac vocatur, in mammis parentis paratus est: sed contra quam homines putant & Alcmæon Crotoniates ait. non enim albumen oui lac est, sed vitellus. hic. n. pullis pro cibo est. illi albumē pro cibo esse existimāt, propter coloris affinitatem, Aristoteles de generat. anim. 3. 2. Κατασκήσω σ' ἐγὼ Τύραννον, ὀρνίθων παρέξω σοι γάλα, Pisthetærus Herculi in Auibus Aristophanis. Scholiastes Aristoph. in Acharn. hoc prouerbiū locum habere ait in ijs qui admodum fortunati sunt, & nihil non possident, ita vt etiam circa res impossibiles aliquid lucrentur. impossibile enim est vt vnquam lac è gallinis habeatur. at fortunati homines id quoque si voluerint comparare sibi possunt. Meminit & Suidas. Βούλοιτο μὲν ἂν καὶ τὸ τῶν ὀρνίθων γάλα προσέχειν, Synesius in epistolis. De herba quam *ornithógala* Græci vocant, scripsimus in Gallo *a*. ¶ Germanica prouerbia nonnulla etiam extant, à gallinis facta, vt sunt: Per messem ferociunt gallinæ, In der ärn sind die Hüner taub. hoc est Satietas ferociam parit. Gallinis caudam religare meditaris: Du wilt den Hünern den schwantz aufbinden: non diuerso sensu ab isto, Aquilam volare doces. Cum alienis gallinis oua in nidum parere, Mit anderen Hüneren ins Nest legen: vt apud Latinos, Alienum arare fundum, quod est cum alienis vxoribus rem habere.

Prouerbia à gallina. *Alba gallinæ filius.* *Nati infelicibus ouis.* *Alba auis.* *Lac gallinaceum.* *Prouerbia Germanica.*

¶ PROVERBIA ab ouis. Ouum adglutinas, Ὠὸν κολλᾷς, (si rectè legitur. malim κολλᾷς,) id est, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat, qui fractum oui putamen glutino sarcire & coagmentare conetur, Erasmus. ¶ Ab ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Ho-

Prouerbia ab ouis. *Ouum adglutinas.*

Ab ouo usq; ad mala. ratius in Sermonibus Sat. 3. pro eo quod est, ab initio conuiuij usq; ad finem. *Si collibuisset (inquit) ab ouo Usque ad mala citaret, io Bacche modo summa Voce, modo hac resonat quæ chordis quatuor ima.* Antiquitus enim cœnam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, ab ouo usq; ad mala: id est, toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quam oportet, notantur illo versu Horatiano, *Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo*, Erasmus. ¶ Ex ouo prodyt, Ἐξ ὠοῦ ἐξελθεῖν, aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis: quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, e quorum altero prodiêre gemini Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata, Erasmus. ¶ *Ouo prognatus eodem.* hoc fortassis simpliciter dictum est ab Horatio. Quandoquidem ad ... respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert ostendi apud Lacedæmonios suspensum ... à testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad iisdem natos parentibus, aut ab eodem ... ditos præceptore, aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æquè fu... prouerbiale. veluti si dicas: Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc con... unt, vt in res eodem prognatos ouo. Aristoteles quidem ostendit iuxta naturam fieri posse, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur, Erasmus. ¶ Extant apud authores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretæ similitudinis. Vides ne vt in prouerbio sit ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complureis saluis rebus illis, qui gallinas alere quæstus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quæ id gallina peperisset dicere solebant. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere, Cicero 2. Academic. Idem prouerbium refertur & à F. Quintiliano. Vsurpatur & a Seneca in libello, quem in Claudium Imperatorem lusit, Erasmus. Ouorum inter se miram ac propè indiscretam similitudinem, sæpenumero apud animum meum non sine stupore perpendi. Alterum enim alteri si compares, fallitur examen he... intuentis obtutus: tanta prorsum parilitas est, tantaq; geminitudo, Cælius. Huic simile est aut idem potius apud Germanos, Tappio referête, Eyer sind Eyern gleych. & hoc, Wär er eine Hasen so änlich als einem Narren / die Hundt hetten jhn langst zerrissen. ¶ Λευκότερον ὠοῦ, id est, Ouo multò candidius Sappho dixit, Athenæus. ¶ Apud Tappium hæc etiam Germanica inuenio: Ouum præ gallina sapit. Das Ey wil klüger seyn dan die Henne. cui illud Lannorum respondet, Ante barbam doces senes. Qui oua desiderat, gallinarum obstreperos cantus ferat oportet: Wer Eyer wil haben der muß der Hennen kackelen lyden. Qui vitat molam, vitat farinam. Hollandorum est, Aniennis negle... oua gallinacea requiris, Du suist nae thennen Ay vnd lest tgansen Ay faren. cui Tappius illud Græcorum confert, Omissa hypera pedem insequeris.

Non tam ouum ouo simile.

Ouo candidius.

DE PVLLIS GALLINACEIS.

De pullis gallinacei generis etsi quædam superius dicta sint in Gallinæ historia, capite tertio & quinto & sexto, & alibi fortassis: hic tamen de iisdem copiosius separatum agere volui, superioribus quidem non repetitis. neq; enim vllarum auium pulli ita in vsu sunt ad cibum, ac gallinacei. Nominat autem pullos gallinaceos Plautus in Captiuis, fœtus scilicet gallinarum adhuc tenellos: & Martialis in lemmate distichi, Si Libycæ nobis volucres & Phasides essent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues. Sed absolutè etiam pullos pro gallinaceis poni inueniu apud Vegetium & alios. Pellicula quæ solet pullorum ventribus adhærere, Palladius in Maio Tit. 9. Puls potissimum dabatur pullis in auspicijs, Festus. dabatur autem non quibuslibet, sed gallinaceis. Heliogabalus vna die non nisi de phasianis tantum edebat, alia die de pullis, Lampridius. Gigeria pullorum coques, Apicius. Puliastrum & pullastram neotericè vocamus, Grapaldus. Pullastra vocabulo pro parua gallina, Hermolaus, Sipontinus & Platina vtuntur. Quidam etiam fœminino genere pullas efferunt, è recentioribus. Pullaster vel pullastra, significat gallum vel gallinam adolescentes. sic à M. Varrone libro 3. de re rustica, puliastræ dicuntur iuuencæ gallinæ, ait enim, Et ea quæ subijcias potius e vetulis quam e pullastris. Pro pullo pulleiacium Augustus dicere solebat, vt ait Tranquillus. Pullicenus alias pullicinus quod magis placet. nã & Itali hodieq; pulcinos vel pullicinos appellãt) diminutiuũ à pullo. Seruos habuit vectigales qui eos ex ouis & pullicenis & pipionibus alerent, Lampridius de Alexandro Seuero. ¶ Ab Athenæo libro 9. νεοσσοὶ ὄρνιθες & ... dicuntur. Νεοττίδες ἀλεκτορίδων, ... Aristoteli sunt fœmellæ iuuenes è gallinaceo vel anserum genere, quæ nuper scilicet parere cœperunt: possunt etiam sic dici antequam pepererint. Athenæus pullos gallinaceos a Græcis *hippos*, hoc est quasi equulos vocari scribi... etedo, quia pulli propriè sunt equorum, Hermolaus. Ὀρτάλιχος ζωμὸς, id est, pulli gallinacei ius, Dioscorides. Ὀρτάλιχος (vox poetica) tum gallum ipsum tum pullum gallinaceum significat. sed pullum frequentius, *vide in Gallo H. a.* Ὀρτάλιχοι, pulli qui nondum volare possunt: & galli ipsi Bœotis (quod & Scholiastes Aristophanis scribit,) Varinus. Pullos qui recens apparuerunt, ... ἔφηβοι Græci νεοττοὺς vocant, aliqui ὀρταλίχους, Eustathius. Ἀνορταλίζειν verbum Aristophani in Equitibus

Gigeria pullorum. *Pullaster & pullastra.* *Pulleiacius.* *Pullicenus.* *Νεοσσοί.* *Ὀρτάλιχοι.* *Ἀνορταλίζειν.*

e quibus efferri & superbire significat vel ... agere, & nimis facile aliquid credere. Propriè autem ὀρταλίζειν dicitur de auibus volare incipientibus ἐπὶ τῶν ἀ... χελιδόνων ἀνακτερύσσεσθαι ἐφιεμένων, vt & ἀθύρειν, vel de ijs qui pueros in sublime efferunt citato motu, (ἀναῤῥιπτεῖν τὰ νήπια τῶν παιδίων, οἷον ἀρθέντων ποιεῖν εἰς ὕψος) & improprie deinde etiam de alijs motibus, Scholiastes Aristophanis.

Aues πτερυγίζεσθαι & πτερυγιστικαὶ dicuntur, quæ antequam ocyptera, id est pennæ maiores eis enatæ aut satis perfectæ fuerint, volare gestiunt, inutili & sæpe noxio conatu. cùm cadant interdum & in humum allidantur. eædem ὀρταλίχοι dicuntur, ὡς ὀρμὴν ἔχοντες (γ ... ἔχοντες ... ῥέειν), hoc est à cupiditate motus & volatus, Io. Tzetzes 7.128. Ὁ ... προσφερεῖ μητέρος ὀρταλίχων, Versus a Suida citatus. Οὐδ' ὁπότ' ὀρτάλιχοι μινυροὶ ποτὶ κοῖτον ὁρῷεν, Theocritus Idyllio 13. Βοσκάδος χηνὸς νέον ὀρταλίχα, Nicander de pullo anseris. Plura de voce ortalichos leges in Gallo *a.* Νεοσσοὶ ... pulli gallinacei masculi, Hesychius & Varinus. Alectryon Græcis gallus est, vnde diminutiuum ἀλεκτρυόνιον: vt ab alector ἀλεκτορίσκος, *Niceg-* & patronymica forma ἀλεκτορίδης, vt scripsimus in Gallo *H. a.* Pulli Græcè vulgò ἀλεκτορόπουλα ... ur, apud Symeonem Sethi ὀρνιθόπουλα. *Alfrach* (Arabice) est nomen commune ad omnes pullos, & quandoq; dicitur de gallina iuuene, quæ nondum oua peperit: sed absolutè prolatum significat pullum columbinum, qui nondum volare potest, Andr. Bellunensis. ¶ Pullus Italicè dicitur *pollo, pollastro, pulcino.* sed hic propriè tener adhuc & implumis, pullastro maiusculus & iam mensis aptus. Gallicè *poulsin, pousin, pol, pollet, cochet, & pollaille* de pullastro aduliore. Germanicè Hünle/Hünckel. Anglicè *chyk.*

¶ Pullos maturos dicere possumus primo vere exclusos: vt serotinos illos quos patria lingua autumnales appellamus. Et serotini quidem non pariunt oua sub veris initio, quemadmodum illi quos maturos esse dixi. quamobrem non ad pullationem, sed ad veru aluntur, Gyb. Longolius. *Pulli maturi & serotini.*

C.

¶ Varro pullos pipare dixit, Nonius. *Vide* in Gallina *C.* Pipire propriè dicuntur pulli gallinacei (& huiusmodi) Columellæ. Vrticarum genera quædam pullis mortifera sunt, quæ gallina rostro conatur euellere, Albertus. *Pipare & pipire pullorum est.*

E.

¶ Mustelæ cinis si detur in offa gallinaceis pullis, tutos esse a mustelis aiunt, Plinius.

F. & G.

De ijs quæ circa salubritatem pullorum gallinaceorum, & apparatum ad cibum & remedia considerantur, abunde dictum est in Gallinacei historia.

H.

a. Pullus generale vocabulum est omnium auium: & quadrupedum etiam quorundam fœtus pulli dicuntur, vt equi & asini, vnde pullini dentes, Grapaldus. Pullos dicimus paruos fœtus quorumcunq; animalium, sed præcipuè auium: & inter eas gallinarum præcipuè per excellentiam. Sed iumentorum quoq;, vt Græci πῶλον, nos Fülc. Ranę pullos Horatius dixit, de apibus nouellis Columella. *Quis tu gallinæ filius albæ,* *Nos viles pulli nati infelicibus ouis,* Iuuenalis. Quin etiam arborum atq; plantarum pullos dicimus, vt Plinius, vnde verba pullulare, pullescere, pullulascere. Pullatio, fœtura pullorum, Columellæ. Pullities ipsa pullario vel pulli ipsi: qua voce idem vtitur de turture, anseribus & apibus. Georg. Alexandrinus in priscarum vocum enarratione, pullicium, (pulliciem legendum arbitror) interpretatur fœturam pullorum è Varronis lib. 3. Pullinus, quod est pulli. vnde pullini dentes, quos primum equi iaciunt. Pullarius, qui pullorum curam habet. & qui è pastu pullorum captat auspicia, vt in Gallo *h.* ostendimus. *Homonyma.* *Deriuata.*

¶ *c. Alulen,* id est cibus pullorum, Vetus Glossographus Auicennæ. Insipere, farinam iacere pultis, (lego *pullis.*) Vnde dissipare, obsipare. vt cùm rustici dicunt, Obsipa pullus escam. Festus.

¶ *h.* C. Claudio, M. Perpenna Coss. pullus gallinaceus quadrupes natus, Iulius Obsequens. *Vide* supra in Gallina *h.* ¶ De augurijs vel auspicijs è pullis, leges in Gallo *h.* Aduersus grandines olim agnum aut pullum immolabant, Cælius Calcagninus in libro de re nautica. *Pullus quadrupes.*

De Gallinis Sylvestribus.

1. *In genere, & de nonnullis etiam particulatim.*
2. *De rustica gallina.*
3. *De meleagride.*
4. *De Africanis vel Numidicis.*
5. *De Indicis, vel gallopauis.*
6. *De alia gallina Indica.*
7. *De lanstis.*
8. *De otide vel tarda.*
9. *De tetraone vel tetrace vel erythrotaone.*
10. *De vro gallo maiore.*
11. *De gallo betulæ.*
12. *De vro gallo minore.*
13. *De grygallo maiore minoreq́.*
14. *De gallinulis terrestribus, & primum de* hegeschara *vulgò dicta.*
15. *De arquata maiore, & phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem vocaui.*
16. *De ralla terrestri.*
17. *De gallinulis aquaticis longis cruribus in genere.*

18. De auibus quarum veteres meminerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse videntur.
19. De rusticula, vel perdice rustica maiore.
20. De gallinagine siue rusticula minore.
21. De duodecim generibus gallinularum aquaticarum, quæ circa Argentoratum capiuntur, &c.
22. De Gallinulis duabus siue ardeolis marinis. *23. De glottide.*

DE GALLINIS SYLVESTRIBVS IN GENERE, ET *de nonnullis etiam particulatim.*

De discrimine inter gallinas syluestres & agrestes.

GALLOS gallinásve syluestres aut feros ferásve dicamus, vtrunq; sexum comprehendendo, nihil interest. Dixerim autem syluestres potius quam agrestes. Nam agrestes vel pascales eas potius rectè appellari puto, quæ licet domesticæ, non inclusæ tamen, sed in agris liberè pascuntur: nomades Græcis. & similiter ferè in columbarum genere. Græci animalia syluestria videntur ἄγρια vocare, agrestia verò ἄγροικα, vt Galenus de compos. medic. sec. genera, lib. 3. cap. 5. Sunt sanè permulta earum genera, figura, magnitudine, locis in quibus degunt, & alijs quæ circa naturam eorum & cibi rationem considerantur, longè differentia: vt imperitè illi facere videantur, qui de gallinis syluestribus in genere aliquid scribunt. Quoniam tamen à veteribus, & recentioribus etiam, pauca quædam sic scripta inueni, ea vnum in locum hîc coniungenda existimaui. Fieri autem potest, vt certam aliquam speciem per excellentiam generali galli syluestris nomine appellarint. Ego vel phasianum, vel magnos gallos montanos syluestris nomine apud veteres acceperim, medicos præsertim. In theriacæ ratione gallum syluestrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna fasianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. Gallus syluestris, id est fasianus siccior altili, Syluaticus. ¶ Theophrastus scribit ex gallinaceis libidinosiores domesticis agresteis esse, itemq; mares statim à cubili velle coire, fœminas autē magis procedente die, Ælian. *Vide* supra in Gallo C. ¶ Gallinæ montanæ in victu attenuante conceduntur a Galeno. ¶ Gallinarum adeps medius est inter anserinum & suillum: sed ex agrestibus gallinis tenuiorum est partium, vt scripsi in Gallo villatico *G.* sed Græcus codex (lib. 3. de compos. medic. sec. genera) adipis τῶν ἀγροίκων ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτορίδων mentionem facit, ἄγροικα appellans, quæ non in ciuitatibus sed ruri pascuntur, vt ipse videtur interpretari. Sed quod ad remedia, syluestrium adipes magis etiam quàm agrestium subtiles dixeris. ¶ Gallinæ syluestres, montanæ præsertim, quo cibo captæ ali debeant, non constat. quidam captas omnino cibū respuere aiunt, aut raro sumere. ¶ Pastilli apparatum è pullastro ex Germanico Baltasaris Coqui libro in Gallo descripsimus. monet autem gallinas syluestres quoq; similiter parari, sed laridum passim infigendum esse, vt solet assandis. Gallinas syluestres assabis, sed & si elixentur cum pipere & saluia, non insuaues videbuntur, Platina. De gallinæ syluestris coctura, *vide* etiam in Pauone.

Gallus syluestris an phasianus sit. — *De gallorum vel gallinarū syluestriū libidine.* — *Adipe.* — *Cibo.* — *Coctura & apparatu.*

Nomina Hebraica. — *Dukiphat.*

¶ *Dukiphat*, דוכיפת, Hebraicum nomen, Leuit. 11. & Deut. 14. R. Salomon exponit gallum syluestrem duplicata crista, qui vulgò dicatur, הרפא, *hachpha*, (fortè legendum *hupa*, הופא, sic enim Galli vpupam vocant:) vnde etiam nomen sit, quasi *du*, id est duas habens, *cephot*, id est cristas Chaldaicè vocatur נגרשרא (*negarschara*, ni fallor) id est artifex montis, propter opera sua, vt inquit R. Salomon. Iudæi vulgò Germanicè interpretātur Vrhan / id est maximū gallum syluestrem. nostri vpupā, Paul. Fagius. Dauid Kimhi etiam ex magistrorum sententia gallū syluestrem interpretatur. Chaldaica translatio Deut. 14. habet בגר טורא, *kagar thura*, vpupam intelligunt: Arabica הדהד, *hadhar*: Persica כה בנך אן, *an coh benak* Septuaginta Deut. 14. porphyrionem verterunt, Leuit. 11. vpupam, vt & Hieronymus, quod probat Sanctes. Sunt qui gallinam Africā aut Meleagride intelligant. ¶ *Neelasa*, נעלסה, Iob 29. Kimhi exponit טוסים (ταῶς) id est pauones. Sentētia hæc est: Nunquid (dedisti) alas plaudibiles pauonibus, aut pennas ciconiæ & plumas? interprete Munstero. Septuaginta Hebraicā vocem relinquunt. Chaldæus pro *neelasa* ponit תרנגול ברא, hoc est gallum syluestrē. R. Abraham putat esse struthionē.

Neelasa.

Ranan.

¶ Ranan, רנן, vt D. Kimhi docet, auis est quę exultat & sibi placet ob vocem aut pennas, nimirū pauo. In cōmentarijs etiam in Iob cap. 39. multos scribit pauonē putare. Alij auem esse conijciunt cantu excellentem, veluti הריינבייולך (si rectè scribitur. lusciniam intelligo, quæ gallis *rossignole* dicitur.) Aliqui volunt esse auem quæ delectatur in suo cantu, Munsterus. Leui ben Gerson alā aut pennam potius auis intelligit. Interpres noster struthionis pennam reddit. Vtuntur autem struthionum pennis in cristis qui exultant & lætitiam aut superbiam ostentant. Chaldæus vertit תרנגול ברא, id est gallum syluestrem. Septuaginta τερπομένων. זיז, *sis*, vel *ziz*, Hebræis nomen generale est de omni fera bestia. Rabini quidam auem maximam interpretantur, quæ alis suis extensis Solem obscuret, Psalm. 80. alij simpliciter auem quandam, alij omne reptile agri exponunt. Septuaginta μονιὸς ἄγριος, id est aprum, (*vide* in Apro *A.*) Chaldæus *tharnegul*, id est gallum syluestrem. rursus septuaginta ὡραιότητα, Psalmo 50. Hieronymus pulchritudinem. Augustinus species. Esaiæ 66. Septuaginta εἴσοδον. Ionathan זין יקרהא מכמר, *mechamar sis iekaraha*, Hieronymus omnimodam gloriam, Symmachus pinguedinem, Theodot. multitudo, Aquila παντοδαπλῶ χώρας, malim παντοδαπλῶ ὥρας.

ziz.

¶ Vpupam

¶ Vpupam Varinus ἀλεκτρυόνα ἄγριον, id est gallum syluestrem interpretatur. & Itali quidam can[illegible]dem gallum paradisi vocitant. Videtur autem ei galli nomen attribui propter cristam. quamuis illam [illegible] e pluma tantum habet, non vt gallinaceum genus ex cartila[illegible]ine quadam carnosa. Hebraicam quoque vocem *dukiphat*, vt paulo ante retuli, alij vpupam, alij gallum syluestrem exponunt. ¶ K[illegible], genus gallinaceorum, He[illegible]h. & Varinus.

Vpupa à quibusdã gallus syluestris dicitur.

¶ A Suecis circa Rauen[illegible] audio genus quoddam galli syluestris Riethanen, id est gallos [illegible] appellari, magnitudine a[illegible] fere, pedibus gallinacei: capitibus pulchris, magnis, in quibus [illegible] rubicundæ spectentur. caudis fere quales galli Italici gerunt. rarò capi nisi hyeme aliquando, ca[illegible]ptos [illegible]te d[illegible] [illegible]le condiri. Ab Hieronymo Trago inter feras gallinas nominãtur Rothüner, id est gal[illegible] [illegible] dæ Germanice dictæ. Longolius hoc Germanicũ nomen perdici Græcæ attribuit. vide[illegible] [illegible]em perdicem rubram vulgò dictam intelligere. ¶ Lagopodem alpium nostrarum incolæ no[illegible]min[illegible] [illegible]linam saxorum vel niuium, Steinhün, Schneehün, Schrathün. ¶ Attagenem nostram, [illegible] est gal[illegible]inam co[illegible]lorum, quidam Gal[illegible]ice, vel Sabaudice vocant *gelinettam*, id est gallinulam, vel gal[illegible]am syluestrem. Supra statim post Attagenem de GALLO PALVSTRI illo quem Scoti vocant Myrkock, scripsimus, & effigiem eius è Scotia missam addidimus. ¶ Reperitur in Scotia etiã aliud genus galli syluestris, phasiano carne ac magnitudine simillimum: sed nigra pluma, rubentibus admodũ [illegible]pebris syluestrem agri gallum nostrates Scoti dicunt, estq; frumento victitans, Hector Boë[illegible]us in [illegible]scriptione Regni Scotiæ. Huius alitis effigiem, quam vna cum proxime dicta, Cl. V. Henricus a S. Claro è Scotia nobis transmittendam curauit, hic adieci.

De quodã genere galli syluestris quod apud Suenos reperitur.

De alio genere quod in Scotia reperitur.



[illegible] hoc genere marem vocant *ane blakcok*, id est gal[illegible] [illegible]grum: fœminã quæ magnitudine inferior & colore [illegible]or est, *ane grey hen*, id est gallinam fuscam. Mas collo, [illegible]ore, alis coxisq; punctis rubicundis aspersus est, fœmi[illegible]cucopligã maculæ nigræ variãt. Supercilia & barbulas [illegible] vtroq; sexu membrana rubens insignit. Anglus quidam [illegible]ac icone visa, in Anglia etiã retulit capi locis erica plenis.

¶ Eandẽ auem Guil. Turnerus intelligere videretur, [illegible] descriptione quam statim subdemus, nisi fœminæ ali[illegible]m [illegible]lorem tribueret, quam ait magis ruffam esse per[illegible], cum fœmina galli nigri Scotici fusca sit, vt diximus. [illegible]inaceum syluestre genus apud nos est (inquit Tur[illegible] A[illegible]lus, *Morhennã* vulgò vocant, ni fallor, forte propter c[illegible]em maris nigrũ vt in Mauris: alij, puto, *hethcok*, [illegible] est [illegible]m ericarum) in quo fœmina à mare ita differt, vt duorum generum istiusmodi rerum [illegible] videri possint. Mas gallo domestico paulò minor totus niger est, excepta ea parte caudæ quæ podicem tegit, ea enim alba est. Cæterum nigredo huius nonnihil splendescit, ad eum fere modum quo [illegible]umborum nigrorum torques circa colla splendescunt. ad viriditatem igitur proximè accedit. in capite rubrum quendam habet, sed carneum cirrum, & circa genas duos habet veluti lobos rubros, & eos carneos. Fœmina tota maculis distincta est, & à perdice, nisi maior esset, & ruffa magis, ægrè dignosci posset. In desertis locis & planis, erica potissimum consitis, ambo degunt. grano vescuntur, & summis ericæ germinibus. Breues habent alas, & breues faciunt volatus. Hanc auem attagenem esse conijcerem: sed qui attagenem describunt, marem à fœmina non separant. vnde colligo eundem fuisse colorem, & eandem figuram maris & fœminæ. Quòd si attagen non sit, gallina videtur esse Varronis rustica, Hæc ille. Verum hanc auem non esse attagenẽ, ex eius historia apparebit: præsertim cum attagen palustris sit, hæc non item. *Vide* an eadem sit auis, quam Gyb. Longolius attagenem putauit: cuius verba recitabimus infra in Grygallo.

De alio genere Anglico.

DE GALLINA RVSTICA.

ALIA videri potest gallina rustica, cuius Columella & Varro meminerunt: alia verò perdix rustica, cuius Martialis, eadem (ni fallor) *rusticula* Plinio dicta. ¶ Gallinæ quæ vocantur trium generum sunt, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & columella. Rustica gallina non dissimilis villa[illegible]cæ per aucupem de[illegible]pitur: eaq; plurima est in insula, quam nautæ in Ligustico mari sitam producto nomine [illegible]is Gal[illegible]nanam vocitauerunt, Columella. Gallinæ rusticæ inquit Varro sunt in vrbe raræ, [illegible]re mansuetæ siue caue[illegible] videntur Romæ, similes facie non his villaticis gal[illegible]inis nostris, sed Africa[illegible]p[illegible] ac facie incontaminata. In ornatibus publicis solent poni cũ ps[illegible]acis ac merulis albis, item [illegible]id [illegible]us rebus inusitatis. neq; ferè in villis oua ac pullos faciunt, sed in [illegible]luis. Ab his gallinis dicitur [illegible]sula [illegible]linaria appellata, quæ est in mari Thusco secundum Ita[illegible] contra montes Ligusticos, vi[illegible] millium Albingaunium. alij ab his villaticis inuectis a nau[illegible] sibi fer[illegible]actis procreatis, Hæc ille. Albingaunij quidem Ligutiæ oppidi Plinius etiam meminit. est autem illi vic[illegible]um Intemel[illegible]um oppi-

Insula Gallinaria.

pidum, & sic apud Varronem legendum puto, (sic & Hermolaum legisse video,) non vigintimillium, vt Gallinaria insula sita intelligatur contra hæc duo Liguriæ oppida & Ligusticos montes. ¶ Syluestres gallinæ quæ rusticæ appellantur, in seruitute non fœtant: & ideo nihil de his educandis præcipimus, nisi vt cibus ad satietatem præbeatur, quò sint conuiuiorum epulis aptiores, Columella.

Rusticula. ¶ Rusticæ gallinæ sunt agrestes (syluestres potius) rostro longiore, quæ per diminutionem rusticulæ quoq; appellantur, Ge. Alexandrinus: quem video gallinaginem vel perdicem rusticam, (quam Galli *beccassam* a rostri longitudine, nostri Schnepff appellant, Plinius, vt videtur, rusticulam, pro gallina rustica accepisse. Audio & hodie circa Bononiam in Italia gallinam rusticam siue rusticellam nominari auem palustrem & lautam, haud scio an *beccassam*, an aliam quandam. Sed cum Columella gallinam rusticam villaticæ non dissimilem faciat, *beccassa* verò longè dissimilior sit illi quam aliæ quædam syluestres gallinæ inter alias quærenda est quæ nam tum forma tum magnitudine ad villaticam accedat proximè: qualis illa est cuius è Scotia missæ imaginem paulò antè posuimus vel illa (nisi eadem sit) quam in Anglia reperiri Turnerus scripsit, vt proximè recitauimus: in quo genere mas totus niger est, fœmina varia instar perdicis, &c. Rursus cum Varro rusticas non villaticis gallinis sed Africanis aspectu similes scribat, ac facie incontaminata: Africanas autem non alias quàm Meleagrides faciat, dubitare aliquis posset tanquã alia Varronis quàm Columellæ gallina rustica esset. quod mihi quidem non videtur. possunt enim rusticæ villaticis reliquo corpore similes esse, facie verò dissimiles. ¶ Gallina apud nos rustica (inquit Turnerus) nusquam reperitur, si gallina illa quam *morhennam* vocant, (quam supra verbis ipsius descripsimus,) non sit: quamuis de eadem an attagen sit dubitamus.

DE MELEAGRIDE.

A. & B.

CIRCA Meleagridis historiam nec veteres ferè scriptores, neq; recentiores consentiunt. quamobtem veterum de ijs scripta primo loco adferre placuit, deinde recentiorum seorsim. Græcè scribitur Μελεαγρὶς oxytonum, fœminino genere. ¶ Gallinæ Africanæ sunt grandes, variæ, gibberæ, (gibbosæ, vt Beroaldus exponit) quas Meleagridas appellant Græci. hæ nouissimæ in triclinium ganeariũ introierunt è culina propter fastidium hominum. Væneunt propter penuriam magno, Varro. Simili modo (vt Memnonides circa Memnonis sepulcrum in Ilio) pugnant Meleagrides in Bœotia. Africæ hoc est gallinarum genus, gibberum (aliàs *gilberum*, Volaterranus gilbarum legit) varijs sparsum plumis: quæ nouissimæ sunt peregrinarũ auium in mensas receptæ, propter ingratum virus. Verum Meleagri tumulus nobiles eas fecit, Plinius. Columella distinguit: Africana gallina est (inquit) quam pleriq; Numidicam dicunt, Meleagridi similis, nisi quòd rutilam galeam & cristam capite gerit, quæ vtraq; sunt in Meleagride cœrulea, Columella. Trãquillus etiam cum Columella sentiens, separat Meleagridas à Numidicis (seu Africanis. nam Varro, & Plinius quoq; vt videtur non discernunt) Volaterranus & Niphus. Meleagrides, & Numidicæ & Gutteræ, aues sunt quæ & Afræ dicuntur. Ge. Alexandrinus. apparet autem illum pro gibberis apud Varronem gutteras legisse: & conijciat aliquis gutteras forte cognominari posse quòd plumis varijs quasi guttis distinguantur, vt Plinius & Athenæus testantur de Maleagride. *Et picta perdix, Numidicaq; guttata*, Martialis. sed cum gutterum pro guttato alius nemo, quod sciam, dixerit, non temere quicquam mutârim. In eo etiam quòd galeam Meleagridi rutilam esse Columella scribit, vt & cristam, mendum mihi subesse videtur: & paleam legendũ. vocant autem paleam vel paleas, quæ veluti barbæ à gallinarũ rostro dependent, vt in Gallo *B.* docuimus. quanquam, vt author est Clytus apud Athenæum, barbam seu paleas propriè dictas non habet, sed eius loco carnem oblongam, & magis quàm in gallinis rubentem.

Variæ veterũ scriptorũ sententiæ de Meleagride. — *Numidica.* — *Guttera.*

Quibus in regionibus reperiantur Meleagrides. ¶ Meleagrides fert vltima Syriæ regio, vt Diodorus Siculus scribit. Mnesias Africæ locum (lacum) Sycionem appellatum tradit, & Cratin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aues quas Meleagridas & penelopas vocat viuere, Plinius. Meleagrides aues pascebantur in Acropoli Suidas & Varinus. Meleagrides primi feruntur habuisse Ætoli, Athenæus. Strabo libro 16. circa Arabiam alicubi in fronte portus magni (sic dicti) tres insulas esse scribit, quarum vna Meleagrides multas habeat.

¶ Clytus Milesius Aristotelis discipulus libro 1. de Mileto, Circa templũ Virginis, inquit, in Olero (codex Græcus habet ἀέρῳ. Gillius vertit ad templum æreum: & idem scribit, Histrum in Olero tradere Meleagridas à nullis auibus quæ vnguibus sint vncis violari. Volaterranus ex Æliano legit, Meleagrides in Lero insula esse. est autem Leros insula in Icario mari. ego in Olero legerim, quæ vrbs est Cretæ in alto loco sita, à qua Minerua [quam & Virginem, Παρθένον, per excellentiam vocant] Oleria dicta, & festum eius Olerium, apud Stephanum. conijcio autem has alites Mineruæ sacras fuisse, cum Athenis etiam in Acropoli educari solitæ fuerint olim) Meleagrides aues sunt. locus vbi aluntur palustris est. pullos suos nullo amoris affectu hæc ales prosequitur, & teneros adhuc negligit. quare à sacerdotibus curam eorum geri oportet. Magnitudo ei gallinæ generosæ. caput pro corporis magnitudine paruum, & glabrũ (ψιλὸν,) in quo apex (crista, λόφος) carneus durus & rotundus spectatur, claui vel paxilli instar eminẽs, (in Græco additur, καὶ τὸ σῶμα ξυλοειδὲς, pro quibus verbis Gillius nihil aliud posuit,

Descriptio Meleagridũ.

quam

[illegible] paxi[illegible] quem diximus ligneum eminere. Wottonus rostrum ligneũ vertit. ego pro σῶμα forte [illegible] legendum conijcio. nam de totius corporis colore posterius agit. & apicis illius colorem hoc in [illegible] desiderare poterat. itaq; ξυλοειδὴς tanquam coloris nomen accipio, etsi Columella Mele[illegible] cristam tum galeam rutilam tribuit. Hæc scripseram cum Hermolaum quoq; in Corollario [illegible] cum facere obseruaui. Gyb. Longolius ad totius corporis colorem refert.) Ad malas ab ore (στόμα[illegible] non σώματος, vt rectè etiam Hermolaus & Wottonus legunt) orta caruncula longa barbæ loco de[illegible] rubicundior quàm in genere gallinaceo. quod autem in gallinis rostro adhæret, πώγωνα vo[illegible] Græci quidam (Latini paleam mentumve) non habet. Rostrum acutius & maius quam gallinæ. [illegible] nigra crassior breuiorq; quam gallinæ. Corpus totum varium est, nigrum videlicet maculis [illegible] ατιλοις) plumarum candidis, frequentibus, lente maioribus, distinctum. sunt autem orbi[illegible] rhombis nigris. vnde ipsi etiam rhombi varietatem exhibent, (in Græco additur, τῶ μὲν μέ[illegible] γοντος λευκότερον τὸ χρῶμα, τῶ δὲ λευκοῦ μελάντερον.) Alæ etiam maculis notantur albis, specie ser[illegible] versus parallelos (spatia æquidistantia) digestis. Crura sine calcaribus, cæterò similia gallinaceis. [illegible] næ maribus adeo similes sunt, vt vix dignosci sexus queat, Athenæus. ¶ Gallinæ rusticæ similes [illegible] sunt, nõ his villaticis gallinis nostris, sed Africanis aspectu ac facie incontaminata, Varro. facit au[illegible] [illegible]sdem Africanas & Meleagrides.

¶ Verbum κακκάζειν in vsu esse de Meleagridum voce docet Pollux. Hesychius hoc verbum At[illegible]tatum esse scribit de gallinarum voce circa partum: cui simile est apud nos gaggsen. Meleagri[illegible] & attagæ, suum ipsæ nomen voce sua imitantur, Ælianus. ¶ Meleagridum & phasianorum o[illegible]nctis distinguuntur, Aristot. (& Plinius) de hist. anim. 6. 2. vbi Albertus cum primum rectè nomi[illegible]et meleagridem auem, mox iterum de eadem, Et oua (inquit) *cathaslar*, quæ Lannè *theagridi* (ine[illegible]pro meleagride vocatur. ¶ Quorum tenuior est res familiaris in celebribus Isidis conuentibus an[illegible]es atq; aues meleagrides immolant, Pausanias.

De earũdem voce.

Oua.

¶ Meleagri qui filius OEnei regis Calydoniæ fuit historiam leges apud grammaticos, Eustathi[illegible]um (in nonum Iliados & alibi) & alios, vnde nos etiam aliquando eam in Onomasticon propriorũ nominũ retulimus. Meleagri sorores aliqui in Meleagrides aues mutatas ferunt. alij familiares (virgines) Iocallidis virginis in Lerna, cui diuinos honores præstant, Suidas & Varinus. Ælianus scribit Meleagridas in Lero insula esse, quas fabula vult Meleagri OEnei filij natas fuisse, luctu patris in aues conuersas, quare & lamentabili carmine cantus earum exaudiri, Volaterranus. ¶ Μιλιάγγια & μελίαγγα radices quædam dicuntur, vt Suidas scribit, qui & hæc innominati authoris verba recitat: Ῥίζαις αὐτῆς μελιάγγων καρδίαις χελαμων ἰδέξατο. Videntur autem herbæ alicuius syluestris radices esse, adeò dulces vt mel syluestre dici meruerint, quales videntur illæ quas Itali vulgò dulcichinos vocant.

Fabula de Meleagri sororibus in aues conuersis.

DE MELEAGRIDE RECENTIORVM OPINIONES.

RECENTIORES quidam indocti *gallos vros* vulgò dictos (Orhanen) Meleagrides esse crediderunt: sed & alia non conueniunt, vt in Galli vri historia apparebit, & quod hic captus animum despondet, cibumq; (non) nisi longo post tempore assumit. Meleagrides verò confestim vt captæ sunt, escas non recusant. Has nobis quandoq; Ægyptij pro gallinis Hierosolymitanis magno mendacio vendiderunt, & in Syria captas affirmarunt, certè præter colorem & paleas vris nostris planè similes, Gybertus Longolius.

¶ Raphael Volaterranus suo tempore Meleagrides duas secundum Plinij descriptionem Romæ in hortis Cardinalis S. Clementis visas scribit. Augustinus Niphus Meleagrides vulgò Tunes appellari tradit, nimirum ab vrbe Africæ Tuneto. Eliota Anglus Meleagrides Anglicè interpretatur, *hennes of Genny*: Quidam Hispanicè *gallinam moriscam*. Petrus Bellonius gallinas Indiæ vulgò dictas: vt & ante ipsum Gulielmus Turnerus. Qui in suo de Auibus libro, Columellæ (inquit) Meleagrides, videntur illæ esse aues quas nonnulli pauones Indicos appellant. nam illas paleis & cristis cœruleas esse in confesso est. Horum sententiæ ipse etiam aliqua ex parte accedo, & gallinas Indicas vulgò dictas Meleagridum speciem esse iudico, quòd cum Clyti Peripatetici descriptione à nobis recitata in [illegible]luribus quàm vlla mihi cognita auis conueniant. etsi enim calcaribus non careant, neq; eadem forcassis colorum varietate eodemq; ordine digesta spectentur: habent tamen apicem illum paxilli instar à [illegible]pite prominentem, & barbæ vel palearum loco carnem dependentem rubram, caput glabrum, &c. Conuenit & magnitudo generosæ gallinæ, quanquam & colore & magnitudine gallinas Indicas diuersas reperiri audio. maximas esse & præferri nigras, alias albicare, minimas corpore vario esse, maculis nigris corpus albicans distinguentibus. Iam cum Columella Africanas cristæ tantum paleæque (vel eius quod pro palea est) colore à Meleagridibus differre scribat, vtranque auem generali gallinæ Indicæ appellatione comprehendi licebit.

Gallina Indica.

¶ Gallinæ Aphricanæ, Græcis Meleagrides, nunc PHARAONIS aues dicuntur, Georgius Alexandrinus. Aues Pharaonis dictas, quæ ex Oriente deferri soleant, in regno Senegæ Nigritarum plurimum abundare Aloysius Cadamustus scribit.

Gallina Africana.

DE MELEAGRIDE, VEL GALLO NVMIDICO AVT MAVRITANO

syluestri, cuius iconem & descriptionem à Io. Caio Britanno accepi: qui gallinam domesticam quoq; à nostra diuersam eiusdem regionis, se missurum promisit.



GALLVS Mauritanus pulcerrima auis est, magnitudine corporis, figura, rostro, & pede phasiano similis: vertice corneo, in apicem corneum à posteriori parte præcipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato, armatus. Eum natura voluisse videtur inferiori capitis parti tribus veluti [illegible] n'js se promittentibus communire atq; deligare: inter oculum & aurem vtrinq; vna, & in fronte media item vna: omnibus eiusdem cum vertice coloris: ita vt insideat capiti eo modo quo ducalis pileus illust[ri]ssimo Duci Veneto, si quod iam aduersum est, auersum fieret. Rugosus is est inferius, per circuitum: quà se attollit, in directum. In summo collo ad occipitium, nascuntur erecti quidam atq; nigri pili non plumæ in contrarium versi. Oculi toti nigri, æquè & in orbem palpebræ atq; cilia, si maculam in summa & posteriori parte supercilij vtriusque demas. Imum caput per longitudinem vtrinq; caro quædam callosa colore sanguineo occupat. quæ ne propendeat veluti palea, vt replicaretur natura voluit. & auerso ductu in duos processus acutos à capite liberos finiret. Ex hac carne attollunt se vtrinq; caruncul[æ], quibus mares in ambitu vestiuntur, & caput in anteriori parte à cætero rostro pallido separatu[r]. Harum ad rostrum margines infe[rio]res, replicantur etiam leniter sub vtroq; nare. Quod inter ve[rti]cem & carnem est a dextra & sinistra parte, album deplume est, leui cœruleo mixtum. Color vertic[is] atq; apicis, idem pr[o]rsus est cum colore dactyli. Tibiæ nigræ sunt, & in anteriori parte, squam[o]sa in[ci]sura duplici notatæ: in posteriori, nulla, sed læues, & veluti punctis quibusdam sui coloris respersæ. C[o]lor illi sub faucibus exquisite est purpureus: in collo obscurè purpureus: in cætero corpo[re] per su[mm]a conuenti qualis consurg[it] si album & nigrum pollinem vtcunq; tenuiter tr[it]um, colori fu[sc]o [illegible] aspergas, nec tamen commisceas. Tali colori maculæ albæ ouales aut rotundæ per totum [illegible] n-

esse visuntur, per summa minores, per ima maiores, comprehensæ intervallis linearum, vt apparet in plumarum compositione naturali, quæ se mutuò intersecant obliquo hinc inde ductu per summa tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore solum deprehendes, sed ex singulis auulsis plumis. Superiores enim, obliquis lineis se mutuo intersecantibus, aut, si mavis, orbiculis quibusdam ex albo & nigro (vt dixi) polline confectis. & per extremitates coniunctis, vt in fauis aut retibus, maculas ouales aut rotundas in spatijs fuscis comprehendunt: inferiores non item. Vtræque tamen simili lege positæ sunt. Nam in alijs plumis, ordine ita iunctæ sunt, vt fere triangulos acutos faciant. in alijs, vt oualem figuram repræsentent. Huius generis ordines tres aut quatuor in singulis suis plumis sunt, ita vt minores in maiorum complexu reponantur. In extremis alis & in cauda, rectis lineis æquidistantibus procedunt per longitudinem maculæ. Inter gallum & gallinam vix discernes, tanta est similitudo, nisi quod gallinæ caput totum nigrū est. Vox illi est diuisus sibilus, non sonorior, non maior voce coturnicis, sed [illegible]ior voci perdicis, nisi quòd submissior ea est, nec ita clara. cursus velox. Hæc omnia Caius. ¶ Ego omnino Meleagridem hanc auē, vel Numidicam gallinam appellârim. Eadem nimirum fuerit Afra auis in versu Horatiano, Non Afra auis descendat in ventrem meum, &c. *vide* in Struthocamelo *h.* in prouerbio Afra auis.

FERRARIÆ in horto ducis, quem *Montagna* vulgò nominant, duas aues vidi, gallinis paulò maiores, totas cinereo colore, eoque albicante, cum nigris rotundisque maculis inspersis: capite pauonibus simillimas, & cristatas plumis instar pauonum. GALLINAS INDICAS vocabant, Io. Fauconerus in epistola ad nos.

DE GALLINA AFRICANA SIVE *Numidica.*

GALLINÆ trium generum sunt, villaticæ, & rusticæ, & Africanæ, Varro & Columella. Numidicæ gallinæ celebrantur, in parte Aphricæ Numidia, nunc etiam in Italia, Plin. Gallinæ Africanę sunt grandes, variæ, &c. Varro. *vide* proximè superius in Meleagridis historia. Varro enim non distinguit: Columella colore tantum cristæ paleæq;, in Africana rubentium, in Meleagride cæ[r]ulearum. Numidicarum eadem est ferè quæ pauonum educatio, Columella & Varro in Geoponicis Græcis. Est & phasianorum educatio eadem, quæ suo loco explicabitur. ¶ Tuo palato clausus pauo nascitur, Gallina tibi Numidica, Petronius Arbiter. Pulli Numidici cocturam & condituram ex Apicio recitaui in Gallo *F.* ¶ Anserē Romano quamuis satur Annibal esset, Ipse suas nunquam barbarus edit aues, Martialis sub lemmate Numidicæ: Si Libycæ nobis volucres & phasides essent, Acciperes: at nunc accipe cortis aues, Idem. Plinius gulam illorum reprehendit, qui victu simplici & præsentibus non contenti, aues vltra Phasidem amnem & è Numidia petunt. *Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ Nouit auis noster tyrunculus*, Iuuenalis Satyr. 11. Phil. Beroaldus etiam ex Horatio Afram auem, *gallinam Africanam* interpretatur. De his & Papinius intelligi voluit in Syluula: Quas vdo Numidæ legunt sub Austro.

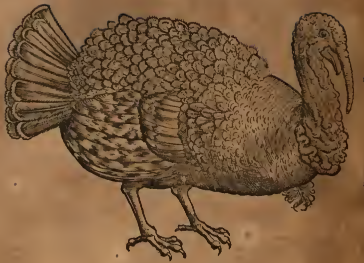
¶ Manardus in epistolis gallinas Numidicas, gallinas deserti vocari scribit. Michael Sauonarola gallinas deserti temperamento perdici proximas esse tradit, siccare & astringere admodum. Ex recentioribus quidam dubitat an coturnix ab Italis vulgò dicta, auis Numidicæ, quam quidam deserti gallinam vocent, aliqua species sit. Ego de gallina deserti certum nihil habeo. auis verò Numidicæ, id est gallinæ Africanæ speciem eam esse quæ *coturnix* vulgò Italis dicitur, neutiquam mihi verisimile fit. ¶ Aristoteles Hadrianas gallinas facit varias & paruo corpore, vt & Plinius. Varro Africanas quas non alias esse constat quàm Hadrianas, varias, & grandes facit. Recentior quidam: sed absque authore. nam qui Adrianas easdem Africanis esse scripserit, nullus est quod sciam. Nos de Adrianis scripsimus in Gallo. *B.*

¶ Aphricanæ gallinæ nidos in nemoribus struunt locis vliginosis. Ex solebant (circa Coloniam Agrippinam) esse tam frequentes, vt drachmæ pretium in foro non excederent. nunc singulas aureo numo licentur. Plumis mirifice varijs fulget, vt eminus videnti phasianus videri possit. cristam habet purpuream, & caudam minimè longam, corporeque pressior (quàm phasianus) est. Hanc olim in auiarijs sedulo curabant Romani, Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Kirchenn, nescio qua nominis origine. Quod si Africana eadem cum Meleagride est, vel ita tantum differt vt Columella putauit, (neque enim aliam eius descriptionem à priscis relictam habemus,) non potest ea esse quam Longolius putat. Existimauit ille fortassis satis esse ad persuasionem, quoniam curhenna sua varia sit gallina, cum Africana quoque varia siue guttata memoretur. Sed nimis infirmum hoc argumentum est. Nouimus enim & alias quasdam toto corpore varias è gallis syluestribus, vt grygallos.

DE GALLOPAVO.

De ratione nominis Gallopauonis.

HANC auem cum aliqui gallinam Indicam, alij pauonem Indicum vocitent, nobis composito ex vtroq; nomine *gallopauū* appellare libuit, vt & eruditos quosdam ante nos appellasse audio. Etsi n.



gallinacei generis eã potius esse quàm pauonini constet, habet tamẽ cum pauonib. cõmunem caudæ explicationem. hoc vt in vno nomine appareret, & simul Indici differẽtiam adijcere non esset necesse, gallopauum diximus. Itali appellant *gallina d' India.* Hispani *pauòn de las Indias.* Galli *poulle d' Inde.* Germani ein Indianisch/ oder Kalekuttisch/ oder Welschhun. Angli *a kok of Inde.* Turnerus & Bellonius gallopauum nostrum Meleagridem esse coniiciunt: qua de re sententiam meam in Meleagride supra exposui. Iis qui erythrotaonẽ esse putant, de quo in Vrogalli historia inferius scribam, non assentior. ¶ Qui vulgò pauo Indicus appellatur, nihil pauonis habet præter expansam pauonis in morem caudã: quam tum cum irascitur, subitò extendit, Gyb. Longolius.

Descriptio eiusdem ex Æliano. ¶ In India gallinacei nascuntur maximi: non rubram habent cristam vt nostri, sed ita variam & floridam, quemadmodum coronam ex floribus contextam. Pennas posteriores (caudæ, πτερὰ τὰ πυγαῖα) non inflexas habent, neq; in orbem reuolutas, sed latas, quas cùm non erigunt, vt pauones trahũt: eorum pennæ smaragdi colorem gerunt, (χρόαν δὲ ἔχει τὰ πτερὰ αὐτῶν χρυσωπὸς τε καὶ κυανωγὴς [forte, χρυσωπὴν τε καὶ κυανωγῆ] κατὰ τὴν σμάραγδον λίθον,) Ælianus 16.2. in translatione P. Gillij. & sanè gallus hic Indicus non alius quam noster pauogallus videtur, vel certe omnino congener. *Ex Gillio.* Rursus in Gillij accessionibus, gallopauum nostrum his verbis descriptum inuenio: De gallo peregrino: Is quem ex nouo orbe deportatum vidi, eadem est qua pauo colli proceritate, quod ipsum simul cum capite à plumis omnino nudum est: tantum purpurascẽte pelle obducitur: & tam valde crassum est, vt pellẽ quæ antea laxa & vacua spectabatur, cum vocem mittit, sic contendat & inflet, vt ad brachij crassitudinem accedat. Vox cum fragore per collũ longe lateq; vagans redditur, vt liquorẽ in doliũ infusum diceres strepere: in sua tamen voce quiddã gallinaceũ recinit. Eius capitis vertex colore partim albo, partim cæruleo, partim purpureo distinctus, crista caret: quædam rubra appendicula carnea ex eius summo rostro per superiorem rostri accliuitatem, tantopere eminet, vt digiti longitudine inferius dependeat quàm rostrum ipsum, quod quidẽ ipsum ea superintegitur, vt hoc nisi è transuerso videri non queat. Hanc quidem appendiculam cum pastum capessit contrahit, vt quæ antea digito longior, quam rostrũ propendebat, modò contracta ad rostri longitudinem non accedat. Huius plumæ tum accipitris speciem similitudinemq; gerũt, nam extremæ albæ visuntur. Cruribus est procerissimis, eiusdemq; vngues similiter vt nostratium aduncitatem habent, & distinctionem. Illius quem vidi corpus & rotundum erat, & pauonis excelsitatem superabat. oculorum ambitus cæruleo & purpureo colore efflorescebat, & perinde vt accipitres acri atq; acuto videndi sensu vigebat. Cum quispiam ad gallinam appropinquat, totus inhorescit, plumis & gradu superbo exterrere accedentes conatur: gallina illius alba erat, &

pauonem

pauonem cum is plumas caudæ amisit, referebat, Hæc omnia Pet. Gillius. Pauogallus (inquit Gyb. Longolius, pauonem Indic. ipse vocat) crista caret: nisi pelliculam istam carnosam, quam per nares adeo demittit irata, vt rostro promineat, & in pastu ita retrahit, vt vix videri queat, cristã appelles. Quinetiam neq; paleis neq; genis prædita est. quid enim ista rubescens pellis aliud, ac appendix quædam cu- quam nunc contrahit, nunc extendit: nunc cæruleo colore, mox pallido, deinde purpureo pro affectibus, vt apparet, suis pingit? Pauo Indus (inquit Hier. Cardanus) caudam in rotam erigit, gaudetq; hominum admiratione qui illam intuentur. quo fit vt pauo Indus sit, quem aliqui gallum existimant. nam & ipse caudam suam miratur in orbem conuersam gestiens: quamuis pulcritudine multum a nostro pauone decedat. Decoratur tamen pelle circa caput, cuius colorem pro voluntatis arbitrio mutat. Cum enim varij coloris sit, alboq; ac cinereo quasi distincti, adueniente sanguine modo cærulea, modo rubra fit. Et cum sit iracundus, speciem ac affectum irati hominis præbet, pellem illam pro facie habens. Sed illud est maius, quod eam pellem quandoq; colligit, vt vix videatur, tuncq; pallet. aliquando vero eam extendit, adeò vt rostrum totum integat, tuncq; purpurea plerunq; videtur. Indicio est igitur illam vna cum sanguine extendi, quanquam & viderim simul pallentem atq; extensam. Colligitur igitur ac contrahitur, quoniam tenuis est & laxa: vt scroti etiam cutis, quæ quandoq; tota contracta videtur, quandoq; verò extensa multum. Igitur laxitas & tenuitas tam extensionis & contractionis, quam mutationis colorum caussæ sunt, Hæc Cardanus. Attagen, id est francolinus auis, pennis est vario modo coloratis sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cælesti visitur, Syluaticus: si modo de pauogallo hic loquitur, & non potius de Indica gallina illa de qua paulù post dicetur. Pellicula in vertice loco cristæ pauogallus, veluti paxillus quidam est, vt de Meleagride Clytus peripateticus scribit. illum aliquando multum demittit, vt totum rostrum contegat, & ad pectus vsq; interdum pertingat. Colli illa sub rostro appendix carnosa, cùm ab aue contrahitur, tuberculis quibusdam exasperata apparet. In pectore medio veluti penicillus quidam e setis iubæ equinæ inflexis, ab vno principio extendens, ad duos circiter digitos longis, in mare præsertim, spectatur.

¶ Gallopauum aiunt vocem quandam edere gallinaceæ non dissimilem (*Gu Gu* clamitat, præsertim iratus, non canit vt nostri galli) & in frigidis regionibus ægrè ali. minimum ex eis fructum esse, sumtus in educando alendoq; & curæ multum requiri. in cibo lautissimos haberi, & principum mensis dignos. ¶ Carreus auis Indica in C Elemento nobis descripta, cum pauogallo confinem naturam habere videri posset, nisi canora & musica esse traderetur.

DE GALLINA INDICA.

INDICA Gallina, quam Philippus Traiectensium episcopus in delicijs habuit, cristata planè fuit, (crista speciosa ornata) perq; omnia gallinæ similis, si colorem, quo psittaci in morem virebat, excipias. Eam quanquam viuam non viderim, exuuiæ tamen, quæ Batauoduri in arce custodiebãtur, indicant gallinacei generis auem, Gyb. Longolius. Quærendum an hæc sit attagen Syluatici, quem scribit pennis vario modo coloratis esse sicut gallina Indica, interdum tamen colore viridi & cœlesti inueniri. Pauones Indi (Gallopaui) pulchritudine multum nostro pauone inferiores sunt, sed caudam suam similiter mirantur in orbem conuersam. at contrà gallinæ quas ego vidi Indicæ, nostris pulchriores sunt, pennisq; pauonis decorantur: sed cauda ampla carent, quam nec in orbem erigunt. igitur non à coloribus, sed operationibus ipsis species animalium sunt distinguendæ, Cardanus.

IDEM alterius etiam gallinæ Indicæ meminit hisce verbis: Gallina Indiæ occidentalis, imò potius vulturis genus (nam cadauera & res corruptas sectatur) bene olet ob caloris vehementiam & siccitatem temperie.

DE GALLINIS LANIGERIS VEL LANATIS.

Icon hæc desumta est ex charta quadam Cosmographica.



FVCH ciuitas est maxima versus Orientem, in qua maximi galli nascuntur. Gallinæ sunt albæ

instar niuis, non pennis sed lanis tectæ vt pecus, Odoricus de Foro Iulij. In ciuitate *Quelinfu*, in regno Mangi nomine, inueniuntur gallinæ, quæ loco pennarum pilos habent, vt catti, nigri scilicet coloris, sed oua pariunt optima, M. Paulus Venetus 2. 68.

DE OTIDE.

Veterum opiniones de Otide.

DE OTIDE quoniam variæ sunt recentiorum sententiæ, primum ea seorsim conscribam, quæ apud veteres mihi lecta obseruaui: mox de illis etiam auibus priuatim acturus, quas vel otidem veterum simpliciter esse, vel genus aliquod otidis, vel alijs visum est, vel nobis videtur. Et quanquam gallinaceorum generi otidem adscribendam nemo adhuc monuerit, mihi tamen rectè ad id referri videtur. De tetraone quidem vel tetrace magno (quem nostri vrogallum vocant, & eruditi quidam congenerem otidi faciunt, quibus & ipso adstipulor) quin gallinarũ generis sit, nemo qui auem ipsam viderit, dubitare potest.

¶ Auibus quas tetraonas vocant, suus est nitor absolutaq; nigritia, in supercilijs cocci rubor. Harum alterum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorẽ reddit, &c. Proximæ eis sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otidas, Plinius. Hinc est quòd Gaza etiam Aristotelis interpres pro otide tardam vertere solet. Otidem auem magnam & gallinacei generis, vt dixi, cum oto aue nocturna noctuæ simili veteres etiam authores confudisse conijcio. Est otus qui cum coturnicibus auolat, idem scops Aristoteli, non satis cognitus ei, vt fatetur: cum præteruolando tantum per biduum appareat: pinguis & esculentus alioqui. Hic apud Plinium libro 10. cap. 23. non rectè otis vocatur. nam & apud Aristotelem otus legitur: & in quibusdam Plinij codicibus, quanquam glottis & otis & cychramus legatur, paulò post tamen, otus bubone minor est, legitur. quod probo, quod ad nomen: de re ipsa verò iudicium meum adhuc cohibeo. neq; enim vlla nocturna auis auolare videtur. quod si quæ otus dicta auis cum coturnicibus auolat, illius forte descriptio apud authores non extat. Nam otis magna, si ca est vt docti credunt quam vulgò *trapum* vocant, non auolat, nisi fallor, ex nostris regionibus, (etsi Heluetiæ rara est,) & hyeme etiam apud nos capitur interdũ. *Vide mox in c.* De oto nocturna aue, plura scribam in Elemento *O.* Fieri sane facile potest, vt Aristoteles quoq; harum auium nomina & historias non satis discreuerit, nominum vicinitate deceptus, aut vulgi consuetudinem secutus. Sunt otides, quos & *otos* vocant, aues parum volaces, & quæ volando citò defatigantur nõ aliter atq; perdices, Wottonus. Alexander Myndius otum vel otidẽ (vt scribit Athenæus, qui hæc nomina confundit, vel aliorum potius confundentium verba citat) etiã lagodian (λαγωδίαν) nominari scribit. Mihi lagodiæ nomen a lepore factũ, non otidi (de qua hic agimus) sed oto noctuæ simili conuenire videtur, eò quòd pedes plumis villosos & leporinis ferè similes habeat, qua ratione lagopodi etiam (quam nostri perdicem albam vel montanam appellant) inditum nomen. Ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες, Xenophon libro Anabaseos. Inuenio & ὀτίδες per *o* breue in prima, & ὠτίδες per ω diphthongum scribi. Galenus in Glossis a Xenophonte lib. 1 Anabas. ὀτίδα per omicron haberi testatur, apud Aristotelem per ω. quod & Varinus repetijt. Est & ὦτις paroxytonum (malim oxytonum) in Hesychij Lexico.

¶ *Albabari* est auis magna sicut anser, non multum volans, nota apud venatores Damasci, And. Bellunensis. Interpres Auicennæ tardam vertit. Fimum eius Auicenna ad impetiginem laudat, & oua ad denigrandos capillos, vt referam in *G.* quanquam hæc remedia de otide Græci non scripserint. *Clas*, id est tardus auis, Syluaticus.

B.

Quib. in regionib. reperiantur.

Hispania otides producit, Strabo. Pascuntur circa Cephisum aues potissimum quæ otides sunt dictæ, Pausanias in Phocicis. Otus auis Athenæo (noctuarum generis vt videtur,) circa Alexandriam Libyæ maximè capitur. ¶ Otidis magnitudine Scythica quædam auis est, Aristot. & Plinius. *vide Aquila C.*

Descriptio otidis.

¶ Otides perdicum similes sunt: præ obesitate autem corporisq; pondere, parum se alis tollunt, Volaterranus ex Æliano. Athenæus otidi colorem coturnicis tribuit tanquam ex Aristotele: quo hæc etiam citat: Otis auis fidipes est, tribus insistens digitis, magnitudine gallinacei grandioris, capite oblongo, oculis amplis, rostro acuto, lingua ossea, gracili collo. Nos horum nihil in ijs quæ extant Aristotelis legimus. sed hoc tantum, quòd gula ei tota ampla sit, ingluuies nulla: appendices paucæ quædam infra qua desinit intestinum. Synesius in epistolis otidem ab imperito aliquo pauonem existimari posse scribit.

C.

De otidis ruminatione, & volatu.

Otides vel oti cibum ruminare dicuntur, Athenæus & Eustathius. Breui volatu vtuntur propter corporis sui grauitatem vnde fit vt vel manu capiãtur, si quis celeriter instet, & canibus, vt in *E.* recitabo.

De eiusdem incubatione & migratione.

¶ Incubat tarda tricenis diebus vt reliquæ etiam alites magnæ, vt aquila, anser, Aristot. Migrat & regionem mutat, Athenæus ex Aristotele. Aristoteles quidem de oto scribit, auolare eum cum coturnicibus: quem locũ Plinius repetijt. in cuius codicibus & otus & otis legitur. ego non otum noctuæ similem, quamuis tum Plinius tum Aristoteles ita interpretẽtur eodẽ mox in loco, sed otidẽ de qua scribo auolare puto cũ coturnicibus: sed corporis grauitate impeditũ perseuerare non posse, & in locis proximis

ximis remanere, vt de glottide etiam legimus. Nocturnam quidem auem aut noctuæ similem nullam migrare arbitror.

D.

Attagen ceruum amat, perdix damam, otis equum, Gillius ex Oppiano. Et rursus, Otides circum pedes equorum concursant. Itaq; si quis pellem equinam sibi induat, facile quotquòt libuerit capiet, Athenæus. Ægyptiorum sapientes hominem viribus imbecillem significaturi, qui fortiorem insequentem fugiat, otidem auem & equum pingunt. volat enim illa viso equo, (αὕτη γὰρ ἵππῳ ἥδεται ὅταν ἴδῃ ἵππον,) Otus. Mihi huius auis & otidis pictura, melius ad sequentis hieroglyphici inscriptionem quadrare videtur, quæ est: Quomodo significent hominem qui ad patronum suum confugiens nihil ab eo iuuatur: vbi passerem & noctuam pingi legitur. sed ad eandem rem denotandam diuersas fieri picturas nihil obstat. ¶ Vulpes in Ponto sic otidas venatur, vt & sese auertens, & in terram abijciens, tanquam auis collum, sic caudam extendat: eæ autem hac insidiarum instructione seductæ, ad illam, tanquam ad suam gregalem accedunt: illa verò se vertens nullo negotio capit, Ælianus. ¶ Otis metuit sibi à cane, Philes. *vide mox in E.*

Otidis sympathia cum equo.

Eiusdem antipathia cum vulpe. Cane.

E.

Otides equis gaudent, & si quis equinam pellem sibi induerit, quotquot volet venabitur. nam sponte ad illum accedent, Athenæus & Eustathius. Equum vbi aspexerit magno statim cum gaudio ad ipsum aduolat, Ælianus. Qui perdicum in ceruos, idem in equos otidum amor est, quamobrem huiusmodi industria falluntur. Retia aliquis prope fluuium aut stagnum idoneo loco erigit, angustoque per medium transitu relicto, quo eques vnus transire possit, equum auibus ostendit. Sequuntur illæ statim pennis omnibus expãsis, donec equus ex loco illo angusto recedat, ipsæ verò inclusæ omnes irretiantur, Oppianus libro tertio de aucupio. ¶ Canem nulla non auis pauifacit. Vnam otidem excipio, (Oppianus attagenes etiam ceu parum volaces canibus posse capi meminit,) quæ propter corporis sui grauitatem, & tarditatem canem perhorrescit. Eam enim ponderosa corporis mole constrictam alæ non facile alleuant: icircoque demisso atque humili volatu vtitur, quia pondere deprimitur. Ex eo fit, vt nonnunquam à canibus capiatur: itaque conscientia suæ humilitatis perculsa, simulac canes latrantes audiuerit, in dumeta, aut paludes excursione se impellit, quibus & protegatur, & ab instanti periculo seruetur, Ælianus. ¶ Otidum volatus breuis, Xenophonte teste, qui sic scribit: Otides si quis celeriter instet, capere poterit. breui enim volatu vtuntur sicut perdices, & mox fatigantur. Verum autem esse quod Xenophon scripsit, Plutarchus ait: qui multas huius generis aues in Alexandriam ex adiacente Libya volare ait, capique eas hoc modo. Otus ad imitationem natum animal, earum præcipuè rerum quas ab homine agi viderit, aucupes etiam imitari solet. Stant illi è regione, & certo quodam pharmaco oculos sublinunt: & alia quædam glutinosa pharmaca parata proximè alicubi in paruis peluibus apponunt: quibus visis oti postea se illinunt, & conglutinatis oculis ac palpebris mox capiuntur, Athen. & Eustath. Sed cum otum ac otidem, vt dixi, confudisse veteres quidam videantur, hoc aucupandi genus non ad otidem, sed ad otum noctuæ similem pertinere mihi videtur. Est enim otus auis, vt & aliæ quædam noctuis similes, (scopes maximè,) omnino ad imitationem apposita, eoque nomine facilis deceptu. Otidem verò cum canibus & retibus facile sit venari, hac machinatione nihil est opus.

Quomodo capiantur.

F.

Hispania aues tardas appellat, quas Græci otidas, damnatas in cibis. Emissa enim ossibus medulla, odoris tædium extemplo sequitur, Plinius. Atqui Xenophon, libro primo de expedit. Cyri, citante Athenæo, otidum carnes suaues esse ait. Ἢ δὲ δή τις καὶ ὠτίδα ἔδωκεν, ὄρνιν ἐκτόπως ἡδύ, Synesius in epistolis. Otidum caro media est inter gruum carnem & anserum, non tam dura scilicet atque fibrosa quàm sit gruum caro. excrementosa est, ac proinde vitanda ijs qui salubri, id est tenui victus ratione vti volent, Galenus & Symeon Sethi. ¶ Æthyia, id est mergus, ad saturitatem vsque ab accipitre edi potest. suauissima enim eius caro est, & facilis concoctu: item otidis, Demetrius Constantinopolitanus.

De alimẽto ex otide.

G.

Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis, inuenêre otidum adipem vtilem esse, Plinius. *Alhabari*, id est tardæ auis fimum impetigini medetur, Auicenna. Oua auis tardæ (*alhabari*, Bellunensis) sunt tinctura bona capillorum, vt fertur: quod quidem experimento apparere aiunt, de laneo eis inserto, & donec nigrescat relicto, Auicenna libro secundo in capite de ouis. & similiter oua *alocloa* (*alochloch*) vt aiunt, Idem. Kiranides ciconiæ oua cum vino soluta capillos denigrare scribit: & oua corui canos nigredine occultare, idem & Sextus. nec de aliarum auium ouis tale quid proditum inuenio.

Remedia ex eadem.

H.

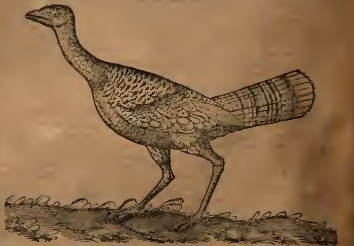
Onesicritus perdices conscripsit in India anserum magnitudine esse, Ælianus. hæ forte fuerint otides, vel eius congeneres. conuenit enim magnitudo anseris, vel maior potius, & color perdicis. ¶ Vna ex aquilarum genere quæ Iouis appellatur, carnes non attingit, sed ad victum ei herba satis est, Ælianus. ego nullam aquilam herbiuoram extare puto: nisi quis otidem aquilæ nomine dignetur, propter magnitudinem & rostrum, vt in gallinaceo genere, non dissimile aquilino. etsi autem otis quoq; carnes edit, herbis tamen & frugibus etiam pascitur.

DE OTIDE QVID SENTIANT *recentiores.*

Otis an eadem sit cū tarda. OTIDAS dici putant *stardas*, quasi tardos anseres, Cælius, & Budæus in Annotationibus in Pandectas. alij *tardas* scribunt. & Plinius, Tetraoni (inquit) proximæ sunt quas Hispania aues tardas appellat, Græcia otides. Otis nobis cognita perdici similis est: & tarda dicitur, quia tardè conspecta est Romæ, Niphus. Idem dubitat an auis illa Scythica, (cuius meminit Aristot. de animalibus 9. 33.) quæ oua sua in leporina aut vulpina pelle deponit, otidis genus sit, sed ab otide nobis nota diuersum. Ego tardæ nomen factum existimo, non quòd tardè conspecta sit Romæ, sed à corporis tarditate potius. Nam & Isidorus, Tarda (inquit) auis apud nos dicitur, eò quòd tardo & graui volatu detenta, nequaquam vt ceteræ volucres velocitate pennarum attollitur. Græcè autem gradipes (ego nec hanc nec aliam eiusdem significationis vocem de hac aut alia aue apud Græcos extare puto) vocatur. 10

An auis corylorū sit. *Orix.* Gyb. Longolius otidem interpretatur auem à corylis Germanicè dictam ein Haselhun / quam Itali *francolinum* vocant, cum Attagêne nobis descriptam. Eam quo minus otidem esse credam, cùm magnitudo tum aliæ notæ in Otidis historia positæ, prohibent. Orix Alberto genus est gallinæ sylue-stris, perdice maius, ferè colore perdicis, Haselhun dicta Germanis, Albertus. nomina quidem orix (quod apud nullum probatum authorem legitur) & otis colludunt: vnde Longolius fortè auem eandem esse coniecit, & forsitan etiam ex lagodiæ nomine (quod tamen, vt supra docui, oti potius quàm otidis est) ad eandem sententiam impulsus, ac si Germanicum quoque nomen à lepore potius quàm corylis factum esset, quod nobis non videtur. neque sanè ex nominibus certi quicquam constanter colligi potest. Longolium Eberus etiam & Peucerus secuti sunt. 20

TARDÆ VEL BISTARDÆ HISTO-*ria è recentioribus.*



30

40

Nomina. TARDAM vel bistardam auem quãuis otidem esse non dubitem, (& eandē quæ Germanicè Trapp appellatur,) propter diuersas tamen quorundā opiniones, (cùm alij otidem alio vocabulo recentiorum interpretentur, vt proximè exposui: aliqui tardam seu trapū nostrum, alio vetere, tetracē vel tetraonem vocantes, vt deinceps dicam) veterū de otide scripta, & de tarda recentiorum, nostrasq́ꝫ obseruationes separaui. Pygargum aquilæ genus Germanorum literatores (vt Murmellius) *trappum* interpretãtur turpi lapsu, Turnerus. Sig. Gelenius in Lexico Symphono, auem Trap/ Illyricè *drofa* vocari scribit (Poloni *trop* dicunt) & eam esse conijcit quæ in Lexicis Græcorū ῥάφος appellatur. Ῥάφοι, aues quædam, Hesych. & Varin. sed cùm nulla præterea raphi auis mentio aut descriptio extet, nos ex sola nominum vicinitate, eandem esse auem non asseremus. Kiranidi pelecanus alio nomine etiam *ramphos* appellatur, à rostro videlicet quod insigne & omnium latissimum habet. ¶ Tarda Gallicè nominatur *oustarde*, vel *boutarde*, vel *bistarde*. Auis tarda quæ bistarda vocatur, Syluaticus. Anglicè *a bustard*, vel *a bistard.* Germanicè ein Trapp/ vel Trappganß/ vel Ackertrapp. 50

¶ Trappus

¶ [illegible] Anil[illegible] & [illegible] & Plinio tetraoeſt, Turnerus. Olaus Ma- [illegible] erythrotaonem nominat.

¶ [illegible] otidis [illegible] Hermolaus Barbarus in Caſt[illegible] ibus Pli- [illegible] quit: Vbi vu[illegible] , Decet & [illegible] aonas [illegible] nit[illegible], Politian[illegible] ſimi- [illegible] in Ca[illegible] pe[illegible], pauones, tetraones, Numidicæ, Meleagrides, [illegible] odies [illegible] agones. quod & for aſſe rectius eſt quàm tetrao- [illegible] cas [illegible] tetrace appellat[illegible]. T[illegible] acis en m me[illegible] A[illegible] ophan Auibus. [illegible] In M[illegible] Mysia[illegible] P[illegible]onia, [illegible] uenitur tet[illegible] aces porph[illegible] nioni ſimiles, maximis gal- [illegible] maiores, cr[illegible] s(barbis ex vtraq; auricula penden[illegible] us, voce graui, [illegible] rma cōſpicua(florida ſtru- [illegible] po[illegible] c. E[illegible] & auiculæ, inquit, puſillæ nomen tetrax, Alexandro My[illegible] dio Epicharmoq́;. Ergo [illegible] iue tetragones, aut eædem ſunt quæ & tetraces, aut valde ſimiles. Merula non diſſentit qui- [illegible] s:ſed & erythrotaonas quoq; dici eas poſſe credit, ſcripta ad nos epiſtola [illegible] verbis: Peragraui, [illegible] es patrios ſecus Æmyliā viam oblatę mihi ſunt paſcentes aues, haud ita multo anſere maiores: [illegible] ceruix quatenus alas conningit, rubro perfunditur. rubeſcunt item cilia, atqui in noſtris ſtardis [illegible] is, quas ipſe videre potui, cilia prorſus non rubeſcūt. Rogati de nomine ruſt[illegible] [illegible] ōd[illegible] re ſtar- [illegible] llari, & nidificare inter matureſcentes ſegetes. præterea caudam in modum p[illegible] nionis ſubrigere, [illegible] carnes qui comedêre non inſuaues aiunt eſſe, eas contenderim erythrotaones Plinio vocari. [illegible] entias quando onum fuerit perſcribe. Reſpondi ad hunc modum de erythrotaone: [illegible] quæris [illegible] nomine, ſubdubito: cum propter illa Suetonij verba, qui tetraonas aues in Caligula appellat [illegible] tum [illegible] omnes Pliniani codices manuſcripti tetragones ſiue tetragonas habent, nullus erythrotaonas. ſin [illegible] m ſum: vt genus hoc intelligam, quod (vt ſcripſiſti) Ligures ſtardas vocant. nam & Veronæ [illegible] æq; modo ſterdas, modo trapos eas nomināt. Hiſpani tardas, à tarditate dictas vt arbitror. quo- [illegible] inqu[illegible] eodem loco Plinius, alterum earum diſcrimen vulturum magnitudine coloreque con- [illegible] nec v[illegible]la, inquit, auis, excepta ſtruthiocamelo, maius corpore implet pondus, in tantum aucta, [illegible] quoq; immobilis prehendatur. deinde ſequitur, Proximæ inquit) eis ſunt, quas Hiſpania aues [illegible] appellat, Græci otidas: vt tria videantur eius altis faſtigia. Sed vulgus differentias & interſtitia [illegible] diu neſ[illegible] proindeque tria earum genera tanquam vnum eodem vocabulo ſignificat, tardas ap- pella[illegible]. Hæc Hermolaus.

De tarda & otidis vel tetraonis tribus generibus, Hermolai ſententia.

¶ De tetrace, ex Dialogo Gyberti Longolij de auibus, quem is interpretatur Vrhan Germani- [illegible] , id eſt [illegible] allum, vel gallum ſyluaticum maiorem: & cum trappo confundere videtur. mihi tetrax Athenæi, & Ariſtotelis tetrix, cuius verba recitat, vrogallus videtur, vt & Plinij tetraon ſiue erythrotaon: [illegible] emeham vero tetrax, omnino idem qui trappus vel otis. Tetracem eſſe arbitror (inquit Longol. quam [illegible] r[illegible] etricem vocat: Athenæus porphyrionis ſpeciem eſſe docet. Indicat autem porphy- [illegible] onis v[illegible] quid purpuraſcentis, quem tamen colorem in vrogallinaceo nondum deprehendi. [illegible] erte A[illegible] acem ita deſcribit, vt Myſiorum potius nomenclaturæ videatur tribuere, q[illegible] od aſ- [illegible] r, quam [illegible] ab indigenis ita vocatam auem dicit. Refert autem in Myſia[illegible] in ſporta al[illegible]a- [illegible] m, ma[illegible] gallinacei, ſpecie porphyrioni perquam ſimilē, vtrinq; ab auri[illegible] us propen- [illegible] paleis, graui voce, floridoq́; corpore. Certè vrus noſter non paleas, verum ve- [illegible] neq; porphyrionis forma conſpicitur, cum non adeo longo ſit collo, ſed [illegible] & [illegible], nullaq; virentium aut rubentium plumarum imagine ſpectabilis: Vt [illegible], Nem[illegible] iani poetę authoritas, qui de aucupio Latinis verſibus conſcripſi[illegible], me [illegible] placui[illegible] E[illegible] racem Romæ, quem nunc vocitare taracem Cœperunt, auium eſt mul- [illegible], nunquam [illegible] non pedicas nectiſibi contemplauerit adſtans, Immemor ipſe ſui, ta- [illegible] urrit Tu[illegible] ro ad ductos laqueos cum ſenſeris orbes Appropera & prædam pennis crepitan- [illegible] me crepp[illegible] allacia [illegible] ncula colli Excuti[illegible], & rauca ſubſannat voce magiſtri Conſilium, & la- [illegible] rians [illegible]. [illegible] prope Pentinum radices Apennini Nidificat, patulis qua ſe ſol obijcit agris. Perſi- [illegible] ſum, [illegible] ſutoriæ maculoſaq; terga Inſi[illegible] unt pullæ (nigræ, vt in perdice) cacabantis imagine no- [illegible] arpeia eſt cuſtos arcis non corpore maior: Nec qui te volucre docuit Palamede figuras. Sæpe ego nutantem [illegible] ſub pondere vidi Mazonomi Mazonomi lego puerum, portat cum prandia, circo Quæ conſul præ- [illegible] conſtruxit ouanti. Principio poeta auem iſtam ſtultam vocat, quod laqueum, quem ſibi co- [illegible] n videt, no fugit, ſed abeunte aucupe, mox accurrens, ſeſe huic inuoluit. Deinde cacabanti colo- [illegible] perſimilem aſſerit, hoc eſt, ſi quid ſentio, perdici. etenim me legiſſe alicubi memini, caca- [illegible] voceni: neq; aliter etiam nunc ſonant. Deinde de magnitudine qu[illegible]m bei e conuenit, [illegible] ndus[illegible] llata. Ariſtoteles tetracem (imo tetricem) nō tecto ſed aperto nido oua ponere [illegible] [illegible] in fruticibus. id quod nos etiam obſeruauimus, & nidum ei[illegible] congeſtum potius quam [illegible] m vidimus. Idem ab A[illegible] tenienſibus vragem nominari perhibet: vnde coniecerit aliquis ho- [illegible] s vrum gallum dici, quod mihi tamen non videtur. aſtruant hoc illi, quibus Germania [illegible] & ſanè vrus gallus etiam puluerat [illegible] omnes propemodum frugile- [illegible] erythrotaon Plinij, quem è Germania vel Septentrione, anſeris ſpecie [illegible] allum [illegible] rum & trappum confundere, vt infra etiam in vrogallo

De tetrace quem [illegible] cum trappo confundere [illegible] Longoly ſententia.

2

si cōcoquantur, multum alunt. In nidis reperti maioribus pręstant. sed debet ab eorum esu chalcę mellitum sumi, & vinum bonum vetus cum zinzibere conditum, Elluchasem.

¶ *Anapha*, נפבה, veteres Hebræi exponunt genus milui, nostrates Iudæi vulgò trappum, Paulus Fagius.

¶ IN Merchia Scotiæ regione nascuntur aues GVSTARDES vernaculo sermone dictæ, colore plumæ ac carne perdicibus non dissimiles, sed quæ holores corporis mole exuperant. Rara est ea auis, atq; humanum aspectum plurimum abhorrens. nuda humo oua ponit, quæ si ab homine contrectata, aut eius anhelitu & afflatu vel leuiter imbuta senserit (quod facile naturæ beneficio dignoscit) extemplo veluti inidonea ad pullos procreandos relinquens, aliò ad oua parienda se confert, Hector Boeth. Ego è Scotia auis cuiusdam palmipedis iconem accepi, tanquam gustardæ: quam posui supra post anseres feros, quoniam à gustarda siue tarda qua de hic scribimus, planè diuersa est, & in nomine fortassis ab eo qui adscripsit, erratum est. Vera quidem tarda, gustarda dicta videtur è Britannis: quoniam Guß anserem significat, ac si tardum anserem dicas. palmipes tamen non est, & præter magnitudinem nihil cum ansere commune habet. ¶ Aliæ aues apud Albertum sunt gosturdi, nempe alaudæ cristatæ.

Gustardes Scotiæ aues.

Gosturdi.

DE TETRACE, TETRICE, TETRAONE, ERYthrotaone, *ex veterum scriptis.*

DE Tetrace vel tetraone scripsimus nonnihil etiam supra in Tarda, præsertim ex Nemesiano, cuius tetrax omnino non alia auis quàm Tarda est. Tetrix, quam Athenienses vragem vocant, nec terræ nec arbori suum nidum committit, sed frutici, Aristot. (Quo in loco Albertus pro tetrix habet *radoryx*, quæ, inquit, species quædam picorum est, ferè similis turdo, &c.) Et alibi, Tetrix minus volat, eóq; non in nido, sed frutice condenso prolem suam ædit, nidumq; auræ patentem habet. Ab imperatore præfectus eram Mysiæ, (inquit Laurentius ille qui dipnosophistis inuitauit) cum tetracem primum vidi, & sic appellari à Mysijs & Pæonibus didici. At tetracem esse ex dictis Aristophanis recordatus sum. Cum autem existimarem dignam auem esse, de qua mentionem Aristoteles faceret, tractatum illum eius tot talentis ęstimatum legens, non de eiusmodi aue quicquam inueni. Itaq; gaudebam me habere locupletissimum testem Aristophanem, qui recens ab illius ætate fuit. Ac nimirum cum hæc dixisset, ingressus quispiam est, qui in calatho tetracem ferret: hæc maximum gallinaceum magnitudine superabat, & porphyrionis speciem similitudinemq; gerebat, ac quemadmodum galli barbulas vtrinq; ab auribus propendentes habebat. eius vox grauis erat. Cum autem floridam & pulchram auem admirati fuissemus, cocta nobis non multò pòst allata fuit, cuius carnes magnarum struthionum non dissimiles sæpe comedimus, Hæc Athenæus lib. 9. Sed eruditis quibusdam (vt Longolio & Turnero) Aristotelis tetrix, de qua verba eius paulò ante recitaui, non alia quàm tetrax magna Athenæo descripta videtur, quibus ego etiam facile assentior. ¶ Videri autem potest tetrax hęc ales magna à voce dicta. nam & tetrax parua, spermologo, id est frugilegæ similis, per onomatopœiam sic appellatur, ὅτι τετράζει τὴν φωνὴν, quoniam cum oua peperit talem vocem emittit: de qua inter passeres scribemus. Tetrax, phlexis & elasâs aues nominantur in Auibus Aristoph: nec à Scholiaste super ijs quicquam adfertur. ¶ Decet & tetraones (alias *tetragones*, vel *retragones*, vel *tetracones*, vt codices quidam antiqui habent. Politianus in Miscellaneis scribit in vetustissimo codice Medicex bibliothecæ haberi, Decet & traonas: conijcit autem legendum *decet tetraonas*. Merula etiam *erythrotaones* legi posse suspicatur) suus nitor absolutaq; nigritia, in superciliis cocci rubor. Alterum eorum genus vulturum magnitudinem excedit, quorum & colorem reddit, (hæc forsitan otis est Galeno atq; Aristoteli, & ôtus Athenæo, Wottonus.) nec vlla auis, excepto struthiocamelo, maius corpore implēs pondus, in tantum aucta, vt in terra quoq; immobilis prehendatur. gignunt eos alpes, & Septentrionalis regio: in auiarijs saporem perdunt. moriuntur contumacia spiritu reuocato. Proximę eis sunt, quas Hispania *aues tardas* appellat, Græci otidas, damnatas in cibis, Plin. Est in alpium montibus anserum (forte *anserum* legit aliquis, vbi Plinius habet, alterum eorum genus, &c. quanquam tetraces Nemesiani *tardas*, Germani trappos anseres appellant) genus, inter aues maximum præter struthionem: sed adeò ponderosum, vt manu capiatur, Author de nat. rer. ¶ Cæterum vt apud Plinium diuersę sunt lectiones vt dixi, ita apud Gręcos etiam varijs modis hoc nomen scriptum reperio, quos omnes tamen ad alitem vnam referri conijcio. Iam supra tetrax vnde genitiuus tetragis, τέτραξ, τέτραγος: quemadmodum & cum pro passere accipitur) ab Athenæo vbi ostendimus, quem & Eustathius sequitur: ab Aristotele tetrix, τέτριξ (& οὔραξ.) Τετράδων, auis quædam est Alcæo, Hesychius & Varinus. Phasianos aliqui tetráonas (τετράονας) nominant, Ptolemæus libro 12. Commentariorum de regia Alexandriæ, apud Athenæum lib. 14. sed rursus idem Athenæus lib. 9. phasianum ab Epæneto *tatyram* nominari scribit: & a Ptolemæo Euergete in secundo libro Commentariorum τέταρτον, vbi forte similiter τετράονα potius legendum. Vt autem phasianus olim tetraon dicebatur, sic etiam tetraones nostri (præsertim minores. nam vrogallum nostrum tetraonem maiorem, siue simpliciter tetraonem Plinij esse conijcio) à quibusdam vulgò phasiani montani vocantur.

ſunt enim vtrunque gallinacei generis vt videtur. Olaus Magnus etiam in regionum Septentrionalium deſcriptione aues quaſdā in niue degentes vocat Germanicè Orhanen (id eſt tetraonas) vel phaſianos.

RVRSVS DE TETRACE VEL TETRAO- *ne, &c. ſcripta recentiorum.*

VOLATERRANVS & Gyb. Longolius de tetraone Plinij verba recitantes, anſeris ſpecie eum eſſe dicunt, quod Plinius non ſcribit. Coniectura tamen eſt eum anſeri congeneres tetraonem ac ordem facere. libro 10. cap. 22. vbi cum de anſeribus egiſſet, mox ſubdit, Anſenni generis ſunt chenalopeces & chenerotes. Et ſtatim, Decet tetraonas ſuus nitor, &c. Iidem tetraonas ex Plinio, rubro paulum perfuſas eſſe ſcribunt, quod Plinius non dixit, ſed in ſupercilijs cocci ruborem eis eſſe. Merula eandem auem tetraonem, (vel, vt ipſe legere mauult, *erythrotaonem*) & tardam (vulgò *ſtardam*) facit: & cilia eius rubeſcere ſcribit, (vt ſupra in Capite de tarda recitaui.) Tetrix Ariſtotelis, & Plinij tetrao, ea eſt auis quæ vulgò *trappus* dicitur, Turnerus. Ego in trappis illis vel, tardis tribus quos aliquando vidi, cilia (vel ſupercilia, vt Plinius de tetraone ſcribit) neutiquam rubere animaduerti: ſed in ea aue potius, quam noſtri vrogallum (Orhan/) appellant: cui etiam nitor & abſoluta nigritia conueniunt. In eadem ſententia ſunt, cum alij quidam viri docti, tum Ge. Agric. qui tetraonas interpretatur Germanicè Birckhüner/Auerhān. Paucæ aues (inquit idem) hyeme in ſyluis manent, vt tetraones, attagenes. Sigiſm. Gelenius vrogallum tetraonem eſſe nominum ſimilitudine conijcit, quoniam Illyrica lingua hodieq; *tetrzew* vel *tetres* appelletur. Tetrax Athenæi nihil ad tetraones. hi enim a Plinio abſoluta eſſe nigritia dicuntur, & quaſi coccinis ſupercilijs: quidam tamen vulturum colore. tetracem verò porphyrioni ſimilem tradit Athenęus, eiuſq; admiratur τὸ ὡραῖον, quaſi picturatum ſignificās, & floridum, quod Hermolaus forma conſpicua conuertit: tum pendere vtrinq; ab auribus paleam oſtendit, Politianus. Ego contra Politianum vel omnino eaſdem, vel maximè congeneres aues eſſe dixerim, vtraſq; ſcilicet in ſyluestri gallinaceorum genere maximas. ¶ Auguſtino Nipho Ariſtotelis tetrix, non magna aliqua auis, ſed alaudæ ſpecies videtur, abſq; criſta, magnitudine & colore ſimilis criſtatæ. quod ego non probo, neq; enim id omiſiſſet Ariſtoteles, cum alias vbi de criſtata ſeruit, ſemper τὴν λόφον ἔχουσαν addere ſoleat. Quòd ſi tetricis nomine paruam aliquam auem Ariſtoteles intellexit, ea nō alia quàm tetrax paſſerum generis fuerit, de qua ſuo loco ſcribemus. ¶ Capitur apud Moſchouitas auis ſubnigra, puniceis ſupercilijs, magnitudine anſeris: quæ pulparum ſapore phaſianorū ſuperat dignitatem, Moſchouitica lingua *tetrao* nuncupata, quæ Plinio erythrotao vocatur, Alpinis populis cognita, & maximè Rhętis qui ſaltus ad Abduæ amnis fontes incolunt, Paulus Iouius. Eſt autem hic omnino vrogallus noſter.

DE VROGALLO.

Vrogallus idem eſt cū tetraone Pliny.

VROGALLVM imitatione Germanicæ vocis hāc auem gallinacei generis feri omnium maximam appellare mihi libuit: nam quo apud veteres nomine dicta ſit, non conuenit inter recentiores. Mihi quidem omnino tetraon Plinij videtur. & quoniam alia etiam non diſſimilis ei gallina fera reperitur in Helueticis Rhæticiſq; montibus, multò minor tamen, maioris minoriſq; differentia addenda fuerit, vt illum de quo hic agimus vel vrogallum tetraonem ve ſimpliciter appellemus, vel maiorem alterum de poſtea ſcribemus, vrogallum minorem, vel tetraonem minorem. ſic enim etiam montium incolę Germanicè appellitare ſolent, kleine vnd groſſe Orhanen. *Vide* plura ad vetus huius auis nomen pertinentia, ſupra in Tarda, & in Capite de Tetrace vel Tetraonē è recentiorum ſcriptis. Videtur autem Germanicè Vrhan vel Orhan dictus, (aliqui ſcribunt Awerhan) non quidem ab auribus, ſed a magnitudine: vt in boum etiam ſyluestrium genere maximum vocamus vrum, Brochß/Awerochß: vt pluribus in Vri historia docui. ¶ Gyb. Longolius imperitos quoſdam Grammaticos Meleagrides pro vrogallis accipere ſcribit. Anſerem (inquit idem) omnino corporis magnitudine ęquant, vt ob id vros (vrogallos) à Germanis dictos autumem. Etenim non aliter gallinaceos, ac vri boues noſtros, pondere corporis ſuperant. Et rurſus, Vri (vrogalli) noſtrates perdicis in morem dorſo ſunt vario, ventre ſubcandicante, (hęc trappo, id eſt tetraci Nemeſiani, non vrogallo noſtro cōueniunt, vt & aliæ quędam notę a Longolio hic recitatæ: vt duas aues diuerſas confundere mihi videatur, vt ſupra etiam in Tarda ſcripſi, nimirum quòd morte præuentus dialogo ſuo de Auibus extremam manum non impoſuerit,) pe[illegible]bus cruribuſq; tuberoſis quarundam columbarum in modum ſpectantur, capti animum deſpond[illegible], [illegible]bumq; niſi longo poſt tempore non aſſumunt, Hæc Longolius.

Ortygometra an vrogallus ſit.

¶ Albertus Magnus libro 7. de animalibus vrogallum ineptè putauit veterum ortygometram eſſe. Ortygometra (inquit) genus eſt gallinæ maximum, anſeris magnitudine: pennis in pectore hyacinthi coloris, in dorſo cinerei. Vocatur autem Orhan/ ab incolis alpium; in quibus maximè abundat. Incolit ipſa iuga montium: & ex glacie quæ illic perpetua eſt, aliquando cryſtallos deijcit: & inueniuntur aliquando parui cryſtallini berylli in gulis (pappis) eius, Hæc ille. Sed vrogallus quem ipſe obſeruaui ac deſcripſi, dorſo non erat cinereo.

¶ Vrogal-



¶ Vrogallus apud Italos diuerſa habet nomina. nam circa Tridentum *cedron* vocatur: alibi, vt *Nomina.* circa Vincentiam, *gallo ſeluatico*, quo nomine qui circa Tridentum habitant, alteru m ſylueſtris galli genus domeſtico ſimile aut par appellant. alibi circa Rhętiam, *ſtolzo*, vel *ſtolgo*, vel *ſtolcho*: cuius vocis etymon videri poteſt Germanicum. noſtri enim ſtoltz appellant, quicquid magnificum aut ſuperbum eſt: vt forte propter magnitudinem ac pulchritudinem ex adiectiuo nomine ei proprium factum ſit. Illyrij *tetrzew*, quaſi tetracem vel tetraonem nomināt. Germani Orhan/ vel etiam Pirckhun/ quod nomen etiam alteri cuidam generi attribuitur, quod mox ab vrogalli hiſtoria memorabimus. Sunt qui phaſianis adnumerent, atq; ita appellent, Bergfaſan. Phaſianus etiam in montibus Helueticis reperitur, perpulcra auis, & flauis pennis ſplendida. duorum eſt generum, maior & minor. reperiuntur autem quidam nigri, alij fuſci, (vrogallos minores intelligo, quorum fœminæ, vt & maiorum magis fuſcæ ſunt quàm mares, vt eadem auis ſit phaſianus maior,)& vrogallus minor, admixtis tamen diuerſi coloris ſplendentibus pennis. Maximi phaſiani alio nomine vrogalli vocantur, Stumpfius. *Dukiphat* Hebraicam vo cem Iudæi quidam recentiores Germanicè Vrhan interpretantur, vt ſupra ſcripſi in Gallo ſylueſtri in genere.

¶ Vrogalli quidam reperiuntur qui libras duodecim aut quatuordecim appendunt, Stumpfius: intelligit autem de libris nostris, quæ sedecim vel octodecim vnciarum sunt. ¶ Vrogallus à me inspectus huiusmodi erat. Collum dodrantale, plumis vestitum nigricantibus, sed cinereo diluto colore sparsim notatis. alarum longissimæ pennæ palmorum quinq; nigricantes, aut fuscæ potius. reliquæ in alis, minores dico & minimæ, castaneæ ferè colore, nigricantibus punctis distinctę. caput nigrum, pars infra rostrum nigrior. Rostrum gallinę, breue, gibberũ, làtum, validum. Supercilia & pellicula circa oculos rubra. Collum pronum punctis cinereis varium, quibus pennæ virides succedunt. Pectus & venter colore nigro. In medio thorace vbi os pectoris maximè prominet, plumæ aliquot ab altera parte albæ, altera nigræ sunt. Minores plumæ sub alis albissimæ, præterquam in summo: reliquæ albicantes fusco admixto splendidę. Cauda quinq; palmos longa, aut paulò plus, pennis nigris condita, maculis paucis albissimis extremitates præsertim minorum pennarum & punctis variarum insignientibus. In metaphreno (dorso superiore) plumæ castanearum coloris, punctis aspersæ, vt in alis: in inferiore (dorso) cinereę, magis variæ punctis quàm in collo, longè pulcherrimę. Poplites & femora plumis albis vestiuntur, quæ in cruribus fuscæ vsq; ad digitos pedum descendunt, vt in grygallo quoq;, & vrogallo minore. quibus etiam digitos pedum similes habet, & appendiculas quasdam pectinatim vtrinque à digitis sed breuiter eminentes, & alia vbiq; toto corpore multa similia, vt congeneres esse aues, magnitudine ferè tantum & colore distinctas, non sit dubitandum. Longitudo vrogalli à capite extensi ad pedes, dodrantes quatuor cum dimidio. Cauda extẽsa semicirculum reddebat, trium in circumferentia dodrantum. Ex albis in cauda maculis ætas conijcitur, quò enim iuniores sunt, eò pauciores illas habere feruntur. Marem à fœmina quod ad colorem nihil differre audio, nisi quòd fœmina minus nigra est.

Descriptio vrogalli ab autore inspecti.

¶ Versantur vrogalli in altissimis montium iugis. Albertus: aut altissimis potius syluis. Folia stirpium edunt, à quibus etiam nomen vulgare factum vrogallo minori, Laubhan.

¶ Species quædam syluestrium gallinarum nomen inuenit ab arboribus & patria vbi potissimum versatur, ein Birckhan/ (betulam arborem nostri vocãt Birck,) dicitur & Aurhan: forsitan ab aura, quam facillimè sentit propter rarissimum corpus: aut Vrhan / à senio longissimo: aut cauda, (quæ Græcis *vrà* est:) aut magnitudine, quia reliquis gallinis maior sit. Hæc etiam coit ore mense Martio, sed multò aliter quàm bonosæ. Gallus huius speciei sperma ex ore tempore coitus in vêre excreat & euomit, & voce magna aduocat gallinas ipsas, (sicut domesticus gallus aduocat galllinas inuẽto aliquo grano) quæ cum aduenerint, sperma eiectum & excreatum à gallo in terram, ore legunt & reglutiunt, & tali modo concipiunt. Quas deinde ludens gallus omnes ordine comprimit, (quasi verò illud comprimere non sit coire,) & quasi ratum facit semen comestum. at non coit, quod vidi: sicuti semina quorundam piscium tantum afflatu masculi, teste Plinio, rata redduntur, vt ita dicam. Nam super quas gallinas non ascendit, illæ oua hypenemia pariunt vt domesticæ gallinæ. Quicquid verò fugatis gallinis, casu aliquo remanet in terra de spermate galli excreato, hoc operante Sole nonnunquam, forsitan rore aut pluuia superueniente, & putrefacta materia, mutatur in vermes & serpentes quæ dicuntur à Germanis Vrhanschlangen & Birgschlangen (id est vrogallorum serpentes, & montani serpentes.) harum copia est in sylua, quæ à Tangera fluuio nomen habet in veteri Marchia. Quicquid econtra remanet in terra de spermate excreato istius galli, pluuia non superueniente aut rore (non) coincidente, mutatur & coagulatur quasi in vesicam transluc idam & candidissimam, & veluti lapidescit: & fit gemma quæ a pastoribus & venatoribus colligitur. & reperitur in locis vbi tali modo galli isti cocunt, Auff dem paltzplatz/ tempore verno, Wann jhr paltz zeit ist. Hæc illa ipsa gemma facta & coagulata ex spermate galli excreato, mirum in modum facit ad conceptum datum (data) mulieribus sterilibus incitat ad Venerem, & auget appetitum prolis. Gemmæ tales magnitudine & forma & candore margaritarum apparent. nonnunquam grana harenæ vnà coagulata in his reperiuntur, aut pulueres, Christophorus Encelius Salueldensis. Ego huic serpentium & gemmarum è genitura galli generationi, non facile crediderim. nam si huiusmodi res alienę prorsus naturæ ex auis semine nasci possent, ex aliorum quoq; animalium semine, quod proculdubio sæpe in terram delabi cõtingit, multa & varia cur minus quam è galli semine nascerentur? Præterea hoc auium genus ore coire quis credat? scribit quidem ipse Encelius ferè omnes gallinas syluestres ore coire, sed modo diuerso. Et paulò ante, Multæ aues ore (inquit concipiunt & cocunt, vt sunt corui, exosculatione facta vt fit in columbis. licet hoc negat Aristoteles. nec [illegible] admodum adfirmo, quia non vidi coeuntes. De graculis tamen siue monedulis mox adfirmans, Graculi (inquit) profecto ore cocunt tempore verno. Inter aquatilia etiam lolligines, sepias, locustas, squillas, cancros, ore coire scribit. Ferunt & nostri quidam aucupes vrogallos coituros aream aliquam puram & planam in terra parare, in qua coeant: fœminam à coitu maris genituram quæcunque effluxerit deuorare & concipere.

Hoc auium genus coire.

Serpentes & gẽmas è genitura vrogalli generari.

Vrogallis audio interim dum gallinas voce alliciunt & inuitant (faltzen/ [vel paltzen/ etiam puto Germani appellant, & locken/) visum & auditum intercipi: atq; interim opus esse magna celeritate aucupis vt bombardæ globo feriat: alioquin enim auditum eius acutissimum esse.

Tetrao Latinorum est auis quam Itali hodie vocant *gallo cedrone*. Sabaudi gallum syluaticum, *vn coc de bou*. hæc frequenter in altis Cretæ montibus videtur, duplæ magnitudinis ad capũ macula [illegible] q;

iuxta

... supra tempora insignes, instar phasiani. colore tam atro vt tanquam palumbi collum re... ...deat.... in ea albi, pręterquam in alis. crura similiter vt attagenis hirsuta, Bellonius.

DE GALLO BETVLÆ.

¶ ARISTOTELES de historia animalium 8.12, inter alias aues quæ auolantibus coturnicibus ... præstant, cynchramum quoq; numerat: à quo inquit reuocantur noctu, cuius vocem cum sen... ...upes, intelligunt parari discessum. Hunc locum reddens Albertus, *Fababertex* (alias *fababomtz*, ... gallina quam vocamus gallinam sybicis, (vibicis,) quæ est arbor quam quidam nutricam ... *tricam* scripsit quanquam mytica alia arbor est) vocant. eò quòd gallus huius generis in hac ar... ...dens frequenter inuenitur, & cantat noctu sicut gallus domesticus, maximè quando discessum ... de cynchr. ...imo scripsimus supra *in Elemento C.* Cæterum arbor quam vibicem appellat, non ... betula, Germanicè vulgo dicta ein Birck: è qua virgæ conficiuntur, quibus vibices & li... ...ullis excitantur. Sunt qui vrogallum maiorem etiam Germanice nominent Birckhun/ ... Ge. Agricola scribit, Pirckhun. Sed is potius Germanicè dici debet Birghun/ id est mõtana galli... ...genus de quo nunc agimus, Birckhun/ hoc est gallina betulæ, rectè appellatur: siue quòd ... ...mentis vescatur, siue quòd inter has arbores latere solet, siue à colore vt Gyb. Longolius suspi... Nam (supremum (inquit) à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigroq; russescit, præci... ...uius gallinę colorē imitatur. nam dorsum alioqui instar perdicis maculosum habet: Hęc Lon... ...qui hanc auem attagenem esse conijcit. Ego attagenem aliam esse puto, (quoniam à veteribus ... describitur auis:) hanc verò betulę gallinā, eandem esse quæ à nostris montium incolis Spil... ...tatur, nos grygallum minorem appellabimus paulo pòst, vbi & gallina betulæ seorsim amplius ...tur Longolij verbis. In libro quodam vulgari, in quo rerum nomenclaturæ varijs linguis enu... ...antur, auem Germanicè dictam Pirckhun / Italicè *calmaza* (corrupta forsitan voce pro *gallinaza*) vocari inuenio.

Birck-hun.

DE VROGALLO MINORE, *vel Tetraone minore.*

AV... hæc quam vrogallum minorem voco, vel tetraonem minorē, vulgus nostrum secutus, quod eandem in alpibus Germanicè sic appellat, Kleiner Orhan/ cum superiore multa communia habet, & ... eandem inter syluestres gallinas maxima est. Aliqui Laubhan appellant, à frōdibus siue folijs ar... ...fruticum quibus vescitur, alij Birgfasan/ id est phasianum montanum. alij Grügelhan/ quasi ... dicas, a voce. Sed alius est grygallus, cuius historiam proximè subijciemus: alius etiam Spil... ..., grygallo minor, nec aliud ferè differens. Imperiti quidam & vulgus hominum hæc nomina ...: sunt qui sexu tantum differre putent, sed falluntur. Ego enim ipse singula hęc genera d... ...pexi, præter grygallu minorem, quem nondum videre potui: & a viris harum rerum periti... ...præcipue clarissimo viro Ægidio Scudo Claronensi, differentias eorum didici. Colores ... ulis peculiaria, in singulorum descriptionibus leges, hic magnitudines comparasse sat ... Est enim ad attagenem (sic voco gallinam coryli vel francolinum)

Laub-horn. *Spil-han.*

Grygallus minor,	ein Spilhan/	sesquialter:	ad gallinam corylorum.
...gallus minor,	ein Laubhan/	duplus:	
...gallus maior,	ein Grügelhan/	triplus:	

V...gallus maior, omnium maximus, qui etiam anserem quandoq; excedat.

... ne gallinæ syluestris genus capi audio, quod vulgò Germanicè Bromhenn no... ...quòd inter frutices & sentes latere soleat, villatica maius. quod ego vel vrogallum minorem nostrum, vel grygallum maiorem esse conijcio. nam maioris vrogalli nomen vbiq; idem est: grygallus verò minor infra ...nam villaticam est.

Brom-henn.

Vrogallus minor a me conspectus multò maiora supercilia è pellicula rubente (cœrulea quan... ...ni fallor) quàm vrogallus magnus habebat. plumas in vertice nigras. Rostrum nigrum, breue, ...tudine tantum transuersi pollicis. Collum quinq; aut sex digitorum longitudine, cœruleis vel In... plumis vestitum. Infra collum in medio dorso & alis plumæ nigricant. alarum tamen mediæ par... candidę sunt, item interiores. Venter quoq; nigris plumis integitur. post medium dorsi, quod nigri... diximus, iterum caudam versus plumæ sunt Indicæ vt in collo. vtrobiq; tamen non totę plumę hu... ...sunt, sed margines tantum earum & extremitates, fere vt in pauonibus. Cauda pennis suis ..., quæ in medio multę curtæq; sunt, ita vt late extendi possint: vtrinq; verò tres longiores extror... ...flexę, ita vt lilij figuram qualis depingi solet, cauda extensa quodammodo referat. Circa ortho... & poplites plumę densissimæ, quæ ad digitos vsq; pedum extenduntur, quasi natura ipsos mu... ...luerit ne frigoris iniuria læderentur, vt & grygallum maiorem (nam minorem non vidi) & vrogall... maiorem, & maximè lagopodes. Digitus pedū squamatim compactis, vtrinq; squamosę quędam

Descriptio vrogalli minoris ab authore conspecti.

dehis ipsis, vt video, vrogallis minoribus sentiens: in quibus nigrior mas est, fœmina dilutior. ¶ Vrogallus minor rarò viuus capitur, vt scripsit ad me, qui misit olim amicus è montibus Claronæ:) Capitur enim laqueo, ita vt collo astricto suffocetur & instar furis pendeat.

Quomodo capiantur.

¶ Vrogalli minores in Septentrione (in Noruegia & finitimis regionibus) duobus aut tribus mensibus sub niue sine cibo latitant: interim tamen aliquãdo à venatoribus capiuntur, Olaus Magnus. Exdem forte aut similes aues fuerint, de quibus Aristot. in lib. Mirabilium narrationum: In Ponto (inquit) aiunt per hyemem aues quasdam reperiri, quæ neq; excernant, neq; cùm pennæ eis euelluntur, sentiant, neq; cum veru transfiguntur, sed tum demum cùm ab igne incaluerint. Nisi quis lagopodes potius accipiat, quæ in summis & frigidissimis, vbi ne frutex quidem præ frigore vllus crescit, alpium iugis degunt.

De auib. quæ hyeme nihil sentiunt, nisi ab igne incaluerint.

DE GRYGALLO MAIORE.



Avis hæc ad viuum depicta, in Helueticis alpibus, circa Claronam præcipuè, vocatur ein Grügel. Grügelhan/ per onomatopœiã: quam ego secutus Latinè etiã grygallum dicere volui. Græcè etiam γρυκόκκυξ nominari poterit, à particula *gry* ad vocis imitationẽ facta, & verbo κοκκύζειν, quod voci gallinaceorum peculiariter tribuitur: vnde & ornithococcyx pro gallinaceo legitur. Quòd si quis propter mirificam colorũ varietatem, qua attagenem & gallinaginem etiam superat, attagenem alpinũ nominare voluerit, præsertim cùm delicatissimam esse in cibo existimem, non ineptè is mihi facere videbitur: etsi

Grügel. Grügelhan.

magnitudine attagenes doctis plerisq; existimatos (francolinos) vt præcedenti capite docui, triplo ferè excedat. ¶ A capite ad pedes extensa auis, quam vnicam in hoc genere vidi, longa erat tres dodrantes & palmum, rostro vt vrogallus maior, sed minore ac nigriore. Toto corpore perdicis ferè præsertim rusticæ, vel gallinaginis instar colorato & punctis distincta vbiq; maculisq; nigricantibus, reliquus color ruffus est vel ad castaneæ colorem vergens. est & cinerei aliquid, in collo præcipuè. sunt & albæ quędam alicubi maculæ. Iris oculorum rubicunda. Colore circa oculos, tetro pręsertim, rubente, angustius tamen quàm in alijs gallis syluestribus, nisi fœmina hæc fortè fuit quam vidi. Ima colli pars prona rubet, intercedentibus lineis ex cæruleo virentibus. In ventre plurimum albi est. Crura pedesq; & digiti similiter vt in vrogallis. Varietas quidem colorum tam multiplex est, vt varietatem decoremq; eius verbis exprimere nequeam.

DE GRYGALLO MINORE.

Spilhan.

GRYGALLVS minor à me appellatur, qui vulgò in Helueticis alpibus, Claronæ præsertim, Spilhan/ vel Spillhan/ nescio quam ob causam. Is a superiore, vt audio à viris harum rerum peritissimis, magnitudine tantum differt, dimidio scilicet minor, sesquialter verò ad attagenam quam coryli gallinam vocamus.

Birckhun Coloniensis.

¶ Haud scio an eadem auis sit quę circa Coloniam & alibi Birckhun/ id est betulæ gallina, nominatur: quam Gyb. Longolius *attagân* esse putat. Perdici, inquit, persimilis est, sed maior. nomen Germanicum habet, non à montibus, sed ab arbore betula. densa enim loca & opaca, vt venatoris insidias, maximè bombardarum minas fugiant, petunt. quamobrem sæpe in betuleto latent: de quo subinde, si diligenter adsis, in fœnilia & sata callidissimè excurrere videas. at quòd nunc non eadem natalia obseruant, in causa est bombardarum frequens vsus, qui multis præclaris auibus Germaniam spoliauit. Alioquin ego non tam à montibus, quàm à betulæ colore auem nuncupatam reor. Nam supremum à betula corticem si detrahas, qui albo subest, in nigrorq; ruffescit, præcipuum huius alitis colorem imitatur. perdice enim paulò magis subruffescit, vt de Attagêne Alexander Myndius tradidit. dorsum quoq; instar perdicis maculosum habet, Hæc ille. Quærendum autem an hæc vel eadem sit cum grygallo minore nostro: vel fortè fœmina in eo genere quod *morhennam* appellant. talem enim omnino describit Turnerus, vt supra dictum est, & dubitat an sit attagen vel gallina rustica. marem verò in eodem genere totum nigrũ facit. Fieri autem potest, vt vel Turnerus deceptus sit, (quod magis puto) talem huius galli fœminam existimando, vt vtrunque genus diuersum sit: vel Longolius talem huius fœminæ marem esse ignorauerit. Ego quidem in nullo animalium genere, fœminam mari colorum varietate & pulcritudine anteire puto. Plura de gallina betulæ *vide* paulò superius in Capite proprio.

DE ORDINE SEQVENTIVM GALLINACEI GENERIS, VT VVLGVS FErè appellat, auium: quæ omnes feræ sunt, gallinis villaticis aliqua ex parte similes, minores tamen, longis cruribus, &c.

De gallinellis vel gallinaginibus.

HACTENVS dictum est de illis auibus quas gallinacei generis mansueti aut feri esse, nemo dubitat, & quas veteres etiam eidem generi adscripserunt. Restat vt de cæteris etiam scribamus, quę à vulgo nostro aliarumq; nationum (Italiæ & Galliæ præsertim, quod sciam) *gallinellæ* ferè (ab Italis) appellantur, (quo nomine communi etiam Latinè dici poterunt, nisi quis *gallinagines* malit) quòd gallinis similes, sed minores sint, cruribus omnes longis, & rostris pleræq; lõgiusculis, fidipedes, digitis tribus ante, vno retrorsum extenso, in omnibus, ni fallor (nam inter aquaticas gallinellas Argentorari mihi depictas, duas [Schmirring & Koppriegerle] video posteriore isto carere, nescio an verè, an quòd pictor non expresserit, quod magis puto) minimè volaces, & ad cursum potius comparatæ. quamobrem crura eis longiora data sunt. Plumæ in cruribus ad media femora omnibus descendunt. omnes in delicijs mensarum habentur, carne suaui & tenera, sæpe etiam pingui. Differũt victu & locis in quibus pascuntur. Sunt enim aliæ aquaticæ, quæ in ripis, littore, glarea, locis aut pratis palustribus victitant, multorum omnino generum. aliæ terrestres locis siccis, quarum pauca genera nouimus. hæ corpulentiores, illæ graciliores. Primum igitur de terrestribus agendum.

Duo genera sũt gallinularũ, terrestres & aquatica.

DE GALLINVLIS TERRESTRIBVS: ET PRImùm de illis quæ vulgò Germanis Hegeschara dicuntur, quarum & icon hic expressa est.

Heggeschärn [illegible] cap- [illegible]

AVIS hæc a nostris aucupibus vulgò Eggenschâr appellatur, ab alijs Heggeschâr tribus syllabis, vel Heggschâr dua[illegible]. quoniam turmatim iuxta sępes decurrunt, vbi post fœnisecia deprehenduntur. *heggam* enim vel *hagam* Germani sępem vocant, *scharam* verò gregem vel turmam. aut fortè quoniam circa sępes t[illegible]rram fodiant. Verbum enim scharren nobis significat pedibus fodere, vt gallinæ [illegible]lent. quod t[illegible] uen an hæ aues faciant certum mihi non est. Sunt qui periphrasticè nominent, ein groß rhünle/ hoc est gallinellam aquaticam magnam, sed non propriè aquatica dici debere videtur.

Corpore



Corpore breui & crasso est: & reliqua specie sicut hic pingitur. Vix vlli auium digiti pro sua magnitudine longiores, postremus etiam ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. Colores non satis memini: puto tamen crura subuiridia esse: in dorso & alis colorem è subruffo fuscū, &c. Circa Verbanum lacū quidam mihi Italicè *polle* nominabant: quod nomen cùm pullam seu gallinam significet, nimis generale est. ¶ Græcum aut Latinum nomen nullum habeo: poterit tamen *trochilus terrestris* dici (nam alij sunt aquatici è gallinellarum similiter genere trochili) cum & genus cōmune sit, & in cursu celeritas, vnde nomen à Græcis factum. quanquam & minimam auiculam regulū aliqui trochilum appellant. Hegeschara quidem celerrimè per frutices currit, & aliquando ad latus salit. malè volat, & ægerrimè in aerem se attollit. A falconibus aut accipitribus capitur, qui propter coloris obscuritatem (vt audio) difficilius hanc auem quàm coturnicem eminus visu deprehendunt. ¶ Vocem eius esse audio asperam & serratam, vt ita dicam, *ger, ger, ger*, proferendo g consonantem vt Latini solent ante a instar serpentium vocis quodammodo. itaq; etiam capi ab aucupe vocem eius imitante allectā, dum cultrum per aridum lignum crenatum deducit. (Sunt qui dicant hageschar am captam vocem instar sciuri emittere.) ¶ Sed alios hoc idem de alia quadam aue referentes audiui: quæ mense Iunio & Maio in pratis reperiatur, magnitudine turdi visciuori, colore ruffo instar perdicis, cruribus longis, cauda nulla, die noctéq; obstrepera, voce mirabili, quam imperiti prætereuntes natricum (serpentium) esse

Trochilus terrestris dici potest.

De voce eius.

T

putent, non admodum dissimili anatũ voci (der Enten retschen) sed arguriore. Hæc (aiunt) inter herbas & gramen sese abdit, vt rarò appareat. Deprehendunt eam tamen aliquando fœnisceces in nido. Oua eius 12. aliquando inuenta sunt, columbinis paulò maiora. Hæc nobis amicus quidã retulit, cui fœnisceces narrauerant. Apparet aũt hanc quoque, si alia auis est, inter gallinellas terrestres numerari debere. Quærendũ an eadem sit de qua Turn. Est apud Anglos (inquit) in Northumbria auis longis cruribus, cætera coturnici, nisi quòd maior est, similis: quæ in segete & lino, vere & initio æstatis nõ aliam habet vocẽ quam *crex, crex.* hanc enim semper ingeminat, quam ego Arist. crecem esse puto. Angli vocant *a dakerhen*, Germani ein Schryck. (Ea quam nos arquatam nominauimus, à Frisijs, vt audio, Schrye appellatur.) Sunt qui etiam rusticulam minorem, voce sua ita obstrepere dicant, ac si quis cultrum per terram duceret. ¶ Retulit etiam nuper mihi quidam similes quasdã *hegeschara* aues ex India adferri, in Gallia à se visas, quæ carnem & mures edant grandibus bolis, & ossa magna deuorent, magnitudine gallinæ. ¶ Hegescharam Anglicè audio *ray* vel *rayl* nominari, & inter segetes capi, lautissimam auem.

DE GALLINVLA QVAM NOSTRI VOcant Brachhun: *vel phæopode duplici, quarum alteram arquatam minorem vocant.*


PHÆOPVS Brachuogel.

HÆc auis circa Argẽtoratum nominatur Brachuogel, corpore nigricante paucis ruffis & subflauis maculis aspersa, rostro tenui, oblongo, nigricante, modicè inflexo, collo albicante, inferiore eius parte circa medium & infra ad flauũ vel ruffum tendente, ventre albo, crurib. fuscis vel cinereis, vt pictura nobis ostẽdit. vnde phæopus cognominari posset. quẽadmodũ etiã ea cuius figura proximè sequetur, quã tamẽ arquatã minorem potiꝰ appellare visum est. Eiusmodi aues Mediolani *giraldellos* nominãt. ¶ Sed video etiã turdi genus paruum à Saxonibus Brachuogel vocari, quod Eber. & Peucer. collurionẽ faciunt. Turnerus etiam *batin* esse conijcit auiculam quæ vulgò vocetur klein Brachuógelchen, Anglis *stonchattera.*

CHRISTOPHORVS Encel. lib. 3. de re Metallica meminit auis quæ in Marchia regione Germaniæ vulgò nominetur ein Brachhun, Brachuogel, nomine ab agris quiescẽtibus (brach vocãt) imposito: coloris cyanei, optimi saporis, boni chymi. Hoc etiã genus, vt & alias gallinas syluestres ore coire scribit circa æquino-

ctium vernum, mare in os femellæ inserente rostrũ & infundẽte genituram, quod verisimile mihi nequaquam esse, supra in Vrogallo dixi. Nos autem Brachuogel descripsimus *in Elemento A.* Arquatæ nomine, propter rostri figuram, de qua an sentiat Encelius quoq; incertus sum. color quidem cyaneus arquatæ nostrę non conuenit. Audio autem eam appellari Brachuogel in quibusdam locis à mense Iunio quo aduentare ad illos solet: Encelius a quiescentibus & noualibus agris hoc nomen suæ *brachhennæ* factum ait. Arquatam nostram aliqui etiam Regenuogel/hoc est auem pluuiæ appellãt, alij venti vel tẽpestatis auem, Windtuogel/Wetteruogel/quòd tẽpestatis futurę prognosticon ex ea sumatur. Sed video hæc nomina parũ certa esse: nam & aliæ quædam aues ijsdem nuncupantur: quæ quoniam ad gallinaginum aquaticarũ (vt omnino conijcio ex pictura) historiam pertinent, icones earũ hic adijciemus.

Phæopus. altera vel Arquata minor.



HANC auem, quam arquatã minorem dixerim, (de maiore scripsi in Elemẽto *A.*) aliqui similiter vt maiorẽ vocant Regenuogel/id est pluuiæ auem, (à qua tamẽ diuersa est quæ apud Gallos vna voce *pluuier*, id est pluuialis vocatur.) In Italia quidam *tarangolo*. Superiori (iam descriptæ) ferè similis est, cruribus vt illa cinereis, & ventre albo, & sub capite similiter, itemq; rostro, nisi quod paulò oblõgius videtur. Alæ maculis albis asperguntur, alioqui ex ruffo fuscæ. sed longiores earũ pennæ nigræ sunt, vt & dorsum & collum pronum nigricant. Collum supinum cum pectore nõnihil ruboris habet obscuri & valde diluti, plurimisq; maculis nigricantibus distinguitur. ¶ Arquata minor & ochropus magna, ein Schnirring/ quanquam gallinulæ aquaticæ sunt, aliter tamen ferè capiuntur, vt ex aucupe quodam Argentinensi intellexi: nempe alis duabus commissis, idq; in gramine, nõ in ripa, alioqui dispositis vt mox in Capite de Gallinulis aquaticis capiendis in genere dicetur. Sed cùm hęc duo genera prę cęteris adeò cauta sint, vt noctu in locis qui vndique aqua ambiũtur quiescãt, astutia opus est vt alis istis opportunè dispositis deprehendãtur. Si quę è retibus euaserint, tã altè clamant, vt spatio itineris ferme horę exaudiantur.

Arquata minor & ochropus magna.

DE RALA TERrestri.

RALA vel *ralla*, nomen apud Anglos & Gallos in vsu, multis & diuersis auibus inconstanter, vt video tribuitur. nã & terrestres & aquaticæ quædã sic appellãtur, omnes tamen gallinularũ generis, & cruribus oblongis. Petrus Bellonius ortygometrã vulgò *rallã* dici interpretatur. Hegescharam nobis proximè descriptã, Angli (vt puto) *rayl* appellant. Perdix rustica vel rusticula Plin. (inquit Turn. in epist. ad me) ab Anglis vocatur *rala*. Est aũt rala duplex, altera cibũ è ripis fluminũ petit, altera degit in ericeto in locis syluestribus. Aquaticam illam Colonię diu alui, & malè volare deprehendi, & egregiè pugnacem. Rostrũ & crura erant rubra, plumæ multis maculis respersæ. Montana verò illa & syluestris crura habet multò breuiora aquatili, & plumas vndiq; magis cinereas. sed rubra interim cru-

ra habet & rostrum. auis vtraq; apud nos regiũm epulum (*real* Itali regium vocant, Galli *royal* & forte hinc ductum est ralæ vocabulum. à colore crurum forte erythropus fuerit) vocatur, Hęc ille. Ego rusticam perdicem vel rusticulam, non ralam Anglis, sed *Wodcocum* vulgò dictum. Gallis *beccassam*, interpretor. ¶ Quærendum an rallæ aues forte dici potuerint, quod longis cruribus tanquam grallis insistere videantur. Sunt enim grallæ (nostri *stelzas* dicunt) fustes furculas habentes, quibus nituntur qui super ijs ambulant, teste Nonio. Vnde grallatorius gradus, id est magnus, cuiusmodi solet esse grallatorum. Diuersi generis est rallus auis, vt quidam in Italia vocant, quem post fulicam descripsi.

DE AVIBVS SIVE GALLINVLIS AQVATICIS: *longis cruribus &c. quadam in genere.*

PRIVSQVAM reliquas huius generis aues singillatim proponam, in genere prius quędam adferenda videntur. Dixi autem iam superius quoq; nonnulla toti huic generi tum terrestrium tum aquaticarum gallinaginum communia. ¶ *Girardelli* Mediolani, & alibi in Italia *giarole* (vt audio) varię aquaticæ gallinulę nominantur, quasi glarenlæ: quòd in glarea (sic vocãt loca sabulo & lapidibus plena circa fluuios & torrentes) versari soleant. Nostri ferè omnes huiusmodi aues in genere Wasserhünle/ id est gallinulas aquaticas nuncupant. Sunt aũt innumera earum genera, vt ardearum etiam aquaticarum auium, quarum μυρία εἴδη esse author est Oppian. magnitudine pręcipue & coloribus discreta. Sed ardeæ maiores sunt & pisciuoræ, rostris omnes rectis, &c. Gallinulæ minores, neq; tam piscibus (ni fallor, nisi minimis forte pisciculis) sed vermiculis potius & insectis circa aquas victitant. Aristotel. ortygometram τοῖς λιμναίοις, i. palustribus auibus corporis specie similem esse scribit. Idem τοὺς ὀρτυγας (malim ὄρνιθας) τὰς λιμναίας στεγανόποδας (forte στεγνόποδας legendũ: hoc enim ad συμπεφραγμένον accedit. & alio nomine στεγανόποδες dicũtur: vt non de gallinulis aquaticis, sed anatibus & mergis & huiusmodi palmipedib. loquatur.) esse scribit in Physiognomonicis, hoc est pedibus vel digitis pedum angustè cõiunctis, & naturæ timidæ: vnde homines etiam timidi esse conijciantur illi, ὡς τῶν ποδῶν τὰ δάκτυλα συμπεφραγμένα. Est autem, vt nos obseruauimus, hæc fere species aquaticarum auium, vt crura oblonga habeant, quo cibum commodè circa aquam & in aqua quęrant. non enim natant, quare palmipedes non sunt. digitum qui pro calce est perbreuem habent (quo quædã omnino carent, vt ea quæ Schmirring/ Germanicè, & altera quæ Koppriegerle vocatur, quantũ ex pictura video) corpus gracile & adductum, non crassum nec in corpulentiã extensum: caput pleræq; omnes puto proportione paruũ: plumas plerunq; varias, sub alis & in laterũ partibus quas alæ occulunt, coxisq; & femoribus, versus quasdam crispantes coloris varietate (albi vel alterius) redditos: caudam breuem. Rostrum est longiusculũ, modicè flexum: pręterquam in rusticula vtraq;, & marinis quibusdam, quarum omnino rectum est rostrũ. Partem capitis supinam, quę inter rostrum & collum est, multis albère video ex picturis, vt etiam ventrem. sed hoc interest, quòd venter alijs simpliciter albus est, alijs in albo maculis distinctus fuscis. Maximę alarum pennæ omnibus ferè nigræ aut nigricantes, ochra & erythra exceptis. Plurimæ etiam circa oculos maculas albas habent. Rustrum plerisq; nigrum. in ochra & poliopode aliquid punicei habet: & rubri nõnihil in erythra. in ochropode magna, pars dimidia quæ iuxta caput est, flauet, anterior nigra est.

EX GALLINVLIS AQVATICIS, QVAS NOVIMVS, SVNT

Rostro quadam		Aues		Pedibus
Recto		*Rusticula maior,*		*cinereis.*
		Rusticula minor,		*è viridi fuscis.*
		Totanus	*maritima*	*è pallido rubentibus.*
		Limosa	*maritima*	*glaucis, vel è cinereo subuiridibus.*
Modicè inflexo	*Longiore*	*Phaeopus,* Brachuogel.		*cinereis.*
		Poliopus, Deffyt.		*similiter, vel canis.*
		Chloropus, Glutt.		*viridibus.*
		Hypoleucos, Fysterlin.		*fuscis, cum exiguo subruffo colore.*
		Arquata minor. Phaeopus altera, Regenuogel.		*è cinereo fuscis.*
		Erythropus maior, Rotbein.		*rubicundis.*
		Melampus, Rotknillis.		*fuscis nigricantibus.*
		Ochropus magna, Schmirring.		*pallidis vel subflauis.*
		Rhodopus vel Phœnicopus, Steingellyl.		*è fusco roseis.*
	Breuiore.	*Erythropus minor,* Koppriegerle.		*rubicundis.*
		Ochropus media, Mattknillis.		*è fusco viridibus.*
		Ochra, Wynkernel.		*obscurè subflauis.*
		Erythra, Mattkern.		*è fusco cinereis.*
		Ochropus minor, Riegerle.		*è flauo viridibus, vel subflauis.*

Gallinu-

Gallinulas hasce omnes ferè à crurum colore denominauimus, præter hypoleucon, à partis inferioris albedine. erythram & ochram, à totius corporis colore.

¶ Auem *Deffyt* à crurum colore Poliopodem vocaui:) quamuis etiam gallinula quæ Brachuogel dicitur superius descripta, fuscos habet pedes, sed minus (vt ex pictura coniicio) canos, vt Phæopus potius sit quàm Poliópus: in ea quæ Rotknillis dicitur, magis nigricant è fusco, nec vllius in hoc genere nigriora, quare Melampodem cognominabimus. *Matkerna* verò etsi fuscos habeat pedes, à totius corporis tamen colore potius Erythram nominare placuit.) ¶ Item pleræq; omnes iam dictæ aues cum aquaticæ sint, & inter frutices ac arbusta riparum versentur, non alio fere, quod sciamus, cibo quàm pisciculis aluntur. & initio autumni plerunq; ad nos aduentant, & hyemis exitu denuo auolant, vt & aliæ 10 quædam aues migrare solitæ. Aucupium earum mane ante Solis exortum fit, aut vesperi post occasum. Interdiu etiam locis palustribus degunt, incipiente verò vespere tam sublimi volatu euehuntur, vt non amplius appareant. Aucupes in ripa, quam frequentare solent, rete extendunt, ita vt versus aquam spectet. vtrinq; autem ad rete eius generis aues quas capere voluerint, aliquas mortuas, & circiter duas viuas disponunt: ad quarum allicientium vocem aues è sublimi se demittunt, & reti in aquam deiecto capiuntur. Cæterum arquatæ minoris & ochropodis magnæ captura nonnihil differt, vt supra indicauimus.

Deffyt poliopus cur dicta sit.

Quando & qua ratione aucupandæ sint hæ aues.

¶ Alcyonem Encelius Salueldensis vulgò à quibusdam Wasserhünle/ id est gallinulam aquaticam, sed impropriè appellari scribit.

¶ *Almencalbum*, seu *almebacalbum*, est illud quod Ægyptij vocant *albucalmum*, & est auis aquatica, 20 quam habitantes infra terram Ægypti in loco nominato *Alsemur* vocant gallum aquæ, vt docet Glossa Arabica & Sirasi, Andr. Bellunensis. Sunt qui etiam fulicam nostram (ein Wöllhuen) pullum seu gallinam aquæ appellent. sed ea palmipes est & natat, nec longa habet crura vt gallinulæ de quibus hic agimus, quarum nulla palmipes est.

Almencalbũ gallus aqua.

DE AVIBUS QUARUM VETERES MENTIONEM *fecerunt, quæ ad genus gallinaginum aquaticarum referri posse videntur.*

30 CALIDRIS & CELEVS aues suo loco dictæ sunt, TROCHILVS dicetur. Sunt autem trochili diuersi, ex quorum genere corythum (κό ·θον) etiam esse Hesychius & Varinus tradunt. NVMENIS post Arquatæ historiã descripta est, & ATTAGEN quoque auis palustris in *A.* Elemento. ELAPHIS in *E.* de GLOTTIDE vltimo post Gallinulas loco agetur. PHOENICOPTERVS auis palustris à puniceo colore pennarum dicta, in *P.* non omittetur.

Calidris. Celeus. Numenis. Attagen. Elaphis. Glottis. Phœnicopterus.

TRYNGAS (Τρύγγας) lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus, albicula & iunco. sed inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristoteles. Tryngas Germanicè dicitur ein Wasserhenn/ (id est gallina aquatica, Anglicè *a Water hen, or a mot hen*, (forte *a mor hen*,) Turnerus. Est autem auis (inquit) tota pulla, excepta ea caudæ parte, quæ podicem tegit. ea enim candida est, & tum cernitur cùm caudam erigit. alis parum valet, atque ideo breues facit volatus. In stagnis, quæ nobi-40 lium ædes obducunt, & in piscinis apud Anglos plerunque degit. Si quando periclitatur, ad arundineta densiora solet confugere. Audio & *snyt* appellari apud Anglos auem longo rostro, magnitudine picæ, quæ semper iuxta aquam versetur, & caudam motitet: quæ cinclus, an tryngas sit quærendum est.
¶ Tryngas, ein Wasserhenne/ nigra tota, fidipes, candido vertice ad rostrum vsque demisso, pedibus altis & nigris, caudam continuò mouet, & loca incolit aquosa, Eberus & Peucerus.

Tryngas.

¶ Huc pertinet etiam auis quæ alicubi in Heluetia, vt Claronæ, Wassertröstle/ id est turdus aquaticus nominatur, rostro breui, cruribus altis, fidipes: quam non memini me videre, nec an tryngas sit asserere possum: nisi fortè merula aquatica est, de qua suo loco.

Turdus aquaticus.

50 DE RVSTICVLA VEL PERDICE *rustica maiore.*

A.

GALLINAGO dicta (*ascolopas*) per sepes hortorum capitur (ἐν τοῖς κήποις ἁλίσκεται ἕρκεσι, forte melius vertetur, in hortis capitur retibus. nam ἕρκεσι pro δικτύοις Sophocles etiam dixit, vt Varinus habet) magnitudine quanta gallina est, rostro longo, colore attagenæ. currit celeriter, & hominem mirè diligit, Aristot. de anim. hist. 9. 26. in quo loco Albertus habet ascolakos. sed eiusdem libri cap. 8. circa finem σκολόπαξ habet Aristoteles, quod magis placet. Scolopax (inquit, ὁ σκολόπαξ, Gallinago vertit Gaza) ex auibus non volacibus, nunquam in arbore consistit, sed humi. Facile quidem fuit coniuncto articulo pro ὁ σκολόπαξ, ἀσκαλώπας scribere. Scolópax sanè apud Hesych. etiã & Varin. legitur. videtur

Ascolopas.

Scolopax.



autem sic dicta hæc auis quòd rostrum longum & rectum habeat instar pali. nam palum siue lignum longum rectumq; Græci scólopa nominant, σκόλοπα, omnibus syllabis breuibus. cùm Nemesianus penultimam producat, vt iam recitabo, apud quem prima per *a* scalópax scribitur, quasi σκαλόπαξ Græcè dici deberet. Volaterranus ineptè Aristoteli scribit hãc auem alectoridem dici, cùm alectoris gallinam significet, cui magnitudine tantum comparatur ab Aristotele. Scolopacis auis Herodianus meminit, qui siluestrem perdicem interpretatur, vt & docti plerique rusticam perdicem à Martiali dictam interpretantur) quam & Nemesianus sic vocat, & eius venationem mox post otidem quibusdam notis similem statim describit, cuius hi sunt versus: *Cùm nemus omne suo viridi spoliatur honore, Fuluus equi niueis siluas pete protinus altas Exuuijs. præda est facilis, & amœna scolopax. Corpore non Paphijs auibus maiore videbis, Illa sub aggeribus primis quà proluit humor, Pascitur exiguos sectans obsonia vermes. At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat, Impresso in terram rostri mucronē sequaces Vermiculos trahit, & vili dat præmia gulæ.* Hæc Nemesianus citante Gyb. Longolio, qui hanc a-

Beccassa. uem non aliam facit, quàm quæ *beccassa* vulgò dicitur, ein Schnepff.

Rustica perdix vel rusticula. ¶ Eadem planè quæ scolópax Græcorum, Latinorum rustica perdix, vel rusticula esse videtur. *Rustica sum perdix. quid refert, si sapor idem est? Carior est perdix, sic sapit illa magis,* Martialis sub lemmate Rusticula. Rusticulæ & perdices currunt, Plinius. Rusticulam Scoppa interpretatur Italicè gallinam *areeram*, id est *beccassam*, vt & Gallicè quidam. Cæterum aliam esse auem quæ gallina rustica à Columella nominatur, & gallinæ villaricæ similis esse fertur, supra dictum est. Humi nidulantur perdices, & rusticulæ, quæ sunt nostrates perdices (quæ vulgò perdices vocantur, ab Italis *starnæ* vel externæ. nam propriè perdices sunt maiores, vt Hispanæ & Chienses, & Siculæ, Niphus. Et rursus, Gallinago Aristotelis est, quæ vulgò *gallinella* dicitur. quamuis alij quidam, sed malè, (vt recognitor ille Papinij,) nostram perdicem intelligentes, dicant gallinellam rusticè dictam, esse rusticulam siue starnam, (externam.) Turnerus rusticulam illam auem esse putat, quæ Anglicè *rala* dicatur, duûm generum, aquatica & terrestris, vt suprà recitaui in Capite de rala.

Gallinago & gallinella. ¶ Scolopacem Theodorus gallinaginem vernaculam vocem secutus (ita enim vulgò nominatur) interpretatus est, Hermolaus. Volaterranus & Niphus Italicè vulgò *gallinellam* dici scribunt. Effertur & *gallinaza* à quibusdam, vt circa lacum Verbanum: vbi & *pola* à quibusdam, nimis generali vocabulo dicitur, id est pulla. Phasiani & turdi & gallinacea (de gallinagine intelligo) magis hyeme conueniunt, Arnoldus de Villanoua. *Arcia* circa Brixiam dicitur, vt audio, & alibi *gallina areera*, teste Scoppa. alibi *pissacare*, circa Bononiam: & gallina rusticella, ni fallor, alicubi, sed impropriè: in Hetruria *accegia*. Sunt aues quædam quæ gallinæ siluestres dicuntur, vulgò *gallinaceas* appellant, quæ ad naturam perdicis & temperamentum eius proximè accedunt, vt Michael Sauonarola testatur, Anton. Gazius Patauinus.

Nomina neoterica & vulgaria huius auis. ¶ Gallis nominatur *becasse*, vel *becasse grande*, à rostri longitudine, ac si rostricem Latinè dicas. nam *becco* rostrum appellat vulgus Gallicum, vocabulo Tolosano antiquo: quanquam id illis gallinacei rostrum significaret, vt author est Tranquillus in Vitellio. Fuerit autem & pico fortassis suum nomen à rostro factum, quod validissimum habet, vt *becassa* quasi *picassa* longum. sunt qui scribant *bequasse*.

bequaſſe. Normanni *videcocq* appellant non diuerſam, vt quidam putant, ſed eandem auem. eſt autem ea vox Anglorum, qui *Wodcok* vocitant, nomine ſemigermanico & ſemigallico. nam *Wod* eis eſt ſilua, vt nobis Wald. *cok* gallinaceus, vt Gallis. quidam Germanici & Anglici ſermonis imperiti, *videcocq* dictam ſuſpicantur ridiculè, quòd roſtrum inſtar virgæ genitalis gallinacei habeat. ¶ Germanica nomina varia ſunt, nam vel ſimpliciter Schnepff appellatur, & Schnepffhun / & Rietſchnepff / quòd humidis locis gaudeat ac paluſtribus: & ad differentiam minoris ruſticulæ, groſſer Schnepff. id eſt ruſticula maior. Brabandis Neppe nominatur, (vnde Albertus & alij quidam *nepam* dixerunt,) à Flandris Sneppe: ab Anglis *ſnype*, vel *Wodcok* vt ſupra ſcripſi. a Turcis in Aſia minore *tcheluk*. ¶ Græcis hodie vulgò *xylornitha*, id eſt gallina ſiluatica, Bellonius.

¶ Falluntur Britannici Ludimagiſtri, qui ſuum *Wodcoccum* (id eſt *beccaſſam*) attagenem faciunt, qui ſolis veſcitur vermibus & grana nunquam attingit, Turnerus. ¶ Sunt qui auem (beccaſſam) cui à roſtri lõgitudine à Germanis nomen rectè inditum eſt, veterum ortygometram eſſe putent, Gyb. Longolius. *Ethigometa* (mendosè pro *ortygometra*) auis eſt ſimilis perdici, ſed longo roſtro, Arnoldus Villanou. Sed de ortygometra poſt Coturnicem ſcripſimus. ¶ Albert. ficedulam, *nepam* vel *ſneppam* Germanorum interpretatur, ea forſitan ſolùm ratione ficedulam eam vocans, quòd ſuauis & pinguis ſit auis, & menſi plurimum quæſita: nam veterum ficedulam aliam eſſe fatetur. ¶ Georgius Alexandrinus *becaſſam*, id eſt perdicem ruſticam, cum gallina ruſtica confudiſſe videtur, vulgi fortè nomenclaturis deceptus, vt ſupra in Gallina ruſtica ſcripſi.

B.

Reperitur hæc auis in omnibus ferè regionibus: apud Heluetios quidem circa loca montana & aquoſa, etiam abundat, initio hyemis præſertim. Magnitudine paulò inferior eſt quam villatica gallina. Roſtro longo: & ea propè crurum forma, qua *cynchramum* (cynchramum verò *ſcricam* Germanis dictam facit, ein Schrecke) eſſe diximus. ingluuie caret, Gyb. Longol. Nepa roſtrum oblongum habet, in dorſo colorem perdicis, in ventre niſi: linguam valde longam, quam procumbens in puluere procul extendit, & attrahit vermes, Albertus. Idem vbi Ariſtotelis libri de hiſt. anim. noni caput 26. interpretatur: Auis (inquit, nimirum ex Auicenna) *aſcolacos* (aſcalopas) vt Græci vocant, in hortis & pratis capitur, magnitudine galli (gallinæ Ariſtot. ſed minor etiam quàm gallina eſt, vt columbis melius à Nemeſiano conferatur,) roſtro longo, colore vt attagen, qui declinat ad cinereum cum quodam rubore & flauedine diſtincta. Moratur autem in hortis. nam diligit loca hominibus vicina, propter ſemina quæ inuenit incubentis (in areis forte) herbarum hortorum. Sed ſiue hæc Albertus de ſuo adiecit, ſiue ex Auicenna mutuatus eſt, falſa videntur. non enim ſeminibus veſcitur ſcolopax (id eſt *becaſſa* noſtra) ſed vermibus, vt neq; alia auis (quod ſciam) cui roſtrũ ſine latitudine oblongum eſt. Longolius tamen, *vt in E. referam*, incluſam farina fagotritici pingueſcere ſcribit. ¶ Gallinago quam ipſe inſpexi inſtar paruæ gallinæ erat, eadem qua perdix noſtra corpulentia, vnciarum fortè duodecim pondere. colore macularumq; varietate mirificè diſtincta, ex ruffo vel teſtaceo colore, albicante, nigro, & aliis. Roſtro ab extremitate ad oculos quinque digitos aut amplius longo, anterius nigricante & aſperiuſculo. Roſtri pars ſuperior vltra inferiorem extenditur. Lingua gracilis, oblõga, neruoſa. Crura ferè roſei coloris.

Deſcriptio huius auis.

C.

Aſcolopax auis pulueratrix eſt, Gyb. Longolius. Verſantur circa hortos, & circa domos etiam in vrbibus in Italia vt audio. alioqui circa riuos & locis humidis degere gaudent: & per diem ferè inter arbuſta latere, noctu in prata prouolare. ¶ Capiuntur Octobri menſe ferè apud nos. Autumno mane & veſperi inter arbores volant, Albertus. In die quieſcunt, in aurora & crepuſculo volant, Idem. Capiuntur in Anglia mane potiſſimum & crepuſculo in ſiluis. nunquam apud noſtrates niſi hyeme videntur. quare de prole & modo nidulandi nihil habeo quod dicam, Turnerus Anglus. Sæpenumero aduentantibus turdis incipiente capitur autumno in Gallia & patria noſtra (circa Brixiam,) Aloiſius Mundella. Circa ſolſtitia hyberna nobis vendi ſolet, Gyb. Longolius. Ficedula (ſic vocat *ſneppam*) à quibuſdam locis Germaniæ nunquam recedit. In Sueuia enim ſemper inuenitur. ſed à Germania inferiore Aquilonari, quæ multum eſt aquoſa, recedit æſtate, & redit in fine autumni, Albertus. ¶ Sneppa ſolis vermibus veſcitur, & grana nunquam attingit, Turnerus. Roſtrum molli luto infigit, & cibum vermium requirit: & ſi aliquando profundius defixo roſtro hæſerit, pedibus lutum eruens ſe liberat, Albertus. In puluere procumbens longè extendit linguam & attrahit vermes, Idem. Sunt qui dicant gallinaginem ſpiritu immiſſo in caua, vnde ſonus etiam quidam procul audiatur, vermes extrahere: eosq; exire propter calorem aere ex inflatu auis calfacto. ſonum autem reddi, ſi locus cauus, anguſtus & oblongus ſit.

In quibus locis verſetur hæc auis. *Quo tempore appareat.* *Quib. veſcatur.*

D.

Mirificè amat hominem, Ariſtotele teſte, ſcolopax.

E.

Nepa in die quieſcit, in aurora & crepuſculo volat: & ideo tunc in altum eleuatis retibus capitur, Alb. Mane & veſperi inter arbores volat. quare tunc expanſis in altum retibus capitur: eò quòd excũdo & intrando ſemper eaſdem vias ſequi conſueuit, Idem. Capitur apud Anglos diluculo potiſſimum &

Quomodo capiatur.

crepusculo in syluis, retibus in loco arboribus vacuo suspensis, & veniente aue dimissis. Rusticulæ capiuntur noctu ad ignem, tintinnabulo, & genere retis quod Galli coopertorium vocant. Ignis quidem fit è pannis veteribus siccis in seuum liquatum intinctis, tum contortis brachij crassitie longitudine pedis, accensisq́; Rob. Stepha. ¶ Scolopaces sæpe in ornithone mihi sagina plenos fieri, videre contigit. Hæc autem ex farina fagotritici cum aridis subacta ficubus paratur, quæ in labris paulò latioribus effusa, copiosius aqua conditur. eam rostris illi longissimis hauriunt potius quàm ducunt. Ab hac fartura, quòd magnis impensis fiat, multi abstinent. verùm illi mihi haudquaquã sapere videntur. Edunt enim omnium ferè minimum, vt quæ carnosæ admodum sunt, & ingluuie planè careant, Gyb. Longolius.

Quomodo in ornithone saginari debeat.

F.

Laudatur in cibis.

Snepa carnem habet suauem, Albert. Habetur quidem in delicijs, minus tamen quàm perdix, & carne minus alba est & magis rubicunda quàm perdix. Gallinacea (id est becassa) magis hyeme conuenit, Arnoldus de conseru. sanitate. in plerisq; quidem locis hyeme tantùm reperitur.

G.

Remediũ ex eadem.

Gallinaginem aliqui deplumatam exenteratamq́;, in furno torrent & cremant in olla figlina ad quoddam remedium, aduersus calculum ni fallor.

DE RVSTICVLA SYLVATICA.



ALIA

ALIA est quæ simpliciter rusticula dicitur, vel rusticula palustris maior, de qua iam scripsimus: alia verò rusticula siluatica, de qua nunc agimus, quæ syluatica potius quam palustris est, vnde à Germanis vocatur Waldschnepff/ Holtzschnepff: maior superiore, cùm gallinam ferè æquet: & colore simili quidem, sed saturatiore. cruribus cinereis, ventre albicante, rostro minus longo, vt pictura ostendit, quam ab Argentoratensi aucupe eodemq; pictore accepi. Tendiculis seu laqueis capitur.

DE GALLINAGINE SIVE RVSTI- *cula minore.*

10



30

40

AVIS est apud Batauos eadem (qua rusticula maior) forma rostri, capitisq; item corporis: nisi quòd longè minor sit, mensarum delicijs maximè nobilis. at hæc neque in auiario, neq; in caueis viuere dignatur. neque mihi constat quo nomine hactenus à veteribus sit appellata. Aduena est secundum vernum æquinoctium, neque a marginibus lacuum & stagnorum quoquam discedit, quare neq; pulueratrix est (vt rusticula maior,) Gyb. Longolius. interpretatur autem Germanicè Härsneff. alij vocant Heer schnepff/ hoc est dominorum & nobilium gallinaginem. alij Graßschnepff/ fortè quòd inter gramina lateat: alij voce diminutiua Schnepfflin: alij nimis generali vocabulo Wasserhünle. Galli *becasson.* Sabaudi *becasse petite*, id est gallinaginem minorem. Turcæ (vt audio) *selué.* ¶ Ebero & Peucero *molliceps.* ab Aristotele dicta auis, eadem est quæ Germanorum Harschnepff: quod mihi nequaquam congruere videtur, quanquam Longolius quoque ante illos idem senserit. ¶ In rusticula maiore inferior rostri pars aliquantò breuior est superiore, non item in minore rusticula: in qua tamen anterior pars (si bene memini) multò quàm in maiore asperior est.

De huius auis voce, cibo, & carne.

¶ Rusticulæ minoris vocem auditam pluuiæ prognosticon quidam faciunt. Eandem aliqui talem esse aiunt, ac si quis cultrum per serram ducat. quod tamen alij de alia quadam aue dicunt, de qua supra scripsi inter Gallinulas terrestres. In rusticulæ minoris ventre initio Decembris captæ, inueni scarabeos quosdam, & vermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios nostri appellant. Caro eius tenera & suauis est.

De quibusdã auibus rusticulæ similibus.

Rusticulæ siue gallinagini maiori similes esse audio in Frisia aues quasdam. nam ea quæ Wülp nominatur vulgò, rostro & pennis colore illi confertur, sed magnitudine vincit. item Grütte dicta, rostro, &c. ¶ Hieronymus Tragus inter aues mensis requisitas meminit illarum quæ Germanicè dicantur Bruchschneÿflin oder Habergeißlen: quæ forsitan non aliæ sunt quam quas suprà inter Gallinulas terrestres Brachuogel (ab agris noualibus, rostro ferè becassæ, sed arcuato) nuncupaui. ¶ *Hæmatopus*, id est pica marina vt Galli vocant, rostrum habet quatuor digitos longum, vt gallinago: vnde & gallinaginem marinam (*becasse de mer*) aliqui nominant, Bellonius.

Hæmatopus becasse de mer.

DE DVODECIM GENERIBVS GALLINVLARVM AQVATICARVM, QVÆ circa Argentoratum capiuntur: quarum nulli peculiare aliquod Latinum Græcúmve nomen assignare possum. In genere vero nonnihil de eis dictum est suprà, pag. 498.

DE PRIMO GENERE, *quod vulgò Germanicè vocant Rotbein/ id est erythropodem.*



LVCAS Schan Argentoratensis pictor diligentissimus, & idem auceps, captas à se aliquot gallinulas aquaticas egregiè depictas (nisi hoc aliquis improbet, quòd nõ eo qui viuarum est corporis gestu, sed vt pingendas suspenderat reddidit) mecum communicauit. Ex his iam superius duas dedimus, gallinulam scilicet à noualibus agris dictam Brachvogel/ vt conijcio: (nisi ea potius terrestris est quam aquatica) & alterã cui à pluuia nomen Regenvogel. Reliquum est, vt cęterarum quoq; icones proponã, & breuissimas à coloribus pictis sumptas descriptiones. viuas enim aliquot earum nõ vidi. Præponam autem illas ferè quibus rostrum longius est: quibus id breuius, postponam. Icones quidem ipsę si colores non addantur, pleræq; parum inter se discernuntur.

¶ Primi huius generis Germanicũ nomẽ à rubente crurum colore factum est, vt dubites an hæc sit erythropus cuius Aristophanes meminit. quanquam & *rala* Anglorum, tum terrestris tũ aquatica (vtraq; inter gallinulas terrestres suprà nobis memorata) cruribus simul & rostro rubeat. ¶ Auis cuius hæc icon est, rostro est (vt apparet) oblongo & nigricante, per summũ modice inflexo. pennis fuscis, albo passim aspersis. vẽtre albo, fuscis per transuersum maculis intercepto. Meminit huius auis etiam Turnerus: Est apud Anglos (inquit) in locis palustribus auis quędam, longis, & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent, & examinẽt. Quòd si Anglorum *redshanca* (vt conijcio) eadem quæ Germanorum Rotbein est, cùm vtrunq; nomen Germanicum sit & eiusdem significationis: nõ potest esse hæmatopus Plinij, cui rostrum simul & crura prælonga rubent, nostræ verò rostrum tantum.

¶ Erythropodem alterum minorem Germanicè dictum Koppriegerlin inferius describam loco vndecimo.

DE SECVNDO GENERE, QVOD *Glutt nominant, quasi glottidem.*

HVIC aui vulgare nomẽ est Glutt/fortè tanquam *glottis*, cuius Aristoteles meminit, imposito à lingua oblonga nomine. quod si illa non est, congener videri potest. nam cum rostro sit longo, linguam etiam ei longam esse verisimile est, vt & gallinagini in hoc genere, quæ cũ vermibus pascatur, (sicut pleræq; omnes huius generis puto,) linguam exerit oblongã, vt in eius historia scriptum est. Sed de veterum glottide, siue alia siue eadem est, infra scribemus. Glottis hæc nostra colore fusco est, albo colore in alis modicè asperso pennis extremis. alba est circa oculos, collo, pectore & ventre toto. Rostrum nigrũ est, crura ferè viridia, vel mixti è pallido & viridi coloris. Vocem instar fistulæ argutam ædit.



DE TERTIO GENERE, QVOD
Deffyt nominatur vulgò, à nobis Poliopus.



TERTIVM hoc genus nescio qua ratione Deffyt appellatum, cruribus est cinereis vel canis, vnde poliopodem aliquis dixerit, rostro partim obscurè roseo, partim nigricante, per collũ supernè ac dorsum fuscus color ad subruffum accedit, qui in alis multò dilutior & albicantior est. in quibus etiam pennarum margines albi sunt, vt pectus quoque & venter totus.

DE

DE QVARTO GENERE, Schmirring DICTO, NOS *Ochropodem magnum nominabimus.*

OCHROPVS magnus, quem sic nomino à luteo vel sulfuris instar subflauo crurũ colore, (qui in rostro etiam ad dimidium vsq; vel vltra apparet. anterior enim eius pars nigra est,) Germanicè Schmirring / per onomatopœiam (vt coniicio) nuncupatur. Est autem in hoc genere maximè varius, cùm septem in eo colores (vt pictura ostendit) discreti appareent. nam præter subflauum quem dixi, passim toto corpore ruffus apparet: in breuissimis alarum pennis extremis etiam rubens vt in rubrica fabrili. albus tum in capite & circa oculos, tum in mediis alarum pennis & ventre. Longissimæ alarum pennæ nigræ sunt: & alibi passim, in dorso, cauda, collo & alis maculæ nigricant. Palpebrarum margines color croceus tingit. Est & fusci vel cinerei nonnihil in alis. ¶ Digito posteriore pedes carent, nisi pictura me fallit. ¶ Nidificat inter fruticeta è musco & gramine.

¶ Ochropodes aliæ duæ, media & minima, inferius describentur, octauo & duodecimo locis.



DE QVINTO GENERE, QVOD RHODOPODEM *appellamus, vulgus Germanicum* Steingällyl.



RHODOPVS auis, vt nos appellauimus, roseum vel amethysti ferè colorem in cruribus habet. rostro est nigro, corpore fusco, cinereæ per alas maculæ: vt per collum quoque, quod alioqui album est. venter absque maculis candet. caudam albam transuersæ lineæ nigræ cingunt. rostrum est nigrum. Causa nominis Germanici ignota mihi est. Turnerus scribit tinnunculum etiam *accipitrem* ab Anglis alicubi Steingall vocari.

DE

DE SEXTO GENERE GALLINVLÆ AQVATICÆ,

quam Hypoleucon cognomino: vulgus Germanicum appellat Fysterlin/ *nescio qua ratione.*



HYPOLEVCON, hoc est subalbum, genus hoc gallinulæ cognomino, quod tota pars subtus collum, pectus & venter, albi coloris puri & absq; maculis sit, præ cæteris huius generis auibus. Reliquum corpus fuscum apparet, in alis dilutius. circa collum superius vtrinque ruffum vel subflauum nonnihil admixtum est. Crura fusca cum modico colore ruffo: Rostrum nigrum modicè flexum anterius.

DE SEPTIMO GENERE QVOD Rotknillis *vocitant, ego Melampodem cognomino.*



GERMANICVM nomen Rotknillis compositum videtur, à colore. est enim ruffo vel rubicundo colore cum maculis fuscis in collo hæc auis, & circa oculos. Knillis verò nescio vnde facta vox communior est, cum alia etiam huius generis gallinula proximè describenda, Matknillis dicatur. Nos a crurum colore Melampodis nomen finximus, quod nigripedem significat. nulla enim huius generis auis, quòd sciam, nigriora habet crura. Corpus fuscum est, cum maculis quibusdam sordidi coloris & obscuri. rostrum etiam nigrum est. alas maculæ albæ distinguunt.

DE OCTA-

DE OCTAVO GENERE VVLGO DICTO Mattknillis: *nobis Ochropus medius.*



DE Germanico huius auis nomine proximè retro dictum est. nos ochropodem medium nominauimus, a crurum colore luteo, vel subuiridi obscure. nam ochropodem magnum supra loco quarto descripsi, minimum duodecimo descripturus. Rostrum ei nigricat, vt & tota superior pars corporis. alæ ad fuscum tendunt, præter pennas longiores nigras. fuscum est etiam pectus cum collo, vt pictura indicat. Vidi ego captam huius generis auem, initio Februarij, huic simi.em: sed rostro oblongiore paulò quam hic pingitur: dorso minus nigro, fusco potius: cui versus caput nonnihil cinerei coloris admixtum erat: in dorso verò posteriùs aliquid subrufi obscuri. cauda aliquatenus tota candida erat, sed circa finem duæ lineæ nigricantes spacijs albis distinguebantur. Apparebant & exigua puncta albicantia passim, præsertim in minoribus pennis alarum. venter candidissimus. collum cinereum maculosum. rostrum nigrum. pars capitis inferior candida. crura fere ex viridibus fusca. lingua in oblongũ mucronem desinens. Magnitudo totius quæ merulæ, sed corpus paulò gracilius, & collum oblongius.

DE NONO GENERE, QVOD ERYTHRAM nuncupo, vulgus Mattkern.



CVR Mattkern à vulgo hæc auis dicatur ignoro: ego à totius corporis colore erythram vocaui. Etsi autem corpus totum ferè (ventrem albicantem rubro tamen suffusum, & crura leucophæa excipio) rubicundum fit. obscurior tamen is rubor in dorso est, & maculis nigris interceptus: clarior in alarum aliquot pennis: in quibus longissimæ ad rubricæ fabrilis colorem accedunt. in collo inferius puncta quædam albicant. Rostrum nigricat non absq; rubore, breuius quam plerisq; alijs in hoc genere. ¶ Inter arundines capitur laqueis, (mit Bögsinen.) Vocem & clamorem edit quo repræsentatur sonus fullonum lanas ferientium. Er schreyet vnd schnurret wie die Wollenwäber wen sie die Wollen schlahend. ¶ Audio etiam ab alijs Reinuogel/hoc est auem Rheni appellari: paruam quandam in gallinularum genere, colore variam subfuscam, & alio nomine Mattkern dici.

DE

DE DECIMO GENERE

Gallinularum, cui Ochra nomen fecimus, vulgò Wynkernell *appellant.*



HVIVS etiam auis Germanici nominis rationem non assequor. *Kernella* quidem vulgò Germanorum dicta, in anatum quoq; ferarum genere est: & *Matkerna* inter gallinulas proximè dicta. ego ochram nominaui, à totius ferè corporis colore subuiridi, sed sordido & obscuro, prona parte magis fusco. Caput, collum, pectus & alæ, punctis & maculis candidis insigniuntur. cauda albicat aliqua ex parte. rostrum partim nigricat, partim puniceum est. Crura vt in ochropodum genere, lutea.

DE VNDECIMO GENERE,

quod Erythropodem minorem appello, vulgus Koppriegerle.



GERMANI circa Argentoratum, vt proximè sequentem auem Riegerle/ vocant: ita eam quam nunc describimus Koppriegerle/ nescio quã ob caussam. Ego à pedum colore rubẽte erythropodem, adiecta minoris differentia. nam maiorem supra primo loco descripsi. Coloris est fusci, & nõnihil subruffum haber in alis præsertim & collo. Alas per medium linea alba transuersa distinguit. longiores earũ pennæ partim nigræ, partim cinereæ apparent. cauda alba. rostrum nigricat. Digiti pedum posteriores nulli, vel breuissimi videntur, si pictura bene habet. Erythropodem maiorem supra primo loco descripsi.

DE DVODECIMO GENERE GALLINVLARVM,

quod Ochropodem minorem nomino, vulgus Riegerle.



VVLGO hanc auem Riegerle vocant,(quasi motriculam dicas. verbum enim Regen, nobis moueri est. Nam cùm aliquid circa aquam audierit hæc auis, statim mouetur, & exigua voce sua arguissimè clamat,) vt superiorem Koppriegerle. Minima quidem inter gallinulas videtur. Rostrum nigricat. collum album est, idq; altius quàm in cæteris, idem linea fusca ceu torque ambitur inferius. Caput quoq; nigricat, in quo spatium supra oculos nigrum inter albas vtrinq; maculas continetur. Dorsi alarumq; color ad cinereum vergit. longissimæ alarum pennæ nigricant. Crura subluteа sunt, a quorum colore Ochropodem minorem hanc auem nominaui. magnum enim ochropodem iam prius descripsi loco quarto, medium octauo. Vidi paruam huius generis, hoc est, breui rostro, recto fere, pedibus pallidis siue è luteo viridibus: albis maculis toto fere corpore pulcrè conspersam. In dorso extremæ pennæ marginibus obscurè ruffis erant: pars interior nigredine splendebat. Venter ex albo cinereus.

SPECI-

SPECIES DVAE GALLINARVM AQVATICA-*rum de nouo adiectæ.*



HÆc auis ex genere gallinarum aquaticarum capta mense Decembri 1562. Posset ein äschhünlin/ (id est, gallina cinerea) nominari, quia ex inferiori parte fere tota, collo & pectore & ventre coloris est cinerei. Dorsum obscuro fumi colore est; eundem colorem habent plumæ, sed in medio nigricant. Similiter etiam minores alarum pennæ: maiores verò alarum pennæ sunt nigriores. Sunt autem breuiores quàm in alijs auibus esse soleant, extremæ & longiores alarum pennæ: vtpote non admodum factæ ad volatum. Crura fusci coloris, minimo roseo admixto. Colli longitudo, digitis quatuor. A collo totidem vel paulò plus ad orrhopygium. Cauda 3. digitos longa. Rostrum quatenus nudum est, vel à meatibus narium, longum est digitos duos, & paulò plus. Caput portione exiguum. Alis erectis pingere volui, non quod ita volantem auem animaduerterim, sed vt colorum varietas sub ipsis alis, eademq; multò pulcrior minutioribus lineis transuersis per laterum partes quæ alis occultantur, appareret: quæ coxas etiam & femora ornat.



SPECIES gallinæ aquaticæ hic capta 12. Nouembr. 1561. parua, breuis, crassiuscula, ventre non tam gracili vt ceteræ. Inter XII gallinarum aquaticarum species ad me Argentorato missas ei similima est quæ *steingallila* nominatur. ex inferiori quoq; alarum parte maculis sparsa est. odorem habet grauiorem, & ex posteriori parte gramen aquaticum redolet. in femore plumæ sunt vsq; ad medium, & vltra, vt in alia specie quæ in *b*. pingitur. inter duos digitos maiores membranula perbreuis interiacet. λευκόπυγος est seu πύγαργος, id est albicante orrhopygio, ventriculus erat vacuus.

DE

DE GALLINVLA QVAM ANGLI *Godwittam vel Fedoam appellant.*

SI satis exploratum mihi esset attagenam auem palustrem esse, & variis maculis distinctam, vt Erasmus scribit, Anglorum *Godwittam* siue *fedoam*, attagenam esse, indubitanter auderem adfirmare. Est autem ipsa gallinagini ita similis, vt nisi paulò maior esset, & pectoris color magis ad cinereum vergeret, altera ab altera difficulter possit distingui. viuit in locis palustribus, & ad ripas fluminum. rostrum habet longum, sed capta triticum non secus atqui columbi, comedit. triplo pluris quàm gallinago apud nos venditur, tantopere eius caro magnatum palatis arridet, Turnerus.

¶ Haud scio an illa quoque auis gallinularum generis sit, quam Frisij TIRCK appellant, pennis & rostro non dissimilem sturno, cruribus proceriorem.

GALLINAGINIS VEL GALLINVLÆ GENVS *nomine ignoto, quod* Samethünle *nomino.*



GALLINVLARVM syluestrium, præsertim aquaticarum genus, multiplex est. inter cæteras ea quam hîc pictam exhibeo rara & insignis est, colore atro & ruffo per totum ferè corpus, (quantum memoria teneo,) nisi quòd venter albet, pulcherrimè distincta. Et quoniam color ater in ea holoserici instar splendet, Germanicum eius nomen fingere libuit ein Samethünle. crura alta & fusca sunt. digiti prælongi, sed postremus breuis: rostrum oblongum.

DE GALLINVLIS SIVE ARDEOLIS MARITIMIS,

quarum alteram Totanum, alteram Limosam circa Venetias vocant.

TOTANVS.



TOTANVS & LIMOSA, vt Venetiis vocant, si bene memini, inter ardeolarum gallinarumq; naturam ambigere ferè videntur, quòd gallinulis maiores sint, ardeolis minores. Rostra eis recta & acuta, & ad victum è piscibus apta sunt. In Germaniæ maritimis has aut similes aues Polschnep / vel Pfulschnepff nominari audio: hoc est gallinagines paludum, vt conijcio.

Descriptio totani.

¶ Totanus auis est aquatica, rostro nigricante, præsertim anterius: posterius enim, & magis inferiore parte, ruffum est, vertex cinereus, vt & reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra est. reliquæ plumæ in ambitu variæ (στικταὶ) sunt & albicantes. cauda palmi longitudine, transuersis lineis albis nigrisq; depicta, vt etiam Limosæ. Pennæ supra caudam ad medium dorsum vsque albicant.

Pars

LIMOSA.



[illegible]ars omnis supina alba est: in collo tamen & superiore alarum ambitu nigricantes maculæ visuntur. [illegible]us auis longitudo ab extremo (rostro) ad pedis extremum extensæ, dodrantem cum duobus pal[illegible] æquat. Rostri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes est: verum duo maiores digiti [illegible]liquousq; membrana iunguntur, vt & Limosæ. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent, vn[illegible]is inunin nigris. Corpus auis ea ferè crassitie est qua Mergulus noster rostri acuti.

¶ LIMOSA per dorsum coloribus arquatam maiorem fermè refert, maculis varia tota parte [illegible]pite & collo præsertim. similis prope Totano iam descripto (in quo de hac etiam nonnihil le[illegible] [illegible] paulo maior. rostru[illegible] ei vndiq; nigricat. Interna alarum pars variè maculosa est. reliqua pars *Limosæ descriptio.*

supina albet, in collo tamen maculis distinguitur. Pennæ alarum extremæ la[illegible] mitatem caudæ attingunt. Pedes longiores quàm superioris, glauci, vel ex c[illegible] rostro ad vngues longitudo, dodrante[illegible] duo cum palmo: colli, palmus: rostri [illegible]

DE GLOTTIDE.

Lingulaca. *Elaphis.* *Picus linguosus.*

GLOTTIS, Γλωττὶς, a[illegible] est Aristoteli, Gaza *Lingulacam* reddidit. Volui au[illegible] Gallinularum aquaticarum h[illegible]riæ adiungere, quoniam eadem forma qua aues [illegible] lacustres est, vt ortygometra q[illegible]q;, Aristotele teste. Lingulaca, quæ linguam exer[illegible] & ortygometra, duces se præbent abeuntibus coturnicibus, Aristot. Glottis prælon[illegible] vnde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus [illegible]uid[illegible] na in volatu cum labore scilicet subit. reuerti incomitatam piget & sequi nec[illegible]nquam [illegible] pergit, in proximo hospitio deserit. verum inuenitur alia, antecedente anno re[illegible]cta: simili [illegible] gulos dies, Plinius. Cæterū quænam hæc auis sit, & quo hodie appelletur nom[illegible]ne, non [illegible] nam & alias quasdam aues, lacustrium auium specie, cum coturnicibus auolare puto. H[illegible] omnes illæ corpus gracile, crura & rostra longa, & pleræq; etiam linguas [illegible]ngas, q[illegible] bum vermium quibus vescuntur, vt inter cæteras de gallinagine vel rusticula con[illegible] quæ Glutt Germanis appellatur, vocabulo ad Græcum accedente[illegible] de qua plura leges su[illegible] L[illegible] cundo inter duodecim illas Gallinulas aquaticas quæ circa Argentoratum capiun[illegible]. E[illegible] *elaphis* apud Oppianum, quæ pennas in dorso omnes ceruinæ pelli colore simi[illegible]es habet & lin[illegible] in a in aquam protensa, sensim ad fauces deceptum aliquem piscem attrahit: quæ & ipsa glo[illegible] A[illegible] lis cognata videtur. ¶ Albertus pro glotide ex Aristotele de animalium hist. 8. 12. picum [illegible] iosum habet. Niphus etiam lingulacam vulgo Italicè scribit *picum soccitulum* dici, qui longa lingua [illegible] ex[illegible] hat vermes & formicas. Sed vtrunq; deceptum apparet. neq; enim soli pici longas linguas [illegible] al[illegible] ec auiū lacustrium forma, qua glottis est, picorum generi conuenit. Picum *soccitulum* q[illegible]idem n[illegible] alium quam iyngem esse puto.

¶ Lingulaca, piscis etiam nomen est, & herbæ apud Plinium. Glottis A[illegible]icum fue[illegible], comm[illegible]ne glossis. Est aut γλωττὶς etiam pars tibiæ Eustathio. Ἀηδόνα, ᾠδὴν κ̀ γλωττίδα, οἱ δὲ χελιδόνα.

DE AVIBVS GARAMANTIDIBVS.

SVB æquatore ad orientē & meridiē versus repetiuntur variæ punctisq; distinctæ aues, quas q[illegible]dā Garamantidas vocāt, nomine à gente vnde plurimæ afferuntur, eis imposito, Nicephorus Ca[illegible]

¶ GAVSALITES, Γαυσαλίτης, auis quædam apud Indos, Hesychius & Varin.

DE GNAPHALO.

Seydenschwātz. Wipsterz.

GNAPHALVS, Γνάφαλος, dicta auis, voce proba est, colore etiam pulcro: nec non in[illegible]o in vitæ officijs, & speciem præ se fert decoram. peregrina hæc auis esse videtur, quippe [illegible] stris locis appareat, Aristoteles. Gaza hunc locum transferēs nullam gnaphali mentione[illegible] doso forte codice vsus:) & omnia quæ de gnaphalo scribuntur, ad veliam (ἐλέαν) cuius Ari[illegible] ximè in eminerat, refert. Atqui nostri codices Græci gnaphali nomen exprimunt: & [illegible] traductione tanquam aues diuersæ ponuntur. Albertus pro gnaphalo habet *adepellus*. H[illegible] certus gnaphalum interpretātur fullonem, (nam & piscis γναφεὺς est, quem fullonem G[illegible] tur. *gnaphalon* quidem Græcis tomentum significat, & gnaphalus auis a plumis forte [illegible]om[illegible] mollibus dici potuit) Germanicè Seydenschwantz/ Wipsterz. hanc auem pulcram esse a[illegible] varietate elegantem, rarò apparere, & hyberno tempore ferè cerni, vt videatur esse pe[illegible]eg[illegible]a. Hæc infra post picas pluribus describetur Garruli Bohemici nomine.

DE GRACCVLIS VEL MONEDVLIS IN GENEre: & priuatim de illa specie quæ tota nigra est, rostro etiam & pedibus, quam Aristoteles lycon cognominat: & pleriq; hodie præ cæteris monedulam: vnde & dulæ vel tulæ nomen v[illegible]are apud no[illegible] facium: cuius iconem sequens pagina continet.

Gracculus nomē generis. Monedula vero species eius secūda.

GRACCVLI coruini generis sunt, vt docui in Coruo A. Primitiuū graccus est, diminu[illegible] culus: & quanquam plurimi per c simplex has voces scribant: multi tamen ex [illegible] quos sequi placuit, cum al[illegible]nam & Graccho ab hac aue cognomē factum a[illegible]n[illegible]: tum v[illegible] duci eas in carmine ita certius fit. ¶ Græcis gracculus κολοιὸς est, oxytona vo[illegible] Gaza ex Ari[illegible] monedulam ve[illegible]it, c[illegible]es species cum faciat Aristoteles, & prim[illegible] [illegible]aza e[illegible]nde[illegible] at[illegible]e [illegible]ocat. Ego gracculum potius nomen[illegible] ne[illegible]un: mon[illegible] specie[illegible]d[illegible]q[illegible] tota nigra est, rostro etiam cruribusq;. ea e[illegible] præcipu[illegible] mo[illegible] est, &



est, & talis, qualis ab Aristotele describitur secunda gracculi species. accedit & vernaculum Germa-
nis eius nomen *tula*, quasi *dula*, vltimis duabus tantum de monedula syllabis seruatis. Des. Erasmus et-
iam κολοιὸν gracculum potius quam monedulam vertit. Plinius tamen de iynge loquens ex Aristo-
tele κολοιοὺς gracculos transtulit. Sed nonnunquam Græci etiam κολοιοὺς pro secunda specie priuatim
ponunt, vt apud Constantinum Cæsarem de agricult. lib. 14. Nobiscum etiam doctissimi viri Turne-
rus & Wottonus sentiunt: Monedula (inquit hic) de secũda specie ab Aristot. descripta, nisi fallor, an-
tonomasticè dicitur: cui & Ouidius immensum illum auri amorem tribuit, cuius & hic versus: *Ni-
gra pedes, nigris velata monedula pennis.* Ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: sicuti
nec octauum citra lapidem ab eo, immensa alioqui finitimo Insubrium tractu examina gracculorum
monedularumq́;, cui soli aui furacitas auri argentiq; præcipuè mira est, Plinius. apparet autem ex his
eius verbis, gracculos & monedulas specie eum distinguere eum simul vtrasq; nominet genere non i-
tem, cum mox in singulari numero subiungat, cui soli aui &c.

¶ De tribus gracculorum generibus diuersę sententiæ. Graeculorum tria sunt genera: Vnũ quod

coracias vocatur, magnitudine quanta cornix, rostro rotundo, rutilo. Alterum lupus cognominatum paruum & scurra. Tertiū, quod familiare Lydiæ, ac Phrygiæ terræ, idemq; palmipes est, Aristot. ¶ Ex his tribus ab Aristotele descriptis gracculi generibus, primum (inquit Fr. Massarius) pedibus & rostro rutilis, in Veronensi agro maximè abundat. ibiq; *tacola* nominatur. Turnerus hanc auem eandem esse putat, cum pyrrhocorace Plinij, quę cornice paulò minor est, rostro luteo, paruo, &c. Wottonus etiam in eandem sententiam inclinare videtur, nihil tamen affirmat. Nec aliter Eberus & Peucerus sentiunt. Et Albertus Magnus vbi interpretatur Aristotelis locum de hist. anim. 9.24. Coracias (inquit, quanquā Græca vocabula apud illum valde corrupta sunt) gracculorum generis. rubei rostri, φοινικόρυγχες habet Aristot. id est, punicei rostri. Gaza vertit pro vna hac voce, rostro rotundo, rutilo, quod non laudo. In nostro quidem pyrrhocorace, quem Itali quidā *tacalam* nominant, rostrum non puniceū aut rutilum, sed luteum est:) & hæc est per omnia sicut genus monedulæ montanæ, Albertus. Vocatur aūt pyrrhocorax à nonnullis monedula montana. Sed de pyrrhocorace seorsim agemus mox à gracculorum historia. ¶ Secundum gracculi genus, λύκος & βωμολόχος Aristoteli dictum, hoc est lupus & scurra, Latinis propriè monedula appellatur, vt supra etiam docui, Turnero & Wottono consentientibus. De voce quidem βωμολόχος nos plura iam supra in *Asiane*. Lupus, genus gracculi paruum, *scurapola* Venetis vocatur. tota hæc & pedibus & rostro nigra est, Fr. Massarius. λύκιος (λύκος potius) genus est gracculi, Hesychius & Varinus. ¶ Tertium genus, cuius nomen Aristoteles nullum expressit, palmipes, phalacrocoracem Plinij esse suspicatur Turnerus, & secuti eum Eberus ac Peucerus. Sed quanquam ex Aristotele Gaza tres tantum species gracculi faciat: & Albertus quoq; similiter: Græcum tamen contextum consideranti, quatuor esse videntur. primum scilicet tres fidipedes, deinde quarta palmipes. Verba eius Greca hæc sunt: Κολοιῶν δ' ἐστὶν εἴδη τρία· ἓν μὲν ὁ κορακίας, ὅτος ὅσον κορώνη, φοινικόρυγχος. ἄλλος ὁ λύκος καλούμενος. ἔτι δὲ ὁ μικρὸς, ὁ βωμολόχος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τι γένος κολοιῶν περὶ τὴν Λυδίαν καὶ Φρυγίαν, ὃ στεγανόπουν ἐστί. Gaza hæc verba, ἔτι δὲ, omisit. quæ si legamus, gracculus ille paruus ὁ βωμολόχος alius fuerit quam λύκος. ¶ Monedulæ aliæ sunt maiusculæ, similiores cornicibus, nisi quòd nigriores. aliæ mediæ, quibus & rostra & pedes rubent. aliæ minimæ, Perottus. ¶ Apud Rhætos tria gracculorum genera agnosci audio: vnum quod Tulla voce Germanis communi appellent, capite cæruleo: alterum Becena dictum, inter Rhætos qui Germanicè loquuntur, & hanc esse monedulam vulgarem: tertium Germanicè Taha / Italico verò sermone quo Rhæti vtuntur *zorl*, pedibus & rostris rutilis, in locis syluestribus. Eandem esse puto quæ in Bauaria Steintahen / id est gracculus saxatilis appellatur, in Athesina regione Steinkrāe / id est cornix saxatilis. (& haud scio an eadem quoq; sit Anglorum cornix Cornubiæ,) cuius iconem ab amico missam hîc adiunxi. Rostrum ei oblongius, rubrum, vt etiā crura. reliquū corpus vndequaq; cōcolor, nigrū. Turres maximè in montibus incolit. cicuratur, & vescitur simila è lacte, carne, pane, tritico, &c. mox quicquid illi apponitur degustans.

De Coracia, primo gracculorū genere.

De lupo & scurra secunda genere: quod Latinis monedula dicitur.

De palmipede, tertia genere.

Tria apud Rhætos gracculorum genera.



¶ Stephanion, Στεφανίων, genus gracculi, Hesych. & Varin. hoc forte fuerit genus, quod in quibusdā Heluetiæ locis reperiri audio, vt circa Tugium, cæteris simillimū, sed albo circulo collum ambiente distinctū. de quo tamen certi adhuc nihil habeo.

Stephanian genus gracculi.

¶ Quæ *merula alpina* vocatur circa Verbanum lacum, nos Caryocatacten in Elemento C. nominauimus, quærendum an graculi potius, picæve genus quam merulæ dici mereatur. ¶ Wottonus spermologum quoq; auem cum monedulis numerat, nimirum ex Hesychio qui spermologum κολοιώδες ζῶον interpretatur, *spermanomum* quoq; vocans. Spermologum, id est frugilegam Aristotelis Longolius coniecit esse cornicem granivoram, rostro albo, cætera nigram. quæ vulgò Germanis dicitur ein Rück. De spermologo passere inter passeres loquemur. Cornicem maiorem rostro albicante aliqui graculum vocant, Albertus.

¶ Auienus Arati interpres κολοιοὺς alicubi coruos interpretatur. Lenios species est monedulæ, pedibus & rostro nigra, Albertus ex Aristot. de hist. anim. 9.19. vbi Aristoteles non monedularum, sed merularum differentias enumerat. Idem alicubi cornicem cum monedula, alibi cum coruo confundit: & alibi vbi Aristoteles κολοιὸν habet, in Alberti translatione coruus legitur.

Lenios.

¶ Graculi vulgò *ciagula* dicuntur, Niphus Italus Suessanus. Ab alijs in Italia *tatula* dicitur, ab alijs *taccola* (quanquam & pyrrhocoracem aliqui *taccalam* vocant) ab alijs *cutta*, & *pola*, forte à *pullo*, id est nigro

Nomina neoterica & vulgaria.

nigro colore. ¶ Hiſpanicè gracculus *graio* vel *graia* nominatur. ¶ Gallicè *chucas* vel *choca*, *chouette*, vel *gay*. Bellonius autem *gay* dictam Gallicè, interpretatur graculum: & multis coloribus lateracius variegata eſſe ſcribit: vnde ſuſpicor hoc nomen Gallicum non graculo, quem hic deſcribimus, ſed generi picæ, (quod garrulum quidam vocant) conuenire. Sabaudi quoq; *gay* nominant, & alicubi etiam *chue*, ni fallor, à voce. ¶ Germani Tul, Dole. Saxones Alke, vel Kaycke, vel Gacke vt alij ſcribunt. ſunt qui in Heluetia quoq; Graacke proferant. Hollandi, Brabandi & Friſij Ka, vel Cau vel Chau. circa Roſtochium, vt audio, Wachtel, quod nomen alij omnes coturnici propriè tribuunt. Aliqui Tahe/Talhe/ Dale/Dol. Flandri, Gaey/Hannekin. ¶ Monedulã Angli vocant *a caddo*, *a chogh*, *a ka*, Turnerus. Eliota Anglus interpretatur *a cay*. alij ſcribunt etiam *dawe*, *choughe*, *cadeſſe*. ¶ Illyrij *kawka*, vt Turcæ *tſchauka*. Poloni *zegzolka*. ¶ Hebraicam vocem *anapha*, אנפה, quidam graculum interpretantur. *vide* in Ardea *A*. *Oreb* Hebræis plerunq; coruum ſignificat: videtur autem continere omne genus coruinum, nempe cornices, graculos. *vide* in Coruo *A*.

B.

Quibus in locis nõ compareant gracculi.

De gracculis quod ad corporis ſpeciem parteſq; attinet, & ſecundũ eas differẽtijs, iam ſupra quoque in *A*. nonnihil attulimus. ¶ Gracculus non facile comparet in Alexandria, Heſychius. In tranſpadana Italia ad agrum circa Larium lacum ciconiæ non permeant: ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo, immenſa alioqui finitimo Inſubrũ tractu examina gracculorũ monedularumq́;, Plin. ¶ Gracculus auis eſt parua, Suidas. Minor cæteris in hoc genere eſt, quæ βωμολόχος, id eſt ſcurra cognominatur, vt ſupra recitaui. Monedula multò minor eſt pyrrhocorace, Turnerus. Cornici ſimilis eſt gracculus, ſed longè minor. Formoſa eſt auis, quanquam nigra, & grata, Author libri de nat. rerum. Simocatus & alij dicunt τὸν κολοιὸν ὑπέρχειρον ὄρνιν πανουργότατον, Io. Tzetzes. ¶ Monedula vel gracculus auis eſt nigra, coruini generis, Albert. Superiore capitis parte aliquantulum in nigrum colorem vergit & cinereum nitentem, Idem. Nigra eſt per totum corpus. eſt enim de genere cornicis, Author libri de nat. rerum. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius 7. Metam.

Deſcriptio gracculi & Monedulæ.

De monedulis albis.

Monedulas iam vidimus propter frigus habitationis naſci albas, Albert. In Noruegia monedulæ albicant, Gyb. Longolius, qui monedulam albam etiam viſam ſibi ſcribit. ¶ Monedula magno roſtro eſt, albo vbi coniungitur capiti, Albert. Atro colore eſt ad lucidum vergente in luce, præſertim in capite & medijs alis. Colli & capitis pars retro oculos in lateribus, ad cinereum colorẽ inclinat. ¶ Monedulæ (gracculi Plinius) pro ingluuie gulam habent patentiorem propius ventriculum, Ariſtot. Atqui Albertus lib. 2. de animalib. tract. 2 cap. 2. quædam (inquit) aues os ſtomachi ſiue meri non habent latum, & papam (ingluuiem) tamen non habent, vt pica & graculus. ¶ Monedulæ pedes nigri ſunt, Ouidius & Albert. ¶ Iyngi vngues grandes ceu gracculis, Plinius.

C.

Quib. in locis verſentur & nidificẽt.

Monedula templorum turres incolit, & in earum latibulis (cauis) nidulatur. Graculus libenter in altiſſimis nidificat: idq; in tanta multitudine, vt in vna ſæpius arbore ſeptem paria graculorum nidos conſtruant, Author libri de nat. rerum. In altiſſimis arboribus (in ſyluis, & in cauis arboribus, Turnerus) nidos ciuiliter conſtruunt, & ſæpe complures in vna arbore, Albert.

De gracculorũ voce & loquacitate.

¶ Gracculi aues ſunt loquaces, minimè canoræ ſed odioſè garrulæ atq; obſtreperæ. Clamoſæ ſunt, maximè tempore coitus, & pullorum, Albertus & Author libri de nat. rerum. Loquaciſſimum genus eſt & vocibus importunum, Iſidorus. Graculi à ſono oris vocati ſunt, Feſtus. vocem enim primæ nominis ſyllabæ correſpondentem emittunt, Grapaldus. Gracculus frigulat, Author Philomelæ. Græcis, vt Pollux docet de gracculorum voce, verba χλώζειν & κολοιᾶν in vſu ſunt. Κλώζειν, ſono aliquo illudere alicui, à voce gracculorum, qui χλώζειν dicuntur, Varin. ¶ Exprimunt gracculi & humanum ſermonem, vt dicam in *D*.

Cibo.

¶ Graculus cadauer non tangit, Albert. Amant carnes & glandes, vt & genus picæ quod garrulum vocant, Hier. Tragus. Tradunt & monedulam condentem ſemina in theſauros cauernarum, eiuſdem rei præbere cauſas, Plinius de inſitione. Graculi forte dicti ſunt a gerendo, quòd iacta ſegetum ſemina plurimum gerant: vel quod ex oliuetis cubitũ ſe recipientes duas pedibus baccas, tertiã ore ferãt, Feſtus.

Volatu.

¶ Varro graculos dictos conijcit quòd gregarim volitent. Sturni etiam, vt gracculi, aues ſunt clamoſæ & gregatim degentes, Euſtathius. Graculos aues eſſe minimè ſolitarias, ſed gregales, apparet ex Varrone de re ruſt. lib. 3.

Coitu.

¶ Roſtrorũ coniunctio coruis & id genus auibus ſolita eſt. quod in gracculis, quos manſuetos alimus, planum eſt, Ariſtot. Graculi clamoſi ſunt, præcipuè tempore coitus (quem in eis tempus excitat vernum, Author de nat. rerum) & pullorum, Albert. Ore coëunt tempore verno, Chriſtoph. Encelius: qui & alia quædam animalia ore coire ſcribit, vt in Vrogallo maiore recitaui. mihi omnino vllũ animal ore coire veriſimile nequaquam fit. ¶ Gracculi, merulæ, & aliæ aues lauri folio annuum faſtidium purgant, Plinius.

D.

De mutuo eorum inter ſe amore.

Coniugij fide & caſtitate.

Graculi maximè inter ſe compatiuntur, Author libri de nat. rerum. Gregatim degunt ac ſe inuicem diligunt, vnde natum prouerbium, Semper gracculus aſſidet gracculo, Scholiaſtes Homeri. Sui generis aues tantopere monedulæ amãt, vt hic amor etiã pernicioſus eis ſit, vt referam in *E*. ¶ In columbaceo genere mares nõ relinquunt ſuas coniuges vſq; ad mortẽ: & coniugũ altero mortuo alter vi-

duus manet. Idem & gracculi faciunt, Athenæus lib. 9. ex Aristotele. nos in ijs quæ extant Aristotelis nihil tale legimus. ¶ Monedula auis est grata, Albert. Aristoteles minimum genus gracculi βωμολόχον, id est scurram cognominat: de qua voce Græca plura scripsi in Asione. ¶ Docilis est graculus, & facile mansuescit, Textor. Graculi exprimunt etiam sermonem humanum, quo impensius delectant, & caueis emissi reuertuntur, Grapaldus. Voces imitantur humanas si adhuc pulli edoceantur. Mane quidem diligentius addiscunt, vt omnes aliæ aues, Albertus. mane oriente Sole citius, disertius & tenacius meminisse dicuntur, Author libri de nat. rerum. ¶ Gracculi πανουργίᾳ διαφέρουσι τούτων, Clearchus apud Athenæum. sed pro τούτων legerim τύπων, scilicet ὀρτύγων, de quibus proximè dixerat. vt non simpliciter astuti gracculi, sed coturnicibus tamen astutiores sint, nec eodem quo illæ modo capi possint. Scribunt & alij quidam gracculum astutum esse, nec facilem captu. Sturnos & gracculos aiunt cum vmbra propria pugnare, Eustathius. Vmbræ quidem propriæ repræsentatione in oleo capiuntur, vt referam in *E*. ¶ Huic soli aui (gracculos & monedulas proximè nominauerat) furacitas auri argentiq; præcipuè mira est, Plin. Quicquid monetæ auri vel argenti inuenerit monedula, tollit & abscondit, Albert. Hinc est quod à moneta ei nomen factum est, secundo scilicet generi. non enim omnia gracculorum genera aurum furantur, Turnerus. ¶ Monedula gaudet fricari in capite, Albert.

Docilitate & mansuetudine. Vocis humanæ imitatione. Astutia. Auri argentiq; furacitate.

¶ Aristoteles noctuam & cornicē inter se pugnare scribit: pro quo indocti Aristotelis interpretes, & qui eos secuti sunt, aliàs noctuam & monedulam inuicem pugnare reddunt, aliàs monedulam & bubonem aliàs *nicedulam* vel *incēdulam* & bubonem. monedulam enim cum cornice confundunt è Græco vel Arabico transferentes, vt cum noctua bubonem: librarij verò monedulam etiam in nicedulam peruerterunt. ¶ Pica, cornix, monedula & huiusmodi aues contra aquilam pugnant aquila enim deuorat illas, Albert. ¶ Gauia cum monedula amoris coniunctionem habet, Ælianus.

Monedulæ aquila inimica. Gauia amica.

E.

Gracculum autem perastutam esse audio & perdifficilem captu. Cornicibus & monedulis captis pelles detrahunt, faciuntq; vt viuæ videantur, ad allectandum alias. Non maiores tantum accipitres & falcones, sed parui etiam vt dendrofalcus & nisus siue speruerius interdum monedulas capiunt. ¶ Aduersus clamosos gracculos (inquit Oppianus) venatio talis instituitur. Virga oblonga terræ infigitur, cui laqueus ad funiculum additur, & in medio ὕσπληγξ, quæ circumactu suo vimina vtrinq; sita contegat. In summam virgam oleæ bacca imponitur, cui è regione laqueus pendet: quem vbi contigēre gracculi, ὕσπληγξ delabitur, & virga erecta laqueus ita attrahitur vt auium ceruices inhæreant. Similiter etiam picis insidiantur aucupes. Est & alius dolus gracculis capiendis accommodatus: Vas (ἀγγεῖς. κρατῆ: Athenæus) oleo plenum eo in loco exponitur, vbi conspiciatur a gracculis. Illi suas in vase imagines intuiti, aliosq; gracculos esse rati, in oleum deuolant: & licet statim resiliant, madidi tamen oleo ita pennis & membris omnibus grauantur, vt auolare nequeant, eoq; statim in loco comprehendantur. Hæc ille. Oleo quidem similiter eos capi Athenæus etiam refert lib. 9. dipnosoph. Graculi (inquit) quantumuis callidi, capiuntur tamen cratêre olei pleno: cuius labris qui insederint, mox ad imaginem in eo apparentem se demittunt, (καταφέρονται, sic enim legendum ex Eustathio. ἐμπίπτουσι, idem Eustathius ex alio authore. καταπτάντες, Oppianus) vnde pennæ eis oleo madidæ ceu glutino impediuntur. Sui generis aues vehementer monedulæ amant, quæ quidē res eas sæpe in perniciem inducit. nam si quis pelues olei plenas disponat in loco quem frequentare solent, curiosa belle auicula cò profecta, in vasis labro considet, & simul sese inclinans, suam ipsius vmbram despicit: & quòd existimet aliam se monedulam videre, ad eam ipsam festinat descendere, eoq; vt est delapsa, olei crassitudine circunfusa, sine laqueis, sine retibus constricta tenetur, Ælianus.

De gracculorum captura & venatione.

¶ In Lemno insula gracculos colūt, aduerso volatu occurrentes locustarum exitio, Plinius. Monedularum se beneficiarios existimant Thessali, Illyrij, Lemnij, obeamq; rem his victum vrbes publice præbendum esse decretum fecerunt, qui locustarum fruges vastantium oua perderent, earumq; sobolem perimerent, vnde magna ex parte locustarum multitudo veluti in nubem coacta minuebatur, frugesq; incolumes ad tempestiuitatem perueniebant, Ælianus.

De eorundē cultu.

¶ Theopompus Venetos inquit Adriam accolentes cum sementes faciunt, monedulis farinas oleo temperatas muneri idcirco mittere, vt eos permulceant, & cum ipsis tanquam fœdus sanciant, ne sementes refodiant, & grana sparsa legant. Lupus cum hæc vera esse fatetur, tum eosdem addit loros rubros eis proponere, & monedularū greges extra fines manere, ac nimirū duos aut treis ex vrbibus tanquam legatos ad eos mitti solere, exploraturos hospitum multitudinem: qui vt eam perspexerunt, inuitant & reuertuntur. Eæ autem inuitatæ gregatim proficiscuntur. ac si offas obiectas comederint, se pacem & fœdus habere Veneti intelligunt: sin contempserint, & tanquam vilia non dignentur comedere, indigenæ sibi persuasum habent, illorum contemptu famem ostendere. Illæ enim tanquam muneribus incorruptæ, nec ex obiectis escis quippiam gustantes, in arationes inuolant, & cum maxima animi acerbitate inuestigantes, semina prædantur, Ælian. Eadem ferè Aristoteles scribit in Mirabilibus: non tamen offis aliquibus, sed omni frugum genere exposito a Venetis inuitari ait gracculos, quorum sæpe multæ myriades in eorum regionem inuolent. ¶ Fugabis graculos vnum captum suspendens. Cæteri namq; videntes illum aufugient, nimirum illic putantes paratas esse retium insidias.

Veneti quomodo cum graculis fœdus facere olim soliti sint. De ratione graculos fugandi.

insidias. Graculos etiam accedere, ac præterea volucria omnia prohibebis, si veratrum nigrum, maceratum ex vino, cum hordeo disseminaueris. Commode tamen facies, si priusquam in aruum descendant, strepitu atq; fragore aliquo illos abegeris. Facileq; eos perterrefaciet, tum is qui à crepitaculis fit, tū qui à taurino tergore (ἀπὸ τῆς ταυρείας, scuticā intelligo,) editur sonus, Leontinus in Geoponicis.

Prognostica ex graculis. ¶ Prognostica. Graculi aduolātes sub tecta (nimirum vt protectionem quærant) & alas concutientes, (vt quæ aeris humiditatem sentiant. nam quæuis aues madefactæ alas concutiūt,) signum sunt pluuiæ, Aratus & Scholiastes. Graculi turmatim syluis valedicere identidem conspecti, sterilitatem ac triste nescio quid veteribus semper indicarunt, Gratarolus. Agmen coruorum in futurum, excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus. Monedulæ volantes modo in sublime, modo deorsum versus, frigus & pluuiam monstrant, Ælianus. Gracculi serò à pabulis recedentes hyemem præsagiunt, Plinius. quod Aratus dixit, Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, ἐρχόμενα τραφερὴν ἐπὶ ὄψιον αὖλιν. Et rursus, Καὶ φιβόωντι κολοιοὶ, similiter inter hyemis (χειμῶνος, tempestatis) imminentis signa. Vbi Auienus sic habet, Hesperus æthra Cùm redit innumero sicantu gracculus instat. Et Ælianus, Gracculus (inquit) crepusculo vespertino vocalis, tempestatis aduētum prædicit. Illud verò quòd iam recitaui Καὶ φῦλα κολοιῶν Ἐκ νομοῦ, &c. Vergil. 1. Georg. sic vertit, *Etè pastu descendens agmine magno Coruorum increpuit densis exercitus alis*: cum Græcè habeatur κολοιῶν, id est *gracculorum*. Corui & gracculi cum gregatim apparent, & similem accipitribus vocem ædunt, pluuiæ signum faciunt, Aratus. est autem accipitrum vox acuta, Scholiastes. Auienus sic transfert, *Agmine cum clauso circumuolitare videtur, Gracculus & tenui cum strident gutture corui.*

F.

De corundem esu. Pulli graculorum apti sunt ad cibū, si cum plumis & pelle fuerint excoriati, Albertus & Author libri de nat. r. Sunt apud nos qui fune a fenestris altarum turrium demittantur, vt pullos monedularum è cauis exemptos in saccum, quem annexum habent, recondant, cibi gratia. Monedula gaudet fricari in capite (tanquam pruriens:) & carnes etiam eius pruritum capitis inducunt, Albertus & Author libri de nat. rerum.

H.

Etymon graculi & monedulæ. a. Gracculus primam semper producit in carmine, etsi quidam per *c* simplex scribant, vt dixi in *A*. M. Varro graculum dictum putat ab eo quòd gregatim volet, forte quasi gregaculum. Festus à gerendo, quòd iacta segetum semina gerat, vel baccas oliuæ: aut a sono vocis, (vt Quintilianus quoq;) quod mihi quidem præ cæteris probatur. Sunt qui a gracilitate vocatos existiment propter paruitatem, Perottus. ¶ Monedula à *moneta*, quam furatur, denominata est: Alberto sic dicta videtur quasi monetam tollens vel diligens. Habet hæc vox antepenultimam longam, reliquas breues. *Nigra pedes, nigris velata monedula pennis*, Ouidius. ¶ Κολοιὸς auis tumultuosa & clamosa est, denominata à verbo κολῳᾶν, vel verbo κλῶ quod est φωνῶ καὶ κλάζω: à quo etiam κλώζειν & κλωγμὸς dicuntur. Eustathius & Etymologus. *Homonyma & synonyma.* Κολοιοὶ, σκῶπες, μικραὶ κορῶναι, (malim κορωνίδες, vt Tzetzes habet) Hesych. & Varinus. Κολοιὸς est cornix minor, ἡ μικροτέρα κορωνὶς, Io. Tzetzes in Chiliadibus. Σκῶπες, aues quædam, vel graculi, & genus saltatiorus, Hesych. & forte supra quoq; non σκῶπες, sed σκῶπες, legendum fuerit. videtur sanè scôpis nomē, quod genus quoddam noctuæ propriè significat, ridiculum & ad imitationē natum, monedulæ etiam ridiculæ & stolidæ aui potuisse attribui. Γωπας, κολοιὸς, Macedones, Hesychius & Varinus. Κορακίας, Aristoteli genus est gracculi primum, vt dictum est supra in *A*. ab Hesychio exponitur ὁ μέλας, καὶ κολοιὸς, ἢ κορακῖνος ὅμοιος. Κορακίας, μέλας, Suidas. Κολοφὼν, κολοιὸς, & piscis quidam marinus, Hesych. Celes, aliàs *celtos*, id est stragulus auis, Syluaticus. legendum coniicio, *Colæos*, id est graculus auis. Κολοιούς τε ψῆράς τε nominat Homerus, vt citat Suidas.

Epitheta. ¶ Epitheta. Graculus frigulans, loquax, apud Textorem. ¶ Monedula lasciua, apud eundem. ¶ Κολοιοὶ ὀξυβόαι, Oppianus. Κραγέται, Pindarus.

Colophon cur dictus graculus. ¶ Icon. Hesychius admonet colophonem interdum dici graculum: quòd, vt opinor, summis ædium fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta cornicē Hesiodiam, vt homines sibi componant nidos: neq; enim semper fore æstatem, Erasmus in prouerbio, Colophonem addidit.

¶ Alia auis est quæ κολιὸς, vel κολεός: alia item κελεὸς, alia verò de qua hìc agimus κολοιός. Κολωὸς tumultum significat. Ἐν δὲ θεοῖσι κολῳὸν ἐλαύνετον, Homerus Iliados primo. Scholiastes hoc nomen à gracculo translatum ait, aue obstrepera, tumultuaria & clamosa, (ο breui scilicet in longum conuerso, & iôta subscripto vel adscripto.) Philoxenus vero deriuat a verbo, κλῶ quod est κλάζω, per paragogen neq; adscribit iôta. Sunt qui κολοιὸν, vt dixi, à verbo κολῳᾶν, quod est tumultuari, deducant. Verbum κολῳᾶν apud Homerum extat, κολοιᾶν apud Antimachum. Pollux de gracculorum voce κολοιᾶν verbum vsurpat, vt & κλώζειν. Pindarus in Nemeis Bacchylidem vellicans, vt locutuleium impendio, ac humilem, sic ferè pronunciat. Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται, Cælius. *Agathocles gracculus cur dictus sit.* Timæus historiarum conditor Agathoclem Siciliæ tyrannū κολοιὸν nuncupat & τριόρχην, id est gracculum & buteonem: & gracculum quidem fortassis ob latrocinia & furacem naturam. nam latrocinijs cum incubuisse ante tyrannidē historia testis est, sed in concionibus quoq; perfacundus est creditus: quo nomine ab æmulis & inimicis gracculus videri potest appellatus: veluti loquax magis esset quàm eloquēs, vti de Atilio Palicano

Gracchi unde sic dicti sint. pronuntiatum nouimus. nam & eadem ratione Gracchum apud Romanos cognominatum legimus: quamuis apud Varronem obseruatum sit, Gracchum ideo nūcupatum, quòd eum mater mensibus duodecim in vtero gestasset, quia legitimum pariendi tempus esset supergressa. proinde ex iunioribus quidam etiam bene doctus, sine flatili scribendum censuit. quum Quintilianus olim quidem veteres aspiratione parcissimè vsos scribat, diuq́; obseruatum ne consonantibus aspiraretur, vt in Graccis & triumpis. Sed hoc non perpetuum fuit, & priscis solis vsitatum, Cælius. A graco aue Gracchi cognomen principio ortum à facundia, quam æmuli loquacitatem vocabant, Perottus. Pusillos item statura *Pusilli statura κολοιοὶ dicti.* κολοιὸς, id est graculos dici consuesse, in Aristophane videor obseruasse. nam & auis hæc minutula est, vt quæ tota ferè pennis constet, Cælius. Verbum Tulen nostris in vsu est, pro eo quod est stultè imaginari, siue à gracculis factum, siue per allusionem nominis Toll/quod stolidum significat. De homine stolido dici hæc vox etiam videtur, iuxta illud Gregorij in epist. quadam ad Eudoxum, Τοὺς πολλοὺς ἔα χαίρειν, καὶ ὡς κολοιοὺς πλῆθος ἀετοὺς δοκιμάζοντας, hoc est, Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent: vt Erasmus vertit, vbi pro ἀετοὺς forte ἀετῶν legendum est.

Coliæ pisces. ¶ Sunt & coliæ pisces, dicti Theodoro monedulæ, Cælius. Κολίας piscis, ab aue eiusdem nominis, quam Galli vocant *un gay*, dicta, quòd eius latera coliæ auis modo multis coloribus variegata conspiciantur, Pet. Bellonius. sed video eum per coliam auem genus illud picæ intelligere, quod aliqui recentiores garrulum appellant. ego nullam auem Græcè coliam dici memini. & κολοιὸς gracculus est, non garrulus recentiorum. Vbicunq́; gracculum piscem interpretes Galeni verterunt, coracinus scribi & intelligi debet, Bellonius. ¶ Gracculus numeratur inter Diogenis Cynici scripta, Laertius.

¶ *b.* Bubo apud nos aquilæ magnitudinem habet, in Ægypto verò graculi, Strabo. Monedulæ simili specie est spermologus auis, magnitudine tetraci æqualis, vt author est Alexander Myndius, Wottonus. *Similia.*

¶ *c.* Gracculorum epitheton à voce est κραγέται apud Pindarum, ὀξυβόαι apud Oppianum. Κολοιοὶ δ' λοιακλάζοντες, Homerus. id est, Gracculi acuta vel densa voce clamantes: ὀξὺ βοῶντες ἢ πυκνόν. Graculi non sunt solitaria natura, Varro. Plinius examina gracculorum dixit, Homerus ψηφκολοιῶν. Πολλοὶ γὰρ μίσουσι κακαπράζοντι κολοιοί, Aristophanes in Equitibus. videtur autem rhetores tanquam loquaces & tumultuantes nominare gracculos. & verbo κράζειν vtitur alludens ad gracculorum vocem de qua propriè κράζειν dicitur. Κολοιῶν κρωγμός, Antipater in Epigrammate.

Adolescēs à gracculo amatus. ¶ *d.* Non plus aurum tibi quàm monedulæ committebant, Cicero pro Flacco. Adolescentem quendam in Sparta ob speciem gracculus amauit, Ælianus.

¶ *e.* Nam vbi illò adueni, quasi patricijs pueris aut monedulæ, Aut anates, aut coturnices dantur, quis cum lusitent, Plautus in Captiuis. Gracculis alijsq; auibus quæ domi aluntur, paxilli in parietibus figuntur, quibus inuolēt & insistāt. vnde Aristophanes in Vespis, Ὁ δ' ὥσπερ οἱ κολοιοὶς αὐτῷ πατ[illegible] λους ἐγκρούειεις τὸν τοῖχον, εἶτ' ἐξήλλετο.

Pompeij apophthegma. ¶ *h.* A Pharsalica pugna quum aufugeret Pompeius, dicente Nonio quodam superesse adhuc aquilas septem, nec dum animum esse despondendum. Rectè (inquit) moneres, si cum gracculis depugnandum foret, Cælius. ¶ Iupiter regem auium creaturus diem præscripsit in quo aues omnes apparere deberent: & cùm aliæ aquis sese abluerent, gracculus omnium deformissimus, defluentibus diuersarum auium pennis se exornauit. vnde pulcerrima omnium visus est: & regiam quoq; dignitatem adeptus fuisset, nisi noctua primum agnitam pennam vnam de suis euulsisset, & mox cæteræ aues similiter. Priuatus enim furtiuis pennis mox gracculus, vt initio erat, gracculus apparuit. Hæc fabula significat, multos rerum alienarum rapina & furtis vincere videri eos qui honestum natura & laboribus possident, Io. Tzetzes. Eandem fabulam describit copiosè & eleganter Theophylactus Simocatus in epistola quam fingit Themistoclis ad Chrysippum: Pennis alienis omnibus ablatis, inquit, gracculus iterum gracculus apparuit. Γέγονεν αὖθις ὁ κολοιὸς κολοιός. Hæc fabula Chrysippe, si veritatem spectes, ad magnam moderationē nos hortatur. Nam similiter nos homines quoq; nihil in hac vita proprium possidemus: sed breui quod hic agimus tempore, ornatu fictitio superbimus: morientes verò ijs quæ nostra non erant, priuamur. Fac igitur vt pecuniam & corpus negligas, & animam immortalem excolas. hæc enim æterna & immortalis est, cætera mortalia & ad breue tempus nostra, Hæc Simocatus. *Fabula de gracculo qui sese pennis aliarum auium ornauerat.*

Metamorphosis Arnes in gracculū. ¶ Arne Sithonis in monedulam mutata fertur, vt refert Ouid. lib. 7. Metam. *Quamq́, impia prodidit Arne Sithonis accepto quod auara poposcerat auro, Mutata est in auem quæ nunc quoq; diligit aurum, Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.* ¶ Imperante Antonino Caracalla insedit obelisco vociferabundus gracculus, mirum dictu, succlamatum ab omnibus, ceu ex composito, Martiali salue, Martiali ab tempore multo te vidimus. Hæc autem non intelligenda est gracculi appellatio, sed eius erat nomen, a quo interemtus est mox Antoninus, Cælius. Agmen coruorum in futurum excidium retulerunt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, graculorum, &c. Niphus. *Augurium ex gracculis.*

Prouerbia. ¶ Prouerbia. Æsopicus graculus, Αἰσώπειος κολοιός, dicitur qui aliena sibi vsurpat, aliorumq́; bonis sese venditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius, Moueat cornicula risum Furtiuis nudata coloribus. (Grammatici quidam Græci gracculum corniculam, id est cornicem paruam interpretantur.) Extat apologus (supra a nobis recitatus) inter alios qui Æsopi nomine circunferuntur, Erasmus. *Æsopicus gracculus.*

Eras. Aquila inter graculos primas tenet, Αἰετὸς ἐν κολοιοῖς ἀριστεύει, *vide* in Aquila *h*. Pindar' in Nemeis aquilã graculo cõparat, se vocans aquilã, Bacchylidem æmulũ gracculũ, quòd illũ immenso superaret interuallo: vt recitauimus in Aquila *h*. in prouerbio Aquila in nubib. ¶ Vetus adagiũ est, Nihil cum fidibus graculo, nihil cum amaracino sui: quod de ijs dicitur, qui se ijs rebus, quas ignorant, petulantius audent immiscere, vel de rebus suis nimium præsumunt. quale est illud, Sus Mineruam: vel quod dici solet, Asinus ad lyram, Perottus. ¶ Gracculus inter Musas, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις: Indoctus inter doctissimos, infantissimus inter eloquentissimos. Rectè dicetur & in homines ostentatione falsæ doctrinç sese iactitãtes, & viris eruditis impudenter obstrepentes. est enim graculus auis minimè canora, sed tamen odiosè garrula atq; obstrepera. Huic confine est illud Vergilij, *Argutos inter strepit anser olores*, Eras. ¶ Semper graculus assidet graculo, Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς (πὰρ, alias ποτὶ) κολοιὸν ἱζάνει. Refertur à Diogeniano prouerbialis hic senarius: notaturq; ab Aristotele in Rhetoricis, vbi inter alia complura huius sententiæ prouerbia hoc quoq; commemorat. item libro Moralium octauo, Καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, id est, Et graculus (inquit) ad graculum. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poëta quopiam decerptus. Eleganter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola, Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις, id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Plutarchus in libro de polyphilia, Οὐκ ἀγελαῖον οὐδὲ κολοιώδης. id est, Non armentarium (gregarium potius) est, neque graculeum. Quin huic aui nomen inditum à κολλάω, quod est conglutino, Erasmus. sed verbum κολλάω, quod glutino significat per λλ duplex scribitur, nec ab eo quisquam κολοιὸν dictum tradidit, sed potius a verbo κολῴω, vt supra ostẽdimus. Gregatim degunt & mirè se inuicem amant: quare in vsum venit hoc prouerbium de ijs qui eum sui similibus conuersantur, Suidas & Scholiastes Homeri. Eustathius conuenire ait de amicitia hominum vilium, ἐπὶ εὐτελοῦς φιλίας. Simile & Germani vsurpant, Vögel von einen (einerley) fäderen / fliegen gern zůsamen. ¶ Graculo magis obstreperus, in hominem importunæ loquacitatis prouerbialiter dici potest, authore Erasmo. *Vide* supra in *a*. itẽ illud quod habet Plutarchus in libro aduersus vsuram, Ἀπιθανώτερος κολοιοῦ: hoc est, Ineptior ad persuadendum quam graculus, vel vt Erasmus transfert, Homo cui minus fidei habeatur quàm graculo. ¶ De ijs qui circa rem aliquam planè nihil operæ & curæ ponunt, parœmia hæc Tzetzæ locum habebit, Πῶ γὰρ ἐστὶ τοῖς κολοιοῖς φροντὶς τῆς βασιλείας; hoc est, Quid enim graculi de regno curant? (In lemmate sic habetur, Ὁπόσον κολοιοῖς βασιλείας καθεστηκε μέλησις. hoc est, Quantum graculi regnũ curant) Io. Tzetzes. qui cum hanc suam esse parœmiam dicat, non vulgarem neq; ab alijs scriptoribus vsurpatam insinuat.

¶ Alciati Emblema, cuius lemma *Imparilitas*.

Vt sublime volans tenuem secat æthera falco,
Vt pascuntur humi gracculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens,
Sic scit humi tantum serpere Bacchylides.

Aquila inter gracculos primas tenet. *Nihil cũ fidibus graculo.* *Gracculus inter musas.* *Semper gracculus assidet graculo.* *Graculo magis obstreperus.* *Emblema Alciati.*

DE PYRRHOCORACE.



ALPIVM peculiaris est pyrrhocorax, luteo rostro, niger, Plinius. Huic aui nomen à coloribus inditum apparet, quòd rostrum ei *pyrrhon*, id est ruffum vel luteum sit, reliquum corpus instar coracis, id est corui nigrum. Perottus nomen pyrrhocoraci factum esse ait à colore rostri igneo, quod non

probo: alius enim *pyrrhos* .i. ruffus vel luteus est quam igneus. Ab hoc primũ gracculi genus quod Aristoteles coracã vocat, rostro puniceo (etsi id in nostro pyrrhocorace luteum est, vt Plinius quoq; scribit. sed fieri potest vt per anni tempora aut ætatem quoq; color mutetur) non differre eruditis quibusdam videri, supra ostendi in Gracculis A. Petrus Bellonius, Gracculus (inquit) cui rostrum & pedes rubent, Aristotelis coracias, Plinij pyrrhocorax, in altis Cretæ montibus abundat, incolæ *scurapola* nominant. Sed pyrrhocorax rostro luteo describitur, qualem nos hic damus: graculus verò coracias rostro puniceo, qualem supra dedimus: Non probo recentioris cuiusdam opinionem, qui pici genus maximum, quod Germani Holtzkrae nominant, pyrrhocoracem esse suspicatur: quanquam ea auis nigra sit, & magnitudine non multum infra coruum, & plumas in capite rubentes gerat. nos illam inter Picos describemus.

Nomina varia. ¶ Pyrrhocorax noster ab Italis quibusdam *spelnier* vocatur, circa Lucarnum & Veronam *taccola*, (quanuis alibi gracculum communem etiam *taccolam* & *tatulam* dici audio,) circa Bellinzonã *pason*, alibi etiam *zorl* vt audio. Apud Valesios qui ferè Gallica lingua vtuntur, *choquar* vel *chouette*, quæ tamen communia graeculorum generi nomina sunt. ¶ Germanicè qui loquuntur Valesij, vocant Alpkrapp/ id est coruum alpinum: circa Claronam Heluetij Alpkachlen/ & wilde Tulen/ id est monedulas syluestres. Aliqui Steinhetzen/ id est garrulos (sic enim genus picæ recentiores vocant) saxatiles. Rhæti qui Germanicè loquuntur Beenen: quanquam alij, vt audio, gracculos communes eodem vocabulo vocitãt, pyrrhocoraces vero Tahen. ¶ Primum Aristotelis graculorum genus (inquit Turnerus) Plinio pyrrhocorax est: Anglis *a cornish choghe*, Germanis ein Berghol. cornice paulo minor est, rostro luteo, paruo, & in fine nonnihil adunco. frequens est in alpibus, & apud Anglos in Cornubia. vocem habet monedula acutiorem & magis querulam, non parum etiam maior quam monedula (minor tamen coruo.) Sunt qui huius generis rostrum & crura æstate admodum rubere dicant, hyeme verò lutea & pallida esse vt in merulis. pyrrhocorax quem ipse vidi, rostrum luteum, crura rubicunda habebat. Vocem eorum non admodum dissimilem merularum voci esse aiunt, & ad fistulæ sonum nonnihil accedere. Cum in altum volant, frigus augeri: cum ad humiliora, temisterie (sperant: Noxij sunt agris frumento consitis, quod granis scilicet vescantur vt etiam communes graculi. Alicubi apud Rhætos hyeme tantum cernuntur, alibi verò toto anno, ni fallor: circa altissimos tantum montes gætum semper frequentes. ¶ In cibum non veniunt, nisi forte apud pauperes, & pulli præsertim, vt & reliqui graculi. Quidam pyrrhocoracem præcipuo sapore esse scribit, ex Plinio, sed hæc verba Plinij, præcipuo sapore, ad lagopodem referuntur, de quo statim agit, non ad pyrrhocoracem.

De graculo. GRAVCALVS, Γραύκαλος, auis cinerea apud Aristotelem, Hesychium & Varin. Nos apud Aristotelem pardalum legimus auem, totam cinerei coloris: de qua plura leges in P.

DE GRVE.

Nomina. SVS, סוס, vel סיס. *sis* nomen Hebraicum in vetere Testamento grus exponitur. ab alijs hirundo vel miluus, vt dixi in Equo A. Turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini, Hierem. 8 interprete Hieronymo: qui vocabulum *sus* vertit hirundinem, *agur* (עגור) verò ciconiam. Munsterus eo in loco gruem interpretatur. Idem Esaiç cap 38 vbi Hieronymi translatio habet, sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba. pro *sus* vertit *gruem*, pro *agur hirundinem*. Hoc quidem ex locis iam citatis constat, *agur* autem esse aduenam, & voce vtentem lugubri. Dauid Kimhi Hebraicam vocem *agur*, Chaldaice interpretatur סנוניתא *senukita*, si rectè scribo: quam vocem a Thalmudicis vsurpatam R. Hai exponit Arabicè כטאף, *cataph*, vulgò ארונדינא, arundina, id est hirundo. Sunt qui autem putent loquentem voce humana גאזה. *gazah*, vulgo dictam, (id est picam, vel genus picæ. Eodem verbis ferè Kimhi exponit Hierem. 8. vbi Arabicam vocẽ ponit קטאף, *kataph* Salomon hirundinem putat. Septuaginta Esa. 38. prætereunt. Aquila & Theodotion habẽt *agor*, Symmachus inclusa. Rursus Hierem. 8. Aquila & Symmachus Hebraicũ nomen *agor* relinquunt, Septuaginta vertunt ἀγροῦ στρουθία, id est *agri passeres*. ¶ *Marcatur*, id est sel gruis. Syluaticus. ¶ Munsterus in Dictionario trilingui pro grue Hebraice scribit *sus*, סס, & *senunit*, סנונית: quorum posterius ad senukita prædictũ accedit, quod tamẽ ponitur pro *agur*, id est hirundine.

¶ Græce γέρανος vocatur, quod proparoxytonum est nomen: idem nomen Græci hodieq; seruant, sed vltimam acuunt dicitur etiam χλαρός. ¶ Italis est *gru* vel *grua*. Hispanis *grulla*. Lusitanis *ema*. Gallis *grue*. Germanis Kran vel Krane/ quod nomen a Græco geranos defumtum videri potest. vel

Vipio grus minor. Kranich/ Krănch. & nostris etiam Krye. Anglis *a crane*. Illyrijs *gerzab*. Polonis: *zoraw*. ¶ Vipionem vocant minorem gruem, Plinius: vt pipionem pullum columbæ.

B.

De diuersis gruum generib. In Tartaria circa ciuitatem Cianigainorum, quinq; gruum genera inueniuntur. quædam habent alas nigras vt corui: aliæ sunt albæ & candidæ, quarum pennæ velut oculis aurei coloris distinguuntur, vt sunt apud nos caudæ pauonum. Rursum aliæ nostris non dissimiles quanò, aliæ paruæ, quas pennæ vestiunt longæ & pulcerrimæ, rubeo ac nigro colore permixtæ. quintũ generis sunt colore cinereo



[illegible] grifeo) oculis rubentibus & nigris, valde magnæ, Paulus Venetus. Petrus Martyr in hiſtoria [illegible]bis, in pratis quibuſdam Noui Orbis in Cuba) gruum agmina noſtratibus duplo grandiorum [illegible]anos reperiſſe ſcribit. ¶ Pico Martio & grui Balearicæ natura cirros (in capite) dedit, Plinius.

De grue Balearica.

Virum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud Nonium. ... quam aliqui olim *Hierapolim*, alij *Bitracam* ... tam putant, vidimus autem gruem ... sam, margine circa oculos rubente, cauda ardeæ, voce minore quàm gruis. Hac ... ricam appellasse credo, Bellonius.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus: & earum pi... quod quidam extra Angliam non falsum esse contendunt, Turnerus. ¶ Gruum ... nas nigrescere perspectum est, Aristoteles & Plin. Grues senescentes effici nigriores ... ctus causa esse potest, quòd pennarum natura earum albicet, plu... humoris senescentibus ... tuitur in pennis, quam vt facile putredini pateat: canicies enim efficitur putredine quadam ... generat.5. Albertus quod in senecta grues e cinereis nigrescant, terrestrem naturā hu... ... sfatur, quod a colore iam imminuto non satis concoqui ait. Grues in senectute fuluescun... cum tres iam citati authores eos nigrescere scribant. Grues aliquando albi videntur, vt ... dam testis nobis narrauit. & albi coloris gruem se vidisse Gyb. Longolius quoq; testatur. A... es a nobilibus Poloniæ qui pennas caudæ euellūt, & in caua vnde euulsæ sunt oleū infundūt, sic ... bæ subnascūtur arte (in paucis natura) quæ magno apud eos in pretio sunt, ad exornādos pileo... bus rostrū porrectius est, Aristot. Arteria eorum cur angusta sit, quærit Aphrodisiēsis problemat ... 14.

Grues in senectute nigrescūt.

¶ Grus quam hæc scribens inspexi, fœmina erat, & oua gerebat. Longa sex pedes fere viri medi... cris, extensa recta a summo rostro ad imos pedes. Pennæ quædam in alis retro versus caudam pulchræ & crispæ erant, quas aliqui auro vel aliter ornatas pileis addunt. Alarum alioqui maiores pennæ nigri can... superiores verò paruæ & cinereæ sunt. Collum duos dodrantes longum. altitudo ab imo ped... ad tergum summum, quatuor fere dodrantes. Pondus totius libræ medicinales duodecim. Cauda bre... uis longioribus alarum pennis occultatur. Plumæ crurum cinereæ quinq; digitis supra genua desinunt. infra plumas cortice vestiuntur nigro. Digiti humanis non breuiores. Anterior colli pars & ad lat... g... icat: prona albet reliqua omnia cinerea, præter maiores alarum pennas. Vertex iug... c... mac... la rubente, quæ quidem in mare magis rubet.

Descriptio gruis.

C.

De voce gruum.

Gruum vox cur rauca sit inquirit Aphrodisiensis problematum 1.123. *Paruus vt est cycni melior canor ille, gruum quam Clamor in ætherys dispersus nubibus austri*, Lucretius lib.4. Grus gruit, Author ... lomelæ. Grues nomen de propria voce sumpserunt, tali enim sono susurrant, Isidorus. Gruere d... tur grues, vt sues grunnire, Festus. Κλάζειν verbum rectè dicetur de aquilis, κλαγγάζειν de gruibus, ... nomen de vtrisq;, Pollux & Varinus. Latinè clangere & clangorem dicemus. Κλά... verbum ... st proprium de sono vocis gruum, & auium simpliciter: abusiue verò etiā homines, & porci & arcus ... ζειν dicuntur, Eustathius. Grues κλάζειν dicuntur, non κράζειν, clangere, non clamare, Idem. ... κλαγγῇ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρό, Homerus Iliad.γ. de Troianis, qui clamore confuso temere in pugnam ruebant. Vox gruis ex alto quotannis clangentis (κεκληγυίης) tempus arandi sub hyemem denotat, Hesiodus. Γεράνους κρώζειν, Aristophanes in Auibus. Ἔχουσιν αἱ γέρανοι τὰς ... Aristoteles. ¶ Aues quædam (ingrediendo) ante se pedes iaciunt, vt ciconiæ & grues, Plinius. *Pergũ, sabam repunt & mollia crura reponunt*, Ennius de gruibus, vt ait Seruius in illo Vergilij de equo *Altius ingreditur & mollia crura reponit*. Audio gruem etiamnum implumem, tam celeriter tamen ... rere, vt homo non assequatur. ¶ Congruere dictum est a gruibus, quæ non se segregant, siue cum volant, siue cum pascuntur, Festus. Et rursus, Congruere, hoc est conuenire, a gruibus: quia ... volucrum minime soliuagum est. ¶ Frugibus & seminibus vescuntur, inuisæ eo nomine agricolis, vt ... cam in *E.*

De earundem incessu.

Societate.

Cibo.

¶ Apud Anglos etiam nidulantur grues in locis palustribus, Turnerus. ¶ Non conside... fœmina, sed stantes coeunt, Aristot. & Plinius. Pariunt oua non amplius quam bina, Aristot. ... inter duo oua quæ parit, lapidē (aliquoties, vt alibi addit) interponit, quod Coloniæ pe... nos aliquot in horto quodam experti sumus, Albertus. Et alibi, Grues domesticas quotannis vidimus lapid... ter sua oua collocare. sed hunc sine discrimine acceperunt de lapidibus fortuito inuentis. dub... qu... dem potest, vtrum in libertate lapidem peculiarem quęsiturę fuissent & viliorem. ¶ Gruem ... viuis lachryma interimit, Ælian. Κλαίων δὲ λεβαῖς τὰς γεράνους ἀμπέλ..., Philes. Grues & similes aues annuum fastidium purgant iunco palustri, Plinius.

Nidulatione.

Coitu.

Partu.

Morbis & remedijs.

De Volatv Et Migratione Grvvm.

¶ Quæ circa volatum & migrationem reuersionemq; gruum obseruauimus, ea hunc in locum conscribemus omnia: Quando scilicet auolent, Vnde, Quo, Quomodo, Quam altè, Quo ordine, Q... bus ventis. Tum ducis eorum & custodum vigilūmve historiam addemus: Et an lapides arenamq; gerār, & quā ob causam, dicemus. Fessi quomodo descēdāt, & quomodo noctu quiescāt. Quando denique ad nos & quomodo reuertātur. Quod si quæ forte vnius argumēti nō vno pariter loco memorabimus, vel causæ nonnihil subesse existimabit Lector æquus, aut festinari inter tātos lucubrati labo... ... rgo-

ignoscet. ¶ De gruum migratione nonnulla leges etiam supra in anseribus fe[...]s. Grues Septembri mẽ e discedere incipiunt, Aristot. Nos proximo anno Septemb. die vndecimo [...]es primum migran[...] [...]imus, hora vna ante noctem. Anno vero 1561. migrantes vidi Octobri die 1[...]. vesperi, hora 4. & nocte etiam hora nona, in aëre eas audiui. erat autem tempus id tepidius. Grus omnem terrarum orbem peragrat, nec diu in eadem regione permanet, Symeon Sethi. More regis Persarum æstiua ac hyberna conficiunt, Ælianus. Aues quædam [...] mu[...] locum apud nos, aut (vt) grues sunt continuè & hyeme & æstate. licet regio nostra perqu[...]m frigida 4[...] se e gradibus latitudinis ab æquinoctiali distet, Albertus. In insula nuper inuen[...] quę C[...]ba dic[...] magnus numerus gruum videtur, vbi viuunt & nidificant, nec locum mutare solent [...] toto a[...] [...]. E[...] lib. 17. cap. 5. historiæ Indicę.

Quando aduolent grues.

Cum Thraciam grues relinquunt, de[...] [...]nd[...] [...]as [...]oris, frequentes congregantur in (*ad*) Hebrum fluuium Thraciæ, & in [...]rmas ac or[...]nes se d[...]pon[...]nt. C[...] ver[...]iam proximum est vt auolent, [...] N[...]um vi[...] desideri[...] [...] quo [...] [...]cr[...] extremo ętatis tẽpore affecta fuerit, [...] [...]um gregem volans [...] [...], Io. Tzetzes) discedit, [...]q; diem vitę e[...]ficit, [...]atim proc[...] [...]ens mortua iacet, Tzetzes [...]c primo sepultura reliquę [...]t, recta deinde in Ægyptum itet fac[...] [...] neq; immensa pelagi spatia alarum robore transmittentes vsquam interquiescunt, Ælianus & Io. Tzetzes. Q[...]um Thraciam relicturæ sunt, vna reliquas omnes lustrant, [...], & exclamat. tum cæteræ auolant, ea quæ collectas aues lustrauit, sola remanente, Oppian. ¶ Grus altè admodum volat, vt nubes è proximo conspiciat, nec tempestate agitetur, atq; ita altam agat quietem, Orus. Volant alte, vt procul prospicere possint: & si nubes tempestatemq; viderint, conferunt se in terram, & humi quiescunt, Aristot. Plinius & Oppianus. Cum nube[...] [...] grauidas prospiciunt, clamant & vociferantur, ac ducem suum celeriores captare vo[...] [...] Isidorus. Grues multa prudenter faciunt. loca enim longinqua petunt, Aristotel G[...] addu[...] [...] modi gratia. Grues Scythicæ plagæ hyemem fugientes ad loca circa Nili fontes [...] [...] [...] [...] natum, Herodot. lib. 2. Grues in Thracia nascuntur, vbi hyemis solet esse atrox, & te[...] [...] [...] [...] dandeircoq; eam, quòd ibi ortæ sint, amore prosequuntur, in qua æstiuo tempore pari[...] [...] [...] [...] ptæ, ætatem ducunt: medio autumno saluus ergo, frigoris vim non sustinentes, tanqu[...]n terræ ambitum, cæli mutationem temporumq; varietatem scientia & c[...] [...] comprehenderint, frequentes in Ægyptum, Libyam, ac Æthiopiam proficiscuntur, Æl[...]anus. Immensus est tractus quò veniunt, si quis reputet à mari Eoo, Plinius. Post hyemem volare feruntur à montibus orientis, Isidorus, de earum ad nos (vt apparet) reditu loquens. Atqui cæte[...] authores omnes non ab oriente neq; ad orientem, sed à septentrione ad meridiem volare scribu[...] [...]m [...] nobis discedunt contra, cum redeunt. Grus sensuum acrimonia valet, ([...] est,) & frigus facile præsentit. quare fugiens [...] & [...]yberna Thraciæ loca, ad calidiora & Oceanum meridionalem peregrinatur: vel secundum A[...]tote[...]em ab extremis ad extrema, nempe a Scythicis campis ad paludes è quibus fluit Nilus, Eustathius. ¶ Q[...]ando pr[...]ficiscun[...], [...]onsenunt, Plinius. Aduersus aquilas aliasq; aues (rapaces) se mutuò iuuan[...] & def[...]ndunt, Io. Tzetzes. Cum sese ab aquila impeti perspiciunt, in orbem consistunt, & contractæ in sinum [...]q; exi[...]unt, atq; ordinatim tanquam in aciem structæ, speciem pugnæ ostendunt. quare aqui[...] [...] [...] autem ad tergum præuolantium collis & capitibus adnitentes, nonn[...]llam requietem [...] vola[...]tus capiunt. itaq; laborem facilem efficiunt, Ælianus.

Quæ se hyeme recipiant.

Quàm alte volent.

Quomodo sese aduersus aues rapaces defendant.

¶ Grues vt facilius aerem incidant, ordine instituunt triangulum oxygonium, Io. Tzetzes. Tri[...] figuram efficiunt, vt hac forma facilius aera aduersum secent. ex triquetra figura sexangulam a[...]dunt, Ælianus. Grues Cicero ait, cum loca calidiora petentes maria transmittunt, triangu[...] [...]ormam efficere: eius autem summo angulo aer ab ijs aduersus pellitur. Deinde sensim ab v[...] [...]oque latere tanquam remis, ita pennis cursus auium leuatur: basis autem trianguli quam efficiunt grues, ea tanquam a puppi ventis adiuuatur, Gellius. Vbi ventus exortus est maiori cum vi, & sæui[...] cælum, non [...]o modo eum est tranquillum frontatim ac lunato globi sinu volant: sed in cuneum momen[...] se traducunt, (non falcatæ, sed triquetræ volant, ne vel circumflante vento ordo conturbetur, vel etiam funditus de suscepto itinere depellantur, Gellius.) ac ipso mucrone ventum diuidunt, circum latera frustra [...] antem, sic vt nihil acies turbetur, Plutarch. *Et cœtu cinxere polum*, Verg. 1. Æneid. de cycnis volanti[...] vbi Seruius, Plin. (inquit) in Nat. historia dicit, omnes aues colli longioris, aut recto ordine volare, vt sequens pòdus capitis præcedentis cauda sustentet: vnde & prima plerunq; deficiens relict[...] loco incipit esse postrema: aut in cœtu se omnes inuicem sustinere. Hoc autem volatu imitantur lit[...] quasdam: vnde in Lucano, *Et turbata perit dispersis litera pennis*. Hæc ille in genere de auium longioris colli volatu, quæ mihi ad grues potissimum pertinere visa sunt. Grues vnam sequuntur ordine literato, D. Hieronymus ad Rusticum de vita Monastica. Syluestres anseres quoq; simi[...]iter om[...]es [...]regatim volando ordinem seruant literatum, Albert. *Vide* supra in Anseribus fer[...] C. Turbabis versus, nec litera tota volabit, Vnam perdideris si Palamedis auem, Martialis de gruibus. Volantes ordine quodam T. (Ypsilon) literam faciunt: id quod Palamedem deprehendisse legimus, Grapaldus. In[...]er volandum litera Alpha (Α) ab eis delineari videtur vel vt a'ijs amplius arridet Ypsilon. cuius inuentionem ex auium volatu Palamedi attribuunt, id quod indicare vel Philostratus aduertitur, Cælius: Recen-

Quo ordine volent.

tiores quidam, vt Eberus & Peucerus, grues voluciti suo ordine literam Λ, (Lambda) potius repræsentare putant. Illud inter omnes constat, Cadmū 16. literas è Phœnice in Græciam deuexisse, A, B, Γ, Δ, E, H, I, K, Λ, M, N, O, Π, Σ, T, Y. his Palamedem Troiano bello 4. adiecisse, Ξ, Θ, Φ, X. quas volunt simul cum ordine acierā gruibus didicisse, Perot. Quod si, vt Perottus scribit, nec Λ, nec A, nec Y literas, Palamedes inuenit, meritò aliquis dubitet, quomodo aliqua istarū Palamedis litera, aut grues ab eius figura Palamedis aues vocati possint. Mihi quidem quod ad ordinis figuram attinet, Λ literam magis referre videntur volantes hæ aues: volant enim (vt dictum est trianguli oxygonij figura, siue tum solum cùm venti vis maior vrget, vt Plutarchus scribit, siue aliàs quoq; vt alij. Videtur sane hic ordo alias etiā commoditates habere, quod sic ducem videlicet omnes ex æquo prospiciant: & alter alterius prospectum non impediat, & vento secundo etiam ex æquo fruantur omnes. ¶ Prouectiores ætate in primum ordinem volando collocant, ne scilicet se fatigent nimium sequendo, si iuniores præcederent. Clamorem etiam ædunt, ne separentur nimium aliæ ab alijs. Si quam sensère defessam, aliæ duæ vtrinque alis subleuant, aut etiam super dorsis & pedibus ferunt. retrorsum enim cœlo sereno pedes extendere solent, Oppianus.

Quibus vētis volent.

¶ Volant flatu secundo, Aristot. rarò contra impetum venti, nisi fu[illegible] tentes, Albertus. Secundos ventos & retro flantes obseruare norunt, Ælianus. Quod de gruibus [illegible] atur, eas volatum obuertere contra ventos, id ipsum omnes pisces præclare intelligunt: semper enim contra fluctum natant, Gillius in Æliano, cōtra reliquos scriptores qui non aduersis sed secundis ventis grues volare tradunt.

De earū ducibus.

¶ Ducem etiam habent, & eos qui clament (τοὺς ἐπισ[illegible] ντας) dispositi in extremo agmine, vt vox percipi possit. Cùm consistunt, cæteræ dormiunt, capite subter alam condito, alternis pedibus insistētes: dux detecto (nudo) capite prospicit, & quod senserit voce significat, Aristoteles. Ducem quem sequantur eligunt. In extremo agmine per vices, qui acclament (qui vicissim acclament, ne qua deesse videatur, vt quidam citant,) dispositos habent, & qui gregem voce contineant. Excubias habent nocturnis temporibus lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarguat. Cæteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes: dux erecto prouidet collo ac prædicit, Plinius. Cùm in terram descenderint cibi gratia, dux earum caput in altum erigit in custodiam omnium: cæteræ verò secure pascuntur, Isidorus. Dux multum clamat, vt omnes conueniant: quòd si nimio clamore raucescat, alius constituitur, Albertus. Castigat voce quæ cogit agmen: ea cùm raucescit, succedit alia, Isidorus. Grues in tergo præuolantium colla & capita reponunt: quod quia ipse dux facere non potest, quia non habet vbi nitatur, reuolat, vt ipse quoque quiescat: in eius locum succedit alia ex sequentibus: eaq; vicissitudo in omni cursu conseruatur, Ælianus. Itineris iam experientes duces ad volatum constituunt: & natu grandiores, vt vero proximum est, ad regendum extremum agmen deligunt, minores nam mediæ sunt, Idem. Gruum gubernandi rationem hominibus regendi respublicas doctrinam dedisse ferunt, Idem.

Custodibus, & vigilibus.

¶ Custodes semper ac duces circumeunt, & siue homo siue fera accedat, exclamant, altaq; voce insidias indicant, vt reliquæ in tempore fug[illegible] sulant, Oppianus. Vigiles constituunt, & decima quæq; custodit excubias, Albertus. In longissimi[illegible] ræ tractibus noctu reliquæ omnes somnum capiunt, tres aut quatuor ad reliquarum custodiam aduigilant: & ne somno opprimantur, operoso labore ac molesto stant, nempe lapillum summa cautione sublimi pede continent, vt si quando somnus obrepsent, edito strepitu ex lapilli casu, expergiscantur, Ælianus. Quæ noctu excubant in terra, crurum alterut[ro] corpore innituntur, altero adducto prehensum lapillum tenent. Igitur illa in retinendo iugitas obrepere diutius somnum non sinit: sed statim vt remisere, decidens calculus excitat arguitq; negligentem. Itaque non est cur istuc Herculis adeò quisquam miretur, Quod alæ subdens arcum hærentem brachio, & Dextra clauam regens manu quiesceret, Plutarchus. Nocte excubias diuidunt, & ordinem vigiliarum per vices faciunt, tenentes lapillos suspensis digitis, quibus somnos arguant: quod cauendum est, clamor indicat, Isidorus: & Plinius ferè similiter vt superius recitaui. Ægyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cùm volunt significare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte per vices excubias agentes, Orus. Cùm lapis è pede alicuius vigilis exciderit, reliquæ sono percepto omnes clamant, quasi increpantes vigilum somnolentiam, Albertus.

An lapidem deuorent volatura grues.

¶ Migraturæ grues, lapidem pro se quæq; deuorant, & vt vnde prandere possint habeant, & aduersus incursiones ventorum firmamentum assequantur, Ælianus. Et rursus, Lapis quem deuorant, vt eo tanquam saburra firmentur volantes, auri index est: quem postquam eò vbi habitant se applicauerunt reuomunt. Quod de lapide narrant, falsum est. lapidem enim eas tenere fulcimento, quem, vbi deciderit, accipi vulgo ad auri probationem aiunt, Aristot. Idem Albertus quoque falsum esse ait. Lapis enim (inquit) è grege eorum cadens, a pedibus non ab ore cadit. Solent autem aliquando lapides pedibus complecti, cùm digiti pedum eis incuruantur, vt super lapidem dirigant: in quem vsum nō peculiarem vllum lapidem, sed quemuis sine discrimine accipiunt: vt illum etiam quem ouis incubantes interponunt, nullo discrimine capiunt. Quamobrem ridiculum est quod Isidorus scribit: Fertur, inquit, grues post hyemem volantes a montibus Oneuris, hatenas aureas & aurichalcum lapidem deglutire: & postea in locis transmarinis reuomere. Vnde dixerunt qui experti sunt, lapidem quem grues euomunt, ignis vi conuerti in aurum. Certum est Pontum transuolaturas, primum omnium angustias petere,

tere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri: cum medium transierint, abijci lapillos è pedibus: cum attigerint continentem, & è gutture harenam, Plin. Lapidibus non omnes inter volandum, sed quædam se onerant, quæ alijs velociores & leuiores sunt, ne reliquas celeritate volandi præueniant, & defessæ posteriores aciem deserant. Lapides quidem ab eis proijci deprehensum est à nautis, in quorum aliquando naues inciderunt, Albertus. Aristophanes Byzantius grues scribit deuorare lapides, vt cum bene sublimes volantes, & impetu quodam rectà antrorsum ad conficiendum iter attendẽtes, aspectum ad inferiora impeditum habent, de via fessæ eos deijciant, & ex lapidum casu percipiant, supra maréne an terram subuolent. nam si ad mare lapides deferantur, iter susceptum facere pergunt: sin ad terram decidant, à volando requiescunt, Gillius è Scholijs in Aristophanis Aues: vnde Suidas etiam & Varinus descripserunt. Coturnices etiam mare traiecturas lapillis se munire Plinius & Oppianus scribunt. Grues lapidem deglutientes, Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι: Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de ijs qui summa prouidentia gerunt negotium. idque inde in vulgi sermonem venisse, quod gruibus hic mos sit, vt quoniam admodum sublimes volant, & cætera. vt iam interprete Gillio recitaui. Verba in Auibus Aristophanis hæc sunt, Ἐκ λιβύης ἧκον, ὡς τρισμυρίαι γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. hoc est, vt Erasmus interpretatur, Venêre gruum terdena fermè millia Lybicis ab oris, deuoratis maximis Saxis. In eadem fabula sycophanta quidam sic loquitur: Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας.

¶ Fessis aliquibus ad terram omnes descendunt, vt se inuicem expectent, Albertus. Omnes vno crure innixæ dormiunt, & capita alis obuelant, Oppianus: duce & vigilibus exceptis, vt dictum est. Cur grus & aliæ quædam aues dormientes vni tantum pedi innitantur, & caput humero alteri imponant, Hieronymus Garimbertus quærit quæstione 51. Nocte superueniente ad fluuios festinant: & in medijs illorum collibus, quos amnis insularum instar circumfluit, residunt: atq; hoc ad insidias cauendas faciunt, quòd insidiosæ feræ aut traijcere flumen non possint, aut traijciendo saltem strepitum cieant, quo ipsæ à somno excitæ aufugiant, Oppianus.

Quod nocte in terrã descendant, & quomodo & vbi dormiant.

¶ Grues volucres aduenæ sunt, Varro. Audio ciconias cum gruibus iniurias frigoris fugientes, mutatione cæli solum vertere, ac rursus hyberno tempore exacto, ad patriam sedem remigrantes, cùm illas, tum has, sicut homines domum, probe nidos suos recognoscere, Ælianus interprete Gillio. Sed quanquam vtræq; hæ aues frigoris iniurias fugiant, diuersis tamen temporibus auolare & redire solent. Ciconias è longinquo venire non dubium, eodem quo grues modo. illas hyemis, has æstatis aduenas, Plinius. Coturnices semper ante adueniunt quàm grues, Idem. Cum hybernum tempus in Lybia & Æthiopia traduxerint, lætissimiq; dies ac tranquilli illucescere cœperint, retrò ad Thraciam versus gradiuntur, Ælianus. Ab Æthiopia & Nilo migrant (ad nos redeunt) Ἄτλαντος νιφόεντα πάγον καὶ χεῖμα φυγοῦσαι, Oppianus. Cum reuertuntur ad nos (à meridie ad septentrionem) nullum ducem habent, abeuntes verò habent. tum enim timent sibi ab auibus rapacibus & Pygmæis. in reditu non item, Albertus.

Quando ad nos redeant.

D.

Grues gregales sunt, Aristot. Grus est animal ciuile, & sub duce degit, Idem. Ad communem custodiam cooperantur, Niphus. Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione communi, sicut grus, Albertus. ¶ Quæcunq; grues circa migrationem prudenter & admiratione digna faciunt, in *C.* retulimus. ¶ Grues inter se pugnant tam vehementer, vt dimicantes capiantur. hominem enim expectare potius, quàm pugna desistere patiuntur, Aristot. ¶ Grus animal est timidum, Eustathius. Auis est ad ludum & derisionem facilis: nam syluestris etiam ad vocem hominis clamorem eius repræsentantis ludit & saltat, Albertus. Mansuefactæ lasciuiunt, gyrosq; quosdam indecoro cursu vel singulę peragunt, Plinius. Aduenæ aues sunt, vt grues & ciconiæ, quæ certo anni tempore a nobis auolant, certo redeunt: quas cum in auiario, amputatis pennis longioribus, cludimus, inter mansuetas & domesticas viuere discunt, feritatemq; exuunt, Gyb. Longolius. ¶ Grues plurimum se inuicem diligunt & iuuant, Albertus. Aduersus aquilas aliasq; aues rapaces mutuò se iuuant, vt in *C.* dictũ est. Grus mas & fœmina pro pullis ducendis inter se decertãt. nos quidẽ oculis nostris vidimus gruem marem deijcere fœminam gruem, & occidere rostro vndecim vulneribus inflictis, eò quod pullos quò minus ipsum sequerentur abstraxisset. hoc autem accidit Coloniæ vbi grues mansuetæ generare solent, Albertus.

Grus animal gregale & ciuile. *Pugnax.* *Timidũ.* *Ad ludũ facile.* *Mansuescit.* *Grus mas & fœmina pro pullis ducendis certãt.*

¶ Grues ex Scythicis campis ad paludes Ægypto superiores, vnde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur. non enim id fabula est, sed certe, genus tum hominum illic, tum etiam equorum pusillum (vt dicitur) est, deguntq; in cauernis, vnde nomẽ Troglodytæ a subeundis cauernis accepere, Aristoteles. Pygmæos sub terra degentes, supra Gangem posita loca incolere, & sicut fama de ipsis prædicat viuere, non vanum est, Philostratus lib. 3. de vita Apollonij. Pygmæorum & latrantium (ὑλακτούντων) gentes in India & in Æthiopia reperiuntur, Idem. Pygmęi homines in Æthiopia sunt, tam parui, vt pueri septem vel octo annorum, &c. vt legimus in Hebraica epistola regis Æthiopũ ad pontificem Romanum in Cosmographia Munsteri. Pygmæos Albertus genus quod-

De pugna gruum cũ Pygmæis. *An sint Pygmæi.*

dam simiarum esse putauit, quod hominum gestus sermonemq; imitetur: & nos plura de eis scripsimus in Capite de Simijs diuersis. sed hîc quoq; nonnulla adijciemus, quæ illic desiderantur. *Eorũ descriptio.* Pygmæi (inquit Eustathius) statura sua ne cubitum quidem æquant: denominantur enim à pygone. est autem πυγὼν vel πυγόνιον interuallum, quod à cubiti flexu ad initium vsque parui digiti, vel ad manum extremam digitis in pugnum (quem Græci πυγμὴν vocant, vt inde etiam Pygmæi à Pygme dicti videantur, quòd eorum mensura non cubitum totum, sed ad pygmen vsq; tantum impleat) pertingit. De his traditur, quòd cornua etiam sibi apponant, & arietum præ se ferentes speciem (ἐν σχήματι κριῶν: nisi malis ἐν ὀχήματι κριῶν, vt arietibus eos in pugna inequitare intelligamus) vt Hecatæus ait, crepitaculis quibusdam sonent, & hoc modo grues suos hostes, (τὰς πυγμαιομάχους γεράνους,) qui breuitatem ipsorum contemnunt, vlciscantur. Sunt autem agriculturæ studiosi: &, vt fertur ridiculè, securim in messem adhibent, (ἀξίνῃ ἐχρήσαντο ἐπὶ τὸν ἄσταχυν.) Cæterum & aquilonares quosdam Pygmæos esse legimus, è regione Thules (Θούλης) circa Inclica (Ἰγλικά. Γίγλοι etiam nani exponuntur apud Grammaticos.) breui admodum corpore & vita quoq; breuissima, qui telis exiguis & in acus ferè tenuitatem exeuntibus vtantur. Nec desunt qui homunciones huiusmodi à se visos affirment. Cæterum Pithecussæ dictæ insulæ non tales (homunciones) alunt, sed aliæ quædam feruntur, Hæc ille. Pygmæi homines parui sunt, qui cum gruibus bellantur, & perdicibus inequitant, Basilis apud Athenæum. At Menecles contrà apud eundem, Pygmæi (inquit) aduersus perdices & grues pugnant. Inducias habet gens Pygmæa abscessu gruum cum ijs dimicantium, Plinius. Gerania vrbs fuit Thraciæ, (in eo tractu quem Scythæ Arotêres tenuêre,) vbi Pygmæorum gens fuisse proditur, quos Catizos barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Πυγμαίων τ' ὀλιγοδρανέων (βραχυβίων interpretor) ἀμενηνὰ γένεθλα, Oppianus. Pygmææ mulieris in gruem mutatio describitur ab Ouidio libro 6. Metamorph. *Vide etiam infra in h.*

E.

De gruũ capiendarum ratione.

Grues cùm alijs modis, tum ita capiuntur. Cucurbita sicca & decollata excauatur, visco intus illinitur, inijcitur scarabeus, qui exitum quærens immurmurabit. eo sonitu excitata grus accurret, & capite inserto, captoq; scarabeo, ipsum etiam cucurbitæ vas oculis, capitiq; agglutinabit, vt eo pennis hærente iam neq; visu neq; progressu vti valeat, sed vno in loco cõsistat, donec ab aucupe manibus capiatur. Si desit scarabeus, cepæ folium iniecisse in aluum cucurbitæ sat fuerit. Laqueis etiam facile capietur, si quis arundinem sectam vtrinq; perforet, & exiles festucas imponat, ac perforatum lapidem ab arundine suspendat. in media autem arundine ferreum acum figat, & fabam ei inserat, quam grus respiciens laqueo caput insinuet. Hac arrepta, iam retractura caput, collum illaqueatum sentiet: perceptoq; dolo, sursum euolare nitetur: sed lapidis pondus obsistet, donec ab accurrente aucupe comprehendatur, Oppian. lib. 3. de Aucupio. Gruibus pedicas ponere per hyemem conuenit, Verg. 1. Georgic. *Strymoniamq́; gruem funda deiecit*, Idem 11. Æneid. de filia Metabi. Captæ vel pedica vel retibus in mensas transferuntur, Platina. Grues, cygni, &c. quomodo capiantur reti in ripis fluuiorum, pulcrè docet Crescentiensis 10.18. Pantheron retis genus est quo vtuntur Galli ad passeres, sturnos, grues, Budæus. Ἄρκυσι γλαγόεν λαιμοπέδαις γεράνων, In epigrammate quodam veteri. Aquila rapit anseres, grues, &c. Ælianus. Herodius (sic vocat aquilam germanam) altissimè volat. nam si aues magnæ (quas insectatur) altius supra eam euaderent, vt grues & ciconiæ, rostrorum acie eum interimerent, Albert. Falcones capiunt anseres, grues, &c. Crescentiensis. Galli falconem *gruier*, quasi gruarium, cognominãt, qui ad grues capiendos institutus est. Vidimus accipitrem ex genere perdicariorum palumbis magnitudine, gruem tractim deturbantem, visenda solertia oculis inuolatam, ita vt præda torpens & in terram decidens à cane leporario exciperetur, Budæus. Lanarius falco quomodo instituatur ad gruum venationem, supra in eius historia dictum est. Girofalcones capiunt cygnos & grues, Sigismundus Baro. Per grues domesticas aliæ capiuntur grues, Author libri de nat. rer.

Grues agris nocẽt.

¶ Grues Ægyptios sementem facientes offendunt, & mensæ (vt ita dicam) in armis ciborum redundantia extructæ interueniunt, ac tametsi minus inuitatæ, hospitalis tamen mensæ iure fruuntur, Ælianus. Grues & anseres nocent agris, Verg. Georg. 1. Γέρανοι γεωργῷ καταπεμφθῆναι χῆνες ἰσταμένων ... περὶ τὸν πυρὸν σῖτον, Suidas in Πυρός. ¶ Plato in Ciuili in Thessalicis campis scribit esse χηνοβοτίας & γερανοβοτίας, hoc est anserum & gruum pascua.

Vsus varij ex ijsdem.

¶ Qui sibi metuit, noctu præsertim dormiens, à venenosis animalibus, nutriat secum grues & pauones, Auicenna & Rasis. ¶ Æthiopes ex Asia in locum clypeorum pelles gruum prætendebant, Herodotus lib. 7. ¶ Tibiæ primum ex gruum tibijs, vnde nomen habent, tum ex arundinibus factæ sunt, Perottus.

Prognostica.

¶ Initium hyemis clangore suo migrantes in sublimi grues designant. *Quin & gaudebit arator Plebe gruum prima: gaudebit tardus arator Agmine pigrarum*, (&c. deest,) Auienus. Obseruato quando gruis vocem quotannis altè in nubibus clangentis audias. hæc enim signum arationis adfert, & hyemem pluuiam prænunciat, Hesiodus. Cum grus crocitans in Libyam migrat, serito, Aristophanes in Auibus. Χαίρει καὶ γεράνων ἀγέλαις ὡραῖος ἀροτρεὺς Ὥριον ἐρχομέναις· ὁ δ' ἀώριος αὐτίκα μᾶλλον, &c. Aratus. hoc est, Agricola qui messem celeriorem (vel tempestiuè serere) desiderat, gaudet grues maturius migrantes apparere: contra qui tardiorem messem vel sementem (Theon vtroq; modo exponit) optat, tardiore gruum aduentu lætatur. solet enim mox à gruum migratione hyems & pluuia ingruere, eaq; [illegible]us,

[illegible] marutæ & [illegible] cum ieto & n[illegible] is turmi [illegible] alla & pauc[illegible], & [illegible] n diuersis [illegible] migrat. Grues [illegible] in tran [illegible] atem (cum longa [illegible] præse[illegible] omne[illegible] eundem [illegible] (vo- [illegible] unctum vno [illegible] & [illegible] ext[illegible] ceu b[illegible] pe[illegible] ([illegible]) a [illegible] bus, pe[illegible] te volantes, Aratus. Vbi Scholiastes The- [illegible] enne[illegible] doratu[illegible] ferunt, fiducia ple- [illegible] tan[illegible] iter [illegible] metum clamore [illegible] γερανοι γέροντες. [illegible] qu[illegible] nquam non [illegible] gauden[illegible] clan[illegible] cum hyemis tempore [illegible] di[illegible] a peruene[illegible], Cubo[illegible] & mordin[illegible], æ- [illegible] men [illegible] detur, vt cum aer durior den- [illegible] fit prop[illegible] nt[illegible] lems, pa- [illegible] æquabi[illegible] *repente* [illegible] *& per apta* [illegible] *annus* [illegible] *procello-* [illegible] *disiecerit aera cali*, Au[illegible] Arat[illegible] tempestate, n[illegible] solent [illegible] to oblongi gruum ordines eodem ductu pergere [illegible] ratus. [illegible] he- [illegible] Grues inquit aiunt, cum pluuiæ futuræ [illegible] pergere [illegible] o- [illegible] e. Auienus ex Arato sic transtulit, *Si [illegible] per [illegible]* [illegible] *committunt.* Grues nauta cum videt [illegible] os agere [illegible], [illegible] anijs ventis impellentibus illas, abstinere [illegible] a portum [illegible] igat, & nauem incolumem seruat. Ælian. Grues [illegible] garrula. at sere[illegible], tempe[illegible] Plinius. Grues [illegible] ea volante, [illegible] statis atroces [illegible] nas intelli[illegible] tatem præ- mittunt, Ælian. Grues in medit[illegible] anea [illegible] acerbam tempestatem den[illegible] Æ[illegible] *[illegible] uber & fuit, aut illum surgentem [illegible] allibus imis Aeriæ fu[illegible] grue[illegible]* [illegible] ias accer[illegible] e fama est, Ælianus. Cum nubes [illegible] prospicie[illegible], [illegible] & voc[illegible], ac [illegible] suum celeriores captare volatus solicitant, Isidor[illegible].

F.

Grues Polluci nominantur inter aues quæ in cibos veniunt. idem γεροβοσκεῖα, id est gruum pa- [illegible] Platone nominata meminit, vt [illegible] apud veteres g[illegible] cibi gratia an[illegible] domi & *to ex gra* [illegible] patrias appareat. Balearibus insulis [illegible] honore [illegible] est vipio. sic enim vocat [illegible] minore *ibus*, [illegible] em, Plinius. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, scrip[illegible] ciconi[illegible] placere quam *carum:* grues: cum hæc nunc ales inter primas expetatur, illam nemo velit att[illegible] le, Plinius. ¶ [illegible] *paratu.* [illegible] s caro conueniunt accipitri in cibo, sed absq; multo sanguine. nam [illegible] cop[illegible] [illegible] iter, corde grauatur, (tanquam homo ebrius vino) [illegible] ad ven[illegible] onem [illegible] fit [illegible] o- pol. Valentissimæ materiæ est & plurimi nutrimenti, o[illegible] gran[illegible] Gru um carnes calidæ sunt, siccæ & fibrosæ: [illegible] ideo post du[illegible] qua[illegible], [illegible] rtet. Sanguinem temperato crassiorem & magis melancholicum [illegible] Cras- 40 sa est, neruosa & fibrosa, difficilis concoctu, & sanguinem a[illegible] harium [illegible], R[illegible] stris naturæ, carne dura, Albertus. grauiore quam reliquarum auium, Author de na[illegible] illis quos hemorrhoides crebrò vexant & maxime pulsantes, Arnoldus V[illegible] a Theo- do[illegible] perhibetur frigida. Ioannes verò eam calidam ponit. mihi quidem [illegible] vi- detur. est enim crass[illegible] substantiæ, difficilis concoctu, & sanguinem malum [illegible] vnde eam frigi- dam & sic[illegible] esse con[illegible] sicci[illegible] tamen quam frigidiorem. E[illegible] genda [illegible] per falconem a[illegible] apacem capta. Salubriores erunt, si antequam [illegible] quantur suspensæ a c[illegible] lapidibus ad pedes al[illegible] per diem & nocte[illegible] pendeant. item si aromatibus condiantur, & vinum generosum superbibat[illegible], Mich. Sau[illegible] arola. Elluchasem quoq; vno al[illegible] dic p[illegible] interfectionem seruari [illegible] iubet lapidibus ad pedes al[illegible] suspensas, vt te[illegible] fiant carnes earum. deinde diu & dili[illegible] de- coqui. Post gruum carnes [illegible] h[illegible] mell[illegible] um sumi debet, & vinum [illegible] bi sub[illegible] ut potus) huiusmodi sumi, q[illegible] & e[illegible] ceruantur efficiu[illegible] o- sæ carnis,) & crassæ pingued[illegible], E[illegible] ichase[illegible] oct[illegible] [illegible] atram bilem augent, & re[illegible] quam alime[illegible] plus ha[illegible] Platina. Gr[illegible] in cibo prosunt, Marcellus. Oudum caro med[illegible] m quendam locum habet [illegible] & [illegible] nes, Symeon Sethi. Ciconiæ caro eaden[illegible] re quæ gruis est, Platina. mih[illegible] q[illegible] dior, gruis vero siccior videtur. ¶ Ius gruum vocem clarificat, & [illegible] thi. ¶ Ventriculi animalium non laudantur in cibo, præter venineul[illegible] t [illegible], Arnoldus de conser. sanit. Occisa [illegible] in pennis iaceat [illegible] vel potiu[illegible] pedes alligatis, vt supra dictum est æstate per diem vnum, [illegible] em per du[illegible] s. [illegible] tor [illegible] concoctu, Hali [illegible] fiet, A[illegible] Grues & phasiani mactati biduo a[illegible] h[illegible] eme[illegible] duo [illegible]

ri debent, Arnol. de ... Caro ex auibus habentibus duras ... tes fert, & ... comedi debet a nece earum duodecim ho... 24. horis pòst, ... Ant. Gazius. Rasis simpliciter ad plures a mactatione d... iubet: Sym. Sethi ... postquam iugulatæ fuerint ...

¶ *Mazonomo* ... Acroni pueri magno dis... ferentes ... to non sine farre, Horat. Grus elixari debet, Platina. E... de porcello lactante cond... dam farciendo assandoq;, verba recitaui *in Sue G.* Idem autem (inquit) fieri potest ex ... Gruem cum coquis, caput eius aquam non contingat, sed ... foris ab aqua. cum cocta fuerit ... calido inuolues gruem, & caput eius trahe, cum neruis sequetur, vt pulpæ vel ossa remaneant ... uis enim manducari non potest. Apicius 6. 2. quo in loco varios grui & anati coquendis ... dis communes apparatus describit quos nos omnes *in Anate F.* recitauimus.

G.

Remedia ex grue. Grues tor... in cibo prosunt Marcellus. ¶ ... his gruum vocem clarificat & ... adijcit, Symeon Sethi. ¶ Caput gruis, oculi, & venter ... & tosta cum ... diganturin puluerem quo sanantur fistulæ, cancer, & omnia vlcera, Arnoldus B... collum, caput, ... ventriculum & visce... reliqui ... in fornace & ... præseruantibus cancrum non ... leceratum, ne augeatur. ¶ Galenus in oper... de com... cos, recitat compositionem quandam Andromachi ad vitia fœdis, cui cætera con... tur. ¶ Ex medulla cruris gruis fit *alcohol*, id est collyrium, Serapio 7. 33. *Vide* ... ¶ ... bera & quæcunq; molliri opus sit, efficacissime anserino adipe curantur, idem p... Gruis adeps remissus duritiesomnes soluit, Constantinus. Cum adipe anserino remi... ritias & concretiones discutit, Sextus. Rigorem neruis adipe anserina, vel potius gruina pe... locissime mollietur, Marcellus. Pingue illud, quod cum coquuntur grues supernatat, ... letur, auditus grauitati mederi creditur. tum & harum pinguedo cum scillitico aceto ... λαμβανόμενα) in balneo lienis durities iuuat, Symeon Sethi. ¶ Iecur gruis ... renum & operationem (vox corrupta videtur) vesicæ, si aridum bibatur pondere ... drachm... cicerum, Rasis. ¶ Fel gruis medetur aduersus spasmum oris. & si drachmæ pondere cum ... mittatur in nares, Rasis. est autem sententia imperfecta, quæ forte compleri pot... ex ... quæ nunc subijciemus. Fel gruis calidum subtile, si cum aqua ... naribus ... deest, & facit titillationem (videtur aliquid corruptum.) Haly. Sunt qui ... ad ... gruum ... *baceleo* quidam inepte oleum bacchari oluæ interpretatur, misceatur mem... ex ... & qui harum etiam felle ad oculorum morbos feliciter vtantur, Symeon Sethi. ¶ Gruis ... lissimi sunt ad albuginem oculorum, si findantur & apponatur sal gemmæ ... arid... spuma maris & ... core lacertæ & saccharum imponatur oculis. contra ictum & plagam ... totum, Rasis. ¶ Gruis & columbæ fimum eandem facultatem obtinet, vt in Anuballomen... legimus. Anseris, accipitris, gruum, & similium stercora, de quibus multa nugaces quidam fabulant... inutilia esse experimento compertum est, Aetius 2. 117.

H.

Grues cur dicti. a. Grues masculino & fœminino genere dicuntur, vt Nonius & Seruius obseruarunt. *Synonymiaq; grues*, Vergil. 1. Georg. *Longior hic quàm grus grue tota cum volat olim*, Lucilius apud No... Vi... rum tu hunc gruem Balearicum, an hominem putas esse? Laberius apud eundem. ¶ Grues ... Nau-

Nauplia-dæ & Palamedis aues. pliadæ volucres dicuntur, vt Textor annotauit, & *Palamedis aues.* quoniam Palamedes ... ex earum ordine tres literas reperisse fertur. *Clangunt Naupliadæ volucres, & peruia pinnis* ... *bunt*, Politianus. *vide supra in C.* vbi de literarum ... ordine scriptum est.

Cuius generis sit γέρανος. ¶ Γέρανος genere epicœnum est Suidas. Tzetzes in masc. & in fœminino genere ... & clasfint. Menecles apud Athenæum masc. genere. Γέρανος semper in fœminino genere efferes ... cur etiam ... si Attice loqui volueris. Γέρανος dicitur quasi ... hoc est, ab eo quod terræ semina perscrutetur ... (frugilega nom...) femina enim quę terra non obruta fuerint in agris, colligit, Varin. & Eustath. de aucula exigua ... logus similiter vocitatur, inter Passeres dicam. Aut forte geranos vocata est, quòd colore ... ré cano tanquam *géron*, id est senex appareat. quin etiam in senectute color pennarum ad ... ei mutatur.

Etymon.

Synonyma. Γ... honorandus, ... (vt & ... ,) ... Hesychius & Va... legendū puto ... id est grus, cum accentu in prima. nam & ... nonnullis grus fœmina expo... (vt ... mas secundum Ælium Dionysium, cu ante Cælio. ... grus, Tyrrhenis Hesych. & Varin ... forsan a voce nam & Aristoteles grues in postremo migrationum agmi ne ... ait. ... Polyrhenij eidem.

Epitheta. ¶ Epitheta. ... id est, altius volantes) Vergilius 10. Æneid. Al... Alciatus. ... na Rh... 4. Strymoniam gruem, Vergil. Æneid. x ... Thra... m inter ... Ouidius 3. de Arte. Reperio & apud Ioan. Textorem hæc epitheta ... ad... ... eum volucres, rapidæ, querulæ, prosugæ, garrulæ, vagæ. ...

[illegible] Suidas in B[illegible], In epigrammate. Th[illegible]cia olim Bi[illegible]tur, ut in [illegible] dixi. [illegible], In epigrammate. [illegible] Homerum: Eustathius & alij in [illegible] matutinas, vel in aere volantes. Vergilius quo[illegible] aerias dixit. [illegible], Calabro. [illegible], Oppianus. A[illegible], Babrius apud [illegible]. [illegible], id est auis proceri colli, pro grue, Melan[illegible]us [illegible] Athenæum. [illegible], F[illegible].

¶ Gruere dicuntur grues [illegible] vnde factum est congruere, hoc est conuenire, quia [illegible] Festus. [illegible] Congruere dictum est a gruibus, quæ non [illegible] modo [illegible], Perottus. [illegible] apud C[illegible], Varinus. Diades suis scriptis ostendit se mue[illegible] appellans, Vitru. [illegible] Sunt qui gruem [illegible] prominens collum gruis referat, [illegible] Vide Budæum in Pandectis. [illegible] Græci iam geranon ap[illegible] genus, cuius [illegible] scalaribus hominibus adfixas pro gradibus [illegible] atque ita onera extolluntur, aut sublata deprimuntur. Philander in Vitru[illegible] 4. Nostri hanc machinam vocant ein Steinrad/ quod ad [illegible] potissimum eleuanda huius ro[illegible] fit. Geranium vocatur lignum, quo ex puteis hauritur aqua, [illegible] item nuncupatum: nam [illegible] est, [illegible] adnuere, Cælius. [illegible], Varinus. [illegible] est machina quædam quæ e[illegible] demittebatur ad raptum corpo[illegible] alicu[illegible] quo vsa est Aurora cum Memnonis corpus raperet, Pollux libro 4. Geranos est vncus (harpax [illegible] paratus a mechanopœo, quo persona aliqua rapiebatur [illegible] forte) [illegible] Varinus. [illegible] instrumentum ligneum in quo pistores farinam [illegible] vnde & farinas [illegible] cognominant, Helychius & Varin. Nos tale instrumen[illegible] inter variam rei rusticæ supellectilem, depictū dedimus in Boue H. e. Simili etiam (pila scilicet, cum [illegible] quia fune pendet, funis autem alligatus est pert[illegible] quæ per transuersum tabulato supeno[illegible] affixa est) figuli nostri [illegible] ad excorticanda & frangenda legumina. [illegible] aliquis etiam [illegible] istos quibus [illegible] chartæ parandæ comminuuntur, grues di[illegible]. ¶ [illegible] & geranos saltatio, quam [illegible] instituta hæc [illegible] a Theseo apud aram Deliam, [illegible] exitum de labyrintho imitatur, Cæli[illegible] [illegible] Pollux lib. 4. [illegible], princeps & coryphæus chori & saltationis in Delo, [illegible] quasi geranum, id est sequentem saltationem post se trahens. ¶ Geranóchrus, color est lanæ [illegible] vocatu[illegible], Hermolaus. Apud Plin. in Epidico de geranio video mentionem haberi, corruptis li[illegible] cet vulgatis codicibus: Cerinum, inquit, vel geranium: & epiphonema statim per annominationē subiungit, [illegible] maximæ. hanc verò vestem a colore gruis cinericio puto dictam, vt ea sit quam Græci [illegible] vocāt. Cælius Calcagninus in Epistol. [illegible] pro cinereo colore, apud innominatum quendam Græcum recentiorem reperi. ¶ Geranopipas legitur in scripto quodam Hieronymi ad Eustochium, de sene quodam monacho: Huic, inquit, inimica castitas, inimica ieiunia, prandium nidori[illegible] bus probat, & altili [illegible], vulgo pipizo nominatur. Ipse (inquit Cælius Rhodig.) malim legere [illegible], id est senex temulentus, quem plebeia voce pipizonem dici solitum coniectamus. nam [illegible] fugere significat. ¶ Plato in Critii [illegible] esse scribit in Thessalicis campis: sed Pollux ex Platone [illegible] legit [illegible]. ¶ Seleucus ad nos misit tigrin, & oportebat nos illi vicissim remittere [illegible], Philemon in Neæra apud Athenæum. ego quid per vocem [illegible] significetur non assequor.

¶ Stirpes. Geranium, [illegible], herba a Dioscoride (vel quisquis est qui nomenclaturas diuersas adiecit) pelonium [illegible] vocatur, malim pelargin: quod scilicet instar rostri vel gruis, vel pelargi, id est ciconiæ, pericarpia sua [illegible] acus quosdam rigentes proferat, & echinastrum quòd acus illi veluti spicula in echino rigeant: & geranogeron: cuius formæ viriumq; descriptio omnino eam quæ pecten Veneris appellatur, [illegible] referre mihi videtur: nec obstat quod eadem forte caucalis alibi dicta videatur. alia enim [illegible] esse potest, &c. Est & alterum geranium Dioscoridi, folijs maluæ [illegible], cui [illegible] apices quidam prominent similitudine gruini capitis [illegible] [illegible] in folliculo illo (pericarpio geranij secun[illegible] cum viridi colore [illegible] cinereus, tam præsenti totius colli capitisq; & rostri gruis imagine, vt [illegible] ostendi a peritissimo pictore animalis eius tota ea [illegible] non potuisset, Marcellus Vergilius. [illegible] nomenclaturas apud Dioscoridem. mihi [illegible] eadem nomina [illegible] rostri similitudine ad pericarpia in his stirpibus, in vtroque ge[illegible] conuenire videtur [illegible] secundo tantum generi hos acus adscribant, cui folia vt maluæ, [illegible] cognito, pedem col[illegible] vocant Plinius geranij genus vnum folijs cicutæ facit, minutiori[illegible] alterum verò anemonæ folijs, &c. videtur autem mihi ex diuersis authoribus hæc descripsisse, &

Congruere dictū à gruibus.

Homonyma.

Variæ machinarū species grues dicūtur.

Geranos saltationis genus.

Geranochrus.

Geranopipas.

Trygeranos.

De stirpibus à grue denominatis.

vnum gerani genus [illegible] eadem fo[illegible] vel [illegible]monæ com[illegible] tamen, in duo distraxisse. [illegible] & tertium apud nos gerani genus, folijs [illegible] pimp[illegible]læ, vel magis [illegible], binis e regione, quam acum pastoris vulgo quidam nominant. *Herba Roberti* quoq; vulgò dicta, quam inter sideritides ponunt erudit[illegible] & alia quædam syluestris in montibus ferè nascens, radice sanguinea, (vnde nomen ei apud nos, Blutwurtz) apices acuum instar habẽt eadem qua gerania effigie eminentes. Plinius id genus cui folia anemones, radicem inquit mali modo rotundum habere, cum Dioscorides simpliciter ῥίζαν [illegible] dixerit, hoc est radicem subrotundam: ego oblong[illegible]m & teretem accipio. Radix è geranio inquit alibi Plinius [illegible] peculiariter secundis inflammationibusq; [illegible] lego inflationibus ex Dioscoride, & ipso Plinio in præcedentibus de geranio [illegible] scriptis) vuluarum conuenit. Apud Hesychium & Varinum γεράνιος pro herba scribitur. ¶ Quinquefolium herbam aliqui Ger[illegible] cant Kranfuß, id est gruis pedem, quasi *geranop[illegible]dium* [illegible] ego inte[illegible] Pyclinidis coronariæ n[illegible] [illegible]pud Dioscor[illegible] dem geranopodion legere memini. ¶ Γεράνια, quæ secundum aliqu[illegible] [illegible]or, hoc est [illegible]bera, Eustathius. Cranium, tuber & fungus radice carent, Theophrast[illegible] gitur, Υ'δνοι, μύκης, πύξος, κράνιον. sed Athenæus libro 2. pro duabus postremis vocibus, habet [illegible] & γεράνιον. quanquam is locum Theophrasti citat non super carentibus radice, sed super [illegible] cem læuem. Hydnon est quod aliqui asclion vocant, Theophrastus primo, dec[illegible]o. [illegible]am A[illegible] næus pro asclion legit γεράνειον. Quærendum an tuberi appellatio crani[illegible] me[illegible] conu[illegible] propter rotunditatem.

Geranites gemma. ¶ Geranites gemma à gruis colore alias collo nomen habet, Plinius.

Grus marinus piscis. ¶ Grus marinus, piscis quidam ab Æliano descriptus, &c. NEROGVRVNO, νερογ[illegible], hoc e[illegible] grus nigra, à Græcis vulgo dicitur (vt audio) auis quędam aquatica. Ardeam Hispani q[illegible]dam *grou*, quasi gruem appellant, propter quandam corporis similitudinem.

Icones. ¶ Icones. Ægyptiorum sapientes hominem sibi ab aduersariorum insidijs cauentem cum v[illegible]lunt significare, gruem vigilantem pingunt. hæ enim hoc seipsas præsidio custodiunt, tota nocte [illegible] ces excubias agentes, Orus. Iidem syderalis scientiæ gnarũ cum significant, gruem volantem [illegible] illa enim altè admodum volat, Idem. Typographi quidam pro insigni suo gruem habent pi[illegible] q[illegible] pede altero attracto lapillum sustinet, vigilantiæ & diligentiæ monumentũ. Gulosi homini[illegible]

Emblema ex grue. no collo ab Alciato repræsentatur, cuius Emblema infra in fine huius historiæ ponam. Ludou[illegible] Dominicus in Italica descriptione Theatri Iulij Camilli, inter imagines Ioui attributas: Sub G[illegible] Iouis (inquit) erat imago gruis, quę cælum volatu petens, rostro caduceum tenebat: & elabe[illegible] pedibus eius pharetra, sagittæ effusæ per aerem cadebant dispersæ. qualem memin[illegible] iconem v[illegible] a[illegible] uersa parte veteris cuiusdam nummi. Grus animum vigilantem significat, qui iam defessi[illegible]s & [illegible] ens mundum eiusq; imposturas, tranquillitatis desiderio ad cælum euolat, caduceum hoc est pacem & tranquillitatem gerens. E pedibus vero pharetra cum sagittis excid[illegible]t, hoc est curæ huius mundi relinquuntur. In hanc sententiam Psalmes: Quis dabit (inquit) mihi pennas sicut columbæ? & volabo, & requiescam.

Nomina propria à grue desumpta. ¶ Propria. Gerana, Γεράνα, mulier quædam fuit, apud Pygmæos olim diuinis honoribus affecta, & à Iunone in auem gruem conuersa: *vide infra in h.* ¶ Gerania vrbs fuit Thraciæ (in eo tractu quem Scythæ Arotéres tenuére,) vbi Pygmæorũ gens fuisse proditur, quos *Catizos* barbari vocant, creduntq; à gruibus fugatos, Plinius. Gerania locus est in Laconico agro, Idem 4. 5. Geranthæ vrbs Lacon[illegible] Pausaniæ, Stephanus. In ora Græciæ oppidum est Geranea, Idem. Gerania vocatur promon[illegible]num in Megaride (cuius meminit Lysias) in mediterranea vergens, ac oblongum, indeq; ab figura nuncupatum, Cælius. Stephano Γεράνεια mons est inter Megara & Corinthum, a quo se præcipitem dedit Ino cùm fugeret Athamanthem, (vt meminit etiam Scholiastes [illegible]indari in argumẽto Isthm[illegible] A primitiuo Γέρανος (inquit) deriuatur Γεράνεια, gentile Γεράνιος v[illegible] Γερανειάτης. Hunc montem [illegible]m fuisse appellatum scribit Pausanias in Atticis, quia Megarus quidam in dilu[illegible]o ad volitantium gruum clangorem eum tranauerit. Geranidæ, Γερανίδαι, incolæ Phocidis, Hes[illegible]chius & Varinus. Gerania, Γεράνεια, oppidum Phrygiæ, Stephanus.

Similis ex gruibus. ¶ b. GROMPH[illegible]NAM auem in Sardinia reperiri narrant, grui similem, ignotam iam etiã Sardis, vt ex[illegible]stimo, Plinius. Stymphalides aues ad gruum magnitudinem accedunt, Gillius. [illegible] est [illegible] bus gruinis, Valla apud Herodotum. Theophilus ait Philoxenum Euryxidis fi[illegible]um (τὸν Ε[illegible]) ho-

Philoxenus gruis collum optasse dicitur. minem gulæ præcipu[illegible] pisces mancipium, non sati[illegible] fecisse suæ circa ingluuiem libidini, [illegible] lum optando [illegible] portuisset eum omnino aut bouem aut camelum, aut elephantu[illegible] & multum & [illegible]m voluptate [illegible]gereret, Athenæus lib. 1. cùm paulo ante Phi[illegible]xeni [illegible] alterius C[illegible]the[illegible]opsophagorum, h[illegible] est gulæ circa pisces obnoxiorum meminisset. [illegible] ξενος ὀψοφά[illegible] τὸν φάρ[illegible] αὐτῷ [illegible] ηὔξατο, ὡς ἡδόμενο[illegible]. A[illegible] cis 3.1[illegible]. E[illegible]o vt obiq, K[illegible] legere mal[illegible]m nam & Machon Comicus apud Athe[illegible] 8. [illegible] loxeno Cythen[illegible] scri[illegible]t, optas[illegible] m[illegible]hi collum tricubitale: φιλόξενος [illegible]. K[illegible] [illegible] Ὅπως κατὰ τίνα φησὶν ὅτι πλεῖστον χρόνον, Καὶ [illegible] sed Philoxenum E[illegible]xidis a Plutarcho quoq; memorari Cælius[illegible]

nio. Clearchus non Philoxenum, sed Melanthium quendam ait optasse sibi τὸν μακραύχενος ὄρνιθος τὸν τράχηλον, ἵν' ὅτι πλεῖστον τοῖς ἡδίστοις ἐνδιατρίβῃ, Athenæus. ¶ Ibis nigra in Ægypto pedibus est gruinis, Herodotus. ¶ Apion refert OEneo in Menide regnante, bicipitem gruem apparuisse, tumq; Ægyptum feracem extitisse: atq; sub alio rege quadricipitem auem visam fuisse, & quanta antea nunquam Nilum alluuione redundasse, frugumq; vbertatem mirificam fuisse, Ælianus.

¶ *c.* Parasitus quidam apud Athenæum, multa de se iactans, inter cætera nihilo se grue inferiorem esse ait ad matutinam absq; calceis deambulationem: Ἀνυπόδητος ἔρχεσθ' περιπατεῖν γέρανος. ¶ Capra quidem cytisum sequitur, lupus inde capellam, Ἁ γέρανος τὤροτρον, (id est grus verò aratrum,) ἐγὼ δ' ἐπὶ τὶν μεμάνημαι, Theocrit. Idyllio 10. *Trahit sua quenque voluptas.* Ægitus agricola in epistolis Theophylacti Simocatti, de gruibus cõqueritur Platano rustico, quòd messes ipsorum inuadant & spem frugum consumant. ¶ Cattuza & Rhaeole Stephano, regio est Pygmæorum, & incolæ Tissyli, vt Cares vocabant. Plinius Catizos hanc gentem appellauit. Ὅθεν δὲ τὰς γεράνους ὁρμᾶν, τὸ χωρίον Ῥακώλην προσαγορεύεσθαι, Stephanus. *Pendula ceu paruis moturæ bella colonis Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo, Ordinibus varijs per nubila texitur alis Littera, pennarumq; notis inscribitur aer*, Claudianus. Τῶν δ' ἄρ' ἰθυνομένων κατὰ στίχας εὐρέες οἶμοι Ἠέρα τε σκιάουσι, καὶ ἄλλυτον ὄγμον ἔχουσι, Oppian. *Clamorem ad sidera tollunt Dardanidæ muris: Quales sub nubibus atris Strymoniæ dant signa grues: atque æthera tranant Cum sonitu, fugiuntq; Notos clamore secundo*, Verg. 10. Æneid. Κλαγγὴ (clangor) propriè dicitur de gruum voce. hoc vocabulo ab initio statim tertij Iliad. poeta ter vtitur, semel de clamore Troianorum pugnam ineuntium, bis de gruum voce. est enim (inquit Eustath.) grus auis vocalis, φωνητική: vt timidiora anima-lia omnia φωνητικώτερα sunt animosis. Τῶν δ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλά, Χηνῶν, ἢ γεράνων, ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα, Ἔνθα καὶ ἔνθα ποτῶνται ἀγαλλόμενα πτερύγεσσι, Κλαγγηδὸν προκαθιζόντων, σμαραγεῖ δέ τε λειμών, Homerus Iliad. β. Ταὶ δ' ἐφέροντο Κλαγγηδὸν κραιπνῇσιν ἐειδόμεναι γεράνοισι, Calaber lib. 3. ¶ Gruem marinum piscem è semine gruum per mare migrantium delapso nasci aliqui credunt, vt in Aquatilium historia recitabo.

De gruũ prudẽtia.

¶ *d.* Gruum genus quadam prudentia præditum videtur, Plato in Ciuili. Ad ciuitatem auium condendam è Libya venerant ὡς τρισμύριαι Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. Τούτους δ' ἐτύκιζον (i-ξουν) αἱ κρέκες τοῖς ῥύγχεσιν, Aristoph. Μὰ Δί', ἀλλ' ἵν' οἱ λῃσταί γε, (piratæ) μὴ λυπῶσί με, Μετὰ τῶν γεράνων ἐκεῖθεν (ab insulis & vrbibus) ἀναχωρῶ πάλιν, Ἀνθ' ἕρματος πολλὰς καταπεπωκὼς δίκας, Sycophanta apud Aristoph. in Auibus. vbi Scholiastes, Ἀνθ' ἕρματος, id est pro lapide. grues enim ore lapillos circunferunt, ne in transuersum rapiantur à ventis. ¶ Erasistratus præ nimio aduersus Hippocratem contendendi studio, ne communes quidem omnium hominum notitias obseruat, ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν γεράνων ἀνοητότερος εὑρίσκεται, Galen. in lib. de phlebotomia cõtra Erasistratum. hoc est, Sed ipsis etiam gruibus minus mentis habere deprehenditur. ¶ Ἀλλ' ὥστ' ὀρνίθων πετεηνῶν αἰετὸς αἴθων Ἔθνος ἐφορμᾶται ποταμὸν πάρα βοσκομενάων Χηνῶν, ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων, Homer. Iliad. ο. ¶ In breuis staturæ hominem scomma Iuliani: Ἀσφαλέως οἰκήσοις ἐν ἄστει, μὴ σε κολάψῃ Αἵματι Πυγμαίων ἠδομένη γέρανος.

¶ *e.* Gruum cerebrum quippiam amatorium habet, vtile ad conciliandam mulierum gratiam, si modò benè animaduerterunt qui hæc primi obseruarunt, Ælianus.

¶ *f.* In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum grus etiam appositus memoratur.

Magica vel superstitiosa.

¶ *g.* Pulmunis vulturini dextræ partes venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle, Plin. Iecur ranæ dryopetis, (aliàs *diopetis*) & calamitæ in pellicula gruis alligatum venerem concitat, Idem. Negant illos in vllo labore lassescere, qui neruos ex alis & cruribus gruis habeant, Idem.

¶ *h.* Iocatur Epicharmus apud Athenæum ludendo circa voces ἱέρακα & γέρανον. Ὁ Ζεύς μ' ἐκάλεσε Πέλοπί γ' ἔρανον ἱστιῶν. Ἦ παμπόνηρον ὄψον ὦ τᾶν ὁ γέρανος. Ἀλλ' οὔτι γέρανον, ἀλλ' ἔρανόν τοι λέγω.

Apologus de grue lupi gutturi inhærens os extrahente.

¶ Apologus de grue, quæ stipulata mercedem os lupi gutturi inhærens immisso capite eduxit, relatus est in Lupo, in prouerbio, E faucibus lupi. Qui in conuiuijs gryphos inenarrabiles quodammodo probant, Æsopeam vulpem gruemq; imitari videntur, quarum vtraq; facetoso conuiuij apparatu alteram delusit ac dimisit incœnem, Cælius. ¶ Pygmæa in gruem mutata memoratur in descriptione telæ Palladis, apud Ouid. Metam. lib. 6. Bœus author est Cygnum regem Ligurum a Marte conuersum esse in sui nominis auem: & cùm ad Sybarin fluuium peruenisset coiuisse cum grue. Idem scribit, insignem quandam mulierem apud Pygmæos fuisse (hæc ab Eustathio Γεράνα vocatur) quæ cùm à ciuibus deæ instar coleretur, veros deos ipsa contempserit, maximè verò Iunonem & Dianam. Quare indignata Iuno in speciem informem, auis scilicet, ipsam conuertit, & Pygmæis, a quibus antea colebatur, inimicam & exosam reddidit. Addit, ex hac & Nicodamante testudinem terrestrem natam esse, Athenæus. Meminit etiam Ælianus de animalib. 15. 29. ¶ Aues hominibus deorum sententiam nunciant, aquila Iouis, grus Cereris, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis.

Metamorphoses in grues.

Prouerbia.

Grues lapidem deglutiẽtes.

Gruib. stolidior.

Ibyci grues.

¶ Prouerbia. Grues lapidem deglutientes: *Vide supra in C. & in d.* ¶ Gruibus stolidior, *Vide supra in d.* ¶ Ibyci grues, Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, Græcis in prouerbium abierunt, quod dici cõsueuit, quoties sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant ijs quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euentu natũ memorant. Ibycus poeta quidam, cùm in latrones incidisset iam occidendus, grues fortè superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tẽpore cùm ijdem latrones in foro sederet,

rursumq́; grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν. id est, Adsunt Ibyci vltores. Eum sermonem assidentes in suspicionem rapuerūt, maximè desiderato iampridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, hæsitanter atq; inconstanter responderunt. subiecti tormentis facinus confessi sunt: atq; ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt: ac (aut potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi fermè Plutarchus in Commentario de futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in Monosyllabis: Ibycus vt periit: vindex fuit altiuolans grus. Extat super hac re Græcum Antipatri epigramma, (in Anthologio,) Erasmus.

Emblema Alciati. ¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Gula*.

Curculione (Gurgulione) *gruis, tumida vir pingitur aluo,* *Qui larum aut manibus gestet onocrotalum.*
Talis forma fuit Dionysi & talis Apici, *Et gula quos celebres deliciosa facit.* 10

DE GRYPE, PRIMVM EX VETERIBVS, *deindè recentioribus.*

Grypes aut gryphes an dicendū sit. GRYPS generis masculini, in gignendi casu facit grypis, vt apud Græcos γρύψ, γρυπός (etsi aliqui primam circunflectant in obliquis, quę quidem apud Vergilium longa est, *Iungentur iam gryphes equis.* ego vtroq; modo, aliàs cum acuto, aliàs cum circūflexo, in vetustis Græcorum codicibus scribi reperio) non γρύφος. multi tamen Latini, etiam veteres, gryphas per *ph*. scripserunt. nos vtroq; modo vtemur, etsi absq; aspiratione grypem scribi magis placeat. Non desunt qui etiam gryphum scribant in secunda declinatione, quos non probarim: & minus illos qui gryphonem in tertia. Plinius tamen 7.2. gryphis dixit 20 in datiuo plurali, in quem locum Hermolaus & Gelenius nihil annotarunt. Forte dicendum Latinos sæpe in plurali nominum à Græcis sumptorum terminationem in *bus* vitare: vt in poematis, edigrammatis, &c. Γρῦπες, ὁ γρύψ, Hesych. & Varin. legitur autem apud Lycophronem, Λευσσῶ θέοντα γρυπὸν αἰθωνα πτεροῦ... aliqui κορμὸν. id est truncum vel stipitem interpretantur. Lycophron pro naui accipit, vt Cælius annotat. etiamsi ad Alexandrum posse referri putat interpres. Picos veteres esse voluerunt, quos Græci γρῦπας appellant, Nonius. Picos diuitijs qui aureos montes colunt. Ego solus supero, Strophilus inuento thesauro in Aulularia Plauti. ¶ Hebraicam vocem *peres*, פרס, aliqui gryphem interpretantur: nos

Nomina. potius *accipitrem*, Paulus Fagius. Deuteronom. 14. inter aues immundas Hebraicè *peres* legitur, in translatione LXX. interpretum γρύψ, & sic Procopius quoq, habet, (Αὐτὸς ἀνομάζει ὁ νόμος τὸν ἀετὸν καὶ τὸν γρῦπα,) & Hieronymus. & similiter Leuitici 11. alij hanc vocem aliter interpretantur, vt indicauimus supra in 30 Capite de accipitribus diuersis. Est & *asnyh*, אזניה, Hebraicum nomen, quod ab alijs atq; alijs conuertitur accipiter, smerillus, haliæetus, gryps. In Lexico trilingui Munsteri pro gryphe legitur etiam ברגזא & ערדיא, hoc est *bargesa* & *adia*, si rectè lego, nescio qua dialecto.

An sint gryphes, & vbi degant. ¶ Gryphas volucres auritas in Æthiopia aduncitate rostri fabulosos reor, Plin. In Asiatica Scythia terræ sunt locupletes, inhabitabiles tamen. nam cùm auro & gemmis affluant, gryphes tenent vniuersa, alites ferocissimæ, & vltra omnem rabiem sæuientes: quarum immanitate obsistente, aduenis accessus difficilis ac rarus est. Quippe visos discerpunt, velut geniti ad plectendam auaritiæ temeritatem.

Descriptio gryphium. Arimaspi cum his dimicant, vt intercipiant lapides, (gemmas,) Solinus. Gryphas Aristeas ait feras esse leonibus (equis, Leonicenus in Varijs, Aristeam quoq; citans, non probo) similes, sed alis atq; rostro aquilæ, Pausanias. verum quæ capita cum incuruis rostris aquilarum more, sed aurita habeant, Leonicenus. Grypibus (γρυψὶ) maculas ceu pantherarum inesse aiunt, Pausanias in Arcadicis. Aurum quod grypes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hæc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, & Soli sacræ esse perhibentur: easdemq; quadrigæ iungunt qui Solis imaginem apud Indos pingunt. Magnitudine autem ac viribus leonibus pares illos esse tradunt: & ob petrarum cupiditatem sibi inuicem infidiari. elephantos quoque ac dracones superare.

De eorum volatu. Volant autem nō multum, sed quantum paruulæ aues, nō enim pennatæ sunt, sed rubra pellicula alarū costæ, tanquam digiti (animalium scilicet steganopodum) connectūtur. Itaq; in gyrum delatæ aliquantum volare, & è sublimi pugnare possunt, Philostratus lib. 3. de vita Apollonij. Philostratus scribit grypes superare elephantos & dracones, (Ælianus cum cæteris quidem animalibus grypes pugnare ait, ab

Pugnaaduersus elephātos & dracones. elephantis verò & draconibus vinci,) omnia deniq; animalia præter tigridem, quæ ob velocitatem ab 50 ea aufugit: vultu quoque non multum ab humano differre, Volaterranus.

¶ Gryphem Indicū animal audio similiter quadrupedem vt leonem esse, robustissimis item existere vnguibus, leonū similibus: tum esse posticis partibus nigrum (κατὰ νῶτον. in nostro codice videtur κατόπιν legendum) anticis verò rubrum: alas autem ipsas non item eiusmodi, sed albicantes ferunt.

Altera eorundē descriptio. Ctesias eos ait (τὸν δὲ αὐχένα κυανοῖς διηνθίσθαι πτεροῖς: id est, collum cæruleis pennis floridè distingui) aquilino ore esse, & capite cuiusmodi pictores fingunt: oculis autem igneis, nidosq; in montibus facere, vtq; ætatis processu grandes non capi, ita earum pullos comprehendi posse. Bactri autem Indis finitimi

An aurū effodiāt et custodiāt. eos illic auri custodes esse, aurumq; effodere aiunt, & simul eo ipso nidos construere: quod verò auri in terram decident, Indos homines auferre. Contra Indi eos auri, quod veri quidem simile videtur, custodes esse negant. neq; enim gryphes auri egere. at contra ipsos cum ad colligendum aurum homines accesse-

accesserunt, hos de pullis suis maiorem in modum timentes, pro eis pugnare, atque [illegible] etiam animalibus concertare, eaq; funditus vincere. Contra autem leones & elephantes [illegible] Philostratus has etiam belluas a grypibus superari scribit. Idcirco indigenæ, quod ab huiusmodi animalium robore timeāt, non interdiu, sed ad [illegible] noctu proficisci, quod [illegible] tum melius latere [illegible] Locus vbi gryphes versantur [illegible] aurum effoditur, desertissimus est. Quocirca aurum venari studentes, mille, aut bis mille armati eo perueniunt [illegible] fossoria & saccos afferunt, silentem lunam obseruantes. Quod si gryphes lateant, duplicem commoditatem assequuntur, quod & eorum vita ab illorum atrocitate tenatur, & quod etiam aurum Indi domum auferunt. Sin in furto deprehendantur, pereunt. Cum semel eo profecti sunt, domum non nisi triennij, aut quadriennij interuallo reuertuntur, Ælianus.

¶ Sphingem finxerunt vnguibus grypis, Scholiastes Lycophronis. Ad Septentrionem Europæ quæ plurimam auri vim esse constat. sed quomodo fiat, pro comperto dicere non queo. Dicuntur tamen [illegible] phibus auferre Arimaspi viri [illegible] noculi, quod quidem non crediderim, vt viri nascantur [illegible] cætera in naturam habentes aliis hominibus parem, Herodotus libro 3. Aristeas Proconnesius in [illegible] bus suis scriptum reliquit, grypes ob aurum cum Arimaspis qui omnes lusci nascantur) supra Issedones certare. aurum vero quod [illegible] ustodiunt terram proferre, Pausanias.

¶ *Ancha* vel *ancha* nescio cuius linguę vocabulum, apud Rasim in libro de [illegible] animalibus cap. 39. auis est maxima, teste Aristotele, (nihil tale apud Aristotelem extat) ex cuius alarum pennis pharetras fieri aiunt, ad condendas sagittas: & ex vnguibus eius vasa potoria. Indigenæ vt eas capiant, duos boues [illegible] gant in curru alligato lapidibus, iuxta currum verò tugurium est, in quo latet venator, qui in promptu secum habet ignem & aquam. Et cum aduenerit auis, & vnguibus in bouis corpus infixis nec illum auferre, nec vngues extrahere potest, venator igne alas eius accendit: ijsque consumptis vt volare non amplius queat, ignem aqua restinguit, & capit. Sunt sane animalia omnia in regionibus ab æquatore versus meridiē tum corpore maiora, tum magis admiranda, vt elephantes & rhinocerotes, & alia monstrosa. Cæterum in felle huius auis est quædam facultas mirabilis aduersus comitialem, cum ad sternutationem ciendam sumitur drachmæ pondere, [illegible] nimium hoc pondus est: præstat enim plus quàm *[illegible]*, vox mihi obscura. Hæc ille. Aues in Æthiopia tantæ reperiuntur, vt pedibus bouem vel equum [illegible] egrum abreptum pro pullis cibandis auferant, Rex Æthiopiæ in epistola Hebraicè scripta ad pontificem Romanū in Cosmographia Munsteri. ¶ Indorum grypes & Æthiopum formicæ, quanquam [illegible] forma dissimiles, eadem tamen agere student. nam aurum vtrobique custodire perhibentur, & [illegible] ram aun [illegible] racem adamare, Philostratus. Aurum a formicis aut gryphibus apud Scythas erutum omittamus, Plinius.

De ancha aue vel ancha aue monstrosa.

¶ Grypi nomen impositū mihi videtur a rostri & vnguium aduncitate, qua aquilam referre dicitur. grypum enim Græci aduncum vocant. Gryphes & striges an extent in natura, Angelus Decembrius quęnt parte 68. *Iungentur iam gryphes equis*, Vergil. Ægl. 8. Vbi Seruius, Hoc genus ferarum in Hyperboreis nascitur montibus, omni parte leones sunt, alis & facie aquilis similes, equis vehementer infestæ, Apollini consecratæ. ¶ Grypæ, (Γρυπαὶ, secundum alios Γυπαὶ) dicuntur nidi vulturum, Hesychius. Γρυπῶν χρυσοφυλάκων οἰκήσεις, Eustathius. Gryphes Hyperborei, obunci, & Scythici apud Textorem. Γρυπαιέτης χαλκηλάτης, καὶ κναφῦ ἱππαλεκτρυὼν, Aristophanes in Ranis. Scholiastes interpretatur γρυπαιέτης, peregrina (ἀλλόκοτα) scuti insignia. aquilas enim inquit, solebant in scutis pingere. Canathra grypum imagines sunt ac tragelaphorum ligneæ, quibus insidentes puellæ circumferebantur in spectaculis, vt Xenophon indicat & Plutarchus exponit, Cælius. ¶ Scyles rex Scytharum habuit in vrbe Borysthenitarum ędes magnificas, & circa illas e lapide candido sphinges & grypes stantes, Herodotus libro quarto. Athenis in arce simulacrum est Palladis: cuius galeæ ad partem vtranq; gryphes sunt additi, in medio imago sphingis incumbit, Pausanias. Πέρσας ἔχον (de dapidio picto) καὶ γρύπας ἐξάλλους τινὰς τῶν Περσικῶν, Hipparchus apud Athenæum.

Gryphes vnde dicti.

Grypæ nidi vulturum.

Epitheta.

Icones.

¶ Grypus, nasus gibbus seu aquilinus, a gryphis similitudine, Tortell. Apud Persas plurimi sunt grypi, γρυποὶ, Scholiastes in Argon. Apollonij. Grypos, id est adunco naso homines Persæ amplexabantur, & regios optimabantur quòd eiusmodi fuisse Cyrum proditum sit, Cælius. Γρύπος, pars de instrumentis nauis, & anchoræ, & genus animantis volucris quod γύπαι γύπον · ἱμάσιν, Hesych.) vocant, Varinus. Γρῖφος, idem quod γρῖπος, genus retis piscatorij, [illegible] Eustathius. hinc & griphus dicitur sermo obscurus, & intricatus instar ænigmatis, qui in conuiuio (inquit Eustathius) proponi solebat, proposita in medium phiala vino plena, quam qui griphum soluisset, pro mercede ebibebat. Agrestes boues epigrypos esse dicunt Græci, id est rictu leuiter adunco. ¶ Persina boum armenta, & equorum, ouium, coturnicum ac grypum (γρυπῶν) greges [illegible] partim vt ex vnoquoq; horum animalium genere hecatomben adornaret, partim vt populus inde [illegible] Heliodorus libro decimo.

Homonyma.

EX RECENTIORIBUS.

QVIS gryphas auritos in Asiatica Scythia habitare credat? Perottus. Plinius etiam (vt recitaui) has aues fabulosas existimat. hunc est forte quod nullum eius in linguis diuersis peculiare nomē reperi-

Gryphes aues esse fabulosas.

tur, sed nationes omnes vsitato Græcis nomine gryphem appellant. cur enim nomen rei nunquam visæ, aut nusquam (vt suspicamur) extanti, aut certe in ipsorum regionibus nusquam, inderent homines voluissent. Nam quod Græcorum vanitas indiderit mirum non est, quæ centauros etiam & sphinges & alia huiusmodi nomina [illegible] finxerunt. Illyrica tamen lingua grups appellatur *nob.* Græcis hodie vulgò γρύπας. Italis & G[illegible] [illegible]n, vel [illegible]on. Germanis Greiff vel Greiff. Anglis *a grype* vel *gryffon*. ¶ Perperam G[illegible] quidam [illegible]rem gryphem nominant, vulturem & gryphem ineptè confundentes, Turnerus.

Descriptio. ¶ Gryphus est auis quadrupes, capite & alis aquilæ similis, sed multò maior. In nido suo lapidem agathem ponit, Author libri de nat. re[illegible]. Animal pennatum & quadrupes est gryphus, (&c. vt Seruius,) Isidorus. Gryphes aues ab historicis potius quam philosophis & rerum naturæ peritis memorantur. Aiunt autem eas anterius, capite, rostro, alis, & pedibus anterioribus, aquilam referre: posterius verò, vt cauda & pedibus leonem. & in aquilinis quidem pedibus, longos habere vngues, in leoninis ver[illegible] breues. ex [illegible]aionbus [illegible] ex Rasi etiam supra scripsi cyphos potorios fieri. hinc esse quòd alij lo[illegible], alij breues gryphis vngues inuenin dicant, Albertus. Ioan. de Monteuilla scribit corpus magni gryph[illegible] esse octo leonibus regionum nostrarum. nam postquam bouem, equum, vel hominem etiam armatum occiderit, pleno volatu illum auferre, [illegible]ngues eius tanquam cor[illegible]a bouis esse, e quibus magni precij pocula fiant: vt de pennis alarum eius arcus rigidi & in[illegible]ia & sagittę ad iacul[illegible]dum aptæ. Memini ego me videre apud aurifabrum in ciuitate nost[illegible] cornu nigrum læue, & in summo aduncum, ferè vt in rupicapris, triplo forte crassius, cuius labris argentum inductu[illegible]s erat auri[illegible]aber, vt pro poculo mensis adhiberetur. id forte bouis alicuius peregrini, vt quem Indicum vocat, aut bubali, cornu erat, ille verò pro gryphis vngue acceperat.

In locis septentrionalib. non reperiri gryphos. ¶ Ad extremū septentrionem Rhiphæos & Hyperboreos montes aliqui posuerunt, quos illic nullos esse experientia cōstat. Qu[illegible]n etiam in Iuhra & locis septentrionis non effoditur au[illegible] argen[illegible]um, nec alia metalla nec inueniuntur i[illegible]lic gryphi & magnæ aues prohibentes fodere & efferre aurum. Ego sanè cōtra veteres authores gryphos nec in illa Septentrionis, nec in alijs orbis partibus inuenin affirmarim, Matthias à Michou in Sarmatia Asiana. ¶ Vltra *Madagascar* maximam & ditissimam insulam, aliæ quędam insulæ sunt, quæ propter velocissimū maris cursum difficilimè adiri possunt. In his certo anni

De aue mirabili quæ Ruc dicitur: quæ an gryps sit dubitari posset. tempore apparet mirabilis species auis, quæ *Ruc* appellatur aquilæ quidem effigie, sed magnitudine immensa. Aiunt qui illas viderunt aues, plerasq; alarum pennas longas esse passus duodecim, ea crassitie quæ longitudinis naturæ conueniat. Auem tanti roboris esse, vt sola sine aliquo adminiculo eleph[illegible]tem capiat: & in sublime raptum, rursum ad terram labi sinat, quo carnibus eius vesci possit. E[illegible]cus quum primum hæc de illa aue audissem, putabam esse gryphum, qui pennatus & quad[illegible]x recentioribus tantum aliqui gryphem quadrupedem faciunt, veterum nullus quod sc[illegible], leoni omni ex parte similis, nisi quòd faciem habet aquilæ similem. Sed hi qui aues illas vid[illegible] an- ter asserebant, nihil illis commune esse cum vlla bestia, & quod duobus vt reliquæ aues incederent pedibus. Habebat meo tēpore magnus Cham Cublai nunciū quendam, qui in insulis illis tam diu captus tenebatur, donec incolis earum satisfactum esset: & hic postliminio domum reuertens, mira retulit de conditione illarum regionum, & de varijs animalium generibus quæ in illis inueniuntur, Paul. Venetus.

De pede gryphis in tēplo Lutetiæ suspenso. ¶ Lutetiæ in templo quodam (Palatij, ni fallor) pes gryphis suspensus ostenditur. cum quidam falsum esse suspicantur, & ex ligno confectum. Canonici verò illius loci, ex Melita vel Rhodo allatum esse asserunt à quodam huius ordinis equite.

De aue Chym dicta. Avis *chym* vel *kym* (Græcè *φλων* legitur, id est ossifraga) maior est aquila (vulture, ex Auicenna.) & hoc genus aquilæ quidam gryphem esse putant, Albertus. idem rursus vocem *kym* pro vulture ponit.

In Capite de Aquilis diuersis quarum recentiores meminerunt, auem in Misnia Germaniæ repertam descripsi maximam, cuius crura leoninis maiora fuerunt, vngues instar digiti humani.

DE GYGE AVE.

Gyges auis est semper clamosa & canora, (ἀναβοῶν ἀεὶ καὶ ᾄδειν δοκεῖ,) vnde & nomen ei impositum. Hæc aues amphibias noctu deuorat. Linguam eius ære excectam si quis infanti (qui tardius loqui incipiat) edendam dederit, mox silentium eis soluetur vt fari incipiat, Oppianus de aucupio 2. 19.

De avibus, quarum nomina *H.* litera inchoat.

DE HARPE.

Harpe quæ auis. Harpe auis rapacis nomen est inconstans. nam alij miluum, alij miluo similem auem [illegible]iam quandam fac[illegible]r *Arbi.* [illegible]uis est, quæ in lingua nostra vocatur *arpa*, similis miluo, sed [illegible] maior, syluaticus. Ha[illegible]pe [illegible]in[illegible] Eustathius in Iliad. τ.) vel miluus est, ve[illegible] alia auis aq[illegible]æ [illegible]æ è [illegible]i

ſublimi facile in quem voluerit locum cum impetu ſe demittit. alij auem marinam laro inimicam faciunt: quæ cibum (inquiunt) colligere ſolet & cuſtodire in ſtipulis (ἐπὶ τοῖς χάρφεσι) vt pullis ſuis ſuppeditet. *Harpe* auis, quam aliqui miluum vocant, alij oſſifragam, Scholiaſtes in Iliad. τ. Io. Tzetzes etiam harpam cum miluo confundit, Ariſtotel. manifeſtè diſtinguit. Cretenſes miluum ἁρπαστὸν vocant, Heſychius.

Deſcriptio.

¶ Harpæ (inquit Oppianus) conſpectui rarò ſe offerunt, rupium aſperrimarum incolæ. Nidos enim pullis ſtruunt in altis montium hiatibus. Præcipiuis, vt reliquæ volucres truncis ac ramis, inſidunt. Pullos amore miro proſequuntur, adeo vt ſi quis ruſticus pullum harpæ latenter ſuffuratus fuerit, illa nidum deinceps, cibo neglecto, non relinquat, & locum omnem gemitu plorantis inſtar mulieris impleat, & lachrymarum defluxu genas madefaciat. Veſtiuntur autem eis maxillæ & mentum tam frequentibus plumis, vt barbæ quandam ſpeciem ad collum demiſſam repræſentent, (Plinius oſſifragam quoq; barbatam dici ſcribit: & è Græcis Grammaticis quidam, *harpen* interpretantur *phenen*, id eſt oſſifragam: & idem in pullos amor proq; illis amiſſis luctus vtriq; aui tribuitur: remedia etiam ferè eadem) & hæc eis inter omnes aues nota peculiaris eſt. Lapidibus veſcuntur, & pridem mortuorum animalium oſſibus. Quòd ſi deglutire poſſint, auidè, quod obtigerit, ingerunt: maiora verò vnguibus apprehenſa, in ſublime volantes, per ſaxa deijciunt toties, donec frangantur edendoq; ſint. Morbos hedera nigra ſanant aut præueniunt, Oppianus libro 1. de Aucupio. Harpæ hederam nidis imponunt ad cuſtodiam pullorum, (vel vt abigantur blattæ, Zoroaſtres in Geoponicis) Ælianus.

Harpa cũ quib. diſſideat, vel cõueniat.

¶ Harpa cum *gauia* (laro & *brentho* (Gaza *anatem* vertit, ex Plinio vt videtur) diſſidet. quoniam omnes cibum à mari petunt, Ariſtot. Harpe inimica *phoix* eſt. victus enim earum eſt ſimilis, Idem. Et rurſus, Harpa, *pipex* & miluus amici ſunt. vbi Albertus corruptè habet, *Archy* & *archytynos* (pro harpe & ictinos) amicitiam colunt. Harpę & miluo communes inimicitiæ contra triorchin ſunt, Plinius. Et rurſus, Diſſident inuicem, aquaticæ, anates & gauiæ: harpæ & triorches accipiter. Sed Ariſtoteles ſic ſcripſerat: Diſſident etiam inter ſe qui è mari viuunt, vt brenthus & larus & harpe: item triorches, rubeta & ſerpens. Harpa & erodius inimici ſunt, Ælianus. Harpa auis montana impetens oculos effodit, Plinius: ſed perperam (vt video) cum Ariſtotele de hiſtoria animalium. 9.18. phoici (cui inimica harpe ſit) peculiare præ cæteris eſſe ſcribat, vt oculos potiſſimum appetat. nec montanam eſſe harpen, ſed alibi ex mari eam viuere ait.

Harpe Oppiani miluorum genus eſſe videtur.

¶ Harpe Oppiani videtur mihi genus vulturis illud, quod noſtri à partis pronæ colore ruffo vocant ein Goldgyr/ id eſt aureum vulturem, cuius figuram cum vulturis hiſtoria ponam. nam & in altiſſimorum montium petris ſimiliter agit: & ſub mento (vt ita nominem) plumas barbæ inſtar demiſſas habet. Ariſtotelis verò harpe cum victum ex aqua (mari) petat, & propter eundem anati laroq; infeſta ſit, ea aut maximè congener videri poteſt, quæ Germanicè Maſwy/ id eſt miluus paluſtris nominatur, quòd e paludibus & lacubus anates & aues aquaticas rapiat, recto (ni fallor) deorſum impetu in eas delata.

¶ *Zaucos* vel *zeucos*, quidam *zingion*, alij harpen dicunt, ſpecies eſt vulturis alba, deuorantis cadauera, Kiranides 1.6. Et rurſus libro 3. Harpe (inquit) auis eſt rapax, ſimilis vulturi, ſed minor & rubicundior. Facultates quidem quas eo in loco ei attribuit, phenæ, id eſt oſſifragæ ab alijs adſcriptæ videntur: & Homeri quoq; Scholiaſtes, vt ſupra recitaui, harpen ſecundum quoſdam phenen interpretatur. iam quòd harpen vulture minorem & rubicundiorem eſſe ſcribit, vulturi aureo noſtro (quem paulò ante harpen Oppiani eſſe conieci) conuenit.

G.

Remedia ex harpa.

Harpe ſpecies eſt vulturis alba, deuorantis cadauera. huius inteſtinum ſi cui in cibo dederis, rumpetur ingurgitatione. erit enim inſatiabilis. Colenteron, id eſt maius inteſtinum eius ſi tritum alicui dederis in potu, aut aſſum in cibo, colicum perfectè curabit, Kiranides 1.6. Adeps harpæ cum vnguento olei inunctus, quartanas expellit. Fimus lepras ſedat cum aceto illitus. Iecur eius vtcunq; modicè datum, interiora omnia corrumpit, Ibidem. addit & phylacterium in quo harpe auis ſculpitur, indignum relatu. ¶ Rurſus idem lib. tertio: Harpe (inquit) auis eſt rapax, ſimilis vulturi, ſed minor & rubicundior. Huius venter aridus tritus & cum polenta vel farina ſumptus dyſuriam ſanat, & lapides veſicæ frangit: ileon ſiue *condaſon* (forte, *chordapſon*) lumborum ſanat. Venter eius geſtatus concoctionem ſummam promouet. Eadem ferè aut ſimilia remedia oſſifragæ etiam auià veteribus adſcribuntur: diximus autem ſupra, harpen aliquos non aliam quam oſſifragam auem facere.

H.

Homonyma.

Harpe (ἅρπη) autem & falcem quoq; ſignificat, Scholiaſtes Homeri. Δεξιτερῇ δὲ πελώριον ἔλλαβεν ἅρπην, Μακρὴν, καρχαρόδοντα, Heſiodus. hinc harpedophorus (Suidas habet ἁρπηφόρος) dicitur falcifer. Ἅρπη εἶδος δρεπάνης· ἀπὸ τοῦ ἁρπάζω, Varinus. Ἅρπη falcem & ventum ſignificat, Heſychius. ſed pro vento *harpyia* potius ſcribendum videtur. ¶ Harpe Græca dictio (vt annotant Grammatici) enſem falcatum ſignificat quo vtitur Mercurius. *Et ſubitus præpes Cyllenida ſuſtulit harpen*, Lucanus lib. 9. hoc eſt incuruum Mercurij gladium. *Vertit in hunc harpen madefactam cæde Meduſæ*, Ouid. 5. Metamor. ¶ Ἅρπην ὑφάσας, Lycophron de Phæacia inſula, id eſt Corcyra: in qua ſubterra latebat falx, qua Iu-

piter Saturnum castrauit. vel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra *drepanon*, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon

Harpides.

dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus. ¶ Harpides (ἁρπίδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas vocant, &c. Harpys, ἅρπυς verò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ' ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas vel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

Emblema.

¶ Emblema Alciati, cui lemma, *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

DE HARPYIS.

Harpyiæ an & quales fuerint.

EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus vulturum, auribus vrsorum, faciebus virgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, vbi pro κύρων legendum est κορῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius: quòd vehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendum aliquid in terra volatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, πλωὰ θ' ἅρπυια γῆν, &c. nihil aliud quàm scorta fuerunt, vt

Quid per illas harpyias sit intellectum.

Athenæus libro 13. Anaxilæ versibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historice interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπάνους (si rectè scribitur,) Eustathius. id est *in luxum prodigas ac sumptuosas.* Sidonius Apollinaris pro cruentis sanguinariisq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, harpyias vsurpasse videtur: In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpyiæ, &c. vt citat Cælius.

Variæ harpyiarum interpretationes.

¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἡ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas vel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij ventos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαί, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τῶν ἀνέμων καταιγίς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortis apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumantis filia fingatur, quemadmodum & venti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & ventus, Hesychius. sed v[illegible]entum significet, harpyia potius scribi debet.

Fabula de ortu & origine harpyiarum.

¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, Ἠϋκόμους θ' Ἁρπυίας, Ἀελλώ τ', Ὠκυπέτην τε, Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείαις πτερύγεσσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἐπεῖχον, ἐπέτοντο. χρόνον verò cælum vocabant, vt sensus sit, Cæli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, vt ait Seruius, (vt quidem citant:) vnde in insulis habitant, partem terrarum partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Erasian & Harpyreian aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. *Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq; colunt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquère priores. Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit vndis. Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluuies, vncæq; manus,* (id est vngues vnci,) *& pallida semper Ora fame*, Vergilius 3. Æneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis liberis superinduxit nouercam, cuius insti[illegible] eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter vellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum vlterius vellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, vt abstinerent à Iouis canibus, suos conuerterunt volatus. Quorum conuersio, id est στροφή, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissimè. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum. vt, *Et manibus prohibet contingere mensas.* Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. Item ipsas furias esse paulò pòst idem restatur, dicens: *Vobis furiarum ego maxima pando.* Furias autem canes dici & Lucanus testatur: vt, *Stygiasq; canes in luce superna Destituunt.* & in sexto Vergilius, *Visæq; canes vlulare per vmbram Aduentante dea.* Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, vt ipse in duodecimo ostendit. In medio verò Harpyiæ dicuntur: vnde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aellò, Ocypéte, & Celænò: Apollonius duas quem in duodecimo Vergil. sequitur: vt, *Sunt geminæ pestes*, Hæc Seruius. Harpyiarum venter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) nō retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid victus causa recepis-

recessisset. vnde non tantum non satiebantur, sed semper patiebantur famem, atque ex ea pallor succedebat. *tunc littore curuo*(inquit Æneas libro 3. Æneid.) *Extruimusq́; toros, dapibusq́; epulamur opimis. At subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq́; dapes contactuq́; omnia fœdant Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem. Rursum in secessu longo sub rupe cauata Arboribus clausi circum, atque horrentibus vmbris Instruimus mensas: arisq́; reponimus ignem. Rursum ex diuerso cæli, cæcisq́; latebris Turba sonans prædam pedibus circumuolat vncis, Polluit ore dapes, &c.* Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij verò interpres in illis poetæ verbis ex Argonauticôn primo, Α᾽λλὰ θύελλαι Α᾽νέῳ ἁρπάγδην ὀπίσω φέρον. id est, At thyellæ aduersæ raptim retro ferebant, ita scribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. vnde Homerus per synonymiam thyellas posuit, & harpyias, hoc est procellosos flatus. Ὡς δ᾽ ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τόφρα δὲ τὰς κούρας, Α᾽ρπυιαι ἀνηρείψαντο. Apollonius verò operis eiusdem libro secundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis versibus: Οὐ θέμις ὦ υἱὲς Βορέω ξιφέεσσιν ἐλάσαι Α᾽ρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox subiungit, fugatas à Zete & Calai coniecisse se in specu, quod in Creta visebatur sub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui Irin harpyiarum sororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc eleganter Horatius gulam dixit rapacibus dignam harpyis: intelligi volens, gulones dignos videri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desiderio & epularum apparatu, sicuti Phineis diripuére dapes, Cælius.

¶ Ex harpyis vnam numine Celæno (quæ seipsam apud Vergil. furiarum maximam vocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrū ventum Achillis equos, Balium videlicet & Xanthum genuisse dicit: Τὸ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Α᾽ρπυια Ποδάργη Βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ω᾽κεανοῖο. Vbi Scholiastes, Harpyiarum (inquit) nomina sunt Α᾽ελλὼ, Ω᾽κυπέτη, Ποδάργη. Sunt qui Harpyiam hic armentalis equæ nomen faciant, cui a pedum albedine epitheton ποδάργη factum sit. Podargæ nomen proprium est Harpyiæ, vnde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabulose propter nimiam istorum equorum celeritatem, quos & ποδήνεμος & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc est: Equæ concepta genitalibus suis aduersa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quem Græci πόδας ἀργὴν vocant, ex Podarge harpyia natum esse, pulcrè colludunt, Eustath. Et rursus alibi, Harpyia (inquit) genus venti est: fingitur autem secundum fabulas dæmonium quoddam alatum, equiforme (ἱππομορφὲς) vt & Pegasus secundum easdem equus alatus. Quoniam enim violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè subleuant ac tollunt, confictæ sunt harpyiæ venti quidam crassi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monstrosa, à quibus rapta dicuntur quæcunq; quomodo euanuerint vel quo peruenerint ignorantur, (ὅσα γένοιτ᾽ ἄφαντα) vt poeta etiam sentit, inquiens, Α᾽ρπυιαι ἀνηρείψαντο. Etsi verò cæteris Harpyis fabulæ manus attribuāt ad raptum idoneas, ea tamen (Podarge) de qua Homer. hoc loco agit, manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (venti nimirum alicuius, vt Zephyri, aut harpyiarum ventorum, qui per allegoriam volare dicuntur,) & vngulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum est, & non simpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos simpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri subolem esse asserere, Hæc ille cùm alibi tum in primum Odyssex. Sunt qui scribant, ideo virgines fingi, quod omnis rapina arida sit ac sterilis. ideo plumis circundatas, quòd quicquid inuaserit rapina, tamen celat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Dicitur enim aellò, quasi ἐλλον μὲν ἀλλότριον, id est alienum tollens, (etymologia est absurda:) ocypete, citius auferens. Cælenum vero Græci nigrum vocant. vnde & Homer. 1. Iliad. Rhapsodia, Αἷμα τοι αἶμα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δουρί. Quæ omnia demum significare agnoscimus, quod aliena cócupiscimus primò, mox expetita inuadimus, postremo inuncata semel abscondimus illatebramusq́;. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate videtur, siquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. *Vide* plura apud Cælium 29.27. Α᾽ρπυιαι ἄτοπον ὀσμὴν [illegible]: id est Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: conijcio autem carmen esse Apollonij. Sirênas (Varinus corruptè habet *Harpyias*) Lycophron ἁρπυιογόνους vocat, ἀπὸ τῶ ... erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant, superiores virgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtrasq; sanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpretetur Isacius Tzetzes. E᾽σσυτο ... Καρπαλίμως ... Calaber lib. 4. *Exterruit ales Aello*, Ouid. lib. ... Metam. Α᾽ελλώ, furens, vel auis quædam, Hesych. & Varinus.

Harpyiarum nomina.

Harpyia genus venti ex Eustathio.

Interpretatio harpyiarum.

Recentiores veterum figmentis non contenti, plura insuper commenti sunt: Harpyiam (inquit author de natur. rer.) primum hominem quem in deserto viderit occidere ferunt: & si postea fortuitò aquas inuenerit, (vel ... mare consederit) faciem q; suam in eis contemplata fuerit, mox sui similem hominem occidisse se animaduertentem nimium dicê tristari, & omni tempore vitæ suæ occisum lugere. ... hæc (inquit Albertus) fabulosa videntur tradita ab Adelino & Iorach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen circa ... vocem exprimit humanam, Author de nat rer. ineptissimè mendacissimeq;: quasi non satis fuisset Vergilium poetam Harpyiarum vni sermonem humanum tri-

Figmēta recentiorū de eisdem.

piter Saturnum castrauit. vel quoniam in illa Ceres harpen, id est falcem à Vulcano accepit, messibus idoneam: & eam ob causam Corcyra *drepanon*, id est falx nominatur. est & in Sicilia locus Drepanon dictus, quòd in eo abscondita falx sit qua castratum fabulantur Saturnum, Varinus. ¶ Harpides (ἁρπῖδες) calciamenta sunt, quæ item crepidas vocant, &c. Harpys, ἅρπυς verò amorem significat, Cælius. ¶ Ἡ δ' ἅρπῃ εἰκυῖα τανυπτέρυγι λιγυφώνῳ Οὐρανοῦ ἐκκατέπαλτο δι' αἰθέρος, Homerus Iliad. τ. de Minerua. Τανυπτέρυγα magnas vel longas alas habentem interpretantur. Cæterum acutus clangoris sonus aquilarum generi (Eustathio teste) proprius est. Harpam Mineruæ attribuunt, Gillius.

Harpides.

¶ Emblema Alciati, cui lemma, *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpam, Et prædæ partem sæpe cadentis habet, &c.

Emblema.

DE HARPYIS.

Harpyiæ an & quales fuerint.

EQVIDEM quæ de harpyis traduntur ficta esse arbitror, Perottus. Harpyiæ dicuntur aues quædam rapaces, Varinus. Harpyias aliqui fabulantur in Thracia fuisse, corporibus vulturum, auribus vrsorum, faciebus virgineis: Isacius Tzetzes, & Varinus in Scylla, vbi pro κύρων legendum est χορῶν ex Tzetze. ¶ Sophocles in Phineo harpyias nominat catarrhactas, Varinus & Hesychius: quòd vehementi scilicet ac præcipiti ad rapiendum aliquid in terra volatu ferrentur. ¶ Harpyias malas pro nequissimis mulieribus veluti ex adagio vsurpasse videtur Apuleius, Cælius. Δράκαιν' ἄμικτος, χίμαιρα πυρπνόος, τρίκρανος σκύλλα ποντία κύων, πλωὰθ' ἅρπυια γυνή, &c. nihil aliud quàm scorta fuerunt, vt Athenæus libro 13. Anaxilæ versibus recitat. Qui harpyiarum fabulam historicè interpretantur, mulieres fuisse aiunt ἀσώτους δαπάνους (si rectè scribitur,) Eustathius. id est *in luxum prodigas ac sumptuosas.* Sidonius Apollinaris pro cruentis sanguinariisq; raptoribus, qui pecuniæ vel immoriantur, harpyias vsurpasse videtur: In foro (inquit) Scythæ, in cubiculo viperæ, in exactionibus harpyiæ, &c vt citat Cælius.

Quid per illas harpyias sit intellectum.

¶ Ἅρπυια, subita rapina, ἁρπαγὴ ἡ διὰ τάχους, Hesychius. Νῦν δέ μιν ἀκλειῶς ἅρπυιαι ἀνηρέψαντο, Homerus Odysseæ α. Grammatici (vt Scholiastes Homeri, Suidas, Varinus, Hesychius) harpyias interpretantur rapaces deas vel dæmones, alij dæmones alatas fœminas, alij ventos rapidos, alij canes rapaces. Harpyiæ per allegoriam venti intelliguntur, Varinus. Ἅρπυιαι, αἱ τῶν ἀνέμων συστροφαὶ, θύελλαι, Hesychius. Ἅρπυια, ἡ τῶν ἀνέμων καταιγὶς, ἄνεμος καταιγιδώδης, Eustathius. Harpyias Scholiastes quidam Hesiodi flatus rapaces interpretatur, qui ex aquæ exhalatione nascantur. vnde nimirum Hesiodus ex Electra Oceani filia ipsas natas fingit. quemadmodum & iris in nubibus ab exhalatione ortus apparet, cuius quidem conspectum nemo non admiratur, vt meritò Thaumantis filia fingatur, quemadmodum & venti omnia penetrantes. Harpe auis, & falx, & ventus, Hesychius. sed vt ventum significet, harpyia potius scribi debet. ¶ Electra Oceani filia ex Thaumante peperit Irin, Ἠϋκόμους θ' Ἁρπυίας, Ἀελλώ τε, Ὠκυπέτην τε, Αἵ ῥ' ἀνέμων πνοιῇσι καὶ οἰωνοῖς ἅμ' ἕπονται, Ὠκείῃς πτερύγεσσι, μεταχρόνιαι γὰρ ἴαλλον, (ἴαλλον, ἀντὶ τοῦ ἔτρεχον, ἐπέτοντο. χρόνον verò cælum vocabant, vt sensus sit, Cæli enim motum & cursum sequebantur,) Hesiodus in Theogonia. Harpyiæ dicuntur Ponti (Neptuni secundum alios) & Terræ filiæ, vt ait Seruius, (vt quidem citant:) vnde in insulis habitant, partem terrarum, partem maris tenentes. Fabulæ referunt etiam Phinei filias Erasciam & Harpyreiam aues fuisse, quæ cibum ab ore senis diripuerint, Varinus. *Strophades Graio stant nomine dictæ Insulæ Ionio in magno, quas dira Celæno Harpyiæq; colunt aliæ, Phineia postquam Clausa domus, mensasq; metu liquêre priores. Tristius haud illis monstrum, nec sæuior vlla Pestis, & ira deûm Stygijs sese extulit vndis. Virginei volucrum vultus, fœdissima ventris Proluuies, vncæq; manus,* (id est vngues vnci,) *& pallida semper Ora fame,* Vergilius 3. Æneid. Vbi Seruius, Phineus (inquit) rex fuit Arcadiæ: hic suis libens superinduxit nouercam, cuius instinctu eos cæcauit. Ob quam rem irati dij ei oculos sustulerunt, & adhibuerunt harpyias. quæ quum ei diu cibos abriperent, hic Iasonem cum Argonautis propter vellus aureum Colchos petentem suscepit hospitio, cui etiam ductorem dedit. Hoc ergo beneficio illecti Argonautæ, Zeten & Calaim filios Boreæ & Orithyiæ, alatos iuuenes ad pellendas harpyias miserunt. Quas quum strictis gladijs persequerentur, pulsæ de Arcadia peruenerunt ad insulas, quæ appellabantur Plotæ. & quum vlterius vellent iuuenes tendere, ab Iride admoniti, vt abstinerent a Iouis canibus, suos conuerterunt volatus. Quorum conuersio, id est στροφή, nomen insulis dedit, quod Apollonius exequitur plenissime. Vt autem canes Iouis dicerentur, hæc ratio est: quia ipsæ furiæ esse dicuntur, vnde etiam epulas dicuntur abripere, quod est furiarum. vt, *Et manibus prohibet contingere mensas.* Vnde & auari finguntur furias pati, qui abstinent partis. Item ipsas furias esse paulò pòst idem testatur, dicens: *Vobis furiarum ego maxima pando.* Furias autem canes dici & Lucanus testatur. vt, *Stygiasq; canes in luce superna Destituunt.* & in sexto Vergilius, *Visæq; canes vlulare per vmbram Aduentante dea.* Sanè apud inferos Furiæ dicuntur & canes, apud superos Diræ & aues, vt ipse in duodecimo ostendit. In medio verò Harpyiæ dicuntur: vnde duplex in his effigies. Has Vergilius tres dicit, Aellò, Ocypéte, & Celænò: Apollonius duas, quem in duodecimo Vergil. sequitur: vt, *Sunt geminæ pestes,* Hæc Seruius. Harpyiarum venter (inquit Donatus eundem Vergilij locum enarrans) nō retinebat cibum, sed statim effundebat quicquid victus causa recepis-

Variæ harpyiarum interpretationes.

Fabulæ de ortu & origine harpyiarum.

receperat. vnde non tantum non satiebantur, sed semper patiebantur famem, atque ex ea pallor succedebat. *tunc littore curuo* (inquit Æneas libro 3. Æneid.) *Extruimusq́; toros, dapibusq́; epulamur opimis. At subitæ horrifico lapsu de montibus adsunt Harpyiæ: & magnis quatiunt clangoribus alas, Diripiuntq́; dapes contactuq́; omnia fœdant Immundo: tum vox tetrum dira inter odorem. Rursum in secessu longo sub rupe cauata Arboribus clausi circum, atque horrentibus vmbris Instruimus mensas: arisq́; reponimus ignem. Rursum ex diuerso cæli, cæcisq́; latebris Turba sonans prædam pedibus circumuolat vncis, Polluit ore dapes*, &c. Sunt qui putent tribus Harpyis addi ab Homero quartam nomine Thyellam. Apollonij verò interpres in illis poetæ verbis ex Argonauticῶn primo, Ἀλλὰ θύελλαι Ἁρπυιαι ἀρπάγδην ὀπίσω φέρον. id est, At thyellæ aduersæ raptim retro ferebant, ita scribit: Thyellæ hyberni flatus & procellæ. vnde Homerus per synonymiam thyellas posuit, & harpyias, hoc est procellosos flatus. Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρας ἀνέλοντο θύελλαι. Τὰς δὲ τὰς κούρας, Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Apollonius verò operis eiusdem libro secundo, Iouis magni canes harpyias dixit illis versibus: Οὐ θέμις ὦ υἱεῖς Βορέω ξιφέεσσιν ἐλάσσαι Ἁρπυίας, μεγάλοιο Διὸς κύνας. Et mox subiungit, fugatas a Zete & Calai coniecisse se in specu, quod in Creta visebatur sub Arginûnte. Sunt ex Græcis qui Irin harpyiarum sororem prodiderint, Cælius. Sunt qui Harpyiarum nomine Furias intelligant. vnde etiam epulas abripere dicuntur, quod est furiarum. Hinc eleganter Horatius gulam dixit rapacibus dignam harpyis: intelligi volens, gulones dignos videri, quibus harpyiæ furtim inuolantes edulia surriperent, in ipso edendi desiderio & epularum apparatu, sicuti Phineias diripuêre dapes, Cælius.

Harpyiarū nomina.

¶ Ex harpyis vnam nomine Celæno (quæ seipsam apud Vergil. furiarum maximam vocat) Homerus Podargen nominat Iliad. π. & ex ea Zephyrū ventum Achillis equos, Balium videlicet & Xanthum genuisse dicit: Τὼ ἅμα πνοιῇσι πετέσθην, Τοὺς ἔτεκε Ζεφύρῳ ἀνέμῳ Ἅρπυια Ποδάργη Βοσκομένη λειμῶνι παρὰ ῥόον Ὠκεανοῖο. Vbi Scholiastes, Harpyiarum (inquit) nomina sunt Ἀελλὼ, Ὠκυπέτη, Ποδάργη. sunt qui Harpyiam hic armentalis equæ nomen faciant, cui à pedum albedine epitheton ποδάργη factum sit. Podargæ nomen proprium est Harpyiæ, vnde & Hectoris Pódargos denominatur. Dicit autem hæc poeta fabulosè propter nimiam istorum equorum celeritatem, quos & ποδώκεας & ἀελλόποδας cognominat. Naturalis quidem ratio hæc est. Equæ concepta genitalibus suis aduersa Boreæ aura (aut etiam Zephyri) pullos generosiores pariunt, quales nimirum & Achillis equi fuerunt. Sed nomen etiam & etymologia equi velocis, quem Græci πόδας ἀργὸν vocant, ex Podarge harpyia natum esse, pulcrè colludunt, Eustath. Et rursus alibi, Harpyia (inquit) genus venti est: fingitur autem secundum fabulas dæmonium quoddam alatum, equiforme (ἱπποφυὲς) vt & Pegasus secundum easdem equus alatus. Quoniam enim violenti quidam venti etiam grauia corpora infernè subleuant ac tollunt, conficti sunt harpyiæ venti quidam crassi (σωματοειδῆ τινα πνεύματα) forma monstrosa, à quibus rapta dicuntur quæcunq; quomodo euanuerint vel quo peruenerint ignoratur, (ὅσα γένοιτο ἄφαντα) vt poeta etiam sentit, inquiens, Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο. Etsi vero cæteris Harpyis fabulæ manus attribuāt ad raptum idoneas, ea tamen (Podarge) de qua Homer. hoc loco agit, manibus prædita videri non potest propter equinam speciem. Cæterum equi Achillis Xanthus & Balius æquales celeritate dicuntur flatibus (venti nimirum alicuius, vt Zephyri, aut harpyiarum ventorum, qui per allegoriam volare dicuntur, & vngulis pares harpyis iuxta Harpinnam illam apud Lycophr. quod parabolicum est, & non simpliciter accipiendum. nimium enim audacis & mendacis foret equos illos simpliciter Harpes (Harpyiæ) & Zephyri sobolem esse asserere, Hæc ille cùm alibi tum in primum Odysseæ.

Harpyiæ genus venti Eustathio.

Sunt qui scribant, ideo virgines fingi, quòd omnis rapina arida sit ac sterilis. ideo plumis circundatas, quod quicquid inuaserit rapina, celat. Volatiles autem, quòd omnis rapina ad volandum sit celerrima. Dicitur enim aellò, quasi ἑλοῦσα τὰ ἀλλότρια, id est alienum tollens, (etymologia est absurda:) ocypete, citius auferens. Cælenum vero Græci nigrum vocant. vnde & Homer. t. Iliad. Rhapsodia, Αἴθ' ὀποῖα μὲν κελαινὸν ἱροῖσιν ἔδει. Quæ omnia id demum significare agnoscimus, quòd aliena cōcupiscimus primò, mox experta inuadimus, postremo inuncata semel abscondimus illatebramusq́;. Sed & ipsum Harpyiarum nomen inditum à rapacitate videtur, siquidem eo nomine indicatur Græcis rapina. *Vide* plura apud Cælium 29.27. Ἅρπυιαι ἄ... ὄζη ψῦχαι τι... : id est Harpyiæ putidum & fœtidum odorem emittebant, Varinus: conijcio ... m carmen esse Apollonij. Sirènas (Varinus corruptè habet *Harpyias*) Lycophron ἁρπυιογόνους vocat, ἀντὶ τοῦ ῥαθογόνους ἀπὸ μέρους. erant enim alatæ, & partes inferiores sicut aues habebant, (superiores virgineas, quod & Harpyis tribuitur. Vtrasq; sanè pro meretricibus meritò per allegoriam interpretatur Isacius Tzetzes. Ἐσσυμένως ἀφ ἧκαν Καρπαλίμως ζωγλεισι μέγ' ἔνθορον ἀχλύσαντες, Calaber lib. 4. *Exterruit ales Aello*, Ouid. lib. 3. Metam. Ἀελλὼ, furens, vel auis quædam, Hesych. & Varinus.

Interpretatio fortassis nominum harpyiarum.

Recentiores veterum figmentis non contenti, plura insuper commenti sunt: Harpyiam (inquit Author de natur. rer.) primum hominem quem in deserto viderit occidere ferunt: & si postea fortuitò aquas inuenerit, (vel iuxta mare consederit,) faciemq; suam in eis contemplata fuerit, mox sui similem hominem occidisse se animaduertentem, immodicè tristari, & omni tempore vitæ suæ occisum lugere. hæc (inquit Albertus) fabulosa videntur, tradita ab Adelino & Iotach. Harpyia quamuis rationis expers auis, aliquando tamen cicurata vocem exprimit humanam, Author de nat. rer. ineptissimè ... quasi non satis fuisset Vergilium poetam Harpyiarum vni sermonem humanum tri-

Figmēta recentiorū de eisdem.

buisse, nisi illi etiam qui philosophi videri volunt, simiæ purpuratæ, huiusmodi nugas simpliciter ceu veras proponerent, quod hominis insanè delirì est. ¶ Penelope (Odyss. υ.) duas Pandarei filias orbas à Venere educatas, iam nubiles ab Harpyis raptas & Furijs traditas ait, Eustathius: vbi Harpyiæ a Furijs distinguuntur, cum alij easdem faciant.

Homonyma. ¶ Harpyia, vrbs Illyriæ iuxta Encheleas, Stephanus. Harpyia etiam nomen est vnius è canibus Actæonis, apud Ouidium.

DE HELIODROMO.

HELIODROMOS est auis in India, quæ mox nata euolat ad Orientem versus Solem: & statim cum Sol vertit se ad Occidentem, rursus eundem sequitur. Annum vitę vnum nō excedit. parit marem & fœminam. Hęc auis pota gratiam conciliat. Nam si quis eam aperuerit, & interiora eius gestauerit, passans (condiens, inueterans) eam myrrha, ditescet. In cibo etiam sumpta bonam valetudinem efficit. & qui gestauerit eam cum ab omni morbo tutus perpetuo, tum etiam diues reddetur, Kiranides. 10

¶ HEMIONION, Ἡμιόνιον, herba & auis quædam, Hesychius.

DE HELORIO.

HELORIVS, Ἐλώριος, auis creci similis traditur, hic vt & trochilus & carulus, mari tranquillo littoribus aduolat, victum ex piscibus quærens, Athenæus. Non probo eos qui elorium sine aspiratione scribunt. videtur enim hæc auis (ardeæ vel ibidi similis) nomen παρὰ τὰ ἕλη, id est à paludibus accepisse quòd circa eas nimirum degere soleat. ¶ Homerus, ἑλώρια vocat ἑλκύσματα & ἁρπάγματα: vt Iliados primo, Αὐτοὺς δ' ἑλώρια τεῦχε κύνεσσι, παρὰ τὸ ἕλω τὸ φονεύω, ἢ παρὰ τὸ ἕλκω. 20

DE HERCYNIÆ SILVÆ AVIBVS.

Aues quarū pennæ in tenebris luceant. IN Hercynio Germaniæ saltu inusitata genera alitum accepimus, quarum plumæ ignium modo colluceant noctibus, Plinius. Saltus Hercynius aues gignit, quarum pennæ per obscurum emicant, & interlucent, quamuis densa nox obtegat, & denset tenebras. Vnde homines loci illius plerunq; nocturnos excursus sic destinant, vt illis vtantur ad præsidium itineris dirigendi, præiactisq; per opaca callium, rationem viæ moderentur indicio plumarum refulgentium, Solinus. ¶ Emeriæ (nomen corruptum apparet pro *Hercyniæ*) quæ noctu volantes pennis aerem illuminant, & in tenebris magis quàm interdiu lucent, sicq; produntur & capiuntur, Iorath. Author de nat. rer. & Albert. Magnus has aues lucidas à luce nominant. *Vide infra in garrulo Bohemico post picas.* 30

DE HIMANTOPODE.

PORPHYRIONIBVS rostra & prælonga crura rubent. hæc quidem & himantopodi, multò minori, quanquam eadem crurum altitudine nascitur in Ægypto. insistit ternis digitis. præcipue ei pabulum muscę. vita in Italia paucis diebus, Plin. lib. 1[illegible]. cap. 47. Dubitandum aūt videtur, cum inquit hæc quidem & himantopodi, vtranq; ne partem quæ in porphyrione rubet, hoc est rostrum & crura, an crura tantùm intelligere debeamus. nam hic, pronomen cum de duobus dictū est ad posterius referri solet. Wottono quidem & Bellonio vtranq; partem in hac aue, similiter vt in porphyrione rubere placet. Scio hæmatopodas videri nominatas aues has, à colore pedum sanguineo. Cæterum multi codices Pliniani tam in Indice quàm hoc loco, Imantopodas habent, ex argumento pedum, quasi loripedes. ait enim crura ijs prææalta esse. nam & populi Æthiopię, qui serpendo (id est, vt Solinus interpretatur, flexis crurum nisibus) ingrediuntur, Imantopodes Pomponio Plinioq; vocantur. In disputationem reuoco, non decido rem, Hermolaus in Plinium. Sed himantopodes cum aspiratione scribendum ijs facile constat, qui Græcè sciunt. Lentis cruribus esse Himantopodas scribit Mela Pomponius: tu interpretare loreis, ex nominis quoque etymo, Cælius. Himantopodes (Ἱμαντόποδες) aues nomen a crurum tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solum ipsis moueatur, Oppianus libro secundo de aucupio. 40 50

Hæmatopus. Descriptio. ¶ Inter aues omnes mihi cognitas, nulla non 4. digitos in pedibus habet, præter pluuialem, & tres alias: quarum vnam Galli vocant *Guillemot*, alteram *Canne petiere*, tertiam *pie de mer*, id est picam marinam, (*bistardam* ego addiderim, & charadrium nostrum) est autem pica hæc veterū hæmatopus, quæ in nostris littoribus rarò quidem, conspicitur tamen aliquando. ea corporis mole est, qua auis algretta Gallis dicta, alis prædura instar gauiæ (*mauettam* Gallicè vocat. cuius alæ oblongæ sunt, & in acu[illegible] ferè desinunt) corpore phœnicopteri (quem Galli *flambant* nominant) rostro quatuor digitos [illegible]llinaginis, vnde & gallinaginem marinam aliqui appellant. figura quidem ab omnibus ali[illegible]m rostris differt: nam circa finem planum & latiusculum est, & in acutum desinit, *applati & agup*[illegible]
& [illegible]od-

& modicè nigrum in fi[illegible] in cætero tota rubeat. Caput totum & collum: & tota superior (prona) alarum pars per transuersum albet, vnde a picæ colore Galli nomen ei imposuerunt. In ventre etiam & sub alis alba est. Cauda in fine nigra, longa vt anatis. Digitos in pedibus duos habet coniunctos, & tertium interiorem separatum. calcis loco nullum habet retro paruum vt cæteræ aues aquaticæ habere solent. Pedes ei molles, non ita sicci & duri vt in alijs. Crura tres digitos (sic habet textus Gallicus, videtur autē corruptus, ne crura rostro breuiora sint) longa. digiti pedum breues, cum vngue vno flexo vt in bistarda. Caro eius improbatur, cùm sit dura & valde nigra. Gula prægrandis est, ampla & valida, Bellonius in Singularibus Obseruationibus libro 1. cap. 11. sed rursus lib. 2. cap. 32. Supra (inquit) scripsi de ibide nigra, hæmatopodem esse conijciens: sed nunc re diligentius animaduersa, ibidem nigram cuius Herodotus & Aristoteles meminerunt esse statuo. magnitudine est qua auis Gallicè dicta *corlis* (arquatam interpretor) vel paulò minor, tota nigra, capite phalacrocoracis, rostro versus caput plus quam pollicari crassitudine, quod in acutius tendit, & modicè inflectitur, colore rubro: vt crura etiam, quibus alioqui ardeam stellarem refert. collo vt aigretta Gallorum, ita vt quum primum vidissem hanc auem corpore & habitu vel gestu ardeæ stellari simillima mihi videretur, Hęc ille. atqui supra (libro 1. cap. 11.) hæmatopodem, non hanc ibidem nigram (quæ mihi coruus siluaticus noster videtur) sed aliam auem esse coniecerat, quam Galli vulgo picam marinam à coloris varietate nominent: cùm ibis nigra, vt ipse scribit, tota sit nigra.

Ibis nigra.



Hæmatopus, quem pingendum curaui ad sceleton, cuius iconem hic damus, à pręstantissimo Lugdunensi medico Iacobo Dalechampio, omnibus ingenij & doctrinæ virtutibus ornatissimo viro mihi donatum. Mitto (inquit) & do auem non admodum frequentem, à te nusquam memoratam in copiosissimo volumine De auibus, palustrem & aquas etiam profundas adeuntem, quod ex crurum altitudine intelligi potest. Hęmatopoda siue Himantopoda (nam vtroq; modo apud Plinium in alijs atq; alijs exemplaribus legitur (cēset esse Benedictus Textor: nomine conuenienti, siue crurum sanguineum colorem, siue obsequiosam ferè lori modo flexilitatem spectemus, Hæc ille. Pliniana descriptio quam supra posuimus, ei quā exhibemus aui omnino fauet. quod ad nomē, meliores codices non hæmatopodi, vt alij quidam, sed himantopodi habent. aliqui Hæmantopodi, quod ab Himantopode corruptū facile apparet: nam si ab hæma, quod est sanguis, deriuetur, ν literam habere non potest. Nos etiam in Paraphrasi Ixeuticorum Oppiani Himantopodes legimus. Ἱμαντόποδες aues, inquit, nomen à crurū tenuitate habent. hoc nouum in eis, quòd maxilla inferiore fixa, superior solū in ipsis moueatur, Sic ille. sed in aue hic proposita maxillarum motus nihil ab aliarum auium natura variat, vt ex articulis in sceleto apparet. Himantopodis quidem (hoc est Loripedis) nomen probo, rei etiam ipsius argumento: vix enim alius auis tam procera crura cum tanta exilitate reperias: sanguinea verò plurium. ¶ Quod ad partium magnitudinem & colorem, sceletos sic se habet: Rostrum digitos ferè quatuor longū est, caput paruum: collum digitorum 5. reliquum corpus (quod leue & gracile est, instar auium palustrium ferè quas Gallinulas aquaticas vocamus) digitorum 6. cauda 4. crura 15. Alarum longitudo parum excedit dodrantem. Color rostri nigricat. in capite & collo prono fuscus: dorso & alis niger, pauco subuiridi admixto, si diligentius intuearis. cauda cinerea. Partes pronæ omnes, & latera quoq; albi coloris sunt. Crura sanguinea: digitis duntaxat ternis, (sicut in Bistarda, OEnade Rondel. Morinello Caij. Struthocamelo, Pluuiali, & Cana Petiera Bellonij, eiusdemq; Pica marina:) quorum medius longissimus est, breuissimus interior: iungitur autem medius cum exteriore breuissima membranula tanquam palmipedum. Poplitum cauitas insignis est, articulo tam flexili vt in sceleto etiam tibia ad femur tota fa-

cillimè reflectatur. Videtur sanè non cursu tantùm valere, sed etiam volatu hæc auis: quoniam oblongæ eius alæ sunt, ita vt longissimæ earum pennæ caudam seu orrhopygium duobus aut amplius digitis excedant. ¶ Alia auis est, quam pro Hæmatopode Bellonius exhibet lib. quarto, cap. 11. De auibus: quam à Gallis *Pie vel Becasse de mer*, id est Picam vel Scolopacem marinã vocari scribit: quòd rostrum instar Scolopacis habeat: in alis verò transuersam maculam albam vt picæ, &c. cruribus rubẽtibus quidem, sed breuioribus crassioribusq; quàm Himantopodis nostræ.

GERMANICVM nomen fingendum est, vtpote auis peregrinæ. Ein frembder Vogel / wirdt etwan in Franckreich gefangen / doch selten: mit roten / langen vnd gar dünnen Schenckeln: mag ein Riemling genennet werden.

In Himantopodem Tetrastichon nostrum. 10

Loripedem Graio vocitant me nomine: quanquam *In ripis celeri curro citata gradu.*
Hæmatopun alij: nullo quæ nomine mallem *Nota ornithophagis viuere sola mihi.*

Auis Anglica. ¶ Est apud Anglos in locis palustribus auis quædam, longis & rubris cruribus, nostra lingua *redshanca* dicta: cui an descriptio hæmatopodis Pliniani conueniat, qui apud Anglos degunt inuestigent & examinent, Turnerus. Ego hanc auem, de qua Turnerum sentire conijcio, primo loco inter duodecim Gallinularum aquaticarum genera descripsi, & Erythropodem maiorem nominaui. himantopodis quidem historia ei non conuenit. ¶ Eberus & Peucerus hæmatopodem & erythropodem non distinguunt, & fringillam rubram interpretantur nulla ratione: nam & communem fringillam sic vocant, Rotfinck.

Hippocamptus. HIPPOCAMPTVS, Ἱπποκαμπτὸς, auicula quædam, Hesych. & Varinus. 20

Hippos. ¶ HIPPOS auis alicubi apud Aristotelem nominatur, Gaza piponem vertit: alibi verò πίπωνα similiter piponem. *Vide in Pico A.*

DE HIRVNDINE DOMESTICA, ET *in genere.*



30

40

A.

HIRVNDINVM plura genera sunt. de apode seu cypselo scripsimus *in Elemento A.* de cæteris mox post præsentem historiam scripturi. in præsentia de hirundine vrbana siue domestica, & si quæ de hirundinibus in genere afferri poterunt, agemus. ¶ *Agur* Hebraicam vocem aliqui hirundinem interpretantur: alij picam, alij gruem esse malunt. *Vide in Grue A.* ¶ *Sus* vel *sis*, Hebraicè à quibusdam hirundo exponitur, (vt Hierem. 8.) ab alijs grus, vel hinnulus, vt *dixi in Equo A.* *Chauraf*, id est hirundo, Syluaticus. apud Serapionem legitur *shartaph.* apud Auicennam lib. 2. cap. 356. *chatas* vel *chataf.* Hirundo, *chauraf* & *algardasone* idem significant, Syluaticus. ¶ Græcè χελιδὼν, & hodie vulgò χελιδόνι, vel χελιδόνα. ¶ Italicè *rondine*, vel (vt alij scribunt) *rendena, rondena, rundina, rondinella, cesila, zisila.* *Rondone* verò Italicè dicta apus est, quæ & *biui* alibi. ¶ Hispanicè *golondrina, andorinha.* ¶ Gallicè *harondelle.* Delphinatibus *hirondelle.* ¶ Germanicè Schwalbe / Schwalb / a nostris Schwalm / Haußschwalm. Saxonibus Swale / Flandris Swalwe: Brabandis *arunde*, a Gallica voce. ¶ Anglicè *swallowe.* ¶ Illyricè *Wlastowige.* 50

Nomina.

B.

Definitio hirundinis. Hirundines Thebarũ tecta subire negantur, quoniam vrbs illa sæpius capta sit, nec Biziæ in Thracia propter scelera Terei, Plinius. Hirundo est auis leuissima, rostro paruo, forma grata, nigredine decentissi-

centissima, modicam habet carnem & nigram, plumas multas, Author de nat. rerum. Cyanea, id est cærulea hirundo cognominatur Simonidi apud Athenæum: Aristophani ποικίλα, id est varia. Hirundinis pennæ præ nimio frigore interdum albescunt, Aristoteles. Idem in libro de coloribus aliam causam adfert cur hirundo & alia quædam animalia ante tempus albescant vel canescant, vt recitaui *in Ceruo B.* ex interpretatione Ruellij. sed præstat verba authoris Græca apponere. καὶ μέλας (λευκός lego cum Ruellio) ἐνίοτε γίγνεται καὶ ἔλαφος καὶ ἄρκτος. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ὄρτυξ, καὶ πέρδιξ, καὶ χελιδών. ὅταν γὰρ ἀσθενήσωσι τῇ γενέσει πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῆς τροφῆς, πρὸ ὥρας ἐκπεπλωμένα (forte ἐκπεπλυμένα) γίνεται λευκά. Albæ hirundines aliquando apparent, sicut dicit Alexander Myndius, Ælianus. Hirundo alba non minor perdice in Samo apparuit, Heraclides. In Samo alba nascitur hirun-
10 do, Ælianus. ¶ Hirundo auis est parua, dorso & alis nigra, ventre alba, rubea sub gutture, Albertus. ¶ Hirundines domesticæ primi hirundinum generis sunt, sanguinolento pectore nobiles, Turnerus. Et rursus, Ad primum genus referri possunt hirundines illæ in domibus rusticorum semper nidificantes, quas a reliquis generibus, duæ sanguinolentæ maculæ, quas vtrinq; in pectore videas, distinguunt. *Hirundo Tecta subit, neque adhuc de pectore cædis Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est*, Ouid. *Et manibus Progne pectus signata cruentis*, Vergilius. Hirundines domesticæ nigræ sunt, Eberus & Peucerus. ¶ Vt pennis præualere, sic pedibus degenerare videtur hirundo, Aristot. Hoc differunt apodes ab hirundinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Georg. Agricola. ¶ Hirundines caudam habent longam, bifurcatam, Albert. ¶ Sola hirundo ex his quæ aduncos vngues non habent, carne vescitur, Plinius. ¶ Hirundini, vt auiculis omnibus, non gula amplior, nec ingluuies,
20 sed ventriculus longior est, Aristot. Fel earum alijs ventri, alijs intestino adhæret vel in eodem hirundinum genere, Idem. ¶ Vidimus hirundinem albam in Taurinis, Scaliger.

C.

Hirundo sola auium non nisi in volatu pascitur, Plinius. Carne vescitur, etsi vnguibus non sit aduncis, Aristot. Sola carne vescitur ex ijs quæ aduncos vngues non habent, Plin. apibus iniuriam infert, Aristoteles. apes populatur, Plin. Muscis & apibus insidiatur, Albert. Capiunt cicadas, Plutarchus, Ælianus & Philes. *De hirundinis cibo.*

¶ Hesiodus testatur lusciniam solam auium somni expertem esse, & assiduam in vigilijs: hirundinem verò non prorsus semperq; vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere, Ælianus in Varijs. *Vigilijs.*

30 ¶ Hirundinum genera vt pennis præualent, sic pedibus degenerare videntur, Aristoteles. Volucrum soli hirundini flexuosi volatus, velox celeritas, quibus ex causis neque rapinæ cæterarum alitum obnoxia est, Plinius. *Volatu.*

¶ Volucrum pleræque à suis vocibus nominantur, vt hirundo, vlula, Varro. Drinsat (aliàs *Trinsat*) hirundo vaga, Author Philomelæ. *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Idem. χελιδόνες τιτυβίζειν apud Pollucem legimus. Τιτυβίζει, ὡς χελιδὼν φωνεῖ, Hesych. & Varinus. Τιτυβίζειν, ποιὸν ἦχος ἀποτελεῖται. καὶ Βάβριος, Ἔπη χελιδόνος ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιτυβιζούσης, Suidas. Cantu valent hirundines, Ælianus. Nulla auis cùm aut fame, aut frigore aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo, & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. Hirundo garrula est, & diem præcinendo nunciat, Albertus. Hirun-
40 dines auiculæ sunt loquaces & garrulæ, Ælian. Cùm primum redierint vére, cantu pristinis nidis inuentis applaudere & sibi gratulari videntur, mirificè vario & quasi aniculato, vt verbis etiã quibusdam gaudium suum testari videantur vulgò. *Voce, & garrulitate.*

¶ Auium quædam perennes sunt vt columbæ, aliæ semestres vt hirundines, Plinius. A nostris obseruatum est aduenire eas Martio, abire Augusto. Fauonium quidam ad 6. Cal. Martij chelidonian vocant ab hirundinis visu, Plinius. Discedunt ante hyemem, Aristot. hybernis mensibus, Plinius. Abeuntes eas aliquando palumbi aliqui comitantur, Aristoteles. Ciconiæ à nobis prius recedunt quàm hirundines, & hirundines quam coturnices, Albert. Milui non ante hirundines abeunt, Plinius. Signum orientis Arcturi seruetur hirundinum abitus, namq; deprehensæ intereunt, Idem 18. 31. Hirundo tamdiu hominum hospitio vtitur, dum pullos ex sese pepererit ac aluerit: deinde ingrata in desertos reces-
50 sus abstrusa latet, Ælianus. Hirundines (tam domesticæ quàm agrestes, Georg. Agricola) hyeme ad loca tepidiora abeunt, si vicina sint: at si longè distent, non mutant sedem, sed se ibidem (in angustis montium locis, G. Agricola) condunt, Aristot. Iam visæ sunt multæ hirundines in angustijs conuallium nudæ, atq; omnino deplumes: mihi etiam de huiusmodi locis euolasse, cùm primum apparerẽt, visi sunt, Idem. In vicina abeunt, apricos (aliàs Africos) secutæ montium recessus: inuentæq; iam sunt ibi nudæ atq; deplumes, Plinius. Iam visum est quòd hirundines in plantis quibusdam concauis se abdiderunt: & hoc accidit in quadam sylua superioris Germaniæ, vbi incisa quercus putrida inuenta est plena hirundinibus, & fuit multus puluis ligni putrefacti in quercu: & similiter visum est de miluis, Albertus. Idem hoc Pompeius Columba, vir maximus rerum naturæ rimator, in Germania se reperisse in cõcauo cuiusdam arboris in imo fluminis exortæ, testatus est mihi, August. Niphus. Comperi latère hyeme hirundines in nido suo tanquam mortuas. proinde non puto auolare eas. Totam hyemẽ habent secum *Migratione.* *Latitatione.*

recentia oua, reuiuiscunt autem sub æstatem. Quare iudico mirabile quoddam opus esse, ac imaginem resurrectionis nostrorum corporum, Innominati authoris verba hæc sunt quæ recitat Gasp. Heldelinus in Encomio ciconiæ. Idem rursus in excauatis arborum truncis hirundines abscondi scribit. Hyematum Alexandriam hirundines, miluos cæterasq; volucres, pontum hyeme aduemente a nostris regionibus Europæis transuolantes, tendere cognoui, Petrus Martyr lib. 2. Legationis Bab. In Libya circa fontes Nili milui & hirundines perennant, (id est non recedunt inde, quod regio admodum calida sit,) Herodotus lib. 2. Per ver ad nos veniunt, flare incipiente Fauonio, Grapaldus. Hirundo custodit tempus aduentus sui, Albert. Ab Arcturi sydere ad hirundinum aduentum, notatur cornicem in Mineruæ lucis templisq; rarò, alicubi omnino non aspici, Plinius. Arcturi ortus & hirundinis aduentus à Columella coniunguntur, tanquam eiusdem temporis. 10

Nidificatione. ¶ Hirundo tecta subit, Ouidius. Hirundines volucres aduenæ in tecto pullos faciunt, Varro. Intra domos hominibus habitatas nidificant, Albertus. Nidum hirundo confingit implicito luto festucis ad normam lutariæ paleationis: & si quando luti inopia est, seipsa madefaciens voluitat in puluere omnibus pennis. stragulum sibi etiam more hominum facit, duriora primum subijciens, & modice rotum consternens pro sui corporis magnitudine, Aristot. Nidum luto construunt, stramento roborant. Si quando inopia est luti, madefactæ multa aqua pennis puluerem spargunt. Ipsum verò nidum mollibus plumis floccisq; consternunt tepefaciendis ouis, simul ne durus sit infantibus pullis, Plinius. Si luti facultas sit, id hirundo vnguibus fert, nidumq; ex eo fingit: sin minus luti facultas ei detur, aqua se conspergit, atq; in puluerem se abijciens, alas luto mergit, idq; post alis agglutinatum rostro excutiens, nidificat, Ælianus. Primum festucis solidioribus ceu fundamento iactis, molliores insuper adfigunt. Luti, quo cæmento & veluti glutino nidum ædificandum relinunt, cum penuria est, ad lacum 20 sinumve proximum aduolantes, summis alis sic stringunt aquas, vt humescant liquore tantum, nihil grauentur autem: mox concepto hoc puluere, illinunt aspera, hiantia glutinant, Plutarchus. Pulchrè intelligit hirundo, quòd si teneros, ex pennisq; nudos in duris fruticibus pullos requiescere sineret, non ferendis doloribus premerentur: quamobrem in ouium tergo considens, floccos lanarum euellit, indeq; suis pullis nidum quam mollissime substernit, Ælianus. Hirundinum duo prima genera (nempe domesticum & quod in cauis riparum nidificat iuxta aquas) artificiosos nidos sibi construunt, gramina inferius, & lenia superius ponendo, & erigendo parietes. foramen in nido relinquunt, per quod intrent: interiora nidi, pilis plumisq; impositis, mollia & calida faciunt, Albertus. Omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen per quod intrant, Idem. Figuram operi, nec angulosam, nec multifidam, sed æquabilem, & quantum id fieri potest sphæricam maximè inducunt. Hæc enim omnium 30 est cum firmissima tum capacissima, & animantium insidijs minus patet, Plutar. Boreæ & ventorum qui ex Thracia spirant flatus non amant, & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Redire quotannis vere ad eosdem nidos solent.

Coitu. ¶ Auersæ hirundines coeunt, contra atq; cæteræ aues, Ælian. Hirundo fœmina libidinis imagine concipit aut puluere, Author de nat. rer. ¶ Hirundines bis anno pariunt, Plin. Cætera quæ carne *Partu.* vescuntur, non plus quàm semel anno parere exploratum est, hirundo vna bis anno nidificat, Aristot. Primi partus oua quandoq; propter hyemem (frigore. prima enim omnium parit) corrumpuntur, posteriora verò pullos proferunt, Physiologus: sed Aristot. de hist. 5. 13. de merula hoc refert: cum qua etiam hirundinem nominauerat, ea tantum ratione quòd similiter bis pareret. Non amplius quinq; 40 ferre in vtero atq; parere solet, Ælian. Hirundines quæ in Italia pariunt, non in omnibus terris pariunt, Varro. Pausanias cum dixisset hirundines in Daulia non parere subiungit. Nec in ipsa quoq; Terei Thracis patria, his verbis: φασὶ δὲ λέγοντες ὡς τῇ φιλομήλῃ καὶ ὄρνιθι οὔσῃ, Τηρέως δεῖμα, καὶ τῆς πατρίδος ἀπέστη τῆς Τηρέως, Hermolaus. ¶ Hirundini cæci primò pulli, & ferè omnibus quibus numerosior partus,

Pullorum cæcitate. Plinius. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, vt cornix, hirundo, &c. quamobrem si quis hirundinum nouellarum adhuc oculos præpugnat, rursum incolumes reddentur. cum enim fiunt, non factiam, corrumpuntur. itaq; denuo oriuntur ac pullulant, Aristot. Hirundinum pullis, laceratis oculis subnasci alios nonnulli referunt, Aristot. Et rursus, Pullorum hirundinis adhuc recentium oculi, si quis stimulo (acu) eos vexarit, resanescunt: & cernendi vim postea planè recipiunt. Serpentium catulis & hirundinum pullis si quis eruat oculos, renasci tradunt, Plinius. Philosophi hos renasci tradunt, quòd imperfecti sint, medici dicerent quòd humidiores sint, Cardanus. hoc si verum est, cur non omnibus renascerentur, cum natiua humiditas pullis omnibus maximè abundet? quare magis placet Aristotelis ratio. nam quod læditur antequam perfectum sit, & interim dum crescit, facilius resarcitur. aliorum verò pullorum oculi statim perfecti sunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie capita comburuntur ad oculorum remedia, Plinius: quasi plena Luna excæcati facilius restituantur. Aristoteles in Samo ait albam nasci hirundinem, cuius oculos si quis pupugerit statim quidem excæcatur, post verò visum recipit: &, sicut ille dicit, sic acute quemadmodum a principio videt, Ælianus interprete Gillio: quasi non in quauis hirundine (aut cuiusuis potius hirundinis pullis, vt alij authores scribunt. & Aristoteles ipse in libris de hist. & de gen. animalium. Nam in Mirandis narrationibus, albam quidem hirundinem

rundinem in Samo nasci scribit, sed nihil aliud addit) sed in alba tantũ in Samo hoc accidat. Hirundinis pulli (inquit alibi Ælian.) similiter atq; canum catuli, tardum visum accipiunt. Veruntamen eadem mater admota herba quadam visum eis adfert: & adhuc ex ætatis infirmitate alis hæsitantibus tremebundos, parumq; ad volandum habiles, è nido ad cibi inquisitionem profert. Huius herbæ homines quamuis compotes fieri summo cupiant opere, nunquam tamẽ in hac parte eorum studio satisfactum est, Ælianus. atqui alij authores plerią; omnes chelidoniam, id est hirundinariam hanc herbam nuncupant. Chelidonia hirundines oculis pullorum in nido restituunt visum, vt quidam volunt, etiam erutis oculis, Plinius. Et alibi, Chelidoniam visui saluberrimam hirundines monstrauere, vexatis pullorum oculis illa medentes. Si quis hirundinum pullos excæcauerit, hirundinariæ herbæ rostro demorsæ liquorem oculis infundunt, & noxam cæcitatis amoliuntur, Oppianus. Sed de hoc ex chelidonia remedio, an eo hirundines vtantur, nihil omnino certi constat, Niphus. Extrinsecus interdum si ictus oculũ lędit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine vel columbæ, vel palumbi vel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. vnde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes aut id herba (quidam legit, per parentes id herba) chelidonia restitui, quod per se sanescit, Celsus. Chelidonia herba in hirundinum stercore nascitur, quæ oculis plurimum suffragatur, Marcellus. ¶ Pullus hirundinis auidè clamat & ieiunus & de nocte, Author de natura rerum.

De Chelidonia pullorum visum restituente.

¶ In ventre hirundinum pullis lapilli reperiuntur candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, Plinius. Nos quæcunq; de his lapillis obseruauimus, omnia in G. referemus.

D.

Hirundo hominis studiosa est, cuius cõtubernalem se esse gaudet: cum ei rursus bonum videtur, discedit. Homines Homeri lege hospitalitatis eam tecto recipiunt: qui præcipit, hospitem præsentem diuiũ cum esse diligendum, discedere verò volentem dimittendum, Ælianus. Hirundines hominibus maximè familiares & contubernales sunt, Oppianus. ¶ E volucribus hirundines sunt indociles, è terrestribus mures, Plinius. Hirundinem & murem animalia indomita esse dicunt: sed ego sæpe mansuefactas vidi, & ad manum volantes sicut aliæ aues deuolant, Albertus. Animalia complura nec placida, nec fera sunt, sed mediæ inter vtrunq; naturæ, vt in volucribus hirundines, apes, Plinius. Ex animalibus duo, quæ hominum hospitio vtuntur, musca (mus Plinio, sed de vtroq; verum est) & hirundo nulla arte ad hominum tractationem mansuescere possunt: neq; nobis quicquam officij cum quapiam animi grati vel minima significatione compensant. nam musca quòd sibi timeat negotium exhiberi, prehensari perhorret. hirundo verò sic homini diffidit, vt neque mansuefieri possit, neq; quicquam non periculi plenum ab homine expectare, Ælian. ¶ Hirundinibus aduersus blattas defensionem natura largita est. nam cum blattæ earum ouis perniciosæ sint, matres apij folia ante pullos proijciunt, ob idq; ab illis ad pullos accessus fieri nequit, Ælianus. Quanta solertia eam in nidi extructione sit, dictum est in C. & quomodo pullorum oculis chelidonia herba medeantur.

De hirundine homini familiari. Indociles sunt. Qua ratione aduersus blattas se defendat.

¶ Hirundinem accipiamus maternæ sedulitatis in filios grande documentum, Ambros. In fœtu summa æquitate alternant cibum, Plin. In enutrienda prole mira tam mas, quàm fœmina æquitate laborat. Impartit pullis singulis cibum, obseruans consuetudine quadam, ne qui acceperit, bis accipiat, Aristot. Iustitiam mater hirundo aduersus filios suos seruat, in distributione cibariorum suam cuiq; tribuens dignitatem. non enim vnica tantum cibi vectione omnes pascit, neq; enim posset, cum ea quę afferat pusilla, & pauxillula sint: primum in lucem editum primò pascit: deinde ab illo secũdum: tertium, tertio loco partum alit: sicq; deinceps vsq; ad quintum progreditur, Ælian. Pullos suos hoc ordine pascunt, vt illi qui cibo accepto locum mutauerit, nihil amplius largiantur, donec ad pristinum suum locum redierit, Oppian. ¶ Notabili mundicia egerunt excrementa pullorum: adultioresq; circumagi docent, & foris saturitatem emittere, Plin. & Aristot. Lapillum dicuntur pullo excluso dare, Plinius. vide infra in G. Ægyptiorum sapientes, omnes parentum opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto seipsam volutat, & pullis latebras (nidum, vt in C. dictum est.) quanquam alij non moribundam, sed quandocunq; nidificare voluerit, hoc eam facere, id est aqua se aspergere, cum in puluere volutari scribunt, cum luti inopia est) comparat, Orus 2. 31. ¶ Hirundines & apes suas gregales extinctas ejciunt, Ælian. Io. Tzetzes cadauera sui generis hirundines expellere scribit. ¶ Quomodo aggerem Nilo, quo minus inundet, opponant, vide infra in Hirundine marina. Hostilem in modum apibus insidias moliuntur hirundines, Ælian. ego non tanquam hostes, sed cibi gratia tantum apibus eas insidiari dixerim. Hirundines & passeres interficiunt se cum conueniunt in vna domo, Auicenna. Albertus hirundines illas quæ in muris exterius & lapidibus nidificant, cum passeribus dissidere scribit. vide infra in capite de hirundinibus syluestribus. ¶ Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, vt pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canens, cum verò pullos iam perire animaduerterit, superato metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se voluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus libro quinto de piscibus.

De caritate erga pullos cura & sedulitate. De inimicitijs aduersus apes. Passeres. Colubrũ.

E.

Hirundo musicę reuerentia permotis non ab apiarijs occiditur, alioqui ad necandum facilis satis

Hirundines ab aluearibus arcendæ. enim est eas prope alueos nidificare prohibere, Ælianus. Hirundines apibus nocent, Idem, Aristot. & Florentinus in Geopon. quare nidos earum alueis propinquos apiarij tollunt, Aristot. Absint ab aluearibus meropes, aliæq; volucres, Et manibus Progne pectus signata cruentis, Vergilius. ¶ Vulgus hirundinum aduentu gaudet, & tanquam fortunatas aues hospitio libenter suscipit, vt nidos earum vastare plerisq; religio sit. *Hospitio libenter suscipiuntur.* ¶ Cecina Volaterranus equestris ordinis quadrigarum dominus, comprehensas in vrbe secum victoriæ nuncias amicis mittebat, in eundem nidum remeantes illito victoriæ colore. Tradit & Fabius Pictor in annalibus suis, cum obsideretur præsidium Romanum à Ligustinis, hirundinem a pullis ad se allatam, vt lino ad pedem eius alligato nodis significaret, quoto die aduenıente auxilio eruptio fieri deberet, Plinius. *Nunciorum vice defunctæ.*

¶ Hirundo certa aduentus sui tempora obseruat, eoq; veris initium nunciat, Ælianus & alij. *Veris & aduentum nidus cantárit hirundo*, Columella. Garrula est, & diem canendo prænunciat, Albertus. *Ver nunciant.* Vere homines cantando excitat, Kiranides. ¶ Aratus inter signa pluuiæ (licet Theon Scholiastes χειμῶνος signum faciat) ponit hirundinem circa lacus aquę tam proximè volitantem vt etiam ventre contingat. Ἠ λίμνην περὶ δηθὰ σωεχὲς χελιδόνες ἀίσσονται Γαστέρι τύπτουσαι αὔτως εἰλυμένον ὕδωρ, id est aquam a vẽto commotam. *Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo*, Auienus ex Arato. *Pluuiam præsagiunt.* Hyemem (tempestatem) præsagit hirundo tam iuxta aquam volitans, vt penna sæpe percutiat, Plinius.

10

F.

De alimẽto ex hirũdine. Hirundines à pauperculis quibusdam, vt apodes quoq;, etiam in cibum admittuntur. Alimentum ex eis nocuum & feruidum est, Baptista Ficra. Remedij quidem gratia sumi a medicis iubentur, vt referetur in G.

20

G.

Remedia ex hirundinibus. Efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur, pulli syluestrium (hirundinum sunt:) multò tamen efficacissimi ripariarum, Plinius. ¶ Linguæ vlcera & labrorum hirundines in mulso (in melle vel mulso, Sextus. in mulsa, Constantinus) decoctæ sanant, Plinius. Ad morsum canis rabidi laudant hirundinis decoctum epotum, Plinius. Sunt qui hirundines totas censeant deuorandas aduersus quartanas, Plinius inter remedia à Magis prodita. Si hirundinum pulli tres tribus offis in fauces boum (cum vino) deijciantur, toto anno eos valere quidam scripserunt, Plinius & Columella. *Aqua hirundinũ quomodo fiat, & ad quid vtilis.* ¶ Aqua hirundinum sic fit. Hirundines iuuenes tritas misce cum castoreo & pauco bono aceto, & destilla. Hęc aqua a ieiuno pota est vera medicina morbi caduci ex quacunq; causa oborti. & quamuis aliquis hunc morbum quinquennio passus fuerit, curabitur, idq; perfectè, si per dies quatuor huius aquæ parum bibent. phrenitin quoq, pota intra nouem dies curat. cerebrum corroborat magis quàm vlla medicina. ventriculum purgat. pectus emollit, neruos confirmat, & resolutionis eorum causas exterminat, genituram auget, & refrigeratos calfacit. Cum hyssopi decocto pota, hydropem ex causa frigida curat, item febres quotidianas, & capitis dolorem tollit, somnum facilem præstat, concoctionem iuuat, & vrinæ (alias *alui*) excretionem promouet. Sed abstinendo ea grauidæ, ne fœtus in vtero pericliretur. Pilos remouet vbicunq; cuti puræ illinitur, ita vt nunquam renascantur, Lullius & Ægidius. *Ex hirũdinibus assis vel elixis.* ¶ Hirundines comestæ (*frequenter*, Kiranid.) caducos sanant, Sextus. Pulli hirundinum vel assi, vel elixi, in cibo sæpius sumpti, oculis caligantibus efficaciter prosunt, Marcellus. Hirundines vti ficedulæ (paratæ) in cibo, aciei visus medicamentum præbent, Dioscor. Hirundo in cibo acuit visum: & aliquando exiccata (inueterata & trita) datur in potu aurei pondere, Auicenna. Verum hoc posterius remedium non ad visum acuendum, sed aduersus anginam à Dioscoride ponitur: quanquam id ipsum etiam aduersus anginam positum ab Auicenna repetitur, Salitur (inquit) & exiccatur, & bibitur aurei pondere aduersus synanchen. Vnde apparet illum in posteriore secutum Dioscoridem: in priore vero Galenum, qui tamen simpliciter non tanquam ad visum acuendum hoc remedium à nonnullis vsurpari scribit, &c. Et ipsæ & pulli exiccati (ταριχευθέντες: Marcellus Vergilius vertit, sale inueterati, Plin. in sale seniati, Ruellius simpliciter exiccati) si drachmę pondere ex aqua bibantur, hos iuuant qui anginæ morbo conflictantur, Dioscor. Sunt multi qui cuiuscunq; hirundinis (domesticæ, syluestris, aut ripariæ) pullum edendum censent, ne toto anno metuatur anginæ malum, Plin. Vulgò audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari, Celsus. Pullus hirundinis syluestris, vel melius si ripariolæ, certè etiam domesticæ assus vel elixus comestus, anginam velocissimè certissimeq; sanat: adeò vt [illegible] hominem ab hoc morbo per totum annum tutissimum præstet, Marcel. Aduersus anginam, Ius in quo hirundinum pulli cocti fuerint accipitur tepens, & intra fauces continetur, atq; aliquid inde transmi[illegible]tur, Marcel. Laboranti vuæ diuturno labore hæc cura succurrit: Hirundinem viuam testa Africanæ cochleæ includes, eamq; phœnicio inuolutam lino circa collum subligabis, intraq; diem nonum omni molestia liberaberis, Idem. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, aiunt aliqui summè facere hirundinum pullos teneros valde, siue [illegible]entes, siue inueteratos assos & in cibo exhibitos. statim enim leuant suffocationem. Archigenes apud [illegible]lenum de compos. secundum locos. Hirundo comesta partum accelerat. Kir[illegible]

30
40
50

Ex crematis. ¶ Ex hirundi[illegible]bus crema[illegible] remedia. Hirundines ad remedia sic rectè vtentur: Pullos hirundinum implumes in olla noua pones, & modicum salis superinijcies: & olla luto obturatam super prunas

att

aut in furno collocabis, donec cremati fuerint, Bulcasis. Hirundines ad remedium contra anginas (inquit Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc.) vtuntur hoc modo: Pullos sale conspersos vnà cum pennis in fictile conijcimus, obturatumq; prunis imponimus. Gratia habenda est Asclepiadæ (inquit Galenus) ob id quòd tam diligenter describit, quomodo hirundinum pullos vti iubeat, & quòd ipsa animalia & non eorum recrementa in pharmaci (contra anginam) compositionem præparanda censeat. Leonellus verò Fauentinus remedia anginæ describens, hirundinem hoc modo comburi vult: Decolletur (inquit) & sanguine euacuato deplumetur, & salиatur, deinde ponatur in vase vitreato oris angusti: & claudatur os vasis cum luto, & relinquatur in furno donec præ aridıtate facile teri possit. Plinius ad oculorum remedia viuas hirundines cremari iubet: alibi verò ad anginam pullos strangulatos cum suo sanguine comburi. ¶ Vlcus etiam annosum coalescet si cineres hirundinis aliæ ei inducas, Serenus. Hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymalli spumaque cochlearum, pilos in palpebris incommodos euulsos renasci non patitur, Plinius. Sunt puto qui hirudini vstæ, non hirundini, psilothri vim tribuant. sed cum addiderit pullos Plinius, hirudini legere non possumus. Si spina vel aculeus in pede aliave parte canem læserit, extrahet illum impositus puluis hirundinellarum (cinerem de pullis hirundinum intelligo) in olla noua cum partibus intestinis (cum ipsis intestinis) combustarum: quod medicamentum tanquam saluberrimum in pyxide reseruandum est, Albertus. Ego hunc cineris hirundinum vsum apud veteres non reperio: cæterum harundinis, quam phragmiten cognominat, radicem concisam per se, & vna cum bulbis illitam, surculos & cuspides extrahere, Dioscorides tradit. Contra canis rabiosi morsus prodest glebula ex hirundinū nido illita ex aceto, vel pulli hirundinis combusti, Plin. Ad soluendam ebrietatem, Cineris hirundinum adustarum quantitatem sufficientem da ebrioso, Author Thesauri pauperum. Ad comitialem, *Aptus mustelæ cinis est & hirundinis vnà*, Serenus. Hi duo cineres misti comitialibus quotidie in potu dandi sunt, Plinius. Nuper amicus quidam noster remedium aduersus comitialem à medico quodam in Germania celeberrimo exhiberi solitum his verbis mihi descripsit: Cineri de quatuor hirundinum pullis combustis, drachmas duas castorei addebat, & vnciam aceti fortis. hæc mixta linteolo exprimebat, & expressum inde liquorem ægro ante vel mox post paroxysmum propinabat. Tam pullorum quam matrum in fictili olla (ἐν χύτρᾳ, Auicennæ interpres habet in vitro) crematarum cinis cum melle (si ex eo fiat *alcohol* cum melle, Auicenna) oblitus, oculis claritatem adfert, Dioscorides & Kiranides. Hirundines viuas cremare, & cinere earum cum melle Cretico inungi caligines vtilissimum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis pulli cinerem cum melle in oculos mitte, Sextus. ¶ Hirundinum pulli in cinerem combusti, faucium morbis medentur, Sextus vel Æsculapius & Constantinus. Hirundinum ripariarum pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisque alijs morbis humani corporis medentur, Plinius. Cinerem ex hirundinibus aduersus anginam aliqui in potu dant, alij illinunt vel per se contingendo, vel cum melle, alij cum canna tenui inspirant. Vulgo audio, si quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari: seruatumq; cum ex sale cum is morbus vrget, comburi, carbonemq; (cinerem) eius contritum in aquam mulsam (quæ potui datur) infricari, & prodesse. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neque habere quicquam periculi possit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inserendum huic operi meo credidi, Celsus. Anginis succurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. huius medicinæ auctor est Ouidius poeta. sed efficaciores ad omnia ex hirundinibus remedia pulli syluestrium sunt: multò tamen efficacissimi ripariarum. Strangulatos cum sanguine comburunt in vase, & cinerem cum pane aut potu dant. quidam & mustelæ cineres pari modo admiscent. sic & ad strumæ remedia, & comitialibus quotidie in potu, Plinius. Crematarum hirundinum cinis pro discutienda angina vtilissimus est, quem deinceps vtinam medici in vsum traherent, Amatus Lusitanus: an verò intra corpus sumi debeat, an foris adhiberi non exprimit. Palatum cinere hirundinis aduersus synanchen vtiliter tangitur, Auicenna. Hirundinum combustarum cinis cum melle Attico mixtus, faucibusque inditus, & anginam reprimet, & vlcera si quæ arterijs inerunt contacta purgabit sanabitque, Marcellus. Præcipuè contra synanchen prodest, si hirundininos pullos viuos in nido prendas, & viuos incendas, vt puluis ex his fiat, die Iouis, Luna vetere. sed obserua vt impares in nido inuenias, & quanti fuerint exuras. horum in calida aqua puluerem bibendum dabis, & de ipso puluere digito locum synanches ab intro continges. miraberis remedium. sed in lotis manibus remedium facies, Idem. Hirundinum cinere cum melle commodè perunguntur anginæ, Dioscorides & Kiranides. Asclepiades & Andromachus pullorum cinerem anginis illinunt, Dioscorides verò tam matrum quàm pullorum cinere vtitur. Marcellus Empiricus cap. 15. remedium ad anginam describens compositum, hirundinum pullorum exustorum cinerem adijcit. & rursus alteri hirundinum syluestrium pullorum exustorum cinerem: quod quidem Liuiam Augustam semper compositum habuisse dicit, & reconditum in vasculo vitreo. facere enim mirificè aduersum anginam & synanchen. Eandem compositionem paulum variantem (vbi Galenus habet seminis *apy*, Marcellus habet *opy*, quod non placet) Galenus describit lib. 6. de compos. medic. sec locos. vocat autem stomaticam illitionem ex *besasa*, hoc est semine rutę syluestris. Celebre est (inquit) & hoc pharmacum ab Andromacho descriptū. Id inter alia apud Galen. recipit cinerem hirundinū recētem: apud Marcel. hirundinum syluestrium pullorum

Ex cinere.

cinerem. Hoc ipsum pharmacum (inquit Galenus) etiam Heras scripsit, vt parum absit quo minus penitus idem sit. de hirundinibus quidem ambo obscurè tradiderunt, quanquam alij clare scripserint, nisi quòd inter ipsos non conuenit. alij enim nidum vrere iubent, ex stercoribus hirundinum maximè compositum, alij ipsas hirundines, alij ipsarum pullos. Hi vero obscurius scripserunt: & Andromachus quidem cineris hirundinum recentis: oportebat autem ipsum apponere vstarum. tale enim quiddam cineris vox significat, nisi nidum ipsum terere ac læuigare iubet. Heras autem, hirundinum recrementi, non apponens vstarum. Forte igitur neuter vult comburi debere hirundinum recrementum, quemadmodum alij. In quibusdam tamen exemplaribus, sic scriptum est, Hirundinum tenerarum vnciam j. quemadmodum in alijs hirūdinum à trabibus. Palam est autem acre & discussorium hoc pharmacum esse ex hirundinum excrementis constans: quemadmodum etiam alia omnia omnium animalium stercora, aliqua magis, aliqua minus: velut etiam ipsorum animalium vstorum cinis, Hæc Galenus. Aliud stomaticum, quod facit etiam ad anginas, Asclepiadæ: Hirundinum syluestrium vstarum cineris drachmas iiij. croci drach. j. nardi Indicæ drach. j. melle excipe. mixtura fit quum iam sub manibus sunt affectiones. Pulli hirundinum cum pennis in fictili super prunas vsti diachelidonium (διαχελιδόνιον ponus) stomaticum ad anginas Andrumacho faciunt apud Galenum, Syluius. Stomaticum ex hirundinibus ad anginas vt Harpocras (scripsit, vel vsus est.) Pullorum hirundinum vstorum numero vndecim. mellis cyathum j. (alias ij.) myrrhæ obolos tres. Omnia tere, & misce. Hæc duo præscripta pharmaca (inquit Galenus de compositione medic. libro 6. cap. 1.) ex hirundinibus sunt absq; *besisa*. alia autem duo stomatica hæc præcedentia ex hirundinibus vna cum besasa constant. Est autem & tertia coniugatio pharmacorum eiusdem generis, in qua ea quæ ex besasa citra hirundines præparantur, continentur. Eandem (nunc recuatam) ad anginas illitionem Nicolaus Myrepsus duoq; describit in Capite de illitionibus, interprete Leonhardo Fuchsio, sed variantem nonnihil, & vt iudico ex parte deprauatam: Pullos (inquit) hirundinum agrestium numero xi. succi myrti viridis, mellis Attici, ana cyathos ij. seminis myrti succi (forte *sicci* legendum, non succi. Galenus habet tantum myrrhæ) triobolum, misce. Electuarium diachelidonon Auicenna etiam describit primo quinti, & Mesue in curatione anginæ, & Serapio inter Antidota 8. Ad anginam: Cinerem crematæ hirundinis, cum fimo canis ossibus pasti misce. hic puluis inspiretur in fauces & locum abscessus cum cannula subtili bis vel ter in die, Leonellus Fauen. ¶ Hirundinum cinere multi melle excepto vsi sunt ad affectiones quæcunq; circa fauces & viam cum tumore fiunt, Galenus. Hirund. exustarum cinis vsq; ad periculum laboranti vuæ, cum melle mixtus potentier illinitur, Marcellus. Sic vuæ & tonsillarum inflammationibus succurri Dioscorides & Plinius scripserunt. Sic & faucium dolor mitigatur, Plinius. Ad gurguliones inflammatos & tonsillas, Hirundines integras vnà cum pennis vstas ac tritas cum melle illinito, Archigenes apud Galenum de compositione medic. secundum locos. Et rursus, Aut cinerem pullorum hirundinum implumium illine. Hirund. cin. cum melle inunctus vlcera in gutture & lingua, & omnia depascentia, & gangrænas perfectè curat, Kiranid. ¶ Ad oris putredines & crustas, Vstarum hirundinum cinerem ex melle illinito, Galen Euporist. 1.72. Aut hirund. vstarum & stercoris humani (pueri, præsertim qui biduo ante lupinos ederit & vinum mediocre biberit, huius autem stercus exiccatum reponitur, Nic. Myrep.) parem modum cum melle illine, Idem ex Archigene lib. 6. de compos. med. sec loc. ¶ Cinis hirund. raucedines sanat cum melicrato potus, Kiranides.

Ex capite. ¶ Hirundinis matutino pascentis caput præcisum, maximè Luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio, Plinius. ¶ Hirundinum pullos plena Luna excæcant, restitutaq; eorum acie, capita comburuntur. hoc cinere cum melle vtuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus, Plin. & Marcellus. Hirund. capita vsta cum melle illita leucomata in equis curare in Hippiatricis Græcis legimus. ¶ Ex hirundinum pullis fit calliblepharion bonum, quod aspritudinem pruriginemq; oculorum potenter expurgat, nec patitur quicquam in his molestiæ concrescere: humidos quoq; naturaliter oculos exsiccat, quod hoc modo componitur. Capita pullorum quàm plurima igne lentissimo comburuntur, & trita in puluerem tenuissimum rediguntur, quæ admixta recenti adipe gallinæ inunctioni maximè prosunt, Marcellus.

Ex sanguine. ¶ Comitialibus medetur hirundinum sanguis cum thure, Plinius & Serenus. Nicolaus Myrepsus sanguinem hirundinis miscet suffimento ad epilepticos experto. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus. Sanguis eius de subala dextra medetur oculis, Albertus. Sanguine hirundinis recenti ac tepido inunctus oculus ictu læsus & cruore suffusus, statim sanabitur, Marcellus. Extrinsecus interdum fictus oculum lædit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quàm sanguine vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere. Neq; id sine causa fit, cum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celeberrimeq; (celerrimeq;) hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est per parentes id herba restitui, quod per se sanescit. Eorum ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu commodissime tuetur hoc ordine, vt sit hirundinis optimus, deinde palumbi, minime efficax columbæ & illi ipsi & nobis, Celsus: quasi non hirundinis tantum oculi extrinsecus læsi, sed etiam columbæ ac palumbi vi interni ipsorum sanguinis per se sanescāt: sed tardius quam in hirundine, quod sanguis eius ad sanan-

sanandum efficacior sit tum sibi ipsi tum nobis, in illis infirmior. Sanguis hirundinis illitus podagricos dolores mirificè lenit, Trallianus lib. 11. Hirundininus sanguis psilothrum est, Plinius.

Ex carne. ¶ Hirundinum caro recens concerpta contra serpentes auxiliatur, Plinius. Aduersus viperæ morsus in iumentis hirundinis pullos dissectos adhiberi consulit Pelagonius.

Ex cerebro. ¶ Hirundinis cerebrum ad suffusiones facit, Plinius. Galenus in libro de Theriaca ad Pisonem ad idem remedium melei admiscet. Auicenna etiam & innominatus quidam apud Serapionem, idem remedium cum melle in suffusionis oculorum (aquam ipsi vocant) principio commendant.

Ex oculis. ¶ Hirundinis oculi fronti alligati ophthalmiam sanant, omnemq; rigorem febrium auferunt, Kiranides.

Ex corde. ¶ Corda hirundinum cum melle deuorari iubent Magi aduersus quartanas, Plinius. Hirund. cor recens deuoratum comitialibus prodest, Plinius. Cor mandito amomis Commixtum, ingenij vis tibi maior erit, Io. Vrsinus. Certissimum est (inquit Iacobus Oliuarius) quod ab Hieronymo Montuo medico præstantissimo didici, corda hirundinum augere memoriam, si cum cinnamo, amomo, & his quas elephanginas species vocant, sumatur. Hirund. cor potum morbos faucium curat, Æsculapius.

Ex felle. ¶ Hirundinis fel psilothrum est, Plinius. Ad oculorum dolores & lippitudines & caligines, Hirundinis fel & sanguinem inungito, mirè prodest, Sextus.

Ex ventre. ¶ Ex ventre hirundinis medicamẽta quædam leguntur apud Nic. Myrepsum Leonharto Fuchsio interprete: in quibus ego *nidum* potius legendum puto. nam in Græcis vocabulis facilis est mutatio. *vide* infra inter remedia è nido hirundinis. Ad omnem virulentum ictum in iumentis Eumelus pulli hirundinis ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet.

Ex stercore. ¶ Hirundinum stercus acre est, & digerit, vt aliorum animalium (omnium) magis, minus, Syluius (ex Galeno.) Celsus hirundinis stercus inter adurentia numerat. Decoctum & potum aduersatur morsui rabidi canis, Plinius vt quidam citant. Ponzettus tum illitum tum potum conferre scribit. Aliqui (Magi) fimũ hirundinis drachma vna in lactis caprini vel ouilli, vel passi cyathis tribus ante accessiones aduersus quartanas propinant, Plinius. Potum nascentiam (*phyma*, id est furunculum vel similem tumorem intelligo) sanat, Kiranides. ¶ Ad faciendum capillos albos: Stercus hirund. tritum cum felle taurino inunge, Galenus Euporiston 2. 82. Cum felle caprino mistum capillos tingit nigros & alphos leprosos nigros sanat, Kiranides. Vt pili fiant albi, suffiantur sulfure vel stercore hirundinum, Elluchasem. Oribasius apud Aetium 13. 129. hirundinis stercus ex aqua illini iubet ad nigras cicatrices inalbandas. Capillis nigrandis infectio optima: Hirundinum stercus quantum sufficiat cum aceti sextario, mitte in fas fictile, atq; in fimo caballino per dies 35. suffossum habeto, ac sic macerato, atq; hoc medicamento rasum caput illinito in vmbra per peniculum pictoris: sed seuo ceruino faciem prius peringe, nequid inde destillet, & maculet: & dum siccatur infectio, oleum intra os teneto, ne & dentes inficiantur: ac postquam imposueris medicamen quarto die caput lauato, Marcell. ¶ Ad dolorem capitis & temporum: Hirund. stercus priusquam terram attigerit simul cum luto nidi, in vasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2. 92. Mirificè medetur albugini oculorum quod iam expertus sum, Albertus. Stercus hirund. calidum oculos excæcat, Albertus. Contigit aliquando vt fatigato Tobiæ a sepultura, venienti domum & obdormienti iuxta parietem, ex nido hirundinum stercus calidum in oculos incideret, vnde excæcatus est. Stomaticæ compositioni ex *besasa*, aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij hirundinum recrementum (simpliciter, alij eiusdem cinerem, vt Heras) vt supra recitaui: mihi quidem cinerem ipsarum hirundinum addi magis probatur. Hirund. stercus in cibo vel in potu sumptum, tribuit colo sanitatem, Marcellus. Idem apud Nic. Myrepsum omittetur medicamento ad difficultatem vrinæ & calculum & colum. Aluum cit & hirundinum fimum adiecto melle subditum, Plinius.

Ex ouis. ¶ Oua hirundinis denigrant capillos & albugines, Kiranides libro 3. Elemento vltimo. Alij hanc facultatem fimo hirund. attribuunt.

Ex nido. ¶ Nidum hirund. cum vino vetere contritum aduersus viperarum morsus in iumento imponito, Pelagonius. Ad omnem quidem virulentum ictum in iumento Eumelus pulli hirund. ventrem, vel eorundem nidum contritum imponi iubet. Glebula ex hirund. nido illita ex aceto, morsui canis rabidi medetur, Plinius & Valerianus. Aetius Sermone 14. cap. 49. hirundinis nidum tritum & cribratum ac melle exceptum, contra erysipelata faciei commendat, tanquam remedium cito discutiens. Ad oculos sanguine suffusos & staphylomata in equo: Nidum hirund. integrum, vt nihil prorsus de eo amittatur, in vase cum aqua misce & turba, cola & liquorem colatum iumento sitienti bibendum dato, aut etiam per cornu infundito, Eumelus. Terra nidi hirund. cum aceto cephalalgiam sedat, Kiranides. Hirundinum stercus priusquam terram attigerit simul cum luto nidi in vasculo ligneo, aceto madefac, & illine frontem, Galenus Euporiston 2. 92. Stomaticæ compositioni ex besasa ad anginas aliqui hirundinum cinerem admiscent, alij nidum vrere iubent ex stercoribus hirundinum maximè compositum. Terra nidi hirundinum cum aqua soluta & inducta, colli & faucium tumores & synanchen curat, Kiranides. Anginæ nidus hirund. mederi dicitur potus, Plinius. Ad anginam valet emplastrum maturans & resoluens abscessum è nido hirund. quod ab Arculano describitur, Leonellus Fauent. Hoc tem-

pore medici pro angina curanda discutiendáve emplastrum ex nido hirundinis collo imponunt, non sine magno & euidenti iuuamento. quanquam non desint aliqui, qui quum nidum ex terra & paleis compositum animaduertant, rebus, vt apparet, stypticis, illius admotionem timent, ac metuunt ne forsan astrictione sua materiam intrò repellat: quo fit vt solo nidi decocto vtantur, in quo cæteræ res anginam discutientes miscentur. sed reuera falluntur, quum omnia in hirundinis nido contenta, potius discutiendi vim quàm constrictoriam aliquam habeant, Amatus Lusitanus. *Vide* plura apud eundem lib. 1. Curatione 40. Asclepiades apud Galenum de compos. sec. loc. medicamento cuidam ad laxatas columellas nidum hirundinum syluestrium aridum admiscet, vbi Galenus, Nidus hirund. syluestrium (inquit) multam discussoriã vim habet. Ad inflammatas tonsillas illini debet stercus columbæ & venter hirundinis, Nicol. Myrepsus. vbi Fuchsius κοιλίαν id est ventrem quàm χελιδὰν, id est nidum legere maluult. quod non probo. Tonsor meus cum ex tonsillis laboraret grauiter, & ijs tumentibus cum aliquo rubore vix iam digluuiret cibum, hirundinis nidum contritum miscuit cum melle & axungia (quod remediũ in vulgari puto Germanico de herbis libro inuenerat) quo apposito calido ter aut quater, mox & mirabiliter sanatus est. Angina etiam in latere colli tumido laborabat quidã nepos meus ita vt nihil deuorare posset: dolebat etiam post aurem & capite seu vertigine quadam: vena secta est cephalica eiusdem lateris (sub lingua enim non poterat, cum os non posset aperire) nidi hirundinis contusi partem cum pauco melle & adipe gallinæ veteris imponi iussi: post 2. horas melius habuit. Ad fluxionem gutturis, Nido hirund. trito ex aceto illinito, Galenus Euporiston 3.283. Emplastrum ad pleuriticos mirabile (numero 80. apud Nic. Myrepsum.) Nidum (nam Græcus codex χελιδὰν habet. Fuchsius κοιλίαν, id est *ventrem* legit, quod non probo) hirundinis vniuersum accipiens terito, & succo apij farinaq; fœnigræci imbuto & probè calefacto vtere. Contra calculos sumi prodest cinerem intestinorum palumbium ferorum cochlearibus tribus è nido hirundinum, Plinius. Vrticæ semen & hirund. nidum cum sapa terito ac illinito, Aetius inter vnguenta podagrica 12.44.

Ex lapide chelidonio.

¶ Chelidoniæ lapilli (à recto chelidonias, vt apparet, ὁ χελιδονίας λίθος. quidam chelidonium lapidem, & chelidoniam gemmam dicunt) vulgò à nostris Schwalmenstein vocantur, id est hirundinum calculi. In ventre hirundinum pullis lapilli, candido aut rubenti colore, qui chelidonij vocantur, magicis narrati artibus reperiuntur, Plinius. Et alibi, Chelidoniæ duorum sunt generum, hirundinum colore, & alia parte purpureæ, nigris interpellantibus maculis. Aspidi similis est gemma quam vocari chelidoniam inuenio, Idem 37.11. vbi gemmas nominat quæ ab animalibus denominantur. vnde hanc aspidi chelidoniæ similẽ, nomẽ ab ea tulisse conijcimus, & ab ea cũ hirũdines nomẽ fecerũt diuersam. Genus quidẽ aspidũ vnũ est, quas chelidonias vocant, quæ circa ripas fluuiorũ præsertim Nili, latibula habẽt. Pulli hirundinis Augusto mense lapidẽ chelidoniũ gestant aliquãdo in hepate vel ventriculo. quem ego diuersorum inueni colorum. Fertur autem quòd pulli gestantes lapidem hoc signo cognoscuntur, quòd in nido sedent conuersis ad se inuicem vultibus. nam cæteri qui non habent lapidem, posteriora ad se conuertunt, Albertus & Author de nat. rerum. Lapilli sunt exigui, & tales iam vidimus à socijs nostris extractos è ventriculo hirundinum mense Augusto. tunc enim extracti efficaciores habentur. & frequenter duo simul in vna hirundine inueniuntur, Albert. Chelidonij, qui in hirund. ventriculis reperiuntur, figura globi ferè dimidiati, semperq; intus caui. qua de causa admodum tenues existunt. in eminẽtia sunt plerunq; rauo, sed diluto colore, in caua cõuexitate purpureo, nigris interdũ interpellantibus maculis. atq; ob id duæ earũ species videntur esse, Georg. Agricola. Lapilli magnitudine sunt vt ipse vidi, seminis lini, forma quoq; simili. ego nigros & ruffos tales vidi lapillos, Christophorus Encelius. Vidi & ipse cum ruffos lentis figura & magnitudine chelidonias: tum alios quosdam candidissimos non tamen perspicuos, quos in monte quodam Sedunorum abunde reperiri audio, in arena inter excelsas rupes. horum vnum cum fregissem dentibus multum renitentem, solidum deprehendi, non cauum. ¶ Iidem aut simillimi chelidonijs hodie nominatis lapillis illi mihi videntur, quorum Strabo libro 17. mentionem facit, his verbis: Acerui quidam ex tritura lapidum ante pyramides (in Ægypto) iacent, in quibus lapilli & forma & magnitudine lentis inueniuntur, quidam vt hordei grana, quæ semiexpoliata excurrunt. dicunt reliquias ciborum qui operarijs superer ant in lapidem induratas, quod quidem satis videtur verisimile. nam & apud nos collis quidam est oblongus, in campo situs, qui tofi calculis in modum lentis plenus est, &c.

¶ Dissectis crescẽte Luna pullis hirundinis qui primo partu exclusi sunt, (ἐκ τῆς πρώτης νεοσσοποιΐας, è prima fœtura,) in ventre eorum lapillos offendes. è quibus duos, vnum colore varium, alterum purum eximes: (quorum alter colorem vnum habet, alter plures, Auicenna.) ij priusquam terram attigerint, in iuuencæ corio, aut ceruina pelle brachio aut collo adalligati, comitialibus proderunt. & sæpe prorsus eos recreabunt, Dioscor. Sanant vel lapilli è ventre pullorum hirundinum sinistro lacerto annexi. dicuntur enim excluso pullo lapillũ dare. Quod si pullus is detur incipienti in cibo, quem primum pepetit, cum quis primum tentatus sit, liberatur eo malo, Plinius. Lapilli in ventriculis hirund. reperti & brachio alligati, caducos perfectè sanant, Sextus. De collo puerorum suspensi ad comitiales morbos vtiles esse perhibentur, Ge. Agricola. Mirificum hoc ad comitiales remedium est. duo lapilli in hirundinum pullis dissectis inueniuntur: quorum vnus quidem niger, alter verò albus existit. comitiali

collapso

e... cos imponito, ac ipsum excitabis. nigrum verò cuti alligato. At hirundines dicuntur primo p... os lapillos dare, qui non facile inueniuntur nisi vniuersis pullis dissectis, Alexander Trallianus. Au... r Ad...itionum in Breuiario Arnoldi antidoto cuidam contra epilepsiam lapidem hirundinis ad...cet. Hirundi...um pulli lapillos in ventriculis habere consueuerunt, ex quibus qui albi maxime fu...int, si in manu etiam singuli teneantur, aut circa caput lino nectantur, veterrimos & diutinos capitis mulcent dolores, nisi contactu terræ lapillorum potentia minuatur, Marcellus. Et alibi, Hirundinis ventriculo scisso albi ac nigri lapisculi inueniuntur, qui si lupino aureo includantur, & collo suspendantur, omnem dolorem oculorum perpetuò auertent. sed & contra quartanas prosunt, croceo linteo vel panno inuolui linoq́; ad collum validiore suspensi. Adduntur ad oculorum collyria, Ge. Agricola. ...quid in oculos inciderit, imponuntur. nam cùm minimi & læuissimi sint, nec mole obsunt, nec figura aut angulis: & palpebrarum compressione, id quod inciderit, emouere & elidere possunt, vt & alectorolophi semen. Dextro brachio suspensi hepaticos perfectè sanant, Kiranides.

¶ Quin & è nido earum lapillus impositus recreare (excitare) comitiales dicitur confestim, & ada...atus perpetuò tueri, Plinius & Serenus. Lapilli in nidis pullorum hirundinum reperti appe...ique, à tussi tutum reddunt. sanant & columellæ vitia & tonsillarum phlegmonen, Galenus Eup...ton 2. 44.

H.

a. Hirundo primam corripit. *Aut arguta lacus circumuolitauit hirundo*, Auienus. videri autem potest ab hærendo dicta, quoniam tectis ædium vel trabibus, vbi nidificat, adhæreat. Varro tamen à sua voce sic dictam coniicit. A poetis vocatur Progne, vt à Vergilio: Pandionis ales, ab Ouidio ad Pisonē: A...his à Martiali, propter fabulam quam in *h.* referemus. Ἀτθὶ κόρη μελίθρεπτε, in epigrammate lib. 1. sect. 60. Brodæus hirundinem aut lusciniam interpretatur, ego hirundinem omnino eo in loco. illæ quidem non vescuntur melle. ¶ Χελιδὼν penultimam producit, Arato, Theocrito, Aristophani, Oppiano. Vocatur autem χελιδὼν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χεῖλη δονεῖν, ἢ παρὰ τὸ τὰ χεῖλη οἰδαίνειν, ἢ παρὰ τὸ τοῖς χείλεσιν ᾄδειν, Etymologus & Varinus. Dicitur & χελιδὼ, χελιδοῦς, vnde vocatiuus ὦ χελιδοῖ, Eustathius. ...ίλα χελιδοῖ, Aristophanes in Auib. Χελεὼρ, χελιδὼν, χελιδονίας, & piscis quidam, Hesych. Ἀηδόνα, ...δὼν, καὶ γλωσσίδα, οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Ὄρνις δ' ὣς ἀνόπαια διέπτατο, Homerus: alij πανόπαια ..., & hirundinem interpretantur, alij aliter. *vide* supra in Capite de Aquilis diuersis. Ἀηδονὶς, χελ... ..., Etymologus. sed magis placet vt Hesychius habet, Ἀηδών. ἢ χελιδὼν, καὶ ἡ ... Κέλις, hirundo, Hesych. & Varin. Thebani, qui nouis rerum nominibus gaudebant, hirundines κωτ...ς vocabant, Athenæus lib. 13. & Varinus in Ἀεξάνδρου Κωτίλος, auis sic dicta, à qua etiam loquaces & adulantes vel decipientes κωτίλοι dicuntur: hirundo, Varinus. quanquam ab illo per λ duplex scribitur. Ο... ...λγέα apud Theocritum aliqui hirundinem interpretantur deflentē Ityn, alij aliter. *vide* in Acredula. ...κύπηρον Kiranidę interpres hirundinem exponit, alibi vero sparueriū, id est accipitrē minorem.

Etymon & prosodia nominis.

Synonyma.

¶ Epitheta. Arguta, Vergilio 1. Georg. & Auieno. Garrula, 4. Georg. Vaga, Sereno, Veris prænuncia, Ouidio 2. Fast. Et apud Textorem Bistonis, peregrina, trinsans, Daulias, lasciua, Pandione nata, vocalis. nam Agrestis & Rustica differentiæ potius sunt, & speciē propriam constituunt. ¶ Θρηϊκίη χελιδὼν, Aristophanes in Ranis. Εἰαρινὴ ζεφύροιο προτάγγελος ὄρνις, Oppianus. Ἀγγελε κλυτὰ ἔαρος ἁδυόδμου, κυανέα χελιδοῖ, Simonides apud Athenæum, & Aristophanis Scholiasten. Κεκροπὶς, in Epigrammate. Κωτίλη etiam epitheton esse potest, vt Latinis garrula. nam & ipsas substantiuè Thebani κωτιλάδας vocabant. Hirundo κωτίλη appellatur Hesiodo, Anacreonti & Simonidi, Gyraldus. Cùm sexaginta dies à solstitio brumali abierint, initio noctis Arcturus oritur. Τὸν δὲ μετ' ὀρθρογόη (alias ...) Πανδιονὶς ὦρτο χελιδὼν Ἐς φάος ἀνθρώποις, Hesiodus. Varinus ὀρθρογόην exponit, τὴν μεγάλως θρηνήσασαν, ἢ ... τὸ ὄρθρον ἠχοῦσαν, id est magno vel matutino luctu insignem auem. Cognominatur & ὀρθόλαλος, (forte ὀρθρόλαλος:) Κερκίδας, ὀρθολάλοισι χελιδόσιν εἰκελοφώνους, vt Suidas citat. Πεδοῖκον, χελιδόνος σύνοικον, Αἰσχύλος Τροφοῖς, Hesychius & Varin. ego χελιδόνος legendum coniicio, vt πέδοικος (quod etiam μέτοικον interpretantur) eius epitheton sit. Ποικίλα χελιδοῖ, Aristoph. in Auib. Καταυλούμενοι πρὸς χελιδόνος (alias χελιδονίδος) πολυχρόου φόρμιγγος, Athenæus lib. 5. *vide* in Testudine *a.* Ὑπωρόφιος. nam Theocritus hirundinis τέκνα ὑπωρόφια dixit. Ὄρνις καὶ δῶμα συνέστιος ἀνθρώποισιν, Oppianus de hirundine. Ἀτθὶ κόρη μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν· Τὸν λάλον ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον ἁ πτερόεσσα, Τὸν ξεῖνον ἁ ξείνα, ἁ θερινὸν θερινά, (forte εἰαρινά. nam Oppianus etiā εἰαρινῇσι χελιδόσι dixit.) Οὐχὶ τάχος ῥίψεις; οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν, Incertus in Epigrammatum lib. 1. sect. 60. vbi Brodæus Atthidem puellam hirundinem vel lusciniam interpretatur, ego o...ino hirundinē hoc in loco. cicadas quidem ab hirundinibus capi Plutarchus & Ælianus scribunt.

Epitheta.

¶ Dic igitur me tuam anaticulam, columbam, vel catellum, hirundinem, &c. Plautus. Est & h...undininus adiectiuum, quo vtuntur Plinius & Plautus in Rud. In nido seges est hirundinino, Martialis lib. 11. Ligneis securiclis (Galli hirundinis caudas vocant) cæra & ainutca perfusis veteres in alligationibus (lapidum) vsos ipsa opera docent, Gul. Philander in Vitruuium 2. 8.

¶ Χελιδὼν, vngulæ concauitas in equis: & in canibus eodem modo secundum aliquos: & in homine pars supra cubitum, τὸ ἄνωθεν τοῦ ἀγκῶνος τὸ κατὰ τὰς χειμάδας, Hesychius, Suidas & Cælius. *Vide* in

Homonyma.

Equo *B.* Ornamenta in brachijs quædam ponebantur circa carpos, vt pericarpia, echini, ὄφεις, [illegible] δόνες (aliàs χελιδόνες, quibus vtebantur Samij, vt scribit Athenæus:) sed ἀμφιδέες & χελιδόνες (χελιδόνες potius, vel χελιδόνες vt supra: nisi vtrunque rectè dicatur, & χελιδόνες, & per syncopen χελιδῶνες tum [illegible] brachia, tum circa carpos nominantur, Pollux. Equorum impetigines sunt squammulæ anteriorum crurum subarmorum partibus in ipsis animalibus natæ. has Græci lichenas vocant, siue chelidonas: nos verò impetigines vel hirundines, Cælius Aurelianus. ¶ Πρὸ χελιδόνων, Ante hirundines, id est ante hirundinum aduentum, Aristophanes in Equitibus. ¶ Χελιδονιδεῦς, hirundinum pulli, Eustathius.

Deriuata.

Achæus durius dixit, Χάσκοντα λιμῷ μόσχοις ὡς χελιδόνος, pro νεοττὸν, ἤγουν χελιδονιδεῦ, Idem. Χελιδόνων [illegible] λος, id est hirundinis cantus, Suidas. ¶ Fauonium quidam ad VII. Cal. Martij chelidonium [illegible] a [illegible] chelidonias, (ὁ χελιδονίας ἄνεμος) vocant ab hirundinis visu, Plinius lib. 2. Est & chelidonias vel [illegible] donius lapis, (ὁ χελιδονίας ἢ χελιδόνιος λίθος,) vel chelidonia gemma: de quo supra in [illegible] [illegible] psimus. [illegible] quis distinguendi gratia malit vt is qui nomen ab hirundine habet, chelidonius lapis vel chelidonia gemma dicatur, alter verò chelidonias, cui aspis similiter dicta nomen dedit. Chelidonium etiam gladij genus est cauda bifurca, Brodæus. nam & auis hirundinis huiusmodi cauda est. ¶ In Rhodo insula (Eustathij codex impressus in Homerum, non rectè habet Ῥωμαίων pro Ῥοδίων,) festum siue ludicrum solebat celebrari, in quo cornici aggregario fiebat quædam hordei & id genus rerum aliarum. Vocabant autem carmina illa (τὰ ἀδόμενα, alias τὰ διδόμενα) coronismata. Eiusmodi quippiam & hirundinibus in eadem fiebat insula, vt est apud Theognin tertio de sacrificijs Rhodiorum. Id verò χελιδονίζειν dicebant, quòd ita concinerent: Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ κα[illegible] [illegible] est, Venit, venit hirundo pulcras ducens horas & annos pulcros, Cælius. Athenæus lib. 8. i[illegible] [illegible] carmina Doricè scripta sic refert, nos ex Eustathio quædam emendauimus, etsi is integra non re[illegible] rat

Χελιδονίζειν.

Ἦλθ', ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς, ἐπὶ γαστέρα λευκὰ κατὰ νῶτα μέ[illegible]α. Παλάθαν οὐ προκυκλεῖς ἐκ πίονος οἴκου, (Eustathius habet, Εἶτα ὡς σωφρόνει φάναι, ὃ παλάθας ζητεῖ, quod non placet. exponit autem παλάθην, σύκων ἐπισώρευσιν.) Οἴνου τε δέπαστρον, τυροῦ τε κάνιστρον (forte [illegible], Eustathius omittit) καὶ πυρῶν; Χελιδὼν καὶ λεκιθίτας (placentam, a lecitho, id est vitello sic dictam) οὐκ ἀπωθεῖται. Πότερ' ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα; Εἰ μέν τι δώσεις. (ἐλλειπτικῶς ἔχει· ἔστι δὲ καὶ παρ' Εὐσταθίῳ. Eustathius) εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐάσομεν. Ἢ τὰν θύραν φέρωμες, ἢ θ' ὑπέρθυρον, Ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν. Μικρὰ μέν ἐστι, ῥᾳδίως μιν οἴσομεν. Ἂν δὴ φέρῃς τι, μέγα δή τι καὶ φέροις. Ἄνοιγ' ἄνοιγε τὰν θύραν [illegible] Οὐ γὰρ γέροντές ἐσμεν, ἀλλὰ παιδία. Fiebat autem hæc collectio mense *boedromione* (Iunium interpretantur, quod hic non conuenit. hirundinis enim aduentus vernus est) a pueris passim circum eundem [illegible] tillantibus: & primum eam instituisse in Lindo Cleobulus Lindius fertur, cum pecunia colligenda egerent, Hæc Athenæus. Qui hanc cantilenam decantabant, χελιδονισταὶ vocabantur (& cantus vel ludus ipse χελιδονισμὸς Eustathio) vt qui cornicis nomine stipem colligebant, κορωνισταὶ, Eustathius & He[illegible] Æschylus χελιδονίζειν verbum vsurpat pro βαρβαρίζειν, id est barbarè loqui: & Ion in Omphale barbaros, χελιδόνας nominat masc. g. (cum alioqui fœm. g. tantum efferantur) Herodiano teste, Scholiastes Aristophanis. *vide* infra in prouerbio Hirundinum musca. Vtuntur & per se succo (chelidoniæ maioris, etsi de vtraque proximè locutus sit) in collyrijs, quæ chelidonia appellantur ab ea, Plinius. Apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 7. collyrium chelidonium inuenio, in quod chelidonia herba non recipitur, ab hirundinibus, vt apparet, dictum, quasi oculis hominum claritatem ita restituere possit, vt remedio quodam visum suis pullis ademptum reddere creduntur hirundines.

Chelidonium collyrium.

De herba chelidonia.

¶ Chelidonia herba est, quæ & chelidonium dicitur. Χελιδονία βοτάνη, Oppianus. Dioscorides & alij medici χελιδόνιον gen. neutro proferunt. est autem duorum generum, maius & minus. recentiores quidam Latinè *hirundinariam* nominant. Creditur chelidonium maius nomen sibi inuenisse quod hirundinum aduentu ex terra prodit: discedentibus verò ijsdem marcescit. Alij verò tradiderunt, si quis ex hirundinis pullis in nido excæcatus fuerit, matrem hanc herbam oculis admouentem, cæcitati [illegible]us mederi, (vt inde potius, quàm à tempore nominatum videatur,) Dioscorides. *vide* supra in C. [illegible] χελιδόνιον ἅμα τῇ χελιδόνι ἀνθεῖ, id est chelidonium cum aduentu hirundinis floret, Theophrast. de hist. 7. 14. interprete Gaza. Dioscorides nō florere tū, sed prodire scribit, ἅμα ταῖς χελιδόσι φαινομέναις ἀναφύεσθαι. Apud nos quidem chelidonium minus eo tempore & prodit & statim floret: marcescit idem mense Maio. chelidonium verò maius Iunio demum floret: vt Plinius non rectè scripserit, Florent aduentu hirundinum, discessu marcescunt: tanquam de vtroque verè dicatur. Περὶ δὲ (circa fontem) θρύα πολλὰ πεφύκει, Κυάνεόν τε χελιδόνιον, Theocritus. Dioscorides tribuit maiori chelid. folia colore subglauco. ¶ Hanc capnon quæ nascitur in sepibus chelidoniam phragmiten vocare moris est Aetio, ad exinanitiones partium in iocinere curuarum vtilem: dictam, vt puto, quoniā succo discutit cali[illegible] vt chelidonia: & ob id in medicamenta oculorū additur: vt in collyriū Martiani eā chelidonia capnon [illegible]a cognominantis. Quod si eadem probetur esse cum cymbalari, vt quidam coniiciunt, etiā i[illegible] tudo confluet, quod folium hederæ habuerit, quale chelidonio minori contigit. propterea considerari cupio, nonquid non similis, sed eadem omnino sit capnos hæc cum chelidonio minore. multa certe paria cōperio, Hermol. Eruditi quidā chelidoniā phragmitin eam esse herbā coniiciunt, qua hactenus pharmacopolæ in Germania pro aristolochia rotunda perperam vsi sunt. Chelidonion paruum inter fumariæ

fumariæ etiam nomenclaturas apud Dioſcoridem legitur: & chelidonioo ſimpliciter inter vitis albæ & anagallidis purpureæ nomina. ¶ Eſt & apud Germanos alia ab hirundinibus dicta herba, ne[illegible] qua occaſione, Schwalbenkraut/ quam mulu aſclepiadem veterum eſſe putant. flore lacteo, ligu[illegible] rè odore: folijs binis per genicula, lauri ferè, ſed in anguſtum exeuntibus, radicibus albis multis implicatis, &c. quas aliqui ad oſſa fracta conſolidanda facere putant, vt eo quidẽ nomine Wallwurtz potius quam Schwalmenwurtz dici deberet, vt & ſymphytum maius. ¶ Ficus chelidoniæ, ἰσχάδες χελιδόνιαι, ficus Atticæ ſunt, quæ & chelidónes vocantur, Pollux. Commendantur eædem ab Athenæo [illegible] 14. qui eas colore ἐρυθρομελαίνας, id eſt ex rubro & nigro permixto eſſe ait. Purpureæq; chelidoniæ, Columella inter ficus. Nouiſſima ſub hyeme maturatur chelidonia ficus, Plin. Grammatici quidam a Chelidonijs populis in Britannia dictas coniјciunt, neſcio quam rectè. Clemens in Pædagogo nominat ἰσχάδας χελιδονίας, δι' ἃς εἰς Ἑλλάδα πεντακοσίας ἅμα μυριάσιν ὁ ... [illegible] Περσῶν. Χελιδόνειος, (Χελιδόνειοι potius) εἶδος ἰσχάδων, Heſych. & Varin.

¶ Χελιδόνιαι λαγωοί, & χελιδόνιος δασύπους legũtur apud Athenæum lib. 9. Euſtathius chelidonias lepores interpretatur, qui ſuperiore parte nigri ſint, inferiore ſubalbi inſtar hirundinum. Friſij qui maritimam Germaniæ partem habitant, prænunciam hirundinum, Schwälcken Vorbott vocãt auem de genere motacillæ. ¶ Eſt & χελιδὼν, id eſt hirundo marina, piſcis Ariſtoteli. Volat hirundo (piſcis) ſanè perquam ſimilis volucri hirundini, Plinius. Eſt & alius piſci[s] chelidonias dictus, χελιδονίας ὁ, cuius Athenæus ex Diphilo meminit: vt & hirundinis piſcis polypo ſimilis. Alterum exocœti genus circa Byzantium quidam chelidonium vocant, Bellonius.

¶ Piſcem Boreum (inter ſydera) hirundinis præferre caput, proptereaq; a Chaldeis piſcem nun[cu]pari chelidoniam Theon ſcribit, Cælius. Cum LX. dies a ſolſtitio brumali a[illegible], primo noctis arcturus oritur, poſt illum verò hirundo apparet, Heſiodus. Χελιδὼν etiam eſt nummus argenteus Peloponneſiacum, (vel χελώνη potius apud Pollucem.) Ægyptiorum ſapientes omnes parentium opes filijs relictas volentes innuere, hirundinem pingunt. illa enim iam morti proxima, luto ſeipſam volutat, & pullis latebras (φωλεὸν, nidum) comparat, Orus.

¶ Propria. Chelidonius ex Cleopatræ mollibus patrimonium grande poſſedit, Seneca epiſtola 88. Χελιδὼν vocabatur Cleopatræ cinædus, Suidas in Χελιδὼν & in Κίναιδος. Item vates quidã priſcus, Idem. Et nauis quæ in Maſſiliam traiecit, ἡ ναῦς ἡ εἰς τοὺς εἰς Μασσαλίαν διακομίσασα, Idem. Menippus quidam olim Χελιδὼν cognominabatur, Ariſtoph. in Auibus. vbi Scholiaſtes, Διὰ τὸ ἱπποτρόφον εἶναι [illegible] ταυτηνὶ τοῦτο (forte καυτηρίῳ τοῦτο), ſcilicet χελιδόνι, [illegible]. Chelidonem theologũ quendã fuiſſe aiunt, qui obſeruatis prodigijs collegerit rerũ exitus. *vide* infra in Prouerbio, Audi chelidonem. Cic. lib. 3. Verrinarum de Chelidone meretrice agit, quam efflictim deperibat Verres. ea verò tum in Vrbana tum in Sicilienſi Verris prætura omnia moderabatur, tranſigebat, decidebat. chelidon quoq; hirundinem auem ſignificat: omniaq; auſpicatò, & captatis augurijs Romani agebant, augureſq; & auſpices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea ait Cicero: Nam vt Verres prætor factus eſt, qui cũ auſpicatò à Chelidone ſurrexiſſet, ſortẽ nactus eſt Vrbanæ [prouin]ciæ, &c. Quibus verbis alludit ſimul & ad auſpicium, & meretricis concubitum & cubile, Gyraldus in libro Æ[nigm]atum. ¶ Chelidoniæ inſulæ ſunt in initio oræ Pamphyliæ, Strabo lib. 11. Et lib. 14. Chelidoni[æ] [inſul]æ in Pamphyliæ ac Lyciæ confinio iacent. Et rurſus in eodem, Prope Hieram promontorium Lyciæ Chelidoniæ inſulæ tres ſunt, aſperæ ſanè, & magnitudine æquales, ad ſtadia quinq; inter ſe di[ſtan]tes, &c. Poſt Rhodum verſus orientem Χελιδόναι γαλέαι Τρεῖς νῆσοι, μεγάλης Πατάροιο ... [illegible], Dionyſius Afer. Herodianus Χελιδονιαὶ legit cum acuto in vltima, Euſtathius. Chelidoniæ inſulæ nauigantibus peſtiferæ, Plinius 5. 31. Hæ duæ ſunt ſecundum Stephanum, quarum vna Corydela, altera Menalippea dicitur, contra Tauri promontorium ſimiliter Chelidonium dictum ſitæ. Stephanus has inſulas, Chelidonias petras appellat. Chelidonij populi ſunt Illyriæ, Stephanus. ¶ [illegible], hippodromus Athenienſiũ, nõ ab hirundine, ſed ab Echelo heroe denominatus eſt, vt ſcripſi in Equo *H.e.*

¶ c. Supra corpus eorum volant noctuæ & hirundines, Baruc 6.

¶ Garrula quæ tignis nidum ſuſpendit hirundo, Vergilius 4 Georg. Sicut grus & hirundo (*agur*) ſic garriebam, Eſaiæ 38. Tecto vaga plorat hirundo, Politianus. [illegible], Oppianus de hirundine. Ὅταν ἦρος ὥρα κελαδῇ χελιδών, Steſichorus. & Ariſtophanes in Pace, Ὅταν ... [illegible] φωνῇ χελιδὼν Ἐξοπίσω κελαδῇ. Vlyſſes neruum arcus intendit, ... [illegible] χελιδόνι [illegible] αὐδήν, Odyſſ. φ. [illegible] πολλά, καὶ ταχέως λαλεῖν, Ἡ τῶν [illegible] χελιδόνες [illegible] σωφρονιστικὸν πολύ, Nicoſtratus apud Stobæum. Ὀξὺ μὲν [illegible], Oppianus de hirundine. [illegible] ... epigrammate authoris incerti. [Et] rurſus Palladas, [illegible]. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel a[liquando] ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem voces diuerſas ædidiſ[ſe], hirundinis, pauo[n]is, columbæ, [cor]nicis, perdicis, porphyrionis, ſturni, luſciniæ & merulæ, vt recitaui in Columba ſiue ex Euſtathio. [illegible] ὥρα μακρὰ χελιδών. Theocritus [illegible]. [illegible] Θρηικίη χελιδών. Ἐπὶ βαρβαρῷ [illegible], [illegible] Νόμων, ſe dicitur.

Schwalbẽkraut.
Ficus chelidoniæ.
Chelidoniæ lepores.
Hirundo marina piſcis.
Hirundo inter ſydera.
Icones.
Nomina propria ab hirundinib. deſumta.
Chelidoniæ inſulæ.
Homerus infans vna nocte nouem voces ædidiſſe dicitur.

& prima litera adempta Ἠτολεῖ per η, ceu qui genus ab Aëte ducat, ut & pater eius Zetes Boreæ filius. Cæterum recentiores sic tradunt: Pandionis Atticæ tyranni filiæ fuerunt Procne & Philomela. Ex his Philomela (Φιλομήλα) Tereo Thraci nupsit, & sic ex Attica muliere facta est Thracia. Porrò Tereum aliquando Athenas profecturum rogauit ut Procnen sororem suam secum adduceret. quod is fecit quidem, sed in itinere puellæ vim intulit: & ne facinus sorori aperiret, linguam execuit, Procne verò in tela texendo iniuriam sorori prodidit. Philomela vindictæ cupida filium Ityn è Tereo sibi partum, occidit, & patri coctum apposuit. Comedit ille, & ex minutis quibusdam reliquijs filium esse a-[gn]ouit. itaq; persequutus sorores occidere parabat, fugiunt illæ, & dijs imploratis, in aues mutantur, Philomela hirundinis, Procne verò lusciniæ forma assumpta, (lego, Philomela lusciniæ, Procne verò
10 hirundinis forma assumpta.) Quamobrē hirundinis vox aspera & cantu insuauis est, ut cui lingua mutilata fuerit: & frequenter Terei ceu balbutiens nomen efferre conatur. luscinia verò ityn subinde suo cantu repetit. Tereus deniq; in upupam transformatus crebrò Vbi nam sunt, (Πῦ ἆρα εἰσίν,) exclamat. Sic quidem recentiores fabulantur: alij verò Homerum sequuti, Pandarei (inquiunt) cui pater fuit Merops Milesius, filiæ fuerunt Mérope, Cleothéra & Aedón. Harum maxima natu Aëdon Zetho Amphionis fratri nupta, unicum filium peperit Itylum: & cùm inuideret numerosæ leuiri sui (τοῦ δαέρος, τοῦ ἀνδραδέλφου) Amphionis soboli, qua ille ex Niobe uxore Tantali & Hippomedusæ filia augebatur, Itylum filium suum cum filijs Niobes ludere & uno etiam in lecto interdum dormire solitum, seorsim cubare (vel, ut alij scribunt, in lecto interiore) iussit, ut ipsa intempesta nocte accedens, primum ex Amphionis filijs occideret, Amaleum nomine, (Ἀμαλέα:) sed cùm Itylus vel oblitus esset vel non obtem-
20 perasset matri, ea noctu filium proprium, Amaleum esse rata, occidit, quo cognito præ nimio luctu ut ex hominibus migraret, a dijs petijt. itaq; in lusciniam mutata, Ityli luctum retinuit, cuius nomē cantu suo repetere solet. Alij Aëdóna mulierē non ignorantia, sed sponte Itylum filiū interfecisse dicunt. occiso enim (aiunt) Amphionis filio Amaleo, cum uxorem illius (Amphionis) timeret, mox suum quoq; filium interemit, ut expectandam sibi ab inimica ultionem præueniret. Porrò in sequente Rhapsodia (Odyss. υ.) reliquas duas Pandarei filias parentibus orbas, Penelope à Venere educatas ait: & cùm iam nubiles essent ab Harpyis raptas & Furijs traditas esse. Fortassis enim cum forma quidem excellerent, propter orbitatem tamen infelices, in prauam & furiosam aliquam (εἰς τὸ δύσκολον καὶ ὡς οἷον εἰπεῖν ἐρινυῶδες ἦθος) vitam præ nimio luctu conuersæ, obscuræ perierunt, ut inde à ventis raptas & Furijs traditas fabulose feratur. Hæc omnia Eustathius. ¶ Similiter hanc fabulam Varinus quoq; refert è Scho-
30 lijs Aristophanis in Aues, in vocabulo Ἴτυς. in hoc tamen differt, quòd Procnen Terei uxorem, & Ityn eiusdem è Tereo filium facit, non Philomelæ ut Eustathius. Procne (inquit) cum sororis Philomelæ casum intellexisset, mactatum Ityn filium Tereo edēdum apposuit. quo ille cognito, gladio eas persecutus est, clamans ποῦ ποῦ, (ut solent quærentes.) Philomela verò præ metu Terei nomen efferebat. Procne verò filium lugens Ityn, Ἴτυ Ἴτυ miserabiliter sonabat. Ioue autem miserato, Procne in lusciniam, Philomela in hirundinem, & Tereus in upupam mutati, easdem adhuc voces canunt, Hæc ille. nos Philomelam potius in lusciniam mutatam dicimus, & Prògnen (cum Ouidio) in hirundinem, & huic vocem ποῦς, illi verò Ἴτυ Ἴτυ conuenire. Aristophanes ipse Terei (sub persona Epopis) uxorem facit aedóna, id est lusciniam, Io. Tzetzes etiam Hesiodi Scholiastes eandem fabulā similiter narrat, Procnen scilicet Terei uxorem fuisse, & in lusciniam mutatam: Philomelam verò in hirundinem.
40 Tereum quoq; addit Philomelæ in Aulide Bœotiæ vim intulisse, & huius fabulæ Sophoclem in Tereo meminisse. Procne ex Tereo binos liberos suscepit, & in hirundinē a Ioue mutata est, Proclus in Hesiodum. Megaris non procul Hippolytæ Amazonis sepulcro, tumulus conspicitur Terei, qui Prognen Pandionis filiam uxorem habuit. Regnauit autem, ut Megarenses aiunt, Tereus in ijs Megaridis partibus, quæ Pegæ, id est fontes appellantur. Sed ut mihi videtur, & certè adhuc coniecturæ extant, in Daulide quæ supra Chæroneā est, Tereus regnauit. Olim enim Barbari, eius quæ nunc Græcia nominatur, multas partes incoluerunt. Ob flagitia verò quæ Tereus in Philomelā, & mulieres in Itym commiserāt, subigere eos nō potuit. Atq; ideo manus sibi ipsi Megaris attulit: cui tumulū confestim excitarunt, & adhibitis pro mola calculis, rem sacrā quotannis peragunt. Vpupam præterea auē primùm ibi apparuisse asserunt. Mulieres Athenas peruenerunt, ibiq; dum mala deplorāt, quæ passæ fuerāt, quæq;
50 ultionis causa ipsæ regesserant, lachrymando contabescūt. Vnam itē in lusciniā commutatā esse aiunt, alterā in hirundinē, non aliam ob causam, ut puto, quàm quòd eædem quoq; auiculæ miserabilē cantum ædant & lamentis similem, Pausanias in Atticis. ¶ *Aut ut mutatos Terei narrauerit artus: Quas illi Philomela dapes, quæ dona pararit,* &c. Vergilius Eclog. 6. ubi Seruius, Tereus rex Thracum Pandionis Athenarum regis filiam Prognen duxit uxorem: & Athenas profectus ut sororem illi accerseret Philomelam, in itinere illam viriauit & linguam abscidit. Illa tamen rem in veste suo cruore descriptam misit sorori. Qua re cognita Progne Itym filium interemit, & patri epulādum apposuit, postea omnes in aues mutati sunt, Tereus in upupam, Itys in phasianum, Progne in hirundinem, Philomela in lusciniam. Et mox in illud Vergilij, *Quas illi Philomela dapes,* Atqui (inquit) hoc progne fecit, sed aut abutitur nomine, aut illi imputat propter quam factum est. Idem rursus in quartum Georg. sibi aduersatur, enarrans illud poetæ, *Et manibus Progne pectus signata cruentis,* (id est hirundo:) Nomen (inquit)

posuit pro nomine. nam Philomela in hirundinem versa est: pro qua Prognen, vel quasi sororem posuit: vel quasi eam, quæ fuerat illius sceleris causa. nam ipsa miserat Tereum ad adducendam sororem. Quod ait Seruius in Bucolicis, (inquit Erythræus in Indice Vergiliano,) Atqui hoc progne fecit, rectius quidem dixisset ex fabula: Atqui hoc pariter cum Progne fecit. Nam & apud Ouidium in 6. Metamorph. *Iugulum ferro Philomela resoluit: Ityosq; caput Philomela cruentum Misit in ora patris.* Tu illinc integram fabulam pete. Hanc quidam in auem sui nominis mutatam ferunt, quæ à Latinis luscinia appellatur. Prognen verò in hirundinem. Quos apertè sequitur Martialis eo disticho, cuius est lemma, *Luscinia.* Ait enim, *Flet Philomela nefas incesti Tereos, & quæ Muta puella fuit, garrula fertur auis.* Et alibi idem Martialis: *Multisona feruet sacer Atthide lucus.* Nam Atthis ab eo luscinia intelligitur, quasi Attica auis: quod declarat epitheton *Multisona*, & verbum *Lucus.* In lucis enim multis modis canit luscinia: quum hirundo tecta frequentet. Et hoc a Græcis traxisse videtur, apud quos Tragœdia extabat [illegible] lochoti de Philomela, quæ Atthis inscribebatur. In hac sententia fuisse videtur & illius carminis auctor, quod Philomelæ titulo circunfertur. Quod etsi omnino negligendum non sit, Ouidium tamē non refert. Probus tamen, non reprobus Vergilij interpres, prodit, Philomelam in hirundinem, Prognem in lusciniam conuersam. quod mihi verisimilius fit, propter garrulitatem hirundinis, quam ex amputatione linguę Philomelæ referat. quum ipsa luscinia mille modis cantum variet. A Probo stat M. Varronis auctoritas, cuius in III I. de orig. verb. hæc verba sunt: Lusciola (fortasse *lusciniola* [illegible] legendum) quòd luctuosè canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne facta auis, Hactenus Erythræus. Progne pro Græco *Procne* dicitur, vt cygnus pro cycnus. Primam in Progne corripuit Petronius Arbiter, quem Quintilianus & Macrobius citant: *Atq; vrbana Progne quæ circum gramina fusa*, Erythræus. Τὰ περὶ φιλομήλαν καὶ Πρόκνην ἐν Δαυλίδι μυθεύουσι, Θουκυδίδης δ' ἐν Μεγάροις φησί, Strabo. Fabulam omnē copiosius cæteris ex Ouidio (vt conijcio) Nic. Perottus in Cornucopiæ persequitur. Itys verò inquit in phasianam mutatus est: quæ auis picturatarū vestium colores seruat, quibus vti regij pueri solebant. Prognen quæ facinus illud in filium perpetrauit, & Ityn, in arce Athenis Alcamenes dedicauit, Pausanias. Hirundines aliqui ideo auersas coire putant, quòd Tereum regem horreant, ne quando latenter irrepens, nouam tragœdiam efficiat, Ælianus. Hirundines in aues mutatæ sunt cum vi adhuc esset Thracius, ille Tereus: postquam verò & illum mutatū viderunt in auē, relicto omni auiū cōsortio, ad hominum domicilia confugerunt. Quinetiam neq; Boreæ neq; ventorum qui ex Thracia spirant flatus amant: & nidos inde auersos collocant, Oppianus. Biziam in Thracia ingredi negantur propter scelera Terei, Plinius. Hesiodus testatur lusciniam solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in vigilijs versari: hirundinem verò non prorsus semperq; vigilare, sed dimidiū tantummodo somnum perficere. Has autem pœnas luunt propter facinus in Thracia perpetratum in cœnam illam illicitam, Ælianus in Varijs lib. 12. Pandionis ales, Ouidius ad Pisonem, hirundinem intelligens aut lusciniam. nam Progne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Daulias & Getici tandem secura mariti Ales adest, plausuq; larem cantuq; salutat*, Politianus de luscinia, (vel hirundine.) *Deflet Threcium Daulias ales Itym*, Ouidius in epistola. nam Daulia vel Daulis oppidum fuit Phocidis sub ditione Terei regis Thracum. Daulidas aues etiamnum vocant, Plutarchus in Sympoliacis 8. 7. Cum hirundo in Gorgiam sophistam alui onus emisisset, directo in eam visu, Οὐ καλά ταῦτα ὦ Φιλομήλα, Idem ibid. Diluculo autem philomela inter frutices silentem Prognen, inter aceres minurizantem, Sidonius 1. epistolarum, id est parua voce succinentem, cantillantem, quod & Græci μινυρίζειν dicunt. Ἴτυλος, ὀρφανός, μόνος, υἱός, ἁπαλός, Varinus. vocat autem Homerus Itylum quem alij Itym. Itys quidem in prouerbio, I modo venare leporem nunc Itym tenes, quid sibi velit, non facile dixerim. Prognes apud Textorem epitheta sunt hæc: Daulias, Querula, Impia, Rhodopeia, Pandionia, Getica, Sæua: Dura, Attica, Minuriens, Cruenta, Ismaria, Garrula, Domestica, Acerba, Cecropis. Eadem & Philomelæ attribuit, & insuper, Flebilis, Tristis, Dulcis, Garrula, Sibilans, Torua. ¶ *Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos*, Iuuenal. Sat. 7. Philomelides quidam Lesbi rex fuit.

Procnes epitheta.

Prouerbia.

1. Audi chelidonē.

¶ Prouerbia. Audi chelidonem, Πύθου χελιδόνος, id est in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuisse morem obseruatis prodigijs colligere rerum exitus, (Ἀπό τινος Χελιδόνος θεολόγου καὶ τερατοσκόπου, καὶ περὶ τὰ πλεῖστα διαλεγομένου, Suid. atq; huius opinionis author citatur Mnaseas Patrensis ἐν τῷ Περίπλῳ. Nonnulli malunt ad auem hirundinem referri, quod stridula sit auis, ac lugubris, siue quòd vêris prænunciet aduentum, Erasmus. Huc & illud facere videtur quod annotauit Suidas, Χελιδόνειον μέλος, Hirundininū carmen. est autem vox hirundinis (inquit) non lusus, sed cantus adhortans & incitans ad opera ἆσμα ἐνδόσιμον τῆς χελιδόνος πρὸς ἔργα: nam hyeme neq; volant neq; canunt, (sed tempore vêris adueniunt, & summo diluculo ad opera mortales excitant. ¶ Hirundines sub eodem tecto ne habeas, Ὁμωρόφους χελιδόνας μὴ ἔχειν. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem secutus, interpretatur abstinendum a commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Sympoliacon decade octaua, 8. 7. Nam haud æquum videri (ait,) vt auem domesticam & humani conuictus [illegible] tra noxam amantem, perinde vt sanguinarias & rapaces (nam hoc etiam inter Pythagoræ symbola est, Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν) propellamus. quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum, cum

2. Hirundines sub eodem tecto ne habeas.

cum gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complureis multò magis obstreperas non arceamus a domestico contubernio: imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem, [illegible] γὰρ πλείστα γε ἰδοιμέν τοι, λαλιᾶς δὲ καὶ πολυφωνίας ἢ μᾶλλον κίττας καὶ πέρδικας καὶ ἀλεκτο-[illegible]. Ne id quidem accipiendum videtur, quod quidam Pythagoricum hoc symbolũ ad tragœdiam [illegible] quæ de hirundine fertur, retulerint, quasi triste omen secum adferat. nam hac ratione philomelam item [illegible] porte[illegible]c, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaq; vero propius videtur, ob id improbatam [hirun]dinem, quòd eidem malo videatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Si[quidem] carnibus victitat, & cicadas, animal maxime vocale ac Musis sacrum venatur: præterea humi [degenti]bus minutis animalibus insidiatur, deinde sola auium in tectis versatur, nullam adferens vtilitatem. [Ciconia] quum ne tecto quidē vtatur nostro, (ὔτε σκέπης μετέχει, ὔτε ἁλίας) tamē haud quaquam [contemn]endam contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà [hir]undo, posteaquam sub nostro tecto suos educauit pullos, abit nulla relata gratia communicati hospi[tij]. Deniq; quod est omnium grauissimũ, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquam hu[mano] conuictu mansuescunt, neq; tactum admittunt, neq; consuetudinem, neq; vllius rei aut discipli[nae] communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, & ob hanc causam indocilis ac semi[ferus]. Hirundo item natura videtur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens [sem]per, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum pa[rum]q; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandum, Huiusmodi fermè Plutarchus Erasmo inter[prete]. Quibus illud vnum videtur addendum (inquit Erasmus) Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhe[tor]icis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent: ita falsi amici, inquit, sereno vitæ tempore adsunt, simulatq; fortuna immutata est, deuolant omnes. Locum e Symposiacis Plutarchi de hirũdine hospitio non recipienda, Phil. Melanchthon etiam conuertit. Hieronymus & Cyrillus & quidam alij, putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus, néve eorum consuetudinem consortiumq; habeamus. Alij sic interpretantur vt cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedunt. Talis enim est hirundinis natura, vt garrula sit, & bono tempore, hoc est verno & æstiuo, nobiscum sit, malo vero & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculq; à nobis recedat. Alexander quoq; Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. contrariũ tamen sentit Artemidorus lib. 2. Onirocriticôn, vbi de hirũdine quædam scitu digna scribit, L. G. Gyraldus. Sub eo-
30 dem tecto hirundines non habendas, id est mutabiles homines in amicitia non habendos, vel alienos in locum nostrum non habendos, Plutarchus in libello de symb. Pythagoricis interprete Gyraldo. Hirundo tandiu hominum hospitio vtitur, dum pullos ex sese pepererit, ac aluerit: deinde ingrata in desertos recessus abstrusa latet. quamobrem Pythagoras minime tecto recipiendam censebat, Ælianus.

¶ Hirundinum musea Aristophanes in Ranis dixit. Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα, Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. hoc est, Sunt ista folia, & stulta blateramina, Musca hirundinum, artis ac subuersio. Interpres admonet prouerbium esse in impendio loquaces & obstreperos. hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre quā voluptatis. (Τὸ γὰρ χελιδόνων γένος πλεῖον διὰ τὸ πολὺ τῆς ᾠδῆς ἀνιᾷ τοὺς ἀκούοντας, ἢ διὰ τὸ μέλος εὐφραίνει, Scholiast. Aristoph. hoc est, *magis nimio suo cantu auditoribus molestum est quàm suauitate iucundum.*) Aptè dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis
40 quàm eloquentes, aut in cœtum hominum ineptè loquacium, Erasmus. Sic & alibi Aristophanes, Οὖ [illegible] ἐπιβωμεται Θρηκία χελιδών. Contrario sensu sirênum & lusciniarum musêa legimus, Scholiastes Aristophanis & Varinus. Comicus tragicos poetas hirundinum musêa vocat, quod barbaro & obscuro sermone vterentur, ὡς βάρβαρα καὶ ἀσύνετα λαλοῦντας, Hesychius & Suidas. Πολὺς δ' ἀν[illegible] εὔφυης χλάδεις, Χελιδόνων μουσεῖον, Euripides apud Scholiasten Aristophanis. Homines barbari [illegible] & parum puræ orationis hirundinibus conferuntur, & hirundinum musêa cognominantur, Eustathius. Χελιδόνος δίκην προσβαρβαρίζειν Æschylus dixit, & Ion barbaros χελιδόνας nominauit, Scholiastes Aristophanis. ¶ Noua hirundo, apud Aristophanem in Equitibus, (etsi Suidas ex Auibus citat, fallente, sicut opinor, memoria:) Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶτ', ὥρα νέα χελιδών: id est, Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo. Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius, Zephyris & hirundine prima. Suidas ait dici solere, quoties verba darentur alicui. Sumptum à ioco puerili. nam hi data opera nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostēdunt alijs: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt surripiunt, (sic quidem Aristophanes visus est.) Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent, Erasmus: apud Aristophanem distinguunt post ὥρα, & νέα χελιδών coniungit. codex noster ὥρα νέα coniungit. sed Suidas pro ὥρα habet ἆρα, interrogandi aduerbium, οὐχ ὁρᾶτ' ἆρα; νέα χελιδών, id quod placet. ¶ Hirundo totos schœnos anteibit. Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρίεται. Vbi quis immenso vincit interuallo. nam σχοῖνος Græcis mensuræ genus est quæ sexaginta complectitur stadia Herodoto & Hermogeni: Plinius alicubi quadraginta stadia illi tribuit, alibi triginta, scribarum (vt videtur) vitio. Verum suspicor Chelidonem hoc loco pro viro accipiendum, qui haud scio an cursu celeritateq; præcelluerit, Erasmus. ¶ Vna hirundo non facit ver, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. hoc est, vnus dies non sat est ad

3. Hirundinũ musea.
4. Noua hirundo.
5. Hirundo totos schœnos antecibit.
6. Vna hirundo nō facit ver.

parandam virtutem aut eruditionem. aut non vnum aliquod benefactum, benedictúmve sufficit ad hoc, vt viri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis. plurimis enim virtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Siquidē fieri potest vt vna quæpiam hirūdo casu maturius appareat. Sumptū ab hirundinis natura quæ veris est nuncia. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. & beatum eodem modo felicémve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus, Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, Multa videtur opus habere hirundine. Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophocleon in Antigona: Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. Etenim quemadmodū vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem, Erasmus. Sensus est huius parœmiæ, non posse vno die sapientē vel ad perfectionem peruenire, vel ad inscitiam, εἰς τελείωσιν ἐμβάλλειν ἢ εἰς ἀμαθίαν, Hesychius. Et quoniam hirundines veris nunciæ sunt, Aristophanes in Auibus ludens in quendam vetere & è varijs centonibus consuta veste indutum, appellat eum ποικίλαν χελιδόνα, id est variam hirundinem. Tum alius, Εἰς θοἰμάτιον τὸ σκολιὸν ἄδειν μοι δοκεῖ· Δεῖσθαι δ' ἔοικεν οὐκ ὀλίγων χελιδόνων. id est, non vna hirundine, sed pleni iam veris tepore indigere videtur, quo multæ se proferunt hirundines. ¶ Hirundo æstatem loquitur, Had. Iunius.

Emblema.

¶ Aleiati Emblema sub lemmate *Garrulitas.*

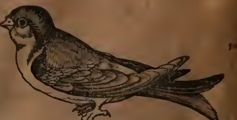
Quid matutinos Progne mihi garrula somnos *Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?*
Dignus epops Tereus, qui maluit ense putare *Quam linguam immodicam stirpitus eruere.*

DE HIRVNDINIBVS DIVERSIS.

ARISTOTELES tria tantum hirundinum genera facit: domesticas, apodes & falculas. Plinius autem quatuor genera facere videtur: domesticas, rusticas, apodes & riparias, Turnerus. Hirundinum quædam nidificant in domibus, quædam fenestris vitreis, quædam in abruptis montium. & hæ qualitate & quantitate differunt, Author de nat. rerum. Quatuor Hirundinum summa genera sunt nota nobis. Primum hoc vulgare, nigrum. Alterum simili forma sed suffuluum in ripis nidificans, cuius consimilis species nidos appendit artificio mirabili parietibus. Strident hæ quasi sibilo inter volandum. Godalios Vasconia vocat. Tertiū genus est, quater tanto grādius, toto corpore atrum, fœdissima facie, crurib. breuissimis, crassissimis, hirtis. Biuit appellātur à Liguribus Taurinis, ab Adriaticis Dardanelli. In cauis latentiurum parietū nidificant. Quarti generis vnum tantū vidi, magnitudine Buteonis, sed facie nullo modo ab his dissimili. Cruribus tamen atq; vnguibus ad prædam & pugnam idoneis, nec minus rostri aduncitate Captum vocabat Rondonem Maurellus Mediolanēsis, Galeacij vicecomitis aucupio præfectus. Dardanellos, humi si sint, non posse sese attollere, compertum habemus experientia, Scaliger. Hirundinum genera sunt quatuor: domesticæ: quæ in muris exterius: quæ in terra (ripis) iuxta flumina: & marinæ dictæ, Albertus. ¶ De apode siue cypselo, hirundinū generis aue, in Elemento A. scripsi. Cæterum marinas nullas agnosco. piscis enim est, non auis, quam hirundinem marinam veteres appellant. Nostri tamen auem meropi congenerem, vt conijcio, Seeschwalm, id est hirundinem marinam nuncupant: & Itali gauias hirundines marinas. aiunt enim earum alias nigras, alias albas esse, & piscibus viuere. Plinius apodes hirundinum specie toto mari cerni scribit, & semper comitari naues, haud scio quam rectè. fortassis enim aues illæ non apodes, sed gauiarum generis fuerint: quod considerabunt ij qui propius mare versantur. ¶ Auis quæ caput caprino simile habet, vocatur Latinè apud vulgus caper hirundinis, Albertus.

Auis quæ dicitur. Caper hirundinis.

DE HIRVNDINIBVS SYLVESTRIBVS.



HIRVNDINES quædam rusticæ sunt, quę & syluestres & agrestes à Plinio nominantur: præter enim Pliniū nullus, quod sciā, ex veteribus earū meminit. Alterū genus hirundinū est (inquit) rusticarū & agrestium, quæ rarò in domibus, diuersos figura, sed eadē (qua domesticæ) materia cūfingunt nidos, totos supinos, faucibus porrectis in angustum, vtero capaci: mirum qua peritia occultandis habiles pullis, & substernēdis molles. In Ægypti Heracleotico ostio molē continuatione nidorū euagāti Nilo inexpugnabilē opponūt, &c. Sed hoc posteri⁹ ad riparias

hirun-

hirundines, non ad syluestres simpliciter vocatas pertinere dixerim: quare ad illas differo, etsi dubitem ad vtras potius referri debeat. Et alibi, Anginis (inquit) succurritur cinere hirundinis ex aqua calida poto. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monstrantur pulli syluestrium. (proinde cætera etiam ex syluestri hirundinum genere remedia, supra in domestica requires.) figura nidorum syluestres deprehendit, Hæc Plinius.

¶ Hirūdines syluestres illas esse suspicor, quas Turnerus apodes minores vocat, quarū iconē posuimus. Apodes minores (inquit Turner.) voco, quæ in scopulis, templorū fenestris æditioribus & summis turrib. nidos figūt. has Angli vocant *rok martinettes*, vel *chirche martinettes*: Germani Kirchschwalb. Alij aliter Germanicè nuncupāt, Murspyren/ Münsterspyrē/ Murschwalben, (vt Ge. Agricola:) Bergschwalben/ wysse Spyren: eò quòd in templis, & muris & montibus nidificent. Imo ventre ad c[...]um vsq; albicant, reliquo corpore nigræ, Eberus & Peucerus. In muris veterum ædificiorum & cauernis ac scopulis montium nidificant, Matthæolus. Hirundinum genus tertium in parietibus murorum (in muris) exterius nidificat, & muscis est infestum. Idem cum passeribus pugnat. passer enim domicilium (nidum) eius præoccupat initio veris antequam veniant hirundines. tum hirundo conatur eum è nido eijcere. Et obseruatum est sæpius Coloniæ, hirundinem cum non posset eijcere passerem, stridore suo hirundines multas conuocasse. quæ simul cum impetu aduolantes, luto quod rostro singulæ gerebant, nidi foramen subito obstruxerunt: & passerem ita inclusum suffocarunt, Albertus. Et rursus alibi, Hirundines quæ in muris & lapidibus nidificant, concludunt luto nidum vsq; ad arctum foramen per quod intrant & exeunt. quod si passer intrauerit, & non citò exierit, hirundinibus collectis pluribus & luto obturantibus nidum suffocatur, postea reparato foramine hirundo ad quam pertinebat nidus, passerem mortuum eijcit. Auicenna hirundines (simpliciter) & passeres se interficere mutuò scribit cum in vna domo conuenerint. Hirundines omnes quæ in muris nidificant, claudunt nidos præter foramen per quod intrant, Albertus. ¶ Apodes hoc differūt ab hirūdinibus tam agrestibus quàm domesticis, quòd tibias habent hirsutas, Geor. Agricola. Turnerus sanè eas quas nos syluestres hirundines facimus, apodes minores vocat, nullo antiquo nomine imposito: rusticas verò seu syluestres alias facere videtur, quæ scilicet in domibus rusticorum semper nidificant: quas à reliquis generibus (inquit) duæ sanguinolentæ maculæ quas vtrinq; in pectore videas, distinguunt: quod Ouidius his versibus pulchrè ostendit: *Altera tecta subit: nec adhuc de pectore cædis Excessere notæ, signataque sanguine pluma est.* Hæc ille. refert autem has hirundines ad primum genus, hoc est ad domesticas, quas itidem sanguinolento pectore nobiles dixerat: vt Ouidij versus de pectore sanguinolento, ad domesticas simpliciter, vel ad vtrasque referri possint.

Hirundines syluestres eadē quæ apodes minores.

De pugna hirundinum cum passerib.

An apodes ab hirundinibus syluestrib. differant.

DE HIRVNDINIBVS RIPARIIS, ET PRImum de Drepanide.



De drepanide.

DREPANIS Aristoteli memorata auis, à Theodoro falcula aut riparia conuertitur. videtur autem non alia quàm quæ riparia à Plinio nominatur, à Marcello Empirico ripariola voce diminutiua. est enim (ni fallor) in hirundinum genere minima, vnde & à Germanis quibusdam, vt circa Argentoratum Rhynuógele / id est Rheni auicula, diminutiua formula dicitur: cuius figuram nos posuimus, quòd alia riparia nondū nobis cognita sit. aut enim hæc riparia simpliciter est, aut certè ei cognata. Drepanis vt pennis præualet, sic pedibus degenerat, vt & hirundo & apodes. nam tria hæc genera & motibus & volatu (ὁμοιόπτερα) & specie (tum reliqua scilicet, tum paruitate pedum) proxima inter se conspiciuntur, Aristot. Æstate tantū apparet drepanis cum imber incessit. tunc enim & apparet & capitur. deniq; rara hæc auis est, Idem. Qui negant volucrē vllam sine pedibus esse, confirmant & apodes habere, & drepanin in eis quæ rarissimè apparent, Plin. ex Aristotele. Δρεπανὶς Hesychio & Varino cénchron, id est miliū significat. δρεπανίδες verò eisdē (lego δρεπανίδες), quanquam ordinis ratio apud illos hoc non admittat, genus auis est. ¶ Tertium hirundinum genus est quæ ripas excauant, atque ita internidificant. nidos enim (proprios) non faciunt: migrantq; multis diebus antè, si futurum est vt auctus amnis attingat, Plin. Ripariæ in riparum cauis nidificant, Idem. ¶ Alterum genus hirundinum est rusticarum & agrestium, &c. In Ægypti Heracleotico ostio

De riparijs hirundinibus.

De hirundinibus Ægyptiis nidos Nilo inexpugnabiles construentib.

molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt stadij ferè vnius spacio, quod humano opere perfici non posset. In eadem Ægypto iuxta oppidum Copton insula est sacra Isidi, quam ne lacerct amnis idem, muniunt opere, incipientibus vernis diebus palea & stramento rostrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, vt multas in opere emori constet. Eaq; militia illis cum anno redit semper, Plin. Conijceret autem aliquis hoc opus circa fluuios ad riparias pertinere, quòd illæ maximè in ripis fluuiorum versentur & pariant. Sed obijci potest quod alibi scribit Plinius riparias non facere nidos proprios. sed in riparum cauis nidificare. itaq; tale opus quo Nilus inundare prohibeantur, non efficient. item quod hoc ipso in loco Plinius mox à rusticarũ & agrestium hirundinum mentione hæc scripsit, tanquam illas tantum hoc opus perficere sentiens. Sed Albertus hirundines illas quæ in foraminibus riparum ædificant iuxta aquas, nidos artificiosos sibi construere asserit, nõ minus quam domesticas, vt in illis retulimus. quare rem in medio relinquo. Plutarchus quidem in libro de fluuijs (de Nilo scribens) hirundinibus simpliciter hoc attribuit. Generantur (inquit) in Nilo lapides κόλλωτες (nimirum à vi agglutinandi, vel glutinoso humore) quos hirundines colligunt cum imminuta est Nili aqua (κατὰ τὴν ἀπόβασιν τοῦ Νείλου locus videtur corruptus. ego pro ἀπόβασιν reponerem μέσσον vel χαράδραν, vel simile aliquod vocabulum) & chelidonium, id est hirundininum appellatũ murũ construunt, qui aquæ impetũ cohibet, & regionẽ inundari prohibet, vt Thrasyllus in Ægypriacis tradit.

Remedia ex ijsdem.

¶ Hirundinũ quæ ripas excauant pulli ad cinerem ambusti, mortifero faucium malo, multisq; alijs morbis humani corporis medẽtur, Plin. Remedia quidẽ eadẽ omnia, eodẽ teste, ex hirũdinum genere domestico, syluestri & ripario habẽtur: sed efficaciora è syluestrib. è riparijs efficacissima.

¶ Albertus in historia animalium libro I. cap. 3. pro ijs quæ Aristoteles de drepanide scripserat, sic habet: Hirundinis quædam species non apparet nisi vno tempore anni post pluuiam in fine æstatis mense Augusto, cum Sol est in Leone. ea auis Græcè vocatur *abroycayn*, & quidam vocant eam *daryachim* (alias *dryacha*. voces sunt corruptæ a Græca drepanis.) Est autem admodum rara: & per totum annum non nisi semel apparet, mense vno, quo etiam perit. quare generatio eius obscura est. Et rursus lib. 23. *Dryacha* (inquit) auis est Aristoteli pedibus carens, (κωλόποδες non ἄποδες Aristoteli est:) & cum ad terram ceciderit, cubitis alarum & pectore repit ferè sicut vespertilio. Non apparet autem nisi post pluuiam in principio æstatis. & eo tempore parit, cumq; pulli conualuerint moritur.

¶ Tertium hirundinum genus quod in ripis nidulatur, Angli nominant *a bank martnet*. Germanicum Vberschwalbe / aut Speiren / (aliqui Wasserschwalme / Rynschwalme /) Turnerus. G. Agricola apodem eandem cum hirundine riparia facit, (cui non assentior,) & Germanicè interpretatur Speirschwalben. Ego diuersarum hirundinum nomina in diuersis Germaniæ locis confundi puto. nostri spiras Spyren vocant apodes: inferiores verò Germani riparias sic nominant, vt dixi in Apode A. Ripariæ inter hirundines minimæ colorem habent fuscũ ad cinereum vergentem, Vberschwalben Germanis dictæ, Eber. & Peucerus. Scaliger facit secundum genus hirundinum suffultium in ripis nidificans. Eas etiam scribit stridere quasi sibilo inter volandum, & *Godalios* in Vasconia nominari. In terra in foraminibus riparum iuxta aquas nidificant, & insidiãtur bibionibus (culicibus) qui volant super aquas, Albert. Hirundines quæ in alijs ripis fluuiorum nidulantur, vt & cæteræ syluestres, ab Italis *rondoni* vel *tartari* dicuntur, Matthæolus Senensis. ab alijs, vt audio, *dardanelli*. a Gallis *martinet*, quod nomen etiam ad apodes seu cypselos pertinet. Dardanellos Scaliger facit tertium genus hirundinum ab hoc diuersum. *Vide* supra De hirundinibus diuersis. Volitant super aquas, & occursu mutuo infestæ videntur, cùm interim nihil aliud quàm muscarum venationem sibi proponant. Arena rostro allata nidificare eas aiunt.

Descriptio hirũdinis cuius icon ante posita est.

¶ Auiculam, cuius figurã pro riparia posui, in Rheni riparum cauis nidificare certum est sunt qui foramina etiam ab ea excauari asserant. Eadem ab alijs Germanicè Felschwalm nominatur. caudam vt alia genera hirundinum bifurcatam non habet, quantum ex pictura apparet: ventre albicat, vt in collo quoq; pectore fusca est.

De hirundinũ genere nidos ex musco conficiẽte.

¶ In genere item ripariarum est, cui nidus ex musco arido ita absoluta perficitur pila vt inueniri non possit aditus, Plinius 10. 33. cùm proxime de alijs hirundinibus riparijs egisset: quare magis placet ripariarũ legi, quam vt nonnulli codices habent parrarum. nam Gazam quoq; ripariarum legisse video. etsi eo in loco Plinius non de certo auium genere, sed in vniuersum de auium in nidificando solertia perscribat. Et mox, Argatilis appellatur eadem figura ex ligno lino intexens. Solerti porrò ingenio argathylis (Græcus codex habet *acanthylis*: Gaza vertit *argathylis*, Plinij scilicet lectionem secutus. acanthylis quidem non alia auis quàm acanthis videtur: Hesychius & Varinus acanthyllis per *l* duplex scribunt, & genus passeris interpretantur) in ripariarum genere (Gaza hoc de suo addidit, Plinium nimirum sequi se ratus: cùm tamen Plinius non argathylin ripariarum generis esse scribat, sed innominatam aliam de qua proximè egerat) suum instruit nidum. filis enim intexit lineis specie pilæ, aditu arcto, Aristot. 9. 13. Quærendum est an non parrarum, neq; ripariarum, sed parorum (id est ægithalorum) generis sit, quæ ex musco arido nidificat. talis quidem pari species apud nos est, quàm à caudæ longitudine denominamus: sed nidus eius oblongus est, non pilæ forma. Ægithalus & argathylis nomina facile permutari potuerunt.

DE HO-

DE HORIONE ET HORTVLANA.

CLITARCHVS in India ſcribit volucrem amatorio affectu flagrantem, nomine *horionem*, ſi bene memini, naſci, magnitudine parem ardeæ, rubris ſimiliter cruribus, oculis cæruleis, ſicá muſica inſtructã, vt naturæ munere tam ſuauiter canat, vt ipſas referat Sirenes, & dulcedine ſua ad ſuauiſſimos hominum cantus, qualis in primis eſt hymenæi nuptialis, accedat, Ælianus. Ω'ρίων ſyderis nomẽ, aut auis quædam, Heſychius. In noſtro Æliani codice manuſcripto prima huius nominis non aſpiratur, vt neq; Orioni ſyderi.

¶ HORTVLANAM auiculam quandam in cibis expetitam & facile pingueſcentem, Itali circa Bononiam vocant. Hortulanæ caro calida eſt, genituram auget, & renes calefacit ac impinguat, & menſes prouocat, Raſis.

HORTVLANA, VT VVLGO IN ITALIA *vocant, circa Bononiam.*



HVIVS auis effigiem Vlyſſes Aldrouandus, vir cùm in re medica tum ſtirpium hiſtoria præſtantiſſimus, ad nos miſit. Eſt autem, vt pictura præ ſe fert, huiuſmodi: Magnitudine alaudæ, roſtro & cruribus rubicundis: inde oculorum alba, exteriore ambitu flauo. in collo & pectore partim flauus, partim viridis color eſt, diſcretus vterque. Venter croceus maculis diſtinctus cinereis: quo colore maculæ alibi etiam paſſim in eo vidẽtur. Alarum & caudæ pennæ nigræ ſunt. eſt tamen & ruffi & cinerei nonnihil in eiſdem.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB I LITERA.

DE IBIDE.

A. *Nomina.*

HEBRAICAM vocem *ianſchuph* Leuit. 11. & Eſaiæ 34. Septuaginta & Hieronymus ibin interpretantur. doctiores multi noctuam, & auem nocturnam eſſe conſentiunt, à voce *ianaph* (vel *neſcheph* potius) quæ crepuſculum ſignificat: tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cum lucem interdiu ferre nequeat. *Vide* in Cygno ſupra, & Noctua infra. *Tinſchemet* quoq; eiuſdem linguæ vocabulum alij ibin, alij aliter exponunt, vt ſcripſi in Talpa *A*. Auicennæ interpres pro ibide habet *auſchuz*, ſed Albertus legit *caſeuz*. Auis (inquit, de ibide ſentiens) quæ ab Ægyptijs ſecundum Ariſtotelem leheras

(alias *seberas*) dicitur, secundum Auicennam *casenz* vocatur. ¶ Græce ἶβις scribitur. ¶ Mentiuntur qui dicunt ibides esse ciconias: nisi dicant genus esse ciconiarum in orbe nostro ignotum. habent enim ciconiæ rostrum rectum. ibides aduncum, Author de nat. r. & Albertus. ¶ Ibidi forte cognata est auis quam Itali *falcinellum* vocitant: mox post Ardeas nobis descripta: cui rostrum longum & aduncum, id est modice arcus aut falcis instar, inflexum. color pennarum subuiridis. *Tringo* dicta auis à vulgo Gallorum ad mediterraneum mare, quæ ciconiæ similis est & serpentibus vescitur, nondum mihi cognita est. ¶ Bellonius ibidem nigram facere videtur auem illam, quam nos Coruum syluaticum diximus. *vide* supra in Himantopode. ¶ Hieroglyphicam quandam picturam veterem gemmæ insculptã accepi à D. Occone in qua exprimitur Ibis Ciconiæ persimilis, sed rostro arcuato. Germanicè dici posset **Ein krummer storck** vel **ein Aegyptischer storck.**

Ibis in Ægypto tantum viuit.

Ibis extra Ægyptum nunquam progreditur. quoniam cœli status illic vuidus est, (ὅτι νοτιωτάτη χωρῶν ἁπασῶν Αἴγυπτός ἐστι. id est, quoniam Ægyptus magis quam vlla regio ad meridiem sita est. quod cum verum non sit, Gillius νοτιωτάτη, *humidum* transtulit, licet in ea significatione vsurpari non putem, nisi fortè à poeta aliquo:) & Luna omnium maximè planetarum humida (νοτιωτάτη.) Iam si quis vi atq; impetu eam ab Ægypto exportet, illa quidem ex insidiatoribus vltionem capit, vel cum magna sua pernicie. mortem enim sibi fame consciscens, raptoribus studium in se exportanda extra Ægyptum vanum esse ostendit, Ælianus. Circa Licham in extrema Africa lacus quidam dulcis est, & in eo loco ibes conspiciuntur, Strabo. Visam in alpibus ab se peculiarem Ægypti ibin, M. Egnatius Caluinus præfectus earum prodidit, Plinius. Scio ego in alpibus reperiri auẽ, quam nostri ciconiam nigram appellant: quam tamen ibin esse rostrum rectum non finit. vt neq; coruus syluaticus alpina auis nigra ibis esse mihi videtur, quanquam rostro adunco, quòd alia quædam non respondeant.

Duo ibidũ Ægyptiarum genera.

¶ Ibes Ægypti duplici genere distinguuntur. sunt enim aliæ candidæ, aliæ nigræ. candidæ apud Pelusium tantum non sunt, cum in reliqua tota Ægypto habeantur. nigræ contrà apud Pelusium tantùm, in cætera Ægypto nullæ, Aristoteles, Plinius, & Solinus.

Descriptio ibidis.

Rostrum non rectum, sed aduncum (ἐπίγρυπον ἐπὶ πλεῖστον, Herodotus) vel obliquum ibidi tribuunt Plinius & Pausanias. Stymphalides aues magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes, rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua, Pausanias in Arcadicis. Ibis nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. pugnant autem nigræ cum serpentibus. At earum quæ pedes humanis similes habent (omittit hæc Wottonus. Græcè legitur, Τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι, ψιλὴ τὴν κεφαλὴν (δηλονότι ἡ ἶβις) καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν.) id est, Illarum autem (ibidum quæ hominibus magis familiares sunt, & circa eos versantur, vel pedibus eorum se aduoluunt) caput ac collum totum glabrum est. pennæ cãdidæ preter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium, quæ omnia vehementer nigra sunt: crura & facies (ἐπίγρυπον, rostrum) alteri consentanea, Herodotus libro 2. Crex auis marina ibidi similis, Hesychius. Ibis magnitudine & figura ciconiæ persimilis est. colore autem duplex. nam altera ciconiæ similis, altera tota nigra: & nullum Alexandriæ triuium non eis plenum est, Strabo. Ibes aues sunt excelsæ, cruribus rigidis, corneo proceroq; rostro, Cicero 1. de nat. deorum. Qui Taricheæ bestijs præsunt, ibidis intestinum sex & nonaginta cubitorum esse affirmant, quod idem in Lunæ defectione comprimitur, Ælianus. hinc est nimirum quòd etiam decrescente Luna minus quàm augescente alimenti hanc auẽ capere apud eundem traditur. Ibis iuxta Nilum est varia, in Æthiopia (Pelusio malim) verò nigra: auis magna, in multis ciconiæ naturam referens, Albertus. Idem alibi ibidem scribit esse ciconiam totam nigram in dorso, & reperiri quoq; fuscam, (griseam.) Hæc auis, maius quam corporis magnitudo ei respondeat, cor habet. Idcirco veteribus Ægyptijs cordatu hominis hæc volucris typus erat. Gaudent. Merula.

C.

Ibis aquã non ingreditur.

Ibis licet aquatica sit & super (iuxta) Nilum versetur, aquam tamen nunquam ingreditur, neque natare potest, Albertus & alij obscuri. Nocte & die semper iuxta litora (ripas) ambulat, Physiologus.

De eiusdẽ gressu.

¶ Magna tarditate graditur: neç eam ocyus quispiam ingredi videat, quàm molli gradu & tardo, more lautarum mulierum, Ælianus.

Cibo.

¶ Cibus ibidis. Gaudet ibis alimento fœtido, venenoso, & voracissima est, & inimica serpentibus, Simocatus. Apud Græcos Lexicorum conditores ibin ὀφιοφάγον ab esu serpentium, & ῥυπαροφάγον ab impuritate victus cognominari inuenio. Nullum Alexandriæ triuium non plenum est his auibus, partim vtiliter, partim inutiliter. vtiliter quidem, quia omnem serpentem, & omnes macelli immunditias colligit. inutiliter verò quia immunda est, & omnia comedit, nec facile à mundorum coinquinatione arceri potest, Strabo lib. 17.

Pugna contra serpentes.

Ibes nigræ anguium volucrium cateruas pestilentes intra Ægyptios fines & ingredi prohibent, & pro terra sibi amica propugnantes, illud vniuersum agmen interficiunt, atq; consumunt. Aliæ vero ibes ex Æthiopia Nili alluuionibus serpentes Ægyptum appetentes conficiunt, eorum conatibus obuiam euntes: quæ causa prohibet Ægyptios ex accessu serpentium perire, Ælianus. Serpentes (*paruos*, Mela) alatos ferunt initio vêris in Ægyptum volare, quos ibides aues occurrẽtes ad ingressum planitiei interimũt: & ob id opus ibidẽ magno in honore Ægyptij habẽt, Herodotus. Ibes maximam vim serpentium conficiũt. auertunt pestem ab Ægypto quum volucres angues ex vasti-

ex vastitate Libyæ vento africo inuectas interficiunt atq; consumunt. ex quo fit, vt illæ nec morsu viuæ noceant, nec odore mortuæ. Eam ob rem inuocantur ab ipsis Ægyptijs ibes, Cicero 1. De nat. deorum. Ibis serpentum populatur oua, gratissimamq; ex his escam nidis suis defert. Sic rarescunt prouentus foetuum noxiorum. Nec tum aues istæ tantum intra fines Ægyptios prosunt. nam cum Arabicæ paludes pennatorum anguium mittunt examina, quorum tam citum virus est, vt morsum antè mors quam dolor insequatur: sagacitate, qua ad hoc valent, aues excitatæ, in procinctum eunt vniuersæ, & prius quam terminos proprios externum malum vastet, in aëre occursant cateruis pestilentibus. ibi agmen deuorant vniuersum quo merito sacræ sunt & illæsæ, Solinus & Ammianus Marcellinus. Ibis Ægyptijs vtilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus. Quod autem calidissima sit natura, propterea vel pessimarum rerum conficientissima vorago est. siquidem serpentes & scorpios exest, & conficit, atq; ex his partim facile & calore, quo pennulto abūdat, exterit, & concoquit: partim nullo negotio excrementa excernit, atq; expellit: ægritudine perrato afficitur, Ælian. Ibis iuxta aquas colligit pisciculos & cadauera reiecta, & alia quæ inuenerit animalia, & maximè serpentes. altiores quidem & puriores aquas, in quibus pisces puri degunt, refugit, Albertus & alij obscuri. Catarrhactes, ibis &c. prohibentur. eò quod aues sint piscium voraces, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ibin audio crescente Luna copiosiore alimento vti quàm decrescente: & intestinum eius in Lunæ defectione comprimi, Ælianus. In quidlibet vel sordidissimum, quamuis immūnit rostrum, vt quippiam illic inquirat, ex inquisitione tamen cibi cum se quieti tradit, cubile lauat, & purgat, Idem. Ibis nunquam sordidā aut veneno infectam (medicatam aut insalubrē, Plutarchus) aquam bibit, Idem.

¶ Ore parit, Solinus. ore pariunt ibides: Gaudent. metula Ægyptij eam ferunt ore coire & parere: veruntamen ea de re mihi non facile persuadent, Ælianus. Aristoteles de generat. anim. 3.6. contradicit illis qui coruum & ibin ore coire putant, vt retuli in Coruo C. Ibis in palmis, ad euitandos feles, ædificat: non enim facile in palma, ob eminentem & culicllatum trunci corticem ij sæpe repulsi & reiecti, sursum correpere possunt, Ælianus. Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Idem. Ibidis oua frangunt Ægyptij, quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. ¶ Ibis rostri aduncitate per eam partem se perluit, qua reddi ciborum onera maximè salubre est, Plin. Purgationem qua ibis vtitur, salsuginem scilicet adhibens, aduertisse & imitati postea Ægyptij dicuntur, Plutarchus & Ælianus. sed Ælianus salsuginis mentionem non facit. Vidi ego canem sæpe vomitu vtentem, & Ægyptiam auem clysterem imitantem, Galenus in libro de phlebotomia. ¶ Apion eam ait longissimæ vitæ esse. Atq; in eam rem Hermopolis sacerdotes citat sibi sane immortalem ibim ostendisse, quod quidem ipsum huic nō minus procul a vero abesse videtur, quam ab omni ratione abhorrere existimo, Ælian. Ibis felle hyænæ interimitur, Ælianus.

De earum coitu & partu.

Purgatione.

Vitæ longitudine.

D.

Mitissima (mansuetissima) auis est ibis, Strabo. Hæc auis prima clysteris vsum hominibus monstrauit, vt retuli in C. ¶ Crocodilum si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Orus & Ælian. De ibidum pugna contra serpentes scripsi in C. Ibidis pennæ serpentibus aduersantur, Simocatus Non mouebitur serpens penna ibidis ipsi iniecta, Zoroastres in Geoponicis. & Florentinus Democritū citans authorem. Quilibet serpens ibidis pennam vel intueri timet: si attigerit, obtorpescit: si comederit, ventre dirupto moritur, Philes.

De ibidū pennis serpentibus infestis.

E.

Ibis etsi vtilis est in Ægypto, vt quæ serpentes omnes, & omnes macelli immundicias absumat: inutilis est tamen tanquam auis immunda, & quæ a mundorum etiam inquinatione non facile arceatur, vt narraui in C. Iosephus Antiquitatum Iudaicarum 2.10. Moses (inquit) cum ad bellum contra Æthiopes ab Ægyptijs mitteretur, plectas ex papyro fecit in modum arcarū, easq; complens ibidibus secum portabat. hoc autem animal serpentibus inimicum est, fugiunt enim eas aduenientes: & cum se Ægypto celare voluerint, flatu velut ceruorum arreptæ deuorantur. Ibides autem sunt valde mansuetæ. & generi tantum serpentino feroces. Ibis apud Ægyptios sacra est & amabilis & innocua: ideo quòd indufuis ad cibum suggerens oua serpentum, efficit vt rarescant mortiferæ pestes absumptæ, Ammianus Marcellinus. Vescitur ibis scorpionibus & serpentibus, Ælianus. Ægyptijs vtilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus.

Qua in re vtilis sit Ibis in Ægypto.

F.

Ibis, siue *tinschemet* Hebraicè dicta est, siue *tanschuph*, in vetere Testamento, cibis interdicitur. siue etiam neutro istorum nominum. impura enim videtur, cum serpentibus & cibis impuris tantum alatur. Ibidum oua & caro venenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Ibis, in Pentateucho, auis Ægyptia, obscœnitate oris immunda, quo aluum purgare consueuit, Eucherius. Ibidem, ciconiam & gruem Baptista Fiera in Cœna sua tanquam graues cibos improbat. *Ibis* (inquit) *in antiquos redeat, q; ciconia luxum*. nos ciconiam quidem mensis receptam legimus, ibin vero nunquam.

De alimēto ex Ibide.

G.

Ibidum oua & caro venenosa sunt, quoniam deuorant serpentes, Albertus. Oua earum frangunt Ægyptij quòd inde basilisci credantur nasci, Simocatus. Si quis ea comederit, monetur. Author

Remedia ex eadē.

de nat. rerum. Assa feras (serpentes, nidore scilicet) depellunt, Kiranides. Cinis ibidis sine pen[illegible] cre-
matæ potus tormina sanat, Plinius. Ibidum pennæ vim serpentibus contrariam habent, (non tamen
inter hominis remedia commendantur,) vt scripsi supra in *D*. ¶ Pro folijs erini, id est caprific[illegible] fi[illegible]
ibidis vel folia mori in medicina substitui possunt, vt legimus in Antiballomenis Græcis quibu[illegible]
sed folia mori aliàs proximè postponuntur, substituenda scilicet pro radice hibisci.

H.

a. Ibis in gignendi etiam casu ibis facit, vel ibidis. Cicero & Plinius *ibes* in multitudinis numer[illegible]
protulerunt. Inuenio & ἴβυξ per υ in vltima apud Athenæum, quod non probo. ἴβυξ ὄρνιθος εἶδος [illegible]
Hesych. & Varinus. ἶβις auis est, cuius genitiuus ἴβιδος. & accusatiuus (pluralis) τὰς ἴβιδας, V[illegible]
quasi mascul. generis sit. Plutarchus in libro de Iside, & alij omnes quod sciam gen. fœmin. prot[illegible]
ἴβυξ (malim ἶβυξ per υ) genus est auis clamosæ, a qua Ibycus nomen proprium factum est: [illegible]
σαι, ὅθεν κατὰ μεταφορὰν λέγεται βοῶν λιάσαι, Etymologus in Ibis. Videri autem potest Ibyx auis [illegible]
per onomatopœiam factũ, vt & Gyfyt apud nostros: quæ forsitan etiam eadem fuerit, cum & cl[illegible]
sa sit, & onomatopœia similis. ¶ Ybos vel ibis pro antho aue apud Albertum legitur, qui ea[illegible] a[illegible]
imperitè eandem ciconiæ facit. *vide* in Antho. Idem Albertus alicubi *ichneumonem* quadruped[illegible] c[illegible]
interpretis Auicennæ (opinor) translatione *anschycomon* & *thyamon* vocans, ibidem auem interpr[illegible]
indoctissimè.

Icones. ¶ Ichneumonis & ibidis imago in statua reperitur Romæ in horto *Beluedere* in palatio Pontifi[illegible],
Bellonius. ¶ Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt, quòd hæc auis Mercurio cordis ac ratio-
nis præsidi attributa sit, (vt dicemus in *h*.) Orus. Iidem pro homine rapace & otioso, crocodilum pingunt
cum ibidis penna in capite. hunc enim si ibidis penna tangas, immobilem reddes, Idem. De ibide aurea
quæ in comessationibus Ægyptiorum circunferebatur, *vide* infra in *h*.

¶ Ibidis sanguis inter rubi nomenclaturas apud Dioscoridem legitur. item ibidis penna & [illegible]
vngues pro quinquefolio secundum Magos.

Nomina propria ab Ibide. ¶ Aristophanes in Auibus Lycurgum ibin cognominatum scribit: vbi Scholiastes o[illegible]endit Ly-
curgum à plerisque vel genere vel moribus Ægyptium esse creditum. ¶ Minutianus auctor est Cor-
uinum ab Ouidio appellatum fuisse ibin ex auis fœditate, cui ventrem rostro purgare insitum sit, & hoc
ex Callimachi imitatione, Cælius. Callimachum inuenio Apollonium poetam ibin appellasse. Ibis, (vt
Grammatici scribunt) à similitudine auis eiusdẽ nominis, pro inuido ponitur. vnde Ouidius conscri-
psit libellum in inuidum, quem in ibin vocauit. *Ibidis* (inquit) *interea tu quoque nomen habe*.

Ibis quare Mercurio sacra. ¶ *h.* In pugna gigantum contra deos Cyllenius, id est Mercurius ibidis alis latuit, Ouidius 5. Me-
tam. ¶ Ibin orationis parenti Mercurio aiunt in amore esse, quia orationis speciem similitudinemq;
gerat. nanq; eius nigræ pennæ cum tacito, & nondum emisso sermone comparari queunt: nec dum ve-
ro prolatæ orationi, internorum sensuum enunciatrici, candidæ possunt conferri, Ælianus interprete
Gillio. sed aliter ex eodem Volaterranus: Ibis (inquit) a Mercurio diligitur, quòd eius naturæ conue[illegible].
nam quod nigra & alba in hoc genere reperitur, altera mentis tantum excogitata, tacitaq; notantur. al-
tera verò nuncius audiri prolatiq; sermonis extrinsecus significatur. Ægyptij dicunt ibin statim ab ouo
exclusam duas drachmas appendere, quantum & cor infantis nuper nati. Eadem pedum inter [illegible]e & ad
rostrum interuallis designatis trigonum æquilaterum (cordis quadam specie scilicet) c[illegible]nstituit, Plutar-
chus in Symposiacis 4. 5. & in libro de Iside. Illam ibidis etiam vim de Ægyptiorum libris [illegible]pi: eam
nimirum cum in pennas, quæ sub pectus existunt, collum & caput abdiderit, cordis figurã exprimere.
Socrates in Phædro Platonis, Audiui (inquit) circa Naucratem Ægypti p[illegible]onini quendam f[illegible]e de-
orum, cui dicata sit auis quam ibim vocant, deo autem ipsi nomen Theuth. [illegible]uditi *Thoth* vel
[illegible]um, Mercurium interpretantur. Ægyptij cor volentes indicare, ibin pingunt. quod quidem animal
Mercurio attributum ac dicatum est, cordis omnisq; rationis præsidi & moderatori. nam & ibis per se
ipsa magna ex parte cordi adsimilis est, de qua re plurimi apud Ægyptios agitantur sermones, Orus.

Lunæ etiã cur sacra sit. 36. ¶ Ibis Lunæ sacra est. tot enim diebus oua excudit, quot Luna augetur & decrescit, Ælianus. I[illegible]
comessationibus (κωμασίαις) Ægyptiorum, aurea deorum simulacra circunferunt: canes duos, acci[illegible]
trem vnum, & ibin vnam. & quatuor hæc simulacrorũ idula quatuor literas vocant. canes duo mun[illegible]
hemisphæria interpretantur, accipitrem Solem, ibidem Lunam. opacam enim Lunæ partem τὰ σκιερὰ
nigro ibidis pennarum colori: splendidam albo conferunt. alij per canes accipiunt duos tropicos, per
accipitrem æquinoctialem, per ibin deniq; zodiacum: quod hæc auis præcipuè in numeri & mensuræ

Apud Ægyptios lege cautum est ne quis ibidẽ interimeret. cogitationem Ægyptios induxerit, quemadmodum præ cæteris circulis zodiacus, Clemens lib. 5. [illegible]
ματίων. Ægyptij animalium quorundam figuras non sine humani generis emolumento d[illegible]
nam cum eorum regio adeò serpentibus scateat, vt nulla maior pestis incolas soleat infestare, p[illegible]da
natura Deusq; malorum depulsor aues quasdam illuc immisit ibes appellatas, quæ serpẽtes interimun[illegible]
quamobrem Ægyptiorũ sapientes, vt homines Ægyptios ab interficiendis huiusmodi auibus suæ gen[illegible]
tis conseruatricibus deterrerent, (neq; enim deerant qui eis mortem molirentur,) lege cauerunt n[illegible]
cui liceret Ægyptiorum ibim interimere, subiecta causa, quòd dij si quibus apparerent, in ibium for-
ma sese eis ostenderent, Alexander Aphrod. in 12. primæ philosophiæ Aristot. Ægyptij diuersi[illegible]a-

[illegible] vel vsus vel symboli gratia: quædam etiam vtriusq;, vt ibin. hæc enim repulsa mortifera in-[illegible] hæc prima clysteris vsum in seipsa ostendit: & religiosissimi sacerdotum non alia lustrali aqua [illegible], quàm de qua ibis biberit. neq; enim vnquam illa insalubrẽ aut venenatam aquam gustat, [illegible] accedat quidem. hæc designatis inter se pedum gressu distantium & rostri interuallis triangu-[illegible] æquilaterum efficit. Et nigræ eius pennis albis ita appositæ sunt, vt Lunam amphicyrton referant, [Plu]tarchus in libro de Iside. Ipsi quorum vanitas ridetur Ægyptij, nullam belluam, nisi ob aliquam [utili]tem consecrauerunt: velut ibin, quòd maximam vim serpentum conficiat, Cicero. *Vide etiam* [illegible] in C. Inuocant Ægyp[ti]j ibes suas contra serpentium aduentum, Plinius. *Crocodilon adorat* [illegible] *hæc (Ægypti.) illa pauet saturam serpentibus ibin*, Iuuenalis Sat. 15. Πῶς ἂν μὴ [illegible] ἶβις, ἶβις πο-[illegible] *xώων*, [T]imocles in Ægyptijs apud Athenæum. Ægyptiorum morem quis ignorat? quorum im-[illegible] mentes prauitatum erroribus, quamuis carnificinam potius subierint: quàm ibim, aut aspidem, [illegible] violent, Cicero. In Ægypto si quis aliquam de feris sacris volens occiderit, morte mulctatur: sin in-[illegible], plectitur ea mulcta quam sacerdotes statuerint. Ibin verò aut accipitrem quisquis necauerit, siue [illegible] siue nolens, necessariò morte afficitur, Herodotus lib. 2. Diodorus Siculus tamen non accipi-[illegible] cum ibide, sed ælurum, id est felem in eodem honore ponit. ¶ In Ægypto sacerdotes non omni [illegible] se aspergunt, sed ea duntaxat, ex qua ibim bibisse credunt. nam planè sciunt hanc nunquã aquam [p]uram aut veneno infectam bibere. sacram enim diuinandi quandam vim in se habere hanc a-[illegible] existimant, Ælianus.

¶ Emblema Alciati *in Sordidos: Quæ rostro (clystêre velut) sibi proluit aluum Ibis, Niliacis cognita litto-[r]us, Transit opprobrij in nomen quo Publius hostem Naso suum appellat, Battiadesq; suum.* *Emblema.*

DE AVE INCENDIARIA SEV SPINTVRNICE.

INAVSPICATA est & incendiaria auis (de bubone prius scripserat) propter quam sæpenume-[illegible] vrbem in Annalibus inuenimus: sicur L. Crasso, C. Mario Coss. quo anno & bubone viso [lus]trata est. Quæ sit auis ea nec reperitur, nec traditur. Quidam ita interpretantur incendiariam esse, [q]uæcunq; apparuerit carbonẽ ferens ex aris vel altaribus, alij Spinturnicem eam vocant. sed hæc ipsa quæ esset inter aues qui se scire diceret non inueni, Plinius. C. Lælio, L. Danitio Coss. auis incenda-ria visa occisaq;, Iulius Obsequens. Auis incendiaria secundum grammaticos quosdam dicta est quòd incendijs nascatur.

¶ INTVBA auis amari iecoris falsò creditur à nonnullis in Vergiliano versu, primo Georg. *Et amaris intuba fibris*: quo doctissimus poeta ad genus illud intubi videtur alludere quod picris appellatur, Hermolaus in Corollario. *Intuba a. n. s.*

DE ISPIDA.



A.

I[S]PIDA auis nomen apud recentiores, à sono vocis factum est, vt scribit Author libri de nat. rerum. Italicè *picupiolo, piumbino*, id est plumbina vocatur, & circa lacum Larium martinus piscator: & alibi

auis paradisi propter pulcritudinē scilicet. plumbina verò nominari videtur, vt Io. Ant. Clarius Eboltanus ad nos scripsit, quoniā desuper deuolans in aqua, tanquam plumbū iactum, deorsumq; tendens, linea perpendiculari mergitur, vt inde pisciculos quibus vescatur, piscetur. Eandem ob causam etiam haliæetum auem piscium rapacem Italis *plumbinam* dici puto. Græci eadem ratione aues quasdam catarrhactas nominant. Rursus Itali quidam hanc auem piscatorem simpliciter nominant, circa Mediolanum: alij piscatorem regis, vt Angli quoq;: alij vitriolum, à vitrioli id est chalcanthi colore, vt coniicio, circa lacum Verbanum: in Hetruria auē S. Mariæ. ¶ Hispani in Lusitania *arnela*. ¶ Galli *pescheur*, id est piscatorem: alij *martinet peschéur*, vt & Larij lacus accolæ: alij *tartarin* per onomatopœiam ab *artre*, quòd *artras*, Gallicè dictas, id est tineas abigat. Circa Lutetiam audio *mounier* appellari, nescio quàm rectè. à nonnullis impropriè etiam *piuerd*, id est picum viridē, à colore. ¶ Germani Ysuogel vel Eißuogel, id est glaciei auem, vt Albertus Magnus quoq; interpretatur. nam hyeme etiam apud nos manet, & circa aquarum ripas glacie concretas degit. Pomerani Yßengart. ¶ Angli *the kyngs fissher*, id est regis piscatorem, vt & Itali quidam. ¶ Ispidam ex recentioribus quidam veterum alcyonem esse putant, vel simpliciter, vel fluuialem: qua de re sententiā meam exposui in Alcyone. Christophorus Encelius alcyonem ab ispida diuersam facit: sed illi quoq; vt huic Germanicū nomen Eißuogel attribui scribit.

B.

Descriptio Ispidæ. Ispida auis parua est, sed pulchra & pennarum venustate clarissima. colore medio inter viridem & cœruleum, qui ad Solis radios sapphirum refert: color pectoris instar carbonum ardentium est. Vnos tantum habet in pedibus digitos, vngues aduncos, rostrum paruum & rectum, Albertus & Author de nat. rerum. Ispidæ (ipse alcyonem fluuiatilem seu ripariam vocat) pectus purpureum est, collum & dorsum in viridi cœruleum, alæ fuscæ: rostrum, vt etiam pedes, cinereum, Ge. Agricola. Ispidæ (ex nostra inspectione) rostrum est nigrum, rectum, in summo acutum, tres digitos longum. Ventris & minores sub alis plumæ, colore ferrugineo vel ruffo tali qualis ferè interiorum castaneæ [illegible]. Pedes breues, rubicundi: in quibus duo longiores digiti ad mediam vsque partem connectuntur. sunt autem articulati ab imo digiti multis minutis trāsuersis lineis. Terni anterius sunt [illegible] breuior introrsum spectat. Plumæ genua tegunt, inferior pars nuda est. Per mediū dorsum, a [illegible] eius vsque ea finem caudæ plumæ sunt cœrulei coloris diluti & ad album inclinantis, mirum in modum splendidæ, vt oculos etiam visu immorantes splendore suo offendant. Pronum caput cum ceruice viridis coloris, transuersis lineis ex albo cœruleis distinctum. Virent etiam alæ. sed in exteriore pars plumarum in eisdem ad purpureum ferè tendit violaceo dilutum colorem, vt cœruleam quoque per medium dorsum. Asperguntur & alæ lucidis aliquot punctis longiores earum pennæ exteriorem partem viridantem habent, interior nigricat. Lingua perbreuis est, lanulcula, ac subrubens cum [illegible] bus palatoq;. Oesophagus valde longus. ventriculus in infimo corpore iuxta anum. adeps ru[illegible].

C.

Auis est solitaria. Ispida maximè solitaria auis est. Manet apud nos etiam hyeme circa ripas glacie concretas vnde & nomen ei à nostris impositum. Allata est mihi nuper Ianuarij initio capta. ¶ Picubus vi[illegible] *De eius cibo.* de in varijs linguis alij piscatorem simpliciter, alij piscatorem regis, alij martinum piscatorem v[illegible]. Circa aquas volat, pisciculis insidiatur & vermibus, Albertus & G. Agricola. Terram circa aquas *Nido.* rostro cauat, ibiq; nidum congerit ac fœtus facit, Author de nat. rerum. Audio eam in arena [illegible] *Partu.* pulo aliquo iuxta aquam nidificare: nidum forma rotunda construere, eminente in angulum [illegible] ne exiguo, mollem, ex floribus harundinum. pullos interdum nouem in nido vno reperiri. ¶ [illegible] la *Pelle.* cum pullis suis suauiter olet moschi odorati ferè instar, Hier. Tragus. Caro eius mortuæ non putrescit. Vulgò creditur pellem eius detractam (multi vnà cum carne seruant, intestinis tantum ademptis) & alicubi suspensam, pennas quotannis tanquam in viuo corpore mutare: quod ego falsum esse expertus sum in pluribus huius generis auibus per plures annos reseruatis, Albertus.

D.

Ali & mansuefieri posse hanc auem non puto.

E.

De vsu eius in pannis à tineis conseruandis. Qui pannos laneos vendunt, huius auis pellem cum pannis habere solent, quasi vi quadam peculiari aduersus tineas polleat. vnde & *artram* a Gallis quibusdam dici arbitrantur. hoc autem [illegible] stet, satis esse aiunt in eadem cella eam haberi, atq; hoc quidam per aliquot annos se expertos [illegible] lerunt: ego vix fidem habuerim. Sunt qui negent fulgurari domum in qua fuerit nidus ipsius [illegible] etiam auguria sectantes hanc auem conseruatam in thesauris, augere illos & amoliri pau[illegible] bert. Sunt & similes quædam circa alcyonem superstitiones, quas retuli in Alcyone *H. c.*

F.

In cibo non probatur, Hiern. Tragus.

Cornix aquatica Ispidæ ferè similis. Cornix aquatica apud Morpetenses Anglos dicta (quam supra inter Cornices descripsimus) rostro est paulò breuiore quàm ispida, ante volatum eiusdem more crebrò nutans. Voce eandem a refert, vt, nisi videas, ispidam esse iurares. In ripis etiam fluminum degit, & pisciculis victitat.

Ity x, ἴτυξ, auis quædam, Suidas. Sed forte legendum ἴϐυξ, quod auis nomen commemoraui *Ityx*. ...ora in Ibide *H.a.* aut Ἴτυς. fertur enim Itys puer in phasianum mutatus.

Ivnco lacus & fluuios petit, caudam motitat vt & cinclus, albicula & tringa. quæ inter mino- ...es has maiuscula est. turdo enim æquiparatur. Iunco quidem alaudæ amicus est, Aristoteles interpre- ...te Gaza: qui pro Græca voce χοίνιλος iunco transtulit. nam Græci iuncum χοῖνον nominant. & forte ... et iuncos degit cùm circa aquas versetur. Apud Hesychium & Varin. χοίνικος legitur sine lambda. ...νικος, auriga Amphiarai, & auis quædam, & planta, Hesychius. ¶ Ego (inquit Turnerus) quum ... aliam nouerim auiculam, iuncis & harundinibus insidentem, præter Anglorum passerem h...a- ...ndinarium, illum iunconem esse iudico. auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula & ... nigro. cætera fusca, Turnerus. vocat autem hanc auem Anglicè *a rede sparrow*, Germanicè ein ...tmüß/ nostri potius efferrent ein Riedtmeiß/ id est parum palustrem. Nos plura de harundina... ...le e inter passeres, & de paro palustri (hic enim ab hirundinario passere differt, etsi Turnerus v... ...uem faciat) inter paros dicemus: vt de motacillis quoq; diuersis in Elemento *M.* ...berus & Peu... ...tiam Turnerum vt plerunq; secuti iunconem interpretantur Germanicè ein Riedtmeiß/ id est ... palustrem. Græcè ab iisdem scribitur χοίνικλος vel χοινίων.

Ivnco.

DE IYNGE.



A.

Iynx auis apud Aristotelem dicta, ἴυγξ, *torquilla* vertitur à Theodoro Gaza, tanquam vulgo (Italo- r...m) sic nominetur. Idem ab antiquis turbinem appellatam scribit. ego nullum ex antiquis turbinis ...mine pro aue vsum inuenio. A colli circumactu, reliquo corpore quiescente, collitorquis appellari ...est, Cælius. Scaliger Verticolliam appellat. Italica huius auis nomina varia obseruauimus, *collotorto, ...tacoll, capetorto*: &, vt author Promptuarij habet, *vertilla*. Neapoli formicula dicitur, quoniam for... ...vescitur. Hispanicè *torzicuello*, ad quod accedit Italicum *pico Bocciulo*. *Vide* supra in *Glottide* ad fi... Gallicè *terco* vel *turcot*: in Atho monte Græciæ alcion nominatur, Pet. Bellonius. Germanicè ...ndhalß/ Naterhalß/ Naterwendel/ Naterzwang/ Trächals: quæ nomina omnia ei indita sunt quod ...um circumagat, vel simpliciter, vel serpentis instar. Eberus & Peucerus meropem Germanicè ...nnß, & Windhalß interpretantur, quasi vel Windhalß Germanicum vocabulum de duabus di... ...is auibus in vsu sit, vel merops quoq; collum circumuoluat similiter, quod non puto. Iidem mo... ...lam, vel Græcè σεισοπυγίδα eandem faciunt auem: Theocriti (vt video) Scholiasten & Suidam se... ...mihi hæc Grammaticorum opinio non placet: nec iynx nobis cognita, quæ absq; omni contro... ...a veterum iynx est, caudam motitat, quod equidem sciam aut obseruarim, cum viuam dies ali... ...aluerim. quanquam video Io. Tzetzen quoq; iyngem interpretari cinclida & σεισοπύγιον: & in ... Galeni de compos. medic. sec. loc. iyngem etiam cinædum nominari. sed hoc est iyngem & mo... ...m confundere. Ioh. Langius eandem ab agricolis, ob mugitum Wasserochs & Rhuerdromel ...bit epist. 2. 59.

Nomina.

B.

Descriptio Iyngis. ¶ Iynx auium vna vtrinque binos habet digitos. causa est quòd eius corpus minus quam cæte[illegible] rum propensum est in aduersum, Aristot. & Plinius. Atqui etiam aliæ picorum & nocturni gen[illegible] uium, binos vtrinq; digitos habent, vt psittaci quoq;. Iynx paulò maior quàm fringilla est, colore [illegible] rio. Habet sibi propriam digitorum, quam modo dixi, dispositionem & linguam serpentibus si[illegible] quippe quam in longitudinem mensura quatuor digitorũ porrigat, rursumq; contrahat intra ro[illegible]. Collum etiam circumagit in auersum (prorsum & retrorsum, Langius) reliquo quiescente c[illegible] modo serpentum (vnde torquilla vulgò appellata est, quáquam turbo ab antiquis.) Vngues ei gra[illegible] & similes vt monedulis (κολοιοῖς, habet codex noster, & sic Gaza & Plinius legerũt: ego legerim κο[illegible] id est vt picis viridibus) exeunt: voce autem stridet, Aristot. interprete Gaza. Iynx linguam se[illegible] similem in magnam longitudinem porrigit. Collum circumagit in auersum. Vngues ei g[illegible] ceu gracculis, Plinius. Aristoteles torquillam fringillæ comparauit, quoniam coloribus simil[illegible] Niphus. nam quòd ad magnitudinem torquilla paulò maior est quam fringilla. pictura quid[illegible] bis posita magnitudinem iustè exprimit. *Turbo.* ¶ Turbo, vt Gaza nominat, fortè a corporis figura d[illegible] erit. cauda siquidem (cuius pars postrema in icone a nobis posita patentior & latior esse debeba[illegible] bi alteram partem quodammodo refert, & reliquum corpus cauda & capite dempto rhombum [illegible] grum. Vngues vtrinq; bini sunt, ita vt vtrobiq; longior alter cum altero breuiore coniungat[illegible]. Linguæ aculeus tam acutus & validus est, vt hominis quoq; cutem penetret instar aciculæ. lingua [illegible] fra arteriæ summũ subit, & supra cranium reflexa naribus inseritur. est autem gemina vbi ab occipiti[illegible] re[illegible]cti incipit. in sincipite rursus conueniunt partes vtræq;. Marem a fœmina discerni puto cum [illegible] lias [illegible] or- tè, tum pectore magis flauo. ¶ Huius auis historiam nullus Latinorum aut Græcorum inquit [illegible] gius in epist. tomo 2. epist. 59. præter Pyndari in Pithijs interpretem descripsit: ἴυγξ ὄρνεον [illegible] τῇ τραχήλῳ, &c. id est, Iynx volucris versicolori pluma variegata, collo procero, linguam ha[illegible] e exertam & prominentem, cum qua dum collum versatile circumagit crebro vibrat, ob id q[illegible] tilla dicta, Hæc ille.

C.

De huius auis cibo. Iynx lingua exerta magna celeritate formicas aculeo linguæ suæ transfixas vt pue[illegible] ra[illegible] as crone ferreo per arcum attracto emissoq; venari solent) vorat. nec vnquam illas rostro attin[illegible] ræ aues suos cibos. Ego aliquando Aprili mense captam per quinq; dies formicis alui: quæ dein[illegible] rua est. & haud scio an ali diutius possit. ægerrimè enim fert captiuitatem. nec alio præter for[illegible] bo vescitur: vt diuersis vermiculis. asellis alijsq; ei obiectis experiri volui. Rostro lig[illegible] um ferit & [illegible] rum ferè vt pici mouet. Iynges linguas prælongas, vt piscatores lineas extendunt, qua fo[illegible] micæ [illegible] unt. accelerant illæ tanquam ad escam: & vbi iam plures insederint, paulatim iynges lingua re[illegible] a[illegible] ptas deuorant, Oppianus in Ixeuticis. *Capitis circumagitatione.* ¶ Si manu teneas caput circumagit in vtranq; partem, non [illegible] quidem vt rostrum ad medium dorsum omnino retrò spectet, sed aliquousq; vlterius scilicet quam [illegible] la alia auis. *Voce.* ¶ Voce sua stridet, Gaza ex Aristotele. Græcè legitur τρίζει. Grammatici Græci iyn[illegible] em per onomatopœiam ἀπὸ τοῦ ἰύζειν dictam tentur. Vocis sono obliquam ubiã imitatur, Ælianus. *Nidificatione.* ¶ N[illegible] dificat in foraminibus arborum vt pici. aliquando etiam in domibus (rusticorum tantum puto. [illegible] c- me, vt audio, non apparet, sed autumno maximè. ego mense Apri[illegible] captam vidi & ali[illegible] Iulio: quo tem pore etiam sobolem habebat. parit autem oua multa, circiter octo vel nouem.

D.

De eiusdẽ moribus. Iyngem mirabilem & stultam auiculam dies aliquot nutriui formicis. Ea homine accedente nõ facile refugiebat: irascebatur tamen, & collum in sublime erigens & rostro pinsens (sine morsu tamen) ac idem retrahens extendensq; per vices, tanquam minando, iram declarabat. plumis interim, præsertim capitis, rigebat. & caudam erigebat dilatabatq;.

F.

In cibum etiam admittitur, vt Hieronymus Tragus scribit.

G.

Remedia ex eadem. Antonij Musæ ad pilos pungentes in palpebris enascentes, *trichiasim* vocant: Fel auiculæ q[illegible] nædus appellatur, (est autem iynx, vt ostendemus mox in *H. a.*) & aconiti dimidium eius, m[illegible] hoc est euulsis pilis locũ illine, Galenus de compos. medic. 4. 7. inter Asclepiadæ liquida medi[illegible] ta ocularia. Aliqui etiam cinædi auiculæ felle per se vtuntur, vt eodem in capite legim[illegible]s.

H.

Etymon & synonyma. Ἴυγξ auis debebat potius (φωνηεντέστερον ἴυξ) sine gamma vocari: à verbo scilicet ἰύζω, [illegible] cali abiecta Eustath. Lynx pro iynge, id est illecebra apud Sophoclem legitur, vt [illegible] tat A[illegible] Τοιάνδ᾽ ἐπ᾽ ὄψει [illegible] ἴυγγα [illegible] ἵμερος ἀστραπὴν τιν᾽ ὀμμάτων ἔχει. Lynx auis, id est vul[illegible] r, [illegible] ra S[illegible] bitur et[illegible] m ἴυγξ apud Hesychium & Varinum, quod non placet. Μίνθον alij mentham interpretan[illegible] alij ἴυγγα, fortè ἴυγγα,) Varinus. Τυγγα, auicula quædam, Varinus. Iynx auis quæ & cynædœon [illegible] αι- δίων. malim κιναίδιον cum Suida) vocatur, Hesychius & Varinus. Fel auiculæ quæ cinædu[illegible] appe tur, vt retul[illegible] in *G.* medici contra pilos in palpebris pungentes illinunt. Kinædius, id est [illegible] nx & [illegible] mari[illegible] in cuius corpore translucido spinæ apparent, Kiranides. Apud Kiraniden libro [illegible] ca, [illegible] inina-

r ad superstitiosum quoddam phylacterium formicarius & iynx,(lectio corrupta habet ἰυ- autem pro ἴυγγα ab interprete formicarium redditum esse,& vtrunq; in textum ascitū. nam quidam hodie iyngem formiculam vocant.

¶ Pindarus ποικίλαν ἴυγγα dixit a varietate coloris. item τετράκναμον, propter caussam inferius *Epitheta* lam.

¶ Iynx auis quoniam veneficis ad philtra & amatorias illecebras in vsu erat: iyngos etiam vo- *Homonyma.* in authoribus Græcis plerunq; ἐπιθυμίαν, πόθον ἢ θέλησιν(forte θέλξιν id est mulcimentum) signi- hoc est desiderium, cupiditatem, voluntatem, lenocinium, illecebram, & quicquid animum ad ac desiderium trahit. vt Grammatici annotant, qui & hæc authorum anonymorum dicta ci- ἴυγγί τινι ἑλκόμενος, Helych. Τῇ σῇ ληφθέντες ἴυγγι, Suidas. Σοφίας τινὰς καὶ ἴυγγας κινήσοι ἐπ' αὐτὴν Αἰγυ- Heliod. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ὥσπερ ταῖς αὐταῖς ἴυγξιν αἱρεῖ τόν τε Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, καὶ μέντοι καὶ τὸν στρα- τηγὸν εἶναι. Καὶ αὖθις, Τοιαύτη τις περιῆν ἴυγξ Διογένους τοῖς λόγοις τῇ κεφαλῇ, Suid. Troilus Achillē λαλεῖ ἴυγγι. Τόξον, ἴυγγι περιφόρω βέλει. λέγει δὲ τῷ ἔρωτι. Τοιαῦτ' ἐν ἴυγξι λύγξα(sic citat Athen. θρεπτηρίαν Ἔρωτος ἀστραπὴν τῷ ὀμμάτων ἔχει, Sophocles. Per illecebras mutuas, quæ magorum nuncupantur, & sympathiam seu cognationem quandam rerum miracula consurgunt maxi- Cælius. Magi rerū naturalium sympathias, odia & illecebras, quib. cum astris consentiunt & con- nt, *iynges* appellarunt, Lang. epist. 59. tom. 2. Est inter erotica infamis quoq; iynx. propter quod sci- admodum pro cupiditate vehementi dicitur iynx Pindaro: Ἴυγγι δ' ἕλκομαι ἦτορ, νεομήνια θιγέμεν, . Qui vehementi & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicuntur, Erasmus in thijs, citans hoc Pindari è Nemeis hymno 4. Ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id est, Iynge trahor animo. & il- Theocrito in Pharmaceutria, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. ¶ Iynges vocant philtra æcunq; ad illiciendos amores parantur, ab iynge aue, qua ad hanc rem olim abusæ sunt veneficæ, rammatici docent. hanc enim auem aiunt idoneā esse εἰς μαγγανείας, (μάγγανα interpretātur φάρ- κα, μηχανήματα,) Hesych. ¶ Sunt qui iynga fuisse antiquis citharā cantus prædulcis tradant, (vt Va- rec tat) vt inde omne quod expetas iucundius, rectè iynga dicas, Cælius. Iynx etiam fistulam si- cat ex vnico calamo compactam, vt quidam in Lexicon Græcolatinum retulit. Ἴυγξ, λεπτοὶ πό- αἱ τὴν ψυχὴν, Suidas & Varin.

¶ Iyx potius dici debebat quàm *iynx*, à verbo ἰύζω, vltima vocali abiecta: à quo etiam ἰυγμὸς de- *Deriuata.* , Eustathius. Ἰυγή, vox, clamor, Hesych. idem quod ἰυγμός. Ἰύζον legimus apud Homerum de bus & venatoribus contra leonem clamantibus, Iliad. ρ. vbi Scholiastes: Ἰύζουσιν ἀγροικικὴ φωνῇ ονται, προσφωνεῖ τι πεποίηται δὲ ἡ λέξις παρὰ τὸ ἰοὺ ἐπίρρημα. Ἰυγίης, Bacchus, Hesychio & Va- no. fortè quòd vinum homines ad se iyngis instar illiciat, quasi illecebrosum interpreteris. Hinc ego quit L. G. Gyraldus) putârim Pindarum quodam hymno Pyth. ad Arcesilaum Cyrenæum iyngem auē Bacchi nuncupasse. ¶ Babylone ex testudine loci vbi rex ius dicere solebat, iynges quatuor aureæ *Imagines.* endebant, fatalem conditionem (Adrastiam) significantes, admonentesq; regem ne se supra homi- nem efferret. eas verò dicunt Magos cum in regiam venissent, iussisse fieri. Vocant autem ipsas deorū linguas, Philostratus lib. 1. de vita Appollonij.

¶ Myrus piscis colorem totum similem habet iyngi, tum intus, tum foris, vt scribit Aristoteles lib. 5. de animalib. Athenæus. sed Aristotelis libri iam citati cap. 10. aliter, ὅτι ὁ μύρος, ὅτι ὁ μόρμυρος καὶ ἰχθὺς καὶ τὸ χρῶμα ὅμοιον ἔχει τῇ πίτυι (Gaza vertit *larici*. non ἴυγγι) καὶ ὀδόντας ἔχει καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Hinc tur Athenæi locus restituetur. Iyngem prima Venus fertur è monte Olympo ad homines detulisse, *Iynx vnde de incantationib. & amatorijs philtris apta dicatur.* ac dedisse Iasoni, & docuisse eum incantandi artes, vt Medeæ animum in sui amorem compelleret, oliastes Pindari in Pythijs Carmine quarto in Arcesilaum Cyrenæum. vbi hæc poetæ verba legi- mus, Πότνια δ' ὀξυτάτων βελέων Ποικίλαν ἴυγγα τετράκναμον οὐλυμπόθεν, Ἐν ἀλύτῳ ζεύξασα κύ- Μαινάδ' ὄρνιν Κυπρογένεια φέρεν Πρῶτον ἀνθρώποισι, &c. Cognomina autem iyngem variā a co- re: item τετράκναμον, hoc est quatuor tibijs vel quatuor radijs insignem. quoniam a veneficis hæc auis ad circulum seu rotam alligari solebat, alis binis supernè, & pedibus binis infernè, vt ita quatuor radio- n rotæ speciem præ se ferret. Potest & rota ipsa metaphoricè (inquit Scholiastes) iyngis nomine ap- ari, quatuor distincta radijs. sed poeta notanter ἴυγγα τετράκναμον dixit, non κύκλον. Iynx auis philtris accommoda & excantaminibus amatorijs. pendēs enim ex rota agitatur, aut cùm cerea amburitur super ardētes prunas. Tradunt alij eius interanea explicari rotæ circumuoluta, Cælius ex Varino el Scholiaste Pindari. Langius in epistola 59. tom. 2. locū illum Scholiastis Pindari citans sic transtu- Mulieres veneficę hanc ad amatoria philtra & ἐπῳδὰς expedire aiunt, hanc arreptā quadrifariā alis pedibus rotæ alligant, quam crebro versant. carmina quoq; occinunt, quale est illud quod Sionętha d Theocritum in Pharmaceutrijs adeo repetitum succinit, Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος ἐξ Ἀφροδίτας, Ὣς κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέραισι θύραισιν. id est, *Iynx dde domum mihi Delphida, redde maritum, Aereus vt rhombus conuertitur ab Aphrodite, Sic præceps volua- tur ad hæc mea limina Delphis.* Alij asserunt viscera Iyngis exempta radijs rotarum implicare sagas, qui- bus versis, solicitare ad reditum amantes, Hæc Langius. Ex iynge auicula caudam quatiente ad philtra vtuntur priuatim pennis quæ circa caudam sunt, priuatim etiam osse circa pectus labdoide figura, spe- cie simili myopi seu calcari equitum. Collum etiam eius ad alia quædā prodest: & auis rota ad amores,

alis suis in aliqua rotula extensa & circumuoluta in nomen amantis, lo[illegible] Variorum 11. 380. Iynx etiam paruum quoddam instrumentum est, quod veneficæ solebant circumagere ceu ita sibi conciliaturæ eos quos amabant, Suidas. Feruntiyngem ipsam prius mulierem fuis[illegible], filiam Pithus vel Echûs & Panis quæ cum in Ioue Iûs, Ἰοῦς vt Scholiastes Lycophronis habet, & Cælius quoq; legit. Varinus non rectè habet Ἠοῦς, id est auroræ) amorem suis veneficijs excitasset, a Iunone [illegible]ata in auem mutata sit, Varinus. Iynx perhibetur filia Echûs aut Pithus, aut Hieronices aut Veneris sed Græcè legitur Ἴυγξ Ἠχοῦς ἢ Πειθοῦς, θυγάτηρ Ἱερωνίκης ἢ Ἀφροδίτης,) quæ cùm Iouem suo veneficio affecisset, eam ob causam à Iunone in auem conuersa sit, Suidas. quamuis hic ἀπελιθώθη habeat, Varinus melius ἀπωρνιώθη. Iyngis ope puella Theocriti ad alliciendum amatorem vtitur.

¶ Emblema Alciati, quod inscribitur *Inuiolabiles telo Cupidinis*, habet autē adiecta figura iyngem in rotula extensam.

Ne dirus te vincat amor, neu fœmina mentem Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præsto tibi motacilla paretur, Quam quadriradiam circulum orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis, Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason Phasiacis ladi non potuisse dolis.

¶ Nos quoq; olim in iyngis iconem vinctam ad manum hominis lusimus his senarijs.

Cur vinctam iyngem picta detinet manus? Auis hæc amoris & voluptatis nota est,
Quæsita philtris: fortè quod quonis agat, Ante & retrorsus, colla, in orbem, libere.
Sic & voluptas corda agit mortalium, Mirumq; torquet in modum quoquo libet.
Hanc tu nisi vinctam cum ratione rexeris, Mentis peribit quicquid ac sensus habes.
Hoc fascinum putabis, atq; maximum Philtrum, veneficiumq; quàm miserrimum.
Hoc torquet animos, turbat, & retro mouet. Aut igitur omnem in voluptatem fuge,
Aut si libet vti, vincla semper admoue. Nunquam cicuratur, semper est vinclis opus.

Izines, Ἰζῖνες, ἀκανοί, ὄρνιθες, ταγχόοι, λέβητες, tripodes, Hesychius & Varinus.

De Avibvs qvarvm nomina L. consonans inchoat.

DE LAGOPODE.

Lagopus in alpibus solum reperitur. Alia est etiā auis eodem nomine dicta. Lagois. Lagodias. Lagopus herba. Descriptio auis ex Alberto. Lagopus pro francolino. Auis superius depicta nomina varia & descriptio.

Alpivm peculiaris auis est lagopus, præcipuo sapore. pedes leporino villo insignes ei nomen hoc dedêre, cætero candidæ, columbarum magnitudine. Non extra terram in qua nascitur ea vesci facile: quando nec viua mansuescit, & corpus occisæ statim marcescit. Est & Alia nomine eodem à coturnicibus magnitudine tantum differens, croceo tinctu, cibis gratissima, Plinius 10. 48. *Si meus aurita gaudet lagópode Flaccus*, Martialis lib. 7. In alijs exemplaribus *lagopice* legitur, quod quidam ancillæ nomen interpretatur, quàm rectè ipse viderit. in lagopode quidem prima breuis est, sed licentia produci potuit. *Pinguemq; vitijs albumq; nec ostrea, Nec scarus, aut poterit peregrina iuuare Lagois*, Horatius Sermonum 2. 2. vbi Acron, Aut (legerim, Lagois est auis quæ) carnem leporis habere perhibetur. aut genus piscis quod in mari Italo non inuenitur. Λαγωΐνης, auis quædam, Hesychius & Varinus, ¶ Ondem auem, de qua inter Gallinas scribemus, Alexander Myndius *lagodian* (λαγωδίας) cognominari ait. ¶ Est & herba lagopus, de qua plura scripsi in Lepore.

¶ Lagopus pedes habet leporinos, & villū pro plumis, & malè volat: & ideo in specubus sub terra viuit. quod si ad prædam aliquando prosilit, mox ea capta ad antrum redit & comedit, Albertus: tum hoc ex Plinio addit, non mansuescere, captam mori, & citissimè putrescere. Sed ex eo quòd illam è specubus ad prædam prosilire scribit, nocturni generis auem existimasse videtur. sunt autem nocturnæ quædam aues pedibus ferè villosis & pluma contectis, non tamen inferius quoq; vt nobis cognita lagopus. ¶ Lagopis, quos francolinos vocant, ager Vicentinus abundat, qui optimi saporis bonitate fasianos & perdices superant, Zacharias Lilius. ¶ Eberus & Peucerus lagopodem *croceam* Germanicè interpretantur Emmerling/Goldammer, quod est genus passerum.

¶ Auis quam ego pro lagopode pinxi, à nostris & montium incolis Germanicè nominatur ein Schneehůn/Schneeuogel/ein wyß Räbhun/ein wild wyß Hůn/Steinhůn, circa Lucernam Schrathůn, quæ vocabula vel a colore candido facta sunt: vel a locis vbi degunt, niuibus scilicet & scopulis circa montium vertices. postremi significationem non assequor. Bellonius Gallicè vocat *perdrix blanche de Sauoie*, id est perdicem albam Sabaudicam. Ego in Sabaudia Vallesijs finitima *arbenne* vocitari accepi. cui proximum nomen est *vrblan*, Italis in Lombardia vsitatum. Bitrmij in Rhætis Italicè loquentes appellant *rhoncas*, alibi *herbey*: alibi *perdice alpestre*: qui circa Tridentum habitant *pernise bianche de la montaigne*, id est, perdicem albam montanam. ¶ Ciuis quidam Curiæ Rhæturum vir non indoctus perdices albas in montibus Rhætorum inueniri mihi affirmauit, nihil a vulgaribus nostris differentes, nisi quòd colorem, quem æstate fuscum & nostris similē habeant, hyeme in candidum mutent, quemadmodum & lepores in ijsdem montibus, quorum pedes etiam villosos perdices illæ repræsentent. aiebat autem totas esse candidas, præter minimas quasdam notas quæ circa aures nigricent. lagopodes ve-



rò (die Schneevögel oder Berghüner) quamuis eadem magnitudine ſint, non tamen eſſe perdicum generis: & in frigidiſſimis montium iugis vel cacuminibus morari, vbi ne frutices quidem vlli præ nimio frigore creſcere poſſunt: perdices locis non adeo frigidis reperiri, & maximè inter iuniperos. Eſt in Pyrenæis montibus perdicis facie, cuius rubra crura tegit pluma columborum more: ipſa tota candida. Hanc equidem puto Lagopoda Plinianam. Vbi locis inferioribus liquantur niues, altiora, & ſoli auerſa loca perſequuntur, in quibus nix perennat. Iccirco raro capitur in campis. Tanti candoris eſt, vt à venatoribus hoc ſolo, quòd niues ipſas ſuperat, viſu deprehendatur. Latet enim homine conſpecto: eoq; diſſimulato, ſeſe motu prodere cauet. Tanta ei fallendi fiducia, niuis ſimilitudine. In ſummis iugis imminentibus ei valli, cui Arbuſti cognomen eſt, qua fauces aperiunt iter in Tarraconenſem,

frequentissima. Tantæ verò sunt simplicitatis, vt à venatoribus dispositam lapidum seriem transilire non audeant: sed secundum illam, quasi secus murum insuperabilem decurrentes in decipulas incidant. Aiunt Norici medici earum carnes esse saluberrimas. quarum esu naturalis calor mirifice roboretur. Omnium carnium celerrimè corrumpuntur, Scaliger lib. de Subtil. ad Cardanum.

¶ Allata est ad me aliquando lagopus, initio Maij capta, magnitudine columbæ, tota candida, nisi quòd pennæ in cauda vtrinq; nigræ erant. pedes & digiti vndiquaq; hirsuti, vt in lepore. rostrum quale galli cotylorum dicti, quem attagenem interpretor. Auriculæ nullæ, nec aliquid aurium instar eminens, vt mireris cur auritam lagopodem Martialis dixerit. Amplius corpus mari, & a rostro ocu los versus linea nigra, qua fœmina caret. Supercilia etiam, id est semicirculi supra oculos in mare magis rubent, in fœmina pallent. Æstate fuscam esse aiunt, non albam: eas verò quæ non ascendant in mõtes, ne hyeme quidem albescere. vocem ædere non dissimilem ceruinæ. prope niuem & glaciem degere in alpium verticibus tota hyeme. eadem in ijs quæ in perdicibus obseruari, quòd oua humi pariant, & quòd gregatim volent nec in sublime. cauis equorum vestigijs per niuem aliquando insidere, vnde si quis forte accedat subitò euolent. viatores propè admittere, minimè suspicaces. capiuntur ... pane tantum obiecto, alio accedente à tergo. ¶ Gustaui aliquando assatæ lagopodis carnem, ... marã, gustu alioqui non ingrato, & delicijs quæsitam. cutis eius nigricat. ¶ Lagopus (quæ Germa... Steinhůn vel Schneehůn dicitur) non procul volat: & facile capitur, tanquam simplex & stolida au... hoc ferè modo: Lapides oblongo ductu disponuntur, tanquam ad muri extruẽdi initium. eò cum per uenerint lagopodes, non transiliunt, sed iuxta illum subinde ascendunt descenduntq́; tum aucupes fu nem longum laqueis instructum iuxta eundem extẽdunt, & cum illic viderint aues, funem tandi... illuc trahunt, donec illæ collo illaqueentur, Stumpfius. Quin & simplicius interdum capiuntur. Aucupum alter pileum manu rotat, quem dum admiratur auis, alter cum longa arundine & laque... ac... dit. Lagopodes hyeme fusci fiunt, æstate cãdidi: habentq́; crura & pedes albo pilo tectos. incolæ m... tium aiunt carnes earum cibum esse lautum, salubrem & calidi temperamenti. capiuntur hoc ... Lapilli disponuntur in longam seriem continui ad quam venientes aues cum non audeant tra... metam positorum lapidum, ordine sequuntur murulum illum, donec in extremitate eius incida... in laqueos & positas insidias, Munsterus. ¶ In Septentrione genus est auium niualium, quæ in ... ma hyeme tantũ & magnis niuibus prodeunt, turdi magnitudine & sapore, totæ candidæ, Olaus Magnus. Mihi quidem hæ aues vel lagopodes, vel eis congeneres videntur.

Caro eius in cibis laudata.

Quaratione capiatur.

¶ Attagen vulgò in Creta *Taginari* vocatur: aliquibus attagas, vt Constantinopoli. Hæc auis nostræ quæ Gallis vulgò *canne petiere* dicitur, persimilis est. sed canna nostra non habet crura plumis intecta: attagen habet, & rostrum nigrum, breue, prævalidum, corpus quàm canna gracilius. Reliqua, vt color etiam, ferè similia sunt. Sed attageni color inconstans, reperitur enim totus candidus, quem conijcio nihil differre à perdice alba Sabaudorum, hoc est lagopode Plinij. Memini equidem Venetijs attagenem album videre. Itali siue albo siue alio colore insignem *francolinum* appellant, Bellonius.

Attagen Creticus lagopodi similis.

DE LAGOPODE VARIA.



ALTERVM etiam hoc lagopodis genus in Heluetiæ montibus reperitur. Auis huius generis quam descripsi, mas erat. ventre candido, & alis quoque albissimis. a posteriori parte tamen pennæ aliquot partim fuscæ, partim variæ (στικταί) erãt. Caput, collũ & dorsum plumis fuscis & maculosis distinguebantur. collum supina parte plurimum albi, nigri parum habebat: prona partim varias, partim albas plumas. Pellicula supra oculos vtrinque semicirculi figura rutila eminebat. Rostrum perbreue,

ue, nigrum: cuius pars superior incuruata, inferiorem canaliculatam in se recipiebat. Cauda digitos quinq; longa duodecim pennis nigris constabat, & duabus in medio candidis, & tribus aut quatuor varijs. Circa coxas densæ & multæ erant albæ plumæ, ad imos vsq; digitorum vngues adnatæ, ita vt nihil planè nudum appareret exceptis vnguiculis nigris. Vola pedis tantum & interna digitorum pars sine plumis erant. digiti tamen vndequaq; coeuntibus plumis tanquam pilis integi poterant. Magnitudo columbæ aut paulò maior. longitudo totius circiter palmos quinq;. ¶ Hanc autem circa Tridentum Italicè puto dici *otorno*, circa Verbanum lacũ *colmestre*. Nostri priuatim Steinhun/ id est saxatilẽ gallinam appellant: vt & præcedentem aliqui. sunt qui distinguendi gratia magnitudinis differentiam adijciant, (klein oder groß Steinhun.) conijcio autem secũdum hoc genus paulò maius esse. De priore quidem genere dubium mihi non est, quin sit lagopus prima Plinij, candida, &c. hoc secundũ verò etsi dubitari fortè potest an secunda Plinij lagopus sit, quam à coturnicibus magnitudine tantum differre scribit, omnino tamen ad idem genus cum prima referri debet.

De tertio Lagopodis genere.

Vidimus nuper tertiam quoq; huius generis speciem, initio Septembris captam, vario prorsus & maculoso colore insignem, albido & nigricante ferè passim distinctam, vẽtre tamen & maioribus alarum pennis candidis, magnitudine qua gallina sex mensium. Hæc forte attagen est Bellonij, aut ei proxima auis. hic enim attagenem lagopodis speciem facit. Est autem hæc inter lagopodes quod sciam maximè varia & maculosa.

¶ Lalages, Λάλαγες, ranæ virides circa paludes, vel genus quoddam auis, Varinus. alias λάσαγες.

DE LANIIS, ET PRIMVM DE CINEREO.



A.

Lanium cinereum nostrum, alij aliter Latinè Græcéve nominari posse coniecerunt. ego cum nulli veterum descriptioni satis eam accedere viderem, nouo nomine *lanium* appellare malui: quòd in alias aues nõn solum se minores sed maiores etiam aliquas laniando sæuire soleat. *Nomina.* Germanica eius nomina habemus Thorntræer/ Thornkretzer/ quasi torquispinum vel spinilanium dicas. ferunt enim aucupes insecta à se capta & auiculas eum spinis veprium infigere, & circumtorquendo occidere, simul etiã rostro laniantem deuorãtemq;. Item Nüntöder/ Nünmorder/ hoc est enneactonos, apud Westphalos, Hessos & Turingos: quòd singulis diebus nouem alias volucres occidere credatur. Circa Friburgum Heluetiorũ Waldhäher/ vel Waldherr. Angli vocant *a shrike a nynmurder.* In Anglia (inquit Turnerus) sæpius quàm bis nunquam vidi, in Germania sæpissime. Nomen huius apud nostros (Anglos) neminem inueni qui nosset, præter Franciscum Louellum tam animi quàm corporis dotibus equitem auratum nubilissimum. Itali *regestola*, nescio quam ob causam (forte quasi *regazula* voce diminutiua. nam *gaza* & *regaza* ijsdem pica est:) Circa lacum Verbanum *oresta.* alij *regestola falconiera*, quòd prædandi natura falcones & accipitres imitetur. vnde alijs *gaza sperujera* dicitur. circa Ferrariam *destolo falconiero.* alij gaza marina. gaza quidem pica est. refert autem hæc auis picã aliquo modo, cauda præsertim, & in genus etiam quoddã picarum sequit. alij *passera gazéra*, quam aiunt magnas etiam aues nido suo appropinquantes motu repellere: nisi hoc nomen forte minori tantum generi laniorum, quod passeris magnitudinem non excedit, conueniat. Sabaudi *matagasse*: quibus etiam *agasse* picam sonat. alij *pie griaysche*, id est pica Græca, vel *pie escrayere.* Galli quidam *arneat*: alij *pie ancrouelle*, quòd vnguibus

suis passim adhæreat arborum truncis ita vt aliquando vix extricetur. Turcæ *gezegán*. Bellonius scribit vidisse se in Ægypto in sepibus volantes aues illas, quæ Gallicè dicuntur *pies griesches* (id est picæ Gr[illegible]æ) quæ (inquit) mures deuorant, vt tinnunculi.

¶ Turnerus in libro de Auibus Aristotelis tyrannum esse arbitratur, cui Aristoteles corpu[illegible] non multò amplius quam locustæ tribuit, cristam rutilam ex pluma elanusculam, &c. inde nimirum quod propter sæuitiam in cæteras aues tyranni nomen mereri videatur. Quanquam Aristot. (inquit) vnum tantum tyranni genus faciat, Colonienses tamen aucupes tria genera esse cōtendunt. Primum vocant die grosse Nünmörder, quod Angli etiam *schricum* nominãt: & ego Aristotelis mollicipitem esse conijcio. sturnum magnitudine æquat, color eius à cyaneo ad cinereum vergit. Secundum genus eiusdem est coloris, cuius & superius, sed passerem magnitudine non excedit. Hoc genus etiã in aues sæuit. Tertium genus, quod Aristotelis tyrannus est, auicula est regulo paulò maior, crista rutila redimita, & cæteris generibus (si aucupibus credere fas sit) cęde & corporis effigie non dissimilis. Secundũ & tertium tyranni genus apud Anglos hactenus nunquam videre contigit, & primum genus licet in Ang[illegible]ia sit, paucissimis tamen notum est: sunt tamen qui norunt, & *schricum* vocant. Primum genus ex ist[illegible] a Turnero descriptis spinitorquus noster est, magnitudine merulę, vel turdi fere. alterum genus n[illegible] appellant spinitorquum minorē, specie, colore & natura simile, sed fringilla aut passere non m[illegible]

Tria Laniorum genera ex Turnero.

genus (quod Turnerus in lemmate historiæ tyranni Germanicè videtur Goldhenlin ap[illegible] quam rectè. Germani enim regulum ab aurea capitis nota Goldhenlin appellant, a Tu[illegible], non putauerim laniorum generis esse: & Turnerus ipse non id se vidisse, sed ab aucupibus a[illegible] sinuat. Vidi quidem in Italia minimum harum auium genus, vertice rubente, reliquo co[illegible], tenerum & molle tactu, in cibo laudatũ tanquã saluberrimum. (sed hæ non sunt quę German[illegible] Gr[illegible]henle dicuntur.) Eædem vel minimis lanijs paulò maiores sunt, quę Italicè vulgò (circa Ferr[illegible]tia [illegible] vel *verle* dicuntur, rostro, pedibus & colore maioribus lanijs similes: vt *casazui* ęttiã di[illegible] [illegible]no media, magis ruffi dorso, pectore varij, cætera similes, [illegible].

¶ Eberus & Peucerus lingulacam, id est glottidē Aristotelis, Dorendreer Ge[illegible]manic[illegible] inte[illegible]c- tantur: quibus ego nullo modo assentior. Iidem mollicipitē, gallinaginem minorem faciunt, (ein Hårschnepff,) non vt Turnerus lanij nostri genus primum.

B.

Descriptio huius auis.

Auis quæ Germanicè non sine causa nominatur Nünmörder / huiusmodi est: Magnitudine minimum turdorum genus ęquat, è longinquo con[illegible]emplan[illegible] tota appar[illegible] cinerea. Propius autem i[illegible]spicienti, mentum, pectus & venter alba apparent, ab vtroq; oculo ad collum vsq;, longa & nigra macula, sed nonnihil obliqua porrigitur. Capite tam grandi est, vt aui triplo maiori (modò rostrum longius & maius esset) proportione sua satis responderet. Rostro nigro est, & mediocriter breui, & in fine adunco, sed omnium firmissimo & fortissimo, vtpote quo manum semel meam duplici chirotheca munitam, sauciauerit, & auium ossa & capita confringat & conterat quàm ocyssimè. Ala vtraq; nigra tota est, nisi quod alba linea grandiuscula, mediam vtrinq; alam transuersim distinguat. Caudam picæ similem habet, longiusculam nimirum, & variam. Tibias & pedes pro ratione corporis omnium minimos, & eos nigros: alas breues, & veluti per saltus sursum atq; deorsum volitat, Turnerus. Ore est firmo, paruo & rotundo, pennis inualidis, sed pedibus valet, Eber. & Peuc. Alarum pennæ multæ inferius albicãt. pennæ in cauda nigræ sunt, sed extremæ vtrinq; sitæ albę, diuerso modo. nam prima extremarum tota albet, secunda minus quam prima, & tertia minus quam secunda, quarta deniq; minus quam tertia, ita vt vtrinq; ex quaternis pennis interior semper minus alba sit exteriore. superius tamen, hoc est circa orrhopygium, omnes albicant. qui color etiam in ventre & inferiore colli parte spectatur. Rostrum, crura & vngues nigredine splendent. Rostrum aduncum est vt sperueno. eius pars superior valde inflexa deorsum duos angulos vtrinque efficit. inferior verò pars modice sursum curuatur. Os subrubet intrinsecus, & lingua extrema (ni fallor) in fibras quasdam diuiditur. Hæc ex obseruatione propria.

C.

De eius cibo.

Viuit ex scarabeis, papilionibus & grandioribus insectis: sed non solis istis, verum etiam, more accipitris, auibus. Occidit enim regulos, fringillas, & (quod ego semel vidi) turdos. Tradunt etiam aucupes hanc picas quasdam syluestres interdum iugulare, & cornices in fugam adigere. Aues quas occidit, non vnguibus, vt accipitres, volando perniciter assequitur, sed ex insidijs adoritur, & mox (quod iam sæpius expertus sum) iugulum petit & cranium rostro comprimit & confringit. Ossa comminuta & contusa deuorat: & quando esurit, tantos carnis bolos in gulã ingerit, quantos rictus oris angustia potest capere. Ossifraga dici posset, si eius illi magnitudo adesset. nam nec moribus, nec colore ab ea multum abludit. Præter morem quidem reliquarum auium, quando vberior præda contigit, nonnihil in futuram penuriã reponit. Muscas enim grandiores & insecta iam capta in aculeis & spinis arbustorum figit & suspendit, Turner. ¶ Audio lanios nostros plerũq; versari inter frutices spinosos, & cum c[illegible]tdent caudam erigere. in ijsdem nidificare. fruticum & humilium arbustorũ sum[illegible] surculis [illegible]sidere

Nidificatione.

Morbo.

insanire nouies die: & singulo mense horis viginti quatuor ægrotare morbo, que[illegible] quidam S. Ioannis appel-

appellant, Itali malum terræ, quo tanquam mortui iaceant. nullo non die viuum aliquod animal perimere, aues scilicet aut vermes (vt iulos & erucas) præsertim hirsutos, quos circa spinam aliquã intorqueant. cantillare, & varias auium modulationes imitari latentes in sepibus, vt aues ad se alliciãt capiendas. nam alioqui parum valent volatu. itaq; in ipso etiam aere operam dant vt volent sublimius, id est supra illas aues quas capere conantur: & celeritatem illarum varijs vtentes ipsæ anfractibus impediunt, donec defessas corripiant. sic turdis & similibus maiusculis auibus interdum potiuntur. alioqui muscas captant.

Venatione.

E.

Lanij facile capiuntur. nam cum vident auem aliquam caueę inclusam, desuper volant inuasuræ, tacta verò decipula mox concidit. ¶ Cicurantur aliquando à pueris accipitrum instar & aluntur, vt passeres captent è nidis. Audio Franciscum Galliarum regẽ, cicurem habuisse lanium, eoq; ad manum redeunte aucupari solitum. Omnium auium facilimè cicurantur, & mansuefacti carnibus aluntur, quę si fuerint sicciores, aut prorsus exangues, potum requirunt, Turnerus.

Quomodo capiatur & cicuretur.

F.

Hieron. Tragus lanios & alias aues rapaces in cibo improbari scribit. atqui minimum genus laniorum in rubore verticis insigne, vt supra scripsi, in Italia delicatum & salubre habetur.

Qualis in cibo.

DE ALIO LANIORVM GENERE MAIORE.



SIMILIS hæc auis est superioribus lanijs, maiori præsertim: quam tamen duplo ferè vincit magnitudine, vt ad merulam ferè dupla sit. natura & species corporis eadem, nisi quòd alæ sunt ruffæ. Germanicè circa Argentoratum, Francofordiam & alibi Werkengel vel Warkengel nominatur, nescio qua ratione. Sed Albertus Aristotelis de hist. anim. caput tertium libri octaui enarrans, hoc nomen Germanicum pręcedentibus lanijs tribuit, ita vt cõmune potius quàm vni speciei proprium videri debeat. Aristot. quidem eo in loco picorum genera duo facit, maius & minus. Albert. verò ineptè (vt solet) pro pico auem *kya* vel *kyliam* nominat. *Kyliam* (inquit) Græcè est auis, quæ apud nos Warchengel vocatur: & habet rostrum non curuum (rostrum incuruum lego) nec vncos vngues, in quo genere species maior, ad magnitudinem merulæ accedit, minor verò paulò infra sturnum est. vtrisque color cinereus, & maculæ duæ nigræ iuxta oculos. Venantur aues paruas, quas rostro capiunt. Idem Albert. alibi (in Aristot. de hist. anim. 9. 17.) pro certhio aue (suo nobis loco descripta) habet *rarycheus*, & Germanicè Warkengel interpretatur. Et alibi, Auis (inquit) Germanicè dicta Warkengel / venatur paruulam auem musicam, quam nos vinconẽ, quidam Germa. *fichendulam* vocãt (acanthidem intelligo, ein Zinßle / Zyschen /) ab imitatione soni ipsius auis. Sed lanij nostri varias auiculas, non acanthides tantum discerpunt.

Warckengel.

¶ MERVLIS affine quoddam genus est venaticum & captiosum, colore atrum, splendidè canorum, rectè ex eo venaticum (Ἀγρεὺς) appellatum, quòd ex auibus multas sui cãtus permulsione ad se allicit, & capit: cuius ingenitę sibi præstantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad se voluptate & cibo explendam vti videtur. nam ex sui cantus auditione & bellissimas oblectationes habet, & aucupio & venatione proximè ad se accedentium auicularũ exsaturatur. Quòd si quando quisquã hanc captam

Ἀγρεὺς auis quacãtus sui suauitate illectas aues capit & laniat.

concluserit in caueam, non modo canere omittit, verum pro seruitute sua à venatore pœnas silentio sumens, muta permanet, atque elinguis, Ælianus. videri autem potest hoc genus laniјs nostris [illegible] tum, cum & magnitudo, & natura venandiq; modus aues cantu allectas, conueniant. solu[illegible] color non conuenit. Bellonius in Obseruationibus suis Gallicis, Circa Gazam Syriæ (loquit) vidi[illegible] augen, quæ meo quidem iudicio suauitate cantus sui cęteras plerasq; vincit, veteribus, ni fallor, vena[illegible] Magnitudine paulò supra sturnũ est, ventre albo, dorso cinereo, vt molliceps auis quam Gall[illegible] vocant *gros bec* à magnitudine rostri: cauda nigra, quæ alas eius excedit vt in pica.

DE LARO.

A.

Cepphus & larus quomodo differant.

CEPPHVS est qui vulgò *larus* dicitur, Scholiast. Aristophanis & Suidas. Ego cepphum è larorum genere autem esse non dubito: quando & inter Grammaticos veteres id conuenit: & locus vbi degunt victusq; ratio, & ingenium, vt conferẽti apparebit, non discrepant. Lari quidem nomen latius patêre dixerim, quum & marini & fluuiatiles lari sint: cepphum verò & catarrhacten, larorum marina duntaxat genera esse, quæ colore & magnitudine differant. *Lege* plura in Cepphо *A.* Larus vox [illegible]ręca

Nomina.

est, λάρος: Latinè *gauiam* reddunt, Gaza & aliј. Larus in Pentateucho *gauiam* significat, Euch[illegible]s. Hebraicam vocem *schachaf* aliqui larum interpretantur. *vide* in Fulica veterum vel in Bu[illegible] ari. Hebraicè *schachaph* nominatur à morbo quo laborat. Hebræi vulgò cuculum sic vocant, quod hæc auis prę cæteris scabiosa appareat, P. Fagius. *Thachmas*, תחמס, Leuit. 11. exponitur auis quædam im[illegible]unda & rapax. iuxta Thargum est genus accipitris. LXX. & communis translatio larum verterunt. quidam vulgò interpretantur lusciniam, vt scribit Munsterus. Deut. 14. LXX. γλαῦκα reddunt, Hieronymus noctuam. *Thargum* Hierosolym. habet *chatuphita*, חטופיתא, quod sonat raptorem aut ha[illegible]iam. Chaldæus *tarphita*, טרפיתא, id est laceratorem. Arabs *cataph*, בטאה. Persa Hebraicam vocem retinuit. Perottus in Cornu copię, Gręci (inquit) larum fulicam vocant: quæ auis est nigra aquatica, vulgo nota, paulò supra magnitudinem columbæ. quam ego eius opinionem non probo. Sed de fulica tum veterum tum recentiorum, suo loco satis dictum est. Albertus ex Aristotele de hist. anim. pro laro habet *alerez*, ex Auicenna nimirum: & alibi *latrez*.

Tria larorum genera.

¶ Larorum plura sunt genera. Albi sunt quidam, & minoribus columbis similes. His aliј maiores & robustiores sunt, ac pennis densius vestiri. His rursus tertium genus maius est, albis uidem pennis, extremis tantum vnguibus & collo nigricans: iisq; cæteri omnes lari de pascuis & sede tanquam regibus concedunt, Oppianus de aucupio. Buphagus genus lari, ab insigni voracitate dicti, nominatur Eustathio.

B.

Lari descriptio.

Cepphus auis marina est laro similis, Scholiastes Nicandri. Lari leues ab Oppiano cognominantur, ob corporis leuitatem. nimirum quòd propter multas & densas plumas (πυκινὰ πτερὰ lari dixit Homerus) leuiores sint corpore quam appareant. Cataractes auis instar lari minoris est (παρόμοιος, id est similis. ἴσος malim, id est æqualis, scilicet magnitudine. quanquam & specie corporis similis est) robustior & colore candido, accipitri palumbario similis, Oppianus. ¶ Larus coloris est cinerei. inuenitur tamen & albus, qui apud mare victitat, Aristoteles. Auis peralba illa gauia, Apuleius. Laris senescentibus pennas cœruleus color inficit, Oppianus. *Vide* plura ex eodem superius in *A.* Larus est nigra auis (sine authore) lato oris rictu, hinc prouerbium *Larus hians*, Textor. Gauiæ gula tota ampla est & lata, Aristoteles.

C.

Vbi degat.

De eiusdẽ cibo.

Lari aliј circa dulces aquas, aliј circa mare degunt, vt scripsi in *A.* Gauia illa peralba quæ super fluctus marinos natat, demergit sese propere ad Oceani profundum gremium, Apuleius. Larus cinereus lacus & fluuios petit: albus apud mare victitat, Aristot. Larus auis est rapax & vorax, Suidas & Varin. Cibum à mari petit, ideoq; cum anate & harpa dissidet, Aristot. Lari aues vt Eudemus scribit, sublimes cochleas surripiunt, ac ex alto deiјcientes, magna vi ad saxa allidunt. itaq; esculenta testis [illegible] gunt, Ælianus. Delphini in littora eiecti à coruis, laris cæterisq; marinis auibus exeduntur, Idem.

Natandi peritia.

¶ Quod ad natandi velocitatem, vix auis vlla laro contenderit, Oppianus.

Nidificatione & partu.

¶ Mergi & lari saxis marinis oua bina terna ve pariunt. sed lari æstate, mergi à bruma ineunte vêre. & incubant cæterarum auium more: sed neutra earum auium conditur, Aristoteles. Gauiæ in petris nidificant, mergi in arboribus. pariunt plurimum terna, sed gauiæ æstate, mergi incipiente vêre, Plinius. Fœtificant in petris, pręcipuè à quibus potabilis aqua manat: vt fœtus eorum victu quidem marino, aqua verò (in potu) dulci vtantur: donec adulti nidos relinquant, quo tempore iam cibo simul ac potu ex mari vtuntur, Oppianus.

Morbo.

¶ Perit larus mali punici grano, Ælianus.

D.

Cũ quib. amicitiã & inimicitias gerat.

Lari hominum amantissimi sunt, & prope eos tanquam maximè familiares versantur, ac vbi viderint piscatores extrahere, sua retia, ceu prędæ participes adiungunt se nauiculis, & clamore partẽ aliquam si-

... Illi pisces aliquos ... obijciunt, quos lari statim vorant, & si qui alij forte sagenas sub... excipiunt, Oppianus in Ixeut. ¶ Larus cum monedula amoris coniunctionem ... turtur animal marinum laro inimicum, Varin. ... ideoq; ... & harpa dissidet, Aristot. Aquaticæ, anates & gauiæ: harpe ... dissident, Plin. Ardea od... albos laros, Plutar.

E.

Lari ... auis penna a piscatoribus pelamydum ad hamum lineæ annexum alligatur, vt ab ... aqua sensim & leuiter agitetur, Ælianus.

F.

Lari in cibum hominum non veniunt, cùm impuræ habeantur tanquam aues rapaces, & pisci... eius etiam impuris cadaueribus nimirum circa littora) viuentes. Prohibentur etiam in vete... in translatione LXX. & Hieronymi. Homines inexplebiles legislator damnat, prohi... passeribus & laris auibus, quæ cibos semper obuios ... colligunt, Proco... ¶ Accipiter comedat inter alia cor lari cum sanguine & paucis de pectore carnibus, Deme... Et rursus, Lari cor tantum & iecur voret accipiter. cæteræ enim eius partes gra... sunt. *Improbatur in cibo.*

G.

In epilepsia dant aliqui cerebrum gauiæ fumo siccatum atque concisum, infantibus vel pueris o... dum, perfectis autem ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulso & aceto tribus cyathis, ... Aurelianus. *Remediū ex eod.*

H.

a Larus auis nomen accepit a laris pisciculis quos appetit. ij verò sic appellantur & capiuntur in ... quodam, qui Thessalonica distat itinere bidui, Siderocapsa verò dimidij diei, Bellonius. sed cùm ... nullus huic etymologiæ patrocinetur, mihi quoq; ea parum arridet. ¶ Λάρος pro aue paro... est, & primam corripit. ... Homerus Odyss. cùm verò ... significat, oxytonū est & primam producit. ... Homer. ... Dicitur autem λαρὸν, τὸ ἄγαν ... Hinc superlatiuus λαρώτατος, primam & secundam produ... apud Homer. præter canonem. nam secunda per omicron scribi debuerat, Eustath. ¶ Lycophro... terpres ἐρωδιὸν larum esse arbitratur, Cælius. sed erodiòs indubitatè ardea est. Κὴξ εἰναλίη, (Cex ...) auis est marina similis hirūdini, vel larus, vel mergus, vnde genitiuus κηκός. ... Eustath. & Varin. Κῆκες, lari, Hesych. & Varin. Κήξ, larus secundum Appionem: qui ... dicitur. ... Hesych. Κήϋξ, larus Etymologo. In epigrammatis libro 3. titulo in naufragos legitur καύηξ per ... versus sunt Leonidæ. Et ... Videtur autem λαείς, diminutiuum à λάρος. ... Antimachus apud Scholiasten in Argonautica Apollonij. Videtur aūt ... vox καύηξ, per onomatopœiam facta: & similiter gauia apud Latinos, aut ad imitationem Græ... Καύαξ, larus, Hesych. & Varin. Καύηξ ... Lycophron. Et rursus, Καύηξ ... exponitur autem à Scholiaste larus. Κάβηξ (Καύληξ, Varinus: quod non placet ... propter voracitatem. ... Varinus) enim cibus est, ... Eu... vt Suidas & Varinus annotarunt. Lycophron tres senes, Calchantem, Idomeneum & Sthe... nominat, quòd senes & albi (cani) essent instar larorum. Καύης (καύηξ) enim larū signifi... apud Ænianes. vnde & Hipponax, ... Isacius Tzetzes. ... Hesychius & Varinus. ... (cornicibus marinis) ... Homerus. di... autem Apion eandem esse auem quæ & larus, & æthyia vocetur, Etymologus. *Vide* in Cornice *H.a.* ... quæ toto mari cernuntur Plinio, & semper comitantur naues, gauiarum generis quod considerabunt ij qui iuxta mare habitant aut qui maria nauigant. *Synonyma.* *Etymon.*

¶ Epitheta. ... Oppianus. ... Leonides in Epigramma... Euphorion apud Suidam. *Epitheta.*

¶ Larus pro homine rapace & fure accipitur, item pro parasito & pro stolido: vt ostendetur in... prouerbia.

¶ Larius lacus est Galliæ cisalpinæ vicinus alpibus, à fulicarum quæ ibi sunt multitudine appel... ... enim larum fulicam vocant, Perottus. nos fulicam à laro differre ostendimus. quare magis ... Catonis sententiam, qui in Orig. Larius lacus (inquit) dictus est, quia Hetrusci larinem ... ones etiam pro viris fortibus quidam putant esse Latinum) vocant nobilem principem. Lari ... dictæ, Λάρου νῆσα, Aphricæ adiacent prope terram, Ptolemæus. Leuce insula dicta ab auibus al... forte aut ciconijs, Eustathius in Dionysium. *Larius lacus vnde dictus.* *Lari insulæ.*

¶ ... Larus eadem potest quæ alcyon. Huius cor tenens ad mulierem partu laborantem ingre... pariet. Recedens autem mox vt pepererit, ne & aliud quid (ipse vterus) subsequatur. Venter ... eius aridus potus & gestatus, concoctionem maxime confirmat, Kiranides. *Superstitiosa de lar...*

¶ *h.* Vulgò celebratur opinio laros olim homines fuisse, qui primi venationem & [illegible] tam exercuerint: deinde, sic volentibus dijs, in aues mutatos, iuxta vrbes & [illegible] nus [illegible] etiamnum artis meminisse, Oppianus de aucupio. ¶ Aquam bibebat etiam L[illegible] quo Phrynichus ait, luxisse cum laros, inter quos [illegible] fit argurus [illegible] ca insula, quæ Achillis insula vel cursus dicitur, multæ sunt aues, & [illegible] alias innumeras [illegible] lis fanum colunt, vt scripsit Æthyia. Epicureus quidam apud Athenæ[illegible] calidam deuorasset, ἐξέμετο, (euomebat.) quo viso Cynulcus ait Α [illegible] [illegible] λάρος.

De quorundam laros metamorphosi.

¶ Homerus Odysseæ quinto Mercurium laro assimilat, non co[illegible] mare impetu. Verba poetæ hæc sunt: Σεύατ' ἔπειτ' ἐπὶ κῦμα λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς, [illegible] λαρος Μ[illegible] argiphontę. nam argòn album significat. [illegible] ratio cui præest Mercurius, cum perspicua & quasi candida fuerit [illegible] propter fu[illegible] ληνόν. laron enim suaue est. oratio autem res suauis & iucunda, Eustathius & Var[illegible] tur Mercurius Odysseæ quinto. vt inde sacer ei videri possit. sed Herc[illegible] magis conue[illegible] larus simpliciter, siue is qui buphagus nominatur. talis enim Hercules quoq; celebra[illegible] neus & alij tradunt fuisse cum [illegible], id est integri bouis deuoratorem, inq; eo certa[illegible] vicisse, Eustathius. Herculi propter voracitatem sacer est larus, qui & [illegible] thenæus ab initio libri decimi. Aristophanes quidem in Auibus eandem ob causam [illegible] tribuit: Si quis (inquit) ante hac Herculi bouem sacrificârit, pro eo iam laro plenas & [illegible] centas (ναστοὺς μελιτούττας) immolet. ¶ [illegible] Pastor apud Dionem Chrysostomum in Eubo[illegible]

Larus Mercurio sacer & Herculi.

¶ Prouerbia. Cepphus, larus: in garrulum ac vecordem dicebatur, præ[illegible] cupiditate deceptus capitur, Erasmus. *Vide* plura supra in Ceppho *h.* Laros vocan[illegible] [illegible],)quemadmodum & cepphos & otos, Eustathius. [illegible] rasito apud Athenæum. comparat autem parasitum laro propter insatiabilem in v[illegible] vel propter nominis similitudinem, tanquam a verbo [illegible], quod est [illegible] ali: vnde & boues & sues larini dici videntur, Eustathius. ¶ Larus hians, [illegible] quis auidius inhiaret prædæ. est enim larus auis auida vorax que. [illegible] Aristophanes in Equitibus, Cleonem ob rapacitatem larum vocans. quod quemadmo[illegible] scopulis obuersatur, si quid piscium possit venari, ita ille versaretur in reipub. negotijs admo[illegible] foro. [illegible] Scholiastes,)suum interim age[illegible] fertur hic trimeter apud Athenæum libro octauo. [illegible] opsoniorũ auidos Syros, Erasmus. In Nubibus quoq; Aristophanes Cleonem vocat larum [illegible] furti, Κλέωνα τὸν λάρον δώρων χαὶ κλοπῆς. Larus hians, in rapaces & furaces dicitur. nam & larus a[illegible] pax & vorax est, Suidas & Varinus. ¶ Larus in paludibus, [illegible]: Suidas [illegible] dicta [illegible] ijs qui faciles sunt ad dandum. ductum à laro aue, quę quia facile decipitur illic[illegible], proinde [illegible] bio locum fecit, Eras. Παροιμία [illegible], Suidas & Apostolus. [illegible] quidem interpretatio non placet, tanquam lari dicantur qui faciles sint ad dandum. neque enim [illegible] tura, vt liberalis sit aut facile communicet: sed contra potius rapax voraxque est. q[illegible] in dictione [illegible] inesse suspicor, & [illegible] aut [illegible] legend[illegible] cipiendum, vt de homine vorace, qui subinde ingeratque [illegible] pro eo quod est cibum egerere accipiatur. fere enim omnes piscluoræ [illegible] fame [illegible] uo reddunt quod acceperint. ¶ Larus parturit, prouer[illegible] apud [illegible], quod [illegible] bet Cepphus parturit. *vide* supra in Ceppho *h.* ¶ La[illegible] viuit, [illegible] mercatore perpetuo nauigante.

Prouerbia. Cepphus, larus.

Larus hians.

Larus in paludibus.

Larus parturit.

Larus vitam viuit.

¶ *Gurgulione gruis, tumida vir pingitur aluo, Qui larum, (producit primam quæ [illegible]) manibus gestet onocrotalum,* Alciatus in Emblemate *Gula* inscripto.

Emblema.

DE LARORVM GENERIBVS DIVERSIS *quorum mentio fit apud recentiores.*

Qvæ de laris eorumq́; generibus diuersis, (quæ magnitudine & colore differunt, & [illegible] ca aquas dulces degant, alij circa mare,) apud recẽtiores obseruaui, [illegible] gere te [illegible] ita vt primum illa ponerem quæ ad laros in genere pertinere viderent[illegible] genera singula [illegible].

An lari de genere milui dici possint.

¶ [illegible] arus est de genere [illegible] tam in aqua natans ad prædam, qu[illegible] aere vo[illegible] A[illegible] hi m[illegible] adnumerare aut [illegible] facere laros nequaquam place[illegible], cum p[illegible] ped[illegible] cog[illegible] an, rostro oblongo & recto fere, (vel in extremo modicè inflexo,) non bre[illegible] & a[illegible]

mag[illegible] bæ plus minus alis oblon[illegible] & validis, quæ pari cum cauda longi[illegible] extenduntur[illegible] em cinere[illegible] re[illegible] quarum etiam paruum colores differunt, cruribus breuiusculis, [illegible] mul[illegible] dent[illegible] circa pellem pinguedine, clamosi, volaces, fa[illegible] &c. ¶ L[illegible] pro *larus*, est auis aquatica, mergo vtcunq; moribus cōtraria. [illegible] tempestatem [illegible] t. [illegible] in tempestate læditur & ludit, Iorath. Larus est a[illegible] volat, & in aqu[illegible] L[illegible] t. Vulgò vocatur *raffe*, Obscur. ¶ Gauiæ palu[illegible] hyemem [illegible] Gaspar. Helde[illegible] non laros quos Aristot. latere ne[illegible] dem n[illegible] nomine intelligere, vt debuerat, sed aues illas q[illegible] oca[illegible] nostri Gyfig: quæ larorum & magnitudine & leuitate sunt, & similiter cla[illegible] ye[illegible] nomen & Germanis Oceani accolis lari [illegible] corpore tum natura differunt.

Descriptiones.

di antiqui-bus.

¶ [illegible] Creta vi[illegible] antiquum nomen Græcum retinet, *laros*, Bellonius. *Crocali* vel *crocaj* ga[illegible] nuntur circa Adriaticum mare, aliæ albæ, aliæ cinereæ, sunt qui crocalos milui dixerint [illegible] in dorso aliquid fuit habere, rostro falcato, pedibus nigris, in al[illegible] Italiæ locis. vt audio, [illegible] *marine*, id est hirundines marinæ, quæ & nigræ & albæ inueniuntur, & piscibus viuant: alibi *bo[illegible]*, id est anseres marini, non à magnitudine, sed fortè quòd similiter palmipedes [illegible]. ¶ Larus [illegible] vocatur *monette*, & alibi, vt ad Oceanum circa Dieppam) *maune*, Bellonius. alib[illegible] *gabian*, à La[illegible] [illegible] auia. Germanicè Mewe/ vt quidam putant, Murmellius. a qua voce etiam Gallica *maune*, [illegible] [illegible] tur. est autem onomatopœia: vt & Mawen de voce felium, quam gauiæ aliquomod[illegible] [illegible]. Laros est auis alba marina quam nos *melbam* (*meuuam*) vocamus, Albertus. Sed video etiam la[illegible] circa dulces aquas viuui Mewen vocari, vt commune hoc nomē sit: marinos vero Seemewen [illegible] um. Aues quædam palmipedes habent aliquando partem aliquam qua comprehendant ea quæ in aqua, & collum illis est sicut harundo piscatorum, & ideo est longum: rostrum verò eis pro ha[illegible] Albertus ex Aristot. de partib. anim. 4. 12. E[illegible] talis est (addit Albertus de suo) auis quæ meba Germa[illegible] vocatur. Audio etiam alicubi Meerschwalm/ id est hirundinem marinam vocari, vt & ab Italis qui [illegible] circa Gandauum Miesen/ tum fluuiatiles tum marinas gauias. ¶ Illyricè *Wlaslowige* vel *morſ*[illegible] ¶ Gauiæ aduolantes ad piscatores qui retibus piscantur, copiæ piscium capiendæ spem faciunt. [illegible] imminente vento, sublimes in aere volitant & vento se obuertunt: quod & veterum quidam decep[illegible] prodidit. Dicuntur etiam præcedere accessum maris clamantes, & vulgo accedentis maris signum [illegible] nunciæ habentur.

Nomina quibus à diuersis gentibus appellantur.

DE LARIS QVI CIRCA AQVAS DVLCES DEgunt, & primum de cinereo, quem sic cognomino quòd plus cinerei habeat quam reliqui.

GAVIA cinerea, quæ ad flumina & lacus ascendit, querula semper & clamosa est, pisciculos captat & vermes ad [illegible] pas lacuu, Turner. Hęc Italicè circa Comum *galedor* vocatur, circa Verbanum la[illegible] & al[illegible] *galetra*, Gallis [illegible] vel *mouette*, vel *glaumet*. Sabaudis *grebe*, vel *griaibe*, vel *beque*, vel *heyron*, [illegible] mus ar[illegible] ex potius id n[illegible] n conueniat. Germanis Meb/ Mew/ Mieſ/ nostris Holbrod/ Holbri[illegible] [illegible] rca Acronium lacum Alenbock. Anglis *secob*, *feegel*. Turcis *bahar*. [illegible] plura paulo ante de com[illegible] nibus larorum generi vocabu[illegible] videntur enim pleraq; huic etiam generi quod circa dulces aquas degit vel simpliciter att[illegible] bui, vel fluuiatilis differentia adiecta. quamuis non deesse puto e vulgo qui flu[illegible] uiatiles cu[illegible] laros, impropriè marinos cognominent, (vt Germani quidam & Itali hirundines marinas) [illegible] pter speciei similitudinem. ¶ Apud Frisios audio hanc auem Kabel vel Mew vocitari, quę rusticos [illegible] tres sequatur propter vermiculos: perquam φιλόστοργον esse in sobolem, oua terna parere, idq; in ma[illegible] s gregibus, ita vt aliquando ducentæ trecentęve per interualla dispositos habeant nidos: oua colore [illegible] magnitudine similia esse ouis auium quas Schrien appellant. ¶ Meaucæ (aliàs *Meanca*) aues ab i[illegible] [illegible] none vocis nominantur, colore cinereo, &c. Albertus. *Vide* plura supra in capite De anatibus Ger[illegible] [illegible] inferioris & marinimæ. Eberus & Peucerus gauias cinereas Germanicè interpretantur Kybitz [illegible] colore (vt scribunt) cinereo propemodum nigricant, ventre albent, cristam capite gerunt, amnes [illegible] mina petunt victus causa. Ego nullam gauiam cristatam circa aquas dulces versari adhuc cogno[illegible] [illegible] *bizam* quidem nos *vanellum* alias dictam auem vocamus, quæ cristata est, sed non gauiarum ge[illegible] [illegible] colore viridi fere, &c. interim scio idem kybizæ vocabulum ad gauias quoq; transferri. ¶ Ga[illegible] [illegible] mmu[illegible] ior apud [illegible] os, huiusmodi est: Crura rubent, membranis digiti rubris sæpiuntur, [illegible] ostrum [illegible] ue leniter incuruum rubet. magnitudo parum superat columbam, oblongior. alæ magnæ & ob[illegible] [illegible] e. color vndique albu[illegible] dor[illegible] ntum & alis cinereus. extremæ & longiores alarum pennæ alte[illegible] re albæ sunt, altero parte albæ p[illegible] rę. Tota leuis est ac plumis abundat. parum carnis ha[illegible] Os etiam interius totum & lingua rubent. Linguæ extremitas bifida est.

Nomina.

Larorum fuscorum ingenium & mores.

Gauia communis descriptio.



DE STERNA.

EIVSDEM generis est & alia parua auis, nostrati lingua *sterna* appellata, quæ marinis laris ita similis est, vt sola magnitudine & colore ab illis differre videatur: est enim iste larus, marinis minor & [illegible]grior. Tota æstate tam improbè clamosa est, quo tempore parturit, vt iuxta lacus & paludes d[illegible] immodico clamore tantum non obtundat. hanc ego sanè auem esse credo, cuius improba [illegible] adagio, Larus parturit, locum fecit. volat ferè perpetuò super lacus & paludes, nunquam qu[illegible] prædæ semper inhians. Nidulatur hæc in densis arundinetis, Turnerus Anglus. Frisij quoq; hanc [illegible] Stirn appellant: & aiunt esse coloris fusc[illegible], clamosam, laro proximè descripto minore[illegible], m[illegible] vertice nigro. Cruribus & rostro rubet vt superior. Circa Argentinã Spyrer appellant, no[illegible] ring. capitur aliquando virgis visco [illegible]litis circa Limagum nostrum. ex alto ad prædam pi[illegible] de[illegible]mitur. Volant aliquando [illegible]equentes [illegible]um clamosæ.

Stirn. Spyrer. Schwirring.

DE LA

10

20

30

40



DE LARO PISCATORE.

ETSI larorum genus omne piſcari & piſcium præda victitare ſolet, hunc tamen priuatim piſcatorem circa Argentinam appellari audio, ein Fiſcherlin. Circa Oppenhemium eandem, aut aliam certè ſimilem gauiarum generis auem vulgo Fel vocitant. albicare eam aiunt, vertice nigro. Minor eſt hic quoque laro cinereo, vertice nigro vt ſterna, roſtro & cruribus è fuſco pallidis. volatus celerrimi, & dum piſces captat etiam in aquam ſe mergens, quod larus cinereus non facit. Sunt qui etiam aquilæ ſpeciem quæ circa paludes anatibus ac piſcibus inſidiatur, piſcatorem (Fiſcher) Germanicè nominent.

Fiſcherlin. Fel.



DE LARO NIGRO.

Meyuógelin.

LARVS hic niger est rostro, capite, collo, pectore, ventre & dorsi parte superiore saltem (neque enim ex pictura de toto iudicare licet) alis cinereis, vltra caudam extensis: cruribus leui rubore notatis. Circa Argentoratum Meyuógelin/ id est auis Maij appellatur.

Brandvogel.

Haud scio an idem sit larus ille niger, qui in Germania inferiore, vt circa Gandauum, Brandvogel nominatur, à colore nimirum. nam & ceruos & vulpes colore nigricantes Germani vocant Brandhirtz & Brandfüchs. Laro cinereo maiorem esse aiunt, & homines perquam auersari. Alibi meuam nigram appellant, ein schwartzen Mew. & forsan eadem fulica veterum fuerit. Albertus quidem fulicæ & mergi nigri appellatione non fulicam nostram, (ein Bölhinen / quæ forte alia quam veterum fulica est,) sed larum nigrum accipere mihi videtur. *Vide* supra in Fulica *A*. & in Capite de anatibus Germaniæ inferioris.

DE LA-



DE LARIS MARINIS, ET PRIMVM
de albo.

LARVS marinus Anglicè nominatur *ſeecob*, vel *ſeegell*: etſi Turnerus larum ſimpliciter ita interpretatur. Eberus & Peuc. laros albos marinos etiam Germanice Seegallen vocant, & Albuken. albæ ſunt (inquiunt) hæ gauiæ, & in mari circumuolitant coniunctę fulicis. Gauiam albam à fulica parum differre arbitror, ſolo nimirum cirro & roſtro, Turn. In petris & rupibus marinis nidificat, Idem. Aues [illegible]ædam maritimæ ita callidæ ſunt vt raro capiantur, vt quam Græci *chikyloz*, nos melbam magnam [illegible]nus: hæc enim valde cauet retia aucupis, cum verò capta eſt, optimè cicuratur, Albert. in Ariſtot. hiſt. anim. 9. 12. vbi Ariſtot. hæc de cinclo ſcribit. Catarrhactes (de quo ſupra ſcripſimus) fortè ea [illegible]es lari eſt, quæ apud Friſios vocatur Seemew/ id eſt larus marinus, maximus in larorum genere, [illegible]uo fere æqualis: qui cadaueribus (etiam hominum) veſcitur, & in fame etiam anates rapit: ſemper [illegible]mari volitat, oua apud Friſios nõ parit. Alba quædam auis duorum generum, maior & minor, volat [illegible] aquam, & aliquando reſidet & natat in aqua: noſtri Mere (lego Mew) vocant. piſces venatur, cadaueribus aquę innantibus veſcitur, Albert. Et alibi, Piſces captat auis alba marina quam nos mel[illegible]ocamus. ¶ Galancas, γαλαγχὰς, vulgò hodie a Græcis vocatur, auis columba maior, quæ a[illegible]uæ [illegible] natat, nec mergitur, albiſſima: hæc an gauiarum generis ſit quęrendum.

¶ Gauiæ marinę, ab accolis Oceani Germanici (vt ſupra ſcripſi) *kybitze* per onomatopœiam no[illegible]ur, & generali vocabulo See oder Meruógel. Has nautæ aiunt ventorum & tempeſtatis vi è ſuis [illegible] procul impelli, & vt ipſi loquuntur in alia atq; alia maria peruenire. cuius autem ſingulæ regionis

sint alumnę facile ex ipsa [illegible] oscit. Magna celeritate propter vim tempo[illegible]
do ad maximas naues aduolant, ceu circa summos earum malos quietē & pr[illegible]
in ipsas aliquando naues incidunt. Videntur & clamore suo tanquā galli mutatio[illegible]
nunciare, vnde nautæ pleriq; de nauigatione sua consilium capiunt. Pleræq; sunt a[illegible]
ruleum vel cinereum colorem dorso & alis inclinant, ventre interim albo. Bri[illegible]
cundus collum insignit, vt [illegible]anicis niger: Lusitanicę paulò maiores cęteris capita a[illegible]
cristata habent ferè vt vpupæ: P[r]ussicarum capita partim albo, partim nigro colore[illegible]

Diuersa gauiarum marinarū species.

DE LIBYO.

LIBYVS, Λίβυς, & galgulus pugnant, Aristot. de hist. anim. 1.9. interprete Gaza[illegible]
dem Græce κελεὸς legitur, quam ego auem nō galgulum, sed gallinulis aquaticis adn[illegible]
sco. Rursum inferius eodem capite hæ duæ aues Λίβυς & κελεὸς inter amicas nomina[illegible]
di philosophus. quoniam celeos iuxta fluuios & nemora degat, libyus (Gaza hic *ledus* [illegible]
translatio habet, *dedos*) serpens manet in lapidibus & montanis, vero saxa & montes incol[illegible]
vterq; contentus degat pacificè. Quamobrem superiorem locū aut deprauatum, aut abundare [illegible]

DE LINARIA.



LINARIAM hanc auiculam appellaui, imitatione Gallorum qui *linotam* vocant, quod lini se[illegible]
bus potissimum vescatur. etsi Ruellius *linotam* vulgò dictam auiculam, miliariam interpretet[illegible]
cuntur autem miliariæ aues quædam à rei rust. scriptoribus quòd inclusæ milio ad cibum pin[illegible]
vide infra in *M.* Elemento. Ea quam nos hîc pinximus passeris est magnitudine & specie, colo[illegible]
so aut testaceo, passim etiam nigricans aut fusca, cum alibi, tum maxime cauda, alis extre[illegible] & [illegible]
venter testaceus colore macu[l]is aspergitur fuscis. crura ferè punicea. A mili[o] aues mi[li]ariæ [illegible] vt
Varroni placet, quòd (v[t] arbitror) ad hanc frugem cateruatim se conferant, eoq; vescent[illegible]
Vulgus Gallicum *linotas*, vel melius *linarias* appellitat. quia cum rarior apud [illegible] sit [illegible]
& cannabim turmatim aduolent, sicut carducles ad carduos. inde nomen adhuc vu[illegible] R[u]-
ellius. ¶ Italicè *fohonelo* dicitur, vel *fanello*, a[l]icubi *canuarola*, n[omi]n[e] a can[na]bi. ¶ [illegible]
Sabaudis, *lynnette.* ¶ Germanis, Lynfinck / Schößlin / Henffling / Flachsfinck. [illegible] Ri-
bm. ¶ Anglis *linota.* ¶ Turcis *gezegén.* ¶ *Vide* quædam [de] carduele ex Alberto.

Linaria descriptio.

Nomina.

¶ Eberus & Peucerus eleam siue veliam auem sc[r]ibunt esse paruam, colore pulchro, in[illegible]
crocco, quæ voce valeat, & æstate vmbrosa, hyeme aprica loca petat. Germanice interpretant[illegible]
gelhempfling: & alteram eius speciem, cineream [co]gnominantes, Heidenhempfling. mihi [illegible]
riæ species [illegible] quidem nominibus, ignotæ s[u]nt. Eleam quidem auem, vel potius heleam, [illegible]
bus quas ab arundinibus summis inspectat di[ct]am, neque linariam, neque aliquam eius s[illegible]
arbitror.

¶ Gyb. Longol. linar[iam] siue m[illegible]am esse rubetrā (*batin* Aristotelis) putabat, quod [illegible]
[illegible]. Sed quum An[glorum] *buntinga* [G]ermanorum [g]*ersthämera*) in rubis t[a]m freq[illegible]
[illegible] anus & ip[s]a qu[illegible]bans dici p[o]ssit: mihi itaq; de hac aue (bati) certum [h]abemus, [illegible]

¶ [S]uauiter canit linaria, [it]aq; gratia vt carduelis alitur. Cibus apponitur c[illegible]bis, [illegible]

[illegible] permixta [illegible] Dum in caueis alitur, corripitur [illegible] morbo. [illegible] dulces & [illegible] suspensum rostro trahunt: sed post [illegible] delabi si[illegible] in libertate ad[illegible] linaria, si acciperem persequentem eu[illegible] munifice cantu [illegible] olatur. ¶ [illegible] capiatur leges in Carduele E. ex Alberto. ¶ Est & linaria her[illegible] recentiores [illegible] minta.

De [illegible] anus can[illegible] tate, & morb.

[illegible] naria [illegible] ac nunc vocabuli Germanici dicta, duorum est generum. [illegible] Hänfling oder Krauthenfling [illegible] magis ferum, quod nostri a lapide, ein Stein[illegible] Pr[illegible] igitur [illegible] cst naturæ, quod alterum altero magis domesti[illegible] prior enim [illegible] magis rubet [illegible] te atq; pectore. Tertia vocis: nam [illegible] & [illegible] diuturnitate: quod etiam alijs quæ cura aluntur intra [illegible] cum luce [illegible] cantu [illegible] voces propemodū exquisite imitatur, opti[illegible] omni[illegible] n cantilenam [illegible] Reitherzit appellatur. ad quam alludens Ioan. Stigelius, [illegible] mus ita canit, *Lingua [illegible] nugacis garrula sturni, Quo fringilla minus carmen eque-* [illegible] Vtrunq; genus cannabis, papauer[illegible] papaueris semine vescitur, sed quia cannabis pinguescunt [illegible] ideo ei [illegible] miscetur. Si autem [illegible] papauere, excæcantur, vt carduelis. Dempti [illegible] implumes, aluntur iusculo trito cum aq[illegible] papaueris & rapi seminibus, quod eis ligno instilla[illegible] ad [illegible] capiendum vsu assuescant. Intra parietes, vt quidam existimant morbo corripiun[illegible] propter salacitatem laborare coturnices & passeres notum est. sed fortasse sideratio[illegible] tur, subito enim concidūt vt & sturnus & fringilla, & aliæ quędam. Hæc de duob. generi[illegible] Linarię tertium genus est quod nostri ein Tschetscherle nominant, a vocis sono, mi[illegible] colore, asperius cantu. id q; non omni anno aduenat: quia autem [illegible] garrul[illegible] aucupes pro illicibus vtuntur, Georgius Fabricius in epistola ad Gesnerum.

DE LINARIA RVBRA.



LINARIAM rubram hanc autem vocare volui, quòd linarię supràscriptæ congener videatur vel nomine apud nostros aucupes, etsi rarius capitur. Schösserle appellant aliqui (ni fallor, vt circa Francofordiā ad Mœnum) Stockhenfling: Itali circa Verbanum lacum *fanett*. Considerandum an hic forte sit Oppiani *aster*, nisi is carduelis vulgò dicta est. Cātu non adeo probatur vt superior. Magnitudine & figura rostri ad ligurinū accedit, colore differt. Cocci color in vertice saturatus. In pectore & supino collo, & vltimę dorsi pennę eundem colorem dilutio[illegible] con[illegible] habent: licet nonnullæ in pectore valde rubeant. Ventris color albicat, alę sub[illegible] Ceruix & dorsum dimidium superius pennas [illegible] fusco russoq; mixto coloris habent. rostrum fla[illegible] medius supe[illegible] partis angulus liuet, breue, ex lato in acutum definit. ¶ Hæc [illegible] Norim[illegible] vt audio, Tschütscherle vocatur. Aduolant aliquando turmatim, & ferè pestilentia breui sequu[illegible] expectatur *Le[illegible] infra in Salo.*

LINVR[illegible] aues, Λινουργοὶ, capiuntur laqueis (παγίσι χαὶ βρόχοις) vt anates & cenchritæ, & a[illegible] [illegible] celeresq; phal[illegible] & phalarides, Oppianus lib. 3. de aucupio. vnde nos facile linu[illegible] [illegible] palmipedes esse con[illegible] quæ forte lini seminibus [illegible] pascantur illiciantur q; vt [illegible] milio. mox enim subiu[illegible] poeta, aues iam nom[illegible] alias q; plurimas ex amphibijs, obie[illegible] circa lacuum amniumve ripas, hordei, olyræ aut milij seminibus decipi.

DE LOXIA.

Linurgi.

HANC autem lingua Germanica Krützuogel id est cruciatā, vel Krumnschnabel id est *curuirostram* appellat, Illyrica *krzywonoska*, id est [illegible] curuam, a rostri figura vtraq;. Sola en[illegible] hæc au[illegible] [illegible] partes ac mucrones inuicem [illegible] ac decussat, quare nos loxi[illegible] ab obliquitate no[illegible] [illegible] Capitur apud nos interdum, sed frequentius vt audio circa Bernam, vel potius circa S. G[illegible] op[illegible] vbi [illegible] abietum plures [illegible] magnitudine supra maximum parum, colore per [illegible] corpus vario, [illegible] tempore etiam & ætate mutat. [illegible] ego nuper Septembri captum nigricantem, qui sequente [illegible] colorem mutabat in magis rubicūdum. Primum rubere solent pectore, vertice, & collo inferius, [illegible] flaucre. Cæruleus in vertice, ceruice, & circa oculos color apparet: in cauda & extremis alis è russo nigricans. Crura rubicunda. Hyeme pręsertim colorem mutat. Sunt qui colores eius quotānis [illegible] afferant, ita vt nunc ad flauum, nunc ad viridem, rubrum aut cinereum magis declinet. Frigo[illegible] gaudet, & canit. æstate fere silet cum cæteræ aues canunt. Nidificat Ianuario mense aut Februa[illegible] in abiet[illegible] quarum nucleis etiam vesc[illegible] pulli quidem eius multo ante capiuntur quam a-



liarum auium. Vorax est auis, simplicis & stolidi ingenij, caueis inclusa rostro ac ped [illegible] sumq; reptitat. hominē ferè nihil reformidat. Cepi aliquãdo manu syluestrem [illegible] rata euaserit) quæ ad alteram quam in cauea alebam aduolauerat. Cannabis sem [illegible] tur. Cum satis biberit, pocillũ rostro reijcit, si extrahere possit: forte quod mag [illegible] tillat interdum satis suauiter. Audio eam cadaueribus quoq; vesci, æstate n [illegible]
¶ Quærendum an hæc sit Aristotelis chlorion: etsi illam potius, quam gal [illegible] vulgò *regalbulum* circa Bononiam, chlorionem esse coniectem. ¶ Loxia teuc [illegible] Krinitz appellant: quia rostro crucem transuersam exprimit: & colorem mutat [illegible] scandendo se rostro suspendit. Quidam eos continenter alunt superstitione persuasi, eas d [illegible] bus sint, non conflagrare incendio, Georg. Fabricius in epistola ad Gesnerum.

DE LVSCINIA.

A.



Nomina. LVSCINIAM ex Latinis pleriq; alio nomine philomelam nuncupant, vt hirund[i]ne[m] Prognen, propter fabulam quam in Hirundine re[tul]i. Græcorum verò plerique philomelæ nomine non lusci[n]iam, se[d] hirundinem accipiunt. Philomela dici debet non *philomena*, suffragante Pausaniæ authoritate qui φιλ[ο]μ[ή]λα[ν] dicit, Cælius. ¶ *Thachmas* Hebraicam vocem, aliqui lusciniam interpretantur, alij aliter: *vide* in Laro *A.* sic & ranam, aliqui lusciniam, ali[j] aliter. *vide* in Gallo [s]luati co. ¶ *Endon*, lusciniolus auis, Syluaticus. vox [co]rrupta videtur a Græca aedon, ἀηδὼν, quæ lusciniam significat: vt & *audon*, apud Au[illegible] *Odorbrion*, id est russignolus auis, Syluaticus. Hodie vulgo a Græcis *adoni* vel *a*[illegible] [v]ocatur [illegible] scribunt autem ἀδονὶ ἀηδὼν vel ἀιδονι. ¶ Italic[e] [r]*osignuolo*, *rosc*[illegible]*lo*, *rusignuol*[illegible]*nuolo*, [illegible]*lo*, *lusignuolo*. Luscinia æstate cum colorem v[ocemq;] mutauit in Italia alio nomine appel[illegible] Hoc nomen (inquit Niphus Italu[m] quo luscinia a stare dicat[illegible] est[illegible] [illegible] licet Albe[rtus] d[icit] apud Italo[s] hyem[illegible] dici [illegible] ¶ [illegible] *nnor* ¶ [illegible] *gnol* vel *rou*[illegible]*ol*, quod amen nom[illegible] teste etiam [illegible] *rossinol de mur*. ¶ German[ice] [N]achtgall. ¶ Anglice [illegible] ¶ [illegible]*ik*.

B.

Descriptio auis. L[illegible] color æ[illegible] [illegible]ur, P[l]in[i]us & Aristot. [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible] [illegible]agogo. Poetæ hãc auem a[illegible] colore [illegible] & [illegible]

[illegible] est collo in [illegible] nero [illegible], aut viridi, nisi synecdochicè per collum vocem accipias, quam [illegible] & [illegible] non edunt. Lusciniæ & atricap[illæ] proprium est præter cæteras aues vt linguæ summo [illegible] sint, Aristot. Linguis earum tenuitas illa prima non est, quę cęteris auibus, Plinius.

C.

[Phi]lomenę vermibus victitant, formicas auidissimè legunt, & oua earum, & ex his conualescunt, Albertus. Plura de cibo earum leges infra in *E*. ¶ Nidificant ferè inter frutices & in sepibus [illegible] non procul a terra. nidum [e] folijs arborum, paleis & musco parant oblongum. ¶ Luscinia [illegible] coit cum *xanthuro*, phœnicuro, Christophorus Encelius. ¶ Parit æstate quinque aut sex [oua], [Aristote]les. Vere primo parit, cum plurimum sena oua, Plinius. Minores aues, vt philomena & a[illegible] anno pariunt quatuor aut quinque oua, Albertus. ¶ Cuculus cum in aliarum auicula[rum, præ]cipue curruce, tum in luscinię nido aliquando parit, vt audio. ¶ Hesiodus testatur lusciniam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloque in vigilijs versari, Ælianus in Varijs. Lusci[nia] [per]vigil custos cum oua quodam sinu corporis & gremio fouet, in omnem longæ noctis laborem [cantus] suauitate solatur, quo possit non minus dulcibus modulis (vt mihi videtur) quam fotu corpo[ris] [illegible] animare quæ fouet, Ambrosius vt quidam citant. Neque quantum lusciniæ dormiunt, Οὐδ' [ὅσον ἀηδόνες ὑ]πνώσσουσι, (prouerbium quod recitatur a Varino,) in eos conuenit qui somni parcissimi sunt. [Lusciniæ] minimum dormire feruntur, vel propter [illegible] vel ob timiditatem. Equidem ma[gis] arbitror dictum, quod lusciniæ vernis mensibus per omnem fere noctem perpetuo cantu garriant, [illegible] us Roter. Ἀηδόνων ὕπνοι, [illegible] ἀγρύπνοι, [illegible] λύπης τὸ σφοδρότατον, Hesych. ¶ Luscinia adulta non diu apparet. abdit enim sese & latet, Aristoteles. Hyeme non cernitur, Plinius. Con[ditur] ab autumno vsq; ad vernos dies, Aristoteles.

De cibo,
Nidificatione,
Mixtione,
Partu,
Vigilia,
Latitatione,

¶ Catuus. Luscinia Græcis ἀηδὼν dicitur, vt Grammaticis placet, ἀπὸ τοῦ ἀεὶ ἀδεῖν, quòd sine in[termi]ssione ferè cum cœpit, canat. Catrei auis vox acuta & concisa est, sicut lusciniæ, Ælianus. Εὔφωμον [ver]bum de lusciniarum voce Pollux habet. *Scribere me voces auium philomela coegit, Quæ cantu cunctas [su]perat volucres. Dulcis amica veris noctu solatia præstans, Inter aues etenim nulla tibi similis. Tu philomela [pot]es vocum discrimina mille, Mille potes varios ipsa referre modos. Nam quamuis aliæ volucres modulamina [prom]ant, Nulla potest modulis æquiualere tuis. Insuper est auium spatijs garrire diurnis: Tu cantare simul nocte [diéque] potes*, Author Philomelæ. Luscinia canere solet assiduè diebus ac noctibus quindecim, cum sylua [illegible] de incipit opacare. dein canit quidem, sed non assiduò. mox adulta æstate, vocem mittit diuersam, [non] insuper variam, aut celerem, modulatamq;, sed simplicem. colore etiam immutatur, Aristoteles. [Colo]rem & vocem per æstatem in aliam speciem immutat. neq; enim sic cantum variat, distinguit, in[flectit], acuit, quemadmodum verno tempore, Ælianus. Luscinijs diebus ac noctibus continuis 15. gar[rul]us sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Pri[mu]m tanta vox tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus. Deinde in vna perfecta musicæ scien[tia] modulatus æditur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc [disti]nguitur conciso, copulatur intorto, promittitur reuocato: infuscatur ex inopinato: interdum & se[cu]m ipse murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est vibrans, summus, medius, imus. [Breui]ter'q; omnia tam paruulis in faucibus, quę tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominū excogita[uit]: vt non sit dubium hanc suauitatem præmonstratam efficaci auspicio, cum in ore Stesichori ceci[nit i]nfātis. Ac ne quis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus, & non ijdem omnibus, sed sui cuiq;. [Cert]ant inter se, [pa]lamq; animosa contentio est. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente [quam] cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusq; quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione [mag]na & reddit, vicibusq; reticent, audit attenta discipula, redditq; vicibus cantum, vt citat Author de [nat. re]rum. Intelligitur emendatæ correctiu, & in docente quædam reprehensio. Ergo seruorum illis pre[tia su]nt, & quidem ampliora quam quibus olim armigeri parabantur. Scio sestertijs sex candidam, Ses[tertij]s sex, [ra]ra coronati [al]ioquin, quod est prope inusitatum, venisse, quæ Agrippinæ Claudij principis [co]niugi dono daretur. Visum iam sæpe, iussas canere cœpisse, & cum symphonia alternasse: sicut ho[mi]nes repertos, qui sonum earum, addita in trāsuersas harundines aqua, foramen inspirantes, linguæ[que] parua aliqua opposita mora, indiscreta redderent similitudine. Sed eæ tantæ tamq; artifices argutiæ [a die] 15. diebus paulatim desinunt, nec vt fatigatas possis dicere aut satiatas. Mox æstu aucto in totum alia [vo]x fit, nec modulata aut varia. Mutatur & color, Plinius. De luscinia Plinius falsò scribit quòd a coitu [vocem d]eponat & mutet colorem. audiuimus enim nos illam sæpe canentem dum oua adhuc incu[baret, A]lbert. qui Plinij verba non rectè animaduertisse videtur. Hæc auis mira modulatione audien[tes] exhilarat. gaudet ad ortum Solis, præcipue lætitia venientem. verno tantum tempore cantat, hyberno [num]quam. Initio quidem veris adeo suæ vocis amœnitate delectatur, vt rarissimè comedat. & hoc cum [mag]na festinatione, Author de nat. rerum. Luscinia modulos suos pullos docere, versusq; quos imita[ntu]r tradere visa est, Aristoteles. Lusciniæ mares canunt perinde vt suæ fœminæ. fœmina tamē ces[sat a can]tu, cum incubat, pullosq; educat, Aristot. Auium quarundam maribus eadem vox quæ fœmi[nis, vt] lusciniarum generi, Plinius. Cicadarum mares tantum canunt, non fœminæ, tanquam sic mo[nente] natura mulieres decere silentium. nam & lusciniarum fœminæ ἀμελωδοὶ (cantu priuatæ, Cælius

Cantu.

Rhodig.) sunt, Eustathius Iliad. γ. Luscinia longæ noctis tædia cùm oua fouet d[illegible]
uat, & cantu diem nunciat, & cantu oua viuificat, Albertus: & Ambrosius vt supra[illegible]
inter incubandum cantat. & dixerunt aliqui Platonicorum oua eius non posse sine can[illegible]
ficari. id quod verum esse (aliqua ratione) videtur. nam spiritus lenis & calor eleuans [illegible]
libus animalibus mouet in eis cantus iucunditatem, & desiderium gaudij. talis verò p[illegible]
cubando magis vitalis est quàm alius, Albertus. Petrus Aponensis Aristotelis probl[illegible]
philomenas Scotiæ scribit non tam suauiter canere quam Italicas: & oblectari eas [illegible]antu[illegible]
sciniæ domesticæ (præsertim mares) ineuntem brumam cantu admodum vocali, ta[illegible]
produnt, Incertus. Charmidem Massiliensem audio dicentem, non modò musicæ p[illegible]
lusciniam, verùm gloriæ etiã cupidam. Cùm enim in deserta solitudine sibi tantũ canit, [illegible]
cantum & illaboratum edit: cùm aũt captiua tenetur, & non caret auditoribus, cantum [illegible]
dit, remittit, exprimit, obscurat, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, [illegible]
ρῶς ἐλίττουσι τὸ μέλος. Κατὰ δ᾽ ἡ [illegible] ... Ælian[illegible]
mo de anim. Atqui in cauea lusciniam minus bene canere Eberhardus Tappius inter sen[illegible]
uerbiales ponit, tanquam libertatis desiderium cantus earum suauitatem imminuat. P[illegible]
vita Apollonij libro 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas & alias aues [illegible]
minum voces imitari.

Narratio mira de lusciniis sermones hominũ imitantib.

¶ His adiungere libuit narrationem quam amicus quidam vir doctissimus & fide d[illegible]
perscripsit. Quoniam de auibus perscripturus es Gesnere, dicam tibi de luscinijs sermones [illegible]
mitantibus mirabile quiddam, ac propemodum incredibile, quod tamen & verissimum [illegible]
meis auribus audiui atque expertus sum proximis Comitijs Ratisbonens. Anni 1546. cùm [illegible]
co diuersorio ad auream Coronam agerem, habebat hospes tres luscinias separatim coll[illegible]
singulæ singulis caueis opacis includerentur. Per id verò tempus vernum, quo alioqui contin[illegible]
defessæ cantare solent, aduersa valetudine ex calculo ita laborabam, vt quam minimum m[illegible]
indulgere liceret. Tum circa, & post quidem mediam noctem, cùm nihil vsquam turbari[illegible]
ras altercationes & æmulationes duarum lusciniarum Germanico sermone inter sese col[illegible]
audiuisses planè hominum sermones imitantium, me ob admirationem propemodum [illegible]
Promere enim ac conferre inter sese nocte silentio hominum facto, quicquid interdiu a[illegible]
colloquentibus inaudierant ac meditatæ fuerant. Duæ autem inter eas e[illegible]ant eius a[illegible]
præcipuæ, vix decem pedũ spacio disiunctæ, tertia longè remotior aberat quam non ita le[illegible]
bens exaudire poteram. Sed duæ illæ mirum dictu quam inuicem altera alteram lacessendo a[illegible]
dendo inuitabant, nec voces tamen simul confundebant, sed potius alternatim reddebant. [illegible]
tem quotidiana & recenter à conuiuis prolata, duas potissimum historias mutuò inter sese [illegible]
media nocte in auroram vsq;, donec nullus hominum strepitus fieret, decantabant & ea q[illegible]
dulatione sua natiua & vario inflexu vocis, vt nisi intentus nemo hominum facilè ab illis best[illegible]
ctasset vel animaduertisset. Et quærenti mihi ex hospite num linguæ earum fortasse nouacul[illegible]
essent, aut aliquid loqui edoctæ, respondebat, minimè: num item animaduertisset, aut intell[illegible]
noctu occinerent, similiter negabat. Idem dicebat familia tota. Ego verò qui totas noctes [illegible]
re non poteram, auscultabam bestiolas auidius ac diligentius industriam earum & certamen p[illegible]
admiratus. Altera historia seu collocutio erat de pincerna seu oikere, eiusq; vxore, quæ postulan[illegible] ma
ritum profecturum in bellum sequi noluerat. Conabatur enim maritus vxori, quantum ex a[illegible]
uertebam, persuadere spe prædæ vt diuersorio eo seruitioq; relicto secum proficisceretur in[illegible]
verò recusans sequi, vel Ratisbonæ mansuram, vel Norimbergam abituram se recipiebat. F[illegible]
que magna & longa contentio, sed amous (quantum intelligebam) arbitris atq; hero insc[illegible]
tam reddebant auiculæ. Si quid etiam secretius tacendumq; magis inter disceptandum for[illegible]
rant, illæ prodebant, ceu nescientes discrimen inter honestas & inhonestas voces. Et hanc q[illegible]
tentionem & altercationem bestiolæ sæpe noctu repetebant, vt quæ firmissimè, vt conij[illegible]
bat, ac probè meditata fuerat. Altera erat tunc imminentis belli Cæsaris contra Protestan[illegible]
& ceu præcinium quoddam. rem enim omnem, quæ paulo post accidit, velut præsagientes a[illegible]
nantes decantare visæ sunt. Tum & immiscebant ea, quæ antea contra ducem Brunswicens[illegible]
erant. Sed ego puto, auiculas illa hausisse omnia ex nobilium seu Capitaneorum quorund[illegible]
to & clãdestino colloquio, quod eo loci, vbi auiculæ detinebantur, tanquam in publico diu[illegible]
quens esse potuit. Hæcq; nocte (vt dixi) & præser[illegible]im post mediam, cùm profundius esset [illegible]
ciebant. interdiu ferè magna ex parte silebant, & nihil quam apud se illa quæ fortè vel in m[illegible]
uæ vel deambulando conferebant, meditari videbantur. Ego profect[illegible] nunquam Plinio [illegible]
dissem multa adeò miranda de auiculis illis [illegible] benti, nisi ipse has bestiolas talia promentes & [illegible]
dissem & auribus hisce audiuissem. Neq; satis ex tempore tamen mi Gesnere iam ista ad te om[illegible]
scribere possum, & singula comminisci longum esset.

D.

Philomelas gaudere cantu humano scribit Petrus Aponensis in problemata Arist[illegible] Pl[illegible]

[illegible] sum, aduolat ad [illegible], si bene cantent. & dum cantant, auscultat tacens, & postea qua-[illegible] ans canend[illegible] resp[illegible] & sic etiam seipsas mutuò prouocant ad cantum, Albertus. Ser-[illegible] nam ad [illegible] rint, vt re [illegible] in E. Lusciniæ tanquam amantissimæ suæ sobolis Oppia-[illegible] b.t. de pis[illegible]. Aristoteles affirmat lusciniam quæ ad canendum pullum instituerat ob-[illegible] pulatur certe, quod in concinnius canunt, quascunq; matres ob exilitatem vocis aman-[illegible] contra quæcunq; degunt vna, discuntq;, non quæstus laudis ve studio, sed quia modu-[illegible] tum quia magis elegantiam quam vsum vocis amauere, Plutarchus. Dedit & lusciniis [illegible] concentus suauitatem. hæ pullos suos ad cantum potius quam temere educant: & quo-[illegible] esse genuinos cantus [illegible] omni diligentia curant: mutos autem occidunt, tanquam [illegible] s lusciniis sobo[illegible]em. Quinetiam libertatis amorem tantum pullis suis instillant, vt si ca-[illegible] omnino recusent ac eli[illegible] fiant, Oppianus de aucupio. Quod si capiatur iam con-[illegible] ætate, & inc[illegible] asseruetur in cauea, idcirco se & cantu & cibo abstinet, & pro seruitute venato-[illegible] vlciscitur, quia omnium vehementissime auium libertat[illegible] retinens est. quarum rerum ex-[illegible] vin, iam ætate grandes capere omitt[illegible], & pullos comprehendere student, Ælianus. Lusci-[illegible] si q[illegible] capiantur adhuc cantandi rudes, interque homines alantur, ideo peius canunt, quòd an-[illegible] tempus à magistris parentibus subducti fuerint. c[illegible] igitur aluntur cum parentibus, eru-[illegible] & discunt, non ob quæstum, sed quòd ex cantu mirificam voluptatem capiant, Gillius. atqui [illegible] aucupes luscinias omnes è nido eximi oportere vt ali possint, asserunt. adulriores cibum omnem [illegible] te. Lusciniam si se audiri sentiat suauius canere audio: serpentem timere, atque ideo frutecta [illegible] quærere.

Luscinia cātu gaudet hominis. *Pullos ad canendū docet.* *Libertatis amantissima est.*

F.

Luscinia auis est stolida & curiosa, ideoq; captu facilis. si quis in terra alicubi fossulam faciat, & [illegible] cedat, aduolat illa curiose, formicis vel ouis facile inescatur. Oppiani verba de merularum & lusci-[illegible] um aucupio, referam in Merula. ¶ *Cur me Donace formosa reliquit? Munera namque dedi, noster non dedit Idas, Vocalem longos quæ ducit aedona cantus: Quæ, licet interdum contexto vimine clausa, Cum [illegible] patuere fores, ceu libera ferre Nouit, & agrestes inter volitare volucres. Scit rursus remeare domum, tectamq́; subire Viminis, & caveam totis præponere syluis*, Alcon apud Nemesianum. Lusciniæ educandæ [illegible] inuium Maij nidis eximuntur. eliguntur autem mares, quorum color aliquãto obscurior est quam [illegible] narum. canere illi (pulli Maio exempti) incipiunt mense Augusto paulatim, canuntq; ferè anno [illegible]. Aluntur vermibus quibusdam aquaticis: vel melius farinariis vermibus, qui apud pistores repe-[illegible], & copiosius apud textores pannorum è lino vel cannabi. vtuntur enim illi mi[illegible] cela quadam è [illegible] furibus aceto & axungia: quâ destillante putrescenteq; vermes nascuntur, & conseruantur pro lu-[illegible] in furfure. Edunt & carnem, corda bubula, crudam quidem libentius, vel coctam sed abs[illegible] sale, [illegible] gallinacea cocta, & oua formicarum tempore verni præsertim. Facile pinguescunt, vt etiam extin-[illegible] præ adipe. quare carnem crudam, ne nimis alat, dissectam vel contusam aqua interdum prius [illegible] lauere solent. cibos pingues non dant. aquam in vase aliquando apponunt, vt si libuerit lauent. Domi-[illegible] & [illegible] consueti mutationem non facile ferunt. Dominum quidem suum agnoscere & amare [illegible] hyeme ob frigus facile pereunt: quæ in Italia vltra hyemem educatæ fuerint, magno væneunt. ¶ Habebant Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) luscinias Græco atque Latino ser-[illegible] docibles. præterea meditantes in diem, & assiduè noua loquentes, longiore etiam contextu. Do-[illegible] [illegible] secreto & [illegible] nulla alia vox misceatur, assidente qui crebro dicat ea quæ condita velit, ac cibis [illegible] Plinius.

Qua ratione capiantur. *Qua ratione educãda sint.* *Sermones humanos ediscunt.*

¶ Lusciniæ domesticæ, præsertim mares, ineuntem brumam cantu admodum vocali tacentibus [illegible] produnt, Incert. Cantu diem nunciant, Albert. Veris nunciã lusciniam Sappho cognominauit.

Ver cãtu prænunciant.

F. G.

Auiculas diuersas quæ Augusto mense & autumno pinguescunt ficedulas Itali vocant eo tem-[illegible] (*becquefigas* vulgò) & inter alias (vt audio) lusciniam quoq;, vel potius auem lusciniæ similem, nimi-[illegible] curucam. Pro cachecticis in cibo laudantur alaudæ, lusciniæ, &c. Alexander Benedict. Helioga-[illegible] sæpe edit ad imitationem Apicij calcanea camelorum, & cristas viuis gallinaceis demptas, [illegible] pauonum & lusciniarum, quòd qui ederet ab epilepsia tutus diceretur, Lampridius. Carnes [illegible] aiunt in cibo sumptas vigiliam promouere, Ælianus.

Quib. [illegible] [illegible] luscinia in cibo.

H.

a. Aedon vox Græca vsurpatur etiam à Nemesiano poeta Latino. Luscinia incipiente vere non [illegible] cantare dies ac noctes flebili & luctuosa voce, vnde etiam nomen accepit vt Gram m[illegible] pla-[illegible] lusciola (lego *luscinola*) quod luctuose canere existimetur, atq; esse ex Attica Progne in luctu facta. Varro de lingua Latina. Idem de re rust. 3. 5. ornithotrophion operosissimum describens, intra rete [illegible] aues sunt omne genus, maxime can[illegible] ces, vt lu[illegible] niolæ ac merulæ. Plautus etiam in Bacchid. [illegible] lam dixit. Luscinia dicitur quasi *lucinia*, q[illegible] ca[illegible] uo sol[illegible] signare die[illegible] exortum, Isid. [illegible] a Cicerone acredula vocatur, Idem. sed Cic[illegible] m v[illegible] pr[illegible] aue[illegible] m Aratus [illegible] nominat. Pandionius [illegible] es: Ouidius ad Pisonem, [illegible] ondine [illegible] gen[illegible] lusciniam. nam Pro-

Etymon & synonyma.

gne & Philomela filiæ fuerunt Pandionis. *Vide* in Hirundine *H.h.* Luſciniæ nota
pter Philomena(*Philomela* potius)& Daulias & Pandaris a Græcis appellatur. Vola
les, id eſt luſcinia, a Daulide oppido, Seneca in Hercule OEtæo. Daulia corni, id eſt
alij, vt copioſe ſcripſi in Cornice *H.a.* Euboi, hoc eſt luſcinia, echinus maris, Kiranid.
eſt, quam alij luſciniam, alij carduelem eſſe volunt, Grammaticus quidam. nos noſt
acanthide ſententiam, ab initio huius libri retulimus. Ἀηδὼν, genitiuum facit ἀηδόνος, S
breui. Reperitur & ἀηδόος, contractè ἀηδοῦς, poeticè apud Sophoclem: & vocatiuus
ἀηδοῖ, vt Ἀντώ. ſic à χελιδών, χελιδοῦς & χελιδοῖ, Euſtath. & Varin. Ἀηδὼν fit verbo
Æolica ει diphtongi in η, impropriam diphthongum, Euſtath. & Etymol. Recentiores
ab ἀεὶ & ᾄδω, quod ſine intermiſſione ferè cum cœpit canat. Ἀδόνες pro ἀηδόνες, Theocrit.
δόνα, ἀηδόνα, Heſych. & Varin. Τετράδονα, ἀηδόνα, Iidem. Ἀτθὶ κόρα μελιβ... &c. epigr
ne 60. Brodæus eo in loco Atthidem hirundinem vel luſciniam interpretatur, ego hirun
no. Ἀδ' ὀλολυγὼν Τηλόθεν ἐν πυκινῇσι βάτων τρύζεσκεν ἀκάνθαις, Theocritus Idyl. 7. hoc eſt
hirundo) Ityn deplorans, Scholiaſtes & Varinus. ſed alij aliter interpretantur, vt in Acred
C. expoſui. Ἀηδονιδεύς, luſciniola, diminutiuum eſt patronymicæ formæ. Οἱ ἀηδονιδῆες
δρυμοῖς Ποτνίαι πτερύγων πυρωμένοι ὄζων ἀπ' ὄζων, Theocritus. Eſt & ἀηδονὶς apud eundem pro
19. vt ἀδόνες pro ἀηδόνες. Αἲ τὺ πρόμοιον Μυσίσδοι Δάφνις τᾶνπ ἀηδόνισι, Theocritus Idyl. 7. Ἀηδόν
pullos, & pudendum muliebre apud Archilochum, & locus in quo cantabant, & officina,
Heſychius & Varinus. Ἀηδόνων γένος alicubi apud Ariſtotelem legitur, vbi Gaza alcyonem
quære in Alcyone *A.*

¶ Epitheta. Aedon vocalis, Nemeſianus. Epitheta quædam Philomelæ & Progne
retulimus in Hirundine *h.* Aedon & aedonis apud Textorem inter epitheta Philomelæ,
philomelam ſiue luſciniam ſignificant. ¶ Ἀηδὼν εὔφωνος, φιλόφωνος, Oppian. Ἦρος ἄγγελος
ἀηδών, Sappho apud Suidam. Λιγύμυρος (apud Varinum λιγύμοχθος) ἀηδὼν ταυσυστὴς, Ari
bus. Λιγεῖα, γένυσι Ἴτυν, ξουθά, Æſchylus. Ἡ δυμελῆ ξύμφωνον ἀηδόνα μύσοις, Ariſtophanes
Ἀγγελος ὄρνις, Sophocles in Electra. Οἰκτρᾶς ὄρνιθος ἀηδοῦς, Idem apud Suidam. Ποικίλ
Μελίγηρυς, in epigrãmate Philippi. Χλωρηὶς ἀηδὼν, vel quòd degat in locis viridibus, νέος ἅμα
ροῖς φαινομένη. vere enim apparet. vel propter colorem, à quo & apud Simonidem ἀηδόνες λαμπρ...
cognominantur, Scholiaſtes in Odyſſ. τ.

Homonyma. ¶ Sunt in bombardarũ genere, vt vocant hodie, quæ neſcio quam ob cauſam luſciniæ d
¶ Ἀηδόνες, Sirenes apud Lycophronem, propter ſuauem ac demulcentem ea... cant... Eu
ſtathius & Iſacius Tzetzes. Ἀηδόνας ἀδελφάς, τὰς ὠλάλυς, Lycophron. Lamiſſa aedon (apud au
rem innominatum.) quoniam in Carthagine Libyæ mulieres ſunt quæ filios ſuos n... cio q...
Saturno ſacrificabant. aliqui ἐρημίας, id eſt vaſtitatem (vel orbitatem) expoſuerunt, non ... H
Quidam in epigrammate cicadam aedóna cognominat, hoc eſt muſicam & ſuauiter can... A
χρίδι τῇ κατ' ἀρχεγονι ἀηδόνι. Ἀηδὼν pro gloſſide, id eſt lingula tibiæ per metaphoram legitur ap
pidem in OEdipo: qui tibias quoq; alicubi λωτίνας ἀηδόνας nominauit, Heſychius & Varinus. A
ὠδῶν ἢ γλωσσίδα· οἱ δὲ χελιδόνα, Etymologus. Τὰν ὑδὲν ἀλγινόεσσαν ἀηδόνα μοῦσαν, Euripides
de, vt citat Iſacius Tzetzes. Κερκίδα τ' εὐπτερίνον ἀηδόνα, τὰν ... ἱστῶν Βαχχ... ἴσ εὔχρετος (... chabo ... ex
impreſſus) ἐν δίοσεμι μίτους, vt citat Suidas in Μίτος. Ἀηδὼν, Minerua apud Pamphylios, He

Deriuata. Varinus. Λάμπεγς μουρὸς ... μηκῶν σκιλειὸς ἀηδόνιον ἑσπέλας ὕμνος ἄδω, Phrynich ... A
thenæum. ¶ Ἀηδόνιος ᾠδὴ καὶ ἀηδόνειον μέλος, Suidas & Varinus. Κελαδεῖ δ' ἐπικλαυτον
Ariſtophanes in Ranis, id eſt, Lugubri cantu perſtrepit quaſi filium defleт luſcinia Ityn. A
niola, & locus in quo canebant, Varinus.

¶ Fabricius Luſcinus, viri nomen apud Ammianum Marcellinum libro 3. videtur
nus a luſco potius quam à luſcinia deriuatum. ¶ Aedòn, Ἀηδὼν, vocabatur maxima ... natu
Pandarei, vt retuli in Hirundine *h.*

Curuca luſciniæ ſimilis. ¶ *b.* Curuca minor eſt luſcinia, ſed eadem corporis figura, colore ſubuiridi, Turnerus.
Colore luſciniæ & corporis magnitudine auiculam illam proxime refert, quam Angli *lingetſam*, &
mani paſſerem gramineum nominant. Audio in quibuſdam Heluetiæ montibus, circa th... as a
barias paſſeri ſpecie & magnitudine non diſſimilem auiculam reperiri, inſtar luſciniæ canoram, quę
ipſa forſitan é curucarum genere fuerit.

De luſciniæ voce & cantu. ¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Æ
ptiæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem diuerſas ædidiſſe voces, hirundinis, ...
luſciniæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. Luſcinię vocem aiunt eſſe τυ τυ, ... a
miſſum filium Ityn deflentis, vt in Hirundine *h.* retulimus. Ageſilaus cum inuitaretur ad audiendum
quendam luſciniæ vocem egregiè imitantem, recuſauit, ipſam ſe luſciniam ſæpe audijſſe dicens. P
ræ cantiones, & carmina, vt quæq; dulciſſima ſunt, non alijs quam luſciniarum cygnorumque modu
lis comparant, Plutarchus. *Nec querulæ ceſſant teneram tinnire volucres, Fluctibus alcyone, denſa philome*
la ſub vmbra, Politianus.

¶ T. Vespasiani Strozæ carmen in Philomelam libro sexto Eroticῶn.

Æmula diuini suauissima carminis ales,
Quæ virides vmbras & loca sacra tenes:
Mollibus & varijs quæ tot discrimina vocum
Flexibus humana dulcius arte refers:
Munere pro tali tibi quid philomela rependam?
Præmia quæ tanto digna labore putem?
Dum vagus huc illuc horti [illegible]entalibus erro,
Miror & artifici culta vireta manu,
H[illegible]tis officio in proximus [illegible] abeuntis,
Fingis in aduentu carmina mille meo.
Nec procul hinc densis canu abdita frondibus alta
Ilicis in ramo populeuve comis.
Verum hic iuniperi insidis mihi proxima trunco,
Non imitabilibus me venerata modis.
Et licet hac perstem tibi tam vicinus in vmbra,
Deq; tua suaui garrulitate loquar:
[illegible] tamen ipsa times, nec guttur ista canori
Sedulitas ideo dulce remittit opus.
Grata sed in longum luco resonante querela
Ducitur, argutis continuata modis.
Nos vero tali quoniam dignaris honore,
Dicimus in laudes hæc tibi pauca tuas:
Humanas auium, quæ mulcent cantibus aures
Cedere carminibus carmina cuncta tuis.
Viue diu, similisq; tui generata propago
Finiat extremum non nisi sera diem.

¶ Ὡς δ' ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδών
Καλὸν ἀείδῃσιν ἔαρος νέον ἱσταμένοιο,
Δενδρέων ἐν πετάλοισι καθεζομένη πυκινοῖσι,
Ἥ τε θαμὰ τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν,
Παῖδ' ὀλοφυρομένη Ἴτυλον φίλον, ὅν ποτε χαλκῷ
Κτεῖνε δι' ἀφραδίας κοῦρον Ζήθοιο ἄνακτος,
Ὣς καὶ ἐμοὶ δίχα θυμὸς ὀρώρεται ἔνθα καὶ ἔνθα, Penelope [ap]ud Homer. Odyss. τ. Πολυηχέα φωνὴν, multisonam vocē, hoc est quæ multis mutetur ac variet mo[dis] interpretor. aliqu[i] (inquit Ælianus) legunt πολυδευκέα φωνὴν, τὴν ποικίλως μεμιμημένην, ὡς τὴν ἀ[η]δόνα (alias ἀδινὴν) τὴν μηδόλως εἰς μίμησιν παραβαλοῦσαν. *Pandarus vt quondam florente ætate puella [. . .]re nouoram is densa super arbore mæstum Ingeminans carmen varijs loca cantibus implet*, Volaterranus ex [H]omero. Luscinia vere πολυήχως καὶ ποικίλως ᾄδει, Ælian. ¶ Ἀηδόνες αἱ πυκινοῖσιν ὀδυρόμεναι ποτὶ φύλλοις, [Th]eocrit. Idyl. 19. Et rursus, Οὐδὲ τόσον πόχ' ἀείσω ἐνὶ σκιοτέλοισιν ἀηδών. Item Idyl. 12. Ὅσσον ἀηδὼν συμ[πάντ]ων λιγύφωνος ἀοιδοτάτη πετεηνῶν, Τόσσον ἔμ' εὔφρανας τὺ φανείς.

¶ Οὐδ' οἰκτρᾶς γόον ὄρνιθος ἀηδοῦς ἥσει δύσμορος. ἀλλ' ὀξυτόνους ᾠδὰς θρηνήσει. χερόπληκτοι δ' ἐν στέρνοις πεσοῦνται δοῦποι, Sophocles apud Suidam. Et rursus, Ἀλλ' ἐμέ γ' ἁ στονόεσσ' ἄραρε φρένας, (Atticè, pro ἴση ταῖς φρεσὶν,) ἃ Ἴτυν αἰὲν Ἴτυν ὀλοφύρεται, ὄρνις ἀτυζομένα Διὸς ἄγγελος. Dicit autem se imitari & æmu[lari] lusciniam meritò lugentem Ityn: quam Iouis nunciam vocat, quòd ver prænunciet, vel diem: vel [qu]od suam ipsius calamitatem, illam vulgari sermone iactatam, nunciet. ἢ ἄγγελος, οἷον τέρας, τὸ παρ' αὐ[τῆς] γενόμενον εἰς τερατείαν τῆς φύσεως, vt apud Suid. legimus. Ὦ φίλη, ὦ ξουθή, ὦ φίλτατον ὀρνέων, Πάντων ξύννομε τῶν ἐμῶν ὕμνων, Ξύντροφ' ἀηδοῖ, Ἦλθες, ἦλθες, ὤφθης, Ἡδὺν φθόγγον ἐμοὶ φέρουσ'· Ἀλλ' ὦ καλλι[βόαν κρέκου]σ' αὐλὸν, φθέγμασιν ἠρινοῖς Ἄρχου τῶν ἀναπαίστων, Chorus ad Lusciniam in Auib. Aristoph. [In eo]dem dramate Epops lusciniam sic alloquitur: Ἄγε σύννομέ μοι παῦσαι μὲν ὕπνου, Λῦσον δὲ νόμους ἱε[ρῶν ὕμν]ων, Οὓς διὰ θείου στόματος θρηνεῖς· Τὸν ἐμὸν καὶ σὸν πολύδακρυν Ἴτυν Ἐλελιζομένη (θρηνοῦσα) δ' ἱεροῖς [μέλεσιν] (ἀντὶ τοῦ δακρύων) μέλεσι. Γένυος ξουθῆς καθαρὰ χωρεῖ (ἀντὶ τοῦ χωρήσει) Διὰ φυλλοκόμου μίλακος ἠ[χὼ] Πρὸς Διὸς ἕδρας. ἵν' ὁ χρυσοκόμας Φοῖβος ἀκούων, τοῖς σοῖς ἐλέγοις (θρήνοις) Ἀντιψάλλων ἐλεφαντόδετον [φόρ]μιγγα, θεῶν ἵστησι χορούς, Διὰ δ' ἀθανάτων στομάτων χωρεῖ Ξύμφωνος ὁμοῦ Θεία μακάρων ὀλολυγή. Αὐλεῖ τις. [Et post]ea Euelpis subdit: Ὦ Ζεῦ βασιλεῦ τοῦ φθέγματος τοὐρνιθίου, Οἷον κατεμελίτωσε τὴν λόχμην ὅλην.

¶ *d. Qualis populea mærens philomela sub vmbra*, &c. Vergil. Georg. 4. vbi Seruius cum speciem pro [gen]ere posuisse ait, philomelam pro quauis aue. Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia molestia [afflig]atur, canit: ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugen[tem] canere, Plato in Phædone.

¶ *e.* Cor lusciniæ si quis ea adhuc palpitante cum melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis [. . .]lingua portauerit, suauis ad loquendum erit, & sonoræ vocis, & libenter audietur, Kiranides. *Superstitiosa.*

¶ *f. Luscinias soliti impenso prandere coemptas*, Horat. Serm. 2. 3. Lusciniæ plumas cum quidam [ab]raxisset, & parum omnino carnis inuenisset, Vox tu (inquit) es, & aliud nihil, Plutarchus in La[co]nicis.

¶ *g.* Magi oculos earum (fortè *eorum*, scilicet cancrorum, de quibus proximè dixerat) cum car[nibus] lusciniæ in pelle ceruina adalligatos, præstare vigiliam somno fugato tradunt, Plin. Si quis oculos [lusci]niæ abstulerit, eamq; viuam dimiserit, eosq; portauerit, nullo modo dormiet, quandiu portauerit. [Fel] autem eius cum melle illitum visum perfectè acuit, Kiranides.

¶ *h.* Extat Philippi cuiusdam carmen inter Epigrammata Græca t. 40. de luscinia, quæ boream [fugi]ens quum per mare volaret delphini dorso suscepta vectaq; sit, & illum nantem carminibus suis [dele]ctârit, vt vel hoc historiæ Arionis fidem faciat. *De luscinia à Delphino per mare vecta.* ¶ In auibus Aristophanis lusciniæ personam gerit [mer]etricula habitu ornata meretricio, capite verò lusciniam referens, (plumis nimirum eius auis capi[ti cir]cum positis:) vnde quidam dicit, Ὅσον δ' ἔχει τὸν χρυσόν: simul ad auis varietatem in collo, simul ad [mer]etricis ornatum respiciens. Apologum accipitris & lusciniæ Hesiodo scriptum, retuli in Accipitre *h*. ¶ [P]andareo filiæ fuerunt Merope, Cleothera, & Aedon. quarum hæc in lusciniā mutata fingitur: se[cundum] alios Progne in lusciniā, & soror eius Philomela in hirundinem, vt copiosè prosequuti sumus in

Hirundinis historia. [illegible] contra Prognen in Hirundinem, Philomela [illegible] formatam putent.

Auspicia. ¶ Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & [illegible] Alexander ab Alex. Mira [illegible] eantus suauitas, & [illegible] tam efficaci auspicio, cùm in ore Stesichori ecc[illegible] infant[illegible] [illegible].

Prouerbia. *1. Bubo canit lusciniæ.* *2. Lusciniæ deest cantio.* ¶ PROVERBIA. Bubo canit luscinia, a Calphurnio [illegible] 6. prouerbij specie [illegible] bus: *Nyctilon vt cantu rudis exuperauerit Alcon* [illegible] *credibile est vt vincat acanthida* [illegible] *superet si dirus aedona bubo.* Videtur aūt transtulisse ex isto Theoc Idyl.t. [illegible] Κα[illegible] [illegible] Et quanquam scops [illegible] vtraq; tamen nocturna & absonæ vocis est. [illegible] sententia: est enam [illegible] Theoc [illegible] luscinia ce[illegible] [illegible] ¶ Lusciniæ deest cantio: prouerbialis allegoria (inquit Erasmus) per inde quasi dicas, Mulieri desunt verba, [illegible] oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auium æque canora atq; luscinia, [illegible] statur Plin. 10. 29. Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit cantio. Pla[illegible]

3. Coruus luscinijs honoratiores. bus. Tappius etiam Germanis quibusdam vsitatum hoc ait, Die Nachtegall kan nit singen. ¶ [illegible] ui luscinijs honoratiores, cùm indocti doctis præferuntur, &c. *Vide in Coruo h.* ¶ [illegible] sea, A'ηδόνων μουσεῖα, apud Varinum ex authore innominato in prouerbio [illegible] rundinum musea, cuius sensus contrarius videtur, de barbaris & loquacibus & [illegible]

4. Lusciniarum musea. hirundinum genus est, quod nimio cantu suo audientes magis molestat quàm suauitate [illegible] niæ verò etsi cum cœpere canant assiduè, tanta tamen earum cannis & suauitas & varie[illegible] tores mirifice capiat: vt hominum eloquentia & eruditione præstantium orationes [illegible] eas, vel etiam doctorum conuentus, pulcrè lusciniarum musea appelles. [illegible] & S[illegible]

5. Lusciniæ nugis insidentes. tur, eodem loco apud Varinum. ¶ Lusciniæ nugis insidentes, A'[illegible] illud (Hirundinum musea, inquit Erasmus) ad imperiosos & tamen garrulos conuenit, [illegible] ad [illegible] qui tamen immodice suo studio delectentur, quod genus sunt poetæ potissimum. Plau[illegible] bus ad puellam transtulit, Metuo (inquit) ne lusciniolæ defuerit cantio. Quanquam in Græ[illegible] bio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro λεσχαις dictum sit λεχαις. Sumptū est aute[illegible] h canendi [illegible] studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Λέσχαι loca dicebantur publi[illegible] colloquendi vel epulandi vel se calfaciendi gratia homines conuenire[illegible] : & quoniam ple[illegible] locis de rebus inutilibus sermones miscebant, factum est vt eadem dictio nugas significet. in hoc [illegible] prouerbio nogas interpretari non placet: cùm non ad indoctam loquacitatem, vt Erasmus ipse [illegible] sed eruditos sermones pertineat: vt idem nimirum sensus sit etiam superioris prouerbij Lusciniarum

6. Neque quantum lusciniæ dormiunt. musea. ¶ Neque quantum lusciniæ dormiunt: *vide supra in C.* ¶ Luscinia vocalior, prouerbialiter [illegible] surpari posse Erasmo placet. *Vocalem superet si dirus aedona bubo,* Calphurnius. ¶ Ioan. Tzetzes in [illegible] a tijs 8. 244. cùm parœmias duas commemorasset, Quantum graculi de regno curant, &, [illegible] a-

7. Luscinia vocabior. quilis leges Platonis curæ sunt, subdit: Hæc quoque similis est superioribus parœmia, [illegible] quæ cura est luscinijs? siue librorum qualiumcunq; Aristotelis? Συλλογισμῶν [illegible] ἦ [illegible] δόσω· Εἰ τι [illegible] βίβλων [illegible] τῶν Α'ρισοτελείων.

8. Syllogismorum quæ cura est luscinijs?

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIVNT AB M. LITERA.

Magnales. MAGNALES aues sunt Orientis valde magnæ, pedibus magnis (aliàs [illegible], malim ma[illegible] & rostro, scilicet magno) hominibus non nocentes. Piscibus in fluminibus & stagnis in[illegible]diantur, q[illegible] uorant, Albert. Eædem forsitan onocrotalis sunt.

Mattyës. MATTYES, dictio Macedonica, nomen auis, & [illegible] quæ c[illegible] iure eius circunferuntur, [illegible].

Melanderus. MELANDERVS, Μελάνδερος, auicula quædam, Hesychius & Varinus: a colli scilicet nigr[illegible] lore dicta.

Mellicus. MELLICVS nescio quæ auis, suauiter canens per æstatem, Kiranides.

DE MEMNONIIS AVIBVS.

AVCTORES sunt, omnibus annis aduolare Ilium ex Æthiopia aues, & confligere ad Me[illegible] nis sepulcrum, quas ob [illegible] Me[illegible] Memnonias Solinus) vocant. Hoc idem quin[illegible] quo[illegible] no facere eas in Æ[illegible] Memnonis, exploratum sibi Cremunus [illegible] Pl[illegible] nus. Circa Me[illegible] qu[illegible] ue an[illegible] o cum biduo circunuolarint, ter[illegible] incunt, & [illegible] reuertuntur in Ægyptum, Albertus. ¶ T[illegible] riandum eam aue[illegible] Græcus codex noster manuscriptus ha[illegible] Π[illegible] quæ figura corporis & [illegible] bu[illegible] les esse vid[illegible] ur ex[illegible] carni[illegible] m se abstinent, tum in omni victus ratione [illegible] enim ad [illegible] bum [illegible] Cùm autumnus esse cœpit, Ilium gregatim aduolant [illegible]

Memnonias vocant, quod rectà ad Memnonis filij Auroræ & Tithoni sepulcrum proficiscantur. vel etiam nunc a Troadis incolis ad ornamentum Memnonis conditum ibi fuisse dicitur, atq; cadauer ex cæde a matre in Susa tantopere decantata exportatum fuisse, vt humatione affi- ,eque dignitate illius exequiarum iusta ei persoluerentur. Aues igitur Memnonis gentiles quotannis eo proficisci, ibiq; primum in contrarias partes distrahi, deinde pugnam committere, summa contentione tamdiu pugnare, dum ex his media pars pereat, altera victrix discedat, Æ- ¶ Memnones aues ... οἱ μέμνονες, malim Μέμνονος in genitiuo, id est, Memnonis aues. Sic Helvchius & Varinus, Antipsychi, inquiunt, vocantur Memnonis aues) genus a nigerrimis Æthio- ducunt. sed Æthiopia relicta, vt quæ nimio calore fœturam impediat, ne nidos quidem in ea nt Sol enim statim oua omnia combureret) & Aquilonem versus ac Thraciam feruntur. Cum ad Hellespontum ac Troiam peruenerunt, super Memnonis sepulcro inter se tanta prælia mi- strepitus alarum scuta resonantia repræsentet. deinde cùm desitum est pugnare circa mon- Æsepum Æsepus est fluuius Lyciæ sub Ida, cuius meminit Homerus libro secundo & quarto Ilia- e lauant, & in arena se volutantes puluere sparguntur, ac super Memnonis sepulcro alas ad Solem ,collectumq; pennis puluerem monumento inspergunt: vel hoc argumento, ni fallor, ex huma- num formam se transijsse, & neque regium honorem, neque belli meditationem a se negligi rantes, Oppianus in Ixeuticis. ¶ Ouid. lib. 13. Metamorph. Memnonides aues e fumo & fauil- in quo Memnon ab Achille occisus cremabatur, primum natas fingit, colore nigro, vnguibus is. Aues aliquas in Numidiam atq; Æthiopiæ sepulcra peti, Plinius reprehendit. Οὐδ' ... χήνους ποιεῖ καὶ μέμνονας κοδωνοφαλαροπώλους, Aristophanes vt Varinus citat, in Κάδινοφ. Οὐ τό- ... ἄγρασι παῖδα, τὸ ἀῦς Ἰ... Μέμνονος ὄρνις, Theocrit. Idyl. 19.

DE MEROPE, CVIVS EFFIGIEM EX PETRI *Bellonij peregrinationibus mutuati sumus.*



A.

MEROPS, Μέροψ, auis nomen vsitatum est Bœotijs, Aristot. Meropes aues vocantur apiastræ, quia apes comedunt, Seruius. Merops qui & apiaster, Gaza apud Aristotelem. Alberto eadem auis *mu-capa* nominatur, vt suspicor, sine authore. *Nomina.* Aeropes vel aeropodes dicuntur parentes suos alere vt ci- nix, Aristoph. Scholiastes & Suidas Aristotelem citantes: sed legendum apparet μέροπας tribus syl- quamuis Hesychio etiam & Varino ἀέροπες aues quædam sint. Eberus & Peucerus ἀέροπας di- bitrantur ab aereo colore. nos aliam meropis etymologiam adferemus. *Alkemus* vel *ake-* uis apud Rasim de LX. animalibus, capite XLVIII. non alia mihi quàm merops videtur. scri- eam apibus vesci, &c. *Marochos* pro merope apud Albertum legitur. ¶ In Creta vulgò

melissophago dicitur à comedendis apibus, Bellonius. A nonnullis Græcis ... pes aues quæ & flori(φλωροι) dicuntur, Varinus: numirum a floridis coloribus. sed alia ... quam Gaza Latinè florum reddit. Phlorus, φλῶρος, per breue auis est, per o longum ... prium viri nomen, Suidas. Anthum auem à Græcis hodie vulgo *florum* dici Bellonius ... ¶ ... ropes dicuntur aues, quas in Italia vocant barbaros, Probus in Georgica. ego *dardos* vel ... rim. *dardos* enim Græcis hodie apiculam sonat: & *dardo* circa Bononiam alibiq; merops ... apes muscasq; vt hirundines ripariæq; quæ vulgò similiter Italis *dardani, dardanini* & *tartari* dicun... lando deuorant. Meropes aliter *gauli* vulgo Italico dicuntur, vt aiunt: & *seuoli* Anton Marcel ... apud nos *grallum* appellant, Niphus. sed idem alibi galgulum quoque grallum interpretatur ... Neapoli audio *lupo de l'api* vocitari: in Sicilia *piccasferro*, a ferrea rostri duritie. ¶ Hispanis ... ¶ Gallicè dici posset *guespier*, Bellonius. ¶ Germanicum nomen fingere licebit, ein Imbenwolff vel Imbenfraß.

¶ *Darbarcaria* Latinè meroli(merops vocatur, & est picus viridis, Albert. Fr... Merops (inquit) est de genere picorum. Sed longe alia auis est picus viridis, vt historiam vtriusq; & icones conferenti facile erit animaduertere. ¶ Galli & Germani quidam putauerũt meropem esse auem quæ Gallicè *mesange* appellatur, (ea parus est Latinorum,) quod falsum est, Bellon. Eber. & Peucer. auem Germanicè dictam Krinitz vel Windhalß/ meropem faciunt, quum ea omnino iynx sit.

B.

Descriptio auis. Auis est merops tam vulgaris in Creta, vt nusquam non in illa volare appareat. ... & ... etiam Græcis per continentem incognita, vix vnquam visa Italiæ, Bellonius. Nos in quibusdam Italiæ locis satis frequentẽ esse accepimus. Colore est lõgè pulcherrimo, quo vel cum egregio psittaco certat, paulò maior sturno, Bellon. Et rursus, Magnitudine sturni est, similis ferè ispidæ vulgo dictæ ... ispidam alcyonem interpretantur. *Muscicapa* auis est maior turture & columba, colore penn... cut lanarius, pedes & rostrum habet sicut hirundo, Albertus. hæc forte meropi non conuenium. Meropes aues sunt virides. Seruius. Errat Seruius qui meropem inquit viridem esse, & viridiores pennas ... re, Perottus. Pennæ huius auis inferiores pallidæ sunt, superiores cerulex, vt alcyonis: post... pennulæ rubræ habentur, Aristot. interprete Gaza. Græcè legitur, τὰ δ᾽ ἐπ᾽ ἄκρων ... est, in summis alis rubræ. Plin. ex Aristot. sic, Merops est pallido intus (*in ventre*, Isidorus: quod ma... cet) colore pennarum, superne cyaneo, priori (Isidorus legit *pectore*. sed malo priori, cum Græc... ἄκρων) subrutilo. ¶ Meropes rubentibus sunt cruribus & ore prælongo, Textor. Græci hodie ... lissophagum rostro oblongo esse dicunt: Siculi durissimo, vnde & *piccasferrum* nominant. Rictum ... tantum habet muscicapa, vt muscas multas in os eius gratia humoris insidentes capiat, Albertus. Oris rictum habet amplissimum propter muscas & ciniphes, quibus vescitur. rostrum tamen ... aues comparatione sui corporis habet minimum, & pedes similiter, Liber de natura rerum. ... ropis rostrum non videtur mihi corporis reliqui comparatione in eo minimum. Idem coloris esse flaui audio.

C.

De meropis cibo, Voce, Meropes comedunt apes (inter volandum instar hirundinum, Bellonius:) vnde & apiastræ Latinis dicuntur, & Græcis vulgò melissophagi. Cicadas quoq; deuorant, Bellonius. Muscicapis nomen quia muscas capiunt, quibus solis & vermiculis vescuntur, Albertus. ¶ *Regulus atq; merops, & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. Meropes sic dicuntur Græcè, quoniam earum vox multiplicem capit partitionem, a *merizo opos*, id est partitione vocis, Probus in 4. Georg. Longè auditur merops, ac vocem ædit quodammodo instar hominis, quiore ... (so sonaret *grul grurru vrurul*, sono tam alto quam oriolus, Pet. Bellon. ¶ Contra volat atq; ... aliæ enim omnes quasi sursum ad oculos versus. illa vero retro (ad caudam versus) volat ... naturam volatus admiratione & insolentia pleni, quem facit hoc animal, summopere ... Ælianus.

Volatu, Nidificatione & partu. Volat ferè cum alijs sui generis auibus, raro solus, frequens circa montes thymi feraces vbi apes deuorat, Bellonius. Muscicapa pigra est in volatu, Albertus. ¶ Solus merops subiens terræ cauernas ... cunabula, Aristot. Cunabula in terra facit, corporis grauitate prohibitus sublime petere. Nidificat in specu sex pedum defossa altitudine, Plin. Parit sex aut septem æstate, (...) in precipitijs mollioribus, intro vel ad quatuor cubita subiens, Aristoteles.

D.

De eiusdem auis erga parẽtes pietate & gratitudine. Sunt qui meropes quoq; item facere confirment, quod ciconiæ, vicemq; reddi ... vt parentes ... modo senescentes, verum etiam statim, cum iam datur facultas, alantur opera liberorum ... aut patrem ex..., sed in cubili manentes pasci labore eorũ, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, ed... earum Aristot. & Ælian. Genitores suos reconditos pascunt, Plin. Aeropes dicuntur parentes suos alere ... pennis gestare vt ciconiæ, Aristoph. Schol. Meropes solliciti de pullis suis: & quando iam senescunt & volare nequeunt, pulli fouent eos & alunt quandiu viuunt, Iorath.

Astutia. ¶ Merops auis est astuta: quæ pullos ne quis capiat mutat de loco ad locũ. ipsa quoq; cũ ... suos pullos quęrentẽ videt, ad loca diuersa se transmutat, ne forte cognoscatur vbi eos nutriat. ...

Merope-

E.

[illegible] pes apibus iniuriam inferunt, Aristoteles, Varro, [illegible] Ælianus & Florentinus in Geoponicis. [illegible] nidos eorum alueis [illegible], Aristoteles. ¶ Pulchre [illegible] eorum [illegible] tat pue[illegible] eta vt cicadis eos ca[illegible] [illegible] maiores, hoc modo: Acicula instar [illegible] nata cicada [illegible] ipsi extremitatem tenet. Cicada sic trans[illegible] em euol[illegible] merops [illegible], & deuorata filo hærente capitur, Bellon.

Ratio meropes capiendi.

F. G.

[illegible] ps in cibo impro[illegible] Bellonius. Caro auis *alkemi* est austera, prauæ [illegible] concoctio[illegible] [illegible] Ratis. Si fel eius misceatur cum gallis, oleo omphacino, capillos de[illegible] [illegible] ma, [illegible].

Alimentū & remedia ex eadem.

H.

a. Pro merope [illegible] interpres habet *merum*. Merops, id est parra [illegible], est omnino viridis. [illegible] quidem g[illegible] Kiranidæ interpres. Merops vocatur eo quod [illegible] hominem ad [illegible] [illegible] epithet[illegible] est apud poetas, a [illegible] obsolete ti[illegible] [illegible], vt [illegible] βροτοί, Eustath. & Varin. Μέροπες [illegible] dicuntur ab [illegible] vocem articul[illegible], & diuisam in dictiones, syllabas & [illegible] & dia[illegible] [illegible] poetæ de hominum [illegible] voce duntaxat [illegible], Eustathius & [illegible] s. vel a Merope Coo [illegible] Phaethontem fuit, Heivchius.

Etymon & synonyma.

¶ Pandareum Merop[illegible] canem aureum in Creta furatum aiunt, &c. Eustath. Hu[illegible] ndarei filiæ memorantur Merope, Cleothera & Aedon, &c. vt retuli in Hirundine *h.* Merops [illegible] ante Phaethontis tempora fuit, Helvchius. Μερόπη, nomen vnius Pleiadum, Eustath. Merope [illegible] Atlantis & Pleione filia, quæ Sisypho nupsit, atque ob id fingitur stella inter pleiades obscurissima, de [illegible] Ouid. *Septima mortali Merope tibi Sisyphe nupsit: Pœnitet, & facti sola pudore latet.* Eustathius refert [illegible] Côs insula olim dicta sit Merope & Meropeis, M[illegible]. Suidas habet μεροπίς, vt & Plinius 5. 31. [illegible] cules Troia euersa per Ægæum pelagus rediens vi tempestatis actus est in Con Meropidem, [illegible] Κῶν [illegible], Scholiastes Homeri in Iliad. ξ. quoniam populi quidam Meropes in ea habitarint. deinde [illegible] a Co Meropis filia. Merops filius [illegible] Thessalorum regis, a quo Coi Meropes dicti sunt, [illegible] ula ipsa Μερόπη, Stephan. idem in dictione Κῶς, Vocabulorum inquit hæc insula Μ.[illegible]) lego Me[illegible] Merope gigante, Cos postea dicta a Co Meropis filia. Siphnus quoque insula (eodem teste olim [illegible] dicebatur. Merops dictus est vnus ex [illegible] gigantibus illis, qui affectasse regnum cæleste [illegible] : hoc est qui [illegible] in Babel ext[illegible] in qua ædificanda cum interuenerit linguarum confu[illegible] vocumque diuisio, qui eam moliebantur, dicti sunt Meropes, id est diuersarum vocum, vt Gram[illegible] quidam annotauit. Merops in Co [illegible] cum vxoris mortem deflere non desineret, [illegible] in luctu hospitio Rheam suscepit [illegible] in [illegible] mutatum semper adesse Ioui: *Vide* Aquila *h.* ex Eu[illegible] ch. & Higino. Meropis Percosii vatis meminit Homerus Iliad. [illegible] Aer[illegible] pes popu[illegible] quoddam in Macedonia, He[illegible] cl[illegible] plinius autem supra in *A.* [illegible] q[illegible] autem [illegible] pem vocari. Legitur & Aer[illegible] Atro[illegible] vor, ad [illegible] Thy[illegible] A[illegible] corrupta. [illegible] [illegible] ons Græciæ iuxta Thessaliam, [illegible] æ ruptus antra [illegible] bus, vn[illegible] & nomen habet. nam cùm [illegible] an[illegible] ractibus, vndique referente Echo, voces diuersas reddat, ab effecto hanc appellationem sor[illegible] titus [illegible] Grammaticus quidam.

Nomina propria ab hac aue desumpta.

¶ *c.* Si *akenium* auis decollata [illegible] atur cum oleo, & inde manus alicuius inungatur, qui postea [illegible] apes immittat, non læd[illegible] [illegible] ¶ Merops ad multa facit, sicut & alcyon, Kiranid. Cor eius a[illegible] nium amorem aptum est, Idem.

¶ *g.* Meropis cor in cibo [illegible] ac[illegible] ictericos & stomachicos iuuat, Kiranid. Fel eius cum melle [illegible] cco rutæ suffusionem oculorum [illegible], Idem.

DE MEROPE ALTERO.

MEROPEM qui viderunt, aui quam hic pictā damus non dissimilem esse aiunt, tum coloribus tum corporis specie. M[illegible] quidem neutram adhuc videre contigit. Ea quam hic ponimus ab aucupe quodam & pictore Argentinensi (rarissime tamen circa Argentinam conspicitur) expressa est, nomine Seeschwalm/ id est marina hirundo. videtur enim partim forma corporis, vt pedum breuitate: partim natura, vt volatu, & quod inter volandu[illegible] [illegible] pascitur, hirundinem referre. Cælius Calcagninus [illegible] men alcyonem hodie vulgo alicubi in Italia [illegible] dinem marinam nominari scribit. Versatur, vt au[illegible] circa aquas, crassior merope, vel [illegible] vt pi[illegible] ostendit rostrum habet oblo[illegible] um, nigrum, & [illegible] dem coloris lineam a ro[illegible] o per oculos [illegible] ad [illegible] initium pertingentem: [illegible] a fusca, breuia, dorsum ex flauo & viridi [illegible] nas alarum pennas virides. ventrem & pectus cærulea partem sub rostro flaua [illegible] x & occipu[illegible] be[illegible].

Ispidæ nostræ, cognata e[illegible] M[illegible] n[illegible] Bellonius, I[illegible] raru[illegible] allis n[illegible] s, ap[illegible] dis & ve[illegible] vescitur, quas sequitur ad [illegible] volita[illegible] grega[illegible] m, sicut & Græce hodie vulgo in Cre[illegible] frequens est, Melisophago di[illegible] Apia[illegible] r. Magnitudine est Merulæ, in c[illegible] bum non ve-



nit, vt nec lipida à quibusdam dicta auis, cui persim[illegible]is est, & [illegible]iliter terram excauat: [illegible] bus tam eleganter vestitus quam psittacus. pedibus etiam similiter digitatis, ita vt digiti bini [illegible], & totidem antrorsum tendant. Lingua ei longa & gracilis est. Rostrum nigrum, oblongum, [illegible] instar inflexum, quasiq; triangulum, cauda prorsus cærulea, vltra alas extensa. Crura breuia, vt [illegible] er terra consistat, vt plurimum volans. Pars sub rostro & pectore pulchre flaua est: & vtrinque linea [illegible] ra distinguitur. Magnitudo ei quæ Merulæ, quanta ferè hic pingitur. Hæc certè descriptio, eam ipsam auem, quam nos hic pinximus, esse arguit. digiti quidem pedum in ipsius etiam pictura [illegible] ter [illegible] ic collocati sunt. Vox Meropi (inquit idem Bellonius) clara, & tam alta vt Orioli, similis fer[illegible] lo hominis, qui ore in rotundum aperto (lingua ad palatum reflexa editur, ac si can[illegible]llaret *Crulgururul.* Ab ea forte Meropis nomen Græci ei fecerunt.

DE MERVLA.

A.

Nomina. MERVLA fœminino genere [illegible] s au[illegible]hores, a recentioribus etiam *merulus* effertur, vt ab au[illegible]ore [illegible] elæ. qu[illegible] ore voce non Latina *nigretum* appellauerũt. *Archia*, id est m[illegible] auis, [illegible]cus: nesc[illegible] ia Cossyphos certè Aristoteles merulas i[illegible]telligit, item cot[illegible] p[illegible] a[illegible], a nonnullis dicitur, Hesych. & Varinus. Suidas habet κο[illegible] p[illegible] pen[illegible] ma, quo[illegible] placet. Κό[illegible] [illegible]: κόσσυφος [illegible] Suidas absq; authore, proxime q[illegible]m scrip[illegible] at [illegible] Κο[illegible] glossa (vox alicui g[illegible]u[illegible] [illegible]) est [illegible] ius Eustath. Merula [illegible] dreq; Græcis κοτζύφος nominatur. A[illegible] hoc [illegible] no[illegible] corrup[illegible] leguntur apud Syluaticum *cosefos* vel *cosisos*, *kepsos*. Apud Albertum *fasloxaz* [illegible] *rakoz*,



rakoz, cokoylos, folkynos, & chyricos, & foceton. ¶ Hæc quoq; barbara ſunt, & neſcio cuius linguæ, apud luaricum omnia, *Alſia*, merulus: Echus, idem: *Euchus*, meruli venter. *Nethefeuchus*, Idem. item *edulcus* & *ethida*, pro merulo. Sed video omnia hæc vocabula corrupta eſſe ab æthyia Græcorum, quæ Latinè mergum non merulum ſonat.

¶ Merula Italis dicitur *merlo*. Hiſpanis *mierla*. Luſitanis *melroa*. Gallis *merle*. Germanis Amſel: Merl in Germania inferiore, vt Coloniæ, in Hollandia, &c. quidam Flandricè ſcribunt Merlaer / vel Meerel. Hollandi etiam peculiare vocabulum vſurpant ein Lyſter. Anglis *a blak oſel, a blak byrd*. Illyrijs s, quæ vox facta videtur à Græca *koſſyphos*. Turcis *feluck*.

¶ Merularum genus vnum nigrum & vulgare eſt, Ariſtot. Nigra merula roſtro rutilo eſt, colore nigro & nitente, cætera non diſſimilis turdo, Eber. & Peucerus. Merularū genus alterum vndiquaq; nigrum eſt, (de fuſco genere intelligo, cui roſtrum quoq; nigricat:) (alterum roſtro cereo, κηρῷ τὸ [illegible] προσεοικὸς,) idemq; magis canorum, Oppianus. ¶ Genus alterum candidū eſt, magnitudine quidem nigro compari, & voce ſimili: ſed circa Cyllenā (montem) Arcadiæ familiare, nec vſquam alibi naſcens, Ariſtot. in hiſt. anim. & Plin. In Cyllene coſſyphi penitus albi reperiuntur: a comicis autem qui ita appellantur ex alio genere auium ſunt, non canori, Pauſanias in Arcadicis. In Cyllene Arcadiæ merulas albas gigni fertur, nec vſquam alibi, voce varia: ad Lunam progredientes, interdiu verò, ſi quis experiatur, captu difficiles eſſe Ariſtot. in Mirab. & Euſtathius in Iliados β. Gallinæ ruſticę in ornatibus publicis ent poni cum pſittacis, ac merulis albis, item alijs id genus rebus inuſitatis, Varro. Io. Carus qui m Hiſpani in nouum Orbem) nauigauit albos coruos & merulas illhic ſe vidiſſe adiecit, Gyb. Lon-

Diuerſa merularū genera.
1. nigrum.
2. album.

golius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Helitetia etiam [illegible] ptæ sunt albæ merulæ, rostro tamen flauente. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ [illegible] colore, & magnitudine paulò minor. versatur hæc in saxis & tectis (ἐπὶ τῶν κεράμων) [illegible] rutilum vt merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passere[illegible] nominant, de quo infra post Merulam torquatã priuatim agemus: vel genus illud merulæ q[illegible] rus & Peucerus Birckamsel, id est merulam montanam interpretantur: mihi animus incli[illegible] otem. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in ventre ad[illegible] lorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quam fœmina, [illegible] lor idem in vtroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ prob[illegible] quoque vocant Birckamslen vel Hagamslen. Hanc esse puto cuius descriptionem olim [illegible] iusmodi: Auis est paulo infra turdum maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruff[illegible] modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem [illegible] ctus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os internus & lingua [illegible] seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. ventris color ex nigro cinereoq; (constare videtur. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac [illegible] pse monedulam montanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset, nomen leneos ponit, cui Græco nihil respondet. nisi φαιὸς forte ita deprauatũ sit. nã Theodorus φαιὸς legit quod est fusc[illegible] ces vulgati βαιὸς habẽt, quod est paruus: quod nõ probo, quũ mox sequatur, magnitudine paulo minor

3. Fuscũ. *Tertij generis merularum descriptio.* *De merulæ magnitudine & colore.*

B.

Aristoteles turdum *tricháda* merulæ æqualem facit, Athenæus. Merula tota valde ni[illegible] est, solo rostro aureo, Kiranides: nigra aliquãtulũ, fusca pectore, Albertus. Hyeme ex nigra reddit[illegible] ruffa, fescit, Plinius,) Aristot. Ξανθὸς (ὑπόξανθος, Ælianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in [illegible] Vannus *cóssyphon melanósticton* esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colore[illegible] et pectore, (rostro potius:) reliquum verò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Ro[illegible] & [illegible] des crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfig[illegible] taxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula versatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albertus [illegible] Aristot. de hist. anim. 9. 11. vbi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

De eiusdẽ cantu.

¶ Merulæ cantu valent, Ælianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Meru[illegible]a dicebatur olim medula: quia mirabiles vocis modulos reddit, maximè cum vernum tempus immine re prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merul[illegible] domestica dulce canit, & vocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pin[illegible] diunus cantat: & tunc contra naturã carnibus vescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Ca[illegible] tui educatur, Volaterranus. *Et merulus modulans tã pulcris concinit odis* [illegible] *Nocte ruente tamen carmina* [illegible] *canit*, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum vocem mutant, [illegible] merula quæ ex nigra ruffescit, & vocem cohibet, τὴν φωνὴν [illegible]. Gaza vertit, vocem reddit diuer[illegible] nit enim æstate, per hyemem verò strepitat, & tumultuantem ædit vocem, Aristot. Gaza alite[illegible] tat enim per hyemem cum per æstatem tumultuans cantet. sed Græce legitur: Εἰ μὲν γὰρ τῷ [illegible] τοῦ δὲ χειμῶνος παταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες. cui lectioni astipulatur etiam Ælianus, Κόσσυφος [illegible] ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ τεταραγμένον φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, Παταγεῖ [illegible] ται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merula[illegible] g[illegible] nus alterum vndiquaq; nigrum est, (fuscum videtur intelligere:) alterum rostro cereo, quod & magis canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi repeniuntur: a comicis autem qui [illegible] ppellantur ex alio genere auium sunt, non canon, Pausanias in Arcadicis. Κόψιχος σίζει apud [illegible] legimus. Οἱ δὲ πιππίζουσι, τριχῶσι, ἀξιοκράγεις, Aristophanes in Auibus de merulis. Philostra[illegible] in vita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum voces imitari.

Cibo.

¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum & propter eas pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio vescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupress[illegible] cõsitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuq; frondosa, deniq; hedera se oblectat, Oppianu[illegible] Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis [illegible]rborum, & orni sambuciq; acinis etiam vescitur. ¶ Lauare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum. ¶ Aues quædã saliunt, vt passeres, me[illegible]læ Plinius. Merum, solum antiquis: vnde & auis merola, quod soliuaga & solitaria pascitur, Festus: quod mera, id est sola volitat, Varro. Hyeme volare vix potest propter pinguedinem, Author de nat. rerum ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas non mutat contra naturam auium, Albertus

Volatu.

Latitatione.

¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti sturni, turdi, merulæ &c Aristoteles. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occul[illegible] visi sæpe ibi, (aliâs, *visi sæpe cibi*) quo hybernum pabulum petunt, Plinius. sed [illegible] sic legit, [illegible]

[illegible]

[illegible] tempore pal[illegible] quærunt. M[illegible] aliquando in angustis mon[illegible] Agricola. ¶ Parasitus quidam in Aristophanis P[illegible]gorista [illegible] ferendum [illegible], se *copsichon*, [illegible] est merulam, [illegible] ¶ Merula bis anno parit. sed eius primi partus intereunt [illegible] namque anni [illegible] hæc parit. posteriorem autem partum educat, & [illegible] ad finem. [illegible] Merulæ [illegible] parturiunt, Plinius. Aiunt exactam hyemem [illegible] Martio vel Aprili [illegible] narrant. *Fatator* (depravatum nomen coniicio, [illegible] merulam dicare, ante [illegible] parit: sed oua eius prima frigore pereunt [illegible] educat. Author de [illegible] ¶ Nidum durum & quasi glutino quodam [illegible] ¶ Lauri folio [illegible] purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano [illegible]

Parta.

Nidifica-tione, mor bis & re-medijs.

D.

[illegible] vita Apollonij, de adolescente [illegible] qui merulas docuerit sermonem imitari. ¶ Merulæ & turdi [illegible] amici sunt, Plinius. Rubeculam audio (cui a pectore nomen [illegible] impositum [illegible] noctu iuxta merulam [illegible] arbore quiescere. Merulam crex [illegible] nocet enim ipsi [illegible], Aristot. Meru[illegible] & garrulos picarum generis) præcipue [illegible] noctuæ aiunt, & ad eius clamorem mox [illegible]

Merula vocem hu manã imitatur.

Quibus amica vel inimica sit.

E.

Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas inquit Oppianus in Ixeuticis [illegible] canoras luscinias capere licebit laqueo inter densa fruteta collocato, quem bini orbes constituunt [illegible] finibus retis latentes, & marinis retibus, quæ [illegible] vocant, similes. Intenduntur [illegible] [illegible] bibulis posita in medio virga, a neruis funiculus & laqueus suspenduntur. Ad hæc circa [illegible] vermiculis aliquis aut [illegible], qua inescata auis illaqueatur, & omnibus illis quæ ad ca[illegible] destinata erant, circumacta, detineatur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum [illegible] excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maxime cibi inops est, & ollæ aut lau[illegible] iniiciunt, ac prope testæ fragmentum vel lateris ponunt [illegible] paxillum [illegible] quo [illegible] intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica adueniet, Hæc ille. ¶ Merula cantui educatur, Volaterranus. *vide* in C. Varro de re rust. 3. 5. [illegible] ornithotrophion operosissime describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maxime caritæ, [illegible] ac merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculum, cibus obiicitur sub rete. Merulæ quo[illegible] autæ saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdo[illegible] merularum, vt ipse Varro habet 1. 38. fimo ex auiarijs, Plinius.

Capiantur.

Educatur ad cantũ.

F.

[illegible] Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbes, Horatius 2. Serm. Galenus [illegible] boni & mali succi, merulas numerat inter cibaria laudata, & neque tenuem neque [illegible]. Merularum caro durior est quam perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro 3. de [illegible] A[illegible] astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eo quod vermibus & locustis pascan[illegible] [illegible] acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neque eo ore placent, deteriores [illegible] de [illegible] laudis [illegible] luchasem, ex quo etiam Mich. Sauonarola quæ[illegible] repetijt. Turdorum & me[illegible] [illegible] calidæ & siccæ [illegible] fine primi gradus, vsque ad principium [illegible], v. [illegible] docet. E[illegible] debent pingues & laqueo vel retibus captæ [illegible] Baldach. [illegible] præferunt [illegible] cum aue, [illegible] sunt concoctu: quod cauetur [illegible] decoquantur. Merulæ quidem [illegible] merulis præt[illegible], quod & Volaterranus fa[illegible] merulas [illegible] sunt meliores, Mich. [illegible]narola Merulæ tarde concoquuntur, pa[illegible] melancho[illegible] augent, Platina. Medici Salernitani aues laudatas eam numerant. Arnoldus teneram eligit. Alexander Benedictus eius in pestilentiæ tem[illegible] eam laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo [illegible] quos hæmorrhoides [illegible] crebro vexant, & maxime [illegible] ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. Merulas [illegible] labris: sed & si elixentur cum [illegible] & salvia, non insuaues videbuntur, Planna. ¶ Ad artocreas [illegible] merulis: Accipe caseum optimum, [illegible] medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

De esu merularũ sani & qualitate, alimentis.

G.

Merulæ [illegible] in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis [illegible] Plinius. Oleum vetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum [illegible] Kiranides. Merularum (sturnorum potius quos oryza pascit) vt fimo [illegible] Dioscorides meminit. qui oryza vescuntur, fimus [illegible] & cum aceto [illegible] incin quoque exurpat, Hali.

Remedia ex eadem.

H.

¶ [illegible] rum [illegible] s, vnde & [illegible] merula, quod sola [illegible] est, & [illegible] scitur, [illegible] ditus [illegible] *medulam* vocant [illegible] M[illegible] sapiunt, Varro. T[illegible] & [illegible] B[illegible] pretan-

Etymon & synonyma.

golius. In Noruegia merulæ & monedulæ albicant, Idem. In Heluetia etiam apud nos ... ptæ sunt albæ merulæ, rostro tamen flauente. ¶ Est etiam ex hoc genere quæ similis nigræ ... colore, & magnitudine paulò minor. versari hæc in saxis & tectis (... folita ... rutilum vt merula habet, Aristoteles. Quærendum an hoc genus sit quod nostri passerem ... nominant, de quo infra post Merulam torquatã priuatim agemus: vel genus illud merulæ ... rus & Peucerus Bircfamsel, id est merulam montanam interpretantur: mihi alumus incli... orem. Vidi ego nuper Ianuario mense & initio Februarij hoc genus fuscum, in ventre ad... lorem inclinans. mas paulò nigrior est & pectore magis ruffo & maculosiore quam fœmina, ... lor idem in vtroq; sexu. Autumno adueniunt, & ad cibum tanquam lautæ & opimæ proba... quoque vocant Birckamsslen vel Hagamsslen. Hanc esse puto cuius descriptionem olim ... iusmodi: Auis est paulò infra turdum maiorem. colore nigricat in capite, dorso & alis, ruffo ... modicè admixto. cauda est atra. crura ex glauco nigricante ruffoq; compositum colorem ... ctus obscurè maculosum ex plumis partim subfuluis, partim nigricantibus. os interius & lingua ... seu melino colore sunt. rostrum nigrum & concolores digiti. ventris color ex nigro cinereoq; ... (constare videtur. Albertus enarrans Aristotelis de hist. anim. caput 19. libri 9. pro merula hac ... pse monedulam montanam interpretatur, cum merulam dicere debuisset) nomen Ieneos ponit ... Græco nihil respondet. nisi φαιὸς forte ita deprauatũ sit. nã Theodorus φαιὸς legit quod est fuscus. ... ces vulgari βαιὸς habẽt, quod est paruus: quod nõ probo, quũ mox sequatur, magnitudine paulo minor.

3. Fuscũ. *Tertij generis merularum descriptio.* *De merulæ magnitudine & colore.*

B.

Aristoteles turdum *trichada* merulæ æqualem facit, Athenæus. Merula tota valde nigra est, solo rostro aureo, Kiranides: nigra aliquãtulũ, fusca pectore, Albertus. Hyeme ex nigra redditur ruffa, ... fescit, Plinius.) Aristot. Ξανθός (... Ælianus) ἐκ μέλανος γίνεται, Aristot. & Clemens in ... Varinus *cossyphon melanopteron* esse scribit. Hæc auis croceum quantulumcunque colorem ... pectore, (rostro potius:) reliquum verò corporis occupat nigredo, Author de nat. rerum. Ro... & pedes crocei habet coloris & multum nitentis, Albertus. Rostrum anniculis in ebur transfig... taxat maribus, Plin. Rostrum singulis annis mutant in candorem, Author de nat. rerum.

C.

Merula versatur in locis densis, consitis arboribus & spinetis, & in fissuris lapidum, Albert... Aristot. de hist. anim. 9. 11. vbi Aristoteles hæc omnia de trochilo tantum scribit.

De eiusdẽ cantu.

¶ Merulæ cantu valent, Ælianus. Dulcisonæ sunt, & æstate multum canunt, Kiranides. Meru... dicebatur olim medula: quia mirabiles vocis modulos reddit, maximè cum vernum tempus immine... re prospexerit. nam hyeme tacet, tantummodo balbutiens, Author libri de naturis rerum. Merula d... mestica dulce canit, & vocis amœnitate seipsam oblectat, Idem. Clausa ergastulis propter pinguedin... diutius cantat: & tunc contra naturã carnibus vescitur, & propter eas libentius cantat, Albertus. Can... tui educatur, Volaterranus. *Et merulus modulans tã pulcris concinit odis. Nocte ruente tamen carmina nulla canit*, Author Philomelæ. Aues quædam per anni tempora tum colorem tum vocem mutant, ... merula quæ ex nigra ruffescit, & vocem colubet, ... Gaza vertit, vocem reddit diuers... nit enim æstate, per hyemem verò strepitat, & tumultuantem ædit vocem, Aristot. Gaza aliu... tat enim per hyemem cum per æstatem tumultuans cantet. sed Græcè legitur: Ἐν μὲν γὰρ τῷ ... τῷ δὲ χειμῶνος παταγεῖ καὶ φθέγγεται θορυβῶδες. cui lectioni astipulatur etiam Ælianus, Κόσσυφος ... ᾄδει, χειμῶνος δὲ παταγεῖ καὶ παραγμῶν φθέγγεται. & Clemens in Pædagogo, Παταγητικὸ... ται. Item Plinius qui sic transtulit, Canit æstate, hyeme balbutit, circa solstitium muta. Merularum ge... nus alterum vndiquaq; nigrum est, (fuscum videtur intelligere:) alterum rostro cereo, quod & mag... canorum est, Oppianus. In Cyllene cossyphi penitus albi reperiuntur: a comicis autem ... ita ... pel... lantur ex alio genere auium sunt, non canori, Pausanias in Arcadicis. Κελάρυζε σίζει apud Pollucem legimus. ... Aristophanes in Auibus de merulis. Philostratus in vita Apollonij lib. 7. adolescentem quendam scribit philomelas & merulas docuisse hominum voces imitari.

Cibo.

¶ Merula domestica contra naturam carnes comedit, Author de nat. rerum & propter ea ... pinguescens) libentius cantat, Albertus. Iisdem quibus collurio vescitur, Aristot. Myrtis, lauris & cupr... cõsitis nemoribus gaudet: & læta populo, picea pinuq; frondosa, deniq; hedera se oblectat, Oppianus. Vermes & locustas edit, Elluchasem. Pomis sorborum, & orni sambuciq, acinis etiam vescitur. ¶ La...

Volatu.

uare amat, & plumas rostro purgat, Author de nat. rerum. ¶ Aues quædã saliunt, vt passeres, meru... Plinius. Merum, solum antiquis: vnde & auis merula, quod soliuaga & solitaria pascitur, Festus: quod mera, id est sola volitat, Varro. Hyeme volare vix potest propter pinguedinem, Author de nat. rer... ¶ Plumas non exuit sicut cæteræ aues, Idem. Pennas non mutat contra naturam auium, Albertus

Latitatione.

¶ Merula hyeme latet, Aristot. Quædam cum æstate æuum degant in ... luis, hyeme demigrant in ... ... nimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicut sturni, turdi, merulæ &c. Aristoteles. A... eunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultan... visi sæpe ibi (aliàs, *nisi ipse cibi*) quo hybernum pabulum petunt, Plinius. sed ... Latina sic legit, Occultantur

hæc

... n semper pabulum quærunt. Merulæ aliquando in angustiis mon- ... Aristotele. ¶ Parafinis quidam in Aristophanis Pyt... ferendum ut, se ... est merula ... ¶ Merula bis anno parit. sed ... partus ... hæc parit. posteriorem ... educat, & ... ad finem ... Plinius. Ante ... nostr... Aprili ... narrant. Fatator (deprauatum nomen coniicio, ... quæ ... frigore pereunt, se- ... Autor de ... ¶ Nidum durum & quasi glutino quodam ... ¶ ... purgat, Plinius. ¶ Mali punici grano ...

Partu.

Nidifica-tione, mor bis & re-medijs.

D.

... Apollonio de adolescentibus ... qui merulas docent sermonem imitari. ¶ Merulæ & turdi ... Aristot. ... sunt Plin. Rubeculam audio (cui a pectore nomen) ... merulam ... sequi, & ... fere iuxta merulam ... in arbore quiescere. Merulam ... Aristot. Meru- ... dos & garrulos picarum generis) præcipue inimicas esse ... aiunt, & ad eius clamorem mox ... are.

Merula vocem hu manã imi tatur.

Quibus amica vel inimica sit.

E.

Accipitres capiunt merulas, turdos, &c. Crescentiensis. Merulas inquit Oppianus in Ixeuticis ... aspere licebit laqueo inter densiores ... quem ... orbes ... latentes, & marinis retibus, quæ ... vocant ... Intenduntur ... ssimi ac ... media virga, a neruis funiculis & laqueu ... penduntur. Ad hæc esca ... vermiculis ... quibus auis ... laqueatur, & omnibus illis quæ ad ca- ... destinata erant, circumactis, detinetur. Cæterum in merulas alium etiam captionis modum ... excogitarunt. Scrobem hyeme fodiunt, cum auis maxime cibi inops est, & oli... iniiciunt, ac prope testæ fragmentum vel lateris ponunt ... quo ... binas intendunt. Apponitur & altera auis laqueo ligata. Sic omnino merula famelica ... bit, ... tubibit, Hæc ille. ¶ Merula cantu educatur, Volaterranus. *vide* in C. Varro de re rust. 3. 5. ... otrophi ... operosissime describens, Intra rete (inquit) aues sunt omne genus, maxime canitices, ... iolæ ac merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculũ, cibus obiicitur sub rete. Merulæ quo- ... saginentur, in Turdis leges. ¶ M. Varro principatum dat ad agros læticandos turdo- ... larum, vt ipse Varro habet t. 38. fimo ex auiarijs, Plinius.

Nomen tur.

Educatur ad cantũ.

F.

... *re aducto Vidimus ... merulas poni, ... sine clune palumbes* Horatius 2. Serm. ... boni & mali succi ... numerat inter cibaria laudata, & ... tennem neq; crassum ... m... entia. Me... rum caro durior ... quam perdicis, columbæ, gallinæ, &c. Idem libro ... Alium astringit, Celsus. Merulæ improbantur in cibo, eo quod vermibus & locustis pascan- ... de ... acrimonia in eis percipitur, & odor ingratus. sed neq; ... ore placent, deteriores ... est alaudis, Elluchasem, ex quo etiam Mich. Sauonarola quidem repetijt. Turdorum & me... carne sunt calidæ & sic... in fine primi gradus, vsque ad principium ... Ei- ... bent ... laqueo vel retibus captæ ... Balbo ... præfer... ... cum auc, ... Dithelic sunt concoctu quod cauetur ... decoquantur. Merulæ quidem ... merulis præstulerim, quod & Volaterranus facit ... merula ... sunt meliores, Mich. ... Merulæ tarde concoquuntur, parũ alunt, melancholi... Platina. Medici Salernitani ... laudata ... numerant. Arnoldus tenerã eligit. Alexander Benedictus etiã pestilentiæ tem- ... laudauit. Arnoldus interdicit eius cibo ... quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maxime ... ¶ De merulæ coctura, dicetur aliquid in Pauone. Merulas assabis: sed & si elixentur cum ... & salvia, non insuaues videbuntur, Platina. ¶ Ad artocreas e merulis: Accipe caseũ optimum, ... medullam bubulam, lardum minutatim incisum, & gingiber, Coquus Gallicus.

De sa ... & qualitate, alimenti.

G.

Merulæ ... in cibo prosunt, Marcellus. Turdus inassatus cum myrti baccis dysentericis ... item ... Oleum vetus in quo merula discocta est donec dissoluatur, inunctum ... Kiranides. Merularum (sturnorum potius quos oryza pasci vt fimo ... Dioscorides meminit qui oryza vescuntur ... intus & cum aceto ... morphea ... quoq; ... Hali.

Remedia ex eadem.

H.

... Merum ... vnde & ... Festus ... *medulam* ... quod ... Varro. ... merula ... & ... pretan-

Etymon & synonyma.

tur, Iidem. *vide* in Brenthо ſupra inter Anates. *Siſigius* auis merula, Sylua [illegible] videtur, voce corrupta a Græco σίσσυγις. Pauſanias Bœoticarum galli[illegible] genera d[illegible] quorum alterum coſſyphos, id eſt merulas appellat, a co ore ſcilicet atro.

Homonyma. ¶ Fungos qui riguis prodeunt, longo pediculu, callo corporis in turbinem mucronato [illegible] vulgò *merulios* vocant, non [illegible] merula aue, ſed æneta figura, quaſi *metulios*, vt Ruellio placet. ¶ [illegible] merula ſaxatilis piſcis Plinio, nimirum a colore auis dictus, quem Græci ab eadem aue cóſſ[illegible] minant. A merula merularim pr[illegible] ſolit[illegible] dicimus, Grapaldus. ¶ Cornelius Merula con[illegible] lia ortus nominatur a Varrone de re ruſt. 3. 2. Georgius Merula Alexandrinus vir inter [illegible] cognitione claros floruit circa annum Salutis 1494. ¶ Merula fluuius eſt qui A[illegible]ngæ [illegible] alluit, alio nomine Centena dictus, quia centenis a[illegible]nibus augeatur.

¶ *b.* Caprimulgi appellantur aues grandioris merulæ aſpectu, Plin. Me[illegible]dari[illegible] Næuius apud Feſtum. ſed color ſandaracæ roſtro merulæ duntaxat con[illegible]enit.

¶ *c.* Euolare merulas, Cicero 5. de finibus. ¶ Κοσσυφο[illegible] [illegible] epigrammate. ¶ Ferunt merulam quandam olim adeò excellu[illegible] in nouem m[illegible]od[illegible] [illegible] omnis cantilena componitur, exprimendis, vt nullus hominum perfectè illam imi[illegible] potu[illegible] quaſi oſtentantem ſæpe in præſentia hominum nouem ordine notas formaſſe, Albert[illegible] nat. rerum. Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliqu[illegible] d[illegible] ptæ nutricis vberibus in os eius manaſſet, ea nocte nouem voces diuerſas ædidiſſe, h[illegible] nis, columbæ, merulæ, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Euſtathio. ¶ Herbæ quas [illegible]a teſticulos & ſatyria vocant, ex ſpermate turdorum & merularum naſci videntur, Hieron. T[illegible]agus. *Historia de merula nouem voces exprimente.* 20

¶ In merulam quercui inſidentem Argentarij epigramma.

Μηκέτι νῦν μινύριζε παρὰ δρυΐ, μηκέτι φώνει [illegible]
Ἐχθρόν σοι τόδε δένδρον· ἐπείγεο δ' ἄμπελος ἔνθα [illegible]
Κείνης τὰ ῥοδόεντα ἐπὶ κλάδον. ἀμφὶ τὲ κείνῃ [illegible]
Δρῦς γὰρ ἐπ' ὀρνίθεσσι φέρει τὸν ἀλάστορα ἰξόν. [illegible]

Κλωνὸς ἐπ' ἀκροτάτου κόσσυφ[illegible]
Ἀμπέλου, γλαυκῶν σύσκιος [illegible]
Μέλπε, λιγὺν [illegible]
Ἡ δὲ [illegible]

¶ *e.* Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euaſit turdis detentis.

Αὐταῖς σὺν κίχλησιν [illegible] [illegible]
Καὶ τὰς μὲν [illegible] ὄχμασι [illegible]
Γρῦν, ἀοιδοπόλων [illegible]

Κόσσυφος [illegible]
Τὸν δὲ μόνον [illegible]
Καὶ κωφαὶ [illegible] E[illegible]

hoc libro 1. Anthologij, vbi etiam aliud Pauli Silentiarij eiuſdem argumenti leg[illegible] 30

¶ Teſtudo fit magna, in qua millia aliquot turdorum ac merularu[illegible], V[illegible]

¶ Τοῖς τε κοψίχοισιν εἰς τὰς ῥῖνας ἐγχεῖ τὰ πτερά, Ariſtophanes in Auibus. vbi S[illegible] cùm oua pariunt, pungunt ea. quamobrem aucupes pennas eis inſerunt, vt [illegible] hebetent. vel ne pituita laborent, (ἵνα μὴ κορύζωσι. lego κορυζῶσι.) aut iugulatis pennas in[illegible] lis ſuſpenſæ ab omnibus conſpiciantur.

¶ *f.* Apud Nicoſtratum quidam emi ad cibum iubet, [illegible] Κομψ[illegible], carne me[illegible]larum, Heſych.

¶ *h.* Σὺ κοψίχῳ γ' εἰς σκάφιον ἀποτιλμένῳ, Ariſtoph. in Auibus. Scaphium [illegible] qui S[illegible] & Suid.) tonſuræ genus eſt, [illegible]

¶ Venatrix auis (Ἄγρευς) venatica & captioſa, colore nigro. merulis affi[illegible]s eſt, &[illegible] a poſt Laniorum hiſtoriam.

Caprimulgus merularũ genus. ¶ Eſt quoddam merularum genus quod Caprimulgum vocatur. Albert[illegible] gnitudine tantum merulæ caprimulgum confert, [illegible] paulo maior ſit. alioqui a[illegible]

De aue venatrice allectas suo cantu auiculas inuadẽte. ¶ Eſt etiam merulis affine genu[illegible] quoddam venaticum & captioſum, colore a[illegible] canorum: rectè ex eo venaticum appellatum, quod ex auibus multas ſui cantus permu[illegible] cit, & capit: cuius ingen[illegible] ſibi præſtantiæ hæc auis non ignara, eo naturæ munere ad [illegible] & cibo explendam vti videtur: nam ex ſui cantus auditione & bel[illegible]iſſimas oblectationes ha[illegible]et, [illegible] aucupi & venatione proximè ad ſe accedentium auicularum exſaturatur. Quòd ſi nando qui quam [illegible] captam concluſerit in caueam, non modo canere omittit, verum etiam pro ſeruitute ſua [illegible] vena[illegible] pœnas ſilentio ſumens, muta permanet atq; elinguis, Ælianus.

Merula aurea Brabandis. ¶ Brabandi vulgò aues quaſdam tutas [illegible] vel aurei coloris, vt audio, Goldmerles / hoc [illegible] rvlas aureas vocant, vel Olimerles. E[illegible]o hanc auem eſſe puto quæ obſcuris quibu[illegible] nis ſcriptoribus *oriolus* dicitur, quam Plinius videtur picorum generi adnumerare. ſed ea n[illegible] c[illegible]lorem in alis habet, non tota aurea eſt.

Merula alpina Italis. ¶ Verbani lacus accolæ Italico ſermone [illegible]rvlam alpinam nuncupant auem, [illegible] quam nos ſupra Caryocatacten appellauimus. ſed merulam torquatam poti[illegible]s ſic vocād[illegible]

Merula nouallium Germanis di[illegible]. ¶ Auis quædam Germanis v[illegible]catur Brachuogel vel Brachamſel, id eſt M[illegible]rv[illegible] nuu[illegible], quòd [illegible] a[illegible]s fere de[illegible]at, & circa loca paluſtria roſtro & c[illegible] [illegible] ſ[illegible] magnitudine non diſsimilis merulæ puto. *vide* ſup[illegible] ca[illegible] Gallinul[illegible]

DE MERVLA TORQVATA.



MERVLÆ tertia quæ[illegible]i species a Gallis vocatur *merle au collier*. habet enim lineam albã sub gutture versus pectus: quæ totum eius collum ambit. Hoc genus max[illegible]mè abundat in valle Morienna & [illegible]libus Sabaudiæ, Bellon[illegible]s. Apud nos etiam circa montes reperitur: & vulgò nominatur Ringamsel [illegible] est, merula torquata, vel Waldamsel, id est merula syluatica. Magnitudine fere & colore [illegible]urdi est, [illegible] collũ & pectus parte prona plumas habet albas duorum digitorũ [illegible]atitudine. reliqua pars tota in[illegible]r varia & maculosa est, nigris in medio pennis, ambitu albis, rostrum infe[illegible]ius [illegible]bflauum, tot[illegible] pars [illegible]or fusca, alarum pennæ margine extrinsecco albicant, præsertim quæ in medio sunt. Auis barba[illegible] est vt turdus. Nomina ei apud nostros diuersa, Birgamsel / Steinamsel: hoc est, merula montana, [illegible]erula saxatilis. Roßamsel, quod in syluis vermiculos quærat in fimo equino. Kurreramsel, f[illegible]rte quod [illegible] Curiam Rhætorum in montibus degat. sed Birgamsel vocatur etiam merula fi[illegible]ca non canora, [illegible] supra in Merula A. Italis quibusdam *merulo alpestro*. Quidam vi[illegible] doctus monuit me per literas [illegible]uem quam merulam torquatam nomino, in Frisia vocari cui Kranietsmerle / quod cum turdis [illegible] Krametsuogel appellant aduolare & discedere cred[illegible]tur. nusqua[illegible] e[illegible] m[illegible] re[illegible] omnibus Frisiæ finiti[illegible] eius reperitur. & n[illegible]si memoria fallit non [illegible]bet in [illegible]o torq[illegible], sed in pectore maculam [illegible] prægrandem. Te[illegible] etiam se p[illegible]rim[illegible] vere audi[illegible]e[illegible] [illegible] sua[illegible] [illegible]ntantem.

DE PASSERE SOLITARIO.



EST etiam ex merularum genere quæ similis nigræ sit, sed fusca colore, & magnitudine paulò minor. versatur hæc in saxis & tectis solita est: nec rostrum rutilum vt merula habet, Arist. Merula fusca, id est nec nigra nec alba, passer solitarius [illegible] a recentioribus dictus. quoniam [illegible] vaga est, & tecticola, & saxicola, Niphus: cuius sententiæ ego quoq; astipulor. conueniût enim, genus merulæ, color, magnitudo, & habitatio. Alia, sed huic congener, vt conijcio auis est, de merularum & ipsa genere, in saxis habitans, vnde petrocossyphus, id est merula saxatilis à Græcis vulgò dicitur, a Germanis Blawuogel, similiter propter cantum pretiosa, de qua supra in Cyano scripsimus. Est & alia merula fusca, non canora, de qua [illegible] mus in Merula A. ¶ Passer solitarius circa Tridentum merulus solitarius nominatur. R[illegible] rulum stercorosum vocant, quia habitat in latrinis antiquis & rimosis, Albertus. Ge[illegible] Latinum seruant Passer solitari, ab Italis nimirum acceptum. in Germania enim hæ a[illegible] puto, sed ex Italia tan[illegible] n[illegible]ti, vel Rhætia nobis transalpina, quæ Italiam spectat. c[illegible] in dumosis rupibus nidulatur: & solitarius degit, non cum alijs auibus, vnde nome[illegible] de genere merularum [illegible], quibus inde nomen quod meræ id est solę vuluent. Possi[illegible] autem [illegible] Steinamsel: vel ein grawe Steinamsel/Cyan[illegible] vero ein blawe Steinamsel. Medio[illegible] in foro aliquando has aues vendi aiunt magno pretio. Passer solitarius Geneuæ si mas [illegible] & canere nouerit, nummo aureo vęnit. Grapaldus imperitè carduelem putat esse pass[illegible] suauiter cantillantem. ¶ Passer solitarius auis est nigra, (fusca,) merula minor, canora: & [illegible] rius, quia cum nullo sui generis vnquam congregatur nisi tempore generationis. Verta[illegible] bus, & cum alijs passeribus coniungitur, & cum eis volat ad pastum, eos qui sui generis [illegible] temnens, Albertus. Apud eundem falconarius Federici Imperatoris ad remedia quæ[illegible] passeris Indici siue solitarij, vel loco eius passeris communis. Vidi ego iuxta Larium la[illegible] solitarium vel montanum vt vocabant, fœminam ni fallor: quæ eadem cum meru[illegible] munia quæ cyanus auis, nempe rostrum, pedes, & magnitudinem. caput cinereum [illegible] trem & pectus cœrulea, (versus Solem præsertim: alæ & cauda vno colore nig[illegible]bant ¶ [illegible] tarius, [illegible] auis aliquanto grandior passere ac subnigrior, solus per domu[illegible] dens, cantu suauis, Calepinus. ¶ Passer solitarius in tecto, He[illegible]aice *tzippor boded* [illegible] lum [illegible]ctum puto vt recentiores passeri, quem solitarium cognominarit, nomen impo[illegible] enim apud veteres reperi[illegible]r.

DE MERVLA AQVATICA.

AVIS hæc à nostris appellatur Wasseramsel/Bachamsel, hoc est merula aquatica ve[illegible] Lucarni & [illegible] Verbanum la[illegible]um nomen ei *folor*, ve[illegible] *folun d'aqua*, Bel[illegible]onæ *lerle* [illegible]. Mense Nou[illegible]mbri [illegible]quando captam & in cibum paratam gustaui, saporis erat mediocris, non ad[illegible]odû [illegible]. Ves[illegible]ur ve[illegible] cul[illegible]s aquaticis, illis præsertim quos nost[illegible] vocant Kerderle haud scio an etiam [illegible] ¶ Eandem aui congenerem esse conijcio, quam Turnerus in Alcyone describ[illegible], cornicem [illegible] nomin[illegible]us, sturno paulo minorem, &c. cuius verba recensui supra post Cornicem variam. [illegible] euam illa videtur, quam cinclum Turnerus fa[illegible], Germani puto Lyssfischer appellant, cuius e[illegible] ter Motacillas ponetur. ¶ Nostra quidem merula aquatica capite & dorso fuscis est: alis [illegible] parum[illegible] inerea c[illegible]llo & pectore alba: ventre ru[illegible]icundo, cum maculis quibusdã albis au[illegible] ribus roseis, cauda nigra breui. rostro non longiore fere quàm merularum, nigro: fidipe[illegible]. ¶ [illegible] Eberus & Peucerus [illegible]iam palmipedem auem, minimam in mergorum genere, quam v[illegible] n ve terum esse putant, Germanicè interpretantur Wasseramsel & Schwartzkücherlin, i[illegible] a quaticam & me[illegible]ul[illegible]m nigrum. ¶ Georg. A[illegible]icola merulam interpretatur Amsel & Schamsel, me rulam [illegible] mari[illegible]ani vel maritimam quoq; reper[illegible] insinuans.

Merhydride. ¶ [illegible], *Μερυδρίδες* paruæ quædam aues [illegible] & Va[illegible]nus.

DE MILIARIA.



Hæc [illegible] gies [illegible] crassa. Rost[illegible] etiam [illegible] Elia [illegible] debeba. non gibbũ, [illegible] ita curu[illegible] in summo sed le-nissime, nec ita crassum.

M[illegible]æ ac h[illegible]die [illegible], quo[illegible] milio fiant pingues, Varro de lingua Lat. In ornithone præter [illegible] au[illegible] quidam alunt m[illegible] ac coturnices, quæ pingues væneunt care, Idem de re rust. Cotur[illegible] miliaris, hoc est milio [illegible] plurimum vescitur, Al. Mundella. & sanè licebit coturnicem hoc [illegible] arem dicere, si adiectiue accipias: si vero substantiuè, miliaris nomen est auis a coturnice di[illegible] Varrone, vt iam recitaui, distinguente: quæ nimirum præ cæteris auibus milio maximè farciri [illegible] vt quæ hortulanus v[illegible]lgo ab Italis hodie nuncupatur, *ortelano*. hanc enim alaudæ non dissi[illegible] esse audio, etiam colore, minorem. autumno captam per mensem mi[illegible]i ali, & mirè pingue[illegible] Ruellius *linariam* auem vulgo dictam, *miliariam* facit, de qua in *L*. Elemento nobis scri[illegible] ¶ Wottonus an [illegible]adem sit auis miliaria cum cenchramo dubitat: ego plane diuersas puto, [illegible] & cenchramus apud Græcos ab eadem truge nomen inuenisse videatur: sed alij cynchra[illegible] [illegible] int, &c. Diuersa [illegible] cenchris est, nempe tinnunculus accipiter, κεγ[illegible]: nimirum a va[illegible] [illegible] totum milij instar cenchrinæ verò auium aquaticarum genus milio inescatum capitur. [illegible] pitre tinnunculo *H*. ¶ Eubulus inter struthia hoc est au[illegible] las nominat acanthylides, [illegible] ipitta, & κε[illegible] a tecto κε[illegible]. quæ forte eadem miliariæ Latinorum fuerit. quanquam [illegible] apta hæc vox alibi tinnuncu[illegible]um significet, qui tamen cum parua auis non sit, non potest apud Eubulum intelligi.

Cenchramus.

Cenchris.

Κεγχρίς

DE MILVO.

A.

MILVVM Plinius ex accipitrum g[illegible] re esse scrib[illegible]. Vocantur & Miluius. ¶ *Daah*, דאה & איה *aiah*, nostrates Iudæi interpretantur pro [illegible] uorum. & *daah* miluum simpliciter exponunt. [illegible] vero miluum rubeum, vulg[illegible] [illegible] interpretes vulturem reddun[illegible]. Ch[illegible] [illegible] *raphitha* dicitur, videlicet a [illegible] apac[illegible]ate. na[illegible] rapere significat. Quidam ex [illegible] xisse [illegible] *aiah* [illegible] quas inh. bite[illegible] [illegible] Hebraice insulam si[illegible] [illegible] *m*, [illegible] P[illegible]l. agius. *Aiah*, איה, Rabino K[illegible] est quæ vulgo *gaza* vel *aga*[illegible], id est pi[illegible] D[illegible]. 14. & [illegible] [illegible] bi Chaldæus interpres *tar*[illegible] *tha* [illegible] hoc [illegible] tuteni: A[illegible] [illegible] *amaranth*, [illegible] בר[illegible] Septuaginta. [illegible] id est n[illegible] [illegible] nymus vulturem [illegible], [illegible] non[illegible] [illegible] miluus, Deut. 14. in plurali *daaoth*, [illegible], Esaiæ 34. Munsterus. *Daah* autem [illegible] [illegible] suspicatur di-



ctam ab arrore. Deuter. 14. Chaldæus vertit דיתא, *daietha*, vel *dasatha*. Arabs *cheda*, חדא. Persa *an dib*, אן דיה. (vox quidem *dib*, accedit ad Germanicam Wih.) Septuaginta prætereũt [illegible] autem 40. [illegible] *αφοι* (alias [illegible] *αφοι*, [illegible]) reddunt pro *douoth*, [illegible]. Hiero[illegible]nymus miluus. Eodem [illegible] ap E[illegible] Kimhi interpretatur v[illegible] lingua אולטור *aultur*, [illegible]im nun *austour* [illegible]uod Gallis est v[illegible]ltur.) R. Salomon *al torisch*, אל טורש, vulturem interpretatur. *Daah*, דאה, miluus, auis ob pernicẽ volatum sic vocata, Munsterus. a verbo scilicet *daah*, quod est volare. hoc nomen in Leuitico cum delta (rectius nimirũ,) in Deut. cum rh[illegible] scribitur. Deut. 14. Chaldæus vertit *bath kanepha*, בת כנפא. Arabs *gadach*, גארח. Persa *mar an daah*, מר אן ראה. Septuaginta *gyps*, id est vultur. Hieronymus miluus. Chaldæus in Leui. *daietha*, item [illegible] D[illegible]. R. Abraham probat eos qui volunt idem esse nomen cum *raah*, ראה. *Albada* est auis quæ dici[illegible] And. Bellunens. ¶ *Hasida* vel *chasidah*, Hebraicam vocem Thalmudistæ aliqui *daiah lebana* [illegible] uum album interpretãtur: & sic dictum volunt quod faciat gratiam siue pietatem cum [illegible] distribuendo eis cibos. *vide* in Ciconia *A.* ¶ *Sus* vel *sis* Hebraic[illegible] grus exponitur, ve[illegible] uus, vt docui in Equo *A.* ¶ *Anapha*, אנפא, veteres Hebræi exponunt genus miluii [illegible] ductum nomen sit a verbo *anaph*, quod irasci significat, vt etiam Aben Esra explicat [illegible] vulgo Trapp/ P. Fagius. *vide* in Ardea *A.* ¶ *Ardeas, burdo & acttros*, nescio quæ vocabula, [illegible] uauco miluum significant. postremum a Græco ictinos corruptum apparet.

¶ Miluus Græcis *ἰκτῖνος* vel *ἴκτιν* vocatur. Io. Tzetzes cum de ictino, id est miluo scrip[illegible] tos hoc nomen inepté cum ictide (id est viuerra) confundere subiungit. Harpe auis rapax al[illegible]us est, alijs miluo similis auis, alijs alia quædam. *vide* in Harpe *A.* Miluus auis est quam vocamu[illegible] Tzetzes. Harpetos, A[illegible], miluus est Cretensibus, Varin. & Hesychius. Aristoteles & Plini[illegible] pen a miluo manifeste distinguunt. Miluus hodie à Græcis vulgò [illegible] dicitur, nimirum a [illegible] pacitate, Varinus in [illegible]. Bellonius tamen *licadurum* hodie vocari scribit. ¶ Miluius auis I[illegible] *nichio, miluio*, Scoppa. *Nibius* corrupte vulgò dicitur, Niphus. Inuenio & *nibbio* scri[illegible], & *ni*[illegible]. *Poyana* quoq; Italicum vocabulum est, quasi *pullana*, ni fallor, à raptu pullorum, hau[illegible] an buteo potius. ¶ Hispanice, *milano*. Miluos quosdam Hispani regales appellant, Pet. M[illegible]. ¶ Gallicé *milan*, & *escoufle* quoq; Roberto. ¶ Germanicè Wy/ Weve: vel vt Peucerus & Eber[illegible] Weiher. Flandris Wuwe. Genus quoddam miluii Saxonice Kuttelwy dicitur: Paulus Fagiu[illegible] bit Rotelwy/ & miluum rubeum interpretatur. Vulgus nostrum miluum furem pullorum appellat, Hünerdieb. Miluus Wei vel Hünerarh/ Ge. Agricola. An[illegible]li vero accipitris generi, quem rubetarium esse conijcit Turnerus, à dilaniandis gallinis nomen imposuerunt, *hen harroer*. Ego circum accipitrem priuatim gallinis insidiari legisse memini. ¶ Anglice, *aglede, a puttok, a kyte*, Turnerus. ¶ Illyricè, *luniak*.

De varijs miluorũ generib.

¶ De generibus miluorum. Duo miluorum genera noui, maius & minus: maius colore propemodum ruffo est, apud Anglos frequens, & insigniter rapax. Pueris hoc genus cibum e m[illegible]bu[illegible] vrbibus & oppidis eripere solet. Alterum genus est minus, nigrius, & vrbes rarius frequẽtans. H[illegible]s vt in Germania sæpissime, ita in Anglia nunquã me vidisse recordor, Turn[illegible] in e[illegible]ol[illegible] me. Miluos tales habemus in Anglia, quales nusquã alias [illegible]di. Nostrates sunt [illegible] m[illegible]aiores, clamosiores, ad albedinem magis vergentes, & mul[illegible]paciores. Tanta enim est [illegible] miluor[illegible]m audacia, vt panem pueris, pisces fœminis, & sudaria sepibus, & virorum manibus eripere audeant. Im[illegible] sæpe pileos hominum capitibus, eo tempore, quo n[illegible]lantur, vi auferre solent. Mil[illegible]orum d[illegible]unt [illegible]nera: alteros tempestate nostra regales, (nimirum Rötelwyen Germani. Hispani etiam regal[illegible] miluos appellant. Ni[illegible]hus regalem aquilã quandam [illegible] quibusdam pygargum existimari scrib[illegible]s nigr[illegible] qu[illegible] & [illegible]bub[illegible] sunt. B[illegible]lisarius. ¶ A[illegible]tus pro ictino perperam habet *acrino*, & [illegible] quod inq[illegible]t) pa[illegible]s est n[illegible] & v[illegible]ur apud nos miluus risus. Ego conijcio il[illegible] a-nicam vocem Lachwy [illegible] quæ sicubi in vsu est, cur a risu deriue[illegible]r ra[illegible] nen[illegible] la[illegible] lachen Germani ridere significat. quin potius suspicor harpam vel [illegible] g[illegible] qui & [illegible]es [illegible], quod Maswy nostrum vulgus appellat, id est palu[illegible]chwy [illegible] palu[illegible]dem enim Germani & Maß & Lachen/ [illegible] a[illegible] Aristoteles de hist. anim. alicubi) habet, *γαλῶ, χαλκον*, [illegible] [illegible]m

generis ta . . . quondam vel Græcis potius corruptis nominibus vtens. sic & pro . . . ue, habet . . . & genus milui parui exponit. Corône, id est cornix, occidit tapvnum, Ari-. . . pro tapvno miluum habet. Nostri nescio quod milui genus vocant *drlrvy*. ¶ Aqui-. . . erum ab alarum notis vel colore dictam, fore non imperitè ait Albert . . . esse, . . . imperitissimè dictum puto. ¶ Astures ex genere infimo aquilarum vel miluorũ esse pu-. . . Iouius.

B.

Milui ex accipitrum genere magnitudine differunt, Plinius. Miluus ex accipitrum genere ijs- *Descri* . . . & magnitudine & pennis resp . . . be. & . . . uce Buteonem al . . . natura formaq; miluo non *ptio mil*-. . . dem esse putant. Miluo magnitudo est accipitri, pennæ ruffæ, vngues & rostrum adunca simi- *ui*. . . . Albert . . . as . . . rectas habet, in quo ab illis differt Author de nat. rerum. Ictérico-. . . pallidi . . . & nigri sunt, sicut ictinorum, id est miluorum. . . . Niuosis in locis milui cã-. . . nent. Sed Miluo ventriculus est feruentior, Aristot. Iecur . . . simul & intestino iungi-. . . ot. plerisque toto intestino continetur, sicut accipitri, miluo, Plinius. . . el quibusdam disper-. . . hepate, ve . . . & intestino inferiore inuoluto primo, vt accipitri & miluo, Albertus. Miluis, vt . . . parti auium, lien adeo exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Aristot. Ælianus scribit . . . miluum non inueniri, &c. Volaterranus Ælianum au . . . orem citans, sed falsò. nam Ælianus 2. . . . de vulturibus hoc scribit, de miluis vero mox alia quædam.

C.

Oculos miluinos pro acutissimis Politianus dixit. ¶ Miluum quidam conijciunt fictitio nomi- *De miluo* dictum a voce quam ædit. lugere milui dicuntur cum vocem emittunt, Festus. *Accipiter pipat, mil- voce.* *uus hiansq; lipit*, Author Philomelæ. ¶ Milui videntur artem gubernandi docuisse caudæ flexibus, in . . . lo monstrante natura, quod opus esset in profundo, Plinius. Sunt qui miluum a molli volatu dictũ *Volatu.* . . . ent. *Rahaph*, רחף, motus quidam est, quali scilicet miluus in aëre mouetur immotis alis, &c. Mun-. . . Horam integram aut plus eo miluos obseruauimus, non iactatis alis captare prædam, interea . . . m Tomaclariæ mulieres scruta lauant ad Garumnã. Hoc Itali aucupes *tendere* vocant, Galli *planare*. . . . tamq, ea ex pane paulisper ala, motum aeris in reliquum etiam corpus excipiunt. atque ita susti-. . . ¶ Rapacissima & semper famelica hæc auis est, Plinius. carniuora, Aristot. Insidiatur auibus *Rapacita-* . . . ieis, maximeq; pullis gallinaceis & anserinis, & quos incautos viderit, statim rapit. Sectatur et- *te & cibo.* . . . adauera, quare circa coquinas & macella volitat, vt si quid carnis crudæ proijciatur foras, mox ra-. . . Albertus & alij. Nullum genus falconum cadauer insidet sicut faciunt aquilarum & miluorum genera, Albert. Miluus auis est quam vocamus *harpam*, rapiens pullos gallinarum, Io. Tzetzes. Miluus cubitus (videtur vox corrupta) cum a nido egreditur, perfectis iam alis, aues magnas venatur: & cum validior fuerit, debiliores tum capit. tandem cum ad summum vigorem peruenit, muscas, culices, ac lumbricos terrestres captat, & tunc fame moritur, Iorath. Fertur etiam vulgò miluum primo anno adeò audacem esse, vt nihil mortuum gustet, secundo nihil viuum præ metu, tertio fame mori. Ve-. . . ntur & glande aues quædam vncarum vnguium, pomisq; multæ, sed quæ carne tantum non vi-. . . nt, excepto miluo, Plinius. In Æg. pro palmulis etiam vescuntur, teste Bellonio. ¶ Miluus quan-. . . visus est bibere, sed raro, Aristot. Miluum aiunt ex solis aquis pluuialibus bibere, eo solum tem- *Potu.* . . . re quo pluuia cadit, Io. Tzetzes. Punicæ malo nunquam eos insidere ferunt, & ne aspectum qui- *Quare* . . . eius sustinere. Fertur autem, si credere dignum est, virum quendam amissa vxore, ex qua fili- *milui pu-* . . . nomine Siden (*fide* etiam malum punicum significat) susceperat, libidinis affectu in filiam arsisse. *nicæ malo* . . . m verò ne à patente contaminaretur super materno sepulchro sese iugulasse. postea vero dijs hunc *non insi-* . . . m miseratis, terram de sanguine arborem produxisse: & patrem mutatum in miluum, calamita- *deant.* . . . æ monumenta refugere, nec insidere huic arbori, Oppianus. ¶ Milui hyeme ad loca tepidiora *Fabulã de* . . . beunt, si vicina fuerint: at si remota fuerint, non mutant sedem, sed se ibidem condunt. Iam enim de *patre Si-* . . . angustijs vallium euolasse, cum primum apparerent, visi sunt. Sic & hirundines, Aristot. Miluus *des in mil* . . . e genere vno paucis quibusdam diebus latet, & noctua, Idem. Hybernis mensibus latent, non ta- *uum mu-* . . . en ante hirundines abeuntes, Plin. In Lybia circa fontes Nili milui & hirundines perennant, He- *tato.* . . . tus libro secundo. id est non recedunt inde per hyemem, quòd regio admodum calida sit. Ac *De eiusdẽ* . . . in quadam sylua superioris Germaniæ, vbi incisa quercus putrida, inuenta est plena hirundinibus, *migratio-* . . . milui us pullis ligni putrefacti in quercu. & similiter visum est de miluis. miluus enim ad bre- *ne & la-* . . . tempus latet, ita vt multi ipsum latere nesciant. Aues sua tempora norunt, quando scilicet ad ca- *titatione.* . . . loca festinantes, rigorem hyemis debeant declinare, & principio veris ad regiones solitas redi-. . . Vnde scriptum est, Miluus in . . . n apparet nisi in æstate, sicut nec turtur & hirundo. In hyeme nan-. . . manent in nido, vel . . . auernis arborum, vel ad alia loca calidiora se transferunt, Author . . . ossæ in Hieremiam. H . . . Alexandriam hirundines, miluos (quos *regales* Hispani appellant) cæterasq; volucres, pontum hyeme . . . a nostris regionibus Europæis transuolantes, tendere . . . oui, Pet. Martyr. Cu . . . te . . . habent & ipsi veniendi miluorum scapulis suscepti propter . . . es & paruos volatus, ne per longa aëris spacia fatigati deficiant, Isidorus. Milui in Ægypto ni-

dificant dum absunt a nostris regionibus. & hac adeo mansueti sunt, vt [illegible]
uolent, & dactylis pascantur. Æstate in Europam transeunt, vt [illegible] ¶ [illegible]
nunt milui bina magna ex parte: interdum tamen & terna [illegible] eundemq; [illegible]
nuncupatur, vel quaternos aliquando excludit, Aristot. Sed Plinius [illegible]
non ætolius. Singulos fer[è] parit, nunquam plus ternos, is qui ægolios [illegible]
dem: cuius loci l[ecti]onem nos ex Aristotele sic restitui[mus] [illegible] *binos* [illegible] *nunquam plu[res]* [illegible]
&c. Vicenis diebus incubat, Aristot. & Plinius. Miluino[rum] [illegible] nidis [illegible] ceu fascin[i] [illegible]
nis remedium, vel [illegible] contra quas noxas, Ælianus. ¶ Traduntur a [illegible] affici [illegible]

Morbus. Arthri[tica] auis est & [illegible] a, ideoq; tumida: & latet [illegible], circa solstitia [illegible]
morbo podagræ [illegible] noxia sit, Albertus. Certo anni tempore magnum in pedibus [illegible]
utur, Oppianus.

D.

De eiusdē auis audacia. Impudentissimi omnium milui sunt, qui etiam ad hominem vsq; manus prou[olant] [illegible]
Buteones paulo minus audaces miluis sunt. [illegible] a domibus prædantur, S[illegible]
& audacia destituitur [illegible], nisi quòd pullis domesticis insidiatur, Albertus. Aquilæ q[illegible]
solum aues viuas, sed etiam mortuas degustant: & hæ declinant ad naturam & ignobil[illegible]
rum, Albertus. Miluus audax est in paruis, timidus in magnis, fugatur a nisio, quamuis tripl[o] maior [illegible]
Author de nat. rerum. Primo ætatis suæ anno [illegible] deinde paulatim tim[idior] fi[illegible] ita
vt tertio anno etiam fame intereat. *Vide* supra in C. ¶ Notandum in miluis, nihil eos [illegible]
lenti rapere ex funerum ferculis, nec Olympiæ ex aris, ac ne ferentium quidem manibus [illegible]

Miluos carnes sacrificatas non rapere. municipiorum immolantium ostento, Plinius. Miluus in rapinas faciendas eminentissimu[s] [illegible]
extiterit, carnes e macello rapacissime aufert: ex Olympiæ tamen aris (de carnibus Iouis sa[illegible]
Græco legitur, nulla Olympiæ mentione) eas nunquam attingit, Ælianus. Meminit & Pa[usanias] in
Eliacis: & Aristoteles in Mirabilibus, Miluos [illegible] esse aiunt in Elide, qui carnes a[illegible]
gerunt rapiant, sacrificatas verò abstineant. ¶ Cum harpa miluus amicitiam serua[t] A[illegible] Æ[lia]-

Cum quibus amicitiā vel inimicitias gerāt. nus. Communes inimicitiæ harpæ & miluo contra triorchin, Plinius. Haben[t] [illegible] c[or]-
pus miluorum scapulis suscepti, propter breues & paruos volatus, ne per longa a[illegible]
ficiant, Isidorus. Vulpem & miluum inimicitias exercere aiunt: forte quia [illegible]
Stumpfius. Miluus cum coruo dissidet. eripit enim miluus a coruo quicquid te[net] [illegible]
sit præstantior, & volatu. ita fit, vt eos quoq; victus ratio faciat inimicos, Aristot. [illegible]
Gallus cum cantu suo terreat leones, & basiliscos exanimet metu, miluum tamen timet, [illegible]
lus contra serpentes & miluos pro gall[in]is dimicat.

E.

De miluorum venatione. Milui capiuntur vt accipitres: lege in Accipitre *E.* Quomodo irretiantur milui & aqui[læ] & [ali]æ
aues quæ cadauera appetunt, Crescenuensis præscribit 10. 22. Miluorum venationem primus demon-
strauit Alfonsus rex Neapolitanus patrum nostrorum memoria, commissa in aëre [illegible]
gnorum accipitrum & falconum, Volaterranus) cum eis pugna, Niphus. Volaticis au[illegible]
tres & falcones, studiū hodie flagrantissimū est, ita vt nec ardeæ nec milui intra nubes [illegible]
humanas manus possint, Budæus. Milui nigri regalibus vulgo [di]ctis robustiores sunt, vt [illegible]
ad terram vsq; capti, & a sacris falconibusq; circumacti, per aëra descendant, a falc[illegible]
nibus quandoq; euadant. Capiuntur autem præcipue [a] sacris qui bini se inuicem iu[illegible]
¶ Coruorum & miluorum pulli apud Indos quomodo [illegible] nutriuntur [illegible]
nibus adferendam, leges in Aquila *E.* ex Æliano. ¶ [illegible] veris ineunt [illegible]

Auspicia. fra in Prouerbio, Prouolui ad miluos. ¶ Agmen coruorum in [illegible] urum [illegible]
res, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vult[ur]um miluorum, &c. Niphus. M[illegible]
spatiantes in aere [illegible] cum altero volando, significant [illegible], siccitatem, aer[e]sq; [illegible]
tarolus. ¶ Repulsa abiguntur si milui fimus cum [illegible] [illegible]

F.

De alimēto ex miluis. Auicenna miluinam carnem crassam esse scribit: & alibi, duræ carnis. ¶ M[illegible] in [illegible]
teron. 14. & Leuit. 11. cibo interdicitur. Moses in Lege [illegible] inter alias aues [illegible]
bræorum abdicauit, innuens (vt Barnabas exponit) non oportere coniungi vel assimilari [illegible]
[illegible], qui non labore ac sudore victum comparant, sed rapto & iniquitate viuunt, Clem[illegible]
6. & Pædagogi 3.

G.

Remedia ex [illegible]. Su[illegible] ex nido [illegible] dolentis capiti prodest, Plinius & Marc[ellus] [illegible]
netus & [illegible] vitis adalligatus auxiliari dicitur [illegible]
dam [illegible] quantum tres digiti capiant bibatur ex aq[ua] pod[illegible]
[illegible] vrtica trita permixta illinitur [illegible]
[illegible], Plinius & Marcellus. Milui caput [illegible]
[illegible] tribus digitis capitur, ex aqua bibent, Gale[nus] ad [illegible]

[illegible] ἐν Κεφαλαῖς. Ad comitialem, Miluum in olla cremato viuentem, cineremq; propinato, & [illegible] Galenus Parab. [illegible] 2.3. ¶ Milui iecur ad inunctiones oculorum vitiorum laudatur, Plinius *Ex iecore.* [illegible] citant. Ad com[itia]les prædicantur iecur milui deuoratum, Plin. Ad comitialem, Milui iecur [illegible] & tritum ex aqua potui dato, Galenus Parabilium 2.3. Aridum tribus obolis in aquæ mul[illegible] potum opisthotonos fieri prohibet, Plinius. ¶ Qui in Venerem infirmior erit, testi- *Ex testiculis.* [illegible] miluum vel buteonem videtur intelligere. *vide* in Buteone *G.*) ex aqua fontana quæ [illegible] est, cum melle decoctos edat ieiunos per triduum, statim remediabitur, Marcel. Fimus mil- *Ex fimo.* [illegible] articulorum doloribus illinitur, Plin.

H.

Etymon. *a.* Miluus dicitur quasi mollis auis, scilicet viribus & volatu, Isidorus. quidam fictum hoc no[men] [illegible] eius voce putant. ¶ Ἴκτινος legitur media producta in Auibus Aristophanis. Sæpe proparoxy[tona] [illegible] vox mihi reperta est. sæpe etiam perianflexa. Eustathius in Iliados rhô, Ictinum inquit viri no[men] [illegible]. quod similiter vt auis nomen & scribatur & penanflectatur. Ἰκτῖνα significat autem quam [illegible] *lupam* vocant, παρὰ τὸ ἰκνεῖσθαι. Plato proparoxytonum facit, vt Aristophanes quoq; in [illegible] Ἴκτινα παντόφθαλμον, &c. Varinus. sic & Clemens tertio Pædagogi ἰκτῖνα nominat a recto [illegible] ἰκτῖνος penanflexum, apud Pausaniam in multitudinis numero. Ἰκτός, ἴκτινος, Pergæis, Hesych. *Synonyma.* [illegible] etiam & harpetós nonnullis miluum significat: *vide* in *A.* Βαθυρρηγάλη, miluus Lydis, Hesych. I[talici] & Hispani hodie genus miluorum infirmius regales nominant. Δίκτυς, miluus apud Lacones, He[sy]chius & Varinus. Sunt & dictyes semel Herodoto nominatæ, quadrupedes viuiparæ, vt coniicio, de quibus alibi diximus. Ἔλανος, miluus, Hesych. & Varinus. Κασαλιδέιον (Varinus σ duplici scribit) mil[u]us, Iidem. Item σκίλλος apud eosdem. ¶ Albertus epilaidem autem genus milui temere interpreta[tu]r, & tympanum genus milui parui.

Epitheta. ¶ Epitheta. Rapidissima volucris miluius, Ouidius 2. Metamor. *Hinc propè summa rapax mil[u]us in astra volat*, Martialis. *Raptor ab æthere miluus*, Politianus. Ἴκτινα παντόφθαλμον ἅρπαγα τείφων, A[ri]stophanes vt citat Varinus.

Deriuata. ¶ Miluus de homine rapaci dicitur per translationem. Plaut. Rud. Vidi petere miluium, etiam quum nihil auferret tamen. Idem Penul. Tene sis me arctè mea voluptas, malè ego metuo miluos, Mala ista bestia est, ne fortè me auferat, pullum tuum. ¶ Miluinus, adiectiuum, quod milui est, Madida quæ mihi apposita mensam miluinam suggerant, Plautus Menæch. Miluinus pullus, per translat. Cicero ad Q. Fratrem. Hieracites gemma alternat tota, miluinis nigricans veluti plumis, Plinius. Aquilinus, quod ad aquilam pertinet, aut quod est aquilę simile. An tu inuenire postulas quenquam cocum, Nisi sit miluinis, aut aquilinis vngulis? Plautus Pseud. id est rapacibus. ¶ Miluina, genus tibiæ acutissimi soni, Festus.

Pes miluinus herba. ¶ Pes miluinus herba à Columella in vsum colligi & reponi iubetur, sed qualis sit non explicuit. Ruellius cornu ceruinum hodie vocatum eandem suspicatur. Nam extremum fulij in articuli aut mil[uin]i pedem articulatur. Nos cornu ceruinum supra coronopodem interpretati sumus in Cornice. Pes [milu]i herba alio nomine pepanus dicta, folia habet diuisa satis & subalbida, cum flore & capitello ob[lo]ngo sicut cauda animalis, Syluaticus. sed alia est Plinij pepanus, buglossi folio, pulmonaria Lannè di[cta], &c. Aliqui dicunt sinonium esse pedem milui, alij *alexandrum* (olusatrum.) sed falsò vtriq; nam pes [mi]lui seu pepanus folia satis maiora & pinguiora habet, & flores a floribus sinoni satis differentes, mul[t]os, albos, & simul coniunctos in summo caule, apparentes instar caudæ felis: folia vt Valeriana. Sinonum verò floret sicut petroselinum commune, &c. Syluaticus cap. 648. Pes milui similis est aro folijs, nisi quòd aron folia cornuta fert, pes milui varia, Obscurus quidam in Synonymis medicinalibus Pes milui, id est tetrach, Idem. ¶ Hieracium minus rura nostra alicubi vocant Wyenschwantz, hoc est caudam milui. *Cauda milui, herba.*

¶ Ictinus cognominatur quartum genus lupi, a rapacitate nimirum, vt secundum etiam circus. sunt enim hæ aues rapaces. ¶ Auis quæ vulgò à nostris Maßwy, id est miluus palustris vocatur, videtur Aristotelis harpe. ¶ Est & miluus piscis Plinio, qui Græcis ἵρηξ, id est accipiter dicitur, à volatu, quem repræsentat, harum auium nomina sortitus. *Miluus piscis.*

Propria nomina à miluo desumta. ¶ Propria. *Audit cum magno blateras clamore furisq; Mulius*, Horatius lib. 2. Sermonum: vbi Acron legit *Miluius*, qui parasitus fuerit: Calepinus mulium in eu loco pro mulione accipit. ¶ Miluiũ pontem Subliciam interpretatur Hermolaus Barbarus. ¶ Ἴκτινα, nomen proprium, Suidas. ¶ Ictinus, [illegible] Eleusinæ Cereris fanum mysticum apparauit, Strabo lib. 9. meminit huius opificis Eustathius quoq; & Grçcè Ἰκτῖνος penanflexum scribi docet. *Parthenòn*, id est Mineruæ templum fuit sanum ad Acropolin curante Pericle conditum, ab Ictino architecto, vt est apud Strabonem. Ictini meminit & Vitruuius, Hermolaus.

De miluo rapacitate. ¶ *b.* Quod si omni tempore similes miluijs sint stymphalides atq; aquilis, aues mihi videntur Arabicæ, Pausanias in Arcadicis. Catanances vsus ad amatoria tantum. electa est ad hunc vsum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem vnguium milui exanimati, Plinius.

¶ *c.* Ἐπὶ ποιοῖ ἱερεῖον χέλυς Ἀλεκτρυὼν καὶ γύπας; Οὐχ ὁρᾷς ὅτι Ἴκτινος ὥς αν τοῦτο χεῖρ ἁρπάσας; Ari-

De miluis rapacitate.

stophanes in Auib. Solent milui(οἱ ἴκτινοι) si quid incustoditū fuerit & rapere, & cum rapuerint in [illegible] aliquem locum secedere priusquam deprehēdantur, Xenophon in Hipparch. Miluus in gyrum volat, subitoq; se demittit eum in gallinas aut columbas inuolat. *Ducitq; per aera gyros Miluus*, Ouidius Eleg. 2.6. ¶ Miluus thryon comedit, Philes: tanquam remedium scilicet aduersus aliquos morbos.

Similia.

¶ *c.* Quia non rete accipitri tenditur, neq; miluio, Qui male faciunt nobis, illis qui nihil faciunt tenditur, Terentius in Phormione. Sunt autem verba Parasiti, qui sibi non metuit insidias aut vim ab eo qui eam faceret maiore suo periculo, quam alieno. Aues capiuntur vel gulæ gratia, vel delectationis. tale nihil in miluo aut accipitre, qui ad cibum non expetuntur, quosq; nemo alere vult quia sunt nimis edaces: nemo habere cupit, quia malefici. Ideo autem tutiores sunt, quia in illis & fructus perditur, & opera luditur.

¶ *h.* Vt sibi liceret miluium vadarier, Plautus Aulularia. ¶ Arbor erit anima scilicet e co[illegible]e migrans apud Platonem, illius qui nutritioni deditus die noctuq; torpuerit: miluus, qui raptu viuet per concupiscentiam, Cælius. Οὐ γὰρ οἴομαι χάλιον ἐν γήρᾳ μεταπειθέσθαι [illegible] λεγόμενον [illegible] μῦθον ὅς ὄρνις ὢν [illegible] τῷ χειμῶνι [illegible], ἀμφοῖν ἥμαρτε, [illegible] Suidas in ἰκτῖνος ex authore incerto: in eum qui rationem viuendi in senectute immutat vt videtur. ¶ De patre Sides puellæ in Miluum mutato, *vide* supra in *C.* ¶ Εὔχεσθαι τῇ Ἑστίᾳ τῇ ὀρνιθείῳ, Καὶ τῷ [illegible] ω, Aristophanes in Auibus. ¶ Vescuntur & glande in hoc genere (vncos vngues habentium auium) pomisq; multæ, sed quæ carne tantum nun viuunt, excepto miluo: quod ipsum in auguri[illegible] di[illegible]m est, Plinius. Miluij qui potissimum inter aues gaudent rapinis, sacrificantes in Olympia nulla [illegible] iniuria. Sin autem aliquando rapiantur à miluijs intestina aut carnes, signum inauspica[illegible] sacrificanti putatur oblatū, Pausanias in Eliacis. *Vide* in *D.* supra. C. Valerio, M. Herēnio Coss. miluus in æde Apollinis Romæ comprehensus est, Iul. Obsequens. Agmen coruorum in futurum exc[illegible] [illegible]unt augures, vt & aliarum quæ cadaueribus vescuntur, vulturum, miluorum, &c Niphus. Miluus d[illegible] malíq; ominis, semperq; infortunia præmonstrare creditus, Alexander ab Alexan. Anno 1442. mense Martio tempore belli Tigurini, cùm Badenæ de pace tractaretur, miluus descendens ab aere, notario publico in frequenti foro pileum coloris albi de capite vnguibus violenter surripuit & auolauit, Malleolus.

Auspicia.

Prouerbia.

¶ Prouerbia. Quantum non miluus oberret: prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum quantum nec miluus peruolet. Persius de Vectidio [illegible] *ines arat Curibus, quantum non miluus oberret.* Id imitatus Iuuenalis Satyra nona: *Tot miluus*, inquit *intra tua pascua lassis*, Erasmus. *Quantum non miluus oberret*, Persius dixit: vel secundum prouerbium, quo dici solet, Quantum non milui volant: vel ἀπὸ [illegible] ex prouerbio, tantam dicit regionem, quam volans miluus circumire non possit, Hæc vetus Persij interpres. ¶ Milui & columbæ adulte[illegible]. Horat[illegible] in Epodo, Mirus amor, iunet vt tigres subsidere ceruis, Adulteretur & columba miluio. παροιμία [illegible] τῶν ἀδυνάτων, pro summa discordia & naturali impotentia: primùm quod aduersum animal columbæ sit miluius: deinde quia columba nulli alij succumbere dicitur, quam cui semel se iunxit, vt inquit Porphyrio interpres, & copiosius enarrat Plinius. ¶ Non rete accipitri tenditur, neq; miluio. *vide* superius in *e.* ¶ Prouoluitur ad miluios, Προκυλινδεῖται ἰκτῖνι, id est, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluij, quare læti tenues quòd iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq; velut adorant. Accommodari potest in eos qui noua spe gestiunt. Suidas prouerbij loco commemorat. Item Iuuenalis, Durate atq; expectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Causam adscribit interpres, docens quatuor partes anni per aues denunciari hominibus, ver [illegible] buit miluus, Erasmus. Ἴκτινος [illegible] Ἑλλήνων ἦρχε τότε, κἀβασίλευε, Κἀγχετὶ δ' [illegible] βασιλεύει, Προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, Aristophanes in Auibus. vbi Scholiastes, Ineunte vere (inquit) apud Græcos miluus apparet, ad cuius conspectum læti homines, tanquam certum hyemis exactæ signum, in genua ceu adorantes procidebant, sicuti reges adorantur. itaq; ictinum regem olim fuisse fingi. Sed hic honos temporis mutationi potius quàm aui habebatur. Et rursus in eadem fabula Aristophanes, Ἴκτινος φανεὶς [illegible] ἀποφαίνει.

1. Quantum non miluus oberret.
2. Milui & columba adulterium.
3. Non rete accipitri tenditur neq; miluio.
4. Prouoluntur ad miluios.

Emblemata.

¶ Emblema Alciati, inscriptum *Æmulatio impar.*

Altiuolam miluus comitatur degener harpā, Et prædæ partem sæpe cadentis habet.

¶ Eiusdem aliud, sub lemmate *Male parta, male dilabuntur.*

Miluus edax, nimia quem nausea torserat esca, Hei mihi mater ait viscera ab ore fluunt.
Illa autē, quid fles? cur hæc tua viscera credas, Qui rapto viuens sola aliena vomis?

DE MOLLICIPITE.

MOLLICEPS (Μαλακοκρανεύς, a cranei mollitie) eodem in loco semper sibi statuit sedem, atque ibidem capitur. grādi & cartilagineo capite est, magnitudine paulo minor quam turdus, ore firmo paruo rotundo, colore totus cinereo. depes, codices nostri habent εὔπους, quod est pedibus valens & pennis inualens est. Capitur maxime per noctuam, Arist. Molliceps auis ea est, quæ Lutetiæ v[illegible] at[illegible]

gro

... magnitudine rostri, à qua etiamnum in monte Atho nomen sortitur: & alibi in Gallia *vn pin-sal*, id est fringilla regalis, dorso cinereo, quemadmodum & venatica dicta auis, Bellonius in Sin-...us. Coccothrauste nostro si color conueniret totus cinereus, molliceps videri posset. ¶ Lon-... mollicipitem esse putauit auem illam quam nos supra rusticulam minorem vocauimus, ein Hårschnepff: quem Eberus etiam & Peucerus sequuntur. ego minimè probo. ¶ Turnerus auis illius quam nos lanium appellauimus & Germani vocant ein Nünmörder, genus vnum mollicipitem esse ...jcit. mihi quidem secus videtur. Lanios nostros ipse tyrannos vocat communi vocabulo, præcipue verò minimum ex eis, crista rutila insignem, Aristotelis tyrannum esse arbitratur. maximum verò mollicipitem: qui sturnum (inquit) magnitudine æquat colore è cyaneo ad cinereum vergente. Idem ...e passere magno, vt Actuarius vocat, scribens mollicipitis ex Aristotele descriptionem magna ex parte ei conuenire ait. ¶ Gallinaceos pugnaces fieri aiunt apud Alexandriam ex ouis quibus aues Monostri bis aut ter incubarint, Cælius.

Gros bec. Pinson royal.

DE MORINELLO AVE ANGLICA.



Morinellvs Anglorum, cuius effigiem & descriptionem Io. Caius Anglus ad me dedit: Mitto (inquit) ad te etiam Morinellum auem, nobis cum Morinis communem. Stulta admodum est, sed in cibis delicata, & apud nos in summis delicijs. Capitur noctu ad lumen candelæ pro capientis gestu. nam si is expandit brachium, extendit & illa alam: si is tibiam, & illa tibiam. Breuiter quicquid gerit auceps, idē facit & illa. ita humanis gestibus intenta auis, ab aucupe decipitur, et rete ob velatur. Auis parua est, magnitudine sturni: tribus tantum digitis anterioribus, posteriori nullo. vertice nigro: genis candidis, Coturnicis ferè colore, si cinericei ...rū admisceas, potissimum circa collum. Mo...lum voco duplici de causa, & quod auis est apud Morinos frequētissima, & quòd auis stolida est, quæ stultitia Græcis *μωρότης* dicitur: eam ob rem nostri Dotterelle vocant.

German. Ein vogel gmein in Engelland / Dotterelle genannt: möcht von siner thorheit wägen ein Thor genannt werden / &c.

DE MOTACILLIS, ID EST CAVDAM MOTITANtibus diuersis auibus: & primum quædam in genere.

Motacillæ nomen auibus diuersis conuenire videtur, cum plures sint quæ caudā irrequietè motitant. Græca aliqui transferentes, cinclum motacillam verterunt, alij *sisopygida*, alij iyngem. nos non solum de Græcis istis diuersis siue diuersorum, siue vnius interdū auis nominibus separatim agemus: sed de alijs quoq; aliarum linguarum. ¶ Motacilla dicta est quòd semper moueat caudam, Varro. Motacillæ formiculis pascuntur, Arnobius contra gentes 7. Bacchica auis præstò tibi motacilia paretur, Alciatus de iynge sentiens. ¶ Pleræque caudā mouentes aquaticæ aues sunt muscis quidem ...ci commune omnibus, quamobrem vbi illæ abundant, vt circa aqitas & circa pecora, versari solent.

¶ Σισοπυγὶς, est passer qui iuxta riuulos aquarum & torrentes inuenitur, cauda semper mobili, Kitarides. Κιλλυρος, σισοπυγὶς, Hesychius & Varin. *Cillere* Latinis mouere est, vnde (& cilia forte dicta: &) furcillæ, quibus frumenta cillentur, Seruius in Georg. 2. Quidam cinclum & sisopygida pro eadem aue accipiunt, vt apud Hesychium & Suidam legimus. Iyngem quoq; aliqui cum sisopygide confundunt. Iynx auis quæ sisopygis dicitur, Suidas. *vide* in Iynge A. Iynx quæ & cinclis dicitur, caudæ mo...u insignis auicula, quam & σισοπύγιον ab argumento (φερωνύμως) vocamus, Io. Tzetzes 11. 380. Iyngem ...iunt suis carminibus Iouem in Iùs amorem pellexisse: quare à Iunone in hanc auem conuersam fuisse ...uæ sisopygis etiam, a nostris autem motacilla nuncupatur. addit Hesychius cinædion etiam (similiter ...cet a clunium motu,) appellatam, Gyraldus. A Syluatico imperitè *sisofigeus* scribitur, & imperitius ...erula exponitur. in Lexico Græcolatino etiā σιόσυγα scribitur, idem quod σισοπυγίς. Σισυγα & κολο...ια nomina sunt Græcis nostro tempore vsitata. cololusam interpretor τὸ τοὶ κόλον ... ...: Si quis sisopygida cum pennis suis ollæ inclusam cremarit, & puluerem illum mulieri in potu dederit, faciet eam dissolui præ amore & liquescere. Summus enim & inuictus hic amatorius potus est,

Motacilla vnde dicta.

Motacillarum cibus musca.

Σισοπυγίς.

Iynx inter motacillas numeratur.

Σίσυγα.

Nomina motacillarum apud diuersas gêtes.

Kiranides. ¶ *Iideon*, ידעוני, vel ijdeoni, 1. Regum 28: & Deut. 18 R. Salomon diuinum [illegible], qui vtitur osse animantis, quod *iadu*, ידוע, vocatur. ita Kimhi etiam. sunt qui motacillam putent. ¶ Motacilla Italicè nominatur *la coguzanella, codatremula, la codacinciola, cotretola, tetispisa*, authore Scoppa. Inuenio & *conatremola, squasacoa*, & *balarina*. etsi hoc postremum aliqui ad motacillam albam priuatim referunt. ¶ Hispanicè *pezpitalo*, & *aguzanieue*, (hoc ast auis niuis, ni fallor.) Eadem est, vt conijcio, quæ Venetijs quoque *Vecello di neue* vocatur, id est auicula niuis, *pispissi* Siculis per onomatopœiam. hyeme per vicos apparer, nunquam quiescit, cauda semper tremit, colore vario, æqualis passeri aut minor, gracilis. Eandem & Nic. Massa describere videtur in Epistolis, cuius verba mox recitabo inter Remedia ex caudatremula ad calculos. ¶ In Gallia Narbonensi *guignecue*: alibi *battemare*.

Caudatremula quæ auis sit: cuius cinis aduersus calculū morè prodest.

¶ *Traguliduntes* Arabicè, Græcè *safurion*, Latinè *caudatremula*: auis est omnium minima, quæ lapidem de renibus & vesica expellit, &c. Syluaticus cap. 674. Apparet autem non caudatremulam vel motacillam hanc auem esse, sed omnino passerem troglodyten Aetij. nam troglodyten corruperunt in *traguliduntes*, (vetus interpres Auicennæ *adruculudidos* habet.) & *struthon* vel *struthion*, id est passerem, in *safurion*, vel *safarahun*. Et cum Aetius scribat circa sæpes & muros versari, ipsi (imperiti Arabum sectatores) circa piscinas & parietes reddiderunt: & cum caudam erigere dicere debuissent, mouere dixerunt. hinc natus est error, vt motacilla vel caudatremula crederetur. Andreas Bellunensis apud Auicennam lib. 2. tract. 2. cap. 659. legit *safarahun*. Recentiores authores celebrant inter calculi remedia cinerem motacillę: putamus ex Pauli sententia troglodyten voluisse dicere, Alexand. Benedictus. Caudatremulæ cinis in medicina administratur, Nicolaus. ¶ Lapidem educit puluis crematæ auis quæ caudatremula dicitur, Leonellus Fauentinus. Aduersus lithiasin prodest auis quæ caudatremula dicitur, cuius mira vis in atterendo calculo. Ea pennas habet circa dorsum colore auri, (imò, vt Aetius refert, passer troglodytes regulo similis est in multis, nisi quòd in fronte auricolores pennas non habet, &c.) & in cauda puncta alba. Et quidam putant quòd sit parix. Sed potius videtur illa quæ vulgò dicitur caudatremula, & præparatur sic: Auis hæc cum pennis suis, vel vt aliqui volunt absq; pennis (Aetius eum pennis) ollæ obstructæ inclusa in fumo torretur. Eius pulueris drachma vna vel altera datur cum aqua saxifragiæ aut vino albo generoso, Leonellus Fauentinus. *Vide* etiam Nic. Florentinum in 5. de cura lapidis, & Montagnanã Consilio 182. Serapionem & Auicennam 18. 3. item in Alauda G. quomodo quæuis auis ad remedia cremari debeat. Inter aues quæ eduntur sunt etiam caudatremulæ, quæ frequentissimè ad nos (Venetias) per hyemem accedunt. Non sunt autem illæ quas medici lapidem in vesica & renibus frangere dicunt. hæ enim raro ad nos aduolant. inueniuntur tamen aliquando nimirum hyemis tempore, cum boreales venti vigent, & sunt paruo corpore. colore cinereo, alis rubro ac nigro hinc inde colore distinctis. (*Vide* superius inter nomina variarum gentium.) Quare videant qui has aues ad frangendũ lapidem venantur, ne similitudine decepti incassum laborent, N. Massa in Epistolis. Ad calculum etiam vesicæ, motacillæ genus quod à luteo colore denominatur Germanis (Geel bachſtelßen,) in olla vritur pariter cum plumis: tum sanguis ceruinus similiter in olla tostus admiscetur, & è vino potente propinatur vtiliter, Ex libro Germanico manuscripto. Medici quidam in Gallia circa Monspessulum, vt audio, ad calculi remedium ispidam auem (quam alcyonem fluuiatilem quidam esse putant) comburunt. arbitror autem illam quoq; caudam mouere, vt & alcyon marina fertè mouet. nam cinclus (inquit Ælianus) caudam semper mouet, quemadmodum cerylus (sic vocatur alcyon mas) apud Archilochum. Ego non admodum referre conijcio quænam auis comburatur, cum cineris prope omnium vis eadem videri possit. prætulerim tamen illa auium genera, quæ insectis vescuntur, muscis, formicis, &c. Cinis quidem etiam ex alijs quam plurimis remedijs in animalium & stirpium genere, ad lithiasin commendatur. Plura vide infra inter Passeres in Troglodyte. ¶ Arnoldus Villanou. in capite de calculo renum, laudat hanc auem, & ego quoq; mirabilem eius experientiam vidi. Reperitur autem apud nos frequens æstate ac hyeme. sed æstate non versatur in ciuitatibus. hyeme verò ciuitates & piscinas frequentat. Lombardis vulgò *caudatremula*, aliquibus *beuerina* Author Luminaris maioris.

DE CINCLO SEV MOTACILLA MARITIMA.

Cinclus auis aquatica.

¶ Lacvs & fluuios petunt iunco, cinclus, albicula (in Græco nihil est quod voci albiculæ respondeat) & tringa: quæ inter minora hæc maiuscula est. turdo enim æquiparatur. omnibus his cauda motitat, Aristot. Et alibi, Cinclus apud mare vitam traducit. is astutus & capi difficilis est. sed captus omnium maximè mitescit. Læsus est, & incontinens parte sui posteriore. Suidas quoque auem marinam facit cinclum nim in voce Ἠμεσά, tum in Κίγκλος, legendum Κιγκλος. Cinclus volatilis bestia quod posteriore sui parte debilis sit, ideo suapte natura, & per se dicunt non posse nidũ fingere, & construere, sed in alienis parere: eamq; ob rem bonorum inopes (qualem Catullus describit Furiũ, cui neq; villula fuerit, neq; domus, neq; arca. hoc genus homines Græci ἀοικους vocant, hoc est expertes penatium, Erasmus) in rusticorũ prouerbio cinclos appellari solere. Hæc semper caudam mouet, Ælianus & Suidas. Cinclus est auis quæ subinde clunes mouet, quam aliqui σεισοπυγίδα vocant. est autem pertenuis.

Homines inopes quare cincli appellentur.

[illegible] lo ꝑ at po[illegible] Πτωχότερος κίγκλου quo Menāder in T[illegible]de vſus eſt, Suidas. [illegible], K[illegible] eſt tenui [illegible] carnoſa, a qua factū eſt prouerbi[illegible] Mendicior leberide [illegible], Idem vt Eraſmus legit, qui hunc Menand[illegible] in Thaide [illegible] eſſe an[illegible] videtur autem [illegible] inſertum carminis implendi gratia. ¶ Non placet quod ali[illegible] oxytonum ſcribunt. ¶ Volaterranus falſo & ſine authore cinclum auiculam eſſe palmi[illegible]. Idem memoria lapſus Plinio quædam de cinclo verba attribuit, quæ Ariſtotelis ſunt. ¶ [illegible] eſt, quæ & cinclis dicitur, κιγκλὶς uxvionum, Io. Tzetzes. Eandem aliqui [illegible] eſſe [illegible] Idem & Heſychius. ¶ Ab hac aue fit verbum κιγκλίζω, quod eſt διασείεσθαι, Heſychius. [illegible] pretatur commoueri & obſtrepere. ſed actiue accipiendum videtur Κιγκλίζω, σα[illegible] [illegible], κινεῖ, [illegible], Varinus. Cinclarũ Ariſtophanes etiam in Amphiarao meminit: [illegible] χρῶν διὰ κιγκλ[illegible], id eſt, Lumbis cauet[illegible]. [illegible] κιγκλου ἀνδρὸς [illegible]: id eſt, Neq; cin[illegible] (pauperi nimirum & infirmi) hominis ſenis. Et in Geralordo (forte, Gerytade huius enim [illegible] fabulā Ariſtophanis Athenæus citat,) Κιγ[illegible]οβάτας κιγ[illegible]οβάτας) ρυθμόν, hoc eſt cinædicum & cauentem ingredienti vel ſaltandi modum. Et Autocrat[illegible] in Tympaniſtis: Ο[illegible] παίζουσι φί[illegible] [illegible] αὐλῷ [illegible] πηδῶσι [illegible] κόμας, καὶ ἀνακρούουσι χερσὶν, [illegible] Ἀρτέμιν, καλλιστ[illegible] [illegible] τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ αὖ εἰς [illegible] κίγκλος ἅλλεται. hoc eſt, Vt gratæ ad tibias puellæ ſaltitant Leuiter, comasq; iactitant, manus mouent, Dianæ in feſto, nauibusq; motitant Surſum deorſum ſeſe ita vt cinclus ſalit.

¶ Turnerus cinclum auem Anglicè interpretatur *a water ſwallow*, (quaſi dicas hirundinem aquaticam,) Germanicè ein Steinbeiſſer / (ſed noſtri aliam auem, *coccothrauſten* noſtrum, Steinbeiſſer appellant,) Auicula (inquit) quam ego cinclum eſſe puto, galerita paulò maior eſt, colore in tergo nigro, ventre albo, tibijs longis, & roſtro neutiquam breui. Vere circa ripas fluminum valde clamoſa eſt & [illegible] [illegible]erula breues & crebros facit volatus. ¶ Huic Turneri deſcriptioni cognata videri poteſt merula [illegible] aquarica noſtra: magis verò illa, quam circa Argentoratum Lyſſlicker appellant: quam non ſimilem modo Turneri cinclo, ſed prorſus eandem eſſe conijcio, cuius figuram ſequens pagina continet. De eadem, ni fallor, Eberus quoq; & Peucerus ſentiunt: ſimiliter enim Germanicè interpretantur Steinbeiſſer & Steinbicker / quaſi lithocopon dicas: quod nimirum in ripis calculos roſtro feriat dum mu[illegible] & vermiculos petit.) Magnitudine (inquiūt) ruticillæ eſt, ex cinereo albicans, caudam mouet. No[illegible], cuius iconem damus, roſtro recto, nigro & longiuſculo eſt, vētre albo, pectore cinereo, cauda bre[illegible] [illegible]ta vt eadem alarum longitudo ſit. alis dorſoq; fuſca. cruribus ex ruffo ferè luteis, vt pictura repræſentat. ipſam enim auem non memini videre. Videtur etiam eadem à Bellonio dici *alouette de mer*, id [illegible] alauda marina.

Nomina huius auis apud varias [illegible].

¶ Βυκολὶν, cinclus, (κίγκλος perpe[illegible] ſcribitur,) Heſychius & Varinus. [illegible] et autem nomen hoc à bucolijs, [illegible] armentis factū, quòd hæ aues pe[illegible] ſequātur, propter muſcas ni[illegible]. nam & apud nos genus mota[illegible] vnum eſſe audio, quòd a bobus Rinderſchyſſer appelletur. ¶ Κίγκλος [illegible] quædam marina, Suidas & Varinus, eadem cinclo nimirum. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæū nominantur cigni, grues, κίγκλοι, κίγκλοι legerim. ¶ Κιγκλισμὸς, βεγχία [illegible] σαυλος κίνησις, a cinclo animali, Galenus in Gloſſis in Hippoc. Κιγκλὶς ianua eſt biforis vel biualuis, &c. Varin.

Βυκολίν.



Κίγκλος.

Κιγκλισμός.

DE CERCIONE.

In India auis ad ſturni magnitudinem accedens, varijs coloribus picta, naſcitur, quæ & humanam vocem effingit, & pſittacis vocalior, & maiore eſt docilitate & ingenio, nun tamen humanum [illegible] ductum æquo animo ſuſtinet, ſed libertatis deſiderio famem potius quam ſeruitutem cibis refertam amplectitur. Vrbes quas Alexander in India excitauit, ideo cercionem appellant, quod ſimiliter caudam (Græci κέρκον vocant) atq; cinclus mouet, Ælian. Græce κερκίων ſcribitur per i [illegible] acutum in penultima. K[illegible] verò cum y in penultima, oxytonum, nomen viri eſt Euſtathio.

¶ Tringa lacus & fluuios petit, caudam motitat, vt etiam cinclus & Iynco. ſed tringa inter [illegible] has maiuſcula eſt. turdo enim æquiparatur, Ariſtot. Græcè legitur penultima per y. ὁ τρύγγας, [illegible] in prima declinatione. ¶ De iuncone ſcripſi ſupra in Elemento I.

DE MOTACILLA, QVAM NOSTRI *album cognominant.*



MOTACILLA alba nostra vno nomine albicula vel albicilla vocari poterit. Cinclus, iunco, albicula (sed quod huic nomen in exemplaribus nostris Græcis respondeat nullum est) & tringa, quæ inter minores has maiuscula est. turdo enim æquiparatur, Aristot. interprete Gaza. Germanicè appellatur ein weyſſe oder grawe Waſſerſteltz oder Bachſteltz: Quiſſterz / id eſt alba aut fuſca motacilla. a S. Hildegardi Begeſterz / vel Wegeſterz / cuius temperamentum illa calidum & humidum eſſe ſcribit. A quibuſdam Kloſterfräuwle / id eſt monialis, ab albi & nigri colorum diſtinctione. Anglice *Wagtale.* Itali *coba arr*[illegible] circa lacum Verbanum *geron.* Luſitanicè *aueloa*, quanquam alij motacillam flauam ſic appe[illegible]. Sabaudicè *colaps.* Gallicè circa Monſpeſſulum *enguane paſtre*, fortè quia ad pecora quæ pa[illegible] propius accedit, vt ad hominem quoq;, vt audio. ¶ Cuculus aliquando viſus eſt parere [illegible] aquaticæ, quæ mouens caudam vocatur, Albertus. Aucupes noſtri cuculi pullum [illegible] aliquando nutritum obſeruarunt. ¶ Motacillæ albæ autumno auolant, flauæ non item. ¶ [illegible] amare exiſtimatur, quòd propè ea, forte propter muſcas, circumuolet. ¶ In cibum et[illegible] teſte Hieron. Trago.

Nomina variarū gentium.

Culicilega an hac motacilla alba ſit.

¶ Turnerus in libro de Auibus *Cnipológon* Ariſtotelis (id eſt culicilegam interprete [illegible] hanc auem eſſe putat. Culicilegam (inquit) eſſe iudico auiculam, quam aliqui motacillam nu[illegible] autem illa albo & nigro variè diſtincta: cauda longa, quam ſemper motitat. degit plurim[illegible] fluminum, vbi muſcas captat & vermiculos. quin & aratrum vermium cauſſa ſequitur q[illegible] exhibet cum gleba aratrum. Sed poſtea in epiſtola ad me, Culicilegam Ariſtotelis [illegible] Bergenſi vidi, tota cinereì ferè coloris eſt, & ſpeciem habet pici Martij. illa verò quam cu[illegible] putabam, eſt variola, niſi fallor. ¶ Culicilega, Germanis Fligenſtecher / differt a motacilla, [illegible] Peucerus. *Vide* ſupra in Culicilega.

DE MOTACILLA FLAVA.



MOTACILLÆ quam flauam à colore ventris simi appellamus, nomina cōueniunt quæcunq; ſuperiori, flauæ tantum differentia adiecta. Priuatum tamen a Gallis nominatur *battequeue*, nonnullis *batteleſſiue, battemara.* Italis *cotremula.* Sabaudis *auſſecue*, vel *hauſſequeue.* Turcis *belbek.* Germanis gäle Waſſerſteltz. Auis eſt magnitudine pari maioris. caudam ſemper mouet, quæ ei bifurcata eſt, reliquo corpore multò longior, pennis longioribus octonis condita, quarum duæ extremæ vtrinq; tres diſcretos colores habēt, plurimum albi, minus nigri, minimum lutei. int[illegible]iores verò, indem vtrinq; duæ nigricant cum pauciſſimo luteo. ſunt & paucæ in medio breuiore[illegible]. Roſtrum longiuſculum, rectum, gracile, nigricat. Cranium mol[illegible]mum. Venter albicat cum pauci[illegible]mo luteo. qui color initio caudæ inferius intenſior eſt: vt & ſuperius, uſca orrhopygium color ex luteo & viridi mixtus ſpectatur. Caput & dorſum fuſca ſunt. Pennæ in alis nigricant, in medio per tranſuerſum albicant, præter extremas quæ totæ nigræ ſunt. Alæ ſunt breues, caput pro portione paruum, cruſcula fuſca. ¶ Motacillas albas autumno migrare audio, flauas manere. Vtræq; armenta & pecora amant, nimirum propter muſcas quibus vi[illegible]itant. ¶ Ab accipitre perſequente ſi euaſerint, egregie cantant, tanquam ſibi de ſalute gratulantes. ¶ Caue[illegible] non includuntur: in hypocauſto tamen vel diæta [illegible]berius volantes ali aliquandiu poſſu[illegible]t. ¶ A[illegible] re[illegible]edium aduerſus calc[illegible]um motacilla torretur ollæ inc[illegible]ſa in furno, vt ſupra ſcrip[illegible] in Mo[illegible] in [illegible]e[illegible]ere. Sunt qui flauam in hoc remedio præferant.

Deſcriptio.

De diuerſis auibus caudā motitantib.

¶ Albe[illegible]us c[illegible]m [illegible] Ari[illegible]e mouentes caudas aliquot aquaticas aues nominaſſet, addit E[illegible] apud n[illegible] q[illegible]dam fo[illegible] volat[illegible] & boni greſſus, & veloc[illegible]er currentes in ripis fluuioru[illegible] & mari[illegible].

Roſerle & Rinderſchyſſer.

¶ Mo[illegible]ACI[illegible]LÆ q[illegible]ædam vulgo Roſerle & Rinderſchyſſer dicuntur, genus (ni[illegible] al[illegible] or[illegible] a[illegible] alba & flaua motac[illegible]uer[illegible]m: quod & ip[illegible]um caudam moueat, & pecora præ cæteris amat quod m[illegible] æ circ[illegible] ea abundent: colore m[illegible]to e fuſco & viridi, vt audio. Bucoline Heſychio auis ea[illegible] quæ [illegible]clus

clus est, bucoliorum scilicet, id est armentorum amans, & caudam quatiens. Sunt & budytæ auiculæ Oppiano dictæ à bobus, quos subeunt scilicet, & circumuolant. *vide* supra in Elemento *B*.

PRÆNVNTIA Hirundinum vulgò in Frisia appellatur, Schwälcken vorbot. cui cauda semper agitatur, caput vtrinq; rubet linea medium nigra transeunte. magnitudo fringillæ, sed pedes & cauda longiores. Nidificat in haris nido tignis affixo. pascitur in stercoretis. **Schwälcken vorbott.**

¶ Dicuntur & AVES quędā Germanicè Todtenuogel, nescio quam ob causam, nisi fortè quòd tarius appareant & ferè imminente peste. hæ quoq; caudis mouendis nunquam quiescunt, rubeculæ magnitudine, albicantes circa caudam. Aliqui Muggenstecher, id est myiocopos vel myiophagos appellant. solis enim muscis vescuntur. Rostra eis veluti hirundinum. Augusto & Septembri aliquando capiuntur. Sed non degunt circa aquas, vt pleræq; cæteræ motacillę figuram habes in Appendice. **Todtenvogel.**

¶ PHOENICVROS etiam die Hußrötele, caudis motitare obseruauimus. *Phœnicuros.*

¶ Auis Anglicè dicta A SNYT, longo rostro, magnitudine picæ, vt fertur, semper ad aquas consistit, & caudam agitat. Hæc an forte sit tryngas Aristotelis quærendum est. *A Snyt.*

¶ TREMVLVS in Regimine Salernitano inter aues bonas & salubres nominatur, cum perdice, phasiano, columba, &c. Arnoldus Villanouanus, Auis est, inquit, quæ solet degere iuxta mare, gallina minor, colore fusco, altè clamans & velocissimè volans: & quando ingreditur super terra, cauda eius semper tremit, & super capite plumas habet longas. Non est autem parua illa auis longam habēs caudam, quæ a medicis caudatremula nominatur, Hæc ille. Quærendum an hæc auis aliquod genus fulicæ sit, vtpote cirrhata & circa mare velociter volans & clamosa: aut fortè vanelli, de quo in *V.* Elemento scribemus. *Tremulus.*

DE MOTACILLÆ GENERE, CVIVS ICONEM

Io. Kentmannus, descriptionem Ge. Fabricius ex Misnia ad me dederunt.



AVIS quæ à Germanis in Misnia ein Pilwenckgen/vel Pilwegichen/vel Pilente nominatur, caudam sine intermissione mouet, vt motacilla. Primum nomen Germanicum compositum est à sono vocis, & ab agitatione caudæ. alterum à quadam similitudine cum anate impositum. quanquam hæc auis palmipes non est, & rostrum longum (molle & colore cinereum) ac alta crura habet. Eius duo genera sunt, maius & minus. Minus est, cuius picturam hic damus, magnitudine merulæ: tergum cinereum, venter albus, alæ & cauda superiore parte cinereæ, inferiore cum albo distinctæ. Flumina colit, & in ripis hac illac vagatur, nidificat & incubat arenis: & aut in ijsdem, aut inter saxa, uua ponit, eaq́; vt & hirundines ripariæ, nullis stipulis aut herba tegit. Supra octo pullos non excludit vno tempore. Vescitur muscis, vermibus, pisciculis: domi verò cum alitur, pane, & malorum putaminibus. In muscis capiendis arte vtitur. lento enim suspensoq; gradu accedens, rostro eleuato primum designat, tum captam prædam deglutit. Mansuescit non difficulter, & conclauia ab araneis purgat. Æstate capitur in nassis, in quas propter escam se immergit: hyeme, perticis glutine (visco) illitis: pedicis verò è pilis equorum factis, quouis anni tempore. Vocem noctu lachrymantis aut lamentantis instar ædit. A pueris aliquando delectationis causa alitur. Quærendum an hic sit Schœniclus, id est iūco Aristotelis, vel tryngas, cui turdi magnitudo tribuitur.

Myttex. ¶ MYTTEX, Μύττηξ, auis quædam, Hesych. & Varinus.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA N LITERA INCHOAT.

Nertos. NERTOS, Νέρτος, auis apud Aristophanem in Choro auium, quæ sit non constat, nec adferunt quicquam scholiastæ.

DE NOCTVA.

A.



NOCTVA à tempore noctis dicta quo canit vel volat, Festus. Quanquam verò multa nocturnarum auium genera sint, hæc vna tamen præ cæteris apud Latinos nomen a nocte accepit, vt vespertilio apud Græcos nycteris. Albertus tamen videtur noctuam ad omnes aues nocturnas generale vocabulum facere. ¶ Hebraicū nomen *kos*, כוס, noctuam interpretantur, cui finitima est Germanica vox Kutz: alij nycticoracem, alij aliter. *vide* in Bubone *A.* Pro voce *iaanah*, יענה, Leuitici 11. Septuaginta verterunt *glaux*, id est noctua: item Deuteron. 14. vbi communis etiam translatio noctuam habet: alij nycticorax. Munstero *iaanah*, secundum Abraham Iob 39. est auis quæ ponit oua sua in terra, & vulgò vocatur *struza*, id est struthio. ¶ *Ianschuph*, ינשוף, omnes Hebræi sentiunt esse auem nocturnam, a *ianaph* (*nesceph* potius, נשף) quod crepusculum significat. tum temporis enim apparet, vt Aben Ezra dicit, cùm lucem interdiu ferre nequeat. nostri (& Septuaginta Leuit. 11) ibin exponunt, P. Fagius. Munsterus Deut. 14. noctuam. *Vide* supra in Cygno *A.* Noctua (*ianschuph*) & coruus habitabunt in ea, Esaiæ 34. Munstero interprete. hoc est, desolata reddetur. exponunt autem hoc loco etiam Hebræi *ianschuph* pro nocturna aue. ¶ *Tachmas*, תחמס, auis quædam impura & rapax Leuit. 11. Septuaginta larum interpretantur, Deuteronomij verò 14. γλαῦκα, Hieronymus noctuam. *vide* in Laro *A.* *Tachmas* est nycticorax, sic dictus quod rapiat & spoliet cæteras aues. vnde Thargum Hierosolymitanum habet *hathuphita*, a rapacitate. *hataph* (חטף) enim rapere significat. Idem quoq; *hamas*. Chaldaice dicitur *zizia*, ציציא, ab clauis plumis, P. Fagius. ¶ *Tinschemet*, alijs noctuam, alij aliud animal significat, vt scripsimus in Talpa *A.* ¶ *Lilith* interpretantur lamiam, onocentaurum, noctuam, vt annotauimus in Onocentauro. & forte vlulam significat, alludente vocabulo. ¶ *Kipod* non noctua, nec aliud animal est, vt quidam suspicantur, sed omnino erinaceus. ¶ In trilingui dictionario Munsteri alia etiam noctuæ nomina inuenio: nempe *kimus*, קימוס: & *kiphupha*, קיפופא.

¶ *Allakaliki*, id est aues nocticulæ, Syluaticus. videtur autem noctuas intelligere. Albertus noctuam *halathron* inquit Græcè dici, imperitissimè: videtur autem Persica vel Arabica ea vox esse ex Auicenna. Idem Albertus noctuam & Bubonem in Aristotelis de animalib. scriptis non semel cōfundit.

¶ Noctua Græcè γλαῦξ nominatur à glauco oculorum colore. & per onomatopœiam ciccaba, & cicymis. vnde etiam vox κικκαβαῦ conficta est apud Aristophanem in Auibus. Κάρτ' ἀγαθὴ κικυμίς, Callimachus, vt citat Scholiastes Aristophanis. vnde gignendi casus κικυμίδος. Hinc & cicumæ nomen. Latinum forte Gaza finxit, quo nycticoracem interpretatur ex Aristotele. Volunt autem aliqui nycticoracem eandem esse auem cum noctua, vt Isidorus: alij diuersam, vt Albertus & nos quoq;. Nycticorax noctua est: multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui adserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. Καωμνις, noctua, Hesych. malim Κικυμίς. Κικῶυξ, γλαυξὶ, Iidem. Κοκκοβαρὴ, noctua, Hesych. & Varin. hodie etiā vulgò Græcis κουκουβάγια dicitur. Homerus noctuam à dijs chalcidem dici scribit, nimirum quòd eius pennæ æs colore referant: ab hominibus cymindin. Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κύμινδιν, Homerus Iliad. ξ. accedit autem cymindis vox ad cicymis. *Vide* in Cymindide inter accipitres. ¶ Βῦφοι, noctuæ apud Symeonem Sethi. *vide* in Bubone *A* Τυτὼ, noctua, Hesychius & Varinus, per onomatopœiam vt coniicio: fortè a voce *tutu*, vt Plautus habet. Κείγη, noctua, vel dæmones, idola, Iidem. ¶ Σίτορ alij noctuam, alij picam aut accipitrem interpretantur, Iidem. ¶ Glastus (*glaux* potius) auis Palladi sacra, coronam in capite pennatam habet, oculos vt nycticorax magnos, in agris degit, Kiranides.

¶ Fr. Alunnus noctuam Italicè interpretatur *nottola*, bubonem verò *ciuetta*, nescio quàm rectè. Ego bubonis alia Italica nomina suo loco attuli, *ciuettam* non aliam quam noctuam arbitror. Scribunt alij *ziuetta*, *zuetta*, *zighetta*, & magnæ paruæque differentiam addunt, a sexu nimirum pentam vt fit in gene-

in genere vncunguium. nam & alteram quæ *chro* ab ipsis dicitur, & noctua minor est, similiter in maiorem minoremq; distinguunt. *Gimus* & *gimeta* quoq; apud Crescentiensem 10. 16. non alia mihi videtur auis quàm noctua maior & minor. ¶ Noctua Hispanis appellatur *lechuza*. Lusitanis *mocho*. ¶ Gallis *hibou* & *chat huant*, vt Rob. Stephano placet, nisi is potius bubo est. noctua verò circa Lugdunum nominatur *finette*, alibi *chouette*, *souette*, *Zoetta* Auinione, & *cheueche* quoq;, ni fallor, alicubi. ¶ Germanis Kutz voce Hispanicæ finitima. Alij plerìq;, vt Turnerus, Ge. Agricola, Eberus & Peucerus, noctuam Germanicè interpretantur ein Eul / Nachteul / Schleiereul / Stockeul / Steineul / quæ quidem vocabula omnia vlulæ potius mihi tribuenda videntur. ¶ Anglis *an owl, or an howlet*, Turnero interprete. ¶ Illyrijs *kalus*, vel *kaluus*. ¶ Polonis *sowa*. ¶ Turcis *baigus*.

¶ Noctuarum quatuor sunt genera. Vnum cui pluma aurium modo eminet, quod maximum est, & alio vocatur (*ôtus* Græcis. Alterum eximij candoris in gutture & ventre, alioqui candidis & luteis maculis alternis distinctum. Tertium paruum, quo (vt etiam quarto) aucupes venantur aues. Quartum minus illo, quod in rupibus saxisque versatur. hoc, sicut & tertium, cinereis & candidis maculis variat, item alternis, Ge. Agricola. Auis Kutz vel Kützlin apud nos dicta, magnitudine turturis est, quæ è Gallia cisalpina & locis circa Mediolanum ad nos adfertur, tetradrachmi ferè in singulas pretio: colore subflauo, oculis elegantibus, claris. noctu musculos venatur, aucupijs quæsita. ¶ Noctuam auritam (ein Orkutz) audio vocari auem paulò minorem, sed longiorem, vlula communi, subruffam, circa oculos albicantem: oculis nigris, ambitu flauo, cruribus ad imum vsq; pluma intectis. Hanc otum vel asionem esse dixerim. ¶ Noctuarum generis est etiam Steinkutz, id est saxatilis noctua dicta auis, (eadem fortè illi quam Eberus & Peucerus Steineul. vocant: qui hanc scopem esse conijciũt: quod non placet, cùm scops auritus sit. Magnitudo ei columbæ: crura & digiti pedum hirsuta plumis albidis. imi tamen digiti ad terram nudi sunt. vngues nigri, adunci. Color ei tota parte prona fuscus, modico ruffo permixtus, albicantibus maculis distinctus. caput ad reliquam magnitudinem prægrande, iris oculorum flaua & oculi magni, rostrum breuissimum, aquilinum, quæ pleraq; cum alijs noctuini generis auibus communia habet. In aue extincta rostrum superius rubebat, cum prius non videretur rubere. Inter oculos & rostrum pennulæ quædam ceu pili aut barbulæ rigent. in ventre plus albidi habet quàm cæteris partibus. In montanis & saxosis locis eam versari puto, ideoq; ad frigus cauendum plumas cruribus digitisq; induisse, (nã aliæ noctuæ non sunt hirsutis pedibus, colore ruffo è fusco) sicut & lagopodes & aliæ quædam. Speciem eius sequens pagina continet. Italicis noctuis saxatiles istas nostras similes esse audio, sed minus alacres, interdiu ferè cæcas. ¶ Adferuntur & ex inferiore Germania noctuæ quædam, Niderländisch Kutzen.

De quatuor noctuarum generibus. *Noctua aurita.* *Noctua saxatilis.*

¶ Quærendum an scôpes sint minimæ in noctuarum genere, auritæ, quas nostri paruas noctuas Italicas vocant, kleine frembde oder Wälsche Kützle / Köppele,) Itali *chiu* vel *zus* in agro Patauino, alibi *chiuo* per onomatopœiam, quod noctu talem ædat vocem. harum caudas maculis varias esse aiunt. His simile genus est apud nos, quod vulgus nominat Tschaytle / (ab Italico *ciuetta* fortè corrupto nomine) exiguum, Italicis *albius*, cauda longiore, auriculis altioribus. Audio apud nos noctuam aliquando captam ætate perfecta, magnitudine alaudæ, drachmis vndecim vęnijsse. Eberus & Peucerus scôpis genus quod semper apparet Käutzlin interpretantur.

Scopes an ex noctuarũ genere sint. *Noctua perfecta, nõ maior alauda.*

B.

Noctuam Creta non habet: & si inuehatur, emoritur, Plinius, Solinus & Ælianus. Noctuæ neq; maiores neq; minores in alpinis Heluetiæ regionibus inueniuntur, præter aduectas è Longobardia, vel Germaniæ ad Rhenum inferiore tractu, Stumphius. ¶ Noctua auis est varia. varietas autem eius ad albedinem vergit. crura habet plumosa, caput ingens, rostrum curuum. maior est niso, oculis glaucis, Albertus. magnis & glaucis oculorum pupillis, Ambrosius. *Zuetis* (id est noctuis) & bubonibus collum perbreue, (pro sua magnitudine,) Albert. Noctua appendices paucas quasdã habet infrà quà desinit intestinum, Aristot. Otis (lego Otus) bubone minor est, noctuis maior, Plin. Noctuæ pars inferior gulæ paulò latior est, Aristot. Noctuis vt magnæ parti auium lien adeò exiguus est, vt propemodum sensum effugiat, Aristot. Vncos vngues & nocturnæ aues habent, vt noctuæ, bubo, Plinius. *Zueta* cauda breui est, vt & bubo, Albert. Noctua è genere adunco est, Aristot.

Noctua vbi potissimum reperiatur. *Descriptio earũ.*

C.

Noctua vagatur noctu Aristot. Nocte volat, Albertus. Dicta est à tempore noctis quo canit vel volat, Festus. quo canit ac vigilat, Varro. ¶ Noctuas nouem voces habere tradit Nigidius, Plinius. Nomen ei quia noctu canit, Varro & Festus. Habet & noctua cantus suos, Ambrosius. *Seros exercet noctua cantus*, Vergilius. Vox ei rauca, Albertus. Noctuæ cognationem habent cum bubone & vlula: sed differunt voce. nec enim vlulant, verum ædunt sonum, quem Aristophanes κικκαβαῦ nominauit, Ge. Agricola. A sono quidem κικκαβαῦ ipsam quoq; noctuam Græcis ciccabam dici Aristophanis Scholiastes meminit. Noctua lucifuga encubat in tenebris, Author Philomelæ. Γλαῦξ χασυΐζει author est Pollux. Cum mulier in Menæhmis Plauti, palla è domo subrepta, ad Menæhmum quem surripuisse suspicabatur, semel ac iterũ diceret tu, tu (surripuisti) & Peniculus idem diceret, adderetq; amicæ Erotio eam detulisse, quærit Menæhmus, Egon' dedi: Tũ Peniculus, Tu tu inquam. vin' afferri no-

Noctua auis nocturna. *De eius voce & cantu.*

Noctua saxatilis.



Visu. ctuam, quæ tutu, vsq; dicat tibi? nam nos iam nos defessi sumus. Hinc & τυτὼ forte nomen noctuæ apud Græcos confictum. Serus & intortus noctuæ cantus est, Apuleius. ¶ Noctua & nycticorax magnis & glaucis oculorum pupillis nocturnarum tenebrarum non sentit horrorem: & quò fuerit obscurior nox, eò crebrior volatus exercet inoffensos. Die autem videre non potest: quia exorto splendore visus eius hebetatur, Ambrosius. Noctuæ visum in tenebris valere aiunt, interdiu obcæcari, propter nimis siccum & tenuem oculi humorem non ferentem vim luminis, Varinus ex Eustathio. Bubonem quoq; audio per diem nihil ferè videre, minus quam noctuam. Noctuæ & cicumæ & reliqua, quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. Venantur autem mures, lacertas, verticillos, & eiusmodi alias quasdam bestiolas, Aristot. Noctua mures & bruchos noctu capit, Albert. De cibo noctuarum nonnihil adfertur etiam in *E*. ¶ *Latitatione.* Noctua & miluus ex vnco genere auium paucis quibusdam diebus latent, Aristot. & Plin. Noctuas sexagenis diebus hyemis cubare tradit Nigidius, Plin. ¶ *Partu.* Hylas tradit noctuam, bubonem, &c. a cauda de ouo exire: quoniam pondere capit[illegible]um peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. hoc fieri Alberto non probabile videtur. *vide* in Bubone *C*. ¶ Noctuam aiunt solam inter vncungues & carniuoras non patere cæcos, propter igneam eius oculis insitam vim, quæ tenebras etiam penetrat. quare etiam luna silente videt, (διὰ τὸ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρῶδες, ὃ τμητικὸν ὄν, διαιρεῖ τὴν θέαν. διὸ καὶ ἐν ταῖς σκοτομηνίαις ὁρᾷ,) Eustathius & Varinus.

D.

De noctuæ solertia in abigendis formicis. Noctuæ cum formicas à suis pullis abigere cupiunt, vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam latibula deserentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. ¶ Noctuæ oues oderunt & infestant, Idem. ¶ *De eiusdē cum ceteris auib. dissidio.* Dissident noctuæ & ceteræ minores aues, Plinius. Noctuarum contra aues solers dimicatio. Maiore circundatæ multitudine (a[illegible]ū quæ eas deplumare conantur) resupinæ pedibus repugnāt, collectæq; in arctum, rostro & vngu[illegible]bus [illegible]otæ teguntur, auxiliatur accipiter collegio quodam naturæ, bellumq; partitur, Idem & A[illegible]be[illegible]us. ¶ Cum noctua cornix dissidet, inuicēq; oua furātur, hæc interdiu, illa noctu. plura *vide* supra in Cornice *D*. ¶ Passer aliquādo dum aucupum

[illegible] ne pe[illegible], ad noctuam ac[illegible] tanquam auxilium sperans, a qua mox opprimitur, Orus. ¶ N[illegible] orch[illegible] o d[illegible] idet. [illegible] quoq; oua excedit noctuæ. Sed die vel cæteræ auiculæ omnes [illegible] circumuolant, quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. Quinetiam qui rex [illegible] priuatas contra [illegible] andem inimicitias gerit, Aristot. Vix vllam autem tam citò noctuā [illegible] e picæ genus quod [illegible] dum qu[illegible] dam vocant. Quomodo cæteræ aues per noctuam a[illegible] placuit leges in E. ¶ Noctua apibus cõtraria, & vespis crabronibusq; & sanguisugis Plin.

E

O[illegible] piem aliqui asionem Latinè vocant, capitur haud difficulter vt noctuæ quodam genere saltation[illegible] intenta in aliquo circumeunte alio, Plinius. Fœminæ præferuntur masculis, vt inter omnes aues rapaces. *Gimeta* optime habetur in aliquo columbario vel simili loco, Crescent. Si bene curata fuerit gimeta, optimè capiet mures in domibus, Idem. *Gimus* & *gimeta* viu[illegible] de quibuslibet carnibus [illegible] de muribus noctu. & cum semel saturatæ fuerint, duob[illegible] us vel quatuor diebus po[illegible] mus quidem vel ad nouem dies abstinere non læ[illegible] tur. Edunt etiam lacertas & ranas & [illegible] carnem habentia, Crescent.

Noctua quomodo capiatur. Gimus & Gimeta.

¶ M[illegible] veneficia & cantiones exercen[illegible] ibus similis est noctua, capti[illegible] um animal. Hæc enim [illegible] aucupes sic captionibus su[illegible] in se cli[illegible] velut ludicrum quoddam in h[illegible] at. Noctu quidem vigilat, & voce quasi quibusdam præstigijs ac illecebris aues [illegible] cit. Interdiu vero alia aucupij inductione vtitur, auibus illudit, nimirum in [illegible] vultum conuertens: quibus aues per adolescentes in admirationem raptæ, [illegible] ant, maximo eorū in quæ se format timore perculsæ, Ælianus. Auiculæ o[illegible] quod mirari vocatur, aduolantesq; percutiunt. quapropter aucupes ea con[illegible] latum genera multa & varia capiunt, Aristot. Septembri mense in arbitibus apparetur [illegible] noctuæ, cæteraq; instrumenta capturæ, vt circa calendas exerceatur Octobris, Palladius. Noct[illegible] u aspide ærea expolit[illegible], auceps funiculum subinde attrahens, & circumpositas vndiq; vergulas visco [illegible] inens, aduolantes ad noctuam capiendam alaudas capit, Oppianus. Noctua ab aucupibus po[illegible] iuxta retia, vt per eam aues cæteræ capiantur, (alliciantur,) Albertus. Passer maior agrestis maxi[illegible] cap[illegible] noctua, Actuarius. *Gimus & gimetta* (inquit Crescentiensis to. 16. quidam Germanicè ver[illegible] Eulen vnd Kutzen, malim Kutz vnd Kützle) sunt eiusdem naturæ, anim[illegible] nocturna potius quam diurna. nam catum oculi noctu melius quam interdiu vident. Cum igitur deformia sint, & rara ab al[illegible] s animalibus videantur, admirantur eas reliquæ aues & vide[illegible] cupiunt, ceu rem nouam ac in[illegible] iam. Quamobrem homines videntes alias volucres circumuolare gim[illegible] gimetæ, & eas cum aui[illegible] plurima inueni, excogitauerunt nouum aucupij modum. nempe vt his auibus ad spectaculum [illegible] positis allectas cæteras visco aut retibus sibi quærant. Aues capiuntur cum gimetta & capite cattæ super [illegible], Idem.

Vsus noctuarũ ad aues decipiendas.

¶ Noctua in imbre garrula, serenitatem præsagit: at sereno, tempestatem, Plinius, & Ælianus. Κα[illegible] Ἠ[illegible] μακρὸν [illegible] Γνώσῃ τοι σῆμα. huc est, Et nocturna noctua [illegible] canens tempestatis deficientis tibi signum esto, Aratus inter signa serenitatis. Noctua significat p[illegible] si [illegible] ecinerit post Solis occasum, Seruius in illud poetæ 1. Georg. *Solis & occasum seruans de culmine summo Nequicquam seros exercet noctua cantus.*

Prognostica tempest[illegible]

¶ Contra grandinē, noctua pennis patentibus extensa suffigitur, Palladius. ¶ Ebriosis oua noctuæ per triduum data in vino tædium eius adducunt, Plinius. *vide* in G.

F.

Damnantur in lege Mosaica Leuit. 11.) noctis ac tenebrarū amicæ aues, noctua, vespertilio, &c. nam tales mal[illegible] faciu[illegible] ait enim Christus, omnem qui mala perpetret odisse lucem, Procopius. ¶ Noctuæ caro [illegible] gida, sicca & crassa [illegible], Rasis. Carnes pullorum accipitris & noctuæ, sunt saporis boni, quæ corroborant animam, & prosunt melancholicis & mente perturbatis, R. Moses in Aphorismis: si rectè translatum est.

Noctua in cibo probāda.

G.

Contra pituitam gallinarum prodest cibus aqua perfusus, in qua lauerit noctua, Plin. ¶ Noctuę sanguinem aliqui orthopnoicis vtilem dicunt, quos reprehendit Galenus de medic. simplic. 10. 27. vt recitaui in Ciconia G. inter remedia e fimo eius. Cum aduersus spirandi difficultatem multa parabilia pharmaca habeamus, nihil sanguine noctuæ indigebimus. cuius aliqui sanguinem propinant, alij coctam ipsam edi iubent in iure simplici. Sanguinem verò aliqui aquæ instillant, alij vino miscent. Ego cum a quodam hunc sanguinem mulieri frequenter anhelosæ commendante interrogarem, quam nā spirandi difficultatem hoc remedio curatam sciret, nullam huius affectionis differentiam agnoscebat. & [illegible] um mulier eo vsa esset nihil profec[illegible]. Idem cap. 3. eiusdem libri. Aetius [illegible] 319. noctuæ sanguinem numerat inter psilothra, quæ palpebris post euulsos pilos adlibentur. ¶ Noctuæ carnes paralyticos [illegible] ant, vt quidam e[illegible] nt. *Vide* supra in F. ¶ Capitis doloribus remedio est noctuæ cerebrum in cibo sumptum [illegible]. Noctuæ maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte (n[illegible] piam,) Rasis. Cerebrum eius vel iecur cum oleo infusum auriculæ aut

Vsus noctua in medicamentu.

parotidi vtile est, Plin. Noctuæ iecur diligenter seruatum atq; ex vnguento nardino trito [illegible] inde infusum, celeriter parotidum vitium omne persanat Marcellus. Ad parotidas [illegible] cerebellum butyro mixtum adponi. discutit enim [illegible] eas sine dolore & molestia oportet [illegible] per aquam marinam feruētem, no[illegible] spon[illegible] hic demersis & linteo vel sabano intorto, vel [illegible] vaporare eas, atq; ita ubl[illegible] hoc med[illegible]um, superq; te[illegible] lana sulphurata totā max[illegible] nis succurritur cerebro noctuæ, Plinius. ¶ [illegible] cum decollatur noctua, oculum eius al[illegible] tum manere, alterum claudi: & si claus[illegible] suppona[illegible] in capit[illegible] non dormientis, dormiturum [illegible] tus, vigilaturum, Rasis. ¶ Iecur vel cerebrum noctuæ, auric[illegible] & parotidi prodest. *vide* in [illegible]. Iecur noctuæ siccum in potu sumptum induc[illegible] colicam & difficultatē solutionis, & frigid[illegible] stomachi, Rasis Aristotelem citans. ¶ Oua noctuæ diuersæ sunt naturæ. nam ex medullio medi[illegible] quod peperetit, si inungatur pars aliqu[illegible], eradi[illegible] pili & non renascun[illegible]. & ex secundo ouo [illegible] ponatur in loco nudo pilis, producit pilos, Rasis. [illegible] nosis oua noctuæ per [illegible] data [illegible] eius adducunt, Plin.

Oua noctua comesta vini odium excitant. Philostratus de vita Apollonij lib. 3. Cum quidam apud Indorum sap[illegible] conquereretur, filiôs quidem sibi nasci, sed cum primum bibere vinum cœpiss[illegible], omnes [illegible] respondit Iarchas: Melius cum illis agi quòd moriantur. si enim superstites essent, omnes [illegible] nos, quòd ex semine (vt apparet) minus calido procreati essent. Vino igitur abstinend[illegible] ve-stris, ita vt ne cupiditate quidem ipsius moueantur. Si qui igitur posthac filij nascentur, obse[illegible] portet vbi noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda præber[illegible] comederit, (priusquam vinum biberit) vinū oderit, & modestius deget, quia temperatio[illegible] calor. Proditum est si infantes noctuæ oua assumpserint, perpetuò vinum odisse: & id n[illegible] mod[illegible] bibere, sed & temulentos formidare, vt Philostratus auctor est, Gyraldus.

H.

Etymon & synonyma. a. *Et coeunt* (Bacchæ contra Orpheum) *vt aues, si quando luce vagantem Noctis auem* [illegible] *cernunt*, Ouidius XI Metamorph. ¶ Γλαῦξ nomen, inquit Euphronius, Attici circunfle[illegible] acuunt, Aristophanis Scholiastes communiter acuitur, Attice circunflectitur. Varinus & [illegible] Γλαῦξ, [illegible] κτόβας, auis nocturna, Hesychius. Στεργλος; auis quæ & νυκτοβόη dicitur: a [illegible] reddunt, Idem. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Nyctimene puella in noc[illegible] tata fertur: & pro noctua vsurpatur. *vide* infra in *h*. Varia in diuersis dialecti[illegible] noctuæ n[illegible] li supra in [illegible].

Epitheta. ¶ Epitheta. Noctua lucifuga, Seruius & Author Philomelæ. *An mage noctiuola t[illegible]ur altis visu*, Martianus Capella. Noctis auis, & Palladis ales (apud Ouidium 2. Fastorum [illegible]) pro noctua vel tanquam epitheta, vel per antonomasiam vsurpantur. Item apud Textorem, Gar[illegible], solicana, noctiuida, improba, fera, prænuncia fati. ¶ Νυκτερὶν γλαῦξ, Aratus.

Homonyma & deriuata. ¶ Γλαῦξ inter saltationum genera nominatur apud Athenæum lib. 14. in qua fort[illegible] est [illegible] & circumiactus colli noctuæ aliquis imitabatur. nam & ipsa noctua genere quodam saltationi[illegible] capitur, teste Plinio. ¶ Γλαύκειον ὠόν, id est noctuinū (vt Nic. Perottus & Erasmus reddūt) ouū, Suidas. ¶ G[illegible]ux, γλαῦξ, stirps quædam, Hesychius: quæ a Dioscoride describitur. Eustathius habet γ[illegible], quasi [illegible] lactis enim copiam facere dicitur. ¶ Auis quæ glaucium dicitur, γλαυκίον, ab oculorum col[illegible] co, anati similis est, (paulò minor, Athenæus,) Eustathius. ¶ Est & glaucus piscis quid[illegible]m. & [illegible], γλαυκὸς adiectiuum coloris nomen. Dionysius Afer be[illegible]lum glaucam, [illegible], id est [illegible] quòd corpora glauca nimirum humida esse vide[illegible]ur pr[illegible] per perspicu[illegible]tatem. (vt la[illegible] cet:) quinetiam muris epitheton est glaucus, [illegible]ustat[illegible]us. B[illegible] uncti[illegible] vt pul[illegible]hrior red[illegible] [illegible]uca miscetur crocu[illegible], γλαυκὴ [illegible], secundum Empedoclem Plu[illegible] in libr[illegible] De o[illegible] ac[illegible] In tragœdijs homines calamitosi, & præcipue exules, indu[illegible]ur [illegible], ἢ γλαύκινα, Pollux. ¶ Γλαυκώπης, qui oculos glauco[illegible] haber[illegible] vnde glaucopis, γ[illegible] mininum. sic autem Minerua cognominabatur poetis, quo[illegible] oculos tum colore [illegible] tum insuper terribiles haberet: sic & leones glauci cognominan[illegible], & dracones glaucopes Eu[illegible] ra reperies apud Gyraldum Syntagmate XI. de dijs Hinc & glau[illegible] opiū dicta, quę ei sacra era[illegible] he nis, Idem. Γλαυκιόων apud Homerum qui visu ardente & velut [illegible] conniuetur: a verbo γ[illegible] etiam γλαῦξ, Varinus. Γλαυκιᾶν, oculos vertere, & quod in eis glaucum est ostendere, [illegible] Idem. Γλαυκιῶν τὸ βλέμμα, [illegible], Heliodorus lib. [illegible]. [illegible], βλέφαι, Hesych. & Varin. Γλαυκίζειν [illegible], hallucinari, cæcutire, Idem. [illegible] conniuere quod propriè noctuarum est, [illegible] quòd die non cernant, Varinus. Aues quæ noct[illegible] specie & natura referunt, γλαυκώδεις Græce dicun[illegible] & superiore palpebra conniuent Wott[illegible] ¶ [illegible], λαμ[illegible], γλαυκ[illegible] κικυβος, H[illegible] & Varinus. Κακκαβ[illegible] [illegible] Item Κ[illegible], malim Κ[illegible] etsi literarum ordo repugnet, [illegible], Hesychius. ¶ Nostri h[illegible] m stolidu[illegible] & [illegible] plebeio conuicio appe[illegible]ant etn. Kuz, [illegible] est noctua[illegible]. Noctu[illegible] [illegible] aliæ [illegible] eodemq; [illegible] ab illo hominem nihil & lucifugam. est enim [illegible] noctua auis omn[illegible] bu[illegible] & [illegible], Lil. Greg. Gyraldus.

Icones ¶ [illegible]es. [illegible] hominem qui ad proprium patronum confugiat, nec eius subleuetur auxi-lio,

monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, a qua mox opprimitur, Orus. Minerua plerunque cum noctua effingebatur. *Vide in* hac in *h.* Noctua Mineruæ sacra est. quamobrem in eius honorem (Athenienses) noctuam in numismatis effingebant, Scholiastes Aristophanis. Et alibi, In nummis tetradrachmis noctuam formabant, & nummos etiam ipsos noctuas nominabant. Vnde Aristophanes in Auibus: Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ᾽ ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί, Ἀλλ᾽ ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλλαντίοις Ἐννεοττεύσουσι, κἀκλέψουσι μικρὰ κέρματα. hoc est, Noctuæ non vos relinquent Lauriotica, sed hæ Ædibus aderunt in ipsis, inque loculis nidulos Sibi parabunt, nummulosque paruos excudent: Atheniensium scilicet auaritiam notans. Et rursus, Nomisma tum temporis quatuor drachmas appendens, noctua dictum est. erat enim eius insigne noctua & facies Mineruæ, cum priores nummi duas tantum appenderent drachmas, & pro insigni bouem haberent. Noctuæ Laurioticæ, statêres erant argentei (ἀργυροῖ στατῆρες.) in Laurio enim (ut Pausanias meminit) metalla erant argentea, Hesychius. appendebat autem etiam stater drachmas quatuor. Diobolis nummis noctuæ signum erat Athenis cum Iouis facie. nam tetrobolum duas habuisse noctuas compertissimum est, Cælius ex Polluce. Apud Suidam & Varinum legimus noctuam in Attico nomismate aureo impressam fuisse. Sunt qui tradunt noctuæ imaginem in nummo triobolo, id est hemidrachmio fuisse, (alij *diobolo* legunt, sed tres oboli in dimidia drachma sunt,) cum Iouis effigie ab altera parte. Noctuæ Laurioticæ: Hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabant. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens, &c. Erasmus. L. G. Gyraldus in Ænigmate: Multæ sub tegulis cubant noctuæ: Athenienses (inquit) nummum quem tetradrachmon vocabant, noctua & Mineruæ capite signare solebant, cùm antea didrachmos fuisset bouis imagine notatus: qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emanauit, Bos est in lingua: quod in eum dicitur qui pecunia corruptus vel silet, vel loquitur. A tetradrachmo igitur numo noctua signato, serui illius ænigma emanauit, qui cum domini furtum indicaret: Multæ (inquit) sub tegulis cubant noctuæ: hoc est, pecuniæ sub tegulis obtectæ sunt. Historiam scribit Plutarchus in vita Lysandri.

Noctua in numismatis Atheniensium cur efficta.

Multæ sub tegulis cubant noctuæ. Prouerb.

¶ Propria. Eustathius meminit Glauci Anthedonij in dæmonem marinum mutati, & Glauci Potniei ab equis discerpti, & aliorum eiusdem nominis: & Glauconis suffocati in dolio mellis. Glaucus Hippolochi filius memoratur Homero Iliad. 8. Fuit & Glaucus quidam Samius vel Libycus, a quo factum est prouerbium Glauci ars. Γλαυκέτης, viri nomen in Pace Aristophanis. De his partim, & alijs eiusdem nominis plura in Onomastico reperies. Glauce nomen Nereidis, Eustathius. ¶ Glaucus nomen fluuij Phasin ingredientis apud Eustathium in Dionysium Afrum. Glaucia, oppidulum Ioniæ, Stephanus.

Nomina propria à noctua desumta.

¶ *b.* Otus auis similis est noctuæ, sed non nocturna, Athenæus.

¶ *c.* *Ædes emit Aper, sed quas nec noctua vellet Esse suas, adeò nigra vetusque casa est,* Martialis. Cùm Archippe meretrix Sophocli iam seni adhæreret, Smicrynes qui illam prius amauerat à quodam interrogatus quid ageret Archippe, respondit: Ὥσπερ αἱ γλαῦκες ἐπὶ τάφοις κάθηται. id est, Tanquam noctuæ ad sepulcrum sedet, Athenæus lib. 13. Super hoc extat Emblema Alciati recitatum in Bubone. Cuculus atque noctua (Hebraicè pro noctua legitur *kippod*, quod est hericius, vt rectè vertit Hieronymus) pernoctabunt in superliminaribus eius, Sophoniæ 2. ¶ Si homines colant aues, tum vites eorum nullam experientur iniuriam parnopum: Ἀλλὰ γλαυκῶν λόχος αὐτοὺς καὶ κερχνήδων ἐπιτρίψει, Aristophanes. ¶ Ἐγὼ δ᾽ ὑπὸ τῶν γλαυκῶν γε τάλαιν᾽ ἀπόλλυμαι Ταῖς ἀγρυπνίαισι κακκαβιζουσῶν ἀεί, Idem in Lysistrata.

¶ *d.* Noctuæ viuas volucres etiam eiusdem generis inuadunt atque interimunt, Plutarchus in vita Romuli.

¶ *e.* Contra formicas, si in horto habent foramen, cor noctuæ admoueamus: si foris veniunt, omne horti spatium cinere aut cretæ candore signemus, Palladius. ¶ Si cor noctuæ magnum ponatur supra sinistram mamillam mulieris dormientis, confitebitur quæ fecerit bona vel mala, Rasis.

Superstitiosa.

¶ *h.* Τὴν γλαῦκα πιθάζειν τὴν ὥδε, ἀντὶ ταύτην, Suidas ex innominato. ¶ Αἰθ᾽ ὄφελες θανεῖν ἢ κατέστατο ὀρχήσασθαι. ἐπειδὴ τὴν γλαῦκα ὅταν λάβωσι τὰ παιδία περιάγουσιν. ἡ δὲ μὴ βλέπουσα δι᾽ ἡμέρας ὥσπερ ὀρχεῖται· ἢ ὅταν πληγῇ τελευτῶσα στρέφεται ὥσπερ ὀρχουμένη. Καλλίμαχος ἐν Ἑκάλῃ λέγει περὶ αὐτῆς, Suidas in Αἴθε.

¶ Leucippe, Aristippe & Alcithoe, sorores dictæ Myniades. mutatæ finguntur, vna in cornicem, altera in vespertilionem, tertia in noctuam, Ælianus lib. 3. Variorum. *Vide* in vespertilione *h.* ¶ Nyctimene postquam cum patre (Nycteo) concubuit, & agnouit facinus, in syluis se abdidit, & lucē refugit, vbi deorum voluntate conuersa est in auem quæ tanto scelere omnibus auibus est admirationi, Seruius. Metamorphosin istam describit Ouidius lib. 2. Metam. *Vide* Nycteus In Onomastico.

De metamorphosi Nyctimenes in noctuam.

¶ Noctua sacra est Mineruę quamobrem abundat in Attica, & in honorem deæ noctuam in numis repræsentāt, Scholiastes Aristophanis. De numis noctuæ imagine insignibus, leges supra inter Icones. Minerua Græcè Ἀθηνᾶ dicta videtur ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν. hoc est, a videndo, ceu quæ præuideat quæ veluti in tenebris quæque futura sunt. sic & γλαυκὸν nomē deriuatur à γλαύσσω, quod est θεωρῶ, video, significās id quod subalbū & facile visu est. Quod si γλαύσσειν & ἀθρεῖν verba eiusdē significationis sunt, ea

Noctua Mineruæ sacra.

etiam quæ ab eis deriuantur nomina cognationem inter se aliquam habebunt. Itaq; visus glaucus Mineruæ tanquam visu pollenti conuenit: & ipsa glaux, id est noctua auis ei sacra habetur, non modò quòd noctu videat, quemadmodum prudentia in rebus obscuris rectè præuidet & consulit: verum etiam propter similitudinem deriuationis, vt diximus: cum duo illa verba γλαύσσω & ἀθρῶ, a quibus nomina γλαὺξ & Ἀθηνᾶ deriuantur, synonyma sint: quod & in alijs nonnullis auibus, quæ alijs dijs consecrantur, obseruatum animaduertimus, &c. Eustathius. *Palladis ales* pro noctua, Ouid. 2. Fastorum. Mineruæ sententiam hominibus crex & noctua denunciant, Porphyrius libro tertio de abstinendo ab anim. Solebant prisci aues vnicuique deo sacras in capite eius simulachri collocare. Mineruæ verò Archegetidis simulachrum noctuam manu tenebat, Scholiastes Aristophanis. Minerua plerunque cum noctua effingebatur, nunc ad pedes, nunc in capite: sed & cum dracone. Quare cum in exilium iret Demosthenes, dixisse fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyraldus. Minerua habuit in sua ægide pictam ad pectus suum noctuam & gorgonem: hanc, vt metuendam prudentiæ vim: illam, vt consiliorum profunditatem ostenderet. Nihil enim tam abditum, tam obscurum, quod prudentia non percipiat: quemadmodum noctuæ oculi obscurissima nocte visu non destituuntur, Io Tzetzes. Videbatur mihi Minerua ex vrbe venire, & noctua ei insidere, Aristophanes in Equitibus. ¶ Noctua auis inuisa fuit Baccho, vtpote cui vitem denegârit, solamque à suis racemis abegerit, quòd mortalibus vinum [illegible] inimata sit. Quin & illud proditum est, si infantes noctuæ oua assumserint, perpetuò vinum odisse, Gyraldus. ¶ Si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis accipitres, noctuas? Arnobius 7. contra gentes.

Baccho inuisa.

¶ Auspicia. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt cornix, noctua, Festus. Oscinum tripudium est quod oris cantu significat quid portendi, cùm cecinit cornix, noctua, &c. Idem. Noctua non semper infortunia facit: namque volans insignem de hoste victoriam quandoq; apportauit, Alexander ab Alexandro. Noctua volat, Γλαὺξ ἵπταται siue ἵπτατο: prouerbium (apud Zenodotum & Suidam) quod rebus feliciter atque ex animi sententia succedentibus dici consueuit. Priscis Atheniensibus noctuæ volans victoriæ symbolum existimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam malè consulta Atheniensium bene fortunare. Non illepide dicetur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, quòd Atheniensium nomisma noctuam haberet insculptam. vnde & illud, Laureoticæ noctuæ. Plutarchus in vita Periclis tradit illi è superiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse, ac malo insedisse: quod omen effecit vt omnes irent in illius sententiam, Erasmus. Γλαὺξ ἵπτατο, Noctua volauit. Ante pugnam in Salamine noctuam præteruolantem aiunt victoriæ omen fecisse, Hesychius. Aiunt reuera noctuam victoriæ nunciam per exercitum Atheniensium volasse, cum bellum eis contra barbaros esset, Aristophanis Scholiastes. Ἂν γλαὺξ ἀνακράγῃ, δεδοίκαμεν, Menander. hoc est, Si noctua clamauerit, timemus. Accedenti ad seriam actionem homini occurrentem noctuam inauspicatam significationem dare aiunt. Cui quidem rei testimonio fuit Pyrrhus Epirotarum rex: cùm enim in illius Argos proficiscentis hasta quam erectam ferebat, hæc auis sedisset, ei malum auspicium dedit. nam Argos ingressus, valde ingloria atque ignobili morte occubuit. Quare mihi Homerus (libro 10. Iliad.) præclarè intellexisse videtur, auem hanc mali auspicij esse, cum Diomedi ad castra Troianorum exploranda proficiscenti, Mineruam facit auspicato mittentem erodium, non noctuam, Ælianus. Diuitibus supremus honos, prænuntia fati Noctua præcedit, Architrenius. Nocte (vt vulgus opinatur) mortes hom[inum] prænunciare videtur vo[c]ibus importunis, Author de nat. rerum. Noctuas in Creta non nasci, & inuectas etiam mori aiunt quamobrem Euripides inconsideratè fingere videtur Polyidum [in] hac insula glauce, id est noctua conspecta) coniecturam & auspicium sibi concipere de inueniendo etiam Glauco defuncto Minois filio, Ælianus.

Auspicia ex noctua.

Noctua volat. Prouerb.

Prouerbia. 1. Aquilā noctua cōparas. 2. Noctuas Athenas.

¶ Proverbia. Aquilam noctuæ comparas. *vide* in Aquila *h.* ¶ Noctuas Athenas, Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, (Erasmus non rectè, *Vlulas Athenas,*) subaudiendum portas aut mittis. Conueniet in stultos negociatores, qui merces eò comportant, vbi per se magis abundant: vt si quis in Ægyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuehat. Venustius fiet, si metaphora ad res animi trāsferatur: vt si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum, Sed rursus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi versus quos rogas, hoc est Athenas noctuam mittam. Aristophanes in Auibus, Τί φής, τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id est Quid ais? quis, oro, velut Athenas noctuam? Vsurpat idem atq; exponit Lucianus in epistola ad Ni[gr]inum. Porrò parœmia inde fluxit, quod noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Demon quidem apud Aristophanis interpretem existimat, non ob id solum dici, Noctuas Athenas, quod Athenis noctuarum sit copia, sed quod in nummis etiam tum aureis tum argenteis Atheniensium noctua insculpi soleat vna cum facie Mineruæ, (sed probabilius videtur ab auibus tantum illic abundantibus ortum esse adagium) Erasmus. Conuenit hoc prouerbium in eos qui potentioribus & nullarum rerum indigis aliquid mittunt, Io. Textor. Hesychius exponit, de illis qui aliquid frustra faciant, &c. Varinus

... ἐπὶ τῆς συμβαλλ... ἔνθα μὴ ... μία συμβολῆς· ἢ ἐπὶ τῆς ζημιζόντων, ἔνθα πολὺ τοιοῦτον πλῆθος. Οἱ δὲ ... φασι χαὶ ὅτι τὸ γλαύκας Ἀθήναζε, ἁρμόττει ἐπὶ τῆς ἄλλοθεν μάτην τὰ πλεονάζοντα ὡς ἀπάνιά τινα ... χαὶ ἐστιν ὅμοιον τῷ Π...ζον (Varinus perperam habet Πυρὸν) εἰς Κύπρον ἦγαγες, ἢ ἰχθὺν εἰς ...ον, Varinus ex Eustathio: apud quem etiam sic effertur, Γλαῦξ εἰς Ἀθήνας: vt apud Aristophanis scholiasten, Τις εἰς Ἀθήνας γ... ¶ Γλαῦξ ἐν πόλει, Noctua in ciuitate, παροιμία ταῖς ἀ... ἀνέκειτο γὰρ ... ὑπὸ Φειδίου ἐν τῇ ἀκροπόλει, Hesych. hoc est, Et prouerbio dicitur, & reuera Phœ... in arce noctuam consecrauerat. ¶ Noctua aliud sonat, aliud cornix, in dissidentes & quibus ... inter se conuenit. *vide* in Cornice *D.* ¶ Noctua inter cornices, hodie vulgò dicitur, vbi stupidior a... quis in homines petulantes ac dicaces incidit: simile illi apud Græcos, Asinus inter simias, Erasmus. Germanicè effertur, Ein Eule vnter einem hauffen Krähen. Vocabulum autem Eule vlulæ potius quàm noctuæ conuenit. ¶ Noctuinum ouum, Γλαύκειον ὠὸν, refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cor... prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemium & a vino abhorrentem hoc ...o significabant. Philostratus enim oua noctuæ infantibus data vini odium in eis excitare scribit. ...t qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaq; quadrabit vel in hominem nihili, nul... ...ugis, iuxta fabulamentum Æliani, (sed ex Æliano quædam hoc in loco transferens Erasmus, ny... ...dem imperitè noctuam vertit:) vel in rem raram inuentu iuxta horum sententiam, Eras. ¶ Noctua ...t: *vide* supra inter Auspicia. ¶ Noctuæ Laureoticæ, prouerbium iam inter icones explicatum est: & ...ud, Multæ noctuæ sub tegulis latitant, ibidem. ¶ Noctuæ quid commune cum Minerua? vide... prouerbialiter dici posse, sicut & illud Mineruæ felem comparas. nihil enim his animalibus cum Mineruæ commune præter cæsios oculos.

3. Noctua in ciuitate. 4. Noctua inter cornices. 6. Noctuinum ouum. 7. Noctua volat. 8. Noctua Laureotica.

¶ Emblema Alciati, *Senex puellam amans* inscriptum:

Noctua vt in tumulis, super vtq; cadauera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella (Archippe) *sedet.* Integrum in Bubone scripsimus. *vide* etiam supra in *H.c.*

¶ Eiusdem aliud sub lemmate, *Prudens magis quàm loquax:*

Noctua Cecropijs insignia præstat Athenis,
Inter aues sani noctua consilij.
Armiferæ meritò obsequijs sacrata Mineruæ est,
Garrula quo cornix cesserat ante loco.

9. Noctua quid commune cū Minerua. Emblemata.

¶ Charadrius videtur species noctuæ, Niphus. sed noctuæ nomen nimium extendere videtur. non enim omnem nocturnam auem rectè noctuam appellabimus.

¶ Asio noctuarum genus est maximum, quibus pluma aurium modò emicat, Plinius. Græci quandoq; scôpas vocant, aliquando nycticoracas, id est vlulas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus. *Vide* supra in Elemento *A.*

Charadrius & Asio noctuæ species.

¶ Apud Nigritas reperiuntur vespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamustus.

DE NYCTICORACE.

Nycticorax genus auis solitariæ, Varinus. Νυκτιπετόμενος, ὁ νυκτικόραξ, Idem & Hesychius. Obscurus quidam ineptè nocticoracem scribit, & bubooem interpretatur. Eucherius, Isidorus, & Ambrosius noctuam & nycticoracem pro vna aue accipiunt. *vide* in Noctua *A.* Nycticoracem multi bubonem esse contendunt. sunt etiam qui asserunt esse orientalem auem, quæ nocturnus coruus appelletur, Eucherius. *Aduduc* est nycticorax, & secundum alios est auis quæ dicitur bubo, Vetus glossographus Auicennæ. *vide* in Bubone *A.* Γλαῦκες, id est noctuę & nycticoraces, nominantur ab Aristotele de hist. anim. 9.34. vbi Albertus, Auis autem quæ *hein* vocatur, & ea quę *glaux*, sunt genera bubonum, & aliæ quædam genera sunt noctuarum. Et alibi (in librum 8.c.3. hist. anim.) coruum nocturnum Græcè ait *kanen* vocari. quæ vox fortè Arabica aut Persica est, & ab Auicenna vsurpata. nihil minus enim quam Græca est. Nycticorax dicitur etiam cicuma. Sunt qui otum dicant nycticoraca, Hieronymus noctuam, Cælius. Theodorus apud Aristotelem in oti auis descriptione pro nycticorace vertit *vlulam*, quod non probo. alibi verò *egolion* vlulam interpretatur, nycticoracem cicumam. Festo cicuma est auis noctua. nisi fortè legendum est *nocturna*. Græci etiam noctuam cicymida nominant, per onomatopœiam vt videtur. *Vide* in Cymindide inter accipitres. Chaldæus Psalmo 102. pro Hebraico nomine *kos*, vertit *kiphupha*, קיפופא. (noctuam quidam interpretantur:) quod ad cicumam Latinum accedit: & ad *cucupha* Ægyptiacum, quod est vpupa: nam & *kòs* vpupam aliqui reddunt. Asiones noctuarum genus maximum Græci scôpas vocant, aliquando nycticóracas, id est vlulas: & quandoque otos quasi auritas, quoniam plumeas eminentes habent aures, vt inquit Plinius, Hermolaus. Scoppa nycticoracem Italicè *barbaiane* interpretatur: quæ vox vlularum generis auem significat, ein Schleiereul. Audio & *nitoran* esse Italicum nomen auis nocturnæ, peregrinæ & similis *ciæ* ab Italis dictæ. videtur sanè nitoran nomen à Græco nycticorax factum. Georgius Agricola Germanicè Nachtrabe / id est coruum nocturnum: cuius iconem hîc posuimus. Στρίγλος auis quæ & νυκτιβόα dicitur: alij nycticoracem reddunt, Hesychius. Strix quidem etiam Latinis auis nocturna est. Γλαῦξ, νυκτιβόας est, auis nocturna, Idem. Sunt qui nycticoracem velint esse vespertilionem, Niphus. ¶ Ego noctuam, bubonem, vlulam

Nomina.

Nyčticorax non veterũ sed vulgò sic dictus circa Argentinã, auis piscivora.



& vespertilionem, quatuor diuersa auiũ genera esse sentio: & quintum ab eis diuersum nyčticoracem. ¶ Hebraica nomina *kos* & *tachmas* aliqui nyčticoracem transferunt: de priore *vide* in Bubone *A.* de altera in Noctua. *Schalak*, Deut. 14. in translatione Græca & communi Latina nyčticorax vertitur: *vide* in Mergo in genere. Septuaginta Regum 1.26. *kore* vocem Hebraicam faciunt nyčticoracem, alibi perdicem. *vide* in Perdice *A.*

B.

Cicuma auis est nocturna, vnguibus aduncis, carniuora, Aristot. Ad imum intestinum [illegible]pendices paucas habet, Idem. vulgari quidem codices Latini corruptè *ciconiam* habent pro cicu[illegible] corax hoc est coruus nocturnus niger est, vt alterius generis coruus, sed eo plerunq; minor, Georg. Ag[illegible] Nigræ varietatis est, minor quàm noctua, Albert. Magnitudine turturis Alberto, colore nige[illegible] Niph[illegible] Caput habet ingens, nec vt aues cæteræ formatum, rostrum aduncum vt nisus, vngues hama[illegible]s & asperos, Author de natura rerum, à noctua hanc auem non distinguens.

C.

Quibus in locis degat. Nyčticorax est auis loca deserta amans & ruinosa, & fugiens habitata, Suidas & Varinus. In domicilijs & parietibus, præcipuè rimosis quæ sine tecto sunt, libenter habitat, & pullos suos fouet. [illegible]umanis vocibus delectatur. mures & omne genus eorum persequitur, Author de natura rerum, hanc auem cum noctua confundens. Auis est vigil, teter coruus noctis, habitans in ruinis, vbi parietes stant sine fundamento: vnde scriptum est, Factus sum sicut nyčticorax in domicilio, Author glossę in Psalterium. Noctuæ & nyčticoraces, (apud Athenæum mutila est lectio, *córaces*) & reliqua quæ interdiu nequeunt cernere, noctu venando cibum sibi acquirunt. Verum non tota nocte id faciunt, sed vespertino & matutino. *Cibus.* Venantur autem mures, lacertos, verticillos & eiusmodi bestiolas, Aristoteles. ¶ [illegible] *Vox.* oracis vox est *cho*, (aliàs *chobo*,) & quum vocat (*volat*, legit Niphus) reuoluit se conuertendo in a[illegible] c[illegible] *Volatus.* o[illegible]uetudo ei & venatio eadem quæ noctuæ, & est similiter lucifuga. Pedes ei debiles sunt, vt o[illegible]bus ferè *Auspiciũ.* nocturnis auibus, volatus autem velocissimus. Raro videtur, & plerunq; circa ędificia diruta ac [illegible]mpla apparet, augurijs infausta auis, bis visa nobis, Albertus. Niphus sibi nunquam vi[illegible] ait. Nyct[illegible]orax mortem significat. quemadmodum enim luc derepente pullos noctu, sic & mors hom[illegible] nec opinatò inuadit atq; opprimit, Orus.

Otus a-

E.

Otus auis laudata & saltans capitur, velut nycticorax, Ælius Dionysius apud Eustathium.

G.

Albugines oculorum tinges illito nycticoracis ouo, Archigenes apud Galenum de compos. sec. locos. & Galenus Euporiston 1. 43. *Medicamentum ex ouo eiusdem.*

¶ *b.* Extat facetum Lucillij distichon in citharœdum infelicem huiusmodi: Νυκτικόραξ ᾄδει θανατηφόρον. ἀλλ' ὅταν ᾄσῃ Δημόφιλος, θνήσκει καὐτὸς ὁ νυκτικόραξ.

¶ TVRNERVS in literis ad me missis caprimulgum auem se vidisse scribit prope Bonnam, (Germaniæ ciuitatem ad ripam Rheni, supra Coloniam,) vbi à vulgo appelletur Naghtrauen / id est coruus nocturnus. Nos in præcedente pagina effigiem adiecimus auis quæ circa Argentoratum, vt audio Nachtram / alibi Nachtrab nominatur. quæ tamen neq; caprimulgus, neq; nycticorax mihi videtur, cùm iuxta aquas & inter arundines eam versari audiam, vbi nocte clamet voce absona & tanquã vomiturientis. Nidificat in altis arboribus. oua terna aut quaterna parit. piscibus vescitur. *Descriptio auis cuius effigies supra posita est.*

DE AVIBVS, QVARVM NOMINA *O.* LITERA INITIALI *scribuntur.*

OCEN aliqui legunt apud Plinium vbi ita scribunt: Qui negant volucrem vllam sine pedibus esse, confirmant & apodas habere, & ocen (Hermolaus non ocen sed *nycterin* legit) & drepanin in eis quæ rarissimè apparent. Sed cùm locus translatus sit ex Aristotelis historia animalium 1. 1. vbi oce prorsus (vt nec vsquam alibi apud vllos authores) non nominatur, sed nycteris tantum, nos cum Hermolao omnino *nycterin*, id est vespertilionem, legemus: aut potius nycterida vel nycteridem.

DE OENANTHE.



DE OEnanthe aue quæ Aristoteli statos latebræ dies habet, exoriente Sirio occultata, ab occasu eiusdem prodiens, Gaza *vitifloram* vertit: scripsimus nonnihil supra in Capite de Columbis feris, è quarum numero est auis etiam quæ œnàs appellatur. Nulla auis in Creta magis abundat, quàm cui Gallicum nomen est *pinoine*, quæ per humilia fruteta volat. Ea quoniam parua auis est, capite, cauda & parte corporis nigra, multis vulgò asprocolos nominatur, quasi albicilla à podice albo, contraria significatione. (nam alia quædam auis propriè albicilla (*cul blanc*, Gallicè) vocatur, œnanthe Græcorum, Latinè vitifloram dixeris.) Sunt qui *pinoinam* nostram congruentius melanocephalon, hoc est atricapillam nominent, vt veteres Græci melancoryphon. est autem auis eadem sycalis, Gallis *papafiga* vel *becafiga*, Latinis ficedula, Bellonius in Singularibus obseruationibus. ¶ Italis circa Ferrariam auis quædam *chullo (culo) bianco* appellatur vulgò, quæ vermibus, muscis & alijs insectis vescitur, vt audio: & degit in agris proscissis.

¶ Circa Argentinam auiculam quandam ficedulæ magnitudine, vt pictura ostendit, vulgò Würstner appellant, quam vuis pinguescere audio: Inter condensa fruticum degit, infrequens alioqui, oua ferè vt curuca humi fouet. color ei fuscus, pars supina alba, maculis aliquot aspersa cinereis. partem etiam sub cauda albere puto. longiores alarum pennæ nigricant. rostrum longiusculum modicè inflectitur. Sed cùm de occultatione eius nihil cognorim, œnanthen esse non assero. Speciem eius in præsente pagina adiecimus.

DE ONOCROTALO.

Icon hæc onocrotali est, capti in Heluetia in lacu prope Tugium, quem ipsi inspeximus.



Onocrotali caput, à pictore quodam olim nobis communicatum.



Onocrotali figura ex tabula Septentrionali Olai Magni.



A.

HANC auem à Latinis *truonem* appellari Verrius Flaccus scripsit: vnde Cæcilius Comicus (vt citat Festus) irridens quendam ob nasi magnitudinem dixerit: Proh dij immortales, vnde hic prorepsit truo? *Kaath* Hebraicam vocem, קאת, interpretantur alij cuculum, alij onocrotalum, pelecanum, mergulum, vpupam: vt diximus supra in historia Mergi in genere. Esaiæ 34. numeratur inter aues solitudinis, vbi onocrotalum Hieronymus vertit, Septuaginta simpliciter ὄρνεα, id est aues. Leuitici xi. Septua-

[illegible] interpretes Græci & Latini, onocrotalum transtulerunt. & Deu[illegible]. Dum piscis [illegible] aqua per oris spiramenta [illegible] reuomit, atque ita [illegible] ab hoc aqu[illegible] *caah* Hebræis dicta existimari potest. nam verbum *kaah* vomere [illegible] medio A[illegible], Hieronym. onocrotalum vertit,) atq; noctua (*kippod*, id est he[illegible], Sophon[illegible] factus sum pelicano (*kaath*) deserti, Psal. 1. 2. *Kaath* in Thal[illegible] R. Dauid Kimhi [illegible] dicitur solitaria, in locis maritimis degens, quæ alio nomine *kik*, [illegible] etur. Iudæi vulgò *kra* id est cornicem interpretantur, Paul. Fagius. Sunt qui chasida etiam H[illegible] auis nomen onocrotalum [illegible] *vide* in Ciconia. ¶ Græcè onocrotalus, ὀνοκρόταλος, appellatur propter absonam vocem, qu[illegible] dentem asinum refert: quod nomen etiam hodie Græcia seruat. Italicè *grotto* & *agrotto* secundum Matthæolum Senensem, vel *grotto molinaro*, vel *grotto marino*: aliqui *ocello d'el ducha*, id est auem ducis. Albert. aliquoties hanc auem vulgò *volmare* dici scribit, nec addit qua lingua. ego nomen Italicæ linguæ *molinaro* corruptum puto. sic quidem Itali hodie molitorem vocant, cui quid cum hac aue conueniat nescio. Nomẽ *grotto* ab onocrotalo corruptum videtur ¶ Hispanicè *croto*. ¶ Gallicè vel Sabaudicè potius circa Lausannam *gouttreuse*, quasi gutturosa, ab ingluuie quæ strumę instar propendet. ¶ Germanicè Schneegansz/ ut Ge. Agricola placet: nos anseri fero hoc nomen tribuimus. Aliqui, vt audio Meergansz, id est anserem marinum appellant. sed enim peregrina à mediterraneis *marina* vocantur. & quanquam in dulcibus etiam aquis reperiantur onocrotali, magis tamen frequentat marinas. Machlinæ in Germania inferiore, vbi publicè [illegible] supra quinquaginta annos onocrotalus alitur, ficto nomine vol[illegible] nominatur Vogelheine. Io Aust[illegible]a, vt audio, ein Onuogel/ quasi dicas auem absurdam, & a communi auium natura multum diuersam, vt hominem absurdum vocamus ein Unmensch. Possent etiam fingi nomina, Eselschreier a voce asinina: Kropffuogel/ ab ingluuie prominente. ¶ Turcicè *kaguſch*.

¶ Bellonius onocrotali nomine se intelligere scribit non boues tauros, id est ardeas stellares: neque aues Gallicè dictas *pales*, (plateas interpretor: sed quas Aristoteles pelecanos nominet. Gaza quidem vbicunque Aristoteles pelecanas nominat, Plinium imitatus, plateas vertit. Ego quoque plateas à pelecanis non distinxerim. onocrotalum verò genus diuersum iudico, licet recentiores quidam confundant, & ex antiquioribus etiam Oppianus. *Vide* infra quoque in Pelecano *A*. Amicus quidam iam senex mihi narrauit, adolescentem se Romæ vidisse onocrotalum à nostro diuersum, rostro anterius lato cochleari æmulo, sed cauo instar conchæ alicuius, dependente ab eo vtre non nudo, sed plumis tecto: multo minorem cygno, paulò maiorem ansere, colore albo & nigro vel fusco distinctum. Quod si is rectè meminit, hæc onocrotali species propter rostri formam pelecano vel plateæ congener fuerit.

Varia auctorũ de onocrotalo sententia.

¶ Onocrotalos vocant aues rostro longo, quorum duo sunt genera, Isidor. Albert. genus vnum aquaticum, alterum sylluestre facit. ¶ Osina est auis alba, cygno maior vel æqualis, quam nostri quidam volinarum vocant, Albert. Matthæolus Senensis non [illegible] sed osi[illegible] aga apud Albertum le[illegible] de[illegible] scribens hanc auem in suis in Dioscoridem commentariis onocrotalum interim esse ne[illegible]. Sed au[illegible] tam de natura rerum osyna habet, ad[illegible] d[illegible] ptione quæ omnino onocrotali est.

De diuersis onocrotalorũ generibus.

¶ In prouincia Manzi vel India superiore præcipua ciuitas est *Censcalan*. in hac anseres habentur pulchri, duplo maiores nostris, toti albi, cum osse supra caput vnius ouis (sic habet codex manuscriptus) talis quantitate, colore sanguineo. Sub gula pellis per semissem pendet, pinguissimi sunt, Odoric. de foro Iulij. Apparet sanè hãc auem vel onocrotalũ ipsum esse, vel alterum eius genus. Sed & Celam auem Æliano memoratam, cui nomen a cela, id est struma vel vtre à gutture prominente, onocrotalum Indicum di[illegible]. *Lege* supra in Elemento *C*. Magnales quoq; Orientis, vt scribit Albert. maximæ, pedibus magnis [illegible] nigris & rostro, hominibus innoxiæ, piscibus in fluminibus & stagnis insidiantes: nisi onocrotali [illegible] sane videntur, quo referam nescio. ¶ Onocrotalum eandem auem cum botauro, quæ ar[illegible] est, arbitrarium, crassior est error, quam qui pluribus refelli debeat. nihil enim his auibus [illegible] præter soni absurditatem, quo hæc mugit, illa rudit, commune.

De onocrotalo Indico.

B.

Onocrotalos Gallia septentrionalis proxima Oceano mittit, Plinius. Circa Lausannam Sabau[illegible], in lacu Lemano nimirum, semel tantum anno apparere audio, & peregrinum esse. Martialis Ra[illegible] ennatem onocrotalũ cognominat, a ciuitate [illegible] circa quam cõspicitur, (in paludibus scilicet,) quanquam Bellonius Galliæ & Italiæ incognitum esse scribit, nisi quod interdum in lacu Mantuæ videatur. Reperitur & in Benaco lacu interdum. Sed Matthæolus Senensis, In [illegible] maritimis inquit) vulgatus est omnibus, præsertim his qui circa Argentarium promontor[illegible] nam & Herculis [illegible] & Vercelli stagnum, frequens reperitur [illegible] *agrotto* nomi[illegible] timus est semel tantum captum memini circa finem Februarij, in lacu prope T[illegible] omnibus ignotum & [illegible] & nomine. Circa Strymonem fluuium abundat, Bellonius. C[illegible] vidimus greges onocrotalorum versus mare volantes, Idem. In flumine P[illegible] manus aues albas, [illegible] rostris, vt sunt aues Pattauiæ insulæ Danubij, quæ rostra [illegible] aquam e naribus proijciendam, Innominatus qui Italicè scripsit de Terra sancta. Circa Fortem [illegible] in Nouo orbe con-

Quib. in locis reperiatur hæc auis.

spectus est onocrotalus [illegible] Petrus Martyr. Author de nat. rerum [illegible] rientem incolat. In Holela [illegible] dix, quæ pars est Scandinauiæ [illegible] nem remotissimæ, item in lacu albo Biarmiæ regionis in eodem tra[illegible] Magnus) magnitudine anseris, saccum sub rostro habens in quo partem [illegible] morem edit instar botauri auis. Nos figuram ex tabula Olai depictam [illegible] tem in tabula illius vox Surpesi, quasi nomen illarum auium eo in loco.

De eiusdē auis magnitudine.

¶ [illegible] onocrotalum oloris similitudinem habere scribit: nec [illegible] mnino, nisi faucibus inesset alterius vteri genus: non solum colore specieq; [illegible] magnitudine parem innuēs. Recentiorum aliqui cygno [illegible], vel etiam [illegible] Ant. Nebrissensis duplo maiorem. Petrus Martyr vulture maiorem. Olaus [illegible] ¶ Auis quædam a[illegible] est cygno maior, cuius extensio alarum excedit quantitat[illegible] rum hominis in vtraq; parte, Albertus. ¶ Duos onocrotalos [illegible] videre con[illegible] in foro Bononiensi, [illegible] roton vocabant) ad vulgi spectaculum publice expositum. [illegible] næ fluminis ripam, ad cuius volantis monstrosam magnitudinem videndam, mu[illegible] runt. æquiparabat sanè mole sua agnum anniculum, Antonius [illegible].

De ingluuiei mira capacitate.

¶ Onocrotali nihil ab oloribus distare existimarentur, nisi faucibus ipsis inesset [illegible] nus, miræ capacitatis, Plin. Cygnis aliquo modo persimilis est. Plin [illegible] po[illegible] gat satis liquet. nec tamen per hoc nomen propriè significatur [illegible], hoc [illegible] Græcis πρόλοβος dicitur. hæc in onocrotalo in [illegible] in modum [illegible] ram aut non multo minus capiat. de qua Martialis lib. 11. *Turpe Rauennatis guttur* [illegible] guttur, pro *magna ingluuie* posuit, Ant. Nebrissensis. Vteri qui huius [illegible] citas, vt ipsi viderimus ingentis staturæ hominem ocreatum pedem vsque a[illegible] tem, eximentemque sine læsione, Perottus. Vidi & ego qui bomb[illegible] da occ[illegible] ue ingluuiem appelles, capiti suo instar cuculli imponeret, vel quo corpore [illegible] go pe[illegible] hæc auis magnum habet, prælongum, & validum: & a gutture vsque ad pectus instar [illegible] sacci, ante guttur & pectus, ex rostri inferiori parte ante pectus pendens receptaculum lo[illegible] plum, rubicundum, foras prominens, radici linguæ eius annexum. In hoc cibus receptus [illegible] mollitur: & inde ad stomachum digerendus transmittitur. alia cibi receptacula non habet [illegible] quis viuere dicitur, Albertus & parum Author de natura rerum. Quidam in onocr[illegible] uiem illam latere mihi retulit, præterquam cum cibum cepit aut capere parat ego [illegible] vidi. Rursum alius in Italia onocrotali hanc partem albam, non rubicundam vi[illegible] & nimirum vt per ætatem mutetur. ¶ Albertus onocrotali genera duo facie[illegible] aq[illegible] &

Descriptio corporis.

vtrumque solum inter aues splene carere scribit. ¶ In Rhodo vidimus [illegible] uitatem circumeuntem: paulò minorem cygno, multo maiorem ansere, vndiq; aq[illegible] cygno similem, vt etiam pedibus, sed colore cinereo, dura pelle [illegible]. Ro[illegible] canalis est, acutum & recuruum in fine. plumas à vertice retro tendit, [illegible] vanellus [illegible] B[illegible]

Onocrotali Machliniensis descriptio.

¶ Onocrotalus Machliniensis, quæ Vogelhain a Brabandis vocatur quinqu[illegible] ferunt, Machliniæ vixit, cygno maior est. pennæ foris albicant, in [illegible] ndu vero rubrum qu[illegible] dunt. collum duas spithamas longum est, aut paulo longius. rostrum, quod [illegible] brum habet, longitudine est & quatuor vncias longius, & in fine hami propter [illegible] odum more [illegible] nem latius latiusq; proturbinatur. crura anserinis similia, breuia, n[illegible] m pr[illegible] magnitud[illegible] poris: in pectore magnum habet velut sacculum protuberantem. [illegible] is est [illegible] & [illegible] extremitate nigris, Guil. Turnerus in epistola ad me. De eadem [illegible]. Culm[illegible] Gop[illegible] eruditus & mihi amicissimus, in hæc verba ad me scripsit [illegible]: Auis qu[illegible] mihi conspectam Vogelhain appellant, cygno vel anseri [illegible] ma est sed in[illegible] albo omnino, præter pennas quas in alis subtus gerit [illegible] senectute iam [illegible] be[illegible] incipit. rostrum habet oblongum & latum aliquatenus. sub rostr[illegible] inflatur. De ea dicunt huius regionis homines fide digni [illegible] ogenariam es[illegible], & [illegible] stra aliquot annis præcessisse, & quasi castris loc[illegible] au[illegible] eidem etiam [illegible] peratoris parentis factum autumant. Postea in au[illegible] reginæ aliqu[illegible] diu dum per[illegible] semper ex præparatu aulicorum pr[illegible] fecti[illegible] adornari [illegible] nouit [illegible] r. Itaq; [illegible] licuit, reginam quasi auis curatam sequuta esse fertur. n[illegible] c[illegible] quod [illegible] o vidi [illegible] vetula illic alitur, quatuor num[illegible] us [illegible] os, *apheros* [illegible] los [illegible] s. [illegible] scibus, & cibis liquidioribus v[illegible] pane ex[illegible] & [illegible] auis ab a[illegible] d[illegible] n[illegible] quinquaginta sex nutrita est. [illegible] ipsius & vnde ad[illegible] Al[illegible] spatium quatuor vl[illegible] Brabant[illegible] hoc [illegible] q[illegible] [illegible] subl[illegible] in aerem volatu quan[illegible] oque euehe[illegible] tur, vel [illegible] dine [illegible] or. [illegible] A[illegible] no[illegible] raro ex ædibus v[illegible] au[illegible] m Cæta[illegible] qua[illegible] an[illegible] pedes [illegible] or[illegible] ruleo & quasi subfl[illegible] o vide[illegible] tur, [illegible] p[illegible] utem. [illegible] alitur parcius nunc quam olim, Hæc ille.

¶ [illegible]

Alterius onocrotali ab autho re visi descriptio.

¶ Ceterum onoc[illegible] quem ipse captum vidi circa finem Februarij, in lacu ad Tugium, duo- [illegible] miliaribus no[illegible]ante, cuius integri iconem dedimus, talis erat. Rostrum ad oculos vs- [illegible] dodrantes long[illegible] digitos latum. Rostro diuaricato ab vna extremitate ad alte- [illegible]o [illegible] spat[illegible] Ma[illegible] vtrinq; admodum acuti. Longitudo ab initio rostri ad [illegible] extense a[illegible] hon[illegible]atem æquabat. Latitudo inter extrema alarum circiter de- [illegible]es. Color cr[illegible] & pedum [illegible]us [illegible]nis. Totus erat albus, præter maiores alarum pennas [illegible] Pondus totius auis libræ d[illegible]ode[illegible] [illegible]arum, viginti quatuor. Magnitudo & latitudo supra cy- [illegible] In lunic rubicunda ad croceum incl[illegible]ans dodrantis longitudine a posteriore rostri parte re- [illegible]dium: tam ampla vt brachium cum pugno facillime proc[illegible]l inferretur. Lingua nulla. Arteria [illegible] in ingluuiem ad sex digitos pertingebat. Ingluuies ipsa toti rostro adhæret, angustior ad extre- [illegible] rostrum, & paulatim profundior ad trianguli fere figuram. Plumis munitur densissimis, vt omnes aq[illegible] ticæ aues. Lien exiguus & subrotundus erat, quanquam huic aui lienem Albertus neget. ie- [illegible]gnum, vt etiam cor. ventriculus angustus & oblongus, in quo succus quidam viridis continneba- [illegible] vermiculi quidam. Vesicam quoque nescio qua corporis parte (alius enim qui exenterauerat vi- [illegible] ad nos misit. puto autem circa ventriculi principium sitam fuisse, collum versus) continebat, tenui [illegible]b[illegible]na constantem cylindri forma, diametro ambitus palmari: nescio in quem vsum, nisi fortè vt [illegible]m[illegible]dius [illegible]atet ac minori labore.

¶ Bononiæ visus est mihi onocrotalus (verba sunt ex epistola Angli cuiusdam amici ad me) plu- [illegible] cinereis tectus, cygno maior, palmipes, capite mergi, rostro quatuor palmos ferè lögo, & in fine ad- [illegible], collo deplumi, amplissimo, vt anatem deuorare posset. Captam aiebant in lacu Benaco.

C.

Onocrotalus auis aquatica.

Onocrotalus auis est aquatica, Albertus. palmipes enim est & aqua vt anser vtitur. Fluuios ac [pi]scinas inhabitat, Author de natura rerum. Pascitur tum in salsa tum in dulci aqua, Bellonius. In Æ- [gy]pto vidimus volantes onocrotalos, qui a Septentrione versus meridiem tendebant: ab ijs autem lo- [illegible] hyeme reuertuntur, (ad mare scilicet,) Bellonius. Ciconiæ quæ æstatem in Europa transigunt, circa [illegible]iochiam parte hyemis degunt, sicut etiam in Ægypto, item onocrotali, Idem. ¶ Onocrotalus est rapax, longo rostro, quod in aquam vel terræ lutum ponit & infigit: & quasi cornu sonans hor- [illegible]m vocem emittit, Albertus. instar rugitus, Author de natura rerum. instar botauri vel ardeæ stella- [illegible] Olaus Magnus. Onocrotalus dicitur quod collum aquamergens, spiransque, veluti ruditum asini [illegible] Perottus. ¶ Nunquam hæ aues nisi in aqua diffusiori & piscibus abundanti habitant. paruam e- [illegible] aquam cu[illegible]ne, cui piscibus copiosam, ingluuie sua euacuant, Author de natura rerum & Alber- [illegible] Omnia inexplebile animal in genus illud vteri, quod faucibus inest, congerit, mira vt sit capacitas. [illegible] perfecta rapina (postquam omnia ingurgitauit) sensim in os reddita in veram (aliàs, inferam in) al- [illegible] ruminantis modo refert, Plinius. Ingluuiem aqua explet, atque ore aperto pi[illegible] se obiectat. [illegible] eum sentit deprehensos intra ingluuiem, aquam per oris spiramenta euomit atque ita præda ve- [illegible] Ab hoc aquæ vomitu, ego suspicor ab Hebræis auem [illegible]ominatam, *caath*, quod vomitum in- [illegible]retantur, Antonius Nebrissensis. Cicuri si quis piscem libralem aut maiore[illegible] (audio enim eos pi- [illegible] libres deuorare) in os imponat, ita i[illegible]uenunt vt [illegible]o præmisso deglutiant. Pisces intra in- [illegible]iem colligit donec paulatim gluttiendo digerat, Albertus. In faucibus folliculum (vtrem quen- [illegible]bet, in quo primum cibum concipit, & post horam in ventrem suum mittit ac digerit, Author [illegible]ra rerum. Amplam piscium copiam in vtre faucium reponit, vt scilicet in tanta mole diffusa [illegible] non egeat paulatimque digestis in ventre cibis inueniat paratum quod præbeat, Idem. Solis [illegible] piscibus, & bis tantum anno bibit, Turnerus. Eum qui Mechliniæ cicur alitur, liquidiore e- [illegible] cibo v[illegible] pane c[illegible]re, vesci diximus. Cibus ingluuie receptus primum emollitur: & inde ad stoma- [illegible]m digerendus [illegible]tur. alia cibi receptacula non habet, & ideo aquis viuere dicitur, Albertus. [illegible]ces, præsc[illegible]m an[illegible]illas, auidissimè vorat botaurus auis, Turnerus. idem amicus quidam de ono- [illegible]talo ad me scripsit. eg[illegible] onocrotal[illegible]m quidem hoc facere non dubito: de botauro dubitari potest, [illegible]sertum eum multi, etiam non ind[illegible]m onocrotalo eum confundant. Onocrotalus conchas de- [illegible]rat, quas calore interno apertas reuomit, & carnem ab ostreis seligit, Bellonius. Veteres de peleca- [illegible]tanrum hoc scribunt: quem Bellonius eundem onocrotalo facit. ego distinguo quidem, sed fieri pos- [illegible]nijcio vt auis vtraque hoc [illegible]at. Nam & Oppianus *pelecino* (sic vocat, non pelecanum) hoc adscri- [illegible]nstar autem ex verbis ipsius pelecinum ab eo pro onocrotalo sumi. Pelecini (inquit) non minus [illegible] lari voraces, non toto tamen corpore me[illegible]untur. sed vt solent qui se in caput præcipites voluunt, [illegible], quibus vlnæ (ὀργυιῆς) proceritas e[illegible] subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. [illegible] obuium quenque amplissimis [illegible]ucibus exceptum deuorant. Sinus (κόλπος) quidam ante pe- [illegible]dependet, in quem cibum omnem [illegible]rcinantes aliquantisper recondunt, & ne testa quidem [illegible] abstinent, ὑπὸ τοίχου, forte πολλοῖς [illegible] πληρῶν μυῶν ἀπὸ [illegible]μῶνος sed vna cum testis primum [illegible]e obtulerit degluuunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam vorant. Nam [illegible] viu[illegible]rent occlusæ erant conch[illegible] vita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt. ¶ Cum volat, sonum [illegible]ctu ciet instar cygni, Bellonius.

De eius voce & rugitu.

De eiusdē cibo & voracitate.

D.

De eius animositate. Auis est alacris & [illegible] capite recto & sublimi, Bellonius. A[illegible] tali vt figura addita indicat [illegible]quot in Misnia & Thuringia anno 1561. visæ & [illegible]. Vna ex his tacta quidem [illegible]bardæ globo, sed parte non lethali, rustico qui pe[illegible] mirum vt caperet [illegible] conatu, mordicus impetendo, alis explicatis, & fauci[illegible] fortissimè restitit, & im[illegible] autem bombarda [illegible] dit, non cessit tamen auis, donec bombar[illegible] suffocata est. Auis [illegible] in[illegible] æquat: rostrum ad [illegible] dodrantem longum [illegible] æqu[illegible] aut [illegible] ampla vt aliquot trituci mensuras continere possit. [illegible] atu[illegible] B. d[illegible]

E.

Vsus pellis onocrotali & eiusdē ingluuiei. Pelle gutturis onocrotali, quæ longe amplissima est, [illegible] dimidiæ vlnæ amplitu[illegible] alicubi in Italia, vt audi[illegible] integuntur transpare[illegible] membrana. Eiusdem d[illegible] cum plumis, substernitur puerorum lectis. non læditur etiam vrina. aliqui eandem vesti[illegible] suis ornant. ¶ Multi piscatores Nili in nauic[illegible] aquæ in exhauriendi instrum[illegible] bent, quam onocrotali ingluuiem rostr[illegible] tanquam antlæ hærentem, ea figura quæ ret[illegible] pilę ludo vtuntur refert. nam si rostra posteriore sui parte quæ versus caput est ligantur, ci[illegible] uies repræsentat. humiditate quidem non vitiatur, & longo tempore durat.

F.

Qualis in cibo. Onocrotalus assus in cibo mihi gustanti grauis & ferini odoris, nec grati saporis visus est, [illegible] in aqua & vino pariter mixtis elixus fuerat, coniicio autem annosum fuisse.

H.

Truo pro onocrotalo. *a.* Prò dij immortales vnde hic processit truo: Cæcilius irridens m[illegible] Festus. *Trua* nomen est vasis, quod a truissuolando aliqui dictum putant, quod [illegible] vnde & truo auis dicta est, ob co[illegible] udinem, quod per id aqua tr[illegible] ¶ [illegible] natem onocrotalum Martialis dixit. [illegible] & turpem, rudentem, pisciuorum, v[illegible] [illegible]gæuum cognominare.

¶ *c.* Nostri sæculi quidam monachos imperitos non inepte phalacrocoraces & on[illegible]los nominauit.

Emblemata. ¶ *h.* *Gurgulione gruis tumida vir pingitur aluo. Qui larum, aut manibus gestet onocrotalum*, Al[illegible]tus in E[m]blemate *Gula inscripto*.

¶ E[iu]sdem aliud in gattulum & gulosum:

Vocebat torua, prælargo [illegible] gutture, rostrum | *Instar habet nasi multiforisq; tubæ:*
Deformem rabulam, addictum ventriq; gulæq;, | *Signabit, volucer cùm truo pi[c]tus erit.*

Ophiomachus. Ophiomachvs auis est dimicans in serpentes, vnde accepit nomen, Io. Rauisius. ego ophi[o]machum, vel ophiomachen locustarum generis tantum esse inuenio, absque pennis. Paulus Venet[us] scribit aues epimachos dictas pulcerrimas in prouincia Abasiæ inueniri.

Epimachi aues. Ophivrvs, Ὀφίουρος, auis quædam in Æthiopia, Hesychius & Varinus. appar[et] autem n[illegible] illi [a] cauda serpentina inditum, qualis nimirum basilisco, quem vulgus appellat, [illegible].

Ophiurus. Opilo, genus auis Festus.

Opilo. Orchilvs ou[illegible] noctuæ excedit, Aristoteles. Καὶ [ὀρ]χίλος [illegible] Δ[illegible], 40

Orchilus. Aratus inter signa tempestatis. hoc est, Orchilus & eritheus c[illegible] aui[illegible] [illegible] Scholiastes nihil quàm auium genera esse dicit. Auienus quoque interpre[illegible] ca re[illegible] it his versibus: *Orchilos infestus si floricomis hymenæis Ima petit terræ, si dent* [illegible]. Con[i]cio au[illegible]

Orchilus & trochilus an eadem sit auis. [illegible] n alia ratione h[y]menæis [illegible]stam hanc au[illegible] eum [illegible] indicat [illegible] sereno [tra]nquilloq; cœlo gaudea[t]. E[illegible] or[illegible] m[illegible]ucem [illegible] [illegible] tanq; paruam auiculam esse, & fora[illegible] subire [illegible] ramus [illegible] [illegible] vulgus vel negligentia, vel oc[illegible] (ad[illegible], id [illegible] es, al[l]udet [illegible] [illegible]uit. Al[illegible] trochilus auis quæ iuxta aquas deg[i]t, & celeriter currit, vnde nomine imp[illegible] generum. ¶ [illegible] τὸ πλῆθος κατέπιεσε [illegible] A[ris]tophan[es] in Ve[spis] de [illegible] Car[illegible] ceu paruos (vt orchilus auis parua est) & [illegible] bus quos Græci [illegible] vel [illegible]nquam magna habentes genitalia [illegible] dedi[illegible] nam [illegible] talt. re est [illegible] admonet. Idem in Auibus, Si quis Ioui [illegible] sacrificauerit arietem, [r]ex nunc est orch[ilus] [illegible] [illegible] solebant autem Io[illegible] d est arietem m[illegible] rem non castratum [illegible] Ioui quidem [illegible] auis facete a[illegible] tanquam libidinoso & adulte[ro] [illegible] testibus, a qui[illegible] poet[illegible] ome[illegible] Scholiastes, & repetit ex eo V[arinus] [illegible] a cum troc[illegible] nibu[s] rex & senator[illegible]) ap[illegible] rum eandem [illegible] um faciemus, quæ [illegible] Ioui re[illegible] anq[illegible] & [illegible] ex [illegible]itur [illegible] noctu[illegible] um ou[illegible] [illegible] gr[illegible] de [illegible]ersis eum habuisse [illegible] ¶ Ὀρ[illegible], aui[illegible] [illegible] Hesychius.

I[illegible]

IN Hieroglyphicis Ori 1.4. de ORYGE legitur tanquam aue, τοῦτο μόνον τῶν πετεινῶν. sed perperam, & θηρῶν fortè aut χηλωῶν legendum. oryx enim quadrupes est, & piscis. orygem verò auem nemo tradidit, & eo etiam in loco pro quadrupede accipi certum est.

DE OTO.

A.

OTVS & otis aues sunt lōgè diuersæ. De otide inter gallinas feras scripsimus. otus verò noctuæ similis est, sed maior, vt bubone minor, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi. quidam Latinè asionem vocant, teste Plinio. Sed cùm Gaza ex Aristotele scôpem Latinè asionem interpretetur, nos quoque scôpis historiam in Elemento *A.* sub Asionis nomine posuimus: & obiter quædam de oto tradidimus, hîc non repetenda: præsertim quòd otus Latinè *asio* verti debeat, secundum Plinium, qui etiam asionem noctuarum genus maximum esse scribit: scops verò, qui noctua minor est, Latinum nomen quod sciam non habet. Item quòd authores aliqui otum cum otide confundere videantur, vt Athen. Aristotel. Plinius: nisi ea librariorum alicubi culpa est, de qua re pluribus etiam in Otide scriptum nobis est. ¶ Otus (Ὦτος, prima circumflexa: quanquam codices impressi vltimam acuunt) noctuæ similis est, pinnis circiter aures eminentibus, vnde nomen, quasi auritum dicas. nonnulli nycticoracem appellant, (Gaza vertit, nonnulli vlulam eum appellant, alij asionem,) Aristotel. Asiones noctuarum genus maximum, quas Græci quandoq; scôpas vocant, aliquando nycticoraces, id est vlulas: & quandoq; otos quasi auritas, Hermolaus Barb. in cuius verbis nos reprehēdimus: Primum quòd asionem Græcorum scopem esse dicit: alterum quòd nycticoracem interpretatur vlulam, in vtroq; secutus Gazam. Asio noctuarum genus maximum est, cui pluma aurium modo emicat, Plin. Quidam otum vocant bubonem, Obscurus. Otum lagodiam vocari (a lepore nimirum, quòd pedes plumis villosos habeat,) Alexander Myndius author est apud Athenæum.

¶ Otus Hispanis, vt audio, dicitur *mochuelo*, Gybert. Longolius, item Eberus & Peucerus Germanicè interpretātur Schleiereul/ vt ante eos Turnerus, qui etiam aliud nomen Germanicum adfert Ranseul: & Anglicum *a horn oul*: vt Eliota *a shrycheoule*. Sed auis quam nostri vocant ein Schleiereul/ aurita non est, vlularum generi in *V.* elemento a nobis adnumerata. Ego potius otum eam auem esse conijcio, quam aucupes nostri vulgò vocant ein Orhüwel. ¶ Otus bubonis figuram habet, & ideo a multis bubo vocatur, aures habere videtur, plumis in star aurium erectis. vox eius est *huhu*, tāquam hominis frigore nimio affecti, Albertus. Auis est quæ vulgò (Gallis puto) *huans* dicitur a sono vocis *huhu*, quam noctu horrificam emittit, impropriè vocem humanam simulans, ita vt hominem contractum frigore clamare credas. sed certæ regiones sunt, in quibus huiusmodi voces profert, in cæteris vt plurimum muta. bubone minor, noctua maior: rostro ac pedibus vncis, plumis circa aures eminentibus. nocte volat, præda viuit, carnibus vescitur, mures persequitur, & ab auibus cæteris odio habetur, Author de natura rerum, & partim Albertus.

Discrimē inter otū & otidem.

Nomi-

De [illegible] auis

B.

Quod ad partium oti descriptionem, nonnulla iam in *A.* retulimus. Pinnulæ ei circa aures eminent, vnde auritus vocatur: vt & buboni & aluconi minori, & scopi vel noctuæ minimæ. quanquam Plinius scribat buboni tantum & oto plumas velut aures haberi, cæteris cauernas ad auditum. Athenæus oto magnitudinem columbę tribuit, & formam humanam (nimirum quod ad faciem,) tanquam ex Aristot. apud quem nos nihil tale reperimus. Otum vncis vnguibus esse apparet ex lib. 8. historiæ animalium cap. 12. propè finem. Reddens enim causam quòd otus planipes & imitator sit, subdit: Omnes deniq; aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum. Quin & noctuæ similem esse testatur, habet autem noctua vncos vngues.

Descriptio partium.

C.

Otus noctuæ similis est, non nocturna tamen, Aristoteles citante Athenęo. ego nihil tale apud Aristotelem inuenio, & otum quoq; nocturnam auem esse puto.

D. & G.

Otus est blatero, & hallucinator & planipes, (κόβαλος καὶ μιμητὴς, *vide* in Asione, vbi vocem κόβαλον copiosè explicui, &c.) saltantes enim imitatur. capitur intentus in altero aucupe, altero circumeunte, vt noctua, Aristot. Auis est imitatrix ac parasita, & quodam genere saltatrix. capitur haud difficulter vt noctuæ, intenta in aliquo, circumeunte alio, Plin. Otus imitatus omnia quæ homines faciunt: quos saltantes cum imitari conatur, capitur, (ἀντορχούμενος ἁλίσκεται.) In aucupio illarum, qui saltandi peritissimus fuerit, saltat in conspectu earum, & simul ipsos contra aspicientes ad saltationem inducit, (καὶ τὰ ζῶα βλέποντα εἰς τὸν ὀρχούμενον κηρύσσονται.) Alius à tergo latens voluptate imitandi captas compręhendit, idem & scopes facere aiunt, &c. Athenæus. Otus laudata & e regione saltans capitur, sicut & nycticorax: quamobrem etiam homines stolidos & ambitiosos otos appellabant, Æl. Dionysius apud Eustathium. Otus in Hieroglyphicis turturem quoque saltatione ac tibia capi scribit. Capiuntur

De huius auis stoliditate, atque homines imitādi cupiditate, qua fit vt facillimè capiatur.

& otides venatorum imitatione oculos aqua è pelui inungentiū, & aquę loco in altero vase relinquentium viscum, siue otides verè id faciant, siue prootis ab authoribus nominentur: Quęre in Otide *E.*

G.

Glaucomata magi dicunt curari felle recenti asionis, Plinius.

H.

Otus quasi aurita.

Οὖς vel ὠτίον auricula est. habent autem auriculas solæ quadrupedes viuiparæ. Sed quoniam in oto aue plumæ vtrinq; in capite auricularum instar eminent, Græci otum quasi auritam dixerunt, vt hodie aliqui cornutam hanc auem esse dicunt. ¶ Otus auis laudata & saltans capitur, (vt scripsimus in *E.*) vnde otos item dicimus qui nullo negotio decipiuntur, aut gloriæ vanitatem affectantes, Cælius. χαύνους καὶ κενοδόξους ὄντας ἰχέλων, Ælius Dionysius apud Eustathium & Suidas. Qui fraudibus expositi sunt, ac negotio propè nullo insita simplicitate decipiuntur, oti à comicis vocantur, ex auis natura, quæ quum imitatrix sit inde ab aucupibus facile capitur, Cælius. Qui facile à quouis falluntur, oti dicebantur. apiius quidem illi, qui solo auditu nulla ampliore cura consideratis verbis decipiuntur, sic dicerentur, Eustathius. Vt cepphus, sic & otus hominem stolidum vel simplicem imposturis expositum indicat. Quare & Comicus traducens Athenienses ceu qui facile dictis quæcunq; audirent fidem habentes deciperentur, Ὦ μάνσι ὦτοι τῶν ἰλλιώων, dixit, Idem.

Oti dicuntur homines stolidi ac faciles decipi.

Fabula de Oto & Ephialte.

¶ Otum (Ὦτον) & Ephialten Aloei & Iphimedię filios fuisse aiunt & Martem ligasse: cuius fabulæ expositionem requires apud Eustathium in Iliad. ε. Maximi hi fratres fuisse feruntur, & bellum cælo ac superis inferre ausi, in quo Apollinis sagittis confecti sint: alij in venatione imprudentes inuicem se iaculis transfixisse aiunt Dianæ consilio, &c. Eosdem primos Musis sacra fecisse aiunt.

Emblema.

¶ Emblema Alciati *Fatuitas* inscriptum:

Miraris nostro quòd carmine diceris otus,
Sit vetus à proauis cum tibi nomen Otho.
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantemq́; auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos,
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

De avibvs qvarvm nomina *P.* litera incipit.

DE PARADISEA, VEL PARADISI AVE.

PARADISEAM vel paradisi auem, vel apodem Indicam appello illam cuius figura sequens est, à clarissimo viro & doctissimo I.C. felicis memoriæ Conrado Peuringero nobis cõmunicata: qui & mortuam similem sibi visam testabatur, vt & alij multi fide digni homines alij alias se vidisse mihi retulerunt. Et nuper charta quædam Norimbergæ excusa, quæ huius auis simillimam nostræ iconem continet, ad nos missa est, his verbis adiectis: Paradisea vel apus Indica magnitudine est turdelæ, multicoloris, alis prædita oblongis, teneris & visui peruijs, & pennis (si pennæ dici debent, potius quàm deplumes enim sunt. in nostra effigie non expressæ) duabus longis, angustis, nigris, duriuscule corneis. Pedes nulli, perpetuò volat, nec vsquam quiescit nisi in arbore aliqua (ab altera de lungis illis setis ramo implicata pendens.) Nulla nauis tam celeriter in mari pergit, aut tam procul à continente, quam non circumuolet. Callida est, præsertim circa victum. Magni pretij propter raritatem. primates in militia galeis pro crista inserunt. Ostentatur Norimbergæ apud Io. Krametum, & numis argenteis octo drachmarum ferè, (quos à valle Ioachimica denominant,) centenis indicatur.

Manucodiata.

¶ In Moluchis insulis sub æquinoctio (inquit Hier. Cardan. lib. 10. operis de Subtilitate) auis mortua in terra aut mari colligitur, (*manucodiatam* vocat, vocabulo linguæ indigenatum) quæ viuens nunquam videri solet, quoniam pedibus careat: tametsi neget Aristot. auem vllam pedibus carere. Hęc igitur, quam ter videre iam cõtigit, sola vt ita dicam ob id pedibus caret, quod in sublimi aere atq; procul ab omni visu humano habitet. Corpus eius rostrumq; magnitudine & forma simile hirundini: pennæ alarum & caudæ accipitrem magnitudine dum alas extendit superant, æquant verò fermè aquilam. Pennarum crassitudinem excogitare potes. tanta enim est, qualem pro auiculę paruitate conuenire ratio docet. Sunt igitur tenuissimæ, & persimiles præter tenuitatem pennis pauonum fœminarum ex toto. neq; masculorum pauonum pennis assimilantur, quòd non sint oculatæ, vt quæ in masculi pauonis cauda cernuntur. Masculi dorsum auiculæ huius sinuatur intus, in eamq; cauitatem oua fœmina facere ratio ipsa docet, cum & ipsa fœmina cauum habeat ventrem, vt sic vtraq; cauitate possit oua incubare. Masculo hæret in cauda filum longius tribus palmis, coloris nigri, medium inter quadratum rotundumve, neq; crassum, neq; admodum tenue, verum ei non absimile quo crepidas cerdones consuere solent. Hoc existimamus dum fœmina oua incubat alligari firmius illam masculo. Neq; mirum est in aere perpetuò habitare. nam cauda & alis in orbem extensis haud dubium est sponte sustineri. Vicissitudo etiam si quid est lassitudinis illam excutere potest. Cibum nullum esse puto præter cęli rorem, qui simul sit cibus & potus, & ita natura prouidisse diligenter tanto miraculo videtur, vt in aere habitare posset. Vesci autem aere puro haud verisimile est, quòd nimis tenuis sit. Vesci animalculis: neque id, quòd ibi non fiat congregatio ad generationem illorum haud dubiè necessaria: neque in auium

ventribus



ventribus illa cernuntur, qualia in hirundinum. sed tamen hoc non cogit, cum manucodiatas solo fenio confici credendum sit. at nec vapore, cum infra copiolior sit, vnde descendentes viderentur. vapor etiam nonnunquam perniciosus est. rore igitur per noctem vesci verisimile est, Hæc ille. Et rursus in struthiocameli mentione. Sunt qui ob raritatem nunc manucodiatæ tum alas tum caudam in cristas figant, addita etiam superstitione qui secum habeat in bello non vulnerari.

¶ Sunt qui hanc auem Germanicè Lufftuogel appellēt, hoc est auem aeris: siue quòd in aere semper ferè degat, siue quòd eo etiam viuere vulgò existimetur. Quidam receptaculum putant sub alis habere fœminam, vbi oua foueat. ¶ Reges Marmin (in Moluccis insulis) paucis antè annis immortales animas esse credere cœpere: haud alio argumento ducti, quàm quòd auiculam quandā pulcerrimam

Lufftvogel.

Reges insularū Mo

Iuccarum huius auis argumento inducti sunt credere immortalitatem animarũ. Mamuco diata. Rhyntaces aues.

nunquam terræ aut cuiquam alij rei quæ in terra esset insidere animaduerterent, [illegible] aliquando ex summo æthere exanimem in humum decidere. Et cum Mahumethani qui ad eos commercij causa commearent, hanc auiculam in paradiso ortam, paradisum verò locum animarum quæ vita functæ essent, attestarentur, induerunt hi reguli Mahumeti sectam, quod hæc de hoc animarum loco mira po[illegible]retur. Auiculam verò *mamuco diata*, id est auiculam dei appellant: quam adeo sanctè religioseq; habent, vt se ea reges tutos in bello existiment, etiamsi suo more in prima acie collocati fuerint. plebei autem caphræ, id est gentiles sunt. Reges harum insularum auiculas numero quinq;, singuli singulas dono ad Carolum V. miserunt, Maximilianus Transsyluanus.

¶ Milites in aula Turcarum imperatoris quos Genissarios appellant, cum multa superbè faciunt, tum pennis struthionum se ornãt, & rhyntacis auibus, quas Arabes vendunt exiccatas carne adempta, ita vt pellis tantum supersit, a qua pennæ procedunt pulcherrimæ in vnum ceu manipulum c[illegible]ectæ, ea crassitie quæ capi est. Hanc aliqui recentiorum *apodem* vocant, ego *phœnicem* veterum esse coniicio, Bellonius. Nos de Phœnice & Rhyntace auibus infra suo loco dicemus.

Paradisea descriptio ex Guilãdino.

¶ Hæc iam perscripseram, cum Melchioris Guilandini Borussi (doctissimi iuuenis, & incõparabilis circa simplicium medicamentorum indagationem doctrinæ ac diligentiæ) literæ Patauio missæ ad me peruenerunt, in quibus paradiseam auem his verbis describit: memoriæ ac literis (inquit) proditum est, apud eos qui integra de Hispanorum nauigationibus in alienum & tot iam sæculis incognitum orbem, volumina condidêre, in Moluccis insulis auiculam quandam pulcherrimam oriri, mole quidem corporis exiguam: verum pennarum ob causam, quæ ei sunt longissimæ inque orbem digestæ, ita vt amplioris circuli describant ambitum, primo aspectu videri maximam. Auicula est [c]orporis magnitudine & penè forma coturnici similis, pennarum ambitu discolore, verum venusto [a]dmodum & decoro, visuq; iucundissimo vndique exornata. Caput quale hirundinis maiusculum, pro corporis amplitudine. Pennæ superiorem eius partem à prima ceruicis vertebra ad rostri vsq; ini[ti]um exo[rient]es, breues sunt, crassæ, duræ, spissæ, coloris lutei insigniter splendentis, & auri purissimi modo, radi[o]rum ve solarium instar fulgentis. Cæteræ quæ mentum contegunt, & molliores, & tenuiores, atque ex cyaneo mirè equidem virides deprehenduntur, haud planè colore ijs absimiles, quas in anatum masculorum capitibus, dum lucidissimo obuertuntur syderi, conspicimus. Rostrum item quàm sit hirundini prolixius. Pedes nulli. Pennæ alarum ardeis forma pares, tenuiores tantum longioresque, colore fusco, inter ruffum & nigrum, fulgentes. Verum cum omnes, tum quæ alas constituunt, tum quæ caudam efformant, in orbem extendantur, totæ similitudine, etenim cuti animantis veluti infixa hærent spicula, immobiles planè, mirum videri non debet, sponte sustineri, neque vnquam in terris quoad in viuis est conspici, quando & pedibus vsus nullius in aere existentibus, prorsus destitui, (quod tamen placitis Aristotelis scholæ Peripateticorum summi principis refragatur, auem vllam pedibus carere negantis,) paulò ante dictum sit. Cæterum exoriuntur iuxta singulas maiorum pennarum, alas constituentium, origines, aliæ quoque minores, neq; sanè paucę pennulæ, quæ supra maiorum principia extensæ, ea obtegunt, dimidio quisquiliatæ, ruffæ, coccineæ ve, reliqua parte croceæ, & fuluo auri colore splendidæ, multum hercule gratiæ ac venustatis auiculæ ob eximiam illam & singularem colorum disparitatem conciliantes. Corporis reliqua moles tota, pennis fuluis in ruffum vergentibus obducitur ita tamen [v]t aliquid adhuc inter eas discriminis animaduertas. Nam quæ in pectore & ventre collocantur, & frequentissimę sunt, & pariter latissimę, duorum trium ve digitorum amplitudine, colore fuluo, & eo quidem nitidissimo, haud sanè alio, quàm iecur ipsum splendentes. Quæ verò dorso infixæ sunt, rariores neq; ita frequentes esse apertè cognoscimus: & insuper amplis diuisuris hiare, pennarum omnino ardearum tergo adhærentium similitudine, clarè videmus. Neq; etiam ad tam insignem latitudinem accedere, aut præstantem illum hepatis colorem adæquare, quin puniceo potius colore, carni æmulo obscuriore etiamnum relucere, plenissimè perspicimus. Porrò pennæ hæ simul omnes, [tum] quæ à ventre suam trahunt originem, tum quæ à dorso enascuntur, caudam, cum sint longissimæ, c[onstit]uunt, quia ea cęterarũ auicularum more minime exornatur. Nec id equidem mirum, quando & alæ ipsę diuersa sint ratione concinnatæ, quippe quæ in arctũ contrahi, vel latum diffundi, pro anima[ntis ar]bitu, nequeant, sed naturaliter vno tantum eodemq; modo perpetuò consistant. Pręterea masculi huius auiculæ dorsum omni ex parte depressum inflexumq; est, adeò vt sinum quendam foueamq; efformet. In eam cauitatem oua fœminã deponere ratio ipsa claro est argumento, quum & femina ventrem cauum obtineat, vt hoc pacto oua facilius possit incubare, ac tandem pullos excludere. Deniq; adnectuntur maris dorso fila gemina, nigra, cornuum modo vtrinq; in tectum extensa, tres & amplius palmos longa, neq; rotunda exactè, neq; etiam perfectè angulata, sed figura inter quadratum & rotundum media, nec crassa valde, nec summe tenuia, verum sutorio filo haud planè dissimilia. Horum vsum talem esse, cum cæteris sæculi huius viris eruditissimis existimo, quo nimirum fœmina, dum oua incubat, mari firmius alligetur, copuleturve. Cibus eis nullus præter cæli rorem, qui simul est cibus & potus. interiora si spectes, inane nihil reperias, verum continua ac perpetua pinguedine auiculam totam expletam videas. Hæc auiculæ ipsius integra & certa historia, cui neotericorum peritissimi quique calculum vno ore omnes adijciunt, pręter vnum Antonium Pigasetam, rostro prolixo, & pedibus palmi vnius longitudine

donari,

donati, falsissime affirmantem, quum hoc me hercule longe ab omni veritate sit alienum, quod ipse aliter se rem habere, iam bis (neq; enim pluries videre contigit) oculis manibusq; proprijs liquidissimè deprehenderim. Hæc Guilandinus ad nos. suspicatur autem hanc esse rynthacem auem, cuius in vita Artoxerxis Plutarch. meminit: de qua nos suo loco in *R.* elemento scribemus. ¶ Sunt qui hanc auem, vt Ispidam vulgò dictam vestibus apponi scribant aduersus tinearum iniuriam. ¶ Pcteugotyranni auis Indicæ Varinus meminit, quæ fortè paradisea nostra est. *vide* infra mox post Psittacos.

¶ Svnt & aliæ aues paradisi dictæ, vt author de nat. rer. scribit (apud Ægyptios, Albert.) non quia ex paradiso veniant, sed ob insignem pulcritudinem: qua ita excellunt, vt nullus eis color deesse videatur. magnitudo eis anserum, vox mirè dulcis & blanda. captæ gemere non desinunt donec in libertatem restituantur. Super Nilum habitant, qui de paradiso profluere perhibetur, raræ aliàs repertu.

De alijs paradisi auibus dictis apud Ægyptios.

¶ Nauigando in flumine Physon inuenimus aues quæ aues paradisi nominantur, mirabili colorum varietate conspicuas: ita vt si quis propius intueatur, nimio earum splendore visum propè amittat, Author incertus, qui de Terra sancta Italicè scripsit.

¶ Aliæ præterea in Ægypto aues eodem nomine veniunt, fusci coloris & subtutili, monedulis minores. aues autem paradisi vocantur, quia vbi nascantur, vnde veniant, & quò se recipiant, nescitur. non enim coitus earum videtur: sed certis temporibus collectæ terras quas habitant transituræ relinquunt, Albertus & Author de natura rerum.

¶ Ispidam quoq; auem propter pulchritudinem colorum, nonnusquam in Italia auem paradisi vocari audio: & similiter vpupam Venetijs.

Ispida auis paradisi in Italia.

DE PARDALO.

Pardalvs, Πάρδαλος, etiam auicula (ὄρνις, auis) quædam perhibetur, quæ magna ex parte gregatim volat, nec singularem hanc videris. colore tota cinereo est, magnitudine proxima mollicipiti, (qui paulò minor turdo est, etiam ipse totus cinereus, pedibus valens, pennis non item: etsi Gaza pro ὠκύς, legit ἄπτυς, vt neq; pedibus neq; pennis valeat) sed pennis ac pedibus bonis. vocem frequentem (πολλὴν) nec grauem emittit, Aristot. Pardalis, Πάρδαλις, auis quædã, Hesych. Graucalus, Γραύκαλος, auis cinerea, Idem & Varin. suspicor autem corruptum esse vocabulum pro pardalo, quæ Aristoteli colore tota cinereo est. quanquam & caucalias auis quædam iisdem Grãmaticis memoratur. ¶ Gybert. Long. eumq; secutus Turnerus, vt hunc Eber. & Peuc. pardalũ auem vulgò pluuialem dictam interpretantur, ein Pulůer/ de qua infra priuatim scribemus. Pardalo nomen fortè a maculis factum est, sicut & pisci vel ceto pardalidi: aut à rapacitate & laniatione, vt lanio, qui etiam cinereus est, conueniat, vt & magnitudo, si is gregalis esset.

Graucalus pro pardalo.

¶ Paronis auis Festus meminit, ni fallor: vt & varonis & tupicis ex Lucilio.

DE PARRA.

Parra, vel vt alij scribunt *para*, per simplex *r.* (vt & Hermol.) auis est, quæ oriente Sirio (ipso) die non apparere, donec occidat traditur, Plin. Arist. hæc eadem de œnanthe scribit, vt auis vna existimanda sit. Sed alia videtur inauspicata illa Horatij parra, cuius meminit Carminum 3. 27. his verbis: *Impios parræ recinentis omen Ducat, & prægnans canis,* &c. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. alij *paro* legunt, Hermolaus *parco*: quæ verò sit auis parcus fatetur se ignorare. *vide* infra in Vanello. Festus duobus in locis parram numerat inter oscines aues, quæ ore canentes faciant auspicium. ¶ Author libri de natura rerum parram cum regulo confundit. Regulus (inquit) qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu.

DE PARIS DIVERSIS, ET PRIMVM IN GENERE.

A.

Aegithalvs, Αἰγίθαλος, auis Aristoteli memorata, cuius tres species describit, nos plures agnoscimus, à Gaza vertitur parus, recentioribus eadem parix est, Alberto & alijs. In Campania & alijs regionibus *parula* vocatur auicula, cuius vertex nigricat coronæ specie, quæ an parus veterum sit nondum perspexi, Hermolaus Barb. mihi quidem eandem esse dubium non est. sed & alia pari species est cœruleo vertice, nigro tres aut plures. Parus vulgò *parizola*, rusticè apud nos *patascius*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis *parruza*, in alijs *zanzin*, & *orbesina* nominatur parus communi pluribus speciebus vocabulo. ¶ Gallicè *mesange* vel *sparnoczolo*, Bellonius. Iacobus Syluius etiam *mesangam* vocat. Sabaudicè *mayenche*. ¶ Germanicè ein Mayse vel Mayß. ¶ Anglicè *a tit mouse*. ¶ Illyricè, ni fallor, *sykora*. ¶ Galli & Germani quidam putauerunt meropem esse auem, quæ Gallicè *mesang* appellatur, quod falsum est, Bellonius.

Nomina.

B.

Descriptio. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices, alijs aliter, phasianæ corniculis, præterea parræ, Plinius. aliàs *paro*. Hermolaus legit *parco. vide* infra in Vanello. Paro maximo pectus luteum est, &c. cæterorum corpora albo, nigro, pallido & cyaneo coloribus distinguuntur, Turnerus. Pari omnes ferè iuxta oculos maculas albas habent.

C.

De pari cantu. Pari gregatim volitant. ¶ *Parus enim quamuis per noctem tinnies* (aliàs *tinnines*) *omnem, At sua vox nulli iure placere potest*, Author Philomelæ: tanquam parus noctu canat, quod fortè para vel parra facit. ¶ Parus vermiculis vescitur, Arist. & Albert. Iniuriam apibus infert, Aristot. & alij. vnde apiastram aliqui esse coniecerunt, quæ tamen merops est. *Cibo.* Vescuntur pari non solum vermibus: sed & canabino semine & nucibus, quas rostris suis acutioribus solẽt perforare, scuo duo priora genera (parus magnus, & montanus) delectantur, Turn. *Vnguib.* ¶ Pari omnes vnguibus suis reptare & facilè vbi volunt adhærere possunt: ita vt ad nucem a filo eis suspensam adhærescentes comedant. ¶ Capiuntur apud nos etiam media hyeme. *Nidificatione & partu.* ¶ In cauis arborum nidificant, Albert. Oua plurima ædere feruntur, Aristot.

D.

Mores eius. Parus auis est animosa, & ad se defendendam strenua, pro sua magnitudine: vocalis, clamosa, volatu impetuosa, præsertim maior. Noctuam odit.

E.

Ratio eas capiendi. Gregatim volant: quare sæpe complures capiuntur per noctuam. Gustatu farinæ vino dilutæ primum inebriati capite grauantur, deniq; cadunt, & abiecti volare non queunt, & facile tolluntur ab apiariis. nocent enim apibus, Ælianus. Paros & luscinias audio stultas esse aues & facile capi, quod propter curiositatem mox ad eum locum accedant à quo aucupes abierint.

F.

Veniunt etiam in cibum pari apud nos, etsi non admodum delicati.

G.

Vsus eius in medicamentis. Sunt qui paro eandem facultatem tribuant, quam veteres ictero vel galgulo aui, vt scilicet regium morbum aspectu patientis in se recipiat, ille sanetur.

H.

Αἰγίθαλος, nomen auis, & saltationis genus, Suid. & Varin. Αἰγίθαλος & αἴγιλος herbæ sunt, Varin. Aristophani in Auibus ægithallus scribitur *l* duplici: vbi Scholiastes, Ægithalus auis est de genere accipitrum, sic dicta quod capram fugat, παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς θηλάζειν, vt quidam putant. *Αἰγίθαλος an caprimulgus dici possit.* Sed quæ capram sugere fertur auis nocturna est, αἰγοθήλας Græcis dicta, id est *caprimulgus*. quæ forsitan *para* vel parra Latinorum fuerit: ægithalus verò parus, non à capra dictus, quam Græci æga vocant, sed ab impetu fortassis quo vtitur volando. nam & αἰγίδα, qui flatus est impetuosus, à verbo ἀΐσσειν deriuari suspicor. Sed video Oppianum quoq; lib. 3. de aucupio ægithalum pro caprimulgo accipere: forte quòd heroicum carmen quo vsus est ægothelæ vocabulũ respueret. Ægithalum (inquit) capturus capræ papillam visco circumlinat. Cęterum auis caprinum lac haustura, cùm vltra sępes in stabulum peruolauerit, & fugere capram inceperit, effuso ei ad pedes vsq; visco deprehenditur. *Parus piscis.* ¶ Pari piscis meminit Bellonius de piscibus li. r. cap. r. item Wottonus. ¶ Vt Græci struthópoda, hominem cuius crurum tenuitatem notare voluerint, sic nostri a pari crusculis Meysenbeinle nominant.

DE PARO MAIORE.



Fringillago. PARI genus quod maius est *fringillago* vocatur, αἰγίθαλος σπιζίτης, quippe quod fringillam æquet, Arist. Genera parorum plura sunt, quamuis Aristotel. tria tantum refert. *fringillago*, maxima omniũ, pulcra, inferius ex luteo virescens, in vertice nigricans, quẽ *Nomina varia.* Germani vocant Spiegelmeiß / Kolmeiß / Eberus & Peucerus. Longolius etiam & Turnerus parum maiorem Kolmeiß interpretãtur, hoc est parum carbonariũ, ab atro colore capitis, qui vtrinq; etiam a collo descendit per pectus & ventrem medium, longiore in maribus, breuiore & angustiore in fœminis spatio: nostri partem hanc nigram *bracham* appellant die Bruch. Sed nostri aucupes parum alium minorem vertice nigro Kolmeiß appellant maiorem vero Spiegelmeiß à colorum pulcritudine quibus distinguitur. eundem Germani quidam, Brandtmeiß similiter

similiter ab atro colore: aliqui grosse Meiß/ id est parum magnum. Brabanti *masenge*, vt Galli *mesange*. Sabaudi *mauenze*. Angli *the great titmous, or the great oxei*. Itali *parisola* vel *parussola, orbesina*, quanquam communia hæc nomina etiam alijs paris videntur: vel *parisola domestiche*, & circa alpes *tschernabó*. alicubi etiam *capo negro*, quod nomen ficedulæ potius vel atricapillæ conuenit. Lusitani *sentilaum*. Turcæ *ala*. Ex ægithalis alter (quasi duo tantum genera sint) à nonnullis ἐλαιὸς vocatur, ab alijs πιζίας (vox videtur corrupta, Wottonus legit πιζιάς: & sycalis, id est ficedula tempore quo ficus maturæ sunt, aliàs *melancoryphus*, Athenæus. *vide* in Ficedula, & in Elea. Sed & alij pari, præter cœruleum, omnes melancoryphi sunt. propriè vero melancoryphus dicta auicula, id est atricapilla, tempore tantum à ficedula differt, a paris plurimum. ¶ Parus maximus ineunte statim vêre cantiunculam quandam breuem, nec admodum iucundam exercet, alias mutus. huic pectus luteum est, intercurſante linea nigra masculo, Turnerus. Pari magni à quibusdam in ædibus aluntur, & muribus quoq; vescuntur cute tantum detracta obiectis: & cantillant interdum. ¶ Aduersus calculum renum motacilla seu caudatremula vulgo dicta, furno siccata, efficacissima creditur. item quæ vulgo Gallorũ *messengua* dicitur, Iac. Syluius. *Vide* in Motacilla. Easdem quas veteres galeritæ auiculæ vires ad colicos & nephriticos cruciatus, easq; probatissimas, tribuunt aliqui pulueri auiculæ quam vulgus mesenguam vocat, Ant. Mizaldus.

Melancoryphi.

De huius auis cantu.

Usus in medicamentis.

DE PARO CÆRVLEO.



PARVS alter monticola cognomine est, quoniam in montibus degat, cui cauda longior. tertius magnitudine sui exigui corporis discrepat, quanquã cætera similis est, Aristot. Turnerus parum secundũ facit qui Germanicè dicatur ein Meelmeisse / (Anglicè *the less titmous*. sed hæc eadem est, quam nos Blawmeiß vocamus, id est cæruleum parũ, qui cæteris minor est, & solus cœruleo insignis capite, quod in alijs omnibus nigrũ est vel totum vel ex parte. atqui secũdus Aristotelis parus caudam habet longam præ cæteris paris, quamobrem eum nos esse putamus qui à nostris Pfannenstil nũcupatur, cuius iconem infrà dabimus. ¶ Tertium parum (inquit Turnerus) Angli *nonnam*, à similitudine quam cum velata monacha habet, nominant. Sabaudi parum cœruleum nostrum *moyne* vel *moynetan*, hoc est monialem: atque hoc tertium pari Aristotelis genus esse nobis videtur. alij in eadem regione, ni fallor, *lardera*. Gallis *mesenge*. Itali *parussolino*, vel *parozolina*. Hispani & Lusitani *chamaris*, ni fallor, vel *alionine*, vel *milheiro*. Nostri Blawmeiß: circa Norimbergam Bymeisse/ quod apiculas deuoret. Parus minor vulgò nominatur ein Pimpelmeiß oder Meelmeiß/ Gyb. Longolius. ¶ Genus hoc pari vt alijs plerisq; minus, ita etiam mansuetioris ingenij est & minus impetuosum. ¶ *Titmous* Anglorum oua ferè sedecim parit: vnde & paruas mulieres fœcundas ciusdem auiculæ nomine vulgò appellant.

Monticola.

Nonna.

DE PARO ATRO.



PARVM atrum appello, quem pleriq; Germàni Kolmeiß / id est parum carbonarium nominant, quanquam etiam Parum maiorem Saxones & alij quidam similiter appellant. Alba macula ei infra oculos est, & alia in occipitio, reliquum caput atrum, venter luteus, crura fusca. ¶ Nostri non hoc, sed palustre genus pari, de quo iam dicetur, carbonarium cognominant.

DE PARO PALVSTRI.

PARVS palustris, Germanicè ein Murmeiß oder Rietmeiß / oder Reitmeiß: nostris Kolmeiß/ cum alij genus præcedens sic appellent: capite prorsus nigro est: cum superior in medio per occipitium maculã albam habeat. Pectus & ven-



ter albicant, crura rosea sunt, vt pictura indicat. Dorsum & cauda fusca, aut ferè cinerea: vnde etiam Aeschmeißle à quibusdam appellatur: ab alijs Kaatmeißle/ fortè quòd circa cœnum & paludes degat. Habet etiam aliquid ruffi in supremo dorso: vt pictura Argentoratensis præ se fert. Ego cùm captum nuper parulum carbonarium siue atricapillum nostrum inspicerem, deprehēdi illum paulò minorem esse cœruleo parulo, corpore fusco ad cinereum vergente: macula nigra continua per totum caput medium insignem, vtrinque candicantem: ventre è cinereo albicante, caudâ magis quàm vertex nigricante, crusculis ad cœruleum inclinantibus. Turnerus hanc auem Aristotelis iuticonem (*schœniclon*) facere videtur, & à passere harundinario non distinguere.

DE PARO CRISTATO.



PArvs cristatus nigro est capite cũ paucis punctis albis, crista retro extensa, corpore prono fusco, pectore albo, cruribus cinereis. Germani à crista vocant Kobelmeiß/ Strußmeißlin: vel Heubelmeiß / & Heydenmeiß / vt Eberus & Peucerus interpretantur. Galli *mesange hupée*. Minor est paro maiore, montano par magnitudine, Eberus & Peucerus.

DE PARO CAVdato.



PArvm caudatum hanc auem voco, quòd caudæ longitudine paros cæteros excedat. hæc esse videtur parus alter Aristotelis, monticola cognomine, quoniam in montibus degat, cauda longiore. Caudæ longitudo nomen ei apud nos fecit, Schwantzmeißlin oder Pfannenstil: vt loca montana quæ frequentat, Berckmeißle. Parus *ἀνώνυμος*, minimus quidem omnium in genere parorum, sed longissimam habet caudam, Zagelmeiß/ Pfannenstiglin/ Eberus & Peucerus. Niger est parte prona, albus supina, in medijs alis rubet, vt & circa ventrem imum sed diluuius.

¶ Tempore verno vocem ædit inconditam, *guckeeg, guckeg*. Gregatim ferè volant, deni aut duodeni. Vescuntur vermibus, araneis, fortè & gemmis arborum. Fœcunda est auis: nam octo, decem aut duodecim ferè pullos educat. Raro inuenitur nisi tempore frigido. Nidum struit duos ferè palmos cum dimidio longum ex musco & filis (araneorum, vt videtur) compositum, aditu semper angusto, inter frutices. facit autem oblongum, propter caudæ longitudinem. In genere ripariarum Plinio auis est, quæ nidum è musco arido struit, non quidem oblongum, sed pilæ figura tam absolutè vt inueniri non possit aditus.

DE PARO SYLVATICO.

HIc quoque parus perquam exiguus est, macula per medium verticem rubente consp[illegible], partibus vtrinque nigris, crusculis fuscis, alis nigricantibus, & cauda quoque extrema: reli[illegible] [illegible]rpore

diluuius in ventre. Nostri à syluis in quibus degit, præsertim circa abietes & iuniperos, vocant Waldmeißle / Thannmeißle: aliqui m[illegible]us propriè Waldzinßle. alij a voce Zilzelperle. cantillat enim *zul zel zalp*. Turcæ, vt audio, *agulgussin*. Auceps quidam apud nos aliquandiu aluit, sed mutam.

¶ Audio & *mounier* apud Gallos nominari quandam pari speciem, exiguam, atro capite, reliquo corpore subcœruleo vel cinereo: quæ nidum rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum suspendat, & multa oua pariat.



Mounier.

DE PASSERE.



A.

PASSERIS nomen etiamsi ad omnes ferè minores aues extenditur, (*vide* infra in *H.a*) priuatim tamen speciem certam significat, de qua præcipuè hic scribimus. ¶ *Zippor* Hebraicè, צפור, secundum aliquos est generale vocabulum auium, tametsi translatio nostra sæpe vertat passerem: & inuenitur in vtroque genere. Kimhi dicit quòd aliquando capiatur pro certa auium specie, nempe Psalmo 84. pro aue parua quæ vulgò vocetur passer. Pluralis numerus est *ziparim*, Esaiæ 31. Secundum Mosen Gerundensem auis est quæ mane ad ascensum auroræ incipit cantare, Munsterus. *Zipor* Deuter. 14. dicitur de omnibus auibus mundis. Chaldæus eo in loco habet *zipar*. Arabs *taer*, טאיר. Persa *gongescheck*, גינגשך. Nominantur autem aues omnes ab vnguibus (*zsparen* vnguis est) *ziparim*, vt à volatu *ophim*, Leuitici 14. vbi de mundatione leprosi agitur, Chaldæus pro passere habet *zepara*, צפרא. Arabs, *azbur*, עצבור. Persa etiam retinet generale vocabulum *gongescheck*. LXX. ὄρνιθα ponunt, Hieronymus passerem. *Agur* etiam Hebraicam vocem aliqui passerem interpretantur: *vide* in Grue supra. *Alhassafir*, id est passerum, Andr. Bellunensis. *Stupion* (*Struthion* legerim) passer, Syluaticus. *Lesin alhassafir* (alias *alasafir*) id est lingua passerum, de fructu fraxini vel orneoglossi arboris legitur apud Arabicos medicos. *Babebos* est auis quædam omnium calidissima, Venerem stimulans, mihi ignota, Syluaticus. videtur autem esse passer.

Nomina Hebraica.

¶ Στρουθία, omnes auiculæ: sed στρουθὸς propriè qui πυργίτης dicitur, Varinus. Στρουθὸς ex Aristotelis descriptione auis illa videtur, quæ vulgò πυργίτης dicitur, specialiter accipiendo. nam alioqui generale nomen est, Eustathius si bene memini. *Xuthros*, alijs *struthos*, vel pyrgites, alij erogliten vocant, Kiranides. Passerculus in Creta vulgò *sporgutis* appellatur, Bellonius. sunt qui σπέργιτας vel ἀσπέργιτης vulgo vocari mihi retulerint. videntur autem hæc nomina corrupta a prisca voce πυργίτης quòd hoc genus auium circa turres versari soleat. Στρουθοὶ πυργῖται, id est passeres turricolæ, Galeno de sanitate tuenda libro sexto capite decimosexto dicuntur, qui in turribus quæ in locis excelsis sunt nidulantur. Alaudæ cristatæ aues sunt similes passerculis, vt inquit Galenus, qui pyrgitæ ac troglitæ nominantur in oppidorum muris ac turribus frequentes, extra quam galero quo illi carent, Hermolaus. nos id[illegible] legimus apud Aetium 9. 31. Troglitæ quidem dicti mihi videntur domestici passeres, quòd pas-

Græca.

ſim in ædium troglis, id eſt cauis verſari ac nidulari ſoleant: (vt & troglodytæ ab his diuerſi in cauis [illegible] ræ circa ſæpes præcipuè) & iidem quoque pyrgitæ, niſi quòd circa turres & loca excelſiora degunt, quare etiam ſalubriores habentur. In paruorum paſſerum (ad differentiam nimirum τῶν μεγάλων στρουθῶν, hoc eſt ſtruthocamelorum) numero τρωγλῖται etiam ſunt, Galenus libro tertio de alimentis. C[illegible] pſelos Pſellus in libro de victus ratione trogletas nuncupat, quia in foraminibus & cauis fere latitent, Cælius. Laudat quidem Pſellus in cibo paſſeres & troglatas (vt Georgius Valla transfert) quæ hirun[illegible] bus ſimiles, pedibus curtis, foraminibus turrium ſolum ſe committunt. Ego verò hæc verba, hi[illegible] nibus ſimiles, pedibus curtis, à Valla imperitè adiecta exiſtimo, vt ſic quas ipſe aues troglatas eſſe putaret interpretaretur. Illas ſanè hirundinibus ſimiles aues apodes & cypſelos appellant Græci, quas in cibum admitti nullis equidem hominibus niſi fame coactis exiſtimem. quare Pſellum de paſſeribus troglitis & pyrgitis ſenſiſſe dixerim. nam & alibi inter attenuantes cibos cum perdicibus & aui[illegible] montanis trogletas nominat. Ego non trogletam neque troglatam, ſed *troglitam* per iôta in pe[illegible] ma ſcribendum cenſeo. Vulturem odit τρωγλίτης, Philes. Eſt & fimi τρωγλίτου mentio apud rece[illegible] tiorem quendam Græcum, qui de morbis accipitrum ſcripſit.

Nomina variarũ gentium. ¶ Italicè *paſſara*, vel *celega*, vel *paſſara cazarenga*. Paſſerculum pullatum vulgus *celegam* d[illegible] modo, vti coniecto, quaſi ſpicilegam, ſiue frugilegam: quod genus ſpermologon nuncupan[illegible] Græci, Cælius ex Hermolao. ¶ Hiſpanicè *gorrion* vel *paxáro*. Gallicè *moineau*, *moucet*, *paſſe*, *pa[illegible]eau*, *[illegible]rat*, *paſſereau*. ¶ Germanicè Spar/Spatz/Hußſpar. Saxonibus Sperck/Sperlingk. al[illegible] Lüningk. Germanis inferioribus Müſche/Spätz/ ¶ Anglicè *ſparrow*. ¶ Illyricè *Wrabecz*.

Duo eſſe paſſerum genera. ¶ Alexander Myndius duo paſſerum genera eſſe dicit, alterum manſuetum, alterum [illegible]rum, Athenæus. Struthocameli quoque paſſeres feri, ἄγριοι στρουθοὶ dicuntur, Euſtathio teſte. ¶ Paſſer duorum eſt generum, vnum griſeum (cinereum aut fuſcum,) quod in tectis degit & nidificat: & alterum minus, rubeum in vertice, in cauis arborum nidificans, Albertus.

B.

Deſcriptio paſſeris. Paſſer eſt auis parua, cinerea, Albertus. Fœminæ vbique ſunt coloris cinerei, Idem. C[illegible]or κεραμεοῦς, id eſt teſtaceus, paſſeri eſt & plerisque puluerairicibus, Giberius Longolius. Paſſ[illegible] pennæ quoties frigora vrgent acriora interdum in albas tranſeunt, Ariſtoteles. qui alibi etiam paſſ[illegible] quandoque album conſpectum memorat: audio & noſtra memoria eodem colore viſum. Vid[illegible] paſſerem album in Taurinis, Scaliger. In Inſula ſancti Thomæ Paſſeres virides ſunt, canori. Idem [illegible]rtè ſunt chlorides vel Canariæ. Nigrities quæ eſt in roſtro vel mento æſtate incipit, cum veris [illegible] nondum ſpectetur: *vide* infra in C. de vita paſſerum. Paſſeri, vt auiculis omnibus, non gula, nec ingluuies, ſed ventriculus longior eſt, Ariſtoteles. Ad imum inteſtinum appendices paucas habet, ſed perc[illegible]guè, Idem. Paſſeribus alijs ventri, alijs inteſtino fel iungitur, Idem. Mares guttulis nigris & albis [illegible] inguuntur, Albertus. Mas nigredinem habet circa os, fœmina verò albedinem, Obſcurus. Alexander Myndius fœminas dicit roſtro eſſe colore magis (quàm in maribus) corneo, facie verò nec admodum alba neque nigra, Athenæus. ¶ Domeſtici ſylueſtribus corpore paulò maiores ſunt, & capite pro corporis portione ſatis magno, Longolius.

C.

De paſſerum voce. Paſſer vocem ſibi peculiarem habet, ſicut & turtur, Obſcurus Ariſtotelem citans: apud quem nihil eiuſmodi extare puto. *Peßimus at paſſer triſtia flendo pipit*, Auth. Philumelę. Pipire pullos gallinaceos Columella dixit, pipare gallinas Var. Sed circumſiliens modò huc modò [illegible]uc, Ad ſolam dominam vſque pipilabat, Catullus de paſſere Leſbiæ. Ππιπίζειν verbum fictum eſt ad imitation[illegible]m vocis auium, Suidas & Varinus. videtur autem paſſeribus præcipuè conuenire. Titos palumbe[illegible] interpretor ex paſſerum ſalacitate, qui ſolent τιτίζειν, Cælius. Et rurſus, Paſſerculi creduntur τιτ[illegible]ειν, id eſt titiſſare: ex quo titis corriuatur, vt ſcribit Æl. Dionyſius, auiculæ ſpecies, aut etiam auis quælibet minutior. Draco deuorat paſſerculos ἐλεεινὰ τετριγῶτας, Iliados β. alioqui τρίζειν verbum proprium eſt voci veſpertilionum. Qui ſtridunt potius quàm canant, στρουθίζειν Græcè dicuntur, quod Latinè enunciare licet ſtruthiſſare: ex paſſerum voce qui ſtruthi vocantur verbo deflexo, Cælius. ¶ Paſſer vermiculis veſcitur, Ariſtoteles & Albertus.

Cibo. Muſcas venari fertur, Obſcurus. Hordeum præ cæteris in cibo amat, & corticem celeriter à grano ſeparat: & ſi quando nimium auidè paleam cum grano deuorauerit, ſuffocatur, Albertus. Veſcitur & acinorum quorundam granis, vt ſambuci, Tra[illegible]. Mox digerit quicquid deuorârit, vnde corpus eius cibo non pingueſcit, ſed ſuſtentatur tantum, Author de natura rerum. Auicula eſt naturæ perquam calidæ, (omnibus auibus calidior, Auth[illegible]r de natura rerum.) libidinoſa & multi motus, quas ob cauſas non obeſatur, Albertus & al[illegible]

Stercore, ¶ Sterc[illegible] calidiſſimum eſt quando emittitur, ſed mox refrigeratur, Author de natura rerum. Paſſ[illegible] lauare tum puluerare ſolet, Ariſtoteles. ¶ Aues quædam ſaliunt, v[illegible] paſſeres, merulæ, Plinius. ¶ [illegible] gregatim ad paſtum volat, Author de natura rerum. ¶ In tectis habitat & in altis locis, in pe[illegible] [illegible]oran[illegible]ne nidificat, [illegible]bſcurus. Pyrgitæ paſſerculi nominantur quod [illegible] turres verſari ſoleant. P[illegible]

Nidificatione. ſtici [illegible]n ædium & [illegible]urrium cauernulis, quin etiam capi[illegible] penſilibus nidum c[illegible]llocant, G[illegible] golius. Paſſer griſeus in tectis degit & nidificat: alterum vero genus in cauis arbo[illegible]

Albertus. Conscientia vel suæ infirmitatis, vel sui corpusculi exiguitatis, passeres in ramorum cacu[illegible]tibus, modò ab ijs sustineri queant, nidos contexuor, sæpeque numero ea machinatione sibi factas à [illegible]atoribus insidias declinant. eò sane ij propter rami tenuitatem ascendere non queunt, Ælianus: [illegible]rum nomen fortè communius pro auiculis quibusuis paruis vsurpans. ¶ Passer supra modum li[illegible]s est Author de natura rerum. hinc illud, Passere salacior, Erasmus prouerbij specie vsurpari [illegible]se ai[illegible]. Passer animal est libidinosum & fœcundum. quare Terpsicles eos etiam qui passeribus in [illegible]o vtuntur, ad res venereas ait procliuiores fieri. Perdices mares, vt & passeres, genituram emittunt, [illegible]n solum conspectis fœminis, sed etiam voce earum audita, Eustathius ex Athenæo. Passer pyrgi[illegible]tes immodica ira & copia seminis ductus ([illegible] ὀργῆς [fortè ὁρμῆς] καὶ πολυσπερμίας ὀχλούμενος) septies [illegible]n hora fœminam inijt, copiosum confertimque semen effundens, Orus. Passer adeò salax est, vt in v[illegible] hora fortè vigesies coeat, Albertus. Aliqui eum trecenties die coire aiunt, Vrsinus. Sunt qui passe[illegible]n etiam mares anno diutius durare non posse arbitrentur, argumento quòd veris initio nulli men[illegible]tum habere nigrum spectentur, sed postea, tanquam nullus anni superioris seruetur. fœminas verò hoc in genere esse viuaciores volunt. capi enim has cum nouellis, cognoscique labrorum callo (duritie quadam) asseuerant, Aristoteles de historia animalium. Et in libro de longitudine vitæ, Mares (inquit) si salaces fuerint, breuioris vitæ sunt quàm fœminæ, vt in genere passerum. Passeri minimum vitæ, cui salacitas par, (vt columbis & turturibus) mares negantur anno diutius durare, argumento quia nulla vẽris initio appareat nigritudo in rostro, quæ ab æstate incipit. fœminis longiusculum spatium, Plinius. Aristoteles scribit passerem marem vno anno tantum viuere, quod de passeribus Orientis credimus. nam & illa nigredo de qua dicit quod sit io collo (mẽto) masculi, non est in eis qui sunt apud nos, scilicet in Europa, Author de natura rerum. Ætas passeris apparet in rostro, quia iuuenis habet illud cinereum, & circa fauces croceum, senex vero durum & nigrum, Idem. Mares parum viuunt propter coitum & nimium motum, quæ exiccant in eis humidum vitale, Albertus. Alexander Myndius ait fœminas maribus infirmiores esse, Athenæus. Mares hyeme perire, fœminas verò durare Aristoteles putat, probabiliter ex colore hoc conijciens immutato, Idem. Albertus passerum vitam computat à tempore coitus. dicit enim nullum passerem viuere à tempore coitus plus vno anno. Ephesius fortasse magis ad verba Aristotelis attendens, computat annum à tempore natiuitatis, asserens nullum passerem viuere a tempore suæ natiuitatis plus vno anno, Niphus. ¶ Passer bis anno vel ter parit, in singulas vices septena vt plurimum, vt minimum quaterna oua, Albertus. Parit ad summum octona, Athenæus Aristotelem citans. Aues nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, vt passer, hirundo, Aristoteles. Cuculi oua passeris in nido reperta deuorant & sua subijciunt: hic post illa suscepta fouet & nutrit, Isidorus. ¶ Passer comitialem morbum, imò & lepram pati creditur, Iac. Oliuarius absq; authore: quanquam Author de natura rerum, In quibusdam regionibus (inquit) morbum caducum hæc auis patitur: nimirum quia semine hyoscyami pascitur, vt Aristoteles credit. Ego nihil huiusmodi apud Aristotelem. Plinius vero de coturnice, elleboro eam vesci, & solam præter hominem comitiali obnoxiam esse tradit.

Libidinat. — *Vitæ longitudine.* — *Partu.* — *Morbis.*

D.

Passer est auicula, valde circunspecta, Obscurus. Passeris pulli cum euolare debent, vicini passeres cum eorum parentibus conatus ipsorum euolantium comitantur, vt imbecilles si necesse sit plurium constipatione adiuuentur, Author de nat. rerum. In furorem citò concitantur, sed nulla mora discordiæ, Idem. ¶ Passer dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, à qua mox opprimitur, Orus. Apud nos pica aliquando deuorat passerem iuuenem, Albertus. Hirundines & passeres interimunt se mutuò cum conueniunt in vna domo, Auicenna. *vide* in Capite de Hirundinibus syluestribus. Vulturem timet troglites, Philes.

Quaratione passerũ pulli euolare discant. — *Hostes passerum.*

E.

Passeres syluestres facilius capiuntur, domestici difficulter. ¶ Struthi (id est, auiculæ in genere) diuersi visco capiuntur, & ramis duobus myrti colligatis annexo funiculo, &c. vt scribit Oppianus de aucupio 3. 3. Capiuntur visco passeres & cæteræ aues paruæ vel magnæ, si virgulæ inuiscatæ ponantur in locis vbi pasci vel morari consueuerunt, Crescentiensis. Et rursus, Capiuntur passeres præcipuè iuuenes minus sagaces cum faxa seu brechoello, quæ est quædam cauea ex iuncis constructa, de qua exire non possunt, cum ad passerum pullos impositos ingressi fuerint. Coturnices, perdices, & passeres, quàm sint libidinosæ aues, & quomodo libidinis eãrum tempore speculo proposito, capiantur, recitauimus in Coturnice C. Pantheron retis genus, quo Galli ad passeres, sturnos, & grues vtuntur, Budæus describit in Annotationibus in Pandectas. Accipitres capiunt passeres, & alias aues diuersas, Crescentiensis. E nidis quos in parietibus habent mustelis aut viuerris cicuribus immissis extrahuntur. Aues etiam quas nos lanios appellauimus pueri cicures alunt, vt passeres è nidis capiant.

De eorum capiendorum ratione.

¶ In Media (aliquando) adeò ingens passerum inoleuit copia, iacta absumentium semina, vt homines malo acti ad alia migrarint loca, Diodorus Sic. lib. 4. de fabulosis ant. gestis. ¶ Passer clamans manè tempestatem significat, Gratarolus.

Medos è regione sua expulerũt passeres.

F.

De alimẽto ex passeribus. Passeres & turdi in delitijs habentur præ cæteris cibis, Suid. Auiculæ (omnes scilicet minores, [illegible] præcipuè passeres) & *cucardi* (alaudæ) improbantur. nam si parum de ossibus eorum deglutiatur, [illegible] & intestina aliquando exulcerantur. Quòd si de pullis harum auium fiat *frosa* (edulium) cum ouis & cepis, promouent coitum. Iura earum ventrem soluunt, carnes astringunt, maximè si macræ sint. Deteriores ex eis sunt, quæ saginantur in domibus, Elluchasem. Caro passerum calida est vsque ad tertium gradum, & sicca ferè in eodem, difficilis concoctu, corporibus tẽperatis insalubris. aliarum quoque auicularum carnes declinant ad caliditatem, sed magis ad siccitatem. quamobrem de cæteris (auiculis, non passeribus) præferuntur pingues. harum enim caro laudabilis est, & boni nutrimenti, facilis concoctu, & conualescentibus salubris, Michael Sauonarola. Paruorum passerum, inter quos & [illegible]gitæ sunt, caro durior est quàm gallinarum, perdicum & similium, Galenus. Psellus [illegible] eras laudat & attenuare scribit. Trallianus tympanicis concedit ex minutis passerculis illos qui pingues non fuerint.

¶ Ex auibus laudantur perdices cum montanis omnibus passeribus, deinde gallinæ, phasiani, &c. Galenus de ingenio sanitatis cap. 2. quo in loco Conciliator per passeres se intelligere [illegible] bit aues minutas, & non passeres propriè dictos, qui (inquit) calidissimi sunt, (teste etiam Rasi) & libi[dine]m incitant. Passerum ac palumbium caro dura & difficilis concoctionis est, malique nutrimenti, sanguinem calidum & siccum generans, Haliabbas S. Theoricæ, capite vigesimo secundo. Et paulò pòst, Omnino vitandi sunt passeres domi nutriti. procreant enim sanguinem pessimum. Passeres auium calidissimi sunt, & præ cæteris auiculis astringunt, & sanguinem accendunt, Isaac. Et alibi, Calidi & sicci sunt, stomachum corrumpunt. quamobrem rarò sunt admittendi. calfaciunt enim, & facilè in nidorosos vapores & bilem rubeam conuertuntur, præcipuè syluestres & macri. concoctioni sua siccitate obsistunt, & ventrem astringunt. Passeres omnes calidi & sicci sunt in fine caloris, Auerrois. Hæc omnia ex recitatione Antonij Gazij.

¶ Passeres omnes mali sunt, Auicenna. Passeres & ipsi salaces sunt, & vescentes ei[s] [illegible] liuiores in Venerem fieri Terpsicles prodidit, Athenæus. *Vide* etiam in G. & de cerebellis passerum [illegible] eundem vsum parandis, Ibidem. ¶ Pastillus à passerculis: Cape bubulam aut vitulinam, & adipem vituli incisum minutatim, & caseum optimum, aromata & crocum, Coquus Gallicus.

¶ Omnia quidem oua, sed præcipuè passerum, rem Veneream promouent, Auicenna. Venerem conciliant oua passerum in cibo, Plinius & Marcellus. Passerum oua cæteris calidiora sunt, & sanguinem feruidiorem generant, Antonius Gazius.

G.

Vsus passerum in medicamentis. Passer assus in cibo sumptus delectationem facit & mouet Venerem, Kiranides. Passeres in cibo Venerem conciliant, Plinius & Marcellus. In libro Secretorum qui Galeno attribuitur, compositio quædam præscribitur ad coitum promouendum: qua cum (inquit author) passeres quandoque decoquuntur. A salacioribus inuentum est passeres pinguiusculos commanducare, Alexander Benedictus. *Vide* etiam in F. ¶ Cinis passerum sarmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulsa (potus) morbo regio resistit, Plinius. Similiter crematorum passeris pullorum cinerem ex aceto aduersus dentium dolorem vtiliter infricari tradunt, Idem. ¶ Passeris adeps ponitur in emplastro Nicol. Myrepsi ad tofos seu poros, numero 70. ¶ Cibarium factum ex capitibus passerum & maximè masculorum, adiuuat coitum, R. Moses. Cerebella animalium quomodo reponi debeant, docetur ex Bulcasi in vulgari & barbara æditione Nic. Præpositi libro 1. cap. 13. Peculiariter verò cerebella auium (inquit Bulcasis) quorum ad remedia vsus est, accipi debent de auiculis quæ nidificant in domibus, in tempore autumni aut veris. quibus decollatis exempta cerebella ponantur in vase mundo, & pu[rgentur] à ventriculis (membranis) ambientibus. pro singulis verò cerebellis decem, vitellum oui re[centis] [illegible] ex gallina à gallo compressa addes: & mixta siccabis in patella super cinere calido: deinde in [illegible] amplius deficcentur, aut iterum ad ignem pones. Sunt qui sine vitellis hoc medicamen faciant, aliqui cerebellis mox recentibus vtuntur. alij cerebellis & ouis parum mellis admiscent, & ad ignem coagulata reponunt. Cerebella passerum vêre occisorum lauantur, purgantur. Ex his decem cum vitello oui subacta, parum igni friguntur, deinde Sole vel igne siccantur: adiecto, si libet, pauco melle, ad Venerem incitandam parantur, alij vt adipes & medullas parant, Syluius. ¶ Passeris fel pondere *danic* so[l]utum in *zambacelato* pondere aurei, virgæ testibus & inguinibus inu[n]gitur, vt vim ad Venerem confi[rmet], Rasis. ¶ Passeris fimus a lenugine purgat faciem: quod si sputo hominis varices illinantur, ex[tirpa]t eas, Hali. Dolorem dentium statim abire [illegible] radun[t] fimo passer[um] cum oleo calefacto, & proxim[illegible] infuso. pruritum quidem intolerab[ilem] [illegible] faci[t], Plinius. Stomacho exoluto & nauseabundo [illegible] stercus aridum velut polentam, siue aquam biberit, siue vinum, inspergito, Archigen[es] [illegible] num de compos. medic. sec. loc. Passeris stercus cum vino potum erectionem facit ma[illegible] pe vero porcino [illegible] inctum alopeciam sanat & explet, & carbunculos frangit, Kiranid. Reme[illegible] tra accip[illegible] & [illegible] lumbricos aliqui passeris (alias *passeris indici* vel *solitarij*) vel [illegible] munis stercus admiscẽt. Troglitę fimũ vel carnem cum vino aut melle accip[illegible] [illegible] ra morb[illegible] q[illegible] dar[illegible] iu-

dari iubet incertus author Græcus recentior: εἰς συχχαρὸ μᾶλλον ἰέραχα. ¶ Oua passerum in cibo sumpta Venerem augent, Hali & alij. *vide* in F.

H.

a. Passer dubij generis nomen, in masc. gen. vsurpari solet. vnde diminutiuum passerculus apud Plautum, Ciceronem & Varronem. Passeres sunt minuta volatilia à paruitate vocata. Verbum στρουθὸς non modo passerem aut struthionem significat, sed & aues alias: quod & nos (Latini) quandoque sequimur vt Cicero cum dixit, omnibus passeribus insitam à natura voluptatem. hodieq; aues ipsas in commune passeres vocant Hispaniarum vernaculi, Hermolaus. Passeres dici possunt omnes aues minutæ, tinc, & chuaticus. ¶ Στρουθὸς oxytonum est, (secundum canonem Eustathio relatum,) Atticè verò penanflectitur Herodiano, vt scribit Aristophanis Scholiastes in Aues. Generis est communis, Eustathius. Στρουθὸς nomen alijs etiam auibus commune est. sed placet magis στρουθοὺς vocari vt plurimum aues illas Homericæ strutho (quarum scilicet Iliados secundo ille meminit) congeneres, Idem. Στρουθία dicuntur omnes minimæ auiculæ. στρουθὸς verò propriè qui (vulgò) πετρογλίτης dicitur, Varinus. τῶν στρουθίων nomine auiculas omnes in dumis versantes Galen. ferè intelligit, Longolius. Reperitur & στρουθάριον pro passerculo. Στρουθὸς dicitur ab eo quòd cum furore quodam in libidinem feratur, παρὰ τὸ μετὰ οἴστρου θεῖν τοῖς ἀφροδισίοις (?) Eustathius. Nicander inter remedia contra aconitum στρουθὸν pro gallina dixit, & contra fungos πάτον στρουθοῖο χετειχάδος pro fimo gallinæ. nam & ὄρνις per excellentiam pro gallina ponitur. Κ... λεγ, εἶδος στρουθῶν, Varinus. Legitur & στρουθὸς pro struthione vel struthiocamelo, vt Α'φρόδιτ' ἐλεφάντινα ... στιμπελδὺς πάχυν, ἐξήκοντα. βύβαλιον, κ. στρουθῶν, ἐχῖνον, citante Eustathio. Στρουθὸν Attici simpliciter pro struthocamelo dicunt, Hesychius. Alias verò στρουθοκάμηλοι, μεγάλαι στρουθοὶ, & ἄγριαι στρουθοὶ dicuntur. Vbi de historia plantarum quarto Theophrastus στρουθῶν πτερὰ dixit, ac Theodorus struthiorum alas reddidit, auium transferre maluit Plinius: tanquam struthos Græcis quandoque de auitio dicatur, sicuti Latinè passer, Cælius. sed Theophrastus de struthocamelis sensit, non de passeribus. nam Indicas quasdam arbores describens, sic inquit: Ε'τερον δὲ οὗ τὸ φύλλον, τὴν μὲν μορφὴν προμήκες, τοῖς τῶν στρουθῶν πτεροῖς ὅμοιον, ἃ παρατίθενται περὶ τὰ κράνη. Στρουθὸς, ὁ στρουθὸς, καὶ δασεῖον, Hesychius. Elei passeres vocant δεικηλίας, vt Nicander Colophonius ait, Athenæus. Δίγηρες passeres, Hesychius: Varinus penanflectit. Inuenio & δίγηρες, διγῆρες, & δίγηρες pro passeribus apud eosdem. item δρῆες, Macedonum lingua. Ε'λλόποδες & ἐλλοὶ (Hesych. habet ἐλλόποδας) passeres & hinnuli, ἀπὸ τοῦ ἀλλεσθαι, & catuli serpentis, Hesychius & Varinus. Κιλίας, passer mas, Iidem. Σμάρδικον, στρουθίον, Ijdem. hinc σμαρδικοπῶλαι, qui passeres vendunt.

Etymon & synonyma.

Passer Latine, tinc, & ...

στρουθὸς Græcè nomen est aliis etiam auibus commune.

¶ Epitheta. *Arguto passere vernat ager*, Martialis. Leuis passerculus, Varro apud Nonium. Passer saltitans, cantillans, soliuagus, apud Textorem. ¶ Ω'κέες στρουθοὶ, ταχεῖς, εὐτρεπεῖς, κοῦφοι, Hesychius & Varinus.

Epitheta.

¶ Passer ille Catullianus allegoricôs, vt arbitror, obscœniorem quempiam cælat intellectum, quem salua verecundia nequimus enunciare. Quod vt credam, Martialis Epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi versiculi: *Da mihi basia, sed Catulliana, Quæ si tot fuerint, quot ille dixit, Donabo tibi passerem Catulli*, Politianus. Strutheum Latinè, vt est apud Festum, à salacitate passeris, membrum virile significat, præcipuè in mimis: vt qui passerem in Martialis & Catulli versibus aliter accipiunt, nihil mihi dixisse videantur: ne quis in ea re Politianum, quia sine authore loquitur, somniasse cauilletur, Hermolaus in Corollario. Dic igitur me tuum passerculum, gallinam, coturnicem, &c. Plautus in Asinar. ¶ Στρουθὸς, homo salax & libidinosus, Hesychius. Στρουθὸς, ὁ λελαγνευμένος, Suidas. Στρουθὸς Ὁ μοιχευθεὶς αἰμεν, στρουθὸς ἀνὴρ γέγονται. Ε'χθὲς ποι' ἦν. τοῦ τοῦ σημεῖον τὸ δεῖπνον; Aristophanes in Vespis. vbi Scholiastes senem, inquit, quia saltat, famulus passerem fieri ait. Idem in Auibus Philocratem τὸν στρουθὸν inquit si quæ auis occiderit, talentum accipiet. vbi Scholia, Α'ντὶ τοῦ εἰπεῖν ἐκ τῶν ὀρνίθων. Στρουθὸν δὲ ... ὡς μάχλον. In eadem fabula Cleocritus quidam traducitur ὡς στρουθόπους, τουτέστι μεγαλόπους, (a struthocameli pedibus fortassis: vel à passerinis per antiphrasin:) ἢ ὡς τὴν ὄψιν στρουθώδης, Scholiastes. Ego struthopoda eum dixerim cui pedes & crura exigua fuerint, vt nostri meisenbeinle: Sic & Plinius: Eudoxus (inquit) author est in meridianis Indiæ, viris plantas esse cubitales: fœminis adeò paruas, vt Struthopodes appellentur. Plautus cruscula todila dixit, citante Festo, cui *todus* est genus auis paruæ. Monstrosi partus in vtero fiunt, vel parte aliqua magnitudine excedente, ὡς τὰ μεγαλοκέφαλα (scilicet τέρατα:) vel deficiente, ὡς τὰ στρουθοκέφαλα, Author Definitionum medicinalium quæ Galeno attribuuntur. habet autem & struthiocamelus quoque caput proportione exiguum. Στρουθίζειν verbum à nomine στρουθὸς, quod est passer, deriuatur, & cantum vilem edere significat, τὸ εὐτελῶς (alias εὐτελῶς, quod placet) πως ᾄδειν, Eustathius. Quæ strident potius quam canant στρουθίζειν Græcè dicuntur, ex passerum voce, Cælius. Στρουθίζειν, τρίζειν, Suidas. Poculum quoddam Persicum στρουθίον dictum Athenæo, à quibusdam struthis (passeribus) denominatum sit non constat, Eustathius. Struthio herbæ folium oleæ est, quod a medicis aureum poculum vocatur. ab hac similitudine potorium quoddam vasculum fortasse struthion appellatum sit, Hermolaus. Struthcum, in mimis præcipuè, vocant obscœnam partem virilem, à salacitate videlicet passeris, (etiamsi *anseris* in codicibus plerisque scriptum est, Hermolaus) quę Gręcè στρουθὸς dicitur, Festus.

Passer Catullianus quid significet.

Στρουθὸς pro homine libidinoso.

Struthopus.

στρουθοκέφαλα.

Στρουθίζειν.

Poculum Persicum στρουθίον dictum.

Strutheũ membrũ virile.

Passer marinus. ¶ Passer marinus, quem vocat vulgus Struthiocamelum, Festus. Græci [illegible] simpliciter pro struthiocamelo ponunt, vt supra ostendi: aliquando ἀγρίου, vel Λιβυσσαν, vel μεγάλην cognomi[illegible]. Est & passer marinus piscis, Græcorum ψῆττα.

Struthiū herba. ¶ Stirpes. Struthium à nostris (vt Plinio) radicula vocatur: spinosa herba, non tamen acanacea. Flos spectabilis æstatibus, sine odore, caule lanuginoso, semen nullum, radix magna, quę concid[illegible] pangendis lanis, mirum quantum conferens candore mollitiaq́;, &c. Smyrnęa mulier Galena florem [illegible] nō struthion, sed strythion vocauit, Hermol. Στρούθιον, radix herbæ lanis eluendis apta, Hesych. Ἐ στρουθισμένα Gręcis dicuntur struthio herba repurgata (vellera,) Cælius. Dioscor. ad œsypū laudat lan[illegible] στρουθιστάς, hoc est illotas & radicula non curatas. Medicis hodie & orbi nostro, in quo prouenire etiam [illegible]on puto, struthium ignoratur. Serebatur olim passim. Spōte verò nascitur in Asia Syriaq́;, & trans [Eu]phratem. Hippocrates commendat nascens in Andri insulæ littoribus.

Papaueris genus folia speciē passerum repræsentantia habens. ¶ Alterum syluestris papaueris genus *heraclion* vocatur, ab alijs aphron, folijs (si procul intuearis) speciem passerum præsenta[illegible], semine spumeo. Ex hoc lina splendorem trahunt æstate, Plinius 20.19. Dioscorides huic papaueri fo[li]a tribuit σφόδρα μικρὰ, στρουθίῳ ἰσοσόζα: id est, minima vel breuissima, struthio similia herbæ videlic[et] non passeribus. tribuunt autem quidam struthio herbæ folium oleæ: vt lapsus videatur Plinius. nam Theophrastus quoque de historia plant. 9.13. (vnde & Dioscoridem & Plinium mutuatos apparet,) Papauer Herculanum (inquit, interprete Gaza) folio constat struthi, quo splendorem linteis tribuunt. το [illegible] ος ἔχουσα οἷον στρούθιον, ᾧ τὰ ὀθόνια λευκαίνουσι.

Māla struthia. ¶ Mala struthia, μῆλα στρού[θι]α, στρουθόμηλα, è cotoneorum genere, minori amplitudine, & serotino prouentu, odoratius vibrant. Aetius verò struthia vocat, quæ magna sint & suauiora, minoriq́; placeant acerbitate. Nominat struthium etiam Macrobius inter malorum genera 3.19. Et Callistruthis, roseo quæ semine ridet, Columella ficuum genera enumerans codex noster habet *Challistruthis*.

Passerina. ¶ Errant qui passerinam vulgò dictam florem candidum ferentem anagallida existiment, Hermol. Passarina, inter leucoij nomenclaturas, apud Dioscorid. *Tricedi[illegible]*, id est herba passerina, quam ignoro, Syluat. Centumnodia, lingua passerina, Idem.

Lingua passerina. Lingua passer[illegible] vocant, genus minus lithospermi, quod in aruis reperitur, radice inutili, Tragus. ¶ Auicen. [illegible] *alasafir*, vel *lesan alhassafir*, (linguam auis interpretantur, Bellunens. linguam passerii) arborem [illegible] vocat, quæ Græcis recentioribus *orneoglosson* est. videtur autem fraxinus vel fraxini species, in [illegible] quis medulla inest linguę auis similis, &c. Syluat. c. 703.

Stercus passerum. herba. *vsnen* herbam interpretatur stercus passerum, vel herbam *kali*, & c. albam esse aiunt, & pannos ea lauari ac dealbari. quærent diligentiores struthione an papaueri spumoso descriptio eius conueniat. mihi ad struthium potius accedere videtur.

Icones. ¶ Icones. Ægyptij hominem qui ad proprium patronum consugiat, nec eius subleuetur auxilio, monstrare cupientes, passerem & noctuam pingunt. hic enim dum aucupum venatione petitur, ad noctuam accurrit, a qua mox opprimitur, Orus. Iidem hominem semine abundantem volentes designare, passerculum pyrgiten pingunt, Idem.

Nomina propria à passere desumpta. ¶ Propria. M. Petronius Passer nominatur apud Varronem de re rust. 3.2. Στρούθας, Struthas satrapæ regij nomen est apud Xenophontem rerum Græcarum lib. 4. ¶ Passer, nomen loci, cuius meminit Martialis: *Non mollis Sinuessa, feruidiq́; Fluctus Passeris, aut superbus Anxur.*

Similia. ¶ *b.* Ilia passeris, Horatius 2. Serm. Σπίζας auiculam passeri similem esse tradunt Hesych. & Varinus: item ἀσπιζάσιον. Corydalus passereulus est, similis passereulis quos pyrgitas à turribus, & troglitas ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus, Aetius. Sirēnes supernè specie sunt στρουθῶν, id est passerum, Gyraldus. Ὀψιφάγος στρουθῶν παναμώμιον. ἦρά σε Κίρκη Ἐς πτίλον μετέθηκε φύσιν χοκε [illegible] Distichon Iuliani.

Passer quadrupes. Passerem quadrupedem circa paludes Liberdę oppidi in Lusatia captum, Georgius Fabricius nobis significauit.

¶ *c.* Ἐκολάκευσεν συμπιέσας τὸ στόμα ὥσπερ πολέμιος, ἀλλὰ τοῖσι στρουθίοισι χαυνόσ[τό]μοις, Comicus quidam apud Eustathium. videtur autem significare quandam alicui assentatam ore no[n com]presso, sed pleno & hiante, vt hiare solent auiculæ. ¶ In Domino confido. quomodo dicitis a[nimæ] meæ, auola (de) monte vestro (sicut) passer. Psalmo decimo. Et passer quolibet vadens, Prouerbiorum 26. Factus sum sicut passer solitarius in tecto, Psalmo centesimo secundo. Aristophanes passerum nubem dixit, (στρουθῶν νέφος ἀρθὲν ἐκ τ' ἀγορᾶς τὸ σπέρμ' αὐτῶν ἀναχέψαι. Illic (in arboribus) passeres (*[illegible] parim*, aues, Munsterus) nidificabunt, Psalmo centesimo tertio. in translatione Hieronymi. Passer inuenit [si]bi domum, Psalmo octuagesimo tertio.

¶ *d.* Passer aliquò strepitum magnum faciens volat, ne laqueo venantium capiatur: vnde in [illegible] Anima nostra sicut passer, &c. Glossa in Psalmum 124. ¶ Τὸ στρουθίον δ' εὐλόγως ὄρνεον [illegible] ἀγοραῖος ἐλαύνει τὸν ὕπνον, Suidas in Nycticorax.

¶ Passeres duo nonne asse væneunt, & vnus ex illis non cadet super terram sine patre [illegible] Matthæi decimo. Passeres quinq; nonne væneunt dipondio? Lucæ 12. Καὶ γὰρ πόσω χελλ[illegible] ὅρνιθες ἄστατοι, ἀεὶ [illegible] βίον, Ἡ στρουθοί, ἢ πίθηκοι: Eubulus apud Athenæum. Pestem a milio atque panico sturnorum passerum ve agmina scio abigi herba, [c]uius nomen est ignotum, in quatuor angu[lis] segetis defossa: mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plinius. Mulu ad Milij remedia, rubetam noctu aruo circumferri iubēt, priusquam sarriatur, defodiq́; in medio inclusam vase fictili. ita nec passerem n[illegible]

vetmem nocere: sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri, Idem.

¶ *h.* Χρυσὸ δὲ ς Α᾽εισοδίκῳ τῷ Κυμαίῳ ἱκέτας τοὺς στρουθοὺς αὐτοῦ φυλάττειν, Porphyrius libro quarto de abstinendo ab animatis.

¶ Apollonius cum Ephesios doceret, oportere eos sese mutuò nutrire atq; nutriri, passeres forte in arbore quadam taciti considebant: vnus autem ex ipsis tanquam alicuius rei nuncius vocem emisit, qua visus est aliquid cæteris prædicere. Eo audito cæteri clamorem tollentes post ipsum volarunt. Tunc aliquandiu tacuit Apollonius, sciens quidem quam ob causam passeres volitassent, nondum tamen auditoribus id enarrans. Vbi verò omnes in se conuersos, & quasi portentum aliquod admirantes aspexit, tunc rupto silentio sic est locutus: Puer quidam effusum frumentum in arcam manibus demittens, cum negligenter illud collegisset, abijt, multa grana passim in angiporto sparsa relinquens: quę cum passer ille inuenisset, cęteris (vt vidistis) nuncians, inuentum cibum communicauit. His verbis permulti commoti, ad hoc visendum cucurrêre. ipse verò his qui manserunt, cœptum sermonem de communi societate seruanda prosequutus est. Postquam verò qui visum ierant cum clamore atq; admiratione summa reuersi sunt: Videtis (inquit Apollonius) quo pacto passeres mutuā de se curam habeant, quantumq; communi gaudeāt societate, nos autem homines eam colere dedignamur, &c. Philostratus lib. 2. de vita Apollon. Draco quidam terribilis octo pullos passeris vnà cum matre deuorat, & mox a Ioue in lapidem conuertitur, Iliados secundo: quod prodigium Calchas interpretatur, fore vt Græci circa Ilium nouem annis pugnent, (vt draco passeres nouem deuorârat,) & decimo demum obtineant. Ex passerum numero belli Troiani annos auguratus est Calchas, Cicero primo de Diuinat. Et rursus, Cur autem de passerculis coniecturam facit, in quibus nullum erat monstrum? Sic Apollonius apud Philostratum (libro primo de vita Apollonij) ex leæna capta, in cuius ventre cæso octo catuli reperti erant, annuam & mensium octo futuram prædixit, &c. ¶ Στρουθὸν κρατῶν φεύγοντα προσδόχα βλάβην, Senatius onirocriticus apud Suidam, id est, Passerem fugientem si comprehenderis, damnum expecta. ¶ Passer auicula parua est, Veneri sacra, tum propter fœcunditatem eius in tantillo corpore, tum quòd libidinosa sit auicula, Eustathius. Passeribus Venerem subuehi Sappho cecinit, Cælius. ¶ Qui purificatur, offerat duos passeres viuos, Leuit. 14.

Historia de passere alios ad cibum enocante atq; Apollonio eius vocē intelligēte.

Auspicia.

Passer Veneri sacer.

¶ Prouerbio celebratur apud Italos passerem vetulum non illaqueari. *Passaro vecchio non trase in gabia* vel *gaiola*: vt apud Latinos Annosa vulpes non capitur laqueo, & Simia non capitur laqueo, in eum qui longa ætate, multaq; rerum experientia est callidior quàm vt dolis capi possit, Scoppa.

Prouerbium. Passer vetulus non illaqueatur.

DE PASSERE SYLVESTRI PARVO, *siue torquato.*

Passeres quidam in arborum truncis, qui longo situ foraminosi sunt, nidificant, vitæ quàm domestici diuturnioris, corporeq; multò minores. horum colla plumæ candidæ, veluti torques aliqua, circundant. vnde & apud nostrates nomen inuenère (Ringelspatz:) qui per hyemem ferè omnes auolare cōsueuère. G. Long. Passer torquatus non solum torque albo à communi passere differt, sed & voce & modo nidificandi. Hoc genus in Germania frequens est, sed apud Anglos rarum, Turnerus. atqui Eberus & Peucerus passerem in harundinetis nidificantem, de quo mox priuatim scribemus, torque albo insigniri aiunt. ¶ Hieronymus Tragus passerem quendam syluestrem vocat Waldspatz, id est passerem syluaticum. ¶ Est & alius syluestris passer maior, quem mox describemus.

DE PASSERIBVS DIVERSIS, QVORVM *scriptores Græci meminerunt.*

Acanthyllis, genus est passeris, Hesychius.

Corydalus, κορύδαλος passerculus, similis est passerculis, quos *pyrgitas* à turribus, & *troglitas* ab antris & cauernis appellant, sed maior & cristatus. Aetius in cura colicæ.

Hippocamptus, passerculus quidam, Idem & Varinus.

Pitylus, Πίτυλος, auicula quædam syluestris, ὀρνιθάριον ποιὸν ἄγριον, Iidem.

Sparasion, Σπαράσιον, auis passeri similis, ὄρνις ποιός, Iidem.

Spergulus, Σπέργυλος, auicula syluestris, Hesych. & Varin. Ab hac voce corruptum videtur Πυργύλον, quod iidem interpretantur ὀρνιθάριον ἄγριον λευκόν.

Passeres pyrgitæ & troglitæ, Græcis cognominati. nihil opinor à passeribus domesticis differunt. solent enim domestici passeres vel circa domos in cauis se abdere & nidificare, vnde troglitę dicuntur: vel altiùs circa turres, vnde pyrgitæ dicti. *vide* supra in Passere A.

Psaris, Ψάρις, genus est passeris, Hesychius & Varinus.

DE PASSERE SYLVESTRI MAGNO.

Descriptio. PASSERIS sylueftris (magni, non superioris qui paruus eft) caro neq; redundans, neq; concoctu difficilis eft, fed fi quæ alia boni fucci. Teftatur autem Tragon medicus cerebellum eius proprietate quadam comitialibus auxiliari. Eft autem paffer (hic) magnus, terreftris: neq; in arboribus neq; domibus habitat: verum in fummis fruticum furculis defidet, voce nimis garriens, (χελαεί ...) afcitur autem in triticum hordeumq; ferentibus agris, & nidum in terra collocat. colore & magnitudine alaudæ fimilis. hyeme non vifitur. capitur verò maxime noctua, Actuarius libro fecundo Regalium fermonum, vt Gybertus Loogolius citat enumeratis etiam verbis Græcis. ¶ Pafferem magnum Actuarij varijs de caufis Anglorum buotingam, & Germanorum Gerftħammer effe fufpicor, Turnerus in libro de Auibus. in margine etiam adijcit huic pafferi mollicipitis apud Ariftotelem defcriptionem magna ex parte conuenire. ¶ Paffer magnus folitarius eft, paulò minor merula, Germanis Gerftħammer/ Eberus & Peucerus. 10

DE TETRACE PARVA.

TETRACEM auem magnam in Gallinaceo genere defcripfi. fed alia tetrax eft auicula, pafferum generis, vt mihi videtur, quoniam mentio eius apud autores cum fpermologo fit & paffere. magnitudo enim his tribus, ni fallor, ferè eadem, & victus fimilis, è granis vt plurimum: neq; cantu nobiles funt, vt eo nomine à pafferum vilium auicularum genere eximi debeant. Tetrax auicula eft à voce dicta, quam oua pariens emittit, (ὅτι τετράζει τῇ φωνῇ. ego τετράζω verbum per onomatopœiam accipio, nec probo illum qui vocem quadruplicem ab hac aue cum pepererit ædi reddidit. Plumis color macularum forde varius, perpetuisq; (μεγάλαις γραμμαῖς) lineis magnis) lineis, magnitudine fpermologi, Hermolaus ex Athenæo: qui colorem tetracis κεραμεοῦν effe ait, id eft ruffum qualis eft lateris vel teftæ coctæ, figlinum dixeris. & carpophagon effe addit, id eft frugibus vefci, ex Alexandro Myndio. Athenæus ipfe auiculam minorem effe ait. Epicharmus apud Athenæum, Λαμβάνοντα γὰρ ὀρτυγας, ... τε καὶ κορυδαλλὼς φοιτεούμενας τε τέτραγας, σπερματολόγους τε: vbi epitheton φοιτεούμενας ad alaudas an galeritas referri debeat, dubitari poteft. & an σπερματολόγους pro aue fui generis accipiendum, an tanquam epitheton tetragum: vtrunq; enim fieri poteft. Et rurfus, τέτραγάς τε καὶ σπερματολόγους. ¶ Τέτραιον, φρύγιον τι, 20 id eft auicula quædam, Hefych. & Varin. ¶ Apud Ariftot. τετριξ fcribitur, Gaza Græcam vocem reliquit. Alauda & tetrix condenfo frutice prolem muniunt, Ariftot. Niphus hanc autem effe conijcit quæ vulgò *calandrella* vocetur, congenerem alaudæ, magnitudine etiam & colore fimilem, abfq; apice. Ariftot. quidem alibi genus alaudæ non criftatum defcribens, nullum ei peculiare nomen tribuit, fed e alandrella alterum alaudæ non criftatæ genus eft. 30

Τέτραιον. Τέτριξ.

DE SPERMOLOGO PARVO.

SPERMOLOGVS nomine auis alia maior eft, de genere graculi vel cornicis, de qua fupra fcripfi inter cornices. alia verò auicula exigua, quam ad pafferum genus referre volui, propter caufas iam proximè in Tetrace paruo affignatas, cui magnitudine confertur ab Alexandro Myndio. Epicharmus pro fpermologo fpermatologum dixit, vt citaui in Tetrace. Τὸν χὲν ψιθλῶν φοξ ἀρὼν, Καὶ σπερμολόγον ἐκ τῆς ἀγορᾶς τὸ σπέρμ' αὐτῆς ἀνακόψαι, Ariftophanes in Auibus. Scholiaftes fpermologos auiculas dictas ait διὰ τὸ ἐρύειν τὰ σπέρματα καὶ ἐσθίειν, (ἀναλέγειν, Suidas) hoc eft, ab eo quod femina in agris eruat & deuoret. Frugilega vermiculos petit, Ariftot. Spermologum nos fpicilegam fiue [illegible] vocare poffumus: quanquam frugilega (καρποφάγον nimirum) nomen generis eft, ita victum quærentis apud Ariftotelem. *Rura* (Italiæ) ipfum pafferculum vocant fpicilegam, detrita modò priore fyllaba, Hermolaus. ¶ Nuper quidam fpermologum auem fpecie fimilem edu... effe fcripfit, [illegible] tetraci æqualem. fed is aues diuerfas pro eadem accepit. ¶ Quærendum an fpermologi ... genus illud pafferis, quod vulgò noftri *emmeritzam* vocant, cuius iconem paulo poft ponemus. ¶ Eberus & Peucerus picam glandariam noftram, garrulum ipfi vocant, Græcorum fpermologum effe putant, a quibus ego longè diffentio. ¶ Gruem Græci géranon vocant quafi γέρανον, ab eo quod terræ femina feruetur: & aliter σπερμολόγον, id eft frugilegam, quòd frugum femina quæ humo non obruta fuerint, ab agricolis depafcatur, Varinus. ego fpermologum, potius epitheton gruis effe dixerim, quàm ipfam gruem. 40 50

¶ Ὀλαστοί, σπερμολόγοι, καὶ ὀλαστί, Hefychius & Varin. videtur autem ὀλαστὸς hæc auis dicta quafi hordearia, (vt miliariam dicimus. [illegible] enim & ὀλαί, hurdeum interpretantur. quòd hac fruge pafcatur gaudeat. Σπαλαιοι, σπερμολόγοι, Iidem. Ariftophanes in Auibus, auium quædam genera à victu cognominat κοσποτράγα, alia κρίθο..., ἤγα & σπερμολόγα. ¶ Spermologus auis eft quæ frugibus n... quæ & σπερμοῦς ... dicitur. ab ea fpermologos vocabant Attici homines (inopes) circa emporia & fora commorantes, & ea quæ de mercibus forte deciderent (τὰ ἐκ τῶν φορτίων ... πίπτοντα) colligentes. [illegible]

p... [illegible]

pum etiam spermologi dicuntur homines nullius pretij, (nullius solidæ doctrinę qui ex collectitia quadam & passim emendicata consutaq; eruditione gloriam sibi aucupantur. vnde & verbum σπερμολογεῖν, ἀντὶ τοῦ ἀμαθῶς ἐπὶ μαθήμασιν ἐκ παντὸς συλλεγομένων ἀλαζονεύεσθαι, Eustath. Ἀ'πήρτηται τῆς ᾠδῆς ἀληθινῆς τὰ ἀκροάματα, καὶ βωμολοχίας, καὶ σπερμολογίας πολλῆς γέμοντα, Clemens lib. 10. στρωματ.

DE PASSERE TROGLODYTE.



Aetivs libro xi. cap. xi. quod communia remedia aduersus vesicæ & renum calculos continet: Passer troglodytes (inquit) est passerculus minimus, iuxta sæpes & muros victum quæritans. estq; hoc animalculum omnium auicularū minimum, ea excepta quæ regulus appellatur. similis est autem regulo in multis, præterquam quòd in fronte auricolores pennas non habet. eodem paulò maior est, & nigrior, caudamque semper subrectam, & albo colore retro interpunctam habet. magis item garrulus quàm regulus est: & sanè iuxta summum alæ lineamentum cinerei amplius coloris, (ψαρώτερος, id est magis varij coloris, Wottonus.) breues item volatus facit. Naturalem autem vim aduersus calculum omnino admiratione dignam habet. Itaq; sale conditus & crudus in cibo acceptus, morbum perfectè sanat: & noui adeò quosdam ob eius vsum nunquam amplius ab affectione vexatos. Conditur autem optimè pennis euulsis, atq; inde largo sale adobrutus, & postquam fuerit arefactus comeditur, & affectionem perfectè sedat. Melius autem est etiam aliter ipsos edere si plures contigerint, coctos nimirum, eius præsertim generis quod per hyemē vbiq; apparet. Exhibetur autem & alio modo. Passerculus non deplumis in ollulam conijcitur, ac deinde operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, ne fallaris, quum in cinerem sit redactus, & (ne) in aerem exhalans per exustionem totus consumatur. consueuit enim hoc contingere nimirum ipsi, tum alijs quæ vruntur. quapropter præstat ollæ operculum non oblinire, vt per interualla quædam operculo ademto vstionis modum inniteamur. Exhibendus est autem semel omnis vnius passerculi vsti cinis per se, aut modico phyllo & pipere admixto (καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ πεπέρεως καὶ φύλλου συμμέτρου δι' ὑδρατομέλιτος ποτιζόμενη τέφρα, Ægineta) quò saporis iucunditate orie commendetur. Vstus itaq; passerculus peregre proficiscentib. commodus est, licetq; melle cocto exceptum in promtu habere. Melior autem mihi videtur condiendi modus. atq; adhuc dictis præstantior, si quis præeuulsis pennis viuum passerculum sale adobruat. quod & ego facio, inquit Philagrius. Arbitror enim & sanguinis naturam quiddam in se complecti, quod minimè vulgariter prosit: cui amplius stercoris efficacia accedit, quam exustione debiliorem reddi planè credo. Proderit etiam eis qui abundant assatos edere integros, ita vt nihil ex eis præter pennas abijciant. ¶ Eadem verò breuius scribit Paulus Ægineta lib. 3. c. 45. Troglodytes (inquit) paulo maior est regulo, & colore illi similis inter cinereum & viridem, rostro tenui, &c. mihi hic inter cinereum & viridem color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire videtur.

Vsus in medicamentis.

¶ Nihil est in Aetij descriptione quod non ad amussim auiculæ cōueniat, quam Angli *sepiarium*, Colonienses aucupes *koelmuschum* nominant. Vocatur apud Anglos *an hedgesparrow*, hoc est passer sepiarius, & *a dike smouler*, hoc est, in sepibus delitescens. Vulgus Coloniense hunc passerem ein Grafsmusch (nostri curucam vel atricapillam hoc vocabulo nominant) appellat. verum peritiores quiq; aucupes ein Koelmusch/ (nostri parum minorem capite atro, alij maiorem Kolmeiß/ vel Kolmusch appellant, (hoc est passerē in foraminibus vel cauernis degenē, nuncupant. Hic Germanos monitos volo, quum duæ sint aues, grasmuchi sua lingua vocatæ, illam solā esse troglodyten, quæ per totū annum regulo similis cernitur: & non illam quæ circa fauces plumosa ineunte statim hyeme discedit. Nidum huius passeris semel humi factum inter vrticas vidi: & pullos antequam volare possunt, relicto nido, inter herbas fruticesq; reptitantes, sæpius obseruaui. Vermibus pascitur, & paulò ante vesperum solet impensiùs strepere, & omniū ferè auium postrema ad somnum se recipit, Turnerus. Currucam in cuius nido cuculus parit, conijcimus esse Anglicè dictum passerem sæpium, *an hedgesparowe*, Eliota.

Hac auis quomodo à Germanis & Anglis vocetur.

Curruca

¶ Troglodyten esse credo hunc quem Germanorum vulgus regulum vocat, sæpibus obuolantem crebrò, vnde & Zaunschlüpfflin cognomento appellant. Siquidem huic ipsi descriptio Aetij perbelle congruit: & doctissimus Tanstetterus Collimitius remedium ex troglodyte ad hunc modum, quem Aetius præscripsit, comperit & expertus est in aliquot calculosis, efficacissimum, Io. Agricola Ammonius. Audiui & ipse à fide digno homine, qui nonnullos feliciter remedio ex hac auicula vsos mihi asserebat. Quomodo autem quæuis auis aut aliud quoduis animal rectè ad medicinam vti debeat, scripsimus in Alauda G. Recentiores quidam medici, & Arabes, vel eorum interpretes po-

à quibusdam esse creditur.

Ab alijs regulus.

tius, pro troglodyte passere caudatremulam ineptè interpretantur, & nomine corrupto tanquam Arabico *tragulidunten* appellant. Auicenna *sasarahun*, alij *sasurion*: & remedium aduersus calculum ex caudatremula parãt, vt copiosius in Motacilla scripsi. *Sasarahun* est auis (parua, Bellunensis) sic dicta in Francia, Auicenna lib. 2. cap. 659.

Troglodytes vnde dicta sit hæc auis. Nomina eiusdem apud varias gentes.

¶ Troglodytes auis, τρωγλοδύτης, nomen habet a subeundis *troglis*, id est cauernis, vt & Troglodytæ populi. trogites verò, vulgò apud recentiores Græcos dictus, passer communis domesticus est. Et quoniam passer troglodytes auicularum minima est, ac regulo similis, multi populi regulum appellarunt. Itali *reatin*, *riatino*: circa Verbanum lacum *aryotin*. circa Florentiam *fiorrancio*, id est flos calendulę (nisi hic fortè verus regulus est, qui aurei calendulæ floris colorem maculis vtrinq; in vertice refert.) Scoppa Grammaticus Italus regaliolum interpretatur *reillo*, & *scricciola*, quæ nomina ad troglodyten pertinere puto, *vide* in Regulo. *Perchia chagia* Siculis est auicula minor passere, sæpes perforãs, inde nomen, non alia puto quàm troglodytes. ¶ Gallis *roy*. alibi *beurichon*, alibi *farfonte*. Normannis *rebetre*, quasi *roybetre*. Sabaudis *roy des oiseaux*, *roytolat*, *rezeto*, *redoyell*: & alibi *conta fasona*, quòd salutando videatur numerare fasciculos. ¶ Germanis Zunschlipfle, in Saxonia Thurnkónick / Schnykúnig / Zunkúnig. circa Rostochium Nesselkúnig / Winterkúnnick. alicubi Meußkónig, & Dumeling. id est *policaris* à paruitate. Flandricè Kuningsken. ¶ Anglis *Wren*. ¶ Polonis *krolik*. ¶ Turcis *bilbil*. ¶ Eberus & Peucer. trochilũ interpretãtur, ein Zaunkóning / Schneekónig / qui troglodytes noster est, (sed trochilus idē qui regulus est, à troglodyte diuersus.) Passerem verò troglodyten passerculi genus faciunt, qui Germanicè nominetur Baumsperlingk, vel Moßsperlingk, id est passerculus arborum vel palustris. in arborum (inquiunt) cauitatibus nidificat, supernè fuscus, sed varius & transuersis albis lineis distinctus, infernè cæsius, vertice purpureo, sub collo nigris candidisq; maculis eleganter variatus.

De eiusdē nidificatione, cibo, cantu, & partu.

¶ Passerculus troglodytes noster iuxta parietes domuum & sæpes nidulum è musco struit, plumis etiam impositis. *Vide* infrà in Reguli nidificatione ex Turnero. Araneas venatur. Mira eius in cantu suauitas, sed ali non potest. Maio præcipuè cantillat, vt ferunt. ¶ Regulus bis anno parit, circiter nouem oua vno tempore, Albertus. videtur autem reguli nomine passerem troglodytem intelligere.

Remedia ex eadem.

¶ Antidotus ad difficultatem & stillicidium vrinæ mirifica: Passerculum quem troglodyten nominant (Græcè πλεπεπίδα scribitur, voce haud dubiè barbara. intelligit autem passerem troglodyten, Fuchsius. *vide* an Græcum nomen corruptum sit pro σεισοπυγίδα, quod nomen motacillam significat, quam recentiores ad idem remedium pro troglodyte accipiunt) integrum cremato, & sumpto cinere ac tenuiter contrito bibendum ex mero dato, quantitate cochlearij, (minoris, quod pendet drachmam vnam, Fuchsius.) Si autem volueris admisceto etiam farinæ prædictarum cicadarum quartam cochlearij partem, & ieiuno ex vino præbeto, Nicolaus Myrepsus antidoto 60. ¶ Aetius cum præscripsisset remedium efficax ciendæ Veneri, nempe vt passer troglodytes dictus in cibo acciperetur, subdit: Verũ his qui frequentius & supra quam conuenit inde coeunt, vrinam capræ bibendam præbe. Cerebellum passerum in antidotum diasatyrion alteram, numero 66. apud Nic. Myrepsum recipitur: & rursus in aliam numero 68. cerebellum simul & oua. hæc quidem apud Æginetam lib. 7. etiam in vnguentum entaticon immiscentur.

Fabulæ de troglodyte.

¶ Narrant quidam (ex Italis) de hac auicula, deplumatam quoq; ligno (veruculo) infixam ad ignem, paulatim aliquoties per se conuerti. Albertus hoc de regulo scribit. ¶ Galli fabulantur troglodyten in festo trium magorum, omnes quos eo anno educauerit pullos congregare, & cum eis cantillare. addunt, regem esse auium, quoniam cum conuenisset inter aues vt rex esset quæ altissimè volasset, hæc aquilæ tergo clam insidens, cũ illa iam defessa altius volare non posset, paulò sublimius euolarit, regno quod viribus nequißet arte sibi comparato. Hoc alij de regulo scribunt, vt infra recitabo. ¶ Τρωγλοδυτεῖν verbum cauernas subire significat.

Prognostica.

¶ Angli hanc auiculam (troglodyten) vulgò aiunt esse fœminam, & marẽ eius rubeculã esse, quod falsum est. Vtraq; imminentem pluuiam voce prædicit. ¶ Troglodytæ Herodoto populi sunt Æthiopiæ.

DE PASSERIBVS QVIBVSDAM, ILLIS PRÆSERtim quorum nomina Germanica tantum nobis cognita sunt. Et primum de passere harundinario.

Scœniclos seu Iunco an passer sit harundinarius.

SCOENICLOS auis Aristoteli est (quam Gaza iunconem vertit,) quæ ad ripas lacuum & fluminum victitat, & caudam frequenter motitat, turdo minor. Turnerus, Ego (inquit) quum nullam aliam auem nouerim iuncis & harundinibus insidentem,) atqui hoc Aristot. non scribit, sed ex etymologia probabile est, (præter Anglorum passerem harundinarium, Anglicè *a rede sparrow*,) illum iunconem esse iudico. Auis est parua, passere paulò minor, cauda longiuscula, & capite nigro, cætera fusca, Hæc ille. nominat autem Germanicè etiam alio nomine ein Reydtmuß. quem parum palustrem esse coniicio, de quo supra priuatim scripsi. De iuncone supra post ispidæ historiam egimus.

Passer aquaticus.

¶ Passer aquaticus

ticus in harundinetis nidificat domeftico cætera fimilis, nifi quòd collum albus cingit torques, Rhorfperling/ Eberus & Peucerus. nos de paffere torquato fupra priuatim fcripfimus. Auis Rhorfpätzle etiam Hier. Tragus meminit. Vocatur & a noftris Rhorfpar/ minor paffere, ventre fufco, torque albo, &c. Circa Argentoratum aliud pafferis genus Rhorgytz/ vel Rhorgeitz dicitur, in quo (vt pictura loquitur) venter albus eft, pectus cinereum, mentum nigrum, vt & vertex & pars circa oculos, fed non contigua. hæc enim figlini coloris eft, vt alæ etiam, fed nigris maculis variantibus. longiores earum pennæ prorfus nigræ funt. dorfum fufcum, partim cinereum. cauda partim nigricat, partim obfcurè teftacei coloris eft. crura rofea. retro oculos & in parte colli albus eft color. noftri aucupes vocant Wydenfpatz/ id eft pafferem falicum. autumno in frutetis reperitur. ¶ Calamodyten auem cedri folium perdit. Ælianus. apparet autem ex etymologia hoc quoque nomen pafferis effe vel alterius auis inter arundines degentis.

Paffer aquaticus.

Calamodytes.

DE PRVNELLA.



PRVNELLAS aucupes noftri vocant auiculas (*prunellen*) a colore qui obfcurè ruffus eft, vel figlinus faturatus. quidam linarijs eas comparant, alij pafferibus, quibus minores fint, colore fimili ferè. canoras effe audio, & cantillare inftar troglodytæ pafferculi, nunquam auolare. ali à quibufdam in caueis propter cantum. Crura rofea funt. color circa collum & pectus ad cæruleum inclinans, in ventre dilutior. retro oculos macula figlina, roftrum nigrum.

DE EMBERIZA FLAVA ET ALBA.

Icon hæc Emberizæ flauæ eft.



DE paffere fpermologo paulò antè fcripfi: idem verò aliquando mihi vifum eft hoc genus, quod noftri Embritz/ vel Emmeritz appellant, alij Emmeritz/ vel Emmerling. Circa Roftochium Gälgenfiken. In Brabantia Jaftne. a colore flauo, qui Gallis eft *iaune*. Alibi Gelbling/ vt in Brifgoia Heluetiæ Gilberfchen / vel Gilwertfch/ ab eodem colore. Circa Claronã Kornuogel/ ab eo quòd granis frumenti pafcitur. Alicubi Geelgorft/ (in Germania inferiore puto.) Galgulum aliqui effe putant Germanorũ Emmerling/ (vt Ge. Agricola, qui cum afpiratione fcribit Hemmerling:) alij Widewol vulgò dictam auem (id eft oriolum) nos eam effe conijcimus cui vulgare nomen Geelgorft/ Eberus & Peucerus. Iidem lagopodem interpretantur Emmerling/ Goldammer. Ego eandem auem ab alijs Germanis Emmerling/ ab alijs Geelgorft appellari exiftimo. Gyb. Longolius chloreum interpretatur Geelgörft. ¶ Turnerus auem Geelgorft/ Anglicè vocari fcribit *a yelowham, a yowlring*: & eandem Ariftotelis chloreum vel luteum luteámve effe fufpicatur. ¶ Italica nomina varia effe audio, nempe *cia meghiarina, verzerot, paterizo*: & circa Bellinzonam *fpaiarda*. ¶ Gallica *bruyan, verdun, verdrier, verderenle, verdere*. ¶ Illyrij, ni fallor, *frnad* appellant.

¶ *Gelgorfta* auicula Turnero paffere paulò maior eft. maris pectus & venter lutea funt. fœminæ verò pectus luteum, & venter pallidus eft. in capite, dorfo, & alis, pennis fufcis luteæ intermifcentur. Roftrum vtrique firmum & breue, in quo tuberculum quoddam dentem mentiens, reperias, præter vermes, hordeo & auena libenter vefcitur. Cauda huius auiculæ longiufcula eft, & frequenter motitans, Hęc Turnerus. conuenit autem hæc defcriptio emmerizæ noftræ: quam alij etiam Goldhammer vocant, quafi aureolam dicas, à colore. ¶ Hyeme hanc auem in ftercoribus equinis alimentum quærere audio. Turmatim volitant, vt pafferes, circa villas, horrea & ftabula. vefcitur enim granis hordei, tritici, pane, &c. Includitur a quibufdam caueis ad cantum. ¶ Apud nos plerunq; inueniuntur cuculi in nidis auicularum, grafemufchæ (id eft curucæ:) & citrinæ cuiufdam auis quam alij gurtam, ame-

Gelgorfta.

Gursa vel Ameringa.

ringam vocant, Albertus. Hinc natum est prouerbium de homine beneficijs ingrato, Du lohnest mir wie der Guck auch dem Gorse/ (alij scribunt, wie dem Guch auch die Gorse:) Eam mihi mercedem reddis quam cuculus ameringæ nutrici. Genera vineonum carduelium) & auis (Gurse dicta, an [illegible] nullum attingunt: edunt verò semina spinarum albarum & rosarum, & herbarum, & maximè semen papaueris & lappæ, & huiusmodi, Albertus.



Emmerling vel Goldammer Argentinensis.

¶ Eberus & Peucerus auem Germanicè dictam Emmerling/ eandem alio nomine Goldammer appellant. alij Gollammer scribunt, alij Gaulammer/ quo nomine missa ad me Argentorato effigies à nostra emmeriza vel emmerlinga differre videtur. est enim rostro, colore, & reliqua specie dissimili. natura verò, vt conijcio, simili. volat enim cateruatim, auenæ & aliarum frugum seminibus pascitur. nidificat inter fruteta, & terna vel quaterna oua parit. Tota pars supina flauet, superior nigricat, per alas medias & dorsum medium russa est.

DE EMBERIZA ALBA.



EMBERIZA alba quæ mihi demõstrata est media hyeme apud nos capta, (ein wysse Emberitz.) maior est superiore, rostro breui, latiusculo, flaui nihil habet, colore similis alaudæ, alioqui dilutior [illegible] ventre albicante, à quo etiam albam cognominauimus. In superiore rostri parte retro mucronem tuberculum intus conspicitur. Digiti fusci sunt, crura album & puniceum colores mixtos præ se ferun[t]. ¶ Italis *ciamontanina* vocatur, vt audio. ¶ Quærendum an hic sit passer magnus, de quo supra scripsimus.

DE

DE EMBERIZA PRATENSI.



EMBERIZAM pratensem voco, quam aucupes nostri Wisemmertz à pratis in quibus versari solet, appellant. hæc, vt pictura indicat, colore est testaceo seu figlino, cruribus, pectore, ventre, alis, & cauda media: vtrinq; enim in ea nigræ sunt pennæ. Dorsum quoq; nigricat. & in alis superiùs maculæ nigræ sunt subrotundæ: inferius vero margines pennarum secũdum longitudinem nigricant. rostrum fuscum, vertex niger. infra quem vtrinq; macula albicans retrorsum tendit: tum rursus aliæ duæ nigræ & albicantes per interualla sequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum *ceppa* vocant.

DE PASSERE MVSCATO.

India mittit muscatum passerem, quem qui volantem viderit, tum ob celeritatem, tum ob paruitatem, crabronem aut vespam iure existimet. pennis aureis viridibusq;, alijsq; versicolorib. ornatur, magnitudo ape paulò maior. rostro velut acus est tenuissima. totus cum nido grana tritici XXIIII. vix pondere æquat. hunc è cotto conficit. audax est, & nidum petentibus oculos inuadit, celeritate & paruitate tutior. Constat itaq; auem hanc tenuissimæ esse substantiæ, calidamq;, ob id & audacem. nam cum rostrum, pedes, linguam, alas, viscera, plumam, vngulas, cerebrumq; habeat, [illegible] alia multa, subtilẽ substantiam illius, ac bene elaboratam esse oportuit, atq; vt reor hæc est au[illegible]m omnium minima, Cardanus. Coniecerim ego muscatum dictum, quod instar muscæ fere sit, paulo maior scilicet ape.

DE PASSERE STVLTO.

AVIVM solertissima in India habitat, quam stultum vocant passerem, contrario sensu. Nigra est auis, intermicantibus pennis albis in collo, turdi magnitudine. quæ aduersus caudatas simias, quarum ibi numerus est incredibilis, hoc modo se munit, vt nec homo tot commoda aduersus periculum inuenire queat. [illegible] primo arborem excelsam, ac spinis obsitam, vt metu terreatur ob altitudinem, & [illegible] a spinis arceatur ob incõmodum. Ramis huius arboris maxime aculeatis suspendit nidũ prædurum, ne [illegible] frangi ab inimico possit: instruit aditum angustum, vt hostis arceatur, ipsa sola possit ingredi: latum in [illegible]mo, vt commode cum pullis degere possit, tum maxime quod in eodem excrementa illorũ [illegible]olligere [illegible]ogitur, nullo exitu patente alio quam per quem in supr[illegible]ma parte est ingressus. Verum quia hostẽ vu[illegible] nouit manu non secus qu[illegible]m hominem, nid[illegible] longitudine ad quatuor palmos extendit, vt ei[illegible] manum [illegible]nuserit etiam procul abfit ab imo, atq; ca rat[illegible]ne oua vel pullos qui intus latent tueatur, Cardanus.

Passer stul[illegible] [illegible]tus con[illegible] trario [illegible]

DE ALIIS PASSERIBVS QVIBVSDAM, PRÆ-
[illegible]tim quorum Italica tenemus nomina, de antiquis Latinis aut Græcis dubitamus.

DE passere solitario, supra post m[illegible] scripsim[illegible] Italis vu[illegible] *passara solitaria* dicitur. Reme[illegible] contra lumbricos accipit[illegible]m & falconum, al[illegible]q[illegible] [illegible]crum stercu[illegible] ad[illegible] en[illegible] alij PA[illegible]SERIS In[illegible] [illegible]el solitarij, vel sius de[illegible]t, communis.

Passer so[illegible] litarius.

¶ *g.* Sanguis pauonis potus dæmonia expellit, Kiranid. Interiora eius & fimus suffitu omne malum abigunt. ipse dysentericos sanat, Idem. *Magica.*

¶ *h.* Pauo quondam Argus erat, qui conuersam Io in vaccam, Iunonis ira, custodiebat, a Mercurio demum interfectus: ex cuius cadauere tellus auem protulit, in qua etiamnum signa cętum quos habuit oculorum apparent, Oppianus. Vide Ouidium Metam. lib. 1. Argum aiunt in pauonem conuersum esse. quamobrem Aristophanes ait, Πότερον ὄρνις ἢ σὺ ὁ λεγόμενος Τηρεύς; id est, Num tu auis illa es quæ Tereus dicitur? a verbo τηρεῖν, quod est custodire: eò quòd Argus custodiuerit Iò vaccam, Varinus. ¶ *Valle Bana res nota, & vix credenda poetis, Sed quæ de vera proditur historia Fœmineam in speciem se vertit masculus ales, Pauaq; de pauo constitit ante oculos,* Ausonius Sectione 1. ¶ In Leucadia virginem in tantum adamauit Pauo, vt ea mortua commoreretur, Textor. *De metamorphosi Argus in pauonem.*

¶ Alexander Macedo eiusmodi aues apud Indos videns, earum admiratione commotus, in eos qui has occiderent, grauem pœnam constituit, Ælianus. Pauo sacer erat in Libya, ita vt quisquis huius generis auem læsisset, non ferret impune, Eustathius. ¶ Iunoni pauo & anser dicabantur. De pauone fabula est apud Ouidium in Metam. & Athenæum, Gyrald. Ingreditur liquidum pauonibus aera pictis, Ouidius de Iunone Metam. 2. *Iunonis volucrem quæ cauda sydera portat,* Idem 13. Metam. *Didicit iam diues auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem,* Iuuenalis Sat. 7. Iunonis templum quindecim stadijs ad læuam Mycenis distat: vbi inter cætera donaria pauonem vidi, quem (quia Iunoni sacram hanc auem esse credunt) ex auro gemmisq; splendentibus Hadrianus imperator consecrauit, Pausanias in Corinthiacis. ¶ Μή ποτε θρέψω ταῶς ... (forte ...) ἐγείρει, Eupolis apud Athenæum. ¶ C. Caligula eò vesaniæ processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos & pauones mactari iusserit, Gyraldus. *Pauonem occidere aliquãdo capitale fuit. Auis est Iunoni sacra.*

¶ Prouerbia. Laudant vt pueri pauonem. Prouerbij faciem habet quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ. *Didicit laudator auarus Tantum admirari, tantum laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem.* Idem alibi, *Probitas laudatur & alget.* Notior est metaphora, quàm vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo, *Laudatas ostendit auis Iunonia pennas, Si tacitus spectes, illa recondit opes,* Erasmus. ¶ Coquus quidam apud Athenæum lib. 3. varijs & diuersis cibis in sartaginem coniectis Ἐποίησε τ' αὐτὸ (τὸ τήγανον) ποικιλώτερον ταὼ. hoc est sartaginem reddidit pauone magis variam. Erasmus in Prouerbio, Magis varius quàm hydra, hunc senarium citans non rectè legit αὐτὸν, ad hominem referens. Pauones cognominabant Græci hominem vestitu nimis splendido & vario vtentem: vt supra in *H. a.* inter deriuata exposui. ¶ Tanquam pauo se circunspectans, Had. Iunius. *Prouerbia. Laudant vt pueri pauonem. Pauone magis varium.*

Pegasus ales est Æthiopici cœli: quæ præter aures equinum nihil habet, Solinus. Plura leges in Equo *H. h.* *Pegasus.*

DE PELECANO.

A.

Pelecanus vt vulgò à pictoribus effingitur.



Pelecanus auis à nobis nominabitur, per *l* simplex, & *e* breue in vtrisq; prioribus syllabis, declinatione secunda, quoniã à Græcis quoq; πελεκὰν dicitur, quam recentiores quidam pelicanum dixerunt, vt Eucherius: alij *pellicanum* (per *l* duplex) vt Albertus: & eruditi quidam pelecânem à recto pelecan, imitatione Græcorum vt Hermolaus. Pelicanus sine pelicanis, vt ab Aristotele in 8. (lib. hist. anim. cap. 12. vbi tamen πελεκᾶνες legimus, vt etiam libro 9. cap. 10. Gaza *plateas* vertit Plinium imitatus) appellatur: à Plinio (10. 40.) platea dicitur, à Cicer. in 2. de nat. deorum platalea, Volaterran. Cicero non plateam, sed *plataleam* tradit hanc vocari, vt in ipso forte Ciceronis codice sit error, Hermol. Oppianus de aucupio 2. 7. non pelecanum, sed *pelecinum* (πελεκῖνον) hanc auem nominat. Aristophanes verò in Auibus pelecanum & pelecinum simul nominat, tanquam aues diuersas. Et rursus in eadem fabula tetracis auis cum porphyrione & pelecino meminit. ¶ Hebraicum nomen *kaath*, קאת, Septuaginta Leuit. 11. pelecâna vertũt, & Psalmo 102. Dominus ponet Niniuen sicut desertum, & pernoctabunt in superliminaribus eius cuculus (*kaath*) atq; noctua, Sophoniæ 2. Munstero interprete qui tamen Esaiæ 34. *kaath* interpretatur pelecanum. Pelicanus (inquit propheta) & vlula, noctua & coruus, habitabunt in ea. loquitur autem de syluestribus & solitarijs auibus, vt *kaath* etiam talis sit, non aquatica. Plura de nomine *kaath* scripsi in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Chasida* quoque Hebraicam vocem, aliqui pelecanum, alij onocrotalum, alij aliter interpretantur. *vide* in Ciconia.

Pelecani seu platea nostra figura.



Quid sentiendũ sit de pictura qua pelecanus rostro pectus sauciare & sanguine pullos irrigare fingitur.

¶ Alberti ex Aristotele translatio alicubi *falakynes*, alibi *kalakanez* pro pelecanes habet. Auicenna autem (inquit) appellat *balazub*. Ramphius auis est quæ dicitur pelecanus, Kiranides: nimirum à magnitudine rostri, quod Græci rhamphos nominant. Sunt & ῥάφοι aues quædam Hesychio & Varino. ¶ Pleræque gentes pelicani nomen tanquam peregrinæ & incognitæ auis, quam pro arbitrio pictores hactenus finxerunt, adunco vt videtur rostro pectus saucientem, & effluentem sub ea sanguinem hiante ore excipientibus pullis: cum nulla talis, opinor, in rerum natura auis sit, nisi quis Ægyptiós de vulture hoc verè tradere putet, quod Orus literis mandauit, eum ne fame pulli pereant, femori suo vulnus infligere, & emanantem sanguinem ab illis exorberi. Verum pelecanum cuius iconem

nem posuimus, Itali quidā hodie appellant *becquaroneglia*. ¶ Galli *pale, truble, poche*, à palæ vel cochlearis figura, quam rostri latitudine refert. vox *poche* Burgundis cochlear magnum significat. ¶ Germani Löffler / Löffelganß: hoc est cochleariam, vel anserem cochlearium. circa Coloniam Lefler proferunt. Frisij Lepler. ¶ Angli *aschofler*, vel *shouelard* nostri proferrent Schufler. palam enim vel baillum Schüfel appellamus. ¶ Sigis. Gelenius pelicanum Germanicè Fauser interpretatur, nomine mihi ignoto: Illyricè *bucacz*. sed hæc ardea stellaris nostra est, non onocrotalus.

Pelecanus ardearū generi adnumerandus.

¶ Videtur sanè mihi pelecanus noster ardearum generi adnumerandus, à quo non tam alio insigni quam rostri latitudine differt. quanquam Aristoteles etiam ardeæ albæ rostrum latum & porrectum tribuit. ego albardeolas in Italia vidi rostro non lato, sed cæteris simili. Albardeolam si non vidissem in Italia, Anglorum *shouelardam* albardeolam esse indicassem, Turnerus. Albertus etiam auem quam cochleariam vocamus, ardeam albam esse putauit. hęc ardea (inquit) tota alba est, & figura similis cinereæ, sed melius pennata, collo longiore, & rostro anterius rotundo, tanquam circulo vno super alterum imposito.

Duo pelecanorum genera.

¶ Aues quas Aristoteles pelecanos, Plinius onocrotalos appellat, Bellonius. *vide* supra in Onocrotalo *A*. Duo dicuntur esse pelecanorum genera: vnum aquaticum quod piscibus: alterum terrestre, quod serpentibus & vermibus viuit, & dicitur delectari lacte crocodilorum, quod crocodilus spargit super lutum paludum: vnde fit vt pelecanus crocodilum sequatur, Albertus. Quidam ex D. Hieronymo recitant pelicani duo esse genera, vnum volatile, alterum aquaticum. Pelicanus auis est parua quæ solitudine delectatur. Est & aliud pelicanorum genus in Nilo, penè cygnis simile, nisi quòd paulò maiores sunt. quidam ita & onocrotalos vocant, Eucherius. Oppianus quoq; pelecanum (ipse *pelecanum* appellat) ab onocrotalo non videtur distinguere. cum sinum ei ante pectus dependere scribat, κόλπον ἐξηρτῆσθαι πρὸ τοῦ στήθευς. Nos cum de onocrotalo abunde scripserimus supra: in præsentia de illa aue scribemus cuius iconem posuimus, & quam veterum pelecāna vel plateam esse non dubitamus. ¶ Pelecanum aliqui cum porphyrione confundunt, vt in Porphyrione ostendam.

B.

Pelecanus auis est Ægyptiaca.

Pelecanus auis secus Nilum & in paludibus Ægypti moratur, Kiranid. Auis est Ægyptiaca, habitans in solitudine Nili fluminis, vnde & nomen sumpsit. nam canopos Ægyptus dicitur, Isidorus. In tabulis quibusdam quæ orbis terrarum descriptionem continent, pelicanum auem totam albam in Africa circa Ægyptū degere inuenio. ¶ Rostrum (*rhámphos*) habet magnū, Scholiastes Aristoph. hinc scilicet etiam rhamphius à Kiranide nominatur: & à rostri latitudine platea vel platalea à Græcis, à nostris cochlearia, a Gallis *pala*.

Descriptio eiusdem.

¶ Oppianus pelecino suo collum vlnæ (orgyiæ) proceritate tribuit, & sinum ante pectus propendentem: quæ ad onocrotalum, non pelecanum nostrum pertinent. Aristoteles pelecanis ingluuiem tribuere videtur, τὸν περὶ τῆς κοιλίας τόπον nominans, hist. anim. 9. 10. ¶ Pelicanus dicitur quasi pellem habens canam, id est plumas albas. (ridicula etymologia, quanquam res vera est.) hæc auis semper macie afficitur: & quicquid glutit, citò digerit. quia venter eius nullum habet diuerticulum, quo cibum retineat. solum enim visceris (intestinorum) habet ductum, qui ab introitu oris vsq; ad secreta naturæ pertingit, Author de nat. rerum. Nos nostræ plateæ intestina multis anfractibus inuoluta reperimus. Rarò apud nos capitur, frequentius (vt audio) in Bohemia, & apud Anglos in littore maris. ¶ Capta apud nos platea prope vrbem in ripa lacus, circa finem Septembris, ad me allata est, candida pennis omnibus, præterquam vltimis & maximis alarum, quæ ex parte inferiore nigricant. pedes & crura nigra sunt. magnitudo parum infra anserem. lingua breuissima, vel signum potius & initium linguæ. collum digitos longum circiter decem. oculi glauci. cauda breuis, quinq; aut sex digitos longa. crurum altitudo paulò infra duos dodrantes. inter digitos pedum aliquid membranæ est, idq; amplius inter duos maiores. vngues breues, nigri, acuti. Obesa admodum erat, multa circa cutim pinguedine vndiquaq;. intestina admodum inuoluta, præpinguia. fel viride. In ventriculo herbas quasdam aquaticas virides reperiebam, & ramenta quædam radicum geniculata, harundinum puto. In aquam immissa natabat, & quærebat aliquid immerso rostro in fundo. Irascens adeuntibus rostro aperto collisoq; sonitum ædebat. Pediculis quibusdam latis infestabatur.

C.

Auis est aquatica.

Platea nostra, vt audio, circa mare præcipuè degit, & innatat quoq; rarò circa dulces aquas, Aristot. tamen historiæ anim. 9. 10. pelecānes fluuiatiles memorat. Capitur in Anglia in littore maris: & cicurata piscibus vescitur, intestinisq; gallinarum & alijs culinæ reiectamentis.

De eiusdē cibo.

Sunt qui ranis quoq; & serpentibus eam vesci referant. Pelicanus lacte crocodili viuit, quod vtiq; bestia præ nimia mamillarum abundantia in aliquo palustri loco copiosè fundit: vnde & crocodilum libenter pelicanus sequitur, Author de nat. rerum, & Albertus. Pelecani fluuiatiles (οἱ πελεκᾶνες οἱ ἐν τοῖς ποταμοῖς γινόμενοι) conchas maiusculas læuesq; fodiendo erutas deuorant: & quum iam multas ingesserint, ingluuieq; sua coxerint, euomunt, vt hiantibus iam testis carnes lectas deuorent, Aristot. in historia animalium & in Mirabilibus narrationibus, & Ælianus, & Cicero 2. de nat. deorum. Platea (aliâs *Platalea*) nominatur aduolans ad eas quæ se in mari mergunt, & capita illarum morsu corripiens, donec capturam extorqueat. Eadē cum deuoratis se impleuit conchis, calore ventris coctas euomit, atq; ita ex ijs escu-

Conchas integras ab eo deuorari ac post testis dehiscentibus reuomi vt pulpam seligat.

lenta legit testas excernens, Plinius & Cicero. Vt conchas pelecanus quas deuorarit, ventris calore dis cuneatas reuomit, & pulpam à testis seligit: sic erodius (ardea) ostrea testis obducta vorat, & ingluuie concalefaciens tandiu custodit, quoad calore stomachi discluduntur. postquam verò iam diductas senserit testas, eas euomit, & carnem ad sustentandum se retinet, Ælianus, Plutarchus & Philes. Oppianus quanquam pelecini nomine onocrotalum, vt dixi, intelligat, eadem tamen de eo scribit. Pelecini (inquit) non minus quàm lari voraces, non toto tamen corpore merguntur, sed vt solent qui se in caput præcipites voluunt (οἱ κυβιστῶντες,) colla quibus vlnæ (ὀργυιᾶς) proceritas est, subinde demittunt, dorsis interim supra mare prominentibus. piscem obuium quenq; amplissimis faucibus exceptum deuorant. Sinus quidam ante pectus dependet, in quem cibum omnem tuburcinantes aliquantisper recondunt: & ne testa quidem intectis abstinent: sed vnà cum testis primum quod se obtulerit deglutiunt: deinde mortua in os reuocant, & reiectis testis pulpam vorant. Nam quæ dum viuerent occlusæ erant, vita spoliatæ aperiuntur ac dehiscunt, Hæc ille.

De eius nidulatione. ¶ Cùm vt aliæ aues in locis à terra altis pelecanus nidum construere possit, tamen imprudentia quadam in scrobe, quem in terra facit oua ex sese parit, Orus.

Migratione. Pelecânes etiam migrant, & de Strymone amne ad Istrum aduolant, prolemq; ibi faciunt. abeunt vniuersę, ac priores expectant posteriores, propterea quod vbi montem superarint, videri priores à posterioribus nequeant, Aristot.

D.

In Anglia plateas cicures ali audio: ego Ferrariæ in Italia mansuefactam vidi, quæ culinæ reliquijs vescebatur.

De pelecanorum in parentes pietate. ¶ Ciconias & pelecanos postquam consenuerunt pulli proprij alunt, & ingressum volatumq; eorum promouent, Io. Tzetzes. Herodios & pelecanos similiter vt ciconias in pullis suis enutriendis, singulari beneuolentia vti audio: nempe vt cùm aliunde cibus non suppetit, esculenta quæ prius ederant, euomant, & in educandos fœtus conuertant: & ad volandum pullis impetitis duces sint, Ælianus.

De eorundem cura erga pullos suos. Pullos suos tantopere amat, vt dum ignem circa nidum ab aucupibus excitatum extinguere alis ventilando conatur, illas sibi adurat, vt in *E.* referemus. Pelicani cum suos à serpente filios occisos inueniunt, lugent, seq; & sua latera percutiunt, & sanguine excusso, corpora mortuorum sic reuiuiscunt, Hieronymus in epistolis.

De pelecanis pullos suos interficientibus ac post sanguine suo viuificantibus. Pulli pelecanorum vbi parum adoleuerint, mox parentes suos percutiunt in faciem: cuius illi iniuriæ impatientes pullos colaphizant (cedunt ceu colaphis rostrorum) & interficiunt. deinde miserti eorum lugent (per triduum, secundum aliquos obscuros.) Eadem (Tertia, secundum alios) verò die mater sua latera dilanians aperit: & sanguinem super filios suos mortuos effundens viuificat eos. resurgunt autẽ quodam naturali modo, Kiranides, Isidorus, Physiologus, Author de nat. rerum, & Albert. Post sanguinis verò effusionem adeò debilitatur, vt exire de nido non valeat, & pulli pro sua ac matris cibatione euolare cogantur. Sed horum quidam propter ignauiam vel impietatem in matrem exire nolunt, (& pereunt. quidam autem seipsos quidem pascunt, sed matrem penitus negligunt. Mater vbi conualuerit pios filios nutrit: impios verò abijcit & contemnit, Author de nat. rerum) hos cùm voluerit (valuerit) abijcit, & prouidentes sibi se sequi permittit. Sed hæc à quibusdam literis prodita, nullo affirmari experimento possunt, Albert. Ægyptij etiam vulturem ardentissimè suos pullos amare aiunt, & per centum ac viginti dies in terra commorando ita vt nusquã humo tollatur, sic in alendam prolem incumbere, vt non se ex pullorum loco commoueat: ac si quando nutrimenti facultas desit, ne fame pulli pereant femori suo vulnus infligere, & effluentem sanguinem eis exorbendum dare.

De dissidio pelecani cum quibusdã alijs auib. ¶ Pelecanus de coturnicis exitio acerbè & crudeliter cogitat. rursus coturnix ab ea vehementer dissentit, Ælianus & Philes. Pugnam ciconiarum & pelicanorum aduersus cornices, coruos, vultures aliasq; carniuoras aues descripsimus in Ciconia *C.* ex Kiranide.

E.

Qua ratione capiatur. Pelicanus nidificat in scrobe in terra: quod non ignorantes aucupes, bubulo stercore locum circumlinnnt, ignemq; succendunt. ea verò fumum aspiciens, aggreditur ignem alis restinguere. veruntamen ei tantum abest ad extinguendum astutia, vt magis magisq; sua tanquam ventilatione incẽdat, idcircoq; alis exustis capiatur, Orus.

F.

De vsu eius in cibis. In Cotyis Thracum regis conuiuio apud Athenæum nominatur in cæteras aues *pelecân*. Ibis, porphyrio & pelecân prohibentur mensis (in vetere testamento) eò quòd aues sint voraces pisciũ, quorum rapinæ inhiant, Procopius. Ægyptiorum sacerdotes pelecanum, quòd pro liberis in discrimen se conijciat, (dum ignem circa nidum accensum alis ventilando extinguere conatur, vt in *E.* retuli) non edũt. Multi tamen ex Ægyptijs eo vescuntur, vt qui eum dicant non iudicio ac prudentia quadam vt vulpanseres, sed beneuolentia duntaxat & mira in sobolem pietate certamen hoc suscipere, Orus. ¶ Platea nostra aliquando mihi gustanti grata, & anseri non dissimilis visa est. apud Anglos in delicijs haberi audio.

G.

De vsu in medicamentis. Fel pelecani cum nitro mixtum, nigros alphos sanat: & cicatrices nigras eiusdem coloris cum reliqua carne facit: & argentum obscurum splendidum reddit. omnem deniq; nigredinem pellit & abstergit, Kiranides.

Πελεκᾶν

H.

Πελεκᾶν oxytonum: πελεκᾶνος, penultima in obliquis circumflexa, (etsi Grammatici quidam acuant, nisi librariorum is error est,) lingua communi dicitur, (vt apud Aristotelem, Ælianum, Orum.) πελεκὰν, πελεκᾶντος Attica (apud Aristophanem in Auibus:) πελεκᾶς, πελεκᾶ, Dorica, Suidas, Vari[illegible] & Aristophanis Scholiastes. Idem Scholiastes dubitat verum casus rectus penultimam potius a[illegible] debeat, vt πελίκας scribatur sicut ἀλίβας. Ὄρνιθες ἦσαν τέκτονες σοφώτατοι, πελεκᾶντες, οἳ τοῖς ῥύγ[illegible] ἀπεπελέκησαν τὰς πύλας, ἦν δ' ὁ κτύπος αὐτῶν πελεκάντων (malim πελεκώντων participiũ) ὥσπερ [illegible], Aristoph. in Auibus. Πελεκᾶντες, παρὰ τὸ πελεκᾶν τὰ ξύλα, vt pulcrè iocatus sit poeta, & v[illegible] allusione, & rerum quoque similitudine. habet enim hæc auis rostrum magnum latumque, & in[illegible] πελέκεως seu dolabræ aptum dolationi. *Etymon.* ¶ Est quando pelecan, non auem de qua scribimus, sed picum significet, iuxta Grammaticos. nam apud authores nusquam sic vsurpari puto. Πελεκὰν ὄρνεον τὸ κολάπτον καὶ τρυπῶν τὰ δένδρα, Suidas & Hesychius. ἀφ' οὗ καὶ δενδροκολάπτης καλεῖται, Varin. *Homonyma.* ¶ Sunt & ex anatum genere syluestres lato admodum rostro, quas Galli & Angli *pochardas*, id est cochlearias appellant, quemadmodum ab eadem rostri figura plateæ nomen & illi & nostri indiderunt. ¶ Fr. Alunnus Italus pelicanum etiam piscis nomen facit, sine authore, & eadem quæ alij pelicano aui attribuit. ¶ Σπίλεκτος, pelecan, Hesych. Βασυκᾶνες, pelecânes, Idem & Varinus. *Synonyma.*

¶ Pelecinus apud medicos Græcos genus est herbæ, cuius semen πελέκεως, id est securis speciem refert. est enim in siliquis cornutis latiusculum è parte altera crassiore versus alteram paulatim tenuius. *Pelecinus herba.* Inter cepe genus condimentarium Græci *gethyon*, nostri *pallacanam* vocant, Plinius. ¶ Πελεκὰν, genus poculi lignei, vel potius lignea, παρὰ τὸ πεπελεκίσθαι, Hesych. & Varinus: inde dictum quod non torno, sed dolabra factum sit. dolare enim Græcis est πελεκᾶν, πελεκῶν, πελεκίζειν. Πέλεκος, ὁ τοῦ πελέκεως στυλεός, παρὰ τὸ πεπελεκῆσθαι, Scholia in Iliad. ν. ¶ Pelicanum chirurgi vocant organum quo dentes apprehensi extrahuntur: & chymistæ genus vasis vtrinque canalibus in orbem tanquam ansis extensis. ¶ Πελεγᾶνες, οἱ ἔνδοξοι. παρὰ δὲ Σύροις οἱ βουλευταί, Hesychius. ¶ Ægyptij pelecano picto amentem ac imprudentem significant, Orus. non enim in alto nidum struit, sed in scrobe in terra parit: & ignem ab aucupibus circa nidum excitatum dum alis extinguere conatur, seipsum amburit. *Icones.* Inter hieroglyphicas notas quibus Ægyptij vtebantur, Pellicani forma insidiantem significabat, Text. offi. 2.757. ¶ Atilium Palicanum loquacem magis quàm eloquentem fuisse legimus, Cælius. Pelecania nomen est loci inter Cephisum & Melanam, Theophrastus de hist. plant. 4.12. dicti fortè à pelecanis auibus. nam & lacum illic esse meminit.

Peloris, Πελωρὶς, genus est auis à magnitudine dictæ. nam πέλωρον Græci magnum vocant, Varinus. *Pelorin.* Cùm verò aliorum nemo peloridem auem memoret, facilè conijcio non εἶδος ὄρνιθ, sed εἶδος ὀστρέου legendum: hoc est genus conchæ. peloridem enim concham apud bonos authores legimus.

DE PERDICE.

A.

Perdix eodem nomine Latinis appellatur, & Græcis πέρδιξ. recentiori Græciæ πέρδικα vel πέρδικα. Hebraicæ *kore*, קורא. nam Kimhi Hiere. 17. & 1. Reg. 26. פירדריזי, *perdrise*, Gallica voce, id est perdicẽ exponit. Chaldæus 1. Reg. 26. habet *korea*, קוריא. & Hierem. 17. *koriah*, קיריאה. R. Salomon alibi perdicẽ interpretatur, alibi vulgari lingua (Gallica) קוקו גלורצנטי. *coqun* Gallicè cuculum vocant. Nicolaus Lyranus auem vulgo dictam *coquun*, quæ insequatur muscas & alias res viles. Septuaginta Reg. 1.26. nycticoracem, Hieronymus perdicem, vt & Hierem. 17. vbi Septuaginta quoque perdicem verterunt. ¶ Scriptores Arabici vel eorum interpretes ea de aue *cubeth* scribunt, quæ Græci de perdice. In Auicennæ translatione historiæ animalium quæ circumfertur, pro perdice *cubes* legitur, & alibi *cunteg*. *Cubata* Auicennæ perdix est, Albertus. *Altaungi* vel *alteungi* est auis quæ dicitur perdix: alij phasianum interpretantur. alij, vt Ebenbitar, asserunt auem similem esse coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. *Vide* in Phasiano *A*. *Theingi* vel *teyux* sunt perdices, Idem. *Cubugi* (*Cabegi*, Bellunensis) auis est cui *attaungi* communicat in formis suis, Auicenna 2.186. malim *altaungi*, cum *al* articulo. In capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheingi*, id est vtriusque perdicis, comparat ouis gallinæ. Et alibi, inter aues (inquit) præstat caro *alduragi*, (attagenis:) & gallinarum est subtilior ea: & non sunt cum nutrimento carnium *alchabâgi* & *atheiz*, (Bellunensis pro *atheiz* legit *altaiungi*) *Altes*, vel *altesem*, vel *alteies*, est perdix masculus, Syluaticus & vetus glossographus in Auicennam. *Alereze*, perdix mas, Syluaticus. *Alcubi*, perdix vel phasianus, Idem. Diuersas barbaras voces *Aduranti*, *Altinagi*, *Roselhageli*, *Bonion*, omnes ab eodem pro perdice exponi reperio. *Politicum*, id est parua starna, Idem.

¶ Perdix, cuius iconẽ damus, ab Italis quibusdam *perdice* dicitur: ab alijs *pernisette*, (circa Verbanum lacũ *pernigona*) id est perdix minor: vt maior *pernise*, de qua priuatim postea: ab alijs starna. *Starna*



10

20

eſt perdix minor, Syluaticus: quanquam aliqui ſtarnæ nomine auem accipiunt magnitudine anſeris cineream, vt Ant. Gazius annotat: quæ quidem mihi non *ſtarna* ſed *ſtarda* vel tarda potius vulgò dicta videtur. Sunt qui ſtarnas veterum attagenas eſſe putarint, quos reprehendit Volaterranus. Starnæ enim potius (inquit) aues externæ vocantur. Hieron. Accorombonus medicus quoq; externas aues eſſe ſcribit, quas vulgus perdices vocet. Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum ſpecie, ſapore gratæ, Plinius. ¶ Hiſpanicè, *perdiz*. Luſitanicè *codorniz*, quod vocabulum tamen ad coturnicem pertinere apparet. ¶ Gallicè *perdris* ſimpliciter, vel *perdris gringette* aut *grieſche*, vel *perdris des champs*, vel *perdris griſe* (à colore) vel *perdris goache*, teſte Bellonio. Circa Monſpeſſulū *raſcle* per onomatopœiā. ¶ Germanicè Räbhün/Välbhün. Flandri Gallico nomine vtuntur Pertrijs. ¶ Anglicè *apertrige*. ¶ Illyricè *kuroptwa*. Polonicè *koropathwa*. ¶ Turcicè *xil*. 30

¶ Ruſticulæ (Plinio dictæ) ſunt noſtrates perdices. etenim propriè perdices ſunt maiores, vt Hiſpanæ, & Chienſes, & Siculæ, Niphus. De perdice non ſatis compertum nobis eſt, quo nomine noſtra ætate indicetur hæc auis: tam multiplex eſt diuerſis locis earum auium genus & feminium, Marcellus Vergilius. ¶ Quas nos perdices vocamus, ſcioli quidam quibus nihil vulgò acceptum placet, perdices eſſe negant. Atqui cùm pro regionum varietate, differentes quoq; non forma modò, verùm etiam ſono & moribus aues eiuſdem generis videantur, id ipſum ſanè in perdicibus animaduertere maximè licet. Athenæus miratur in Italia perdices roſtris non eſſe cinnabarinis, cum in Græcia eo colore quotquot ſunt ſpectabiles ſint. Germania noſtra vtrunq; genus habet. Nam & vulgares iſtas nemo eſt qui ignorat, & qui roſtro cinnabari colorato ſunt, ſæpe in hac vrbe (Coloniæ) videntur, Longolius. Intelligit autem perdicem maiorem, cui roſtrum rubet & crura, de qua poſtea ſeorſim agemus. Et alibi, Perdices (inquit) cacabare dicuntur à veteribus, neq; aliter etiam nunc ſonant. Quæ Ariſtoteles & Ouidius de perdice ſcribunt, omnia noſtræ perdici vulgari conueniunt. nempe volandi nidulandiq; ratio, aſtutia, circa prolem ſolicitudo, corporis grauitas, & vocis ſtridor, à quo etiam nomen accepiſſe videtur, Turnerus in epiſtola ad nos. Perdicum in Italia genus alterum eſt, corpore minus, colore obſcurius, (ἀμαυρὸν τῇ πτερώσει, Wottonus vertit, volatu incompoſito, Gillius infirmo volatu,) roſtro non cinnabarino, (Wottonus negationem tollendam ſuſpicatur, quod non probo,) Athenæus. Otides perdicum ſimiles ſunt, præ obeſitate autem corporiſq; pondere parum ſe alis attollunt, Volaterranus ex Æliano. In hydrope aſcite conueniunt turtures, perdices, & quæ roſtro pedibuſq; rubris, phœniceis alis, frequenti in Creta & Cypro inſula ſobole, domeſtica etiamnum manſuefactis fœtura, perdices ab incolis vocantur, Alexand. Benedictus. Ex his facile eſt colligere, perdicum genus duplex eſſe, alterum minus alterum maius. Nos hîc & de minore priuatim, & de vtroque in genere ſcribimus: de maiore poſtea.

De diuerſis perdicū generib. 40

50

B.

Quib. in regionib. perdices reperiantur.

Porus Indorum rex Auguſto dona miſit perdicem vulture maiorem, Strabo lib. 15. Et rurſus, Oneſicritus author eſt perdices in India anſerum magnitudine eſſe. Apud Troglodytas perdices gallinacei

nacei magnitudine. Quibusdam rostrum & crura lutea, alijs rubra, alijs fusca. Sapor qui & nostratibus. In Allobrogibus sunt Perdices quas nominant Gallias, mediocri pullo non minores. Cirrhæi (Circa Cirrham, Athenæus) perdices neq; ad certamina valent, nec suauiter cantant: ne verò cibi grata capiantur, allia deuorant & carnem planè insuauem reddunt, Ælianus. Perdices non transuolant Bœotiæ fines in Attica, (*in Atticam* lego,) Plinius. in Bœotia sui iuris non sunt, sed in ipso aere quas transire non audeant metas habent. inde vltra notatos iam terminos nunquam exeunt, nec in Atticũ solum transmeant, Solinus. Bœotij perdices in Atticam non transeunt, vel si transierint vocis mutatione agnoscuntur, Athenæus. Cum quidam perdices duas in Anaphen immisisset, tanta perdicum vis illic exorta est, vt incolæ de insula relinquenda periclitarentur. Apud Heluetios perdices multæ capiuntur, non quidem in montibus, sed in vallibus & agris, Stumpfius. Perdix Americæ, Maconanna incolis dicta, maior nostra est, Theeuetus.

¶ Perdix coloris est rufi, nigris interpictis longis maculis, Albert. Otis est colore coturnicis, secundum alios perdicis, Athenæus. Color testaceus communis est ferè puluerariicibus, vt alaudæ, perdici, &c. G. Longolius. Perdix visa est aliquando alba, Aristot. in libro de coloribus. In Allobrogum alpibus & perdices albas & lepores esitauimus, Scaliger. Perdici ingluuies præposita ventriculo est, Idem & Plinius. Perdix ad imum intestinum appendices paucas habet, Aristot. In Paphlagonia bina perdicibus corda, Plinius. Idem à Theophrasto proditum Athenæus & Gellius testantur. Coitus tempore testes habent magnitudine insignes (præ cæteris auibus propter salacitatem,) aliàs verò omnino obscuros: ita vt hybernis mensibus ne vllos quidem testes in his haberi nonnulli arbitrētur, Aristot. Perdici nostrati color omnino varius, nec facilis descriptu. Rostrum subfuscum est. crura è fusco albicant. Sinciput, paries circa oculos & prora capitis cum initio colli inferioris, ruffo colore simplici insigniuntur. reliquum caput superius è ruffo fuscum est. singulæ autem plumæ per medium maculis distinguuntur ruffi coloris diluti. Collum & pectus cinerea sunt, exiguis maculis nigris quasi per versus crispos & vndantes interstincta, qualis in sciuris ponticis color apparet. In medio ventre vtrinq; pennæ quædam ruffi coloris ad fuscum tendentis sunt. Inferiora ventris & crura modicè supra genu plumæ albicantes subfuscæ vestiunt. Dorsum cauda & alæ, varios alternis colores ostendunt. nã in dorso caudaq; nigricantem, subflauum & ruffum saturum colores videas, per transuersum alternatim dispositos. minimum autem nigri est, & quasi per puncta versuum vndantium. In alis pennæ maiores fuscæ sunt, maculis ruffis maiusculis per transuersum aspersæ. In ijsdem minores superioresq; pennæ magis variæ & splendidæ sunt, eodem ferè quo per dorsum colore, sed singulas linea media albicans elegantissimè distinguit. Latera etiam cinereo colore sunt vt in collo & pectore, sed maculæ aliquot latiusculæ ruffę per trasuersum intercipiunt. Longitudo caudæ digiti quatuor, & colli similiter vel paulò minus, &c. Et talis quidem mas erat, ni fallor, mihi hæc condenti inspectus: fœmina fortè nonnihil differt, vncias appendebat duodecim cum dimidia.

Descriptio perdicis.

C.

Perdix auis est terrestris, Athenæus. Perpaucæ aues hyeme in agris manent, quarum in numero sunt perdices, G. Agricola. Perdices multæ capiuntur in Heluetiorum vallibus & agris, non etiam in montibus, Stumpfius. Frequenter eas inter iuniperos degere audio.

Quib. in locis degat.

¶ Vox. Dicta est perdix a sono vocis, Albertus. Garrula perdix, Serenus. *Caccabat hinc perdix, hinc grattitat improbus anser*, Author Philomelæ. Perdicum alij caccabant, alij strident, Aristoteles cuius verba hæc Græca sunt, Οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Perdicum vox nunquam eadem, sed varia & multiplex est, alia Athenis vltra vicum Corydalensium, alia citra. Harum variarum vocum quæ sint nomina Theophrastus explicat. In Bœotia & Eubœa idem sonant, ac (vt sic dicam) eiusdem sunt linguæ, Ælian. Theophrastus in eo opere quod conscripsit de varia voce auium eiusdem generis, Athenis, inquit, perdices citra Corydalum vicum versus vrbem κακκαβίζειν, vltra illũ verò τιττυβίζειν, Athenæus, negans perdices omnes caccabare. Perdix à strepitu & voce stridente nomen accepisse videtur. quæ enim auis verius stridet, & serræ stridorem magis imitatur, quàm perdix nostra? Turnerus in epistola ad me. Coturnicibus in pugna vox, perdicibus ante pugnam, Plinius & Aristot. Perdices non modo canunt, verum etiam strident, & voces alias quasdam emittunt, Aristot. Perdices vocat caccabas (alij *caccabidas*) Alcmenes, qui genus cantiunculæ composuit Caccabidum, profitens se id a perdicibus cantare didicisse. Itaq; Chamæleon Ponticus dicit antiquos musicam excogitasse ex auibus in solitudine cantantibus, Gillius. Bœotiæ perdices aut non transeunt in Atticam: aut si transierint, vocem mutant, (& caccabant, Gillius,) Athenæus. Τιττυβίζειν (Athenæus τ duplex habet) de perdicibus quibusdam dicitur, vt de alijs κακκαβίζειν, (Eustathius habet κικκαβάζειν, quod non probo vnde, inquit, apud Comicum aduerbium κικκαβαῦ habetur.) vnde apud Comicum κακκαβᾶν, Cælius. atqui apud Comicum (Aristophanem) nusquam κακκαβᾶν, sed κικκαβαῦ aduerbium de voce noctuæ legere memini. Apud Pollucem perdices τιτυβύζειν lego τιττυβίζειν) aut κακκαβύζειν, (lego κακκαβίζειν,) legitur. Varinus verbum τιττυβίζειν etiam de voce hirundinis vsurpari docet. Κακκάβη, & κάκκαβος, perdix, Varinus. Perdices quædã vocis contentione & cantu valent, Ælianus. Grammatici quidam perdicem dictam putant παρὰ τὸ περᾶν τοὺς πόδας. Perdici porrum prodesse ad vocem sonoram apud Aristot. legitur

De eius voce.

Docilitate ad discendum sermonē humanū.

problematum 11.39. Plutarchus in libro aduersus vsuram, quendam proscindens, illum dicit ἀφωνότερον πέρδικος, id est perdice magis mutum, Cælius. Perdicem videtur Papinius docilem intellexisse, aptumq́; sermoni humano enūtiando, cum Syluula quadam libri 2. de psittaco Melioris ita canit: *Quiq́ refert iungens iterata vocabula perdix.* Domitius interpres ingenij longè præcellentis, eius rei rationem poetæ ipsi excutiendam reliquit. Id quod reprehendent fortè aliqui, ac referendum putabunt non ad auis docilitatem, sed ad vocis sonum, qui auis eius est genuinus. Est autem κακκαβίζειν: indeq; ob syllabæ repetitionem, quæ in eo verbo est, à poeta dictum videri, iterata vocabula à perdice referri. Est sanè id verbum perdicum voci peraccommodum, sed non omnium, vt qui loci ratione differant. καὶ οἱ μὲν κακκαβίζουσιν, οἱ δὲ τρίζουσι. Verum hæc etsi vera sint, nihil tamen ad Papinium, à quo eæ tantum recensentur aues, quæ humani sermonis enunciationi sufficiunt. Sic autem habent ipsius carmina: *Plangat Phœbeius ales, Auditasq́; memor penitus dimittere voces Sturnus, & Aonio versæ certamine picæ, Quiq́ refert iungens iterata vocabula, perdix, Et quæ Bistonio queritur soror orba cubili,* (lusciniam, non hirundinem intelligit.) *Ferte simul gemitus.* Plutarchus quidem in Symposiacis perdicis loquacitatem nuncupauit. quin esse vocalem ac discere comprobat idem alibi. Sed & in Laconia haberi perdices vocales, monstrauit in Dypnosophistis Athenæus, Cælius. Plura ad hunc locum *vide* suprà in Cornice C. Πέμπειν ἀδύφωνον ἰδίως καλεῖ τὸν ὄρτυγα, πλὴν εἰ μή τι περὶ τοῖς Φλιασίοις ἢ τοῖς Λάκωσι φωνάεντας, ὡς καὶ οἱ πέρδικες, Athenæus.

Cibo.

¶ Cibus. Perdices comedunt limaces, Aristot. Perdices in Sciatho insula cochleas edunt, Athenæus. *Vide* in Ardea *D.* Helxinen herbam aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vescantur, Plin. Perdices circa Cirrham allia deuorant, vt caro eorum ad cibum ingrata putetur gnarisque cibi duntaxat gratia peti ab aucupibus, non ad cantus neq; certamina, Ælianus. Porrum eis ad vocem sonoram prodest, Aristot. problem. 11.39.

Cursu & volatu.

¶ Aues quædam currunt, vt perdices, rusticulæ, Plitiius. ¶ Perdix puluerattrix est. non enim altè volat, Aristot. Terræ propinqua volat, spatijsq́; breuibus, vnde Ouidius: *Nec facit in ramis altisq́ cacumine nidos, Propter humum volitat, ponitq́ in sepibus oua.* Auium quædam breuis volatus sunt, vt perdix, Xenophonte etiam teste, Athenæus. Χαμαιπετὲς τὸ ζῷον, καὶ μὴ πεδαρσιοῦσθαι ἐν ἀέρι δυνάμενον. vnde & perdicem vocari quidam conijciunt παρὰ τὸ πέδον, id est ab humo. Pennis plausit, Ouidius de perdice 8. Metam.

Libidine.

¶ Libido perdicum, præcipuè marium. Vsque adeò tum perdices tum coturnices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes corruant, & sæpenumero capitibus eorum residant, Aristot. Rabie quidem tanta feruntur, vt in capite aucupantium sæpe cæcæ metu sedeant, Plinius. Quomodo hæ aues libidinis tempore proposito eis speculo capiantur, recitaui in Coturnice *C.* Ad libidinem Veneris inflammatissimi sunt perdices: idcirco cum fœminis assiduè versantur, Ælian. Secernuntur verno tempore de grege per cantum & pugnam, coniugatim mares cum fœminis, quamcunq; sibi quisq; fortè acceperit, Aristoteles. Depugnant inter se propter Venerem, ad quam tempore veris præcipuè mouentur, & cum gregatim per nemora pascentibus eis fœmina se offert, dissidium pugnamq; cient, cedit autem fœmina victori ille protinus tanquam præclarus aliquis bellator auro aut puella, aut alio honorario munere donatus, exclamat, Oppianus. Illum autem qui viribus videtur antecelluisse, in posterum sequuntur fœmellæ omnes. Qui quidem superbiens & iactabundus detrectat victum antagonistam. Qui sanè reliquum temporis in ordine fœminarum etiam victorem sequitur, Berytius. Fœminis præsentibus acrius inter se certant, vt in *D.* referemus, vbi dicetur de pugna perdicum, qua cicures inter se committuntur. Oua mares quæ compererint peruoluunt, (proruunt,) & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, Aristot. incubās enim marem non admittit. Athenæus & Plutarchus. Illæ quidem & maritos suos fallunt: quoniam intemperantia libidinis frangunt earum oua, ne incubando detineantur, Plinius. Oua fœminis incubare non permittunt, eaq; ob nouum Veneris desiderium suffurantur. quanquam & ipsæ matres nonnunquam præ libidine pullitiem negligunt, Oppianus.

De venere mascula inter perdices.

Cum diffugerit fœmina vt incubet, mares tumultuant, clamitant, pugnamq́; inter se conserũt, quos cœlibes (viduos) vocant. qui autem victus in pugna fuerit, sequitur victoris Venerem patiens, nec ab alio, nisi à suo victore subigitur. sed si à comite principis, aut quouis vulgari vincatur, clàm a principe ac furto subigitur. Verum hoc non ita fieri semper, sed certo tempore anni planum est. Hoc idem à coturnicibus quoq; agi animaduertimus, Aristot. ex quo Athenæus etiam citat, & eadem ab Alexādro Myndio proditestatur. Tunc (incubantibus clam fœminis) inter se dimicant mares desiderio fœminarum. victum aiunt Venerem pati. id quidem & coturnices Trogus inquit, & gallinaceos aliquando. perdices verò à domitis feros & nonos, aut victos, iniri promiscuè, Plinius. Perdices vidui se inuicem abutuntur, Orus. Perdices mansueti iam & domestici subigunt feros, & spernunt, contumelioseq; tractant, Aristoteles. Phocylides in animantium brutarum genere masculam Venerem reperiri negat. Ælianus quidem ichneumonem quoq; huic turpitudini obnoxium esse scribit. Pulli etiam ipsi subiguntur à mare statim cum procedunt, Aristot. Sæpe & fœmina incubans exurgit, cum marem fœminæ venatrici attendere senserit, occurrensq; seipsa præbet libidini maris, vt satiatus negligat venatricē, Idem. Adeò vincit libido etiam fœtus charitatem, vt fœmina perdix furtim & in occulto incubans, cum sentit fœmi-

fœminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetq́;, & vltrò præbeat se libidini, Plinius. *Vide* plura in *E.* de aucupio perdicum per allectatores mares aut fœminas eiusdem generis.

¶ Conceptio. Perdix fœmina eo tempore quo libidine incitatur, si contra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnans, atq; extemplo inutilis aucupijs. olfactum enim esse exquisitum perdicibus creditur, Aristot. hist. anim. 6. 22. quem locum Niphus enarrans, Videtur (inquit) Ephesius hoc quod Aristoteles dicit de conceptione facta ex aura flante à mare, intelligere de ouis subuentaneis, quibus impleri ait præ nimia libidine. Quam expositionē Albertus probauit, asserens se non credere eam conceptionem posse esse fœcundam, nisi fortassē ad ouum, & non ad pullum. quoniam, vt inquit, ad pullum necessaria est receptio seminis corporea. Præterea se obseruasse ait domesticas perdices coire vt cæteræ aues faciunt. Insuper euaporatio seminis non habet præfinitum motum in vuluam fœminæ, cum multiplicetur circulo ab mare perdice, qui est veluti centrū circularis euaporationis. Sed Alberti & Ephesij sententiæ aduersantur verba Aristotelis lib. 5. (quæ mox referemus:) vbi apertissimè Aristoteles exposuit, perdices non solum ad oua, sed ad pullos concipere per contrapositionē maris. Si enim Aristot. intelligeret de conceptione ad ouum, & non ad pullum, non solū perdix conciperet in contrapositionem maris, sed etiam nullo mare inspecto, nec audito. quare cum hæc expresse asserat in perdice, & in nulla aliarum auium, fit, vt perdix sola, ea ratione concipiat & ad ouum & ad pullum. Et quanquam Albertus dicat ad conceptionem quæ est ad pullum, necessariam esse corpoream seminis receptionem: negaret tamen hoc Aristoteles, quoniam in solius perdicis cōceptione aliquando, præ nimia libidine, sufficit spiritalis genituræ receptio. Quin nos etiam obseruauimus perdicem bifariam concipere posse, aliquando receptione seminis corporea, cum non nimia libidine agitur: aliquando sola spiritali conceptione, cum furit præ nimio amore. Nec obstat quod affert de circulari euaporatione: tum quia spirante vento à mare, diffunditur vapor seminalis per sphæram conuersam in rectum: tum etiam, quoniam perdix fœmina tunc concipit spiritali receptione seminis, cum nimio amore exardet, & inuenitur intra circulum euaporationis: Hæc ille, pluribus etiam in libris de generatione se hac de re dicturum pollicitus. Perdices si aduersæ maribus steterint: ventusq́; inde afflet, vbi mares stant, concipiunt, & maritantur. plerunq; etiam voce marium vtero ingrauescunt, si gestiunt, ac libidine turgēt. volatu quoq; superne marium effici idem potest: videlicet dum mas ipse in fœminam fœtificum spiritum demittit, Aristoteles: In cuius verbis Ephesius fœtificum spiritum interpretatur vaporem, qui defert calorem eleuatum à genitali semine maris: quiq; susceptus per meatus perdicis penetrat ad menstrua illius, & sic conceptio euenit, vt Niphus recitat. Perdices fœminæ, & quæ nondum coierunt, & quæ coierunt, quarum vsus est in aucupijs, cùm olfaciunt marem, (vel conspiciunt, Athenæus & Eustathius,) vocemq́; eius audiunt, alteræ implentur, alteræ statim pariunt. Est hoc auium genus sua natura libidinosum, vt leui egeat motu cum turget, citoq́; secernat, vt in ijs quæ non coierint, subuētanea consistant: in ijs quæ coierint, oua breui augeantur & perficiantur, Aristot. & ex eo Athenæus. Aristoteles dicit perdicem fœmininam, ὅταν κατ' πνεῦμα (forte κατ' ἄνεμον. nam Aristoteles habet ὅταν κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ ἄρρενος) γένηται τοῦ ἄρρενος, ἐγκύμονα γίνεσθαι φύσει τινὶ ἀρρήτῳ, Ælian. Si cōtra mares steterint fœminæ, aura ab his flante prægnantes fiunt, Plin. odore, Solinus. Perdices, vt Archelaus scribit, voce maris audita concipiunt, Varro. Mares quoq; non solum visis fœminis, sed etiā voce earum audita, genituram fundunt, Eustathius. Quòd Auicenna dicit perdicem fœminam concipere ex vento flante à mare, & voce maris, & commisceri eos per linguas in coitu, nec Aristoteles dixit, neq; verum est. sed potius hęc tria (ventus à mare, vox & lingua exerta) libidinem ante coitum excitant: & postea coeunt sicut gallus & gallina: vt sæpissimè in Germania visum est, & nos quoq; in domesticis perdicibus obseruauimus, Albert. Et alibi, Perdices & alias quasdam aues quidam falsò concipere autumant sine coitu. libidinem quidem sentientes ad se inuicem conuertuntur, & confricando mares ad coeundum excitant, sicut & columbæ. coeunt enim & semen inferius sicut aliæ aues recipiunt: & coitus tempore fœtent. Hiantes exerta lingua per id tempus æstuant, concipiuntq́; superuolantium afflatu, sæpe voce tantum audita masculi, Plin. Ore hiante exertaq; lingua & mares & fœminæ coeunt, Aristot. Libidinis tempore hiantes volant, linguaq́; exerta in vtroq; sexu, Athenæus ex Alexandro Myndio.

De conceptione quæ fit nō tantum receptione seminis, sed etiam vento flante à mare, imò & solo maris odore percepto vel voce audita.

¶ Nidus. Nidificant humi mares & fœminæ, singuli locum sibi peculiarem parantes, (οἱ ἄρρενες καὶ αἱ θήλειαι, διειλόμενοι ἔχουσι [forte διεπόμενοι ἔχουσι] τόπον,) Athenæus ex Alexandro Myndio. Bina ouorum receptacula faciunt perdices: in altero fœmina incubat, in altero mas: excluditq́; sua vterq; & educat, Aristot. Perdices spina & frutice sic muniunt receptaculum. (receptus suos, Solinus,) vt contra feras abunde vallentur, Plin. Perdix in condensis spinarum nidificat, Albertus. *Nec facit in ramis altoque cacumine nidos Propter humum volitat, ponitque in sepibus oua*, Ouidius. Septem diebus nidum contexit, Ælianus. Perdices cum sunt vicinæ ad pariendum, aream (ἅλων, Aristoteles vocat κονίστραν ἐν ἅλῳ) molliter puluere substernunt, atq; fruticibus & surculis circumsæpiunt. Contextus areæ cauus est, & ad incubandum accōmodatus. cum enim puluerem infixerunt, & molle quiddam velut cubile effecerunt, in idipsum ingrediuntur: post sese desuper fruticum inuolucris occultantes, contra auium rapacitatem, hominumq́; insidias in multa pace incubant, Ælian. Et rursus, Incubantes locum fruticibus & aliter ita muniūt, vt & ipsæ lateant, & rorem ac imbrem humoremq́; omnē auertant. oua etiam

De nidulandi ratione.

humefacta sterilescunt, nisi mox à parente iterum concalfiant. Perdix non nido, sed in condenso fruteto parit, minus enim volat, Aristot. *Vide* suprà in Coturnice C.

De partu. ¶ Perdices in pariendo dies septem consumunt, Ælianus. Oua plurima pariunt, Plinius & Aristot. Pariunt oua non pauciora quàm decem, sed sæpius sedecim, (quindecim & sedecim, Athenæus,) Aristot. Ἀθρόα γὰρ τίκτουσι δίχα δὲ ἐπωάζει τῷ πέρδιξ, Ælianus. Perdix bis anno parit, quindecim aut quatuordecim oua, vno partu octona, & altero totidem aut paulò minus, Albertus. Cum quidam duas perdices in Anaphen inuexisset, tanta perdicum vis enata est, vt incolæ de insula relinquenda periclitarentur, Athenæus. Perdicũ oua candida sunt, Aristot. & Plin. Pariunt & hypenemia interdũ, lidem.

Incubitu & exclusione. ¶ Incubitus & exclusio. Refouent suos pullos sub se ipsæ ducendo more gallinarum, & coturnices, & perdices. nec eodem in loco & pariunt, & incubant, ne quis locum percipiat longioris temporis mora, Aristot. Incubat perdix & educat pullos sicut gallina, Athenæus ex Aristotele. Ouis stragulum molli puluere contumulant, nec in quo loco peperere néue cui frequentior conuersatio sit suspecta, transferunt aliò, Plin. Clanculo reuertuntur, ne indicium loci conuersatio frequens faciat. Plerunq; fœminæ transferunt partus, vt mares fallant, qui eos, eas) impatientius affligunt, sæpissime adulã-tes, Solinus. Mares oua quæ compererint, peruoluunt, & frangunt præ sua salacitate, ne fœmina incubet, quod ne accidat fœmina emoliens, clanculum diffugiens parit. sed fit sæpius, vt præ turgore parturiendi quolibet loco edat, & mare præsenti. verum vt oua seruentur, nunquam ex eo quo peperit loco discedit. & si ab homine visa, ita se ab ouis astutè quemadmodum à pullis subtrahit, labans ante hominis pedes, dum dimoueat, (de qua astutia plura leges in *D.*) Aristoteles. Non vni loco oua committunt, sed quasi migrantes ea in alium locum important: in magno enim timore sunt, ne quando deprehendantur si in eodem loco diu commorentur. Itaque alio loco nidificantes, rursus pullos etiamnũc teneros inuehunt, fouentq;, & suis alis tepefaciunt, pennisq; tanquam fasciolis quibusdam inuoluunt: non eos quidem lauant, sed puluere respergentes nitidos efficiunt, Ælian.

Perdix aliena oua fouere dicitur. ¶ Perdix aliena oua tanquam propria fouet. verùm mox cum pulli nati fuerint, ad proprios genitores reuertuntur, & quæ eos fouerat, desertam relinquunt, Kiranid. Perdix incubauit oua quæ nun peperit, parauit diuitias non iustè: in medio dierum suorum has deseret, & in fine erit insipiens, Hieremias propheta. quem locum explanans Hieronymus, Perdix (inquit) & aliena oua calefacit, si furto propria amiserit. sed quum creuerint in nidis pulli, euolant, & ad parentes suos redeunt, ementitum omittentes. Huic opinioni astipulatur etiam Kimhi, nisi quod non addit alienæ perdicis oua cã fouere, sed simpliciter auiculæ alterius (quærendũ an curucæ hoc potius conueniat: vel vtriq;.) Perdix est auis astuta, quæ alterius perdicis oua diripẽs, corpore suo fouet: sed fraudis suæ fructum habere non potest, quia cum pullos suos eduxerit, eos amittit. Vbi enim voces illius audierint, quæ oua generauit, relicta ea ad illam se naturali quodam munere & amore conferunt, quam veram sibi matrem cognoscunt, Ambrosius & Albertus. Perdix ficcum cerebrum habet præ alijs auibus & ideo fit obliuiosa, & amittit oua sua, quæ per aliam perdicem fouentur. Pulli autem quum genitricis vocem audierint, ad matrem reuertuntur, & illam quæ fouit relinquunt, Incertus. Perdix oua perdit: sed eius mos est ouorum perditorum damna resarcire, alterius matris oua surripiendo, Obscurus.

De pullis. Perdicum fœtus intra ouum etiamnunc circumplicatione testarum comprehensi, à parentibus sui exclusionem ex ouis minimè expectant, sed per se ipsi tanquam fores pulsantes, oua elidunt, & iam fotas eminentes seipsos impulsu suo impellunt, ouiq; etiamnunc tegumento circũuestiti, currunt, atque ex dimidia testæ parte, si adhuc tergo adhærescat, semet expellentes, velocissimè ad cibi inquisitionem prosiliunt, ac postquam pedes extra oui testam posuerunt, statim cursu maximè valent, vt anaticularum pulli, primum vt lucem aspiciunt, continuò à partu natant, Ælianus. Aues quæ volaces non sunt, vt attagen, perdix & huiusmodi, mox natæ ingredi possunt & plumis vestiuntur, Theophrast. apud Athenæum. & cibum per se capiunt. Perdix septem diebus pullos enutrit, Ælian.

De coitu mixto cũ alterius generis auibus. ¶ Aues quædam salaciores generis diuersi coeunt inter se, & sobolem educunt, vt perdices & gallinæ, Aristot. Et alibi, Ex perdice & gallinaceo primi fœtus communi generis vtriusq; specie generantur. sed tempore procedente diuersi ex diuersis prouenientes, demum forma fœminæ (id est primæ genitricis suæ) instituti euadunt.

¶ Noctu conuersis posterioribus perdices sedent, Author de nat. rerum. Tempore quo non coeunt caudas ad se inuicem conuertunt, & sunt multi stercoris, Albertus.

¶ Quædam non pinguescunt, vt lepus atq; perdix, Hermolaus. ¶ Perdices lauri folio annuum fastidium purgant, Plinius. ¶ Pro amuleto & custodia pullorum, perdix arundinis gramen (arundinis bulbum, vel φοβίω: forte φόβω, id est iubam, Zoroastres) nido imponit, Ælian. Philes arundinis comam à perdice contra fascinum non nido imponi, sed edi scribit.

De vitæ longitudine. ¶ Vita. Perdicum vita ad sedecim annos durare existimatur, Plin. Amplius quàm ad sedecim annos, Aristot. hist. anim. 6. 4. qui in loco cum de columbaceo genere agat, suspecta est dictio πέρδικες. & tradunt aliqui, vt Niphus annotauit, in veriotibus codicibus legi πέλειαι. Perdix viuit annos quindecim: fœmina etiam pluribus. nam in auium genere fœminæ maribus viuaciores sunt, Athenæus ex Aristot. Porro alibi apud Aristot. legimus huic aui vitam ad quinq; & viginti annos extendi, errore forsitã exemplaris Græci aut scriptoris, vt Wottonus suspicatur.

In re-

D.

In regione circa Trapezuntem, quæ Pontus olim dicebatur, vidi hominem ducentem secum [illegible] quatuor millia perdicum. Is iter faciebat per terram, perdices per aerem volabant: quas ducebat ad quoddam castrum nomine [illegible]hanega, quod a Trapezunte distat trium dierum itinere. Hæ perdices, cum duci ipsarum homini quiescere aut dormire libebat, omnes quiescebant circa eum tanquam pulli gallinarum: & sic ducebat eas Trapezuntem vsque ad palatium imperatoris. Cùm vero sic quiescebant circa eum, capiebat de ipsis quantum volebat numerum, reliquas ad locum in quo prius erant reducebat, Odoricus de foro Iulij.

Historia de quodã qui ingentē perdicũ multitudinem secum duce bat.

¶ Perdix cum in multis astuta sit, in hoc dicitur esse fatua, quòd capite alicubi occultato, credat se totam latere, & cum neminem videat, a nemine quoque videri, Obscurus. ¶ Dicitur sicci esse cerebri, & ob hoc obliuiosa, & nidi proprij obliuiscens. sed hoc falsum est, & non philosophice dictum. memoria enim in sicco firmior est: & perdix ipsa ad nidum reuertens, ostendit se nidi sui meminisse, Albertus. ¶ De perdicis docilitate ad enunciandum sermonem humanum scripsimus supra in C. ¶ Perdices aiunt & ciconias & palumbos vulneri accepto origanum imponentes ad sanitatem redire, Ælianus.

¶ Malitiosa astutaq; auis hæc est, Aristoteles. Perdicis vafricia in prouerbium abijt. Quàm vafrè quidem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, iam referemus. Qua cura quidem & astutia circa incubationem vtatur, dictum est in C. alio enim loco pariunt & incubant: & ne frequens conuersatio suspecta sit, oua alio transferunt. sic & mares fallunt qui oua earum frangere solent. ¶ In vniuersum dolosæ sunt: adeo vt pulli quoque accedentem aucupem decipere calleant, frondibus aut ramis aut alia materia se occultantes: qui dolus etiam polyporum est proximæ cuiusque petræ, colorem simulantium, Oppianus. Perdices festucas pedibus arripiunt, & ita se supinas abijciunt, ijsq; tectæ periculum declinant, Aristophanis Scholiastes. Pullos, quantisper fugitare per ætatem non licet, assuefaciunt, vt quoties venator instet, supini sternant sese, gleba festucisve (συρφετῷ) corpori veluti integumento superingestis. ipsæ venatorem aliò abducunt interim. circumagunt enim se, ac impedite volant, tantumq; non deficere cursu simulant, captarum hoc pacto speciem tantisper præbentes, dum procul a pullis hominem auellant, Plutarchus in libro [illegible]tra animalium, &c. & in libro de amore in sobolem. Si ad nidum auceps cœperit accedere, procurrit ad pedes eius fœta, prægrauem aut delumbem sese simulans, subitoq; in procursu aut breui aliquo volatu cadit (tanquam) fracta aut ala aut pedibus: procurrit iterum iamiam prehensurum effugiens, spemq; frustrans, donec in diuersum abducat a nidis. Eadem in pauore libera, ac materna vacans cura in sulco resupina gleba se terræ pedibus apprehensa operit, Plinius. Sed Solinus Plin[ij] simia aliter posteriorem partem legit, vt ex verbis eius coniecto: Si quis hominum (inquit) vbi incubant propioquabit, egressæ matres venientibus sese sponte offerunt, & simulata debilitate vel pedum, vel alarum quasi statim capi possint, gressus fingunt tardiores. hoc mendacio solicitant obuios & eludunt, quoad prouecti longius a nidis auocentur. Nec in pullis studium segnius ad cauendum. cùm enim visos se persentiscunt, resupinati glebulas pedibus attollunt, quarum obtectu tam callidè proteguntur, vt lateant etiam deprehensi, Hæc ille. Perdix si ab homine visa est ita se ab ouis astutè, quemadmodum a pullis subtrahit, labans ante hominis pedes dum dimoueat, Aristoteles. Cum ad nidum quis venando accesserit, prouoluit sese perdix ante pedes venantis, quasi iam possit capi, (ὡς ἐπίληπτος ὤν,) atque ita allicit ad se capiendam hominem, eousque dum pulli effugiant. tum ipsa auolat, & reuocat prolem, Idem & recitans ex eo Athenæus, Ælianus, & Aristophanis Scholiastes. Quod si Pisiæ filius portas vult prodere infamibus, πέρδιξ γενέσθω τοῦ πατρὸς νεοττίον. Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι, Aristophanes in Auibus, id est, perdix, & versutus similiter vt pater, fiat. Decipere enim (vel fugere & exulare) nihil apud nos turpe est. Educit pullos in pascua, quòd si hominem viderit, sibilo id illis significat: qui confestim resupinos se collocant: adeò vt ne si palpitando quidem periclitè[r]is, aduertas. Mox vbi venator quadam tenus est progressus, rursum pater sibilat. at illi euolant protinus. Hoc igitur est ἐκπερδικίσαι, Cælius ex Aristophanis Scholiaste. Idem Scholiastes, Ἐκπερδικίσαι (inquit) pro fugere vel exulare accipi potest, vt Pisiæ filius tanquam exilio mulctatus traducatur. nam perdices sua vafriciæ facilè ab aucupibus euadunt, sæpe se resupinantes & festucis integentes. Ἐκπερδικίσαι, astu & dolo effugere, διαδρᾶναι πανούργως, metaphora a perdicum ingenio sumpta, Suidas, Etymologus & Varinus. Διαπερδικίσαι, διαλαλῆσαι (lego διολισθῆσαι ex Apostolio) διαφυγεῖν, Hesychius & Varinus. Erasmus in prouerbijs, Ἐκπερδικίσαι (inquit) Græci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere: ab auibus quæ nonnunquam elabuntur e retibus seu laqueis. Chenalopex etiam, quam Angli *bergandrum* vocant, vt Turnerus scribit, dum teneri adhuc pulli sunt, si quis eos captare tentet, prouoluit sese ante pedes captantis, quasi iam capi possit, atque ita allicit ad se capiendam hominem, donec pulli effugiant, tum deinde reuocat prolem. Idem de vanello refertur.

De perdicum astutia qua ipse cõtra aucupum insidias, & se in pullos suos tuentur.

Ἐκπερδικίσαι quid sit.

¶ Perdices si ad hoc fuerint vt capiantur, similem sibi colore lapidem quærunt, & inibi supinos se componunt, Cælius.

De pugna perdicum ad quam ab hominibus cõmittũtur. ¶ Pugna. Perdicem venatorem dux syluestrium primus inuadit, pugn[illegible] &c. vide in E. hic enim de illa perdicum pugna potius scribimus, ad quam ab h[illegible] committuntur. Homines qui perdices ad certamen alunt, cum eos ad pugnam in[illegible] lunt, suam cuique vxorem præsentem esse curant. hac enim machinationis commen[illegible] cum timiditas repellitur, & mala pugna vitatur. nam male pugnando victus nunquam in con[illegible] nec ad amatam, nec ad coniugem audet venire, ac potius morte occumbit, quam commi[illegible] gnam non summa contentione pugnatam amica videat. quocirca ne quid à se turpe commi[illegible] videat, atque vt amicæ suæ probet[illegible], omnes neruos contendit, Ælianus. Perdicibus vox c[illegible] gnam dum suos aduersarios prouocant, Aristoteles & Plinius. Perdices & coturnices pugnaci[illegible]

De ipsarũ amore erga palumbes. Damas. Dorcos. Ceruos. [illegible] putant in cibum eorum additis adiann[illegible] ramulis, Plinius. Palumbes & perdices bene [illegible] se [illegible] tiunt, Ælianus. Perdices damarum amore tenentur, Gillius ex Æliano. Et rursus, In damarum dor[illegible] so perdices alas explicantes se refrigerant. Perdices amicæ & familiares sunt dorcis, & propè pascuntur, & propè cubant. quare & capiuntur dorcis allectæ: & contra etiam dorci perdicibus alliciuntur, Oppianus libro secundo de venatione. Gillius dorcos vertit damas, malim capreas. Perdices mirifice ceruos amant, & pasci cum eis gestiunt: nec vsquam discedere volunt, sed comitantur, & vna currunt, & dorsis insidentes pilos eorum vellicant. quare etiam facilè capiuntur ab aucupe, qui ceruinam ginem eis ostenderit, Oppianus de aucupio 1. 9. ¶ Perdici hostis testudo est, Ælianus & Ph[illegible]

De odio in testudinem. ¶ Parui illi homunculi qui cum gruibus belligerantur, perdicibus inequitant, (ὀχεῖσθαι [illegible] ται,) vt Basilis scribit: Menecles verò tam cum perdicibus quam cum gruibus eis pugnam esse, Athenæus & Ælianus.

E.

De perdicibus saginandis. Perdices neque propter fœcunditatem, neque propter suauitatem saginan[illegible] do fiunt pingues, Varro de re rustica, si rectè legitur. De perdicibus nutriendis & [illegible] ges in Phasiano E. & in Turdo. ¶ De pugna perdicum qua[illegible]ter se cicures com[illegible] ptum est in D.

De earundem aucupio. ¶ Aucupium. Vsque adeo perdices copia libidinis gaudent, vt in aucupantes c[illegible] penumero capitibus eorum residant, Aristoteles. Quam vafrè perdices aduersus au[illegible] idias & ipsæ sese & pullos tueantur, dictum est abunde in D. Ex perdicibus qui vocis conten[illegible] cantu valent, & linguæ facultati confidunt, quiq; pugnaces & ad certamen habiles[illegible] se minime dignos credunt, qui ad extruendas mensas capiantur: vnde fit, quia minus contra venatores de sua libertate depugnent, vt comprehendantur, sibi præsidentes quod a cæde studiose ad cantus & certamina seruabuntur. Reliqui autem perdices, & potissimum qui nuncupantur Cirrhæi, sib[illegible] quòd nec ad certamina valent, neque pulchrè cantare sciunt, qui si capiantur, erunt [illegible] prandium q[illegible] ceperint. itaque naturali quadam machinationis commentatione seipsos macie conficiunt: nimirum cùm ab omni alia esca, quæ ad pinguetudinem eos perducere queat, se sua sponte abstinent, [illegible] ne idonei sint ad hominum mensas, cupidè allijs vescuntur: cuius rei experientes, his præte[illegible] ve-nationem conuertunt. Qui verò hoc ipsum ignorant, eos si facultas sit capiunt, q[illegible] ipsos captos decoxerit, eorumq; insuaues carnes expertus fuerit, sciam & tempus & ope[illegible] in his venandis perdidisse, Ælianus. Capiuntur perdices pugnacitate libid[illegible] contra auc[illegible] cem exeunte in prælium duce totius gregis. Capto eo procedit alter, ac subinde [illegible] R[illegible] conceptum fœminæ capiuntur, contra aucupum (alias *aucupem*) fœm[illegible] exe[illegible]ntes, [illegible] exeunte,) vt rixando abigant eam (alias *abigat eum*. neque in anim[illegible] alio par opu[illegible] Perdicem venatorem dux syluestrium primus inuadit, pug[illegible] q; obuiam [illegible] quo [illegible] page (ἐν ταῖς παγίσι) alter occurrit, tum alius, atque [illegible] dimicatur, si ma[illegible] q[illegible] Sed si fœmina est, quæ venatur & canit, vbi dux ad eius vocem occurrerit, cæteræ [illegible] uadunt, feriunt, fugant ab ea fœmina, inuidentes quod [illegible] sibi, sed illi accesserit. [illegible] rem sæpe accedit, ne voce percepta oppugnetur. no[illegible]unquam marem adeuntem efficer[illegible] obmutescat, ne re cognita pugnare cum cæteris maribus cogatur, periti referunt, Aristoteles: c[illegible] ba Græca, Τὸν δ᾽ ἄρρενα σιωπᾶν [illegible] φασὶ τὴν θήλειαν [illegible], duobus modis accipi possunt, v[illegible] fœminam silere faciat, vel [illegible] marem. posteriorem sensum Athenæus sequ[illegible]ur, qui h[illegible] tanquam Alexandri Myndij [illegible] Ἐνίοτε ἡ θήλεια τὸν ἄρρενα [illegible]. priore[illegible] interpres, cui & ipse assentior. [illegible] na enim est, [illegible], secundum Aristotelem [illegible] ducitur perdix venator in captu[illegible] m, ad [illegible] ciendos feros, & ante retia (τῇ πάγῃ) propositus, [illegible] dit eos lacessentem ad pugnam, eo[illegible] emq; vt ex insi[illegible] laqueos inferat incitantem. eo[illegible] syluestrium dux suum gregem præcurrens, obuiam procedit, cum hoc luctaturus. cicur [illegible] litiam semper insidias instruens, pedem refert, se timere [illegible] ulans alter verò spe atque [illegible] tus, simul & sibi iam victoriam spondens, impetum facit [illegible] mo captiuus compage [illegible] si venator perdix, qui ad illecebras venatorio instrument[illegible] assidet mas sit, cæter[illegible] uo opera f[illegible] conantur: sin qui positus est in insidi[illegible] fœmina est, captiuum ipsu[illegible] vt qui [illegible] incensus, in seruitutem ceciderit, Ælianus interprete Gillio. [illegible] ba G[illegible]

uandum est in [illegible] carn[illegible], & peculiariter in perdicibus, ne[illegible] & [illegible]
Idem. Pha[illegible]mum assi & a[illegible] [illegible] asperi [illegible]
liter perdices, Nicolaus M[illegible]. Præstare mihi v[illegible]et [illegible] vt perdices el[illegible]
niter fit assentur, vt ex [illegible]midirate aquæ [illegible]citas earum nonnihil temper[illegible]
humida fuerint. Eligi autem debe[illegible] iuuenes & pingues, a[illegible] [illegible]
Antonius Gazius. ¶ In perdice & atta[illegible]ena & tur[illegible]e, ex Apicio. In [illegible]
men, mentham, myrrham & baccas, forte myrti baccas vel vuam passam, [illegible]
quamen & oleum: vteris f[illegible]g[illegible]do. Perdicem cum pluma [illegible]a elixabis, & [illegible]
perdicem. concisa perdix potest [illegible]e coqui dum indurescat, [illegible]iterum [illegible]
Aliter in perdice & a[illegible]agena, & in [illegible]re. Piper, ligusticum, mentham, ru[illegible]
rum & oleum calefacies, Hæc Apicius.

¶ Perdicem assabis. elixa etiam cum pipere & saluia non insuauis vide[illegible]
tellonica in perdices: Perdicis assæ ac p[illegible] ope[illegible] probe coctæ alas & p[illegible] am cir[illegible]
desq; in locum modicum salis, aromatum, caryophyllorum contusorum. Succus [illegible]
quò melius simul hæreant, m[illegible] his debet. Inuoluatur tamen cito necesse est, acca[illegible]
portet. Edulium cum pectore per[illegible] ab eodem de[illegible]ribitur 7. 4[illegible] Ex perdice [illegible]
modo paretur, in Capo leges. ¶ A[illegible]ocreas de perdice: Impone perdic[illegible] lardum minu[illegible]
insperge zinziber tritum cum caryophyl[illegible]is, Coquus G[illegible]cus. ¶ Perdix minor in cibo [illegible]
tur maiore. huius enim carnes albicant, illius subfuscæ su[illegible]t.

Quales sint alimenti.

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali succi, [illegible]bari[illegible] laudat[illegible]s, & neq; [illegible]nuc[illegible] n[illegible]
cum [illegible]g[illegible]neribus, perdices adnumerat. Idem has aues coctu fac[illegible]les esse, & [illegible]
tissimum scribit lib. 3. de alim. fac[illegible] [illegible]aib. Boni [illegible]ucci esse, præte[illegible]m iuuene[illegible]
fac. Montanas edendas in vi[illegible]tu attenuante, in libr[illegible] de vict. att[illegible]n. Conuenire c[illegible]
compos. sec. loc. siccis, sexto de [illegible]nitate tuenda, & septimo Methodi med. [illegible]
thodi. Idem alicubi lupum piscem perdici comparat. Sanguinem tenue[illegible] & [illegible]
sum cõtingat, extenuat, & præsertim alæ, quæ reliquo huius volucris corpore [illegible]
nis. Prosunt verò otiosis inexercitatisq;, ac ijs qui imbecilliores [illegible]nt & [illegible]ual[illegible] & [illegible]
esse dicuntur, quiq; humido sunt stomacho, Symeon Sethi. Ex volucrium gen[illegible]
bus præstant, Aetius in cura colici affectus phlegmatici.

¶ Ventrem sistit perdicum caro, Symeon Sethi, Rasis & alij: propter [illegible] m[illegible]ua[illegible]
ue *assa*, siue *elixa*, Auerrois. Auicenna idem de *cubugi*, hoc est perdice maiore [illegible]it. R[illegible]
starna. Aues autem quæ sicci temperamenti sunt, non debent edi nisi altiles & [illegible] tæ[illegible]u[illegible]
tures & perdices, [illegible]saac. Caro pullorum perdicis leuis est, vt caro coturnicis R[illegible]. Car[illegible]
sculi tenuior (leuior) est carne aliarum auium, & citius concoquitur. Idem L[illegible]
maris calida est & humida, inflat, Venerem promouet, obesat, calfacit, & san[illegible] m[illegible]
conuenit conualescentibus quorum corpus refrigeratum & imminutum fu[illegible] A[illegible]cen[illegible]
gi, id est maiore perdice eadem fere scribit. Auium laudatissimæ perdices dec[illegible]nt [illegible]
tatem & siccitatem: & similes sunt gallinis deserti, Auerrois. Rasis q[illegible] que[illegible]as[illegible] & [illegible]
alicubi scribit, cum al[illegible] per[illegible]icem marem calidum & humi[illegible]um fac[illegible], vt [illegible]
eum nutriunt perdices [illegible]itate[illegible] stomach[illegible] exsiccant, & putred[illegible]
pomorum dulcium coqua[illegible]tur. Re[illegible]nent (astringunt) & r[illegible] virtut[illegible]
ratum est, boni que odoris & saporis, Rasis. Starnæ car[illegible] in [illegible] genere [illegible] c[illegible], & [illegible]
li conueniens. deinde car[illegible] coturn[illegible] vulgò Italis d[illegible]ç, id e[illegible] pe[illegible]d[illegible]s maiori[illegible]
[illegible]s relinquit, nec admodum calida est, & probiorem quam [illegible]næ sanguinem g[illegible]
get. perdi[illegible]s vero caro crassior est, & ventrem con[illegible]ngit. [illegible]em Rasis [illegible] A[illegible]n[illegible]
si tres diuersæ aues sint, perdix minor, & coturnix It[illegible] id est perdix ma[illegible], & [illegible]
¶ Starnæ, id est perdices minores, naturæ sunt temperatæ, sed ad cal[illegible]tatem [illegible]
humidę sunt. conueniunt conualescentibus. ven[illegible]igido nocent. n[illegible] [illegible]
parentur cum fermento. sanguinem temperatum generant & hominibus tem[illegible]
Elluchasem. Et rursus, Sarnæ phasianis natura proximæ [illegible]nt. Qu[illegible]
litatem, primo loco starnæ habentur: deinde phasiani: terti[illegible] perdices m[illegible]
dicatum. (in quibus verbis ego primum locum accip[illegible] de[illegible] [illegible]æ minus tal[illegible]a [illegible]
m[illegible] gradu calidum dicimus.) His cibis san[illegible] non debent, & max[illegible] qui exe[illegible]
e[illegible]dem temperamenti sunt cuius perdi[illegible] paul[illegible] [illegible] prob[illegible] nutriun[illegible]
nices qualeas interpretans. ego [illegible] n[illegible] de qualeis [illegible]ed de [illegible]o[illegible]rnic[illegible]
r[illegible]. Perdix nutrimentum mediocre, se[illegible] quatenu[illegible] e præ[illegible] a[illegible]
[illegible] starna [illegible] [illegible]st, ac pulli pe[illegible]dic[illegible] & [illegible]
[illegible] V[illegible]uer[illegible] [illegible]tarnæ (inqui[illegible] & pe[illegible]dicis p[illegible]
le[illegible] citat Antonius Gazius. [illegible]ha[illegible]ani [illegible]aro ma[illegible] [illegible]
culas roborat. caro enim phasiani media est inter perdi[illegible]

[illegible] apum, Platin[illegible]) Bradus Lusitanus. Inter aues perdicis caro parum recrementi, [illegible] multum [illegible] habet, cerebrum & genituram auget, Platina. Carnes temperamento proximæ, vt starni (starnç) pulli, cito concoquuntur, & facile venas penetrant, ac sanguinem generant laudabilem, omniq; ætati & temperamento congruunt: sed quoniam cito dissoluuntur particulas corporis parum corroborant: quare ad tuendam sanitatem potius quam vires augendas faciunt, Isaac. Sani perdicibus & huiusmodi (delicijs) vesci non debent, vt superueniente morbo habeant aliquid quod vltra consuetudinem comedant, Mich. Sauonarola. ¶ Pulli perdicum qui a solum autumno reperiuntur, eo tempore ad cibum magis congruere dicendi sunt, Arnoldus Villanou. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. *Vide in G.* ¶ Aretæus inter cibos elephantiacorum perdices omnes laudat.

¶ Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, & perdicum ouis, Lampridius. Oua, præsertim vitelli, valde roborant cor: nempe ex gallina, perdice, phasiano, starna. sunt enim naturæ temperatæ, & velociter in sanguinem conuertuntur, & parum excrementi relinquunt: & sanguinem subtilem clarumq; generant: hoc est conformem sanguini quo nutritur cor, Auicenna in libro de medicinis cordialibus. Oua gallinę & perdicis sperma augmentant, & ad coitum incidant, Rasis. Auicen. in capite de ouis, oua *alchabegi* & *altheungi* (id est vtriusq; perdicis) comparat ouis gallinaceis. Oua perdicum sunt subtiliora ouis gallinarum, & minoris nutrimenti. Probe autem apparabuntur, si elixentur in aqua bulliente cum sale & aceto, ita vt superficies aquæ æquetur extremæ superficiei ouorum. Nec minus laudatur modus præparationis cum oleo, muria (garo) & modico vino, in vase [illegible] per [illegible] o & suspenso in caldario continente aquam calidam. Frixa in oleo, mala sunt. [illegible] gignunt enim calculos, & fastidium mouent, & colicam. in aqua verò cocta, meliora sunt, Elluchasem.

De ouis & eorū apparatu.

G.

Perdix cocta cum malis cydonijs & esitata, iusq; potum cum vino styptico, cęliacos & stomachicos sanat, Kiranid. Medici quidam pulpas caponum aut perdicum medicamentis quibusdam miscent ad restaurandas defectas ægrorum vires, quod nullus ferè eruditorum probat. ¶ Iure perdicum stomachus recreatur, Plin. Ad iecoris dolorem ius perdicis sumitur, Seren. Ilco r[illegible] tius perdicum, Plin. item regio morbo, vt quidam citant ex eodem. Perdicis medulla si cum vino hauriatur ictericos sanat, Symeon Sethi. ¶ Perdicum, columbarum, turturum, palumbium sanguis, oculis cruore suffusis eximiè prodest, Plin. *Vide* plura in Columba *G.* inter remedia ex sanguine columbino. Earundem auium sanguis nyctalopas sanat, Plin. Visum acuens pulchrum, mirificum admodum. Perdicis iunioris sanguinem cum melle ex æquo subactum illine, Myrepsus. ¶ Cerebrum perdicis è vini cyathis tribus potum, morbo resistit regio, Plinius, Sextus & Constantinus. ¶ Ventriculus perdicum per se contritus, ex vino nigro resistit ileo, Plin. ¶ Perdicis iecur aridum tritumq; potum, comitiali morbo laborantibus confert, Hali & Symeon Sethi.

Remedia ex perdice. Ex iure, Sāguine, Cerebro, Ventriculo, Iecore, Felle.

¶ Si singulis mensibus felle perdicum tempora perungantur, memoriam facit, Symeon Sethi.

¶ Fel inter aues præstantissimum perdicis, aquilæ & gallinæ albæ, Dioscor. Gallinarum & perdicum fella, ad medicinæ visum præstant, Galen. præcipue ad remedia aduersus hebetudinem visus, & incipientes suffusiones. Fel perdicis recipitur in compositiones quasdā ad omnem visus hebetudinem, & cicatrices & incipientes suffusiones, apud Galenum de compos. sec. loc. 4. 7. & apud Aetium 7. 111. Compositioni cuidam Asclepiadæ exacuenti visum & ad glaucedinem apud Galen. de comp. sec. loc. m[illegible] scetur fel perdicis syluestris, id est non altilis,) sed aliâs legitur *succi herbæ perdiciy.* Fel perdicum suffusionibus oculorum a principio valde prodest. facit & ad ipsorum hebetudinem, Sym. Sethi. Fel perdicum cum mellis æquo pondere ad claritatem oculorum laudatur, Plin. vt quidam citāt, & placet, quanquam apud ipsum Plinium ita refertur, ac si contusis oculis medeatur, & sic Wottonus quoq; recitat. Perd. fel cum æqu[illegible] li melle Attico caliginem tollit, si oculis assiduè infundatur, Marcel. Ad albugines sæpe comprob[illegible] remedium: Perdicis masculi felle ex melle illinito, Galen. Euporist. 3. 14. Fel perd. cum melle & opobalsamo & succo marathri visum acuit, Kiranid. Ad caliginem, incipientem suffusionem & leucomata, (glaucomata, Marcellus:) Hæc est compositio vera, vehemens, quod frequentius ipsi experti sumus. Perdicis fel is vesicula quicquid habuerit, ad hæc commiscens opobalsamum cyatho vno, cyprum Sydoniæ cyperi Sidoni, Marcel.) cyatho dimidio, in se commixtum contere diligenter, (ad summam leuitatem, Marcel.) & repone in pyxide stannea siue argentea, (plumbea, Marcel.) & inde inunges, miraberis. [illegible] licet quod prorsus non videat, sed tamen si pupillam integram habet, sine difficultate curabitur. Hoc nos ipsi frequenter tentauimus, Sextus. Eadem descriptio apud Constantinum Africanum legitur, sed deprauatior. ¶ Ad difficilem auditum & surditatem, perdicis fel calidum instillato, Nicol. Myrepsus.

¶ Ad apoplexiæ periculum cauendum, remed[illegible] in[illegible] enio traditum in libro quodam manuscripto Germanice, si fiat suffitus è cumini syluestri gene[illegible], quod consolidam [illegible] vocant, pennis perdicis, & thure albo. Sunt qui aduersus vteri [illegible] angulati[illegible] [illegible] dicum pennas in linteolo ad olfaciendum porrigant.

Pennis.

¶ Oua perd. soluta cum melle, visum acuunt, partum [illegible] accelerant, Kiranides. In vase æreo decocta cum melle, vlceribus oculorum [illegible] glaucomatis [illegible] Plin. Oua perd. in cibo sumpta, Ve-

Ouis.

nerem incitant sunt autem amatorius potus, Kiranides. Actius etiam eis qui [illegible] possunt inter cætera vt perdicum ouis vescantur consulit. Oua perdicum si sorbeantur [illegible] gestant, & lactis copiam, Plinius. Cum adipe anserino soluta mammisq; nutricum [illegible] educunt, Kiranid. Vt castigen[t]ur (constringantur) papillæ: Aut ouum illitum [illegible] quod garrula [per]dix, Sereu. 20. Ouorum perd. putaminum cinis, cadmiæ mixtus & ceræ, stantes mammas seruat. [illegible] & Kiranid. Putant & ter circunductas ouo perdicis mammas non inclinari, Plin.

H.

Etymologia perdicis. a. Perdix & masc. genere dici potest. Varro Admirandis Perdicas Bœotios, Nonius. Per[dix] [di]cta est à sono vocis, Albertus. ¶ Πέρδιξ [illegible] ἐλεύθερος διασώζεται, καὶ φεύγει. [illegible] σφόδρα ταῖς ὕλαις εἰρημένον, μηδὲ [illegible], Etymolog. & Varinus. [illegible] [ma]sculino genere, frequens est apud probatos authores. Aliqui corripi[unt] [illegible] [obl]iquis [illegible] chilochus, Πλώοντα ... πέρδικα: vt ὄρτυγα, χοίνικα. Atti[ci] plerunque produ[c]unt, Sophocles, [illegible] [Καμι]κοῖς [illegible] Κλαμοῖς [illegible] & Pherecrates, [illegible] & Phrynichus, Τὸν Κλεινοῦ [illegible] τὸν Πέρδικος [illegible], Athenæus. Perd[ix] à voce per onomatopœiam [illegible]

Synonyma. κακκάβα (κακκαβίς potius) etiam & κακκάβος dicitur, vt Varinus habet. Voc[antur] perdices [illegible] κακκαβίδες: vt ab Alcmane sic dicente: [illegible] [A]thenæus. Carthago etiam aliquando κακκάβη dicta est, Eustathius in Dionysium. [illegible] [a]pud Creten[ses], Hesych. & Varin. Σισίλαρος, perdix Pergæis, Iidem. [illegible] [He]sych. & Varin.

Epitheta. ¶ Epitheta. Garrula perdix, Serenus. Aprica, Idem. Picta, cacabans, apud Textorem. Sodomitica, Grapaldo. ¶ Πέρδικες [illegible], αἰολόδειροι, Oppianus.

Atticoperdix. ¶ Athenæus (lib. 3.) Aristomenem Atheniensem, Adriani libertum, dici à patrono so[litum fuisse di]bit) Atticoperdica, quum esset comœdiæ veteris histrio, Cælius. ¶ Πέρδικες [illegible]

Deriuata. runt Menippus Cynicus, Anaxandrides & Antiphanes, apud Athenæum. [illegible] Eustathius. à recto singulari περδικίδης, Varinus in [illegible] forma est patrony[mica] [illegible] Suidas. Perdicotheras, [illegible], accipiter perdica[rius] [illegible] nominatur apud Aristophanem, & [illegible] apud Hypendem, Pollux.

Perdicium herba. ¶ Helxinen aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vesca[ntur] [illegible] Perdicium & aliæ gentes quàm Ægypuj edunt. nomen dedit auis, id maxime eruens [illegible] habet radices, Plinius. Herbaceorum pleraq; radices habent grandes & carnosas, vt [illegible]

Perdicites lapis. [Per]dicium, sic dictum quòd perdices sead id volutent, Theophrastus historiæ plan[tarum] [illegible] Apud Ap[uleium] perdicalis inter helxinæ nomenclaturas est. ¶ Perdicitin siue *perdicatim* lapidem ad [illegible] pollentem, requiri inuenio in compositione mil[l]am quę pampletes & diacinnabar [illegible] vocatur ab Æ gineta Paulo, (lib. 7.) Hermolaus in Corollario. In tractu Hildesheimio qua itur versus [illegible] [mœ]niorum vrbis septentriones spectante, reperitur lapis qui exprimit strijs & [illegible] perdicum pen nas quas in pectore habent, Georg. Agricola.

Icones. ¶ Icones. In Rhodo Iouis Colossus vnum ex septem miraculis fuit. iuxta co[illegible] [Protoge]nis picturæ erant Ialysius ac Satyrus: super columna perdix, ad quam ita homines [illegible] tabula esset posita, vt illam solam admirarentur, Satyrum vero contemnerent, [illegible] mum opus. Augebant admirationem perdices mansuetæ quæ à nutritoribus al[la]tæ [illegible] appositæ, canebant ad picturam & congredi gestiebant. Protogenes videns [illegible] uenisse, æditu os rogat, vt se delere permittant, quod & ita factum est, Strabo li[b.] 14. In Rhodo [illegible] pulcher ille perdix, celebre illud Protogenis paregon, [Eus]tath. in Dionysium. Perdices [illegible] literis contumeliosos monstrare videntur, quoniam isti[us]modi aues tenio cont[illegible] [illegible] inepte legisse [illegible] apud Orum, cuius verba iam [illegible] bo contumelia se afficiant [illegible] dix auis ad libidinis denotationem symbolicè vsurpatur. Æg[y]pti obscœnum puerorum am[illegible] gnantes, geminos perdices pingunt: qui [illegible] um viduitate [illegible] abutuntur, Orus 2.

Perdix vir quidam claudus sic dictus. ¶ Propria. Περδίξ [illegible] ὄνομα [illegible] [Aristo]phanes in Auibus: vbi Scholiastes: P[erdix] est Perdicem illum claudum fuisse: à quo etiam fa[ctum] [illegible] prouerbium, Perdicis [illegible] podas, id est pedum prætentium. Et rursus, [illegible] [ci]tharœdus [illegible] Anagyromenum [illegible] ti. Πέρδικος [illegible]. Perdix vir quidam erat claudus & mutilus, [illegible] quo etiam natum [illegible] bium, Hesychius: apud quem τέμπος lego, non [illegible] Erasmus [illegible] hoc prouerbium [illegible] claudi [illegible] ortum scribit, & [illegible] conuenire in [illegible] [illegible] id est, Perdicis pes. In [i]mpedes quadrat. [illegible] &

Perdicis templum Athenis. Varin. ¶ Perdicis templum Athenis iuxta Acropolin erat. [illegible] & Per[illegible] Perdicis filius Ca[illegible], Κάλω [illegible] quem [illegible] inuidia [illegible] [illegible] propter quod perdix seipsam suspendit. Athen[illegible] honores de[illegible] [illegible] [Sop]hocles [illegible] Perdicem (non Calo[nem] [illegible] Prod[illegible] ductus est, Perdicem fuisse venatorem, qui sit matris infand[o] am[ore] [illegible]

Fabula de perdice nomine auis inuento.

[illegible] immodesta libido teneret, & noui facinoris verecundia reluctaretur, consumptus, atq; ad [illegible] cinam labem (tabem) perductus memoratur. Hunc primum inuenisse serram scribunt nonnulli. [illegible] primi cuneis scindebant fissile lignum. Fenestella Martialis scriptum reliquit, hunc Perdica fuisse [illegible] venatorem, cui cum cruentum institutum & solitudinis studiosa meditatio displicere cœpisset, eo [illegible] de it[illegible] agriculturæ [illegible] otium mancipasse, quo nomine terram, quasi matrem omnium genitricem feruntur adamasse. quo labore contemptus, ad maciem prolapsus dicitur. Quòd verò cunctis venatoribus detraheret, serram, velut linguæ virulentiam dicitur excogitasse. Matri eius indidère nomen [illegible] caste, quod interpretantur Polycarpem, a fructuum numerositate quos humanis vsibus terra parens producit, Cælius. *Vide* infra in *b.* de metamorphosi perdicis.

¶ *b.* Perdices αἰολόδειροι, Oppianus. Inter aues aquila [illegible]: est, perdix verò φιλόμειρος, Adamantius. Cleanthes Tarentinus nihil non inter pocula versibus efferebat, vt: Ἔγχει πῶν μοιχᾶτο πέρδικος [illegible], Athenæus.

Homerus infans perdicis vocē edidit.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum, fabulantur cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, columbæ, cornicis, perdicis, &c. vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

De mira perdicis cicuris familiaritate.

¶ *d.* Nos aliquando Carthagine perdicem cicurem quæ aduolauerat alumus, & temporis progressu adeo familiarem effecimus, vt non modò adulari, colere nos & colludere videretur, sed nostræ [illegible] voci occurrere, & quantum fieri poterat, respondere alio quodam tenore, quàm quo se inuicem perdices vocare solent, Porphyrius lib. 3. de abstinentia à carnibus. Perdices volunt vincere, Galen. lib. 5. de decretis Hippocratis. Flet viduus perdix, Politianus in Rustico. Οἰκογενὴς ἄλλυρος ἐμὴν πέρδιξ φυγοῦσα, Ζώει κωτέροις [illegible] μυχροῖς, Suidas in Οἰκογενής.

Apophthegma Aristippi perdicem 50. drachmis ementis.

¶ *e.* Aristippum aiunt iussisse aliquando perdicem 50. drachmis emi. & tantum luxuriæ grauiter ferenti cuidam respondisse, Tu istam obolo non emeres. & cùm annuisset ille, Mihi verò, inquit, 50. drachmæ tantum valent, Laertius. Ἀφροδίσια ἄγρα apud Sophoclem aliqui perdices interpretantur, qui apti sint ad expiationem, perdice femina cicure exposita capti. τὰ δὲ θηλέα παλεύοντες αἱροῦσιν αὐτῶν. Sed hos alij reprehendunt, porcum dicentes & agnum expiationibus adhiberi, non perdicem, Hesychius in Ἀφροδίσια.

¶ *f.* *Lautorum dubijs perdix Sodomitica cœnis Aptior, ægrotis sæpe iuscula sæpe dedit*, Grapald.

De metamorphosi perdicis.

¶ *h.* Talus (Καλως fortè secundum Græcos. *vide* supra inter Propria) puer serræ circiniq; inuentor in perdicem mutatur apud Ouidium Metam. 8.

¶ Οὐκέτ' ἐν ὕλαις δρίος (vt legit Suidas in Δρίος, quod est τόπος σύνδενδρος. aliàs ὑλήεσσα δρυὸς) ὦ τλῆμον ἀγρότα πέρδιξ Ἠχήσεις [illegible] Θηρείων ἀγέλας συνομήλακας ἐν νομῷ ὕλης. Ὤχεο γὰρ πυμάταν εἰς Ἀχέροντος ὁδόν, Simmias Anthologij lib. 3. sectione 24. Ibidem leguntur epitaphia duo Agathiæ Scholastici, & vnum Damocratis Grammatici, in perdicem à fele occisum.

¶ Perdix sacra est Ioui & Latonæ, Ælianus. ἄθυρμα τῷ Διὶ καὶ Λητοῖ.

Prouerbia. Perdicis crura. Magis mutus q̃ perdix. Perdicis vafritia.

¶ PROVERBIA. Perdicis crura, supra inter Propria: & Ἐκπερδικίσαι, supra in *D.* exposita sunt. Ἀφωνότερος τοῦ πέρδικος, id est Magis mutus quam perdix, Plutarchus in libro aduersus vsuram. Perdicis vafricia in prouerbium abijt, Cælius. quam vafrè autem & sibi & pullis contra aucupum insidias prospiciat, dictum est supra in *D.* Perdicis libidinem vsurpari posse adagio scimus, pro efferata, turpi atque in[s]ami, demumq; perniciosa, Cælius. Perdix diuitias congregat, Had. Iunius.

DE PERDICE MAIORE, QVAM ITALI vulgo Coturnicem vocant.

A.

PERDICEM maiorem voco auem cuius hæc delineatio est, quòd plerunque perdice nostra vulgari, de qua superius scriptum, maior sit, quanquam Bellonensis magnitudine parem faciat. Athenæus miratur in Italia perdices cinnabarinis [r]ostris non haberi, cum in Græcia omnes eo colore spectabiles sint. quamobrem [illegible]bertus [illegible]ngolius perdicem hanc [G]ræcam nominat. In Creta & Cypro vulgò simpliciter perdices dicuntur, Alexander Benedictus. *Vide* plura de eis in præcedenti capite de perdice simpliciter inscripto, in *A.* præs[erti]m: quanquam & alia pleraque de perdice simpliciter scripta & huic (id est maiori) & illi communia esse videntur. Coturnix Italis dicta (vulgò hodie, aliqui scribunt *chotronis*) in Creta etiam *coturno* vocatur. nam perdices nostræ vulgò Gallis *grises* vel *goaches* cognominatæ in Creta non sunt, Bel[lon]ius. Coturnix vulgò dicta est species perdicis maior, Antonius Gazius. *Flet viduus perdix, queritur peregrina coturnix Inclusi caueis*, Politianus in Rustico. Circa alpes & in Lõgobardia *pernisa* vel *pernisa* dicitur.

Nomina variarū gentium.

¶ Sabaudis *perdris gaye* vel *gaille*, vel vt aliqui scribunt *gaule*, id est diuersorum colorum. quidam circumloquuntur, *perdris aux pieds rouges*. Pernisse apud Sedunos tum illos qui Sabaudicè, tum qui Germanicè loquuntur. ¶ Germanicè ein Pernysen / oder Parnyssen. Ein Welsch Räbhun. Ein Rothun / circa Coloniam. Ein rot Räbhun. ¶ Arabicè vt perdix minor *cubeth* dicitur, sic hæc maior *cubugi* vel *cubegi*, *cabe*[*gi*] vel *cabagi*, aliqui primæ litteræ *c* aspirant: plerunque etiam articulus *al* præponitur. *Alchabegi* seu *alchubugi* sunt coturnices, quarum rostra & pe-



des rubent, magnitudo par est perdici: & vulgo a Venetis *coturnices* appellantur, Bellunensi. Veteris Auicennæ glossographus *alcubigi* malè interpretatur alaudam cristatam.

¶ Perdices, sunt perdices magnæ cum pedibus rubeis, Syluaticus. atqui idem alibi attagenem interpretatur coturnicem, vulgò dictam: quæ scilicet perdix illa est pedibus rubeis. *Vide* supra in Attagene *A*. ¶ Porphyrionē esse crediderim eam auem, quā Siculi & Romani vernacula lingua coturnicē appellant.nam aliam esse à phœnicoptero, ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus: cuius ego sententiam posteriorem laudo, priorem minimè. ¶ Coturnicē quæ vulgò appellatur, non esset fortè admodum absurdū gallinaginis aliquā speciem esse putare, siue auis Numidicę, quam quidam deserti gallinam vocant, Aloisius Mundella. Nos quid de *gallinagine*, quid de aue siue gallina Numidica sentiamus, supra suo loco docuimus.

B.

Vbi reperiatur hac auis. Eius descriptio per partes.

Perdix maior reperitur in alpibus Sedunorum, Rhætorum, & versus Longobardiam & Sabaudorum. Non tam altis nec tam syluestribus locis vt lagopodes, Stumpfius. In vinetis mo[illegible] Coloniam Agrippinam, Gyb. Longolius. Coturnix vulgo (Italis) dicta, perdice maior est, c[illegible] re coloris, pedibus & rostro rubeus, Arnoldus Villano. Genæ, rostrum & pedes rubent [illegible] rum facies ad leucophæum vergit, magnitudo aliquantulum supra perdicem, Aloisius M[illegible] Rostrum in hac aue (vt ipse manibus tractans obseruaui) cocci colore, pedes minus rubent. c[illegible] reus per dorsum, pectus & caput. Ab oculis linea nigra retrò per collum tendit: inde [illegible] partem supremam semicirculum facit. quod intra eam est albicat. Oculorum quoque palpebræ ma[illegible] nibus rubent. Venter subrussus est. Vtrinq; ad latera pennæ varijs coloribus distinguuntur, [illegible] so, & nigro splendente. Magnitudo & rostri figura quæ columbæ. ¶ Corporis species, breuitas & crassities ad perdicem accedit, magnitudo par vel paulò plenior, Stumpfius. ¶ In India huius columbæ sunt virides, quarum labra & crura colore Græciæ perdicibus sunt similia, Ælianus.

C.

Vbi degat. Quis sit eius cibus.

Perdices cinnabarini rostri sæpe etiam circa Coloniam visuntur. In vinetis ferè [illegible], sed ijs, quæ in montibus sita sunt, & arbustum aliquod densum sibi vicinum habent. Ego illos primum propè arcem nobilem, quam a speciositate situs *Chorosterpanon* (Landsfron) vocant, haud ita multum [illegible] Remago distantem, conspexi. Nulla dies erat, qua non ad excellissima vsq; mœnia gre[illegible] del[illegible] gaudebant enim elutabulo, quo sordes culinariæ profluebant, Gyb. Longolius. ¶ In[illegible] & stataria auis est, (non aduena & peregrina vt veterum coturnix,) & in alpibus nobis vici[illegible] morat[illegible] Aloisius Mundella Brixiensis. Granis seu frugibus & feminibus, vt & perdix minor, vesc[illegible].

D. & E.

De eius mansuetudine.

In Creta & Cypro insula frequentes sunt, domestica etiam [illegible] mansuef[illegible] Alex Benedictus. Cum in Burmijs (Rhætorum) medi[illegible] a[illegible]erem, n[illegible] coturnicu[illegible] nam in domo altiles habui: quæ adeo [illegible] & mansuefactæ [illegible], vt postea cum [illegible] rum gallinarum corte promiscuè habitare[illegible] Aloisius Mundella. Si a pri[illegible] te ab homine alantur, planè cicures & ama[illegible] les aue[illegible] redd[illegible] Stumpfius. Aui & ipse olim S[illegible] nis allatam huius generis auem, quam [illegible] es dom[illegible] p[illegible] quo homine nō lædebat[illegible] den etiam & abigi ad illa patiebatur. mordax enim [illegible] auis est. tandem vero nemin[illegible] p[illegible] dilaniauit.

F.

De vsu eius in cibis & qualitate alimenti.

Cabegi caro est de subtilioribus carnibus. impinguat, abstergit cor (stomachum), Bel[illegible] uis est, ventrem astringit, & Venerem promouet, A[illegible]enna 2. 186. Et rursus cap. 221. scribi[illegible] nem auis *duraz* præferendam esse carni auis *cubugi* & [illegible] *hat*, quod est genus turturis Bellunen[illegible] iam suprà in Perdice minore *F*. Coturnix [illegible] dicta grati est saporis, quod intelligens [illegible] ius post carnes [illegible] perdicis minoris præ[illegible]ert, Arnold. Villanou. Nostri ferè primum [illegible] geni sue [illegible] nostro tribuunt: secundum perdici maiori, tertium minori, q[illegible] nagin[illegible] has [illegible] aues inter [illegible]nferendo. Perdicis rubente rostro carnes in [illegible] con[illegible] A[illegible] candi astringen[illegible] q; vim in perdice maiore [illegible] [illegible] e[illegible] nore. ¶ [illegible] urnicem nostra[illegible], quan[illegible] um iudico ex gustu, & odoratu & [illegible] [illegible] m[illegible] atu, & [illegible] squibus [illegible] citur nam illa [illegible] rati admodum [illegible] d [illegible] fi[illegible] & laudabilis esse alimenti existimo, & propterea [illegible]

[illegible] esse. Verum [illegible] esse ducerem, si postquam interempta fuerit, sub dio per aliquot dies ad ge[illegible]quatur (quemadmodum narrat Galenus de multis volucribus, quæ alas fibrosas, & vniuersam [illegible] huiusmodi habent) priusquam eam aqua coquas aut asses, vt magis tenera & friabilis redda[illegible] caro, quæ paulum quidem solida e[illegible]. accidet enim vt facilius deinde a ventriculo concoqua[illegible] Aloisius Mundella.

¶ Oua *alchabegi* & *alsbeiugi* (id est vtriusque perdicis) gallinarum ouis comparat Auicenna in [illegible]te de ouis.

G.

Inter fella auium laudatur fel galli, *duragi* & *cubugi*, id est, attagæ & perdicis maioris,) Auicenna. Perdicis maioris caro magis siccare, magisq; astringere ventrem traditur quam minoris, vt suprà in [illegible]rdice simpliciter annotauimus. *De vsu in medicamentis.*

DE PERDICIBVS DIVERSIS.

SYROPERDIX (Συροπέρδιξ in Antiochia Pisidiæ lapides exest & conficit, καὶ σιτεῖται καὶ λίθους:) [illegible] est, niger item est, excepto rostro, quod russum spectatur: non mansuescit vt perdix com[illegible] sed semper perseuerat ferus esse. eius carnes & densiores sunt quam cæterorum, & suauiorem [illegible] præstant, Ælianus. Volaterranus non rectè transtulit cibo iniunlem esse. *Syroperdix.*

¶ SCOLOPAX auis memoratur ab Herodiano, syluestrem perdicem interpretante: vt docti [illegible] hodie rusticam perdicem. Rustica sum perdix, quid refert, si sapor idem est? Carior est per[illegible] sapit illa magis, Martialis sub lemmate Rusticula. *Scolopax. Rustica perdix.*

¶ LAGOPODES aliqui hodie perdices albas vocant. Sunt qui perdices nostras vulgares hyemem [illegible] montibus, vt & lepores albescere scribant: & alias esse quàm lagopodes vel aues niuium à R[illegible] dictas, vt pluribus scripsi in Lagopode. Bellonius lagopodem, perdicem albam Sabaudiæ interpretatur. Itali quidam *perdicem alpinam* vocitant, vt Galli vel Sabaudi quidam *perdicem montanam*. *Perdices albæ.*

¶ COTVRNICES Theophrastus fortè perdices nanos dicet. sic enim per omnia perdicem imitantur, vt præter exiguitatem & pressitudinem corporis planè nihil distent, Gyb. Longolius. *Perdices nani.*

DE PHALACROCORACE.

QVÆDAM animalium naturaliter caluent, sicut struthiocameli, & corui aquatici, quibus apud Græcos nomen est inde, Plinius. Vnde apparet Plinium phalacrocoracem Latine voluisse coruum aquaticum nominare. an verò idem sit coruus aquaticus Aristotelis, dubitari potest. *Vide* supra mox post Corui historiam in Capite de Coruis aquaticis. Phalacrocoraces aues per alpes etiam capiuntur, Balearium insularum peculiares, Plinius. Hispani hanc auem, vt audio, coruum caluum appellant, *cuerno calno*, Græci vocabuli significatione expressa. Galli, vt Rob. Stephanus interpretatur, *vng corbeau d'eaue, vng cormerant, corbeau pescheret*. Angli *cormerant*. Eliota Anglus eam esse auem conijcit quæ Anglis dicatur *a Water crowe* (id est, cornix aquatica,) vel illa quæ vulgò *a coote* nominatur. German[i] [in]feriores Schwemmergenß/ hoc est anserem natátem, si rectè interpretor. huic maculam (caluitium) esse aiunt in medio capite. Nuper Gallus quidam nobis narrauit *cormerants* vulgò dictas aues esse latiu[scu]lo rostro, instar anatum rostri: magnitudine inter anatem & anserem ferè. Eodem nomine apud Anglos auis, anguillas edit (vt audio) quas integras deuorat. Illæ mox per intestina rursus elabuntur, ita vt [n]el nouies al[iq]uando auis vna eandem anguillam deuoret priusquam retineat. ¶ Nostri sæculi facetus quid[am] [mo]nachos imperitos non ineptè phalacrocoraces & onocrotalos nominauit. *Coruus aquaticus. Nomina huius auis apud varias gentes.*

DE PHASIANO.

A.

PHASIANVS auis a Phasi vel Phaside amne apud Colchos dictus est, quod illic abundet: vel ab Argonautis inde in Græciam primum aduecta sit, teste Martiali. Φασιανικὸς ὄρνις ab Aristophane nominatur: qui & ὄρνις φασιανὸς dixit: alij ferè φασιανὸς absolutè, vt Aristoteles & Speusippus apud Athenæum. Ὁ ὄρνις φασιανικοί, Pollux. Phasianum Epænetus *tatyran*, Ptolemæus *tétarton* & *tetráona* vocari dixit. Vt autem phasianus tetraon, sic etiam tetraones nostri præsertim minores, a quibusdam vulgo phasiani montani vocantur. Sunt quidem vtrique gallinacei generis, & per onomatopœiam sic dicti, [illegible] φωνῆ. *Vide* supra in tetrace. Phasianus auis vocatur alicubi τατύρας, vt Pamphilus scribit, sic & Hesychius & Varinus habent: & alibi τέταρος (fortè τετράων) vt Ptolemæus Euergetes, Athenæus. Lampridius phasianum scribit per *f* ab initio. Plinius phasianam fœminino genere. ¶ Hebraicum nomen *schelau* aliqui phasianum interpretantur: alij coturnicem, quod magis probo. *Vide* in Coturnice *A*. Munsterus in lexico trilingui *pifeon*, פיסון, habet pro phasiano. *Phasianus vnde nomē habeat.*



¶ [illegible] *tedenum* & *adtrr*[illegible] barbaras voce[illegible] [illegible]uaticus phasianum interpreta[illegible] *dar*[illegible] B[illegible]nenf. Adent[illegible] to [illegible] dem *a*/ articulo[illegible] [illegible]liqua vox [illegible] *crar*[illegible] apud Auic[illegible] [illegible]tur [illegible] Bellunenf.[illegible] po[illegible]

aredera z. & alibi atadrogs, vbi Bellunen. altedarug. ¶ Altaingi, vel alteingi, est auis quæ dicitur perdix: alijs phasianus: alijs, vt habebitar, auis similis coturnici in omnibus, nisi quòd sub alis habet quasdam pennas nigras & albas, Bellunensis. Altamer, vel altaiBegi, id est fasiani, Syluaticus. Tueingi, id est fasianus, idem. Ego his vocibus altarei & similibus, solam perdicem accipio. Alcubi, id est perdix, secundum alios phasianus, Syluaticus. nos supra non cubi, sed cubethi pro perdice scribi ostendimus. ¶ Forador, quem nos phasianum diximus, Albertus in Aristot. de hist. anim. 6.16. vbi Græcè κόρυδος, id est alauda legitur. Alibi enim for. ydeck, phasianum interpretatur.

¶ Phasianus vtpote peregrina auis in plerisq; linguis nomen vnum retinuit. Italicè fasan, fasano fagiano. Hispanicè faisan. Gallicè vng faisant. Germanicè Fasan/vel vt alij scribunt Fasian: & apud Flandros Fasant. Anglicè similiter a fesan, vel f sant. Illyricè bazant. Polonis basant. Turcis sugliun.

B.

Phasianus auis dicta est, quòd apud Phasianos populos abundet, Eustathius. Accersebatur olim è Media, Athenæus. Phasianos circiter ducentos Fridericus Saxoniæ dux in Saxoniam immisit, & vetuit capi, itaque hoc tempore nunc multiplicati dicuntur. Phasianos siue gallos syluestres in quibusdam Scandinauiæ locis ad plures menses sine cibo sub niue latitare, Olaus Magnus prodidit. Heluetici montes phasianos quam plurimos alunt, Stumpfius. Mihi hactenus nullos vsquam apud Heluetios videre contigit, quamuis plurima loca montana inuiserim. In regnis Ergimul & Cergurh Magno Cham tributarijs, maximi phasiani reperiuntur, qui caudas habent longitudinis decem aut octo palmorum, Paulus Venetus.

Quib. in regionib. reperiantur phasiani.

¶ Phasianæ in capite cornicula sunt, Plinius. Et alibi, Phasianæ in Colchis geminas ex plumis aures submittunt subriguntque. Fel renibus & parte tantum altera iungitur intestino in coruis, phasianis, Idem. Phasianis nunquam quicquam speciosius contemplatus sum. Valeant pictores omnes. ipse Appelles si rediuiuus foret, vanetatem & splendorem pennarum plumarumque imitari non possit, Gybertus Longolius. Phasianus est gallus syluaticus, auis perpulchra, pennis coruscis instar ignis. Cœruleus interdum ac viridis, (forte, Cœruleis interdum ac viridibus) rubeisque pennis intersentibur nitor, Author de natura rerum. Igneis & rubentibus pennis, & interdum viridibus in capite decoratur, Albertus. Aures geminas videtur habere in capite plumis extantibus, quas subrigit cum libet atque submittit. Cristis in capite, & speculis in cruribus caret, Author de natura rerum, & Albertus. Azurini cœrulei) coloris est in collo, & in corpore: & aliquando cœrulei coloris ad terreum inclinantis, Albertus. Non cito rubricatas habent barbas, vel in pedibus calcaria sicut galli domestici, sed tractu temporis, Obscurus Aristotelem citans. Gallina in hoc genere minus speciosa est, Albertus.

Descriptio phasiani per partes.

C.

Fasiana puluerat rix est, haud enim altè volat, Aristoteles. Auium illæ quæ breuis volatus sunt, vt gallus, perdix, fasianus, mox ab ouis exclusæ & ingredi possunt, & plumis vestiuntur, Theophrastus apud Athenæum. Seminibus & granis vescitur hæc auis. Auena delectatur, Albertus. ¶ Ptolemeus eam tetarton & tetraona vocari dixit, per onomatopœiam vt conijcio. Cœlo pluuio tristatur, & in rubeac syluis se abdit. Pennas præ pinguedine mutat, iterumque sæpe renouat, Obscurus Aristotelem citans. ¶ Phasianus solus inuenitur in prima parte hyemis loca mutare & de sylua ad syluam. At non mutat regionem apud nos, sed instabilis est. per syluas distantes discurrens: & in illo discursu aliquando quiescit in hortis hominum, in villis & ciuitatibus. Etiam quidem sæpius in horto nostro Coloniæ inter saluiam & rutam quiescens est inuentus, lassus ex volatu, Albertus in Aristotelem de historia anim. 8.12. vbi Aristoteles nihil tale habet. ¶ Phasiani tantum libidinis tempore simul degunt, cæteris verò temporibus separatim, Obscurus Aristotelem citans. Oua quædam punctis distincta sunt, vt meleagridum & phasianarum: rubrum tinnunculi est, Aristoteles de historia animalium 6.2. interprete Gaza: & sic etiam Græcus contextus habet: vt non rectè verterit Plinius, si ita vertit vt in codicibus nostris legitur, nempe: Ouorum alia punctis distincta sunt, vt meleagridum: alia rubri coloris, vt phasiani, cenchridis. Phasiani semel in anno fœtus creant. viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur, Palladius. Trigesimus (forte Vicesimus) die maturos pullos in lumen emitit, Idem. Phasiani oua non aliter quàm gallinarum ad vicesimam primam diem excluduntur, Florentinos. Phasiani cicures ad gallinas gallinaceas admitti ne possunt. vide in Gallina E. ¶ Pediculis intereunt nisi se puluerent, Plin. & Aristot.

De eisdẽ volatu. Cibo. Pennarũ mutatio. Hyeme non mutat, sed per syluas discurrit. De eius libidine. Ouis. Partu. Exclusione. Morbis.

ALTERA PHASIANI FIGVRA QVAM DOMINICVS MONTHISAVRVS AD nos misit, quæ cum eo melius congruit quem Bellonius pingit capite non cristato, nec cauda tam longa, sed eadem qua corpus eius, collo & capite demptis, longitudine, &c.

D.

Phasianus rostrum in terra figens, abscondit se, & se totum latere putat, Obscurus tanquam ex Aristot. Struthiocamelum aiunt cum delitescendum habet, caput solum planè totum in condensum abscōdere, reliquā se in aperto relinquere etiā du in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum

De eisdẽ stoliditate.



capite, Tertullianus. Eidem, At nos phasianas aues hoc facere videmus. ¶ Quanquam & in capite crista, & in cruribus spiculis careat, animosa tamen & audax auis est, Author de nat. rerum. Phasiani capti recens ita ferociunt, vt gallinis non parcant, sed ne pauoni quidem, quin mox ore dilacerent, Gyb. Longol. ¶ Lachrymantur equi & phasiani, Cardanus de Subt.

E.

In hortis Indiæ pauones & phasiani mansueti aluntur, Ælianus. In phasianis nu[illegible] oc seruandum est, vt nouelli ad creandos fœtus parentur, id est qui anno superiore sunt editi. v[illegible] m[illegible]-
cundi

cundi esse non possunt. Ineunt fœminas mense Martio, vel Aprili. Duabus vnus masculus sufficit, quia cæteras aues salacitate non æquat. Semel in anno fœtus creant. Viginti ferè ouis pariendi ordo concluditur. Gallinæ his melius incubabunt, ita vt quindecim phasianina oua nutrix vna cooperiat, & cætera sui generis supponantur. In supponendo, de luna & diebus quæ sunt in alijs dicta seruetur. Trigesimus (forte, *Vicesimus, vide* supra in C.) dies maturos pullos in lumen emittet. sed per quindecim dies discocto ac refrigerato leuiter ordei farre pascentur, cui vini imber aspergitur. Post triticum fractum præbebis, & locustas, & oua formicæ. Sanè ab aquæ prohibeantur accessu, ne eos pituita concludat. Quod si pituitam patientur phasiani, allio cum pice liquida trito rostra eorum debebis assiduus perfricare, vel vitium, sicut gallinis fieri consueuit, auferre. Saginandi hæc ratio est, vnius modij triticea farina in breuissimas offulas redacta clauso phasiano per xxx. dies ministrata sufficiat: vel, si ordeaceam farinam præbere volueris, vnius & semissis modij farina per prædictos dies saginam replebit. Obseruandum sanè est, vt offulæ ipsæ oleo leuigentur asperso, & ita inserantur faucibus, ne sub infima linguę parte mergantur: quòd si euenerit, statim pereunt. Illud quoq; magnoperè curemus ne præbeãtur noua alimenta, nisi digestis alijs, quia eos facillimè onus cibi hærentis extinguit, Palladius.

¶ Quomodo educentur phasiani, Numidicæ, perdices & attagenæ, verba Varronis, vt in Geoponicis Græcis recitantur: Hæ aues (inquit) sunt educandæ, quemadmodum & pauones educandos esse docuimus. Saginantur enim optime inclusæ, sic vt prima die nihil accipiant pabuli. At secunda hydromel, aut vinum est offerendum. Cibus porro sit farina hordei aquę infusione subacta. Quæ quidem offeratur non simul, sed vicissatim, adijciendumq; illi paulatim est. Dein verò lomentum fabaceũ, hordeum, & milium minimè infectum, (νέγχρον ἤγουν,) ac deniq; linospermon elixans, polentęq; hordeacęę permiscens, adijciensq; oleum, atq; ex omnibus tandem faciens pulticulas, (μάζας, id est offas,) eas ipsis vt expleantur in alimentum apponito. Sunt qui ad quinq; dies aut sex, porrigant fœnogræcum, euacuare aues purgareq; studentes. Pinguescunt autem vt plurimum diebus sexaginta. Genera harum auium curantur remedijs dictis illic vbi de gallinis domesticis mentionem fecimus.

¶ E phasiano mare & gallinis gallinaceis quomodo phasianis similes gallinæ procreentur: quæ deinde ad patrem admissæ fœtum patenti omnino similem ædant, copiose scripsi in Gallina E.

De phasianorum aucupio.

¶ Phasiani quomodo capiantur laqueis ex pilis caudę equinę item quomodo retibus, verba Crescentiensis leges in Coturnice E. Circa vesperam vel auroram phasianus de sylua egreditur, & facile capitur, Obscurus tanquam ex Aristotele. Et rursus, Phasianus sic capitur: Aliquando auceps panno in quo hæc auis depingitur coopertus, phasiano se ostendit: qui sequens coopertum, nec fugientem, nec retrocedentẽ, tandem à socio aucupis in insidijs latitante reti inuoluitur. Auis fatua est, & facilè decipitur. Si enim pannus albus quadrangulus inter quatuor virgas vel baculos inde flexibiliter distensus pictum in se phasianum rubei coloris pręferat, adeo phasianus miratur picturam, vt non aduertens venatorem retrorsum in rete contrudatur. Adhuc longè præparatum rete etiam per modum dictum quadrangulum erigitur, & baculo sustentatur, ita quòd leui motu cadere potest: & in baculo sustentante chorda est sub niue vel folijs ad latibulum protensa aucupis: & sub illo reti cibus auenæ, qui est pabulum fasiani positus, & super congregatos ibi fasianos rete deijcitur. Capitur autem etiam laqueis in vijs per quas de sylua vadit ad aquam distensis, Albertus. Quo pacto accipitris aucupio aduersus phasianos vtendum sit Demetrij Constantinop. verba retuli in Accipitre E.

¶ Phasianorum pennis piscatores aliqui nescio quod genus muscarum certis anni temporibus repræsentant, quibus hamo infixis pisces decipiant.

F.

De eorum usu in cibis lautissimo.

Ditissimorum mensis duntaxat pauones ac phasiani nati sunt, Plat. Fasianus ponebatur Alexan. Seuero in maioribus tantum festis, Lamprid. Pertinax imperator nimium illiberalis, fasianũ nunquam priuato conuiuio comedit, aut alicui misit, Iulius Capitolinus. Inter lauticias numerantur quæ habuit Vitellius in sua patina, vt Scarorum iecinora, phasianorum & pauonũ cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, Text. offic. 2. 609. Ptolemæus rex lib. 12. operis de palatijs regijs Alexandriæ & animalibus quæ in eis nutriuntur, fatetur se phasianum nunquam gustasse: sed tanquam χειμήλιον (rem pretiosam. ἐχειμήλιζον γὰρ οἱ παλαιοὶ αὐτοῖς ὡς ἀγάλματα) quoddam aues has reseruasse. Nostrum verò singulis (inquit Athenæus dipnosophista) apud Laurentium Romæ conuiuantibus singuli appositi erant phasiani.

De apparatu.

¶ Phasiani occisi, æstate biduo, hyeme triduo seruari (suspendi) debent, priusquam parentur ad cibum, Arnoldus Villanou. Phasianum assabis: quòd si etiam elixetur cum pipere & saluia, non insuauis videbitur, Platina. Editur vt plurimum assus: & aliquando elixus, aspersus aromatibus temperatis, Nicolaus Massa. Esitium ex carne abdominis porcini aut vitulini cocta ac concisa, cum casei veteris parte dimidia ad carnem, pauco pingui, herbis odoriferis & aromatibus, paratur. sunt qui etiam pectus capi tunsi, vel phasiani, non incommodè addant, Platina. Ex eodem in Capo scripsimus, ius consumptum quomodo ex capo aut phasiano fiat. Phasiani coctura, *vide* in pauone. Apicius lib. 6. cap. 5. iura pro diuersis auibus describit, vt inscriptio quidem habet, pro pauo, *phasiano*, &c. sed harum auium nulla priuatim in contextu descriptionum nominatur. De pauo isicia primum locum habent, ita si cocta fuerint vt callum vincant: secundum de phasianis, Apicius 2. 2.

De qualitate alimenti.

¶ Phaſianum auem omnium libri decantant, quam primam ferè in menſis eſſe iudicant propter carnis bonitatem, à qua medicinæ profeſſores veluti a ſcopo de temperamentis ciborum iudicia auſpicantur, Gyb. Longol. Huius auis caro, quod ad concoctionem & nutrimentum attinet, gallinarum carni ſimilis eſt, ſuauitate verò in edendo ſuperior, Galenus & Sethi. Idem Galenus phaſianum adnumerat cibarijs laudatis, & quæ neque tenuem neq; craſſum ſuccum gignunt. Phaſiani probè concoquuntur & facilè, boniq; ſucci ſunt, & bonum ſanguinem gignunt, Sethi. Phaſianos non pingues purulentis in cibo Trallianus concedit. Phaſiani caro magis nutrit, quàm perdix, minus tamen imbecilles particulas roborat. media enim eſt inter perdicem & pullam gallinaceam, Brudus Luſitanus. Medium inter perdicem & capum obtinet: licet Auerrois hanc auem in cibo cæteris anteferat, Platin. ¶ Inter aues excellit caro *alduragi* (attagenis:) & gallinarum eſt ſubtilior ea: & non ſunt cum nutrimento carnium *alchabegi* & *alt.uagi* & *altedarigi*, (id eſt perdicis maioris & minoris & phaſiani, Auicenna. Inter aues ſtarna (perdix minor) eſt ſubtilior, (leuior,) pulliq; perdicis & pulli gallinacei: deinde perdix, phaſianus & gallina, Iſaac. Elluchâſem quoq; phaſianos minus ſubtiles facit, minusq; temperatæ naturæ quam perdices. Inter aues ſylueſtres (inquit Conciliator) phaſiani præferuntur ad ſanitatem pariter & robur: & fortè etiam domeſticis, cùm gallinis proximę ſint, & eiuſdem ſpeciei ferè: ſintq; illis ſiccioris aeris ac alimenti, & exercitij amplioris. Sequuntur eos perdices, ſtarnæ, &c. Phaſianus cibus eſt ſalubris, ſubtilis, pullis (gallinis) affinis: corroborat hecticos (extenuatos,) & eos qui à morbis conſumpti ſunt: & vi quadam ſingulari confirmat facultatem concoquendi, & corruptos in ventriculo humores præparat, (emendat,) Raſis. Phaſiani caro temperata eſt, (tenera, valde alba, & temperata, Albert.) & multum nutrit, nocet autem his qui valdè exercentur. eligendus eſt iuuenis & pinguis, Mich. Sauonarola. Starnæ, phaſiani, perdices, proxima inter ſe natura ſunt: & conſequenter ſe habent quod ad temperamentum & ſubtilitatem. nam ſtarnæ primo loco ſunt, phaſiani ſecũdo, tertio perdices, propter ſiccitatem earum. His quidem ſani vti non debent, vt ſuperueniente morbo aliquid vltra conſuetudinem comedant, Elluchaſem vt Sauonarola citat. Gallus ſylueſtris, id eſt phaſianus, ſiccior eſt altili, Syluaticus. Phaſiani magis conueniunt hyeme, Arnoldus de Villanoua.

De ouis eorundẽ.

¶ Oua gallinarum & phaſianorum præſtantiora ſunt, Galen. 3. de alim. Oua gallinæ ſequuntur oua auium quæ curſu eius procedunt, vt *altedarigi*, (id eſt phaſiani,) &c. Auicenna. *Vide* ſupra in Perdice F. circa finem. In Gallina quidem quæcunq; de ouis, quod ad alimenti rationem, dici poſſunt, expoſuimus: quæ omnia gallinaceis & ſimilis naturæ auium, vt perdicum phaſianorumq; ouis cõmunia ſunt.

G.

Remedia ex ijſdem.

Medulla arietis non caſtrati inter venena numeratur, humanæ naturæ adeò contraria, vt memoriæ functionem aboleat. reſiſtunt ei carnes phaſiani, Arnoldus in libro de doſib. theriacal. Leonellus Fauentinus medicamento cuidam ad phthiſicos reſtaurandos adijci iubet carnes teſtudinis, aut phaſiani, aut cancrorum fluuialium. Remedium ad tortiones: Phaſianum viuum in vino necabis, dabisq; ex eo vino bibere ei qui patitur tortiones, confeſtim remediabitur, Marcellus. ¶ Phaſiani ſanguis antidotum eſt cõtra venenum: adeps, tetanicis prodeſt & matricis paſſioni: fel, viſum acuit: ſtercus iunctum vel potum, erectionem facit, Kirani. Adeps anſeris & phaſiani miſcetur diſcutienti emplaſtro *diapyranu* apud Paulum Æginetam.

H.

Etymon phaſiani.

a. Phâſis, penultima longa, fluuius eſt dictus à Phaſide patre Colchi: cui ciuitas eiuſdem nominis adiacet, & Phaſiana regio. inde & phaſiani aues dictæ videntur, ceu quæ illic abundarint, Euſtathius in Dionyſium. *Argos primum ſum tranſportata carina: Antè mihi notum nil niſi Phâſis erat*, Martialis ſub lemmate *Phaſianus* vel potius *Phaſiana*. Πλῆθος δὲ ὀρνίθων τῶν καλουμένων φασιανῶν φοιτᾷ τροφῆς χάριν πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν στομάτων, Agatharchides Cnidius de Phaſi fluuio ſcribens. Aues vltra Phaſidem amnem peti Plinius vituperat. Philoſtratus lib. 8. de vita Apollonij, à Phaſide Mæoniáve aduectas aues inter delicias numerat. *Iam Phaſidis vnda Orbata eſt auibus*, Petronius in Satyris. Homines gulę ac ventri dediti non deſinunt celebrare ὄρνεις τοὺς ἀπὸ Φάσιδος, Clemens in Pædagogo.

Phaſidis ales.

Phaſidis ales, id eſt phaſianus, Statius lib. 4. Silu. *Si Libycæ nobis volucres & phaſides eſſent, Acciperes. at nunc accipe cortis aues*, Martial. Ἀλεκτρυόνων τε νεοσσοὶ, τῶν δίκαιον φασιανῶν τε χῆνας, Philoxenus apud Athenæum. *Non magni corporis ingens Phaſiacis robur profuit alitibus* (contra impetum accipitris,) T. Veſpaſianus Stroza. Gallus ſylueſtris, phaſianus vocatur, Albert. In Theriacæ ratione gallum ſylueſtrem nominat Galenus: id interpretatus Auicenna phaſianum marem eo nomine intelligendum prodit, Cælius. *Vide* ſupra in Gallo ſylueſtri in genere. Φασιανοί, ἀλεκτρυόνες, καὶ ὄρνεις τινές, Suidas & Varinus. Malim ego Φασιανοὶ ἀλεκτρυόνες, ὄρνεις τινές, id eſt Phaſiani galli, aues quædam. Licebit enim in phaſiani genere marem, phaſianum gallum nominare: & fœminam, phaſianam gallinam.

Itys pro phaſiano.

Itys etiam pro phaſiano ponitur, vt recentior quidam ſcribit. quoniam Itys puer in hanc alitem mutatus fertur.

Epitheta.

¶ Epitheta. Phaſianus Scythicus, Phaſiacus, Phaſius, apud Textorem. Sed dicendum potius Phaſiacam auem, aut Phaſiam aut Phaſidem, per periphraſin dici pro phaſiano. Scythicum verò epitheton eſſe poſſe concedimus. Sed Iuuenalis Satyra quinta. Scythicas volucres periphraſticè pro phaſianis dixit.

¶ Φασια-

¶ φασιανοὺς, Phasianos apud Aristophanem, alij aues interpretantur: alij equos habentes insigne (χάραγμα) phasiani (in femore, Suid. inustum, Cælius:) vel à Phaside fluuio Scythiæ, vbi egregij equi nascebantur, Varinus. Phasianus quidem adiectiuum & gentile nomen est. nam & Phasiana regio dicitur. quare & phasianum alitem, & phasianam auem, ita canem equumq́, phasianum dicere possumus. Apud Stephanum gentilia sunt φασιάτης, φασιαῖος (fortè φασιανός) & φασιανὸς, vnde fœmininum φασιανή. apud T. Vespasianum Strozam Phasias pro Medea ponitur. Idem Phasiacas alites dixit. Forte & Phasis aliquando adiectiue accipitur, φασὶς scribendum cum acuto in vltima: vt differat a proprio fluuij & ciuitatis φᾶσις, quod penanflexum est: vt si quis Phasidē, auem id est Phasianam auem dicat. Phasiani, aues quædam, alij Ponticos (populos scilicet in Ponto ad Phasidem amnem,) interpretantur, Hesychius. ¶ Phasianum (φασιανὸν) Aristophanes in Auibus quendam appellat, nimirum quasi sycophantam traducens, παρὰ τὸ φαίνειν. Et in Acharnensibus, Μητ' ἄλλος ὅστις φασιανὸς ἐστ' ἀνήρ. Scholiastes exponit sycophantam, παρὰ τὴν φάσιν, ὅ […] φαίνειν. ¶ Phasianarius, qui phasianos pascit. Paulus Iureconsultus, Phasianarij autem & pastores anserum non continentur. ¶ Vrogallum minorem nostrū, genus galli montani, Italice quidam alpium accolæ, *fasanellum*, alij *montanum phasianum*, aut nigrum appellant. In Scotia auis est phasiano carne ac magnitudine simillima: sed nigra pluma, rubentibus admodum palpebris, syluestrem agri gallum Scoti vocitant. victitat autem frumento, Hector Boethius.

φασιανὸς pro sycophanta.

De Phasiani pulchritudine admiranda.

¶ *h.* Profectò nunquam ego credidissem, naturam rerum parentem eam pulchritudinem excogitare potuisse. Neq; mihi admiratione dignus posthac Solon est, quem de Græciæ sapientibus maximum ad regem Crœsum in regali solio diademate & purpura auroq; superbum, interrogantemque, nunquid speciosius quidquam spectasset, dixisse ferunt, phasianos & pauones venustiores sibi videri: quoniam naturali ornamento decoratæ, non ascititio fuco spectabiles essent, Gyb. Longolius.

De luxu Heliogabali.

¶ *f.* Heliogabalus habuit istam consuetudinem, vt […]na die non nisi de phasianis tantum ederet: item alia die de pullis, &c. Lampridius. Et rursus de eodem, Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia. Καὶ φασιανὸς ἀποτιλλόμενος χαλδὸς, Mnesimachus apud Athenæum.

De metamorphosi Ityos in phasianū.

¶ *h.* De phasi (phaside) aue T. Vespasiani Strozæ carmen legitur, lib. 4. Eroticōn. Ityx, Ἴτυξ auis est, Varinus. quærendum an Itys potius legendum, vt phasianus auis intelligatur: in quam Itys (qui & *Itylus* secundū aliquos) puer Procnes vel Philomelæ ex Tereo filius, mutatus fertur, vt Seruius & Perottus scribunt. Nos fabulam integram prolixè in Hirundine *h.* exposuimus. I modò venare leporem, nunc itym tenes, prouerbium in Lepore nobis declaratum. Alij Itylum scribunt filium fuisse Zethi ex Ædone coniu[g]e, quem mater noctu per errorem interfecerit, putans eum esse Amalea Amphionis filium. inuidebat enim Amphionis vxori, eò quòd illi sex essent filij masculi. Hanc errore cognito cùm mori optaret, deorum commiseratione in carduelem versam Itylum deflere aiunt. ¶ Caius Caligula eo vesaniæ processisse traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros & pauunes mactari iussisset, Gyraldus. ¶ Εἰ δώσεις γέ μοι τοὺς φασιανοὺς οὓς τρέφει Λεωγόρας, Aristophanes. Hoc est, Non si mihi phasianos dederis quos alit Leogoras. Scholiastes tanquam prouerbialiter dictum interpretatur, in eos qui quouis pretio aliquid se facturos negarint, ἐπὶ τῶν εἰς τι πρᾶγμα ἀπαγορευόντων. interpretantur autem h[i]c phasianos, vt suprà quoq; monui, alij equos, alij aues.

Caligula phasianos sibi m[…] […]

Phlex.

Phlexis, φλέξις, auis quædam nominatur in Auibus Aristophanis. Ea quæ sit, inquit Scholiastes ignorantiam suam confessus, ex animalium historia quærendum.

DE PHOENICOPTERO.

Phoeni[c]opterus, φοινικόπτερος, auis est palustris à puniceo colore dicta in Auibus Aristophanis. Superiorem rostri partem mouet vt scribit Menippus in libro de homine, Rondeletius. Auis quam Galli vulgo picam marinam vocant, corporis mole similis est aui ab eisdem vocatę *aigrette*, alas habet vt larus, & corpulentiam auis quam Galli vocant *vn flambant*, Latini phœnicopterum, Bellon. in Obseruationibus Gallicis 1.11. Audio auem *flambant* (vel *flamman*) vulgò dictam in mediterraneo mari Gallico non procul a litore gregatim natare, magnitudine ciconiæ vel paulo maiorem, rostro sesquialtera ferè longitudine ad ciconiæ rostrum, colore rubro instar sanguinis, superius crasso & tuberculis quibusdam aspero. cruribus rubris, ea proceritate qua in ciconia sunt, vel procerioribus: palmipedem, pennis albis parte prona: rubentibus per collum, pectus, ventrem, & alas. piscuorum esse, in cibum venire. Hæc mihi amicus quidam, quantum meminisse poterat, narrauit. Ego Gallicum nomen a rubro & flammeo rostri, crurum, pennarumq; in aliquibus partibus colore inditum cōiecerim: aut forte quoniam ex Flandria hyeme ad Narbonensis prouinciæ maritima volat. nam Flandrum Galli *Flamman* appellant. vel à corporis proceritate, quali solent esse Flandri. Phœnicopterus, Belgis *vn Flamman*: dum volat Soli obuersus, alæ eius rubræ flammeæ videntur: Coldebergus. Rursus alius quidam retulit auem (*vn flamming*) non procul a Monte Pessulano capi, similem ciconiæ, sed rostro rec[…] breuiore dimidio: totam albam, præter illas in alis partes rubras quæ nigræ sunt in ciconijs. ¶ *Das mihi penna rubens nomen, sed lingua gulosis Nostra sapit. quid si garrula lingua foret?* Martialis. Phœnicopteri linguam præcipui saporis esse Apicius docuit nepotum omnium altissimus gurges, Plinius. *Nomenq́ dedit quæ rubenti-*

Descriptio auis quæ Gallis dicitur flambāt.



bus pennis, Martialis lib. 3. Solis animal est phœnicopteros, habens alas puniceas, Kiranides 1. ~. Auis est Nili, Heliodorus lib. 6. Phœnicopterum ingentem Iuuenalis nominat Sat. 11. inter cibos lautiores. Auem quam Itali vulgò coturnicem appellant, aliam esse a phœnicoptero ex pennis rubentibus nomen adepto, certo certius est, Grapaldus.

Phœnicopterus, qualem doctissimus Rondeletius mihi transmisit, & cuius iconem hic damus, degit in medijs stagnis marinis. Vescitur cochleis pisciculisq́; &c.

¶ Mirum

¶ [illegible] & eximiæ aut nomen [illegible] A[illegible] cle[illegible] [illegible] tophanes, [illegible] etiam [illegible] [illegible]dorus Nili [illegible] eum Ar[illegible] [illegible]dem [illegible] vero is quas [illegible] [illegible] pedes sunt.

G[illegible] & G[illegible] in Bellonio teste, quare fingo nomen [illegible] L[illegible] nenne. Mag ein Rotfeck oder Rot[illegible] [illegible] und secken/außgenommë die schwingfedern/ [illegible]

[illegible] Phœnicoptero sic scribit. Rarior Phœnicopterus, sed [illegible] [illegible]trum neq; rectum planè, sed neq; aduncum [illegible] colorem nobilitant alarum puniceæ pennæ: a [illegible] quam huius generis longicruris breuissimam habe[illegible] [illegible] ad[illegible] [illegible]uram sinus turgidus est, qualis & in ardeola. [illegible] habe[illegible] [illegible] in homine Galenus agnouerit longissim[illegible] [illegible] breuissimos attri[illegible]uere potuerit. Magnitudo et Ardeæ. [illegible] ei nomen in P[illegible]

¶ *F.* Philostratus in vita Ap[illegible] [illegible] phœniceam autem (φοιν[illegible]) vide ut autem phœnicopterum inte[illegible] [illegible] numerat. Heliogabalus exhibuit palatinis [illegible] dapes extis illorum refertas, & cerebell[illegible] [illegible]copter[illegible]m, &c. Lampridius. ¶ [illegible]ucop[illegible] elixas, lauas, ornas: incl[illegible] dis in cacabum. ad[illegible] aquam, [illegible] aue[illegible] hum, & acetum modicum, d[illegible] coctura alligas fasciculum porri & coriandri [illegible] coq[illegible] [illegible] pe[illegible]cturam defr[illegible] [illegible] col[illegible] adijcie[illegible] in mortarium piper, cuminum, corian[illegible] [illegible] [illegible], menth[illegible], rutam, frica[illegible] [illegible] fundis acetum: adjcies caryotam: ius de suo [illegible] perf[illegible] [illegible] in eundem cacabum [illegible] obligas, ius perfundis, & inferes. Idem facies & in p[illegible]. Al[illegible] [illegible] autem: ter[illegible] piper, ligu[illegible] eum, apij semen, sesamum defrictum, petrosel[illegible]num, men[illegible], [illegible]pam siccam, caryotham: melle, vino, liquamine, aceto, oleo & defruto temperabis. Api[illegible]s.

Phœnicopterus integras dapes mirè elixas [illegible] munera-[illegible]. De eius apparatu. Phœnicopteros herbis.

¶ Ο[illegible] φοινικόπτερον Cratinus nominat. ¶ Phœnicopter[illegible] phœnicis h[illegible] hæc nomencla-turas apud Dioscoridem legimus. ¶ Caius Caligu[illegible] eo [illegible] proce[illegible] traditur, vt sibi tanquam numini sacro phasianos, phœnicopteros, & pauones, mactari iussérit, [illegible]raldus. Idem pridie quam [illegible] periret sacrificans, respersus est phœnicopteri sanguine, Suetonius. ¶ Phœnicopterus auis circa lacus & paludes victitat, visu pulchra, & colore decora purpureo. Videtur autem insigni esse magnitudine, ex Suetonio in Caligula. Hostiæ erant (inquit) phœnicopteri, pauones, erythrotaones. non [illegible] tamen inter maximas aues numerandus, sed inter mediocres magnitudine potius videtur ex Cornel. Celso, W[illegible]tonus. Omnis grandis auis valentis materiæ est, & plurimi alimen[illegible] Celsus. Et mox, Aues omnes [illegible]mis ad phœnicopterum, mediæ materiæ seu mediocris alimen[illegible]

De Caligu[illegible] [illegible] vesa-[illegible] ni phœ-nicopte-ro sibi mactari iubentis. D. huius [illegible] na-[illegible] tad-[illegible]nc.

¶ Phr[illegible]ilvs, φρυγ[illegible], genus est auis Scholiastæ Aristophanis. [illegible] quidem Ba[illegible]m [illegible] ioco sic vocat, quod a Phrygibus coleretur.

Phr[illegible] has

DE PHOENICE.

Æthiopes atq; Indi discolores maximè & inenarrabiles ferunt aues, & ante omnes nob[illegible] [illegible] phœnicem, haud scio an fabulosè, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa collum, cætera purpureus, cœruleam roseis caudam pennis d[illegible]stinguenti-bus, cris[illegible] [illegible]iem fauces, Solinus: quod non placet) capitéq; plumeo apice cohonestante, (cohonesta-ta. Primus atq; diligentissimus to[illegible]atorum de eo prodidit Manilius, neminem exti[illegible] [illegible] qui viderit vescentem: ætum in Arabia Soli esse: viuere annis sexcêtis sexaginta, quadraginta & quingentis, Solin. senescentem casia thuris q; surculis construere nidum, replere odoribus, & superemori. Ex ossibus deinde è medu[illegible] his nasci primo ceu vermiculum, inde fieri pullum. Principióq; iusta funeri priori reddere, & totum defe[illegible]re nid[illegible]m prope [illegible]anchaiam in Solis vrbem, & in ara ibi deponere. Cum huius alitis vita magni conuer[illegible]sione [illegible] ni fieri prodit idem Manilius, iterumq; [illegible] significationes tempestat[illegible] & syderum easdem reuerti. hoc autem [illegible] circa meridiem incipere, quo die signum Arietis So[illegible] intrauerit. Et fuisse eius conuersionis annum prodi[illegible] [illegible] P. Licinio, M. Cornelio C[illegible]ss. [illegible] xv. P[illegible]us. Cum phœnicis vita magni anni fieri conue[illegible]sione[illegible], [illegible] fides est inter au[illegible]ores: quamuis p[illegible] [illegible] [illegible]m magnum annum, non quingenis & quadra[illegible], sed duodecim mill[illegible] [illegible] quatuor annis constare dicant, Solinus. C[illegible] Valerianus phœnicem deuola[illegible] [illegible] adit Q. Plautio, Sexto Papinio C[illegible]ss. A[illegible]latus e[illegible] in Vrbem C[illegible] principis [illegible] [illegible] cc. & in comitio propositus, quod actis testa[illegible]m est, sed quê[illegible] [illegible]abas, quem [illegible] nemo dub[illegible] rit, Plinius. Anno octingentesimo vrbis cond[illegible] iussu Claudij prin[illegible] [illegible] [illegible]arus est: quod gestum, præter censuram quæ manet, actis etiam vrbis [illegible]ontin[illegible] [illegible]us. Phœnicem aiunt

Descri-ptio phœ-nicis ex Plinio. Vitæ lon-gitudo. Quæ ra-tione mortuus renasca-tur. Allatus semel Ro-mā [illegible] dicitur.

Claudij tē-poribus in Ægypto visus.

sub Claudio Cæsare Æ[illegible] comparuisse, [illegible] Claudij tem-poribus visus est apud Æ[illegible] phœnix, quam ferunt volucrem anno [illegible] ex [illegible] moratos locos aduolare, S. Aurelius Victor.

Ex Herodoto.

Quomodo iusta parenti defuncto reddat.

¶ Est in Ægypto volucris sacra, nomine phœnix, quam equidem nunquam vidi, ni[illegible] Etenim perrara ad eos commeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) anno, & [illegible] & cum pater eius decessit. Is si picturæ assimilis est, talis tantusq; est. Pennæ coloris partim [illegible] xima ex parte cum habitu tum magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non fit [illegible] le) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem [illegible] obli[illegible] & in eo templo humare: Sic autem gestare: Primum ex myrrha [illegible] componere, qua[illegible] possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc experto, ita demum [illegible] ex[illegible], atq; [illegible] inferre: & qua parte ouum exinaniuit, patremq; intulit, eam pa[illegible] tandem ponderis imposito parente effectum sit: obstructo [illegible] Solis. Hæc facere hanc auem commemorant, Herodotus lib. [illegible]

Ex Ouid.

¶ *Vna est quæ reparet [illegible] ales, Assyrij phœnica vocant. nec fruge, nec herbis, Sed thuris lachrymis & succo viuit amomi. Hæc vbi quinque suæ compleuit secula vitæ, Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ Vnguibus & duro [illegible] construit ore: Quo simul ac casias & nardi lenis aristas, Quassaq; cum fului [illegible] substrauit cinnama myrrha [illegible] imponit, finitq; in odoribus æuum. Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos, Corpore de patrio paruum [illegible] nicare renasci. Cum dedit huic ætas vires, onerique ferendo est, Ponderibus nidi* per appositionem *ramos [illegible] arboris altæ, Fertq; pius cunasq; suas, patriumq; sepulchrum: Perque leues auras Hyperionis vrbe potitus [illegible] ante fores sacras Hyperionis æde reponit*, Ouidius Metamorphoseon decimoquinto.

Ex Philostrato.

¶ Auem phœnicem [illegible] esse percredimus, quæ quingentesimo quoque anno in Æ[illegible] hanc ipsam Indiam superuolat. Aiunt aũt vnicam tantum hanc auem esse, & ex se[illegible] ad[illegible] auri colore fulgere. Magnitudine verò formaq; aquilæ in nido considere, quem prope N[illegible]x aromatibus ipsamet sibi construxit. Hæc vero quæ de ipsa decantant Ægyptij, quo pacto [illegible]m deferatur, ipsi etiam Indi testificantur, sermoni consentientes, quo dicunt, phœnicem [illegible] propempticos hymnos decãtari oportere, Iarchas Indus apud Philostratum in vita Ap[illegible] ter-tio. Sed aliter Io. Tzetzes Variorum 5.6. Philostratus (inquit) in vita Apollonij, phœnicem [illegible] p[illegible]o-mnem vitam vnicam esse scribit, quæ pauone formosior sit, & maior citra collauonem [illegible]e splendidior. nidum ex aromatibus compingere in arboribus. Ex hoc mortuo vermem [illegible] le calfactus, rursum in phœnicem excrescat. migrare eum in Ægyptum, mori in Æ[illegible]a, Ha[illegible]il-le. Volaterranus etiam eundem Philostrati librum citans, phœnicem scribit annos [illegible] sexcentos.

¶ E cinere phœnicis in suo nido combusti vermem enasci, & ex eo phœnicem alterum fi[illegible] Æ-gyptum e regione incognita deuolet, Suidas quoque tradit authore non nominato.

Ex Oppiano.

¶ Phœnici apud Indos (vt perhibent) longissima & secura vita contigit. cum nullis hominum insid[illegible] tis, non lapidibus, non calamis, non denique laqueis. Mors ei minimum vitæ. Nam [illegible] ad volatum debiliorem se, aut aciem oculorum obtusam senserit, collectis in excelsa rupe [illegible] & [illegible] stucis, rogum sibi mortalem, vitalem autem nouæ proli nidum construit: qui a so[illegible] te aue, incensus conflagrat. Sic illa consumpta, altera noua phœnix e cinere surgit, & pro mo[illegible]o ijsdem in locis vitã degit. Res mira, sine genitore, sine genitrice, solo splendore Phœbæo au[illegible] creari, Oppian.

Ex Oro, qui aliam Phœnicis generationē tradit quàm reliqui.

Phœnix pictus quid Ægyptijs significet.

¶ Ægyptij instaurationem diuturnam, & quæ post multa fiat secula, v[illegible] re, phœnicem auem pingunt. Hic enim dum nascitur, rerum vicissitudo fit & innouatio. [illegible] tem hunc in modum: Iamiam moriturus phœnix, in terrã sese summo impetu proijcit, v[illegible]us accipit. Ex sanie verò defluente alius gignitur: qui simul ac pennæ ei natæ sunt, cum patre [illegible] quæ in Ægypto est, proficiscitur: quò cum peruenerit, pater illic simul ac Sol ortus est, moritur [illegible] ius mortem pullus in propriam redit patriam. At phœnicem hunc defunctum Ægyptij fac[illegible] pulturæ mandant, Orus. Et rursus, Quin & eum innuentes qui longo tempore peregrinatu[illegible] in solum natale remeet, phœnicem pingunt. Hæc enim in Ægyptum, cum tempus mortis insta[illegible] gentesimo demum anno regreditur. vbi si naturæ debitum persoluerit, magna solennitate ac[illegible] ratur. Quæcunq; enim in cæteris sacris animantibus religiose obseruant Ægypti[illegible], & ea phœ[illegible] debent. fertur siquidem Sole magis apud Ægyptios gaudere, quàm apud cæteras g[illegible] ipsis ex huius dei calore inundare. Animam quoq; quæ diutissimè in hac vita moram [illegible] undationem commonstrare volentes, eandem auem pingunt. Animam quidem, [illegible] toto orbe sunt animantium, hoc maxime diuturnæ vitæ est. Inundationem ver[illegible] Solis sit phœnix: quo nihil in orbe maius, cum omnia subeat, omnia scrutetur & d[illegible] Orus.

Quamdiu viuat.

¶ Phœnix viuit sex annis & septem millibus, & moritur in Æ[illegible] gyptius sacrarum literarum scriba, Io. Tzetzes.

Ex Alberto.

¶ Phœnice[illegible] solitariam. Caput [illegible] pa[illegible]. Cum se grauem ætate senserit, [illegible] super limpidum fontem [illegible] ex va[illegible] aromatibus. In [illegible] Sol[illegible] q[illegible] etiam resplendentibus pennis suis [illegible], donec ignis [illegible] ex [illegible] cinerem [illegible] Die altero vermem aiunt in cinere nasci, qui alis die tertia assu[illegible] paucos dies in auem p[illegible] næ

fi[illegible]æ

figuræ commutatur, & [illegible], & Albertus. Conuersus ad Solis radios alarum plausu voluntarium sibi incendium nutrit, [illegible]. ¶ Interamnea est phœnix auis, cuius anni vitæ sunt trecenti. hæc prope finem vitæ [illegible] vt accendatur a Sole. tum descendens & nido suo se ingerens, totus comburitur, [illegible], in aliam eiusdem generis auem excrescit, Rex Æthiopiæ in epistola ad Pont. [illegible] Rom. [illegible], quam Cosmographiæ suæ Munsterus inseruit. ¶ *Et Tyrio [illegible] nitet ostro [illegible] veneno*, Wot[illegible] de phœnice, nescio ex quo poeta.

Ex Munstero senepistola regis Æthiopiæ ad pont. Rom.

¶ Ex Lactantij eo carmine quod Phœnicem inscripsit, ea quæ præcipuè ad hanc auem pertinent [illegible] ta [illegible] ngemus. Primum [illegible] locum describit, paradisum vt videtur, ad Orientem situm, [illegible] cælum [illegible] clemen[illegible], nec vlla caloris frigorisq; intemperie, nec alijs tempestatum [illegible] xiam, nullis corporum morbis, nullis fortunæ luctibus, nullis deniq; animorum vitijs [illegible] ca[illegible] [illegible]. *[illegible] planitie tractus diffundit apertos, Nec tumulus crescit, nec caua vallis hiat. Sed nostris montes, [illegible] rum iuga [illegible] putantur, Per bis sex vlnas eminet ille locus. Hic Solis nemus est, & consitus arbore [illegible] perpetuæ frondis honore vires. In medio fons est, quem viuum nomine dicunt, Perspicuus, lenis, dulcibus vber aquis.* Hunc lucum incolit auis vnica phœnix Soli sacra. Cum primum enim aurora surgit, *Ter quater illa pias immergit corpus in vndas, Ter quater è viuo gurgite libat aquam.* Tum in altissimam arborem euolans Solis ortum expectat: qui cum apparere incœperit, *Incipit illa sacri modulamina fundere cantus, Et mira lucem voce ciere nouam.* Cum vero iam totus apparet, *Illa ter alarum repetito verbere plaudit, Non errabilibus nocte dieque sonis. Atq; eadem celeres etiam discriminat horas, Igniferumque caput ter venerata silet. Quæ postquam vitæ iam mille peregerit annos*, locis sanctis relictis, *Dirigit in Syriam celeres longæua volatus, Phœnices nomen cui dedit ipsa vetus. Tum legit aerio sublimem vertice palmam, Quæ gratum phœnix ex aue nomen habet*: super qua in [illegible] aeris tranquillitate nidum ex omni genere aromatum construit. in eo æstuans corpus & acre [illegible] concipiens ignem *Flagrat, & ambustum soluitur in cinerem.* E cinere nascitur vermis colore lacteo. *Crescit in immensum subito cum tempore certo, Seq; oui teretis colligit in speciem. Inde reformatur, qualis fuit ante figura: Et phœnix ruptis pullulat exuuijs.* Nullo in illis orbis cibo vescitur. *Ambrosios libat cælestis nectare rores, Donec maturam proferat effigiem. At vbi primæua cœpit florere iuuenta, Euolat ad primas iam reditura domos. Ante tamen, proprio quicquid de corpore restat, Ossaque, vel cineres, exuuiasque suas, Vnguine balsameo, myrrhaque, & thure soluto Condit, & in formam conglobat ore pio. Quam pedibus gestans contendit Solis ad ortus, Inque ara residens ponit in æde sacra.* [illegible] mox de forma eius: *Principio color est, qualis sub sydere cali, Mitia quem croceo punica grana [illegible]. [illegible] inest folijs quæ fert agreste papauer, Cum pandens vestit Sole rubente polus. Hoc humeri pectusque decens [illegible] lumine fulgent: Hoc caput, hoc ceruix summaque terga nitent, Caudaque porrigitur fuluo distincta metallo In cuius maculis purpura mista rubet. Clarum inter pennas insigne est desuper, iris Pingere ceu nubem desuper alta solet. Albicat insignis misto viridante Smaragdo, Et puro cornu gemmea cuspis hiat. Ingentes oculos credas, geminosque hyacinthos: Quorum de medio lucida flamma micat. Æquatur toto capiti radiata corona, Phœbei referens verticis alta decus. Crura tegunt squamæ fuluo distincta metallo: Ast vngues roseus pingit honore color. E[illegible] tes inter pauonis mista figuram Cernitur, [illegible] mistam phasidis inter auem. Magnitiem, terris Arabum quæ gignitur ales, Vix æquare potest, seu fera, seu sit auis.* Non tamen tarda est, vt aues magni corporis, sed leuis & velox. Ad huius spectaculum Ægyptus conuenit. *Protinus insculpunt sacrato in marmore formam, Et signant titulo remque diemque nouo. Contrahit in cœtum sese genus omne volantum, Nec prædæ memor est vlla, nec vlla metus. Alituũ stipata choro volat illa per altum: Turbaque prosequitur munere læta pio. Fœmina, vel mas hæc, vel neutrum sit mage, felix, Felix, quæ Veneris fœdera nulla colit. Ipsa sibi proles, suus est pater, & suus hæres, Nutrix ipsa sui semper alumna sibi*, Huc vsque Lactantius. ¶ Extat & Claudiani de phœnice carmen in Epigrammatis. Phœnix decantatissima illa volucris sub æquinoctiali ad orientem & meridiem reperitur, Nicephorus Callistus.

Ex Lactātij poemate quod Phœnicē inscripsit.

¶ Phœnicem haud esse penitus fabulosum, legimus in Commentarijs nauigationum. In mediterraneis Indiæ reperiri. Semenda vocatur ab incolis, Scaliger.

H.

a. Φοῖνιξ in recto iôta vocalem breuem habet, positione quidem longam, in obliquis verò natura, Eustathius. De palma arbore (quam Græci phœnicem vocant) mirum accepimus, cum phœnice aue, quæ putatur ex huius arbôris argumento nomen accepisse, iterum mori ac renasci ex se ipsa, Plinius: & panim Lactantius, vt supra recitaui. Phœnix auis dicta est eò quòd colorem phœniceum habeat: vel quòd sit in toto orbe singularis & vnica. Nam Arabes singularem & vnicam phœnicem vocant, Isidorus. Claudianus in Epigrammatis Titanium alitem pro phœnice dixit: & rursus alitem longæuam lib. secundo de raptu Proserpinæ. *Quod semper casiaque cinnamoque, Et nido niger alitis superba Fragras*, Martialis libro sexto.

Phœnix arbor. Phœnix auis cur sic dicta. Titanius ales.

¶ Epitheta eius apud Textorem sunt, Reparabilis, Viuax, Nobilis, Pharius, Longæuus, Vnicus, Auis Solis, Gangeticus, Rarus, Assyrius, Solige[illegible]a.

Epitheta.

¶ Φοῖνιξ arborem quoq; palmam significat, (*vide* supra in *a.*) & fructum eius. item colore ruffum, vnde φοῖνιξ ἵππος in Iliade: & tincturæ genus, & populum, & organum quoddam Musicum apud

Homonyma.

Athen[illegible] Ap[illegible]onis, desc[illegible] dum locos 4. [illegible] ¶ [illegible] & [illegible] apud Dioscoridem [illegible] co[illegible] ¶ [illegible] [illegible], pis[illegible] quidam [illegible] est Plano. ac si humid[illegible] nimirum differentiam [illegible] aut[illegible] nomen [illegible] fere vt auis distinguatur [illegible] & eleganti[illegible].

Propria nomina a phœnice desumpta.

¶ Phœnix apud H[illegible] nomen proprium [illegible] [illegible] nus Plinio: & fluuius quidam Herod[illegible] E[illegible] nomen [illegible]

Cinamomum ex nidis auiũ decuti creditur.

¶ c. Cinamomum & [illegible] fabu[illegible] [illegible] au[illegible] a[illegible] putas, [illegible] præcipuè phœn[illegible] cis [illegible] quo [illegible] Liber pater ed[illegible] auis es[illegible] quam ipsæ inferrent pond[illegible]e, aut plumbatu[illegible] C[illegible] rabicę originis vocabul[illegible] m n[illegible] vid[illegible] a vo[illegible] [illegible] *ken*, q[illegible] phœnicis, vel cinamomi decuti a quibusdam t[illegible] ad[illegible] t, ex[illegible] [illegible] x sibi præsternat viuax altaria phœnix, Statius [illegible] Sylu[illegible] per[illegible] co Me[illegible] to Erotio puellæ comparatum facit [illegible] mabilem sciu[illegible] & [illegible] *vnica semper auis*, Ouidius 2. Amor. E[illegible] 6. De ætate phœnic[illegible] Græcos, & inuominati veteris La[illegible] recitau[illegible] Ph[illegible] o [illegible] tur, Seneca alicubi. ¶ Inter p[illegible] pro[illegible] [illegible] inæ. ceu verò id certum esset atq; non fabulosum. Irridet [illegible] vita [illegible] um an[illegible] reditura monstrare, Plinius.

Phœnix Heliopoli se se incendês ac reuiuiscens visus fertur.

¶ *b.* Heliogabalus fertur pro[illegible] phœnicem conui[illegible] ve[illegible] [illegible] torio eas dimineret, Lamp[illegible] Fe[illegible] iam aliquando in Heliop[illegible] Æ[illegible] nix super lignis ad sacrificia compositis aromata congerens [illegible] tis primum vermis natus sit, deinde [illegible] ex illo facta auolarit. Pl[illegible] quide[illegible] on [illegible] calumniari ea quæ libris sacrorum [illegible] librorum conscripta referuntur, A[illegible] ex exemplo suo resurrectionem credere, quæ sine exemplo & sine rationis p[illegible] ep[illegible] resurrectionis instaurat, Ambrosius.

Resurrectionis exemplum in phœnice ab Ambrosio nobis proponitur.

¶ Phœnice viuacior. [illegible] Lucianus in Sectis id est, Niphus [illegible] xerit, vt citat Erasmus inter prouerbia. Phœnicis etiam raritas (inquit) prouerbi[illegible] locum [illegible] ce rarior. quale est illud, Coruo quoq; rarior albo. Negant enim phœnicem esse nisi vnicam [illegible] scriptoribus. Idem alibi, Phœnice rarior, φοίνικος σπανιώτερος, prouerbio (inquit) dicitur, de rebus a[illegible] tiam hominibus inuentu perquam raris. Phœnicis instar reuiuiscere, Had. Iunius.

Prouerbia. 1. Phœnice viuacior. 2. Niphœnicis annos vixerit. 3 Phœnice rarior.

DE PHOICE.

Phoix, φώϊξ, (vel potius φῶϊξ penultima circumflexa,) inimica Harpæ est: quoniam [illegible] ctus similis est. peculiare ei præ cæteris, vt oculos auium deuorare potissimum appetat. Wott[illegible] nus ex Aristotele. sed Aristot. de hist. anim. 9.18. de phoice scribit, [illegible] hoc est [illegible] cæteris auibus oculos eam appetere vel deuorare. quid si [illegible] legas? Videtur [illegible] ardea generis, cum statim post ardeas illic ab Aristotele nominetur: & piscibus vict[illegible] m & [illegible] a mari petit. Harpa auis montana impetens oculos effodit, [illegible] sed decep[illegible] us vide[illegible] les (ex quo transtuli) de phoice, cui inimica est harpe, hoc scri[illegible]. Sunt qui phoicem [illegible] rusticè quoq; aliqui dicunt *fraudinum*, Niphus. [illegible] auis est quædam [illegible] Hesychius & Varinus. sed [illegible] codicibus nostris phoix tantum est, [illegible] nullus.

DE PICA IN GENERE PRAECIPVE VERO

de illa quæ [illegible]aria & caudata, a caudæ lon[illegible]tudine cognominatur, cuius iconem sequens pagina continet.

A.

Pica auis veteribus Græcis [illegible] dicta, hodie quoq; nomen retinet in Græcia. Hebraicum nomen *raham*, רחם, vel *rahamah*, [illegible], auem esse docent dictam ab eo quod pia & benigna [illegible] s suos Leuitici cap. 11. transl[illegible] vul[illegible] porphyrionem habet, Munsterus picam vertit. [illegible] nostrates interpretantur. Deuterono[illegible] 14. Septuaginta vpupam. *Vide* supra [illegible] Os[illegible] A[illegible] las, & in G[illegible] parro. [illegible] o plane nec [illegible] nec porphyrionem hoc vocabulo significari [illegible], sed aquilæ genus aliquod aut vultur [illegible] linguæ dictionem [illegible] עגור, [illegible] nem, picam, gruem [illegible] oniam p[illegible] [illegible] 38. *vide* [illegible] em *atab* vocem, a[illegible] vul[illegible] rem aut miluum, vt leges in Miluo. M[illegible]rus in Lex[illegible] pro pica p[illegible] vocabulum *erakrak*, [illegible]. Au[illegible] interpres [illegible] ris p[illegible], habet [illegible] qui[illegible] *krebes* & Albertus *aschytabez*, qui vid[illegible] numero plur[illegible] singulari [illegible]

co vocabulo, vt prima litera abundet, vel articuli loco sit. ¶ Italicè *gazzuola* vel *gazzara* dicitur. item *gazza, regazza, putta* & *picha* apud Alunnum: qui & *ghiandaica* Italicum auis nomen, alibi Latinè auem glandarem, alibi picam interpretatur. Sed pica glandaria alterum picæ genus est, quod glande vescatur dictum: ad cuius differentiam ea de qua hîc scribimus, varia vel caudata à caudæ lõgitudine cognominatur. quanquam glandaria etiam varia est, præcipuè in alis, quam ob caussam aliqui confundere videntur. Apud Crescentiẽsem alicubi gaza auis nominatur, alibi *aregaza* vel *aregata*, nisi corrupti sunt codices nostri vt suspicor: alibi *gaza* auis cauda longa. Kiranidæ interpres Cremonensis *cittan* vertit *gaiam* vel *gazam* vel *glandariam*. sed gaia & glandaria, alterius tantum picæ nomina sunt, de qua postea priuatim agemus. gaza verò commune nomen ad vtranque. ¶ Hispanicè *pegáza*. ¶ Gallicè, *pie, iaquette, dame*, & *agasse*: quod postremum Sabaudiæ vsitatius est. ¶ Germanicè à nostris Aegerst / ab alijs Aglaster / Agelaster / Algaster / (quod ad Sabaudicum *agasse* accedit: id verò ab Italico *gazza* deriuatum videtur. Gelenius Agerluster scribit Germanicè quasi agrilustram cui non assentior.) ab alijs Elster / Atzel. Flandricè Aexter. ¶ Anglicè *a pie, a py, or a piot*. ¶ Illyricè *straka*, vel, *krzastela*.



De diuersis picarũ generib.

¶ Nuper & adhuc tamen rara ab Apennino ad vrbem versus cerni cœpere picarũ genera quæ longa insignes cauda variæ appellantur, Plin. Idem facilius ait sermonem humanum addiscere picas quæ glande vescuntur, & quinos habent digitos in pedibus: eas nunc Itali glandarias vocant. Picam quæ prægnantium fastidio & appetitioni absurdę nomen fecit, credimus eam esse quę à Plinio longa insignis cauda describitur, & varia, id est non sibi cõcolor, sed quæ alias plumas & pennas candido, alias nigro colore ostendat. Nulla enim in picarum genere lõgiore cauda est. Quæ enim versicolores sunt, glandariæ ab eodem Plinio & ab alijs manifestè dicuntur. scribentesq́; Græcorũ medici in prægnãtibus *cissan* vocari διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου, id est ob varietatem auis, facilè persuaserunt eam esse quam Plinius, vt diximus, variam appellat: gens nostra priuatim gazam nunc vocat: Marcel. Verg. aliam picam variam, aliam versicolorem & glandariam faciens, quo cum etiam Perottus Sipontinus sentit. Pica (inquit) auis est alis vario colore, & præsertim cæruleo depictis, verba proferens ad similitudinem humanæ linguæ. Est & alia pica sub ventre alba, superius nigra, quæ varia appellatur, rara olim (circa vrbem,) nunc frequentissima per omnem Italiam. Plinius duo picarum genera facere videtur: posterius hoc genus Plinij, picarum genus esse videtur, quod passim in Germania & Anglia longa cauda præditum, oua & pullos gallinarum populatur. Aliud genus picæ, tam longa cauda ornatum, quàm hoc est, non noui. nostra quoq; pica vulgaris caluescere quotannis solet. Alterum autem picæ genus diu sanè dubitaui quodnam esset, & adhuc non satis teneo. Cum essem in Italia ad ripam Padi, ambulantibus mihi, & itineris mei comitibus, auis quædam picæ similis, lingua Britannica *tata*, & Germanica *mercolphus* appellata, cõspi-

ciendam sese commodum obtulit, cuius nomen Italicū quum à monacho quodam, qui tum forte aderat, percontarer, *picam granatam* (forte, glandariam) dici respondit. Quare cùm apud Italicum etiam vulgus non solum pristinæ linguæ Romanæ, sed & rerum scientiæ, non obscura vestigia adhuc superesse deprehenderem, suborta est mihi hinc suspicio, auem hanc è generibus picarum esse: & quòd scirem eandem, altera vulgari pica, multò expressius humanas voces imitari, ita suspitionem meã auxit, vt parùm absit, quin credam hanc esse alterius generis picam. nam & glandibus vescitur magis omnibus alijs auibus, Turner. eiusdem opinionis Perot. quoq; authorem citans. ¶ Eber. & Peuc. picæ genera duo faciunt, vnum vrbanum, garrulum, cęcos pariens, vocem subinde mutans, caluescens quotannis: alterum syluestre, toto corpore varium, pennis candidis, cinereis, cœruleisq; mixtis, alis vero nigris, quas Plinij varias esse putant: & Germanicè interpretantur Heydenelster/Krigelster. (Quęrendum an hæc sit cornix illa cœrulea, cuius figuram supra dedimus.) Picam vero glandariam nostram, quam cum recentioribus garrulum appellant, Græcorum spermologum esse putant, quod minimè probo. ¶ *Achans* est auis omnibus nota, & vocatur *pica achans*, Syluaticus. Sunt qui picam Latinos a Græco ποικίλις deriuasse coniectent: cum & nomen conueniat, & res ipsa, videlicet τὸ ποικίλον, hoc est coloris varietas. Hesych. & Varin. simpliciter ποικιλὶς auis quædam est. Aristot. semel tantum pœcilidum auium meminit (*varias* Gaza reddit) ab alaudis eas dissidere scribens. Theocr. Scholiast. in Idyl. 7. acanthidem auiculam esse docet canoram & vario colore, ideoq; ποικιλίδα etiam dictam. Gelenius noster picam variam Græcis ποικιλίδα dictam arbitrabatur, eandemq; αἰγίθαλον apud Græcos recentiores (vocabulo nusquam mihi reperto) cui Germanicum nomen Aglaster accederet.

B.

Descriptio formæ. Picis forma non vulgaris est, quamuis nõ spectanda, Plinius. Author. turdum maximum pisciuorum, picæ ęqualem facit. Pica auis (vt quidam scribunt) magnitudine est columbæ, alis vario colore, & præsertim cœruleo depictis. Auis est varia ex albo & nigro colore: sed in cauda niger color splendescit in viridem cum sapphinino permixtum, Albert. Latior est ijs lingua: omnibusq; in suo cuiq; genere quę sermonem imitantur humanum, Plin. & Suid. in Psittaco. Auium quæcunq; similem habent linguam & maxillarum positionem (ἀγλῶσσον,) humanum aptę sunt imitari sermonem, vt picę, psittaci, & similia, Suid. & Varin. Nuper, & adhuc tamen rara, ab Apennino ad vrbem versus cerni cœpere picarum genera, quæ longa insignes cauda variæ appellantur, Plinius. Quædam aues os stomachi non habent amplum, & ingluuiem tamen non habent, vt pica & graculus, Albert. 2. 2. 2. Pica garrula breuitatem alarum cauda longiore recompensat, Obscurus. ¶ Picas albas in Septentrionalibus terris reperiri quidam tradit. Picarum genus quod glande vescitur, & in eo magis illæ quibus digiti quini in pedibus, sermonem exprimunt humanum Plin. Solin. & Apuleius eum secutus, psittacis quinos digitos tribuunt, cum Plin. quem imitantur, omnino hæc de pica non de psittaco scribat. Fertur & porphyrio pentadactylus, nec alia auis quod sciam.

C.

Picam variam, de qua scribimus, Eberus & Peucerus vrbanam faciunt.

De picarũ voce & diuersorũ animaliũ vocis imitatione. ¶ Vox. Pica voces plurimas commutat. singulis enim ferè diebus diuersam emittit vocem, Aristoteles. imò, vt nos obseruauimus, eadem die ac eadem hora vocem variat. Albertus addit picam huiusmodi vocum mutationem facere potissimum tempore coitus. nos verò obseruauimus hanc mutationem vocum eam facere omni tempore. immò aliquando per hyemem ita fingit vocem venatoris, vt canes moueat ad se, Niphus. Picæ in vocis imitatione singularem naturam, & quam diuersa animalia repræsentet, quis facilè dixerit? Ego aliquando garrientem picam audiens hœdi vocem arbitrabar, quia à matre separatus iuxta arborem eam requireret, cui clamans pica insidebat. Et iterum ædito mugitu, vitulum referebat. deinde ouis instar balabat. postremò fistulam sine sibilum pastoris imitabatur, quo ille post pascua oues ad potum ducit. Vix vero tandem pica per ramos saliente conspecta miratus sum tanta cum in cæteris rebus, tum in auibus, diuinæ largitatis dona splendere, Oppian. [illegible] legimus apud Pollucem. Scimus picas loquaces esse Ælianus. *Pica loquax varias modulatur gutture voces, Scurrili strepitu quicquid & audit, ait*, Author Philomelæ. Pica cum alias voces, tum [illegible] mè humanam imitatur, Ælianus. Statius etiam picas inter aues humani sermonis imitatrices nominat. Picę minor quàm psittaco nobilitas, quia non ex longinquo venit, sed expressior loquacitas certo generi picarum est. Adamant verba quæ loquuntur. Nec discunt tantum, sed diligunt meditantesq; intra semet, cura atq; cogitatione intentionem non occultant. Constat emori victas difficultate verbi, ac nisi subinde eadem audiant, memoria falli: quærentes mirum in modũ hilarari, si interim audierint id verbum. Nec vulgaris ijs forma, quamuis non spectanda. [illegible] humani est. Verum addiscere alias negant posse, quam quæ ex [illegible] quæ glande vescuntur. & inter eas faci[illegible] quini sunt di[illegible] ipsas nisi primis [illegible]bus [illegible]æ annis, Plinius. *P[illegible] loquax certa dominum te voce [illegible] Si me non [illegible]deas, [illegible] bis auem*, M[illegible]. Augustus Cæsar picam, a qua salutatus erat, emit [illegible], Macrob[illegible] 4. Πα[illegible] δὲ τὰ τῶν ζώων εὐγλωττα καὶ [illegible] [illegible], Athenæus. quid [illegible] [illegible], &c. nam & Plinius si habe[illegible]a-

bet: Latior picis est lingua: omnibusq́; , in suo cuique genere, quæ sermonem imitantur humanum: quanquam id penè in omnibus contingit. Τὰ πλατεῖαν ὅσα παραπλησίαν ἔχει τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν τῆς γενέσεως διάθεσιν, τὴν τῶν ἀνθρώπων δύναμιν μιμεῖσθαι διάλεκτον, οἷον κίτται, καὶ ψιττακοί, καὶ τὰ ὅμοια, Suidas. Tonsor quidam (inquit Plutarchus in libro Vtra animalium, &c. ex multis Græcis Romanisque hominibus, ijsque qui interfuere memorabilem hanc historiam se accepisse præfatus) officinam Romæ habens ex aduerso templi quod forum Græcum vocant, picam prodigiosè strepetam & loquacem, humana verba, ferarum sonos reddere, instrumentorum omnium garritus & strepitus effingere, idque nullo cogente, sed sponte sua assuefacientem sese, ac nihil indictum imitatumque relinquere gestientem, habebat. Accidit autem vt hac diues quispiam ingenti tibicinum strepitu efferretur. hi quia nobilitati fama erant, & canere iussi fuerant, moram istic forè, vt fit, diutius hominum studijs se dando canendoque traxerunt. pica postridie muta elinguisque fuit, adeò, vt nec quam inter quotidianas necessitates vocem solita fuerat, mitteret. Præbuit his qui norant antea, silentium subitum admirationem ingentem, tum illis ipsis qui adire hæc loca consueuerant, muta ac perturbata omnia cernentibus, tristitiam incussit. Venenum alij per eiusdem opificij homines datum, plerique tubarum voce auditum obstupefactum, vnaque vocem extinctam suspicabantur. Sed neutrum fuit, apparabat. quippe omni ingenij studio intrò reuocato, vocem sic quemadmodum organum aptabat instruebatque. Subitò enim redijt illuxitque spectatoribus suis, non consueta illa veteraque imitamenta, sed tubarum cantum ijsdem prorsus periodis sonans, transitus omnes insuper, omnes numeros eodem plane pacto seruans. *Historia de pica quadam tibicinū cantum imitāte.*

¶ Cibus. Pica & aliæ quædam aues glandes reponentes obruunt terra, Theophrastus de causis plant. 2. 23. Glandes cum deficiunt colligit, & in repositorio abditas reseruat, Aristoteles. De glandibus maturis cibum sibi sufficientem colligit, Author de natura rerum. E suum alueis interdum vescitur. Sermonem humanum addiscere picas alias negant posse, quàm quæ ex genere earum sunt, quæ glande vescantur, Plinius: tanquam non omnes picæ hoc fructu vescantur. priuatim quidem *glandarias* hodie Itali appellant genus alterum, de quo dicemus proximè. Pica fructibus (acrodryis) gaudet, sed mox fastidit quos gustarit, & alios quærit in diuersas subinde arbores transuolans, Varinus. Auis est gulosa (ὄρνεον λιχνότατον) & ad libidinem maximè procliuis, Idem. Vorax est, & varia curiosè degustat, Idem. Audio picas etiam teneris gallinarum pullis insidiari. Viscum satum nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis & turdi, Plinius 16. 44. Theophrastus non turdos sed picas, id est cittas ponit. atq; ita Theodor. interpretatur. forteq; deprauatum id in Theophrasto fuerit, vt pro *cichla*, quod turdum significat, *cittam* librarius asscripserit, Hermolaus. *De earundē cibo.*

¶ Nidum in arboribus facit ex pilis & lana, Aristoteles. Nidum cum duobus foraminibus construit, per quorum vnum intrat, per alterum caudam emittit, Obscurus. Nidum extrinsecus spinosum facit & tegit. & duo foramina in oppositis lateribus in nido ad intrandum & exeundum construit, & frequenter duos habet nidos, vt aspicientes decipiat, & dubitari faciat in vtro sint oua, Albertus. Nidum inter loca spinosa constituit, eumque terra interius, & spinis externus in circuitu subtus ac desuper diligentissimè sæpit ac munit. arctissimum enim tantum foramen per quod ingrediatur in latere relinquit: & hoc eo loco, quo nidus inaccessibilior est: quem cum ab homine visum senserit, oua transfert aliò, commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. ¶ Pica parit nouenos, Plinius. circiter nouem numero, Aristoteles. Auium nonnullæ imperfectos & cæcos pariunt pullos, videlicet quæ cum paruæ corpore sint, multos progenerant, vt cornix, pica, passer, Idem. ¶ Pica pennas paulatim exuit, non vno tempore simul vt accipiter, Albertus. ¶ Picis varijs, longa insignibus cauda, proprium caluescere omnibus annis cum seritur rapa, Plinius. Rapa quidem duas habet sationes. seritur enim & vêre ante calendas Martias, & Augusto, ex Plinio, Columella & Palladio. Plinius de secunda satione, quæ mense fit Augusto, intelligere videtur, Wottonus. Nostra quoque pica vulgaris caluescere quotannis solet, Turnerus. Picas epilepsiam quoque sentire ferunt, Aloisius Mundella. *Nidificatione.* *Partu.* *Caluitie.*

D.

Picę pulli educati & ad volatum roborati, pascunt parentes suos in senectute, faciuntq́; eos manere in nidis absq; vllo labore, Author de nat. rerum. ¶ Pica est auis calidissima, Author de natura rerum. derisiua, Albertus. Picæ cum diligentius visum ab homine nidum sensere, oua transferunt aliò, Plinius: commoditate digitorum iuuante, Author de natura rerum. Ferunt picam oua sub digitis pedum aliquando de nido ad nidum ducere, Albertus. De calliditate eius circa nidum, leges supra in C. *Insiterant ramis imitantes omnia picæ*, Ouidius quinto Metam. Pica auis est sagax, imitans vocem hominis, Kiranides. *Picasq́; docuit nostra verba conari*, Persius. ¶ Apud nos pica aliquando comedit passerem iuuenem, Albertus. Apud nos pugnant cum aquila cornix, pica, monedula, & huiusmodi aues. quoniam aquila deuorat eas, Albertus. *vide* supra in Aquila *D.* Picas aluco & vlula venantur, Aristot. ¶ Vidi aliquando picam aduolantem ad auem *bassie* in quodam loco ligatam: & cum illa frustula carnis comedere vellet, pica sua cauda ea remouit: vnde picam auem esse aliarum auium derisiuam cognoui, Auicenna in nonum Aristot. hist. anim. *De picarū pietate in parentes.* *Calliditate.* *A quibus dissideāt.*

E.

De earũdem aucupio. Pica quomodo capiatur vna ab altera, scriptum est nobis in Cornice. Reti quomodo capiantur, Crescentiensis docet c. 20. & quomodo oliuę fructu illectæ laqueo intricentur, in Graculo ex Oppiano. Accipitres capiunt *regazas*, (id est picas) & glanderas siue *gazas*, Crescentiensis. Picarios accipitres Budæus nominat, qui picas captant. Speruerij generosi etiam picas captant. ¶ Picæ gallinarum pullis insidiantur. ¶ In hoc laudantur, quòd horto vel loco in quo nidificant, prospiciunt. multo enim clamore fures produnt, & sæpe illos à proposito auertunt, Obscurus. ¶ Pica auis, quæ & pluuiæ auis veteribus dicta est, amplius solito stridens, certò imbrem indicat, Gratarolus. *Prognosticũ tempestatis.*

F.

De vsu earum in cibis. Picæ in cibum non veniunt, sed pulli earum interdum nidis exempti, à pauperibus eduntur. Esus pullorum picæ assiduus, visum auget, Plinius. sed nisi excoriati prius fuerint, non facile concoquuntur, Author de nat. rerum & Albertus. Picæ caro est calida, valde abominabilis: & est in ea subtilitas, Rasis. Accipitribus picæ omnis caro vtilissima est, Demetrius Constantinop.

G.

Remedia ex ijsdem. Picam viuam dissectam aliqui imponunt articulis laborantibus. Auis pica (*picus*, apud Kiranidem) assa elixave comesta, citò sanitatem restituit ægrotis, & incantatione ligatos soluit & sanat, & prosperitatem tribuit, Gilbertus apud Arnoldum. Liquor stillatitius è pullis picarum chymico vase collectus, visum infirmum & hebetem roborat & acuit, Ioannes Gœurotus. Ryffius (ex Brunsuicensi nimirum) liquorem ita exceptum è picis minutatim incisis, oculis rubentibus & obscuris prodesse scribit: & oculorum leucomata vel pterygia tollere: ignem sacrum (quem S. Antonij vocant) restinguere, linteolis ex eo madentibus sæpe impositis. Esus pullorum picę assiduus, visum auget, Plinius. recentiores quidam excoriari iubent, vt facilius concoquantur. Pica combusta in olla sigillata quocunque modo data contra noctilupam, & cardiacam, & melancholiam de causa frigida, & cancrum in virga virili curat locum cum licio, Author Additionum ad Breuiarium Arnoldi. Pica cocta & esitata reparat spiritus visiuos. Item pica deplumetur & exenterata decoquatur in vino albo vsq; ad vini consumptionem, & separationem carnis ab ossibus. & tunc simul cum iure teratur, ac Soli per triduum exponatur. & cum opus est cum carpia vel linteo subtili oculis imponatur. oculorum enim asperitatem, obscuritatem, ruborem & dolorem tollit, & spiritus temperat, Idem. Picam vnam vel plures integram pones in olla noua vitreata, luto diligenter obducta clausaque: & in furno torrebis, vt facile in puluerem vertatur, nec aduratur tamen. hic puluis oculis immittatur, aut fiat ex eo collyrium, aut sumatur per se. hæc enim peculiaris picæ vis est, vt quocunq; modo sumpta vel adhibita visui conferat, Gordonius in capite de imbecillitate visus. Io. Gœurotus oculis caliginosis hunc pollinem cum aqua fœniculi instillari iubet. ¶ Picæ fel vtile est immissum oculis ambulantium per niuem, Rasis. ¶ Oua eius sicca trita oculis immissa contra albuginem medentur, Idem.

H.

Etymon. a. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum vel picam vocant, Nonius. sed authores qui extant omnes, quod sciam, picum duntaxat Marti sacrum faciunt, & à pica diuersum. Pica dicitur quasi *poetica*, eò quod verba in discrimine vocis vt homo exprimat, Isidorus. Sunt qui vocabulum Græcæ originis rentur, παρὰ τὸ ποικίλον, id est à colorũ varietate. ¶ Κίσσα commune est, κίττα Atticum. Κίσσα ἐτυμολογεῖται παρὰ τὸ κίειν, καὶ μετὰ σφοδρότητος σεύεσθαι πρὸς συνουσίαν, Varin. Apud Lacones χεῦσα, dicitur, Hesychius & Varinus. Ijsdem βάσκυλλος picam significat: item χραγγών. Σίττον aliqui noctuam, alij picam, vel accipitrem interpretantur, Ijdem.

Epitheta. ¶ Epitheta. Pica loquax, Martialis & Author Philomelæ. Improba, Martialis. Et apud Textorem, Garrula, salutatrix, diserta.

Homonyma. ¶ Olim multis hominibus nomina imponebantur auium, vt Chærephonti Vespertilio, Syracusano Pica, Aristoph. in Auibus. Scholiastes Syracusanum istum in foro versari solitum scribit, & ab Eupolide eum tanquam loquacem traduci. Argò nauim Lycophron vocat λάλον κίσσαν. est enim pica auis loquax, & carinam Argûs loquutã aliquando ferũt. ¶ Κιτταί, τρύγονες, Hesych. & Varin. *Picæ oculus, verrucæ genus.* ¶ Nostri picę oculum vocant (ein Aegersten aug) verrucæ genus, quod Latini *clauum* apppellant, ni fallor. cuius generis *gemursa* etiã Festo dicta videri potest. tuberculũ est (inquit) sub minimo digito pedis, dictum quod gemere faciat eum qui gerit. ¶ Picarios accipitres à capiendis picis Budæus dixit. ¶ Cittosin dicunt Græci, quum ab racemis dilapsi acini pereunt, Cælius. Apud Theophrast. 5. 3. de causis legitur κρεάθωσις & κρυπτηθῶσι. Gaza *exuperantiam* vertit, malim *varices*. ¶ Gallis verbum *gazouller* est cornicari, ineptè garrire: nimirum à pica aue, quam Itali *gazam* vocant.

De Citta seu pica morbo mulierũ prægnantiũ, & ratione nominis. ¶ Citta, id est pica morbus prægnantium. Malacia prægnantium (inquit Cælius) Plinio (lib. 33.) est mollities quędam & defectio, quum languẽtes modo hoc, modo illud appetunt, adeo vt terrã quoq; vorare appetant nonnullæ, carbones etiam extinctos, aut cimoliam, inquit Paul. Medicinę t. quæ res nuncupatur. κίττα (κίττα) id est pica. Nam & gethyllidas (*gethyum* vel porrum capitatum interpretantur) Latonæ sacras scribit Athenæus, quoniam prægnans id cibi expetisset genus. Prouenit incommodum id ab conceptu mense potissimum tertio, nequeunte fœtu interim delata in vuluam omnia ratione alimen-

alimenti absumere, insita imbecillitate, proindeq; in stomacho multorum facta redundantia. ex qua etiam absurdorum sese promit appetentia. Indidem quoq; nomen nacta effectio est, διὰ τὸ ποικίλον τοῦ ζώου τῆς κίττης, id est ex auis varietate. Vel, vt scribit Paulus Ægineta, quòd malo id genus (pica auis) corripiatur frequentius, Hæc Cælius. Et rursus alibi, Galenus (inquit) in libro De dignoscendis locis affectis, affectionem illam scribit qua malos affectant cibos mulieres, κίτταν aut κίττησιν, id est picam & picationem vocari. contingere verò hæc secundo aut tertio à conceptu mense, quòd appetentiæ organum (id verò os ventriculi est) sit oblæsum, infanti non suppetente vi ad alimenti consumtionem. Κίττα, id est pica, in prægnantibus dicitur. quoniam auis illius variæ modo solent varia appetere. nam & crustas (vt cætera taceam) ex fluminibus in escam petunt nonnullæ, Grapaldus. Κιττᾶν, id est picare, quidam denominant à pica aue, vt Gaza suppleuit: quod prouerbiũ demonstrat, quod de eo qui varia cupit, dicitur, videlicet (veluti pica prægnans, Niphus. Citta in prægnantibus circa secundũ aut tertium mensem fit à prauis humoribus vteri ad stomachum euectis, vnde absurda quædam appetunt, testas, lapides, carbones, labruscas, Varinus. Sunt qui definiant languorem & mollitiem dissoluti & cuncta fastidientis stomachi in grauidis: quòd picæ aues quoq; varia appetere soleant cùm sunt prægnantes. Οἱ κιττῶντες τῆς εἰρήνης, Aristophan. in Pace. id est, auidè desiderantes pacem. est enim pica (inquit Scholiastes, & ex eo Suidas) auis vorax, omniuora, & curiosè varia degustans. vnde & de mulieribus prægnantibus, ciborum absurdorum appetentia laborantibus, & de alijs hominibus auidè aliquid desiderantibus, κιττᾶν verbum vsurpamus. Οὕτω κιττᾷ διὰ τὴν σπανίδα μετὰ χειμῶνος ἐπελθεῖν, Aristoph. in Vespis. Vbi Scholiastes, Κιττᾷ, ἐπιθυμεῖ, γλίχεται. ἀπὸ τῶν ἀστίων πικτουσῶν (fortè ἀστίας κυουσῶν) γυναικῶν, καὶ ἐπιθυμουσῶν τινῶν. nam pica auis fructus arborum (*acrodrya*) appetens, mox fastidit quos gustauerit, & diuersos subinde appetens, In alias atq; alias arbores transuolat. Polemon apud Athenæum scribit, Latonam in vtero gerentem appetijsse gethyllidem, κιττήσασαν γηθυλλίδος. Hanc in mulieribus grauidis affectionem Arabice vocari inuenio *algusham*, vel (vt alij scribunt) *algusma*, vel *algasham*. Acidam citri partem Dioscorides à mulieribus edi dicit περὶ τὰς κίσσας, id est aduersus fastidia quæ ipsis prægnantibus superueniunt: quorum Aristoteles quoq; meminit, libro de animalium hist. septimo, Manardus. Potus è vitium folijs expressus succus iuuat κισσώσας, Dioscorid. id est absurda in cibo appetẽtes mulieres. Vbi Marcellus Vergilius, Κίσσα (inquit) & κισσᾶν verbum, vehementiores & impetus magis quàm appetitus propositarum rerum in gerentibus vterum significant, quæ quotidianos cibos fastidientes, absurda & insueta homini comedisse tunc cupiunt: carbones, terram, cæmenta, & aspertimi acerbiq; saporis cibos. Deinde Hermolaum reprehendit, qui hoc in loco, à conceptu mulierum defectiones reddiderit: & Ruellium etiam, qui malaciam stomachi. sed Ruellius Plinium imitatus rectè excusatur. Et mox, Credimus picam quæ huic malo nomen fecerit, non glandariam esse, sed illam quæ à Plinio longa insignis cauda & varia describitur. Plura de hoc affectu leges apud Aetium 16.10. vbi admonet quosdam ab hederæ similitudine, quam Græci *citton* vocant, *cittan* hoc in orbi genus appellarum sensisse. nam sicut illa diuersis plantis quæcunq; occurrerint, variè implicari solet, ita mulieres pica laborantes diuersissima edulia appetũt, præsertim opposita, quæ tum voluptatem tum tristitiam gustantibus afferunt. Memini ego in muliere quadam hoc malum in grauiditate ortum, à partu etiam vltra annum durasse, nescio quousq;. pallida erat, phlegmatica, macra, menses ferè detinebantur fluore albo infestabatur. infans breui interijt. Grammatici (Suidas, Varinus) verbum κισσᾶν interpretantur etiam cum voluptate concipere, à pica aue, quæ gulosa admodum sit, & ad libidinem proclius. sed hoc sensu in sacris tantum literis hoc verbum reperiri puto. Ἰδοὺ γὰρ ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με (poterat etiam legi ἐκύησέ με) ἡ μήτηρ μου, Dauid psal. 51. Κισσὸς, id est hedera, circumuolui solet proximis quibusq;, arboribus, ædificijs, alijs. hinc factum verbum κισσᾶν de muliere, pro eo quod est cum voluptate concipere, Varin. Ἐγκισσήσουσι, συλλήψονται, ἐπιθυμήσουσιν. ἐγκίσσησις, ἡ ὄρεξις, Suid.

¶ Κίσσα auis & piscis, Hesychius. ¶ Itali quidam auem, cui nos lanij nomen finximus, *gazam marinam*, id est picam marinam vocant, quòd coloris varietate & caudæ longitudine ferè picam referat: alij *gazam sperueriam*, quòd prædandi natura accipitrem minorem imitetur: alij *regestolam*, quod nomen fortè diminutiuum a *regazza* est, sed detortum. alij *passera gazéra*, hoc est passerem picarium. Sabaudi *matagasse*. est autem *agasse* eisdem pica. alij *pie griayche*, quasi picam Græcam. Galli quidam *pie ancronelle*, quòd vnguibus suis passim adhæreat arborum truncis. In Palæstina vidi aues similes illis quas picas Græcas (*pies griesches*) nominamus, quæ deuorant mures sicut tinnunculi, Bellonius. Pica marina alia est Gallicè vulgò dicta, (similiter vt arbitror à coloris distinctione,) rostro quatuor digitos longo vt gallinago, vnde gallinaginem (beccassam) marinam aliqui nominant, Bellonius. *vide* in Hæmatopode. Eadem an diuersa sit pica marina Anglorum (*a sepy*) auis milui quantitate, vt audio, nondum comperi. Nostri genus pici picarium cognominant (Ageršten specht) albo nigroq; colore vt pica ferè distinctum.

De quibusdam alijs auib. ab hac aue nomina sumentib.

¶ Minutius Pica nominatur Varroni de rust. 3.2. ¶ Dicunt Macedones Caranum Macedoniæ regem pugna superasse Cisseum, qui in vicina regione principatum obtinebat, Pausanias in Bœoticis. Cum Alcimedontis herois filia Phillò, Herculem Phigalij aiunt concubuisse. Vt verò pepensse eam sensit Alcimedon, in montem exposuit, vt vna cum puero interiret, quem Æchmagoram appellãt Arcades. Puerum itaq; expositiuum pica auis & plorantem audiuit, & ploratũ est imitata. Cæterùm Her-

Nomina propria ab eadem aue desumta.

cules, cum fortè illac transiret, audita pica, vocem non volucris, sed infantis ploratum esse ratus, rectà ad vocem deflexit. Re itaq; cognita, ipsam vinculis soluit, & puerum seruauit. Ex eo fons vicinus Cissa, id est Pica dicitur, Pausanias in Arcadicis. ¶ Cissa est fluuius Ponti Cappadocij, authore Ptolemæo.

¶ *b.* Aues quæ vt plurimum mergi vocantur, variæ sunt vt picæ, Albertus.

¶ *d.* *Inde salutatus picæ respondet arator*, Martialis. Corui & picæ homines (voce) imitantur, & eorum quæ audierint meminerunt, Porphyrius lib. 3. de abstinendo ab animatis. ¶ Iacobi Micylli epigramma de mirabili historia quadam duorum falconum & picæ recitaui in Falcone *d.*

¶ *f.* Cotyis Thracum regis conuiuium describens Athenæus, inter cæteras appositas aues, picas quoq; nominat.

Superstitiosa.

¶ *g.* Picæ cor gestatum cum radice cissi, id est hederæ, contractas mulieres sanat: similiter & dysuriam curat, Kiranides.

¶ *h.* Picæ epitaphium, authore Archia, legitur Anthologij Græci lib. 3. sectione 24.

De pica à cancro interfecta.

Audio picam etiam cancris vesci: & contigisse aliquando vt cancer à pica in arborem sublatus, collo eius suis forcipibus compresso eam interemerit. ¶ Pieri filiæ nouem cum Musis ausæ cantu decertare, in id genus auis mutatæ sunt, vnde Statius: *Et Aonio versæ certamine picæ.* Ouidius lib. 5. Metam. hanc fabulam prosequitur: *Pierus has genuit Pellais diues in oris, Pæonis Anippe* (inde Anipides, per systolen, cognominãtur ab Ouidio in eodem libro) *mater fuit*, &c. Et circa finem lib. 5. *Plangere dumq; volunt per brachia mota leuatæ, Aere pendebant nemorum conuicia picæ. Nunc quoq; in alitibus facundia prisca remansit, Raucaq; garrulitas, studiumq; immane loquendi.* ¶ *Improba Cecropias offendit pica querelas*, Martialis. ¶ Baccho loquacitatis ratione picam esse sacram prodidere, Cælius. Picam autem nugacem huic deo consecrarunt, vt Phurnutus prodit, Gyrald.

De Pieri filiarum in picas transmutatione.

Pica Baccho sacra.

Prouerbia.

¶ PROVERBIA. Pica cum luscinia certat: *vide* in Cygno *H.c.* vbi de Cygnea cantione scripsimus. Οὐθεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι, Theocritus Idyl. 5. ¶ Κιττᾶν verbi vsus prouerbialis esse videtur, de ijs qui magna auiditate quædam ita desiderant, vt nisi potiantur de aliquo animi corporisve deteriore statu periclitentur. *vide* supra in *H.a.* Sic nostri desiderium huiusmodi significantes, abortiendi periculo aliquid appeti dicunt, etiam de vitis, (Daß er nit vnd das Kind kommet) metaphora à grauidis sumta mulieribus. ¶ Germanis (inferioribus) vsitatum est illud, Die Egster kan jr hüppen nicht lathen / Pica suos saltus (saltationes per interualla) relinquere non potest: de ijs qui nunquam mutaturi sunt ingenium. quicquid enim natiuum, id haud facilè mutatur, vt Æthiops non dealbescit, Tappius. ¶ Nihil temere vulgò dictitari, & aliqua saltem ex parte verba aut sermones rebus conuenire ijdem innuentes, nullam esse picam dicunt, quæ non aliqua macula aut varietate sit insignis: Es ist kein Agel / sie hab dann etwas bundtes.

1. Pica cum luscinia certat.

2. Κιττᾶν.

3. Pica suos saltus relinquere non potest.

DE PICA GLANDARIA, VEL GARRVLO AVE.

A.

PICAS negant sermonem humanum addiscere alias posse, quàm quæ ex genere earũ sunt quæ glande vescantur. & inter eas facilius, quibus quini sunt digiti in pedibus: ac ne eas quidem ipsas, nisi primis duobus vitæ annis. latior ijs est lingua, Plinius. Mihi quidem Plinius picas simpliciter vocare videtur illas quæ glandibus vescuntur, quas Itali *glandarias* hodie vocant, de quibus in præsentia scribimus: varias verò, & longa insignes cauda cognominare, de quibus supra scriptum est nobis: has suo tempore raras circa vrbem, illas vulgares. Omnia sane quæ de picis veteres scripserunt, glandarijs non minus quàm varijs attribui possunt, ni fallor: quædam etiam magis, vt variarum vocum & sermonis humani imitatio. Plura lege suprà in Pica. *A.* ¶ Italicè *gaza* vocatur. etsi id nomen potius vtriq; picæ commune esse iudico. & à glandibus alibi *ghiandaia* vel *ghiandara*, Crescentiensi *glandera* vel *glandara*. alibi *gaza verla*, ad differentiam alterius. alibi *berta.* ¶ Gallicè *gay.* Sabaudicè *gaion.* Germanicè apud nos Häher. alibi Hätzel vel Hätzler: quod nomen accedit ad alterius picæ nomen Atzel, vt id quoq; ad Italicum *gazza*. alibi Baumhätzel. circa Friburgũ Heluetiorum, Herrenvogel. alibi Här per syncopen, pro Häher. In Sueuia ein Jäck. Alibi deniq; Marggraff: item Marcolfus / Holtzschreier, vt Eberus & Peuc. intepretantur. Brabantis Gerau vel Richau. ¶ Anglis *a iay.* ¶ Illyricè *soyka.* ¶ Græcis hodie vulgò κισσα-κίσσα dicitur, vt audio, pica varijs distincta coloribus, caudam assiduè quatiens. ¶ Bellonius autem Gallicè dictam *vn gay*, graculum interpretatur, cuius ego opinioni non assentior.

¶ Garrulus auis est à garrulitate dicta, quam Germani Heher vocant, Albertus. Hanc nonnulli falsò opinantur eandem esse cum graculo. sed graculus alia auis est vnius coloris: garrulus verò colore distinguitur ex diuersis plumis, dictus a garriendo, Author. de nat. rerum.

De garruli plumarum varietate.

C.

Garrulus tanta plumarum varietate distinguitur, vt nullus ei cæterarum auium color deesse dicatur. in alis quidẽ versus inferiorẽ partẽ colore nitet pulcherrimo cœruleo, Albertus & Author de nat. rerum.



rerum. Garruli dorsum ad cœruleum colorem tendit: alæ cœruleo & plurimis alijs venustissime coloratæ sunt. venter purpurascit, & velut ὑακινθίζει, (hyacinthi colorem repræsentat,) Eberus & Peucerus. ¶ Ego aliquando manibus tractans hanc auem, descriptionem reliqui huiusmodi: Magnitudine est columbæ, (palumbæ, Perottus,) colores per totum corpus varios habet. rostrum breue, nigrum, robustum. pedes sine colore certo, ex albo fere, fusco ruffoq; æquali mensura mixtis. digiti pedum multis articulis flectuntur. cristam in capite ex plumis erigit, anterius partim albidam partim nigram: retrorsum versus mixtus est ex ruffo cæsioq; color. similiter per totam partem pronam, nisi quòd in dorso minus ruffi, plus cinerei admiscetur. Pennæ ab orrhopygio ad caudam candidæ extenduntur. Cauda pennis constat nigris, tam longa ab orrhopygio retrorsum, quanta ab orrhopygio ad caput longitudo est. Alarum pennæ oblongæ & validæ sunt, partim prorsus nigræ, partim candidæ, partim ex nigro albicante, & cœruleo coloribus ordine distinctis variantes. Supina pars eiusdem ferè coloris est cum prona, sed remissioris: & quo propius caudam fuerit, eò magis ad album vergit. A rostro plumæ aliquot atræ retrorsum subtus oculos tendunt.

Descriptio eiusdem.

C.

Garrulus dicitur à garriendo. non enim eum quispiam transire potest, contra quem non garriat. Cæterarũ quidem auium voces vel modulos nõ ad delectamẽta lætitiæ, sed tantum ad garriendũ dici-

De huius auis garrulitate, vocumq; aliarum imitatione.

tur imitari. Captus in iuuentute clauditur, vt articulata verba loqui videatur: quæ etiam vbi didicerit, magis garrire gestit. & quandoq; dum garrulitati intendens sibi non prospicit, a niso inopinate rapitur, Author de nat. rerum. Omnes inclamat, & omnium voces imitatur, (vtpote auis derisiua, & velut illudens aliarum auium vocibus, vt nostri aucupes aiunt,) propter quod etiam à quibusdam marcolfus vocatur. In caueis autem detenta etiam articulatas voces hominum nonnunquam imitatur, Albert. *Vide* etiam suprà in *A.* ab initio, & in Pica. (nam quæ de picæ vocetum alias, tum circa sermonis humani imitationem veteres tradiderunt, glandariæ aut æquè aut etiam magis conuenire videntur.

Cibo. ¶ Garrulus fructibus arborum vt glandibus vescitur, Eberus & Peucer. carnes & glandes amat, Tragus. Audio etiam passeres & alias auiculas ab eo deuorari. *Morbis.* ¶ Frequenter insanire (præ iracundia adeò furere) dicitur, ita vt plerunq; inter furcatos arborum ramos se suspendens perimat, Albert. & author de nat. rerum. Sunt qui epilepsia eum corripi asserant.

D. E.

Aucupio. Noctuæ infestus est, & ad eius clamorem statim aduolat, & adoritur præ cæteris ferè auibus.

¶ Accipitres capiunt *aregazas*, & *glanderas* siue *gazas*, Crescentiensis. Idem lib. 10. cap. 20. de his auibus scribit quomodo reti capiantur.

F.

Vsu in cibo. Garruli à pauperibus tantum eduntur.

H.

Prodigio. *h.* In historijs quibusdam Germanicis legitur anno à nato Domino 1482. picarũ & garrulorum examina copiosa apparuisse volantia in aere, & per spatium miliarium aliquot inter se vehementer depugnasse, secuti cuiusdam prælij præsagium.

Generib. diuersis. ¶ GARRVLORVM tria genera esse nostri aucupes narrant: ex quibus vnũ Nussʒhäher, id est garrulos nucum (iuglandium) appellitant, sturni ferè instar maculosum, &c. Hos nos supra Caryocatacten nominauimus, & gracculis potius quàm garrulis siue picis adnumerandum ostendimus.

DE GARRVLO QVI CIRCA ARGENTO-ratum Roller *appellatur.*



AVIS hæc cuius figuram ponimus, circa Argentoratum Roller vocatur per onomatopœiam, vt audio, in aere perquam altè volat: multis & varijs ornata coloribus, alis præcipuè varia, ita vt suprà cæruleo puniceus color splendens admisceatur. circa medium color viridis dilutus est. In longioribus pennis pars superior partim albicat, partim ad cæruleum colorem tendit: inferior nigra est. Caput & collum virescunt. Colli infima pars & dorsum ruffi coloris sunt, sicut & pars alatum inferior corpori adiuncta. Circa orrhopygium cæruleus color est, qualis fere in summis alis. In cauda pennæ partim fuscæ sunt, partim obscure liuideq; virent: quædam in extremo etiam albicant. Alarum pars supina superius & in medio ex albo viret: inferius autem cæruleo colore est. etsi pro diuerso ad lucem obtutu variat sicut & alij fere in hac aue colores. Réliqua pars supina, capitis, colli, & ventris tota virescit: sicut

sicut & plumæ crurum ad genua vsq;. Tibiæ & digiti pedum pallido colore liuent. Plumæ quidem tum quas cæruleas, tum quas virere diximus, in superficie intrinsecus ad subruffum colorem tendunt. Capta est apud nos anno 1561. Augusti medio, a nemine agnita. Hanc auem memini me videre aliquando Bononiæ in Italia, *gaza* nomine, quod commune est generi picarum.

DE GARRVLO BOHEMICO.



GARRVLVM Bohemicum appello auē hanc, cuius picturam ab Argentoratēsi pictore accepi, qui nomen eius ignorabat, sed ab alijs postea didici hac specie auem circa Norimbergam vocari Behemle, id est *Bohemicam*, (quanquam & turdi genus minus aliqui similiter nominant.) Corporis quidem forma & colores fermè ad garrulum communem nostrum accedere mihi videntur. Alij alio Germanico nomine Zinzerelle vocitant, haud scio an a vocis imitatione. Rari sunt plerisq; in locis, & cum apparent pestilens aeris mutatio expectatur. Plumeus in capite apex retrò spectat, ruffi coloris, cum pennis aliquot cinereis. Collum anterius nigrum est, vt etiam posterius. latera colli ruffa. In pectore & ventre roseus ferè color est, dilutus, fuscis quibusdam & cinereis intermixtus pennis. Alæ superius e ruffo nigricant, tum color cinereus sequitur, tertiò candidus, quartò maculæ quinæ egregiè rubentes, quas natura corneas esse quidam mihi retulit. longiores alarum pennæ nigræ sunt, maculis aliquot è [illegible]idi subflauis distinctæ. Cauda nigra est, extremitas verò in ruffo flauescit. Rostrum nigricat. crurum color fuscus ad cœruleum accedit. Hæ forte aues fuerint quæ in Hercynia sylua noctu ignium modo collucent, si vere veteres quidam prodiderunt. Hæc dum scriberem, Germanus quidam mihi asseruit, se in patriæ suæ Votlandiæ Bohemis vicinæ syluis, auem quandam vidisse turdi minoris magnitudine, colore partim cœruleo, partim aureo siue croceo, quam noctibus lucere fama esset: se tamen neque lucentem vidisse, neque nomen nosse aiebat. Addebat aliam auem, non maiorem carduele, alaudæ ferè colore, & canoram, circa Norimbergam vulgò Behemle vel Beemerle nominari: & earum aduentum pestilentiam ferè subsequi. ¶ Garruli Bohemici anno Salutis M D L I I. inter Moguntiam & Bingam iuxta Rhenum maximis examinibus apparuerunt in tanta copia, vt subito qua transuolabant, ex vmbra earum veluti nox appareret: & in plurimis circa Moguntiam locis capti, in cibum venerunt. Hoc veluti prodigium annotatum, & excusa auis icone (absq; nomine tanquam ignotæ) à typographis publicatum est. Magnitudo eis fere quæ merulæ attribuitur. Hæc auis omnino videtur esse Seidenschwantz a Georg. Fabricio missa, cuius & supra mentionem feci in *gnaphalo*. Sic autem eam describit Fabricius. Seidenschwantz quem in gnaphalo numeras, est magnitudine turdi: sed rostrum habet breuius, & pedes breuio[illegible], corporis color puniceus (braun.) In capite exigua cristula vix vt obseruetur. Alarum extremitates candidæ, rubræ, flauæ. cauda nigra & in flauum desinens. Post quintum aut septimum annum semel turmatim aduolat: vt & linariæ genus tertium quod nostri a [illegible]lo atq; stridore vocis ein Tschetscherle nominant. Arborum fructibus viuit, quarū [illegible]ccæ rubræ [illegible]. capitur hæc auis facilime & mansuescit facilime. Adhibetur lautorum mensis, & in primis iecor laudatur.

Prodigiū.

DE PICIS MARTIIS ET PICORVM GE-*nere in vniuersum.*

A.

DRYOCOLAPTEN (Δρυοκολάπτην) ex Aristotele picum Martium conuertit Theod[illegible] genera eius plura sunt, vt dicemus: & in victu quidem conueniunt omnia, a qu[illegible] & no[illegible] Græcos habent. rostro enim arbores feriunt (τὰς δρῦς κολάπτοντες) dum vermiculos & formi[illegible] tant. pletaque etiam specie corporis. rostrum omnibus rectum validum: vngues plerisque situ [illegible] tidem retro. Dicuntur autem vel pici simpliciter, vel pici Martij, tum quia sacri sunt Mar[illegible] vt à pica diuersa aue discernantur, & à gryphe, quem veteres Latini picum nominabant. ¶ [illegible] laptæ tria genera sunt, vnum minus quam merula, cui rubidæ aliquid plumæ inest. alter[illegible] merula. tertium non multo minus quàm gallina, Aristot. Obserua vbi Aristot. duo tantum [illegible] genera facit, (vt vbi pipram maiorem & minorem describit, & vtranque dryocolapten appel[illegible] dem eum galgulum (χολιὸν) describere: & vbi tria facit eundem omittere, Turnerus. [illegible] natur Aristoteli in opere de partibus animalium, huius generis aues: Gaza *roboriseci* generis au[illegible] tulit. Postquam hæc edidissem, scripsit ad me vir quidam doctus e Frisia de picorum gene[illegible] verbis: Præter tria illa picorũ genera quæ tu rectè ex Aristot. sententia depingis: tria alia gener[illegible] forte Torquilla sit, quam Windhalß appellas (culicilega hæc esse videtur) vidisse me in Ge[illegible] credo. Duo priora genera varia sunt, sed multo minora, quam varius ille, quem post viride dep[illegible] exhibes. Maior varium tuum in omnibus refert, nisi quod minor sit, & lineæ transuersæ m[illegible] gi ductæ mirifice ipsum intuentibus commendent. Minor fringilla paulo amplior est, & vnc[illegible] exilem edit. Tertium genus totum cum fusco cinereum est multis maculis respersum. pass[illegible] stico maius non est. Hanc autem *culicilegam* siue κνιπολόγον esse iudico. ¶ Hebraicum nom[illegible] aliqui picum interpretantur: *Vide* in Ardea *A.* Auicennæ interpres in hist. animalium pro pic[illegible] habet *belschiat*. Inuenitur genus vnum dura siue pici, quod vocatur *koduron* Græcè: quod q[illegible] vocant *kasrabeos cyboleth*. sub quo etiam comprehenditur aliud genus quod vocatur *rubaz*, quod maximè perforat ligna, Albertus in Aristotelis hist. anim. 9. 9. Καλοτύπος, δρυοκολάπτης, Hesych. & Varin. qu[illegible] *cálon*, id est lignum & arbores rostro tundat ac feriat. Scribitur & *drymocólaps* apud Hesych[illegible] hæc sunt verba, Γ[illegible], ὁ δρυμοκόλαψ ὄρνις, καὶ [illegible]. Aristot. lib. 9. cap. 21. cyanum autem inqu[illegible] habere breuia τὰ [illegible]: Gaza hippon *piponem* vertit. Lutea & pipra (πίπρα) dissident, oua enim inuicem exedunt, Aristot. hist. anim. 9. 1. Gaza piponem vertit, vt alibi quoque vbi Aristot. pipram maiorem minoremque facit: quorũ vterque dryocolaptes vocetur. Pipo (ἵππος) inimica ardeolæ est. oua e[illegible] & pulli ardeolæ violantur à pipone, Aristot. Πιπὼ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς, (lego [illegible]) Hesych. Alia est ibos auis Alberto & Authori de nat. rerum, anthus scilicet Aristotelis voce non equimitans: vnde illi etiam hippon, id est equum dicere voluisse videntur, vt pluribus in Anthos scripsi. Est & πιπὼ auis quædam marina, pulcra & decora, vt Lycophronis interpres & Varinus accipiunt. Lycophron [illegible] dem Hesionem sic appellat, quòd pulcra esset virgo & in litore maris belluæ exposita. est ta[illegible] quoque Aristoteli auis pulcri coloris, & circa aquas & paludes degens.

Nomina. ¶ Picus Græcis hodie [illegible] vocatur. ¶ Italis *pico, picchio*. ¶ Hispanis *bequebo*, [illegible] ¶ Gallis *vn pic*, vel *pimar* (alias *picu mart*) vel *besche bos*, a pungendis arboribus. ¶ German[illegible] Specht. In Carinthia Baumhecker. Flandris Spicht. ¶ Anglis *a specht*, vel *a Wodpecker*, vel *raynbyrde*. ¶ I[illegible] lonis *dzieziol*. ¶ Turcis *sazarieck*. ¶ Sunt qui iyngen cum pico confundant.

B.

Descriptio pici. Picus Martius in Tarentino agro negatur esse, Plin. ¶ Pici Martij paruæ sunt aues, Idem. ¶ C[illegible] ros (Antias, Perottus) in capite gerit, Idem. ¶ Roboriseci generis auibus rubustum & præduru[illegible] strum est, Aristot. Pico rostrum est validissimum, Kiranides. aptum ad perforandas arbores, Albertus. Ælianus tribuit ei ῥάμφος [illegible] lib. 1. cap. 44. Gillius vertit incuruatum & aduncum. nos pici[illegible] bus rostrum rectum esse obseruauimus. *Duro fera robora rostro Figit, & iratus longis dat vulnera ramis. Purpuream chlamydis* (Pici, qui in sui nominis auem mutatus est) *pennæ traxère colorem: Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum, Pluma fit: & fuluo ceruix præcingitur auro.* Ouidius 14. M[illegible]h. ¶ Picus linguam maiusculam & latiusculam habet, (πλατεῖαν καὶ μεγάλην.) Aristot. vetus q[illegible] terpres vertit, longam & latam, vt Wottonus annotat. Nos longam & acutam linguam [illegible] corum animaduertimus, & per occiput verticem versus extentam, ita vt cum ex[illegible] inde reuoluta extendatur, sicut etiam in torquilla. *Vide* infra in Picis varijs circ[illegible] fin[illegible] ues quædam compositam linguam habent, posterius è carne, ante ex cornu acutissi[illegible], sicut [illegible]us niger qui infigit linguam in lignum, & pungendo extrahit vermes, Albertus. ¶ Cyanus auis [illegible]ura habet breuia τὰ [illegible], (similiter vt pipo, Gaza,) Aristoteles. ¶ Picus Mar[illegible] vt [illegible]ues habet vn[illegible] Plinius. commodiores quam monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascen[illegible] Aristot.

Aristot. ¶ Pauca genera auium duos tantum digitos habent anterius in pede, & duos posterius, vt & apud nos [illegible] ibo tantum & genera picorum, Albertus. (picus tamen cinereus, ein Chlän, & oriolus qui nidum in arbore suspendit, digitos anteriores ternos habet, pro calce vnum) Hæc enim dispositio digitorum apta est scansioni arborum. & habent digitos valde coniunctos, vt firmius apprehendant arborem quam scandunt, Idem.

C

Picus auis aliquando perfectè loquitur: Albertus, citans illud Martialis, *Parua loquax volucris*, &c. quod tamen ad picam pertinet, non ad picum. Minor in genere picorum est altioris vocis quàm maior: & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. sed Aristoteles, Drycolaptes (inquit maior & minor similes inter se sunt, vocemq; similem ædunt, sed maiorem qui maior est. Pulli picorum in syluis clamantes longè audiuntur, & immaturi adhuc existimantur quandiu clamant.

¶ Picus rostro quercus (δρῦς, id est quasuis arbores) tundit, vnde à Græcis dryocolaptes appellatur, Ælian. Pascitur formicis & cossis, (vermibus, σκώληξι) cum cossos venatur, tam vehementer excauare ac sternat arbores dicitur. Iam verò mitescens quidam amygdalum, quod rimæ inseruerat ligni, vt fixum constanter ictum reciperet, tertio ictu pertudit, & nucleum edit, Aristoteles. Picus omnis capit formicas & vermes, qui sunt in lignis & corticibus arborum: & in capiendo perforat arbores fortiter: ita quòd exiccat ramos earum: & Auicenna quidem dicit picum nigrum aliquando vno ictu exiccare ramum arboris, Albertus. Picus rostro tam duro est, vt amygdalum in foramine arboris positum perforet, & comedat nucleum. Et hoc sæpius experti sumus, ponendo amygdalum in foramine quod picus fecerat. rediens enim perforauit illud nobis videntibus, & fracto osse comedit nucleum, non quòd illum in cibum appetat: sed foramine quod fecerat obstructo, præ auiditate quærendi vermes, deuorat nucleum amygdali & vermes sub eo quærit, Idem. Vermes lingua sua ferè cornea & acuta transfixos extrahit, Symp. Campegius. Picus vermium & culicum causa quercus tundit, vt exeant. recipit enim egressos lingua sua, Aristoteles: è quo Gaza σκνῖπας culices vertit. *Vide* suprà in Cnipologo aue. Omne genus picorum victitat vermibus qui in cortice lignorum nascuntur, Albert. Percussi corticis sono pabulum subesse intelligunt, Plinius: è sono nimirum coniectura de soliditate facta: ferè enim partibus non solidis vermes insunt. ¶ Martius picus humi nunquam consistere patitur, Aristot. In saxis non considet ne aciem vnguium retundat, Albert. Scandit per arborem omnibus modis: nam vel resupinus more stellionũ (καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται) ingreditur, Aristot. vt Gaza & Hermolaus interpretantur. Plinius ascalabotas hic feles reddidit: Pici (inquit) arborum cauatores scandunt in subrectum felium modo. illi verò & supini. *Vide* in Stellione *A*. Picum in arboribus ingredi aiunt ascalabotarum instar, etiam supinum, & in ventrem, (Καὶ ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα.) Aristot. in Mirabilibus: nimirum non modo sursum per arborem reptando, sed etiam deorsum, & sub ipsis ramis pedibus & ventre sursum, tergo deorsum versus terram conuerso. id quod ὕπτιον dicere videtur, & per epexegesin etiam in ventrem. Niphus verò aliter pici ingressum accipiens, Resupinus (inquit) ascendit arborem, id est humeris iuxta positis ad arborem, & pedibus (similiter) versis ad arborem: rostro vero & pectore conuersis ad contrarium arboris. Vngues etiam habet commodiores quàm monedula, ad tutiorem arborum reptationem. his enim affixis ascendit, Aristot. ¶ Nidulatur picus in arboribus cum alijs tum oleis, Aristot. Pici genus nigrum apud nos, cæteris maius, paulò infra gallinam, semper nidificat super arbores, & præcipuè oliuas in regionibus vbi illæ proueniũt: apud nos verò omnia picorum genera in arborum cauis nidificant, Albertus. Pullos in cauis (arborum) educant auium soli, Plinius & Kiranit anides. (Aristoteli etiam vpupa stipites arborum subiens in cauis parit.) In arbore locum excauant, in quem tanquam nidum pullos imponunt: ad nidi instructionem non ferulis inter se connexis egent, neq; ædificatiunculis, Ælianus. Alcyonis nidus non facilè ferro secatur propter artificiosam materię constructionem: vt neq; pici nidus, qui construitur è lignis inter se consertis & innexis: quin potius nidi huiusmodi & ligna e quibus constant manibus separantur: vt & nux pinea è lignis inuicem validè consertis constat, quæ facilius manu auferuntur quàm ferro scindantur, Albert. Picum audio pullos septem vel octo educare. Hyeme in cauis arboribus latet, Ge. Agricola.

Nidificatio.

D.

Picum etiam mitescere apud Aristotelem legimus. ¶ Adacto cauernis eorum à pastore cuneo, admota quadam herba ab his, elabi creditur vulgò. Trebius auctor est clauum cuneúmve adactum quanta libeat vi arbori, in qua nidum habeat, statim exilire cum crepitu arboris, cum insederit clauo aut cuneo, Plinius. Si quis lapide (aut ligno) immisso ei foramen nidi obstruxerit, ille ex his coniectura assecutus insidias sibi oppositas esse, herbam lapidi contrariam affert, eamq; contra lapidem ponit. lapis velut offensus, & non facilè ferens vim herbæ, exilit, atque rursus foramen pico aperitur, Ælianus & Oppianus. Hanc herbam qui nôrit, nullo negotio ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus & Kiranides. Quæ Theophrastus historiæ libro 9. capite 9. de pæonia scribit, &c. *vide* in *H. e.* ¶ Lutea & pipo (pipra) dissident. oua enim inuicem exedunt, Aristot. Et rursus, Pipo (πίπρος) inimica ardeolæ est. oua enim & pulli ardeolæ violantur a pipone. vbi Albertus habet, Auis *hyckyppo* pugnat cum aue arodycam, (erodio.) Πιπώ, ὄρνεον πολεμικὸν, ὥς τινες, ἐρωδιὸς (lego ἐρωδιῷ,) Hesychius.

De solertia pici insidias nido suo oppositas herba cuiusdam vi vitantis ac repellentis.

E.

Pici sono suo (de quo nostri verbum rollen vsurpant) prognosticon pluuiæ faciu...

G.

Visus in medicina.

Ad eminentias intrinsecas & extriusecas ani, Picum Martium torrefactum cum ... a-to, Aetius.

H.

Ratio nominis.

a Picum Martium ideo appellatum constat, quia Marti sacer est, Perottus. Quærendum ... cus à rostro dici potuerit. Tolosati enim olim rost... m vocabant *beccum*. vnde *beccasse*, id est ga... gini apud Gallos nomen. Picum Plinius non solet simpliciter nominare: sed vel arboratiu... bores cauantem cognominare. Aliqui picum aiunt dictum a Pico rege quem in hanc auem ... tur conuersum de quo plura scribemus infra. Picumnus est auis Marti dicata, quam picum ve... vocant: & deus qui sacris Romanis adhibetur. Higinius, Picumnus est parua veste picus Mar... s. F... us Pictor rerum gestarum libro primo, Et simul videbant picum Martium, Nonius. Δρυοκολάπτης ... quæ rostro δρῦς, id est quercus & quasuis arbores κολάπτει, id est ferit: quæ & drycolaptes a Co... tribus syllabis dicitur, Eustathius. Δρῦς apud veteres non modo quercum, sed arborem quamuis si... ficabat, Scholiast. Aristophanis. (vnde δρυτόμος, &c.) apud quem & δρυοκολάπτης scribitur, per η in ... cũda, perperam vt iudico. Colaphus dicitur ἀπὸ τοῦ κολάπτειν τὸ μέρος τὸ πληττόμενον, id est a quanendo illud quod percutitur. vnde δενδροκόλαφος, id est picus Martius, quia rostro arbores quatiat, Meletius de natura hominis. Pelecân non modò plateam auem lato rostro insignem, sed etiam picum signifi-cat Varino. *vide* in Pelicano *H.a.* Σπέλεκτος, πελεκᾶν, Hesychius. Germanicum sanè nomen Specht, ad Græcum spélectos accedit.

Epitheta.

¶ Epitheta pici apud Textorem, Martius, Mauortius, Rostricauus. nam læuus non epitheton est, sed differentia in volatu auspicibus obseruata.

De herba qua picus foramen nidi obstructum aperit.

¶ Dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam, cuius contactu illatæ ab alite, quam retulimus, (à pico) exiliret cuneus a pastoribus arburi adactus. Quæ etiam si fide carent, admirationem tamen implent: coguntq; confiteri multum esse, quod vero supersit, Plinius. Hanc herbam qu... nullo negono ianuarum etiam seras resoluet, Oppianus. Omne genus pici foramen nidi obst... herba quadã aperit: quam adhuc sibi cognitã nullus, quod sciam, professus est, Albert. Plura leges ... in *D.* Ferunt aliqui picũ excutere quicquid nido eius infixũ fuerit, admota herba q... putant l... maiorem dici, fulijs tampsuchi, cæruleis: crescentem & decrescentẽ cum Luna. sunt qui add... radi-ces eius & flores quoq; coloris flaui esse. Sed hæc & nobis incomperta sunt, & nullo cert... authore ... cuntur. Plinius Æthiopidem herbam vocat, cuius tactu, vt quidã (magi) scripserunt, clausa omnia aperi-antur. Ælianus vpupam quoq; cauum parietis in quo versatur luto obstructum herba quadam admo-ta aperire author est. Nos plura de lunarijs diuersis aliquando in Stirpium historia docebimus.

¶ Picos veteres esse voluerunt quos Græci γρῦπας appellant. Plautus Aulularia, Picos diuitijs qui aureos montes colunt Ego solus supero, Nonius.

De mutatione Pici in auẽ sui nominis.

¶ Picus Canentis nymphæ filiæ Iani maritus, cum Circen ipsum amantem audire nollet, in sui nominis auem ab ea conuersus est, vt describit Ouidius lib. 14. Metam. Picum (auem) quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit, Festus. Huic aui nomen dedit Picus, quem Sa-turni filium fuisse finxerunt. Ouidius, *Picus in Ausonijs proles Saturnia terris.* Vergilius, *Fauno Picus pa-ter, isq; parentem Te Saturne refert.* Fertur Pomonam deperisse pomorum deam: propter quod a Circe, quæ amore eius ardebat, in picum auem esse conuersum. cuius figmenti ratio est. quia Picus rex Lau-rorum, Fauni pater, & Latini regis auus, augurorum peritissimus fuit, & in primis hac aue vsus est in auspicijs, eiq; nomen dedit, Perottus. *Picus equûm domitor, quem capta cupidine coniunx Aurea percussum virga, versumq; venenis Fecit auem Circe, sparsitq; coloribus alas*, Verg. 7. Æneid. Picus (Πῖκος) qui & Iu-piter dicebatur, cum Occidentis imperium filio Mercurio tradidisset, obijt post vitam annoru... cen-tum & viginti: & corpus in Creta insula humari iussit, cum inscriptione, Hic conditur defunctus P... Iupiter. Meminerunt autem sepulchri huius plurimi in suis libris, Suidas. *Vide* plura apud G... m de dijs.

Picũnus deus. Martius picus nomen viri vel Dei.

¶ Picumnus dicebatur deus, qui in sacris Romanis adhibebatur. Æmilius Macer in ... nia, *Et nunc agrestes inter Picumnus habetur.* Fabius Pictor Iuris pontificij libro tertio, Pilumno & ... cumno, vt Nonius citat. *Vide* Pilumnus in Onomastico nostro, & Gyraldum de dijs. Est & ... Picus nomen viri vel dei apud Antiatẽ in secundo historiarum, cuius ver... a recitat Arnobius ... qu... to: Numam, inquit, regem, cum procurandi fulminis scientiam ei noscendi cupido esset, Æge... nitu castos x i i. iuuenes apud aquam cælasse cum vinculis, vt cum Faunus & Martius picus ad ... rum venissent haustum, inuaderent, colligarent: sed quo res fieri expeditius posset, regem ... parui numeri vino mulsoq; complesse, circaq; accessus fontis insidiosam venturis oppo... ac... m, &c. ¶ Picena regio, in qua est Asculum, dicta quod cum Sabini Asculum proficiscerẽtur, in vexillu eo-rum picus consederit, Festus. ¶ Piceni à Pic... aue Marti dedicata nomen acceperunt, Strabo.

¶ b. Linguæ pene similitudinẽ habet ea glossipetra nigricaus, quam Germani *natricis linguam* vocant, cui similis non est, sed magis linguæ pici, Ge. Agricola.

¶ H...

¶ Hylas qui de augurijs scripsit, tradit picum arbores cauantem à cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouendam matri applicent, Plinius. *vide* in Bubone C.

¶ *e.* Pici Martij rostrum secum habentes non feriuntur ab apibus, Plinius. Et alibi, Eos qui arborarij pici rostrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi quidam scripserunt. ¶ Glycysidam noctu effodiendam præcipiunt. nam interdiu, a pico Martio visus quispiam, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem secans sedem procidet, Theophrast. de hist. 9.9 Glycysidas tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit, Plinius. Et alibi. Pæoniam præcipiunt eruere noctu: quoniam si picus Martius videat, tuendo in oculos impetum faciat. *Superstitiosa.*

¶ *g.* Picus auis assata vel elixa & comesta, sanitatem ægris celeriter reddit: & incantatione (& incarceratione, alias additur) ligatos soluit & sanat, & prosperitatem tribuit, Kiranides. idem aliqui recentiores de pica scribunt, suo scilicet vel librariorum lapsu, quibus facile fuit picam pro pico legere. Pici oculi gestatu visum acuunt, Kiranides. Rostrum eius ad collum suspensum, omnem dentium dolorem & vuluæ & anchiadæ (lego antiadum, id est tonsillarum) & synanches curat, Idem. *Magica.*

¶ *h.* Romulo & Remo infantibus expositis lupam ferunt præbuisse vbera: ad hæc picum accessisse, qui simul pueros nutriret custodiretq;. Putantur verò ea animalia Marti sacra esse. picus quidem semper a Latinis summo cultu & honore est habitus, Plutarchus in vita Romuli. Quid est quod Latini picum colunt, & omnes ab hac aue mirum in modum abstinent? An quia Picum (τὸν Πῖκον) dicunt pharmacis mulieris in sui nominis auem mutatum oracula reddere & vaticinari interrogantibus? An hoc fabulosum & fide indignum est: verisimilior verò fabula, quæ Romulum & Remum infantes expositos narrat non à lupa solum lactatos esse, sed etiam à pico aduolante pastos? nam nunc quoq; in locis nemorosis & circa montes (ὑπωρείοις καὶ δρυμώδεσι) vbicunq; picus apparet, ibi etiam lupus, vt Nigidius scribit. Siue potius quòd vt aliæ auium alijs dijs, ita hæc Marti sit sacra. est enim fortis & animosa, (εὔθαρσής καὶ γαῦρος,) & rostri robore tanto, vt arbores etiam subuertat, quarum tundendo medullam attigerit, Plutarchus in rerum Romanarum quæstionibus cap 21. ¶ Οὐχ ἀποδώσει ταχέως ὁ Ζεὺς τὸ σκῆπτρον τῷ δρυκολάπτῃ, Aristophanes in Auibus, vbi Scholiastes, locatus est (inquit) Comicus circa quercus nomen, quæ arbor Ioui sacra est. vel quoniam sceptrum è ligno fit. *drys* verò apud veteres quoduis lignum significabat. & drycolaptes auis in quercubus (arboribus) reperitur. Hæc si feceris, aquila in nubibus fies: Si verò nō dederis, Οὐκ ἔσῃ οὐ τρυγὼν, οὐδ' αἰετὸς, οὐ δρυκολάπτης, In eadem fabula in oraculo Bacidis. *Picus cur Latinis auis sacra habeatur.*

¶ De Pici mutatione in auem, lege suprà inter Propria nomina in *a.*

¶ Pici Martio cognomine insignes in auspicijs magni sunt, Plinius. Et rursus, Ipsi principales Latio sunt in augurijs, a rege qui nomen huic aui dedit. Oscines aues Appius Claudius esse ait, quæ ore canentes faciant auspicium, vt coruus, &c. alites autem quæ alis ac volatu, vt buteo, &c. Pica aut Martius lego, *Picus autem Martius*) Feroniusq;, & parra, & in oscinibus & in alitibus habentur, Festus. ego picum feronium nusquam legi. Feronia quidem dea est quæ in Italia colebatur. Idem Festus alibi quoque picum inter oscines numerat. Picus rex Laurorum (de quo supra scripsimus) auguriorum peritissimus fuit: & in primis hac aue vsus est in auspicijs, Perottus. Picus rex ideo fertur in picum Martium mutatus, quia augur fuit, & domi habuit picum, per quem futura noscebat, quod pontificales indicant libri, Seruius. Martium ideo cognominatum constat, quia Marti sacer est. siquidem proficiscentes in bellum non nisi auspicatò vrbem egrediebantur, Perottus. A dextra coruus, & à sinistra cornix vel picus, spem non ambiguam & ratum auspicium fecêre, Alexander ab Alexandro. Picus & cornix est ab læua, coruus porro ab dextera, Plautus Asin. *Teq; nec læuus vetet ire picus, Nec vaga cornix*, Horatius Carm. 3. 27. Picus Martius & luscinia efficaci auspicio habentur, prosperaq; semper & felicia decreuerunt, Alexander ab Alex. In vexillis Sabinorum insidens felix augurium fecit, Idem. Picena regio dicta est, quòd cum Sabini Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus consederit, Festus. In capite prætoris vrbani L. Tuberonis in foro iura pro tribunali reddentis, sedit ita placidè, vt manu apprehenderetur. Respondêre vates exitium imperio portendi si dimitteretur: at, si exanimaretur prætori. Et ille auem protinus concerpsit: nec multo post impleuit prodigium, Plinius. Pedius Pætus cum esset prætor vrbanus, & sedens in sella, curuli ius diceret populo, picus Martius aduolauit, atq; in capite eius assedit, Nonius. *Auspicia.*

DE PICO MAXIMO VEL NIGRO.

ARISTOTELES pici Martij tria genera faciens, tertium ex illis non multò minus quàm gallinam esse ait. Hoc genus (inquit Turnerus) Anglia non nouit: Germani autem craspechtam (Kráspecht) id est cornicinum picum appellant, quod cornicem plumarum colore & magnitudine etiam penè æquet. Pici quidā nigri sunt, valde magni, Albertus. Picus quidā niger est, magnitudine cornicis & rostro intra cortices siccarum & putrescentium arborum infixo sonum terribilem instar tubæ edit,



Idem. Et rursus, Pici genus nigrum apud nos est, maius cæteris, paulò infra gallinam. hoc semper nidificat in arboribus, & præcipuè in oliuis, (Aristoteles hoc de picis simpliciter scribit,) si regio ferat: In nostris verò terris omnia picorum genera in arborum cauis nidificant. ¶ Plumas habet hic picus (vt nos inspicientes annotauimus) in vertice coccino vel flammeo colore resplendẽtes: cætera niger, paruę gallinę magnitudine, rostro parui digiti lõgitudine, valido: cuius superior pars eminet, & binas vtrinque strias habet, vt foliũ cyperi ferè. superior eiusdẽ iuxta caput pars lata est & valde crassa. lingua vt in picorum genere oblonga, dura & aspera extremitate. Crura plumis induta multis ad digitos vsq; pedũ dependentia. Vngues vnci. Vocatur à nostris Holkrác / vel melius Holtzkrác / id est cornix syluatica. ab alijs non rectè Holtzhũn / id est gallina syluatica: & per periphrasin, ein grosser schwartzer Specht / hoc

hoc eſt, picus magnus niger. Ab Italis, vt audio, *vna ſgaia.* Ab Hiſpanis *bequebó.* etſi id commune picorum nomen eſſe conijcio. ¶ Eberus & Peucerus Holkrae cornicem feram interpretantur. eſt autem non alia auis quàm picus maximus. Ge. Agricola ſcribit Holkrahe, & coruum interpretatur cuius caput rubra macula ſit inſigne, qui propterea pyrrhocorax à Græcis nominetur. nos de pyrrhocorace, qui in alpibus noſtris gregatim volat, aliter ſentimus. Hanc etiam auem, vt picum, hyeme in cauis arboribus latêre idem Agricola tradit.

DE PICORVM GENERE VARIO *ex albo & nigro.*



SVNT pici Martij tria genera, vnum minus quàm merula, cui rubidæ aliquid plumæ ineſt. alterum maius quàm merula. tertium non multò minus quàm gallina, Ariſtot. Primum pici genus Angli *ſpechtam*, & *Wodſpechtam*, Germani Elſterſpecht (id eſt picariū vel picæ inſtar albo nigroq́; diſtinctū picum. noſtri proferunt Aegerſtſpecht) nominant: Secundum genus Germani picum viridem nuncupant, Turnerus. Sed forte & primum & ſecundum genus ab Ariſtotele memoratum ad picos varios pertinet. nam picus viridis etſi de picorum genere ac merula maior ſit, priuatim tamen coliòs ab Ariſtotele nominari mihi videtur, vt & ipſi Turnero alibi. Picorum minimus qui pipo dicitur, (atqui pipo vel pipra potius Ariſtoteli, idem quod dryocolaptes eſt: hoc eſt, nomē & paruo & magno pico commune,) corpore merula inferior, varius, ex nigro alboq́; commixtas pennas habet, Germanis Bunterſpecht/Elſterſpecht, à colore. Eſt & alius minor, Graſſpecht Germanicè, id eſt picus graminis dictus, Eberus & Peucerus. Pici genus aliquod eſt paruulum, varium, Albertus. Et alibi, Sunt apud nos tria genera picorum variorum, maiora & minora. & aliud genus pici maius iſto, (*iſtis*, fortè,) quod apud nos Motol (videtur vox corrupta. arbitror autem hunc picum eſſe maximum, de quo ſupra ſcripſimus) vocatur. & hoc robuſtius eſt in perforando: cuius garritum & volatum obſeruant augures. Picos varios, noſtri, vt dixi, vocant Aegerſtenſpecht: aliqui Wyſſſpecht, id eſt picos albos: vel periphraſticè geſpreggelte Specht oder Spechtle, hoc eſt varios picos. & vel duo vel tria eorum genera faciunt, magnitudine tantum diuerſa: quorum minimum paro conferunt magnitudine, rarius magnis. ¶ Minores pici varij circa arbores inferius volitant, vt audio, & auellanis veſcuntur. memini ego huius generis auem in fine Nouembris apud nos captam, quæ obiectos iuglandium nucleos edebat. In diſſecta aliquando obſeruaui linguam per occipitium extenſam verſus ſinciput reuolui bipartitam. nam in faucibus ſtatim bifurcatur: & per caluam, quam proximè nudam attingūt, reuolutæ antrorſum vtræq; partes in medio oculorum ſpatio rurſus in idem coeunt, & fermè os caluæ illic ſubire videntur. Lingua attracta partes illæ bifurcatæ ſequuntur. Exiſtimo autem in cæteris etiam picis linguam ſimiliter ſitam diuiſamq́; eſſe.

¶ Epops, id eſt vpupa, nominatur Ariſtoteli hiſtoriæ anim. 6. 1. vbi Albertus picum marinum no-

Picus marinus. minat.& eſt(inquit)picus varius,qui impropriè marinus cognominatur. Idem alibi cum de alcyone ſcripſiſſet,mox ſubiungit: Alia autē auis eſt quæ vocatur Græcè *ſauorath*,quę eſt picus marinus & agreſtis,maior aliquantulum paſſere,&c.Sed hæc quoq; non alia quam alcyon eſt,vt facilè ex illis quæ ſubijcit apparet. Fieri quidem poteſt vt epopem exiſtimauerit meropem Albertus, aut quem ſequitur Auicennæ interpres.merops autem non ineptè (puto) picus marinus appellabitur,roſtri præſertim ratione. ¶ Hier. Tragus picum varium Germanicè nominat Aſtelſpecht inter aues quæ edendo ſint.

DE PICO VIRIDI.

10



20

30

Κολιὸς videtur eſſe picus viridis: χολεὺς vero Galgulus.

ARISTOTELES aues lignipetas,hoc eſt quæ pabuli gratia roſtro arbores tundunt feriuntq́;,vt vermiculis potiantur,enumerans, primum picos nominat:deinde κολιὸν,quam auem totam viridem eſſe ait,(χλωρὸν enim hîc viride potius quam luteum, vt Gaza,interpretor,) lignipetam admodum, magnaq́; ex parte more picorū ad ligna (arbores) viuere,magnitudine turturis,voce magna.incolā maxime Peloponneſi eſſe.Quòd ſi hæc auis picus viridis à nobis dictus non eſt,quæ ſit ignoro. Gaza *galgulum* vertit pro Græco nomine κολιὸς,vt alibi etiam pro nomine χλωρὸς,quæ tamen diuerſa eſt auis, vt ſuprà oſtendi in Celeo in Elemento C. Galgulum crex impugnat, lib.9.hiſtoriæ anim.cap.1.Græcè eſt Κολιῷ κρὶξ πολέμιος,vbi κολιὸς per ε in penultima ſcribitur. Galgulus quidem mihi icterus auis potius videtur,de quo ſuo loco ſcripſimus. Omnia quæ Ariſtoteles hactenus colio ſiue galgulo tribuit, Anglorum *huholo*,& Germanorū *grunſpechto*,ſi incolam maximè eſſe Peloponneſi exceperis,(mihi hoc quoq; nihil impedire videtur,) conueniunt.nam turturem ferè magnitudine æquat,lignipeta eſt,maceriem (*materiem* potius,id eſt ligna)contundit, & vocē grandem emittit. Sed nihil hic definio, inquiro tantum, Turnerus. Vidi in alpibus abieti inſidentem auem,magnitudine turturis,viridibus veluti maculis in luteo diſtinctam,quæ tota corporis effigie picum Martium retulit.ſed caput reliquo corpori (ſecus atq; in pico fit) colore fuit ſimile.roſtrum longiuſculum. An hæc galguli ſpecies fuerit,nihil ſtatuo,ſed fuiſſe ſuſpicor,Idem. 40

50

¶ Apud Germanos Grammatici non indocti ſunt,qui *grunſpechtum* ſuum meropem eſſe docent,ſed Ariſtotele & Plinio reclamantibus,Turnerus. Auis quæ Græcè *darbarcaria*, Latinè meroli (merops) vocatur,picus viridis eſt,cuius vocē & volatum multum obſeruant augures.ſimiliter autem auis quam obarcham Græci vocant,oua parit in foramine terræ quod roſtro ſuo conſtruit, Albertus exponens verba Ariſtotelis de hiſt.anim.6.1.vbi apud Ariſtotelē ſolum meropis nomen legitur,quem vt cum pico viridi confundit,ſic Græca quæ citat nomina nulla ſunt. Omnes pici ex vermibus qui in cortice arborum naſcuntur,viuunt: vt is etiam qui Latinè merops dicitur (Ariſtot.nihil hic de merope) Græcè *kaloz* (κολιὸς) cui magnitudo eſt auis *taringem* (turturis,) Albertus in Ariſtot.de anim.hiſt.8.3.

Merops an picus viridis ſit.

Fraudius auis. ¶ Auis quædam *fraudius* Græcè eſt σίττη, Gaza *ſittam* legit) nomen habet,quòd fraudulenta & callida ſit, ingenij tamen manſueti & bonorum morum. pullos multos educat: & ab aliquibus putatur eſſe merops.

merops. est enim auis pulcra, viridis, numerosæ sobolis, de abscissione arborum (ὑλοτομοῦσα) viuens: quam valde sequuntur necromantici & augures, eo quod de multis rebus certiores eos facit magis quàm cæteræ aues, Albert. in Aristot. de hist. anim. 9.17. Nos de sitta aue picorum generis, vt videtur, alia tamen quàm viridi pico, in Pico cinereo mox dicemus.

¶ Picum viridem Hispani nominant *pico vérde*. Galli *vn pinert*. sed ispidam etiam aliqui in Gallia per imperitiam eodem nomine vocitant, à coloris nimirum & rostri aliqua similitudine. Nostri Grünspecht. Angli *hulola*. Poloni *zotna*. Itali *pigozo*. *Nomina.*

B.

Picus viridis capite cocci colore est, eroceo pectore, collo dorsoq; viridi, alis cæruleis, merula maior, Eberus & Peucerus. Pennæ eius superiores virides sunt, inferioresq; (nisi malè memini) luteæ, aut saltem pallidæ, Turnerus. Ex genere picorum pulcriores (ac maiores, Author de nat. rerum) sunt in vertice rufi, in pectore crocei, circa collum virides, in alis cærulei, in cauda corusci, Albertus. Hæc dum scriberem inspectus mihi picus viridis, mas an fœmina nescio, huiusmodi erat. In vertice rubor cocci. Collum ac dorsum viride. Alæ etiam virides: sed maiores in eis pennæ fuscæ, albis per interualla distinguentibus maculis, latus earundem angustius, subuiridi colore. Pectus & venter è subuiridi albicabant. Circa orrhopygium tantum croceus color. Cauda pennis denis condita fuscis. ex quibus quatuor mediæ per interualla maculosæ erant, maculis minus fuscis: in fine in mucronem fere tendebãt. *Descriptio.*

C.

Picus viridis nidum sibi rostro suo in arboribus facit. vbi enim picus arborem tundens, illam ex sono subcauam esse deprehendit, instante tempore partus, eam in qua postea nidulaturus est, rostro perforat, Turnerus. Apud nos nidum aliquando facit in cauernis veterum arborum putrefactarum, Albertus vbi meropem picum viridem interpretatur, qui in cauernis terræ nidificat. ¶ Nulla vspiam arbor tam alta est, quam impediente vlla corporis grauitate non volatu traijcere possit, Turnerus.

E.

Nuper quidam cum Aprili huius auis clamores apud nos audiuisset, niuem adhuc metuendam prædixit. æstate enim eam ferè silere aiunt.

G.

Ad calculum renum remedium huiusmodi in libro quodam Germanico manuscripto reperi: Ossa pici viridis in pollinem redacta (tosta nimirum prius vel vsta) poculo suo è quo vinum album bibat ægrotus immittito.

¶ Pici Martij genus alterum maius quàm merula est, Aristot. Hoc genus (inquit Turnerus) Angli *hubolam*, hoc est foraminum dolatorem, Germani grunspechtum nuncupant, (id est viridem picum.) Ego verò viridem picum κελεὸν Aristotelis esse conijcio, vt dixi. alterum verò picorum genus eiusdem, non aliter quàm magnitudine à primo differre, & vtrunq; ad picos varios pertinere. quanquam Eberus etiam & Peucerus cum Turnero sentiant: quibus vt hoc concedatur, picum viridem tamen propriè picum Martium Latinorum esse, absq; authore asserunt.

DE PICO CINEREO VEL SITTA.



MINOR in genere picorum est altioris vocis quàm maior, (atqui Aristoteles dryocolaptæ maioris vocem quoq; maiorem esse ait:) & sunt isti pici cinerei coloris, Albertus. videtur autem de aue illa picorum generis sentire, quæ à nostris Chlän appellatur. plerisque enim huius generis auibus minor est, & cinerei ferè parte supina coloris, vel cærulei diluti. Turnerus hanc sittam Aristotelis esse conijcit. Sunt aui quæ *sitta* dicitur (σίττη. Gaza legit σίπη. Albertus habet fraudius auis, quòd callida & fraudulenta sit. hanc inquit, multi putant esse meropem, [picum viridem.] est enim viridis de abscissione arborum viuens) mores pugnaces, sed animus hilaris, concinnus, compos vitæ facilioris. rem maleficam ei tribuunt, quia rerum callet cognitione. prolem hæc numerosam, felicemq; progignit. viuit materiem contundens, (ὑλοτομοῦσα,) Aristoteles. Sitta & trochilus cum aquila dissident. sitta enim oua aquilæ frangit. aquila tum ob eam rem, tum etiam quòd carniuora est, aduersatur, Idem. Apud Nigidium subis appellatur auis, quæ aquilarum oua frangat, Plinius. hæc an eadem quæ sitta sit dubitari potest. Vbi sittæ meminit Aristo- *Nomina varia.* *Chlän.*

Oo

teles lib. 9 cap. 1. ibi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè: sed imperitius quam vt refelli sit opus. Auicula, inquit Turnerus, quam Angli nucipetam vocant (*a nut tobber*) & Germani *meyspechtum* (ein Meyspecht/ id est picum Maij: alij ein Nußhäcker/ a tundendis nucib.) paro maximo paulò maior est, pennis cyaneis, rostro longiusculo, & per arbores eodem modo quo picus ascendit, & easdem victus gratia contundit. nuces rostro etiam perforat, & nucleos comedit. nidulatur in cauis arboribus more pici. voce valde acuta & sonora est. Eberus etiam & Peucerus sittam vel sippam auem interpretantur Germanicè ein Nußhacker vel Nußhacr. Sitta (ἡ σίττη) & aliæ quædam aues dextræ (a dextra volantes,) felix amoris auspicium faciunt, Didymus Aristophanis Scholiastes: qui & hæc verba citat ex authore innominato, Ἐ χὼ μὲν ὡς Λευχάστη δεξιὰ σίττη. videtur autem aliquid in eis corruptum aut mutilum. Σίττας, auis quædam, aliqui psittacum interpretantur, Hesych. Σίττη, auis quædam, picus secundum aliquos, Idem. ¶ Auis apud nos dicta Chlän/ ab alijs (vt audio) vocatur ein Tottler/ vel Kottler in Sueuia. circa Argentoratum & alibi ein Nußbicker. (Auis quidem Germanicè dicta Nußbickel/ a Trago numeratur inter aues mēsis nō improbatas.) alijs periphrasticè Blawspechtle, id est picus paruus cœruleus, præsertim in Carinthia: in Saxonia Baumhecker: circa Norimbergam Kläber. Ab accolis Verbani Italice generali nomine *pic*, & circa Bellinzonam *Zeollo*. a Turcis *agascakán*.

B.

Descriptio. Picus cinereus noster magnitudine fringillā vel parū maiorē paulò excedit. rostrum ei nigrum, directū, & longiusculū vt in picis. Color in ore & lingua albicat. lingua anterius fissa est, & similiter vt in alijs picis per occipitium versus sinciput reuoluitur, non tamen ad verticem vsque peruenit (nisi fallor, fieri enim potest vt inter secandū linguam in ore nimis attraxerim) cum in cæteris vltra verticem extendatur ad medium inter oculos spacium. In capite, dorso, initio alarū & cauda color cinereus ad cœruleum inclinat. A rostro maculæ nigræ retrò tendunt. In cauda præter subcœruleas pennas quædam nigræ sunt, maculis anterius albis. Supinæ partis color subflauus est, ex albo ruffo flauoq; ferē permixtus: pedum verò ex glauco nigricante & modico flauo.

Mores. ¶ Rostro validè ferit, & specularia vitrea aliquando, & caueas ligneas quibus includitur, frangit. Muscas persequitur. Arbores scandit vt cæteri pici, etsi digitos non vt cęteri binos antè, sed ternos habeat: retro vnum. hyeme etiam hortis ciuitatum apparet. In arbore si foramē amplum inuenerit, quod incolere libeat, terra & limo obstruit solidissimè, angusto tantum aditu sibi relicto.

Blindchlän. AVDIO etiam Blindchlän, quasi chlanium cæcum (chlanium enim picum cinereum appellār) nominari auem picorum naturæ quæ per arbores tanquam cæca reptare soleat, idem an diuersum genus haud scio. quærendum an hæc sit certhius Turneri, Baumkletterlin.

DE PICO MVRALI.



PICVM muralem nomino hanc auem, quòd muris ita adhæreat, turrium præcipuè, vt pici propriè dicti arboribus. vnde a nostris appellatur Murspecht/ & Klättenspecht. Per hyemem, vt audio, maximè apud nos inuenitur, semper circa muros in ciuitatibus, vbi vermiculos & fortè araneas quęrit. alas semper motitat: magnitudine infra merulam, vnguibus acutis. *Pitschat* Sabaudicè circa Neocomum vocatur. Italis communi nomine *pico*, id est picus. Rostrum est oblongum & tenue, pectus candidum: dorso color cinereus: vt & alis partim, quæ versus ventrem rubent, longiores in eisdem pennæ nigræ sunt, vt & dorsum inferius, cauda, venter, crura & rostrum ferè, vt ex pictura notaui, quanquam & auem ipsam aliquoties vidi & habui.

DE PICIS DIVERSIS.

Craugus. CRAVGVS, Κραυγὸς, genus pici, Hesych. & Varinus. Κραυγὸν, auis quædam, Iidem.

Cnipologus. DE CNIPOLOGO, quæ auicula minima est, & picorum videri generis potest, scripsimus in Elemento C.

Dryops. DRYOPS, Δρύοψ, auis quædam est à dryocolapte diuersa, Hesych. & Varin. nominatur in Auibus Aristophanis, nec explicatur à Scholiaste quæ sit. ¶ Dryopes populi sunt circa Pythonem, Suidas.

Alcatraz. GENVS auium piscosum, (picosum lego) rostri magnitudine & corporis celebre in occidentali India est ALCATRAZ dictum, cinerea croceaq; pluma distinctum, rostro duorum palmorum in acutum tēdente, cùm tamen parum ab hac magnitudine absit rostrum tum ciconiæ tum gruis. Sed

PICV-

Picus au.

PICVTO rostrum maius est toto corpore: corpus autem coturnice paulò maius. Rostrum igitur longius, latum vbi capiti iungitur tribus digitis, aduncum, quo terebrat arbores: atq; ibi à caudatis simijs arte ac rostro, quãquam pusillus, se tuetur pulchrè. Illud in eo mirum, quòd pennam habeat loco linguę, vnde à natura aliarum auium multum dissidet. Sibilat vehementer. Hunc etiam eadem terra alit quæ *alcatraz*, Cardanus.

Glottis.

¶ GLOTTIS auis Aristoteli linguam prælongam exerit. Hæc (inquit Albertus) apud nos picus linguosus vocatur, quòd linguam habeat cæteris picis longiorem: & rarò inuenitur nisi in recessibus magnarum & veterum syluarum. Ego neq; picum hoc cognomine agnosco vllum, neq; omnino glottidem picorum generi adnumero, sed auium vel gallinularum palustrium potius. Glottis vel lingulaca est, qui vulgò picus tocciulus dicitur, lingua oblonga extrahens vermes & formicas, Niphus Italus.

Picus marinus.

¶ PICVS alius est marinus, alius syluestris: vterq; cauat cortices arborum, pabulum subesse sperans, Albertus. sed video picum marinum eius, vel interpretis Auicennæ, non aliam esse quàm alcyonem, vt scripsi in Alcyone *A*.

Tetrix

¶ TETRIX, quam Athenienses *vraga* vocent, nominatur Aristoteli de hist. anim. 6.1. Vbi Albertus sic habet: *Radoryx* (inquit) species quædam picorum est, ferè similis turdo, &c. quod approbari neutiquam potest.

Picus ruber & niger pectore rubro & aquaticus.

¶ SVNT qui lingua vernacula nostra alios etiam picos mihi ignotos nominent: vt picũ rubrum, ein Rotspecht: & picum paruum nigrum pectore rubro, Ein schwartz Spechtlin mit roter Brust. & picum paruum aquaticum coloris mixti e cœruleo & viridi, Ein grün blaw wasserspechtli.

DE ORIOLO, VEL PICO NIDVM SVSPENDENTE.



A.

GALLI auem cuius hæc effigies est, vulgò nominant *orio* vel *loriot*, Author de nat. rerum & Albertus oriolum, siue a sono vocis, vt ipsi aiunt: siue ab aureo colore quem ijdem ei tribuunt. Quòd si *chlorion* hæc auis esset, vt quidã conijciunt, orioli vocabulum originis Græcæ esse suspicari quis posset. Guil. Budæus quidem chlorionem esse putat, quæ Gallicè *lorion* (*loriot* potius) dicatur. eius deinde sententiam secutus est Turnerus, vt Turneri Eberus & Peucerus. Nos de Chlorione supra scripsimus. Orioli sunt de picorum generibus, & apud Germanos *Widewali* vocantur, Albertus. Picorum aliquis nidum suspendit in surculo primis in ramis cyathi modo, vt nulla quadrupes possit accedere, Plin. Turnerus nullam aliam auem præter vireonem (chlorionem, quem Widewalum nostrum interpretatur) ita nidulari in Europa se nosse scribit.

¶ Germanicum huius auis nomen alij aliter scribunt vel efferunt: nempe Wittwol/Weidwail, vt Turnerus habet: Widwol, vt Eberus & Peucerus. Widwal, vt Tragus. Widdewal, vt Albertus Magnus. Wedewál vt Longolius, chlorionem interpretans. Nostri ferè Wittewalch. Sunt & alia eius nomina vt circa Francfordiam ad Mœnum Bierolff/Brůder berolff. In Hassia Gerolff. In Saxonia Byrolt, & Tyrolt, Ebero & Peuc. authorib. Circa Coloniam ein Kersenrife, à maturitate cerasorum, quo tempore apparent frequentiores. ijs enim vescũtur. In Germania inferiore Goldmerle, id est merula aurea. sunt enim merulis ferè pares, vel paulò maiores, colore aureo. In Brabantia Olmerle. Species quædam meropis *braacya* dicitur, & vocatur à quibusdam Widdewal: quæ non est merops, sed species quædam eius, Albertus. Anglis quoque, vt Germanis vocatur *a Witwol*, Turnero teste. ¶ Galgulum (vel galbulam) quidam auem Germanicè dictã Widwol esse putant, Eberus & Peucerus. Hispanus quidam galbulam sua lingua mihi interpretatus est *Oroyéndola*, hoc est oriolum vt mihi videtur



tudine paulò turture minor. gregatim volat, neq; temere à quoquã singularis cõspicitur. vocẽ emittit frequentem & minimè grauem: sed eo ferè modo quo illa nostratibus appellatur. quanquam autem cinerei coloris sit, pennas tamen luteis ijsque obscuris maculis conspersas habet, vnde à Græcis pardalus appellatur, (tãquam pardi instar sit maculosus.) quanquam Aristoteles minimè aduenam hãc auem, sed semper cõspicuam vt coruos & cornices esse testatur: id quod fortè verum est in Græcia, regione longè feruentiore quàm nostra. nam apud nos nulla propè auis est, quæ per hyemem aut locum non mutet, aut non lateat, Gib. Longolius.

Pardalus an pluuialis sit.

¶ Si auis illa pardalus sit, quam esse suspicor, celerrimè currit: & sibilum quem pastores & aurigarum pueri labijs porrectis ædunt, voce imitatur. Pennas habet ad cinereum colorem proximè vergentes, quarum singulæ singulis flauis maculis sunt respersæ: & ea auicula, quam mollicipitem (auis illius quam nos lanium appellauimus genus vnum mollicipitem esse conijcit Turnerus) esse conijcio, multò maior est. Fieri potest vt eius auis plures sint species, Turnerus. Pluuialis auis est prope ad magnitudinẽ perdicis, varijs pẽnis ornata, croceo & albo nigroq; distincta. Aëre solo viuere dicitur. huius argumentum est, quòd licet pinguescat, nihil tamen vnquam in eius visceribus inueniri potest, Author de natur. rerum. Pluuiales aues quanquam præpingues aliqui solo aere viuere putant, quoniam in ventribus earum nihil inuenitur. Sed eius rei causa est, quia intestinum ieiunum solum habent, in quo nunquam aliquid inuenitur. & hoc in multa animalia cadit, vt alibi ostendimus. Aer certe purum elementum nutriendo corpori accedere non potest, Albertus. Ex auibus omnibus mihi notis, nullam vidi quæ non quatuor digitos haberet, excepta pluuiali, & pica marina vt vulgò vocant: & alijs duabus quarum altera Gallis vulgò *Guillemot* dicitur, altera *Canne petiere*, quæ de genere lagopodum est, Bellonius. Ego pluuialem vanello congenerem existimo. nam & nomen commune ambabus tribuitur apud Anglos, adiecta tantum coloris differentia. sed differunt etiam quòd vanellus cristam habet, pluuialis non habet: & digitis pedum. Pluuialis enim posteriorem nullum habet, vanellus breuissimum.

Aere solo viuere dicitur.

¶ Sunt qui excrementa lumbricorum ab his auibus edi asserant.

E.

Hæ aues dicuntur capi dum plumbatæ sagittæ (baculi plumbati) vltra eas (altius) in aere proijciuntur. sic enim territæ humilius volant, & in retia iuxta terram expansa incidunt, Albertus & Author de nat. rerum. capiuntur autem gregatim.

Aucupiũ.

F.

Lautæ sunt in cibo & in magnis delicijs: & viridibus, quos aliqui priuatim vanellos vocant, longè præferuntur. In hominem delicati cibi nimium appetentem, ne pluuiali quidem apposita contentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicitur. Sunt è vulgo qui negent eam cibo solido vesci, & proinde ne exenterandam quidem existimant, vt & alias quasdam lautas & opimas aues.

Vsus in cibo.

¶ An hæc Plutarchi thyntace esse possit, & an eadem sit quam Itali quidam *piuier* nominant (per onomatopœiam, in pratis palustribus degentem auem, corpore fusco, pectore albo, vt audio,) diligentiores inquirant.

DE ALTERA PLVVIALIS SPECIE.



HAEC auis cuius iconem hic damus, ad lacum Tigurinum capta fuit: Videtur autem pluuialis esse species.

DE PORPHYRIONE.

A.

Auis est rara. PORPHYRIO auis hactenus nobis ignota est: cuius picturam Io. Culmannus amicissimus meus è Montepessulo misit, viri in vniuersa rerum naturalium historia doctissimi Guil. Rondeletij beneficio. Quid sit Porphyrio non constat, Nyphus. Porphyriones a nobis visi sunt in agro Patauino allati ex Hispania, quos ibi *telamones* vocant, siue quia statuæ viriles, quibus mutili & coronæ sustinentur, ita nominantur: *Telamon.* siue quasi thalamorum & pudicitiæ custodes. etenim scribit Athenæus volucrem hanc sensum adulterij habere, &c. nisi quis telamones quasi nutriculas esse dictos putet. ita enim Græci altrices vocant, Hermolaus in Corollario. ego telamonum vocem de his auibus potius barbaram quàm Græcæ originis existimarim. Quod verò telamonem Græcis nutriculam significare scribit, non probo, nisi thelamòn cum aspiratione scribat, nimirum ἀπὸ τοῦ θηλάζειν. nam & θηλάστρια, τροφὸς exponitur. Θηλαμὼν, τάφος, ἢ τροφὸς, παρὰ τὸ τὸν θάνατον μέλλοντα, ὃς δηλοῖ τὸ ἐπὶ ... τὸ γὰρ θεῖ (sic legendum, non θύειν. Vide in Θῶ & in Θῆσθαι) δύο σημαίνει, τὸ ποιεῖ. καὶ τὸ θηλάζειν, Varinus. Hesychius nihil habet, quàm Θηλαμὼν, τάφος. suspicor autem librariorum culpa pro τροφὸς scriptum fuisse τάφος.

¶ Hebraicum nomen *dukiphat* Septuaginta Deuteronomij 14. porphyrionem interpretantur: Leuitici 11. *epopem*, id est vpupam, quod magis placet. *vide* supra in Gallo syluestri in genere. ¶ Sic & *raham* vel *racham* Deuteronomij 14. vulgaris translatio porphyrionem vertit, Septuaginta vpupam.

neutrum



neutrum probo. omnino enim aquilæ aut vulturis aliquod genus hac voce significatur. Lege suprà in Gypæeto, Offifraga & Cygno. Sunt qui porphyrionem cum Pelecano confundant, eandem auem arbitrati, eo quòd Septuaginta alicubi pelecanum reddiderint, vbi Hieronymi translatio porphyrionem habet. Munsterus in Lexico trilingui porphyrionem Hebraicè nominat *racham* & *ierakreka*. ¶ *Tinschemet* quoq; Hebraicum vocabulum variè interpretantur, vespertilionem, porphyrionem, talpam, cygnum, noctuam, ibin. *Vide* in Talpa & Cygno. Iudæi doctiores ferè vespertilionem accipiunt. ¶ *Chasida* Hebraicè auis est, quam translator noster vocat miluum & porphyrionem, Munsterus. *vide* suprà in Ciconia.

¶ Grapaldus non rectè porphyrionem credit esse auem quam Itali vulgò *coturnicem* appellant, cum ea perdix maior sit.

B.

Vbi reperiatur hæc auis. *Descriptio.*

Porphyriones laudatissimi in Comagene, Plinius lib. 10. cap. 43. Et rursus cap. 49. Nobiliorem etiam supradicto (è Comagene scilicet misso) porphyrionem Baleares insulæ mittunt. Vltima Syriæ fert porphyriones, Diodorus Siculus. Alexander Myndius Libycam auem esse ait, Athenæus. ¶ Porphyrionem Aristoteles scribit colore cœruleo esse, (vel cœruleum imitante,) pedes habere fissos, crura longa, rostrum puniceum, (ῥύγχος ἐρυθρὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς φοινικοῦν,) magnitudine esse gallinacei: quinis pedum digitis, quorum maximus sit medius, Athenæus. Porphyrio animal est quod tum formæ pulcritudine excellit, tum nomini suo maximè respondet, Ælianus. ὡραιότατόν τι ἅμα καὶ φερωνυμώτατον ἐστὶ ζῶον. Tetrax auis magna porphyrionis speciem similitudinemq́ gerit, Laurẽtius apud Athenæum. Porphyrio vocatur à puniceo rostri colore, Eustathius. Porphyrio, cui a colore nomen, rostrum habet rubicundum: & in capite veluti cristam, qualem faciunt & gestant sagittarij Persæ: par magnitudine gallinis altilibus, sed crura ei longiora, Oppianus. Rostra ijs & prælonga crura rubent, Plinius. Hæmatopus multò minor est quàm porphyrio, quanquam eadem crurum altitudine, Wottonus. Guttur (ingluuiem) quo merguntur recentia aues quædam habent, vt gallinæ: aliæ carent, sed gula patentiore vtuntur, vt gracculi, corui quædam neutro modo, sed ventrem proximum habent, quibus prælonga colla & angusta, vt porphyrioni, Plinius. Porphyrio, vt & reliquæ aues longi angustiq́; colli, ingluuiei gulæq́; amplitudine caret: longitudine autem admodum prolixa vtitur, Aristot. Ardeolæ & porphyriones vropygium (caudam) parum aptum receperunt, Aristot. in libro de com. anim. gressu. ¶ Fortè & horion Indica auis porphyrioni cognata fuerit, cum herodio similis & rubris cruribus describatur, sed distinguitur cantus suauitate qua mire celebratur.

¶ Recentiores porphyrioni quædam præter veterum authoritatem attribuunt, vt Isidorus: Porphyrio (inquit) est auis, cui hoc peculiare quod pedem vnum habet latum ad natandum, alterum verò fissum ad ambulandum. In quo notatur quòd vtroque elemento gaudet, & in aqua natans vt anates, & in terra ambulans vt perdices. Idem Albertus scribit, sed tanquam de aue sibi ignota, & ipse etiam fidem non adhibens. Alij recentiores huiusmodi pedes auriphrygio suo vel haliæeto adscribunt. Meliores in hoc auium genere sunt quæ rostrum habent magnum & crura prælonga: Albertus & Isidorus, ex male intellectis, vt apparet, Plinij verbis. ¶ Huic Porphyrioni cuius iconem hic apposuimus, cæruleus toto corpore est color. media caudæ extremæ pars in cinereo albicat, oculi nigri sunt. Rostrum & crura purpureo rubore splendent. Digitos quaternos tantum pictura ostendit, ita dispositos vt in picorum genere, non quinos, vt veterum quidam scripserunt. Rara est auis, ni fallor, in Narbonensi Prouincia, frequentior Hispaniæ.

C.

Puluera-tio.

Porphyrio est auis fluuialis, quia in fluminibus abundat, Kiranides. ¶ Puluerulentis volutationibus non mediocriter gaudet: in locis vbi columbarum lauatio esse solet lauatur, Ælianus interprete Gillio. Græcè legitur, Χαίρει κονιόμενος, ἤδη δὲ καὶ λοῦται τὸ τῶν περιστερῶν λουτρόν. Nun prius tamen se vel in puluerem vel lauationem dat, quàm in ambulationem veniens certa spatia confecerit, Idem interprete Gillio. Sed aliter Athenæus ex Polemone: Non prius (inquit) cibum capit, quàm locum aliquem sibi commodum inuenerit in quo deambulet: peracta deambulatione (μεθ' ἐν, lego μεθ' ὃ) pulueratur, tum lauat, postremò cibum sumit. Solus auium morsu bibit, Aristot. & Plin. Σχέτλιον δὲ πιεῖ, Athenæus: lego δάκνων. Idem est (edit) proprio genere. (suo quodam & peculiari modo,) omnem

Quaratione cibũ capiat.

cibum aqua subinde tingens, deinde pede ad rostrum veluti manu afferens, Plin. Hic solus præter psittacum pede suo instar manus aquam suscipiẽs (hauriens) ad rostrum defert & portat: seq; humano modo pascit. quia cum omni cibo bibat oportet & cum solo morsu. aliter enim cibus ei propter appetitus debilitatem non descenderet, Isidorus & Albert. Sed video eos Plinij sensum non satis assecutos. neq; enim cum omni cibo vel bolo, vt Albertus habet, bibit porphyrio iuxta Plinium: sed cibum omnem in aquam intingit, intinctum pede rostro admouet: aliàs verò cum bibit, morsu bibit. Cum digitos quinq; habeat hæc auis, (quatuor tantum pictura nostra ostendit sed aptos apprehensioni, cum bini ante ac totidem retro sint, vt in psittaco & picorum genere) commodius pede loco manus vti potest. διὸ τῆς λαμβανομένης εἰς τὸν πόδα ταμιεύεται μικρὰς τὰς ψωμίδας, Polemon apud Athenæum. hoc est, De cibo autem quem pede apprehenderit paruas buccellas decerpit. quanquam ταμιεύεσθαι an hoc sensu accipiatur, dubito. Leonicenus in varia hist. ex hoc loco scribit: eum pedib. comminuta frusta ad futurum vsum seruare, quod non placet. Ταμιεύεσθαι τὴν τύχην, quidam interpretatur, pecunijs parcè vti, hoc est non vno tempore multum vel omnia consumere. ita & hæc auis nimirum non vorax, sed parca exiguas subinde buccellas sibi decerpit. Cum pascitur, se testes sui prandij habere dolet. itaq; secedit, & latens in occulto comedit, Ælian & Eustathius. Callimachus in libro de auibus porphyrionem ait cibum ita capere, vt ab hominibus non videatur. odio enim haberi ab eo illos qui ad cibum eius accesserint. Pisces deuorat, Procopius Gazæus. ¶ Alui excrementum, vt & reliquæ aues longi angustiq́; colli, humidius quam cæteræ solent, reijcit, Aristot. ¶ Ardeola & porphyrio vropygium

Volatus.

(caudam) parum aptam habent, & ad volatum dirigendum loco vropygij pedes protendunt, Idem. Volans non sublime fertur, Ælianus.

In lo-

D.

In hominum conspectu nunquam coniugi suæ miscetur. natura enim adeò castus est, vt ne maritum quidē vxori concumbentem videre sustineat: & si adulterium deprehenderit, nimio dolore cōtabescit, Oppianus. Acerrima riualitate ardet (porphyrio qui in domo alitur,) & mulieres quæ sunt sine viro obseruat, (τὰς ἀνάνδρους τῶν γυναικῶν, vt codices nostri habent, & Gillius quoq; legit: fortè quòd illæ ad concubitum cum viris procliuiores & magis expolitæ videantur. sed malim ὑπάνδρους, hoc est virorum libidini se supponentes, ex Athenæo.) Adulteria sensu quodam naturæ deprehendit: & si de ijs suspicetur, vita laqueo finita crimen domino pręmonstrat, (si cum matresfamiliâs stuprum viri cognouerit,) Ælianus. Auis tam studiosa est castitatis, vt conspecto tantum scorto moriatur, Io. Tzetzes. Quemadmodum adulteris obtrectet & inuideat porphyrio animal etiam prudentissimum, non modo moderatissimum, alibi (vt iam recitauimus) me dicere memini, Ælianus. ¶ Porphyrio præterquam quòd & riualis est, & obtrectator, ea sanè etiam naturæ indole præditus est, vt eorum quibuscum vsu coniunctus est, amantissimus esse dicatur. Eum ipsum & gallum in eodem versari domicilio percepi, easdemq; ambulationes & æqualia spacia conficere solitos, eisdem vesci cibis, communiter pulucrulentis vti volutationibus, mirificumq; ex his rebus amorem inter se mutuum contraxisse. At enim cum vtriusq; dominus festo quodam die cum sodalibus, vt epulare sacrificium faceret, gallum occidisset, porphyrio conuictore priuatus, tantum doloris accepit, sibi vt inedia mortem consciscerer, Ælianus. ¶ In obscuro loco cibum capit, & accedentes ad cibum ipsius odit, Eustathius.

Pudicitia & castitas.

Mirus erga sodales seu conuictores amor.

E.

Porphyrioni capiendo, neq; viscum neq; retia adhiberi opus est: sed vbi tam solus consideat obseruare, & saltando paulatim accedere. Saltationis enim spectaculo tantopere delectatur, vt licet accedentem magis magisq; hominem viderit, non tamen auolet: sed ipse etiam se moueat & ad saltandum membra componat, donec capiatur, Oppianus. ¶ Porphyrio gratus est hominibus, quamobrem caute & studiose ipsum alunt. itaq; magnificis ædibus pro ludicra delectatione est: vel in templo aliquo sacro nutritur, & liberè oberrat, & sacer intra claustra circumit: Ælianus, vt nos conuertimus, quòd Gillij translatio non placeret.

Capiendi ratio.

Educatio.

F.

Porphyrio Iudæorum mensis interdictus est, quòd auis sit vorax piscium, quorum rapinæ inhiat, Procopius. Pro *tinschemet* Hebraica voce Septuaginta porphyrionem verterunt, qui inter immundas aues reputatur quòd luxuria (libidine) insignis sit, vt quidam scribunt, Paulus Fagius. Porphyrionem cibi gratia in cœnis apposuisse hominem scio neminem, nec Calliam, nec Ctesippum viros Athenienses, nec Hortensium Romanum, quos è multis lurconibus paucos mihi commemorasse satis fuerit, Ælianus. Quòd si in cibum non veniunt, miror cur Plinius laudatissimos è Comagene, nobiliores è Balearibus insulis mitti scripserit.

Prohibitus in cibo.

H.

a. Aristophanes in Auibus mentionem fecit tetracis auis (magnæ) cum porphyrione & pelecino. ¶ Porphyrion & auis & piscis cuiusdam nomen est, Hesych.

¶ Sisyphi filij fuerunt Almos & Porphyrion, Scholiastes in tertium Argonaut. Apollonij. Alcyoneus gigas Purpurei (alias *Porphyrionis*) frater ab Hercule telis est confossus. *Nomen habet magni volucris tam parua gigantis: Et nomen Prasini Porphyrionis habet*, Martialis lib. 13. Constat inter gigantes principatum obtinuisse Porphyrionem & Alcyoneum. Prasinus quoq; auriga, cuius in Nerone Tranquillus mentionem facit, Prasinus Purpurio dictus est, Perottus. Ὦ Κεβριόνα καὶ Πορφυρίων, exclamat quidam in Auibus Aristophanis: scitè autem Cebrionæ & Porphyrionis gigantum nomina coniunxit, præsertim cum eadem duo etiam auium nomina sint. conuenit & argumento. nam vt gigantes illi deos olim impugnauerunt, ita & aues in hac fabula eos impugnare moliuntur. Porphyrion quidem gigas à Venere victus fertur. Scholiastes & Varinus in Cebrione. Πέμψω δὲ πορφυρίωνας ἐς τὸν οὐρανὸν Ὄρνεις ἐπ' αὐτὸν παρδαλᾶς ἐνημμένους, Aristoph in eadem fabula. Minatur autem quidam se aduersus Iouem cælo immissurum porphyriones, siue aues siue gigantes accipias. Typhòs & Porphyrion gigantes in Pythijs Pindari Carmine 8. memorantur, tanquam vtriq; fulmine icti. Scholiastes monet Typhòn tantum fulminatum, Porphyrionem verè Apollinis sagittis occisum. Eundem ait Herculis boues per vim abducere conatum fuisse.

Porphyrio gigas.

¶ *c.* Homerum infantem Ægyptijs parentibus ortum fabulantur, cum mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium voces diuersas ædidisse, & inter cæteras porphyrionis, vt recitaui in Columba liuia ex Eustathio.

e. ¶ Multos pueros quos amabant muneribus deceperunt amatores, donata alius coturnice, alius porphyrione, Aristoph. in Auibus.

¶ Poyx, Πῶυξ, auis quædam Aristoteli de animalibus, Hesychius & Varinus. Ego hoc nomen apud Aristotelem legisse nō memini. Phoix quidem (Φῶυξ) apud eum inimica harpæ est, & ardearum generis mihi videtur, vt suprà scripsi. Sunt & πώϋγγες mergi, alias *bynges* dicti, à voce & clamore, παρὰ τὴν βοὴν καὶ τὴν ἰυγήν, Varinus.

Poyx.

Porphyris. ¶ PORPHYRIS, Πορφυρὶς, auis nominatur apud Aristophanem in choro [illegible]. Est autem alia quam porphyrio, vt Callimachus in libro de Auibus testatur. Ibycus aues quasdam λαθιπόρφυρας nominat, cuius hæc verba apud Athenæum legimus: Τῶν μὲν πετάλοισιν ἐπ' ἀκροτάτοισι ξανθοῖσι ποικίλαι πανέλοπες αἰολόδειροι, πορφυρίδες, καὶ ἀλκυόνες τανυσίπτεροι. quasi vt alcyones & penelopes, ita etiam porphyrides marinæ quædam vel maritimæ aues sint. Et rursus, Αἰεί μ' ὦ φίλε θυμὲ τανύπτερος ὡς ὅ τε πορφυρίς. locus videtur corruptus, & legendum fortè, ὡς λαθιπορφυρίς. Porphyrides ex auium sunt genere, à porphyrionibus diuersæ: sicut ab vtroq; latiporphyrides, siue adiporphyrides & latiporphyræ, Hermolaus in Corollario. apparet autem ipsum ex Athenæo hæc mutuatum, & de lectione dubitasse.

Psiphaon. PSIPHÆON, Ψιφαῖον, velum vel stoream significat: vel auiculam paruam, Hesychius & Varinus.

DE PSITTACO.

Psittacò genus cætera sequenti simile coloribus, nisi quòd per medium alarum plurimum flaui coloris habet, nonnihil etiam in cauda, quare ERYTHROXANTHVM *nominabimus. nam cærulei multo minus habet quàm sequens.*



A.

PSITACVS auis humanam vocem reddit. hāc mittit India, & *sitacem* vocat, viridem toto corpore, &c. Plinius. Hermolaus legendum conijcit hoc in loco psitacen, ex Aristotele, vt ait. qui item non masculino (inquit) sed fœminino genere pronuntiat hanc alitem. Cæterum in Indica historia, quam Arriano sunt qui tribuant, *sittacen* per σ, non per ψ legimus initio vocatam. Est Aristoteli auis sitta, sed omnino alia, Hæc Hermolaus. Ego psittace (ψιττάκη) apud Aristot. in nostris codicib. per τ duplex scribi inuenio, vt & apud alios Græcos authores omnes semper τ duplex, siue psittacus, siue psittace, siue sittacus ab illis scribatur. Arrianus quidem in Indicis (vt nostri codices habent) σιττακὸν scribit, sittacum, non vt Hermolaus citat *sittacen.* Ψιττακὸς & σιττακὸς oxytona sunt & masculina: ψιττάκη fœmininum paroxytonum. Latini quidam, persertim recentiores (Gaza, Volaterranus, Grapaldus) psitacum per τ simplex scribunt, quod non placet. poetæ primam semper producunt. Sittas, Σίττας, auis quædam. aliqui psittacum interpretantur, Hesychius & Varinus. Sitta auis gen. fœm. suprà inter picos nobis descripta est. Sittas masculinum fuerit, sed pro eadem, vt conijcio, aue accipiendum. ¶ *Hastatalga* (vocabulum vt conijcio Persicum, quanquam Albertus Græcum esse ait, vir Græcæ linguæ imperitus) est auis parua de genere psittaci, &c. Albert. in Aristotelis de hist. anim. 8.12. vbi Aristoteles psittaci simpliciter meminit.

Nomina. ¶ Græcè vulgò παπαγὰς hodie vocatur. ¶ Italicè *papagallo.* ¶ Hispanicè *papagáio.* ¶. Gallicè *papegay*: vel *perroquet.* Sed aliqui genus quoddam maius & cærulei coloris priuatim *perroquet* nominant. ¶ Germanicè Pappengey / Sittich / Sickust. ¶ Anglicè *a popintay*, vel *a popingey.* ¶ Illyricè *pappanssek.* Polonicè *papuga.* Turcicè *dudi.* ¶ Plurimis quidem linguis papagalli nomen commune est. Psittacus, qui vulgò *papiagabio*, id est principalis seu nobilis gabio dicitur, Obscurus.

Quibus in regionibus reperiantur psittaci. ¶ Vltima Syriæ fert psittacos, Diodorus. Apportantur ad nos ex regionibus sub æquinoctiali ad Orientem & Meridiem sitis, Nicephorus Callistus. Inueniũtur in Thebaide Ægypti, & in India, Kiranides.

Aliud genus Psittaci parte supina rubet, alis superius in flauo viridibus, cætero cæruleis, cauda partim rubra partim cærulea, vt pictura ad nos missa indicat, in qua pars prona non apparet, caput etiam cum collo vndiq; rubet, nisi quod color candidus circa oculos est. Nos eum à præcipuis coloribus ERYTHROCYANVM *cognominabimus.*

10



20

30

40

50

nides. Plinius ait insulam esse Gagaudem in Æthiopia, inde primum visos esse psittacos à Neronis exploratoribus. Sola India mittit psittacum, Plinius & Pausanias. Regio quædam Lusitanis in Indiam nauigantibus reperta, abundat psittacis multijugi coloris, tantæq; proceritatis, vt cum gallinis magnitudine contendant, Aloisius Cadamustus. Est varietas psittacorum in coloribus magna, vnde pulcerrimi etiam apud Indos existimantur. nam præter colorum aptam varietatem illam, splendor etiam quidam affulget, Cardanus. Circa Pego vrbem Indiæ psittacos vocaliores habent quàm vsquã alibi offenderim, eosdemq; pulcriores, Ludouicus Romanus. In regione circa Tarnasari Indiæ vrbem, psittaci omnium pulcerrimi spectantur, albicantes septeno colore præsertim distincti, Ludouicus Patricius. Hispanæ insulæ psittaci, alij coloris prasini, alij fului sunt, alij verò Indis non absimiles, id est torque miniato, Christophorus Columbus. Hispani (ex Hispaniola insula & vicinis) psittacos, quorum alij virides

erant alij flaui toto corpore, alij similes Indicis torquati minio, vti Plinius ait, quadraginta tulerunt, coloribus viuacissimis & lætis maximopere, Pet. Martyr. In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, qui triplici colore distinguuntur, subcinericeo, viridi ac veneto, Aloisius Cadamustus. In Calechut reperiuntur alij prasini coloris, alij scutulati, alij purpurei, Ludouicus Romanus. Supra Caput Bonæ Spei Lebegio vecti vento Lusitani, nacti sunt nouam tellurem quam appellarunt Psittacorum. quoniam inibi inueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis, vtpote qui brachium & dimidium longitudine excedant, mulijugi coloris, vt scribit quidam in Noui orbis historia. Psittacos nunc ex Lusitania insulisq; vicinis Æthiopicis præstantissimos adduci videmus, varioq; colore discriminatos, Volaterranus. Gracchana Noui orbis insula fert psittacos phasianis multò maiores, nec alijs similes. nam alas habent versicolores, cætera rubei, Christophorus Columbus. Prouincia Abasiæ psittacos habet, Paulus Venetus. Psittacorum genus peculiare audio à Gallis *parroquet* vel *perroquet* vocari, viridibus maius, rostro magis adunco, vocalius, maiorisq; pretij. Species à magnitudine. Quidam haud multo maiores hirundine. Alij Gallinis haud minores. Quadragesimus nunc agitur annus cum apud mercatorem vidimus vnum tantæ magnitudinis, vt clatratæ fenestrę spatium pene impleret. Nonnulli pulcerrimi, cauda longissima, haud multo maiores turdo. Maiusculis, qui frequentes habentur, cauda minus longa in imo rubet. Torquem rubrum item illis minusculis: quo primum apparente, negant eos quicquam præterea discere. Quod falsum comperimus experimento. Vnus enim acceptas è via voces publicitus aliquas haud ita multo pòst reddidit. A colore etiam distinguuntur. In Tarnasseri albi sunt. In Terenan Molucatum vna, & Brasilia rubri. Badan insula est ad Iauam: in qua psittacorum species tres. Duæ columbi magnitudine, altera rubra luteo rostro: altera versicolor. Vtraq; dicitur ab ipsis *Nor*, id est Lucida. Tertia candida Gallinæ magnitudine, *Cacbi* vocatur, quod significat pretiosum. Ferunt eos, non solum discere, sed etiam intelligere, & ad quæstiones respondere, Hæc omnia Scaliger lib. de Subtil. ad Cardanum. ¶ Psittaci è Brasilia, quem pictum habeo, collum, alæ & dorsum viridis ferè coloris sunt: sed dorsum ad cœruleum inclinat, cauda similiter, in qua longiores pennæ rubent: longiores in alis nigræ sunt. in viridibus earundem maculæ quædam vel puncta rubent. caput cinereum est, venter coloris flaui. ¶ Cinereum quoq; vel subcæruleum toto corpore, pictum habeo, in cauda tantum rubentibus pennis, parte circa oculos candida. hunc ex Mina ciuitate diui Georgij adferri aiunt.

B.

Descriptio formæ & colorũ varietatis.

Quibus in regionibus reperiantur iam suprà dictum est. ¶ India (sola, Solinus) mittit psittacum auem, viridem toto corpore, torque tantum miniato, (puniceo, Solinus,) in ceruice distinctam. Magnitudine & coloribus diuersi reperiuntur, vt in *A.* ostendimus: prisci viride genus tantum agnouisse videntur. In India huiæ columbæ virides pennas habent, vt is primo aspectu, qui sit rudis in scientia auium, psittacum non columbam dicat, Ælianus. Psittacus Indiæ auis est. instar illi minimo minus quam columbarum, sed ne colorum (non colores) columbarum. Non enim lacteus ille, vel liuidus, vel vtrunq; (vtcunq;) subluteus, aut sparsus est: sed color psitaco viridis, & intimis plumulis & extimis palmulis, nisi quòd sola ceruice distinguitur. Enimuero ceruicula eius circulo mineo, (minij colore) velut aurea torqui, pari fulgoris circumactu cingitur & coronatur, Apuleius Florid. 2. Viredo in toto corpore psittaci lutea, prǽter collum miniato distinctum torque, Eberus & Peucerus. Auis est tota viridis, sed rostro & pedibus rubet, Kiranides. In feruentissima Æthiopia, vltima India, tum psittaci tum elephanti candidi reperiuntur, Scaliger. Similis est aliquantulum obelo (vox videtur corrupta) & falconi: virides habet plumas, pectus rotundum, rostrum aduncum, tantæ fortitudinis vt caueæ suæ virgas ferreas vi frangat, Obscurus. Rostro vel ferrum rumpit, Kiranides. Capitis ossa durissima psittacis, Plinius. Capiti psittaci duritia eadem quæ rostro, Idem. quare cum discit sermonem hominis, radio verberatur ferreo: & cum deuolat, rostro se excipit, propter pedum infirmitatem, vt in *G.* dicetur. Rostrum quod nulli alij contingit, qua collo committitur, infernè sub faucibus apertum est. Cibum digitis captum non introrsum conuertit ad os sed extrorsum. Solus cum Crocodilo rostrum mouet superius, Scaliger. ¶ Omnes aues vncæ breui sunt collo, & lingua lata, aptæq; ad imitandum. nam & psittaca auis Indica talis est, Aristot. Lingua ei lata, multoq; latior quam cæteris auibus: vnde perficitur vt articulata verba penitus eloquatur, Solinus & Apuleius. Hinc est quòd ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Wotronus. ¶ Inter nobiles & plebeios discretionem digitorum facit numerus. qui præstant, quinos in pede habent digitos: cæteri ternos, Solinus & Apuleius. Sed Plinius lib. 10 cap. 42. de picarum genere hoc scribit, non de psittacis, nempe facilius discere sermonem humanum illas quibus quini sunt digiti in pedibus. Habent psittaci digitos binos ante & totidem retro, vt picorum genera. Pedum species ei rara est & cum Verticollia (Iynga sic appello) tantum communis est, Scaliger.

C.

Cibus.

Cnici vel cneci, vt vocãt, semine vescuntur psittaci: & saccharo delectãtur. In Calechut tanta harum auium copia est, vt exhibendi sint custodes seruandæ oryzæ in aruis, ne eam depascantur, Ludouicus Romanus. Pede seipsos pascunt & ori admouent escas, vt manu homo, Author de nat. rerum.

¶ Dum

¶ Dum bibit, pedibus [illegible] [illegible]am in altum, & capu deorsum ad aquam ext[illegible]. caudam enim diligenter custodit, & sæpe rostro [illegible], Albert. ¶ Quemadmodum pueri erudiuntur, sic psittaci ex tribus Ind[illegible] [illegible] humanæ vocis vsum addiscunt. In [illegible] suis inconditam vocem, cuiusmodi aues indoctæ edere [illegible]: non autem expressum os & explanatum habent, Ælianus. Vox eius naturalis est [illegible] [illegible]. [illegible] voces hominum omniumq; animalium, Kiranides. Auium quæcunq; linguam con[illegible]milem humanæ habent, & maxi[illegible]larum dispositionem (attributa) promaxillis rostrum est [illegible] humanum aptæ [illegible] imitari sermonem, vt psittaci, picæ, & similes, Suidas. Psittacen autem [illegible] [illegible]nt, qua[illegible] humanam linguam referentem, Wottonus. De lingua eius vide supra in B. Psittacus [illegible] [illegible] nomina discam: *Hoc didici per me dicere, Cæsar aue*, Martialis. *Psittacus humanas depromit voce [illegible], Atque suo domino χαῖρε valeq; sonat*, Author Philomelæ. Articulata verba penitus eloquitur qu[illegible] [illegible] ietium ita Romanæ deliciæ miratæ sunt, vt barbari psittacos mercem fecerint, Sol[illegible]nus. Omnes [illegible] breui sunt collo, & lingua lata, aptæque ad imitandum. nam & Indica auis psittace, quam [illegible] aiunt, talis est, & loquacior (ἀκόλαστος) cum biberit vinum redditur, Aristoteles. Plinius vocem [illegible] [illegible] vertit lasciuior. recentiores quidam ad libidinem referunt. mihi quidem Aristoteles hoc vocabulo intemperantiam linguæ maxime significasse videtur. Super omnia humanas voces reddit psittacus, & quidem sermocinatur. imperatores salutat, & quæ accipit verba pronunciat, in vino præcipue lasciua. Capiu eius duritia eadem quæ rostro. Hæc cum loqui discit, ferreo verberatur radio: [illegible] terreaciaducula Solinus & Apuleius. [illegible] non sentit aliter ictus, Plinius. Dum pullus est atq; adeo intra alterum ætat[illegible] suæ annum, quæ monstrata sunt & citius dis[illegible], & tenacius retinet. Maior paulo segni[illegible] est, & obliuiosus & indocilis, Solinus & Apuleius. sed Pl[illegible]us hoc de pica, non de psittaco scribit libro decimo capite 42. Ad disciplinam humani sermonis facilior est psittacus, glande qui vescitur. & cui [illegible] pedibus, vt hominis, quini digituli numerantur. non enim omnibus id insigne, Apuleius. sed hoc quoque apud Plinium eodem in loco ad picas non ad psittacos pertinet. Id quod dicit psittacus, ita si[illegible] [illegible] canit vel potius eloquitur, vt vocem si [illegible] hominem putes. Nam quidem si videas idem conari non eloqui. Verum enimu[illegible] & coruus & psittacus nihil aliud quam quod didicerunt pronunciant. Si conuitia docueris, conuiciabitur, diebus ac noctibus perstrepens maledictis, Apuleius. Augustus Cæsar picam à qua salutatus erat, item psittacum emi iussit, Macrobius Satur. 2. 4. Non silebo parte hac miraculum insigne nostris visum temporibus: Psittacus hic fuit Ascanij Cardinalis Romæ, aureis centum comparatus nummis, qui articulati[illegible]mè continuatis perpetuò verbis Christianæ veritatis symbolum integrè pronunciabat, perinde ac vir peritus enunciaret, Cælius. Sturni coruiq; & psittaci, quoniam loqui discunt, & vocis spiritum tam sequacem, tam æmulum, pensandum formandumq; docentibus præbent, ca ipsa docilitate adesse patrocinariq; cæteris animalibus videntur, & tantum non voce testari, etiam cæteris omnibus pr[illegible] [illegible], & vocis articulandæ vim natura concessam, Plutarchus. ¶ Cum deuolat, rostro [illegible] [illegible] innititur, leuioremq; se ita pedum infirmitati facit. P[illegible] R[illegible] [illegible] ritiesest, vt [illegible] [illegible] cipitatur (præcipitat, Apuleius) in saxum, [illegible] [illegible], & quidam[illegible] [illegible] ordinariæ firmitatis Solinus. rostro se [illegible] [illegible] hora [illegible] [illegible]. Quo[illegible] emotia nostra terras anu[illegible] quis ignotas peragrarunt, vt Aloisius Cadamustus, apud [illegible] quem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]fica animi solertia in construendo [illegible] do psittacos esse affirmant. Etenim p[illegible] [illegible] [illegible] arborem, tenuibus ramis, & intolerabilibus ad quiduis graue sustinendum. ad quorum cacumin[illegible] [illegible] [illegible]culum alligant, ex quo nidum affabre & call[illegible]dissimo artificio fac[illegible] suspend[illegible] nt, pilæ modo rotundum, sanè quam exiguo ad aditum & exitum relicto foramine. Quod quidem ipsum eos [illegible] asserunt, [illegible] se penitum intid[illegible] viam obstruant. non enim ex tam subtilibus rami[illegible] pen[illegible]lem nidum serpentium natio corpore gr[illegible] inuadere audet, Gillius. E[illegible] & oriolus dictus picorum gene[illegible], qui nidum a ramis suspendit, (vel potius alligat, & passer stultus in India occidentali. ¶ Psittacus aquas alias quocunq; modo patitur, sed pluuia moritur. idcirco in montibus Gelboe nidificare fertur, in quibus raro vel nunquam pluit, Albert. Multa humiditate in cuti eius abundante moritur, Obscurus. *Bibendi ratio.* *Vox & sermonis humani imitatio.* *Rostri duritiei.* *Industria in nido construendo.* *Pluuia moritur.*

D.

Psittacus inter aues [illegible] enio sagacitateq; præstat, quòd grandi sit capite atq; in India cælo synceto nascatur: vnde etiam didicit non solum loqui, sed meditari. meditantur ob studium gloriæ. participes enim sunt & huius & amoris: vnde memoria non vulgaris illis, Cardanus. Amat hæc auis loqui cu pueris, à quibus etiam cæteræ aues facilius loqui addiscunt, Albertus. Caudam suam summo studio custodit, pennasq; rostro suo frequentius exterget, Au[illegible]or de nat. rer. Miræ etiam calliditatis est in excitando risum. Homines quoq; osculari domesticos con[illegible]. Admoto speculo propria forma delectatur, & nunc gaudenti nunc dolenti similis efficitur. A[illegible]pectu virgineo multum delectat[illegible], & vino inebriatur, Obscurus. In vino præcip[illegible] lasciuus est, Plinius. Vidi ego psittacum mire amantem pueros imberbes. Gaudent sanè hæ aues c[illegible]uertatione puerorum, & s[illegible]onem humanum coram eis exprimere. Nuper etiam quidam fide dig[illegible]us mihi asseruit, nouisse se hominem adeo amatum a psittac[illegible], [illegible] ob discessum eius semper lugeret auis, [illegible] [illegible]ione erga alios psittacos duceretur A[illegible] eima. [illegible] cum psittacum mediocris magnitudinis obseruauimus, cum ei affectata adblandi[illegible] [illegible] ac[illegible]one accendi libi- *Mores & ingenium.*

dine solitū, mihiq; vltro offerre osculum: adeoq; obturbari, vt ex ingluuie [illegible] cibus redundet. Doctrinæ aptiores virides, ac memoria tenaciore, quidam pertinacius arbitrantur: fuscorum sermonem expressiorem. Illud vulgatum: virides clamosiores, atq; mordaciores: fœminas stolidiores, Scaliger ¶ Psittacus & lupus simul pascuntur. semper enim viridem hanc auem amant lupi, Oppianus 2. de venat. Turturibus amici sunt, Plinius & Ouid. *vide* in Turture *D.*

E.

Cur & in quibus caueis alātur.

Caueis inclusi aluntur psittaci, vt tum aspectu suo colorisq; gratia & formæ raritate, tum sermonis humani imitatione oblectēt. Gallinæ rusticæ in ornatibus publicis solent poni cum psittacis ac merulis albis, Varro. Seruare eos non in ligneis sed ferreis caueis ([illegible]) oportet, Oppianus. ¶ In regno Senegæ apud Nigritas tota regio scatet psittacis, quos Nigritæ plurimum oderunt. quoniam [illegible] plagam ferè circunuolitantes, fruges & præsertim legumina deuastant, Aloisius Cadamustus [illegible] lechut tanta eorum copia est, vt collocandi sint custodes seruandæ [illegible] ruis, ne eam depascantur. Vocales sunt admodum, ac vili pretio, vtpote gemino denario, id est media solidi parte [illegible] neunt. Ludouicus Romanus.

Quib. in locis fruges deuastent.

F.

Vsus eorū in cibo.

Gracchana insula psittacis mirè abundat. incolæ eos saginant & in cibatu gratissimos [illegible], Christophorus Columbus. ¶ Phœnicopteri apparatum ex Apicio supra scripsimus. idem autem facies (inquit) & in psittaco.

G.

Vsus in medicina.

Psittacus potest quęcunq; & anser, Kiran. In cibo iuuat quosuis ictericos. & phthisicos sanat, Idem.

H.

Sittacus idem qui Psittacus.

a. Sittacum & psittacū veteres dixerunt. nam σ & ψ inter se permutantur quandoq;. sic & σίττα & ψίττα effertur, quæ acclamatio pastorum est ad boues, capras aut sues. Sitta auis diuersa memoratur Aristoteli 9. 1. vbi Albertus, Camulgum (inquit) Latinè dicunt vocari, psittacum Græcè. sed & psittaceus auis alia est, (sic [illegible] apud Hesychium legatur, Σίττας auis est, quam nonnulli psittacum faciunt.) & camulgus Latina vox non est. ¶ Viridis auis, id est psittacus, per antonomasiam vel periphrasin. *Semper & à viridi turtur amatur aue*, Ouidius. *Et si qua loquendi Gnara, coloratis viridis defertur ab Indis*, Claudianus in Eutropium.

Epitheta.

¶ Epitheta. Psittaci epitheta apud Textorem sunt, Ales, Canorus, Dux volucrum, Garrulus, Imitator, Loquax, Viridis. Psittacum ἀνθρωπόγλωττον dicunt, quasi humanam linguam referentem, Wottonus. Βροτόγηρυς, Philippo in Epigrammate.

¶ Ψιττακία, genus calciamenti muliebris, Hesych. & Varinus. Psittacion emplastrum numero 24. describitur apud Nicolaum Myrepsum.

Propria.

¶ Propria. Psittacum Alcæus γάστρων, id est ventri deditum vocat, [illegible] habent. sed *Pittacum* legēdum conijcio. ¶ Terra psittacorum alicubi in Nouo orbe nominatur [illegible] maximi psittaci variorum colorum reperiuntur. ¶ Psittacene, Ψιττακηνὴ, regio [illegible] rabilibus. ¶ Psittace, Ψιττάκη, vrbs est iuxta Tigrin, vbi psittacia fructus quos [illegible] scuntur. hinc psittacius & psittacenus, Stephanus. Psittaces Persicę Ælianus alicubi m[illegible] ria animalium.

¶ b. *Tu poteras virides pennis hebetare smaragdos, Tincta gerens rubro punica rostra croco* [illegible] in psittacum.

¶ c. *Vide* quædam in *b.* Πάντα τὰ τῶν ζώων [illegible], καὶ [illegible] λαιτοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων [illegible], Athenæus [illegible] πλατυγλωττα τῶν ὀρνέων, ψιλόγλωττα, &c. Apsephas rex Lybiæ [illegible] instruxisse psittacos [illegible] per [illegible] volantes sonarent, Ἄψεφας θεός ἐστιν: vt quidam annotauit [illegible] ne ad orationem Dionis Chrysostomi de regno: vbi Dion scribit hominem improbum non posse esse verum regem & d[illegible], neq; sui nec aliorum, etiamsi non solum homines eum admirentur, eique obediant, sed etiam aues volantes & feræ in montibus. Nuper amicus quidam recitauit nobis iucundam de psittaco historiam quem [illegible] bat Londini in Anglia è palatio regis Henrici octaui in præterlabentem fluuium Thamesim decidisse, & voce consueta ijs qui quantocunq; pretio (vt in periculo aliquo constituti, aut alio [illegible] in loco) portitorem ex opposita ripa vocant, *a bot a bot for twentye pownd.* quod est, Cymba cymba vel pro vi[illegible] bris, quam sæpissime enunciari audierat, & tum commodissime meminerat, exclamasse. Ea excitatum portitorem quendam, propere adnauigasse & sustulisse auem, & regi ad quem pertinere ag[illegible] reddidisse, tantum mercedis sperantem, quantum auis pronunserat. Rex pactus est vt quam auis interrogata denuo mercedem dixisset, acciperet. Placuit. Respondit auis, *Gibe the knabe a groti*: id est, [illegible] a nebuloni solidum.

Historia de psittacis Apsephan Deū esse clamare edoctis. Altera historia de altero psittaco in fluuium delapso ac mercedē liberatori pollicēte.

¶ c. *At tibi quanta domus rutila testudine fulgens? Connexusq; ebori virgarum argenteus ordo? Argutumq; tu stridentia limina cornu? Et querula iam sponte fores [illegible] uacat ille beatus Carcer, [illegible] angusti nusquam onustia tecti*, Statius 2. Syluarum de cauea Psittaci mortui. ¶ Rostrum psittaci gestatum dæm[illegible] abigit, Kiranides.

¶

¶ *f.* Heliogabalus exhibuit palatinis ingentes dapes refertas capitibus psittacorum & fasianorum, &c. Lampridius. Psittacis atq; fasianis leones pauit & alia animalia, Idem. In hortis Indiæ regijs psittaci aluntur, & sursum deorsum vltro citroq; circum regem versantur: nec psittacum idcirco Indorum quisquam, etsi eorum magna sic multitudo sit, edit, quod eos sacros putent, & Brachmânes quidem ex auibus plurimi hunc existiment: vt qui solus humana verba vocis conformatione consequatur, Ælianus.

Heliogabali luxus.
Psittaci Indis sacri.

¶ *g.* Rostrum psittaci gestatum, omnem rigorem febrium curat, Kiranides.

¶ *h.* Anthulogij libr. 1. elegans Philippi in psittacum epigramma legimus, quod recitare libuit.

Carmina in psittacos.

Ψιττακὸς ὁ βροτόγηρυς, ἀφεὶς λυγοτευχέα κύρτον
Αἰεὶ δ' ἐκμελετῶν ἀσπάσματα Καίσαρος εὖγε,
Ἔδραμε δ' ὠκυδίδακτος ἅπας οἰωνὸς ἐρίζων
Ἤλυθεν εἰς δρυμοὺς ἀνθοφυεῖ πτέρυγι.
Οὐδ' ἐν ὄρεσι λήθην ἤγαγεν οὔνομα τοῦ.
Τίς φθάσει δαίμονι χαῖρ' ἐνέπειν.

¶ Ouidius Elegiarum 2. 6. in mortem psittaci his carminibus lusit.

Psittacus eous ales mihi missus ab Indis
Omnes, quæ liquido libratis in aere cursus,
Plena fuit vobis omni concordia vita,
Non fuit in terris vocum simulantior ales,
Plenus eras minimo, nec præ sermonis amore
Nux erat esca tibi, causaq; papauera somni,
Occidit, exequias ferte frequenter aues
Tu tamen ante alias turtur amice dole.
Et stetit ad finem longa tenaxq; fides.
Reddebas blæso tam bene verba sono.
In multos poteras ora vocare cibos.
Pellebat; sitim simplicis humor aquæ, &c.

¶ Extat & Statij Epicedion in psittacum Melioris Atedij Sylu. 2.

Psittace dux volucrum, domini facunda voluptas,
Occidis aeria celeberrima gloria gentis,
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Ille salutator regum, nomenq; loquutus
Humanæ solers imitator psittace linguæ, &c.
Psittacus ille plagæ viridis regnator eoæ:
Vinceret aspectu: gelidi non phasidis ales.
Cæsareũ, & queruli quondã vice functus amici,

&c. Legimus etiam in psittacum vocalem carmen T. Vespasiani Strozæ lib. 6. Eroticon. ¶ Psittacos in India sacros existimari, & idcirco non venire in mensas, paulò ante in *f.* ex Æliano recitaui.

¶ PROVERBIA. Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur. *vide* supra in Coturnice *h.* ¶ Eras. Rot. in adagio Senis mutare linguam: Ne hoc quidem (inquit) prætermittendum, quanquam vulgò iactatum: Senex psittacus negligit ferulam. Et mox recenset Apuleij verba ex secundo Floridorum de psittaco, cui sermonem nostrum addiscenti ferrea clauicula (loco ferulæ) caput a magistro tunditur. Discit autem (inquit Apuleius) statim pullus vsq; ad duos ætatis suæ annos. senex autem captus & indocilis est & obliuiosus. Quæ posteriora verba (quòd pullus vsq; ad biennium facilè discat, senex indocilis sit) Apuleius, vt video, a Solino mutuatus est: hic a Plinio. & quanquam Plin. hęc de pica non de psittaco scribat, possunt tamen fortassis huic etiam conuenire. sin minus, ratio saltem prouerbij non impeditur. ¶ Vsitatum est apud Germanos quosdam prouerbium, Arbitrium (libertas) auro præferendum est, aiebat psittacus caueæ inclusus. Wille gehet für Gold / sprach der Papegeye / da saß er im Korbe. Tale est & illud, In cauea minus bene canit luscinia.

Prouerb.
Alia voce psittacus, alia coturnix loquitur.
Senex psittacus negligit ferulam.

¶ PTEREVGOTYRANNVS, Πτερυγοτύραννος, (malim *Pterygotyrannus*, vt ordo etiam literarum scribi postulat apud Hesychium,) auis est quædam in India Alexandro data, Varin. Quærendum an hæc esse possit auis paradisi dicta, vel apus Indica: quæ cum pedibus careat, & alis pennisq; suis perpetuò in sublimi vehatur, non immerito Pterygotyrannus appellabitur: tanquam principatum inter aues obtinens quod ad remigium alarum.

Pterevgotyrannus.

DE PVPHINO ANGLICO.



PVPHINVS vulgò ab Anglis dictus, auis marina, cuius iconem & descriptionem Io. Caius medicus Anglus ad nos misit, anatis paruæ magnitudine. Vox illi naturalis, *Pupin*, est: a qua Pupinus melius diceretur. In piscis vsu est apud Anglos, vel in solenni ieiunio. carne & gustu Phocæ haud dissimilis. gregalis, carne, si domi nutriatur, libentius quam pisce vescitur, &c. Hanc prius adhuc incognitam, ficto Picæ marinæ nomine in Paralipomenis Historiæ auium in præcedenti editione descripseramus his verbis:

AVIS quædam marina est (inquit Io. Caius Anglus, qui pariter etiam iconem misit) anatis magnitudine & figura corporis, pedibus palmatis & rubescentibus, ad posteriora magis positis quàm cæteris palmipedibus: rostro tenuiore magis latitudine se demittente, quam longiore processu se extendente, quatuor incisuris rubris a summa, duabus ab ima parte sulcato, in colore pallentis ochræ. Quod inter has & caput est, subcœruleũ est, & ea figura, qua luna est, cum exacti dies decem sunt a coitu. per summa corporis totius nigrescit, nisi qua oculi sunt, qui in albo constituti sunt: per ima exalbescit tota,

nisi summo pectore, qua nigricat. viuit ex mari. Latitat in cauernis, vt charadrius. eam ob rem educta è cuniculi cauea auis est, loco non procul à mari posita, à venatore quodam immissa viuerra. Si animo conceperis totam hanc auem albam esse, ac dein superinductam illi vestem nigram cucullatam, tum si aliud nomen desit, fratercula marina rectè ex argumento dici posset.

DE PYRALIDE.

Pyralis, Πυραλίς, auis nominatur apud Aristot. historiæ anim. 9.1. vbi Gaza ignariam vertit. Pyralidem (inquit) turtur impugnat. locus enim pascendi victusq; idem eorum est. nec alibi vsquam eius meminit. Turtur & pyralis dissident, Plinius. Quod si Callimacho fides est adhibenda, palumbus, pyrallis, πυῤῥαλίς (per duplex ρ) columba & turtur, nihil habent inter se simile, Ælianus in Varijs. Πυραλὶς (per duplex rhô & lambda simplex) auis quædam, Hesychius & Varinus. Pyralis auis est quædam, quæ etiam rusticè sic vocatur, Niphus Italus. ¶ Eli & pyrrhulas auis. Gaza *rubicillam* vertit, de qua in *R*. elemento scribemus. Item Pyris, Πυρὶς, secundum aliquos apud Aristophanem. *vide* supra in Ceblepyri. 10

¶ Oppianus de aucupio libro tertio, cap. 10. cum merularum capturam præscripsisset, subdit: Eodem etiam modo capiuntur Pyrrhiæ aues, οἱ (forte οἱ) πυῤῥίαι. Pyrrhiæ vocabatur serui qui in comœdijs introducebantur, Eustathius.

Pyrrhia serui.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA INCIPIT *R*. LITERA. 20

DE REGVLO VEL TROCHILO EX VETERIBVS.

A.

Trochilus vocatur alijs nominibus senator & rex, Aristot. Gaza interprete. Græca nomina sunt, τροχίλος, τρίολυς, βασιλεύς. Trochilus rex appellatur auium, Plin. ¶ Eadem etiam orchilus dicitur, vt docui supra in *O*. elemento. ¶ Trochilos in Ægypto vocatur, rex auium in Italia, parua auis, quæ crocodili in somno hiantis os & dentes repurgat, Plinius. sed trochilus ille Niliacus & crocodilo familiaris longè alia auis mihi videtur, gallinulatum aquaticarum generis, sub quo species diuersæ continentur, vt in *T*. elemento dicemus. ¶ Regulus Græcè tum βασιλεὺς vocatur, tum voce diminutiua βασιλίσκος Aetio, Æginetæ & Aristophani in Auibus. ¶ Regaliolus quoque non alius quam regulus videtur: etsi quidam pro galgulo accipiant. *vide* in Galgulo. Pridie easdem Idus (antequam Cæsar interficeretur) auem regaliolum cum laureo ramulo Pompeianæ curiæ se inferentem, volucres varij generis proximo nemore prosequutæ ibidem discerpserunt, Suetonius in Iulio Cæsare. 30

B.

Forma. Passerculus troglodytes auicula omnium minima est regulo excepto: quo paulò maior est & nigrior. similis est autem ei in multis, præterquam quod in fronte aureos colores pennas non habet. &c. & iuxta summum alæ lineamentum cinereè amplius coloris, (Græcè legitur ξαρωπός, id est magis varij, Wotton.) Aetius. Troglodytes paulò maior est regulo, & colore illi similis, inter cinereum & viridem, (μεταξὺ τεφροῦ καὶ χλωροῦ. mihi hic color non troglodytæ, sed regulo tantum conuenire videtur. Wottonus suspicatur legendum μεταξὺ τεφροῦ χρῶ[illegible].) rostro tenui, Ægyneta. 40

Habitatio. Vox. Cibus.

C.

Infirmitas viriū & ingenij solertia. Trochilus fruteta incolit & foramina, Aristot. ¶ Passerculus troglodytes magis garrulus quàm regulus est, Aetius. *Regulus atq; merops & rubro pectore Progne Consimili modulo zinzilulare sciunt*, Author Philomelæ. ¶ Regulus vermiculos edit, Aristoteles.

D.

Inimicitia cum aquila & noctua. Trochilus fugax atq; infirmis moribus est, sed victus probitate & ingenij solertia præditus. vocatur idem & senator & rex. quamobrem aquilam cum eo pugnare referunt, Aristot. Idem hist. anim. 9.1. trochilum cum aquila pugnare scribit. Aquilæ & trochilus, si credimus, dissident. quoniam rex appellatur auium, Plin. ¶ Rex auium priuatas cum noctuam inimicitias gerit, Aristot. Alibi etiam orchilum noctuæ infensum tradit: quem nos eundem trochilo esse ostendimus. 50

E.

Prognosticon tēpestatis. Capi difficile potest, Aristoteles. ¶ Orchilus subiens caua terræ signum facit futuræ tempestatis, Aratus.

H.

Immusculus. Trochilus ἀπὸ τῦ τρέχειν. Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragum dicunt, Festus. Plura de immusculo leges in capite de aquilis diuersis. In Auibus Aristophanis cum auis quædam seruus Epops, quænam esset non diceret, sed tantum ad domini sui mandata subinde se τρέχειν, id est currere: subijcit quidam: Est igitur τροχίλος auis, alludens ad verbum τρέχειν. vbi Scholiastes, Trochilus, inquit, fertur esse auis acris,

ὀρτέον

ὄρνεον ὀριμύ.) volunt autem aliqui mediam syllabam acui debere: quasi in textu τρόχιλος scribatur. sed codices nostri τρόχιλος paroxytonum habent. Et rursus cùm quidam dixisse se currere ἐπὶ τορμύλω: alius subdit: Hic auis est trochilus. abi igitur ô Trochile & dominum nobis accerse. ¶ Κόρθιλος, auis quam aliqui βασιλεὺς vocant, Hesych. & Varin. ¶ Ῥέβιλλος, basiliscus auis, Iidem. ¶ Τέχχος, auicula quædam, & rex apud Eleos, Iidem. ¶ Acalanthis, nobilissimi canis nomen: quidam tamen eo nomine aues intelligunt, quas nonnulli basilicas nuncupant, Cælius. ¶ Πρέσβυς apud Aristot. historiæ anim. 9. 1. vbi Albertus *basis* habet, quod ex Græco corruptum videtur vt pleraq; apud ipsum. *basis* (inquit) Arabicè, apud nos autem senecta vocatur. ¶ Hesychius orchilum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici refert, nimirum à voce qua forsitan tubæ imitatur sonitum.

Basiliscus & basilica auis.

Τρίχχος. Πρέσβυς.

10

DE EADEM AVE QVID PRODIDERINT ALbertus, & eiusdem sæculi scriptores.

REGVLVS, qui & parra, quasi auis parua dicitur, multa est prole & garritu, Author de nat. rer. Trochilus est auis minima omnium, quam regulum vocant: quæ licet paruo sit corpore, ausu tamen magno contra aquilam pugnare conatur. Solitaria volat. pullis fœcunda est. nam plurimos vno fœtu producit. vno specu vel antro in hyeme multi conduntur, vt ad calorem turba cōferente calor qui paruus est in tam minimis corporibus augeatur, Albertus & Author de nat. rerum. Vermibus & araneis vescitur, Author de nat. rerum. Est etiam auis musica, & præcipuè cantat tempore magni & sicci frigoris in hyeme, Albert. Regulus bis anno pullificat & facit 9. oua in vna pullificatione aut circiter, Idem. Auis minima est, sed quanto minor, tanto velocior, adeoq; animosa, vt etiam contra aquilam aliquid conari audeat. Homines quoque deludit. nam cùm se proximè quasi manu capiendam obtulerit, casso hominis conatu & labore impigra profugit, Author de nat. rerum. ¶ Conuenerant aliquando aues inter se, sicut fabula refert, vt illa pro rege haberetur, quæ sublimi volatu omnes alias vinceret: cumq; aquila omnes alias aues transcenderet, exiliens parra quæ sub ala eius latuerat, insedit aquilæ capiti, & inde se esse victricem asseruit, Author de nat. rerum. Si deplumatus regulus in veru paruo exponatur igni, voluit seipsum, vt nos experti sumus, Albertus. ¶ Hæc illi de regulo: an verò aliquid ad passerem troglodyten potius pertinens, (quem vulgò in plerisque vulgaribus linguis regem auium nominant, & recentiores etiam aliqui cum regulo confundunt) regulo adscripserint, vt mihi quidem videtur, con-

20

30 siderandum relinquo.

ADHVC DE EADEM AVE EX SCRIPTORIBVS nostræ memoriæ, & obseruationibus proprijs.

A.



REGVLVS omnino ea auis mihi videtur, cuius hic figuram posui, idquod primum ex doctissimi medici Ioan. Agricolæ Ammonij scriptis me cognouisse profiteor. Reguli (inquit) in Bauaria plerisque locis turmatim volant, auricoloribus pennis, quibus in capitibus loco aurearum coronarum insigniuntur: appellantq; Germanicè eam ob rem Goldhendlin. hi cùm bruma est gelidissima in vrbibus, reliquo verò tempore in syluis conspiciuntur. & vbi nidificāt sex aut septem oua tam parua quam est pisum ædunt. Femellas inter eos percipimus pallidioribus capitis pennis, loco coloris aurei conspicuas esse, Hæc ille. Italicè *fior rancio*, id est flos calendulæ appellatur, à macula verticis nimirum aurea. ab alijs *ochio bouino*, id est oculus bouinus, à magnitudine, ni fallor: vt etiam Germanis Ochssenteugle/ id est ocellus bouinus: quanquam alij (in Bauaria, & circa Argentoratum & Francfordiam ad Mœnum) Goldhendlin nominant. circa Bernam in Heluetia, Strüßle. aliqui Thannmeißle/ id est parum vel parulum abietum, sed impropriè. ¶ Turcæ *Sercé*.

40

50

Nomina recentiorum apud diuersas gentes.

¶ Auis regia est quam nos vocamus regillum, Syluaticus Italus. Trochilus, *lo reillo*, Scoppa Italus. Regaliolus auis, *reillo*, *scricciolo*, Idem. Quidam Italicè regulum *reattino* interpretantur. ¶ Gallicè aliqui *rottolet*, *roytolat*, *petit roy*. ¶ Flandricè Köningsin. Polonicè *Krolik*. Sed omnia hæc nomina in diuersis linguis à rege denominata passerem troglodyten significant, quem cum regulo multi confundunt.

Regulum quidā pro passere troglodyte accipiunt.

¶ Trochilus (Turnero) est auium omnium minima, cauda longa & semper erecta, rostro longiusculo, sed tenuissimo, colore ferè fuluo. nidum facit foris ex musco, intus ex plumis aut lana, aut floccis, sed plurimum ex plumis. Oui erecti & in altero suo fine consistentis, formam nidus habet, in medio veluti latere hostiolum est per quod ingreditur & egreditur. In posticis ædibus & stabulis stramine tectis, interdum nidum construit, sed sæpius in syluis. auis est etiam solitaga, & gregatim nunquam volat, imò quoties alium sui generis offendit, mox illi bellum indicit, & confligitur. Quare aues illæ, quæ in Bauaria pennis auricoloribus, quas in capitibus ceu coronas aureas ferunt, in syluis æstate degentes, & gregatim ad vrbes hyeme aduolantes, reguli non sunt sed tyranni Aristotelis, Hæc ille. mihi quidem hæc quæ scribit omnia passeri troglodytæ conuenire videntur, corporis forma, cauda semper erecta, nidificatio, volatus solitarius. Quòd autem regulus Agricolæ Ammonij & noster gregatim volat, hoc non obstat, vt ipse putat, quò minus sit regulus. neq; enim veterum aliquis regulos solitarios esse prodidit, sed Albertus Germanus, qui passerculum troglodyten, vt Germani vulgò, pro regulo accepisse videtur. Aucupes quidam nostri auiculas Goldhendle/ non gregatim, sed paucas simul volitare mihi retulerunt. Turneri de trochilo sententiam Eberus & Peucerus comprobant: & inter Gallos Bellonius, qui in libro Gallico Singularium Obseruationum suarum, Auis (inquit) quam nos *roitelet* vocamus Græci (in Creta) vulgò *trilato* vocitant, voce accedente ad veterem Græcam trochilus. Atqui Gallorum *roitelet* passer troglodytes est, vt dixi: & trilato vox Græca à troglodyte per syncopen mihi facta videtur. Hac verò minor auis (mox subdit) *tettigon* ab ijsdem vulgò vocatur, (a magnitudine puto, qua cicadam vix excedit:) à Latinis (ab Aristotele) tyrannus: Gallis *un poul* vel *soucie* vel *sourcicle*, (à supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius inumbrant vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta, Hæc ille. ego omnino regulum esse puto, quam ipse tyrannum, in regulo autem nostro non vtrinq; plumæ illæ capitis aureæ habentur, sed in medio tantum.

Tyrānus quorundā idem est qui noster regulus.

Mihi *soucie* Gallis dici videtur non tanquam *sourcicle* à supercilijs (quo fortè nomine corrupto vulgus vtitur) sed à simili in vertice colore floris calendulæ, quam Galli vulgò *soucie*, quasi *solsiam* vel *solsequiam* appellant: præsertim cum Italicè quoq; hæc auicula alicubi *fior rancio*, id est flos calendulæ appelletur. Tyrannus minutissima auium, paulò supra locustam, cristam gerit rutilam. color corporis ex [illegible] rubescit supernè, infernè cæsius est: ὄρνεον ὤχαες καὶ ὤρνιθιον, ein Goldhenli/ Eberus & Peucerus. Nostram de regulo & passere troglodyte sententiam nuper etiam Melchior Guilandinus Borussus, iuuenis doctissimus & in longinquis regionibus peregrinatus, in sua ad me epistola confirmauit. Scaliger libro de Subt. sic de his auibus scribit: Sed neq; minima est auis Regulus. Alia lōge minor, quam Tyrannum vocant. Nitidissima pluma lutea cętero corpore, rubra verò in vertice ad cristæ modum. Proxima Regulo exiguitas Troglodytę: cuius meminit Paulus in septimo: solus quod equidem meminerim, eius author historiæ. Visus, vt ille canit, ad calculum, Hæc ille.

¶ Reguli nostri autumno ferè capiuntur: auiculæ colore subuiridi, verticis colore partim luteo partim flammeo, pallidiore in fœminis. muscis, vermiculis & cossis vescuntur. Sunt qui eos muscis adeò ingurgitari dicant, vt aliquando de vita periclitentur. ¶ Regulus qui & bitriseus dicitur, Io. Saresb. in Polycrat. Gerhard. Cremonen. pro charadrio apud Kiranidem vertit regulum (legendum puto regalbulum. sic enim charadrium aliqui interpretantur) *vide* in Charadrio *A*. ¶ Inter iuniperos degit regulus noster, vt audio. Niphus tamen regulum rubrum esse scribit, præparuum, & in ripis riuorum agere. Minima auium apud nos est regulus, qui per dumeta volitat, passerculo dimidio [illegible], Cardanus. ¶ Aucupum nostrorum alij regulos perennare apud nos aiunt: alij hyeme auolare post omnes alias aues quæ migrare solent. ¶ Regulus bis anno parit, oua circiter nouem vno tempore, Albert. videtur autem is reguli nomine passerem troglod. intelligere.

¶ Baltasar Stendel, qui de arte coquinaria Germanicè scripsit, lib. 6. cibarium quoddam (ex butyro, ouis, farina) describit, quod eodem quo regulum Germani nomine Goldhändle nominat.

¶ Nos deum putamus ardeis, trochilis & coruis vti, vt harum auium voce aliquid significet, Plutarchus in lib. De eo quòd Pythia non amplius carmine respondeat, an verò trochilos intelligat regulos, vel eiusdem nominis aquaticas aues, non habeo quòd afferam.

Rhaphi.

¶ RHAPHI, Ῥάφοι, aues quædam sunt, Hesychius & Varin. Kiranides pellicanum *ramphion* vocat, nimirum propter rostri (quod Græci *ramphos* appellant) magnitudinem.

Rhinoceros.

¶ RHINOCEROS, Ῥινόκερως, fera quadrupes, & auis quædam in Æthiopia, Hesych. & Varin.

Rhyntaces.

¶ RHYNTACES, Ῥυντάκης, parua auicula (μικρὸν ὀρνίθιον) in Persis nascitur, cui excrementum nihil est, sed totum corpus interius pinguedine plenum: quamobrem vēto & rore eam ali existimant [illegible]. Ctesias prodidit cultello altero latere venenu illito Parysatim (Artoxerxis matrem) diuisisse, dimidiam partem veneno infecisse, & quæ veneno intacta atq; incorrupta erat, ipsam in os iniectam exedisse, Statiræ (vxori Artoxerxis) autem venenatam partem porrexisse. Sed Dinon ab hoc parumper dissentiens, ait non Parysatin, verum Melantam partitum cultello Statiræ infectam partem apposuisse, Plutarch. in vita Artoxerxis.

Rhyndace.

¶ Rhyndace, Ῥυνδάκη auicula æqualis columbæ [illegible], Hesych. & Varinus. Pluuialis quidem auis lautissima, de qua in P. scripsimus, cibo solido vesci negatur nonnullis, quoniam nihil in ea reperiatur. itaque non exenteratur. magnitudine est columbæ. sed [illegible]

iac[illegible] esse

tacem esse non assero. Bernicla quoq; auis, (de qua inter anates egimus,) quæ ex arbore aut ligno nasci vulgò creditur in Britanniæ & Flandriæ quibusdam locis, superflui aliquid non habet, vt neque arbores, Obscurus. Sed rhyntacen aliqui eam esse auem conijciunt, quæ auis Paradisi appellatur, vt in Elemento *P.* scriptum a nobis est.

¶ RVBETRA vermiculis alitur, Aristot. historiæ anim. 8. 3. nec alibi huius auis meminit. Legitur autem Græcè βατὶς oxytonum, fœminino genere, Gaza rubetram vertit. Niphus ait esse auem quę vulgò ab Italis *barada* dicatur. ¶ Rubetra Aristotelis quænam auis sit, prorsus diuinare non possum. Gybertus Longolius linariam siue miliariam esse rubetram putabat, quòd rubis crebrò insideat. Sed quum Anglorum *buntinga* (ea est auis quam Germani vocant Gerstḫammer/ *vide* in Passere maiore & in Linaria) in rubis tam frequens sit, quid vetat quò minus & ipsa quoq; batis dici possit? Nihil igitur certi habemus, quod nomen Britannicum aut Germanicum sit huic aui imponendum. Sed quum auium supra cõmemoratarum, altera (miliaria) seminibus herbarum vescatur, altera (*buntinga*) hordeo & tritico, & batis Aristotelis vermiuora sit, deligenda est auicula quæpiam quę solis vermibus pascitur: qualis est auicula Anglis *stonchattera*, aut *mortettera* dicta, & Germanorum klein Brachvogelchen. hęc si batis non sit, mihi prorsus ignota est, Turnerus. ¶ Ebero & Peucero rubetra minima est turdorum generis, rubi fructu & sambuci victitans. Atqui Aristoteles nihil quam vermiuoram esse scribit. ¶ Est & βατὶς, piscis lati genus.

Rubetra.
Βατίς.

DE RVBECVLA ET RVTICILLA, VEL ERIthaco & Phœnicuro ex veteribus.

A.

ERITHACVS, Ἐρίθακος, auis pro Gaza rubeculam reddit, nimirum à rubro colore pectoris: alibi verò syluiam, (fortè, quòd in syluis degere soleat per æstatem: hæc verba ex Nipho fortè aut alio recentiore nobis descripta sunt. Gaza nusquam nominat syluiam, quòd sciam, sed historiæ animal. 8. 3. siluiam (per *i* scribens) cum rubecula nominat inter aues quæ vermiculos petunt, vbi Græcus codex noster nomen quod siluiæ respondeat nullum habet. hyeme cum propius ad domos accedit phœnicûrus dicitur, vt Aristot. scribit. Rubeculæ (inquit) & quæ ruticillæ (phœnicuri) appellantur, inuicem transeunt. estq; rubecula hyberni temporis, ruticilla æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ. Erithacus hyeme, idem phœnicurus æstate, Plinius. Quædam certis temporibus transformari videntur, vt erithacus, & qui vocantur phœnicuri æstiui, Constantinus in Geoponicis 15. 1. Phœnicurus, Φοινίκουρος, proparoxytonum. Erithacus auis quæ & ἐριθεὺς dicitur, Hesychius & Varinus. Erithacus auis a plerisque dicta, a nonnullis ἐριθεὺς, ab alijs ἐρίθυλος vocatur, Scholiastes in Vespas Aristophanis.

C. & D.

Erithacus auis est solitaria, (σπορὰς μονῆρες καὶ μονόζωον, Varinus,) quæ nunquam ferè in eodem saltu nisi vna reperitur. *vide* infra in prouerbio Vnicum arbustum, &c. Rubecula vermiculis vescitur, Aristot. ¶ Corui, picæ & erithaci, homines imitantur (scilicet voce,) & meminerunt eorum quæ audierint, Porphyrius lib. 3. de abstinentia ab animatis.

E.

Orchilus aut eritheus, (ἐριθεὺς, prima breui, sequentibus longis,) caua terræ subiens, signum facit tempestatis futuræ, Aratus. ab Auieno conuertitur, paruus eritheus. Rubecula auis stabula circumiens, & habitata loca lustrans, ex aduentu tempestatis se fugere declarat, Gillius.

H.

Αἴσακος, erithacus auis, Camers. Idem & Hesych. æsacum interpretantur ramum lauri, quem manu tenentes hymnos deorum dicebant. Δαίδαλος, erithacus auis, Hesych. & Varin. scribitur autem ab illis ἐριθακὸς oxytonum, (vt & à Varino in Αἴσακος. in Erithaco verò pro paroxytonum, quod placet) nisi librariorum erratum sit. ¶ Ἐριθακὶς, mulier pro mercede laborans, Eustath. Proprium hoc nomen puellæ videtur apud Theocritum Idyl. 3. ¶ Ἔριθοι agricolæ, quòd ἔραν, id est terram colant: ab vsu verò etiam ἐριουργοί, id est qui circa lanam laborant vel mercenarij, Hesychius.

Synonyma.
Homonyma.

¶ Vnicum arbustum haud alit duos erithacos. Zenodotus author est hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Mihi videtur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem erithacus auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias. Thomas Magister ait à quibusdam ἐρίθια vocari, ab alijs ἐρίθυλον, à plerisq; ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc allusit adagium in Vespis, Οὐ γὰρ ἄν ποτε τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. Non enim fieri potest Fures vt vnquam saltus alat vnus duos. Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander magnus: Mundum non capere duos Soles, Eras. Rot. Eiusdem sententiæ est illud Germanis quibusdam vsitatum, vt Tappius scribit, Duobus gallis in vno sterquilinio, duobus stultis in vna domo non conuenire. Zween Hanen auff einem Mist vertragen sich nit. Item, Zween Narren tügen nit in einem Hauß.

Adagiũ.
Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.

Emblemata. ¶ Emblema Alciati inscriptum, Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere: *In modicis nihil est quod quis lucretur, & vnum Arbustum geminos non alit erithacos.* Aliud: *In tenui spes nulla lucri est: vnoq; residunt Arbusto gemina non bene ficedulæ.*

DE RVBECVLA, HOC EST AVE QVAM plerique à rubicundo pectoris colore denominant, scripta recentiorum.

A.



Erithacũ & phœnicurũ eandem auẽ non esse vt veteres existimarunt. CVM Aristotelestum Plinius (inquit Turnerus) de erithaco & phœnicuro scripserunt, transire videlicet has aues in se inuicem, hanc hyberni, illam æstiui temporis esse. Qua in re vterque aucupum relatibus magis quàm sua experientia nixus, à veritatis tramite longissime aberrauit. nam vtraq; auis simul conspicitur, & rubeculæ domitæ & in caueis alitæ (idem nostri aucupes affirmant) eandem perpetuò formam retinent. quin & eodem tempore nidulantes, sed modis longè diuersis, sæpissime in Anglia vidi. Rubecula, quæ non secus æstate quam hyeme rubrum habet pectus, quàm possit longissimè ab oppidis & vrbibus in densissimis vepretis, & fruticetis ad hunc modum nidulatur. *Qua ratione rubecula nidũ suum construat.* Vbi multa querna reperit folia, aut quernis similia, ad radices vepnum, aut densiorum fruticum, inter ipsa folia nidum construit & iam constructum, opere veluti topiario folijs contegit. Nec ad nidum vbique patet aditus, sed vna tantùm via ad nidum itur. ea quoque parte, qua nidum ingreditur, longum struit ex folijs ante hostium nidi vestibulum, cuius extremam partem pastum exiens, folijs claudit. Hæc, quæ nunc scribo, admodum puer obseruaui, non tamen inficias iuerim quin aliter nidulari possit. Si qui alium nidulandi modum obseruauerint, ædant, & huiusmodi rerum studiosis, & mihi cum primis non parùm gratificabuntur. Ego, quod vidi, alijs candidè sum impertitus. *Qua item ratione phœnicurus seu ruticilla.* Phœnicurus, quem ruticillam vocat, in excauatis arboribus & (quod sæpe expertus sum) in rimis & fissuris murorum, posticarum ædium, in medijs vrbibus, sed vbi hominum minor frequentia concursat, nidulatur. Phœnicurus mas nigro est capite, & cauda rubra, cætera fœminæ, nisi quòd subinde cantillat, similis. (Rubeculam æstate cantantem nunquam audiui.) Caudam semper motitat vterque. Phœnicuri fœmina, & proles adeò rubeculæ pullis similes sunt, vt vix ab oculatissimo discerni possint. *In quibus differant Phœnicurus & Rubecula.* Verum motu caudæ dignoscuntur. Rubeculæ licet caudam moueant, postquam tamen submiserint, statim erigunt, nec tremunt bis aut ter more ruticillarum. Ruticillæ enim simul atque caudam mouere cœperint, non cessant donec ter aut quater simul leuiter mouerint, vt alas, iuniores auiculæ cibum à matribus efflagitantes, motitant. Rubeculæ in æstate, vbi in syluis satis superque alimenti suppetit, nec vllo infestantur frigore, (quæ res cogit illas in hyeme ad vrbes, oppida & pagos confugere) cum prole ad desertissima quæque loca secedunt. Quare minus mirandum est, rubeculas in æstate non passim occurrere. Ruticillas quid miri est in hyeme non esse obuias, quum per totam hyemem delitescant? Adhæc cum rubeculæ pulli, in fine autumni perfectam ferè in pectoribus rubedinem nacti, ad pagos & oppida propius accedunt: ruticillæ, quę antea per totam æstatem cernebantur, disparent, nec amplius in proximum vsque ver cernuntur. Quæ cum ita se habeant, quid Aristoteli aut illi hoc referentibus erroris ansam præbuerit, facile quiuis potest colligere, Huc vsq; Turnerus.

Nomina huius auis apud diuersas gentes. ¶ Erithacus hyeme, phœnicurus æstate, auis est quam vulgò pectus rubeum vocant, Perottus. Vulgò ab Italis *petto rosso* dici inuenio, ab alijs per syncopen *petusso* pro *pettoru so*. Ab alijs *pettetto*, (quæ vox pectusculum significat,) vel *pechietto*, vel vt nos proferremus *petschetto*. alibi *ferbot*. ¶ Lusitanis *pitiroxo*. ¶ Gallicè, vt Bellonius scribit, *rubeline* vel *gorge rouge* nominatur. Ab alijs *rouge gorge* vel *beree*. Eadē forte fuerit Sabaudis dicta *rouge bourse*. Germanicè Rötele / Winterrötele / Rotbrüstle / Waldrötele / Rotkropff / Rotkröpfflin / & apud Saxones Rotkelchyn / vt Eberus & Peucerus annotant. ¶ Anglice *a robin*, *a redbreste*, Turnerus & Eliota. Sed Eliota alibi fringillam interpretatur *a ruddocke*, *or robin*, *redbrest*: alibi *a robbyn rock*. Passerem troglodyten Angli vulgò fœminam tantum esse aiunt, & marem eius *a robbyn rock*. ¶ Illyricè *czerwenka*.

B.

Forma. Rubeculæ rubro sunt pectore, vnde & in plerisque linguis nomen sortiuntur. dorso & capite fusco. Veteres colorem eius hyeme mutari putarunt, & ruborem e pectore in caudam transire, vnde & nomen mutetur in phœnicurum, qui rursus æstate in erithacum, id est rubeculam transeat: sed aues has semper diuersas, nec ex alterius mutatione alteram fieri, in *A.* iam scripsimus ex Turnero

De rube-

C.

De rubeculæ nido, & quomodo caudam moueat aliter quàm phœnicurus: & quòd æstate in siluis ac locis desertis degat, in fine autumni ad oppida & pagos propius accedat, Turneri verba recitauimus in *A.* ¶ Rubecula vescitur apibus, Bellonius. Domi captiua muscis, micis panis & nucleis iuglandium cōcisis alitur, & per hyemem quoq; cantillat, phœnicurus non ante vernum tempus. ¶ Comitiali interdum corripitur, qui morbus in alijs etiam auiculis inclusis quandoque obseruatur. *Cibus.* *Morbus.*

D.

Domi si duæ aut plures simul alantur, pugnare inuicem solent. vnde in siluis etiam eas esse pugnaces verisimile est, & vt prouerbium habet, Arbustum (Fruterum) vnum non alere duos erithacos. *Pugnacitas.*
10 ¶ Rubecula, vt audio, merulam amat, eamq; sequitur, & noctu fere in proxima arbore quiescit. *Amor erga merulam.*

E.

Noctuæ infensa est. ¶ Imminentem pluuiam voce prædicit. *Prognosticon.*

DE RVTICILLA SEV PHOENICVRO ITErum copiosius, ex recentioribus.

A.



ERITHACI & phœnicuri inuicē
20 transeunt. estq; erithacus hyberni temporis, phœnicurus æstiui. nec alio ferè inter se differunt, nisi pectoris colore & caudæ, Aristot. Nos aues esse diuersas, nec inuicem transire suprà ostendimus. ¶ φοινίκουρος proparoxytonum Græce scripserim, Latinè phœnicurus penanflexum. φοινικουργὸς alicubi apud Aristotelem non rectè legitur. ¶ Italice nominatur *revezól*, qua-
30 si rubicellus vel rubicilla. alibi *corossolo* à cauda ruffa. ¶ Galli *roußignol* vocāt rum lusciniam, rum phœnicurum, qui circa muros seu parietes degit, Bellonius. Ego phœnicurum nō simpliciter *roußignol* a Gallis appellari audio, sed *roußignol de mur*, hoc est lusciniam murorum. ¶ Germani, vt nostri, Hußrötele/ quod est rubecula domorum. nam circa domos & hortos volitat. vel Summerrötele/ id est rubecula æstiua, quòd hyeme appetente auolet vel lateat. Alibi Rotschwentzel/ a cauda rubra, vt circa Francfordiam ad Mœnum Rotzâgel. Eberus & Peucerus interpretantur Rotsterß. Murmellius Rotstert. Audio etiam Weinvögele alicubi nominari, quasi ampelidem a vineis: quum tamen vuis non vescatur. ¶ Angli *a redetale*.



40 ¶ Circa Argentoratum alia quædam auis Rotschwentzel a cauda rubente, minus tamen & obscurius quàm superiori, nominatur, cuius iconem adiungimus. Trāsuersa etiam per alas macula obscurè rubet. Fuscus color capitis & dorsi est. maiores alarum pennæ nigricant, vt in dorso quædam, & rostrum. Crura fusca. superior alarū pars subruffi coloris sordidi est. Pectus &
50 venter albent. Pars circa oculos in fusco albicat, vt pictura demonstrat. nam auem ipsam nondum vidi.

B.

Phœnicurus magis nigro est capite & cauda rubra, cætera fœminæ similis, Turnerus. Differt a ficedula, (ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli/ Wüstling/) quæ cinereo tota & obscuro colore constat, Eberus & Peucerus. ¶ Phœnicurus (vt aliquando consideraui captum in fine Iunij) macula alba rotunda insigne habet sinciput, pennæ sub rostro nigræ sunt, caput cum dorso cinerei vel fusci coloris. Alarum pennæ fuscæ modicè ad ruffum inclinant. Ruffus color est in pectore, ventre & cauda. sed venter imus magis albicat. cauda pennis octonis cōstat. Magnitudo *Descriptio formæ.*

totius infra parum (maiorem) est, rubeculæ æqualis Rostrum nigricat, tenue, oblongum, rectum. (Rectitudo & tenuitas in icone nostra non bene expressæ mihi videntur.) Crura nigricant.

C.

In fine autumni auolat, vt nostri aucupes aiunt, aut se abscondit, verno tempore ad nos redit.

Cibus. ¶ Quòd si domi alantur, per hyemem non cantillant vt erithaci, sed vère primum. aluntur autem difficilius, & sæpius pereunt. vescuntur iisdem quibus rubeculæ, nempe muscis, micis panis, & nucleis iuglandium concisis: item ouis formicarum, & (ni fallor) araneis quoque. Auceps quidam non imperitus phœnicurum victu eodem, quo curruca (ein Graßmuck) [illegible] mihi retulit: & natura fere illi cognatam esse, nisi quòd non inter harundines nidificat.

Cantus. ¶ Mas subinde cantillat, Turnerus. Canit fe[illegible] in sublimi aliquo ædificio, vt pinnaculis, summis caminis. Primo diluculo præcipue suauiter canit[illegible]at. Pullis iam exclusis, vt & philomela, non canit: sed inter incubandum. Prætereunte ali[illegible]uo clamitat.

Caudæ motus. ¶ Caudam subinde motitat, sed aliter quàm rubecula, vt supra ex Turnero scripsi.

Nidificatio. ¶ Nidificat, vt audio, in muris vel parietibus, vel iuxta domorum tecta, vel in foraminibus arborum. Plura de eius nido leges suprà, ab initio Historiæ de rubecula ex recentioribus, verbis Turneri. Oua bina aut terna parit.

Partus. Nutrit & cuculi pullum aliquando: quem nuper in phœnicuri nido in ripa riui cuiusdam constructo quidam sibi deprehensum retulit.

E.

Noctuæ infensus est, vt erithacus quoque.

H.

Pyrrhulas. a. Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur, cùm phœnicurum ruticillam vocet: si cui secus videatur, non contendo, Wononus. ¶ Sigilm[illegible] Gelenius noster psittaci etiam genus quoddam cauda rubente phœnicurum vocabat. Encelius Sa[illegible]densis phœnicurum videtur *xanthiurum* appellare, lusciniam quandoq; cum xanthiuro cou[illegible] scri[illegible]

DE AVIBVS DIVERSIS RVBECVLÆ AVT *Phœnicuro cognatis.*

PHOENICVRVM curruca (Grasmuscho nostro, vel atricapillæ cognatum esse superius scripsi.

Kätschrötele. ¶ AVCVPES nostri genus quoddam rubeculę Kätschrötele nominant, (per onomatopœiam, vt puto,) colore fuscum, quæ primę auium adueniant verno tempore, & sub hyemem primæ recedant. Hyeme in altis montibus latère aiunt.

Schnepfli. ¶ EBERVS & Peucerus ficedulam Germanicè interpretantur Schnepffli vel Wüstling. huic (aiunt) Latinum nomen inde factum est, quòd cùm ficus maturescunt, tum primùm ferè prodit & [illegible] spicitur: cognata phœnicuro vero, adeò similis, vt nisi cauda differrent, quæ illi rubea, huic cinerea est, vix possent dignosci. Schnepffli verò inde nominatur, quòd auidissimè hiantibus faucibus muscas ca[illegible]ptat & culices, Hæc illi.

Würstner. Wegflecklin. RVBECVLARVM generi cognatæ fuerint forsan etiam aues duæ, quarum alterum Würstner Germani vocant, alteram Wegflecklin. hanc in appendice describemus, illam iam supra cum OEnanthe descripsimus.

DE RVBECVLA SAXATILI.



CYANVM Aristoteli[illegible] Bellon[illegible]us [illegible] Græ[illegible]s hodie *petrocossyphum* appellari scribit, de eo copiosè suprà in C[illegible]lemen[illegible] scr[illegible]s. Rhæti [illegible] Curiam[illegible] b[illegible] interdum capitur hæc auis, sed raro & magno venditur, vterque sexus drachmis octonis aut pluris) Steinrötele / id est rubeculam saxa[illegible]em vel Steintro-

Steinroſtel/ id eſt turdum vel turdelam ſaxatilem appellant. Hanc circa Clauennam Rhætorum captam, vir doctiſſimus & poeta inſignis Franciſcus Niger olim ad me miſit, & Italicè *corossolo* appellauit, quod nomen haud ſcio an runcillæ potius conueniat. circa Bellinzonam *crosseron* vocant. Nidulatur in rupibus. Natura & ſpecie ferè & canendi ſuauitate merularum generi, in primis quidem paſſeri ſolitario cognata videtur. ¶ Auis eſt toto corpore varij coloris, maximè nigro, ruffo & albicante diſtincta, plurimum albi in ventre, plurimum ruffi circa orrhopygium & in cauda. circa collum cinereus color eſt, ad cæruleum inclinans. Ventris plumæ ruffum & album notis in medio nigris diſtinguentibus eleganter pinguntur. Roſtrum eſt merulæ, corpus paulo minus.

DE RVBICILLA SIVE PYRRHVLA.

A.

RVBICILLA vermiculos edit, Ariſtoteles ſemel in hiſt. anim. nec alibi eius meminit vſquam. Græcè πυρρούλας ſcribitur, Gaza rubicillam vertit. Hæc auis (inquit Niphus) ruſticè à noſtris (Italis) *rubeccius* vocatur: licet rubicilla & rubecula iuxta verſionem Gazæ non ſint idem. ¶ Pyrrhulas eadem videtur quæ phœnicurus: quanquam Theodorus rubicillam interpretatur. ſi cui ſecus videatur, non contendo, Wottonus. ¶ Pyralis etiam ſemel tantum nominatur ab Ariſtotele, quæ cum turture pugnet, eo quod locus paſcendi victusq; idem eorum ſit. Gaza vertit ignariam. Hanc à pyrrhula diuerſam eſſe apparet ex eo quòd victus eſt diuerſus.

¶ Pyrrhulam Turnerus eſſe conijcit, auem quæ à Germanis Blutfinck nominatur, ab Anglis *bulfinche*, cuius hæc eſt figura. Rubicillam (inquit Turnerus) Ariſtoteles inter eas aues cõnumerat, quę vermibus veſcuntur: ſed pluribus verbis eam nõ deſcribit. Ego nominis etymologiam ſequutus rubicillam, Anglorum *bulfincam* eſſe conijcio. Nam omniũ quas vnquam vidi auium mas in hoc genere pectore eſt longè rubidiſſimo: fœmina verò pectore toto eſt cinereo, cętera mari ſimilis. Sed vt faciliùs omnes intelligãt, de qua aue ſcribam. Magnitudine paſſeris eſt, roſtro breuiſſimo, latiſſimo & nigerrimo. lingua latiore multò quàm pro corporis magnitudine. Pars ea linguæ, quæ cibi ſapores dijudicans, oris cœlũ tangit, carnea & nuda eſt, reliquæ partes corneа pellicula obducuntur. Supremam auis partem plumæ cyaneæ contegunt. cauda nigra eſt, & capite etiam nigro. Veſcitur libentiſſime primis illis gemmis ex arboribus ante folia & flores erumpẽtibus, & ſemine canabino. auis eſt in primis docilis, & fiſtulam voce ſua proximè imitatur. nidulatur in ſæpibus, & oua quatuor excludit, vt plurima quinq;. eundem colorem per totum annum ſeruat, nec locũ mutat. Quæ quum ita ſe habeant, non poteſt hæc atricapilla eſſe, vt quidam volunt, Gyb. Longol. melancoryphum hanc auem eſſe putabat) vtcunq; extremo linguæ acumine carere videatur, Hæc Turnerus.



Deſcriptio rubicillæ ex Turnero.

¶ Auis cuius iconem in præſenti pagina damus, Italicè nominatur *ſuffuleno*, vel *franguello montano*, id eſt fringilla montana: quamuis & aliæ quædam aues fringillæ montanæ vocentur. & alibi circa alpes *franguel inuernengk*, id eſt fringilla hyberna. ¶ Gallicè *piuoine*, quanquam & ficedulæ vel atricapillæ idem nomen attribuit Bellonius. Lotharingis *pion*. ¶ Germanicè Gügger apud nos per onomatopœiam: alibi Blutfinck / id eſt fringilla ſanguinea, à rubro colli, pectoris & ventris ſuperioris colore. alibi Gutfinck / Bronmeiß / Bollenbeiſſer / Rotvogel / Hail / Goll: in Auſtria Gympel / in Brabantia Pilart: Roſtochij Thumbher:. Eberus & Peucerus hanc Ariſtotelis *chryſomitrim*, id eſt aurinittem eſſe putant, quod non probàrim. inuitauit illos nimirum Germanicum nomen Goldfinck (id eſt fringilla aurea) alicubi vſitatum. adferunt & alia nomina, Laubfinck / (quaſi fringilla frondium. fortè quòd frondium gemmas deuoret, Thumbpfaff / (quod neſcio quomodo ſacerdotis canonici habitum præ ſe ferat, & Gumpel. Fœmina (inquiunt) priuatim Quetſch vocatur à voce quam ædit. Iidem rubicillam vel pyrrhulam Germanicè interpretantur Buchfinck / (nos fringillam ſimpliciter ita nominamus, Quecker / Blutfinck. ex quibus penultimum nomen mihi ignotum eſt: vltimum quidem non fringillæ, ſed aui de qua hîc ſcribimus conuenit & attribui ſolet. itaque cum hac aue fringillam confudiſſe videntur quod ad nomina. Eandem auem eſſe puto quæ circa Francofordiam ad Mœnum Pfäfflin dicitur. aiunt enim auem eſſe fuſcam, pectore rubro, vertice nigro. hinc nimirum etiam Thumpfaff dicitur, quod nigrum habeat circa caput quaſi cucullum. ¶ Illyricum ei nomen eſt *dlask*.

¶ Quidam apud [illegible] hanc auem P[illegible] taurum [illegible] taurum cum Bellonio [illegible] botaurum [illegible]

B.

Forma. Auis est magnitudine fere alaudæ, colore [illegible] vel [illegible] alarum parte inferiore & cauda nigris. [illegible] lo [illegible] pectore [illegible] lutior est, imo ventre albicat, nigro [illegible] me triangulo, quo se etiam excipere [illegible] mella in hoc genere tota cinerea est, (pectore non rubro [illegible] nigro [illegible] mas, Eberus & Peucerus.

C.

Cibus. Vescitur semine cannabis, & primis arborum gemmis [illegible] Turnerus. [illegible] florum mali aut piri priusquam se aperiunt, deuorat [illegible] quod aptum & [illegible] ne comparatio [illegible] vnde & nomen ei apud Germanorum aliquos Bollenbeisser: [illegible] & aliam auem [illegible] strum, den Steinbisser) aliqui Bollebick nominant, hoc est [illegible] priusquam dehiscant. Nuces etiam edit & acinos quorundam [illegible] m, ru[illegible] bus præci[illegible] bitci aquaticæ, & solani perperam cognominati, sine aliâs etiam [illegible] per hyemem tantum, cu[illegible]

Cantus. lios non inuenerit. ¶ Auis perquam docilis est & fistulam [illegible] imitatur. T[illegible] minam audio non minus quam marem canere, quod in al[illegible] non fit. Erud[illegible] apud nos hanc auem taurum Plinij esse suspicabatur ex voce. [illegible] potius ardeam [illegible] cimus. Docetur exprimere omnes cantus auium, [illegible] audio [illegible] sibilando & [illegible] canendo. [illegible] etiam, sed raro, humanum quoq; sermonem. Lingua enim [illegible] Quetsch appellatur a voce quam edit, Eberus & Peucerus. [illegible] tur à nostris Gügger. ¶ De nido eius & ouis, leges supra in [illegible] diximus.

D & E

Capiendi ratio. Hyeme ad domos aduolant & capiuntur facile. Ego [illegible] decipula lignea aliquoties [illegible] cepi in circuitu sparsis rubentibus solani perperam [illegible]. ¶ Cicures admodum euadunt [illegible] ut omni etiam pariant & educent interdum.

DE AVIBUS QUARUM NOMINA INCIPIT S. LITERA.

Salpinx. SALPINX auis, Σαλπιγξ, tubæ sonitum imitatur, Ælianus. ¶ Hesychius [illegible] lum auiculam vilem ab aliquibus σαλπιγκτὴν dici meminit. ¶ [illegible], Callimachus apud Schol. [illegible] Aristoph. in Aues. Ἡ [illegible] σάλπιγξ, auis quædam, Varin. ¶ Picus quidam niger est, magnitudine cornicis, qui infixo rostro intra cortices siccarum ac putrescentium arborum [illegible] edit [illegible] bilem, sono tubæ non dissimilem, Albert. Sic & ardea stellaris rostro in cœnum aut [illegible] aliquod iuxta paludem inserto, tubam voce repræsentat, a qua diuersa ei nomina German[illegible] fecerunt.

DE SALO SIVE ÆGITHO AVE

ÆGINTHUS nomen est auis apud Aristotelem, G[illegible] habet sine n litera, vt & Aristot. hist. anim. 9.1. A [illegible] O[illegible] sus [illegible] 3.11. ¶ Salo (Græce legitur [illegible], in [illegible] commendatur: sed alterius pedis claudicate cedit, Aristot. hist. [illegible] 9.1. [illegible] Albert translatio habet, [illegible] hum habere ped[illegible] legerit [illegible] vel [illegible]. Plinius non hanc auem, sed Circum [illegible] bit c[illegible] est autem circus de genere accipitrum: sicut æsalon quoque & sane recentiores q[illegible] salum auiculam cum æsalone accipitre confundunt. Ego Aristotelem hanc auic[illegible] mis esse sentire arbitror, non altero tantum, sed [illegible] & cyano pedem [illegible]

Cur salus [illegible] sit inimicus. per synecdochem [illegible] licet. Salo prælium cum a[illegible] bendi causa atterat, scabendi causa atterens nidos eius [illegible], Plinius. [illegible] tiam quod si vocem rudentis audierit, oua ab[illegible] per abortum [illegible] etiam [illegible] itaque ob eam iniuriam aduolans, vlcera eius [illegible] exc[illegible] Aristoteles & Opp[illegible]

De odio mutuo inter [illegible] Quare [illegible] tur. Acanthis in spinis v[illegible] asinos & ipsa [illegible] ægithus odit flores [illegible] deuora[illegible] ¶ [illegible] guibus, flu[illegible] & [illegible] & nimirum san[illegible] non possidet [illegible] Æ[illegible] re, m[illegible] vt A[illegible] [illegible] H[illegible] liqueus [illegible]

[illegible]

¶ Pro ægytho A[illegible] alias simpliciter passerem habet, alias voces a Græca corruptas, *argumo, ægyrthus, halyneo.*

¶ Salus autem parua est, ut quidam aiunt, magnitudine passeris, aliquantulum ruboris habens supra caput. hæc enim est quæ [illegible] nostis: quoniam eius rudore abortit oua, & pulli e nido excutiuntur, Niphus. Eberus & Peucerus salum interpretantur Germanice Zötscherlin/colore cinereo, magnitudine luteolæ, vertice miniato. Hæc nimirum est auicula superius nobis descripta Linariæ rubræ nomine, quam nos Schößerle nominamus. Gybert. Longolius ægithum auiculam eandem curucæ facit, Germanis dictam ein Grasmusch. *Descriptio fortur, ma.*

¶ In Vrbe Calechut sunt quædam alites *saran* nomine, psittacis nonnihil inferiores, si proceritatem respicias, concentu tamen longe suauiores, amœnioresq;, Ludouicus Romanus. *Saran, aues Indicæ.*

¶ Sarin, [illegible], genus auis simile sturno, Hesychius & Varinus. *Sarin.*

¶ In Scythia auis ventre chlorites gemmam [illegible] bacci coloris magi inueniri dicunt, Plinius. De Scylla Nisi filia in auem, quam aliqui [illegible] vocant, mutata, abunde scripsimus supra in Accipitrum historia, mox post circum accipitrem. *Scylla auis.*

¶ Scips, Σκίψ, videtur auis esse nomen. nam apud Varinum legitur *sparasion* auis esse passeri similis: secundum aliquos scips. Scnipes quidem vel cnipes, insecta quædam volucria sunt, vt culices. *Scips.*

¶ Seleucides aues vocantur, quarum aduentum ab Ioue precibus impetrant Casij montis incolæ, fruges eorum locustis vastantibus. Nec vnde veniant, quove abeant, compertum, nunquam conspectis (conspectæ) nisi cum præsidio earum indigetur, Plin. lib. 10. Seleucis, Σελευκίς, auis est locustis vescens, Hesych. & Varin. Auis est ventriculi multum & facile concoquentis, insatiabilis, maligna vel astuta, [illegible]) & locustis deuorandis maxime inhians, Suidas. accipit autem [illegible] adhuc preter consuetudinem. ¶ Voracissima auis est Seleucis, & agricolis maxime exoptata, cum fruges locustis infestantur. Has enim partim deuorant, partim vel vmbra sui enecant. Ingestas nullo negotio per aluum excernunt. Aduentum sane ipsarum peregrinorum militum subsidio recte comparauerit aliquis. nisi tamen gratitudinis aliquod specimen in ipsas mutuo referatur, conseruatas a se fruges populantur. Iam si quis mentis parum compos Seleucidem interfecerit, reliquæ ad defendendas a locustarum iniuria fruges in regionem non reuertuntur. Auiculæ quas nostrates in Asia Seleucidas vocant, iugiter locustas edunt, easq; celeriter excernunt, Galenus lib. 6. cap. 3. de locis affectis. ¶ De harum auium genere videtur auis marina quæ in Apulia *Gaina* vulgo dicitur, quę bruchos ijs locis nimiū abundantes deuorat, & ouis eorum fœtibusq; vescitur. Vide Ant. Galat. de Iapygię situ. *Seleucides aues.*

¶ Seleucis genus est poculi a rege Seleuco dicti, Athen. Hesych. & Varinus. item calciamentum muliebre, Hesych. & Varin. Pocula quædam vnicum fundum habent: alia duplex, vt oofcyphia, cantharia, Seleucides, &c. illorum fundum vasis corpori continuum fabricatum est: in his præterea alterum, quod é figura angustiore in ampliorem extenditur, cui poculum [illegible] Athenæus. Seleucia ciuitas est prima Syriæ, vel Ciliciæ Tracheæ, quam Seleucus Nicanor condidit. item aliæ vrbes eiusdem nominis. Mesopotamia quoq; alias Seleucia dicta est. Vide Onomasticon nostrum.

¶ Sialenoris, Σια[illegible], auis quædam est apud Callimachum, Hesch. & Varinus. *Sialēdris.*

¶ Sialis, Σιαλὶς, auis nomen Athenæo. Is enim lib. 9. cum de voce coturnicis scripsisset, subdit: Sialis quoq; forsan a voce, vt Didymo placet, nominata fuerit, vt auium pleræq;. Est & σιαλὶς piscis idem qui blennus apud Grammaticos. *Sialis.*

¶ Tartariæ regio Camandu habet aues, quæ sincolinæ dicuntur, permisti coloris, albi scilicet & nigri, quarum pedes & rostra rubescunt, Paulus Venetus 1. 22. *Sincolinæ aues Tartariæ.*

DE SIRENIBVS QVAS ALATAS ET SEMIuolucres fingunt plerique veterum.

Sirenes ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, (inquit Gyraldus,) quæ & à patre Acheloides cognominatæ fuerunt, de quibus Homerus in Odyss. 12. & Orpheus in Arg. itemq; Apollonius in quarto, (ne Latinos commemorem,) in Commentarijs Tzetzes in Hesiodum, quod & ipse in Musis retuli. Filiæ dicuntur Terpsichores seu Melpomenes & Acheloi, vel Acheloi & Steropes Amythaonis filiæ, Eustath. Seruius tamen Calliopes ait. Quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucosiam, & Ligiam. (Παρθενόπη, Λευκωσία, Λίγεια, apud Stephanum.) Alij duas tantum, & sine nomine, vt Eustathius notat. alij quatuor nec qui quinq; scripserint defuere. Græci tradunt Grammatici Sirenas a pectore habuisse ad superiora [illegible], id est passerum, speciem: inferiora verò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirenes secundum fabulam tres, in parte virgines fuerunt, & in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes Musæ filiæ. harum vna voce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pòst in Capreis insula habitauerunt: quæ illectos suo cantu in naufragia deducebant. Secundum veritatem, meretrices fuerunt, quę transeuntes quoniam ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia. has Vlysses contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrio ignobili scriptore, eis virgineum corpus vmbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. Quidam eas in pratis, *Sirenes nymphæ dicuntur. Filiæ Acheloi. Quot esse dicuntur. Descriptio earū ex Seruio.*

vbi multa essent mortuorum corpora statuerunt: vel, vt Vergilius cecinit (Æneid. [illegible] *Sirenum aduecta subibat, Difficiles quondam, multorumq́; ossibus albos.* In Bœoticis [illegible] tum, Sirenas ab Iunone impul[illegible]as, vt cum Musis canendo certarent. quas cum cantu [illegible] sent, eis pennas euulserunt, sertaq́; ex ijs sibi effecere. Stephanus & Apteram Ἄ[illegible] nere, numero plurali vrbem in Creta ex re appellatam scribit, quo loco certamen [illegible] Strabo [illegible] nis lib. 1. agit, deq́; earum sacello, & Sirenusis insulis, quæ ve loca ipsæ incoluerint. Præterimit [illegible] duntur a Palæphato, & Fulgentio, ne rumus sim si vacat, eos legito, Hæc omnia G[illegible]

Sirenusæ insulæ.

Ex Varino. ¶ Lycophron Harpyias Sirenes legi[illegible] Isacius Tzetzes vocat [illegible], qu[illegible] enim alatæ, & par[illegible] inferiores sicut aues habebant quas cum Musæ can[illegible] ronatæ sunt, ex[illegible]pta Terpsichore quæ mater [illegible] Sirenum. h[illegible] Ἄ[illegible] dicta est Cretæ vrbs, quod illic victæ Sirenes pennas an[illegible]rint [illegible] mus) infra aues, supernis homines, & circa Tyrrhen[illegible] habitabant Va[illegible] Ha[illegible] ¶ [illegible] Sirenes imperrauerint fidem, licet affirmet Dino, [illegible] archi celeb[illegible] ati aut[illegible]ris patet, [illegible] dulceriq́; earum cantu, quos grauatos somno lacerent, Plinius. ¶ *Monstra maris Sirenes erant, quæ voce canora Quaslibet admissas detinuere rates,* Ouidius. ¶ Sirenusæ, Σ[illegible], memorantur [illegible] Italia iuxta fretum Siculum, in ipso promontorio loci [illegible] qui locus [illegible] Cymen & Posidoniam, vbi etiam templum Sirenæum est in magna veneratione. Memin[illegible] nus. & Strabo lib. 5. Athenæum siue Prænussum promontorium iuxta sinum Posidonia[illegible] plum Mineruæ est ab Vlysse conditum, circumflectenti, exiguæ [illegible] inquit [illegible] occurrunt [illegible] atque desertæ, quas Sirenas appellant, &c. ¶ Surrentum, Συρέντον, Campaniæ oppid[illegible] ditum, quod alio nomine dicitur Petræ Sirenum. Meminit Plinius li[illegible] cap. [illegible] lius ve[illegible] S[illegible]m cum promontorio Mineruæ, Sirenum quondam sedes. De hoc & Vergilius Æneid. 5. *Iam* [illegible] *Sirenum aduecta subibat.*

Sirenusæ insulæ Italiæ.

Surrentum oppidum quod Sirenum pelos tradicitur.

¶ Eustathius in commentarijs suis in Odysseæ 12. de Sirenibus scribit ex Hesiodo, ve[illegible] ab eis demulceri in fabulis tradi, ita vt mare tranquilletur. Et alibi, vnam ex eis Ligeia [illegible] τὸ λιγαίνειν.) Et quod cum vitam virgineam sibi delegissent, per iram Veneris in aues c[illegible] θῆσαι) in Tyrrheniam auolarint, & Anthemusam quandam insulam incoluerint in ma[illegible] T[illegible] Homerum Σειρήνοιϊν protulisse in duali numero tanquam duæ tantùm Sirenes fuerint, qua[illegible] aliqui nomina dicunt Aglaophéme & Thelxiepeia. alios tres facere, Parthenopen, Ligeam & Leucosiam, vt Lycophron: & Parthenopes tumulum apud Neapolitanos esse. ijdem [illegible] alatas faci[illegible]nt, non item Homerus, facturus eas alioqui sequentes & aduolantes ad fugientem Vlyssis n[illegible]uem. Addunt aliqui veterum, eas præ dolore quòd solus Vlysses cantu earum inuictus prætereuectus e[illegible] mari se præcipitasse, & vndis eiectas esse in loca ab eis denominata. Sunt qui natas eas dican[illegible] sanguine qui manarit è cornu Acheloi cùm lucta ab Hercule victus esset. Sirenum & ceræ Plutar[illegible] etiam in Sympoſiacis meminit. Sirênes etiam astra dicuntur, vt scribit author Lexici Rhetorici a verbo [illegible] quod est fulgere, lucere, inflammare, vnde & Sirius (canis sidus) priuatim & per excel[illegible] dictus. Est qui σειρ[illegible] verbum interpretetur, σπῶν, τιτάσιν, (quod factum coniicio a nomine [illegible] catenam significante.) Est & apud Aristotelem animalculum insectum quod siren masc[illegible] vocatur. v[illegible] tur autem illud quoque ædere vocem quandam σημαντικήν, (id est futurum aliquid [illegible]ficantem [illegible] quædam a Pindaro memorantur, quæ suauitate cantus sui ita demulceant [illegible] cere est) auditores, vt alendi corporis obliti contabescant: quo ille nomine Sir[illegible]nas ne an [illegible] dæmonia canora significarit, incertum. Meminit Athenæus.

Ex Eustathio.

Sirenes astra etiam dicuntur.

Siren insectum.

¶ Sirenum f[illegible]bulam varie interpretantur, allegorice, historicè, physicè. Per al[illegible] gnificare videntur i[illegible]lam philosophiæ partem quæ contemplation[illegible] rerum [illegible]cumbit, [illegible] tum naturalium, & historiæ & matheseos cognitioni, quieta & ab actionibus remota. [illegible] apud Homerum omnia se nosse, & historiam belli Tro[illegible] & quæcunque in terra euen[illegible] quis ipsas audient, illum tum lætiorem ex voluptate per[illegible]ta, tum cogni[illegible]ione sapien[illegible]. Quanquam autem hæc philosophiæ pars & voluptat[illegible] & eruditionis multum habeat ita v[illegible]em vix à se dimittat, & ad officia actionesq́; humanas v[illegible] ne[illegible]ssarias, vt circa res in familia a[illegible] rep[illegible] ... rendas, progredi vix patiatur, (vnde etiam ligat[illegible] r Vlysses, tanquam ad omnem actionem impeditus,) philosophum tamen qui per Vly[illegible]r, non nimium his studijs immorari decet, sed contentum hanc voluptatem se degusta[illegible] talium rerum cogni[illegible]onis se ex[illegible]em esse, ad ea quæ in hominum vtilitatem ad[illegible] da & prudenter gerenda sunt pergere [illegible]lis quibus agere prohibebatur solutis, vt non [illegible]m, sed alijs quoque natus videri poss[illegible], & [illegible] esse philo[illegible]phus cum parte illa quæ con[illegible]tur, [illegible] altera quæ agit & mores ac v[illegible] aq; exercet. ¶ Sunt qui Sirênas psaltrias qu[illegible] & meretric[illegible] fuisse con[illegible] quæ [illegible] seuntes viatores pr[illegible], non mori quidem [illegible] hyperbole est) sed miser[illegible] in[illegible] viuere effecerint. ¶ Alij senserunt [illegible] q[illegible] [illegible] quidam [illegible] emitte[illegible] per [illegible] quandam ab inco[illegible] appo[illegible] tam [illegible] uem re[illegible] vt prætereunt[illegible] ad [illegible] ceret & in admirationem aliquandiu immorantes[illegible] aherct. Et sane constat huiu[illegible]odi v[illegible]

Sirenū fabula interpretatio allegorica.

Historica.

Physica.

ſponte naturæ multis in locis ędi, non modo cauis ore anguſto (οὐ μόνον ἐπὶ στενόστομον τόπων) ſed in littoribus etiam modicè cauis, ad quæ vndæ per motus diuerſos alliſæ ſonum non ingratum eliciunt. ¶ Athenæus coqui cuiuſdam facetè per Sirenum fabulam iocantis hęc ferè verba recitat: Si ſemel culinam meam arte inſtituero, id planè futurum videbis, quod olim circa Sirenes contigit. Præ ſuauitate enim nidoris nullus per proximum vicum tranſire poterit: ſed accedens quiuis hians ad fores tanquam affixus ſtabit, donec alius quiſpiam naribus obturatis adcurrens eum abſtraxerit, Hæc omnia Euſtathius in duodecimum Odyſſeæ, ex tempore a nobis conuerſa.

Iocus coqui cuiuſdam.

¶ Sirenes exiſtimare conuenit illecebroſas & fraudulentas eſſe voluptates: quę delicatis, blandis mellitisq́; pręſtigijs omnes homines grauiter irretiant, quicunq; pręſentem vitam tãquam mare quoddam nauigant. Has voluptates ille ſuperabit, qui exemplum Vlyſſis imitatus, animæ facultates & ſenſuum inſtrumenta connata, diuinis rationibus actionibusq́; veluti cera refer ſerit, ita vt inani nullo relicto ſpatio, illæ fruſtra occinentes admitti experiantur: corporeos aũt impetus robuſtiſſimo philoſophię vinculo compeſcuerit, externisq́; machinis inexpugnabiles effecerit. Hoc enim pacto licet ſentiens non ſentire videbitur, & audiens obaudire. Etenim voluptates ſimpliciter expertum eſſe, non ſtatim animam corrumpit, ſed per omnem vitam ipſis adhærere velle temperantię optimarum actionum immemorem, hoc verò eſt quod præſentem animæ internecionem affert, Author incertus qui morales interpretationes errorum Vlyſſis condidit, quas nos aliquando è Græcis Latinas fecimus.

Moralis interpretatio eiuſdẽ fabulæ.

¶ Apollonius Argonautas ſcribit mare nauigantes vidiſſe inſulam Anthemoëſſam (ſic & Heſiodus vocat,) in qua Sirenes fuerint. Ἔνθα λίγειαι Σειρῆνες σίνοντ᾽ Ἀχελωΐδες ἡδείῃσι θέλγουσαι μολπῇσιν, ὅ,τις πέλας πεῖσμα βάλοιτο. Addit eas Acheloi & Terpſichores filias eſſe, & comitatas aliquando Proſerpinam adhuc virginem, aliàs auibus, aliàs virginibus ſimiles aſpectu. Nomina earum à Scholiaſte annotantur hæc, Thelxiópe vel Thelxinóe, Molpè, & Aglaóphanos.

Ex Apollonio.

¶ Siren vel ſirena, vt recentiores quidam Grammatici ſcribunt, monſtrum maris eſt ſic dictum ἀπὸ τοῦ εἴρειν, quod connectere vel retinere ſignificat. Vel à σειρὰ quod eſt catena, eò quòd libidinis vinculum Sirenes fuerint. vel à σύρω quod eſt traho, vnde quidam per ypſilon ſcribunt, ſed perperam. vel à verbo σείω. Sed friuolæ iſtæ Grammaticorum coniecturæ ſunt, quarum vna ſi mihi recipienda foret, παρὰ τὴν σειρὰν, id eſt à fune vel catena Sirenes fuiſſe dictas præ cæteris probarim: quòd audientes ſcilicet voce illarum capti ab ea tanquam fune penderent, & tanquam alligati traherentur, vt ab Herculis Gallici ore procedente catena vincti quidam illum ſequũtur apud Lucianum, quod ad demonſtrandam eloquentiæ vim confictum eſt. Nec diſplicuerit ſi quis à *ſar* Hebraico verbo deriuet, quod canere & pſallere ſignificat. Eiſdem *sar* ligare eſt, vnde σειρὰ fortè dicitur, quod eſt funis & vinculum. ¶ Σειρῆνες, αἱ τῆς ψυχῆς ἐναρμόνιοι καὶ μουσικαὶ δυνάμεις, Suidas: apud quem etiam Σειρήνιον μέλος legimus. Sirenes fabulantur fuiſſe ſpecie muliebri à thorace & ſuprà, inferiùs verò auitia, Idem. Et rurſus, Σειρῆνας φασὶ θηλυπρόσωπα ὀρνίθια εἶναι, &c. hoc eſt, Sirenes aiunt aues quaſdam facie muliebri fuiſſe, quæ prætemauigantes vocis dulcedine demulſos meretricio cantu deceperint, & tandem mori compulerint. Rei autem veritas eſt, eſſe locos quoſdam marinos (τόπους θαλαττίους, in ipſo ſcilicet mari voragines, non in littore) in anguſtum redactos inter colles quoſdam eminentiores, (ὄρεσι ποντίοις περικλειομένους, quales nimirum circa Syrtes ſunt, vbi colles ſeu tumuli arenarum ſub ipſo mari ſunt. niſi quis malit anguſtias maris inter ſcopulos aliquos montium inſtar vtrinque extra mare eminentes intelligere) in quibus vndæ marinæ compreſſæ & conflictantes argutum quendam ſonum ædunt, quo percepto prætemauigantes, & fluctibus ſe credentes, vnà cum nauibus intereunt. Cæterum Sirênes & Onocentauri apud Eſaiam dæmones quidam ſunt, certa quadam corporis figura aſſumpta, ad deſolationem ciuitatis alicuius, ira numinis. Syri verò cygnos interpretantur. Hi enim loti ex aqua ſurſum in aerem volant, & ſuauem quendam cantum edunt. Vnde Iob. trigeſimo: Frater factus ſum Sirenum: (לתנים *letannim* draconum, Hieronymus & Munſterus) & ſocius paſſerum, (στρουθῶν, ſtruthocamelorum, vt hoc in loco Suidas accipit.) Hoc eſt calamitates meas cano, quemadmodum Sirenes, Hucuſque Suidas: qui illud etiam ex Græco quodam epigrammate citat: Καὶ τὸ λάλημα κεῖνο τῶν σειρήνων γλυκύτερον. Habitabuntq́; ibi filiæ ſtruthionis (*iaana*) & piloſi (dæmones, *ſeirim*, ſatyri,) Eſaiæ decimotertio. Vox quidem *ſeirim* accedit ad ſirenes. Sed Septuaginta pro *ieanim* vertunt ſirenes. *vide* in Struthione A. Σειρῆνες, αἱ μὲν ἔξω γυναῖκας φασὶ μελῳδούσας, ὁ δὲ Ἀκύλας στρουθοκάμηλον, Heſych.

Ex Suid.

Interpretatio fabulæ phyſica.

¶ *Vobis Acheloides vnde*
Pluma, pedesq́; auium, cum virginis ora geratis?
An quia cum legeret flores Proſerpina vernos,
In comitum numero mixtæ Sirênes eratis?
Quam poſtquam toto fruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus vt veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis, facilesq́; deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaueſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaq́; dos oris linguæ deperderet vſum,
Virginei vultus & vox humana remanſit,

Ex Ouid.

Ouidius lib. 5. Metam. vnde apparet malè quoſdam ſcripſiſſe poſtremam Sirenum corporis partem in piſcem deſinere, authoritate Ouidij: cum hoc neque Ouidius, neq; aliu[s] quiſquam veterum ſcripſerit, etiamſi pictores aliqui noſtri temporis Sirênas inferius piſces faciant, decepti nimirum vocabulo vulgi, quod huiuſmodi monſtra marina virgines marinas vocitat. itaque ſuperius virgines pingunt, & in-

Error eorũ reprehẽditur qui Sirenas piſces inferius faciunt.

ferius pisces, quoniam in ipso mari eas degere putant atq; natare: ad quod piscium non auium forma requiritur. Sed hæc forma Nereidum potius quàm Sirenum fuerit, de quibus inter Aquatilia nobis scribendum est. ¶ Siren, Σειρὴν, dicitur etiam genus tunicæ tenuis & perspicuæ, qualem scilicet sub Sirio (id est in magno æstu) gestari conuenit, Suidas. videri autem potest talis tunica serica esse cum & res & nomen conueniant. ¶ Nescio quis in Lexicon Græcolatinum retulit, sirenem etiam auiculam quandam esse, quod ego apud nullum hactenus probatum authorem legisse memini. Galli quidem vulgo canoram quandam auiculam & suauissimè argutam sua lingua *serin* appellant, fortè quasi sirenem. est autem ea veterum acanthis.

Sirene genus tunicæ. Seren Gallicè auis fortè à sirene.

¶ Βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων, Plato in Symposio. Οἱ τέττιγες αὐτοῖς δεσποτικῶς ... παραπλέοντάς σφας ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν ἀνθρώποις διδόναι, τάχ' ἂν δοῖεν ἀγασθέντες, Idem in Phædro.

Sitaris. SITARIS, Σιτάρις, auis, Varinus. De sitta aue inter picos diximus.

Smerinthus. SMERINTHVS, Σμέρινθος, auis quædam, & funiculus, Hesychius & Varinus.

Sodes. SODES, (Σώδης, αἱ.) visco decipiuntur, Oppianus Ixeut. 3. 3.

Sparasio. SPARASION, Σπαράσιον, auis passeri similis, secundum aliquos scips, Varinus.

Spergulus. SPERGVLVS, Σπέργυλος, auicula agrestis, Hesychius & Varinus.

Sphicas. SPHICAS, Σφίκας, genus auis, vt quidam in Lexicon Græcolat. retulit, sine authore.

Spyngas. SPYNGAS, Σπύγγας, auis, Hesychius. dicta nimirum à vocis sono.

Spinturnix. SPINTVRNIX est auis genus turpis figuræ, occursatrix, vnde artificum perditas, Spinturnix ea Græcè dicitur, vt ait Santra, σπινθαρὶς, Festus. est autem locus obscurus & mutilus. Eandem incendiariam vocant. *Vide* supra in Elemento *I.* Græci σπινθῆρα & σπινθαρυγα scintillam vocant. In [illegible]baria autem auis dicenda putatur quæcunque ex aris vel altaribus carbonem (ardentem nimirum & [illegible]lantem) rapuerit.

Stethias. STETHIAS, Στηθίας, auis quædam, Hesychius & Varinus. nomen ei à pectore factum apparet, quod fortè insigni aliquo colore in ea conspicuum est: vt à ruffo pectoris colore rubeculam Itali *pechetto* quasi pectorinum vocitant.

DE STRIGE.

An sint striges.

VOLVCRVM vespertilio tantum mammas habet. fabulosum enim arbitror de strigibus, vbera eas infantium labris immulgere. Esse in maledictis iam anuquis strigem conuenit: sed quæ sit auium, constare non arbitror, Plin. Ouidius libro sexto Fastorum tradit Ianum cum Crane nympha concubuisse, & pro concubitu ius cardinis ei donauisse, vt à cardinibus scilicet & foribus noxia & infausta omnia depellere posset: & eo munere illam striges nocturnas aues, quę Procam infantem infestabant, & corpore vnguibus laniato sanguinem eius exorbebant, adhibitis precibus, ceremonijs, sacrificijs & virga de spina alba, abegisse. Ipsas autem striges his versibus describit:

Descriptio carm. ex Ouid.

Sunt auidæ volucres, non quæ Phineia mensis / Guttura fraudabant, sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ, / Canicies pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq́ petunt nutricis egentes, / Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris, / Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis strigibus nomen, sed nominis huius / Causa: quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues, seu carmine fiunt, Næniaq́ (sic habet codex noster. nænia quidē gen. fœm. carmen est lugubre.) *in volucres falsa figurat anus: In thalamos venêre Procæ,* &c. Est igitur, aut fingitur, strix auis nocturna, inauspicata, a stridore dicta, vel, vt Festus ait, à stringendo: fortassis quod noctu pueros constringere existimentur. *Quod trepidus bubo, quod strix nocturna queruntur,* Lucanus lib. 6. *Plumamq́ nocturnæ strigis,* Horatius. *Infausta strigis omen triste,* Seneca Herc. fur. *Semper & e tectis strix violenta canat,* Tibul. lib. 1. Eleg. *Strix nocturna sonans & vespertilio stridens,* Author Philomelæ. Lamias puerorum esse terriculamenta vel ex Apuleio satis constat. sunt qui striges putant, quæ infantium in cunis sanguinem sugunt, Gyraldus. Sed de lamijs abunde scriptum nobis est in Quadrupedum viuip. historia.

Strix auis nocturna & inauspicata, infantib. præcipue noxia.

De ratione striges abigendi, ac infantes ab ijs fascinatos sanandi.

¶ C. Titinius poeta fabulas togatas scripsit. ex [illegible]ius sententia Q. Serenus puero qui sit a strige fascinatus, allium præcepit annecti, quòd eo præsidio & amuleto seruetur, his carminibus: *Præterea si forte premit strix atra puellos, Virosa immulgens exerta vbera labris, A[illegible] præcepit Titini sententia necti,* (nostri codices non rectè habent, *Ve*[illegible] at quam nomen proprium, vt Gyraldus monet) *Qui veteri claras expressit more togatas.* ¶ Si vi[illegible] [illegible] viuentis hyænæ extraxeris, & alli[illegible] auseris vtrique brachio in purpureo panno, al[illegible] es om[illegible] [illegible]orem no[illegible]num, & strix quæ necat infantes [illegible] partu bus insidiatur, & omnis dæmo[illegible] [illegible] K[illegible].

¶ Striges dicuntur inauspic[illegible] Græc nuncupantur, a quibu nomen inditum maleficis mulieribus, quas vt ait Fe[illegible] vola[illegible] [illegible] bat. Itaq; sole at [illegible] eas auertere ijs verbis: Σύρριγα πομπαίαν ... [illegible] odex noster impressus,

πνιγα per [illegible] probo.) Hæc ideo appolui, quod erant in Festu deprauatissima: nec ante diem hunc quisquam [illegible] legit, nedum vt intelligere potuerit, literis mutilatis & male consequentibus. Est autem [illegible] noctiuaga, strigesq, detestabiles inauspicati nominis, & velocis offocanonis alites a [illegible] Hermola [illegible] omnes aues diuersas, omnes inauspicatas, in verbis istis Græcis nominari dixerim, cum suis singulas epithetis. nempe [illegible] νυκτικόρακα, sic enim potius legerim quam νυκ-κόρακα,) & strigem perniciosam abominabilem auem, & pnica (vel pniga) ὠκύπορον, id est velocem vel celerem. Et forte pnix auis quædam credita fuerit, quæ noctu πνίγειν, id est suffocare dormientes conaretur: quemadmodum & incubus, pnigalion Græcis vel ephialtes dictus, (item ἠπίαλος vel ἠπιάλης) eiusdem malefici monstrum siue spectrum nocturnum vulgo creditur, nostri vocãt das Schrätzele: alij Schretzlin/ Jochmicken/ Nachtmännle. Angli mare, id est equam. Nisi quis syrnium tantum & strigem pro auibus accipiat, πνίγα verò pro incubo spectro. Medicis pnix hysterica, suffocationem ex vtero significat.

¶ Στρίγξ, pro strige apud Wottonum reperio, ex Festo nimirum, qui στρίγγα nominat in accusatiuo. Στρίγλον, τὰ ἐκτὸς τῶν χέρ[illegible] [illegible] legendum videtur [illegible]: χελιδόνα δὲ χαὶ καλ[illegible] βοῶσι [illegible] νυκτικόρακα. Hesychius & Varinus. De nycticorace plura diximus suo loco. Noctua etiam a nonnullis νυκτοβόας dicitur, quasi νυκτοβόα nimirum. Strix auis Græcè σίκαρος dicitur, si rectè nescio quis hoc vocabulum Ambr. Calepini dictionario adiecit: quod ego apud authorem nullum reperio, vt neq; simile aliud præter συρνιον apud Festum. A strige aue nocturna striges appellamus mulieres puellos fascinantes suo contactu, & lactis munerumq; oblatione, Calepinus. Striges non a stringendis infantium corporibus, vt quidam falsò existimant, (atqui Festus eas a stringendo dictas ait,) sed a stridore nomen habent, Perottus.

Strinx p[ro] strige.

Striges p[ro] mulierib. veneficis vnde dictæ sint.

¶ Striges aues sunt nocturnæ, sic etiam vulgo appellatæ, Volaterranus. Italicum vulgus *stregas* vel *magas* vocat vetulas, quæ transformentur in feles & alias formas animalium diuersas, & sanguinem infantium sugant, Fr. Alunnus. Scoppa Italus Grammaticus strigem interpretatur *la zannara, fatturela, la strea, stria*. Et alibi lamiam quoq; *la zanara, strea, la magara*. Nomen quidem strea videtur accedere ad Germanicum Schrettele/ quo incubum significamus. ¶ Gryphes & striges an extent Angel. Decembrius quærit parte 68. sed certi nihil adfert. ¶ Strix a vulgo ama (amma, Albertus per *m* duplex. sic autem Germanicè vocatur nutrix quæ lactat infantem,) vocatur eò quòd pullos amat. & (vel) sic dicitur, quod sola inter aues pullis humorem lacteum instillat, Author de natura rerum & Albertus. atqui veteres strigem non suis pullis, sed pueris & infantibus noctu lac instillare ex vulgi opinione tradunt.

¶ Strygis, Στρύγις, frumenti genus apud Hippocratem, quod tritico leuius est, & ventrem magis soluit: sunt qui dubitent an pro trago accipiant. Grammatici quidam recentiores, striges interpretantur olera vilia apud Plautum, cuius hæc in Pseudolo verba sunt: Et homines cœnas sibi coquunt: quum condiunt, Non condimentis condiunt, sed strigibus. Sed quærendum an hic etiam striges genus illud frumenti indicetur, quod strygis Hippocrati dicitur, vilius rumirum cæteris. ¶ In columna striata pars eminula dicitur stria, pars caua strix, Vitruuius lib. 10. Striæ in columnis partes, & (vt ita dicam) femora sunt quæ prominent, exochas Græci vocant: sicut ipsa caua, hoc est canaliculi strigles (striges fortè) ab eodem Vitruuio dicuntur lib. 4. Circa striglium (strigum) inquit caua & angulos striarum. item lib. 7. canaliculus earum qui striglix (fortè strix) appellatur. Hæc ita citat Hermolaus in glossematis suis in Plinium. Hinc nimirum strigiles dicuntur canaliculi è ligno aut ferro dentati, quibus pellis animalium perstringitur & abstergitur. ¶ Striga est ordo rerum inter se continuatè collocatarum, vt ait Festus, quod in vna sint constrictæ. Similia & Germanis vocabula sunt, ein Strich/ ein Strym: hoc est ductus rectus, oblongus, latitudinis nullius vel modicæ plerunq;. Strigosa animalium corpora dicimus (præsertim in pecore & equo) malè habita & gracilia. hæc enim strijs & rugis deformantur. Sunt qui strigosum dictum putent, quasi a strige exhaustum, Perottus.

Strygis frumenti genus.

Stryx in columna quid sit.

Strigiles,

Striga.

DE STRVTHOCAMELO.

A.

STRVTHOCAMELVS nomen Græcum est, quod etiam Latini receperunt, Plinius & alij: etsi quidam struthiocamelum sex syllabis scribant, quod non probo. Recentiores Latini struthionem dicũt, vt Hieronymus & eo posteriores: (apud Iul. Capitolinum struthiones Mauros legimus: sexcenturum struthionum apud Lampridium) quos etiam docti quidam imitantur, Gaza & alij. Et quoniam Græci στρουθὸν μεγάλην vel Λιβύην, hanc auem vocant, plerunq; fœminino genere. (Aristoteles tamen στρουθὸς ὁ ἐν Λιβύῃ, masc. gene. Gaza struthionem Africam dixit, & alibi struthionem Libycum.) recentiorum quoq; nonnulli fœm. gen. struthionem magnam vel Libycam dicunt. Non desunt etiam ex recentioribus qui struthium efferant, vt Valla in translatione Herodoti lib. 4. vt & apud Philostratum in vita Apollonij στρουθοὶ πολλαί. Gaza ex Theophrasto de hist. plant. 4. 4. struthium inquit generari in parte Africæ qua nõ pluit, vbi etiam Græcè στρουθοὶ simpliciter legimus κατ' ἐξοχήν. Struthionem magnam Sextus

Nomina Græca & Latina.



Pompeius & Ausonius passerem marinum app[illegible]llant, Gi[illegible]lius. Passer marinus quem vocat vu[illegible]s stru-
thiocamelum, Festus. Sipontinus *struthomellum* leg[illegible]t, & au[illegible]s genus esse dicit, quod non probo. [illegible] & pas-
ser marinus inter pisces Plinio. Persa apud Plautum c[illegible]rculo volare iussus, respondet [illegible] Illuc [illegible]rinus
passer per circum(facere) solet. quo ego de struthoc[illegible]melo accepe[illegible]im, non de pi[illegible]e. ¶ [illegible] μεγα-
λη Aristophani in Auibus nominatur. S[illegible]thocame[illegible] nomen veteribus in[illegible]stitut[illegible] e[illegible] [illegible]has aues
στρυθὺς μεγάλας appellant, Galenus lib. 3. de alimen[illegible], [illegible]ap. [illegible] Ælianu[illegible] quoq; p[illegible] [illegible]γα[illegible]ω vo-
care solet. Λιβυσσα ὄρνι[illegible], id est Libyca auis, eadem [illegible]ocame[illegible]o, vt in h[illegible]c [illegible] [illegible]
Στρουθὸς ἀλωπεκιδὴν πλάζ καὶ ἀμφοτέρους, Varinus. A[illegible], [illegible], A[illegible] [illegible]. [illegible]
die vulgò στρ[illegible]κάμηλος dicitur.

¶ [illegible]

Nomina hebraica & varia rum gentium.

¶ *Asida* [illegible] p[illegible]um, auis eadem est quæ struthio, Obscurus. Asida à quibusdam Græcè vocatur, [illegible] Auicennæ, sed pro cameleon, scribendum struthocamelus. *Asida* verò Hebraicum nomen non Græcum esse videtur, non tamen *asida* sed *chasida* ab Hebræis profertur, (*vide in Ciconia A.*) & nominatur [illegible] vna cum *necluso* aue, quam Kimhi pauonem, Chaldæus gallum syluestrem interpretatur. R. Abraham putat esse כשרוצא *struza*, id est struthionem. בת יענה, *bathiaana*, David Kimhi ponit in themate *ian*, יען, & exponit aues degentes in solitudine, quæ vocem lugubrem emittant. Item ait *bath*, בת, minorem esse: *ieanim*, יענים, maiores. Esaiæ 13. Septuaginta Sirênes transferunt. Hieronymus struthiones. Animal esse aiunt semper solitudinis appetens: quod cum pennas habere videatur, tamen de terra altius non eleuetur, & hoc struthioni conuenit, vt & Scripturæ loci omnes, in quibus huius animantis fit mentio. Deuteron. 14. (& Leuitici 11.) Chaldæus interpres habet בת נעמיתא, *bathnaamitha*. Arabs נעאמה, *neamah*. Persa prætermisit, nimirum eandem vocem positurus, vt per versum totum fecit. Septuaginta interpretes στρουθὸν, Hieronymus struthio. Struthio auis est [illegible], Hebraicè *iaenah*, ab vlulatu sic dicta: *ianah* enim vlulare est aliquando Hebræis: vnde est quòd quidam vlulamine interpretantur. Dicitur *bathiaenah*, id est filia struthionis, eò quòd homines fœmellam [illegible], & cum adhuc parua est, teste R. David Kimhi in libro Michol, P. Fagius. *Iaanah* lub [illegible] secundum Abraham est struthio. *vide in Noctua A.* Iob inquit se factum esse fratrem sirenum, & socium [illegible] autem dicit quos nos struthocamelos vocamus, Suidas in Sirenibus. Sirenes ethnici [illegible] interpretantur mulieres quasdam musicas, (μελῳδούσας.) Aquila verò struthocamelum, Hoiveh Habitabuntq; ibi filiæ struthionis, (*iaenah*,) Esaiæ 13. interprete Munstero. Esaiæ etiam cap. 34. *iaanah*. Sunt qui *ranan* quoque Hebraicam vocem struthionem transferant. *vide in Gallo syluestri.* *Thalim*, id est struthiomas, Syluaticus. Vetus glossographus Auicennæ legit *Thaliz*. codices nostri Auicennæ 2.719. [illegible] habent. *Thalim*, inquit, explicauimus in capite de struthione. Vox fortè Persica fuerit. *Niam.* est struthio auis, Syluaticus. Codex noster Auicennæ 2. 523. habet *naham*: Bellunensis legit *Niam*: est, inquit, auis struthius. alia lectio, *nacham*, quæ est auis magna palustris. ¶ Græcum nomen vt Latini, sic linguæ aliæ pleræque seruant, vtpote auis peregrinæ. ¶ Italicè nominatur *struzzo*, vel *struzzo*, [illegible] Scopani. ¶ Hispanicè *auestrúz*. Lusitanicè *ema di ges*. *ema* enim simpliciter gruem eis designat. ¶ Gallice *autruche* vel *austruche*. ¶ Germanice Strauß / Struuß. ¶ Anglice *an estrich* vel [illegible] ¶ Illyrice *pstros*. Polonicè *strus*.

Vbi reperiantur.

Apud Afros pastorales ad orientem reperiuntur struthij subterranei, (στρουθοὶ καταγαῖοι, nimirum quod non volent vt cæteræ aues, nec a terra tollantur non quod sub terra degant,) Herodotus lib. 4. interprete Valla. Parte Africæ qua nunquam pluit struthum gigni aiunt, Theophrastus de hist. plant. 4. 4. Struthocamelos Africos & Æthiopicos Plinius nominat. Struthi magni in Arabia non pauci sunt, Xenophon lib. 1. Anabas. Diodorus Siculus etiam in Arabia has alites gigni scribit. Apollonius dextra Gangen, sinistra vero Hyphasin fluuios habens ad mare descendit: in quo itinere struthiones multi ei occurrerunt, Philostratus libro tertio de vita Apoll. Prouincia Abasiæ struthiones grandes habet, asinis haud minores, Paulus Venetus 3. 45. In nostras terras raro adducuntur, Venetias aliquando & Antuerpiam.

Descript. Struthocameli.

¶ Struthio Africus eodem modo vt vespertilio partim auem, partim quadrupedem refert: quippe qui vt non quadrupes pennas habeat: vt non auis, sublimis nō volet, nec pennas ad volandum commodas gerit, sed pilis similes, (ἀλλὰ τριχώδη.) item quasi quadrupes sit, pilos habet palpebræ superioris: & glaber capite & parte colli superiore est, itaque cilia habet pilosiora. sed quasi auis sit, infra pennis integitur. Bipes etiam tanquam auis, bisulcus tanquam quadrupes est. non enim digitos habet, sed vngulam bipartitam: quarum rerum causa, quòd magnitudine non auis, sed quadrupedis est. Magnitudinem enim auium minimam esse, propè dixerim, necesse est. corporis enim molem sublimem moueri nequaquam facile est, Aristot. in fine lib. 4. de partib. anim. Auium grandissimi sunt & penè bestiarum generis struthiocameli Africi vel Æthiopici. altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt: adhoc demum datis pennis vt currentem adiuuent. Vngulæ ijs ceruinis similes, (instar vngularum arietis, Obscurus,) comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plinius. Struthiocamelus alium sola, vt homo, vtrinque palpebras habet, Idem. Tetraonum genus alterum, vulturum magnitudinem excedit: nec vlla auis, excepto struthiocamelo, maius corpore implet pondus, Idem.

¶ Hæc tria ex minimis euadunt maxima animalia: ex aquatilibus, crocodilus: ex volucribus magna struthio. ex quadrupedibus, elephantus. Τῇς ἤτοι μέγεθος μὲν ὑπέρβιον, ὅσσον ἰδέσθαι Νώτοις εὐρυτάτοισι φέρειν [illegible] &c. Oppianus. hoc est, Magnitudo ei eximia, dorsum tam latum, vt puerum latentem sustinere possit. (vel, vt quidam Italice scripsit etiam hominem adultum insidentem,) Crura alta, similia cruribus camelorum, crebris corticibus seu squammis intecta, vsq; ad geminos duros poplites. In altū porrigit, caput quidem exiguum, ceruicem verò magnam & proceram. Collum (inquit Gillius) longum & cyaneis [illegible] est, oculi magni, rostrum breue acutumq;: molles plumę, vngula fissa. ¶ Arabia fert animalia quædam naturæ duplicis, vt struthiocamelos, qui è struthione camelisq; constant, magnitudine ad cameli nascentis modum. capite sunt pilis minutis, oculis crassioribus nigrisque.

non dissimili forma & colore camelis. collo oblongo. rostro breui atque [illegible], duobus cruribus, vngulis bifidis, vt terrestre simul volatileque animal videatur. [illegible] fabulosis antiquorum [illegible] Struthocamelus [illegible] est, sed pedes & [illegible] Sirenes, nescio quam rectè. quod ad pedes quid [illegible] camelus præ cæteris auibus pennas alarum vndiquaque æquales habet. [illegible]

¶ Struthiocamelus [illegible] non discerni [illegible] vt autem [illegible] spicias. Nomen, vt reor, sumpsit, quod colli & crurium longitudine cameli [illegible] ipso paulo procerioris staturæ. Struthio autem passerculus dicitur Græce, [illegible] nam nomine composito, velut si quis pygmæum gigantem diceret [illegible], vel homuncu[illegible] E passeris genere est struthiocamelus, sed camelo magnitudine: collum, rostrum, oculi [illegible] pro magnitudine propria respondent. alæ & cauda pennis versicoloribus, cœruleis, [illegible] nigris, viridibus: nec vlli auium in pennis tanta iucunditas aut pulchritudo, ob id [illegible] alis ornant. Corpus igitur raris plumis, rarioribus crura teguntur, adeo vt humana crura [illegible] deantur. nam magnitudine rotunditateque, ac quod in angustum, nec admodum, sed sensim [illegible] nu finiantur, humanum femur, quodque plumis careant, candida carne, imitantur. Pedes bifidi [illegible] bus, cum vngulis, crus vt anseris, sed pro magnitudine, Cardanus lib. [illegible] operis de Subtilitate. At Scaliger reprehendens hunc locum Cardani ait, Primum perridiculè eum agnosci in censu passerum: deinde etiam ridiculè asseri hosce colores quos in galeis insigũt, natiuos esse struthiocameli. Omnes enim, inquit, è fusco & albo picti sunt: vt mihi dixerunt multi mercatores Africani. Quod vt melius intelligerem Ciconiæ colori comparabant. Nominis autem rationem subtilius eruere licet e veterum monumentis. [Greek] pnici non Passerem vocabant, sed Gallinam. Id quod etiam ex Nicandro qui desitarum affectauit vsum vocum, deprehendes. Et fortasse aues omnes, quas [illegible] dicit Aristoteles. Sane commodius [Greek], speciei priuata appellatione, quam [illegible] vocabulo totius generis debuit Gal[illegible] signari. Hæc Scaliger. Alibi etiam pilos hanc auem habere scribit Cardanus in superiore palpebra. Alitum sola vtrinque genas habet & palpebras, Perottus. Et rursus, Præter hominem & struthiocamelum nulli animali sunt palpebræ, nisi quibus & in reliquo corpore pili.

¶ Struthio ingens est corpore, rara in plumis, Author de natura rerum. ¶ Struthio [illegible] pedibus ad dorsum circiter quinque vel sex pedes. collum habet longissimum, caput [illegible] & rostrum respectu sui corporis valde paruum, iuuenis primo anno) cinerea est, & tota bene pennata, sed pennis mollibus inualidis. secundo anno & deinceps paulatim in coxis, collo & capite pennas prorsus amittit (naturaliter caluet, Plinius) denudato corpore, sed duritie pellis contra frigus munitur. Pennæ dorsi nigerrimæ & instar lanæ redduntur. coxas habet prægrandes, crura carnosa pelle alba, & digitos in pede sicut camelus. item spicula quædam in cubitis interioribus alarum, quibus ferit eos quibus insilit, Albertus. Officulum paruum subalis habet, quo se in latere purgat, pungit & agitat, quum prouocatur ad iram, Author de natura rerum. In extremis alis, vt audio, ossei quidam mucrones extant, quibus ceu calcaribus inter currendum se incitat, infligendo eos coxis vbi deplumis est, vt in plerisque alijs partibus corporis. Caput ei exiguum, cerebrum ferè nullum. ¶ Corpus habet fere ad magnitudinem asini staturæ mediocris. in pectore magnum os & latum, ad protectionem tanti corporis. Author de natura rerum. Scriptor quidam Italicus hanc alitem equi grandis altitudinem æquare [illegible] ¶ Bestia quædam magis quam auis, licet pennata, breui capite, protracta ceruice, cætera altegrauis, Tertullianus. ¶ Multæ huius auis partes anserinis conferuntur, nisi quod magnitudine excedunt, vt collum, rostrum, oculi, caput, crus: nulla alteri alicui auium, sed quædam quadrupedum [illegible] præcipue cameli. quare chenocamelum (vt chenalopeca) potius quam struthiocamelum cur[illegible] dixerit. ¶ Quidam pictura nostra inspecta, rostrũ aiebat latius debuisse exprimi, anserinum [illegible] pedes magis bisulcos, vt vituli, eosdemque breuiores, & latiores. Iudicent testes oculati. mihi [illegible] uem nondum videre contigit. ¶ Struthiocamelus anserem forma refert. verum collo & cruribus adeò longis vt nonnulli bicubitalem altitudinem excedant. Corpus habet densum & in [illegible] pennis [illegible] ndes albi & nigri olorіs, quibus volatu inutilis ad cursum crebra alarũ & caudæ agitatione iuuatur, [illegible]script. Africæ libro nono.

C.

De huius auis cibo, ventriculique caliditate tanta vt ferrũ cõcoquat.

Vocem eius nunquam audiui, Cardanus. ¶ In struthionis ventre inciso, expurgatis sordibus, lapides inueniuntur, quos hæc postea quam deuorauit, in omaso prope reticulum diu asseruatos concoquit, Ælianus. Ferrum deuoratum concoquit. quia calidissimæ naturæ est, Author de natura rerum. Ferrum concoquere aiunt: quod ob caliditatem vehementem, & ventriculi contingit crassitudinem, Cardanus. Struthiocamelis mira natura coquendi quæ sine delectu deuorarunt, Plinius: vt ferrum & ossa veruecum integra, S[illegible]. [illegible] struthiocamelum [illegible] aliqui non propter tate vi[illegible] calorіs ferrum concoquere [illegible] Leo enim qui longe quam struthi[illegible] calidior est, ferrum concoquere non [illegible] Aphrodisiensis in præfatione primum librum problematum ex quo etiam Cælius [illegible] repetit. Struthocamelum ferunt ferrum edere & [illegible] quod [illegible] non sum ex[illegible] plurimis huius generis auibus obiectum est [illegible] deuorare noluerunt: [illegible] tamen magna in breues partes truncata, & lapides, auide comede[illegible]

Struthiocamelus animal est simplex & surdum, & quicquid inuenit absq; vllo delectu ad ferrum vsq; deuorat, Descrip. Afr.lib.9. Caput huic aliti exiguum, cerebrum ferè nullum. hinc absq; delectu quicquid tetigerit vorat, lintea, ferrum, lapides. Verum hæc inconcocta & integra in eius ventriculo manent: & si nimia fuerint, tandem animal ad mortem vel ad tabem deducunt, vt in dissectis apparuit. ¶ Non bene volat propter corporis molem, Obscurus quidam Aristot. citans. Struthiocameli Africi vel Æthiopici altitudinem equitis insidentis equo excedunt, celeritate vincunt: ad hoc demum datis pennis, vt currentem adiuuent: cætero non sunt volucres, nec à terra tolluntur, Plin. Propter grauitatem neq; altius extolli, neq; volare potest, sed velociter terra graditur, Diodor.Sic. Non volat, sed alis erectis currit vt equus, adeò celeriter, Cardan. Lentè incedit, Idem: nimirum cum non libet festinare, nec est quod vrgeat. Auis est densa pennis, (multis pennis, Oppian.) sed in altum volare non potest: currit tamen celerrimè, & vtrinq; in alas ingruens ventus, tanquam vela eas extendit & sinuat, Ælian. Adeò velox est, vt vel cum alite volante contendere possit, Oppian. ¶ Pedibus pugnat quibus hominem quoq; prosternit, Grapald. *vide* in *E.* ¶ Ferunt eam oculo altero cęlum intueri, altero terrã, Obscur.

Hæc auis non volat sed celerrimè currit.

¶ Non coeunt struthiocameli vt aues, sed auersi vt cameli Bactrianæ, Oppianus. Multum coeunt & multum excrementi habent, sicut Gallina & perdix, Obscurus quidam tanquam ex Aristotele citans. Pedibus nidum ex sabulo architectans, in solo humilem nidum fingit, & construit, cuius medium concauum efficit: labra ambientia alte exaggerat, ac tanquam muro circummunit, vt munitio eminens pluuiam in nidum influere, & pullos etiamnum teneros alluere prohibeat. Amplius octoginta oua ex sese parit: non tamen vno eodemq; tempore ex ouis pullos excludit, sed ex his partim iam in lucem proferuntur, partim intra oua informantur & conglutinantur, partim etiam fouentur, Ælian. Et rursus, Etsi permulta oua parit, non tamen omnia ad frugem perducit. sed fœcunda ab infœcundis secernit, tantumq; frugiferis incubat, simul & ex ijs pullos excludit, & sterilitate affecta, eis ipsis ęditis pullis alimenta præbet. Plurima ædit oua struthio Africa, post ipsam atricapilla, Aristoteles. Et alibi, Multiparæ sunt quædam quæ sępe pariunt, sed non multa, vt gallinæ, perdices, struthio Lybicus. Plurima pariunt struthiocameli, gallinæ, Plin. Ouum parit maximum, durissima & quasi lapidea crusta munitum, Oppian. Oua eius tanta sunt, vt ex transuerso secta, vasa potoria fiant. *vide* in *E.* Propter duritiem & spissitudinem testę non facile franguntur, Albert. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt, Cardan. ¶ Struthio solo visu ita fouet oua sua in arena recondita, vt ex eis pulli egrediantur in lucem, Obscur. & Cæl.Rhod. Variorum 20.5. Oua mense Iulio parit, & in sabulo abscondit, quæ calore Solis excuduntur, vt alia multa oua animalium: & ideo ad ea nõ reuertitur, quòd nudo corpore ea fouere non possit: & (subinde) respicit ad locum in quo condita sunt, vnde falsò aliqui crediderunt quòd visu ea foueat, Albert. de anim. lib.23. Et rursus lib.6. Struthionis (inquit) oua sub arena calore Solis viuificantur & exeunt. & ideo prouerbium est (vulgò fertur) quod ducatur (afficiatur) ad oua tanquam non sua. Exeuntes enim pullos non pascit, qui nati per se statim comedunt. Inutiliter quidem incubaret mater, neq; calore profutura ferè deplumis, & pondere suo grauatura. Iam quòd ea visu fouere perhibetur, falsum est. nullum enim animal hoc facit. & forte rarò ea intuetur propter custodiam: vnde vulgus imperitum videndo eam sua oua fouere putat. Non oculis fouet oua, verum obseruat. calore enim Solis pulli educũtur, Cardan. Habitat in desertis inaquosis, atq; oua numero decem aut duodecim in arena emittit, quorum singula tormentarij globi magnitudine plus minus quindecim libras pendent, ac breuissimæ cum sit memoriæ, loci confestim obliuiscitur. Quare fœmina in hæc oua incidens, siue propria, siue aliena, excubat & calefacit. pulli verò quãprimum nati sunt, per campum escam quæsituri vagantur, & priusquam illis nascantur pennæ, cursu adeò valent vt consequi vix possint, Author descript. Afr.lib.9. ¶ Struthiocameli naturaliter caluent, Plinius.

De huius auis coitu.

Nidificatione.

Partu.

Ouis.

Incubitu & exclusione ouorum.

D.

Struthio fœtus suos tanto amore prosequitur, vt peracutas etiam ferrèas cuspides circa nidum suum à venatoribus defixas, negligat, atq; ita transfixa morte afficiatur, vt referetur in *E.* Fertur de natura huius auis quòd matres semper volent, ac pullos suos relinquant, qui ob inopiam cibi flent atq; vlulant. ad quod sæpe alludit scriptura, vt Micheæ 1. Faciam planctum sicut dracones, & luctum sicut filię *iaenah*, id est vlulæ siue struthionis. item Threnorum 4. Filia populi mei crudelis *caieenim*, id est sicut vlulæ & struthiones, P. Fag. Struthio relinquit oua sua, Iob 39. ¶ Illa quam vidi mitis erat, reliquarum mores ignoro, Cardan. ¶ Mira huius auis stoliditas in tanta reliqui corporis altitudine, cum colla frutice occultauerit, latêre sese existimantis, Plin. Idem aliqui de perdice ferunt, & inter quadrupedes de bubalo veterum seu bubalide, inter pisces de sciæna. Quum effugere venatores non potest, inter arbusta sæpius aut vmbrosa loca caput abscondit, non naturę desidia, ne videatur aut conspiciatur ab alijs vt quidam putant, sed quia corporis pars cęteris debilior vmbram sibi pro tutela parat, Diodor. Siculus. ¶ Struthio equum naturaliter odit, & miro modo persequitur. equus etiam illam in tantum odit ac retinet (timet,) vt eam intueri non sustineat, Author de nat. rerum.

De huius auis erga fœtũ amore.

Stoliditate.

Odio in equum.

E.

Struthum Arabicum nemo capere potuit: & equites qui persequebantur mox desistebant. aufugiens enim procul abducebat, pedibus scilicet ad cursum, & alis simul erectis instar veli vtens, Xeno-

De eius capiendi ratione.

phon Anabas. Capitur non vt cæteræ aues visco aut calamis: sed equis, canibus & retibus, Oppian. In cursu deficiens lassitudine comprehenditur ab equitibus. etenim in orbem currit. verùm equites ei orbem præcidentes, currendo defessam assequuntur, Ælian. interprete Gil. Græcè sic legitur. Θεῖ μὲν γὰρ εἰς κύκλον, ἀλλ' ἐξωτέρω περιθέουσι. οἱ δὲ ἱππεῖς τῷ ἐνδοτέρω ἐπιτέμνοντι κύκλῳ, καὶ ἐλάττω περιιόντες ἀπειποῦσαν τῷ δρόμῳ ἐχειρώσαντο αὐτὴν χερσίν. Quæ verba hoc sonare videtur: currit enim in orbem, sed patentiorem & extrinsecum: equites verò persequentes interius & breuiore via (ἐπιτέμνοντι pro ἐπιτεμνόμενοι fortè) circumeunt, donec defessam demum comprehẽdant. Hanc aiunt eum delitescendum habet, caput solum planè totum incondensum abscondere, reliquam se in aperto relinquere ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum capite, Tertul. *vide* supra in *D.* Quòd si quis eam insectetur, propter corporis grauitatem volando effugere nequit, sed duntaxat explicatis alis, gressu ipso effugere aggreditur: sin proprior facta est, vt capiatur, obuios lapides sic pedibus retrò ad hostes versus tanquam funda iaculatur, Ælian. & Diodor. Sic. Vngulæ ijs ceruinis similes, quibus dimicant, bisulcæ, comprehendendis lapidibus vtiles, quos in fuga contra sequentes ingerunt pedibus, Plin. Pedibus pugnat, quibus hominem quoq; prosternit, Grapal. Elephanti cum venatores inuadunt, aures patulas intendunt & pandunt, more magnarum struthionum, quæ vel dum fugiunt, vel dum inuadunt, explicatis alis feruntur, Ælian. Capitur struthio (inquit idem) ad hunc quoq; modum: Cum ipsam sic incubantem (vt in *C.* relatũ est) vir eius venationis bene peritus animaduerterit, peracutas ex ferro cuspides spiculorum more tectas circũ nidum defigit, & alicubi prope in occulto latens, ex insidijs rei euentum acerrimè expectat. Struthio verò quoniam amore, quem erga fœtus suos acerrimum habet, flagrans sitienter eum eis versari cupiat, ex inquisitione pastus reuertitur, ac nimirum priusquam in nidũ introeat, huc illuc versans oculos, circumspectat, quòd metuat ne quis sese speculetur. Deinde ardentissimo pullorum studio victa, etsi ferrum splendescit, ita tamen alis passis (tanquam velis contento fune explicatis) intra nidũ mirabiliter ingreditur. nam cuspidato ferro transfixa, acerba morte afficitur. Venator vero repentinus eò accedit, & simul cum matre pullos capit.

Qua ratione sese aduersus insequentes tueatur.

De auib. ceruinis quæ cum struthocamelis eædẽ esse videtur.

¶ Supra Elephanthophagos in Arabia sunt Struthophagi, gẽs non admodum magna: apud quos aues dicuntur esse, ceruorum magnitudine, quę volare non possunt, sed celeriter currunt quemadmodum struthocameli. Nonnulli eas arcu venantur, nonnulli pellibus struthorum tecti. nam dextrã manum pelle colli operiunt, atq; eam sic mouent, quemadmodum animalia collum. sinistra verò semen spargunt è suspensa pera eductum, eò auem allicientes, in conualles detrudunt, vbi viri animal circumsistentes obtruncant. Atque hi huiusmodi auium pelles induunt & substernunt, Strabo libro 16. Mihi quidem aues istæ ceruinæ non aliæ quàm struthocameli videntur, quum in tota descriptione conueniant omnia, nihil aduersetur: & ipsi scilicet struthophagi dicti sunt, quod struthis siue struthionibus quas capiunt, non alijs quibusdam auibus vescantur. adde allici eas a venatore struthionis pelle induto. conuenit autem aues easdem ab ijsdem allici. Ea etiam quæ de hisce auibus ceruinis Diodorus Siculus scribit, cum struthocamelis per omnia congruunt. Sic autem ille libro 4. de fabulosis antiquorum gestis Pogio Florentino interprete. Populi (inquit) qui partes Æthiopię supra Ægyptum ad hesperum pertinentes habitant, Æthiopes simi: ad meridiem spectantes Struthophagi cognominantur. Est apud eos auium species natura terrestribus animantibus mixta, vnde & aues ceruinæ nominatæ sunt. Hæ magnitudine sunt magni cerui, collo oblongo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmissimis, fixo pede. Altè volare propter grauitatem nequeunt: verum ocyssimè summis pedibus terram tangentes, præsertim quum flans ventus alas velut nauem extentis velis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus, fermè lateris magnitudine, pede iactis. Cessante vento, alarum præsidio destitutæ, cursuque victæ, prehenduntur. Harum quum magna sit multitudo, varijs artibus plurimas barbari facileq; capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus verò pro vestibus vtuntur ac lectis. Ab ijs verò quos simos Æthiopes dicunt, sępius venatione lacessitæ, rostris se tuentur: quę quum magna sint & ad incidendum apta, magno sunt incolis vsui, quum haud parua habeatur horum animantium copia, Hæc ille.

Vsus pellium huius auis, plumarũ & ouorum.

¶ Arabes struthocamelorum (στρουθῶν) pellibus loco thoracum & scutorum muniebantur, Pollux. Æthiopes captos a se struthiones excoriant, & carnem in cibo absumunt, pelles verò cum plumis suis reseruant vt mercatoribus vendant, qui eas in magna copia Alexandriam venales aduehunt: inde per alia loca distribuuntur. Nam Turcæ etiam pileos suos vel galeas his pennis ornant, Bellonius in Singularibus. Cristas galearum ex olorinis pennis colligere moris fuit apud antiquos, quom hodie ex struthiocamelo plurimum petantur, Nic. Erythræus. Componebantur olim etiam ex equinis setis hæ cristæ, vnde galea hippuris cognominata Græcis. In Gallia audio esse artifices qui non alia quam huius alius pennas adornandi arte victitent. Præmia, ex struthiocamelis conos bellicos & galeas adornantes pennæ, Plin. ¶ Oua propter amplitudinem pro quibusdam habentur vasis, Plin. Ex transuerso secta vasa fiunt potoria, Auth. de nat. ret. Caput infantis magnitudine referunt, rotunda, cum senescunt ebur effingunt. Suspendi solent in templis. diu enim manent, quòd durissima sint, humoreq; exempto quasi ossea redduntur, Cardanus. ¶ Vrina struthionis atramenti lituras abluit, Hermolaus: tanquam vlla sit auis vrina præterquam vespertilionis.

Struthio

F.

Struthio [illegible] quam auis immunda cibo interdicitur Leuit. 11. & Deuter. 14. ¶ *Bath iaenah*, id est *Filia cuius*-*filia* struthiocam[illegible] raic[illegible] dicitur, eo quod homines fœmellas fere vesci solent, & cum adhuc parua est, *dem in* teste R. [illegible] auid K[illegible] in libro Michol, [illegible] agius. Struthophagi Arabiæ populi sunt, *vide* infra in *H. a. Æ- bo*. thi[illegible]pes capt[illegible] a [illegible] struthionibus vescuntur, Bellonius.

¶ In struthione elixo: [illegible] piper, mentham, cuminum assum, apij semen, dactylos vel caryotas: mel, *Ap- a-* acetum, passum, liquamen & oleum modice: & in cacabo facies vt bulliat, amylo obligas, & sic partes *ratus.* struthionis in lance perfundes, & desuper piper aspe[illegible]s. Si autem conditurам coquere volueris, alicá ad[illegible]as, Apicius 6. [illegible] Aliter in struthione el[illegible]o: Piper, [illegible] ligusticum, [illegible] mum aut satureiam, mel, sinape, ace-tum, liquamen & oleum, Idem.

¶ [illegible] etracis magnæ caro magnorum stru[illegible] onum carni (quam & ipsam sæpe gustauimus) non *Qualitas* [illegible] similis est, Athenæus. Sunt qui velint pauonis [illegible] & modici alimenti, ac difficilis conco-*alimenti.* ctionis esse, melancholiamq; augere. eiusdemq; [illegible] struthiocamelo[illegible] quem Africa peculiariter nutrit, Platina. Caro struthionis omnium crassissima iudicatur, cam[illegible] tanda, Rasis. Ex grandibus struthijs membra omnia dura, excrementosa & concoctu difficilia [illegible], Galenus de cibis boni & mali succi, & lib. 3. de aliment. facult. Alæ eorum non sunt deteriores cæterarum auium alis, Idem. Carnem *nham* quidam medici magnifice laudauerunt quam scribunt esse calidam, pinguem, appetitum excitare, confirmare corpus, & laudabilem esse quando concoquitur. sed est mali saporis & Vetus translatio, est debilis & vacua) crassa, & non [illegible] cile concoquitur. coitum promouet, Auicen. 2. 523.

Carnes habet præcipuè circa coxam viscosas ac [illegible]idas, quibus vescuntur Numidæ: nam iuuenculos capiunt & saginant. Cum in Numidia degerem, eius carnibus vescebar, neq; mihi harum gustus omnino displicuit, Auth. descript. Afr. lib. 9. ¶ Heliogabalus struthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties, dicens præceptum Iudæis vt ederent, Lampridius. Et rursus de eodem, Sexcentorum struthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. ¶ Oua struthionum in Arabia se non insuauiter comedisse Aloysius Cadamustus scribit. Oua struthiocameli comedens, gustum quendam sapidum habere inueni, Brasauolus. Gallinarum & phasianorum oua præstantiora sunt, deteriora verò anserum & struthocamelorum, Galenus tertio de alim. Inter oua ficciora sunt oua anseris & struthij, Auicenna. Oua struthionum crassa sunt & difficilia concoctu: qui eis vesci voluerit, vitellis tantum vtatur, Tacuinus.

G.

In struthionis ventre inciso lapides inueniuntur, quos hæc deuoratos tandem concoquit. ij sanè *Remedia* ad efficiendam oculorum medicinam salutares sunt, Ælianus. Græcè legitur, ὤω δὲ [illegible] *ex hac a-* ὄψεως ἀγαθῶν. vbi καὶ coniunctio, similitudinem aliquam cum præcedentibus insinuat. & rei ipsius natu- *ue.* ra πέψεως potius quam ὄψεως legendum dictat: vt lapides in ventriculo animalis omnia concoquentis in homine etiam concoquendi vim promoueant & confirment: (Hæc scripseram cum Kiranidem quoq; lapidem e ventriculo struthionis collo suspensum bonam facere concoctionem scribere legi.) Qua ratione etiam echinus seu interior membrana gallinarum in cibo sumpta, tanquam illi etiam vis concoquendi lapillos insit: & exteriores pelles animalium quorundam voracium foris applicatæ, cum suis plumis aut pilis, mergi, cygni, lupi, bonam facere concoctionem existimantur. quod si faciunt, calori forsan per illas aucto ad[illegible]bendum fuerit, non occultæ cuipiam proprietati. poterat autem similiter alijs quoq; calidis aut calfacientibus impositis augeri. Struthocameli ventriculus falso laudatur ceu medicamentum quod iuuat coctionem, Galenus 3. de alim. facultatibus. Struthiocamelis mira natura coquendi quę sine delectu deuorarint, vt ferrum, & ossa veruecum integra. vnde & pelles eorum cum plumis mollioribus concinnatas stomachicis applicant, Syluius. Struthiocameli ventriculus, & aliarum auium similiter, cochleariorum duum mensura ex vino potus febri absente, præsente vero ex aqua, ventris profluuio medetur, Galen. Euporist. 2. 46. Cortex interior ventris struthionis sumptus confert stomachicis & calculum dissoluit, R. Moses. eadem vis echino seu interiori membranæ ventriculi gallinarum attribuitur. ¶ Struthionis adeps & nerui auxilium & salutem neruis hominum afferunt, Ælianus. ¶ Cum auctio regia per Catonem Vticensem fieret, seuum struthiocamelinum [illegible] octoginta venijt, efficacioris ad omnia vsus quam est adeps anserinus, Plinius. Nicolaus Myrepsus adipem struthiocameli inijcit acopo ex vulpe in oleo decocta, item vnguento 12. ad anthrincos. Eundem Paul. Ægineta inijcit in emplastrum diacinnabareos ad tofos aliosq; tumores induratos. ¶ Vrina puerorum impubium Salpe illinit Sole vsta, cum oui albumine, efficacius struthiocamel[illegible] binis horis, Plinius. Struthocameli oua podagricis inuncta prosunt, Kiranides.

H.

a. Struthius auis [illegible] grandi corpore & graui, fœmina vocatur struthio, Textor Rauisius: sed absq; *Synony-* authoritate. *Vasta ales* [illegible] el, Claudian. in Eutropium libro primo. Afra auis pro struthio- *ma.* ne, *vide* infra in *h.* Aues [illegible] as, [illegible] em struthocamelis esse, in *E.* docuimus supra. ¶ Μεγάλαι στρουθοὶ dicebantur etiā A[illegible] separatim, vt Ἀ[illegible] στρουθῶν, ἐξ [illegible] στρουθῶν, [illegible] E[illegible] ath. Athen[illegible] οἱ Ἀράβιοι, Heraclid. [illegible]

A [illegible] Hesychius. A [illegible], Idem & Varin [illegible] illus, & legem [illegible], vt Æbus Dionysius habet [illegible] lib. 4. de piscat. [illegible] Idem. [illegible] gripho autem non autem [illegible] videtur autem [illegible] quoque auis non auis [illegible] auis non volet, & multis pa[illegible] quadrupede [illegible].

Epitheta. ¶ Epitheta. [illegible], Oppianus. [illegible] per ex[illegible] melo [illegible] epitheta fuerint, A[illegible].

Deriuata. ¶ Seu [illegible] hiocamel[illegible] [illegible] ocant [illegible] Stru[illegible] pennis eis pilei & galeæ [illegible] deducitur inde [illegible] Su[illegible] fuit [illegible] superbe se erigere.

Icones. ¶ Icones. [illegible] Notitia rum Orientis & Occidentis [illegible] Romani imperij prouinciarum continet, an[illegible] quædam pingu[illegible] A[illegible] & aquila aut pl[illegible]. Ægyptiorum sapientes [illegible] volunt, struthiocameli pennam p[illegible] hoc[illegible] animal præter cætera pennas [illegible] æquales habet, Orus in Hieroglyph. [illegible] Helicone Arsinoæ imag[illegible] quam [illegible] eius Prol[illegible] duxit. Arsinoen gestat struthi[illegible] ænea de genere magnarum [illegible] quæ propter magnitudinem & grauitatem volare non possunt, Pausanias in Bœoticis. Extat [illegible] rdiani [illegible] picta in domo rostrata Cn. Pompeij: in qua pictura etiam nunc conspiciuntur, struthiones Mauri [illegible] trecenti, onagri triginta, &c. Iulius Capitolinus.

Struthocamelus herba. ¶ Struthocamelus inter struthij herbæ nomenclaturas legitur apud Dioscoridem.

¶ Albertus in opere de animalibus ex Auicenna nominat *[illegible]* aues ex ansere & struthione compositas, vbi chenalopeces, id est vulpanseres legendum, vt monui in Ansere.

¶ De Struthophagis populis diximus supra in E.

¶ *b.* In India gignitur arbor quædam cui folium specie prælongum, simile pennæ str[illegible]m, quæ super galeis imponuntur, longitudine duorum cubitorum Theophrast. de h[illegible] 4. [illegible] thionis penna similis est pennis herodij & accipitris, Iob. 39.

Testimonia ex sacris literis de struthione. ¶ *c.* Habitabunt q; ibi filiæ struthionis, Esaiæ 13. & Hierem. 5. Et socius struth[illegible] cubile draconum, & pascua struthionum, Esaiæ 34. Filia populi mei fidelis [illegible], Hierem. Thren. 4. Faciam planctum meum velut draconum, & luctum quasi [illegible] Mi[illegible] 1. Struthio quando oua sua derelinquit in terra, tu forsitan in puluere calefacies ea, [illegible] S[illegible] cum tempus fuerit, in altum alas erigit, Ibidem.

¶ *d.* Struthio dura est in suos pullos, quasi non sint sui, frustra laborauit nullo timore cogente, Iob. 39. Struthionem deus priuauit sapientia, non dedit illi intelligentiam, Ibid.

Magicũ. ¶ *e.* Struthionum pennæ super galeis imponuntur, Theophrast. Firmius imperator vectus est ingentibus struthionibus, Textor in offic. 573. ¶ Struthiocamelus habet in ventriculo echinum quod dicitur *suffuchium*, (nomen videtur corruptum,) aridum hoc tritum & datum in potu [illegible] culte, amorem & libidinem excitat, Kiranides.

Struthiones inter luxus instrumẽta. ¶ *f.* Heliogabalus habuit istam consuetudinem, vt vna die non nisi de phasianis tantum ed[illegible], item alia die de pullis, alia de porcis, alia de struthionibus, Lampridius. Regi Persarum inter cæt[illegible] animantes quotidie etiam struthi Arabici mactabantur, Heraclides.

¶ *g.* Lapis de echino, id est ventriculo struthiocameli, cum grano pondere [illegible]tus, & datus in cibo vel potu latenter, magnam facit intentionem, maxime frigidis & impot[illegible] ad concubitum. Ipse etiam lapis solus ad collum suspensus, bonam concoctionem facit, [illegible] ex Æliano, & intentionem ad concubitum, Kiranides.

¶ *h.* Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones, E[illegible] 43. Aristophan. in A[illegible] R[illegible] ex matri deorum struthocamelum comparat propter eius magnitudinem.

Afra vel Lybica auis. Prouerbium. ¶ Proverbium Afra vel Lybica auis, [illegible], re[illegible] Suidas [illegible] quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Horat. de præ[illegible] a v[illegible]. *Non A[illegible] auis* [illegible] leag[illegible] idem hic vel Numidicam gallinam, non struthionem accepe[illegible]) *descendat in ventrem meum iucundior, quàm lecta de pinguissimis Olius ramis arborum.* N[illegible] galli[illegible] prægrandes olim mittebat [illegible], quas easdem Numidicas aues appellant. Ac[illegible] tur de [illegible] sentire, quæ [illegible] ipsa auis m[illegible] le corporis esse fertur. Mea quidem sententia n[illegible] inepte iacietur & in hominem peregrino c[illegible]tabilem. Et Plaut. alicubi Pœnum auem vocat, ob [illegible] alarum instar vtrinqs pensiles. [illegible] bium extat in Auibus Aristoph. In[illegible] res[illegible] barbaro ac meticulosos. S[illegible] homines prægrandes [illegible] imidiores. [illegible] us, Hic ne[illegible] magnus est, Erasmus.

DE STVRNO.

Stvrnvs a[illegible] quibusdam parum Latin *sturnellus* dicitur, vt Italis vul[illegible] *sturnello.* Græce [illegible], vt bis habet Aristoteles: item Galenus & Va[illegible]. E[illegible] o



omnino ardeam,) Ambrosius sturnum transfert, quem tamen Græci non *erodion*, sed *psara* dicunt, Cælius. ¶ *Sarsir* Hebraicam vocem nonnulli astarem vel sturnum aiunt significare, alij aliud animal: *vide* in Aquila A. *Alzarazar* sunt aues apud Arabes, turdorum ferè magnitudine, sed colore diuerso. habēt enim plumas & pennas nigras aliqua insignes albedine, & apud Venetos dicuntur *stornelli*, And. Bellunen. Auicenna meminit fimi *alzarazar* oryzam edentiū: vbi vetus interpres nō rectè turdos transtulit. Serapio de remedio ex eodem fimo citans Galeni verba, pro sturno *zezir* habet: & eadem ex Dioscoride transferens ineptè turturem pro sturno posuit. Napellus (Cicuta) venenum (imò cibus) est *zararo*, id est sturno, Auerrois interpres. Sturnelli qui dicuntur *azuri*, Interpres Auerrois. *Alsendens* est auis nigra, rostro luteo: secundū aliquos sturnus, And. Bellunensis sed videtur potius merula. ¶ Sturni Italicum vulgare nomen est *storno*, *stornello* vel *sturnello*. ¶ Lusitanicum *sturnino*. ¶ Gallicum est *estourneau*. ¶ Germanicum Staar/ quod nomen a Latino effictum est: Rinderstaar/ quod circa boum armenta versari soleat. Alij scribunt Stár/ Stór/ Starn. Circa Argentoratum & Francfordiam ein Sprehe. Flandris Spreuwe/ Brabantis Spruc. ¶ Anglicum *a sterlyng*, *a starll*, *a stare*. ¶ Illyricum & Polonicum *sspaczek*, vel *spaczek*,

B.

Forma. Sturnus varius est, (Gaza vertit: niger est, albis distinctus maculis,) magnitudine merulæ, Aristot. de hist. anim. 8.16. Auis est varij coloris, omnibus nota, Kiranides. Nigra est, aliquantulum in cinereo pallescens (cinereis maculis pallidis) respersa, Albertus. Linguam habet latam, Idem. Auis parua est, fusco nitens colore, Author de nat. rerum.

C.

Vox & cantus. Dum turdus trutilat, sturnus tunc pisitat ore, Sed quod mane canunt, vespere non recolunt, Author Philomelæ. Sturnus pisistrat & isitat voce, F. Alunnus, nescio quàm rectè. Sturni vt & graculi aues clamosæ & gregariæ sunt, Eustath. Τῶν δ᾽ ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται, ἠὲ κολοιῶν, Οὖλον κεκλήγοντες, (ἤγουν βοῶντες πτ[illegible], ὅτε προΐδωσιν ἰόντα Κίρκον, ὅτε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσι, Homerus in fine Iliados ρ. Dicit autem Troianos turmatim Hectorem & Æneam ducem secutos esse persequendo Græcos: & in hoc quidem simile est, quod turmatim feruntur: dissimile verò quòd Troiani Græcos fugāt, sturni circo accipitre conspecto fugiunt. Audio sturnos qui ab homine aluntur valde canoros esse, & aliarum quarumuis auium voces imitari. Sturnus linguæ est latæ, & perfectissimè loquitur, Albert.

Sermonis humani imitatio. Cæsares iuuenes (Drusus & Britannicus Claudij filij) habebant turdum imitantem sermones hominum, item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles. Plin. Sturni loqui discunt, *vnde* suprà in Psittacis ex Plutarcho. Papinius etiam sturnum inter humani sermonis imitatrices nominat. Sturnus in sibilo propius accedit ad loquutionem. Etiam elementum illud caninum optimè vibrat, Scaliger.

Cibus. ¶ Sturni in arenis & paludibus & pratis aquosis assiduè versantur, & cum armentis vaccarum etiam propter pascua quæ de stercoribus colligunt, Albertus. vnde & nomen eis nostri à bobus indunt, Rinderstaren. In agros milio & panico consitos agminatim inuolant, Plin. Sunt qui sturnos captos oryza tantum pascunt, vt eorum fimo crocodileam adulterent, Idem. Magno impendentis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Sambuci acinis grana insunt sesamacea non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Ceratia etiam amant & vuas: milio & panico plurimum nocent. Cicuta sturnis alimentum est,

vt elleborus coturnicibus, vtrunq; homini venenum Galenus in opere de temperam. & in libro de theriaca ad Pisonem: item Kiranides. Elleborus venenum (imò cibus) est coturnicibus, & napellus (cicuta) *Zaratro*, id est sturnello, Auerrois vel eius interpres potius. Aduersus napelli venenum (inquit Ant. Gainerius) darem puluerem musconum (muscarum vel culicum) napellum depascentium, vel puluerem coturnicis seu turdi. Sed apparet illum deceptum ab Arabibus vel eorum interpretibus, qui coturnices napello vel aconito pasci scripserunt, cum sturnos (non turdos) conio, id est cicuta non aconito pasci scribendum fuisset, [illegible] copiose in Philologia de lupo exposui, de aconito scribens. Cicuta quidem pinguescunt etiam aues Æliano teste. ¶ Sturnorum generi proprium (cum abeunt e nostra regione) cateruatim volare, & quodam pilæ orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus, Plinius. Gregatim volant & compressè quasi ad aciei centrum, propter timorem accipitris. hunc enim superne vel a latere accedentem alis eueniant, vento alarum con[illegible]arum repellunt: & subtus volantem stercoribus opprimunt, Albertus. Sturni aues [illegible] gregatim degunt, sed mutuo se iuuare (propter infirmitatem, contra aues rapaces [illegible]) Eustathius. Maximè gregatim volant, modo in aciem directi, modò globatim condensati, [illegible] dine atq; impetu, vt nubem facere & tempestatis more sonare [illegible] videantur: & [illegible] Homerus ψαρῶν νέφος, id est sturnorum nubem dixit. Vespere [illegible] commurmurant, nocte silent, aurora rubente murmur excitant. de[illegible] per turmas ad [illegible] volant, Author de natur. rerum. Noctu in locis palustribus super [illegible] pernoctare gaudent.

Partus. ¶ Ter anno pariunt, vt audio: vno tempore septem vel octo o[illegible]. ¶ Sturnus [illegible], Arist.

Latitatio hyeme. Abeunt & merulæ turdiq; & sturni simili modo in vicina. sed hi plumam non amittunt, nec occultantur, visi sæpe ibi, quo (aliàs, nisi spe cibi quo) hybernum pabulum petunt, Plinius. Alter legit [illegible] latina: Abeunt merulæ (inquit) & turdi, similiter ac sturni, sed in vicina loca. occultantur hæc animalia sæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt. Aues quædam cum æstate [illegible] degant in [illegible], hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, vt sturni, turdi, &c. G. Agricola. Et rursus, In angustiis montium locis latere aliquando consueuerunt turdi, sturni, &c. ¶ [illegible]

Mortifera. allij semen mortiferum est, Ælianus.

D.

Animalia quædam imitantur ciuilitatem in habitatione congregata & defensione commun[illegible], vt grus, sturnus, anas, Albertus. Sturni quidem natura φιλάλληλοι & συναγελαστικοὶ sun[illegible] lo. Tzetzes scribunt. *vide* supra in C. vbi hoc etiam annotauimus, sturnos accipitrem fugere & quomodo aduersus eum se tueantur: & quod humano etiã sermone dociles sint. Ad quemlibet impetum accipitris comprimuntur in aere, & vento alarum coniunctarum repellunt accipitrem: qui si infra eos volet, stercoribus eorũ inquinatur ita vt appropinquare non possit, Albert. ¶ Hoc experientia deprehensum est, sturnum sibi ipsi medicinam facere. Cùm enim quidam luscinias simul & sturnum aleret, & huic pes luxatus esset, oua formicarum, quib. vescuntur lusciniæ, sturnus rostro minuit: & deposita sub alis atq; calefacta, rostro ad pedem attriuit. Qua ratione intra paucos dies integer, vt antea, incessit, vt G. Fabricius suis ad nos literis testatus est. ¶ Canem à sturno abhorrere fertur, Blondus.

Quaratione se tueantur aduersus accipitrē. *Sturnum sibi medicinam facere.*

E.

Ratio capiendi sturnos.

Animalia quæ gregatim degunt, facilius decipiuntur ab aucupibus. positis enim quibusdam suæ speciei auibus, vel imaginibus auium iuxta retia, statim accedunt & capiuntur, vt anates, sturni, Albertus. Pantheron retis genus quo vtuntur Galli ad passeres, sturnos, &c. Budæus describit in Ann[illegible]ationibus in Pandectas. Funiculis longis inuiscatis capiuntur sturni, qui valde gregatim volant, cum habetur aliquis sturnus ad cuius pedem ligatur funiculus inuiscatus, & manu tenetur. di[illegible] autem cùm grex sturnorum propè videtur. tunc enim cum funiculo dimissus ad gregem a[illegible], & cum ipso strictè (quam proximè & contiguè) volitat: multiq; tangentes funiculum inuiscantur, & ad terram simul cum eo ruunt, Crescentien. In quibusdam Italiæ locis, mustelis domesticis (au[illegible]) vtuntur, vt aues e nidis extrahant, passeres, sturnos, &c. Capiuntur in volatu, Eberus & Peucerus. Facile eos aiunt capi hyeme laqueis quibusdam (in Bóglinen) in pratis aquosis. Audio & in arbore in cauis angusto aditu eas nidulari, vt quercubus fere: & aucupes caua illa excindere solere vt eximant. Præterea circa Mure cœnobium non procul vrbe nostra aiunt esse aucupem, qui nassas [illegible]mineas (qualibus pisces capiuntur) impositis cerasis in arundinetis, vbi pernoctare solent, disponit. Illæ in [illegible] capiuntur, centum aliquando vna nocte, maiores natu simul & minores. Vbi verò iam præt[illegible] tempus cerasorum, non amplius. ¶ Sturnus domi vt parasitus educatur, Volaterr. Est apud nos [illegible] sturnum octauo iam anno domi alit: & auceps qui septimo: ait autem is valde canorum esse [illegible]rum quarumuis auium voces (quas scilicet in eadem domo subinde audit) imitari. ¶ Ma[illegible]entis vindemiæ damno veniunt, Volaterranus. Pestem à milio atq; panico sturnorum, pa[illegible]ve agmina scio abigi herba, cuius nomen est ignotum, in quatuor angulis segetis defossa, mirum dictu, vt omnino nulla auis intret, Plin. ¶ Starnes (Sturni conijcio legendum) si mane volauerint congregatæ, mane erit tempestas. si autem tardè, tarde & multo tempore erit tempestas: & si reuertantur volantes, tempestatem significant, Gratarolus ex authore barbaro.

Prognostica tempestatu.

F.

Sturni carnes habent siccas & sapidas, Albertus. Sunt quibus videantur ferinum quid resipere, quod nostri dicunt Wiltelen. Non laudantur in cibo, Nic. Massa. Sturni quos vulgò diabolicam carnem habere dicimus, omnino ab obsonijs lautorum reijciantur, Platina. Galenus lib. 6. de tuenda valetud. Inter perdices, turdos, merulas, & huiusmodi, quæ quidē boni succi esse ab omnibus existimantur, ψᾶρας, hoc est sturnos, etiam commemorat, qui à multis illaudabilis esse nutrimenti iudicantur. Cui obiectioni sic occurri posse arbitror: Galenum in eo libro in calculi renum vitio sturnos tanquam tenuis alimenti approbasse, similiter & palumbes turritósve passerculos, quos Græci πυργίτας appellant: vel sturnos non ita fortasse improbi succi esse, præsertim iuuenculos, vt vulgus putat. quædam namq; animalia in tenella adhuc ætate boni succi sunt, vt vituli & hœdi: si verò annosa fiant, praui. hæc enim (vt ait Galenus in tertio de alim. facult.) carent & concoctionis & boni succi, & nutritionis laude, Aloisius Mundella epistola 6. Medicinalium. Et paulò pòst, Nec obstiterit (inquit) quò minus boni succi sint quòd cicuta interdum pascantur, vt neq; coturnicibus quòd elleboro. Et rursus dialogo 4. Medicinalium, Galenus (inquit) lib. 6. de tuenda valetud. sturnos inter attenuantis optimiq; alimenti cibos connumerat, qui tamen ab omnibus ferè qui de illis tradidere, & praui succi & saporis ingrati habiti sunt. Et fieri quidem potest vt vox illa psaros, id est sturnus, ab alio Galeni contextui, non ab ipso authore addita fuerit. Vel Galenum ibi de sturnis iuuenculis locutum fuisse dicemus, qui nimirum tenelli adhuc succi laudabilioris fuerint quàm adulti, &c. Vel potius existimabimus illum intellexisse de sturnis qui in montibus degunt, non autem qui circa paludes & loca campestria versantur: quos sanè si comedas, cum præsertim nouellæ sunt ætatis, adeò miram cibi illius suauitatem senties, vt vix illos à turdis discernere possis, Hæc ille. Sturni sunt calidi, Galeno libro 3. de alim. facult. ac commodi siccis, lib. 6. de sanit. tuenda. non aduersantur renibus, Ibidem. Sturnos tanquam melancholicum & vitiosum generantes humorem reijcimus, quum & cicuta illi nutriantur, Amatus Lusitanus in Curatione vlceris cancrosi. Sturni caro crassior est quàm pulli (gallinæ) vel coturnicis. ventrem astringit, & multum nutrit, Rasis vt quidam citat. Sturni phasianis natura proximi sunt, Elluchasem: sed titulus habet, Perdices paruæ seu sturnæ: lego *starna*. sic autem Itali vulgò vocant perdices minores. Sturni & *alchata* (species palumbium) habent in se superfluitates, & sunt malæ concoctionis, maliq; nutrimenti: & sanguis ex eis generatus est calidus & siccus, Elluchasem. Sturnelli sunt calidi & sicci, difficiles concoctu, crassi succi, Auerrois. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulsantes, expedit vt diligenter euitent grues, sturnellos, &c. Arnoldus de cons. sanit.

De alimento ex sturnis.

G.

Sturnus in cibo sumptus iuuat omnes qui mortiferum aliquid biberunt: & si quis prægustauerit, omnino non lædetur, Kiranides. ¶ Crocodileam adulterant amylo aut cimolia, sed maximè (sturnorum fimo) qui captos oryza tantum pascunt, Plinius. Plura de huius fimi vsu ad faciem ornandam ex Dioscoride, Plinio & Galeno, attuli in Scinco G. Ad alphos conuenit crocodilea & fimus sturnorū cum oryzam comederint, Ægineta. Stercus turdorum (*alzarazir*, id est sturnorum) edentium *rizi*, confert ad pannum & morpheam, Auicenna. Stercus *zezer* (sturni) oryza pasti, impetigines efficaciter abstergit, Serapio citans Galenum. atqui Galenus lib. 10. de medic. simplic. fimum crocodili terrestris cutim abstergere & siccare scribit, vt & sturnorum oryza pastorum, qui tamen multò imbecillior sit: crocodili verò terrestris tam efficax, vt ephelides etiam & alphos, & lichenes tollat. Eiusdem Serapionis interpres ex Dioscoride transferens, pro fimo sturni, imperitè posuit turturis.

Remedia ex ijsdem.

H.

¶ *a.* Psaros, id est sturnus auis, Syluat. qui & paros alibi habet pro sturno, sed mutilam dictionem. Græcè in recto singulari ψάρος effertur, vt λόγος: vel ψὰρ, vt Κάρ. inde obliqui ψαρὸς, ψαρὶ, oxytoni: etsi non meminerim illos apud authores legere. pluralis quidem numerus ψάρες voce paroxytona, & ψαρῶν circunflexa, non infrequens est. ψῆρες poeticum est, Eustathio teste: quod cum penanflectatur, miror ψᾶρες etiam non penanflecti præsertim cum primam producat Homero, vt in hoc versu: Τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν. Ψᾶρες dicuntur παρὰ τὸ ψαίρειν. διαχύνουσι γὰρ τὰ ὑποκείμενα οἱ ψᾶρες ἐν τῷ διαχωννύειν (fortè διαχαράσσειν) καὶ ζητεῖν τροφήν τινα χάριν, Eustath. hoc est, ab eo quòd terram pedibus mouent & radunt, & obuia quæque verrunt dum alimentum sibi quærunt. Ψάρις, genus auis. sunt qui dicant hanc vocem apud nullum authorem reperiri, Hesych. & Varinus. Ψάρις genus auis, (γένος στρουθοῦ,) vel triremis, Iidem. Ὄρνις θίλλα, ψάρες, Antiphanes apud Athenæum. Ψῆρες, genus auium, Hesychius & Varin. Suidas interpretatur ψάρες, id est sturnos, & citat illud Homeri, Κολοιόν τε ψῆράς τε. Ὀπεῖν ἐγὼ καὶ ψῆρα, καὶ ἁρπακτῆρα ἐρῶ... Σπέρματος ... Suidas ex Epigrammatis. Ἀστραλὸς, ὁ ψαρὸς, (malim ὁ ψάρος, oxytonum,) Thessali, Hesych. & Varinus: inde forsan quòd punctis ceu stellis quibusdam insigniatur. Βύθα, sturnus, Iidem. Γόλμας, sturnus, Iidem. *Targula* barbaris scriptoribus quibusdam turtur est: aliqui (inquit Albertus) sturnum interpretantur. sed locus qui ex Aristotele transfertur, turturem esse ostendit.

Etymon.

Synonyma.

¶ Epitheta. Sturnus edax, pisitans, Textor.

Epitheta.

¶ Sturni proprium habent cateruatim volare: vnde sturnatim, sicut graculatim, Grapaldus.

¶ Ψαρὸν ἵππον, Aristoph. in Nubibus. Scholiastes & Suidas interpretantur celerem, ἀπὸ τοῦ ψαίρειν, vnde & αἰψηρὸς deducatur. vel qui colore tali sit. Scribitur autem ψαρὸς adiectiuum oxytonum, pro aue paroxytonum. A sturno aue varia, quæ dicitur ψάρ, in genitiuo ψαρὸς, equus similiter varius, καὶ ὡς εἰπεῖν βαλιὸς, ψαρὸς cognominatur, Eustathius. Ψαροὶ ποικίλοι, καὶ εἶδος χρώματος, Varinus. Ψαρὸς de turdi in collo colore Gaza apud Aristot. hist. anim. 9. 49. vertit murinum, Plinius concolorem. neutrum probo. malim enim varium vel maculosum. Passerculus troglodytes similis est regulo, sed iuxta summum alæ lineamentum ψαρότερος, Aetius, id est magis varius. quidam vertit, cinerei amplius coloris. Lapis hic quem ex Plinio a maculis sturni *psaronium*, vel (quod ex lapidicinis Thebanis excidatur) Thebaicum nomino, supra omnes lapides duriori corporis callo constat, Bellonius de operibus antiquis cap. 8. ¶ Sunt & psari pisces, (vt quidam putat) a varietate coloris nimirum dicti, sicut & equi psari, quòd sturnorum instar maculosi sint. Sed authorem non inuenio. Græci hodie vulgo in compositis quibusdam nominibus hac voce tanquam simpliciter piscem significante vtuntur, vt in Christopsaro, Petropsaro, &c. quæ tamen non à psaro, sed potius opsario, quod piscem significat, composita videri debent. ¶ Sturnini, Italiæ populi, Plinius 3. 11.

Homonyma.

¶ *b.* Σαεὶν, auis genus sturno simile, Hesych. & Varin. Frigelli aues sturnis similes in vineis reperiuntur & vuis inebriantur, Arnoldus de Villanoua.

¶ *c.* Homerum infantem fabulantur, cùm mel aliquando ex Ægyptiæ nutricis vberibus in os eius manasset, ea nocte nouem auium voces diuersas ædidisse, hirundinis, pauonis, sturni, &c. vt recitaui in Columba Liuia ex Eustathio.

¶ *d.* Τῶν δ᾽ ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν, Οὖλον κεκλήγοντες, ὅτε προΐδωσιν ἰόντα κίρκον, ὅ τε σμικρῇσι φόνον φέρει ὀρνίθεσσιν, Homer. Iliad. π.

¶ *f.* *Sturne peregrinas mendices aridus vuas, Socraticis cœna nolumus esse tua*, Bapt. Fiera. *Nunc sturnos inopes, fringillarumque querelas*, Mart. lib. 9.

DE STYMPHALI AVIBVS SEV STYMPHAlidibus.

Ad aquam Stymphali fama inualuit aues quondam fuisse enutritas, quæ humanis carnibus vescebantur. Has sagittis confecisse Hercules dicitur. Pisander verò Camirensis aues ab Hercule occisas negat, sed crotalorum strepitu fuisse abactas. Arabia quidem deserta feras exhibet tum alias tum aues Stymphalides nomine, quæ non minus in homines grassantur quàm leones aut pantheræ. Ad has capiendas si qui proficiscantur, in eos volatu feruntur, rostrisque vulneratos occidunt. Si quæ homines gerant ex ære facta aut ferro, ea aues perforant, sin autem vestem phloinam crassam contexant, rostra Stymphalidum ea veste non aliter quàm minorum auium alæ visco detinentur. Magnitudine grues æquant, sed ibibus sunt similes. rostra tamen habent firmiora, & non vt ibes obliqua. Vtrum autem mea etiam ætate Arabicis auibus, idem cum illis quæ in Arcadia olim fuerunt, nomen, forma verò sit diuersa, exploratum non habeo. Quòd si omni tempore similes miluijs sint Stymphalides atque aquilis, (vt Lœscherus vertit. Græcè legitur, Εἰ δὲ τὸν πάντα αἰῶνα κατὰ τὰ αὐτὰ ἱέραξί τε καὶ ἀετοῖς καὶ Στυμφαλίδες εἰσὶν ὄρνιθες, &c. hoc est, vt ego verterim, Quòd si Stymphalides aues semper in rerum natura sunt, vt aliæ auium species, accipitres videlicet & aquilæ,) aues mihi videntur Arabicæ. Et fieri potest vt pars quædam ex illis in Arcadiam Stymphalum transuolarit: Arabes autem alio eas nomine principiò, non Stymphalidas appellauerint. Sed Herculis gloria, & qui Barbaris semper fuerũt prælati Græci, in causa fuerũt vt & illæ in Arabia deserta, Stymphalides nostra ætate vocarentur, Pausanias in Arcadicis. ex quo transferentes Gillius & Lœscherus ἐσθῆτα φλοΐνην corticeam vestẽ verterunt, Nicolaus Lonicerus in Varijs multiplicẽ panoosamque rusticam. sed *phlûs* vel *phleos* genus est stirpis Theophrasto, ex qua phloinæ vestes conficiebantur, quarũ & Pollux meminit. Stymphalides aues innumeras ex Stymphalide palude Hercules abegit, Diodorus Siculus. ¶ Stymphalides aues Herculem negant abigere potuisse, nisi crotali (crepitaculi) ærei sonitu perterrefactas, quòd à Vulcano fabretactum Minerua acceperit & donauerit Herculi. Stymphelus quidem (Στύμφηλος) Arcadiæ oppidum est, & Stymphalis lacus, Στυμφαλὶς λίμνη circa quem Stymphalides aues fuerũt ploides etiã dictæ (πλωίδες) Apollonio in Argonaut. Seleuco & Charoni, eo quòd in lacu isto natarẽt. Priuatim Mnaseas author est Stymphali cuiusdã herois & Ornithos mulieris filias fuisse Stymphalides, quas Hercules occiderit, quòd ipsi hospitium negassent. & Molionas suscepissent. Pherecydes verò non mulieres sed aues fuisse ait, ab Hercule interfectas. Similiter & Hellanicus: qui addit Stymphalidem lacum per voragines quasdam (διὰ βερέθρων) emissum exaruisse. Has aues scribit Apollonius circa Aretiadem insulã fuisse, quam primum ab Otrera Martis filia habitã ferunt. sunt autem his alitibus pennæ ferreæ. Meminit earum Timagetus, & Pisander in Scythiam eas auolasse tradens, vnde etiam primò venerint, Scholiastes Apollonij. Canit aũt Apollonius Argonauticorum secundo, missiles earum pennas fuisse, quibus tanquam sagittis homines vulnerarint. ¶ In capite paucis animalium, nec nisi volucribus apices: phasianæ corniculis, stymphalide cirro, Plinius 11. 37. Equidem quæ de harpyis & stymphalidibus traduntur ficta esse arbitror, vt de plerisque alijs auibus, Perottus. ¶ In Stymphalide palude aues quædam fuerunt tantæ magnitudinis vt Solis radios obumbrare dicerentur, omnem Arcadiam deuestantes.

Stymphalides in homines grassantur.

Ab Hercule aenei crepitaculi sono abactæ sunt.

has

has Hercules non sagittis, vt quidam putant, sed sonitu ahenei crepitaculi fugauit, & vsq; ad insulam Aretiada propulit, Grammatici quidam. *Stymphalides pepulit volucres discrimine quinto*, Vergilius de laboribus Herculis. ¶ Author obscurus qui de naturis rerum scripsit, vanellum auem vulgò dictam stymphalidem Plinij esse arbitratus est, non alio vt apparet argumento persuasus, quam quòd stymphalidi Plinius cirrhum tribuit, & vanellus quoq; cirrhatus est: sed eadem ratione felem Mineruam feceris, quòd cæsij vtriq; oculi. ¶ Stymphalis alijs onocrotalus noster, alijs ciconia nigra. Vide Constantini Lexicon.

SVBIS appellatur auis apud Nigidium quæ aquilarum oua frangit, Plin. Aristoteli sitta quoque aquilarum oua frangit. *Subis.*

HISTORIÆ AVIVM, QVARVM INITIALIS LITERA T. EST.

TAVTASVS & TENGYRVS, Ταύτασος, Τεγγύρος, auium esse nomina apud Hesychium & Varinum legimus. videntur autem per onomatopœiam facta. *Tautasus. Tegyrus.*

TELEAS, Τελέας, viri nomen in Auibus Aristophanis, qui traducitur tanquam inconstans, auis instar. Symmachus tamen auis nomen esse putauit, citans alium poetæ locum, Τελέᾳ καὶ πετεάδι, καὶ πώδι, καὶ βασιλίσκῳ, Scholiastes. Est & elias auis, de qua in Elemento *E.* iam scripsimus. *Teleas.*

THOVS, Θώς, auis quædam, Hesychius & Varinus. *Thous.*

THRACES, Θρᾷκες, aues mergorum generis sunt marinæ, de quibus in *A.* Elemento Oppiani verba retulimus. *Thraces.*

THRATTA, Θρᾶττα, mulierem in Thracia natam significat. est etiam piscis & auis nomen, Stephanus Grammaticus in Θρᾴκη. *Thratta.*

TIPHIA, Τιφία, aues quædam palustres, ὄρνεα τὰ ἐν τοῖς ἕλεσι γινόμενα, Hesychius & Varin. Τῖφος idem est quod ἕλος, id est palus. *Tiphia.*

TITYS, parua est auicula à sono vocis dicta, ἐκ τοῦ τιτίζειν, (aliâs τιτύζειν) aut fortè quælibet parua auicula à veteribus ita vocatur. quidam per onomatopœiam vel mimesin dictam scribit, Varin. Seruius in Bucolico ludicro titos scribit dici columbos, non Latinè quidem, sed multorum auctoritate tanquam Latinè. Titos verò palumbes dici arbitror ex passerum salacitate, qui solent τιτίζειν, id est titissare. hinc fortè titis deriuatur, vt scribit Dionysius, auiculæ species, aut etiam auis quælibet minutior, Cælius. *Titys.*

TITII sodales sacerdotes extra vrbem habitabant, & in tugurijs certa auguria seruabant, quoniam ad id deputati a Pont. erant. Nomen inditum est ab auibus, vt Varro ait, quas in augurijs certis obseruare solebant. horum meminit & Lucanus, *Septemuirq; epulis festus, Titijq; sodales*, Gyraldus. Sunt qui hos sacerdotes Apollinis fuisse scribant. *Titij sacerdotes.*

TITYRVS, Τίτυρος, Satyrus, calamus, vel auis quædam, Hesychius & Varinus. pro aue quidem & calamo siue harundine, cuius pro fistula vsus erat, nomen ad soni imitationem factum videtur. cum fistulis autem etiam Satyri pingebantur. Vergilio pastoris nomen est. *Tityrus.*

TITYRAS, Τιτύρας, auis quædam, ὄρνις ποιὸς, ἢ πιτυρίδης, Iidem. Athenæus phasianum a nonnullis τετύρας nominari scribit. *vide* in Tetrace inter Gallinas. *Tityras.*

Equidem & TRAGOPANADEM, quam plures affirmant maiorem aquila, cornua in temporibus curuata habentem, ferruginei coloris, tantum capite phœniceo, fabulosam reor, Plin. Videtur tragopanadē dicere à recto tragopanas, quod Græcè scripserim τραγοπανάς genere fœminino, vt Παλλάς: nimirum quòd cornuta sit hirci instar vel Panòs dei pastorum. apud Solinum tamen *tragopa* legitur: Æthiopica (inquit) auis est tragopa, maior aquilis, cornibus arietinis proferens armatum caput. ¶ Auis certè cornuta alia nulla legitur. nam Claudianus lib. 1. in Eutropium, Profert iam cornua vultur, de re minimè verisimili dixit. *Tragopanas. Tragopa.*

TODI genus auium paruarum. Plautus, Cum extortis talis, cum todilis crusculis, Festus. Græci struthopodem dicunt cui cruscula sint gracilia, vt nostri Meisenbeinle. *Todi.*

TRICCVS, Τρίκκος, auicula quædam, & rex apud Elienses, Hesychius & Varin. Fieri potest vt regulum auiculam hoc nomine aliqui vocarint. *Triccus.*

DE TROCHILIS AQVATICIS.

TROCHILVS (Τρόχιλος) aquas adamat, Aristot. Crocodilis hiantibus trochili aues inuolantes depurgant dentes, (inhærentes hirundines rostro in fauces inserto extrahunt, Ælianus,) quo munere & ipsi aluntur, & crocodilus sentiens commodè secum agi, nihil nocet. sed cum egredi auem vult, ceruicem mouet, ne comprimat, Idem. Plura leges in Crocodilo *D.* Alius est trochilus, qui regulus vel rex auium alio & frequentiore nomine appellatur: cuius historiam in *R.* Elemento absoluimus. Non est fabula de auicula, quam Trochilum Græci nominarunt. Eam quoniam Plinius Regulum nostrum existimauit, describenda est, vt ex hac narratione veritas deprehendatur. Candidam aiunt, Turdi magnitudine, cristata pluma, acuta, plicatili: quam surrigit, vt belluæ palatum figat, si claudatur intus, Sca- *Trochilus crocodilo hianti inuolans dentes purgat.*

Idē croco-dilum ab Ichneu-mone in-sidiante excitan-do libe-rat.

liger. Trochilus auis est è genere palustrium, & iuxta ripas fluuiorum oberrat, vbi obuia quæque legens depascitur: nutritur verò etiam a crocodilo, hoc est hirundinibus quæ faucibus eius inhærent, cui enam se gratum ostendit. nam dormienti crocodilo ichneumon insidiatur, & sæpe ceruicē eius mor-dicus) inhærens strangulat. Trochilus clamat, & crocodili nasum ferit, & excitatum aduersus hostem irritat, Ælianus. Iam tametsi non pauca sint trochilorum genera, & nom[illegible]a, quæ sanè quidem quoniam dura sunt, & ab aure religiosa & terete auersa, præt[illegible]eo: haudquaquam cum ijs omnibus fœdere deuincitur, amicitiamq́; colit crocodi[illegible]us, sed cum solo nuncupato cladoryncho societatem, atque amicitiam facit. Enimuero nulla hic offensione hirud[illegible]nes [illegible] legere potest, Idem interprete G[illegible]o.

Hic tro-chilus cla-daryn-chus vo-catur.

Hermolaus in castigationibus in Plinium *cladarorynchum* legit. Κ[illegible] Hesych. & Varin. Videtur autem sic dictus a motu & concussione rostri. nam κλαδᾶσαι exponunt σεῖσαι, id est concutere, pro κραδᾶσαι nimirum. Sic & κλαδυ ρομμάτι[illegible]

De trochi li cursu.

¶ Sunt etiam ex amphibijs auibus trochili dicti. hi per littora discurrunt, tanta sæpius celeritate, vt cursus eorum volatu etiam pernicior sit: atq; hinc nomen eis apud Græcos [illegible] impositum. Pisces magnos non aggrediuntur: cancellis, & si quæ fluctibus ad littora propelluntur, c[illegible]. Mares seorsim à fœminis, fœminæ à maribus pascuntur.

Cibo. Coitu. Cura cir-ca fœtum fœminis relicta.

Ineunte vêre, priores fœminæ solicitant mares ad coitum. sequuntur enim, & prope eos peculiari quodam cantu strident: quo vix tandem allecti mares accedunt. mox iterum fœtu procreato separantur, & ad sua sexus vterq; pascua seorsim reue[illegible] [illegible] mares omnem fœturæ & Veneris curam relinquunt: fœminis labor solis incumbit: cumq; illæ inter se partiuntur. Iam aliæ oua in nidis fouent, aliæ fouentibus cibum congerunt, & sic alternis oua sua pluribus concalfacere pergunt. Pullos iam adultos ad littus producunt, vbi mares vel sa[illegible] solent [illegible] semel-læ etiam ex pullis cum suo sexu remanent, masculi vltrò separantur. sic oues inter pascendum m[illegible] à pastoribus secernuntur, Oppianus lib. 2. de aucupio. Helorius, trochilus, & [illegible] m[illegible] littoribus aduolant, victum ex piscibus quærentes, Athenæus. Τροχίλος auis a cur[illegible] Varinus: cui paroxytonum hoc nomen est, vt & Athenæo, Æliano, & alijs pler[illegible]; apud He[illegible] penanflectitur: proparoxytonum est Hesychio in Numenio. Aristophanes in [illegible] rum enumerat, χλῶας, [illegible], φάβας, τροχίλους. Et in Acharnensibus inter Bœotorum de[illegible] δυς, τροχίλους, κολυμβους, &c. ¶ Albertus authoritate Auicennæ asserit trochilum esse a[illegible] picæ, sed aquaticam & variam, cuius rostrum simile sit rostro anatis, Niphus. nos l[illegible] anat[illegible] vel potius mergi genus vocamus ein Kynendt oder wysse Merch. Ego verò trochilos non an[illegible] rum generis, quibus velocitas in cursu non conuenit, sed gallinularum aquaticarum [illegible] dixerim, quas in ripis & arenis celeriter currere notum est, cum cursu magis quam volatu valeant, eoq; cru[illegible] sint oblongis, caudis vero perbreuibus.

Trochilo-rum gene ra esse va-ria.

¶ Trochilorum genera non pauca esse testatur Ælianus, & inter alia *cladarorynchum*, [illegible] familiare, vt suprà retuli. Sisophelos etiam, Σισόφελος, trochilorum generis est apud He[illegible] & Varinum. Corythus, Κόρυθος, vnus de trochilis, Hesychius. Hæc forte cirrhata aut [illegible] & inde Græcum nomen sortita auis. Numenius, Νουμήνιος, ὁ καὶ τρόχιλος, idem qui trochilus, Hesych. *Vide suprà in Arquata A.*

Trogon.

Hylas autor est Trogonem, cornicem & alias quasdā aues, a cauda de ouo exire: quoniam pondere capitum peruersa oua posteriorem partem corporum fouēdam ma[illegible] applicent, [illegible] hoc cum in bubone non probabile videatur Alberto, ne in cæteris quidem videbitur.

DE TVRDIS IN GENERE: ET PRIVATIM

de illo quem pilarem Gaza nominat, Aristot. tricháda, cuius figuram sequens pagina continet.

A.

Tria Tur dorum ge nera ex Aristo-tele.

TVRDORVM Aristoteles tria genera facit: vnum viscíuorum, magnitudine picæ, quod a [illegible] etiam a visco denominatur ein Mistler: alterum trichada vocat, pilare Gaza vertit quod [illegible] nat acutè & magnitudine merulæ est. hoc nostri auem iuniperorum nominant, quod ea[illegible] baccis pascatur. tertium quod iliacum quidam vocant, m[illegible] imum inter hæc, minusq́; maculis d[illegible] m. hoc esse coniicio auem quæ Germanis Winsel vel Weetnerle nuncupatur. Est insuper e[illegible] eris quam aliqui turdelam tanquam Latinè nomin[illegible], Germani ein Troschel, præ cæteris m[illegible] Sed de alijs infra suo loco priuatim agetur: hic ver[illegible] partim de turdis in [illegible] nere, partim etiam de [illegible] ade,

Turdus pilaris quo sensu à Gaza di catur.

vbi id exprimetur, ne quid confudisse videat[illegible] quid[illegible] gen[illegible] [illegible] magis peregrinum est, vt Varro pet adue[illegible] ¶ Præfertur turdorū genus quoddam [illegible] pe tore. [illegible] variegato, quod merulæ magnitudine per [illegible] montana mittere sub pilaris nomine consueuerunt, Grapaldus. Ego pilaris nome[illegible] non vo[illegible] [illegible] sed [illegible]



Latinum à Gaza confictum, vt Græcum τριχὰς exprimeret. τρίχα enim Græci pilum dicunt. scribit autem Gaza pilarem per *l* simplex. qua ratione autem à pilis hoc turdi genus dicatur non video: & fortè non inde sed per onomatopœiam inditum illi hoc nomen est à Græcis. Porrò an illam auem, quam nos hic pro pilari delineatam dedimus, pro pilari Grapaldus quoque accipiat, dubito. neque enim pectore albo est. Veteres quidem hoc ei non attribuunt. ¶ Turdi Græcè κίγλαι dicuntur: & *Nomina.* vulgo *schinopoulli*, id est aues lentisci vocantur: ab alijs *myrtopoulli*, quòd harum stirpium fructibus pascantur, Bellonius. Sunt qui turdi nomen Græcis hodie vulgare mihi esse affirmarint κίχλα, alij τζίχλα, alij κίσσα. ¶ *Alchamari*, id est turdus auis, Syluaticus. Cichlæ leguntur apud Aristotelem historiarum.6.1. vbi Alberti translat[illegible] habet *triangel* & *aulones*. *Alzarazir* Auicennæ interpres turdos conuertit, cùm sturnos debuisset.

¶ Turdus pilaris quia corpus & rostrum acutum habet, rusticè apud nos dicitur *schiron*, Niphus Italus. In alijs Italiæ locis, vt Lombardia, *viscada* vocatur: quamuis alius sit a turdo visciuoro Aristotelis, quem ipsi *dresso* appellant. vtrunq; genus visco pabulum quærere audio. Scoppa Grammaticus nescio

quomodo Dauliam auem interpretatur Italicè *maluzo, tordo*. sed *tordo* est quæ à nobis Troſtel vocatur, *malusccius* verò, vt Nipho placet, *Iliacus*, hoc est minimus turdorum. ¶ Hiſpanice *tordo* vel *zorzól*.. ¶ Gallicè *vne griue, vn tourd, ou oiſeau de nerte*, Rober. Stephanus. Bellonius turdos Gallice exponit *griues*, *mauuiz*, *trasles* & *touretz*. ſed turdum maiorē propriè *griue* dici ait, minorē *mauuis*: & pilarem, mediæ magnitudinis *litorne*. ¶ Germani turdum pilarem appellant Krametuogel. vel (vt [illegible]enbüt) Krameßuogel/ Kranwituogel, noſtri Reckolteruogel: alij Wachholteruogel/ Wecholterziemer. [illegible]m Ziemer nomen commune turdorum eſt. ¶ Angli *a feldefare*, vel *a feldfare*, vel *a filfar*. ¶ Illyrij *kwicza*[illegible] (vt Dores κιχάλα.) Poloni *gluch, semioluchä*.

¶ Turnerus, & ſecuti eum Eberus ac Peucerus, turdi genus minus & canorū, quod noſtri Troſtel appellant, turdum pilarem eſſe putarunt: quibus non aſſentior. Verùm Turnerus poſt æditum de auibus librum in ſuis ad me literis, non hanc amplius auem, ſed Germanorum Krametuogel, mediæ magnitudinis turdum, (quem prius collurionem eſſe putârat,) turdum pilarem ſe exiſtimare ſcripſit. ¶ Turdones pro turdi, apud Arnoldum Villanou.

B.

Aduenerunt bellis Bebriacenſibus ciuilibus in Italiam aues externæ, quæ adhuc nomen retinent, paulum infra columbas magnitudine, turdorum ſpecie, ſapore gratæ, Plin. ¶ Turdus pilaris magnitudine merulæ eſt, Ariſtot. & citans ex eo Athenæus. ¶ Mutat & turdus colorem: quippe qui collo æſtate varius, (ποικίλος,) hyeme murino diſtinctus, (ψαρὸς) ſpectetur, Ariſtoteles interprete Gaza: quem Gillius etiam in transferendo Æliano ſequitur: cuius hæc verba Græca ſunt: Κι[illegible]λαι χείμωνος δὲ ψα[illegible]-ραι (lego ψαρονίαι ex Ariſtotele) θέρους δὲ τὸν αὐχένα ποικίλον ἐπιδείκνυνται. Turdis color æſtate circa collum varius, hyeme concolor, Plinius. De vocis ψαρὸς ſignificatione ſcripſimus in Sturno *A*. ¶ In Germania hyeme turdi maximè cernuntur, Plinius. In Italia temporibus quidem diuerſis, ſed aliàs à ijs locis, *vide* in C. Apud nos in Heluetia per hyemes abundant plerunq;, præſertim circa Tigurum noſtrum.

¶ Turdus auis eſt cinerei coloris, non magno corpore, Albertus. Turdus trichas nigris quibuſdam in cinere maculis diſtinguitur, Gyb. Longolius. Auis quam collurionem eſſe puto, (de turdo noſtro pilari loquitur,) turdum (videtur turdum viſciuorum vel maiorē intelligere) magnitudine æquat, ſed caudam habet longiorem, & magis mobilem, & pectus maculoſum, Turnerus. ¶ In regionibus ad Septentrionem remotis turdi albi reperiuntur, teſte Olao Magno. ¶ Turdus pilaris corpus & roſtrum acutum habet, Niphus.

Turdi albi.

Deſcriptio exacta turdi pilaris.

¶ Turdum pilarem noſtrum curioſiùs olim inſpectum his verbis deſcripſi: Roſtrum ei ſubflauum in extremo nigricat. tota ferè magnitudine & figura eſt merulæ. os etiam intrinſecus & linguam flauus color, ſed dilutior quàm in merulis pingit. collum pronum cinereum eſt, vt et[illegible]m caput, ſed nigris maculis aſperſum. dorſum charopum ſeu ruffum obſcurè, & per medias pennulas nigricans. Pars circa orrhopygium rurſus cinereis plumis obtegitur, caudam pennæ nigræ conſtituunt. Collum ſupinum & pectus varia ſunt. nam flaueſcentes in eis plumas nigræ diſtinguunt maculæ. Alæ interiores albæ ſunt. Latera etiam intra alas (ſub alis) in extremitate plumarum albicant, inde lineis rufis diſtinguuntur: intima parte latius nigreſcunt. Plumæ ventris albæ. Vngues digitiq; pedum nigricant. Pennæ alarum partim nigricant, partim ruſo colore, vt dorſi, minores præſertim & breuiores, apparent. Sexus in hoc genere non facile diſtinguitur. Inteſtinum eius appendices non habet: nec gula verſus ſtomachum dilatatur, nec ingluuiem (ni fallor) ſuperius habet.

C.

Quo anni tēpore & quibus in locis reperiātur.

Turdi à tarditate vocati ſunt, hyemis enim confinio ſe referunt, Iſidorus. In Germania hyeme turdi maximè, æſtate in noſtris montanis locis: autumno, in plano & collibus inueniuntur. Hyeme præterea loca maritima, & iuniperis ac myrtis abundantia, etiam apud nos frequentant, Platina Italus. In æſtate apud nos aut rarò aut nunquam videtur turdus pilaris. in hyeme verò tanta copia eſt, vt nullius auis maior ſit, Turnerus Anglus. Turdi & turtures trimeſtres ſunt, Plinius. id eſt tribus tantum menſibus manent. Turdus hyeme latet, Ariſtot. Merulæ, turdi & ſturni, in vicina abeunt. ſed hi plumam non amittunt, nec occultantur, niſi ſpe cibi, quo (alias, viſi ſæpe ibi, quo) hybernum pabulum petunt. (Platina aliter, Occultantur hæ aues ſæpibus, ibiq; hyberno tempore pabulum quærunt.) Itaq; in Germania hyeme maximè turdi cernuntur, Plin. Quædam cum æſtate æuum degant in ſyluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium receſſus ſecuræ, vt ſturni, turdi, &c. Ge. Agricola. Et rurſus, In anguſtis montium locis conditi aliquando turdi reperiuntur. Turdi ſunt de genere auium aduenticio, ac quotannis trans mare in Italiam aduolant circiter æquinoctium autumnale, & eodem reuolant ad æquinoctium vernum. & alio tempore turtures & coturnices immani numero. Hoc ita fieri apparet in inſulis propinquis, Pontia, Palmaria, Pandataria. ibi enim in prima volatura cum veniunt, morantur dies paucos requieſcendi cauſ[illegible] idemq; faciunt cum ex Italia trans mare remeant, Va[illegible]ro. Pilar[illegible] apud nos poſtremi adueniu[illegible]. Verſant[illegible]r turdi in glebis agrorum quieſcentium, Albe[illegible] ¶ T[illegible]r-

Vox.

dus pi[illegible] ſonat acutè, Ariſtot. A[illegible]us ei hyeme color, alius æſtate. voce tamen eadem eſt, [illegible]dem. *I[illegible]m turdus trutilat, ſturnus tunc piſitat ore, Sed quod mane canunt, veſpere non recolunt*, Author Philomelæ. [illegible]ur-

[illegible]us

dus quidem per onomatopœiam dictus videri potest. Turdus pilaris gregatim volat, & inter volandum obstreperus est, Turnerus. Merula & Turdus tanquam è modulis sermocinantur, Scaliger. Turdi loquacissimi sunt, Erasmus Rot. sunt tamen qui mutum, item qui surdum faciant turdum, vt paulò post dicetur. Agrippina coniunx Claudij Cæsaris turdum habuit (quod nunquam antè) imitantem sermones hominum, cum hæc proderem. habebant & Cæsares iuuenes, (Drusus & Britannicus Claudij filij,) item sturnum, luscinias Græco atq; Latino sermone dociles, Plin. *De turdo sermonē humanū imitante.*

¶ Turdum audio vermiculis & muscis vesci. Ab transenna hic turdus lumbricum petit, Plautus Bacch. de amatore loquens. Si homines colant aues inter alia ab eis commoda hoc etiam lucrabuntur, ὅτι οἱ κνῖπες ἢ ψῆνες αὐτῶν τὰς συκᾶς ὑποτρώξονται, Ἀλλ' ἀναλέξει πάντας ἐκείνους ἀγέλη μία κιχηλῶν: hoc est, Ficos eorum non semper deuorabunt culicum genera, sed omnes illos vel vnus turdorum grex absumet, Aristoph. in Auibus. Turdus pilaris baccis aquifoliæ arboris, sorbi minimæ & similium arborum vescitur, Turnerus. Pascuntur apud nos cum alijs arborum fructibus, tum sorbi alpinæ, & orni, (ornum appello arborem quam nostri Wildäschen/alij groß Mälbaum/) nucleos rumirum excerpentes. Fagi glans turdis expetitur, Plin. Turdi pilares præcipuè iuniperi baccis delectantur, vnde & nominantur a Germanis. & in vulgari ænigmate quæritur quæ sit auis quæ pabulo trimo pascatur. iuniperi enim baccæ tertio demum anno maturescere creduntur. Ego in pilaris turdi ventriculo dissecto reperi baccas iuniperi, & ossa spinæ albæ fruticis, (quam oxyacantham interpretantur,) & berberi vulgò dicti granorum semina. *Non sic destructa macrescit turdus oliua, Vt Lycidas domina sine Phyllide turbidus erro*, T. Calphurnius. In sambuci fructu grana insunt sesamacea, non ingrata turdis sturnisq;, Ruellius. Turdi Græcis vulgò *schinopoulli* dicuntur, ab alijs myrtopoulli, id est lentisci vel myrti aues, quòd baccis earum pascantur, Bellonius. *Turunda turdis esca solis cognita*, M. Ant. Flaminius. De turdis saginandis leges infrà in *E.* Lombardi turdum pilarem *viscadam* appellant à visco: nostri verò turdum maiorem a visco denominant ein Mistler. vtrunq; genus visco pabulum quærere audio. Aristoteles maiorem duntaxat turdum visciuorum cognominat, quod non nisi visco ac resina vescatur. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore viscum generari putatur, Isidorus. Viscum satū nullo modo nascitur, nec nisi per aluum auium redditum, maximè palumbis, (οἰνάδες Athenæus,) & turdi. Hæc est natura, vt nisi maturatum in ventre auium non proueniat, Plinius 16. 44. Theophrastus non turdos, sed picas, id est *cittas* aues) nominat, quarum fimo gignatur viscum, atque ita Theodorus interpretatur. forteque deprauatum id in Theophrasto fuerit, vt pro *cichla* quod turdum significat, *cittam* librarius ascripserit, Hermolaus. Viscum non putredine aliqua nascitur, nec prouenit nisi semine, vbi aues quæ fructum deuorauerint, excrementum in arbore egesserunt, Theophrastus de causis plant. 2. 13. OEnadem ferunt si deuorato visci semine aluum exonerârit, viscum nasci, Athenæus libro 9. Vtrius plantæ ramus sæpe innascitur & succrescit alienæ arbori. Causam cur id fiat Theophrastus, abstrusas rerum naturas perscrutatus, affert: Aues enim arborum fructum comedentes, posteaque in arboribus considentes, excrementa egerere, semenque in cauernas delapsum pluuia irrigatum enasci & pullulare, itaque in oliua ficum, in alijsque alias ingenerari, Ælianus. Turdus ipse sibi malum cacat, Κίχλα (κιχλὴ melius) χέζει αὐτῇ κακόν. prouerbium (inquit Erasmus) in eos dici solitum, qui sibi ipsis ministrarent exitij causam. Siquidem viscum non prouenit nisi redditum per auium aluum: cuius rei meminit & Seruius in sextum Æneid. Quoniam autem visco capiuntur aues, ipsæ sibi malum cacant videlicet. Plautus paulò diuersius extulit: Ipsa (inquiens) sibi auis mortem creat. quanquam equidem non dubitem affirmare à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam Græcanici prouerbij ignaro deprauatum. In hos igitur quadrabit parœmia: aut in eos, qui potentes sibi generos asciscunt, à quibus postea per vim opprimantur, Hæc ille. *Turdus ipse sibi malū cacat. Prouerb.*

¶ Surdior turdo, Κωφότερος κίχλης. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat, adscribens surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste (Ego non de turdi, sed trygonis, id est turturis loquacitate prouerbium legisse memini.) Vnde concinnè dicetur in eos, qui perpetuò blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab alijs dicatur, quod vicium in multis licet deprehendere, Erasmus. Κωφότερος κίχλης· παρ' Εὐβούλῳ ἐν Διονυσίῳ λέγεται ἀφωνότερος κίχλης, Suidas & Varinus. hoc est, apud Eubulum in Dionysio legitur, non surdior sed magis mutus quàm turdus. Nos de voce & loquacitate turdi diximus suprà. *Surdior turdo. De turdi surditate.* ¶ Turdi oua decem à conceptu diebus pariunt & fouent, Albertus. ¶ Turdi nidos ex luto, vt hirundines, faciunt in excelsis arboribus, ita deinceps continuato opere, vt quasi catena quædam nidorum contexta videatur, Aristot. In cacuminibus arborum luto nidificantes, penè contextim, in secessu generant, Plinius. *Partu & nidificatione.*

D.

Turdos aliquando sermones hominum imitari, scriptum est suprà in *C.* ¶ Palumbes laurum edit contra fascinationis noxam, turdus myrti comam, Philes. myrti ramum, Ælianus. Zoroastres in Geoponicis turdum hoc facere scribit contra blattarum iniuriam. ¶ Merula turturem amat, Aristot. Merulæ & turdi amicæ sunt aues, Plinius. fortè autem turdi non rectè scriptum est pro turtures. *Mutuus inter merulam & turdum amor.*

E.

De turdorum aucupio.

Tempore hoc perhumiles syluas, & baccis fœcunda virgulta ad turdos, & cæteras aues capiendas, laqueos expedire conueniet. Hoc vsq; in Martium mensem tendetur aucupium, Palladius in Decembri mense. Tenus est laqueus dictus à tendicula. Plautus Bacchidibus, Nunc ab trāsenna hic turdus lumbricum petit: Pendebit hodie pulchrè, ita intēdi tenus, Nonius. *Dum turdos visco, pedica dum fallit alaudas*, Alciatus in Emblematis. *Pellaci cantu deceptus ab aucupe turdus*, Politianus in Rustico. Accipitres cū alias aues tum turdos capiunt, Crescentiensis. Μαχύνιον, retis genus quod turdis tenditur, νεφέλη à quibusdam dictum, Hesychius & Varin. Turdis regio Heluetiorum quibusdam annis abundat, vt circa Tigurum: vbi aucupes sunt periti, qui fundis in sublimi aere longo spacio (ad iter horæ interdum aut amplius) has aues persequuntur, donec ad descensum coactos retibus non supra hominis staturam erectis cateruatim implicēt, Stumpfius. Oppianus lib. 3. de aucupio cap. 10. modum quendam merulas capiendi præscribit, eodemq; turdos etiam capi ait. *Vide* in Merula *E.*

De turdis nutriēdis & saginandis.

¶ Lucullum turdos æstate in auiarijs alere solitum scribit Plutarchus, Volaterranus. Cor. Nepos, qui diui Augusti principatu obijt, turdos scribit paulò antè cœptos saginari, Plinius. In auiarijs stabulantur turdi ac pauones, Varro. In prima parte ornithôtis sunt aues terra modo contentæ, vt sunt pauones, turtures, turdi, Idem. ¶ In villa materteræ meæ in Sabinis, ad quartum & vicesimum lapidem via salaria à Roma, ornithon est, ex quo vno quinq; millia scio vænisse turdorum denarijs ternis, vt H-S sexaginta millia ea pars villæ reddiderit eo anno, bis tantum quam tuus (Axium alloquitur) fundus ducentorum iugerum Reate reddit, Varro de re rust. 3. 2. Et rursus sequenti capite, Non dissimulabo, quod volo de ornithône primum, quòd lucri fecerunt hoc nomen turdi. H-S enim sexaginta millia fircellina excandêre me fecerunt cupiditate. Et mox, Ornithônis alterum genus fructus causa est, quo genere macellarij, & in vrbe quidā habent loca clausa, & rure maximè conducta in Sabinis, quod ibi propter agri naturam frequentes apparent turdi. Impensa curaq; (vt par est) adhibita, M. Terentius ternis sæpe denarijs turdos singulos emptitatos esse significat auorum temporibus, quibus qui triumphabant populo dabant epulum. At nunc ætatis nostræ luxuries quotidiana fecit hæc pretia, propter quæ ne rusticis quidem contemnendus sit hic reditus, Columella. Turdi si alieno tempore saginentur, (id est eo tempore quo non reperiuntur vt capi possint) & voluptatem cibi & reditum maximum præstant, patcitati beneficium ministrante luxuria, Palladius. turdis maior opera & impensa præbetur, qui omni quidem rure, sed salubriùs in eo pascuntur, in quo capti sunt. Nam difficulter in aliam regionem transferuntur, quia caueis clausi plurimi despondent. quod faciunt etiam cum eodem momento temporis à rete in auiaria coniecti sunt. itaq; ne id accidat, veterani debent intermisceri, qui ab aucupibus in hunc vsum nutriti, quasi allectores sint captiuorum, mœstitiamq; eorum mitigent interuolando. Sic enim consuescent & aquā & cibos appetere feri, si mansuetos id facere viderint, Columella. Claudantur illæsi, & recenter capti mistis aliquibus antè nutritis, quorū societate ad capiendos cibos pauidam nouæ captiuitatis mœstitudinem consolentur, Palladius. Dicam, quod te malle arbitror Axi, de hoc ornithône, quod (quem) fructus causa faciunt: vnde nonnulli sumuntur pingues turdi.

De forma ornithonis in quo turdi saginandi sunt.

Igitur testudo (vt peristylum tectum tegulis, aut rete) fit magna, in qua millia aliquot turdorum, ac merularum includere possint. Quidam cum eo adijciunt præter eas aues, alias quoq;, quæ pingues væneunt care, vt miliariæ ac coturnices. In hoc tectum aquam venire oportet per fistulam, & eam potius per canales angustas serpere, quæ facile extergeri possint. Si enim latè ibi aqua diffusa, & inquinatur facilius, & bibitur inutilius, & ex eis caduca quæ abundat & exit per fistulam, facit vt luto aues laborent. Ostium habere humile, & angustum, & potissimum eius generis, quòd cochleam appellant, vt solet esse in cauea, in qua tauri pugnare solent. Fenestras raras, per quas non videantur extrinsecus arbores, aut aues, quòd earum aspectus ac desiderium macrescere facit volucres inclusas. Tantū luminis habere oportet, vt aues videre possint, vbi assidant, vbi cibus, vbi aqua sit. Tectorio tecta esse leui circum ostia, ac fenestras, ne qua intrare mus, aliave quæ bestia possit. Circum huius ædificij parietes intrinsecus multos esse palos, vbi aues assidere possint. Præterea & perticas inclinatas ex humo ad parietem, & in eis transuersas alias gradatim modicis interuallis annexas, ad speciem cancellorum scenicorum ac theatri. Deorsum in terram esse aquam, quam bibere possint. Cibatui offas positas: eæ maximè glomerantur ex ficis & farre misto. Diebus viginti ante quàm quis tollere velit turdos, largius dat cibum, & aquæ plus ponit, & farre subtiliore incipit alere. In hoc tecto, caueaq; tabulata habeant aliquot ad perticæ supplementum. Contra hoc auiarium est aliud minus, in quo quæ mortuæ ibi sunt aues, vt domino numerum reddat, curator seruare solet. Cum opus sunt ex hoc auiario, vt sumantur idoneæ, excluduntur in minusculum auiarium, quod est coniunctum cum maiore ostio, & lumine illustriore, quod seclusorium appellant. Ibi cum eum numerum habet exclusum, quem sumere vult, omnes occidit. Hoc ideo in seclusorio clam, ne reliqui, si videant, despondeant animum, atq; alieno tempore venditori moriantur. Non enim vt aduenæ volucres faciunt pullos, vt in agro ciconiæ, in tecto hirundines, sic aut hic, aut illic turdi, Varro de re rust. 3. 5. Turdi locum æque munitum, & apricum, quam columbi desiderant, sed in eo transuersæ perticæ perforatis parietibus aduersis aptantur, quibus insidant, cum satiati cibo requiescere volunt. eæ perticæ non altius à terra debent subleuari, quam hominis statura patiatur, vt à

stante

ſtante coniungi poſſint, Columella. Sub columbario cubicula duo ſubijciantur, vnum quo nutrices claudantur, &c. aliud vero cubiculum turdos nutriat. Sit autem locus mundus & lucidus, & vndiq; læuigatus. Transuerſæ in hoc [illegible] figantur, quibus poſſint poſt incluſum volatum ſedere. Rami etiam virides ſæpe mutentur, Palladius. Turdi in calida domo [illegible]tant. ipſius autem muris domunculæ, perticæ inſerendæ [illegible], [illegible] alienusve cuiuſpiam circa angulos collocandi, Didymus in Geoponicis. Cibi po[illegible] fere partibus his ornithonis, quæ ſuper ſe perticas non habent, quo mundiores permaneant. ſemper autem arida ficus diligenter pinſita, & permiſta polline, præberi debet, tam largè quidem, vt ſuper[illegible]. hanc quidam mandunt, & [illegible]a obijciunt. Sed iſtud in maiore numero facere vix expedit. quia nec paruo conduc[illegible]ntur qui mandant, & ab ijs ipſis aliquantum propter iucunditatem conſumitur. Mul[illegible] varietatem ciborum, ne vnum faſtidiant, præbendam putant. ea eſt cum obijciuntur myrti & lentiſci ſemina: item oleaſtri, & ederaceæ baccæ, nec minus arbuti. Ferè enim etiam in agris ab eiuſmodi volucribus hęc appetuntur: quæ in auiarijs quoq; deſidentium detergent faſtidia, faciuntq; auidiorem volaturam, quod maximè expedit. nam largiore cibo celerius pingueſcit. Semper tamen etiam canaliculi milio repleti apponuntur, quæ eſt firmiſſima eſca. nam illa, quę ſupra diximus, pulmentariorum vice dantur. Vaſa quibus recens & munda præbeatur aqua, non diſſimilia ſint gallinarijs, Columella & Palladius. Caricæ tunſæ miſtis pollinibus largiſſime præbeantur, Palladius. Pabulum in loco pauimenti mundiori ponitur: hoc eſt, arida ficus perfuſa aqua macerataq;, immò etiam minutim ſciſſa farinæq; miſta, aut etiam polentæ hordeaceæ. baccæ prętereà myrti, lentiſci, fructus hederæ, (item lauri & oleæ, Cornarius,) atq; omnia id genus turdis paſcendis ſunt. Pinguiores tamen eos reddit milium atq; panicum, nec non limpidiſſima aqua, Didymus in Geoponicis Andrea Lacuna interprete.

De vſu ſtercoris turdorũ ad agros impinguandos.

¶ Ad agrum ſterc[illegible]randum præſtare arbitror ſtercus ex auiarijs turdorum ac merularum, quod non ſolum ad agrum vtile, ſed etiam ad cibum ita bubus & ſuibus, vt fiant pingues. itaq; qui auiaria conducunt, ſi caueat dominus ſtercus vt in fundo maneat, minoris conducunt, quam ij quibus id accedit, Varro. M. Varro principatum dat ad agros lætificandos turdorum (& merularum) fimo ex auiarijs: quod etiam pabulũ boũ ſuumq; magnificat, neq; alio cibo celerius pingueſcere aſſeuerat. De noſtris moribus bene ſperare licet, ſi tanta apud maiores fuêre auiaria, vt ex his agri ſtercorarẽtur, Plinius.

¶ Turdorum greges qui non rari & ſparſi, ſed turmatim vulitent, aliqui imminentis peſtilentiæ præſagium faciunt.

F.

De alimẽto ex Turdis.

Turdus boni & præcipui ſaporis eſt, Albertus & alij. Præ cæteris auibus inter lautitias habetur, Ariſtophanis Scholiaſtes. *Nil melius turdo*, Horatius 1. Epiſt. *Inter aues turdus, ſi quis me iudice certet, Inter quadrupedes gloria prima lepus*, Martialis. *Texta roſis fortaſſe tibi, vel diuite nardo, At mihi de turdis facta corona placet*, Idem. Et alibi, *Illic coronam pinguibus grauem turdis videres.*

¶ Galenus in libro de cibis boni & mali ſucci, cibarijs laudatis, & neq; tenuem neque craſſum ſuccum gignentibus turdos adnumerat. Ex auibus quæ volatu fidunt firmioris ſunt nutrimenti, quæ grandiores quàm quæ minutæ, vt ficedula & turdus, Celſus 2.18. Bapt. Fiera pinguem merulam turdo præfert: ambo (inquit) ſiſtunt, ſed turdus calidior eſt, & grauius redolet. ab aucupe tamen laqueo vel reti captum non minus quam merulam probat. *Vide* ſupra in Merula *F.* An turdi ſalubre præbeant alimentum diſputatur a Mathiolo epiſt. libro 1. Tympanicis, ex auibus præponi debent ferè manſuetis, vt palumbus, turdus, Trallianus. Eis quos hæmorrhoides crebrò vexant, & maximè pulſantes, expedit vt diligenter euitent turdos, grues, Arnoldus de conſeru. ſanit.

¶ Turdos, merulas, &c. aſſabis. hæ quoq; aues, ſi elixentur cum pipere & ſaluia, non inſuaues videbuntur, Platina. In turdo: Vbi turdum aſſaueris eo modo quo conuenit, amygdalas bene tuſas, ſaleq; inſperſas, cum agreſta & iuſculo miſcebis, modicumq; gingiberis & cinnami inſperges. Mixta hæc omnia per cribrum ſetaceum in cacabum tranſmittes: Vbi modicum ebullierint, in ollam in quam turdos aſſos repoſueris, infundes. Sunt item qui ſatius dicunt in aſſos turdos vel malarancia exprimere, vel aromata dulcia inſpergere, Idem. Apicius lib. 6. cap. 5. titulum habet, Iura in diuerſis auibus, turdis, ficedulis, pauo, phaſiano, anſere: ſed in contextu nullius harum auium priuatim mentio fit præterquam anſeris. Ab Alexandro Benedicto laudatur tempore peſtilentiæ in cibo turdus biduo maceratus aceto. Pectora turdorum in patinam Apicianam conijciuntur libro 4. cap. 2. Apicij Magineæ. Heliogabalus exhibuit Palatinis ingentes dapes ex[illegible]isillorum refertas, & cerebellis turdorum, &c. Lampridius. Porcellus dimidia parte aſſus & dimi[illegible]a elixus, apud Athenæum lib. 9. fartus erat turdis & vẽtriculis gallinaceis, &c. item lib 4. porcus aſſus apponebatur, turdis & ficedulis fartus. Turdi quomodo parentur cum iecore ouillo *vide* in Oue *F.* De paſtillis è pullaſtris in Gallo. *F* Baltaſaris Stendelij verba recitauimus: ſimiliter autẽ inquit paſtillos etiam è turdis fieri, quos nõ vltra horã coqui iubet.

G.

Remedia ex ijſdem.

Turdos ediſſe cum bac[illegible]s m[illegible]i prodeſt vrinæ, Plin. Et rurſus, Turdus inaſſatus cum myrti baccis dyſentericis medetur. ¶ Puluerem cornicis vel turdi Ant. Gainerius aduerſus napellum commendat, deceptus nimirũ ab interpretibus Arabũ, & ijs qui napellum, aconitum, & cicutam ferè con-

fundunt: cùm sturnos non turdos conio, id est cicuta pasci veteres [illegible]. ¶ Stercus turdorum (*alzarazir*, id est sturnorum) edenuum oryzam confert ad pannum & morpheam, Auicenna.

H.

Etymon. a. Turdi à tarditate vocati sunt. hyemis enim confinio se referunt, Isidorus. mihi per onomatopœiam potius dicti videntur. Turdi cùm sint nomine mares, re vera fœminæ quoq; sunt, Varro de re rust. Turdi masc. sunt generis, vt plerunq; lectum est: fœminini apud Varronem Quinquatribus, Nonius. ¶ Albertus turdorum species enumerans ex Aristotele, turturem pro turdo imperitè ponit: vt & Auicennæ interpres alicubi, vt testis est Aggregator. ¶ Κίχλα aliqui & τρίχλα efferunt, non rectè. nam fœminina in λα omnia debēt habere λ duplex (secundum Atticos, vt καλλα, σκίλλα, βδέλλα, &c. quæ verò λ simplex habent per η scribuntur, vt πύλη, ομίχλη, &c. Varinus, qui Herodiano etiam hunc canonē placere ait. Κιχῆλαι, turdi, Hesychius & Varin. Κιχῆλας pro κίχλας Doricum esse ait [illegible] apud Comicum & Epicharmum. Syracusani quoq; κιχήλας vocant, tanquam & ipsi Dores, [illegible] Athenæus & Varinus. Κιχῆλας per pleonasmum pro κίχλας. Κρέα τε [illegible] lego, Κρέα τ' [illegible] κιχήλας [illegible] Varinus. Ι'χλα, ἡ κίχλα, Suidas & Hesychius. Ι'χλη piscis quidam vel turdus auis, Hesych. & Varin. Ι'σκλαι, turdi, & melotæ (pelles) caprinæ, lidem. Cicla & clice voces a Græca κίχλη corruptas Syluaticus turdum interpretatur. Κίλλα, animal volucre, Varinus non suo loco, sed vbi κίχλα scribi deberet.

Epitheta. ¶ Epitheta. Turdos pingues & crassos Martialis dixit. Obesus turdus, Horat. 1. epist. apud Textorem turdi epitheta sunt, Edax, Auidus, Vagus, Rutilans (ex authore Philomelæ), Aduena, Raucus. ¶ Epicharmus ἐλαιοφυλλοφάγους κιχήλας dixit, Varinus: quanquam apud Athenæum λαιοφυλλοφάγους perperam legitur. 20

Deriuata. ¶ Deriuata. Turdarium, locus in quo turdi saginantur. Verba ex verbis [illegible] tribunt, vt verba literas alia assumant, alia mutent, alia commutent. (fortè amittant) vt [illegible], & turdario, *Turdis piscis.* turdelitio, M. T. Varro. ¶ Turdis piscis est Columellæ, Plinio & Quintiliano. Piscem asellum non à corporis similitudine, sed a colore dicimus, vt vmbram atque turdum, author M. Varro. & apud Græcos κίχλη tum auem turdum, tum piscem marinum significat, Hesychio & Varino. Κίχλη auis est, & piscis similiter varietate punctorum insignis, ὥσπερ ὁ κόσσυφος μελανόστικτος, Varin. ¶ Κιχλισμὸν risum interpretantur, non quemuis, sed tenuem, (id est tenui voce emissum,) exiguum, alij contra vehementem, immoderatum, muliebrem, meretricium. sed quoniam alij aliter & interpretātur & scri-*Κιχλισμὸς quid sit.* bunt, singulorum verba enumerabo. Κιχλισμὸς, ὁ λεπτὸς καὶ ἀκόλαστος γέλως, Suidas. Varinus similiter scribens exponit μικρὸν γέλωτα, ἢ πολὺν καὶ ἄκοσμον: & rursus, muliebrem risum. Apud eundem & He- 30 sychium κιχλησμὸς per η in penultima, risus vehemens est. item κιχλισμὸς, risus simpliciter, lidem. Κιχλισμοὺς, risus muliebris & meretricius, Clemens in Pædagogo. Κιγκλισμὸς, risus turpis & immoderatus vel lasciuus, αἰσχρὸς γέλως μετὰ ἀταξίας, Hesych. & Varin. Γιγγλισμὸς, vel γιγλισμὸς, vel γιγγλισμὸς, γαργαλισμὸς ἀπὸ χειρῶν, κιχλισμὸς γέλως, lidem. Ego ex diuersis istis scribendi modis nullū probarim, præter vnum κιχλισμός. Homerus Odysseæ antepenultimo ancillas turdis cichlis & columbis comparat: illud fortè propter risum immodestum (διὰ τὸν κιχλισμὸν [lego κιχλισμὸν] τῶν γελώντων: hoc verò propter libidinem ad quam columbarum genus procliue est. Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis vescerentur: aut qui riderent lasciuè paruumq; decore. Proinde & κιχλισμὸν risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupedijs ad-*Κιχλίζειν.* dictos, vel in lasciuius ludentes, Erasmus: qui vocem κιχλίζειν coturnissare vertit, nam Aristophanis 40 interpres in Nubibus idem verbum interpretatur pro eo quod est pingues coturnices aut turdos esitare, aut indecore & immoderatè ridere, ex quo Suidas etiā & Varinus repetunt. Sed cum cichla turdum non coturnicem significet, turdari potius vertendum fuerat. Comicus ipse in Nubibus simul nominat σφεφαγεῖν, κιχλίζειν, (Athenæus lib. 8. legit κιχλίζειν [illegible] τὰ πέδ' ἐναλλάξ. Multæ puellæ iubent me sibi colludere noctu, Κιχλίζοισαι δὲ πᾶσαι, ἐπεί κ' αὐταῖς ὑπακούσω, Cyclops apud Theocritum. Κιχλίζουσ' ἐρεμένη πομπ' γάμου [illegible], Suidas ex epigrammate. Varinus κιχλίζειν verbum interpretatur etiam pro eo quod est moueri & agitari, σαλεύεσθαι, κινεῖσθαι: in qua significatione ego κιγκλίζειν scripserim. id enim Hesychio est κινεῖν, σαλεύειν, [illegible], πλέκειν. quam [illegible] & κιγκλίζειν & κιχλίζειν apud illum scribitur, corruptè vt arbitror. Idem a cinclo aue, quæ cauda subinde mouet, κιγκλίζειν verbū factū ait, pro eo quod est διασείεσθαι, concuti. Videntur & κιγκλίδες [illegible] ab hoc verbo dictæ, 50 quod circa cardines suos moueantur. Et fortè κιγκλισμὸς (sic enim scribere malim quam κιγγλισμὸς vel γιγγλισμὸς) risus tam vehemens fuerit, qui totum agitet & concutiat corpus: sed κιχλισμὸν potius dixerim a turdis: quod homines saturi cibis [illegible] delicationibus, ad risus lasciuos dissolutiores sint. Habent Germani verbum Kitteren non dissimile Græco, & eiusdem ferè significationis. Κιχλίζειν, quod & καχλάζειν, affatim ridere, ἀθρόως γελᾶν, per translationem ab vndis & fluctibus cum attolluntur & æstuant, Varinus. Κιχλίσκειν, γελᾶν, μειδιᾶν, ridere, Hesych. & Varinus. Ταγαγίζειν, κιχλίζειν, lidem. Epicichlides carmen dictum quod in Homerum refertur authorem a quibusdam, quoniā dum id pueris præcineret, turdis donabatur, Athenæus & Cælius. ¶ Κιχλοβότης, portulaca herba, Hesych. & Varin. *Onocichle* herba composito nomine ab asino & turdo, quæ particulatim floreat, memoratur Theophrasto historia plant. [illegible] (Gaza turdariam vertit) & Plinio 17.16.

¶ Turde-

¶ Turdetani & Ficedulenses nominantur in Captiuis Plauti. Turdetania regio quæ vulgò Andelucia dicitur, Seoppa.

c. Si mihi Picena turdus palleret oliua, Martial. 9.55. pascitur enim oleæ & oleastri baccis turdus, ac inde pinguior & præpingui pallidior, id est magis cereus euadit. hinc turdos ἐλαιοφιλοφάγους Epicharmus dixit, vt rectè legit Vann. nam Athenæi codices impressi nō rectè habent ἐλαιοφυλλοφάγους. ¶ Pœciliæ pisces turdi volucris vocem ædere dicuntur, Pausanias. Herbæ quas satyria & orches appellant, videntur nasci è genitura turdorum & merularum, Hieron. Tragus.

¶ *e. Subdola tenduntur crassis modo retia turdis*, Martialis. Archiæ epigramma in merulam quæ è reti euasit turdis detentis, retuli in Merula *H.e.* ¶ Philocrates ὁ Σπύθης φυσῶν τὰς κίχλας δ' ἐώλους καὶ λυμαινόμενος, In Auibus Aristophanis. venditurus scilicet inflabat vt pingues apparerent.

¶ *f.* Turdus, *Siue aliud priuum dabitur tibi, deuolet illuc, Res vbi magna nitet domino sene*, Horatius Serm. 2.5. Tiberius Cæsar Asellio Sabino H-S ducenta donauit pro dialogo, in quo boleti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxerat, Suetonius. Aristophanes in Pace inter lautissima cibaria nominat amylos placentas & turdos aues. Τίλλειν τε φάττας καὶ κίχλας ὁμοῦ ἀμύλοις, Ephippus apud Athenæum. Philoxenus cum mentio incidisset quòd turdi essent pretiosi, & fortè adesset Corydus, qui se adolescentem prostituerat: at ego memini (inquit) Corydum (corydus Græcis alaudam quoq; sonat) obolo venisse, Athenæus. Cui nunc tam parum palatus sapit, vt principem locum turdo adiudicet? Gillius. Gulæ dediti quidam turdos Daphnios laudauerunt, Clemens in Pædagogo. Ὀπταὶ δὲ κίχλαι μετ' ἀμυλίσκων εἰς τὴν φάρυγγ' εἰσεπέτοντο, Teleclides de veteri beata vita. hoc est, Turdi assi vna cum placentis in fauces eis inuolabant. Κίχλαι ἐκκαίδεχ' ὁλόκληροι μέλιτι διαμεμιγμέναι, Plato Phaone apud Athenæum. Ὀπταὶ κίχλαι ἀνάβραστ' ἠρτυμέναι, Pherecrates. Et rursus, Κίχλας τ' ἀναβράστους, melius ἀναβραστούς.

¶ De Proverbiis, Turdo surdior, & Turdus malum cacat sibi, leges suprà in C. Κιχλίζειν, *vide* suprà in *H.a.*

DE TVRDO VISCIVORO PRIVATIM.

A.

De Turdis in genere multa scripsimus, inter quæ multa etiam visciuoro priuatim dicto conueniunt, quem Aristoteles ἰξοβόρον, Athenæus ἰξοφάγον nominat. Hic magnitudine picæ est Aristoteli, nec nisi visco atq; resina vescitur. *vide* suprà in C. in Turdis in genere: vbi turdum pilarem quoque visco pasci scripsimus: vnde ab Italis vulgò *viscada* vocatur vel *viscardo*: hic verò, de quo nunc agimus, *dresso*: quem & ipsum non visco solum, sed etiam baccis iuniperi vesci aiunt. Turdella turdi genus alterum est, (non alterum Aristotelis, sed simpliciter diuersum,) quod in Venetia prouincia *drexanos* vulgò nominant, in Liguria priscum nomen retinent: maiores turdo sunt, penna subtus varia, Hermolaus in Corollario. Turdela maior est turdo, Monachi in Mesuen Itali. Turdela quasi maior turdus dicitur, cuius stercore viscum generari putatur, Isidorus. ¶ Turdus visciuorus maior alijs, *vne grive* Gallicè, Bellonius. *Grive sisalle* apud Sabaudos (vt amicus quidam ad me scripsit) turdus maior est, colore columbino, rostro merulæ, nidum facit ex musco in pariete. oua quaterna parit. Turdum verò pilarem ijdem simpliciter (ni fallor) *grive* nuncupant. ¶ Germanicè Mistler & Mistelfinch in Heluetia, à visco: alibi Ziering. Carinthijs Zerrer, Bauaris Schnerrer. Gyb. Longolius, qui circa Coloniam in Germania vixit, Primum (inquit) turdi genus, quod picæ magnitudine est, nondum, quod sciam, in nostra regione conspexi. ¶ Anglicè *a polner*. ¶ Illyricè *prskawecz*. ¶ Turcicè *garatauk*.

B.

Forma. Turdus visciuorus noster maior est cæteris turdis. paulò infra columbam: capite, alis & ventre fuscus. plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum apparet. cutim intra rostrum pallidus & subruber color mixti tingunt. Pedes digitiq; flauescunt, præsertim posteriore neruo tibiarum. Vngues & rostrum nigricant. Collum parte prona venterq; totus nigris punctis in albicantibus plumis & alicubi flauis variant. Plumæ sub alis candidæ sunt.

C.

Vescitur turdus visciuorus noster non visco tantum & resina, vt Aristot. scripsit, sed vuis quoq; & iuniperi ligustriq; baccis. Cicuratur etiam, & pascitur omni genere ciborum, pane, caseo, &c. Æstate (vt audio) in syluis se abdit. Nidificat in nostris regionibus. *Cibus.*

D. E.

Noctuam odit, (vt & iliacus turdus,) & ea clamante aduolat: sed nō proximè ipsam, nisi arbor aliqua prope sit. Turdos huius generis singulos singulas visci feraces arbores occupare aiunt, & semper proximè eas versari, neq; admittere alias, sed persequi & depellere. quod eorum ingenium etiam in causa est vt facilè capiantur. Aucupes enim caueam cui auis vna huius generis sit inclusa & reti obtecta vt conspici possit è sublimi, cū decipula superstructa, ad arborem aliquā viscum ferentē vnco ligneo *Aucupium.*



prælongo suspendunt. mox turdus ferus conspecto incluso, impetu in illum delapsus, vt de arbore sua depellat, decipulæ operculo cadēte capitur. & sic deinceps ad arbores multas caueam eandem suspendunt. ¶ Vtuntur hoc turdo etiam aucupes ad accipitres capiendos in attegia, amiti imposito. nam cùm accipitrem viderit, clamat. ¶ A rusticis quibusdam accepi, si turdus visciuorus circa finem hyemis in cacumine alicuius arboris insidens, & supra arborem eminens cantillet, hyemis diutius duraturæ signum esse: si verò in medio arboris considat, ita vt non appareat, aut ægrè, æstatem propinquam significari.

Prognosticon tempestatum.

F.

Visciuorus turdus minoris apud nos pretij est, minusq; in cibo lautus habetur quàm pilaris.

Vsus in cibo.

DE TVRDO MINORE, QVEM ILLAdem vel tyladem cognominant.

TVRDI genus tertium est, quod iliacum (ἰλλάδα quidam vocant) minimum inter cætera (minus pilari & visciuoro) minusq; maculis distinctum, Aristot. Turdi genus tertium & minimũ *illas* vocatur



catur: vel, vt Alexander Myndius scribendum arbitratur. *tylas*, (τυλάς.) proinde Theodorus qui non *illáda* sed *iliada* (Athenæus etiam ἰλιάδα habet) legerat, iliacum turdum conuertit. sed erat commodius *illadicum*, Hermolaus. Alexander Myndius apud Athenæum dicit hoc genus gregale esse & nidificare vt hirundines. Cleomenes apud eundem nominat τυλάδας κοττύφους μυείας, χύτρα τεταγμένη μύ-εια. Ἰλλάς etiam genus vinculi est Eustathio, ex loris & viminibus, a verbo ἰλλω vel ἴλλω, quod est contorqueo.

Nomina. ¶ Turdus iliacus (id est minimus) Italicè vulgò dicitur *malucceus*, (*maluzzo*,) Niphus. Alibi (vt audio) *ciron* vel *cipper*, vt circa lacum Verbanum. ¶ Gallicè *vn mauuis*, minor alijs, magnitudine sturni, in ventre & subflexu alarum magis flauus, Bellonius. Sabaudice *griuette*, id est turdulus. ¶ Germanicè Winsel vel Wintze apud nos a voce sua. Claronæ in Heluetia Bergtrostel / alibi Boemerle / Bömerlin / Beemerziemar, vel Behemle, quasi Bohemica auis, vel turdulus Bohemicus. in Bohemia enim nidificare fertur. (sed alia quoq; auis est Bohemica vulgò a quibusdam dicta, cui nihil cum turdis commune, cuius icon in Appendice dabitur.) Alibi Wyntrostel / id est turdus vinearum, fortè quod vuis pascatur: & Rottrostel, id est turdus ruber, ad differentiam alterius turdi minoris, quem nostri Trostel simpliciter, alij Wyßtrostel / id est turdum album vocitant. Turdus iliacus qui reliquis minor est, & gregatim plerunq; victitat, in dumetis & inter humiliores syluas, iuniperos & aquifolias degit: cui vulgus Germanicum (circa Coloniam) ab amaritudine nomen indidit, (ein Bitter,) Gyb. Longolius. Circa Basileam nomen habet Gixerle / per onomatopœiam, vt coniicio. Iliacus turdus cinereus est ad fuscedinem vergens, sed minus varius, Germanis (Saxonibus) Weindruschel / Weingartuogel, Eberus & Peucerus. ¶ Anglicè *a filfar* vel *feldfare*. quod nomen turdis omnibus commune in Anglia esse puto. ¶ Illyricè *gikawecz*.

Forma. ¶ Winsela nostra per totum dorsum fusca est. pectus ei varij coloris, medius venter albicat, rubet vtrinq;, vt etiam pars sub alis. Interiora oris penitus flauescunt. Deniq; similis est tum specie tum magnitudine illi quam Trostel nominamus. ¶ In ventriculo dissectæ Winselæ Nouembri mense reperi baccas spinæ albæ, quam oxyacantham interpretantur. Peregrinæ sunt aues, neq; apud nos nidificant, sed in Bohemia (vt audio) vel Vngaria. Aduolant ad nos initio hyemis per xiiij. fere dies ante turdos pilares: circa Pascha recedunt. Laqueis capiuntur (in böglinen) sed difficilius quam pilares. nam si laqueus sit albus, remouent, vt transgrediantur.

¶ Tertiũ turdi genus ab Anglis *a Wyngthrushe* & a Germanis ein Weingaerdsuogel nũcupatur. Hic turdus vtrinq; iuxta oculos, & in pectore & in ipso alæ flexu, intus & foris maculas habet [illegible] las rubras. Huius nidum nunquam vidi: nec nutum, q[illegible]m per æstatem apud nos nu[illegible]q[illegible]m videatur. primum genus non nisi hyeme in Anglia cernitur, aut si videa[illegible]ur, rarum est.

Bechele an Winsela nostra sit. ¶ Auceps quidam apud nos auem dictam Bechemle, id est [illegible] urd[illegible]m Bohemicu[illegible] [illegible]am Winsela nostra esse mihi asseruit sed similem: quam ipse aliqua[illegible] cauea cerasis [illegible], quorum ossibus integris ab aue redditus aluo in subiectam caueam delap[illegible], coccothra[illegible]tes ein Steinbysser, illi inclusus nutritus sit.

DE TVRDO MINORE ALTERO, QVEM

Itali turdum simpliciter, nostri Trostel vocitant.

A.

Nomina.

TVRDELA auis est quæ vulgò Droschele vocatur, Albertus. Sed Itali quidam hodie, vt in Liguria, turdelam appellant turdum maiorem visciuorum, vt supra docuimus. Author Philomelæ hanc auem, nescio qua lingua, *palaram* appellat: cuius hoc carmen est, *Dulce palara sonat, quam di[illegible] nomine drostam.* ¶ Itali simpliciter turdum appellant, *turdo, tordo, tuordo.* ¶ Gal[illegible], ni fallor, *tr[illegible]le.* ¶ Germani Trostel/ quod nomen ab Italico turdela factum videri potest. Alij aliter scribunt & e[illegible] Gyb. Longolius, qui Coloniæ scripsit Droessel: Turnerus qui ibidem, Drossel vel Durstel. Hi[illegible] Tragus Trossel. Murmellius Trusel. Eberus & Peucerus Sanadruschel/ id est turdum musi[illegible], ad differentiam turdi iliaci superioris, quem aliqui Rottrostel/ id est turdum rubrum appel[illegible] (h[illegible]nc vero, de quo scribimus, Wysstrostel/ id est turdum album: quod nõ admodum nisi co[illegible]re q[illegible]arundam partium differant.) Iidem trostelam nostram, Aristotelis turdum pilarem faciunt, q[illegible]. ¶ Angli *a trossel,* aut *a mauis,* Turnerus. Sed Itali maluiccium vocant turdum minore[illegible], de quo supra egimus: & Galli eunde[illegible] *mawis.* Alij *a thrushe,* quod nomen tamen primo & maximo turdo[illegible] generi Turnerus Anglus adsc[illegible]. ¶ Illyrij & Poloni *drozd.*

B.

Forma.

Magnitudine & ferè colore turdum refert: & est coloris cinerei, declinans in pector[illegible] ad [illegible]tatem croceam, Albertus. Pectore est valde maculoso, Turnerus. Auis est va[illegible] & macu[illegible] tudine merulæ, Eberus & Peucerus. ¶ Magnitudo & species huic generi (ex inspe[illegible]ne [illegible]dem ferè quæ turdo minori proxime descripto. crura ei albicant, pectus, ventrem, & late[illegible] gra insigniunt. Venter alioqui candidus est, vt caudæ etiam pars supina in minor[illegible] subflauo & ruffo colore in vnum mixtis. idem sub alis color merus & absq; maculis in m[illegible]nis est. Tota pars prona vno ferè & simplici colore, nempe fusco. Alæ fusco ruffum miscueru[illegible] maculas subflauas habent. Sexus, vt audio, non facile discernitur, nisi cantu.

C.

Mansuetudo. Cantus. Nidulatio.

Per totum annum apparet, & cantus sui gratia à multis in cauis alitur, Turn[illegible]be[illegible]dum cicuratur, Albertus. Auis est musica, canens vere, vocis multiplicis, Idem. *D[illegible] sonat, quam dicunt nomine drostam, Sed fugiente die nempe quieta silet,* Author Philomelæ. Voc[illegible] obscura quadam fuscedine, Eberus & Peucerus. Nidum intus ex luto aut [illegible]orum c[illegible] mixta, & artificiose læuigata, foris ex musco in ramis arborum aut fruticum f[illegible] Turn[illegible]ficies nidi intus solida, læuis & dura est. Martio mense apud nos vel Aprili ouis [illegible]t.

D.

Turdus hic, vt etiam visciuorus, noctuam odio habet.

F.

Qualis in cibo.

Caro eius bona est, & ad cibum expetitur, Albertus.

De auib. quæ turdis cognatæ sunt.

¶ Turdus Iliacus, quem nostri Winsel appellant, alibi vocatur Bergtrostel/ id est [illegible]delam montana: alibi Weintrostel/ quod vuis vescatur, ni fallor.

¶ Apud Carinthios auis dicta Leyntrostel/ cognata est turdis minoribus, sed ped[illegible]

Zieydruschel.

¶ Auis ex turdorum genere minima est, quæ Germa[illegible] Saxo[illegible] Zieydruschel [illegible]gura alioqui & colore iliaco turdo (Winselæ nostris dictæ [illegible]. c[illegible] viui & v[illegible] ctatur enim fructibus eorum & sambuci baccis, Eberu[illegible] & [illegible]cerus: q[illegible] hanc Aristot[illegible] conijciunt. quoniam bátos Græcis rubus est.

Waldtrostel.

¶ Apud n[illegible] genus exiguum, [illegible] del[illegible]el iliacis minus, Waldtrostel vel Kleintrostel: hoc e[illegible]delam syluaticam vel [illegible] Ebe[illegible] & Peucerus turdum quendam paruum, minore[illegible] merula, maiorem frin[illegible]la, a[illegible] breuibus pedibus, Germanice Klein zimmer / id est t[illegible]um paruum nuncupant: & [illegible] nium, id est cæruleum esse conijciunt. Nos de cær[illegible]le[illegible]nionem nost[illegible]ā in C[illegible] elem[illegible]to prot[illegible]s.

Steintrostlen. Wassertrostlen.

¶ In Heluetia alicubi, vt circa Claronam, St[illegible]stlen / id est turdelas rup[illegible] nom[illegible]nant aues, quæ ab alijs Steinrötele dicuntur, ab alijs, ni[illegible] Bl[illegible]wvögel / id est cærul[illegible] aues. de quibu[illegible] in Cæruleo script[illegible] a nobis est. Ibidem ([illegible] Wassertrostlen/ id est turdelæ aquaticæ vocantur, au[illegible] cruribus oblong[illegible], fidipedes, quæ iuxta aq[illegible] d[illegible] un[illegible]em fort[illegible] merulis aq[illegible]cis. ¶ In [illegible]is Ge[illegible]æ [illegible]onibu[illegible] M[illegible]nia, Turin[illegible]ia, Hassi[illegible] merulam torquatam n[illegible]ram audio no[illegible] ein [illegible]rtzschedrucßl [illegible] est [illegible]rdum M[illegible] quod mense Martio can[illegible]

Tortue.

¶ Sabaud[illegible]dus p[illegible] est & [illegible] di specie pa[illegible]o nigrior, *vne tortue*

Halbvogel.

¶ Circa F[illegible] Halbvogel [illegible] dia auis nom[illegible] turdos vendi aiunt, cum tamen non [illegible] turd[illegible]. Hinc vulg[illegible] auci[illegible]pes hoc d[illegible] ce[illegible]

maniam quinq; aues habere cum dimidia, ein Krametuogel/ein Entuogel/ein Yßuogel/ein Brachuogel/ein Speiuogel/der flügt vber sy all/vnd ein Halbuogel. *Brachuogel.*

¶ Ex turdorum genere est auis Germanicè (Saxonicè) dicta Brachuogel: quæ capitur sub hyemem maximè, nec figura nec magnitudine multum dissimilis merulæ: colore fusco, terreo, obscuro, vt humi sedens vix agnosci & a terræ colore discerni possit, Eberus & Peucerus: qui hanc Aristotelis collyrionem faciunt. Turnerus quidē cum in libro suo de Auibus turdum pilarē nostrū collyrionem esse coniecisset, postea in epistola ad me missa turdelam nostram (ein Trostel) iam potius collyrionem sibi videri scripsit, Porrò Germanicū nomen Brachuogel, vagū & incertu est. nam & arquatæ & generi cuidam gallinaginis tribuitur: quod hæ aues in noualibus & quiescentibus agris immorari soleāt.

10 ¶ Venêre in Italiam Debriacensibus bellis ciuilibus trans Padum externæ aues ita enim adhuc vocantur) turdorum specie, paulum infra columbas magnitudine, sapore gratæ, Plinius.

¶ TYMPANVS (Τύμπανος) à cornice occiditur, Aristot. hist. anim. 9. 1. nec alibi quod sciam eius meminit. ¶ Tympanus est de genere paruorum miluorum. in nonnullis codicibus τύπανος, qui etiam rusticè sic appellatur. Sed ex sola nominis similitudine argumentum idoneum nullum est: neque vllum milui genus à cornice occidi verisimile. Apparet autem Niphum secutum esse translationem Alberti, in qua pro tympano legitur, miluus qui dicatur Græcè cochyno. *Tympanus.*

DE TYRANNO.

20 TYRANNO auiculæ corpus nō multò amplius est, quàm locustæ, crista rutila ex pluma clatiuscula. est & cætera elegans cantuq; suauis hæc auicula. Vescitur vermiculis, Aristoteles. Tyrannū auiculam Auicenna & Albertus inter passeres numerant. nos rusticè *vesiculum* nuncupamus, Niphus. ¶ Turnerus cumq; secuti Eberus & Peucerus tyrannum auiculam Germanicè interpretantur Goldhendlin. Sed Turnerus etiam aliud Germanicum nomen adfert ein Nünmulder, quod conuenit generi auium quas lanios appellaui, quod in cæteras aues etiam se multò maiores laniando & cædibus sæuiant: est autem inter illos quoq; species quædam minima, vertice rutilo insignis. ¶ Trochilo (vel passere troglodyte potius) minor est auis (inquit Bellonius) quæ a Græcis vulgò *tettigon* vocatur nimirum a magnitudine qua cicadā vix excedit:) a Latinis, (ab Aristotele,) tyrannus: Gallis *vn poul*, vel *soucie* vel *sourcicle*, (a supercilijs.) habet enim plumas in capite flauas vtrinq; instar cristæ, quæ oculos eius

30 inumbrāt, vt supercilia in nobis: nec multò maior est locusta. Bellonius in Gallico libro Singularium. ego omnino regulum esse puto quam ipse tyrannum: nec vtrinq; plumas illas capitis aureas haberi, sed in medio tantum. *Tyrannus regulus esse videtur.*

DE AVIBVS QVARVM NOMINA AB V. LITERA INCIPIVNT.

DE VANELLO.

A.

40 VANELLVM hanc auem nominant author de nat. rerum & Albertus, Gallici (vt apparet) nominis imitatione *vn vanneau*. quanquam per *n* simplex. Iidem hanc auem veterum Stymphalidem esse putant, nimium leuiter hoc vno, quantum video, decepti argumento, quoniam vanellus cirrhatus est: tribuit autem cirrhos etiam Stymphalidi Plin. Vanellus (per *n* duplex) à barbaris dicitur auis, eo quòd inter volandum magnum strepitum ædat, Turnerus: fortè quòd alis instar vanni aut ventilabri commotis strepitum excitet. Auis quæ in compluribus Galliæ locis vocatur *dixhuict*, (per onomatopœiam. sic etiam vocant numerum octodecim. similiter Cretēses cuculum auem vulgò nominant *decocto*, quòd suo cantu tale quid sonare videatur,) & Parisijs *vn vaneau* (& circa Montē pessulanum:) quamq; Romani veteres *parcum* vocarunt, Itali hodie *paoncello*, Græcis vulgò æx (αἴξ) dicitur antiquo nomine, id est capra: eo quòd subinde vocem caprinæ similem ædit. ab alijs ταὼς ἄγριος, hoc est pauo *Vanellus cur dictus.* *Parcus.* *Capra.*

50 syluestris, eo quòd cristam in capite erigat instar pauonis vel alaudæ cristatæ, Bellonius. Aristoteles quidem nihil aliud de capra aue scribit, quàm circa lacus & amnes eam versari. In capite paucis animalium, nec nisi volucribus, apices: alijs aliter, phasianæ corniculis, prætereà parræ, (alias *paro*,) Plinius 11. 37. Hermolaus pro parræ, habet *parco*. quod quidem nomen nondū hactenus se legisse fatetur, vt mirer Bellonium scribere nomen parci apud Romanos veteres extitisse. sed vt parcum legas, non tamen vanellum auem eo nomine accipi licebit, cum cornicula illi non conueniant. non enim instar phasianæ cornicula habet vanellus noster, sed apicē simpliciter, vel ex plumis cristam simplicē à medio vertice retrò extensam. cornicula verò vtrinq; eminēt, vt in bubone, & alijs quibusdam nocturnis auibus. quamobrem parræ potius legerim, vt codices nostri habent, (vel paræ per simplex *r*.) quæ & nocturna auis est. & alijs quoq; authoribus memorata. Imposuit fortè Bellonio, quod in Corollario Hermolaus scribit, his verbis: Differt ab alauda & parcus, etiam si quidam negant. (confuderunt for-



tè aliqui eò quod vtriq; apex tribuatur. ſed Plinius ipſe ſiue parcum ſiue parram legas, loco iam citato, à galerita liquidò ſecernit.) Eſt autem parcus auicula palumbo minor aliquanto, ſubtus candida, cætero pauoni ſimilis, & criſta quoq;. Vanellum quidē his verbis ab eo ſignificari non eſt dubiū. ¶ Vanellus circa Patauium in Italia *pauonzino* nominatur, quaſi paruus pauo, a colore & criſta. Venetijs *paon*, id eſt pauo. ¶ Luſitanis *a bybe*. ¶ Germanicè apud nos ein Gyfitz/ ab imitatione vocis. alibi Gyuitt/ vel Gybyz. Murmellius ſcribit ein Kuuitz. alibi ein Zweiel. ein grüner oder blawgrüner Gyfitz/ ad differentiam pluuialis. ¶ Anglicè *a lapuuing*, ab implicatione alarum frequenti, vt audio. nam *Wing* illis eſt ala, *lap* implicare. ¶ Illyricè *czeyka*. Turcicè *gulguruk*. 50

¶ Literatores pleriq; omnes Britannici, vpupam eam nominant auē, quam barbari ab alarum ſtrepitu vanellū nuncupāt, & ipſi ſua lingua lapuuingam vocāt, Turnerus. Sunt etiam (inquit idem) in inferiore Germania literatores aliqui, qui fulicam *kyuittam* ſuam eſſe volunt, ex eo forſan opinionem ſuam

suam astruentes, quòd apud Plinium fulicæ cirrum tribui legerint. sed cum *kyuitta* nec auis marina sit (Vergilius enim marinam facit nec aquatica, satis liquet eam non esse fulicam. Sunt quidem vanelli larorum & magnitudine & leuitate, & similiter clamosi, vnde & per onomatopœiã vtrisq; inditum nomen. nam a Germanis Oceani accolis lari etiam Gyfitz appellantur: qui tamen alijs multis & corpore & natura a vanellis differunt. è larorum autem genere etiam fulica veterum est.

B.

Forma descriptio.

Vanellus auis est satis pulchra, colũbina magnitudine, cristato capite vt pauo, in collo viridi colore & lucẽti, reliquo corpore varia, Author de nat. rer. & Albert. Cornice minor est, plumis ferè viridibus & nigris per totũ dorsum & caput & collũ: vẽtre albo: lõga & semper erecta in capite crista plu-
10 mea, alis obtusioribus, Turnerus. ¶ Ego ex præsenti inspectione olim descriptionẽ huius auis reliqui huiusmodi: Coloribus est elegantissimis, per totũ dorsum viridi, maculis quibusdã purpureis vtrinq;. alæ partim virides, partim cœruleæ sunt. extremæ verò & lõgiores earũ pennæ nigræ, quæ inuersę præ atro colore splendẽt. Venter & alarum interior pars plumas habẽt albas. cirrhi à capite retrorsum tendũt ex plumis nigris oblongis conditi. Rostrum nigrum sesquidigiti longitudine. Sunt etiam plumæ subrufæ circa caput & ceruicem. sub rostro & prona colli parte albicant. In pectore color ex viridi nigro cœruleoq; mixtus videtur in plumis, sed earum quoq; extremitates per quosdã ordines albicant. Totius auis longitudo est circiter dodrantem & palmum manus mediocris, qui sunt digiti XVI.

C.

Germanicum nomẽ Gyfitz vel Kyuuit, & Gallicum *dixhuict*, per onomatopœiam huic aui in-
20 dita sunt. Bellunio vocem caprinæ æmulam ædit, inde *αἲξ*, id est capra Aristoteli, & hodie vulgò Græcis dicta. ¶ Circa nidum suum subinde circumuolitare solet. *Lapuuinga* Anglis dicitur ab implicatione alarum frequenti. Alis est obtusioribus, & inter volandum magnum strepitum ædentibus: vnde & vanellus a barbaris dicitur. Aquis vermium gratia, quibus solis victitat, appropinquat, sed ipsas non ingregitur. In planis & in locis erica consitis plurimum degit, Turnerus.

Vox. Volatus. Cibus.

D.

Mores.

Cùm hominem etiam à longè nido suo appropinquare senserit, egressa statim de nido cum clamore occurrit, sicq; stulta dum hominem à nido suo repulsuram se sperat, ipso clamoris indicio nidum prodit, quem progressus homo spoliare conẽdit, Author de nat. rerũ & Albertus. Sunt qui dicãt hanc auẽ dum pullos fouet, ad hominẽ a quo nidũ inquiri suspicatur proximè accedere: & veluti de-
30 ditionem simulare, donec paulatim à nido abducat: quod idem de perdicibus & chenalopece fertur.

E.

Aucupiũ.

Capiuntur vanelli gregatim, vt audio. ¶ Ad depopulandum vermes Angli eos sæpe in hortis alunt, Turnerus.

F.

Vsus in cibo.

In cibo commendantur, sed minus quàm pluuiales quibus cognati sunt. Mihi aliquando gustanti & boni saporis, & alimenti probi, sed leuis ac tenuis (propter assiduum volandi exercitium nimirum,) huius auis caro visa est.

H.

Ἴβιξ.

a. Hieronymus Tragus inter aues quæ in Germania edantur nominat Higitzen / haud scio an
40 vanellos intelligens. ¶ Ἴβιξ (apud Hesychiũ vltima per vpsilon scribitur ἴβυξ & ἴβυς.) genus est auis clamosæ. vnde & Ibycus nomen propriũ, & *ἰβυκλινῆσαι ὑπὸ χαρᾶς μεταφορικῶς λέγεται βυκλινῆσαι*, Etymologus legendum suspicor, *ὑπὸ χαρᾶς ἀφρόνως λέγεται βοῆσαι*: aut si legendum est per metaphoram, *βυκλινῆσαι* in fine abundabit. *Vide ἰβυκινῆσαι* apud Hesychium: quanquam nihil est quod ad ibyn aut ibycem auem pertineat. Hæc sanè auis per onomatopœiam dicta videtur: & cum clamosa sit, ac vocis similitudo accedat, de genere vanelli forsitan fuerit. ¶ Mulieres per contumeliam aliqui in Gallia *vanneaux*, id est vanellos vocant, vagabundas puto & inconstantes: aut fortè clamosas.

DE AVIBVS VANELLO COGNATIS.

Vanelli candidi & sine crista.

VANELLOS etiã candidos reperiri audio, (*kyuittas* candidas:) nisi fortè de laris candidis id ac-
50 cipiendum est. Item vanellos sine crista: quales aliquando colore fusco & maculis varios Brugis in Heluetia vidi: nec satis memini an eadem sit pluuialis Gallorum, de qua in *P.* elemento egimus. nam & illa de genere vanelli est, sine crista, colore quo diximus. quamobrem vtrunq; aliqui Germanicè *kyuittam* appellant: sed vanellum, viridem: pluuialem verò, fuscã. Itali puto *piuier* pro pluuiali efferũt.

Tremulus.

¶ Quærendum an eiusdem generis sit auis TREMVLVS dicta in Regimine Salernitano, quæ inter aues salubres numeratur. Hæc vt plurimũ propè mare versatur, (inquit Arnoldus in suis Annotationibus,) minor gallina, coloris fusci, altè clamans & velocissimè volans: quæ cum super terra incedit, semper tremit cauda, vnde ei nomen.

Variæ aues.

¶ VARIÆ aues, (vt Gaza vertit ex Aristotele de hist. anim. 9. cap. 1. pro Græco Ποικιλίδες, cum alaudis pugnant. nec alibi earum meminit. Sunt & Variæ picarum generis, de quibus suo loco diximus. Ποικιλίδα Theocriti interpres acanthidem interpretatur, auem variam & argutam.

Varones. ¶ Varonum ac rupicum squarosa incondita rostra, Lucilius apud Festum in dictione Squarosi. quænam verò hæ aues sint nusquam explicatum inuenio. Petrones rustici ferè dicuntur propter vetustatem, & quòd deterrima quæq; ac prærupti iam agri petræ vocantur: vt rupices ijdem à rupinis, (à rupibus,) aliter à petrarum asperitate & duritia dicti, Festus. sed locus videtur corruptus. Gaza charadrium alicubi rupicem vertit.

DE VESPERTILIONE.



A.

VESPERTILIO nomen habet quod vespere & noctu volare soleat: & Græcis etiam νυκτερὶς à nocte dicitur, Græca voce Plinius quoq; vlicubi vtitur: quamobtem a Leoniceno notatur, quasi auem à vespertilione diuersam putarit. Vulgò Græcè νυκτερίδα dicitur. Nuper quidam vespertilionem in Græcia hodie γλαύκη & κυκυβάγια nominati scripsit: quæ tamen nomina alibi rectius noctuæ attribuit.

¶ *Tinschemeth* Hebraicam vocem variè reddunt, vespertilionem, cygnum, talpam. *vide* in Cygno & in Talpa. *Ataleph*, עטלף, vespertilio, reptile alatum, Leuit. 11. vnde pluralis numerus *atalephim* Isaiæ 2. & capitur pro imaginibus vespertilionum, Munsterus. accedit sanè hæc vox ad Græcam *attelabus*, quod reptile est alatum. D. Kimhi interpretatur *ataleph* murem alatum nocte volantem, id est vespertilionem. Chaldæus Deut 14. habet *atalepha*, אטליא. Arabs *baphas*, בפאש, Persa *anschperack*, אנשבפרך. Septuaginta νυκτερίς. Hieronymus, vt & Leuitici 11. hic & illi. Sunt qui vpupam interpretantur nomen Hebraicum *ataleph*. quod non laudo. In die illa proijciet homo idola argenti sui, & simulacra auri sui, quæ fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones, Esa. 2. in translatione vulgari. Munsterus sic reddit, In die illa proijcientur aurei & argẽtei dei in fossuras talparũ & vespertilionum. Hebraicè pro talpis legitur *peros*, pro vespertilionibus *laatalephim*. Abrahã Esra Esa. 2. *cheporperos* legit, quam vocẽ alij distinguunt, & aues noctu volãtes exponunt. *vide* in Talpa *A.* Auicenna lib. 2. cap. 739. vespertilionem *chasas* nominauit. inde puto corrupta esse vocabula *casesci* apud veterem Auicennæ glossographũ & apud Syluat. *casekso* & *casese*, vtrunq; pro vespertilione. *Sezarach* est lac vespertilionis, vel secundum alios vrina vespertilionis, And. Bellunensis. quam ego vocem reor esse Persicã: quanquam Persa Deut. 14. pro Hebraica *ataleph*, id est vespertilione, verterit *sepperak*, voce non admodum differente. Hinc corruptæ videntur voces *Scetazsrach* pro vespertilione apud Syluaticum. *Secranrach* apud eundem, & *Sceirazarat* apud veterem Auicennæ glossographum, vtrunq; pro lacte vel vrina vespertilionis. *Alcionetus*, id est vespertilio, Syluaticus nescio qua lingua.

¶ Vespertilio Italice dicitur *notula*, vel *nottola*, quam vocem aliqui noctuam non rectè interpretantur. Alibi *sporteglione*, vt Scoppa scribit. alibi *ratto penugo* (in Lombardia *ratto penago*, id est mus pennatus) vel *barbastello*: item *pipistrello*, *vipristello*, *vilpistrello*. ¶ Lusitanicè *morcego*, vel *murziegalo*, id est mus cæcus. ¶ Gallice *chauue souriz*, vel *souris chaulue*, si rectè scribo, quasi mus caluus & glaber: vel *ratte volage*, vel *ratte sauuage*. ¶ Germanicè Fledermauß. Hieronymo Trago Speckmauß / quòd laridum corrodat. ¶ Anglicè *a bat*, *a reare mouse*. ¶ Polonicè *nietoperz*. Illyricè *netopyr*. ¶ Sunt qui nycticoracem velint esse vespertilionem, Niphus.

B.

Ad Catigam insulam maris *Sur* vespertiliones, quanta Aquila, esitantur ab indigenis Gallinę sapore. In specubus Atlantis montis sunt vespertiliones, quorum corpora Columbos æquant nostros. Ad flumen Gumbræ ternos palmos explent, Scaliger.

Vesper-

Descriptio anus. Vespert[illegible]o animal est mediæ cuiusdam inter auem & murem speciei, vt mus alatus dici possit. Animal [illegible] vo[illegible] biforme de[illegible] Varro in Agathone: Quid multa? factus sum vespertilio, neq; in muribus plan[illegible] in vol[illegible] Nonius. Vituli marini & vespertiliones, quoniam ambigunt, illi cum aquat[illegible]ibus & te[illegible] cum v[illegible]ucribus & pedest[illegible]ibus, ideo [illegible]pes & vtrorumq; & neutrorum sunt. *Pedes.* Vespe[illegible] m pedes vt volucres habent, sed vt quadr[illegible]pedes non habent. *Cauda.* cauda etiam tam quadrupedis q[illegible] volucris car[illegible]t nam quia volucres sunt, cauda quadruped[illegible] vacant: qu[illegible] pedestres, volucris: quod [illegible] nece[illegible]riò acc[illegible] habent enim cuteas pennas. nullum autem volanle c[illegible]udam habet, [illegible] penna [illegible] volatile sit. gen[illegible] enim id caudæ ex pennae c[illegible]modi c[illegible]stat. cauda vero q[illegible]pedis [illegible] a[illegible]uncta, vel impedimento eius pennis proculdubio esset, Aristot. de partib. ani[illegible] 4. in [illegible] cap[illegible] penu[illegible]. *Caput.* V[illegible]pertilio est quasi mus volucris, caput enim habet muris, sed ca[illegible] speciem re[illegible] & [illegible] aliquando cum auribus quaternis. *Aures.* *Dentes.* Dentes habet ser[illegible] v[illegible]q; max[illegible] in quo duo anteriores oblongi sunt sed potius vt canis, qui caninos de[illegible]tes [illegible]os habet. *Vox.* Voce eti[illegible]m canis potius gannitum quam sibilum muris imitatur. *Alæ.* Corpus habet pilo[illegible] in [illegible]luo pilo. alas membraneas: & in cubi[illegible]exubus alarum digitos singulos cum vnguibus acutis, quibus se retinet quum parietibus adhæret, Albertus. *Digiti.* Volucrum nulli dentes, præter vesperti[illegible]onem, Plinius. *Lac.* Volucrum animal parit vespertilio tantum. eadem sola volucrum lacte nutrit vbera admouens, geminos volitat amplexa infantes secumq; deportat, Idem. Parit vt quadrupes, & lactat pullos, Kuan[illegible]d. Formatos pullos parit & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Sola volucrum & lac in mamillis habet, & mox æditum fœtum lactat, Suidas. *Mamillæ.* Animalium sola mamillas in pectore habent, homo, vespertilio, & elephas, P[illegible]llux. Vespertilio in pectore mamillas habere deprehendi per anatomen earum in magna pyramide Ægypti, & intra labyrinthum Cretæ facta: vbi etiam matres vidi lactare suos fœtus admotis vberibus, Bellonius. Mulierem lactantem ac bene nutrientem vbi pictura exprimere volebant Ægyptij turturem pingebant. Sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2.53. Legitur autē Græcè etiam τρυγόνα, id est turturem. sed omnino apparet legendum νυκτερίδα, id est vespertilionem. *Vulua.* Vespertilionis vulua dum partum gerit acetabula habet, Aristot. est enim viuipara. ¶ Vespertilio non habet aures, si ego *pennas* vel *plumas*, sed est pilosa, Alber. Et rursus, Et quia accedit ad naturam quadrupedis, ideo habet aures (auriculas sicut quadrupes in superiori parte laterum capitis sui: cum homo & cætera bipeda aures vel earum meatus habeant in inferiori parte lateris capitum suorum retro articulum maxillæ. ¶ Vespertilio volat quidem pellitis alis, sed inter volantia non habendus est, Macrobius. Pennis (*Alis*) cuteis volat, Aristot. P[illegible]næ (Alæ) membranaceæ huic vni (volucrum,) Plinius. vni, alias non legitur, quod placet. non enim hæc sola cute volat, sed etiam alopex, id est vulpecula, Aristoteli. quamobrem δερμόπτερα [illegible] dicuntur. Vespertilio etsi pennas (πτερά. quidam non [illegible]) alas, non habet, volat tamen, Orus. ¶ Animal quod volucre tantum sit, nullum nouim[illegible]: alis cuteis volant, ingredi possunt. vnde vesper[illegible]ioni etiam pedes sunt, Aristot. hist. [illegible] *Pedes.* vnde etiam Plinius transferens: [illegible]ui nega[illegible] volucrem vllam sine pedibus esse conti[illegible]nt & apodas habere & nycterin. vbi qu[illegible]am legunt *[illegible] ocen & nycterin*, quod no oprobamus. c[illegible] ocen om[illegible]terim, aut legerim *& alopecem & nycterin.* Vespertilio est animal quadrupes, Kiranides. Quatuor pedibus graditur, Macrobius. mihi [illegible]s ingredi pedibus videtur, ne posterioribus quidem q[illegible] pert[illegible]iores sunt. semper enim aut volat al[illegible]s, aut toto corpore iacet, aut digitis alarum (quo[illegible] digitos po[illegible] quàm pedes dixerim, quod imperfecti & singul[illegible], veluti vnci alar[illegible]) adhæret & affigi[illegible]r a[illegible]xis, arboribus. Si quis consideret naturam Vespertilionis, contemplabitur illum bipedem volantem: quadrupedem perreptantem potius quam ingredientem. Et quod subtilius est, c[illegible]ibus volantem, alis ambulantem. Quam ob causam Quadrupedem philosophus agnoscit eum. &c. Scaliger. Vesperulio licet non habeat nisi duos pedes in membrana suæ caudæ, habet tamen duos pedum digitos in cubitis alarum, quibus vtitur loco duorum pedum. quare cum cadit excipit se [illegible]lis, A[illegible]bert. ¶ Coxendix huic aui vna traditur, Plinius. Vespertilio tam inter pennata & membranata est medius quam inter soricem & hirundinem, inter bipedes & quadrupedes. Nam & coriaceam membranam habet & pro pluma pilum, Scaliger.

C.

De portentosa vespertilionum copia. In monasterio quodam deserto M[illegible]æ, tantam vespertilionum copiam vidi, vt de excrementorum aceruis carrhi aliquot [illegible]nerari potuissent, Amicus quidam in epistola ad nos.

Vox vespertilionis. ¶ Vox. *Strix nocturna sonans & vespertilio stridens*, Author Philomelæ. Vespertilio non tam voce resonat quam stridore, Isidorus. *[illegible] animam pro corpore vocem Emittūt, peraguntq; leui stridore querelas, spertilio*-Ouidius. Vespertilio in [illegible]ur voce exili grunnitum (gannitum) & latratum canum potius quam sibilum murium, Albertus. ¶ *Τρίζειν vespertilionum.* Τρίζειν verbum ὀνοματοποιούμενον) est tenui voce instrepere, qualis est vespertilionum sonus, [illegible] verò per[illegible]tilon de turturum voce (asperiuscula, Cælius, dicitur, Eustathius & Varinus inde nomen [illegible] vespertilionum vel murium, Eustath. Νυκτερίδας τετριγυῖας *[illegible]* author est Pollux.

Ὡς δ' ὅτε νυκτερίδες μυχῷ ἄντρου θεσπεσίοιο τρίζουσαι ποτέονται, [illegible]
ὁρμαθοῦ ἐκπέσῃσιν ἀπὸ πέτρης, ἀνά τ' ἀλλήλῃσιν ἔχονται· ὣς αἱ τετριγυῖαι ἅμ' ᾔεσαν [illegible]

Homerus Odysseę vltimo. Vbi Eustathius, Conuenit (inquit [illegible], id est stridor & tu[illegible]uatio quędam animis articulato sermone iam priuatis: & animas in [illegible] rnum abeuntes locum [illegible] id est nocturnis auibus vespertilionibus poeta conferre volun. [illegible] lod[illegible] Æ[illegible]iopes lingua nulli alieni simili vtuntur, sed vespertilionum more strident, τετρίγασι, He[r]odotus. Τρίζειν etiam est st[ri]dere vel frendere dentibus præ iracundia. & nix cum calcatur, τρίζειν dicitur [illegible] & [illegible] m b lane [illegible] aliquando τρίζει, de quo poeta alias κρίζειν, Eustathius. [illegible] τετριγέναι dicuntur auium pulli, & vespertiliones &. nix, cum pedis latitudine calcatur, Idem. Inuenitur etiam de ele[ph]anti voce verbum τρίζει.

Cibus. ¶ Cibus, &c. Vespertilioni in cibatu culices gratissimi, Plinius. Cibus eius sunt muscæ & culices: 10 quem nocte volans inquirit. vescitur etiam carnibus, & lardum vel succidiam suspensam, corrodit, Albertus. quamobrem a quibusdam Germanice Speckmauß appellatur. Cum capti clauis affiguntur parietibus, sine cibo multos dies viuunt. *Vrina.* ¶ Vrinam quoq; reddit sola auium. Andreas Bellunensis *fizarach* (Persicam puto vocem) lac vel vrinam vespertilionis interpretatur. *Visus.* ¶ N[oct]u videt, interdiu fere nihil, Aphrodiensis problematum 1. 66. Ab Hispanis *morcego* vel *mur ziegalo*, id est mus cæcus appellatur. *Vigilantia.* ¶ Ferunt hanc auem strepitum quærere, Isidorus. ¶ Parasitus adulandi studio vigilans vespertilioni apud Athenæum comparatur. Si frigus (inquit parasitus) sub dio, merula sum: si ne minimum quidem dormiendum, vespertilio aut lepus, &c. *Volatus.* ¶ Vespertilio etsi pennas non habet, volat tamen, Orus. Cute (alis cuteis) volat: *vide* in *B.* Volat vt hirundo, Kiranides. Noctu vagatur, Aristot. Nomen ei, quòd vespere se ad volatum præparat noctis, Nonius. Vespertilio dicitur, eo quod lucem fugiens 20 vespertino crepusculo circumuolet præcipiti motu acta, Isidorus. *Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ Nocte volant, seroq; tenent à vespere nomen*, Ouidius. De volatu huius auis, g[re]ssu & [illegible]tione, leges quædam superius in *B.* Non stat neque sedet sicut alia animalia: sed cum non vol[at], aut suspenditur in parietibus & rimis obscuris, aut latet in cauernis, Albertus. Vlysses Odysseæ μ. fingitur ramis arboris adhærescere instar vespertilionis, siue (vt loquit Eustathius) ad ostendeodum robur ramorum arboris, à quibus Vlysses non tanquam grauis corpore heros, sed tanquam leuis vespertilio adhæresceret: siue quòd hæc auis super ramis ingredi non solet, sed ab eis pendere. Τῷ [illegible] προσφὺς ἐχόμην, ὡς νυκτερίς, οὐδέ πῃ εἶχον Οὔτε στηρίξαι ποσὶν ἔμπεδον, οὔτ' ἐπιβῆναι. Proprium vespertilionum est, vt Homerus etiam canit (*vide* supra ab initio huius capitis *C.*) continuata quadam serie ([illegible] ὁρμαθηδὸν) *Partus viuus & volans.* inter se cohærere, Eustathius. ¶ Volucrum animal parit vespertilio tantum, Plinius. Volantia vni- 30 uersa de ouis prodeunt, excepto vespertilione, qui incertæ naturæ est: qui formatos pullos parit, & nutrit lacte quos generat, Macrobius. Volucrum vespertilio tantum mammas & lac habet, Plinius. *Lactatio pullorum.* Vespertilionem pullos suos lactare, gripho Germanico celebramus, Ein Vogel ohn Zungen/ Der ander saugt seine Jungen. De lacte huius auis, quodq; eo pullos alat, leges supra quoq; in *B.* *Nidus nullus.* Nid[um] non construunt, sed in acre suspensi vncis alarum (digitis) pullos similiter pendentes ad fornicem vel parietem) lactant, Bellonius. ¶ Salamandra & vespertilio fœtus suos ædunt viuos sed [illegible] inuolutos tunica, (nullis secundis. eò nimirum quòd oua in eis concipiantur initio: & similiter vespertilio, quod non fit in muribus, talpis, & huiusmodi animalibus quibus illa similis est, [Ide]m. ¶ Vpupa dormit hyeme, sicut & vespertilio, Albertus. ¶ Vespertiliones hederæ suffitu moriuntur, Zoroastres in Geoponicis. 40

D. & E.

De ijs quæ vespertilionibus aduersantur easq; occidunt vel abigunt. Hederæ suffitus (exustæ odor) perimit vespertiliones, Africanus & Zoroastres in Geoponicis. Platani aduersantur vespertilionibus, Plinius. Ne vespertiliones ingrediantur (inuolent) Ad ingressus omnes platani folia suspendito, Africanus. Ciconia & vespertilio inimicæ [illegible] q[illegible] coniæ oua solo contactu sterilia efficit, ni cauerit illa impositis in nidum platani fol[ijs] [illegible] accedentibus vespertilionibus torporem inferũt, Ælianus, Philes, & Zoroastr[es] in Ge[opon]i[cis]. [illegible] & formicarum genus venenatum, non ferè in Italia. *solipugas* Cicero appellat, *salpugas* Bætica. [Hi]s cor vespertilionis contrarium, omnibusq; formicis, Plin. Noctua cum formicas [illegible] pullis abigere [illegible] vespertilionis cor in nido habent: tanquam formicis sua etiam [illegible] d[iff]erentibus, si quis cor vespertilionis imposuerit, Oppianus. Vespertilionum pennis (Græce [illegible] legitur id est ala [illegible] tamen non ha[bent] [illegible] ca- 50 us, sed alas) ad formicarum nidos adm[otis] nul[læ] ex ipsis egred[iuntur], O[ppianus]. ¶ C[illegible]o ve[illegible] mo si quis gladium nudum & micantem in sublime p[or]rigat, vespertili[ones] [illegible] cad[illegible]are, & off[illegible] interdum decidere soleat. ¶ Loc[illegible] aliquem infestantes locum [illegible] si *Ad quid vtiles sint.* quis vespertiliones venatus, elatioribus ipsi[us] [r]egionis arboribus eos a[illegible] De[illegible] in [Geo]ponicis. ¶ Perseuerabunt columbæ [si] cap[u]t vespertilionis posueris in [illegible] mus in Geoponicis. ¶ Vespertiliones si vespere [illegible] & plures solito volarint, signum est [illegible] & [se]renitatem postridie fore, Gratarolus.

F.

Auis impura. Auis est impura, non s[ol]um lege Iudaica, sed vel aspectu abominabilis. Ad Ca[illegible] maris *Sur*, vesper[tilio] [illegible] quanta Aquila, est tantur ab indigenis Gallinæ lapo[illegible] S[illegible]er.

V

G.

Vsus illius auis in medicina.

Vespertilionē decola (decolla) & arefactū tere, inde propina (cum syrupo & aceto) quantū trib. digitis cōprehenditur. Aut septem vespertiliones pingues decollatos repurga, & in vase vitreato acetum forte eis superinfunde: & vas luto obstructū in furnū impone vt decoquātur. Tum vase extracto & refrigerato, vespertiliones in aceto digitis dissolue. inde propinabis quotidie pōdus drachmarū duarum. Remedium enim hoc experimento constat, Auicenna de curatione scirrhi lienis. ¶ Psilothrum: Vespertiliones plures viuos pone in bitumine, & dimitte vt putrefiāt, & vnge quēcunq; vis locū, Galenus Euporiston 2.85. ¶ Ad podagrā: Vespertiliones tres aquæ pluuiali incoquito, deinde hæc adijcito: lini seminis triti vnc. iiij. oua cruda tria. olei cyathū j. bubuli stercoris, ceræ vtriusq; vnc. iiij. Omnia in vnū corpus redacta subigito, & cubitum cum fermento atq; iterum applicato, Idem Euporist. 3.248. ¶ Arthriticis doloribus vtile est oleū vespertilionū, quod ita paratur: Accipe vespertiliones duodecim, succi *almarmacor* (*marmacor* vel *marmauz* est herba quam Veneti vulgò appellant herbā *S. Ioannis*, cuius semē est semen *maru*, Bellunens. Monachi qui Mesuæ compositiones interpretātur, *marmacor* ab alijs aliter exponi docent, ipsi me allophylon esse potissimū approbant. negant aūt esse herbā quę herba *S. Ioannis* dicitur in ditione pontificis Rom. quam ipsi eupatoriū Mesuę faciūt. a vulgo quidē in diuersis regionib. diuersę herbę S. Ioan. appellātur) & olei veteris (ana) librā ß. Aristolochiæ, castorei, ana drach. iiij. costi drach. iij. Decoquantur simul vt consumatur aqua (succus herbæ) & remaneat oleū, Auicen. 3.22.2.15.

¶ Iumentorum vrinę tormina vespertilione adalligato finiuntur, Plinius. ¶ Ad epilepsiam accipiens, Vespertiliones captos coque, & in cibo præbe, curabitur, Demetrius Constantinop. Accipitri flenti & querulo obijce vespertilionem edendum, qui tria staphisagriæ grana deuorārit, & conto cum alligato. quod si non statim concoxerit, flebit per biduum, postea verò desinet, Idem.

Remedia ex cinere.

¶ Attritis medetur cinis vespertilionis, Plinius. De vespertilionibus ad medicinam vtendis, scribit Bulcasis tractatu 3. Cinis vespertilionis acuit visum, Auicenna.

Ex sanguine.

¶ Sanguis. Magi sanguinem vespertilionis cum carduo contra serpentium ictus inter præcipua laudant, Plinius. Sanguis ex vespertilionibus sic extrahitur, decollatur sub aure: & sanguis calidus, vt fluit, illinitur, vt auferat pilos ad tempus: vel in perpetuum, si illinatur sæpius fricando, Arnoldus in libro de ornatu mulierum. Sanguinem vespertilionis scribunt quidam, si virginum vberibus illinatur, plurimo ea tēpore ab exuberatione tueri, quod falsum est: veluti & quòd enasci sub alis pilos prohibeat, id quod rectè Xenocrates tanquam mendacium calumniatus est. Verum ipse censet post illius vsum aut chalcanthon inspergendum, aut semen cicutæ. atq; vbi hoc factum erit, aut prorsum pilos non prodituros. aut certè lanuginosos: ceu leue atq; exile medicamentum adderet cicutæ semen, ac non per sese sufficiat strenuè refrigerare partes quibus fuerit impositum. Sunt qui & puerorum pudendis sanguinem vespertilionis illinunt, credētes ita diutissimè, eas partes a pube seruari posse immunes. atqui non oportebat putare diutissimè, verum perpetuò fore tales, velut existimant & alas. Sanè ex refrigeratione partis vehementi, eiusmodi quippiam posse contingere, non est a ratione alienum. non tamen adeò frigidæ facultatis est vespertilionis sanguis. Nam in totum nullus sanguis frigidus est, Galenus de simplic. medic. 10.4. In Auicennæ translatione legitur vnguentum vespertilionum prohibere ortum pilorum, quod falsum sit: & incrementum mamillarum in puellis. sed legendum est sanguinē vespert. inunctum vel illitum hoc præstare perhiberi. Tribuuntur etiam similes effectus falsò, sanguini *alharbe*, id est chamæleonis, & ranunculi viridis. *vide* in Ranunculo viridi in Historia quadrup. ouiparorum. Vespert. sanguis psilothri vim habet: sed malis puerorum illitus non satis proficit, nisi erucæ vel cicutæ semen (erucę semen nihil ad psilothra. quare hoc vel omiserim, vel legerim chalcanthum vel cicutæ semen, vt Galenus habet) postea inducatur. Sic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem. idem & cerebro eorum profici putant. est autem duplex, rubens vtiq; & candidum. Aliqui sanguinem & iecur eius admiscent, Plinius. Ad vitiligines vespertilionum sanguinem illini iubent, Idem. ¶ Pilos oculis molestos diligentissime velles, atq; eorum loca vespertilionis sanguine recenti inlines, Marcellus. & non renascentur alij pili, Kiranides. Si oculi infestentur pilis palpebrarum *Ergo locum crinis vulsi contingę cruore, Quem dat auis, tremulis simulat quæ pellibus alas*, Serenus. Ad idem incommodum trichiasin vocant, Archigenes apud Galenum de compos. medic. sec. locos 4.8. vespertilionis sanguinem alijs quibusdam miscet, vt & Ant. Musa præcedenti ibidem capite. Sanguis nycteridum cum succo rhamni & melle illitus, visum acuit, & curat suffusionem, Kiranides. Magi vespertilionis sanguine contacto ventre in totum annum caueri dolorem tradunt, Plinius. Grauissimum vitium ileos appellatur. huic resisti aiunt discerpti vespertilionis sanguine, etiam illito ventre subuenire, Idem & Marcellus. Quotiens dolor & contractio intestinorum ventris orietur, vespertilionis sanguine ventrem manu perfricato, & ad præsens subuenies, & in totum annum medebere, Marcellus. Si Vespertilionis sanguine ventrem oblinas torminosi, in omne tempus dolore releuabis, Idem. ¶ Psilothrum: Cerebrum vespert. misce cum lacte mulieris, & vnge, Galenus Euporist. 1.85. Fel Hennacei psilothrum est, vtiq; mixto cerebro vesperti. & lacte caprino, (canino fortè,) Plinius. Marcellus idem hoc remedium renibus impositum prodesse scribit. *Vide* in Echino terrestri, G.

Ex cerebro.

Cerebrum vesp. duplex est, rubens vtiq; & candidum: & vim psilothri habet similiter vt sanguis, Plin. *vide* superius inter remedia e sanguine. Cerebrum hirundinis aut vespertilionis cum melle ferunt

Ex felle. Ex iecore. Ex stercore. Ex lacte vel vrina.

mederi principio aquæ descendentis in oculum, (suffusionis,) Auicenna. ¶ Si mus araneus iumenta momorderit, fel vespertil. cum aceto imponitur, Plinius. ¶ Vesp. sanguis psilothri vim habet, aliqui & iecur admiscent, Plinius. ¶ Stercus vesp. aliquando excæcat oculos, Arnoldus Villanou. ¶ *Scesrazirac* (Bellunensis legit *Sixarach*) est lac vel vrina vespertilionis: quod abstergit, valde calefacit, & curat vngulam & albuginem, Auicenna.

¶ Caput vespertilionum scilicet tertiarum necat statim quod *bemasar* & verificat de lactante. Ex totum continens, qui comederit linguam vel cor ipsius, morietur hydrophobicus nisi curetur, Arnoldus Villanou. in libro de venenis. sunt autem omnia planè corrupta. nos ita recitauimus vt codex impressus habet. Alibi etiam, si bene memini, morsum eius venenatum facit. nos de letifero morsu vespertilionum Indiæ scribemus infra. ¶ Vrina vespertilionis vulgò apud nos venenosam quandam & septicam vim habere existimatur. ego aliquos ea sine noxa aspersos fuisse audio.

H.

Etymon & Synonyma.

a. Vespertilio animal biforme, dictum quòd vespere se ad volatum præparat noctis, Nonius. Dicta est quasi vespere alis vtens, Albertus. Plinius, Macrobius & alij eruditi masc. genere efferunt: recentiores quidam, vt Albertus, fœminino. Victorinus vespertilionem soricis nomine appellat. *vide* infra in *h*. Auis, tremulis simulat quæ pellibus alas, periphrasis vespertilionis apud Serenum. ¶ Nycterin & drepanin Plinius dixit: *nycteridem* malim & *drepanidem*, quoniam rectus corũ oxytonus est. φάλκη squalor comæ, & verspertilio, Hesychius & Varinus. Romphæa est auis nycteris, id est vespertilio, (quamuis interpres noctuam reddit) omnibus nota, Kiranides. 1. 17. Νυκτάλωψ & φιλέσπερος pro vespertilione leguntur apud Philen. Griphus studio ac cura componitur, ænigma lusum potius habet.

Griphus de aue nõ aue percussa à viro non viro, &c.

Gripbum alio vocabulo ænum dicunt, quod ex Eustathio est: vti apud Clearchum, Vir non vir, auis nec tamen auis, lignum non lignum, lapis non lapis. Significantur verò hæc, eunuchus, vespertilio, ferula, pumex. Qui de his plura nosse cupit Athenæum adeat Dipnosophistarum decimo, Cælius. Verba Athenæi hæc sunt: Καὶ τὸ Παναρχὸς δ᾽ ἐστὶ τοιοῦτον, ὥς φησι Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων, ὅτι βάλοι ξύλῳ τε καὶ οὐ ξύλῳ, καθημένην ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ. Suidas etiam in Αἶνος sic habet, Αἶνός τίς ἐστιν, ὡς ἀνήρ τε κ᾽ οὐκ ἀνήρ, Ὄρνιθα κ᾽ οὐκ ὄρνιθα *(forte πετομένην, aut tale quid) δ᾽ ὅμως, Ἐπὶ ξύλου τε κ᾽ οὐ ξύλου καθημένην, Λίθῳ τε κ᾽ οὐ λίθῳ βαλὼν διώλεσεν. In his non probo quod nycterida καθημένην, id est sedentem legimus: neque enim sedere aut stare instar aliarum auium solet: sed volare tantum aut adhærere. Νυκτερίδος αἶνος αἰνιγματώδης δηλοῖ περὶ νυκτερίδος, Suidas. Struthocamelus etiam auis non auis dici posset.

Epitheta.

¶ Epitheta vespertilionis nulla occurrunt apud Latinos, esse tamen possunt, biformis, ambiguus, &c. Græcum esse potest δερμόπτερος, ab alis cuteis.

Nomina propria ab hac aue desumta.

¶ Olim multis nomina erant auium, vt νυκτερὶς Chærephônti, Aristoph. in Auibus. Scholiastes Chærephontem Socraticum magno (procero) & tenui corporis habitu fuisse scribit: & apud alios quoq; nycteridem vocari. Et rursus, Chærephon non ineptè vespertilio vocatur. quoniam neque hoc animal interdiu apparet, vt neq; philosophi. latent enim & philosophantur. Chærephontem lego Socratis persamiliarem fuisse ἰσχνόφωνον: & quia simul nigricantis erat coloris, interfuso pallore, nycterida cognominatum: atq; item pyxinon, id est buxeum, Cælius. Nihil natura (corporis habitu) à Chærephonte differes, Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν, in homines pallidos & graciles. talis enim corporis specie erat Chærephon, vtiq; philosophiæ studijs exhaustus, vnde & nycteris nominabatur, Suidas in Διοίσει. Vespertiliones quinam dici possint prouerbialiter, *vide* infra in *h*.

Nycteris herba.

¶ Nycteridem herbam, quam vnguentum Helenes appellant, oleo decoquito, & per diem vnam in oleo manere sinito, percolatoq; & illinito, Aetius 12. 1. in curatione ischiadis. Idem lib. 7. cap. 39. remedia quædam ad cicatrices oculorum & albugines subigi iubet cum succo herbæ nycteridis & melle. Ruellius anagallidem hoc nomine intelligendam conijcit, quoniam hæc eius appellatio inter cæteras apud Dioscoridem legatur. Codices nostri Dioscoridis inter anagallidis nomenclaturas nycterin ponunt, tanquam ita à magis appelletur. Est & nyctegreton Plinio herba coloris ignei, folijs spinæ, nec à terra se extollens. eruitur post æquinoctium vernum radicitus, siccaturq; ad lunam triginta diebus, ita lucens noctibus.

Vespertilio piscis.

¶ *Hamerocœta* siue callionymus piscis, supra caput habet oculos: interdiu in arenis semper iacet, noctu tantũ excitatur & errat, ex quo nomen traxit vt vespertilio vocetur, Gillius ex Oppiano. Niphus vespertilionem marinum facit, qui non solum natare, sed etiam volare queat. videtur autem piscem aliàs hirundinem dictum intelligere. habet enim pinnas grandes, oblongas, & fere cuteas vt vespertilio.

Icones.

¶ Icones. Mulierem lactantem ac bene nutrientem significaturi Ægyptij, turturem (τρυγόνα. videtur omnino legendum νυκτερίδα, id est vespertilionem) pingebant. sola enim inter omnes volucres hæc dentes ac mammas habet, Orus in Hieroglyphicis 2. 53. Iidem imbecillem hominem & temere audacem monstrare volentes, vespertilionem pingunt. hæc enim etsi pennas (πτερά. melius πτέρυγας, id est alas) non habet, volat tamen, Idem.

¶ *b.* Vespertilionum alis similes processus quosdam in hominis cranio apud medicos leguntur. ¶ *Dumq; petunt tenebras paruos membrana per artus Porrigitur, tenuesq; includunt brachia pennæ*, Ouid. 4. Metam. *Non illas pluma leuauit, Sustinuere tamen se perlucentibus alis*, Ibidem.

¶ c. Volu-

¶ c. Volucrum solus vespertilio (σαρκοτοκεῖ) carnem parit, id est viuiparus est, cęterę ouiparę, Suidas. In lapidicinam seu Pseudolabyrinthum Cretæ inter Gnosum & Cortynam, cum candelis ingredi opus est ducibus incolis. sed in eo tot vespertiliones stabulantur, vt nisi quispiam sibi ab eis caueat, dum obuolant, suis alis faces extinguant. In lapidicinæ autem centro magni reperiuntur stercorum vespertilionum aceruí, tenelliq; adhuc eorum catuli pendentes. Patres cum volare desierint, se nec parieti affigunt, nec in pedes stant, sed illic in trabe pendent, quod nostri in lignorum rimis faciunt, Bellonius in libro de Operibus antiquis.

Volucrũ solus vespertilio viuiparus.

De ingẽti vespertilionũ copia in lapidicina Cretensi.

¶ e. Sculpatur nycteris in rhinocerote lapide (qui est in extremo cornu rhinocerotis) & ad pedes eius raphis, id est acus piscis, & sub lapide radix herbæ immittatur. Hoc gestatum dæmonia fugat. & si posueris ad caput alicuius nescientis, non dormiet, Kiranides. Similiter & caput nycteridis viuentis abscissum si ligaueris in pelle nigra, & apposueris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet donec auferatur, Idem. Vespertilionis caput aridum adalligatum, somnum arcet, Plin. Cor etiam eius gestatum, magnam vigiliam præstat, Kiranid. ¶ Huius generis id est magicæ vanitatis, qualia proximè de bubone dixerat) propè videri possunt, quæ tradunt & de vespertilione: quòd si ter circumlatus domui viuus per fenestram inuerso capite infigatur, amuletum esse: priuatimq; ouilibus circumlatum toties, & pedibus suspensum sursum in superliminari, Plin. Tarchon vt fulmina prohiberet, suas sedes percinxit, vitibus albis. *Hinc, Amythaonius docuit quæ plurima Chiron, Nocturnas crucibus volucres* (vespertiliones vt coniicio, quas nycterides Græci, id est nocturnas appellant) *suspendit, & altis Culminibus metuit* (vetuit) *feralia carmina flere*, Columella. ¶ Maleficia quædam fiunt de characteribus scriptis cruribus vespertilionis, Arnoldus Villanou. Vespertilionis corde, sanguine, alijsque membris ad veneficia vti dicuntur mulieres maleficæ.

Magica & superstitiosa.

¶ g. Magi tradunt vespertilionis sanguinem collecto flocco, suppositumq; capiti mulierum, libidinem mouere, Plin. Si sanguinem eius quis susceperit in panno, & fœmina nesciente posuerit sub capite, & concubuerit cum ea, mox concipiet. Habet & alios vsus, quos non oportet publicare, Kiranides. Magi perungi iubent febrientes, crematis tritisque cum oleo cristis & auribus & vnguibus gallinaceorum, cum Geminos Sol transit: si Luna, radijs barbisque eorum. Si Sagittarium alteruter, vespertilionis alis, Plinius.

¶ h. Mineides vel Mineiades, Alcithoë & duæ sorores, quòd Bacchum eiusque orgia contempsissent, in vespertiliones mutantur apud Ouidium Metamorph. quarto. *At non Alcithoe Mineias orgia censet Accipienda dei*, &c. *Finis erat dictis, & adhuc Mineia proles Vrget opus, spernitq; deum*, &c. *Et triplices operire nouis Mineidas alis.* Ælianus in varijs lib. 3. Minyades scribit (per ypsilon in antepenultima) tres sorores fuisse, Leucippen, Aristippen, & Alcithoen: quarum vna in cornicem mutata sit, altera in vespertilionem, tertia in noctuam. ¶ Auibus, cunctis exulare aliquando iussis edicto, vespertilio dixit se murem esse: rursus alio super exilio murium promulgato, auem se esse dixit. ¶ Victorinus in lib. de Orthographia vespertilionem soricis nomine appellat, propter stridorem vocis forsitan. ait enim soricem auem ab auguribus Saturno attributam: quia tarditati & vetustati & senectuti conuenit, quòd & in veteranis versetur locis, & nocturn sit, & maximè noctis primæ: quod Georgius Fabricius nos admonuit.

Metamorphosis Mineidũ in vespertiliones.

Vespertilio Sorex dictus.

¶ PROVERB. Vespertiliones videntur appellari, (inquit Erasmus,) qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pandect. 21. tit. De Euictionibus. Si quis ita stipulanti spondeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse, &c. Quidam hoc loco pro vespertilione legunt *vespillonem*, aut *versipellem*. Alciatus inter iureconsultos vndequaq; doctissimus, in Commentarijs suis de rerum significationibus, putat vespertilionem dictum, quemadmodum modo diximus, qui metu creditorum interdiu latitat, noctu prodit. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam, siue Æsopi, siue alterius illum imitati (nam Æsopo videtur indignus,) qui narrat vespertilionem mergum & rubum iniisse societatem, vt conflatis sortibus pariter negociarentur: Vespertilionem contulisse pecuniam à fœneratoribus mutuò sumptam, mergum aliud quippiam, rubum vestem. Quum omnes è naufragio nudi enatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare, noctu volare tantum: mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum, sicubi reperiat merces suas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere vestibus, si quam fortè reperiat. Poterat videri parum quadrare, seruum ære alieno grauatum esse: quis enim credat seruo? nisi legeremus apud Terentium, Dauum Getæ quod debebat reddidisse. Mihi tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitiuum seruum competere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq; vbi periculum est ne agnoscatur. Nam inibi mox proximo capite pro vespertilione ponit erronẽ ac fugitiuum: Quum quis, inquit, stipulatur furem non esse, fugitiuum non esse, erronem non esse. Prisci tamen ea voce secus vsi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum vtroq; tamen colludat: eò quòd vespertilio sic est vtrunq;, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Vnde Varro in Agathone, Factus iam vespertilio neq; in muribus planè, neq; in volucribus sum. Vespertilionis conuicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitant: quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator, latebri-

Prouerb. Vespertiliones qui dicãtur.

Apologus de societate inita inter vespertilionem mergũ & rubum.

colarum hominum corruptor, Hęc omnia Erasmus. ¶ Chærephôn Socraticus philosophus cur vespertilio cognominatus sit, leges supra in *A*.

¶ ALBERT. lib. 1. de anim. ex Auicenna *abasic* interpretatur genus vespertilionis: sed perperam. nam Aristot. eo in loco apodis tantum & hirundinum meminit. *Vide* in Apode *A*.

De vespertilionibus Ægyptijs caudas habentibus. ¶ IN amplissima Ægypti pyramide multos offendimus vespertiliones, nostris in hoc dissimiles quòd caudam habent vt mures oblongam, multum (quatuor digitis: cum in nostris cauda non excedat alas, vt in Gallico libro Singularium scribit) extra alas prominentem: qui cum vnicum, interdum binos pepererint catulos, hamis, quos in alis habent, de lapidibus suspendunt: eos deinde vberibus lactant, quæ in pectore hominum more posita habent, Bellon. in lib. de Operib. antiquis.

Vespertiliones Borsippa in esum conduntur. ¶ BORSIPPA vrbs est Babyloniæ, quæ Mesopotamiæ coniuncta est, inter Euphratis conuersiones, in qua maximum lanificium est, & maxima vespertilionum multitudo, qui longe maiores sunt, quàm qui in cæteris locis capiuntur, & in esum condiuntur, ex Strabonis lib. 16.

De feris aribus vespertilionis similibus casiam metentes arcentibus. ¶ VESPERTILIONIBVS similes feræ alatæ, stridore diro, & viribus præualentibus in Arabia degunt in palude & circa paludem in qua casia (bitumen, vetus Persij interpres) nascitur: quam qui collecturi sunt, cum reliquum corpus, tum faciem pręter oculos corijs obligant, alijsq; pellibus, & feras ab oculis arcentes sic casiam metunt, Herodot. lib. 3. Casiam fabulosa narrauit antiquitas, princepsve Herodotus (colligi) circa paludes, propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, aligerisq; serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

¶ VESPERTILIO in calidis regionibus maior est quàm in frigidis. nam in India, vt in epistola Alexandri legitur, magnitudine columbæ sunt, & inuadunt facies hominum percuuendo & vulnerando, ita vt interdum partes aliquas (nares, aures, & alias) murilent, Albertus & Isidorus.

Vespertiliones Indici columbæ magnitudine. ¶ APVD Nigritas reperiuntur vespertiliones & noctuæ magnitudinis trium palmorum, Cadamustus. In Dariene Noui orbis regione Hispani noctu vespertilionum morsibus torquebantur. quæ si dormientem fortè momorderint quempiam, exhausto sanguine trahunt in vitę discrimen: & mortuos fuisse nonnullos ea tabe compertum est. Si gallum aut gallinam sub dio noctu vespertiliones deprehenderint, in cristam aculeo fixo, interimunt, Pet. Martyr Oceaneæ decadis tertiæ lib. 6.

In India quibusdã locis homines noctu mordent & in vitæ discrimen adducunt. IN Pariæ siue Indiæ plerisq; locis Hispani inuenerunt vespertiliones, turturibus non minores: quæ ad ipsos acri furore, primo noctis crepusculò, volitabant: & venenato morsu ad rabiem vsq; læsos trahebant, ita vt aufugere inde, velut ab harpyis fuerint coacti, Idem Oceaneæ Decadis 1. lib. 10.

IN Vraba Noui orbis amplissima insula maximus est fluuius, ex cuius paludibus vespertiliones inquiunt prodire noctu, turturibus non minores, morsu lethali nostros (Hispanos) infestantes Id aliqui ex ijs qui morsus experti sunt, testantur. Ancisus prætor eiectus, interroganti mihi de vespertilionum venenato morsu, retulit se fuisse inter dormiendum à vespertilione demorsum in talo pedis æstate ob calorem detecti: nec magis nocuisse, quàm si alterius animalis non venenosi dentibus læsus fuisset. Dicunt alij venenosum esse morsum, sed aqua marina illico lotum curari, Idem Oceaneę decadis secundę libri quarti.

Vulpecula auis vespertilioni cognata. ¶ VVLPECVLA (Ἀλώπηξ) & vespertilio volant cute, Aristot. vnde apparet hanc auem vespertilioni cognatam esse, & similiter non pennis, sed cuteis alis volare. Niphus aliquos non auem sed vulpem marinam accipere ait, quæ cuteis alis volet. ego Aristotelem omnino de aue sensisse conijcio. Arnold. Villanou. *harbe* animal vulpã interpretatur, vespertilionem (ni fallit) intelligens. nam & Itali quidam *vulpistrello* nominant, etsi id nomen corruptum videri potest à vespertilione, & ab alijs aliter efferri. Sed *harbe* vox Arabica chamęleontem propriè significat.

DE VLVLA.

A.

THEODORVS αἰγωλιὸν ex Aristot. vlulam interpretatur: in oti verò descriptione, dicente Aristotele otum à nonnullis nycticoracem vocari, ipse nycticoracem vertit vlulam, cum nycticoracem alibi cicumam transferat. *vide* in Nycticorace in Elemento *N*. Ærolius alicubi apud Aristot. scribitur perperam vt iudico pro αἰγωλιὸς, vt dicam in C. Ε᾿πωλιὸς genus auis nocturnę, Suid. apud quem hoc nomen similiter scribitur in vocabulo Η᾿μεσιά. ego vtrobiq; αἰγωλιὸς legerim.

¶ *Iim*, איים, Hebraicum nomen, variè transferunt, onocentauros, vlulas, bubones: *vide* in Quadrupedum viuip. hist. in Onocentauro. Vlulæ Esaiæ 13. ab omni translatione nomine ipso Hebręo *Iim* appellantur. Septuaginta tantum interpretes pro his onocentauros in translatione posuerunt. Sunt qui vlulas putent aues esse nocturnas. ab vlulatu vocis, quas vulgò *cauannos* dicunt, Eucherius. *Lelith* interpretantur lamiã, onocentaurũ, noctuam, vt annotaui in Onocentauro: & fortè vlulam significat, alludẽte vocabulo. Struthio Hebraicè *iaenah* dicitur ab vlulatu: *ianah* enim vlulare est aliquando Hebræis: vnde est quòd quidam vlulã interpretantur, Paul. Fag. lege in Struthocamelo & in Noctua. *Kipod* non vlula, nec aliud animal est, vt quidã suspicãtur, sed omnino erinaceus, quod in historia eius demõstraui.

¶ Vlula



¶ Vlula apud Italos aliquos nomen seruat, vt audio, ab alijs vulgò *barbasano* dicitur. Scoppa nycticoracem *barbasano* interpretatur. alludit nonnihil hoc nomen ad Hebraicum *saenah*, & *bath iaenah*. ¶ Lusitanis *corusa* dicitur, nomine forsan à coruo deducto, vt sit idem nycticoraci. ¶ Gallis *cheueche*, vel *hibou* secundum alios, Robertus Stephanus. alij scribunt *hybou* (sed *hybou*, alijs bubo est) vel *grimauld*, vel *machette*, vt Auinione. ¶ Germanis Vwel/ ül/ Eul/ Nachteul/ Stockeul. quanquam al qui hæc nomina etiam noctuæ tribuunt, sed impropriè. nam siue per onomatopœiam, siue à Latino nomine facta sunt, vlulam non noctuam (cuius vox est diuersa) significant. Geotg. Agricola vlulam Germanicè interpretatur Huhu. ¶ Anglis *an owl, an howelt*: vel, vt alij scribunt, *an owele, an oull*. ¶ Illyrijs *sowa*. ¶ Polonis *Pusz yk*.

B.

Aluco maior gallinaceo est, vlula compar, (id est æqualis gallinaceo,) Aristot. Wottonus vocem παραπλήσιος non ad magnitudinis comparationem refert: sed ad formæ similitudinem, veterem in hoc interpretem secutus. ego quanquam aluconem & vlulam aues specie non dissimiles esse fateor, Aristotelem tamen hoc in loco magnitudinem vtriusq; ad gallinaceum comparasse (cui æqualis sit vlula, aluco maior) non dubitarim. Vlula, asio, aluco simili specie constant, Idem alibi. Vngues habet aduncos, Idem & Plinius. *Forma.*

¶ Vlulæ (Nachtülen) apud Heluetios abundant, Stumpfius. ¶ Vlulæ genus quod aliquando inspexi, huiusmodi erat: Magnitudo gallinæ vel supra. color ruffus nigro conspersus. rostrum albicans, breue, vt in genere noctuarum, aduncum, ita vt superior pars multo longior sit. oculi magni, nigri, pupilla obscurè ruffa. ma[illegible]nes palpebrarum rubicundi. membrana nictanti supernè obducebatur. Pinnulæ inter oculos & rostrum multæ, densæ, cinereo ferè colore. Collum agile multum retrò. Crura albicantia, punctis conspersa liuidis, hirsuta ad pedes vsque. Pedum digi[illegible] ini ante, totidem retrò, quod in illo genere cuius picturam in præsenti pagina damus, non conting[illegible]t: sed in altero, cuius historia proximè sequitur. *Descriptio particularis eiusdem.*

C.

Cibus. Vlula auis est lucifuga, Albert. Nocturna est, carniuora, picas venatur, etiam aluco, ... & vagatur ac pascitur, die rarò apparet. colit hęc etiam saxa & speluncas. victus enim gemini ...

Visus. ingenio ac industria in vitę muneribus, Idem. ¶ Oculi earum interdiu hebetes, vt & aliarum ... *Vox.* narum auium, Plin. ¶ Vlulam Varro a sua voce dictam scribit. Ast vlulant vlulæ lugubri v... tes, Auth. Philomelę. Seruius nominatam ait ... quod est vlulare ac flere. Auis ... a est & funebris, Textor. A planctu & luctu nominatur. clamans enim aut fletum imitatur aut ... Isidor. Quibusdam auibus breuem & temporarium natura cantum commodauit, hirundinibus matutinum, noctibus serum, vlulis vespertinum, bubonibus nocturnum, Apul. 2. Flondorum. ... querulum vlulę carmen appellat. Noctuę cum bubone & vlula cognationem habent sed ... ce. nec enim vlulant, verum ædunt sonum quem Aristoph. ... nominat, Geor. ...

Partus. ægolius vocatur, quaternos fere parit, Plin. 10. 60. ex Aristotelis historiæ anim. 6. 6. vbi ... pro ... perperam legitur, quod Gaza non animaduertit.

D.

Vlula colarem rapit, cæteriq; adunci, vnde his oritur bellū, Aristot. qui ... vlulam & al... em cittas, id est picas venari scribit, vt suspicer nomen colarem forte corruptum esse, præsertim cum ... pse Aristot. alibi, nec alius quisquam eius meminerit. cittan aut ... malim, aut ...

G.

Remedia ex eadem. Vlula auis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ouillum & mel, ad vlcera ... valet, Plin. Vlulæ fel prædicatur ad albugines, suffusiones, caligines: adeps similiter ad claritatem, ...

H.

¶ *a.* Onocrotalus est auis illa quæ fixo in palude rostro horrendè clamat, & vulgo bit... citur (hæc ardea stellaris est, non onocrotalus,) quæ etiam in Esaia vocatur vlula, Obscurus ... longè diuersas in vnam confundens.

¶ *c. Certent & cygnis vlulæ, sit Tityrus Orpheus*, Vergilius Ecl. 8.

¶ *d.* Est sine lętitia volucris, altera sine sanguine, vt fertur in ęnigmate quodam Germanico ... lulam & apiculam interpretantur.

Auspicia. ¶ *h.* Auis est luctisona & funebris, Textor. Apud augures, si lamentetur, trist... sı taceat ostendere fertur prosperitatem, Isidorus. Vlula clamans, tristitiam: tacens autem & co... in sedens alte, vel ad dexteram volans & tacens, prosperitatem denunciat, Albert.

Prouerbia. ¶ PROVERBIA. Noctuas Athenas vertendum fuerat ab Erasf. Rot. vbi ... Vlulas Athenas. *Vide* in Noctua. ¶ Inuenio Germanica quædam prouerbia apud Ebe... Ein Eule hecket keinen Blawfuß. Ein Eule hecket kein Falcke. Ein yden dunckt das sein Eul ein Falck sey. Ein Eul vnder einem hauffen Krähen. Primis duobus Latinum illud oppon... rosa, tanquam eiusdem sententiæ. Tertio illud, Suus rex reginæ placet. ... vbi stolidus aliquis incidit in homines nasutos & contumeliosos.

DE ALTERO GENERE VLVLÆ, QVOD *quidam flammeatum cognominant.*

FIGVRA hęc est generis cuiusdā vlulæ, quod Germani circa Argentoratum vocant Schleiereul id est vlulam flammeatā, quod nescio quomodo plumis circa faciem mulieris peplo seu ... obuolutæ caput & faciem referat. Flandri Kirchuil id est vlulam templorum. Hollandi Ransuile ... quam ob causam. ¶ Facies & tota ferè pars supina ei albicat, vt pictura ostēdit, quā a pictore & eodem aucupe Argentoratensi accepi. nam ipsam auem nondum vidi. Prona pars omnis ad cine... nat, maculis & lineis aspersa nigris passim: per alas etiam russis in aculis. quarum vna per... oblonga est. Frontem transuersam linea plumis condita flauis insignit. Crura fusci vel ciner... binos ante digitus & totidem retrò habent. ¶ Turnerus & secon ipsum Eberus ac Peucerus ... interpretantur Germanice, Schleiereul, Ranseul: Anglice Turnerus etiam *a hernoul*. E... sum facio, vt in eius historia ostendi. Primus omnium Gyb. Longolius otum noctuam f... interpretatus est, sed diuersam ab ea quam nos sic nominamus, auem intelligens. ... circa aures erigere scribit, auriculasq; veras imitari. & eadem forte etiam Turn... niam Anglice nominari tradit *a hernoul*, id est vlulam vel noctuam c...utam ¶ Nu... dam eruditus hanc auem cuius figuram posuimus, a Gallis cisalpinis vul... *damam* ... nam nominari mihi retulit, eandem ob causam, propter quam nostri flammeatam a... lem esse aiebat, sed maiorem: cuius etiam ... vna e magno & ... llis ob... ad vnguem, quod in eo genere quod p...tum nos... duas ... ſan eiusdem generis species sint.

Vespertilio. VOLTVRA auis quæ se vellit, augures *feculitram* appel... nt, ...



DE VPVPA.

A.

EPOPS, Ἔποψ, Græcè dicitur auis, quæ Latinis vpupa, vtroque per onomatopœiam nomine facto: quanquam Latinum à Græco deriuari potuit. ¶ *Kaath*, קאת, Hebraicum nomen Munsterus alicubi vpupam exponit, vt & Iudæi recentiores ferè. alij aliter, onocrotalum, pelicanum, cuculum. *vide* in Mergo in genere, & in Onocrotalo. *Cos* etiam, כוס, variè interpretantur, noctuam, vpupam, &c lege in Bubone. Item *ataleph*, עטלף, aliqui vpupam, quod non probo, alij vespertilionem, vt in vespertilione scripsimus. *Racham*, רחם, omnino genus aliquod aquilæ aut vulturis genus est, quanquam Septuaginta vpupam transtulerint. *vide* in Gypæto & Ossifraga inter aquilas. *Anapha* etiam & *hasida* Hebraicas voces non desunt qui vpupam vertant. de hac plura leges in Ciconia, de illa in Ardea. *Dukiphat*, דוכיפת, Leuit. 11. R. Salomon exponit gallum siluestrem duplicata crista, vnde etiam nomen sit quasi *du cephot*, id est duas cristas habens. Septuaginta vpupam transferunt, & Deuteronomij 14. porphyrionem. vocatur sane etiam vpupa à quibusdam Græcè *alectrion agrios*, id est gallus siluestris, vt ab Italis quibusdam *gallus paradisi*. Lege suprà in Gallo siluestri in genere. Huic finitimum est vocabulum *cucupha*, quod Ægyptiacum videtur. Kiranides sane lib. 1. cap. 7. *cucufam* pro vpupa interpretatur. Orus in Hieroglyphicis 1. 55. *Cucupha* (Κυκυφα, inquit) parentibus senio confectis nidum extruit, pennis eorum euulsis, &c. hoc alij de vpupa referunt, pietate eius in parentes celebrata. Sed videtur Orus, aut eius interpres potius aliquis Græcus *cucupham* ab vpupa auem diuersam existimasse, cum hic cucupham,



alibi verò lib. 2. epopem nominet. ¶ *Albudud* seu *albedud* est auis quæ dicitur vpupa, vul[illegible]
tauinos *gallus paradisi*, Bellunens. *Fitomos*, id est vpupa auis, Syluaticus. [illegible]*aresol*, id est vpu[illegible]
kocoz apud Albertum inuenio pro vpupa. ¶ Vpupæ a voce sua vulgo apud Italos *buba* [illegible]
rum: alij ad vpupam antiquam alludentes *vpega* vocant [illegible] vt circa Vincentiam: [illegible] & [illegible]
gnis spectatur tertio nomine *gallo de paradiso* dicitur [illegible] circa Venetias [illegible] hræ[illegible] in In[illegible] o.
Alicubi in Italia *galleto de magio*, Bellizonæ *pup*[illegible] [illegible]iculis (ni fallor) [illegible] *ella*. ¶ H[illegible] Lu-
sitanis *pópa*. ¶ Gall[illegible] *huppe*, ve[illegible] *hupe*. Et in q[illegible]am loci[illegible] *ucput*, [illegible]. C[illegible] a[illegible]
num *lupege*. S[illegible]udis *etpie* ni fallor. In vall[illegible] Augusta, *put*[illegible] ¶ [illegible] [illegible]
Kathaan id est Gallus stercorarius: circa Rostochium [illegible] dehoppe. [illegible] [illegible]
heron. ¶ A[illegible] *a-rowpe*. ¶ Illyrijs *dedek*. Polonis *dudek*. Turcis *[illegible]*.

¶ [illegible]

¶ Literatores plerique [illegible] omnes Britannici, vpupam eam nominant auem, quam barbari ab alarum strepitu vannellum, & ipsi sua lingua *lapuuingam*, Turnerus.

B.

De mutatione coloris pro temporis ratione.

Vpupa mutat faciem tempore æstatis & hyemis, sicut cæterarum quoque agrestium plurimæ, Aristoteles. Et rursus, Vpupa cum colore, tum verò specie immutatur, vt Æschylus poeta satis carminis [illegible] posuit.

[illegible]	Πεποικίλωκε, καὶ [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]
10 [illegible]	[illegible]

Hos ve[illegible]us Theodorus ita transtulit. *Quem fert sui spectantem, & epopem mali. Colore spectem multimodo pingens suam. Saxicolam & improbum arma gestantem alitem. Adultis tu[illegible] autis forma hic sese refert. Nam vere candicans vbi extitit nouo, Æstate tum deinde, vt recanduit seges. Alas repente [illegible] arius maculatas quatit.* Nos Græce nonnihil quam in impressis codicibus nostris habentur, me[illegible]ius descripsimus: prorsus quidem [illegible] tuere absq; codicis melioris authoritate nec libet nec licet. Apparet sanè [illegible] [illegible]lum mentionem facere Terei in vpupam mutati, & in hac facie suam ipsius calamitatem inspicere, vbi ludit in vocabulis [illegible] & [illegible]. tanquam ita diceret, Iupiter (aut quisquis [illegible] ereum mutauit in auem) effecit eum suorum spectatorem malorum, & pennis insigniuit varijs, & ferocem illum antea in sua panoplia, auem cum eadem nam rostrum longum pro ense est, crista pro galea reddidit timidam. Cõijcio enim

20 legendum [illegible] per α, non per κ. vt [illegible] verbum significet [illegible], sicut [illegible] Pro verbo [illegible] forte [illegible] legendum, vt carmen constet, sensu eodem. pro [illegible], forte [illegible], hoc est, & vestit vel induit: vt sensus sit, eam tempore veris plumas amittere, messe denu[illegible] ijsdem [illegible] estiri. De cæteris obscuris non habeo nunc quod dicam. Quædam temporis ratione muta[illegible] identur, vt accipiter vpupa, & similes volucres, Theophrastus historiæ plant. 2.6. Mutat & vpupa co[illegible]tem, v[illegible] tradit Æ[illegible]lus poeta, auis crista visenda plicatili, contrahens eam subrigensq; per longitudinem capiti[illegible], Plinius. Vpupa auis est magnitudine paulo supra coturnicem: in capite verò ei pluma instar cristæ subriguntur, [illegible], Pausanias. *Vertitur in volucrem, cui stant in vertice crista, Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum. Nomen epops volucri, facies armata videtur*, Ouidius 6. Metamorph. D[illegible] ximus & cui plicatilem cristam dedisset natura, per medium caput à rostro residentem,

Descriptio formæ.

30 Plinius. Vpupa est lepticolor, teg[illegible]men (cristam) habens in capite altitudine digitorum duorum, quod aperitur & contrahitur: estq; quatuor colorum, conueniens ad quatuor tempora anni, Kiranides. Auis est cristis ex annibus galeata, Isidorus. Galeam de pelle [illegible] lego. *de plumis* vel *pennis*) habet in capite, tot[illegible] reliquo corpore varia & pulchra, Albertus. Auis est per pulchra, Author de natu rerum. ¶ Nusquam in tota Britannia vpupa (quod ego scio) reperiri potest, apud Germanos tamen frequentissima. Ea est magnitudine turdi, alis per interualla fuscis, albis & nigris pennis distinctis, crista in capite ab ea parte rostri, qua capiti committitur, ad extremum vsque occiput in longitudinem porrigitur, quam pro adfectibus [illegible]it contrahit, aut dilatat, vt equus aures arrigit aut demittit. tibijs est valde breuibus alis obtusioribus, Turnerus. Color in vpupa reperitur cinereus, albus & nigricans. Rostrum ei nigrum, oblongum. pennæ albis & nigris maculis alternatim distinctæ. Crista ruffa, in sum-

40 mo tamen nigra.

C.

Vox.

Vpupa à sua voce dicta est, Varro. Pollux [illegible] scribit. Vpupæ vocem quidam esse aiunt *pu pu*, quod Græcis sonat, Vbi, vbi? quod Tereus qui in hanc auem mutatus est, dum Procnen & Philomelam iugulaturus quæreret, hac voce sit vsus, vt in Hirundine *b.* recitauimus. *Torotinx* in Auibus Aristophanis alij vpupæ, quod non placet: alij alterius cuiusdam auis innominatę vocem esse aiunt. Vpupa vna tantùm voce, sicut & cuculus, importuna est, Author de nat. rer. Hyeme latet muta: & vêre vnius est vocis, clamosa, Albert. Quidam dicunt vpupã alia voce per æstatem sonare, alia per hyemem. Auicenna tamen (vt Aristot. quoq;) colorem potius quàm vocem his temporibus ab ea mutari ait, Albert. Vpupa si ante vitium tempus cecinerit, bonitatem & copiam vini promittit, Orus. ¶ Auis est pa-

Cibus.

50 stu obscœna, Plin. Semper in sepulchris & humano stercore (nimirum propter vermiculos) commorans, fœtenti pascitur fimo, Isidorus. Aristophanes in Auibus vpupam myrti baccas & serphos (vermes quosdam, vel formicis similia animalc[illegible]la) deuorare facit. Apiculas deuorant, Philes. Audio eas formicis vesci inter cætera. Ex nido paruam [illegible]abui quam nutriui ouis coctis insertis in os tum ouis formicarum, quæ sponte appetebat f[illegible]rmicas vero reijciebat. Vpupa si vux pastu læta fuerit, adiantum ori [illegible]ferens circumambulat, Or[illegible]. ¶ [illegible] admodum volat, Turn. ¶ Montes incolit & [illegible]luas, Aristot. Vagatur hæc semper [illegible] Deserta quærit nemoris & inuias plagas, Æschylus apud eundem Gaza interprete. Græca verba [illegible] A'[illegible] [illegible] Quę quoniã corrupta [illegible] [illegible]lum genuinu sensum exprimunt, sic forte legere poterimus. A'[illegible] [illegible] vel [illegible], etsi neutrum carminis ratio admittat) [illegible]. hoc est, Semper aũt propter odium muliebris generis, in siluas solitarias cõfert se habitatura.

Volatus.

Habitatio.

Nam & Ælianus sic [illegible] μανοὶ ἔποπες τὴν προτέραν τὴν ἀνθρ[illegible] μιτε γονὲς τῆς γυναικῶν [illegible] πλέκονται χελιὰς ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ τοῖ[illegible] (lego [illegible] Volaterranus vertit in desertis altisq; montibus: & Æschy[l]us autem hanc [illegible]ram, id est *rupi*[illegible]o-minat. *pagos* au[t]em rupes est, vel mons saxosus) τοῖς ὑψηλο[illegible] ¶ Vpupa n[id]um potissime è [illegible]te hominis facit, A[ri]stot. inde apud Germanos Kaathane (id est gallus stercorarius appellatur. N[illegible]ti loco hominis stercore circumlinit, vt intolerabili odoris fœditate homines a nid[o] [illegible] pullis [illegible], Ælian. Humano stercore nidum struit, & ideo iuuenis fœtet. Albert. Industria quadam natur[illegible]riam nido suo conuenientem colligit stercus hominis. qu[o]d ad vim quandam veneni aduer[illegible]bet, quod & leopardus & leo agnoscunt, Idem. Auis est spurcissima, semper in sepulch[ris] & [illegible] stercore commorans, Isidorus. Vpupa vna suo in genere [illegible] καθ' ἑαυτὸν νοττεύουσα [illegible], sed stipites arborum subiens, parit sine vllo stramento in cauis, A[r]istoteles. non in ipsi[s] pu[illegible] sed subtus. nam picus Martius solus, Plinio teste, in cauis arborum nidificat. Terna fere o[ua] p[illegible]o.

Nidum quem è stercore humano construere dicitur.

Partus.

Pennarũ mutatio.

¶ Postquam pullos compleuit, in eodem nido plumas commutans exuit: & interim a pul[illegible]bert. *vide* infra in *D.* Hyeme latet & nuda est, vere prodit, Author de nat. rerum. Οἱ ἔποπες εἰ[illegible] ἀπλουμώτατοι, Ælianus. Gillius vertit vpupam auium inimicissimam esse, (legerat fortè ἀπλωϊστατοι [illegible] a-lim, *maximè nudam.* hoc est, præ ceteris auibus plumis ac pennis eam nudari [illegible] quis mauult, minimè volacem. est enim alis obtusioribus, & lentè admodum volat, authore Turnero. Dicuntur autem [pr]o-priè ἀπλοῖς auium pulli inuolucres adhuc. vt a positiuo ἁπλοῦ, superlatiuus fiat ἀπλουστατος, [illegible] σώφρων fit σωφρονέστατος. Hyeme latet muta, Albert. Dormit hyeme, sicut & vespertilio, Idem. Vpupæ [illegible]r-ni, &c. in angustis montium locis latère consueuerunt, Ge. Agric. Et rursus, Vpupæ quædam h[illegible] la-tent in cauis arboribus, siue autem in arboribus, siue in montibus latuerint quæcunq; in eis la[illegible] aues) ea de causa verno tempore deplumes solent conspici. Quædam cum æstate auium de[illegible]uis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus secutæ, sicuti palum[illegible] &c. Idem. Aues quædam trimestres sunt, (id est tribus mensibus nobiscum degunt,) [illegible]res: & quæ cum fœtum eduxère abeunt, vt galguli, vpupæ, Plinius. ¶ Procopius [illegible] inter aues noctis ac tenebrarum amicas numerat cum erodio, noctua & charadr[io] [illegible]ctè. Isidorus eam semper in sepulchris & humano stercore commorari scribit. ¶ Do[illegible]pupam interficit, Ælianus & Philes.

Latitatio hyeme.

D.

Pietas vpupæ erga parentes senescentes.

Vpupæ aduersus parentes existimantur piæ, Ælian. Ægyptij gratum indicantes animum, *cucu-pham* pingunt: propterea quòd solum hoc ex mutis animantibus, postea quàm a parentibus educa-tum fuerit, iisdem senio confectis parem refert gratiam. Quo enim loco ab ipsis enutrita est, eodem [illegible]dum ipsis extruit, pennis eorum euulsis: cibumq; subministrat, donec renatis pullis parentes si[bi] ip[si] o-pem ferre queant. vnde & diuinorum sceptrorũ *cucupha* insigne atq; ornamentum apud eos esse [illegible] Orus. Vpupę parentes senescentes inter pullos iam adultos in nido plumas exuunt, & interim a p[ull]is pascũtur, donec vires plumasq; recuperent. Cum enim senio visum amiserint, pulli notam natu[illegible] herbam colligunt, & excæcatis oculis il[li]tu visum restituunt, Auth. de nat. [re]r. & Alb. Vpupæ [illegible] parẽtes senuisse viderint, ita vt neq; volare neq; videre queant, vetustissi[mas] eoru[m] pl[umas] [illegible] oculos eorum illinunt, fouentq; ipsos sub alis, donec eis pennæ rena[s]cantur, & oculorum [illegible]cies: sicq; mutuam vicem parentibus reddunt, Obscur. Parentes suos fouentes anhelant super [illegible] ipsorum, vt visum recuperent, Iorath. ¶ Vpupa gramen edit aduersus [illegible], (id est fascinationem, vel nescio quas iniurias,) Philes. Ælianus adianton, id est capillum [Veneris], vpupam contra [illegible]nes nido suo imponere scribit. In Geoponicis Græcis [illegible] authore Zor[illegible] b[illegible] remediu[m] [illegible]tra blattas fieri fertur. perperã autem amianton pro adianto legitur. Vpup[illegible] [illegible] [illegible] antum ori inserens circumambulat, Orus. ¶ Cum aliquãdo in parie[te] [illegible]ruti & deserti rima vetustate acta peperisset vpupa, id ipsumq; parietis curator animaduertisset, luto rimam expleuit & obst[ruxit.] V-pupa verò rediens ac videns recessum ac latebram suam clau[su]m, herbam attulit, qua ad [illegible] ta, dissolutum est lutum & defluxit. illa in cauum ad pullos suos ingressa est & cum postea [illegible]da cibaria rursus proficisceretur, homo ille iterum parietis cauernam [o]bliniens obstruxit. auis ve[illegible] dẽ ipsa herba rimam aperuit. quod ipsum tertiò factum est. Cuius factum parietis curato[r] [illegible] herba illa e luto sublata, non quidem ad eos vsus, ad quos vpupa vtebatur, sed ad res [illegible]ros ad eum nihil pertinentes, Ælian. Idem alibi author est picum quoq; herba qu[illegible] suum lapide aut [li]gno immisso obturatum aperire.

De vpupa nidũ suum obstructũ, herba quadam reserant & aperiente.

E.

Prognosticon.

Vpupa [illegible]te vitium [illegible]pus [illegible] iam vites germi[illegible] simul boni[illegible]piam vini præn[illegible] aiunt, O[rus].

F.

Prohibita in cibis.

V[illegible]cunq; no[illegible] [H]ebraico a[illegible], au[t] impura haberi debet, vel eo nomine [illegible] in st[illegible]r: &, si v[illegible] m in s[epul]chris. Procopius inter [illegible] [tene]brarũ ami[cas] [illegible] eam numerat. Auis est lugubris & [illegible]

in lege prohibetur, quia seculi tristitia mortem operatur, Author Glossæ in Leuiticum. ¶ Vpupæ caro austera est, Rasis.

G.

Remedia ex eadem.

Colum sanat cum pinnis vpupa exusta, & ex vino cinis eius potui datus, Marcellus. In puluere vpupæ est remedium contra morsum cancri & canis. decollatur autem & scinditur, & fit cataplasma super locum, Rasis. ¶ Sanguis vpupæ illitus homini dormienti dæmoniaca gignit phantasmata, Pythagoras in libro Romanorum, vt citat quidam obscurus. Pennæ vero positæ super caput hominis, sedant *sodam*, id est dolorem capitis, Idem. Pennarum vpupæ suffitus vermes expellit, Rasis. ¶ Lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, prodest ei, Pythagoras in lib. Rom. ¶ Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, Plinius.

H.

Etymon. Synonyma.

a. Vpupa Græce dicta est (epops,) eò quòd stercora humana consideret, & fœtenti pascatur fimo, Isidor. Nobis probabilius est a voce sua dictam, vt Varroni placet. ¶ Epops auis est multorum nominum. nam & σιπτὴν eam vocant, & ἐλεξβιόνα, & γάλεον, Hesych. & Varinus. Ἔποπα, ἐλεξβιόνα ἄχεων, Iidem non suo loco, nempe post Ἐπτόημαι. Ἔποψ, auis quædam, Iidem. coniicio autem vocem esse corruptam, & legendum vel μέροψ, vel ἔποψ, etsi ordo literarum apud illos neutrum admittat. Syluaticus alaudam auem cum vpupa confundit, nimirum quoniam vtraque cristata est. Idem *hanabroch*, (alij *kambrah* vel *kanabir* scribunt: quæ vox Arabica alaudam significat, imperitè vpupam interpretatur. Albert. alicubi ex Aristot. de hist. anim. 6.1.) pro epope picum martinum, vel picum varium posuit.

Epitheta.

¶ Epitheta. Epops est auis sordida & cristata, Textor. Obscœna pastu, Plin. ¶ Τριλοφίαν nominat eam Aristoph. quasi triplicem habeat in galea cristam, vt in scholijs habetur. forsitan ab insigni crista sic dicta fuerit, Wottonus. Μακροσκελὴς ἔποψ, & κορυδαλὸς etiam a crista capitis cognominatur (a poetis) Hesychius & Varin. Θρασὺν πετραῖον ὄρνιν, Æschylus apud Aristotelem, id est, Audacem saxicolam auem. Videri autem potest audax & minax, quòd instar militis galeata siue cristata sit.

¶ Vpupa pro meretrice. Plautus Captiuis, Itidem huc mihi aduenienti vpupa, quæ me delectet, data est. ¶ Aristoph. in Auib. Philoclē vpupæ nomine traducit, tanquam ὀξυκέφαλον vel τετρακέφαλον.

Icones.

¶ Icones. Cucupha apud Ægyptios picta (propter gratitudinem huius auis in parētes, *vide* in *D.*) gratum animum significat. Diuinorum etiam sceptrorum apud eosdem insigne atque ornamentum esse solet, Orus. Præsagium quoque copiæ vini significantes, vpupam pingunt. hæc enim si ante vitium tempus cecinerit, insignem vini bonitatem simul ac copiam prænunciat, Idem. Vuæ esu offensum & sese curātem notantes, hanc auem pingunt & adiantum. hęc enim si vua comesta læsa fuerit, adiantum ori inserens obambulat, Idem.

Tres in crista apices.

¶ *b.* Vpupa magnitudine coturnicem paululum excedit. in capite autem pennas habet cristarum instar in sublime elatas, Pausanias. Τί ποτ' ἄρ' ὁρνις; τίς ὁ τρόπος τῆς τριλοφίας; Euelpis de epope quærens apud Aristophanem in Auibus. vbi Scholiastes, Mirantur (inquit) tanquam peregrinam auem. pennis enim vestitur densis, & tres in crista apices habet. Vpupam Megaris, vbi Tereus sibi manus attulit, primum apparuisse asserunt, Pausanias.

Fœtet vt vpupa, prouerb.

¶ *c.* Nulla auis cum aut fame aut frigore, aut alia molestia afficitur, canit. ne ipsa luscinia quidem, aut hirundo & vpupa, quam quidem aiunt præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone. ¶ Fœtet vt vpupa, dictum apud Italos vulgare. Lapis *quirin*, (alias, *quiricia*) vt scribunt Euax & Albertus, inuenitur in nido vpupæ aliquando, quæ tota est auis præstigiosa & auguralis, (aliàs, & multa augurans,) vt ferunt magi & augures. Hunc lapidem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere, impositum pectori dormientis, Syluaticus.

Magica vel superstitiosa.

¶ *e.* Vpupæ adhuc viuæ & palpitantis cor exemptum deglutito conuersus ad Solem, initio horæ primæ vel octauæ, die Saturni, Luna Orientali existente, & superbibito lac vaccæ nigræ cum modico melle ex cōpositione recitanda. Vide vt sanum & integrum deuores cor, & eris præscius eorum quę in cœlo, & quæ in terra fiunt: & quid cogitent homines cognosces, & res quæ in locis remotis geruntur, & futuras. Deinde mellis compositionem recitat quam meliorem esse ait si cor & iecur vpupæ immittatur. sed inde periculum esse ait phthiriasis, id est pedicularis morbi, qui ne superueniat remediū subijcit, Harpocration vt citat author Kiranid. Kiranus autem (inquit idem) partim conueniens, partim discrepans, addidit de vpupæ gustu, præscientiam ex eo fieri omnium mundanarū rerum. Mox & magico cuidam gestamini vpupæ cor & hepar & capitis coronam adiungi iubet, Hæc ille libro 1. elemento ... & rursus similia elemento φ. de corde & sanguine vpupæ. Et lib. 2. in Talpa, In pelle vpupę auis (inquit) cum duobus oculis eiusdem auis si quis suspenderit vel ligauerit cor aspalacis, omnia pręsciet, (quandiu gestauerit eā castus). Quod si cor huius auis gestauerit interius, magnus & potens erit. Si Luna noua decollaueris vpupam, & cor eius palpitans deglutiueris, scies omnia quæ fiunt, & mentes hominum, & multa cęlestia, Arnold. Villan. Fertur si suspendatur dens hominis & ala vpupę dextra ad caput hominis dormientis, non expergiscetur donec auferantur, Rasis.

¶ *g.* Corium vpupæ impositum dolenti capiti, sedat dolorem, Rasis. Tempora inuncta sanguine vpupæ quando dormiendum est, faciunt terribilia videri somnia. Vpupam etiam ipsam, & eius

membra, præcipuè cerebrum & linguam & cor multum quærunt incantatores, [illegible] pe pæ suspensa super obliuiosum, reducit ad memoriam ea quæ oblitus est, Rasis. [illegible] datur supra leprosum, curatur lepra, Rasis.

Fabula de Metamorphosi Terei in vpupam. ¶ *h.* Tereum Thracum regem fabulantur mutatum in vpupam, militaremq; adhuc in [illegible] cristam gerere, & rostro oblongiore ensem referre, quo habitu vxorem (Procnen & Philomelam) insequebatur: & quasi adhuc filiũ quæritaret sonare πῦ πῦ. *Vide* copiosissimè in Hirundine. ¶ In[illegible] Vpupam duplo maiorem nostra & formosiorem Indorum rex amores & delitias suas circumgestat, & eius venustatem summa admiratione frequenter intuens, magnam lætitiam voluptatem [illegible] Brachmanes verò fabulam huiusmodi de ea narrant. Regi Indorum inquiunt olim filius [illegible] tu, quem fratres cæteri maiores cum plane improbi & iniqui essent, propter ætatem [illegible]

De Indica vpupa.

Fabula Indorum de transmutatione filii cuiusdam regum in vpupam. Cum vero parentes quoq; iam senectute graues contumel[illegible] ab eis [illegible] actarentur, [illegible] rum declinarent, assumpto filio minimo discedũt ac fugiunt: & propter laborem in itinere m[illegible] Defunctos filius in sui capitis vulnere, quod ense sibi inflixerat, sepelit. Insignẽ hanc ei[illegible] pieta[illegible] spicatus admiratusq; Sol, puerum in auem formosam admodum & viuacem conuertit, crista supra caput eius erecta, de sepulus ab eo parentibus eadem in parte monumento. Talia quædam de alaud[illegible] tiam fabulantur Athenienses, vt in Auibus Aristoph. apparet, (*vide* in Alauda.) qui forte hãc de vpupa Indorum fabulam, non satis quænam auis esset intelligentes, ad alaudam (quæ & ipsa cristata est) transtulerunt, Ælianus.

Animal sacrum. ¶ Vpupa animal est sacrum, Kiranides. Ægyptij vpupis honorem habent, quòd aduersus parentes existimentur piæ, Ælianus.

Prouerbium. ¶ PROVERBIVM, Vpupa cum cygnis certat, *vide* in Cygno *H.C.* in Cygnea cantione.

DE VVLTVRE.

A.

AIAH, איה, Hebraicè vulturem interpretantur, vt Hieronymi & Munsteri translatio habet. Deuteron. 14. & Leuit. 11. item *daah* vel *dasah* eiusdem linguæ vocabula, ראה, דיה, vnde *daioth* E[illegible] 34. pluralis numerus, nonnulli similiter vulturem. nos de his omnibus plura diximus in Miluo [illegible] legitur & *raah*, ראה, Deuteron 14. inter aues impuras, quæ vox ad *daah* proxime accedit. auem esse aiunt acuti visus, (nimirum inde nomen sortitam. nam *raah* videre est.) Munsterus vulturem reddit in translatione sua (vt & Septuaginta γῦπα) in Dictionario verò miluum. interpretatio communis *ixon* obscurus quidam in historia animalium *xyon* scripsit. auis est (inquit) impura secundum Legem, cuius natura non satis est nobis nota. est autem, vt legitur & Albertus quoq; tradit, de genere vulturum, sed minor quàm vultur. *Rachame* vel *rocham* Arabicis scriptoribus vultur est, vt colligo ex interprete Auicennæ & Serapione. *vide* inter Aquilas in Gypæeto & in Ossifraga: itẽ in Cygno. Auis quæ dicitur *machame*, le[illegible]o *rachame*,) vultur est, Auicennæ interpres. Inuenio & *aradam* (aliàs *aridam*) pro vulture apud Albert. vbi *aracham* fortè scribendum. *Kipoz* quoq; Hebraicum nomen alij ericium, alij vulturem interpretantur. *vide* in Echino terrestri. Item *chasida*, vpupam, vulturem, vel vulturem candidum, alij aliter, lege i[illegible] conia. Item *anapha*, vulturem, miluum, ardeam, &c. vt in Ardea scripsi. ¶ *Reschephi*, רשף, vnde pluralis numerus *reschaphim*, Dauid Kimhi carbones intelligit, & filio[illegible] carbonum) sc[illegible]ntillas. Abraham Esre Iob 5. & Deuteron. 32. auem sentit, vt & Moses Rambam Iob. 5 Hieronym. A[illegible]acuc 3. Iudaicam fabulam exponit, dæmonem qui decepit homines in paradiso auem & volatile nun[illegible]pati. S[illegible]ginta verunt in Deuteron. [illegible] Cant. 8. ἄνθρακες, Iob 5. γῦπα, Abacuc [illegible] Psalmo [illegible] 6. [illegible] P[illegible]m. 78. [illegible] Hieronym. quoq; mire variat interpretationem: diabolus, exterminator angelus, auis, [illegible]olucris, volatilia, lampades, ignis. Propriè quidem (vt vir huius linguę doctissimus nobis dictauit) hæc v[illegible]x carbonem significat. sunt autem scintillę filij carbonis: per tropum vero iacula ignita, & morbos vehementissimi ardoris, atq; inflammationes pestilentes. ¶ *Taus*, vel *tagi*, vel *taram*, est auis habens [illegible] palato, vultur secundum aliquos, Syluaticus. Albert. (Auicen[illegible] secutus, pro *phene* id est ossifraga, alicubi habet *chym* vel *kym*. alibi verò *kym* ponit pro vulture. ¶ Aristot. & alij quidam philoso[illegible] aquilam & vulturem ad idem genus auis referunt, Albert. nos neq; apud Aristot. nec al[illegible] [illegible]ritatis scriptorem hoc legimus. sed ipse Albertus & alij quidam recentiores indocti vulturem cum [illegible] la confundunt, & pleraque aquilæ propria vulturi adscribunt, ita vt Albertus alicubi [illegible] pro aquila vera dicat. ¶ Vulturis nom[illegible]n apud Græcos veteres est γὺψ, apud recentiores [illegible] auis exponitur eg[illegible]ps apud Kiranide [illegible] pro *egips* puto legendum [illegible] vel *egypios* [illegible] alijs lynx est iynx. Italicum *auoltoio* ¶ [illegible] *vautour*, vel *vaultour*. Sabaudicum [illegible] *auteur* [illegible] nic[illegible] Geyr/Geier. ¶ A[illegible] ¶ [illegible]vricum *sup*. Polonicum *semp*, vel [illegible]p.

¶ H[illegible] [illegible] descript[illegible] videtur mihi [illegible]enus vult[illegible] [illegible] quod [illegible] pe cto[illegible] [illegible] aureum vulturem: cuius figuram posuimus [illegible] Ze [illegible]n, [illegible], spe[illegible]es est vulturis alba deuorans cadau[illegible] K[illegible].

¶ [illegible]

Figura hæc est vulturis, quem in Heluetia aureum cognominari audio Goldgeyr.



De varijs vulturum generib.

¶ Vulturum duo genera sunt, alterum paruum & albicantius: alterum maius ac multiformius, Aristoteles. Quo in loco Albertus: Vulturis (inquit) genus vnum maius est, cinerei coloris, quod vocamus vulturem griseum: alterum paruum, & hoc est albius, & sæpe apparet sedens in rupibus Rheni fluminis & Danubij, & ab incolis Germaniæ vocatur vultur albus. De genere albicante minore sunt qui vocantur Fischgeyer / Eberus & Peuce[illegible]us. sed quærendum an ijdem rectius Weißgeir / id est albi vultures nominentur, vt Albertus habet quàm Fischgeir / id est piscium vultures, vt illi album quidem & piscis similibus vocabulis apud Germanos, (præsertim inferiores qui in plerisq; *w* consonantem pro *f* ponunt,) efferuntur. Vultures vndiquaq; albos in nonnullis Heluetiorum montibus, vt circa Claronam, interdum reperiri audio. ¶ Vulturum præualent nigri, Plinius: viribus scilicet & robore. nam

Vultur quem Germanici vocant Aßgyr *vel* Hasengyr.



alibi minus virium esse nigris scribit, in vsu medico, ni fallor, intelligẽs, vt pennarum nidore ad abigendos serpentes. Vultures tum coloris Bętici tum nigri crebri sunt in montibus Cretæ, Bellon. ¶ Τόργος genus est vulturis sanguinem sorbẽtis: & vultur ipse apud Siculos, Hesychius & Varinus. Τόργιον mons est in Sicilia, in quo nidificant vultures, a quo ipsi etiam torgi dicuntur, Varin. Τόργος pro vulture sanguinario (hæmatorrhopho, id est sanguisorbo) apud Lycophronem legitur. Astorgium pro asture, id est accipitre maiore apud Pausaniam legi Volaterranus annotat: quem ego Pausaniæ locum hactenus non inueni. ¶ Ex ossifragis vultures progenerantur minores, & ex ijs magni qui omnino non generant, Plin. *vide* in Aquila C.

¶ Auis apud Heluetios dicta Steinbrüchel / videtur nõnullis esse genus vulturis. *vide* in Ossifraga. ¶ Accipitrem fringillarium Eberus & Peucerus interpretantur Rotelgeyer / id est vulturem rubicundum. ¶ Apud Saxones vulturis genus audio nominari een Stoßgyr / id est vulturem ferientem, qui non perinde magnus sit, sed animosus, & gallinam vno rostri impetu feriens prosternat.

¶ Vulturis genus vnum minus est, magisq; albicat, vt diximus: alterum maius, & *[illegible]*, (id est magis cinerei coloris,) vt Hasengeyer & Ohsgeyer. sagacissimè hi odorantur, & biduo triduóve antè circumuolitant loca, in quibus cadauera futura sunt, Eberus & Peucerus. Ego hoc genus Germanicè Aßgyr / id est cadauerum vulturem rectè nominari puto: vnde & Keibgyr dicitur. ab alijs Roßgyr / ab equis: nimirum quòd eorum cadauera appetat. ab alijs (vt circa Claronam Heluetiorum) Hongyr / nescio qua ratione, nisi fortè deprauatum est nomen ab Aßgyr. alibi Steingyr / a rupibus in quibus nidificat. Agnos & hœdos rapit, vt audio: & nimirum lepores quoq;, vt inde illi factum sit nomen Hasengyr / *vide* infrà in C. Pectore non ita fuluo est hic vt vultur aureus noster, magnitudine inferiur, id quod mihi videtur. sunt enim qui hunc maiorem esse dicant. Agnos, hœdos, & in rupibus hinnulos rupicaprarum rostro impetens ferit, & si collabantur, iacentium corpora depascitur. De hoc simplicitérne vultur sit, quod magis puto: an ex vulture & aquila compositum genus, quale Græci gypætum & ægypium, nomine ab vtraq; alite composito, iudicent alij. Veterum quidem gypætus, qui & oripelargus dicitur, cuius iconem inter aquilas posui, multum ab hoc differt. Iconem eius Germaniæ nostræ ornamentum Georg. Fabricius ad me misit, hac etiam descriptione adiecta. Vultur, quem Germani ein Hasengeier appellant, rostro est obunco nigro, fœdis oculis, corpore firmo & magno, alis latis, cauda longa & directa. colore in rutilo nigricante, pedibus flauis. Stans aut sedens cristam quasi cornutam in capite erigit: quæ in volante non apparet. Alæ extensæ mensuram orgyiæ excedunt: incessu, duorum palmorum spatio, gradum facit. Ex auibus persequitur omne genus: ex feris venatur lepores, cuniculos, vulpes, hinnulos: nec non piscibus insidiatur. Non mansuescit feritate. Nec solùm volatu, ex præcipiti, verùm etiam cursu prædam insequitur: volat magno & sonoro impetu. Nidificat in densis & desertis siluis, & in altissimis arboribus. Pedibus nonnulli vtuntur, vt ijs imponãt candelabra. Pascitur carnibus & extis animalium, ne à cadaueribus quidem abstinens: famem quatuordecim dierum spatio tolerat, quamuis vorax. Eiusmodi vultures duo capti in Alsatia, M. D. XIII. mense Ianuario, in ditione Gerolceckẽsi. superioribus annis vnus Rotaehi in Francis montanis: proximo & hoc ipso anno, plures ex nido, in altissima quercu constructo, inter arcem nouam Mauricij principis, & Misenam oppidum. Vulgus opinatur esse aquilas, neque aliter de Alsaticis in Chronicorum libris suspicatur Hedio: cuius descriptio cum ijs vulturibus, quorum tres hic vidimus, maxima ex parte conuenit.

Descriptio vulturis Hasengeyer dicti.

B.

De vulturum coloribus diuersis: & de nonnullis eorum corporis partibus, suprà in *A.* nonnihil scripsimus: vbi etiam integram vulturis cadauerum siue leporarij à nostris cognominati descriptionem reperies. Vergilius 6. Æneid. vulturem rostro obunco dixit. Mihi quidem vulturum genus ab aquilarum & accipitrum falconum q; genere, quod ad rostri figuram, differre videtur in hoc maximè, quòd non statim vt illis in vncum flectatur, sed rectum primo, ad duos vel amplius digitos sit, deinde curuetur deorsum, vt apparet in vulture aureo pariter & leporario, quorum hîc picturas exhibuimus: & sin

Descriptio vulturis communis.

g. præterea,

gypæeto, quem inter aquilas posuimus. nam cum vultures ferè cadauera tantum aggrediantur, non similiter adunco & ita valido rostro fuit opus, vt rapacibus cæteris quę viuas plerunq; inuadunt, & rapiunt animantes. Crura in aureo vulture ad pedes vsq; hirsuta sunt, vt etiam in illo genere aquilæ, cuius iconem in Aquilę simpliciter dictę historia delineauimus: nimirum quod horum generum aues, in altioribus & niuosis montium iugis ac rupibus degant: quare aduersus tempestatum ac frigoris iniurias natura has in eis partes plumis induit, vt etiã in alijs quibusdam montium aut saxorum incolis auibus, lagopode, gallinis montanis diuersis, attagena nostra, & nocturnis quibusdam. ¶ Vultur est magnitudine & pondere insigni, Albert. ¶ Niuosis in locis, vultures candidi reperiuntur, Scaliger.

¶ Vulturis aurei pellem ad nos aliquando ex Rhætis Alpinis missam, rostro adhuc & cruribus hærentibus cum contemplarer, hoc modo descripsi. Multa hic vultur communia habet cum genere aquilæ alpinæ, (cuius figuram supra posui in historia aquilæ, descriptionem daturus infra inter Paralipomena:) sed per omnia maior est. longus a rostro ad extremam caudã sex dodrantes & paulò amplius: ad extremos vngues v. dodrantes aut paulo minus. longitudo superioris rostri, quantum eius aperitur, septem ferè digiti transuersi. Caudæ longitudo circiter tres dodrantes. Tota pars supina, id est collum inferius, pectus & venter & pedes quoq; ruffo colore sunt. Alarũ penna longissima 4. ferè dodrantes æquat. Subnigricant seu fuscæ sunt omnes alarum pennæ, vno ferè colore: paruulæ tamen supremæ in alis nigriores sunt, & per medium aliæ subruffis maculis, aliæ subalbidæ circa imum distinguuntur. eò nigriores autem sunt, quo propiores dorso, vbi præ nigredine splendent. Pennæ per medium dorsum nigræ sunt, splendentq; in earum medio cauliculi albi, præsertim quæ circa medium dorsum sunt & dimidia colli parte. reliqua enim colli pars pennas ex albido ruffas habet. Caudæ pennis idem color est qui alarum, nempe fuscus.

Descriptio vulturis aurei.

Iacobus Dalechampius, medicus Lugduni longè doctissimus, Ossifragam veterum hanc auem esse indicat. Pelliones (inquit) nostri adhuc vocant *vn Freneau*, quasi Feneau, ad æmulationem Græci nominis φήνη. Sequani vocant Briseos, Ossifragam exprimentes. In ventriculo dissecti repertus est Bouis pes. Ex inferiore rostri parte, barbæ nonnihil propẽdet. quamobrem Aquilã barbatã olim vocauerunt. Hæc omnia monstrant Ossifragam esse, non Vulturem, cuius exuuiæ frequentes hic in tabernis pellionum visuntur, à Vulturis pennis magnopere diuersæ. Hæc ille. Bellon. Ossifragam suam longè aliter pinxit. Phenæ suæ Aristot. colorem cinereum tribuit: qui Vulturi aureo à nostris dicto non conuenit. Ossifragam habere barbam, colligimus ex verbis Plinij: Sex Aquilarum generibus (inquit) quidam adijciunt genus Aquilæ quam barbatam vocant, Thusci Ossifragam. at φήνην barbatam esse Græcorum (quod sciam) nemo scripsit. Oppianus tamen, Harpæ suæ ceu barbam attribuit: & alia quędam quæ alij authores Latini Ossifragæ, Græci verò Phenæ, τῇ φήνῃ. & Grammatici quidam Græci, Harpen interpretantur Phenen. Quamobrem Dalechampij sententiæ acquiescemus, donec aliquis meliora proferat.

C.

Dum clangunt aquilæ vultur pulpare probatur, Author Philomelæ. Clangorem aquilarum & vulturum Gillius ex Æliano dixit.

Vox.

¶ Vultur est auis rapax, vtpote rostro & pedibus vncis. Vultures carniuori sunt, Aristoteles. Ὄρνεα σαρκοφάγα καὶ νεκροφάγα, Hesych. hoc est, aues quę carne viuunt & cadauera sectantur. Cadauera appetunt, & exercitus sequuntur, futuram hominum stragem præsentientes, (vt infra alicubi copiosius dicetur,) Ælian. Vulture edacior, prouerbialiter vsurpari potest, vt Erasmo placet. Γῦπες καὶ κόρακες περὶ νεκροὺς εἰλοῦνται, Scholiastes Aristophanis. In hominum cadauera vultures infestissimi feruntur, in quæ incurrentes tanquam hostilia inuadunt, ac hominem vicinum ad moriendum quando supremum vitæ diem agat, diligenter obseruant, Ælianus. Herodotus Ponticus testis est, vultures esse omnium animalium innocentissimos, quia nihil prorsus attingant eorum, quæ serant homines, plantent, alant: animantium præterea nullam interimant: volucribus quoq; vel mortuis abstineant, (quodam cognationis intellectu,) Plutarch. in vita Romuli. Vultur etiam maiores aues rapaces, vt accipitrem, insequitur, Obscurus. Vultur infestissimo animo cætera persequitur atq; interimit, Orus. Vultures crebri sunt in montibus Cretæ, vbi rapiunt agnos, hœdos, & lepores quos sub dio deprehenderint, Bellon. In altis etiam Heluetiæ montibus, vt in Ammano prope lacum Riuarium, agnos a vulturibus rapi audio alibi etiam lepores (vnde nimirum leporarij cognomen, ein Hasengyr/) hinnulos ceruorum & caprearum, & alia animalia infirma vel nondum adulta. Vultur etiam vulpem prehendit, Obsc[illegible]r. Ari[illegible]ot. citans, qui de aquila hoc, non de vulture prodit. sic & Albertus ineptè vulturem à meridie vsq; ad noctem venari scribit, & à matutino tempore vsq; ad meridiem quiescere, quum hoc etiam de aquila tantùm Aristoteles tradat. Seselis vel Selis vel silis Cretici semen esse & vultures dicuntur, Plin. lib. 20. Demetrius Constantinopolitanus in libro de remedijs Accipitrum, γυπτόμον, herbam aliquoties nominat, & interpretatur σιλῶν τὸ λεγόμενον, hoc est, quod vulgò *sil* vel *siler* scribatur. vtitur ea alicubi ad lumbricos, &c. & herbã grauis esse odoris insinuat. apparet primam per γ. scribi oportere, & a vulturum pastu inditum esse nomen. ¶ Quædam cum æstate æuum degant in syluis, hyeme demigrant in finitimos locos apricos, montium recessus securæ: sicuti vultures milui, &c. Georg. Agric.

Cibus & rapacitas.

Volatus. ¶ Vultur & ferè grauiores, ni ex procursu aut altiore tumulo immissæ, non eu[illegible]guntur, Plin. Vultur à volatu tardo nominatus putatur. propter magnitudinem quippe [illegible] pretes volatus non habet, Isidorus. Tarde volat: sed [illegible] a terra se eleuauerit, [illegible] ideo docent quidam a volando vulturem vocatum, Albertus. Auis est magna [illegible] bus vel pluribus vix a terra eleuatur: & ideo antequam eleuetur, frequenter [illegible]

Visus. ¶ Ex omnibus animantibus perspicacissimo visu est vultur, vt quiori [illegible] sum, occidente [illegible] prospiciat atque longissimo interuallo quæ sibi vlut [illegible] dulia quamobrem Ægyptij aspectum significantes vulturem pingunt, Orus. Sedet v[illegible] loco, tum vt inde fa[illegible] prouolet, (a terra enim difficulter euolat: tum vt loca remota [illegible] quamobrem fertur sulum [illegible] esse auem Dei, Obscurus.

Odoratus. ¶ Vultures sagacius quam homines odorantur, Plin. *Nos aper auditu, lynx visu, simia gustu, Vultur odoratu præcellit, aranea tactu*, Disthchon vulgare. Vultures, sicut & aquila, vltra maria cadauer [illegible] tiunt. altius quippe volantes, quæ multa montium ubi [illegible] celantur ex alto illi conspi[illegible] *Mellis apes quamuis longè ducuntur odore. Vulturij [illegible] adaucribus* [illegible] Vulturum odorand[illegible] ab auctoribus traditur classicis. nam & in Mag[illegible] ruficat Apuleius: Si veru, inquit nar[illegible] domesticum præsensit, vincit idem sagacitate odorandi canes & vulturios. Scribit diuus Thom[illegible] per quingenta milia passuum ab vulturibus addit Hieronymus etiam ab aquilis) præsentiri cadauer[illegible] putorem, sed & eo amplius. Hunc autem vsq; odorem, vel corporalem euaporationem perti[illegible] absurdum, præsertim quum sensibile medium immutet vndiq; secundum eandem distantiam [illegible] præpediatur. neq; enim sufficeret ad tantum spatium occupandum, etiamsi in fumidam resolueretur euaporationem integrum cadauer, &c. Cælius Rhodig. & Hieron. Sauonarola in 1 b. de anim. Vi[illegible] tradit vultures triduo aut biduo antè volare, vbi cadauera futura sunt. *vide infra in h.* 20

Generatio absq; coitu. ¶ Vultures dicuntur sine concubitu concipere & generare, Ambrosius. Inter vul[illegible]res [illegible] est gignuntur autem hunc in modum: Cùm amore concipiendi fœmina exarserit, vu[illegible] ad Boream ventum (ἀπηλιώτην, lego ἀνέμῳ) aperiens, ab eo velut comprimitur per dies quinq;, quibus nec cibum nec porum omnino [illegible] pit, fœtus procreationi intenta. Sunt porrò & alia vulturum (γυπῶν [illegible]) vt & Basilius videtur legisse, cuius mox verba recitabo) genera quæ ex vento concipiunt quidem, sed quorum oua ad esum duntaxat ipsorum, non item ad fœtum suscipiendum ac formandum sunt accommodata. At eorum vulturum quorum non est subuentaneus duntaxat & inefficax coitus, oua ad gignendam tollendamq; sobolem sunt in primis idonea, Orus. Auctor est in Hexaemero Magnus Basilius, subuentranea oua in extensis irrita esse ac vana, nec ex illis fœtudo quicquam excuri. at vultures subuentanea ferè citra coitum progignere fertilitate insignia, Cælius. Πάντ᾽ δ᾽ ἡμῶν [illegible] ἀνέμους, (lego [illegible] ἀνέμῳ,) [illegible] Io. Tzetzes 12. 439. Vulturem non nasci marem aiunt, sed fœminas omnes generari. quam rem non ignorantes hæ bestiæ, pullorum solitudinem ac inopiam timentes, ad gignendos pullos talia machinantur. Aduersæ Austro volant: vel si Auster non spirat, ad Eurū ventum oris hiatu se pandunt. spiritus venti influens, ipsas implet, Ælian. interprete Gillio. Græcè legitur, [illegible] hoc est, aduersus Austrū volantes, hiant. ego vtero potius quam ore hiante & aperto, ventum eas concipere dixerim, vt Orus etiam sentit. In Geoponicis hæc tanquā Aristot. verba legimus, [illegible] 30

Partus qui tertio a conceptu anno fit, iuxta quorūdā sententiā. [illegible] Tertio à conceptu anno pariunt: 40 nec nidū struunt, vt fertur. sed ægypij mediæ inter vultures & aquilas naturæ, etiam mares sunt vtriusq; sexus) vt audio, & nigri colore: eorumq; nidi ostenduntur. vultures verò non parere oua, aiunt, [illegible] statim pullos, eosq; mox a natiuitate volucres, Idem vt nos vertimus, aliter quam Gillius. Vultures triennio gerunt vterum. nullus enim est mas inter eos: sed fœminę ore aperto (vide ne in Græco [illegible] tantum sit) extensisq; alis, zephyrum, aut eius loco Eurum hauriunt, ac inde concipiunt materiam quandam, quę ob sui tenuitatem plurimo tempore eget ad animalis perfectionem. animal enim, non ouum pariunt, Simocatus. Aiunt eos sæpe sine coitu parere ex vento & calore ac radijs Solis, Varinus in Οἰ[illegible] Vultures quidam temere dicunt animalia parere, & lac & mamillas habere, & cætera talia. ego vero vt tigrides omnes mares esse inuenio, (apud authores. sic & vulturum genus omne fœmineū, Io. Tzet. Annum significantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam animal hoc trecētos illos ac sexaginta quinq; dies quibus cōpletur annus ita distribuit, vt centum quidē ac viginti diebus prægnā[illegible] (γκύος, non ἔγκυος vt Gillius legit: qui alia etiam huius loci non recte transtulit) maneat [illegible] enutriat: reliquis vero centum ac viginti sui curam gerat, neq; vterum ferens, neq; alendis addictum liberis, sed seipsum duntaxat [illegible] aliam parans concceptionem. Quinq; autem illos qui [illegible] persunt [illegible] dies in vento, vt iam [illegible] est [illegible] impressionem & coitum infumit, Orus. Sed [illegible] nonnihi[illegible] Tzet[illegible] Chiliade [illegible] 419. O[illegible] subuentanea procreant centum & viginti diebus: & totidem a[illegible] [illegible] producunt: deniq; alijs totidem vsq; ad volandi facultatem eo[illegible] [illegible] concipiunt. Haliæeti suum genus non habent [illegible] ex diuerso aquilarum coitu [illegible] quod ex ijs natum est, in ossifragis genus habet. e quibus vultures progenerant[illegible] res [illegible] magni, qui omnino non generant, Plinius ex Aristotele in M[illegible] [illegible]

¶ Pariunt vultures oua bina, Aristot. Et alibi, Ædunt non plus quàm vnum ouum, aut duo compluri-mum. Fœtus sæpe cernuntur ferè bini, Plin. Et rursus, Vmbricius haruspicum in nostro æuo peritissimus, vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumque lustrare, mox abijcere. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, Plinius. Plura de immussulo leges in Capite de Aquilis diuersis.

Nidulatio.

¶ Vultur nidificat in excelsissimis rupibus: vnde fit, vt rarò nidus & pulli vulturis cernãtur. Quocirca Herodotus Brysonis rhetoris pater, vultures ex diuerso orbe nobis incognito aduolare putauit, argumento, quod nemo nidum vidisset vulturis, & quod multi exercitum sequentes repente appareant. sed quanquam difficile nidum eius alitis videris, tamen visus aliquando est, Aristoteles. Et rursus, 10 Vulturis vel pullum vel nidum à nemine visum adhuc nonnulli aiunt. & nimirum ob eam rem Herodotus Brysonis rhetoris pater, aliunde situ eminentiore quodam venire dixit: argumentumq; afferebat, quod breui tempore multi apparerent, & tamen vnde, constaret nemini. Sed causa huius rei est, quod rupibus inaccessis pariat: neq; locorum plurium incola auis hæc est. Vulturum nidos nemo attigit, ideo etiam fuêre qui putarent illos ex aduerso orbe aduolare falsò. Nidificant enim in excelsissimis rupibus, fœtus quidem sæpe cernuntur, ferè bini, Plin. In montibus qui sunt inter ciuitatem Vangionum, quæ nunc Wormacia dicitur, & Treuerim, singulis annis nidificant vultures, ita vt magnus vndiquaque fœtor ex congestis cadaueribus sentiatur. Quod autem fertur quosdam vultures non coire, falsum est. nam illic quoq; sæpissime permisceri videntur, Albert. Niphus etiam in Italia se vulturis nidum vidisse scribit. Vultures, aquilæ & falcones nidificant in Creta, non in arboribus vt cæteræ aues, 20 sed in difficilibus rupium præcipitijs super mare propendentibus, ita vt videri vix possint, nec pulli eorum nidis eximi, nisi quis fune a rupibus demittatur, Bellonius. Aiunt vultures non nidificare, Ælianus si bene memini. ¶ Ex Hieronymo compertum nobis est, vulturem cum cœperit oua ædere, quippiam ex Indico tractu afferre, quod est tanquam nux, intus habens quod moueatur, sonumque subinde reddat. Id verò sibi vt apposuerit, multos fœtus producere, sed vnum tantum remanere, qui immusulus a plerisque dicitur. Masurius verò pullum aquilæ eo nomine intelligit, priusquam albicet cauda, Cælius. Hoc quidem quod ex Indico tractu affert instar nucis, &c. aetiten lapidem esse dixerim, quo aquila etiam ad partum promouendum vtitur, vt quidam credunt: de quo copiosè suo loco scripsimus. Aquilæ quidem & vulturis historiam recentiores ferè confundunt. ¶ De vulturibus apud Ambrosium comperi, nasci eos absque coitu: & ita natos in multum superesse æui, adeò vt ad an-30 num centesimum vitæ series producatur, Cælius. Vultur fertur penè vsq; ad centum annos procedere, Isidor. In extrema senecta quidam adeò rostrũ eius incuruari scribunt, vt præ fame moriatur: sed hoc veteres de aquila. Africanum Vulturem tandiu in Lybia, & Atlante monte, vbi eum *Sner* vocant, aiunt viuere, quoad nudus pennis à suis alatur pullis. A capite glabritiem incipere, &c. Scaliger. ¶ Vultur hepatis dolore affectus venatur aues magnas, & hepata earum vorat, Rasis & Albert. ¶ Vultures & aliæ quædam aues mali punici grano pereunt, Ælian. Animalia quædam ab his quæ nobis suauissimè olent perimuntur, ceu vultures ab vnguentis, & canthari rosis, Theophrast. 6. 4. de caus. & Aristot. in Geopon. Et rursus in lib. de odoribus, Animal nullum suaui odore per se delectari videtur, sed tantum quatenus is cibo coniungitur: quędam etiam offenduntur, si verum est quod de vulturibus & cantharis fertur. Vulturibus vnguentum perniciem infert, Ælian. & Zoroastres. Odorum & vnguentorum 40 suauitas vulturibus mortem affert, Ælianus. Vultures vnguento qui fugantur, alios appetunt odores: scarabei rosam, Plin. sed locum à librarijs corruptum apparet. Hermolaus legit scarabei rosa, scilicet fugantur. Rosam interpretor vnguentum rosaceum. videtur autem ῥόδον in singulari numero, vt rosa apud Celsum, pro rhodino accipi, non item in plurali. etsi quidam scribant vultures interire τῇ ὀσμῇ τῶν ῥόδων, vt in Geoponicis Aristot. & Theophrastus, οἱ κάνθαροι ἀπὸ τῶν ῥόδων ἀναιροῦνται. Οἱ γῦπες καὶ κάνθαροι ῥοδίνῳ χρισθέντες μύρῳ τελευτᾶν λέγονται, Clemens 2. Pædagogi. Vultures aiunt odore vnguentorum perire, si quis vel inunxerit, vel cibum vnguento illitum obtulerit, Aristot. in Mirabilibus. Cadauerum fœtore gaudent, & tantopere auersantur vnguenta, vt ne armenta quidem mortua, quorum carnes vnguento illitæ fuerint, attingant, Oppianus.

Albertus refutat opinionem eorum qui vultures absq; coitu concipere existimãt.

Vita longitudo.

Lethifera.

D.

50 Vultur prægrandis quidem auis est, sed pigra & ignobilis, Albert. Vultures soli vncunguium gregatim degunt, ita vt aliquando quinquaginta in vno grege appareant, vt in Ægypto se obseruasse scribit Bellon. Vulturem animaliũ omnium innocentissimũ, Hermodori (Herodori, *vide* etiam infra inter Auguria ex vulture circa principiũ) Pontici sententia pronuciauit: quia nil prorsus attingat eorum quæ serant homines, plantent, alant. animantium præterea nullam interimat. volucribus quoq; vel mortuis abstineat, quodam cognationis intellectu, Cælius. ¶ Misericordem significantes Ægyptij, vulturem pingũt, quod quibusdam forsan videbitur alienissimum, præsertim quum hoc animal infestissimo animo cætera persequatur atq; interimat. Sed vt hoc pictura vulturis innuerent, eo impulsi sunt, quòd centum (& viginti) illis diebus quibus suos educat, penè nunquam euolet, (ἐπὶ τὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἡμέραις,) sed omnem curam ac solicitudinem illis alendis adhibeat. quod si eo tempore cibus non supperat, quo eos sustentet, proprio femore vulnerato sorbendum eis exhibet & impertitur sanguinem, vt ne cibi penu-

Auis est pigra, gregalis, innocens.

Misericors, & pia in pullos.

tia atq; inedia conficiantur, Orus. Hanc in pullos pietatem recentiores quidam pelecani non vulturi attribuunt. ¶ Vmbricius haruspex vulturem parere tradit oua tria: vno ex ijs reliqua oua nidumq; lustrare, mox abijcere, Plinius.

Quib. infesta. ¶ Vultur & æsalo inuicem inimici sunt. vngues enim vterique vnci habentur, Aristot. Vultures & aquilæ pugnant, Idem, Ælianus & Philes. Iustæ magnitudinis accipitres & integræ ætatis, sæpenumero etiam contra aquilas & vultures pugnare aiunt, Gillius. Clangorem quidem aut aquilarum aut vulturum facile columbæ spernunt, non item circi & marinæ aquilæ, Ælianus.

E.

Qua ratione capiantur vultures. Vultur propter sui corporis molem, vix tribus aut pluribus saltibus à terra eleuatur, & ideo antequam euolet frequenter capitur. & ipse aliquando vnum persequendo cepi. sed is satur erat cadauere, & eò grauior, Albertus. Scythæ, & maximè inter eos qui carne humana vescuntur, & Melanchlæni & Arimaspi, aquilarum & vulturum ossibus pro tibijs vtuntur, Pollux. Gratius describens retis genus quod pinnatum vocant, eò quòd pennæ ei ad terrendas feras imponantur: *Sunt* (inquit) *quibus immundo decerpta vulture pluma, Instrumentum operis fuit, & non parua facultas: Tantum inter niues tungantur vellera* (id est pennæ) *cygni*, &c. Et mox, *Abvulture dirus auaro Turbat odor syluas, meliusq; alterna valet res.* Vultures in montibus Cretæ à pastoribus capiuntur, tum quia agnos & hædos eorum rapiunt: tum vt pennas eorum venundent opificibus, qui illas sagittis accõmodant: pelles verò pellificibus, qui illas præparatas satis magno pretio vendunt, Bellonius. Sic & aliarum magnarum altum pelles præparantur, tanquam ventriculo salubres, vt impositæ concoctionẽ promoueat. Vulturinæ pennæ literis etiam exarandis idoneę sunt si apte parẽtur. ¶ Penna vulturis si scalpantur dentes, acidũ halitũ faciunt, Plin.

Vsus pennarũ & pellium vulturum. ¶ Tradunt aliqui vultures duos aut tres, aut etiam septem dies, futuram hominum in bellis præsentire stragem, & illuc aduolare vbi cadauera futura sunt. *vide* infra in *h.*

F.

Vsus carnis prohibitus in cibo. Vultur in lege Mosaica inter aues impuras censetur: nec immeritò, vt scribit author Glossę, vt qui bellis & cadaueribus gaudeat. Vultur, aquila & similes aues prohibentur, quòd sublimi suo volatu (humilia enim oderunt) superbiæ symbolum sint, Procopius. ¶ Vulturis caro neruosa, tardæ concoctionis est, & prauos humeros gignit, Rasis.

G.

Vultur eadem omnia potest quę aquila, sed inefficaciùs. ita & accipiter eadem quę vultur, sed hic quoq; infirmiùs, Kiranides.

¶ *Zaucos* vel *zeucos*, quidam *zingion*, alij *harpen* dicunt, species est vulturis alba deuorantis cadauera, Kiranid. r. 6. remedia quæ ibidem illi adscribit recensuimus suprà in Harpe.

¶ Contra comitialem morbum vulturem in cibo dari iubent, & quidem satiatum humano cadauere, Plinius.

Remedia ex vulture.

AD ELEPHANTIASI AFFECTOS, CARCINOMATA, PODAGRAM, ARticularem morbum, strumas, condylomata & conuulsiones neruorum, ex Aetij libro 13. cap. 124.

Vulturis cerebrum vnà cum capitis ossiculis & plumis ac carnibus capitis accipito, & in vino dulci coquito. atque excolata quidem illa proijcito: cum iusculo verò ipso euphorbij, croci, atramenti Indici, piperis albi, castorij, zingiberis, cuiusq; sextantem coquito. & foliorum rubi, seminis satyrij, picis, cuiusque quadrantem. succi mandragoræ, cedriæ, cuiusque vnciam vnam. fel tauri aut capræ integrum. vermes ex lignis putrescentibus & marcidis numero tres addito. Hæc sanè omnia in vini dulcis sextarijs nouem simul coquito. Hoc iuramento adstrictus accepi, ne cuipiam reuelarem. Hic apparatus ad illitionem in nouem dies sufficit, & eminentias ipsas exterit. Cęterum cum penna vulturis etiam illinatur.

ALIUD (EX EODEM LOCO) AD ELEPHANTIASIN, ABSCESSUS, CONdylomata, strumas, eminentias corporis, steatomata, paronychias, bronchocelas, adq; omnes malignas eminentias quacunq; corporis parte, multo experimento cognitum.

Vulturem viuum accipito, eumq; in vini dulcis aut sapæ sextarijs nouem aut sex suffocato: aut vulturinum gallum eodem modo tractato, & à vespere vsq; ad matutinum tempus ad vitis ligna coquito. Cæterum ęgrum tenui victu connutrito: sæpe etiam inediã perferre iubeto, & per subscriptum medicamentum purgato, perq; dies septem ex marina aqua lauato. Postquam verò vultur coctus fuerit, ac excolatus, ossa ipsius contrita cum ægri sudore, præsertim qui a Sole prolectus est, cani edenda proijcito. massas verò septem inde formatas canidato: Vulturẽ autem ipsum per triduum à vespere vsq; ad matutinũ tẽpus, ne ab aurora conspiciatur, coquito, atq; id similiter tertia die facito, probeq; contectũ omni

omni die mane in domo teneb[illegible] sa reponito. Atque ubi tandem ita percoctum ac excolatum habueris, ad iusculum in nocte, minime vero in die sequenta addito. Salis fossilis marini in petris condensati trientem, (al[illegible] nciam habent. [illegible] atramenti sutorij, chalcanthum legit interpres. alia lectio habet *galbani*) opopanacis, vtriusque sextantem. colophoniæ, picis, vtriusque quadrantem. euphorbij, castorij, sanguinis capræ, ammoniaci thymiam[illegible], cuiusque trientem. foliorum semperuiui numero septem. catanancæ herbæ [illegible] pulos tres. amianti [illegible] po vpodij herbæ quæ per contrariam affectionem Luna desinente auxiliatur, lapidis gagatæ, cedri, [illegible] singulorum quadrantem. bituminis Iudaici sextarium, artemisiæ herbæ, chamæmeli herbæ, cuiusque sextantem. Hæc omnia cum iusculo, vt dictum est, apparato, probè trita committito & vitro. Cæterum vulturem primum vna cum pennis vsque ad pedes excoriato, atque

10 ita in sapam con[illegible] tum suffocato. [illegible] lem autem ipsam cum pennis in myrrha conditam, & in fumo suspensam exiccari finito. Pedes ver[illegible] in [illegible] leo coquito, & cum oleo podagricos, per vulturis etiã pennam, illinito. Neruos verò a [illegible] pedes podagr[illegible] pro amuleto appendito, & ab affectione eum liberabis. Porrò purgatiuum cuius mentionem fecit[illegible] est: Aloes vnciæ dimidium, gari, aceti, parem mensuram vnito, & octauam sextarij partem bibendam præbeto.

De reliquis e vulture remediis.

Vulturis ossa combusta & [illegible], inspersa, sanant omne vlcus, & contra dolorem prosunt cum vino perfusa, colluta, Kiranid. ¶ Ossa e capite vulturis adal[illegible] ta (sic) [illegible] collo, Sextus [illegible] capitis dolorem sanant, Plin. & Marcel. Ossa capitis de pullo vulturis filo pui pur[illegible] ad[illegible] biturum [illegible] *Ex ossib.*

20 sanant & ve[illegible] em scotomiam, Kiranid. Ad hemicraniam: Aq[illegible] lævi[illegible] pit[illegible] os, simil[illegible] m[illegible] latus dextro, appende per[illegible] nde & [illegible] ulturis, Galenus [illegible]. 34. ¶ Ad pedic[illegible] Vulturis viui [illegible] etiam medullam cõtritam cum vino dabis bibere, prodesse dicimus, Sextus. ¶ [illegible] vulturina subiecta pedibus, adiuuat parturientes, Plin. efficit vt sine l[illegible] bore partum ędant, Sextus. Apud nos etiã vir quidam hac in re credulus, tantam vulturinæ pennæ pedibus subiectæ ad partum educendum vim esse, vt nisi tempestiuè auferatur, vteri etiam detrahendi periculum sit, mihi aliquando qui minimum huiusmodi remedijs tribuo affirmauit. Penna vulturis si scalpantur dentes, acidum faciunt anhelitum, Plinius. Vulturis pennas si comburas fugabis serpentes, Sextus & Æsculapius & Samonicus. Ex volucribus in auxilio contra serpentes primum vultur est. annotandum quoque, minus vir[illegible] um esse nigris. pennarum ex his nidore, si vrantur, fugari eas dicunt, Plinius. Pennæ vulturis suffitæ lethar- *Ex medul.* *Ex penna.*

30 gum & suffocationem vteri, & phreniticos sanant, Kiranides. ¶ Ægre concoquentes aliqui pellem vulturinam stomacho adplicant, Alexander Benedictus. Super vulturis pelle bene calida delidere, salutare esse ferunt podagricis & qui defluxionibus aliquibus tentantur, Rasis. ¶ Adeps vulturis dissoluit, sicut adeps asini syluestris, Rasis. Adeps vulturinus cum ventre arefactus, contritusque cum adipe suillo inueterato, neruorum dolores tollit & nodis medetur, Plinius. *Si vero occultus neruos dolor urit inertes, Vulturis excisos adipes, rutamque, remiscе, Aut ceram & tali vetereabus lingua da[illegible]*, S[illegible]. Adeps vulturis mixtus cum porcino adipe iuuat arthri[illegible] tremulos, re[illegible] tos, podagricos, [illegible] machicos, paralyticos, & eos qui nimia euacuatione pati[illegible] Kiranid[illegible]. Vul[illegible] ad[illegible] & [illegible] triculus cum axungia contritus & perunctus, omnem neruo[illegible] dolorem [illegible] & articulorum emendat, Sextus. Adeps vulturis dolorem oculorum articulorum potius [illegible] anat, & dol[illegible] es neruorum eua- *Ex pelle.* *Ex adipe.*

40 cuat, Æsculapius. Neruis & arthritidi adeps vulturina cum felle eiusdem, & axun[illegible] vetere ac m[illegible], malagmatis more apposita medetur, Marcel. ¶ Sanguis (fel potius, *vide* infra in [illegible]) marrubij caliginem oculorum sanat, Æsculap. Vulturinus sanguis cum chamæleonis al[illegible] ter- bam esse diximus, radice & cedria tritus, contectusque brassica, lepras sanat, Plin. ¶ Med[illegible] podagricum quod pedes & manus præseruat: Neruos vulturis ex cruribus ac [illegible] ctos ad talos æg[illegible] alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dext[illegible] finistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, alasque, Tra[illegible] ¶ Ad dolorem capitis: Cerebrum vulturis terens vnge caput & tempora, Galenus [illegible] 2. 91. Cerebrum vulturis si commisceas cum oleo cedrino, & i[illegible] de nares frequenter tangas, cap[illegible] dolore[illegible] auffert, Sextus & Plin. Vulturis cerebro paululum cedri (cedriæ [illegible]) immiscueris, & nares inde in[illegible] caputque *Ex sangui ne.* *Ex neruis.* *Ex cerebro.*

50 perfricueris, omnes capitis dolores statim minues, Marcellus. Ce[illegible] cedria solu[illegible] & oleo veteri. & inunctum temporibus, omnem cephalalgiam sanat, K[illegible]. [illegible] brum in cibo sumptum, morbum comitialem d[illegible] curcre, cuius ego po[illegible] non fe[illegible] us. Si vulturis cerebro mulieris venter & viri liniantur, steri[illegible] inducitur, Kiranides. ¶ P[illegible] dextræ partes Venerem concitant viris adalligatæ gruis pel[illegible] Plinius [illegible] pulmo vulturinus vitigineis lignis combustus, adiecto fl[illegible] medetur, Idem. Obscuris quidam recentior aduersus epilepsiam c[illegible] arida trita, in potu. ¶ Cor pulli vult. ligatum in pelle omnem fl[illegible] adalligatum aduersus comitialem morb[illegible] prædicatur. quid[illegible] & in cer[illegible] cance, Plin. Contra epilepsiam, Cor & pulmonem vu[illegible] arida [illegible]. Ex posteriorbus nonnulli de corde vult. scribunt, si in co[illegible] afferte, Alexander *Ex pulmone.* *Ex corde.*

Ex iecore. Benedict. ¶ Iecur vulturis tritum cum suo sanguine ter septenis diebus pot[illegible] & Æsculap. aduersus comitialem morbum prædicatur, Plin. Luciosus v[illegible] assato, eiusq; felle illinatur, Archigenes apud Galen. de compos. medic. S[illegible] turis iecur commendat. Idem iecur, Plin. cor) exectum de vulture gesta[illegible] aduersus serpentum morsus. E ventriculo vulturis remedium diximus [illegible]

Ex felle. ¶ Luciosus vescatur beta, vulturis iecore assato, eiusq; felle inunatur [illegible] de compos. sec. locos. Vulturis fel ex aqua dilutum, albugines sanat oculorum, [illegible] tant. Fel gallinacei vel vulturini, quod longè magis prodest, scrupulum & me[illegible] ne trita coniunges, atq; in pyxide cuprea habebis, & opportune ad inungendum [illegible] tius caliginem releuat, Marcel. Ad caliginem oculorum proni vulturis [illegible] *Fe*[illegible] *queis gramina mista. Hæc etiam annosis poterunt succurrere morbis* Serenus. Nub[illegible] fusionesq; oculorum, inunguntur aquilæ felle quam diximus pul[illegible]s ad [illegible] cum melle Attico. eadem vis & in vulturino felle est cum porri melle[illegible] mar[illegible] v[illegible] res habent: & facile Plin. prason, id est porrum, pro prasio id est marrubio [illegible] potuit) succo & melle exiguo, Plinius. Omnem oculorum obscuritatem incipientemq; [illegible] nem [illegible] vult. cum marrubij succo & melle Attico: cuius si nulla sit copia, tener[illegible] ac me[illegible] aut[illegible] succi marrubij tum mellis dupla ad ipsum fel portio, Galen. Eupornist. lib. 1.44. S[illegible] uis [illegible] cum succo marrubij, caliginem oculorum sanat, Æscul ap. Vul[illegible] fel [illegible] cum fu[illegible] o- mnem caliginem discutit, incipientem suffusionem pariter inhibet, Serenus. Fel pulli vult. [illegible] & succo prasij suffusionem oculorum sanat, Kiranides. Et alibi, Vult[illegible] prasi[illegible], & opobalsa- mo & melle solutum, omnem colliquationem caligationem oculorum & [illegible]. *Comitialis Prodest cum veteri Baccho fel vulturis ampli, Sed cochlear plenum iussu* [illegible] In Germanico quodam manuscripto codice vulturis fel cum sanguine [illegible] tum, inter comitialis remedia inuenio. Neruis & arthriticis adeps vulturina c[illegible] & axungia vetere ac melle, malagmatis modo adposita medetur, Marcellus.

Ex renibus. ¶ Tonsillis renes vulturini aridi in melle triti vel decocti, mirum [illegible] medi[illegible] plastro adponantur, Marcellus. ¶ Vulturini fimi nidore partus ex[illegible] producuntur, D[illegible]

Ex fimo. cus *arachamati abrachamæ*, Bellunens.) facit abortum suffitu, Auicen. Vulturem aut[illegible] V[illegible] cilè pariat mulier, stercus supponunt vulturis atri, Serenus.

H.

Etymon & synonyma. a. Vultur, auis, masc. gen. & Vulturis, vulturis. Ennius, *Vulturis in siluis mi*[illegible]*rum mand*[illegible] *mo- nem.* Et Vulturius, vulturij, apud Lucretium, Catullum, & alios. Crinitus fœm. gen. protu[illegible] ex Varro- ne. Cicero vulturium dixit, & Plaut. in Curculione vulturios quatuor. Vultur a volando[illegible] dictus videtur, Albertus: vel à volatu tardo, vt alij. Propter corporis grauitatem in terr[illegible] quàm in arbore, nisi nmeat: vnde ab antiquis grapides (vox v[illegible] corrupta vocabat[illegible], Albert. Ales auida, pro vulture, Senecæ in Hercule Furente. Perperam Grammatici quidam vulturem & gryphem confundunt, Turnerus. ¶ Γύψ, [illegible], Varinus. [illegible] prima producta effertur admonente Eustathio, vt in illo Homeri Iliad. 2. Πολλὰς δ' [illegible] T[illegible]. [illegible] est [illegible] tur, Syluaticus: ineptè, cùm *gyps* vel *gypes* scribere debuisset. Orus in Hieroglyphicis [illegible] genere τὴν γῦπα effert, quòd vultures omnes fœminas arbitretur: a[illegible] tur. Οἰωνοὶ dicuntur omnes aues carniuoræ, vt vultur, coruus, Varinus. [illegible] οἰό τὸ μονό: eò quod solitaria in suo sexu & sine coniuge auis sit [illegible] sæpe- numero ex vento & calore & Solis radijs cócipere, Idem. Αὐτοὺς [illegible] τεῦχε κύνεσσιν, Οἰωνοῖσί τε πᾶσι, Homerus Iliad. α. vbi Scholiastes annotat accipere eum per [illegible] aues carniuoras, vt vultures, coruos. Οἰωνοῖσιν [illegible], Idem al[illegible]. Non tibi parentes claudent [illegible] or- tuo. ἀλλ' οἰωνοὶ Ὠμησταὶ [illegible], Iliad. [illegible] Ἀλλ' [illegible] πίδεσθαι, Odyss. γ. Μηδ' [illegible] Sophocles A[illegible]

Vultures dicti sepulchra animata. [illegible] γυναῖκες, Iliad. λ. Memorabile est quod [illegible] λόγῳ dissentur, Hermogenes adnotauit, quosdam appellare solitos vultures [illegible] mata sepulchra. Παρὰ δὲ τοῖ[illegible] τοὺς γῦπας λέγουσιν, [illegible] Apo[illegible] gneos verò hosce sophistas plura inuenias [illegible] qui ppe vultures dicunt sepulchra esse animata, q[illegible] digni sunt ipsi maximè: & frigidiora his alia non pau[illegible]. C[illegible] sepel[illegible] titur, [illegible] fuerit. & ventribus belluarum, ab eis deuorat[illegible] & vultures [illegible] quos la[illegible] rint deuorar[illegible] tribus suis tanquam sepulchris condunt. quare e[illegible] sep[illegible] Varinus in Τυμβεῦσαι: in cuius vers[illegible] leg[illegible]

Epitheta. ¶ Epitheta. Vulturem amplum Sam[illegible] Idem & Iuue[illegible]. *Ac vul- ture dirius auaro Turbat odor siluas*, Gratius. A[illegible] Ales auida p[illegible] S[illegible] [illegible] Here. furente. Dirus vultur, Samonicus, & V[illegible] A[illegible] I[illegible] ax, O[illegible] manus obunco rostro, Verg. 6. Æneid. Immundus, Gratio. Tardus Sam[illegible] co. E[illegible]

rem, Aridulus, Caucaseus Cupidus, Montanus, Niger, Obscœnus Palantinus, Palpans, Prometheus, Rapax. ¶ Γυπες ... id est fœminis tantum procreati, Io. Tzetzes. Γαμψώνυχες, ἀγκυλοχείλαι, epitheta sunt aquilæ, sed quæ etiam vulturi conueniant.

Deriuata. Vulturius homo.

¶ Vulturius homo per translationem pro rapace, Cicero in Pisonem, Appellatus est hic vulturius illius prouinciæ, si dijs placet, imperator. Quoniam hæc ales cadauera iam tabida summe affectat & rapit auidissime, propterea quidam loco Apuleius causidicos & oratores forenses probrosis incessens verbis, quos Columella dixit grauissime concessum sit in medio foro latrocinium, togatos nominauit vulturios. sic et M. Tullius pro Sextio vulturios paludatos appellauit Gabinium & Pisonem imperatores, quod ... nundinarentur omnia, Cælius. Captatores quoque dici vulturios, nō Seneca modo, sed indicauit Catullus item illo versiculo, *Sed tuas a cano vulturium capite*, Idem.

Vulturnus ventus.

¶ Vulturnus, ventus qui ab Oriente hyberno spirat, vt ait Plin. 2. 47. dictus a vulturis volatu, vt quidam aiunt, quoniā altè retiatur. Græci *Euronotum* vocant, quod inter Notum & Eurum sit. Hi igitur sunt tres venti Orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus: quorum medius Eurus est, Gell. 2. 22. Vulturnalia celebrabantur 6. Calend. Septemb. Varro.

Vulturinus.

Vulturinus, quod est vulturis, adiectiuum apud Plin. Est & subuulturius adiectiuum. Eia corpus cuiusmodi, Subuulturium? illud quidem subaquilum volui dicere Plautus Rud. Grammatici interpretantur, rapiens ad se homines. subaquilum verò, subfuscum.

Subuulturius. Vulturij pro talis.

¶ Plautus salibus suis insecutus vulturios pro talis in Curculione. vt enim vultures carniuori sunt, & rapto viuunt, compari modo & tali vorattores ita sunt, vt dispolient ex toto aleatorem, Cælius Rod. Plauti verba hæc sunt: Iace (inquit) parumper. Iacit vulturios quatuor. talos arripio, inuoco almam meam nutricem, (Venerem nimirum,)

20 Herculem iacto basilicum. Vulturij autem (inquit Cælius Calcagninus) videntur appellati, vel a rapacitate, vel a fœcunditate, quod id animal foret naturæ symbolum Ægyptijs.

Gyponomos herba.

¶ Gyponomum herbam *sil* vel *seseli* Creticum interpretor, a vulturum pastu. *vide* supra in C. Γυπονόμον, μαῖχοι, Varin. & Hesychius. Γυπαὶ, vel γυπαί, quod magis placet, nidi vulturum, Ijdem. Γύπας (oxytonum malim) interpretantur tuguria & latebras (χαλ...) vel vulturum nidos: vel vias ad vias ὁδοὺς, εἰσόδους, vel habitationes subterraneas, vel speluncas, ... (lego γυπάρια, vt idem sit γυπαί,) & diminutiuum ... Hesych. & Varinus.

Γυπαὶ nidi vulturum.

Γυπη, (vltima videtur acuenda,) κοίλωμα γῆς (lego γῆς,) θαλάμη, γωνία, Ijdem. Καὶ πῶς ... Aristoph. in Equitibus. Vbi Scholiastes, Γύπες (inquit) aues sunt. lusit autem Comicus propter similitudinem sequentis vocabuli πυργιδίοις.

30 vel quia hæ aues maximè solent insidêre in turribus & mœnijs, in quibus Athenienses etiam cubabant tempore belli ad custodiendam ciuitatem. debuit autem dicere in latebris, specubus vel locis angustis. nam secundum Cratinum omnem locum angustum vel latibulum ita nominabant.

Pediculus vulturis.

¶ Pediculi vulturis mentio fit apud Auicennam 4. 6. 5. 12. insectum esse aiunt venenosum, simile pediculo paruo, vel pediculo nascenti in inguine. nomen eius Persicum faciunt *pedi*, vel potius *dedi*, inuenio & *dede*, *dedey*, & *declin* apud Syluaticum: item *meluke*, *s...*, vel *ragarius* Indice, *safarus*, vel *tafatu* pro eodem animali. Est sicut paruus *alsadan*, (alias *alcsudan*) sylu... ancus. *Altamula* (*Althabuha*) est animal multipes, acuti veneni, de quo idem iudicandum quod de pediculo vulturis & vespis, Auicenna 4. 6. 5. 13. ego scolopendram esse coniecio. de pediculo autem vulturis diuinare nihil possum. Auicennæ de ipso verba referam in Historia insectorum.

Αἰγυπιοί.

40 ¶ Ægypij, Αἰγυπιοί, mediæ inter aquilas & vultures naturæ sunt, vtriusque sexus, (cùm vultures omnes fœminæ existimentur,) colore nigro. harum nidos & oua ostendi audio: vultures vero non oua, sed statim pullos parere, Ælianus. Ægypiòn Grammaticorum alij genus aquilæ, alij vulturem interpretantur, ἀπὸ τῶν αἰγῶν. ego potius nomen compositum dixerim, ἀπὸ τῶ αἰετῶ ἢ γυπός. Hi fortè fuerint quos Plinius vultures nigros appellat: nisi gypæetum esse placeat, cui caput albicat, &c. Plura de ægypio leges supra in Capite de aquilis diuersis, quarum veteres meminerunt. Nicander à vulture distinguit hoc versu, Αἰγυπιοί, ... τι ... χόας ἕξ τ' ... χρύζων.

Icones.

¶ Icones. Canathra, vehiculi genus plegmata habens, in quibus virgines per pompam ad Helenæ templum vehebantur, simulachris (vt quidam tradunt) ceruorum aut vulturum ornata, Varin.

50

Ex Ori hieroglyphicis.

Annum significantes Ægyptij vulturem pingunt. quoniam hæc ales annū ita partitur, vt tertia ferè eius parte prægnans sit, altera incubet & excudat oua, altera educet, vt in C. retuli. ¶ Aspectū quoque indicaturi eundem pingunt, quod ex omnibus animantibus perspicacissimi visus sit. *vide* in C. ¶ Misericordem quoque pictus illis denotat vultur, propter peculiarem eius in sobolem suam affectū & amorem. lege in D. ¶ Item significantes limitem: quod cùm belli cōficiendi tempus instat, locum vbi pugna committenda sit, septem ante diebus ad eum accedens præfiniat & circumscribat. Item præsagium cùm eandem ob causam: tum etiam quod ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior sit futura clades. *vide* in ... a in *b*. Præterea matrem, quòd in hoc animantium genere mas non sit. Ægyptij in vulture naturæ genium ac maiestatem indicabant, quòd inter has volucres fœminæ duntaxat

inueniantur: de quo & Mar[illegible] Ammianus in Rom. historia scribit, [illegible] Crinitus. Mineruam quoque ac Iunonem vulturis pictura eis [illegible]nificat: [illegible] apud [illegible]ptios Minerua quidem superius cæli hemisphærium [illegible] [illegible]alle, Iuno [illegible] & causa [illegible] vt absurdum censeant cælum masculino genere [illegible] [illegible] & Sol [illegible] & [illegible]næ cæterorū[illegible]que siderū genitura in eo perfecta sit, qui nimirum fœmineæ [illegible]tus e[illegible] Complectitur autem vulturum q[illegible]que genus fœminas tantū. Quam ob causam & cinius [illegible] [illegible] animan[illegible] Æ[illegible] [illegible] in eo sexu principem ac primarium, apponunt. ex quo & deam omnem ne singu[illegible] currens prolixior sim, significant Ægyptij. Similiter etiam [illegible] [illegible], hoc [illegible]st cæl[illegible] enim placet ipsis, vt dixi, masculino genere [illegible] [illegible] horum omnium [illegible] est. Duas denique drachmas vulture picto denotant, quod [illegible] [illegible] duæ lineæ in [illegible] V[illegible] rò cuiuslibet numeri or[illegible]s est ac principium. [illegible] duas drachmas in[illegible], vulturem pingunt, quod generationis ipse [illegible] author [illegible] principium [illegible] & [illegible]tas, esse videatur. Posttemo Vulcanū indicantes, sca[illegible] vulturem pingunt: Mineruam [illegible] vulturem & scarabæum. solis enim his non etiam masculis, mu[illegible] [illegible]detur con[illegible]. Vulturem autem pro Minerua pingunt, quod hi soli ex dijs apud ipsos mares [illegible] ac fœminæ.

Propria nomina ab hac aue desumpta.

¶ Propria. Vultur mons est in Apulia, vt quidam [illegible] ¶ V[illegible] [illegible], Campaniæ oppidum est, cum fluuio eiusdem nominis, vt scribit Plin. [illegible] cap. 5. Pōponius Mela lib. 2. *F[illegible] sonorum Vulturnum*, Silius lib. 8 Fluuius quidem non neu[illegible] [illegible] [illegible]pidu[illegible], sed masculino Vulturnus dicitur. hic per Campaniā labens, haud longe ab Cumis me[illegible]. *Amn[illegible] [illegible]dos A cola Vulturni* Vergil. 7. Æneid. Seruius fluuium esse scribit qui [illegible]. Cumas [illegible] [illegible] *[illegible] inde Vulturnusq[illegible]*, &c. Lucan. lib. 2 Meminit eius etiam Strabo. ¶ [illegible] & Vulturnum [illegible] oppidum, teste [illegible] lib. 4. ab Vrbe. ¶ De Vulturno vento scripsi supra inter deriu[illegible] ¶ Vulturna vel Volturna [illegible] Hetruscorum dea fuit, cuius non semel meminit T. [illegible], & [illegible].

¶ *b.* Decet tetraones suus nitor absolutaque nigritia. alterum [illegible] genus vulturum mag[illegible]nem excedit, quorum & colorē reddit, Plin. Porus Indorum rex Augusto inter cætera dona m[illegible] dicem vulture maiorem, Strabo. Percnopterus aquila vulturina specie est, &c. Plin. & Aristot. [illegible]gyam apud Hesiod. aliqui interpretantur auem vulturi similem. Harpyiæ in Thracia habent vulturum corpora, aures vrsinas, & facies [illegible], (lego [illegible], id est virginum,) Varin. in Scylla. ¶ Lapis *quandros* aliquando inuenitur in cerebro vulturis, (coloris candidi, vt quidam addit,) cui vis t[illegible]ibuitur [illegible] libet noxios casus, & replet mammillas lacte: authores, Euax, Albert. Syluaticus.

De lapide qui in cerebro vulturis reperiri dicitur.

¶ *c* In cane requiritur vulturina sagacitas, Budæus. ¶ *Et qui vulturibus seruabat viscera Dacis Fuscus*, Iuuenal. Sat. 4. *Lingua exerta auido sit data vulturio*, Catullus. ¶ Δίφζος Græce aliqui rostrum interpretantur. eo autem quæcunque ederint lancinant vultures. [illegible], Varinus. Οἱ [illegible], Plutarchus in libro de non accipiendo m[illegible] fœnore. [illegible], Homerus de Tityo. Οἱ [illegible], Iliad. λ. [illegible], Iliad. Σ. [illegible], Iliad. X. [illegible], Odyss. X. [illegible], Aristophanes [illegible] Auibus, [illegible], Phocylides. [illegible] [illegible] Ἦθεσι [illegible], Panyasis apud Stobæum. Vulturem aliqui sepulcrum viuum dixerunt. *vide* suprà in *a*.

Magica & superstitiosa,

¶ *e.* Oculum vulturis si quis manu dextra gestet, gratiam & fauorem omnium quibus [illegible]m versabitur, sibi conciliabit, Obscurus. ¶ Os eius vel rostrum cum lingua gestatum facit ad [illegible]ctura. fugat enim dæmones & feras & omne reptile, & cuncta animalia. & viriliter dicamus o[illegible]nem victoriam, & rerum abundantiam, sermonum facundias, & causas, & gloriam ac honorem po[illegible] acquirit. Porta ergo cum lingua & oculos, & seruabis corpus tuum ab omni castuate, Kira[illegible]d. ¶ [illegible] vulturis habentes, tutos esse ferunt ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum [illegible] ac regum ira, Plin. Cor vulturis ligatum in pelle lupina, si circa brachium habeas, nullum me[illegible] tum nocere tibi poterit, nec serpen[illegible] ne[illegible] latro, nec [illegible]lla malicia, nec quidem phantasma [illegible]es, S[illegible] Eum qui gestauerit cor pulli vulturis, o[illegible] dæm[illegible]nia fugient, & maxime fere habebit autem [illegible] quoque gratiam cūm apud omnes homines, tum [illegible], & locuples viuet. idem ge[illegible]atum rebus [illegible]us victoriæ compotem reddit, Kiranid. A[illegible] vul[illegible] sent elixum & datum in cibo [illegible], aut [illegible]m datum [illegible] [illegible] [illegible], magnam ami[illegible] & d[illegible]derium lasciuum eius facit, idem. ¶ [illegible]dem gestari ad [illegible]diam [illegible]monum [illegible] & [illegible]nitatem in[illegible]icorum, & vict[illegible] [illegible] suinm[illegible] [illegible], I[illegible]m. ¶ V[illegible], & cum vino [illegible] [illegible] pota [illegible] [illegible] [illegible], Kiranid. Q[illegible] pedem vul[illegible] [illegible] est [illegible] Ob[illegible]. Su[illegible] [illegible] [illegible] labra e vulturinis pedi[illegible] co[illegible] [illegible] [illegible], ext[illegible] inde [illegible] [illegible] a vt infima [illegible] [illegible] edem attir[illegible]rat. nam par[illegible]ous, superior cui inf[illegible]

tallo additur. ¶ Si quis cum modico verbenacæ herbæ & fimo vulturis fumum fecerit super ficcario (sic habet codex noster manuscriptus) decident folia, Kiranid.1.10.

¶ *g.* Si mulier cerebro vulturis liquefacto inunxerit ventrem suum per 7. dies, & viri etiam ventrem inunxerit, non concipiet omnino, Kiranides. Vulturis crus si ablata carne suspendatur supra crus excoriatum, auferetur dolor, & sanabitur, Rasis. Corium cauillæ eius si applicetur podagrico, dextrum lateri dextro, sinistrum sinistro, prodest manifestè, Idem.

¶ *h.* Inimicus si quid delinquas inhæret affixus scrutaturq́;. & profectò vulturum exprimere videtur mores. hi quippe tabida tantùm consectantur cadauera, nam pura beneq́; habentia ne sentiunt quidem. Consimiliter inimicum vitæ modò labes mouet, ægra illum excitant ac quæ computruerint, Cælius ex commentariolo Plutarchi de vtilitate ab inimico capiēda. Creditores in foro debitores tanquam loco miseris assignato vulturum instar exedunt & arrodunt, rostro in eorum corpus inserto, *δίπ-τεν ἄλλο δ᾽ ὑιῶνες*, Plutarchus in libello de non accipiendo, mutuo pro fœnore. De vulturijs scitus admodū narratur apologus aduersum fœnore sese illaqueantes: Vulturius quidam vehementer agitatus vomere amplius cœpit, simulq́; etiam queri, ac sese afflictare, quòd intestina eiectare videretur. Pax sit rebus, inquit alter: non est quòd ægro sis animo. neque enim tui euomis quippiam, sed cadaueris portiones, quod nuper conscidimus. Eadem ratione fœnore adobruti non agros euomunt distrahuntq́; proprios, sed fœneratoris, quem ijs dominum præfecerunt, Cælius.

Fœneratores vulturibus comparati.

Apologus aduersus fœnore se illaqueantes.

¶ Fulgentius in Mythologico Promethei iecur apud inferos non ab aquila, sed à vulture corrodi tradit, & perbellè interpretatur, cui & Petronius Arbiter in his hendecasyllabis congruit: *Cui vultur iecur vltimum pererrat, Et pectus trahit, intimasq́; fibras, Non est, quem tepidi vocant poetæ. Sed cordis mala, liuor atque luxus.* *Vide* in Aquila *h.* ¶ Ales auida, pro vulture iecur Tityi iugiter excedente, Seneca in Herc. furente. *Vulturis atri pœna*, Iuuenalis Sat.13.

De vulture Promethei vel Tityi iecur rodente.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́; immanis vultur obunco
Immortale iecur tondens, fœcundaq́; pœnis
Viscera rimaturq́; epulis, habitatq́; sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vlla renatis, Vergilius 6. Æneid. vbi Seruius, Tityus (inquit) secundum aliquos filius Terræ fuit, secundum alios à terra nutritus. vnde elegit sermonem poeta quo vtrunq; significaret: nam alumnum dixit. Hic amauit Latonam, propter quod Apollinis telis confixus est. Damnatus est autem hac lege apud inferos, vt eius iecur vultur exedat. Quanquam Homerus vicissim dicat duos vultures sibi in eius pœnam succedere: vnde hæc canit de Tityo:

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν, Κείμενον ἐν δαπέδῳ. ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, Δέρτρον ἔσω δύνοντες. Per hoc quod porrigi eum canit ad nouem iugera, quantum ad publicam (primam) faciem, magnitudinem ostendit corporis: sed illud (aliud) significat, quia de amatore loquitur, libidinem latè patere. Sanè de his omnibus rebus mirè reddidit rationem Lucretius, & cōfirmat in nostra vita esse omnia, quæ finguntur de inferis. dicit enim Tityon amorem esse, hoc est libidinem: quæ secundum physicos & medicos in iecore est, vt risus in splene, iracundia in felle. Vnde etiam exesum à vulture, dicitur in pœnam renasci. etenim libidini non satisfit re semel peracta, sed recrudescit semper: vnde ait Horatius, Incontinentis aut Tityi iecur, Hæc Seruius. Cui vacat, adeat etiam Eustathium. ¶ Eurynomus dæmon, quem mortuorum carnes arrodere fingunt, ita vt nihil præter ossa relinquat, colore pingitur inter cœruleum & nigrum, qualis est muscarum quæ carnibus insident: & dentes exerit, & pellis vulturis ei substernitur, Pausanias.

¶ In Onirocriticis scribit Artemidorus in Italia veteri lege vultures à nemine solitos necari: quin & illis insidias concinnantes ἀσεβεῖς (inquit) opinabantur, Cælius. Marti sacros censuit vultures veterum auctoritas, vti scribit Phurnutus, quoniam plurimi visantur vbi sint πτώματα τὰ πολλὰ ἀρηΐφατα, Cælius. Easdem volucres Iunoni sacras Ægyptij ducunt, atq; earum pennis Isidis caput, & vestibulorum fastigia ornant, Ælianus. in Græco manuscripto codice nostro legitur, ὅτι τῶν προπυλαίων ὀρόφοις ὑπετόρευσαν γυπῶν πτέρυγας. hoc est, sub fastigijs vestibulorum alas vulturum eos insculpsisse. Vultur pictus Mineruam & Iunonem significat Ægyptijs, imò deam omnem, Orus. *vide* suprà in *a.* inter Icones. Vulcanum indicantes Ægyptij, scarabæum & vulturem pingunt: pro Minerua verò vulturem & scarabæū, vt suprà inter icones docuimus. ¶ Quòd si animantium cruore afficiuntur superi, cur non mactatis illis canes, vulturios? &c. Arnobius contra gentes.

Vultures sacri habiti.

¶ Accolæ Phasidis fluminis homines quosdam facinorosos in voraginem impiorum dictam (εἰς τὸ καλούμενον στόμιον τῶν ἀσεβῶν) inijciunt. ea ferè rotunda est, & puteo consimilis: & quod iniectum fuerit post trigesimum diem in Mæotin paludem vermibus iam refertum eructat. vbi vultures subitò & ex improuiso inuolātes dilaniant, authore Ctesippo in Scythicis, Plutarch in lib. de fluuijs. ¶ Barcæi gens Hesperia ex aliquo morbo mortuos, vt muliebriter & ignauiter defunctos, ad notandam mortis ignominiam igni cremant: eos verò qui in bello morte occubuerint, vt summa virtute ornatos, vulturibus deuorandos obijciunt: quòd eas aues sacras existiment, Ælian. Diogenes dicebat, si mortui ipsius corpus à canibus lacerari contingeret, Hyrcaniam fore sepulturam: sin vultures, ἀπλῶν, vt Stobæus annotauit. vbi pro ἀπλῶν voce deprauata, fortè Βαρκαίων legendum fuerit. quanquam non hos solùm, sed

De ijs populis qui corpora defunctorum vulturib. mandāda proijciunt.

Indos etiam & Iberos & Caspios corpora defunctorum vulturibus lancinanda proposuisse legimus.

Auguria.

¶ Auguria ex vulturibus. Quid est quòd Romani vulturibus ad auguria maximè vtuntur? An quia etiam Romulo vrbem condenti vultures duodecim apparuerunt? Vel quoniam auium omnium hæc minimè frequens & consueta homini est. neq; enim facilè quisquam in vulturis nidum incident. derepête enim & inopinatò aduolant alicunde e longinquo. quo fit vt eorum aspectus semper aliquid significet. Vel hoc etiam ab Hercule didicerunt, siquidem omnium maximè, si verè dicit Herodorus, (aliâs *Herodotus Ponticus*, vt legitur in vita Romuli,) vulturibus gaudebat Hercules qui circa rerum gerendarum principia comparuissent: vt qui vulturem inter cunctas carniuoras aues iustissimum existimaret. Primum enim nullum animal viuum attingit, neque animatum vllum interimit, quod aquilæ, accipitres & nocturnæ aues faciunt. sed extinctis tantum corporibus pascitur: & inter ea etiam suo generi parcit. nunquam enim volucrem aliquam gustare visus est vultur, cum aquilæ & accipitres cognatas maximè aues persequantur & feriant. atqui iuxta Æschylum auis auem deuorans pura esse non potest. Deinde hominibus etiam ferè minimè nocet, cum neque fruges consumat aut vastet, neq; stirpes neque animantes mansuetas lædat. Quòd si, vt Ægyptij fabulantur, omne genus eorum fœmineum est, & hausto subsolani flatu concipiunt, vt arbores fauonio, prorsus firma certaque ab eis signa colligi probabile fuerit: cùm in cæteris auibus ex libidinis motu, rapinis fugis, & persecutionibus, magnam turbationem & inconstantiam oboriri necesse sit, Plutarch. in Quæstionib. rerum Romanarum 89. & partim in vita Romuli. Vulturius à Festo numeratur inter alites volatu auspicia facientes. Vulturum conspectum Aristot. & Plin. semper in malum retulerunt, Niphus. Hic vultur, hic luctifer bubo gemit, Seneca de palude Cocyti. Vulturem auem in augurio infelicissimam: id est, innocuos (an quia vultur non nocet viuis?) homines facilè esse infelices, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. Vulturemque frequenti foro in tabernaculum deuolasse, Liuius 7. belli Punici. Sępe vulturem in ædem Iouis aut deorum volasse prodigij loco receptum, ideo velut portentum maliq; auspicij procuratum fuit, Alexander ab Alexandro. P. Crasso, Q. Scæuola coss. vultures canem mortuum laniantes occisi ab alijs & comesi vulturibus, Iulius Obsequens. L. Sylla, Q. Pompeio coss. Stratopedo, vbi senatus haberi solet, corui vulturem tundendo rostris occiderunt, Idem. Dario accipitrum visio duo vulturum paria vellicantium, omen fuit quòd è coniuratis sumpto supplicio, haud multò pòst Persarum regno potiretur, Alexander ab Alexandro. ¶ Romulus & Remus vrbem condituri, conuento inter se sequundis auibus dijudicare litem (de loco vrbis,) diuersa loca ad inaugurandum capiunt. Priori Remo augurio venisse ferunt sex vultures, cum duplex numerus Romulo se ostendisset. Sed dicitur à quibusdam verè Remum vidisse, Romulum verò esse ementitum: sed cum accessisset Remus, tunc Romulo duodecim apparuisse: inde mansisse morem Romanis ex vulture augurandi. Meminit etiam Plinius de viris illustribus capite 1. Scripsit Varro Terentius in libris Antiquitatum (inquit Petrus Crinitus in opere de honesta disciplina 16. 5.) fuisse Romæ Vectium inaugurandi disciplina nobilem, eumque affirmasse futurum Rom. imperij terminum, post M. & CC. annos: si modò, inquit, verum foret quod in historijs annalibusque Romanis traditur de duodecim vulturibus, quas poeta Ennius corpora sancta appellat. Sic autem Varro, Si verum est quod de Romuli augurio traditur in condenda vrbe, deq; XII. vulturibus, ad M. & CC. annos Romanus populus perueniet, cum CXX. annos incolumis prætерisset. Qua in re factũ est quidem iudicium ex numero alitum, vt singulæ vultures centenos annos portenderent. Censorinus verò in perquirendis veterum monumentis vir diligens, & qui M. annos ab vrbe condita vixit, minimè ad suum iudicium pertinere asseruit hoc ipsum dijudicare, ne in re parum comperta minus prudenter posteritati faceret imposturam: quod his ferè hominibus accidit, qui maiore studio quàm consilio fortunæ aleam pensant, temporumque varietatem considerant. Cæterum tali sententiæ Vectij videtur annorum numerus conuenire. siquidem CC. annis post authorem Censorinum adiectis, imperantibus Cæsaribus Constantijs, Romana illa dignitas consumpta est, quæ Italiæ fines egressa Byzantium vrbem se recepit. Nam ingruentibus in Italiam Vnnis, Vandalisque & Gothis, tum maximè Rom. imperium cladibus multis affectum est atque deletum. Quòd autem XII. vultures auspicij felicitatem Romulo prænotassent, cùm historiæ multorum testantur, tum Q. Ennius in annalibus: qui Romulum inquit ipsum in Auentino monte secessisse, ad auspicium capiendum de vrbe condenda & nomine imponendo. itaque studijs summis de hoc inter eos peractum refert. Certabant vrbem Romamne Remamve vocarent. Omnibus cura viris vter esset induperator, Hęc omnia Crinitus. Eadem partim Cælius Rhodiginus repetit Lectionum antiquarum 27. 8. & insuper, Scribit (inquit) libro decimo sexto Paulus Diaconus, Adouacrem cum fortissima Herulorum manu Italiam irrupisse, quo perculsus terrore Augustulus purpuram sponte deposuit: ac ita conditæ vrbis anno millesimo ducentesimo vigesimo nono, Occidentis imperium finem est assequutum, anno ab incarnatione Verbi quadringentesimo quinto. Cæterum quod vultur vnus, vt Crinitus tradit, annos centum significasse existimetur in auspicio Romuli, inde forsitan sumptum est, quòd vita singulorum centesimum ferè annum attingere putatur. quanquam Ægyptij vulture picto annum vnum duntaxat significarint, propter causam in C. expositam: nempe quia annũ totum hæc ales in conceptu, in partu & incubitu ouorum & pullorũ educatione consumat. In somnis apparens vultur annum significat, Io. Tzet.

Romulus

Romulus in Palatino colle ex duodecim vulturibus optima auguria egit. Nam ex auium numero commutatione in duodecim homines facta, principes totidem Romanos, quot aues perspexisset, regis antecedere iussit, Ælian. Cæsar quum in campum Martium exercitum deduceret, sex vultures apparuerunt. conscendenti deinde rostra, creato consuli, iterum sex vultures conspecti, velut Romuli auspicijs nouam Vrbem condituro signum dederunt, Iul. Obsequens. Octauio Augusto primo consulatu augurium capienti, duodecim se vultures, vt Romulo ostenderunt, Suetonius. Author est historicus Dion post Cæsaris cædem Octauio in campum Martium descendenti vultures sex augurium fecisse, mox verò apud milites concionanti duodecim: vnde ab eo coniectatum Romuli monarchico se principatu constanter potiturum, Cælius.

¶ Quòd stragem designent exercitus quem sequuntur. Vultures tradunt futuram stragem præsensione quadam mire percipere: & comprobat in Hexaemero magnus Basilius, Cælius. Expeditos in bellum exercitus præsensione quadam consequuntur, plane scientes & quod ad bellum proficiscuntur; & quod omnis pugna strages edere solet, Ælianus. Traditur ingruentis mali certissimum haberi præsagium, vbi exercitum vultures insequantur, Cælius. Si vultures, corui, & (aut) aquilæ in vnum coirent, cædem haud dubiam interpretabantur, Alexander ab Alexandro. Huius quidem (ex vulturum præsensione) augurij rationem scrutari difficilimum censuit Albertus, ni stellarum potestate occultiore fieri, collibeat credere, Cælius. Auium quarumuis quæ cadaueribus vescuntur, (vt sunt vultures, aquilæ, cornices, gracculi, milui,) agmen cum in aliqua regione apparuerit, ac per aliquot dies ibi sederit, esse futuri excidij signum, consentiunt omnes, Niphus. Solent vultures mortem hominis quibusdam signis annunciare. cum enim lachrymabile bellum acies inter se instruunt multo vultures sequuntur agmine, & eo significant, quòd multa hominum multitudo bello casura sit, futura præda vulturibus, Ambrosius. Communis hominum opinio est vultures in exercitibus gregatim volantes esse futuri excidij præsagium. Vultures enim & aquilæ vltra maria cadauera sentiunt. altius enim volantes, quæ multa montium obscuritate celantur, ex alto conspiciunt: & non modo præsentia, verùm etiam (vt Plinius inquit) biduo aut triduo futura, Niphus. Vmbricius haruspex vultures tradit triduo ante aut biduo volare eò, vbi cadauera futura sunt, Plinius. Hoc quidem (inquit Niphus) experientia constat: & in excidio Troianorum ita accidisse meminit Aristoteles in augurijs. Iam quasi vulturij triduo prius prædiuinabant, quo die esurituri sient, Plautus Trucul. Limitem significantes Ægyptij vulturem pingunt, quòd cum belli conficiendi tempus instat, locum vbi pugna committenda sit, septem antè diebus ad eum accedens præfiniat & circumscribat, Orus. Et mox, Præsagium quoque eodem picto repræsentatur, tum eandem ob causam, tum etiam quòd ad eam exercitus partem sese conuertere soleat, vbi maior sit futura clades, sibi ex cadaueribus alimentum sepouens, ac in futurum prouidè reseruans. Vnde & prisci reges exploratores mittebant, per quos in vtram aciei partem respexissent vultures cognoscerent, indeque vincendos ac internecina strage delendos colligerent, Idem & Ælianus. Vulturum, & aliarum alitum quibus strages cadauerum pabulo est, ingens vis, exercitum aduolauit, Iul. Obsequens.

Vultures dicuntur portendere, ac præsentire stragem exercitus quem sequuntur.

¶ PROVERBIA. Si vultures, cadauer expecta, prouerbium vsurpatum à Seneca in Epistolis 15. 96. Captatores testamentorum (inquit Erasmus) & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quod senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere eorum quæ sponte interierunt vel ab alijs relicta sunt: non fruges, non viuum quicquam attingere, & a sui generis, hoc est auium cadaueribus abstinere: hoc minus nocens, quàm sint homines isti diuitum funeribus imminentes. Vnde mirum est hanc auem innocentissimam apud homines tam malè audire. Proinde qui diuites audent aut accusare, aut veneno tollere è medio miluij vocantur: qui verò duntaxat obsequijs & adulationibus aucupantur, vt misceantur testamento, vultures prouerbio dicuntur. Martialis libro sexto, *Amisit pater vnicum Silanus. Cessas mittere munera Oppiane? Heu crudele nefas, malaque Parca, Cuius vulturis hoc erit cadauer?* Diogenianus in Collectaneis meminit huius adagij, sed alia figura, Αἰγυπιῶδες, id est vulturum ritu. admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius alicuius emolumenti spem insidiantur cuipiam. ¶ Vulturis vmbra, Γυπὸς σκιά, de nulliuspretij homine dicebatur. Refertur a Diogeniano. Mihi magis quadrare videtur in hęredipetas, aut alioqui rapaces inhiantesque prædæ. Respōdet illi, *Si vultures, cadauer expecta*. Eras. Γυπὸς σκιά, παροιμία ἐπὶ τῶν μηδενὸς λόγου ἀξίων ἢ ἀπὸ φαύλου πράγματος, Helych. & Varin. Suidas verò simpliciter, ἐπὶ τῶν μηδενὸς λόγου ἀξίων. ¶ *Profert iam cornua vultur*, Claudian. lib. 1. in Eutropium de re minimè verisimili. Sola quidem auium tragopanas cornuta scribitur a Plin. sed fabulosa vt arbitratur. ¶ Vulture edacior, tanquam prouerbiale memoratur Erasmo. idem Germani sic efferunt, Frässig wie ein Gyr.

Prouerbia, Si vultures, cadauer expecta.

Vulturis vmbra.

Profert iam cornua vultur.

Vulture edacior.

¶ Leæna & aper dum certant, vultur spectator prandia captat, Alciatus in Emblematis.

¶ Emblema eiusdem quod inscribitur *Opulenti hæreditas*.

Emblemata.

Patroclum falsis rapiunt hinc Troes in armis
Obtinet exuuias Hector, Graij cadauer:
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,

Hinc socij atque omnis turba Pelasga vetat.
Hæc fabella agitur cum vir opimus obit.
Et coruis aliquid vulturijsque sinit.

APPENDIX DE AVIBVS NONNVLLIS IGNOTIS, VEL INNOMINATIS,

VEL QVARVM NOMINA IN DIVERSIS LINGVIS EXTRA GRAEcam & Latinam reperimus: & de quibus, an ulli auium suprà à nobis descriptarum ceu cognatæ adiungi possent, incerti eramus.

Ἀθωνος, ὄρνις, Suidas.

¶ Γράπτο, genus auis, & cicadæ vel serpentis exuuium, Hesychius & Varin. Poterant quidem hæc duo auium nomina, in præcedenti volumine ordine literarum suo collocari, sicut & alia non pauca posuimus, ordinis literarum duntaxat respectu habito, etsi ad quod genus quamve cognationem referri deberent, incertum esset. Eæ verò quæ sequuntur volucres, cum & innominatę sint, & genere etiam suo nobis ignotæ, non alio quam hoc loco memorari potuerunt.

Eumeli filia. ¶ *Eumeliq́; domum lugentis in aere natam Respicit*, Ouidius 7. Metam. sentiens de Eumeli filia in volucrem innominatam mutata.

Arabica alites. ¶ Aspilatem gemmam Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris. eam oportere cameli pilo spleneticis alligari, inueniriq́; in nido Arabicarum alitum, Plinius.

Aues bicipites. ¶ In Insula Sylan aues sunt bicipites, magnitudine anserum, Odoricus de Foro Iulij.

Aues Indica quib. hominũ aspectus insolitus erat. ¶ In insula Ascensionis dicta vidimus complures aues, anatum nostrarum magnitudine: verùm adeò simplices doliq́; expertes, vt quominus (vt cominus) manibus eas corripere liceret nauim circumuectas. Sed vbi corripueris, ferociam præ se ferunt incredibilem, cum prius quàm caperentur veluti stupidi ad omnem conspectum nos instar miraculi cuiuspiam intuerentur, vnde conijciebamus hominum aspectum eis plane insolitum esse. insula enim inhabitabilis est, Ludouicus Romanus Nauigationum suarum lib. 7. cap. vltimo.

¶ In tabula regionum Septentrionalium Olai Magni circa *B.* literam in lacu quodam auis pingitur, magna, vt videtur, rostro oblongo serpentem tenens, capite cristato. Sed neq; nomen eius neque historiam vllam in Tabulæ explicationibus reperio.

DE AVIBVS QVARVM NOMINA ITAlica tantum audiui.

ARZAVOLA, *Chorchalone* maior & minor. *Cholanze: Chorchalle* diuersorum generum, albæ & nigræ: *Chonaduri, Fangarolla, Felzete* aut *Sonoge, Gimara, Guachi* albi & nigri, *Lagan, Penazs, Pineri, Sporzana*, & *Strapocino*, omnes circa Ferrariam reperiuntur & piscibus viuunt. Inter has corcallę fortè cepphorum siue larorum generis sunt. Cochalli ab alijs vocantur aues, gallina maiores, albissimæ, quæ piscibus victitare videntur. assiduè enim circa aquas tum marinas tum fluuiorum (Padi, Ticini & aliorum magnorum) volitant. In cibum veniunt tum ipsi, tum oua eorum, quibus magnitudo quæ anserinis. *Vide* supra in Capite de larorum generibus diuersis apud recentiores. *Pinero* forsitan ea est auis, quam Galli & Germani quidam *plumalem* vocant.

¶ BARELLO auis ad prædam in manu gestatur.

¶ Vermibus & muscis & alijs insectis vescuntur *el chullo bancho* (quasi albicillam dicas à cauda alba, *vide* supra in Oenanthe) auis quæ degit in agris aratro proscissis, œnanthe forsan: *la rezestolla* (fortè *regestula*) alba & cinerea & ruffa: item *Pendolina*, omnes circa Ferrariam sic dictæ. ¶ Ibidem *Spargadello* & *Langanino* aues granis & seminibus vescuntur.

¶ FORSANELLI vulgò Patauij dicuntur aues turdorum magnitudine, rostro duos digitos longo rubroq́;, pectore cinereo, palustres, vt suspicabatur qui nobis retulit.

¶ GARDE, auis sic vocata, Syluaticus. ardea fortassis.

¶ NITORAN auiculæ inescantur melle & scaiola: quod granum esse aiunt panico æquale, oblongius, cortice similiter tectum vt panicum, ex Hispania vehi.

¶ PAIPO de valle, paruus & magnus, circa Ferrariam.

¶ PAIPO, auis cauda bifurcata, parua, ibidem.

¶ PANEDRA piscibus viuit.

¶ QVARO, albus & niger, qui volat per campos, circa Ferrariam.

¶ TOTONE Patauij dicitur auis à voce quam edit, & Ferrariæ *rundine di mare*, id est hirundo marina. est enim hirundini similis, sed duplo maior, plumis in capite nigris vt audio. Quęrendum an cepphi aliquod genus sit. Nos inter gallinas aquaticas *totans* Italicè dicti auis diuersæ iconem dedimus.

¶ Auis

¶ Auis quædam habetur circa Patauium magnitudine gallinæ, rostro tenui, palmum longo: tota ferè ex cinereo coloris ferruginei, ventre albo, tibijs longis, lacustris, vt quidam ex Italia reuersus nobis dictauit. Hanc equidem inter gallinas aquaticas numerarim cum totano & limosa vulgò dictis.

DE AVIBVS QVARVM GALLICA TANTVM *nomina ad nos peruenerunt.*

AEGRETTE nominatur à Bellonio.

BIIEN auis quædam Sabaudis.

10 BLEREAV auis apud Gallos, vt quidam nobis retulit, cum *melem* alioqui, id est taxum, sic appellent Galli.

BVBO auicula cantillatrix, quæ Chamberiaci in cauea nutriri solet, & singulæ denario aureo væneunt, à bubone nocturno toto genere diuersa.

CANNE *grigne*, genus anatis minoris puto.

CANNE *petiere* Bellonio auis est, cui circulus ambit pectus sicut in merula torquata & perdice Damascena. *Vide* mox in aue Guillemot.

CHARGATS auis apud Sabaudos fusca & alba, quaterna parit oua. Eadem, ni fallor, alio nomine *torcu* appellatur, auis vulgò maledicta, & minimè musica. *vide* an iynx.

CHEVALLIER, id est eques, cuius meminit Bellonius in Singularibus.

20 CRIBLETTÆ dictæ Sabaudis aliæ albæ sunt, aliæ cœrulei coloris & *cribletta marina* cognominantur.

CROCHERANT per onomatopœiam Sabaudicè dicta est à voce *crot crot.*

GROLLE auis similiter nomen meruit à voce *grol grol*, apud Sabaudos: rostro ruffo, & pennis pellucidis.

GVILLEMOT Gallicè dicta ternos tantum in pedibus digitos habet, vt pluuialis etiam, & *canne petiere*, (quod genus est lagopodis attageni simile,) & pica marina vulgò Gallis dicta, Bellonius in Singularibus.

MARGAIRES à Sabaudis vocatæ aues albæ sunt, aliæ ruffæ, aliæ nigræ.

PEREGRINAS quasdam auiculas vulgò appellant, Budæus in Pandectis.

QVINSON auicula est Sabaudis, magnitudine passeris.

30 TORCOL auis quædam ijsdem: iynx forte, quæ collum torquet.

DE AVIVM QVARVNDAM NOMINIbus Germanicis.

Bilchbisser.

Flügelschlapp.

Gückerlin vel Guckerlin vel Grienvögelin/ auicula muscis victitat: quamobrem circa pecora & armenta versari solet, quòd muscæ circa ipsa abundent. Ante hyemem plurimæ collectæ auolant. Color per dorsum fuscus, (vt pictura indicat) partim ex fusco subuiridis, vt in lateribus quoque & parte ala-40 rum. pectus nigris maculis distinguitur in albo, venter sine maculis albicat, in cauda superius, & maiores alarum pennæ nigricant. crurum color roseus. rostrum rectum, & reliqua species vt in icone apparet, quam vt a pictore Argentoratensi accepi hic apposui. Milio quoq; pinguescit, vt audio.



50

Hlückel nescio quæ auis memoratur ab Hier. Trago.

Oeschner Francofordiæ ad Mœnum auicula quædam minima, & suauiter canora ni fallor.

Wamber, si bene memini, alicubi nescio cuius auis nomen est.

Wegflecklin, auis circa Argentoratum dicta, magnitudine & specie phœnicurum seu ruticillam refert, collo & pectore cœrulei coloris diluti, maculis distincti nigris: capite, cauda superius & maioribus alarum pennis nigricat, reliqua pars prona fusca est. sed circa orrhopygium, & in cauda supina & ventris superiore parte color ruffus est, reliqua pars supina albicat. rostrum fuscum, longiusculum: crura rubicunda, vt ex pictura Argentorati expressa descripsi, quam hic exhibeo. Vidi & ipse aliquando



apud nos (raram alioqui) Septembri mense captam hac auem, pectore cœruleo, parte inter pectus & ventrem media ex flauo subruffa: qui color etiam in pennis caudæ (supinis) non vsq; ad extremum tamen, & circa orrhopygium ei erat. rostrum paulò breuius quàm hic exprimitur. venter cinereus, non albus vt in Argentoratensi pictura. crura fusca, non ruffa vt in eadē: & plumæ sub rostro statim non cœruleæ, vt in eadem, sed fuscæ & variæ. Quærendum autem an hæc differentia ad sexum, aut ætatem, aut speciem forte eiusdem generis diuersam referenda sit. Germanicum nomen partim à vijs ei impositū est. nam circa vias, itinera & agros versatur: & inde, vt conijcimus, vermiculos & alia in terra obuia (semina) ad cibum legit. partim a cœrulea pectoris macula, quantum coniectura assequor.

Wydengückerlin/ circa Argentoratum auicula est minima, colore partim fusco, vt parte prona, partim subflauo vt supina, partim albicante, vt per latera & iuxta collū, crusculis subruffis, cuius hæc figura est, Argētorato ad nos missa. Capitur apud nos etiā interdū, & alijs nominib. vocatur Wyderle/ à salicib. quas amat, vt ferunt, quāuis aquatica nō sit: & Zilzepfle à frequēti voce zilzel/ vel tiltapp. muscis & araneis, alijsq; circa salices (vermiculis) vescitur: quib. vt fruantur, alias auiculas abigit. Vidi captā Iulio mense, rostro gracili, recto, &c.



Wiggügel/ auis circa Francfordiam ad Mœnum, pulcerrimis est coloribus, vt audio.

Wißlern/ circa Francfordiā, si bene memini, auis, coccothraustæ nostro similis, colore fusco: cantu vt auis Gerle vulgò dicta.

Zierolf ibidem vocatur auis coloribus varia, magnitudine fringillæ.

AVICVLA parua aliquando circa vrbem nostram capitur, rostro tenui, recto, acuto, nigricante: minor paro. colore fusco. alis, cauda & cruribus nigricantibus. in alis tamen medijs maculæ transuersæ albæ sunt. species tota huiusmodi. Aucupes quidam nostrates nominant eam Todtenvögele. fortè quod imminente pestilentia frequentiores & propius ciuitates appareant: & Flügenstecherlin, id est, musciperam. solis enim muscis victitat vt hirundines, quibus etiam rostrum simile gerit. Solitaria semper est: & alas subinde motitat, per arbores semper irrequieta volitans.



QVÆ circa Argentinam Gyntel nominatur auicula, seminib. vescitur, vt linaria, papaueris alijsq;. Gregatim volat. Oua terna aut quater-

na parit, eo colore quo linaria. Per dorsum, caudam & caput fusca est, cruribus rubicundis: pectore rusfo, fuscis distincto maculis: ventre inferiore albicat, vt pictura præ se fert.



10

Civis quidam noster aliquando mihi narrauit, Tiguri sibi visas aues à rustico allatas omnibus ignotas, multis & varijs coloribus insignes: in quibus cornei quidam processus flammeo colore rubentes digiti ferè transuersi longitudine, crassitie pennæ anseris qua scribimus, eminuerint nescio qua parte alarum. Hæ fortè aues illæ fuerint quæ in Hercynia sylua noctu ignium modo collucent, si verè veteres quidam prodiderunt. nam nostro tempore nihil tale audimus, ne ab ijs quidem qui circa eam syluam habitant. Quærendum an hic sit garrulus Bohemicus, quem inter picas descripsimus, adiuncta etiam icone.

20

AVIS KYBVRGENSIS.

30



40

50

Kyburgum antiquissimum castrum in Heluetia, Tigurinorum ditionis est. Eò fortè aduenit noua & nostris hominibus incognita auis anno 1559. ingruente iam hieme. Hæc fenestra forte fortuna aperta, vltrò hypocaustum arcis inuolat, modulatione quadam submissiori hospitium flagitans. Excepta est cum admiratione, à multis visa à nemine verò cognita. Forma aliqua ex parte æquabat, magnitudine verò superabat fringillam montanam, quam nostri Waldfinck vocant, rostrum lusciniæ, alas turturi similes, guttur albũ & rubicantes pedes habuit. Cantus erat suauis scilicet submissior. Obseruatum est sæpe circa festum domum cathedræ D. Petri meditatum antehac cantum variata mo-

¶ A Nope in Anglia auis est magnitudine ferè passeris, magno capite, in cuius summitate pili nigri sunt, vtrinq; sub oculis maculis nigris: pectore flauo, pertranseunte nigra linea ab ingluuie vsq; ad caudam. In collo plumis virentibus, in tergo ex albo purpurascentibus. cauda, alisq; passeri similibus cæruleis. rostro nigro: per arbores repit, ibiq; victum quærit, easq; excauat: cibus est, glandes, nuces & cerasa. Dicunt eam noxiam esse alueariis. Hæc Anglus quidam amicus noster ad nos perscripsit. videri autem potest hæc auis picorum generis, illi præsertim cognata quem cinereum vel cæruleum picum nominauimus.

DE NOMINIBVS QVIBVSDAM AVIVM ARABICÆ,

Persicæve, aut aliarum fortè barbararum linguarum.

Abenagi, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

Adoram nomen loci, & auis ab eodem sic dicta, quæ non reperitur in nostris regionibus, Syluaticus.

Afabyhvc auis confirmat vim retinendi, Rasis.

Albasach, vel *basich*, auis rapax ignota nominatur ab Auicenna 2.614. Eadem fortè est *basi* Hebraicè, *albasi* Arabicè dicta auis.

Albegath, sunt aues magnæ, quæ semper volant iuxta terram, Andreas Bellunensis haud scio quasuisne aues magnas & pulueratrices intelligens, an genus aliquod peculiare.

Alkalkan, apud Rasim in libro de 60. animalibus auis esse videtur. nam fimo eius easdem vires esse scribit, quæ sunt columbino. Caro eius (inquit) frigida est, austera, & meatus corporis obstruit. cibus ex ea lepram inducit: quinetiam ex odore iuris in quo decocta fuerit periculum est ne lepra contrahatur. Cerebrum eius, vt philosophus quidã tradidit, pondere trium aureorum in cibo datum, hominem stupidum reddit. Carnes eius & melangias quæ semen habent si pariter subacta dederis mulieri cum micis panis vel iure calido, vterum eius corrumpes. Folliculus fellis eius supra oculum suspensus salutaris est. Item pellis citrina de iecore eius mouet partum: & fimo eædem sunt vires quæ columbino.

Alkaraven, *vide Aztor* paulò inferiùs.

Almeliki, est auis magna aquatica, Andreas Bellunensis.

Anacanati, id est auis mouens caput, Syluaticus.

Assikakak, multum sunt citrini, in cibo sumti assi, & frangunt lapidem in renibus. idem facit cinis eorum, si crementur, potus, Rasis.

Azeoaraz, auis quædam, Vetus glossographus Auicennæ.

Aztor, vel Alkaraven apud Rasin de 60. animalibus. cap. 42. auis (inquit) multam habet carnem, modicum habentem abominationis, temperamentu calidi: & cibus ex ea nõ est validus, Venerem tamen confirmat. Adeps eius calefacit renes, & mouet libidinem: quam ob causam reges eam inquirũt. Cerebrum eius cum æquali pondere piscis sagittæ (scinci) misceatur, & melle colato excipiatur: adiecto butyro vaccino ad pondus omnium. hoc remedium est Veneris incitatiuum. Aues omnes venaticæ, vt *aztor*, aquila & similes, carnes habent crassas, neruosas & duras: & adipem sicciorem calidioremq; quàm aliarum auium vel etiam quadrupedum: & similiter fel. Sunt qui tradant carnem *aztor* mederi aduersus morbum capitis quem *enum* appellant. Fel eius prodest contra vehementem hemicraneam naribus immissum pondere vnius vel alterius grani cum lacte mulieris masculum nutrientis. Cum contigerit *aztori* tela in oculo, præpara ei lac muliebre, Hæc ille. Nomen quidem *aztor* accedit ad nomen astur, quod accipitrem maiorem significat, & similiter auis rapax est. sed accipitri ea remedia non tribuuntur ab aliis autoribus, quæ Rasis huic aui adscribit.

Captilvs, id est auis quam venatur draco cum debilior est quàm vt hœdos & arietes venari pòssit: & hepate eius deuorato vires ac appetitum recuperat, Syluaticus.

Chervbim, כרובים, à singulari *cherub*, כרוב, formæ quibus angelorum figura in tabernaculo repræsentabatur. Hebræi animalia quædam volucria esse suspicantur, Iosephum & veteres illos synagogæ magistros secuti. Hieronymus ad marcellam, In Exodo cæterisq; locis vbi describuntur vestes arte plumaria contextæ, opus Cherubim, id est varium atq; depictum esse factum describitur: ita tamẽ vt *vau* literã cherubim non habeat. quia vbicunq; cum hac litera scribitur, animalia magis quàm opera significat. Quid si (vt eruditus quidã apud nos conijcit) vehiculũ & currus triumphales eo nomine significentur? quoniam in laudibus diuinis celebratur & hoc, quòd dominus sedeat super cherubim.

Cvmen dictæ auis caro humidiorem gignit sanguinem & subtiliorem quàm perdix, Rasis.

Fetix, auis bis per æstatem parit, & plurimos pullos æstate educat. est enim corpore parua, & breuis vitæ: cuiusmodi animalia fœcunda esse solent, & semen copiosum emittere, Albertus.

Genges auis caro ventrem astringit, Rasis

Haberi auis membrana interior ventriculi arida peculiari vi prodest aduersus aquã in oculum descendentem, (suffusionem,) admixto antimonio, R. Moses.

Komor auis quinquies vel sexies anno parit.

MADION, id est auis diuersorum colorum, Vetus glossographus Auicennæ.

PA, AVIS INDICA.



IN Insula *Madagascar* quæ iam *S. Laurentij* dicitur, (vt scribit Andreas Theuetus in Galliæ Antarcticæ descriptione cap. 23.) reperitur auis quædam similis rapaci, rostro aquilino, auribus enormibus ad guttur vsq; dependentibus, capitis summitate in pyramidis formam assurgente, pedibus ac crurib. sicut & toto reliquo corpore, hirsutis, pennis ad colorem argenteum tendentibus, præter caput atq; aures, quæ subnigrescunt. Hæc auis lingua barbarorum PA, Persicè, *pes* vel *tibia* vocatur: Serpentibus quibus ea insula abundat, vescitur.

SARSAR, auis est, Syluaticus. Vetus interpres apud Auicennã lib. 2. cap. 660. sarsar ferrum interpretatur: Andreas Bellunensis gryllum insectum, quod probo. Scribit enim Auicenna, si oleum cui sarsar incoctus fuerit destilletur in aurem, dolorem & pulsationem eius remoueri. nisi quis malit asellos seu mulipedes interpretari.

SPVMOS, id est stringulus auis, Syluaticus.

TOVCAN SEV PICA BRESSILICA.

PICA Bressilica, cuius rostro Io. Ferrerius Pedemontanus summæ eruditionis vir me donauit, quod hic expressi, reliquum corpus ex Galliæ Antarcticæ descriptione Andreæ Theueti Gallicè edita adieci. Rostrum hoc permagnum (inquit Ferrerius) auis est cuiusdam ex Bressilla regione allatum: nõ maioris (vt referunt qui ex illis locis ad nos reuertuntur) Pica nostra. Is qui mihi hoc rostrum pertulit, eam auem refert nutriri pipere: quo quidem voracissimè repletur, & non digerit, sed statim egerit. atque eius piperis egesti magnum apud illius regionis incolas esse vsum, potius quam alterius ex arbore recenter collecti. Persuasum etenim habent, vim piperis illic maximam, sic ab auicula domari, vt minus vtentes eo lędat. Et pleraq; alia de eadem aue referunt, quæ omnia an vera sint, non facilè dixerim, Hęc ille. qui postea etiam pellem de pectore cum plumis aureo vel croceo colore splendidissimo pulcherrimoq; insignibus, (reliquum corpus nigrum est, nisi quod caudæ initium & extremitas rubent,) ad me misit. Rostrum ei ferè crassius & longius esse quam reliquum corpus tradit Andreas Theuetus: quod eò faciliùs credimus, quoniam tenuissim[illegible]m instar membranæ, & ferè pellucidum, leuissimumq; & cauum est, aerisq; interni capax: quamobrem hoc etiam ei peculiare, quod odorandi meatu careat. in tanta enim tenuitate vt facilius penetrant odores: ita si quid apertum fuisset, facile frangi potuisset rostrum. quod idcirco etiam denticulatum a natura factum videtur, vt minore vi aliquid secaret. An verò etiam aer obiter circa hos veluti dentes, quibus rostrum penitus claudi prohibetur, se insinuat ad fauces & arteriam? Auis ipsa ab hac rostri magnitudine Burhynchus aut Ramphestes sicut & pisces quidam appellari poterit, *Toucan* ab Americæ incolis vocatur. Lege Theuetum cap. 47 libri iam [illegible]itati, vbi scribit hanc auem magnitudine referre pipionem seu pullum columbarum. Esse tamen alteram speciem quæ picam referat. Vtranq; pennis nigr[illegible] præterquam circa caudam, vbi quędam

dam pennæ nigris permixtæ rubent, sub pectore plumas flauescere, nec colorem flauum eo præstantiorem reperiri posse, in extremitate caudæ pennulas sanguineas apparere. Ambrosius Paræus scribit hanc auem, corpore plumaq; coruo similem esse, rostro vero subflauo, perlucido, leuissimo, serratim dentato, & ea quam diximus longitudine & crassitie. Huius autem auis effigies duas hic expressimus, vnam conuenientem descriptioni quam Io. Ferrerius cum rostro ad me misit, alteram similem illi quam & Theuetus & Ambrosius Paręus in libris suis expresserunt.

Hæc icon conuenit cum rostro & descriptione à Io. Ferrerio ad me missis.

10



20

30

Altera icon eiusdem auis ex Andrea Theueto & Ambrosio Paræo.

40



50

DE QVIBVSDAM ALIIS AVIBVS AMERICAE, QVARVM MEMINIT ANDREAS THEVETVS IN SVA GALLIÆ ANTARCTICÆ DESCRIPTIONE.



AVIS est quædam in America quæ picum martium magnitudine refert, cristam prolixam, fuluam ac instar auri rutilantem in capite gerit, cauda nigra, reliquis verò pennis fuluis & nigris, diuersisq; coloribus vndantibus, genis rubicundis, eo vero interuallo quod est inter rostrum & oculos, purpureo. Versatur autem circa arborem quæ apud Americos *Peno-absou* vocatur, quod vermibus in ea arbore natis vescatur ac nutriatur.

Aues pulcerrimæ de genere psittacorum. Carinde.

¶ Inter plurima auium genera, inquit Theuetus, quæ produxit natura, nullum est quod perfectione formæ excellat eam auem quæ in America reperitur, atq; à Barbaris *Carinde* vocatur. Hæc auis magnitudine coruum non excedit: plumæ eius à ventre ad guttur aureæ. alæ & cauda quam longissimam gestat, cæruleæ sunt. Huic aui similis est alia magnitudine, sed diuersa colore, siquidem plumæ quæ in superiore aurei seu fului sunt coloris, huic rubescunt. Hæ aues species sunt psittacorum, ijs capite, rostro & pedibus similes: adeo autem cicures & mansueræ, vt toto die in arboribus considerant circum Barbarorum domunculas. Cùm verò aduesperascit, sese vel in illas domunculas vel in [illegible]uas recipiunt: crastino verò die redeunt non secus ac columbi nostri domestici.

Alia auis Panon dicta.

¶ Est & alia auis species in eadem regione, quæ magnitudine & colore coruos paruos refert, nisi quòd pectoris pars anterior instar sanguinis rubescir, vocaturq; *Panon*, rostrum eius est cinerei coloris, nec alio cibo vtitur quam Palmæ specie quæ *Ierabuna* dicitur.

Quapiã auis altera.

¶ Reperiuntur & aliæ aues magnitudine merulos nostros æquantes, totæ rubræ instar sanguinis draconis, quas sua lingua *Quapiam* vocant.

Annon altera species.

¶ Aliud est auis genus magnitudine passerculi, totum nigrum, cuius mira est viuendi ratio. Cũ sese formicis ac quibusdam alijs vermiculis satiauerit, quandam arbusculam conscendit in qua indesinenter a summo ad imum, ac de ramo in ramum volitat. Barbari *Annon* vocant.

Auis quædam luctuosa.

¶ Inter aues illius regionis, est quædam, quam Barbari vlla de causa nec occidere nec lædere auderent. [illegible]ius vox est fragosa & luctuosa instar vocis Noctuæ. aiuntq; miseri illi cantum eius am[illegible]corum mortuorum memoriam ipsis renouare, existimantq; has aues ab amicis illis defunctis ad [illegible] [illegible]me ipsis faustum, hostibus verò infaustũ adferentes non est maior palumbe, coloris [illegible]nerei, vesc[illegible]u arboris *Hiuourahe* dictæ.

Gouãbuch auis.

¶ [illegible]t & altera auis *Gouambuch* dicta m[illegible]dine scarabæum aut muscam grandiorem non exc[illegible] quæ quamuis pusilla si[illegible] isu tame[illegible] [illegible]herrima est. Rostrum eius longiusculum ac tenue, color[illegible]reus. Ac etiamsi auis sit omnium (vt put[illegible] minima, nihilominus suauissime canit, estq; eius [illegible]us au[illegible]tu iucundissimus.

PARALIPOMENA QVÆ CONTINENT AVIVM ALIQVOT FIGVRAS ET DESCRIPTIONES IN PRÆCEDENTIBVS SVIS LOCIS OMISSAS.

ANAS INDICA.

Anatis Indicæ rara quædam species, cuius eiconem Io. Thanmullerus F. chirurgus egregius Augusta Vindelicorum ad me misit. Caput ei albicat, vt pictura ostendit. Rostrum, crura, cauda, & extremæ longissimæ alarum pennæ, atri coloris sunt. reliquum corpus, concolor fermè, ruffum aut rubricæ fabrilis colore, (non qui rubricæ est, sed lineæ ex ea ductæ,) alarum tamen partes quædam albicant: in masculo aliquid etiam punicei & viridis coloris per alas spectatur. Collum supremum angusta linea nigra ambitur.

GERMANICE Ein besondere frembde art der Indianischen Enten.



Anas Indica alia, cuius picturam doctissimus Cardanus misit. Corpus vndiq; nigris pennis integitur, candidis alarum maculis exceptis per transuersum & secundum longitudinem: & candidis in capite, collo ac pectore punctis: sicut in icone a prælo statim apparet, nullus a pictore coloribus inductis. sed crurum & rostri color cinereus vel corneus est. Pars oculis subiecta, & rostri posterior pars cum tuberculo illo rotundo, vt apparet, egregiè rubent. Anatis iam descriptæ figuram integram posui: alterius verò quam Rondeletius misit, caput duntaxat cum collo expressi. Maritima est (inquit ille in epistola ad me, in stagnis degens, & cristata, satis rara apud nos. nec aliud addit, nisi quòd ex Anatum genere

esse suspicatur. in quo facile ei assentior, cum palmipes Anatum instar sit, & rostrum simile habeat: cui hoc peculiare in Anatum genere quòd resimum est: tuberculum rotundum cum Indica ei adiuncta commune habet, à quo *globirostram* aut *sphærorynchum* cognominare licebit, distinguendi causa ab alijs Anatibus. Crura etiam ei proportione quam alijs proceriora videntur. ea roseo (rosæ syluestris) ferè colore rubent, sicut & rostrum cum tuberculo. Caput nigricat, non sine viridibus exiguis maculis. In pectore color rubricæ fabrilis est: albus in collo: reliquum corpus albo fuscoq; distinctum.



DE HALIÆETO SEV AQVILA MARINA CVIVS *facta est mentio, pag. 201.*

HALIÆETVS, id est Aquila marina: quæ plurimum damni adfert sua piscium voracitate, in aquis marinis præsertim. Est genus Aquilæ paruum, inquit Albertus, quod Aquila piscium vocatur (à Germanis.) Huius pes alter digitos membranis iunctos habet, ad natandum idoneos: alter fissos, ad apprehendendum, &c. Idem recentiores quidam parum Latini de Aurifrigio aue scribunt: quod nomen ab Ossifrago corruptum suspicor, (sicut & Gallicum eius nomen,) non quod auis eadem sit, sed quia similis. Memini & Burgundum audire, qui idem de Coruo piscatore Burgundis dicto referebat. Sed an Haliæetus in Burgundia inueniatur, dubitari potest. In eicone quam damus a Io. Caio Anglo medico præstantissimo communicatam, similiter in vtroq; pede fissi sunt digiti, nullis iuncti membranis: quod itidem in Bellonij pictura apparet. ¶ Haliæetos (inquit Io. Caius) id genus aquilæ est, quod ex mari lacubusq; prædam quærit, vnde nomen inuenit. Is magnitudine Milui est, capite albis & fuscis distincto lineis, vt melino: rostro aquilino: oculis in medio nigris, in ambitu aureis. lingua ferè humana, nisi quòd ad radicem vtrinq; habet appendicem. colore per summa asturis, per ima albo: gutture maculis notato ruffis vt & ventre, pectore medio purè candido: crure crasso & squamoso. pede vncûgui & cœruleo. digitis quatuor per superna ad dimidiam longitudinem etiam squamosis, ad reliquam incisis, per inferna asperis & aculeatis tenacitatis causa. & his tam validis, vt flexos vix vlla vi extendas. Prædator is est piscium, discussis decidentis corporis impetu aquis, ex eisq; viuit. & quamuis ex pisce viuit, fidipes tamē est vtroq; pede, non altero palmipes vt vulgus putat. Supra magnitudinem corporis alæ longitudo est, quæ ad pedes Romanos duos & digitos vndecim extenditur. Inoleuit opinio istic apud nostrum vulgus in Britannia, eam inesse vim naturalem huic aui, vt quem conspexerit piscem, eum se quam mox resupinare & conuertere atq; ad summam aquam ascendere, in eaq; fluitare vt sopitum, quo facilior præda sit volanti. ideoq; eius adeps studiosius asseruatur a nostris piscatoribus. quòd eandem vim habere creditur. frequentes sunt apud nos in maritimis locis & Vecti insula. nostri an Ospreyvocant. Moribus placidus est & tractabilis, & famis patientissimus. vixit enim septem dies sine cibo,

ne cibo & in alta quiete: nisi si hoc non mos fecit sed fames, quæ omnia domat. Carnem oblatam recusauit: piscem non obtuli, quod eum ex hoc viuere didici. caro illi nigra est.

ITALICE *Aquilla piombina*, id est Aquila plumbina, ab eo quod è sublimi in aquam præceps plumbi instar recta feratur, quod in mediterraneis etiam circa stagna facit Aquila anataria dicta.

GALLICE *Orfraye*, vel *Offraye*, ab Ossifrago nimirum corrupto nomine sicut diximus. Poterit etiam *Aigle de mer* vocari. A Burgundis audio *Crot pescherot*, id est Coruum piscatorem dici.

ANGLICE Osprey, corrupto nimirum Gallico nomine.

GERMANIS maritimis Vishärn / nostri scriberent Fischarn / Fischadler / id est Aquila piscium. Mag auch ein Meradler genennt werden.

10



20

30

40

DE BRANTA VEL BERNICLA, CVIVS HISTOria habetur *supra pag. 109.*

BERNICLÆ vocabulum quid sibi velit non habeo quod dicam: conijcio quidem è veteri Britannica lingua, quæ hodieq; Wallorum in Anglia, Britonum verò in Gallia est, relictum esse, quoniam Armorici, id est, Britones, eo etiamnum vtuntur. At Brantæ nomen (Caius Brendinum anserem mihi vocauit) originis Germanicæ videtur, Anglosaxonibus in vsu, ab atro ceu titionis colore factum: qui & ceruis & vulpibus quibusdam apud Saxones nomen fecit. Ater enim hic color in capite eius, 50 rostro, cruribus, collo, dorso, pectoris parte caudaq; insignis est: in alarum parte & ventre cinereus: post oculos maculæ albæ sunt: pectoris etiam pars & laterum interior candicat. Anates Oceani Britannici (inquit Iulius Cæsar Scaliger, enarrans librum primum Aristotelis de plantis,) quas Aremorici partim *Crabans*, partim *Bernachias* vocant. Eæ creantur è putredine naufragiorum, pendétq; rostro à matrice, quo ad absolutæ decidant in subiectas aquas, vnde sibi statim victum quærant: visendo interea spectaculo pensiles, montantesq; tum crura tum alas. ¶ Non verò in marinis tantùm tractibus Berniclæ inueniuntur, sed in mediterraneis quoq;: vt Sonnewaldi in ditione illustris comitis Sulmensis, sex miliarium interuallo distante Torga Misenorum: vbi in arboribus nidulantur, vt doctissimus Kentmannus noster obseruauit. ¶ Bellonius Historiæ auium lib. 3. cap. 5. eandem auem describit, quanquam rostrũ longius pingit, & an sit *Crauant* Aremoricorum dubitare videtur. ego omnino eandem esse auem absq; dubio dixerim, conueniente prorsus descriptione, &c. (Nomen quidem *Crauant*, Germanicum

videri poteſt, quaſi Grau ent, id eſt Anas fuſca.) Oua tamen eas parere & pullos excludere ſe obſeruaſſe ait, & falſam eſſe perſuaſionem, quod ex malis nauium putreſcentibus oriantur. a veteribus quidem Chenalopeces, id eſt, Vulpanſeres dictas putat, cum in Singularibus mergi genus quod Galli *Fibrum* nominant, (ipſe in Hiſtoria auium Vriam,) Chenalopecem appellauerit. Eſt autem Chanalopex, vt emaculatiores (ni fallor) Plinij codices habent, in ſummis Britannorum delicijs: Bernicla (Turnero teſte) inſuauior eſt, & diuitibus parum expeditur.

DE CYANO VEL CÆRVLEO, CVIVS DE- *ſcriptionem habes ſuprà pag. 277.*

CYANI Ariſtotelis iconem Godefridus Seilerus Auguſtanus, admodum adoleſcens & ſupra ætatem eruditus, (Geryonis Seileri nobiliſſimi medici & Archiatri Auguſtæ, maximæ ſpei filius, & Raphaelis I.C. præſtantiſſimi, Comitiſq; Palatini frater,) ad me miſit, ad viuum depictam, vna cum deſcriptione, quam hic ſubijcio. Cœrulea auis (der Blawuogel / oder Epſvogel: ſed poſterius nomen, Alcyoni ſi. vt quidam vocant potius conuenit) veſcitur groſſiori illo & minus contrito quòd a farina hordeacea ſeiungitur, ac cum lacte recenti commixto. Cantu ſuaui admodum atq; iucundo, varijq; generis multos enim maximeq; varios ſonos à cæteris auibus quibus cum fuerit, exiguo temporis ſpacio, ſi præcipuè tenella ac nuper è nido recepta ſit, diſcere ſolet. atq; ita cantus eius multiplex eſt, vt ad certum quoddam genus referri nequeat. Qui pullos è nido ſuffurari conantur, obuelare penitus faciem coguntur propter parentes: qui ſuos tueri ſtrenuè conſeruareq; ſtudent, cui rei dum intenti omni ſtudio ſunt, & hoſtem depellere conantur, oculos tantummodo eius obſeruant. quos ſi vel minimum attingere liceat, gaudent ac victores ſeſe agnoſcunt. oculos enim hominis confodere roſtro conantur.



IDEM Godefridus Seilerus Auguſtanus, vnà cum Cyano ſuperiùs exhibito, CHLORIDIS peregrinæ etiam, quæ è Canarijs inſulis aduehitur, imaginem dedit. quã hoc loco poſuiſſem, niſi per omnia Chloridis illam ſpeciem, quam vulgò *Citrinam* noſtri cognominant, ſuprà à nobis poſitam, coloribus, figura, magnitudine, & (ni fallor) etiam voce cantuq; ita referret, vt vix diſtinguas. Veſcitur (inquit) auicula hæc ſemine lini vel papaueris apud nos: in natali autem ſolo, ſaccharo incocto paſcitur. Cantus ei omnium dulciſſimus: vox valde canora, ac mirum in modum ſonora: qua inter omneis alias ſimiles excellit.

FINIS.

ENVMERATIO AVIVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMINE DESCRIBVNTVR. NVMERVS *adiectus paginam indicat.*

FINIS.

INDICES

INDICES ALPHABETICI QVI AVIUM HUIUS VOLUMINIS NOMINA IN DIVERSIS LINGUIS CONTINENT, HEBRAICA, PERSICA, GRÆca vetera & noua, Latina, Italica, Hispanica, Gallica, Germanica, Anglica, Illyrica, Turcica.

HEBRAICA *quibus etiam Arabica & Chaldaica adiunximus, & recentiora quædam ex vulgarib. linguis, & alia quædam incognita dialecti, sed Hebraicis literis in Rabinorū libris scripta. Arabicis Hebraicè scriptis plerisq; Ar syllabā apposuimus: Latinè verò scriptis, quæ plurima in medicorum libris leguntur, notam nullam adiecimus, præsertim cum de non paucis Arabicáne essent dubitaremus. articulum* al *vel* a *qui frequenter Arabicis dictionibus præponitur, quod ad literarū ordinem plerunq; neglexímus.* Ch. *nota Chaldaicum designat. Quod ad literarum ordinem & Orthographiam in plerisq; mihi incognitam, coniecturis usus sum: & Latinè scripta quæ ab* s *incipiebant, ad* ש *retuli, quæ à* t *vel* th *ad* ה, *&c. Arabum quidem interpretes multas voces è Græcis ita peruerterunt, ut cuius sint linguæ, non facilè appareat.*

τίτυρις

Index.

B

C

cadon

Index.

hypo-

Index.

spermo-

ITALICA.

Index.

oresta

HISPANICA ET Luſitanica.

Index.

Index.

Index.

Index.

crepera

Index.

Index.

Finis Indicum.

FRANCOFVRTI

Excudebat Ioannes Wechelus,

Impenſis Roberti Cambieri.

M. D. LXXXV.

S.N.V 1

Digitized by Google